BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
34 L
1
CC. IV. 3
M f. IV
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ROSETVM EXERCITIORVM SPIRITVALIVM,

ET SACRARVM MEDITATIONVM,

Materia Prædicabili admixtum.

Auctore.

IOANNE MAVBVRNO BRVXELLENSE
Canonico Regulari, & Liuriacenſis Monaſterij olim Abbate.

Nunc recens caſtigatum auctumq; Scholijs Annotationibus Indicibus.

Iuſſu

Reuerendiſſ.in Chriſto Patris, & D.D. Seraphini Merlini Rauennatis Canonicorum Regul.Congregationis Lateranenſis Abbatis Generalis.

Opera vero

Baſilij Serenij Mediolanenſis, eiuſdem Congreg. Canonici Presbyteri verbi Dei profeſſoris.

CVM LICENTIA, ET PRIVILEGIIS.

MEDIOLANI, CIↃ IↃC III.
Apud Auguſtinum Tradatum.

Digitized by Google

Digitized by Google

ABBATI GENERALI
SERAPHINO MERLINO
PASTORI OPTIMO

Baſilius Serenius BENE VIGILARE.

PRISCI Camoenarum cultores alumniq; Pieridum, à quibus caſtalio Heliconaq; ſcaturientis eloquentiæ latices, poſteritas omnis, ipſique Sancti noſtrates Eccleſiæ columina in pocula duxere. Thracem fabulantur Orphea, quod ſibi dilectam Euridicen ęgrè ferret colubri morſu interemptam, infernos perijſſe Manes, eoſq; flexanimo liræ concentu, adeo demulſiſſe, vt rediuiuam exoraret ab orco. Quæ tametſi Poetarum figmenta dignoſcimus, in labris nata non fibris, ac propterea à nobis non tàm refellenda zelanter, quàm indignabundè fulminãda, vtpotè in cellam vinariam introductis, ſacraq; delibutis vnctione, quibus exſufflate caligines, & abditorum Sponſi olim poſt parietem ſtantis reſerata inuolucra, & ſemel quibus Veritas de terra orta eſt datumq; prioris ac noui inſtrumenti euoluere rotas, volubiles, luminibus vndequaq; præditas, ſpiritum vitæ in ſe habentes, Solem quadam nube tegentes (nullum ſi quidem yota nullus in eis apex, qui ad Chriſtum Dei virtutem non tendat) quid tamen ſi veterum Auctorum ſymbola, fabulas, enigmata, cohoneſtemus, & quantum fas ſit ad germanam, altioremq; intelligentiam ſublimemus? præſertim cum non elegantiam modo præſeferant ſermonis, ſed ſerium quiddam ac ſapidum non raro exhibeant, interdum virtutis acuminibus animos pugnant, vrgeant etiam, alliciant ſæpe, ſubuehant in moralibus ſemper; tametſi ad hæc etiam illi caligarunt. Coruſcum oriẽtale ſidus Baſilius Doctor, libros Gentiũ legendos, & optimà quæq; ex illis colligẽda: vt apes è floribus mella aſſolent, accurata oratione ſuadet. Suſcipit Noemus ſeptena Diuino iuſſu animalia munda, quin & paria immundorum in Arca, & in domo Abrahami num ſola cũ Iſaaco Sara? nonne & vernę? Addam quod Agara, ipſeq; libertinus Iſmael quantumuis eiecti ſubinde admittuntur. Proſequar ergo quod mei nominis maximus, idemque ſanctiſſimus, laudabiliter fieri aſſeuerat, & qui tradente Paulo didici omnia noſtra eſſe, huiuſmodi aurea vaſa, ſeu veſtes, nihil verebor Hebræorum inſtar, Aegyptijs auferre, vt vel filiorum ſæculi, filij lucis æmulentur prudentiam, ſic celebris ille Aurelius noſter, Ethnicorum ſententias: velut lapides ac cæmenta, in Ciuitatis Dei ſtructura compingit, philoſophoſq; ceu famulos in opus ſuum adducit; ergo de teſta nucleum eruamus.

Orphæus ille tu ipſe es Reuerendiſſ. Pater (nec dedignere ſummi Theologi, & Vatis inſimul, vtcumque gentilis nomenclationem) tu Euridicen typo, clau-

ſtralem nempe Diſciplinam, in primis dilexiſti, exquiſiſti eam à iuuentute tua (quod de Sapientia perhibet ſol hominum Salomon) amator formæ illius effectus es, inq; ſponſam tibi aſſumpſiſti, quo factum eſt, vt piæ ſeueritatis norma, & morum caſtigationis exemplar, inter congregationis noſtræ proceres habeare, eoq; nomine, ſumma tibi tractandarum rerum ab iiſdem concredita. Quandoquidem virtutis tuæ auguſtum iubar, ſub anguſta vnius Præpoſituræ menſura minime paſſi ſunt deliteſcere; ſed in generalem primo ordinis Procuratorem ſubuectum protinus in Apoſtolicum viſitatorem, moxq; in demortui ſummi Rectoris locum, ceu candelabrum, conſonantiſſimo omniũ ſingulorumq; conſenſu, cunctis certatim efflagitantibus, etiam abſentem te ſubrogarunt ac extulerunt. Hinc quaſi ex eminentiſſima ſpecula, obſeruantiæ rigorem, cuius amore flagras callidi ſerpentis vaffricie, penes nonnullos decoxiſſe contuens, incredibile eſt qua cura, qua induſtria, qua animi anxietate in hoc vnum incubueris, quo propè ſublapſum canonicum decus reuocares, & Lateranenſi familiæ poſtliminio reſtitueres. Occurriſti, acclamaſti, aboleuiſti, ſanxiſti; Sed quod in re noſtra eſt, Roſetum Liuriacenſis Abbatis, Io. Mauburni, Viri ſanctiſſimi, atq; eruditiſſimi, ſuppellectilem planè inæſtimabilem, Cęleſtis theſaurum Philoſophiæ, cumulum ingentem deuotionis; de ſacris videlicet Exercitijs, ac Meditationibus. Iamdiu mutilum, fœdum, calographorum vitio erroribus ſcatens, iacens propterea ſub ſitu & carie, abiectum, ſquallens, ignotum. Auctoritatis tuæ plectro exſuſcitaſti, innouaſti, luciq;, & Chriſtiano orbi excultius, emunctiuſue tandem reddidiſti; mirificum quippe eminentis prouidentiæ monumentum, & gloriæ inſigniſſima inſignia. Notum illud apophtegma, Qualis quiſq; eſt, talia loquitur & operatur, & vetus verus verſus, Nauta de ventis. & Tractant fabrilia Fabri. Ergo tua intererat huiuſmodi inuulgare, opus inquã cum multiiuga doctrina, tùm non vulgari pietate excellens. qui Theologiæ ac meliorum artium conſultiſſimus, acerrimus Diuini eloquij præco, ſumma, eaq; perpetua integritate conſpicuus exiſtis. Reformationis pręterea zelo tam feruẽs, quam vniuerſus perſenſit Ordo noſter; ipſe verò peculiarius expertus didici, cũ in præclara illa Portuenſi academia (ſterile profecto ac infrugiferum amœniſſimi pomarij virgultum) tuis olim auſpicijs, partẽ tyrocinij mei peregi. Quinimo quod tam ingentis ponderis ac momenti libro inſtaurando, imperitum delegeris, & delegaris eum, qui reconditos ſcientiarum fontes penè à limine ſalutarit, vixq; foret tanto oneri ferendo, id vnicum tibi arbitror fuiſſe conſilium, quo ex eius contrectatione, ac lectitatione, Seraphico caumate ſuccenderer, atq; inflammarer; promouendo ſiquidem tibi commiſſorum profectui, iam pridem te noui præcipuè inhiare, vt ſic vitæ tuæ exprimentes characterem, tuam imaginẽ referamus, ea porrò ignis proprietas ex Ariſtot. proinde & ignitorum Seraphim.

Adeſt igitur hortus roſarum, ac florum ſuaueolentium, nullo vnq̃ algore flacceſcentium, nullo ſenio intereuntium. Roſetum dixerim, an potius Agrum floribus vernantem, ſimulac frugum, vel ſegetis vbertate beatum? hoc quippe conuenientius pace Auctoris.

Quid ni fructus cenſeantur Patientia, Modeſtia, Charitas, & ad genus virtutes;

pre-

Digitized by Google

pretioſiſſimę ſanè; quibus non reſperſum modo; ſed reffertum contuemur hoc viridarium? iſtiuſmodi recenſet magnus Gentium Apoſtolus duodenos ſpiritus fructus, in Epiſtola quę eſt apud Galatię incolas, quos item Seruator ad continentiæ gradus dimetitur, quoſdam ſupputando centeſimos, alios ſexageſimos, vel triceſimos ſaltem. Verè igitur ſanctæ voluptatis Paradiſus, eſurientibus iuſtitiã, quem ſitu ab initio non plantaſti, at coluiſti ſtatim, in quo & ponere decreuiſti, quos deinceps à ſæculo ad Religionem traduxeris, nouoſq; in Chriſto homines formaueris, quatenus ad eius amuſſim operentur, & cuſtodiant illum, legant, perſpiciant, guſtent, ſibiq; adaptent.

Cæterum de operario, quem nuper conduxiſti: vt in eo laborarem, tribulis ſentibus, ac ſpinis purgarem (forinſecus loquor) exercerem q; diligentius. Vnum illud aſſerere auſim, idipſumq; ingenuè profiteor, artes artuſq; totos in hoc intendi, quo volumen emẽdatius prodiret, adnixus pro virili, ſingula in vnguem, & quam exactiſſimè luſtraui, ſuperflua elimaui, eliminaui barbariem, illuminaui ſenſa appoſitione ſcholiorum, nihil moleſtiæ defugi, prætermiſi nihil. Reuerendum Patrem, mihi multis nominibus obſeruandiſſimum, Abbatem Conſtãtium Landrianum, in teſtem cieo, qui ſiue quod opus ipſum magnifaceret: vt par eſt, ſeu quod tibi, quem vehementi quodam affectu complectitur, gratificaturum intelligeret, nunc hortando, nunc conſulendo, & adiuuando, calcaria: vt dici ſolet, acri equo, & ſuaptè ſponte currenti admouit, curanti aſtitit aſſiduè, optimè de Mauburno meritus. Verumenim tu ipſe videris, quantum hoc ſtudio, & ſtadio præſtiterim, ipſe exiſtimato, meq; tibi addictiſſimum habeto. Ex Canonica noſtra Sanctæ Mariæ Paſſionis Mediolani, Pridie Idus Ianuarij M. DC. III.

Digitized by Google

Ad Eundem.

REVERENDISSIMVM SERAPHINVM.

Eiuſdem Baſilij Serenij.

Epigramma.

O Tu qui totus Chriſti ſuccenſus amore
Inflammare alios, nunc Seraphine ſtudes
Accipe Mauburni Diuina incendia Patris
O quantus ſacri pectoris ardor erat.
Hinc velut è Cæli ſplendoribus emicat ignis
Ad purum ſcoriam, quo potes excutere
Sed cæleſtis amor, cum vrit, refrigerat vnà,
Vt liceat medio carpere ab igne roſas.
Hunc lege, nam fies ardentior, igneus vres
Tunc alios melius, tunc Seraphinus eris.

IN-

INDEX RERVM NOTABILIVM

Totius operis.

A Beatitudine exorditur primus Pſalmus folio 161. l
Abeſt nunquam Deus a nobis. 730. k
Abhominabilia mundi. 668. o
Abſtinentiæ induſtiua. 329. i
Accedentes ad S. ſacramentum qualiter ſe diſponant. fol. 265. r
Accedere ad cor altum quid. 509. d
Acceptabilitas Chriſti ſanguinis. 284. n
Acerbitas infernalium pœnarum. 710. x
Acerbitas mortis ex cupiditate. 683. u
Acerbitas pœnarum Chriſti. 462. x
Acceſſus ad chorum. 128. p
Acceſſus ad communionem. 204. p
Acceſſus ad menſam. 323. a
Accidia depellenda qualiter. 390. i
Accidiæ tres ſpecies. 395. i
Accommodus omni ſtatui hic liber. 27. x
A contemplatione torpentium palliamenta. 411. a
Actio gratiarum poſt communionem. 226. c
Actio qualificatur a ſubiecto. 6. q
Actiua & contemplatiua vita collactaneæ ſibi ſunt ſorores mutuo implexæ, & connexæ neceſſario. fol. 29. e
Actiua & contemplatiua aptatur Pſ. beati immaculati. 94. m
Actiua vita conſiſtit in exercitatione, & optimo agibili. 28. d
De actiua ad contemplatiuam tranſitus. 411. a
Actus Angelorum adinuicem. 612. f
Actus Angelorum erga homines. 613. g
Actus Angelorum circa iuſtos. 622. f
Actus Beatorum. 715. f
Actus cognitiui, & affectiui animæ Ieſu. 491. l
Actus diuerſi in Pſalmis. 173. b
Actus diuini cultus. 344. q
Actuum, & officiorum angelicorum varietas. 611. e
Accuſantium in iudicio vniuerſali veritas. 695. q
Adam abijt in conſilium Euæ, & ſerpentis ſtetit in via peccatorum ſeditque in cathedra peſtilentiæ. fol. 161. l
Adam de ſancto Victore reſalutatus a B. V. 598. c
Addita in ſecunda editione. 1. a
Ad dominum cum tribularer Pſ. 119. ad Chyropſalterium accommodatus. 182. a
Adeps frumenti, & fructus ſacramenti. 303. o
Adeſt iugiter nobis Deus. 545. ſ
Adhortatio ad ſtudia. 107. l
Adiectorum deuotio multa. 153. x
Ad meditationem trahi poſſunt ea quæ de ſapientia ſcriptura tradit. 19. k
Admiranda Chriſti paſſio. 476. i
Admiratio præcipua delectationis ratio. 591. b
Admiratio rhetorica. 168. g
Admiratiuæ conſiderationes ſacramenti. 213. K
Adoratio Dei. 344. r
Adoratio Euchariſtiæ. 220. ſ
Ad perfectionem aſpirandum toto nixu. 411. a
Ad proximum humiles ſimus. 400. u
Aduentus Domini exercitia. 357. e
Affabilitas in verbo, & conuictu. 731. l
Affectio, & cognitio poſſunt ſimul concurrere at imperceptibiliter. 22. d
Affectiones animæ Ieſu. 490. i
Affectiua exercitatio in vita Chriſti. 443. f
Affectiua oratio. 426. b
Affectuoſus qualiter ſe exerceat in ſcripturis. 673. g
Affectus congratulationis. 76. k
Affectus Dominicæ orationis. 404. p
Affectus in Deum erectio. 5. o
Affectus magnus nonniſi illuſtri conceptu ſpirat. 7. b
Affectus mortem excipiendi. 688. n
Affectus pudoris. 78. m
Affectus intellectui præferendus. 6. u
Affectus deuotionis, vnde eliciantur. 152. x
Affectuoſorum negociatio circa eccleſiam. 674. m
Affectus quibus ad communicandum trahimur. 405. c
Affectus rigoris. 78. m
Affectus ſenſitiui Domini Ieſu. 293. i
Affectus ſeptem in Deum ordinantes. 74. e
Affinitatis coniunctio. 728. i
Affectio, & occupatio nimia in exercitijs cauenda. fol. 31. n
Afflictionis Chriſti in paſſione gradus. 469. m
Affliguntur damnati a cunctis elementis. 709. o
Agenda cum primum a ſomno excitamur. 78. o
Agendarum gratiarum formula. 365. g
Agendarum gratiarum ſcala. 508. c
Agibilibus ſtrenui nonnulli contemplationi ineptiores. 2. c
Agnus paſchalis ſacramenti figura. 258. m
Agni paſchalis myſtici ſpiritus. 294. l
Aggrauātię cōcurrētes ad vniuerſale Iudiciū. 694. m
Aggrauantia pœnarum infernalium. 711. d
Ala duæ virtutum, & vitiorum. 383. ſ. u
Alleluia quid. 189. c

Digitized by Google

Allicientia ad orationis ſtudium. 197. e
Alloquitur nos Deus in Pſalmis. 173. e
Alloquuntur hominem creaturæ inſtar vocum. 662. e
Alphabetum morale Pſ. Beati immaculati. 92. m
Altarium viſitatio. 351. p
Amabilium amabiliſſimus amor. 727. g
Altiſſima Mariæ denominatio. 600. f
Ambroſianum officium abbreuiauit Gregorius Magnus, & Eccleſiæ tradidit. 26. t
Ambulantis in terra Chriſti, fructus. 302. m
Amen quid importat. 578. x
Amicabilitas, & actitudo ad amorem. 371. l
Amicorum fidelitas. 731. l
Amici fures temporis. 48. m
Amittitur virginitas quomodo. 649. f
Amor cauſa doloris Chriſto. 472. t
Amor Dei ſecundum ſenſuales affectus haud metiendus. 8. d
Amor inordinatus ſui religionis peſtis. 51. f
Amoris perfecti vinum conditum, & aromata. 27. x
Amor timori præferendus. 98. t
Amor quo Chriſtus paſſus eſt qualis. 480. t
Amor ſtabilitatis adiutorium. 70. t
Amoris magni ſignum Euchariſtia. 252. f
Amoris purgatorium. 701. e
Amor quo Chriſtus paſſionem ſubijt. 498. z
Amor noſter qualis eſſe debeat. 625. n
Amo te vox ſonora, & efficax. 736. p
Anathema ſit non diligens Chriſtum. 6. f
Angelicorum ordinum diſtinctio. 623. K
Angeli in Deum feruntur, etiam inter ſolicitandum pro nobis. 595. q
Angelica ſalutatione, nihil dignius poſt Dominicam orationem. 565. a
Angelorum cuſtodia. 520. c
Angelos peccantes non expectauit Deus, ac nos, fol. 528. u
Angelos eſſe probatur. 610. c
Angelorum pugna inter ſe quid. 613. f
Angelorum actus in creaturas. 613. b
Angelus quid. 609. b
Anguſtia mortis. 683. t
Anguſtiæ corporis dilatant animam ad ſuperiora. fol. 327. f
Anima, & membra Mariæ benedicenda. 579. b
Animæ nil tam inimicum quam otium. 55. b
Animales homines non ſapiunt quæ ſunt ſpiritus. fol. 418. n
Anima Domini Ieſu vires. 293. b
Anima nequit otioſa conſiſtere. 30. K
Anima propria conſideranda. 655. e
Animæ vires præcipuæ tres. 580. c
Animæ humanæ miſeria. 656. i
Animas corpora ſequi. 2. d
Animæ humanæ excellentia. 519. b
Animalia parua admirabiliora. 664. f
Animus figi non poteſt niſi figatur corpus. 54. c
Annunciationis Dominicæ Angelus legatus. 564. t
Antecedentia ſacramenti Euchariſtiæ. 255. b
Antecedent ſigna Iudicium, & cur. 692. i
Ante menſam exercitia. 324. b
Antichriſtus habiturus ne Angelum cuſtodem. 620. z
Ante dormitionem exercitia. 338. f
Ante Lucana ſurrectio multis bonis opportuna. 88. b
Antonij ſtudium virtuoſum. 675. n
Apes imitemur ſtudendo. 114. x
Apoſtoli Prophetis ſuperiores. 633. p
Apoſtatæ puniuntur in futuro, & in præſenti. 68. q
Appetitus non cibus in vitio eſt. 331. m
Aqua in ſacramento appoſitio. 262. f
Aquæ magnitudo. 664. f
Arbor bona cum fructibus. 408. b
Archangelorum proprietates. 627. u
Ardentiſſimus amor. 74. e
Ardor dilectionis, non ſtat ſine lumine cognitionis. fol. 22. d
Argumentum morum ex minimis capitur. 60. t
Arida oratio ſine lectione, nec luminoſa lectio ſine oratione. 13. t
A rigore priſcorum ſanctorum cur ſic deficimus. 46. l
Arma aduerſus vitia. 379. i
Aromata Spiritus ſancti in Pſ. beati immacul. 93. m
Arra deſponſationis animæ. 539. e
Ars differt ab inſtrumentis artis. 20. r
Articulorum B. Virg. diſtinctio. 86. e
Artium origo. 671. c
Aſcendendum per gradus ad vnionem cum Chriſto. fol. 482. z
A ſæculo nos eripuit Deus. 530. b
Aſſimilatio Dominici ſanguinis. 286. r
Aſſimilationes ventris virginei. 577. f
Aſſimilationes mundi. 668. n
Aſſimilationes prophetarum. 631. l
Aſsimilationes Patriarcharum in ſcripturis. 628. c
Aſsimilationes religionis. 531. c
A ſomno quibus excitamur. 80. t
Aſſumendi ne homines ad ordines Angelorum. 624. l
Attentio quid. 423. x
Attentio in oratione. 146. K
Attentio triplex in oratione vocali. 155. b
Attentio ad formam orationis. 159. K
Attentio in meditatione. 430. k
Attentio officij, quando neceſſaria. 147. K
Attentiſsime audiendus in Eccleſia lector. 146. i
Athenienſium ſacerdotes ab alijs ſecreti. 3. i
Attinet ad nos Chriſtus ſumptus in Euchariſtia qualiter. 253. u
Auaritiæ quid opponatur. 390. k
Auaritiæ tres ſpecies. 396. l
Auctores ordinum obſeruandi. 676. p
Audet fæliciter nemo, quod naturam negat. 3. e
Audiendæ miſſæ modos. 347. g
Auget virtutes, & merita paſsionis meditatio. 436. l
Auguſtini habitus. 676. q
Aureola ſanctorum multiplex. 720. f
Aures cuſtodiendæ. 59. p
Aurora vnde dicatur. 87. f
Aurum thus, & mirrha quæ Deo offerenda. 127. l
Auſteritati ferendæ paratus ſit nouitius. 50. q

B

B*Aptiſmalis gratia.* 526. o
Baptiſta, & Apoſtolis par Auguſtinus. 463. a

Baſis religionis obedientia. 75.f
Beatificæ fruitionis ſignum Euchariſtia. 254.x
Beati rudes quoniam aſini vocabuntur. 145.i
Beati immaculati Pſ. 118. commendatio. 90.l
Beatorum gaudia ſupra ſe. 717.l
De Beatis ſpiritibus in genere meditabilia. 609.b
Benedicta in mulieribus Maria quomodo. 573.n
Benedictio fructus Virginis qualis. 574.o
Benedicentes Mariam, benedicũtur à Domino. 579.a
Benedicite omnia opera Domini Domino Cant. quam Deo gratum. 365.g
Beneficia Dei ſub horis meditanda. 194.d
Beneficiorum Dei conſideratio. 304.f
Beneficia Dei in nos. 727.h
Benefacientis Dei magnitudo. 509.d
Beneficia ſpecialia Mariæ. 601.k
Beneficia Apoſtolorum in Eccleſiam. 636.d
Beneficiarij Diuini Prologus. 507.a
Beneficiorum recordatio. 508.c
Beneficia Mariæ deuotis ſuis conceſſa. 582.e
Beneficia Martyrum in nos. 640.K
Beneficium glorificationis. 546.t
Benignitas Dei. 510.d
Benigna conuerſatio. 77.k
Beniuolentiæ captatio apud ſanctos. 370.x
Beſtia monachis mactanda. 375.b
Bona omnia folliculi ſunt Diuini amoris. 724.a
Bona gratitudinis. 508.d
Bona matrimonij. 563.f
Bona quæ peccatum aufert. 471.q
Bona quæ animæ accedũt ex corporis ſocietate. 517.t
Bona quæ Spiritus ſanctus in nobis operatur. 524.i
Bona quæ Sancti præſtant. 652.m
Bonitatis diuinæ cultus. 345.b
Bonorum officium quale. 124.f
Bonum intellectualiter cognitum obiectum voluntatis. 726.z
Bonum ex integra cauſa, malum ex ſingularibus defectibus. 25.q
Buccina inſtrumentum muſicum. 180.t

C

CAncelli per quos cæleſtis beatitudo videtur. fol. 723.f
Canonici Regulares. 676.p
Canonicorum regul. lapſus. 52.x
Canonicorum regul. Pater Auguſtinus. 435.a
Cantus, & harmoniæ ornatus. 132.a
Cantibus, & ſonis emollientibus abſtinendum. 59.r
Cantus Eccleſiaſtici effectus. 131.a
Cantus, & aurum cordialia ſunt. 458.n
Cantichordi Gerſonis figura. 158.b
Cantilenæ Eccleſiaſticæ vis. 10.n
Capitoſi, & propriæ ſententiæ religioni noſtri. 50.p
Captatio beniuolentiæ in oratione Dominica. 603.o
Captatio beniuolentiæ apud ſanctos. 170.x
Caput Agni myſtici. 303.p
Carens alterna requie non eſt durabile. 31.n
Carnis Chriſti qualitas. 277.b
Caro vnde dicta. 279.n
Carnalis dilectionis ſigna. 399.f
Carnium eſus noxius. 329.i
Carthuſienſ. ordo laudatur. 52.u 53.x
Caſtitas. 403.l
Cauſatio in meditatione. 431.x
Cauſa inſtitutionis ſacramenti Euchariſtiæ. 265.i
Cauſatio Iudicij gradus. 424.h
Cauſæ deuotionis. 152.t
Cauſa mortis vndiq;. 680.l
Cautela proficere volentium. 391.n
Celebrare omittentes peccant. 98.t
Celebrent frequenter ſacerdotes. 97.f
Cella quid. 53.a
Cellam ingrediendi, & egrediendi forma. 55.g
Cellæ & cæli conuenientia. 53.a 54.b
Cæli empyrei magnitudo. 714.d
Cæli latitudo. 664.f
De cæleſti gaudio exemplum. 715.e
Cœna. 335.b
Cœnandum qualiter. 123.c
Cereorum conſumptores ſacerdotes, quidam prolixi. 98.u
Certamen caſtitatis difficillimum. 648.d
Certamen Chriſti grande æternis annalibus relegendum. 464.p
Certatio Angelorum pro anima mortui. 685.a
Certitudo mortis. 681.o
Charitas. 398.r
Charitas Chriſti. 298.d
Charitas donum excellentiſſ. chariſmatum. 6.r
Charitatis habitus præſtantia. 6.t
Charitatis præconia. 724.b
Charitas Seraphim reductiua aliorum, recalefactiua, exemplatiua, purgans in circumuelata. 625.n
Charitatis inflammandæ practica. 736.p
Charitate quali Chriſtus paſſus. 479.t
Charitate ſuccenſi exemplum. 625.n
Cherubim proprietates. 625.o
Chelis figura. 177.m
Chelis quid. 164.p
Chyrieeleiſon quid. 115.d
Chyropſalterium ad quid vtile, & vnde dicatur. fol. 163.o
Chyropſalterij typus. 166.y
Chyropſalterij practica. 167.c
Chyteronipſaltes ſtheſicori ſambuli choribantes. fol. 177.l
Chordarum figura. 181.z
Chori figura. 181.z
Chriſtus num Angelum cuſtodem habuerit. 619.z
Chriſtus quantum dilexerit. 491.K
Chriſtus quanta paſſus. 496.y
Chriſtus pertulit multa flagella peccatoribus debita. fol. 465.a
Chriſtus ſenſu viuaciſſimus. 461.r
Chriſtus pro dolituris indoluit. 466.d
Chriſtus inuiſſa veniens deuotè excipiendus. 348.i
Chriſti nominis miſteria. 578.x
Chriſti humanitas nouitijs tutius proponitur. 187.e
Chriſti miſteria moroſe tractanda. 455.K
Chriſti paſſio animæ propoſita ſtabilit eam. 149.n
Chriſtiani omnes confeſſores dicebantur. 642.q
Cibus ſolidus ſacrarũ meditationũ proficientib. 27.x

Digitized by Google

Cibus dicitur Euchariſtia. 242.l
cibi pretioſi non inquirendi. 325.e
cibum viuificum nobis contulit Deus. 535.m
cimbali figura. 181.y
circumſpecta actio. 397.o
circunſtantiæ paſsionis Domini. 467.e
circunſtantiæ inſtitutionis ſacramenti. 264.b
circunſtantiarum paſsionis Chriſti, Roſarium. 495.r
ciſtertienſis ordinis reformatio. 52.x
cithara ſub figura crucis. 158.i
citharæ figura. 179.f
citatio ad Iudicium terribilis. 693.k
ciuitas Dei ſuperna. 714.d
ciuitati proportionatur corpus humanum. 517.t
clamamus ob tria præcipuè. 197.e
clauis linguæ. 57.l
clerici oculi, & pupillæ myſtici corporis. 3.b
clerici vocaliter tenentur orare. 11.r
cluniacenſium reformatio, & lapſus. 52.59.x
cogitanda in meditatione. 429.x
cognitiua diiudicatiuam præcedit. 17.c
cognitio qualiter affectionem præcedit. 22.d
cognitio dilectionem præcedit. 7.a
cognitio ſuiipſius. 654.d
cohabitationis fructus. 76.i
colendus Deus qualiter. 343.b
collecta in miſſa ſignificatio. 116.f
collegium glorioſum cæleſtis ciuitatis. 714.e
comedendi diſciplina. 324.c
commemorationes ad Deum. 429.x
commendatio ad Deum. 427.m
commendatio in meditatione. 433.x
commendatio ſcalæ meditatoriæ. 418.u
communia Mariæ priuilegia. 600.h
communicatio Mariæ in Chriſti paſsione. 599.e
communicamus Angelorum gloriæ per Euchariſtiam. fol. 248.b
communionis ſcala. 199.f
communio ſpiritualis. 349.m
communitatis magna virtus. 116.p
comparatur quibus Maria. 558.u
comparantur Angeli digniſsimis rebus. 654.l
comparatio Apoſtolorum. 635.a
comparationes Martyrum. 638.g
compaſsionis affectus. 76.k
compatiendum Chriſto. 473.y
competit omni religioſo ſtudium. 672.d
completorij inſtitutio. 123.c
complexio poſt meditationem. 427.o
comprahenſorum gaudia ab extra. 719.f
compūgit mentem Chriſti paſsionis meditatio. 455.l
compunctiua circa mortem pro deuotis. 680.K
compunctiua de Iudicio pro deuotis. 691.g
compunctiua de purgatorio. 701.g
compunctionum genera ſeptem. 404.b
communicans indigne quæ mala committat. 202.l
conandum ſemper in meliora. 21.a
concertatio Chriſti, aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus fuit. 464.y
concomitantia mortem. 681.n
conditiones, & qualitates Angelorum. 610.d
conceptio B.M.V. 559.o
conceptus Chriſti, & antecedentia. 300.K
concupiſcibile omne præcellit Deus. 716.f
confeſsio affectiua. 426.g
confeſſores in nos miſericordes. 642.o
confeſſorum præmia. 645.x
confidentia affectiua. 426.K
confidentia in meditatione. 433.x
confirmatio Angelorum. 611.d
confirmationis ſacræ bona. 526.q
conformitas naturæ noſtræ in Chriſto. 730.k
conformitas pœnarum infernalium ad culpas. 711.b
confundimur ſanctis collati. 367.n
confuſio reproborum in Iudicio. 694.l
congratulari ſanctis. 366.l
congruitas cibi Euchariſtiæ ad cibatum. 245.K
cōgruitas temporis inſtitutionis, S. Euchariſtiæ. 265.l
coniugatus melior eſſe poteſt, quam virgo. 647.d
Coniunctio affinitatis. 728.i
Coniurant omnia in hominis mortem. 680.l
Conſcientia iudicanda, & expurganda. 73.c
Conſeruatio in eſſe. 541.l
Conſiderabilia de prophetia. 632.n
Conſiderabilium circa Domini geſta Roſariū. 479.x
Conſideranda à ſtudioſo de mundo. 666.i
Conſideratio quid. 423.u
Conſideratio in agendis prouida. 65.l
Conſideratio beneficiorum acceptorum. 509.d
Conſideratio monitionis gradus. 423.u
Conſideratio in meditatione. 430.x
Conſideratio præmij minuit vim flagelli. 32.p
Conſideratio ſtatus animarum in purgatorio. 702.l
Conſiderationes pro ſacra communione. 203.n
Conſilium diuinum reparando homini. 478.r
Conſolationis infuſio. 392.t
Conſtantia in bono. 533.b
Conſtantiæ ethnicorum exempla. 70.t
Conſuetudo deficit diu ſi diſſueſcat. 61.x
Conſummatum eſt, quare dixit Ieſus. 463.x
Contemplatio diuinitatis, vel humanitatis Chriſti vtra dulcior. 24.n
Contemplatiuus quid de mundo iudicet. 670.u
Contemplatiui à iugo ſeruitutis aliorum iure immunes. 23.i
Contemplatiuus quid de Eccleſia inueſtiget. 677.x
Confeſsio in meditatione. 432.x
Conſiderationes de ſanctis comprehenſoribus ſuper S. ſacramento Euchariſtiæ. 271.m
Conſiderationes S. Sacramenti. 255.a
Conſolatio diuina delicata alienam ſecum non admittit. 19.l. 31.m
Conſortia fœminarum fugienda. 397.m
Conſulitur aliud religioſis de oratione aliud gregarijs. 554.g
Contemnendi mundi inductiua. 667.m
Contemplatiua vita in meditatione conſiſtit, & optimo intelligibili. 28.d
Contemplationi aduerſantia tolluntur. 21.t
Contemplationes ad beatorū ſpirituū choros. 269.b
Contemplationi ſummopere dediti. 2.c
Contemplationi vacent Eccleſiaſtici. 3.b
Contemptus diuitiarum. 402.f
Continentia donum. 333.g

Con-

Digitized by Google

Contractionis deuotionis cauſa. 405. c
Conuellendis vitiis meditatio. 378. f
Conueniunt Angeli nobiſcum in quibuſdam. 617. t
Conuerſatio B.M.V. in templo. 561. r
Conuerſatio, & vita Domini Ieſu. 461. r
Conuerſatio bonorum iocunda. 531. c
Conuiuia Euangelica inter prendendum memorandi. 333. q
Copioſæ meditationes ſub horis non aſſumendæ. fol. 162. m
Coram quibus Iudicium fiet. 694. o
Cordialis vnio. 77. K
Cordis præparatio pro ſacra communione. 201. l
Cor impurum nō eſt ſuſceptiuum Spiritus ſancti. 30. e
Cor noſtrum ſimile aui uenaticæ. 149. n
Corporales inferni pœnæ. 708. l
Corporalia beneficia à Deo accepta. 516. t
Corporalis diſpoſitio, deuotionem prouocat. 190. e
Corporis, & carnis Chriſti quidditas. 276. e
Corpus Chriſti verum, ac myſticum vtrum præferendum. 276. c
Corpus humanum inſtar cœli. 517. t
Correctio vbi deeſt abundat corruptio. 56. p
corrigibilitas diſtinguit inter hominem, & diabolum. 96. p
creaturarum mundialis regio luſtranda. 660. a
creationis beneficium. 515. p. 516. f
creatura in Deo eſt creatrix eſſentia, quomodo. 515. r
creaturarum vſus nobis elargitus. 543. q
creaturas qualiter deuotus conſideret. 662. d
creauit nos Deus ad quid. 734. u
creditoribus quatuor vita noſtra obnoxia. 82. a
creſcendi in bono gratia. 534. l
Cruce ſe muniat ſurgens. 81. u
cruciatus damnatorum à rebus cunctis. 709. p
crucifigi cur voluerit Chriſtus. 468. K
crucifixionis Domini hora. 114. a
culpam fateri humiliter in capitulo. 95. o
culpæ deformatio. 659. r
cultus Dei ex parte corporis. 344. o
cultus latriæ erga Deum. 365. b
cultus vniuerſalis Mariæ ſingularitas. 596. r
cupiditatis obedientia. 401. d
cura carnis ſobriè agenda. 325. d
cura & vigilantia. 122. z
curandis conſcientiæ vulneribus medicina. 377 b
curæ ablegandæ cum ad Deum accedimus. 127. m
cur S. Sacramentum Euchariſtiæ non omnibus ſapit. fol. 267. y
curſus ad vtiliora dirigendus. 20. y
cuſtodia quis magnitudo. 664. f
cuſtodia Angelorum. 520. a
cuſtodia Angelorum erga homines. 618. x
cuſtodia linguæ. 65. f
cuſtodiæ Angelorum tempus. 620. a
cuſtoditio à periculis. 542. m
cuſtoditio S. ſacramenti ſuſcepti. 229. K

D

DAmnatorum ſocietas. 706. f
Damni pœna in purgatorio. 702. i
Damni pœna in inferno. 707. i
Dans potentiam dat, & media. 5. o
Dare filium ſuum quantum ſit. 479. f
Dator ſtatim obliuiſcatur dati, acceptor memor ſit. fol. 510. d
Dauid non intelligitur, niſi hauſto eius ſpiritu. 160. l
Debellandi vitia ordo, & modus. 380. l
Debitum multiplex. 607. x
Decem orationis fructus. 404. t
Decentia diſciplinæ. 60. x
Decimæ quid. 483. a
Declaratio ſcalæ meditatoriæ. 420. p
Declaratio ſeptenarum contra vitia. 388. b
Decus rerum ordo. 72. a
Defectus aſſumpti animæ Domini Ieſu. 293. k
Defectus diſciplinæ damna. 61. a
Deferendum ſocijs. 76. h
Deformationes vnde proceſſerint. 53. x
Delectat Deus præ omni delectabili. 726 f
Delectationes beatorum. 716. K
Delectatio, ſeu ſaturitas ebria. 74 e
Delitiæ ſaporum dedecent. 326. f.
Dæmones habent organa ſplendida, ſed depreſſa. fol. 617. r
Denominatio ſanctorum. 369. K
Denominationes confeſſorum. 643. f
Depurandum cor à peccatorum reliquijs. 206. z
Deſideria ſancta ex dilatione creſcunt. 49. o
Deſiderij expreſſio eſt Pſ. beati immaculati. 95. m
Deſiderium, & amor in S. Euchariſtiam. 209. b
deſiderium feruens omnis boni initium. 31. o
deſponſatio B. M. V. 563. f
d. ſumus nos gratiæ non illa nobis. 126. K
detractoribus non communicandum. 59. q
deſtructorium vitiorum. 374. b
Dei cultus triplex. 343. i
deitatis in Chriſto contemplatio. 305. t
Dei laudem obiecta per ferias diſtincta. 189. c
Dei contemplatio ex creaturis. 660. a
Dei excellentia. 725. e
Dei palatium, quam glorioſum. 714. d
Deus fuit cum Maria omni vnionis manerie. 572. l
Deus omnia in ſe conuertit tanquam cauſa. 507. b
Deus non attendit quantum, ſed quanto affectu ores. fol. 16. u
Deus quomodo ad nos venit in S. Sacramento. 213. a
Deus vnicuiq; eſt, id quod præ cæteris colit. 40. K
Deus vult per ſanctos exorari. 362. a
Deum laudando quomodo procedendum. 364 f.
Deum præ oculis habere. 71. y
Deum timens melior, quam decem millia indiſciplinati. 50. r
de Deo quid contemplandum. 306. x
Dei charitas nimia. 430. x
dij dant etiam ingratis. 510. g
deuota meditari non eſt altum ſapere, nec in mirabilibus ambulare. 412. a
deuota orationum verba imperfectis, quomodo vtilia. 24. m
deuota meditabilia. 438. a
deuotio. 150. p
deuotio excitatur per corporalia exercitia. 83. a

deuo-

Deuotionis affectio in dulcoris guſtu minime conſiſtit. 8. d
deuotionis impedimenta. 151. f
deuotio multa in Pſalmis. 23. h
deuotio pro communione. 205. u
deuotionis affectus. 538. e
deuotionis exceſſus, de paſſione Domini. 498. u
deuotionis ſubtractio. 393. t
deuotorum compunctiua de inferno. 705. e
deuotorum conſiderabilia. 655. f
deuotorum ſtudia. 672. d
deuotus quid in creaturis inueniat. 662. d
diaplaſmata Hebræorum. 139. i
didaſcalicon alphabeticum Pſal. Beati immaculati. fol. 92. m
diei Sabbati celebratio in Dominicũ tranſlata. 340. b
dietæ ſeptem profectuum. 391. n
dietarium exercitiorum. 78. n
differant ne ſpecie Angeli inter ſe. 617. r
dignatio qua Deus ad te in ſacramento venit. 213. f
dignioris ille ordinis cenſendus, qui fuerit ſanctioris vitæ. 676. q
dignitas Virginis Matris. 549. b
dignitas nominis Maria. 567. e
dignitas ventris Virginei. 577. t
dignitas Angelorum præcipua. 614. K
dignitas Apoſtolorum. 336. c
dignitas Prophetarum. 632. m
dignitas martyrum. 639. h
dignitas ſanctorum. 652. l
dignitas vnionis cum Chriſto. 481. x
dignitas corporis humani. 517. t
dignatio mira Angelorum circa nos. 610. b
diiudicatio in meditatione. 431. x
dilapſus religionis, vnde. 29. h
dilectio fraterna qualis. 76. i
dilectio Pauli Chriſto comparata. 491. k
diligens hebetudo potior ingenioſitate negligẽte. 4. K
diligendus Deus propter ſe. 727. g
diſciplina morum. 60. t
diſcipuli ſcientiarum quales. 122. z
diſcretio in ſtudijs neceſſaria. 108. o
diſcretionis affectus. 78. m
diſcuſſio conſcientię quotidie. 101. a
diſcuſſio crebra ſuiipſius. 63. c
diſcuſſio ſuiipſius in ſenio. 336. e
diſplicet Deo peccatum. 470. p
directio intentionis pro communione. 217. b
diſcretio virtutem mater. 47. m
diſpenſatio quid. 44. e
diſpoſitiones ad mortem. 686. f
diſſidia non ſint inter fratres. 604. p
diſsimulatio prælati non excuſat ſubditum. 44. e
diſtantia cæli à terra. 714. d
diſtinctio altarium. 352. f
diſtinctio Dei beneficiorum per ferias. 513. o
diſtinctio, & ordo Angelorum. 622. i
diſtinctio Pſalmi Beati immaculati. 91. m
diſtractionum ab oratione remedia. 147. K. 148. m
diuina delectatio excellens. 722. g
diuinæ laudis materia eſt omnis creatura. 663. e
diuinæ dilectionis vtilitas. 730. K
diuinæ ſapientiæ cultus. 345. a
diuina pietatis conſideratio in S. ſacramento. 210. k
diuinitas an videnda glorificato oculo. 58. o
diuinitas in S. ſacramento. 203. q
diuinorum humanorumq; veram communionem cauſat, S. communio. 250. m
diuiſionis vtilitas. 1. a
diuiſio capitularis librorum multum luminis habet ex Platone. 227. x
diuitiæ contemnendæ. 402. f
diuitiæ mundi. 670. r
doctorum Elogia de Auguſtino. 436. a
doctrina eliminandorum vitiorum. 378. g
dolor affligens in morte. 684. y
doloris affectus. 78. m
dolor Chriſti intenſus. 466. d
dolor Chriſti nõ intenſior dolore damnatorum. 470. m
dolor compaſſionis in Chriſto. 473. u
dolores B. M. V. 583. l
dominica die poſt prandium exercitia. 351. o
dominicæ orationis explicatio. 153. y 602. n
dominici corporis ſacrificium præ cunctis habet ſanctitatem. 250. p
dominicæ paſſionis meditationis vtilitas. 457. m
dominicæ diei generalia exercitia. 341. d
dominus quomodo fuit cum Maria. 572. l
dominationem proprietates. 626. q
dominium rerum homini collatum. 521. d
dona Dei in malos vſus conuerſa. 537. b
donum dicitur S. Euchariſtia. 241. b
dormitio poſt matutinas. 87. g
dormitationis in choro repulſiuum. 85. d
dormitum ire tempeſtiue. 81. t
dotatio Apoſtolorum. 635. y
ductor inquirendus pro euadendis vitijs. 379. k
dulcedo diuinæ viſitationis. 539. o
dulcedo S. ſacramenti. 266. x
dulcedinem ſenſualem in diuinis exercitijs inſequi periculoſum. 25. o
duodecim fructus Dominicæ carnis. 282. d
duodecim fructus virginei effectus. 576. n
duplicibus oportet eſſe veſtitos. 374. a
durabile non eſt, quod numero, & metro caret. 53. x
durandum in obedientia. 63. c
duriſsima neceſsitas vbi agnus cum dracone præliatur. 464. y

E

Eccleſia quintuplex. 525. m
Excellentia Dei. 306. x
De Eccleſia quid ſtudioſus videat. 674. K
Eccleſiaſtica cantatio ad quid. 133. d
Eccleſiaſtica regio. 673. i
Eccleſiaſticorum officium potiſsimum contemplatio. fol. 3. h
Edacitas vitanda. 330. l
Edendi diſciplina. 332. o
Effectus cuſtodum Angelorum circa pœnitentes. fol. 621. e
Effectus orationis vocalis. 10. o
Effectus particulares S. ſacramenti. 227. x

Effe-

Effectus ad ſuam cauſam conuerti debet. 507. b
Effectus peccati decem. 470. o
Effectus ſalutationis Angelicæ recitatæ. 565. a
Efficacia nominis Mariæ. 568. f
Efficacia virginei fructus. 576. r
Efficiens cauſa paſsionis Chriſti. 463. y
Effractores conſtitutionū Chriſtū perſequuntur. 48. n
Effuſio Dominici ſanguinis. 286. t
Effuſus Chriſti ſanguis quibus proficit. 290. c
Effuſi Chriſti ſanguinis ratio, & cauſa. 289. a
Aegyptij patres breuiſsimas orationes habebant. fol. 12. b
Egreſſus hominis miſeriæ. 658. q
Electi ne, an reprobi plures. 615. n
Electio Apoſtolorum. 633. f
Electio meditationis gradus. 421. f
Electiones meditationum. 429. x
Eliminatio impuritatum cordis. 206. z
Empireum cælum. 713. d
Encomia Pſalmi Beati immaculati. 90. l
Epitome de decem prædicamentis circa S. ſacramentum Euchariſtiæ. 268. f
Erectio corporis inter ſoluendas horas. 331. y
Erepti à quibus, Chriſti paſsione. 477. p
Eruditoria Roſariorum legendorum. 444. i
Eſſe, beatitudo, vita ſuper omnia deſiderantur. 727. g
Aeternitas quid. 722. c
Aeternam vitam præſtat Chriſti paſsio. 456. l
Aeterno amore ſingulos diligit Deus. 733. n
Aeterna Chriſti generatio cui comparata. 499. x
Ethica prior theorica. 92. m 411. a
Ethnicorum ſacerdotes contemplationi dediti. 3. i
Euangeliſtæ multa de Domino ſilent, quæ Prophetæ prædixerunt. 462. x
Euchariſtiæ nomen. 239. b
Euchariſtia ſimbola miſterijs referta. 98. n
Euigilandi incitatiua. 79. q
Euincendæ paſsiones, & vitia. 376. b
Euolandi, ac elongandi à vitijs prædiſpoſitio. 383. t
Exacta cognitione opus ad iudiciales ſententias proferendas. 515. r
Exaggerant infirmitates cibi delicati. 326. f
Exaltatio ſanguinis Dominici. 285. p
Exaltatio ſpiritus Domini Ieſu. 297. t
Examinatio ſuiipſius. 659. f
Examinatio conſcientiæ in ſero. 335. d
Examinet diſpoſitionem ſuam exercitia ſibi aſſumpturus. 2. d
Excedunt Angelos homines in nonnullis. 617. t
Excellentia charitatis. 724. b
Excellentia virginum. 647. d
Excellentia orationis Dominicæ. 603. n
Excellentia Mariæ. 555. b
Excellentiæ Auguſtini. 434. a
Exceſſus contemplationis ſpecies. 404. a
Excidij religionis cauſa. 51. t
Excitans a ſomno qualiter audiendus. 79. o
Excitatio ſuiipſius ad ſacram communionem. 200. i
Excipit Deus ad ſe redeuntes. 529. a
Excuſabilis carnium eſus. 332. n
Excuſſio in meditatione. 429. x
Exempla, & merita ſanctorum. 536. p
Exempla Prophetarum. 632. o
Exempla ſanctorum torporem noſtrum excutiunt. fol. 367. n
Exempla mirifica S. ſacramenti Euchariſtiæ. 98. x
exempla, quod Maria peccantibus veniam impetrat. 582. f
exemplare exercitium. 358. h
exemplariter viuendum. 76. i
exemplatio Patriarcharum. 630. b
exercenda pro vitijs euellendis. 379. i
exercenda poſt eleuationem. 349. k
exercitatio circa purgatorium. 704. q
exercitia non facile immutanda. 4. l
exercitia certa aſſumenda. 30. i
exercitia diuerſorum temporum. 357. g
exercitiorum diuerſa qualitas pro diuerſa animorum conſperſione. 2. e
exercitia in feſtis ſanctorum. 363. d
exercitia per quæ religio increuit. 48. n
exercitia religioſorum quatuor. 4. m
exercitia poſt matutinas. 86. f
exercitationis ſpiritualis materia. 71. x
exorare Deum. 345. f
exornatio animæ pro ſacra communione. 206. a
experrectionis tempeſtiua remedia. 80. f
explanatio in meditatione. 423. u 430. x
expoſitio ſeptuplex Pſalmi Beati immaculati. 91. m
expoſitio Pſalmi 119. ad Dominum cum tribularer clamaui. 182. a
ex proprietatis vitio quæ mala oriuntur. 140. l
expugnanda vitia. 376. b
expurgatio pro communione. 205. y
extatico amore diligit nos Deus. 733. n
externa vitiorum remedia. 382. q
Exteriorum ſenſuum in inferno pœna. 708. n
externæ circunſtantiæ Chriſti paſsionem aggrauantes. 497. z
extirpandorum vitiorum practica. 377. e
extremi iudicij compunctiua. 700. y
extremum iudicium ſtudioſo. 691. d
exultandum de Chriſti paſsione. 477. p
exuſcitandæ deuotioni exercitium. 82. y

F

Facilitas mortis. 682. r
Famoſiſsima, & inclita Chriſti vita. 461. t
Faſtidioſus qui mutationem quærit. 4. l
Fatuitatem gignit peccatum. 471. r
Fælices contemplatiui. 413. d
Fælicitatem videre inane, niſi ad eam properemus. fol. 609. b
Fercularium. 332. n
Fæminei ſexus indignitas. 519. a
Fæminei ſexus ærumna. 566. d
Feruor nouitialis. 392. r
Feruenter, & fideliter religioſis operandum. 104. g
Feſta quibus ornanda exercitijs. 341. e
Feſtare, & feſta præuenire. 362. b
Feſtilogium de ſanctorum feſtis celebrandis. 362. a
Feſtis dignè peragendis quæ obſeruanda. 364. e
Feſtorum dierum, & Dominicalium exercitia. 339. a

Fæti-

Digitized by Google

Fœtidius nil humano cadauere. 685.a
Fideles obedientia moram neſcit. 75. g
Fidelitas amici. 731. l
Figura doloris Mariæ. 587. u
Figura ſcripturarum de Maria. 557. m
Figurationes virginum. 646. b
Filia ampla dotationis ſuffocauit matrem deuotæ religionis. 52. x
Filius hominis Chriſtus. 729. i
Filius prodigus gratiæ reſtitutus. 529. a
Filius is verior qui moribus conformior. 436. a
Filium ſuum nobis dedit Deus. 523. g
Finis ad religionem veniendi. 67. n 71. u
Finis exercitiorum duplex. 31. o
Finis religionis contemplatio. 4. k
Flagella Dei ad correctionem. 544. r
Fletu pluſquam affatu perficitur oratio. 11. a
Fluuius Paradiſi Pſ. Beati immaculati. 92. m
folliculorum afflatus eſt oratio vocalis inflammandæ deuotioni. 11. u
flos dicitur Chriſtus. 280. r
fontem Diuinæ miſericordiæ exiccat ingratitudo. fol. 507. b
forma operatur ſecundum materiæ prædiſpoſitionem. 200. b
forma verborum pro S. Sacramento. 260. t
forma quali Chriſtus paſſus. 496. x
formula gratiarum actionis. 365. g
fortitudo Angelorum. 616. q
franciſcus quantum nomen Dei reuerebatur. 15. p
franciſcus quomodo ex creaturis eleuabatur. 663. e
frequentanda Dominicæ paſſionis meditatio. 455. l
frater noſter Chriſtus. 728. i
fraudatores diuini officij. 135. f
fructus, & effectus Dominici ſanguinis effuſi. 290. d
fructus Eccleſiaſtici cantus. 50. o
fructus duodecim Chiropſalterij. 165. f
fructus Chriſti paſſionis meditatæ. 455. l
Fructus ventris Mariæ, quomodo benedictus. fol. 574. n
fructus, & vtilitas Agni myſtici. 302. l
fructus, & vtilitates miſſæ. 347. b
fructus orationis vocalis triplex. 155. b
fructus patientiæ. 400. a
fructus perſeuerantiæ. 534. i
fructus religioſi non vanitas, ſed charitas. 8. e
fructus Roſariorum Virginis Mariæ. 552. e
fructus ſeptenarum contra vitia. 388. c
fruſtra bonum agitur, ſi ante vitę terminum deſeratur. 70. u
funiculi quibus ad Chriſti præſepium alligemur. fol. 361. g

G

Gallis prolixiora officia tradita cur. 15. t
Gaudia Virginis Marię. 588. a
Gaudia mundi. 670. r
Gaudiorum cœleſtium qualitas. 716. b
Gaudium quid. 478. q
Generoſos animos labor nutrit. 121. x
Generalia Mariæ beneficia. 601. i
Generalia vitiorum remedia. 394. e
De generali iudicio conſideranda. 691. c
Generalis ſanctorum memoria vtilis. 649. g
De genijs quid gentiles ſentirent. 618. x
Genus mortis Chriſti adauxit paſsionem. 468. i
Geſtus diſciplina. 64. e
Gigantum magnitudo. 664. f
Gilberti Sompligenſis erga Dei nomen reuerentia. fol. 15. q
Gloria Virginis Marię in cælo. 592. k
Gloria martyrum. 641. l
Gloria patri &c. meditatio. 196. d
Gloria ſanctorum. 652. n
Gloria mundana. 670. r
Glorificationis Mariæ integritas. 594. o
Glorificatio Apoſtolorum. 637. d
Glorificationis promiſſę munus. 545. t
Gradus contemptus diuitiarum. 402. g
Gradus ſcalę Dominicę paſsionis. 457. n
Gradus glorię diſtinguuntur ſecundum ardorem charitatis. 596. f
Gradus humilitatis. 400. y
Gradus ſcalę meditatorię. 419. o
Gradus obedientię. 401. e 75. g
Gradus patientię. 401. b
Gradus ſacrę communionis. 200. g
Gradus ſobrietatis. 402. k
Gradus caſtitatis. 403. l
Gradus contemplationum. 417. l
Gradus vnitiui cum Chriſto. 482. y
Gratia quid. 276. e
Gratia Dei ſolum vitia euadimus. 376. b
Gratia Spiritus ſancti ſtabilitur cor. 69. f
Gratię plenitudo in Maria qualis. 571. k
Gratię mors. 679. f
Gratię plenitudo in affectu Domini. 295. o
Gratiam impendit Maria ſeruis ſuis. 582. g
Gratiarum actio in meditatione. 433. x
Gratiarum actio in feſtis Sanctorum. 365. f
Gratię communes Domini Ieſu. 297. b
Gratię gratis datę. 539. f
Gratiæ ſanctis reddendæ. 373. y
Gratiæ habendæ pro nobis paſſo. 475. e
Gratia pœnitentialis fructus. 530. a
Gratiæ agendæ Deo, quod de ſæculo nos eduxerit. fol. 72. b
Gratiæ agendæ in mane. 88. i
Gratiæ ſpeciales Domini Ieſu. 299. f
Gratificationis beneficium. 522. f
Gratis non tulit qui cum rogaret accepit. 510. d
Gratitudo vnguentum optimum. 507. b
Gratitudinis deuotio. 346. c
Grauia exercitia non ſemper vtilia. 21. f
Grauitas circa diuina. 130. x
Greſſus profectuum. 392. p
gubernationis beneficium. 541. k
gula quomodo vincitur. 391. m
gulæ quattuor ſpecies. 396. m
guſtatio affectiuus gradus. 425. d
guſtatio in meditatione. 432. x
guſtus ſpiritualis obtinendi media. 268. z

Habi-

Digitized by Google

H

HAbitus animæ Chriſti. 490. g
Hebraicarum litterarum miſteria. 91. l
Helias Abbas quid potiſſimum vereretur. 685. a
Heſibilitas cibi Euchariſtiæ ad cibatum. 247. u
Hilariter obediendum. 75. g
Hymnus ante, & poſt communionem. 274. y
Holocauſtum quid. 483. a
Holocauſtum tota deuotionis flamma accendendum. fol. 16. u
Hominis vilitas. 510. f
Hominis animalis perfectio. 77. l
Homo quid. 669. t
Homo creaturarum digniſſima. 516. f
Honus, & ſaltatio armata. 177. l
Honor quid. 366. K
Honor, & laus Deo impenſa. 74. e
Honor mundanus. 670. r
Hora mortis cur incerta. 682. q
Horarum Canonicarum cauſa, & miſteria. 84. e
Horas exoluendo non admittantur voluntariæ meditationes. 162. m
Horaſ terminandi modus. 186. b
Horæ B. Mariæ ſoluendæ. 86. e
Horarum in priuato ſoluendarum modus. 198. e
Horrendum hominum genus mali religioſi. 531. c
Horribilia in iudicio concurrentia. 693. K
Horrificus aſpectus in morte. 684. z
Horroris affectus. 78. m
Hoſtia quid. 483. a
Hoſtiam ſuiipſius Deo offerre. 89. i
Humanæ naturæ bonum, quod. 471. q
Humanæ miſeriæ vilitas. 656. b
Humani corporis artificium. 517. l
Humilis honoratio ſociorum. 77. K
Humilitas Chriſti. 298. e
Humilitas quotuplex. 399. l

I

IDeæ an ſint in Deo realiter, & ſubiectiuè. 515. r
Idoneitas recipientium S. Euchariſtiam. 266. o
Ieſus nomen quale, & quantum. 578. a
Ieſus venit reparator regni gratiæ. 471. q
Ignis charitatis ponendus, & excitandus quomodo. fol. 724. K
Ignis in iudicio efficacia. 692. h
Ignorantia caſtiganda. 144. i
Ignorantia errorum mater. 672. d
Illuminati conſulendi ſuper ſcripturis. 31. n
Illuminatio corporalis conſiſtit in tribus. 612. f
Illuminatio oculorum mentis. 538. d
Illuſtratio affectus deuotionis. 538. e
Illuſtratio mentis ex meditatione paſſionis. 436. l
Imaginatio crebra cæleſtis gaudij vtilis. 723. h
Imagines rerum in anima Chriſti. 490. b
Imago Dei in anima. 660. r
Imago Dei in nobis reformanda. 375. b
Imago, & ſimilitudo Dei in anima. 519. b
Imago, vnde dicitur. 245. r
Imbelles non ſternit hoſtis animi. 356. c
Imitatio Chriſti paſſionis. 473. a
Immortalitas animæ. 519. b
Immunitas Mariæ ab omni vę. 566. d
Immunitas Mariæ ab omni peccato. 599. e
Immutabilis amicus. 731. l
Immutatio voluntatis in bono. 533. g
Impedimenta profectus. 47. m
Impellit ad Dei laudem paſſio meditata. 455. l
Imperuertibile finale iudicium. 698. f
Implorandum ſanctorum auxilium. 368. p
Impoſſibile eſt Sanctorum orationes non exaudiri. fol. 651. g
Impretermiſſę orabat Dominus Ieſus. 492. k
Improbatur inattenta oratio. 12. f
Impulſiones animæ Chriſti ad dolorem. 472. e
Impunitas vitiorum diſſolutionem parit. 51. & 52. u
Inaltatio cantus vitanda. 137. g
In arida oratione vocali etiam multiplicata non multum religionis. 2. b
Inatenta oratio Deo diſplicet. 146. K
incenſum thimiama. 483. a
incentiua amoris beneficia. 727. b
incertitudo mortis. 681. p
inceſſanti, & exceſſiuo amore diligit nos Deus. 735. o
incitamenta ad gratias de beneficijs. 507. b
incitamenta varia feruoris in Deum. 31. o
Indagabit de cælo deuotus. 713. e
indeſinenter perſeueranter obedire. 75. g
indeuotis oratoribus minæ. 14. n
in Deum ſe dirigere, & ordinare. 72. b
indignandum diaboli tentationibus. 70. t
Indiſciplinati oculi fures animarum. 58. o
indiſciplinatus eſt quaſi iumentum. 60. x
indiſcreta ſit obedientia in nouitio. 63. c
indiſcreti in ſemetipſos. 87. g
indoluit Chriſtus ſuper peccatis noſtris quantũ. 470. p
inductiua ad Deum alacriter laudandum. 188. c
inductiua ad ſeruiendum Mariæ. 548. b
inductiua mendicandi à Sanctis. 368. q
inductiua ſtudij, & lectionis. 106. K
induſtria ſubigendis vitijs. 377. d
induſtriæ meditatiuorum. 415. g
inexauditionis cauſę. 404. z
in eruditionis exemplum datę ſunt creaturę. 661. c
infernalis regio. 704. a
infidum eſſe, pænes ſæculares turpe. 33. f
infinito amore diligit nos Deus. 733. n
inflammanda charitatis practica. 736. p
inflammatio cordis pro communione. 207. e
inflammatorium diuini amoris. 723. a
inflammat ad charitatem Chriſti paſſio. 456. l
infuſio conſolationis. 392. t
ingratitudinis mala. 507. b
ingratum eſt beneficium, quod diu inter manus hęſit, & dilatum eſt. 510. d
ingreſſus hominis miſeria. 657. o
in idoneorum ad religionem admittendorum cauſę. fol. 56. r
pulchra de hoc ſimilitudo. ibid.
iniuſta cauſa Chriſti paſſionis. 473. x
innocentia Chriſti. 461. f
innouatio propoſitorum. 356. c 101. a

In

In oblatione intentio dirigenda. 484. a
In paſſione Chriſti quid potiſſimum conſiderandum, fol. 478. r
In Pſalmis meditanda. 159. K
In profeſtis qualiter vigilandum. 362. h
In proprietarios exempla. 38. b
Inquirenda à ſtudioſo de morte. 680. i
Inquieti actioni ſe dedant. 2. d
In ſanctis laudandus Deus. 364. f
Inſaniam peccatum gignit. 471. r
Inſertio virtutum. 398. q
Inſtabilitatis remedia. 67. p
Inſtabilis ſtatus vitæ. 5?. m
Inſtar quorum diſponat ſe moriturus. 688. m
Inſtitutionis S. Sacramenti rationes. 209. i
Inſtrumenta ſaluti congruentia. 56. i
Inſtrumentis muſicalibus Hebræorum iam Eccleſia non vtitur. 177. l
Integrè remittit Deus. 532. e
Intellectiua cognitio à ſenſitiua iuuatur. 165. t
Intellectiua cognitio à ſenſitiua iuuatur dum ordinata phantaſmata præſentantur. 165. t
Intendit, & aſtat nobis Deus. 544. f
Intentio quomodo mouetur. 404. u
Intentio rectificanda religionis ingreſſu. 72. b
Intentionis rectitudo. 346. a
Intentio requiſita ad S. ſacramentum. 260. f
Interceſſio ſanctorum. 368. p
Interioris hominis ordinatio. 374. a
Inter laborandum meditanda. 121. x
Inter miſſam audiendam non recitandæ preces, fol. 15. f
Interna aggrauantia Chriſti paſſionis. 468. d
Interna vitiorum remedia. 381. a
Interpretationes nominis Mariæ. 569. g
Interrogationes in morte fiendæ. 687. K
Internalandum vitijs, & virtutibus. 384. x
Inteſtina myſtici agni Ieſu. 297. a
Introductiua meditationum. 422. a
Inuidia qualiter deuincenda. 390. b
Inuidia triplex. 395. f
Inuitatoria accedendi ad S. ſacramentum. 211. m
Inuocationes pro S. communione. 215. b
Iocunditas ſenſuum in beatis. 720. u
Ioſeph nomen tanquam libro vitæ ſcriptum in Euangelio exprimitur. 563. f
Ira triplex. 395. h
Iræ quid opponendum. 389. g
Iræ, & zeli affectus. 78. m
Irrationabilis timor ex receſſu à religione. 69. t
Irreligioſitas huius temporis deflenda. 3. K
Irreuerens inter orandum ad alia cor diuertere. 13. d
Irreuocabilis mors. 682. f
Irreuerentia ſacrorum ſigillatur. 129. t
Iudaicus populus ex natura ſæuus. 463. y
Iudæorum numerus concurrens ad diem feſtũ. 468. k
Iudicandorum qualitas. 695. p
Iudicialis regio. 690. a
Iudicij, & intellectus gradus. 424. a
Iudicis extremi qualitates. 694. n
Ad iudicium trahent Apoſtoli prouincias quas ipſi conuerterunt. 650. g
Iugum Chriſti dulce, & via eius arcta quomodo? fol. 71. y
Iure excommunicatur qui ſua communicare noluit, fol. 43. m
Iuſtificationis donum. 532. f
Iuſti mortem optarunt cur. 689. r
Iuſtorum gaudia, & quæ iuxta ſunt. 717. m
Iuuenilis ætas labori apta. 120. f

L

Labiorum ſtrepitus non prodeſt, vbi cor mutum. 11. f
Labor corporalis ſeruit profectui. 392. f
Labor manualis vtilis. 101. b
Labor quid. 469. m
Laboris menſura non eſt radix mercedis. 25. p
Lacteus exercitiorum potus pro incipientibus. 27. x
Lapſus ordinis Canonici. 52. x
Laſciuientium oculorum pœna. 58. a
Laſsitudo quid. 469. m
Latitudo iudicialis regionis. 690. b
Latitudo regionis mortis. 679. d
Latitudo virium animæ in ſanctis. 719. q
Latriæ cultus Deo exhibendus. 365. b
Laudandus Deus in Sanctis. 364. f
Laudis diuinæ fructus. 188. a
Laudibus Mariæ, quomodo inſtandum. 551. d
Laudum matutinalium inſtitutio. 85. d
Laus orationis mentalis ſupra vocalem. 18. f
Laus noſtra omnis imperfecta. 476. b
Laus perſeuerantiæ. 70. t
Laus quid. 364. f
Lautæ cibaria dimittenda. 328. h
Lautitas cibi Euchariſtiæ. 244. a
Lectica philoſophiæ quatuor portitores. 122. z
Lectio ruminanda. 113. x
Lectio certa prodeſt varia delectat. 110. a
Lectoris attentio reficitur viſo termino libri. 27. x
Lector, & pronunciator Eccleſiaſticus qualiter ſe habeat. 145. i
Lectorum ordinatio in Eccleſia. 141. f
Legendi in Eccleſia modus. 140. f
Legi in Eccleſia quæ liceant. 144. g
Legere, & cantare quomodo vtile. 20. p
Leuitas cum ſeueritate miſcenda. 97. q
Leuitas reprehenditur. 31. o
Leuitatis ignominia aduerſus tentationem. 69. t
Libelli pleriq; orationum vocaliũ recenſentur. 11. t
Libenter moriendum. 689. q
Libenter obediendum. 75. g
Liberalibus ſcientijs intendant fideles. 671. t
Liberaliter ſe habuit Chriſtus in paſſione. 474. d
Libri à religioſis frequentandi. 109. o
Libri vitandi qui. 112. f
Librorum multitudo onerat non inſtruit. 110. o
Librorum ſacrorum encomia. 103. d
Librorum ſacrorum vtilitas. 935. u
Librorum ſcriptio laudatur. 103. d
Ligna in cordis altari ſuccendenda. 89. i
Lignum vitæ affectus lignum ſcientiæ intellectus. 6. u
Lignum vitæ eſt caro Chriſti. 280. f

Digitized by Google

Limbus locus conſolationis, & quietis. 629. e
Linguæ conditio. 64. f
Linguæ vitio quæ mala prodeunt. 56. k
Liquefiamus in amorem Chriſti paſſi. 478. r
Lyræ figura. 180. u
Litterarum ignari, quomodo ſe excitent. 156. e
Litterarum nominis Mariæ, ethymologia. 570. h i
Litterarum vtilitas. 17. b
Litterati ſæpe abſq; deuotione. 152. n
Litui bellicrepæ figura. 180. u
Loca varia purgatorij. 701. f
Loci infernalis qualitas. 705. d
Locus vbi Angeli conditi. 610. d
Locutio circunſpecta. 397. p
Locutionis diſciplina. 64. f
Longanimes oportet eſſe in tentationibus. 69. r
Longanimitas Dei erga nos. 527. u
Loquacitas taxatur. 48. m
Loquacitatis vitandæ remedia. 57. l
Luxuria quadruplex. 397. n
Luxuria qualiter edometur. 390. l

M

Mactandum quid monachis. 375. b
Magiſtri ſcientiarum quales. 122. z
Magna ad religionem in nouitio voluntas. 49. o
Magnitudo gaudiorum cæleſtium. 721. b
Magnus Dominus ſecundum quodlibet prædicamentum. 573. m
Maioritas Mariæ. 599. e
Mala arbor excindenda. 407. g
Mala in bonum conuertere. 540. b
Mala quæ ab extraneis inferuntur leuius feruntur. folio. 464. y
Maledictum culpæ in mulieribus triplex. 573. n
Mali religioſi periculum. 35. a
Mali, & pagani nũ habeant Angelos cuſtodes. 619. z
Malum multiplex ammouendum. 607. x
Mane aptum Diuinæ miſericordiæ. 90. K
Manna figura ſacramenti. 257. i
Manſuetudo in geſtu, & actu. 731. l
Manus Ioan. Nider. 156. g
Manualis laboris fructus. 120. t
Maria excedit omnes in gloria. 602. l
Maria inuocata ſemper adeſt. 550. b
Maria omni motu meruit. 597. f
Maria peccare non potuit, quomodo. 599. e
Maria poſt Deum ſecunda. 548. a
Maria poſt mortem ſubuenit. 583. k
Maria ſcripturas ſciebat. 591. b
Maria ſub nomine ſapientiæ in ſcripturis deſignata. folio. 555. b
Mariologij lectio accendit nos. 95. n
Martyrium actus quattuor virtutum. 641. m
Martyrium Mariæ quintuplex. 585. r
Martyrium multiplex. 641. o
Martyrizati quot ſingulo die. 650. g
Martyrum numerus. 638. e
Materia debita S. ſacramenti. 260. u
Mater omnium Maria. 574. n
Materia laudis Dei. 404. f
Materialis manducatio. 323. a
Matrimonij bona. 563. f
Matris Dei nomen ſingulare. 568. e
Matutinalis inſtitutionis cauſa. 85. d
Maturitas geſtuum. 64. e
Media ad mortem diſponentia. 686. h
Media proficiendi. 46. h
Medicamina Chriſti paſſionis. 495. q
Meditabilia Dominicis diebus aſſumenda. 355. b
Meditabilia de Natiuitate Domini. 359. g
Meditabilia de Sanctis. 608. a
Meditabitur deuotus de Eccleſia. 674. l
Meditanda qualia. 414. f
Meditandæ Dominicæ paſſionis inductiua. 455. l
Meditandi de vita Domini inductiua. 438. b
Meditãdorũ Roſariorũ Chriſti paſſionis modus. 489. g
Meditatio inflammandæ charitati neceſſaria. 411. a
Meditationis vtilitas. 16. a 17. b
Meditationis laus. 66. l
Meditatio qualis affectum concitet. 8. d
Meditationum terminatorij gradus. 427. l
Melchiſedech oblatione ſignatũ S. ſacramentũ. 257. g
Melodiæ ſpecies. 131. a
membrorum corporis Chriſti conſideratio. 283. h
membrorum Chriſti Roſarium. 488. f
membrorum Chriſti benedictiones, cum obſecrationibus. 492. m
membrorum Mariæ benedictiones. 578. a 580. d
memoratio paſſionis Chriſti, quam vtilis. 456. l
memoria ſemper Deus verſetur. 151. r
memoria nihil perdit, niſi quod ſæpè non reſpexerit. fol. 508. e
memoria ne ex libris, an libri è memoria prodierint. fol. 17. e
memoriæ reformatio. 392. y
mendicantium lapſus. 53. x
mendicatorium ad Sanctos. 368. p
mentalia exercitia, aut vocales orationes vtra præſtantia. 1. b
mentaliter orans dupliciter Deum honorat. 9. h
mentem expurgare Dominicis diebus. 342. g
mentio in meditatione. 433. x
mentio in oratione. 426. i
mentis Mariæ benedictio. 579. c
mentis exercitia. 397. r
mentis exercitatio laborioſior corporali. 25. p
mentis reformatio. 374. a
mentis in oratione ſtabiliendæ adiumenta. 355. c
mentalis orationis eminentia. 8. f
merendi tempus datum. 531. d
meritis omnium Sanctorum communicamus per Euchariſtiam. 249. i
meritum Chriſti, & perfectio eius. 295. q
meritoriè etiam carnibus neſcimur. 331. n
mæroris Mariæ qualitas. 584. o
metra deuota ad Virginem Deiparam. 554. g
metuenda mors. 689. o
meum, tuum ſi tollerantur concordioſiſſimè homines viuerent. 41. l
minæ Prophetarum in ineruditos. 30. h
miniſter baptiſmi, qualis multum refert. 526. o
miniſter S. ſacramenti Euchariſtiæ. 262. l
miniſter miſſæ qualiter ſe habeat. 99. y
mirabilia de Chriſti paſſione conſideranda. 476. K

Digitized by Google

Mirabilia ſacramenti Euchariſtiæ. 267.r
miracula nonnulla B.M.V. 582. e
mirificentia carnis Dominicæ. 278. l
mirificentia ſanguinis Dominici. 284.m
miſeratio fontium. 355. a
miſeria corporis humani. 656. l
miſericordia Diuinæ imploratio. 371. y
miſericordia in Deum. 346.d
miſeriæ damnatorum partes quatuordecim. 709.r
miſeria mundi. 669. p
miſeriæ narratio coram Sanctis. 371. y
miſſa ne nimis proteletur. 98. n
miſſæ audiendæ exercitium. 346. f
miſſæ partes. 116. f
miſsio Angelorum. 618. u
miſsio Apoſtolorum. 634.x
myſteriorum Chriſti meditator qualis. 441. c
myſterioſum Mariæ nomen. 570. i
myſtici corporis paſſionibus communicamus per Euchariſtiam. 249.k
modalitas doloris Mariæ. 585.p
moderandum ſtudium. 113. u
moderatur cuncta Deus. 605.q
modi, & viæ meditationum. 417.l
modus generalis mendicandi. 370. u
modus effuſionis ſanguinis Chriſti. 289.b
modus Roſaria B.M.V. recitandi. 553.f
modus ſanctos venerandi. 366.k
modus inſtitutionis ſacramenti Euchariſtiæ. 267.q
modus inueniendi meditanda. 27. x
modus dilatandi inuenta. ibidem.
modus moriendi. 689.f
moleſtum verbum dicere Rogo. 510. d
molles contemplationi aptiores. 2. d
monachi quid mactent. 575.b
monachus quid. 514. f
monachus habens obolum non valet obolum. 39.i
monachus in terra poſſeſsionem quærens monachus non eſt. 41. l
monachorum D.benedicti ſanctitatas, & lapſus. 52.x
monaſteria viros exercitatos habeant ad iuniorum inſtructionem. 26. u
moralia addiſcenda ante myſtica. 110.p
mores inſequuntur naturam temperamenti. 2. d
mores Diuini. 307.u
morientes leuant Angeli. 622. b
mors minime eligenda. 688. o
mortem inuehit peccatum. 471. r
mortis regio. 677. c
mortui tres à Domino ſuſcitati tanguntur in Pſalmo primo, Beatus vir. 162. m
morum diſciplina. 397. q
morum incompoſitio quid notet. 6. t
motibus naturalibus ad peccandum tentamur. 393.b
mozella ſanguine martyrum tincta. 650. g
multitudo cæleſtium gaudiorum. 716. i
multiplex, & diuturna pœna Chriſto inflicta. 465.a
multiplex in Iudicio ratio reddenda. 697. r
multiplex mors. 679. d
multipliciter ſe nobis Chriſtus dedit. 523. b
multitudo Angelorum innumerabilis. 615.n
multitudo creaturarum. 664. f
munda affectio ad ſuſcipiendum ſacramentum. 265.r
mundus conſiderandus, vt agnoſcatur agnoſcendus, vt fugiatur. 666. b
De mundo quid deuoti iudicent. 667. K
muſculi humani corporis quot. 494.m
muſices efficacia. 131. a
muſica inſtrumenta, 176. K

N

NAtiuitatis Domini memoranda. 359.g
Natiuitas B.M.V. 559. p
Naturales maternorum dolorum cauſalitates. 586.ſ
Naturaliter quietis, non multum operis imponendum, & viceuerſa. 2. c
Naturæ mors. 679. b
Naturæ humanæ nobilitas. 655.g
Neceſſarium in Chriſti vita exerceri. 440. b
Neceſſaria omnino meditatio. 413.d
Neceſſariorum prouiſio à Deo. 543.p
Neceſſitas meditationis. 16.b 17.e
Neceſsitas, & fructuoſitas communicandi. 211.n
Neceſsitas vitia ſuperat. 377. c
Neglecta ſentina fit nauis iactura. 52.n
Negligentia clericalis officij pernitioſa. 124.f
Negligentia prælatorum cauſa diſſolutionis. 51.r
Negotiandum in talentis commiſsis. 2. d
Nerui corporis humani quot. 494. m
Neſteronis ablatis dictum memorandum. 3. f
Neuma quid. 132. b
Nihileitas humanæ naturę. 656.K
Nobilitare facta noſtra ex Chriſti meritis. 439. b
Nobilitas cibi Euchariſtiæ. m
Nobilitas Mariæ. 599. e
Nobilitas Angelorum ex officijs. 614.m
Nobilitas, & ſapientia non ſemper apta religioni. fol. 51. r
Nomen Dei fruſtra aſſumitur ſi non florens germinet ſapientiam, & fructificet charitatem. 14. p
Nomen Ieſu quid. 439. b
Nomen notitia eſt. 605.r
Nomina quibus Chriſtus nos dignificauit. 527.r
Nomina capitis agni myſtici. 306.x
Nomina S.ſacramenti. 239.a 254.x
Nonarum inſtitutio. 119. q
Norma nouitiorum. 47. l
Notabilia de patre Auguſtino. 435. a
Notulæ doctrinales de meditatione. 428.p
Nouitiorum probatio. 49. o
Nouitiorum ſtudia. 107. n
Nouitius prudens non ſit. 63. c
Non audet ſe doctorum aſſerere auctor, ſed inſinuanda pietati edidit. 1. a
Non intellecti nulla affectio. 459.p
Nugæ apud religioſos blaſphemiæ. 65. i
Numerus Angelorum exceſsiuus. 615. n
Numerus Chriſti vulnerum. 292. g
Numerus duodenarius ſignificatiuus. 634. u
Numerus martyrum. 369.ſ
Numerus plagarum reis infligendarum cur Iudæis præfixus. 463. y
Nuncupationes confeſſorum. 643.r
Nuſquam eſt qui vbiq; eſt. 30. K

Digitized by Google

O

Obedientia. 401.c
Obedientia Chriſti melior omnium reliquijs victimarum. 465.y
Obedientia religioſorum gemma. 62.c
Obedientia religioſis neceſſaria. 11.r
Obiecta aſſumenda in Roſariis B.M.V. 552.f
Obiecta doloroſa Chriſti paſſionis. 472.f
Obiecta gaudioſa Mariæ varia. 589.d
Obiecta orationis. 197.e
Obiecta ſenſuum in Beatis. 720.t
Obiecta ſub Canonicis horis aſſumenda. 187.c
Obiectorum doloroſorum Mariæ varietas. 585.q
Obiectum beatificum Sanctorum. 716.K
Obiectum voluntatis, bonum intellectum. 17.b
Oblatio Chriſtiformis. 77.k
Oblatio miſſæ. 349.l
Oblatio S. ſacramenti pro aliis. 228.b
Oblatio ſacrificij Euchariſtici. 251.q
Obſecrando obteſtari in oratione. 372.y
Obſecratio affectiua. 426.K
Obſecratio in meditatione. 433.x
Obſecratoria meditationis oblatio. 482.a
Obſequia quibus colenda Maria. 551.e
Obſeruantiæ religionis mordicus tenendæ. 48.n
Obſeruatio nulla floccipendenda. 52.u
Obſeruatio regulæ inſignis. 436.a
Occupatio laudatur. 102.b
Occurrendi S. ſacramento aſpirationes. 308
Occurſus ad ſacram communionem. 211.o
Otia vitanda. 55.g
Octo pœnarum damnatorum genera. 709.q
Oculi noſtri ad ſanctos ſurrigendi. 608.a
Oculis operimenta noſtra circundata. 58.n
Oculi principes in ſenſibus ad nocendum. 57.m
Occultæ operationes mirabiles. 665.f
Odit Deus peccatores, quomodo. 732.n
Odibiles mundi comparationes. 669.q
Offerenda Deo opera noſtra. 186.b
Officia Angelorum quo ad Deum. 611.e
Officia religioſorum. 13.b
Officina bene operandi. 53.a
Officium bonorum eſt iugiter laudare Deum. 124.f
Omniſcientia Mariæ. 599.e
Offerenda omnia per Virginem. 82.x
Officia Mariæ in gloria. 595.q
Omnes diligit Deus amore generali. 732.n
Omni genere amoris diligit nos Deus. 734.o
Omnibus omnia Deus. 726.f
Opera noſtra in vnione Chriſti facienda. 484.a
Opera quæ religioſis aſſumenda. 102.c
Operationes Angelorum in dæmones. 614.i
Operationis virtus pendet à qualitate intentionis. fol. 104.f
Opere Chriſtum confiteri eſt virtuoſe conuerſari. fol. 643.q
Operimenta Deus contulit. 542.o
Operis huius diuiſio. 27.x
Operis vox efficacior, quam ſermonis. 62.b
Operoſis, & otioſis alia, & alia debentur. 2.d
Optima ſequenda non ſimpliciter ſemper. 5.o
Optimus medicus qui efficaciter curat. 176.i
Optio gradus affectiuus. 425.f
Optio in meditatione. 432.x
Opus ex voto præfertur operi non ex voto. 33.r
orandum inter laborandum. 105.b
orandum pro vitiis eruendis. 378.b
orandum ſine intermiſſione qualiter. 25.f
orandum pro detentis in purgatorio. 703.m
orantes Deum alloquimur, legentes ipſum audimus. fol. 111.q
orantibus diuerſimode ſe Deus offert. 404.u
orare clauſo oſtio quid. 9.i
orationis Dominicæ declaratio per Roſarium. 603.o
oratio poſt communionem. 226.f
oratio quando Deo accepta. 9.t
oratio in meditatione. 432.x
oratio mentalis, quæ. 8.f
oratio præeat comitetur ſubſequaturq; ſtudiũ. 113.x
oratio neceſſaria religioſo. 66.m
oratio Symiatica vocalis. 8.f
orationis vis. 198.e
orationis vocalis vtilitas. 9.t
orationis forma attentio. 8.f
orationis comparationes. 150.p
oratio vocalis abſq; attentione inutilis. 11.f
orationis vocalis laus. 9.K
oratiuncula ad Mariam mane, & Veſperi. 82.x
oratiuncula recitanda à ſurgentibus. 81.u
oratiunculæ de paſſione Domini. 484.b
ordinare ſe ad prælatum. 74.f
ordinarium vitæ religioſæ. 71.a
ordinatio hominis in ſeipſum. 77.l
ordinationem interioris hominis, quæ concernant. fol. 74.a
ordinatio erga fratres in quibus conſiſtat. 76.b
ordines omnes cœlici Mariam colunt. 596.r
ordines ſacros ſuſcipere. 541.i
ordinis proprij conſideratio. 676.p
ordinis minimorum obſeruantia, & lapſus. 53.x
ordinum Angelicorum proprietates. 624.m
ordinum patres quid de meditatione ſenſerint. 27.y
ordinum ſingularium lapſus. 52.x
ordo alius in diſciplinis, alius in libris, alius in narratione, alius in expoſitione. 112.t
ordo pacificat, & tranquillat. 71.a
ordo petitionum in oratione Dominica. 605.r
ordo qualis in potentijs talis in actibus. 69.a
ordo ſtudiorum pro religioſis. 108.o
organi figura. 178.o
organum vnde dictum. 164.p
ornamenta Deo placentia. 536.o
ornatus Mariæ in gloria. 594.u
ornatus exterior, neglectæ mentis indicium. 63.d
ortum Mariæ præcedentium Roſarium. 554.b
oſſa humani corporis quot. 494.m

P

Pachomij regula de meditandis ſcripturis. fol. 26.x
pacifica quid. 483.a
palatij æterei contemplatio. 712.a

Panis multiplex. 606. n
panis triticeus neceſſarius pro S. ſacramento. 261. e
paradiſi gaudia de ſubtus. 721. y
Parcentes voci in Diuinis officiis ex propoſito, vel mala conſuetudine. 136. g
Parcentes voci inter pſallendum. 135. e
Parcitas gentilium ſacerdotum. 3. K
Paritur quicquid concipitur. 8. e
Parentes bene liberos inſtituant. 47. l
Parentum in nos cura. 522. e
Pars ſuperior animæ Chriſti non eſt conſolata eum in paſſione. 466. c
Partes ſeptem beatitudinis animarum. 719. n
Participauit Chriſtus in malis noſtris. 730. K
Partitio ſalutationis Angelicæ. 565. c
Parui prioratus deformant religiones. 45. f
Paſchalis agni portionum carmina. 308. y
Paſſio Chriſti format affectionem. 154. z
Paſſio Domini meditanda inter audiendam miſſam. fol. 100. z
Paſſio Domini in miſſa retractanda. 117. k
Paſsio Chriſti. 301. l
Paſſione Domini, an Sacramentum, maius ſignum amoris. 253. f
Paſsionis Dominicæ ſcala. 455. l
Paſsionis meditatio ad S. Communionem. 217. g
Paſsionis ſcala per ferias. 485. d
Pater noſter Deus. 728. i
Pater noſter non meus. 604. p
Pater noſter Ludolphi Carthuſ. 608. z
Pater æternus dereliquit filium in paſsione. 466. b
De Patre Auguſtino meditatio. 434. a
Pati tanta ad quid voluit Chriſto. 475. e
Patientia quid. 400. z
Patriarcharum, & Prophetarum titulus. 628. a
Patriarchæ nominis ratio. 628. b
In patria vna ſocietas erit hominum, & Angelorum. fol. 613. g
Patrum Sanctorum exemplaritas. 675. n
Pauor in morte. 683. x
Pauor quid. 469. m
Paupertas voluntaria pacis fundamentum. 41. l
Pauſa quid. 139. i
Peccata noſtra Chriſtum in paſsione affligebant. fol. 470. n
Peccatores odit Dominus qui tamen diligit omnia quæ ſunt. 732. n
Peccatum quæ bona auferat. 471. q
Pecora mactare ſacerdotis officium. 374. b
Pecuniarum vſus monachis interdictus. 43. n
Pecuniæ pro neceſsitatibus monachis minimè concedenda. 45. f
Pedes myſtici agni. 290. b
Pœnarum aſſumptio in corpore Dominico. 281. a
Pœnarum inferni qualitas. 707. b
Pœnarum purgatoriarum aggrauantia. 701. b
Pœna mors. 679. e
Penetrabilitas cibi Euchariſtiæ. 246. f
Pœnitentialis vocatio. 527. t
Pœnitentia à prælato iniuncta ſanatiua vulneris medicina. 96. p
Perfecti non nimium inſiſtunt orationi vocali. 11. a
Perfectio animæ in quo conſiſtat. 18. i
Perfectio actiua, et contẽplatiuę vita in Maria. 561. r
Perfectio vitæ contemplatiuæ. 403. m
Perfectioni inhiandum. 4. m
Perfectiones Dei. 726. g
Perhennitas gaudiorum cœleſtium. 721. c
Periandri dictum de meditatione. 17. d
Periclitatur caſtitas in deliciis, humilitas in diuitiis. fol. 667. m
Pericula indignè communicantium. 209. b
pericula mundi. 669. r
permiſsio quid. 427. n
permiſsio in meditatione. 433. x
perpetuitas infernalium pœnarum. 711. o
perſcrutanda Chriſti myſteria, per intelligentiam. fol. 442. e
perſeuerantia finalis in bono. 533. b
perſeuerantia in religione. 67. p
perſonalis propria regio viſitanda. 654. d
per ſe tale magis tale, quam quod per accidens. 726. f
perſtandum in oratione. 26. u
petendum à quibus. 369. f
petitio B.M.V. in oratione. 562. r
per vota religioſus Chriſtiformis efficitur. 34. n
phylocaumarium diuini amoris. 723. a
philoſophiam portant quattuor. 122. z
piè, & humiliter obediendum. 75. g
pinguedo quam Chriſtus ſtillauit in cruce. 302. n
pipinus, & Carolus coegere Gallicanæ Eccleſię clerum Ambroſianum officium recitare. 26. t
Pythagoras quid primo doceret. 122. z
plenitudo chariſmatum ſpiritus Dominici. 294. m
plenitudo gratiarum Mariæ. 571. i
plenitudo gratiæ multiplex. 294. m
plenitudo rerum mirabilis. 665. f
plenitudo ſcripturarum in Hebraico idiomate. fol. 673. f
plures homines ad gloriam aſſumendi, quam Angeli ceciderint. 650. g
plures ne Angeli, an homines. 615. n
plurima mala corpus infert animę. 657. m
plurium officialium damna. 45. f
poeticę inſudantes religioſi taxantur. 671. c
pontificalia ornamenta paſsionis Chriſti. 494. x
populo Iudęorum tanquam ſeruis inſinuatus Dominus, & Deus, nobis vero Pater. 604. o
portiones ſeptem agni Paſchalis ſuper S. ſacramento. 275. a
poſt Completorium quid agendum. 335. c
poſt communionem exercitanda. 225. c
poſt Roſarium B.M.V. agenda. 553. g
potentia ſapientia bonitas Dei in creaturis. 664. f
potentiæ animę in inferno pœnis ſubactæ. 708. m
potentię diuinæ cultus. 344. r
potentiæ interiores tres totidemq; earum pręcipui actus. 14. n
poteſtas Angelorum in homines. 613. g
poteſtas Apoſtolorum. 636. b
potus dicitur Euchariſtia. 247. a
practica charitatis inflammandę. 736. p
practica circa mortem exercitanda. 686. b
practica mendicandi à ſanctis. 370. x

pra-

Digitized by Google

Practica ſtudendi. 111.q
Practica circa vitam Chriſti. 441.d
Praxis Ruminatorij ſuper S. Euchariſtia. 235.a
Precamur Deum voce cur. 10.q
Precatio ad proprium Angelum. 628.x
Pracentor chori. 140.e
Preces Beatæ Virginis etiam frigidus Deus exaudit. fol. 554.g
Preces primarum quid. 95.m
Præcipua Mariæ gaudia. 502.i
Præcogitanda ante Diuinum officium. 128.o
Præcognitio Chriſti circa paſſionis pœnalia. 468.l
Præconiorum Mariæ Roſarium. 597.a
Prælectio Mariæ apud Deum. 556.K
Pręeminentia cœleſtium gaudiorum. 722.e
Pręeminentia Pſ. Beati immaculati. 90.l
Prędeſtinatio diuina. 515.q
Prędeſtinatio Virg. Mariæ. 597.c
Pręfiguratio carnis, & corporis Dominici. 279.p
Pręfiguratio Marię ab exordio mundi. 556.l
Pręfiguratio martyrum. f
Pręfiguratio Sanctorum. 651.i
Pręfiguratum multipliciter S. ſacramentum. 256.f
Prælatio mundana. 670.r
Prælatus in corripiendo qualiter ſe habeat. 96.q
Prælatorum humilitas. 400.x
Prælatorũ negligẽtia, vel malitia cauſa excidij. 52.u
Prælati vacent miſericordiæ. 13.i
Prælium Chriſti exceſſiuum. 464.y
Præmiorum Mariæ vniuerſalitas. 595.p
præmiatio Patriarcharum. 630.g
præmonſtratenſium lapſus. 53.x
pręoptatio Virg. Mariæ. 598.d
pręparamenta Virginis ad filij Dei conceptum. 564.t
præparamenta morti proximorum. 687.i
pręparatio iterata ad Sanctum ſacramentum. 215.a
præparatio ad miſſam. 115.b
pręparatio ante chorum. 84.b
pręparationes ante Diuinas laudes. 125.g h
pręparatoria ſacræ communionis. 200.h
præſentatio B.M.V. in templo. 560.q
pręſeruatio à peccatis. 540.g
pręſtantia orationis Dominicæ. 603.o
præſtat meditatio Chriſti paſſionis ieiunio, & mortificationibus. 456.l
pręueniendorum feſtorum exercitia. 363.c
prima cauſa ſic eſt remotiſſima, quod etiam propinquiſſima. 732.n
primarum horę exoluendę. 88.h
primarum inſtitutio. 90.K
primitias mellis voluit ſibi offerri Dominus cur. fol. 145.i
primitiæ quid. 483.a
primus gradus ſcalę meditatorię. 221.q
primus diſcendi ardor nobilitas eſt magiſtri. 569.f
primum mandatum. 5.p
Amor Dei cardo à quo omnia pendent. 5.p
principatuum proprietates. 627.t
principium difficile in omni opere. 24.o
priuata oratio mentaliter fieri conſulitur. 11.f
priuilegia ſingularia Marię. 599.e
priuilegia ſumma Angelorum. 615.n
priuilegia confeſſorum. 644.t
priuilegiationis Patriarcharum dignitas. 629.d
probantur multi non approbantur omnes. 50.r
probatio pro communione. 204.q
procedendi in meditatione gradus. 422.t
proceſſus extremi Iudicij. 693.K
proderit tantum cuiq; Dominicę incarnationis fructus, quantum pia gratitudine id applicuerit ſibi. fol. 429.x
profectorium virtutum. 391.u
profectus impedimenta declinanda. 46.b
prophetarum denominatio. 631.K
prophetę tria mala ineruditis comminabantur. 30.b
prophetię propriè loquendo ſunt de Chriſto futuro. fol. 499.x
prophetę gallis aſſimilati. 631.l
prophetæ prænunciarunt Auguſtinum. 435.a
prophetię de S. ſacramento. 259.p
prophetię de Maria. 555.b 557.m
prophetię doloris Marię. 587.u
profeſſionis Canonicę diſciplina. 676.p
proficiendi in bono gratia. 534.l
proficiunt in vita ſpirituali pauci cur. 26.u
progreſſus humani miſeriæ. 658.p
pro internis laborantium. 398.r
proles operum bonorum, vnde. 729.i
proloquium in meditatorium. 412.b
promiſſorum quanta exiſtimatio. 34.f
promiſcuum dolorem habuit Maria. 884.o
promotiua attentionis in oratione. 148.l
promotiua obtinendæ diſciplinæ. 62.b
promotiua, & conſeruatiua deuotionis. 152.u
promotiua ac directiua bonæ vitæ. 53.a
prompta obedientia. 74.e
pronunciatio in legendo. 144.b
propaſſiones potius, quam paſſiones in Chriſto. fol. 491.i
proponet Dominus in Iudicio, propoſitiones aſſumet tranſgreſſiones concludet damnationes. 696.q
propoſita varia circa proprietatem. 44.d
propoſita noſtra abſque Deo inania. 83.a
propria myſtici capitis. 306.x
propriæ intentionis diſcuſſio ad cõmunionem. 216.e
proprietas dicitur peccatum anthonomaſi. 40.K
proprietas in religioſis abhominabilis. 36.b
proprietatum S. ſacramenti contemplatio. 269.a
proprietariorum ſtultitia. 39.i
proprietatis vitium etiam circa parua. 42.n
proprietariorum enormitates. 39.K
proprietatis remedia. 45.f
proprietariorum excuſationes referuntur, & refelluntur. 42.o
proprietariarum pœnæ. 41.m
proprietariarum horrenda flagella. 37.g
proprietatem deteſtantur ſcriptura iura regulæ. fol. 36.f
proprietates Euchariſtiæ in accipiente. 242.k
proprij ſenſus homines quid. 50.p
proprij ordinis ſancti. 676.p
propter ſe Deus diligendus. 727.g
propulſiua vitiorum. 376.b
prouiſio neceſſariorum à prælatis fienda. 45.f

Digitized by Google

Proximi dilectio. 399. ſ
Prudens ad omnem ſe comparat laborem. 121. u
Prudentem nouitium impoſsibile durare in congregatione. 63. c
Prudentia fortitudini præſtat. 108. o
Pſallere ſapienter quomodo. 154. a
Pſallendi modus. 137. b
Pſalmodiæ, & cantus vtilitas. 10. m
Pſalmi primi intellectus. 160. K
Pſalmorum cantus ad quid inſtitutus. 23. i
Pſalmorum encomia. 10. o
Pſalmorum mirifici ſenſus. 174. b
Pſal. Beati immaculati vas, & apotheca totius ſpiritus, & deuotionis. 90. l
Pſalm. 119. ad Dominum cum tribularer clamaui ad Chyropſalterium accommodatio. 182. a
Pſalterij figura. 179. r
Pudicitia, & compoſitio in actibus Mariæ. 57. n
Pudoris laus. 62. b
Pueris in vtero Matris num Angelus cuſtos deputatus. 619. z 620. a
Pueritia Domini Ieſu. 300. l
Pugnandum contra vitia. 376. b
Pulchritudo corporis, & carnis Dominicæ. 278. K
Pulcbritudo Mariæ. 599. e
Pulcbritudo Angelorum. 617. r
Puncti determinati meditationis. 416. i
Punctula paſsionis Domini per Roſaria meditanda. fol. 488. e
Punctula meditationum de ſanctis. 609. a
Punitio damnatorum per contraria. 710. t
Purgat à vitijs Chriſti paſsionis meditatio. 455. l
Purgatorij conſiderabilia pro ſtudioſo. 700. c
Puritas, & acerbitas paſsionis Chriſti. 465. b
Puritas Mariæ. 599. e
Puritas Angelorum. 616. o
Puritas conſcientiæ ianua gratiæ, & virtutum. 73. c
Puritas orationis. 404. x

Q

Quales ſint ſerui Mariæ. 550. e
Quales creati ſunt Angeli. 610. d
Qualis Chriſtus ſecundum diuinitatem, & humanitatem meditandum. 460. r
Qualis Chriſtus paſſus. 496. t
Qualis cuſtodia Angelorum. 620. b
Qualitas, & nobilitas Dominici ſanguinis. 283. k
Qualitas accedentium ad S. ſacramentum. 264. q
Qualitas fructus Virginei. 576. q
Qualitas ventris benedicti. 577. t
Qualitas gaudiorum Mariæ. 589. c
Qualitas diuinæ dilectionis. 731. m
Qualitas meditantium. 413. e
Qualitas loquentium attendenda. 65. i
Quando conditi Angeli. 610. d
Quando fiet Iudicium generale. 691. f
Quantus Chriſtus paſſus. 496. u
Quatuor nouiſsima. 677. a
Querela in meditatione. 425. e 432. x
Quæret de cœlo ſtudioſus. 713. b
Quæſtuoſum à ſanctis mendicare. 369. q
Quibus caruit caro Dominica. 279. n
Quibus ſeruiat Roſetum. 1. a
Quid dedit Deus in ſacramento Euchariſtiæ. 267. p
Qui es in cœlis dicitur in oratione Dominica, non qui es vbiq;. 604. q
Qui habitat Pſal. 90. ad Chyropſalterium accommodatus. 185. a
Quid petendum à ſanctis. 369. t
Quo dignior qui patitur eo afflictio maior. 460. r
quodnam maius amoris ſignum paſsio an Euchariſtia. 253. t
quomodo Chriſtus ſub ſacramento continetur. 263. c
quo tempore Dominus Ieſus manducauit Paſcha ex Burgenſe. 467. g
quotidianum exercitium ad propriũ Angelũ. 627. x
quotiens Chriſti ſanguis effuſus. 287. u
quoties ſe offert pro nobis Chriſtus. 733. n
quoties, & quando ſit ad Euchariſtiam accedendum. fol. 266. ſ
quotnam Angeli in cœlo. 616. n
quotuplex S. ſacramenti materia. 261. b

R

Radix vitiata cauſa demarceſcentis arboris. fol. 52. u
ramificatio virtutum, & vitiorum. 405. f
raptus mors. 679. g
rara cara alimenta non expetenda. 328. g
ratio diſtinctionis Angelorum. 623. K
ratio duarum arborum. 410. i
ratio petitionum orationis Dominicalis. 605. r
ratio voluntatis motrix. 7. a
ratio, & meditatio voluntatis duces. 17. e
rationes Deum amandi. 730. k
rationes gaudij Mariæ generales. 590. g
rationes Virginem impellentes ad condolendum filio. 587. t
rationis reformatio. 392. x
recidiuo peccati reſiſtendum. 343. g
recolligendi ſe in oratione ordinamenta. 149. o
recolligendi ſe modus. 420. o
recõciliator Angelorũ Chriſtus nõ redemptor. 617. ſ
recordatio beneficiorum. 308. c
recordatio paſsionis Chriſti quantum valeat. 456. l
redamemus Deum, quomodo. 755. o
recreationem impendit Maria ſuis. 582. b
rectè, & bene operari. 103. ſ
rectitudo intentionis quæ bona confert. 72. b
reditus ad ſæculum diaboli opus. 68. r
reficit mentem Chriſti paſsio. 456. l
reflexio mentis ſuper ſe in paſsionis meditatione. fol. 484. c
reformati per gratiam. 659. t u
reformatio mentis. 374. a
regalia inſignia Chriſti paſſi. 494. p
regio cœleſtis. 712. a
regio purgatorij. 700. a
regiones conſiderabilium. 653. a
Regna Dei varia. 605. ſ
Regni cœleſtis gloria. 546. t
regratiandi ob beneficia forma. 547. u

Digitized by Google

Regratiandum ſanctis. 367.m
Regratiatio deuota, & magna. 74. e
Regulæ Auguſtini præcellentia. 531.c
Regulæ grammatices ſeruandæ. 144. i
Religio eſt ſtatus profectus, & perfectionis conquirendæ. 13. b
Religio ex quibus replenda. 50.p
Religio vtiliter malis deſpumatur. 51. r
Religio ſtatus perfectionis affectus, & deuotionis officina. 3. b
Religionem deſerens à Chriſto ſe elongat. 68.q
Religionis exercitia ſex ad delenda peccata. 532.e
Religioſi dignitas. 67. o
Religioſi in locis deformatis qualiter ſaluentur. 44.e
Religioſæ vocationis genera. 530.c
Religioſorum ſtudiorum qualitas. 107.m
Religioſus cantus qualis. 132. a
Religioſus à Deo ex Regula iudicabitur. 49. n
Religioſus ex millibus electus ad cõtemplationẽ. 3.h
Relucentes in oĩbus Dei proprietates laudãdæ. 364.f
Remedia accidiæ. 396. k
Remedia in cella conſeruatiua. 55. g
Remedia vitiorum. 381.n
Remedium validum ad omnia tentamenta. 69. r
Remeditatio virtutum. 394.e
Remiſit peccata Deus. 532.e
Remuneratio Virginum. 648. e
Reproborum ſententia in Iudicio, q̃ horribilis. 698.t
Requirit Deus à nobis quid. 728.b
Requiſita ad gratiarum actionem. 404. q
Requiſita ad perfectionem martyrij. 641.m
Requiſita pro ſacra communione. 204.f
Reſponſio monachi notabilis. 376. b
Retrahentia à profectu. 404. y
Reuerentia erga ſacram communionem. 208.f
Reuerentiſſimus filialis timor. 74. e
Reuerentia multa altari miniſtrandum. 100.y
Reuerentia magna erga codices. 111.r
Rhetoricalis oratio Chyropſalterij. 168. d
Ritus oblationis S. Euchariſtiæ. 262.m
Roborat in tribulationibus Chriſti paſſio. 456. l
Roſaria paſſionis Chriſti. 488. e
Roſaria Virginis Matris. 551. e
Roſaria ex Monoteſſaron Gerſonis. 447. k
Roſarium de S. ſacramento. 321.b
Roſarium orationis Dominicæ. 602. n
Roſarum ad haſce materias collatio. 29. d
Rudes clerici ſigillantur. 145.i
Rudibus, ac incipiẽtibus vocales orationes aptæ. 11.t
Ruminanda nouiſsima quattuor. 677.b
Ruminatio quid. 425.c
Ruminatio in meditatione. 432. x
Ruminatio compendioſior S. ſacramenti. 238.f

S

SAbbati celebrandi inductiua. 340. b
Sacerdotalia indumẽta in Chriſti paſsione. 494.o
Sacerdotum dignitas. 541.i
Sacerdotibus Athenienſium etiam propinquorũ conuerſatio interdicta. 3. i
Sacra lectio ſub refectione. 334.a
Sacramenta nobis contulit Deus. 524. k
Sacramentum dicitur Euchariſtia. 252.r
Sacramentũ ſacrificium, et Hoſtia dicitur cõio. 250.n
Sacramenti fructibus aſſequendis præparatio. 205.m
Sacræ communionis inductiua. 203. o
Sacræ ſcripturæ præeminentia. 672. e
Sacrificia, & oblationes Deo. 344. p
Sacrificij euchariſtici veritas. 251. r
Sacrificiorum gradus. 483. a
Salomonis mentis latitudo. 490. g
Saltatio curialis, & pirriches. 177. l
Saltatio funebris. ibid.
Saltatio moralis. ibid.
Salus per virgineum fructum aduecta. 576. r
Salutis officina. 53. a
Salutanda Maria inter ſurgendum. 82. x
Salutationis Angelicæ explanatio. 565. a
Sancti venerandi. 366. i
Sanctis congratulari. 366. l
Sancti inuocandi. 368. p
Sanctorum dignitas. 362. a
Sanctorum gaudia ab intra. 718. n
Sanctorum profeſtis ieiunandum cur. 363. b
Sanctum ſacramentũ cur dicatur Euchariſtia. 239. b
Sanctus vnde dicitur. 651. h
Sanguinis Dominici ſacramentalis ſumptio. 291. f
Sanguinis Dominici præfiguratio. 285. q
Sanguinis Dominici conſideratio. 283. i
Sanguinem ſuum viliter, & inutiliter effundendum dolebat Chriſtus. 472. r
Sanitas animæ in quibus conſiſtit. 397. n
Sanitas cibi Euchariſtiæ. 244. p
Sanitas quantum donum. 518. u
Sapientia in Dei contemplatione. 413. d
Sapientia in intellectu Domini Ieſu. 295. p
Sapientia mundi. 670. r
Sapientiæ Diuinæ cultus. 345. a
Sapientiæ æternæ deſponſatio. 89. i
Sapientiæ, & meditationis laudes. 19. l
Sapiunt res ſecundũ diſpoſitionem ſuſcipientis. 71. y
Sathanas quomodo animam ſeruare iubetur. 465. y
Scala communionis. 199.f 231.o
Scala meditatoria Dominicæ paſsionis. 457.m
Scala meditatoria Prologus. 418.m
Sciendi non vnus finis. 111.r
Scientia non veritatem modo ſtabilire debet, ſed & contraria diſſoluere. 21.t
Scientia de quãdo iudicij Eccleſiæ reuelabilis. 691.f
Scientiam veram quid doceat. 415. f
Scientiæ defectus damnabilis. 106. K
Scientiæ exercitum ſtudioſis. 671.b
Schola religionis diſtat a ſæculari. 6. u
Scripturarum regio. 670. a
Scripturæ contra triſtitiam ſolatia. 591.b
Scriptura remedium aduerſus vitia. 382. r
Scripturæ quo ſpiritu factæ eo intelligi volunt. 110.p
Scripturis quicquid diſſonum id ſuſpectum. 31. n
Scriptores quid obſeruent. 104. g
Sæcularium Sanctorum exempla. 677. t
Secundæ partis Prologus. 411.a
Secundus gradus ſcalæ meditatoriæ. 421. r
Senſus iungendus vſui. 154. z

Senſus, & membra in quibus Chriſtus paſſus eſt benedicenda. 497.z
Senſus pœna in inferno. 708. k
Senſus in tentatione, non nocet abſq; conſenſu. 149.n
Senſuum cuſtodia. 57.m
Senſuum perſpicacitas pretioſa. 518. u
Senſuum in ſanctis perfectio. 718. o
Sententia doctorum de prolixa oratione vocali. 12. c
Sententia extremi iudicis horrenda. 693. f
ſeparatio bonorum, & malorum in Iudicio. 699.u
ſeptem populariter inducunt ad Deo ſeruiendum. fol. 182.a
ſeptem Romæ Eccleſiæ principales. 354. f
ſeptenarij horarum numeri myſterium. 84. d
ſeptenæ aſſumendorum in oratione. 197. e
ſeptenæ vitiorum expultrices. 385.a
ſepultura Chriſti. 301.l
ſequendus Chriſtus propter ſe non propter lucrum. fol. 50. o
Seraphim proprietates. 624. n
ſeraphicæ mẽtes numquã deflectuntur ab amore. ibid.
ſeraphicus amor mira rigoroſitate calidus, acutus, ſu perferuidus. ibid.
ſermo noſter ſemper ſit de Deo. 65.i
ſeruitus intemporanea culpabilis, & peruerſa. 15.f
ſeruiunt nobis omnia creata. 521.d
ſæuitia Iudæis innata. 463.y
ſexus maſculini præſtantia. 518. a
ſexus omnis Mariam effert. 558. m
ſibillarum vaticinia de Maria. 558. m
ſigna magnitudinis gaudij Mariæ. 590. f
ſigna mortis. 681.m
ſigna iudicij generalis. 692. b
ſignacula per Chriſti paſſionem reſerata. 477.q
ſignaculum ſimilitudinis Dei Angelus. 616. o
ſignum crucis diabolo metuendum. 81.u
ſilentij effectus, & encomia. 56. i
ſimboli Apoſtolorum compoſitio. 637. d
ſimilitudo de ape, & monacho. 121.x
ſymphoniæ, & viollæ figura. 181.x
ſimplex actiua deſeruiens ſaluatur ſecurius inepto tẽ denti ad contemplationem. 3. e
ſimplicitas Deo gratiſſima. 633. r
ſimpliciter obediendum. 75. g
ſimpliciter ad ſimpliciter, magis ad magis, maximè ad maximè pariformiter ſe habent. 726.f
ſimplicius quo quid, eo perfectius. 22. e
ſinaxis, vel communio dicitur Eucharistia. 248.g
ſinceritas primariæ intentionis in nouitio. 49.o
ſine ſanguinis effuſione poſſumus eſſe martyres. fol. 642. p
ſingulares gratiæ Domini Ieſu. 299. g
ſingulares quidam dolores Mariæ. 588. x
ſingularia Dei dona recenſenda. 512. o
ſingularia dona vnicuiq; data. 537. a
ſingularia Paradiſi gaudia. 722.d
ſingulis non omnia apta, quia diuiſiones gratiarum ſunt. 2. d
ſingulariter afficiunt exempla congruentia intento. fol. 676. p
ſitus orantis. 416.h
ſobrietas. 402. h
ſocietas corporis, quæ mala animæ aduehat. 517. t
Socratis in conuiuio dictum. 65. g
ſolemnitatis Natiuitatis Domini exercitia. 357.f
ſolennis cantus à feriali differens. 140.e
ſollicitè cum Deo ambulandum. 73. d
ſollicitudo exteriorum per vota ammouetur. 55. u
ſoliloquium animæ in Chyropſalterio. 173. a
ſolitudinis encomia. 53. a
ſolus calcauit torcular Ieſus. 466.b
ſomni qualitas. 339. g
ſomnolentia deteſtatiua. 80. r
ſorte ſua quiſq; contentus ſit. 3. e
ſpeciales Mariæ gaudiorum rationes. 591.b
ſpecialia Mariæ priuilegia. 600. g
ſpecialia Dominicæ diei exercitia. 341.e
ſpecialiter donata à Deo. 537. c
ſpecies in anima quæ. 490. b
ſpecies quatuor ſuperbiæ. 395.f
ſpecula gaudiorum cœleſtium proſpiciendorũ. 723.b
ſpeculatiuus quid in creaturis venetur. 663. f
ſpeculatiuus in ſcripturis. 673. b
ſpeculum nobis ſanctorum vita. 368.o
ſpeculum Dei. 307.x
ſpei donum nobis collatum. 534. k
ſpernat terrena qui patrem habet Deum. 604.a
ſpernendi mundi cauſæ. 667. l
ſpes, & fiducia contra tentationes. 69. f
ſpiritualis communionis practica. 350.n
ſpiritualis manducatio, & dentes. 236.e
ſpiritualis ſanguinis Dominici ſumptio. 292.g
ſpiritualis delectatio præſtantior. 721.f
ſpiritualia melius eſt ommittere quam impure ea tractare. 458. n
ſpiritui multum prodeſt diſciplinatum corpus. fol. 61. y
ſpiritus Domini Ieſu traditio pro nobis. 296. f
ſpiritus Domini quibus plenus. 294.u
ſpiritus, & anima Domini Ieſu. 292.h
ſpiritus Domini Ieſu benedictus. 296. r
Spiritum ſanctum dedit nobis Deus. 523. i
ſponſus noſter Chriſtus. 729. i
ſtabilitio petitionis in oratione. 372. y
ſtudij, & lectionis diligentia. 106. i
ſtudium ab oratione incipiendum. 111.r
ſtatui innocentiæ num Angeli cuſtodes deputati. fol. 619. z
ſtatui omni deſeruit hic liber. 27. x
ſtatus Mariæ in gloria dignitas. 595. q
ſtatus religioſi priuilegia. 670. t
ſtatus tentationis. 393. a
ſtellati cœli ad terram diſtantia. 714.d
ſtrues diuini amoris ex pluralitate inductiuorum. fol. 725. d
ſtudia noſtra tranſeant in affectum. 110.p
ſtudioſa ciborum præparatio ſpiritus prægrauatio. fol. 328. b
ſtudioſus quid in creaturis ſcrutetur. 661.c
ſtudium quid ex Cicerone. 112. t
ſtupenda Chriſti paſſio. 476. i
ſtupor liquefactionis de Chriſti paſſione. 497.z
ſuauia minime oſtendenda nouitijs. 50. q
ſuauitas cibi Eucharistiæ. 243. n

Subie-

Digitized by Google

Subiectum muſices. 139. i
ſubijcimur Deo in voto magis quam in opere. 33. r
ſublimis Mariæ comparatio. 600. f
ſublimitas Angelorum ex comparatione. 614. l
ſub roſarijs punctuli. 416. K
ſubleuatio ſpei ex paſſionis meditatione. 456. l
ſubſequentia mortem. 685. a
ſubſidium ſanctorum implorandum. 368. p
ſubſtantialia ad S. ſacramentum. 260. r
ſubtractio conſolationis. 394. d
ſubtractio multorum à damnatis. 709. f
ſubtrahitur affectus quandoq; vtiliter. 7. c
ſubuenit Maria ſuis. 602. m
ſuccurrendum animabus in purgatorio. 702. K
ſudor quid. 469. m
ſuffragia quibus animæ iuuantur. 703. n
ſuiipſius cognitio. 654. d
ſummum bonum, niſi à purgatiſſimis mentibus non cernitur. 83. a
ſumptio Euchariſtiæ. 224. a
ſuperbi ad religionem non admittendi. 50. p
ſuperbia triplex. 394. f
ſuperbiæ opponitur baptiſmus. 389. e
ſuperexcellit ſpirituum choros Maria. 593. m
ſuperficiales, & incurij clerici. 66. l
ſuperflua Vigilia vitanda. 88. g
ſuperiores tenentur ſe pro vinea murum opponere. fol. 51. r
ſuper proprietate abbas non poteſt cum religioſo diſpenſare. 36. e 37. f
ſurculus Deitatis inſertus trunco noſtro humilitatis ab agricola Trinitate. 575. p
ſurgendum à ſtrato qualiter. 79. p
ſuſpiria per quæ occurramus ad S. ſacramentum. fol. 213. q

T

TAciturnitas in meditatione. 414. e
Taciturnitatis bona. 36. i
Tactu impudico reſiliendum. 59. f
Tantum cuilibet intendit Deus, ac ſi nihil illi eſſet curæ de alijs. 733. n
Tædium in meditatione repellendum. 428. r
Templi reuerentia. 129. t u
Templi Vranici contemplatio. 712. a
Tempore nil pretioſius. 56. b
Tempus gratiæ nobis indultum. 525. n
Tempus indulſit Deus pœnitendi. 531. d
Tempus poſt primas pretioſum. 97. r
Tempus vitijs effugandis. 380. m
Tentationes in morte grauiores. 687. l
Tentationibus cur ſubijcimur. 19. l
Tentationis flatus. 393. a
Tepor damnatur. 47. m
Terminandi ſanctorum feſta modus. 373. z
Terræ magnitudo. 664. f
Terrigenæ omnes Virginem Mariam colunt. 596. f
Tertiarum inſtitutio. 114. a
Teſtimonia magnitudinis gaudiorum Mariæ. 590. e
Teſtium in iudicio extremo veritas. 695. q
Thema meditandi de Auguſtino. 438. a
Theorica dignitate præcedit, practica vero tempore diſpoſitione, & generatione. 29. e
Tibicens Sitinniſta. 178. p
Timor confuſionis contra tentationem. 69. f
Timor Dei. 345. a
Timor Domini ſollicitudinem inducit. 73. d
Timoris expellendi modus. 381. p
Timpani figura. 179. q
Typi duarum vitarum ſanctarum. 28. a
Titulus crucis efficax. 379. i
Titulus Pſalmi clauis illius. 159. K
Tonorum diſtinctio, & proprietas. 132. b
Torpentes in monaſterijs pernicioſi. 35. a
Torporem noſtrum excutiunt exempla Sanctorum. fol. 367. n
Tortorum infernalium qualitas. 707. g
Totius compoſiti humani miſeria. 657. n
Tractatio in meditatione. 431. x
Tractatio monitionis gradus. 424. z
Tradidit ſemetipſum pro me, quomodo. 480. t
Traditio corporis Dominici in Euchariſtia. 280. t
Tranſlatio celebrationis Sabbati in Dominicam. fol. 340. b
Tranquilla ſupportatio. 77. K
Tranſcendere ne poſſit Angelos in gloria homo. fol. 624. l
Tres orationis Dominicæ partes. 603. o
Tria munera à Magis voluit ſibi offerri Dominus cur. fol. 145. l
Tria vota ad quid ordinantur. 34. u
Tribulatis Maria præſtat ſubleuamen. 582. i
Tribulatos ſubleuant Angeli. 622. g
Triclinium diuinitatis Maria. 597. c
Trinitas diuiſit ſibi opus redemptionis noſtræ. 478. f
Trinitas ex creaturis poteſt contemplari. 665. g
Triplex attentio in oratione. 404. o
Triplex conſideratio circa membra Mariæ. 580. d
Triplex maledictum homo inciderat. 575. o
Tripliciter ſe habent morituri. 688. n
Triſtitia animæ Ieſu, paſsione imminente. 491. K
Triſtitia vſque ad mortem quid. 469. m
Triumphanti Eccleſiæ militantem conformat cantus. fol. 10. q
Triumphantum voces in Pſalmis audiuntur. 170. o
Troecoques auis magnitudo. 664. f
Thronorum proprietates. 626. p
Thronus Dei Maria. 444. i
Tutat, & liberat à purgatorio Chriſti paſsio meditata. 456. l
Tubæ figura. 180. u

V

VAcare internis exercitijs. 20. q
Vagi leues inſtabiles notantur. 4. l
Valitudinarium religioſi cella. 54. d
Valuit Chriſtus reparare ſæculum abſque paſsione. fol. 475. e
Vanis, & otioſis ſermonibus abſtinendum. 59. q
Varia ratio reddenda in Iudicio. 697. r
Variæ circa Iudicium practicæ. 699. y
Varietas ſumptionis S. Euchariſtiæ. 263. p

Vbi

Digitized by Google

Vbi diſciplinę rigor ibi religionis vigor. 46.K
Vbi mendicandum, & quęſtuandum. 269.r
Vę oratoribus indeuotis. 14. n
Vę multiplex. 567.d
Velociter obediendum. 75. g
Venerandi Sancti. 366. i
Veneratio Dei. 345. t
Veneratio Dominici ſanguinis. 285. o
Venia ſępe petenda humiliter. 105. i
Venter creditor moleſtus. 119.p
Venter Virginis Matris. 577. f
Verba aurea quinque. 66. k
Verba dicta, & ſcripta abſque mentalibus ſterilia. folio 24. m
Verba in opera vertenda. 114.x
Verbi Dei auditio dominico die. 354. t
Veri viri Apoſtoli. 635.z
Vermis varius damnatorum. 710. u
Veritates Gerſonis profiteri in ſero. 337.e
Veritas acceptabilitas ſanctitas antiquitas S.ſacramenti. 250. o
Verſus ad domini pręſepe. 361. g
Verus amicus etiam in inedia perſtat. 730. K
Veſtiganda à ſtudioſo de Inferno. 704. b
Veſtium humilitas. 63. d
Viaticum dicitur S. Euchariſtia. 263. n
Viciſſim habenda oratio, lectio operatio. 122. y
Victima quid. 483. a
Victus & veſtitus dona Dei. 542.n
Victus communis laus. 23. i
Vigilantia angelorum cuſtodum. 621. c
Vigilię in ieiunia commutata. 362. b
Vigoris affectus. 78. m
Vilitas hominis. 510. f
Vilitas ſocietatis, Chriſti paſſionem adaugebat. fol. 467. b
Vilitas mundi. 670. f
Vilitatis propria conſideratio ad S. ſacramentum. fol. 209. g
Vinum ex vite neceſſarium ad ſacramentum. 262.e
Violatores ſacrorum flagellati. 129. t
Violentia nobis inferenda in oratione. 26. u
Vir unde dicitur. 519.a
Vir dicitur Ioſeph, & cur. 563.f
Vires animę in Chriſto perfectiſſimę. 489. g
Vires animæ deformatæ quomodo. 392.u
Virilitas tangitur in primo Pſalmo. 161.l
Viriliter & fortiter adimplenda mandata. 75.g
Virginei fructus conſiderationes. 575. p
Virginis Mariæ gloria, quo ad locum. 593. m
Virginis matris memoria. 547.a
Virginitas in quibus conſiſtit. 649.f
Virginum comparationes. 646. c
Virgo glorioſa num habuerit angelum cuſtodem. fol. 619. z
Virgo vnde dicitur. 645.a
Virtutes Domini Ieſu in ſpecie. 298.c
Virtutes variæ ad Deum ducentes. 3. f
Virtus gratitudinis nulli præcluſa. 509.d
Virtutum & vitiorum meditatoria. 383.f
Virtutum proprietates. 626.r
Viſitare altaria. 351.q
Vis intellectiua beatorum. 719.p
Vis perſeuerantiæ. 70. u
Viſus corporalis purgatur, illuminatur, perficitur. fol. 612. f
Vita Domini Ieſu. 300.l
Vita peccati quid propinet. 471. r
Vita Sanctorum ſpeculum nobis. 367. o
Vita Domini Ieſu meditabilia. 438.b
Vitæ ſanctę duę in Eccleſia earumq; tres ſtatus. 28. a
Vitanda in cantu officioq; Diuino. 134.e
Vitiorum euellendorum, inductiua. 374.b
Vitium proprietatis. 36. b
Viuificat in vera anima vita Chriſti paſſionis meditatio. 456.l
Vnde cauſetur humilitas. 399.t
Vnde ſumatur laus. 366.K
Vnde dicantur confeſſores. 642.q
Vnibilitas cibi Euchariſtiæ ad cibatum. 246.t
Vndique gaudia habebunt ſancti. 721.a
Vniamur Chriſto paſſo. 481.k
Vnio actuum Chriſti facit opera noſtra Deo accepta. fol. 104. f
Vocaliter ne ſancti poſt reſurrectionem laudabunt. fol. 716. g
Vocalis orationis varietas, & multitudo obſtat attentioni. 14. m
Vocatio Apoſtolorum. 633.q
Vocationis qualitas in exercitijs aſſumendis obſeruanda non naturæ, vel complexionis ſolum. 3. g
Vocauit nos varijs modis Deus. 529. x
Vociferatio quid. 178. n
Volitiui actus animæ Chriſti. 491.l
Voluntariè non neceſſariè, uel habitualiter diligit nos Deus. 732.n
Voluntas dignior hominis portio. 5.q
Voluntas Dei multiplex. 606. t
Voluntas Chriſti perfecta. 490.g
Voluntas terminus opinionis. 7. b
Voluntas terreni orbis cardo. 7.b
Voluntatis reformatio. 393.z
Voluntatem bonam nobis contulit Deus. 529.z
Voluntatem ſuam Deus nil intereſt, vtrum per ſe, an miniſtros inſinuet. 75. g
Vota ſolemnia quid in nobis operantur. 34.u
Voti eſtractor nihil iuris in bonis cœnobij habet. 34.f
Votiua Marię exoptatio. 556.K
Votum infringens qualiter peccet. 34. t
Votum ſolenne obligat ſub mortali pluſquam iuramētum. 33. q
Votum ſolenne indiſpenſabile. 43.r
Vox creaturarum ad homines. 662. c
vox orationi adiungitur vtiliter. 10.p
vranici templi gloria. 717.m
vſui noſtro cuncta diſpoſita. 545. q
vſus & ſumptio S.Euchariſtiæ. 27. f
vſus rerum certus, vel incertus. 43. r
vtilitas nominis Mariæ. 568.f
vtilitas meditationis. 412. c
vtilitas diſpoſitionis ad mortem. 686. g
vtilitates varijs ſacramentorum effectus. 524.l
vtilitas angelica cuſtodiæ. 621. d
vtilitas diſciplinæ. 61.x

vtilitas

Digitized by Google

Vtilitas fructus virginei. 576. r
vtilitas ſeruitutis Mariæ. 549. b
vtilitas meditationis mortis. 678. c
vtilitates deuotionis. 151. q
vtilitates ſcientiæ ſcripturarum. 672. f
vtilitates confeſſorum. 644. u
vtiliter non viuitur in tempore, niſi ad operandum meritum quo viuatur in æternitate. 56. b
vulneratus Chriſtus à peccatis noſtris, quomodo. fol. 470. n
vulnerum Chriſti numerus. 292. g
vulpes arcendæ, quæ demoliuntur. 48. n
vulpium proprietates. ibidem.
vulpinantium ſilogiſmi. 48. & 49. n

Z

Zelus animarum, quam Deo gratus. 644. t
Zelus animarum in confeſſoribus præcipuè. ibid.

Finis Indicis rerum Notabilium Roſeti.

Digitized by Google

SACRÆ SCRIPTVRÆ SENTENTIAE,

Quas vel Auctor exponit, vel proprijs ſenſibus accommodat.

Ex libro Geneſis.

GEneſ.2. *Fons aſcendebat de terra irrigans ſuperficiem terræ.* 17[illegible] 6
2. *Lignum vitæ, & lignum ſcientiæ. fol.* 6. n
2. *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis.* [illegible]90. l
7. *Manſiunculas in arca facies.* 247. u
8. *Cum non inueniſſet, vbi requieſceret pes eius. fol.* 327. f
8. *Columba reuerſa eſt ad eum in arcam.* 483. x
24. *Mulier quam præparauit Dominus filio domini mei.* 598. b
27. *Iacob vir ſimplex habitans in tabernaculo. fol.* 247. u
28. *Dominum innixum Scalæ.* 5. m
28. *Scala viſa à Iacob.* 440. b
37. *Tunica filij mei Ioſeph.* 62. a
49. *Effuſus es non creſcas.* 47. m
49. *Beniamin lupus rapax.* 93. n

Ex libro Exodi.

EXodi 4. *Virga verſa eſt in colubrum.* 96. p
17. *Petra bis percuſſa.* 651. g
19. *Non inuenitur manna, niſi ſex diebus.* 98. t
25. *Fac ſecundum exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt.* 661. b

Ex libro Leuitici.

LEuit.2. *Primitias mellis vult Dominus ſibi offerri.* 145. i
6. *Ignis in altari ſemper ardebit.* 8. e 97. q 89. i
25. *Ponantur panes calidi ante Dominum.* 220. q

Ex libro Numeri.

NVm.3. *Reuelabo pudenda tua.* 61. a
9. *Si quis mundus eſt, & in itinere non fuerit, & tamen non fuerit phaſe.* 97. f
13. *Exploratores detulerunt vuam.* 286. r

Ex libro Deuteronomij.

DEut.4. *Deus noſter ignis conſumens.* 728. b
11. *Quemcumq; locum calcauerit pes veſter erit.* 484. a
22. *Non arabis in boue, & aſino.* 23. i
24. *Non accipies molas loco pignoris.* 98. t
28. *Cælum æneum, & terra ferrea.* 7. c
32. *Conſtituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Iſrael.* 249. h
32. *Sugeret mel de petra.* 66. l
32. *Sanguinem vuæ biberet meraciſſimum.* 286. r

Ex libro Ioſue.

IOſ.6. *Maledictus vir qui non reædificauerit Hierico.* 40. k

Ex libris Regum.

1. REg. 2. *Donec ſterilis peperit plurimos. fol.* 355. u
15. *Melior obedientia, quam victimæ.* 11. r
17. *Elegit ſibi quinq; lapides de torrente.* 382. r
26. *Filij mortis eſtis vos, qui non cuſtodieritis Chriſtum Domini.* 225. d
1. *Nec ros ve pluuia cadat.* 7. c
5. *Cæcus non intrabit templum.* 50. q
6. *Benedixit Dominus Obededom.* 282. f
6. *Nec malleus, aut ſecuris audita ſunt in templo.* 703. l
8. *In archa erat virga tabulæ, & manna.* 97. q

Ex libro Thobiæ.

TObiæ 12. *Quid dignum poterit eſſe beneficijs eius?* 549. b

Ex libro Iob.

IOb. 1. *Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta eos.* 155. b
5. *Viſitans ſpeciem tuam non peccabis.* 654. d

Digitized by Google

6. *Nunquid guſtare quis poteſt, quod guſtatum affert mortem.* 112. e
7. *Si dormiero dicam quando conſurgam.* 79. o
20. *Diuitias quas deuorauit euomet.* 226. d
26. *Gemunt gigantes ſub aquis.* 548. a
28. *Terra de qua oriebatur panis.* 558. m
28. *Profunda fluuiorum ſerutatus.* 92. m 155. b
33. *Semel loquitur Deus.* 31. n
38. *Nunquid noſti ordinem cœli.* 71. a
38. *Quia dedit gallo intelligentiam.* 631. l
39. *Vbi audierit buccinam dicit vach.* 127. l

Ex libro Pſalmorum.

PSal. 7. *Os meum annunciabit iuſtitiam, quoniam non cognoui litteraturam.* 512. o
15. *Funes ceciderunt mihi in praclaris.* 249. i
17. *Tenebroſa aqua in nubibus aeris.* 155. b
18. *A ſummo cælo egreſsio eius.* 214. z
20. *Præueniſti eum in benedictionibus.* 7. a
22. *Virga tua, & baculus tuus.* 97. q
31. *In chamo, & freno maxillas eorum conſtringe.* folio. 81. t
34. *In populo graui laudabo te.* 131. y 142. b
38. *Dederunt in eſcam meam fel.* 98. r
44. *Omnis gloria eius ab intus.* 548. a
45. *Fluminis impetus lætificat.* 90. l
45. *Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram.* 403. l
54. *Deſcendant in infernum viuentes.* 54. a
57. *Priuſquã intelligerẽt ſpina veſtra rhamnũ.* 41. b
63. *Accedet homo ad cor altum.* 509. d
67. *Currus Dei decem millibus multiplex.* 651. g
67. *Confirma hoc Deus, quod operatus es.* 526. q
75. *In pace factus, eſt locus eius.* 19. n
79. *Singularis ferus.* 23. i 137. g
83. *In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam.* folio. 80. q
84. *Ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius.* 78. m
86. *Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei.* 517. t
86. *Alienigenæ, & tirus, & populus Aethiopum.* fol. 558. m
94. *Præoccupemur faciem eius in confeſsione.* fol. 362. b
96. *Ignis ante faciem eius præibit.* 350. a
98. *Adorate ſcabellum pedum eius.* 248. b 278. i
101. *Oblitus ſum comedere panem meum.* 18. r
105. *Omnia in ſapientia feciſti.* 17. c
110. *Eſcam dedit timentibus ſe.* 263. p
112. *Qui habitare facit ſterilem in domo.* 355. u
140. *Ædificans Hieruſalem Dominus.* 498. u
142. *Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud.* 239. t
145. *Exibit ſpiritus eius, & reuertetur in terram ſuam.* 297. ſ

Ex Prouerbijs Salomonis.

PRou. 4. *Omni cuſtodia ſerua cor tuum.* 17. d
4. *Palpebræ greſſus tuos præcedant.* ibid.
9. *Aquæ furtiuæ dulciores.* 87. g
11. *Statera doloſa abhominatio eſt apud Deũ.* 199. e
14. *Acceptus regi miniſter intelligens.* 142. b
17. *Oculi ſapientis in capite eius.* 57. n
22. *melius nomen bonum quam diuitiæ multæ.* 568. e
28. *Oratio execrabilis eius qui legem audire contemnit.* 13. g
30. *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.* 4. K

Ex Eccleſiaſte.

ECcleſiaſt. 10. *Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te &c.* 20. q
10. *Qui diſsipat ſepem mordebit eum coluber.* 61. a

Ex Canticis Canticorum Salomonis.

CAnt. 2. *Adiuro vos ne ſuſcitetis dilectam.* 23. i
2. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas.* 48. n
3. *Aſcendit, vt virgula fumi.* 561. r

Ex libro Eccleſiaſtici.

ECcleſiaſt. 1. *Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis.* 249. h
11. *Sint in paucis actus tui.* 414. e
15. *Appoſui tibi ignem, & aquam.* 21. r
24. *Ego feci, vt in cælis oriretur lumen indeficiens.* fol. 569. g
30. *Sicut qui theſaurizat, ita qui honorificat matrem ſuam.* 549. b
36. *Vbi non eſt ſepes diripietur poſſeſsio.* 61. a
38. *Altiſsimus de terra creauit medicinam.* 576. r
42. *Melior eſt iniquitas viri, quam benefaciens mulier.* 88. g
51. *Da partes ſeptem, nec non & octo.* 512. o

Ex Eſaia Propheta.

ESa. 5. *Auferam ſepem eius, & erit in direptionem.* 61. a
6. *Plena erat omnis terra maieſtate eius, & ea quæ ſub ipſo erant replebant templum.* 264. g
9. *Veſtimentum mixtum ſanguine.* 61. a
10. *Computreſcet iugum à facie olei.* 152. u
11. *Egredietur virga de radice Ieſſe.* 97. q
19. *Confundentur qui operantur linum plectentes, & texentes ſubtilia.* 152. u
35. *Germinans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudans.* 566. d
38. *Si ſic viuitur, & in talibus vita.* 374. a
56. *Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos, & Deum veſtrum.* 147. t
59. *Telas araneæ texuerunt.* 33. i
61. *Spiritus Domini ſuper me.* 141. ſ

63. De-

Digitized by Google

63. *De gentibus non eſt vir mecum.* 600. e
66. *Antequam parturiret peperit.* 566. d

Ex Hieremia Propheta.

IEr.3. *A modo voca me pater.* 603. o
Thren.3. *Confregit ad numerum dentes meos ci bauit me cinere.* 237. b

Ex Barucho Propheta.

BAruch.3. *Stellæ luxerunt cum iocunditate ei qui fecit eas.* 489. b

Ex Ezechiele Propheta.

EZech.1. *Animalia in circuitu plena oculis.* 66. l
1. *Vnumquodq; coram facie ſua ambulabat.* fol. 3. e

Ex Ioele Propheta.

IOel.1. *Reſtaurare annos quos eruca locuſta brucus, & erugo conſumpſerunt.* 227. g

Ex Sophonia Propheta.

SOph. *In igne zeli deuorabo omnem terram.* fol. 728. b

Ex Malachia Propheta.

MAlach.3. *Quis ſtabit ad videndum eum?* fol. 214. u
3. *Sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui.* 246. f

Ex Euangelio Matthæi.

MAtth.2. *Hoc ſignum magni regis eſt.* 127. l
Matth.2. *Obtulerunt ei munera aurum &c.* fol. 145. i
4. *Non in ſolo pane viuit homo.* 17. r
4. *Eſto conſentiens aduerſario tuo.* 548. r
5. *Non exibis donec reddas nouiſſimum quadrantem.* 199. e
8. *Non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.* fol. 458. u
8. *Vulpes foueas habent.* 50. p
10. *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* 37. g
13. *Inuenta vna pretioſa margarita vendidit omnia.* 39. i
18. *Bonum eſt cum vno oculo ad vitam ingredi quam duos oculos &c.* 3. e
20. *Poteſtis bibere calicem.* 50. q
22. *Tauri mei, & altilia occiſa.* 525. m
22. *Quomodo huc intraſti?* 61. a
23. *Hæc facere illa non omittere.* 30. b
24. *Non fieret ſalua omnis caro.* 155. b
25. *Hoſpes eram, & non ſuſcepiſtis me.* 457. m
26. *Non potuiſtis vna hora vigilare mecum.* 457. m
27. *Dederunt ei vinum cum felle miſtum.* 148. m
27. *Petræ ſciſſæ ſunt.* 455. l

Ex Euangelio Marci.

MAr.8. *Video homines quaſi arbores.* 32. p
11. *Ficulnea aruit.* 12. f

Ex Euangelio Lucæ.

LVcæ 4. *Spiritus Domini ſuper me.* 141. f
10. *Exultauit Ieſus in ſpiritu.* 510. d
10. *Miſit illos binos ante faciem ſuam.* 350. n
14. *Compelle intrare.* 81. t
15. *Beati qui manducabunt panem in regno Dei.* fol. 220. r
19. *Eiecit vendentes templo.* 135. e

Ex Euangelio Ioannis.

IOan.1. *Quotquot autem receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* 247. t
1. *Verbum caro factum eſt.* 277. b
3. *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cælo.* 249. b
4. *Puteus quem dedit Iacob Ioſeph.* 113. u
6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis.* 17. e
6. *Vnus ex vobis diabolus eſt.* 40. K
11. *Magiſter adeſt, & vocat te.* 12. u
17. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant.* 18. i
19. *Tunica inconſutilis non ſciſſa.* 142. g
21. *Stetit Ieſus in littore.* 68. q

Ex Epiſtola Pauli ad Romanos.

ROm.8. *Quos præſciuit hos, & prædeſtinauit.* fol. 515. q

Ex Epiſtola 1. ad Corinthios.

1. COrinth.1. *Qui factus eſt nobis ſapientia iuſtitia ſanctificatio redemptio.* 578. u
1. *In omnibus diuites facti eſtis in illo.* 250. l
2. *Spiritualis diiudicat omnia.* 20. r
3. *Fundamentum Chriſtus Dominus.* 440. b
7. *Sanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem.* 729. i
11. *Mulier propter virum.* 102. e
15. *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.* 680. i

Ex Epiſtola ad Epheſios.

EPheſ.5. *Sacramentum magnum in Chriſto, & in Eccleſia.* 729. i

Digitized by Google

Ex Epiſtola ad Thimoteum.

1. THim.3. *Semper diſcentes nunquam ad ſcientiam peruenientes.* 19 n

Ex Epiſtola ad Hebræos.

HEb.4. *Adeamus cum fiducia ad Thronum Dei.* fol. 444. i

10. *Iuſtus ex fide viuit.* 17.e

12. *Beſtia tangens montem lapidabitur.* 413.e 550.c

13. *De quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſeruiunt.* 333. p

Ex Apocalipſi.

APoc.16. *Beatus qui cuſtodit veſtimenta ſua.* fol. 61. a

Finis Indicis Tabulæ.

LECTORI BENIVOLO BASILIVS SERENIVS.

REddimus ecce tibi candide Lector, vtiliſſimum opus deuotionis Roſetum, pietati parandæ, operandæq; ſaluti futurū, quam maximè frugi. Quod olim religioſiſſimus vir D. Ioannes Mauburnus Bruxellenſis Belga, inter Canonicos Regulares Monaſterij Liuriacenſis Abbas compilauit. Quin & Baſileæ perperā editum correxit, auxitq; ſuppreſſo proprio nomine, quod humilitati ſtudens, omnino ſubticeri enixus eſt. Porto cum eo humanis rebus ſublato, idipſum opus ampliatū, Iodocus Badius Lutetiæ ſecundo ſubdidiſſet prælo, ſiue quod Auctoris characteres ſubobſcuros haberet, ac ſcabros (vt idē Aſcenſius innuit in nuncupatoria) ſeu quod impreſſoriæ artis peritia, ætate ſua (nimirum centum retro annis) deſideraretur exactior, illud quoque vitiatum prodijt. Vnde vtilitati tuæ proſpicientes, & Concanonici decori, nunc demum mendis quamplurimis fermè purgauimus, quin & ex parte ornauimus; niſi quod laborem veriti, de metris nihil prorſus duximus mouendum, quod operoſum, oneroſumq; nimium cenſeremus. eia ergo euolue, perlege, ſcrutare, & quæ tibi gratificaturi adiecimus ſi vtilia agnoſcas, ſi futilia ignoſcas.

Ad Lectorem eiuſdem Baſil. Seren. Epigramma.

ACcipe de varijs Lector ſtudioſe Roſetum
Floribus, atq; diu quod latitarat habe.
Corroſum carie, & blattis, tenebriſq; ſepultum,
Reſtituit luci, Religioſa manus.
Si quid erit lima, non ſat mordace politum
Auribus, an cordi talia ſcripta putas?
Hinc quantum poſſint Diuini pneumatis ignes
Quidq; boni capiat mens, meditando ſcies.
Eſt opus è cælo deductum texe corollas
Inde tibi pia mens, atque reconde ſinu.

Conſtantij Landriani Mediol. Abbatis C. R. L. de Mauburno Auctore, & Serenio inſtauratore. Epigramma.

SIdonij è cedris cædebant ligna trabeſq;,
Vt quod Rex voluit perficeretur opus
Serenij ſtudium templum, dum condere gliſcit,
Cædere non cedros, imo Roſeta parat.
Mens bona, virtutum roſeo redimita decore,
Eſt Domini templum nobile, firma quies.
Hoc moliris opus Baſili, dum excolis arte,
Mauburni ſcripta, quod Seraphinus auet.
Floribus exornans Mauburnum, ornaris & ipſe,
Magnus vtrinque labor, dignus vterq; coli.

Digitized by Google

ROSETVM EXERCITIORVM SPIRITVALIVM,

Et Sacrarum meditationum; materia prædicabili admixtum.

AVCTORE

IOANNE MAVBVRNO BRVXELLENSE

Canonico Regulari, ex inſtituto Diui Auguſtini.

Prologus totius Roſeti.

A Eccli. 30. COr ſuum dabit in conſummationem operum, & vigilia ſua ornabit imperfectionem.

Rude, & inemendatiſſimum trūcum, pariter, & imp̄fectum collectarium, Roſetū noſtrum, qđ nuper me obnitente, & inuito editum eſt, atque impreſſoria arte, diſperſum in auras, Grauiſſimorum, atq; religioſiſſimorū virorum, crebra atq; improba efflagitatione; vel tandem cōis vtilitatis, & charitatis amore caſtigaturi, & in cōſummationem, atq; p̄fectionem (vt authoritas habet) qualemcunq; daturi: in hoc præmonitos pios lectores velim; vt & in alterius editionis prologo, præmiſſum eſt, atq; proteſtatum: collectarium iſtud eſſe, & humile opus. non docendi gr̄a (procul p̄ſumptio tanta) ſed ſolum occaſione afferendæ pietatis, etiā reluctāte me, & pertinacius obſiſtente, relictis tenebris, ab alijs datū ī lucem. Quo factum eſt, vt tāta ſcateat, ſeu librariorum incuria, vel caſtigatorum inaduertentia, corruptela, & īperfectione, vt deprauata ſint oīa, hiantia, mutilata, & manca. Quædā illic largiore tractu prolixa, & q̄dam cōtra, ſteriliq; adeo ſunt breuitate perſtricta, omiſſa pleraq;, & reciſa neceſſaria multa. Quæ oīa, quatenus pro ingenioli noſtri mediocritate, aſſequi potuimus, limatoria hic ſunt, atq; ſuppleta; vt caſtigatius exēplar, & emendatioris, archetypi copia, deſiderantib. adſit ad manum.

Superadditū introductoriū. Cæterum dedimus operā, vt p̄mitteret non inutile introductorium, operis ſubſecuturi, ex ſuborta, cuiuſdā nodoſæ q̄onis occaſione. Adiunximus p̄terea in finem āppendicem, philocaumarium, ſeu inflāmatorium diuini amoris, tanq̄ præmiſſorum omnium clauſulam, & fructum, & finem. Complementū. Ea pręcipuè cōtemplatione, ne quicq̄ huic labori nr̄o, quod ad totius pietatis excitationem, rationemq; ſpectaret, & pro oī, hoīum ſtatu congrueret, poſſet deeſſe. Siue enim incipientes, pro ſuæ paruitatis metro, exercitia ſacra ſibi velint: ſiue proficientes, piarum meditationum inſtrumēta requirant, ſeu ēt perfectiores quiq; & altiorem, excellentiorem illam Apoſtoli viam, 1. Cor. 12. obambulare pergant, in hoc collectario noſtro, horum omnium incentiua, & media habent omnes.

Alphabetum I.

Prima ſiquidē pars, īcipiētib. vel maximè ſubſeruit q̄ tradit exercitia oi, & tpi, & actioni, & loco accommoda; circa q̄ præcipuè incipientium eſt obuerſari.

In altera autem Roſeti parte, ſacrarum meditationum modus, formulæ, & materiæ congeruntur, quæ proficientibus conuenire putantur.

Perfectiores, quæ circa flammigeras affectiones, & mentium in Deum inflammationes vacare, & intendere habent, in huius operis concluſione, diuini amoris inflammatorium inuenient.

Duę autē primę partes, ſingulę in quattuor diſtinctiones condiuidunt. Diſtinctiones in titulos. Tituli in capitula ſecantur. Capitula in mēbra. Mēbra per paragraphos. Paragraphi aliq̄n per notulas partiuntur. Nec nimia, ſeu ſuperflua cuiq̄, hęc tāta ſectio videatur. Ad plurima ſiquidē confert hmōi partitio, tam varie ſubdiuiſa; vt plenius in libr. ſuo Odarum rum explicuit Arnoldus Buxderick Cano. Regul. rubeę vallis, decē excipiēs eius vtilitates, his verſicul.

Sectio *luminat*, *eminet*, *explicat*,
Diuiſio, illuminat ſcripta, intelł̄u, obſcura tractāda
attrabit, *affert*.
lectorem, aliquod gratum.
Diſtinguit, *numerat*, *mentem* *iuuat*,
materias, capitula & contenta, memoratur attētius
intrat, *abundat*.
afficit, profundius, in materijs.

Notat, & Albericus de Roſate in Digeſtis, q̄ diuiſio aīum legentis incitat, mentē intelligentis præparat, & memoriam artificioſè reformat, & p̄ diſtinctionē nominum, ſingularem rerum differētiam declarat.

ÆMulamini chariſmata meliora. 1. Cor. 12.

B Occaſione ſubſequentium meditabilium exercitiorum, apud pleroſq; verſum eſt in dubiam quæſtionem: num melius ſit, & conſultius, mentalibus iſtiuſmodi exercitijs, & meditabilibus pietatis inſiſtere, quam vocales orationes, aut ſcriptarum meditationum rotationes (quales pleriq; pro ſummis exercitijs ducunt) abſoluere, ſeu vocaliter legendo, ex libris explere. Cum horum dulcedine, mentalium, ſ. exercitiorum, alliciātur parte ex vna. E ragione tamen, durum eis videtur, vt ſolita illa vocalium orationum, aut numeroſa, conſuetarum lectionum penſa, non perſoluantur.

Pro cuius,quidem q̄ſtionis non inutilis,pleniore diſſolutione: quædā hincinde,ex ꝓbatiſſimis aliorū dictis, collectario noſtro more aggregata,in operis noſtri initio ſtatuimus , quaſi ꝓ introductorio quodā p̄mittenda;cū plena,& humili, horū oīum ſub iudicio,& cenſura,ſanius ſapientiū ſubmiſſione: vt ſic & dubia corda ſoluantur, æmulent̄ ab ignaris , pro

1.Cor. 12. apoſtolico cōſilio,charifmata meliora;ſicq; amicorū votis ſatis,& deſideratius,tradēda in poſterioribus,pietatis exercitia,ab omnibus acceptentur.Quę ita iamdiu, apud multos abolita ſunt,& penitus reſtincta;vt ēt ab oculatiſſimis erretur, circa ipſa,tota (vt aiunt) via: putantibus religionem oēm,oīſq; religionis perfectionem,& culmen,conſiſtere in multiplicata illa,numeroſorum vocalium officiorū,aut lectarum orationum, rotatione numeroſa, ignaris, & incurijs, omnium exercitiorum pietatis . Qui error, totius pietatis exterminium eſt,ſubuerſioq; , & eneruatio omnis veræ religionis:

Erunt autē circa materiā hanc — p̄mittenda, ſupponēda, annectēda, — exercitiorū qualitate: q̄dā. ſup. q̄ſtionis diſſolutiōe. nō obſtātiarū refutatiōe.

Pro quodā quaſi introductorio opis ſubſequētis, aut inuitatorio exhortatorio, ad exercitia pietatis .

Super exercitiorum igitur in genere qualitate , notentur propoſitiones ſubiectæ.

C

CORRELARIVM PRIMVM.

SIcut diuerſæ comperiuntur conſperſiones animorum: ita & diuerſa eſt qualitas exercitantium.

Facilis eſt; & ſatis oībus confeſſa propoſitio iſta. nec multis eget, ꝓ ſua declaratione.Snīa ſiquidē eſt B.& magni Gregorij Papæ.6.Moral. ſuper illo ver-

Iob 26. bo.ingredieris in abundantia ſepulchrū:vbi in hæc verba ait.Magnopere ſciendum,ꝙ valde inter ſe diuerſæ ſunt,conſperſiones aīorū . Nōnulli namq; ita otioſæ mentis ſunt,& naturaliter quieti,vt ſi eos labor occupationis excipiat,in ipſa operis occupatione ſuccūbant.E diuerſo aūt nonnulli,ita inquieti, vt ſi vacationem laboris habuerint, grauius laborent; quia tanto deteriores cordis tumultus tolerāt,quanto res ad cogitandū licentius vacat;Inuenti etenim ſunt quidā (atq; vtinam tot eſſent quot priſco æuo fuiſſe legimus) adeo otioſæ,atq; quietiſſimæ mētis, vt eos ita abſorberet contemplandi ardor,ꝙ omnia eis exteriora,veluti prophana,vileſcerent,negligerētq; oēm exterioris corporis cultum:Quales fuiſſe accepimus,ēt apud exteros (vt ſacros interim omittamus) Anaxagoram,hæreditaria p̄dia,contemplationis gratia contēnētem. Carneadem, qui tanta ad id,quod mente conceperat,intētione ferebatur , vt ad menſam ſedens,non cibū,potumq; ſumere, non ſumptum ad os ferre meminiſſet ; niſi Melliſſa q̄dā, q̄ ſibi pro cōiuge ſeruiebat,apprehenſam leniter dexteram,ad obſequiū neglecti corporis retuliſſet.Archimedē,quoq;,ita ingens animi cura oculos , atq; aures occluſerat,vt cum ſtudio pariter amitteret,& vitā;mortemq; necteret,contēplationis ſopori,longū eſſet nō diſſimilia, vel inferiora commemorare; ex numero quoq; ſanctorū , & religioſorū quorundā æui noſtri . Cuiuſmodi nouimus poſteriorib. his dieb.venerabilē illū Dionyſiū Carthuſien.Et memorabilem D.Ioannē Ruisbroeck Canonicū Regul.vt ex geſtis eiuſdē patet,cū alijs multis.Sunt verò ecōtra alij,ad ciuilia negocia paratiores ; Aliquātiſper aūt , ad arduas res contēplandas tardiores , quibus prompta eſt lingua, expedita manus , inquietius ad vacandum corpus; ſed aut pigritās,aut craſſum for taſſis ingenium.Inidonei ad exercitia quietis ; quales complures,poſterior hæc noſtra ætas enutrit.Sicut itaq; horum diuerſę ſunt,conſperſiones animorū.Ita quoque oportebit, vt & varia ſit eis,qualitas exercitiorū; Vt iuxta D.Gregoriū,nec quieta mens, ad exercitationē ſe immoderati operis dilatet , nec inquieta , ad contemplationis ſtudium , ſe nimium anguſtet, pro quo ſit correlatia propoſitio ſequens.

CORRELARIVM II.

D

SEcundum diuerſam qualitatem exercitantiū: erit, & variata qualitas exercitiorum .

Non enim oībus conueniunt oīa:Nec omnia poſſumus oēs; Suus quibuſq; mos eſt,nec voto viuitur vno.Diuiſiones ſunt gratiarum , & cuique ſm̄ diui- 1.Cor. 12.
ſam menſuram fidei ſapiendū.Vnde exercitare ſeſe volenti , in primis opus eſt , ſubtiliter diſcutere ſemetipſum,vt ſm̄ ſuæ diſpoſitionis qualitatem, aſſumat congruam ſibi exercitationem.Hinc in de officijs commonet pater Ambroſius , in oī actu .inquirendum quid perſonis conueniat,tēporibus,& ętatibus; quid ēt ſingulorum ingenijs ſit accommodū . Sæpe enim quod vni congruit,non conuenit alteri; aliud iuueni, aliud aptum ſeni ; operoſis , & otioſis alia debentur. Oritur.n. exercitationum diuerſitas, ſm̄ naturæ,& complexionis diuerſitatem: Philoſophatum ſi quidem eſt,aīas ſua corpora ſequi ; quod & experimento intendenti patet.Non tñ ꝙ neceſſitatis,vel coactionis dixerimus ſequelam iſtam; ſed appetitus,& inclinationis,quæ non nihil faciunt ad opus.Viderit ergo quiſque,in qua vi mentis vigeat magis,qualiq; ſit operi inclinatior,& ſm̄ id,formet exercitia ſibi.Cor nempe molle,amicabile,& quie- Regula.
tum,magis eſt aptum cōtemplationi;vbi natura vaga,& inquietior,magis cōuenit actioni. Neceſſe eſt itaque,B.Gregorij ſnīam præmiſſam ; vt nec quieta mens,ad exercitationem ſe dilatet operis immoderati,nec contra inquieta.ad contemplationem ſe nimis coanguſtet.Sæpe namq ; , qui contemplari Deū quieti poterant , occupationibus preſſi ceciderunt . Et ſæpe qui occupati, bene humanis vſibus viuerēt, gladio ſuæ quietis extincti ſunt.Multa itaq; vigilātia hic opus eſt,vt quiſque conſideret , & ſeſe exerceat,ſm̄ gratiam acceptam.Gaudeant quoque bene nati,& Deo gratias referant ambidextri ; nec omittant negociari,in commiſſo talento; ne gratiā tantā 2.Cor. 6.
ſuſcipiant in vanum : alioquin crudelior, & dirior, ab his exactio fiet:ſi ea abuſi fuerint , in iniuriā do- Sap.6.
natoris.Dedant ſe tales meditationibus ſacris, ſint, Mat.7.
& internis,mentalibuſque exercitijs intenti;horreſcant externarum occupationū ſtercora amplexari; Thren. 4.
qui croceis poſſunt enutriri.Naturalibus bene vtantur donis; iugiter tanti muneris datorem exorantes Deū,quo per dona gratiæ perficiat in eis dona naturę.At contra,qui alterius ſunt conſperſionis in animo,magis ſe ſancto applicent labori ; imperfectum ſuum humiliter recognoſcendo; ad id quod perfectionis eſt aſpirantes ſemper, vt ſic,cum aīalib.ſan-

ctis

Digitized by Google

Ezech. 1. ctis Ezech.quiſque coram facie ſua ambulet; donatam exercitans artem; contentus ſorte ſua. Quod.n. natura negat, nemo fœliciter audet. Nec enim omnia membra eundem actum habẽt: vt inſigniter de 1. Cor. 12. myſtico corpore Doctor gentium:deducit. Bonum Matth. 18. ſiquidem eſt (teſte vnico illo, & ſummo magiſtro) cum vno oculo ingredi ad vitam; quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis. Hoc eſt ſecurius ſolam actiuam tenens vitam ſaluatur, quàm inidonea diſcretione contemplatiuæ celſitudinem ambit ineptus. Bona itaq; eſt conſultatio illa, in vitis ſanctorum patrum, vbi Frater interrogauit Senẽ F dicens. Quæ res ſic bona eſt quam faciam, vt viuam notabile. in ea? Cui reſpondit expertiſſimus Senex: Deus ſolus ſcit, quod bonum eſt; ſed tamen audiui, quia interrogauit vnus patrum Abbatem Neſtetonem magnũ, qui erat amicus Abbatis Antonij dicens; Quid eſt opus, vt faciam; & reſpondit ei. Nõ ſunt omnia opera ęqualia: ſcriptura dicit, quia Abraham Hoſpitalis fuit, & Deus erat cum eo: & Helias diligebat quietem, & erat cũ eo Deus, & Dauid humilis erat, & Deus erat cum ipſo. Quod ergo vides animam tuam ſm Deum velle hoc fac, & cuſtodi cor tuum. Sic legitur de magno illo Patre Appollonio, ꝙ omnem ad ſe venientem tota religione ſuſcipiẽs, alios ad bene operandum, alios ad bene intelligendum, pro diuerſa nimirum mentium conſperſione prouocabat. Iam ne torpentibus quibuſdam nimiũ torporis laxaſſe videamur, per dictam propoſitionem habenas, neve damnandi tẽporis ex his palliamenta ſumant; notetur propoſitio ſequens.

CORRELARIVM III.

NOn modo pro naturæ, & complexionum qualitate, ſed & pro ſtatuum exigentia, & varietate; dirigenda exercitia ſunt, pariter, & varianda

G Hanc propoſitionem, iccirco potiſſimum ſubnectimus ſuperiori, ne ſub pallio ĩhabilioris, aut forſan pigritantioris naturæ, torporem ſuum, aut marcorem, religioſi noſtri, velare obtendant. Nam ſiqui talium, qui inquietioris ſpiritus, & animo vagi ſunt ad ſtatum (ſeu vt purius, & caſtius, dicatur ad ſcolã, vel ſtudium, fuerint perfectionis ſub ſacra Religione accerſiti; non putent impune licere ſibi, propter naturæ, vel complexionis, quam prætendunt hebetiorem inhabilitatem, totaliter, a ſacratæ contemplationis quiete ceſſare; aut ſecure totos ſeſe dedere, rebus externis. Sciant, ſciant (vt propoſitio) habet) quòd etiam pro ſtatus, & vocationis qualitate, exercitia aſſumere oportebit: vt digne poſſint ſecũ Ephes. 4 dum Beati Apoſtoli commonitionem, ambulare in vocatione qua vocati. Habet enim quiſq;, ſicut naturam, & complexionem; ita quoque & ſtatum, officiumq; ſui ſtatus, aut vocationis, rite diligenterq; conſiderare, & exercere, quod viderit eſſe officij, 1. Cor. 12. & ſtatus. Nam ſicut in vno corpore, diuerſa membra, non omnia eundem actum habent, ſed quodlibet, quod ſui actus officijque eſt exercet, ita & de myſtico corpore, pariformiter ſyllogizandum. Por H rò eccleſiaſtici ſtatus officium, præſertim religioſorum, eſt deditos eſſe contemplatiuæ vitæ. Pro oculis ſiquidem, immo, & pro pupillis oculorum (quorum videre eſt, quoniam ſuauis ſit Dominus) in Ec Ps. 33. cleſiaſtico, & myſtico corpore habentur.

Adeò, quòd (vt vult Venerabilis ille, & memorãdus Gerſon, in cuius ſæpe vitula aramus) damnabilis eſſet omiſſio, ſaltem contemplationis inquirendæ apud illos, qui ad quietem contemplationis tendere habent; etiam ſi vix in fine vitæ comprehenderent, quia hoc exigit eorum ſtatus. Et ſuaſit Pater Auguſtinus dicens. Quia ſi negocium charitatis nemo imponit, ſtudendum eſt contemplandę veritati. Audiant hoc, & contremiſcant, noſtri temporis quidam religioſi, nolim Satyricus eſſe. Neceſſitas oſtendenda eſt, & veritas horrendæ ſententiæ Venerandi Gerſonis, quod ſcilicet dãnabilis ſit omiſſio inquirendæ contemplationis, apud religioſos præſertim; quippe qui ad ſtatum ſunt ſacræ religionis à Deo ex milibus delecti & vocati, qui eſt ſtatus perfectionis; ſaltem inquirendæ, & poſiti in ſchola religionis, quæ vtique affectus eſt, & deuotionis officina. Qui inſuper peccata populi comedunt, & ob Oſee 4. id in quieto ocio labores poſſident populorum, vt teſte Pſalmiſta. Cuſtodiant iuſtificationes Domini, Ps. 104 & legem eius, exquirant ſemper.

Innuitur Gerſoni auctor.

Vnde, & apud gentium populos, indecens, pro- I phanum, nefas, atque crimen erat, eorum ſacrificulos flamines, & ſuperſtitioſos ſacerdotes, alijs quã ſacris intentum ire, aut deditos fore. Quos non mediocriter ob id quoque ſtipendiarunt, quo quietius eorum ſacris vacarent. Vt de Ægyptijs hoc ſacerdotibus innuitur, dum ſcribitur, ſacerdotum ter Gen. 47 ra manſiſſe libera: & quòd ſub tempore dire famis ſtatuta eis cibaria, ex publicis horreis præſtabãtur. Apud Athenas quoque, vt in Platonis thymeo legitur. Sacerdotij præditi honore, publico Donati ęre, ſeparatim ſeorſum à cætero populo manere cogebantur, ne vel contagione aliquali, eorum caſtitas pollueretur, aut ſtudiorum, ſeu cõtemplationis quies, aliquatenus interturbari poſſet. Quos adeo ẽt (vt eloquentiſſimus Cheremon refert) oportuit eſſe deditos ſacris, vt omnibus mundi negocijs, curiſque poſthabitis, nunquam cognatos, & propinquos, nec liberos quoque, videre poterant, ex eo tẽ pore, quo cœpiſſent Deorum ſactis initiari, ſed ſedulo templo præſentes erãt, naturalium rerum, ſyderumque contemplationi, poſt expleta ſacra intenti. Pudor mihi eſt, & rubor ſcribenti iſta, & vix me K capio, præ confuſionis dolore, ſuper deſolatiſſimo ſtatu, præſentis noſtræ deformatiſſimæ religionis, qui ſpiritum in pedibus habẽtes, diligimus moueve pedes, circumcurſitantes, gyrouagi in omnẽ terram, & lapides Sanctuarij, non ſine Tragędia Spiritus ſancti, ſpargimur in capita omnium platearum, Thren. 4. proh pudor. Sed reliqua Cheremonis proſequamur. Quorum etiam ita caſtam, parcam, ac aſperam vitam deſcribit; vt omnis Religionis noſtræ aſperior auſteritas, pro delicijs æſtimari poſſet; quippe qui non craſſioribus, aut pinguibus, ſed herbarijs ſolum, vilibuſq; cibis veſcebãtur, hyſopo, & ſalignis floribus, fabiſq; (vnde, & fabarij dicti ſunt) vtentes: quo & contemplationi continentiæ, atque cantui eſſent aptiores. Vt hæc apud Phylonem, & diuum Hieronymum noſtrum, latius explicantur.

Digitized by Google

Eſa.23. O erubeſcat Sydō (ait mare. Pudeat religioſos Chriſti, Gētium, atq; Deorum, imò potius dęmoniorum ſacerdotibus, minus eſſe religioſos; nulluſq; quantumlibet omnino rudis, aut natura ineptus, in Chriſti ſacramenta tyro iuratus, prorſus ſe ſubtrahat, à fine religionis, exercitio contemplationis ſacræ, ſed recognoſcat eiuſmodi ſuū imperfectum, dominum inſtantius orans, vimq; faciat naturæ vagātiori; ſolitudini, & quieti intendens, cogatq; (vt diuus monet Pater Auguſtin.) cor ſuum cogitare diuina, donec ineptitudinem naturalem ſuppleat, & ſuperet gratiæ incrementum. Sæpe ſiquidem B. Gregor. teſte, & pigras mentes excitat amor ad opus, & inquietas in cōtemplatione timor refrenat, & plus apprehendit diligens hebetudo ſenſus, q̄ negligens ingenioſus, vt liquidius in 6. Moralium eſt proſecu-
Prouer. 30. tus, ad ſententiæ huius confirmationē, illud Sapientis adducens. Stellio manibus nititur, & moratur in
Videas. ædibus regis, quia nimirum illo ſimplex, & hebes per exercitationem recti operis peruenit; quo ingenioſus torpeſcens minime aſcendit. Nota eſt ſententia Vetus. Diligentiæ opera, obtuſitas quęq; permollitur. Diſcretio tñ huiuſmodi adſit: ne ſubruant ſub faſce: Et inferioribus contemplatiuę actibus; vtpote lectionibus, vocalibus orationibus, cāticis ſpiritualibus, licentius huiuſmodi exercitentur, vbi cæteri bene nati, & mentis aptioris, ſublimioribus ſeſe dedere habent; mentalibus ſcilicet meditationibus, & exercitijs internis. Sed proſequamur cęptas propoſitiones.

CORRELARIVM IIII.

L E*Xęrcitia bene, & accommode, pro cuiuſque ſtatu, & officio, ordinata, temporanea non erunt, nec faciliter; niſi grauis ratio ſubſit, mutanda, charismata*
1. Cor. 12. *nihilominus meliora, æmulanda ſemper.*

Satis & hanc propoſitionem, pro vtraq; ſui parte claram putamus; Præſertim cum in eruditorio exercitiorum ſubſequentis operis, nōnulla de exercitiorum qualitate, & inuariabilitate eorundem habeantur. Quemadmodum enim leges publicę, ſine magna neceſſitate, aut ratione graui, mutari nō debent: ita nec exercitia; vbi bene, & accommode fuerint inſtituta. Crebro namq; mutata medicina, non ſanat, ſed turbat: non coaleſcit quæ ſæpe transfertur plantula, nec prodeſt, aut accedit corpori cibus, qui eijcitur ſtatim ſumptus, vnde & beatiſſimo Bernardo, ſuſpecta eſt leuitas animi eorundem, qui oīa antequam tētarint, facere volunt; vbi autem experti iam guſtauerint; iam mox pertęſi nolūt: vno prope momento, id ipſum, & cupientes, & reſpuentes; tam leuiter, quàm imprudenter: vix vna hora, vna in voluntate perdurantes, aura quadam impulſi, inconſtantis leuitatis; vagi, & inſtabiles hac, & illac velut ebrij nutantes; tot de ſe conſilia præſumunt, quot loca reuiſunt, ſemper quod non habent cupiētes, cęptorū faſtidioſi. Quo contra conſulitur, in collationibus patrum; aliorum quidem facta probāda: ſed nequaquam, niſi grauis ratio ſubſit, ab ea quam ſemel rationabiliter elegerint, exercitatione decedendum; vt latius infra. Satis igitur ex his, & illic dicendis, prima patet pars propoſitionis, q. ſ. nō ex facili, aſſueta exercitia mutāda. Bonum enim eſt bono ſuo eſſe contentum; & præſentia bona, ſuperuenientibus bonis augere melioribus, non pro futuris abijcere incertis; leuitatis eſt leuis bonorum commutatio; ſicut virtutis, melioris exercitatio. multūque diuerſa via currunt, qui pro nouis vetera abijciunt, & qui ab inferioribus ad ſuperiora conſcendunt. Qui enim mutationem quærit, eſt faſtidioſus, ſicut qui profectum appetit, eſt ſtudioſus. Rectiſſimè ergo iuxta magiſtrum Hugonem incedit, qui ſic feruens eſt ad melius, vt in bono ſuo non ſit faſtidioſus; ſed ſuſtineat prius bonum inferius, donec tempore ſuo apprehēdat poſterius bonum melius. Porrò altera propoſitionis pars Apoſtolicę eſt autoritatis, qui itidem compluribus in paſſibus ſuarum Epiſtolarum, & verbo præcepit, operaque, & exemplo Philip. 3.
in anteriora ſi quo modo apprehendere poſſet ſeſe 1. Theſ. 5.
ſemper extendit, vtiliora teneri iubens. Omnia inquit probate, quod bonum eſt tenete. Quique, & pro Philippenſibus exorat, vt abundaret eorū charitas, Philip. 1.
in ſcientia, & in omni ſenſu; vtq; probarent potiora. Vbi enim alterum altero melius, delectus haberi debet: & eſt pretioſum ſeparandum à vili. Et vbi Iere. 5.
vnū altero fructuoſius exercetur, nemo ſuam partē habet facere deteriorem, ſed ea exercitatio præeligenda, cuius exercitio, vberior fructus pullulare poteſt. Sunt autem iuxta Bonauēturam, quattuor religioſorum exercitia, ordine quodam ſibi ſuccedentia. quorum primum, & præcipuum eſt, ſtudium immaterialis orationis, exercitiumque internæ, & ſpiritualis contemplationis: quo homo deguſtare nititur diuinæ contemplationis ſuauitatem. Qui labor eſt perfectiſſimus, & inter cætera exercitia, primum ſibi locum, vendicare debet. M

Secundum locum tenent exercitia corporis, quæ tamen, connectuntur exercitio mentis. Cuiuſmodi ſunt cantus Pſalmiſtarum, exercitium diuini officij genuflexionum, gemituum, & vocalium clamorū; niſi vbi debitum obligationis, hæc præferenda cogit, quibus tunc nihil melius, vt infra.

Tertium gradum vendicant ſibi, exercitia ſtudij ſanctarum Scripturarum, lectio librorum deuotorum, quibus & mens inſtruitur, & in bonum omne aptatur.

Quartum, & vltimum locum tenet ſibi, exercitium operis Męchanici, & Manualis, in quo nonnunquam vtile, & perneceſſarium eſt occupari; tam pro ædificatione proximi, quàm etiam utilitate, uitandi otij, ne pateamus iaculis inimici. Ita tamen, quòd non impediantur nimium, à tribus melioribus exercitijs primis, quæ indubiæ præferenda, his poſtremis. Stultum ſiquidem eſt, & extremę dementiæ, & fatuitatis, cum poſſet quis, eo- Simile.
dem ſudore, & labore triticum in horrea metere, neglecto frumento, infelix lolium, & ſteriles colere gith, vel hauenas: Vilis quoque multum, cui uilia, ac pretioſa, æqua lance cēſentur. Sed & ſcribitur, ma- Prouer. 61.
ledictus: qui partem ſuam, dum aliter liceret, facit deteriorem: Et poſtremę eſt imperfectionis, ſub ſtatu, uel ſchola perfectionis, nolle eſſe perfectum, cum in uia Dei non progredi, regredi ſit. Vbi enim

homo

Digitized by Google

homo (teſte Leone Papa Magno) proficiendi depo
ſuerit appetitum, mox pariter, & in deficiendi inci-
dit periculum. Non enim poteſt in hac via eſſe ſta-
tus, in qua homo natus de muliere, nunquam in eo-
Iob 13. dem permanet ſtatu; nec aliquid ſub Sole noſtro eſt
ſtabilitatis. Hinc ſancta animalia in Ezechiele, ſem-
Ezech. 1. per progrediebantur; hinc vel aſcendebant, aut de-
Gen. 28 ſcendebant, in ſcala Iacob, Angeli ſancti, ſolo Do-
mino ſtabiliter, in ſummitate ſcalæ innitente; quip-
Iac. 1. pe apud quem ſolum, non eſt tranſmutatio vlla.
Dementiſſima ergo, pariter, & deteſtabiliſſima,
Nota. atq; execranda prorſus, vox illa quorundam ſpecie
tenus tantum religioſorum, ſubgarrientiũ teſte Ger
N ſone. Sufficit mihi vita cõis, ſi cum infimis ſaluari
potero, nolim prẹmia altiora. Mox etenim vt huiuſ-
modi ex ſnĩa effutiunt, ſeſe à perfectionis via, q̃ tñ,
vt oſtenſum eſt, perſequi tenentur, decidiſſe oſten-
dunt: Et valde verendum eſt, his qui torpentes ſuffi
cere ſibi putant, ſaluari cum imis, ne damnent᷑ cum
Matth. 25. dormitantibus, & pigris ſeruis, non tradentibus cõ-
miſſa talẽta, in negociationem, & vſurarium fẹnus;
vt latius, & vehemẽtius, in taliſmodi dictum eſt, in
altera parte Roſeti. Stat ergo fixa, & firma, Apoſtoli
ſnĩa, extrema pars propoſitionis noſtræ, ꝙ æmulãda
1. Cor. 12. ſint, chariſmata meliora. Si enim bonum deſideran
dum venit, maius bonum, iuxta regulam topicalem
magis, ſummumq́; maximè æmulãdum erit. Prẹſer-
tim ab his qui ad id obligantur, quales ſunt potiſſi-
mũ religioſi, vt aliquatenus deductũ. Quibus & do-
ctiſſimus Gerſon pro maxima prẹſcribit, ꝙ quilibet
ad ſtatum perfectionis obligatus, non palligatus ne
ceſſarijs actionis, etiam ſub dãnabili omiſſione, ſeſe
perfectionis exercitijs dedere, & coaptare habet,
vel ſi natura inidoneus ſit, ſaltem in deſiderio habe
re tenet᷑. Vnde plurimum reprehenſibiles ducit, ho-
norabilis Dionyſius Carthuſiẽſ. religioſos illos, qui
cum apta media habent, & ex vocationis ſuæ ſtatu,
ad perfectionem tendere debent, ad contẽplationis
tñ ſacræ gratiam non aſpirant: Nec ad internæ vitẹ
ſacra exercitia, neq; ad dulciſſimum ſapiẽtiæ guſtũ
ſe transferunt, coaptant, & extendũt; ſed ſuperficia-
les manẽt, ſenſuales, carnales, & animales, pigri ir-
reformati, ac imperfecti; cõtra quos, Tragediẹ ſunt,
& Satyræ plures: quos conſulto nos prẹterimus, ceu
lõgiori indignos de ſe ſermone. Sed cautius nobis,
ne calumnias cauillatores præſtruant, poſterior hæc
noſtra, nobis eſt propoſitionis pars interpretanda.
O Neq; enim volumus, dum cum Apoſtolo meliora
1. Cor. 12. hortamur æmulanda, vt cuilibet tenſis ſemper ner-
uis, maxima quælibet, & perfectiora quæq; patrare
præcipiatur; ſed pro ſtatu, & pro gratia, impertita.
Non enim ſimpliciter oportet quemq; ſemper opti
ma quæq; ſequi, vt in tractatu ſuo, de pfectione cor
dis, doctiſſime edoctus, ille Cãcellarius, latius dedu
xit: Diuerſæ ſiquidem ſunt donationes, nec oĩb. vno
Io. 3. in loco, aut modo vno, datur perfrui grata præſen-
tia ſponſi, ſed vt cuiq; diſpoſitum eſt a patre; vti ſu-
per cãtica profecutus eſt B. Bernardus. Et in 28. Mo
ralium magnus Gregor. Et poſtilator de itinerario
æternitatis. Cuiq; nihilominus pro exigentia ſtatus
ſui potiora æmulanda; vel in deſiderio ſaltẽ, & co-
natu, contendendum in perfectionis finem.

Nullatenus aũt exiſtimãdũ, ꝙ qui in nullo alicui
deeſt Deus, ꝙ ad aliquẽ ſtatũ, vel actum quemq; vo
cet, ad cuius cõpletionem, non ẽt media cõferat ido
nea, & gratiam infundat perficiẽdi. Dicit. n. Doctor
Sanctus ſuper 4. diſ. 24. qõ. 1. art. 2. In rñſione ad pri-
mum argm̃, ꝙ Dei perfecta ſunt opera, vt dr̃ Deut. Deuter. 32.
Ideoq; cuicunq; datur potentia aliqua diuinitus, ẽt
dantur ea, p quæ executio illius potentiæ congruè
fieri poteſt, vt ex naturalibus latius deducit᷑. Nõ igit᷑
inhabilitatem, aut idoneitatem obijciant torpentes
religioſi noſtri; aderit volẽtibus, & quod in ſe eſt fa
cientibus Deus; tantum atq; vtinam ipſi volent po-
tiora æmulari. Hactenus de prælud ijs quibus vtcũq;
demonſtratum eſt, inter varias pro diuerſis aĩorum
conſperſionibus exercitationes, potiores ẹmulãdas.
Ad alteram iam pergendum; etſi oſtendere poteri-
mus, interna mentis exercitia, vocalib. præſtare ora
tionibus, putabitur propoſitæ quæſtionis nodoſita-
ti ſatisfactum. Notentur itaq; propoſitiones ſubie-
ctæ, pro diſſoluenda nodoſæ quæſtionis noſtræ du-
bietate: Quarum hæc ſit prima.

CORRELARIVM V.

INter diuerſas religionis ſacræ exercitationes, ea P
eſt præſtantior, quæ in charitate radicatior, ſeu verò
affectu fuerit flagrantior, ac per hoc, & religioſo am-
plectendior, quia ad talem eſt obligatior.

Huius ecce propoſitionis, tres ſunt ſingillatim
particulæ declarandæ. Et vt paucis multa dicamus,
patet breuiter, prima pars propoſitionis huius, ꝙ ſci
licet, inter varias exercitationes, ea ſit præſtãtior, q̃
in charitate radicatior &c. Nã talis exercitatio, mã-
dato primo, & magno obedientior, fini pceptionis
vicinior, ſui natura dignior, prouẽtu vtilior, obſer-
uatu magis neceſſaria, Deoq; gratior cõprobatur,
vt hẹc, verſiculo hoc complectuntur memoriali.

Parens, proximat, hac digna eſt, bona, opus quoque
grata.

Mandatum ſiquidem & primum, & magnum eſt Matth. 22.
de Dei dilectione, & affectus in eũ erectione, vt pa-
tet; in quo qui ſe exercet, oẽm legem adimplet. Qui
enim legem præcepit, in vno illo præcepto, tanquã
cardine, legem oẽm ſuſpendit, relaxans æquitatis ri
gorẽ, vt qui omnia debemus, vno diligẽdi officio,
cunctis ſatisfaciamus. Amor enim Dei, cardo eſt, à
quo, & in quo vniuerſa lex pendet, & Prophetẹ, cuĩ
tanto quiſq; obedientior, quanto amantior.

Quòd ẽt talis affectuoſior exercitatio, fini pcepti
ſit vicinior, ac per hoc præſtantior, claret, nã finis
primus eſt in intentione iubentis; Oĩs aũt conſum- Pſ. 118.
mationis finis, mandatum charitatis eſt latũ nimis;
Finis enim præcepti charitas eſt, vt Apoſtolus diffi- 1. Tim. 1.
nit. Finis inquam non terminans, & conſumens; ſed
perficiens, & conſumans, in quem etiam finem, prẹ-
ceptum ordinat᷑ oẽ; plenitudo enim legis, dilectio.

Eſt tertio, huiuſmodi exercitatio affectuoſior, ſui Rom. 13
natura dignior, cum ex ſubiecto, vel potẽtia, a quo, Q
vel à qua egreditur, vtpotè à volũtate quæ dignior
hoĩs portio eſt abſolutè, ſm̃ perfectionem loquen-
do; licet contra quidã de intellectu contendãt: Sed
id per accidens, & quo ad originem tantũ, vt tenet
circa primũ. di. 1. q. 2. Doctor Sãctus, licet aliquotiẽs
alijs in locis, videatur tenere contrariũ. Sed erudi-

Digitized by Google

tioribus cõmittendũ eſt hoc problema;redeundum
ad rem nſam. Qualis aũt eſt ordo dignitatis in potẽ
tijs, & habitibus;talis conſtat,& in actibus. Optimi
enim ſm diuinũ Dionyſium eſt , optima adducere :
iure ergo,vt diximus,à digniori ſubiecto, qualifica
tur,& dignificatur actio,&c.Tum dignior redditur
ex habitu,vel dono:quo talis affectuoſior exercita-
tio elicitur,informat̃,& eleuatur . Qui nobiliſſimus
eſt,amor.ſ.aut charitas, ſummũ Dei donum excellẽ
tius chariſmatum,& virtutũ; adeo ꝙ, nullus illo ha
bitus præſtantior : ideoq;, nec vllius virtutis actus
dignior delectebilior, aut perfectior . Tum ex obie
cto digniſſimo,in quod immediate;& de p ſe dirigi
tur;quia in perfectiſſimam,ſummi Dei bonitatẽ.Pa-
tet itaq; paucis , ꝙ huiuſmodi actio dignior , ex eo
potiſſimum,ꝙ finis ſit, & conſummatio cæterarum.

R Eſt quarto,exercitatio huiuſmodi prouentu vti-
lior,adeo ꝙ,nulla altera cõmodioſior , aut melior ,
vix inueniatur.Et hoc,& quoad Deum, ſubiectũ ꝓ-
prium; genus humanum ; & ipſius humani generis
inimiciſſimum,aduerſariũ: vt liquidius infra,in ſup
plemento ſacr̃alis id deductum.Vtilior item in præ
ſenti , & in futuro ; vtpotè verus cultus , vt pietat.
promiſſionem,eius q̃ nunc eſt vitæ habens , pariter
& futuræ.Quo etenim quis iam Dei amantior, & in
charitatis exercitio flagrantior,eo & mox omni eſt
chariſmatum huius virtute refertior,& in futuro in
eſſentiali p̃mio, futurus ſublimior . Vix tñ notanter
adiecimus,ꝙ affectus exercitatione, vtilior actio in
ueniatur:pp obedientiæ,& fraternæ dilectionis bo-
num,quo interdum meliora,vtpotè charitatis con-
templatio ſpeculatiua,pp charitatis opera practica,
cum premij amplioris lucro, fęliciter non tam deſe
runtur,q̃ intermittuntur;vt à varijs hoc deductum.

S Eſt quoq;,& obſeruatu taliſmodi exercitatio,ne
ceſſitantior,ita vt ſine ea, ſalus prorſus eſſe non poſ
ſit. Quippe qua ſine,nec Dei ſimilitudo ſeruat̃ , nec
aĩæ vita viuitur,nec quis beatificatur . Sed exterus,
mortuus , in tenebris , & ſub graui illo anathemate
manet,quod interminat̃ magnus ille gentium Apo-
1. Cor. 16. ſtolus. In oẽs qui non amant dñm nr̃m Ieſum Chri-
ſtũ, vt ſint anathema maranatha. Ad cuius dilectio-
nem,imò & amorem,naturaliter quiſq; obligatur ;
nec à quoquam cuiuſuis poteſtatis , in eo diſpenſa-
tur : & qua ſola vtpotè cęleſtis ſanctuarij cieli pon-
dere, eſſentiale premium appenditur .

T Eſt & poſtremò huiuſmodi exercitatio Deo acce
ptior,præq; cæteris aliarum virtutum exercitijs,illi
gratior. Oĩs enim reliquarum exercitationũ actio ,
ideo accepta , quia ex viua gratiæ radice procedẽs,
charitatis eſt participatiua, q̃ ſola oĩum gratuitorũ
actuum, principium eſt, finis item, & forma : ex his
igitur patet vtcunq; propoſitionis ꝓpoſitæ pars pri
ma. Sanè tñ accipi,& interpretari velimus,quiſque
legeret illud ꝓpoſitionis:ſeu, Verò affectu flagran-
tior.Non.n. ſine graui conſideratione adiectum eſt,
Verò:cum hoc non tam pro actuali charitatis feruo
Feruor. re,q̃ pro conſtanti habitu,intelligi velimus. Feruor
ſiquidem,& actualis flagrantia affectus,quædã pro-
prietas quidem eſt,conſequens eſſentiam ipſam,in-
terdum charitatis.Sed ſicut ſine feruore, manet rea
liter charitas;ſic etiam feruore non cõſequente,aut
aſſiſtente,bona gratiſicatur voluntas. Et ideo nõ de
ſenſuali,& momentanea, vel horaria flagrantia,fer
uentis affectus; ſed de vero & perſtãti charitatis ha
bitu,intelligenda venit,& ſic verè vera perſtat veri
tas noſtræ propoſitionis, ꝙ quanto in habitu veræ ,
& ſynceræ charitatis , exercitatio fuerit fundatior ,
tanto cæteris eſt præſtantior .

Ideo quoq;,vt altera propoſitionis pars habet,& V
religioſè amplectendior . Cuius rõnem, & cauſam,
tertia propoſitionis pars ſubnectit,vbi dicit:quia.ſ.
ad talem eſt obligatior.Quæ iam declarata ſunt ſu-
pra,& facillima ſunt deductu; tũ ex ductu rationis ,
tum ex ſuaſu doctioris conſultationis, tum vel ma-
xime,ex ſtatu ipſo,& fine religionis.Ex quo vtſupra
patet,tenentur religioſi quiq;,contendere ad ſtatus
ſui finem,& perfectionem. Quæ vtiq; non in ſcien-
tiarum acumine,aut vocalium conſiſtit orationum,
multiplicata rotatione;ſed in verę charitatis,& ve-
rarum ad eam cõſequentium virtutum,vero feruo-
re.Vnde pulcherrimæ,à magno illo Parrhiſiano Cã
cellario,eſt hortatum,ꝙ religioſus,ſciat ſe poſitum
in ſchola religionis,quæ multum diſtat,à ſchola ſę-
cularis inquiſitionis:vt frater eiuſdem Gerſonis fra
tri alteri,inculcans aiebat.Frater inquiẽs,ſchola no
ſtræ religionis,non eſt ſchola theologicæ,vel philo
ſophicæ ſpaculationis;ſed Chriſtianæ ſimplicitatis,
diſciplinæ,& deuotionis;nõ venimus ad illuminan
dum intellectũ,ſed ad inflammandũ affectum: Lin-
quamus ergo qõnes,diſputandas Scholaſticis,mul-
tiplicationẽ vocalium orõnum,ad altiora nõ voca-
tis:Agamus qđ nr̃i ſtatus eſt,& finis.Oĩa ergo noſtra
tranſeant in affectum;ſed ſanctum,ſed pium,ſed ca
ſtum, & redigamus oẽm intellectũ in captiuitatem, 2. Cor.
in obſequium Chriſti. Plus ſit,& tendat oĩs exerci- 10.
tatio,ad charitatis igniculũ , quam ad illuminatio-
nis ſcientificę radium:cum plenitudo, & finis legis,
& oĩum,non ſcientia eſt , ſed flagrantia charitatis .
Hic præſuppono , cohortationes Beati Bernardi in
ſermone de aſcenſione Dñi , vbi docet intellectui ,
affectum præferendum. Tradit & deſuper plura Au Gen. 2.
tor triplicis viæ, & complures alij concludentes,li- notabi-
gnum vitæ,ligno ſciæ boni, & mali iure omni præ- le.
eligẽdũ, vbi tñ,proh dolor,oberratur à multis,qui
non minus ſtulte,q̃ impie,ſcientiam litteratoriam,
præferunt charitati. Non ſatis conſiderate,ſcriptu-
ras ſacras , & ſanctorum exempla,quæ in contrariũ
cohortantur,attendentes. Nec puerilis illius verſi-
culi, ſed grauiſſimam tñ ſententiã ſatis ęſtimantes :

Hoc eſt neſcire,ſine Chriſto plurima ſcire :
Si Chriſtum bene ſcis,ſatis eſt,ſi cætera neſcis .

Quare delegerunt cõplures ſanctorũ patrum, ſcien-
ter p̃manere neſcij,& ſapienter pſtare indocti,nihil 1. Cor.
p̃ter Chriſtũ, & hunc crucifixũ ſciſſe gloriabũdi:no 2.
lentes cũ nobili illa paula (vt Hierony.ait) pergere
Cariathſepher,i. vinculum litterarum contemnen-
tes,nimirum occidentem litteram,magis viuifican- 2. Cor.
tem ſpũm, & cõpunctionis geminę irriguum admi- 3.
rantes,certi,ꝙ ſcientia inflat , charitas aũt ędificat : 1. Cor.
vt de ſęcularium litterarum vanitate,cõplures ſunt 8.
ſanctorum patrum ſnĩæ, congeſtæ in decretis , quas
lõgum,& faſtidioſum eſſet perſequi, qui ſolum of-
ferimus ſtudioſis occaſionẽ huiuſmodi pquirrẽdi.

COR-

Digitized by Google

A CORRELARIVM VI.

QVanto autem regulariter exercitatio, verè affe-ctuoſior, affectuque vero flagrantior; quanto in viuis conceptibus intellectualibus, in finem affectus intimior fuerit, attentior, & viuacior.

Clarã, & confeſſam ſatis putamus, ꝓpoſitionem iſtã, bene cõmoderatã. Naturaliter.n. & neceſſario V (vt ait Doctor ſanctus) dilectionem cognitio; vt cõ cupiſcentiã antecedere habet apprehenſio, & dele-ctatio oĩs, iuxta Seraphicum Bonauenturã, ꝑcogni-tionẽ ꝓſupponit. Cuius ratio in prõptu eſt; virium, ſ. ipſarum inter ſe coordinatio, & ex conſequenti ha-bituũ, & actuum, earundem. Qd maximè pp acutiſſi morum Noĩalium quorũdam poſitionem, adiectũ voluimus, qui vires, & potentias ęquas aiunt (cum & aĩam, & ſuas potentias ponant) non tñ in actibus potentiarũ ordinẽ negant. Dicit ergo S. Thomas, in tractatulo ſuo de dilectione Dei: non contemnenda opera eius, ꝙ vires aĩæ ſic ordinatę ſint, vt cogniti-ua, affectiuam præcedat. Motibus aũt, & motoribus ordinatis, deſtructo priori, deſtruit̃ & qd poſterius. Intellectus ergo, affectum antecedere habet, & con-ſimilis quoq; ordo in habitibus, & actibus eſt: Hinc *Aug.* eſt eccleſiaſticæ illius linguæ nota ſnĩa: Inuiſa diligi poſſe, incognita nequaq̃. Confeſſum ſiquidem eſt a-pud oẽs; motricẽ voluntatis, fore rationem ipſam. Quod tum humanæ voluntatis natura, tũ diuerſa ho minũ qualitate, tũ iudicialium ſententiarũ compa-ratione, tumq; beneficio naturali, facillimum eſt de B monſtratu. Oĩs ſiquidem voluntas, terminus eſt opi nionis, vel iudicij, ſuper re aliqua proſequenda, vel fugienda. Eo namq; volumus aliquid, quia bonum iudicat̃, & ob id proſequendum: cõtraq; renuimus, quia ſenſui, vel rationi malum videtur; eaq; pp fu-giendum. In rem enim incognitam, ideſt non ꝑiudi catã, nunq̃ defert̃ voluntas. Si igitur terminus opi-nionis, ſiue iudicij, mutato iudicio pariter permuta tur: & conſtante iudicio, ſimul perſeueret. Sitq; vo-luntas opinionis, vel iudicij finis ratione permota; vniformis voluntas, ꝑmanere non põt. Patet in pru-dentibus, qui contra, aut præter rõnem agunt nihil. Minus aũt prudentes, apparentem ſaltem, ſubſequũ tur rõuem; ita tñ, ꝙ in vtriſq; ratio principetur, in mouenda voluntate. Quemadmodum enim ſm ſen tentiarum qualitatẽ diuerſam, iudex eadem iubere non ſolet, ſed diuerſa, humanus pari forma animus, ſm iudiciorum ſuorum variam diuerſitatem, & opi nionum, quæ per rationes gignuntur varietatem, a-liud, & aliud vult, & iubet. Quod & natura monſtrã te docetur; cum quotiens alterius voluntatem, per-mutare nitimur, opinionem eius per rõnem inuadi mus; quaſi docente natura; ſcientes opinione muta-ta voluntatẽ eandem permanere non poſſe. Conſtat itaq; rationem, dñium obtinere, in vim illã mouen dam, q̃ terreni orbis cardinem aiunt: voluntatem, ſ. humanam, cuius imperio reliqua ſubſunt. Qui igi tur amarę velet, aut concupiſcere Deũ, ſeu flagran-tius, & affectuoſius exerceri circa eum: prius agno-ſcendæ præſtantiæ eius operam det; & attentius pro diligibilitate, & perfectione illius cognoſcenda, in-tellectu exerceatur. Delectabile quippe apprehen-ſum mouet; & nemo magno Auguſt. teſte, diligere põt, quod prorſus ignorat. Quamq̃ enim canes, & leones, fideliter ament, & vſq; ad mortem amẽt: vt Chronica docet, & res geſtæ, & id natura fiat; in tñ hoĩbus rõne, & intelligentia voluntatẽ mouẽtibus, vt magnus affectus, vel amor ſit, niſi in magnis inge nijs, non ex facili, vel vix poſſibile. Magnus ſiquidẽ affectus, niſi claro, & illuſtri conceptu, non ſpirat re gulariter, & de cõi lege ſaltem, vt propoſitio habet.

Qd non ſine digna cauſa adiectum eſt, & Graui rõne. Aliqñ enim in benedictionibus præuenitur, & C quodã miraculo quaſi rapitur, in quendã affectum *Pſ. 20.* hõ, non præuia cognitione multa. Qua de re, latius agetur infra. Nonnunquã ẽt diſpenſatiue, in magno cõſilio Dei flagrantia, affectus ſubtrahit̃, vt ad exer-citationem attentioris intellectus, affectio non ſub- *Deuter. 28.* ſequatur, ſed appareat cœlum æneũ, & ferrea terra: nec ros, nec pluuia ſuauis affectionis, ſeu cõpunctio *2. Reg. 1.* nis, deſuper deſcendens. Cuius diſpenſatiuæ ſubtra ctionis bene. 15. aut 16. non indignas rationes, di-gnus ille Cancellarius, in ſuo de Myſtica theologia adducit. Quas ſub compendioſis carminibus, pro memoriali complexi ſumus, proſecutionem aucto-ri principali remittentes.

Sis humilis, flagrans, miſerens, gratus
Primo pp nĩam, pp deſiderij, pp aliorũ, pp gratitudi
humiliationem, flãmationẽ, cõpaſſionẽ (nis emiſſio-
ſatagas ſic.
nem propter laboris ſatisfactionem.
Erudiat, ita ſis, ne ſpernas, pœna
pp diſciplinę, pp actiuę vitæ, pp vitãdũ, pp venialiũ
eruditionẽ, occupationẽ, aliorũ cõtẽptũ, punitionẽ.
renoſcas
propter diuinæ miſericordiæ, & gr̃æ recognitionẽ.
Tenoſcas, purget, lactet, releuans,
pp ꝓpriamco-pp mentis ex, pp carnaliũ, pp laboris
gnitionẽ, purgationẽ, ablactationẽ, ſpũalis releuõnẽ
citat, hinc fers.
pp torporis excitationẽ, pp patiẽtiæ exercitationẽ.

Harũ, ut diximus, ulteriorem proſecutionẽ qui uolet, in ſcda parte ꝑallegati opis ſub conſideratio-ne. 6. requirat. Quarum etiã nonnullas proſequitur *Gerſon.* dignus auctor profectus religioſorum, & alia quare tranſimus. hoc unicum commonendo, ꝙ plantãs, & rigans, confidenter ſe exercitet meditatiuus noſter, attentiore, & intimiore conſideratione intellectus. ſed deſup expectet, & expetat flagrantioris affectus, & ſaporis incrementũ. Quia ſi ad horã diſpenſatiue D ſubtractum fuerit, patienter ferendũ venit, & pro ir riguo ſuſpirãdum. Stat ergo ueritas nr̃ę propõnis, ꝙ regulariter verè affectuoſior exercitatio, ꝓuenit ex interiori, & attentione: immò uix põt, aut ſurgit ſi-ne ea. Sed non ab re adiectum eſt, Vera aut affectu verò, vt ſenſualis, & momẽtaneus, carnalis cuiuſdã deuotionis affectus excludatur, & habitualis cha-ritatis feruor, conſtanſq; virtutum intelligatur affe ctus. Sæpe nãque, in quibuſdã hoĩbus parui, aut nul lius intellectus, ex ſubito deſiderio alicuius appeti-bilis, ſeu amabilis, ſuboritur, & exurgit, flagrantior quidã ſenſualis, & dulcis affectus, non magni põde-ris, neq; multi æſtimãdus; niſi cautè, & bene, ſit dire ctus; vt patet de incipiẽtibus, nouitijs, mulierculis, & mollis cordis, aut tenerę complexionis hoĩbus,

Digitized by Google

Nec putandũ (ſi celeberrimo illi Hugoni S. Victoris Canonico credamus) ꝙ ſm momentaneos illos, & volaticos ſenſuales affectus, Dei ſit metiẽdus amor, aut verus, verę charitatis æſtimãdus affectus; ſed potius ſm habitualem, & virtuoſam bonæ voluntatis qualitatẽ, vt de hoc alibi latius, & bene tractatur, in tractatulo de ſpiritualib. aſcẽſionib. Requiratur, videatur, legatur; fallũtur ſiquidẽ, circa hmõi deuotionẽ plures, cum vera verę affectionis deuotio, non ſit experimentalis cuiuſdam dulcoris, guſtus, ſed integritas bonæ, & cõſtantis voluntatis &c. q̃ reg̃r poſt Dei gr̃am, oritur ex p̃meditatione diuinę bonitatis. Præſertim ſi viua ſit, & nõ dormitans, ea meditatio. Vnde notabiliter, in propoſitionis ꝓſecutione adiectũ eſt. ſi fiat in viuis conceptibus intellectualib. Vana enim, & vaga, fluxa, ſuꝑficialis, & ſine viuis notis perfunctoria attentio, ſeu mortuus quodammõ cogitatus, ſterilis eſt inefficax, & otioſus, ideoq; nec generatiuus affectus; quales ſunt, vt Satyricus ait, dum vetus Simia dolos meditat̃, aut dũ furens canis, rabioſa ſilentia rodit. Nam licet verba, aut verborum ſimulacra, quis attenta mente reuoluat. niſi tñ ſic viuaciter voluat, & viuis conceptib. ac notis attẽdat, vt iudicium, ac æſtimatio, attentarum rerũ exaltent deſideriũ. pariant, ac cõcitẽt affectus, non viuaciter meditatio illa celebrat̃. Viui etenim conceptus ſunt qui ſublime iudiciũ, & vehemẽs pariũt deſideriũ rei

E cogitatę. Quæ niſi conſequant̃, non viuis notis acta attentio eſt. Qũo. n. viua q̃ non viuifica? Latior ecce hic, & ſubtilior ſe materia offerret, de conceptib. & viuacitate cordis, ſed trãſit anguſtias nr̃as, Doctores deſuꝑ pſpicaciores videant̃, cuiuſmodi ſublimior ille Aquila pr̃em Auguſt. loquor, in oꝑe de verbo mẽtis. Et memoratus Cancellarius, in ſuo de cõceptib. ſuꝑ Magnificat, itẽ & alij, alijs in locis. Nobis cęptæ ꝓpoſitionis declaratio ꝓſequenda, in cuius fine, nõ ſine graui põdere additũ eſt, ꝙ viuax attẽtio hmõi, in finem debeat fieri affectus. Vagorũ. n. & vanorum cogitatuũ, imò & attentionum viuidarum, pp ſcire ſolũ, in curioſitatẽ illuminandi intellectus, non in finẽ ordinatarũ inflãmandi affectus, nullus, aut tenuis põt eſſe fructus, cũ ſola Charitas, nõ curioſitatis, aut ſcientię vanitas, ſit fructus religioſi. Tunc vero naturaliter, & reg̃r dignũ affectum, intimior attẽtio parit, cũ in finẽ fuerit ordinata exuſcitandi affectus. pa-

Gen.30 ritur. n. quicquid cõcipitur oẽ, vt patet de ouibus Iacob, & Laban. Ex defectu hmõi directionis, principalius, & quaſi ex capite venit, ꝙ tã ſint ſcientes multi

2. Tim. 3. admodũ, ſapientes pauci. Scioli, & docti plures, ſed quales Apoſtol. plangit ſine fędere, ſine affectione, cuiuſmodi gẽtiũ Philoſophi, & ſapiẽtes ſęculi, imò ſcientes verius diceres, aut potius dementes. Et qua

Pſ. 72. les religioſos luget dñi cithariſta, intellectu illuminatos quidẽ, ſed non ita pariter affectu inflãmatos, quorum cõpunctio rara, & horaria, & directio cordis nulla, cũ tñ eorum meditatio, in dñi cõſpectu ha

Apoc.3 beret eſſe ſp, qui frigidũ horret, euomitq; tepẽtem,

Leuit.6 volens, vt ignis quẽ miſit ĩ cordis altari, ardeat ſemper, & exercitiũ oẽ, oiſq; meditatio, trãſeant in affectũ. Puto iã ex his, ſatis modificatã, & explanatã, ꝓpoſitã ꝓpõnem, ſi his annotent̃, q̃ infra diſſoluenda ſuper poſitionẽ auctoris de triplici via, volẽtis ſine ꝓcognitione, affectionem fore amoris. Age iam cęteris exercitationibus intermiſſis reflectamus, & applicemus præmiſſa, ad ea q̃ nodum concernunt diſſoluendę q̃önis, ſuꝑ p̄ſtantia, ſcilicet vocalis, aut mẽtalis orationis, pro quo ſint propoſitiones ſequẽtes.

CORRELARIVM VII.

MElior eſt oratio pura, cordis ſcilicet, & mentalis, quàm ſimiatica labiorum tantum, & merè vocalis, aut etiam gregarię attentionis. F

Hæc propoſitio, vt planius intelligat̃, operæ p̃ciũ eſt, vt vtraq; orationis ſpecies deſcribat̃, ne ex ignotis procedat̃. Purã itaq; & mẽtalem orationẽ, venerabilis Hugo cum cæteris, eã aiunt, q̃n ex abundãtia deuotionis, mens ita ſuccendit̃, vt ẽt prę amoris magnitudine obliuiſcat̃ ſuæ petitionis. Deo ſoli, vnicẽ cor intẽdens. Vocalis mera dr̃ ea q̃ labiorũ tm̃ non cordis eſt. Qualis oro eorum fuit, de quib. Propheta Eſa.29.

ait, Populus hic labijs me honorat: cor aũt eorũ longe abeſt, ac p hoc verę, & proprię, oro non eſt. Oro .n. affectus mentis eſt. Si. n. rite orat̃, neceſſe eſt, quo mẽs ſm id quod orat, afficiat̃. Nã qui verba oronis ad numerũ, dumtaxat rotando dicit, ſonat quidem, ſed nõ orat, licẽt mandato eccleſiæ in ordinis ſtatutis ſatisfaciat. Simiatica itaq; eſt oro talis, quia aſſimilatiua verę oronis, & nõ veritatẽ adequans. Adijcit̃ quoq;, & nõ ſine cauſa, Aut ẽt gregariæ attentionis; vt ẽt notet̃, purę oronis, & mẽtalis, ſuꝑ orone cõmixta ex mente, & verbis. Qua tametſi, aliquid mentis hẽat, & attentionis, ac p hoc, & ſit bona, imperfecta tñ eſt (vt declarat magnus pr̃ Auguſt. in tractatu ſuo, de verbo mentis) & non pura, quia Boótheſi, & Mootheſi pmixta, verba verſans, & verborũ ſimulacra, ac p hoc non prorſus eleuata. Stat itaq;, & de illa orone propoſitio p̃miſſa. Cuius tot ſunt declaratores, quot ſunt ſolidi, & certi auctores. Hoc ſiquidẽ veteres, cum nouis, hoc magni, cum paruis, parili affectione affirmant, ꝙ ſcilicet melior ſit pura oratio, & mentis, quã labiorum, & oris; ob multas rationes, quas partim aſſignant ſancti Doctores Thomas, Bonauentura, & in Pantheologia Raynerius.

	Affectuoſior.
	Virtuoſior.
Tum quia oratio mẽtalis eſt.	Conuenientior.
	Formalior.
	Acceptabilior.
	Laudatior.

Vi, volito, ſimili, forma, quia grata, probata.

Primò mẽtalis oro eſt affectuoſior, quia mente attẽtior. Nã qui ſine verbis, ideſt vocalium verborum cogitatu, & ſimulacris orat, vt. ſ. neq; verba, nec verborum ſimulacra cogitet, diſtractiones mẽtis nõ pfert, ſed neceſſario ad oronis ſnĩam eſt intentus, ſeſe prorſus eleuans, ſine retrahentib. verbis in Deum

iuxta illud Eſa. Aĩa mea deſiderauit te &c. Secundo Eſa.26.

eſt virtuoſior, iuxta illud Iob. Si dixerit hõ ad Deũ Iob 34.

cor ſuum: ſpiritum eius, & flatum ad ſe trahit. Ois ſi quidẽ virtus oronis, in affectib. cõſiſtit pietatis. Tertio eſt, & conuenientior, vbi ſpiritum ſpiritus orat, Io.4.

ſm illud. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eũ in ſpũ, & veritate, oportet adorare. Formalior quoque eſt, cũ oronis forma attentio ſit, & affectio mẽtis nõ labiorum rotatio, ſeu verborum ſtrepitꝰ, aut ſonus,

&

Digitized by Google

& ſubſtrata verba, ꝓ materia ſe gerunt. Acceptabilior itẽ eſt oratio mentis; nõ enim verba deprecãtis; ſed cor inſpicit orãtis Deus, citiusq; p affectuũ pietatẽ, q̃ per vocis petitionẽ, vt venerabilis Hugo ait: exaudit, illa ſiquidẽ, iuxta magni Antonij ſententiã, Deo acceptiſſima oro eſt, in qua mens omniũ ẽt, & ſui obliuiſcitur, neſcit quid petat, pp quendã in Deũ raptũ, & mẽtis aſcenſum in eũ. Atque o vtinã exclamat Chriſtianiſſimus doctor, Gerſon id pſuaſum ſęculi hoies tenerent, quantũ ſit oro acceptior talis, p deuotos ſilẽtes, & quietos, quantũ præterea plus impetrat, plus Deũ placat, plus ſoluit de pęnis debitis, plusq; de meritorũ gratijs cõquirrat, q̃ vocalis oro ſola, aũt ſola exercitatio talis corporalis, in vigilijs ſupra modũ, & vocaliũ canticorũ multiplicationib. q̃ ſæpe plus exturbãt cerebrũ, & tędiũ gignũt, q̃ deuotionẽ inducãt, de quib. Dñs ait. Auferte a me tumultum carminũ veſtrorũ, &c. Hęc venerabilis illę Gerſon, in tractatu ſuo de ſollicitudine Eccleſiaſt.

Amos. 5.

H Eſt, & poſtremò mẽtalis hęc oro, Laudatior, pcepta, ac ſuaſa magis, & hoc à multis. Hãc Chrs, Paulus, patres docti ſuperexallant, in primis hãc effert, & ſuadet Dñs Ieſus, vnicus, & ſumm᷑ magiſter illę, pręcipiẽs, intrare cubiculũ cordis, & claudere oſtiũ oris, ut nõ clamoſe, ſ. ex corde oret Deus. Qui & Samaritanę mulieri, ꝓ magno dixit, ꝙ veri ad oratores in ſpũ, & veritate orarẽt: & ꝙ pr tales quærat cũ ſpũs, & incorporeus ſit Deus, & ſic honorat magis. Dupliciter etẽ ait aurei oris doctor Deũ honorat, qui mẽtaliter, & ĩ corde orat, tũ qa orat, tũ quia eũ, & abſcõſa audire credit. Nõ igit voce clamoſa, ſed conſcientia recta, eſt orãdus Deus. A Paulo quoque gentium doctore, itidẽ multipliciter pſuadet. Dum mentalis oronis pſtantias, ex multis, vt videre eſt, in gloſis doctorum, & ſctõrum cõmentarijs, effert concludẽs, ꝙ ſi lingua tm̃ oret, mentẽ eſſe ſine fructu. Nimirum docẽs, in attentione mentis, oronis conſiſtere fructũ, pręeligẽs, & quinq; verba, in ſenſu loqui, q̃ decẽ millia in lingua: ſpiritu determinãs pſallendum, ſed magis mente hoc eſt intelligentia mentis.

Mat. 6. Io. 4. Io. Chryſoſtom. 1. Cor. 18. 1. Cor. 14.

I Vnica ẽt, & cõcors, hæc fuit ſnia oium Ægyptiorũ patrũ, vt patet ex nona collatione, Iſaac Abbatis. Vbi explanãs ſniam Dñi Ieſu, de orando ait, ꝙ tunc clauſo oſtio oramus, dum ſtrictis labijs, oiq; ſilẽtio ſupplicamus, nõ vocũ, ſed cordiũ ſcrutatori. Vbi, & in cõfirmationẽ adducitur, memoratiua ſnia, Sancti Antonij, diuini vtiq; oratoris, dicẽtis, nõ perfectam oronẽ eã eſſe, in qua ſe monachus, vel hoc ipſum, qđ orat intelligit. Cuius pariter ſnię cõmeminit magnus ille magiſter Hugo, in tractatulo ſuo de orone dicẽs, ꝙ tunc oro noſtra, acceptiſſima eſt Dño Deo, qñ oium, ẽt ſui obliuiſcitur hõ, ſancto quodã raptu charitatis eleuatus in Deũ. Quã ſniam ſuis diſcipulis crebrius, ẽt cõmemorabat ſanctus ille Antonius, vt de eo Athanaſius refert, nõ. ſ. in multiloquio verborum in oronibus fidendum, ſed magis in feruore deſideriorũ, vt videlicet, magis illã oronẽ exaudiẽdã cõfiderent, q̃ ſm Deum ferueriore deſiderio funderetur: acceptiſſimamq; ſæpe oronẽ illã eſſe Deo, qua aliqñ tam dulciter mens otantis fluit in Deum, vt neſciat ipſa, qđ petat. Et hic ſublimis eſt orantiũ gradus: ſub miſerijs huius vitę mortalis. Vñ & beatus ille Ioannes Ægyptius, hãc valde extulit dicẽs, ꝙ q̃uis valde probabiles ſint, actus hoium bonorũ, qui incõfuſibiles operarij ſunt, mãdatorum Dei: longe tñ ille his ſuperior eſt iudicãdus, qui deſudat in exercitio mẽtis, & ſpũales intra ſemetipſum excolit ſenſus, cõſtituẽs ſe ſemper in cõſpectu Dei, vt latius Hiero. deducit in viris patrum. Sunt in eadem ſnia, omnium fere ſcripta doctorum, quorum adducere ſingillatim teſtimonia, & graue, & diſpendioſum foret. Ex quibus beatus Iſydorus, concludit breue Correlarium iſtud. Melius eſſe cum ſilẽtio orare Deum in corde, ſine ſono vocis, q̃ ſonanti verbo, ſine intuitu mentis. In q̃ breuem concluſiunculã quadrãt omnes. Quare perſtat veritas noſtrę propõnis, quæ tñ planius explananda, & moderanda venit.

CORRELARIVM VIII.

K *Ametſi mẽtalis oratio, vocali ſit orationi, ita prælata, non tamen vocalis oratio, venit ſpernẽda. Quæ congruę à ſanctis patribus eſt inſtituta; Ideoq; cũ debetur exactiſſiuuæ perſoluẽda, vltra debitum tamen non nimis, præſertim à religioſis aſſumenda, quibus meliora chariſmata ęmulanda.*

Sunt huius propoſitionis cõplures particulæ, & partes, quarum ſingularum declaratio, paucis eſt explicanda. Primò itaq; vocalem orationẽ nullatenus ſpernendã pmittimus, vt capiant, opprimantq; vulpeculæ, ſub pmiſſis deliteſcẽtes. Error ſiquidẽ quorundã erat, qui, & dicebãt. Penſare Deum corda, & non verba, at per hoc, inutiles vocales orones aſſerentes. Sed occurſum, & rñſum eſt his à multis, quibus, & intercęteros venerãd. Gerſon ait. Penſat credite, penſat inq̃ dñs, & verba, multiplici ratione, ad exercitationẽ corporis, ad excitationẽ mentis, ad vitandum otium corporis, ad exemplar pſtandum ꝓximis, ad meritum ſatisfactionis, ad ſacrificium laudis. Quæ rationes conſtringuntur verſiculo iſto

Laus orationis vocalis.

Corporis, & mentis, opus, exemplar, meritum, laus

Nolim igit aliquis tepẽs, & torpẽs dixerit, ꝙ cor nõ verba, pẽſet Deus, cum contra Apoſtol. dicit. Orabo ſpiritu, vocẽ intelligens, orabo, & mente. Et facundiſſimus Ambr. in Hym. Os, lingua, mẽs &c. confeſſionẽ perſonent. Non itaq; religioſus quiſpiã, dum ad ſynaxim conuenerit, ſe dignum reputet ſola cõuẽtione, aut mẽtis cõtẽplatione, vt cõuentũ ſpernat in pari exercitatione, ne voti ſit immemor, ĩ ſua ꝓfeſſione, ubi Deo corp᷑ obtulit, cũ mẽte, nec q̃rat hic remunerationẽ trãſitoriã, in mẽtis dulcedine ꝓ ęternam beatitudine, ut eccleſiam ſpernat, in ſua iuſſione.

1. Cor. 14.

L Nullatenus etenim uocales orones, q̃ ſub pręcepto præſertim eccleſię ſunt, omitti debebũt, pro aliqua deuotionis palliatione. Meretur enim grãditer ſic obediẽs, ex uaria rõne. Tum quia eccleſię præcepto, & inſtitutis obedit, tum quia ſacrificium oris Deo reddit, tum quia ex labore ſatiſfacit, tum quia orium ſic excutit, qđ plerunq; in exercitatis ſubrepit, in ſola mẽtali exercitatione, tum poſtremo, quia cũ Apoſt. & ſpũ pſallit, & mẽte: uerſus memorialis.

Et parens, reddit, ſatagit, vitans, dat, vtroque.

Patet ergo prima particula propoſitionis: ꝙ uocalis oratio, non eſt ſpernenda. Congrue etenim, uocalis oratio, à ſanctis eſt patribus inſtituta, pręſertim communis oratio eccleſiæ, multis ex cauſis.

Parte

Digitized by Google

Parte Dei, plebis, cleri, precis, atque ſequelæ.
Primo ex parte Dei,cui orõ porrigitur ; vt illi ex
toto noſtro,& corpore,& ſpũ;quaſi vtriuſq; cõdito
ri,& glorificatori ſeruiat ; & ſic vituli labiorũ,cum
ꝓpheta,illi immolẽtur,& reddantur. Scđo ex parte
populi,ꝓ quo fundit.Nã quia cõis illa orõ eccleſię,
ꝑ miniſtros,in perſona totius eccleſię offertur;con-
gruit,vt innoteſcat toti populo, ꝓ quo profert. Qđ
nõ fieret,niſi eſſet vocalis.Itẽq; vt rudes eorũ animi
vocali cãtu excitẽtur,in eo exercitẽtur, inſtituãtur,
& afficiantur. Congruit ergo plebi,vt alte ꝓnũciet.
M Tertio idipſum cõuenit,ex parte miniſtrorũ, & cle
ri, à quibus, vel quo exoluitur; quibus non prorſus
inutilis eſt,illa exercitatio vocalis cãtus;licet retra-
hat pfectiores. Sciẽtes. n. ſcti patres,ꝙ rariſſimi ſint
Gen. 8. inter hoĩes(maximè ſub adoleſcẽtia , & iuuẽtute,q̃
in malũ ꝓna ſunt) idonei ad mentalẽ , & internam
exercitationẽ, & cõtẽplationis apicẽ.Videntes,& im
pfectũ nr̃m,& attẽdẽtes q̃ difficile ſit,ocio bene vti:
voluerũt occupationẽ bonã dare hoĩbus , & ſubie-
ctis ſuis; in orõnibus, & cãticis vocalib. multis. Vñ
Eſa. 11. & voluit magno conſilio,ſpũs illę ſapię, & cõſilij:ꝑ
ſctõs p̃res,ita laude ĩfrenare ſubiectos,& vtilit exer
ceri nimis. Sacra.n.verba,crebrius ore voluere,diu
tius ſub vocali cãtu, in Dei laudẽ defatigari,nõ inu
tilit,in eccleſia inoleuit.Per hæc nãq;,& de p̃teritis
pnĩa agit, ꝓ p̃ſenti tanq̃ quibuſdã follib.deuotionis
ignis,inſufflãdo excitat, materia ſacrarũ cogitatio-
nũ,itelligẽtię,& memorię affert;& ĩ futurũ,miniſter
eccleſiaſtic⁹, vt ſp ad monẽdũ, docẽdũ, & loquẽdũ
aliquid ſacri, p̃ſto, & prõptus ſit,p̃parat.Inſup vtilis
eſt, hęc exterior laus,& vocalis,vt Rayner.aſſignat,
tã laudãti,q̃ audiẽti,ad quinq;.ſ.ad excitãdũ iterio-
rẽ affectũ,ad eleuãdũ ĩ Deũ itellectũ,& affectũ,ad re
trahẽdũ,& ĩfrenãdũ aĩum a malis,ad exhibẽd.Deo,
debitũ laudis,& ad ꝓuocãd. proximũ;vt in pãtheo-
lo.deducit.Et cõplectuntur hæ vtilitates hoc verſu.
Excitat, eleuat, infrenans laus prouocat : offert.
N Et notatu hoc digniſſimũ, ꝙ nõ ſine graui eiuſdẽ
ſpũs ſcti inſtituto,dulci quadã modulatione,& dele
ctabili canore,laus hæc pſalmodiæ ſacrę peragitur:
vt in ꝓlogo explanationis pſalterij pulcherrimè tra
ctat,magnus p̃r Auguſt. dicẽs; ea potiſſimũ id rõne,
à ſpũ ſancto effectũ , & ideo delectabilibus modu-
lis,cãtilenæ vim,doctrinę ſacrę permixtã:vt dũ ſua-
uitate carminis,mulcet auditus,diuini ſermonis pa
riter vtilitas, humanis inſerat ſenſibus;ſm ſapiẽtes
medicos,qui ſi qñ vſus popoſcerit, auſteriora medi
camẽta,ęgris offerunt mortalib.& ne ęger vtilitatẽ,
ꝓ auſteritate refugiat, ora ac ſũmitates poculi, quo
remediũ porrigãt, melle circũliniũt, ppea ergo ait,
pſalmorũ nobis ꝑ modulos, aptata ſunt carmina;vt
vel q ętate pueri li,vel q adoleſcẽtes ſũt morib.qua-
O ſi cãtilena quadã pſallẽtes,delectari videãtur:vt ple
nius grauiter illic deducit. Ex cuius, & aliorũ ſnĩjs,
multę recolligunt vtilitates,eccleſiaſtici cãt⁹: quas
breuitatis cã,ſub cõpẽdioſis memorabilibus carmi-
nib.his cõplexi ſum⁹.Sũt itaq; hi effect⁹,diuini cãt⁹.
Afficit, attollit, dat iter, ſolans, docet, vnit.
Effugat, oblectans,ſimulans,vincens,bona nectens.
Pſ. 118. Primo,liquefacit cor,ad effectum ſanctum,vt de
ſe fatetur Auguſtinus;vnde ignitum eloquium tuũ.
Scđo, mentẽ eleuat in extaſim; vñ poſtq̃ Pſal.dixit, Pſ. 67.
in eccleſijs.bñdicite Dñm ſequitur ibi Beniamin in
mẽtis exceſſu.Tertio,p̃parat viã cordis Dño; vñ ſa-
crificiũ laudis honorificat,me illic iter quo oſtendã Pſ. 49.
illi &c.Quarto,triſtitiã malã pellit;iuxta illud Iaco- Iac. 5.
bi.Triſtatur aliquis vr̃m ęquo aĩo pſallat:exultabũt Pſ. 70.
labia mea. Quinto,de oĩbus docet.Eſt.n.ĩ Pſalmorũ
cãticis,totius Theologię cõſummatio,& aĩas illumi
nãs,& mẽtes.Sexto,charitatis vnionẽ itroducit.Pſal
mus ſiquidẽ,trãquillitas eſt aĩarũ,ſignifer pacis,ſug
gerẽs amicitiã,in cõcordiã ducẽs diſcrepãtes. Septi
mo,dyabolum,& eius tẽtationes fugas: vñ pſallen-
te Dauid,recedebat ſpũs malus a Saul.Octauo,Deũ 1. Reg.
oblectãdo placat cant.Sonet vox tua in aurib.meis. 16.
item & ſanctos . Qui habitas in ſortis amici auſcul- Cant. 2. Cant. 8.
tãt.Nono,eccleſiam militantẽ, triũphanti aſſimilat;
vnde nihil in terris,ita repræſentat, cęleſtis habita-
tionis ſtatũ,ſicut alacritas laudantiũ Deũ . Decimo,
de inimicis,& paſſionibus vitiorũ triũphat; vñ Ioſa
phat canẽdo,Pſalm.hoſtes ſuperauit, & carminibus Paral. 20.
icãtata paſſio vincitur oĩs. Vndecimo,ĩnumera alia
bona facit Pſalmorum cãtus,vt in libello, de laude
Pſalmorũ patet. Poſtremò,hoĩes Angelis annectit,
vt diſcãt in terris,qđ ſemp acturi ſunt in cęlis.Beati Pſ. 83.
qui habitãt in domo Dñi , ĩ ſcl'a ſcl'orũ laudabũt te.
Tenes igit ad inſtar ligni vitę.12.fructus eccleſia
ſtici cãtus.Vñ iure inclamat,p̃r Augu.O vere admi-
rãdi magiſterij,ſapiẽs ĩſtitutũ, vt ſimul,& delectabi
liter cãtare videamur,& q̃ ad utilitatẽ aĩæ ptinẽt,tã
ĩnumera aſſequamur bona.Nõ igitur parua utilitas,
vocaliter pſallẽtiũ,ex parte ipſorũ miniſtrorũ;& di
gna,& vtili rõne,vox iũgit orõni;vt ſic modulatio- P
ne quadã,& ſuaui canore,infirm⁹ aĩus,ad tãta bona
ꝓuocetur.Sed & ex parte ipſi⁹ orõnis, nõ incõgruè
adiungitur vox orõni.Primo quidẽ, ad excitãdũ re-
pentis mentis torporẽ, & ad incitãdũ interiorẽ de-
uotionẽ; verbis.n.& alijs,ſicut ad Probã uiduã,bea
tiſſimus ſcribit p̃r Aug.ad augendũ ſacrũ deſideriũ,
acrius noſipſos excitamus. Vñ & in peculiarib.orõ-
nib.tãtiſper taliſmodi utendũ,q̃tiſper ꝑficere pote
rũt,ad affectũ excitandũ.Vbi uero impedierint,poſt
habẽda ſunt,& cũ Pſalmiſta dicendũ.Tibi dixit cor Pſ. 26.
meũ &c.Et cũ Moyſe,& Anna,in corde Deo loquen Ex. 17.
dũ.Scđo,uox adiungit,ad debiti pẽſi exolutionẽ;ut 1. Reg. 1.
ſic ex utraq; hoĩs parte, pfectè ſeruiat Deo;ut iuxta
Prophetę admonitionẽ, reddamus Dño,uitulos la-
biorũ.Tertio ad redũdãtię mentis,in corpus oſtẽta-
tionem,iuxta illud Dauidicũ. Lętatũ eſt cor meũ,& Pſ. 15.
exultauit lingua mea.Itemq;.Cor meũ,& caro mea, Pſ. 83.
exultauerũt in Deũ uiuũ.Plena.n.illa orõnis pfectio
eſt,q̃ & corde hylari pcipit, & alacri ſermõe ꝓfert:
& hæc latius in ſcđa ſecũdę,doctor ſanctus deducit.
Q Poſtremo,uocalis oratio ab eccleſia aſſumitur;ut
militãs eccleſia,triũphanti cõformetur;iuxta illud, Exod. 25.
fac oĩa ſm exẽplar, qđ tibi in mõte mõſtratũ eſt.Vñ
magna occaſio,inſtituẽdi eccleſiaſtici cãtus,ab Igna
tio initiũ ſumpſit,qui cãtantes Angelos audiuit &c.
cũ ẽt nõ ſit cõtra pietatẽ ſentire,ꝙ uocalis laus,in re
gno poſt reſurrectionem erit . Patet itaq; quãtũ cõ-
grue,uocalis oratio inſtituta ſit, nõ tã ex parte Dei,
ut ipſe,quaſi quippiã ignorans,per uerba doceatur,
cui inuiſibilis uoluntas hoĩs notiſſima eſt, nec ullis
indiget

indiget indicijs;vt in decura ꝓ mortuis agenda,tradit doctor Auguſt. quo ei aĩus pandatur humanus, qui locutionẽ cordis cognoſcit ; ſed magis idcirco, & vocibus,& membris ſui corporis, homo vtitur ; vt ſic orãdo affectus hoĩs humilior,deuotior,feruẽtiorq́; increſcat,& prænumerata nobis vtilitas accedat,vnde & rõnabiliter,in ꝓpõne nr̃a annectitur.

R Ideoq́; & cum debetur, exactiſſime eſt ſoluenda. Preſertim à miniſtris eccleſiæ, aut ſacrę religionis ꝓfeſſis.Qui nõ ſolũ obligant̃, ex parte odinis clericalis,aut ꝓfeſſione religionis;ſed ex iuſtitię debito, ex ęquo iure,reddere Deo vota,& orare ꝑ his,quorũ comedunt peccata.Et ergo venetabilis ille, ſæpe memoratus Cãcellarius,religioſis tradidit ꝓ maxima,q̃ nihil ſic primũ,nihil ſic principaliter, ſic p̃cipuè taliſmodi curandũ,obſeruandumq́; eſſet,q̃ hoc vnicum; vt digne,ſcilicet,& deuote, adimpleãt diuinum ſeruitium , poſtea vacaturi ſibi , iuxta illud .

Fac opus iniunctum, poſtque vacato tibi .

Suadens theoricis, & contemplatiuis , vt ex humili obedientia, magis , ſtudeant horarum canonicarũ, deuotæ ſolutioni, quàm ſublimi, & extaticæ, cũ ꝓpoſito ſub eo tempore,cõtemplationi. (1. Reg. 15.) Melior quippè eſt obedientia , quàm oĩs victima meditationis . Stat. n. regula eius gñalis, ſp religioſis menti habẽda. illud eſſe melius,pulchrius,nobilius,vtilius,delectabilius,honeſtius,quicquid (eſto ẽt q̃dcunque) obedientiæ fuerit vicinius.Eccleſiaſticæ igitur,ante oĩa inſtitutioni parendũ eſt,de exoluẽdis horis . De cuius exolutionis modo, plura tradũtur infra,in de exercitijs.Pergendũ itaq; eſt ad executionẽ,& declarationẽ vltimæ partis noſtræ ꝓpoſitionis, q̃ eſt hæc.

S Vocalis oȓo,vltra,debita,non multum,p̃ſertim a religioſis aſſumenda. Cuius rõ,in ſuperioribus iam declarata eſt,& hic annectitur.Cũ à talibus,meliora ſunt chariſmata æmulanda. (1. Cor. 12.) Deductum aũt ſatis iam putamus,mentalem oȓonem p̃ſtare vocali;quapropter,& illa iſti pręferenda. Super quo notentur iſta.

Nã licet,cõis eccľæ oȓo,vt habitũ eſt,congrue ſit vocaliter fieri iſtituta;ſingularis tñ priuata, & peculiaris cuiuſq; oȓo,mentaliter magis fieri eſt cõſulta: vt patet ſupra.Ita ꝙ ĩ priuato,vocalis oȓo,nõ multũ eſt laudata. Imò vituperata eſt,& dehortata: cũ frequẽter Simiatica tm̃ eſt, inattẽta,& ĩdeuota.Oẽs ſiq̃dẽ,cũ beato Iſid.ĩ hoc cõueniũt,ꝙ parũ ꝓſit labiorũ ſtrepit⁹,vbi cor mutũ eſt,ab affectib. pietatis.Offert ſe hic,latiſſima illa materia,de inattenta,& indeuota oȓone,q̃ infra traditur,& hic replicatu ꝓlixior eſſet,& grauis:nec opus eſt,ꝑ hui⁹ declaratione,multis;cũ tam palã,tales oȓones,ꝑ ꝓphetam ſuũ execretur Deus dicẽs. (Amos. 2.) Aufer à me,tumultũ carminũ tuorũ.Non eſt voluntas mea in eis.Et quo mihi multitudinẽ victimarum? (Eſa.1.) incẽſum abhominatio eſt mihi &c. Oratio etem̃, ſine cordis attentione, aut deuotione, quaſi vox, aut grunitus porcorum eſt, ſine modulatione;immò gratior eſt Deo, teſte Iſid. mugitus boum,q̃ orationes vocales,nõ attentè,vel ſaltẽ habitualiter,dicẽtiũ.ita ꝙ odiat, & proijciat eas; vt Eſaias dicit,vt plenius ĩ directorio ſoluẽdarũ horarũ,de inattẽta,atq; indeuota oȓone, deductũ eſt .

CORRELARIVM IX.

T *EſT nihilominus,vocalis oratio,etiã in priuatis precibus:pro imperfectis accommoda , & conſulta.*

Dignus etem̃ ille author,ꝑfectus,religioſorũ vitæ,vt ex ipſius opę liquet, in oĩ virtutum genere,& pietatis exercitãtiſſimus, inquirẽs ſuper qualitate, habendarũ oȓonum in priuato,à deuotis;ita in hũc modum,diſtinguit. (Gerſon.) Quibuſdã inquiẽs,vocales oȓones magis expediunt,quibuſdã verò minus.Incipiẽtibus. n.rudibus,& affectu deuotionis nõdum imbutis,magis expediunt vocales oȓones; vt ſic ſaltẽ cõſuetudo,legendarũ orationum, moueat ad ſtudium deuotionis,ne ſemp circa exteina,Deo fiãt prorſus alieni,ne ſp frigidi torpeant, & nunq̃ aliquo deuotionis igne incaleſcãt, vt ſaltẽ aliquãtulo obſequio Deũ,& Sãctos colãt.Hinc in laycis,& groſſis religioſis,& hoĩbus ſęculi;plurimũ ꝓbat̃, genus illud exercitij.Cui ſubſeruiunt plures tractatuli, in quibus habent̃ formatæ orationes:vt ſunt oȓones deuotiſſimi Anſelmi,Meditationes Auguſt.& Bernardi,laudes, & oȓones Dionyſij Cartuſien. Bñdictiones,& meditationes Thomæ Kempis,circa decurſum vitę Dñi, Orationariũ itẽ,venerabilis Petri Roqueti Celeſtini,Antidotariũ ſp̃ualis aĩæ,& multa hmõi.Ad q̃ paruuli,& nouelli, diuertere poterunt , q̃diu melioribus vacare,nõ ſunt idonei,vel apti. V Portò deuotionis affectu iã imbuti,ad altiora idonei,& amplioris cum Deo familiaritatis,gratia ſubleuati,magis mẽtali inſiſtere habent exercitationi . Licet ẽt vocalis oratio,ꝑfectis quoque,pro tp̃e,congruens ſit,& admiſſa,qui vti ea poterunt,cum non affuerit deuotio interna, ꝓ ſubleuamento quodam, & folliculorum afflatu ,donec flãma deuotionis reaccenſa, mens iã verborum follibus non indigeat ; ſed purius per ſe flagrãs,in Deum ſe prorſus ferat.Cõfirmat itidẽ,doctor Sanctus in 2.2.q.83.artic.14.dicẽs:tm̃ vocibus vtendũ,quantũ proſunt,ad affectum ſubleuãdũ, vbi verò eleuationẽ impedierint,& ſine tædio,ꝑdurare nõ poterit,à talib. fore ceſſandũ; vt obtingit in his, q̃ internis vacare poſſunt.Eſt eadẽ ſnĩa,pr̃is Auguſt. Attẽderint hoc uelim,noſtri religioſi,qui ad potiora chariſmata cõtendere habent, & ſequẽtia notẽt.

CORRELARIVM X.

A 3 REgularius enim perfectioribus,quales religioſi eſſe deberent,uocalis oratio,ultra debita,vẽ quodammodo vetita,periculoſa,nociua,decedens, offenſiua.quodammodo ẽt culpabilis interdum; vñ nec nimis,vt dictum eſt, aſſumenda,ſine graui rõne, aut digna cauſa.Sunt huius ꝓpõnis ſex particulæ, ꝑ memoria p̃ſtrictè,ſub breui hoc memoriali carmĩe.

Diſſuadẽt,pericula,nocẽt, decet haud mala,culpãs.

Hæc ꝓpõ tametſi prima frõte,quibuſdã appareat dubitabilis,& mira, ꝓbabilis tñ eſt,& vera:& p ſingulas particulas mõſtrat̃. Vẽ quodammodo uocalis oratio uetita,& hoc à Dño Ieſu,gẽtiũ Ap̃lo,Doctorũ choro, & Sãctorũ p̃rm inſtituto.Multiloquiũ nãque in oȓone,& uerboſitatẽ, ſummus illę, & unicus uetat magiſter,q̃ dicit. Orãtes: nolite multũ loqui, (Mat. 6.) ſicut ethnici.Q̃d inſignit̃ pr̃ Aug.ſup ſermone Dñi ĩ mõte,explanat.Qui idẽ ad Probã ſcribit. Abſit,abſit ab oȓone,multa locutio;ſed nõ deſit multa p̃catio,ſi feruẽs pſeueret intẽtio.Nã multũ loqui, eſt ĩ orãdo rẽ neceſſariã ſupfluis agere uerbis . Cũ multũ p̃cari nõ longo ſermonis tractatu;ſed diuturna,& pia cordis exercitatiõe, eſt exerceri. Nã plerũq; hoc negotium,plus gemitibus,q̃ ſermonibus agit̃; plus fletu, quàm

Digitized by Google

quã affatu,nec humana verba quærit,qui oĩa verbo cõdidit.Hinc ẽt ſcdo moraliũ,B.Greg. Vera poſtulatio,nõ eſt in vocibus oris;ſed in cogitatione cordis, & valẽtiores voces,apud ſecretiſſimas Dei aures,nõ faciũt multa verba;ſed magna deſideria. Ab re igit ſunt in orõne, priuata multiloquia, Deũ etenim ait Chriſo.quaſi dormitãtẽ,aut inſciũ accuſat,q orõnẽ ſuã,lõgo ſermone cõtexit. Valde hoc, & quaſi blaſphemũ quiddã pcauendũ.Vñ & iuxta mandatũ Dñi Ieſu,multiloquiũ in orõne vitãdũ, qui ſpũales orõ-
1. Cor. nes,vt patet ſupra inquirit. Itidẽ, & ſuadet à gentiũ
14. 18. doctore Paulo: & ab oium ſanctiſſimorũ pꝛm cętu,
B & Doctor.choro.Ægyptij.n.pꝛes,vt ad dictã Probã cõmemorat B.Aug. crebras quidẽ,vt ait,orõnes habebãt;ſed eas tñ breuiſſimas,& raptim quodammõ iaculatas; ne illa vigilãs reiecta q orãti plurimũ neceſſaria eſt: p productiores moras,euaneſceret,atq; hebetaret intentio, & cũ pdurare non poſſit,nõ ꝓrſus obtunderet.Vñ ẽt,nõ niſi moderatas lectiones, in ſacra eorũ ſynaxi,recitari ſinebant.cęleri volẽtes eas ſine concludi:vt in lib.2.de inſtitutis eorundem pꝛum, notabilr deducit,nobili ſua lingua Caſſianus c.10.& ſubſequentib.ſcribẽs nõ in multitudine verſuum,ſed mentis intelligẽtia delectatos; illud tota
1. Cor. virtute inſectantes:pſallã ſpũ pſallã,& mente.Ideo-
14. que,& vtilius habuiſſe,decẽ verſus,cũ rõnabili aſſi-
C gnatione cantari, q̃ totũ pſalterium, cum cõfuſione mentis effundi:vt latius illic deducit.Cui non diſſimilis eſt,cõſtitutio illa Angeli, in regula ad Pachomium,iubens 12.tm fieri orõnes,q cum Pachomio paucę viderent.Angelus rñdit.Tales conſtitui oportere,quas infirmiores, abſq; labore pficere poſſent. Perfecti em, ea lege nõ egent. Apud ſe nãque,in ꝓprijs cõſtituti cellulis,orare non deſinunt,qui puritate mentis,& contẽplatione paſcunt; vt in patrum inſtitutis,deducit Caſſianus.Hinc ẽt orõnem in conuentu, q vtiq; vocalis erat, oĩmodè abbreuiandam iuſſit,in regula ſua pꝛ Bñdictus,dicens cap.20.regulæ ſuæ. Non in multiloquiò; ſed in cordis puritate, nos exaudiendos. Et iõ ſubdit, breuis debet eſſe, & pura orõ; niſi fortè ex affectu inſpirationis diuinæ. In cõuentu tñ,oĩno breuietur oratio, & facto ſigno à priore,oẽs pariter ſurgãt.Hæc pꝛ Bñdictus.Quodã mõ igitur,immò verè ſine quodam mõ,vꝛ,immò & eſt vetita,ꝓlixa oratio vocalis;quia & multiloquia
Mat. 6. ꝓhibet in oratione Dñs Ieſus. mauult quinque ver-
1. Cor. ba in ſenſu, q̃ decem milia loqui in lingua,magnus
14. gentium Apſus. Multiloquiũ pro crimine blaſphemiæ, ducit in oratione Chriſoſt. Hoc abeſſe iubent patres Auguſt. & Gregor. Meliorem quoque ducit vnius Pſalmi cum hilaritate cordis,pronũciationẽ, q̃ totius pſalterij rotationẽ,D.Hierony. & vocalem orõnem oĩno abbreuiat: iuſſit in cõuentu beatus regulator Benedictus. Cõcurruntque in eandem ſententiam Sancti Doctores,Thomas,Bonauentura,& Cancell.Pariſien. Et vt paucis multos loquar,parili hoc concluſione diffinit, omnis Doctorum Chorus. Patet ergo prima particula propoſitionis.

D *Videtur & vocalis oratio periculoſa.*

Tẽtatio q̃ppe vꝛ inimici validiſſima,qua quos ſecus neqt:ſub hmõi boni ſpẽ à meliorib.ęmulãdis chariſmatib. religioſos retrahat diabolus,& ſeducat.Eſt ĩ hanc ſniam, venerabilis Gerſon, in tractatu de tentationibus;vbi inter cętera dicit.Hortatur nonnunq̃ hoſtis, aggredi difficilia quædã,virtutum opera, vt ſunt ieiunia immoderata, orationes prolixiores, & legere plura:ſiue vt hõ ſuccũbat oneri, ſiue vt ſic ſaltem impediat melius genus exercitij, aut vt inde ſequatur aliquid mali, vt elatio aĩ, remiſſio prioris exercitij,vacuitas cerebri, vt exẽplificat ibidem de legente meditationes,& orationes Anſelmi.Sæpe itaq; mille ille artifex ſuadet,ex cõſuetudine dicere multitudinẽ immẽſam orationũ; vel vt ſe quis nimiũ grauet,vel afficiatur tædio,eaſque ſine deuotione perficiat, vel vt hinc extollatur, aut meliora, & magis neceſſaria, verarũ virtutũ exercitia omittat,vel vt ob hanc orationũ frequentiã,Deũ ſibi iure debere credat; vt qcquid cupierit admimpleat. En in quãta pericula,p multiloquã orationẽ, hoſtis
Meridianus, ſimplices deducit. Nociua quoque vꝛ E
oratio vocalis,& bonorũ impeditiua maiorũ. Licèt enim imperfectioribus,& pfectis ꝓ tpe ꝓſit; vt frequẽtius tñ vocalis oratio,pſertim dũ ſonora fuerit, obeſt. Chriſoſt.ſiquidẽ dicit, Qui clamoſe orat,tria pter cętera mala agit. Primũ,quia Deũ vbique eſſe, & abſconſa audire non credit.Secundũ quia myſterium ſacrarũ petitionum tuarũ,quas fortè nõ oportebat ſcire alterum,niſi Deũ,alijs reuelas,Et ſic non exaudiris à Deo,qa indiſciplinatę oraſti; ſed & adhuc illuderis ab hoĩbus,quibus abſconſa tua manifeſtaſti, Tertiũ verò malũ eſt,quia clamoſe orãs,alterũ iuxta te,non permittis orare.Vocibus.n.tuis,rapis ſenſum illius, ad ſermones tuos. Et ideò nõ ſolũ non exaudiris,quia malę oras; ſed adhuc,& peccatũ colligis,dum orare alios non pmittis.Non igitur clamoſa voce,& multa verboſitate, cũ Phariſæis,&
Ethnicis eſt orandũ;ſed corde tacito,humiliq; affe-
ctu mentis cũ Moyſe, & Anna magno deſiderio, in Exodi
Deũ eſt aſpirandũ.Et pter hæc dicit venerandus illę 17.
author profectus. Si exercitati,& pfectiores,multi- 1. Reg. 1.
plicationibus legendorũ Pſalmorum, & vocalibus F
orõnibus,nimis intendunt, ſpũm obruũt, deuotionem impediunt,& contra Apoſtoli inſtitutũ,cordis libertatẽ,quę ſignũ Spũs ſancti eſt,quaſi quodã pondere prægrauant,extingunt ſpũm,& vbi melioribus vacare poſſent,& deberent, minus bonis ſcrupuloſius inhęrent; Frequenter.n. vt religioſiſſimus Vmbertus,ait in prolixa vocali orõne,& puritas cordis amittit,& crebrius Symiatica oratio redditur;dum ex conſuetudine magis, q̃ ex attentione, labia mouentur.Pſalmorũ quoq; nimia rotatione,& uocalis orõnis ĩmoderata prolixitate, ĩtellectus grauat, de-
uotio ſpũs exhaurit. Nã ſicut ficulnea, folia,nõ fru- Marc. 11.
ctus hñs, ad Dñi Saluatoris maledictionẽ,mox exaruit;ſic qui quotidie folia uerbalis orõnis, inattẽta mẽte gerũt,à grãe humore,ſteriles exareſcũt.Et ergo ut frequẽter, ubi plurima ſunt uerba uocalis multiplicatę orõnis,illic eſt,& ęgeſtas internę deuotionis, faſtidij mater accidia,tædium,& deuagatio cordis. Demirãdũ ergo ait dictus Vmbertus, qũo quidã,patrib.ſanctis ſapiẽtiores eſſe uolẽtes,ne dixerim inſipiẽtiores,ſuũ ſenſum, patrũ ſnijs,tã ſtultè,q̃ temerariè pferentes:ut interna cordis exercitatione ſepoſita, multiplicẽt uocalia,multiplicatę orationis uerba,nõ minus erronee,q̃ inſipide; putãtes ſe poſſe habere uiuariũ deuotionis,ſine aqua ſapię ſalutaris,& exer-

Digitized by Google

exercitio internæ meditationis; cũ tñ contra palam
Eſa.2. Eſa.Cõputreſcent piſces,ſine aqua,& in ſiti morien
tnr.ut latius de neceſſitate ſacrorũ ſtudiorũ, docet̃
infra.Accommodus hic, & percõgruus locus,& di-
gna occaſio, hic ſe offerrent,aliquid dicẽdi de pro-
lixitate,& multiplicatione vocalis ſeruitij,in terris
iſtis; ſed prolixioris hoc, & inuidioſi operis eſſet;
quare conſulto tranſimus,grauiorũ conſiderationi,
hoc relinquentes. Satis oſtenſa eſt, particula nrę ꝓ-
põnis,& ad oculũ videmus,in his terris,ꝙ multa ſit
ęgeſtas ſpũs, vbi nimietas vocalis orõnis. Sequitur
G Dedecuſque,& indecens eſt religioſo,vocaliter.
Semper velle orare, & nõ mentaliter negotiari. Tũ
ex parte Dei;tũ Sui ſtatꝰ;& Officij.Primò inq̃ ex par
te Dei.Orando.n.nos loquimur Deo;meditationib.
ſacris alloquit̃ nos Deus.Sacræ.n.meditationes,Ber
nardo teſte,Dei ſunt ad aĩam locutiones.Palam aũt
eſt,& in ꝓſpectu,q̃ ruſticũ inurbanũ,dedecens ſit,&
inhoneſtũ: vt inter miſcẽdũ cũ Deo ſermonẽ, nunq̃
illi deferat̃ loquendi ſpatium,nunq̃ eius locutioni,
aptemus auditũ;cum vnicũ ipſius verbũ,nr̃is ſit mil
le milibus ꝑponendũ.Audiamus igitur,vel aliqñ,&
Pſ. 84. ipſum in corde loquentẽ:qm̃ ad Sãctos,& eos q̃ cõ-
uertunt̃ ad cor loquit̃ iuſtitiã,veritatẽ,& pacẽ: dica
mus cũ Regio Propheta; Audiã quid in me loquet̃
1. Reg. Dñs Deus.Et Sancto puero Samuele. Loquere Dñe,
3. quia audit ſeruus tuus.Indecẽs quippe eſt ſerno,ꝑri
Pro.28. pere verbũ Dño. Nec oĩno iuſtificari poterit,qui ſp
loq,& nunq̃ audire cõtendit;ſed execrabilis fit orõ
H eius,q aurẽ ad ꝑcepta nõ inclinat.Dedecet quoque,
& ex parte religioſi ſtatus.Statꝰ etenĩ, religionis ſta
tus eſt ꝑfectus,& iter cõquirendę pfectionis.Quare
indecẽs eſt,ꝙ declinet à chariſmatib. melioribus am-
bulans vias diſpendioſas, p varios anfractus.Vbi.n.
pfectionis conatũ depoſuerit,mox pariter, in defi-
ciẽdi piculũ incidit. Diſpẽdioſa aũt, & anfractuoſa
via,vocalis orõ. Cõpendioſa aũt,& directior,medi
tatio,& exercitatio iterna; vt patet infra.Sed & in-
decẽs eſt,ex parte Officij religioſi.Talis ſiqdẽ Offi-
ciũ,eſt meditari in lege Dñi, & ꝯcor ſp hẽre ſurſum,
ſedere cũ Maria, ad pedes Chr̃i, vacare videre,qm̃
ipſe eſt Deus,guſtareq; bonum Dñi verbũ,& q̃ ipſe
ſuauis.Decet ergo,vt hmõi Officijs vacẽt.Turpe eſt
Pſ. 1. Luc.7. nimiũ,neſciſſe officij ſui munus,indecenſq; eſt plu-
Pſ. 45. rimũ,vt ſacris initiati,ruſticanis ſe operib. ꝓrſus,&
Pſ. 33. ſp dedant: & eos,qui in ſapidiſſimarũ meditationũ
Thre.4 Croceis enutriri debuerãt, vocaliũ tãtum orõnũ,&
externarũ occupationũ,ſtercora amplexari.Nullate
nus igit̃,vt pſpicaciſſimus ille Guilielm. Pariſien.in
affectuoſo ſuo libro de Rhetorica diuina cõmonet;
adeò vocalis orõnis aſſiduitati vacare, & ꝓlixitati
debẽt,vt alia officia ſui ſtatus, & religionis,itermit
Religioſorũ off. tãt,& omittant;q̃ nec minoris gloriæ ſunt creatori,
nec populo minus neceſſaria,& magis vtilia,& ſalu
bria ſibi;ſicuti officia ꝑdicationis, ſacramẽtationis,
officia interdũ iudicationis, & pacificationis, inter
I diſcordes.Sũt & ꝑter hęc,officiũ diſputãdi cõtra er
rores,officiũ inquirendi, & fabricãdi arma ſpũalia,
cõtra hoſtes eccl̃iæ Dei,officiumq; texẽdi retia, id-
Pſalm. eſt cõponendi,& ſcribẽdi ſermones, ad piſcandũ in
103. Mari magno,& ſpacioſo mundi huius. Pro quibus
Eſa.59. vani hoĩes,& imperiti telas aranearũ texunt; ꝓ eis
nõ ſolũ inaniter,ſed ẽt dãnabiliter ſibi,ipſiſq; audi-
torib.pnicioſe ſeipſos euiſcerantes.dum ea,vel do-
cent,pdicãt,vel agunt,quibus nõ ſolũ non capiunt̃,
ſed ẽt abiguntur,interdumq; fatigãtur. Et qđ eſt ad
oĩum malorum cumulum,ipſa aromata ſacrorũ elo
quiorũ faſtidiũt,& abominant̃,euſque,vt & aures
ſuas,ꝓrſus ab eis auertãt. Sic igit̃ inſiſtendũ eſt,vo-
calib. orõnibus, ne alijs deſit officijs religionis,quę
nõ minus neceſſaria, vel ſalutaria,vel ſalubria; im-
mò ſine quibus non valet,nec grata eſſe poterit,orõ
ipſa: Arida.n. eſt,& modicè,vel nullius refectionis
orõ,q̃ nõ impinguet ſacra lectio.Sicut & parum lu-
minoſa lectio,q̃ non illuſtrat oratio, q̃ inuicem ne-
ceſſario ſunt connexa;& nulla eſt oratio Deo grata,
ſine pauperum miſericordia.Vñ oportet,ꝙ plati va
cent,ꝓ exhibẽda talibus iuſtitia, & miſericordia.In
ſubditis aũt,nuda eſt,& inanis à deuotione, multo-
rum Pſalmorũ recitatio, vbi nulla digna adeſt affe-
ctio.Tumultus tantũ,eſt & ſtrepitus labiorum,q̃ per K
Amos auferri iuſſit Dñs dicens: aufer à me tumultũ Amos.
carminũ veſtrorum,& cãtica Lirę non exaudiã &c. 2.
Debent igit̃ religioſi,& eccl̃iaſtici, non ſp orare vo
caliter;ſed ẽt meditari mentaliter, operari vtiliter,
qui ad hoc cõſtituti ſunt generaliter, & ſpecialiter:
vt cuſtodiant iuſtificationes Dei in memoria ſuaui
ter,& exquirãt mandata eius,ſp exequẽdo viriliter.
Quibus & ppea partes iuſſit dari Rex Ezechias, vt Paral.
poſſent vacare legi Dñi.Intelligẽdæ vtiq; meditan- 31.
dæ,implendæ,& docendæ,vt legit̃ in Pſal. Dedit il- Pſalm.
lis regiones gentiũ,& labores populorum poſſede- 104.
rũt: vt cuſtodiãt iuſtificationes eius, & legẽ eius ex-
quirãt.Ad q̃ tẽdere oĩa religioſorũ exercitia debẽt,
nunc p lectionem,nunc p orõnem, nunc p piũ labo-
rẽ,aut meditationem ſacrã, alternando hęc adinui-
cem;cum horum vnũ,nec valet,aut ſufficiẽs eſt,ſine
altero: vt venerabilis Hugo deduxit, & alij. Dede-
cus ergo, pertinacius omiſſis alijs,inhærere vni, &
omiſſis ſtudio, & meditatione, vocaliter ſp orare. L

Offenſiua quodãmodo eſt,productior oratio vocalis.

Tum ex iniuria,aut irreuerentia,q̃ Deo irrogat:
tum quia ſacra verba,indignius rotat, & ſacrũ Dei
opus negligentius agit, tum ex melioris boni iactu-
ra, quod præpedit. Primò inq̃ offendit,ex iniuria,q̃
Deo irrogat.Vocalium.n. orõnum,numeroſa mul-
tiplicatione,mentis attentionẽ, & cordis eleuatio-
nẽ impediens.Deum quaſi labijs tenus tantũ orans, Eſa.29.
cor ab eo elongat. Sicq; vt magiſter Hugo ait, non
orat,ſed potius Deũ ſubſannat,& ad iracũdiã ꝓuo
cat;quia cũ ante cõſpectum eius, quaſi poſtulaturus
venit,ſubito ad alia neſcio q̃ mentẽ cõuertẽs, labijs
ſolis eum honorat.Magnã quoq; iniuriã, ſi D. Ber-
nardo creditur,Deo facimus; dum ipſum,vt preces
noſtras audiat oramus,quas ipſi nõ aduertimus,qui
fundimus eas; ſed quaſi dorſum in facie eius verti-
mus;dũ labia mouẽtes ſolum, & verboſitates,auer-
ſa ab eo mente,ipſi non intendimus.Verè, verè ma-
gna peruerſitas,immò inſania grãdis nimis, ꝙ dum
quaſi Dño maieſtatis locuturi conuenimus, vili, &
vanæ alicui rei,ab eo auerſi inhęrentes,tãtas ei iniu
rias irrogamus.Quare nec breui,aut pr̃ Aug. crimi-
ne, tenetur aſtrictus. quiſquis Deo in orõne loqui
volens,mox mente abſtractus,alia quodammõ Deo
præfert:

Digitized by Google

præfert: vt latius, & plenius, hæc infra notata ſunt, de oīone inattenta, Non itaq; mirū, ſi longa, & inat tenta uerborū multiplicatione, quodāmodo: immò ſine quodam mō, ſed verè offendatur Deus. Offendi tur quoq; ſcdo ex irreuerentia, qua ſacra verba, & diuinū Dei opus, indignius tractat, aut agit. Melius ſiquidem eſt, vt aiunt, ſpūalia prorſus intermittere, *Ier. 48.* q̃ indignè ea explere. Hinc & legitur maledictus, q̃ negligenter agit Dei opus: an non opus Dei, ſonare verba Spūs ſancti? An non agit negligenter, qui irreuerens eſt, indeuotus, & pſallit inaduertētur? Timendū eſt itaq; ſuper maledicto. Hinc inclamat deuotus pater, Thomas Kempis, in ſoliloquio contra hmōi irreuerentes, & negligentes. Væ inquiens, væ faſtidioſis, væ indeuotis, & vagis oratoribus, ſacra verba nō ponderantibus, nec mellea pocula guſtan tibus, qui totiens ſonant ſacra verba, ſine attentione, & reuerētia &c. Tertiò quoq; offendit, quia melius bonum; multitudine prępedit vocalium oīonū. Vt cōiter. n. hmōi multiplicata, & productior verboſitio, veram impedit orationem, & verè oīonis finem, qui eſt deuotio cordis, & eleuatio mentis in Deum. Quæ non bene eſt poſſibilis, vbi fuerit accelerátior, multiplicatio illa vocalis oīonis: vt facilè hoc probabile eſt, ex ordinatis inter ſe, actibus ima *Potētiæ actus.* ginis. Tres etem̄ ſunt, interioris hoīs partes: Memoria, ſ. Intelligētia, & Volūtas. Tres quoq; præcipui, illarū partiū actus: Meditatio videlicet, iudicium, & Affectus. Quibus ſi ī bono verſetur homo, bonus eſt ſi in malo, malus: cum in talibus ſit, vita ſpiritus. Meditatio aūt cuius ſpecies ſunt, commemoratio, conſideratio attentio, & hmōi: actus eſt partis memoratiuæ. Iudiciū cū diiudicatione, & aſſenſu; opus eſt intellectiuæ. Deſiderium verò, cum electione, cō ſenſu, affectione, amore, & hmōi, volitiuę potentię eſt actus. Sicut autē impoſſibile eſt, conſenſum eſſe, ſine aſſenſu, ſic neque hęc duo eſſe poſſunt, ſine p̄uia

M meditatione. Et niſi meditatio, conſiderata ſit, & attenta: ſterilis erit, & caſſa. Ideoque per conſenſus, & intelligentię iudiciū cęcus debiliſq; aſſenſus: ac per hoc ex cōſequenti, tepens, aut momentaneus volun tatis conſenſus. Quæcunque igitur, primū interioris hoīs fundamentū, meditationē videlicet ſubruunt: pariter; & oēm, interioris hoīs reformationem ſubuertūt. Qm̄ in imaginis reformatione, à meditatione exordiri oportet, tanq̄ à primario, primæ partis imaginis actu. Meditationi autē, & eius ſpeciebus, conſiderationi, ſ. & attentationi; obſtat varietas, & multitudo vocalis oīonis; vix. n. poſſibile, ſub tanta multitudine, ſtabilire meditationē; vt palā Clymachus aſſerit dicens. Cū multitudine hymnos cantās,

N non poteris immaterialiter orare. Quiſquis ergo in electione, & cōſilio errare noluerit, quiſquis in meditatione, cōſiderando fructū agere voluerit, multitudinē, varietatē, & accelerationem vitet, externi actus: velut internorū actuū, conſiderationis, attentionis, & totius ſacræ affectionis, aut ſalutaris p̄fectus obſtacula, impedimenta, & inimicitias: ſicut ſa

Eccl. 11. pienter cōmonet ſapiens dicens. Fili ne ſint in mul

Eccl. 18. tis actus tui. Et itē, ſapientiam ſcribe in tpe quietis. Multitudine ſiquidem, inquietudine, & varietate, externæ occupationis, impedimentum præſtatur, & obex, ne fiat reformatio, interioris hoīs: aut plena in Deum ſubleuatio mentis. Huius tn̄ ſapientis, ſalu tari cōſilio, contraueniunt, & tam neceſſario ſalutis operi, internę, ſ. reformationi, impedimentū p̄ſtant, qui p̄ter eccleſiæ debita, & ſtatuta, canonica officia, multas pſalmodias, aut longas, & p̄lixas, vocalium oīonum rotationes, & numeroſa Roſaria, vel Pſalteria, velut ſumma ſanctitatis armamenta, inducunt, imponunt, & ſuadent. Propter tn̄ animales, car nales, ſenſuales, & q̄ inexercitatos in ſpūalibus ſenſus habēt, ineradicabilis, ppeaq; neceſſario tolerandus, hmōi vſus; tū pp finalem fructum, tū pp maius vitandū malum, vt diximus ſupra, inoleuit: ſed nos hic de perfectioribus quales religioſi eſſe deberēt, *1. Cor. 12.* & de chariſmatibus meliorib. loquentes, quę emula ri haberent, pàlā oſtendimus, q̄ hmōi vſus imperfectus eſt, & ipſis erroneus; quia dum orare putant, & oīonem, & eius finē prępediunt. Impoſſibile ſiquidē O

ſub tanta tēporū anguſtia, in tāta dicendi, aut cātan di accelerantia, tantā diuinorū eloquiorū multitudinē, tantam, & tam abditā in eis myſteriorū altitudinē, & p̄funditatē, cōſiderare, meditari, ſapiētialiter diiudicare, ac dignè ſm ea affici, & in Deum, vt æquū, & debitū eſſet, moueri poſſent. Magis autē, & facilius hæc poterint, ſi diligēti cōſideratione, diiudicatione, affectione, pauciora q̄dā, & magis ſalutaria, clauſo ſup ſe oſtio, mētaliter, & moroſe, ptracta *Mat. 6.* rent. Ex cōſideratione. n. moroſa, & ordinata, ſequit̄ ſnia nō p̄cipitata, accelerata, ſeu temeraria; ſed circūſpecta collata, diiudicata, tandēq; nō pigritans, nec ſterilis, vel arida; ſed feruēs, fructuoſa, & ardēs, rectè voluntatis affectio, in qua oīonis fructus, & to tius interioris hoīs, dum recta fuerit, conſiſtit refor matio. Oēm ergo interni hoīs reformationem, oēm veri, & perfecti interni boni, profectum impediūt, qui his internis actibus, in q̄bus vera vita hoīs cōſiſtit, obicē, & obſtacula ponunt: cōpelluntq; multipli catione inattentorū verborum, tp̄s terere, grauiora bona intermittere, putātes in multiloquio ſuo exau *Mat. 6.* diri. Nil mirū, ergo vt ēt ſine quodammō, vt dictum eſt offendant, qui ferè oēm ſanctæ oīonis fructū p̄pediunt, & mētis eleuationē, q̄ forma finiſq; oīonis eſt tollunt, & meliora chariſmata contēnunt, & impediūt; impedito. n. memoriæ officio, impoſſibile eſt reliqua interni hoīs officia, bn̄ abſolui; vt latius dicit Sctūs Thomas. Quid ēt mirū, ſi multiplicans ſine P

cauſa verba, quodammō Deum offendat; cū & diui nis pręceptis quodāmodo cōtraeat, & ſecundo pręcepto primę tabulæ inobediēdo contrauenit. Vidētur. n. graui illi p̄cepto cōtrauenire. Non aſſumes no *Exod. 20.* men Dei tui in vanū: aut vt alia translatio, & verior habet fruſtra. Fruſtra aūt, & in vanū, nomē Dei aſſumit, qui nō debitis finibus, nomini Dei intentus, ex noīe Dei iudicium non parturit; & ex parto ſapiæ iudicio in dignam charitatem eius efferbet. Principium. n. ſalutis hoī, per nomē, id eſt notitiā Dei. Qd fruſtrat̄, ſi non in ſapientiā germinet florens, vt fructificet charitatem. Fruſtra enim quaſi fructu ſtrato *Ethim.* dr̄. Qn̄ igitur tam numeroſa, vocalium orationum rotatio indicit̄, vt nō poſſit orans opportunè cōmemorare, cōſiderare, diiudicare, & guſtare qm̄ ſuauis eſt Dn̄s, & digna reuerēti diiudicatione affici, circa

nomen

Digitized by Google

nomen Dei; Vt nomē Dei fruſtra aſſumi. Non enim
in tāta verborū multitudine, in tāto dicendorū cur
ſu, in tāto raptu Pſalmorum, poſſibile cōi fragilitati
humanæ, vt ad ſingula Dei noīa, totiés inter pſalmo
dias, aut aliàs orationes occurrentia, digna, debita,
ſctā, reuerētia, ſacro ſemp nomini habeatur. Videntꝛ
ergo vrgere, qđ ſm illud, primæ tabulę, magnū prę-
ceptū nō obſeruetur. Nō ergo mirū ſi offendant. Val
de ſiquidem tanti noīs irreuerentiā, deuotus pater
Franciſcus extimeſcebat, qui Dei nomen reueritus,
ſemp noīari volebat. Vnde nec facile hoc, niſi digna
cū reuerentia aſſumebat, nec amore Dei, niſi cū gra
ui pōdere, dicere ſinebat, ſed Dei ſui nomen, cū pau
ciſſimis verbis, integris noctibus peruigil, & pnox,
ruminabat; dū cōſiderans, diiudicans, affectuſq; in-
geminās, vt legitur, tota nocte inclamabat. O Deus
meus, quis es tu, e quis ſum ego? O Deus. O ego &c.
Q Itidē, & diuus ille Gilbertus Canonici ordinis præ-
poſitus Somplingen. Anglicanus, ſcrupuloſius pręca
uebat, ne aliqñ inter pſallendū, Dei nomen fruſtra,
ſine digna, & ſingularis cultus reuerētia, vel perſo-
naret, aut diceret; ſed quotiens in oratione, vel Pſal
mo, nomen Dei, vel Dñi occurrebat, totiens gratiæ
Dei, reuerentia, vel inclinabat, aut ét genuflectebat.
Proh pudor, vę væ torpori, & tepori, irreuerētię, &
indeuotioni noſtræ; dū irreuerentiores, & indeuo-
tiores, erga Dei noſtri nomen perſtamus, q̃ perfidus
ille Iudaicus populus; de quorū reuerētia, erga ſub-
ſtantialia Dei noīa, & præſertim in præcipuū illud
nomen Dñi Tetragrammaton. i. quattuor litterarū,
qđ eſt. Ihith, mita cōmemorat, in additionibus ſup
Exodū, & in ſcrutinio ſuo ſcripturarū; Paulus Bur-
gen. & alij Doctores Hebręi, qđ illud nunq̃ ſonabat,
niſi digna cū celebritate, Pontifex ſummus; ſed cōe
oē nomē Adonay, conſueuerat aggregare populo.
Prolixū eſſet tradere, reuerentię huius cultum. Eru-
beſcamus, cōfundamur, ab irreuerentia noſtra. Eru-
Eſa. 23. beſce Sydon, ecce clamat mare. Eſt & aliud Dei prę-
ceptū, cui cōtrauenitur, in multiplicatione vocaliū
Mat. 6. orationū. Iuſſit enim Dñs. Orantes nolite multum
loqui. Vbi ex contextu verborum & ſnīa, multilo-
quiū prohibetur. Nā pro cauſa ſubnectitur. Scit. n.
pater veſter in cęlis, quibus habetis opus. Non ergo
opus eſt verborū multitudine, ſed magna affectio-
ne. Et qui contrariū agit, quid mirū ſi Chriſto con-
R traueniēs offendit? Sequitꝛ ét, culpabilis interdū eſt,
multiplicatiua oratio vocalis; dum vel importuna
eſt, aut minus congruens, pro tpe, & loco. Dū vide-
licet aut Spūi ſancto, aut cōſcientiæ ad meliora mo
uenti obſiſtit, aut dū contra conſcientię ſtimulū, aut
Apoſtolicū præceptū, ſpiritū extinguit, ac per hoc,
& cōtra cōſcientiam agens, ædificat ad gehennam.
Aut certè dū intemporaneus, contra præceptū dñi-
cum, Conſiliū Apoſtolic. Eccleſiaſticum inſtitutū, in
audiēda miſſa, vocales orationes rotādo, & legēdo
Luc. 22. abſoluit; omittens Dei præceptū, hoc facite in meā
1. Cor. 11. cōmemorationē; negligens Apoſtolic. conſiliū, quo
tienſcunq; calicē hūc bibetis, mortem Dñi annun-
ciabitis; paruipēdens eccleſiaſticū, de audienda miſ
ſa inſtitutum, in memoriā. ſ. Dñicæ paſſionis. Miſſa
quippe ab eccleſia celebratur, vt mors Dñi recolatꝛ,
S vt latius deducitur infra. Vbi ét oſtenditur, q̃ gran-
di, & graui importunitate peccāt, qui tantis mād-
tis cōtrauenientes, intra miſſarū ſolemnia, aut lege-
re, aut extra orare aliqñ voluerint; inobediētes mā-
datis Dñi, intpanei, importuni, pariter & proterui.
Fidelis. n. & prudens ſeruus, qui dño ſuo, ſeruitio
ſuo volet eſſe gratus, ſollicitus ſemper erit, & attē-
tus, vt quodlibet operū ſuorum, ſeorſum integre, &
tpaneæ agat. Alioquin velut importunus, & intpa-
neus erit; vt illic exemplificatū, de ſeruo ſui capitis,
qui cenaturo dño, aſtare iuſſus, mox ſuo capite abi-
ret, ſternere lectos, aut diſcum, cenanti dño poſtula-
tus, calicem illi, ſeu alterū quiddam offerret, & ca-
licem poſtulanti, panē porrigeret, ſeu panē poſcen-
ti, cultrum traderet. Palam oibus eſt, ꝙ hmōi intē-
poranea, & peruerſa ſeruitus, deriſio magis, q̃ obie
ctiuæ ſeruitus eſt, culpabilis, q̃ premiabilis magis.
Pariformiter, & de intēporaneis orationibus iudi-
candū eſt, dum. ſ. quis contra obedientiā, orare con-
tendit, dū vel meditari, ſtudere, vel operari, ſm or-
dinis, & patrū inſtituta deberet. Bonum tametſi ſit
legere, & orare, malum tñ eſt, pro tpe nō obedire, &
tanto Dño intemporaneæ, contra eius præceptū in-
ſeruire &c. O attenderint vtinā hoc, noſtri tpis reli-
gioſi, qui nullis ſe meditationib. ſacris coaptāt, ſub
miſſarū myſterijs, ſed ſolis legēdis multis orationi-
bus. Et ſi ad cōtraria cohortentꝛ, pro ridiculo ducāt,
& meditatiuos, Phātaſticos appellāt. Eant, eant, oro
hi, ad antiquorū patrū, antiqua ſtatuta, in quib. in-
uenient cautū: ne quis ſub canone miſſæ in Codice
legeret; ſed Dñicę paſſionis myſteria inuolueret, in-
ter dictū: imò erat hęc ante tpā, præmonſtratenſ. or-
dinis Canonicis ſub pęna excōicationis; vt in vetu-
ſtis eorū ſtatutis deprehēdi, iniunctū. Diiudicēt igitꝛ
nunc, veri rerū æſtimatores, an iniuria dictum ſit, ꝙ T
vocalis oratio, ſit culpabilis interdū, ac per hoc, nō
multū vltra debita, in priuato præſertim, aſſumēda.
Imò nec præter priorū patrum inſtitutionē, quę non
niſi breues, ordinabant preces, vt Caſſianus ait, ét in
publico multiplicanda, aut protrahenda: niſi grauis
ſubſit, & digna cauſa. Qđ adijcimus notanter, nō ſi-
ne cauſa, præſertim pro mō huius terræ, & francorū
regni, vbi ꝓlongatū eſt ꝑter primariū modū, diuinū
officiū nimis, in cātādo ſub nota, diuerſas duplices,
aut triplices, tres, vel quattuor miſſas, vigilias, et cō
mendationes, horas cōplures, ſępe in die, ſed hęc nō
niſi dignis rationib. & debitis cauſis, vel quia opu-
lenta beneficia, & pingues dotationes, pp multipli-
cata officia, & horas prolixiores receperūt; vel quia
ab obſeruantia decidētes, otio bene vti neſcierunt;
& ſic in recōpenſam, hoc patres prouidi adiecerūt,
vt huius fidus teſtis, Petrus Damianus in libro de
Horis ſoluēdis eſt, dicēs. Apud gallias, vt ſpūalis vi-
ri relatione didicimus, religioſiſſimi cęnobiorū pa-
tres, vidētes pleroſq; fratrū, traditā à B. Benedicto,
menſurā refectionis excedere; Nec ſe poſſe, intra ꝑ-
ſcriptū, regularis diarij limitē cohibere; cautū duxe
runt, vt conſtitutis quibuſq; horarū officijs, & alios
abhuc pſalmos apponerent; quatenus victus remiſ-
ſioris exceſſum, augmēto valeāt, cōpenſare pſalmo-
rum. Similiter & ex Apologia inuenitur, venerabi-
lis Petri Cluniacen. ꝙ B. Maurus, ad has galliarum
partes veniens, in monaſterio, quod in Andegauen.
epiſco-

Digitized by Google

epatu conſtruxerat, morem prolixioris pſalmodię introduxit, eo videlicet, quia monachis, ſine manuũ labore, neceſſaria cuncta ſuppeditabant. Omiſſo illo ſm rſam manuum labore, ſpiritualia exercitia inſtituebat, ne ocioſi eſſent; cum multi otio abutãtur, vt infra patet. Vbi itaq; tales, aut huiuſmodi cauſæ ſubſunt. Vbi.ſ.nõ eſt aliorum ſm regularem vitam exercitatio: expedit vt ſit officiorum prolungatio. ſed cauſis talibus ceſſantib. vtpote in reformatis, tẽpora pro varietate operum, diuidentibus. Nullatenus expedire vr, vt clamant oẽs patres ſancti. Hinc ẽt dr, in lib. de Illuſtribus viris ordinis Ciſtertienſ.

V Quid rñdere poterunt, qui in multiplicatione precum, ſeu pſalmorum, qualitercunq; prolatorũ confidunt, qui in breuiſſimo tpis ſpatio, quinquagenam, ſiue ẽt pſalteriũ integrum, ſe percurrere gloriant? Diſcant quæſo, ſanctorum patrum exẽplis, non penſare Deũ quantum, ſed quanto pietatis affectu, quid in ſacrificio ipſius offeratur; nec poſſe holocauſtum dici, quod totum flamma deuotionis, incẽſum non fuerit. Quod in tãta multiplicitate vix poſſibile; ſed tædium, & faſtidium gignunt, ſpiritum extingunt, deuotionem ſubruunt, & deperditur fructus orationis. Quod valde a ſanctis patrib. præcautum ſemper fuit, vt legitur in Caſſiano, ĩ tractatu B. Auguſtini ad probam de oratione, & in notabilib. illis capitulis, Decreti diſt. 12. c. Oĩa in verbo. Quam pauciſſimis. Et de conſecr. diſ. 5. c. Non mediocriter. Qui eſt notabilis text. B. Hieronymi, ita dicentis. Non mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum, vt pp immoderatam, atq; indiſcretam pſalmorum, vel officiorum decantationem, aut amẽtię, vel triſtitiæ notam incurrant. Nũquid verborũ multitudine flecti, vt homo Deus poteſt? Non.n. verbis, tãtum, ſed corde, orandus eſt Deus. Quapropter melior eſt quinq; pſalmorum decantatio, cum cordis puritate, ſerenitate, ac ſpirituali hylaritate, q̃ totius pſalterij modulatio, cum anxietate cordis, atq; triſtitia. Breuis itaq;, vt Pater Benedictus ſuadet, & pura debet eſſe oratio; ne ſcilicet, aut tędium generet, in orantibus, aut faſtidium ingerat aſtantibus; & fel immittatur in eſcam deuotionis: vt Guiliel. Pariſiẽ. ait. Non itaq; vt diximus, ſine cauſa, multiplicanda

Eccli. 47. eſt, oratio vocalis: Ne videamur cum Roboam ſuæ

3. Reg. 24. gentis ſtultitia, & imminuto a prudentia, vt eccleſiaſticus ait, auertere gẽtem inſtituto ſuo: & pro ſcutis aureis patris perditis, ſcuta ærea cõdere, & ea in manu ducum ſcutariorũ, & eorum qui excuſabant ante oſtium Dñi tradere. Hoc eſt neglectis aureis exercitijs internis, cõtemplationis, & charitatis: perfectionem ponere, in multiplicatione vocalis orationis, & externæ actionis. Vnde conſequẽter, prodit defectus diuini cultus, adeo vt, magna pars religioſorũ, ignorent non ſolum, internorum mentalium exceſſuum experimenta, quę patres ſancti habuerunt; ſed etiam ignorent, ipſa vocabula, quia illa depredatus eſt rex Seſac, de templo cordis. De qua quidem oratione vocali, hæc ſufficiãt. Reſtant pauca ſubnectenda, de meditatione ipſa, & exercitatione interna. Pro quibus notentur iſta.

CORRELARIVM XI.

SIc vtriq; orationi, ſancta meditatio eſt neceſſaria; vt omnino perfecta eſſe nequeat, ſi non eam meditatio, aut comitetur, aut pręcedat. A 4

Propoſitio. hæc ſentẽtia eſt venerabilis magiſtri Hugonis, in digno illo ſuo tractulo, de laude orationis. Qui tractulus, ſi Gerſoni creditur, ſuperior eſt oĩ laude, q̃ & ibi tractando hoc pacto ſtabilit. Cum ex iſtis duabus miſeria.ſ. hominis, & mĩa cõditoris, oratio ſubleuatur, ne vel pigra ſit, vel trepida; in alterna horum conſideratione, mẽs ad deuotionem, inceſſanter, ſe excitare debet, & quoddã ſpirituali impetu, ſurſum ſe leuãdo volare. Nam & hi, qui mala ſua conſiderare negligunt, aut nihil petẽdo, aut aliter q̃ oportet petendo, facilè per ignorantiã falluntur: aut certè minus quã oportet digne petendo, per deſidiam tepeſcunt. Si igitur prudẽter Deum orare volumus, & vtiliter; iugi meditatione animum nſm exerceamus: & in conſideratione nr̃æ miſeriæ, diſcamus quid nobis neceſſe ſit petere, & in conſideratione miſericordiæ Dei, quo deſiderio debeamus poſtulare. Quiſquis enim huiuſmodi meditationibus, *Vide.* ante tps orationis, animum ſuũ exercet, nec improuidus fortaſſis, nec tepidus, ad orationem venit. Meditatio ſiquidem aſſidua, ſcientiam parat, ignorãtiã pellit, & compũctionem ſalubriter, in corde gignit. Compunctio aũt genita, deſidiam fugat, & promptã deuotionem, fęcũditer parat. Deuotio vtiq;, orationem perfectã, decenter ſubminiſtrat. Nihil enim aliud eſt deuotio, quã pio, & humili affectu mentis in Deũ conuerſio. Quę vtiq; pfecta eſt oratio, qua ſine, nulla, etiam quãtalibet multorum verborum rotatio, digne dicitur oratio, ad talem autẽ mentis conuerſionem, & eleuationẽ, neceſſario de lege cõi pire, aut concomitari, hẽt meditatio; vt latius in illo tractatu, proſequitur venerabilis Hugo. Vnde vera ſtat dicta propoſitio. Facit in eandem ſnĩam, parilis omnis, omnium Doctorum chorus: præſertim in ſecundi ſecundo S. Thomas dicens, ꝙ duplex ſit cauſa deuotionis, extrinſeca vna, & principalis, ſcilicet Deus; intrinſeca altera, & cauſalis, meditatio videlicet cordis. Deuotio ſiquidem, vt ait, actus eſt voluntatis, ſe prompte offerens, in obſequium diuini cultus. Omnis autem actus voluntatis, ex conſideratione aliqua procedit præuia, & radice meditationis: eo quòd bonum intellectum, ſit voluntatis obiectum; & nihil amatur incognitum. Vnde ſicut voluntas, iuxta diuum patrem Auguſtinum in de trinitate, oritur ex intelligentia, & mente: ita & deuotio, ex cõſiderata pręuia meditatione. Quare vt digna ſit oratio, neceſſario pręit meditatio.

CORRELARIVM XII.

NOn ſoli orationi, meditatio eſt neceſſaria; ſed & omni exercitationi accõmoda eſt, & opportuna.

Atteſtatur huic ꝓpoſitioni, honorabilis. Gerſon in ſuo tractatu, de Meditatione cordis, dicens hoc modo. Abſq; meditationis exercitio, nullus ſecluſo ſpeciali Dei miraculo, ad pfectionẽ peruenit contẽplationis; nullus ad rectiſſimã pertingit normã Chriſtianæ religionis; immò vix ſe cõponit, ad aliquod bonũ. Neceſſariã proinde meditationẽ, venerabilis Hugo de ſancto victore, definit in omni tpe, præſertim in

tim in

tim in creaturis,ſcripturis,& moribus:vt notat tractatulus,de tribus meditationũ generibus,imò breuiter in oĩbus rebus,ẽt prophanis,& minimis cogitationes artis,perficiunt artificem operis;vt ad oculum patet. Oĩs ſiquidẽ rerum ars, aut perita cognitio,ex meditatione prodijt;velut cauſali fonte. Argumento ſunt ars Fabrilis,Nautica,omniſq; ars Mechanica, & præſertim Litteralis iſtitutio;quę omnia prodierunt,increuerunt ſapienti cogitatu.Nã litteræ ſolæ, quæ ex ſapiẽtali,vt certum eſt meditatione ſunt exortæ,ſi dormitarent,aut nõ eſſent,ſæcula ſæculis ocioſa marcerent. Tolle.n.litteras,& quis nobis fructus,non dico ex Philoſophis, & Regnorum potẽtibus, ſed & ex fęcundiſſimo illo fonte Paulo, Auguſtino;imò & Chriſti Euangelio?Quãtolibet.n. ingenio, quãtolibet flumine,licet in diebus ſuis manauerit,Pater Auguſt⁹;poſtero tñ ſæculo,niſi litterę eſſent, marcidus iaceret, & obſcurus. Similiter, & Chriſti Euangelium, & magnus ille Paulus Doctor gentium, vbi litterale penitus reſecueris exercitiũ. Sed eſto ſint litteræ,& meditatio deſit, aut conſide-

C ratio attenta ſi dormiat,quid proderũt litteræ? Nõne, neſcienti, & nõ conſideranti,perinde ſunt,quaſi non ſint,planè,ſine meditatione, & conſideratione, nihil ſunt: ſteriles effectè ſunt. Sic abſq; attenta conſideratione,& meditatione, nunq̃ ſplendidũ illud iubar Eccleſię, Auguſt. loquor,ſeu Paulũ,vel ipſi ſibi tales, vel hodie tales alijs eſſent, cum ſine cõſideratione,& meditatione, nulla res cuiquã profectui eſſet:& cum his, nihil tam vile, ac ſterile,quod non proficiat,& increſcat.Vniuerſa etenim puerilibus meditationũ initijs, paulatim incrementa ſumpſerunt.Oẽs artes,oĩa ſcientię,conſilij,fortitudinis, ſapientiæque,& virtutum officia, principium,radicem, & ſeminariũ,à meditando,& cõſiderando acceperunt,& cũ initiata fuerint, meditatione confouentur:& vt perficiantur,meditatione concreſcunt.

Pſalm. 103. Sicut.n.in ſapientia oĩa ſunt condita; ita & meditatione oĩa facta. Cuius,in prõptu eſt,naturalis ratio. Naturaliter ſiquidẽ,& neceſſario,vt ſupra habitum eſt,vis cognitiua,diiudicatiuã præire habet, & affectiuam:& cognitiua rei,præcedit naturaliter motiuã,ad actũ rei. Vult.n.nemo,qđ non ante iudicauit, volendũ. Neq; vult, & iudicat, niſi qđ cogitatu cognouit;meditatione,mente,reuerſans; æſtimãdum, volendumq; depræhendit. Voluntas nãque,tametſi maximas res,ſuo voluat arbitrio,nõ tamen ipſa ſibi agendi,atque volendi,principium eſt. Sed ei ratio, atq; meditatio dux ſunt, conſul, lumen, & limes in agendis, vt ſupra latius deductũ. Vnde palam ſatis liquet, externa oĩa, ab internis meditationũ ſcatebris, & riuis, velut, ſuo fonte profluere, atq; dimanere. Adeò vt oĩs humanarũ varietas actionũ, inde velut ex propria ſede profluat, vt quicquid,vel decoris,vel horroris,foris apparuerit;ex mẽte,& meditatione mentis,tanq̃ cauſali de radice, & principali fonte,procedat.Vt inſignitur in pręclaro opere

Gen. 2. ſuo,ſup Gen.ad litteram ſub illo paſſu.Fons aſcẽdebat de terra,& irrigabat vniuerſam ſuperficiẽ eius;

Mat. 6. annotat Pater Aug. Et ſæpe in Euangelio ſuo,idem

Luc. 6. ſtabilit, vnus ille magiſter.Nunc per lucernã corpo-

Matth. 15. ris,nunc per fructus bonæ arboris, nũc per hæc quæ de corde exeunt, & non per ea, quæ per os intrant, hoĩem inquinandum mundũ, vel bonum aſſerẽdo. digna ẽt facetia, & conſideratione graui, Beatus Pater Antonius, idem notans, tẽptantes Philoſophos cõfutauit: dum ſubtiliter inquiſiuit, an memoria ex libris, ſeu libri ex memoria prodiiſſent. Oĩa ergo ex meditatione dependent. Iure ergo tã ſtudioſiſſi- D

me,& frequentiſſime, ſapiens commonet.omni cu- *Prouer. 4.*

ſtodia cor cuſtodire; in lege Dñi meditari; palpe- *Pſal. 1.*

bras greſſus ſemper præcedere: & ſuper oĩa ſciens *Prouer. 4.*

meditationẽ neceſſariam eſſe. Semper inq̃, quia teſte Magiſtro Hugone, meditatio neceſſaria eſt ante opus,vt bene diſponatur,inter operandũ,ne deuietur, poſt opus,ne imperfectũ,aut truncum relinquatur;ita ꝙ veriſſimum ſit Periandri Corinthij verbũ, Meditatio totum.Et totam docti hominis vitã conſiſtere in Meditatione, Petrarcha adducit, in tribus memorandis. Vnde ſicut oportet ſemper orare, & non deficere, non minus quoq; neceſſarium eſt, ſp, & ſine defectu meditari. Cum ſine meditatione cõcomitante,vel ꝑuia, nec oro eſt perfecta, nec lectio proficiẽs,nec operatio recta.Sup oĩa quoque,meditationis directioni inuigilandũ,cum ex ea depẽdeat mors,& vita;eo ꝙ meditationes,principia ſunt,affectionũ,& aliarũ operationũ.Vñ debitas meditationes,debite ſequuntur affectiones,& rectè operationes, teſte Pſalmo. In meditatione exardeſcit ignis. *Pſ. 38.*

Quia Meditatio in moribus,& opera dirigit cogitationes,& affectus;vt exequit̃ ꝑ ſingulo,Magiſter Hugo in ope ſuo,de tribus Meditationũ generib. verũ itaq; eſt Philoſophicũ verbũ:Meditatio totũ.Vñ & venerabilis Gerſon cõſultus; Quidnã vtilius Fratri ſedenti in Cella,& vacãti exercendũ,an, ſ.vacare lectioni,oroni, operi,vel Meditationi; optimẽ cõſuluit, ꝙ ſalua obediẽtia, Meditationi magis vacãdũ eſſet.Rõnẽ dignã ſubnectens.Quia licet,alia ꝓ pñti plus forſan ꝓdeſſent,hęc tñ ſola magis diſponit,ad oĩum aliorũ bonorũ,& totius mẽtis futuros ꝑfect⁹, ſoror lectionis,nutrix oronis, directrix operis,omniũq; pariter pfectio,& cõſummatrix exiſtens. Hoc attẽdãt,qui meditari phantaſticũ ducunt,& dicunt.

CORRELARIVM XIII. E

Sicut præ vocali oratione, ſancta Meditatio eſt magis neceſſaria,ita quoq; multis modis,eſt ea præſeribilior, ac per hoc, & præ ea, magis amplectenda.

Quòd vocali orone,Meditatio ſit neceſſarior,aut magis neceſſaria,partim patet, ex his,q̃ ſunt pręmiſſa.Probabile quoq; illud eſt,ex Dñi Ieſu verbis,qui huius tantã neceſſitatẽ indicit;vt hac ſine,vitã dicat nõ poſſe haberi. Ait.n.Niſi manducaueritis carnem *Io. 6.*

filij hoĩs, vtique non ſacramentali rãtũ ſumptione, ſed magis ſpũali meditatione, cõmemoratione,ſ.& conſideratione;nõ habebitis vitã in vobis &c.Itẽq; *Heb. 10.*

ſi iuſtus ex fide viuit,penitus vtiq; mortuus eſt, qui nõ meditatur, cõmemorando, conſiderando q̃ credit.Non itaque tam exteriori homini,neceſſitas panis, & edẽdi incũbit,quãta ĩteriori hoĩ,ineuitabilis medullit⁹,ibibita eſt, lex Sãctę Meditationis. Abſq; ſimila.n.& ſimiagineo imò, & oĩ pane vita hoĩbus eſſe põt:vt patet ĩ hyperboreis,piſces ſiccos ſumentib.ꝓ pane:& ex verbo Dñi,nõ ĩ ſolo pane viuit hõ, *Mat. 4.*

ſed ĩ oĩ verbo,qđ ꝓcedit de ore Dei:vtiq; credito,

Digitized by Google

meditato,& ruminato. Interior aũt homo,ſi panem
ſuum meditando comedere deſierit,non põt habe-
re vitam in ſe; ſed mox ſpirituali inedia exareſcit.
Pſ.101. Neceſſario cõqueri cum Pſalmiſta hñs. Exaruit cor
meum,quia oblitus ſum,comedere panẽ meum.Ma
gna itaque, & maior q̃ vocalis orationis,eſt ſanctæ
meditationis,pro animę vita neceſſitas;quia ea ſine
non viuit, ſed in ea ꝑrſus conſiſtit, & eſt vita ſpũs;
Mat. 6. vnde panem quotidianũ, dñs petere quotidie, ne-
ceſſariũ docuit:& de parte Mariæ,cuius nõ inferior
Luc.10. portiõ meditatio eſt,ait. Porro vnum eſt neceſſariũ
&c.Patet ergo prima particula ꝓpoſitionis.ſequit᷑

F CORRELARIVM XIIII.

MVltis modis,eſt ſancta meditatio oratione voca
li præſtantior,& præferibilior.

Multis inquam, & multiplicibus modis,medita-
tio ꝓferibilior eſt vocali,& gregaria oratione, vel
literalia lectione. In primis vtiq;,tãto eſt ſancta me
ditatio,vocali oratione præferibilior, quanto men-
tali orationi,eſt conformior. Nã ſicut mentalis ora
tio,non perfunctoria eſt,& ſuperficialis,non verba-
lis,aut vocalis,ſed interna,attenta,& affectualis.Ita
& meditatio de qua agitur,non verbaliter, aut vo-
caliter fieri habet, vocalis orationis iſtar; ſed viuis,
attentis,mentalibus notis,quæ & iudicium rerũ co-
gitatarum exaltent,ac deſiderium concitent earun-
dẽ.Secus enim ſterilis,& inefficax meditatio eſt om
nis.Ideoq; in primis,ex oĩbus illis pręſtãtijs,quibus
mentalis oratio, ſupra vocalem eſt ſuperius p̃lata;
poteſt & meditatio pariter efferri ſuper eã; imò &
quodammodo præferenda eſt orationi mentali, ve-
lut cauſa ſuper effectum:Sed iam ne longi ſimus,eſt
omnibus his modis præferibilior,meditatio p̃ oro-
ne vocali, quos cõplectitur verſiculus memorialis.

G *Vt mens, vt cauſa, finis, templatio, præſtans.*

Efferri ſiquidẽ meditatio, præ vocali oĩone põt.

Spũs,vel actio ſpũalis		corpe vel corpali,
Cauſa efficiẽs, & cãlis		effectu
Sicut Perfectio,& finis	ſuper	medijs.
Vita contẽplatiua		actiua.
Res laudatiſſima		minus laudata.

Poſſent ſingula hæc latius deduci; ſed ne prolixio-
res ſimus,ſat erit tetigiſſe ſingula paucis.Primo igi-
tur præfertur meditatio ſup oĩone vocali; quemad
modum Spiritualis actio, effertur ſuper corporali.
Præſtat aũt ſpiritualis corporali multipliciter.Tum
ex ſubiecto vnde progreditur, quæ nobiliſſima aiæ
potentia eſt;intellectus.ſ.vt plenius Doctor Sanctus
2.2. 1. parte qõ.8. Licet aliqui de voluntate contra
obnitantur,vt ſupra.Tum ex obiecto, in quod diri-
gitur.Verſatur enim circa obiecta digniora,circa ſ.
honorabiles illas, ac diuinas ſubſtantias,vt Philoſo
phus ait. Tertio ex medio, quo educitur ex habitu,
ſ.ſpiritualiori;in cuius actuatione, grandior conſi-
ſtit perfectio.Quartò ex actu qui producitur,qui eſt
naturalior,proprior,digniorq;, & præſtantior,cæte
ris exercitationibus,& actib. corporalibus,ex mul-
tis.Quippe qui nobis naturaliter,& propriè compe
tit,ſm id,quo ſeparamur a beſtijs, & quo homines
ſumus.Hic iam annotandæ eſſent,prętantiæ ſpũalis
actus,præ alijs quõ.ſ.laborioſior, diuturnior, meri-
torior,iocundior,ſufficientior, & Deo gratior com
probet;ſed prolixum eſſet deductu.Satis iam patet,
meditationem tanq̃ ſpiritualiorem actionẽ, vocali
oĩone pferendam.Quæ tametſi ex eiſdẽ medijs,lau-
dari poſſet,non tñ eſt,ita in ſpũalitate perfecta, niſi
meditatio adſit. Secundò præferri poterit medita- H
tio,ſuper vocali oratione,aut exercitatione corpo-
rali,ſicut Efficiens cauſa,ſuper effectum. Meditatio
ſiquidem,cauſa eſt deuotæ orationis. Cauſa vtique
efficiens,informans,& cauſalis, vt ſupra deductum
meminimus,ex S. Thoma.Notum autẽ eſt cuilibet,
utcumq; in Philoſophicis diſciplinis inſtituto, quã
cauſa præeat,præſtetq; ſuper effectum.Tertiò medi I
tatio,ſupra vocalem orationem effertur,ſicut ſuper
medijs,aut his quę ad finem ſunt,efferunt᷑ forma,ꝑ-
fectio,& Finis.Omnis etem̃ vocalis oratio,medita-
tione,vt forma ſua perficitur: & in eam,vt in finem
ordinatur. Quia in cognitione, & contemplatione
meditationis diuinæ beatitudo cõſtituta eſt noſtræ
fœlicitatis, vt Dñs dixit.Hæc eſt vita æterna, vt co- Io.17.
gnoſcant &c.In cognitione vtiq; Dei, ſaltem initia
tiuè,licet in fruitione perfectiuè,beatitudinem no-
ſtram conſtitues,quæ meditatione conquiritur. Eſt
enim meditatio ſancta, ſicut effectiuũ internæ exer-
citationis principium,ita & informãs forma, & cau
ſa finalis,ideoq;,& Philoſophi, in operatione intel
lectus ultimum conſtituebant finem, fœlicitatemq;
præcipuã.Adeo, ut Porphyrius Platonicus,ſicut cõ-
memorat B.Auguſt. in omnimoda elongatione,pu-
riſſimoq; receſſu,ab oĩ materia,& negociatione in-
tellectuali,perfectionem definir animæ rationalis.
Similiter & Peripatetici. Meditatio aũt præ uocali
oratione, eſt negociatio magis intellectualis. Ideo
quoq;,& præſtantior,ſicut his quæ ſunt ad finẽ,ipſe
finis &c. Quartò effertur ſicut Contemplatiua vita, K
ſuper actiua. Propriè enim capiendo cõteplatiuam
uitam,prout ſcilicet uita, dicatur uiuentiũ actio,cui
principalius inhæret. Sic principaliter in uno actu,
puta meditationis, aut contẽplationis conſiſtit,tan-
quã in actu,quo finaliter perficitur. A quo & unita-
tem ſuſcipit,nomen,ac ſpeciem ſortit᷑. Vnde patet,
ꝙ meditatio ꝓpriẽ, eſt contẽplatiuæ uitæ actus. Vo-
calis aũt oratio actiuæ,ut dixit Dionyſ. Carth. in de
contẽplatione q̃q̃ lato noĩe,uocalis oratio, interdũ
contemplatiuę dicatur actus. Quia.ſ.per eam attin-
git,amminiculaturq; ad eam,aut ex ea percipit᷑,uel
deriuat᷑.Propriè tñ,in actibus immanentib. intellſ,
ac uoluntatis, contẽplatiua primo, principaliterq;
conſiſtit.Iure ergo meditatio mẽtalis, ac interna ꝑ-
fertur uocali orationi,eiſdem pręconijs quibus ſup
actiuam contemplatiua.Quod aũt pręferatur hæc il
li,non opus iam eſt commemoratu: infra enim hinc
plura habentur.Effertur quoq; quintò,ut res lauda-
tiſſima,ſuper re minus laudata. Imò ut Res ſuaſa,&
conſultiſſima,ſup rẽ uetitam,& diſſuaſam. Quod ſi
hic internæ exercitationis laudes,ſi ſacrę meditatio
nis,q̃ ſancti ſcripſerunt pręconia,cõmemorare per-
gamus,ante nobis tempus quàm uerba deerit.Hanc
namq; Dominus Ieſus,optimam partẽ,unumq; ne- Luc.10
ceſſarium diffinit.Hanc eloquia ſacra,ſanctorumq;
eloquiorũ tractatores inſignes,uarijs ſub typis,plu-
ribuſq; modis extollunt. Et qm̃ interior hæc men-
tis exercitatio contemplatio, ſcilicet, & meditatio
pro-

Digitized by Google

proprius eſt ſapientiæ actus, & non ſapiētiæ cuiuſcunque, ſed eius præcipue, quæ proprie donum eſt Spūſſcti. Idcirco fere oia ea, quæ de pſtantia, ac preeminētia Diuinę ſapiæ Diuina itroducit ſcriptura, (*Eſa. 11.*) de interiore huius exercitationis, & meditationis quoq; præſtantia, & laude, rite adduci poterint. Potiſſimum cum in actu potius, q̄ in habitu pfectio cuiuſq; ſit ponenda. Vbi pmanens eſt, & ſtabilis actus. (*Ioan. 5.*) Qui aūt ſcrutari voluerit ſcripturas, īueniet ex multis ſapiām collaudatam: at & ex eiſdem præ vocali oratione meditationem internam præferendā. Breuiter laudes ſapientię ſunt his verſiculis perſtrictę.

L *Digna, quieta, nitens, dulcis, parte omni beata.*

Primo, ſapia extollit̄, ab excellēti Dignitate, & opulentia. (*Sap. 7.*) Regnis.n. & Regum ſedib. præponit̄, diuitiæ in eius collatione, nihil eſſe dñr. Præcioſior ſiquidē cūctis eſt opibus, imò & rebus vniuerſis. Oīa.n. quæ deſiderari pñt, nō valent comparari, actui eius. Secūdo, effertur a Quietiua ſufficiētia, & vtilitate oimoda. Diuina ſiquidē poſſeſſio eſt, & nihil locupletius ea. (*Sap. 11.*) Veniuntq; oīa bona pariter, cū illa. Tertio, a pulchritudinis Nitore laudat̄, & ſpecioſitatis forma. Specioſior namq; eſt Sole, & ſup Stellarū diſpoſitionē inuenitur Prior, nunq̄ marceſcens, ſed ſtabilis, & pura ſp. Quarto, præfert̄ a Dulcedine, & delectationis copia. (*Sap. 8.*) Non.n. hēt amaritudinem, conuerſatio illius, nec tędium conuictus eius, ſed gaudiū, & lætitiam: & vt Philoſophus ait, admirabiles delectationes admixtas, remotionem habens omnis mali, & exterioris afflictionis, & interioris turbationis, plenitudinemque boni omnis, intellectus videlicet, & affectus, vt adducta auctoritas tangit.

M Poſtremo laus ſapiæ, ſumitur ex oī circunſtantia eius, & Beatitudine ęterna. Laudat̄ namque, & laudabilis eſt ſapīa, & ex parte obiecti, quod ſublimiſſimum; ex parte ſubiecti, qđ digniſſimum, ex parte modi, qui purior, ſimplicior, & naturalior, ex parte aſſimilati, & cōiuncti, quia Xpiformior, & Deo cōiunctior: ita ꝙ breuiter ſapīa nihil ſublimius, nihil (*Sap. 7.*) perfectius, vtilius, iocundius, & beatius nihil. Eſt.n. ſapīa infinitus theſaurus, quo qui vſi fuerint participes fiunt amicitiæ Dei, cuius cōcupiſcentia deducit ad regnū: in qua qui commorat̄, ſublimi eſt forte beatus. (*Eccl. 14.*) Btūs ſiquidem vir, qui in ſapīa morabit̄. Iure ergo beatos, magiſter Hugo declamat eos, q̄bus datum eſt, familiarius amare, ſępiuſque vacare meditationi ſapiæ, quæ & iocundam vitam reddit, maximam in tribulatione conſolationem præſtās, & æternæ vitæ dulcedinē quodammodo ēt in præſenti pręguſtare facit: maxima oblectamenta habēs. Hanc itaque laudatiſſimam ſapientiam, niſi extreme dementes ſimus, cum ſapientiſſimo Salomone pariter, & nos, ſuper ſalutem, & ſpeciē diligamus, amemus, exquiramus, optemus, inuocemus. Hāc p̄ponam⁹ Regnis, & Sedib. diuitias nihil in illius cōparatione dicamus. Nec lapides illi p̄cioſos cōparemus, vel aurum, qm̄ arena exigua ſunt, & tanquam lutum, in conſpectu illius, vt in libro Sapientiæ 6. 7. 8. capit. 15. plenius deſcribuntur, & cohortantur.

N Sed tetigimus ſapiæ laudes; q̄ ſupant laudes oēs. Supereſt, & reſtat oſtendendum, ꝙ & eatenus meditatio ſit conſulta, & ſuaſa ita, ꝙ collatione illius, vocalis oro diſſuaſa, & vetita, prohibitaque quaſi inueniatur. Et vt plures ex antiquis tranſeamus, recentiores id Docti ſuadent. Hinc in præclaro opere ſuo, venerabilis Gerſon de myſtica Theologia, inter cætera dicit. Fallunt̄ qui volūt ſp legere, aut orare vocaliter, & ſic cōquirere grām contēplationis. Acceſſuro quidē ea proſunt, ſed non ſufficiunt. Eſto namq; cōpungantur interim tales ad lectionem, vel oronis pronunciationem, ſed ſi abſtuleris librū, aut verbum, abibit & illico comes cōpunctio: nō aliter ēt q̄ cum libro, aut vocalis oronis redditura verbo. Conſilij itaq; eſt, cū ſilentio præſtolari ſalutare Dei (*Thren. 3.*) vt. ſ. aſſueſcat hō ſpū orare, & mēte: dum etiā vocis ſtrepitus, aut libri deerit conſpectus. (*1. Cor 14.*) Sit ipſa meditatio ſilens ſit libera. Alioquin viderit ne ſp diſcēs, nunq̄ ad ſapientiā perueniat. Hæc illę. qui & in alijs (*1. Thim. 3.*) locis ſcriptorum, præſertim in tractatu de monte contemplationis, & alibi creberrimus eſt, in ſententiam iſtam. Cōformiter quoque ei loquitur, memorabilis Dñs Iohannes Scoenhauie: Regularis Canonicus viridis vallis, in ſermone capitulari. Quod paſtor pius, & bonus inuitat oues, ad ouile internum, ad cordis, ſ. domicilium, ad internum mētis exercitium, in quo paſcit oues, affluentia ſpūalium, deliciarum. Vbi clauſo oſtio corpis; ſpūs intus reficitur, (*Pſ. 75.*) vbi domicilium pacis, locus Dei inuenit̄. Vbi illuminatur intellectus, & ſuo bono perfruit̄ affectus, vbi liberę deflectur, humanæ fragilitatis defectus, & in ſpū, & veritate, adorat̄ Deus. Vbi Chriſtus, oues (*Io. 4.*) ſuas paſcit, diuinæ ſuauitatis prægustatione, diuinæ gratię influxu, & ſpūalium chariſmatum infuſione, internæ dilectionis continua inuocatione. Interimque gaudij prælibatoria fruitione. Hoc igitur mentis ouile, religioſi quique introire debēt, vbi quieſcente tumultum ſecularium, & omni externorum ſtrepitu, ſoli, cum ſolo dilecto, repauſent. Et hoc in ſomno pacis, amplexu charitatis, oſculo vnitatis, dulcedine Spiritusſancti. Ibi tales ſpiritales delicias reperiēt, vt earum comparatione, externa omnia vileſcent. Ipſe enim paſtor bonus, oues in hoc ouili mentis pauſantes, per internum guſtum, tanta ſuauitate inebriat, & reficit, ꝙ eis omnem delectationem creatam, in quandam inſipiditatem, & amaritudinem conuertit. Guſtato nempe ſpiritu, deſipit omnis caro: quemadmodū poſt mellis guſtum, omnia inſipiſcunt. Frequenter namque, illam Animam Deus viſitat, inhabitat, & ſic reficit, quæ ſe intra ſecretarium cordis ſui, libenter recolligit. Ea autem, quæ non ſtudet in ſe conſiſtere, ſed per ſenſus exteriores, & corporales exercitationes, in externis ſolum obuerſari, & deoblectari, quia externam conſolationem quærit, illam quæ a Deo intus datur, nō habebit. Delicata ſiquidem eſt, conſolatio diuina, nec tribuitur admittentibus, aut quærentibus alienam. Bonus ergo religioſus, qui internæ deuotionis gratiam, obtinere deſiderat, qui ad cęleſtia aſpirat, qui in diuinorum contemplationem, tota mente anhelat: diſcat diſperſiones cordis ſuis congregare, ſtudeat mentis euagationes reſtringere, aſſueſcat in intimo cordis commorari, & in ſeipſo, & ſuis intimis cōſiſtere. Nam ideo inter orandum, pſallendumque crebrius diſtrahimur. Ideo facile

Digitized by Google

tentationibus occurrentibus ſubijcimur. ideoque diuinam conſolationem aridi,& tepentes,nõ experimur;quia intra ſecretariũ conſciæ nſæ, nõ reſtringimur,internis exercitijs nos non damus,in intimis nſis non perſiſtimus,nec commoramur.Deus ſiquidem,intimum cordis nſi poſſidet;& ideo,quicunq; de dulci eius præſentia gaudere volet: oportet, ꝙ ſp in ſeſe recollectus,eſſe ſtudeat. Quãto aũt homo magis,cor ſuum ad exteriora ſpargit: tantomagis à Diuina præſentia elongať,quies mentis diſſoluitur, & Diuini amoris feruor intepeſcit,& minoratur.

O Ex his itaq; ſatis colligiť,ꝙ Religioſi illi decipiũtur,& nunq̃ vel raro, verè deuotionis gratiam, aut perfectè contemplationis apicem aſſequunť;qui volunt ſp,ex libris legere,ſtudere,aut vocaliter multa orare,& non ſe aſſueſcunt, in cordis ſilentio cõtinere,ſeu per meditationes internas, feruida deſideria & intima ſuſpiria, ſeſe in Deum conuertere, & ſic internę exercitari.Licet.n.lectio, & vocalis oratio, aliqñ pro deuotione proſint,& amorem Dei in homine,aut excitent,aut lactent: non tñ ad verã,& pfectam ſanctitatem acquirẽdã ſufficiunt; niſi interna meditatio,& mentalis oratio ſaltem ſubſequantur:imò niſi aut præeant,aut concomitentur.Inordinatum enim,& immoderatum ſtudium ſcripturarũ,
P & nimietas vocalium orõnum,aut exercitationum externarum; valde retardant, & interpediunt profectum multorũ religioſorum.Cum taliũ nimia,& ſollicita occupatio,& ſpiritũ deuotionis extinguat, & iugem mentis in Deũ ſuſpenſionem interturbet; & cum ſuperficietenus multa aguntʼ, prorſus ab internis diſtrahunt;vt in Didaſcalicon ſuo,venerab. Magiſter Hugo deducit;oſtendens lectionem,& doctrinam bonam;ſed incipiẽtium.& maximè a Religioſis ad meditationis, & virtuoſæ operationis pfectionem cõtendendũ,iuxta votũ Profeſſionis,quo aſtricti ſunt,tendere ad perfectum.Eſt in eãdem ſnĩam, & internus ille Doctor Thauler, Doctor Colonien. qui dicit Bona quidem ſunt exercitia cantare, legere,vocaliter orare,& ſimilia; qñ procedunt de exercitatione interna,ad q̃ ẽt interdũ ſubſeruiunt,& pſunt;Sed ſi ea caruerint, parũ,vel nullũ fructũ afferũt. Vnde hoc Diabolus,mille callidus p meandros ſciẽs,ſuadet Religioſis,ſub ſpecie pietatis, & deuotionis pleraq; talia aſſumere;vt ſic ab ĩternis,& melioribus ſaltẽ exercitijs,poſſit ƥpedire.Internis nãq; exercitijs vacare volẽtibus, venenatas immiſſiones hmõi immittit dicens.Ad quid moliris tibi impoſſibilia?noli quærere altiora,& te dare ad interna: nõ enim hoc ſinunt teneritudo,cõplexio,& reliqua naturalia.
Q Sufficiãt tibi cõia exercitia,lege ex libro deuotas orationes,aliorũ inſtar vocaliter ora &c. Sed
Eccl.10. cum aſcenderit ſup te talis ſpũs poteſtatem habẽs, vt tentet te,tu ne mutaueris locum,nec ceſſeris huiuſmodi ſuaſioni;ſed obſiſte, & reſiſte fortiter in fi-
1.Pet.5 de;vt idẽ cõmonet plenius ĩ cohortatione ſua exercitiorum internorũ.Concludens ex dictis oĩum Sanctorum,& Doct.Auguſtini, Chriſoſtomi, Bernardi, Hugo.& aliorũ.Deo nihil fore acceptius, nihil hoĩ vtilius,dignius,conſultius,& neceſſariũ magis ſaluti,q̃ vacare exercitijs internis; & ſeſe dedere,& coaptare reformandæ,& reſculpẽdæ,& innouãdę,imagini ſctẽ Trinitatis.Ex his igiť pmiſſis,licebit inferri,concluſiuã rõnem propoſitę qõnis principalis.

CORRELLARIVM XV. R

Cum itaque tam ſit meditatio, vocali oratione dignior,laudatior,ſuaſa,neceſſariaq; magis,et omni modo,vt patet præſtantior: quis tam mente captus, iudicio cæcus.affectu curuus,qui non videat,iudicet,et decernat, quod eatenus etiam ſit præ vocali oratione, & exercitatione corporali, præferibilior amplectendior æmulandior?

Vbi enim alijs alia præſtant, meliora diligenda; excecatiſſimis ẽt natura dictat,vt vna ex ſuperioribus Propoſitionibus abũde tradit,Rõ docet,Apoſt. *1.Cor.*
ſuadet.Spiritualis ſiquidẽ, oĩa diiudicat, & diſcer- *2.*
nit;non ſolũ iudicãs inter diem,& noctem:ſed & iudicat inter diẽ,& diem:imò & iudicat oẽm diem.id eſt nõ ſolum mala à bonis diſcernit; ſed & inter bonum,& melius diſcretionem hẽt. Inſuper & ſingula pro merito æſtimat;in oĩ conſideratione, proponẽs ſibi finem, quo tendit, directioneq; qua facilius ad eum pertingere poſſit.Oĩs enim qui ad aliquid tendit,ſm id curſum ſuum dirigit. Et qui directius pergit,citius peruenit.Sunt ſiquidem quædam bona,in quib. ẽt multum eſt moueri, parum eſt promoueri, Alia compendioſo labore fructũ magnũ adducunt. Et hæc ergo diſcernenda ſunt, & eligenda magis, q̃ magis proſunt.Quæcunq; enim magis proſunt,meliora ſunt;& omne opus,ſm fructum ſuum, iudicari oportet.Eya igitur meliora chariſmata, vt & ſu- *1.Cor.*
pra hortatum eſt,æmulemur:optimã deligamus par- *12.* *Luc.10.*
tem;& vbi non oĩbus ſimul,intendere valuerimus; vel cardini,& meliori hæreamus.Sedeamus cũ Maria ad pedes Ieſu, vacemus internis, audiamus, videamus,guſtemus.Stultum namq;, & inſanũ nimis, vt exercitatione digniori,gratiori, vtiliori,faciliori,& multis modis præſtantiori relicta;altera acceptetur,minꝰ digna,vtilis grata; ſed laborioſior,ſed inferior multo.Nam ſicut ſtultus ille, iuxta auctorẽ profectus,iudicãdus venit,cuius cum hortulus, ſeu areola Balſami ferax eſſet; neglecto Balſamo,Mentam,& cyminum in eo complantaret; quæ tametſi bona ſint, in Balſami tñ comparatione,velut viliſſima habentur.Stultior tñ infinities ille,qui cum ſummum bonum, interna exercitatione poſſit aſſequi, & complecti; illius incurius,occupat ſe, circa externa.Et quemadmodum dementiſſimus æſtimaretur, qui relicta compendioſiori, planiori, ſecurioriq; methodo,ſeu via, alteram diſpendioſam magis,difficiliorem,periculoſioremq; præeligeret ſibi.Sic & Religioſi illi,non minus erraſſe videtur, qui cũ paucis diebus,vel Annis, poſſent apicẽ interni attingere profectus, internis ſeſe exercitijs coaptando; eis tamen relictis occupant ſe alijs, valde diſpendioſis, minus vtilibus, magiſq; periculoſis; totos ſeſe effundendo,exercitijs externis. Corporalis ſiquidem *1.Tim.*
exercitatio (teſte Apoſtolo) inter quam, & vocalis *4.*
oratio reputatur, ad modicum vtilis eſt; cum pietas quæ cultus eſt Mentis,ad omnia valeat:vt idem per exempla latius auctor exequitur, & deducit.Falluntur itaque, qui perfectionem conſtituunt,in corporali exercitatione, & externa; veluti qui pro arte ducunt inſtrumenta artis: ſeu quemadmodum,

qui

Digitized by Google

qui media præferunt fini. Externa ſiquidem exercitia oĩa, interni tantum profectus ſunt inſtrumenta; aut media quędam, vt in collationibus Patrum ſcribit Pater Caſſianus. Nec minus etiam prædictis, hi errare videntur, qui ſm exteriorem, & corporalem exercitationem, profectum hoĩs metiendum putẽt: ad oculum, & ad extra iudicantes, & quoſdam idcirco deputãt imperfectiores, quia minus eos foris agere in corporalibus vident: cum tamen æquus arbiter rerum Deus; non ex eo, quod foris agitur iudicet; ſed ex eo quod intus ſplendet.

Eccl. 15. S Agito itaq;, igne, & aqua appoſitis; ad quod volueris extende manus: hoc profecto ſciens ſi interna exercitia poſtponens; exterioribus ſteteris contẽtus: ſimilis illi æris; cui ſat eſt ſine nucleo, ſeu fructu; teſta, vel cortex ipſe. *Simile.* Quemadmodum enim in teſta, ſeu cortice nucleus: ſic virtutis perfectio, ĩ obſeruantijs externis; in quibus plerunq; labor grandis, & fructus vel paruus, ſeu nullus; in quibus multum moueri, parum eſt promoueri, cũ exercitia interna, minori labore, & compendioſiori: locupletiorem fructum adducunt: vt ſub typo trium Leuiticarum familiarum, pulchrè tñ, Auctor profectus oſtẽdit. Sed multi, nec diſcretum, neq; delectum in reb. habentes; externa ſibi exercitia prælegerũt: ideo q̃; & plurimum laborauerunt, & parum profecerunt; quoniam foris tantum, oculos habuerunt, ad ſpeciẽ operum, non ad fructum virtutum. Gaudebãt ſe magna facere; magis q̃ vtilia exercere: dilexerunt q́; potius ad extra multa vocaliter legere, q̃ Dño intus vacare, tã ſtulte, q̃ inſipide putantes, ſummam perfectionis cõſiſtere, in laboribus grauibus, & externis. (Sed non in eis perfectũ conſtituit Dñs.) Non enim in prælio, & certamine; ſed perfectum conſtituit, in interna affectione charitatis, vt in vitis Patrum, ſanctus Pater docuit appellare. *Eſa. 58.* Non petit, vt ex Eſaia, patet, exactum vſq; ad capitis cõtorſionem ieiuniũ, aut horridum; vel cinerem, vel cilicium: ſed intentum ſibi intellectum, cor amans petit, & ardens deſiderium, & affectum. Patent hæc penes Eſaiam. Quæ omnia qm̃ magis concurrunt in exercitatione mentali, & interna, q̃ vt ſupra monſtratum eſt, in oratione vocali, ſeu exercitatione corporali. Ideo licebit concludere, ꝙ ſapienti delectu, præſertim a religioſis, ad altiora vocatis (neque enim hic de vulgo, & plebe ruſtica, nobis loquendi eſt locus) vocalium orationum, multa illa rotatio, maximè cum non debetur, ſeponenda eſt, ſeu moderanda: meditatioq́;, ſeu exercitatio interna: vtpotè de melioribus chariſmatibus, præponenda, & magis æmulanda. Et hęc ſufficiant pro quæſtione diſſoluenda, iam nunc quę obſtare videntur, & non obſtant, ſoluenda.

Prologus in ſolutiones obiectorum, contra prænotata.

T IAm nunc poſtremo quædam obſtantiæ, pro vlteriori, & pleniori elucidatione, tametſi non obſtent ſunt diſſoluendæ. Perfecta ſiquidem cognitio non ſolum veritatem ſuam ſtabilit; ſed & contraria quæque, & quæ obijci poterunt confutat, & diſſoluit. Sunt aũt inter cætera hæc, quæ ab ijs qui vocalibus orationibus ſunt aſſueti, & ad interna inuiti, repugnantes, veraci præfatæ concluſioni; obijci ſolẽt, & contra præmiſſa opponi. Et in primis, quidam impugnantes nos armis, & cõcluſionibus proprijs; contra nos, propoſitionem hanc noſtram obijciẽtes aſſumunt.

Obiectum primum, contra ſuperiora.

Exercitia inquiunt: aſſueta, non faciliter eſſe mutanda. Sed huic obiectioni, ſatis iam ſupra putamus ſatisfactum, cum in eadem propoſitione, erat adnixum. Exercitia non faciliter fore mutanda; vbi ordinabiliter, & bene, ſeu ritè fuerint inſtituta. Secus iuxta cohortationem Apoſtoli, meliora chariſmata æmulanda. Alioquin, ſors hominũ, eſſet miſerrima: vt ſiqui in deligendis exercitijs aberraſſent, ad meliora ſe diuertere non poſſent, aut de imperfecto, migrare ad perfectiora. Quo contra, ſi pertinacius quis obhiſceret; omnem oĩno hominum profectum auferet. Gradus ſiquidem ſunt in virtutibus, vt demonſtrat in Moralibus ſuis, Magnus Papa Gregor. Et de imperfecto migrandum, & contendẽdũ ſemper ad perfectius; & Natura, & Ars docent, & oĩs pariter Doctorum cœtus, intelligitur itaq; propoſitio, ne fiat mutatio ordinis, non profectus. Nec ſit in te mutando, puerilis leuitas, ſed matura grauitas. Ne non deſcendat, ſed aſcendat, & de virtute in virtutem; de imperfecto, ad perfectius ſe transferat &c. V *1. Cor. 12.* *Pſ. 83.*

Secundò inſtare poterint contra ſuperiora.

Non oportet, ꝙ ab oĩbus ſemper æmulentur ſimpliciter meliora: vt hoc in de pfectione cordis, tradit Venerandus Cancellarius Pariſienſ. Sed & huic eſt oppoſitioni, ſupra ſatis rñſum. Ingenue enim ꝓfeſſi ſumus. Non oportere ſemper, optima quæque ſequi: aut ſimpliciter, maxima quæque, tẽſis neruis, parrare virtutum. Pro cuius vlteriori declaratione, remiſimus, & iam quoq; referimus nos, ad inſignẽ illum tractatulum, de perfectione cordis; vbi in eandem ſententiam concludit. Annectens tamen, quòd quiſque, æmulari habet meliora, pro ſtatu vocationis, & pro gratia ſibi impertita. Ac per hoc, diſſolutus eſt nodus obiectionis. Oportet enim ſaltem perfectiora ſequi, in conatu, & deſiderio a Religioſis, maximè ad ſtatum perfectionis vocatis; vt dicit B. Bernardus. Nam liber a culpa non eſt, qui perfectiora faſtidiens, non ſemper in meliora conatur: maledictus enim qui partem ſuam deteriorem facit. A ſ

Tertiò obijcitur contra prædicta.

Non ſemper exercitatio flagrantior, & affectuoſior, quę attentior, & acutior. Patet de Philoſophis, & malæ vitæ Doctoribus, qui exacto intellectus acumine condunt aranearum telas, quæſtiones inutiles, & verborum pugnas: quibus vetulæ multæ, & ſimplices, ſunt deuotiores, & affectuoſiores; cum amor intret, vbi cognitio ſtat foris. Sed facilè hanc quoque obiectionem confutamus, quia non abſolute illam propoſitionem; ſed valde circunſtantionatam poſuimus, dum ſcilicet, attentio ordinatur, in finem affectus, &c. B

Iterumque obſtatur.

Nõ adeo orationi meditatio eſt neceſſaria, vt ea ſine, nequeat perfecta eſſe oratio, uel mentis eleuatio &c. Contra enim tradit affectuoſus ille Doctor, C

Digitized by Google

quã affatu,nec humana verba quærit,qui oĩa verbo cõdidit.Hinc ẽt ſcdo moraliũ,B.Greg. Vera poſtulatio,nõ eſt in vocibus oris;ſed in cogitatione cordis, & valẽtiores voces,apud ſecretiſſimas Dei aures,nõ faciũt multa verba;ſed magna deſideria. Ab re igiť ſunt in orõne, priuata multiloquia, Deũ etenim ait Chriſo.quaſi dormitãtẽ,aut inſciũ accuſat,q orõnẽ ſuã,lõgo ſermone cõtexit. Valde hoc, & quaſi blaſphemũ quiddã pcauendũ.Vñ & iuxta mandatũ Dñi Ieſu,multiloquiũ in orõne vitãdũ, qui ſpũales orõ-
1. Cor. nes,vt patet ſupra inquirit. Itidẽ, & ſuadeť à gentiũ
14. 18. doctore Paulo: & ab oĩum ſanctiſſimorũ pſm cętu,
B & Doctor.choro.Ægyptij.n.pſes,vt ad dictã Probã cõmemorat B.Aug. ctebras quidẽ,vt ait,orões habebãt;ſed eas tñ breuiſſimas,& raptim quodammõ iaculatas; ne illa vigilãs reiecta q orãti plurimũ neceſſaria eſt: p productiores moras,euaneſceret,atq; hebetareť intentio, & cũ pdurare non poſſit,nõ pſus obtundereť.Vñ ẽt,nõ niſi moderatas lectiones, in ſacra eorũ ſynaxi,recitari ſinebant.cęleri volẽtes eas ſine concludi: vt in lib.2.de inſtitutis eorundem pſum, notablť deducit,nobili ſua lingua Caſſianus c.10.& ſubſequentib.ſcribẽs nõ in multitudine verſuum,ſed mentis intelligẽtia delectatos ; illud totã
1. Cor. virtute inſectantes:pſallã ſpũ pſallã,& mente.Ideo-
14. que,& vtilius habuiſſe,decẽ verſus,cũ rõnabili aſſi-
C gnatione cantari, q totũ pſalterium, cum cõfuſione mentis effundi: vt latius illic deducit.Cui non diſſimilis eſt,cõſtitutio illa Angeli, in regula ad Pachomium,iubens 12. tñ fieri orões,q cum Pachomio paucę viderenť.Angelus rñdit.Tales conſtitui oportere,quas infirmiores, abſq; labore pficere poſſent. Perfecti eñ, ea lege nõ egent. Apud ſe nãque,in pprijs cõſtituti cellulis,orare non deſinunt,qui puritate mentis,& cõtẽplatione paſcunť; vt in patrum inſtitutis,deducit Caſſianus.Hinc ẽt orõnem in conuentu, q vtiq; vocalis erat, oĩmodè abbreuiandam iuſſit,in regula ſua pr Bñdictus,dicens cap.20. regulæ ſuæ. Non in multiloquiò; ſed in cordis puritate, nos exaudiendos. Et iõ ſubdit, breuis debet eſſe, & pura orõ; niſi fortè ex affectu inſpirationis diuinæ. In cõuentu tñ,oĩno breuietur oratio, & facto ſigno à priore,oẽs pariter ſurgãt.Hæc pr Bñdictus.Quodãmõ igitur,immò verè ſine quodam mõ,vr,immò & eſt vetita, plixa oratio vocalis;quia & multiloquia
Mat. 6. phibet in oratione Dñs Ieſus.mauult quinque ver-
1. Cor. ba in ſenſu, q decem milia loqui in lingua,magnus
14. gentium Apľus. Multiloquiũ pro crimine blaſphemiæ, ducit in oratione Chriſoſt. Hoc abeſſe iubent patres Auguſt. & Gregor. Meliorem quoque ducit vnius Pſalmi cum hilaritate cordis,pronũciationẽ, q totius pſalterij rotationẽ,D.Hierony. & vocalem orõnem oĩno abbreuiat: iuſſit in cõuentu beatus regulator Benedictus. Cõcurruntque in eandem ſententiam Sancti Doctores,Thomas,Bonauentura,& Cancell.Pariſien. Et vt paucis multos loquar,parili hoc concluſione diffinit, omnis Doctorum Chorus. Patet ergo prima particula propoſitionis.

D *Videtur & vocalis oratio periculoſa.*

Tẽtatio qppe vr inimici validiſſima,qua quos ſecus neqt:ſub hmõi boni ſpẽ à meliorib.ęmulãdis chariſmatib. religioſos retrahat diabolus,& ſeducat.Eſt ĩ hanc ſniam, venerabilis Gerſon, in tractatu de tentationibus;vbi inter cętera dicit.Hortatur nonnunq hoſtis, aggredi difficilia quædã, virtutum opera, vt ſunt ieiunia immoderata, orationes prolixiores, & legere plura:ſiue vt hõ ſuccũbat oneri, ſiue vt ſic ſaltem impediat melius genus exercitij, aut vt inde ſequatur aliquid mali, vt elatio anĩ, remiſſio prioris exercitij,vacuitas cerebri, vt exẽplificat ibidem de legente meditationes,& orationes Anſelmi.Sæpe itaq; mille ille artifex ſuadet,ex cõſuetudine dicere multitudinẽ immẽſam orationũ; vel vt ſe quis nimiũ grauet,vel afficiatur tædio,eaſque ſine deuotione perficiat, vel vt hinc extollatur, aut meliora, & magis neceſſaria, verarũ virtutũ exercitia omittat,vel vt ob hanc orationũ frequentiã,Deũ ſibi iure debere credat ; vt qcquid cupierit admimpleat. En in quãta pericula,p multiloquã orationẽ, hoſtis Meridianus, ſimplices deducit. Nociua quoque vr oratio vocalis,& bonorũ impeditiua maiorũ. Licèt E enim imperfectioribus,& pfectis p tpe pſit; vt frequẽtius tñ vocalis oratio,pſertim dũ ſonora fuerit, obeſt. Chriſoſt.ſiquidẽ dicit, Qui clamoſe orat,tria pter cetera mala agit. Primũ,quia Deũ vbique eſſe, & abſconſa audire non credit.Secundũ quia myſterium ſacrarũ petitionum tuarũ,quas fortè nõ oportebat ſcite alterum,niſi Deũ,alijs reuelas,Et ſic non exaudiris à Deo,qa indiſciplinatę oraſti; ſed & adhuc illuderis ab hoĩbus,quibus abſconſa tua manifeſtaſti, Tertiũ verò malũ eſt,quia clamoſe orãs,alterũ iuxta te,non permittis orare.Vocibus.n.tuis,rapis ſenſum illius, ad ſermones tuos. Et ideò nõ ſolũ non exaudiris,quia malę oras; ſed adhuc,& peccatũ colligis,dum orare alios non pmittis.Non igitur clamoſa voce,& multa verboſitate, cũ Phariſæis,& Ethnicis eſt orandũ;ſed corde tacito,humiliq; affectu mentis cũ Moyſe, & Anna magno deſiderio, in Exodi
Deũ eſt aſpirandũ.Et pter hæc dicit venerandus illę 17.
author profectus. Si exercitati,& pfectiores,multi- 1. Reg. 1.
plicationibus legendorũ Pſalmorum, & vocalibus F
orõnibus,nimis intendunt, ſpũm obruũt, deuotionem impediunt,& contra Apoſtoli inſtitutũ,cordis libertatẽ,quę ſignũ Spũs ſancti eſt,quaſi quodã ponderere prægrauant,extingunt ſpũm,& vbi melioribus vacare poſſent,& deberent, minus bonis ſcrupuloſius inhęrent ; Frequenter.n. vt religioſiſſimus Vmbertus,ait in prolixa vocali orõne,& puritas cordis amittiť,& crebrius Symiatica oratio redditur;dum ex conſuetudine magis, q ex attentione, labia mouentur.Pſalmorũ quoq; nimia rotatione,& uocalis orõnis imoderata prolixitate, ĩtellectus grauať, deuotio ſpũs exhauriť. Nã ſicut ficulnea, folia,nõ fru- Mat. 21.
ctus hñs, ad Dñi Saluatoris maledictiõnẽ,mox exaruit;ſic qui quotidie folia uerbalis orõnis, inattẽta mẽte gerũt,à grę humore,ſteriles exareſcũt.Et ergo ut frequẽter, ubi plurima ſunt uerba uocalis multiplicatę orõnis,illic eſt,& ęgeſtas internę deuotionis, faſtidij mater accidia,tædium,& deuagat'o cordis. Demirãdũ ergo ait dictus Vmbertus, qũo quidã,patrib.ſanctis ſapiẽtiores eſſe uolẽtes,ne dixerim inſipiẽtiores,ſuũ ſenſum, patrũ ſnijs,tã ſtultè,q temerariè pferentes:ut interna cordis exercitatione ſepoſita, multiplicẽt uocalia,multiplicatę orationis uerba,nõ minus erronee,q inſipide; putãtes ſe poſſe habere uiuariũ deuotionis,ſine aqua ſapię ſalutaris,&

exer-

Digitized by Google

exercitio internæ meditationis; cũ tñ contra palam
Eſa.1. Eſa. Cõputreſcent piſces, ſine aqua, & in ſiti morien
turtut latius de neceſſitate ſacrorũ ſtudiorũ, docet
infra. Accommodus hic, & percõgruus locus, & di-
gna occaſio, hic ſe offerrent, aliquid dicẽdi de pro-
lixitate, & multiplicatione vocalis ſeruitij, in terris
iſtis; ſed prolixioris hoc, & inuidioſi operis eſſet;
quare conſulto tranſimus, grauiorũ conſiderationi,
hoc relinquentes. Satis oſtenſa eſt, particula nr̃ę ꝓ-
põnis, & ad oculũ videmus, in his terris, ꝙ multa ſit
ꝯgeſtas ſpũs, vbi nimietas vocalis oꝛonis. Sequitur
G Dedecusque, & indecens eſt religioſo, vocaliter.
Semper velle orare, & nõ mentaliter negotiari. Tũ
ex parte Dei; tũ Sui ſtat⁹; & Officij. Primò inq̃ ex par
te Dei. Orando. n. nos loquimur Deo; meditationib.
ſacris alloquit᷑ nos Deus. Sacræ. n. meditationes, Ber
nardo teſte, Dei ſunt ad aĩam locutiones. Palam aũt
eſt, & in ꝓſpectu, q̃ ruſticũ inurbanũ, dedecens ſit, &
inhoneſtũ: vt inter miſcẽdũ cũ Deo ſermonẽ, nunq̃
illi deferat᷑ loquendi ſpatium, nunq̃ eius locutioni,
aptemus auditũ; cum vnicũ ipſius verbũ, nr̃is ſit mil
le milibus ꝑponendũ. Audiamus igitur, vel aliqñ, &
Pſ. 84. ipſum in corde loquentẽ: qm̃ ad Sãctos, & eos q̃ cõ-
uertunt᷑ ad cor loquit᷑ iuſtitiã, veritatẽ, & pacẽ: dica
mus cũ Regio Propheta; Audiã quid in me loquet᷑
1. Reg. 3. Dñs Deus. Et Sancto puero Samuele. Loquere Dñe,
quia audit ſeruus tuus. Indecẽs quippe eſt ſeruo, ꝓri
Pro. 28. pere verbũ Dño. Nec oĩno iuſtificari poterit, qui ſp
loq, & nunq̃ audire cõtendit; ſed execrabilis fit oꝛo
H eius, q aurẽ ad ꝑcepta nõ inclinat. Dedecet quoque,
& ex parte religioſi ſtatus. Stat⁹ etem̃, religionis ſta
tus eſt ꝑfectus, & iter cõquirendę ꝑfectionis. Quare
indecẽs eſt, ꝙ declinet à chariſmatib. meliorib. am-
bulans vias diſpendioſas, p varios anfractus. Vbi. n.
ꝑfectionis conatũ depoſuerit, mox pariter, in defi-
ciẽdi piculũ incidit. Diſpẽdioſa aũt, & anfractuoſa
via, vocalis oꝛo. Cõpendioſa aũt, & directior, medi
tatio, & exercitatio iterna; vt patet infra. Sed & in-
decẽs eſt, ex parte Officij religioſi. Talis ſiqdẽ Offi-
ciũ, eſt meditari in lege Dñi, & cor ſp hẽre ſurſum,
ſedere cũ Maria, ad pedes Chr̃i, vacare videre, qm̃
ipſe eſt Deus, guſtareq; bonum Dñi verbũ, & q̃ ipſe
Pſ. 1. ſuauis. Decet ergo, vt hmõi Officijs vacẽt. Turpe eſt
Luc. 7. nimiũ, neſciſſe officij ſui munus, indecenſq; eſt plu-
Pſ. 45. rimũ, vt ſacris initiati, ruſticanis ſe operib. ꝓrſus, &
Pſ. 33. ſp dedant: & eos, qui in ſapidiſſimarũ meditationũ
Thre. 4. Croceis enutriri debuerãt, vocaliũ tãtum oꝛonũ, &
externarũ occupationũ, ſtercora amplexari. Nullatẽ
nus igit᷑, vt ꝑſpicaciſſimus ille Guilielm. Pariſien. in
affectuoſo ſuo libro de Rhetorica diuina cõmonet;
adeò vocalis oꝛonis aſſiduitati vacare, & ꝓlixitati
debẽt, vt alia officia ſui ſtatus, & religionis, itermit
Religio- tãt, & omittant; q̃ nec minoris gloriæ ſunt creatori,
ſorũ off. nec populo minus neceſſaria, & magis vtilia, & ſalu
bria ſibi; ſicuti officia ꝑdicationis, ſacramẽtationis,
officia interdũ iudicationis, & pacificationis, inter
I diſcordes. Sũt & ꝑter hęc, officiũ diſputãdi cõtra er
rores, officiũ inquirendi, & fabricãdi arma ſpũalia,
cõtra hoſtes eccl̃iæ Dei, officiumq; texẽdi retia, id-
Pſalm. 103. eſt cõponendi, & ſcribẽdi ſermones, ad piſcandũ in
Mari magno, & ſpacioſo mundi huius. Pro quibus
Eſa. 59. vani hoĩes, & imperiti telas araneãrũ texunt; ꝓ eis
nõ ſolũ inaniter, ſed ẽt dãnabiliter ſibi, ipſiſq; audi-
torib. pnicioſe ſeipſos euiſcerantes. dum ea, vel do-
cent, ꝑdicãt, vel agunt, quibus nõ ſolũ non capiunt᷑,
ſed ẽt abiguntur, interdumq; fatigãtur. Et qđ eſt ad
oĩum malorum cumulum, ipſa aromata ſacrorũ elo
quiorũ faſtidiũt, & abominant᷑, euſque, vt & aures
ſuas, ꝓrſus ab eis auertãt. Sic igit᷑ inſiſtendũ eſt, vo-
calib. oꝛonibus, ne alijs deſit officijs religionis, quę
nõ minus neceſſaria, vel ſalutaria, vel ſalubria; im-
mò ſine quibus non valet, nec grata eſſe poterit, oꝛo
ipſa: Arida. n. eſt, & modicè, vel nullius refectionis
oꝛo, q̃ nõ impinguet ſacra lectio. Sicut & parum lu-
minoſa lectio, q̃ non illuſtrat oratio, q̃ inuicem ne-
ceſſario ſunt connexa; & nulla eſt oratio Deo grata,
ſine pauperum miſericordia. Vñ oportet, ꝙ ꝓlati va
cent, ꝓ exhibẽda talibus iuſtitia, & miſericordia. In
ſubditis aũt, nuda eſt, & inanis à deuotione, multo-
rum Pſalmorũ recitatio, vbi nulla digna adeſt affe-
ctio. Tumultus tantũ, eſt & ſtrepitus labiorum, q̃ per K
Amos auferri iuſſit Dñs dicens: aufer à me tumultũ *Amos 5.*
carminũ veſtrorum, & cãtica Lirę non exaudiã &c.
Debent igit᷑ religioſi, & eccl̃iaſtici, non ſp orare vo
caliter; ſed ẽt meditari mentaliter, operari vtiliter,
qui ad hoc cõſtituti ſunt generaliter, & ſpecialiter:
vt cuſtodiant iuſtificationes Dei in memoria ſuaui
ter, & exquirãt mandata eius, ſp exequẽdo viriliter.
Quibus & ꝑpea partes iuſſit dari Rex Ezechias, vt *Paral. 31.*
poſſent vacare legi Dñi. Intelligẽdæ vtiq; meditan-
dæ, implendæ, & docendæ, vt legit᷑ in Pſal. Dedit il- *Pſalm. 104.*
lis regiones gentiũ, & labores populorum poſſede-
rũt: vt cuſtodiãt iuſtificationes eius, & legẽ eius ex-
quirãt. Ad q̃ tẽdere oĩa religioſorũ exercitia debẽt,
nunc p lectionem, nunc p oꝛonem, nunc p piũ labo-
rẽ, aut meditationem ſacrã, alternando hęc adinui-
cem; cum horum vnũ, nec valet, aut ſufficiẽs eſt, ſine
altero: vt venerabilis Hugo deduxit, & alij. Dede-
cus ergo, pertinacius omiſſis alijs, inhærere vni, &
omiſſis ſtudio, & meditatione, vocaliter ſp orare. L

Offenſiua quodãmodo eſt, productior oratio vocalis.

Tum ex iniuria, aut irreuerentia, q̃ Deo irrogat:
tum quia ſacra verba, indignius rotat, & ſacrũ Dei
opus negligentius agit, tum ex melioris boni iactu-
ra, quod præpedit. Primò inq̃ offendit, ex iniuria, q̃
Deo irrogat. Vocalium. n. oꝛonum, numeroſa mul-
tiplicatione, mentis attentionẽ, & cordis eleuatio-
nẽ impediens. Deum quaſi labijs tenus tantũ orans, *Eſa. 29.*
cor ab eo elongat. Sicq; vt magiſter Hugo ait, non
orat, ſed potius Deũ ſubſannat, & ad iracũdiã ꝓuo
cat; quia cũ ante cõſpectum eius, quaſi poſtulaturus
venit, ſubito ad alia neſcio q̃ mentẽ cõuertẽs, labijs
ſolis eum honorat. Magnã quoq; iniuriã, ſi D. Ber-
nardo creditur, Deo facimus; dum ipſum, vt pręces
noſtras audiat oramus, quas ipſi nõ aduertimus, qui
fundimus eas; ſed quaſi dorſum in facie eius verti-
mus; dũ labia mouẽtes ſolum, & verboſitares, auer-
ſa ab eo mente, ipſi non intendimus. Verè, verè ma-
gna peruerſitas, immò inſania grãdis nimis, ꝙ dum
quaſi Dño maieſtatis locuturi conuenimus, vili, &
vanæ alicui rei, ab eo auerſi inherentes, tãtas ei iniu
rias irrogamus. Quare nec breui, aut pr̃ Aug. crimi-
ne, tenetur aſtrictus. quiſquis Deo in oꝛone loqui
volens, mox mente abſtractus, alia quodammõ Deo
præfert;

præfert: vt latius, & plenius, hæc infra notata ſunt, de orone inattenta, Non itaq; mirũ, ſi longa, & inat tenta uerborũ multiplicatione, quodãmodo: immò ſine quodam mõ, ſed verè offendatur Deus. Offenditur quoq; ſcdo ex irreuerentia, qua ſacra verba, & diuinũ Dei opus, indignius tractat, aut agit. Melius ſiquidem eſt, vt aiunt, ſpũalia prorſus intermittere,
Ier. 48. q̃ indignè ea explere. Hinc & legitur maledictus, q negligenter agit Dei opus: an non opus Dei, ſonare verba Spũs ſancti? An non agit negligenter, qui irreuerens eſt, indeuotus, & pſallit inaduertẽtur? Timendũ eſt itaq; ſuper maledicto. Hinc inclamat deuotus pater, Thomas Kempis, in ſoliloquio contra hmõi irreuerentes, & negligentes. Væ inquiens, væ faſtidioſis, væ in deuotis, & vagis oratoribus, ſacra verba nõ ponderantibus, nec mellea pocula guſtantibus, qui totiens ſonant ſacra verba, ſine attentione, & reuerẽtia &c. Tertiò quoq; offendit, quia melius bonum; multitudine prępedit vocalium orõnũ. Vt cõiter. n. hmõi multiplicata, & productior verboſatio, veram impedit orationem, & verè oronis finem, qui eſt deuotio cordis, & eleuatio mentis in Deum. Quæ non bene eſt poſſibilis, vbi fuerit acceleratior, multiplicatio illa vocalis oronis: vt facilè hoc probabile eſt, ex ordinatis inter ſe, actibus ima
Potẽtiæ actus. ginis. Tres etẽm ſunt, interioris hoĩs partes: Memoria, ſ. Intelligẽtia, & Volũtas. Tres quoq; præcipui, illarũ partiũ actus: Meditatio videlicet, iudicium, & Affectus. Quibus ſi ĩ bono verſetur homo, bonus eſt ſi in malo, malus: cum in talibus ſit, vita ſpiritus. Meditatio aũt cuius ſpecies ſunt, commemoratio, conſideratio attentio, & hmõi: actus eſt partis memoratiuæ. Iudiciũ cũ diiudicatione, & aſſenſu; opus eſt intellectiuæ. Deſiderium verò, cum electione, cõſenſu, affectione, amore, & hmõi, volitiuę potentię eſt actus. Sicut autẽ impoſſibile eſt, conſenſum eſſe, ſine aſſenſu, ſic neque hęc duo eſſe poſſunt, ſine pũia meditatione. Et niſi meditatio, conſiderata ſit, & attenta: ſterilis erit, & caſſa. Ideoque per conſenſus, & intelligentię iudiciũ cęcus debiliſq; aſſenſus: ac per hoc ex cõſequenti, tepens, aut momentaneus voluntatis conſenſus. Quæcunque igitur, primũ interioris hoĩs fundamentũ, meditationẽ videlicet ſubruunt: pariter; & oẽm, interioris hoĩs reformationem ſubuertũt. Qm̃ in imaginis reformatione, à meditatione exordiri oportet, tanq̃ à primario, primæ partis imaginis actu. Meditationi autẽ, & eius ſpeciebus, conſiderationi, ſ. & attentationi; obſtat varietas, & multitudo vocalis oronis; vix. n. poſſibile, ſub tanta multitudine, ſtabilire meditationẽ; vt palã Clymachus aſſerit dicens. Cũ multitudine hymnos cantãs, non poteris immaterialiter orare. Quiſquis ergo in electione, & cõſilio errare noluerit, quiſquis in meditatione, cõſiderando fructũ agere voluerit, multitudinẽ, varietatẽ, & accelerationem vitet, externi actus: velut internorũ actuũ, conſiderationis, attentionis, & totius ſacræ affectionis, aut ſalutaris ꝓfectus obſtacula, impedimenta, & inimicitias: ſicut ſa-
Eccl. 11. pienter cõmonet ſapiens dicens. Fili ne ſint in mul-
Eccl. 18. tis actus tui. Et itẽ, ſapientiam ſcribe in tpe quietis. Multitudine ſiquidem, inquietudine, & varietate, externæ occupationis, impedimentum præſtatur, & obex, ne fiat reformatio, interioris hoĩs: aut plena in Deum ſubleuatio mentis. Huius tñ ſapientis, ſalutari cõſilio, contraueniunt, & tam neceſſario ſalutis operi, internę, ſ. reformationi, impedimentũ p̃ſtant, qui p̃ter eccleſiæ debita, & ſtatuta, canonica officia, multas pſalmodias, aut longas, & ꝓlixas, vocalium oronum rotationes, & numeroſa Roſaria, vel Pſalteria, velut ſumma ſanctitatis armamenta, inducunt, imponunt, & ſuadent. Propter tñ animales, carnales, ſenſuales, & q inexercitatos in ſpũalibus ſenſus habẽt, ineradicabilis, ppeaq; neceſſario tolerandus, hmõi vſus; tũ pp finalem fructum, tũ pp maius vitandũ malum, vt diximus ſupra, inoleuit: ſed nos hic de perfectioribus quales religioſi eſſe deberẽt, *1. Cor. 12.* & de chariſmatibus melioribus. loquentes, quę emulari haberent, pàlã oſtendimus, ꝙ hmõi vſus imperfectus eſt, & ipſis erroneus; quia dum orare putant, & oronem, & eius finẽ prępediunt. Impoſſibile ſiquidẽ ſub tanta tẽporũ anguſtia, in tãta dicendi, aut cãtandi accelerantia, tantã diuinorũ eloquiorũ multitudinẽ, tantam, & tam abditã in eis myſteriorũ altitudinẽ, & pfunditatẽ, cõſiderare, meditari, ſapiẽtialiter diiudicare, ac dignè ſm ea affici, & in Deum, vt æquũ, & debitũ eſſet, moueri poſſent. Magis autẽ, & facilius hæc poterint, ſi diligẽti cõſideratione, diiudicatione, affectione, pauciora q̃dã, & magis ſalutaria, clauſo ſup ſe oſtio, mẽtaliter, & moroſe, ptracta- *Mat. 6.* rent. Ex cõſideratione. n. moroſa, & ordinata, ſequitr ſnĩa nõ pcipitata, accelerata, ſeu temeraria; ſed circũſpecta collata, diiudicata, tandẽq; nõ pigritans, nec ſterilis, vel arida; ſed ferũes, fructuoſa, & ardẽs, rectè voluntatis affectio, in qua oronis fructus, & totius interioris hoĩs, dum recta fuerit, conſiſtit reformatio. Oẽm ergo interni hoĩs reformationem, oẽm veri, & perfecti interni boni, profectum impediũt, qui his internis actibus, in q̃bus vera vita hoĩs cõſiſtit, obicẽ, & obſtacula ponunt: cõpelluntq; multiplicatione inattentorũ verborum, tp̃s terere, grauiora bona intermittere, putãtes in multiloquio ſuo exau- *Mat. 6.* diri. Nil mirũ, ergo vt ẽt ſine quodammõ, vt dictum eſt offendant, qui ferè oẽm ſanctæ oronis fructũ p̃pediunt, & mẽtis eleuationẽ, q̃ forma finiſq; oronis eſt tollunt, & meliora chariſmata contẽnunt, & impediũt; impedito. n. memoriæ officio, impoſſibile eſt reliqua interni hoĩs officia, bñ abſolui; vt latius dicit Sctũs Thomas. Quid ẽt mirũ, ſi multiplicans ſine cauſa verba, quodammõ Deum offendat; cũ & diuinis pręceptis quodãmodo cõtraeat, & ſecundo pręcepto primę tabulæ inobediẽdo contrauenit. Vidẽtur. n. graui illi pcepto cõtrauenire. Non aſſumes no- *Exod. 20.* men Dei tui in vanũ: aut vt alia translatio, & verior habet fruſtra. Fruſtra aũt, & in vanũ, nomẽ Dei aſſumit, qui nõ debitis finibus, nomini Dei intentus, ex noĩe Dei iudicium non parturit; & ex parto ſapiæ iudicio in dignam charitatem eius efferbet. Principium. n. ſalutis hoĩ, per nomẽ, id eſt notitiã Dei. Qđ fruſtratr; ſi non in ſapientiã germinet florens, vt fructificet charitatem. Fruſtra enim quaſi fructu ſtrato *Ethim.* dr. Qñ igitur tam numeroſa, vocalium orationum rotatio indicitr, vt nõ poſſit orans oppottunè cõmemorare, cõſiderare, diiudicare, & guſtare qm̃ ſuauis eſt Dñs, & digna reuerẽti diiudicatione affici, circa

nomen

Digitized by Google

nomen Dei; Vt nomẽ Dei fruſtra aſſumi. Non enim in tãta verborũ multitudine, in tãto dicendorũ curſu, in tãto raptu Pſalmorum, poſſibile cõi fragilitati humanæ, vt ad ſingula Dei noĩa, totiẽs inter pſalmodias, aut aliàs orationes occurrentia, digna, debita, ſctã, reuerẽtia, ſacro ſemp nomini habeatur. Videnť ergo vrgere, qđ ſ̃m illud, primæ tabulę, magnũ pręceptũ nõ obſeruetur. Nõ ergo mirũ ſi offendant. Valde ſiquidem tanti noĩs irreuerentiã, deuotus pater Franciſcus extimeſcebat, qui Dei nomen reueritus, ſemp noĩari volebat. Vnde nec facile hoc, niſi digna cũ reuerentia aſſumebat, nec amore Dei, niſi cũ graui põdere, dicere ſinebat, ſed Dei ſui nomen, cũ pauciſſimis verbis, integris noctibus peruigil, & pnox, ruminabat; dũ cõſiderans, diiudicans, affectuſq; ingeminãs, vt legitur, tota nocte inclamabat. O Deus meus, quis es tu, e quis ſum ego? O Deus. O ego &c.

Q Itidẽ, & diuus ille Gilbertus Canonici ordinis præpoſitus Somplingen. Anglicanus, ſcrupuloſius pręcauebat, ne aliqñ inter pſallendũ, Dei nomen fruſtra, ſine digna, & ſingularis cultus reuerẽtia, vel perſonaret, aut diceret; ſed quotiens in oratione, vel Pſalmo, nomen Dei, vel Dñi occurrebat, totiens gratiæ Dei, reuerentia, vel inclinabat, aut ẽt genuflectebat. Proh pudor, vę væ torpori, & tepori, irreuerẽtię, & indeuotioni noſtræ; dũ irreuerentiores, & indeuotiores, erga Dei noſtri nomen perſtamus, q̃ perfidus ille Iudaicus populus; de quorũ reuerẽtia, erga ſubſtantialia Dei noĩa, & præſertim in præcipuũ illud nomen Dñi Tetragrammaton. i. quattuor litterarũ, qđ eſt. Ihith, mira cõmemorat, in additionibus ſup Exodũ, & in ſcrutinio ſuo ſcripturarũ; Paulus Burgen. & alij Doctores Hebręi, qđ illud nunq̃ ſonabat, niſi digna cũ celebritate, Pontifex ſummus; ſed cõe oẽ nomẽ Adonay, conſueuerat aggregare populo. Prolixũ eſſet tradere, reuerentię huius cultum. Erubeſcamus, cõfundamur, ab irreuerentia noſtra. Eru-
Eſa.23. beſce Sydon, ecce clamat mare. Eſt & aliud Dei pręceptũ, cui cõtrauenitur, in multiplicatione vocaliũ
Mat.6. orationũ. Iuſſit enim Dñs. Orantes nolite multum loqui. Vbi ex contextu verborum & ſnĩa, multiloquiũ prohibetur. Nã pro cauſa ſubnectitur. Scit. n. pater veſter in cęlis, quibus habetis opus. Non ergo opus eſt verborũ multitudine, ſed magna affectione. Et qui contrariũ agit, quid mirũ ſi Chriſto contraueniẽs offendit? Sequiť ẽt, culpabilis interdũ eſt,

R multiplicatiua oratio vocalis; dum vel importuna eſt, aut minus congruens, pro tpe, & loco. Dũ videlicet aut Spũi ſancto, aut cõſcientiæ ad meliora mouenti obſiſtit, aut dũ contra conſcientię ſtimulũ, aut Apoſtolicũ præceptũ, ſpiritũ extinguit, ac per hoc, & cõtra cõſcientiam agens, ædificat ad gehennam. Aut certè dũ intemporaneus, contra præceptũ dñicum, Conſiliũ Apoſtolic. Eccleſiaſticum inſtitutũ, in audiẽda miſſa, vocales orationes rotãdo, & legẽdo
Luc.22. abſoluit; omittens Dei præceptũ, hoc facite in meã
1. Cor. 11. cõmemorationẽ; negligens Apoſtolic. conſiliũ, quotienſcunq; calicẽ hũc bibetis, mortem Dñi annunciabitis; paruipẽdens eccleſiaſticũ, de audienda miſſa inſtitutum, in memoriã. ſ. Dñicæ paſſionis. Miſſa quippe ab eccleſia celebratur, vt mors Dñi recolať,

S vt latius deducitur infra. Vbi ẽt oſtenditur, q̃ grandi, & graui importunitate peccãt, qui tantis mãdatis cõtrauenientes, intra miſſarũ ſolemnia, aut legere, aut extra orare aliqñ voluerint; inobediẽtes mãdatis Dñi, intpanei, importuni, pariter & proterui. Fidelis. n. & prudens ſeruus, qui dño ſuo, ſeruitio ſuo volet eſſe gratus, ſollicitus ſemper erit, & attẽtus, vt quodlibet operũ ſuorum, ſeorſum integre, & tpaneæ agat. Alioquin velut importunus, & intpaneus erit; vt illic exemplificatũ, de ſeruo ſui capitis, qui cenaturo dño, aſtare iuſſus, mox ſuo capite abiret, ſternere lectos, aut diſcum, cenanti dño poſtulatus, calicem illi, ſeu alterũ quiddam offerret, & calicem poſtulanti, panẽ porrigeret, ſeu panẽ poſcenti, cultrum traderet. Palam oĩbus eſt, ꝙ hmõi intẽporanea, & peruerſa ſeruitus, deriſio magis, q̃ obiectiuæ ſeruitus eſt, culpabilis, q̃ premiabilis magis. Pariformiter, & de intẽporaneis orationibus iudicandũ eſt, dum. ſ. quis contra obedientiã, orare contendit, dũ vel meditari, ſtudere, vel operari, ſ̃m ordinis, & patrũ inſtituta deberet. Bonum tametſi ſit legere, & orare, malum tñ eſt, pro tpe nõ obedire, & tanto Dño intemporaneæ, contra eius præceptũ inſeruire &c. O attenderint vtinã hoc, noſtri tpis religioſi, qui nullis ſe meditationib. ſacris coaptãt, ſub miſſarũ myſterijs, ſed ſolis legẽdis multis orationibus. Et ſi ad cõtraria cohortenť, pro ridiculo ducãt, & meditatiuos, Phãtaſticos appellãt. Eant, eant, oro hi, ad antiquorũ patrũ, antiqua ſtatuta, in quib. inuenient cautũ: ne quis ſub canone miſſæ in Codice legeret; ſed Dñicę paſſionis myſteria inuolueret, inter dictũ: imò erat hęc ante tpã, præmonſtratenſ. ordinis Canonicis ſub pęna excõicationis; vt in vetuſtis eorũ ſtatutis deprehẽdi, iniunctũ. Diiudicẽt igiť
nunc, veri rerũ æſtimatores, an iniuria dictum ſit, ꝙ T
vocalis oratio, ſit culpabilis interdũ, ac per hoc, nõ multũ vltra debita, in priuato præſertim, aſſumẽda. Imò nec præter priorũ patrum inſtitutionẽ, quę non niſi breues, ordinabant preces, vt Caſſianus ait, ẽt in publico multiplicanda, aut protrahenda: niſi grauis ſubſit, & digna cauſa. Qđ adijcimus notanter, nõ ſine cauſa, præſertim pro mõ huius terræ, & francorũ regni, vbi ꝓlongatũ eſt pter primariũ modũ, diuinũ officiũ nimis, in cãtãdo ſub nota, diuerſas duplices, aut triplices, tres, vel quattuor miſſas, vigilias, et cõmendationes, horas cõplures, ſępe in die, ſed hęc nõ niſi dignis rationib. & debitis cauſis, vel quia opulenta beneficia, & pingues dotationes, pp multiplicata officia, & horas prolixiores receperũt; vel quia ab obſeruantia decidẽtes, otio bene vti neſcierunt; & ſic in recõpenſam, hoc patres prouidi adiecerũt, vt huius fidus teſtis, Petrus Damianus in libro de Horis ſoluẽdis eſt, dicẽs. Apud gallias, vt ſpũalis viri relatione didicimus, religioſiſſimi cęnobiorũ patres, vidẽtes pleroſq; fratrũ, traditã à B. Benedicto, menſurã refectionis excedere; Nec ſe poſſe, intra pſcriptũ, regularis diarij limitẽ cohibere; cautũ duxerunt, vt conſtitutis quibuſq; horarũ officijs, & alios adhuc pſalmos apponerent; quatenus victus remiſſioris exceſſum, augmẽto valeãt, cõpenſare pſalmorum. Similiter & ex Apologia inuenitur, venerabilis Petri Cluniacen. ꝙ B. Maurus, ad has galliarum partes veniens, in monaſterio, quod in Andegauen.

epiſco-

epatu conſtruxerat, morem prolixioris pſalmodię introduxit,eo videlicet,quia monachis,ſine manuũ labore,neceſſaria cuncta ſuppeditabant. Omiſſo illo ſm rl'am manuum labore,ſpiritualia exercitia inſtituebat,ne ocioſi eſſent; cum multi otio abutãtur, vt infra patet. Vbi itaq; tales, aut huiuſmodi cauſæ ſubſunt. Vbi.ſ.nõ eſt aliorum ſm regularem vitam exercitatio: expedit vt ſit officiorum prolungatio. ſed cauſis talibus ceſſantib.vtpote in reformatis, tẽpora pro varietate operum, diuidentibus. Nullatenus expedire vr,vt clamant oẽs patres ſancti. Hinc ẽt dr,in lib. de Illuſtribus viris ordinis Ciſterrienſ.

V Quid rñdere poterunt, qui in multiplicatione precum,ſeu pſalmorum,qualitercunq; prolatorũ confidunt,qui in breuiſſimo tpis ſpatio,quinquagenam, ſiue ẽt pſalteriũ integrum, ſe percurrere glorianť? Diſcant quæſo,ſanctorum patrum exẽplis,non penſare Deũ quantum,ſed quanto pietatis affectu,quid in ſacrificio ipſius offeratur; nec poſſe holocauſtum dici,quod totum flamma deuotionis, incẽſum non fuerit.Quod in tãta multiplicitate vix poſſibile;ſed tædium,& faſtidium gignunt, ſpiritum extingunt, deuotionem ſubruunt, & deperditur fructus orationis.Quod valde a ſanctis patrib.præcautum ſemper fuit,vt legitur in Caſſiano,ĩ tractatu B.Auguſtini ad probam de oratione,& in notabilib. illis capitulis, Decreti diſt.12.c.Oĩa in verbo. Quam pauciſſimis. Et de conſecr.diſ.5.c.Non mediocriter. Qui eſt notabilis text.B.Hieronymi,ita dicentis. Non mediocriter errant,qui bono magno præferunt mediocre bonum,vt pp immoderatam,atq; indiſcretam pſalmorum,vel officiorum decantationem,aut amẽtię, vel triſtitiæ notam incurrant. Nũquid verborũ multitudine flecti,vt homo Deus poteſt? Non.n.verbis, tãtum,ſed corde, orandus eſt Deus.Quapropter melior eſt quinq; pſalmorum decantatio, cum cordis puritate,ſerenitate,ac ſpirituali hylaritate,q̃ totius pſalterij modulatio,cum anxietate cordis, atq; triſtitia.Breuis itaq;,vt Pater Benedictus ſuadet,& pura debet eſſe oratio;ne ſcilicet,aut tędium generet, in orantibus, aut faſtidium ingerat aſtantibus;& ſel immittatur in eſcam deuotionis: vt Guiliel.Pariſiẽ. ait. Non itaq; vt diximus,ſine cauſa,multiplicanda eſt, oratio vocalis: Ne videamur cum Roboam ſuæ gentis ſtultitia,& imminuto a prudentia,vt eccleſiaſticus ait,auertere gẽtem inſtituto ſuo:& pro ſcutis aureis patris perditis,ſcuta ærea cõdere,& ea in manu ducum ſcutariorũ,& eorum qui excuſabant ante oſtium Dñi tradere.Hoc eſt neglectis aureis exercitijs internis,cõtemplationis,& charitatis: perfectionem ponere, in multiplicatione vocalis orationis, & externæ actionis.Vnde conſequẽter, prodit defectus diuini cultus,adeo vt,magna pars religioſorũ, ignorent non ſolum,internorum mentalium exceſſuum experimenta,quę patres ſancti habuerunt;ſed etiam ignorent, ipſa vocabula,quia illa depredatus eſt rex Seſac,de templo cordis. De qua quidem oratione vocali,hæc ſufficiãt. Reſtant pauca ſubnectenda,de meditatione ipſa, & exercitatiene interna. Pro quibus notentur iſta.

Eccli. 47. 3. Reg. 14.

CORRELARIVM XI.

A 4

SIc vtriq; orationi,ſancta meditatio eſt neceſſaria; vt omnino perfecta eſſe nequeat,ſi non eam meditatio,aut comitetur, aut pręcedat.

Propoſitio. hæc ſentẽtia eſt venerabilis magiſtri Hugonis,in digno illo ſuo tractulo,de laude orationis.Qui tractulus,ſi Gerſoni creditur,ſuperior eſt oĩ laude,q̃ & ibi tractando hoc pacto ſtabilit. Cum ex iſtis duabus miſeria.ſ.hominis,& mĩa cõditoris,oratio ſubleuatur,ne vel pigra ſit,vel trepida; in alterna horum conſideratione,mẽs ad deuotionem, inceſſanter, ſe excitare debet,& quoddã ſpirituali impetu,ſurſum ſe leuãdo volare.Nam & hi, qui mala ſua conſiderare negligunt,aut nihil petẽdo,aut aliter q̃ oportet petendo, facilè per ignorantiã falluntur:aut certè minus quã oportet digne petendo,per deſidiam tepeſcunt. Si igitur prudẽter Deum orare volumus,& vtiliter;iugi meditatione animum nřm exerceamus:& in conſideratione nřæ miſeriæ, diſcamus quid nobis neceſſe ſit petere,& in conſideratione miſericordiæ Dei, quo deſiderio debeamus poſtulare.Quiſquis enim huiuſmodi meditationibus, ante tps orationis, animum ſuũ exercet,nec improuidus fortaſſis,nec tepidus,ad orationem venit.Meditatio ſiquidem aſſidua,ſcientiam parat, ignorãtiã pellit,& compũctionem ſalubriter,in corde gignit. Compunctio aũt genita,deſidiam fugat,& promptã deuotionem, fęcũditer parat.Deuotio vtiq;,orationem perfectã,decenter ſubminiſtrat. Nihil enim aliud eſt deuotio,quã pio,& humili affectu mentis in Deũ conuerſio.Quę vtiq; pfecta eſt oratio,qua ſine, nulla, etiam quãtalibet multorum verborum rotatio,digne dicitur oratio,ad talem autẽ mentis conuerſionem,& eleuationẽ, neceſſario de lege cõi pire,aut concomitari,hẽt meditatio; vt latius in illo tractatu,proſequitur venerabilis Hugo. Vnde vera ſtat dicta propoſitio. Facit in eandem ſñiam,parilis omnis, omnium Doctorum chorus:præſertim in ſecundi ſecundo S.Thomas dicens, ꝙ duplex ſit cauſa deuotionis,extrinſeca vna,& principalis,ſcilicet Deus; intrinſeca altera, & cauſalis, meditatio videlicet cordis. Deuotio ſiquidem, vt ait, actus eſt voluntatis, ſe prompte offerens, in obſequium diuini cultus. Omnis autem actus voluntatis,ex conſideratione aliqua procedit præuia, & radice meditationis: eo quòd bonum intellectum, ſit voluntatis obiectum; & nihil amatur incognitum. Vnde ſicut voluntas,iuxta diuum patrem Auguſtinum in de trinitate,oritur ex intelligentia,& mente: ita & deuotio, ex cõſiderata pręuia meditatione. Quare vt digna ſit oratio, neceſſario pręit meditatio.

Vide.

CORRELARIVM XII.

NOn ſoli orationi, meditatio eſt neceſſaria; ſed & omni exercitationi accõmoda eſt,& opportuna.

Atteſtatur huic ꝓpoſitioni, honorabilis. Gerſon in ſuo tractatu, de Meditatione cordis, dicens hoc modo.Abſq; meditationis exercitio,nullus ſecluſo ſpeciali Dei miraculo,ad pfectionẽ peruenit contẽplationis;nullus ad rectiſſimã pertingit normã Chriſtianæ religionis; immò vix ſe cõponit, ad aliquod bonũ.Neceſſariã proinde meditationẽ, venerabilis Hugo de ſancto victore, definit in omni tpe;præſertim in

tim in creaturis,ſcripturis,& moribus:vt notat tra-
ctatulus,de tribus meditationũ generibus,imò bre-
uiter in oĩbus rebus,ẽt prophanis,& minimis cogi-
tationes artis,perficiunt artificem operis;vt ad ocu
lum patet. Oĩs ſiquidẽ rerum ars, aut perita cogni-
tio,ex meditatione prodijt;velut cauſali fonte. Ar-
gumento ſunt ars Fabrilis,Nautica,omniſq́; ars Me
chanica, & pręſertim Litteralis ĩſtitutio;quę omnia
prodierunt,increuerunt ſapienti cogitatu.Nã litte-
ræ ſolæ, quæ ex ſapiẽtali,vt certum eſt meditatione
ſunt exortæ,ſi dormitarent,aut nõ eſſent,ſæcula ſæ-
culis ocioſa marcerent. Tolle.n.litteras,& quis no-
bis fructus,non dico ex Philoſophis, & Regnorum
potẽtibus, ſed & ex fęcundiſſimo illo fonte Paulo,
Auguſtino;imò & Chriſti Euangelio?Quãtolibet.n.
ingenio, quãtolibet flumine,licet in diebus ſuis ma
nauerit,Pater Auguſt⁹;poſtero tñ ſæculo,niſi litterę
eſſent, marcidus iaceret, & obſcurus. Similiter, &
Chriſti Euangelium, & magnus ille Paulus Doctor
gentium, vbi litterale penitus reſecueris exercitiũ.
Sed eſto ſint litteræ,& meditatio deſit, aut conſide-
C ratio attenta ſi dormiat,quid proderũt litteræ? Nõ-
ne, neſcienti, & nõ conſideranti,perinde ſunt,qua-
ſi non ſint,planè,ſine meditatione, & conſideratio-
ne,nihil ſunt: ſteriles effectè ſunt. Sic abſq; attenta
conſideratione,& meditatione, nunq̃ ſplendidũ il-
lud iubar Eccleſię,Auguſt. loquor,ſeu Paulũ,vel ip-
ſi ſibi tales, vel hodie tales alijs eſſent, cum ſine cõ-
ſideratione,& meditatione, nulla res cuiquã profe-
ctui eſſet:& cum his, nihil tam vile, ac ſterile,quod
non proficiat,& increſcat.Vniuerſa etenim pueril-
bus meditationũ initijs, paulatim incrementa ſum-
pſerunt.Oẽs artes,oĩa ſcientię,conſilij,fortitudinis,
ſapientiæq́ue,& virtutum officia, principium,radi-
cem, & ſeminariũ,à meditando,& cõſiderando ac-
ceperunt,& cũ initiata fuerint, meditatione confo-
uentur:& vt perficiantur,meditatione concreſcunt.
Pſalm. Sicut.n.in ſapientia oĩa ſunt condita; ita & medita-
103. tione oĩa facta. Cuius, in prõptu eſt,naturalis ratio.
Naturaliter ſiquidẽ,& neceſſario,vt ſupra habitum
eſt,vis cognitiua,diiudicatiuã præire habet, & affe-
ctiuam:& cognitiua rei,præcedit naturaliter moti-
uã,ad actũ rei. Vult.n.nemo,qđ non ante iudicauit,
volendũ. Neq; vult, & iudicat, niſi qđ cogitatu co-
gnouit;meditatione,mente,reuerſans; æſtimãdum,
volendumq́; depræhendit. Voluntas nãque,tametſi
maximas res,ſuo voluat arbitrio,nõ tamen ipſa ſibi
agendi,atque volendi,principium eſt. Sed ei ratio,
atq; meditatio dux ſunt, conſul, lumen, & limes in
agendis, vt ſupra latius deductũ. Vnde palam ſatis
liquet, externa oĩa, ab internis meditationũ ſcate-
bris, & riuis, velut, ſuo fonte profluere, atq; dima-
nere. Adeò vt oĩs humanarũ varietas actionũ, inde
velut ex propria ſede profluat, vt quicquid,vel de-
coris,vel horroris,foris apparuerit;ex mẽte,& me-
ditatione mentis,tanq̃ cauſali de radice, & princi-
pali fonte,procedat.Vt inſignitur in pręclaro opere
Gen. 2. ſuo,ſup Gen.ad litteram ſub illo paſſu.Fons aſcẽde-
bat de terra,& irrigabat vniuerſam ſuperficiẽ eius;
Mat. 6. annotat Pater Aug. Et ſæpe in Euangelio ſuo,idem
Luc. 6. ſtabilit, vnus ille magiſter.Nunc per lucernã corpo
Matth. 15. ris,nunc per fructus bonæ arboris, nũc per hæc quæ
de corde exeunt, & non per ea, quæ per os intrant,
hoĩem inquinandum mundũ, vel bonum aſſerẽdo.
digna ẽt facetia, & conſideratione graui, Beatus Pa
ter Antõnius, idem notans, tẽptantes Philoſophos
cõfutauit: dum ſubtiliter inquiſiuit, an memoria ex
libris, ſeu libri ex memoria prodiiſſent. Oĩa ergo
ex meditatione dependent. Iure ergo tã ſtudioſiſſi- D
me,& frequentiſſime, ſapiens commonet.omni cu- *Prouer. 4.*
ſtodia cor cuſtodire; in lege Dñi meditari; palpe- *Pſal. 1.*
bras greſſus ſemper præcedere: & ſuper oĩa ſciens *Prouer. 4.*
meditationẽ neceſſariam eſſe. Semper inq̃, quia te-
ſte Magiſtro Hugone, meditatio neceſſaria eſt ante
opus,vt bene diſponatur,inter operandũ,ne deuie-
tur, poſt opus,ne imperfectũ,aut truncum relinqua-
tur;ita ꝙ veriſſimum ſit Periandri Corinthij verbũ,
Meditatio totum.Et totam docti hominis vitã con-
ſiſtere in Meditatione, Petrarcha adducit, in tribus
memorandis. Vnde ſicut oportet ſemper orare, &
non deficere, non minus quoq; neceſſarium eſt, ſp,
& ſine defectu meditari. Cum ſine meditatione cõ-
comitante,vel ꝑuia, nec oĩo eſt perfecta, nec lectio
proficiẽs,nec operatio recta.Sup oĩa quoque,medi-
tationis directioni inuigilandũ,cum ex ea depẽdeat
mors,& vita;eo ꝙ meditationes,principia ſunt,affe
ctionũ,& aliarũ operationũ.Vñ debitas meditatio-
nes,debite ſequuntur affectiones,& rectè operatio-
nes, teſte Pſalmo. In meditatione exardeſcit ignis. *Pſ. 38.*
Quia Meditatio in moribus,& opera dirigit cogita
tiones,& affectus;vt exequit̃ ꝑ ſingulo,Magiſter Hu
go in ope ſuo,de tribus Meditationũ generib. verũ
itaq; eſt Philoſophicũ verbũ:Meditatio totũ.Vñ &
venerabilis Gerſon cõſultus; Quidnã vtilius Fratri
ſedenti in Cella,& vacãti exercendũ,an,ſ.vacare le
ctioni,oĩoni, operi,vel Meditationi; optimè cõſu-
luit, ꝙ ſalua obediẽtia, Meditationi magis vacãdũ
eſſet.Rõnẽ dignã ſubnectens.Quia licet,alia ꝓ pñti
plus forſan ꝓdeſſent,hęc tñ ſola magis diſponit,ad
oĩum aliorũ bonorũ,& totius mẽtis futuros ꝑfect⁹,
ſoror lectionis,nutrix oĩonis, directrix operis,om-
niũq́; pariter ꝑfectio,& cõſummatrix exiſtens. Hoc
attẽdãt,qui meditari phantaſticũ ducunt,& dicunt.

CORRELARIVM XIII.

E

SIcut præ vocali oratione, ſancta Meditatio eſt magis neceſſaria,ita quoq; multis modis,eſt ea præſe ribilior, ac per hoc, & præ ea, magis amplectenda.

Quòd vocali oĩone,Meditatio ſit neceſſarior,aut
magis neceſſaria,partim patet, ex his,q̃ ſunt pręmiſ
ſa.Probabile quoq; illud eſt,ex Dñi Ieſu verbis,qui
huius tantã neceſſitatẽ indicit;vt hac ſine,vitã dicat
nõ poſſe haberi. Ait.n.Niſi manducaueritis carnem *Io. 6.*
filij hoĩs, vtique non ſacramentali tãtũ ſumptione,
ſed magis ſpũali meditatione, cõmemoratione,ſ.&
conſideratione;nõ habebitis vitã in vobis &c.Itẽq́;
ſi iuſtus ex fide viuit,penitus vtiq; mortuus eſt, qui *Heb 10.*
nõ meditatur, cõmemorando, conſiderando q̃ cre-
dit.Non itaque tam exteriori homini,neceſſitas pa-
nis, & edẽdi incũbit,quãta ĩteriori hoĩ,ineuitabilis
medullit⁹,ibibita eſt, lex Sãctę Meditationis. Abſq;
ſimila.n.& ſimiagineo imò, & oĩ pane vita hoĩbus
eſſe põt:vt patet ĩ hyperboreis,piſces ſiccos ſumen-
tib.ꝓ pane:& ex verbo Dñi,nõ ĩ ſolo pane viuit hõ,
ſed ĩ oĩ verbo,qđ ꝓcedit de ore Dei:vtiq; credito, *Mat. 4.*

meditato,& ruminato. Interior aūt homo,ſi panem
ſuum meditando comedere deſierit,non pōt habe-
re vitam in ſe; ſed mox ſpirituali inedia exareſcit.
Pſ. 101. Neceſſario cōqueri cum Pſalmiſta hñs. Exaruit cor
meum,quia oblitus ſum,comedere panē meum.Ma
gna itaque, & maior q̃ vocalis orationis,eſt ſanctæ
meditationis,pro animę vita neceſſitas;quia ea ſine
non viuit, ſed in ea ꝓrſus conſiſtit, & eſt vita ſpūs:
Mat. 6. vnde panem quotidianū, dñs petere quotidie, ne-
ceſſariū docuit:& de parte Mariæ,cuius nō inferior
Luc. 10. portio meditatio eſt,ait. Porro vnum eſt neceſſariū
&c.Patet ergo prima particula ꝓpoſitionis.ſequit

F

CORRELARIVM XIIII.

MVltis modis,eſt ſancta meditatio oratione vocali præſtantior,& præferibilior.

Multis inquam, & multiplicibus modis,meditatio ꝓferibilior eſt vocali,& gregaria oratione, vel literalia lectione. In primis vtiq;,tāto eſt,ſancta meditatio,vocali oratione pręferibilior, quanto mentali orationi,eſt conformior. Nā ſicut mentalis oratio,non perfunctoria eſt,& ſuperficialis,non verbalis,aut vocalis,ſed interna,attenta,& affectualis.Ita & meditatio de qua agitur,non verbaliter, aut vocaliter fieri habet, vocalis orationis īſtar; ſed viuis, attentis,mentalibus notis,quæ & iudicium rerū cogitatarum exaltent,ac deſiderium concitent earundē.Secus enim ſterilis,& inefficax meditatio eſt omnis.Ideoq; in primis,ex oībus illis pręſtātijs,quibus mentalis oratio, ſupra vocalem eſt ſuperius plata; poteſt & meditatio pariter efferri ſuper eā; imò & quodammodo præferenda eſt orationi mentali, velut cauſa ſuper effectum:Sed iam ne longi ſimus,eſt omnibus his modis præferibilior,meditatio ꝓ orōne vocali, quos cōplectitur verſiculus memorialis.

G

Vt mens, vt cauſa, finis, templatio, præſtans.

Efferri ſiquidē meditatio,præ vocali orōne pōt.

	Spūs,vel actio ſpūalis	corpe vel corpali,
	Cauſa efficiēs, & cālis	effectu
Sicut	Perfectio,& finis ſuper	medijs.
	Vita contēplatiua	actiua.
	Res laudatiſſima	minus laudata.

Poſſent ſingula hæc latius deduci; ſed ne prolixiores ſimus,ſat erit tetigiſſe ſingula paucis.Primo igitur præfertur meditatio ſup orōne vocali; quemadmodum Spiritualis actio, effertur ſuper corporali. Præſtat aūt ſpiritualis corporali multipliciter.Tum ex ſubiecto vnde progreditur, quæ nobiliſſima aiæ potentia eſt;intellectus.ſ.vt plenius Doctor Sanctus 2.2. 1. parte qō.8. Licet aliqui de voluntate contrà obnitantur,vt ſupra.Tum ex obiecto, in quod dirigitur.Verſatur enim circa obiecta digniora,circa ſ. honorabiles illas,ac diuinas ſubſtantias,vt Philoſophus ait.Tertio ex medio, quo educitur ex habitu, ſ.ſpiritualiori;in cuius actuatione, grandior conſiſtit perfectio.Quartò ex actu qui producitur,qui eſt naturalior,proprior,digniorq;, & præſtantior,cæteris exercitationibus,& actib. corporalibus,ex multis.Quippe qui nobis naturaliter,& propriè competit,ſm id, quo ſeparamur a beſtijs, & quo homines ſumus.Hic iam annotandæ eſſent,pręſtantiæ ſpūalis actus,præ alijs qūo.ſ.laborioſior, diuturnior, meritoſior,iocundior,ſufficientior, & Deo gratior comprobetr;ſed prolixum eſſet deductu.Satis iam patet, meditationem tanq̃ ſpiritualiorem actionē, vocali orōne pferendam.Quæ tametſi ex eiſdē medijs,laudari poſſet,non tñ eſt,ita in ſpūalitate perfecta, niſi meditatio adſit. Secundò præferri poterit medita- H
tio,ſuper vocali oratione,aut exercitatione corporali,ſicut Efficiens cauſa,ſuper effectum. Meditatio ſiquidem,cauſa eſt deuotæ orationis. Cauſa vtique efficiens,informans,& cauſalis, vt ſupra deductum meminimus,ex S. Thoma.Notum autē eſt cuilibet, utcumq; in Philoſophicis diſciplinis inſtituto, quā cauſa præeat,præſtetq; ſuper effectum.Tertiò medi I
tatio,ſupra vocalem orationem effertur,ſicut ſuper medijs,aut his quę ad finem ſunt,efferunt forma,pfectio,& Finis.Omnis etenī vocalis oratio,meditatione,vt forma ſua perficitur: & in eam,vt in finem ordinatur. Quia in cognitione, & contemplatione meditationis diuinæ beatitudo cōſtituta eſt noſtræ fœlicitatis,vt Dñs dixit.Hæc eſt vita æterna, vt co- Io. 17.
gnoſcant &c.In cognitione vtiq; Dei, ſaltem initiatiuè,licet in fruitione perfectiuè,beatitudinem noſtram conſtitues,quæ meditatione conquiritur. Eſt enim meditatio ſancta, ſicut effectiuū internæ exercitationis principium,ita & informās forma, & cauſa finalis,ideoq;,& Philoſophi, in operatione intellectus ultimum conſtituebant finem, fœlicitatemq; pręcipuā.Adeo, ut Porphyrius Platonicus,ſicut cōmemorat B.Auguſt. in omnimoda elongatione,puriſſimoq; receſſu,ab oī materia,& negociatione intellectuali,perfectionem definit animæ rationalis. Similiter & Peripatetici. Meditatio aūt præ uocali oratione, eſt negociatio magis intellectualis. Ideo quoq;,& præſtantior,ſicut his quæ ſunt ad finē,ipſe finis &c. Quartò effertur ſicut Contemplatiua vita, K
ſuper actiua. Propriè enim capiendo cōtēplatiuam uitam,prout ſcilicet uita, dicatur uiuentiū actio,cui principalius inhæret. Sic principaliter in uno actu, puta meditationis, aut contēplationis conſiſtit,tanquā in actu,quo finaliter perficitur. A quo & unitatem ſuſcipit,nomen,ac ſpeciem ſortit. Vnde patet, ꝙ meditatio ꝓprię,eſt contēplatiuæ uitæ actus. Vocalis aūt oratio actiuæ,ut dixit Dionyſ. Carth. in de contēplatione q̃q̃ lato noīe,uocalis oratio, interdū contemplatiuę dicatur actus. Quia.ſ.per eam attingit,amminiculaturq; ad eam,aut ex ea percipit,uel deriuat.Propriè tñ,in actibus immanentib. intell's, ac uoluntatis, contēplatiua primo, principaliterq; conſiſtit.Iure ergo meditatio mētalis, ac interna pfertur uocali orationi,eiſdem pręconijs quibus ſup actiuam contemplatiua.Quod aūt pręferatur hæc illi,non opus iam eſt commemoratu: infra enim hinc plura habentur.Effertur quoq; quintò,ut res laudatiſſima,ſuper re minus laudata. Imò ut Res ſuaſa,& conſultiſſima,ſup rē uetitam,& diſſuaſam. Quod ſi hic internæ exercitationis laudes,ſi ſacrę meditationis,q̃ ſancti ſcripſerunt pręconia,cōmemorare pergamus,ante nobis tempus quàm uerba deerit.Hanc namq; Dominus Ieſus,optimam partē,unumq; ne- Luc. 10
ceſſarium diffinit.Hanc eloquia ſacra,ſanctorumq; eloquiorū tractatores inſignes,uarijs ſub typis,pluribuſq; modis extollunt. Et qm interior hæc mentis exercitatio contemplatio, ſcilicet, & meditatio pro-

Digitized by Google

proprius eſt ſapientiæ actus, & non ſapiẽtiæ cuiuſ-
cunque, ſed eius præcipue, quæ proprie donum eſt
Eſa.11. Spũſſcti. Idcirco fere oĩa ea, quæ de pſtantia, ac prę-
eminẽtia Diuinę ſapiæ Diuina ĩtroducit ſcriptura,
de interiore huius exercitationis, & meditationis
H quoq; præſtantia, & laude, rite adduci poterint. Po
tiſſimum cum in actu potius, q̃ in habitu pfectio cu
iuſq; ſit ponenda. Vbi pmanens eſt, & ſtabilis actus.
Ioan.5. Qui aũt ſcrutari voluerit ſcripturas, ĩueniet ex mul
tis ſapiam collaudatam: at & ex eiſdem præ vocali
oratione meditationem internam præferendã. Bre-
I uiter laudes ſapientię ſunt his verſiculis perſtrictę.

L *Digna, quieta, nitens, dulcis, parte omni beata.*

Primo, ſapia extollit, ab excellẽti Dignitate, & opu
Sap.7. lentia. Regnis.n. & Regum ſedib. præponit, diuitiæ
in eius collatione, nihil eſſe dñr. Precioſior ſiquidẽ
cũctis eſt opibus, imò & rebus vniuerſis. Oĩa.n. quæ
deſiderari pñt, nõ valent comparari, actui eius. Se-
cũdo, effertur a Quietiua ſufficiẽtia, & vtilitate oĩ-
modа. Diuina ſiquidẽ poſſeſſio eſt, & nihil locuple-
Sap.11. tius ea. Veniuntq; oĩa bona pariter, cũ illa. Tertio,
a pulchritudinis Nitore laudat, & ſpecioſitatis for-
ma. Specioſior namq; eſt Sole, & ſup Stellarũ diſpo
ſitionẽ inuenitur Prior, nunq̃ marceſcens, ſed ſtabi
lis, & pura ſp. Quarto, præfert a Dulcedine, & dele-
Sap.8. ctationis copia. Non.n. hẽt amaritudinem, conuer-
ſatio illius, nec tędium conuictus eius, ſed gaudiũ,
& lætitiam: & vt Philoſophus ait, admirabiles dele
ctationes admixtas, remotionem habens omnis ma
li, & exterioris afflictionis, & interioris turbatio-
nis, plenitudinemque boni omnis, intellectus vi-
delicet, & affectus, vt adducta auctoritas tangit.

M Poſtremo laus ſapiæ, ſumitur ex oĩ circunſtantia
eius, & Beatitudine eterna. Laudat namque, & lau-
dabilis eſt ſapia, & ex parte obiecti, quod ſublimiſ-
ſimum; ex parte ſubiecti, qđ digniſſimum, ex parte
modi, qui purior, ſimplicior, & naturalior, ex parte
aſſimilati, & cõiuncti, quia Xpiformior, & Deo cõ-
iunctior: ita ꝙ breuiter ſapia nihil ſublimius, nihil
Sap.7. perfectius, vtilius, iocundius, & beatius nihil. Eſt.n.
ſapia infinitus theſaurus, quo qui vſi fuerint parti-
cipes fiunt amicitiæ Dei, cuius cõcupiſcentia dedu-
cit ad regnũ: in qua qui commorat, ſublimi eſt for-
Eccl.14 te beatus. Btũs ſiquidem vir, qui in ſapia morabit.
Iure ergo beatos, magiſter Hugo declamat eos, q-
bus datum eſt, familiarius amare, ſępiuſque vacare
meditationi ſapiæ, quæ & iocundam vitam reddit,
maximam in tribulatione conſolationem præſtãs,
& æternæ vitæ dulcedinẽ quodammodo ẽt in præ-
ſenti pręguſtare facit: maxima oblectamenta habẽs.
Hanc itaque laudatiſſimam ſapientiam, niſi extre-
me dementes ſimus, cum ſapientiſſimo Salomone
pariter, & nos, ſuper ſalutem, & ſpeciẽ diligamus,
amemus, exquiramus, optemus, inuocemus. Hãc p̃-
ponamꝰ Regnis, & Sedib. diuitias nihil in illius cõ-
paratione dicamus. Nec lapides illi pcioſos cõpare
mus, vel aurum, qm̃ arena exigua ſunt, & tanquam
lutum, in conſpectu illius, vt in libro Sapientiæ 6.
7.8. capit. 15. plenius deſcribuntur, & cohortantur.

N Sed tetigimus ſapiæ laudes; q̃ ſupant laudes oẽs.
Supereſt, & reſtat oſtendendum, ꝙ & eatenus me-
ditatio ſit conſulta, & ſuaſa ita, ꝙ collatione illius,
vocalis orõ diſſuaſa, & vetita, prohibitaque quaſi
inueniatur. Et vt plures ex antiquis tranſeamus, re-
centiores id Docti ſuadent. Hinc in præclaro opere
ſuo, venerabilis Gerſon de myſtica Theologia, in-
ter cætera dicit. Fallunt qui volũt ſp legere, aut ora
re vocaliter, & ſic cõquirere gr̃am contẽplationis.
Acceſſuro quidẽ ea proſunt, ſed non ſufficiunt. Eſto
namq; cõpungantur interim tales ad lectionem, vel
orõnis pronunciationem, ſed ſi abſtuleris librũ, aut
verbum, abibit & illico comes cõpunctio: nõ aliter
ẽt q̃ cum libro, aut vocalis orõnis reddituta verbo.
Conſilij itaq; eſt, cũ ſilentio præſtolari ſalutare Dei Thren. 3.
vt.ſ. aſſueſcat hõ ſpũ orare, & mẽte: dum etiã vocis 1. Cor. 14.
ſtrepitus, aut libri deerit conſpectus. Sit ipſa medi-
tatio ſilens ſit libera. Alioquin viderit ne ſp diſcẽs,
nunq̃ ad ſapientiã perueniat. Hæc illę. qui & in alijs 1. Thim. 3.
locis ſcriptorum, præſertim in tractatu de monte
contemplationis, & alibi creberrimus eſt, in ſenten
tiam iſtam. Cõformiter quoque ei loquitur, memo
rabilis Dñs Iohannes Scoenhauie: Regularis Cano
nicus viridis vallis, in ſermone capitulari. Quod pa
ſtor pius, & bonus inuitat oues, ad ouile internum,
ad cordis, ſ. domicilium, ad internum mẽtis exerci-
tium, in quo paſcit oues, affluentia ſpũalium, deli-
ciarum. Vbi clauſo oſtio corpis; ſpũs intus reficitur, Pſ. 75.
vbi domicilium pacis, locus Dei inuenit. Vbi illu-
minatur intellectus, & ſuo bono perfruit affectus,
vbi liberę defletur, humanæ fragilitatis defectus, &
in ſpũ, & veritate, adorat Deus. Vbi Chriſtus, oues Io. 4.
ſuas paſcit, diuinæ ſuauitatis prægustatione, diuinæ
gratię influxu, & ſpũalium chariſmatum infuſione,
internæ dilectionis continua inuocatione. Interim-
que gaudij prælibatoria fruitione. Hoc igitur men
tis ouile, religioſi quique introire debẽt, vbi quie-
ſcente tumultum ſecularium, & omni externorum
ſtrepitu, ſoli, cum ſolo dilecto, repauſent. Et hoc in
ſomno pacis, amplexu charitatis, oſculo vnitatis,
dulcedine Spiritusſancti. Ibi tales ſpiritales deli-
cias reperiẽt, vt earum comparatione, externa om-
nia vileſcent. Ipſe enim paſtor bonus, oues in hoc
ouili mentis pauſantes, per internum guſtum, tanta
ſuauitate inebriat, & reficit, ꝙ eis omnem delecta-
tionem creatam, in quandam inſipiditatem, & ama
ritudinem conuertit. Guſtato nempe ſpiritu, deſipit
omnis caro: quemadmodũ poſt mellis guſtum, om-
nia inſipiſcunt. Frequenter namque, illam Animam
Deus viſitat, inhabitat, & ſic reficit, quæ ſe intra ſe-
cretarium cordis ſui, libenter recolligit. Ea autem,
quæ non ſtudet in ſe conſiſtere, ſed per ſenſus exte-
riores, & corporales exercitationes, in externis ſo-
lum obuerſari, & deoblectari, quia externam con-
ſolationem quærit, illam quæ a Deo intus datur, nõ
habebit. Delicata ſiquidem eſt, conſolatio diuina,
nec tribuitur admittentibus, aut quærentibus alie-
nam. Bonus ergo religioſus, qui internæ deuotio-
nis gratiam, obtinere deſiderat, qui ad cęleſtia aſpi
rat, qui in diuinorum contemplationem, tota men
te anhelat: diſcat diſperſiones cordis ſuis congre-
gare, ſtudeat mentis euagationes reſtringere, aſ-
ſueſcat in intimo cordis commorari, & in ſeipſo,
& ſuis intimis cõſiſtere. Nam ideo inter orandum,
pſallendumque crebrius diſtrahimur. Ideo facile

Digitized by Google

tentationibus occurrentibus ſubijcimur. ideoque
diuinam conſolationem aridi,& tepentes,nõ expe-
rimur;quia intra ſecretariũ conſciæ nr̃æ, nõ reſtrin
gimur,internis exercitijs nos non damus,in intimis
nr̃is non perſiſtimus,nec commoramur.Deus ſiqui-
dem,intimum cordis nr̃i poſſidet;& ideo,quicunq;
de dulci eius præſentia gaudere volet: oportet, ꝙ
ſp in ſeſe recollectus,eſſe ſtudeat. Quãto aũt homo
magis,cor ſuum ad exteriora ſpargit: tantomagis à
Diuina præſentia elongat̃,quies mentis diſſoluitur,
& Diuini amoris feruor intepeſcit,& minoratur.

O Ex his itaq; ſatis colligit̃,ꝙ Religioſi illi decipiũ
tur,& nunq̃ vel raro, verè deuotionis gratiam, aut
perfectè contemplationis apicem aſſequunt̃;qui vo
lunt ſp,ex libris legere,ſtudere,aut vocaliter multa
orare,& non ſe aſſueſcunt, in cordis ſilentio cõtine
re,ſeu per meditationes internas, feruida deſideria
& intima ſuſpiria, ſeſe in Deum conuertere, & ſic
internę exercitari.Licet.n.lectio, & vocalis oratio,
aliqñ pro deuotione proſint,& amorem Dei in ho-
mine,aut excitent,aut lactent: non tñ ad verã,& ꝑ-
fectam ſanctitatem acquirẽdã ſufficiunt; niſi inter-
na meditatio,& mentalis oratio ſaltem ſubſequan-
tur:imò niſi aut præeant,aut concomitentur.Inordi
natum enim,& immoderatum ſtudium ſcripturarũ,
P & nimietas vocalium orõnum,aut exercitationum
externarum;valde retardant, & interpediunt profe
ctum multorũ religioſorum.Cum taliũ nimia,& ſol
licita occupatio,& ſpiritũ deuotionis extinguat, &
iugem mentis in Deũ ſuſpenſionem interturbẽt; &
cum ſuperficietenus multa agunt̃, prorſus ab inter-
nis diſtrahunt;vt in Didaſcalicon ſuo,venerab. Ma
giſter Hugo deducit;oſtendens lectionem,& doctri
nam bonam;ſed incipiẽtium.& maximè a Religio-
ſis ad meditationis, & virtuoſæ operationis ꝑfectio
nem cõtendendũ,iuxta votũ Profeſſionis,quo aſtri-
cti ſunt,tendere ad perfectum.Eſt in eãdem ſñiam,
& internus ille Doctor Thauler, Doctor Colonien.
qui dicit Bona quidem ſunt exercitia cantare, lege-
re,vocaliter orare,& ſimilia; qñ procedunt de exer
citatione interna,ad q̃ ẽt interdũ ſubſeruiunt,& ꝓ-
ſunt;Sed ſi ea caruerint, parũ,vel nullũ fructũ affe-
rũt. Vnde hoc Diabolus,mille callidus ꝑ meandros
ſciẽs,ſuadet Religioſis,ſub ſpecie pietatis, & deuo-
tionis pleraq; talia aſſumere;vt ſic ab ĩternis,& me
lioribus ſaltẽ exercitijs,poſſit ꝑpedire.Internis nãq;
exercitijs vacare volẽtibus, venenatas immiſſiones
hm̃oĩ immittit dicens.Ad quid moliris tibi impoſſi
bilia?noli quærere altiora,& te dare ad interna: nõ
enim hoc ſinunt teneritudo,cõplexio,& reliqua na
Q turalia.Sufficiãt tibi cõia exercitia,lege ex libro de-
uotas orationes,aliorũ inſtar vocaliter ora &c. Sed
Eccl.10. cum aſcenderit ſup te talis ſpũs poteſtatem habẽs,
vt tentet te,tu ne mutaueris locum,nec ceſſeris hu-
iuſmodi ſuaſioni;ſed obſiſte, & reſiſte fortiter in fi-
1.Pet.5 de;vt idẽ cõmonet plenius ĩ cohortatione ſua exer
citiorum internorũ.Concludens ex dictis oĩum San
ctorum,& Doct.Auguſtini, Chriſoſtomi, Bernardi,
Hugo.& aliorũ.Deo nihil fore acceptius, nihil hoĩ
vtilius,dignius,conſultius,& neceſſariũ magis ſalu-
ti,q̃ vacare exercitijs internis; & ſeſe dedere,& coa
ptare reformandæ,& reſculpẽdæ,& innouãdę,ima-
gini ſctẽ Trinitatis.Ex his igit̃ ꝑmiſſis,licebit infer-
ri,concluſiuã rñſionem propoſitę qõnis principalis.

CORRELARIVM XV. R

*CVm itaque tam ſit meditatio, vocali oratione di-
gnior,laudatior,ſuaſa,neceſſariaq; magis,et om
ni modo,vt patet præſtantior: quis tam mente captus,
iudicio cæcus,affectu curuus,qui non videat,iudicet,et
decernat, quod eatenus etiam ſit præ vocali oratione,
& exercitatione corporali, præferibilior amplecten-
dior æmulandior?*

Vbi enim alijs alia præſtant, meliora diligenda;
excecatiſſimis ẽt: natura dictat,vt vna ex ſuperiori-
bus Propoſitionibus abũde tradit,Rõ docet,Apoſt. 1.Cor.
ſuadet.Spiritualis ſiquidẽ, oĩa diiudicat, & diſcer- 2.
nit;non ſolũ iudicãs inter diem,& noctem:ſed & iu
dicat inter diẽ,& diem:imò & iudicat oẽm diem.id
eſt nõ ſolum mala à bonis diſcernit; ſed & inter bo
num,& melius diſcretionem hẽt. Inſuper & ſingula
pro merito æſtimat;in oĩ conſideratione, proponẽs
ſibi finem, quo tendit, directionẽq; qua facilius ad
eum pertingere poſſit.Oĩs enim qui ad aliquid ten-
dit,ſm id curſum ſuum dirigit. Et qui directius per
git,citius peruenit.Sunt ſiquidem quædam bona,in
quib. ẽt multum eſt moueri, parum eſt promoueri,
Alia compendioſo labore fructũ magnũ adducunt.
Et hæc ergo diſcernenda ſunt, & eligenda magis, q̃
magis proſunt.Quæcunq; enim magis proſunt,me-
liora ſunt;& omne opus,ſm fructum ſuum, iudica-
ri oportet.Eya igitur meliora chariſmata, vt & ſu- 1.Cor.
pra hortatum eſt,æmulemur:optimã deligamus par 12.
tem:& vbi non oĩbus ſimul,intendere valuerimus; Luc.10.
vel cardini,& meliori hæreamus.Sedeamns cũ Ma-
ria ad pedes Ieſu, vacemus internis, audiamus, vi-
deamus,guſtemus.Stultum namq;, & inſanũ nimis,
vt exercitatione digniori,gratiori, vtiliori,facilio-
ri,& multis modis præſtantiori relicta;altera acce-
ptetur,minꝰ digna,vtilis grata; ſed laborioſior,ſed
inferior multo.Nam ſicut ſtultus ille, iuxta auctorẽ
profectus,iudicãdus venit,cuius cum hortulus, ſeu
areola Balſami ferax eſſet; neglecto Balſamo,Men-
tam,& cyminum in eo complantaret; quæ tametſi
bona ſint, in Balſami tñ comparatione,velut viliſſi-
ma habentur.Stultior tñ infinities ille,qui cum ſum
mum bonum, interna exercitatione poſſit aſſequi,
& complecti; illius incurius,occupat ſe, circa exter
na.Et quemadmodum dementiſſimus æſtimaretur,
qui relicta compendioſiori, planiori, ſecuriorique
methodo,ſeu via, alteram diſpendioſam magis,dif
ficiliorem,periculoſioremq; præeligeret ſibi.Sic &
Religioſi illi,non minus erraſſe videtur, qui cũ pau
cis diebus,vel Annis, poſſent apicẽ interni attinge-
re profectus, internis ſeſe exercitijs coaptando; eis
tamen relictis occupant ſe alijs, valde diſpendioſis,
minus vtilibus, magiſq; periculoſis; totos ſeſe ef-
fundendo,exercitijs externis. Corporalis ſiquidem 1.Tim.
exercitatio (teſte Apoſtolo) inter quam, & vocalis 4.
oratio reputatur, ad modicum vtilis eſt; cum pie-
tas quæ cultus eſt Mentis,ad omnia valeat:vt idem
per exempla latius auctor exequitur, & deducit.Fal
luntur itaque, qui perfectionem conſtituunt,in cor
porali exercitatione, & externa; veluti qui pro ar-
te ducunt inſtrumenta artis: ſeu quemadmodum,
qui

Digitized by Google

qui media præferunt fini. Externa ſiquidem exerci-
tia oïa,interni tantum profectus ſunt inſtrumenta ;
aut media quędam, vt in collationibus Patrum ſcri
bit Pater Caſſianus. Nec minus etiam prædictis, hi
errare videntur,qui ſm̃ exteriorem,& corporalem
exercitationem, profectum hoïs metiendum putét:
ad oculum,& ad extra iudicantes,& quoſdam idcir
co deputát imperfectiores,quia minus eos foris age
re in corporalibus vident: cum tamen æquus arbi-
ter rerum Deus;non ex eo, quod foris agitur iudi-
cet; ſed ex eo quod intus ſplendet.

Eccl. 15. S Agito itaq;, igne,& aqua appoſitis;ad quod vo-
lueris extende manus : hoc profecto ſciens ſi inter-
na exercitia poſtponens;exterioribus ſteteris conté
tus:ſimilis illi æris; cui ſat eſt ſine nucleo, ſeu fru-
Simile. ctu;teſta, vel cortex ipſe. Quemadmodum enim in
teſta,ſeu cortice nucleus:ſic virtutis perfectio,í ob-
ſeruantijs externis ; in quibus plerunq; labor gran-
dis,& fructus vel paruus,ſeu nullus;in quibus mul-
tum moueri,parum eſt promoueri, cũ exercitia in-
terna,minori labore,& compendioſiori:locupletio
rem fructum adducunt:vt ſub typo trium Leuitica-
rum familiarum,pulchrè tñ,Auctor profectus oſté-
dit.Sed multi, nec diſcretum,neq; delectum in reb.
habentes;externa ſibi exercitia prælegerũt:ideoq;
& plurimum laborauerunt, & parum profecerunt;
quoniam foris tantum,oculos habuerunt,ad ſpeciẽ
operum,non ad fructum virtutum. Gaudebát ſe ma
gna facere;magis q̃ vtilia exercere:dilexeruntq; po
tius ad extra multa vocaliter legere, q̃ Dño intus
vacare,tã ſtulte,q̃ inſipide putantes,ſummam perfe
ctionis cõſiſtere,in laboribus grauibus,& externis.
(Sed non in eis perfectũ conſtituit Dñs.) Non enim
in prælio,& certamine;ſed perfectum conſtituit, in
interna affectione charitatis,vt in vitis Patrum,ſan
Eſa. 58. ctus Pater docuit appellare. Non petit, vt ex Eſaia,
patet,exactum vſq; ad capitis cõtorſionem ieiuniũ,
aut horridum; vel cinerem, vel cilicium:ſed inten-
tum ſibi intellectum,cor amans petit,& ardens deſi
derium,& affectum.Patent hæc penes Eſaiam. Quæ
omnia qm̃ magis concurrunt in exercitatione men
tali,& interna, q̃ vt ſupra monſtratum eſt,in oratio
ne vocali,ſeu exercitatione corporali. Ideo licebit
concludere,ꝙ ſapienti delectu, præſertim a religio
ſis,ad altiora vocatis (neque enim hic de vulgo, &
plebe ruſtica, nobis loquendi eſt locus) vocalium
orationum,multa illa rotatio,maximè cum non de-
betur,ſeponenda eſt,ſeu moderanda : meditatioq;,
ſeu exercitatio interna : vtpotè de melioribus cha-
riſmatibus,præponenda,& magis æmulanda.Et hęc
ſufficiant pro quæſtione diſſoluenda, iam nunc quę
obſtare videntur,& non obſtant, ſoluenda.

Prologus in ſolutiones obiectorum, contra prænotata.

T IAm nunc poſtremo quædam obſtantiæ, pro vlte
riori,& pleniori elucidatione, tametſi non ob-
ſtent ſunt diſſoluendæ. Perfecta ſiquidem cognitio
non ſolum veritatem ſuam ſtabilit;ſed & contraria
quæque,& quæ obijci poterunt confutat, & diſſol-
uit.Sunt aũt inter cætera hæc, quæ ab ijs qui vocali
bus orationibus ſunt aſſueti,& ad interna inuiti,re-
pugnantes, veraci præfatæ concluſioni;obijci ſolét,
& contra præmiſſa opponi.Et in primis,quidam im
pugnantes nos armis,& cõcluſionibus proprijs;con
tra nos, propoſitionem hanc noſtram obijciẽtes aſ-
ſumunt.

Obiectum primum, contra ſuperiora.

Exercitia inquiunt:aſſueta,non faciliter eſſe mu- V
tanda.Sed huic obiectioni,ſatis iam ſupra putamus
ſatisfactum,cum in eadem propoſitione, erat adni-
xum.Exercitia non faciliter fore mutanda; vbi ordi
nabiliter,& bene,ſeu ritè fuerint inſtituta.Secus iu-
xta cohortationem Apoſtoli, meliora chariſmata 1. Cor. 12.
æmulanda.Alioquin,ſors hominũ,eſſet miſerrima :
vt ſiqui in deligendis exercitijs aberraſſent,ad me-
liora ſe diuertere non poſſent, aut de imperfecto,
migrare ad perfectiora. Quo contra, ſi pertinacius
quis obhiſceret;omnem oïno hominum profectum
auferet.Gradus ſiquidem ſunt in virtutibus, vt de-
monſtrat in Moralibus ſuis, Magnus Papa Gregor.
Et de imperfecto migrandum, & contendẽdũ ſem-
per ad perfectius;& Natura,& Ars docent,& oĩs pa
riter Doctorum cœtus, intelligitur itaq; propoſitio,
ne fiat mutatio ordinis,non profectus. Nec ſit in te
mutando,puerilis leuitas, ſed matura grauitas. Ne
non deſcendat,ſed aſcendat, & de virtute in virtu-
tem;de imperfecto, ad perfectius ſe transferat &c. Pſ. 83

Secundò inſtare poterint contra ſuperiora.

Non oportet, ꝙ ab oïbus ſemper æmulentur ſim A
pliciter meliora:vt hoc in de pfectione cordis, tra- 5
dit Venerandus Cancellarius Pariſienſ. Sed & huic
eſt oppoſitioni,ſupra ſatis rñſum. Ingenue enim ꝓ-
feſſi ſumus.Non oportere ſemper, optima quæque
ſequi:aut ſimpliciter,maxima quæque, tẽſis neruis;
patrare virtutum.Pro cuius vlteriori declaratione,
remiſimus,& iam quoq; referimus nos,ad inſignẽ il
lum tractatulum,de perfectione cordis; vbi in ean-
dem ſententiam concludit.Annectens tamen,quòd
quiſque,æmulari habet meliora,pro ſtatu vocatio-
nis,& pro gratia ſibi impertita.Ac per hoc,diſſolu-
tus eſt nodus obiectionis. Oportet enim ſaltem per
fectiora ſequi,in conatu, & deſiderio a Religioſis,
maximè ad ſtatum perfectionis vocatis ; vt dicit B.
Bernardus. Nam liber a culpa non eſt,qui perfectio
ra faſtidiens,non ſemper in meliora conatur:male-
dictus enim qui partem ſuam deteriorem facit.

Tertiò obijcitur contra prædicta.

Non ſemper exercitatio flagrantior, & affectuo- B
ſior,quę attentior,& acutior.Patet de Philoſophis,
& malæ vitæ Doctoribus, qui exacto intellectus
acumine condunt aranearum telas,quæſtiones inu-
tiles,& verborum pugnas: quibus vetulæ multæ, &
ſimplices, ſunt deuotiores, & affectuoſiores ; cum
amor intret,vbi cognitio ſtat foris. Sed facilè hanc
quoque obiectionem confutamus, quia non abſolu
te illam propoſitionem; ſed valde circunſtantiona
tam poſuimus, dum ſcilicet,attentio ordinatur, in
finem affectus, &c.

Iterumque obſtatur.

Nõ adeo orationi meditatio eſt neceſſaria, vt ea C
ſine,nequeat perfecta eſſe oratio, uel mentis eleua-
tio &c.Contra enim tradit affectuoſus ille Doctor,

 Hugo

Hugo de Balma, in digno illo libro, qui inſcribitur de triplici via, vbi finaliter, & ex intentione determinat. Quod apex mentis, per amorem extaticum, abſq; præuia, vel concomitante cognitione, in Deũ ferri poteſt: vt latius, vbi de conſurrectione vnitiua agit, ſuper Verbum dñi Dionyſij. Cõſurge ignoſce.

D Sed & huic nos obſtantiæ, utcunq; rñdimus, Dũ auctorem illum, notandum diximus. Valde enim ſu per hoc eum notant, notandumq́; ducunt, Venerandus Gerſon, & in ſuo de cõtemplatione, Dionyſius Carthuſienſ. Hi, & enim differunt, diſputantque, de nodo huius poſitionis. Et diſſoluit d. Dionyſius, oẽs eius rationes, pleraq́; etiam obijciens in contrariũ. Non tñ finaliter determinans, contra eum. Admittens fieri poſſe, vt imperceptibiliter, ſimul cõcurrãt affectio, & cognitio ipſa. Hoc tñ ſatis aſſeuerans, ꝙ non poteſt eſſe, amoris affectio; niſi præeat aliqualis cognitio, dicente Gregorio. Quis amat, quod ignorat? Et item, nemo diligit, quod ignorat. Neceſſe eſt enim ad minus, vt præeat, ſaltem ordine naturæ, aliqua, vel apprehenſio ſimplex. Tum pp naturalẽ coordinationem voluntatis, & intellectus; tum pp voluntatis ipſius obiectum, quod eſt bonum cognitũ, ſeu intellectum; tum pp ſimilitudinem, imaginemq́. ſanctæ Trinitatis, qua procedit voluntas, ex intellectu, & mente: vt in de Trinitate, latè deducit, Pater Auguſt. Tum poſtremo, pp diſcretionem naturalis appetitus, qui in ſuum obiectum, incognitiuè fertur interdum, vt in brutis; ſed nunquam niſi intellectualiter in hominibus, appetitus intellectualis. Ideoq́; dicit S. Gregorius, ꝙ non eſt ardor delectationis, ſine lumine cognitionis. Quare, & in perfectis cognitio affectũ pręcedit, ſaltem ordine naturali: & ideo intelligendus erit præfatus auctor, de ordine tpis. Et conformiter ad hæc concludit Venerab. Gerſon in 12. in de ſup conſcriptis conſiderationib. Quod ſtare nequeat myſtica Theologia, ſine qualicunque cognitione, vel cõcomitantiæ, vel præuia; licet tres adducat modos, quibus fieri videtur, poſſibilis affectio ſine cognitione præuia; vt de amore pure naturali, de amore ſupernaturali; & de habituali amore, in quibus nihilominus omnibus, pręuia cognitio aliqualis; & ſi non reflexa, ſaltem implexa. Hæc ſiquidem traditio eſt hoĩum, tam Philoſophorũ, quã Theologorum Moralium, cum experientia, p vocẽ magni Auguſt. clamantium, Inuiſa diligi poſſe, incognita nequaq̃. Et ſic ĩ robore, veritas propoſitionis.

Quartò inſtatur, contra nodum quæſtionis.

E Vocalis oratio, vr̃ mentali oratione, ſeu meditatione cordis perfectior; quia ex mente, & voce pfodiens, ſola mẽtali apparet integralior. Rñdetur breuiter, ꝙ non eo aliqua dicenda eſt perfectior, quia integralior, multiplicior, aut compoſitior. Sed contra, quanto quid perfectius, tãto eſt ſimplicius: vt patet de Anima, ſuper corpus, Angelis ſuper animo, & Deo ſuper omnia. Tantoq́; res ſunt imperfectiores, quanto à Deo diſtantiores. Ac pro tanto etiam materialiores, & quadam craſſitudine corpulentiores, & multipliciores. Vnde quanto aliquid eſt ſimplicius, & ſpiritualius, tanto eſt, & perfectius: vt in de myſtica Theologia Venerabil. Gerſon, de Luce, Angelis, & Deo probat, & oſtendit. Grandem ergo implicãt errorem; qui pp corporalis vocis additionem, vocalem orationem, mentali aſſerunt pfectiorem. Cum illa ſit à Patrib. definita, oratio perfectior, non quæ multiplicior, aut vocalior; ſed q̃ intimior, & affectuoſior. Alioquin, & grandes conſequerẽtur hinc abſurditates: vtpotè, ꝙ vocales noſtræ orationes, intellectualibus ſimplicium Angelorum conceptibus, & votis eſſent perfectiores. Et ꝙ corporalis, & pmixta operatio, intellectuali negociatione, qualis in ſeparatis ſubſtantijs, & Deo eſt, præſtarẽt quæ valde abſurda. ergo perſtat veritas noſtra.

Quintò, adhuc de vocali oratione, inſtatur contra.

F Videtur autem vocalis oratio Chriſtiformior; ac per hoc præſtantior. Vocaliter. n. Chriſtus ipſe orauit; vocaliterq́; orãdum docuit. Quibus ex facili reſpondetᷣ. Non negamus Chr̃m vocaliter oraſſe; non tñ ideo concedimus, imò negamus, eum vocalẽ orationem, mentali prætuliſſe. Cum ſupra palam oſtenſum ſit, illam eum huic ſubieciſſe. Et non in vocali oratione profectum conſtituit; qui multiloquiũ prohibens in oratione, tam compendioſam, breuemq́; orationem edocuit. Quam etiam mente, magis q̃ labijs tenus, dici voluit; cũ formam orandi pſcribens dixit. Non orando, Ethnico more, multũ loqui oportere; ſed clauſo ſuper ſe oſtio, in abſcõſo Patrem in cœlis, in ſpiritu, & veritate adorare debere. Ideoq́; vt aiunt orationis illius commentatores, tam breuẽ, compendioſamq́; eam verbis contradidit, vt cã mente, magis q̃ voce, dicendam cõmendaret. Quare, & in cœlis. i. abdito mentis, in illius initio pręmiſit, & in fine ſi ex corde dimiſeritis annexuit. Nec ẽt obſtat, ꝙ legatur Chriſtus, in oratione pernoctaſſe, oraſſeq́; prolixius. Aliud ſiquidem eſt, iuxta Patrem Auguſt. in oratione multiloquium, aliudq́; affectus diuturnus. Primum quidẽ à Chriſto prorſus abfuit, qui ſicut primum fecit, quod docuit, ita prǽcauit qd̃ prohibuit: cuius ẽt, nõ niſi pauciſſima, orationis verba ſcriptura exprimit: tametſi eum per noctem, crebroq́; orantem aſſerat, vtpotè qui ſemper affectu, in latitudine mentis orauit. Obiectioni igitur, directæ contradicimus, ꝙ. ſ. mentalis oratio, Chriſtiformior ſit, ac per hoc, & vocali pfectior, & pſtantior; cũ crebrius legatᷣ oraſſe Chriſtus, ſine forma vocali, imò quin ver⁹ adorator, ſemp ſpiritu orauit, & veritate.

Ioan. 11. 12. 17. & alias. Mat. 6.

Io. 4.

Luc. 6. Luc. 22.

Act 1.

Sextò, adhuc, contra opponitur.

G Videtur ſiquidem vocalis oratio, à ſanctis cõſultior, exercitatior, & aſſuetior: cum tam plurimę vocales orationes, attributę inueniantur, Hieronymo, Auguſtino, Ambroſio, & alijs; vt ponuntur complures in Antidotario animæ. Vbi reſpondemus in primis. Quod Venerab. Gerſon, in operę ſuo, de valore orationis, ſuſpectas dicit merito habendas, multas orõnes, cum pconioſis illis titulis, puta q́ uel aſcribunᷣ huiuſmodi ſanctiſſimis viris; aut reuelatę ferũtur cęlitus; ſeu dotatæ, tam numeroſis, & fere innumerabilib. interdum cõmunitæ indulgentijs; imò & nos audacius dicimus, non oẽs q̃ his attributæ inueniunᷣ orõnes, has confectas, aut ęditas ab eis; licet forſan, quaſdã habuerint interdũ, pro excitatione, & exuſcitatione mẽtis, in occupationib. nimijs, aut pro inſtitutione, ſimplicioris plebis, vt certum ſatis

eſt, de

eſt,de orationibus Patris Auguſtini , de Trinitate . Et S.Ambroſij,de Sacramento Altaris. Itemq; Hie-
Pſ. 71. ronymi de Paſſione,& Chriſti myſterijs, ſuper Pſal. Deus, Deus meus : Sed prorſus diffitemur , de alijs quibuſdam orationibus , quas ſcribitur ab Angelo didiciſſe,D.Auguſt.per quas lectas,quiſque ſecurus eſſe poterit,in oĩbus periculis . Itidem & negamus, de quodam rithmico Pſalterio,ei aſcripto,& alijs . Vtilioribus ſiquidẽ,& grauioribus,tantus pater dedicabat ſuum tempus.nec ei ocium erat,vacare,cõponendis rithmis: qui puerilia,talia, vt ex eius epiſtolari patet,& duxit,& dixit . Quod ſi inſtetur, de orationib.in Manuali,& Soliloquio Auguſtini poſitis,rñdet de illis, magnus ille Gerardus magnus , ꝙ non tales tractatulos, compoſuerit Pater Auguſtin. ſed hinc inde,collectos eos dicit , ex eius dictis : vt & hoc ſatis probabile eſt,ex diuerſitate finis, & originalibus locis.de Soliloquio tñ hoc dicit Dei:non animæ,& rationis,quod vere eſt Auguſt.opus.Et licet,ea opera effeciſſet Pater Auguſt. non tñ granditer, hoc contra nos militat ; ſed quodammodo pro nobis.Non enim tam ſunt ibi vocales orationes , q̃ mentales,& internæ meditationes, aut formæ quædam præſcriptæ orationis,& meditationis:quemadmodum Anſelmus in Prologo præmittit ſuarũ meditationum,ꝙ exemplaria ſint , meditari volentib.

Septimò obijcitur.

H Quod ſi adhuc inſtantia fiat , de quibuſdam magnis ſanctis,quotidie Pſalterium Dauidicum legentibus,vt commemorat venerabil.Beda de S.Egberto,in anglorum geſtis,& vt de Anſelmo, & Dũſtano,comperitur in eorum legendis . Ad hæc rñderi poterit.Quod quidam ſanctorum forſan ad hoc inſpirati,talia vouerunt:ideoq;,& debuerunt . nec ꝓ lege quorundam ſingularium; exercitatio ducenda eſt communium.Quidam etiam talia legerunt,quia propter mentium conſperſionem, meliorem ibi , q̃ in cæteris,deuotionẽ inuenerunt.Quibus talia non ſunt improbanda;ſtante Apoſtolica ſentẽtia,ꝙ me-
1. Cor. 12. liora ſint chariſmata emulanda. Aut certè, quidam exercitatos pro conſuetudine, & gratia, ſenſus habebant,qui Spiritu,Sãcti Dauid imbuti,& conſimiliter Dauidi affecti,non tam vocaliter , pſalmorum verba ſonabant,q̃ ſenſus ſacros, eorundem ruminabant:vt de quibuſdam cõmemorat, Petrus Damianus.Mira etenim deuotio, imò totius fons deuotionis eſt in vaſis Pſalmi; cũ digna mentis trutina, fuerint ruminati , ſicut agebant mũdorum animalium inſtar,illi Sancti.Non enim noſtro more,in præcipitandis verbis , erant ſubiti ; ſed ad eliciendos affectus ſtudioſi,& intenti:vt de Egberto, & alijs &c.

I Quaſi ſuperiora confirmare pergant,ex prolixioribus Canonicis horis, quibus interfuere Sancti: & tales inſtituerunt:legitur namq; de B.Auguſtino, ꝙ flebat vberrime,iu canticis , ſuaue ſonãtis Eccleſiæ vocibus vehementer affectus: ſed Gerſon in de Myſtica Theologia,dubitat,an ipſe,fuerit vnus ex cantantibus:imò ſine dubio,palam eſt,ꝙ nõ, quia Neophitus,adhuc recens conuerſus,nõdum ſacris aſtrictus.Vbi ẽt de prolixioribus horis , vt ſupra tetigimus,concludit,ꝙ illa multiplicatio Pſalmorum, & cantum inſtituta ſit, pp ſalubriter occupandas mentes aĩalium,non ſecum quiete vacare potentiũ ; aut ocio bene vti ſciẽtium: vt pulchriter Petrus Damianus,ſcribit ad Cluniacen.Et latius de hoc tractat p̃dictus Gerſon,tract. 11.ſuper Magnificat:vbi contẽplatiuorum quorundam,puta Auguſtini, Bernardi, Hugonis Richardiq; comminiſcens:inquirenti fratri, vtrum huiuſmodi patres, cõia cõuentus onera , erant ſubſequentes:rñdet,putato melius;ꝙ ſedebãt ad pedes Ieſu,ſolitarij,& tacẽtes,verbum illius audientes,vacantes,videntes, guſtantes ſine cantu vo- *Col. 3.*
cali,vel voce carnis, dño in ſuis cordibus cantãtes. Tales enim,poteſt bene inſtituta religio,liberiores reddere,a Iugo monaſticæ ſeruitutis: ne ſemp ara- *Deuter. 22.*
ret bos,cum aſino;vel nunquam ſit Maria,ſine Martha.Et verè fęlicem , beatamque Religionem illam inclamat,quæ ſaltem paucos, contemplationis gratia præditos ſuſtinet,& fouet ; & velut amantiſſimũ Dñi Beniamin colit,veneratur, honorat; obediens *Pſ. 67.*
voci ſponſi,qua ait.Adiuro vos inquiens,ne ſuſcite- *Can. 2.*
tis dilectam,quouſq; ipſa velit.Quaſi dicat.Non occupentur,in practicis externorum negocijs; non diuerſis grauentur, ſeu onerentur ceremoniarum , & conuentualium obſeruãtijs, ſint liberi a ſequela cõuẽtus;qui dormire poſſunt,dulcem ſomnum, ſacræ contemplationis &c.Habes ergo, ꝙ contemplationis gratia præditi ; non erant externis obſeruantiarum,& vocalium orationum exercitijs prægrauati: interdum ẽt ab oneribus conuentus ſuſpenſi . Quã- *Sẽtẽtia Aucto.*
quam eam libertatẽ , nos non ſuadeamus meditatiuis noſtris, (licet Gerſon eam vtilem prædicet, & neceſſariam) ne detur in occaſionem carnis,aut ſcãdali:ne ſingularis ferus,vaſtet religionis vineã.Cu- *Pſ. 79.*
ius præclarior virtus eſt, in ſectando communia. Quare,ſingularitatem huiuſmodi libertatis dehortamur,immo monemus,cohortamurq; ſi quid conſilij in nobis ſit,ad communia.Cum ea quæ debentur,in primis exactiſſimè ſint abſoluenda. Nec gratum Spiritui ſancto eſſe poterit, quicquid obtulerimus,neglectis his quæ debemus.

Octauo obijcitur.

Sed forſan adhuc quidã inſtantes obijciunt . Qđ K Apoſtoli,& aplĩci viri,numeroſas legendorũ Roſariorũ,& Pſalteriorũ B.Virginis frequentationes, ꝓ exercitijs habebant: vt quidã Fr̃ Prædicatorij ordinis Alanus de rupe,aſſerit de illis. Cuius dicta,eadẽ facilitate,qua probanť,poſſemus ẽt refellere : pſertim cũ tractatulus vbi hæc ſcribit,notatus ſit a quibuſdã doctis: vtpotè hñs dubia pro certis, ignota ꝓ cognitis,tacita pro aſſertis, trunca pro integris ; ne dixerim minus certa pro veris : plura quidem illic dñr,incerta multis; vt de crinali,& anulo deſponſationis:de Ideis,& Imaginib. pulchris.Vbi huiuſmodi argumentatio, ꝓ Achille oĩa ſtabilit,& cõcludit. Apoſtoli inquit, & primi Doctores,Auguſt. Ambr. & alij Roſaria legebant,cum id Deo gratũ ſciebãt. Quis,ait, dicere audebit, ꝙ ille mundi Doctor eximius,& incomparabilis Auguſt.ignorauerit qđ nos ſcimus,& tota eccleſia proclamat? Sic pr probãs Apoſtolos,Ambroſiũ,Hieronymũ, ex eadẽ radice , quia id nouerãt:& ideo feciſſe,ſubdens.Quos non auderem de negligentia, nõ hoc modo otaudi arguere; cũ ipſorum in hoc maior fuerit ſcientia, quã totius

Nõ fuit auctoris ingeniũ oratiões vocales improbare, vt paſſim videris, ſed imẽ talib. nimius, vel tot' eſt.

Digitized by Google

mundi præſentis peritia &c. Hæc nimis apud illum ratio ſatis concludit: ſed viderit perſpicacior,ſi ex veris procedat;ſi ex tantillis præmiſſis,id inferre licebit.Tacemus nos, pro reuerentia tanti Doctoris. Audentius tñ impugnamus, ꝙ dicit B.Auguſtinum, docuiſſe legere Roſaria, cum fantaſticis imaginib. ciuitatum,ſcalarum, aut caſtrorum. In contrarium ſiquidem laborabat Pr̃ tantus,euellere.ſ.ſemp imaginationum inutilium ſimulacra, ex ſuorum cordibus,vt ſine phantaſmatibus, diſcerẽt ſubleuare corda in cœlis; vt patet ex ſermone de oĩbus Sanctis, & de verbis Dñi,& alijs. Huiuſmodi aũt imagines, inter orandum aſſumere, non in cœlum promouẽt; ſed earum viſco,mentes in terris detinent. Quid.n. minus Æthiopes illi in Ægypto,Sanctis Patrib. ſuggerebant inter orandum;q̃ iſte dicit,orantes docuiſſe Auguſtinum? Longe hoc valde ab Auguſtino,cuius totus labor,ſudabat pro contrario. Non itaque talia ſimulacra,ipſe inter orandũ,voluere edocuit. Non tantas circumrotitare orationes ſuaſit, qđ con-
Mat. 6. ſequit̃ ad Chriſtum, qui multiloquium prohibuit. Non ẽt puto, ꝙ vocalibus orationibus multiplicandis,ſe contradiderit;qui ſublimioribus,& meditandis,& ſcribendis, intẽtus fuit. Parum ergo obiectio hæc probat, contra veritatem concluſionis.

Nono adhuc, inſtatur à nonnullis.

L Videtur inquiunt,vocalis oratio, mentali deuotior,ſimul & dulcior. Cum ſint earum quas legunt orationum,quædam tam deuotiſſima verba, vt afficiant,& indulceſcant magis, q̃ quæuis oratio mentalis,ſeu meditatio interna. Quare & præferenda. Quo non obſtante,breuis hæc datur reſponſio. Sunt quidem, & proſunt fatemur, deuotiſſima quædam, ſanctarum orationum verba; ſed quantumlibet ſancta ſint,& deuota:ſterilia ſunt,abſq; mentis exercitio monimenta,& mortua tantum, viuorum conceptuum indicia.Mentalis autem exercitatio,fœcunda ſemper,realis eſt,& viua.Quanto igitur præſtãtius, viuax iudicium, rerum præſentia, efficaxq; deſiderium;ſupra ſterile monimẽtum,vacuum ſignum,iudicium mortuum; tanto mentale meditationũ, iudiciorum,& affectionum,exercitiũ,nobilius eſt vocali lectione,ſeu oratione,ad extra. Sunt nihilominus,& verba deuotarum orationum, & lectio ſacrorum librorũ,quędã occaſionalia introductiua,meditationum mentalium, affectio, numque ſacrarum. Quare incipientibus, & craſſioris ingenij hominib. diximus ea expedientia,& vtilia. Efficaciter tamen ſolus ſtimulus conſcientiæ,radius intelligẽtię,igniculus ſapientiæ,interioris mentis,veram commutationem, poſt Deum cauſant. Quantalibet enim ſancta vocabula,aut deuota vocalis, & ſcriptæ orationis verba voluas,licet ex his, velut per occaſionem quãdam, tenuiter afficiaris,quandiu ea legis:mens tñ immota manet,vbi non ex inde, viuos ſibi mentis cõceptus induerit. Arguit hoc,& teſtimonio eſt, prona foris, cogitatuum euagatio, licet verborum formata ſeries,rotetur in lingua.Experiũtur & hoc, ſi qui,quo magis intentę orent,omni linguæ officio reciſo,tantum mente orare tentent. Inueniũt ecce, quantumlibet ceſſent à verbis; a verborum tñ ſimulacris, difficillimũ eſt ceſſare ipſis. Quę tametſi,attentæ voluantur in mente, niſi tñ ſic attendantur,& voluantur; vt maiore viuarum notarum,ſeu notionum attentione, rebus ipſis hæreatur; attentio ſterilis eſt,arida,& non ſatis viua: vt latius, & ſubtilius deducunt, magiſter Gerardus magnus, in de quattuor meditabilibus, & Venerabilis Gerſon, in de myſtica Theologia.

Ad obiectum itaq; dicimus, cum auctore profe- M
ctus. Quia deuota ſanctarum orationum verba, q̃dã ſunt infirmarum mentium ſuſtentacula, imperfectorum appodiamenta,torpentium cordiũ incitatiua, & motiua;ſed occaſionalia:quibus quaſi paruulorũ more,gradi diſcentium,vtcunque ſuſtentata,aſſueſcant aſſurgere,erigereq; ſeſe, ad perfectiora,mentis interna exercitia; ſine quibus, priora illa,ſterilia ſunt,& inutilia.Sterilia enim oĩa ſũt, verba ſcripta, ſiue dicta:vt in de verbo mentis,dicit pr̃ Auguſt.Niſi affuerint mentalia verba.Ideoque,& ea per ſe deuotiora;licet imperfectioribus non ſapientia.

Porrò,ꝙ dulcior,vocalis oratio putatur,eo ꝙ dul- N
cius, & ſuauius afficiuntur,vocaliter legendo,q̃ meditando,vt ferunt:rñdetur multipliciter. Primo tametſi videatur,immo etiamſi eſſet dulcior; non tñ ideo,mox eſt dignior,& perfectior.Conſimile ſiquidem eſt illorum argumentum, qui ampliorem aiũt dulcedinem,in contemplatione humanitatis Chriſti eſſe,q̃ diuinitatis.Vbi dicunt Doctores. Quia licet ipſis paruulis appareat, & ſit ſuauior; non tamẽ conſequens eſt, ꝙ ideo de per ſe, dulcior ſit, & dignior.Multo enim Deitatis contemplatio, de ſui natura, & dignior eſt, & dulcior, ſaltem perfectis: tametſi imperfectioribus,ob eorum incapacitatẽ,oppoſitum videatur. Quemadmodum palato non ſano,panis pœna eſt;& febricitanti,mella amara:ſubiecti hoc indiſpoſitio agit; non res ipſa,ſeu vitium rei.ſic in propoſito,ſi amplior dulcedo ſentiatur,in legendo vocaliter,quàm mentaliter meditãdo; infirmitas,& imbecillitas legentis,nec meditari valẽtis in cauſa eſt,non meditatio ipſa. Actus ſiquidem actiuorum, ſunt in patiente ꝑdiſpoſito.Et quicquid recipitur, ad modum recipientis ſentitur &c. Creſcant,creſcant ait pater Auguſtinus, nõ ſemper pue- *Hebr. 5.*
ri ſint,lac quærentes,& ludicra; aſſurgant in viros, ſolidum cibum petant: vt cum Apoſtolo euacuan- *1. Cor. 13.*
te, quæ paruuli ſunt,dicant.Et ſi ſecundum carnem Chriſtum nouimus; iam non noſcimus &c. *2. Cor. 5.*

Vel ſimpliciter obiectum negamus,dicẽtes.Om- O
nibus in rebus,grauis,& amara eſt, inceptio prima. Et ideo,quamuis meditatio in ſui initio,non tã dulcis,& ſuauis,quàm fumoſa uideatur,amara, & grauis; ubi tamen coaluerit,dulceſcet longe,ſuper orationem uocalem, in meditatione enim deuotionis, *Pſ. 38.*
ignis exardeſcit: & dulcius ex ipſo fonte, bibuntur aquæ. Fons autem,& effectiuum deuotionis,& guſtus in uocali oratione principium,eſt meditatio ipſa,& mentale exercitium,ergo &c.Vel certè dicendum. eſto quibuſdam prorſus ſapiat dulcior; non ideo præferendior. Non enim eſt ibi perfectio maior,ubi dulcedo amplior.Patet hoc de Patre Antropophormita,qui ad fidem reductus,nullam,ut ante errans, perſenſit dulcedinem; ideoque inclamans

ablatum

Digitized by Google

ablatum ſibi ſuum Deū,vt in libro collationum ſcribit Caſſianus.Itemq́; & de Iudæo quodam,conuerſo ad fidem, qui ſub Iudaiſmo,mirabiles percipiēs, in oratione dulcores ; ad fidei aūt veritatē conuerſus, fraudatus erat omnibus illis: vt narrat magiſter Henricus doctor Cracouien. Et comperitur , idem de compluribus . Vnde cōcluditur,formidoloſum, & periculoſum plurimum, in exercitijs , velle inſequi dulcedinem,& deuotionem ſenſualem,quę fallax eſt, & ſæpe ſignum in malum; vt latius alibi, eſt deductum.Vnde ex dulcedine maiori, concludi nō poterit,perfectio maior. Secus incipientium ſtatus, perfectorum eſſet ſtatu præferendior: quia vt communiter dulcior,& ſuauior, propter certas cauſas , quas aſſignat author profectus religioſorū.vt patet.

Obijciunt item decimo.

P Qui vocalis oīo ſit laborioſior, quare & meritoſior eis vr̄ . Probabile id putant, per uerba Abbatis Agathonis dicentis; nō eſſe laborē,ſicut orare Deū. Rn̄detur dupliciter ; aut quia ipſe , hoc de mentali oīone dixerit, vt ſatis apparet,ex cōſequentia ſnīæ, & contextu eius : cū perfectam oīonem definit non labiorum,ſed mentis.Vel ſi de vocali intelligat̄; nō tn̄,ideo bn̄ cōſequitur;vt ideo quid ſit magis meritoriū,eo ꝙ magis laborioſum. Non.n.radix mercedis, menſura eſt laboris; ſed ſm̄ metrum Amoris , acceptatio eſt laboris. Nec vera eſt abſolutè,antecedentis poſitio; ideoq́; nec mirum,ſi non vera ſubſequat̄ concluſio. Abſolutè ſiquidem laborioſior eſt , ſpūalis mentis exercitatio,qualibet corporali: vt in ſuo pceptorio magiſter Iohānes Nyder, deducit ex quinque,vel ſex,hoc verſiculo memoriali cōplexis.

Q *Extenuat, iugis, ſiccat, læſa, alta, repugnat .*

Primò, quia labor ſpūalis, vires naturales, pariter,& aīales,magis extenuat. Quas corporalis quodam modo labor , vbi moderatus eſt vigorat. Secundò,quia ſpiritualis labor , magis cōtinuatur. Quippe,qui,& nocte,& die,ēt per ſomnia ipſa,mēte verſatur: dum corporalis quiete,& ſopore inſtauratur, interrūpitur ſæpe,& refocillatur.Tertiò,quia corporalis labor,calorem naturalem,humidumq́ue radicale confortat,corpus agilitat, humores malos abſumit, & cōplura alia bona, ſanitati corporis cōfert. Contra verò ſpūalis,meditantium labor, naturalem calorem extinguit, radicale humidū exiccat, humoribus crudis ſtomachum replet, indigeſtionē cauſat,& e ſanguineo melancolicū,vt Phyſici aiūt, reddit. Quartò, quia vires ſpūales, magis læſæ ſunt pctō originali ; ideoq́; & maiorē difficultatē patiūtur,bene operando, tum pp mentis malitiam, tū pp mali operis cōſuetudinem, & frequentiam, tum pp paſſionis vehementiam , vt in Pantheologia tradit̄. Quintò , labor ſpūalis , corporali eſt difficilior , pp virtutis, & boni ſpūalis altitudinem. Virtus.n. oīs , & præſertim meditatio mētalis,circa ardua verſat̄; & difficilius,bonū bene agitur : Aut pp difficultatē atingendi medij.Virtus.n. conſiſtit in medio rōnis , vel rei.Aut pp multiplicitatem modi. Nam bonum eſt ex tota,& integra cauſa ſua: malum aūt,eſt ex ſingularibus defectibus,vt B. Dionyſius ait: hinc ēt Facilis deſcēſus Auerni.Virt⁹ ſudore eget.Sexto,quia labor ſpūalis,plures , & acriores æmulos , & hoſtes habet,& obſtacula plura. Cū prona ſint ſenſus,& cogitatio ad mala ab adoleſcentia . Et diaboli , bona queq; impedire nitant̄.Ob quæ oīa, & alia cōplura, laborioſior,difficiliorq́; eſt,ſpūalis labor,oī exercitatione corporali.Quare & eccleſiaſt. dicit. Qđ cogitatus, ante tp̄s ſenectā adducit, & ſomnia aufert. Et alio in loco habemus.Quod iugis meditatio, afflictio ſpiritus ſit. Et ſic patet obſtantiæ diſſolutio. *Gen. 8.* *Eccli.3.*

Poſtremò obijcitur .

R Vocalem oīonem reprobare,eſt erroneum.Orationes deuotas,aut Roſaria multiplicanda impedire,eſt ſcrupuloſum. Aſſiduas,ſeu prolixiores preces interrumpere,ſeu abbreuiare velle,& Diuinæ pariter,& Apoſtolicæ ſnīæ eſt contrarium. Iuſſit etenim Dn̄s Ieſus. Oportet ſemper orare, & nō deficere.Et eius Apoſtolus.Sine intermiſſione orate. Reſpōſio. Itidem & nos pariter, cum obijciētibus fatemur eſſe verum.Neque noſtræ vnq̄ mentis fuit,Begardico more,vocalem oīonem reprobare,q̄ ſupra,tam cōgrue diximus inſtitutā, exactiſſimeq́; perſoluendā . Nec ēt (procul) abſit B. Mariæ Roſaria, oīones ad Sanctos,Sāctorumq́; deuota ſuffragia, volumus,vel dehortari,aut impedire: cum poſt,tam cohortemur ad talia.Sed quæ diximus,aggregata ſunt, ex Sāctorum dictis,pro diſſoluenda oborta quæſtione. Non itaq; dehortamur bona;ſed cum Apl̄o cohortati ſumus chariſmata emulari meliora.Probamus laudamuſq́; oīonem vocalem,ſed in ea,ſanctitatis perfectionem conſtituere,dicimus errorem.Dehortati ſumus,præſertim ſub miſſa,voluere multa,multorum more Roſaria;aut vocaliū orationū penſa: cum iuxta Chriſti,& Apl̄i,ac Eccleſiæ inſtitutū,Chriſti paſſio tunc ſit commemoranda . Nō ꝙ malā dixerimus orationē;ſed intemporaneam,& inobedientē reprępehendimus ſeruitutem, malū dicentes, nō tantorum parere æquiſſimis,ſalutaribuſq́; præceptis.Diſſuaſimus quoq; religioſis,ad altiora vocatis,legere multa vocaliter; ſuadentes exerceri potius mentaliter; adducentes pro eadem ſnīa, Doctorum teſtimonia. Porrò de vulgo,& indocta,ſimpliciq́; plebecula,nō obligata,neque potente ad altiora, nō eſt hic nobis loquendi locus , neque mentio aliqua . Agant tales legendo,orando,ſonando,qđ poterunt, quibus vtpotè infirmis , vocales orationes , & crebræ lectiones, appodiamenta, monimenta ſunt, documenta , momentaq; pernecesſaria. Scientes nihilominus, à potētibus,ſemper pponenda meliora . Viderint qui hęc errorem ducunt,ne ipſi contrarium pertinacius tuentes,deſipiendo ſemetipſos ſeducant; ne ipſi pp hominū quorundam,conſuetudinaria inſtituta Dei doceant,mandata violanda, cū multiplicandas vocales oīones,tā grāditer crepitent, & meditationes phantaſtica ſomnia, non tam ſtultè dicunt, q̄ impiè blaſphemant , in impedimentū oīum exercitationū internarū.Hęc pro obiectorum,qualicunq; rn̄ſione. *Luc.18.* *1. Theſ. 5.* *1. Cor. 12.* *Math. 15.*

S Porrò quo ad auctoritatęs obiectas, ꝙ parum ad rem,& nihil contra nos faciant,iam multipliciter, Patribus eſt reſponſum.Non.n.iubetur per eas,aſſiduitas vocalis orationis,ſed bonę operationis.Semper enim,& ſine intermiſſione orat, qui bonū agere nō ceſſat;& qui per peccatum mortale, orationem ſuā non interrumpit.Aut aſſidue orat,qui bonū qdlibet opus,

Digitized by Google

opus, bene ad Dei gloriam facit, ſiue comedat, ſiue dormiat, vt Diuino cultui poſt aptior fiat; & queq; bona, pro charitate proximorũ, bene adminiſtrat. Orat quoque ſine intermiſſione, & non deficit; qui alia ſibi impoſita facit officia, nec pp hoc, orationẽ intermittit, aut negligit, nec pp alia, ab oratione deſiſtit. Sẽper orat qui ſemper deſiderat: Aut qui opera reliqua, & oratione præuenit: ſubſequitur, & interrũpit: vel vt Petrus Damanus ait. Quamq̃ tota vita Iuſti oratio rationabiliter ſit aſſerenda: tñ & nos infirmi, mandatũ ſemper orandi, à nobis impleri iure cõfidimus, ſi Canonica eccleſiaſticæ inſtitutionis officia, quotidie perſoluamus. Aſſiduitas igit̃ orõnis ſeruatur: cũ tpe ſuo, & loco, ſaluiſq; alijs officijs, eidẽ prout decet inſiſtitur: vt ſicut dr̃, φ ſp ieiunat; qui vnica refectione cõtentus perſiſtit. Nec oportebit, vocaliter orationi ſp inſiſtere; cũ alia nõ minus neceſſaria, immò magis ſalubria oporter impleri.

T Nec etiam pp prædicta veremur nos trũcatores, aut corruptores, diuinorum officiorũ, aut ſanctarũ precum inclamari: cum nihil nos dixerimus, niſi dicta priorum Sanctorum. Qui non ſolum hæc ſcripſerunt; ſed ẽt Diuini officij prolixitates, pro cõgruentia tpis, valde abbreuiauerunt, & preciderunt. Patet hoc de Patre Augu. qui nõ prolixũ Ambroſianum, ſed moderatum propriũ officium, vt ſcribitur, ordinauit. Et præfationem Paſchalis cerei, ſuccentiorẽ, ſub carmine edidit. Patet hoc de Greg. Magno, diuini officij ordinatore præcipuo. qui Gelaſianũ Graduale, integros Pſalmos intermittendo in introitibus; & ſolum vnicũ ponẽdo verſiculum pro eis abbreuiauit. Ambroſianũ quoq; prolixiſſimũ officiũ, ☞ valde ſuccidit: qd tunc pro tpe currẽtis perſecutionis hæreticæ, & obſeruationis nocturnæ, protrahebatur: & id abbreuiatum, eccleſiæ obſeruandũ tradidit. Ad quod ẽt aſſumendum, Pipinus, & Carolus: igne, & gladio Gallicanæ eccleſiæ clerum coegit, vt alius oſtendimus. Diuus quoq; Bernardus, & venerandus Guido Carthuſien. in ſuorum ordinum initijs, antiqua officia, vt ex prologo eiuſdẽ Guidonis patet, breuiabant, & moderabãtur. Et cõiter, ita moderatum officium, aſſumunt, & obſeruant cuncti Patres reformati; malentes nimirum, cum Paulo quinque verba loqui in ſenſu, q̃ decem millia in lingua. *1. Cor. 14.* Si hoc dicere culpa eſt: rñdeant pro nobis tanti, qui & id fecere Patres. Nos ecce illorum, & dicta diximus, & facta non prorſus culpemus, vt cõtraria, ſed vt rõnabile fiat obſequium ſeruituris, & emulentur charismata meliora. *Roma. 12.* Et hæc ſufficiant, ex Patrum dictis congeſta, pro diſſoluenda dubia quæſtione. Super qua, ſi quid dignum dictũ fuerit, ipſis, non colligenti, aſcribendum eſt. Sed audire mihi, nũc videor nonnullos, ab obijciendo quieſcentes, determinationi aſſentientes, in noſtram, immò veritatis ſnĩam

V tranſeuntes. Quod, ſ. melior ſit, Sancta interna mentis meditatio, q̃ numeroſa illa, verbalium orationũ rotatio. Adhuc tñ, piè ſub querulantes; quia, ſ. neq; meditari ſciant, cum voluerint: neque ſecum conſiſtere, ſecumque meditando, morari poſſunt. Euolat inquiunt, continuo ſpũs, nunc huc, nunc illuc, dum meditari intendimus: niſi hunc, intra limites lectionis, aut vocalis orõnis, detineamus. *Paſſim hoc auditur.* Ceteraq; plura, querulantur id genus. Sed huic quæſtioni, & elegię, à Sanctis, & Doctis reſponſum eſt, pariter, & occurſum egregię: vt latius oſtenſum eſt, in ſecunda parte de meditatione. Paucis tñ pro nunc, id annotandum. Qd regnum cęlorum, vim patitur: & violenti rapiunt illud. *Matth. 11.* Propterea qui regnum Dei, quod intra nos eſt cuius, meditatio, potiſſimus ornatus eſt, obtinere volet: vim ſibi, violentiamq; inferat oportet, perſtet, & obduret. nec decies repulſus, deſtet ab inceptis: Tædium vincat, mora pertinax, & fida orõ in Deum. Opus. n. pro tam ardua re, ſudore multo, multaq; longanimitate. Et hæc vnica eſt, & potiſſima ratio, quare tam pauci proficiunt, in ſpũali interna vita: quia vix ſuſtinet aliquis, diu eſſe ſolus, ſecumq; meditari. Aut ſi interdum meditari ceperint, quia proceſſus, & modi, ignari ſunt, mox diſtracti deſiſtunt; externa repetunt, quia internis nondũ aſſueti, ſubſiſtere ſecũ non valent. Contra q̃ oĩa mala, infra in ſcda parte huius collectarij, traduntur meditatiuis remedia. Et magnũ contra hęc eſt conſiliũ, venerabilis Cancellarij Pariſien. quo ſuadet, expediens plurimum monaſterijs fore, vt ſibi habeant viros doctos, exercitatos pro tpe ſenſus hñtes; qui docere, & inſtituere poſſint iuniores; ẽt à teneris, qũo meditari debeant in lege Dñi; & exercitari in internis. Alioquin difficillimè poſtmodum, in ocio ſuo, qd contemplationi deditũ eſſe cõuenit; vix ſe bene exercitare in internis poterũt. Hæc ecce vnica ratio eſt, cur ſub hoc tpe noſtro, tanta ſit raritas contemplatiuorũ. Vbi priſco ęuo legimus efflouiſſe tãtos. Vix etenim quiſq̃, vim ſibi, modo indicit, vix quiſq̃ ſuſtinet, ſecum ſolus morari, vix eſt qui pro conſilio Patris Aug. cogat cor ſuũ cogitare diuina; ſed effundimus nos ſemper ad externa. *Cauſa in promptu.* Cũ priores illi Pres, ſub grauiſſimis ẽt cenſuris, & penis, cogebant Iuuenes, ſacra ſemper, & de ſcripturis meditari; non ſinẽtes vocaliter orare ſemper, aut ad mortuas ſe diuertere librorũ legendorum pelles; ſed hæc ſingula quæque, diſtributis ſuis tpibus agebantur. Erant certa tpa ſtudendi, legendiq; libros; ſtatutis tantum vocaliter pſallebatur horis; externo operi ſua tpa coaptata erãt, ſub quibus, mentalis, & iaculatoria orõ iugis. Reſiduum tpis, tacite ſecum ſoli, meditari cogebantur. X Patent hæc, ex vetuſtiſſimis regulis, eorũdem Sanctorum Patrum: vbi hęc creberrime inculcantur. Semper horas obſeruabant meditandi ſcripturas. Itemq; de ſcripturis meditabantur ſemper. Et præſertim in regula Beati Pachomij, q̃ ab Angelo recepit, ſub qua, & quinque milia ſimul degebãt Monachorum, frequẽtius replicatur diſputatio, inquiens, à præpoſitis expoſitio ſcripturarum fiet: quę ſemper meditanda, & conferenda. itemque. Omne qd in conuentu fratrum audierint diſputatũ: neceſſitate cogentur, vt inter ſe replicent, ſecumq; meditentur. Et poſt de nouitijs, magnum iubetur ſtudioſitatis, & ſacrę meditationis argumentum. Nouitio, ait, dabuntur viginti Pſalmi, vel duæ Epiſtolæ Paulij; ad diſcendum, & meditandum. Et ſi litteras ignoret, vadat hora prima, tertia, & ſexta, ad eũ, qui docere põt: & qui ei fuerit delegatus, ſtabitq; ante illum, & diſcet ſtudioſe; & ẽt nolens legere, meditarique, compelletur. Et poſt ſub cap. 40. iubetur. Et omni-

oĩno nullus erit in Monaſterio, qui non diſcat litteras, & de ſcripturis aliqd teneat memoriter. Qui mi nimū, vſq; ad nouū teſtm̃, & pſalterium, q̃ ſp meditabunť. Eadẽ forma in regula Macharij, & Serapionis, atq; in Conſenſorijs Monachorū habenť. In regula vero Sanctorum Patrū, Stephani, & Pauli, hoc modo, ſub pęnis iubetur. Semper iuniores diſcãt. Et iuuenes dictatam, quotidie, de Pſalmis menſuram, memoriter reddent. Qui meditari neglexerit, & nō reddiderit, nec manducet, vſq; ad horā refectionis venturæ Dei. Et in pęnitentiali S. Columbani. Qui oronem; ſeu meditationem, ante opus, vel poſt neglexerit, 12. de percuſſionibus emendeť. Et in regula Beati Fructuoſi, operenť ſemp à duodecima: dein de vſq; ad veſperā meditentur, alioquin caſtigenť. *Matth. 11.*

Sãctus Ferreolus in regula ſua. Oĩs inquit, q nomẽ vult Monachi vẽdicare; litteras ei ignorare nō licet. Quin ẽt Pſalmos totos memoriter teneat, neq; ſe quacunq; excuſatione defendat; quo minus hæc ſctō ſtudio capiat. Idẽq; in ſua Regula pcipit B. Aurelian. Monachis in ciuitate Arelaten. Similiter & ĩ Regula Monaſterij Tarnãten. hoc modo iubeť. Omni tpe, duabus horis in die, ſpiritali meditationi vacabũt, duabuſq; horis, iubet virginib. Cęſarius Arelaten. vt lectioni, & meditationi vacẽt. Quæ oĩa cōgeſſimus ex regulis Sãctorū, pp obſtruẽda ora, quorundam minus peritorū, qui inuentiuum dicunt, & phãtaſticū exercitiū, ſacrę meditationis. Quaſi id nō pceperint oẽs Pr̃es ſacri, & quaſi nō meditationẽ ſacrã, magis, q̃ litterariā lectionẽ, prędicent Scripturę Sanctæ. Væ tpi, ve tepori, qui tantū diſſidemus à Patrū Sctōrū inſtitutis; vt vix iā ſit, q ęqua pace, vel audiat pcepta inſtitutionis internæ: rariſſimus q velit, aut poſſit vacare ſibi, vt flebili tragædia, in deuoto tractatu de triplici via deplorat Hugo de Balma. O in melius emẽdem⁹, & de corporalibus, & externis ad ſpūalia, & incorporea exercitia, nos vt quo Sãcti appellere ſp cōmonent, transferamus. Tp̃s dicentes eſt, vt ad ſpūalia ſtudia, à corporeis trãſeamus. Neq; enim ſp pueri, & ſemper infantes, eſſe debemus; ſed aliquando iam ad ſpiritualia, & altiora cōſcandere, & virorū ſenſus capere, atque ad perfectiora trãſire, vt poſſimus virtutibus animi eniteſcere: & non ſemper in externis, & inferioribus hęrere. Sed parcendū eſt prolixitati: cum & infra hinc plura dicuntur. Dãda eſt, vel occaſio his, quibus datum eſt hæc amplecti. Et poſt Introductorium, collectarium internorum exercitiorum Roſetum ponendum.

Prou. 5. IN *plateis aquas diuide.*

Sed iam, priuſq̃ in rem ipſam feramur. Pręmittenda eſt ſectio, & diuiſio huius ſubdendi Collectarij Roſeti. Quia. n. teſte Diuiniſſimo Patre Augu. ita reficitur lectoris intentio, viſo libri termino; quemadmodum viatoris labor, conſpecto quietis hoſpitio. Et ſi Platoni creditur, non parum luminis, & memoriæ, capitularis librorum diuiſio habet. Ideo per plures, hoc opuſculū, inſectū eſt partes, ſub ordine tñ quodã ſibi cohęrentes: ne indiuiſa operis prolixitas, tædium cuiq̃, faſtidiū pariat, aut contemptum.

In primis itaque, duę ſunt principales, huius collectarij Roſeti noſtri partes: ſm q duæ ſunt res, tradente Patre Auguſt. quibus innititur omnis tractatio Sanctarum ſcripturarum, ſeu exercitiorū ſacrorum. Modus, ſcilicet inueniendi, quæ vel exercenda ſunt, vel meditanda. Moduſq; dilatandi, & efficaciter, copioſeq; tractandi, iam inuenta: Quorum alterum, ſi defuerit; nihil poterit rite expleri.

Prima igitur pars, eſt de inuenienda deuotorum exercitiorum, & ſacrarū meditationum, compẽdioſa materia; in qua ſtrictim, & breuiter, ſolū ponuntur, ſeu exercenda, vel meditanda. Altera verò pars, modos contradit, copioſè dilatandi, efficaciterque tractãdi; vel exercitia, ſeu meditabilia ipſa, ſupplẽs iacturam compendij prioris: docens quomodo materia quæque, vel exercitiorum, ſeu meditationum, breuiter tacta, copioſius poterit, & effectuoſius pertractari. Cuiuſque autem partis, ſunt diſtinctiones tres principales. Diſtinctio autem quæuis, in titulos eſt ſubdiuiſa, tituli per capitula ſecantur, capitula in membra. Membra per paragraphos, paragraphi per notulas, interdum ſubdiſtinguuntur.

Nec nimia, ſeu ſuperflua cuiq̃, hęc tanta ſectio videatur. Ad plurima ſiquidem cōfert huiuſmodi partitio, tã variè ſubdiuiſa: vt plenius in libro ſuo Odarum, explicuit Arnoldus Buxderick Canonicus Rubeę vallis: decem exequẽs eius vtilitates, perſtrictas verſiculis duobus. de quibus in prima facie operis.

Sectio luminat, eminet, explicat, attrahit, offert.
Diſtinguit, numerat, mentem iuuat, intrat, abundat.

Nō ergo inanis, & infructuoſa multiplex, & ſubdiuiſa eſt partitio iſta. Diuiſio etiā animum incitat, mentem intelligentiæ præparat, & memoriā artificioſè reformat: vt Albericus ſupracitatus notat.

Prima ergo pars, quæ agit de inueniẽda materia deuotionis, tres habet, vt ſupra pręmiſſum eſt, diſtinctiones principales, ſecundum, q tres ſunt hominū ſtatus; incipientium, proficientiū, videlicet, & perfectorum. Et cuiq; horum generi, offertur hic materia deuotæ exercitationis, pro ſtatu ſuo. Incipientibus exercitia deuota; in diſtinctione prima. Proficientibus meditabilia ſacra, in diſtinctione altera. Perfectis verò, proponitur excellentior illa via, ardentiſſimè Charitatis, Philocaumario, vltima diſtinctione primæ partis: vt ſic nemo ſit, qui cauſetur, q collectarium hoc, ſibi nō congruat. Nemo id quaſi ſtatui ſuo incompetens, reijciat, cum nemo ſit, qui ab huius calore ſe abſcondere poſſit; qd vniuerſis conſulit, omni ætati, ſtatui, profeſſioni, occurrit. Vbi lacteus eſt potus, deuotorum exercitiorum, quo tenera incipientium nutriatur infantia. Vbi, & ſolidus ſacrarum meditationum cibus, quo robuſtior proficientium iuuentus, ſpiritualia ſancti profectus accipiat incremẽta. Vbi denique, tanquã in Regia introducta cellaria, perfecta in amore Sponſa, vinum conditum; & omnis generis ſibi inuenit, in amoris exercitijs, propoſita aromata, & condimenta. *Roſetū cuique paratū.* *Cant. 1.*

Seu vt prioris impreſſionis, primaria diuiſio, perſtet, ſecundum duplicis vitæ genus, duæ ſunt partes primariæ partis huius. Quarum prima de exercitijs actiuæ: altera de meditabilibus cōtemplatiuæ agit: vt ſeu cum Martha quis agere velit; ſeu cum Maria ad pedes Ieſu contemplari malit: vtriuſq; hic ei vitæ, & virtutis fomentum paratum, præſtoque adſit. Hæc ferè in prima facie operis habita.

Proce-

Digitized by Google

PROOEMIVM,

Quare dicatur Roſetum, explicans duas vitas, treſq; earum ſtatus; & quæ cui præferenda; & quare opus collectarium ſequens, Roſetum exercitiorum, & meditationum dicatur.

Pſ. 76. *RErnuit conſolari anima mea; Memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum: & defecit ſpiritus meus.*
A 6 Duas eſſe Sanctæ Eccleſiæ vitas, actiuam, ſ. & contemplatiuam; Treſq; earundem vitarum, ſtatus principales; incipientiũ, ꝓficientium, atq; perfectorum, notiſſima Patrum traditione habetur; & abdita notant Sacramenta ſcri-
B pturarum. In typum enim, illarum duarũ vitarum; duas Beatum Iacob, legimus habuiſſe vxores; Lyã,
Gen. 30 & Rachelem, duaſq; dilectas à Dño extitiſſe ſoro-
Io. 11. Matth. res; Marthã, videlicet, & Mariam. Duos item præci-
16. puos diſcipulos Chriſti; Petrum, & Ioanné. Et innumeralia binaria, in harum ſignificationem, Scripturæ ſacræ contradunt. Quorum aliquot complectuntur, pro materia ſubminiſtranda, in verſibus iſtis.

	Vxores,	*Cherubim,*	*Gentes,*
Gen. 4. Gen. 16. Exodi 25. Gen. 25	Per duas vxores Iacob, Lamech p Abrahę concubinã, & vxorem	duos perductiles ex auro, in propitiatorio.	per duas gentes in vtero Rebecę maior ſeruit minori.
	Scala,	*Hoſtia,*	*Table.*
Gen. 28 Leuit. 14. 1. Reg. 6.	in ſcala Iacob in qua Angeli aſcẽdentes, & deſcẽd.	per duos turtures, & pullos. duas vaccas &c.	per duas tabulas legis,
	Sortes,	*Baſes,*	*Pennæ,*
Exodi 34. Leuit. 16. 2. Reg. 8.	per duas ſortes in quarũ medio accubant: per duos funiculos Dauid.	per duas baſes, & columnas ęreas in porta templi.	per duas pennas Animalium Ezechielis

	Menſe,	*Mala,*	*Duo ſunt.*
3. Reg. 7. Ezech. 1. 2. Paral 3.	per duas menſas in veſtibulo.	per duos Vſus mala granatorum,	per multa binaria ſcripturæ, per duo vbera, duo oſtia, duas oliuas, duas ſpicas olei, duoſq; filios oliuę.

Latiſſima ecce iam hic complexa eſt, materia me-
3. Reg. 7. ditationis, pariter, & deuotionis; ſi ſingula hæc ri-
Cant. 4. te maſticata fuerint, & comminuta, dente profundę
3. Reg. 6. conſiderationis, æſtimarionis, & affectionis, ſuper
Zach. 4. duabus vitis iſtis. De quibus ſingulis, vlterior, &
Apoca 11. abundantior, ſe adhuc offert occaſio conſiderationis; cuiuſmodi hoc verſu continetur.
C *Diſponens, opus, extollens, mediantia præſtans.*

Poterunt etenim conſiderari, de ſingulis vitis iſtis.

Diſpoſitio quæ præexigitur.
Operatio qua quiſq; conſiſtit, & attingitur.
Et Commendatio qua extollitur.
Meditatio qua perficitur.
Prælatio qua, vna alteri præfertur.

Hæc, quia in Doctorũ ſcriptis vulgatiſſima ſunt, iſtic tradenda non veniunt. Sat ſit occaſionem ſubminiſtraſſe ſtudioſis. Tractat de his Domin⁹ Petrus Aliacen. in Opuſculis ſuis: Patet ſaltem, quod diximus, duplicem hanc Sanctæ Eccleſiæ vitam; ſub va- D
rio binario, deſignatam in ſcripturis. Quemadmodum, & ſub ternario multiplici, triplex illæ præfiguratur, dictus ſtatus; quem, & trium temporũ naturæ: legis, & gratiæ, trium Patriarcharum: Abrahã, Iſaac, & Iacob. Trium in canticis perſonarum. Adoleſcentularum, concubinarum, ſeu ſodalium, & vnicæ perfectæ columbæ, & Reginæ grauida ſacraméta. Treſque Leuitarum multiplices familiæ. Gerſonitæ, ſcilicet Meraritæ, & Choritæ: & alia alijs, ſine numero ternarijs connotant. Quorum etiam nõnulla, libuit perſtringere frequentibus verſiculis.

Tres proles,	*Triſlega,*	*Greges,*	
Pręſignat triplex is ſtatus, per tres filios Noe.	per tricamerata, & triſtega in archa.	per tres greges: iuxta puteum accubantes.	Gen. 6. Gen 29 Deut. 19.
Vrbes,	*Tria,*	*Fortes,*	
per tres refugij ciuitates.	ſcilicet aialia	per tres fortes Dauid, qui hauſerunt aquã de ciſterna,	2. Reg. 23.
Ordo,	*Dies,*	*Panes,*	
Hi ſunt tres ordines familiæ Iacob: Atrium ma' ius trium ordinum erat,	Hi ſunt tres dies in deſerto, quib⁹ ambulatur poſt quos ſurgitur,	tres panes commodandi ab amico, in via noctis,	3. Reg. 6. Exo. 3. Luc. 11. Exo. 2. Exo. 19. Eccli. 25.
Menſes,	*Placitum tribus,*	*en tres.*	
tres qbus Moyſes abſconditur, quibus Archa moratur aduerſares fugitur.	In tribus his ſtatibus complacet ſpiritui.	Sunt alij ternarij, plures de horis vicibus, & vbi Sol tripliciter mõtes exurit.	

Occaſionem ecce miniſtrauimus: qualiter de oĩre, copioſa materia recolligi poſſet, per ſtudioſos: Et ꝗ latiſſimè collectariũ hoc, extendi valeret; niſi faſtidij mater prolixitas id vetaret. De quibus ẽt tribus ſtatibus, qualiter diſtinguantur, qũo accipiant, item & diffiniantur, in celebri illa Epiſtola B. Bernardi, ab oĩbus iure legenda: aut potius Cõparis ſui Gulielmi Igniacen. ad Fratres de Mõte. Et in notiſſimo illo, & ꝓ ſui merito, præſertim à religioſis cũctis, cõplectendo libro, qui profectus religioſorum inſcribitur: plenius traditum eſt. Vnde hic nihil cõmemorandum; niſi ꝙ ſ᷑m duplicis huius vitæ præmiſſæ genus, & trium dictorum horum ſtatuũ differẽtiam, & diuiſionem: partita etiam eſt prima pars, huius Collectarij Roſeti noſtri, in principales duas, vel tres; Tomos, & Sectiones, vt ſupra patet: Quarũ duarũ vitarum, & trium ſtatuum, exercitia, & obiecta diuerſa, tanguntur in auctoritate, huic capiti ꝓmiſſa. In qua, & vtriuſque vitæ huius prædiſpoſitio præmittitur, in eo quod dr̄; Renuit conſolari anima mea: Nec enim, vel actiuam, ſeu cõtemplatiuã propriè attingere poteſt, qui nõ farinam Ægyptiacã: externa, & ſæcularia. renuit, ſpernit, & nihilo ducit. Porrò in verbis. Memor fui Dei, & exercitatus ſum, vtriuſque vitę principalis, & diſcreta operatio tangitur. Conſiſtit. n. actiua vita, in exercitatione, & optimò agibili: quemadmodũ contemplatiua in meditatione, & optimo intelligibili. In quibus, eiſdem ſubnexis tribus verbis, non incongruè, triplex noſter innuitur ſtatus. Proficiẽtium, in verbo Meditationis: Incipiẽtiũ, in nomine Exercitationis. In verbo au-

ƀo autem Deficit, perfectorum accipitur ſtatus. Eſt ſiquidem & defectus bonus,& perfectus: cuiuſmodi illius, qui dicit;Defecit in ſalutare tuum Ani
Pſ. 118. ma mea,&c.O igitur quiſquis vtriuſque huius Sanctæ vitæ ardens fuerit,appetitior quiſquis Sacræ aſcēſionis cupidus,de ſtatu,in ſtatum, & de vna vir-
Pſ. 83. tute,progredi volens in alteram.Quiſquis exterorū incurius, ad mentales ſeſe exercitationes, conuerti voluerit:ex ſententia præmiſſum Pſalmiſtę verſicu-
Pſ. 76. lum dicat: Renuit conſolari anima mea. Et ad col-
Cant. 6. lectarium hoc Roſetum, tanq̄ ad ſpiritalem quan-
Mira huiuſce Roſeti varietas. dam,areolam aromatū conuertatur; vbi oīs vitæ,& ſtatus,cuiuſlibet quaſi vernantiū quarundem Roſarum, quoſlibet colores, & fomenta oblectantia depræhendet.Legimus ſiquidem Plynio teſte, & cādidi atq; rubicūdi;inſuper,& ignei colorū, Roſas materiales exiſtere. Sic & in primò huius Tomo,exercitia quædam actiuæ traduntur; quæ ad mentis pu-
Pſ. 76. ritatem, ſcopando ſpūm, velut ad candidas Roſas introducunt: & in altera, Meditationum Sacrarum puncta habentur;quæ quaſi ad rubras Roſas,i.mentis deuotionē adducunt;& in tertia velut ad igneas quaſdam cordis,ſ. inflammationē in charitatis perfectione.Primum aūt candidę Roſæ,i.actiuę exercitia in hoc Roſeto tradenda veniunt: tametſi auctoritas contēplatiuæ actionem, pro ſui quaſi dignitate,præmittit dicens.Memor fui Dei: & de poſt acti-
E uæ opus annectit ſubdens,& Exercitatus.Eſt etenim ordo,& ordo; & alterum, altero prius; ſeu tpe, ſeu perfectione.Perfectione quidem,contēplatiua præcedit;ſed tpe,& diſpoſitione,& generatione,practica Theoricam præire habet.Prius namq; in actiua, per exercitium boni operis,exhaurienda ſunt vitia mentis: vt in cōtemplatiua, iā pura cordis acie,Deū
Mat. 5. poſſit cōtemplati. Beati ſiquidem mundi corde,qm̄ ipſis repromiſſum eſt Deū videre. Vn̄ iuxta Greg.6. mora. Quiſquis contemplationis arcem tenere deſiderat,prius ſe in campo actionis,per exercitiū operis,probare habet: vt à paſſionibus quieſcens;primū
Pſ. 45. nacet, vt poſt ea videat. Quanto.n.mens,ad ſubtiliorem profecerit puritatē; tāto ſublimius videt Deū. Hinc ēt in magno illo, & mirabilium myſteriorum
Pſalm. 118. Alphabetico Pſalmo, præmittitur. Beati immaculati in via:poſtq́ue,Beati qui ſcrutantur teſtimonia, ſubditur. Hinc etiā in huius typum,& figuram;licèt
Gen. 29 Sanctus Iacob Rachel prius cōcupierat: in nocte tn̄ Lya ipſi ſuppoſita erat.Et Petrus ante tumulum Dn̄i
Io. 20. introiuit,q̄ Ioānes. Et Martha primum Chriſtum re
Luc. 19. cepit, poſtq́; Maria ſedit ad pedes, quia oīs, qui ad contemplationem tendit, prius in actiuæ exercitijs obuerſari debet.Congruo ergo ordine, primum de actiuæ exercitijs,& poſt de meditabilib.hoc in Roſeto agitur. Nec inſtiterit inconſideratior quiſq̄, ꝙ in prima hac parte,non minus,q̄ in altera, meditabilia ponantur:cum iſtic ſemper in ordinem,& finē agibilium,ſub certis,ſ.vel tpibus,aut locis exercentur.Illic aūt abſolutè,ad meditationem,materiáque tradantur. Nec eſt propoſiti noſtri, nudas hic tradere, exercitationes corporales;quibus quaſi vitu-
Oſee 10. la Effraym,docta diligere trituram,relictis internis exercitijs;ad extra ſolum operemus; qui ī huius introductorio ad interna tantopere cohortati ſumus: Et corporalis illa nuda exercitatio, ad modicū vtilis eſt;cum pietas ad oīa valet.Et in hoc Roſeto iuxta Apoſtoli conſilium, oīa exercitia trahenda ſunt, 1. Cor. 14.
ad mentalem exercitationem,& pietatē; qđ non fit, niſi per conſiderationem, & meditationem Sanctā. Quamq̄ tn̄ duæ hæ vitæ,collactaneæ ſibi ſunt, & ſorores:ita mutuo ſibi implexę,connexę,& per neceſſariæ;vt vix vna perſiſtere poſſit, ſine altera. Minus F
enim prouida,& recta eſt actio,q̄ non dirigit,& informat contemplatio. ſicut & inefficax, ſterilis, & inutilis meditatio;q̄ non ſequitur,& confirmat bona operatio. Vnde nec Martham legimus,ſine Maria:& Angelos videmus in Scala Iacob aſcendentes Gen. 28
pariter, & deſcendentes: Petrum, & Ioannem vna Io. 20.
concurrentes:Lyam,& Rachelem, Iacob concomi- Gen. 29 30.
tantes ſemper.Tanta ſiquidem eſt mutabilitas vitæ, Ruth. 4.
& tpis huius, vt in eodem ſtare non poſſimus; ſed cogimur,operationem commiſcere,contemplationi, & rurſum, contemplationem operi. Et ne amittamus illud, in quo ſumus; neceſſe eſt qn̄que, repetere,qđ tranſiuimus. Meditari,ſ.in actione,ne aberremus in opere.Et quandoq́ue,in meditatione agere;ne ſterilis ſit,& minus grata meditatio, ſine operatione.Et hæc ſufficiant,de dicendorum ordine.

Prologus in diſtinctionem primam, de actiuæ vitæ exercitijs.

E*Xercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* Pſ. 76.
Deſideranti in primis,ad interiora cordis ſui, G
exteriotibus ſpretis regredi; & optata tandem,diuinæ contemplationis,dulcedine confoueri: deformatumq́; interiorem hoīem, ad Dei imaginem reſculpere,reformare,& in priorem,vnde decidit;dignitatis ſtatum reſtituere: opere precium erit, purgatiuis primum, & pijs exercitijs, exemplo clariſſimi, & Regij Prophetæ Dauid, eundem ſpiritū ſcopere,purgare,& caſtigare à vitijs, & corruptis affectibus. Cui nimirū exercitationi, & operi,non parū ſubſeruient ſequentes tractatuli; à quibus traditur modus,& practica ſe ſe exercendi,& generaliter,& ſpecialiter,pro varietate locorum, agibilium,& tēporum,in interioriq́; pariter, & exteriori homine. Et ante oīa pręmittitur:Eruditorum quoddā exercitium,vbi generaliter plura traduntur, q̄ conferunt, & conducunt;imò ſcitu neceſſaria ſunt,ſeſe ad pietatem iuxta Apoſtoli monitum,exercere volenti.

Prologus in titulum ſecundum, qui dicitur Eruditorium Exercitiorum.

B*Eatus hō,quē tu erudieris Domine.Semita uitæ ſuper eruditum: vt declinet ab inferno nouiſſimo.* H Pſ. 93.
Fons item vitę eruditio poſſidentis:doctrina ſtul- Prouer. 17.
torum In Prouerb. Defectus totius exercitationis, Prouer. 16.
& dilapſus Religionis, ſi magiſtro Iacobo Carthuſien.creditur,& doctæ experientiæ ſtetur;ex defectu oboritur primariæ inſtitutionis,& eruditionis,ꝙ,ſ. religioſi, à teneris non inſtituuntur, neq; erudiūtur ad exercitia interna,& mentalis pietatis;& deuotionis,ſed ſuperficiales manent,externi, aīales, & ſenſuales,carnales, ſalua ſibi oīa exiſtimantes, ſi Reli-

gionis

Digitized by Google

gionis habitum circumferant, ſi tonſuram gerant, ſi cęrimonialia externa foris ſeruent, ſtatutis pſallentes tpibus, & horis. Sed heu non illic eſt repoſitum regnum Dei; non illis vijs obambulatur ad ſolénitatem Dei: nõ ibi perfectum repoſuit, qui pietatem colere iuſſit; ſed in mẽtalibus, & internis exercitijs, repoſuit profectum oĩum, vt latius alibi eſt tactum. Oportet ſiquidem interna illa, iuxta Saluatoris vo-
Matth. 23. cem, principaliter agere, & externa illa non omittere, ſed in exercendis externis illis, ſemper ſeſe exercere ad pietatem, ſemper referre ad mentem; nõ ex
Oſee 10. conſuetudine, inſtar vitulæ Effraym, in mola triturantis, ad faciem ea perficere; ſed in oĩbus, conſiderationis oculo, & palpebris mẽtis greſſus præire: & actuali quadã mẽtis eleuatione; oĩa in pietatẽ referre. Qđ qualiter fieri poterit; Eruditoriũ hoc exercitiorũ edocebit: ĩ quo tria principaliter sũt tradẽda.

Eruditoriũ exercitatiõis — ſciat
Sc; Incitatoriũ feruoris, — vt hõ velit digne ſe exer
Promotoriũ profectus — poſſit (citare.

Quòd enim eruditio hmõi neceſſaria ſit, venerabilis Vmbertus, oſtendit ex multis dicẽs, ſolebant Sanctificati Prophetæ tria comminari mala ineruditis; cordis, Spũs diuini receſſum; ſpũaliũ bonorũ defectum; defectum.q; bonarũ perſonarũ. Ita.n. Hierem.
Ier. 6. Ait Dñs. Erudire Ieruſalem ne fortè recedat anima mea à te; ne fortè ponam te deſertam, & inhabitabilem: Vt latius infra oſtenditur, vbi ponuntur incitamenta Sacræ lectionis. Iure ergo beatum, & bene
Pſ. 93. actum Regius Propheta inclamat; qui à Deo in oĩbus fuit eruditus: cum ex contrario eruditionis huiuſmodi defectu, omne malũ obortũ eſt Religioni.

Incipit Eruditorium Exercitationum.

I Titulus II. Capit. Primum.

Prouer. 24. D*iligenter exerce agrum tuum, vt poſtea ædifices domum tuam.*

De exercitijs itaque dicturis, tria principaliter, ſunt breuiter annotanda.

Scilicet — Certorum Exercitiorum vtilitas,
Exercitantium qualitas
Ipſorum Exercitiorum modalitas,

Circa primum ſciendum, ꝙ ex certis exercitijs
K aſſumptis, fructus multiplex profluit; qui exercitantem, non modo ad exordiendum, ſed ad cõtinuandum certa exercitia, allicere, & excitare debeat: vt ſequens inſinuat verſiculus.

Euades, ſtabilis, ferues, ſcis, proficis, hinc plus.

Primus itaque fructus certorum exercitiorũ eſt, vagarum, ſterilium, malarum cogitationum, & affectionum Euaſio, vel vitatio; quibus plerunque afficiuntur hoĩes, nullo ad manum habito certi exercitij freno, mobilem animum reſtringente. Cum.n. ſenſus, & cogitatio cordis humani, in malum prona
Gen. 8. ſint, ab adoleſcentia ſua, impoſſibile eſt, in ſtatu naturæ lapſæ, ad priorem dignitatem fornicantem à Deo animum reuocare; niſi gratia duce, certis virtuoſis exercitijs, ſeſe rationalis natura induerit. Huic alludit abbas Serentia, in collationibus Patrũ: Anima naturaliter inquiens, nũquam poteſt conſiſtere ocioſa; ſed neceſſe eſt eam, propria mobilitate diſcurrere; niſi prius habeat aliquod fixũ, vbi ſuos exerceat motus. Sine iſtis quoq; exercitijs certis, vt quidam ſenum ait, Anima efficietur, quaſi quadrigemina porta; qua quicunq; volet intret, vel exeat, te neſciente. Secundus fructus notatur in verſu, cũ dr̃ Stabilis. Ex actibus enim frequẽter iteratis (teſte Philoſopho) generatur habitus; qui tandem vergit quodãmodo in naturam: ita certis exercitijs paſſim iteratis, ſtabilitur Animus: ad magnificè, & expeditè agendum. Certis ait Seneca ingenijs, immorari oportet, & enutriri: ſi velis aliquid trahere, quod in animo ſedeat. Nuſq̃ eſt, qui vbiq; eſt; tot recipiunt de ſuis exercitijs conſilia; quot viderint aliorum facta, hodie in hoc, cras in illo ſe exercentes, fluidi, & vagabundi ſemper. Et ideo ſicut in tractatu cuius titulus eſt: Homo quidam, dr̃, parum, aut nihil proficiunt; quod ẽt in collationibus Patrum, valde diſſuadetur. Tertius fructus, notatur in verſu: cum dr̃ Ferues. Cum.n. certa habueris exercitia conſcripta, ſiue ordinata: Ferues ad ea implenda, & vereris per torporem omittere, quæ ſemel à te per feruorẽ ſunt aſſumpta. Hinc ſolent boni Religioſi, habere certa exercitia ſingulis tpibus, & actibus accommoda; ne à ſpũali profectu torpeant; ſed per hmõi ſeſe coartando, ad ſpũalem profectum magis, magiſq; incaleſcant. Sicut enim (iuxta Iacobum Carthuſien.) tepiditas, & frigiditas mẽtis, cauſantur ex remiſſa negligentia, ſpũalium exercitiorum; ſic affectio ſuauis (habitualis, aut actualis) cauſatur ex ſedula continuatione, exercitiorum ſpiritualium, tam ad aĩam, q̃ ad corpus pertinentium; ſine aliqua remiſſione: quemadmodũ in Oculo Religioſorum declaratum: Quartus fructus notatur ibi. Scis. Per certa.n. exercitia, facilius peruenis ad tui cognitionem. Et, vt ſcilicet ſcias quantum proficias, vel deficias: quantum procedas, vel retrogrediaris: Si denique primũ ferventius, & ſtrictius exercitia ſeruaueris, quàm poſtmodum. Quintus fructus notatur ibi: Proficis. Magis enim proficit, & meretur ex recta intẽtione modeſte, & ſecundum ordinem operans: q̃ qui multa, & difficilia, ſine certa animi deſtinatione, in vagum operatur. Magis ait noſter Thomas Kempis. L
prodeſt, vna ordinata actio ſapientis; quàm multus, & inordinatus labor inſipientis. Ecce quàm copioſus fructus his qui certis, exercitijs animum dare contendunt, manet, & accreſcit.

De exercitantium qualitate. Membrum II.

NVnc de ſecundo, ſ. de exercitantium qualitate, paucis eſt agendum. Nõ enim paſſim omnes æque, exercitijs ſunt apti. Quod Eſayas præui- *Eſa. 28.*
dit cum dixit. Quem enim docebit ſciẽtiam, & quẽ intelligere faciet prudentiã? Et ſequitur ablactatos à lactè; auulſos ab vberibus. Vnde hę conditiones iuxta quendã, ſunt neceſſarię, exercitare ſeſe volẽti.

Sit purus, ſpernens, vacuus, feruens, moderatus.

Primò omnium oportet exercitare ſe volentem M
Purum eſſe à crimine. Cor enim impurum, non eſt ſuſceptiuũ ſancti Spũs influxus. Vñ petiturus pſalmiſta Spũſſancti influxum, primum pręmiſit, petere
cor mũdum. Secundo oportet, vt ſpnat delectatio- *Pſ. 50.*
nes

Digitized by Google

nes carnis,fugiens riſus,multiloquia , & cõſolatio-
nes quaſque terrenas. Delicata eſt.n.conſolatio di-
uina,nec datur admittentib.alienam:Et ſm B.Aug.
Si animus habet vñ delectetur extrinſecus,intus ſi-
ne cõſolatione manet. Sic nõ,pluit mãna,niſi prius
Deut.7 deficiente farina Ægyptiaca. Tertio oportet a cu-
ris externis , & ſuperfluis animum eſſe expeditum :
vt vas vacuum ſui cordis,gratiæ Dei offerre poſſit.
Alioquin vbi nõ eſt vas vacuum , neceſſe eſt,vt ſtet
ſpiritualis gr̃æ oleũ. Quarto Feruorem proficiendi
4. Reg 4. oportet , vt aſſumat ex exemplo Iacob pro Rachel
Geneſ. ſeruientis:ac caumata ſolis,hyemiſque frigora,præ
31. amoris magnitudine non ſentientis: aut certe,q̃ pa
tientiſſimè ferentis. Sitq; Feruens in exercitijs col-
ligendis,in collectis obſeruãdis, ne ẽt minima exer
citia intermittat. Qui.n. minima neglexerit paula-
Eccliſ. tim decidet : obliuiſceturque maiorum. Poſtremo
19. Moderatus ſit oportet, vt.ſ.diſcretionem habeat,in
aſſumendis exercitijs,& peragendis: ne.ſ.aut nimie
tate grauent,aut indiſcretione,a fine retardent. Ali
ter enim de fine, & aliter de medijs ad finẽ eſt agen
dum:vt docetur in tractatu illo.Beatus vir. &c. Sic
enim Charitas q̃ eſt exercitiorum finis, eſt obſeruã
da,vt media exercitia (quæ pro ea habẽda ſunt in-
ſtituta) contra eam, ſecundum Bernardum non mi
litent. & hæc de conditionibus exercitantium, &c.

Membrum Tertium.

De exercitiorum modalitate, qualia ſcilicet erunt

IAm tertio, de exercitiorum modalitate eſt vidẽ
dum, qualia videlicet erunt exercitia ipſa. Non
enim licet , paſſim quæque exercitia aſſumere , niſi
ſecũdum exemplar priorum Patrum , ſint formata.
Exod. 28. Iuxta illud. Fac omnia ſecundum exemplar , quod
tibi monſtratum eſt in monte. Obſeruabant autem
Patres quaſdam conditiones,in ſuis exercitijs, quæ
& in noſtris ſunt obſeruandæ : & ſunt hæ.

Concors,conſultum,moderatum,congruat,& ſtans.

N Erunt.n.in primis bona exercitia , Diuinis ſcriptu-
ris,Sanctorum dictis,& Patrũ exemplis concordia.
Iob 33 Semel.n.iuxta Iob in ſcripturis loquit᷑ Deus , & ſe-
cundo idipſum non repetit,ſ.contra ſcripturas.Ita-
que quicquid ſcripturis diſſonum , non immerito
(ẽt ſi bonum appareat) ſuſpectum.Secundo,q̃a plu
res ſunt, Scripturas ad ſuum ſenſum retorquentes ;
hinc expedit , vt homini illuminato , exercitia ſua
exponat, & cum cõſulat ſemper eis:Vñ quidam,añ
omnia inquit,illud quærant,& faciãt Chr̃o Ieſu ſer
uire volentes,vt & modos,& loca,& mores , & in-
ſtitutiones ſibiјpſis conuenientes eligant,per ſpiri-
tualium Patrum obedientiam, & conſultationem.
Non tñ omnibus (ætate ſola,& tempore:ſed magis
ſenſu) ſenibus,quo ad hoc,de conſcientia confidẽ-
Dan. 13. dum.Sunt.n.ſenes inueterati dierum malorum,qui
non proficiunt,nec alijs conſulere,ad profectũ va-
lent.Tertio diligenter aduertendũ,ꝙ exercitia ſint
moderata,maxime quoad duo. Duo.n.iuxta magi-
ſtrũ Hugonem de Sancto Victore, in exercitijs ſunt
præcauenda:Nimia afflictio,& occupatio immode
rata. Nam per afflictionem,dulcedo,mentis amari-
catur: per occupationem autẽ immoderatam,tran-
quillitas diſſipatur. Vñ ſic exercitia ſunt moderan-
da, vt cum quadam alternatione , & refocillatione
cuncta agantur:Et nõ ſic incumbendum illis, vt tæ-
dio,aut infirmitate afficiãt. Nam quod caret alter-
na,requie durabile nõ eſt. Quarto,exercitia ſic de-
bent ordinari,vt cuique congruant , ſm ſtatum, &
diſpoſitionẽ interiorem,& exteriorem. Non.n.om
nibus cõueniunt omnia:Nec ęquè omnia poſſumus
oẽs:Sed talia quiſq; exercitia, ſibi aſſumere debet ,
quæ militant cõtra ſuam inclinationem vitioſam :
& promouent ad inclinationem virtuoſam:per ta-
lia enim magis proficiet.Hinc Ambroſius.Quæren-
dum inquit,in omni actu quid perſonis conueniat,
temporibus,& ętatibus:quid etiam ſingulorum in-
genijs ſit accommodum,vt latius ſupra pręmiſſum.

Quinto præcauendum in exercitijs, ne ſint tem- O
poranea,ad tempus permanentia, ſed ſtantia.i.vſq;
in finẽ perſeuerantia.Valde nãque ait Bernar. eſt ſu
ſpecta Leuitas eorũ,q nunc hoc volunt,nunc illud :
nũc ſic ſe exercent, nunc ſic;in nullo fixi,q tot de ſe
conſilia præſumunt , quot loca reuiſunt. ſp qđ non
hẽnt cupiẽtes,& qđ hẽnt faſtidiẽtes:& ergo in neu-
tro proficientes. Nã qui ſp qđ non habet appetit,&
quod habet faſtidit;nec præſentib.fruitur, nec futu
ris ſatiatur. Inchoata enim ante conſummationem
deſerit,& inchoãda ante tempus apprehendit. Qui
ergo in exercitijs proficere velit , finem oportet, vt
congruum præſtituat,& ad eum media ordinet : &
illis immoretur. Finis autem exercitiorum (vt pul-
chre in collatione abbatis Moyſi:& in tractatu,qui
intitulatur Homo quidam, determinatur) erit du-
plex:vnꝰ vltimatus,& eſt Charitas,vel vita ęterna.
Aliter ſecũdarius,& diſpoſitiuus,& eſt Puritas cor-
dis:ad quæ duo, oculus eſt ſp dirigendus:inſtar ſa-
gittariorum,ſignum ad quod iaciunt attẽdentium.
Alioquin multum laborabimus,& parum proficie-
mus. Vñ conſtat,ꝙ illa exercitia ſunt meliora,quæ
finibus his ſunt propinquiora. Neſcio añt , ſi facile
quæpiam alia inuenientur , quæ his finibus, ita ſint
vicina , ſicut ea quæ ſubnotãtur.Vnde quiſquis pia
ſibi voluerit,exercitia copulare, & comparare , ſe-
quentia attendat,memoriter ea teneat,frequentius
exerceat , & fines,quam totius attinget præmemo-
ratos. Nihil enim aliud præter Charitatem,aut mẽ
tis puritatem redolent,nil in eis eſt aliud congeſtũ,
niſi quod eſt a ſanctis Patribus edoctum.

De prægnantiſſimis quibuſdam, incitamentis feruoris.

Capitulum Secundum.

SOllicitudine non pigri , ſpiritu feruentes , Do- Roman.
mino ſeruientes.Videndum eſt ſecundo,de in- 12.
citamentis feruoris. Omnis enim boni (iuxta Iaco-
bum Carthuſien.) initium, eſt boni ipſius feruens
deſiderium.Nũquam enim in Religione feruide vi
uet,qui ante feruoris deſiderium, non aſſumpſerit.
Neceſſe eſt enim iuxta Bernardum, vt ignis deſide-
rij pꝛeat omnem locum, quo eſt ipſe vẽturus.Vt ita-
que is ignis feruoris,& deſiderij,in nobis excitetur
quędam ſunt aſſignanda,per quæ inſtar follis,mens
ad feruorem inflammetur , & exuſcitetur.

Et

Multiplex feruoris conſideratio.
Et ſunt hæc ſc3 Voti Religioſorum emiſſio.
Enormis Religioſorũ offenſio.

p De quibus ſingulis, pauca ſunt dicenda. Conſiderationes omnis torporis propulſiuę, & feruoris introductiuæ tradunt᷑, à Vincentio, & Ludolpho, & alijs quibuſdam, quarũ q̃dam, calcarium inſtar, pũgunt, q̃dam dulcedine alliciunt: & ſunt hæ quæ ſequunt᷑.

Si vis feruere, debes hac mente tenere.
Dignus, fert, mandauit, donat, multa ſpopondit,
Virtus, exempla, peccata, pericula, tempus,
Hoſtes, iudicium, pœnæ, mirabile, ſpectant.

Vt aũt de ſingulis his paucis, nos expediamus, notandum, ꝙ prima conſideratio eſt: Dignus: hoc eſt, ſi homo iugiter inſpexerit, quantum Deus dignus ſit amari, & honorari à nobis; ſm ſuam bonitatem, & ſapiẽtiam, & alias perfectiones, quæ ſunt in eo, ſine numero: videbit, ꝙ quicquid fecerit; eſt nihil; reſpectu, ꝙ eſſe deberet. Iuxta illud Sapiẽtis. Exaltate Dominum quãtum poteſtis, ſuperualebit enim, adhuc. *Eccli. 43.* Hic aũt oportet cõſiderare nobilitates, & perfectiones Dei, & quanto iure ſit homo obligatus ſeruire illi. Altera conſideratio eſt: Fert, id eſt, ſi attendat quot deſpectus, & vituperia, quot egeſtates, dolores, & tormenta ſuſtinuerit Filius Dei, pp amorem ſui: videbit, ꝙ nihil ſit totum, quod facit. Hanc conſiderationem Bern. habuit, cum exclamauit. Debeo Chriſto Ieſu totam vitam meam, quia ipſe pro mea, poſuit ſuam; & cruciatus amaros ſuſtinuit; ne perpetuos ego ſufferrem. Quid igitur tibi durum eſſe poterit, cũ recordatus fueris, quanta pro te fecit? Nonne ſi conferrẽtur oĩs vitæ filiorum Adam, & omneis dies ſæculi, & oẽs labores hoĩum qui fuerunt, ſunt, & erunt, nonne ſic eſſent ad comparationem dignationis tantæ, ſicut eſt Stella ad Solem, gutta ad fluuium. Oportet aũt hic conſiderare, paſſionem tantã ex pura, vera, mera Charitate ppeſſam; & velle reddere recompenſam. Tertia conſideratio eſt: Mandat: hoc eſt ſi cogitas perfectionem, quam debes habere, ſm mandatum Dei primum & magnum: ſcilicet diliges Dñm Deum tuũ, ex toto corde tuo &c. *Deuter. 6.* Vbi mandatur, Deus ex oĩbus viribus diligendus; videbis quantumuis laboraueris, te diſtare a mãdato adimplendo, quod tñ oportebit pro ſalute, ſaltẽ pro more huius viæ, & noſtræ exiguitatis adimpleri. Si enim nec minimũ Iota, nec vnus de lege apex *Matth. 5.* peribit; quanto minus ſummum iſtud, & primũ mãdatum? Hic oportet conari, adimplere mandatum iſtud. Quarta conſideratio eſt quàm multa: Donauit Deus, hoc eſt, ſi cõſiderabis multitudinem, latitudinem, & profunditatem beneficiorum, gratiarumq; eius; ſenties ꝙ quicquid feceris, non poteris rñdere donis eius. Hic oportet niti, recompenſare multitudinem, & magnitudinem beneficiorum Dei. Quinta conſideratio eſt: Spopondit, ideſt repromiſit, hoc eſt, ſi iugiter attendas altitudinem, gloriæ promiſſæ in patria, illis qui faciunt bona, in vita iſta. Videbis nihil eſſe quod facis, nec labor quiſpiam erit durus, quo gloria illa mereatur: Minuit vim flagelli, conſideratio premij. Hæc conſideratio, ſingulariter excutit torporem. Solent enim peregrinantes, tota die lętanter ambulare, & laborem ſui itineris leuem ducere; dum ſperant in nocte, bonum hoſpitium inuenire. Sic inſigniter curritur ſtadium; dum ſperatur brauium. Oportet aũt hic habere fidem, & ſpem, q̃ per dilectionem operant᷑, illo veniendi. *Gal. 5.* Sexta conſideratio eſt: Virtus: Si conſideres generoſitatem, q̃ habẽt virtutes in ſe, & vilitatem peccati, e regione in ſe: conaberis ad faciendum virtutes, & vitia declinanda, & cum Seneca dices. Si ſcirem hoĩes ignoraturos, & Deos ignoſcituros, nollẽ tñ peccare virtutis amore. Iuxta illud vulgare.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Hic oportet abominari vitia, & diligere virtutes.

Septimum excitamentum eſt, Exempla: hoc eſt, ſi videris perfectionem vitæ ſanctorum patrũ, cognoſces tuam imperfectionem, & torporẽ; & nihili pendes quicquid egeris. Hic aũt oportet ęſtimare, vitas ſanctorum, cum deſiderio imitandi; maximè autem perfectorum; & videre cum Euangelico cęco, homines quaſi arbores ambulãtes. *Mar. 8.* Octauum eſt Peccata: ideſt, ſi iugiter mente reuolueris, magnitudinẽ peccatorum, & multitudinem offenſarum, quæ feciſti contra Deum: videbis ꝙ totum nihil ſit, ad ſatisfaciendum quicquid facis. Iuxta enim exceſſus culparum, eſſet numerus plagarum: ſed exceſſus, eſt quodammodo infinitus. Oĩs namq; iniuria, talis eſt, qualis eſt perſona, iniuriam patiens, ſed ille immenſus, ergo &c. Hic oportet aggrauare offenſas Dei, & vel le facere iuſtitiam, & ſatisfactionem peccatorũ. Nona cõſideratio torporis propulſiua eſt, Pericula: hoc eſt ſi perſcrutatus fueris vniuerſa pericula huius vitæ conaberis magis firmari in virtute; vt poſſis perſiſtere in bono. Mala enim quæ nos hic pręmunt; iuxta Gregorium, citius ad Deum ire compellunt. Hic oportet ſentire propriam debilitatem, & pręcauere tentationum cauſam. Decima eſt: Tempus, ideſt ſi cogitaueris pretioſitatem tpis, breuitatem vitæ, & inſtantiam mortis, poſtquam nõ erit laboris tẽpus; magis laborabis tps expendere in bono. Hinc Apoſtolus monet. *Gal. 6.* Operemur bonum, dum tempus habemus. Et Apoſtolorum Dñs. Dum lucem habetis ambulate. *Io. 12. & 9.* Venit nox in qua opari non licet. Vnde q̃dã.

Cuncta ſunt horaria, nec æternis paria, quæ ſunt in hoc mundo.
Qui hæc mente reſpicit, & mundum non deſpicit: par eſt furibundo.

Oportet autem hic habere timorẽ mortis, & velle, ad eam diſponendi. Vndecima conſideratio eſt, Hoſtes: ideſt, ſi perpendas, inſidiantium hoſtium multitudinem, & ſeueritatem, & aſſiduitatem; magis, magiſq; ſuper cuſtodiam tuam ſtabis, & malo amplius reſiſtes. Sic ab hoſtibus inſecuti, vrbes refugij, citius experunt. Oportet autem hic exaggerare, hoſtiũ ferocitatem, & cognoſcere propriam debilitatem.

Duodecima conſideratio eſt: Iudicium, ideſt ſi cogites imminens diſtrictum iudicium finale, quõ tũc cunctis, cuncta patebunt; videbis ꝙ totum parũ eſt, quod agere poſſis, ad iram columbæ euadendam, & ad rationem debitam reddendam, & confuſionem declinandã. Hic oportet cognoſcere peccata, & ſententiam ſtrictam expaueſcere. Decimatertia conſideratio: Pœnæ, hoc eſt, ſi cogites pœnas Purgatorij, aut

Digitized by Google

aut infernales, peccatoribus cunctis paratas; leuis erit oĩs labor. Vnde quidam patrum, diſcipulo cauſanti tædium cellę, reſpondit; ſi cogitares pęnas gehennæ; ēt ſi plena collo tenus, cella vermibus eſſet, libēs illic reſideres. Hic oportet ſentire ſe dignum, iſtis pęnis, propter peccata, & effugere per pœnitentiam. Decimaquarta conſideratio eſt: Mirabile. Si attendas, abiſſalia Dei iudicia, facta ſuper aliquos, qui diù vixerũt, & in magna ſanctitate perſeuerauerũt, quos tñ Deus, pp aliqua in eis vitia occulta dereliquit, nõ credo, quin magis feruebis ad bonum. Ad-
Pſalm. 45. hortatur Pſalmus dicens. Venite, & videte opera Dei; qm̃ terribilis in cõſilijs, ſuper filios hominum. Hic oportet curare, de ſalute, & timere ſeparationem, à gratia Dei. Decimaquinta, & poſtrema conſideratio eſt Spectant: hoc eſt, ſi attenderes, quanto deſiderio, te expectent beati, quo affectu, tuum aduentum præſtolentur; vix credo quin feſtinares ad eos. De hoc Ber. Expectant nos Angeli, vt ruina eorum reſtauretur? Beati, vt eorum gloria cõpleatur? Deus Pater, nos expectat quaſi filios, & hæredes, quos ſuper omnia bona ſua conſtituat. Filius, quaſi Fratres, & cohæredes, ut fructum natiuitatis, & preciũ ſui ſanguinis nobis impendat, & ipſe Spũs ſanctus, qui eſt charitas, & benignitas, ĩ qua nos Pater, ab æterno prędeſtinauit; nec dubium quin prędeſtinationem ſuam, adimpleri velit. O qualiter curreret aliquis, ad aliquem locum præſentis miſeriæ; ſi ſciret ſe ibi expectari, à Beata Virgine. Qualiter ergo nobis currendum, ad locũ delitiarum, & gloriæ;
Phil. 1. vbi nos tot, & tanti expectant, tam affectuoſe? Oportet autē, in hac conſideratione, de ſyderium habere diſſolui, & eſſe cum Christo. Poſſent latius, ſingulæ hæ conſiderationes extēdi, cum grauiori genere dicendi; quemadmodum harũ aliquot, tractat B. Bernardus, in Nobili ſuo Sermone, de quattuor debitoribus, Et de omnibus Sanctis, ſub ſtilo graui. Sed non ſuſcepimus nos, in hoc collectario docere, vel exuſcitare, ſed tantũ occaſionem, & materiam afferre volentibus, & potentibus illud. Secus excederet modũ opuſculũ, & ꝓlixitate increſceret nimis. Cũ ſuper ſingulis his capitulis, ſingula opuſcula fieri poſſent, ꝓ materiæ copia. Præſertim cũ paſſim, hinc inde in poſterioribus plura, de his dicturi ſumus. Finis autem, cuiuſq; conſiderationis iã poſitæ, in duobus conſiſtit. Primò in ſentimento propriè imperfectionis, deinde in de ſyderio veniendi in altiorem vitam, aut amplioris feruoris. Quis quæſo, niſi vel ferreæ mentis homo, hæc mente reuoluens, nõ mox omni torpore excuſſo, ad bene viuendum ſuccendetur. Sed ne quiſquam, à calore hoc ſubterfugiat, ignitiora ſunt tela vibranda, ex voti, ſcilicet emiſſione, profeſſionis Regularis.

De altero feruoris incitamento, ſcilicet voti emiſſione.
Membrum Secundum.

Eccl. 1. SI quid voluiſti Deo, ne moreris ſoluere; diſplicet enim ei, ſtulta, & infidelis promiſſio. Alterũ
Q vt dictum eſt, ad bene, & feruenter in Religione viuendum, inducens eſt; Solemnis voti emiſſio. firmiter namque eſt credendum, ꝙ omne votum rite factum, obligat ad obſeruantiam ſui, & ſm quoſdam magis, ꝗ iuramentum. Ita ꝙ qui votum rite factum prætermittit, mortaliter peccat; magis ꝗ periurans, vt vult S. Thom. in 2.2. q̃q̃ viri grauiſſimi putent, iuramenti præuaricationem, grauius eſſe peccatum. Vtcunq; ſit; cõſtat, ꝙ vouẽdo, promittimus nos velle conari, & exercitare, & operã dare, vt perfectionem vitæ attingamus, & conſequamur; à quo conatu qui recedit, voti transgreſſor reputandus eſt, vt vult Ber. Quandiu aũt indefeſſum proficiendi ſtudium, ingenijq; ad altiora, & anteriora conatum habuerimus, nõ votifragi (ēt ſi crebrius ceciderimus) reputamur. Eya igitur, hoc deſiderium aſſumamus, & vota exoluamus. Nam vouere eſt actus Deo placens, & operi nõ ex voto facto prælatus: propter plura, quæ hoc verſu complectuntur.

Conſultum, virtus, meritum, ſubicit, mage durans. R

Primo ſiquidem, actus ex voto, præfertur rõne conſilij. Coſilium aũt, ſemper datur de bono meliori. Secundo, ratione virtutis maioris; illud enim, qđ producitur a nobiliori, & maiori virtute, præſtãtius eſt, & præferendum. Sed votum, eſt actus latriæ, quæ nobiliſſima virtutum eſt, vt patet. Tertio, præſtat, ratione amplioris meriti, & commodi. Agere aũt aliquid ex voto, magis meritorium eſt, & commodioſum; ut pulchrè deducit Pater Aug. in Epiſtola ad Armentarium, & Paulinam. Quod totũ cedit in merita, & utilitatem noſtram, inquantũ uouendo, uoluntatem noſtrã immobiliter firmamus; ad id, quod expedit facere. Quarto præſtat, ratione maioris ſubiectionis; Ille etenim, qui plus, & in pluribus, ſe Deo ſubijcit, & ei ſeruit, plus meretur, ꝗ ille qui in uno ſolum. Sed qui ſine uoto aliquid facit, ſolum ſe ſubijcit ad illum actum. Qui autem ex uoto, ſubijcit ſe, quo ad plura, ſ. quantum ad actum, & quantũ ad poteſtatem, quia propriam uolũtatem à ſe tollit; ita ꝙ poſt uotum, nec aliud põt uelle, nec aliud facere; ergo Deo magis ſubijcitur. Quemadmodum B. Anſelmus; confirmat pulchro exemplo, dicens. Quod ſicut plus daret homini, qui daret ei arborem, cum fructibus, ꝗ qui daret fructus tantũ; ita qui dat Deo uoluntatem, poteſtatem, & operationem ſimul, utpotè facit uotans; plus utiq; tantum, & magis ſe ſubijcit, ꝗ qui operationem ſolam largitur. Poſtremò laudabilius eſt, aliquid facere ex uoto, quàm ſine; ratione maioris continuationis. Ille namque, cuius uoluntas, immobiliter firmatur in bono, magis meretur, ꝗ ille, cuius uoluntas, poteſt declinare, à bono. Nam ad perfectionẽ uirtutis pertinet, immobiliter operari, ut dr̃ 2. Ethic. Sed per uotum, uoluntas immobiliter firmatur, etiã ante, & poſt opus in bono. Ergo inquàm, ſicut actus ex uoto, eſt Deo magis placitus, ſic e regione, uota transgredi, aut infringere, eſt actus uitioſiſſimus: Deo diſplicens, multumque abhorrendus; ita ꝙ, iuxta ſcripturam, melius ſit non uouere, ꝗ uouere, & non reddere. Vñ patet, ꝙ transgreſſio uoti, plurimum eſt præcauenda, & uotum ipſum feruentiſſime abſoluendum, ad quod etiã, plura poſſunt aſſignari inductiua, ut ſunt iſta.

Exemplum, ſcriptum, mala, pecatum, rea, ſtultum.

Primum itaque inductiuum eſt Exemplũ: ēt ſæcularium hominũ, à quibus inhoneſtiſſimũ habetur, S

Digitized by Google

eſſe infidum, aut non abſoluere vota. Vnde & ipſi hoīes ſæculi, in tantum abhorrent frangere vota; vt & captiui, ſub promiſſo redeundi dimiſſi, intra pręfixum redeant tempus; quamuis ēt ſe ſciant, dire puniendos, aut etiam occidēdos; ne fiant infames, aut reputent̃ fide indigni, vt de hoc præclariſſima exēpla, apud Aulum Gellium, Valeriū, & alios de Marco regulo, de Numa, & Saguntinis. Quantomagis ergo, nos Deo fideliter, vota ſoluemus? Secundū eſt: Scriptura, i. Scriptura Canonica, & Sanctorū doctri na, quæ potiſſimū hæc hortantur. Hinc Moyſes ait.
Deuter. 23. Quod ſemel egreſſum eſt de labijs tuis: implebis, & facies, quodcunque promiſiſti. Pſal. Vouete, & red-
Pſ. 75. dite. Deuter. Cum votum voueris Dño Deo tuo, nō tardabis reddere &c. Tertium eſt Mala. nā qui vota
Deuter. 23. ſoluere nō curat: innumera mala facit. Primò mētitur Spūi ſancto cui vouit. Iuxta illud. Non es menti-
Act. 5. tus hoibus, ſed Deo. Secūdò Deum irridet. vt teſtatur Sanctus Benedictus dicens. Qui votum frangit, damnatur à Deo, quem irridet. Tertiò alios ſcandalizat: vnde & pro eis, pœnam luet: vt pulchrè Euſebius, in ſuis exhortationibus docet. Sunt quoque, vt fures, & latrones, nihil iuris, in bonis cęnobij (dum vota non abſoluunt) habentes: vt proſequitur Dionyſius Carthuſien. Poſtremò omnis voti ſolēnis infractio, eſt Spiritualis (ſecundum Auguſtinum, & Dionyſium) fornicatio. Totiens ergo à Deo Spiritualiter fornicaris, quotiens vota tranſgrederis. En ergo quot committit mala, non exoluens vota. Quæ mala hoc verſiculo memoriali perſtringuntur.

Mentitur, ridet, nocet, infidus, latro, proſtat.

T Quartum inductiuū eſt, quia votū infringere, eſt maximū Peccatum, ſm Doctores quoſdam, ēt periurio maius, vt B. Thomas 2. 2. q. d. 89. art. 8. per totum deducit. Et in Pantheol. Raynerius, oſtēdens, ꝗ voti tranſgreſſor, mortaliter peccet, ex parte grauitatis, infidelitatis, & neceſſitatis. Quintum eſt: Rea, quia ex voti tranſgreſſione, fit cōſcientia rea, & pęnę obnoxia. Omnes. n. votum infringentes, ſunt Deum irridentes, vt Benedictus in Regula dicit; poſtea iuſtè ridebuntur à Deo; iuxta illud. Qui habitat in cœlis
Pſ. 2. irridebit eos. Itemq; Ego quoque in interitu veſtro
Prouer. 1. ridebo. Sextum incitamentum ad vota ſoluenda, & retractiuum ab excedendo eſt: Stultum. Magnæ. n. ſtultitiæ eſt, votum infringerè, quia talis pro concupiſcentia, Deum dimittit, illud intermittitur, quod cunctis amabilibus prælegit, cum quo oīa amittit.
Math. 13. Bonam Margaritam, pro qua oīa vēdidit, ꝓijcit, & amplectitur ſæculi Sordes. Quis tā oro, hæc rite ꝑpendens, non ad vota abſoluenda, & feruentius cuncta agēda incaleſcit? Præſertim cū votorum ipſorū ſubſtantialium, tanta ſit, & rationibilitas, & rationabilis honeſtas, & vtilitas, De quibus, ne longi ſimus, ſufficit annotaſſe, ſub cōpendioſo carmine, breuiter ſufficiētiā coordinationē, & ordinabilitatē, triū ſubſtantialiū votorum eorundem. Ne quiſpiam, cęcum
Leuit. 22. animal Deo offerre, cōtra Dei pręceptū, deprehēdatur; aut ſtultā profeſſionē, quæ Deo diſplicet, feciſſe
Chriſt°. videat̃. In tribus itaq; Euāgelicis conſilijs, autor oīs perfectionis, quaſi in ſacratiori numero, perfectionem totius cōſtitit Religionis; ea ante in ſemetipſo exhibens viuendo, quàm docendo. Pauperrimus ſiquidem ſemper fuit: virgo caſtiſſimus, & obediens *Luc. 9.*
vſque ad mortem. Quæ eadem tria conſilia Sancta *Heb. 7.*
Eccleſia, ſub voto Religioſis omnibus obſeruanda *Phil. 2.*
indixit, varijs ex cauſis, hoc verſu perſtrictis.

Trina vouēs, ſequitur, fugit, offert, pugnat, adaptat.

Per tria ſiquidē hæc principalia vota, Religioſus oīs, in cōuerſatione ſua, Chriſtiformis efficit̃, ꝗ non ſolū voluit declinare mala, innocēter viuendo; ſed ēt oēm occaſionm extrinſecam; quaſi mali radicem euellendo, & fugiendo, & poſt alijs conſulendo, vt patet ex Euangelio de paupertate. Si vis perfectus *Mar. 10*
eſſe, vade, & vēde oīa quæ habes, & da pauperibus; & veni ſequere me. De continentia. Sunt Eunuchi, *Math. 18.*
qui ſe caſtrauerunt, ꝑꝑ regnum cœlorum. Qui pōt capere capiat. De obedientia aūt, & humilitate. Qui *Math. 16.*
vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Ex quorū trium obſeruantia, magna fit obſeruanti gloria. Qm̄ magna gloria eſt ſeruo, ſequi Dominum ſuum. Secūdò hæc tria vota ordinantur, cōtra trinam malorum oīum *1. Io. 2.*
radicem, quæ in mundo eſt fugiendam, & ad tres or *Dan. 7.*
dines dentium beſtiæ: quibus carnalium vitam deuorat, perfectè conterendos, ac per hæc ab oī malo, & mali occaſione perfectè fugiendum, & declinandum. Nam cōtra auaritiam, ſeu concupiſcentiā oculorū, eſt votū plenarię paupertatis. Contra luxuriam, ſeu cōcupiſcentiam carnis, eſt votum mūdiſſimæ continentię, & caſtitatis. Contra inobedientiā, & ſuperbiam vitę, eſt votum profundiſſimę obediētiæ, & humilitatis. Tertiò ordinantur hæc vota, quaſi tria hæc miſtica munera; quibus ſe totum, & ſua hō, quaſi in holocauſtomate cōſummato offert, & tradit Deo. In tribus. n. conſiſtit omnis hominis.

	corpore.	
Subſtantia: in	anima	vt Philoſoph° ait 1. Ethi.
	rebus.	

	corpus		continentiæ.
Offert̃ aūt	anima	ꝑ votū	obedientiæ.
	res		paupertatis, vel proprietatis carentiæ.

Vt ſic nihil ꝓrſus remaneat homini de ſemetipſo, ſed ſecurè dicat, cum Apoſtolorum principe. Ecce *Math. 19.*
nos reliquimus omnia. Nō tantum poſſeſſiones; ſed & cupiditates Animam, pariter & corpus. Et iure ei offeruntur omnia à quo donata ſunt omnia. Quartò *Iac. 1.*
hæc tria vota, hominem contra principales hoſtes ſpiritualis militiæ expugnandos armant, vtpotè.

pauptatis				auaritia.
cōtinētiæ	mūdum			immūditia.
obię, & ſubiectionis.	cōtra carnem, Diabolū.	ꝗ ſpūal̃r oppugnāt	de	ſuperbię inobedientia.

Poſtremò		viriū principaliū reformationē.
hæc tria	ad	charitatis perfectionem.
vota Reli		animæ perfectam quietationem,
gioſorum		& contemplationem.
adaptant.		pręmiorū cęleſtiū remunerationē.

Vires enim principales reformantur.

	mens,		paupertatē trāquillat̃.
Quia	intelligētia,	per	continentiā illuſtratur.
	voluntas,		obediētiam rectificat̃.

Charitas perficitur, eo quòd impedimenta amouentur, ne affectus totaliter tendat in Deum.

Cupi-

Digitized by Google

Cupiditas exteriorum bonorum
Amouent.n. concupiſcentia ſenſibilium
inordinatio volũtatis,& affectionum.
paupertatem.
ſcilicet per continentiam.
obedientiam.

Quibus amotis; nihil eſt,quod præpediat,quin affe-ctus hominis perfecta Charitate feratur in Deum,ꝙ ẽt per hęc tria animus perfectè quietatur,& ad con-templationẽ diſponitur,eo ꝙ per ea ſollicitudo ex-
1. Cor. 7. teriorũ amouetur, vnde Paulus Apoſtol. volo vos, ſine ſollicitudine eſſe. Sollicitudinis enim ſæcula-ris,& exterioris, inquietudo pręcipuè, ingerit hoĩ circa tria. Primò circa diſpẽſationẽ exteriorũ rerũ, quæ tollit per votũ paupertatis.Scdò circa guberna tionẽ vxoris,& filiorũ; q̃ tollitur p votũ cõtinentię, & caſtitatis. Tertiò circa diſpoſitionẽ propriorum actuum; q̃ tollitur per votum obedientiæ, & ſubie-ctionis. Poſtremò per hæc tria vota ſubſtantialia, adaptatur hõ ad futuræ gloriæ, repromiſſa præmia: vel quo ad dotes tres Animę,vel quo ad Spũales re-promiſſiones,partim de pſenti,& partim de futuro:

pauptatis, diſponit,& tentionis.
p votũ cõtinentiæ, coaptat hõ ad doté viſionis.
obedientię, fruitionis.
Meretutq; centuplũ in pñti rerum contemptu.
re promiſ- regnũ in futuro p cõtinentiæ virtute.
ſum, iudiciariũ cõſeſſum obię humiliatione.

Liquet ergo quanta ſit ſubſtantialium votorum, ra-tionabilis ordinatio, & vtilitas quanta: vnde iure; ſumma diligentia obſeruanda.

De tertio propulſiuo, & incitamento feruoris.
Membrum Tertium.

Hiere. 11. QVid eſt, ꝙ dilectus meus, in domo mea fecit ſcelera multa. Tertium torporis propul-ſiuum eſt profunde penſata, enormis
A
7
tepide in Monaſterijs viuentium,& torpentiũ offen ſio.Maxima namque eſt offenſio horum, vt dr̃ in de eruditione Religioſorũ. Aut.n.tales in ſæculo malè vixerunt,aut bene,ſi bene,tunc magna eſt abuſio,vt male viuãt inter bonos;qui bene vixerũt,inter ma-
Heb. 10 los. Si aũt malè,& metuentes ne inciderẽt in manus Dei viuẽtis,clauſtri carcerẽ ſpontaneę elegerũt; ſtul tè nimis agunt, dum Dñm carceris in carcere offen-dunt; & funem quo in inferno ſuſpendantur conte-xunt: & vbi bene viuere deberent: ibi peſſimè vi-uunt.Sunt enim tales,valde mali,vel valde boni:Dę mones,aut Angeli: vt ait Aug.Sicut non inueni me-liores,quàm qui in Monaſterio profecerunt:Sic nec expertus ſum deteriores, quàm qui in Monaſterio defecerunt:Et hinc eſt,quòd cõqueritur de his Do-minus dicens. Quid eſt, quòd dilectus meus,in do-mo mea, fecit ſcelera multa? Multa etenim ſunt, quæ ad magnitudinem malitiæ eius, qui in Mona-ſterio male viuit,facere videntur.

Ordo,locus,tempus, ſocius,prouiſio,votum,
Actus,fraus,ſpatium,pœnas, nec damna paueſcit.

Primum aggrauãs eſt: Ordinis ſublimitas, quam violat mentiendo. Non enim regulam, aut ſtatuta obſeruat,ſed votum infringit: & ſic quaſi mentiens ſecundum Guidonem, tota die perſtat. Alterum eſt
Eſa. 26. Loci ſanctitas. Iuxta illud. In terra Sanctorũ iniqua geſſit: & non videbit gloriam Domini: & Hierem. *Hier. 2.*
Contaminaſtis terram Sanctam meam.Tertium ag-grauatiuum eſt Temporis, bene viuendi opportu-nitas;quam in clauſtro habet.Non enim fructuoſius modo; ſed etiam iocundius, poterit ibi bene viue-re,quàm malè.Sed proh dolor Veſana mens Manna faſtidiens cępas deſiderat; quæ non ſine lachrymis comeduntur. Quartum eſt,bonorum Societas. Qui enim malꝰ eſt inter bonos;eſt ſicut Iudas,inter Chri *Io. 6.*
ſti Diſcipulos; & vt Sathan inter filios Dei. Quintũ *Iob 1.*
aggrauans eſt, Prouiſio,quam à Deo recipit. Prodi-tor enim eſt, cum eum,à quo paſcitur impugnat.Ita quòd de eo dici poteſt: Ecce manus tradentis me, *Luc. 22.*
mecum eſt in menſa. Item ſi inimicus meus maledi- *Pſ. 54.*
xiſſet mihi, &c. Cane deterior eſſe videtur, qui be-neficijs, quæ à Deo recipit, ab eius impugnatione non cohibetur.Canis enim illum amat,à quo paſci-tur,licèt alios inſequatur.Sextum eſt Votum,& pro-feſſio: quæ aggrauant multum.Non enim parua cul pa eſt, quòd is qui ſe prius obtulit Deo, poſtea ſe aufert, & litat Diabolo.Et ſic mentitur Spiritui ſan cto.Septimum eſt,quòd Actus illos agere prę́ſumit, ad quos prorſus indignus eſt. Præſumit enim ſtare in conſpectu Dei, & illum alijs placare, cũ ipſe non placeat:& cetera multa talia prę́ſumit,quod eſt val-de periculoſum, præſertim cum Deus ait. Sancti- *Leuit.*
ficabor in his, qui appropinquant mihi. Et Alber- *10.*
tus Magnus, cum quibuſdam doctioribus tenet, ꝙ quoties quis Sacra ſymbola indignè, & ſub morta-li agit, aut contrectat, toties nouo peccati genere peccat. Quod ſi verum, admodum eſt horrendum.

Octauum eſt, Fraus; qua decipit illos, à quibus ſtipendia recipit;pro quibus dignè intercedere non poteſt, quia Deo diſplicet. Et cum is qui diſplicet, ad intercedendum mittitur; iratus animus ad dete-riora prouocatur. Nonum aggrauans eſt,Spatium; id eſt, quòd locum vnius boni occupat, ipſe malè viuens. Vnde verendũ eſt ei,ne à Domino per mor-tem citius abſcindatur, vt locus ab eo expediatur, & melior inſeratur, vt dicitur. De ficulnea infru- *Luc. 13.*
ctuoſa. Succide eam,vt quid enim terram occupat? Decimum ad magnitudinem, malitiæ eius faciens eſt,Pœnas, ideſt,quòd pœnis illis non terretur; qui-bus peccata,in ſacris locis commiſſa, punita legun-tur.Vt peccatum ſuperbiæ,in cœlo:peccatum inobe dientiæ, in Paradiſo: peccatum proprietatis, in Ec-cleſiæ primordio:peccatum infidelitatis,in Iudę ſu-ſpendio. Poſtremum magnitudinem malitiæ malę, & tepide,in Religione viuentis, oſtendens eſt. Nec damna paueſcit, id eſt, quòd non cohibetur damni magnitudine,quod incurrit. Nam propter hoc,om nia Religionis bona amittit: & à dignitate Reli-gioſorum degenerat,furibus, & latronibus compa-rat. Malo latroni,qui de cruce clauſtrali, iturus eſt *Mat. 27*
cruciatum inferni aſſimilatur, vt ait Pater Bernar-dus. Occaſione tractatus de voti emiſſione, inſeri-tur hic quoddam Eruditorium, retractiuum à vitio proprietatis Religioſorum; continens in ſe tria ca-pitula, quorum primum,continet ſex,ab illo retra-hentia. Secundum capitulum, refutat omnes excu-ſationes proprietariorum. Tertium, edocet reme-dia exterminandi tanti criminis.

Digitized by Google

Incipit retractiuum a vitio proprietatis.
Capitulum Secundum.

1. Tim. 6. Num. 18. RADIX *omnium malorum cupiditas.* In
terra eorum nihil poſſidebitis. Nec ha
bebitis partem inter eos: Ego pars, &
B hæreditas tua. Audiant hæc & paueãt
tepidi, & torpidi religioſi noſtri, ſciãt-
que verum magni Caſſiani, & eloquentiſſimi Euſe-
bij emiſſeni verbum. Quia quemadmodum ad Mo-
naſterium, ſeu clauſtrum venire, ſumma quædam p-
fectio eſt, ſic non perfectè illic viuere, ſumma dam-
natio eſt. Et ſicut immenſa gloria, digne Deo in Re-
ligione, & ſm ſuæ inſtitutionis normam, ſeruiẽtib.
repromittitur: ita pœnæ grauiſſimæ manẽt, hos qui
Ier. 48. tepide, negligenterq; in ea fuerint obuerſati. Male-
dictus ſiquidem, qui facit opus Dei negligenter. Ac-
cõmodus hic, & opportunus locus eſſet, aliquid di-
cere, ĩ deformatiſſimos, & irreformatos religioſos,
qui præter nudum nomen, & quendam truncũ habi
tum, de Religione habent nihil; qualibus proh. ple-
na eſt nobilis terra iſta; quorum quanta ſit obedien
tiæ integritas; lites, & appellationes contra Præla-
tos probant. Quorum q̃ caſta, & continens vita, bi-
pedia animalia, circumcurſitantia ſuper terram, cla
mant: in quorum auribus, horridius, & abſurdius ni
hil ſonat, q̃ ſermo de paupertate, carentiaq; ꝓprie-
tatis. Vbi tñ primarium fundamentum Religionis,
& vnica baſis eſt totius ædificij ſacri: vt id Regulæ
ſanctorum oẽs, omneſq; Patrum canones, & Iura ſa
cra proteſtantur. Sed heu, eatenus vſque proprietas
hæc tranſijt in vſum; imò potius ab vſum; eo vſque
progreſſa eſt, & proſerpſit, & inualuit liuidũ iſtud,
& tabidum virus; vt vix in toto corpore, ſacræ Reli
Eſa. 1. Ibidem. gionis, à planta pedis, vſq; ad verticem eius, ſanitas
ſit relicta: præter pauca illa, & viuida ſemina, q̃ Do-
minus Sabaoth, ex miſericordia in terra reliquit, re
formatiſſimos, & religioſiſſimos Carthuſienſ. Cele-
ſtinorum, & aliorum quorundam obſeruantiũ (ſed
paucos Patres loquimur) Et quod miſerabili⁹, & mi
ſerandius ducendum, tam eſt imbibitum, & vſitatũ
hoc peſtiferum, & execrabile proprietatis crimen;
vt pro crimine non ducatur; ſed vt debitum, & lici-
tum id etiam religioſiſſimi, & edoctiſſimi quidam,
tueantur, dicant, & ſcribant. Mouet me fateor, cõmi
ſeratio, tam publici, & periculoſi erroris, & non ni-
hil dicere, contra ita ſentientes: immo verius deſi-
pientes, zelus ſacratæ Religionis, ferme impuliſſet,
ſi non ab alijs hęc prouincia, aſſumpta fuiſſet. Sed tá
ſunt ecce innumeri, & clariſſimi quidam, & grauiſſi
mi, tanti erroris oppugnatores, vtinam & expugna-
tores: vt nihil ſupra ſit relictum nobis. Scripſere ſi-
quidem contra proprietarios, tã ordinis Patris Au-
guſtini, quá Diui Benedicti, inſignes & celeberrimi
magiſtri, Henricus de Haſſia, de Hoita, Magiſter
Theodoricus de Monaſterio; Magiſter Petrus can-
tor Parriſiẽſ. venerandus Gerſon, & hujus noſtri ęui
clariſſimum Sydus, & indigne decus, Dñs Ioannes
Tritemius, Abbas Spauhenienſ. In quorum ſcriptis,
nihil de huiuſmodi materia eſt omiſſum; quin mo-
neant, doceant, moueant, confutent, & diſſoluant
quicquid a quoquã obganniri, aut obtendi poſſet.
Concorditer in hoc concurrentes; ꝙ etiam ſub nul- C
lo prætextu, tolerari valeat, mod⁹ proprietatis. Nec
aliquatenus veniunt excuſandi, qui pecunias reci-
piunt, ratione officiorum, aut veſtimẽtorum; pręter
vnicum, vel duos, Monaſterialium rerum diſpenſa
tores. Cum ſanctorum Patrũ Regulę, noluerunt offi
ciarios plures, in vſu pecuniarum. Sicut nec Dñs Ie-
ſus primus ille Abbas, & Inſtitutor Religionis, vni-
cum ſolum habuit Iudam procuratorẽ: Et ſit ſubuer Io. 12.
ſio totius communitatis, multitudo officialiũ, in vſu
pecuniarum. Frequẽter ait Vmbertus, vbi plures in D
pecunijs officiales, illic & plures latrones. Nec pro
veſtibus, pecuniaria eſt ſumma contradenda; ſed de
cõi, veſtiario forent, ſm omnes Regulas diſtribuen
da. Cum modus illæ pecuniariæ traditionis, aiarum
ſit præcipitio propinquus, multorum malorum illa-
tiuus, proprietariorum effectiuus, ſanctorum Patrũ
Regulis, & intentioni contrarius, profeſſioni Regu
lari diſſonus, a Patribus reprobatus, irrationabiliter
introductus, & nulla conſcientia bona tolerandus,
cum nullius illic cadat diſpenſatio poteſtatis. Diſſi- E
patio eſt, nõ diſpenſatio, ſi Abbas cõtra Iura, & Re-
gulam, id concedat: & tam ipſe diſſipans, q̃ tali diſſi
patione vtens; vtriq; graui ſe periculo exponunt ꝓ
prietatis, vel criminis, vt hæc omnia ſolidis Patrũ,
& iurium auctoritatibus, & Regularũ teſtimonijs, à
præſcriptis ſcriptoribus lucidiſſime, cũ plena obie-
ctionum omnium diſſolutione efficaci deducuntur.
Ne tamẽ in materia tantæ neceſſitatis, alicui in ſub-
miniſtranda occaſione, vel materia, ſeu cogitandi,
vel prædicandi de ea deſimus. Complectimur ecce
quædam principalia, a tanto vitio retractiua, ſub
hoc verſu.

Præceptum, exemplum, ſtultum, crimen, mala, pęna.

Primum retractiuũ eſt prohibitio Canonicę ſcripturæ.
Membrum Primum.

PRimum tanti criminis retractiuum eſt Regula- F
ris, & Canonica: imò & ſcripturarum prohibi-
tio. Scriptura ſiquidem hortatur, ad oĩum abrenun-
tiationẽ; ad nullius in proprio poſſeſſionẽ, ad Cha-
ritatis perfectionem, cuius venenũ, eſt concupiſcen
tia proprietatis. Hinc Leuitis dicitur. In terra eorum Num.
nihil poſſidebitis; nec habebitis partem inter eos. 18.
Ergo pars, & hæreditas tua, in medio filiorũ Iſrael.
Verè nimis auarus eſt proprietarius, cui nõ ſufficit
Deus, qui contra interpretationem vocabuli ſui, ex Cleros
tra Dñm, ſortem habere quærit. Quod autem ſingu- ſortem
læ ſanctorum Patrum Regulæ, proprietatis vitium ſonat.
inhibeant; Talpa eſt cecior, qui id non videt. Hoc
per totius Regulæ decurſum, prohibet Pater Augu
ſtinus. ſemper commendans, & cohortans ad com-
munitatem: vt id deduxit, contra proprietarios ſan
cti Auguſtini, venerandus Cancellarius Parrhiſienſ.
tantopere clamans, in Regulæ exordio: Et non dica
tis aliquid proprium, &c. Et ſanctus Pater Benedi-
ctus, præcipuè ait, hoc vitium radicitus amputetur
de Monaſterio: ne quis præſumat aliquid dare, aut
accipere, ſine iuſſione Abbatis, neq; habere aliquid
proprium &c. Cuius etiam regula tota decurſu, cõ-
munitatem iubet.

Digitized by Google

Quod etiam cæteræ,ſanctorũ Patrum Regulæ,id prohibeant, & cõitatem ſuadeãt: illuſtris ille Spanhemen. in præclaro operæ ſuo, ad liquidum,ex ſingulis antiquorum Patrũ, Macharij, Pachomij,cęterorumq; deducit inſtitutis. Quod etiam ſacri Canones,in Decretis,& Decretalibus,id prohibeant, legentibus patet.Tota enim cauſa 12.in Decretis.q.j. de illa materia,ampliſſimè tractat. Et extra , de ſtat. Mon. cap.Monachi &c. Cum ad Monaſterium, vbi Innocẽtius Tertius dicit.Prohibemus diſtrictè, ſub atteſtatione Diuini iudicij , ne quis Monachorum , proprium aliquo modo poſſideat &c. Et in conſilio Lateran.Monachi , nec permittantur habere peculium &c.Similiter & in cõſtitutionibus ſuis , Benedictus 12.Iubet,vt de cõi omnibus, ſm ſuppetentiã facultatum prouideatur,ne contra proprietas ſubrepat.Longum eſſet , ſingula Põtificij iuris teſtimonia retexere , quibus tm̃ crimen, prohibitum inueniť: Paueant igitur, & caueant contra tantorum prohibitiones,proprietarij peculia tenere:nec de Abbatis permiſſu,aut licẽtia,ſecurum ſibi, aut licitum id exiſtimẽt : Cũ aperte Iura contra clament,vbi aiũt. Nec exiſtimet Abbas,ꝙ ſuper habẽda proprietate , poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis , ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeo annexa eſt Regulæ monachali: vt cõtra eam nec ſu-
Pſ. 40. mus Pontifex,poſſit licentiam indulgere . Deſinant igitur,excuſationes obtẽdere in peccatis,cũ in aperte malis,cuiuſmodi proprietatis vitium eſt, nullius cadat diſpenſatio poteſtatis: vt plenius Doctor ſanctus deducit in ſecũda:ſecundę.de materia voti dicens,indiſpenſabile eſſe oẽ votũ eſſentialę,vt ꝓbat teſtimonio auctoritatis Leuiti vltimo . Quod ſemel ſanctificatum eſt Dño,non põt in alios vſus commu-
Leuit. 27. ri. Nec facere põt Pręlatus, quin Deo per votum religionis conſecratus,obligetur ad hoc,quod vouit, dicente B.Bernardo,in libro præclaro de pręcepto, & diſpenſatione. Quicquid in ſpiritualibus in regula eſt traditum , in manu non relinquitur Abbatis . Neque enim Abbas ſupra Regulam eſt, cui ſemel ẽt ipſe,ſpõtanea profeſſione ſe ſubiecit,& deuouit .

Secundum retractiuum eſt horroris exemplaris. Membrum Secundum.

G ALterum retractiuũ vitij proprietatis, eſt horror facti, & exemplaris informatio . Plura ſiquidem exempla ſcripturarũ ſunt,& factorum,quę tantum crimen diſſuadent : Et quidem (vt breues ſimus)hæc ſunt exempla ſcripturæ, quæ ad deteſtationem faciunt proprietatis .

Loth , Rachel , Aſt , Iſrahel, Achior, Saul, & Machabei.

Iudas , Ananias , diſſuadent proprietatem .

Gen 9. Primum exemplũ eſt de vxore Loth retroſpiciẽte,& ob id conuerſa in ſtatuã ſalis: Quæ ſigilat Monachum proprietarium, qui retroſpicit ad mũdi diuitias: quas dimiſit . Qui conuertitur in ſtatuã ſalis, quia ſolo corpore,non ſpũ eſt in clauſtro. Statua ſiquidem,corpus eſt ſine ſpũ.Iterum ſtatua ſimilitudinem habet hoĩs,& non eſt hõ:ſic proprietarius, effigiem prætendit Monachi: cũ in veritate non ſit Monachus.Qui pręterea ſtatua dr̃ ſalis,quia alios cõdit ſuæ exemplo perditionis,ſed ſibi vtilis non eſt.Hoc nobis exemplum ſummus Magiſter proponit dicẽs. Nemo mittens manum ſuam ad aratrũ, & retro re- Luc. 16
ſpiciens,aptus eſt regno Dei.Deinde ſubdit. Memores eſtote vxoris Lot . Alterum exemplũ diſſuaſiuũ
ponitur,de Rachel,idola Laban furante. Rachel ſi- Gen 31
quidem contemplatiuum religioſum ſignat,qui furatur Idola Laban,dum diuitias mũdi,per proprietatis vicium concupiſcit . Proprie.n.diuitiæ illicitę poſſeſſę Idola dicunť , quia inordinato amore,idolatras conſtituunt.Laban vero Candidum interpretatur , & Mundum , qui quandam candiditatem ab extra habet, ſignat . Quam autẽ talis furti,grauis ſit exceſſus,patet ex verbis Iacob:qui tanta pęna id crimen mulctandum iudicauit,dicẽns. Apud quemcũque inueneris Deos tuos , necetur coram fratribus ſuis,&c. Tertium exemplum proprietatis dehorta-
tiuum habetur. Vbi Dñs,qui prouiſor erat filiorum Exo. 16
Iſrael,noluit de mãna, ꝙ aliquis eorum,aliquid relinqueret vſque in mane. Qui non audierunt eum , ſed reſeruauerunt inde,& quod reſeruatum fuit,cõ-
putruit in vermes.Sic de proprietate. Quartum exẽ- Ioſ.7.
plum eſt.De furto Achor:qui contra Dñi pręceptũ. tulit de anathemate Hiericõtino, clamydem coccineam,regulam auream,& ducentos ciclos argenti . Qđ factum moraliter,pulchre deducitur,in ſumma vitiorum,declarante ꝙ in tribus his,tres ſpecies notentur proprietatis : notantur quinque notabilia in eodem exemplo . Quorum primum eſt,ꝙ Dñs dixit filijs Iſrael . Non ero inquit vltra vobiſcum, donec conteratis eum,qui huiuſmodi ſceleris reus eſt . In quo innuitur,ꝙ contra totam vnam Abbatiã, quandoque Dñs iratus ſit: pp proprietarium quem tolerant.Vñ oẽs qui ſunt in aliqua Religione,debent illum perſequi,quem ſciũt proprietarium eſſe. Scdm notabile tangitur vbi dicitur, Anathema in medio tui Iſrael eſt: non poteris ſtare coram hoſtibus tuis, donec deleatur ex te,qui contaminatus eſt hoc ſcelere . In quo verbo innuitur , quòd propter illud peccatum,poteſtatem habeat Diabolus,præcipitandi clauſtrales proprietarios; in alia multa peccata . Tertium notabile eſt, ꝙ ea ꝗ Achor furatus eſt,non profuerunt ei.Nullum.n.lucrũ habuit inde,niſi peccatum,& pœnam pđi:in terra ea abſconderat,& cũ moriturus erat,ea manifeſtauit . Sic ꝓprietarij cõiter,aliud lucrum non reportãt,de pecunia proprietatis,niſi conſcientiam malã , & vitæ infamiam,tpe mortis.Notabile quartum eſt,& notandũ,ꝙ legitur
Ioſue dixiſſe Achor . Quia turbaſti nos, exturbet te Ioſ 7.
Dñs in die hac,in quo innuitur , ꝙ pp turbationem ꝓprietarij,non debet dimitti,quin propriũ auferať ei . Quod militat contra plures Pręlatos, qui ſe opponere extimeſcunt vitio proprietatis, ne ſubdito-
rum pacem exturbent . Sed procul pax illa , quam Math.
non miſit Dñs , ſed gladium miſit. Poſtremum no- 10.
tabile in hoc facto, eſt quod ſubditur . Lapidauitq; eum omnis populus Iſrael,& cuncta quę illius erãt, igne cõſumpta ſunt.Congregaueruntque ſuper eũ , aceruum magnum lapidum, qui permanet vſque in præſentem diem , & auerſus eſt furor Domini ab eis.Vbi intelligitur magnus zelus quo vitiũ ꝓprietatis

tatis a Clauſtralibus, & Prælatis eſt perſequendum. Potius enim proprietarius in ſæculo hoc, cõteri debet lapidibus, aſpere correctionis, & cremari facibus zeli, & charitatis; quam poſt mortem, ſupplicijs diſſimulando, deputari æternis. Nec minus notabile eſt, ꝙ aggregatus fuerit aceruus magnus lapidum, perſtans vſq; in præſentem diem; ne vnꝗ deeſſent exempla terroris, contra vitia proprietatis: Et valde quoq; notandum, id quod ſubditur. Et auerſus eſt furor Dñi, ab eis. Quaſi tunc Dñs reddatur placatus; ſi ablatum fuerit crimen proprietatis. O igiť Principes & Prælati, ſi Deum placatum vobis, & terris veſtris velitis: auferte tantum malum proprietatis.

Quintum exemplum, a proprietatis vitio retractiuum, eſt de Saul, res Amalech contra Dñi præceptũ
1. Reg. 15. reſeruante: De quo legitur, ꝙ Dñs prohibuerat Sauli, ne de rebus Amalech aliquid cõcupiſceret, & nõ obediuit: immo reſeruauit ſibi meliora quæque, de ouibus, & armentis. Cui iccirco, adeo infenſus fuit Deus; vt ea potiſſimum ex cauſa, regnũ ei auferret. Quid ergo putandum de inobedientibus proprietarijs? Multa in exaggerationem, & horũ explanationem, niſi breuitatis propoſitũ vetaret, dici poſſent.
1. Machab. 12. Sextum exemplũ habetur penes Machabæos, quod ſcilicet Iudas Machabeus venit quadã die, vt tolleret corpora quorundam de ſuis, qui ceciderant in bello, & inuenerũt ſub tunicis interfectorum, de donarijs Idolorum, quod eis inhibitum; manifeſtatũq; eſt omnibus, ob eam cauſam, iuſtè corruiſſe eos &c. Perpendant hoc proprietarij noſtri, ſi tales qui perfectionem non promiſerant, taliter ſunt ob cupiditatis vitium à Deo mulctati: qua erunt pœna digni, qui iam voto paupertatem & cõitatem deuouerũt? Septimum exemplum a proprietate deterrẽs eſt de
Io. 12. Iuda proditore: qui (vt dicitur) Fur erat, & loculos habens, ſub ſummo illo Collegio, & Abbate, ꝓprietarius exiſtens. Qui ob proprietatis vitium, cupiẽs lucrum, in tam exceſſiuum incidit proditionis crimen, & tandem in deſperationis baratrum, & ſu
Mat. 27 ſpenſionis laqueum. Cui conſimiles ſunt Monachi proprietatis in vitio: Vnde extimeſcere habent, con
Act. 5. ſimilem quoq; perditionis pœnam. Octauum exemplum proprietatis diſſuaſiuum, eſt de Anania, & Saphira vxore eius, qui erant primitiuæ Eccleſiæ proprietarij: vnde & ſubita, & horrida morte ſunt interfecti. Et in Decretis cap. 12. ca. Dilectiſſimus. vbi Clemens Papa ſic dicit. Cõis quidem vita, oĩbus eſt neceſſaria fratres: maximè his qui Deo irreprehenſibiliter cupiunt militare, & vitam Apoſtolorum imitari. Apoſtoli enim, cõem in vnum duxerunt vitam.
Act. 4. Quoniam & in eorum actibus dř. Multitudinis credentium, erat cor vnum, & anima vna. Ananias autem vir auſterus, & Saphira vxor eius, quia mentiti ſunt, nobis præſentibus corruerunt. Sequitur. Quapropter vobis cauenda mandamus, & vobis obedire pcipimus; doctrinis Apoſtolorum, & exẽplis &c. Copioſa hic, & ampliſſima eſſet materia dicẽdi; vbi pro copia adduci poſſent, omnia illa dehortatiua vitij auaritiæ, ꝗ hinc, inde dñr per ſcripturas. Inueniunť pterea, & alia, in authenticis ſanctorum ſcriptis, vitij hui⁹ diſſuaſiua cuiuſmodi ſunt iſta exẽpla.

Paragraphus primus.

Carniger, orticola, medicus, Monachi quoque cleri. H

Primum exemplum legitur in vitiſpatrũ, de quodam fratre renunciante ſæculo, qui dedit bona ſua pauperibus, quædam tamen ſibi retinuit, & ad Abbatem Antonium iuit, qui id comperiens dixit. Si vis Monachus eſſe: vade & compara tibi carnes, & impone corpori tuo nudo, & ſic veni ad me. Qui cũ hoc feciſſet, tam canes, ꝗ aues corpus eius, propter carnes rapiendas, dentibus, & vnguibus dilaniauerunt; & ſic dilaceratus ad Antonium venit. Cui Antonius ait. Quicunque renunciauerit ſæculo, & vult adhuc habere pecuniam: ſic à Dæmonibus lacerať. O paueamus, caueamus. Alterum exemplum, narratur ibidem in vitiſpatrũ, de quodã Hortulano, qui omnia quæ conquirebat: dabat in eleemoſynas, prę ter tenuem victum. Tandem tamẽ ſuggeſtum eſt ei, inſpiratione ſpiritus maligni; vt aliquam pecuniam colligeret; quam cum ſeneſceret, vel ægrotaret, poſſet habere: Qui & ſic fecit. Contigit autem eum infirmari, & omnes pecunias quas collegerat, in medicis expẽdere; nec poſſe ſanari, niſi abſciſione pedis: Qui tanta tribulatione, ad cor redijt; & de collectis pecunijs indoluit; & veniam petens, emendã repromiſit. Cui Angelus Dñi, mox aſtitit dicens. Vbi ſunt nummi quos collegiſti? & vbi ſpes, quam de eis habuiſti? Et pœnitentem ſanauit. Sic proprietarijs omnibus obtinget, & adhuc peius. Tertium exemplum eſt Beati Gregorij in libro Dialogorum, de quodã Fratre, qui medicus fuerat, & ſub infirmitate ſeruiẽti reuelauiť, ꝙ tres aureos occultos haberet: Quod ſciens Gregorius noluit ei parcere: quin & infirmũ in vita, & mortuũ poſt puniret. In infirmitate enim, ſubtraxit ei viſitationem fratrum; & poſt mortem, noluit corpus eius ſepeliri cum corporibus fratrũ; ſed in ſterquilinio, iubens tres aureos cum eo ſepeliri: clamantibus omnibus fratribus, pecunia tua tecum ſit in perditionem. Exemplo vtiq; ſuo, oſtendere volens, his qui ſunt in Religione; quãtum zelum, contra hoc peccatũ, debeant habere. Leguntur quarto, & plura conſimilia exempla, de quibuſdam Monachis proprietarijs. Præſertim de quodam Monacho ex Sutria: qui centum ſolidos, quos linum texẽdo collegerat, moriens dereliquit. Super quo initũ eſt, inter Monachos cõcilium. Nam in eodem loco, circiter quinque millia Monachi habitabant: Quid facto opus eſſet? Alij pauperibus diſtribuendos dicebant, alij dandos Eccleſiæ, nõnulli parentibus remittendos. Macharius vero, & Pachomius, & Iſidorus, quos patres vocabant, Sancto in eis loquẽte Spiritu, infodiendos eſſe cum eo decreuerunt, dicẽdo: Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Quod idem de omnibus Monachis proprietarijs, facit Canon, & Papale ſtatutum, iubet extra, de ſtat. Monach. Cũ ad Monaſterium, vt infra. Quintum principale exẽplum eſt, non modo de Monachis; ſed & de Clericis regularibus, Canonicis. ſ. Regularibus, ne hi videantur exempti: vt patet ex Sermone de cõi vita clericorum B. Auguſt. vbi tam inclamat, de presbytero ſuo Ianuario. Et Clemens Tertius ſuper Canonico Regulari proprium habente: ita extra, de ſtatu Mon. ita rñdet: Inquiſitioni tuæ reſpondemus; ꝙ ille Canonicus, non tãtũ fuerat Chriſtiana ſepultura

priuan-

Digitized by Google

priuandus: verum etiam, ſi ſine maximo ſcandalo
fieri potuit, de ipſa proijci dignus eſt Eccleſia. O q̃-
tum vitium proprietatis, vt patet ex exemplis. Quo-
rũ alia innumera recitantur, in vitis patrũ, in libello
qui pſcribit, ꝙ Monach⁹ nihil dẽt poſſidere ĩ terra.

Duodecim ſtultitiæ proprietarij. Membr. III.

I Tertio ad proprietatis deteſtationẽ, valere po-
terunt 12. ſtultitię; quibus oſtenditur labora-
re proprietarius. Quem complectunt verſibus iſtis.
Mercans, ſe mergit, mors perdens fur, loca ſpernit.
Ira, legit, profert, ſcalam, portam, laqueum dat.
Prima ſtultitia eſt, ꝙ eſt valde fatuus mercator,
Math. 13. qui poſtq̃ venditis oĩbus ſuis, emit pretioſam mar-
garitam paupertatis: illam conculcat, & pro nihilo
amittit, pp vitium proprietatis, Deum commutans
Nummo. Ad cuius ſtultitię cumulum accedit, ꝙ ean
dẽ Margaritam, non ceſſat quotidie emere vigilijs,
ieiunijs, & oratione, cum tñ nullo pretio, ſub ſtatu
proprietatis, poterit eam ſibi comparare, quare oĩa
ſimul perdit. Altera ſtultitia eſt, ꝙ poſtq̃ eum Dñs
eripuit, de naufragio huius ſæculi, & quaſi colloca-
uerit eum in loco tuto, in naui. ſ. religionis; ipſe tñ
furtiuę, aquam de mari, naui imponit; in qua ipſe ſe
Act. 28 demergit. Cuius facto congruit illud. quod Barbari
dixerũt de Paulo cũ euaſiſſet de naufragio, & adhæ
ſiſſet Vipera manui eius; vtique homicida eſt homo
iſte: qui cum euaſerit de mari, vltio non ſinit eum
viuere. Tertia ſtultitia eſt, ꝙ cum iam ipſe ſit mor-
Col. 11. tuus, morte religionis. Iuxta illud. Mortui eſtis, & vi
ta veſtra abſcondita eſt cum Chriſto, in Deo &c. Tñ
timet fame mori, & terrena quærit, qui ſolam æter-
nam vitam quęrere deberet, ſicut ille magnus Sena-
tor qui hæreditatem ſpreuit. Quarta fatuitas eſt, ꝙ
ipſe in loco ſaluationis, locũ ſibi facit perditionis;
& de filio Dei, filium ſe facit perditionis, vt ei con-
Io. 17. gruat, quod de Iuda Dñs dixit. Nemo perijt ex vo-
bis, niſi filius perditionis. Quinta ſtultitia eſt, ꝙ vř
habere magnam voluntatem furandi, & per conſe-
quens ſuſpendi, qui iam oĩa vendidit ſua, & dedit
pauperibus; vt in monaſterio aliena ſibi furaretur.
Sexta ſtultitia eſt, ꝙ ipſe locum illum quẽ declinãt,
ẽt homines ſcelerati, ne ſcelera ſua ibi committant;
ipſe intrat, vt ibi malam vitã ducat. Et qui cauebat
ſibi a furto in ſæculo; non timet furari in loco ſan-
Ier. 11. cto. Vnde miratur dñs in Propheta. Quid eſt, ꝙ dile-
ctus meus in domo mea, fecit ſcelera multa? Septi-
ma ſtultitia eſt, ꝙ cum Dñs remouerit ab eo irã ſuã,
Roma. 2. rurſus ipſe conatur theſaurizare ſibi iram; dum poſt
rerum abrenuntiationem, aggregat ſibi abundantiã
Apoca. 15. diuitiarum; ſuper quas effuſa eſt fiala ire Domini.
Octaua ſtultitia eſt, ꝙ ipſe aliena colligit, & pro-
pria negligit; & de his quæ propria eſſe nõ poſſunt,
vult facere ſibi proprium. Vnde iuſto Dei iudicio,
amittit omne proprium. Proprium. ſ. Dei, quod eſt
parcere, & miſereri. Bernardus Monacho habenti
proprium negabit Deus ſuum proprium. Amittit ẽt
ſeipſum. Monachus enim habens in proprio obolũ,
non valet obolum: Amittit ẽt pariter bona interio-
ra, & æterna. Nona ſtultitia eſt, ꝙ proprietarius fa-
cit ſua, ſeipſo pretioſiora. Cum enim ſeſe dederit,
ſua tamen dare renuit; & ſic ſe, & ſua perdit. Deci-
ma ſtultitia eſt, ꝙ ipſe de ſcala celi, ſcalam ſibi facit
inferni; immo cum iam multos gradus, in ſcala Dei
aſcenderit, ipſe ſeſe præcipitare vult, & ſaltare, in
infernum. Scala enim cęli eſt crux Religionis, cuius
cacumen tangit cœlum; vt dicitur Geneſ. Vndeci- Gen. 28
ma ſtultitia eſt, ꝙ conſimiliter de porta celi, portam
ſibi facit inferni; dum in Religione ſe perdit, ob vi
tium proprietaris. Duodecima ſtultitia eſt, ꝙ ipſe la
queum cupiditatis, in quo tot homines trahuntur
ad infernale patibulum; qui ſibi iam contritus erat,
rurſus ſibi præparat; & molam aſinariam, iam à col- Mar. 9.
lo ſuo amotam, iterum ſibi alligat. Cuius laquei fi-
gura fuit, laqueus ille, quo Iudas ſe ſuſpendit. Idem Math.
enim quod in Iuda, ad litteram accidit; proprieta- 11.
rijs prouenit. Nam quemadmodum ille, dum quæſi
uit lucrum, peruenit ad laqueum; argenteos retulit;
& ſuſpẽſo eo, effuſa ſunt viſcera eius. Sic in proprie Act. 1.
tario, amor pecuniæ laqueus eſt; quo infallibiliter
ſuſpendetur in inferno. Et quemadmodũ Iudas, pe-
cuniam retulit, ſic interdũ proprietarius, ſua in mor
te reuelat. Qui inſtar Iudæ, etiam euiſceratur, dum
proijcit bona interiora; & per terrenorum ſollicitu
dinem, cor eius quaſi exit ab eo. iuxta illud. Proiecit Eccl. 10.
in vita, intima ſua. O graues ſtultitiæ, miræ excęca-
torum proprietariorum fatuitates; dum pro re tran
ſitoria, amittunt bona omnia; & incurrunt mala
vniuerſa.

Enormitas vitij proprietatis. Membrum IIII.

Quartum principale proprietatis retractiuum, K
eſt enormitas tanti criminis; quod in ſe com
plectit quaſi vniuerſitatẽ grauiſſimorum
vitiorum. Si enim rite perſpicimus; hęc omnia cri-
mina in proprietario inueniemus.
Fur, latro, ſacrilegus, prodens, vel apoſtata peccans.
Idolatrans, mendax, reus, oppletus, maledictus.
Primò proprietas eſt deteſtabile furtũ, vnde pro
prietarius fur eſt, vſurpans, quod non licet, ſicut Ra Gen. 31
chel furata idola patris: vt Achor tollẽs de Anathe Ioſ. 6.
mate. Vnde & domus proprietarij iudicio ſcriptu- Math.
ræ, eſt velut ſpelunca latronum: Et de mera iuſtitia, 21.
poſſet eos Dominus oẽs interficere ſubitanea mor-
te; ſicut Ananiam, & Saphyram interfecit, vel poſſet
ignem mittere de cœlo, qui omnes combureret; pro Act. 5.
pter ignem cupiditatis.
Secũdò latro etiam eſt, cum furti direptione, ani-
mas iugulans, & latrocinans, malo ſuæ proprietatis
exemplo; immo etiam corporaliter, pauperes occi-
dens; cum inutiliter cuſtodit, quæ pauperes comede
re poſſent. iuxta illud. Panis egentium, vita pauperũ
eſt; qui defraudat illum homo ſanguinis eſt. Vnde Eccli. 24.
etiam cum latrone malo, de cruce clauſtri, iturus eſt Luc. 20
ad crucem inferni.
Tertiò ſacrilegus eſt, furtum ſuum committẽs in
loco ſacro; etiam quia res pauperibus, & Deo conſe
cratas furatur. Pars enim ſacrilegij eſt (Hieronym.
teſte) ſacra furari; etiam contra fratres ſacros.
Quartò, proprietarius proditor eſt, in proxi-
mum, & in Deum. In proximum, quia fratres ſuos
defraudat, bonis illis, quæ ſibi appropriat. In Deum

Digitized by Google

quoq; proditor eſt, quem execrabili peccato impugnat; cum tñ eius expēſis viuat. Quinto apoſtata habetur. Apoſtaſia enim, q̄dā eſt proprietas monachorum, & maior q̄ relinquere habitum, aut exire metas monaſterij abſq; licentia prælati, cum paupertas voluntaria, magis ſit de ſubſtantia Religionis, q̄ habitus externus. Apoſtata itaq; eſt iudicādus, qui voluntariam paupertatem a ſe abijcit, & derelinquit. Sextò eſt proprietas ſingulare quoddam, & enorme peccatum in Religioſis; quemadmodum peccatum
Thre. 1. infidelitatis analogicæ dr̃ in omnib. Hinc proprietariꝰ dr̃ pp exceſſum, & peccator hinc in threnis. Peccatum peccauit Hieruſalē: Et ad Ioſue Dñs ait. Pec-
Exo. 32 cauit populus Iſrael, & præuaricatus eſt pactū meū: tuleruntq; de anathemate. Peccat ſiquidem proprietarius ſingulariter in Deum ac totam Trinitatem. In Patrem, dum de eius potentia, & prouidentia dubitare videtur. Cum enim timet mori famo, aut pati neceſſitatem, ſi ea quæ vouit Deo ſeruauerit: vr̃ fa-
Pſ. 77. cto dicere illud. Nunquid & panem poterit dare nobis, aut parare mēſam in deſerto? In Filium peccat, dum ſapientiam eius, & doctrinam paupertatis deſerit: ſapientia Chriſti fuit paupertatem diuitijs p̄-
Heb. 12. ponere, & moleſta delitijs preferre: Vt dicit Paulus. Propoſito ſibi gaudio crucem elegit; quod proprietarius deridet. Peccat & in Spiritum ſanctum, dum de bonitate Dei, male ſentit; cui etiam mentitur, & facit cōtra charitatem, dum admittit cupiditatem: verè ergo peccator ſingularis.

Eſt ſeptimo proprietarius idololatra, diuitias, &
Epheſ. 5 nummos pro Deo colens. nam Auaritia eſt idolorū ſeruitus. Deus vnicuiq; eſt id, quod præ cæteris colit. Vnde auari nummus eſt Deus: in quo ſpem, fidē, & amorem ſuum reponit. Amans pecuniam plusq̄ Deum, in pecunijs confidēs, quod eſt de Deo deſperare, & vere idololatrare.

Octauò mendax eſt, & hypocrita. Mentiens Spiri-
Act. 5. tui ſancto: Iuxta illud Petri ad Ananiam. Cur tentauit Sathanas cor tuū mentiri te Spiritui ſancto? Nō es mentitus hominibus; ſed Deo. Habitu ſuo mentiens, velut hypocrita tota die. Sub habitu clauſtrali, animum gerens ſæcularem, extra apparēs aureus, cum intus ſit luteus, & dolo plenus.

Nono reus eſt voti, & tranſgreſſionis, apertè agēs contra votum paupertatis, cui ſe in ꝓfeſſione aſtrinxit: vnde velut votifragus à Deo puniendus.

Decimo oppletus eſt dolo, & Diabolo: Iuxta illud actuum in alia tranſlatione. Cur impleuit Sathanas cor tuum? Plenus enim diabolo, primus proprieta-
Iudas Iſcario. rius fuit. Vnde etiam iure naturali eſt proprietarius omnis excommunicatus, qui nulli vult communicare de bonis ſuis.

Poſtremo iudicio ſcripturæ Sacræ oīs proprieta-
Ioſ. 6. rius eſt maledictus. Iuxta illud. Maledictus vir corā Deo qui reędificauerit Hierico: ideſt mūdi diuitias, & anathema quæ reliquit reſumpſit. imò in cumulū omnium malorum proprietariꝰ eſt diabolus: malus
Io. 6. ſcilicet inter bonos. Iuxta illud. Nonne ego duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus ęſt? & quaſi Sathan inter filios Dei? Liquet ergo, quanta ſit enormi-
Iob 1. tas criminis. Quod qui non expauet, & cauet vecors eſt, & inſanus.

Quod innumera mala facit vitium proprietatis.
Membrum Quintum.

QVintum præcipuū, à proprietatis crimine retractiuum, eſt effectus innumerorum malorum, quæ cauſat execrabile hoc vitiū, quorum, aliquot complectuntur hoc metro. L

Deſtruit, euertit, turbans, nudat, mala, damnat.

Primum proprietatis malū, quia deſtruit paupertatem ſpiritus, totius Religionis fundamentum; qđ primū poſuit Saluator, docens beatitudines in mon- Mat. 5.
te. Nam quemadmodum initium ſapiētiæ eſt timor Pſ. 112.
Dñi: ita paupertas quoque beatitudinis eſt fundm̄; quo ſubruto nihil vltra ſubſiſtit boni. Alterū malū, quia euertit, & diſſoluit oēm diſciplinam vitæ Monaſticæ. Iuxta illud B. Augu. ad Sauianum monachū. De radice peculiaritatis, vel amore pecuniæ gignūtur vitia hæc: inobedientia, ſuperbia, auaritia, & cōtumelia, vana gloria, extollentia, voracitas, mendacium, atq; luxuria. Verè radix peſſima, vnde germina tam mala pullulant, & procedunt. Aut vt vult auctor ſummę vitiorum proprietatis vitium euertit religionem, quia peruerſitates multas, in Dei eccleſia cauſat, vtpotè has.

Deprimit, aſtra, Sathan, Talpe, ſeu noctua, reptant.

Prima proprietatis peruerſitas eſt, ꝙ illam partē eccleſiæ, q̄ proximior dēret eſſe cęlo, deprimit, & facit pauimento terræ adhęrere: vt dicat Religioſus, Phil 3.
cuius cōuerſatio dēret eſſe in cęlo. Adhæſit pauimēto aīa mea. Scđo illum qui dēret eſſe Stella fixa, in Pſ. 118.
firmamento cęli, & luce re hoīb. bono exēplo; facit Gen. 1.
hoc peccatū eſſe in limo profundi: & eſſe aſtrū: hoc eſt cadentē Stellā è cęlo. aſtra Cœli clauſtrales ſunt, iuxta illud. Cum me laudarent aſtra matutina, & iu- Iob 38.
bilarent oēs filij Dei. Hæ Stellæ cadūt de cęlo in terrā, per proprietatis vitiū, vt videatur illud Apoc. im- Iob 1.
pletū. Stellæ cęli ceciderunt ſup terrā. Tertia peruerſitas, q̄ hoc vitiū cauſat eſt, ꝙ de filijs Dei diabolos facit; qui malus eſt inter bonos. Iuxta illud. Cū aſſiſterent filij Dei corā dño: affuit inter eos & Sathan: Iob 1.
& Ego vos 12. elegi; & vnus ex vobis diabolus eſt. Io. 6.
Quarta peruerſitas eſt, ꝙ vitio proprietatis agit̃, ꝙ hi quo oculi eccleſiæ eſſe deberent talpæ fiunt, imò talpis ſint excecatiores, nil aliud niſi terram, & terrena q̄rentes. Quinta peruerſitas eſt, ꝙ de auibus cœli, & Diei: facit veſpertiliones noctis, & noctuas. Proprietarij etenim in clauſtris, ſunt velut veſpertiliones, inter aues. Nam ſicut veſpertiliones in eccleſijs habitant; ſic & clerici, nō tñ ad idem. Clerici.n. ſunt ibi ad Deum glorificādum. Sed veſpertiliones ſunt ibi ad oleū bibendū. Pari forma, & ꝓprietarij; licet ſint cū bonis, qui Deū glorificant; ipſi tñ Deū, ſua uita mala ſp blaſphemāt, & de oleo ꝓprietatis cogitāt, & ſunt inter filios Dei quaſi Sathā, vt patet. Poſtremò facit, & de auib. volatilib. q̄ pennas hn̄t, & volare dēnt, ſicut Aquilæ ſup Cherubin: Serpētes & reptilia terrę, vt repere incipiāt, omiſſis cęleſtib. circa hæc tpalia: & icciꝛco ex cōſequenti fieri velut aīalia imūda. Oē.n. qđ repetat, & pēnulas nō hēt, immundū erit. Ecce ergo, q̄ta eſt pūerſitas huius pecca- Deuter. 14.
ti, quod tā pūerſa cauſat. Tertius principalis malus effectus ꝓprietatis eſt, turbatio charitatis, & pacis. Volun-

Digitized by Google

Voluntaria ſiquidem paupertas, pacis eſt fundamẽtum: vt dicit Pater Aug. in 19. lib. de Ciuitate Dei. Inter fratres (inquiens) cõcors, & amica perſtat cõſonantia, fraternæ charitatis; cum nihil habet vnus, q̃d non omnes. Sicut è cõtrario, inter proprietarios rixę ſunt, diſcordię, ſciſſurę, & diuiſiones. Res enim cões nunq̃ ſunt materia litis. Sed cum ex concupiſcentia, vult eas quis appropriare ſibi; ſurgunt inquietatiua pacis, & turbationes multæ. Iuxta illud. *Prouer. 15.* Cõturbant domum ſuã, qui ſectantur auaritiã. Conuenientiſſime alias (teſte Seneca,) & cõcordiſſime, hoĩes viuerent, ſi tolerentur hæc duo pronomina: meum, & tuum: quæ inter proprietarios regnant.

Quartum malum proprietatis eſt, quia denudat Religioſum, a veritate Religionis. Proprietarius etenim non eſt dicendus ſm rem, & veritatem, Religioſus: ſicut nec homo mortuus, vel pictus ſimpliciter venit, homo dicendus: vñ ẽt bene figuratur, vt *Geneſ. 19.* ſupra diximus, in vxore Loth. quę retroſpiciens verſa fuit in ſtatuam ſalis: quæ ſimilitudinẽ habet hoĩs, non veritatem. Sicut nec proprietarius, niſi figuram tenet, & habitum Religionis. Quis. n. eſt verus habitus Monachi, inquit Greg. in regiſtro, niſi deſpectus mundi? Q̃o aũt mundum dicendi ſunt contemnere: qui aurũ, & diuitias quærunt in Religione? Nota eſt, fortis, & grauis illa ſnia Beati Iſaac: cuius meminit idem B. Greg. in Dialogo, ꝙ erat ſolliciti ſſimus, cuſtos ſuæ paupertatis, non minus metuẽs, ſecuritatem perdere ſuæ paupertatis, q̃ auari diuites perituras pecunias; qui rogantibus diſcipulis, vt pro vſu Monaſterij, oblatas poſſeſſiones reciperet: cum graui pondere rñdit, Monachus qui in terra poſſeſſionem quærit; Monachus non eſt. O notetur verbum.

☞ Quintum eſt, ꝙ præter dicta ex proprietate Religioſorũ; adhuc innumera alia ſuboriuntur mala, & pericula aĩarũ, vt latius inſignis ille Abbas Spãhen. nobili ſuo ſtilo deducit: dicens, ꝙ ſi quẽpiam, ſemel hoc execrabile malum inuaſerit, in oẽ malum præcipitat: adeò, vt raro, ſalutis remedia admittat; à paruis in maiora præcipitans. Sub quadã ſpecie boni, vel neceſſitatis aliqua reſeruanda perſuadẽs, qui vbi in paruo victus fuerit, compellitur in grauiora. Conquiſitis. n. nummis, oboritur diſplicentia ſui ſtatus, murmurat, detrahit, & iudicat oẽs, transferre ſe cogitat ad tutiorem locum, ſub colore profectus. Deinceps iã nulla peculij habetur conſcientia: dum quaſi pro viatico ſanctioris vitæ quærẽdæ, creditur teneri ſine culpa. Exæſtuat. n. & inardeſcit; qualiter, vel vnum denarium prioribus, coaceruare poſſit: furatur offertoria, & vẽdit occultè, q̃d rapuit: à parentibus, & amicis, pro aliquo cõmercio, denarios petit, & accipit, & ſub ſpecie Religionis, viaticum ſibi parat, ſuæ Apoſtaſiæ. Inſolenter deinde Abbati, reſpondet ad oĩa: occaſiones quærit rõnabiles ſuæ fugæ; ne leui caſu motus, credatur fugiſſe de Monaſterio. Neq; tñ de ſua infelicitate contentus, alios ẽt nititur deprauare, vt inſigniter proſecutus eſt Abbas, Caſſianus dicens. Cumque pecuniarũ pondus, Monachum de clauſtro eiecerit: veluti feralis quædam beſtia, de cętu gregis, opportunum ſodaliũ pecus, ſegregare cõtendit. eumq; qui prius opera Monaſterij leuia, exercere deſpexerit: die, ac nocte, ſpe, quæſtus infatigabiliter laborare compellit. Nõ orationum ſolemnia, non ieiuniorũ modum, non vigiliarum regulam, cuſtodire permittit, non honeſtarũ interceſſionum, explere officia ſinit, dummodo, vel auaritię rabiẽ, ſatiare poſſit, rapitur breuiter in omne malum. Sicq; verificatur Apoſtoli dictum. Radix oium malorũ eſt cupiditas. *1 Tim. 6.* O maledicta Monachorum proprietas: quæ quemcunque ſemel cęperit; oĩ obſeruantia, & diſciplina regulari, nudum, & aduerſarium facit, turbat pacem cũ proximo, ſubijcit hominẽ Diabolo, auertit Animũ à Deo; adeò, vt nuſq̃ ferat affectus, & cogitatio; niſi de collecto, vel coaceruãdo maledicto peculio. Iuxta illud Saluatoris. *Mat. 7.* Vbi eſt theſaurus tuus ibi eſt, & cor tuum. En igitur quanta ſit proprietas, & quantorum malorum ſcatu rigo. Poſtremum proprietatis malum eſt; ꝙ conducit hoĩem ad damnationem æternam. pręcipuum. n. hoc malum, proprietatis vitium habet; vt cũ mentẽ ſemel poſſederit; ita hanc in aſſueto malo obdurat, vt excutere illius iugum, iam vltra nõ facilè poſſit; nec vlla ſalutis remedia admittit, donec de igne cupiditatis, ad ignem præcipitauerit pęnæ infernalis. Experientia hoc docet. & palam Pater Auguſtin. in ſermone ad Samanum dicens. Væ (inquiens) vobis Monachi, qui diuites eſſe curatis in pecunijs, & locupletes in veſtibus; & amittitis regna cęlorum; qui ſponte Dño promiſiſtis, obſeruare normam Sãctorum Patrũ, quorum exemplis, & actu irradiaremini in cœlo; & mõ per cupiditatem pecuniæ, intrabitis in ignem æternum. Tunc iuxta Pſalmiſtam ſpinę ꝓprietariorum, intelligẽt ramnum quem abſorbebũt *Pſ. 57.* ab ira in igne: qui prius ſupercadente igne cupiditatis, noluerunt videre Solem. *Ibid.* O igitur malam, tantorum malorum geminum matrem proprietatem. ☞

Seueritas pœnæ proprietarij membrum. Iam poſtremò, vt nos expediamus: ex ſeueritate indictæ pœnę intelligi poterit, quid cenſendum ſit de vitij huius grauitate: in mentem reuocentur, ſcripturarũ ſupra M commemorata exempla; & vndiq; quanta vltione, proprietatis vitium, punitũ ſit iuenietur. Voluãt, & reuoluant vtriuſque paginas Teſtamenti; nec occurret crimen aliq̃d, acerbius ꝓprietatis vitio mulctatum. Patet ſi rite pendantur vltio: Achor, & Saphyræ, & Ananiæ. *Ioſ. 10.* *Act. 5.* Vñ ẽt timor magnus, irruiſſe legitur, ſuper oẽs qui audirent. Atq; ò vtinã, & nunc, timor Dñi magnus, irruat ſuper proprietarios noſtros; cũ videant ex initijs Eccleſiæ, tã dira ſnia, & graui pœna, vitium hoc præ cęteris à Sanctis oĩbus perſecutum. Nam ob idem vitium, magnus ille Cyprianus Diaconum ſuum, Eccleſiaſtica ſepultura priuauit. Conſimiliter, & Sancti Patres ſepultura Aſini, proprietarios oẽs, ſine indulgentia tumulandos decreuerunt, *Ier. 22.* q̃ Pater Aug. contra Ianuarium presbyterũ indoleat, inuehat, & clamet, in ſermone patet, de vita clericorum. Quàm ẽt graui pœna ſacri Canones, id decernant mulctandum, patet ex tenore eorum. Dr̃ ſiquidem extra de ſta. Monach. c. Mon. Qui peculium habuerit, à cõione remoueatur Altaris. itemq;. Et qui in extremis, cum peculio inuentus fuerit, & dignè nõ pœnituerit: nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres accipiat ſepulturã. O indubitatum graue crimen, q̃d tam acerba plectitur pœna. Cœterorum ſiqui-

ſiquidem vitiorum pęnitentiæ, per mortem ſaltem deficiunt; huius proprietatis exceſſus, non modo in hac vita, duriſſima diſcrictione corripitur; ſed etiã poſt mortem, terribili aĩaduerſione punitur. & iuſta quidẽ huius præuaricationis dãnatio. Iure excõicatur, qui ſua cõicare noluit. Et æquiſſime non ſepelitur inter Fratres; qui ſua proprietate concordiã Fratrum ſcidit. Hinc ſaltem intelligamus, quãtus ſit criminis huius exceſſus. Oĩa vitia Monachorum leui, quadam miſeratione puniuntur, ad arbitriũ Præſidentis: ſola proprietas eſt, quæ reũ à cõione ſanctorum, tanq̃ mendacẽ Spũi ſancto eliminat. Vñ & iubetur viuus de Monaſterio proijci; & mortuus extra cęnobiũ, in ſterquilinijs ſepeliri. Ita.n. planè textus Canonis habet, vbi ſupra cap. Cum ad mona. Prohibemus quoq; diſtrictè, &c. vt ſup. Qđ ſi apud quemq̃ in morte, proprietas inuenta fuerit; ipſa cũ eo in ſignũ perditionis, extra Monaſterium in ſterquilinio ſubterretur: ſm ꝙ B. Gregor. narrat in Dialogo, de quodã Diacono ſe feciſſe, &c. Similiter cõſuluit, & Clemens III. de Canonico Regulari. ca. Super quodã. dicens, ꝙ Canonicus ille, non tñ fuerit Chriſtiana ſepultura priuandus, verũetiã, ſi ſine magno ſcandalo fieri poterit, de ipſa proijci eſt dignus Eccleſia. Hoc aũt forte, cũ contigerit, in ſimilibus eſt agendũ. Magna profecto criminis huius grauitas; pro cuius expiatione, offerri Sacra oblatio, & dari Chriſtiana ſepultura prohibetur. Si ita punitur in terris: grauius plectetur apud inferos. Damnationis ſnĩam, & acerbiorem inferorũ pęnã, euadere nõ poterit, proprietarius Religioſus: ſi abſque pęnitentia, decedat ex hac vita: Patet ergo ex iam dictis, q̃ ſit grauitas vitij proprietatis, oĩbus fugienda Religioſis: & corde, & ore, & opere: vt nec interius corde, aliquid concupiſcant, nec exterius, aliquid tanq̃ proprium poſſideant, nec ore aliquid proprium dicant, vt ſic radicitus, & oĩmodis tãtum crimen, amputetur ab illis. Nec putauerit quiſpiam, ꝙ in ſola

N Pecunia, conſiſtat hoc vitium proprietatis. Conſtat ſiquidem, & in oĩ re, quæ pecunia venditur, aut cõparatur. Proprietarius ergo quis eſſe põt, ẽt in minimo, ſicut alius in magno. Et ſi paruum quid, contra Regulam, ſine Abbatis licentia, inordinatiore affectu poſſederit; ſine dubio propriũ tenet. Vñ & magnus ille Regulator Benedictus ait. Nihil oĩno, Monachus proprium habeat. vbi nihil habere permittitur; planè oĩs rei proprietas aufertur: vñ & in Regula exequitur ẽt de paruis. Nullam inquiens oĩno rem, neq; Codicem, neq; Tabulas, neque Graphiũ, ſed nihil oĩno. Quippe quibus, nec corpora ſua, nec volũtates, licet habere in propria poteſtate. hec Pater Benedictus. Cui cõſonant ẽt aliæ Regulæ oẽs; ẽt Minimorum quorumlibet, vſum ſuperfluũ interdicentes. Hinc in Antiquiſſima Regula Stephani, & Pauli inuenimus. Nulli fratrũ liceat, vel Pomũ, vel qđcunque Olerũ, aut Cõdimentorum, vel aliquid, ad vſus ſuos, quaſi peculiari apparatu habere: ne Maligno detur occaſio. Et iterũ. nulli liceat, vel Veſtimẽtum, vel Calceamentum, aut Tabulas, vel cuiuſcunque rei paruiſſimæ: tam nouum, q̃ vetus; nec quicq̃, quod alteri Fratri datũ fuerit, praua præſumptione, contingere ad vtẽdum. Nec inter ſe Fratribus liceat, vt id quod de cõi quiſq̃ acceperit, niſi ꝑmiſſu Prioris, cum alio Fratre, quaſi peculiari amore cõmutare: ne hac occaſione, naſcatur amor illicitus; aut ſpecies proprietatis: Similiter & in Regula Pachomij: q̃ ab Angelo ſuſceperat, ita iubetur. Nemo in domo, & cellula ſua, habeat aliquid, præter ea q̃ in cõi Monaſterij, lege præcepta ſunt; nec puluillum quidem ad caput. Lõgum eſſet inhibitiones, ſingularum Regularum cõmeminiſſe: cum hęc vnica fuerit puritas, Patrum omniũ antiquorum; vt in quarto libro Inſtitutionum, tractat Caſſianus: ꝙ nulli ciſtellam, nulli peculiarem ſportã, vel quippiam licuit retinere. Poſtremum hoc, pro tanto cõmemoratum ſufficiat, ne ſecuros ſe, vſquequaque putent, à proprietatis vitio: quo ſe noĩe, gloriantur Reformati. Nam & inter nos, qui Reformati dicimur, aut Obſeruãtiales, graue hoc crimen nonnunq̃ ſerpere inuenitur; ſi ẽt minima quælibet, inordinato poſſideamus, & inhærente illicito amore. Errant igitur, & peccant, & incidunt in hoc crimen, qui minima quæq;, ſicut Tabulas, Iconas, & Mappulas dare, aut accipere ſe poſſe exiſtimant; abſque licentia Superioris. Aut ſiqui præter, & ſupra neceſſitatem, in cellulis ſuis, multa priuata, poſſidere velint, in imaginibus, aut libellis; putantes ea iccirco non eſſe propria; quia pretio ſunt parua; aut etiã in Graphio, & Penna, idem proprietatis crimen, cõmitti poterit: ſicut alij in Pecunia; cũ tanta fuerit inhęſio, & peruerſitas volũtatis; nec promptitudo ꝓ voluntate Superioris reſignãdi. O audiãt, & paueãt, & caueãt iſtud, ẽt oẽs Reformati, nihil poſſidẽtes ſuperflui, inordinatiore affectu: ſecus peculij uitio, ſunt rei cẽſendi.

Confutatio excuſationum vitij proprietatis. Cap. II.

FOrent iam pro utiliori, materiæ huius deciſione, refellendæ, & confutandæ omnes excuſationes, quas prætendunt in excuſationem criminis huius: utpote dum obtendunt. O

Vel
- Antiquitatem conſuetudinis.
- Procurationem communitatis.
- Diſpenſationem Superioris.
- Traditionem clauis.
- Promptitudinem reſignationis.
- Prouiſionem amicorum, & neceſſitatis.
- Commodum Eccleſię, & cõmunis utilitatis.
- Timorem turbationis.

Quæ oĩa, cum alijs motiuis, quia ab alijs abunde, & efficaciter refutata ſunt; ſicco à nobis pede, ſunt trãſeunda, breui ſuper ſingulis reſponſione, nõ tam ſignata, q̃ tacta. Et primò quidẽ, ubi obijciũt Conſuetudinem Antiquitatis; facilè obuiat huic obiectioni Regula Iuris: ꝙ poſſeſſor malè fidei nullo tpe præſcribit: & abuſus potius eſt, q̃ vſus; corruptela magis, q̃ conſuetudo: aggrauans magis, q̃ excuſans: irrationabilis prorſus, obuians Canonicis inſtitutis. latiſſima patet reſponſio, ex Decretis, & decretalibus, titulo de conſuetudinibus. Porrò quo ad alterũ palliamentum, qđ allegant ſe non habere propriũ, ſed Procurare cõitatis officium: liquet, ꝙ ſit abuſio noĩs. Dum enim ſinguli propria curant; cõitati non procurant. Et dum cõem Procuratorem non habẽt; P Q

contra

Digitized by Google

contra Regulam, quæ cõe veſtiariũ iubet, & contra paupertatis Votũ, quod nil proprij ſinit, agunt. Iuſſum eſt. Quod ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, obſeruabis, & facies, ſicut promiſiſti Dño. Maledictus ſiquidem doloſus, qui habet in grege ſuo maſculũ; & votũ faciens debile animal immolat. quod agit Religionis profeſſor; propriũ aliquod tenens, ſi officium cõe non habet. Quo ad tertium. Diſpenſationẽ Superiorum, iam ſupradictum eſt; ꝙ ita annexa eſt Monachali Profeſſioni, abdicatio proprietatis; vt nullius in eam cadat diſpẽſatio poteſtatis, nec quidem Summi Pontificis: taceo de facultate Abbatis, capituli, vel cuiuſq; cõitatis; cum Votũ ſolemne indiſpenſabile ſit: vt aiunt doctores. Et quiſquis contrariũ putat errat; quiſquis aliter ſapit, deſipit. Aperte ſiquidem obuiat, conſtitutio Canonis, & iuris. c. ad Monaſ. 5. Nec exiſtimet Abbas, ꝙ ſuper habẽda proprietate, poſſit cũ aliquo diſpenſare. Sed aiunt, non diſpenſat habere proprium, ſed ſolum rerum vſum. Pro quo notandum, ꝙ duplex eſt vſus rerum, certus, & incertus. Certus vſus eſt, qui non põt auferri, incertus, qui in voluntate eſt alterius, vt auferatur cum ei placuerit. In primo non cadit diſpenſatio, quia voluntas Religioſi, tenetur ſemper ſubiecta eſſe Prælato, de reſignando. Porrò quo ad vſum incertum, põt diſpenſare, ſubexiſtente rationabili cauſa. Quæ cauſa rõnabilis, cõſiſtit in duobus; in neceſſitate, ſ. & vtilitate cõitatis. Neceſſitas aũt, adhuc põt eſſe duplex; priuata, ſ. & cõis: pro perſona, ſ. vel Collegio cõitatis. Similiter, & eſt vtilitas duplex; priuata pro perſona, & cõis. Et vbiq; cadit poteſtas diſpenſationis; dũ tñ ſit rationabilis. Sed valde notandum, qđ ſignat ſuper Regulam B. Auguſt. Magiſter Vmbertus, ꝙ licet hmõi neceſſitates, & vtilitates, ſint interdum cauſa ſufficiẽs, ꝙ concedatur vſus aliquarum rerũ; tñ nõ oĩs neceſſitas, aut vtilitas ſufficiunt ad diſpenſandum; niſi ſint valde manifeſtè, & rõnabiles. Cuiuſmodi ſunt, q̃ non ſunt ſuperflua, ſed meræ neceſſitatis, & pro ſalute aĩæ &c. Alias cauenda eſt facilitas diſpenſationis in ſuperfluis. Tum pp ſpeciem mali, quę alios, ẽt ſi cauſa ſubſit ſcandalizat. Tum pp conſcientiæ periculum; ne cauſa fingatur, & mentiatur iniquitas ſibi; dicens ſibi vtile, i. neceſſarium, quod non eſt. Tum pp ſequelam aliorum; nequod vni permiſſum, ab oĩbus credatur licitum. Et nunq̃ breuiter, pro voluntatis Libito, ſed ꝑ rationabili cauſa diſpenſandũ. Quæ diſpẽſatio, ita erit modificata, vt nunq̃ gñalis ſit, quo ad loca, tpa, & perſonas. Alias diſſipatio, potius, q̃ diſpenſatio dicenda erit. Patet ergo ex dictis, ꝙ nullatenus valet diſpẽſatio, vt oẽs, in oĩ tpe, poſſent habere vſum pecuniarum, etiã ficta aliqua cauſa, vt eſt malè cõſuetis, & multis Monaſterijs. vbi cęcus, cęcos ducit: & pariter timere debẽt de periculo caſus. Valde ſiquidem annotandũ eſt, quod notat memoratus magiſter Vmbertus, ita dicẽs; ꝙ ſi Prælatus diſpenſet cũ ſubdito, ſuper incerto vſu rei alicuius, vbi cauſa rõnabilis non ſubeſt, & ſubditus aĩum promptum, habet reſignandi id, ſemper cũ fuerit requiſitus; is talis, licet excuſari poſſet à vitio proprietatis, propter promptitudinem reſignationis; non tñ eſt ſine peccato, tam Prelatus diſpenſans, q̃ ſubditus irrationabili, & non neceſſaria diſpenſatione vtens. Cũ & in diſpenſante, abuſus ſit poteſtatis, quæ data eſt ei in ædificationem, non in deſtructionem: & quia nõ eſt ſeruus prudens, & fidelis, concedens, & diſpenſans præter, & contra authoritatem ſuæ commiſſionis. Dñs etenim dixit. Oĩs qui non renunciauerit oĩbus quæ poſſidet; non poteſt meus eſſe Diſcipulus. quoties aũt Prælatus, ſubdito propriũ indulget, aut non neceſſariorum vſum diſpenſat, cõtra Dei præceptũ, & contra Religionis votum, vbi ſpoſponderunt volõtariam paupertatem, aut proprij ſaltem carentiã, in eum finem, vt Deo adhærerẽt, per charitatis feruorem, intermittentes tanq̃ Charitatis venenum, & diuini feruoris impedimentum, omnem rerum omnium concupiſcentiã. Qñcunque ergo Prçlatus non prudenter, & fideliter diſpenſans, limites ſuæ commiſſionis tranſgreditur; tunc & ipſe peccat, & grex eius ſeducitur. Peccat etiã Subditus, irrationabilem talem diſpenſationem recipiens; & contra cõſcientiam, & profeſſionem aliquid cum aliorũ ſcandalo, & aĩę ſuę periculo, ſub pallio diſſipationis, potius q̃ diſpenſationis tenens. O atq; vtinam oẽs, illuminatos cordis oculos haberent; vt periculum ſub quo pendent cernerent, & præcauerent. Cęterũ reliquæ illæ allegatę prætenſiones, quibus palliare nituntur, vitium proprietatis, inualidæ ſunt, & nullius roboris. Nam illuſoria, & fictitia, aut cõmentitia res eſt, traditio illa Clauis. non illuditur Sapientia Dei, cuius oculi Sole ſunt clariores. Traditur Clauis rerũ, & ſeruatur affectus poſſeſſionum. Promptitudo reſignationis verbotenus ſola eſt: non in executione operis: Declarat hoc ſubterfugium reformationis.

Allegatio autem, ſuper prouiſione tractãdorum amicorum, & incumbẽtis neceſſitatis, nulla eſt: cum oĩa hæc iubentur adminiſtrari de cõi, vt ex Regula patet. Nec contra Dei præceptum, ſacros Canones: & promiſſam Regulam, aliquid poterit ſibi vſurpare, ſub hmõi prætextu pecuniarum. Regula, neceſſaria adminiſtrari iubet, nõ pecunias elargiri. O quãtum venenum, in permiſſione pecuniarij vſus, effuſum, & admiſſum eſt, in ſacra Religione: pecunia malignantis eſt, & limoſæ naturæ: Cor ſegregat à Deo, & finem corrumpit, profeſſionis ſacræ. Quod aũt allegant, ex pecuniaria hac diſtributione, Eccleſiæ commodum maius, q̃ ſi fieret diſtributio de cõi rerum; prorſus id indignum: qđ & nullatenus eſt verum. & tametſi verum foret; nullatenus tñ, pp tpale commodum, frangendum eſſet votum; nec pp parua ẽt lucra rerum, poſtponenda forent, multa damna certa Animarum. Poſtremò de timore turbationis: timent Prælati, vbi timere non deberent. Aliquid magnũ, pro exterminatione tanti criminis audendum eſſet: inſaniant, & furiant licet, Subditi Religioſi cogendi, tñ ſaltem eſſent, à uitio hoc peculij: aut ſaltem inducendi. Sed quia Hominẽ magis Prçlati timent, q̃ Deum: ideò res oĩs, vadit in antiquam ſiluam; nec ſincere quæritur, & conſtanter ſalus animarum, quæ pp graue hoc proprietatis crimen, manent ſub multo ſalutis periculo. Nam pro breui materię huius reſolutione, breues hæ tenendę ſunt cõcluſiones: iuxta Turrecrematam, & alios. Prima cõcluſio, Quòd excuſatio, vel defenſio, quibus Religioſi

gioſi

Deuter. 12. Malachi. 1. R Pſ. 26 Matth. 15. 2. Cor. 10. Luc. 14. S T V A 8 B

Digitized by Google

gioſi ſe defendere nituntur, ſuper vſu rerũ multarum, quas poſſidēt, ſine rationabili cauſa: vtpote veſtes, pręter neceſſitatem, libros, vel iocalia; dicentes ſe habere Prælatorum diſpenſationem; nulla eſt, vt patet ex dictis. Cum.n. diſpenſatio, dicatur prouida Iuris cõis relaxatio, vtilitate, ſeu neceſſitate penſatã. Et talis, cum nõ ſit prouida, nec vtilitate, nec neceſſitate promota; non eſt diſpenſatio; ſed potius Iuris, & Religionis dicenda diſſipatio. Altera concluſio. Tolerantia, aut diſſimulatio Prælatorum, in præmiſſis abuſibus, non vr̃ excuſare ſubditum Religioſum, ſed illaqueare, & Prælatũ pariter, & Subiectũ. Nota ſunt decreta patrum 83. di. vbi Symachus ait. Non eſt grandis differentia an lætũ inferas, vel admittas. Et Innocen. error, cui nõ reſiſtitur approbatur &c. Et qui cęco ductori ſe credit: q̃ mirũ ſi in foueam duci velit? Tertia concluſio, ꝙ Prælati, qui talibus diſpenſationibus, minus prouidis abutuntur, ſunt in periculo Animarum, nõ eas reuocando: vñ Pius Papa ait. Quid prodeſt ſuo errore non pollui, qui conſenſum prę̃ſtat erranti? Certa eſt ſñia Pauli: ꝙ & faciens, & conſentiens eadem pęna ſunt digni. Quarta concluſio. Periculoſus eſt in Religionibus, hmõi viuendi modus, ſub irrationabilibus diſpenſationibus, quæ fiunt contra Regulam, & Canones, ſine cauſa, & neceſſitate: quia vterque eſt ſub periculo grauis peccati; & Prælatus diſpenſans, & Subditus diſpenſatus, vt ſupra patuit. Quinta concluſio, ꝙ grauiſſime peccant, qui reformationi hmõi abuſuum temere reſiſtunt, & ſe, & alios defendunt, ne ab hmõi labe purgentur. Peccatum hoc eſt in Spiritum ſanctũ: vt patet, & tales ſunt ſub ſtatu damnationis, vt ait Vmbertus, quia formaliter ſunt contẽnentes, remedia ſuæ ſalutis. O pauendum, & dirum, pro Religioſis multis verbũ. Quod tñ non velimus (abſit) intelligi de vniuerſis, q ſunt in Monaſterijs deformatis. Vbi quadruplicis, aut quintuplicis, iuneniri poterunt generis. Quidam etenim eſſe poſſent; qui dolenter, & amaro aĩo gerunt, ꝙ non aliter pro obſeruantia viuunt, ex aĩo ad reformationem aſpirantes. Alij verò intra ſe nolentes aliter viuere; ſed ſic vt ſunt, malunt manere; nollent tñ ſuperioribus reſiſtere, ſi vellent reformare. Tertij aũt inueniunt, de qualibus diximus, q poſitiue ſic viuere, ſub deformatione volunt; & omni reformationi pertinaciter reſiſtunt. Quarti forſan inueniuntur, qui videntur eſſe neutrales, in oẽm partem incurij, de modo, vel ſic, vel aliter viuendi. Inueniuntur forſan, & alij alterius generis; qui, ſ. apparent bonæ voluntatis: & ſe reformare intendunt. Sed aut quadam animi fragilitate, aut quia nullum modũ reformationis, conſentaneum ſibi inueniunt; differunt, & inducias ſemper captant, qui nõ ſunt, ſine bona quadam ſpe; nihilominus ſunt ẽt ſub periculo, pp tepiditatem affectus: & quia ſe diſcrimini exponunt, & puſillos ſcandalizant, &c. Inter hos oĩs modos, Religioſi ſecundi, & tertij generis, qui deliberate reformari nolũt, licet reſiſtant, ſiue non: ſi ſic in finem, vſque perdurent: de his loquitur tenor, dictæ horrendæ concluſionis: ꝙ ſub ſtatu ſint damnationis. De quarti generis Religioſis aiunt Docti, ꝙ ſunt ſub periculo ſalutis; eo ꝙ in Schola Religionis, non proficiunt: nec in perfectionem pro exigentia ſtatus ſui tendunt, & incurij ſunt ſalutis: & ergo eorum tranſitus, ſatis de perditionis periculo, eſt ſuſpectus.

Diſpenſatio quid. *Math. 15.* *Roma. 1.* *Varia propoſita religioſorũ.*

Porrò primi generis Religioſi, qui viuunt in locis deformatis; vbi Regula, & cærimonię nõ obſeruãtur, cum propoſito, & animo ſeſe reformandi, ſi valerent. Vt ſecurius viuant, & tutius ſaluti conſulant. Debent iuxta conſilium Dñi Antonini, & Ioannis nyder, laborare pro alio Conuentu, vbi regulariter viuere poſſint, & illuc ſe transferre. Hoc conſilium fuit, Sancti Bernardi, & Bernardini. Niſi forſan, ſpem haberent ſatis certam, proprij loci reformandi, ex eorum pręſentia &c. Quòd ſi Conuentum reformatum habere non poterunt: aut ex Charitate, ne ſcandalum grauius ſuſcitent, vel ex infirmitate, aut humilitate propriè conſcientiæ, id omiſerint: Sperãdum, ꝙ ſine peccato in loco irreformato perſiſtere poſſunt: dũ tñ ſobrie, iuſtè, & piè illic viuant; has cõditiones obſeruantes. Vt, ſ. ſuper hoc doleãt; Secundò, vt pro reformatione introducenda, ſemp quod in ſe eſt faciãt. Tertiò, vt bona ſibi commiſſa, ſine licentia ẽt, nec in eleemoſynis diſpenſent. Quartò, ꝙ non ſæculariter viuant. Quintò, ꝙ in pijs exercitijs, quantum poterunt ſe extendant; tenendo tñ de licentia Prælati, vſum rerum neceſſariarum, cum propoſito reſignandi ſemper, ad beneplacitum ſui Superioris: imò omne ſuperfluum illi dando, aut potius ab alio, rerum prouiſionem, ſine vſu pecuniario recipiẽdo. Pro huiuſmodi, pia eſt ſñia Beati Bernardi, in pręclara illa Epiſtola, ad Adam Monachũ. Vbi poſtq̃ rationem tradidit, cur plures Religioſos ex deformatis Monaſterijs, ẽt aliorũ Ordinum, fracto quodammodo ſtabilitatis voto, & contempto Seniorũ Imperio ſuſceperit: dicens propterea tales eos ſuſcepiſſe, qm̃ nõ putauit eſſe malum, ſi vota laboriorum ſuorum, quæ in locis ſuis potuerunt quidẽ promittere: ſed nequaq̃ perſoluere Deo, qui vbique eſt, vbicunq; potuerint reddant: & ſolius ruptæ ſtabilitatis damna, reliquorum Regularium pręceptorum, integra obſeruatione compẽſent: pro quibus, quia ſalutem quærunt, ſalutis Autor plenius reſpõdebit. Varia ſuper materia, & cauſis hmõi trãſlationis, dicit in varijs Epiſtolis, vtpote ad Canonicos Regulares; ad Monachos Flauiacen. ad Abbatem. Eboracen. vtiq; ſuadens, Spiritum non extinguendum, & maius bonum, minori præferendum. Sed vt ceptam piam ſñiam, pro perſiſtentibus, in medium adducam: ita de his ait, vbi ſupra. Exceptis inuidis, & malitioſis: quos excuſare, nec volo, nec valeo. Si quis cęterorum, ad Regulę cupiat tranſire puritatẽ, ſed pp ſcandalum, aut non audeat: aut certè, etiã ob certam corporis infirmitatem, puto, ꝙ non peccat: dum tñ ſuo ſtudeat in loco ſobriè, & iuſtè, & piè cõuerſari. Nã ſiqua, ex more Monaſterij, minus fortè diſtrictè, q̃ Regula conſtituiſſe videtur, obſeruare compellitur, excuſabit hoc forſitan, aut illa Charitas, qua cunctatur migrare ad melius, pp ſcandalũ: iuxta illud Charitas operit multitudinem peccatorum, aut illa humilitas, qua propriæ conſcius infirmitatis, ſe reputat imperfectum: ſiquidem, & de ipſa ſcriptum eſt: Deus humilib. dat gratiam, hæc Benedictus. Hæc annotata per exceſſum, ſufficiant pro inſti-

Tit. 2. *1. Theſ. 5.* *Tit. 2.* *1. Pet. 4.* *Iac. 4.*

Digitized by Google

inſtitutione,& conſolatione quorundam optimorũ religioſorum; ſub deformatione,cum pia voluntate (veluti illi viri deſideriorum, & dolorum ſigno Thau gementium) viuentium. Alterius ſiquidem,& *Ezech. 9.* latioris operis eſſet, loqui de ſanctificatiuæ materia reformationis. Redeundum ad præconceptam materiã,execrabilis,& exterminãdæ proprietatis: vbi, & i qua,totius initiũ cõſiſtit deformationis. De qua, quia plura iã diximus; reſtat, vt de remedijs tangamus,vel profligandi,vel exterminãdi tãti criminis.

Remedia contra vitium proprietatis. Capitulum Tertium.

F SVnt itaque, (vt breues ſimus, qui prolixiores fuimus) hæc remedia tantæ Luis.

Penſent,prouideãt,fidãt,ſpernãt,timor,haud dent.

Primum remedium, & non vſquequaque inutile eſt,præmiſſa hæc omnia conſiderare: ſedula,ſ.mente,reuoluere grauitatem,enormitatem,malitiã huius tanti criminis. Vt ſic poſſit hõ pertingere,in horrorem huius facinoris. Libenter audire aliorũ deſuper commonitiones; & deſuper conferre cum alijs. Credendum ſiquidem, ꝙ cum plurimi ſint proprietarij, ex inſcitia, & ignorantia criminis; qui ſi vitij enormitatem agnoſcerent,proprietarij non eſſent.

Alterum, & pernecessariũ remedium eſt liberalis, & bona Prouiſio à Prælatis, oĩum neceſſariorũ, vt,ſ.iuxta Patrum Regulas,& morem Apoſtolicum plenè,& opportunè, & in tpe de cõi, vnicuique diſtribuatur,quod opus fuerit: ſine perſonarum acceptione. *Iac. 2.* Vt quemadmodum Prælatus, ſibi prouideri in oĩbus deſiderat; ita quoque, & Subditis neceſſaria impendat. Ex indigentia neceſſitatis,& mala ꝓuiſione,ſeu tenacitate,& auaritia Prꝗſidentis;ſubortum ſæpe inuenitur vitium proprietatis. Malunt ſiquidẽ aliqui, habere aliqua cũ peccato, q̃ ſtare ſub indigentia rerum. Non dicendo cum Pſal. Ego verò egenus,& pauper ſum. *Pſ. 69.* Pauperes,ſine defectu,eſſe volunt. O in hoc ſe emendent Prꝗlati Religionũ, quia ex hoc initium ſumẽdum eſt reformationis, & obſeruantiæ regularis fundamentũ. Facile etenim, ad oẽm obſeruantiam regularem Religioſos ſuos, Prælatus poterit compellere,dum ea quꝗ neceſſaria in omnibus eis ſunt, ſtuduerit plenè adminiſtrare. O quot patitur Deus diſpendia animarum, pp auaritiã Prælatorũ, qui poſſent Monaſteria bene reformare, ſi vellent neceſſitatibus Fratrum occurrere, & de cõi oĩa miniſtrare. Sine quo ẽt nulla perſtabit Religio. Nã ex illius defectu,proueniunt mala multa;inde murmur, & detractio,inde ꝓprietas, & cõuentus euacuatio,inde Fratrum,& totius diſciplinꝗ Regularis ſubuerſio. Caueant igitur Prælati,& officiales:ne occaſionem prꝗſtent,tantis malis. Commemorat Ioãn. Nyder,ꝙ ex defectu veſtiarij, qui circa hyemẽ,non adminiſtrabat ſoccos, & pedalia,ꝙ deformatum fuit ſolẽne Monaſterium, & proprietas ſuborta. Reprꝗhenſibilis eſt Prælatus,& officiales,ſi non bene Prouident ſocijs de neceſſarijs: qui portant pondus diei, & æſtus. *Matth. 20.* Qui aufert in ſudore panem; quaſi qui occidit proximum ſuum. *Eccli. 14.* Non alligandum eſt os boui triturãti. *Deuter. 25.* Legit̃ in actibus Apoſtolorũ,quòd nullus erat egens inter illos,de extreme, ſ.neceſſarijs. *Act. 4.* Tertium remediu eſt magna Confidentia,de Diuina prouiſione. Interdũ occaſio proprietatis,venit ex diffidentia Diuinæ prouiſionis. Aliqui.n.ſemper timent egere;contra quos ait Apoſtolus. *1. Thim. 6.* Sine auaritia præſentibus contenti:ipſi.n.cura eſt de nobis. *1. Pet. 5.* Quartum remedium eſt;Cõtemptus carnalitatis, & terrenorum. Aliquibus.n. occaſionẽ ꝓprietatis dedit,cruor carnalitatis, & curioſitatis; qui,ſ.neceſſarijs nõ ſunt contenti. Contra quos Apoſtolus clamat. *Roman. 13.* Curam carnis non feceritis in deſiderijs. Quintum remedium eſt:Timor pœnarũ,& cenſurarum Canonis; vt, ſ. Prælati Subiectos ſemp cõmoneant; & niſi ſe emendent,cenſuras memoratas intentent, vt quos Dei timor à malo non reuocat; cenſura ſaltem compeſcat. Vltimum, & non infimũ remedium eſt; ne Prælati, aliq̃ Subditis proprietatis occaſionem, adminiſtrent; vel neceſſaria ſubtrahendo, vel ẽt ſuperflua admittẽdo. Sed exercitatione cõitatis,ſæpe non permittant tenere,illis ab alijs data; vt habent noſtra inſtituta; vbi ſic dr̃ in forma. Ante oĩa verus Prælatus, caueat ne Subditis,neceſſaria in pecunijs concedat; qm̃ qui ſine ſollicitudine,mundialium rerum,Diuinꝗ contemplationi debent inſiſtere,nimis diſtrahuntur,ſi permittant̃,pro vſu neceſſitatum, pecunias habere: quod omnimodè illicitum,& omni contrariũ obſeruationi. Valdè quoque debent præcauere, ne plures ſtudeant Officiales ordinare. Qm̃ vbi plures,prꝗter Regulã Officiales. Ibi ẽt vt plurimũ,plures ſunt fures,proprietarij, & latrones, vt ſupra ex Vmberto allegatum. Nullatenus inſuper, pro lucro rerum tpalium,exponere debent Fratres diſcrimini, & periculo aĩarum. Quod fit quotiens inidoneas perſonas,in exterioribus officijs ponũt;vel in paruis Prioratibus paucos locant. In paruis.n.Prioratibus (ſi Bernardo: Hugoni, & Vmberto creditur,) & Religio annihilatur, defectu obſeruantiæ, quæ ibi relaxatur, meritum obedientiæ imminuitur, continentia facilè periclitatur. Vñ tales Prioratus parui,nõ ſunt niſi Religionis diſſipatio, Monachorum ꝓſtibula, & latrocinia Religioſorum. Religio ẽt, ſemper in cõgregatione ſeruatur; in concilio iuſtorum,& in adunatione, nõ diſperſione affectuum. Hꝗc ecce ſunt,q̃ ex Charitate Fratrum,& zelo Religionis, aggregauimus ſub breuitate, de vitio proprietatis: quo nihil periculoſius in pſonis Sacræ Religionis profeſſis: cui vitio, nullus patet excuſationis locus. Cum & Lex Diuina ꝓhibeat:Ius Canonicum interdicat,oẽs Sanctorũ Patrum, Regulæ cõtrarium proclament; & cõtradicat rõ, & finis profeſſionis; ne admittantur impedimẽta aliqua,q̃ retrahãt ab inhæſione Dei, & pfectione charitatis. Hæc quæſo audiant,& paueant cũ beniuolentia ſuſcipiant, & caueant oẽs ſerui proprietatis,vt finem attingant profeſſionis:& non multa ſcelera committant in domo Dei. *Ier. 11.* Et hæc de excitamẽtis deſidiꝗ,& teporis. Vnicum autem hoc in fine huius excitatorij, & eruditorij annectendum,vt quotiens torpor quiſpiã, cuiquam obrepſerit,quotiens pro tꝗdio Aĩa dormitauerit,aut deuotionis feruor, G præ ſpiritus inopia intepuerit,mox ſupraſcripta ad manum excitamenta habeantur:ſibique quiſque cũ

Digitized by Google

Bernardo dicat. Cur torpes, cur deſidia anima tabe
Ro. 8 ſcis? Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad culpam præteritam, quæ remittitur, ad gratiam præſentem, quæ immittitur, ad inferni æternam pœnam, quæ euaditur, & ad gloriã futuram, quæ repromittit. Sic ſingula excitamenta conſideratoria intexẽdo: quod ſi quis effecerit, is in dubie torporis expers ferueſ remanebit. Et hæc de altero principali.

De proficiendi medijs, quæ ſunt, declinare impedimenta boni, & profectus. Cap. III.

H Capite nobis vulpeculas, q̃ demoliuntur vineas. Iam de tertio principali, i. de promotiuis proficiendi inquirendum. Quæ potiſſimum conſiſtunt in duobus; Quorum primum eſt declinare boni impedimenta. Ideo enim nos huius temporis, tam parũ proficimus, quia illa non declinamus. Non enim
Eſa. 50. eſt abbreuiata Dñi manus. Quõ enim quis, in quouis ẽt externo, prophano, gregarioque officio conſtitutus proficere poſſit, ſi neſciat vitare impedimẽta profectus, vel artis? Sciendum igitur, ꝙ proficere volentibus, obſtaculo eſſe ſolent, & impedimento.

	generalia	oẽs vniuerſaliter impediẽtia.
Quędã	ſpecialia	in hoc tpe ſpecialiter obſtãtia
	ſingularia	ſingulis, ſingulariter obuiãtia

I Generalia impedimẽta profectus, enumerat Bernardus in ſermone ſuo de ſeptuageſima, & ſunt iſta.

Corpus,	*Cor*,	*Mundus*,
Carnis fragilitas,	Cordis inſtabilitas,	Mũdi pſperitas & aduerſitas,
Neſcis,	*Leo*,	*Facta malorum*,
Mentis cecitas,	Diaboli dolositas,	Malorũ exẽpla, & ſocietas.

Proſequitur hæc Bern. vbi ſupra. Vnde a nobis, horum proſecutio, non eſt replicanda. Tantum hæc obſiſtentia dignoſcamus, & pro poſſe declinemus, & obſiſtentibus viriliter reſiſtamus. Dicuntur autẽ hæc impedimenta generalia, quia vniuerſaliter omnes infeſtantia. Quæ ſi magis Religioni appropria-
K re velimus: nota quinque cauſas iuxta Vmbertum generales, cur tam parum in Religione proficimus.

Suet, laxus, doctrina deeſt, exempla, voluntas.

Prima cauſa eſt, pp inolitam lõgam, mali Cõſuetudinẽ, qua iam ſęcularis vita, quaſi verſa eſt in naturam. Conſuetudo etenim, quaſi eſt altera natura.
Ier. 13. Si mutare põt Æthiops pellem ſuam, & Pardus varietatem ſuam, & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum. Palam eſt vetus Prouerbium ſa-
Prouer. 22. pientis. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea. Quiſquis ergo volet proficere, bellum forte indicat, male aſſuetę conſuetudini. Altera cauſa cur non proficiamus, eſt nimia Laxitas Monaſterij. Sicut ſerpens nõ in foramine lato, ſed arcto, veterem pellem deponit, & ſe innouat: Sic in Monaſterio illo, mores ſæculares non deponuntur, nec proficitur: vbi quiſque, ſm voluntatem ſuam, viuere permittitur. Strenuum Magiſterium, bonum cauſat diſcipulum: & dat profectum. Et vbi diſciplinæ rigor, ibi & Religionis vigor. Mater inſolentiæ, & diſſolutionis, impunitas eſt exceſſus. Tertia cauſa eſt, Defect⁹ doctrinę, & inſtitutionis, lex etenim Dñi immaculata eſt, quæ conuertit Pſ. 18. animas. Cuius ignita eloquia ſunt, cordis liquefa- Pſalm. 118. ctiua, & immutatiua. Et ex Defectu inſtitutionis, ꝓuenit defectus, profectus, & Religionis, vt latius infra. Quarta cauſa eſt. defectus boni Exempli. Longũ ſiquidem iter eſt teſte Seneca per præcepta: breue, & efficax per exempla. Exemplum etenim bonum, ſe habet, vt forma exemplaris, valde mouẽs. Quinta cauſa noſtri defectus, & torporis. Defectus eſt bonæ, & feruentis Voluntatis, quæ totius initium eſt profectus: vt plenius ponitur infra, & eiuſdem per antipariſtaſim defectus. Has igitur cauſas, qui ſquis profectus eſt auidus, vitet; bonam conſuetudinem, malæ opponat, laxiora Monaſteria diffugiat, ea ingrediendo vbi diſciplinæ rigor viget: quemadmodum legitur de B. Bernardo; ꝙ Ciſtertium adijt, tradens ſe Religioni Inopi, Auſteræ, & Regulari. Doctrinæ inſtitutionem amans, & exempla bona, quotidie voluntatem, ad vitę feruorem inflammãs, memor ſemper commonitionis Propheticæ. Si conuer Ier. 4. teris Iſrael conuertere: hoc eſt, perfectę conuerſionis culmen apprehende. Nulli enim, diu in eodẽ ſtatu eſſe conceditur. Semp aũt proficiẽdũ, aut deficiẽdum ſeruo Dei, ſed iam de ſpecialib. proſequamur.

De ſpecialibus profectus impedimentis. Membrum Secundum.

Specialia impedimenta, hoĩes huius temporis, L a profectu retrahentia: Ioan. Nyder, in ſuo Formicario ponit dicens, ꝙ ex quinque, vel ſex cauſis euenit, ꝙ homines noſtri ęui, non tantum proficiãt, nec tam ardua exercitia aſſumant, vt priſcæ ætatis Sancti. Quartum cauſarum defectus, ſunt impedimenta ſpecialia, noſtri profectus.

Dona,	*locus*,	*natura*,
ex grãæ ſingularitate	loci qualitate	naturæ complexione,
habitus,	*zelus*,	*didicit laus*.
a iuuentute	amoris,	vt hypocriſis.

Prima cauſa eſt feruor Priſcorum Patrum, cuius defectus, eſt nobis impedimentũ profectus. Dona, i. ex ſpecialibus Dei donis prouenit: vt vnus plus altero proficiat, & magis ardua alter, altero exercitia aſſumat: vt patet in Sanctis multis, qui ardua fecerunt, a quibus ſubditos prohibebãt, quia tale ſe donum, a Deo accepiſſe, præ cæteris nouerant. Secũda cauſa eſt Locus, i. ex loci aut aeris diſpoſitione hoc euenit. Aer. n. ſi in regione aliqua eſt multum calidus, digeſtionem, vt aiũt Phyſici, impedit: calorem ad exteriora euocat, & ex cõſequenti, abſtinentiores hoĩes facit. Et ſic ex aduerſo, regio frigida, poros cõſtringit corporis. Et calorem ex inde per antipariſtaſim, augere põt in ſtomacho. Vnde prouenit, ꝙ in partibus noſtris frigidis. Viri quidam, hyemali tpe, plus comedunt, q̃ eſtiuo. Non ergo mirũ, ſi in regionib. calidis, hoĩes facilius ieiunent, vt olim Patres, in Thebaida, & Ægypto adũſtis Solis calore regionibus. Tempus quoque, qđ loco affine eſt, non nihil egit ad Priſcorum perfectionem Sanctorum: qñ recẽs, & calens adhuc feruebat Chriſti ſanguis, in cordibus fidelium: qñ Eccleſia ſub robore,

& flore

Digitized by Google

1. Tim. 2. & flore iuuentutis vigebat.Cum iam ſint nouiſſima
tempora.dies mali.tpa periculoſa. Tertia cauſa eſt
Ephes.5 natura,i.prouenit ex naturæ, & corporis cõplexio-
2. Tim. 3. ne.Complexio.n.corporis aliquorum habet, vt pa-
tet naturaliter in frigidis,flegmaticis,vel melanco-
licis: vt cibus tam modicus ſumatur,& adeo rarus,
vt in comparatione ad alios,eorum abſtinentia,vi-
deatur eſſe miraculoſa,& vix credibilis. Patet hoc
in hominib.frigidis.in ranis,& ſerpentibus, & alijs
animalibus,quę multis menſibus in hyeme,nullum
penitus ſumunt, cibum, in locis ſilueſtribus, & pa-
luſtribus deliteſcentes. Quarta cauſa eſt Habitus,ſ.
a iuuentute,qui ardua efficere nouit,puta ſi quis aſ-
ſuetus eſt,pene a cunabulis, modicũ victum,& ami
ctum habere: Sicut videmus in pauperibus, qui tã
modicis in hyeme,veſtibus contentantur, vt ſi eaſ-
dem delicate nutritus deferret, tantummodo ob
amorem Dei,videretur eſſe Sanctus. Has duas, vel
tres cauſas,magni ęſtimat magn⁹ ille Gerſon; ꝙ fue
rint iuuamina ad Perfectionis,& Sanctitatis culmẽ,
D.Bernardo,dicẽs,ꝙ matris deuotio,pia cõplexio,
& debita educatio,velut per accidens,& ab extrin-
ſeco eum iuuerunt.Notans notabilem moralem do
ctrinam, ꝙ commonendi ſunt Parentes; vt bene in-
ſtituãt a teneris iuuenes,vt quaſi cũ ipſo lacte, imbi
bant ſibi virtutes,& bonos mores.Notans quoque,
non paruum eſſe virtutis iuuamen, habere comple
xionem aptam,ſuauem,piam, teneram,& mollem.
Ex hoc.n.Aĩa,eſt deuotioni,& meditationi aptior,
& ad oẽm compunctionem,& virtutẽ facilior.Ma-
gnum ſiquidem B.Bernardo,virtutis fuit incitamẽ-
tum, ꝙ ex cõplexione pius fuit ſolitudinis amator,
& mire meditatiuus,vt geſta aiunt. Quinto Zelus,
ꝑfectionis,plures,ita ſtimulat, vt ex amoris magni-
tudine,exceſſum in exercitijs tm̃ faciant, qualis vr̃
tepidis impoſſibilis.Videmus hoc aperte,in philo-
captis erga fęminas amore cęco, quorum quidam,
tota hyeme,nudis incedũt capitibus,alij carent ve-
ſtitu neceſſario,alij haſtiludijs mutuo impingunt lę
taliter,alij vigilant inhumaniter,q̃ oĩa vincit amor
cęcus,& leuiora facit.Cur igitur perfectionis zelus,
Can.8. Chriſti amor,& dilectio, quæ velut Mors fortis eſt,
his maiora non poſſit efficere?Sextum,quod ſpecia
liter quoſdã promouet, fuit educatio, & inſtitutio
conuictus,& conuerſationis.Ex conuictu.n.forman
tur mores,qd̃ tangit̃ in verbo.Didicit,ratione ver-
ſus. Certum ſiquidem eſt,ꝙ præcipuum bonorũ om
niũ initium,in iuuenibus maxime,educatio,& inſti
tutio eſt bonorũ morum, vt latius Quintilianus tra
dit,de inſtitutione iuuenum. Qualis aũt,& quanta,
ſub priori illa ætate,ſoleret eſſe diligẽtia, iuuenum
inſtituendorum, patet ex diuerſis decretis Patrum,
& conſtitutionibus Statutorum.Adeo,vt omnis no
ſtra inſtitutio,eorum comparatione,nõ eſt,niſi ſom
niculoſa quædam,& laxiſſima commonitio. Reſpi-
ciantur antiqua Canonici Ordinis,& Sanctorũ Pa-
trũ ſtatuta,& vera comprobabũtur q̃ dico.Callebãt
ſiquidẽ diſciplinæ inſtituta,teneris facili⁹ ingenijs,
inſeri poſſe.Idq; penitus,ſciẽtes inhęrere ſenſib.qd̃
prius ſederit in mente,& imbibitur ab vnguiculis.
Quo ſemel eſt ibuta recẽs ſeruabit odorẽ.Teſta diu.
ait Horatius.Et cogebantur quodãmodo ẽt violen-
ter,eſſe boni, trahentib.ſingulis quemlibet ſurſum
ad profectum,vt dr̃ in vitis Patrum.Nunc vero vbi Matth.
Charitas refrixit,& totus Mũdus poſitus eſt in Ma- 24.
ligno ſinguli proximos corrupto,& tepido exẽplo,
ad inferiora deducunt. immo ſine quodammodo, 1. Io.5.
& vere;volentes nolentes, cogebantur eſſe,& ſi nõ
boni,vel diſciplinati, ſaltem pp grauiſſimas, & ar-
ctiſſimas pœnitentias, pro minutiſſimis ẽt exceſſib.
ſcrupuloſis omiſſionibus:vt patet ex ſanctorum Pa-
trum Columbani, & aliorum Patrum pænitentiali-
bus.Poſtremo mouet,& Laus,i.fictio hypocriſis: nã
etiam maiora quis nouit tolerare pro laude vana:
vel ex auaritia. Hanc ob cauſam trutanni quidam,
& mendici, glaciali tpe, nudi in niuibus ſedent,vt
ad cõpaſſionem moueant diuites, & ſuſcipiant qd
ab eis; ſed vt quantum quis volens poterit oſtenda
mus.Si hi tanta agunt pro laude, vel mercede terre
na: quid nos non perferemus,pro vita æterna?Agi-
te igitur pro gratia exorem⁹,iugi exercitio nos ha-
bituemus,& perfectionis zelũ aſſumamus; pro lau-
de cęleſti decertemus, & mirabiliter proficiemus;
ea quæ ſunt profectus impedimenta declinantes.

De ſingularibus obſtaculis profectus.
Membrum Tertium.

IAm de ſingularibus impedimentis proſequen- M
dum; quorum & ſi plura poſſint annumerari;
ſufficiant tñ,vel principaliora hic commemoraſſe.
Velle tepens,Horror Diffidens, Effluit, Haud ſcit.
Mobilitaſque,Loquax,In curia,Vulpis Amorque.
Primum igitur,& præcipuum impedimentũ eſt,
Velle tepens; ideſt remiſſa volũtas.Vult.n.bonum,
ſed ſine conatu laboris; & ideo conſuetudo vagã-
di;cito retrahit eam à propoſito proficiendi. Hinc
pigra voluntas, ſeipſam rationis inſtinctu, cogere
debet:& quaſi pigrũ animal, ſtimulis timoris Dei,
& ſpe præmij agitare, & impellere violenter. Qui
enim verum,ac feruens deſiderium proficiendi ha-
beret; quotidie ſe emendaret.Prouenit autem defe
ctus deſiderij huius,ex præſumptione perfectionis,
& probitatis propriæ; vt cum reputat ſe homo ali-
quid eſſe,cũ nihil ſit in veritate. Hinc Seneca ideo Gal. 6.
meliores fieri nolumus; quia optimos nos eſſe puta
mus.Cum tñ iuxta Auguſtinum oportet tibi diſpli-
cere,quod es; ſi vis peruenire, ad id quod nõ es.Al
terum retrahẽs à profectu eſt, Horror difficultatis;
quo ardua aggredi veremur;& ideo in infimis iace
mus,& torpemus. Qui potiſſimum per diſcretũ, &
aſſiduum mitigatur vſum.Tertium eſt,Diffidens,id
eſt diffidentia Diuini auxilij. Quo cõtra firmiter te
nendum,ꝙ ſicut gratia Dei,non defuit incipientib.
ita & aderit copioſius,proficere volentibus. Quar-
tum eſt, Effluit,id eſt nimia effuſio animi,circa exte
riora,& mundana.vnde S.Iacob. Effuſus es non cre Gen.49
ſcas.Oportet.n.proficere volentem,conſiſtere ſecũ.
primum compoſitæ mentis argumentũ eſt ſecũ mo
rari; poſſeq; conſiſtere ſecum. Quintum eſt,Haud
ſcit,ideſt defectus ſapiẽtię,& diſcretionis ineſt mul
tis.Diſcretio enim,mater eſt virtutum. Hinc Anto-
nius.Sola diſcretio virtus principalis eſt;quæ oĩum
virtutum radix,cuſtos,& cõſummatio extat.Et Ber-
nardus.

Digitized by Google

nardus. Diſcretio oībus virtutibus ordinem ponit. Tolle hanc,& virtus vitium erit. Hinc indiſcretio, eſt ſumme præcauēda:per q̄ plures pridem feruidi, poſt redduntur inutiles,& maniaci. Sextum impedimentum eſt Mobilitas, i.nimis crebra mutabilitas, qua hō iam vult vnum, poſtmodum aliud, & iō in neutro proficit. Bernar.Qui aliquo tendit,ſi vnam, & rectam tenuerit viam,peruenit quo tendit,& laboris aliqñ facit finem. ſed error non habet finem. Cum igitur multas ingreditur vias errans, itineris non habet finem.Septimum eſt, Loquax,i.nimia loquacitas, præſertim ſpiritualem impedit profectū.

Iob.11. Iuxta illud. Nunquid verboſus iuſtificabitur.Super quo Greg.Multiloquio quiſquis deſeruit, rectitudi

Pſ.139. nem iuſtitię,tenere non pōt. Vir linguoſus non di-

Iac.1. rigetur in terra. Et Si quis putat ſe religioſum eſſe non refrenans linguam, ſed ſeducens cor ſuum,huius vana eſt Religio. Per vitium.n.loquacitatis, pditur deuotio Religionis. Credi (ait Gerſon) non pōt,quantum noceant confabulationes, ēt quæ nociuæ non putantur,inter amicos. Hinc dictum creditur,ꝙ amici ſint fures temporis.Octauū eſt,Incu-

Eccli. 19. curia.i.incuria minimorū. Qui.n.minima negligit, paulatim defluet.Qui ergo volet proficere,oportet hunc,& a minimis præcauere, vt vult Hierony.dicens.Mens Xp̄o dedicata,ſic debet cauere minora, qūo ēt maiora, quia venialia multiplicata grauant.

N Nonum impedimētum eſt, Vulpis.i.intromiſſio Vulpium,vineam Religionis demolientiū: de quo

Cant.2. impedimento,grandis poſſet ſermo fieri,ſed remittimus ad tractatum, de vinea ſpirituali intitulatū: vbi plene Religionis impedimenta, ſub typo Vulpium proſequuntur.Notans,ꝙ ſpirituales iſtæ vulpes, quæ demoliuntur vineā Dñi Sabaoth ſunt homines,inſtar realium Vulpium, ſuperbi, callidi,ꝓprij ſenſus,magni,& ſapientes in oculis ſuis,quibus hæc tria propria ſunt, cum vulpibus naturalib.

Similāt ſe eſſe,qđ nō ſunt
Quia in foueis ſubter raneis habitant — Sic ſpūales vulpes, vulpinari incipiūt.
Inceſſum curuum,& tortuoſum habent.

Primo ſimulantes ſe mortificatos, & pfectos cū nō ſint:vt ſic prælationem aliquam, ſeu promotionem aſſequantur,q̄ ambiunt.Natura.n.ambitioſi,& ſuperbi ſunt.Sed Pape quot,& quanta mala ex taliū promotione,ſpirituali vineæ ꝓueniant,defleri pñt, numerari nō valent. Nam vbi vulpes regit,ſimiles ſibi vulpeculas,colligit,& educat, & ſic vaſtatur tota vinea, ſacræ,Religionis.Habitant quoque,hę intelligibiles vulpes in foueis terrę, in frigorib.& tenebris obambulantes, eo ꝙ ab omni Charitatis calore,& veritatis luce,ſint prorſus alienæ.Nil aliud, niſi terrena q̄rentes,de terra loquentes,terrena ſolum ſapientes,& ꝓcurantes, in ſpiritualib.prorſus excęcati:terrena cęleſtib.& ſpiritualib.tam ſtulte,q̄ impie pferētes. Hēnt poſtremo curuū,tortuoſumq; inceſſum,nō ad veritatē Euangelij, & recte ſm Religionis Regulā,& conſtitutiones ambulantes, ſed vel prĕter, vel contra,pro capite,& ſenſu eorum di

Ioſ.23. uertentes.Cum tñ tantopere iuſſerit Dñs.Eſtote ſolliciti,vt cuſtodiatis cuncta,quæ ſcripta ſunt, in volumine legis Moyſi,& non declinetis ab eis,nec ad dextram,nec ad ſiniſtram. Cuius iuſſui, vulpes hæ directe obtendunt,quæ fundamentalis,& primaria cauſa eſt, deformatæ Religionis. Demoliuntur ſiquidem fundamentalia Religionis, in quibus omnis Religio,& obſeruantia conſiſtit.

Regula — virorem
q̄ ſunt iuxta Ber. cōſtōnes — tanq̄ vinearū florē
vſus,vel conſuetudines — fructū.

Aggrediētes primo, & principaliter vinearū fructus,deuaſtare molientes,Sacræ Religionis vſus,& cōſuetudines bonas,& laudabiles.Humilia.ſ.deuotionis,& mortificationis exercitia, vt petere veniā añ menſas,comedere de pauimento,rogare oṫones fratrum,& hmōi:arguentes, & vulpinantes in hūc, vel conſimilē modū, pro calliditate proprij ſenſus. Quid inquiunt, vobis cum his nouitatib.humiliationib.laboribus ruſticanis,alijſque, vt aiunt fantaſijs:Quare non ſufficiant vobis Regula,& Religionis Statuta? Non eſtis obligati ad alia,&c. Quibus cōſtanter rñdendum, ꝙ hmōi mortificationis,& humiliationis exercitia,non ſint noua,recentia,& adinuentitia, ſed antiqua Sacræ Religionis primaria, & fundamentalia inſtituta:imò fructus Religionis, ſine quibus, parum ſunt Regula,& Statuta:quemadmodum viror,ſeu flores,abſque fructu.Nunquā hæ vulpes taliter dicerent ſi ſpūm Dei,& Sanctorū Patrum ſpiritum haberent. Per hmōi exercitia,Religio incepit.& increuit,vt patet ex Clymacho, Caſſiano,& Patrū inſtitutis,& de illuſtrib.viris,& Sanctorum Regulis.Vbi apparēt innumerabiles humiliationes,& exercitationes,etiam in ſummis Prælatis, quemadmodum de ſancto Malachia, commemorat Bern. ꝙ etiā tpe Epiſcopatus, ſollicitus,ipſe ſua vice,coquinā egit,& ſcutellas lauit. Videant,& confundantur vulpes nr̄e.Progrediunṫ deinde vulpeculæ ad depaſcendos vinearū flores conſtitutiones, ſ.& ſtatuta, taliter ſyllogizantes. Quid vobis, & tam multiplicatis ſtatutis,hęc hominum inuenta ſunt,ſufficiat Regula ſola.Quib.breuiter dicendū, ꝙ hmōi Patrum Statuta, declarationes,& explanationes Regulæ ſunt,pro illius obſeruantia,& intelligentia neceſſaria, vñ nullatenus cōtemnenda,ſeu tranſgredienda,inclamante ſcriptura.Ne tranſgrediaris terminos,quos poſuerunt pr̄es tui.Scitū eſt, quid dicat S.Bern.contra effractores ſtatutorum,& conſuetudinum bonarum,ꝙ perſequantur Chriſtū, dum impediunt ſalutē, & proditores fiunt,qui nituntur minuere diſciplinam,intepeſcere feruorem, vſus auferre bonos, exquiſitis deperdēdi tormētis, graue portaturi iudicium, qui graue nituṅt inferre damnum. Sed proſequamur vulpecularum demolitiones.Inſidiantur ſiquidem,& finaliter uirori,& uitæ uineæ ſpiritualis.i.Regulæ ipſi,ut ſic nihil ꝓrſus uitæ, & uiriditatis relinquant in uinea Religionis:hoc mō ſophiſticantes. Quid neceſſe eſt ita frequenter Regulam legi? q̄ pro frequentia lectionis, memoriter tenetis oēs.Quid teritur inutiliter tempus? cur non legitur aliquid melius? Quid demum Regula ipſa prodeſt,ſi charitas adeſt? Nonne Apoſtoli,& primitiui Sancti,ſine Regula placuere Deo? Sic, ſic funditus,& radicitus, uaſtatur uinea Sacræ Religionis, & fit ꝙ plures hēat Religio ꝓfeſſores, qui

Iota vnum, aut apex nō ſubmoueatur à religionum cōſuetudinib.

Prouer. 22.

Digitized by Google

qui nec Regulam ſciant ſuæ profeſſionis; imò nec vnq̄ viderint eam, & quod execrandius, vel perſpicere dedignantur. O quot tales enutrit, nobilis regio iſta. Cū tñ non modo Regula, diligenter veniat cuiq; eius profeſſori obſeruanda; ſed frequēter legenda, & perſpicienda, iuxta illud. Legerunt in vo- *Neem. 9.* lumine legis Dñi, quater in die, & quater in nocte. *Deuter. 17.* Et iuſſum. Poſtq̄ ſederit Rex in ſolio regni ſui deſcribat ſibi Deuteronomion legis, in volumine, legetq; illud, oībus diebus vitę ſuę. Grādis aduocatorū ſtultitia, qui nō ſtudēt in textu, de materia, ſuper qua ferenda eſt à iudice ſententia. Præſertim cum ſm eam, iudicari habeat omnis profeſſor; & ex ea depēdeat, vel mors, vel vita. Multum ergo expedit Religioſis, vt Regulam crebro legant, & intelligāt; vt ſciāt ad quid, ex obligatione profeſſionis teneā- *2. Par 13.* tur. Ne ſint filij Belial, ſicut Vaca laſciuiens ſimiles *Oſee 4.* Rynoceroti. Admiſſa ſiquidē Regulæ ignorantia, fit *Nu. 24.* & ſubſtantialiū votorū, minor cura; pſertim rodentibus, arguētibus vulpibus iſtis. Vulpinant̃ etenim, & ſyllogizāt, vt ſubſtantialia amoliant̃, mēdijs iſtis.

	Pauptatē		licet cū diuitijs paupes ſpū eſſe.
Cōtra	Caſtitatē	aiūt, qa	op; Dei ſeruos bñ paſci
	Obediētiā		nō in omnibus parendum eſt obedientiæ ſufficiens.

Vaſtant quoque, & tria alia ſacræ Religionis fundamenta. Paupertatis: Humilitatis: Simplicitatis: quæ obſeruarunt omnes Fundatores Religionis ex initijs; ſed detorquent ab hac via vulpes noſtræ.

Nā	ædificant pretioſiſſima & curioſa Monaſteria	cōtra Patrū Sancto rum.	Simplicitatē.
	coaceruant multos redit⁹, & augēt bona		Paupertatem.
	equitāt cū equitib. ſęcularib. in magna pompa.		Humilitatem.

Videatur Apologeticum Bernardi, & Epiſtola ad Fratres de monte: Sed heu, non opus eſt legere hæc in libris, videre eſt; quotidie oculis. O non ſic, non ſic præteriti Patres: & propterea tūc vinea Religionis efflorüit; quæ nunc à vulpibus demolita iacet. Sed quale remedium contra has vulpeculas; niſi vt *Can. 2.* in canticis iubetur capere eas?

Capiēdę antem ſunt in	acceſſu	excludēdū	admittant̃
	ingreſſu	ad immutādū	ne vulpinent̃
	pgreſſu	reſiſtendū	pmittant̃.

In acceſſu inquam. ne vulpeculoſæ naturæ hoīes, & inidonei ad Religionem admittantur. Sed probentur bene, cuius ſpiritus, & naturę ne vulpes ſint, ideſt ſuperbi, capitoſi, proprij ſenſus, & voluntatis, iuxta quod Horatius monet.

Nunquam te fallant animi, ſub vulpe latentes.
1. Io. 4. *Impia ſub dulci melle, venena latent.*

Probandi ergo ſpiritus ſemper an à Deo ſint.

De diligentia probationis nouitiorum.

Paragraphus ſecundus.

POtiſſimū eſt ex Clymacho, Regula Pātris Benedicti, & Patrum inſtitutis; ſub quanta diligētia probari, & exercitari ſoleant nouitij recipiendi. Et probe. Quiſquis etenim cupit vineam bonam habere; neceſſe habet palmites, ex quibus plantanda eſt, cū diſcretione eligere. Exemplo Dñi, apud Hierem. *Ier. 2.* Ego te plantaui vineā electā: oē ſemen verū. Neceſſe aūt eſt recipiendos, & ſubtiliter, & plene, & diu probare, quia nouerunt ſic vulpeculę, bene ad tēpus ſimulare; vt vix valeant deprehendi. Hinc B. Benedictus tres in Regula ſua, more ſanctorum Patrum, cōmemorat gradus pbationis. Primus fuit ante portam monaſterij, priuſquàm dabatur ei ingreſſus; qui iuxta eundem non faciliter erat tribuēdus; ſed probādus erat quattuor, vel quinq; diebus, qualis erat impetus ſpūs: imò iuxta regulā. Sācti Fructuoſi, decē pbādus erat diebus, ante portā Monaſterij. Scds gradus probationis, erat in cella hoſpitum, duobus menſibus; vbi probabatur quibuſdam quaſi verbis cōtumelioſis; hoſpitario ei, cū tñ diſcretione, dicēte aliqua verba, q̄ impatientiū, & ſuperborū aīos, cito poſſent puocare, & cōmouere: ſub hac, vel cōſimili forma, vt de Turrecremata docet. Frater quid huc adueniſti, nō ita facilis, tibi patebit acceſſus. Neſcimus an ſis Seruilis conditionis, an Apoſtata alterius Religionis: an Furtū, vel Crimen aliquod admiſeris: & timore pœnæ, vel ex inopia paupertatis, pro ſaturando ventre, ad nos nunc confugias. Præterea dubitamus, q parua temptatio te cito deijceret à bono propoſito, qd nunc videris habere, & velut leuis palea, ventilareris de clauſtro.

Turpius eijcitur: quàm non admittitur hoſpes.

Cœterum videris impotens, ad ſupportandū, onera grauia Religionis: Aſpera etenim, & dura eſt huius Religionis via &c. Sed p infirmitate, & tepore huius tpis, vix nobis imitanda eſt tētatio talis. Tertius probationis gradus, fuit in cella nouitiorū, decem menſibus: vbi ſub ſtrenuo, & aſſiduo magiſterio inſtituebatur, probabatur, & prædicebātur ei, aſperitates Religionis: vt pulchrè traditur illic capit. 58. vt videri poterit. Cuiuſmodi probationis modus, & forma ſumpta creditur, ex dictis Caſſiani: lib. 4. ſuarum Inſtitutionum: ubi ponitur pulchra, & exēplaris forma: pro receptione nouitiorum. Libri habentur, legant̃, uideantur. Nobis breuiter tetigiſſe ſufficiat: q & qualiter, uulpis probari debet. Debent aūt oēs in Religione recipiēdi diligenter pbari in iſtis.

Paragraphus tertius.

Velle bonum, quale intentum, parens, humilis, ſert.

PRimo pbari debet recipiendus, ſi bonę, & magnę ſit, ad Religionē illā uoluntatis. Illū nāque, qui magnū, ſibi uult onus, toto tpe uitę ſuæ, aſſumere portandū, oportet magnam ad illud, habere uoluntatem. Apparet aūt magna, & uehemens iſta uoluntas; ſi pbata, & refutata prædictis aſperis, in deſiderio fortis, & firma perſtat. Sancta. n. deſideria dilata, ex dilatione creſcunt. Magnitudo aūt talis bonę, & firmæ uoluntatis, ſignum eſt inhabitantis Sancti Spūs: & in tali recipiendo, operantis. Vnde dr̃ in *Rom. 8.* libro de Vita ſolitaria, ſeu ad Fratres de monte. Nō ſine grandi ſcrupulo mentis, à quacunq; pfeſſione eſt arcendus; cui adeſt bona uoluntas; inhabitantis, & trahentis Spiritus ſancti, indubitatus teſtis. Alterum in recipiendo attendendum eſt, probare quid principaliter intendat. Vtrum Chriſtum, uel aliud, præter illum. Nam & ſinceritate primariæ intentionis: ſæpe fructus ſubſequitur totius Religionis. Non

Digitized by Google

vult Chriſtus ſequi propter lucrum,vel quia comedit de ſuis panibus. Vnde ſcribæ,qui ei dixit magiſter ſequar te,quocunque ieris,reſpondit vulpes inquiens, foueas habent &c. Magna & neceſſaria res, eſt bona directio intentionis, in primordio Religionis, vt ſolus quęrat Dei honor, & Animę ſalus. *Mat.8.*

P Tertiò valde inuigilãdũ,ne in vineã Dñi,immittantur hoĩes capitoſi, propriæ ſententiæ, & ſenſus ſapiẽtes in oculis proprijs. Sed ꝓbentur ſi bene ſint reſignati,prompti ad ſimpliciter obediendum.Hoc fundamentũ eſt totius Religionis: ex cuius contrario,tota ſubuerſio eius.Notentur hic dicta Beatiſſimi,& expertiſſimi Bernardi,de lepra Naaman:contra execrãda vitia propriæ volũtatis,& proprij ſenſus.Vbi hoĩes proprij ſenſus appellat,vnitatis diuiſores,inimicos pacis, charitatis expertes, vanitate tumidos, placentes ſibi, magnos in oculis ſuis, Dei ignaros iuſtitiæ, ſuã conſtituere volentes. Idolatras demũ,& Ariolos eos cõuincit, teſte ſcriptura q̃ clamat. Idolatriæ ſcęlus non acquieſcere,& quaſi peccatum Ariolandi nolle obedire. Taceo iã,de eo,q̃d grauius eſt, ſcelere propriæ voluntatis; q̃d directè, horrendũ dictu,graſſatur in Deũ ipſum: quo diſplicentius Deo,& Diabolo placentius,& nobis,& Religioni nocentius nihil. Horreant, & corrigant,paueant, & caueant iam Religionis amatores,proprij ſenſus eſſe,vel propriæ voluntatis, & prorſus taliſmodi,nõ ſunt in Religionis vineã admittendi; niſi mortificent,& crucifigãt ꝓpriũ ſenſum,& voluntatẽ ꝓpriã,peſſimos latrones.alioquin depaſcunt,moliunt, & rodunt, & vaſtant totius ſacræ Religionis, & fratrũ florẽ,pariter & vigorẽ.Superbi quoq; non ſunt admittẽdi,niſi ſe humiliare velint,qui neſciũt, vel ei q locũ Dei tenet humiliter ſubeſſe: vel fratrũ nolunt ſocij,& ſimiles eſſe.Vñ ẽt ſuboritur,vaſtatio Religionis. Diſputare ſiquidẽ de ſuperioris mãdatis,& mandatorũ congruentia, tales malunt; q̃ ſimpliciter obedire.Ex duobus ergo generibus hoĩum, Religionis domus replenda eſt: vt cõſulit Vmbertus,ex ſñia B.Bernardi,ad Frates de monte. Vel de ſimplicibus,qui ſenſu, & voluntate ad aſſequẽdam religioſam prudentiã,feruentes apparuerit, & habiles; vel de prudentibus, quos religioſæ, & ſanctæ ſimplicitatis,conſtiterit eſſe æmulatores.Superbi,& ſapientes eliminandi foris, vt ad Fratres de monte ſuadet Bernardus.Stulta ſuperbia,vel ſuperba ſtultitia, à tabernaculis iuſtorum ſemper procul ſit;ſimplicitas docibilis,ſuſcipiatur,& bona voluntas. *Roma. 11.* *4. Reg. 5.* *Roma. 10.* *1. Reg. 15.* ☞

Q Poſtremò probandũ eſt, an recipiendi ſint patiẽtes,vel ſaltẽ ad patientiã parati:vnde eis aſperitates Religionis, potius q̃ ſuauia placeant exẽplo Saluatoris;qui anhelantib. ad pfectionis culmẽ, ꝓpoſuit guſtandũ hauſtu amarũ,Paſſionis calicẽ.Poteſtis inquiens bibere calicẽ &c. Magna planè, & dira crudelitas quorundã,qui ignaros, & præter diſcretionis annos, ſuſcipiunt ad Religionẽ: ſuauia queque oſtendẽdo,& aſpera occultando;decipientes,& ſeducẽtes, nõ minus inſipienter, q̃ crudeliter,& recipiẽdos paruulos,& innocentes,aſperitatẽ Religionis nõ intelligẽtes,duræ Religionis cruci affigẽtes: poſtea futuros inimicos crucis Chriſti: vẽtri potius q̃ Chriſtõ ſeruientes.O nõ offerat cęcũ aĩal in Religionis Altari:nõ intret cęcus in Religionis templũ. Res magna eſt ſubire Religionẽ,non congruit omniũ complexioni:opus eſt conſideratione, & prouidentia multa.Manna ſi quidẽ abſconditũ; q̃d nemo niſi q̃ accipit nouit, ſed planè ter, quaterq; beatus, cui id donatum à Deo,vt ſubiẽs Religionem:dignè Deo viuat pro vocatione ſua.Hæc dixerim,nõ vt ab Religionis ingreſſu deterream,vel dehorter. Abſit qui oĩum nitor mouere cortinas.& poſtq̃ ex Dei dono audit,dicere,& alijs,veni. Atq; ò vtinã audiãt, & veniant oẽs. Nihil ſiquidẽ in mũdo ſublimius puto(ſaluo Prçlatorũ ſtatu)ſtatu ſacrę,& bñ obſeruatę Religionis.Quare,& enitor propellere vulpeculas; ne vineam tanti valoris, moliãtur,& deuaſtẽt.Quas quia quidã paſſim, & indifferenter admittunt;hinc oĩa Religionis vaſtata cernunt in hoc regno, & demolita.Verè delectus ĩ pſonis eſt habẽdus,& obſeruand⁹,& recipiẽdus;nõ ita paſſim,ſine differẽtia,ad Religionẽ admittẽdi oẽs,vt qdã oẽs indifferẽter acceptãt:Iudæorũ more Proſelitos vndiq; colligẽtes. *Matth. 10.* *Phil. 3.* *Malach. 1.* *1. Reg. 5.* *Apoc. 2.* *Ephes. 2.* *Apoc. 22.*

Paragraphus quartus.

R EX varijs ſiquidem cauſis, videtur recipi minus idonei ad Religionem: vnde poſtea prouenit defectus multus,quæ cauſæ,hoc cõplectũtur verſu.

Carnalis,Cupidus,Elatus,& Improbus,Haud ſcit.

Prima cauſa,cur inidonei admittũtur, eſt ex recipientiũ,uel Carnalitate, uel Carnali pietate. Cũ.n. Dei ordinatione,filios bonos nõ habent, uel nõ inueniunt: Diaboli procuratione, Nepotulos ſibi aggregant:non ut ſaluentur,ſed ut ditentur,& ut fortiores efficiãtur per eos. Qui ſicut Carnaliter ingrediuntur,& recipiuntur;ita & poſt ingreſſum, & receptionem, Carnaliter conuerſantur, etenim. Q̃d natũ eſt ex carne caro eſt,& q̃d natum eſt ex Spiritu Spiritus eſt. Sic ex eadem Carnali pietate agitur, ꝙ inidoneorũ ꝓfeſſio accelerat,& recipitur: adeò indiſcreta pietate, carnalib. hoĩbus cõpatientes,ut & ipſi fiant cum eis carnales.Adeò illis infirmis miſeri cordes;ut ſanis, & totius Religionis Fratribus crudeles ſint,& infideles; inter quos ponunt hoĩes peſtilentes,qui eos corrumpant;totam uineam obſeruantiæ demoliẽtes:de qualibus dicitur in Prouerb. Multi miſericordes uocantur: uirum fidelem quis inueniet? Alia cauſa qua inidonei recipiuntur, eſt ex nimia recipiẽtium Auaritia,& Cupiditate. Sicut enim nautæ aliquando, ægrotantes, non ex toto mortuos, in mare non timẽt proijcere, ut bona eorum poſſint habere; ſic aliqui non timent,hoĩes diuites adhuc mundo uiuentes ſudario Religioſi habitus inuoluere; & ad habitum recipere;& in ſepulchro clauſtri, nondum mundo mortuos ſepelire; quorum poſtea fętore, corrumpitur tota Religio. *Io. 3.* *Prouer. 20.* *Simile notandum.*

Tertia cauſa eſt ex Superbia,& Vanitate:ut,ſ.uel glorientur,de Religioſorum multitudine,& numeroſitate,incurij de meritis,& Religione:cum tamẽ, unus timẽs Deum melior ſit, q̃ ad decem milia filij indiſciplinati. Vel quia ex Superbia uerecũdant, ꝙ aliquis,qui ad eos ingreditur, ad Sæculum reuertatur.Quorũ talis eſt fatuitas, qualis eſſet eius,qui erubeſceret, ꝙ in meſſe, ſua palea inuenirentur. Stulta uerecundia talis,ſuperuacuum eſſet tempus probationis;ſi oẽs q probant, neceſſario approbarentur.

Cum

Digitized by Google

Math. 20. Io. 6. Cum ét, de tam multis à Deo vocatis pauci ſint electi: & de Chriſti diſcipulatu, ferè abſceſſerunt oẽs. Et nunq̃ ex initijs Eccleſiæ fuerit congregatio, vbi nõ fuit inter grana palea, vt pulchrè deducit Pater Auguſt. dicens. Non eſt domus mea melior, &c.

Notabile verbũ ſup hoc, notat Pr̃ Vmbertus: de cuius meſſæ hæc collegimus. Gloriant̃ inquit aliqui de hoc, ꝙ de ordine eorum nullus apoſtatat; quibus dici põt, ꝙ inanis ſit gloriatio talis. Non.n.eſt mirũ, ſi nullus apoſtatando, de ordine illo egreditur; in quo Apoſtaſia tolerat̃. Oportet vt Religio diſpumetur: ad hoc, vt in ſua puritate ſeruet̃. Vbi eſt diſpumatio nulla; frequẽter eſt impuritas multa. & legit̃ à Clymacho annotatũ, ꝙ de glorioſo diſcipulatu, dilecti, & diligẽtis illius Diſcipuli B. Iohannis Euang. plures exierũt: adeò, ꝙ ſeptẽ Hereſiarchę inde pullauerunt. Et quid clarius eius magiſterio, qui eorũ abſceſſum, excuſat leui verbo dicens. Ex nobis exierunt, quia nõ fuerũt ex nobis. (1. Io. 2.) Ex eadem Superbia, & Vanitate procedit, ꝙ quidã nolũt ſuſcipere, niſi ſint Clari, Nobiles, Docti, & ſub aliquo gradu dignitatis: Sed ò ſtultitiam, ò demẽtiſſimam vanitatẽ. Hinc implet̃ Vinea Religionis, vulpibus multis. Nõ tales elegit Dñs Deus, qui ſtulta ẽt, infirma mundi, ignobilia, & contẽptibilia eius elegit, vt inſigniter magnus gentiũ doctor deducit: vt non gloriet̃ oĩs caro in conſpectu eius. (1. Cor. 1.) Nobilitas ſiquidẽ generis, & Potentia, & Sapientia ſæcularis, inſtrumẽta poſſunt eſſe, tã mali, q̃ boni ſi ſit in his abuſus. Nullatenus ergo talia præeligenda ſunt: niſi apparuerit Nobilitas in talibus Animi, & mentis. Sepè.n. Monaſterijs nocuit, delegiſſe tales: licet factũ ſit pro tutela, & defenſione Religionis. Sæpè magis ipſi, vel eorum amici Monaſteria grauant, q̃ alleuiant: ſimiles Murilego qui Caſeũ à muribus defendit, cum in duplo magis muribus conſumit, & corrodit. Quare Nobilitas generis, & Sapientia ſecularis, ſi non adſit pietas bonę voluntatis, poſſeſſio eſt parui valoris: res onerata magnis expenſis. Et licet aliqñ vtilis ſit, bona tpalia defendẽdo: tñ magis, vt cõiter efficit, bona ſpũalia diſſipando. Quę cõmemorata ſunt, vt nulla occaſione admittant̃, in Religionis vineã, vulpes demolientes, ſed capiant̃ ſp primo ipſo acceſſu; duplici nihilominus ſunt honore digni, & præ cęteris recipiẽdi Nobiles, & Docti, qui ſe pp Deum, verè humiliant, & obedienter ſubijciunt, Sacræ Religioni. Capiẽdi præterea ſunt, & in ipſo ingreſſu, ſ. ad immutandũ, vt de vulpibus fiant oues; vt ſuperbi cõuertantur, & fiant humiles, & de carnalibus ſpũales, de immortificatis obedientes, vt ſi in principio non fuerint vulpes agnitæ, iam notæ inſtituant̃, & parturiant̃, vt fiãt ouiculæ. Sed hic labor, hoc opus eſt, valde hic inuigilandum; pręſertim ſub tpe nouitiatus, vt bene cuſtodiantur, tanq̃ paruuli, à periculis, igne concupiſcentiæ, aqua laſciuiæ, fouea ſuperbiæ, & alijs tẽptationibus multis. Inſtituantur verbo, & exẽplo; cum pietate, & ſeueritate, interdũ tractent̃, ſupportentur defectus, in tẽptationib. roborentur, conſolentur in aduerſis, diuinæ gratiæ adiutoriũ, talibus impetret̃. Sunt ſcripti libri, de nouitiorũ inſtitutione plures; bonũ erit, ꝙ conquirantur, & videantur, pro habendo bono mõ inſtitutionis. Et poſtremò obſiſtendum vulpibus iſtis, in Religionis progreſſu, ad, ſ. eis reſiſtendum, ſi ſe noluerint immutare, vt eis nullatenus conſentiatur, ſed eorundem ſentimentis reſiſtat̃ ſp, per Superiorum correptiones, qui ſe ꝓ vinea murũ opponant, nec ſinant demoliri vineã cõmiſſam, ne conquerì habeant illud Canti. Poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui. (Ezech. 13. Cant. 1.) Ne, ſ. vnq̃, errata eorum, Prælatus diſſimulet; ſed mox, vt, cęperint vulpinari, ſub initio corrigantur. Sed negligentia Prelatorum, & impunitas vitiorũ: ſæpè fomitem præbet, oium diſſolutionum. Lata ſe iã materia hic offerret cur, & quare, & qũo Prælatus, corripere ſubditos deberet: ſed paruulis, & ſubditis ſcriptus, & dedicatus eſt hic liber: non hic inſtituendi Pręlati, niſi ꝙ commonemus, ne dormitare velint. Remittimus hanc materiã, ad ſpecula Prælatorum. Et hæc ſuffecerint, imò & plus, q̃ ſatis ſunt, ſuper declaratione verbi illius, ante ſobobſcurioris. vulpes &c.

Decimum aũt oĩs boni impedimentum, eſt amor inordinatus ſui. Super quo, ſi quælibet ꝓ illius extẽſione, & explanatione aggregare velimus; intẽtum breuitatis opus creſcet in immenſum. Sunt deſuper deſcripti integri tractatus; imò totus inſigniſſimus Liber D. Patris Aug. de Ciuitate Dei, huius radici innitit̃, & inhæret. Cũ amor malus, & proprius, fundamentum ſit Babilonicè ciuitatis, creſcens vſq; in contemptum Dei. Laborent, & inſudent, & in ſudore vultus ſui, paruuli ẽt panem manducent, nõ pueri maneant ſemp. diſcant & à ſe ipſis frangere panẽ. Et dediſcant, qui ꝓficere in melius velint, enutrire inordinatum hunc, & priuatũ amorẽ ſui; ſed illum ſtudeant funditus extirpare; reliquaq; præmiſſa, profectus obſtacula euellere, & eradicare, vt noua fruge, grauis ſeges ire poſſit. Hic.n. venenũ eſt totius Religionis. Hęc diximus de Religionis declinandis impedimentis. Inueſtigandæ ſunt cauſæ generaliores, totius excidij Religionis ſacræ, & tantæ deformationis rationes, ſtudioſius inquirrẽdę, cum in terris nil fiat, ſine cauſa; vt deinceps poſſint vitari cauſæ generales, excidij totius obſeruantiæ Religionis. (Gen. 3.)

Paragraphus quintus.

Timor Domini fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Prouer. 14.

Breuiter ergo de cauſis excidij, totius fermè Religionis huius Regni, non tam dicturis, q̃ occaſionem alijs daturis; occurrit nobilis quidam tractatulus, illuſtris illius, & ſepe memorabilis, & commemorandi Abbatis Spanhemenſis. In quo, vt audiui (non vidi) duodecim tangit cauſas, excidij obſeruantiæ Regularis. Quas ego ſub tribus verſibus redegi noſtro more pro memoriali.

Hæ tibi dilapſæ cauſæ ſunt Religionis,
Suſcipis inſtituis propę mens, ſtudiumq; vagaris,
Praſul, opes, ſimulans, non, viſens, tempora tendis.

Noiare volumus, nõ explanare: ne iniuriã facerę videamur, tã inclito Scriptori, tactas cauſas iſtas. Laboret quiſq;, ꝓ illius ſcriptis habẽdis. Sũt etẽm in illis, verba ſpũs, & vitę. Prima itaq; cã, ruinę obſeruãtiæ Regularis, eſt indiſcreta ſuſceptio, inutiliũ pſonarũ, Scda indebita, & negligẽs primaria inſtitutio, (Commendatio operis illius.)

nouitiorum ſusceptorũ. Tertia eſt Puerorum, & de proximo, ſeu e vicino, ſuſceptio perſonarũ. Quarta, eſt ingredientium, ſuſcipientiumq; ad ordinem, nõ recta intẽtio. Quinta, eſt ſtudij regularis, ac deuotionis omiſſio. Sexta, eſt Religioſorum e Monaſterio, frequens euagatio. Septima eſt inutilium promotio Prælatorum. Octaua, nimia cupiditas, & ſollicitudo diuitiarum. Nona, debitæ correctionis omiſſio, & diſſimulatio erratorum. Decima, negligẽs, & inconſulta Viſitatio religioſorum. Vndecima, malitia poſteriorum, horũ tpm, & dierum malorum. Duodecima, nimia extẽſio reformationis, & capitulorum, Neſcio quid melius, & plenius ſuper materia hac, poterat dici. Aſcenderam, & ego aliqñ, in ſpeculam mentis, cogitabundus, meditaturus de re eadẽ. Sed nihil ſingulare, præter ea q̃ iſte commeminit, cogitãti occurrit, niſi ꝙ contemplabar, harum quaſdam, apud oẽs fuiſſe, excidij rõnes generales. Quaſdã verum earum, in ſingulis Ordinibus ſpeculabar, fuiſſe

V ruinę cauſas ſingulares. Videbam ſiquidem malitiã,
Ad hæc veſtigia ſupradicta capita. & negligentiam Prælatorum. Omiſſionem, & interruptionem Viſitationũ. Incuriã minimorũ; cũ mala intentione Iuuenum, præcipuas, & generales fuiſſe cauſas, ꝙ tanta ruina contigit, ſub oĩ ſtatu Religio-
Dan 13. nis. De primo namq; inueniebã, ꝙ egreſſa fuerit ini-
Oſee 9. quitas oĩs, ex Senioribus: & ꝙ iuxta Oſeę verbũ, Speculator Effraym laqueus factus ſit ruinæ: ita ꝙ miſera, Prælatorum conuerſatio, Subditorũ miſerabilis fuit ſubuerſio; & toti⁹ diſſolutionis; vel maxima occaſio, ſic ꝙ oĩs culpa Subiectorum ex vitio, & negligentia ſuborta fuit Prælatorũ: quemadmodũ vitiata radix, cauſa eſt demarceſcẽtis arboris: & ex vitio Capitis, aut morbo Cordis, totius fit languor corporis. Eſt in eam ſñiam, beatiſſimus ille Bern. vbi ait. Mala vita, & negligentia Prælatorũ, mater, & occaſio eſt, oĩs inſolẽtiæ, & deformationis Religioſorũ.
3. Reg. 14. Plurimũ etẽ nocet, iniqua poteſtas, adeo ꝙ Caput impiũ, Subiectos quoq;, ſuæ cõformat impietati; vt
Ioſ 22. 1. Reg. 7 12. de Iſraelitico populo videre eſt: pro qualitate Preſidẽtiũ, vel bono, vel malo, & de turbata Hieroſoly-
Mat. 2 ma Herode turbato. Quare & ĩ numerorũ libro, pec-
Nume. 25. cãtis Populi culpa, in Principes torquet; quos Dñs iuſſit cõtra Solẽ in patibulis ſuſpẽdi; quaſi de illorũ negligẽtia, vel culpa, obuenerint oĩum ſubditorum errata. De altera quoq; cauſa cernebã, ꝙ cõformiter ſicut ſtatuta, & iura habẽt; ex eo, ꝙ Viſitationes, nec ſtudioſe fiũt, nec bñ obſeruant: maxima ꝓuenit diſſipatio Religionis. Si. n. in ſingulis domib. per ſingulos annos, in Viſitatione, exceſſus tã in Capitibus, q̃ in Mẽbris ritè corrigerent; nõ tanti defectus, & ſcãdala, aut diſſolutiones ſuborirent. Impunitas namq; exceſſuum, incentiuũ pręſtat, & auſum vitiorũ. Patet iſtud in Sacra Religione Carthuſienſ. q̃ maximè ſtetiſſe inuenit ꝑter cęteras Religiones, ob ſtrẽnuã obſeruantiã, vt fert, Viſitationũ, cũ alijs. Iuxta illud.

Per tria Si, *So*, *Vi*,
i. ſilentium, ideſt ſolitudinẽ, ideſt viſitationẽ,
Carthuſia permanet in Vi.
ideſt vigore.

Cõtemplabar ꝑterea, ꝙ incuria minimorũ; occaſionẽ ꝑſtet grauiorũ; ita ꝙ verũ ſit ſapientis verbũ.
Eccl 19 Qui minima negligit; paulatim decidit. Sępe neglecta ſentina fit nauis iactura: & obruit arena, q̃ vitauit grãdia. Quare in Religionib. nulla ſunt parui ducenda. Dicere ſiquidẽ in Religione parua ſunt hæc, nõ ſunt curãda: nõ paruũ hoc, iuxta Bernardũ delictũ, ſed pctm̃ ingẽs, culpa nõ parua. Hoc etẽ verbũ cõtemptũ ſapit, impeniam redolet; blaſphemia irremiſſibilis, pctm̃ in Spũm ſanctũ vr. Porrò de mala, & neglecta inſtitutione Iuuenũ, patet ad oculũ, ꝙ potiſſima ſit cã, ſubuerſionis Religionũ. Puer ſiquidẽ ait *Prouer.*
Sapiẽs, qui dimittit volũtati ſuæ, puerili, ſ. laſciuię, *29.*
ſine ſtrennua inſtitutione, cõfundit matrem ſuã: Sacrã, ſ. Religionẽ. Ideò tot ordines Religionũ cõfundunt, quia pueriles mentes, ſibimet dimittunt; & ex initijs nõ bñ inſtituunt. Proinde ſtrẽnuum magiſteriũ, facit bonũ Religioſum. Has ego, vt dixi, ſpeculabar, quaſi generales quaſdam cauſas, euerſionis oĩum Religionum cum currẽti malitia temporum.

Cauſæ lapſus ſingularium ordinum.

Paragraphus ſextus.

Conuerti me, deinde ad ꝑſcrutandas lapſus ſin- X
gulorũ Ordinũ cauſas ſingulares. Et primò omnium, cõtẽplationis oculis occurrit, Celeberrimus ille olim Ordo Canonicus, nõ infima portio Eccleſiæ Sacre: quippe qui (vt pace dixerim Ordinũ reliquorum) Ordinibus oĩbus, & tpe, & dignitate prior; ex *Regulares.*
initijs naſcentis Eccleſiæ ſub Sanctis Apoſtolis inſtitutus, adeò effloruit, vt videret quaſi Paradiſus Dei, *Canonici.*
ſed defloruit poſt, decidit, & exaruit, & poſt plurimas reformationes, iterũ iterumq; eſt crebro dilapſus; vt hoc in inueſtigatorio noſtro plenius deductũ. Cuius crebrioris recidiuationis, potior mihi cã nõ occurrit, niſi quia iſte Ordo, ex primaria ſui inſtitutione, Eccleſijs deſeruiuit; quippe qui Clerus Eccleſiæ ꝓprius erat. Vñ inter populares, & gẽtes cõ- *Pſ. 105.*
mixtus, tandẽ didicit opera illorũ, & factus eſt, ſicut populus, ſic & ſacerdos. Perſtat etẽ ſñia Sancti, cõmixti ſunt inter gentes, q̃ didicerũt opera illorũ, & factũ eſt in ſcandalũ illis. Cuius lapſus occaſioni oc- Y
currere, & obuiare volẽs, Sanctiſſimus ille (qui poſt hũc ſurrexit) Monaſticus Ordo certũ, nãque eſt hũc *Monachi.*
Canonicũ Ordinẽ ſubſecutũ: cũ centũ fermè annis, Bñdictũ Monaſtici Ordinis, Principẽ ꝓceſſerit Canonici Ordinis, inſtitutor Aug. vt alibi plenius id oſtẽſum. Is inq̃ ſacer Ordo Monachorũ ex Canonicorũ lapſu, cautior redditus, cõmonituſq;, vitare occaſiones ruinæ illius: declinabat oĩmodè popularẽ ꝑmixtionẽ; mallẽs deliteſcere ĩ occultis, q̃ Eccleſiarũ curis deſeruire. Vñ, & Monaſticũ, & ſolitariũ ſibi nomẽ aſſumpſit. Sub quo quouſq; ꝑſtitit, eatenus, & ꝑmãſit in vigore. Sed poſt vbi Eccl'arũ cępit, & ipſe ſuſcipere curas, miſerabiliter cępit, & Ordo tã ſctũs deformari: ꝑſertim accedente ſingulari quadã, & nõ parua occaſione, amplioris ruinæ, Diuitiarũ videlicet, & tpalium exaggeratione bonorũ; ita ꝙ ex adipe, & pinguedine iniquitas illorũ ꝓceſſit oĩs: & Filia *Pſ. 72.*
amplę dotationis, ſuffocauit matrẽ deuotę Religionis. Qui Ordo primũ per Cluniacenſem deinde, & ꝑ Ciſtertien. reformatus fuit. Sed & ab illis itum eſt in *Cluniacen.*
antiquam ſyluam, & dilapſi ſunt, vt prius, quia ſibi nõ præcauerũt à nimietate diuitiarum, & tpalitatis, *Ciſtertien.*
quæ venenũ ſunt Religionis, licẽt ex initijs ſub multa paupertate incęperũt, decimaſque abdicauerunt; præſer-

pſertim Ciſtertien. vt patet ex decretalib. Tametſi in ſingulis quoq; his ordinū reformationibus ſingulares notari poterunt, rōnes recidiuationis Cluniacen. ſiquidem iniquitas, vt ꝓdijſſe ex ſaturitate panis, vt vacātis animi poſſeſſione ocio, qd docet malitiā multā, vt in Apologetico tangere vr̄, oculatus ille Bernardus. (Eccli. 33.) Quare & ciſtercien. ſibi abunde pcauere volētes, labores & rurales, ſibi pro bona occupatione aſſumpſerunt. Sed qa nimis in eos effuſi fuerunt, diuerſis ſuccreſcentib. & animis nimis diſtractis, iō & illi deperierunt. Qd contemplantes, eorū contemporanei Præmonſtratenſes, (Præmonſtrat.) externis illis laborib. omiſſis, ſe totos Diuinis laboribus, & officijs infrenare volētes, eatenus vſq; māciparūt; vt duas, vel ternas, aut plures miſſa cantarēt in die; arctiſſimis, & multiplicatiſſimis ſeſe ſtatutis cōſtrinxerūt.

Sed Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines
Vltra quos citraque nequit conſiſtere rectum.

Et durabile nō eſt, qd numero, & metro caret. Quare citius, eorū arctiſſima obſeruātia diſperijt, eo ꝙ plus ꝑſumpſit, ꝗ potuit, modū nō tenuit, & diuitias nimias accumulauit. Nimietas ergo diuitiarum; ferme cōis cā fuit ruinæ, & excidij oīum ꝑdictarū Religionum. Qd Mendicantes Ordines contemplātes, (Mēdicantes.) & ſibi a lapſu præcauere volentes, in altiſſima paupertate Dn̄o deſeruire cœpere. Sed & hi non minus cæteris, imò præ cæteris deformius ruere. Et ꝗ putabim⁹ cām, niſi quia populo nimis ſe immiſcuerunt, & lapides ſanctuarij i capita oīum platearū diuiſim (Thre. 4) euagare permiſerūt. Et non ſatis ſe inter limites cōtinentiæ, & abſtinentiæ continuerunt, quaſi facti inſtar nr̄i Ordinis prioris, ſicut populi ſic & ipſi. a qua euagatione, quia celebratiſſimus ille ſe ordo Carthuſien. & reliquis occaſionib. tactis, ſibi præcauit, (Ideſt Canonicorum Regul.) adhuc in primitiuo ſuo flore, quotidie effloreſcit. Et quia vnū oībus ordinibus deeſſe, poſteriores illi (Carthu.) minimi (quia forſan de fortiorib. illis ſunt, quorum (Can. 4.) ſapiens cōmeminit) viderūt, quadrageſimalē abſtinentiā, priorū Patrū inſtitutis adiecerunt, ſperantes (S Franciſci de Paula.) huius virtute, cum cęteris ꝑdicauerint reprobi non (1. Cor. 9.) poſſe fieri. Quib. tn̄ mendicantib. & circumcurſitantib. vnū defuit, totius Religionis cōſeruatiuū, exercitatio, ſ. interni hoīs, ſtudium deuotionis. Nam tāetſi illis abūde forſan, & plus ęquo, ſtale, & liberale ſtudium affuit, ſcholaſticę exercitationis; vnctio tn̄ (1. Io. 2.) non ita, nec ſpirituale ſtudium, ſacræ affectionis: de quo tamen dictum putatur. (Ier. 6.) Erudire Ieruſalem; ne forte recedat a te anima mea, ne forte ponā te deſertam, & inhabitabilem. Comminans ſi bene verba attendantur, cordis ſui receſſum inopiam ſpiritualium bonorum, defectum inſuper ſpiritualium perſonarū. Sunt itaque cauſæ excidij deuotionis, & deformationum, ſi recolligamus prædicta, malitia, & negligentia Prelatorum. Nouiſſimo, & neglectus viſitationum, incuria minimorum, negligens inſtitutio nouitiorum, commixtio ſecularium, deſeruitio eccleſiarum, abūdantia, poſſeſſionum, & opulentia diuitiarū, ſaturitas panis, & otium, effuſio nimia externorum laborum, nimia arctitudo ſtatutorum, & multiplicatio cęremonialium obſeruationum, euagationum crebritas, inexercitatio ſpiritualiū exercitiorum, omiſſioque deuotionis, & ſacrorum ſtudiorum. Quæ omnia forent vitandá, ſi qua reformationis forma foret ordināda, vt latius id executum, in reformatorio. Sat ſit nobis, hic notaſſe aliquas cauſas, excidij Religionis, vt vitentur a nobis. Ad Religionis promotiua procedendum.

De bona vitæ directiuis, & promotiuis.

Capitulum Quartum.

INterrogate quæ ſit via bona, & ambulate in ea. (Ier. 6.) A Nunc ergo inquirenda ſunt, bonæ vitæ promotiua, poſt declinata impedimenta; & potiſſimum talia ſunt tangenda duo, aut tria. 9. Qui. n. in Religione volet proficere, officinam oportet inquirat profectus. Deinde media, & inſtrumēta congrua, aſſumere opus habet. Vnde de his, eſt hic agēdum paucis.

Bene operandi Officina.

Scilicet de Inſtrumentorum ſalutis congruentia.

OFficinam autē hanc, S. Benedictus, in Regula ſua docet, vbi dicit. Officina vero, vbi bona operemur, clauſtra ſunt, & Monaſterij cellæ, & ſtabilitas in congregatione. Quā cum quiſq; bene immoratus fuerit; in omne procedet bonum. Fons enim, & origo omnium bonorum, homini ſpirituali, eſt in cella ſua ingiter commorari. Vnde de ea pauca ſunt commendatitia, & inductiua aſſignanda.

De Officina ſalutis. Membrum Primum.

VAde populus meus, intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te. (Eſa. 26) Abſcōdere modicum, ad momentum; donec pertrāſeat indignatio mea. His verbis, quēadmodū, & alijs plurimis, ſcripturę verbis; ad ſolitudinis, & cellæ amorem commonemur. In qua cuicunque bene conuenit, cum paupertate ſua, diues eſt. Oīum namq; (teſte Bernardo) bonorum, officina cella eſt, & ſtabilis perſeuerātia in ea. Quæ vt idem teſtat̄, non a claudendo, & pleriq; ęſtimant; ſed magis a celando deriuat̄. Nā cella, nequaquā debet eſſe recluſio neceſſitatis; ſed domicilium (Ethimol.) pacis: nō tediū vite, ſed gaudiū aīæ. Cella ſiquidem, & cęli hitatio, cognatę ſunt, ꝗ ſicut adinuicē videnť hēre quandā cognationem nominis, ſic ēt pietatis. Vtraque. n. a celando dicitur, vt pulchre in pulcherrima illa Epiſtola, ad Fratres de mōte Dei deducit. Eſt aūt cella cœleſtis doctrinæ ſcala, Paradiſus aīæ, & deliciarum, paleſtra luctatorum, libertas animarum, de qua in primis quædam inductiua, vt ad arctiorem cellæ cuſtodiam incitemur ſunt aſſignāda.

Exemplum, ſcriptum, dulcedo, opus, vtile, dignum.

Primū itaq; ſolitariæ vitæ allectiuū, & ad cellę cuſtodiā incitatiuū eſt. B Exemplū, id eſt exemplaris informatio, ſ. Chriſti Virginis matris, & Sanctorū omnium, tā veteris, ꝗ noui teſtamenti; imò, & oīum Philoſophorum, & oīum Doctorum; vt pulchrè, & latè Franciſcus Petrarcha, in ſuo de laude ſolitariæ vitæ deducit; q liber ſolitudinis amatori debet eſſe familiaris. Alterū eſt Scriptū, id eſt ſcripturarū admonitio: quę hanc vitā plurimum commendat. Hinc in Canticis. Fuge dilectè mi. (Cant 6) Hierem. Bonū eſt cum ſilētio præſtolari, ſalutare Dei. (Thre. 3) Itemque ſedebit ſolitarius, & leuabit ſe ſupra ſe. Sanctorū quoque, ad hāc nihilominus incitant ſcripta: vt ibi Franciſcus proſequitur ad plenā. Nam, & e cęlo, Arſenio hoc conſultum: cui ab Angelo dictū Arſeni, ſi vis ſaluus fieri; fuge, tace, quieſce. Hæc. n. ſunt principia ſalutis.

Digitized by Google

Tertium inductiuum vitæ huius ſolitarię eſt. Dulcedo. Quamuis.n.cella, aut ſolitaria vita, incipientib. ac imperfectis ſit laborioſa, & ardua, proficientib. tñ præſertim perfectis, exercitatos ſenſus habẽtib. prorſus dulciſſima eſt, & iocũda, ꝙ tñ plane nemo,
Apoc.2 niſi qui acceperit nouit. Hãc Hierony. perſenſerat, cũ ꝑ dulcedine eructabat. Viderint alij q͛d ſentiãt: mihi oppidũ carcer eſt, & ſolitudo Paradiſus. Hui⁹ dulcedine S. Petrus añ Papa Celeſtinus quintus, guſtauerat, qui relicto Papatus altiſſimo apice, rurſum deſerta petijt. Huius dulcedinẽ, plenius probat idẽ, qui ſupra, cõparans vitã ſolitarij & burgẽſis in hãc ſñiam cõcludẽs, ꝙ talis fore vr̃ cellę dulcedo, qualis & cęli: diſpar licet ſit ſimilitudo, nõ tñ impar oĩno. In cœlo.n. oĩa mala abſunt adſunt oĩa bona. In cella aũt, plurima vitãtur mala, & multa fiunt bona, imò iuxta Bernar. idem agi͛t in cella, q͛d & in cęlo. Nam vtrobique fruimur Deo. Quæ autẽ maior dulcedo, quam Dei fruitio? Quis ergo non ad hanc aſpiret?

Quartum incitamentum eſt. Opus, id eſt vitæ hu-
C ius neceſſitas. Neceſſarium enim eſt, vitam hãc amplecti, & ei potiſſimum.

	mentis quietem inuenire.
Qui volet	finem profeſſionis attingere.
	in bonis proficere.

Primũ dicimus: cellã neceſſariã, ad mentis quietem attingendam. Impoſſibile enim eſt, iuxta Bern. & Senecam figere hoĩem fideliter in vno animum ſuum: qui non prius alicui loco, perſeueranter affixerit corpus ſuum. Vñ & perbelle dictũ a quodam.

Cella quies mentis, fuga rixæ, paxque ſtudentis.

Fęlix igitur qui libenter cellam incolit, q͛a pacẽ magnam hẽbit. Scdo eſt neceſſaria ad finẽ profeſſionis, q̃ eſt Deo intimi⁹ adhærere, cęteris abdicatis acquirendis. Solitudo.n. hoc adminiſtrat, tumultus aũt, & turba conturbat. Vñ qui appetit cęleſtia ſecreta cognoſcere, oportet, eũ ab hoĩbus elongari: patet hoc de Moyſe, & oĩbus Prophetis. Tertio ad vitia declinanda, & ſananda. Qui.n. vult mala vitare, debet in cella manere, ibi.n. ab hoſtib. multis tutatur, & periculis, quib. patet, qui vagatur foris. Hinc vulgo dr̃.

Cum ſis in cella, leuiter vincis tria bella.

Auditum ſimul & viſum: quoque noxia verba.

Currẽs exterius trib. iſtis decipieris indubie, q͛d patet hoc plurimorũ in hoc verſu contentorũ exẽplis.

D *Dina. Cayn. Iudas. Eſau. Balaam. Semeique.*
Gen.34 corru fratri tradi vẽdidit pri maledi mortem
Gen. 4. pta cida tor mogenita xit incurrit
Luc.22 *Egrediendo foras. feciſſe leguntur inique.*
Gen.27 *Hinc maneas intus: & bene tutus eris.*
Nu 22.
3. Reg. 2.

Eſt quoque ad vitia ſeruanda: vñ & Bern. valitudinarium illam appellauit dicens. Incumbat æger immobiliter in valitudinario ſuo, & remedij ſuſcepti proſequatur vſum, vſque ad ſanitatis experimẽtum. Valitudinarium tuum o ægrote languide cella tua eſt, remedium quo cureris, obedientia ipſa. Graue eſt Antonij, & Moyſetis uerbum: Sicut piſcis ſi in ſicco tardauerit moritur, ita & Monachi, tardantes extra cellam, a quietis propoſito reſoluun͛. Oportet ergo ſicut piſces ad mare, ita & nos ad cellam recurrere, ne forte foris tardãtes, obliuiſcamur interioris cuſtodiæ, & infirmemur. Poſtremo & neceſſaria eſt, ad proficiendum in bono, ſine qua proficitur raro. Vnde & ipſa primum, teſte Bernardo, indicium eſt profectus, qui ſic ait. Cogat hõ corpus poſſe conſiſtere ſecum, cellam pati ſecumque morari. Nam hoc in iuuene bonę compoſitionis, initiũ eſt, & certum bonæ ſpei argumentum. Idem etiam Beda pulchre, ſuper Euangelio de muto, & ſurdo teſtatur. Quintum incitamentum eſt. Vtile.i. ſolitarię vitæ vtilitas. Innumera quippe, ſolitudo adducit bona, è quibus hæc in verſibus commemoranda.

Eripit. Immutat. Purgat. Luſtrat. Bona ſeruat. E
hoĩes i Deos a pc̃tis, & cõ itelle cõſeruat
a mſtis q ſolus eſt, aut cupiſcen- ctũ illu- in bo-
malis, De⁹ aut beſtia ẽ tijs minat no
Proficit. Eleuat. Aſſociat. Solans. Fugit. Aſtra.
ꝓficere fa ſedebit ſctõrum ducã eã in pę- mere- *Tren. 3*
cit vt dr̃ ſolitari⁹ choro vt ſolitudinẽ nas ĩ tur cę *Oſeæ 2.*
Hiero- & leuabit Hiero & ibi loq̃r ſerni lum.
nymus ſe, &c. nymus ad cor eius.

Quæ longa eſſent deductu, præſertim cum tanta ſint bona ſolitudinis, vt ſatis explicare nõ poſſit ea lingua mortalis. Et cum plurima deducantur in vitiſpatrum, Libro de quiete, alijſque in locis ad longum. Et tanto aſſeritur quiſque Deo vicinior, quanto ab humanis curis, & colloquijs ſequeſtratior. Nota tamen de vltimis his duobus, ꝙ de euaſione pęnarum infernalium, Bernardus dicit, ꝙ raro de cella, in infernũ itur, niſi forſan ſicut dicit Pſalmiſta deſcendant in infernum viuentes, ne deſcendãt morientes. *Pſ.101.* De vltimo quidam doctor teſtatur. Idipſum fidenter dico qui ſingularem vitam, vſque in finem vitæ, ꝑ Diuino amore tenuerint; de habitaculo carnis egreſſus, ad habitationem perueniet, domus nõ manufactæ æternæ in cœlis. Vix enim mories quis, Bernardo teſte, vnquam a cella in infernum deſcendit; quia vix vnquam aliquis, niſi cœlo prædeſtinatus, in ea vſque ad mortem perſtitit. Et a cella in cęlum, creber, & celer, faciliuſque, vt ait aſcenſus. Poſtremum allectiuum eſt. Dignum, ideſt vitæ hu- F
ius dignitas, quæ ex multis pateſcere poteſt. Tum ex parte obiecti, atq; ſubiecti, quæ vtraque digniſſima ſunt, quia Anima, & Deus, ut Dionyſius Carthuſien. Tum quia a ſacratiſſimis, & ab ipſo ſanctorum Sancto aſſumpta. Tum quia digniſſimis rebus comparata, puta cęlo, & Paradiſo, & huiuſmodi multis, imò tota angelica, atque Deifica dicta. Tum etiam, quia a ſummis magnifice laudata. Vnde & in eius laudem, & præconium plurima ſunt ſcripta puta a Baſilo Sancto, Franciſco Petrarcha, opuſcula verè ſumma laude digna. ſolitariæ vitæ commendatitia. Tantis itaque inductiuis allecti, tantis incitamentis incitati, ſolitudinẽ omnis boni matrem, ſtabili comprehendamus amplexu. Hæc enim Patrum primaria erat inſtitutio, vnde eis tanta accreuit perfectio. O igitur ſancta Anima. eſto ſola, vt Soli omniũ ſerues teipſam, quem ex omnibus tibi elegiſti. Fuge proinde publicum, fuge domeſticos, ſecede a conſortio omnium, quia verecundum habes ſponſum, qui nequaquam velit, tibi ſuam præbere præſentiam ſub conſpectu cæterorum. Sed poſtquam viſum eſt de cellæ inductiuis, videndum ſupereſt de remedijs in cella conſeruatiuis.

Digitized by Google

G

De remedijs in cella Conſeruationis.

Paragraphus Primus.

NOtandum itaq; ꝙ qui in cella, bene volet perſeuerare; debet aſſumere conſeruatiua eius; quæ ſunt iſta.

Aſſueſcat, Reſtet, Cernat, Memor, Ocia vitet.

Primum igitur, & pręcipuum, iuxta Petrarcham, conſeruatiuum remedium ſolitudinis, aut cellæ, eſt aſſuefactio ipſa; qua.ſ. à primordijs, homo conſueſcit, in cella ſecum morari. Quãto.n. ſtudioſius inhabitat; tanto plus placet, & amat. Sicut econtra, dum negligentius ſeruatur, & rarius intrat, magis horretur, & faſtiditur. Quam ſi ab exordijs, indebitè exire quis cęperit; ſtatim illi exoſa, & tędio fiet: eritq; cella ei carcer, & reclusorium, q̃ alijs Paradiſus eſt, & hortus deliciarum. Dilige igit cellã, & foris cõſtitutus, ſp ad eã feſtinare curato: ſicut piſcis ad aquã, & paruulus ad gremium maternũ. Quã ingrediẽs, hoc ſp obſerues: vt iuxta Saluatoris doctrinã, corde, aut ore dicas. Pax huic domui, ſeu Ieſus Maria, vel illud Pſalmi. Hæc requies mea. Deniq; coram Crucifixo, aut imagine Mariæ, paruã ſalutatiunculã lege, cum Angelo ingrediẽte, in ſecretariũ Virginis dicẽs. Aue gratia plena. Egreſſuruſq; te pmunire, iuxta Hiero. inſtitutum memento; ſub conditione citius redeundi. Sicq; aſſueſce morari in cella. Quod q̃uis primũ durũ erit, perſta & dura; indubie dulceſcet: vt Franciſcus, vbi ſupra, ait. Alterũ remedium eſt. Reſtet, id eſt, ꝙ tentationibus exeundi, ſit reſiſtendum. Exẽplo illius in vitiſpatrum, ſe iactantis in limine cellæ, & clamãtis. Trahite Dęmones, trahite, ego.n. pedibus meis nõ vado; ſed ſi poteſtis, me hinc abducite. Hoc Hierony. ſuadet dicens. Non ſp, cum egredi tentaris egrediendũ. Nunq̃ enim occaſio deerit, egredi volẽti. Hoc obſeruauerat Athanaſius quidã, qui cõpleuerat in cella 37. annos, ꝙ non tranſierat, limen oſtij, cellulæ ſuæ; vim igitur ſibi inferat Religioſus. Nec iuxta Abbatis Pauli iſtitutum, aliquid habere velit in cella, pp quod frequẽtius exeundum, vt ſæpe Dæmonium ſuadet meridianũ. Si tædium paſſus fuerit, fortiter agonizet, & religet ſe, vinculo Diuini timoris, cogitans qũo S. Martyres, recluſi erant, in carceribus, & cippis. Nec obijciat quiſpiã, quia Charitas fraterna, hoſpites Religioſos adire compellit. Nam huic obiectioni, Climacus rñdet dicẽs. Noli omnis verbis certificare, tuã ad eos charitatẽ oſtẽdens; ſed pete à Deo, ꝙ eam in eis ineffabiliter, & ſecrete clarificet. Alioquin non ſufficiet tibi tps, ad affectiones dilectionũ, & compunctionum. hæc ille. Nec pp ſtudia nimium diſcurrẽdum. Cella.n. tua, de oibus põt te inſtruere, iuxta Abbatem Moyſen ſi pmanſeris in ea. Macharius aũt, ſic tẽtationi quotidie de cella eijcere conanti, docuit rñdendum. Dic inquiens, eis quia pp Chriſtum ſedeo, & parietes iſtos cuſtodio. Tertiũ remedium eſt. Cernat, ideſt, vt crebrius, inductiua ad amorẽ ſolitudinis incitantia reuoluat; & quanti illi Pr̃es Sancti, ſolitudinẽ fecerint retractet. Laudes, & bona ſolitarię vitæ, Gerſon tractatu 11. ſup Magnificat, pulchrè eſt proſecutus. Sup quo quidam ſenum, talem ſniam dixit. Credo in Deo, quia quicunq; ſedet in cella pp nomen eius; & cuſtodit conſcientiam ſuãm; inuenietur & ipſe, in loco Antonij. O quis hæc reuoluens nõ amplexabitur cellam? Quartum remedium eſt. Memor, ideſt, vt in Cella conſiſtens, bonis meditationibus te dedas, iuxta qđ pulchrè te docet Abbas Enagrius in vitiſpatrũ; meditari.ſ. de Morte, Inferno, Iudicio, & Regno cœlorum. Et ſic fit dulce, quod ante amarum erat. Vndè & hoc conſilium quidam, accidiato dedit, dicens. Vade memorare pęnas inferni, & libẽns in cella manebis; etiam ſi vermibus collotenus, plena eſſet.

Poſtremum remedium eſt. Ocia vitet. Nam quẽadmodum mare, mortuos nõ perfert in ſe manere; ſic iuxta Bernardum ocioſum, & mortuum ab exercitationibus, non patitur cella, ſed citius proijcit, quaſi abortiuum, & euomit, tanq̃ inutilem, & noxiũ cibum; nec diu talem pati põt, in viſceribus ſuis, officina pietatis. Hoc remedium Angelus Antonium orantem, & attediatum docuit, in ſpecie hoīs apparens; nunc operantis, nũc orantis, & rurſus ad opus pergentis, ſchema prætendens, eiq; dicens. Sic fac, & viues. Quod & ſi nos viuere in cella volemus, ſimiliter agamus, ocium deuitemus. Hoc ſiquidẽ fuit conſilium expertiſſimi ſenis, vbi cauſabatur attediatus Frater, in cellis dicens: Quid facio, quia cogitatio mea, nõ dimittit me, vel vna hora, ſedere in cella? Cui dixit Senex Mane, & ſede in cella tua, & labora manibus tuis, & ora Deum inceſſanter, ne quis te ſeducat exire inde, vt hoc inſigni exemplo cõfirmatur in vitiſpatrum. Ocia dant vitia, & docent malitiam multam. Varijs, & pijs alternatis, nos exercitijs occupemus, nihil ad tædium vſq; agendo. Delectatio namq; eſt, quæ operantem cõſeruat in opere. Hinc iuxta quendam.

Nunc lege, nunc hora, nunc cum feruore labora.
Sic erit hora breuis, & labor ipſe leuis.

Ocium enim ſine literis, viui eſt hominis ſepultura. De varietate horum exercitiorum Frãciſcus Petrarcha, vt ſupra docet. Et Bernar. in Epiſtola ad Fratres de Mõte. Hęc itaq; remedia aſſumamus, & in Cellis per hæc nos conſeruemus. Quia pſeuerantia Cellæ iuxta Arſenium, pducit Monachũ in oẽ bonũ. Hoc tñ ſciẽdum, ꝙ parum prodeſt exterior ſolitudo corporis; niſi ẽt affuerit mentis. Vnde poſſet ẽt de hoc hic ſermo fieri, niſi prolixitas ipſa vetaret. Quam & in medijs tumultibus, Frãciſcus Petrarcha, ex Quintiliani, ac Senecæ inſtitutis, vt ait ſibi fabricauerat; vincens ingenio fortunam imaginariã, ſolitudinem mentis ſeceſſũ, ſub rerum turbine aſſumẽs. Primam hanc externam aſſumamus, vt ſcdam attingamus; q̃ nihil aliud eſt, niſi quies, & pax mentis. Et nota ꝙ ſicut dictum eſt de officina, in qua bonũ operamur; ſic ẽt hic dici poſſit de tpe; qm̃ iuxta Philoſophum locus, & tps coniuncta ſunt, niſi ab alijs plenè eſſet deductum. Scripſit ſuper hoc, ſ. de tempore vtiliter expendendo, Iohannes Vallenſis, in Dietario ſuo, videatur ipſe, vbi cauſas tradit, tẽporis vtiliter expendendi: tum pp temporis ipſius qualitatem, quod ita breue, volatile, & irreuocabile eſt: tum etiã pp ocij in tpe periculoſitatem. Nihil.n magis aĩæ, q̃ ocium inimicũ. Tum ẽt pp inutilium occupationum infructuoſitatem; quę non minus nocent q̃ ocium ipſum.

H

Matth. 10.
Pſ. 131.
Eccl. 33

Inutiliter autem tẽpus teritur, interius quãdo cor.
vanis memorationibus, de præteritis:
occupať fãtaſticis cogitõnib. vľ affectõib. d pñtib*
fluctuoſis, & inordinatis timorib. d futuris.

Ier. 4. Contra q̃ vſquequo morabunť in te cogitationes
noxię? Inutiliter ẽt tp̃s teriť exteri*, qñ occupamur,
vana curioſitate ſtudiorum.
vel in vana fluxibilitate multiloquiorum.
numeroſa diuerſitate curſitationum.
multitudine ſecularium negotiorum.

Quæ oĩa vitanda, & vtiliter tempus pretioſiſſimum à Deo conceſſum, expendendũ ob cãs in his verſib. perſtrictas. Neque.n. teſte P̃re Aug. vtiliter viuiť in tpe, niſi ad operãdũ meritũ, quo viuať in ęternitate.

Vt reddas, Redimas, Gratus, Tempus, Præmieris.

Primo tempus expendendum vtiliter, ob iuſtam
1. Pet. 4. rationẽ Deo ſeruiendi. Sufficit præteritũ tẽpus, ad
Epheſ. 5. voluntatem gentiũ conſũmandum. Scdo ob perditi temporis recuperationẽ. i. ſapiã ambulate redimen
Apoc. 2. tes tempus. Tertio ob temporis dati gratuitã cõceſ-
2. Cor. 6. ſionem. dedit illi tempus, vt pœnitentiam ageret.
Gal. 6. Quarto ob temporis in ſe idoneitatem. ecce nunc tempus acceptabile. Quinto ob præmij adeptionẽ, quæ ſeminauerit homo, & metet.

Pſ. 101. *Dimittat, ſis ſecurus, pęnis careas poſt.*

Sexto ob culparũ remiſſionẽ nunc tp̃s miſerẽdi. Septimo ob in tpe iudicij ſecuritatem, vbi rõ exigetur de oĩ momẽto tpis. Octauo ob euaſionem dãnationis, de tpe amiſſo. Greg. Cum accepta pęnitẽtiæ tpa cõuertit ad culpam, diſtrictã tunc ſentiet penã. Hæc breuiter de tpe bene expẽdẽdo, annotaſſe ſufficiat, quo p̃tioſius nihil; ſed heu, eo vilius nihil eſti-
Luc. 21. mať, cum tñ firma ſnĩa ſtet: ꝙ ſicut non peribit capillus de capite, ita nec momentum de tpe, de quo
Gal. 6. nõ ſit ratio exigenda, qualiter ſit expenſum. Dũ igiť tempus habemus operemur bonũ. Et hæc de officina ſalutis, ſat ſit dixiſſe, & de expẽdẽdo vtiliter tpe.

De inſtrumentis ſaluti congruentibus.
Membrum Tertium.

I
Exod. 28. HÆc ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonij. Viſo de officina ſalutis, videndũ eſt, de inſtrumentis operandæ ſalutis. Quorum etſi plurima copia poſſet annumerari, quemadmodũ in quarto capitulo Regulæ ſuæ annotat B. Pater Benedictus, ſeptuaginta duo, ſufficiat tamen hic, vel pauca commemorare, & hoc curſim ſolum, & ſtrictim. Nam ſi de ſingulis proſequi velimus, in immenſum iret volumen. Hæc igitur ſunt inſtrumenta.

K *Vt Sileas, Senſus, Mores, Praus Pete Perſles.*
ſilẽtij ob ſenſuũ co morũ di ꝑuia cõ- ora pſeue
ſeruatio hibitio ſciplina ſideratio tio rantia

Primum itaq; acquirendę ſalutis inſtrumentum,
Iac. 1. eſt ſilentij obſeruatio. De quo. Si quis putat ſe religioſum eſſe non refrenans linguam ſuam. ſ. ſeducẽs cor ſuum; huius vana eſt religio. Non enim ſatis ad profectum, vt diligamus ſecretum, niſi pariter diligamus religionis cuſtodem, ſacrum ſilentium. Ad cuius obſeruantiam, plura nos inducere poſſunt.

Exemplum, Natura, Bonum, Votum, quia ſuaſum.

Primum inductiuũ eſt Exemplum. i. exẽplaris informatio Dñi Ieſu, & Marię; q̃ ſepties tm̃ inueniť, & non niſi cũ quattuor, locuta pſonis. Et ſctõrum Patrum, quib. ſummũ ſtudiũ erat ſilere, vt patet in vitis eorum lib. 2. c. de continentia: pſertim de ſancto Agathone: qui vt ſilẽtiũ diſceret, p trienniũ lapidẽ in ore portauit. Et Theona, qui triginta ſiluerat annis. Sed & Pythagoras Philoſophus, quinquennale ſilentium ſuis indicebat diſcipulis: vt commemorat in ſuo de officijs p̃r Amb. Et propheta ſilet a bo- Pſ. 38.
nis, & renouatur dolor eius. Scdm eſt naturalis inclinatio, quia hõ pronior eſt ad audiendũ, q̃ loquẽdũ. Hic quidã. Cur natura duas dedit aures, os tñ vnũ. Debes audire duplum, ſed dicere ſimplum. Tertiũ eſt Bonũ. i. vtilitatis ſilentij cõſideratio. Plurima.n. bona adducit. Nam primo innumera mala ſecludit & præcauet. Ignẽ.n. obſtruit, aquã iurgiorũ claudit, gladium inuaginat, beſtiam indomitã domat, vt patet applicando. Hinc & Seneca ait. Si nõ coerceť ripis ſuis, cito lutũ colligit, amnis exundans. Scdo mẽtis puritatem ſeruat. Vñ eſt quaſi lauacrũ lotionis. Quia mens ſine clauſura ſilentij, vndiq; impuritati patet, & iaculis inimici. iuxta illud. Sicut vrbs patẽs, Prouer.
& abſq; murorũ ambitu, vir qui nõ põt in loquẽdo 25.
cohibere ſp̃m ſuum. Tertio hoĩem fortificat. In ſpe Eſa 30.
& ſilentio erit fortitudo vr̃a. Et quidam patrũ. Oĩs labor, ex taciturnitate ſuperabiť. Quarto clauſtrum pacificat. iuxta illud. Erit opus iuſtitiæ pax. ſilentiũ. Eſa. 32.
ſ. Et iterum. Qui imponit ſtulto ſilentium, mitigat iras. Laqueus.n. aduerſarij ſermo nr̃ eſt, & quaſi gla Prouer. 26.
dio interficimur nr̃o, dum & alios turbam*. Hic in vitis P̃rm, in oĩ loco qui taciturnus fuerit: requiem poſſidebit. Quinto intellectum illuminat: & hoĩem decorat. vñ. Audi tacens pp &c. Et quidã p̃rm vade, Prouer. 4.
& tace, & doceberis de oĩbus. Hoĩem quoq; demõ-
ſtrat iuxta illud. Loquela tua manifeſtũ te facit. Leui Mat. 25
tas.n. mentiũ, patet ex verbis. Vñ ſilentium eſt ſignũ ſapiæ. ita & ſtultus ſi tacuerit ſapiens reputabiť. Eſt Prouer.
& ſignum mẽtis compoſitæ. Qualis.n. ſermo oñdiť, 17.
talis mẽs iudicatur. Tacere.n. noſſe, q̃ loqui eſt difficilius. Sunt & aliæ multæ ſilentij vtilitates, quas ſingulatim proſequi prolixũ eſſet nimis. Nam ad diuinũ eloquiũ audiendũ ꝑparat iuxta illud. Bonum eſt Thren.
cũ ſilentio pſtolari ſalutare Dei, vt hõ tacens dicat. 3.
loquere Dñe, quia audit ſeruus tuus. Ad deuotionẽ 1. Reg. 3.
leuat, Religionẽ, & oẽ bonũ cõſeruat. vñ & cuſtos,
& clauis dr̃ religionis. Grę aũt ſtultorũ effundenť. Eccli. 20.
Spũale gaudiũ ĩfundit, iuxta illud ĩ vitis P̃rm. In oĩ loco ſi taciturn* fueris, requiẽ poſſidebis. Itẽ ęternũ gaudiũ mereť iuxta illud pſ. Lętati ſunt, qa ſiluerũt. Pſ. 106
Prędictę vtilitates ꝯphẽdũť cã memoriæ ĩ his verſi.

Præcauet, Expurgat, Robur, Pacem, Docet, Ornat.
Præparat, Accendit, Conſeruat, Gaudia, Cælum.

Quartum principale inductiuũ eſt, Votũ. i. R P̃aris inſtitutio, & voti emiſſio. Oĩs.n. Religio: annexũ fere ſilentium hẽt. Cultus.n. iuſtitiæ ſilentiũ. Hinc dr̃.
Conuenite, ingrediamur ciuitatem munitã, & ſilea- Ier. 8.
mus. Quia.n. clauſtralib. pax eſt ſumme neceſſaria, ſilentiũ pacis ſeruaculum, eis indiciť. Opus.n. iuſtitiæ pax. Ex lingua aũt immoderata, ꝓdeũt oĩa mala. Fruſtra ꝓinde, religioſus gloriať de cęteris virtutib, ſi p inquietudinẽ multiloqj, diſſipat diſciplinã ſilẽtij R P̃aris. Nã teſte ſcriptura. Qui ſe Religioſũ putat, & lin- Iac. 1.
guã nõ refrenat; vana eſt religio hui*. Poſtremũ idu
ctiuum

Eccliſ. 22. Qiuũ eſt Scripturarũ,& Sctõrũ Perſuaſio. Quis dabit ori meo cuſtodiã? & ſup labia mea ſignaculũ; vt nõ cadam in ipſis,& lingua mea non perdat mea. Pſal. Dixi cuſtodiã vias meas &c. Suadent,& hoc Sancti. Hinc Ambroſius alliga Sermonẽ tuũ,ne laſciuiat;& multiloquio pctã ſibi colligat: In vitis patrũ. Sp ſilebis, vſquequo ĩterrogatus fueris. Eſt.n. pſertim clauſtralibus, ſilentiũ neceſſariũ valde. Nã clauſtralis, ſine ſilẽtio, eſt, vt equus ſine freno, caſtrũ ſine clauſura, vrbs ſine porta, vinea ſine ſepe. Vbi aũt ſepes non Pſ. 38. fuerit, poſſeſſio diripieť. Eya igitur ſilentiũ Religionis cuſtodẽ obſeruemus,& bene proficiemus. Quod vt melius agamˀ, remedia eiuſdẽ paucis aſſignemˀ.

L *Conſueſcas, Statuas, Referas non, Poſcito, Claues.*

Primum eſt aſſuefactio; vt homo ẽt licitis tpibus, iuxta Hiero. ſtudeat reticere Bonauentura. Nihil tã valet Religioſo ad cõſeruandum ſilentium, q̃ vt fugiat conſortia hoĩum,& ducat vitam ſolitariã. Alterum Statuas. i. barrarum ante portã oris poſitio, quę ſunt firma propoſita, ſilentium obſeruandi,& occa Prouer. 28. ſiones contrarias deuitandi. Vnde Prouerb. Iudicia quaſi vectes vrbium. Sic Agathon ſanctus, portauit lapidem. Et vt inquit Senex tacẽdum vſquequo interrogeť. Alliga & tu linguam ad palatum, pone digitum ſuper os tuum, & dedecus tibi ſit cum alio q̃ Chr̃o, aut de Chriſto miſcere ſermonem. Tertiũ eſt, ꝙ porta oris non cito eſt Aperienda, & cum aperta fuerit, mox claudenda. De primo. Sit oĩs homo tar- Iac. 1. dus ad loquendum. Et Seneca. Tardiloquum te eſſe iubeo. De altero, quòd ſi porta oris aperta ſit, cito claudenda ſubnectit idem. Breuiloquum te eſſe vo- Prouer. 10. lo. Nam ſicut in multiloquio raro peccatũ deeſt ſic breuiloquium peccatum cauet. Quartum eſt, Oratio de qua Abbas Siſois ait. Crede mihi, quia ecce 30. annos habeo, ꝙ non deprecor Deum pp peccatum; ſed orans hæc dico. Dñe Ieſu Chriſte protege me à lingua mea. Et vſq; nunc per ſingulos dies corruo, per ipſam delinquo. Vltimum eſt, ꝙ triplices Claues oris habere debes. Quarum prima erit in archa cordis; vt ſ. deliberatio pcat; altera in manu Prælati; vt licẽtiam petas. Tertia in manu Dei, aut Angeli, quẽ ante locutionem orabis. Sit itaq; Religioſorum ſermo modicus,& rarus: & ametur ſilẽtium, cuſtos ſanctæ Religionis. Quod qui leuiter frangit, grauiter offendit. Et hæc de ſilentio.

De altero inſtrumento, ſcilicet cuſtodia ſenſuum.

Paragraphus ſecundus.

Ier. 9. M Aſcendit mors per feneſtras noſtras. Alterum etiam præcipuũ, operandę ſalutis inſtrumentum eſt, ſenſuum exteriorum, & interiorum refrænatio. Quorum cuſtodia, non minus eſt proficere volenti; quam cellæ,& ſilentij obſeruantia neceſſaria. Per hos.n. aĩæ ciuitas expugnatur,& mors per feneſtras has aſcendit. Vñ circa cuſtodias portarum, om̃ne robur exercitus eſt ponendum. Obiecta.n. ſenſibus oblata, naturaliter mouent,& alliciunt ſenſum, in ſui appetitum, & pene impoſſibile eſt, vt irritamenta ſenſuum, non perturbent rõnis vſum. Vnde qui proficere volet, neceſſario hos cuſtodire habet, vt dicit Iacobus Carthuſien. Et hinc eſt, ꝙ ad horum cuſtodiam; tã ſollicitè hortamur à Scriptura ſacra. Poſſemus autem,& de ſingulis his, ſicut,& de ſolitudine, & ſilentio actum eſt, diſputare, ſed breuitati ſtudentes, hæc in alijs volumus demonſtrare. Habẽtur plura in Summa Antonina, & ſimiliter in Speculo morali Vincentij. Qui hæc ſcire voluerit, illic inquirat. Hoc tñ monemus, vt frenum ſemper habeamus; quo euagantes ſenſus domemus; vt dicamus huic vade, & vadat, & altero, vide hoc, & videat. Quod etſi in principio difficile ſit, pp ſenſuum inſtabilitatem, & naturalem eorum inclinationẽ, ad nouitatum ſcrutationem: tñ proceſſu tpis facta diligẽtia, facile factu erit. Portas igitur has cuſtodiamus; nec tragędiã illam Hieremię, lamentari habeamus, ſ. aſcẽdit mors p feneſtras noſtras, vel Oculus meus deprædatus eſt aĩam meam. Thre. 3. Sunt etenim oculi principes ad nocendum, in ſenſibus. Pręcipua ergo in illorum cuſtodia, diligentia adhibenda; vt caueatur aſpectus omnium, ad malum allicientium, exemplo ſanctiſſimi illius Iob: qui fędus pepigerat cum oculis, vt ne quidẽ cogitaret de Virgine. Iob 31. Nec.n. intueri debet, quod concupiſci non licet. Nam ſicut viſus eſt ſitu, & ordine prior, & in ſenſibus, (quia plures rerum differentias monſtrat) principalior. Ita quoque,& ad nocẽdũ procliuior eſt, & efficacior. Quare vt diximus, præ cęteris diligentius obſeruandus. Præſertim pp inductiua, complexa ſub verſu iſto.

Exemplum, Natura, Malum, Fructus, Retributum.

N Primum obſeruandi viſus inductiuum eſt. Exemplaris informatio Chriſti B. Virginis,& omniũ Sanctorum,& Philoſophorum. Tam etenim continentiſſimi viſus erat Dñs Ieſus; vt nunq̃, ſine graui rõne,& digna cauſa, ſubleuarit oculos Sacros. Io. 6. Io. 11. Vñ pro magno,& cũ multo pondere Euangeliſtæ cõmemorãt, qñ oculos eleuabat, vel præ magnitudine deuotionis, vt ſubleuatis oculis in cęlũ, Io. 17. Luc. 6. vel pro attentione inſtitutionis, vt Eleuatis Oculis ĩ diſcipulos, &c. Similiter B. Bonauen. de Beatiſſima Virgine commemorat, ꝙ tam grauis, tanq̃ pudica,& compoſitiſſima in oculorum,& omnium membrorum motu erat: ꝙ nunq̃ malè concupiſci poterat; ſed oẽm laſciuiæ ardorem, in alijs extinxit. De exemplis Sanctorũ, longum eſt cõmemoratu, quorum indubiè oculi, quia verè ſapientes erãt, ſemper in capite erant; Prouer 17. nõ quẽadmodum Stultorum, in finibus terræ, ita ut ex ſnĩa dicebant. Oculi mei ſemper ad Dñm. Pſ. 24. Et cum aĩalibus ſanctis coram ſe gradiebantur, affectionũ,& in- Ezech. tẽtionum oculis ſubleuati, ſed corporeis oculis demiſſis ſemper, & cõpoſitis, vt in vitis Patrũ de quadam Virgine, quę in multis annis, nunq̃ oculos leuauerat;& dↄ Monacho, qui à via declinauit; quẽ uirgo Sacra, de incuſtodito uiſu redarguit dicens. Si pfectus Monachus eſſes, non ita nos reſpexiſſes, ut cognoſceres nos eſſe mulieres. Quid de gentiũ Philoſophis dicendum, cũ teſtibus Hiero. & Seneca, plures corporis oculos, ſibi eruebant, ut cogitationes mentis, ad puritatem cogerent? ſicut palam. Tertullius orator de Philoſopho Democrito hoc ſcribit; ꝙ, ſ. ſeſe excæcauit; eo ꝙ mulieres, ſine concupiſcentia, aſpicere uix poſſet. Tantorũ itaque exẽplo, auertamus, & nos oculos noſtros, ne uideant vanitatẽ. Pſalm. 118.

Alterum

Alterum inductiuum eſt,Naturæ ipſius ſollicitudo,ſeu Naturalis inclinatio, q̄ tot operimenta oculis circundedit;& ſeptem ad minus tunicellis,quaſi totidem oſtijs, oculos ſollicitiſſimè clauſit. Vnde ēt
Pſ. 16. ſic Sanctus cuſtodiri expetijt dicens. Cuſtodi nos Dñe,vt pupillam oculi. Sciens ſiquidem naturæ ſagacitas, oculum maximè paſſibilem, ſenſuū cæterorū principē;vſum ei⁹ maximè neceſſariū,abuſumq; periculoſum valde, tanta ſollicitudine illū veſtiuit. Pro cuius ēt cuſtodia,natura ſp inclinat, manum ꝓ oculo, naturæ inclinatione ſp opponens; quos etiā, ideo in ſummo capitis collocauit, vt eos ſp in capi-
Prouer. te Vero teneremus defixos.iuxta illud. Oculi ſapiē-
97. tis in capite eius:oculi ſtultorū i finibus terræ.Multa & ꝑplixa ſe offerret materia,de naturę ꝓ oculorū cuſtodia ſagacitate:videať ſup hoc liber qui inſcribiť. Oculus moralis &c. Tertiū,ad oculorū cuſtodiā inductiuū,eſt grauis,& multiplex iactura, ex eorundē īcuſtodia.Oculi malè cuſtoditi, efficiūt mala multa.

Furantur,Rapiunt,Produnt,Fędant,mala portę.

O Oculi namq; indiſciplinati, fures ſunt, & rapto-
Thre 3. res bonorum aiarum. Oculus meus deprædatus eſt Animam meam,in cunctis filiabus vrbis meæ. Hinc
Iudit ēt Iudith. Sandalia eius, rapuerunt oculos eius; &
16. pulchritudo eius,captiuam fecit Aīam eius.vnde ēt
4. Reg. figuranť p latrunculos Syriæ: qui captiuam ducunt
5. puellam de Iſrael, in obſequium vxoris Naaman leproſi;qui ſignat concupiſcentiam mundi.Verè oculi impudici fures ſunt,& latrones. Fures, qui totiēs cęlicas conſolationes,nobis ſuffurantur.Dum enim viſibilia videndo concupiſcimus; mox inuiſibiles animi virtutes,diuinasq; conſolationes amittimus. Latrones,qui non ſolū dū aſpiciunt, ſed dū ēt aſpiciuntur aiam occidunt. Qui.n.viderit mulierem,ad cōcupiſcendū:iam Mechatus eſt, & ex viſu occiſus, ſed & incautas mulierū familiaritates nō vitans;eā-
Iob.40. rum aſpectu ſæpe occiditur.hinc Iob.In oculis ſuis, quaſi homo capiet eā. Eſt ſiquidem mulierū quarūdam aſpectus infectiuus,& exitialis,vt Plynius ſcribit de hoībus Illiricæ regionis;q̄ & voce, & lingua effeminant, & faſcinatio oculorum eorundem exi-
Eccli.9. tialis, hinc commonet ſapiens.Auerte faciem tuam à muliere compta,pp ſpeciem mulieris,multi perierunt. Quarum vbiq; & aſpectus tam actiuus, q̄ paſſiuus vitandus;tū ob ardoris concupiſcibilis,in carne vigentis inextinguibilitatem;tum ob naturæ muliebris,infectiuam faſcinationem, tum ob hoſtis antiqui, hoīes per mulieres temptantis ſagacitatem.
Eccli.9. Seruemus igitur cōmonitionem ſapientis. Ne reſpicias mulierem maliuolam: ne incidas in laqueos illius.Huius raptus,& latrocinij, patent in ſcripturarum decurſu,exempla plura;quæ nos docere,& cautiores reddere debēt, ne illicitum quid,imò nec li-
Gen. 3. citū,ſine cauſa reſpiciamus. Eua vidēs lignū ſeduci-
Gen 34 tur,Dina egreſſa, vt videret mulieres regionis illi⁹,
2. Reg. 11. à Sychen corrūpiť,Dauid adulterať, Salomon infa-
3. Reg. 11. ruatur, Samſon illudiť, & interficiť. Sunt itē tertio oculi mali,proditores peſſimi i ſecreta aīæ exterius
Iudic. 16. nunciātes.Hinc Pr Aug.impudicus oculus,impudi-
Matth. 6. ci cordis, eſt nūcius. Lucerna ſiquidem corporis eſt oculus.Sicut recentia piſcis,maximè ex oculis iudicatur,ſic & qualitas mētis, ex oculis præcipuè cōiectatur. Ex fructu cognoſcitur arbor, ex riuulo fons. Et ea quæ in domo ſunt; ex oſtio, vel feneſtris videntur. Faciliter cōuertitur oculus, ſicut inclinatur affectus. vagus oculus, vagæ mentis eſt teſtis. Sunt quarto oculi,turpitudinis conciliatores, mentē cōcupiſcentia praua fędantes. Auguſt.Nec dicatis vos habere aīos pudicos; ſi oculos habeatis impudicos. nam & viſu immundo,mens fędatur.Quare Iob pe-
pigit cum oculis fędus: ne cogitaret de Virgine. Iob 31.
Quintò,innumera alia mala, incontinēs oculus adducit. ita q̄ Gregorio teſte, Oīs corruptio tam aīæ, q̄ corporis,ab eis exordium ſumit. Vnde & Seneca hos vitiorum, appellat irritamenta, & oīum ſcelerum duces. Viſus namq; inordinatus,parit cogitationem malam; cogitatio delectationē, delectatio, conſenſum,conſenſus, operationem,operatio,conſuetudinem,conſuetudo, neceſſitatē; ex qua paulatim, ita aīa corrumpitur, vt in profundum malorū veniens,deſperando dicit,ſe nō poſſe à peccato cohibere.Ecce in quanta mala præcipitat oculus incuſtoditus,& indiſciplinatus. Sunt quoque poſtremò
portæ,& feneſtræ mortis.Vnde ſupra aſcendit mors Ier.9.
per feneſtras. Et ſapiens de vecorde iuuene: qui ex Prou 7.
viſu malo ſequiť, velut ſi auis feſtinet ad laqueum, aut quaſi bos ad victimam ductus. O pp tanta mala præcauenda, viſum cohibeamus ſub diſciplina.Imò & quartò, viſum reſtringere ſub diſciplina debemus, pp multiplex bonum, & fructum varium, quē gignit viſus diſciplinatus.Signum ſiquidem ſapien-
tię eſt:cuius oculi ſunt in ſuo capite.Pars magnę in- Eccl 2.
nocentię decus,& inſignē diſciplinę,& breuiter tutela vnica, & ſummum remedium vitiorum. Dum enim oculi cuſtodiuntur, facilius cogitationes malæ,imaginationes fantaſticæ,affectiones fędę vitantur. Per quales.n. formas ire ſolent oculi, per tales cogitationes,teſte patre Aug.& cor vadit. Qui ſi bene cuſtodiuntur,minus homo diſpergitur; & vitioſis affectibus pulſatur, & puritas mentis, & Diuina ſpeculatio obtinetur. Quanto.n.oculus exterior ma-
gis euagať,tanto interior magis offuſcatur: vt dr de Num.
Balaā. Dixit vir cuius obſtructus eſt oculus &c. Cō- 24.
traq; de Paulo habemus, q̄ cū excæcatur exterius, Act. 9.
illuminatur interius, & dum cętera non videt: Auguſtino perhibente Deū vidit. Sicut & de cęco Dydimo inuenimus, q̄ intellectu illuminatior fuit, vt de eo Anton.& Hiero.aiunt.Quiſquis igitur mente illuſtrari cupit,oculos corporis,ſub diſciplina conſeruet.Poſtremò, eiuſdē inductiuum eſt,magna retributio futurorum. Nā diſciplinato oculo, magna merces repromittitur viſio, ſ.Dei. Eſa. Regē in de-
core ſuo videbunt,ſaltē in humanitate. Vtrū verò, Eſa.33.
& diuinitas, glorificato oculo ſit videnda, D. Pater Aug. in de Ciuitate, & in Epiſtolari, diligentiſſimè tractat.O q̄ Beata illa viſio Dei,de qua idē Propheta dicit.Tunc videbis, & afflues &c. Nunc igiť ocu-
los ſub diſciplina inclinemus;vt tunc beatificemur. Eſa.60.
Nam teſte Iob.Qui inclinauerit oculos ſuos ipſe ſal- Iob 21.
uabitur.Sicut è contra oculis laſciuiētes, grauius in
futuro dānabuntur.Per quæ.n.quis peccat: per hæc, Sap 11.
& punitur. Affligētur ſiquidem damnatorum indi- Leuit.
ſciplinati oculi ab ardore: iuxta illud Leuit. Ardor 24.
cōficiet oculos noſtros,& affliget aīas noſtras. Item ab me-

Digitized by Google

Deuter. 24 ab merore. Dabit tibi Dñs oculos deficiẽtes, & animã merore cõſumptã. Itẽ terrore. Terreberis pp ea
Ibid quæ videbis oculis tuis. O paueamus, caueamus; viſum diſciplina, ꝑpter tanta inductiua obſeruemus.

P Poſſemus pariformiter, & de cęteris ſenſibus obſeruandis, ponere inductiua, ſed vitantes prolixitatem, breuiter cõmonemus, ꝙ nõ minori diligentia, caſtigandus eſt auditus; ne audiat alliciẽtia ad malum. Valde.n. voluptates aurium ſubiugant, & tenaciter illaqueant: vt dicit in 10. confeſſionũ Pr Aug.
Ecclif. 29. Quare ad eius cuſtodiã ſapiẽs cõmonet dicens. Sępi aures tuas ſpinis. Nã q oĩa audit, hæc mala incurrit.

Affligit, Subijcit, Aufert, Fœdat, Malus, & fit.

Primò ex auditu indiſciplinato, ſæpe mens affli-
Eccli. 7. gitur, vnde ſcribitur. Cunctis ſermonibus, qui dicuntur ne accõmodes cor tuum; ne fortè audias ſeruum maledicẽtem tibi, & affligatur cor tuum. Hinc
Iob 39. Iob de perfectis. Non audierunt vocẽ exactoris, eorum, ſ. qui habent verba cõturbatiua aliorum. Quibus aures obtundendę, vt facit vulpes. Secundò hõ Diabolo ſubijcitur, & eius ſeruus efficitur, & ducit eum quo vult, nec poteſt euadere; vt carnifex por-
Exodi 21. cos trahens per aures. inde Exod. Qui volebat poſſidere hoiem ſeruum: perforabat ei aurem. Et ex quo habebat aurẽ perforatã, erat ei ſeruus ſempiternus. Sic qui habet aurẽ perforatam, ad oĩa mala audienda, Diaboli ſeruus efficitur. Tertiò Aufert. deuotio-
Leuit. 23. nem pariter, & ſpũalem vitam, hinc dr. Nõ acceptabit Dñs, qui offert ei animal habens aurem amputatam. Et latro, vel fur inuentus, amputata aure, in patibulo ſuſpenditur. Quartò ex indifferenti rerũ au-
Oſee 8. ditu, mens fędatur, & polluitur. Effraym quaſi vas immundũ, in nationibus, quia, ſ. eius auris nõ habet
Nume. 19. operculum prudentiæ, & Vas eſt immundũ: qd non habet ligaturam, vel operculũ. Quintò ex malorum auditu reddit hõ Malus; vtpotè mordax, detractor,
Prouer. 25. & rixoſus Prouerb. Sicut qui appræhendit auribus canẽ, & trãſit impatiẽs; ſic qui immiſcet ſe rixis. Nã ſicut canis, aurib. appręhẽſus mordet, & latrat; ſic & rixas audiẽs, impatiẽs reddit, & malus. Cũ igit tanta ꝓueniant mala, ex auditu malo; ſępiat quiſq; ſpinis
Ecclif. 28. aures ſuas, vt ſapiens monet, ne audiat linguã neq̃. Maximè autem auditus ab his venit auertendus.

A Vaniſque Malis verbis, Cantu quoque Muſis.

Q Primò à Verbis vanis, & ocioſis, quibus teritur tempus, & ratio exigenda eſt tpe iudicij; cõuertẽdo
Prouer. 2. ad ædificatoria, vt Prouerb. Audiat ſapientiã auris
2. Reg. 23. tua. Quare & dr, ꝙ Bananias qui ædificatio, vel reſpõſio Dñi, aut Secretarius interpretatur, auricularius erat Dauid: in typum, ꝙ Dei verbum, erit cuſtos noſtrarũ aurium. Secundò præſertim præcauendũ à verbis Malis, vtpotè à verbis detractorijs, adulatorijs, ſubuerſorijs, litigioſis, & blaſphæmoſis: quę oĩa prohibet Scriptura ſacra. Nã contra detractoria di-
Ecclif. 28. cit, Sępi aurem tuã ſpinis, ne audias linguã nequã, & auribus tuis facito oſtia, & ſeras. Et item. Cũ detractoribus ne cõmiſcearis; qm̃ repẽte venit perditio; tam eius, ſ. qui detrahit, q̃ eius, qui accõmodat aurem. Teſte namq; Gregorio, ſæpè non minus peccat auditor, q̃ detractor, quia ſi defuerit auditor; deerit, & detractor. Non.n. inuito auditori, libẽter narratur. Sicut ſagitta in lapidem nõ figitur, ſed inter-

dum reſiliens percutit dirigentem. Ideo habetur in Prouer. 20.
Prouerb. Vẽtus Aquilo, diſſipat pluuias; & facies triſtis, linguam detrahẽtem. Quotiens igitur detractio inſonuerit, vel redarguatur detractor; aut ſaltẽ non accõmodetur auditus; nec permittamus alienas ſordes, per aurium feneſtras, proijci in domum noſtrã, vel triſtem faciem oſtendamus, vt ita deſiſtat detractor; quia multa mala lingua tertia facit. Similiter à verbis adulatorijs auertamur, ne aĩo reſoluamur; quemadmodũ morſi à Serpente Dipſade, quia iuxta Pſalm. Molliti ſunt Sermones eorum, & ipſi ſunt Pſ. 54.
iacula. Proinde ait Seneca. Si cõtinens es, adulationes deuita; ſitque tibi tam triſtè laudari à turpibus, q̃ ſi vt ob turpia lauderis. Porrò de ſubuerſorijs verbis, quæ vt cancer ſerpunt, vt corrũpant, aures aſpidum adinſtar ſunt obturãdæ, terra, ſ. & cauda; vt eſt conſideratione fragilitatis propriæ, & fine peccati: iuxta illud furor illis ſm ſimilitudinẽ ſerpentis &c. Pſ. 57.
A litigioſis quoque verbis contineamus auditu, ne ignis irę aptis portis ĩ domũ mẽtis intret. Vir.n. iracundus, incendit litem. Et ſimiliter à blaſphæmoſis: cum teſte ſapiente. Loquela multum iurans: horri- Eccl. 27
pilationem capiti ſtatuet &c. Cantu quoque Meretricio, & muſicis inſtrumentis, emolliẽtibus aĩos viriles, caſtigandus auditus: monente ſapiente. Ne au- Eccl. 9.
dias ſaltatricem, ne pereas in efficacia illius. Et Cy- R
thara, & muſica tandem vertuntur in luctum, & cũ tympano, & Choro mox deſcenditur, vt Iob ait, in Iob 21.
infernum. Sat ſit de pręcipuis his ſenſibus, qm̃ principes ſunt; prolixius hęc commemoraſſe. In reliquis quoq; cuſtoditi ſimus. Ne aliqñ odorare velimus, quæ ad peccatũ allicere poſſent, vt aſperſum Myrrha, & aloe cubile meretricum; quia erit pro ſuaui odore fętor. Sed ſit Chriſtus odor noſter, æternas Eſa. 3.
concupiſcentias in nobis exuſcitans: vt curramus in odore vnguentorum eius: vt facetus monet dicens. Cant. 1.
Non ſit odoratus vnq̃ tuus immoderatus; Chriſtus odor tibi ſit, cum pluſq̃ cętera proſit. In guſtu ſimiliter, ſimus continentes, nec delicatiora, nec accuratius parata, aut ſuperflua requirrẽtes: de quo latius infra, de modo comedendi. A tactu quoque impudi- S
co, ſeu inhoneſto, ſicut ab igne infernali, & mortifero reſiliamus; ubi maximè præcauendum. Cum.n. tactus, inter ſenſus materialior ſit, & uehemẽtioris impreſſionis; ideo ſi illicitus ſit, hoſtis ſit aĩæ, potentior ad nocendum. Fit autẽ illicitus is tactus, aut pp inobedientiam, ut Eua lignum vetitum tangendo: Gen 3.
aut pp irreuerentiam, circa diuina, aut pp impudicitiam, & carnalitatẽ, vt mulieres, aut ſeſe, vel alios inhoneſtius cõtingendo. Vbi maximè reſiliendum, ſcriptura inclamante. Pollutum nolite tangere mundanum, qui fertis vaſa Dei. Caro ſiquidem mulieris ignis eſt, ſicut Prouerb. Nunquid abſcondere poteſt Prouer. 6.
Homo, ignem in ſinu ſuo? Sic qui ingreditur ad mulierem, non erit mundus, cum tetigerit eam. Eſt.n. vt tactus titionis, & ex hoc concupiſcentia, quaſi Eccli 9.
ignis exardeſcit. Vnde grauiter, & non ab re, à grauibus Patribus conſtitutum, ne mulieri, manus nuda, aliqñ porrigatur. Porrò quãtũ ad reliquas ſpẽs, impudicioris tactus, pro honeſtate conticeſcendũ. Contra quos ẽt diaboli abhorrendo fy fy inclamãt, & Scriptura dicit. Aĩa quę tetigerit immundum, rea Leuit. 5.
eſt, &

Digitized by Google

eſt, & delinquit. Non igitur aliquid tangas male, pro quo poſtea plangas. Hæc igitur de cuſtodia quinque ſenſuum; quod non minimum proficiendi medium, ſatis ſit annotaſſe. Quorum cuſtodia, tametſi pro diſſuetudine, & ſenſuum petulanti viuacitate, grauis erit in principio, áſſuetudo tamen, & violentia, facillímam reddent in fine.

De Diſciplina morum.

Paragraphus Tertius.

T Pſ. 2. APprehendite diſciplinam, ne qñ iraſcatur Dñs. Tertiũ, & quidẽ pcipuũ, ſalutaris profectus inſtĩu, eſt diſciplinatio morum. Quæ quam neceſſaria, decens, & vtilis ſit religioſo; ad plenum a venerando magiſtro Hugone, in tractulo de diſciplina clauſtralium, eſt deductum. Sed & in erudirione ſua, magiſt. Vmbertus de hoc agit, & ſingulas pſequitur diſciplinæ partes. Et in ſpeculo quoq; diſciplinæ, áb oĩbus iure nouitijs ſtudendo; abunde agitur de diſciplina, circa ſingulas ferè actiones. Vnde qui bene diſciplinatus fieri volet; his libris ſtudendis operam donet. Hoc nos dicimus, ꝙ morum ſub diſciplina compoſitio. primum debet eſſe ſtudium incipientis, vt vult S. Bernardus, Et probe. Non enim prius, quod ſpirituale; ſed quod animale Apoſtolo teſte. Grandia namq; conferunt aĩæ, ea quę corporis ſunt diſciplinatiua. Sequuntur ſiquidem plerũque, iuxta Doctorum ſñias, aĩæ corpora; non in naturalibus tantum, ſed & in ipſis moralibus: vt dicit magiſter Iacobus Carthuſien. Vim igitur nobis agamus, & mores in oĩbus diſciplinemus; vt docetur in memoratis libris; vt proficiamus. Verum ne rei tã vtili, & inprimis neceſſariæ, ex toto, in hoc collectario lo deſimus: quorundam rogatu, noſtro more, aliquã & ſuper diſciplinatione iſta, ex diuerſis, materiã ſub verſiculis cõgeſſimus: eorũ latiorem explanationẽ, ad memorata originalia remittentes. Hoc præcipuè commonentes, vt totis neruis, pro apprehendenda morum diſciplina, ante oĩa nouelli religionis tyrones inſudent; cum illius neglectus, totum hoĩem, tametſi alias bonum deformet. Ex viſu enim agnoſcitur vir: & ex occurſu faciei ſenſatus. Ita ꝙ iuxta Senecam, argumentum morum, ex minimis capere licet. Impudicum, inceſſus ſæpe oſtendit; improbum vultus; inſanum riſus, hábituſque demonſtrat; adeo ꝙ pp incompoſitam diſciplinam, Ambr. vt in libro Officiorum, 1. cõmemorat: duos reiecerit Clericos: eo ꝙ, vnius geſtus ſatis erat notabilis; & alter inſolentis quodam inceſſus verbere, oculos ſuos feriebat. Et itidem Policraticus narrat feciſſe Hierony. tres. ſ. a menſa ſua excluſiſſe, Clericos; eo ꝙ viderit eos incompoſitos; turpe dicens honeſto, & graui viro: in eius conſortio, aliquod incompoſitum reperiri. Nimirum, quia exterior hominis incompoſitio; ſæpe oboritur, ab indiſciplinata diſſolutione interiori. Cum. n. mens, interius a cuſtodia ſua ſoluitur; membra foris, ad oẽm actum, inordinatè commouẽtur. Prima igitur vt diximus, cura nouitij, debet eſſe circa compoſitionẽ, hominis exterioris. Tres enim ſunt, in ſtatu incipiẽtium gradus profectus. Initium boni, perfecta obedientia, cum indiſcretione. Profectus, ſubigere corpus, & redigere in ſeruitutem, & diſciplinare illud: perfectio, vſu boni, cõſuetudinẽ vertiſſe in delectationem. Dicturi igitur de diſciplina, ne ex ignotis procedatur, diſtinguẽda eſt, & deſcribenda: commendanda deinde, & edocẽda, poſtque de eius partibus agendum. In primis itaque notandum, ꝙ multipliciter ſumitur nomen diſciplinę. V

Ars, pars iuſtitiæ, correctio, mos, bonus eſt hac.

Primo dr̃ diſciplina, Ars, ſeu quarumcunq; rerũ ſcia; in comparatione ad diſcentem. Secundò dr̃ q̃dam Pars iuſtitiæ qua redditur quod debetur, inferiori, & conuenit cum zelo. Tertio dr̃ diſciplina, id quod adhibetur, ad correctionem aliquorũ. Fili mi, noli negligere diſciplinam. Et item, in diſciplina pſeuerate, Quarto, dr̃ diſciplinæ effectus quidam, honeſtatis & morum, ordinata obſeruatio. Et ſic in pₚoſito, loquendum de diſciplina. Deſcribitur aũt diſciplina, à B. Cypriano, ꝙ ſit morum ordinata correctio, & maiorum præcedentium Patrum obſeruatio Regularis. Aut, vt venerandus magiſter Hugo ait. Diſciplina eſt conuerſatio bona, & honeſta; cui parum eſt nõ mala facere, ſed ſtudet etiam, in his quæ bene agit, per cuncta irreprehenſibilis apparere: vt fiat illud beatiſſimi Patris Auguſtini: vt in inceſſu, ſtatu, habitu, & omnibus motibus, nihil fiat, qđ cuiuſquam offendat aſpectum; ſed ꝙ deceat Canonicam ſanctitatem. Vnde iterum idem Hugo, ſic eam deſcribit. Diſciplina eſt membrorum oĩum motus ordinatus, & diſpoſitio decens, in oĩ habitu, & actione. Quam B. Bernardus, ex effectibus, hoc modo definit. Diſciplina eſt quę ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulã frenat, irã ſedat, format inceſſum. O q̃ præclarum eſt, ita fore diſciplinatum, & in oĩbus ſeruare (vt Philoſophus ait) modeſtiam; cuius eſt decorem, ſeu decẽtiam obſeruare, in exteriori conuerſatione. Id autem iudicatur decens, & decorum, quod & naturę conſentaneum, perſonæ dignum, & tempori cõgruens, & loco. Quæ oĩa conuenit obſeruari in diſciplina, vt patet, de cuius iam commendatione, & inductiuis ſubdendum. Sunt itaq; multa commendantia, & inducentia ad diſciplinam.

Sit tibi cura prior mores conponere carnis. X
Scripta, decens, ſimul, expediens, mala ſcandala ſuaſa.

Primum (ad diſciplinæ amorem) inductiuum, eſt frequens commonitio ſcripturarũ, vt eſt illud. Apprehendite diſciplinam. bonitatem, & diſciplinã, & ſciẽtiam doce me. In diſciplina perſeuerate &c. Alterum inductiuum, eſt decentia eius. Nihil enim humano corpori, diſciplina decentius, per quã brutalem ſimilitudinẽ exuit, & reducitur quodammodo ad innocentiæ ſtatum. Corpus enim indiſciplinatũ, eſt quaſi indomitum iumentum; pronum in oẽ malum iuxta. illud Homo cum in honore eſſet non intellexit, cõparatus eſt iumentis inſipientibus. Et ſenſus, & cogitatio cordis, in malũ prona ſunt, ab adoleſcentia. Decens autem eſt, ꝙ aliter ſe habeat corpus, quod regit ſpiritus rõnalis; q̃ illud quod regit ſpiritus brutalis, vel malus. Decẽs item, ꝙ ſicut corpus,

Margin notes: 1. Cor. 15. — Eccli. 19. — Heb. 12. — Diſciplina. — Pſ. 2. — Pſ. 118 — Heb 12. — Pſ. 48. — Gen. 8.

Digitized by Google

pus,aliter diſpoſitum erit in ſtatu glorię;ſic cõgruit alia diſpoſitio corpori,in ſtatu grã, q̃ ſub ſtatu naturæ corruptæ.Decet cum corpus tam ſit a Deo honoratum,ꝙ illud Deitati hypoſtaticæ ſit vnitum, vt cuſtodiatur in honore. Item cum corpus humanũ, ſit habitatio,in qua Deus inhabitat,cum ſpiritu rationali;decet illud ornatum eſſe,& per diſciplinam
1.Cor 6 1.Cor.6 decorum.Neſcitis,quia membra vr̃a templum ſunt
Pſ 25. Spiritusſancti,qui in vobis eſt?Et pſ.Dñe dilexi de-
Pſ. 92. corem domus tuæ.Domum ſiquidem Dei decet ſanctitudo, vt cognoſcatur in domibus ſuis Deus.

Tertium inductiuum eſt vtilitas,& expedientia diſciplinæ. Tollit ſiquidem mala multa,& facit bona plura.Eſt ſiquidẽ diſciplina, vt magiſter Hugo ait, compes cupiditatis, malorũ deſideriorum carcer, frenum laſciuiæ,elationis iugum, vinculum iracundię,quę domat intemperantiam, leuitatem ligat,& oẽs inordinatos motus mentis, atque illicitos appetitus ſuffocat. Sicut.n.ignis extinguitur cũ premiť, & flamma exire non permittitur,ſic mentis inordinatio quaſi ſuffocatur,cum per diſciplinæ cuſtodiã, motus eius,foras fluere nõ ſinũtur. Et ſicut deſtruiť vis naturalis,cum diu prohibeť in operationes ſuas exire,& conſuetudo deficit,ſi diu diſſueſcat:Sic vitia oïa animi deficiunt, cum ad operib.exteriorib. per diſciplinam refrenantur. Ecce ergo quot mala diſciplina tollit. Porro quanta operetur bona nõ facile eſt dictu. Aliqua breui verſiculo perſtringunť.

Glorificat, bona lętificat, terret, docet, aptat,

Y Primo diſciplina religioſi viri Deum Glorificat; ſicut ornatus templi eius: iuxta illud. Glorificate,&
1. Cor.6 portate Deum in corpore veſtro.Secũdo Bona exẽpla primo adminiſtrat,& eum ædificat: Matth. Lu-
Matth. 5. ceat lux vr̃a coram hoïbus: vt glorificent patrem vr̃m &c. Tertio Angelos lętificat,qui ſicut gaudẽt,
Luc.15. ſuper vnius peccatoris conuerſione, ſic multo amplius,in iuſtorum profectu,& diſciplinatione.Quarte dæmones exterret. Nam ſicut ille qui dat carnalitati concupiſcentias ſuas,fit in gaudium inimicis ſuis,ſic ile qui refrenat eam a concupiſcentijs, con-
Can. 6. triſtat eos,ꝙ aïa diſciplinata, terribilis dęmonibus eſt, vt caſtrorum acies ordinata. Quinto hæc diſci-
Tob.14. plinæ obſeruãtia, ſumme placet altiſſimo,cuius placita faciẽda ſp: in cuius diſciplinę placentis typum
Gen.27 legitur, ꝙ Iſaac, vt ſenſit veſtimentorũ filij ſui fragrantiam, benedixit ei.vñ in Canticis a Sponſo lau
Can. 4. datur odor veſtimentorum,& deſcribitur eſſe ſicut odor thuris,quæ propriè offertur,& placet Deo.Poſtremo vtilis plurimum eſt hæc diſciplina,eo ꝙ coaptat hoïem,ad omne bonum ſubijciens corpus ſpiritui.hoſtem illum familiarem, & domeſticum, ad nocendum potentiſſimum, conuertens in vtilẽ ſeruum,vt iam fideliter ſeruiat, qui ſp ante in omnib. rebellis erat. Vñ ſpiritus tale obediens,& diſcipli-
Eccli. 33. natum corpus,carum hẽre debet,iuxta illud. Si eſt tibi ſeruus fidelis,ſit tibi quaſi aïa tua, quaſi fratrẽ ſic tracta illum.multum diſciplinatũ corpus, & ſpiritui confert,& ſibi,eo ꝙ per corpus,ſpiritus multũ mereri põt,vbi tot organa apta habet, eo ꝙ de ſolo
Prouer. 18. fructu oris (vt ſapiens ait) ſi bene os per diſciplinã regatur,repleri poterit bonis. Multum item cõfert nouo militi, cui imminet forte bellum Equum habere bene doctum, non lentum, effrenem, vmbroſum,vel aliter vitioſum,ſed ſeſſori obedientem, laborum,& percuſſionum patientem, ſtrepitum non timentem. Sic ſpiritui prodeſt, habere corpus diſciplinatum. Non itaque negligenda ſpiritui, cura corporis ſui, ſed ſtudeat diſciplinare illud obedire ſibi. Cum teſte Bernardo, nihil magis conuenit ſtulto, quam ſeruire ſapienti. Et melius nihil corpori, pp ſalutẽ animæ prouidere.Nam prouidendo aïæ ſalutẽ,prouidet & ſuam. Quæ ſi fidelis fuerit in labore ſocia,erit in mercede,vt inſignitur in ſermone de Aduentu,dulciſſimus ille Bernar.deducit.Magna itaq; vtilitas corpis diſciplinati.Propter q̃ aſpirandũ ad diſciplinã ſp.Quartũ diſciplinę inductiuũ eſt,ꝙ defectus diſciplinæ,valde indecens eſt viro religioſo,& ex eius defectu,ſuboriuntur mala multa.

Nudat deturpat abrat offendit, quoque damnat. A

10. Primum malum,qđ prouenit ex defectu diſciplinæ eſt,ꝙ hõ quaſi nudus apparet virtutibus, & eius turpitudo manifeſtatur.Diſciplina.n.eſt quaſi veſtimentum quoddam,pallians, & obtegens turpia, & verenda cordis. Beatus hõ qui cuſtodit veſtimenta Apoc.
ſua,ne nudus ambulet, & videant hoïes turpitudi- 16.
nem eius.Valde profecto erubeſcibile eſt, & verecundum,eſſe a diſciplina nudum,quia ſine ea nullũ apparet,aut iudicať bonum.Hinc ſeneca. Oïa tolerabilia, præter turpitudinem,& nuditatem crede. Qui nunc nuditatem iſtam non erubeſcunt,in futuro coram toto mundo confundendi erunt, iuxta illud.Reuelabo pudenda tua,in facie tua, & oſtendã Num.3
gentibus nuditatem tuam,& regnis ignominiã tuã. Eſt item diſciplina corporis, non ſolum aïæ veſtis: qua amota,redditur hõ nudus: Sed eſt ẽt velut mẽtis clauſura, aut interioris aïæ, & vineæ ſpũalis ſepes.Vñ ſicut nocet defectus clauſuræ,aut ſepis in vinea,ſic ẽt nocet,defectus diſciplinæ in hoïe. Certũ
aũt eſt Eccleſiaſtico teſte. Vbi non eſt ſepes diripieť Eccl.36
poſſeſſio iuxta qđ comminatum eſt per Eſaiam.Au- Eſa.5.
feram ſepem eius,& erit in direptionem.Sic vbicũque non eſt diſciplinæ clauſura, non eſt virtutũ ꝑmanẽtia.Et vbi diſciplinæ ſepes deficit,coluber in-
fernalis intrat,& interficit. Qui diſſipat ſepem mor Eccli.
debit eum coluber.Morſu vtique culpæ pęnę inter- 10.
næ, & æternæ. Ecce ergo quomõ defectus diſciplinæ,nudat, & expoliat omne bonum. Scđo hominẽ deturpat,& cõfundit. Eſt.n.Religioſus ſine diſciplina,ſicut aïal excoriatum,qđ a muſcis ſanguinem ſugentib. moleſtatur,& turpe eſt aſpectu. Confundiť
quoq; Religioſus ſine diſciplina: quemadmodũ in Matth.
nuptijs confuſus fuit hõ non habens veſtem nuptia- 22.
lem.Tertium,ex defectu prouenies diſciplinæ eſt,ꝙ naturæ ordinem ſubuertit,& ſpiritum,qui Dñs eſſe dẽret corporis, graui ſeruitute, ſeruire carni facit,
qđ indecens valde:iuxta illud. Non decet ſeruum, Prou 9.
dñari Principib. Præſertim cũ talis ſeruitus,ſit ſpũi valde ignominioſa,aſpera,ſumptuoſa, & periculoſa.Nihil ſiquidẽ vilius, quam ſpũm nobilem,a vili carne vinci. Aſperius quoque nihil eſt humili,cum ſurgit in altum.Nec belua ſęuior vlla eſt, q̃ ſerui rabies,in libera colla furẽtis.vñ Prouerb.Per tria mo Prouer.
uetur terra,& quartum,qđ nõ põt ſuſtinere: Per ſer 30.
uum,ſ.cũ regnare cęperit. Corpus.n.ſi ſpũi dñetur,

tanquam

Digitized by Google

tãquam ſeruus vilis, nonniſi vilia imparat carnis,ſ. Roman. 13. curam in deſiderio perfici, & intendere vnius ſacci vilis refectioni, & vẽtris loci immundi repletioni. Quam ẽt ſumptuoſa ſit, & periculoſa ſeruitus illa, patet quia voluptati gutturis, tanta parãtur,& corpus tanq̃ ſeruus maliuolus, noxia ſpiritui imperat, & q̃nque mortem.Quarto diſciplinæ defectus,grauiter offendit Deum,in cuius ſignificationem,multum Geneſ. 37. doluit Iacob,tunicã filij ſui Ioſeph, videns ſanguinolentam.Et probe,quia vt habetˊ Eſai. 9. veſtimentum mixtum ſanguine, in combuſtionem erit.Nec mirũ ſi Deus,ex diſciplinæ defectu offenditur, cũ exinde blaſphemetˊ.Quemadmodum.n.per diſciplinã glorificatur,ita per cõtrarium blaſphematˊ, teſte Patre 1. Cor. 10. Aug.ſuper illud. Siue comeditis,ſiue bibitis,oĩa in gloriam Dei facite. Si inquit naturæ modũ debitũ, immoderatione voracitatis excedis, & vinolentia indiſciplinata te ingurgites,quãtaſcunq; laudes lingua ſonet,vita blaſphemat. Neque.n.eſt honor regis cęleſtis, ꝙ Sponſa ſua,ſit induta vili veſte,indiſciplinati corporis. Poſtremo non ſolum diſciplinę defectus,hęc mala in præſenti cauſat,ſed & in futuro grauiter dãnat;vt patet ex parabola,carẽtis veſte Matth. 22. Nuptiali; qui non mõ confuſus,ſed & ligatis manibus,& pedib.miſſus eſt in tenebras exteriores.O paueamus,caueamus,agamus,vt diſciplinati ſimus,& tanta mala euadamus.Quintum diſciplinæ inductiuũ eſt,quia illius defectus,valde plurima ſcãdala generat proximorũ,vndique indiſciplinata vita alios corrumpẽs; bonitatis ſuæ defectum,palam alijs in- Eccli. 19. dicans.Amictus corpis, & riſus dentium,& ingreſſus hois,denunciant de illo: Nam vt Greg.in paſtorali ait. Qui ſtatum mẽtis perdidit intus,foris in inconſtantiam motionis fluit,atque exteriori mobilitate indicat,ꝙ nulla intus, virtutis radice ſubſiſtat, vt de hoc latius ſupra. Poſtremũ ad diſciplinæ amorem,inductiuum eſt,quia Doctiſſimi,& Sanctiſſimi, ad illius obſeruantiam, tantopere ſuadent,vt patet ex Authoribus pręmemoratis, qui pariliter concludunt,ꝙ vnica beatitudinis, & virtutis via,ſit diſciplina: Ad beatitudinem.n.nemo niſi per virtutem, peruenire poteſt. Et virtus,nõ alio mõ veraciter apprehenditur,niſi diſciplina virtutis, non negligenter cuſtodiatur: Vſus ſiquidem diſciplinæ ad virtutem animum dirigit: virtus aũt ad beatitudinem ꝑducit.Ac per hoc, vt venerabilis Magiſter Hugo de S.Victore,ſuaui ſua eloquentia deducit. Si btitudinẽ volem⁹,exercitiũ diſciplinę debet eſſe nr̃ę exercitationis inchoatio,virtus ꝑfectio.Hęc cõſequeretur vtriuſq; ꝑmium,ęterna btĩtudo.Et hęc breuiter ſufficiãt,de cõmẽdatione, & inductiuis diſciplinæ.

Inquirendum iã,quæ ſint promotiua diſciplinæ, quæ ad illam obtinendam valent. Et notantur iſta.

B *Exemplum,doctrina,pudor, parens,cute,perſtans.*

De quib.ſex medijs,& diſciplinę promotiuis,qm̃ ad liquidũ de ſingulis, inſignis ille memoratus magiſter Hugo,in ſuo de diſciplina, inſigniter tractat nihil nobis proſequẽdum,tangendum tm̃.Quia ſingulariter,& efficaciter,ad diſciplinam promouent, Exempla diſciplinatorum. Seneca longum iter per pręcepta,breue,& efficax per exempla.Efficacior ſiquidem eſt, vox operis,q̃ ſermonis: dum opere factibile oñdit,ad qđ verbo aiant,& cõfortatˊ. Sed ſicut cera,niſi prius emollita fuerit,formã ſigilli non recipit,ſic nec hõ, bono alterius exemplo,ad diſciplinæ formam inflectitˊ,niſi prius per humilitatem, ab omni elationis rigore molliatˊ. Neceſſe ergo eſt, ſi bonos imitari volumus,vt per veram humilitatẽ, ad obedientiam corda noſtra præparemus.Ceræ calefactæ,imago ſigilli, facile imprimitˊ.Et nota, ſicut exemplum bonum,ad obtinendam diſciplinã multum valet.ſic econtra exemplum malum, valde nocet, & ergo in multis clauſtris diſciplina non obtinetur,quia illius exemplum non oſtenditˊ, licet verbo doceatur:Sed vt dr̃. Vnus ædificans,& vnus deſtruẽs,quid prodeſt illis niſi labor?Secundum diſciplinæ promotiuum,eſt Doctrina, & inſtructio morum.Nam teſte Seneca. Cito nequitia ſurrepit,difficilius inuenitur virtus, quæ ducem rectoremq; deſiderat.Nec pñt hoĩes,ſine Doctore eſſe,qđ cupiunt. Nouitius igitur in Religione,vt dr̃ in lib.de vita ſolitaria: tametſi ingenio vigeat,artem calleat, præemineat intellectu,inſtrumenta ſunt hęc tam vitiorum,quam virtutum. Non ergo refugiat doceri vti eo in bono,quo & in malo vti põt, quod proprium virtutis opus eſt.Vult etenim doceri virtus cum humilitate, quæri cum labore, cum amore poſſideri. Amor ergo,& obedientia doctrinæ, via eſt obtinẽdæ diſciplinæ, vt plenius Hugo notat. Tertium ad diſciplinam valens eſt Pudor. Modeſtia ſiquidẽ,vt Philoſophus ait virtus eſt,qua pudor honeſtatis puram,& ſtabilem,comparat auctoritatem. Pudor ſiquidem,qui diſciplinam conquærit, ẽt conſeruat, vñ erubeſcentia,& pudor iuxta Damaſcenum, optima paſſio eſt,maxime in iuuene.Seneca.Verecũdia, bonum in adoleſcente ſignum eſt, vñ & Terentius de iuuene qui erubuit ait. Salua res eſt. Bernardus. Neſcio ſi quicq̃ ingrati cum verecundia, in morib. hoium depręhendi queat. Verecundia oĩum ornatus eſt ętatũ,ſed in tenera ætate amplius,pulchriuſque emiteſcit. Quid amabilius verecũdo adoleſcente? Quam pulchra hæc,& quam ſplendida gẽma,in vultu adoleſcentis,quam vera minime dubia,bonę nuncia ſpei ſp bonæ Idololis index? Quid ita turpiloquij,& omnis turpidinis,& indiſciplinationis fugitiuum? Verecundia ſpecialis gloria eſt conſcientię,famę cuſtos, vitæ decus,virtutis ſedes,virtutum Pudicitia primitiæ, maturitatis laus, inſignẽ totius honeſti, vnicus diſciplinæ trames.Proinde qui in diſciplinã promoueri volet; hunc ſanctæ erubeſcentiæ pudorem, primitus amplectatur oportet.

Valde ergo de verecundia hac,in primis nouitij inſtituendi. Quorum tres ſunt gemmæ virtutũ principales. Verecundia,ſ.Obedientia, & taciturnitas. Hunc ergo verſiculum,ſemper cordi habeant.

Sit iuuenis Parens, taciturnus,ſit Verecundus. C

Quartum diſciplinæ promotiuum eſt Obediẽtia ſimplex, quæ ęqua iuuenum gemma,& nouitiorum decus,& diſciplinæ via, vñ.quicunq; ad Religionẽ venit, debet habere voluntatẽ bonam, quaſi materiam totius Religionis, quam Patri ſpirituali,locũ Dei tenenti, per obedientiam formandam, offerre debet.Bernar. Quicunque habet voluntatem bonã, ſecum habet,quicquid ad bene viuẽdum opus eſt,ſi tamen

Digitized by Google

tamen per Obedientiam regatur. Nec enim expedit, vt credatur ſibi, ſed ſuo actori offerat eam formandam; vt tanquam a figulo figmẽtum,lege quadam man latorum,in rota volubilis Obedientiæ,in
2.Thi.4 omni patientia formetur.Initium ergo virtutis oīs, & certa diſciplinæ via in homine nouitio, & incipiente,perfecta Obedientia eſt,& ipſa indiſcreta,i. nunq̃ diſcernẽs,quid, vel quare precipiatur:ſed ad hoc tm̃ nitens,vt fideliter, & humiliter fiat,quod a
Gen. 3. maiore iniungitur: alias vt Adam,& Eua,de Paradiſo eijciendus eſt, ſi diſcernere velit. Impoſſibile ſiquidem eſt Bernardo teſte:nouitium prudentem, durare in congregatione; ſed vt perſtet,ſtultus fiat neceſſe eſt:vt ſit ſapiens. Et hæc ſit omnis diſcretio eius;vt in hoc nulla ſit diſcretio. Hæc oīs ſapiā,vt in hac parte nulla ei ſit,niſi obedire ſimpliciter,& ī nullo fidere ſibi. Talis obedientia,diſciplinæ initiū eſt.Quintum qđ promouet ad diſciplinā,eſt crebra diſcuſſio ſuijpſius,& inſpectio operum ſuorum: vt quotidiana diſcuſſione cogitatiões,locutiones,pariter,& facta,apud ſemetipſum examinet; ſollicite attendens,non ſolum quid agit,ſed ẽt qua intẽtione illud agat;per ſingulos dies ad iudiciū reuocans vitam ſuam:vt plenius de hoc in examinatorio cõſcientiæ eſt proſecutum. Quod vnicum,& maxime præ cæteris neceſſarium, ſi Hugoni creditur,pro diſciplina obtinenda. Sapiẽtes quippe ſemper agendo diſcunt, & per experientiam eorũ quę faciũt;ad ea quæ poſtmodum agenda fuerint, cautiores fiũt.

Poſtremum, & ſine quo reliqua proficiunt parũ, diſciplinæ promotiuum eſt,ſtabilis perſeuerantia, in exercitio obedientiæ,& diſciplinæ. Sola etenim obedientia perſeuerans eſt;quæ nouitium ad perfectionem ſanitatis adducit.Remedia crebro mutata nocent,naturam turbant,diſcriminant ægrotum,& nunq̃ peruenit quo tendit,qui non vnam,& rectam tenuerit viam;neſcit.n.error finem. Sic niſi perſeuerans in aſſiduo exercitio, diſciplinæ virtutem non attingit,beatitudinem non promeretur. Studendũ
Matth. 10. ergo perſeuerantiæ;quæ ſola brauiũ obtinet,& co-
2.Thi.2 ronat.Et hæc de promotiuis diſciplinæ,Aſſignandę ſunt iā partes,& ſpẽs diſciplinæ. Quattuor igit̃,vel quinque ſunt; in quibus præcipue diſciplina obſeruāda venit;quæ partes, vel ſpecies ſunt diſciplinæ.

Sunt partes habitus geſtus eſus loca ſatus.

Magni & prolixioris operis eſſet, proſequi de ſingulis partibus diſciplinæ: breuiter nobis tantum commemoranda de ſingulis quædam.

De diſciplina habitus. Notula I.

Eccli. 11. IN veſtitu ne glorieris vnquam.Eccleſiaſt.Quantum ad diſciplinam, in habitu Religioſo, hæc maxime præcauenda.

D *Ne pudeant,ne ve affectent, nec veſticolæ ſint.*

Primum ne humilitatem veſtium,quam Religio requirit Erubeſcat, cum gloria Religioſorum,humilitas debeat eſſe veſtium:ſicut dixit pater Auguſtinus: Fateor de pretioſa veſte erubeſco. Non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos veſtis pretioſa. Heſter.
Heſter. 14. Tu ſcis, quòd abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ. Alterum ne ornatu veſtium, Complacere alijs quærat,Auguſt.Non affectis veſtib.placere,ſed moribus,& vt ſupra.In veſtitu ne glorieris unquā. Qui.n.gloriatur de ueſte,ſimilis eſt furi, ait Benedictus:glorianti de cauterio. Non ergo quærat ueſtiũ precioſitatem,uel ſuperfluitatem, ſed ſolam neceſſitatem,ut nuditatẽ tegat,& frigus pellat: cum Apoſtolo dicẽs.Habentes alimenta, & quibus tegamur: 1. Tim. 6.
his contenti ſimus. Tertio non ſit Veſticola,i.ornatum in ueſtium compoſitione requirrens; ſed aīam exornet, ut ſit omnis gloria filie ab intus. Diligẽtia Pſ. 44.
etenim exterioris ornatus,ſignum eſt neglectę mentis.Non enim ait Benedictus tantum curaretur corporis cultus: niſi prius neglecta eſſet mens, inculta uirtutibus. Ornatas corporalis,impedimentum eſt ornatus ſpiritualis.Ciprianus.Serico,& purpura indutæ, Chriſtum iuduere non pñt auro,& margaritis,& monilibus adornatæ ornamenta cordis,& pectoris pdiderũt,ut latius in celebri Epl̃a ſua.Eſt nihilominus diſcipl̄na obſeruāda ī habitu,in quinq;.

	genere		nimis precioſa
	qualitate		nimis ſubtilis
In	colore,	Ne	nimis nitida, uel fuſca
	formatione		nimis magna, vel ſtricta
	coaptatione		fluxa, vel dependens
			male,& indecenter coaptata.

Amatores etenim Religionis, amare debẽt plus veſtimenta vilia,quam precioſa;plus groſſa,q̃ ſubtilia;plus aſpera,quam mollia;plus fuſca, q̃ nitida; plus neglecte,quam accurate compoſita, vel apta.Sit tamen coaptatio veſtiũ,decens ſemper,& religioſa;quæ non curioſitati deſeruiat, ſed honeſtati: vt ad liquidum de hoc traditur,in ſpeculo diſciplinæ. Notantur quoque ab Vmberto 12.reprehenſibilia in habitu, quæ ſub verſibus annotantur pro offerẽda ampliori cogitandi, vel dicendi materia: quæ tamen complectuntur.

Cara, vitāda eſt veſtis nimis pretioſa non in veſte pretioſa	*nitens*, nimis nitida nõ ſplendeat toga	*mollis*, mollis veſtis animũ mollẽ gignit	1.Thi.
ſubtilis, curioſa	*vana*, vane formata	*coapta*, īdecẽter coaptata.	
Magna, Attendite a Scribis, quæ ambulant in ſtolis	*breuis*, ſerui Dauid decertatione veſtium dehoneſtati	*ſordens*, nec affectate ſordes nec exquiſitæ deliciæ laudem periunt.	Mar.12 2. Reg. 10.
Extranea, viſitabo ſuper oēs qui induti ſunt veſte peregrina	*multa*, nimis multa mutatoria	*cruenta*, in alis tuis iuẽtus eſt ſanguis pauperum.	Soph. 1. Hier. 2.

Quæ oīa diſciplina Religionis, reprehẽſibilia iudicat in hitu;ideoq; & vitāda, & maxime in Clero execrāda, Indigni ſunt,ait Sãctus gradu clericatus;
Ieron. quib.oīs cura eſt de veſtib.ſi bene oleant:ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotant̃, digiti anulis radiant, defluit coaptata veſtis; quos non tam Clericos, q̃ ſponſos eſtimandos cenſet,& fugiendos quaſi peſtem,Clerici enim non veſtibus, ſed moribus ornari debent, nec calamiſtro criſpare comas,qui habitu pudicitiam polliceri habent.

De

Digitized by Google

De diſciplina geſtus. *Notula 11.*

E *Eccli. 19.* Amictus corporis, & riſus dentium,& ingreſſus hominis denũciant de illo. Eccli. Breuiter agendum de diſciplina geſtus. Eſt aũt geſtus modus, vel diſpoſitio membrorum corporis, plerunq; indicans animi motus; ſicut cauſam effectus. Ex cordis.n.theſauro procedit, quicquid foris apparet vitiorum: vanum cor vanitatis notam ingerit corpori,& exteriori mobilitate indicat, q̃ nulla virtutis radice intus ſubſiſtat. Valde ergo Religioſus Dei ſeruus, indecentiam geſtus præcauere debet, ne ꝓximos corrumpat, & ſtatum ſuum inhonoret. Sunt autem ſex, vel ſeptem modi geſtus rephenſibiles.

	mollis		laſciuiam
	diſſolutus		negligentiã
Eſt geſtus	tardus	ſignans	pigritiam
	citatus		inconſtantiã
	procax		ſuperbiam
	turbidus		iracundiam

Quãdoquidem viro honeſto incongruũ eſt, turpi membrorum geſtu reſolui, maxime in conuentu; cum inordinati hi motus corporis, corruptionem, & diſſolutionem indicent mentis: vt ait Ambroſ. Qui autem ſint geſtus commendabiles, quos Religioſus ſemper obſeruabit; auctor profectus,& mentalium aſcenſionum notant iſtos.

Maturi geſtus, humiles ſint; atque benigni.

Maturitas reddit hominem exemplarem omnibus; Humilitas cuſtoditum ſibi; Benignitas amabilem cunctis. Maturitas aũt geſtus in hoc conſiſtit; vt hõ non ſit leuis ad currẽdum; nec pronus ad riſum; nec verboſus, vel indiſciplinatus: mores oẽs,& mẽbra pro diſciplina componens. In primis ſtudioſæ obſeruans, vt ſingula membra ſuum teneãt officiũ, nec vſurpent alienum, vt id ſolum agat, vnũ quodque membrorum, ad quod factum eſt: vt non loquatur manus, nec os audiat: vt Hugo exequitur. Sunt enim quidam qui auſcultare neſciũt, niſi buccis patentibus, quaſi per os audiant. Alij loquendo digitum extendunt, brachijs incedunt, &c. Deinde obſeruandum, vt vnumquodque tam decenter,& modeſte opus ſuum impleat, vt per indiſciplinam, aſpicientium oculos non offendat; ſed faciat eo modo, quo faciendum eſt; nec plus, nec minus, nec aliter, quam debet: vt rideat, ſine apertione dentiũ, videat ſine defixione oculorum:& prouideat, vt caueat ab omni geſtu indiſciplinato: vt ſit. *Obſerua.*

	gratioſus		mollicie.
	quietus		diſſolutione
Geſtus oĩs	grauis	ſine	tarditate.
	alacer		inquietudine.
	maturus		proteruia:
	ſeuerus		turbulentia.

Longum eſſet exequi, de cæteris ſpeciebus diſciplinati geſtus: ſunt libri vbi ad plenũ hæc tradunt; videantur, legantur, obſeruẽtur. Præſertim in facie, vbi ſpeculum relucet diſciplinę, cenſura obſeruanda. Ex viſu.n.cognoſcitur vir;& ab occurſu faciei, cognoſcitur ſenſatus. Procul itaque omnis immoderatus riſus; præſertim pueriliter effuſus, aut muliebriter fractus. Cachinnus ꝓcipuè, Religioſi grauitatem, plurimum dehoneſtat. memorandum: væ vobis qui ridetis: in inceſſu quoque, & ſeſſione pariter,& ſtatu, & breuiter in omnibus membris; diſciplina diligenter eſt obſeruanda. Nec quiſquam, vt minima, huiuſmodi, temere aſpernanda putet. Clara ſiquidẽ nonunquam cõuerſationis inſignia; quædam in minimis offuſcat ineptię. Et plerumque modicis paulatim per incuriam ſubrepentib. maculis: tota morum congeries inquinatur. Hæc de diſciplina geſtus. De reliquis ſpeciebus diſciplinæ quoad comeſtionem, locutionẽ, & quoad ſingula loca, partim in ſubſequentibus capitulis, hincinde tangitur. Operioſioris operis eſſet, de his plene cõtradere. Sunt integri tractatus, ſuper ſingulis his cõſcripti; vtpote Albertani Brixien. de circunſtantijs locutionis. Ioannis Vallen, in alphabeto, & locario: aliorumque de honeſtate, & diſciplina comedẽdi. Quorum ſtudioſos, quia deſideramus dignabũdos lectores noſtros; ideo conſulte trãſimus, ad illos remittendo. Hoc tñ vnicum neceſſariũ eſt annotatũ; F ꝙ præter cætera maxime eſt neceſſaria oris, & locutionis diſciplina. cum ex illius obſeruantia, pro magna parte dependet, cuſtodia cordis: teſtante Salomone. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam. Quia autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala. Magna itaque diligentia, circa locutionis diſciplinam eſt adhibenda ꝓpter multa inductiua, quæ tangunt verſiculo iſto. *Lu. 6.* *Prouer. 13.*

Scriptum, natura, decet, expedit, ob mala facta.

Primum inductiuum eſt ſcripturarum frequens admonitio Eccli. Ori tuo facito oſtia. Pſalm. Pone Dñe cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labijs meis,&c. Tota.n. de hoc ſcriptura eſt plena; vt patet ex eius diſcurſu. Alterũ eſt naturæ inſtructio, & naturalis oris,& linguæ conditio. Difficultatem enim cuſtodiendi linguam, natura indicat, quę linguam tot repagulis occluſit, dẽtibus, & labijs; ſicut ſolent includi crudelia animalia, & indomita, ne noceant: Et vere indomabile, & inquietum lingua malum: vnde Iac. Oĩs natura beſtiarum,& volucrũ, & ſerpentium, & cæterorum, domantur,& domita ſunt, a natura humana, linguam aũt, nullus hominũ domare põt. rationabiliter quoq; loqui oſtendit cõditio linguæ ipſius:& quo, ad cauſam finalem materialem, formalẽ,& circunſtantiam: vt latius exequit̃ hæc D. Antoninus, oñdens, ꝙ finis locutionis, ſit manifeſtatio conceptus cordis, materiam linguæ carneam eſſe, non oſſeam; ſemperque madefactam: per hoc notans, nunq̃ durius loquẽdum. Quo ad formã, eſt deſuper longior, q̃ ſubtus; infra quodammodo ligata: quia locutio de terrenis, breuis erit,& rara. Quoad calorem, eſt tota rubea: vt loquamur ignea, deuotionis,& charitatis verba. Tot dentibus quaſi muris circũcluſa, vt omnia verba, ſint multa diſcretione terenda,& locutio rara. Tertium eſt, decẽtia: valde ſiquidem indecens eſt, cum linguæ cuſtodia negligit̃,& inquinationi exponitur. Lingua etenim eſt membrum nobile, inſtrumentũ gratiæ,& ſapientiæ, rationis organum ſpirituale, ſpiritualiter Diuino cultui dedicatum. Valde ergo ſeruandum ab oĩ inquinatione, ne ſimiles ſimus porcis, & iumentis, & plectamur cum illa moniali multiloqua, de qua *Eccli. 18.* *Pſalm. 140.* *Iac 3.*

Greg.

Digitized by Google

Gregor. in Dialogo narrat horrenda. Quartum eſt, vtilitas, & expedientia. Valde etenim vtilis eſt cuſtodia linguæ. Si lingua debito modo regatur, homo ditatur, nam ex Prouer. De fructu oris ſui vnuſquiſque replebitur bonis. Et paulo ante. Vena vitæ os iuſti. Cuſtodia linguæ, hominem perfectum conſtituit, & prudentem: Iacob. Qui in lingua non offendit, hic perfectus eſt vir, & Salom. Qui moderatur labia ſua: prudentiſſimus eſt. In pondere namque verborum, probatio exiſtit humanæ vitæ. Iuxta illud, Eccleſiaſt. In lingua ſapientia dinoſcitur: & eiuſdem. Ante ſermonem ne collaudes virum; hæc enim tentatio eſt hominum. Quintum ad linguæ cuſtodiam inductiuum eſt, quia illius negligentia, valde periculoſa eſt, & generat mala multa. Lingua enim, (vt Iacobus ſcribit) inquietum eſt malum plena veneno mortifero: ignis item, & vniuerſitas iniquitatis. Gloſſa, quia per eam, ferè cuncta facinora

Pro. 12 — Pro. 11 — Iac. 3. — Prouer. 19. — Eccli. 4. & 27. — Iac. 3.

	cōcinantur	latrocinia, ſtupra.
Aut	patrantur vt	periuria: falſa teſtimonia.
	defendunt	cū fiūt excuſationes in pctīs.

G Et de incuſtodita lingua, prodeunt mala multa.

Mordet, et euacuat, confundit, pernocet, hinc mors.

Primum malum eſt conſcientiæ remorſio. Nam qui multis vtitur verbis lædit animam ſuam.

Eccl. 20

Secundum eſt gratiæ euacuatio; vbi ſupra. Sapiens in verbis amabilem ſe facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.

Tertiū, eſt ſtultitiæ indicium, & confuſio. Prou. Stultus ſi tacuerit: ſapiens reputabitur. Et Os ſtulti confuſioni proximum eſt. Nam vt ibidem. Impius confundit, & confundetur.

Pro. 17. & 10. & 13.

Quartum malum, eſt nocumenti inflictio. Lingua enim incuſtodita, valde & ſibi nocet, & alijs. Leuis enim res eſt ſermo; ſed grauiter vulnerat. Et vt dicitur Eccli. Multi ceciderunt in ore gladij; ſed nō ſic, quaſi qui interierunt per linguam ſuam, & ibid. Flagelli plaga liuorem facit. Plaga aūt linguę comminuet oſſa. In quo eodem capitulo lata ſit proſecutio, quomodo alijs noceat lingua mala; ita quod dū vna lingua vnum loquitur verbum, ſepe offendit aures multorum, multos commouet, & diſpergit de gente in gentem, ciuitates muratas diuitum deſtruens, & domos magnatorum effodit &c.

Eccli. 28.

Poſtremò mors, & vita eſt in manibus linguæ. Et vbi ſupra, Eccleſiaſt. Mors illius mors nequiſſima, & vtilis potius infernus quàm illa. Propter quę omnia mala, iure inclamatur. Beatus qui nón rectus eſt à lingua nequam: neque tranſijt in iracundiam illius: nec attraxit iugum illius: neque in vinculis eius eſt ligatus.

Prouer. 18. — Eccl. 18 — Ibidem.

Poſtremum cuſtodiendæ linguæ, inductiuum eſt factum, & exemplum, tàm Philoſophorum, quam Sanctorum. Sollicita ſiquidem apud Philoſophos, cenſura ſilentij erat. Nam pythagoras, quinquennale ſilentium diſcipulis indixerat, ſciens quòd bene loqui non poſſet, qui prius bene tacere non didicit. Et rogatus Socrates, vt in conuiuio aliquid diceret, grauiter, & circunſpectè reſpondit. Quod præſens locus, & tempus exigit ego non calleo, & quæ ego calleo, nec loco pręſenti ſunt apta, nec tempori; plurimum etenim Philoſophiæ cognatum, locis, & temporibus aptare ſermones, aut tacere prorſus. Quam autem ſancti Patres ad lingue cohibitionem ſtudebant, ex ſcripturis patet, & eorum geſtis. Plurima enim ad ſilentij obſeruantiam ſunt hortamenta ſcripturarum, multa & pręclara exempla Sanctorum, vt de Agathone, qui triennio lapidem portauit in ore, vt diſceret taciturnitatem. Et de altero, qui quadraginta nouem annis ſtuduerat, vt verſiculum auditū impleret. Dixi cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Sciebant enim, quòd vir linguoſus non poterat dirigi in terram. Et quòd ſit quaſi vrbs patens, abſque murorum ambitu, qui non cohibet in loquendo ſpiritum ſuum; & quòd diſciplinate loqui, ars ſit artium. Valdè ergo propter tanta inductiua, ad hoc conandum. Quæ autem pertineant ad linguæ diſciplinam, & qualiter ſit loquendum, pulchrè, & breuiter tradidit, dignus ille autor profectus, iubens hæc tria.

Sapiēt. — Pſ. 38. — Pſ. 139. — Prouer. 25.

H *Tardus, & intentus, breuiter tua verba loquaris.*

Quorum proſecutionem illo remittimus, paucis tangendo, quòd rarò ſit porta oris aperienda, & non niſi circunſpectione multa, & citò claudenda; vnde iuſſit ſapiens quidam, ad ſummam perfectionem volo te eſſe rariloquum, breuiloquum, & multa circunſpectione loquentem. Quæ autem ſint circunſtantiæ in locutione attendendæ, notantur verſiculo iſto.

I *Quis, quid, vbi, de quo, cui, quomodo, quandoquoque, quare.*

Conſideranda eſt qualitas eius, qui loquitur, & hoc quo ad ætatem, ſcientiam, officium, & conditionem. Aliud enim conueniet locutionibus ſenū, aliud iuuenum, qui vix loqui audebunt in medio magnatorum. Nec decent ſtultum verba compoſita. Quid autem ſit loquendum docet Apoſtolus dicens. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat; ſed ſi quis bonus eſt, ad ædificationem fidei. Et iterum. Sermo veſter ſemper ſit in gratia, ſale conditus, vt diſciplinatæ locutioni homo aſſueſcat æterna clauſura ſcurrilitates, & verba otioſa condemnans. Inter ſæculares enim nugæ, nugæ ſunt, in ore Religioſi blaſphemiæ. Nil etenim, niſi ædificatorium, & ſanctum, ex illius ore procedere debet: quod Euangelio conſecratum. Si enim lepores, & ineptias riſu dignas, in comedijs erubeſcimus, & in ſęculi hominibus deteſtamur; quanto magis in clericis, & Deo ſacratis? Notiſſima eſt narratio illa ex vitis ſanctorum Patrum, q̄ colloquia ſacra Angelos oblectent: vaniloquia autem, infernales porcos lætificent. Aſſueſcat ergo ex initijs bonus Religioſus, rari & diſciplinati eſſe ſermonis, vix aliquādo, præter illa quinque aurea verba loquens. Iuxta illud. Adoleſcens loquere in cauſa tua vix. Si bis interrogatus fueris: habeat caput reſponſum tuum. Quod ſi pro cauſa aliorū loquendum aliqñ erit, ſint quaſi ſermones Dei. Ambr. Non mediocre periculū eſt, cū habeas tanta eloquia Dei, & opera quæ fecit, & quæ dixit in Euangelio, in Geneſi, Exodo, Leuitico, ſi his prætermiſſis loquaris q̄ ſæculi ſunt, audias quæ vana ſunt, & otioſa: Sit ergo de Deo ſermo, & cum aureis verbis ſemper. Quinq; aut aurea verba,

Eccl. 32 — Prouer. 17. — Ephe. 4. — Col. 3. — Quæ hic infra. — Eccl. 32

quibus aſſueſcere debet, quiſque Religionis nouitius ſunt: verbum

K

	deuotæ gratitudinis i oīum rerū euētu	Deo gratias.
	pie petitionis in oi poſtulatione	pp Deum.
Sc3	humilis recognitiōis i corruptiōe	Dicēdo mea culpa.
	promptē obediētie i cuiuſq; iniūctione	libenter
	Religioſę cohibitionis ab oī vanitate	qd ad te.

Et inſinuantur hoc verſiculo:

Laus Domino, Propter, Quid ad hoc, Mea culpa Libenter.

Longum eſſet exequi originem horum verborum, & cauſas, cur aurea dicantur, & quantæ efficaciæ ſint, & vtilitatis. Non oportebit ſemper paruulos eſſe, ſcrutanda ſunt eloquia ſacra. Non oportet ſemper frangere panem. Authentica traditio habet, quòd verbum illud: Deo gratias, quo nihil melius, nihil breuius, nihil Sacratius (teſte Auguſtino) dici poteſt: ortum habuit ex Virgine Beata, & frequentatum fuit ab omnibus fermè Sanctis, præſertim à Patre Auguſtino, & ſuis; qui ob id etiam ab hæreticis irriſus; vt commemorat in Pſalmo. Ecce quàm bonum. Poſſemus proſequi de reliquis, ſed agentes de diſciplina loquēdi, dignum eſt, vt quod præcipimus verbo, obſeruemus exemplo, & breuiloqui ſimus. Qui vlteriora loquendi præcepta volet, ex libris commemoratis requirat. Et hęc de diſciplina hic ſufficiant. *Pſ. 132.*

De quarto inſtrumento, quod eſt conſideratio prouida.

Paragraphus quartus.

Prouer. 4. PAlpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. Prouerb. Quartum, & non minus cęteris præcipuū operandæ ſalutis inſtrumentum eſt: Conſideratio, cuius

L

defectus eſt ſummum (iuxta quendam) Religioſorum impedimentum profectus. Qui igitur proficere voluerit, omnia & ſingula ſua opera, triplici cōſideratione præuenire debet: vt ſcilicet

	quid debeat agere.
Cōſideret	quid eum debet inducere.
	ſi liceat, deceat, & expediat id perficere.
	quomodo opꝰ ipſum debeat peragere.

Deinde etiam ſtudebit intentionem, ex conſideratione formare, ex qua totum opus, vel bonum, vel malum poterit reputari. qui ſic ageret in omnibus proficeret, & mirabilem recreationem, etiam in minimis quibuſdam ſentiret. Nam & mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo ſugeret. Qui autem inconſideratus omnia peragit, ſecundum Bonauenturam, incautus, in plura pericula incidet, & dulcedine multa carebit. Eſt enim par ei, qui nucem integram deglutit: nec ad guſtandam dulcedinem nuclei, per maſticationem pertingit. Proh quàm multi quotidie laboribus, ſolo huius defectu fatigantur, ad vigilias ſurgunt, chorum viſitant, diuinis interſunt. Omnia quæ ordinis ſunt ex conſuetudine, vt vitula Effraym docta diligere trituram efficiunt, nec dulcedine aliqua afficiuntur. Ad menſam plenam quotidie ſedent, & in omni abundantia voluptatum verſantur, & tamen vacui, & ieiuni remanent, ac recedunt. Quare hoc? Verè non aliam ob cauſam, niſi quia cor ſuum dirigere neſciūt; & propter quid omnia fiunt non conſiderant, nec aduertunt. *Deuter. 32.* *Oſeæ 10.* *Superfi ciales, et incurij.*

Qui igitur ſpirituali fame perire noluerit, qui in omnibus, & ſingulis, multum (pauco tamen, vt aiunt ſudore) proficere cupierit; ſtudeat, ac diſcat opera ſua meditatione, ac propoſito præuenire; ne vt animal ſtolidum, & nō ruminans immundus habeat iudicari. Hinc enim alius alio eodem tempore, & actu magis, aut minus proficit, quia intentio, & propoſitum diſcongruit. Confiteamur itaque Domino Deo in directione cordis: & quæ alijs inſipida ſunt, & oneroſa; nobis dulcia, leuia, ac gaudioſa erunt. Et hæc de quarto inſtrumento; de quo Philoſophi tractant, ſub, Prudentia. Vnde & tanta commemorata ſunt in huius collectarij proloquio, & plura dicuntur in ſecundæ partis initio, vbi agitur de Meditatione. De qua, & in perclaro, & illuſtri opere ſuo, pleniſſimè egit cōſideratiſſimus ille Bernardus ad Eugenium, quod inſcripſit de conſideratione, explicans illic modos, ſpecies, & fructus, docens quomodo conſideratio hæc, primum quidem ipſum fontem ſuum, ideſt mentem de qua oritur, cōſilio pacificat; deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit exceſſus, componit mores, vitam honeſtat, & ornat. Diuinarumque, pariter, & humanarum ſcientiam confert, mater, & origo omnium exiſtens virtutum, directrix, & auriga; qua ſublata, vitium fit ipſa virtus. Magnæ itaque vtilitatis, & neceſſitatis eſt, virtus hæc conſiderationis: adeò vt & Hieremias dicat. Deſolatione deſolata eſt terra omnis; & tanquam ab eo ratio quæreretur, ſubdit, quia nemo eſt, qui recogitet corde: id eſt cōſideret de ſubuerſione ipſa. Et Dominus Ieſus flens Hieroſolymiticam deſolationem pro cauſa præcipua in conſiderationem improperat dicens: quia ſi cognouiſſes, & tu. Sit itaque Religioſus quiſque in omnibus conſideratiuus: vt de Scipionibus legimus: Ænea, & apud Therentium de comico ſene. Qui ſingula ſibi præuidiſſe memorantur, pro turpi excuſatione ducentes, dicere aliquid non putaui. Adeò nihil abſq; conſideratione agendum putantes, quin cautè futura præuiderent. Quod cautiſſimè obſeruabat Scipio Africanus: qui quotidie nihil agēdorum aggrediebatur, quouſque in capitolio diluculo diu ſolus, ſecum meditans reſediſſet. Sic centoculus deſcribitur Argus, & Ianus in vtramque partem proſpectans. Et animalia Ezechielis in circuitu plena oculis demonſtrantur, ne abſque conſideratione quippiam in omnibus fiat. Stat enim grauis ſententia cuiuſdam. Conſideratio totum. In omni ergo ſuo opere, dicat ſibiipſi homo, cū filijs Iſrael, Manhu. i. quid eſt hoc: vt nihil inconſideratum prætereat, vel agat. *Leuit. 11.* *Pſalm. 118.* *Ier. 12.* *Luc. 9.* *Ezech. 1.*

De quarto ſuperiorum confirmatiuo, quod eſt oratio.

Paragraphus Quintus.

PEte fili à Dño, vt ipſe dirigat greſſus tuos. Thob. Sed omnia ſuperiora inſtrumenta, parum, aut nihil, iuxta quendā proderunt, ſi in his fidentes, ad orationis aſilum non recurrerint. Iuſtorum namq; opera magis in Dei gratia, quā in proprijs viribus, *Thob 4.* M

aut

Digitized by Google

Thob. 4 aut ſapientia pendent. Hinc Thobias filio ſuaſit, vt
Pſ. 16. greſſus ſuos exēplo Pſalmiſtæ ab eo dirigi poſtulet.
Hinc qui verè volet in omnibus proficere, debet poſt factam conſiderationem, & intentionẽ, ad orationis ſe ſtudium diuertere; orans, vt poſſit dignè opus peragere, vt inde Deo poſſit placere. Et non opus eſt prolixas orationes effundere, ſed breues, & iaculatorias, totas ignitas, in cęlũ debemus emittere, exemplo Patrum Solitariorum. Aduerſus igitur omnes inſultus, vt Gerſon dicit, aduerſariæ poteſtatis, & omnes laqueos hoſtis ſuperbi euadendos. Ad gratiam item conquirendam, & omnia neceſſaria ſalutis; nullum ita efficax remedium eſt, ſicut habere comitem orationem, fide & ſpe ſubnixam, & animatam charitate. Hæc eſt enim victoria
1. Io. 5. quæ mundum vincit, fides noſtra; à qua dirigitur oratio, alacer, fidelis, & volucer nuncius ad Deum.
2. Paral. 20. De qua fidelis rex Ioſaphat dicebat. Cũ ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros ad te dirigamus, ſcilicet per orationem. Tam enim iuxta Chriſoſtomum oratione, quàm reſpiratione egemus. Vnicũ igitur omni Religioſo confugium, oratio ſemper erit.

De vltimo ſalutis inſtrumento, quod eſt meminiſſe finis, & quare venerit ad Religionem.

Paragraphus Sextus.

N
Eccl. 36 MEmento finis, ait Sapiẽs. in huius capituli fine annectitur vnum inſtrumentum omnium ſuperiorum alleuiatiuum, quod eſt, memento finis: vt homo Religioſus indeſinenter, cur venerit, & quare, reuoluat, ac dignitatem ſuam perpendat, vt ſic torpeſcere pertimeſcat, & fini propter quem venit, appropinquare ſtudeat, nec vnquam à perſeuerantiæ fine abſcedat. Neceſſarium enim eſt, iuxta quendam, Religioſo cuilibet, ex omni corde, præconium ſuum deſuper ſibi datum, ſuper omnem ſęculi theſaurum ponderare; & cum gratiarum actionibus, perfecto affectu, Dominum glorianter magnificare. Nihilominus quis ſit, & ad quæ bona vocatus ſit, in timore Dei ſemper memoriter tenere, & quòd talis ſit cogitare.

Miles, amicus, emens, ſequitur, cinctusque homo prudens:

O *Vas templũ, thus dans, bibit eſt martyr reſidenſque.*

Mat. 20 Ipſe enim non communis laborator in vinea Domini eſt, pro diurno denario laborãs; ſed miles ſub vexillo ſtrenuè militans, & in prælijs eius iugiter ſe
Io. 15. exercens. Ipſe non eſt communis de plebe, ſed amicus Dei: cui nota fecit quæcunque audiuit à patre:
Luc. 7. cui datum eſt noſſe myſterium regni Dei. Ipſe eſt ho
Mat. 13. mo, qui vendidit omnia &c. & emit agrum in quo
Mar. 10 theſaurus abſconditus eſt. Ipſe eſt cui dictũ eſt. Veni ſequere me, & habebis theſaurum in cęlo. Ipſe vnus
Luc. 13. eorum, qui lumbis pręcinctis, lucernas ardentes de-
Mat. 25 ferunt: vt aperiat Dominus. Ipſe vnus de numero prudentum, qui cum lampade, oleum in vaſis ha-
Act. 9. bent. Ipſe vas electionis. Ipſe verus, & delectabilis thalamus ſponſi, Sacrarium Spiritus ſancti, tem-
Num. 16. plum ſanctum totius trinitatis. Cor eius verũ thuribulum, in quo ignis charitatis, & thimiama de- Leuit. 16
uotionis, & orationis. Ipſe qui in via de torrente Pſ. 109.
bibit, vt confortatus caput exaltet. Ipſe aquas du- Eſa. 12.
plices haurit de fontibus ſaluatoris, contritionis, & laudis. Ipſe martyr Dei, etſi non ferro cęſus, etſi nõ igne læſus, tamen quotidiana corporis afflictione coronandus. Ipſe ſedebit ſuper ſedes. 12. &c. Matth. 19.
iudicaturus orbem, & eius quæ nunc, & futuræ vitæ repromiſſionem tenens, centuplum in præſenti,
& vitam æternam in futuro. O verè præclara digni- Ibidem.
tas cuiuſlibet Religioſi, in qua ſi gloriari volet non 2. Cor. 12.
inſipiens erit. Hæc & huiuſmodi multa, quidam ex ſcripturis cõtexens, pulchrè Religioſis applicat, quæ in ſe non ſunt puerilia, ſed in qualibet parte, lucet inſignis, & vera Philoſophia, ſi tamen profunde fuerint quęque diiudicata. Pudeat igitur torpeſcere, & in tantæ dignitatis gloria, ſegniciei maculam ponere.

De perſeuerantia.

Paragraphus Septimus.

QVi perſeuerauerit, vſque in finem hic ſaluus P
erit. Matth. Poſtremò ſemper finis memi- Mat. 10
niſſe debemus, vt ſcilicet in perſeuerantiæ virtute, ex initijs nos firmemus. Huic etenim
maximè, tanquàm calcaneo, verſutus, & callidus il- Gen. 3.
le ſerpens inſidiatur, ſciens, quòd omnia virtutum exercitia ſunt nulla, ſi ſola hæc deſit perſeuerantia. Virtus ſiquidem boni operis perſeuerantia eſt, quæ etiam ideo prima ponitur in Monachali profeſſione, dum promittunt ſtabilitatem, ſine qua nulla eſt
bono operi laus, & merces. Sola etenim perſeuerã- Mat. 24
tia coronatur, & qui in finem perſeuerat ſaluatur. Hoc recogitet quiſque Religionis tiro nouellus:
dum perſequitur Pharao fugiẽtem Iſraelem, & re- Exo. 14
ducere nititur in Ægyptum. Et ad hæc ſe remedia diuertat, dum tentatur diſceſſus.

Quiſquis tentatur deceſſus, pugnet in iſtis,

Auertat, penſet, referat, petat, haud cito prendat.

Primum remedium contra tentationem inſtabilitatis, eſt immediata, & plena auerſio à tali cogitatu, magis, quàm ab omni alia tentatione luxuriæ, Eccl. 21
aut blaſphemiæ, vt quaſi à facie colubri mox, reſiliat, & ſe auertat à tali cogitatione; imò quaſi à Diabolo ipſo: quem conſtat ſemper calcaneo inſidiantem, vt patet etiam de Saluatore in cruce: hinc pul-
chrè commonuit Pater Bernardus. Illud fili, tan- Mat. 18
quàm demonium Meridianum, præ alijs hoſtis antiqui aſtutijs, ſummoperè cauendum denuncio; vt ex eo tempore quo Religionem intraueris; nunquã illam cogitationem ſuſcipias, foueas, aut ei credas; qua ſuggeritur te minus vtilẽ in Religione permanere ſuſcepta; in alio, vel habitu magis tibi, & alijs proficere poſſe. Nã ſi cordis aurem huiuſmodi inclinaueris, diuident, & diſtendent animum; vt nullum ei ſapiat ſpũalis guſtus condimentum, ſemper ad aliorum profeſſiones aſpirãs, quod valde diſſuadetur in collatione Patrũ. Reſiliat ergo prima fronte, quaſi audiat Diabolum. Alterum remedium eſt prudenter, & grauiter cogitare, quàm malum, &

Digitized by Google

Ier. 2. amarum eſt relinquere Deũ,& regredi ad Mundũ. Et quanta ſunt illius retractiua: & hæc pro ſui ſtabilitate meminiſſe debebit.

Omne bonum linquit, flet, ſtat, non poſt que relinquet. Coruus, & vxor Loth, Pharao, iuſſumq; pericla.

Q Prima conſideratio eſt, ꝙ qui de Monaſterio, ſine cauſa ad ſæculum redit, à Deo recedit, & perit, & breuiter omne bonum derelinquit, & omni confuſione eſt dignus. Hinc Auguſt. in lib. Soliloquiorum. Deum relinquere hoc eſt, qđ perire. Verè cõfuſione eſt dignus, qui vel amore ſæculi, vel timore mali, Ier. 22. Deum derelinquit. Hierem. Dñe oẽs qui te derelinquunt confundentur. Neque. n. cum Deo timendum Eccl 8. eſt aliquid mali. Iuxta illud Eccliſ. Qui cuſtodit præceptum nõ experietur quicquàm mali. Nec illi præferendum eſt aliquid boni, qui ſummum, & omne Exod. 32. bonum eſt, ſine quo nihil boni. Exod. Oſtendam tibi Oſeæ 8. omne bonum. Et Oſeę. Proiecit Iſrael bonum. Deus Deuter. 32. ſiquidem omne nobis eſt bonum, Pater eſt, & Liberator. Deũ ergo qui te genuit dereliquiſti. Et Eccliſ. Eccl 30 Ingratus ſenſu derelinquit liberantem ſe. noluit Sãctus Petrus hunc relinquere, interrogatus an & ipſe vellet abire dicens. Domine ad quem ibimus &c. Io. 6.

Secunda conſideratio reuocãs à ſæculi regreſſu, Io. 11. eſt conſiderare, ꝙ Saluator Lazarum ad vitam ſæculi rediturum plorat: quem non plorauerat moriturum: Inſinuans, ꝙ magis expediret aliquibus mori, q̃ ad ſæculum reuerti. Maius enim (teſte Seneca) eſt periculum malè viuendi, quàm citò moriendi.

Tertia conſideratio reuocans eſt exemplũ Chri-Luc. 23. ſti in Cruce, qui ſuadentibus Iudæis, vt deſcenderet de cruce, nullatenus acquieuit, neque motus pietate Luc. 2. matris, cuius aĩam gladius paſſionis eius pertranſi-Thre. 1. bat, neq; dolore proprij corporis, cui aſſimilis nul-Mat. 27 lus erat, neq; promiſſione Iudæorum, qui dicebant ſe in eũ credere, ſi deſcenderet de cruce. Vnde Bernardus. Hæc planè ſerpentis aſtutia, hæc adinuentio nequitiæ ſpũalis malitioſæ, nimis linguas erudiens blaſphemorum ſuggerẽs, vt deſcenderet de cruce, ne exemplum perſeuerantię relinqueretur poſteris. Deute. 32. Sed non vicit ſapientiã malignus, Dei perfecta opera oſtendit, perſeuerantiæ formam reliquit, cõſummauit opus, quod illi dederat Pater, &c.

Io. 17. Quarta conſideratio eſt, exemplum eiuſdem poſt reſurrectionem ſuam. Poſtquam. n. Chriſtus de mũdo receſſit, licet aliquibus bonis ad confirmandam fidem ſuę reſurrectionis apparuerit, tamen mundo, neque mundi negotijs immiſcere ſe noluit, ſtans in Io 21. littore: monens ad nouæ vitæ ſtabilitatem.

Quinta conſideratio eſt. Quod Deũ derelinquẽs, & in præſenti, pariter, & in futuro derelinquetur à Deo. Vnde communiter, & in præſenti ſæculo apoſtatæ miſerabiles ſunt relicti à Deo, & à mundo. Vñ Iudæ 1. & eos Iudas, vocat arbores infructuoſas bis mortuas. Semel quidem mundo pp Religionis ingreſſum, ſecũdo Deo per ſęculi regreſſum. Vñ & vtriuſque vitæ fructum amiſit factus prorſus inutilis. Iux-Prouer. 6. ta illud. Homo apoſtata vir inutilis ſæpe miſerijs plenus, vt oculis proprijs vidi. Hier. comminatur. Ier. 42. Conflabitur indignatio mea ſuper vos, cum reingreſſi fueritis Ægyptum. Sic ergo frequenter relinquuntur in præſenti ſęculo, grauius confundendi in futuro; cum toti mũdo apparebit, quòd ipſi fuerint qui Deo dixerunt, recede à nobis; quibus tunc vi-Iob 21. cem eſt redditurus, & dicturus. Diſcedite à me qui Pſ 6. operamini iniquitatem. Et itẽ. Diſcedite à me ma-Matth. 25. ledicti in ignem æternum. O verbum aſperum, & expaueſcendum. Nunquam ergo ab eo iam diſcedamus, ne hoc tunc audiamus.

R Præterea à ſæculi regreſſu reuocare nos debet, exemplum columbæ, & corui emiſſorum de archa Noe, tempore diluuij. Columba enim comperto, ꝙ Gen. 8. diluuiũ non ceſſaſſet, mox ad archam redijt. Coruus verò non legitur reuerſus, ſed forſan ſuper cadauer remanſit. Cum ergo diluuium peccatorum inceſſanter in ſæculo inundat, non videtur columbæ eſſe illo redire, ſed corui infernalis, qui ad hoc inſtigat. Nam quem Spiritus Dei in deſertũ clauſtri, vel Re-Mat. 4. ligionis archam adduxit: credere debet, ꝙ ſpiritus malignus ſit qui reditum ad ſæculum ei ſuadet. Teſte enim Bernardo Spiritus ſanctus, qui adduxit nõ reducit cum non ſit in eo eſt, & non, ſed ſtabilis eſt ad perſeuerantiam mouens.

Septimũ retractiuum eſt exemplũ vxoris, Loth, Geneſ. 19. qđ Chriſtus adduxit dicens. Memores eſtote vxoris Loth. Iuſſerat ſiquidem Angelica admonitio. Luc. 17 Noli reſpicere poſt tergum tuum, nec ſtes circa regionem, ſed in monte ſaluum te fac. Cui mulier inobediens, & retro aſpiciens verſa eſt in ſtatuam ſalis. Eſt autem ſtatua corpus ſine ſpiritu, ſimilitudinem non veritatem habens. Sic Religioſus reſpiciens retro ad ea quæ reliquit, ſimilitudinem non veritatem Religioſi habet. Hinc, & Dominus mo-Luc. 9. net. Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciẽs retro aptus eſt regno Dei.

Octauo conſiderandum, quòd omnis tẽtatio reditus ad ſæculum aperta eſt machinatio, vt dictum eſt Diaboli: inſtar Pharaonis nitentis Iſrael reuocare de deſerto. Ad virgam ergo, & rubrum ma-Exo. 14. re conuolandum: hoc eſt ad crucem, & paſſionem Chriſti, quarum virtute tentatio omnis redigetur in nihilum.

Nonum retractiuũ eſt, multiplex, & grauis prohibitio ſcripturarum, quæ tam prohibet regreſſum ad Ægyptum Dominus ad Iſaac. Ne deſcendas in Geneſ. 26. Ægyptum. Et Hier. Noli intrare Ægyptum. Simili-Ier 42. ter, & magis inhibitum, ne redirẽt ad Herodem, & Mat. 2. Ioſeph timuit ire, vbi audit regnare Archelaum. Ibidem.

Poſtremum retractiuum eſt, conſideratio periculorum. Qui enim de Religione regreditur ad mundum: quaſi de loco quietis, lucis, ſecuritatis, & omnis boni, ſe transfert ad locum tumultus tenebrarum, plenum periculi, & oĩs mali. Totus. n. mundus 1. Io. 5. in maligno poſitus eſt. Vbi ſedes Sathanę eſt qui, & Apoca. 2. ruptis illic dominatur habenis. Qui ergo tale periculum amat, verendum ne in illo pereat. Has ita-Eccli. 3. que, & huiuſmodi conſiderationes, ſecum ruminare debet, qui de regreſſu tẽtatur ſæculi, & mitius feret. Quòd ſi cõſideratione hmõi non eripitur, ad tertium antidotum refugiat, contra quod nullũ perſtat Diaboli machinamẽtum, hoc eſt referet Superiori; vel Magiſtro hmõi ſuam tentationẽ, deprecans cõſilium, & releuamen. Eſt fixa ſñia Patrum, quòd non ſit, & leuius, & efficacius contra omnia tentamenta

reme-

Digitized by Google

remediũ,niſi humilis huiuſmodi,& apta reuelatio, quia ſuperbus Diabolus eſt, nec patitur ſe confundi, vt latius de hoc Pater Caſſianus.

Deinde quartò, ad tutum orationis,aſilum confugiat,ſine quo nihil noſtræ vires poſſunt,& in quo conuincitur omnis tentationis inſultus, vt ſupra commemoratum. Exinde quintò, ſi tentatio perſtat,illud ſapientis obſeruet, ne facilis ſit, ſed differat longanimis. Eccli. 10. Iuxta illud. Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habens, ne citò mutaueris locũ tuum.Leguntur de hoc præclara exempla multorũ, qui differendo triumpharunt de cunctis.Et de quodam,qui nunquàm diſcedere voluit,niſi coram Altari Beatæ Virginis oraſſet, ſub qua oratione mens ſua ſemper mutata fuit. &c.

Poſtremò alia illa adiutoria, quæ ad ſtabilitatem valent comprehendat, vt ſic plenè triumphet, & Matth. 10. perſeuerans in finem, ſaluus eſſe poſſit.Sunt etenim ſex, vel ſeptem ſingularia adiutoria, quæ ad ſtabilitatem valent, ſcilicet iſta.

Gratia,ſpesq; timor, amor, exemplũ, bona virtus.

Primum, & præcipuum ſtabilitatis adiutoriũ eſt Sap. 7. Gratia Spiritus ſancti, quem ſtabilẽ dixit Salomon, Heb. 13. & Paulus optimum aſſerit. Gratia ſtabilire cor non eſcis: Simile. Sicut enim terra ſi humor defuerit,in puluerem redigitur, & à vento diſpergitur, & corpus cũ ab eo ſpiritus receſſerit efficitur cinis, ſic ſi gratia Spiritus ſancti defuerit nouitius, ad modum pulueris ſit inſtabilis, & vt puluis vento tentationis faciliter reijcitur. Ideò frequenter, & deuotè inuocãdus eſt Spiritus ille ſtabilis, vt cõfirmet, quod in eo eſt operatus. Alterum ſtabilitatis remediũ, ſpes eſt Diuini adiutorij. Quæ ſpes eſt velut anchora cõſeruans, ne vehementia tempeſtatis mens à Deo euellatur, & ad ſæculum reuertatur. Hinc Paulus dicit Heb. 6. de ſpe, quam ſicut anchoram habemus tutam,ac firmam. Super quo Auguſt. Noli abrumpi ab anchorà, antequàm intres portum, fluctuat quidem nauis in anchoris, ſed non longè à terra proijcitur. Conatur ſiquidem Diabolus, ducere nouitium in diffidentiam,vel deſperationem, continuitate, vel vehementia, aut ſaltem diuturnitate clauſtralis laboris. Sed ſpes,diuturnitati laboris,eternitatem opponit 2.Cor.4 mercedis dicens, ꝙ breue, & momentaneum laboris,æternum gloriæ pondus operatur in nobis.Et ſi tranſitorius labor terret,æterna merces cõfortat, & ſic conſideratio præmij,minuit vim flagelli.Et in p̃ſenti diuturnitas laboris,facit aſſuetudine,vt reddatur leuior etenim. Optima forma viuendi eligẽda eſt, q̃ iocundam reddit aſſuetudo. Porrò vehementiæ, vel continuitati tentationis,obſiſtit ſpes in Pſ. 26. adiutorium Dei: dicens cum Pſal. Dñs protector 1. Cor. 10. vitæ meæ à quo trepidabo? Fidelis ſiquidem Deus, qui non permittet nos tentari, ſupra quã ferre poſſumus, ſed facit cum tentatione prouentum. Et in tantum communiter Deus iuuat ſeruos ſuos, quantum ipſi ſpem habent in eo. Bernardus quatenus in bonis Domini, fiduciæ pedem porrexeris, eatenus Deut. 11. poſſidebis. Secundum illud.Omnis locus quem cal Tren. 3 cauerit pes veſter: veſter erit. Bonus enim eſt Dominus ſperãtibus in ſe.Et benedictus vir qui in Do Ier. 17. mino confidit, quia erit quaſi lignum, quod tranſplantatur ſuper aquas, & non timebit cum venerit æſtus, tentationis, ſ.cuiuſlibet. In omni igitur tentatione agamus monitum ſapientis.Confide in Domino, & mane in loco tuo: Facile eſt enim in oculis Domini, ſubito honeſtari pauperem. Eccli. 11.

Tertium adiutorium eſt,timor duplex,confuſionis, ſcilicet, & periculi. Raró eſt enim reditus de Religione ad ſæculum, ſine confuſione. Vix enim eſt quin rediens incurrat,vel notam leuitatis,fatuitatis, verecundiæ, timiditatis, vel alicuius iniquitatis. dicitur enim.

It leuis,& ſtultus verecundus terror iniquus.

Primò ſiquidem leuitati aſcribitur; ꝙ incępit facere,quod non potuit cõſummare. T 1 Deinde & de fatuitate notatur,quæ leuitatem comitatur.vt Eccleſ. Eccli. 27. Stultus vt Luna mutatur.Stultitiæ enim (iuxta Senecam) nihil conſtat,nihil diu placet, ſemper qd non habet cupit,deſpicit quod habet. Contra eſt de ſapientia dictum, quæ diffinitur ſemper idem velle atque nolle, cui nihil vnquam, niſi rectum placet, quam malitia non vincit. Non igitur eijcit malitia tentationis, ſapientem & prudentem de clauſtro,dicitur Prouerb. ꝙ cœlos ſtabiliuit prudentia. Prouer 3.

Tertiò talis abſceſſus, non eſt ſine ignominia, & confuſione; ꝙ ſcilicet pugil fugit extra locum certaminis, & prælij, quod clauſtrum eſt. De quo vbi quis aufugit, victus reputatur. Quamdiu vero in clauſtro manet, ſpes manet de victoria, etiam ſi interdum aliquando hoſtis præualeat; cum ſæpe victorem a victo ſuperari videmus. Agamus ergo, vt ſupra monuimus ex Eccliſiaſt. Eccli. 10. Si ſpiritus poteſtatem habentis ſuper te aſcenderit: locum tuum non dimittas.

Solet quarto,communiter ſequi receſſum à Deo, timor irrationabilis: Pſalm.Trepidauerunt timore; Pſ. 13. vbi non erat timor. In cuius ſignum Cayn habuit Gen. 4. caput tremulum. Et Iudæis comminatur Dominus tremorem illũ Leuit. Leuit. 26. Terrebit eos ſonitus folij volantis; & ita fugient quaſi gladium. Nam vt dicitur Prouer. 27. Prouerb. Fugit impius,nemine perſequente. Notatur etiam poſtremò, qui de Religione ad ſæculum redit,quòd aliquam iniquitatem habuerit,quę eum in clauſtro quieſcere non permiſit. Sicut enim punctiones muſcarum,vel ſpinarum,iumentum diſcurrere faciunt,ſic punctiones vitiorum, animum inſtabilem reddunt. Thre. 1. Peccatum peccauit Hieruſalem, ꝓpterea inſtabilis facta eſt. Eſa. 57. Et Eſa. Cor impij, quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt. Et ideò boni moris eſt,& optimæ iuxta Patres inſtitutionis: vt qui Religionem intrat,generalem omnium peccatorum confeſſionem faciat; vt Bonauentura docet,& Vmbertus,vt exemplo Dauid per ſingulas no Pſ. 6. ctes lectum ſuum lauent,vt in eo cum Deo ſuo quieſcere poſſit,& ſic ſtabilis eſſe poterit.Et ne tãtæ gratiæ ſuſcipiendæ obicem ponat. Iob 11. Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua abſtuleris à te, & non permanſerit in tabernaculo tuo iniquitas, tunc leuare poteris faciem tuam, & eris ſtabilis. O grauidè conſideretur iſtud. Annotetur, & hic confuſio parentum, & generis, in quarum omnium ruborem apoſtaſia cedit. Et quomodo beata mater, tepenti filio in Religione, cum multa confuſione improperauit.

Digitized by Google

Timor deinde periculi, multum valere poteſt ad ſtabilitatem clauſtri. Mundus enim igne infernali incenſus eſt, iræ cupiditatis, & luxuriæ. Cum indignatione igitur repellenda eſt ſuaſio diaboli, qua ſuadet reditum ſæculi, & cum Bernardo dicendum. Domus ardet, & ignis inſtat à tergo, & tu mones nõ egredi, vel iam egreſſum regredi? Perditionis filius eſſe videtur, qui iam de loco ſalutis, ad locum pe-
Io. 17. riculi redit. Et dici de illo poterit: illud. Nemo periijt ex eis, niſi filius perditionis. Et iure perit, qui periculum amat. Timor huius periculi, eſt quaſi clauus configens carnalem affectum, aut quaſi pondus comprimens temptationem. Et ſemper eſt is timor
Eccl. 27 neceſſarius, quia vt dr̃. Si non in timore Domini iugiter te tenueris: citò ſubuertetur domus tua.

Quartum, & præcipuum ſtabilitatis adiutorium Amor eſt, & iſte triplex: Dei, ſ. & ſalutis propriæ, &
Eccl. 4. ſanctæ ſocietatis. Profecto funiculus triplex, qui dif
Gal. 2. ficile rumpi poteſt: Amore enim Saluatoris affixus debet eſſe Religioſus cruci Religionis; quẽadmodum ipſe clauo noſtri amoris potius affixus fuit cruci ſuæ, quàm clauis ferreis: rurſusq;, quia tantopere ipſe cum omnibus Sanctis, & Angelis gaudet ſu-
Luc. 15. per profectu noſtræ ſalutis. Trahet quoque amor ſanctæ ſocietatis, quæ tam vtilis eſt plena iocunditatis: iuxta illud. Ecce q̃ bonum, & quàm iocũdum,
Pſ. 132 habitare Fratres in vnum. Frater enim, qui adiuua-
Prouer. 18. tur à fratre; quaſi firma ciuitas. Superari deſiderat qui Caſtra relinquit. De quo Adam de Sctõ Victore, notabile exemplum enarrat. Quomodo cuidam à fratribus ſeparato, grauis temptatio inſurrexit: & vocem audiuit, vt ad caſtra iret, & mox ad congregationem fratrum veniens liberatus fuit. Amor denique propriæ, ſalutis magnum incitamentum erit ſtabilitatis: velut radix arboris. Ex amore propriæ ſalutis ouis naturaliter lupum fugit, auis laqueos cauet, & canis ſi in aquam ceciderit, natando tendit ad litus. Pudeat ergo ait Bernardus, hoc rationem non poſſe in homine, quod natura poteſt in volucre, & bruto. Videmus præterea quãtus ſit amor ad ſanitatem corporis. Cum gaudio ergo faciat, ait Auguſtinus, immortalis futurus, quod faceret pro differenda morte moriturus. Nec tam ſperatum gau-
Luc. 15. dium auferat Angelis, quod de ſalute ſua exuſcitatum fuit in cœlis. Quinto attendat exempla perſeuerantiæ, & ſtabilitatis in Deo, Chriſto, creaturis,
Deuter. 32. Sanctis, & ſæculi Philoſophis. Dei enim perfecta ſunt opera: qui & compleuit die 7. opus, quod fe-
Gen. 2. cerat. Et Chriſtus, vt perſeuerantiam commenda-
Mar. 15 ret: deſcendere noluit de Cruce, vt in veritate di-
Io. 17. ceret, opus conſummaui: quod dediſti mihi, vt fa-
Pſ. 118. ciam &c. Et ordinatione eius perſeuerat dies; nec creatura aliqua præterit ſtatutum præceptum eius. De exemplis Sanctorum, pleni ſunt libri ſcriptura-
Iob 27. rum. Iob. Iuſtificationẽ meam, q̃ cępi tenere: nõ deſeram. Et Beatiſſimus Paulus. Bonũ certamen cer-
2. Thimo. 4. taui, curſum conſummaui, & alias. Non facio ani-
Act. 2. mam meam precioſiorem quàm me: dũmodo conſummem curſum meum. Tranſimus innumera geſta Sanctorum Patrum, quæ patent ex libris. Magna poſtremò, & in ſæculi Philoſophis perſeuerantia, aut potius pertinacia fuit; ita quòd in laudem Fabricij Pirrhus dixit. Poſſibilius fore Solem auerti à ſuo curſu, quàm eum deflecti ab honeſtate. Cũ nec Mutium ignis, nec Fabritium paupertas, nec tormenta Regulum, aut Socratem venenum ſuperare poſſet. Cum ẽt tanta legatur conſtantia in mulieribus fuiſſe Paganis, vt ante ſe morti traderent, quã dedecus aliquod paterentur, vt de Lucretia, & alijs geſta narrant. Pudeat ergo hominem Chriſtianum, inſuper, & Religioſum, minus conſtantem eſſe paganis.

Poſtremò ad amorem ſtabilitatis, animabit virtus ipſa perſeuerantiæ, & laus, & vtilitas eius. Ipſa enim eſt virtus, quæ tam commendata eſt in Sacris ſcripturis, ita quòd frequentiſſimè cohortamur ad eam Iudic. Nolite negligere, nolite ceſſare. Vnuſ- *Iudic.*
quiſque in qua vocatione vocatus eſt: in ea per- *18.*
maneat. State & nolite iterum iugo ſeruitutis con- *1. Cor. 7*
tineri. Et Apocalip. Qui tenet teneat &c. Et tene, *Gal. 5.*
quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. Cu- *Apoca. 22.*
ius tam multiplex, & vtilis eſt effectus. Nam virtus *Apoc. 3*
perſeuerantiæ hæc facit.

Impetrat, obſeruat, lenit, perfectio, prendit. V

Primo impetrat à Deo, quod vult, vt dr̃ Luc. Si *Luc. 10.*
perſeuerauerit vſq; in finem pulſans, & ſi nõ dabit ei eo, ꝙ amicus eius ſit, pp improbitatem tñ eius ſurget, & dabit ei quotquot habet neceſſarios; vt eſt *Luc. 18.*
exemplum de iudice iniquo, & vidua. De Sara, & *Thob. 3.*
Apoſtolis in oratione perſeuerantibus. Secundò bo *Act. 1.*
na conquiſita conſeruat, ſicut imperſeuerantia deſtruit. Prouer. Qui mollis eſt, & diſſolutus, frater eſt *Prouer.*
ſua opera diſſipantis Auguſtinus. Perſeuerantia ma *19.*
gnum eſt donum Dei, quo dona cætera conſeruant.

Tertiò difficilia, & aſpera, ſuauia, & lenia facit Bernar. Subito procedenti de vmbra ad Solem, de ocio ad laborem, graue cernit quod incipitur; ſed poſtquam ab his diſſueſcere, & ad illa pauliſper ſe aſſueſcere cęperit, vſus tollit difficultatẽ, inuenitq; facilè eſſe, quod impoſſibile ante putauit.

Quartò oĩa perficit, nihil imperfectum relinquẽs Seneca nõ deſperato, ſed durato, nihil eſt, quod nõ impugnet ptinax opera, & intenta, ac diligens cura.

Gutta cauat lapidem: non vi, ſed ſæpe cadendo.

Poſtremo ipſa ſola præmium apprehendit: Iuxta *1. Cor. 6*
illud. vnus accipit brauium. Bernar. Perſeuerãtia ſingularis eſt filia ſummi Regis, virtutum finis, & conſummatio. Criſoſto. Tolle pſeuerantiam, nec obſequium mercedem habet, nec beneficiũ gratias, nec laudem fortitudo. Deniq; nõ qui inceperit; ſed qui *Mat. 24*
in finẽ perſeuerauerit, hic ſaluus erit. Incipere multorum, finire paucorum eſt; cum in principio ſemp delectatio, in fine probatio eſt. Sed nulla vtilitas ſeminum eſt, primo florentium, poſtea tabeſcentium. Incaſſum proinde bonum agitur; ſi ante vitæ termi- *Exod.*
num deſeratur: vnde & veſtis iubetur eſſe talaris, & *28.*
hoſtia caudata in ſacrificio altaris. Et breuiter, nihil *Leuit. 3.*
eſt Deo acceptum; niſi bono fine fuerit conſummatum. Valdè ergo pro perſeuerantiæ virtute contendendum. Et hæc ſufficiant de ea, ſine qua, nec opus meritum, nec labor præmium, nec curſus brauium, nec ſeruitium gratiam, nec pęna, quantumlibet afflictiua, meretur coronam. Meminerimus inſuper finis, iuxta ſapientis hortamentum, propter quem venerimus, & nobis exemplo Bernardi, crebrius incul-

Digitized by Google

inculcemus.Frater cur veniſti? iuxta illud. Ad quid veniſti frater: meditare frequenter. Quis autem ſit finis propter quem, & quare ad Religionem venimus;in principio ſpeculi Monachorum, & in libello qui intitulatur Beatus vir, pulchrè declaratur.
Mat. 5. Propter quid enim venimus,niſi propter ſolũ Deũ; vt ſit ipſe merces noſtra, in vita æterna? Vnde ſicut propter nullum alium venimus, ita pp nullum aliũ omittere,vel alicuius exẽplo intepeſcere debemus, quin faciamus ad quod venimus &c. Et hæc de bene operandi inſtrumentis,& directiuis.Quorum potuiſſemus complura, & alia annumeraſſe; ſed ſufficiat prçcipua quædam tetigiſſe.Nihilominus,vt materiam his qui talium plura requirunt, noſtro more collectario, ſub paucis adminiſtremus. En ſub vno verſiculo,quem quidam deuotus confecit, quindecim ſimul,aut ſedecim, pietatis, & deuotionis præcipuè exercitia ſyllabicaliter offerimus, quorum quodlibet ſufficeret ad Beatæ vitæ fulcimentum. Eſt autem verſiculus iſte.

El.	*Scrip.*	*Chriſt.*	*Vi.*
Primũ exercitiũ eſt Dei præſentiam ſemper,& vbique attendere.	ſm ſcripturæ teſtimonium operibus adhibere.	tertiũ exẽplar vitæ Chri i oĩbus pponere, & ſm hoc agere.	quartum vitas Sanctorũ ad ſectandũ reuoluere,
Re.	*Vo.*	*Fi.*	*Ze.*
quintũ quotidie pposita renouare.	ſextum votorũ emiſſorũ ſemp meminiſſe.	7. exercitiũ finis ſemper meminiſſe,& quãtum illa proficiẽdo appropinquat quotidie conſiderare.	8. pro Dei honore, & animarum ſalute indeſſe Zelare.
Serp.	*Pe.*	*Le.*	*Cur.*
9.prudentiã ſerpentinam in agendo habere,& agẽda oĩa p̃cõſiderare.	10.aduenã,& peregrinum ſe in hoc mũdo reputare, & ad patriam aſpirare.	11. lætitiã ſpiritualẽ nunquam turbulentia perturbare.	12. in oĩbus nõ tm̃ quid, ſed ẽt propter quid faciat attẽdere & intentionẽ dirigere.
Ia.	*Li.*	*Diſc.*	*Do.*
13. Iaculatorias,& breues orationes frequenter emittere.	14. in libertate mẽtis,& affectus ſemper ambulare.	15.poſt oĩa opera quotidie ſe diſcutere.	16.aliquid quotidie certi cordi meditandũ dare, & ſeipſum, & cor Deo offerre.

X *Matth. 10. 1.Pet.2*

O quàm hic ſub breuibus ſyllabis copioſe,& de-
Y uote,proponitur materia exercitationis.Quodlibet horum exercitiorum ſeorſum, poſſet hoĩem deducere ad perfectũ. Sãcto etenim Antonio primũ exercitium potiſſimũ,fuit ſemper ad manũ, qđ & exercuit,vt docuit; vti magnꝰ ille Athanaſius, de eo ſcribit:ſolitus dicere ſemper. Quocunque vadis Deum ſp præ oculis habeas, ſi proficere deſideras: vt cum
Pſ. 24. Dauide dicas. Oculi mei ſemper ad Dñm. Et item.
Pſ. 11. Prouidebam Dñm in conſpectu meo ſemper. Et cũ
3. Reg. 3. ſanctis Helia,& Heliſeo viuit Dñs in cuius conſpectu ſto hodie.Quod vnicum exercitium,ad oẽm facilè perfectionẽ deducet. Si enim quis filius eſt, & ſponſa, quid iocundius, q̃ vt poſſit ſp in præſentia *Simile.*
Patris, ac Sponſi conuerſari? Quòd ſi maliuolus ſit quid magis queſo poſſit à malo retrahere,q̃ ꝙ ſe cogitet ſp in facie iudicis,præſentem aſſiſtere? Magna etenim illi indicta eſt neceſſitas probitatis, cũ cuncta agat ſub oculis iudicis cũcta cernẽtis;cuius oculi lucidiores ſunt Sole,quibus occultum nihil. Poſ- *Heb. 4.*
ſemus in hunc modũ de ſingulis his exercitijs proſequi,niſi prolixitas vetaret mater faſtidij,quare ſuperſedemus, & ad tractatulos deuotorum, vbi huiuſmodi proſequũtur remittimus.Et hæc ſat ſint de exercitiorum eruditorio, & bene operandi inſtrumentis,& promotiuis ſpũalis profectus.Quæ ſi quis manu iugis exercitationis attingere vellet,facile q̃tum ad profectum proſint ſentiret. Sed forſitan ad- *Dubitat.*
huc aliquis inſtabit,& cauſabitur dicens. Quæ dixiſti exercitiorum media,eſſe inductiua, & leuificatiua ordinis,ipſa ſunt factu difficilia, & ardua nimis.
Fatemur id ita eſſe, ſed aĩalibus, & inexpertis, qui *1.Cor.2*
non ſapiunt quæ ſpũs ſunt, & rationis. Sapiunt res ſm diſpoſitionem ſuſcipientis, nõ ſuſcepti.Qualis vnuſquiſque eſt, talia videntur ei,Palato inſano, dulcia ſunt amara.Sed ſi quis bene diſpoſitus,& affectatus fuerit,huic mox res ſapiunt, ſm ſui naturã. Nec tñ in principio diffitemur, certamen magnum ſubire oportere,maximè in adultis;pp inolitã,contrariamq; conſuetudinem, vt ſupra ex allegatione expertiſſimi Bernardi diximus. Sed qui cõfidunt in
Dño,mutabunt fortitudinem, corpus inſuetũ lori- *Pſ.124.*
cę,eam abhorret;ſed iacula hoſtium,& cõſuetudo, *Mat.11*
faciunt non ſentire onus. Quare,& ſuaue iugũ Chri *Pulchrè.*
ſti dicitur, pariter & arcta via eius; quia,ſ. & anguſto initio incipitur; proceſſu vero tpis ineffabiliter deuotionis dulcedine delectatur: vnde verendum nihil.Nam & dulcia non meminit, qui non guſtauit amara. Et quem ad dexteram Chriſti ſedere dele- *Matth. 20.*
ctat,calicem non refugiat cum eo bibere.

Quotque mari piſces, tot ſunt in amore dolores.
Multum ſudabit, omnis amare volens.
Militiæ ſpecies amor eſt: diſcedite ſegnes.

Incipit Ordinarium vitæ Religioſæ.
Titulus Tertius.

Prologus in ordinarium, & vtilitatem ordinariæ vitæ.

NVnquid noſti ordinem cæli, & rationem eius pones in terra? Poſt titu- A
lum ſecundum, qui eſt vitæ Religio- *Iob 38.*
ſæ, vel Exercitiorum Eruditorium, ſubnectitur hic vitæ Religioſæ ordinarium, in quo quodammodo cœli ordo, & eius ratio in terris ponitur; quia in eo docetur, quomodo Religioſorum vita vitæ Angelicæ in ordine ſaltem conformatur.Angelorum enim vita ordinatiſſima eſt, ordinata inquam ad Deum, ad homines, & ad ſeipſos: vt Soccus pulchrè in ſermonibus declarat. Quorum vitæ, qui conformari voluerit; triplici etiam hoc ordine eorum inſtar, ſe ordinare debebit.

Digitized by Google

Superiores.
Vt, ſ. bene ſe ordinet ad — Proximos.
Seipſum.

Nam ſic ordinate viuere, eſt rectè in Religione iuxta Bernardũ degere, qui ait. Æſtimo, ꝙ in Religione bene viuis, cum ordinabiliter viuis. Sed & maxima bona oriuntur ex ordinatione iſta; vt plenius in libro de ordine, tradit Pater Auguſtinus.

Ordo facit pacem, robur dat, datque decorem.

Primò ordo facit pacem, & animi tranquillitatẽ, Auguſt. Minus ordinata inquieta ſunt, ordinata aũt quieſcunt, vt patet in lapide iactato, qui non niſi in ſuo ordine quieſcit. Hinc, & in de ciuitate Dei. Pax oĩum rerum, trãquillitas eſt ordinis. Secundò ordo ad fortitudinem valet. Cant. 6 Anima.n. bene ordinata, terribilis eſt hoſtibus diabolicis, vt caſtrorum acies ordinata. Vnde & paruus exercitus ordinatus, Xerſis maximum inordinatiſſimũ ſuperauit. Tertiò ad pulchritudinem facit, adeò vt mala, quæ de ſe ſunt deformia; ordinis ratione, vniuerſi pulchritudinẽ augeant, & decorem. Nam ſicut pictura ait Auguſt. cũ colore nigro, ſuo loco poſita, ita vniuerſitas rerum, etiam cum malis pulchra eſt, quoniã ordinata. Malum enim bene ordinatum, eminentius bona commendat. Omne namque ordinatum, neceſſe eſt decorum eſſe. Etũ maximè diuino Dionyſio creditur, nihil abſque ordine alicubi pulchrum, nihil ſtabile, Iob. 34. nihil placẽs. Quiſquis igitur ordinem cęli, & eius rationem vis in terra ponere: quiſquis cupis Angelicæ vitæ conformari, & ordinis bona complecti, hoç vitæ ordinatium carũ habe, de quo paucis eſt agendum. Et primum, quomodo Religioſus debet ordinari ad Superiores. Qui quoniã duplices ſunt, Deus, ſ. & Prælatus: de vtriuſque ordinatione videndum. Et primum de ordinatione erga Deum.

De his quibus ordinamur erga Deum. Capitulum primum.

B INdicabo tibi, ò homo quid ſit bonum: & quid Dñs requirat à te: vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam: & ſollicitè ambulare cũ Deo tuo. Mich. 6. Mich. Prima ordinatio, & inter cęteras neceſſaria magis eſt, qua ſe ſtudeat homo bene ordinare ad Dominum Deum, qua non habita, cęteræ ordinationes parum, aut nihil proficiẽt. Tria autem ſunt per quæ homo, maximè nouellus tyrunculus Chriſti Religionis caſtra ingrediens, erga Deum ordinari debet; quæ innuuntur in verbis Prophetæ præmiſſis.

diligere mĩam — gratitudinẽ, & rectã intẽtionem,
Sc; facere iudiciũ ꝑ peccatorum purgationem,
ſollicite ãbulare — volũtatis ei⁹ exquiſitionẽ,

Miſericordiam autem diligere, puto hic propriè, ſecundum verbum Hebraicum interpretari, id eſt matricaliter cũ gratitudine, & pura intentione affici in Deum. Quinque ergo ſunt in genere, quibus homo ordinatur erga Deum, ſcilicet iſta.

Gratus, directus, purges, caueas, placitum fac.

Primò igitur omnium, vt Religionem es ingreſſus, vt Dionyſius Carthuſien. in exhortatorio nouitiorum docet; ſi voles emẽdationem tuam bene incipere, debes à gratitudine inchoare, vt ſic in melius merearis proficere. Et ergo debes diligenter conſiderare vnde exieris, quo item intraueris, quãta euaſiſti mala, ad quanta item Dei pietate deueniſti bona, & agere grates. Nam poſtquàm Iſraeliticã plebẽ de Ægypto eduxerat Deus, crebrius (ait Vmbertus) beneficium hoc ad mentem eis reuocabat, vt ad gratitudinem incitaret, ſæpius dicens, & inculcans illud Pſalm. aut huiuſmodi. Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti. Pſ. 18. Quod verbum Religioſis omnibus crebrius memorandum. Nõ enim minus eſt beneficium eductio de ſæculo per eius contemptum, & Religionis ingreſſum, eductione corporali de Ægypto, imò præſtantius multo. Primum ergo, quod Religioſus eductus de ſæculo debet facere, eſt gratias Deo agere. Qui enim gratiam acceptam non agnoſcit, & de ea gratias non agit, eius amiſſione reddit ſe dignum, & vberioris gratiæ ſuſceptione indignum, vt Vmbertus declarat, in de conditione Religioſorum. Ob cuius ingratitudinis cauſam, credit Prothoplaſtus Gen. 3. corruiſſe in culpam, & eiectus fuiſſe de Paradiſo. Nuſquam enim aliquod inuenitur gratitudinis ſignum, poſt tantum acceptum beneficium, vt Haſſia tangit. Valde ergo Religioſus, e mundo eductus in primis gratus debet eſſe Deo, cum multa gratitudine cordis conſiderando, quõ de tenebris ſæculi eductus ſit in admirabile lumen Dei, & de loco pleno 1 Pet. 2 periculis ad locũ venit ſecuritatis. Gaudendo quaſi alter Noe per Archam liberatus de Mundi diluuio, & ſicut Loth ereptus de Sodomorum incendio, & quemadmodum filij Iſrael, educti de Ægypto: aut ſicut tres Pueri ſaluati à fornace Babylonica.

Gaudeat ereptus Mundi tenebriſq; periclis.
Vt Noe ſic Abraham, Loth, Iſrael, vt Pueri tres.

Aut vt Abraham de Vr Caldaico. Gaudeat item, & ſicut qui inuenit theſaurum abſconditum in agro, Math. 13. in quo omne bonum, vt patet infra in beneficiario. Magnus profectò theſaurus ſtatus Religionis, qui non minora beneficia homini præſtat, quàm ſunt illa iam præmemorata ſupra, quare iure ſunt magnificæ gratiæ Deo agendæ.

Ordinatur item Religioſus ad Deum, per rectam intentionem, quæ multum neceſſaria eſt rectificari, in initio ingreſſus Religionis. Ipſa namque iuxta Gregorium finem actionis præoſtendit, in operatione dirigit, & operi quaſi fundamentum finale præſtat, & toti actioni nomen imponit. Quæ ſi recta non fuerit, totum deturpatur, & amittitur opus. Si autem rectè intendimus, bonum opus efficitur, etiam ſi minus bonum extra videatur. Et ex intentionis directione, ſequitur profectus, vel defectus operis; adeò vt Leo Papa dictat 1. quæſt. 1. cap. principatus. Difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. Rariſsime ergo fit, quòd qui ſtulte, & non recta intentione incipit, vt melius proficere, àtque bene conſummare poſſit. Et è regione qui bene, & ſapienter, & recta intentione incipit, & fundamentum bonæ intentionis ponit, vix deficere, & malè conſummare poteſt. Multum igitur neceſſaria recta intentio, potiſſimum in Religionis principio. Abunde de hac agunt doctores,

Digitized by Google

ctores,præſertim diſertiſſime in ſuo cōpendio ſcribit Gerſon: Igitur vt aliquam, ſi meliorem non habes dirigendæ intentionis formam demus.

Intēde
- ſolius Dei laudē, & gloriā in oībus q̃rere.
- ab omni offenſa Dei tui præcauere.
- ſm Regulam, & ſtatuta viuere.
- imò añ oīa ei⁹ p̄cepta, & cōſilia obſeruare.
- concupiſcentijs malis, viriliter reſiſtere.
- in veris virtutib. velle proficere, & ordinabiliter viuere.
- in his in finem vſque, velle perſeuerare.

His, & hmōi rectificetur intentio, vt tota decoretur vita; fixa enim ſententia Dei; ſi oculus ſimplex fuerit: totum corpus lucidum erit, vt latius explicabitur infra in propoſitario. *Luc. 11*

De iudicio faciendo. Membrum Secundum.

C Secundo ordinatur hoc ad Deum iudiciū faciendo; per peccatorum, ſ. vetuſtorum expurgationem. Ad quod hortamur dicente Hieremia. Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Cui Bonauētura alludit dicens. Poſt Religionis ingreſſum, continuo intēdendū eſt amouendis pc̄tis. Ordinis.n. ſtatus, reijcit res atque reatus. Qui.n. vult Dei gratiam in ſe ſuſcipere, oportet mentem præparare, & ab omni priorum criminum ſorde purgare. *Iere. 4.*

Per
- generalem omnium peccatorū confeſſionē.
- pęnitētialis vitæ, & purgatiuæ aſſumptionē.

Initium bonorum eſt confeſſio malorum. Niſi enim quis hmōi cor à peccatis purgauerit, vix vnq̃ (teſte Bonauentura) ad ſpiritualis conſolationis guſtum attinget. Balſamum ſpiritualis conſolationis, nō niſi vaſi infunditur mundo. Et non datur manna, niſi prius deficiente Ægyptiaca farina. Videatur de his ſpeculum diſciplinæ, & liber de triplici via, & exerceatur practica purgatiua, quæ tangit infra in ſcala cōionis. Fiat igitur in Religionis principio, pc̄tōrū oium generalis, & plena cōfeſſio, & conſcientię purificatio. Iuxta illud. Nouate vobis nouale: & nolite ſerere ſuper ſpinas. Niſi etenim hæc pura confeſſio præceſſerit, vix vnq̃ homo pacatus erit, vix proficere poterit, & Diuinorum chariſmatum ſuſceptionis capax fore. & aptus. Ianua.n. & fundamentum virtutum, omniſq; grãæ, ac ſpiritualis conſolationis principium, cōſcientiæ puritas eſt munditia cordis; ſine qua nemo videbit Deū, qūo melius obtinetur, niſi pura, & plena confeſſione peccatorum? O igitur fili Religionis nouellæ da gloriam Deo, & peccatū tuū confitere. Et ſit prima ſollicitudo de confeſſione generali, & corde mundando; vt ſic deinde oblitus ea quæ retro, extendas te ſecurus in anteriora. Porro ſuper modo præparandi, confitendi, pœnitentiā cōplendi inueniuntur ſcripta multa, inter quæ præſtare putatur tractatulus ille Beati Thomæ, qui vt alij malunt Bonauenturę, de confeſſione inſcriptus, merito legendus ab his, qui deſiderant conſcientię puritatem. Poſt aūt ſemel factam legitimam confeſſionem, ſecure ſuademus cum venerabili Gerſone, vt det obliuioni totum tempus præteritum, non nimis de peccatis in ſpecie recogitando; ſed quandoque in genere ea pro ſui humiliatione ad mētem reuocando, cum exuſcitatione ſui in amorem Diuinum: vt docetur in libello de via purgatiua. Nec inutilibus ſcrupulis ſinat mentem occupari: ſciens totam vitam ſuam fore pœnitentialem. Et hæc de mente purganda. *Exod. 16* *Iere. 4.* *Mat. 5.* *Ioſu 7.* *Philip. 3.*

Quo modo ſollicite homo cum Deo ambulabit. Membrum Tertium.

Tertio ordinatur homo ad Deum: ſollicite ambulando cum eo. Quæ ſollicitudo in hoc conſiſtit, vt ab omni eius offenſa, q̃ diligentiſſime præcaueatur, & voluntas eius bona, beneplacens, & pfecta ſemper inquiratur, & impleatur, cum metu, & rimore Diuini ſeruitutis ſollicite: Iuxta illud. Timete Deum, & ſeruite illi in corde veſtro. Ante oīa.n. timor Dei nouitijs eſt neceſſarius, quo nimirum, & peccata præterita poſſint delere, & cauere futura. Timor.n. Dñi (vt ait ſcriptura) expellit peccatum, ſiue qd iā commiſſum eſt, ſiue qd tentat intrare expellit, hoc pęnitendo, illud reſiſtendo. Quaſi.n. a facie colubri, peccatū fugere debet: Qd ſi timor deſit, nec peccata, quæ erant expelluntur, nec peccatis futuris reſiſtitur. Valde ergo pro ſpiritu hoc timoris Dñi ſollicitius orādum ſemper, qui docet ſollicitū ambulare cum Deo ſuo. Eſt ſiquidem timor huiuſmodi ſapientiæ initium: & ab ipſo concipitur ſpiritus ſalutis: Per hunc declinat omnis a malo, illuminantur corda, & prouehit in omne bonum. Quem ſi quis volet habere cogitet Dei præſentiam, & illum ēt abditiſſima cordis videre. Ex hoc vtique diſcet ſollicitius cum Deo ſuo ambulare, abiecta oī alia ſollicitudine mundi vtique ſollicitus eorum, quæ ſunt Dñi ſui, quo modo placeat Deo. Et hic eſt ecce oīum bonorum radix, initium eſt, & cardo. Latior hic ſe offerret materia de ſancto hoc timore Dñi: qūo conqueri poſſet, & conſeruari. Semper enim, & vbique hic eſt neceſſarius. Et niſi in continuo timore Dei ſe homo conſeruauerit, cito ſubuertetur domus eius. Beatus proinde homo, qui ſemp eſt pauidus. Timendum ſiquidem eſt, & cum adeſt grã Dei, pariter & cum abeſt: vt Bernard. monet. Cum adeſt (inquit) gratia time, ne non digne operis ex ea Amplius vero time ſubtracta gratia, quia reliquit te cuſtodia tua. Si redierit gratia, multo amplius, pluſq; multo timendum, ne forte contingat pati recidiuū. Recidere enim, quam incidere deterius eſt. Iuxta illud. Ecce ſanus factus es, noli amplius peccare ne deterius tibi cōtingat. En ergo, quam reddit timor Domini, hominem bene ſollicitum. De quo, & eius commendatione, ſpeciebus, effectibus, & inductiuis pleniſſime agitur in ſpeculo Vincentij morali, & in ſumma virtutum, ad quem librum lectores noſtros ſtudioſe inuitamus. Et hæc tantiſper tetigiſſe ſufficiat de ordinatione erga Deum; niſi quòd adijciemus ſeptemplices pios quoſdam affectus, quibus coram Deo, homo timens, ſemper ſollicitus ambulare poterit, & eſſe perfectus: iuxta quod. Abrahæ iuſſum fuit. Ambula coram me, & eſto perfectus. Sufficit hæc tetigiſſe: ad principaliter deſtinatum veniendum. *D* *Mich. 6* *Epheſ. 5.* *Ioſ. 24.* *Eccl. 1.* *Eccl. 21* *Mich. 6* *Pſ. 111* *Eſa. 26.* *1. Petr. 5.* *1. Cor. 7* *Eccl. 27* *Prouer. 28.* *Io. 5.* *Geneſ. 17.*

Digitized by Google

De ſeptemplici affectu, quo ordinamur in Deum.

Paragraphus Primus.

E SCiendum, q̃ viri illi exercitatiſſimi, ſanctiſſimi, & docti Bernardinus, & Vincentius poſterioris noſtri ſæculi generoſa propago, ſeptem docuerunt affectus, quibus homo debet ordinari ad Deum, qui continentur his metris.

Primus amet, timeat, zelet dominum, vel honoret.
Sit parens, gratus, guſtum capiens Deitatis.

Primus inquam, in Deũ affectus, eſt Amor ardentiſſimus, exercens ſe iugiter in meditatione Dei, ad quem & hortatur ſponſus in Canticis dicens. Pone me, vt ſignaculum ſuper cor tuum, & vt ſignaculũ ſuper brachium, quia fortis, vt mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio. Lampades eius, vt lampades ignis, atque flammarum, aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. In qua auctoritate, iuxta diuinum Bernardin. ſeptem per ordinẽ tangũtur gradus, Quib. acquiritur hic ardẽtiſſimus amor. *Can. 8.*

Qui ſunt
Meditatio.
Imitatio.
Sepatatio.
Æmulatio.
Inflammatio.
Exemplatio.
Inſuperatio.

Meditatio qua cor iugiter inflammetur. Hic Pone me quaſi ſignaculum ſuper cor tuum. *Cant. 8.*

Imitatio qua etiam ad extra dilectum imitetur. Super brachium tuum.

Separatio qua ab omni alieno amore ſeparetur. Fortis, vt mors dilectio.

Æmulatio qua meliora ſemper, & altiora æmuletur. Dura ſicut inferus æmulatio.

Inflammatio qua ex præcedentibus in Dei amorem incendatur: Lampades eius lampades ignis.

Exemplatio qua etiam proximus ad Dei amorẽ prouocetur. Atque flammarum.

Inſuperatio qua nullis aduerſitatib. à Deo ſeparetur. Aquę multę nõ poterũt extinguere charitatem.

Secundus inflammatus affectus erga Deũ eſt Timor reuerentiſſimus, non naturalis, ſeruilis aut initialis, ſed timor filialis, & caſtus Filialis ad patrem, caſtus ad ſponſum. Erit autem triplex iſte timor, ſ. ſeparationis quo timeat a ſpõſo ſeparari. Eccleſiaſ. Qui timet Deũ nihil negligit: ne, ſ. ſeparet̃ a ſpõſo. *Eccli. 7.* Secundus offenſionis, quo filialis amor etiam in minimo timet patrem offendere: Prouerb. Timor domini odit malum. Tertius eſt reuerentialis. Eccl. *Prouer. 8.* Nihil melius quam timor Dei. Tertius affectus eſt *Eccli. 23.* Zelus conſtantiſſimus, quo gloria Dei, & animæ ſalus procuratur. Eſt enim zelus amor exardeſcens, & *Zelus quid.* iraſcens contra ea, quæ ſunt contraria amato, vel amatori ſuo. Erit aũt duplex, ſ. honoris Dei, quia nõ digne honoratur, & ſalutis proximi: Zelus domus tuæ comedit me. *Pſ. 68.* Quartus affectus eſt debitus Honor, aut laus impẽſa. Eſt. n. duplex iſta laus. Affirmatiua, ſ. cum in eius laudem oĩa bona ei appropriant̃, vt patet ſæpè in ſcripturis: Negatiua qñ in ampliorem laudem illa negantur, quæ prius de Deo affirmabantur: Et hæc incomparabiliter præſtat. Affirmatiua iuxta Vercellenſem fit p̄ deſcenſum a ſuperioribus ad extrema. Negatiua ẽ contra, ab inferioribus ad ſuperiora. Prima parit dilatationẽ, & verborum multiplicationem, altera, i. negatiua, cõtractionem. Quod fit quia ibi de minus notioribus, ad magis nota deſcenditur, hic aũt de cognitis, ad incognita negatiuè aſcenditur. Verbi gr̃a. Mens illuminata, ſuſtollitur ad cognoſcendũ quid ſit Deus. *Exemp. de laudando Deo.* Quicquid prius de Deo affirmauit, nunc negat. tantam. n. intelligit diſtantiam ipſius, ab eo q̃ dici põt de eo, vel nominari. Nam ſi eum nominat magnũ: nomen videtur ei paruum. Si iuſtum nomen ei videtur iniuſtum: & ſic de alijs. Semper ſit hæc laus in ore noſtro. *Pſ. 33.* Quintus affectus eſt Obediẽtia prompta. Igne enim calefacta, facile flectitur cera. Metalla ab igne liquefacta, facile recipiunt formam. Sic corda Diuino amore ſuccenſa; ſunt ad omnem obediẽtiã maiorum, æqualium, minorum, prompta. Et merito quidem. Nam ſecundum Bernard. Credentib. nihil difficilè, nihil aſperum mitibus, nihil humilibus arduum reperitur. Vncti enim ſunt; curruũ rotę vnctę velocius currunt: patet in Andrea, Laurentio, & ſic de alijs. Nec mirum ſi ſit in talibus obedientia prõpta, contradictio nulla, cum eorum ſpiritibus caro ſit ſubiecta, quia eorum ſpiritus ſunt ſubiecti Deo, ex quibus duobus, perfecta obediẽtia conſummat̃. Sext⁹ affect⁹ eſt Regratiatio deuota, & magna. Quæ duplex erit; generalis, ſ. pro beneficijs generalibus, de omnib. creatis; ita vt homo crebrius dicat. Gr̃as tibi agimus dñe Deus noſter qui es alpha, & omega *Apoca. 22.* principium, & finis: qui creaſti cęlum, & terram, & omnia, quæ in eis ſunt: Altera ſpecialis pro ſpecialibus beneficijs ſuſceptis, quæ enumerat Bernardin. Septim⁹ eſt Delectatio, ſeu ſaturitas ebria, qua mẽs reficitur, ſaturatur, inebriatur Dei dulciſſima ſuauitate, & ebrietate, adeo vt omnes inuitet dicens. Guſtate & videte, &c. Hæc facit faſtidire mundi oblectamenta, & deſpicere aduerſa. *Pſ. 33.* Qui his ſeptenis ſe exercitaret affectibus, ille optime ad Deum eſſet ordinatus. Sed qui hos volet acquirere, oportet quotidie cum Vincentio orare, & dicere. Bone Ieſu fac, *Deus 14.* vt totis medullis amem te, ſumme timeam, & reuerar te, & pro omni honore tuo, fortiſſime fac me zelare, ita vt omne tuum opprobrium horreſcam, vt meum damnum. Sic etiam vt tuum dominium, tanquam tua creatura, humiliter adorem, & recognoſcam, & de omnibus beneficijs mihi a te impenſis, ſemper gratias agam. Da etiam, vt in omnibus ſemper te benedicam, laudem, & magnificem, & cum ſummo iubilo, & tripudio cordis, tibi in omnibus obtemperans, & obèdiens, ſemper reficiar dulciſſima tua, & ineffabili ſuauitate, quaſi cũ Angelis ſemper tuæ menſæ aſſiſtens, licet indignus, & ingratus. Qui viuis, & regnas amẽ. In qua breui oratiuncula, plene complectuntur prememorati affectus, quibus ordinamur ad Deum, vt diximus, quorum exercitatione, homo poterit reddi perfectus.

De ordinatione ad Prælatum. *Cap. II.*

OBedite Præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis; Ipſi enim peruigilant, quaſi rationẽ reddituri p̄ F
anima-

Digitized by Google

Heb. 3. animab.veſtris.Ad Hebrę.His verbis duo innuũtur quibus optimè erga Prælatum ordinamur;quę ſunt obedientia,& reuerẽtia.Quarũ altera (iuxta Bern.) corporis,altera mentis eſt: Nec ſufficit vna ſine altera.De quib.duabus,copioſiſſima ſe offert differendi materia;ſed libri morales,virtutum ſummæ, & tractaculi deuotorum,de his pleni ſunt; vñ nec hic repetenda. Breuiter diximus,ꝙ ſimplex obedientia totius Religionis baſis eſt,fundamentum,& ianua, virtutum oĩum mater,& cuſtos. Ad q̃ incitãt Chrs,
Io.6. & natura,vtilitas,& exempla,& alia multa. Nonne Chriſtus deſcendit de cęlo, non facere voluntatem ſuam ? teſte Bernardo : Chriſtus perdidit vitam,ne obedientiã perderet. Illud (ait Gerſon) pulchrius, illud ſanctius,illud vtilius, illud Deo acceptius,qđ obediẽtiæ vicinius. Libenter ergo obediendum; ꝗa vicẽ Dei Prælati gerunt,vt docetur in ſpeculo Monachorum.Procul ergo,procul ab omni Religioſo, ſenſus proprius,& voluntas priuata,obedientię ſacræ ſpecialiter aduerſantia . Nec.n.vnq̃ ꝓprio ſen-
Deute. 12. ſui eſt innitendũ.Iuxta illud Deut.Non facietis ibi, quæ nos hic facimus hodie;ſinguli qđ ſibi rectũ vř.
Eccl.18 Et multominus proprie volũtati. Eccl. A voluntate tua auertere , nam ſi præſtes aïæ tuæ concupiſcẽtias eius,faciet te in gaudium inimicis;quæ facit,vt etiã bona noſtra non ſint bona : vt notabiliter notat B.
Eſa.58. Bernar.ſuper illo vrbo.Eſ. Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra.dicens.Non ſapit Deo ieiuniũm,qđ non obedientiam ſapit , ſed vitium voluntatis.Ego aũt,& in ſilentio, & in omni obſeruantia Regulari id ipſum ſentio, nil præter obedientiã Deo gratum.O igitur libenter obediamus,& pfectè obediamus . Sunt autem perfectæ obedientiæ,iuxta Bernardum gradus ſeptem,perſtricti verſiculo iſto.

G *Vita,libens,ſimplex,hylaris,fortis pia,perſtans.*

Primus gradus eſt velociter obedire;vt Zache⁹,
Luc.19 qui feſtinans deſcendit : vt Petrus , & Andreas qui
Mat.4. cõtinuo relictis omnib.Chriſtũ ſunt ſecuti,& Marcus Monachus , qui mediam lřam imperfectam di-
Pſ.118 miſit.Iuxta illud.Viam mandatorum tuorũ cucurri. Fidelis.n.obedientia,moram neſcit,fugit craſtinũ , ignorat tarditatem,pręcipientem præuenit, oculos parat viſui aures auditui,linguã voci pedes itineri, & totũ ſe colligit, vt imperantis impleat volũtatẽ . Secundus gradus eſt obedire libenter, vt præcipiẽtis voluntatem faciat,recipiens eam pro voluntate Dei,cui coacta ſeruitia non placent.Et verè quicqđ vice Dei præcipit homo; qđ tñ non certũ eſt diſplicere Deo : haud ſecus omnino accipiendum,quã ſi a Deo fuerit præceptum.Quid.n.intereſt vtrum per ſe,an per ſuos miniſtros inſinuet, ſuum Deus beneplacitũ?In omni igitur obediẽtiæ præceptione, aureum illud rñdeatur verbum.Libenter,vt voluntarium ſit Obedientiæ ſacrificium : & tanq̃ delicatus cibus,facere volũtatem prælati. Tertius gradus eſt, obedire ſimpliciter ſine queſtionib.murmurationi-
Pſ.17. bus,aut excuſatione. Iuxta Pſ.In auditu auris obediuit mihi; vt vno eodemq; momento vbi prodit imperãtis imperium , accedat protinus,& obſequium obſequentis.Hinc Bernard.Omnib.vobis in cõuerſionis initio,nulla virtus eſt magis neceſſaria,q̃ ſimplicitas humilis,& grauitas verecũda, & obediẽtia indiſcreta:vt nihil plus,nihil minus, nihil aliter,q̃ imperatũ ſit faciatis:ẽt ſi appareat magiſter imperitus,indiſcreta poteſtas . Quartus gradus eſt obtemperare hylariter ; vt ſit ſerenitas in vultu , dulcedo in ſermone. Eccl.In oĩ dato hylarem fac vultũ tuũ: Eccli. 35.
Hylarem.n.datorem diligit Deus.Et ſuper oĩa,Poe- 2.Cor.9
ta ait,vultus acceſſere boni. Qui cũ triſtitia,& murmure obediũt,fel dant in eſca Dei. Quintus gradus eſt viriliter,& fortiter adimplere mandatũ . Pſ.Vi- Pſ.30.
riliter agite,& confortetur cor vřm. Bernar. Manũ tuam miſiſti ad fortia. Agendũ eſt inſtanter,& conſtanter obediendum : nec inter aſperitatem verborũ,tã regalis obedientiæ ſemita relinquenda . Chrs Philip. 2.
hanc ſemitam pro morte ignominioſiſſima relinquere noluit:obediens vſq; ad mortem Crucis. Inter oĩa ẽt grauia,& aduerſa,dicat obediẽs : paratus ſum,& non ſum turbatus. Sextus obediẽtiæ gradus Pſ.118
eſt pie,& humiliter obedire , vt illud Euangelicum fiat: Cum feceritis oĩa,quæ præcepta ſunt vobis di- Luc. 17
cite: ſerui inutiles ſumus:quæ debuimus facere fecimus. Magna etenim eſt virtus humilitatis:ſine cuius obtentu,nec obedientia virtus eſt, ſed ẽt in ſuperbiam erumpit . Septimus obedientiæ gradus eſt indeſinenter,& perſeuerãter obedire . Quid.n.cur- Matth. 10.
rere proderit,ſi ante metam curſus deficiat? Qui.n. perſeuerauerit vſq; in finẽ:hic ſaluus erit ! Sic cur- 1.Cor.9
rite (ait Paulus) vt comprehendatis . Vere qui his obedientię gradib.cucurrerit,indubie brauium apprehendet . Tota ſiquidem Religionis perfectio in perfecta obedientia, & in propriæ voluntatis abdicatione conſiſtit.Quare potiſſimum perfectionis,& diſciplinę induſtrius appetitor,voluntatib.proprijs edomandis,& præſidentium nutui ſubiugandis,inuigilare debet: vt pulchrè ſpeculum Monachorum docet,iubens, vt talem ſe quiſq; Prælato exhibeat, vt libere illi, quicquid pro ſalute expedit,imperare poſſit. Quare ſingulari practica quidam ſe Prælatis crebro,& plene reſignare ſolent : vt ita eos conducant per Obedientię ſemitam,vt pro eis rñdeant in futurum,& ad gloriam eos perducant æternam.Qđ tametſi ſuperbis puerile videatur, & ridiculoſum , æſtimo ego id maximi meriti:& obſeruabile valde. Nolumus plura dicere de obedientia : cum ſcripta Doctorum plena ſint de ea.Obediẽtia.n.ſine honore non ſufficit.Prælato vtrunque (ſm Bernardum) debes.Dř Eccleſ.Dedecus filij:pater ſine honore.In Eccli.4.
medio ergo Fratrum rector illorum ſit in honore . Nam qui hos ſpernit: Deum ſpernere comprobař: Luc. 10
Et maledictus,qui nõ honorat patrem . Qđ ſi voles Deute. 27.
reddere ei dignam reuerentiam; caue familiaritatẽ nimiam,contemptum.n.parit.Honor aũt iſte in tribus conſiſtit ; vt dicit Eccl. In opere,& ſermone,& Eccli.3.
vt cum patientia infirmitates eius ferantur.Sp ergo pacem habe cum Prælatis.Non detrahas eis,nec libenter (vt docetur in ſpeculo Monachorũ) eis detrahi audias, quia ſpecialiter hoc De⁹ vitiũ in Subditis punit,ẽt in præſenti. Sed Climachi doctrinam ſerua,qui ait.Cum tibi tua cogitatio ſuggerit , Ducem diſcernere,vel dijudicare Prępoſitum:reſili ſicut a fornicatione.Dicito vero ad Draconem,cogitationi videlicet principantem. O ſeductor nõ ego mei Prioris;ſed ipſe meus conſtitutus eſt iudex:hęc ille .

Digitized by Google

ille. Agite p hæc erga Prælatũ ab initio nos ordinemus. Nã qui ei diſſidet raro pficere in bonum põt.

De his in quibus, erga Fratres ordinamur. Capitulum Tertium.

H ECce, quam bonum, & quã iocundum, habitare fratres in vnum. Vere iocundum, & bonum, ſi
Pſ. 132 tñ quiſque bene fuerit ordinatus in fratrem, & proximum, hoc eſt ſi ſocialiter vixerit: Iuxta Bernard. Hæc autem ſocialitas in multis conſiſtit: vt, ſ. ſe.

Pſ. 36. Innocenter nulli nocendo. Pſal. Cuſtodi innocentiam.
Ro. 12. Humiliter omnes honorando. honore inuicem preuenientes.
Io. 13. Habeat Amabiliter amando, ſ. & amari appetendo. In hoc cognoſcẽt oẽs, qa mei diſcipl̃i eſtis.
1 Cor. 1 Vnanimiter pacifice conuiuendo. Obſecro, vt idem dicatis omnes.
Titi. 2. Exemplariter eos inſtruendo. In oibus prębete exemplum.

Materiæ hæ ſunt cões, vt latè proſequitur de ſingulis, in ſuo de eruditione Religioſorũ, venerabilis magiſter Vumbertus. Ad cuius Librum remittimus, erudiendos ſtudioſos Lectores. Longum.n.eſſet exeq de iſtis. Et cõplectunẽ hoc verſu, hęc qnq;, vt memoriter, & diligẽter obſeruent.

Non noceas, venerans, perames, pax inſtrue traſles.

Pſ. 36. Ad primũ Spiritusſanctus monet: Cuſtodi innocentiam: fundamentũ etenim (ait Tullius) iuſtitiæ
Ephes. 5 eſt, ne cui noceas. Alterum Apoſtolus docet. Subiecti inuicem in timore Dñi, & honore inuicem pręueniẽtes.
Philip. 2. In humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrãtes. Glo. vix põt ſeruari amor fraternus, niſi ſe mutuis præueniant obſequijs. A mutua igitur dehonoratione caueãt Fratres. deferre humiliter ſocijs, charitatis eſt fraternæ fomentum, conſcientię bone ſignum, illuſtriſque animi euidens argumentũ. Vix (ait Bonauentura) niſi ſocio deferas, cum illo proficies. De mutua aũt dilectione plenæ ſunt oẽs Scri-
Io. 13. pturæ. Io. In hoc cognoſcent oẽs, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectioné habueritis adinuicem. Et Apo-
Coloſ. 3. ſtolus ad Coloſſ. Super oĩa charitatem habentes, qđ eſt vinculum pacis. Sine hac charitate Monaſteria ſunt tartara, & inhabitantes non homines, ſed dæ-
1. Pet. 4 mones. Diligamus ergo inuicem, ante omnia mutuam, & cõtinuam in nobiſmetipſis charitatem habentes. Et hoc ſecundum triplex exemplar.

Chriſtus nos dilexit.
ſcʒ ſm, Qđ Diligimus noſipſos.
Se diligunt membra vnius corporis.

I Amemus ergo fratres, & exhibeamᵘ nos amabiles, Nulla aũt eſt maior ad amorem inuitatio, q̃ prænenire amando. Seneca. Quæris qũo amicum facturus ſis? Cito ego tibi monſtrabo amatorium ſine medicamento, ſine ſortilegio, ſine vlla cõiuratione, ſine herba, ſine vlliᵘ venefico carmine. Si vis amari ama.
Eccli. 3. Fili ait Sapiens. in mãſuetudine opera tua perfice, & ſuper gloriã hoium diligeris. Popularis.n. & grata eſt oibus bonitas, & nihil virtute amabilius. Poſt hæc vnanimiter, & pacifice cũ oibus conuerſandũ.
Eccli. 25. In tribus etenim beneplacitum eſt Spirituiſancto, quę probata ſunt coram Deo, & hoibus, quorũ pręcipuum concordia fratrum eſt, & amor proximorũ.
Obſecro vos (ait Apoſtolus) vt idem dicatis oẽs, 1. Cor. 1
& nõ ſint in vobis ſciſmata. Solliciti ſp ſeruare vni- Epheſ. 4
tatem ſpiritus: in vinculo pacis: in oibus præbentes vos exemplum bonorum operum. Corripientes in- Titi. 2.
uicem in ſpiritu lenitatis: vt ſic oẽs trahamus ad bo- Gal. 6.
num, & ad virtutes. Is etenim fructus eſt mutuæ cohabitationis in clauſtro. Ecce q̃ lata ſe offerret hic materia commonitionis ſuper ſingulis. Sed ſufficiat commonuiſſe paucis: vt per hæc nos in Fratres ordinemus. Nam hõ, qui in congregatione proficere deſiderat, neceſſe eſt, vt erga oẽs ſe bene ordinet, & pacem teneat cum cunctis, vt pulchre in de pace, & cõcordia docet Anſelmus. Et toto diſt. 90. in decretis contra litigioſos agit, & pacis turbatores ẽt ciuilis lex condemnat. Singulariter tñ cuiq; in cõi viuenti, ſumma erit cura, vt exemplariter viuat. Nam vt dr̃ in ſpeculo Monachorum, quicunque aliquod exemplum alijs relinquit, ſiue bonum, ſiue malum: particeps imitatorum ſuorũ erit, ſiue in ſupplicio, ſiue in præmio, & B. Pater Auguſt. exemplificat de Arrio, & B. Paulo dicens, nec B. Paulum ſua adhuc præmia, nec Arriũ ſupplicia ſua tenẽtem; ſed quotquot exemplis, aut inſtitutis eorũ, vel conuertendi ſunt, aut ſeducendi, comparticipes eſſe, vel gaudiorum, ſeu pœnæ illorum: Vt ẽt Angelus Abbati hoc repromiſit dicens. Quantoſcunque conuerterit ſuo exemplo in hac vita ad ſalutem ſuper tantos acciperet principatum in futuro. In oĩbus ergo, vt Apo-
ſtolus monet ſe præbeat quaſi exemplum bonorum Tit. 2.
operum, vt dicere poſſit cum. Gedeone. Qđ me videritis facere: hoc facite: Efficacior.n. eſt vox opis, Iudic. 7
q̃ ſermonis, & longum iter per verba, breue, & efficax per exempla. Caueat itaque ſollicite ſcandalũ, & malum exemplum. Nihil.n. eſt, qđ magis corrumpat Religionem, ſeducit paruulos, & omne inducit malum. Notũ eſt Euangelicum tonitruũ, contra ſcã- Matth.
dalizantes puſillum. Væ inquit mundo a ſcandalo, 18.
&c. Et vt dicitur Deuter. Maledictus qui errare fa- Deut.
cit cecum itinere ſuo, aut illi ponit offendiculum, 26.
&cæt. Sat hæc ad principale intentum veniendum. Volumus enim hic ponere ſeptem affectus adhuc, virorum ſupra ſcriptorum, quibus erga proximum quiſque ordinatur. Et ſunt iſti.

Compatiens, ſeu colletans, portans, ſimul affans. K
Hinc venerans, cunctis, concors, impendere cunctis.

Primus affectus eſt piæ compaſſionis; quo mens ſentit aliorum mala ſicut ſua. Compatiẽs primo af- Luc. 19.
flictionibus ſpiritualibus, vt Ieſus flens ſuper ciuitatem. Scdo corpalib. Hebrę. Vinctis compaſſi eſtis. Heb. 4.
Tertio afflictionibus tpalib. vt exterminijs patriatũ exemplo. Neemiæ. Hæc compaſſio oritur, ex cõſide- Neem.
ratione pimi principij, vt oẽs reputemus vnum, & 8.
in oibus videamus Deũ, vt Franciſcus ait: Secũdus affectus eſt dulcis cõgratulationis; quo hõ de aliorum bonis lætatur, ſicut de ſuis. Et hoc triplici congratulatione, ſ. cordis, qua homo delectat̃ de aliorũ profectu ſpirituali, corporali, temporali. Pau. Gau- Ro. 12.
dere cum gaudẽtibus. Et is participat bonis. Secũda oris, vt qđ feruẽs affectio intus ſentit, loco, & tpe opportunis, os exprimat (teſte dño) Bonᵘ hõ de bono Mat. 12
theſauro cordis ſui profert bonũ, &c. vt vicini Elizabeth.

Digitized by Google

Luc. 1. zabeth.Tertia operis,qñ per geſtus,vel opera exte-
riora,boni complacentia demonſtratur. Si gloriať
vnum membrum, cõgaudere debent oĩa membra.
Tertius affectus,eſt tranquillę ſupportationis:vt
ſ. iniurias illatas patienter toleret,& condonet, &
aliorum mala ęquanimiter portet.Difficile.n.eſt nõ
quandoq; ſcandala oriri.Ille laudandus, qui aliorũ
mores magnanimo,atque tranquillo corde ſufferre
Math. nouit.Cum hoc tanti ſit meriti,vt in eo pendeat oĩs
22. Lex atque Prophetæ:Gal. Alter alterius onera por-
Gal. 6. tate:& ſic adimplebitis legem Chriſti. In eo is affe-
ctus feruet,qui corde,& opere, dimittit, & donat.
Ephe 4. Primo graues iniurias.Epheſ.Eſtote benigni donan
Lucæ tes inuicem,ſicut Deus in cruce, qui primo ait Pa-
23. ter ignoſce illis. Secũdo magnas infamias,vt Chri-
Math. ſtus cui dicebatur potator vini Samaritanus, &cęt.
11. Tertio ablatas ſubſtantias. Hebræ.Rapinam bono-
Hebræ. rum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis.
10. Quartus affectus,eſt benignæ conuerſationis. Eſt
autem hæc benignitas,quidam dulcor animi, exclu
dens oẽm nequitiã,habilitans hoĩem ad internã lę-
titiam,reddẽs hoĩem affabilem,& benignũ. Primo
Prouer. in verbis.Lingua placabilis lignum vitæ. Secundo
15. in factis: quem bonus amoris ignis ad benefacien-
2.Cor.9 dum proximis feruere facit.Hylarẽ datorem diligit
Ephe.4. Deus. Tertio in moribus, & geſtibus. Eſtote inui-
cem benigni,in veſtra ſcilicet conuerſatione.
Quint' affectus,eſt humilis honorationis, vt oẽs
præferat,& reuereatur: atque oĩbus tanq̃ Dñis ſuis,
humili corde ſe ſubdat. Et hoc pp triplicem parti-
cipationem,vñ præeminentia ortum habet. Primo
ex participatione principij. Et ſic ſunt honorandi
Patres corporales, Patres ſpirituales, & Dñi tẽpo-
rales: Quia oẽs iſti participant in principio: primi
ad eſſe,ſecũdi ad bene eſſe ſpirituale, tertij ad bene
eſſe temporale.Secũdo oritur præeminentia ex par
ticipatione Diuinæ ſapiẽtiæ,in qua duo genera ho-
minum participare dñr, & ob id venerandi primũ
Leuit. viri docti,in quacunque fuerint conuerſatione ho-
19. neſta.Honora ſapientem. Secundo ſenes,corã cano
capite conſurge.Tertio pręeminentia venit ex par-
ticipatione bonitatis, ratione cuius quilibet iuſtus
eſt honorãdus:Et hæc participatio eſt duplex:Iuxta
Alexand.de hales. Prima eſt participatio bonitatis
ſm actum; Et ſic iuſtũ honoramus illum nobis me-
liorẽ exiſtimãtes.Scđa eſt ſm potentiã,qua mali ef-
1.Pet.2 fici pñt meliores;Et ſic oẽs honorandi hinc Petrus.
Ro. 15. Oẽs honorate,& Paulus. Honore inuicẽ pueniẽtes.
Sextus affectus eſt cordialis vnionis;vt hõ quan-
tum in ſe eſt, ſm Deum, cum cæteris hoĩbus ſe ſen-
tiat vnum,atque eos ſentiat ſemetipſum, & omniũ
velle, velle ſuũ reputet,& ecõtra: Et is affectus oriť
primo ex humilitate, quæ oĩbus ſm Deum conde-
ſcendit,& obſequium impendit.Secundo ex pieta-
te,quæ Deũ in proximis puro,& ſimplici oculo con
tẽplatur. Tertio ex charitate,quæ liquefacit huma-
na corda,& aliorum mala in ſe transformat,& facit
Act. 4. ſua.Et ſit credentium omnium cor vnum.Septimus
affectus eſt Chriſti formis pro omnibus oblationis,
& paſſionis, vt.ſ. inſtar Chriſti pro omnium ſalute
paratus ſit ponere animam ſuam, & ſemper orare,
vt Chriſto omnes inſerãtur, paratus cum Paulo ſu-
perimpendi pro omnium animabus. Qui hos affe- Ro. 9.
ctus haberet bene in proximum ordinatus eſſet.

Quo modo ordinatur homo in ſemetipſum.
Capitulum Quartum.

ORdinauit in me charitatem. Cant.Vbi per ſu- L
periora hõ erga alios bene ordinatus fuerit, Cant. 2.
oportet vt & in ſe, ſit bene ordinatus; quo ſine nec
cætera bene pñt haberi,nec prodeſſe multum. Qui
enim ſibi neq̃ eſt, & inordinatus, cui bonus,aut or- Eccli.
dinatus erit? Et qm̃ duplici ex parte conſtat homo, 14.
corpe,ſ.& aĩa;duplici op' eſt,& ordinatione,qua,ſ.
in vtroque bene ordinetur.Prima aũt iuxta Bernar.
nouitij cura debet eſſe circa corpus, & exterioris
hoĩs compoſitionem, vt deductum eſt ſupra. Nam Gen. 2.
& corpus Adæ primum formauit Deus,& poſt in fa
ciem eius ſpiraculum inſpirauit vitæ: ſic &c. Ordi-
natur autem homo bene ad corpus, per generalem
corporis diſciplinam;de qua aliqualiter tactum eſt
ſupra:& remiſſum ad eos, qui plene ſcripſerunt de
ipſa. Secundo per actionem corporalium exercita-
tionum determinatã, de qua infra agetur in dieta-
rio:Aut vt ſciat nouiter Religionem ingreſſus,quo
mõ corpus ordinare debeat,Attendat hęc quinque.
Eſto latenſque ſilens, ſenſus mores, ſubigens te.
Primo neceſſarium,vt corpus certo loco alliget,
& ſolitudinẽ amare diſcat, deinde, vt linguã coer-
ceat,tertio,vt ſenſus oẽs cohibeat, quarto, vt mo-
res, & geſtus per diſciplinam componat, & ſic tan-
dẽ corpus ſpiritui plene ſubigat, & in ſeruitutẽ om 1.Cor.9
nimodam redigat, vt plena, & indiſcreta quadam
obedientia, ad oĩa externa agenda pareat. Quæ eſt
perfectio, iuxta Bernardũ hominis animalis, vt vi
quadã vtatur in ſeipſum, plene ſubiectus voluntati
directoris,ita vtẽs corpe,ne rebellet, ne inſoleſcat;
ſic tñ,vt ſeruire ſpiritui ſufficiat, & ſeruire iuſtitiæ
in ſanctificationẽ, ſicut aliquando in iniquitate,ſer Ro. 6.
uiuit ad iniquitatem.Audiat hoc amicum corporis
mancipium,aĩalis homo, qui iã incipit corpus ſub- 1.Cor.2
dere ſpiritui, & adaptare ſemetipſum, ad ea q̃ Dei
ſunt percipienda, & ad exuendã fędę ſeruitutis ne-
ceſſitatem,& carnis ſuę dominantem conſuetudinẽ
ſe accingat, neceſſitatem ſibi faciat,contra neceſſi-
tatem,& conſuetudinem, contra conſuetudinem,
& affectum ſibi formet,contra affectum: donec ple
nam mereatur accipere delectationem,contra dele
ctationem, vt delectationibus ſæculi, ac carnis ſm
conſilium Apoſtoli ſaltem tm̃ eum delectet carere, Ro. 6.
quantum primum eum delectabat eas habere, tan-
tumque delectet eum de membris ſui corporis ſer-
uire iuſtitiæ in ſanctificationem,quantũ prius dele-
ctabat immunditiæ ſeruire,& iniquitati. Vſus &.n.
boni,conſuetudinem ẽt aſperam, vertit in oblecta-
tionẽ. Et hæc eſt,vt diximus perfectio hominis aĩa-
lis, quæ non vno fit momento primæ conuerſionis,
& non vnius diei eſt opus,ſed multi tpis, multi la-
boris, & ſudoris ſecũdum grãm Dei miſerentis,& Ro. 9.
ſtudium hominis volentis,& currentis. Quæ nõ at-
tingitur ſine alijs præmiſſis medijs, quæ inſtrumen-
ta ſunt totius ſalutis, vt deductum eſt in ſuperiori-
bus. Et hæc de ordinatione hominis animalis, &
exte-

Digitized by Google

exterioris. De interioris hominis ordinatione tractare, non eſt huius loci, vel temporis.

Ponendi ſunt nobis hic, ſolum pro repromiſſo ſeptem affectus, quibus homo debet ordinari ad ſeipſum, in cogitatione ſui cordis, & ſunt hi.

M *Vt pudeas, doleas, horrens te, ſummè rigorem.*
Iratus, vigor, atque vigil. diſcretio ſubſit.

Primus affectus eſt pudoris, vt. ſ. totus de ſuis vitijs confundatur, & erubeſcat; conſiderando pctõrum magnitudinem, & dicendo cum filio prodigo.
Luc. 15. Pater peccaui in cœlum, & corã te, non ſum dignus
2 Parl. 36. vocari filius tuus. Scdo peccatorum multitudinem
Pſ. 37. clamans, peccaui ſuper numerum arenæ maris. Ini-
Luc. 18. quitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meũ. Et cũ publicano. Deus propicius eſt mihi peccatori. Tertio
Pſ. 136. turpitudinem, & increpatorie ſibijpſi dicat. Filia Ba
Eſa 23. bylonis miſera erubeſce Sydon ait mare. Itẽ Hiere.
Iere. 2. Quod vilis facta es nimis, iterans vias tuas: Eſaias.
Eſa. 23. Sume cytharam meretrix, &c. Secundus affectus doloris, vt pctã Dei offenſiua, acutiſſimo dolore plangat. Tũ, quia incurrit mala, amittit bona, prouocat Dei ira. Hæc oĩa quaſi præſentialiter ſtatuat ſibi, &
Pſ. 41. ſint ei lachrymæ panes die ac nocte. Tertius affect⁹ horroris, quo pp hodium ſui, ſeipſum ſanctiſſimè horret, & hoc ex ſenſu propriæ nihileitatis, vt dicat
Iob 3. illud Iob. Redactus ſum in nihilum. Item ex ſenſu propriæ iniquitatis, quæ oĩbus brutis pp Dei offenſam, ſe eſtimat nequiorẽ. Item ex ſenſu propriæ humilitatis, cuius primas gradus: iuxta Aug. eſt ſe con temptibilem, & peccatorem noſcere. Secundus ita affectualiter ſentire. Vnde debet ſehõ verbis, factis, & geſtibus, cordialiter vilipendere, & humiliare. Quartus affectus rigoris, quo homo ſeueriſſimè, & aſperrimè corpus ſuum maceret, tanquam peccato fędatum, imò tanquam latrinam oĩum fęditatum. Erit aũt hic rigor contra cogitationes malas, quarũ primos comprimit motus. Secundo cõtra locutiones, ne tacenda dicat, & èconuerſo. Pſal. Dixi cuſto-
Pſ. 38. diam vias meas; vt non delinquã in lingua mea Ia-
Iac. 3. cobus. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir. Tertio cõtra operationes, & maximè ne per
Iere. 9. illicita vagentur corporei ſenſus namque. Aſcẽdit
1. Cor. 9 mors per feneſtras noſtras. Itemque caſtigo corpus meum. i. corporis ſenſus. Quintus affectus eſt irę implacabilis, & ſanctæ turbationis ira per zelum: De
Iob 17. qua Iob. Caligauit oculus me⁹ ab indignatione. Iraſcitur. n. primo contra commiſſas offenſiones, & ꝓ-
Pſ. 84. pria peccata. Pſ. Ira ĩ indignatione eius, & vita gratiæ, in voluntate eius. Secundo contra malas incli-
Eſa. 14. nationes, dicens illud. Eſa. Perdam nomen Babylonis, & reliquias, & germen. Tertio contra impias radicationes quattuor affectuũ. Vñ oĩa oriũtur mala. Contra hæc omnia implacabili ira ſurgit, & a malo cõſeruat. Sextus affectus vigoris, quo fit peruigil. & virilis ad omne opus bonum exercens viriliter, primo omnes potentias animæ intellectum, voluntatem, memoriam ad bona cogitanda. Secũdo exercet oẽs ſenſus corporales, & ſpirituales, oĩa quę per eos percipit, in Deum referẽdo, vt ſi videt pulchra cogitat pulchritudinem Dei: & ſic de cæteris ſenſibus. Tertio exercet omnes humanos, & virtuoſos
Eccl. 31 actus. Iuxta illud. In omnibus operibus tuis eſto velox: Item ſollicitudine non pigri, ſpiritu feruentes, Ro. 12.
Dño ſeruientes. Septimus affectus eſt diſcretionis, quo in omnibus modum, & menſuram ſeruat: ne quid nimis, aut minus. Erit diſcretus primo in con templatione, vt ſæpè actiuæ vacet in deuotione, ne ſic ſibi, vt proximorum obliuiſcatur intendat in cõtemplatione, ne ſic ꝓximo in actione miniſtret, vt prorſus cõtẽplationis deſerat opus. Faciliter errat actio, q̃ nõ dirigit Diuina contemplatio. Debet enim mens per contemplationem diſcere; qualiter per actionem, propter Deum proximo debet miniſtrare. Hæc de affectibus illis quos poſuimus, qm̃ ſi alia exercitia non erunt, per hęc ad oẽm perfectionẽ hõ poterit pertingere. In his itaque nos exerceamus, pro his obtinendis oremus, vt ſic bene ordinati, deuotius in cæteris exercitijs perſtemus.

Prologus in Dietarium Exercitiorum.

Titulus Quartus.

OMNIA honeſte, & ſecundũ ordinẽ fiãt in vobis ad Cor. Viſo de exercitijs quibuſdã Religioſæ vitæ in genere, agen dum iam de eiſdem in ſpecie; & primum de exercitijs externis: vt tãdem ad interna perueniatur. Et pro manuductione paruulorum, conſtituendum eſt quoddam Dietarium Exercitiorũ: vt ſciri poſſit quid ſingulis, & temporib. & locis ſit exercendum a mediæ noctis tpe dũ ſurgitur, vſque in Veſperam diei, donec itur dormitum: vt ſp ordinatum aliqđ exercitiũ mox adſit ad manum preſto, ne in incertum vagetur. Optima etenim ea gubernatio eſt, qua ſuis temporib. & locis quæq; digne aguntur: Et certa forma inſtitutionis, & exercitationis deligenda, quam aſſuetudo iocundam reddat: vt ſupra plenius commemoratum, de certorum exercitiorum fructu, & commoditate: Et ne qua obliuio ſubrepere paruulis poſſet, exercitia negligẽdi, collectario more noſtro, ſub paucis verſiculis ea perſtringemus. Nec quem moueat, ſi cuipiam nimia quædam tradi videantur, quia diuerſos diuerſa iuuant; & quorundam viuacitas exercitia plura requirit: Nec cogit quis ad omnia exercenda; ſed vt vel aliqua aſſumat.

N 1. Cor. 14.

Nõ ſinguli eadem, ſed pro captu.

Quo modo ſub excitatione matutinali exercendum.
Capitulum Primum.

MEdia nocte clamor factus eſt. Mat. Vox dilecti mei pulſantis, &c. Cant. His verbis deuotum exercitium innuitur, eo tempore quo ad matutinas Religioſus excitatur aſſumendum; vt. ſ. ita hõ cuſtodis accipiat ſonitum, quaſi audiat vocem dilecti ſui, exhortantis ad ſurgendum, dicentis illud Cant. Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenũ eſt rore, & cincinni mei, guttis noctium. Hæc ſiquidem eſt vox, vt ibidem præmittitur dilecti pulſantis: Et certe dulce, & deuotum eſt iſtud exercitium, & totius teporis, & torporis excitatiuũ. Quid. n. dulcius, quam

Matth. 25. O Cant. 5. Ibid.

Digitized by Google

quam vocẽ audire dilecti, tam dulciter pulſantis?
Et quis non exurget a ſomnis, ſi vocem audierit
Dei viuentis? Obſeruetur itaque exercitium iſtud
audito ſonitu cuſtodum: ſecundum illud.

Cuſtodis pulſum, Chriſti tu ſuſcipe verbum.
Quo citatus ais, cor tibi preſto Deus.

Et nota pro ampliori exercitatione deuotionis,
& vt magis excutiatur ſomnolentia torporis, quòd
ſecundum ſeptem dies, ſeptuplicem vocem, ex ſcri
pturis colligere poterit homo exuſcitantis.

	Simpliciter		inuitantis.
	Intente		exhortantis.
Audiat itaq;	Diligenter	Sur-	pręcipientis.
vocem	Dire	gere	inuehentis.
	Seuere		cõminantis.
	Amoroſe		allicientis.
	Veraciter		promittẽtis.

Ione 1. De primo, ſ. inuitantis: vt Surge, & inuoca Deũ tuũ:
Thre. 2. Ion. Conſurge lauda in nocte. Tren. Conſurge con-
Eſa. 52. ſurge induere fortitudine tua Syon. Eſa. De ſcdo, ſ.
exhortantis. Surge ſurge delbora ſurge ſurge, & lo-
Iudic 5. quere canticum. Iudic. De tertio, vt audiat, ſ. vocem
Luce 7. diligenter pcipientis ſic. Adoleſcẽs tibi dico ſurge.
Luc 22. Lucæ. Surgite orate. Surge velociter. De quarto, vt
Act. 12
Prou. 8. vſquequo piger dormis, qñ cõſurges è ſomno tuo?
Mar. 13 De quinto, ſ. comminantis, vt Vigilate, & orate, ne-
Apoc 3. ſcitis, qñ tempus ſit. Si nõ vigilaueris veniam ad te
Cant. 2. tanq̃ fur. De ſexto, ſ. allicientis, vt ſurge ꝓpera ami
Eſa 60.
Mat 25 ca mea. Surge illuminare Ieruſalem. Ecce ſpõſus ve
1 Para. nit. De ſeptimo, & vltimo incitamento, ſ. promitten
22. tis, vt Surge & fac, & Dñs erit tecũ. Item ſi diluculo
Iob 8. conſurrexeris ad Deum, & omnipotentẽ fueris de-
precatus ſtatim euigilabit ad te: Et pacatum reddet
habitaculum veſtrũ. Aut vt quidam tradit, poterit
ſuſcitationis pulſus audiri, quaſi vox illa terrifica
tubæ concrepantis. Surgite mortui qui iacetis in ſe-
pulchris, & occurrite ad iudicium Saluatoris. Qua-
lis ſp Sacri Hierony. auribus eodem teſte inſonuit.
Hmõdi ecce voces, plures hõ aggregare ſibi poterit
ex ſcripturis, & eas audire, & reuoluere ſub tpe ſu-
ſcitationis. Et illis, vt verſus habet; mox correſpon
Iob 14. dere per affectũ deuotionis: Iob. Vocabis me, & ego
rñdebo tibi. Reſpõdeat ergo exuſcitatus, corde pa-
riter, & ore. Paratum cor meum Deus, paratum cor
Pſ. 107. meũ. Paratum, vt a ſomno ſurgat, paratum, vt tuis
laudibus inſtet. Et ſic cum multo deſiderio, & deuo
Pſ. 3. tione, homo ſurgere debet. Ad hoc enim ſomnum
Iob 7. cepit vt expeditius Deo ſeruire poſſet. Iob. Si dor-
miuero, ſcilicet ad corpus recreandum: dicã, quan-
do ſurgam? ſcilicet ad Deum laudandum.

Qualiter ad Matutinas ſurgendum. Cap. 11.

MEdia nocte ſurgebam ad confitendum tibi.
Pſ. 148 Pſal. Poſtquam autem Religioſus eſt excita-
tus, exemplo Regij Prophetæ alacriter exurgens,
conuertat ſe ad exercitia iſta.

Exurgas, alacer, benedic, ſalueto Mariam.

Primo itaque cum multa alacritate, ſine aliqua
mora ſurgere debet. Iuxta dictum Angeli ad Petr.
Act. 12 Surge velociter. Et Eccleſ. Hora ſurgendi non te tri
Eccli. 32. ces. Velociter ergo, imò & gaudẽter ſurgere debet;
quaſi in ictu oculi, ſub ipſo momẽto ſuſcitationis.
Si. n. miles terrenus gaudet, & accelerat cum vocatˀ
ad loquendum cum Rege ſuo, ſi gratulatur ſponſa
cum vocatur a dilecto, multo magis debet miles, &
ſponſa ſpiritualis gaudere, & properare, qñ vocatˀ,
& excitatˀ ad loquẽdũ, & deliciãdũ cũ Rege, & Spõ-
ſo Deo. Chrm̃ ſiquidem alloquimur (teſte Amb.)
cũ oramus. Delicię. n. ſunt eſſe cũ filijs hoĩum, pſer- Prou 8.
tim i laude Diuina. Hic dicit Robertˀ d S. Victore.

Ad ſignum lete pro ſumma ſurge quiete.
Non dabitur ſegni, cæleſtis gloria regni.

Et vt alacrius homo exurgere diſcat, quædã in-
citatiua ad cito ſurgendum, pariter & ad hoc adiu-
uantia remedia annotare iuuat. Sunt autem præter
cætera, hæc ad alacriter ſurgendum inductiua.

Scriptum, natura, decet, exemplum, mala fructus. Q

Id eſt Scriptura monens, quæ tam multipliciter ad
id hortatur, vt patet, & dehortatur contrariũ: Prou. Prouer.
Noli diligere ſomnum: Et Paulus. Non dormiamus 20.
ſicut cæteri: ſed vigilemus, & ſobrij ſimus. Secundũ Theſ. 4.
eſt Natura inducens: Vnde Ambr. de Officijs. Quis
Chriſtianus non erubeſcat, ſine pſalmorum modu-
latione noctem tranſigere, cũ minutiſſime aues ſo-
lenni deuotione ortum præueniunt diei? & cæt.
Tertium inductiuum eſt decentia cõgruens. Valde
etenim medijs noctibus ſurgere congruit, & decet,
eo ꝙ hoſtes noſtri Diaboli nõ dormitant, neq; dor-
miunt: ſed ſemper, vt Grego. ait: Iſrael impugnant. Pſ 120
Item decet. vt tunc boni ſurgant ad Deum honorã-
dum, qñ mali maximè inhonorãt Deum. Qui. n. ma- Io 20.
lum agunt noctẽ obſeruant. Et qui ebrij ſunt nocte
inebriantur, &c. Valde quoque tunc ſurgere decet,
eo ꝙ nocturno tpe, carnis tentatio plus præualet, q̃
vigilia opprimitur Eccl. Vigilia honeſtatis tabefa- Eccli.
ciet carnes. Sunt pręterea, & alię decentiæ, quas ſup 13.
Beati immaculati D. Ambr. tãgit. Multa etenim illo
in tpe tentamenta proſerpunt, cum feruet illecebra
carnis, dum coquitur cibus, potuſq; digeritur, dum
ſtomachus æger, mens ſomnolenta, animus occupa
tus, dum maxime tentator illudit, vt copioſiſſimè,
& diſertiſſime, illic deducit. Quartum, Exemplũ in-
formans. Innumera aũt ad hoc exempla cõperiuntˀ.
vtporè Sanctorum aĩalium, quæ requiem non habe Apoc. 4
bant, die ac nocte dicẽtia. Sctũs, ſanctus, ſanctus, &c.
Sanctorum item Angelorum de quibus ſub typo cu
ſtodum dicitur. Super muros tuos Ieruſalem con- Eſa. 62.
ſtitui cuſtodes, tota die, & tota nocte non tacebunt.
laudare O igitur, & vos qui reminiſcimini Dñi ne Eſa. 26.
taceatis, & ne detis ſilentiũ ei, donec ſtabiliat, & do
nec ponat Ieruſalem laudem in terra. Exemplum itẽ
Sanctiſs. Regis, & Prophetæ Dauid, qui nec occupa
tionibus Regijs, & vxoris, a continuis retrahebatur
laudibus, quo minus conſurgeret medijs noctib. vt
dicit de ſe. Media nocte ſurgebam, &c. Eſdræ item Pſ. 118
prophetæ, & aliorum qui quater in nocte, & quater Neem.
in die laudabant. Longum foret proſequi exempla 8
oĩa, vtporè Dñi Ieſu, qui pernox in oratione perſi- Luca 6.
ſtebat: Et erat pnoctans in orõne. Beatorũ itẽ Pauli,
& Sillæ qui et ſub carcerali anguſtia, media nocte Act 17.
erant orantes. Legimus præterea de muliere forti, Prouer.
ꝙ de nocte ſurrexerit, donans prædam domeſticis 31.
ſuis. Scribitur item. Quod ois Faber Ferrarius noctẽ Eccli. 36.

Digitized by Google

tanquam diem tráſigit, & vigilia ſua perficit opus, pro lucro ducens opuſculum,qd furatur de ſopore. De ſæculi Philoſophis conſtat, ꝙ Demoſthenes gloriari ſolitus erat,vt Hierony.Sanct. commemorat, ꝙ oẽs artifices vigilijs preueniret.Sed & Imperator vt dr̃ in Autentica noctes ducit in ſomnes,& noctibus vtitur pro æqualitate dierum, pro ſubditorum ſalute. Et ẽt ibidem Papa,vt dr̃ in proœmio ſexti. Si igitur (ait Ambr.) ſtudentes doctrinis ſæcularibus, parum ſomno indulgent, quantomagis qui Deũ cognoſcere cupiunt,ſomno corporis,niſi quantum naturæ ſatis eſt,impediri non debent?Nihil iã de ſanctorum Patrum vigilijs commemorandum nobis, quibus vna hora ſufficiebat quietis. Cum & tenerrimis,atque delicatiſſimus virgunculis ſuis,D.Hieronym.ſcribebat,ternis,atq; quaternis, noctem interrumpendã vigilijs. Pudeat itaq; tantorum exemplis, non commoueri poſſe ſomniculoſos Religio-
1. Cor. 11. ſos,cum iuxta Pauli cõmonitionem, deceat Dei miniſtros eſſe in vigilijs multis;præſertim cum nocturnũ tempus,tam aptum ſit, & accommodum actui
Pſ. 83. cõtemplationis. In die etenim mandauit Dominus miſericordiam ſuã: opera ſcilicet actiuæ,ſed in nocte canticum eius: vtique contemplatiuæ; vt de huiuſmodi exemplis,latius deducit in ſermone de vigiliarum antiquitate,& laude, Pater Hieronymus. Quintum inductiuũ ad velociter ſurgendũ eſt, deuitatio multorum malorum, quę prouenisse leguntur ex ſomnolentia.Hęc ſiquidẽ mala ſomnolẽtia facit.

R *Mors, pauper, cæcus, deperdit, & inualidus fit.*

Primo per nimium ſomnũ, homo tẽpus amittit, quaſi mortuus. Iuxta illud.

Stulte quid eſt ſomnus: gelida niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora, Fata dabunt.

Secundo homo per nimiam ſomnolentiam, reddit
Prouer. 29. totus pauper, & egenus vnde Prou. Noli diligere ſomnũ ne te egeſtas opprimat.Et Paululũ dormies,
Prouer. 24 vt requieſcas,& veniet tibi quaſi viator egeſtas. hinc
Pſ. 75. Pſ.Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt oẽs viri diuitiarum in manibus ſuis. Tertio p ſom-
Thob.2. nolentiã fit hõ cęcus.Thobias.n.dormiendo viſum perdidit, & Ionas ſopore depreſſus qualitatem tem-
Ionæ 1. poris,& quantitatem periculi,quaſi cęcus nõ aduer-
Act.12 tit.Petrus quoq; inter milites dormiens,mortis ſuę periculum,nõ ſatis attendit; donec per Angelũ ex-
Gen 19 citatus fuit. Sic nec Loth filiarum concubitum,nec
Gen.9 Noe ſui denudationem, dormientes perſenſerunt. Quarto hõ nimis dormiendo bona,quæ habuit de-
3.Reg.3 perdit;in cuius typum in libro Regum, meretrix fi-
2.Reg.4 liũ ſuũ dormiendo oppreſſit: Et Iſboſeth dormiẽs, & regnum pariter,& vitam perdidit. Poſtremo nimia ſomnolentia hoĩem inualidum reddit, & tollit
Iudic.16 facultatem ſe tuendi,imò & occidit,vt legit Iudic. de Sãpſone,qui dormiẽs crine,ſimul & fortitudine
Iudith. 13. ſpoliatur,& Holofernes dormiẽdo capite truncat. Saul quoque dormiens amiſit Scyphum cõſolatio-
1. Reg. 26. nis,& haſtam defenſionis,vt dr̃. Et Apl̃is præ ſom-
Luc.22. nolentia dormitantibus:Chr̃s capitur.Siſara quoq;
Iudic 4. dũ lac biberet obdormiens,a Iahel clauo in tpa cõfi-
Act. 20 xo mortẽ iunxit ſopori.Et adoleſcens iuuenis Cutichus diſputante Paulo graui ſubmerſus ſomno cecidit de tertio cenaculo. Velociter ergo ſurgendũ ne nos aliqñ appræhendant tanta mala ſomnolentiæ.

Poſtremum ad velociter, & alacriter exurgendũ inductiuũ eſt, Fructus,& corporis, pariter,& ſpũs, qui prouenit ex eo. nam vt tranſeamus innumeros fructus ſpiritus quos prolixum eſſet enumeratione cõplecti:qualiter,ſ.vigilia honeſtatis tabefacit car- Eccli. 31.
nes: qũo qui inuigilant complectũtur Dei placorẽ, qũo inueniunt,& vident Deũ: & perficiat,& ornet Eccli. 38.
vigilia opus:qũo det carmina,& canticum mandet Pſ. 41.
in nocte & ꝙ beati ſint qui vigilãt ad fores eius,& ꝙ in vigilia matutina Dñs reſpiciat,& deſcendat in Prou. 8
caſtra,& beatificet vigilantes. Qũo vt D. Hierony. Exo. 14
cõtexit vigilijs excluditur timor oĩs,fiducia naſcit; Luc. 12.
caro maceratur,vitia tabeſcũt,charitas roboratur, recedit ſtultitia,accedit prudẽtia,mens acuitur,error obtunditur, criminum caput Diabolus, gladio ſpiritus vulneratur. Ita vt vigiliarũ lucris nihil accommodatius,ſuauius, beatius. Vt inquam hęc oĩa animæ bona ſileamus, non parum confert ſurrectio matutinalis etiã corporis ſanitati,vbi multipliciter hõ purgatur,vt experiẽtia ipſa docet. Ob tanta itaque inductiua,velociter exurgendum, & nõ pigrorum inſtar in lecto, tanquã cardine diuerſandum, vt de pigro dicitur. Sicut oſtium vertitur in cardi- Prouer. 26.
ne ſuo, ita piger in lecto ſuo. Præſertim cum qui hoc aſſueſcerit, vix poſt dediſcere poteſt.

Et ecce ne quis imbecillitatem, aut impotẽtiam alacriter ſurgẽdi cauſetur,plura ſunt remedia, quæ iuuant, & conferunt ad illud, ſcilicet. S

Oret, perpendat, videat, calcet, cito, pœnam.

Primum,& ſummum,communeq; remedium,eſt Oratio deuota,vt,ſ.qui tempeſtiue,&alacriter ſurgere volet,pro hoc veſperi Deum, & Angelum cuſtodem ſuũ exoret,& iuxta repromiſſum petens accipiet.Senſibiliter ſiquidem,ſepiſſimè id expertum, ꝙ orantes Angelum proprium, quaſi ab hoĩe excitantur quocunque tpe velint. Non.n.dormitat ille Pſ. 120
neque dormit,ſed vigilias ſup nos agit,paratus ſeruire nobis.Cum tali itaq; oratione,& ſurgendi deſiderio,hõ obdormire debet,vt cũ Iob dicat. Si dor- Iob 7.
miero dico,qñ conſurgam.Alterum eſt,vt pręmiſſa inductiua ſecum conſideret,aut etiam in bonis meditationibus, iuxta Bernardum obdormiat,ex hoc enim alacrius ſurgit,vel certè, vt excitatiua a ſomno ſecum habeat,quæ ſunt iſta,quæ hominem dormire non ſinunt,ſed etiam inuitum euigilant.

Clamor,ſplendor,amor,timor,ac dolor euigilãt nos. T

Primo excitatur hõ a ſomno,tumultuatione clamoris.vñ ſerui Holofernis, tumultũ arte moliebantur,vt excitarent eum: Et dum Virgines dormitauerũt,media nocte clamor eſt factus: Et Dñs Ieſus ſuo clamore Diſcipulos excitauit,dicens,vigilate. Au- Iudith. 14.
diat ergo Religioſus noſter, ſpũales hmõi clamores, & vix dormitare poterit,ſi aperiat aurẽ cordis. Matth. 25.
Secundo excitatur hõ illuſtratione ſplendoris.Apo-
ſtolus. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Nox pͤ- Mar.14
ceſſit,dies aũt appropinquauit. &c. Surge q dormis, Ro. 13.
& exurge a mortuis,& illuminabit te Chr̃s. Conſi- Ephes.5
deret ergo Religioſus ſpirituale lumen noctis,quia ſicut dies illuminatur.Tertio excitatur hõ ſtimula- Pſ. 138.
tione feruentis amoris. Eſa.Dñe nomen tuũ,& me- Eſa. 26.
moriale tuum in deſiderio aię.Aĩa mea deſiderauit

te

Digitized by Google

Gen.30 te ī nocte,&c.Hinc Iacob prę Rachelis dicebat amo
re:Fugiebat ſomnus ab oculis meis. Qui,ergo vult
alacriter euigilare, magnum debet ad Dei laudem
amorem aſſumere..

Quarto hō excitatur a ſomno ſollicitatione timo
Eccli. 42. ris.Sollicitudo.n.(vt dr̄ Eccli.) aufert ſomnū.Mul
ta autē, & magna ſunt,quæ merito timere debemus
quaquauerſum.n. reſpicimus,ſupra habemus Deum
iratum,intra conſciētiam impacatā, extra ſumus in
loco periculoſo,circumcirca circūdamur multipli
ci hoſte,infra patet hians infernus. Mirum, ergo ꝙ
tam ſimus deſides,dormitantes,& ſomniculoſi. Vi
Mar.13 gilemus igiť alacriter, quia neſcimus qñ erit tēpus.
Poſtremo euigilatur homo afflictione doloris,vt pa
tet de pueris per virgam,& infirmis.Hinc dixit An
1.Mach. 6. tiochus,ꝙ pp triſtitiam,& dolorem receſſit ſomnus
Eccli.8. ab oculis eius. Et de auaro dr̄. Eſt homo,qui in die
bus, & noctibus ſomnum nō capit oculis. Suſcipia
mus igitur ſpiritualem ſollicitudinem, & dolorem
compunctionis,& non erimus ſomnolenti;ſed præ
Pſ. 76. anticipabunt vigilias oculi noſtri, laborabimus in
Pſal. 6. gemitu; lauantes lectū conſcientiæ per ſingulas no
ctes. Et hæc de excitatiuis corporalis, & ſpiritualis
torporis.Tertium remedium alacriter ſurgendi eſt,
iuxta B.Vincentium, aut Cardinalem Græcum, ali
quam aſſumere imaginariā viſionem,piam,vel hor
rendam,vt.ſ. vel imaginetur homo, vt ſupra memo
ratum eſt,ꝙ audiat Deum, cum angelis ſe exuſcitan
tem, vel ꝙ videat Diabolum, ſibi vt in lecto pigri
tetur perſuadentem; aut imaginetur lectum igne ar
dentem, vt ſic vrgeatur ſurgere velociter, propter
ignis periculum. Nec debent hæc cuipiam pueri
lia, & contemnenda videri, cū ea doceant viri tam
graues,& ſancti.

Quartum remedium eſt, mox,vt homo eſt excita
tus, quòd ſe erigat, quaſi Diabolum accidiæ inten
torem expugnaturus: Et mox, vt ſe benedixit, ala
criter de lecto exiliat, & ſic Diabolum accidiæ ſub
pede conculcet.

Quintum remedium,& admodum præſertim iu
uenibus neceſſarium,ꝙ tempeſtiuè Veſperi eant cu
bitum,& ad lectum.Hic plures decipiuntur per De
monium meridianum, & defraudant ſe a ſomno,&
tandem inutiles redduntur ad omne bonum, quia
iuuenum natura requirit ſomnum. Vnde,In matuti
nis quicunque cupit vigil eſſe. Hunc cū gallinis dor
mitum eſt ire neceſſe. Hinc commonemur in Pa
trum inſtitutis, horis ad quietem deputatis,magnū
dormitioni impendere ſtudium;quo temporibus cę
teris alacriores eſſe poſſimus. Expertus loquor hic
eſſe magnum laqueum. Vltimum remedium eſt di
gnas pœnitentias ſibi imponere,& infligere pœnas,
vbi nō ſtatim alacriter ſurgunt, ſecundum aliquam
partem pœnitentiæ ſatisfactoriam.Aut,ſ.eo die face
re aliquam a vino abſtinentiam, aut dicere aliquam
certam pſalmorum orationem, vel capere diſcipli
nam, vel certè eo tempore quo ſuſcitatur, contor
quere ſeſe digitis,& ſcalpere vnguibus, vt ſic dolor
afflictionis,excutiat deſidiam torporis.Compertum
eſt hmōdi remedia non parum conferre, ad excu
tiendam omnem in ſurgendo deſidiam, imò & ad
omnem malam deuincendā paſſionē. Frequēter,er
go iſtud habendum, pro omni remedio ad manum.
Sic ſic in chamo,& freno conſtringendi,qui ex amo Pſ. 31.
re agere bonum nolunt. Sic ſic compellendi qui
dam, vt ad nuptias intrent. Et vt ethnicus ait. Luc.14.

Vt corpus redimas ferrum patiaris, & ignem,
Vt valeas animo multa ferenda tuo.

Hæc ecce latius diximus,pp quoſdā ſomnolētos,
& dormiticuloſos,de mō ſurgēdi,& remedijs. Qui
bus adijcit B.Hieron.vnū non inefficax remediū di
cens.Curandum eſt ēt,ſi vigiles,& in vigilijs alacres
eſſe velimus,ne nimietate cibi,vel potus,vigilaturi
pectus oneretur, ne cruditates eructantes,& crapu
lam,non ſolum ipſi nobis, ſed etiam gratiæ ſpiritus
indigni indicemur. Ergo tanquā Diuino functuri mi
niſterio,ante nos per abſtinentiam parare debemus,
vt ingrauati expeditius vigilare poſſimus. vnde in
fra latius de cęna, & ſomno dicendum. Ad reliqua
exercitia iam pergendum.

Quod ſurgens a ſomno debet ſe munire crucis ſigno.
Membrum Secundum.

SIgna Thau ſuper frontes.Ezech. A ſomno igitur V Ezech. 9.
expergefactus,cogita te in tenebris,& obſcuro,
in medio laqueorum poſitum, & hoſtibus innume
ris circundatum;quos vt poteris euincere,conuerte
te ad alterum exercitium, in verſiculo memoratū,ſ.
Benedic,i.crucis ſignaculo ſtude te cōmunire. iuxta
illud Cant.Pone me,vt ſignaculum ſuper cor tuum, Cant. 8.
& vt ſignaculum ſuper brachiū tuū,&c.Signū ſiqui
dem crucis teſte Patre Aug.a nobis expellit extermi
natorem;ſi tamē cor noſtrum, Chriſtum habeat in
habitatorem. Crebro igitur,vt Hierony.in Epiſtola Exo.12.
monet,ſignaculo munias frontem tuam, ne extermi
nator Ægypti,qui medijs noctibus percutiens tran
ſit,locum in te reperiat, ſed primogenita,quæ apud
Ægyptios perimit, in tua mente ſaluentur. Signum
namque crucis, & fides ad Deum, vt in vita magni
Antonij legitur,murus eſt inexpugnabilis,cōtra om
ne genus inimici.Vnde, & frequentius Fratribus di
cebat.Signate vos,& ſecuri eritis. Hinc & Hierony.
Epiſtola.84. monet. Ad omnem actum, & omnem
inceſſum, manus impingat crucē.Iſtud enim trium
phale ſignum tremunt,& fugiunt diaboli, vt ſuper
Exodum notat Origenes,quia in eo ſunt triumpha
ti.Timor,& tremor cadit ſuper eos, cum ſignum in
nobis viderint crucis fideliter fixum,vt patet de Iu
ſtina,& aliorum Sanctorū geſtis. Productioris ope
ris foret,nec eſt loci huius virtutes, & mirificentias
explicare ſanctæ Crucis,quas explicuimus ſub duo
bus Roſarijs. Sufficiat pro exercitario hoc commo
nuiſſe, vt aſſueſcat Religioſus ſurgere cito, & mox
ſe munire trino crucis ſinaculo, frontem,os pariter
ſignans,& pectus dicēdo:In nomine Patris,& Filij,
& Spiritusſancti. Turris etenim fortiſſima eſt nomē
Domini. Prouerb. Adijciatque deuotas huiuſmo Prouer. 18.
di oratiunculas. In nomine Domini noſtri Ieſu Oratiuncula.
Chriſti crucifixi ſurgo, qui me redemit ſuo pretio
ſo ſanguine,ipſe me regat,benedicat,cuſtodiat,atq;
confirmet in omni bono opere, hodie, atque quotī
die,& poſt hanc vitam multum miſeram, perducat
me ad vitam æternam amen. Item gratias ago tibi

Digitized by Google

clemētiſſime Pater, qui me hac nocte, per magnam miſericordiam tuā, Angelica cuſtodia dignatus es cuſtodire; deprecor immenſam clementiam tuam, vt mihi concedas diem venturum ſic pertranſire, quatenus tibi placeat ſeruitus mea. Per Chriſtū Dominum noſtr. Itemque; Nos cum prole pia, benedicat Virgo Maria: Reperiuntur huiuſmodi innumeræ deuotę orationes, in diuerſis orarijs, quas qui volet, illic inquirat Suadet S. Bernard. vt magis mentalibus inſtetur meditationibus. Sufficiat igitur breuiter dixiſſe orationes breues, pro excitatione, & præparatione mentis.

Tertio exuſcitatus ſalutabit Mariam primum. Membrum Tertium.

X Salutate Mariam, quæ multum laborauit in vobis. Tertium in memorato verſiculo exercitiū Ro. 16. tactum eſt. Salueto Mariam. Mox etenim, vt homo ſurrexit, ad Maris hāc Stellā, ſurrigere mentis oculos debet, vt illa, quæ fuit totius ſalutis exordium, noſtræ etiā ſit excitationis initium, Nam ſi Diuinā gratiam nobis volumus, aut ſi noſtra exercitiola, Diuino aſpectui grata fore deſideramus, nihil horum fieri poterit ſine Maria. Totius ſiquidem boni plenitudinem, Deus in Maria poſuit, & nihil nos habere voluit, quod per manus eius non tranſiret. Cum igitur volet gratiam, quærat eam per Mariam: quēadmodū Adonias per Bethſabeę quæſiuit Sunamiten vxorem. Et ſi noſtra exercitia velimus Deo accepta Mariæ manibus illa offerēda, vt in ſermone inſigni, de natiuitate Beatę Virginis, deuotiſſimus monet Bernardus. Quicquid inquiens eſt, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, vt eodē alueo ad largitorē gratię, gratia redeat, quo influxit. Forte enim manus tuæ, aut ſanguine plenæ, aut infectæ muneribus, vt minus placeat opera tua. Totum ergo, quod offerre deſideras, gratiſſimis illis, & omnium acceptione digniſſimis, Mariæ manibus offerenda tradere cura; ſi non vis ſuſtinere repulſam. Nec enim poterit eſſe non gratum, quicquid illud ſit, quod inter gratiſſimas Mariæ manus fuerit inuētum. Vt igitur hō in ſuæ deuotionis initio gratiā inueniat; & quo oīa per eum agenda, grata eſſe poſſint; ad Mariam ſalutis initium, & grīæ inuentricem ſe diuertat. Cuius vt aſſequatur gratiam, captet beniuolētiam; incipiendo aliquod Roſarium cum deuotis meditabilibus, vt docentur in parte huius collectarij Roſeti ſecūda. Sub. n. tenebris noctis reſpicienda, & inuocāda eſt, hæc ſplendida Stella Maris, vt pulchrè ſuper miſſus eſt. cōmonet idem Bernardus. Ex totis igitur præcordijs ſalutāda venit, in principio vigiliarum, & noctis, & dicēdum ei. Aue digna ſalutari, ex qua naſci, & lactari, qui te fecit voluit. Et itē: O dulciſſima Virgo Maria Corpus Cor, & Animam, in tuam hodie commendo cuſtodiam, vt per tuam gratiam; in timore Dei, & mortificatione propria, ſemper proficiam, & mala vbique fugiam, filium tuum, & te in omnibus imitando Amen. Sic præmittēdo ante Roſarium dignare me laudare te virgo ſacrata, &c. Ad minus proſequendo. 20. vel 50. Aue Maria; vt poſt Matutinas perficiatur reſiduum. Multa ſiquidem eſt vtilitas Roſariorum, vt patet infra. Et hæc de exercitijs inter ſurgendum.

Marginalia: 3. Reg. 2. — Eſa. 1. — Pſ. 25. — Oratiūcula.

Quid debeat iam veſtitus ante pulſum ſecundū chori agere. Capitulum Tertium.

IVſtus cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum. Eccli. Eccli. 39.

Conſurge lauda in nocte in principio vigiliarū, effunde, ſicut aquam cor tuum ante cōſpectum Domini. Leua ad eum manus tuas. Ex his, & huiuſmodi ſacræ Scripturæ locis inſinuātur deuota quæq; exercitia, exercitanda in principio noctis, poſtquam homo iam ſurrexit, & eſt veſtitus, vt ſe exuſcitet, ad aliquam gratiam deuotionis. Iſtud etenim tempus, præ cęteris teſte Bernardo deuotioni eſt apti⁹, & accommodatius. Quare hæc exercitia aſſumi poterūt. Tren. 2

Excutiens purga gratus propone petas ſanct.

Primo etenim quoniā torpidi, & ſomnolenti ſumus, ad aliquam deuotionē, nos excitare debemus; & omnem teporem excutere. Eſa. Excutere de puluere, cōſurge, Sede Hieruſalem. Solue vincula colli tui o Syon. Debet autem fieri hæc excuſſio. Eſa. 52

Suijpſius incitatiua extortatione.
vel Rōnabili eorū, q̄ feruorē īducūt cōſideratiōe.
Quadam corporis deuota exercitatione.

Vt, ſ. homo ſomnolentus, & torpens ſeſe ad laudem incitet, dicendo cum Regio Propheta. Lauda anima mea Dominum. Et item. Benedic anima mea Dominum, & omnia quę intra me ſunt, &c. cum huiuſmodi incitatiuis. Aut ſecūdo, vt homo attēte cōſideret, & ſecum ruminet, ea quę torporis ſunt effugatiua, & incitatiua feruoris, vt ſunt illę quindecim conſiderationes, in huius principio præmiſſæ. Aut, vt illud Bernardi de quattuor debitoribus, vbi valde incitatiuè loquitur ad feruorem dicens. O ſi cognouiſſes, & tu, quam multa, & quā multis debeas, videres, quam nihil ſit totum, quod facis, ad comparationem eorum, quæ debes, deducens de quattuor debitoribus, qui ſinguli totam vitam noſtram exigunt, & requirunt. Pſ. 105 Pſ. 102

Scilicet
- Dominus Ieſus
- Peccata præterita
- Regnum cœlorum
- Conditor Deus.

A 12

Aut certe, vt Albertus Magnus commonet, pro excitando torpore cauſæ, quæ ad alacriter Deo ſeruiendum inducunt, commemorari poterunt. Quæ præter cæteras, ſeptem ſunt principales.

Quarū prima eſt. Seruilis conditio. Ad hoc enim homo conditus. Populum hunc creaui mihi laudem meam narrabit. 1. Cor. 6

Secunda eſt. Cariſſima emptio. Empti eſtis pretio magno glorificate, & portate Deum in corpe veſtro. 1. Cor. 6

Tertia. Impenſi ſeruitij recompenſatio. Seruiuit enim in peccatis noſtris. Eſa. 45

Quarta eſt promiſſionis obligatio. Promiſimus enim ei ſeruire in Baptiſmo deinde in profeſſione.

Quinta eſt. Quotidiani boni erogatio. Quid enim retribuere dignum pro omnibus poterimus? Pſ. 115

Sexta eſt. Pœnarum euaſio. Quis enim habitare poterit cum ardoribus ſempiternis. Eſa. 33

Vltima

Digitized by Google

Mat. 5. Vltima eſt Æternæ mercedis expectatio. Merces enim copioſa repoſita eſt ſeruitoribus eius in cœlo. Quæ ſeptem complectuntur hoc verſiculo.

Condit, emit, ſeruit, votum dat, penaque, merces.

Tertio poterit homo Excurere torporem, aliqua exercitatione corporali. Crebro.n.aĩa, ex corporis diſpoſitione immutatur. Hinc ſuaſit Magiſter Gerardus magnus, ꝙ in deuotionis abſentia, fierẽt aliqua exercitia corporalia, per quæ ad deuotionem excitaretur anima, vtpotè erectio cordis, & manuum in cœlum, deuotæ genuflexiones, extenſioneſque brachiorum in modum crucis. De quibus latius in ſcda parte dr̃, & docetur in vigeſimaſecunda collatione
Pſ. 133 Patrũ. conformiter ad Prophetã, qui iubet in noctibus extollere manᵘ in ſancta. Et Tren. Leuemus in-
Tren. 3 quit corda noſtra cum manibus ad dñm. Vnde dr̃ in ſpeculo Monachorũ. Et cum euigilas ſtatim oẽs cogitationes abijce, & ſomnia, quæ ſomniaſti in nocte, & primitias cogitationum tuarum, & actiones offer Deo in oratione, vel ĩ aliqua bona meditatione, cum corporis excitatione, vel genuflexione, donec aliquem affectum percipias deuotionis. Qualẽ enim tunc homo affectum conceperit, talem in ſubſequentib. habet. Valde ergo his modis, pro Excuſſione eloborandũ eſt teporis. Excuſſa autẽ ꝑ hmõdi, mentis ſomnolentia, & tepore. Rite ſubſequitur primum exercitium mentale in verſu. Purga.i. vt intellectum, pariter, & affectũ expurgare ſtudeat, priuſq̃
Pro. 18. ad alia ſe exercitia deuotionis diuertat. Iuſtus ſiquidem in principio accuſator eſt ſui. Et ſummum bonũ, niſi a purgatiſſimis mentibus non cernitur, & nõ niſi pura oratio exauditur, vt notat Pater Aug. ſu-
Pſ. 65. per illud Pſ. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo nõ
Apo. 21 exaudiet Deus. Nihil enim ad Deum intrat coinqui-
Exo. 19 natum, & Beſtia montem tangens lapidari iubetur. Vt igitur homo Dei aſpectibus digne appareat, vt orationis, & exercitationis ſuæ fructum reporret, &
Luca 8. vt tota die digne ei miniſtret: Priuſquã mentis oculum ad Deum ſubleuet; cum publicano ſe deijciat,
Hier. 4. & iuxta Prophetã à malitia cor ſuum lauet, & corda expurget, perque ſingulas noctes lectum ſuum la-
Pſal. 6. uet, ac lachrymis ſtratum mentis riget, exercendo ſe in via purgatiua, purgando intellectum.

vanis, & inutilibus fantaſijs — eijciendo
A naturalib. & curioſis rõnib. — eas cõtẽnẽdo
extraneis, & foriſecis occupatiõib. — fugiẽdo.

Etiam purgando affectum.

culpa — contritione
A culpę ſequela — Et hoc — oratione
culpę o ccaſiõe, vᵗ pcĩ — pniali ſatiſfactiõe

Vt ſic ratione erecta, & illuminata, affectioneque dilatata, & inflammata, ad Deũ purus accedat. Breuiter in tenebris noctium dolendo, ſuper tenebroſitate peccatorum, veniam petat oĩum, commiſſorũ, & omiſſorum, vt Btũs Greg. in homelia tertia dñicę poſt penth. narrat de Victorino Æmiliano; qui nocturnas Fratrum vigilias præuenire ſolebat, & pro peccatorum expurgatione orabat, vnde & veniam obtinuit. De modo autem, & practica huius viæ Purgatiuæ, plura ſparſim dñr hinc inde infra, & habentur, integri tractaculi cõſcripti, cuiuſdã Carthuſien. & illius. H. de balnia, &c. Mente aũt depurata, mox ad gratitudinis exercitiũ cõuolet. Nec.n. dignus eſt vlterioribus dandis, qui ingratus eſt exhibitis. Qui ergo gratiam gratiæ ſuccedere volet, ante oĩa gratias agere debet, hinc dicitur. Gratus, id eſt vt deuotus, gratiarum actiones Deo perſoluat. Et hoc.

Noctis cuſtodia — ea te nocte, cuſtodiuit
Sup Paſſionis Dñicæ — Si — hora matutinali tanta
reminiſcẽtia — pro te paſſus eſt
Singulari bñficẽtia — tanta bñficia exhibuit

De cuius gratitudinis practica, & de ſingulariũ beneficiorũ memoria, ſm ſingulos dies diſticta, plenè traditum eſt in Beneficiario, quare non hic opus proſecutione multa, niſi ꝙ commonemus, ꝙ nullatenus eorum eſt memoria intermittenda, cum nihil ita inflãmet ad charitatẽ, nihil magis excitet ad laudem, nihil æquè promouet in oẽ bonũ. Miſeratio-
num, ergo Dñi recordemur, & cũ Propheta ſup ſin- Eſa. 63.
gulis bñficijs laudẽ dicamus, vt ſic oĩa oſſa nr̃a ſtil-
lent laudem, & pariter cum aſtris matutinis eũ lau- Iob. 38.
demus. Iugiter.n. ſibi ſubuenire facit, cui collatum beneficiũ ante oculos aſſiſtit. Vt igitur tota die Dei miſericordia nobis ſuccurrat, nunquam beneficiorum memoria a mente recedat. Verũ ne peccatorũ noſtrorum, & diuinorũ beneficiorum memoria ſte-
rilis ſit, & ſupficialis, ſed vt verbis, ita & opere, & ve- 1. Io. 3.
ritate fiat, & ſit realis. Propone.i. propoſitum mẽtis innouare debemus, q̃ feruenter, & deuotè deinceps ei ſeruire velimus, proponendo quaſi iã cęperis nũc primũ illi ſeruire, & primus eſſet dies tuæ cõuerſio-
nis, dicẽdo cũ pſalmiſta. Et dixi nunc cepi, vt de hoc Pſ. 76.
alibi latius traditum. Secundum.n. propoſitum noſtrũ curſus ꝓfectus noſtri. Et totius bonis operis initium; eſt recta intẽtio, & ſacrũ ꝓpoſitũ. Nã ſicut fabrica columnis, columnæ aũt baſibus fulciuntur; ita vita noſtra virtutib. virtutes verò ĩtima intentione ſubſiſtunt. Vigilanti itaq; cura in principio diei, & exercitiorũ, intentio diſcutiẽda venit, & ordinandũ mentis ꝓpoſitũ; ne ſi extra fundamentũ rectæ intẽtionis fundetur fabrica noſtræ actionis, totũ opus exercitiorũ in reliquo diei, in nihilũ ſoluatur, quia ẽt ſumma opera inaniter fiunt, ſi intẽtiones cordiũ, extra æternitatis rectitudinem deflectũtur: vt latius id B. Gregor. 28. Moralium deducit: concludens, ꝙ ſi recta intentio in bono opere non tenetur, totum opus facillimè amittitur, & deturpatur. Si autẽ rectè intẽditur, bonum opus efficitur, ẽt ſi minus bo-
num extra videatur. Audiatur igitur Hieremiæ cõ- Iere. 7.
ſilium, & innouetur ſemper propoſitum. Ad hoc ſiquidem exhortatur dicens. Nunc ergo bonas facite vias, & ſtudia veſtra &c. De modo aũt, & practica proponẽdi, plenius dicetur infra. Sed quoniam nulla ſunt noſtra propoſita, niſi Dei adſit gratia: cor ſi-
quidem hominis, vt dicitur, diſpoſuit viam ſuam; Pro. 12.
ſed Domini eſt dirigere greſſus eius. Nam & homo proponit; ſed Deus diſponit. Nec eſt in homine via eius. Quare iuſtorum omne propoſitum, in gratia Dei, potius quàm in propria induſtria pendet. Vnde poſtquàm homo propoſuit, de ſe prorſus diffidere debet, & auxilium Dei inuocare, vt dicitur in verſu.
Petas, iuxta illud Thobiæ. Pete à Deo, vt vias tuas Thob. 4.
dirigat, & oĩa conſilia tua in eo permaneant. Et ex
ſentẽtia dicere. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. Pſ. 16.

F 2 Hic

Digitized by Google

Hic deſeruit oratio anthidotarij,vbi fit oblatio om-
nium agendorum. Et ne forſan propter de merita,
& indignitatem non exaudiamur,oculos in montes
Pſ.120 leuare debemus,vt in verſu dicitur. Sanct. Iuxta il-
Iob 20. lud Iob.Voca ſi eſt,qui reſpondeat, & ad aliquẽ ſan-
ctorum conuertere.Sanctos itaque Dei ſingulariter
inuocare debemus, vt precib. & meritis nobis ſuc-
currant,ad digne Deo in reſiduo temporis ſeruien-
dum.Ecce hæc ſunt breuiter exercitia preparatoria
mentis poſt exuſcitationem.

De præparatione ante chorum, & de modo exoluendi horas in genere. Cap. IIII.

B ANte orationem præpara animam tuam, &c.
Eccli. 18. Eccleſ.Deinde circiter alterum ſignũ, priuſ-
quam eundum eſt ad chorum.Debet ſe deuotus di-
ſponere,& præparare mentem ad orationem, iuxta
qd infra ad liquidum tradiť in directorio ſoluẽda-
rum horarũ,& agere, quæ continentur iſtis verſib.

Ante chorum quid ſis facturus mente reuolue.
Quid trahat attende: corque parato Deo.

Quorum ſingulorum explanationẽ, plene habes
infra.Porro cum iam vltimum ſignum pulſať, mox
omnibus dimiſſis, quaſi audiẽs nuncium Dominici
Mat.6. aduentus te exhortantis. Ecce ſponſus venit exite
obuiam ei, ſine aliqua mora exemplo diuini equi,
Iob.39 de quo dicitur.Vbi audierit buccinam dicit vah,ad
chorum deuote te præparare debes, dicendo cum
Mat.2. tribus Regibus hoc ſignum magni Regis,eamus, &
inquiramus eum, &c. Sicut commonemur in verſi-
bus iſtis.

Campanam Chriſti eſſe tubam, ſemper memorare.
Qua citatus ais, cor tibi preſto Deus.

Quali autẽ diſpoſitione homo accedere debet,
verſiculus is contradit.

Collectus, purus, templum ſuccenſus adito.

Quid vero inter eundum exercitandũ ſit, & quæ
in ipſo eccleſię acceſſu,& ingreſſu exercitia aſſume-
re debet,is verſiculus docet.

Occurens lege, linque videns, cole, dirigere fidens.

Quorum omnium declaratio plene habetur in
dicto ſoluendarum horarum directorio. Modus au
tem quo exoluendum eſt diuinum officium, cõple-
ctitur hoc vnico verſiculo.

Sis reuerens, ſimul attendens, deuotus in horis.

Poſt expletum officium, exercitandum eſt iuxta
hunc verſiculum.

Poſt veniam gratus, poſt offer corrige mores.

Quorum etiam explanatio traditur vbi ſupra.Et
eſt is modus generalis ad omnes horas.

De conſiderandis ſingularum horarum cauſis, & myſterijs in ſpecie. Cap. V.

Malac. 2. LAbia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & le-
gem requirent ex ore eius, quia Angelus Dñi
C exercitium eſt.Malach.Pro ampliori aũt,& ſingula-
riori deuotionis affectu excitando, poterit quiſque
deuotus, ad quaſlibet horas canonicas,reuolueré,
& cogitare ſingulares rationes, & cauſas inſtituta-
rum horarum,& attendere circa myſteria omnium
cantandorum, quæ explicantur in rationalibus di-
uinorum officiorum, ad quorum ſtudia ſepius iuue
nes cohortati ſumus.Turpe ſiquidem eſt, vt in dige
ſtis ſcribitur,patrono,& cauſas tractanti,Ius in quo
obuerſatur ignorare. Turpius autem multo,homi-
nibus Deo dicatis, & ſacro cultui deditis, myſte-
ria neſcire ſacrorum. Ituri itaque ad chorum,ſecũ
retractent illius generalia (cur ad eccleſiam eun-
dum ſit) introductiua,quę Ioannes Vallenſis com-
plectitur verſibus iſtis.

Sex lucror,in Syon, peregrinor,& inſtruor,oro.
Participo Sacris, Domini de morte recordor.
Adiuuor à Sanctis, in quorum laude laboro.

Latior eſſet proſecutio horum, res ſatis cognita
fuit,etiam apud gentes: Seneca in Epiſtolis Pytha-
goricam ſententiam allegante, qua dicere conſue-
rat. Alium animum eſſe intrantibus templum, & e
vicino conſiderantibus ſimulacra Deorum, atque
alium opperientibus,i.expectantibus ante fores.Cũ
non parum conferat ad animi deuotionem conſe-
cratio loci ſacri,quæ domus eſt Dei, & porta cœli. *Geneſ.*
Deuote ergo ſemper ad eccleſiam properandũ.Po- *28.*
terunt nihilominus etiam reuocare in mẽtem. Cur
potius ſeptenis illis horis canonicis, quã alijs Deo
pſallatur, eo videlicet,ꝙ a ſanctis Patribus regula-
rius ad orandum fuerint obſeruatę, & hoc ſub nu-
mero ſeptenario,iuxta illud Pſal. Septies in die lau *Pſ.118*
dem dixi tibi. Ob has videlicet rationes.

D

Omnia. Prío qa numer᷒ ſepte narius eſt numer᷒ vniuerſitatis ſub quo qui Dñm laudat quaſi ĩ oi tpe Deum benedicit.

Dona. ſcđo qa petiť pro ſeptẽ donis ſpiritus, & alijs ſeptenarijs.

Cadit. tertio qa ſepties ĩ die cadit iuſt᷒. *Prouer. 24.* Orať vt ſp ſupponat manus.

Aetas. quarto,quia ſeptẽ sũt huius ſęcľi ætates in quib᷒ laudandus Deus.

Typus. quito pꝑ plura myſteria figurarũ ſeptenarum, quę ſunt in ſcripturis.

Alia. ſexto qa alia ferme tẽpora reducunť ad iſta vt dicit rationale.

Præſtant. ſeptio qa hæ horæ priuilegijs ſingularibus ſunt p̃ alijs inſignite.

Nam Sancti. His ſiqđẽ horis inueniuntur oraſſe Sc̃ti, & veteris pariter,& noui teſtamenti, vt patet ex ſcripturarum deductu

Factis Sacris. ſcđo qa iſtę horę ſeptẽ canonicę celebrib.quibuſdã factis ſunt diuinę opationis priuilegiate, vt patet infra de ſingulis.

Paſſuſque. Tertio,quia in his ſeptem horis ſpecialiter legitur Chriſtus paſſus,vt liquet ex horis ſanctę Crucis.

Operati. In his quoque ſeptem horis inueniuntur operarij in vineã cõducti vocati,& remunerati: vñ & ĩ his nobis operandum, vt mereamur denarium diurnum. *Mat.20*

Licet igitur iuxta Apl̃um ſp,& in oi tpe orandus *1. Theſ.*
ſit Deus, his tñ præcipuè horis venit ob tam ratio- *5.*
nabiles cauſas deuotè depręcandus, & laudandus.

Præſuppoſitis itaque hmõdi generalib. cauſis,&
canonicarũ horarum myſterijs ad matutinas laudes
acceſſurus, cõſiderare poterit ſpeciales cãs matuti-
nalis inſtitutionis,qa media nocte dř ob has rõnes.

Occi-

Digitized by Google

Occidit,
Exo. 12. Hac eteni hora matutinali occiſa ſunt primogenita Ægypti. Quare tunc orádum, ne in bono opere occidamur.
Sap. 18.

Dauid,
Regius prophetes inter medias tanti Regni occupationes, ſub die Rex, nocte Religioſus, media nocte ſurrexit.

Natus,
hac quoq; eadē hora Chrs natus credit, iuxta illud dū medium ſilentiū teneret oīa, & noxī medio ſuo curſū haberet, &c.

Pernox,
Hoc quoque eodem tempore inuenit ſæpe in oratione pernoctaſſe,
Matth. 14. & 15.

modo captus,
Itē q̄a hora matutinali Chrs a Iudeis, & gētib. erat captus traditus, & in tormenta datus.

Nunc mala,
Hac quoq; noctis in tempeſta hora multa a multis cōmittuntur mala. Qui enī ebrij ſunt nocte ebrij ſunt tenebras obſeruant, & dormiunt.
Pſ. 103. Eccli. 31

Nunc Hoſtes,
Nūc quoq; diaboli hoſtes capitales nō dormitāt neq; dormiūt, ſed q̄rūt circumeuntes quē deuorant iuxta illud. Poſuiſti tenebras, & fcā eſt nox in ipſa, &c.

Caro,
Hac item hora carnis mot⁹, & tētationes acri⁹ inſurgunt quas vigilia honeſtatis tabefacit.

Clamor,
Hac quoq; noctis hora credit iudiciū futurū Dei iux. illud media nocte clamor factus eſt, &c.
Mat. 25 Pſ. 134

Tempore,
Item, vt ſic etiam in noctibus, & oī tempore laudetur Deus

Luſtret,
Poſtréo, vt tenebras nr̄orum pc̄tōrū illuſtret orandus Deus, vt ordinet.

Digniſſimè itaque ſunt, & cōplures rōnes deuotè laudādi Deū ſub matutinis. Quare, vt p̄monuimus deuotè ſe homo ad matutinas exoluendas prędiſponere debet: ſeſe recolligendo, vt cum Dauid dicere
2. Reg. 7 poſſit inuenit ſeruus tuus cor ſuū, vt oraret, &c. Intentionem ſemper ante horas præmittēdo: & certa obiecta de articulis Dn̄icę vitę, aut paſſionis, aut de diuinis beneficijs, & de ſeptenis ſibi aſſumendo, vt hæc docentur vbi ſupra. Vbi ēt plene traditur modus deuotę, & attentę perſoluēdi horas, vt, ſ. homo in chiropſalterio, aut alijs illis medijs aſſignatis ſe aſſueſcat exercitare, & ſæpè affectus elicere, & attētionem innouare. Et pro ampliori mētis exercitio, & deuotionis excitatione, poterit ſe exercitare circa matutinalis officij myſteria, cogitando ſingulorum cauſam, & ſignificationem. Et primum de his, quæ generalia ſunt omnib. Canonicis horis deinde ſpecialibus myſterijs ſingularum. Quæ magiſter Iohannes de Garlandia ex rationalibus diuinorū breuibus complexus eſt carminibus ad quē remitto ſtudioſos noſtros. Non. n. inutile eſt obſeruari in perſcrutādis Diuinorū officiorum myſterijs: pręſertim ab his, qui diuinis conſecrati ſunt, & dediti officijs. Sed nō eſt Compendij huius cōplecti, tam lata myſteria ſacrorū. Tm̄ cōmonem⁹, & cohortamur deuotos, vt diligentes ſint in perquirendis, & ſciendis illis, ſic enim prolixiſſimi nocturni dulces, & breues fient eis. Circa canticum autem Diuę Trinitatis, ſcilicet. Te Deum laudamus. Speciale ſibi coaceruent exercitium deuotionis, quo promereātur cum pluribus refici diuinis conſolationibus quales legimus accepiſſe pleroſq;, illi cantico affectos. In quo complectitur omnis materia pietatis, & deuotionis, vt patet intuentibus.

Sequitur de laudibus Matutinalibus.

LAudem dicite Deo noſtro. Apoca. Antiquitus Apoca. 19.
Matutinæ laudes diſtinctę erāt a cæteris horis. Licet iam pp carnis infirmitatem coniunctæ ſint, & non minori deuotione perſoluendę veniunt. Quæ congruis ex cauſis ſunt inſtitutę, ſcilicet ob iſtas.

Nunc creat, Hac hora mundū, & Angelos creaſſe creditur.

& laudant, hac hora iubilauerant ei omnes filij Dei. Iob 38.

merſit, hac demerſit Ægyptios. Exo. 14.

Surgit, hac reſurgit a mortuis

mare, hac ambulauit ſupra mare

donat, mane oſtendet gloriam ſuam.

Ob has igitur cās ſoluendæ ſunt cum deuotionis alacritate. Et perquirenda ſunt myſteria pſalmorū, quia iuxta Bonauētură aliquid magni latet in illis. Sed quia plerunque pp infirmitatem carnis, in prolixiori officio redditur homo ſomnolentus, poterit deuotus Religioſus pro innouatione deuotionis, ad matutinales laudes aſſumere ſibi obiecta de beneficijs Diuinis ſcdm dies, vt docetur in beneficiario, vt ſic ſm ligna ſilue exardeſcat ignis deuotio- Eccli. 28.
nis. Et ſi quandoq; ſomnus obrepſerit, renouare ad mentem, oīa horribilia de infernalibus pœnis, ollā ſuccenſam pice plenā, ſulfure fętentem, leones frementes, ſerpentes, ſæuientes, buffones corrodentes, dracones, glutientes, & vinces oēm ſomnolentiam corporis dicens tibiipſi. O Frater Aſelle de genere Mat. 6.
dormitātium, & numero fatuarum Virginum, quarum in nocte lampades extinctè leguntur; vt quid hic iam dormitas? vbi Deus, vbi Angeli, vbi Sancti Dei omnes? vbi Pręlatus, vbi Cuſtos, vbi Lector, vbi Cantor, ſuſcitator, & alij Fratres? Omnia euaneſcūt ante oculos dormitantis. Si Deum non times, nec Angelos revereris, nec Fratres ſcandalizare erubeſcis, quare Diabolum tibi inſidiantem non metuis? Euigilate igitur omnes meę vires. Quod ſi huiuſmodi conſideratio, ſeu increpatio nō profuerit, diſcerpe carnem vnguibus, diffrica ſputo oculos, & lęſionem aliquam infer corpori lāguenti ab inopia ſpiritus. Sicut egere quidam deuoti fratres, qui ſomno prægrauati, capillos capitis traxerunt, barbam duriter fricuerunt, naſum ſtilo pupugerunt, oculos ſaliua detriuerunt, imò acetum ad hoc mordens, & acre appoſuerunt, & ſub mento acutum lignum ſuppoſuerunt, & digitorum vnguibus cutem corporis, ad rubeas vſque cicatrices, aut ad ſanguinem etiam ſulcarunt, donec de ſomnolentia triumpharent. Sic ſic fortiter præliandum eſt, ſub Diuinis laudibus, ne aliquādo improperetur nobis. Simō dor- Mat. 14
mis nō potuiſtis vna hora vigilare mecum. Qui igitur ſomniculoſi ſunt metu Dei, & pęnarum expergiſcantur, vt quidam dormitans audito hoc nomine infernus. Nā qui vere Deum timeret, & gehennalia tormēta viuaciter reuolueret, nō dormitaret, neq; dormiret, ēt oēs vigiliæ breues illi eſſent. Hæc con-

Digitized by Google

tra ſomniculoſos, vt deuotę concludant matutinas. Et poſt matutinas terminatas, veniam petant, &c. vt patet ſupra.

De horis Beatæ Mariæ Virginis ſoluendis. Capitulum Sextum.

E Ier. 44. SAcrificemus Reginę cęli, & libemus, ei libamina. Hiere. Verũ quia poſt matutinas de tẽpore, ſubnectuntur cõiter, & ex digniſſimis rationib. matutinales horæ de B. Virgine, quæ deuotiſſimę ſunt perſoluẽdæ, cum innouatione nouæ deuotionis, ex inſtitutione non mõ Apoſtolicæ Sedis; ſed ex generali oĩum nationum conſuetudine; ſcientibus vniuerſis, ꝙ digniſſima ſit omnium laude. Quare, & Vrbanus ſecundus in Gallias veniens, & Concilium celebrans apud Clarũ montem. Anno Dñi. 1096. ſub Menſe Nouembri inter cætera inſtituit, quòd horæ B. Virginis dicerent quotidie. Quę vt deuotius poſſint exolui, debet deuotus conſiderare cauſas incitatiuas ad honorem tãtæ Virginis, quarum plurimę ponuntur infra in diſtinctione de B. Virgine. Vbi pariter ẽt ponitur modus, & praxis, quibus inſiſtendũ eſt laudibus tantæ Reginę, & Virginis: qũo ad illius officium accedendum, qualiter explendum, & terminandum. Vnde hic nihil de hoc repetendum, in qua ẽt diſtinctione, ponitur abunda, & copioſa materia deuotionis: vnde colligi poterunt certa obiecta, vel articuli determinati ad ſingulas horas eius. per ſingulos dies: quemadmodum ſunt diſtincti articuli, ad horas de Domino Ieſu. Poterit etenim deuotus, aſſumere ſibi materiam laudis.

	ſcđis	Vitam antecedentibus, & eius educatione
	tertijs	Vitę cũ Dño Ieſu đcurſu, & ſctã cõuerſõne
Ferijs	quartis đ	gloſę Virginis virtutũ, & gratiarũ plenitudie
	quintis	priuilegiorũ, & præcellẽciarũ ſingularitate
	ſextis	ex Chriſti paſſione, & alijs, doloribus
	Sabbato	conſolatione in terris gaudijs, & beneficijs
	Dñica	aſſumptione exaltatione, & gloria in cęlis.

Ita, quòd ferijs ſecundis homo poterit ſibi diſtinguere huiuſmodi articulos.

	Matutinas		ante ſęcula a Deo prælecta
	primas		ex initijs typis figurata
	tertias		ex ꝑcordijs optata, & ꝓphetata
Ad	ſextas	Maria	reb. ſublimib. in ſcripturis ſiſ'ata
	nonas		ex ſanctiſſimis cõcepta eſt, & nata
	veſpas		a parẽtibus in templo præſentata
	cõpletoriũ		Ioſeph Virgini iuncta, & ſalutata.

Sic per ſingulos dies, ad ſingulas horas, ſingularia poſſemus diſtinguere deuotionis, & laudis obiecta: Sed miſerum eſt ſemper inuentis vti, & non inueniendis; præſertim cũ dulcius ſapiant, quæ quiſque labore ſuo ſibi comparat, & exudat. Diſcant, & ſtudeant paruuli, ſibijpſis frangere panem, & ex occaſione dicta fieri ſapientiores; & ſingulari deuotione exoluere ſemper Virginis Matris laudes.

Quid poſt matutinas agendum. Cap. VII.

F Ps. 64. EXitus Matutini, & Veſpere delectabis Pſal. Aſſignato quid ante matutinas, & quomodo ſub Matutinis exercitandum; videndum quid finitis iã matutinalibus laudibus ſit exercendum. Inter cætera etenim tempora deuotioni coaptata, aptior putatur a multis, hora hæc poſtmatutinalis proxima aurorę: quia quietem, & ſolitudinem habet. Tunc etenim digeſtus eſt cibus, tunc curæ ſepoſitæ mundi, tunc obſeruator nemo adeſt, qui ſecreta deuotionis exercitia prodat. Tunc, vt Seneca ait, minę non fiunt, nemo pulſat ad oſtium, nemo cortinam trahit. Quare tunc ſingulariter ad deuotionem animus eſt exercitandus; præſertim ab his, qui vires, & corporis ad hoc robur habent. Vigilantibus ſiquidem iura ſubueniunt, & non dormientibus. l. pupillus in fin. ff. Qualia autem tunc exercitia aſſumi debeant, accipere poterimus ex Scripturis Sacris, in quibus inuenimus, Sanctos, in huiuſmodi exercitijs ſe exercitaſſe, & noctem obſeruabilem Domino dedicaſſe, & noctem vertiſſe in diem. Exodi 12.

Fle, pete, diſperdas, meditans, laudes, cupe, luctans:

Primum exercitiũ in nocte poſt matutinas exercẽdum, Eſt Flere, & plorare tenebras peccatorum. Tren. Plorans plorauit in nocte, & lachrymæ in maxillis eius. Thre. 1. Et item. In principio vigiliarum effunde Thre. 2. ſicut aquam cor tuum ante cõſpectum Domini. Sicut & pſalmiſta ait, ꝙ caſtigatio eius in matutinis Ps. 72. fuit. Præcipuum exercitationis genus apud quendã deuotum fuit, qui nil aliud poſt matutinales laudes exercuit, niſi peccatorum ſuorum memor eiulans, & flens, pectus tundendo dicebat. Deus propitius eſto mihi peccatori. Alterum exercitium media nocte exercitandum eſt, media nocte ad amicum ire, & tres panes ab eo Petere, pro amico, qui venit de Luc. 11. via, hoc eſt omnia ſaluti neceſſaria, pro vi concupiſcibili, rationali, & iraſcibili, &cæt. vel tres panes trium theologicarum virtutum, aut virtutum donorum, & beatitudinũ, &c. Præſertim tunc pro amicis viuis, & defunctis recommiſſis, eſt orandũ. Tunc Ps. 101 enim eſt hora miſerendi, tunc deſcendit Dei miſericordia quaſi imber, & ros matutinus. Oſee 6. Vnde quidam pro more, poſt matutinas pſalmum pro viuis familiaribus, etiam conuentualiter legunt. Deus Ps. 66. miſereatur noſtri: & pro defunctis. Deprofundis Ps. 129 clamaui ad te Domine, &c.

Tertium exercendum exercitium eſt, in matutinis interficere, & Diſperdere omnes peccatores terræ: pſalmiſta. In matutino interficiebam omnes pec Ps. 100 catores terræ, vt diſperderem de ciuitate Domini, omnes operantes iniquitatem. Sic in noctis medio Exo. 12. percuſſit Dominus omne primogenitum Ægyptiorum. Exo. 14. Sic & adueniẽte vigilia matutina, reſpexit Dominus caſtra Iſrael; & interfecit exercitũ aduerſariorũ, Exo. 11. Sic cõmuniter omnes inclyti bellatores, media nocte in vigilia matutina ingreſſi caſtra, ſtragẽ dedere hoſtium. Ioſ. 8. Sic ſpiritualiter hac matutinali hora cum paſtoribus obſeruandæ ſunt vigiliæ, ſuper Luc. 2. gregem cogitationum, & affectionum, & terminandæ omnes malæ paſſiones vitiorum de animo, ſecundum exercitium viæ purgatiuæ. Aut iuxta modum, qui notatur infra in deſtructorio vitiorum, vt impleatur in nobis. Dominabuntur eorum iuſti Ps. 48. in matutino.

Quartũ præcipuũ matutinalis horę exercitiũ eſt, meditari cũ corde, & de defectibus proprijs, & de beneficijs Diuinis. Dauid. Meditatus ſum nocte cũ Ps. 76. corde

corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum
Pſ. 118. meum. Itemque: Memor fui nocte nominis tui dñe.
Pſ. 62. Et in matutinis meditabar in te, quia fuiſti adiutor meus, &c. Non enim aliquod opportunius meditationi tēpus. Hieronymo teſte. Nox ſecreta, quieta, opportuna meditationi eſt, & apta: expeditā quietamque mentem Deo ſiſtens, dum per diem, ſenſum duplex cura diſpergit. Vnde bona quidem eſt diurna meditatio; ſed efficacior eſt nocturna.

Quintum exercitiū eſt Laudes, iuxta illud Tren.
Tren. 2. lauda in nocte. Qui dedit carmina in nocte. Et Iob.
Iob 38. Vbi eras cum me laudarent aſtra matutina? In illa etenim aurea hora, beneficiorum diuinorū memoria deuotius cum laude eſt habenda: iuxta illud Miſerationum Dñi recordabor: laudem Dñi ſuper om
Eſa. 63. nibus. De quibus latius in beneficiario traditū eſt. Vt, ſ. faciamus more illius deuoti ſolitarij, de quo ī Speculo morali Vincētius cōmembrat, qui poſt matutinas rarius dormiēs, tota aurora nihil aliud agebat, ꝙ Deo laudes, Deo gratias ſuper beneficiorum memoria, perſonabat: & id indeſinētius repetebat.

Sextum exercitium, eſt pij deſiderij, & ardentis
Dan. 9. affectionis. Vt cum Daniel, tanus viri deſideriorū, cui noctu myſterīū viſionum, pro magnitudine deſiderij explicitum fuit, & reuelatum: vt dicamus cum
Eſa. 26. Eſaia. Anima mea deſiderauit te in nocte; ſed & ſpiritu in præcordijs meis mane vigilaui ad te. Et item
Pſ. 62. cum Dauide. Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea, &c. Quid enim mihi eſt in
Pſ. 72. cęlo, & ad te quid volui ſuper terram. Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea in ęternū. Qua extatica oratione affectuoſius nihil. Itēque cum S. Franciſco Deus meus, & omnia, qñ veniā, & apparebo tibi. Qui hoc tota repetebat nocte.

Septimum exercitium noctis eſt inſtar S. Iacob
Gen. 32 Luctari cum Deo, donec benedictionem mereatur ab eo, de quo ſcriptum eſt. Qd luctatus ſit cum viro, tota nocte: donec iſtāte aurora diceret. Dimitte me, qa aurora eſt. Qui tñ nō dimiſit donec illi bñdiceret dicens. Qd ſi aduerſus Deum fortis fuiſti, quāto magis aduerſus homines præualebis? Quæ lucta nil aliud eſt, niſi oratio fidelis, & deuota, qua inuincibilis Deus vincitur, capitur, & ligatur, vt latiſſimè, & deuotiſſimè id tractat in diuina Rhetorica ſua Guillermus Pariſien. Sit itaque oratio conſtans, &
Pſ. 129 fidelis, vt cum pſalmiſta ſperet a cuſtodia matutina vſque ad noctem in Dño, mereaturque inſtante aurora benedici ab eo. Vt ſic benedictione accepta, in
Pſal. 4. pace obdormiat, & requieſcat vſque in mane. Id ſiquidē Climachus cōſulit in climace ſua gradu. 28. de Angelica, & immateriali oratione. De nocte inquiens plurimum tēporis da orationi, minus vero pſalmodiæ: Mane enim, & poſt ſomnum, repetitur perfectæ meditationis ſtudiū. Ecce ex his, & hmōdi exercitijs, quiſque poterit ſibi aliqua interdum aſſumere, pro qualitate ſuæ conditionis, & complexionis, ne tā aptiſſima deuotionis hora, prorſus abeat
Ethimo ſine fructu. Quæ non ſine digna cauſa, Auroræ ſibi nomen habet, quaſi aurea hora: Aut roris aura, ſeu auium hora, accommodatiſſima prorſus, vt Diuus
Pſ. 1. Hierony. ait ad cum beato viro in lege Domini meditandum: ſeu ad colloquium cum Deo miſcēdum, vnde in regula ait. Expletis matutinalib' laudibus, quid Sponſus noſtris petitionibus reſponderit rememorandum. De quarum vigiliarum decentia, & vtilitate plura proſecutus eſt deuotus Vbertinus ſuper articulo, Ieſus per noctem vigilans. Et multo Luc. 6.
plenius ante eū Sanctus Abbas Iſaac in libro de via contemplationis, pro maxima concludens. Noli putare homo, ꝙ inter operationes Monachorum, ſit alia maior vigilijs nocturnis; cum Monachus vigilias diligens, Angelici cordis eſt non humani. Qui autem has neglexerit, præſumo dicere, quòd ignorat ad quid laboret. Vnde quicunque volet adipiſci mentem ſtudioſam apud Deum, & agnitionē nouæ, & internę vitæ, non negligat contemplationem vigiliarum, per quam aperiūtur oculi cordis, & procedit perfectio vitæ. Præſcindendus eſt igitur ſomnus omnibus modis, volenti ad perfectionē aſcendere, & in ipſa perſeuerare: niſi quantum ſtricta neceſſitas requirat. Sit tamē in omnibus his medium diſcretionis, ne nimiū prægrauetur pigritantior aſinus, qui ſibi pabula ēt tunc requirit repauſationis.

De dormitione poſt matutinas. *Cap. VII.*

G

DOrmite iam, & requieſcite. Poſt redditas matutinales laudes, & poſt aliquam feruentem, Mar. 4.
& breuem priuatam deuotionem: Debet ſe homo cum multa cordis compunctione, iterum dare ad quietem dormitionis, dicendo cum Sancto Theodoro Abbate, dum feſſum, & laſſum corpus, cogebatur dare ſopori. O quāti hac hora Deum alloquuntur, & in ſe retinēt, & amplectuntur: & tu tanto lumine fraudaris, inerti ſomno ſepultus? Aut cū altero quodā Sācto Patre dicito ſomno. Veni ſerue male, exactor improbe, &c. Et ſic ſignando lectū, inuocandoque Angelum proprium, honeſtiſſimè ſe in lecto componat: præſertim in latere dormiendo, ne qua pollutio ſurrepat, ſi iaceat tunc ſupinus. Super quo modo dormiendi, & qualiter circa illum ſe homo exercere poterit, latius traditur infra, in capitulo de dormitione. Et valde annotandum, quòd iuniores, debiliores, aut complexionis tenerioris; mox finitis matutinis, omiſſis exercitijs his priuatis, ſe dormitioni coaptare debent: vt eorum fortitudinem cuſtodiant ad Deum: ſintque in commu- Pſ. 58.
nibus exercitijs alacriores. Peſſimus ſiquidem quorundam vſus, imò verius abuſus, eſt feruor indiſcretus, & deuotio prorſus execranda; qui tunc vigilare volunt, vbi erat dormiendum, putantes, quòd Prou. 9.
aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & dormitare non verentur in choro, aut ſub Diuinis, vbi vigilandum: vbi & ſibi, & alijs nocent, nec Chriſto ſtrenue militant, ſcandalizant Fratres, & totam eccleſiam defraudant, ſeipſos ex indiſcretionis vitio deſtruentes; quod non parui criminis eſt, & reatus, vt deuotiſſimus ait Bernardus. Dum deficiente ſpiritu, vel languente corpore, ſpiritualia, & communia, ſubſequi non poſſunt; ex indiſcretionis feruore auferentes, & corpori, boni operis effectum, ſpiritui affectum, proximo ædificationis exemplum, honorem Deo; ſacrilegi planè, & ſuiipſorum crudeles homicidæ, horumq; oīum rei. Humanum proinde ſit Ro. 6.

Digitized by Google

exercitium oē, præſertim iuniorum, pp infirmitatē
carnis, vt ſuadet author profectus, & alibi eſt hor-
tatum. Non ꝙ corpus non aliquando ſit affligendū,
nec horum aliquid exercitandum; ſed modus in oī-
bus habendus, & ſingula queque ſuis tpibus agēda,
admixto ī omni ſacrificio, vt lex iubet diſcretionis
Leuit. 2 ſale, & moderationis temperamēto. Melior etenim
eſt iniquitas viri, q̃ mulier benefaciens: teſte ſapien
Eccli. 42. te. Et melius eſt omiſſis huiuſmodi priuatis exerci-
tijs, pro conſeruando corporis robore obdormire,
q̃ vſque ad virium exinanitionem, & capitis, aut ce
rebri euacuationem, indiſcreta muliebri quadā de-
Pſ. 4. uotione huiuſmodi exercere. Dormiant igitur cum
affectu humilitatis, pro neceſſitate corporis infir-
miores, iuxta Domini verbum, & requieſcant: vt
alacrius ad primas exurgant. Ita enim ſancti Patres
dixerunt, quia vigiliæ ſanctæ, purificant, & illumi-
nant mentem, Superfluæ autem inducunt freneſim,
dolorem capitis, & totius corporis.

Quomodo ſurgendum ad primas. Cap. VIII.

Sap 16. H Oportet præuenire ſolem ad benedictionē tuā,
& ad ortum ſolis te adorare. Sap. Qui vigila-
Eccli. 4. uerint ad illam complectētur placorem eius. Eccli.
Recreato iā, vt cumq; corpe aliqua repauſatione;
Sufficit.n. vt in Vitis Patrū dr, Monacho vna hora
dormire, debet ad primas excitat⁹ alacriter exurge
re, & iuxta ſuperius ad matutinā ſurrectionē anno-
tata, ſe inſurgendo gerere, & exercitare: iuxta illud.
Ad primas volucer ſurgas gere te velut ante.
Valde ſiquidem iuxta magiſtrū Vmbertū repre-
henſibile eſt, præſertim in Religioſo, hora primarū
nō alacriter ſurgere, & Diuinæ laudi, deuoteq; ora-
tioni non intēdere, indignū ait Ambr. eſt Chriano,
ſi ſol illum ſtertentem inueniat in lecto. Plura ſunt
exempla huius præmaturæ ſurrectionis. Mane, dilu
culo, & in maturitate Deo aſtare voluit regius pſal-
miſta. Et Chriſtus mane ſurgens, diluculo ibat in tē-
Pſal 5. plum, & omnis populus manicabat ad eum. Surgūt
Pſ. 56. mane ſcelerati, ad commiſcendas ſuas ebrietates,
Pſ. 118 & ſæculi artifices, ſicut & minutiſſimæ aues, ortum
Luc. 21. præueniunt ſolis. Magna ſunt repromiſſa mane ad
Deum vigilantib. & multis bonis opportuna eſt, ma
tutinalis illa ſurrectio hora primarum: vt colligitur
ex ſcripturis. Apta etenim eſt Diuinæ miſericordię,
Exo. 14 & vitiorū deſtructioni: in cuius typū legitur Exod.
quòd reſpiciens Dn̄s (vbi aduenerat vigilia matu-
tina) ſuper caſtra Ægyptiorum, interfecit exercitū
eorum, & ſubuertit rotas curruum, &c. Opportuna
quoque eſt inuentioni Diuinæ, & eiuſdem erudi-
Prou 8. tioni. Prouer. Qui mane vigilauerit ad me: inueniet
Eſa 50. me. Et Eſa. Mane erigit mihi aurem. Erigit mane, vt
audiam quaſi magiſtrum. Opportuna eſt Diuinę ex-
Pſ. 5. auditioni, pariter, & euigilationi. Pſal. Mane exau-
Iob. 8. dies vocem meam. Et Iob. Si diluculo conſurrexe-
ris ad Dn̄m: ſtatim euigilabit ad te. Contemplatio-
Pſ. 5. ni inſuper apta eſt, & opportuna. Mane aſtabo tibi,
Exo. 18 & videbo. Et Exod. Mane videbitis gloriam eius.
Poſtremo ad bonorum operum inchoationem, ad
primitiarum oblationem ad laboris exercitationē,
aptiſſimum hoc tempus eſt, & opportunum: vnde
de primo dicitur. Mane ſciam ſemen tuum. Et Pri- Eccli. 11.
mum quærite regnum Dei. De altero. Amos. Offer-
te mane victimas veſtras. De tertio in canticis com Mat. 5.
monemur. Mane ſurgamus ad vineas. Hac ſiquidē Amos 4.
hora operarios in vineam ſuam Paterfamilias con- Cant. 7.
ducit. Et hac hora exit homo ad opus, & ad opera- Mat. 20
tionem ſuam, vt habeat Veſperi Denarium Diur- Pſ. 103.
nū. Patet ergo ex his opportunitas matutinalis ſur-
rectionis, & huius aureæ horę fructus. Qui pro me-
moria memoriali complectitur verſiculo iſto.
Reſpiciens, docet, exaudit, templans, operantur.
Sunt itaque ne longiores ſimus, hæc inductiua,
alacriter hora primarum exurgendi.
Scripta, exempla monent, & aues, decet hoc bona,
merces.
Scriptura vt patuit ſæpè ad præueniendum dilu
culo hortatur: Exempla Chriſti, & Sanctorum id do
cent. Monent ad id etiā minutiſſimè aues, dedecet
Chrianum, ſi hunc ſol ſtertentem deprehenderit in
lecto, eſt illius hora aptitudo bona ad multiplex bo
num, & magna reponitur, & repromittitur merces
mane euigilantibus ad Deum: quare nullatenus in-
torpeſcendum. Alacriter igitur exurgat Religioſus
ad primas excitatus, exercitando ſe, quemadmodū
ſupra ad matutinas eſt notatū. Signando, ſ. ſe ſigna-
culo ſanctę Crucis, dicendo orationē eccleſiaſticā.
Dn̄e Deus oīpotens qui nos ad principiū huius diei
peruenire feciſti: tua nos ſalua virtute, &c. Erigen-
doque mentis oculos, ad luciſluum ipſum heſperū
ſtellam matutinam, legēdo aliquod de ſcepto Roſa-
rio diei Aue Maria. Breuiter diſponens ſe ad deuo-
tionem, iuxta quod plenius vbi ſupra cohortatum.

Quid agendum poſtquam quis veſtitus fuerit.

Paragraphus Primus.

Qvi mane vigilauerit ad me inueniet me. Pro- I
uer. Beatus qui audit me, qui vigilat ad fores Prou. 8.
meas quotidie Propheta. De mane vigi- Ibid
labo ad te. Prēuenerunt oculi ad te diluculo, vt me- Eſa. 28
ditarer eloquia tua. Porro de exercitijs, quibus in- Pſ. 118
termedio tēpore, vbi veſtitus eſt mane ante primas
exercitabit ſe, nota, ꝙ licet plurima ex ſcripturis cō
geri poſſent, hæc tamen potiora videnť exercitatu:
Gratus, ſuccendas, ſponſa, offer, poſſe, parans te.
Primum, vt breuiter curramus eſt exercitiū Gra-
tiarū actionis, quod fons eſt, & canalis deuotionis;
quo prætermiſſo, non eſt gratiarum refluxus. Deuo-
te itaque exoluendū eſt pię gratitudinis munus. Tū.

Pro Pręſeruatione a nocturnis periculis.
Pro conceſſione Diurni temporis.
Pro cōmemoratione bn̄ficiorū diei illi⁹.

In quibus omnib. bene ruminatis grauis ſubeſt ra-
tio gratitudinis.
Cum etiam teſte Beato Ambroſ. in hexameron,
pro ortu diei, Gratias ſuo more referunt minutiſ-
ſimæ aues. Alibi actum eſt de modo, & cauſis gra-
titudinis, quare pluribus de ea non eſt opus, & con-
ſulto tranſimus.
Alterum exercitium eſt Succenſionis, & inflāma-
tionis ad ignem Diuini amoris: iuxta quod præce-
ptum

Digitized by Google

Leuit.6 ptum eſt Leuit.& alijs in paſſibus ſcripturæ: Vbi iubet ſub his verbis. Ignis in Altari ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos, ſubijciens ligna mane p ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adipes adolebit pacificorum, ignis iſte erit perpetuus, qui nunq̃ deficiet in Altari. Super quibus verbis notat B.Gregor. Magnus. Altare inquiens Dei cor noſtrũ eſt, in quo ignis ſemper ardebit, quia charitatis flãma, nunq̃ illi deeſſe debet. Affectus. n. Diuini amoris, & ſancti timoris iuxta Bonauenturam, cum feruore bonæ voluntatis, in ſpũ humilitatis, cũ gaudio ſpei, & motu pietatis, nunq̃ debent in corde ſerui Dei extingui. Quem cum Sacerdos, i. ſacris deditus, per noctem negligẽtiæ, deprẹhenderit in cordis altari intepuiſſe. Mane: id eſt appatẽte prima lucis cognitione, ſubijciet ligna: hoc eſt amoris cõgeret incentiua, ex diuerſis rationibus inflãmandi amoris, quaſi ex diuerſis recollecta ſiluis. Et hoc bene mane, quod iuxta Beatũ Gregoriũ prima eſt pars diei. Nã tũc potiſſimum terrenis poſt habitis cogitationibus, ad hoc deuotus quiſque niti debet, vt mentẽ aliqua deuotione inflammet. Dr̃. n. in ſpeculo Monachorum. Qualem tũc deuotionis affectum homo pceperit, talis ferè tota reſidua diei parte remanet. Quare bene dr̃ in verſu. Succendas, id eſt, vt iuxta Dñi præceptum ſtudeat in ſe, & in cordis ſui altari, charitatis conſtruere, confouere, & inflãmare ignẽ; in quo, & ſe, & ſua oĩa eo die bona peragenda, poterit Deo adolere. Et ad inflammandũ, ſuccendendum, enutriendumq; hunc ſanctæ charitatis ignem, ſubijcere debet ſibi ligna, i. Diuini incitamẽta amoris. Quæ qualia ſint, qualiterue ſubijci debeãt, & vñ ſumi: plenius infra traditur, in philocaumario, ſeu inflammatorio Diuini amoris. Vbi ſubdiſtinguũtur iuxta ſeptem hebdomadæ dies ſeptuplices inflammandi Diuini amoris, ſingulares, præcipuæ, & efficaces rationes, quaſi totidem combuſtibilium lignorum ſtrues. Et complectũtur hoc verſiculo, quæ tamen hic non veniunt proſequendæ.

Multa, præit, bonus eſt, bona dãs, iunctus, ratio nos.

Hęc eſt horum lignorũ ſtrues: vnde Diuini amoris incitamenta, & rationes ſumuntur.

- Diuerſis, & multis generalibus, ad Dei amorem incitatiuis.
- Dei præ omni concupiſcibili, & ſuper omne delectabile præcellentijs.
- Dei bonitate, amabilitate, & cœteris perfectionis ipſius proprietatibus.
- Ex Dei innumeris inæſtimabilibusque donis, & beneficentijs.
- Dei ad nos coniunctione, ſub omni modo affinitatis, & vnionis.
- Varijs alijs efficaciſſimis inflammandi amoris rationibus.
- Diuini amoris erga nos pſtãtijs, & cõditionib.

Ex his igitur, & hmõi, quæ latius illic proſecuta ſunt, quiſque mane ſingulis diebus inflammet in ſe ignẽ diuini amoris, modo & practica ibidẽ deſcriptis, ne ſi hunc extingui permiſerit, cum veſtalibus virginibus reus fiat mortis: vt de eiſdem commemorat Valerius Maximus.

Tertium deuotionis exercitium hora primarum exercendum, eſt quotidie innouare æternæ ſapientiæ deſponſationem, & contractum ſponſalitium. Oſeæ. Sponſabo te mihi in æternum. De cuius exer- *Oſeæ 1.*
citij fructu, modo, & praxi, plenè ſcripſit deuotus ille author, memorabilis illius, & affectuoſi libri in horologio æternæ ſapientiæ. Suadens certis temporibus, Diuinam ſapiẽtiam, quaſi ſponſam, & amicã deſponſandam, eamq; deſponſationem cõtractam ſæpius, imò quotidie iterandam, atque innouandã, ne quando homo per labilitatem à Dei amore defluat, & Diaboli adultera ipſius anima, quæ Chriſti ſponſa eſt fiat. Hoc igitur eſt, quod tãgitur in verſu.

Sponſa, id eſt deſpondeat ſibi caſta dilectione, & ſincero amore ſapientiam illam, tam amabilẽ, prædicabilem, & præamãdam: vt docetur. Beatus ſiqui- *Prou.8.*
dem eſt homo qui oblectatur in amore illius iugiter, & qui mane vigilat ad poſtes oſtij eius perſeueranter. Latiſſima, & copioſiſſima offerret ſe hic de hoc exercitio materia deuotionis, de qualitatẽ ſpiritualis huiuſmodi connubij, & deſponſationis; ſed prolixitas vitanda nobis: videatur ſuper hoc auctor memoratus illius horologij, & alij ſermoniſtæ: prẹſertim Soccus de ſpiritualib. nuptijs. Super qua materia ſunt ẽt quędam Roſaria in hortulo Roſarum.

Quartum deuotionis exercitiũ in mane exercendum eſt ſe totum Offerre in primitias, & hoſtiã oĩs generis Deo. Amos. Offerte mane victimas veſtras. *Amos 1.*
Et Exod. Primitias frugum tuarũ mane in domum Dñi inferes &c. Ex primaria ſiquidem hac ſuiipſius *Exodi 24.*
oblatione, omnia reſidua totius diei opera accepta erunt, & grata oculis Diuinæ maieſtatis. Reſpexit etenim Deus primũ ad Abel: Dein ad munera eius. *Gen. 4.*
Et nullum Deo acceptatius ſacrificium, q̃ vbi homo holocauſtomat ſe ipſum, corpus, animã, res, & quicquid ex his dependet ſacrificãdo Deo, in vnione illius ſummi ſacrificij, qđ obtulit Filius Dei. Et debet hæc oblatio fieri, per manus proprij Angeli, qui ad hoc ſemper homini expanſis, & exploſis manibus aſtat cum thuribulo aureo, vt dentur ei incenſa adolenda ante altare aureum Deo. De modo autem *Apoc.8.*
fiẽdæ huiuſmodi oblationis, dicta ſunt plura in diuerſis gradibus oblationis, in ſcala communionis, & paſſionis. Et inuenit illius forma, & practica deuota, in libello Patris Thomæ Kempis, & in antidotario mentis: requiratur illic à pijs, & ſtudioſis, ſat nobis eſt, occaſionẽ præſtitiſſe hmõi exercitationis.

Quintum deuotionis exercitium eſt iuxta Euangelium. Primũ quærere Dei regnũ, ex toto, ſ. corde *Mat.5.*
orando Deum, pro digna deductione conceſſi tpis, & promotione ſuorũ operum, vt fiat illud. Præueni *Pſ.118*
in maturitate. Et mane oratio mea præueniet te: iux *Pſ.87.*
ta qđ ſapiens iuſſit. Mane ſemina ſemen tuum &c. *Eccli. 11.*
Tunc etenim eſt miſericordiæ, & miſerendi tẽpus. Tunc diuites elemoſinas elargiri cõſuerũt, ad oſtia *Pſ.101*
eorũ mendicantibus. Et mane ait Pſalm. repleti ſu- *Pſ.89.*
mus miſericordia Dei, & mane exaudiatur vox ora- *Pſal.5.*
tionis. Cordialis itaque, & viſceroſa oratio dirigatur ad Deum, pro reſiduo dignè exigendo tpis qualis ponitur in Sanctorũ Vitis Antonij, & geſtis Barlaam, & Ioſaphat: aut in formatis orarijs, vel Hymnis Prudentianis, aut potius oretur, in ſpiritu, & ve- *Io.4.*
ritate, ex imo pectoris; clauſo oſtio oris. Tandem *Mat.6.*
autem

Digitized by Google

autem poſt huiuſmodi exercitiorum cōpletionem:
Studeat ſe homo præparare ad deuotā primarum
exolutionē, iuxta modum ſupra ad matutinas. Aut
in directorio ſoluendarum horarum traditum. Et
ſic vbi pulſatur alterum ſignum, cum magna deuo-
tione properare ad Chorum, memorando illius ho
ræ decantandæ digna inductiua.

K *De hora Primarum. Paragraphus ſecundus.*

Mat. 5. PRimum quærite regnum Dei. Matth. Primarum
ſiquidem canonica hora, cum ſingulari venit
deuotione perſoluenda; quæ tam ſingularibus eſt
myſterijs conſecrata, & percongruis ex cauſis inſti-
tuta, vt perſtringitur ſub his verſiculis.

Primas feruenti ſtudeas exoluere cultu
Principium, manna, templo, latus, quia paret.

Ideſt hora Primarum deuotiſſimè venit laudan-
dus Deus: Tum quia principium, & initium eſt diei;
vbi merito inuocandus, & laudãdus Deus, iuxta pal
Mat. 5. legatum verbum. Primum quærite regnum Dei &c.
Tum quia hac hora dñs filijs Iſrael pluebat mãna.
Exo. 16. Eadem quoq; hora legitur Ieſus iuiſſe ad templum
Io. 8. ad locum orationis. Diluculo iterum venit in tem-
Luc 21. plū, & oīs populus manicabat ad eum. hac quoque
Matth. hora Pilato inuenitur pſentatus. Eadē itē apparuit
27. poſt reſurrectionem Mariæ Magdalenæ flēti ad mo
Io 20. numentum. Et Angelus denunciauit Ieſum mulieri-
Mar. 16 bus iam orto ſole venientibus ad ſepulchrum reſur
rexiſſe. Et eodem ſub tpe creditur piſcantibus diſci
Io. 21. pulis apparuiſſe in littore maris. Ecce quantis hora
hæc conſecrata eſt myſterijs: q̄ ēt aptiſſima eſt, vt ſu-
pra tetigimus exauditioni orationis, quemadmodū
mendici mane clamant ad oſtium patrisfamilias, &
Pſ. 5. excipiunt præ cæteris. Pſal. Mane exaudies vocem
Pſ. 89. meam. Et repleti ſum⁹ mane miſericordia tua dñe.
Deuotiſſimè itaque, & intentiſſimè ſub hac pſertim
hora exoluendæ ſunt Diuinę laudes, quare & prę cę
teris horis, in ea fiunt confeſſio generalis, & ꝓlixio
res preces, & multis, & magnis prægnat, & oppleta
eſt in Pſalmorum numero & qualitate; myſterijs, &
ſacris, in hymno, & pſalmo primo, petens liberari à
L noxijs hoſtibus, & oium bonorū impedimētis. Dein
Pſ. 118. ruminare incipiens pſalmum illū, magnum & ſua-
uiſſimum. Beati immaculati: vas, & apothecā totius
ſpūs, & deuotionis. De cuius laude, & excellentia,
quicquid dici poterit eſt inferius, qui ſolus ſuffice-
ret, inſtitutioni, & perfectioni, illū digne ruminan-
tis. De quo quia panis noſter quotidianus eſt, paulo
latius agendum, ne ex frequentatione paruulis vile
ſcat; ſed occaſionē habeant, ſemp in eo innouandæ
deuotionis. Pſallam & intelligam in via immacula-
Pſ. 100. ta Dauid. Modulamini illi pſalmum nouum. Iudith.
Iudith. Primo igitur vidēda eſt ex ſingularitate recommen
16. datio Pſalmus; huius, & ſumitur ex iſtis, in quibus
præſtat omnibus alijs Pſalmis.

Laus, magnus, plan⁹, doctor, repetit, uibrat, hac uox.

Primum pſtat ex diuerſa recōmendatione, & lau
de Sanctorum, qui in eius laudē, pconia ſcribunt: vt
ſunt Ambroſius, Aug. Caſſiodor. & innumeri, q̄ ſuda
uerunt in explanatione huius. De quo aiunt, ꝙ Pſal-
mus iſte, Beati immacul. p oibus reliquis, inſtitutor
ſit fidelium. Paradiſus oīum pomorum, & ſnīarum, Cōmendatio Pſalmi 118.
apotheca Spiritus ſancti, totus morali doctrina inſi
gnis, in qua hic Pſal. eminet vniuerſis. Et dū alij pſal
mi tanq̄ ſtellæ minores, aliquatenus lucent, hic aiūt
quaſi ſol, pleni luminis meridiano calore feruēs, to-
tus morali dulcedine ſuperſplēdet. Qui iure à Caſ-
ſiodoro dr̄ ſphera cęleſtis, aīarum Paradiſus, & qua
ſi quidam pulcherrimus Pauo, varijs velut oculorū
orbibus, & mira colorum varietate, ſine cōfuſione
permixtus: vere fluui⁹ impetuoſus, ciuitatē Dei aſſi Pſ. 45.
due lętificans, egrediens de loco voluptatis: cuncta Gen. 2.
myſteria, & omnē moralē locum, iuxta Patrē Aug.
complectens, qui & in eius laudē, ita inclamat ſtū-
pens. Oro te qd hoc ſacratius ſacramento, qd hac
voluptate iucundius; qd inſignius pſalmo iſto: Qui
cibi, q̄ mella, q̄ huius diſcere dulciora ſunt, prudē-
tiā, in atria eius intrare, & inſpicere ſermones ple-
nos ſapientia ſpūali: Habeant ſibi cęteri ſuas opes,
gemma bibant, ſerico niteant, plauſu delectentur
populari, & per varias voluptates, diuitias ſuas vin
cere nequeant. Noſtræ delitiæ ſint in lege Dñi medi Pſ. 1.
tari die ac nocte obuerſari, & ſcrutari myſteria Pſal
mi huius, pulſare ianuam eius non patentem, & ſæ- Luc. 11.
culi fluctibus Dño pręeunte calcatis, accipere panes Io. 6.
intelligentiæ ſalutaris. Scdo præſtat hic Pſalmus cę-
teris, in magnitudine, & prolixitate cōplectēs octo-
narios 22. vſq; ad Dñm cum tribularer, centū in ſe
continens, & ſeptuaginta ſex verſus. Similiter & in
myſteriorum profunditate, vtriuſque teſtamenti ve
teris videlicet, & noui in ſe myſteria, iuxta Diuum
Aug. complectēs, veteris quidem, pp 22. litteras, in
viginti duo eiuſdē volumina; inſtrumenti noui aūt
pp octonarios, & numerū octauum, in Reſurrectio-
ne Dñica, & in Circūciſione ſpūs, in Euangelio cō-
ſecratum. Vnde & pp magnitudinem hāc, tam ver-
ſuum, q̄ myſteriorum, oſtenſus erat hic Pſalm. prę-
fato Patri Aug. vt notat Bonauētura, in de Lumina-
ribus Eccleſiæ Sermone 17. ſub ſpecie arboris pul-
cherrimæ, & magnæ viginti duos ramos habentis,
quorum quilibet, adhuc octo ramūculos habebat,
de quibus dulciſſimæ guttæ rorabāt, intelligens ar-
borem magnam, magnum hūc Pſalmum Beati im-
macul. Tertiò præſtat in planitie verborum. Totus
etenim præcęteris in ſuperficie planus eſt, & ſuauis,
paruulis blandiens; in quo ouis ſicco, quaſi pede
ineat, ſed pœnæ mergitur, & natat Elephas in illo,
Teſtimonio eſt magnus Pater Aug. qui ait, nihil ſa-
cratius, & difficilius Pſalmo iſto, qui quanto in ſu-
perficie vr̄ apertior, tanto myſteriorū eſt altitudine
profundior. Adeo vt contemplatione verbalis pla-
niciei, & magnæ entitatis, multum turbatus erat
idem Pater Auguſt. vt notat vbi ſupra idem doctor
Seraphycus Bonauentura. Quod tametſi apud alios
nō inuenimus, nō tñ incredibile patet, bene proſpi-
cienti, quia dū cęteros, ēt abditiſſimos Pſalmos, &
magnæ difficultatis, in populo idem pater explana-
ret tranſijt vnicum hunc: in ampliori mentis otio
illius profundam planitiem in ſecretario expoſitu-
rus. Quartò præſtat ceteris Pſalmis: Pſalm. iſte eo, ꝙ
doctrinalis, & alphabeticus eſt, conſtans metro, &
carmine apud Hebræos ſingulari. Eſt. n. per Hebræi
alphabeti 22. litteras digeſtus, ita ꝙ vnius cuiuſq;
octona-

Digitized by Google

octonarij, oẽs verſus incipiant à littera eadem, vt ipſe in pſalterio Hebraico proſpexi, vtporè oẽs primi octonarij verſus ab Aleph. ſecũdi A, beth &c. nõ ſine grãdi myſterio, & artificio multo, licèt litteralior Lyra, putet fuiſſe ſolũ, quandam illius currentis tpis modũ verſificandi, quemadmodum eſt hymnus ille prudentij. A ſolis ortus cardine, per litteras alphabeti. Sed ſi Ambroſio, Aug. Caſſiodoro, & grauioribus credit: grandius quippiã crepitant litteræ alphabeticæ iſtæ. Quæ ſingulæ, quaſi prælucidi tituli ſunt, ſuorum verſuum, & apertiſſima elementa ſcolę Spiritus ſancti, vt itidem in eorum explanationibus, multo ſudore tradunt. Qui & ideò ſub alphabeto proponitur cunctis: vt ſicut pueri in primis litteris, vſum diſcendi ſumunt, ita & nos hmõi elementis, benè viuendi vſum, vſque ad maturitatem addiſcamus. Pulcher.n. & ordinatiſſimus in eo cõtraditur modus, & ordo viuendi, & proficiendi ex alphabeticarum litterarum interpretatione: vt inſigniter Rauenatum Senator Caſſiodorus ꝓſecutus. Eſt & ſingulari carminis genere præter alphabeticũ hunc ornatum, vt in Enchiridio ſuper pſalterio ſtudioſiſſimus Origenes, ait conſtans, eiuſdem iuxta Ioſephi relationem metri, cuius & canticum Deuteronomij, qđ ipſe elegiacum putat; eo videlicet, ꝙ prior verſus ſex pedibus cõſtet, inferior vno minus in penthametrum finiatur. O igitur mirum artificiũ Spiritus ſancti. O verè digniſſimum Pſalmum, gut-
Can. 2. turi ſponſæ ad ruminãdum. Qui quintò illud habet & præſtantiæ, & ſingularitatis, ꝙ in tanta numeroſitate ſuorum verſuũ, vix niſi vnicus eſt, ſ. Suſcipe ſeruum tuũ i bonũ, in quo nõ eſt repetita aliqua harũ dictionum, quæ pene idem ſignare videntur, ſ. Lex Teſtimonia, Viæ, Mandata, Iuſtificationes, Iudicia, Sermones, Eloquia; quæ tñ miro artificio diſtinxit ingenioſiſſimus Origens: dicens in ſingulis abditi, aliquid ſublitеſcere ſacramẽti. Quod alij putent factum, pro oſtendenda vehemẽtia ſui affectus, & deſiderij, erga cuſtodiam legis Diuinę, quam tam ſępe modis variatis repetit, vt ſic maiorem affectum ſui deſiderij oſtẽdat, flammam, & feruorem amoris, reſpectu rei tm̃ deſideratæ, in ſe ſine repetitis petitionibus, continere non poſſit. Alij aũt nihil profundi ſapientes, aiunt ideo tantam horum verborũ varietatem interſertam, vt euitetur faſtidium idẽtitatis, ut idem pſallatur cum iocunditate mentis.

Sextum pręcipuũ, & ſingulare in quo pręeminet hic Pſal. eſt, quia totus ignitus eſt, amore vibrans, & affectuoſus. In tanta etem latitudine, & longitudine huius Pſalmi. ſub tantorum verſuum numero, & multitudine, non niſi tres, vel quattuor ſunt, in quibus non immediatè affectus dirigitur in Deũ, & loquatur ad Deum ſub perſona ſecunda: exceptis videlicet tribus verſibus primis, qui quaſi pro prologo ſunt, & verſu. Declinate à me maligni. Eſt itaque totus hic Pſalmus Diuino amore ardens, & ignitus, per modum ſupplicantis, & orantis familiariſſimæ loquens cũ Deo; nunc ſicut ſeruus fidelis, cum amãtiſſimo Dño; nunc ſicut dulciſſimus, & dilectiſſimus Filius, cum Patre ſolum cupiens bene ƒm eius mandata viuere, vt ſic poſſit ad beatitudinẽ Patriæ peruenire. Vltimum præcipuum, & ſingulare, ꝙ in hoc Pſalmo vox eſt omnium iuſtorum, cuiuſcunque ſtatus. Loquitur enim iuxta Ambroſiũ, hic chorus omnium Sanctorum: Ab Abel Primo vſque ad imum. Et vt ait Auguſt. loquitur breuiter generalis iuſtus, modo profitendo, quod accepit, modo iterum ſperando, quod meruit. Latiſſima eſſet deductio huius. Commonemus, vt ametur, complectatur, & ſtudeatur pro intelligentia Pſalmi, huius; ſuperat orationem, & ſermonẽ laus, & efficacia eius. Cuius diſtinctio per octonarios, hoc innuit, ꝙ vna quæque pars perfecta eſt, & ſufficit: vt ſi quis eam ſeruet in vita ſeptem dierũ, perueniat ad octauam Reſurrectionis, & perfectam circuncisionem cordis, & beatitudinem Patriæ ſupernæ. Amen.

Dignè igitur, cum multa deuotione, & ſine faſtidio quotidie venit ruminãdus, & cantãdus Pſalmus tã laudatiſſimus profundus, planus, artificioſus, & oĩ affectu pietatis opplet⁹: noua, & innouata deuotione, ꝑ ſingulos dies percãtandus. Qđ vt fieri poterit.

De ſeptemplici expoſitione Pſalmi Beati immaculati.

ADhortamini voſmetipſos ꝑ ſingulos dies Paulus. Nota ꝙ ſecundum ſeptem hebdomadæ dies, ſeptupliciter, deuotus ſe exercitare poterit, in hoc mirifico Pſalmo: iuxta ſeptuplam explanationem, & conſideratione̅ eius, cõplexã verſiculo iſto. M Heb. 3.

Alpha, arbor, fluuius, apotheca, flatus, ſol amoris.

Feria	2.		Morale alphabetũ.
	3.		Voluptatis Paradiſum, & vitæ lignum.
	4. Accede ad	tãq̃ ad	Paradiſi fluuium.
	5. hunc Pſal.		Apothecã aromatũ, & vitæ ordinarium.
	6.		Duplicis vitę exercitiũ.
	Sabba.		Triplicẽ hominis ſtatũ.
	Dñica.		Solem feruentiſſimũ, & dilecti amatorium.

Qualiter hunc tractauit S. Ambroſius, Diuus Pater Auguſtinus, Claudius Arpinas Cęleſtinus, Rauennas Caſſiodorus, Nicolaus de Lyra, & Cęſarius, Nicolaus gorram, Ludolfus Carthuſien. Pręter quas præcipuas conſiderationes, pro paruulis ſi malint, applicari poterit Canonicarum horarum tpibus, & myſterijs: vt, ſ. hora primarum beatitudinis nomine ad operandũ allicit: deinde contra inſidiãtes hoſtes

Se armat.	Cingulo caſtitatis. Beati immaculati.
	Galea ſalutis. Retribue.
	Scuto fidei, ſub Quicunque uult.

Sic ſub Tertijs, qñ ſpũs, & lex noua, erant data; Legem petit ſibi poni. Sub Sextis, qñ in Dñi paſſione, ſola lumine defecit, & Chriſtus aſcendit, etiã ſe Defeciſſe dicit. hora aũt Nona, qñ Chriſtus obijt, ꝑ admiratione Mirabilia teſtimonia eius exclamat. Aut aliter Pſalmi huius diſtinctio ſtatui tpis correſpondet: ut ait in rationali Guiglielmus Mynaten. In Prima ſiquidẽ hora, eſt ſolis ortus, & inchoatio. In Tertia, profectus: in Sexta, aſcenſio: in Nona, cõſummatio. In Prima namque, incipit lucere: in Tertia, caleſcere: in Sexta, eſſe in feruore: & tãdẽ Nona in conſummatione, ut iudicant hymnorum uerba, AƐ. 2. Luc 23.

quæ

Digitized by Google

quæ cantantur ſub ipſis horis. Sic in principio tractus, beatitudinis affectu cupit dirigi vias, & quærit in quo ſe poterit corrigere, & optat quaſi mortuus viuificari. In Tertia, quaſi proficiens, Legem petit ſibi poni, & deduci in ſemita mãdatorum. Ad Sextas quaſi perfectus, Deficit aĩa, & oculi in ſalutari. In Nonis quaſi conſummatus, ſcrutatur Mirabilia teſtimonia legis. Deuota ſatis, & ſimplex, & non difficilis eſt contemplatio hæc, pro paruulis, vt in ſingulis his horis, innouent ſibi affectũ deuotionis. Quin etiam, vt quibuſdã deuotis mos eſt, applicare poterunt Pſalmi ipſius partes, obiectis Dñicæ paſſionis. Sed omiſſis alijs, paucis tangamus ſeptipharias ſuprapoſitas conſiderationes noſtras, & breuiter (vt occaſionẽ ſtudioſis, & deuotis materiã demus) notemus, quãta copia exercitationis, & deuotionis lateat in eis. Primario itaq; diximus, hunc Pſalmum conſiderãdum tanq̃ morale alphabetum, & alphabeticũ Didaſcalicon, ſeu documentum: quemadmodum hunc in inſigni opere ſuo ſuper eodẽ Pſalmo, tractauit moraliſſimus Ambroſius. Qui principaliter negotiatur, ex interpretationib. alphabeticarũ litterarũ, elicere moralẽ ſenſum, ſingulorũ octonariorũ litteris ſubiectorũ; dicẽs ſingulas litteras, titulos eſſe cuiuſq; octonarij, & verſuũ cõtinentiã declarãtes, vt probat de primo, Aleph, quod doctrina interpretatur. Quod cõe dicit eſſe toti Pſalmo, & quaſi prologum ſubſecuturæ moralis doctrinæ, in quo hic Pſalmus præeminet. Speciale tñ eſt caput primi octonarij; oſtẽdens oẽs ſubſequentes eius verſus, plenos eſſe doctrinæ, & eruditionis, in primis erudiẽs, vt ſint immaculati, ſi velint eſſe beati. Ante ſint puri in vita, q̃ ſcrutentur Dei mandata. Ante. n. vita, q̃ doctrina: & prior Ethica, q̃ Theorica. Legatur ſuus liber; ſed in otio, & graui attentione, & videbitur ingens Sancti viri ſtudiũ, & ſudor, ſuper interpretando alphabeto, & coaptando ſenſui Pſalmi. Qui ẽt cantica, & trenorum alphabetum adducit: & præ cęteris in harũ litterarũ interpretationibus, & moralibus, aut tropicis ſenſibus eliciendis, eſt commoratus. Mirabile, & amabile, & ſuaue exercitium iſtud, ſed ꝓ ingenioſis; qui ante ſingulos octonos litterarũ, interpretatores pręmeditari poterunt: & ſm eas verſuum ſenſus conquadrare. Qui hoc ſe modo exercitaret, non faſtidio illi frequentatus Pſalmus eſſet, ſed dulceſceret illi, ſuper mel & fauũ. Sed qui hoc ſe pacto volet exercitare, neceſſe hẽret interpretatores Hebraicorum caracterũ, eorumq́; & figuras, & naturas dignoſſe: qđ plurimæ neceſſitatis, & multę vtilitatis eſſe: ex multis tradit Author trigloſſos. Sup quibus in Epiſtola ad Marcellã diſſeruit B. Hierony. & ſup lectione de muliere forti, Albertus Magnus. Scđo contemplari, & exercitare ſe poterit, deuotus, & ſtudioſus, circa hunc Pſalmũ, tanq̃ volu *Gen. 2.*
ptatis Paradiſum, & verè vitæ lignũ: quemadmodũ in eius explanatione negociatus eſt Pr̃ Auguſt. Cui & præoſtenſus in viſione erat, vt ſupra narrauimus ex Bonauentura, hic Pſalmus; ſub typo arboris 22. ramos (ſingulis octo ramuſculos tenentib. habente: vnde dulciſſimæ guttæ rorabant. Maximè. n. Beatus Pater hoc ſuo more ſudauit, abditas eius ſñías po- *Iob 28.*
nere in lucẽ, & ſcrutari ꝓfunda fluuiorũ, vñ & obuerſat, in diſtinguendis illis repetitis dictionib. Lex Teſtimonia, Iudicia, Iuſtificationes, & diſputat frequenter de altis qõnibus, vt patet ex decurſu nobilis ſuæ explanationis: verè dulciſſimas guttas rorãs, de arbore hac, & eius ramis. Prædulcis planè modus exercitationis huius, cum ſponſa aſcendere in pal- *Cant. 7.*
mam, & apprehendere fructus eius: qui prædulces ſunt gutturi terentis, cui quaſi cibus in ore, ſinguli verſus ſunt in corde. Sed volenti ſic oblectari, oportet ſtudere explanationem huius B. Doctoris ſuper hoc pſalmo. Ad quod tanq̃ ad electiſſimum ſtudiũ Venerabilis Gerſon hortabatur Fratrem ſuũ Celeſtinum. Tertiò conſiderari poterit quaſi fluuius para- *Gen. 2.*
diſi, egrediẽs de loco voluptatis in quattuor capita diuiſus, ſicut hunc in Opuſculo ſuo tractauit honorabilis Pater Claudius rapinas Celeſtinus, diuidens illum in quattuor capita, vel fontes, ad irrigandum vniuerſam ſuperficiem paradiſi eccleſiaſticalis.

	Primus		lauat ſordes pęnitentium,			Primas.
Cuius	ſcđs	fons	fęcundat terram bene operantium,	In Pſalmis		Tertias.
	tertius		nutrit patiẽtes quaſi piſces in aquis tribulationũ,	octonarijs,	ad	Sextas.
	quartus		potat ſitim ardentium contemplatiuorum,			Nonas.

Diuiditur ſiquidem hic Pſalmus, quaſi voluptatis fluuius, in quattuor partitiones.

	Prima		beatitudine ipſa, in ſe, ibi, Beati immaculati,	
In	ſcđa	tãgit de	ſtatu ad beatitudinẽ tendentiũ, ſm omnem gradũ,	proficiẽtium. Legem pone
	tertia		Statu pugnantium, vnde infra,	pugnantium. Defecit
	quarta		Statu contemplantium, vnde etiam infra.	perfectorum. Mirabilia

	omnis maculæ carentia.
Prima itaque pars, tractat de beatitudine ipſa, prout in ea eſt,	totius boni abundantia.
& hæc ſecundum appropriationem quandam.	clara Dei viſio.
	fruitiua Dei dilectio.

Ita quòd in primæ huius partis, quæ de beatitudine agit.

	Primo		futuræ vitæ puritatem ſuſpirantis.		Beati immaculati.
Octonario	ſcđo	eſt vox	æternæ beatitudinis abundantiam deſiderantis.		In quo corrigit.
	tertio		ad claram Dei viſionem anhelantis.	ibi	Retribue.
	quarto		perfectam Dei dilectionem concupiſcentis.		Adhæſit.

Miro ſtudio, & ſubtili ingenio, nititur omnes verſus ad hæc applicare, vt videre licèt ex opere ipſo.

Secun-

Digitized by Google

Secunda huius Pſalmi pars, agit de ſtatu proficientium, & actiuorum.

	Primo		Vitam bonam aſpirantis.		Legem pone.
	ſcdo		de perſeuerantia confidentis.		Et veniat.
In cui⁹ octonario	tertio	eſt vox	æterna ſuſpirantis, & ſperantis.	ibi	Memor eſto.
	quarto		terrena contemnentis.		Portio mea.
	quinto		gratias agentis.		Bonitatem feciſti.
	ſexto		ſe humiliantis.		Manus tuæ do.

Si perſpicax oculus, octonarios ſingulos bene diiudicet, aliqua de his inuenit.

Tertia pars Pſalmi agit de ſtatu pugnantium, & tentatorum.

	Primo		à proſperitate decipi pertimeſcentis.		Defecit.
	ſcdo		aduerſa fortiter patientis.		Inæternum.
In cui⁹ octonario	tertio	eſt vox	contra concupiſcentiam decertantis.	ibi	Quomodo dilexi.
	quarto		contra ignorantiam ſe conſolantis.		Iniquos.
	quinto		impugnati ab homine.		Lucerna.
	ſexto		tentati a dæmone.		Feci iudicium.

Quomodo hęc poterunt octonariorum verſibus applicari, oporteret ex auctore perquirere, aut vigili oculo perſpicere.

Quarta pars Pſalmi, de ſtatu agit contemplantium, & perfectorum.

	Primo		mentis per contemplationem illuminatę.		Mirabilia.
	ſcdo		affectionis in Deum inflammatæ.		Iuſtus es Dom.
In cui⁹ octonario	tertio	eſt vox	feruenter, & deuotæ orantis.	ibi	Clamaui.
	quarto		puitatē ſuę hūilitatis ꝓfundè recognoſcētis.		Vide humilitatem.
	quinto		mentis tranquillæ nil præter Deum timētis.		Principes perſe.
	ſexto		perfecti cum Deo eſſe concupiſcentis.		Apꝓpinquet depr.

Hæc ſunt quæ arauimus, ex vitula illius verè celeſtis, Celeſtini Dñi Claudij rapinatis. Cuius qui practicam plenius noſſe volet, opus ſuum oporter perſpiciat: & clarè videbit, ꝙ is Pſalm. verè fluuius ſit, quatuor fontibus irrigans, & lætificans ciuitatem Dei. Quartò, diximus poſſe cōſiderari Pſalmum iſtum, tanꝗ verè apothecam aromatum, & ſpecierum Spiritus ſancti, & rectæ vitę ordinarium, qualem hunc definit, & tractat Caſſiodorus Senator Rauennas artificium Pſalmi huius oſtendens, & ſingula verba, vſq; ad primarias deriuationes, quaſi aromata, aut ſpēs terens, inſup, & ex ipſis alphabeticis litteris, pulchrū vitæ, & ꝑfectus ordinem, & progreſſum cōtexens. Notans ſub prima littera partes beatitudinis, vbi ſumma doctrina eſt exponi: in quibus, & ſe præcatur, & optat in primis cuſtodiri. Sub ſecunda aūt littera tempus aperit conuerſionis: in quo potiſſimè à lapſu, & confuſione fluxę ætatis, ad Deum quis conuerti debebit: vnde & congruè illi octonario pręmittitur littera Beth: quæ interpretatur confuſio. In tertia littera, quę retributio interpretatur, modus confuſionis in recognitione humanæ indigentiæ, pariter, & Diuinæ gratiæ aperitur. In quarta confitetur ſe corporali neceſſitate conſtrictum, & ſola Dei pietate ſaluandum, dein ſub noua vita, Legem orat ſibi nouam imponi. Et ſic breuiter ex his litteris, ordinatus vitæprogreſſus patet. Quem qui ſcire volet, oporteret, vt tanti viri explanationem, ſtudioſè perlegeret: qui verè lectu eſt dignus.

Gen. 2. *Pſ. 45.*

Quintò diximus hunc Pſalmum interpretandum, ſecundum principale duplicis vitę genus, & exercitium. Actiuę, ſcilicet, & contemplatiuæ: ſecundum quæ explicuit illum celebris magiſter Nicolaus de Lyra. Qui prima diuiſione partitur hunc, in duas ſectiones, dicens hunc Pſalmum loqui de Beatitudine politica, prout habetur in via.

actiuæ

Et agere de ipſa Beatitudine.

ſtatu, eorum qui hanc aſſequuntur, ſcilicet Perfecti in actiua: Beati immaculati.
ab hac excluduntur contéplatiua. Beati qui ſcrut.
delinquentes. Non enim qui
Generali ſcilicet
negligentes. Tu mandaſti.
beatitudinis appetitu deſiderando Vtinam dirigantur
hanc cauſam allegando. Tunc non confundar &c.

In ne derelinquatur præcando. Non me derelinquas
Paſſionis impulſus. In quo corrigit
Remotio impeditiui. Virtutis humanæ defectus. Retribue
Nã perfectionis amore
Actiuæ vbi ponitur impediunt Corporis aggrauantis pondus. Adhęſit
Speciali vbi agit de pertinẽtib. ad eã q̃ cõſiſtit in operib.
ſimplicium. Legem pone
Fides dirigens
perfectorum. Et veniat.
Aſſecutio Gratiam Dei. Memor eſto
Spes ſubleuans prout reſpicit
Promotiui quæ Vſum liberi arbitrij. Portio
Charitas ſtimulans mentis. Bonitatem.
ſunt ex conſideratione beneficiorum
corporis. Manus tuæ.

Suauitas. Defecit.
obiecti contemplati. Cuius notatur
Suauitas ex parte Stabilitas. Inæternum.
propoſitum Quomodo
modi contemplandi oſtendens ibi Iniquos
Contemplatiuæ cuius ponitur excludens oppoſitum.
Mirabilia
Sublimitas quæ acquiritur frequenti meditatione vnde ponit contemplationis aſcenſus. conſequens zelus. Iuſtus es
feruenti oratione, & ponitur conditio orationis Clamaui.
ibi
exultatio humilitas orantis Vide humilitatem.
Principes. Lætabor
Annexa iocunditas ibi
Cuius ponitur petitur augmentatio Appropinquet

Hæc eſt laborioſa,& magiſtralis diuiſio Lyræ, ſup Pſalmo iſto, q̃ tñ fatet̃ nõ ꝓpriatã cõquadrare ex toto, eo ꝙ exercitia harũ vitarũ,sũt ſibi inuicẽ pmixta.Quã q̧ pfecti⁹ volet intelligere,oportebit in originali requirere.Et ẽt op⁹ Cęſarij ſup Bti ĩmaculati,nũ vſq;quaq; cõtẽnendũ, aut inutile puidere.Sextus explanãdi mod⁹,eſt ſm variũ hoĩum ſtatũ.Aut iuxta Burgẽ.additorẽ Lyræ,ſm quadruplicẽ Iſraelitici generis domũ.

Deſum ptũ hoc putarĩ è Pſal. 134. domus Iſrael benedicite domino, domus Leui benedicite dño, dom⁹ Aaron benedicite domino qui timetis dominũ benedicite domino.

Scilicet Iſrael, Aaron, Leui, Timentium Deum quib. ap ꝓpriari poterũt diſtõnes Pſal.Licet ipſe dicat omnibus conuenire generaliter Nam Timentibus hora prima. Leuitis tertia Aaron ſexta Iſrael nona ſit̃ cõtẽplat̃ in.Mirabilia.

Nobilis ille expoſitor magr̃ Nicolaus Gorrã,p̃ cęteris copioſior,& artificialior i diuidẽdo,& nũ iferior ĩ exponẽdo,& applicãdo,explanat hũc Pſalmũ,ſm triplicẽ hoĩs ſtatũ.Incipiẽtiũ. Proſicientiũ.Perfectorũ.

Poſtremò diximus hunc Pſalmum,explanandum quaſi Solẽ feruentiſſimũ Meridiano calore, tripliciter montes exurentem, & radios igneos exufflantem; dum explicatur ſm triplicem amantium affectum.

Nunc vt amans Seruus / Filius / Amicus cum amantiſſimo Domino. / Patre. / Amico vt innuere videtur magiſter Ludolfus Carthuſien.& facilè patet ſtudioſo. Nam

In octonarijs q̃ cantantur In Prima / Tertia / Sexta / Nona loqui põt vt
Seru⁹ piger,cupiẽs ex btitudinis mẽoria cõuerti,dũ audit.Btĩ imm.
aut fili⁹ ꝓdig⁹,petẽs amotionẽ triplici ĩpedimẽti ſ. paſſionis
Seruus fidelis,ſcire cupiẽs voluntatẽ Dñi ſui
Filius in patris amore exardens virtutis defectũ
Amic⁹ Mirabilia amici pſcrutãs,& illi adhęrẽs corpis grauamẽtũ.

Hic

1. Hicomira, & ſuauis eſt materia deuotionis, plena pietatis, & affectus. Aut iuxta deuotum præmemoratum Patrem Ludolfum, totus Pſalmus, non eſt niſi quoddam amatoriũ, deſideriũ, & affectũ frequenti petitione oſtendens, pro intelligentia, & cuſtodia Diuinæ legis: vt hic in via ipſam intelligat, & intelligendo opere perficiat: vt tãdem ad beatitudinem, quæ in capite commemoratur pertingat. Vnde ait, *Mirum artificium.* ꝙ hęc ſit generalis ſnĩa Pſalmi huius: ꝙ Propheta in iſto Pſalmo, tanq̃ fidelis, & deuotus, Deum ſincero, & puro amore, totaq́; mente, ardenter diligens, de omnibus, quæ mundi ſunt, præ dulcedine Diuini amoris, nihil appetens; ſummo cordis deſiderio cupit bene, virtuoſè, immaculatè, & beatæ viuere: & ſic ad patriæ beatitudinem peruenire. Et quia illam vitam bonam, beatam, & immaculatam, ex ſe non poteſt attingere.

	ignorantiæ, & cęcitatis	
Ratione ſuæ	impotentiæ, & fragilitatis	
	iniqui, & maligni impedientis	
	directiuũ	Legẽ, & Sciẽtiam
Iõ petit aliqđ	cõfortatiuũ ſc3	Virtutẽ, & Gratiã
	auxiliatiuum	Dei ipſius pñtiam.

Vt, ſ. ipſum illuminet, & illuſtret, vt legem Diuinam intelligat; & gratia ſua ipſum viuificet, confortet, & roboret: vt ipſius legis præcepta, & mandata intellecta, opere adimpleat, ac perſecutionem impedimentorum tollat: vt ipſe ab inceptis non deſiſtat; donec ad optatam beatitudinem pertingat. Ecce in his ait, conſiſtere videtur tota materia Pſalmi: & verè, veraciter, conſiderate, & grauiter dicit: licèt pro vehementia affectus, qui tumultuarius eſt, ordo vix præciſus obſeruari in affectibus, prę amoris flamma poteſt. Hæc ecce ſunt, quæ pro qualicunq; deuotionis, & exercitationis materia, ſup ſingulari, & quotidiano nobis Pſalmo, annotanda duxi; in quib. qui ſe exercitaret, auſim dicere, non illi crebrior ipſius repetitio, tædio, ſed gaudio eſſet, & nouos i dies ꝓgigneret, & ſenſus, & affectus. Sat hæc ſint pro dãda occaſione ſtudioſis, vt plurima eliciant ex paucis, & exerceant ſe in Sanctorũ Patrũ explanationibus, & deuoti attentiq; ſint ſub minorib. horis, in quibus frequentatur iſte Pſalm. De quo latius hæc congeſſimus, quia deſeruit pro oibus horis minoribus; ſub quibus, & ſenſus, & affectus variari poterũt ex præmiſſis: vt, ſ. ſub Primis transferat in ſe perſonam incipientium, aut loquatur, vt adoleſcẽtior filius, vel ſeruus: ſub Tertijs tanq̃ proficiens, & diſcipulus, & cęteris. Aut petant perfectionem vtriuſque vitæ, vel aſpitent in amatorium dilecti abundè, & per exceſſum. hæc diximus de Primis: de quatum etiam precibus plura dicenda venirent, quàm congruus, & neceſſarius illic pręcũ ordo i quomodo petitur triplex Spiritus Sãctus, Rectus, Principalis: quomodo eripi petit ab hoſtibus tribus, à Carne, Mundo, Diabolo: & gratias agit de præcipuis beneficijs. In collectu petens tria præcipua hominis inſtrumenta corda, ora, & opera dirigi, ad facienda Dei mãdata: vt latius in rationali patet. Ita, quòd omnia & ſingula plena affectuum ſunt; & prægnant deuotione tantũ ſi diligentem habuerint maſticatorem.

De domo capituli lectione martyriologũ, & de ipſo capitulo. Capitulum Nonum.

Congregate vos in domũ diſciplinæ. Eccliſiaſt. N
Et qm̃ poſt terminatas primas, cõiter itur in *Eccl. 6.* domum capituli, ſeu ad pretioſa dicendum, aut ad capitulum ſeruandum: vidẽdum, quibus illic mens veniat exercitijs agitanda. Et nota breuiter, hęc aliquantula in verſiculo tacta.

Ad loca dum culpę ventum fuerit gere ſic te.
Inflammans, pete quàm feruens, retinendo, fatere.

Hoc eſt in domo capituli, ſub lectione martyriologij, qđ prouido, & alto conſilio, cõſtituere Patres orthodoxi, debet ſe homo à torpore ſuo excutere, & feruore, & exemplis Sanctorũ inflammare ad illorũ imitationẽ; vt ſic de ſtercore Boum lapidetur *Eccl 22* pigrities noſtra: & memores ſimus, qũo ſalui facti *1. Machab 4.* ſint Patres noſtri, inflammemurq́; cum Machabæicis elephantibus, poſtq̃ oſtenditur, & ꝓponitur nobis, non mororũ, ſed tantorum Sanctorũ ſanguis. *2. Machab. 6.* Ex excitato in nobis feruore, ex corde congratulemur illis, deuotè dicendo, & cõgratulanter. Precioſa eſt in conſpectu Dñi; ſed multò intentius imploremus *Pſ. 115.* eorundem auxilia, vt ſequamur exẽpla. Qđ vt poſſimus, de nobis qui cęci ſumus, infirmi, & hoſtib. circũdati innumeris, ꝓfuſ deſperãtes, hacten⁹ ſpes in Deũ, ſctã ipſã trinitatẽ, p tria appropriata obſecrãtes, quo faueat miſerijs nřis, vt conformemur Sctis.

	Potentia	infirmitatem roborando.
Sua	Sapientia noſtrã	cęcitatem illuſtrando.
	Bonitate	peruerſitatẽ eliminando.

Vt ſic dignè vtamur tã cõceſſo, pro quo petitur in verſiculis, & collectis. Ex lectione aũt quę ſubditur, ſtudeat vel vnum punctũ memoriæ cõmendare, quem crebrius ipſo die de ventre memorię ructare debet, ruminare, & reuoluere: vt de Beniamin legitur, qui lupus rapax mane eſcam cępit, q̃ veſperè diuiſit. *Geneſ. 49.* Et non ſolum pro ſe, ſed & pro defunctis ſollicitus ſtuderet eſſe, pp plurima inductiua, in regione purgatoriali annotata. Et ſic deuotè ſingula, cũ conſiderata attentione, & deuotione peragere: & Pſalmum, Laudate, cum cęteris intentè legere, & ad codicem potius, q̃ ſemel vidiſſe, & memoria didiciſſe ſuperbire. Quæ breuiter de ſingulis minimis, ita tetigimus, vt in cęteris omnibus conſimiliter negotiandi, & excitandi formam, & archetypum demus.

Quomodo ſe Religioſus ſubditus habere debet in capitulo. Membrum Quartum.

Filij da gloriam Deo, & cõfitere peccatum tuum. O
Poſtremò vt vltimus punctus ſuperioris verſi- *Ioſu 7.* cuſi habet, ſi dies capituli fuerit, humiliter, & libenter culpas fateri debet, quemadmodum authoritas cõmonet: memor innocentiſſimi Dñi ſui Ieſu, qũo *Mar. 15.* ſtabat coram Pylato, qũo item, vt agnus obmutuit, *Eſa. 53.* coram ſe accuſantibus. Memor etiã horrendi illius iudicij futuri, cuius in hoc quædã parua imago eſt: *Math. 25.* vt in Dialogo ſuo, Adam de Sãcto Victore deducit. Ergo quemadmodum Religioſus ſic ſe habere debet.

Adueniat, dicat, ferat, implens, vitet, & oret.

Primum ad bonum Religioſum ſpectans eſt, ꝙ

liben-

libẽter ad locum capituli, & correctiones accedat. Locus ſiquidem ille præ oĩbus alijs, hoſtib. eſt terribilis, eſt Spiritui ſancto gratus, & hoĩbus vtilis, vt oſtenditur ex multis exemplis. Ibi.n. Diabolus amittit, quicquid lucratur in alijs locis. Vnde hunc tanq̃ liberationis portum, Religioſus amare debebit; & tanq̃ ianuam, & portam Paradiſi. Licèt videatur ergaſtulum martyrũ, & infernus quidam dãnatorum; vt Dñs magiſter Adam proſequitur, vbi ſupra. Alterum eſt, ꝙ in Religioſo ibi erit defectuũ, & culparũ luculenta recognitio; & eorundẽ humilis, & aperta confeſſio, & ſuiipſius accuſatio, ne accuſetur in poſtremò Iudicio, coram mundo vniuerſo; & vt cõualeſcat à vitiorum morbo, & liberetur ab inferno, &
Pſ. 90. verbo aſpero. In qua confeſſione debet prætendere iuxta Bonauenturam Honeſtatem, cautelam, cũ humilitate. Vt nudato capite, cum reuerentia, & timore: dimiſſis oculis, coniunctis manibus, culpam ſuã de manifeſtis erratibus dicat. Cautelam: vt paucis ſe expediat, ne quem ſcandalizet occulta cordis illic narrando, quæ in confeſſione ſacramentali ſunt dicenda. In geſtu, & verbis oẽm prẹferens Humilitatem, & mititatẽ, patiẽs ſuarũ correptionum. Et hoc eſt tertiũ, quod in verſu ſubditur. Feratur: id eſt, vt patienter correptionẽ audiat, & libenter pœnitentiam recipiat. Multa etenim ſunt inductiua, ꝙ amanda, & libenter eſt audienda vitiorum correctio.

P *Diſtinguit, bona datque nocet percongruit, aptat.*

Prima ratio quare correctio libenter amplectenda eſt, quia corrigibilitas Diſtinguit inter hominẽ, & diabolum, qui incorrigibilis eſt. Vnde incorrigibilitas hominem diabolo aſſimilat. Eccliſiaſt. Qui
Eccli. 21 odit correctionem veſtigium eſt peccatoris.

Secunda ratio, quia.n. correctio valde vtilis eſt. Virga correctionis fructifera eſt proferens flores, & amigdala, & bona multa. Melior eſt manifeſta cor-
Prouer. 27. rectio: q̃ amor abſconditus. Et vt dr̃ Prouer. Virga atque correctio tribuit ſapientiam. Et diſciplina tua
Prouer. 29. correxit me in finẽ. De cuius vtilitatibus, multa pa-
Pſ. 17. tent ex ſcripturis, quę latiſſimè executus eſt in ſpeculo ſuo Morali Vincentius. Videatur, legatur ibi.

Tertiò quia defectus correctionis Noxius eſt valde, & periculoſus; ita ꝙ ſine illa, nulla perſtare poterit Religio in vigore. Diſciplina ſiquidem eſt Religionis magiſtra, & vbi rigor ibi vigor. Vbi autem deeſt correctio, ibi abũdat peccati corruptio. Et qui hic non corrigitur: in futuro damnatur. In cuius ty-
Exodi 4 pum dr̃ qđ. Proiecit Moyſes virgam: & verſa eſt in colubrũ. Virga correctionis in colubrum vertitur, quia qui hic non corrigitur, in futuro ab infernali-
Prouer. 15. bus ſerpentibus cruciabitur Prou. Qui increpationes odit morietur: vita naturæ, ſ. & gratiæ. & infra.
Prouer. 29. Viro q̃ corripientẽ ſe dura ceruice cõtẽnit, repẽtinus ſuperueniet interit⁹ &c. Ita ꝙ breuiter, omiſſio correptionis, mater eſt totius mali, & diſſolutionis.

Quartò amanda eſt correctio, quia valde Cõgruit loco in quo ſumus, & generali, & ſpeciali. In cœlo enim, nec ẽt in inferno, locum nõ habet correctio; ſed tantum hic in mundo, vbi homo poſitus eſt ſub virga Diuinæ diſciplinę, prẹſertim Religio propriè eſt locus correctionis, valitudinarium quoddam, & locus ſanationis, & ita ꝙ q̃ eſt incorrigibilis, à Monaſterio eſt expellendus: vt in regula docet Pater Auguſt. Poſtremò amãda eſt correptio, quia Aptat, hoĩem in omne bonum, & ſignum eſt ſapientiæ, & virtutis Prouerb. Arguè ſapientem, & diliget te. Et Prou. 9
Eccl. Vir prudens, & diſciplinatus, non murmurabit Eccl 10.
correctus. Contra verò, odium correptionis, ſignum inſipientiæ eſt, & fatuitatis. Prou. Qui odit increpa- Prouer. 12.
tiones inſipiens eſt &c. Libẽter ergo clauſtralis, debet venire ad iudicium capituli, per qđ euaſurus eſt diſtrictum iudicium Dei. Libenter, & gaudẽter, debet audire verbum duræ increpationis in capitulo, vt libereť à verbo aſpero, oĩbus alijs aſperiore, qđ Pſ. 90.
audituri ſunt mali in iudicio: Ite maledicti &c. Mat. 25

Quartò libenter ẽt, & hilariter debet ſuſcipere, & implere pęnitentiam iniunctam, tanq̃ vulnerum ſuorum ſanatiuã medicinam: iuxta illud. Diſciplinã Prou. 3.
Dñi ne abijcias. ꝙ tametſi eſt amara. valde tñ eſt curatiua. Nec.n. ſine magna confricatione, peccati ru- Similia.
bigo expelliť; nec ſine amara potione, noxius à mẽtis ſtomacho humor eijcitur; nec ſine acri dolore, vlcus à vulnere abſcinditur. Gaudenter itaq; ſumat poculũ amaræ confectionis, ob ſpem ſalutis; certus, ꝙ corripiens Prælatus, eſt accurratiſſimus ſuæ ſalutis medicus, & Fratres qui eũ proclamãť, amici, qui vulnus eius medico ſanandum, ex cõpaſſione oſtendunt: & pęnitentia iniuncta, ſalutaris medicina, faciens id correpto animo, qđ lima ferro, fornax auro, flagellum grano, medicina morbo. Bene ergo ait venerabilis Adam, gaudere poterit Religioſus die illo, quo correptus eſt in capitulo, & ſatisfecit pęnitentia. Sed quia totus capituli fructus eſt in emẽdatione, ideò non ſufficit, vt ſit culparum confeſſio, & ſatisfactio; ſed neceſſarium inſuper, vt ſit deinceps cauta earundem deuitatio, & emendatio. Et hoc ſignum eſt bonæ, & ſapientis mentis; ſicut ẽ cõtrario, non emendari peruerſitatis. Vnde dr̃. Plus proficit vna correctio apud ſapiẽtem, q̃ centum plagę apud Prouer. 17.
ſtultum. Et. Si cõtuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, nõ auferetur ab eo ſtulti- Prouer. 27.
tia eius. Nam peruerſi difficilè corriguntur &c. Eccli. 3.

Poſtremò, vt fructũ ex capitulo habeant, Deum pro hoc oret. Et ut magiſter Robertus de Sancto Victore docet, ſingulariter pro his qui cũ proclamãt, uel corripiunt, orare eodem die debet: ſingularique aliquo remunerare obſequio, ꝙ eũ releuare uelint de defectib. & peccato; cogitando, ꝙ qui ſe clamat, nouacula ſit Dei, & pilos uult ſibi tollere deformes, ut ſpecioſior fiat, & ꝙ eſt medicina quædã miſſa de cęlo, ꝓ ſanitate aiæ &c. Patet ergo qualiter ſe Religioſus ĩ capitulo habere debet, ſcilicet modis iſtis.

Compunctus, reuerens, humilis, cautus, patiens ſit.

Qualis debet eſſe Prælatus in corripiendo.

Paragraphus Primus.

Q

ARgue: obſecra, increpa cum omni patientia, & doctrina Thi. Qualiter aũt Prẹlati in cor- 2. Thimo. 4.
ripiendo ſe habebũt, quia paruulis ſolũ ſcribimus, nõ eſt hui⁹ operis; ſed breuiter ſic erit qualificatus.

Iuſtus, diſcretus, pius, & mitiſque, modeſtus.

Primò ſiquidem iuſtus erit, zeloſus, & ſeuerus, ne ma-

Digitized by Google

malorum correctionem negligat; ſed diſciplinam metuendus imponat. Occaſio etenim hominũ malorum eſt Prælatus negligens,& impunitas vitiorũ. Sed huiuſmodi zelum correctionis, neceſſe eſt, ꝙ comitetur diſcretio,& virtus manſuetudinis. Vnde in Archa erãt virga correctionis,tabulæ diſcretionis,& manna mãſuetudinis. Opus aũt eſt diſcretione multa; vt correctionem ſciat ſpeciale eſſe opus Dei:& ergo præmittat orationem.Item vt ſciat pro tempore diſſimulare.Qui neſcit parcere,neſcit punire.Item vt iudicet pro rerum qualitate. Pietas quoq; eſt neceſſaria, quia ignis zeli ardere debet, in loco miſericordiæ: & virga correctionis procedere debet de radice Ieſſe, idest intentione amoris. Superueniat quoq; manſuetudo,& ſic corripiatur,& inſtruatur ĩ ſpiritu lenitatis.Ira enim viri iuſtitiam Dei non operatur. Et breuiter miſcenda eſt lenitas cum ſeueritate,& faciendũ quoddam modeſtiæ temperamentũ,vt nec multa aſperitate exulcerentur ſubditi,nec nimia benignitate ſoluantur. Vt ſit virga correctionis,cum baculo ſuſtẽtationis. Conſoletur puſillos, & vinum cum oleo infundat, cum euangelico Samaritano, vt ſic ſiue plectendo, ſiue parcendo, diſciplina obſeruetur pro perſonarum qualitate,quia non ſanat oculum, quod ſanat calcaneum:& parcius cum veterano agendum.

3 Reg. 8. — Leuit. 12. — Eſa. 11. — Pſ. 89. — Gal. 6. — Iac. 1. — Prouer. 13. — Luc. 10. — Diſcretee oĩa.

Hæc breuiter ſufficiant de loco capituli, & modo correctionis. De qua qui vlteriora volet, inſignia Opuſcula Bonauenturę legat, de ſex alis Seraphicis vtiliſſima omnibus Prælatis.

Quid agendum poſt Primas.

Capitulum X.

R Deuter. 28.

MAne dices quis mihi det Veſperum? Deuter. Inter cæteras totius diei horas, aptiſſima deuotioni eſt hora Primarum; quemadmodũ Diuus Hieronymus dicit Epiſtola 77. Poſtquam inquiens omne tempus conſecrandum erit Domino, & nullam prorſus horam, à ſpiritnali profectu vacuã conuenit eſſe, cumq; tibi in lege Dñi die ac nocte, meditatio debeat eſſe. Debet aliquis determinatus eſſe numerus horarum, quo plenius Deo vaces. Optimum ergo huic horæ Matutinæ deputare tempus, & meliorem ac puriorem diei partem, vſq; ad horam Tertiam, aiam quotidie in cœleſti agone certaturam, velut ſpirituale quoddam paleſtræ exercere gymnaſium. Hæc ille. Ex cuius ſatis verbis apparet, quàm congrua, & accõmoda deuotioni ſit hæc primaria, poſt Primas diei hora. Quare tũc homo, totius diei tranſigendi rationem ponere debet, vt ſingula ſuis temporibus diſtributa, pro ordine Regulari gerantur. Optima etenim ea gubernatio eſt, ſi ſingula pro ſuo tempore fiãt, & neglectis his quæ facere debemus, ingratum Spirituiſancto quicquid obtulerimus omne. Sollicite ergo poſt Primas cantatas, vel Tertias, tempus hoc pro debito expendẽdum. Et quia tunc communiter priuatæ Miſſæ ſolent celebrari, agendum de exercitijs tunc habendis, & de alijs per ordinem exercendis.

Pſal. 1.

De celebratione Miſſarum. Paragraphus III.

S

OFferte mane victimas veſtras. Amos. Primum autem & præcipuum, agẽdorum exercitium eſt, celebrare Miſſas, ſi Presbyteri ſint; aut ſaltem, libenter miniſtrare ad officium Miſſarum. Illi etenim officio, nihil præponẽdum venit. Verum quia hæc collectaria non ſcribimus Sacerdotibus; ſed tãtum nouellis Religionis ſacræ tyronibus: ideo parum, aut nihil dicendum de ſuper modo celebrationis, & niſi ſolum hortando, vt ſi qui Sacerdotes ſint, non omittant celebrare Miſſas; officium ſummæ deuotionis, quo nihil ſuperius, ſi cũ digna agatur præparatione cordis. Valde ſiquidem attendenda eſt auctoritas illa. Numer. vbi Dominus ait. Si quis mundus eſt, & in itinere non fuerit: & tamen non fuerit phaſe, exterminabitur anima illa de populo; quia ſacrificium non obtulit Domino in tempore ſuo. Magna itaq; multorum Sacerdotum abuſio, ex leuiſſima cauſa a ſacra celebratione ceſſantium, contra domini Dei intentionem, & præceptum: cum multa habeant, ad quotidianã celebrationem inuitatoria, præſertim iſta.

Amos 4 — Num. 9

Officium, debent iuſſum medium, bona, cauſa
Compenſent timeant dulcedo neceſſeq; priuant.

Primum ad frequentem celebrationẽ inductiuum eſt, Officium, in quo ſunt conſtituti; quia iam facti ſunt os eccleſiæ. Vnde obligantur viuificum accipere cibum, vt per eos ad cætera membra, deriuetur nutrimentum.

Alterum eſt ſuſcepti ordinis, & collatæ gratiæ debitum, ne gratiam ſuſcipiant in vanum. 2 Cor. 6

Tertium, eſt Chriſti Præceptum qui hoc iuſſit fieri in ſui commemorationem: & ſub tanta exterminatione voluit Paſcha celebrari myſticum. Luc 22. Exo. 12

Quartum, quia conſtituti ſunt quidam ſponſi, & paranymphi eccleſiæ, & Mediatores inter Deum, & populum: quare Deo ſacrificium debent, vt populo impetrent beneficium. T

Quintum inductiuum, eſt Vtilitas maxima, quæ prouenit ex celebratione digna, quæ nõ eſt expreſſibilis lingua humana. Sunt de ſuper ſcripta multa.

Sextum, quia rationabiles ſunt Cauſæ quare quotidiæ fieri debent Miſſæ: vt ſcilicet ſit verum lignũ vitæ in mèdio paradiſi: vt ſit eccleſiæ præſto ſemper, ſpirituale nutrimentum. Vt in promptu adſit medicina infirmorũ, vt impleatur Chriſti de quotidiana ſui commemoratione præceptum, & habeamus panem quotidianum, & vt myſticæ quotidie conformiter ad legem, offeramus agnum; & quia quotidie committitur peccatum, quotidianum offeratur placatiuum ſacrificium. Quæ cauſæ complectuntur ſub hoc verſiculo.

Gen. 2. — Luc. 22. — Nu. 28.

Ligna, cibus, medicina, agnus, memor hoſtia ſemper.

Et non ſolum propter rationabiles has cauſas celebrandũ, ſed maximè vt, tametſi ipſi deuotione careant; ſaltem communi populo (quorum miniſtri ſunt) cauſæ ſint deuotionis. Septimo celebrare libenter, & frequenter debent; vt qui habent beneficium, compenſent per officium. Octauo, quia tam ſunt incerti rerum euentus. Vnde quotidie Timendum, ne forſan ſit vltimus celebrationis dies,

Digitized by Google

& quòd propter impedimentũ caſuale, forſan craſtino celebrare non poterit. Non enim inuenitur, niſi ſex diebus mãna. Nono trahet Dulcedo, & ſuauitas tã dignitoſi operis; vnde plura dicta ſunt inferius. Decimo coget indicta Neceſſitas, & horror omiſſionis. Nã non accedere ex notabili negligentia, damnabilis eſt culpa. Quia qui celebrationẽ ſine cauſa omittit, quantum in ipſo eſt (vt Bonauentura ait) Priuat trinitatem gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iuſtos gratia, in purgatorio detẽtos refrigerio, Eccleſiam Chriſti ſpirituali beneficio, ſeipſum medicina, & remedio cõtra quotidiana peccata. Quotiens enim effunditur Chriſti ſanguis: in remiſſionem effunditur peccatorum. Priuat item ſe omnibus fructibus ſacramenti, nõ complet dignitatis officium, contemnit Chriſti præceptum, non ſumit viaticum, euacuat Diuinum cultum, nec extimeſcit tonitrua grauium comminationũ, quibus intonuit terribilis ille in conſilijs, ſuper filios hominum. Niſi manducaueritis carnem filij hominis: & eius ſanguinem biberitis non habebitis vitã in vobis. Et ſupra præallegatum verbum numeri tremendũ, & horribile nimis. Nec allegauerit quis pro tempore, velamentum propriæ infirmitatis, & indeuotionis. Nam & ob idipſum magis accedere debet, poſtquàm nõ eſt in grauioribus criminibus, ſed in propoſito bonæ voluntatis. Infirmus enim medicum requirere habet, & algidus accedere ad ignem. Et licet graue ſit, ad digniſſimã illam menſam mundo corde, & innocentibus manibus nõ accedere; grauius eſt tamen multo, cum de peccato metuitur, placatum ſacrificium non offerre, & vbi quotidiana infirmitas vrget, non apponere medicinam. Quotidie igitur iuxta magni Auguſtini ſententiam ſumendum, quod quotidie prodeſt. Et iuxta Ambroſium qui ſemper peccat, medicinam ſemper adhibere debet. Ad quod, & Sanctus Apollonius ſuos inducebat ſi fieri poſſet, ne fortè q̃ ſe longè faceret à ſacramento: elongetur, & à gratia. Nõ tamen improbandus quorundam mos eſt, pro tanti Sacramenti reuerentia, ſemel ex humilitate abſtinere in hebdomada; tũc ſpiritualiter communicando, & Miſſam deuotè audiendo; niſi in aliud vrgeat deuotio, vel neceſſitas, aut ſacrum, & priuilegiatum tẽpus, vt ſunt Quadrageſimæ, & Aduẽtus. Sub quibus temporibus deuotiores quique, niſi impedimento præpediti legitimo, continuant exercitium celebrationis. Suus nihilominus cuique mos eſt, nec regula vna omnibus competit, nec voto hic viuitur vno. Raro ſacrificat ſacer ordo Carthuſien. vt notat magiſter Iacobus de Herſodia, & alij, in hoc (vt aiunt) antiquos patres inſectãtes Marcum, Ammonium, Appollonium, Muſcium, cęteroſque heremitas: qui vt Odilo. Cluniacen. ſcribit rarius ſacramentaliter, ſpiritualiter verò communicabãt ſemper: vt hoc alibi plenius deductum, ne ex aſſiduitate generaretur contẽptus. Cõtra tamen nunc ſuadent multi, allegãtes, quòd timori amor ſit pręferendus. Sed viderit qui hoc frequentare deſiderat, quòd ita viuat, quòd quotidie accipere dignus ſit: ne id Prophetę cõtingat. Multiplicauit Ephraim altaria ad peccandum: factæ ſunt aræ eis in delictũ.

Exodi 16. *Math. 26.* *Pſ. 65.* *Io. 7.* *Num. 9.* *Pſ. 72.* *Oſea 8.*

Non quòd aliquo ſui merito, vel induſtria dignus homo reddi poterit, etiam ſi mille ſe præparuerit annis, ſed ſolum numine Diuino, fluctuans inter duos ſpei videlicet, & timoris molares, quos noluit impignorari Deus. Sed dignus ex congruo iudicatur, ſi per exercitium boni operis, ſegnities expellatur tẽporis, & inflammetur mens ad virtutem timoris, humilitatis, & ſanctæ deuotionis. De qua præparatione nihil nobis dicendum erit, cum innumera ſint deſuper cõſcripta volumina Doctorum, & productioris foret operis.

Condignum, & congruum. *Deute. 24.*

V Sed hortamur tantum, vt tamen ſtudioſi omnes ſint; ad ſcrutanda, & intelligenda ſacramenta illa, ſymbola, & myſteria officij tam excellentis. Quod ita oppletũ abditis eſt ſacramentis, ſicut mare guttis, Sol Athomis, Firmamentum ſtellis, & Cęlum empireum Beatis. Dent ſe itaque Sacerdotes omnes, talibus libris ſtudendis, vbi traditur Miſſarum explanatio, & ſacri Canonis, quales comperiuntur plures, ſine numero nimis. Aliter ſimiles ſunt Symijs, ea quæ viderint ab alijs hominibus fieri, ſine intelligentia ſectantibus; aut aſinis, aliorum vſui panes deferentibus; cęcis imaginem, quam neſciunt colentibus, folium ſine fructu arboris quærentibus. Aut nucis amaritudinem, ſine nuclei dulcedine guſtantibus: vt dicitur in his verſibus.

Qui neſcit, quid agit ſub ſacris aſſimilatur
Simiolis, aſinis, cæcis, foliumque nucemque.

Qui vlteriorem materiam, ſuper modo præparandi ad Miſſam habere volet, ad ſacramẽtale noſtrũ, & ſcalam ſacræ communionis, infra recurrat: & ad deuotos libellos, deſuper editos à multis. Nõ quòd inter celebrandum, multa de ſacramento contemplari ſit opus, ne Miſſæ officium protelетur nimis, quod commoderatum eſſe ita debet, vt nec per nimiam feſtinantiam incurratur irreuerentia, aut indeuotionis nota, & generetur populo ſcandalum: nec etiam prolixitate nimia, eis inferatur tædium. Sunt ſiquidem aliqui Sacerdotum, (vt ait Guillermus Pariſien.) Cęreorum cõſumptores, qui Miſſas adeo prolongant. q̃ tædio prolixitatis ſuæ, corda circunſtantium, & à gratia deuotionis arefaciũt, & ipſam refectionem ſpiritualem, quàm in Miſſa percipere debent, in moleſtiæ amaritudinem eis vertunt. De qualibus poteſt cõqueri Miſſis circũſtans, & dicere. Dederunt in eſcam meam fel. Quorũ pręgrãdis eſt ſtultitia, vt pro pugillo deuotionis, quod eis in Miſſis tribuitur, totius populi deuotionẽ auferunt; & pro tribus, vel quattuor, vt ita dicatur, lachrimulis compunctionis, vel deuotionis; vaſa omnium aliorum magna, ſcilicet corda deuotè, ac lachrymoſe orantium effundant: quaſi in priuato deuoti eſſe non poſſint. Non hęc dico, q̃ perſuadeam, q̃ Dei obſequium detrũcetur, refectio acceleretur, q̃ ſit longa propina, breuis Miſſa, q̃ protelетur vanum colloquiũ, abbreuietur Diuinũ officium; ſed vt teneatur honeſtatis medium. Hinc monet deuotus Thomas noſter Kempis. Non ſis in celebrando nimis prolixus, aut feſtinus, ſed ſerua bonum communem modum eorum cũ quibus viuis. Nõ debes alijs generare moleſtiam, & tædium, ſed communẽ

Pſ. 38.

ſeruare

Digitized by Google

ſeruare viam, ſecũdum maiorum inſtitutionem, & potius aliorum ſeruire vtilitati, quàm propriæ deuotioni, vel affectui. Quamquàm tamen vniformis ad hoc modus, ab omnibus non poteſt ſeruari. Nã quod vni medium eſt deuotionis, alteri eſt diſtractionis. Vnde hoc obſeruandum ab omnibus; vt cũ omnium reuerentia, & deuotione expleatuř tanti ſacrificij cultus. Hinc legiť de Sancto Thoma Canthuarien. quòd non tardus erat in Miſſa, nec moroſus; ſed feſtinanter celebrabat cũ ardẽti affectu deuotionis: inſtar filiorum Iſrael vorantium agnum
Exodi 12. cum feſtinatione. Contra verò legimus de Ihe. Briglintoniæ, & Ogerio, quòd erant prolixi nimis. Medium (vt diximus) tenuere beati. Et (vt aiunt) medio tutiſſimus ibis. Nam ꝙ S. Thomas accelerabat, ſtatus requirebat Prælationis; ex quo alijs intendere erat obligatus. Quod alij fuere prolixiores, ſin-
Pſ. 20. gularis gratię munus fecit, quo erant præuẽti à Deo in benedictionibus dulcedinis; ſed in medio conſiſtit virtus. Quæ annotata ſufficiant, vt ſemper pro qualitate terrarum, obſeruetur modus, ubi à quibuſdam erratur, tota, ut aiunt uia, apertiſque oculis. Qui ita obſtinati ſunt in prolixitate, uel breuitate Miſſarum, ut maculent Dei ſacrificium. O præcaueatur.

De miniſtratione ad Miſſam:

Paragraphus Secundus.

Io. 12. X SI quis mihi miniſtrauerit: honorificabit eum pater meus &c. Dicto breuiter, quòd Sacerdotes, & libenter, & frequenter celebrare Miſſas debebunt. Dicendum quòd etiam iuniores non Sacerdotes, uolenter, & ſtudioſè tanto miniſterio, cum opus fuerit ſubminiſtrabũt, propter plura ad id inductiua, quæ commemorantur hoc uerſu.

Si vocitent ſeruire Deo, gaudenter adibis.

Eſt opus angelicum, deuotum gratia poſcent.

Horũ declaratio uerſuum ponitur in Speculo Monachorum, ſub hac forma uerborum. Ad Miſſam libenter miniſtra, quia hoc eſt officium Angelorum. Ipſi enim Domino ſuo, vbique miniſtrant deuotiſſimè. In hoc enim miniſterio multiplex eſt fructus. Primò quia eſt boni operis exercitium. Secundò eſt opus charitatis, promouens proximum in bonum. Tertiò eſt opus ſingularis deuotionis, quo Domino appropinquas in oratione. Quartò vt diximus eſt opus Angelicum, cum quibus ibi Deo præſenti miniſtras, ſicut & illi. Ex hoc. n. familiariores erunt tibi Angeli, ꝙ eorum cooperator ibi es. Et nõn ſolum illi, ſed & Sacerdos cui miniſtras, ſpecialiter tenetur orare ꝑ te; ſed & omnes circũſtantes, quorum vices geris, imò & tota eccleſia vbique terrarum; quia tu geris vicem omnium fideliũ, qui Domino ſuo de cœlo veniẽti, cum deuotiſſima gratiarum actione, deberent miniſtrare ſi poſſent adeſſe. Et vix poteſt eſſe quin Deus aliqua ſpeciali gratia, remuneret eum in præſenti, qui libenter, & deuotè miniſtrat, ad tam venerabile Sacramentum, quo nil melius, & dignius in cœlo, & in terra. Hæc ibi. Si cui hæc inductiua non ſuffecerint, plura ſibi colligere poterit, ex his, quę ĩ dominicario dicunť, de fructibus, & inductiuis Miſſæ audiẽdæ. Et in genere inducunt, ad libenter Miſſæ miniſtrandum iſta.

Eſt dignum, placitum, ſunt inductiua bonumque.

Hoc eſt trahet Officij ipſius altitudo, & dignitas. Nihil enim poſt Presbyterium dignius, quam tãto Sacrificio poſſe cooperari, & quodãmodo conſecrare: Vt ait in ſermone Guerricus Iginacen. Et verè, vt Agatha Sctã Theologizans dixit. Ingenuitas ſumma eſt, in qua Chriſti ſeruitus comprobatur. Nullus itaq; quantumlibet magnus, & inclytus, ab hoc tantæ dignitatis officio abhorreſcat; ſed clamitent ſe cum Baptiſta indignos omnes. Alterum attrahens, Mat. 3.
eſt huius miniſterij acceptio, & placibilitas. Gratiſſimum ſiquidem Deo miniſterium iſtud; vnde & tã ſublimibus, & ſuperbis promiſſis, miniſtros ſuos effert dicens. Si quis mihi miniſtrauerit, honorifica- Io 12.
bit eum Pater meus, &c. Cuius acceptabilitas patet ex factis exẽplis multis, vt legitur in libris illuſtriũ Virorum, & Fratrum Prædicatorum, quam & ratio dictat. Si enim terrenus princeps, fidelem ſibi miniſtrum, dignè, & affectuosè miniſtrantem diligit, & donis ditat, quantomagis de bono Patre id credendum cęleſti? Et hinc certatim ante tempora, pro miniſterio hoc, pleroſque cõcurriſſe legimus, & quodammodo decertaſſe. Quanta autem generalia ſint inductiua; ad Miſſam libenter audiendam, & quantus exinde fructus, Dominicarius vbi agiť de Miſſa audienda, plenius docet. Et de ſingularibus fructibus miniſtrandæ Miſſæ, ex ſpeculo eſt adductum. Ferueant itaque ad tantum miniſterium omnes, & graui ſe iactura lugeant affectos, vbi non datur ſubſeruire Officio Miſſæ.

Qualis erit, qui miniſtrat ad Miſſam.

Notula Prima.

ACceptus eſt Regi miniſter intelligẽs, &c. Por- Prouer. 14.
ro qualẽ eſſe oporteat tanti Sacramenti mini- Y
ſtrum, & qualiter ſe debeat gerere, paucis nunc explicandum erit. Et nota eius conditiones.

Seruitor Miſſæ talis ſit, ſic gerat, & ſe.

Deuotus,	*Circumſpectus*,	*Reuerens*,	*Sit honeſtus.*
omnia cum feruore agẽdo.	& ſollicitus circa aquã, & vinũ, vaſa, & omnia attentus.	circa Sacerdotem, & miniſterium, & vaſa.	grauis ĩ moribus honeſte omnia tractando.

Vina probet, lumen, mungat, reſpondeat alte.

Haudque ſpuat, nec conſpiciat, ſuſurria vitet.

Aſſiſtat, ſonitus caueat, in fine ſequatur.

Multa pro horum declaratione poterunt dici, ſed breuiter tenẽdum, quòd in tanti ſacrificij miniſtro, ſicut & in Sacerdote requiritur munditia, deuotio, & diligentia ſpecialis. Vnde ſi in agendis miniſterijs Regijs, aut Principum ſæculi ſtudioſiſſima cura impenditur, quanta æterni Regis miniſterio cura erit impendenda? In omnibus itaque exhibeant 1. Cor. 4.
ſe, ſicut Dei miniſtros, vt non vituperetur eorum miniſterium. Sed ſtudeant digne accedere, melius progredi, optimè terminare, vt in acceſſu ſit puritas corporis, & mentis. Nam pollutus corpore, pro

Digitized by Google

reuerentia poterit abſtinere, ſi non ſit neceſſe: vt illuſo diacono ſuaſit Beatus (teſte Bernard.) Malachias dicens. Non debueras pollutus miniſtrare; ſed verecundè te ſubtrahere, & tantis myſterijs deferre; tali humilitate purgatus dignius exinde miniſtrares; Vt de hoc ét Pręsbiterum Carchion habentem caput exeſum commonuit ſanctus Macharius vt ſcribit in libro, qui Paradiſus inſcribit' Heraclides. Corporalem namq; munditiam, corporalis requirit pręſentia ſaluatoris; ſed cordis puritaté adamat magis. Doleat itaq; continue ſuper defectibus ſuis, accedens ad tanti miniſterij ſeruitutem. Iuxta illud. Mundamini qui fertis vaſa Domini. Et vt Samuel ad Iſay dixit, & ad filios eius. Sanctificamini, & venite mecum, vt immolem. Et poterunt verba eſſe ſacerdotis ad miniſtrum, qui in alio loco dicit. Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat. Nam periculoſum eſt, ſine præuia mentis præparatione accędere ad altare, ne fortè lapidetur, vt beſtia tangens montem, aut moriatur: vt filijs Aaron comminatur Deus. Verum in miniſterij progreſſu iuxta Bonauenturam, opus eſt munditia, reuerentia, diligentia, circunſpectione, & honeſtate multa; vt ſupra in verſibus tactum, & vt latius exequit' in Speculo diſciplinæ. Super omnia diligentia fiat, ne quis error fiat, in adminiſtratione vini, & aquæ. Et ante omnia caueatur irreuerentia, & indeuotio circa altare; cum illa ſit vna de abuſionibus clauſtri, & tam multa illic ſint, quæ reuerétiam exquirunt; vtpotè Sanctitas veſtium, & vaſorum, Angelorum aſſiſtentia, & realis præſentia corporis Chriſti. Si Oza interfectus fuit, archam tangens, quid de his non metuendum, qui reuerentiam neſciunt, circa myſticum noſtrum altare? Sanctificentur itaque qui accedunt ad Dominum omnes, ne percutiat eos.

Eſa. 52. 1. Reg. 16. Pſ. 100. Heb. 12. Leuit. 6. 1. Reg. 6. Exo. 19.

Qualibus autem exercitijs, deuotionem ſuam exercere debebit. Notula ſecunda.

Z IN cunctis gere te tanquàm Domino famuleris.

Fac conſueta prius, Chriſti poſt voluito pœnas.

Eph. 6. Hoc eſt, ſummæ deuotionis exercitium erit, toto corde, & omni diligentia, miniſtrare ſacerdoti, tāquàm ipſi Deorum Deo: nihil illi præferendo, vt quidam multa ex libris lectitantes, & miniſterium negligentes, aut vix intelligibiliter ſacerdoti reſpondentes. Quod dedecens, & abſurdum, & pro graui, quaſi læſæ maieſtatis crimine, à Beato Bernardo æſtimatum. Dum autem tempus permittat, ſolita exercitia in mane exercenda, de quibus ſubdendum erit exercitabit, diſcutere, ſcilicet, & propoſita innouare, &c. Deinde verò deuotiſſimè in Chriſti paſſione ſe exercitabit, iuxta ſcalā Dominicæ paſſionis: aut iuxta modum ſubnotandum infra, de Miſſa audienda. Miſſa enim celebratur, vt mors Chriſti recolatur. Quotienſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis. Et ne quod tædium pro vniformitate exercitationis ſurrepat, nota quòd varijs modis hæc commemoratio Dominicæ paſſionis fieri poterit.

1. Cor. 11.

Nūc:
- Textualiter ſm ſingulos vel oēs Euangeliſtas commemorando.
- Scdm principales horas, quib. Chrs paſſus eſt eā diſtinguēdo
- Iuxta pcipua loca Chrm paſſum ſubſequendo: In Horto. Annæ Cayphę domo. Pylati Herodis. monte Crucis patibulo
- Scdm ſingula mēbra crucifixi eā pcurrendo
- Circunſtantias ſm ſcalā paſſionis retractando
- Ex Sacerdotalib. veſtib. & altaris apparatu eā colligēdo.
- Scdm partes Miſſæ, & myſteria verborum: actuū, & geſtuū eā cōſiderando.

Ecce tetigimus ſeptemplicem modum, iuxta ſeptem hebdomadæ dies, quorū ſinguli modi adhuc ſubdiſtingui poſſent in ſeptem; ſed prolixitas eſt vitanda, & ſat eſt occaſionem dediſſe deuotis, & excuſationes ad excuſandum teporem negligentibus abſtuliſſe, qui cauſantur ſe non habere, quomodo poſſint ſe exercitare ſub audienda Miſſa. Nimia. n. & abūda nimis eſt, horum meditabilium copia. Sed iam ſubdendum qualiter in fine Miſſę, miniſter, tanti ſacramenti ſe debeat habere. Vbi omiſſis omnib. hoc vnicum annotamus. Quod nullatenus Sacerdos, ſine miniſtro eſt dimittēdus; ſed de choro cōuenit cum cōitatu, ad ſacriſtiam reuertentem deduci, nec vnquàm ſolum derelinqui, ſicut legitur. Qđ à Moyſe miniſter eius Ioſue non recedebat: & Ionatam ſubſequebatur armiger eius: & Sixtum Laurentius Leuita: vt ſic reuertantur quaſi acies ordinata, terribilis dæmonibus &c. Hæc productius diximus de altaris miniſterio, ſuccinctius de reliquis proſecuturi.

Exo. 33. 1. Reg. 14. Cant. 6.

Quomodo reuertetur Religioſus poſt rem diuinam ad cellam. Capitulum Secundum.

A 13 VAde populus meus intra in cubicula tua claude oſtia tua ſuper te: abſcōdere modicum ad momētum donec pertranſeat indignatio mea. Eſa. Perfecto autem iam altaris miniſterio, aut dum nō fuerit miniſtrandum, non circunſiſtet ad fabulas otioſus per domum; ſed mox ſe diuertat ad cellulę ſuæ ſecretarium; & clauſo ſuper ſe oſtio, ſtudeat ſe exercitare ad aliquem affectum deuotionis. Maxime etenim hora hæc congruit vacationi, cum homo ſit magis ſobrius, & animus aptior ad exercitiū deuotionis, & ſtudij ſpiritualis. Quæ autē, & quanta ſint, inductiua adamandæ ſolitudinis, & qualiter cellam ingrediens, aut egrediens ſe exercitabit, ſatis puto dictum ſuperius. Tangendū hic breuiter, quid aſſumendum ſit exercitij mentalis: vt deinde ſe conferat ad opera inſtituti communis. Nota igitur hos verſus.

Eſa. 26.

Dum non ſeruieris, cellam properanter adibis.

Diſcute commemorans, propone, petens medearis.

Quantum ſit bonum cellæ, & ſolitudinis, nulla explicare poteſt lingua mortalis. Omnium (iuxta Bernardum) officina eſt bonorū, in qua poſſe cōſiſtere, bonæ cōpoſitionis initium eſt, & certum bonæ ſpei argumentū. Valde ergo ad eā tanq̄ ad totius fontē boni

Digitized by Google

boni accelerandum,& immobiliter incumbẽdum. Quæ quia nullatenus patitur otioſum, ante omnia otium malorum oĩum ſentina vitandum; & in primis hæc exercitia aſſumenda.Diſcute,hoc eſt iuxta beatiſſimũ Bernar.quotidianæ conſcientiæ Diſcuſſioni,emendationi,cõpoſitioni,pars prima diei deputanda eſt. Deinde ẽt manibus, quod iniungitur operandum. Quam diſcuſſionis formã plenius alio inde loco explicans ait. Mane præteritæ noctis fac à teipſo exactionem, & venturæ diei tu tibi ſtatue cautionẽ, & ſuperuenturæ noctis fac inductionem. Sic diſcuſſo nequaq̃ aliquando tibi laſciuire vacabit.De modo aũt,& forma agendæ huius diſcuſſionis,diffuſius habetur in examinatorio conſcientiæ. Tantum non abeat defectus deprehenſus impunitus, impunitas enim mater eſt criminis. Deinde ſubditur. Commemorans,id eſt,vt plenius poterit homo in ſui cognitionem perficere, & ad profectus feruorem incitari, hæc debet commemorare.

Feruorẽ priſtinũ — longè ab eo declinauit.
Sc3 Votũ emiſſum q̃ tepidè ipſum exoluit.
Finem intentum — parum illi appropiauit.

Semper.n.horum,præſertim primitiui feruoris,Religioſus meminiſſe debebit:Exodi. Memẽto te diei huius, in qua egreſſi eſtis de Ægypto:vt pulchrè id tractatur in libro profectus Religioſi; vt & quidã Sanctorum patrum cõmonuit. Vide inquiens qualis primo die fueris,& ſic ſemper viue: imò progrediatur potius, aut ſaltem non cancrizet, & dilabatur.Interrogauit Abbas Moyſes Abbatem Siluanũ. Poteſt ne homo per oẽm diem facere initium conuerſionis ſuæ.Reſpondit.Si eſt homo operarius,poteſt per diem, & horam inchoare initium conuerſionis ſuę,per propoſitum,ſ.innouatum.Dicat quoque indefeſſus ſibi. Ad quid veniſti frater, ad quid veniſti &c. At hoc cõmonitum eſt, inter profectus inſtrumenta.Inde ſequitur. Propone,i.poſtq̃ conſiderauit defectum, & prolapſum,ſtudeat innouare propoſitum,maximè in ipſius diei initio:Ioſue.Tũc diriges viam tuam.Et Eccleſiaſtes.Mane ſemina ſemen tuum,& veſperè ne ceſſet manus tua,quia neſcis quid magis oriatur,hoc, aut illud, etſi vtrunq; ſimul melius erit. Varijs in locis ad hmõi propoſitorum innouationem cohortati ſumus, cum iuxta illud vocemur ſancti, & oĩs profectus depẽdeat ex illo.Si.n.fortiter,& frequenter proponens, tam ſæpè deficit, & decidit; quid oro ille, qui rarius, aut minus fixè boni aliquid proponit? Quotidie præſertim ſub hoc tpe matutinali, boni aliquid proponat;& præſertim contra ea, quæ magis ꝓfectui obſtant,& impediunt,cautionem ſibi ſtatuat,& pœnitentiali aliqua pœna,diſtrictius,vel cauendum,aut agendum,qđ opus eſt iudicet. Et aſſignet propoſita hæc in aliquo Enchiridio, & Manuali codicillo, vt crebrius ea perſpicere poſſit:aut ſi intepuerit,noſſe ſui lapſus defectum. Expertum eſt ſingulare iſtud, fore remedium proficiens. Exigeret, præſens locus accuratiorem executionem, ſuper modo, & forma propoſitorum formandorum;ſed puto in dominicario aliqua notata, vel annotanda: ſequitur.

Exo.13.
Ioſu 1.
Eccl.11.
Rom.8.

Petẽs,hoc eſt, vt diximus ante matutinas,in ſuis viribus homo confidere nõ debet;ſed petere à Domino, vt dirigat greſſus ſuos, & doceat perficere, quod donauit proponere:alias parum poteſt proficere homo,qui licet proponit, Deus eſt q. diſponit. Medearis. Poſt diſcuſſam conſcientiam, & deprehenſos defectus, poſt innouata propoſita,& inuocatum Deũ, in ſolitudine pertinaciter commorandũ:& ab omni ocio prẹcauendum,& ſanandis malis paſſionibus remediũ adhibendum. Hoc etenim potiſſimum in ſolitudine(vbi licet) eſt exercitandum:vt Sanctus Bernar. docet. & Seneca Moralis. Ait etenim primus, in notabili illa Epiſtola ad Fratres de monte. Ægrũ profectò ſe Religioſus ſciat, & vacet circa neceſſarias partes curandę ęgritudinis ſuę, qui non modica eget cura. Valitudinario ergo ſuo immobiliter incumbat, & remedij ſuſcepti proſequatur vſum, vſque ad ſanitatis experimentũ. Valitudinarium tuũ o ęgrote cella tua eſt; remedium in quo curari cępiſti obedientia eſt obſeruandorum &c. Quod, & Seneca exemplariter docuit faciundum, qui in 71. Epiſtolarum dicit. Quęris quid in ocio facio? Vlcus meũ curo. Et ſequitur.Id maximè tracta,quod in te infirmũ ſentis. exemplum ſubdens. Sicut(inquit)quiſq; nouit corporis vitia, & remedia: ſic & animę vitia noſcat: ſciatque qualis, quibus curatio ſit adhibenda. Neminem pręter ſe damnet. Ociũ ergo tibi commẽdo,ĩ quo & maiora,& pulchriora agis,quàm in negocio omni.Iſtud exercitium pręcipuè,& admodũ neceſſarium eſt, volentibus proficere in vera Religione: vt multò ſudore, & induſtria inuigilent, ad deuincẽdas malas paſſiones mentis.Eccleſiaſt.Ante languorem adhibe medicinam. Vt ſemper lugeat ſeipſum dicens. Magna eſt velut mare contritio tua. quis medebitur tui? Vt ſic ſtudeat notare defectum,& inquirere, & adhibere remedium. Iſtud multipliciter ſuadetur in vitis Patrum Sanctorum, vt homo ſit infatigabilis, in recognitione ſuorum diſcriminum, & in ſpiritu compunctionis: & Oreſius. Mutius iuſſit vulnera mentis curari omni tempore vitæ. Vt plenius de modo, & practica huius docetur infra, in deſtructorio vitiorum, & profectu Religioſorum.Hęc ſuccinctius de occupatione ſpiritualium exercitiorũ, circa quæ frequenter obuerſari debet conſtitutus in ſolitudine.

Thob.4.
Eccleſ. 18.
Thre.2.

De labore Manuali. Capitulum ſecundum.

LAbores manuum tuarum, quia manducabis: Beatus es, & bene tibi erit. Pſalmus. Quia verò, (vt quidam Sanctorum Patrum ait) homo fragilis, non poteſt iugiter meditationibus, vel ſpiritualibus exercitijs inhærere; vt digna facetia docuit in vitis Patrum. Abbas Siluanus, eum qui noluit, niſi contemplari. Et de Ihẽ breuis ſtaturæ, qui viuere Angelum volebat. Et Beatus Abbas Paulus probatiſſimus Patrum, ne ad momentum temporis otioſus eſſet, quotidianum penſum operis à ſemetipſo iugiter exigebat;miro exemplo combuſti operis probans,ſine opere manuum,nec in loco poſſe Monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conſcendere: vt latè id Pater Caſſianus deducit. Neceſſe eſt, vt iuxta communis

B
Pſ.127

Digitized by Google

inſtitutionis normam, ſtudeat deputatis temporibus, etiã manibus laborare: vt ſic euadat omnium malorum ſentinam. *Eccli. 33.* Multam etenim malitiã docuit otiũ iners. Et venerabili Hugone teſte, nihil magis præcauendum in iuuene, q̃ vitium otioſitatis. Eſt.n. iuuenis in otio, quaſi iumẽtum ſine iugo. Talis itaque ſeruanda gubernatio, vt ſuis temporibus, ſingula ordinatè gerantur, iuxta Patrũ leges, & inſtituta. *Prouer. 28.* In quibus, ſicut Salomon ait, qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Nec quippiam melius, aut ſalubrius, q̃ quod cõis inſtitutionis formã habet, poterit, exercitari. Studendum itaque, orandum, meditandum, & laborandum tpibus conſtitutis. Circa quæ tria, quaſi obuerſantur oĩa exercitia Religioſorũ: vt ſingula ſuo tpe fiant, & cũ ſingulari deuotione, non ex inolita conſuetudine; vt vitula *Oſeæ 10* Ephraim docta diligere triturã. Sicut legit̃ de Sanctiſſimo Bernardo, ꝙ ſingularitatẽ deuitans, in cõibus non cõem deuotionem habebat. Videndũ itaq; qũo hæc ſingula cũ deuotione poterunt fieri ſingulari. Et primum de opere Manuũ, & Manuali labore videndũ. *Pſ. 103* Mane.n. exibit hõ (vt ait Pſal.) ad opus ſuum quemadmodũ habet Ananethenſe decretum di. 91. c. Prior mane exeat ad opus Manuale ieiun⁹. Vbi in primis conſiderandũ, cur ſpũalia deſerentes manibus operemur, ſecundo qualia opera præ cęteris deligenda, tertio de modo ipſo operandi. Quo ad primũ, multiplex inuenitur rõ à Patrib. aſſignata, quarum aliquot cõplectimur, ſub verſibus illis.

Es fragilis, plenus vitijs, vagus, imminuuntur.

Ergo ne ſcius ſp vacare ſpiritualibus, vt exemplũ ĩ vitis Pr̃m de Ioanne.

& vitia p̃cipuè vincunt ĩ Manuali opere, quaſi quodã frę no cũ otioſus ſp eſt in deſiderio.

quia cor valde inſtabile: ideo neceſſe eſt opere illud, quaſi quadam anchora figere ne ad mala euagetur,

ſcilicet tẽtationes: cum iuxta Patres occupatus vno ſolo, otioſus, verò ĩnumeris impetitur dæmonibus. *Prouer. 21.*

Admonet, abſoluit, reficit, compungit, & optat.

quinto, q͞a opus vtiliter cõmonet de loco vbi ſumus, vnde cecidim⁹ vbi labor nullus. *Apoc. 21.*

& liberum redit, ne oporteat aliorum bona cõcupiſcere, & pro illis orare.

pauperes, p op⁹. n. acquiris, qđ egenis elargiris.

compunctionem peccati ĩducit, dũ cõtra vulnerum alligamentum de culpa admonet.

poſtremò ad fraternã patriam inflammat, & eam quietem optare facit, vbi nec labor, aut dolor vllus.

Ob quas, & conſimiles alias rõnes, Sancti illi Ægyptij Patres, miro ſe modo, & indicibili ardore ſe mancipauerũt laboribus; credẽtes ſe tanto amplius in mentis puritate ꝓficere, quanto opere manuum erant diligentiores: vt plenius in collationibus, & inſtitutis eorundem Patrũ deducit Caſſianus. Et in ſermone de labore meſſis, Bernardus. Libenter itaque ſuo in tpe, ẽt qđ iniunctũ eſt, manibus laborandum. Iuxta quod hortatur Hieron. de cõſec. diſt. 5. Nunq̃. Facito aliquid operis: vt ſp diabolus inueniat te occupatũ &c. Eſt etem̃ occupatio. Iuxta Guilielmum Parrhiſien. ſicut murus altus, & fortis, oĩnoq; diabolo imperuius, & impenetrabilis, omnẽ viam ei remouens, & oẽm aditũ ad cor noſtrum eidem occludens. Otioſitas verò eſt, ſicut muri defectus, atq; clauſurę, & via patens hoſtib. infernalibus, abſq; repagulo obicis. Vñ tenent antiqua ſtatuta Canonicè Religionis, & Concilij Aquẽſis, vt oẽs Canonici Clerici, ſinguli iuxta capacitatem ſuã, diuerſarum artium erudiantur diſciplinis: vt nullus oĩno in Collegio Canonico, inutilis appareat, aut otioſus. Quod itidẽ iuſſit Concilium Carthaginen. vtq; di. patet 91. c. Clerici. Vbi Canon dicit. Itẽ oẽs Clerici, q ad operandũ validi ſunt, & artificiola, & litteras diſcãt. Id.n. exercitiũ oĩum Sanctorum fuit, adeò vt diffiniebãt ſine opere manuũ, nec verè poſſe perdurare Monachũ, nec ad perfectũ culmẽ, aliquãdo attingere pfectionis. Vñ & Ægyptiorũ monaſteria hũc morẽ obſeruabant; vt nullũ abſq; opere, & labore ſuſciperẽt, vt ex eorũdẽ iſtitutis patet.

Qualia opera præ cęteris deligenda. Membrum II.

OPeramini nõ cibũ qui perit, ſed qui permanet in vitam ęternam. Saluator. *C 16.* Iam de qualitate operum conſiderandum venit. Vbi valde iuxta Bernar. notandum, ꝙ nõ omnia corporalia opera, ęquè Deum timentium exercitijs conueniunt; vt ſubdiualia, & ruralia multa, quæ ſicut ſenſus diſtrahunt, ſic & ſæpè ſpiritum exhauriunt. Quare præ cæteris talia aſſumenda opera ſunt, quæ cum ſpiritualibus propriorem ſimilitudinem, & conuenientiam maiorem habent; ſicuti eſt ſcribere libros, aut ligare eos: quod ad ſpiritualem ædificationẽ proficit magis. Nam & meditari licet, qđ ſcribitur, & ſcribere, quod legatur. Vnde & plures Sãctorum ſcriptores librorum erant: vtpotè Ambroſius Hierony. & diſcipuli Sancti Martini, qui præter ſcriptoriam, nullam nouerant artem. Et is eſt cibus, qui non perit, cum etiam facto opere, aliquid in animo manet. Et licet omne iniunctum opus, ex animo ſit faciendum, tale tamen complectendum magis. Nõ enim vir propter mulierem, ſed mulier propter virum, *1. Cor. 11.* & corporalia, propter ſpiritualia militare habent, vt latius deducitur in Epiſtola ad Fratres de Monte. Vnde & Sanctus Appelles, operabatur cingula iumentorum. Quare dicitur.

Fac opus iniunctum, mage conueniens quoq; ſcribe.

Id ſiquidẽ opus ſalubrius, vtilius, & Deo acceptius, quod obedientiæ vicinius: quare nil obedientiæ p̃ferendum: & nihil curioſum, aut ſæculi exercendũ opus. Horreat (ait Hieron.) Deo dedicatũ cor, operari quippiam ſæculare. Aut ſacri codices; legẽdo, aut ſcribendo, genua p̃mant, aut hortulorũ cultus exerceat̃, aut aliud ſanctũ opus, & vtile; vt ex relaxatione quadã refocillatus ſpũs, ad Diuinũ ardorẽ fortius accendat̃. Quare & idẽ iuſſit Pater Bernard. ſingulis horis, ſm̃ cõis inſtituti canonẽ, & obedientiæ legem, ſua diſtribuere exercitia: cui ſpiritualia, ſpũalia: cui corporalia, corporea. In quibus ſic exoluat oẽ debitũ ſpũs Deo, corp⁹ ſpũi, vt ſiquid fuerit intermiſſum, ſiquid neglectũ, ſi quid impfectũ, ſuo

modo,

Digitized by Google

modo ſuo loco, ſuo tempore, non abeat impunitũ, non recompenſatum. Poterit tñ aſpirare magis ad ſpiritualius exercitium, cuiuſmodi eſt ſcribere: vnde iam dicendum. Ad hoc enim hortamur. de conſecr. di. 5. Nunquam. Scribãtur & libri, vt & manus operetur cibos, & anima ſaturetur lectione.

De opere ſcripturæ.

Paragraphus Primus.

D Eccli. 28. Io. 8.

SApientiam ſcribe in tempore vacuitatis. Eccli. Ieſus aũt inclinãs ſe deorſum: digito ſcribebat in terra. Ioan. Ecce docemur ſcripturæ verbo: commonemur Saluatoris exẽplo ad opus ſacræ Scripturæ. Valde ſiquidem bonũ opus eſt, ait Thomas Kẽpis, ſacros ſcribere libros, quos dũ alius legit, alius ẽt prædicat, præmium maximum de multiplici ſecum laborum ſcriptor reportat; per quos dũ Deus agnoſcitur, legitur, & prædicatur, non dubiũ quin copioſè remunerabitur, qui ad Dei honorem, & ꝓximorum vtilitatem, tales ſcribit, & pandit. Si mercedem ſuam non perdet qui calicem aquæ frigidæ ſitienti porrigit, quantam putamus mercedem recipiet, qui aĩæ perpetuo victuræ, ſalutaris ſapientiæ aquam ſcribendo adminiſtrat. Quot enim litteras debitę formatas, tot Deo hoſtias laudis offers. Meritorium ergo valde eſt, & deuotum ſcribendis libris operam dare, & eos in magna reuerentia, ac diligenti cuſtodia ſeruare. Sunt namq; libri ſacri arma Clericorum, ornamenta eccleſiarum, diuitiæ, & theſauri Doctorum, tubæ Sacerdotum, ſolatia Religioſorum, epulę Deuotorum, teſtamenta Sanctorũ, ſummaria Fideliũ, ſeminaria Virtutũ, organa Spiritus ſãncti. Scribere ergo libros opus eſt Deo acceptabile, legere vtile, docere commendabile, prædicare ſalubre. Quis aũt legeret, vel pdicaret, niſi Sanctorum ſcripta noſſet? & niſi ſcriptor prius ſcripſiſſet? benedicta ergo manus ſcribentis, & benedicti digiti in tali ſe opere occupantis, qui pro ſingulorum tractu characterum, non priuabit' ſingulari reretributione prẽmiorum. Nam venerandus Cãcellarius Parrhiſienſ. Gerſon, in pręclaro ſuo Opuſculo, quod edidit de laude ſcriptorum: hanc tęnet cõcluſionem. Scriptor idoneus, & feruens doctrinę ſalubris, agit bonum opus de genere. quod ſi proueniat ex charitate, meritorium eſt vitæ æternæ: nec dicendum eſt ſeruile. Quam concluſionẽ idem doctor per aliquas comparationes, in duodecim çonſiderationibus declarans, eas ſub triplici hoc metro comprehendit.

Mat. 9.

E

Prædicat,	*atq; ſtudet,*	*ſcriptor largitur,*	*& orat.*
doctrinę ſalutaris manu pdicat, & ſi parem zelũ habet aureolam mereri poteſt.	ſiſ'iseſt ſcrutãti ſtudioſo, ſeu doctrinaliter legenti, qa ſcribendo lectores docens ſe inſtruit.	item eleemoſynam largit' nedũ corporalẽ merẽdo: ſed ſpiritualẽ in ſcios inſtruendo.	quia orãdi materiam ſibi, & alijs miniſtrat, quia in ſolitune ſedet Dei, & ſanctorũ voces audit: verè cõtemplationem paſcens.

Affligit,	*ſal dat,*	*fontem,*	*lucemq; futuris.*
ſcribendo ſe affligit ĩ quo ieiunij vicẽ tenet, & pniam facit ꝓ pctis ſuis, & aliorũ ſatis agẽs.	ſal ſapientię poſteris miniſtrat: quo omne op* cõdiri poteſt.	aperit, & ſitiẽtibus fontẽ aq̃ vitæ ſaliẽtis in vitam ęternam.	lucem doctrinæ poſteris adminiſtrat, tot donat ſtellas, quot ſcribit ſyllabas. lucerna pedibus verbum tuum.

Io. 4. Pſ. 118

Eccleſiã ditat,	*armat,*	*cuſtodit,*	*honorat.*
Libri ſunt eccľarum theſauri. boni. n. libri faciunt Clericos bonos, vñ ditat' eccľa	munit turrĩ Dauid cũ ꝓ pugnaculis mille clypeis ignitis gladio verbi Dei, & ſagittis acutis.	cuſtodit eccleſiam, vt caſtris ne hęretici eã vincant. ſimiliter & religionẽ eius.	honorat ecclãm matrẽ ſuã, imò & Deũ Patrẽ, & Sapĩam elucidat. quare vitã ęternã habebit.

Cant. 4. Pſ. 119 Eccli. 24.

Quas duodecim concluſiones, in dicto tractatulo ad liquidum proſequens; in eiuſdem fine ſic exhortatur ſcriptores. Agat nunc ſcriptor viriliter, ꝓ cauſa non infima; quatenus iners ocium vitet, quod vitia docet omnia: ſanctorumq; ſententia eſt abominabile, & horrẽdum. Speret pmium, ſperet eſt qm̃ merces ſua magnanimis erit Deus iubens ſcrutari ſcripturas, ac perinde & ſcribi, quibus habet' vitã æterna. Cuius eſſe participes, tanq̃ in libro ſuo ſcriptos, largitur ipſe dñs Ieſus, liber vitæ ſpecioſiſſimus amen. Qui plura de laude ſcriptorũ deſiderat, dictum eius tractatum legat. Legat & Opuſculũ venerabilis illius Dñi Ioannis Haghen Carthuſiẽ. Inſcriptum de grauaminibus Religioſorum: vbi qõnem determinat. Vtrum feſtis diebus liceat ſcribere, de quaternione in quaternionem, libellos deuotionis, conformiter concludens ad venerandũ Gerſonem, ꝙ non modo liceat; ſed cum multo meritò expediat: habito moderamine, quale ſapiens iudicabit; ne Diuina meliora omittat, cum ſæpe id plus valeat, q̃ multiplicatio vocalis orationis, aut miſſarum inculcatio tanta. Vbi plura adducit, in laudẽ ſcriptorum. Oẽs igitur in opus tam dignum, meritoſum, ſolatioſum, ac fructiferum aſpirent. Cuius exemplum præſtitit ipſe Deus, digito ſcribens' tabulas legis. Sed & Chriſtus homo, & Deus, digito in terram ſcribens: & præcipui Sancti, & illuſtres quique: vt ex eorundem actibus patet. Qui ſcribere neſciunt. diſcant, in quo commonitos, & hortatos velimus, præſertim Monaſteriorum omnium venerãdos Prælatos, vt ex vnguiculis iuuenes, & nouitios inſtituãt in arte ſcriptoria; vt tanti poſſint eſſe boni participes. Sed iam videndum de modo ſcribendi, & agendi operis, pro conſeruatione deuotionis.

Gen. 15 Io. 5. Exo. 32 Io. 8.

De modo ipſo operandi.

Membrum Tertium.

F Coloſ. 3.

QVodcunque facitis ex aĩo operamini, ſicut dño. Col. Sup quo gloſſa. Qñ ad operationẽ manuum accedis, talem in te ipſo forma cogitatum, quia Chriſto miniſtras, qui præcepto, & exemplo ad opera te informat. Operare igitur

 rectè.

Digitized by Google

recte. Nam qui in laboribus, & operibus, infidelis eſt,& piger; in oratione multò amplius piger erit, & remiſſus. Hęc gloſa. Oportebit igitur ad rectè,& bene operandum, bonum habere.

Modum	Accedendi. Procedendi. Terminandi.	Non enim nominibus ſeu verbis, ſed aduerbijs pmeremur.

Nec ſufficit bona opera facere, niſi bene ea ſtuduerimus operari. Iuxta illud. Quod iuſtum eſt iuſtè exequere. Notetur itaque ſequens verſiculus, pro modo ad opus accedendi. Deuter. 16.

Excutiens, intende, petens, ad opus properato.

Vt paucis oĩa dicamus, primum ante omnia opera, venit animus à torpore Excutiendus,& ad operis amorem inuitandus. Pigra namque eſt (vt quidam ait) hominis voluntas,& calcaribus,& flagellis plerunque opus habet. excutiat, itaque ſe

Cõſideratione Vtilitatis. Neceſſitatis. opis,& alijs ĩductiuis

Vt ſic pigrities,& tepor voluntaris pungatur.

Quaſi duob. calcaribus. Fructu allliciente. Neceſſitate impellente.

Intende. Deinde recta ſemp intentio, operi præmittenda, mentem in Deum non habitualiter ſolũ, ſed & actualiter ſi fieri poteſt, erigendo. A qualitate ſiquidem intentionis dependet meritũ,& virtus totius operationis: iuxta illud. Quantũ intendis tantum agis: vt ſæpè monuimus. Poterit igitur, homo omni operi præmittere, quaſi conſimilem formam intentionis; qualis orationi dicta eſt debere præmitti. Aut hoc ſi prolixũ,& graue vr, ſaltem in conſuetudinem ducat homo, ante omne opus. Dicere duo, vel tria verba, ad gloriam Dei: ad ſalutem aię, & totius Eccleſiæ profectum. Petens, i. quia propoſita noſtra ſunt debilia, niſi Dñs dirigat ea ipſius auxilium in primis poſtulandum ſemper: iuxta illud Boetianum: quo prætermiſſo, nullum ritè fundatur exordiũ. Quare monuit Hieronymus, in principio cuiuſlibet operis, præmitte Dñicam orationem,& ſignũ crucis in fronte &c. Vnde ſemper pręmittendæ operi, eccleſiaſticæ orationes illę. Adiutorium noſtrũ in nomine Dñi. Actiones noſtras quęſumus Dñe aſpirando præueni,& adiuuando proſequere, vt cuncta noſtra operatio, & à te ſemper incipiat, & per te cępta finiatur. Per Chriſtum Dñm noſtrũ. Itẽque. Omnipotens ſempiterne Deus, dirige actus noſtros in beneplacito tuę voluntatis: vt in nomine dilecti filij tui, bonis mereamur ſemper operibus abundare; qui pro nobis tanta agere voluit,& pati: & præſertim naſci, vendi, mori &c. Secundum aliquem articulum Dominicæ paſſionis, aut vitę. Quia ex tali vnione, oĩa opera mirabiliter dignificãtur, & redduntur Deo accepta: vt Deus docuit Sãctam Machtildim. Dicat ergo ſemper in vnione tuæ paſſionis: vel ſic. Vt docetur infra in diſtinctione de vita Dñi. Et legant aliquot Aue Maria. Ad opus celerato. His pręmiſſis, ſine dilatione accedendum eſt Ad opus,& nihil præferendum his quæ obedientia agenda indicit; et ſine mora obediendũ erit. Hinc ſapiẽs monet. In operibus tuis eſto velox. Quæ velocitas maturitatis non remouet grauitatem; ſed vitiũ tarditatis excludit. Hęc de pręparatione operis. Eccl. 31

De modo quo ſub operando Religioſus ſe habebit.

Paragraphus Primus.

G

CVm metu, & tremore ſalutem veſtram operamini. Phil. Philip. 2.

Breuitet iã de modo, ſub opere habendi agendum. Vbi nota.

Fidelis ſit procerus, deuotus in actu.

Fidelis, ideſt primò fideliter,& feruenter operari debet; non quaſi ad oculum ſeruiens: ſciens, quia non ſolum corruptibile argenũ accipiet; ſed & immarceſſibilem coronam in cęlis. Scriptũ eſt enim. Cuncta cum diligentia facite:& iterum. Agite diligenter,& erit Dñs vobiſcum. Maledictus ſiquidem qui facit opus Dñi negligenter. Cauendum nihilominus, vt & alibi commonitum eſt, ne importunè laborans, ſpiritum extinguat; ſed cũ diſcretione,& moderatè omnia agat. Nam quę pro pietate conſtituta ſunt, contra eam militare non debent. Ephe. 6. 2. Par. 19 Ibidem. Ier. 8. 1. Theſ. 5.

Sit Procerus: iuxta Sapientem. In omnibus operibus tuis præcellens eſto: ea vt decet eleganter, & optimo, ac perfectiſſimo modo agens. Hoc enim in omnibus Religioſum decet. Vnde nec quiſquàm ſe excuſare debet, neſcio ſcribere bene, vel operari: ait Gerſon ſubdens. Diſcant, diſcant, neque verecundentur, neque deſperent, quoniam Eccliſ. 33.

Labor improbus omnia vincit: & duris vrgens in rebus egeſtas.

Et neceſſitas, vetulas currere facit. Nihil eſt, quod non diſcere poterit volens. Quare & in celebribus illis conſtitutionibus Concilij Aquenſis, decretum erat; ꝙ Canonici in Monaſterijs diuerſis actibus inſtituerentur, præſertim in ſcriptoria arte. Quæ niſi eleganter, & rectè fiat, vtilis eſt ad parum. Nam vt breuiter exercitij cauſa, proſequamur de ea, iuxta Gerſo. Notãdum, ꝙ multũ cauere ſcriptor idoneus habet, ne incorrectè quę ſcribit, ſcribat. Conſultius etenim iuxta eundẽ eſſet, nulla, quàm talia opuſcula comminiſtrari; cum litteris, ſ. inconditis, ſine lege, ſine ſenſu, vel ordine; adeò vt auctori proprio, uix legibilia reddantur. Hinc ſiquidem proueniunt mala plura, & corruptio ſcripturæ non minima ſectatur. Vnde erat, quòd olim apud ſanctos Patres, electio habebatur ſuper ſcriptoribus; nec paſſim admittebantur, indoctus, æquè vt doctus. Sed uſq; ad punctorum formationem, quæ lucem dant magnã legentibus, examen habebatur. Hinc & priſci Doctores, nominatim clariſſimus ille Hierenius Lugdunen. ſubnectebant in opuſculorum ſuorum finibus, terribilem Diuini nominis obteſtationem ad ſcriptores, ut ſcripta ſua correctè transſcriberent, & per poſteros, ita fieri ſuaderent. Alioquin iuxta Hieronymum, quis uel ſcripſiſſe, uel emendaſſe fructus eſſet? Non tamen hic exigitur artificialis litterarum depictio, unde ſe plures poterunt excuſare. Littera ſit legibilis, ſit punctuata, ſit purgata, nõ inuoluens ſe tractibus ſuperfluis, ſit demum ſine mẽdis falſitatis, cum orthographia uera, in pergameno, ut durabilis ſit deſcripta; ne in papiris illico pereuntibus, papireus ſit labor,& eant deperdita, opera pariter, & impenſa. Super & quo, eleganti modo ſcri-

Digitized by Google

do ſcribendi; ita commonuit deuotus Pater Thomas Kempis.

Scribito correcta, diſtincta, portrahæ recta.

Nec nimis acceleres, ne qua imperfecta relinquas.

Ille etenim rem bene facit, qui nihil negligit, qđ ſtatus, & ordo rerum requirit. Deuotus in actu. i. nõ ſic incumbendum eſt operi externo, vt a deuotis, & internis officijs vaces: Itaque pp hoc, ꝙ hõ exterius occupatur; neceſſe eſt, vt a compunctione, & ſancta deuotione, cor interius vacet. Vñ Bernard. Ceſſante manu, ſpiritus laboret, vel orãdo, vel meditãdo, quãuis, & in ipſo labore idipſum facere teneatur. Vt de ſanctis Patrib. ſcribit Caſſianus. Ita inquiens, ab eis inceſſanter operatio manuum, priuatim per cellulas exercetur, vt pſalmorum quoque, vel cæterarum ſcripturarum ſtudia, per totum diei ſpatium iugiter meditantes, totum diei tempus abſumant. Nec. n. modeſtus manuum labor, ſanctam impedit deuotionem, ſed & ad eam multum iuuat. Quare, & inter ſcribendum, vel operandum his, vel ſimilibus exercitijs deuotionis, animũ exercere poterit ad pietatem, vt commonent ſancti Patres.

Erige, commemorãs, cane, ſans, ſanctos vitiorum.

H Nam ne a ſpiritualibus exercitijs, in corporalia lõgius, vel in totum recedatur, aſſueſcat ſæpè ad ſpiritualia reuerti, ne vir ſit pp mulierem. Et cum labori ſe mutuat, inhereat ſp iſtis, interdũ erigẽdo mẽtem in Deum, per breues, & iaculatorias orationes; (1. Cor. 11.) quales creberrimas raptim habuere Ægyptij ſancti Patres, vt ſcribit Pater Aug. vtpotè dicendo. Deus propitius eſto mihi peccatori. Aut, amem te Deus, vel, Miſerere mei Deus. Et ad iſtud ſubſeruiũt aſpiratoriæ illæ exclamationes infra poſitæ, quib. iugiter poterit ſe hõ ſubleuare in Deum. (Ps. 56. Ps. 50.) De quarum ẽt vtilitate, illic dr̃. Aut interrumpendũ viciſſim opus aliqua orationcula, breui; vtpotè dicendo aliquot Aue Maria. Oportet, etenim orare ſemp, ſicut, & reſpirare. (Luc. 18.) Sed, vt Macharius docuit non opus eſt verbis; ſed extendere manus debemus, & dicere. Deus quõ vis, & ſicut tibi placet, ita fiat. Qđ ſi tentatio irruerit dicendum. Dñe Deus clementiſſime auxiliari dignare nobis; tu. n. ſcis quid nobis expedit, fac nobiſcum miam tuam. (Iudith. 8.) Epipharius ait eum, qui eſt Monachus oportet ſine intermiſſione orare, aut certè pſallere in corde. Abbas Lucius operans manibus, ſine intermiſſione orabat dicẽs Miſerere mei Deꝰ, orans corde, vel ore. Secundo interrumpendum ẽt Manuale opus, aliqua meditatione, & commemoratione ſacra, iuxta materiam dierum, quæ in mane ſp ſumi poterit, de beneficijs Diuinis ſm dies, & de defectibus proprijs, vt ſic hõ ex miſeria propria, & miſericordia Diuina, ad deuotionem inflammetur: Aut poterit (vt ſanctus admonet Bernard.) ſecũ ruminare de pſalmis illius diei, qui ait: Nunq̃ ſis, ita ocioſus, ſeu occupatꝰ, quin de ſacris ſp aliquid mediteris. Vel qđ melius eſt rumines pſalmos, nihilominus inceſſanter, quod tibi iniunctum fuerit operando, vt nunquam diabolus inueniat te ocioſum. Poterit & tertio, vt ait in libro de opere Monachorum Pater Aug. pro operis, & animi releuatione, ẽt inter operãdum, canere aliquid ſacrum ex hymnis deuotis, vt adducit exempla de Mechanicis operarijs. Et Sulpitius de Sãcto Martino ſcribit. Qđ inter oĩa opera, quæ agebat, nunq̃ aĩum ab oratione laxabat. Nimirũ, vt Fabris Ferrarijs moris eſt, qui inter operãdum per modum a labore leuaminis, incudem ſuam feriunt: Ita ẽt Martinus dum aliud agere videretur, ſemper orabat. Vñ, & quidam ſenum, centum & tres orationes faciebat, Loquẽs. Poterit, vt Seneca docuit, & Bernardus ẽt inter operãdum, occultam cum corde ſuo habere confabulationem. Ita. n. Seneca ait. Cũ ſeceſſeris, in ocio, ſeu negotio tuo, nõ eſt tibi agendum, quid de te loquunť hoĩes; ſed vt ipſe tecũ de te loquaris. Quid aũt loquaris? Quod hoĩes de alijs libenter faciunt, &c. Et ſuauiſſimus Bernardus: Per ſingula momẽta computet vitę ſuæ tempus, & videat, vt ſemper faciens bonũ, malũ caueat. In oĩ opere ſuo, ſemper hoc dicat ſibijpſi. Si mõ moriturus eſſes faceres iſtud. Aut, vt aſſolet ipſe ſibi. Bernarde ad qđ veniſti? Vel poterit quinto ſe conuertere ad Sanctos, cuiuſlibet diei, ex ordine inuocando illos, per aſpiratoria illa verba. (Iob 5.) Langueo, rorate, &c. Vt hoc docetur in diſtinctione de Sanctis, & in de mẽdicitate ad Sanctos. Et pro mẽtis rebellatione, dulcẽ cum illis miſcere ſermonẽ, vt aſſolet Pater Thomas Kempis dicendo, ꝙ ꝑpter hoc non frangebat ſilentium ſuum, loquendo cum Sãctis. Aut potiſſimum ſub illa matutinali hora, qñ Dñs ſubuertit caſtra, Ægyptiorũ, exerceat ſe in cõpunctione mentis, & cordis defectuum, & vitiorũ; (Exo. 14.) pro illorũ expurgatione indeſinentius ſuſpirando: Vt docet doctus Gerrardus Zutphanien. dicens. Añ oĩa, ſicut te exerces exterius in opere, ita & interiꝰ in virium aĩæ exercitandum eſt reformatione, & in ſilentio, cum cordis compunctione operandũ. Ecce quãta ſe offert materia deuotionis, ẽt ſub opere Manuali, qua ſe poterit Religioſus nunc hoc, nunc illo ſe excitare mõ. Alterũ ex his alteri ſuccedat, & breue videbitur tempus, quod tantis exercitiorum varietatibus occupať: Et ne qua negligentia ſurrepat, omittendi huius exercitij deuotionis: ſigna, & tempora certa, ſibi præſtituere debet; vtpotè dũ mediã ſcripſerit columnam, vel totidem rigas, tunc ſe conuertere ad aliquod exercitium deuotionis. Et præſertim ad ſigna horologij, tõſo aſſueſcat ſemper pectore dicere. Deus propitius eſto mihi peccatori, & Maria Mater gratiæ, &c. Vel vt Gerſon ſuadet. Domine Ieſu accipe ſpiritum meũ. Aut vt Macharius dicit. Domine, ſicut ſcis, & vis miſerere. Domine adiuua me. Hæc de modo operandi.

De modo terminandi laborem. Paragraphus II.

C*Onſummatum eſt.* Breuiter nota de modo terminandi opus verſiculum iſtum. (Io. 19.) I

Poſt veniam, gratus, opus offer, corrige deinceps.

Hoc eſt opere terminato, petenda eſt venia, de admiſſa in opere negligẽtia. Gratus ſit, de infuſa, bene operandi gratia: Offerat per Angelum opus Deo, & proponat melius, & feruentius operari de futuro. Quæ communiter facienda ſunt terminato opere bono. Ait enim Hieronymus. In omni tempore, completis opuſculis, oratio fieri debet.

De

Digitized by Google

De diligentia ſtudij, & lectionis. Cap. XIII.

Prou 27. STude ſapientiæ filij mi, & lætifica cor meum. Qui Religionem inſtituerunt, valde voluerūt, vt Fratres certis horis, certæ lectionis, ſtudio intenderent, & aliquam diei partem, lectioni conſecrandam decreuerunt. Omnis.n.profectus, ex lectione, & meditatione procedit. Quę neſcimus lectione diſcimus, & meditatione conſeruamus. Quare lectionis tempore adueniēte, & ſigno ad hoc dato, quaſi vocem præællegatam Dei audito, ad ſtudium te cohortantis, & mox operi finem ponens, ad ſacræ lectionis ſtudium, ardenter te diuerte: Iuxta illud Regulæ Patris noſtri Auguſt. Codices certa hora ſingulis diebus petantur, &c. Vnde dictum.

Ad ſtudium dum ſit pulſum feruenter adito.

Percipe ſic ſignum tanquam Domini tibi verbum.

Et vt hoc ſtudium proficiat, eadem, quæ circa corpus conſiderata ſunt, veniunt, & de eo.

	Inductiua
Inquirenda, ſtudij, ſcilicet	Qualificatiua
	Modificatiua

Et primo de ad ſtudiū incitatiuis, breuiter agendū.

Inductiua ad amorem, & diligentiam ſtudij.

Membrum Secundum.

Sap. 7. K NEminem diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapientia inhabitat. Dicit Magiſter Hugo. Quiſquis ad diuinam lectionem, erudiendus acceſſerit. Primum qualis ſit fructus eius agnoſcere debet. Nihil enim ſine cauſa appetitur, nec deſideria trahit, quod vtilitatem non promittit. Breuiter igitur de inductiuis videndum; quare quis diligenter, ſe ſtudio ſacrarum lectionū, coaptare debet. De quibus, quia multa, in regione ſcripturarum, infra dicimus: ſuccinctius hic agendum. Hæc itaq; præter cætera, ſunt ad ſacræ ſtudium lectionis inuitatiua.

Laus, ſcriptum, exemplū, natura bonū, mala ſuaſum.

Primum ad Sacrarum ſcripturarum, diligens, ſtudium inductiuum eſt ſcripturæ, & ſapientiæ Præſtantia, & recommendatio. De qua plura dicimus, in regione ſcripturarum. Qualiter, ſcilicet illius præeminentia.

	Præſtantijs.
Patet ex ſingularibus	Operationibus
	Vtilitatibus.

Secundum inductiuum eſt, Scripturarum frequens cohortatio, quæ tam ſcripturam recōmēdat, effert, vtilem, & neceſſariam Deoque gratam dicit, & oībus rebus alijs præfert, vt patet Prou. Melior eſt ſapientia cunctis opibus pretioſis, & omne deſiderabile, ei non poteſt comparari. Et ſapientia. Diuitias nihil dixi in comparatione illius, qm̄ oē aurū in cōparatione illius, arena eſt exigua; & tanquā lutum, æſtimabitur argentū, in conſpectu illius. Vn̄ & ibid. Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt, &c. Patet per decurſum ſcripturarum. Tertium incitatiuum eſt, Sanctorum, & Gentilium Exemplum, quorum incredibilis ardor ſtudiorū erat. Patet hoc ex vitis Sāctorum, & Philoſophorum geſtis, vt latius Ioannes Vallen. hoc in compendiloquio, & in tractatu, de ſapientia Sanctorum deducit; adducens de ſtudijs Parmenidis, Prothothęi, Themiſtoclis, Euclidis, & ceterorum: qui vſque ad mortem incluſiuè, ſtudijs inheſerunt. Quemadmodum, & de Doctoribus ſanctis: hoc in exhortatorio ſuo ſtudiorū, oſtēdit illuſtris. D. Abbas Spanhemen. qui plura potuerunt ſcribere, q̄ nos legere. Et mira Hierony. commemorat, de miro ardore, & pertinacia circa ſtudium Origenis, quem nunq̄ ſomnum, nunq̄ cibum, ſine lectione ſumpſiſſe aiunt. Quartum inductiuum eſt naturæ inſtinctus, & creaturarum eruditio. Naturaliter etenim oēs (Philoſopho teſte) ſcire deſiderant: cum ſit perfectio intellectus. Et vt dicitur Eccli. Effudit Deus ſapientiam, ſuper omnia opera ſua: adeò vt & formica, & iumenta doceant eam. Vade piger ad formicam, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam. Et Iob. Interroga iumenta, & docebunt te, volatilia cęli, & indicabunt tibi &c.

(Prou. 68. Sap. 7. Sap. 16 — Eccl. 1. Prou. 6 Iob. 12.)

Quintum eſt fructuum, & vtilitatis magnitudo. Primi etenim, & puriſſimi ſunt fructus eius. Et inexcogitabiles humanę menti. Lignum ſiquidem vitæ eſt ſapientia ſancta, his qui apprehendunt eam 12. afferens fructus, vt longum eſſet deductu. Prou. 3 Apoc. 22.

Fruct.	*amat.*	*ac robur.*
Primo ſcripturę ſtudiū valet ad bonorum operū fertilitatem, quia ſunt quaſi lignum ſecus decurſus aquarum.	2. ad cęleſtis deſiderij īdāmationem. ſunt enim verba Dei quaſi ignis.	3. ad cōtemplationem roborandam. Sunt enim gladius, & ſagittę. Pſ. 1. Ier. 23. Pſ. 56. Eſa. 49.
cauet.	*agnoſcitque.*	*moratur.*
quarto ad dæmonum inſidias cauendas. ſicut columbæ ſuper aquas.	5. ad ſui cognitionem, quia eſt ei quaſi ſpeculum.	6. ad cū Deo commorandum: quia cum eius oracula legimus cum illo ſumus.
Sanans.	*illuſtrat.*	*reprimit.*
Septimò videlicet ad ſalutis remedia, eſt.n. quaſi ſpecierū apotheca, iuſſit verbum ſuum, & ſanauit.	8. ad neceſſaria diſcenda, quia eſt, vt lucerna.	9. ad carnis deſideria repriméda. ama ſcientiā ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Pſ. 106 Pſ. 118.
reficit.	*bona.*	*ſolans.*
Decimo ad aīę refectionem, quia ſunt, vt paſcua.	11. dat bona aīæ ſciētiam, & mores.	12. ad tribulationis conſolationem. habētes ſolatio libros Sanctos. Pſ. 22. Pſ. 118. 1. Macha 12.

Proſequitur latius, hæc Dominus Iohannes de Turrecremata, ſuper Regulam Beati Benedicti capitulo 4. Et ſicut immenſus eſt ſapientiæ fructus, ita periculoſiſſimus eſt illius defectus: quare ſextū inductiuum ad ſtudium, eſt periculorum in eius defectu euitatio. Omnium etenim origo malorum, ex defectu, & contemptu prouenit, ſacrarum litterarum. Quare tantopere ad eruditionem commonemur, in Hieremia ſub comminatione malorum: vbi ait. Erudire Hieruſalem; ne fortè recedat anima mea à te, &c. Ex defectu eruditionis, ſequuntur hæc mala, cum alijs. Ier. 6.

Primum

Digitized by Google

L *Cæcus, & immundus, mors,*

Prouer. 14. Oſee 4. Leuit. 21. Prouer. 24. Primum eſt cęcitas ignorantiæ pp q̃ expellit̃ qs de miniſterio Dei. nec accedet ad miniſterium ſi cęcus fuerit. acceptus eſt regi miniſter intelligens.

Secundum eſt immunditia multa. Oſeę, quia non eſt ſcia Dei ĩ terra, iõ maledictũ, & mẽdaciũ inũdauerũt.

Tertium eſt mors certa. Prouerb. Salus vbi multa conſilia ita mors vbi nulla.

Defectus,

Thre. 4. Ephe. 6. Quartum eſt defectus eruditiõis. Paruuli petierũt panẽ, & nõ erat, qui frangeret eis.

Superatur,

Quintum, quia tentati cito ſuperant̃, quia non habent gladium ſpiritus verbum Dei.

Corrumpit,

Mat. 7. Sextũ, quia ibi eſt corruptio Symonię, tã ĩ receptione pſonarũ, q̃ Prę latorũ promotione. cum neſciunt quãtũ Symoniaca labes ſit peccatũ.

Calcat,

Septimũ, qa ibi ſacramenta conculcabãtur, quia neſciebatur eorũ dignitas, & virtus, ſicut porcus conculcat margaritas.

Laxus,

Octauũ, qa diſciplia laxata carnaliter viuit̃, eo φ ſpũales delitias neſcientes carnales q̃rebant.

Stultus,

Nonũ eſt ſtultitia grãdis, qa minima bona magnis præponebantur, temporalia ſpiritualibus, cœleſtibus peritura.

Pauet, & nil,

Decimum, quia nulla mala timebantur, vt indigne celebrare, quia veniunt in contemptum.

Quæ latius exequitur venerãdus Magiſter Vmbertus, in principio eruditionis Religioſorum. Et certiſſima experientia conſtat, φ omnis defectus boni, & totius excidij ſanctæ Religionis, prouenit ex cõtemptu, & negligentia ſanctæ lectionis, vt plenius Prou. 1. tactum ſupra. Sed ſapiẽtiam ſtulti deſpiciunt, eo φ pretioſitatem ſapientię ignorant, de ſe præſumunt, & cor alibi habẽt, vt dictus Vmbertus, in eruditione ſua latius declarat. Poſtremum ad ſacræ lectionis, diligens ſtudium inductiuum eſt, quia hoc tam diligentiſſime a ſanctis Patribus, & Doctoribus eſt ſuaſum. Videantur, & legantur oẽs Regulæ ſanctorum Patrum; nulla eſt, quæ ommittat commonitionem ad ſtudium, imò coegere ſub grauibus pœnis ad illud, vt patet ex Regula Pachomij, & aliorũ, vbi dr̃, φ legere nolẽs erit compellendus, adeo, vt oĩno nullus in monaſterio erit, qui non diſcat lr̃as, & de ſcripturis aliquid teneat, qui minimum vſq; ad nouum teſtamẽtum, & pſalterium, &c. Et Pater Benedictus conſtituit arctationes, vt ſi qs in lectione negligentior deprehenſus, correptioni ſubiaceret regulari, taliter vt cæteri metum haberent. Longum eſſet adducere Sctõrum exhortamenta, cũ Hieron. ſuadeat, φ ſemper ſcripturę Diuinę legendæ ſint; & ☞ φ lectio ſacra nunq̃ recedat de manu; vt tenentem codicem ſomnus obrepat, & cadentem faciem pagina ſuſcipiat ſacra, & breuiter, vt nunq̃ de manib. lectio ſacra deponatur. Sunt ſuper exhortatione ſtudiorum, ſcripta integra Opuſcula Doctorũ. Scripſit venerandus Pater Ricardus Anglicus Philobiblon ſub Apoſtrophe, dignam lectu, ſcripſit, & memorabilis ille ſtudioſiſſimus, & digniſſimus Abbas, Spãhemen. exhortatorium ad lr̃as, oĩbus legẽdum ſtudioſis. Et eſt Sophilogion Magiſtri Iacobi Magni: Et breuiter ſunt innumera hortamenta Sanctorum, vt patet totis diſtinctionibus 36. & 37. 38. decretorum, vbi oſtenditur, φ ignorantia maximè, Sacerdotibus, & ſacris, deditis ſit periculoſa, & q̃ ſit lr̃is inſiſtendum, & qualib. Pudeat igit̃, & pigeat poſt tanta inductiua, adhuc pſiſtere pigros. Pauciſſimis hic tetigimus, de ſtudiorũ inductiuis. Reſtat de ſtudẽdis.

De qualitate lectionis, vel ſtudiorum.
Membrum Secundum.

M E*x ſtudijs ſuis intelligitur, puer, ſi munda, & recta ſunt opera eius.* Prou. Dicturi de qualitate ſtudiorũ, in mentem reuocandum eſt, qđ ſæpè monuimus, Religionem ſacram ſcholam quãdam eſſe, nõ tam illuminandi intellectus, q̃ affectus inflammãdi, & bonorum morum conquirendorum. Vnde, & oẽ Religioſorum ſtudium, maximè in mores vertendũ eſt, & in affectu; ita φ nihil ſtudeat legat, aut meditetur (ait Gerſon) qđ non valeat mediatè, aut immediatè ad inflammationem affectus; Ibi. n. eſt ſacræ Religionis vltimatus finis. Tales itaque potius ſunt libri legẽdi, qui cõferunt affectui, & cordis puritati, & morum inſtitutioni; quales ſunt libri morales, & deuoti. Verum qm̃ librorũ vix eſt numerus; diſcretio ẽt habenda eſt in legendis talibus, vt modus quidam adſit, & ordo certus. Sunt. n. inter hos probatiores quidam, & magis principales, ſunt & appendicij quidam, qui in tranſitu, & pro quadam releuatione videri poſſunt, ſed alijs inhęrendum. Iõ tam parum in ſtudendo proficimus, quia in legẽdo modum, aut debitum ordinem obſeruare, aut neſcimus, aut nolumus. Et ideo ſtudẽtes multos, ſapientes videmus paucos. Nec. n. minori cura prouidendum, ne in ſtudijs inutilibus quis exerceatur, q̃ etiã φ ordo nẽgligatur. Multis itaque omiſſis, huiuſmodi ſtudenda videntur Religioſis, & ſub ordine iſto. Prouer. 20.

N Nouitijs ſub nouitiatu nõ multum vacat lectioni, ac ſtudio immorari; ſed ante oĩa, ea quę Ordinis & Religionis ſunt oportebit addiſcere, cantũ, pſalmodiam, cæremonialia, obſeruantiaſque regulares. Ita. n. (ait Bonauentura.) Nouorum ſtudium Fratrũ in orationis inſtantia, & in Diuini exercitio officij, maximè debet eſſe, Lectio alia (ſiqua illis pmittitur) ad morum reformationem, & ſpiritualis conſolationis gratia, potius prouidenda eſt, quam ſtudij cauſa; in qua non tam ſcientiam, quam ſaporem quærant. Ante omnia enim, quæ Religionis obſeruantiæ neceſſaria ſunt, veniunt, ſtudenda; vtpotè Conſuetudines nouitiorum, Regulę ſtatuta, & Verſus patrum. Ordinarium item Diuinorum Officiorum. Addiſcendum quoque eſt (vt ait Bonauentura) maximè in principio, Diuinum officium; & licet de totali officio, & ordinis eius vſu, ſeu forma, notitiam habere oporteat; ſunt tamen communia quædam; ſcilicet Officium Beatæ Virginis, & Mortuorum, cõmune de Sãctis, cum Pſalmis, Hymnis, & cęteris ad illud ſpectãtibus. Prima, Pretioſa, Cõplet, Capitula, Preces, & Suffragia horarum Ferialium. Benedictio menſæ, cum Gratijs, laudumq;

Digitized by Google

Pſal. Omnes etiam Pſal. a centeſimo nono, vſque ad vltimum, niſi totum pſalterium diſcatur; quod magis expedit. Et vt decreta volunt imperfectis, ſunt cordetenus addiſcenda; & mẽti per exercitium arctius imprimẽda. In Sabbatis quoque, & pręcipuarum Solennitatum vigilijs preuidendum eſt diuinũ Officium, tam in littera, quam in nota, maximè ab his, qui ſunt ignari cantus. Hæc ecce primaria erũt ſtudia bonis Religioſis; quib. neglectis parum proficient in cæteris. Nec abhorreat quiſpiam obuerſari, & laborare in iſtis quaſi inutilibus, & ſterilibus; quia ſapiẽtiam, quam pro virtute, & Religione interim deſpicit, melius poſtmodum per virtutem, & obedientiam cum vſura habebit. Magnus ille Anſelmus Cantuarien. Archiepiſcopus, ita in Epiſtola Chariſſimo ſuo nepoti ſcribit. Diſcedenti rogando præcepi, & præcipiẽdo rogaui, ne hoc anno aliquã lectionem legeres, quoaduſque pſalmorum ſcientiam, tuiq; Ordinis aliquem vſum haberes; id enim neceſſarium in primis. Hęc illę. Ex tam graui igitur præceptione tãti Patris patet neceſſitas ſtudij illius. Et verè perneceſſaria ſcientia Officij Diuini, & obſeruandæ Religionis; quibus neſcitis nunquam homo liber eſt, ad intendendum melioribus. Talibus igitur ſtudijs vacandum in primis. Et ſicut ſuademus ſtudere Diuinum Officium, & Officiorum ordinarium, ſic parum cohortamur ad ſtudioſam horum intelligentiam. vt, ſ. ex initijs incipiat Religioſus dubitare in omnibus occurrentibus, & perquirere, quæ ſit ratio Officij illius, ſemper ſibi dicẽdo, vt ſupra monuimus manhu. i. quid eſt hoc, in omnibus occultis. Pro quibus intelligendis familiarem habebit recurſum, ad rationale Diuinorum Officiorum maxime circa pręcipuas quaſq; feſtiuitates, & notare dubia occurrẽtia in Officio, vt poſt inquirere, & intelligere poſſit; quia bonus eſt horum omnium intellectus.

Exodi 16. — *Pſ. 110*

De ordine ſtudiorum. Paragraphus Primus.

Pſ. 118 BOnitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me. Poſitis illis dictæ ſcientiæ rudimentis, & ſcitis obſeruantijs ordinis, ad triplex ſtudiorũ genus cũ ordine ſe diuertet Religioſus. Sicut etenim tres ſunt principales in homine vires, ſenſitiua ſcilicet vis, affectiua, & intellectiua ſeu rationalis; ſic etiam trifarius eſt, eas perficiens habitus, virtus, ſcientia, & boni mores. Diſciplina ſiquidem morum, perficit ſenſitiuã, feruor charitatis, & deuotionis affectiuam: Scientia cognitionis rationalem. Nã iſtæ tres.

	Senſitiua		Diſciplina morum
Vires	Affectiua	pficiunt.	Feruore charitatis
	Intellectiua		Scientia cognitionis

	Morale.
Per ſtudium	Deuotionale:
	Intellectuale:

Ianua domus perfectiuum ſenſualitatis.
Quaſi Cõſeruatiuũ Religiõis, & ĩcitatiuũ feruoris.
Perfectiuũ rõnalis, & illuminatiuũ cecitatis.

Et ſecundum hæc tria, triplex poteſt diſtingui ſtudiorum genus. morale ſcilicet, deuotionale, & intellectuale; quæ omnia neceſſaria ſunt perfectioni humanæ mentis, ſed ordinem quendam conuenit obſeruari in iſtis; cuius negligentia obtingit tam paruus in ſtudentibus profectus. Prudentia enim fortitudine melior eſt, & laborib. præſtat, quia & pondera aliquando, quæ viribus mouere nõ poſſumus, arte leuamus. Sic (ait venerãdus Hugo) nimirum, eſt in omni ſtudio, qui ſine diſcretionis ordine operatur, laborat quidem, ſed non proficit, & quaſi aerem verberans vires in ventũ fundit. Aſpice inquit duos pariter ſyluam tranſeuntes, & hunc quidẽ per deuia laborantem, illum vero recti itineris compẽdia legentem. Pari motu curſum tendunt; ſed non æquè perueniũt. Quid autem Scripturam dixerim, niſi ſyluam, cuius ſcientias quaſi fructus quoſdam dulciſſimos legendo carpimus, tractando ruminamus? Qui ergo in tanta multitudine laborum, legẽdi modum, & ordinem non cuſtodit; quaſi in condenſitate ſaltus oberrans trãmitẽ recti itineris perdit. Et vt dicitur quaſi ſemper diſcentes, & nũquam ad ſcientiam peruenientes manent. Tantum enim valet diſcretio, vt ſine ipſa, & omne otiũ turpe ſit, & labor inutilis. Tria ſiquidem maximè obſtant profectui ſtudentis.

1. Cor. 9 — *Simile.* — *2. Tim. 33.*

	Negligentia teporis.
Scilicet	Imprudentia ordinis.
	Fortuna infirmitatis.

VT igitur multorum errori conſulamus, ordinem ſtudendorum, cum ſubnotatis aliquibus Opuſculis, breuiter exempli cauſa aſſignemus.

Sequitur Tabula Librorum, præcipuè legendorum.

Morale

Ps.118. Diſciplinam.
Morale ſtudium. quaſi ianua domus perfectiuum ſenſualitatis.
Regula,& ſtatuta ordinis cum explanatoribus.
Quattuor autē vel quinq; ſunt famoſiſſimi Regulæ S. Auguſtini explanatores.
Hugo de Sancto Victore.
Lambertus de ſancto Ruffo.
Euſtachius de Victoria.
Vmbertus,& Trineth.qui oēs vidēdi.
Speculum B.Bernardi cum
Formula honeſtæ vitæ eiuſdē:& alijs Opuſculis paruis.
Speculum Monachorum. Et de ſchola cœleſtis exercitij.
Hugo de Diſciplina clauſtralium.
Speculum Diſciplinæ Bonauenturæ ante omnia neceſſarium nouitijs.
Et Moralia dogmata pro nouitijs.
Dialogus nouitij Dionyſij Carth.
Vitæ collationes, & inſtituta Patrū. Antonij
Legēdę,& flores ſcōrū:p̄ſertī Frācīſci. Scōrū Pſm.
Vmbertus de eruditione Religioſorū
Et opera Ioannis Vallen.quæ quaſi Alphabetarium Religioſorum.
Regula Hieronymi cū Moralibus Epiſtolis.
Regulæ aliorum Patrum cum lib. Illuſtriū Virorū de ordinibus ſingulis.
Homeliæ Euſebij Emiſſeni ad Monachos.
Epiſtola ad Fratres de mōte Dei cum Sermonibus
B.Bernardi,& omnib. Opuſculis eius.
Richardi Opuſculū ad Nouitios cum alijs omnibus eius ſcriptis, & præceptoris ſui,Hugonis.
¶Profectus Religioſorum.Et de aſcēſu ſpirituali.
Homo quidam de reformatione virium.
Beatus vir de aſcenſione mentali.
Summa vitiorum, & virtutū Lugdun.
Cum Speculo morali Vincentij.
Clymachus de Scala profectus.
Moralia Gregorij cum Dialogo,& oībus moraliſſimis ſcripturis eius.
Et breuiter oīa quaſi innumeraparua. Opuſcula de Inſtitutione morum, & vitiorum mortificatione: vt ſunt Epiſtolæ in Emſteyn.
Deſtructorium vitiorum.
Omnia Opuſcula Iacobi, & Dionyſij Carthuſienſ.
Et deuota Opuſcula Thomæ Kempis.
Et nihil,niſi deuotionem,& eruditionem ſpirant digniſſima ſcripta Guilielmi Parrhiſienſis.

Bonitatem.
Deuotionale ſtudium conſeruatiuum Religionis,& incitatiuum feruoris.
¶ Vita tempori parua ſecū dum hiſtoriam.
Ludolfus de vita Domini cum Vbertino.
Stimulus Bonauenturę maior:& Anſelmi. Et Horologiū Diuinæ ſapiētię.
Epiſtola Scophanię de paſſione Domini.
Soliloqa ſuſpiria
Auguſt. Meditationes.
Manuale.
Libri Confeſſionum eiuſdē cum innumeris ſuis.
Meditationes Bernardi de Conſcientia,& ſimiliter cantica.
Anſelmi meditationes ſtimulus, & de ſimilitudinibus.
Bonauentura de quattuor exercitijs cum omnibus deuotionalibus.
Horologium Diuinæ ſapiētiæ cum huius in
Quattuor huiuſmodi nouiſſima.
Effrem de compunctione cordis.
De contemptu mundi, & de arcta via ſalutis.
De triplici via. Et de Diuinis beneficijs.
Dionyſij Carthuſien. deuotę meditationes,& inflāmatoriū Diuini amoris cum omnibus ſuis Moralibus.
Sanctus Thomas de Dilectione cum alijs Opuſculis.
De æterna Beatitudine, & moribus Diuinis.
Albertus Magnus de Vita contemplatiua.
Eiuſdem opus de Laudib. Beatæ Mariæ cum alijs Marialibus innumeris.
Rhetorica Diuina.
Gerſon de Myſtica theologia,de Mendicitate, & de monte contemplationis, cum omnibus fermę Opuſculis, vbi ſpeculatiua miſcet deuotis.

Scientiam doce me.
Intellectuale ſtudium perfectiuū rōnalis.
Tota Biblia: p̄ſertim Euangeliū Chri in primis,vt ſpeculū manib.teneat.
Deinde Ap̄lica documēta,vt Aug.monet Voluſiano ſcribens. Præcipuè Apoſtolorum linguas exhortor, vt legas. ex his enim ad cognoſcēdos Prophetas excitaberis.
Pſalteriū potiſſimū cū explanationib. Auguſtini, Caſſiodori, Hieronymi,& aliorum pręſertim Ludolfi Carthuſien.& Guilielmi Parrhiſiē. vt ſuadetur infra.Gorram.
Commentaria ſanctorum Patrum ſuper ſapientialibus lib.
Poſtille probatorum Doctorū ſuper libr. Bibliæ.
Ante omnia pro ſcripturarum introductione Auguſt.
De Doctrina Chriſtiana cum lib. Queſtionum,& omnibus ſuis in quibus fons eſt.vnde cæteri hauſerunt.
Et nō niſi probatiores.ſic enim D.Hieronym.monet. poſt ſcripturas ſctās Doctorū hominum tractatus lege, eorū dumtaxat quorum fides nota eſt:& pietas non vacillet. Cæteros ſic lege, vt mag. iudices q̄ ſequaris.
Cauēda apocripha cūcta, niſi forſan ī trāſitu,vt hęc pleni⁹ monēt ī decret.
Vbi Gelaſius 15.di.Sctā Romana Apocripha diſtinguit a probatis.
Eccleſiaſtica hiſtoria cum tripertita.
Scholaſtica Hiſtoria cum aliquibus Chronicis probatis.
Cōpēdia Theologiæ Doctorū: p̄ſertī.
Breuiloquiū:centiloquium itinerariū Bonauent.
Liber Sniarum cū ſuis cōcluſionibus.
Thomas de Humanitate Chriſti, & alijs ſcriptis.
Cum aliquibus ſcriptis ſuper ſententias præſertim Bonauenturæ.
Opera ſanctorū Patrū. Dionyſij Areopagitæ cum Homelijs Origenis: & omnibus ſcriptis Chriſoſtomi.
Scripta Lactantij. Ambroſij cū huiuſmodi operibus antiquorum:in quibus ſapientia,& ſpiritus.
Magiſter Hugo de Sacris, & de tribus dietis cum oibus operibus ſuis.
Summa magiſtri Alexandri de Hales cum aliorum probatorum Doctorum ſcriptis,& ſummulis.
Deīde decreta cū decretalib. & reportatis.Ne ignorent ī caſib.neceſſarijs.
Videndi ſunt,& recētiores ſæculi nři ſcriptores,& diuerſarū artiū, nō tā legendi q̄ pcurrendi, vt Petrarchæ Ioannis Pici Mirandulani Capniō, & huiuſmodi innumerorum.

Et

Digitized by Google

Et breuiter,qui plura ſibi Opuſcula in ſpecie volet, ille Libros illuſtriũ Virorum,& de Eccleſiaſticis ſcriptoribus perſpiciat.Et inibi titulos pro qualitate materiarum ſibi recolligat, & innumera habebit.Quamquam librorum multitudo diſtrahit,& cum non oẽs legere poſſumus,ſatis eſt habere quantos legamus. Faſtidientis.n. ſtomachi eſt multa deguſtare.Et quæ varia,& diuerſa ſunt,inquinant potius,q̃ alunt.Non igitur refert (ait Seneca) q̃ multos,ſed q̃ bonos habeas libros. Multitudo librorũ onerat,non inſtruit. Et ſatius eſt paucis auctoribus te tradere;q̃ errare per multos. Lectio certa ꝓdeſt, varia delectat. Cum igitur innumeri ſint libri,non pŏt hõ peruenire ad oĩum inſpectionem.Probatiores itaque,& vtiliores ſp legẽdi. Et ſi qñ ad alios diuertere libuerit,ad priores redeundum. Magiſque ſemper ad originalia Sanctorum reflectat,vbi hauritur cum doctrina,ſpi ritus, magis quam in nouellorũ quæſtionibus; vnde raro ſuboritur gratia compunctionis. Vnde cuidam quæſtiones ſpeculatiuas ſtudenti Cos data erat ſub multa facetia,pro abſtergendis lachrymis. Vix enim ex obſcuris,& ſcholaſticis illis quæſtionib. ſuboritur affectus piæ cõpunctionis;qui tñ principaliter a Religioſis quærẽdus.

Quo modo, vel quo fine debent libri legi. Membrum Tertium.

P *Prouer. 22.* ECce deſcripſi eam tibi tripliciter. Prou.In hoc triplici ſtudiorum genere,primum ſibi locum vendicat ſtudiũ morale. Quemadmodum.n.per ianuam introitur in domum, ita per moralem doctrinam, extirpationemque vitiorum, promouetur hõ ad theoriam.Notat hoc graui eloquentia B.Ambr. *Pſ.118* ſup Beati immaculati,ꝙ pulchro ordine, pleno doctrinæ,& grĩæ præmiſſum eſt Beati immaculati. Poſt ſubiunctum. *Nota.* Bti,qui ſcrutantur teſtimonia eius.Añ enim vita,q̃ doctrina quęrenda eſt.Et primum ſunt moralia,deinde myſtica.Vos igitur fratres (monet Hugo,) qui ſcolam diſciplinæ intraſtis, in lectione veſtra prius debetis quærere,qđ mores vr̃os ad virtutem inſtruat,q̃ qđ ſenſum acuat ad ſubtilitatem. Magiſq; velle informari præceptis ſcripturarum,q̃ quæſtionib.impediri. Vbique ergo quid mores inſtruat ſolerter perpendite.Nam qui virtutum notitiam, & formam viuendi,in ſacro quærit eloquio, hos libros magis legere debet, qui contemptũ docent ſæculi, & inſtitutionem morum. Primum igit̃ *Mat.6.* quærite regnũ Dei,& iuſtitiam eius. Hæc vero ſcĩa operatur,exẽplo pariter;& doctrina; vt.ſ.Sctõrum exempla legamus,& eorũ dicta obſeruemus. Oportet autẽ,vt qui hanc ingreſſus fuerit viam, in libris quos legit,virtutem magis,q̃ eloquentiam attẽdat. Sciat etiã ad ſuum propoſitum non conducere obſcuritatibus ſcripturarum exerceri. in quibus magis occupetur, q̃ ædificetur animus,nec ſic eum ☞ lectio teneat,vt a bono opere vacet: Chriſtiano Philoſopho lectio exhortatio debet eſſe, non occupatio,bona deſideria paſcere,non necare.Cauendum ne qđ ad refectionem quærendum eſt, ſumatur ad ſuffocationnem. Non oportebit oẽs legere libros, infinitus eſt.n.numerus librorum,tu noli ſequi infinita. Vbi finis non eſt,requies eſſe non poteſt. Vbi requies non eſt,pax nulla eſt. Vbi pax non eſt Deus habitare nõ pŏt. Noli auarus eſſe ne ſemper egeas. Audi Salomonẽ.Fili amplius his ne requiras.Faciẽ- *Eccli. 12.* di libros nullus eſt finis, frequenſq; meditatio carnis afflictio eſt.Finẽ loquendi oẽs audiamus. Deum time,& mandata eius ſerua.Hoc eſt omnis hõ.Bene igitur hoc genere ſtudiorũ proficere,eſt verba vertere in opera, Mores ad diſciplinam componere.

Diximus qualiter legẽda ſunt moralia, dicendũ qualiter deuotionalia tractanda. In his conandum. ꝙ oĩa trãſeant in affectum. Ad qđ tendere habet oẽ *Pul. chre.* ſtudium Religioſorum; vt deducitur infra in meditatorio, capitulo de meditabilibus.Eſt iſtud ſtudiũ non vult curioſitatem,ſed magis tendit ad affectionis pietatem.Exigit lectorem non tam ſtudioſum,q̃ compunctum;non tam ſenſum,q̃ affectum requirẽtem. Cui non ſufficit lectio,ſine vnctione,nec ſcientia,ſine charitate,nec ſtudium,ſine gratia. Hic non curatur multum ſtudere; ſed affectus,& ſuſpiria de lectionis ſerie haurire; & oratione crebra,lectionẽ interrumpere; ſicut docebitur inferius. In qua via ſtudiorum profeciſſe,eſt ſemper compunctum, ſuſpirioſum, & deuotum eſſe.

Porrò, vt hõ proficiat in ſtudio intellectuali;op' eſt induſtria, diligentia, & aſſiduitate magna.Mira enim eſt profunditas Diuinorum eloquiorũ, adeo vt dicat Pater Aug. ꝙ quotidie in eis proficerent; ſi eas ſolas ab ineunte pueritia, vſque ad decrepitam ætatem,maximo ocio,ſummo ſtudio, meliori ingẽnio ſtuduiſſent. In quibus qui volet proficere,opus habet Diuina gr̃a. Quo.n.ſpũ Scripturæ factę ſunt, eo ſpũ legi,& intelligi volunt: In quibus ordo ſeruandus venit. Vt primo habitis emendatis codicibus,quaſi alphabetum, textus ſcripturarum familiares ſibi faciat.Prima ſiquidẽ ea obſeruatio eſt, iuxta Aug.noſſe canonicas Scripturas, & quaſi eas habere familiares.Deinde aptiora colligere,poſt indagare obſcuriora. Plene, & pulcherrimè modum,& ordinem legendi, & proficiendi in hoc genere ſtudiorũ,tradit in didaſcalico ſuo venerabilis. Hugo. Et B.Bonauentura, in ſingulari opere de luminaribus eccleſiæ,ſuadentes ꝙ veritas bibenda ſit de fonte.Id eſt primum videndus textus ſanctarũ Scripturarum, dein originalia Patrum, poſt Summæ Magiſtrorum.Et hoc cũ diligẽtia,& aſſiduitate, vt nunq̃ ſit hõ ſine ſcripturis.Multa ecce de ſtudendis libris diximus, ſed hæc breuis ſit ſumma concluſionis,vt in tanta librorũ multitudine, non tam multa,q̃ vtilia legere velimus;& eos præſertim legamus, vnde magis proficere poſſimus. Et ex legendis, expedit hẽre quoſdam libros propoſito nr̃o accõmodatos; ad quos quaſi ad familiariores ſæpè nos reflectam', vtpotè pro directione morum ſpeculum Bernar. & ſpeculum diſciplinæ, ſeu ſpeculum Monachor.Pro refortatione aũt viriũ: Beat' vir.Hõ quidã,& Profectus religioſorum. Pro materia,aut compunctionis,obſeruãdum eſt, circa Opuſcula de vita,& Paſſione Domini. De.4. Nouiſſimis, præſertim Bonau. de.4. Exercitijs, & circa ſtimulum diuini amoris tã Anſelmi,quam Seraphici Doctoris. Pro illuſtratione autem intelligentiæ,poſt Chriſti Euangelium,ſp

in-

Digitized by Google

inſudendum intelligendo pſalterio, & videnda compendia aliqua Theologiæ, & inſignę Opuſculum breuilo. Bonau.

Pſ. 126 Ex quibus,& conſimilibus,ſiquis pharetram ſuã impleuerit,btũs erit,& apprime doctus. Et meo cõ ſilio ſp permixta erunt hæc ſtudia nſa, moralia. ſ. cum ſtudijs deuotionis,& intellectus,añ prandium homo verſetur circa affectiua, poſt vero,in intellectualibus. Nihilominus pro qualitate temporum, & Feſtorum poterunt etiam variari materię ſtudiorum; ſicut & pro qualitate naturæ, & diſpoſitionis. Qui plenius ſuper his inſtitui volet, ille Didaſcalicon Hugonis, & Opuſculum videat Iohannis Vallen.& cõcluſiones Gerſonis. Breuiter nobis practica tangenda eſt de modo lectionis.

Practica de modo lectionis. Paragraphus I.

Q Prou. 1. VIam ſapientiæ monſtrabo tibi. Prou. Maximè (vt Magiſter Hugo ait) imprudentia nocet profectui ſtudentis; qñ,ſ.neſcit practicam,aut modum ſtudij, & lectionis. Quam quia priores obſeruauerunt.ideo tantum profecerunt. Adeo, vt iã ſub vnguiculus,& tenerioribus annis doctiſſimi fuere, ſicut legit̃ de S.Columbano,qui decem,& octo annorum, inſigniter in cõuentu explanauit pſalteriũ. Valde ergo in modo inuigilandum. Via igitur nunc ſapientiæ monſtranda. Et in primis via,qua ad ſtudium eſt accedendum. Super qua hæc nota.

Ac Domino locuturus eas, ſtudium petito ſic.
Excute, diſpone, pete, cumque metu cape librum.

Frequenter ait Dñs Gerrardus Zutphanię,talẽ fructum, & lucrum de lectione hõ recipit, cum quali intẽtione,& affectu hõ ad eam accedit. Quapropter ſummopere ſtude, vt quantum poſſibile fuerit, ita affectatus,& compunctus ad ſtudium pergas, quaſi ad Dei locutorium vocatus, ad cum eo loquendũ; vel potius eum audiendum accedas. Deo ſiquidem (teſte Iſidoro) loquimur cum oramus; loquentem eum audimus, cum Sacra legimus. Et hoc eſt,quod dicit primus verſus. Vt autem tali affectu poſſis accedere,debes te primum in alijs preparatorijs exercere,primũ oĩum. Excute,i. vt crebrius dictum eſt, debet ſe hõ ad lectionis ſtudium, & amorem excitare,inductiua ad ſtudium (vt præmiſſum eſt) conſiderando. Qui gradus fere oĩbus exercitijs præmittitur;eo ꝙ omnibus neceſſarius dignoſcitur. Nam vt docet Magiſter Hugo. ad Diuinam lectionẽ accedens,primum quis eius fructus eſt ſciet. Diſponẽ, ideſt,vt breues ſimus,qualitates ſtudentium in ſacris Litteris ſibi aſſumet,quæ a varijs traduntur varie. Sed notentur iſta.

Aptus ſit vacuus, rectus probus, & ſtudioſus.

Primo Diſponat,ꝙ ſit aptus,tam natura,ꝗ exercitatione. In natura,vt facile audita percipiat,& percepta firmiter retineat. Vt docilis ſit ingenio, attẽtus exercitio,beniuolus animo: Intentus ad audiẽdum, docilis ad intelligendum, beniuolus ad retinendũ. Qui.n.doctrinæ operam dare velint,ingenio ſimul, & memoria pollere debent. Exercitatio conſiſtit in labore,& ſedulitate,& diligenter legat,& lectã diuidat,& colligẽdo diuiſa cuſtodiat, &c. Requirit̃, ꝙ ſit a mundi curis vacuus, alioquin non capit ſtudium lectionis. Magis autẽ,vt ſit vitijs purus, quia beati mundo corde. Et in maliuolam animam, ſa- Mat. 5.
pientia non introibit. Tertio, vt ſit intentione re- Sap. 1.
ctus; vt non ad inanem gloriam, vel curioſitatem, ſed ad ſui,& proximi vtilitatem, & ædificationem.

Nota hic de quadruplici ſciendi fine.

Scire ſciant,	*Pareant,*	*Vendant,* R
Primi, vt ſciãt, & eſt curioſitas.	Secundi,vt appareant, & eſt vanitas.	Tertij, vt lucrẽtur, & eſt ꝗſtus turpis.

Doceant Meliores.
Quarti, vt ædificent,& ædificentur.
Et eſt prudentia.

Quarto,vt ſit in vitæ diſciplina probus. Errat quiſque,qui veritatẽ ſe cognoſcere putat, ſi adhuc nequiter viuat. Eccl. Concupiſcens ſapientiam,ſerua Eccl. 1.
iuſtitiam. Sub quo venerabilis Hugo notat conditiones iſtas plene declarans.

Mens humilis, ſtudium quærendi, vita quieta.
Scrutinium tacitum, paupertas, terra aliena.
Hæc reſerare ſolent multis obſcura legendi.

Monet Caſſianus, cupientem ad ſcripturarum notitiã ptingere, nequaꝗ debere labores ſuos,erga Cõmentariorũ Libros expẽdere;ſed ad puritatẽ mẽtis.

Poſtremo diſcat eſſe ſtudioſus,in legendo,meditando,inquirendo. Nihil eſt,quod ſtudiũ pertinax non doceat,ſine quo etiam proficitur nihil.

Pete.i.quia poſitas conditiones ex te habere non poteris:Pete,vt te ad eam coaptet Deus. Ante.n.lectionem ſp oratio præire debet,hinc. Sap. Optaui, Sap. 1.
& datus eſt mihi ſenſus.Inuocaui,& venit in me ſpiritus ſapiæ.Hinc S.Greg. ante lectionem præmittebat verſiculum. Declinate a me maligni, &c. Alij. Pſ. 118
Veni ſancte Spũs,cum aliquot, Aue Maria. Sctũs ille Rogerius ſpecialem orationem habebat: orans,vt Dñs daret rñ ſibi intelligere, quantum concederet facere;quia intellectus bonus oĩbus facientibus. Et Pſ. 100
oratione (ait Aug.) melius ſoluuntur dubia,ꝗ Inquiſitione alta.Iac.Si quis indiget ſapiẽtia petat a Dño Iac. 1.
&c.Scripturarũ quippe intellectus,magis oratione, & mẽtis puritate obtinetur, ꝗ ſedulitate lectionis: Vt de B. Theodoro narrat Caſſianus, qui videlicet diebus,ac noctibus orãs, explanationem obſcuriſſimæ quæſtionis impetrauit. Ægyptius Ioannes. Qui puritatem cordis habet, capiet & reliqua myſteria ſcripturarum.Cumque metu Cape librum. hoc eſt. Iam mente diſpoſita,ad lectionem accedere debet, & aſſumere librum,cum Dei timore, & multa reuerentia tractare illum. Timor.n.Dñi initium ſapiæ. Pſ. 110
Et ante oĩa hoc timore opus eſt, ait Aug. De reue- Prou. 9.
rentia erga Libros ſacros notabiliter Raymundus notat in libro ſuo Theologiæ naturalis. Quin,& Iudæi ipſi,multum deferunt libris.Vñ non ita alte ſedent,quã ante ſunt poſiti libri legis (vt Lyra ait) in reuerentiæ ſignum. Imò & venerandus Gerſon, de quibuſdã ſcribit, quibus par deuotio, & exhibitio reuerentiæ erat ad librum aliquem ſanctũ, ſicut ad reliquias Sanctorum.Quem &,vt ſignaculum ſuper Cant. 8.
cor,vel pectus ſuum ponunt,oſculant̃,& quaſi Ieſu vice,inter brachia cum Symeone conſtringunt;nec Lucæ. 2.
parum inde opitulaminis ſentiunt. Reuerentia igit̃ erga

Digitized by Google

erga libros ſeruetur, & à tactu libri, nuda manus cohibeatur, quæ licet ſit munda, tamen quia poroſa ipſum facile inficit, & deturpat. Turpè quoq; eſt (ait Bonauentura) nudos paginarum marginibus imprimere digitos, vel lucernam ſuper tenere. Librum ſuperfluè apertum non teneant, & firmacula eius, cautè firment. Indignus eſt libro, qui negligit cuſtodire illũ. Hæc de modo accedẽdi ad lectionẽ.

Qui libri debeant præcaueri ne legantur. Paragraphus Secundus.

S NAm de via, qua progrediendum in ipſa lectione, breuiter dicimus. Quod oportebit primum præcauere reprehenſibilia, ſecundo aſſumere promotiua, vt ſit lectio bene qualificata. Reprehenſibilia autem in lectione ſunt iſta.

Vana.	*vel alta.*	*noua.*
Curioſa deuitanda, Seneca. Quid tantũ te torques in lectione, quam nil prodeſt ſciſſe? (Eccli. 3.)	quæ ingenium tranſcendunt. Altiora te ne quæſieris.	quæ à veteribus aliena, quæ periculoſa.
nimium.	*variatio crebra.*	
Legere ad faſtidium.	inſtabilitas certi ſtudij.	
Aut cita.	*nil retinens.*	*operans.*
Qui nimis velox eſt tranſcurrendo.	Quid prodeſt legere, & nil retinere?	Fratres eſtote factores verbi. (Iac. 1.)
nec voluere.	*fine.*	
Beatus eſt qui meditatur in lege. (Pſ. 1.)	nõ recto propter nimioſitatem, vel vanitatẽ.	

Ab his itaque Religioſorum ſint ſtudia aliena. Deuota ſint ſemper, & ingenijs commenſurata, vt ſapiant ad ſobrietatem. (Rom. 12.) Et illas potius ſcripturas legant, quæ cum illuminatione intellectus, affectum inflamment. Seruetur modeſtia in legendo, caueatur nimia velocitas in traſcurrendo. (Intendas.) Nihil etenim magnum, rerũ natura cito effici voluit; prępoſuitq; pulcherrimo cuique operi difficultatem. Naſcendi quoque hãc legem fecit; vt maiora animalia, viſceribus parentũ, diutius continerentur Teſte Plynio. Elephas fera prægnans eſt duobus annis. Diu ergo, & maturę maſticetur, & ruminetur Dei verbum, & vertatur in opus. Porrò lectionis, & ſtudij promotiua videntur iſta.

Ordo.	*modus.*	*liber.*	*& tempus.*
T Vt ordinate ꝓcedatur.	ne nimius ſit; ſed moderatus.	ꝙ codex emendatus.	quòd certis immoretur tẽporibus.
perſtet.		*ſtudioſus.*	
Sit aſſiduitas in continuando.		diligentia in inquirrendo.	

Ordo autem ipſe legendi alius (ait Hugo) eſt in Diſciplinis, alius in libris, alius in narratione, atq; alius in expoſitione. Vt ad liquidum declarat. Ordine cuncta geſta ſunt, ordine incedẽdum ſemper, per vmbram venitur ad corpus, ad maxima à minimis. Nunꝗ proficiunt, qui minima cõtemnunt. Qui alphabetum primo non diſceret, nunquam altiora ſaperet. Sic in Scripturis ſacris ordine diſciplinæ, Hiſtoria allegoriã, tropologiamque, pręire habet. Ordine autem librorum nouum Teſtamentum, vetus præcedere debet, vt ab apertioribus, & ab his quæ magis nota ſunt, ad abſtruſiora procedatur. Sic in omnibus legendum libris, humiliores, & apertiores, ſubtilioribus præferãtur, & textus ante gloſam. Porrò modus ipſe legendi, maximè conſtat in diuidendo. Omnis aũt diuiſio incipit à finitis, & vſque ad infinita progreditur, & ab vniuerſalibus, ad particularia deſcendit. Finitum verò, & vniuerſale, magis nota ſunt, & determinata. Quando ergo legimus, ab his incipere debemus, ꝗ magis nota ſunt, & determinata; ſicque paulatim deſcendendo, & ꝑ diuiſionem ſingula diſtinguendo, occultiora inueſtigarę. De librorũ correctura dicit Pater Auguſt. in Memorabili opere ſuo de Doctrina Chriſtiana, quod opus, omnem ſuperat laudem. Ad quod maximè remittimus ſtudioſos. Quod codicibus emendandis, primitus inuigilabit ſolertia ſtudentis.

De certi etiam temporis ad ſtudendum diſpoſitione, Sanctus monet Bernardus. Certis (ait) temporibus certæ vacandum lectioni. Et Pater Auguſtin. Codices certa hora petantur. Et Hieronymus. Statue quot horis Scripturam ſanctã ediſcere debeas, quanto tempore legere. Nam tametſi ſemper legendum, vt orandum, (Luc. 18.) diuiſas orandi, & legendi horas habere debemus. Vt ſi aliquo fuerimus opere detenti, ipſum nos ad orandi, ſeu legendi officium tempus admoneat. Quotidie ergo certis horis de Scripturis ſanctis aliquid diſcatur.

Quod etiam ſtudium debet eſſe aſſiduũ, Sanctus Hieronymus monet. Diuinæ ſcripturæ ſemper in manibus, & iugiter in mente voluantur; imò nunquàm ſacra lectio de manibus deponatur. Vagabundi enim ſtudium, maximum præſtat impedimentũ. Et niſi quis frequenter faciem hominis viderit, vix eũ cognoſcit; ſic facies Scripturæ obſcura, aſſiduitate familiaris fit, & nota.

Quanta autem requiratur in ſcripturis ſtudioſitas, ſapiens monet. qui dicit. Quaſi is qui arat, & ſeminat, accede ad illam. (Eccl. 6.) Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effodieris, tũc ſcientiam Dei inuenies. (Prou. 2.) Eſt ſiquidem ſtudium (vt Tullius ait) vehemens applicatio animi, cum magna volũtate, ad aliquid ſciẽdum. In toto ergo corde accedamus ad illam. Et ne longi ſimus, abiectis reprehenſibilibus, & aſſumptis his promotiuis: hoc modo ſtudeamus. Et ſit lectio noſtra, ita qualificata. V

Certa ſit, attenta, deuota, ſonora, modeſta.

Certa inquam lectio eſſe debet; & quo ad legenda, tempus, & ordinem. Certis. (ait Bernardus) temporibus, & horis, certę lectioni vacandum eſt. Fortuita enim, & varia lectio, & quaſi caſu reperta, non ædificat; ſed reddit animum inſtabilem, & leuiter admiſſa, leuiter à memoria recedit. Certis ingenijs immorandum: & animus aſſuefaciendus ad ea: vt plenius ſupra cohortatum.

Ordinis quoque certitudo, obſeruanda in legendo, vt non ſicut curioſis quibuſdã, & inquietis moris eſt; nunc hic vnum folium, deinde longè ſubſequens folium percurrat, faſtidieris id ſtomachi eſt. Sed iuxta quendam liber totus, de principio ad finem, integrè, & ex ordine, congrua deuotione, &

debita

Digitized by Google

debita reuerentia,& ſumma diligentia;non tam legendus, quam perſtudendus.

Attenta deinde erit lectio ipſa; ſingulas circunſtantias ſcripturarum attendendo,vt & ſenſum veritatis eliciat,& pietatis hauriat affectum; in nullo ſenſum ſuũ Diuinis auctoribus præferens;ſed ſummarium eliciens quoddam, in quo cætera complectantur. Acuto quoque perſpiciat oculo,quid ibi dicatur,ad excitandum in eo Dei amoré, quid ad cõtemptum ſeculi,quid ad cauendas inſidias inimici, quid ad mores bonos,& quid ad mala cauenda,doceat eſſe circũſpectum. Hoc mõ lecta Scriptura,intelligentiã cõfert ſalutarem: Sed ad hoc ſtudio opus eſt,& attẽta lectione,nõ curſu ſupficiali. Tm̃ (inquit Bern.) diſtat ſtudium à lectione, quantum amicitia ab hoſpitio,ſocialis affectio,a fortuitã ſalutatione.

Deuota, vt.ſ.ſm lectionis ſenſum, ſtudeat ſæpè mentem eleuare in Deum, & elicere ſemper pietatis affectum,& oĩa quæ legit,reflectere,& applicare
Pſ.118 ad ſeipſum. Vt ſit lucerna pedibus eius Dei verbũ, & de malis doleat,& gaudeat de bonis, vt de lectione refectorij diximus. Hauriẽdus eſt ſæpè de lectionis ſerie affectus,& formanda oratio, quæ lectioné interrumpat: Nec tam impediat interrumpendo,q̃ puriorem continuo animum, ad intelligentiam lectionis reſtituat. Eſt enim ſcriptura ipſa puteus Ia-
Io.4. cob,ex quo hauriendæ ſunt aquæ deuotionis, &c.
Sap.1. Optaui inquit ſapiens,& datus eſt mihi ſenſus. Verè magna,& multa eſt occaſio deuotionis,in legendis Scripturis,& libris Deuotis; vbi homo confert, & audit deuotiſſimos Sactos Patres, imò Spiritum Sanctum,in Patribus illis; cũ quibus rurſus per orationem,ipſe miſcere poterit ſermones, & expetere dubia occurrentia ab illis, & orare, vt poſſit perficere,quod dedit De⁹ intelligere. Sonora,i. vt hõ magis proficiat, alta voce ſcripturã legere debet, vt.ſ. audiat ſeſe ipſe legens. Hoc ſiquidem iuxta Leonellum, maximè inter cætera ſtudentem promouet. Nam ſic duplici quodammodo, ſenſus veritatem comprehendit,& viſu pariter,& auditu. In audiendo namque (Hieronymo teſte) imprimitur ipſa veritas intime,& intenſe. Vnde & dicit: Habet neſcio quid latentis energiæ viuæ vocis actus. Quare moriturus Plato Diſcipulis diſſerebat. Quod audire auribus,magis applicat intentiones rerum; quam ſolum mortuis conſiderare in libris. Nec extimeſcendum ſcrupulum,q ſic ſonare litteras, eſt fractio ſilẽtij. Non enim frangit ſilentium,qui legit,aut orat, ait Thomas Kempis.

Modeſta,i. moderata lectio eſſe debet,nec plura ſimul vna ſunt vice legenda; ne animus obruatur tædio. Hinc ad Demetriadem Hieronym. ſit ipſa lectio temperata, cui finem conſilium, non laſſitudo imponat. Sanctus Copretus,tres tantum verſiculos Pſalmi primi,non verbis,ſed opere reddidit,& rebus. Alter verſiculo uno contentus,illũ ſtuduit vertere in opus. Nam vt immoderatæ vigiliæ, & ieiunia intemperata, intemperantiæ coarguuntur;& nimietate ſua pariũt, vt ea ipſa poſtea nec quidẽ mediocriter fieri poſſint, ita ſtudium intemperans lectionis,in reprehẽſionem cadit, & qd laudabile eſt in genere ſuo,fit de nimietate ſui culpabile. Nunq̃ igitur multum ſimul, vtile eſt ſtudere, ſine maſticatione,& oratione;ſed parũ,& bene maſticare illud, ne qd faſtidium ſubrepat. Duobus autem modis, lectio faſtidiũ ingerere ſolet;& qualitate videlicet,ſi obſcurior fuerit,& quãtitate, ſi prolixior extiterit; quod vtrunque vitãdum. Nec enim prodeſt legere multa,ſi nõ ſatis intelligantur. Sit ergo lectioni ſemper modus. Iam tertio de via, & modo terminandi X
ſapientiæ ſtudium,breuiter videndum. Quid,ſ.poſt lectionem ipſam ſit agendum. Vbi hæc notato.

Poſt repetat, poſcens, ponat, gratus, det in actum.

Repetat. Hoc eſt,poſtq̃ iam quantum ſatis eſt legit, librum reuerenter claudens reponat; exemplo Dñi Ieſu,qui acceptum Eſaiæ Librum,poſtq̃ legerat placuit reuerenter miniſtro tradens illum. Indignus eſt Luca 4.
enim in ſacro Libro legere (ait Thomas noſter Kẽpis,) qui neſcit eum bene cuſtodire, claudere,& in apto loco reponere. Poſtq̃ ergo ita legit, repetere debet,& in mente ruminare,quæ legit. Sene. dicit, q alimenta, quamdiu ſunt integra, & quamdiu in qualitate ſua perdurant ſolida,innatant ſtomacho, & oneri ſunt. Cum vero mutata ſunt, tunc demum in vires, & in ſanguiné eunt. Sic quecumque hauſimus legẽdo,nõ patiamur integra permanere; ſed decoquamus ea ruminando,& in ingenium ibunt. Sic Deus comproportionauit guſtum, & cibũ,quia cibus,dat ſaporé guſtui,qui hẽt vĩ diſcretiuã, & ex his duobus cibus incorporat: Sic oportet legẽdo comedere Scripturam poſt maſticare, & incorporare eam. Animal non ruminans,cenſetur immundum. Leuit.
Ruminatio autẽ fit, in eo q animal habet duos ven- 11.
tres. Accipit cibum ad os,& totum ruminat, & dein protractum, proijcit in ventrem vlteriorem. Igitur moderatè ſtudere, & bene maſticare, magis reficit animam;quam inconſiderate multa, abſque maſticatione. Sequitur ergo, quòd anima, quæ Dei verba non repetit, nec ruminat, mortua eſt, & in ſe tabeſcit. Et ſterilis eſt omnis homo, quando non ſequitur ruminatio. Vt igitur proficiat lectio lecta, (vt Hieron. monet) relegẽda,& repetẽda eſt ĩ mẽte.

Poſcens.i. pro maiori illuminatione lectorum,& eorundem adimpletione, ſuppliciter orandum eſt ad Deũ. Parum,n. valet lectionis inſtantia,niſi concomitante Dei gratia. Hinc dr̃ in collationibus de Abbate Theodoro,q cum aliqua obſcura occurreret quæſtio,nõ ceſſabat ab oratione,donec ei daretur ſolutio: Quare & cõmonet Caſſianus,q qui vult ſcripturas intelligere,ad cordis puritatem, & continuam orationem ſe debet dare, & tunc quaſi ablato oculorum velamine, poterit ſacramenta intelligere Scripturarũ. Præire igitur,cõcomitari,& ſub- Petr.2.
ſequi lectionem debet oratio, quoniam ſapientia Dei donum eſt, & non datur,niſi ſua gratia.

Ponat.i. ſi aliquid de lectione debet ſeponere, & in libello,pariter & in memoria. De excopiandis aliquibus punctis ait Dñs Gerrardus Zurphanien. Qm̃ labilis eſt humana memoria, & vix de plurib. poteſt retinere pauca,oĩa quæ legis retinere nõ poteris,ideo ſemp ex lectione aliquid debes extrahere, quod tuo propoſito conueniat, aut ſtatui. Nam docet venerabilis Hugo. Quod ſicut in legendo ingenium diuidit, & inueſtigat inuenta, ita poſt

H lectionem

lectionem, memoria colligēdo cuſtodire debet. vt quæ diſcendo diuiſit, commendenda memoriæ colligat. Colligere aūt eſt, ea de quibus prolixius ſcriptum eſt, vel lectum, ad breuem quandam, & cōpendioſam redigere ſummam, quæ a maioribus Epilogus. i. breuis recapitulatio ſupradictorum vocatur. Habet. n. oīs tractatio aliquod principium, cui tota rei veritas, & vis ſniæ innititur: & ad ipſum cuncta alia referunť. Hoc q̃rere, & conſiderare, colligere eſt. Vnus fons eſt, & multi riuuli. Quid anfractus fluminū ſequeris? tene fontē & totum habes. Hoc iccirco dr̄, quia memoria hominis hebes eſt, & breuitate gaudet, etſi multa diuidit, fit minor in ſingulis.

Debemus ergo in oī doctrina, breue aliquod, & certum colligere, quod in arcula memoriæ recondať, aut in libello ſigneť. Vnde poſtmodū cum res exigit, aliqua deriuenť. Quod etiā ſæpe replicare, & de ventre memoriæ, ad palatum reuocare neceſſe eſt; ne longa intermiſſione obſoleat. Hinc Bernardus. De quotidiana lectione, aliquid quotidie in ventrē memoriæ eſt demittendnm, quod fidelius digerať, & rurſus reuocatum, crebrius ruminetur, qđ propoſito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat.

Iubet Pater Auguſtinus, ꝙ lector, vel auditor verbi Dei, ſimilis debet eſſe animalibus, quæ ob id qđ *Levit. 11.*
Deuter. 14. ruminant, munda eſſe cenſentur, vt non pigeat cogitare de his, quæ in alueum recepit cordis, vt cum legit, vel audit, ſit ſimilis terenti; cum vero audita, vel lecta in memoriam reuocat, ſit ſimilis ruminanti. Hinc D. Hieronym. monet. De ſcripturis ſanctis habeto fixum verſuum numerū. Iſtud penſum Dn̄o tuo redde, & memoriter firma. Et non ſolū (vt vult Seneca) memoriȩ quod lectū eſt, erit commendandum; ſed & ſtylus redigere debet hoc in corpus. Apes enim (inquit) imitari debemus, q̃ vt vagātur, & flores ad mel conficiendū idoneos carpunt. Deinde quicquid attulere diſponunt, ac per fauos digerunt. Ita debemus quęcunq; ex diuerſa lectione cōgeſſimus ſeparare. Melius. n. ſeruanť diſtincta. Deinde ad debitam facultatem ingenij, in vnum ſaporē, varia illa libamenta contundere. Vt ēt ſi apparuērit vnde ſumptum eſt; aliud tamen eſſe, quàm vnde ſumptum eſt appareat. Hæc ille. O conſideret notulam hanc ſtudioſus, hoc modo Collectarium, hoc Roſetum congeſſimus, vt exemplum alijs ſimile agendi daremus. Gratus. Poſt hæc de ſapientia, & doctrina data, non ſit ingratus. dicēte ſcriptura. Danti
Eccli. 51 ſapiētiam, dabo gloriam. Hoc Ambroſius fecit, qui poſt lectionem dixit. Gratias ago Deo meo, ꝙ de ſemine litterarum dulces carpo fructus.

Det in actum, ideſt, vt quæ lectione agenda deprehendit, mox in exercitium, & opus vertat, inde propoſita renouando. Strenuus enim lector (ait Iſidorus, & Ariſtoteles) potius ad faciendum legit, q̃ ad diſcendum; ſciens non lectores, ſed factores legis iuſtos atq; beatos. Beati eſtis (inquit dn̄s) ſi ſci-
Rom. 2. Io. 13. tis hæc, & feceritis ea. Impleat ergo lector quæ diſcit, exemplo Simplicis Pauli, qui ante legem implere voluit, quàm diſcere. Et illius ſancti Pambo-
Ps. 38. nis, qui cum audiſſet primum verſum. Dixi cuſtodiam vias meas &c. Secundum verſum non eſt paſſus audire; dicens, ſi potero hoc implere, hic verſus mihi ſufficit modo, & vix, vt profitebatur, in 40. annis valuit adimplere. Tunc enim (ait Hieronymus) ſcriptura proderit legenti, ſi quod legerit opere compleatur. Religioſus ergo Lector, verba vertat in opera; memor illius ſententiæ, quia ſcienti bonum, & non facienti, peccatum eſt ei. Et quòd *Iac. 4*
ſeruus ſciens, & non faciens, plagis vapulabit mul- *Luc. 12.*
tis. Nam vt cibus indigeſtus, qui non habet bonam decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus. Ita ſcientia multa indigeſta, ſine opere, corrumpit, & grauat. Per gradus ergo oſtendit Lector noſter. Qui ſunt.

Primo legat, meditans, oret, templans operetur. Y

Lectio intelligētiam dat, meditatio conſilium præſtat oratio petit, cōtemplatio inuenit, operatio conſummat. Initium boni lectio præſtat, vt ſcias quid debeas boni facere: Sed meditatio dat implēdi modum: Sed quia conſilium hominis, ſine Deo eſt infirmum; petitur illius, ſine quo nullum bonum fit. Adiutorium. Deinde homo cum Dei auxilio accingitur ad opus, & ex bono opere, reficitur ſuauitate contemplationis, & virtutis. Hunc itaque ſeruent Religioſi ſtudendi modum, & videbunt fructum, & profectum non paruum. Quod præſtet Dominus Deus. Amen.

De diſpoſitione ad cantandum Tertias. *Cap. XIIII.*

TErtius Angelus tuba cecinit, & cecidit de cœ- A
lo Stella magna. Apoc. Quia hora Tertia Spi- 14
ritusſanctus demiſſus eſt in Apoſtolos de cœlo: Et *Apoc. 8*
hora Tertia (vt Marcus ait) Crucifixus eſt Domi- *Act. 2.*
nus: Quare appropinquante hac Tertia hora, deuo- *Mar. 15*
tè ſe debet Religioſus ad illius exolutionem diſponere, & deuotius eas cantare. Dicūtur enim ob multas rationes hoc complexas verſu.

Peccant,	*Succlamāt,*	*Cędunt,*	*Nūc Spūs,*	*& Lex.*
Prothoplaſti in Paradiſo.	Crucifige Crucifige eum.	Et flagellatur Chr̄s Dimiſſo latrone.	Datur Spiritus Sāctus.	In monte Syna.

Horum latior declaratio, patet in rationalibus Diuinorum, & alijs Libris. Sed hoc hic currit annotandum circa illud, quod allegauimus ex Marco. *Mar. 15.*
Erat autem hora Tertia, & crucifixerūt eum annotaſſe Hieronymū, in abbreuiato ſuo, ex Enchiridio Origenis ſuper pſalterio, circa Pſalmum. Attendite popule meus multa errata eſſe in ſcripturis, vitio ſcriptorū, vbi poſt annotatos errores multos; dicit, familiariter ad rem noſtram. Scribitur in Matthęo, *Math.*
& Ioāne, quòd Dominus Crucifixus ſit hora Sexta. *27.*
In Marco legitur, vt iam prænotauimus, erat hora *Io. 19.*
Tertia, & crucifixerunt eum. Videtur iſtud ait, eſſe diuerſum; ſed non eſt aduerſum, quia errore contigit ſcriptorū. Qui quoniam primitiua Eccleſia, vt plurimū, aggregata erat ex imperitis, pro Epiſmo, nota Græca, quæ ſignat Sexta, ex inſcitia putauerūt eſſe gamma, quæ ſignat Tertia. Et ſic obortus eſt error ille. Quem tamen pro innata pietate, excuſare nititur Pater Auguſtinus. Dicens ſecundum

Marcum

Digitized by Google

Marcum hora Tertia eum Crucifixum linguis Iudæorum, ſed hora Sexta miniſterio gentiũ. Sed eſto qualitercunque, vtrunque horum, magnam præſtat materiam, deuotè, Tertias exoluendi, quod iam eſt in propoſito. Vbi petitur conformiter pro rebus factis, gratia Sancti Spiritus, & poſitio legis: Et in verſiculo fatetur Eccleſia ſe peccaſſe, conformiter ad Patres. Sed nil hic dicendum eſt de myſterijs.

De ſumma Miſſa. *Cap. XV.*

B Pſ. 49. SAcrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo oſtendam illi ſalutare.

Inter omnia Diuini cultus ſacrificia, nihil ſublimius, ſacratius, acceptius; quam Miſſarũ ſolennia. Quæ communiter dicũtur poſt horam Tertiam, vel Sextã, vt habet canon, quia tunc Chriſti Paſſio conſummat. Breuiter ergo videndũ, quomodo exercitandum inter illa: Non quòd Miſſarũ myſteria, quæ innumera ſunt, explicare velimus. Sed tantum pro his, qui cantandæ Miſſæ interſunt, quædam exercitia tãgere, vt deuotius tãto officio poſſint intereſſe. De qua iam ſupra, quæ tetigimus, & infra in dominicario, ad latum ſunt poſita; ſed ea pro Miſſæ auditoribus, hæc pro ſolenniter cantantibus dicenda. Qui nullo modo melius ſe poterunt exercitare, quã ipſi officio, quod tam prouide ordinatum eſt, a ſanctis Patribus ſe conformare, vt Cyprianus Papa de conſec. dicit. Nec quicquam tunc animus aliud, quã id ſolum cogitet, quod precatur, ideo enim admonetur, Surſum corda habere, vt officio diſcat intendere. Cuius officij, ſunt tres partes principales. Principium præparatorium. Medium executorium. Terminatorium vltimum. Dicamus de parte præparatoria primum.

Præparatorium ad ſummam Miſſam. *Membrum I.*

C Amos 4 Eccl. 2 PRæparare Iſrael in occurſum Dei tui. Amos. Qui enim timent Deũ præparabunt corda ſua. Vnde ſancta Eccleſia, tanti ſacrificij altitudinem dignoſcens, nolens ſuos imparatos, ad tantum accedere opus; varijs modis ſuos præparare voluit. Quare in tã ſolenni officio partem præparatoriã pmiſit.

Præparans.	affectum intellectum. ad tantum myſterium.

Et durat pars hæc a pulſu Miſſæ, vſque ad offertorium. ſub qua poterunt exercitari iſta.

Miſſam canturus, mentem diſponere cures.
Excute, perpende, poſt dirige, corda repande.

Curramus per ſingula. Primo oĩum mens hominũ torpida, & indeuota, a torpore deſidiæ, & omni diſtractione cordis, venit Excutiẽda, & erga tanti officij celebrationem inflammanda. Quod Eccleſia denotat in pulſu campanæ, cum pulſat celebriter ad Miſſam, cum ſingulari ſignificatione, quaſi arida excitans, & excutiens corda, vt ad tanti myſterij celebrationem prompta concurrant. Quare ſub tali compulſatione, homo ſe excutere debet, & ad Miſſæ officium deuote audiendum incitare: commemorando omnia illa inductiua, quæ poſita ſunt in dominicario.

Ad Miſſam crebro, captandam, plurima ducunt.
Et iuſſum, placitum, iuſtumque, opus vtile, dignũ.

Sacræ etenim Miſſæ myſteria (vt D. Hieron. in Regula monet) ob ſponſi præſentiam ſponſarũ corda lætificare charitate debent, & inebriare poculo deuotionis, & fidei ſatiare pabulo, in cõuiuio ſalutari.

Perpẽde. Deinde qa Dñs iuſſit ne cęcus introeat, aũt i tabernaculo miniſtret. Sub Miſſæ primario in- Leuit. 21. 2. Reg 5
troitu, diligentius conſiderare habet, quid ſit acturus, quale, & quantum myſterium celebraturus, vt ex tali conſideratione, integrius cor conuertat ad cætera agenda. Nam & ideo iuxta Dionyſ. introitus cum modulatione celebriter præmittitur, quatenus omnium aſtantiũ corda, in Dei amorem, ſanctamq; deuotionem, & tantorum myſteriorũ cõſiderationẽ excitentur, & accẽdantur; ac per hoc toti deuotius interſint officio. Hic itaque deuotus, materiam ſumere ſibi poſſet, ex gradu conſiderationis, ſub ſcala communionis. Vbi oſtenditur quid debet agere, qd debet inducere, &c. quæ hic poterunt exerceri.

Poſt Dirige. quia ſcriptum eſt ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus lucidum erit; ſub verſu ip- Luc 11.
ſius introitus intentionem formare, & dirigere, & cor in Deum conuertere debes. Ideo enim verſus, Ethimo.
a vertendo dicitur, eo q ſub illo animus per intentionis directionẽ, in Deũ eſt conuertendus, & ſubleuandus. Magna autem conſiſtit vis in directione intentionis; ex quo totũ meritũ, vel demeritũ dependet reſidui operis. Formet igitur hic intentionẽ ſuã deuotus, vt docet, in ſcala cõmunionis, ſub gradu intẽtionis. Quæ principaliter dirigi debet in gloriã Trinitatis; ideo. n. ei nectitur verſus Gloriæ ipſius, vel Hymnus. De cui⁹ explanatione, notauimus poſt horas. Corda repande. hoc eſt, quoniã teſte pſalmiſta deſiderium pauperũ exaudiuit Dominus, & quia ignis deſiderij præire habet faciem Saluatoris ven- Pſal 9.
turi; ſub ipſa repetitione introitus, deſiderium ad Pſ. 96.
uenturi Domini in Miſſa aduentum, affectuosè inſtar antiquorum Patrum dilatare debes, mente, & corde aſpirando, & votiuè clamando. Veni Dñe, & noli tardare. Ideo namq; introitus repetitur; vt vehemens antiquorum Patrum deſiderium nobis inſinuetur, & noſtrum ad conſimiliter deſiderandum excitetur. Poterit itaque hic ſibi aſſumere materiã deuotionis, ex his, quæ aſſignata ſunt, in gradu occurſionis. Ecce, quam abunda, quam copioſa, & ordinata offertur hic materia, deuotè excitationis; ſiquis vigil fuerit, & attentus. Exceptis iam innumeris myſterijs, quæ tranſiuimus.

De Kyrieleiſon. *Paragraphus Primus.*

QVi diligit Deum exorabit pro peccatis. Eccli. Eccli. 3.
Poſt captatam in introitu (per laudem, D
& intẽtionis directionem, & deſideriũ) Dei beniuolentiam; hic ſub Kyrieleiſon, aperimus noſtram miſeriam; & ſic conſequenter fiunt alia varia affectus præparatoria, vſque ad Epiſtolam, & poterunt exercitari iſta.

Deplorans, gratus, poſcens, affectio, preſto eſt.

Primo, vt digne poſſes venturum Dominũ excipere &; ſic deſiderium tuum adimplere; debes prius

Digitized by Google

Pſ. 36. cum Dauide. Dño vias tuas reuelare,miſeriam tuã ei pãdere,& deplorare,& miam eius implorare,qd agitur ſub Kyrieleiſon. Quod Canticũ deuotè dici debet,& compunctè,non curioſè, ſed moroſè,quatenus per ſuam miſericordiam, releuet noſtram miſeriã. Et tanto hæc verba feruentius decantet,quanto ea frequentius iterat;Nam & ideo ſæpius iterantur,vt ſemper deuotius dicantur, Innumera iam ſe hic offerret dicendorũ materia, circa Kyrieleiſon. Vnde & a quo ſit iſtud dici inſtitutum, quid ſignificet, & cur nouies replicetur, cur ad Filium mutetur, quare Græca lingua, dicitur,quare alternatim cantatur,de efficacia item,& virtute eius. Quæ requirri poterunt in explanationibus Miſſarum;ſatis ſit nobis annotaſſe, qualiter ſe hic hõ poterit exercere, inuocando ſanctam Trinitatem per omnia illius appropriata, vt perducat nos ad nouem Angelorum Choros, vt per infinitam exhibitorũ beneficiorum miſericordiam,remittat omnium peccatorum miſeriam. Vnde hic reuocare poterit ad mentem,peccatorum oĩum diſtinctionem.Orando pro.

Remiſſione peccati: Originalis. Venialis. Mortalis.

Itẽ: Cordis. Oris. Operis. — Item: Negligentiæ. Concupiſcentiæ. Nequitiæ.

Itẽ: Fragilitatis. Ignorantiæ. Malitiæ. — In: Patrem. Filium. Spũm Sanctũ. & cętera.

Abiſſus hic eſt,ſi cuncta,quæ ſe offerunt dicere velimus;nunquam eſſet dicẽdorum finis.Ex tanta itaque materiæ copia,exercitet ſe deuotus,nunc hac, nunc illa via. Nam non ſine cauſa fit neuma tam prolixum, & tanta in cantando protractio; vt ſcilicet deuotus multa meditari poſſit, inter eam. Nunc exercitando ſe circa.

Appropriata,Choros bona, ſeu mala gaudia terna.

Sanctæ Trinitatis: Communia. Propria. Appropriata.

Nunc circa nouem ordinũ Angelorũ proprietates.

Nunc circa beneficia: Naturæ. Gratiæ. Gloriæ.

Nunc circa peccata notata,& virtutum ternaria.

Sunt multiplicia ternaria,quæ hõ petere poteſt.

Sunt: tres virtutes Theologales. tres dotes

Sunt: mala. vota

De Gloria in Excelſis Deo. Paragraphus II.

E 1.Theſ. 5. GRatus. In omnibus gr̃as agite Deo p Chrm. Poſtq̃ hõ ſe per miſeriæ expurgauerit deplorõnem,cõuertet ſe ad laudem, & gratiarũ actionẽ, cantando deuotiſſimę gratitudinis Angelicũ Hymnum. Gloria in Excelſis. Qui Hymnus,vt deuotius cantetur,neceſſe eſt, vt bene intelligat,quia plenus dulcedine eſt,& deuotione.Sub quo homo commemorare poterit beneficia Diuina, vt i beneficiario.

De collecta. Paragraphus Tertius.

POſcens. Poſt hęc diſponitur homo ad oſonẽ, per presbyteri pręuiam ſalutationem.Cum ait. F
Dominus vobiſcum. Cui deuotiſſimæ reſpondendum eſt.Et cum ſpiritu tuo. Et poterit homo,quaſi ad ſingula verba ex alijs locis Roſeti, ſibi congerere exercitationis materiam. Cogitando ſub Dominus vobiſcum, verſiculum illum de explanatione. Aue Maria, ſuper Dominus tecum,ſcilicet.

Tota modis cunctis,ſemper,vel vbiq;,& ad omne. Luc. 1.

Qui deuotiſſimę hic coaptatur. Et ſic ſub dicendis, de oſone.Et nitatur ſp cũ Sacerdote orare, & oſonis ipſius auſcultare verba: nihil.n. melius poterit exercere. Aut ſi diſtractus,& attediatus fuerit,oſonem Bonauenturæ dicat de Miſſa.Patet ergo ex dictis quomodo præparatur homo quo ad affectum.

Sc; p — Laudis iubilum — Sub — Introitu
Miſeriæ ſuæ gemitum — kyrieleyſon
Cęleſtis gl̃ię cõcentum — Gl̃ia i excelſis
Orationis ſuſpirium — Collecta.

Reſtat videre de præparatione, quo ad intellectum,qui fit per inſtructionem fidei, & correſpondentiam operis boni, qui ſignantur in lectionibus, & alijs cantibus. Vbi hæc poterunt exerceri.

Audi, poſce, refer, reuerens, fles, viua fides fit. G

Luc. 10. Primo dum Epiſtola legitur,tunc exemplo Magdalenæ ad pedes Dñi ſedentis, & auida mẽte eius verba auſcultantis,& nos ſedere debemus, diligentiſſimè Lectioni intenti. Nec.n.tunc aliud exercitandũ. Præcipitur.n.de conſec.diſt.1.c.Qñ nihil aliud tũc. q̃ id ſolum,qd agitur cogitandum.Quare,& dr̃ Surſum corda,&c.Et in ſanctione Pragmatica. Nõ ibidem legat,vel dicat priuatum Officium eſt Theologorum vna ſentẽtia. Qd Miſſam audientes p̃ſertim intelligentes, & litterati, non debent ſuas priuatas oſones dicere;ſed ſub ſilentio, & contemplatione eam audire,præcipuè Orationes, Epiſtolã,& Euangelium, &c. Nihil itaq; iuxta Magiſtrum Gerardũ Magnum,aliud tunc legendum, vel meditandũ;qa audire p̃ſens eſt debitũ. Attẽte ergo audiamus Apoſtolum in ſua Epiſtola,aut Chr̃i Sacerdotẽ orantem pro Eccleſia, & dimittamus priuatas oratiunculas, quas credere non debemus (ait dignus ille Coſmas Guymier ſuper Pragmaticã) meliores,vel efficaciores illis,quas eccleſia vniuerſalis dicẽdas eſſe decreuit,&c. Et vt i audiẽdo ſit maior deuotio,ſtudẽdũ ẽ legẽdorum intellectui, Poſce,i.ſub graduali,& Alleluya,quæ poſt Epiſtolam ſequuntur,& ſignãt fructum quẽ ex lectione aſſequimur,vel ex ea Referre debemus; feruẽtiſſimè igit̃ debemus petere,& affectus ingeminare,vt is fructus naſcat̃ in nobis.Gemitus,ſ.pniæ,& affectus ſanctæ letitiæ, quæ ſignãtur p Alleluya, & graduale. Refer.i.& quia hæc oĩa dñr, vt intellectus ad ipſum Altiſſimum Sacramentum illuminetur,& diſponatur, inter hæc audienda,vel cantanda ſummę enitendum,vt quantum bono modo poterunt, referantur erga Sacramentum ipſum,

retor-

Digitized by Google

retorquendo ad hoc intellectum. Si ſequentia cantatur, aſpirandū eſt ad ſuperna gaudia; vbi iam nō per fidem, ſed per ſpeciem comedit noſtrū Paſcha. 2. Cor. 5

H Deuotus, ideſt ad pronunciationem ſancti Euangelij, quod perfectiſſimè illuminat intellectum, ſingulari opus eſt deuotione: quare & ad hoc præmittitur exhortatio. Quæ deuotio requirit iſta.

Spires, ſtes, ſignes, intendas, flectito, poſcas.

Primo, vt pro illius intenta auditione, & intelligētia priuſquam incipiat aſpiretur: ſuperant.n. verba illa facultatē humani ingenij. Secundo, vt reuerentialiter aſſurgatur, & Stetur, quaſi ad confeſſionem illius fidei, ēt ad mortem vſq; ſimus parati. Quare reprehenſibiles ſunt ſedentes. cum præcipiatur de conſec. di. 1. cap. Apoſtolica. Auctoritate Apoſtolica mandamus, dum ſacra Euangelia in Eccleſia leguntur, vt ſacerdotes, & cæteri hoīes non ſedentes, ſed venerabiliter curui, & in conſpectu Euangelij Stantes, Dñica verba intēte audiant, & fideliter adorent. In verbo, Venerabiliter, includit, honorem tribuendum Euangelio &c. Sp ergo Standum. Tertio in ipſius initio crucis Signaculo pectus Conſignandum, ne diabolus impediat ei⁹ auditum, & affectū, quia dr contra Aquilonem. Quarto, vt canon iubet intentiſſime eſt audiendum; quare nihil aliud exercitij aſſumendum, nec legere, aut meditari:

Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus.

Et verè abſurdum aliud tunc exercere, & non ad ſalutis verbum intendere. Dum Euangelium legitur ait Venerab. Coſmas ille, conſiderādum, q Chriſtus eſt qui loquit, & non homo. Si vnus princeps loqueretur tecum, pſtares cum reuerentia audientiā magnam, vel immiſceres aliqua verba? immo neſcio ſi auderes allegare Auguſt. vel Ambroſiū; ſed vt prudens expectares verborum ſuorum finē, & poſt diceres quæ velles, quanto magis audire debes Deū tuū, & creatorem &c. Quintò cum noīatur glorioſum nomē eius vel Maria; magna cum deuotione, capite ſaltem, vel ēt genu inclinandum. Sic.n. præcipitur, extra de immunitate Eccleſiæ. c. decet. lib. 6. Conuenientes ibidem nomen illud, quod eſt ſuper oē nomen, à quo ſub cœlo nō eſt datū hoībus aliud in quo ſaluos fieri oporteat credentes. Nomē videlicet Ieſu Chriſti, qui ſaluum fecit populum ſuum à peccatis eorū; exhibitione reuerentiæ ſpecialis attollant. Et quod generaliter ſcribitur in noīe Ieſu oē genu flectatur, ſingulariter in ſe ipſis implētes, præcipuè dum aguntur Miſſarum ſacra ſolēnia, glorioſum illud nomen qñdocunq; recolitur flectant genua cordis ſui, vel inclinatione capitis teſtentur. De quo etiam pulchrè in pragmatica cohortatur. Valde ergo indeuotæ mentis, non oſtēdere reuerentiam externam, pariter, & mentalem, vt notat Magiſter Gerrardus Magnus. Sextò in fine Euāgelij deuotè orandum eſt cum Sacerdote, quo per Euangelica dicta, deleantur noſtra delicta. Et vt Euangelica lectio ſit nobis ſalus, & protectio, & quo qui dignatus eſt præcipere, det implere; cum Auguſtino Diuino. Iube, quod vis, & da quod iubes. Exemplo etiam Antonij, & Franciſci, qui Euangelica verba mox vertebant in opera. Sequitur.

Phil. 2. Act. 4 Mat. 1.

I Viua fides ſit. Poſt ſacrum Euangeliū, congruentiſſimè ſubſequitur, fidei Catholicæ ſymbolum. Nā cōfeſſio fidei Chriſtianæ, fructus eſt Euangelicæ Doctrinæ. Eſt ergo præcipua attentione, & diligentia hoc ſymbolum decantandū, & nullum alterū exercitium ſub eo; niſi fidei viuax actuatio aſſumendū. Quo etenim virtus eſt dignior, eo eius actus meritorior, eſt atque Diuinior. Vt declaratum eſt in dominicario vbi etiam habetur practica fidei actuandæ. Patent ergo exercitia pro parte Miſſæ præparatoria, videndum quæ in reſiduis ſunt agenda, ſub parte acceſſoria. Nec enim tunc, vt quibuſdam moris eſt, extra uagādum, vt pulchrè commonemur in vita Beati Ioannis elemoſynarij, & Patriarchæ.

Executorum Miſſæ. Membrum Secundum.

K Accedamus cum fiducia ad thonum gſæ eius. Hebr. Longum eſſet executoriæ partis explicare myſteria, quæ vſq; ad communionē durat. Sub qua ex parte cantantiū, breuiter hæc ſunt facienda. Heb. 4.

Offer, & exerce, laudans, pete, participando.

Primo in hac parte acceſſoria præcauendum, ne vacuis manibus accedatur ad tantam myſteria. Scriptum namque eſt. Non apparebis in conſpectu meo vacuus, &c. Et. Tollite hoſtias, & introite in atria eius, &c. Hinc eſt, q hic Officium cum cantu præmittitur; quia aliquid cum ſpirituali lætitia offerendum incumbit, ſicut de conſec. diſt. 1. cap. Omnis Gregor. Septimus iubet dicens. Omnis Chriſtianus procuret ad Miſſarū ſolennia aliquid offerre Deo, &c. Nulla autem gratior oblatio eſſe poterit corde noſtro. Hoc itaque offerendi Deo. Hoc ſiquidem ipſe Deus petit dicens. Fili præbe cor tuum. mihi. Totum ergo ſe, cum corde ſuo, deuotus Deo offerre debet. Deindè exercenda ſunt exercitia pietatis, quæ aſſignamus in dominicario, exercenda ſub Miſſa, ſcilicet. Exod. 23. Pſ. 95. Prouer. 23.

Commemorans, recipe, libans, panem tibi ſumens.

De quib. plene illic diximus. Sed nunquam dicere deſinimus, q præſertim celebranda ſit illic memoria Dominicæ Paſſionis. Ille.n. finis eſt Miſſæ, & eius fructus. Hoc multæ decentiæ eſt, & magnæ neceſſitatis, & hoc vere eſt potare ſanguinem Chri, & manducare eius corpus, vt in Epiſtola ad Fratres de Mōte, oſtendit Bernar. dicens. Qd præter decentiam, & præter pctm inobedietiæ, eo q non paret pcepto iubentis. hoc facite in meā commemorationē. Impiū ēt ſit tantæ Dei pietatis eſſe immemorē; cum amici hoīs abeūtis, ſub quolibet ſigno cōmendatā memoriā, nefas ſit obliuiſci. Deuotiſſimè ergo Chri Paſſio illic retractanda, iuxta ſcalā Dñicæ Paſſionis. vnde ſuboriuntur innumera bona. Sed nihil de his dicēdū vitra. Pro verſus tamen noſtri explanatione, breuiter dicimus, q ſub omnibus cantandis aſſiſtentes cantores, ſingulari debebunt affici deuotione. Præſertim inter cantandum, poſtquam per præfationē commoniti ſunt. Sanctus vbi multa ſe offert materia deuotionis; quia illic laudatur aduenturus Chrs ratione Diuinitatis, & Humanitatis. Et gratia illi ſuper aduentu agitur, & pro ſalute, in Oſanna, quod eſt quaſi o ſi ſaluum facias precatur. Similiter, & ſub Agnus Dei, vbi ſuppliciter venit inuocandus, Io. 6. Luc. 22. L

Luc. 23. vt qui in Crucis patibulo Patrem Matrem,& Latro
Io. 19. nem agnouit, noſtri miſereri velit.
Luc 23.

Et dare pacem — Temporis / Pectoris / Æternitatis.

Et ſub ſingulis his, innumera eſt materia deuotionis; ſed vetat commemorare eam timor prolixitatis. Et vt paucis dicantur omnia, in omnibus his ſacræ Miſſæ myſterijs, deuotus quantũ poterit Sacerdoti ſe conformabit; vt tanto ſacramento participare poſſit. Et hęc ſufficiant de executorię partis exercitijs. Breuiter de finalibus videndum.

Terminatorium Miſſæ. Membrum Tertium.

M

1. Theſ. 1. IN omnibus gratias agite Deo per Filiũ eius Ieſum Chriſtum. Ait Dionyſ. Carthuſien. Quoniam celebratio Miſſæ eſt opus Diuinum, atque perfectũ, decet, vt ſicut a laude Dei incępit, ſic in ea finẽ accipiat. Et id vltima pars Miſſæ propriæ gratiarum actio nominatur; licet aliqua alia concurrant in ea. Sub qua hæc veniunt exercitanda.

Sis gratus, pete, proficiens, benedictus, & offer. Breuiter Communio in gratiarum actionem eſt cãtanda,& grãe pro tãto beneficio exoluendæ. ſub Collecta, petendum eſt pro Sacramenti effectibus. Sub Ite miſſa eſt, aſſumendus eſt proficiendi animus. Et vt proficiat, deuotè excipienda eſt benedictio Sacerdotis. Tandẽ finaliter inſtar Sacerdotis, offerendum eſt Deo ſacrificium tãti cultus, vt acceptum ſit in oculis ei⁹,& ꝓficiat viuis, ac defunctis. Hæc ecce breuiter congeſſimus, pro offerẽda aliqua materia deuotæ exercitationis, Miſſam audiẽtib. Sed qui dignam deuotionem hẽre volet, oportet vt circa eius myſteria, ſingularius ſtudeat: vt ſæpè cõmonuimus, legendo Sctõrum,& Doctorũ explanationes de officio Miſſę,& eam concernentib. Qđ ſingulare ſtudiũ erit ordinãdis. Nec vnq̃ ſine graui rõne exeat de ecclesia, ſub Miſſæ myſterijs, vt quibuſdam moris eſt nondum illis expletis, qui ſimiles ſunt hoibus ſtultis, fugientibus de conſiſtorio intrante ſummo Pontifice, vel de palatio intrãte Rege, qñ maximè poſſent,& deberẽt ſuas cauſas, & negotia præſentare, & expedire. In finẽ igitur vſque Miſſæ perſiſtendũ; ꝓſertim cum id iubeat ſacer canon de conſec. diſt. 1. cap. Miſſas. Ne ante benedictionem Sacerdotis de templo exeant, alias confundendi, vt patet. Hæc breuiter de Miſſæ ſufficiãt exercitijs. vnde latius infra.

De diſpoſitione ad cantandum Sextas. Cap. XVI.

N

Matth. 27. HOra autẽ Sexta tenebræ factæ ſunt, &c. Poſt Miſſam ſequitur cõmuniter hora Sexta, quæ deuotiſſimę exoluenda, propter plura myſteria.

Expulſus,	*Laſſus,*	*Crucifixus,*
Gen. 3. De Paradiſo Prothoplaſtus.	Io 4. Hora erat Sexta, qñ ſedit ſuper puteum fatigatus.	Luca 23. Et Sexta erat crucifixus.
Sol,		*Modo ſcandit,*
Mar. 16 Nunc naturaliter in calore aſcendit, ſed in Paſſione tenebreſcit.		Act. 1. Circa Sextam creditur in cœlum aſcendiſſe.

Ommittimus iã omnia myſteria ſextarij numeri,& de operarijs conductus. Deuotè ergo ſunt ſoluendæ laudes horæ illius. Videndum quid poſt has fiet. Matth. 20.

Quid poſt Tertias, vel Nonas agendum.
Paragraphus Primus.

O

MAnebitis in Tabernaculo obſeruantes cuſtodias Dñi ne moriamini. Leuit. Dicit deuotiſſimus Iohãnes Vallen. in Alphabeto Religionis, ꝙ ſicut anima ante oras Canonicas eſt præparanda, ita etiam his terminatis in deuotione eſt cõſeruanda; nec ſtatim quaſi ſtipendiariorum more, foris effundẽda, quare ſemper poſt horas, ſunt ea quæ poſt matutinas notata ſunt generaliter exercenda, ſcilicet poſt veniam,&c. vt ſupra. Verum quoniam poſt Miſſæ officium, non facile eſt ad fabulas exeundũ; ſed in tabernaculo, vt iubetur, vſquequo tempus patitur permanendum. Vnde non, niſi cum dolore abſcedendum, vt in ſacramentali eſt notatum. Poterunt tamen hæc exercitia obſeruari. Leuit. 8.

Poſt Miſſam, gratus, veniam, pete, contere liba. Hoc eſt, in primis magnificum illius ſacræ refectionis beneficium, ad mentem eſt reuocandum; & debitum exoluendum munus gratiarum. Cuius inductiua,& practica, tradunť in ſcala cõmunionis. Deinde quoque ſuper admiſſis negligentijs,& reuerẽtijs commiſſis ſuppliciter cũ propoſito emendandi, eſt venia petenda. Poſt orandũ eſt, pro fructu,& affectu tanti Sacramenti, in te perficiendo. Cuius vt pleni⁹ ſentiamus effectũ, ſpũaliter venit illud ruminandũ; ſm portiones, vel cõſiderationes dierũ, vt copioſè hoc in ruminatorijs ſacramentalib. annotatum. Poſtremo pro te,& oĩbus Eccleſiaſticis, prẽſertim tibi commiſſis illud rurſus offerendum, cũ commemoratione Dominicæ Paſſionis. Cuius memoria nunquam eſt a mente auellenda. Quam commemorare eſt vere ſpiritualiter hoc Sacramentum comedere, & ruminare, quod omni tempore,& omni loco nõ ſine fructu fieri poteſt, debite ſcilicet pietatis affectu, vt in Epiſtola ad Fratres de monte docet Bernard. ſicut, & plenius in ruminatorio oſtendimus, quare ſufficiant hæc de iſtis.

De refectione prandij. Cap. XVII.

P

VEnite prandere. Ioann. Licet de perfecto viro S. Iob dicat. Clamorem exactoris non audit, i. gulæ appetitui non ſatisfacit; inſtante tamen refectionis hora, dũ fit pulſus refectorij, oibus ĩtermiſſis accedat, quaſi audiẽs ꝓfatũ Dei verbũ, i nuitãs ad prãdiũ, aſſumendo exercitia deuotionis iuxta hæc. Io 21. Iob.

Audito menſe pulſum, Domini quaſi verbum.
Parens compunctus, lege diſponens, benedicas.

Id eſt vbi pulſatur ad refectorium, mox quaſi a Deo vocatus parendum eſt, & accedendum. Nihil enim communitati præferendum, nec aliqua ex cauſa, niſi graui, a communi eſt refectorio abſentandum. Multa etenim eſt virtus communitatis. Vnde tentato fratri vox cœleſtis aiebat. Si vis ſaluus eſſe vade ad caſtra; conuentum ſignans, qui dæmonibus terribilis eſt, vt caſtrorum acies ordinata. Cant. 6. Thomas in communitate non exiſtens Dominum Io. 20. non vidit, &c. Compunctus, cum multa eſt cordis

compun-

Digitized by Google

Iob 3. compunctione accedendum, iuxta. Iob. Anteq̃ comendam ſuſpiro. Gemina aũt ex radice ſuborit̃ affectus compunctionis. Primo ex commemoratione inflictæ defectibilitatis, & amiſſæ immortalitatis. Quam conſiderationem acceſſurus ad cibũ habuit Sctũs Pater Iſidorus, qui lachrymabatur, & dicebat. Erubeſco irrationabilem cibum ſumens, qui rõnalis a Deo factus in Paradiſo, deberẽ obuerſari cibo voluptatis, & cibo ſaturari Diuino, &c. Scdo cõpunctionis dolor oboritur, ex conſideratione ignominioſæ vilitatis ipſius exactoris, & ob eiuſdẽ implacabilitatem, & oĩum, quæ ingeruntur perditionem. Venter ſiquidem moleſtus eſt creditor, qui vocem non audit, inſatiabilis ſp perdẽs quicquid accipit, Non ergo immerito cum dolore, vt tali ſeruiat̃ acceditur. Sicut igitur ad crucem, ſic accede compunctus ad mẽſam. Lege hoc pro bono more ſeruandũ,
Pſ. 129 vt ante refectionẽ ſp aliquid ad minus. De profundis, cum collectis dicatur ꝓ benefactoribus, & defunctis, quorũ elemoſynis veſceris, & quorũ iuxta
Oſee 4. Prophetam comedis pctã. Poſt hæc diſponens te ad
Pſ. 22. deuotè legendum, Benedicite. Grãs in primis agendo, ꝙ talem in conſpectu tuo, ſine tuo ſudore parauerit menſam, neceſſarijs oĩbus inſtructam. Orãdo inſup ne in quoq; permittat te excedere; ſed te benedicat hic, poſtea ꝑducendo ad menſam ſupernã. Quæ oĩa agunt̃ ſub benedictione; vt patet attendenti. Hic itaque modus eſt accedendi. De modo vero manducandi, poſtea traditum eſt in ferculario. vbi ponitur in genere is modus obſeruandus.

Cum diſciplina, deuotus, edas, ſocianter.

Vbi & traditur deuotus modus audiẽdi lectionem ſacram; ſub qua poterunt hæc fieri exercitia.

Diſponens audi, ſaltans, pete, punctula, gratus.

Subditur quoque ibidem, & modus prandium terminandi per hæc exercitia.

Grates compunctus, fuge, lata, terens, memorare.

Quæ omnia illic habentur vtcunque deducta, quare ſuperfluo hic repetenda. Progrediendum eſt ad reliqua.

De Nonis cantandis. Paragraphus Primus.

Q Act. 3. PEtrus, & Iohannes aſcendebant in templum ad horam orationis Nonam. Act. Si Nonæ poſt gratias reſtant dicendæ, ampliori opus eſt ſub illis cuſtodia ſenſuum, & cordis compunctione, eo ꝙ tunc pronior in malum ſit natura; facilior que ad diſſolutionem. Super quo valde præcauendum, cum graues ſint rationes laudis nonalis. Quæ patent hoc verſu.

Expirat,	*Paſcit,*	*Fregit,*
Chriſtus in Cruce. (Luc. 23.)	Paſcit, & cubat in meridie. (Cant. 1.)	repagula limbi.
Centurio,	*Sancti,*	
Vidit Angelum introeuntem. (Act. 10)	Petrus, & Iohannes aſcenderunt in templum. Petrus orat in cenaculo. (Act. 3.)	

Congrue ergo cantatur Pſal. Mirabilia. Et redimi ſe petit in verſiculo eccleſia, vt deducitur in rationalibus diuinorum.

Quid poſt prandium agendum ſit.
Cap. XVIII.

PEr ſtultum cibo ſatiatum mouetur terra. Prou. 30. Prouer.
R Ait venerabilis Magiſter Hugo. Non eadẽ debet eſſe facies noſtra poſtq̃ refecti ſumus, quæ fuit priuſquã ſumpſimus cibum; nec actio ęqualis. Ante ſumptum cibum, doctrinæ (inquit) & orationis tps eſt, poſt vero laboris. Quia tunc exercẽdus eſt aĩus, dum adhuc ad ſtudium ſpirituale leuis eſt, & tunc repriméda laboribus caro, qñ calor incentiui eius, per cibum amplius excitatus eſt. Hæc ille. Cauẽdum ergo poſt reffectionẽ a geſtus leuitate, multiloquij varietate, a ludi vanitate, ne impleat̃ verbum præmiſſum, vt moueatur terra per ſtultum ſatiatum, & ſimus ſimiles populi illius, de quo dicitur. Sedit po Exodi pulus manducare, & ſurrexerunt ludere. Singulari- 32. ter quoque præcauendum a torpida ocioſitate; ad quam tunc inclinatur natura. Quare ad illam excutiendam, debet homo accedere ad opus. Ante tamen, animus excitandus eſt in aliquali compunctione, quam manus conſerenda in opere. Et poterunt aſſumi exercitia iſta.

Diſcutias, lege, poſt renoues memorans, peragrato.

Diſcutias. Scrutinium facias conſcientiæ, an ne propoſita obſeruaueris conſtituta in mane; ſi exceſſeris in aliquo, iuxta modum conſcientiæ examinandæ, vt in examinatorio patet. Nec enim ſatis erit, ei qui verè proficere velit, ſemel in die conſcientiã perluſtraſſe, ſępè imò omni hora ſi fieri poſſet, ad rationẽ vocandus eſſet animus, ne aliquando exorbitans laſciuiret. Maximè mane, & poſt prandium, vt ſuadet in exercitijs deuotus Dns Florẽtius. Lege. i. diſcuſſione huiuſmodi peracta, legẽda eſt prima, pro cõpertis defectibus iniuncta, aut explẽdum eſt de Roſarijs, quæ reſtant, & deinde iterum diſtrictius propoſita priora ſunt Renouanda, & vitia magis infeſtantia ad mentem ſunt Reuocanda, & debellanda. Et aliquid de articulis vitæ Dominicæ, aut Paſſionis, aut de Sanctis diei memorandum. Poſtremo ad regionem diei eſt Meandũ, vt homo diſcat ſe exercitare in ea, vt monſtratur in diſtinctione de regionibus, maximè aſſumens ex illis materiam magis compunctiuam pro leuitate naturæ reprimenda.

	Secunda		Peccatis
	Tertia		Mundi vanitatibus
	Quarta		Sctõrũ Pr̃m exẽplis ſeu
Feria	Quĩta	memoratio đ	Morte (Dei bñficijs
	Sexta		Iudicio
	Sabbato		Inferno vł purgatorio
	Dominica		Vel Regno.

In quibus eſt materia plenariæ compunctionis.

De labore Manuali poſt Nonas, vel prandium.
Paragraphus Primus.

CIbaria, & virga, & onus aſino, panis, & diſcipli Eccliſ. na, & opus ſeruo. Eccli. Seruus iſte corpus eſt, 33. quod ſpiritui ad ſeruandum datum eſt, quod niſi opprimatur laboris onere, dominari vult ſpiritui non ſeruire. Opere itaque venit opprimendum, maximè poſt prandium, dum ſanguis eſt in ſuo curſu,

Digitized by Google

& feruore. Quare completis prænotatis exercitijs, accedendum eſt ad iniunctum opus; de cuius inductiuis,& practica iã ſupra diximus. Hoc vnico prænotato, ꝙ obiecta hic ſumenda ſunt ex regionibus, & orationes frequentius formandæ inter opus ad Sanctos diei, pro deuincendis vitijs, & conquirrendis virtutibus. Et cantãdi ſunt Hymni Petri Dadani de peccatis, contemptu mundi, & de 4. Nouiſſimis, quos deuotus ſibi conquirere debet,& per huiuſmodi ſe cõſeruare in compunctione, & oblectatione operis, vt fortitudo ſua in ſpe ſit,& in ſilen-
Eſa.30. tio ſolitudinis, ſecurus a vitiorũ ſentina ocio malo precauens ab inquieta,& ocioſa circumuagatione, vt iubet Apoſtolus. Audiuimus quoſdam inter vos ambulantes inquiete, nihil operantes; ſed curioſè
2.Theſ 3. agentes. His autem, qui huiuſmodi ſunt denunciamus, vt cum ſilentio operantes ſuum panem manducent,&c. Scribendum ergo in ſilentio, & valde præcauenda eſt ocioſitas; preſertim ſub tempore iuuentutis, quæ vna annumeratur de 12. abuſionibus clauſtri,& repræhenſibilis eſt ſingulariter (ob plures cauſas) in iuuene.

Congruit, aſſueſcat, pronus, ſanguis, mala cauſant. Primo, quia hæc ætas iuuenilis labori apta eſt, & Cõgruit. Secundo, vt ſub tpe idoneo, ſe domare Aſſueſcat. Vituli in iuuentute ſua domantur, & equæ aſſueſcunt equitationi; cum in ſenectute non ſint ſuſceptibiles taliũ. Tertio, quia hæc ætas Prona, eſt ad leuitatem, ideo onere ſtabilienda laboris. Maturitatem, quam in ſenibus facit ætas in iuuenibus cauſabit oneris grauitas. Quarto, quia in iuuenib. corpus eſt in ſuo robore,& Sanguis, in ſuo feruore, quare opus eſt oppreſſione laboris,& virga correctionis. Poſtremo, quia ex iuuenili ocioſitate, prodeunt Mala multa. Hinc Magiſter Hugo de Sancto Victore; Iuuenis in ocio, quaſi iumentum ſine iugo. Valde ergo cauendum ab illo, quod hæc mala facit.

Fuſcat,
Ociũ primo eſt aïæ i ſua intellectiua tene-
Prou. 9 bratiuum Prou. Qui ſectatur ocium ſtultiſſimus eſt, quia negligit merita.

& Eneruat,
Eſt ſecũdo aïæ ad ſuam tentatiuam eneruatiuum. Ociũ.n. eſt quo euaneſcit virtus.

Fedans,
Eſt affect⁹ maculatiuum. Variam dãt ocia mentem.

Hebetat,
Eſt igenij hebetatiuũ ocium quaſi rubigo, ingenij facultatem ſiccat.

Vacuatque,
Eſt bonorum euacuatiuum nihil ocio deterius, quod etiam parta conſumit.

Dat mala,
Eſt diſcurſuũ inutiliũ,& ver-
1.Thim. 5. borũ occaſionatiuũ, vt volunt ocioſè diſcurrere circuire nõ ſolũ ocioſè, ſed & verboſe.

Deperdens,
Oẽm fructũ. Seneca. vitis nõ putata i labruſcã ſilueſcit: Nullus eſt ocij fructus.

Subijcit,
Hoſtib.& ſeruituti, vt de Troya,&
Matth. 12. Roma. Cædit labori voluptas.

Mortem,
Ocium viui eſt hominis ſepultura, quia nemini viuit.

Sathane dat,
Patrũ eſt ſnĩa, ocioſum in numeris ſpiritib. deuaſtari.

Eccli. 33. Summa itaque malitia mentis ociũ iners, & multam malitiam docet,& facit, quare proſcribendum
Gal. 4 procul,& boni aliquid, dum tempus eſt operãdum ſemper, vt ſupra dictũ eſt. Alias in deſiderijs eſt oĩs ocioſus. Tollenda igitur ocia, vt pereant cupidinis *Prouer. 21.* artes. Cædit amor rebus, res age, tutus eris.

De opere ruſticali. Paragraphus Secundus.

NE oderis opera laborioſa,& ruſticitatẽ a Deo creatam. Eccl. Verum qm̃ nonnunq̃ obedien- *T Eccli 7.* tia,& religione exigente, ad externos ẽt itur labores, videndum de illis ne abhorreantur, quos ſanctiſſimi Patres familiares habuere, adeo vt Ægyptiorũ monaſterijs mos erat (vt & decreta teſtant) nullum ſuſcipere abhorrẽtem ad hmõdi labore, vt Hieronyiad Ruſticum ait,& plenius declarat Pater Caſſianus. Et de labore ſcitur B. Bern. ſanctorũ quoque Patrum Antonij,& cæterorum. Sed & Pr Aug. deprehenditur ex libro de ordine rerum, manibus laboraſſe in hortis. Quare & tantopere in libro de Opere Monachorum, hortatur ad opus, noſcẽs innumeros fructus illius. Et ante eum Doctor gentiũ Paulus. Qui non laborat non manducet. Sunt enim *2.Theſ. 3.* plures fructus huiuſmodi laboris, ſcilicet iſti.

Edomat, & tollit, ſuccendit, nutrit, adaptat. Primus fructus carnis Edomatio, & cogitationum malarum reſtrictio. Hierony. Laborant Ægyptij Patres non tam pp victus neceſſaria, q̃ pp aïę ſalutem; ne laſciuiat caro, ne pernicioſis vagẽtur cogitatio- nibus;& inſtar fornicantis Hieruſalẽ oĩ trãſeunti ſe *Ezech. 16.* exhibẽtis. Secundus fructus ocij Excluſio, qđ docet malitiam omnem, vt patet ſupra. Tertium deuotionis Inflammatio. Hinc Bernar. Subdiualia exercitia *Eccl. 33* ſicut ſenſus diſtrahũt, ſic ſæpè ſpiritum exhauriũt. i. cum grauiore ruralium labore operũ, fit magna cõtritio corporis, vſque ad contritionem,& humilitatem cordis; & fatigationis ſuæ preſſura, exprimunt ſæpè vehementioris deuotionis affectum. Quartus fructus eſt ſui,& pauperis Educatio, vt Paul⁹ docet *Epheſ. 4* manibus operetur, vt tribuat egenti. Quintus eſt ad bona Adaptatio. Sancti Patres quo in labore erant agiliores, eo ad virtutes habiliores. Non ergo ſpernendi externi labores, nec contriſtandum pp eos. Ita.n. monet in regula ſua Pater Benedictus. Si aũt neceſſitas loci, aut paupertas exegerit, vt ad fruges recolligendas, aut externos labores per ſe occupentur, non cõtriſtentur; quia tunc vere Monachi ſunt, ſi a labore manuum ſuarum viuunt, ſicut & Patres noſtri,& Apoſtoli, de quorum laborib. mira legunt in eorum geſtis. Nec exiſtimet quis Canonicos Clericos, a Monachorum Sctõrum labore alienos; cũ & de illorum laboribus manifeſta ſint Sctõrum Patrũ decreta de 91.c. presbyter,& c. Cleric⁹ &c. Vbi aiũt Cleric⁹ victũ,& veſtitũ ſibi artificiolo, vel agricultura, abſque Officij ſui duntaxat detrimento preparet. Valde iſtud notandum quibuſdam, quòd facet Canon dicit, vt abſque Officij detrimento laborẽt. Nullus enim Clericorum, niſi prægnanti neceſſitate a Diuinis ceſſare, nec cauſa laboris debet. Ita enĩ decretum ſubdit. Clericus enim, qui abſq, corpuſculi ſui inequalitate vigilijs deeſt, ſtipendio priuatus excommunicetur. Ita ergo inſiſtendum laboribus, vt non imminuatur Diuinis cultus. Sed videndum, de modo laboris.

Quomodo

Quomodo debet ſe citius ad laborem diſponere.
Paragraphus Tertius.

2. Thi- L Abora ſicut, bonus miles Chriſti. Thim. Iã vi-
me. 2. dendum de modo externi laboris. De quo tã-
V to quiſq; erit ſollicitior, quãto eſt animi, & ſenſuũ
ſi non obſiſtat diſtrahibilior. Quamquam ſerius, &
prudens aĩus ad omnem ſe comparat laborem, nec
in eo diſſoluit, ſed per eum magis in ſeipſum colli-
gitur; ſemper prę oculis habẽs non tam quod agit,
quã quod agere intendit &c. Igitur vt hortatur Hie
ronymus, plantentur interdũ olerũ plantę in hortu
lo, vt creſcentes prębeant eſcas, ferat humus, areo-
le ęquo diuidantur limite: quibus cum olerum ia-
ctata fuerint ſemina, vel plantæ poſitæ per ordinẽ,
aquæ ducantur irriguę. Inſerantur fructuoſæ arbo-
res, vel gemmis, vel ſurculis: vt poſt dulcia poma
decerpas. Apũ fabricentur alueola, texantur, & lina
pro capiẽdis piſcibus, vel fiſcellam texè iunco, aut
caniſtrum lentis viminibus. In quibus oĩbus nõ va-
cet mens à fructu; ſed vt manus labore, ita mẽs Di-
uino repleatur pabulo intus. Breuiter ergo ad exter
num laborẽ acceſſurus, hoc ſe modo prædiſponet.

Audi perpendens, imendas, poſce, grauis ſis.

Io. 11. Hoc eſt dum ad huiuſmodi laborẽ vocatur: audiat
quaſi vocem Marthæ dicentis. Surge Maria magi-
ſter adeſt, & vocat te, de contemplatione ad actio-
nem, de quiete ad laborem. Cui mox Marię inſtat
Pſ. 56. parendum, dicendumq;. Paratum cor meum Dñe:
& ad perſiſtendum in quiete: paratum cor meum:
& ad ſudandum in labore. Dein inter parendum
Perpendere debet laboris inductiua, & Sanctorum
exempla, & illa præponere ſibi. De ſancto Bernar-
do tenerrimo, de ſancto Paphnutio, & de illo p̃cla
riſſimo Paulino Nolano, qui ex opulentiſſimo diui
te, factus voluntarius pauper, etiam ſe in ſeruitutẽ
vendiderat, ſub Attila horti curam gerẽs &c. Et p̃-
ſertim exemplum illius magiſtri laboratoris dñi,
Ieſu, qui trigintatribus annis ſeruiuit ĩ peccatis nõ
Eſa 43. ſtris &c. Sicq; animo excitato, & inſtructo per conſi
derationem, affectum dirigat in Deum per rectam
intentionem: proponẽdo ꝙ oĩa velit facere in Dei
gloriam, & aĩæ ſalutẽ &c. Sed pro more de ſua vir-
tute deſperans ad orationem cõfugiat ſemper vbi
commodè poterit in eccleſia breuem ſaltẽ oratiõ-
nem præmittat: ne in labore excedat. Atq; tũc cum
feſtinatione, ſine tñ grauitatis diſſolutione, cũ oĩ
maturitate ꝓcedat ad opus. Ecce accedẽdi modus.

Qualiter autem inter laborandum ſe habebit.
Paragraphus Quartus.

S *Is vigil, ac feruens, ſocialis cumque laboras.*
X Vigil. Primo operabitur vigilanter, memoria ſa
Eccli. 32. pientialis iuſſionis: in oĩbus operibus eſto velox. Et
Prouer. vidiſti hoĩem velocem &c. Maledictus ſiquidem
22. qui facit opus Dei negligenter. Quod vt vigilãtius
Ier. 48. faciat, repromiſſa præmia, cum Sanctorũ exemplis,
Pſ. 118. & Dei præſentia ſibi præponat: omnis conſumma-
tionis attendens finem: quod ſi vt Bernard. ait fece
rit verius, tanto operabitur fidelius, & feruẽtius, to
tius ſibi corporis ſui in hoc ſubijciens ſeruitutẽ, vt
iam particeps ſit laboris, qui erit conſors cõſolatio Apoc. 1.
nis, ſicut latius proſequitur in ſermone. Generoſos
animos (ait Seneca) labor nutrit. Nec viri eſt time-
re ſudorem. Conſideratio nãq; præmij, minuit vim
flagelli, vt Sanctus ille Senior aiebat in vitis P̃m.
Oĩs labor totius temporis, nondum vnius horę ſpa
cium, ęternorum comparatione tormentorũ gehẽ
næ habet. Secundo Feruenter, & deuote ſe habebit
ad Deum, vt ſicut corpore foris, ſic aĩo laboret in-
tus; nunq̃ longe, vel in totum recedens à ſpirituali-
bus exercitijs. Fatetur S. Bernardus ꝓfeciſſe ſe ſub
arboribus, & magiſtros habuiſſe fagos, & quercus,
eo ꝙ in exercitio ſp̃ erãt mentis, cum ſilentio labo-
rans, in meditatione cordis. Dicebat Abbas Pãbo.
Sicut apis quocunq; vadit mel operatur, ita & Mo-
nachus dulcedinẽ bonorum actuũ, ſp̃ afferre poteſt.
Triplici aũt modo mentẽ in Deum leuare poterit.

Pſalmorum, aut Roſariorum vocali lectione.
Nũc Ardenti, & iaculata mentali Oratione.
Attenta, & deuota Meditatione.

Semper in principio laboris legendo Adiutoriũ
noſtrum. & Actiones &c. cum orationib. Et aliquos
Pſalmos de 7. Pſalmis cum aliquot Aue Maria, vt
eſt moris. Dein aliquando mentalibus orationibus,
& iaculatis aſpirationibus, mentem in Deũ vibret.
dicendo Deus propitius &c. vel Miſerere mei De⁹. Luc. 18.
Aut exerceat ſe in alphabetis Nyder. aſpirando. Ó Pſ. 50.
amantiſſime benigniſſime, clementiſſime, dulciſſi-
me Deus, qñ abſoluar à laboribus &c. Poſt ẽt medi
tari poterit de nouiſſimis diei: & maximè, vt Ber-
nardus vult cauſam laboris, vt in Sermone de labo
re meſſis. Suadet Hieronym. in Regula, vt in labore
exiſtens in creaturis Creatorem laudet, & ex crea-
turarum inſpectione, in contemplationẽ aſcendat
Creatoris; ita vt iã ipſe hortulus, fiat oratoriũ. Aut
Pſalmos ruminet, qđ ſanctis Patribus moris erat; vt
ex Regulis illorũ patet: vbi totiens iubetur, vt Pſal
mos tacentes ruminent, & de ſcripturis meditẽtur.
Qui huiuſmodi exercitijs ſe inter laborandum al-
ternatim exerceret; profectũ multũ, non defectum
inueniret. Poterit & pro releuatione animi dulce,
& deuotum quiddã, vt monet Pater Auguſt. decan-
tare. Sed hmõi exercitia mentis, ſilentium præſup-
ponunt oris; pro quo ſeruando, lapidẽ in ore porta
uit S. Pater Agathon tribus annis. Poſtremò ſocia-
liter ſe habebit erga collaborantes, poſt aliq̃ exerci
tationem mentis, dulciter boni, & ſacri, aliquid lo-
quendo cum illis; ſemper tñ in loquendo, ne offen-
dat circumſpectus. Nec. n. ſpiritualis eſt propoſiti
detrimentum, pro cõſeruatione charitatis, & cõſo-
latione fratris, priſtini rigoris relaxare, aut remit-
tere feruorẽ. Sed caueantur rumores ſæculi, texatur
ſermo de ſcripturis. De modo terminandi laborẽ,
& inſtante fine feruentius laborare. Et ſi tædio affe-
ctus fuerit, de morte, vt ſanctus docet Bernard. me-
ditari. Et poſt de exceſſu dolere, & opus Deo offer-
re. Hæc breuiter dicta ſufficiãt, de labore externo.

Poſt laborem iterum ad ſtudium redeundum.
Notula Prima.

V Bi non eſt ſcientia animę nõ eſt bonũ. Sapien. Y
Poſt laborem iterum redeundum ad lectio- Sap. 19.
nem,

Digitized by Google

nem, & ſtudium; vt diſponatur mens ad orationis
reſtantis deuotionem.Hęc ſiquidem ſunt tria Reli-
gioſorum omnium neceſſaria exercitia; quorú vnũ
vix ſubſiſtit ſine altero. Viciſſim ergo agenda.Ora-
tione namque mundamur,lectione inſtruimur,ope
ratione beatificamur. Tpa ergo diſtinguenda ſunt,
vt exerceantur ſingula.Supra aũt præmiſſum eſt,de
inductiuis, & modo ſacræ lectionis; circa q̃ valdè
inſudandum Religioſis. Nam vbi ſcientia non eſt,
vt auctoritas habet,non eſt animæ bonum.Nihil er
go ſuo in tempore præferendum lectioni.

De ſcola Religioſorum, vel lectione publica.

Capitulum Decimumnonum.

Z VOs qui ſpirituales eſtis inſtruite, huiuſmodi
Gal. 6. in ſpiritu lenitatis.Quod ſi ſcola ſit Religio-
ſorum hæc illic diſciplina obſeruãda. Primũ in di-
ſcipulis erudiendis,hæ requiruntur conditiones.

Attentus, bonus, & docilis, caueat, ſtudioſus.

De quibus Boetius, in de Diſciplina Scholariũ di-
cit:Diſcipuli ſubiectio in his conſiſtere debet;in at-
tentione,beniuolentia,& docilitate:Vt,ſ.docilis ſit
ingenio,attentus exercitio,beniuolus animo.Attẽ-
tus ad audiendum,docilis ad intelligendum,beni-
uolus ad opus, & ad retinendum.A qualibus aũt ſit
præcauendum,idem ẽt deducit ad longum;ab om-
ni ebrietate, voluptate carnali, & occupatione ſæ-
culi.Vbi ẽt notat,q̃ debeant eſſe ſtudioſi, nõ parcẽ-
tes laboribus,neq; ſudori. Quattuor.n.ſunt quæ le-
Nota. cticã portãt Philoſophię. Philos, & Kopos.i.amor,
& labor,Philoponia, & Agrypnia,ideſt cura,& vi-
gilia.Laboris eſt agere,amoris proficere,curæ præ-
Prou.2. uidere,vigiliæ attendere.Qui.n.quæſierunt ſapien-
tiã quaſi pecuniã; hi inuenerunt illam. Ante oĩa tñ
virtuoſi ſtudeant eſſe,magis q̃ ſtudioſi,quia præmit
Nota. titur: Beati immaculati in via qui ambul. in lege.
Ps.118 Dñi. Poſt aũt, Beati qui ſcrutãtur teſtimonia, ſub-
ditur. Nam & Pythagoras primũ mores à diſcipu-
lis quærebat, anteq̃ eos doceret: à quibus (vt Hie-
ronymus ait) ſacramento extorquebat ſilentij ſer-
monem,inceſſus manſuetudinẽ, moresq; bonos.Et
Socrates oẽm reuocauit philoſophiam ad mores.
In præceptoribus verò,hę conditiones eſſe debent.

Promptus,prouiſus,bonus,ordo,bonũ,modus aptet.

Primò erit ad docendum feruidus, & promptus,vt
non ſolum diſcipulis paratus ſit;ſed etiam obuius,
quia ſine culpa non eſt, qui non docet vbi debet,&
poteſt;imò & iuxta Gregorium occidimus;quot ad
mortem ire tepidi tacentesq; videmus. Scdo in do
cendo ſemper erit prouiſus, & prouidus, vt oĩ po-
ſcenti rationem,de ea quę in eo eſt doctrina,& fide
(ſicut ait Apoſtolus Petrus) dare ſit paratus,& non
niſi vera docens,vt ſcriba doctus.Tertiò erit exem
plo virtuoſus. Qui.n. fecerit, & docuerit ſic, hic in
1 Pet 3 regno cœlorum vocabitur magnus.Et turpiſſimum
Matth. eſt magiſtro, ſi cum vita pugnet oratio. Plus hoĩes
13. oculis credunt,q̃ auribus. Et longũ eſt iter per præ-
Act. 1. cepta,breue,& efficax per exempla. Hinc ſummus
magiſter cępit facere,& docere: potens in opere,&
Luc.24. ſermone. Quæ autem magiſtrorum erunt virtutes,
latius explicat in de Diſciplina Boetius,concludẽs;
quòd ante omnia opus,recto,& probo magiſterio.
Quartò ſeruabitur in docendo rectus,& artificialis
ordo, vt id primũ, quod vtilius;vt Hugo latius eſt
executus. Quintò vt nil doceatur,niſi quod bonum
eſt,& vtilitatis iuxta illud.Ego qui doceo te vtilia.
Non ergo inſiſtẽdũ fabuloſis,quin etiã Lacedemo-
nij circulatores exterminarũt de vrbe; ne pueri eo-
rũ inſtituerent in talibus. Religioſi igit ante oĩa im
buantur in his,q̃ neceſſitatis ſunt,& pietatis. Sextò,
vt habeat in docendo modus, vt manſuetè doceat,
in ſpiritu lenitatis. Poſtremò,attendat, vt appoſitè
doceat pro auditorũ qualitate,& capacitate: ſicut
plenè in Paſtorali tradit Beatus Gregorius, multis
exemplis, vt in omni,quod dicitur tam tempus, q̃
perſona penſentur. Ita vt ſemper pro qualitate au-
ditorum, formandus eſt ſermo Doctorum, vt ma-
gis proficere poſſit: vt per totum declarat in tertio
Paſtoralis ſui.Gregorius. Hæc per exceſſum,de cõ-
ditione Religioſæ ſcolæ tetigimus.

De hora Veſperarum. Capitulum Vigeſimum.

VEſpertina oratio aſcẽdat ad te Domine. Pſal. A
Depoſt ſequitur veſpertinum officium,quod 15.
quia inter cęteras Canonicas poſt matutinale prin- Ps. 15.
cipalius eſt, deuotiſſimè venit exoluendum. Erat Exodi
etenim in lege præceptum;quòd agnus in ſacrificio 29.
veſpertino offerendus:eo qui ad matutinas offeren
tur pinguior eſſet. In myſterio, quòd veſpertinum
officium non minori,imò ampliori, quàm matuti-
nale foret exoluendum. Quare deuotè ad hoc eſt
animus diſponendus.Et rationes cõſiderandæ ſunt
veſpertinalis laudis,& inſtitutionis;quæ ſumuntur
ex veteri pariter,& nouo teſtamento.Et ſunt iſtę.

Nuncque columba.	*& Loth.*	*agnum.*	
Geneſ.Columba venit ad Veſperam ramum portans oliuæ.	venerũt duo Angeli Sodomam veſpere.	immolabit cũ multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.	Gen. 8. Geneſ. 19. Exo.12.
nunc hoſtia,		*carnes.*	
Veſpere alterum agnũ offeretis.		dabit dñs vobis ueſpere carnes.	Exodi 29. Exo. 16
Aduenit,	*curat,*	*cenat,*	
in ueſpera mundi incarnandus apparuit,	veſpere facto obtulerũt multos.	cum iam veſpera eſſet venit cũ duodecim.	Mat. 8. Mar.14
tollunt,		*paruit tunc.*	
deponitur de cruce		duobus Diſcipulis euntibus in Emaus apparuit.	Mar.15. Mar.16.

Multa, & lata ſe offerret hic materia de myſte-
rijs Veſpertinalis horæ cur dicantur 5.Pſalm.Et de
glorioſo Cantico,Virginis Marię.Super quo diuer
ſi plura ſcripſere.Et eſt Roſarium quoddam, ſuffi-
cit commonuiſſe,vt ſingulari recollectione, & de-
uotione dicantur. Qui circa defunctorum vigilias
exercitium ſibi volet, ex regione Purgatorij id re-
quirrat;vbi offertur materia deuotionis in dicen-
dis vigilijs, quæ multa cum deuotione perſoluen-
dæ,nec intermittendæ vnquam, vt di.91. Eleuthe-
rius. Et de celeb. Cum creatura, &c.

Poſt

Digitized by Google

Poſt Veſperas manendum eſt in Choro.
Paragraphus Primus.

B

NOlite recedere à tergo Domini: & nolite declinare poſt vana, quę non proderunt vobis: neq; eruent vos, quia vana ſunt. 1. Reg. Dicit quidam Carthuſien. Poſt ſacras horas, non leuiter diſcedas à templo, vbi tempus eſt deuotionis ſeruandæ. Quod ſi facere inceperis, ſine magna difficultate vix poſtea dimittere valebis, qm̄ talium eductor Diabolus eſt: vt patet in exẽplo de Monacho S. Benedicti in Dial. Nam ſicut Spiritus ſanctus ad templum, vt patet in Sancto Symeone ſene adducit; ſic inimicus oĩs boni, de choro educit: ſicut carnifex bouem per cornua trahit de campo ad mactãdum. Igitur. Ad fabulas vanas ſine cauſa nõ peto curras. Et ne euageris, poteris inſiſtere exercitijs iſtis. *1. Reg. 12.* *Luc. 7.*

Sed lege compungens mendicans conſule curans.
Debet enim homo ſi quas priuatas orationculas habet legere: illas exoluere. Debet ſe in compunctione exercere, quia dies quaſi abijt ſine fructu. Tertiò principaliter debet altaria viſitare, & mendicare à Sanctis. de quo exercitio agit̃ in mẽdicatorio. Poſt debet hõ Sanctos conſulere ſuper vitijs vincendis, & ꝓ fructu: & pro diuerſis Eccleſiæ ſtatib. exorare.

De cœna qualis erit. Capitulum XXI.

C

VEnite, & congregamini ad cęnam magnam. Apoc. Cœna ait Gregor. cõuiuium eſt in fine diei. Quę cum pro temporis cõgruentia fuerit conceſſa, ad eam ſicut ad prandiũ eſt accedẽdum. Longe tñ ampliori compunctione cordis, ex cõmemoratione abſtinentiarum Sanctorum Patrum, qui biduanis, vel triduanis ieiunijs abſtinebant, & cęnas in prandia mutabant, ne ventrẽ duplicato cibo onerarent. Cum igitur pulſatur ad cęnam, audiendum quaſi dicatur illud verſuũ prẽmiſſum. Cui reſpondendum ex corde: paratũ cor meum Dñe. Beati qui vocãtur ad cęnam agni. Et exercebis te per omnia, ſicut notatur in ferculario. Sed hoc dignum annotatu, quòd talis erit cęna in progreſſu. *Apoc. 10.* *Apoc. 19.*

Cœna breuis, diſcreta, leuis, ſit ſobria, parcens.
Sit in primis cęnę breuitas.

Cœna breuis iuuat, & prope riuũ ſomnus in herba:
Ait Horatius. Sit deinde Diſcreta frugalitas, vt ſit omnium ſpecierũ gulæ, abdicatiua excluſio; vt ſit concupiſcentiæ inſidiantis, cauta declinatio, & incluſi hoſtis, triumphalis deuictio. Sit tertio alimẽtorũ Leuitas, & modicitas, vt ea vitentur quę corporis ſunt inflãmatiua. Nec tales (ait Hieronymus) ſumamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut multo labore paratos, & coctos, doleamus comeſtos. Sit quarto in ſumẽdo Sobrietas, vt quantũ ſuſtentatio corporis, non quantum deſiderium ſaturitatis expoſcit ſumatur. Sit poſtremo præparationis ruditas, & Parcitas, ne qua ſalſamẽta gulæ irritamẽta tunc fiant, ne ventrẽ velimus nõ modo implere, ſed, & farcire. Nã ex cœna nimia oriunt̃, hęc mala.

D

Aggrauat, offuſcat, ructus, illuſio, morbus.
Primo vẽtris oneratio, & corporis aggrauatio. Secundo intellectus, & ingenij offuſcatio. Tertio ructus, & indigeſtio. Quarto nocturna illuſio. Poſtremo morbus, & virium ad exercenda debita officia impeditio. Hieronymus. Comedẽdum, eſt dormiẽdum, & digerendum, & poſt inflatis venis incẽtiua libidinis ſuſtinẽda, quia luxurioſa res vinũ, & crapula. Et in collatione Patrũ. Recens eſcæ perceptio, tam in veſpertinis, q̃ nocturnis orationibus, tenuẽ leuemque ſenſum inuenire nõ ſinit: qui digeſto cibo leuis eſt, & vacuus. Et Benedictus Cluniacen. Si ad vigilias indigeſtum cogis, non cantũ extorques, ſed planctũ. Sobria ergo, & breuis celebrãda cœna. In fine verò cęnæ exercẽdum, vt ſupra ſignatum de prandio, niſi ꝙ tanto maior erit iã deuotio, quanto geminata ſucceſſit refectio. Si vero nõ ſit cœna; ſed pro tpe fuerit ieiunium; adimplendũ eſt illud propheticũ. Sanctificate ieiuniũ: quod fit per deuotionis amplioris exercitium. Sup quo vnctio docebit exercitare ſeſe volentem, vt tunc eo ſit maior refectio ſpiritus, quo eſt ieiuniũ carnis. Ne improperet̃ illud Iob nobis. Pauit ſterilem quę non parit id eſt carnem, & viduæ nõ benefecit &c. Intermedio aũt tẽpore poſt refectionẽ iuxta Hieronymũ reuocãda eſt lectio lecta ad mentẽ, vt mẽti ꝓſit. Aut, narrata pficiẽda ſunt exercitia, poſt veſperas nõdũ cõpleta, de mẽdicitate ad ſanctos, vel cõpunctione cordis. *Prouer. 20.* *Ioel 2.* *1. Io 2.* *Iob 24.*

De Completorio. Capit. XXII.

E

MElior eſt finis orationis, quam principium. Completorium eo, ꝙ terminus eſt horarum omnium, deuotiſſimè eſt exoluendum. Vnde in hac hora Religioſus potiſſimum debet ſe recolligere ab exterioribus, & ad Deum ſe cõuertere. Nã ideò incipitur per, Conuerte nos, poſt dictum Cõfiteor; ad denotandum, ꝙ qui tota die fuit diſtractus, vel nunc Deo debebit eſſe deuotus, & recollectus. Et ſpecialiter præcauendum Religioſo, ne ſine magna neceſſitate deſit à Completorio, pp cauſas multas. *Eccl. 7.*

Nunc requies, Tacitum, Redeuntque, Parans, vel Amittes.
Munit, Plura bona, Mala, Scandala, Virgo Maria.
Primò, quia hæc eſt hora requiei: qua de operibus actiuæ, tranſeundũ eſt ad opera pacis. Vnde & cantatur canticũ. Nunc dimittis. Secundò, quia eſt tempus tacendi. Dimittenda tunc locutio humana, pro collocutione Diuina, & inchoãdum ſilentiũ. Tertiò hac hora oẽs ad domum ẽt bruta ſolent redire Pſ. in cubilibus ſuis collocabuntur, quare & peccator ad cor debet redire. Et ergo præmittitur. Cõuerte. Quartò. Tũc Dño in pace cordis eſt locus, & lectus parandus; cuius delitiæ ſunt eſſe nobiſcũ, & dicendum cũ Dauid. Si dedero ſomnũ oculis &c. Quintò debet homo commiſſa per diem dolẽdo reparare, vt ſaltem in nouiſſimo die, nõ ſit incipiens cogitãs de fine. Sextò debet ſe contra timores nocturnos p̃munire, quare legitur. Vigilate qa aduerſarius &c. Septimò libenter debet homo Cõpletorio intereſſe, quia fiunt aliqua ſpecialia bona pro noctis cuſtodia, vt generalis confeſſio, Patris benedictio, quæ firmat domos filiorũ, &c. Octauò qui à Cõpletorio remanet, mala plura incurrit, quia cões orationes amittit conſcientiæ requiem nõ habet, & periculis hoſtium *Luc. 2.* *Eccli. 3.* *Pſ. 103* *Eſa 46.* *Pſ. 75.* *Prou 8.* *Pſ. 131* *1. Pet. 5* *Eccl. 3.*

Digitized by Google

hoſtium patet, quia portas in tpe belli non claudit. Nono quia conuentum inquietat,& ſcandalizat ſingulariter. Decimo Cōpletorio debemus intereſſe, pp laudes B. Virginis,cui nos commendamus,vnde ſunt exēpla multa. Nō igit à Cōpletorio remanēdū. Sed deuotè ſoluendum,qđ inſtitutū ob has cauſas.

Exit.	*& intumulant.*	*paret.*	*finemq;.*	*reſurgens.*
in Mōtem Oliueti.	in Sepulchro.	Apoſtolis in Sero in Cęnaculo.	ſignificat diei, & vitæ huius.	tempusq; Reſurrectionis, & retributionis.

Mar.14 Luc.23. Io.20.

Quanta deuotio ſub Salue Regina ſit habenda, patet ex his quæ dicunt infra,de explanatione eius.

Matth. 26. DOrmite iã, & requieſcite. Poſt exercitia prędicta requieſcendum eſt,ſed primum examinata conſcientia,vnde & de dormitione ipſa plura ſunt inferius tradita, & hoc ſub verſiculo pſtricta.

Diſcute,ſis gratus, pete, menſurans, renouando.

Quibus exercitatis homo ſe tradet ſomno, hoc ſe modo exercitando. verſus.

Compunctus,ſignes,componas,ſit memor, obſtet.

Vt illic explicantur latius. Habes ergo ò Religioſæ exercitandæ tuæ paleſtræ diarium exercitiumq; totius exercitationis. Age,elige ex multis his, & pſtitue tibi formã iugis exercitationis. *Pſ.126* Beatus ſiquidẽ, vir qui repleuerit deſideriũ ſuũ,ſeu pharetrã ſuam ex ipſis nõ cõfundetur cũ loquetur in porta inimicis, qui à principio noctis vſq; in Veſperam hoc ſe modo exercitauerit, ſed tranſiens fortiter de vir- *Pſ. 83* tute in virtutem, continuè exercitationis non de- *Eſa.20.* uians à dextris, neque ſiniſtris pertinget in Syon *Matth. 20.* Deum Deorum viſurus,& cum fidelibus operarijs, mercedem recepturus æternam. Amen.

Incipit Prologus in Directorium Soluendarum Horarum. Titulus Quintus.

F *2. Parali. 2.* FIlij mei nolite negligere: vos.n. elegit Dñs,vt ſtetis coram eo,& miniſtretis ei, & colatis eum, & cremetis ei incẽſum. Paralip. Dicturi de exercitijs quibuſdam in ſpecie,primum de exercitio Diuinæ laudis congruit dicere. Ait enim venerabilis ille magiſter Ioannes Gerſon in conſiderationibus ſuis de ſtudendis libris, ꝙ ſi quis rite ſingula diligenter perſpiceret,proculdubio inuenio, ꝙ nihil ſic primum,nihil ſic principaliter Religioſo incumbit,ſicut hoc vnicum,vt ſcilicet ſeruitium Dei digne adimpleat,ideſt eccleſiaſticum officium. Sic quippe perſæpe in regulis Monachorum noĩatur. Officium ſiquidem bonorum (vt Baſilius in Regula ait) eſt iugiter laudare Deum. Et vt Beatus ille Ægyptius Ioannes diffiniuit in vitis Patrum,Monachi illud opus eſt præcipuum,vt orationem puram offerat Deo. Quod & vnicum Benedictus in ſua Regula appellat,debitæ ſeruitutis penſum. Vnde prima & præcipua, de huius digna perſolutione,cura habenda eſt. Ad quod,& verba præmiſſa Regis Ezechiæ cohortantur, quare & de his quædam dicẽda ſunt in ſpecie. Dicit enim Guiliel. Pariſien. in Rhetorica ſua Diuina. Magna prorſus,& execranda ſtultitia,ignauia,& negligentia Clericorum,qui cũ officio orandi,conſecrati ſint,& addicti, addiſcere tamen,& ſcire non curant,qualiter id exequendum. Cui ſimilis ignauia,in nullo hominum generẽ inuenitur. Nemo enim profitetur aliquod officiũ, cuius non velit,& ſtudeat habere peritiam,præter Clericos ſolos,qui Clericalis officij,tam pij,tam honorabilis,tanq̃ ſalutaris ignorantiam, nec verentur,nec metuunt,nec erubeſcunt; cum tñ ignorantia,q̃ mater cunctorum errorum eſt,in his maximè ſit euitãda, vt clamat canon tota di.38.cap. Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè in Sacerdotibus Dei euitanda &c. Admonendi igitur,& modis oib. exhortandi ſunt,atque docendi, qui Clericali officio funguntur, ut ſuæ profeſſionis officium diſcant agere,& per oĩa laudabiliter adimplere. Quis etenim eſt,qui non ſui officij percupiat artem? Quis uelit eſſe patronus,& aduocatus, & neſcire aduocandi officium,aut perorationis leges? Quis ẽt pugil,ſiue propugnator, pugillatoriã nõ erubeſcat ignorare? aut non ſtudeat addiſcere artẽ? Nã (ut Horat. ait.

Ludere qui neſcit campeſtribus abſtinet armis.

Monachi autem, imò & Clericorum omnium (vt Hieronymus ait) eſt, ſua & aliorũ peccata deflere, Dei laudibus,& orationibus, & ſacrificijs intendere, ac per hæc populum Deo reconciliare. Propter, qđ & ſtipendia Eccleſiaſticorum beneficiorum, eis conſtituta ſunt ex magna parte. Agendum itaq; eſt nobis,& omnimodis laborandũ,quo Diuini cultus pẽſum dignè Dño reddamus. Maledictus.n. eſt qui facit opus Dñi negligenter. *Ier. 48.* Et nihil miſerabilius teſte Canone 40.di. Ante oĩa Diuino officio ſi perfunctoriè agatur. Vñ & Clerici negligentius ꝓ officio agentes, ab officio remoueri iubẽtur. diſt.40.c. clericus &c. Et ex toto corde ſibi Dñs ſeruire man- *Ioſ. 22.* dat. Qui nil vitioſum,aut imminutum,inter ſua ſa- *1. Reg. 12.* crificia haberi voluit: vt ait. diſt.36. Papa Gelaſius. *Leuit. 22.* c. Illitteratos, imò exquiſitum, & delicatum omne ſibi offerri iuſſit; vtpotè mel, ſimilam,renunculos, *Leuit. 2 & 3.* adipeſq; renũ. Et templi ſui ædificiũ,laminis aureis *Exo 25* voluit ſuperdui: vt patet. Quare & iuſſit. *Nu. 18.* Oĩa quæ offertis in donaria Dñi,offerte meliora, & electio- *Mal. 3.* ra: vnde & Malach. Maledictus homo q habet maſculum in grege,& votũ faciens,offert debile Dño. Cum & gentes Dijs ſuis prophanis, maſcula thura litabant. Nihil vtiq; aliud in omnibus huiuſcemodi inſinuans nobis, niſi quòd pro ſua dignitate,dignè ſibi deſeruiri voluit maximè autem in peculiari cultu, officij ſibi debitæ ſeruitutis. Vt igit dignè hoc tantum officium poſſimus explere,tria potiſſimum circa illud,conuenit in hoc ſoluendarum Canonicarum Horarum,Directorio inquirrere.

	Præparãdi.		nos diſponere:
Sc3 modũ	Proſequẽdi.	qũo dẽm⁹	horas exoluere.
	Terminãdi.		eas finire.

De quibus per ſingula erit Deo duce proſequẽdum. Et primum de modo ad horas præparandi.

Quod neceſſaria ſit præparatio ante Horas. Cap. II.

G *Eccli. 18.* ANte orationem præpara animam tuam, ne ſis quaſi homo tentans Deum. Eccliſiaſt.

Dicitur

Digitized by Google

Dicitur in Speculo Monachorum. Priuſquã incipiatur officium Diuinũ, præuenire ſtudeas, vt cor tuum ad aliquam deuotionem excites. Ideò.n. tam tepidi, & deſides ſumus in Diuino officio, quia ante non ſumus in aliq̃ deuotionem excitati. Et ergo ita eximus, ſicut intrauimus, frigidi, & diſſoluti. Debemus ergo nos ante orationẽ præparare. Nam hmõi præparatio, eſt multipliciter à Sanctis perſuaſa, & eſt multum decẽs, vtilis, & neceſſaria. Primũ paſſim in eorum ſcriptis, & in antedictis liquet. Secundũ: id eſt decentiam, externa exempla perſuadent. Si.n. reus ante ſniam iudicis diligenter præcogitat, qũo poterit eum ad miſericordiam flectere, pauper eleemoſinam petiturus, præmeditatur qualiter diuitis cor ad pietatem valeat emollire, aduocatus, qualiter ſuam cauſam poſſit perorare, ſpõſa, quibus modis, ſponſi ſui alliciat ſibi excuptum amorem: qua fronte, qua audacia, aut pręſumptione, audebit homo ſine præmeditatione, aut præparatione pręuia, ſacra reſonare verba; coram ſummo iudice reus accedere, coram ſumma maieſtate, ẽt angelicis ſpiritibus expaueſcenda, aſſiſtere impræparatus? Decens quoq; pręparatio iſta, pręſertim cũ ẽt in muſicis inſtrumentis cantuti, ante ſe diſponere curent. Prius ſiquidem inſtrumenta, fides, & chordas proportionabiliter temperãt, cũ plectro exteriori: vt chordis temperatis, & moderatis, concorditer, & dulciter ante magnãtes pulſent. Potius ergo Religioſus, cor ſuum ante orationem pręparare Dño debet. Tertiũ aũt: id eſt vtilitas eius, vel maximè ex hoc patet, qa multum valet ad hoc, ꝙ oratio exaudiatur: Pſalm. Præparationem cordis eorum audiuit auris tua. De quartò aũt, id eſt de neceſſitate huius. Hugo in ſuo de Oratione dicit. Sic orationi ſancta meditatio eſt neceſſaria, vt perfecta eſſe nequeat, ſi non eã pręcedat, aut comitetur. Hinc eſt, ꝙ prædicatores, & quidam alij ordines, tempus habent ante Chorũ præparatorium, quo ſe diſponere iubentur. Hinc & nobis Regularibus, lectionis tempus ante deputatum eſt: iuxta quod Gerſon de Myſtica Theologia ſuadet: vt homo oĩbus intermiſſis, paululũ ſe ante diſponat, & cor ſuũ, vt habet auctoritas, orationi paret, ne ſit quaſi Deum tentans, ſi imparatus accedat. Triplex autem hmõi præparatio aſſignari poteſt. *Pſal. 9.*

	Remota.		Bene viuendo.
Sc3	Propinqua.	hęc fit	Profundè cõſiderando.
	Proxima.		Feruenter orando.

Prima inquam diſpoſitio generalis, & remota fit bene viuendo, vt, ſ. Religioſus ſemper à vanis quibuſlibet (in cogitatione, loquutione, & actu) ꝑcaueat, ne in oratione occurrant. Hanc docet Beda venerabilis, in Homelia dicẽs. Multũ iuuat ad orationis puritatẽ, ſi in omni loco, & tpe, nos ab actib. temperemus illicitis, ſi ſemper ab ocioſis ſermocinationibus, auditum pariter caſtigemus, & linguã. Quæcunque.n. ſæpius agere, loqui, vel audire ſolemus, eadem neceſſe eſt, ad animum quaſi ſolitã, ꝓpriamq; recurrãt ad ſedem. &c. De hac quoq; pręparatione, pulchrè agitur in noua collatione Patrum; vbi ſex, aut ſeptẽ ponuntur præparatorij gradus. Quos hic ideò non commemoramus, quia talium librorũ ſtudioſos noſtros Lectores volumus, & ideò ad illos remittimus. Ad hanc quoq; præparationem ſpectat, ꝙ ſemper homo bene viuat, & Dei præcepta obſeruet. Gregor. in Moralibus. Sunt nonnulli intra Eccleſiam, qui ꝓlixas ad Deũ pręces habent; ſed vitam depræcantium non habent, quorum quid mirum ſi pręces tardius Dñs exaudit, cũ ipſi præcipientem Dñm, tardè aut nullo modo audire volũt. Qui declinat aurem ſuam, ne audiat legem, oratio eius fiet execrabilis. Teſte.n. Iſidoro. *Prouer. 28.* Non poteſt habere præcũ certam fiduciam, qui adhuc in præceptis Dei pigritat, & quem peccati recordatio delectat. Qui à præceptis Dei auertitur, qđ in oratione poſtulat non meretur. Nec impetrat ab illo bonum, cuius legi non obedit. Sed contra ſi id, quod Deus præcipit facimus, id quod petimus ſine dubio obtinebimus. Io. Si cor noſtrum non repræhẽderit nos fiduciam habemus ad Deum, quicquid petierimus ab eo accipiemus, quoniam mandata eius cuſtodimus. Oculi enim Domini ſuper iuſtos. *1. Io. 3.* *Pſ. 33.* Neceſſarium proinde, vt oratione operatio, & opere fulciatur oratio. Leuemus ergo corda noſtra cũ manibus: oremus cum operibus bonis. *1. Tim. 2.*

H

De prædiſpoſitione propinqua, & ſpeciali. Membrum Secundum.

SEcũda eſt prædiſpoſitio ſpecialis, & propinqua, quæ fieri debet iam inſtante officij hora, diligenter mentẽ recolligendo, & conſiderando agenda. Dicitur.n. in collatione Abbatis Iſaac. Quales in oratione nos volumus inuenire, tales nos ante orationis tempus præparare debemus. Ex præcedenti enim ſtatu, mens in oratione informatur. Et idcirco quicquid volumus, vt nobis orantibus non occurrat, ante orationem de noſtro pectore hoc euellamus: Quicquid enim ante horam orationis, mens noſtra concipit; neceſſe eſt, vt hoc orantibus nobis occurrat. Hinc ante ſecundum ſignum, vel pulſum Chori, ſequentia conſiderare debemus.

Ante chorum quid ſis facturus, mente reuolue.
Quid trahat attende, corque parato Deo.

	quid debeamus agere.
Debemus.n. cõſiderare.	qđ debet nos inducere.
	quomodo debeamus nos (diſponere.

Primò igitur cõſiderandum eſt, quid debeamus agere, vt cum operis agendi arduitatem conſpexerimus, mens ad ſui diſpoſitionem excitetur. Dicit enim Bonauentura. Diſcretionis eſt, agenda quæque, præuia deliberatione metiri: & non agenda cauere. Quia qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incidet incautus. Ad hoc quoque hortamur dicente ſcriptura. Conſidera & recogita quid facias. *1. Reg. 25.* Quid enim tempore Diuini officij debes agere; niſi in conſpectu Dei, & Angelorum, in congregatione, & concilio iuſtorum, & fratrum Sanctorum aſſiſtere, & Deum latrico cultu colere? *Pſ. 110* Qui cultus potiſſimum complectitur tres actus, qui fieri debent ſub Canonicis Horis in Diuinis officijs.

	Summa maieſtas.
Debet enim Dei.	Perfuſa largitas.
	Infinita pietas.

Scilicet

Laudari. Chriſti myſterijs.
Scilicet Regratiari. ſup collatis beneficijs.
Exorari. ſe,& oibus cōmiſſis.

Vnde verſus.

Laudo colens Dominum, grates ago, feruidus oro.

Secundò conſiderandum, quid te debet inducere. Ait enim S. Thomas, de diligendo Deum. Antecedit naturaliter, & neceſſario dilectionem cognitio; quia vires ſunt ordinatæ: ita ꝙ nihil ſecundū Aug. Voluntas diligit, niſi quod intellectus cognoſcit. Sic etiam pari modo, nullus actus voluntatis deuotè agitur, qui non per cōſiderationem præuenitur. Et loquitur hic naturali via. Hinc q̃a deuotè actus illos præſignatos volet agere: primum oportet, quæ ad hæc moueant premeditari. Sunt autem plura, ad agendum actus prædictos nos excitantia.

I Laudatione. Dignius.
Quia Gratiarū actione. Nihil eſt Iuſtius.
Oratione. Vtilius.

Neceſſarium magis, cū alijs plurimis inductiuis, quæ partim inferius ſunt tacta, & plenius ꝓſequuta inuenies, in ſecunda parte Speculi Moralis circa finem, & in Summa Virtutum. Verum quoniam ſingularia plerumque obiecta, magis mouere ſolent; ideò breuibus annotanda ſunt quædam obiecta, ſingulorum horum actuū ſingulariter motiua. Quia.

Laudandū. Chriſti myſterijs.
Sc; Regratiādū. eſt ſup ſingularib. beneficijs.
Orandum. pro vitijs, & virtutib.

Nam vt de ſingulis his aſſignemus pauca: notandum primò, ꝙ licet (vt in profectib. dr̃) ampla ſit Diuinæ laudis materia, ſingulariter tñ Deus laudādus eſt, ſuper, & pp Chriſti myſteria; id eſt ſuper, & pp incarnationis, & paſſionis Chriſti opera: iuxta qđ Pſalmiſta. Et adorabunt de ipſo ſemper. Quod, & Dauid ſe feciſſe teſtatur dicens. Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Itemque.
Pſ. 71. Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi: ſuper
Pſ 118. iudicia iuſtificationis tuæ. Quæ oro alia iuſtitiæ, &
Ibidem. iuſtificationis hęc ſunt iudicia; niſi incarnationis, & paſſionis Chriſti myſteria? Quæ Bernardus, & deuotarij cęteri, ſingulariter in laudem ſuadent aſſumēda. Quapropter infra in fine Chyropſalterij certia ex his obiecta, ſm ferias, & horas variata aſſignauimus pro laudis materia. Secundò ad gratiarū actionem, licèt innumera ſint motiua: magis tñ illa beneficia mouent, quæ homo videt ſingularius ſibi indulta. Vndè, & aliqui ſub ſingulis horis Canonicis, ſingula beneficia aſſumunt Dño gratias agentes ſuper eis; præcipuè dum canunt Gloria Patri, & Filio &c. Et hinc in fine Chyropſalterij, ſunt de ſingulis beneficijs puncta diſtincta; pro ſic ſe volentibus exercere. Tertiò orationis, q̃q̃ plurima cuique pro ſua neceſſitate, & obligatione, motiua occurrāt efficacius tñ homo, ad intentè orandum mouetur: dū ſingulis horis, ſingula quædam certa habuerit expetenda. Et pro hoc plurimū valent ſeptenę infra poſitę; in q̃bus magni illi viri puta Bonauentura, Hugo, & Gerſon, ſe exercitare ſolebāt: vt ex eorū ſcriptis ꝓbabile eſt. Et licet aliquibus parū, aut nihil exercitatis, multa hæc aut nimia videantur, ac per hoc, & reſpuenda: experiantur conſulimus prius tpe aliquanto: & videbunt experientia docti, ꝙ horū multitudo, aīum non diſpergat, ſed recolligat magis.

Tertiò principalius eſt inquirendum, quomodo ſe homo diſponere debet. Nam ſecūdum, ꝙ homo ſe ante præparauit; ita ſe iuxta Carthuſienſem quēdam, inuenit in oratione. Poſtq̃ igitur homo, ſuperiora illa duo conſpexerit conſideranda; debet ſe dare ad præparationem ſui cordis: iuxta illud Samuelis. Præparate corda veſtra Domino, & ſerui- 1. Reg.
te illi ſoli. Oportet autem (vt poſtea dicetur) ho- 7.
ras dicere reuerenter, attentè, & deuotè. Quod qui efficere volet; ante hoc, vt ſe paret oportet. Debet ergo per hæc tria mentem præparare.

Purgare. Vitijs.
Eam,ſ. Recolligere. a Diſtractionibus.
Succendere. Torporibus.

Deo dignè aſſiſtere.
Vt poſſit Attentè horas dicere.
Deuotè Deo pallere.

Vnde verſus.

Purus, collectus, templum ſuccenſus adito.

Nam ꝙ oraturus mentem ante debet purgare, iu- Exodi
betur, vbi ſic dicitur. Facies labium Æneum, cum 30.
baſe ſua ad lauandum: & miſſa aqua, lauabunt Aaron, & filij eius manus ſuas, & pedes, qñ ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij. Quibus verbis, vt Comeſtor ait, ſignat̃, ꝙ eccleſiaſtici priuſq̃ ad Diuina accedant, ſeſe contritionis, & doloris lauacro abluere debent: vt ſic immaculato Deo immaculati
miniſtri aſſiſtant: ne conquæri Dñs habeat. Populus Eſa 30.
qui ad iracundiam ꝓuocat me, ante faciem meam ſp:eo ꝙ impuras, ſ. manus leuent. Melius eſt. n. iuxta Auguſtinum ſpūalia omittere, q̃ impurè ea tractare. Hinc eſt, ꝙ in Eccleſię ingreſſu, aſpergimur aqua benedicta; quæ venialium eſt ablutiua. Quare deuotè in memoria effuſi pro nobis mundandis ſanguinis Chriſti ſuſcipienda, vt corda poſſint eſſe pu
ra. Puritas enim orationis exauditur. teſte Pſalmi- Pſ. 65.
ſta. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo: non exaudiet Dñs &c. Et teſte Gelaſio. 1. q. 1. c. Sacroſancta. Sacroſancta Religio quæ catholicam cōtinet diſciplinam, ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, nō audeat peruenire &c.
Secundo debet mentem recolligere, ſm illud. Con- Eccli.
tine & congrega cor tuum in ſanctitate; oēs ſcilicet 30.
curas externas ſecludēdo, diſtractiua quælibet abijciendo, & mentem ad ſeſe recolligendo; vt ſic Deo cū Dauid dicere poſſit. Inuenit ſeruus tuus cor ſuū,
vt oraret te. Nam ſi cor deſit, ridiculoſa oratio eſt, 2. Reg.
nec exaudibilis. Bernardus. Omnes cauſamur nobis 7.
deeſſe gratiam; ſed iuſtius gratia ipſa cōqueritur, nonnullos deeſſe ſibi. Cor enim petit Deus: Fili in-
quiens, præbe cor tuum mihi. Ab alijs igitur recol- Prouer. 23.
ligi debet, vt toto corde inuocari poſſit. Deuteron. Deuter.
Cum quæſieris dñm Deum tuum inuenies eū; ſi tñ 10.
cum totó corde quęſieris eum. Corde autem noſtro nihil fugacius, vnde diſperſiones eius recolligi debent, ne corde dimidio, aut partito oretur Deus. Ex totis pręcordijs, & viribus oibus exorandus. Tertiò debet mentem ad deuotionem ſuccendere. Pſalm.
In meditatione mea exardeſcet ignis. Qui. n. vult Pſ. 38.
ignitas Deo præces reddere: debet prius neceſſario

mentem

Digitized by Google

Eccli. 28. mentem pijs meditationibus ignire. Iuxta.n. ligna ſiluę ignis exardeſcit. Vnde ante horas debet homo articulum aliquẽ, de Chriſti vita, ſeu paſſione, aut aliud deuotum obiectum meditandum aſſumere. Aut vt vult Hugo in propriæ miſeriç, & miſericordiæ Diuinç contemplatione, ſe exercere: vt ſic poſſit mentem ignire, & ad deuotionem inflammare. Et hæc de altero præparamento orationis.

De tertia prædiſpoſitione quæ proxima eſt.
Membrum Tertium.

L Tertia prædiſpoſitio eſt proxima: frequenter. ſ. orando. Nempe cum nulla ſit humanę exercitationis induſtria, niſi Dei aſtiterit gratia; de nobis totaliter diffidentes poſtq̃ p̃dicta exegimus; ad tertium nos ſcilicet orationis præparamentum diuertamus, Deum. ſ. ſuppliciter exorãdo, vt digne ei ſuũ penſum exoluamus. Quare mox, vt pulſum chori audieris, oĩbus quantumuis etiã vtilibus ſepoſitis, gaudens ad Chorum properabis exemplo dominici equi: De quo dicitur. Vbi audierit buciñã dicit Iob 39. vach. Sic & iuxta illud.

Campanam Chriſti tubam ſemper memorare.
Qua citatus ais, cor tibi præſto Deus)

Temetipſum exhortans tibi dices. Hoc ſignum magni Regis eſt; eamus & inquiramus eũ, & offeram⁹ Mat. 2. ei aurum ignitæ intentionis, thus deuotæ attentionis, & mirrham acerbæ, & eſt reuerendæ ſtationis. Et noli vnq̃ tarde venire, quod ſi aſſueſeceris, vix ſine difficultate dimittere valebis. Quod magna eſt tentatio dæmonis, & ſcandaloſum nimis. Quare ſp cum primis occurrere ſtudebis, nec vnq̃ teſtudineo more, venire cum poſtremis. Sunt enim graues pœnæ ſancitæ a Patribus, his qui non ſtudent maturæ occurrere, & ſacris intereſſe officijs. Hinc Carthaginen. Concilij decretum habet diſt. 91. c. Clericus. Clericus qui abſq; corpuſculi ſui inequalitate vigilijs deeſt, ſtipendio priuatus excõicetur. Deeſſe aũt iuxta pragmaticæ ſanctionis decretum eſt cenſendus, qui tardius occurrẽs ante finem primi Pſalmi, & in Miſſa ante Kyrie eleiſon non venit. Aut ſi adueniens non perſtiterit; niſi forte neceſſitate cogente, ac petita, & obtenta a Præſide Chori licẽtia, diſcedere oporteat. Ecce ſi ita perſtringũtur Canonici, & Clerici ſæculares; quõ impunes erunt ſi offenderint Religioſi, & Regulares? Nunq̃ igitur tardè veniendum, nec ſine præcipua ratione ante finem exeundum; vt in Cle. de Cele. Miſſ. cum id ẽt laicis tam diſtrictè inhibeatur, de conſec. diſt. 1. c. miſſas ne exeant ante finem. Quia vt ſuper pragmatica notat Commentum. Nihil vr̃ actum, cum ſupereſt aliquid agendum. C. de his, qui vt indig. l. h. Et Deus imperfectũ opus non nouit de Bap. c. Maiores. §. 1. adhuc. Aliter. n. non dr̃ clericus penſum ſuæ ſeruitutis perſoluiſſe, ſi ante finem officij recedat. c. 1. de Cele. Miſſa. Et ideò notãter dicit ibi textus, penſum ſuæ ſeruitutis perſoluat. Nam iſta præpoſitio. per, iuncta verbo, perſeuerantiam, & continuationem tpis à principio vſq; in finẽ denotat; vt archi. in di. c. ibi ſupra notat. Maturè itaque (cum grauitate tñ) occurrant omnes, & in finem vſq; perſiſtant, vt diximus. Occurrendo autem, & ſic ad Chorum ꝓperãdo: hæc ꝑ deuotionis exercitio exerceri poterũt.

Occurrens, lege, linque, uidens, cole, dirige credens. M
Primo enim pro aliquo affectu debes Domino tuo Occurrere. Qui affectus plenius infra habentur, in ſcala cõmunionis, & in profectibus. Et mutari poſſent per ſingulos dies, ſecundum ſingulas Dominicæ orationis petitiones, vt, ſcilicet nunc occurrat.

	Rei vel incarcerati.
	Infirmi, vel ab hoſtibus obſeſſi.
	Debitoris, & ære oppreſſi.
In perſona.	Pauperis, & egeni.
	Conductitij ſerui.
	Sponſæ peramantis.
	Filij æterni Patris.

	Iudicem.	Libera nos
	Medicum.	Et ne nos
	Dñm creditorem.	Dimitte
Oraturi.	Diuitem paſtorẽ.	Panem
	Præceptorẽ Dñm.	Fiat voluntas
	Sponſum.	Adueniat
	Patrem.	Sanctificetur nom.

Ex hoc enim poſt deuotior homo erit. Sic S. Frãciſcus facere ſolebat: vt ex eius orationibus patet, & infra monſtratur. Secundò poteris aliquid Legere, inflammatiui: vt horas de Sancta Cruce, in quarum commemoratione ſpecialiter inſtitutę ſunt horæ Canonicæ. Ergo dicendę ex bona conſuetudine. Aut mentem quibuſdã Seraphycis verbis excitare: Malac. 3. vt dicẽdo. Ecce venit dominator Dñs ad templum Sanctum ſuũ. Gaude & lætare Syon, occurrens Deo tuo. Et cum Guillermo Abbate. Venite aſcendamus ad montem Dñi oẽs vires meæ. Vel Rex oĩs terræ Eſa. 2. adeſt Deus, pſallite ſapienter. aut recogitando ſpeciales rationes illius horæ cantandæ: quas notauimus in Dietario &c. hmõi. Tertiò Chorum ingreſſurus Linque, i. iuxta Bernardum oĩum cogitationũ tumultus fluctuantiũ, foras relinquendo; calciamenta de pedibus ſoluas: & exemplo Abrahæ aſinũ cum pueris illic dimitte. i. occupationes, & phãtaſmata inutilium rerũ, præcipiens, vt te ibi expectẽt. Fieri. n. nõ poteſt, vt cum Deo aliquis loquatur, qui ẽt cum mundo tacitus fabulatur. Cura igitur oĩum exteriorum penitus obliuiſcenda: vt ſoli Deo poſſis vacare. Pone igitur manũ ſuper oſtium Chori, vt ſuadet Robertus de S. Victore: & dicito cum Guillermo Abbate. Curæ, cogitationes, ſollicitudines, anxietates, appetitus carnis, expectate me cum aſino, corpore iſto; donec ego cum puero, i. ratio cum intelligentia, illuc properãtes, offeramus ſacrificiũ Dñõ & poſtquã adorauerimus, heu reuertemur ad vos. Tu autem anima mea intra in gaudiũ Dñi tui, Matth. 25. & viſita templum eius &c. Sicque quartò Videns, i. Pſ. 26. loci altitudinem conſpectans dices. Ingrediar ad O locum tabernaculi admirabilis, vſque ad domum Pſ. 41. Dei, vt pulchrè docet Bernardus in Sermonibus de Diuerſis. Introibo in domum tuam adorabo ad tẽ- Pſal. 5. plum ſanctum tuũ, in timore tuo. Ideo. n. inquit nõnulli experiuntur, vt arbitror, in oratione, & hebetudinem, & ariditatẽ quandã mentis: vt ſolis orantes labijs non ſatis attendant, neq; quid dicant, aut cui loquantur: pro eo, quòd velut ex conſuetudine quadam,

Digitized by Google

quadam,cum minus digna reuerentia, & ſollicitudine acceſſerunt.Quid.n.aliud cogitare debet Fra-
Pſ. 41. ter intrans ad orationem; niſi Propheticũ illud ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vſq; ad domum Dei? Omnino ſiquidem, oportet nos orationis tempore,curiam intrare cęleſtem;illã vtique in qua Rex Regum ſtellato ſedet ſolio,circundãte innumerabili,& ineffabili beatorum ſpirituũ exer-
Dan. 7. citu. Milia etenim milium miniſtrabãt ei,& decies centena milia aſſiſtebant ei:ait ille qui vidit.Quanta ergo cum reuerentia intrare,aut aſſiſtere poterit homuncio,dicendo in corde introibo &c.

P Indeq; Cole.i.coram ſacramento venerabili reuerentiſſimè inclinans;Dñm tuum latriæ cultu cole
Pſ.117 dicens.Deus meus es tu, & exaltabo te: Deus meus es tu, & confitebor tibi. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio. Te iure laudant oẽs creaturæ tuæ, adorant laudant,& ſic de aliis hmõi,vt Adoramus te Chriſte &c.Et ſic pulſans Campanã affectum tuũ dilata,vt per hoc oẽs ad Dei laudem inuites,diabolum fugites,& Deum in variis inſtrumentis laudes.

Q Sextò ad ſellum veniens, intentionem formare debes dicendo. In conſpectu Angelorum pſallam
Pſ.137 tibi. Et ò Dirigatur oratio mea Deus in conſpectu
Pſ.140 tuo.Ad laudem,& gloriam ſummæ,glorioſæ,& in-
Oratiũcula. diuiduæ Trinitatis, & humanitatis Ieſu Chriſti; in vnione oium ſuperferuentiſſimarum affectionũ,& orationum Dñi mei Ieſu Chriſti (olim in terris,& nunc in dextera Patris, ꝓ nobis interpellãtis) Deo patri acceptiſſimarum,& in plenitudine oium ſenſuum,quos in Sacris ſcripturis intẽdit Spiritus ſanctus; in vnione quoq; oium laudum, quibus oĩpotens Deus, hac hora in Cęlis, & vniuerſa terra laudatur. In honorem,& venerationem Glorioſiſſimę Virginis Mariæ,& oĩum Sanctorum præſertim huius. N. ſm Ferias,vel Feſta,in pleniſſimam gratiarũ actionem,oĩum beneficiorum Dei; generalium,ſpecialium, & ſingulariũ mihi collatorum; præſertim beneficio.N. iſtius diei: pro ſalute quoq; vniuerſalis Eccleſiæ; præſertim pro ſingulariter in oratione cõmiſſis,viuis,& defunctis, ꝓ peccatis delendis, ꝓ venia,& gratia impetranda, deſidero has exoluere laudes; vtinam,vel poſſem dignas.Et hic poſſet homo intexere obiecta vitę,& paſſionis Chriſti,& annectere virtutes,& vitia ſm ſeptenas infra poſitas, quod vtile eſt valdè. Et maxima vis in hac intẽtionis formatione cõſiſtit, toti ſiquidem orationi meritum per eam (vt aiunt Ambroſius,& docti) imponitur.Quę cum fuerit ardenter præmiſſa,excuſat & à diſtractione non affectata,inter orãdum admiſſa, vt quidã volunt doctores. Nullatenus igitur inter-
Pſal. 9. mittenda, qm̃ deſideriũ pauperum exaudiuit Dñs.

R Poſtremò debes Credere firmiter te, in conſpectu Dei aſtare,& ſic fidem actuare. Nã licet in conſpectu Dei ſis ſemper;& in omni hora,& loco oculi Dñi lucidiores Sole nos contemplentur; præſertim tñ in hora orationis. Et licet vbiq; ſit Deus; in cœlo tñ eſt orandus. Ibiq; orationis præſertim tpe cogitandus, vt ſic mens noſtra, non oratorii tecto, non aeris ſpatio,non ipſa demum retardetur nubiũ denſitate; iuxta eam (q̃ contradidit ipſe magiſter ſummus) formam vbi ait. Sic orabitis. Pater noſter qui es in cęlis. Sic ergo orare debet qui orat, tanq̃ Mat.6.
pręſentatus ſit ei, qui ſedet ſup excelſum Thronũ, Eſa 6.
& Solium ſtellatum in cęlis. Vnde,& ſic ſe in oibus habere debet,tanq̃ ſi coram Deo, & in medio Angelorum aſſiſtatur, & deuotè oculos claudẽs,ſe integraliter ad vota reddenda diuertat; cum Sancto
Abraham dicens. Loquar ad Dñm meum, cum ſim Gen.18.
puluis,& cinis. Sed tuo præcepto commonitus tua inſtitutione informatus; id pſumo Dñe Pater, fons oĩs pietatis. Et ſic cũ tota recollectione mentis,orationem dominicam præmittat,iuxta explanationes infra poſitas. Alioquin ſi in horarum principio,cogitationibus alienis aditum præbuerimus; vix poſtea earum poterimus euadere tumultus. Antiquus enim hoſtis,ſerpens eſt lubricus;cuius ſi capiti non reſiſtatur, totus in intima cordis, dũ nõ ſentitur illabitur, & vt fortis armatus cuſtodit atrium, quod
inuaſit.Obſiſtendum igitur principiis,allidendi, & Luc.11.
tenendi paruuli,& primarii motus, ad petram, quę Pſ.136
eſt Chriſtus.Et magno affectu cantandum horarum 1. Cor.
principium, cũ deuota ſignaculi Sanctę Crucis im- 10.
preſſione. Magnæ.n.& efficaciæ, & virtutis eſt verſus ille, Deus in adiutorium: oĩs pietatis recipiens affectus,vt docetur in collationibus Patrum, in collatione Abbatis Iſaac,& ad plenum.Cum multa ergo recollectione dicendus. Niſi.n.à primordio orationis,totũ ſe quis ad hoc diuerterit: vix reliquum bene cõplebit. Modicus.n. error in principio, magnus (ſm Ariſtotelẽ) fiet in fine.Nã & virtus principii in his,quæ ſequuntur relucet,& poſteriora cuncta,à ſeruitio principio, virtutẽ ſortiunt,& nomen.

De modo horas exoluendi. Cap. II.

S Ic Pſalmum dicam, nomini tuo in ſæculum ſę- Pſ. 60.
culi. Pſalm. Dictis paucis de, & ſuper modo ſe præparandi, dicenda ſunt quædam, de modo horas exoluẽdi. De quo S.Baſilius.Eſt (inquit) Diuinũ auxilium implorandũ,non remiſſe,nec huc,illucq; mente vagante;eo q̃ talis non ſolum non impetrabit,qđ petit,ſed & Deum irritabit. Oportet itaque Diuinum officiũ,toto hoĩs nixu impleri,vt ſ.homo ſm ſe totum,illi intendat perficiendo, vt Scriptura
de Rege Ioſaphat ait,quòd timore perterritus to- 2. Pa-
tum ſe contulit ad orandum Dominum, vnde & ral. 20.
exauditus fuit.Totus aũt homo tria in genere in ſe habet: ex quibus neceſſe eſt orare. Habet enim in ſe

	Senſitiuas.		Reuerentiã.
Vires	Intellectiuas.	De quib. debet.	Attentionẽ.
	Affectiuas.		Deuotionẽ.

Vt ſic ſe toto pſallat, & totis viribus cum Dauid 1. Reg.
coram Domino laudet, & ex totis cum Salomone 19.
præcordiis oret, ſiue vt Eccl. In omni corde, & ore Sap. 8. Eccli.
collaudate,& benedicite nomen Domini. 39.

Vnde verſus

Sis reuerens,ſimul attentus,deuotus in horis.

De Reuerentia ſub diuinis habenda. Membrum I.

H Abemus gratiam, per q̃ ſeruiamus placentes T
Deo,cum metu,& reuerentia. Etenim Deus
noſter ignis conſumens eſt.Hebr.Non legimus,ait. Heb 12.

Vmber-

Vmbertus tantam Chriſtum in hac vita per zelum
Io. 2. iram oſtendiſſe, q̃tam oſtendit ꝑ irreuerentia do-
Pſ. 68. mus Dei iuxta illud. Zelus domus tuę comedit me.
Valde itaq; oĩs irreuerẽtia, & ſub Diuinis maximè
eſt proſcribenda, & cũ ſumma diligentia reueren-
tia, & metu Diuinis eſt intereſſendum pp hęc ſeptẽ.

Angelici, Deus, Oſſa, Cibus, Socij, Locus, Actus.

Primum reuerentiæ inductiuũ eſt, Angelorum fre-
Geneſ. quentia, qui hic (tanq̃ in ſcala Iacob) aſcendentes,
28. & deſcendenres ciues ſuos viſitant, Pſal. Præuene-
Pſ. 67. runt principes coniuncti pſallentib. &c. Quod in-
ſigniter tractat B. Bernardus ſuper Cantica, & alijs
in locis dicens. Credimus Angelos aſtare orantib.
& ob id eſt reuerentia in tantorũ principum con-
ſpectu neceſſaria, quos vtinam ſpũalibus poſſemus
oculis intueri. Secundum eſt Dei ipſius præſentia,
Exodi qui inhabitat locum illum. Exod. Faciant mihi ſan-
25. ctuarium, & habitabo in medio eorum. Et Apocal.
Apoca. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habi-
21. tabit cum eis. Perpendat igitur cum quanta reue-
rentia, præſentiæ Dei ſit aſſiſtendum, coram qua ẽt
Iob 26. columnæ cęli contremiſcunt. De quo B. Benedictus
in Regula. Credimus vbique Diuinam adeſſe præ-
ſentiam, maximè tñ hoc credimus, cum ad opus Di
uinum aſſiſtimus. Ideò memores ſimus, quod Pro-
Pſ. 2. pheta ait. Seruite Domino in timore. Si cũ hoĩbus
potentibus aliqua volumus ſuggerere, non niſi cũ
humilitate, & reuerentia præſumimus, quanto ma-
gis Dño Deo vniuerſorum, cum omni eſt, & humi-
litate, & reuerẽtia ſupplicãdum? Tertiũ eſt Sancto-
rum (quorum ibidẽ, & Oſſa continent, & reliquiæ)
Cant. 8. aſſiſtentia, qui inuigilant pſallentib. vt dr̃ Cantic.
Quæ habitas in hortis amici auſcultãt te, ſicut etiã
ex multis exẽplis declaratur. Quartum eſt Cibus. i.
Chriſti ſub ſacro venerabili, vera, & realis conti-
1. Reg. nentia; coram quo exemplo Dauid eſt omni reue-
19. rentia; & totis viribus pſallendum, plus q̃ corã my
ſtica archa. Quintum eſt Socij. i. fratrum aſſiſtentiũ
2. Cor. 6 ſanctimonia. Ipſi. n. ſunt templa, & thronus Dei, &
Pſ. 81. participatiuè Dij dicti. Vnde ab eorum offenſa, &
ſcandalo valde ibi præcauendũ eſt, & ſp dicendũ,
Pſ. 110 & pẽſandũ. Cõfitebor tibi Dñe in toto corde meo,
in conſilio iuſtorum, & congregatione. Sicq; reſpi-
ciendi ſunt, tanq̃ Angeli Dei, & ciues cęli. Sextum
loci ipſius ſanctitas; q̃ in dedicatione ſuſcepit, &
eiuſdem qualitas. Quippè qui ſacerrimus, religio-
Exo. 3. ſiſſimus, & pęnæ totus Diuinus: verè terra ſancta, in
Geneſ. qua pedum ſoluenda calciamenta. Nam & terribi-
28. lis eſt locus, verè porta cęli, & domus Dei. Septimũ
eſt Actuum, quos illic agimus dignitas. Magna et-
enim ſm̃ Vincẽtium eſt operum illorum dignitas,
vbi Deus honoratur, verba tam ſacra recitãtur, ſa-
crificia talia immolantur; quæ omnia ſumma reue-
rentia agenda ſunt. Patent igitur inductiua multa
reuerentiæ; præſertim cum è cõtrario nil tam Deo
diſplicet, q̃ irreuerentia erga ſacra, q̃ etiam tam di
ra fermè ſemper vltio ſubſecuta eſt, & vindicta.
2. Macchab. 5. & 3. Teſtimonio ſunt Antiochus, Heliodorus, Mazael
Princeps, Pompeius, & Bremni ducis exercitus, qui
eatenus manſit inuictus, donec in Deos inſurgere,
& ſacris Apollinis, irreuerentiam inferre eſt auſus.
ſus. Pompeius victorioſiſſimus; poſtquàm templũ
dehoneſtauit, nunq̃ fortunatus fuit. Loci itaque in
quo ſtat, Deo deditus pſaltes, ſanctitatem conſide-
ret, & dignitatem exiſtentium ſimul in eo rerũ, vt-
potè Altariũ, Reliquiarum, inter quas ſtat &c. Fra-
trum conuentus, cum quib. ſtat, Angelorum pſtãtiã
coram quibus ſtat, ſummæ Maieſtatis excellẽtiam,
cui aſtat, & ſtet humiliter, diſciplinate, & reuetẽter.

Paragraphus Primus.

PRo reuerentia accedet tibi bona gratia. Eccli. V
Sed videndum iam, qualis erit reuerentia ip- *Eccli.*
ſa. Nam & interna eſſe debet, & externa. Interna in *32.*
hoc conſiſtit, vt cum timore, & humilitate Deo p̃-
ſente pſallamus, & vt non niſi purgati in eius con-
ſpectu, vt vult Bernardinus appareamus: vt ab eius
offenſa præcaueamus; in cunctis noſipſos deprimẽ
tes ipſum ſemper exaltemus. Ecce hæc ſunt reuerẽ-
tiæ internæ ſigna, & ad eam requiſita; quæ vt faci-
lius memorentur, in hoc verſu complectuntur.

Purgatus, caueas, te deprime, tollito, ferue.

De primo Diuinus Dionyſius ait. Quod nõ, niſi ſan
ctificatis poſt purgationem animis, Diuinis eſt in-
tereſſendum. Quapropter purgandus venit cõpun-
ctione aĩus. Hinc commouit Beatus ille Ioãnes Æ-
gyptius. Mundo corde, & libero ab eius paſſionib',
Deo aſſiſtendum, & inquãtum poſſibile fuerit, ocu-
los cordis in eum dirigere ſemper, & videre inuiſi
bilem mente non corpore, intellectu ſcientiæ, non
carnis aſpectu. De altero ꝙ ab oĩ ſcilicet Dei offen
ſa ſit præcauendum; ait Vmbertinus peruerſum fo-
re illic Dei prouocare iram, vbi ipſius imploramus
miſericordiam. Ibi Dei committere offenſam, vbi
eius recipimus gratiam. In loco gloriæ contumeliã
irrogare Regi gloriæ. Vnde vna de duodecim abu
ſionibus, eſt diſſolutio in Choro ſub Diuinis. Pręca
uendum ergo a malis cogitationibus, & ab oĩbus
diſſolutionibus; vt ſunt oculorum euagatio riſus
ex defectu Fratris prouocatus, aut aliorũ ad riſum
incitatio, inordinata & illicita locutio. indiſcipli-
nata cantatio, & cætera huiuſmodi. A quib. qui vo-
let abſtinere, ſtudeat ſe in timore Dei continere,
eiuſq; ſemper præſentiam attendere. Et qui a riſu
vult abſtinere, a fratrum aſpectu dẽt oculos corpo-
rales cohibere, & cordis oculos in Deum dirigere.
Cauenda igit̃ oĩs diſſolutio, qua Deus offendit̃, &
ꝓximus ſcandalizatur. Tertiũ ad mentalem reuerẽ
tiam ſpectans, eſt ſe valde Deprimere, & corã Deo
humiliare. Hinc Baſilius: Fili cum ad Deũ orandum
acceſſeris, corã Deo te humiliter proſterne. Nec te
velis iuſtificare, ſicut Phariſæus; memor iuſtificati *Luc. 18.*
Publicani. Penetrat quippe cęlos, humiliantis ſeip-
ſum orõ. Quartum eſt Dei vbiq; bonitatẽ Extolle- *Eccli. 35.*
re iuxta illud. Exaltate dñm quantũ poteſtis, ſupua- *Eccli.*
lebit adhuc. Eos etenim quorũ beniuolentiã capta- *43.*
re deſiderat, mos oratorum multum efferre conſue
uit; vt quos ſuis elegãtijs attrahendos nõ putat ad
ſuã cõplacentiã, eos extollendo inclinare faciat. Cũ
multa igit̃ vbicunq; occurrerit, Dei nomen reuerẽ
tia dicendũ, more S. Gilberti, & Canonici cuiuſdã
regularis, qui audito noĩe Ieſu, & Maria ſemper ge-
nua flectebat. Cum omni enim reuerentia, & metu

Digitized by Google

oportet aſſiſtere Deo, & ita in eum librare mentis intuitum, vt omne quicquid pōt ſplendoris, claritatis, maieſtatis, mēs humana conſpicere, ſuper oīa ſentiat eſſe Deum. Poſtremò ad internam reuerentiam ſpectat, vt cum multo feruore, & magna diligentia opus Dei perficiat; ne quas in eo negligentias admittat. Sic ergo ſeruiendum eſt Deo cū metu cordis, pariter & externa reuerentia corporis,
Rom. 6. vt fiat qđ monet Apoſtolus dicēs. Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati, ad iniquitatē; ita quoq; exhibete ea ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationē. Exterior aūt reuerentia, circa externa, quædā verſatur. Ad q̃ Bernardus ſuper Cantica pulchrè hortatᷓ dicens. Moneo vos dilectiſſimi purè ſp, & ſtrenuè Diuinis laudibus intereſſe. Strennuè quidem, vt ſicut reuerenter, ita alacriter Dño aſſiſtatis, non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus &c. Vbi inſinuat, ꝙ ad externam reuerentiam plura concurrunt, ſ. ſex iſta.

X *Senſus, componas, curues te, ſtes, cane, mores.*

Mat. 6. Primum eſt Senſuū exteriorū cohibitio, Saluator. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio (ſenſuum, ſ. exteriorum) ora Patrem tuum. Alioquin eorum euagatio, mentis denotat euagationem. Quare valde circumuagatio illa reprimenda eſt, & clauſi, vel demiſſi oculi habendi, ne duces ſint, ſed ſeruientes, & nuſquā, vt nonnulli (vagi mente) parietū plana proſpicientes, exeūtes, vel intrantes, perluſtrantes, qui aliud pſallūt aliud cogitant, corpore quidem in choro, ſed mente in foro. Sunt itaq; ab euagatione reſtringendi; & demiſſis, aut clauſis, vel defixis ſaltem (vt ſuadet Bonauentura) in librum Oculis, eſt pſallendum. Secūdum eſt reuerentialis tam habitus, q̃ corporis, & manuum, Compoſitio, vt pulchrè proſequitur Bonauētura, in Speculo Diſciplinæ. Maximè enim ibi diſciplina conſeruanda eſt, vbi vel neglecta multis præbet ſcandalum, vel cuſtodita bonæ imitationis exemplum. Quæ diſciplinæ compoſitio, in quibus conſtet, pulchrè in memorato ſpeculo docetur, ne ſcilicet vaga ſit, vel turpis. Sed nota hos verſus.

Y *Cum coram Domino ſteteris, hæc quinque tenebis.*
Iunge manus, compone pedes, caput erige rectus.
Sitque decens, habitus, geſtus, motuſque modeſti.

Nam vt decretum Baſilien. & pragmatica habent. Si quis principem ſæculi rogaturus habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non præcipiti, ſed diſtincta, attenta quoq; mente, ſeipſum ac verba ſtudeat componere, quantomagis ſacrato in loco, oīpotetnē Deū oraturus, hæc oia curabit facere? Placendū itaq; Diuinis oculis ait Ciprianus, & habitu corporis, & motu cordis. Decet.n. domum Dñi ſan
Pſ. 92. ctitudo, vt ait Gregorius X. in 6. de immunita. cap. decet: vbi commodū capitulum pro Diuini cultu honoris ponit, iubens, vt ſit ad Eccleſias humilis, deuotusq; ingreſſus, ſit in eis quieta conuerſatio, Deo grata, aſſiſtentib. placida; quæ inſpicientes nō ſolū inſtruat, ſed & reficiat, vt cuius in pace factus
Pſ. 75. eſt locus, eius cultus, cum debita ſit veneratione pacificus. Tertium eſt, vt te Curues, reuerenter inclinando, aut genu pro temporis exigentia) flectēdo;
Eſa. 8. iuxta illud Eſa. In memetipſo iuraui, qa mihi curuabitur omne genu. In hac antē inclinatione, hęc ſunt obſeruanda, vt infra declaratur.

Vt ſit: Tempeſtiua. Deuota. Sufficiens. Honeſta.

Et, vt ſit cum magna reuerentia:

tanq̃: Patri. Domino. Iudici.

vt in, Paruo bono, docet Bonauentura.

Ad gloria igitᷓ Patri, & ad ſingulos hymnos gloriæ conſurgendum eſt, vt pragmatica habet, & inclinandum, vt infra monſtratur. Similiter, & cū nominatur illud glorioſum nomen Ieſus; in quo omne genu flectitur cęleſtiū terreſtrium, & infernorū. Phil. 2.
Oēs ait Baſilien. decretum caput inclinent. Quod itidem ante iuſſerat Gregorius X. vbi ſupra. ca. decet dicens. Conuenientes ibidem, nomen illud, qđ eſt ſuper omne nomen &c. reuerentiæ ſpecialis exhibitione attollant, & qđ generaliter ſcribitur, vt in noīe Ieſu oē genu flectatᷓ, ſingulariter à ſingulis, ſpecialiter expleatur, vt qñcuną; glorioſum illud nomen recolitur, flectant genua cordis, quod vel capitis inclinatione teſtentur, de quo latius infra. Quartum eſt alacris ſtatio, iuxta illud. Surge ſta ſuper pedes tuos rectus. Et Ezech. Fili hoīs ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecū. Turpè.n. ait (Bonauētu.) eſt ibi ſtare molliter, aut remiſſe, aut quaſi fractis renibus, lecti molitiē ſcānis appendendo requirere. Memor eſto itaque crucifixi pendētis in cruce, ſine ſpinati capitis reclinatione. Vide vt Ludolph⁹ cōmonet, quanto labore, & dolere pro te Dñs tuus perſtitit in cruce, & nō pertædeat te in ſeruitio ſuo ſtare. Quia vt ait Petrus Damianus quo laborioſius in conſpectu ſupernæ maieſtatis, vel conſpiciētis, quis aſſiſtit, eo ſuauius dulcedinem intimæ quietis acquirit, quantoque difficilius ſui corporis grauedinem tolerat, tanto copioſius eum ad Dei meritū leuat. Memor ēt eſto Franciſci, & aliorum, qui ſub extrema etiam infirmitate muro, aut parieti hærere horruerunt; ſed nudato potius capite, cum pſalmiſta canebant. Stantes erant pedes noſtri &c. Et in Pſ. 121
Canticis. Recti diligunt te. Cogitabāt ſiquidem illud cum Heliſeo, & Helia. Viuit Dominus in cuius ego hodie conſpectu ſto. Scientes & rememorātes illud Petri Damiani; vt ſupra quo ait. Sta ergo, & tu, ad laudem Dei, ad reuerentiam Angelorum, ad exercitationem corporis, ad ædificationem aliorū; & ad dæmonum (qui huiuſmodi feruorē horrēnt, & deuotionem) terrorem. iuxta illud.

Act. 14. Ezech. 2. Cant. 1. 3. Reg. 17.

Stato Dei cauſa, ang, fratrum, carnis, Sathanæque.

Stat ſiquidem, & Dominus Ieſus coram vultu paterno; iugiter orans pro nobis, qui olim ſtetit corā iudice, iudicādus pro nobis. Stant & milia milium Angelorum, & decies centena milia eī aſſiſtunt cū reuerentia, & contremiſcunt columnæ cœli. Stat & tota illa frequētia celeſtium virtutum, & omnis illa primitiua Eccleſia Sanctorum. Impudens ergo, & imprudens, qui hic ſedere præſumit; cū tanto ſit oratio meritorior, quanto ſtatio hmōdi pœnalior. Quintū eſt Cane, ſ. ſine ceſſatione, & tædio laudes Diui-

Math. 27. Dan. 7. Iob 26.

Digitized by Google

Eſa.23. Diuinas iuxta illud Eſa. Bene cane. frequenta canticum. De modo aũt,& inductiuis alacriter canẽdi Bernardus ſuper Cantica,& alij plures ſcribunt:ſuper quo ẽt aliquid explicatius ſubdendum.Poſtremò Morum,in oĩbus grauitas,ſub Diuinis maximè
Exodi 28. venit obſeruanda.In cuius typum legales miniſtri, alios,atq; alios templũ intrantes,& exeuntes habi-
Leuit. 16. tus cõmutabant. Cum ẽt Pythagora teſte, alius tẽpla intrãtib.aĩus eſſe debeat,alius operantib.foris. Grauior igitur ſub Diuinis induenda modeſtia venit:vt (iuxta Gregorij decretum) oĩa quæ,vel Diuina poſſent perturbare officia,vel ẽt Diuinę Maieſtatis oculos offendere , ab ipſis prorſus ſint extranea.Ne vbi peccatorũ eſt venia poſtulãda,ibi peccati detur occaſio:aut peccata deprehẽdantur ad-
Pſ. 34. miſſa.In populo.n.graui laudandum.Quæ grauitas excludit inquietudinem, diſſolutionem, & tumultum,vt in Speculo Diſciplinæ docetur ad longum. Vbi & plenius explicatur de reuerentia habenda ſub Diuinis . Cuius libri velimus noſtros lectores eſſe ſtudioſos, quare de vlteriori proſecutione cõſulto ſuperſedemus . Niſi quòd pro repromiſſo de reuerentia,& modo Religioſi cãtus,eſt aliquid an-
Heb. 5. nectendum. Exauditi.n.poterimus pro reuerentia:

De modo Religioſi cantus. Paragraphus II.

A 16 Eſa.23. BEne cane frequenta canticum,vt bene tibi ſit, Eſa. Qm̃ in cantu ipſo Eccleſiaſtico , ab ipſis Eccleſiaſticis pleriſque,ẽt in locis Religioſis,multa,& magna exorbitãtia diſciplinæ cõmittit, irreuerẽtiæ,& diſſolutionis abuſus:vt vnde,& vbi placari debuerat Deus irritetur,& prouocetur magis:
Amos 5 adeò , vt illud . rurſus inclamare poterit . Aufer à me tumultũ carminũ tuorũ, & cantica lyræ tuæ nõ audiã &c.Latiùs aliquantiſper ꝓ ſponſione noſtra, & paruulorũ inſtitutione,de modo Religioſi cantus explicandũ erit . Supra ſiquidẽ iã pmiſſum eſt , de congrua vocalis cantus inſtitutione,& de mirificis effectib.& vtilitatibus eius in Diuinis ſacriſq; rebus . Qui tantæ efficaciæ deprehenditur fuiſſe ẽt apud hoĩes ſæculi,& in rebus ipſis prophanis;vt & morbos curaret,paſſiones ſedaret animi,& incõditos,atq; incõmpoſitos laſciuientiũ iuuenũ,cõponeret ad grauitatẽ mores , dũ digna cũ grauitate fiebat;alioſq; effectus ꝓgenuiſſe inuenitur ſalutares . Quare & philoſophorũ princeps ſuaſit 8.Politicorũ.Iuuenes in muſica potiſſimũ erudiẽdos,vt laſciuiã dediſcerent, aliaſq; muſices aſſequerent accõmodatiſſimas vtilitates. Quarũ nõnullę hoc in carmine,pter has quas ſupra pmiſimus cõplectuntur .

Auocat,immutat,oblectans, dat bona ſanat.

Nihil ſiquidem teſte philoſopho,ſic à malis cũplacẽtijs,obſcenis,laſciuiſq; voluptatib.reuocat,& ad grauitatem animi cõponit;q̃ ars muſices,& cantus cũ grauitate Religioſus.Ita.n.ſibi ars hæc,aĩas reddit intentas,vt nil aliud (vt Caſſiodorus ait) cogitare poſſint; & depoſita laſciuia oĩ , mentis induit grauitatem . Cuius rei grauis teſtis eſt grauiſſimus Pater Auguſt. contra Iulianũ, Ciceronis ſnĩam adducens: vbi ait Pythagoras ſpondeũ in ſono canẽs tarditate modorũ,& grauitate cantus,furentẽ iuuenum petulantiã abegit. Quã ẽt cantus efficax ſit,in immutãdis affectib. & aĩorum ſedandis paſſionib. teſtimonia ſunt multorũ, credibilia nimis . Refert Cõſtantinus ꝓbatiſſimus medicus in Viatico ſuo , ꝙ muſica ſua Orpheus corda principum,& hoĩum affectus, de triſtitia in lætitiã,& è contra in omnes quoſcunq; voluit affectus immutabat.Et notiſſim⁹ ille muſicorum princeps , Guido in Muſica ſua de quodam adducit,qui de libidine in caſtitatẽ,ſono, & cythara permutatus erat.Hinc pp mirabiles has aĩorum immutationes,Ariſtoteles quattuor melodię ſpecies diſtinxit,ad diuerſas promouentes paſſiones.Miſtolidiſcã,q̃ ad compaſſionẽ. Lidiſcam,q̃ aĩos emollit ad concupiſcentiã.Doriſcam,q̃ mentẽ ꝓmouet ad virilitatẽ . Frigiſcam, q̃ rigidior inducit ad terribile,& ad ſeueritatẽ. Vñ & Moralis Seneca,vt Pythagoras virtute muſices,mentiũ perturbationes cõponens, cantu fidibuſq; cõmotos aĩos, ad tranquillitatẽ traducebat.Qd ẽt naturaliter muſica oblectet,Philoſophus in Politicis dicit,res ꝓbat, nec Scriptura Sacra ſubticuit, q̃ ait vinum, & muſica lætificat cor. Adeò vt & bruta animãtia, in Eccli.
hac oblectent,& hãc ament; vt de auib. bobus,pi- 40.
ſcibus pſertim delphinib.A Gellius de Arione adducit,hoc ſiquidẽ ſuũ, & ꝓprium muſices ſcientia habet,vt in ꝓblematib. Ariſtoteles ponit,ꝙ triſtes lætificet,lætoſq; exhilaret magis, ac magis. Habet pterea,& alios cõplures effectus ſalutares,quos nõ eſt noſtræ, vel intentionis,aut facultatis adducere oẽs,ꝙ ſ.excitet dormientes, & dormitare facit vigilantes,pacificet diſcordes,& vt paucis multa dicamus,vt Policraticon ait muſica amica eſt,& omni conditioni,& ætati dijs,& hoĩbus grata.Quæ & hoc poſtremò mirabile habet , ꝙ & corporeos ſaner aliter incurabiles morbos, pſertim melancolicos,maniacos,morionũq; freneticos lãguores.Cuius rei tot ſunt teſtes , vt interim Saulis curationẽ Dauide pſallẽte taceamus,quot ſunt Phyſicę,& medicæ artis ꝓfeſſores.Cui tradunt, ꝙ freneticus quidã Aſclepiade medico canente, mox contra ſpem oĩum curatus fuit. Trãſimus iam,q̃ de Amphione, Orpheo,& Arione poetica tradũt mirifica,& quas ſupra memorauimus ex Scripturis Sacris, mirabiles muſicæ artis virtutes,quo item, vt Ouidius memorat.Orpheus dulcedine muſices,& ſuaui cantus modulatu,nõ hoĩes modo,ſed & lapides, arbores, ac ſiluas in numerorum motare ſe cogebat motus, ſtare flumina , & tartara auſcultare ſibi iuxta illud.

Saxa,feraſque lyra,mouit Rodopeius Orpheus.
Tartareoſque lacus,tergeminumque canem .

Vt de hm̃ỏi in cantichordo ſuo plenius, venerandus Gerſon tangit. Alijq; muſicæ traditores, Boetius,Guido,Notkerus, Odo Barno. Iohannes,Anglicus,& Martialis . Quibus inq̃ oĩbus tranſitis, & omiſſis,id vnicum hic ſuſcepimus cohortandũ, ne tam vtilem muſicã,cum Rege Myda vilem ęſtimãtes,illius incurij ſimus, ne cum illo plecti demereamur, vel ſufflatis buccis, ſeu aurib. aſininis;ſed ſequamur glorioſos Patres noſtros,qui pulchritudi- Eccli.
nis ſtudiũ habẽtes,ex pueritia ſua,vt Eccleſiaſticus 44.
ait modos muſicos exquiſierũt,ſuaui dulciq; ſono, ſonantes carmina contra Altare . Quorum & nos

Digitized by Google

exemplo enitamur, vt deuotus ſit, Religioſusq; eccleſiaſticus, præſertim Religioſorum cantus, & vt Religioſe perſonet, quo tam mirificas vtilesq; muſices virtutes, & in nobis pſentiamus. Religioſum aũt cantum ipſum, iudicat diſertiſſimus S. Bernard. in Epiſt. ad Aremarenen. eũ qui ita eſt grauitate plenus, vt nec laſciuiam reſonet, nec ruſticitatem: qui ita eſt ſuauis, vt non ſit leuis, ita demulcens aures, vt permoueat corda, ſenſum litteræ non euacuans; ſed fœcundans. Alioquin ait non eſt leuis iactura gratię ſpiritualis, leuitate cantus abduci a ſenſuum vtilitate, & plus ſinuandis attendere vocibus, q̃ rebus inſinuandis. Nolumus hic inſiſtere explanationi huius; de quo alio in opere latius actum. Hoc ſolum commonitum velimus, ꝙ mediocritaté teneat Religioſus cantus; vt ita & planus, ſit pedeſtris, & ſuauis, vt nec curioſitaté nimiam redoleat, nec ruſticiem ſapiat vltra modum. Nec. n. minus vitio dãdum in cantu Religioſo, nimias habere ſcdm phraſim, & theſim, immoderataſq; inflexiones, aut inaltationes; nimiamq; & affectatam, per neumata, atque protractos iubilos inſinuationẽ, artificioſæ muſicæ cõpoſitionis, q̃ in rhetoricis, & oratorijs, oſtentatam elegantiã, exceſſiuamq; per colores, & ſchemata, compoſitæ orationis faleratum cũ fuco, & cothurno, ſeſquipedalibuſq; exornatum. Nihil ſiquidem affectatũ placet. Quocirca cantoribus animaduertẽdum, ꝙ quemadmodum apud rhetores, & in oratoria officina, pro exornatu habent ſchemata, loci, ſedeſq; oratorię, argumentationum varietas, rhetoricięq; tam verborum, q̃ ſniarum colores. Ita pariformiter habet, & muſica ipſa pro harmonia, & cantus adornatu, repetitiones, conuerſiones, circuitiones, phthongos, neumata, varioſq; alios compoſitæ modulationis ornatus; adeo vt nõ minus artis, atq; decoris inſitum eſt in cõpoſitione, & in muſici modulatione cantus, q̃ in metrici carminis, aut rithmici compoſitione verſus. Ita ꝙ hic phthongi ſint, loco pedum. Neumata vice ſchematum, theſes & frãſes, pro exornatu colorũ, diſtinctiones, & thõmi in reſpirando, verſuum locum ſupplent; quorũ oĩum doctrix eſt harmonia reſultans; q̃ certo metro, certaq; menſura, & lege peragit, vt docẽt illius artis traditores. In quo & id pcipuè aĩaduertendũ, obſeruãdumq; venit, vt iuxta verborum ſenſus, ſit cantus ipſius modus, & pro diuerſa qualitate materiæ, ſit variata harmonia thonalis melodiæ, & breuiter ne quippiam in ipſo fiat ſine ordine, & ratione. Ne fiant aſcenſus, & deſcenſus per theſim, aut phraſim, niſi pro exigentia rerum & materiæ, nec protrahant neumata, aut iubili, niſi in certis appoſitiſq; dictionibus, in quibus ſubeſt ſniarum aliqđ pondus, & digna ratio grauioris attentionis, ſeu materia aſpirationis deuotę. Eſt etenim neuma; cõbinatio vocum, vel notularũ ſuper idem ordinata ad aliquod ſignandum, ſeu ad affectum inflammandũ: ſic dicta vt volunt, quaſi pneuma; eo ꝙ ſæpe per ſuauẽ dulcemq; neumatum, vel neumarũ modulatũ modum, infundat Spũſſancti gr̃a, & dulcedo in corda fideliũ: vt patuit de Heliſeo q̃ adducto pſalte, recepit ſpũm. Deuotiſſimè ergo, & cũ magno affectu cordis, hæc neumata ſunt pſonãda, qa ſub illis latitãt grauida quędã, & abdita myſteria, & rarò fiunt, niſi aliqui ſacri ſit in dictionib. ſup quib. ſunt ordinata. Rarius Hieruſalẽ, cantatur quin fiat neuma, rarò itẽ Atria, vel Tabernacula. Lata iã, & lucida, oculato viro, & ſtudioſo apta eſt feneſtra, contẽplandi circa cantũ, & neumata; vbi nihil agit, ſine digna rõne, & graui cauſa. Quemadmodũ ẽt, & hoc demõſtrabile foret, niſi ꝓlixitas vetaret, de tonorũ ipſorũ modis, & varietate, q̃ in cantu bene cõpoſito, ſp correſpondere hñt materiæ, ita ꝙ pro varietate materiæ immutandus, & formãdus eſt tonus ipſius melodiæ. habet. n. tonus quiſq; ꝓprietates ſuas, vt longũ eſſet deductu. Breuiter tñ quo occaſionẽ adminiſtremus ſtudioſis, curramus de tonorũ ꝓprietatib. Eſt igit tonus primus, curialis, nobilis, curioſus, & lætus: vñ illius numeroſa, & curialis vagatio, materię iocundę, & lętæ deſeruit. Scds verò tonus, qui iniucũdior eſt, & grauis; grauiori materiæ, illius rauca grauitas ſubſeruit. Tertius autẽ ton᷒ cuius pſultatio ſeuerior, eſt cõcitatiua, & quaſi indignãs; in materia cõgruit pmouendi, cõcitandiq; affectus. Sic & quarti adulatorius ſonus, q attractiuus eſt; molli materię cõuenit, & cõpunctiuę. Sicut è cõtra in materia alacriori, locũ ſibi vẽdicat voluptuoſitas quinti toni; q reſilit cũ modeſta petulãtia, & quadã voluptate. Sic lachrymoſa, & demulcẽs vox ſexti; in Elegia cõuenit, & planctu. Septimus aũt tonus, & octauus myſtici ꝓrſus ſũt, pleniq; ſacris, & ſuis modis myſteria explicãtes. Septimus ſiquidẽ, ſuauib. ſaltib. ſuis; Spũs dona, q̃ exultare faciũt deſignat. Quemadmodũ tonus octauus, q garrulus eſt, canorus, & matronalis; ſoliditatẽ futuræ octauæ pnunciat, & figurat. Longũ eſſet, & ꝓlixũ, curioſum quoq; pleriſq; videretur forſan, & abſurdũ; ſi ꝓprietates ꝓſequi vellemus horũ tonorũ, q̃ pro memoriali cõplectunt ſub hmõi carmine.

Nobilis eſt primus. Grauis alter. Tertius hortans.
Quartus adulatur. Petulans quintus. Sextus lachrymoſus.
Septimus eſt ſuauis. Octauus at ipſe canorus.

Quorum ẽt effectus tanguntur in ſubſequentibus.

Lætifico primo. Socio prẽmo. Concito terno.
Attraho per quartum. Quinto oblector. Fleo ſexto.
Septimus emollit. Octauus myſtica garrit.

Quorũ vlterioré ꝓſecutioné qui volet, apud traditores requirat muſicę artis. Sat nobis eſt occaſionẽ obtuliſſe ſtudioſis ſeſe exercitãdi, in cõſideratione, & cõtẽplatione ipſius Eccleſiaſtici cãtus. Et ꝓ ſumma hoc dixiſſe ꝓpoſitæ noſtræ cõcluſionis; ꝙ tunc optima eſt Eccleſiaſtici cantus formula, ſi materię cõſonet notarũ melodia, ſi ſm verborum, vt diximus ſenſus, variet, & cãtus ipſius, & ton᷒, & mod᷒. Si toni cõgruãt rebus, vt cãtus exprimat, qđ verba ſonant. Si ibi cantus pauſationẽ finalẽ recipiat; vbi verborũ ſenſus diſtinctionem facit. Si planus ſit, & ſuauis, vt nec ſęcularẽ curioſitatẽ, nec incõditã, aut agreſtẽ ruſticitatẽ ſonet. Si nõ nimius ſit in aſcẽſib. iubilis, & neumatib. cõtra aut pter rõnẽ, ſenſus verborũ ſignificantiã, decentiã ve Religionis. Si diſtinctus ſit virgulis, & pauſis, qđ Religioni & releuõni laboris congruit, pariter, & arti, q̃ qm̃ arithmeticæ ſpẽs eſt, certas mẽſuras ſibi exigit, & tẽporũ pauſas.

Marginalia (left column): *Vitãrũs muſices ſtudioſi.* — B — 4. Reg. 3.

Si po-

Si poſtremò non leuis ſit, & ſæcularis, ſed grauis,
humilis, ſuauis, & Religioſe deuotus. Digniſſimũ
ſiquidem eſt,æquum,& rationi cõgruit,ut Religio
ſorũ oĩs cantus,ita à ſæculariũ leuiori,& magis cu-
rioſo,dnrioriq; concentu diſcreper; queadmodũ,
& habitu,& ꝓfeſſione diſtant, dignũ planè, ut tãto
ſit eorũ cantus, in ſuaui b. mollari humilior;quan-
to eorum profeſſio, illorũ b. durali ſolennitate in-
ferior eſt,& ſubiectior.Quare,& Religioſorũ can-
tus, præ ſæcularium frequentius b. mollaris eſt, vt
humilior ſit,planior,& magis ſuauis;dum illorum
b. duralis fortior, altior eſt,& durus. Conuerſatur
quoq; crebrius Religioſorum Cantus, in ſuauibus
tonis,quarti, ſexti, aut ſeptimi,ſeu in grauitate, &
planitiè ſecundi,& octaui; vbi ſæculariũ melodia,
ſeueriorẽ perſultationem frequentat tertij,aut vo-
luptuariã petulantiã quinti, vt ſic Cantus, & tono-
rum modus cõgruat cuiuſq; propoſito,inſtituto,&
profeſſioni.Sed heus vbi poſſunt hęc in Eccleſiaſti-
cis iam cãtibus diſcerni?qui corruptiſſimi ſunt,in-
concinni,tumultuarij, & prorſus à præfatis condi-
tionib.alieni. Adeò, vt iam nõ ſit diſtinctio Græci,
neq; Barbari,aut ſæcularis cantus,& Religioſi.Sed
Oſee 4. iuxta Prophetã,ſicut populus ſic Sacerdos,imò cor
ruptior Religioſorũ Cãtus, q̃ harmonia ſæcularis.
Vnde & ab oĩbus,fermè Sanctorũ Ordinũ reforma
toribus,caſtigatus,atque correctus fuit,vt id latius
in Apologia officij noſtri deduximus. Vbi & oſten
ſum eſt,quantæ curæ erat ẽt Regibus, & Principib.
huius Chriſtianiſſimi Regni: Pippinis,Karolomã-
nis,Magno Karolo,& Lodouico Pio, ſuper Eccle-
ſiaſtici cãtus correctura, & ordinatione Diuini of-
ficij.& q̃uo totas galliarũ Eccl'ias, rõne traditis cã-
tib.decorarũt;nõ paſſi ineptos, & incõcinnos cãtã-
tiũ modos: cuius vix iam poſtrema nobis cura eſt.
Sed nõ eſt huius,aut loci,aut tpis elegiã texere,aut
vlteriora tradere, de diſciplina muſices,vel cãtus.
Abundè,& forſan plus,q̃ ſatis monſtratũ eſt,qualis
debeat eſſe cãtus Eccleſiaſticus,& Religioſus,quã-
tumque in ipſo artificij ſit, & q̃ abũda copioſaque
materia,& contemplationis, & deuotionis, totum
quidem finaliter,pp mouendos affectus pietatis,&
Mat. 7. ſanctę compunctionis.Sed proh pudor ſparguntur
C Margaritæ ante porcos. Vix e nobis eſt,qui oculos
aperiat,& vel ſemel hæc prę ignorãtiæ cęcitate at-
tendat,vel arguta mentis aure diiudicet,quę tanto
ſunt ſtudio,& ſudore elaborata à Sanctis Patribus,
Ambroſio,Gelaſio,Gregorio,& hmõi ſanctę Eccle
ſiæ baſibus,& columnis.Vnde ẽt procedit tepor,&
torpor ille noſter, quo attediamur in Diuinis offi-
cijs, & prægrauamur onere aſſiduè repetiti cantus,
Quemadmodũ cauſando rñdit quidã Monachus,
interrogatus, quidnã difficillimũ illi erat ſub ſtatu
Religionis, cõtinua aiebat,cõtinuati repetitio can
tus, vt hæc venerabilis Gerſon, verax teſtis addu-
cit. Qui forſan nõ ſic reſpõdiſſet, ſi memoratos ſa-
cri cantus ornatus,& fructus calluiſſet,& ſapuiſſet.
Quippè qui non tædiũ illic;ſed voluptates innume
ras, delicioſiſſimasque, in ipſa crebritate repetiti
cantus,nouasq; harmonias inueniſſet.Quę tãtiſper
aſſignauimus, ne cui Eccleſiaſticus cãtus contẽpti-
bilis videat, aut contẽnendus, quę tanti fecere ſa-
crati Patres.Notiſſima ſunt,q̃ in confeſſionum ſua-
rũ libris,explicat de cantu D.Pater Aug.q̃ ex illius
dulci modulatione cõpũctus,dulciter flebat,& be-
ne illi erat,qui & ſex libros de muſica cõſcripſit,&
proportionib.numeroſis. Sed iã vix eſt,vt lamẽtati
ſumus,qui hmõi attendat, quare,& cantorum vix
nomine digni ſumus.Aut ſaltem ſi cantores,vel po
tius ſonitores dici poſſumus,illuſtres ꝓſus dicen-
di nõ ſumus,vt ad Theod.ſcribit,venerabilis Gui-
do muſicorum princeps. Vbi inter cętera ait.

Muſicorum,& cantorum magna eſt diſtantia.
Iſti dicunt,illi ſciunt, quæ componit Muſica.
Nam qui facit, quod non ſapit diffinitur beſtia.

O pudeamus,caueamus ne beſtiæ ſimus.Simus po- *Ezech.*
tius aĩalia oculata,ruminãtia, pede fixa,& munda. *10.*
attendamus, ruminemus, & diiudicemus ſingula. *Leuit.*
Demus nos oĩbus his ſtudendis,ſciendis,& diiudi *11.* *Ezech.*
candis,ne conuincamur beſtiæ,aut porci Margari- *1.*
tas conculcantes, ſeu aſini ad lyram immobiles, ſi *Deuter.*
non permoueamur, aut ſubſultemus, pro modo tã- *14.* *Mat. 7.*
caſtarũ, artiſicioſarumq; cantionũ, & improperet
nobis. Cecinimus vobis,& non ſaltaſtis &c. Neue *Matth.*
ẽt plectamur,vt monuimus cum Myda rege,qui ꝓ *11.*
eo, ꝙ non ſatis muſicæ artis melodiam æſtimabat,
aut ſaltẽ,quia minus bene, de ea iudicabat dicens,
ꝙ Deus Pan,dulcius ſegetalibus cannis, q̃ Apollo
cythara harmonizabat,graui pœna mulctatus infla
tas habuit,vt aiunt,turpiter buccas,aureſq; ſuas,in
aſininas aures permutatas. Beati proinde, qui ha-
bent argutas rectè de muſica diiudicandi aures,vt *Pſ. 146*
Religioſo cãtu ſit iocũda decoraq; laudatio Deo.
Nimij fuimus,in dicẽdo de qualitate Religioſi cã-
tus;proſequẽdum iam breuius ſuper modo ipſius.

Quod ex corde cantabitur, quando bene cantatur.
Paragraphus Tertius. D

BEne pſallite illi in vociferatione.Pſ.Nõ parua *Pſ. 32.*
virtus eſt in modo ipſius cãtionis,ſi bene fiat,
vt ſupra præmiſimus. Quæ & ideo principaliter in
Eccleſia inſtituta eſt,pp excitandos piæ deuotionis
affectus,& ob gloriam Diuini cultus,vt dum aures
foris demulcet,intus deuotionem ꝓuocet, & pſal-
lentium Deo animos torpere non ſinens, à laboris
tędio releuet,futuręq; nobis imaginem iugerat io-
cunditatis. Quare ad bene, Religioſe, ſ. & deuotè
cantandũ,quiſq; elaborare debet.Vnde,& celebrè
illud Aquenſe Concilium,ſub Lodouico pio cõſti-
tuit:non debere aliquos admitti ad Eccleſiaſticum
cantum,niſi qui cantus periti, dulci vocũ modula-
tione,populorũ prouocare affectus poſſent,& tanti
officij dignè exequi cultum. Et perprobè quidem,
& decẽtiſſimè;ne inferioris deuotionis,Sancta Ec-
cleſia videret Deo ſuo,q̃ erat populus Iſraeliticus,
qui vt Pſalmorũ tituli habent ad victoriã canẽtes,
cũ ſuauitate dulces in ſono eorum dedere modos,
Aut ẽt q̃ ſuis Dijs,imò verius idolis erant gentium
Flamines,& cultores.Qui vt ſuaui,dulciq; modulo
officiare valerent,à pinguiorib.quibusq; cibis ab-
ſtinentes,ſolis leguminib. veſcebantur,Hyſopo,&
Fabis,vt Philoſophus teſtis eſt, & D.Hiero. Quare
& cantorũ pſides,Fabarij,vulgo vocitari ſolebant,

Digitized by Google

vt ſpeculator in rationali ait. Non ꝙ nos exquiſitius id fieri ſuadeamus, quib. ſuprema cura de cantando, & pſallendo in cordibus eſſe debebit. pręſertim cum contra valde clamitet D. Hieronymus: iubens tibicinas, & pſaltrias, quaſi mortifera quædã ſyrenarum carmina, procul perturbãda e templis: dicens diſt. 92. c. Cantantes. Audiant (inquit) adoleſcentuli; audiant hi quibus eſt officium in Eccleſia Deo pſallendi; non voce tantũ, ſed corde cantandũ magis. Nec in tragediarum modũ, guttur, & fauces medicamine liniendæ ſunt, vt in Eccleſia theatrales moduli, & cantica perſonent, &c. Licet plerique Sanctorum alij, oĩa quæ ad ſacrarum rerum decorem, cultumq; Diuinum ſpectãt, multa cum ſtudioſitate, & curialitate fieri ſuadeant. vnde & in laudẽ ſcribitur, religioſiſſimi illius Dei cultoris; ꝙ ſtare fecerit contra Altare cantores; dans in celebrationibus decus, faciensque in ſono eorum dulces modos. Quare & teſte Auguſtino, huiuſmodi dulcem canendi modulationẽ, Eccleſia probat, vt per oblectamenta aurium, infirmior animus ad pietatis affectus aſſurgat. Exemplo igitur Sanctorum Patrum, requirrere debemus modos muſicos; valdeq; ſolliciti eſſe, vt bene canamus, & pſallamus, vt ſit iocunda decoraque laudatio tantæ maieſtatis.

Ephe 5. Eccli. 47. Eccl. 4. Eſa. 23 Pſ. 32. Pſ. 146

Ad bene autem pſallendi, & Religioſum canẽdi modum; duo in genere obſeruanda veniunt, & cõcurrunt. Primum, vt vitentur cantus vitiatiua. Alterum vt obſeruetur qualitas canendi debita.

Reprehenſibilia autem in cantu, & illum vitiantia breuiter ſunt iſta; ſtudioſè ab Eccleſiaſticis omnibus præcauenda, & vitanda.

E

Paragraphus Quartus.

Haud *ſecus, haud currens, trahe, frangens, fraudet inaltans*. Primum, & præcipuum in cantu vitandum eſt; ne aliud, aut aliter, q̃ in libro authentico ſcriptum eſt cantetur, quorum alterũ pręſumptionis eſt, alterum leuitatis. Et vtrunque in Canonica Regula, prohibet Pater Auguſtinus. De primo hoc modo dicens. Et nolite cantare, niſi quod legitis eſſe cantandum. Super quo in nobili eiuſdẽ Regulæ cõmento, ait celebratiſſimus magiſter Hugo de Sancto Victore. Non decet, vt cantus, & vſus Eccleſiaſticus fieri debeat, ſm arbitrium diuerſorum; ſed firmiter ſeruandus eſt, ſecundum ſcripta, atque inſtituta, maiorum, & in omnibus Eccleſiaſtica auctoritas præferenda eſt rationi; ne quid Apocryphum præſumatur, aut præter grauitatem Eccleſiaſticam, vt latius alibi annotatũ. De ſecundò quoque ſubdit Pater Auguſt. quod aũt nõ ita ſcriptum eſt, vt cantetur: non cantetur. vtique ſecundum explanatores, arbitrariam leuitatem interdicẽs, vt in oĩbus maturitas, & grauitas obſeruetur. Ne vt quidam inani modulatione vocis glorianres, ſimplicitatem confundant Eccleſiaſtici cantus, aliter q̃ habent libri cãtantes, quod iuxta Bernardum magna eſt leuitas cordis. Quales olim etiam, & gladio, & igne perſequebatur Karolus Magnus, vt narratur in vita Eugenij Transmontani Epiſcopi, vniformẽ ſimplicitatem volens obſeruari Gregoriani officij, & Romani Cantus; pro quo & ex Roma, & Metenſi Eccleſia, præceptores muſicæ conformitatis euocauit, vt alibi adduximus. Semper ergo cãtandum ſm libros, tam in verbis, q̃ in notis. Hoc ſiquidem obedientiæ eſt, & humilitatis, ſicut cõtrariũ ſuperbiæ, præſumptionis, & leuitatis. Secundũ in cantu precauendum eſt tumultuaria rotatio, & nimia acceleratio cantus. Cum oĩa diſtinctè, & apertè, in Eccleſiaſtico officio dici debeant, vt excitetur cõpunctio cordis. O quãtus eſt hic apud quoſdam tumultuariæ accelerationis abuſus, adeò vt vix proferatur, vel vnum verbũ intelligibiliter; & nõ auditur, niſi quidam labiorũ ſtrepitus, ſonitus, & tumultus, Deo, & populo abhorrendus. Quibus iure in Propheta loquitur Dñs. Aufer à me tumultũ, carminũ tuorum, non eſt, niſi voluntas in eis. Nõ parui iſtud criminis eſt, ſed grauioris culpæ, multæq; abſurditatis, ipſas voces Spũs ſancti, ita ineptiſſimè reſecare, lacerare, & tumultuario vociferare, vt horũ voces parum differant à rudibus aſinis. Oĩa (ait Guilielmus Parrhiſien.) clericalis militiæ ſtipendia integra ſibi volunt, & ne quid deſit diſtrictè exigũt; ſed integrũ officium reddere nolũt, pro quo tñ beneficium habent. Largam inſuper pitantiam, longa quoque ſibi prandia requirrunt; in oratione ſolũ, & Diuino cantu acceleratur, quaſi non eſſet debitum. Cum tñ iubeant Sanctorũ Patrum decreta; vt Diuinæ laudes non curſim, ac feſtinanter; ſed tractim, & cum pauſa decenti perſoluantur. Nimia ſiquidem feſtinatio, ẽt in legibus reprobatur. l. 1. C. de ſe. nup. Et extra in c. Dolenter. de celeb. Miſſ. Vituperantur, qui tranſcurrentes matutinum dicunt continua ſyncopa; quod & ſub pœna ſuſpenſionis prohibetur cũ df. Hæc igitur, & ſimilia, tumultuariam, ſ. & citatam horarum dictionem, ac ſyncopã, ſub pęna ſuſpenſionis pęnitus inhibemus, diſtrictè præcipientes in virtute obedientiæ, vt Diuinũ officium, nocturnũ pariter, & diurnũ, quantũ eis Deus dederit, ſtudioſè celebrẽt, pariter, & deuotè. O attendãt, & metuant iſtud, nimiũ accelerantes; quorũ cantus iuxta Hieronymũ, nõ aliud ſonat in Dei aure, q̃ aſinorũ barritus, ſeu ſuum grunnitus; quippè qui pręter attentionẽ, & deuotionem, non aliud eſt, niſi ſonitus confuſus, leuitatiſq; tumultus. Nec eſt hmõi laus ſpecioſa in cõſpectu Diuinæ maieſtatis. Tertium vitium in cantu deuitandũ, eſt nimia moroſitas, & protractio cantus. Nec. n. minus eſt uitio dandum, ſi fiat moroſior, & irrationabilis cantandi protractio; q̃ ſi nimia feſtinantia, ut cuncta cũ mediocritate fiant, ut deſuper eſt notabile capitulum Beati Hieronymi, de conſecrat. diſt. 5. c. Non mediocriter. qui bono magno, pręferunt mediocrè bonum, ut pp immodetatam, atque indiſcretã Pſalmorum, uel officiorum decantationem, aut amentiæ, aut triſtitię notam incurrant. Cũ utique melior ſit quinque Pſalmorũ decantatio, cum cordis puritate, ac ſerenitate, ſpũalique hylaritate mẽtis; q̃ totius pſalterij modulatio, cũ triſtitia, atq; anxietate cordis, ut de hoc latius dictum eſt, in capite collectarij huius. Seruet, itaque in cantando ꝓportionatus modus, ut neque nimium protracta ſit cãtio ipſa, neque cita nimis, ne uel faſtidium generet, uel deſi-

Amos 5 Eccle. 5

Digitized by Google

deſidiam præbeat,aut ſcādalū,apud auditores ꝓ-
pignat.Prima ſi quidem iuxta muſicæ præceptores,
rectè canendi obſeruatio eſt, moderata æqualitas ;
ne imparib.ſpacijs,ac ſonis,improportionatis can-
tus ſubſultet;ſed ſuis morulis proportionetur . Ni-
hil etenim pulchrius autore Columella in de re ru-
ſtica modo,& proportione.Nam vbi chorus canen
tium,non ad certos modos , neq; numeris ꝑeuntis
magiſtri cōſenſit;diſſonum quiddam, & tumultuo-
ſum audientibus canere vſ . At vbi certis numeris
ac pedibus,velut facta conſpiratione cōſenſit, atq;
concinuit; ex eiuſdem vocum concordia,non ſolū
ipſis canētibus amicum quiddam,& dulce reſonat;
verumetiam ſpectantes,audienteſq;,lætiſſima volu
ptate permulcentur . Quartum in cantu præcauen-
dum eſt curioſitas,& vana fractio vocis,quæ pluri-
mum dedecet Religioſos: vtpotè quæ præter Reli-
gionis grauitatem eſt , & valde impedit deuotionē
mentis: vnde & de eo confitetur B.Bernardus,dicēs
hoc modo.Sępius ēt fregi vocem meam,vt dulcius
cantarem:magis delectabar in vocis modulatione,
q̄ in cordis compunctione.De qūa,& Hugo de ſan-
cto Victore. Magna eſt leuitas cordis frangere vo-
cem,& aliter cantare q̄ eſt modus Religionis.Nam
cōiter quanta eſt leuitas vocis , tanta eſt & cordis .
magnæ vanitatis & irreligioſitatis eſt indiciū, glo-
riari in modulatione vocum,cum in populo graui,
Pſ. 34. & modo vtiq; graui,ſit laudandum. Magis ſiquidē
Deo complacet in puritate cordis;q̄ in curioſa fra-
ctione vocis. Præponenda ergo eſt puritas cordis ,
dulcedini vocis. Nam plerunq; teſte Gregorio ob-
tingit,dum blanda vox quæritur, ſobria vita deſe-
ratur.Et grauiter hic annotandum,grauiſſimi Augu
ſtini in confeſſionibus ſuis grauidum verbum , vbi
ait.Cum inquiens accidit, ꝙ me amplius cantus , q̄
res ipſa quæ cantatur moueat,pœnaliter me peccā-
re confiteor ; & tunc mallē non audire cantātē &c.
Non ꝙ in cantu delectari non liceat; ſed non opor
tet,ꝙ illic delectatio conſiſtat, vt plenius infra no-
tat.Nullatenus igitur,vt in Speculo docetur Mona
chorum, vox frangenda eſt in cantando . Nam qui
modulationi vocis intendunt,ſępe hoībus,magis q̄
Gal. 1 Deo placere volunt , tumenteſq; inaniter alios de-
Exo. 15. ſpiciunt.Quales non cantant cū Maria ſorore Moy
ſi in Choro;ſed cum Herodiade in palatio, vt pla-
Mar. 6 ceant diſcūbentibus,& Herodi.Qui vēdentes ſunt,
Luc. 19. & ementes in Templo: dum cantandi vendunt gra
tiam,humanā emētes ſibi gloriolam, digni prorſus
profligari de tēplo.Valde ergo vana iſtiuſmodi cu-
rioſitas,præcauenda in cantando,pſertim cum tam
diſtrictè hanc in extrauaganti ſua,quæ incipit . do-
cta Sanctorum Patrum ; prohibuerit Ioannes Papa
XXII. vbi agens contra nonnullos , vt ait nouellæ
ſcholæ diſcipulos,qui vanitate diſcantus,Eccleſia-
ſticos cantus interſecabant , a quibus cōpunctionis
deuotio quærenda contemnebatur,& inani cantan
di curioſitate,laſciuia propagabatur:pcipiens eiuſ-
modi per octo dies ſuſpendi,vt patet.Ab huiuſmo
di itaq; vanitate caueamus , ne hic ſuſpenſi poſtea
in inferno pendeamus.Quintū cantandi vitiū ſeclu
dendum eſt,fraudulenta vocis à cantando diminu-
tio,vel ſubtractio cantus , vt quidā qui ſoli alte ca-
nunt,cum cæteris vix audiuntur,aut tacent.Contra
illud Regū.Sacerdotes coram archa fęderis Dñi ca 2 Para.
nebant iugiter:abſq;.ſ.defraudatione vocis.Huiuſ- 16.
modi etenim defraudatio,dedecētiſſima eſt,& ꝓ-
pter plura quæ hoc vſu patent præcauenda .

Sacrilegus, grauat, offendit, priuat, latro, pœnas :
Primò etenim hmōi fraudatores ſacrilegi ſunt , &
fures,de ſacro officio debitum labiorū ſuffurantes: Heb. 13.
cōtra Dei, Eccleſiæ, atque Superiorum volūtatem. F
Fur ſiquidem eſt,& furtum cōmittit;quiſquis re al-
terius,contra volūtatem eius, qui rei ipſius Dñs eſt
vtitur.Cū igitur Religioſus quilibet velle,aut nol-
le non habeat ; ſed à manu Superiorum oīa ſua de-
pendeant;quorum mens eſt,vt cum cęteris cantet :
furtum vtique, imò & ſacrilegium, (quia de ſacro
legit) cōmittit, quotiens vocē à debito officio ſub-
trahēs,priuatas quaſdam alias oratiunculas, vel le-
git , aut alias neſcio quas , tunc fantaſias admittit.
Cōmune.n.bonū,priuato,& ſingulari pręferri debe
bit,& magis obedientia Deo,quā victimæ placent. 1. Reg.
Hinc eſt, ꝙ Eccleſiaſtica Sanctio, in pragmatica iu-
bet.Nemo dum horę in cōi cantantur legat,vel pri
uatim officium dicat; nam nō ſolū obſequium,quo
obnoxius eſt choro ſubtrahit; ſed & alios pſallētes
perturbat.Ideoq; vt illius eiuſdem Canonis cōmen
tum habet:q̄q̄ poſſet quis eo tpe quo Diuinum offi
ciū cantatur,multas priuatim orationes dicere,aut
peculiari deuotioni inſiſtere:abſtinere tunc à talib.
debet, & chorum quantum poterit iuuare . Bonum
cōe præferendo priuato. Vt eſt. c. Licet de Regula.
Nam inno.in c.Dolentes de cele.Miſſ. ait. Clericus
inquiens dū eſt in officijs Diuinis , non debet alijs
intendere; niſi circa ea quæ dicunt, vel cantantur .
Nō igitur voces à cōi Choro ſunt ſubtrahendæ,ſed
quilibet fr̄. gratiam ſibi datam,fructum labiorum Heb. 13.
ſuorum cum puritate cōſcientiæ;animiq; deuotio-
ne,debet Deo porrigere. vt in Clem.de celebrand.
Miſſa.Hoc ſiquidem debitū eſt ſeruitutis clericalis
penſum,vt habet Canon diſt.91.c.Presbyter.Quod
qui voci ſuæ parcens non reddit, ſacrilegum vt pa
tet furtum committit,& propheticam illam vocem
extimeſcere debet. Ego dñs odio habens rapinam Eſa. 61.
holocauſtorum. Secundo,qui vocibus ſuis parcen-
tes,a cōi labore ſe ſubtrahunt , onus pſalmodiæ, &
cantus ſuper alios relinquētes, valde alios grauāt ,
& contra debitum fraternæ charitatis , & rectè ra-
tionis iudicium , contraueniunt & agunt . Faciunt
etenim,quod ſibi fieri nolint, & contra regulas cō-
munis iuris delinquunt, quibus præcautū, vt pares
ſint in officio,qui pari gaudent beneficio; & vt ſen
tiat onus,qui beneficium ſentit &c.Proinde huiuſ-
modi metuendum , ne dum in labore Fratrum non
ſunt,nec cum illis remunerari debebunt . Nec ſocij
poterunt eſſe coronarū , qui non fuerunt conſortes Pſ. 82.
laborum. Scriptum quippe eſt in Euangelio . Voca Matth.
operarios , & redde illis mercedē . Et notiſſima eſt 20.
Apoſtolica ſententia.Qui non laborat non mandu- 2.Theſ.
cet.Et iuxta Patrum decreta,fraus & dolus,nemini 3.
patrocinari debent.Licebit igit̄ concludere.Qui cū
alijs non cantat ex fraude; partem neq; ſortem ha-
bere poterit in mercede . Tertio grauiter huiuſ-
modi fraudatores Deum offendūt, cui debitum ſui

Digitized by Google

Heb.13. penſi ſubtrahunt. Nec vitulos labiorum quos Deo debent multiplici iure, exoluunt, aut reddunt; imò (vt interim de integris vitulis taceamus,) q̃ medul-
Pſ. 65. las, carnes, oſſa pinguedinem, adipes habere deberent. Id eſt tales orationes offerrent, in quibus intẽtio, fortitudo, attentio, deuotio eſſe deberẽt, vt inſigniter ſub vitulorũ comparatione, in Rhetorica ſua Diuina, tractat deuotiſſimus Dñs Guilielmus Parrhiſien. ne pelles quidem hmõi vitulorum Deo offerunt, vel pilos; id eſt nec ſeries quidẽ ipſas verborum, aut ſtrepitus exoluunt cãtus vocalis. Planè non mediocris offenſio iſta. Valdè etenim ſunt Deo iniurioſi, qui cum totum vitulũ debent, nec vel pellem, aut pilos ſaltem illi tradunt. Id eſt qui orationem medullatam, attentã, deuotam, continuam, & corde, & voce, perſoluere habent. Nec vocali quidem ſtrepitu, ſola ipſa verba, in Eccleſijs reſonare volunt, ſed tanq̃ in dormitorio, medias matutinas, aut ẽt integras dormiunt; nunq̃ eas poſtmodũ Dño repetendo reddentes. Quis (oro) ex ſæculi Magnatibus, hmõi fraudes, rapinas, ſeu iniurias, à ſuis ſibi vaſallis, fieri ſuſtineret? vt videlicet ꝓ vitulis medullatis, craſſis, obeſis, & impinguatis; exmedullati, excarnati, tenues, macilentiſſimi, & per omnem modũ, pinguedine carentes, & adipe. exoſſati inſuper, & decoriati, & nec pilos ẽt habẽtes, pelles ſibi offerrentur à debitoribus ſuis? Quid ergo mirum ſi grauiter, vt diximus offendatur in hmõi Dñs Deus? qui rapinam holocauſtorum, maximè odio habet,
Eſa. 61 vt ait in Prophetis? Quartò qui vocem ab Eccleſiaſtico officio, tacendo defraudat, oĩbus ſe fructibus Diuinæ vocalis laudis, & Eccleſiaſticæ orationis, ſpoliat, & priuat. Non.n.mẽtalis oratio, ſine vocali expreſſione, ad ſatisfaciendum Deo, & Eccleſiæ ſufficit; cum tam voce, q̃ corde laudandus ſit Deus. de conſec. diſtin. 5. Non mediocriter: vt infra traditur plenius. Quia igitur Eccleſię non ſatisfacit, fructum reportare non poteſt. Quæ.n. cõtra ius fiunt, pro infectis haberi debent, nec exinde fructus reportandus. Sunt aũt vocalis orationis ipſius, fructus plures, vt ſupra memorauimus, quorum venerandus
Apoc. 22. Gerſon 12. ponit inſtar 12. fructuum ligni vitæ, & complectuntur ſub his memoralibus carminibus.

Occupat.	*euitat.*	*ſolans.*	*reglat.*
id eſt vitę lai corum vtilis occupatio.	diſcolorum morum deuitatio.	aſſiſtentium cõſolatio.	cohabitantium regulatio.

ſatagit.	*plet.*
Pęnitentialis ſatisfactio.	Voti completio.

Reddens.	*præſentat.*	*frenans.*	*laus.*
Debiti redditio, & bñficiorum recõpenſatio.	totius Eccleſiæ repræſentatio.	malarum paſſionũ refręnatio.	Dei collaudatio.

afficit.	*aſſuet.*
Sanctarum affectionum occaſio.	vtilis, & meritoria aſſuefactio.

Ecce ligni vitæ duodecim, & quidem ſuauiſſimi
G fructus, quibus tñ oĩbus defraudatur, & priuatur, fraudulentus ſubtractor ſuæ vocis, quod non eſt iactura mediocris. Quintò hmõi vocis ſuæ, à Diuina laude defraudator, nõ modo fur, aut ſacrilegus eſt; ſed inſuper latro, & ſpolians, & occidens. Hinc memorabilis Guillermus Parrhiſien. in nobili ſuo Libello. vbi calamũ tinxit in corde. An non vides cõgregationes hmõi, tumultuariè orãtium, & tã apertè Diuino officio ſuas voces ſubtrahentium, ne dicam ſpeluncas eſſe latronũ; ſed magis acies, vel cuneos raptorum; qui verè fures, & latrones, & cõtra Deum, & animas ſe exhibent, & raptores, dum ſine cauſa, oratoriæ militię ſtipendia percipiunt, & gratis illorum panem mãducant, & bona eorum, vt latrones diripiunt, nihil ſuffragantes eorum animab. quorum peccata comedunt, quare & animas pro- Oſee 4.
prias, pariter, & illorum occidũt. Poſtremò magno digni ſunt ſupplicio, qui ita ſe ſubtrahũt ab officio; obligati vtiq; ad magnas pęnas non modo temporaneas; ſed vel purgatorias, aut etiam æternas. Iure ſiquidem à propina menſæ veniunt defraudandi; q̃ ſuas, ita voces fraudant à laude Diuina, imò grauiori pęnitentia, tales ſunt iuxta pęnitentiale Beati Columbani mulctandi; vbi poſtquàm docuit diuerſitatem culparum, diuerſo pœnitentiæ mendicamento ſanari debere; de huiuſmodi hoc modo ſubdit. Qđ frater qui vocib. parcẽs, in ſynaxi nõ dixerit amen, ſex percuſſionibus emendetur. En q̃ diſtricta pœna, pro vnius verbuli omiſſione ex pigritia. Sed & huiuſmodi vocum parcitores, dum ex propoſito, aut aſſueti mala conſuetudine, obticeſcunt in Diuina laude; obligantur iuxta pleroſque Doctores, ad pęnam repetitionis. Poſtea grauius ſoluturi fraudatum Diuinæ laudis debitum, uſq; ad minimũ quadrantem, & nouiſsimũ apud inferos, ut habet Euãgelium. Horreant igitur, paueant, & caueant, qui Mat. 5.
ſuis uocibus parcentes, muliebrè quiddam remiſſis uocibus Balba, de nare ſonãt; cum uirili ſonitu Spiritus ſancti uoces perſonare deberent. Ita enim iubetur undiq; in Sanctorum decretis. Vnde & pragmatica habet. Et cum pſallendi gratia, ibidem in Choro, utique conuenerint, muta, aut clauſa labia tenere non debent, ſed omnes præſertim, qui maiori funguntur honore, in Pſalmis; Hymnis, & Canticis Deo alacriter modulentur. Et ualdè ſuper cantica B. Bernardus, de non parcendis uocibus, aut remittendis monet. Non q̃ ultra uires, clamoſam uocem, quæ uenarum, quæ cerebri, quę uitalium ruptiua ſit emittat, ſed ut quiſq; pro uirili ſua, alacriter Deo cãtet. Nec quiſpiam ſe hic excuſandum putet; quia bonam, aut modulam uocẽ non habet; nam in templo Dñi, non ſolum erant uaſa aurea, ſed ẽt argentea, & ęrea. Et in Dei Organis, non tantũ ſunt fiſtulæ, tinnulæ, paruæ, acutæ, uel ſuperacutæ; ſed etiã tubales groſſiores, & magis ſonoræ; ex quarũ conſonantia, dulcior conſtituit᷑ melodia. Hinc quiſque pro ſuæ uocis exigẽtia, ſtrenuè laborare deberet in laude Diuina, & cum Sancto Dauide ex totis uirib. ſubſilire, & laudare coram Archa. Et ſi non ualeat 1. Para. 15.
tã dulce cãtare, ſicut Olor, & Philomena, cãtitet, & laudet lugubrè, ſicut gallinę, & paluſtres ranæ, quorũ crocitatio, & cantus coax, æquè grata ſunt Deo, quia cantãt, ſicut illis cõceſſit Deus ex natura. Quare ẽt ſi quis, uel raucus fuerit, uel diſſonus, non iccirco ꝓrſus cõtiſcere debet à Diuinis laudibus, aut ſubtrahere ſe ab Eccleſiaſticis Officijs, etſi non poterit

terit labijs oris reſonare; debent tanto intenſius ſuſpirijs cordis, ad Deum clamare. Raucus.n. (vt in exemplis ſuis Cæſarius narrat) melius oĩbus alijs, qui ſaccum plenum cecinerant cantauit. Hoc ſiquidem Diuinæ laudis negotium, non tam clamoſis vocibus; quã deuotis celebratur, & peragitur affectib. Nemo tñ idcirco putauerit parcendum vocib. obijciens, ꝙ Deus magis intueatur cor, & ꝙ illi ſufficiat bonæ voluntatis affectus. Aut ꝙ minora bona, vocalis, ſ. cantus; per maiora bona internæ cõtemplationis, facile recõpenſari poſſunt. Non etenim hmõdi (ait venerandus Gerſon) excuſatio valet; in iam ad vocale ſeruitium obligatis. Nec melioribus aliquibus, bonum hoc debitæ ſeruitutis recompenſandũ venit: vt latius in Cantichordo ſuo deducit, hoc tãdem inferens. Qđ ẽt ſi hõ raparetur in tertium Cœlum; qui iam Religioni aſtrictus eſt, & ad vocaliter laudandum obligatus, & non impleret Ordinis, & Religioſi ſeruitij debitum, cõtemplari volens, vbi vocaliter cãtandum foret: Raptus talis, & eiuſmodi contemplatio, nec grata Deo erunt, nec ſibi vtilia; ſed opprobrioſa, & proximis ſcandaloſa. Ingratum quippè eſt Spiritui ſancto, quicquid offert, neglecto eo, qđ principaliter eſt debitum. Et qui facit, quod nemo, & ſingularis ferus eſt, mirantur, & execrãtur
Pſ. 79 id oẽs, & nihil eſt; niſi ſibi opprobrium, & alijs ſcandalum. Semper ergo, & indefeſſe, cũ conuentu cantandum, & pſallendum; niſi ſingulari ex cauſa, pro maiori bono fuerit diſpenſatum: quemadmodum olim Grego. Magnus, Diaconib. interdixit cantum, vt patet. Vix tñ nobis ſm quoſdã, iam imitanda diſpenſatio talis. Semper ergo, vt diximus cantandũ.
Nec quorundam ſcropuloſorũ more, cantus intermittendus, ꝓpter admiſſas aliquas diſtractiones, & omiſſiones; quas putant lectitando repetendas. Cũ iuxta pleroſque Doctores, talis omiſſorum reiteratio, nedum inutilis, & ſuperuacua; ſed & frequẽter tam ipſis, q̃ fratribus nociua, & prorſus, ſi præſertim conuentus pro cantando ope egeat, non neceſſaria. Super quo cõſolatorius Doctor Gerſon ſcribit ita: Perſuadendũ ait omnimodè eſt Religioſis; ne ſcrupulum ſtultum ſibi forment, ne aliquorum paruorũ omiſſorum in horis, reiterationes facere curent; cũ talis ſcrupuloſa iteratio, magis cõem oĩonem conuẽtus turbaret, quã proficeret ipſa reſumpta anxia. Bona.n. & pia cã iuuandi conuentũ, excuſat ꝙ quædam parua omiſſa, non veniunt repetenda. Sufficiãt hæc de voce non defraudanda. Et ob tanta inductiua præmiſſa: O vos, qui reminiſcimini Domini, &
Eſa. 62. eius eſtis cultui, & laudibus conſecrati ne taceatis, & ne detis ſilentium ei, vocem in ſuis laudibus defraudantes. Væ etenim culpæ, pariter, & pœnæ eſt, tacentibus in laude Diuina.

Sextum, & vltimũ principaliter in Eccleſiaſtico cantu vitandum, eſt immoderata inaltatio cantus. Melius.n. eſt, aptè cantare, q̃ alte. Vnde ſupra vires vox non eſt erigenda, ne in planctum magis erumpat, q̃ in cantum. Nimia ſiquidem cantus altitudo, & intellectum impedit, & deuotionem extinguit, vt notat glo. diſt. 2 t. c. Cleros ſuper verbo miſerabiliter. vbi textus habet. Pſalmiſtę canunt, vt excitẽt ad compunctionem animos audientium. Licet quidam lectores, ita miſerabiliter ꝓnuncient, vt quoſdam ad luctum, lamentationeſque compellãt, quorum tanta, & tam clara erit vox, vt quamuis longe poſitorũ, aures adimpleat. Gloſa ait. Miſerabiliter pronunciant, non per prauam vocem; ſed potius ꝑ altam vocem, nimiſque ſonoram, quæ aures obtundens, impedit intellectum. Alte apud Deum cantat humilitas; cum humilitantis ſe oratio nubes pene- Eccli.
tret. quo altitudinis vanitas non attingit. Plerumq; 35.
enim ait Hugo, qui delectãtur altitudine vocis, delectantur, & elatione mentis. Cum tñ in hoc differt muſica Chri, a muſica Diaboli, quia hæc a voce humiliori incipit, illa a ſublimiori, dum ait. Ponã Se- Eſa. 14.
dem meam ad Aquilonem, &c. Contra vero ſonat humiliter Chriſtus dicens. Diſcite a me, quia mitis Matth.
ſum, & humilis corde. Et beati pauperes ſpũ. Me- 11. & 5.
diocris igitur cantus ſeruandus. Nimiè etenim inaltatus cantus, cerebrum turbat, venas exhaurit, eneruat vitalia, intellectũ offuſcat, & impedit deuotionem, & dum nimium aſcẽdit prouocat riſum. Ecce is fructus eſt immoderatè altitudinis in cantu, qui non tã cantus dicendus eſt, q̃ clamor, qui Dijs gentiũ, magis quã Deo viuo debet, ſicut ꝓphetis Baal. S. Helyas inſultabat, vt voce clamarẽt maiori. Et di 3. Reg.
citur in Prophetis. Erit vobis, ſicut vox ſanctifica- 18.
tionis, & vocem dederunt, ſicut in die ſolenni. Ma- Thre. 2.
gnus coram Deo clamor, magnum deſiderium cordis, cui vocalis non multum placet clamor. Clamãt Geneſ.
ſiquidem ſodomitæ, clamant, & piloſi alter ad alte- 18.
rum, clamant denique, & condemnati in Inferno, Eſa 34.
iuxta Apoc. Sed hmõdi oĩum ingratus clamor. Pro- Apoc.
inde clamores immoderatos impijs dimittamus, & 19.
nos modulatis Dño vocibus, ſine nimia inaltatione vocis Dño decantemus. quẽadmodum de B. Bern. legitur, & Religioſiſſimis confratribus eius, in eius geſtis, qui aiunt. Innocentius Papa Leodio Rediens Clarãuallem per ſeipſum voluit viſitare. Vbi a pauperibus Chriſti, non purpura, & biſſo ornatis, nec cum deauratis Euangelijs occurrentibus, ſed pannoſis agminibus, ſcopuloſam baiulantibus Crucẽ, non tumultuantiũ claſſicorum tonitru, non clamoſa, vel iubiloſa; ſed ſuppreſſã modulatione affectuoſiſſimę ſuſceptus eſt. O notẽtur verba, ſignentur myſteria, & inſignia illius acta ad integrum perlegant. Sunt enim ædificatoria multum, præſertim hic, edocentia de cantu ſupprimendo, ne nimis inaltetur, quod vitioſiſſimum cantandi genus, vt latius monſtrari poſſet. Hinc verſificator ait.

Non clames tantum, vt cogaris linquere totum.
Sed hæc ſufficiant de vitijs in cantu præſertim Religioſo vitandis. Supereſt dicendũ de qualitate Eccleſiaſtici cantus. Et primum de modo pſallendi, in quo multo maxima pars Officij Diuini conſiſtit.

De qualitate Religioſi cantus.

Sic Pſalmum dicam nomini tuo. Reprobatis ec- Pſ. 60.
cleſiaſtici cantus vitijs, videndum de qualitate H
Religioſi cãtus. Et hoc primum de pſalmodijs: Circa quas præcipuè, & magis ſedulè ſonandas, Eccleſia non ſine grauibus rationibus, altero in loco tactis, die, noctuq; obuerſatur. Vnde & pſalmiſtarum

ſecun-

Digitized by Google

ſecundum quoſdã ordo erat inſtitutus, qui & pſaltriæ ſeu pſaltes, vtriq; a canendis pſalmis: vt Iſidor. & Magiſter in 4.Sñiarum ait, ſunt ſic vocati. Quorũ id munus atq; officium ſcribunt. Pſallere Deo, modo tam dulci, iocundo, atq; decoro, vt ad compunctionem excitent audientes. De cuius modi qualitate exactius inquirendum. Cuius modum quis melius, & ſuccinctius diffinire poterit, q̃ exercitatiſſimus in his D. Pater Bernardus? qui in hũc modum deſcribit modum iſtum. Pſalmodiam inquit non multum protrahamus; ſed tractim rotunda, & viua voce cantemus. Metrum & finem verſus ſimul intonemus, & ſimul dimittamus. Punctum vel caudam, nullus teneat; ſed cito finiat. Poſt punctum & metrum, bonã pauſam faciamus. Nullus ante alios incipere, & nimis currere præſumat, aut ẽt poſt alios nimium trahere, aut punctum tenere. Simul (concludit) cãtemus, ſimul pauſemus, ſemper in auſcultando. Hæc occulatiſſimus Pater ſuper modo pſallendi. Cuius ferme ſnĩa complectitur, & hoc verſu.

Dic plane, plenè, ſimul incipe, deſine, pauſa.

De primo horum videlicet, ꝙ pſalmodia Planè dicenda ſit, ſine fractæ vocis curioſitate, Canonica ſtatuta habent. Plane (aiunt (pſallendum, vt nullus fractis vocibus, audeat curioſitatẽ, vel leuitatem oſtẽdere; ſed plano, & ſimplici modo, qui & grauitatẽ præferat, & deuotionem inducat, oĩs cantus deprornatur. Nam vt dr̃ in Speculo Monachorum. Qui q̃rit Deo in cantando placere, quanto planius, & ſimplicius cantauerit, tanto magis ei complacebit &c. Secundo Plenè, pſallẽdum eſt, & diſtinctè, ſine ſyncopizatione, aut trãſiliatione. Seruitus enim eſt clericorum (vt dr̃ diſ. 1. c. presbyt.) qualibet die Plenè perſoluere officia ſeptem horarum. de quo & ẽt in cap. dolentes. De hac ſiquidem integritate dicit P̃r Bernardus ſic. Oĩum quæ ibi dñr vſq; ad vnam litteram, ſe pro certo nouerit debitorem, vel dicendi in Choro ſuo, vel audiendi in alio. Secus vt ferunt, oẽs omiſſiones, tranſilitiones, ſyncopizationesque dictionum, & ſyllabarum colligit dæmon nomine Tytinillus. Iuxta illud.

Fragmina verborum Titinillus colligit horum.
Sicque die mille vicibus ſe ſarcinat ille.

Ratio ſiquidẽ multiplicis obligationis, ſatis docet, q̃ tanti Regis tantũ officium, integrè plenéq; debebit perſolui. Væ væ ergo nobis, ſuper omiſſionibus noſtris, quas vt quidam Sanctorum Patrum ait: ſi Deus nobis imputare pergat, oĩs caro ſalua fieri nõ poterit. Grauis ſe hic offerret materia, ſcrupuloſæ conquæſtionis circa capitulum, extra de cę. dolentes. ſed non eſt huius loci elegiam texere, ſed explicare modum pſallendi & cantus. Pſalmodia igitur Planè dicatur Plenè, & Perfectè: vniformiter item & diſtinctè, cum plena Pauſa in medio verſus; vbi ẽt cauendum ne quis uocem protrahendo, caudam faciat in pauſa. Formationes nihilominus tonorũ, tam in medio, q̃ in fine Paulo tractius, dulciterque ſunt modulãdæ. Simul quoq; incipiẽdũ eſt, ſimulq; (vt verſus habet) deſinendum, & pauſandum, vt ſp grauiter pſallatur, & deuotè: Iuxta quod de omnibus his, memorabiles hi commonẽt verſus in Choro vtique perſcribendi.

Vos qui ſeruitis Chriſto, ſeruire ſtudete.
Quod memores ſitis, hos verſus ſæpe videte.
Et quicunque Choro Chriſti famularis honori.
Non ſis mente foro, ſed mens tua conſonet ori.
Eſto Choro totus intentus pſallere Chriſti.
Laudes deuotus, cui te totum tribuiſti.

Igit̃o choraula, & pſaltria Chr̃i nota ſequẽtes verſ.

Cum Domino pſalles, pſallendo tu tria ſerues.
Dirige cor ſurſum, bene profer, reſpice ſenſum.
In templo vanum fuge cantum, dilige planum.
Non clames tantum, vt cogaris linquere totum.
Pſallite deuotè, diſtinctè, metra tenete.
Vocibus eſtote concordes, vana cauete.
Nunquam poſterior verſus prius incipiatur.
Quam ſuus anterior, perfecto fine fruatur.
Qui Pſalmos reſecat, & verba Dauidica curtat.
Nil plus inde feret, quam ſi ſua lingua taceret.

Hæc tantiſper ſufficiat dixiſſe ſuper modo pſallendi; De quo ita in ſumma antiqua, canonica decreta habent. Pſalmi (inquiunt non curſim, aut excelſis, inordinatiſve vocibus dicantur; ſed planè, atq; dilucidè, & diſtinctè, cum cordis compunctione recitentur. Iuxta quod & in Regula ſua commonet D. Hieronymus dicẽs. Sic diſtinctè, & alternatim, Pſalmi, lectioneſque, Sacræ proferantur, vt ob colliſiones, & hiatus, ac barbariſmos, ad riſum non prouocentur Angelici Spiritus, &c. Sic itaque pſallẽdum ſapienter. Sic Pſalmi dicendi nomini Dei. Nunc ſu- *Pſ. 46.*
perreliquo modo cantus agendum. *Pſ. 60.*

De reliquo modo cantus.

ET ſtare fecit cantores contra Altare: Et in ſono eorum dulces fecit modos. Eccl. In reliquo Ecclesiaſtico cantu poterit is modus obſeruari, & prædica cantus, vt ſit cantatio talis. *Eccli. 47.*

Plana, modus, pauſans, fortis, dulcis, vigil, aptus.

Primo omnium ipſa religio Eccleſiaſtici cantus requirrit, vt cantio ipſa Plana, ſit, & ſimplex cõtra omnem curioſitatem. Quippe magis cordis attẽtione, q̃ vocis curioſa modulatione Deo eſt cantandũ, vt dr̃ 92. diſt. c. 1. Et 23. diſt. pſalmiſta Ap̃s. Cãtãtes, & pſallentes in cordibus veſtris. Hinc ẽt iuſſit Ioannes *Epheſ.*
Papa XXII. ꝙ planus eſſet Eccleſiaſticus cãtus, omiſſis hocqueris, breuibus, & minimis, quibus offuſcãtur Eccleſiaſticæ grauitatis toni, & cantus, vt patet in extrauaganti eius. Secundo Modeſta, ſit Eccleſiaſtica cantio, & moderata, non tumultuaris præcipitata; nec more teſtudineo morata, & protracta nimis. Id. n. ars ipſa muſices maximè requirit, id exigit Religio ſacra. Vt modus, ſ. habeatur in ipſo Eccleſiaſtico cantu, tam in imponendo, quã in proſequẽdo. Quo ita videlicet moderetur intonatio, impoſitioque cantus ipſius, vt oĩbus congruat, ne baſſa nimium ſit, & nimis alta. Quæ cura cantoribus maximè incũbit, vt patet. Requiritur dein, & in proſecutione modus. ne vt diximus, vel acceleretur, aut ꝓtrahatur nimis; ſed proportionato metro ſit moderatus. Alias ſi protractior iuſto ſit, tædium inducit, fel immiſcẽs in eſcam deuotionis. Aut notã ſæcularitatis, & Religioſitatis, ſi citatus nimis. Sit itaque, vt D. Hieronymus monet, cãtus temperatus, & moderatus,

Digitized by Google

deratus, oĩs ſic moroſitas, ſic velocitas teneatur in modo, ꝙ nec faſtidium mentis, nec impeditio linguę poſſit ſuboriri. Muſica ſiquidẽ ſcientia Aritmeticę ſubalternata eſt, iõ maximè menſurã requirrẽs.
Numerus ſono r⁹ muſices ſubiectum. Quippe cuius ſubiectũ numeroſa eſt proportio vocis. Cum proportione itaque, & menſurato modo, modulandus eſt cantus oĩs; in quo præcipua cõſiſtit laus cantus, vt de cœlorũ concentu. Angelorumq́; , & cęlitum Virginum harmonia, legendæ Vincẽtij, & Agnetis habent, ꝙ modulatis vocib. pſonabãt. Tertio ſit Religioſa cãtatio, pauſis diſtincta, & reſpirationib. Ne tumultuaria ſit, & ſæcularis nimis. Vera ſiquidem, & menſurabilis muſica pauſas, ſibi menſuratas requirrit, quæ ſunt menſuratum ſilentium vocis, aut metrum reſpirandi. Quale quiddã, putant quidam diapſalmata fuiſſe apud Hebræos. Quę perneceſſariæ ſunt tam pro recreando ſpiritu; quam ẽt pro exornatione cantus ipſius, vt muſicus. Guido docet. tria decernens eſſe debere in harmonia, & pro ornatu cãtus. Phthongos, Neumata, & ꝓ reſpirando Tomos, ſeu diſtinctiones. Qđ ipſum ẽt modus ipſe exigit Religionis, vt a ſæculari tumultuatione diſtinguatur. Exactiſſimę ergo huiuſmodi pauſæ aſſignatæ in libris, obſeruandæ ſunt, vt conſtitutio ẽt iubet Baſilien. Quarto Fortis, eſſę debet, & virilis vox Eccleſiaſtici cantoris, contra quoſdã, qui cãtant, ita infirmiter, & muliebriter, & remiſſę; quaſi nihil ſpectaret ad eos, de quibus poterit dici
Prou. 26. illud ſapientiæ. Si ſubmiſerit vocem ſuam, non credas ei. Quidam etenim quaſi febriculas habentes oſcitant, & os vento replent, dum laude Dñi os re-
Pſ. 70. plere deberent. Et vix labia diſſoluunt, barbarum quiddam, inter ſerratos dẽtes fremẽdo; dum in oĩ virtute coram Dño, cum Dauide laudem deberẽt, & canere fortiter, & clare iuxta dies iuuẽtutis. Iux-
Eccli. 34. ta qđ ſcribiť. Cõfitemini illi in voce labiorum veſtrorum. Alij ẽt adeo remiſſis, & confractis vocib. pſallũt, vt mulieres magis, q̃ viri appareãt, ex voce effęminata, & ſic vox eorum quaſi vox phitonis de
Eſa. 29 terra, vt dř Eſa. Contra quos oẽs dř. Pſallite in tu-
Pſ. 97 bis ductibilibus, & voce tubæ corneæ. Quæ inſtrumenta non ſonum mollem, & remiſſum; ſed fortẽ,
Eſa. 38. & virilem habẽt rurſum. Eſa. Quaſi tuba exalta vocem tuam exalta, & noli timere, vt laudetur Deus Iſrael cũ Leuitis, voce magna in excelſum. Strenue itaq; peragantur Diuinæ laudes. Et vt B. Pater Clareuallen. monet, ſicut reuerẽter ita et alacriter Dño aſſiſtatur, non pigre, non ſomnolenter, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non fractis, & remiſſis, muliebre quiddam balba, de nareſonãtes, ſed fortiter, & virili, vt dignũ eſt ſonitu, & affectu, voces
Eſa. 30. Sancti Spũs depromantur, vt iuxta Eſaiam, ſit vox
Pſ. 58. quaſi vox ſanctificationis. Diuinæ ſiquidem laudi fortitudo noſtra cuſtodiri debet. Quinto Dulcis, ſit Eccleſiaſtica cantio, & cum quadam harmonia; nõ
Ezech. 33. aſinino more agreſtis, & rudis, vt. ſ. iuxta Ezechielẽ ſuaui dulciq; ſonitu perſonetur. Et vt Michęas mo-
Mich. 2 net cantetur canticum cum ſuauitate. Contra pleroſque, qui ita ruditer, & inepte canunt; imò poti⁹ ſonant, audiunt, vt parum ab aſinorum ruditu differant. Quorum laudatio Deo, nec iocunda eſt, nec
Pſ. 146 decora. diſplicens magis, ſcandalo hominibus, & dæmonibus ridiculoſa. Dæmon ſiquidem irriſit, ruditer incompoſite, & inconditis vocibus pſallẽtes, vt ſub exemplo narrat Ioannes Vallen. Debent itaque cantores, quos contra Altare ſuum iuſſit ſtare 1. Para. 6.
Deus in ſono cantus, Diuini, dulces facere modos.
Sicut in Extrauaganti ſua iubet Ioannes XXII. dicens. Docta decreuit Sctõrum Patrum auctoritas; vt in Diuinæ laudis Officijs, cunctorum mens inuigilet, ſermo non ceſpitet, & modeſta pſallentium grauitas, placida modulatione decantet. Nã in ore eorum dulcis reſonabit ſonus. Dum & Deũ corde reſpiciunt, & verbis alloquuntur, & in ipſis quoq; cantibus deuotionem accendunt. Quare concinne ſp, & dulciter, & cum quadã harmonica melodia formandus eſt notarũ tonus, & ad dulcedinẽ quandam inflectendus ſonitus vocis, vt dum auditũ foris demulcet, deuotionem intus prouocet, & pſallentium, ſeu audientium animos torpere nõ ſinit. Minus ergo rectè agunt quidam agreſtes, & crudi, & rudes homines, qui ſub prætextu vitãdæ, vt aiũt, curioſitatis, totius melodiæ incurij, incõditis ſolũ, & aſininis clamoribus aures opplent, & quo cãtus altius aſcendit, eo fortius iſti rudunt; neſcientes ꝙ illic tunc vox ad placidiorem dulcedinem, & melodiam inflectenda veniret, vt cum quadam delectatione in aures, & cantantium, pariter, & audientium reſultaret. Nec. n. vt rudes iſti, pro aſinino capite putant; delectatio abſolute vetita eſt in cantu, imò & meritorie delectari licet. Alioquin Pſ. non diceret. Delectare in Dño, & dabit tibi petitiones Pſ. 36.
cordis tui. Nec. n. vt exercitatiſſimus ille Guillielmus Parriſien. ait, nullo leuiori, ſiue faciliori ꝑtio, exauditio præcum, a miſeratore Deo obtineri põt, quam delectando in Dño, & ſeruitio eius. Talis ſi- Pſ. 36.
quidem delectatio, ſignum eſt acquiſiti cuiuſdam habitus, operantem in operatione conſeruans, vt Gerſon quodã in loco deducit, & acceptabile reddens Deo ſacrificium laudis, qui hilarem non triſtem datorem, & ſeruitutem inquirrit, volens in lę 1. Cor. 9
titia exultãrem, & gaudio cordis ſibi ſeruiri a ſuis. Pſ 99.
Quippe cuius gaudium eſt fortitudo noſtra, & læti Neem. 8.
tia nr̃a ſpiritualis, ad quã totiens commonet in ſcripturis, tm̃ ſyncera, & caſta ſit, humilitati, & pietati adiuncta, delectatio, & lętitia hæc ſine inſolẽtia elationis. Cum & de pleriſque id Sanctis legiť, vtpotè de Beatiſſimo P. Aug. vt ex. 9. patet confeſſionum: Et de Sctõ Malachia teſtať D. Bernardus, ꝙ in ipſo cantu pſallentium Fratrum, plurimum ſeſe dicebat oblectatum. Non ꝙ illic delectatio ſiſtebatur; ſed ex eo initians trãsferebatur in verborum ſenſum: aut ſaltem in aliquem affectum pietatis. Pro cuius exuſcitatione, permittitur iuxtã decretalem Apoſtolicam, interdum fieri, quædam conſonantia muſicalis, ſemota tñ, vt ſupra monitum eſt, nimia curioſitate. Et quid mirum ſi oblectati ſint Sancti in ſuauitate compoſiti cantus: Cũ & Deus ipſe in Cãticis tantopere petat, vt ſponſę vox ſonet in aurib. Cant. 2.
ſuis, eo ꝙ vox eius dulcis: accepta vtiq;, & grata in ſuis auribus, & delectabilis. Ita ergo vt Hieronym. monet, ſit temperatus, quietus, ſuauiſq́ue ſonus in vocibus, vt nulla pompa delectatioue carnalis locum habeat, in Diuinis præconijs; ſed exuſcitetur deuotio,

Digitized by Google

Prou. 5 deuotio,& compunctio mentis,quæ finis ſunt inſti
Eſa.58. tuti cantus. Dulciter igitur pſallamus, vt delectemur in Domino, & in laudibus eius.

Sexto ſit ipſa Eccleſiaſtica Cantio, vigil,alacris, plena,& integra, ſine torpore, & ſyncopis. Quorum primum contra eos,qui dormitant,aut ſegnes ſunt ſub Diuinis laudibus. Alterum contra eos, qui truncè, & imperfectè reſonant voces Sancti Spiritus,nimium ſyncopātes. De dormiticuloſis loquitur P.Bernardus dicens. Res abſurda nimis,pugil es ad fabulas,ſomnolentus ad cantus,& vigilias.Qui & ſuper cantica ait. Pſallentib.dignanter admiſceri,Sancti Angeli ſolent.Doleo proinde aliquos veſtrum,graui in vigilijs ſomno deprimi,nec cęli ciues reuereri;ſed in præſentia Sāctorum Prin
Pſ.137 cipum,tanq̄ mortuos apparere,cum veſtra ipſi alacritate permoti, veſtris intereſſe ſolemnijs, imò &
Pſ.32. præuenire delectentur. Pſallamus ergo vigilanter Dn̄o in vociferatione, q̄d non dormitantium,ſed vigilantium eſt;a ſomno excutiētes noſipſos more gallorum cātaturorū, vnde latius ſupra.Sit deinde etiam cantio ipſa alacris,ſtrenua, & viuax, contra ſegnitiem oēm,& oēm moroſitatem pigram: ne limacum more lentius cantetur,ſeu tarde nimis;ſed alacriter,ſtrenue,& modeſta alacritate, obſeruatis tn̄ cantandi proportionalib.morulis,& pauſis con-
Ioſ.22. ſtitutis ſp. Sic etenim frequentiſſime ſcriptura iu-
24. bet;vt in toto corde,& ex oībus viribus Dn̄o Deo
1.Reg.7 ſeruiatur. Nihil quoque cantandorum,ſeu legen-
12.
1.Para. dorum truncetur,ſupprimatur,aut ſyncopetur;ſed
28. plenè,perfectè,& integrè cātanda canantur., vt in-
Pſ.60. tegra reddamus vota,de die in diem. Et non exoſſati,aut excoriati ſoluantur vituli labiorum;in gr̄a cantantes, vt iubet Apoſtolus,in cordibus noſtris,
Heb.13 vt latius hortatum eſt ſupra. Poſtremo debet eſſe cātus Religioſus appoſitus rempibus,& circūſtātijs accommodatus,vt.ſ.pro temporum,& rerum qualitate cantetur. Aliter.n.feſtis,& aliter Feriatis cantādum diebus,vt Pragmatica notat,& antiqua Patrum decreta. Hoc ſiquidem Primicerij Officium, munuſq; eſt,vt dr̄ diſt.25.c.Perlectis.vt ab illo ordinetur ordo,moduſq; canendi in Choro, pro tēporum congruentia,& ſolennitate dierū. Id ſiquidem ratio dictat,vt in ſolemniorib.celebrius: ſimplicius aūt,& demiſſius in Ferialibus cantetur.Tūc etenim Altiſſime Dn̄o cantari licebit,exclamare in
Pſ.67. voce forti, & magna tunc voci vox addenda virtu
2.Par.7 tis,& in fortitudine vox in ſublime ferenda, vt de
30. Leuitis legitur,& vocibus Angelorum,& Sancto-
Eſa 6. rū Seraphin:Vt dicit.Eſa.ꝙ tota virtute clamitabāt adeo vt commouerentur ſuper liminaria cardinū, a voce clamorū eorū.Et de hoſtibus Iſrael,qd.Vocem dederūt in domo Dn̄i,ſicut in die ſolenni. Nā
Thre.2. licet ſupra improbauerimus exceſſum nimij clamoris;non tn̄ vetitum eſt,quin pro temporum ſolemnitate, feſtiuius ſit canendum. Cum ēt legamus
Io.7. Dn̄m.clamaſſe in die Feſtiuitatis magnę,& pleriq; Pſalmi ad victoriā prænotantur,vtiq; cantorū,conclamantium ad palmam,& totiens ad hoc ſcriptura,& Sctōrum exempla ad id inuitent. Multa itaq; obſeruantia tenendum, vt pro temporū exigentia appoſite cātetur.Quę ēt appoſitio cantus,id exigit, & requirrit, vt non mō pro ratione temporum;ſed ēt pro rerum,& materiarū qualitate, vel accelerantius,ſeu tractius, depreſſius, vel ſublimius canant cantanda, vt notat Magiſter Humbertus. Sic iuxta Canonica inſtituta, Canonicarum horarum initia, moderatius,& humiliori tono dicenda:Hymni lętiori,& modulo alacriori. Cātica vero Euangelica præ cæteris modeſtiori grauitate,& deuotiori mō cōcinenda.Sic ēt introitus Miſſarum Kyrieleiſon, Gloria in excelſis.Sanctus,& Agnus Dei, maieſtatē ſibi requirrunt, & ꝓnunciationē moroſiorem. Vbi alia pedeſtri mō,aut ſub mediocritate veniūt canēda.Prolixi foret operis perſequi per ſingula,ſingulorū rōnes, quas ſtudioſis relinquimus pſcrutādas. Hoc vnico adiecto, ꝙ cātus appoſitio id in ſumma reqrit, vt apte oīa,& cū quadam diligentia,& artis ſtudioſitate cantentur.Sonare ſiquidem incompoſite,ruditer, & inconcinne, non cantare eſt;ſed vel rudere,aut barrire,quales vix ad Eccleſiaſticū Officium admittendi, vt Cōcilium Aquenſe decreuit.

Vt aūt præfatus canendi modus obſeruetur; cantorum atque præcentorum curæ, & diligentiæ incumbit.De quorū qualitate,& munere, ita vetuſta B.Patris Aug.ſtatuta tradunt.Studendum (inquiūt) ſummopere cantoribus eſt; ne donum ſibi Diuinitus collatum, vitijs fœdent,ſed potius virtute exornēt: Quorum melodia populos,nō ſolum ſublimitate verborum;ſed ēt ſuauitate ſonorum; ad cœleſtia erigant. Cantorem aūt,ſicut traditum eſt a Patribus,& voce,& arte præclarum,illuſtremque eſſe oportebit. Prouidendum igitur eſt illis,qn̄ tempe ratè, qn̄ ſubmixè Diuinum peragatur Officium ſm numerum Clericorum,& officij qualitatē.Hi vero qui huius artis minus capaces ſunt, donec plenius erudiantur,melius conuenit,vt ſileant,q̄ diſſonent in cantando.Vbi & alia pleraque traduntur præcepta cantus Religioſi,& quanta diligentia cantoratus Officium exequendum, quæ conſulto præterimus;Fuimus enim plus,quā ſatis prolixiores.vnde hæc ſufficiāt ſuper modo Religioſi cantus, qui exactiſſime obſeruandus: Corde tamen magis,quam voce Deo cantandum meminerimus, iuxta præceptū Canonis diſt.92.licet. Et ſpiritu pariter,& mē- 1 Cor.
te pſalliēdum monet Apoſtolus. Vt Angelorum aſ- 14.
ſociemur concentibus.Amen.

De modo in Eccleſia legendi.

LEgerunt in Libris Legis diſtinctè, & apertè ad F
intelligendum: Et intellexerunt cum legērēt, 2.Eſdr.
& aures omnis populi erant erectæ ad Librum. Fle 8.
bat autē omnis populus, cum audiret verba legis.

Dicto de mō cantandi, breuiter eſt aliquid ſuper mō in Eccleſia legendi annotandum. Nec.n.minores errores circa lecturam ſacrorum, deprehendimus in hoc Chriſtianiſſimo Regno,qd nunq̄ monſtra progignere,ſed fons,& origo totius Chriſtianiſmi eſſe ſolet,quam in cantu ipſo. Et hoc tā ex parte ipſorum legentium,ſeu lectorum, legendorum item, q̄ & ex parte modi pronūciationis,ſeu lectitandi.Paucis ſingula percurram. De lectoribus ſatis palam cōſtat, quanta obſeruantia priſcis tpibus

habebatur,

Digitized by Google

habebatur,& in veteri pariter,& nouo inſtrumento. Nec enim ſine graui cauſa. Lectoratus vnus eſt de ordinibus Eccleſiaſticis, a Patribus conſtitutus. Nec ita paſſim ad in eccleſia legendū admittebanť omnes, vt de Eſdra,& lectorib. vetuſtis taceamus. Niſi hi tantū,qui & voce idonei, & in legendi arte erant periti;qui ita legere poterāt diſtinctè,& apertè, vt ædificarent audientes, compunctionemque prouocarent cordis,in animis auditorum;quemadmodum in themate eſt præmiſſum, vt plenius traditur diſt.21.c.Cleros.Et in quarto ſentent.diſ.24. Vbi & qualitas, & Officiū plane deſcribitur lectorum,ſub horum verborum tenore.

Secundus eſt gradus lectorum,lectores a legendo, ſicut pſalmiſtæ a Pſalmis canendis vocati ſunt. Illi.n. prædicāt populis quid ſequanť.Iſti cantant, vt excitent ad compunctionem aīos audientium. Licet quidam lectores,ita miſerabiliter pronūciēt, vt quoſdam ad luctum, lamentationemq; compellant.Ad quos pertinet, vt ex officio in eccleſia legant prophetias,& lectiones.Vnde & ōis vidēte populo traditur ab Epō, codex diuinarum lectionū: & diciť ſingulis. Accipe,& eſto verbi Dei relator, habiturus (ſi fideliter impleueris officium) partem cum his qui verbum Dei bene miniſtrauerunt &c. Nec ſub aureis illis primitiuæ eccleſiæ ſæculis, ad publice legendum admittebantur; niſi qui ordinē ſuſceperant lectoratus. Patet hoc ex decreto ſancti Martini Papæ. di.92. Vbi in concilio conſtitutum. Non liceat in pulpito pſallere, aut legere; niſi qui ab Epō ſunt ordinati lectores. Nec ad ordinē hūc admittebanť;niſi idonei,& plenè examinati in conditionibus,quas Iſidorus ponit 6.Ethymol. & Magiſter in quarto adducit ſub his verbis. Qui ad lectoratus gradum prouehitur, litterarū ſcientia debet eſſe inſtructus, & ſenſum verborum intelligat, vim accentuum ſciat,diſtinctè legat; ne cōfuſione prolationis,intellectum auditoribus auferat.Attendat quid indicatiuè, quid interrogatiuè ſit legendum;vbi ſit in oratione facienda diſtinctio.Hæc.n. male ſeruata,intellectum turbāt, & alios ad riſum prouocant.Auribuſ etenim,& cordi,conſulere debet vox lectoris. Quod officium Chriſtus impleuit cum in medio Seniorum librum Eſaiæ aperiens le-
Luca 4. git.Spiritus Dñi ſuper me.Ex quo lectoribus datur
Eſa.61. intelligi,ꝙ gratia ſpirituali clarere debēt, qui alijs verbum Dei annunciant; & non niſi qui fuerint in id miſſi,& ad hoc idonei iudicati.Vnde & in cęnobitali Regula conſtituit Pater Monachorum Benedictus dicens.Cantare, aut legere non præſumat; niſi qui poteſt ipſum officium implere, vt ædificentur audientes.Quod cum oī humilitate,& grauitate,ac tremore faciat,& cui iuſſerit Abbas.Qui & in capitulo de lectorib.Menſæ iubet.Fratres inquiens non per ordinem legant; ſed qui ædificent audientes.De quibus ēt in Sanctorum Patrum Canonibus erat conſtitutum: vt nemo in eccleſia legeret; niſi prius ab Archidiacono,ſeu ēt ab Epō ipſo auſcultatus: vt Toletanum concilium iuſſit.Et extra de officio Archidiac.c.Officium habet.Omne eccleſiaſticum officiū prouidendo,lectiones & rñſa dare debet.Et iterum, vt nullus Euangelium,aut Epiſtolā, Reſponſorium, vel quamlibet in Eccleſia lectionē legat,vel cantet; donec auſcultetur ab Epō. Vt latius id dñs Vmbertus in de clauſtralibus officijs.Et in Summa de officio cantorum, & Primiceriorum explicat dñs Antonius. Sed iam ſub hac tempeſtate,& in hoc Regno præter aliarum prouinciarum morem, vnuſquiſq; hanc legendi prouinciam ſibi præſumit.Et vt Ethnicus ait. Legunt pariter docti, & indocti.non poemata;ſed ēt epiſtolares ſacras lectiones paſſim. Quod quantum dedecens, & ſacris Canonibus aduerſum ſit, & prorſus non ferēdum, vtcunq; patet ex adductis.Nemo etenim hunc honorem ſibi aſſumeret, niſi a Deo tanꝗ Aaron voca- Heb. 5.
tus,idoneus,& in id ordinatus,Ecce error,& abuſus circa lectores.

G Quo multo tamen amplior,& grauior inoleuit, circa lectiones ipſas,& legenda.Iampridē ſub graui decreto,conſtituerant in publicis ſeſſionibus Patres ſacri: Nihil Apocriphum,nihilque non probatum,in ſacrijs Officijs admittendū:Vt patet in Gelaſiano decreto diſt.15.c.Sacra.Roma. Vbi ēt præclara quædam Sanctorum Martyrū geſta refutans, ideo dicit ea ſm antiquam auctoritatem, vel conſuetudinem ſingulari cautela in Sctā Romana Eccleſia, legi non debere, quia aut eorum, qui ſcripſerunt nomina penitus ignorantur:& ab infidelibus,aut dictis ſuperflua,aut minus aptè,ꝗ rei ordo fuerit,ſcripta eſſe putantur. Inſinuans nimirum,& volens,Eccleſiaſtica officia electiſſima, & vltra oīa pura,clara,facilia,& abſque hæſitatione probatiſſima, certiſſimaq; eſſe debere, vt in Epiſtola ad Aremaren.deducit cęleſtis fiſtula. Bernar.Cum nil ēt vitioſum, gregarium, aut ſcabrum in holocauſtomatibus ſuis,ſibi permiſerit offerri Deus, vt patet Leuit. 22.
ex ſupra notatis. Sed videantur,vt cætera tranſeamus,pleraque lectionalia Regni huius,horror eſt, ꝗ Apocriphis, & impuritatibus. ne dixerim mendacijs,& falſitatibus ſordent. Cum tñ celebratiſſimi eiuſdem Chriſtianiſſimi Regni Primores,Principes,& Reges,magno,& probādo,& prorſus admirando ſtudio pietatis. Pippinus videlicet Karolomannus,Magnus Karolus,& Ludouicus pius,corruptelis omnib.abraſis,caſtiſſima,& terſiſſima oīa, eorum temporibus reddiderunt, & ad puritatē primariam,caſtigata,quę neceſſaria erant pro vſu Eccleſiaſtico,& Officio Diuino,vt ex chronicis Sigiſberti,& antiquis monimentis, & Regum ipſorum præmiſſis prologis patent;pręſertim ex celebri illa Karolina,quam præſcribit lectionalibus,Pauli Diaconi Longobardi, vbi commemorat,no mō nocturnalis officij lectiones,ex infinito vitiorum anfractibus,quib.ſcatebant reformatas;ſed & vniuerſos veteris ac noui teſtamēti Libros, graui Librariorum vitio deprauatos,examuſſim ſe correxiſſe,& breuiter reparaſſe,& abraſiſſe corruptelas,& mendas totius Diuini officij, in ſerie lectionum.prouocatus, & accenſus,vt ait, venerandę memorię Pipinni genitoris ſui exemplis,qui totas Galliarum Eccleſias, Romanæ traditionis cātibus decorarat.Nō paſſi in eorum diebus, vt de Patre; & ſeipſo proſequitur, inter ſacra Officia incōſonantes, perſtrepere ſolecíſmos,aut quippiā eccleſiaſticę grauitati indignū,

vt

Digitized by Google

vt latius hæc oſtendimus,in Apologetico Canonico Officij noſtri. Notiſſimum eſt,& percelebre dictum illud Patris.Aug.qđ & tranſſumptũ eſt 9.diſt. in decretis.Si ad Scripturas ſanctas,admiſſa fuerit, vel mendacia officioſa,nihil in illis ſubſiſtere ponderis vltra,nihil auctoritatis.Scitũ eſt,& illud Hieronymianũ. Caueas oĩa apocripha,& eorum duntaxat tractatus lege,quorum fides nota eſt,& pietas indubitata. Cũ & hoc iterata ſeſſione decreuerat, famoſum illud Cõcilium Aphricanum,& tertium, pariter,& octauum quorum vtrique Pater Auguſt. interfuit, & alij 214. Patres Orthodoxi, vt nullæ præces, orationes, ſeu lectiones dicerentur, niſi in Concilio fuerint probatæ. Hinc & in Regula ſua, oĩum iuſtorum ſpũ plenus,iuſſit Pater Benedic.Nihil legendum in vigilijs,niſi codices Diuinæ auctoritatis, & expoſitiones earũ, quæ a nominatiſſimis Doctoribus Orthodoxiſque, & Catholicis Patrib. factæ ſunt. Vt itidem ẽt in ſuis vſib.præcepit Sctũs Bernat.Deſcribens in vna Epiſtolarũ: Qualia oportebit eſſe, quæ in audientiã Eccleſiæ venire debẽt, in ſolennitate celebri,& Eccleſiaſtico cultu. Vtiq; vt ait, non nouella illic audire decet, & leuia;ſed certa,authentica,& antiqua,quæ & Eccleſiam ædificent, & Eccleſiaſticam redoleant grauitatem. Qđ ſi noua audire libet,& cauſa requirat, ea recipiẽda ait cenſuerim,quæ cordib.audientium,quo gratiora,eo vtiliora reddat, & eloquij dignitas piter, & auctoris. Quorũ ſenſa indubitatam reſplendeãt veritatem, ſonent iuſtitiam,humilitatem ſuadeãt, doceant æquitatem,quæ ẽt lumen veritatis mentibus pariant, formam moribus, crucem vitijs;affectibus deuotionem, ſenſibus diſciplinam: Procul igitur procul apocripha oĩa, abſuntote indigna eccleſiaſtica grauitate,vt plenius deducendum foret, niſi ad intentum principale,propoſita breuitas cogeret accelerandum.De mõ,ſ.ipſo legendi. Abunde ſiquidem in altero illo commemorato apologetico opere,oſtenſum eſt, quam vitanda apocripha oĩa,& quare. Et q̃ talibus ſcateant, ferme libri eccleſiaſtici officij oẽs,& ꝙ corruptiſſimi ſint,& mendis referti,quantaq́ue prouidentia in ſententijs,pariter & verbis,in caracteribus, ſimul & diſtinctionibus, venirent neceſſario caſtigandi, & ꝙ nõ paſſim prohibito cuiuſlibet, prouincia illa tentãda foret,ne tunica Dñi Saluatoris (quæ Scripturam ſacram, vt Caſſiodorus ait figurauit) quam nec truculentis militibus ſcindere licuit, lectoribus ſubiaceat iugulanda imperitis, vt pura audiat Spũſſanctus,ſynceriſſima quæ donauit,recipiat integra,quæ contulit illibata, & iuxta Apoſtolicum inſtitutum, deuitentur vaniloquia,aniles fabulæ, & ineptæ pfanæq; vocum nouitates oẽs: Qualib.heuheu aſpſi ſunt libri lectionales, vt prolixius eſſet deductũ, vt & ibi ſupra vtcunque oſtenſum eſt, & mõſtratum: Ad rem itaque noſtram deueniendum: Et paucis, modus ipſe legendi eccleſiaſticus demonſtrandus, cum circũ illum non inferior, aut minor error eſt, quam circa alia duo.Ita enim miſerabiliter, vt decretum habet,& ſententiæ magiſtrales, imò vt res ipſa palam eſt,quidã lectores pronũciant, vt quoſdam ad luctum, lamentationeſque compellant,dũ ad compunctionem audientium animos excitare deberent. Quod vt fieri poſſit, modus iſte legendi breuiter, obſeruandus venit.

Io. 19.

1. Tim. 4.

H *Apte, correcteque, modo, diſtingue, ſcienter.* Prolixioris operis eſſet,& prætẽr intentam cõpendij breuitatem, ſingula hæc proſequi, & explicare ad plenum.Sed occaſionem ſaltem ſtudioſis lectoribus,nr̃o more afferamus,quo ex minimis cogitẽt latiora. Primo itaque oĩum,apte legere debent eccleſiaſtici lectores.Cum acceptus ſit Regi miniſter intelligens,& aptus. Aptitudo aũt iſta, complectiť oĩa illa Rhetoricalia præcepta, quæ de rõne dicendi,& oratoria pronunciatione,latiſſimè tradũt homines,& magiſtri artis illius, quæ ex illorũ Libris, & Officina inquirri poterunt,& videri.Idẽ etenim ipſi, qui lectores etiã & pronũciatores teſte Iſidor. diſt.21.vocanť,quaſi præ & ante nunciatores,vt in 24.diſt.Magiſter in ſentẽtijs ait,eo ꝙ tam clara eorum vox eſſe debet, & pronunciatio apta,vt ab oĩbus capi poſſint,& ẽt a longe poſitis intelligi,& audiri.Præcipua ergo,& prima ſtudioſo lectori cura, de apta pronũciatione eſſe debet. Magnam namq; vim,atque dignitatem grandem in lectura pronunciatio,ſi recte fiat habet.adeo vt abſque ea, elegãs ẽt oratio, ſurdaſtra eſt,inſipida, & parum valens. Eſt aũt pronunciatio (ne ex ignoris procedamus) debita geſtus, & vocis ad dicendum, legendumue commoderatio. De geſtu tantiſper ſufficiat cõmonuiſſe lectores ſacros,vt grauis ſit, & vultu modeſto,manus immobiles, compoſiti pedes, nec leuiũ hiſtrionum inſtar geſticulantes, in populo ſiquidẽ graui,& cum decora grauitate eſt laudãdus Deus, & ſonandæ Spirituſſancti ſacratæ voces. Pronunciationis igitur aptitudo in genere, & quo ad geſtum,& vocis prolationem,iſta requirrit. Quorum aliqua præcedentia, quædam concomitantia, alia ſubſequentia ſunt, vt patet.

Prou. 14.

Eubim.

Pronũciatio quid.

Pſ. 34.

I *Sit præuiſa,decens quoque,virilis,dulcis,adequãs.* Primum, & præuium, vt quis aptè pronunciando legat eſt,ꝙ legenda añ præuidere debet.Sic etenim Toletanum Concilium cõſtituerat, vt oĩs lecturus aliquam lectioné,prius. vel ab Archidiacono,imò ab Epiſcopo ipſo auſcultaretur, vt patet ex textib. ſupra allegatis.Qđ ẽt ipſum Archidiaconis ſeu Primicerijs canon ſacer iniunxit,vt patet.Hinc etiã in cęnobitali Regula Pater Benedic.pcepit. Nec fortuito caſu,qui arripuerit codicẽ ibi legere audeat, ſed lecturus Dñica, ingrediatur prouiſus,ſ.& prædiſpoſitus,vt de Turrecremata ſuper hoc verbo in Commentario notat,de legendis.Ne male legens, aut male pronuncians,aut in pauſis,vel accẽtu deficiens,non mõ audientes non ædificet; ſed conturbet,aut in riſum prouocet, aut incitet ad murmurationem.hinc ẽt Canonica inſtituta iubent.Debet (aiunt) lector præuidere Libros in quib.eſt legendum,& loca vbi incipiendum,ne qua in conuentu confuſio fiat. Præpopera etenim præcipitata,aut lectio (vt dicunt) ex temporalis, raro ædificat auditores.Nec preuiſionem hãc,ẽt eruditiores quique, & qui ſibi ſcioli uidentur, dedignari debebunt,cũ legamus Oratorios ẽt Principes Marcum Tulliũ, Demoſthænem, Quintilianum,totius elegãtis eloquentiæ

Digitized by Google

quentiæ fontes, priuſquam in publico perorarent, ante ſe præexercitaſſe, & in ſecreto præuidiſſe, & quo ad geſtum, & modum pronunciationis. Inde eſt, ꝙ eccleſia conſtituit, qđ non niſi expoſtulata benedictione, cõiter lector, ad analogiũ lecturus procedit. Et pro antiquo more, ſolennis ſuper hebdomadarium lectorem, oratio fieri conſueuit. Ad hãc præuiſionem ẽt illud legendi præceptum ſpectat; qđ canonica inſtituta tradũt. Vt videlicet lectiones lecturi tempeſtinè ad lectorium pulpitum, ſeu analogium vadant. Nec tñ mox data benedictione, tumultuario, & quaſi improuide incipiant; ſed quaſi prouideant, donec reſidẽtium ſtrepitus, ſeu tumultus conquieſcat. Vnde & oratorium præceptum habet. Dicendum legẽdumue dum erit, non protinus eſt incipiẽdum; ſed danda breui cogitationi mora. Mire etenim auditorẽ, lecturi ſeu dicturi cura delectat, vt protinus aliquid ſpatij ſit, ad pręuidendũ. Cauẽdũ tñ ne cũctatio hæc in publico productior, imperitiæ notã cõquirrat; ſed velut expectans, qñ incipiendum ſit pro tumultu breuiter fiat. In priuato etenim ante omnia pręuidere debet. Aut certè pręuiſa pronunciatio, taliter dimetiri debet, vt dum præſens ſententia pronunciatur, vel legitur, proxima oculo, aut mente præuideatur, ne moroſior cunctatio, ſeu non recta diſtinctio fiat.

Alterum ad apte legendũ præceptum eſt. ne qua vt, & ſupra monitum eſt indecentia, ſeu geſtus, ſeu pronunciationis ipſius fiat; ſed oĩa honeſte, & de-
1. Cor. 14. center, & ordine, Et Apoſtolus monet. Ne, ſ. petens benedictionem, lucernam in manibus teneat, ne folia tunc reuoluat, ne lacunaria tunc reſpectans, faciem, aut barbam perfricet, aut vultum arroganter tendat, ſuperciliaue ſtringat. Ne crebro digitorũ, labiorumue motu commentãs humeros alleuet, ne alterum pedem longe proferens, ſe in plantas (vt quorundam inconditus mos eſt) ad ſingulas ſentẽtias erigat. Quæ oĩa, & hmõi conſimilia, in legente dedecentia indecoraque ſunt, & ob id deuitanda. Sed in eccleſia magna quippiam lecturus, reuerenter pariter, & deuotè, tempeſtiuèque occurrere, & ad benedictionem profunde inclinare debet, officij ſui myſteria ſimul, & dignitatem (de qua nihil hic tractandũ nobis) penſitans, decenter iuxta aſſignanda præcepta legat. Cuius ẽt decẽtiæ decor requirrit; ne lingua balbutiente, naſo reſonãte, tuſſi, ſputo, emunctione, ſeu indecoro labiorum motu, quaſi faucibus aliquid obſtiterit, confuſoue murmure interuenientibus, lectiones ſacras deforment: vt hmõdi complura eloquẽtiæ principes, in oratorijs, & Rhetoricis præceptis, pronunciatori velut dedecentiſſima pręcauenda tradunt. de quibus latius agere non eſt noſtri officij munus. requirrant, illic. Tertium ad apte legendum requiſitum eſt, vt viua, & clara, intelligibiliq; voce legatur ut ab oĩbus, & audiri pariter, & intelligi poſſit. Hoc ſiquidem ſacri Canonis decretũ lectoribus indicit diſt. 22. c. Cleros. Lectorum, qui pronunciatores vocantur tanta, & tam clara erit vox, vt quãuis longe poſitorum, aures ẽt adimpleant. Virilis etenim, & clara pronunciatio eſſe debet, vt iubet. Quintili. a pectore reſonans, nõ interdentalis, nõ pinguis, exilis, effeminata, ſeu abſurda; Sed vt Diuus Bern. monet virili ſonitu non quaſi balba de nare muliebre qđdam ſonando, dicantur voces Spiritusſancti, vt ab omnibus intelligi poſſint, quæ pro omnium ſalute leguntur. Quarto aptitudo exigit lectionis, vt dulcis, & ſuauis ſit pronunciatio eius. Non (vt oratorium præceptum habet) agreſtis, acerba, rudis, ſeu acutis exclamationibus violenta, quæ fauces ac vocem lectorũ corrumpunt, lędunq̃ue, & obtundunt auditorum aures, ſeu miringas. Vrgẽda ergo vltra vires non eſt vox. Nã & maiore nixu ſuffocata ſępè eſt, & eliſa adeo, vt vix intelligi poſſit, vt & gloſa notat in verbo. Miſerabiliter. qđ ſupra eſt adductũ pp altiorem, & nimis ſonorã vocem. Mediocritas itaque in voce obſeruanda, quo dulcis auditu ſit, & ſuauis. Vt illud canticorum dicatur legenti. Sonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis. Cant. 2.

Poſtremo aptitudo requirritur pronũciationis, ut æqualis pronunciatio ſit, & ſententijs adæquata. Æqualis inquam, ſpiritu collecto, & moderate effuſo, in longiore periodo durabili. non tremula, & hians, ſpũ crebro recepto. Nec eatenus uſque protracta donec deficiat ſententiam concidens. Sed ſi productior periodus ſit, & reſpiratione anhelitus fuerit opus: non diu neque cum ſono; ſed breuiter ſine intellectu moræ, ſpũs ſurripiendus potius eſt; quam colligendus, ſub aliqua clauſula plene. Alioquin ſi inſcite reſpiretur, non minus affert obſcuritatis, q̃ ſi uitioſa diſtinctio fiat. Sit ergo quemadmodum in ſuo de officijs Btũs Ambro. monet. Vox ꝓnũciatoris, & eccleſiaſtici lectoris ſimplex, pura, & canora. Ita ſane diſtincta in pronunciationis mõ: Ita plena ſucci uirilis, ut & agreſtem, & ſubruſticũ fugiat ſonum. Non ut rithmum affectet ſcænicum; ſed plena ſit ponderis, & grauitatis. Non imparib. ſpacijs, hiſtrionico more ſubſultans; ſed moderata ſit, & æqualis. Sit præterea non æqualis mõ in pronunciationis tono; ſed appoſita ẽt ſit, & ſententijs pronũciatio ipſa adæquata, pro rerum, negotiorũ, & perſonarum cõditione, & ſenſuum varia qualitate. Vt nõ altis, ſeu claris, dicantur ſummiſſa. Nec ſummiſſis, & depreſſis, alta; nec imparibus ſpacijs, aut permixtis ſonis; ueluti claudicans, eccleſiaſtica pronunciatio ſit inæqualis. Quod plane uitioſiſſimum eſt, & in quo ſæpius laboratur. Prolixioris foret tractus dicere, q̃ appoſite, & adæquate, pro perſonarum ac negotiorum qualitate, pronunciandũ foret; quod in declamatione oratoria obſeruandũ ſtudioſius uenit, quam in lectione eccleſiaſtica, quę planos, & æquales accentus magis requirrit. Quare conſulto ſuperſedemus. Hoc pro concluſione breuiter repetentes, ꝙ præcipua, & exactiſma cura, pronunciationis aptitudo obſeruanda uenit. Nam ſicut in nobili Epiſtolari ſuo narrat. Pater Auguſtinus. Interrogatus nobiliſſimus Rhetor, quid primum obſeruari debeat in eloquẽtiæ præceptis, reſpondiſſe dicitur: Pronunciationem. Et ſecundo cum quæreretur reſpondit: Idem. Et cum tertio ſiſcitatus eſſet, idem reſpondiſſe fertur. Non enim parua uis eſt, apte pronunciationis, quæ ſæpè, uel ueritas, ſeu falſitas ſententiarum prodit. Ambiguitas ſcripturarum diſſoluitur, & uix ſine ea myſteriorum

ſteriorum pondus,& grauitas explicari poteſt. Vt exemplariter in Doctrina Chriſtiana proſequitur Pater Aug.& palam id in Epiſtolis profitetur. Ita ſiquidem ad Memorium ſcribit.Libros de muſica, difficiliter ſcio poſſe intelligi, ſi non adſit,qui non ſolum diſputantium poſſit ſeparare perſonas. verumetiam pronunciando, morulas ſyllabarum, vt eis exprimantur,ſenſumque aurium,feriant genera numerorum. Maxime quia in quibuſdam ēt,ſilentiorum diuerſa interualla miſcētur, q̃ oīno ſentiri nequeunt, niſi auditorem pronunciator informet.Et planius in Epiſtola ad Paulinū. De Epiſtola ait ad Coloſ. quod ſcriptum eſt. Nemo vos ſeducat volens in humilitate,&c.quouſque obſcura ea tibi eſſe dixiſti,quę nec ego adhuc ſine caligine intelligo?Atque vtinam pręſens,de me iſta quæſiſſes. In eo quippe ſenſu quem mihi in his verbis hēre videor,adhibenda eſt quædā pronunciatio in vultu,& mō vocis,qui exprimi lrīs non pōt, vt ex aliqua parte aperiatur. Qđ iō fit obſcurius, quia non rectè,ſicut exiſtimo pronūciantur. Sudandum igit̃ eccleſiaſtico lectori, pro aptitudine pronunciationis,de qua ſufficiat eatenus commemoraſſe ad alia in lectione requiſita progrediendum. Col.2.

Alterum itaque principale in modo legēdi obſeruādum eſt,vt correcte,& caſtigate legatur. Quo iuxta Hieronymi ſententiā ſic diſtinctè, & correctè lectiones ſacræ proferant̃, vt ob colliſiones,& hiatus,ac barbariſmos, ad riſum non prouocētur Angelici ſpiritus. Plurimum etenim vitanda eſt incor rectura in legendis,quæ varijs obtingit modis.Aut ex corrupta pronunciatione litterarum, ſeu ex indebita quantitate ſyllabarū,aut mala accentuatione dictionum, vel ex incongrua combinatione orationum. Et adhuc multipliciter ſuboritur error,ex ſingulis his modis.Pronunciant ſiquidem aliqui litteras ita inconcinne,& confuſe, vt audiētium prorſus intellectum obtundant,a fructu ſniarum. ę pro e. aut econtra e,pro a. pronunciantes. vt in Scotis prauus habet abuſus:& in Zelandrinis.Alij a,& h, ſimili modo.C, & ſ, conſimiliter quaſi ſonantes,cū tñ lata ſit,aut eſſe debeat differentia in iſtis. Sed nō eſt huius loci,nec ēt noſtræ mentis,nec officij quidem,muneris,aut profeſſionis, cōtradere pręcepta grammaticæ artis. Quod in Religioſa profeſſione, reprehendit in regiſtro S.Gregorius. Et in grauiori, & ſacratiori ætate erubeſcendum quaſi puerile quiddam,in Epiſtolari ſcribit Pater Aug.Requirrā tur ergo hmōi in præceptionibus orthographiæ,& grammatices,quia tanto horum error eſt intolerabilior in magnis, quanto de primarijs eſt puerorū rudimentis. Nec incuriorum quorūdā more fatuellorum,dicatur;non eſt habenda cura de litterarum pronunciatione,aut ſyllabarum quātitate.Cum nihil, quantumlibet ēt minimum, non curandum eſt in officijs Diuinis.Vbi maledictus ſcribitur, qui negligenter ea agit. Nam tametſi minima videantur multis;non tñ minimum errorē progignunt in ſcripturis,vt latiſſime executus eſt ſtudioſus ille auctor trigloſſos,in multis ſcripturarum exēplis. Sed eſto parua illa ducantur; de barbariſmis tñ, & ſolleciſmis,conſtat ꝙ prorſus inexcuſabiles ſunt, in eccleſiaſticis lectoribus.Nec vt magnus ille Carolus ait, permittendi ſunt perſtrepere, in Diuinis officijs. Iuxta quod etiam vſualis habet verſiculus. Ier.48.

Barbarus atque ſolæ, tibi ſunt penitus fugiendæ.

Nihil enim vitioſum, aut maculatum in ſacrificio ſuo voluit Deus.Vbi ēt iuxta Patrem Aug.ſummopere cauendum,vt nō ſolum in maioribus,verumetiam vt, nec in minoribus erretur rebus: vt patet diſt.8.c.Quamuis. Cum ēt in laicis,intolerabilis vř huiuſmodi inſcitia, quanto minus in eccleſiaſticis, eſt excuſatione digna,aut venia. Licet pius ille Pater,pro innata ſibi pietate,& confouenda eccleſiaſtica humilitate dicat, non irridendos ipſos, ſi vel cum barbariſmis,vel ſoleciſmis Deū inuocent.No tanter tñ ſubdit.Non inquit,quia iſta minimè corrigenda non ſunt, vt populus ad id quod planè intelligit dicat amen: ſed quia pro charitate fraterna,& Chriſtiana humilitate, in ſenioribus pie tolleranda veniunt.Vt idem latius in ſecundo de doctrina Chriſtiana exequitur dicēs.ꝙ tametſi minus cōgrua locutio nihil ſnię detrahit,integritati tñ latinæ locutionis non cōgruit. Quid enim aliud eſt integritas locutionis,niſi obſeruatio latinæ conſuetudinis,veterum eloquentū auctoritate firmata? Nec obijciendum quiſpiam putauerit,diuum ipſum Patrem Aug. Magnum ēt Gregorium, incurios fuiſſe obſeruandæ congruitatis. Cum horum primus ſup Pſ.dicat.Quid ad nos quid grammatici velint?melius in barbariſmo noſtro,non intelligitis,q̃ in nr̃a diſertitudine,vos deſerti eritis.Et Sctūs ipſe Greg. in Prologo Moralium: Non Metaciſmi colliſionē fugit. non Barbariſmi confuſionem deuitat, indignum vehementer exiſtimans,vt in canone diſ.38. adducitur, vt verba cœleſtis oraculi,reſtringantur ſub regulis donati. Rñdet ad hæc in libro Diuinarum inſtitutionum. Magnus ille Rauennatum Senator Caſſidor. aliud fore, qđ a Patribus actum eſt pia indulgentia, aliud quod craſſa agitur inſcitia, dicens libere caſtiganda,ſi qua abſurde pronūcientur, aut extra ſacrum canonem minus ponant̃ correcta. ne conſcindatur inconſutilis Dñi Saluatoris tunica,vt pater ſupra. Tūc.n.fideles nos ſibi cognocit,ſi dicta ipſius integra,& illibata recipit. Multa & forſan pluſquā expediat, ſuper his congerimus; ſed res neceſſaria eſt,expediens,& accōmoda multis. Notiſſimū eſt eis qui hiſtorias videre,q̃ confuſionem incorrectè pronūcianti, & incongruè Euangelium leuitæ legenti, nobilis,& mirifica illa Sctā Aurea, licet zelo minus temperato iuxta ſciētiam, ingeſſit,dum ſtolam illi ſubtraxit,non paſſa in verbis Dñicis audire fallaciam,vt dixit· Scitum ēt eſt, q̃ Sanctus Lutgerus, poſt Monaſterien. Epiſcopus, adhuc Diaconus, Titubanter ſacrum Euangelium pronuncians, ſalubriter a Sancto ſuo Epo Gregor. Traiecten.correptus,confuſus,& ad plenius ſtudēdum remiſſus fuit. Sicuti,& de compluribus inuenimus Sanctis, qui nullas morantias, aut exorbitantias,in Diuinis paſſi ſunt officijs. Cum hmōi inincorrecta pronunciatio, totius ſit Eccleſiæ confuſio,ridiculos hoīes, pariter, & dæmones reddens, vt interea de Sanctis Angelis conticeſcamus,quod Diuus Hieron.aſſerit.Mētior ſi non,& poſteriorib, Deuter. 17. Io.19. Re. 12.

his

Digitized by Google

his noſtris dieb. Digniſſimus quidã,& nõ paruæ exi-
ſtimationis Eps, multo chachinno a diabolis per
ora energuminorũ irriſus fuit, ob minus congruam
prolationẽ in ſuis exorciſmis. Nolemus hic plura
dicere, notũ eſt ſatis Gelaſianum decretum, qui in-
hibuit ꝓmoueri illitteratos, maleſq; paucos dignos,
q̃ plures ineptos hẽre in Eccl'ia miniſtros. Preſerti
cum litteris carens, primitiuis ſacris non põt aptus
Leuit. 2. eſſe officijs; ĩ quib. Dñs primitias mellis,& tria mu
Mat. 2. nera Regum. i. tres Philoſophię partes ſibi voluit,
de ſpoliato Ægyptio auro,& argẽto ſibi offerri. In-
dubie requirens ꝓ ſui dignitate, elegãtiſſimè fieri
officium eius. Errãt igit',& quidẽ, vt ꝓuerbiũ hẽt,
tota,& aperta via, queadmodum ait Gratianus, qui
ſub noĩe ſimplicitatis, ignorantiã eccl'iaſticorum le
ctorum, in eorum incorrecturis excuſandã putant.
Quib. id tñ cõceditur cõſolationis, vt facetię ſint,
quia hi rudes, qm̃ aſini vocabuntur procul, procul
aſinina hęc ſimplicitas Dei ſeruis, quos prudẽtes iuſ-
Mat. 10 ſit eſſe, vt ſerpẽtes. Diſcant igitur rectè legere, qui
neſciunt, aut abſtineãt, qui ſcire nolunt. Sic.n. ſacri
Canones iubẽt. Tertium principal'r in legendo ob-
ſeruãdũ eſt, vt legatur cũ modo; ne. ſ. alte, vel baſſe
nimis incipiatur,& ne lentius, aut accelerantius ꝓ-
ſequatur; ſed menſura,& mediocritas, cum æquali-
tate pronunciationis obſeruetur. Nã tametſi in ter
tio ad Heren. Cicero iuſſerit. Quã maxime depreſſa
voce orationum principia dici debere, vt ad aucto
mediocriter vocis ſono, continuetur in progreſſu.
Non tñ dixit ita ſummiſſe incipiẽdum, vt exaudiat
nemo, qđ vitioſiſſimum in lectore eſt, pariter,& p̄-
dicatore. Talis. n. pronunciatio exordij,& initiãdæ
lectionis eſſe debet, vt ſm loci capacitatẽ, audito-
rumq; multitudinem, atq; diſtantiam, exaudibilis
ſit & intelligenda. Nec ẽt ita alte lectio intonãda,
vt deficiat in progreſſu, qđ nõ minus vitio dandũ.
Hic monet Quintilianus. Vitemus nẽ dicamus, aut
ſummiſſo murmure, aut intra loquendi modũ, qđ
motu caret, neuè cantetur ſupra vires. Sic quoque
lenta pronunciatio ipſa in progreſſu erit, ne accele
rata voce, ſpũ deficiente, ſyllabarũ non percipiatur
ſonus. ne. ſ. vt Seneca in Epiſtola 41. de quodã Phi-
loſopho ait, tã magno curſu conuellantur verba, vt
plura verba veniant, quã quibus vna vox ſufficiat.
Hoc inquit Seneca, nõ probo in Philoſopho, cuius
pronunciatio, ſicut & vita debet eſſe compoſita,&
ordinata. Nihil autem ordinatũ, quod præcipitat',
& properat. Modus ergo in legendo ſeruandus, ꝓ
materiarum qualitate, vt Hiſtorię,& plana quęque
expeditius, Homeliæ, Sermones,& obſcuriora attẽ
tius legantur; acceleranter autem,& præpropere
nihil. Lenta tamen nõ nimis ſit lectio. Ne aut legen
di doctrinæue imperitiam arguat, ſeu animum ſe-
gnitie ſoluat, vel auditores attediet, Maroniana
mora protractior. Sed adhibeatur in omnibus mo-
dus,& æqualitas proportionata. Prima ſiquidẽ iux
ta Quintilianũ obſeruatio rectè pronũciandi, æqua
litas eſt cum mõ; ne ſermo imparib. ſpatijs ſubſul-
tet ac ſonis immoderatis deprimatur, ſeu eleuetur.
Quarta pręcipua obſeruatio in legẽdo eſt, vt dr̃
Neem. 8. de Eſdra, quòd diſtinctè legat,& apertè. Diſtinctè
inq̃, vt ſingulis litteris ſuo ſono, ſuaq; quantitate
pronunciatis, aperta,& debita pauſa fiat,& accen-
tus ſenſui correſpondens. papè q̃ grauis, vtilis,&
copioſa pro lectoribus ſnĩa cõcluditur, ſub pauciſ-
ſimis his verbis. Sed vt ſupra proteſtati ſumus non
eſt, vel loci, aut officij noſtri, hic proſequi de mo-
dis, vel punctuandi, diſtinguendi, accentuandi, ſeu
pronunciandi. Quę tñ ſingula perneceſſaria ſunt, in
eccleſiaſtica lectione, vtpotè quib. clara redditur,
& intelligibilis lectio ſacra. Hinc magna erat dili-
gentia priſcorum Patrum. Origenis, Hieronymi,
Hyrenei,& cæterorum, vt diſtinctè,& per interual-
la eorum, non modo tranſcriberentur, verumetiã,
& legerentur, pũctuatim,& diſtinctè eorum dicta;
ne & labor eorũ iret deperditus, pariter,& ſudor,
ſtudiumque legentis. Sed heus iam vitijs tã omnia
ſcatent,& poſtrema cura de codicibus eſt emendã-
dis; ſed ſtudetur magis calicibus euacuandis, plus
heu Libero, quam libris punctuãdis dediti ſumus.
Multa & prægnãdis ſe hic offerret occaſio tractan-
di aliquid, ſuper inemendatiſſimis libris caſtigan-
dis, quanto id ſtudio,& quãtam cautela, opus tam
neceſſarium foret exequẽdũ. Sed alio hæc in loco
pertractata ſunt,& veremur fore ꝓlixiores. Breui-
ter eccleſiaſticos monemus lectores, quò memores
ſint ſuſcepti gradus,& præcepti magiſtralis ſupra
allegati de officio eorundẽ, vt, ſcilicet ſint diligen
tes in rectè diſtinguendo, pariter,& pronũciando.
iuxta qđ Iſydorus monet, vt vim accentuum ſciãt,
diſtinctè legãt, attendant quid indicatiuè, quid in-
terrogatiuè ſit legendum, ne cõfuſione prolationis,
intellectum auferãt auditoribus ſimul,& fructum:
Ex his ſiquidem male obſeruatis, non parua oborit'
ambiguitas,& obſcuritas in ſcripturis, vt per plura
exemplã in tertio de doctrina Chriſtiana deducit
Pater Auguſt. O videatur, ſtudeatur perneceſſarius
liber omnibus ſtudioſis. Cui nil adijcere poſſumus;
imò nec volumus. Cum grammaticalia hæc ſint.
Nec huiuſmodi tractare decet in ſacris. Extra enĩ
huiuſmodi addiſcenda commonet ibidẽ Pater Au
guſtinus. De quibus etiam non inutiliter tractat in
libr. ſuarum Inſtitutionum Caſſiodor. Et ante Pſal-
terium ſuum Reuerendus ille Pater Bruno Herbi-
polen. Nimij hic ſumus, ſat ſit occaſionem admi-
niſtraſſe ſtudioſis.
Poſtremum & finale rectè legendi præceptũ eſt,
vt legatur ſcienter, i. intelligibiliter,& deuotè, vt
finis obtineatur ſactæ lectionis, compunctio. ſ. cor-
dis. Quemadmodum ſupra præmittitur in themate
huius annotationis: Quod flebat omnis populus
cum audirent,& intellexerũt verba legis. Totis ad
id viribus,& neruis, lectori ſudandum eſt,& cõten
dẽdum, vt inſtar Eſdræ legat diſtinctè,& apertè ad 2. Eſdr. 8.
intelligendum. Is enim fructus lectionis, ſi ſenten-
tiarum intellectus pateat auditori,& exuſcitetur
affectus. Caueatur igitur prauus quorundam abu-
ſus potius, quam mos,& vſus, vt verba conuol-
uant,& in fine clauſularum, ita dentibus conclu-
dant, præcidant, ſeu inuoluant, vt vltima ſylla-
ba vnde tamen omnis ſæpè ſententia pendet, pror-
ſus intelligi non valeat. Auribus etenim,& cor-
di in omnibus (Magiſter ait Sententiarum) conſu-
lere debet vox, lectoris: Et non ſolum intelli-

Digitized by Google

gibiliter legẽdũ eſt ab eccleſiaſtico lectore; ſed & humiliter, affectualiter, & deuotè. Ne curioſius modulari velit, ſyllabarum quãtitate nimis curialiter expreſſa, qđ ſupbiã ſapit, & vitio dabatur ẽt apud ſęculi oratores. Ita eteñ ait Quintilian⁹, lectio ſeu orõ, ſit cũ ſuauitate grauis, nõ in Canticũ diſſoluta. De cuiuſmodi leuitate Caiũ Cæſarẽ accepimus dixiſſe cuidam legenti. Si cantas male cantas. Si legis cãtas. Nihil ſiquidem inutilius, aut fędius legenti, q̃ curioſius modulari in legendo, ne intelligi poſſit. Nihil etenim minus eccleſiaſtico Lectori cõuenit, q̃ curialis modulatio vocis, qui ad hoc officiũ conſtitutus, vt ad compunctionem moueat audientes. Quare vocẽ accõmodare dẽt ſniæ, & reb. & ex affectu legere cõpunctæ deuotiõis. Nõ.n. põt (iuxta Tulliũ) nõ ardẽs, cęteros reddere ardẽtes, nec ad cõpunctionẽ ſiſr pmouere alios, q ipſe nõ fuerit añ cõpũctus. Vti de hoc i 4. de Doct. Chriana. Xpianiſſimus tractat Doct. Aug. Hæc ecce examuſſim, & breuiter cõgeſſimus ſuper mõ eccl'iaſticæ Lectionis. Cuius ĩ hoc breuis ſumma cõſiſtit. vt eccl'iaſticus lector ſit añ ſp præuiſus, vna legens voce, apertè, diſtinctè, & attentè ad intelligẽdũ ex ſpũ deuotionis, & cõpunctionis, vt & cæteros moueat ad affectus. Qui talis lector cũ ſummo venit ſilentio, & attẽtione aĩ audiendus, vti tãgitur in calce pmiſſæ in capite auctoritatis. Et vt in ſctõrũ Patrũ ĩſtitutis de eis de Pſib. tradit Pater Caſſia. dicens. Tm̃ ſilentiũ ſolitũ obſeruari in tanta numeroſitate ab oĩbus in ſynaxi, vt ne mutire quidẽ quis, vbi tanta multitudo cõuenit audeat. adeo vt, pter lectorẽ nullos hoĩum penit⁹ adeſſe crederet. nõ ſputũ emittit, nõ excreatio ob ſtrepit, nõ tuſſis interſonat, nõ oſcitatio ſomnolẽta diſſutis malis, & hiantibus trahit. Nulli gemitus, nulla ſuſpiria ẽt aſtantes impeditura promunt. Nulla vt diximus, vox audit præter lectoris. Niſi forte hæc, aut p exceſsũ mẽtis, clauſtra effugerit oris, ſeu iſenſibilr cordi obrepſerit, ex ignita deuotione cordis. Qualiter autem deuotio hæc, inter legendũ venanda ſit, & quonam modo audiri debeat lectio ſacra, partim in Chiropſalterio, partimq; in ferculario, latius explicitũ eſt, & demonſtratũ. Sufficiat tantiſper per exceſſum annotaſſe, ſuper mõ Religioſi cãtus, & eccleſiaſticæ lectionis, quæ non ad poſtremã Diuini officij reuerentiam ſpectant, ſi aguntur modis prædictis. Super quo maximè inuigilãdum Cantoribus eſt, & Prælatis quibus id commiſſum eſt, ex Sanctorum Patrũ decretis, vt patet diſt. 25. ca. perlectis. Et extra de Offi. Archid. & Primicerij c. Officium, vt Primicerius. Inter oẽs.n. ſacræ Religionis obſeruantias, maior debet diligẽtia Diuino officio adhiberi, vt reuerenter fiat, ſtrenuè, & deuotè, cũ in alijs qđẽ p Deo agim⁹, ſed hic vacamus, vt Bonau. ait ipſi Deo. Nihil igit, niſi cũ ſumma reuerẽtia, & decẽtia fiat ſub conſpectu tãtæ maieſtatis, vt p re- *Eccli. 32.*
uerẽtia accedat nobis bona gra ipſo cõcedẽte, qui
Heb. 5. auditus fuit in dieb. carnis ſuæ, pro reuerẽtia. Amẽ.

De attentione Orationis, & primo de eius cõductiuis.

K *1. Cor. 14.* PSallã ſpiritu, pſallã in mente. Paul. Iã de Orationis attentione agendum ſine qua, vt Apoſtolus late deducit, vbi ſupra, mens eſt ſine fructu, & effęta oratio omnis. Iſydoro etenim teſte, Oratio cordis eſt, non labiorum. Neq; enim ſonũ orantis Deus intendit; ſed deprecantis cor aſpicit, & intẽdit ſibi attendenti: Vnde, & Btus Apoſtolus formã orandi, & pſallendi ſeipſum alijs præbens, ait vbi ſupra. Orabo ſpiritu, orabo & mente, pſallam ſpũ, pſallam & mente, hoc eſt, vel affectu, & intellectu, aut ore, & corde. Seu lingua, & intelligentia mẽtis. Spiraculo quidem oris ſacra verba proferendo, & mentis attentione, eiſdẽ intendendo, alioquin mẽs eſt ſine fructu: Vnde & mauult quinque verba pro- *1. Cor.*
ferre ſenſu ſuo, quã decem millia rotare in lingua, *14.*
ſine attentione. Nam abſque ea parum proderunt, aut nihil. Quomodo etenim probabile, vt Deus intendat nobis, qui non intendimus nobiſipſis: Bern. Quomodo mihi intendit, qui mihi non intendo? Ante omnia itaque Diuinum officium exoluẽdum eſt, cum attentionis ſedulitate, ob iſta inductiua.

Hoc iuſſum, dignum, retrahunt, opus vtile multũ.

Primum inductiuũ attentæ orationis eſt, quia hoc habet Iuſſio Sctõrum omnis. Nõ eſt aliqua Regula Sctõrum Patrum, quę non ſingulariter hortetur, ad orationis attentionẽ. Hinc in Regula ſua iubet Pater Aug. Pſalmis, & Hymis cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore. Et D. Baſilius in ſua. Cib⁹ in ore, Pſalm⁹ i corde, &c. Hiero. quoq; in Regula ad Virgines, itidem monet. Illud ait in mentis Archano ſumma cũ diligentia ruminet in trinſecus, quod pertractat extrinſecus. Quib. ẽt in Regula ſua cõſonat Pr Benedic. Sic inquiens, ſtemus ad pſallendum, vt mens nra cõcordet voci. Quod itidem iubet generale Sanctorũ Pru̅m decretum. de conſec. diſt. 1. c. qñ. vbi textus ait. Qñ autem ſtamus ad orationẽ Fratres dulciſſimi, inuigilare, & incumbere ad præces, toto corde debemus. Cogitatio carnalis hominis ſæcularis non aſcendat. Nec quicq̃ tunc animus aliud, quam id ſolum cogitet, qđ pcatur. Claudat cõtra aduerſarium pect⁹, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei, ſub tempore orationis venire patiat. En quanta eſt vniformitas Regularis iuſſionis. Et per probe. Nihil enim eſt huiuſmodi attentione dignius, & iuſtius, vt alterum inductiuum verſus habet, ſ. Dignum. Oratio enim eſt quaſi familiare cum Deo colloquium. Nam cũ oramus, cum Deo loquimur ait Iſydorus. Conſideret itaq; fidelis, & prudens aĩa, ſi nõ dignũ, & iuſtũ ſit, cũ tanto Principe loqui attentione magna. Cum æquo Iudice, reuerentia multa, & cum tali Amico, familiaritate charitatiua. Surſum ſurſum itaq; corda: dignũ ſiqdẽ, & iuſtũ eſt: ęquũ, & ſalutare, orare cũ attẽtione magna. Preſerti, quia plura ſũt, a diſtractione, & ab in attenta Oratione retractiua, ſ. iſta.

Diſplicet atq; nocet, priuando placet, Sathã ardet.

Primo diſtracta, & inattenta oratio, plurimum Diſplicet Deo, Cui multas iiurias facit. A quo ſe auertit, cui quodammodo ſubſannat, & eum irridet. Aliud neſcio quippiam vile, & præferens fętorem, ingerit eius oculis, & narib. pro ſacrificio odoris & *3. Reg.*
ſuauitatis, & eſt quaſi ppl's prouocans, in cõſpectu *16.*
eius ſemper. Hinc ait Pr Aug. Nõ breui crimine tenetur aſtrictus, quiſquis in orõne cũ Deo loquitur, & ſubito ab eius aſpectu retrahitur, quaſi ab oculis

non

Digitized by Google

non videntis,aut nõ audientis. Et honorabilis Hugo.Non orat,ſed potius ſubſannat,& ad iracundiā prouocat Deum,qui cum ante conſpectũ eius,quaſi poſtulaturus aduenerit;ſubito ſe ad alia,q̃ nõ ad rẽ pertinent,applicando conuertit: vt patet ex ſenſibili exemplo,in ludo q̃ vulgariter ludus Aſini dr̃; in quo ad ipſum emptorẽ,dorſo verſo ſermo dirigit̃,& de p̃tio Aſini cũ eo tractat̃. Quod prorſus ridiculoſum,& contumelioſum Deo,qd & abſurdiſſimum eſſet,apud Principes ſęculi.Vnde concludit Bernar.Magna puerſitas,imò magna inſania, vt qñ cum Dño maieſtatis loqui p̃ſumimus, mox inconſtanti mẽte ab oĩone aurem auertimus,& ad neſcio quas ineptias cõuertimur. Iccirco magnā iniuriam Deo facio,cum ipſum p̃cor,vt p̃cem meam audiat, cui ego qui eā fundo non intendo ; ſed quod deterius eſt,immunda & vilia in corde verſando,fętorẽ horribilẽ eius aſpectibus ingero. Hinc de oĩone inattẽta conquerit̃ in Propheta. Populus hic labijs me honorat,cor aũt eorum longe eſt a me.Scđo diſtracta oĩo nocet,non modo ſubiecto proprio, ſed ẽt vniuerſo Dei populo. vt declarat deuotus Dñs Theodericus Berxen in opere de tẽtationum remedio. Grauat etenim orantis conſcientiam, & tollit dulcedinem Diuinā.Parum quoq; Dei populo prodeſt,cuius tñ debitor in orãdo eſt, vtpotè quorum eleemoſynas,& peccata comedere, ꝓ eis ſupplicãdo debeant, vt patet. Tertio inattenta oĩo, priuat orationes fructibus tribus, qui ſunt mederi,refici, & exaudiri, ferme mentem conſtituens ſine aliquo horũ fructu; p̃ſertim qñ admittitur diſtractio cũ cõſenſu.Bernardus.Dum in oĩone non attẽdo, perdo quæ dico.Ore quidẽ oro ; ſed mentem foris vagantem,oĩonis fructu priuo.Lõge enim à Deo, & a merito eſt animus, qui in oratione cogitationibus ſæculi fuerit occupatus.O caueamus ne in vacuum laboremus,& ſine fructu oremus. Teſtatur ſiquidem in Regula Hieronymus. Nullius ait, eſt meriti ore Diuina officia verboſitare, & miſera mente quæ extrinſecus imminent vagando circuire. Quarto Diabolo huiuſmodi inattentio placet, qui nulli ſynaxi,nulli collectæ, vt Sanctus Macharius ait, deeſt, qui diſtractiones, & omiſſiones noſtras colligens, & ad eas incitans,inde ſaccum ſuum nos accuſaturus replet, vt ſupra de Tytinillo notatum eſt, & cũ gaudio,& complacentia, inattentas pręces irridet: vt in vitis Patrum patet. Ah caueamus, ne illi per inattentas præces placeamus.Quinto pp hmõi inattentionem,obligat̃ ad pęnas,& purgatorij ardorẽ : vt patet de S.Seuerino Colonienſ. Archiep̃o. Qui poſt ſuā mortẽ apparuit Archidiacono ſuo,cum nube ignea,guttas ignitas in eum deſtillante:eo ꝙ ſolitus erat interrumpere, & inattente pſoluere (pp ſuperueniẽtes illi occupationes) officiũ Diuinum, vt geſta huius tradunt, & adducit in Dietario ſuo Ioan.Vallen.Si tā diſtrictè mulctatũ hoc in cedro libani,quid non expaueſcendũ in mirica humili? Et digne inattentio hæc grauiter a Deo plectit̃; q̃ vix a ſęculi Principibus impunis pmittit̃. Nā ſi quis cũ ſanctiſſimo Papa, vel alio quopiā digno pricipe,ſuper arduis negocijs tractaret:& ſubito neſcio quid vanũ,& impertinens intermiſceret,ſeu verſo ad illũ dorſo,ad oẽm ſuperuenientẽ alloquendum ſe cõuerteret.Non tā placaret hmõi Principes,q̃ prouocaret,& vix ſine verberibus, pro irrogatis cõtumelijs euaderet. Grauius ecce delinquim⁹ dum diſtractã mẽte oramus.Toteis ſiquidẽ auerſi a Deo alloq̃mur.Quoties inanes cogitatiões volũtariè mẽte cõplectimur.Eſt.n.duplex verbum,internum,& externum, vt in 9.de Trinitate notat Pater Aug. &c.Eya igit̃ hæc reuoluamus, & ab oĩ diſtractionẽ p̃caueamus,pp tāta,& tā p̃gnantia retractiua hui⁹.Quartũ principale attentè oĩonis inductiuum eſt, q̃a attente dicere horas,a quibuſdā aſſerit̃ neceſſarium. Vñ & præcipit̃ in virtute ſctæ Obedientiæ extra de celeb.c.dolẽtes. vt horæ dicant̃ attentè pariter,& deuotè.vbi tñ ſup verbo p̃cipim⁹ notat Hoſtien.ꝙ cõſilij magis verbum ſit,q̃ p̃cepti dicẽs.Etſi ſuadem⁹, ꝙ horæ dicant̃ ad attentionẽ,& deuotionẽ ; non tñ in p̃cepto ponimus;ſolũ caueat quis dare,aut ponere obſtacula attentionis.Quocirca annotandum,ꝙ dupl̃r aliquid dr̃ neceſſarium.Vno mõ p qđ melius puenit̃ ad finẽ. Et ſic attẽtio in oĩone neceſſaria eſt abſolute. aliter dr̃ aliqd neceſſariũ,ſine quo res nõ põt conſequi ſuum effectum. Aſſignat̃ autẽ triplex orationis effectus.Quorũ primus cõis eſt oĩb.actib. charitatis,& eſt mereri; ad quẽ ex abſoluta neceſſitate nõ requirit̃, ꝙ attentio ſit per omnia actualis; ſed ſufficere credit̃ vis primariæ intẽtionis,qua hõ bona intentione acceſſit ad attẽte perorandum, ex qua meritoria reddit̃ oĩo tota.Porro ad cõſequendos alios duos bonos effect⁹, qui ſunt ĩpetrare,aut ſp̃ualiter refici in mẽte. Magis requirrit̃ de actuali attentione,vt Doctores aiunt,& pleniſſime,& magiſtraliter,venerãdus Gerſon reſoluit ĩ Tractatulo ſuo de valore oĩonis;oñdens in cõcludendo,ꝙ pręcæteris melior ſit attentio ad verba,& verborũ formā,quā aliunde aſſumpta.Et ergo tā ſollicite,& diſtricte ſcti Patres cõmonent,& hortant̃ ad eā. Inter quos p̃ſertim Beat⁹ Bern. graui cõmonitione quorundam ſcropuloſas conſcias monet. dũ ita de mõ pſallẽdi ait.Purè pſallatis, vt nil aliud dũ pſallitis, q̃ qđ pſallitis cogitetis.Vbi,& ſcrupuloſius ſubdit. Nec ſolũ dico cogitationes vanę,& ocioſę vitandę ſunt.Sed & illæ illa hora,illo ĩ loco,quas officiales fratres, ꝓ cõi neceſſitate admittere cõpellũtur.Sed nec illa q̃dem profecto tunc recipere cõſuluerim ; q̃ forte paulo añ in clauſtris, ex codicib.legeratis, qualiā & nunc me viua voce diſſerente, ex hoc auditorio ſp̃s recentia reportatis. Salubria ſunt;ſed minime illa inter pſallẽdum,ſalubriter reuoluent̃. Sp̃s.n.ſctũs illa hora gratũ nõ accipit,q̄cq̃d aliud, quam debes,neglecto,eo qñ debes obtuleris. Hæc dulcis fiſtula ſpiritus Bernar.Ecce ex ipſius verbis, quem tñ ſp̃ũm Dei habuiſſe cõſtat quāta obligatio attentionis.Super cui⁹ tñ verbis, ꝓ ſerenatione cõſcientiæ ſcrupuloſioris, conſolatoriè cõſolatorius doctor Gerſ. ſcripſit ĩ de ſollicitudine eccl'iaſticorũ,cõcluſiue dicens. Qđ ſola materia oĩonis, cadat principal̃r ſub p̃cepto attẽtionis. Nõ ita forma,vl̃ finis,vt latius ibidẽ deducit,& alij doctores in eorũ ſcriptis. De materia aũt huius,& formę,vel finis diſtĩctiõe, quia ĩfra tradit̃ nõ hic opus eſt repetitu. Nec repugnat,nec contrauenit verbis Btĩ Bern.qui

Esa.29. Osea 4. Quãdo neceſſaria attẽtio.

Digitized by Google

aliunde cor in Deum ſubleuat,& Deo ſic intendit. Cũ & idipſum in Speculo ſuo Bern.ipſe, id permittat dicens. Ad pſalmodiã ſp cor habeat;niſi ad aliquid ſublimius rapiatur.Sublimior aũt eſt,attẽtior ad formã,& finẽ,licet indictio ſit,attentio ad materiã.de qua & poſt ibidẽ ſubdit. Oĩum inquiẽs,eorũ q̃ ibi dñr , vſq; ad vnam lrãm,ſe pro certo nouerit debitorẽ,vel dicendi in choro ſuo,vel in altero auſcultandi . Patet igiť neceſſitas attẽdendi.In quo ẽt cõſiſtit vtilitas magna,vt eſt vltimũ inductiuũ verſus.Nã cũ vox pſalmodię p intentionẽ cordis agiť; per hęc omnipotenti Deo , ad cor iter pparatur,vt deuote menti,vel Prophetiæ myſteriũ, aut cõpunctionis gr̃a infundať. Agite itaq; tantis inductiuis incitati , ſtudeamus in oſone eſſe attenti, & oĩa lucra,ſiue tpalia damna paruipendere;magiſq; vnius horę Canonicę damnũ,qua oſonem negligẽter explemus ponderare ; q̃ multæ ſubſtantiæ tpalis detrimentum æſtimare.Veniet, veniet namq; illa hora qua caduca ſentiemus , quæ videbantur ſolida , qua plus gaudebimus ſuper vno Pſalmo , aut Oratione Dominica attentè,& deuotè dictis; quam ſuper multis auri, & argenti millibus . Et hæc de neceſſitate , & alijs inductiuis attentæ orationis .

De promotiuis attentionis in Oratione .

Eccli. 35. SAlutare ſacrificium attendere. Eccl.Viſo de attentionis inductiuis, videndum de eiuſdem promotiuis, & contrariæ diſtractionis remedijs. Vt.n.

L homo poſſit attente pſallere , neceſſe eſt quædam promotiua,& remediatiua habere ad manum. Nõ enim teſte Beato Patre Agathone eſt labor , ſicut orare Deum. Sunt itaque tria præcipua attentionis promotiua , & adiuuatiua : Scilicet ſi homo

Euagationis cauſas ſecludere.
Studeat Attẽtiõis ĩpedimẽta ḋuitare ḋ quib. ſinguľ
Eiuſdẽ pmotiua aſſumere. (pauca notãda.

Primo igitur, qui volet attente orare,oportebit euagationis cauſas ſecludere, quas quattuor præcipuas aſſignat Raynerius in ſua Pantheologia , hoc verſiculo perſtrictas .

Ex volito, lapſu , facto, ſeu dæmone vagus .

Prima cã vñ ſuboriť in hoĩe diſtractio, & euagatio mẽtis, eſt ex propria volũtate, & volũtaria pcuratione. Qñ.ſ.quis ex pposito,& ſciẽter alias ſibi aſſumit materias cogitationũ,qua ĩpedit oſonis fructũ. Et iſtud multi piculi eſt,& crimino ſum,niſi ſe auerterit,& doleat vbi deprehẽdit ſe diſtractũ. Scda cã eſt ex naturę lapſu,& infirmitate,q̃ diu in alto ſtare nõ põt. Sed cogendũ eſt cor hoĩs ad attendẽdũ,iuxta Aug.vt ſic vim patiať cęlorũ regnũ. Tertia cã eſt Math. 11. ex pcedẽti facto,& puia opatione . Nã iuxta Abbatẽ Iſaac in ſua collatione.Ex pcedenti ſtatu,mẽs intẽ formatur ſupplicatione ; vnde quales nos volumus in oratione inuenire , tales nos ante orationis tempus debemus pręparare.Et quicquid volumus, vt nobis in oratione nõ occurrat, ante oſonem de pectore euellere oportebit. Quicquid.n.añ oſonis horam mens nr̃a cõceperit,neceſſe eſt, vt orãtib.id occurrat,vt latius memorať.Pr̃ tractat ĩ nona Pr̃m collatione,& tetigimus de præparatione añ horas. Quarta euagationis cã,ex diaboli pueniť tentatione.Cui oportebit fortiter obſiſtere.Ipſi enim iuxta Patrem Agathonẽ,ſingulariter conantur irrumpere attentam orationẽ ſcientes, ꝙ ex nulla re magis impedianť,& inualidenť,q̃ per oſonẽ,attẽte fuſam ad Deũ. Has itaq; oẽs euagationis cãs,oportebit p virili reſtrigere,& cor,& ſenſus ĩ attẽtionẽ cogere.

De remedijs diſtractionum,ab intentione orationis. M

DEinde quoque oportebit , attentionis impedimenta deuitare, q̃ ſeptem enumerať,in clemẽti.ſup c.de celeb.Miſſ.Et ſũt his verſib. cõplexa.

Currens , præcidens,commiſcens, tardus, & ex is.
Impediens,capiens,reticens extra quoque vagans.

Primum impedimentũ attẽtionis , eſt dicere horas trãſcurrẽter, vt nec ipſe lector, vel audiẽtes poſſint intelligere. Cũ tñ iuxta præceptũ canonis,diſtinctè veniunt,& apertę dicendæ exẽplo Eſdrę,qui in Libro Legis diſtinctè legebat, & ad intelligẽdũ apte. Scdm eſt dicere horas præcidendo , & ſyncopãdo, Neem. 8. verba,ſ.truncando,aut integra tranſiliendo.Cũ integrè,& complete dẽant exolui. vt ſcribiť diſt.1.c. Presbyteri. Seruitus eſt Clericorũ integrè qualibet die,ſeptẽ horarũ officia pſoluere. Et iõ,ſicut ille,q quolibet die alicui obligareť ſeptẽ marcas exoluere, & interſoluendũ aliquos denarios ſubtraheret , ad plenũ creditori nõ ſatiſfaceret. Sic nec is horas ſyncopãdo pſoluit,quarũ fragmina Titinillꝰ, vt ſupra notauimꝰ colligit,& diſtricta vltio fiet. Tertiũ eſt Canonicis horis extranea,vana,& inutilia pmiſcere,& ſic affectionẽ interrũpere, ſine neceſſitate. Notãter addiť ſine neceſſitate, ppter Regulã iuris, q̃ ait. Qđ nõ eſt licitũ ex lege,licitũ reddiť ex neceſſitate.De ſuperfluis,& inutilib.præter neceſſitatem tñ eſt, valde pcauendum,ne fel , miſceamus in eſcã Dei. Nota ſunt exempla Sctõrum Epõrum Luriger Math. 17. Monaſterien.& Seuerini Colonien.q̃ pręmia vnus, & quas alter pęnas excepit, quia colloquijs vix neceſſarijs,Diuinum officium interrũpit . Quartũ attentionis impedimentum eſt, tarde ad Diuinũ officium occurrere,& ante finẽ exire . Qđ prouenit ex diabolica tentatione,& cõſuetudine praua, vt ex libris patet Exemplorum.Nã tempeſtiue eſt veniendum pp Diuinum auxilium,qđ tunc inuocatur, implorãdum,ſine quo nihil poſſumus facere . Qui aũt Io. 15. tardi occurrunt, quodammodo factis Deo dicunt, auxilio tuo non indigemus , oĩa opera nr̃a a nobis ſunt,vñ ad Deus in adiutorium dicendum, venire Pſ. 11. non curant.Qui ẽt ſine cauſa ante finẽ horarũ exit, vix ſaluus fieri poterit . Quia perſeuerans in finem Math. 10. ſaluus erit. Quintum impedimẽtum eſt voluntariè ſibi dare attẽtionis obſtacula , & impedimenta,vtpotè canes,vel aues ſecum ducere,aut alia externa negotia inter dicẽdas horas aſſumere;quæ oĩa ſunt cõtra Sãctorum Canonem, qui iubet horas exolui cum deuotione,vt ſupra patet . Vnde & Bonau.ait in Diuino officio cautela eſt neceſſaria ; vt eorũ, q diuinũ officium impediũt occaſiones viteť. Quapꝑter ſub Diuino officio, nec ſtudẽdum in lib.nec occupandum in opere,alio, non neceſſario . Indignum quoque ſub ipſo, venandis vermiculis , aut mactandis intendere ; quibus palam in oratione digitos , fędare , frons non metuit inuerecunda.

Sextum

Sextum eſt ſi cæteris cantantibus ipſe legat, vel taceat, aut priuatas oratiunculas legat, vbi officiare tenetur. Quo contra ſatis diſputatũ eſt ſupra, in de, cantu. Septimum attentionis impedimentũ eſt, horas extra eccleſiã circumuagando exoluere. Vix.n. hoc modo poterit hõ eſſe recollectus: Et agit contra verſiculum Patrum. *Intra templa Dei perſoluat vota diei.* Hæc de hmõdi impedimentis, quæ diligenter ſunt p̃cauẽda, q̃a ſunt ſeptẽ phialæ iracũdię Apoca. 15. Dei de quib. in Apo. agit a quodã cõparata, vt videre eſt illius Opuſculo. Qđ inſcribit. Septies in die, &c. Poſtremo q̃ volet attẽtus eſſe op; illi⁹ adiumẽta aſſumere q̃ pręter cætera tangunt hoc verſiculo.

N

Preſto, petas, claudẽs, obſtes, p̃me, volue, memor ſis.

Primum, & præcipuũ attentionis adiutoriũ eſt, añ orõnẽ ſe diſponere ad attentionẽ, & p̃parare, quẽadmodũ ſupra p̃miſſum eſt, de Horarũ p̃paratione. Tumultus & cordis diſtractiones ſeponere, & cor ad attentionẽ coaptare. Verũ q̃m nulla eſt nr̃a induſtria, niſi Dei cooperet gr̃a. Añ oĩa illa eſt implorãda. Vñ dr̃ Petas. hinc eccl̃ia. Deus in adiutoriũ, Horarũ initijs p̃mittit, de ſe deſperans, auxiliũ requirens. Qui verſiculus multæ efficaciæ eſt, & magnæ virtutis, vt Abbas Iſaacus ĩ collatione ſua deducit dicens, q̃ recipiat oẽs affectus, quæcunq; p̃nt humanæ naturæ inferri, & ad oẽs conuenienter aptat incurſus. Hẽt.n. contra oĩa diſcrimina imminẽtia, p̃tectionẽ Diuinæ inuocationis; hẽt conſiderationẽ proprię fragilitatis, hẽt fiduciam exauditionis. Oĩbus infeſtationẽ Dæmonũ patientib. inexpugnabilis murus eſt, & clypeus minutiſſimus defendẽs nos cõtra oĩum vitiorũ ipugnationẽ. In quacunq; .n. tribulatione, vel neceſſitate cõſtitutus, habet dicere. Deus in adiutoriũ meũ intẽde, &c. Cũ multa itaq; attẽtione, & cordis deuotione, verſiculus is pſonãdus, dirigẽdo attentionẽ in appropriata Trinitatis.

	Potentia	Fragilitatem	Roboret.
Vt ſua	Sapiẽtia	Cæcitatem	Illuſtret.
	Bonitate	Malitiam	Abſtergat.

Et digne laudare concedat. Et non mõ ſemel p̃ attẽta orõne in principio ſupplicãdũ; ſed iuxta Gerſ. eſt ẽt per totius pſalmodiæ decurſum, crebro ſuſpi-
Pſ.118 randũ in Deũ, & dicẽdũ. Volũtaria oris mei bene-
Pſ.140 placita fac Dñe. Et dirigat orõ mea ĩ cõſpectu tuo.
Maximè autẽ circa ſingulorum pſalmorũ initiũ os
Pſ.118 aperire debemus, & attrahere ſpiritũ quo poſſim⁹ attente pſallere illũ. Tertiũ adiutoriũ eſt cohibitio
Io. 20. externorũ, & ĩternorũ ſenſuũ. clauſis.n. ianuis Dñs Ieſus pacem, & Spiritum ſc̃tm̃ dedit diſcipulis, & ſenſum ſcripturarum aperuit illis. O prægrãde attentionis impedimentum huius contrarium, euagatio videlicet ſenſuum, & ſub tali officio dedecoẽs multum. Hinc clauſis, aut ſaltem reflexis coram ſe, vel de libro oculis, Diuino ſub officio aſtandum: & ſenſui euagari volenti, cum Gerſon. dicendum.

Clauſa, quid ad te, ſta, quis tu, duc, duc cor in alta.

Quartum non inferius adiumentũ eſt, viriliter obſiſtere ex initijs, diſtractionibus, & tentationib. dæmonum, exemplum Abrahæ abigentis aues de ſa-
Geneſ. 15. crificio. Acrius.n. diabolus ſequit in horarum initio, Vnde ẽt cum, Deus in adiutorium, contra ſuos inſultus, munimus nos ſanctæ Crucis ſignaculo. Hinc Petrus Rauennas. Diabolus ſemp primordia bona pulſat, captat rudimenta virtutum, ſancta in ipſo ortu feſtinat reſtinguere, ſciens q̃ ea euertere fundata non põt: Hinc ſi ipſius laqueos euadere curamus, fortiter ex initijs obſiſtamus, dicitur enim.

Principijs obſta ſero medicina paratur.

Diabolus ſiquidem ſerpens lubricus eſt, cuius ſi capiti non reſiſtitur, totus in interna cordis, dũ non ſentitur illabitur. Cuius non nocet ſenſus, ſi nõ adeſt mora, & conſenſus, ſed coronarum materia eſt, & occaſio exercẽdæ virtutis. Quotiens.n. ſub horis reſiſtimus, totiens eos ſuperamus, Angelos lætificamus, Deũ honoramus. Quintum attentionis remedium eſt fortis compreſſio digitorũ, & exercitatio in Chiropſalterio, ſeu alijs attẽtionis adiumentis, vt infra plenius dicemus. Sextũ eſt frequenter meminiſſe, & reuoluere, quæ attentionem ſuadent, & quæ ad eam poſſunt incitare, vtpotè Dei pręſentiã, & maieſtatẽ præ oculis ponere. Vnde Baſilius. Qũo obtinebit quis, vt in oratione ſenſus eius non euagetur? Si certus ſit ante oculos aſſiſtere Dei. Hic q̃buſdam moris eſt, in fine pſalmorum ſeſe hmõi cõſideratione exuſcitare. Neceſſe eſt eteni (ait Hugo) ſæpè de altis, ad ima deſcendere. Nã & qui in opere eſt ſtrenuus, orare indiget ne deficiat. Et qui precibus inſiſtit, ne orãdo diſpliceat, crebro meditari habet qũo oret. Poſtremum adiumentum eſt, aſſumptio certorum obiectorum, vitæ & paſſionis Chri, vt ſi litteræ inhærere nequeat, vel ſaltem hereſcat iſtis. Eſt.n. vt Vincentius ſpeculator ait, cor huma- Inſignis
num quaſi venatica quędam auis; quæ cum tenetur ſimili-
in manu, audito modico ſonitu nititur mox auola- tudo.
re; ſed vinculis retinetur. Verũ cum per locum trãſit, vbi ſtrepitus eſt; rubeas illi carnes, & ante oculos, & ad roſtrum tenent, vt attenta ibi, ad ſtrepitũ non attendat. Sic cor noſtrum, vt inſtabilis auis in oratione, auolare nititur ad ſtrepitum tentationũ. Sed reſtringẽdum, & reuocandum eſt vinculis Dominici timoris, & amoris. Quæ ſi non ſatis proſint; cruentas, oportebit illi præponere carnes Chriſti, & huiuſmodi alia ſalubria obiecta; quo in huiuſmodi contemplatione cor occupatum, non auolet, neç diſtrahatur. Et hæc de attentionis promotiuis. nunc de remedijs diſtractionum ſubnectendum.

Cum igitur ſe deprehenderit homo in oratione diſtractum, his remedijs eſt cor recolligendum.

O

Audi, ſubſtomachãs, tundas, redeas, memor, obiect.

Id eſt (vt breuiter ſingula p̃curramus) cũ diſtractus fueris, vt citius recolligaris. Prĩo audi, quaſi Dñm dicentẽ, & increpantem. Vt quid cogitatis mala in Mat. 9.
cordibus veſtris? Aufert ſe ſpiritus a cogitationib. Sap. 1.
quæ ſunt ſine intellectu. Auferte itaque malum co- Eſa. 1.
gitationum veſtrarum ab oculis meis. Et cõfunde-
re in corde tuo, ſi forſan confuſio illa, gloriã addu Eccli. 4.
cat tibi. Ecce facilior eſt is recollectionis modus.

Alterum antidotum eſt, audita ſic Dei voce Subſtomachari, & inuehere in teipſum duriuſcule debes, te te cum S. Paphuntio arguẽdo. Quid agimus o p̃cioſiſſima, & Deo digna anima mea, vt cęleſtibus relictis terrenis occuperis. Væ tibi miſero, qui ſub conſpectu Dei, & Angelorum ludibrium factus es dæmonum, amittens fructum orationum, &c.

Digitized by Google

Tertio Tundas pectuſculum,ſup diſtractionibus
Luc.18. dolendo,& ex imo cordis dicendo.Deus propitius
eſto mihi peccatori.Credēs p hoc culpā deleri.Effi
caciſſimus ſiquidē verſiculus iſte eſt,& facilè reme-
diatiuus oīum diſtractionum: vt Dn̄s docuit Mach
tildim ſi ex corde dicatur.Nec.n.expedit,vt pp cor
dis diſtractionem, hō puſillanimior fiat,aut nimiū
turbatus et deiectus.Ex hoc namq; magis diſtrahi-
tur hō.Facile Deus ignoſcit,vbi hō agnoſcit. Baſilius.
Si ex infirmitate cadis, & teipſum quantum vales
coherces,Deus libens ignoſcet. Tunde igitur pectus,
& reliquum Deo cōmitte. Non.n.ſp abigere inuti-
Gen.15 les muſcas opꝫ. Aliqn̄ expedit nihilipēdere impor
tunitatem earum, vt varijs exemplis Patres Sancti
confirmarunt. Vnus de retentione pallij in vento.
Alius de catuli latratu, aucarum ſibilo,& muliere
litigante: Tertius dę riuo, qui violentior fit obice
dato.De larua quoque,& ſpiritu blaſphemiæ aç de
curioſitatis pruritu, qui non ſcalpendo curatur; ſed
accenditur magis. Quarto tunſo pectore, & parui-
penſis ventis illis, mox reſipiſcendū, & redeundū,
ad pſalmorum attentionem. Qd ſi præ nimia diſtra
ctione cordis,nō poterit herere pſalmis, vel ad ſa-
cra ſua ſe obiecta diuertat,vt in̄ eliciat deuotionē,
Ait.n.venerandus Gerſon, ꝙ orans,qui non poteſt
conſequi finem vltimum, & deuotionem ex cantu
pſalmorum,propter aliquam cauſam; poteſt & de-
bet cum oī libertate ſpiritus,ſine ſcrupulo cōquir-
rere deuotionē aliunde;ſi poteſt. fęlix ſi dicere po
Pſ.24. terit. Oculi mei ad Dominū ſemp. Et vere fęlix, &
beatus; etſi non datur volare, ſi pōt vel repere,aut
ſaltē locuſtarū more, aliquos ſaltus attētionis dare
& deuotionis. Et hæc ſufficiāt de attētione oro-
nis.

De Deuotione.

P 2.Para.29 Exodi 35. OBtulit vniuerſa multitudo hoſtias, & laudes,
& holocauſta mente deuota.Omnis multitu-
do filiorum Iſrael obtulit mēte promptiſſima atq;
deuota primitias Deo. Tertiū principale,quod di-
ximus in horarum exolutione neceſſarium eſt, ꝙ
dicātur cum deuotione. Eſt autem deuotio (vt ve-
Deuotio quid. nerabilis Hugo ait) eleuatio mentis in Deum, per
pium,& humilem affectum, Fide,Spe,& Charitate
ſubnixa.Quam definitionē latius ſuper Magnificat
explicat Chriſtianus Doctor Magiſter Ioannes de
Gerſona, tandem abbreuians hoc modo. Deuotio
eſt pia,& humilis affectio in Deum.Quæ quam ora
tioni ſit neceſſaria Iſido.explicat breui ſententia di
cens. Quid prodeſt ſtrepitus labiorum, vbi cor eſt
mutum? Oratio eſt cordis eſt,non labiorum.Et cor
☞ dis vocem,diligit Deus. Iuxta illud. Non vox,ſed
votum.non muſica chordula,ſed cor. non clamor,
ſed amor pulſat in aure Dei. Vnde ſicut vox ſine
modulatione,eſt quaſi grūnitus porcorum,ita ora-
ratio ſine deuotione, quaſi mugitus bouum; imò
elanguida prorſus,& emortua eſt abſque ea. Exer-
ceamus itaque nos ad hanc pietatem deuotionis,
& offerre ſtudeamus hoſtias,& laudes cum Iſraeli-
tica multitudine, mente prompta, atque deuota.
Perneceſſarium id propter iſta.

Nec viuit,vel olet, nec ſcandens,afficit,aut vox.

Primo neceſſe eſt, ꝙ oratio ſit deuota. alioquin
emortua eſt, & quaſi non exiſtens, caret Vita. Oīs
enim actio ſine deuotione (iuxta Bonauent. in de
donis Spūſſancti) mortua eſt,& ſine vita.Cuius cau
ſam aſſignat magr̄ Hugo dicens. Viſibilis actio,eſt Simile.
quaſi qddā corpus;deuotio vero quaſi ſpūs eius,qa
deuotio charitatis actionē viuificat, ſicut aīa cor-
pus.Et licet qd viuit moriatur; vita tn̄ ipſa non mo-
ritur.Actio qdā trāſit;ſed pietas actionis, licet fiat in
tpe,non tn̄ finitur cum tpe.Sit itaq; pietas,& deuotio
in oī opere;pſertim in orone.Scdo patet neceſſitas
deuotionis.eo ꝙ oro in ſcripturis cōparetur incenſo,
aromatibus,& thymiamati boni odoris:vt patet in
Leuitico,& Apocal.Incenſum aūt,& thymiama nō Leuit.
redolet,nec ſuauitatis ſpargit odorem, niſi ſuppo- Apoc.
ſitū carbonibus viuis, & ignitis. Sic nec oro noſtra
Redolet coram Deo, niſi deuotione informata fue
rit,& proceſſerit de corde inflāmato.vnde & Apo. Apoc.8
Viſus eſt Angelus habuiſſe thuribulum aureū, car-
bonibus ardentib.plenū,& datis ei incenſis,aſcēdit
fumus coram Deo.Tractat latiſſimè,& deuotiſſimè
comparationē hanc,in de Rhetorica Diuina, deuo
tiſſimus magiſter Guiliel.Pariſien. videatur,& legatur,
quia totus eſt deuotus.Tertiò pbatur neceſſitas de
uotionis,quia oro cōparatur fideli nuncio: vt ait ſup
illo verſiculo Pſal.Intret oro mea in conſpectu tuo
Pr̄ Aug.Quēadmodum & p multas ſimilitudines il
lud deducit,in pmemorato opere, memoratus affe
ctuōſiſſimus magr̄ Guiliel.Periculū eſt aūt nuncio,
ſi illi deſint pedes,aut verbum, quia ſic procedere
nō poteſt,nec explere negotiū.Sic,& deuotio,oro-
ni abeſſe nō pōt,alioquin nihil expletur,& ad nihi
lum valet;vt latius idem Guilielm.& ex eius vitula
arans Gerſon, in Sermone de orone deducit. hinc Iud.c.4
& Bernard. Periculum eſt ſi oratio timida, tepida,
vel temeraria eſt.Timida cęlum non penetrat.Tepi
da in aſcenſu langueſcit. Temeraria patitur repul-
ſam.Quæ vero fidelis,humilis, & feruēs oratio fue
rit,cœlum ſine dubio penetrabit: vnde certum eſt, Eccli.5.
ꝙ vacua redire non poſsit.Quarto indeuota oratio
non afficit,vnde aīa ieiuna manet.Aīæ cibus eſt de
uotio mentis,qua ſine deficit, & corpus quidē affli
gitur labore,& mens areſecta,inanis manet,& ſine
fructu. O ſicut adipe & pinguedine repleatur aīa no- Pſ.62.
ſtra deuotione.hæc.n. adeps eſt renunculorum quē Leuit.4
ſibi voluit Deus holocauſtomari, ſine qua nec oro
placet illi.Poſtremo multa,& pręgrandis eſt in oro
ne neceſsitas deuotionis, qua ſine oratio muta eſt,
& quaſi ſonus ſine voce.Auguſtin. Qui clamat ore,
& tacet corde mutus eſt in Dei aure. Pietas ſiqui-
dem,& deuotio eſt vox,quam deſiderat audire.Va
lentiores etenim voces, apud ſacratiſsimas aures
Dei,non faciunt verba,ſed deſideria pietatis, vnde
& hortatur ad vocem hanc in Canticis.dicens. Fac
me audire vocem tuā: vox enim tua dulcis, & de- Cant.8.
cora. Fiat igitur oratio cum deuotione,vt deuotiſ-
ſime hortatur in Rhetorica ſua,pijſsimus ille Guil
lermus Pariſienſ.vbi ad liquidum deducit compa-
rationes memoratas orationis, vnde ſuademus, ꝙ
liber ille ſuus legatur, ab omnibus deuotis orato-
ribus,quia vere ibi calamum, vt habetur, tinxit in
corde.

De

Digitized by Google

De vtilitatibus deuotionis.

Q OStendimus neceſſitatẽ deuotionis, vultis pau cis perſtringamus vtilitates eius, quę non mō neceſſaria in oratione, ſed in oī bona actione? Arida eſt omnis Religio, quæ non ſaginatur hoc oleo. Inſtabilis eſt bonorum operum ſtructura, quæ deuotionis non compaginatur frequẽtia, ſicut paries ſine cemẽto. In omni Religione vbi deuotionis fer uor intepuerit, etiam alia virtutum machina deficit & ruit. Extinguuntur ſiquidẽ lampades fatuarũ Virginum, vbi defecerit deuotionis oleũ. Vbi aũt oleum hoc perſtiterit, ibi omnis virtutis exercitiũ inclareſcit. Deuotio ſiquidem hæc bona facit. — *Matth. 25.*

Luſtrans, Intellectum vnctio docet de omnibus docebit omnia. — *1. Io. 2.*

Inflammat, Affectum ad bonum appetendum. Qui edũt me eſurient. — *Eccli. 24.*

Robur dat, Ad perficiendũ Deus operatur velle, & perficere. — *Phil. 2.*

Dirigit, Actionẽ ad virtutes. Ordinauit in me charitatẽ. — *Cant. 2.*

Ornat, Morũ cõpoſitõnẽ. Nunq̃ cũ ludentib. miſcui me. — *Thob. 3.*

Dulcat, Scientiam fidei iuxta nomẽ, ſapiẽtia quaſi ſapida ſcientia. — *Ethim.*

Spes, Erigit infidum ip ſe ſpũs reddit teſtimonium, q̃ filij Dei ſumus. — *Rom. 8.*

vel Amor, Accẽdit. Nã charitas Dei diffuſa eſt in cordibus. — *Rom. 5.*

Fit Amicus, Deo familiarem reddit. loquebat Dñs cum Moſe ſicut amicus. — *Exodi 33.*

Pinguis, Orõnem impinguat holocauſtũ pingue fiat. — *Pſ. 19.*

Odorque, Bon⁹ Chriſto. Offerre incenſum in odorẽ ſuauitatis. — *Eccli. 45.*

Fidens, Dat fiduciã ſperãdi, fiduciã hẽm⁹ ad Deũ q̃dcũque petierimus. — *1. Io. 3.*

Et Conſtans, Cõtra aduerſa cõſtantiã. Quis nos ſeparabit a charitate Xpi? — *Rom. 8.*

Pius, Piũ, & affectuoſum facit benignus eſt ſpiritus ſapientiæ. — *Sap. 1.*

Ac Humilis, Cor humiliat. Super quẽ requieſcet ſpiritus meus. — *Eſa. 66.*

Quoque Letus, Omnia delectabilia reddit. Non habet amaritudinem cõuerſatio illius, nec tædium. — *Sap. 8.*

Effugat, Dæmones. fumus ei⁹ extricat omne gen⁹ dæmoniorum. — *Thob. 6.*

& Spernit, Mundum. vidi quæ fiunt ſub Sole, & ecce vanitas. — *Eccl. 1.*

Ditat, In meritis. quid ſapiẽtia locupletius, quæ omnia operatur. — *Sap. 8.*

Leuat, Ad cęleſtia. deſideriũ hñs diſſolui, & eſſe cum Chriſto. — *Phil. 1.*

Aduocat, Angelos, & inuitat præuenerũt principes coniuncti. — *Pſ. 67.*

Aſtra, Dat cęlum.

Hæc & multa alia bona confert deuotionis gratia, vt in opere de ſex alijs, deuotiſſimus annotat Bonauentura. Vnde plurimum inſudãdum pro ea. Diſtinguit autem idem venerabilis Doctor, triplicem deuotionem dicens.

Eſt q̃dã deuotio	Cõmunis	in	Diuinis officijs.
	Specialis		Priuatis orõnib.
	Aſſidualis		Omnib. agendis.

Vt — Strenue impleatur. / Mens pietate exerceatur. / Semp mẽs eleuet, & Deo placeat.

R

Hæc poſterior deuotio vult, q̃ iugis memoria Dei ante oculos cordis ſp habeatur Dauid. Prouidebam Deum in cõſpectu meo ſemper, &. Oculi mei ſemper ad Dñm, & Helias viuit Dñs, in cuius cõſpectu ſto. Æſtimans oẽ tempus deperditum, in quo non cogitat Deum. Secũdo vult, vt in oī opere Deus placeatur. Apoſtolus. Cõtendimus ſiue abſentes, ſiue præſentes placere illi; omnes.n. manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. Sit igitur paratus ſemper. Sic viuens cum hominibus tanquam Deus videat, ſic loquens cum Deo, vt Seneca ſuadet, tanquam homines audiant. Tertio vult, q̃ omnis actio, ſaltem mentali oratione præueniatur, & ſemper confugiatur ad orationis portũ, plus in omnibus agendis fidens orationi, quam proprię induſtriæ, vel labori, vnde S. Ioſaphat. Cum ignoramus quid agere debeamus hoc ſolum habemus reſidui, vt ad te oculos noſtros dirigamus. Ecce ſi talis deuotio aſſidua requiritur in omni actione; quanta debit eſſe, & quanto actualior in Diuino officio, & oratione? Ad quod deuote perſoluendum ſumus obligati, ex iuſſu canonis, & multiplici ratione. — *Pſ. 15. Pſ. 24. 3. Reg. 17. 2. Cor. 5. 2. Par. 20.*

Horas.n. deuotè ſoluere dẽmus ex debito iuſtitiæ / mãdato regl'ę / ſtatuto eccl'ię.

Vt autem inter pſallendũ obtineamus hanc gratiam deuotionis.

Oportebit vitare impedimenta, & cauſas indeuotionis: noſſe, & aſſumere cãs, & promotiua deuotionis. ſcire vnde eliciendi ſunt, affectus pietatis.

Cauſas aũt aliquot indeuotionis, ac per hoc impedimenta ſacræ deuotionis, enumerat in Speculo Morali, Vincentius, perſtrictas his verſiculis. S

Faſtidit, Prima cã indeuotionis ẽ faſtidiũ boni ſpis. Anima noſtra arida, & nauſeat.

Solans, Secunda nimietas mundanæ cõſolationis vnde non datur manna durante farina Ægyptiaca.

Ingratus, Tertia eſt ingratitudo, quę quaſi ventus vrens ſiccat venas pietatis. — *Num. 9. Ezech. 28.*

Durus, Quarta duritia cordis, quæ nec cõpunctione ſcinditur, nec pietate mollitur.

& Effert. Quinta eſt ſupbia. Sup mõtes Gelboe, nec ros venit nec pluuia. — *1. Reg. 1.*

Negligit, impatiens, Sexta cauſa ariditatis prouenit ex negligentia inexercitationis. Anima laborantium impinguabitur. Vult enim, & non vult piger. — *Prou. 13.*

Hinc indeuotio ſurgit. Septima eſt ĩpacientia anima redditur ſterilis, & arida. Aruit tanquam teſta virtus mea, quæ cito frangitur. Ignis enim impatientiæ non compatitur igni deuotionis. — *Pſ. 21.*

Has vij cauſas oportebit deuitare, qui volet deuotionem habere. Et potiſſimum deſidiam, & inexercitationem vnde cor totum areſcit. Aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum, &c. Sunt autem, & aliæ cauſæ, quare interdũ diſpenſatiuè, deuotio ſpirit⁹ ſubtrahitur, quas quia ſupra in introductorio commemorauimus, non hic opus eſt repetitu. Tantum enitamur, & præcaueamus, ne per has impedimentum deuotioni demus. Inquirendum de cauſis, & promotiuis ſacræ deuotionis. — *Pſ. 101.*

Digitized by Google

Cauſæ deuotionis.

T CAuſas aũt duas principales,tradit Doctor Sã-
ctus deuotionis, quarum vnam extrinſecam
ponit,& principalem fontem,ſ.Gratiarum Deum,
a quo omne deuotionis donum, & datum. Alterã
Iac. 1. intrinſecam,& cauſalem,quam ait meditationem,
& exercitationem cordis,ſecundum pia,& deuota
obiecta conſiderationis, quæ ſunt quaſi ligna ſiluæ
Eccli. ſecundum,quæ ardet ignis cordis.Nam ſicut ligna
28. ignem nutriunt,ita meditationes deſideria paſcũt.
Quæ ſi piæ fuerint,& ſanctæ,oborit̃ ignis deuotio-
nis ſacræ.Cuius hæc ꝓmotiua ſunt,& cõſeruatiua.
V *Diſponas, penſans, repetas, obiectaque poſcas.*
Primum ad deuotẽ orandum promotiuũ, eſt men-
tis pariter,& corporis Prædiſpoſitio, ad influxum
Spũs melius capeſſendum,& mentis quidẽ, eam ab
oĩum curarũ ſollicitudine reſtringendo, & deſide-
riũ ad Deũ dilatando. Corpis vero,illius ſenſus ab
euagatione cohibendo,& ad deuotionẽ ſe coaptã-
do,vt plenius tractat̃ infra,in de meditatione. Al-
terũ eſt ſtudioſa Recogitatio, ꝙ̃ indeuota oĩo inu-
tilis ſit,& inanis.Contra verò,ꝙ̃ deuota vtilis hoĩ,
& Deo accepta,q̃,& menti eſt ſubſidiũ, Angelo bo
no ſolatiũ,diabolo ſuppliciũ, gratiſſimũ Deo obſe
quium. vt in Speculo Vincẽtius declarat. Tertium
eſt crebra affectionũ Repetitio, vt.ſ. ſi hõ non põt
hẽre mentẽ eleuatam diu,& amare vehemẽter,vel
ſaltẽ diſcat crebro aſpirare, & ingemiſcere frequẽ
ter,vt docet Sctũs Tho.Quo.n.concupiſcit frequẽ-
tius, eo & vehementius,& tandem perſtat diutius.
Quartum eſt deuotorũ Obiectorũ aſſumptio.Ignis
enim,vt diximus ardet ẽm ligna ſiluæ.Notãter aũt
dr̃, ꝙ obiecta ſint deuota, & cordium inflammati-
ua,alias nõ ſunt deuotionis prouocatiua,vt ait Do
ctor Sãctus,in ſolutione cuiuſdam qõnis. Quare,ſ.
☞ viri litterati,& ĩtellectu ſubtiles, à ſpũ deuotionis
perſtant alieni,& aridi,vbi ſimplices,& idiotæ affe
ctu profluunt,& ſunt deuoti?Præcipuã cauſam ſcri
bit,quia non conſiderant obiecta deuota,& mate-
riam pietatis; ſed tẽpus terunt in argumentationi-
bus ſophiſticis, & vanis ſubtilitatibus, de quibus
Eſa. 19. dicitur. Confundentur, qui operantur linum,ple-
ctentes,& texentes ſubtilia. Cuius etiã altera cã eſt
nimia cordis elatio,qua nõ in Deo,ſed in ꝓpria fi-
dunt ſapiã; vnde iure derelinquunt̃ a grã. Ample-
ctamur itaque,& circumferamus,& reuoluamus in
cordib. nr̃is,obiecta ſacra,& pia; quo ſp ignis de-
Leuit. uotionis ardeat in altari cordis, & in mẽte noſtra.
6. Poſtremum,& efficaciſſimum,obtinendæ,& cõ-
ſeruandæ deuotionis adiutorium eſt,iugis,& fide-
lis ad Deũ, pro ſpũ deuotionis oratio, & obſecra-
Pſ. 118 tio.Os inquit meum aperui,& attraxi ſpũm.Oĩa.n.
exercitia alia,ait Sctũs Vincentius non ſufficiũt ad
ſuccendendum deuotionis feruorem;niſi Spirituſ-
ſanctus inuocetur per orationem. Oremus igitur,
& tota mente oremus,quo mereamur ſpiritũ hunc
auctorem totius deuotionis,qua ſine langueſcimus
in omnibus exercitijs noſtris.Vnde.n.areſcit aĩa,&
moleſtus eſt nobis pœnitentiæ labor,grauis afflictio
corpis,oneroſa abſtinentia, & in vigilijs dormitat
Rom. 1. aĩa noſtra præ tædio, corde arido, ſine ſędere,ſine
affectione,& vix trahimur,aut compellimur ad bo
num; vbi alios non mõ ambulare, ſed & currere,
imò volitare videmus, quib.& vigiliæ breues,cibi
dulces,panni ſuaues,& labores pniæ,non ſolum to
lerabiles, ſed & appetibiles videntur, & continuũ
apud illos alleluia cantatur. vnde differentia tãta,
niſi ex præſentia ſpũs, & inopia deuotionis? Si.n.
ſpiritus cõiter nobis,ſicut & ipſis adeſſet, ſi eadem
vnctio deuotionis in nobis, ſicut & in ipſis ineſſet;
vtique,& idem ſpũs infirmitatem noſtrã, ſicut eo-
rum adiuuaret,& a facie olei iugum computreſce- Eſa. 10.
ret,& nobis laborem,& pœnitentiam noſtram,face
ret non ſolum non moleſtam,aut tolerabilem;ſed
ẽt deſiderabilem,atque delectabilem eſſe. Spiritus
enim ille ſuper mel dulcis, & vnctio ipſa, aſperri- Eccli.
ma ẽt queq; lenit.Quæramus igitur hunc ſpiritum, 24.
hanc vnctionem tota ſollicitudine perquirramus,
nec à petendo, quærendo, pulſando ceſſemus,do- Mat. 7.
nec hũc mereamur. Sed petimus,& nõ accipimus, Iac. 4.
eo ꝙ non rectè petamus. Quando enim negaret pe
tentibus, qui etiam non petentes prouocat, vt pe-
tant? Auſim confidenter dicere cũ Bernardo,ſi re-
ctè petierimus non fraudabimur votis noſtris,nec
vt Apoſtoli,vel decimum differemur in diem. Sed
petendum eſt, vt idem ait ſine intermiſſione, ſine
hæſitatione, & in omnibus operibus inuocandus
ſpiritus deuotionis huius. Maxime autem ſub Of- X
ficijs Diuinis. Et hæc breuiter de cauſis,& promo-
tiuis deuotionis.

Vnde deuotionis affectus eliciantur.

POſtremo inquirrendum, vnde deuotionis af-
fectus elici poterunt, inter pſallendum. Pro
quo nota, quòd varia illic offertur materia deuo-
tionis,& ex diuerſis ſumi poterit eleuatio affectus,
ſcilicet ex iſtis.
Ex ſenſu verbis, adiectis, conſpicis, obiect.
Prima, & principalior ſub horis,materia deuotio-
nis ſunt,officium ipſum,& pſalmorũ ſenſus; vnde
eliciendi ſunt tanꝙ̃ ex verbis ignitis, ardentiſſimi
deuotionis affectus.Nam & ob hoc pſalmi,prę cæ-
teris diuinarum Scripturarũ Libris, ab Eccleſia ſe-
cundum Diuinũ Dionyſium in officio Diuino ſunt
aſſumpti, quo crebriores formari ex eis poterunt
pietatis affectus.Vnde ait venerabilis Hugo.Vnuſ-
quiſque dum in oratione, vel pſalmos, vel alias
Scripturas quaſcunque decantat, diligenter aduer
tat, cui affectui deſeruiant; & ad illum toto nixu
cor ſuum excitet, ad quem id,quod loquitur,ma-
gis pertinere videt, vt ſcilicet fiat,quod Pater Au-
guſtinus iubet, dum pſalmos inquiens cantatis, ſi
orat orate, ſi gemit gemite, ſi laudat laudate,&c.
ſecundum quod infra plenius in chiropſalterio do
cetur. Secundum vnde formari poterunt affectus
pietatis, eſt ex ſingulis eorum, quæ cantantur ver-
bis. Et hoc maxime, vbi ſub nota, & neumati-
bus, protrahitur cantus, & verba ſunt affectuoſa.
Tunc enim licebit ex verbis facere diſtinctiones,
propoſitiones elicere,& affectus formare affectuo-
ſos. Cuius rei præclarum exemplar dedit vene-
randus Gerſon, ſuper verbis Pater noſter dicens.
Quod

Digitized by Google

Quod vbi inſonuerit in cantu, vel lectura Pater noſter. protinus aſſurgere animus debet, ad reuerentiã ſimul, & ad dilectionem tanti Patris; ad fidam poſtulationem pro neceſſitatibus tuis, Fratrumque tuorum, quorum Pater eſt cõis, & cura illi de cunctis. Arripe ait, ex hoc verbo, generoſum nobileq́; contemptum, fœde ruſticitatis; tu qui tã Regio Patre gloriaris. Diſpliceat tibi, ac gemas exilium tuũ; cui cęleſtis hæreditas filiationis reſeruatur titulo, & cuius Pater eſt in cęlo &c. Tales inquit affectus inuenire, eſt ſine termino, vel numero de die ĩ diẽ, ſuaues ac nouos, velut in fauo, & mãna, aut nucleo reconditos, qui vbertim fluent, ſi contemplationis dente compreſſi fuerint. Præluſtre iſtud exemplũ, ad pietatis affectus plurimos, ex ſingulis verbis eliciendis. Tertio affectus elici poterunt ex adiectis, *Obſerua.* hoc eſt adijciendo verbis Pſalmorũ, quędam adiectiua proprietatis, vt hoc moris eſt Rhetorum, & Poetarum, annectere ſingulis verbis propriũ Epithetum.i. explicatiuũ proprietatis, vt id viſitatiſſimum Ambroſio in ſuis Hymnis. Quãtum aũt iſtud valeat ad eliciendum pietatis affectus, experiatur qui neſcit, hoc ſiquidem, & intellectum illuminat, affectumq́; miro modo inflammat. Exempli gratia, vt cum cantatur, vel legitur verſus. Miſerere mei Deus. Multiplex ex verbis ſingulis poterit elici affe- *Pſ. 50.* ctus. Adijciendo ad Deus, adiectiua explicatiua ꝓprietatis, ſm quod docet auctor triplicis vię. Dicẽdo hoc modo. O Deus bone, pulcherrimè, Dñe dulcis, & miſericors, cui propriũ eſt parcere, & miſereri, ſicut igni lucere, & ardere. Miſerere ò miſericordiam impende. Aut iuxta Ethimologiam, mira ſuauitate riga corda. Cõpaſſionẽ miſeriarum habe. *Ethim.* Aut miſeriã remoue. Vel certè iuxta originale Hebraicum matricaliter, quaſi mater ad infantẽ vteri afficere. Et ò vtinam, atq; vtinam miſerearis mei. Mei inq̃, mei tam miſeremi, nequiſſimi, & abominãdiſſimi peccatoris, qui tã multipliciter, grauiter, turpiter, & frequẽter tã optimum te Deum, Diuinũ Patrẽ offendi. Mira & latiſſima in ſingulis his adiectis verbis, contemplationis, pariter, & deuotionis materia latet. Nã in adiectis primis quinque vocabulis, ad Deus, complectuntur proprietates, quibus ex effectib. ſuis cognoſcitur Deus, qui in ſe bonus, pulcher in Angelis, dominãs vniuerſis creatis, dulcis bonis, & ſibi ſeruientib. miſericors peccatoribus ad ſe conuertentibus. Ecce in his quinq; adiectis, quanta illuſtratio, & copia, affectio, & materia deuotionis. Sic ẽt in adiectis ad verbum, Miſerere. Similiter, & in verbo, mei. Vnde huius inſtar, poterit quaſi generalis regula, pro multiplicandis affectibus pietatis elici. Quod in omni tali, aut conſimili orõne, inter horas occurrẽte, triplices poſſint affectus formari, ſm triplicem viam coordinatam, ſm tres Hierarchias, & tres animæ vires principales. Scilicet Purgatiuam, Illuminatiuã, & Perfectiuam. Vt ſcilicet vbicunq; inſonuerit relatiuũ mei, me, mihi, vel conſimile, adijciantur determinãtia, explicatiua miſeriarum, aut vilitatis propriæ. Et ſic ſit via purgatiua: ingemiſcendo, & quærulando, & dolendo de eis. Vbi autem Deus, vel Dominus, Pater, Rex, aut Dominator dicitur. Mox illic determinans, aliquod adnectendum eſt illuminatiuum, & expreſſiuum proprietatum illius. aut interpretatiuum vocabuli, & definitiuum quid nominis, vt O Deus quo nihil maius, aut melius, dans æternã vitam ſuis, qui omnia ſcire potes, & omne bonũ voles &c. Et hoc modo conſtituitur via illuminatiua, quæ gratias agendo perficitur, laudãdo, & cõgratulando. Vbi autem petitionis, aut deprecationis occurrerit verbum. Mox per O. ſi qñ, & vtinam, & cõſimilia exclamatiua, & deſideratiua, affectus ſunt ingeminandi, & ſubleuandi. Vt O miſerere. Si qñ, atque ò vtinam miſerearis mei. Iuxta.n. Hugonem de Baluia, non eſt leuior, compendioſior, aut melior proficiendi in vera deuotione via, q̃ exercitare ſe, per huiuſmodi affectuoſa exclamatiua, vt latius explicatur in libellis de triplici via. Quo autẽ huius practica plenius illuceſcat. Ponendum eſt illuſtre huius exemplum ĩ explanatio Ioannis Nider ſuper Pater noſter, ſecundum triplicem hãc viam, vt illius inſtar inalijs orationibus ſic fiat.

Explanatio orationis Dominicæ. A Magiſtro Ioanne Nyder. Secundum affectus triplicis viæ.

Mat. 6. Y

Textus orationis Dominicæ.	*Purgatiuæ.*	*Illuminatiuæ.*	*Perfectiuæ.*
PAter noſter.	Nos pupilli ſine te.	O amor ardentiſſimę.	Quando diligemus feruenter amore te?
Qui es ĩ cęlis.	Nos vacui, & exules à te.	O hoſpes ſuauiſſimę.	Quando habitabis in hoſpitio cordis noſtri, vt in cœlis?
Sanctificetur nomen tuũ.	Nos terrena tibi præponentes.	O ſapor ſanctiſſimę.	Quando nobis nomen dulceſcet, vt terrena contemnamus?
Adueniat regnum tuum.	Nos in via errantes.	O Rex præclariſſimę.	Quando ſubijciemur tuo regimini, vt non regnet concupiſcentia in nobis?
Fiat voluntas tua &c.	Nos tuę voluntati rebelles.	O pceptor prudẽtiſſimę.	Quando conformabimur in omnibus voluntati tuæ?
Panem noſtrũ quotidianũ.	Nos mendici fameſcentes.	O paſtor ſufficiẽtiſſimę.	Quando plena ſatietate ſatiabimur vbertate tua?
Et dimitte nobis debita.	Nos peccatores debentes.	O creditor liberaliſſimę.	Quando ſuſcipies prodigos filios remittendo exceſſus noſtros?
Et ne nos inducas in.	Nos tentati, & imbecilles.	O cuſtos diligentiſſimę.	Quando tutabimur plenè, vt non præualeat inimicus?
Sed libera nos a malo.	Nos mali pleni, & fragiles.	O liberator fortiſſimę.	Quando liberabimur à fragilitate corporis, & ab omni malo?

Digitized by Google

Ecce vides quō hic in prima riga, ponitur primum, textus ipſe Dñicæ orationis, vtpotè materia, vnde eliciendi ſunt affectus pietatis. In altera ponitur noſter defectus, ſm viam purgatiuam, cū dolore, & pudore. In tertia gratitudinis, & laudis actus, qua recognoſcimus Deū, vt Hoſpitem, Præceptorem, Paſtorem &c. ſm viam illuminatiuam, cū gratitudine, & laude. In quarta regula, ponitur noſter ad Deū affectus, ad vię vnitiuæ correſpōdentiam, cum deſideratiua aſpiratione, & ſuſpirio cordis. Facillimum erit ſtudioſo, huius affectuoſi exēplaris ad inſtar, negociari per Dei gratiā, in oī pſalmodia, & oratione, qd prorſus Deo gratiſſimū, nobis vtiliſſimū, & iocundū; in hmōi etenim pietatis affectib. tota cōſiſtit efficacia, & virtus orationis.

Z Quarto principaliter affectus in oratione, eſt eliciendus ex aliquibus in, vel circa orationē conſpiciendis, aut contemplandis. Docēdus eſt ait Bernardus tyrunculus Chriſti, ēt in orōne leuare cor ſurſum, & ſpiritualiter orare Deum. Admonēdus eſt, quanta poteſt puritate cordis intendere in eū, cui orationis ſacrificium offert. ſeipſum qui offert intelligere, & qd offert. Et huiuſmodi plures circunſpicere, orationis circunſtantiuas conſiderationes, quales tractat venerabilis Gerſon in tractatu ſuo, de Valore orationis, & alijs opuſculis; ex quib. ſingulis diuerſi hauriri poterunt affectus deuotionis.

Attendēdo in Deum. / Seipſum. / Proximū. — affectu Pietatis. / Humilitatis. / Compaſſionis.

Conſideratio item conditionis. — ſui qui orat. / eorū ꝓ quib. orat. / modi quo orat. / rerū quas petit.

de quibus ſcribitur latè à diuerſis.

In quibus ſingulis lata, & copioſa materia affectuum eſt, & pietatis. Poſtrèmò hauriendus eſt affectus ex obiectis pietatis, ante, & ſub horis aſſumptis, præſertim ex articulis Dñicæ vitę, & paſſionis, vt ſuadet exercitatiſſimus Pater Bernardus dicens. Tutius, & ſalubrius nouello Chriſti tyrunculo, ꝓponit vita Chriſti, & paſſio, vt inde dulcis formetur affectio. Hoc aūt qualiter ſine detrimento attētionis ad Pſalmodiā fieri poterit, latius infra traditum eſt, de obiectorum vſu, & practicis. Conticeſcat iam oportet oīs torpens, ſine fędere, ſine affe- Rom. 1. ctione, indeuotus exiſtens, viſis, & propoſitis tantis, & tam copioſis ſeminarijs affectuum pietatis, & Pſ. 18. deuotionis. Non. n. eſt qui ſe ab horū calore abſcōdere poſsit, non eſt locus aufugiendi, nec vltra relictum illi, quod in torporis ſui palliamentū obhiſcere, aut obijcere poſſit, ſi horas nō deuotus exoluat. Verum quia multa diximus, de mente per deuotionem in Deum eleuanda, breuibus annotandū ſupereſt, de modo huius ſubleuationis. Super quo honorabilis magiſter Ioannes Nyder ſcribit, ꝙ maximè cordis hæc eleuatio, per explanationes fieri debeat, & aſpirationes, ad quod plurimum valent, prænotatæ ſupra aduerbiales, & optatiuę dictiones. O, qñ, ſi, vtinam, & hmōi conſimilia. Inde ēt tradit anagogicus Hugo de Baliua, ꝙ vtile ſit incipientes habere aliqua verba inflammatiua, amatoria, & ſeraphica, per quæ familiariter colloqui poterunt cum Deo ſuo, ēt millies in die, iaculatorias ſolum hmōi affectiones, in Deum dirigendo. Et cōſimiles ex Pſalmis, & alijs cātandis oībus eliciendo, vt dū cantat verſiculū Beati immaculati, mox igneus af- Pſ. 118 fectus vibretur in Deum, pia aſpiratione dicendo. vtinam eſſem immaculatus. O qñ ero Beatus? Si aliquando ſors hæc mihi obtingat. Et hmōi aſpirationes, propriè dicūtur iaculatoriæ eleuationes, & ſuſpirioſæ orōnes, q̄ fieri habent cū magna affectione cordis, & nō parū deſeruiunt pro exuſcitatione affectuū pietatis, & deuotionis; in quibus tota vis, & fructus conſiſtit orationis, de qua hæc ſufficiant.

Ex præmiſſis vtcunque patet qualiter canonicæ horæ, & reuerenter, attentè pariter, & deuotè perſolui debent, vt ſic notabile illud verbum B. Bernardi expleatur in nobis, quod ait ſuper Cantica. Immolantes hoſtiā laudis, & reddētes vota noſtra de die in diem, curemus omni vigilantia, iungere ſenſum vſui, affectum ſenſui, exultationē affectui, grauitatē exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati. O notentur tam grauiſſimi viri, grauia verba, grauida æſtimentur myſteria. Ait in primis ſenſum iungendum vſui; id eſt Pſalmorum intelligentiam, cum attentione prolationis vocis fieri, vt, ſ. pſallatur ſapienter, i. intelligenter, vt qd Pſ. 46. cibus in ore, hoc Pſal. ſapiat in corde, tritus intelligentiæ dentibus. Ne ſi fortè integrum glutiatur, Pſ. 18. ſapore ſuper mel, & fauum dulciori fruſtretur. Iungendum deinde affectū iubet ſenſui, vt illis, ſ. affectibus canterentur Pſalmi, quibus ſunt, & conditi, & conſcripti. Nunq̄. n. quis intelliget Dauid, niſi affectus induerit Dauid. Subdit exēplum, ꝙ exultatio nectēda eſt affectui, vt, ſ. iuxta Diui Hieronymi iuſſum, fiat cum ſpūali hilaritate. Et quia leuitas comitari ſolet exultationē, iungenda iubet grauitas exultationi, vt in populo graui laudetur Deus. Quę Pſ. 34. ne in vanam glorioſam inſoleſcat, ſubdit, ꝙ humilitas, grauitati connecti debeat. Quę ne puſillanimitate decidat, cordis illi ſocianda libertas, vt ſit ſpiritus Dñi, vbi illa ſociatur libertas. Hæc de modo 2. Cor. 3 pſallendi, de cuius iam practicis ſubdendum.

PSallite ſapienter. Pſal. Hoc eſt iuxta B. Bernar- A dum, ſapide & affectuoſè, vt Pſalmus in corde 17 ſit, quaſi ſapidus cibus in ore. Vel iuxta aliū quen- Pſ. 46. dā. Pſallite ſapienter. id eſt nō improuidè, non inſipienter; ſed ſapientiali practica vtamini inter pſallendū, quo præmemoratis modis poſſint horæ Canonicæ exolui. Vnde dicto in prioribus de modo horas exoluendi; aſſignanda iam nunc ſunt adminicula quædam, & ſapientiales practicæ ad facilius hoc exequendum. Quo circa notandum, quòd à diuerſis diuerſa, ſecundum diuerſam Pſalmos canentium varietatem, ponuntur practicamenta. Nam iuxta Decanum Tungrenſem exercitatiſſimū, pſallere tripharian diſcant pſaltrię, ideſt Pſalmos in Eccleſia canentes.

Aut enim Pſalmi perſonantur

Simplicib. — latinū nō intelligētes.
A Illuminatis. vtpotè ſūt — Doctores, & ſtudētes.
Deuotis. — Religioſi affectui inſiſtentes.

Quo-

Digitized by Google

	Primi		materiã. Attẽdere
Quorũ	Sc̃di	peculiari' hñt ad	formam.
	Tertij		finem.

		Verba.	
Id eſt	ad	Senſum.	Pſalmorum.
		Affectum.	

Quibus etiam ſingulis, pro eorum diuerſitate, prouiſum eſt de bonis pſallendi practicis.

	primis		Nyder,& Gerſonis.
Nam	ſc̃dis	adminiculo eſt	Doctrinalis expõnis.
	tertijs	exercitium.	Chyropſalterion, & modus Hugonis.

Quorum vlterior explanatio tangetur infra. Et notandum quòd

	primi		merentur	
Horũ	ſc̃di	ꝓpriè	exaudiunt'	ſc̃dm tres orõnis
	tertij		reficiũtur	fructus.

B Pro dictorum aũt clariori intelligentia eſt ſciẽdũ; ꝙ tria ſunt in oratione vocali ſm Ioãnem Gerſon, & alios Doctores. Vnum per modum materiæ, vt ſunt pſalmorum verba,& textus. Alterum per modum formæ, vt eorundem pſalmorum, aut verborũ intelligentia,& ſenſus. Tertium per modum finis: vt eleuatio mẽtis in Deum,& hic duplex, vnus fundatus cõformiter ad ſenſum verborum, qui poteſt dici finis proximus. Alius fundatus per diuerſa, licet non contraria: vtpotè aliunde aſſumptis obiectis. Et ſc̃dm hæc tria, triplex attẽtio a Doctoribus diſtingui ſolet: vt ſupra meminimus. Materialis.ſ. q̃ conſiſtit in prolatione verborum,& cadit principaliter ſub præcepto. Sic ꝙ orans abſoluitur, ſiue cogitet actualiter, ſiue non; dummodo proferat orationis verba, vel audiat in Choro altero, more eccleſiaſtico. Alioquin non eſſet salua omnis caro. Matth. 24. Eccleſiæ quidẽ ſatis agitur hoc modo; neſcio tñ ſi Deo. Altera eſt attentio formalis, conſiſtens in ſenſu verborum,& non tã generaliter cadit ſub pręcepto: vt patet de ſimplicibus,& idiotis, & de obſcuris aqs, & ſcripturarum paſſibus, quę ſunt in nubibus aeris. Pſ. 17. Obligantur tñ vtcunq; ad hãc, puta doctiores, qui Iob 1. quaſi boues arare habent, & ſcrutari profunda fluIob 28. uiorum, aſinis ſimplicibus paſcentibus iuxta eos. Tertia eſt attentio finalis, propriè in orationis fine conſtans, qui eſt eleuatio mentis in Deum, mediatè, vel immediatè, directè, vel indirectè, principaliter, vel occaſionaliter, breuiter, qualitercunque. Ita ꝙ qui non poterit conſequi finem iſtum, per recogitationem attentam ſenſuum, & verborũ, orationis particularis; qui tñ finis dr̃ proximus,& ꝓprius orationi. Poteſt,& debet cum oĩ libertate ſpiritus, abſq; ſcrupulis, contentus eſſe, ſi finem vltimũ; hoc eſt mentis eleuationem aſſequatur, ex alijs meditationibus,& deuotionis obiectis. Ibi enim conſiſtit, oĩs orationis finis & virtus. Licet pp plurimas cauſas, expediẽtius ſit exerceri ad litteram orationis, & inde pietatis haurire affectum: vt notabitur inferius cæteris paribus. Et huic finali attentioni, magis inuigilare Religioſi habent, quorum ſtudium, & finis, eſt adhæſio Dei per inflammationem affectus. Et nota ꝙ iuxta triplicem hanc diſtinctionem attentionis; triplex etiã ſumitur orationis fructus. Quorum primus eſt mereri, cõis quidem oibus actibus charitatis, præſertim orationi, ſi recta intentione primaria fiat; et ſi non ſit niſi attentio materialis, ſine intellectu, ſine eleuatione affectus. Meritorius ſiquidem redditur, virtute primariæ, & habitualis intentionis. Secundus fructus,& effectus, eſt ei proprius, impetrare.ſ.& exaudiri in orationibus & petitis. Ad quẽ requiritur, actualior attentio orationis. Quomodo enim dabit Deus, ꝙ petimus, ſi ipſi non attendimus, quæ poſtulamus? Putat tñ venerabilis Gerſon, ꝙ aliqualiter ſufficiat prima q̃dam actualis intentio, q̃ Deus principaliter attendit, pp infirmitatem carnis. Tertius effectus, & fructus eſt, quẽ principaliter finis orationis efficit, quædam,ſ. Spũalis refectio mentis,& ad hunc aſſequendum ſpecialiter requiritur in oratione attentio, ſaltem finalis,& eleuatio mentis. Alioquin vt habetur. Si 1. Cor. 14. orem lingua, mens mea ſine fructu eſt, id eſt ſterilis inanis, ſine affectione,& refectio mẽtis. Et hæc pręmiſſa triplex attentionis diuiſio, cum triplici correſpõdente effectu, & fructu orationis, complectitur ſub memorali verſiculo.

Vox ſoluit.	*ſenſus recipit.*	*finis reficit te.*
Idem attentio materialis ad vocem, meret', & Eccleſiæ ſatisfacit.	Attẽtio formalis ad ſenſum, exauditionem recipit orationis.	Attentio finalis ad pium affectum, refectionem cauſat mẽtis.

C Et vt poſſint iuxta hanc trifariam attentionem, cum trino illo orationis fructu, canonicę horę decantari,& perſolui, viri prudẽtes, & Sancti, ſciẽtes dictum B. Agathonis, ꝙ non ſit labor, ſicut orare Deum, varia excogitauerũt adiutoria, & practicamenta pro mente ad attentionem in oratione ſtabilienda. Quorũ quędam magis iuuãt,& expediũt, pro conſequenda attentione ad materiam. Quędã verò pro alijs attentionibus obtinendis, ſiue ad finem, ſeu ad formam. Fuere ſiquidem quidam, qui ordinauerunt pro attentione habẽda in oratione, ſingulos in digitis ſuppurare Pſalmorum verſus. Bona quædam attentionis practica, ſed pro materiali attentione, vt ex hoc noſſe poterit, ſi dixerit, vel cantauerit cantanda. Alij verò pro eruditioribus, magiſtraliter Pſalmos explanauere, cum diuiſionibus, & dimembrationib. pulchris, vt ſunt innumera Pſalmorũ commentariola; inter quæ magiſtri Nicolai Gorram, egregia expoſitio, quo ad diſtinctiones præfulget, ſaltẽ inter recentiores. Non hic loquemur de Sanctorum explanationibus, qui Spũm Dei habentes, & verè digni ſenes ampliori Num. ſapientia, & gratia effulgent. Sed hmõi commen- 11. taria, valẽt principalius pro attentione formali, & forma. Verũ venerabilis magiſtri, & affectuoſi doctores Gerſon,& Nyder, totius orationis fructum, in fine orationis repoſitum ſciẽtes, nixi ſunt varia exercitia,& practicas diuerſas contradere, ꝓ finali hmõi attentione conſequenda. Habet Gerſon Canticordum,& Monochordum ſuum; cuius frequẽter meminit in opuſculis ſuis, ſup quo, & tres ędidit tractatus. Tradidit alter quidam eum inſequutus, ſuis fundamentis innitens, cytharam quandam ſpũalem, reflexam cum affectibus,& meditabilibus ad vulnera Chriſti. Scripſit,& religioſiſſimus

Nyder

Digitized by Google

Nyder plurima pro attentione adiumenta, in ſuo Aureo Alphabeto amoris, formans, & manũ quandam, cũ alijs practicis multis. Quæ tñ oĩa, ſicut aliqualiter proficiunt ad attentionẽ finalem, & ſubleuandum affectũ; ita retrahunt à forma, & ſenſu verborum. Sed digniſſimus ille, & memorabilis magiſter Hugo, Canonicus S. Victoris, miro ingenio ſuo, quoddã exercitiũ elaborauit, in Opuſculo ſuo de Oratione, quod teſte Gerſone, oẽm ſuperat facilè laudem, remanens quidem circa Pſalmorũ textum, & adminiculans ad attentionẽ formę pariter, & finis. Vñ ſubſequens Chyropſalterion, noſtrũ eſt occaſionaliter exudatũ, Religioſis maximè accommodatũ, & principalius proſequendum. Ne tñ ex præſuppoſitis ignotis ꝓceſſiſſe videamur, & ad forũ Iulij remiſiſſe paruulos lectores noſtros, quibus forſan nõ conſtat de practicis attentionum memoratis; nec hmõi libros habent ad manum; paucis dicta adminicula, ante Chyropſalterion ꝑmittemus. Fęlix ſiquidem nimiũ illa aĩa, quæ vel illo, vel altero adminiculo ſeſe exercitat, vt nõ perſtet ſterilis, & arida, velut terra, ſine aqua, & populus ter quaterq; beatus, qui ſcit iubilationẽ in Pſalmis doductus victor à Spiritu Dñi. Nam & præceptum Religioſę laudis implet, in horis dicendis, & nihilominus gaudet, priuilegio Spũalis refectionis in meditatione cõtemplationis, oĩa trahens nõ tã ad ſubtilẽ cognitionẽ, q̃ ad ſaporẽ, & exultationem. Sępe.n. vbi minus cognitionis, ibi plus affectuũ, & ſaporis. Nec magni refert, hoc vel altero mõ exercitari, dũ tota affectione mẽs in Deũ poſſit ſubleuari. Plus.n. gemitib. q̃ ſermonib. agitur negotium deuotæ orationis, plus fletu, quã affatu, vt dicit Pater Auguſt.

Pſ.141 Pſ.88. Abac.3

D 1.Cor.3 TAnquã paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi non eſcam. Nondum enim poteratis.

Qm̃ non tam ſapientib. q̃ inſipientib. debitores ſumus; præſertim cũ hoc collectariũ paruulis quibus lacte opus eſt, magis q̃ ſolido cibo dedicauimus: priuſq̃ noſtrũ Chyropſalterion ponamus, qđ prima fronte non capiunt (ſcimus) paruuli oẽs, planius, & plenius ꝓ hmõi, explananda ſunt illa adiutoria, & adminicula ſacræ orationis, quæ à diuerſis practicata ſunt, diuiſa pro paruulis, vt per ea, paulatim diſcant ſcandere ad perfectiora. Ne cõquæri habeant illud. Paruuli petierunt panem, & nõ erat qui frangeret eis, præſertim cũ ẽt Rex Ægypti dirus, & durus, plauſtra pro paruulorum ſubuectione miſit. Breuiter ergo ꝓ triplici diuerſo pſaltarũ, & Pſalmos canentiũ ſtatu, tripharia cõmemorabimus adminicula. Primũ pro paruulis, & inſipientib. parum de latino, aut Pſalmis intelligentib. Secundò ꝓ ſtudioſis, & illuminatioribus proficiẽtib. Tertiò pro Religioſis, in ſcola affectus inſtitutis. Nec.n. putandũ, ꝙ prſus inutiliter pueri, & litterarũ ignari, admittuntur ad officiũ Diuinæ laudis, tollitur otiũ iners, eſt occupatio pietatis, & pfectio Diuinæ laudis. Ex ore ait Pſ. infantiũ, & lactẽtiũ, pfeciſti laudẽ.

Rom. 1. Heb. 5. Thre.4. Gen.45 Pſ. 8.

E Prou.9 Prou.8. SI quis eſt paruulus veniat ad me. Prouerb. Intelligite paruuli aſtutiã, & inſipientes animaduertite. Audite qm̃ de reb⁹ magnis locutura ſum, &c. Pro paruulis, & incipientib. varia à varijs inueniũtur tradita adiumenta attentæ orationis, q̃ tametſi puerilia videntur; nullatenus tñ contemnenda veniũt. Per minima, ad maiora eſt trãſitus. Et nihil nequius, nihil intollerabilius, nihil lege punibilius, q̃ vt minora contẽnat, qui meliora nõ habet. Aſtutiã ergo paruuli, & ſapiam, diſcãt à minimis paulatim ꝑgredi ad pfecti⁹. Sũt verò adminicula ꝓ paruulis. Prou. 8

Enumerãdo, præmant, Nyder, Gerſon, Cytharaq;. In quo verſiculo cõmemorãtur q̃dam attentionis adminicula, quibus progreditur gradatim ad meliora. Quorũ primum eſt, vt qui Pſalmos non intelligit, nec vllam in eis deuotionẽ habet; ſaltẽ ad verbalẽ, & plenariã verborum exolutionem, deſudare habet. Qđ vt perfectè ſine diſtractione poſſit, ſingulos non mõ Pſalmos; ſed & Pſalmorũ ipſorum verſiculos, vel ad digitos, aut in Patriloquio ſupputare debet. Qđ non paruum eſt, nec contẽnendum diligentiæ ſignum, & medium attentionis: vñ & hoc modo, illuminatiſſima illa, & deuotiſſima à Deo edocta ſe exercuit, Sancta Methildis, vt patet in geſtis, & reuelationibus ipſius. Sic indubiè, & ille ſe exercuerat, qui de numero Dauidicorum Pſalmorum, & verſiculorum, hos verſus edidit.

Ter quinquagenos Dauid canit ordine Pſalmos
Verſus bis mille, ſexcentos ſex, habet ille.
Millia milleſies, centum quoq; millia quinque
Voces Pſalmiſtæ medium ſex dicitur eſſe, &c.

Alterum amplioris attentionis adminiculũ eſt, fortiter ad ſingulorum verſuum pronunciationẽ Cõponere, aut Contorquere, digitorum articulos. Ex hoc.n. homo ad attentionem commouetur magis, & pro ſua diligentia exauditur à Deo citius, qui affectus magis, q̃ verba penſat, & eorũ pia ſtudia, pio oculo videt. Sũt.n. huiuſmodi litterarum ignari, tñ in dandis verbis diligentes, ſimiles ſupplicationes clauſas ſummo Pontifici offerentib. in ſcriptis; qui tñ omnino ignorant quid ſit in illis. Summus tamẽ Pontifex, non ad ignorantiam ipſorum, ſed ad petitionis diligentiam reſpicit, & deſideria concedit ꝓ affectu pietatis. Nã & ſępè ibi plus eſt affectionis, vbi minus cognitionis, vt ait Aug. Et amor intrat, vbi cognitio foris ſtat. Et ſic ſæpe in hmõi ſimplicibus, plus q̃ in litteratis eſt deuotionis, & affectus. F Similitudo.

G Eſa.49 IN manibus meis deſcripſi te, muri tui corã oculis meis ſemper. Eſa. Tertium attentionis pro paruulis, & perfacilè adiutorium eſt, manus magiſtri Ioannis Nyder, q̃ ponit in alphabeto ſuo amoris. Quę complectitur 28. clauſulas conſiderationũ, ſm̃ quod in vna manu, ſunt 28. diſtinctiones locorum, in quattuor digitis iuxta morẽ, in quibus cõputatur ẽt, Ciſio, Ianus, Epi. Ita ꝙ hę clauſulę collocãdæ ſunt in ſiniſtra manu, in quattuor digitis, pollice excepto, qui tangere loca debet ab intra, & ab extra, vt in Ciſio Ianus. Et ponunt in primo digito ſeptem principales affectus deuotionis. Quos quis pſallendo, in ſe excitare poterit. Adaptando cuilibet affectui vnum Pſalmum, vel plures, vt tunc canendo vnum Pſalmum ex affectu timoris, cum indignitate ſui, reſpectu Diuinæ maieſtatis. Nunc alterũ ex affectu ſpei, ſeu gratitudinis, vel amoris, vt videlicet. in alijs duobus digitis locãdę ſint 14. Sanctorum diuerſitates, vt imaginetur ſe nunc cãtare vnum Pſalmũ cum Beata Virgine, ſeu in eius hono-

honorem. Alterum cum Choro Angelorum, vel Apoſtolorum,& ſic conſequenter,vt ſic homo eleuet cor ſuum ad ſupernam Patriam, vbi audiat laudes Sanctorum,& nunc concinnat cum vno, nunc cum altero ex eis. In paruo digito locantur ſeptuplices perſonæ; ꝑ quibus quis debet exorare. Nunc canendo vnum Pſalmum pro defunctis,alterum ꝑ Eccleſia, aut pro amicis. Semper reflectendo Pſalmum, ad perſonam illorum pro quibus orat, quaſi ipſi hoc dicerent, quaſi animæ clamarent. De profundis &c. Aut Eccleſia tota, Miſerere. In quibus cõuenit etiam adijcere memoriam Dominicę paſſionis;in cuius honore,nunc vnus,nunc alter Pſalmus dici poterit.Et ſic aliæ diuerſæ materię denotæ huius inſtar colligi poſſent,pro temporum,& rerum varietate.Et ſemper ait Nyder pungendi ſunt articuli illius digiti; vbi huiuſmodi habentur. Multum enim iuuat illa punctio pro attẽtione,quia ſic cor hominis limitatur ad aliquod determinatum, & non eſt euagationis tanta occaſio. Sed iam ponenda eſt manus iſta ſacrę attentionis,ſufficiat tantiſper annotaſſe pro intelligentia eius.

Timoris cum ĩ dignitate ſui reſpectu Diuinæ maieſtatis.	Maria Angelis	Diſcipulis Martyribus	Fidelibus defunctis.	Septé principaliũ pęnarũ euaſione.	Hora completorij Sepultus, & lamentatus.	Ex lateris apertione.	Per ſeptem Chriſti gaudia.
Spei de mĩa, & bonitate ſummi Dei.	Patriarchis	Cõfeſſorib⁹	Sácta Mře Eccľia, & pro viuis.	Septé dotiũ ĩ Patria acquiſitione.	Hora veſperarũ de Cruce depoſit⁹ tráſlatus.	Manuum perfoſſione.	Per ſeptem præcipuos dolores.
Gratitudinis de perceptis bñficijs Dei.	Prophetis	Monachis	Seipſo, & parétibus.	Septé beatitudinib⁹.	Hora Nona expirans mortuus.	Pedũ confixione.	Per ſeptem Crucis ſignacula.
Dilectionis ex paternali charitate Dei.	Innocétibus	Virginibus	Lugentib. & pauperibus.	Septem donis Spiritus ſancti.	Sexta crucifixus,& ſeptem verba locut⁹.	Capitis coronatione.	Per ſeptem virtutum exempla.
Laudis de ratione potentiæ,& ſapientiæ Dei.	Apoſtolis	Viduis	Infirmis, & tentatis.	Septé principalib. virtutibus.	Tertia flagellatus, & condemnatus.	Corporis flagellatione.	Per ſeptem paſſionis aggrauantia.
Exultationis de omni perfectione Dei.		Oĩbus Sctĩs	Afflictis, & captiuis.	Septem Sacramentis.	Prima hora iudicibus pręſentatus accuſatus.	Oris cõtuſione, vel ſanguineo ſudore.	Per ſeptem eiuſdé circunſtãtias, & conſiderabilia.
Doloris de compaſſione Domini noſtri Ieſu Chriſti.	Euangeliſtis		Inimicis, & paganis.	Pro ſeptem mortalium peccatorũ remiſſione.	Hora matutinali prodit⁹, & captus.	In Circũciſione.	Per ſeptem Chriſti verba in Cruce,& in vita.
Septem Affectus qui excitãdi ſunt per exclamationes O. ſi. qñ &c.	Chori 13. Sanctorum cũ quib⁹ canẽdũ,nunc vnũ,vel alterum Pſalmũ,vľ ĩ honoré illorũ.		Septé ſtatus ꝑ quibus orandum.	Orãdum pro diuerſis ſeptenis.	Per ſepté horas Dominicæ paſſionis.	Per ſeptem ſanguinis Chriſti effuſiones.	Per alia diuerſa ſeptenaria.

Manus hæc eſt ex compilatione venerabilis magiſtri Ioannis Nyder.

Altera manus aggregata alterius ad inſtar, vt forma detur cogitandi conſimilia multa. Prouer. 11.

Et vt non ſolum in manu,ſed & in manibus ſit formula attentionis deſcripta,vt dicit in præmiſſo verbo Propheta. Et eſt practica, vt alterius prænotata. Quod dicatur nunc vnus Pſalmus, pro Diuinis. Alter pro virtutibus &c. Eſa 49.

Nota

Nota qñ hõ hmõi ſibi volet, ꝓ ſecludẽda euagatione cordis aſſumere obiecta poterit, iuenire innumera, vt sũt illa Gerſon de orone cõſiderabilia, q̃ ſub verſiculis cõmemorat, poſt tractatũ de valore oronis.

Oro.	*Patrem.*	*Sanctoſque.*	*Miſer.*	*quia mittor.*	*& Vrgent.*
Ex affectu pio hũili reuerẽti.	qui potẽs ſapiẽs clemens.	in quib⁹ ꝓximitas officioſitas charitas.	ex oĩ pte ſupra, itra, ſub, & iuxta.	ab Eccl'ia, ſctis à viuis, & defunctis.	officiũ, debitũ, ſtipendiũ.

Officium.	*Don. à*	*Debita.*	*Vis.*	*Pietas.*
Regale, Sacerdotale, Spũale.	Naturę, Fortunę, Gratiæ.	Poſitiuè, Priuatiuè, Occaſionaliter.	ab hoſte triplici, Dęmone, Mundo, Carne.	ad Deũ, Seipſum, & Proximum.

Similiter circũſtantiæ oronis, ſ. Ad quem, quis clamat, cur, quomodo, qñ, quid vnde.

De quibus in tractatu de oratione, idem Gerſon plura tractat.

H
1. Cor. 14.
IN Eccleſia volo quinq; verba ſenſu meo loqui, q̃ decẽ millia verborũ in lingua Apoſtolus. Eſt & alterũ adminiculum attentè orationis. Cãtichordũ venerabilis magiſtri Gerſon. Cuius creberrimè meminit, in compluribus paſſibus ſuorum opuſculorum. De cuius ipſe pręconio, practica, & alijs id concernentibus, pleniſſimè, & abundè egit. Super Magnificat, & in tribus opuſculis de Canticis deſuper editis. Quare ipſius hæc tantum figura annotãda, cum breui annotatione intellectus ipſius. Cui non ineptè præmiſſa S. Pauli verba poterunt adaptari, pp quinq; principales affectiones, & proprietates, quas tenet, vt patet, & propter affectionum Sanctarum vtilitatem maximam, quibus prægnat, vt latius ipſe declarat. Subijcienda eſt figura eius. In hoc autem Cantichordo, tria reperiuntur, quæ ſunt in cantu oris. Cantus materia, Vocis reſonantia, Cantus notulæ, & figura. Materiam Cãtichordi dicit omnium Humanorum, & Diuinorum cognitionem piam, & modeſtam. Reſonantiam, appellat omnem cordis, & ſpiritus affectionem moderatam, & ordinatam. Notam verò, ſeu notulæ figuram, figurat ad præcedentium duorum notitiã, vt appareat cui reſonãtiæ affectuum, aptãda ſit littera meditationũ. Qua ſuper re, dat hos verſus.

Quinque verba pro littera — *Magnificus, largus, pius es, iuſtus, miseransque,*
Quinque pro harmonia. — *Gaudia, ſpes, pietas, hinc timor, atque dolor.*
Adaptatio quinque vocalium. — A, gaudens amat. E, ſperat. Sed & I, miſeretur.
O, timet. V, q; dolens odit. & iſta notes.

	A	E	I	O	V
Figura ſeu notulæ.					
Harmoniæ reſonantia.	*Gaudium,*	*Spes,*	*Compaſſio,*	*Timor,*	*Dolor.*
Litteræ materia.	Dei magnificentia.	Munificentia.	Miſericordia.	Iuſtitia.	Miſeria noſtra.

Ne longi ſimus, hæc eſt huius practica. Si Pſalm. vel verſus aliquis Pſalmorũ incipit ab A, ſeu in prima ſyllaba cõtinet A. Mox dirige meditationẽ tuã ad magnificentiã Dei. Ac ꝓinde formet cor tuũ vocẽ gaudij &c. Qđ ſi prima vocalis occurrẽs ſit E, fer meditationẽ in munificentiã Dei cũ affectu ſpei. Et ſic ad I, meditare miſericordiã Dei cum humana miſeria, cui cõpaſſionis affectum debes. Et ſic p ſingula. Quis tã hebes, qui nõ capiat iſta? Et quis tã durus, & indeuotus, qui nõ afficiat p iſta? Vtrum verò ſufficiat in Eccleſiaſtica pſalmodia, q intẽtio cãtantis, ſeu audientis ferat ad pmiſſa? Certũ eſt, q ita in his qui nõ intelligunt Pſalmos, nec ſunt illis alia exercitia, aut ẽt ꝓ paruulis manuducendis, qui nec ꝓ euagatione ſenſuum, circa ſenſum litteræ immorari valent, neq; quo ſe meditando recolligant inueniunt &c. Et hæc de Gerſon Cantichordo, hic annotata ſufficiãt. Qui plura deſuper volet, eius memorata opuſcula pquirat.

I
Pſ. 97.
PSallite Dño in cythara. Alter quidam deuotarius, ex pmiſſo fundamento celeberrimi magiſtri Ioan. Gerſon, & ex eius dictis, recollegit Cytharã quandã, ſpiritualis attẽtionis, ſub figura crucis. Cuius figura ſubditur, & breuis practica eius. Quæ ferme conuenit cum exercitio, & practica Gerſonis, offerens ampliora quædam obiecta, meditationum ſacrarum, & affectionum. Ne ſine meditatione oratio ſit ſterilis, & arida, ſine affectibus pietatis. Hæc itaque eſt figura cytharæ ſpiritualis.

A
Bonitas diuina
Caput Chriſti coronatum.
Charitas Ieſu Chriſti
Cœlum aperit nobis
Exulibus naufragis
Amantibus gaudentibus.

O
Liberalitas diuina
Dextra Chriſti perforata
Obedientia Chriſti
Virtutes, & beneficia dat nobis
Pauperibus & mendicis.
Sperantibus deſiderantibus.

E
Omnipotentia Diuina.
Siniſtra Chriſti perforata
Patientia Chriſti.
Peccata delet, & aduerſa.
Debitoribus ægrotis.
Triſtibus odientibus peccata.

I
Miſericordia Diuina
Cor Chriſti apertum
Miſericordia Ieſu Chriſti
Iudicium lenit nobis.
Reis incarceratis.
Miſericordibus compaſſiuis.

Notulæ
Attributum Diuinitatis contemplandum.
Mẽbrũ Chriſti p qđ obſecrandum.
Virtus Chriſti imitanda.
Fructus virtutis odorandus.
Miſeria noſtra deploranda.
Affectio exercenda.

V
Sapientia Diuina.
Iuſtitia.
Pedes Chriſti transfixi.
Humilitas Xp̃i exterior interior
Mortem vincit, & infernum.
Obnoxijs mortis, & inferni.
Timentibus effugientibus.

Melodia.
Textus & littera.
Cantus vel tenor.
Diſcantus.
Contratenor.
Iubilus.

Huius

Digitized by Google

Huius ſpūalis cytharæ hæc breuis eſt practica. Si prima vocalis cuiuſcunque verſus in Pſalmis, ſeu alijs cātandis ſit. A. tūc meditatio in illo verſu. Ad caput Chriſti coronatū, in ſuperiori cornu crucis eſt dirigenda, cogitandoq́ ibi oēm paſſionē illius ſacri capitis, cum bonitate Diuina, q̄ hoc permiſit. Et charitate Chriſti, qui hoc pertulit. Et de fructu, qui inde ꝓuenit, quia cęlū nobis aperuit tā immeritis, & indignis. Quæ oīa recogitāda ſunt, cū affectu Diuini amoris, & gaudij ſpūalis. Quod ſi oīa hæc cogitare nō poteris, cogita ſaltē, & aſſueſce, vel vnam, aut duas cogitare, de ſex notulis ſignatis, donec vſum aliqualem ceperis. Sic ēt ſuo mō fiet de oībus alijs vocalib. vt in cātichordo notatum Gerſonis.
Pſ. 119. Verbi gratia. Occurrat cātādus Pſ. Ad te leuaui, ſeu
Pſ. 122. Ad Dūm cū tribularer. Primo oium cantari debet ad caput Chriſti, ꝓ fundamēto cātus. Qd eſt littera, vel textus. Deinde ꝓ cātu, vel tenore interiori cordis tui, cogita charitatē Chriſti tibi exhibitā, in coronatione capitis ei⁹. Tertio ꝓ diſcātu, cogita tibi cęlū apertū, p charitatē, & paſſionē eius. Quartò ꝓ cōtratenore, penſa præſens exiliū tuum, & naufragium maris huius magni. Quintò ex his forma diuerſos amoris, & gaudij affectus. Et tandē conuola cū melodia Diuinæ contēplationis, laudando bonitatē eius. Ecce q̄ copioſa, & affectuoſa eſt hæc materia deuotæ exercitationis ꝓ paruulis, & admodū exercitatu facilis. Nullus. n. tā Bardus, aut hebes q̄ ad hæc ſe aſſueſcere nō poſſit, & tandē ex actib. frequēter iteratis habitū ſibi cōquirrere hmōi exercitationis. Sicut. n. ars cū vſu, nō ſolū difficilia, ſed ēt, q̄ quaſi videbant̄ impoſſibilia, reddit facilia in ſenſibilib. Sic & in ſpūalib. ſcientia cū frequentia exercitationis oīa pōt. Ad hæc itaque, & hmōi exercitia concurrant paruuli, & ſacræ Moniales: quin & oēs Diuino cultui, & cātandis Pſalmis aſcripti, latinū non intelligentes, vt dū circa Pſalmos ſe exercitare non ꝓualent; ſaltē p hmōi, affectus pietatis formare diſcant; ne ab oī ſint orationis fructu ſteriles.

K Impleamini Spū ſancto loquentes vobiſmetipſis
Eph. 5. in Pſalmis, cantantes in cordibus veſtris. Eph.
Pſ. 46. Pſallite ſapienter. Sup quo gloſa. Nemo ſapiēter facit, qd non intelligit. Et Bernardus. Cibus in ore, Pſal. in corde ſapit, tm̄ non negligat aīa illū terere dentib. intelligentię; ne ſi fortè integrū glutiat, fruſtretur palatū ſapore dulciori, ſup mel, & fauū. Dixi
Pſ. 18. mus ſupra, q̄ ſimplicib. ſufficiat attētio ad materiā, vt cū reuerentia, & pia affectione, Pſalmos integrè ꝓnunciātes aliquid boni, & magni in eis exiſtimātes, non oīno iuxta Aug. fructu defraudent̄; quibus poſita ſunt ad pias affectiones adminicula diuerſa. Sed à doctiorib. & magis ſtudioſis, exactior exigit̄ attentio, ſ. ad formā, vt qd ore ꝓferunt, corde intelligant. Quibus ꝓ remedio reſtringendæ euagationis, & adminiculo intellectualis attētionis, cōgrue diximus exercitiū doctrinalis expoſitionis, cum diuiſionib. dimembrationib. & alijs hmōi intellectualib. conſiderabilib. vt dum totā mentē, & intelligentiā occupet intelligenda veritas; non ſit quo euagentur, aut quo intret vanitas. Et hęc attētio ad formā effertur pp multa, quæ infra aſſignabunt̄. Vt igit̄ ſtudioſus, ita circa Pſalmos, & Pſalmorū intelligentiam negociari poſſit annotabimus generales quaſdā conſiderationes, circa ſingulos Pſalmos, & dein ēt, circa ipſorū Pſalmorū verſiculos habēdas; quaſi delicioſiſſimi illius cibi, totidē attritas particulas. Quot. n. de Pſalmis formam⁹ cōſiderationes, quaſi tot imittimus dētiū fixiones: vt eliciam⁹ eorū ſpūales ſapores. His itaq; modis terrere poterimus ſingulos Pſalm. & has circa eos hr̄e cōſiderationes.

Quis, de quo, quid, cur, ſeu q̄uo, diuide diſtinguens. Primum oium in Pſalmis inquirrendū. Quis loquatur in illis. Nō dico quis illorū auctor, cū oium Dauid idubitatus ſit auctor, vt i ciuitate Dei, deducit Pr̄ Aug. & i capite, ſeu Prologomematę ſuæ explanationis i Pſalteriū Caſſiodor⁹ vir illuſtris. Sed magis pſcrutandū, ex quorū, vel cuius perſona Pſalm⁹ quiſq; digeritur. Multæ. n. & diuerſæ introducunt̄ in Pſalmus perſonæ loquentes. Modo etem̄ Dauid Sāctus loquitur in pſona ꝓpria. Mō in pſona Chr̄i, & capitis, mō in pſona mēbrorum, & corporis; mō ſub pſona vtriuſq; pmixtim. Caput aūt Chr̄s introducitur interdum loquēs, ſm̄ Diuinitatē, aliqn̄ ſm̄ Humanitatē, qn̄q; p tranſſumptionem. Sic̄r, & vox corporis ſubito adducitur. Nunc ſm̄ pſectos, nunc ſm̄ imperfectos, interdum ſm̄ malos. Ita, q̄ gn̄alis Pſalmorū doctrina oium cōplectitur voces. Nunc loquitur Deus, nunc Pr̄, nunc Filius, nunc Chriſtus Apl̄i, Martyres. Ita q̄ ſubito decēter pſonas immutat, qd maximè obſcurā aquā facit in nubib. aeris. Pſ. 17.
Oium ergo primò vidēdum, ex cuius pſona, & voce digeratur Pſalm. Deinde pſcrutanda eſt materia Pſalmi; vñ, ſ. & de quo agit. Mira etem̄ materiarū varietas eſt in Pſalmis. Quæ ſæpè ex titulorum p̄ſcriptione elici poterit, ſi ſpūaliter intelligātur. Sic n. titulus in Pſalmis, qūo clauis in domo. Nā ſicuti Simile.
p clauē reſeratur domus, vt ſit ingreſſus in eā. Sic p titulum Pſalmi aperitur materia, vt ſit introitus in eius intelligētiā. Qui ita ante Pſalmorū fores, tanq̄ ſacrata vela pendēt, p q̄ ſi aciē mentis intendas, rareſcentibus quibuſdā filis, facilè eorum penetralia contueris. Inquirrenda ergo Pſalmorum ſubiectū, & materia. Tertiò pcurrendus Pſalmorū textus, & videndum quid in gn̄e dicat, vt eliciatur materia gn̄alis. Qd elabbrauit in explanatiōne ſua ſup Pſalterium, deuotus Pr̄ Ludolphus Carth. Quartò pquirēda ſemp eſt intētio Pſalmorum final. In fine etem̄ conſiſtit fructus, vt illi coaptari ſe hō poſſit. Quintò vidēdus eſt agēdi modus, vt cōſideremus q̄ ſint actus, & quales effectus in Pſalmis. Impoſſibile, vt intelligatur Pſalmus, ſi nō attendātur actus, & affectus eius ait Bernard. Sextò faciēda eſt Pſal. diuiſio q̄dam gn̄alis, q̄ ſi rectè adhibeatur nō parum affert luminis; imò ita illuſtrem, & perſpicuā nobis efficit Pſalmi dictionē, vt priuſq̄ relegat̄ textus, reluceat intellect⁹ eius. Poſtremò nō mō gn̄alis fiet diuiſio; ſed & oium partium ſubdiſtinctio; quēadmodū facit in memorabili poſtilla ſua Nicola⁹ gorrā. Ecce q̄ abunda, & copioſa intellectualis exercitationis circa Pſal. materia. Sed obſcura eſt oīs doctrina, q̄ nō illuſtrār practica, & exēpla. Demōſtremus ergo breuiter de primo Pſalmo, quē ꝓpoſuim⁹. Pſalmū primum cantatum, primū ꝓconſideret. Ex cuius pſona, & voce digeri, & cātari pōt. Diuerſi explanatores,

tores,diuerſa tradunt.Quidã aiunt,ꝙ Regius Propheta,& egregius Dñi Pſaltes cui cõſtitutum eſt de
2. Reg. 23. Chr̃o Dñi, in ſua pſona de Chr̃i pfectione hunc canat.Cõtendunt alij,ꝙ Eſdras exuſtæ bibliothecæ reparator,hunc quaſi ꝓlogum, quendã Pſalmorũ libro p̃miſit.Sed eſto qualiſcunq; ſit Pſalmi iſtius auctor.Certum eſt,ꝙ Pſalmus cantari poterit.Aut ex voce ipſius qualiſcunq; auctoris. Seu ex voce toti⁹ Eccl̃iæ Sanctæ,vel aĩæ deuotæ,& fidelis.Si de materia q̃ratur,diuerſa illa à diuerſis tradit̃. Aiunt quidam hunc de Chr̃i beatitudine, & perfectione cõtraq; de impiorum miſeria agere, & cõdemnatione.Volunt alij,ꝙ materia ipſius Pſalmi,exhortatio ſit ad ſtudium Sacræ ſcripturæ,Tertullianus notat, hunc de Ioſeph Arimathię inſcriptum.Iudęi explanandũ hunc æſtimant,vt Origenes narrat,de Ioſia. Alij de quolibet iuſto hunc intelligi volunt. Sed licet oĩ iuſto aptari põt.Nulli tñ veraciter p̃ter Dñm Chr̃m,põt cõuenire,qui ſolus ſine peccato fuit;cuius ſolius oĩa facta proſperata ſunt, vt inſigniter eloquẽtiſſimus Caſſiodorus deducit. Propriè ergo de hoĩe Dñico eſt, quia de eo ĩ capite libri ſcriptũ eſt,materia Pſalmi huius,vt ait Pr̃ Aug. Et ex cõſequẽti,de quolibet Sãcto,Martyre,Cõfeſſore,& Iuſto,exponi põt. Quid aũt in ſumma Pſalmus dicat, & q̃ ſit ſnĩa eius gñalis, Ludolphus ait. qđ Propheta in iſto Pſalmo,tanq̃ in Prologo, capite, & principio libri,agit de illo qui eſt caput,& principium oĩum Chr̃o,p̃nuncians ipſius pfectionẽ, & felicitatem.Impiorũ vero vanitatẽ,& infelicitatẽ. Et quia oẽs ad beatitudinẽ tendunt; nec ſine Chriſto beati eſſe poſſunt.ꝓponit nobis Chr̃m in exẽplũ, & incipiẽs à beatitudine, oſtẽdit eũ ob oĩ malo liberum, p remotionẽ eorum malorum,q̃ in primo hoĩe fuerunt;dein oĩ bono plenũ,& à Deo ꝓbatum &c.Vel hortatur ad Diuinæ ſcripturæ ſtudiũ;excludendo à fidelib. doctrinã puerſam.& cõcludendo verã. Aut deſcribit hoĩem iuſtum,& pfectum,per excluſionẽ oĩs mali,plenitudinẽ boni, vtilitatẽ operis ſancti, reprobationẽ impij.Intẽtio verò Pſalmi eſt,ad bonum hoĩes allicere,& iuxta poſſe eos exẽplo cõformare, & à malo p exemplum dãnationis impiorũ retrahere.Hinc in principio Saluatoris btĩtudo editur; vt humano generi exempla vitalia p̃ſtentur. Poſt iniquorum pęna ſubditur,vt quem non trahit exemplũ,& beatitudo,terreat pęna,& dãnatio.Verè efficaciſſimum doctrinæ genus, vt in de Doctrina Chr̃iana Pr̃ Aug. dicit; qđ btĩtudine,& efficaci exemplò allicit,& mox pęna deterret.Vel intentio Pſalmi eſt,pmonere ad ſtudium Pſalmorũ,& ſacræ ſcripturæ; vtpotè præmio, & prauorum exemplo.
L Modus aũt agendi,quo ad actus, & affectus,varius ꝓ varia cõſideratione accipi põt. Hic ſiquidẽ mos eſt,& vſus Propheticus, (qui neſcitus obſcuritatẽ parit legentib.) varijs,& diuerſis ꝓcedere modis. Nunc laudando,vel reprobando. Nunc narrando, ſeu docendo. Modo conuertens ſe ad familiarem Dei locutionem,modo ad audiẽtium, ſeu propriæ aĩæ ſuæ,vt inſtruat,vel excitet, collationem. Nunc obuerſans in genere demonſtratiuo, nunc in deliberatiuo gñe, multa & decora varietate, pro affectuum quibus ardet diuerſitate. Sic verbi gratia in propoſito, in hoc Pſalmo põt conſiderari loquens Propheta ſub genere demonſtratiuo,quaſi toti loquendo Eccl̃ię,deſcribendo eis Chr̃i beati viri oĩmodam pfectionem,& cõtra, malorum malitiã,& reprobationem.Vt ſit actus illuminatiuus. Seu eodem ẽt ſub actu,poterit eſſe vox aĩæ, portionis videlicet ſuperioris, inferiorem ſuã partem erudientis.Aut potius in principio verſatur Propheta, per modum laudis, in genere demõſtratiuo, ſub tertia perſona laudes Chriſti,ꝓ reuerentia deſcribendo. Et ſic eſt actus laudis, & congratulatorius. Deinde conuertens ſe ad terrendum alios, per modũ actus purgatiui, & deterrentis. Et ſicut actus ſunt diuerſi,ſic ẽt plus variabiles ſunt affectus ipſi. Vt laudis, amoris; vt dicit venerabilis Hugo. Non.n.per totã ſeriem Pſalmi,vnus affectus extẽditur;ſed ſæpè de alio affectu,in alium tranſitur, ſm ꝙ mentes orantium,diuerſis modis affici ſolent.Sic in primo Pſalmo hoc, affectus amoris, pariter, & horroris elici põt. Aut totus Pſalmus, ex dilectionis affectu pronunciari (ſicut exemplificat p̃memoratus magiſter Hugo) valet. Dicit.n.gratia exempli. Fortè cogitare cępi,quanta ſit felicitas eſſe cum Deo. Quãta itẽ miſeria ſit viuere in hoc ſęculo.quanta demum calamitas ſemper cruciari in inferno. Et ex hac meditatione mea, ſubito amore cęleſtis Patrię attract⁹; ipſo affectu ducente,in hæc verba decurri. Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum. Cuius Pſalmi totam ſeriem, ſi ſm intimum cõpunctionis ſenſum quærimus; quid aliud niſi hoc, vbiq; dicentẽ inueniemus? Felices qui nunq̃ à Deo receſſerunt, felices qui ſemp cum Deo permãſerunt,felices qui in obſequio fideles,& deuoti perſtiterunt. Nã non felices;imò miſeri ſunt illi,qui ab illo elõgauerũt, & cum illo perſeuerare noluerunt,vel qui poſt, ad illum non redierunt. Gratias illi quantum perſtiti: confuſio.n. quantum diſceſſi. Nunc aũt q̃tum ꝓpè ſum elongare nolo: q̃tũ longè ſum redire cupio. Vtinam ad illum perueniã,vt ab illo nunq̃ recedã. Adiuua me Dñe Deus meus.Affectus igit̃ iſte dilectionis eſt ex laudatione conſurgens, hæc venerabilis magiſter Hugo. Sed de his actib.& affectibus, propriè agitur in practica Chiropſalterij ſequentis. Nec iſtud eſt venationis huius; licet nunq̃ intelligendus veniet Dauid; niſi hauſtus fuerit affectus.Dauid.Si iam exemplificare velimus de diuiſione,& partitione Pſalmi huius; id præmittẽdum venit; ꝙ ꝓ varietate materiarum, vario modo diuidendus,& partiendus erit.Si de Chriſti pfectione Pſalmus ſuſcipitur iuxta Caſſiodorum. Pſ. 68.

In Prima parte vita Sãctæ Incarnationis Xpi exponitur. qũo à malo immunis, oĩ bono plenus, in oĩ opere vtilis. Sc3 quid vitauerit, quid egerit quẽ fructũ genuerit. ibi Beatus vir. Sed ĩ lege Dñi. Et erit tanq̃.

Secũda parte nequitia,ſeu culpa,& in indicio debita vltio, & pœna. Non ſic impij. Commemoratur ideo vt Præmiſſa gratius accipiãtur, cuius poſtrema formidabilia vidẽtur,& vt eorum actus refugiantur,quorum pœna cognoſcitur.

Pſalmus

Pſalmus igitur in genere bipertitus eſt, de viri iuſti beatitudine, & impiorum vltione beatitudine blandiens, malis iniquorum deterrens. Seu ſic diſpertiri poterit.

Oſtẽditur. Chriſtus Ieſus. Culpæ primi hoīs oppoſit⁹. omni bono repletus. ſuis in omnibus vtilis. Ibi Btũs vir q non abijt. Sed in lege. Et erit. Subiecta cã vtriuſq; Vt quos per ꝓmiſſionẽ fructus ad Chriſti cõfor mitatẽ inuitauerat p pœnas impijs debitas plenius commoueret.
Iniquorum vita Culpabilis. Punibilis. Non ſic impij. Ideo non.

Si vero Pſ. ita intelligitur, vt prẹfatio ſit ad ſtudium exhortans Sacræ ſcripturæ, duplex in genere poterit eſſe partitio Pſalmi.

Nã quo ad hæc

Primo excludit à fidelib. peruerſam doctrinã. Ne Audiatur. Habituetur. Doceatur. Beatus vir qui Non abijt in conſilio. in via peccatorum non ſtetit. & in cathedra non ſedit.

Scd'o concludit Sacræ ſcripturẹ exercitium, vt ſit illius. Auditio intenta. Habituatio firma. Inſtructio proficua. Sed in lege. Meditabitur. Et erit tanquam.

Tertiò oñdit ꝑdicti exercitij ꝑmiũ, qđ Fidelib. cõceditur & eſt adeptio. gratiæ. gloriæ. ibi. Et folium eius. Et omnia.
ꝑuerſis negatur vita. gratiæ. gloriæ. ibi. Non ſic impii. Ideo non. Cuius vtriuſq; ratio ſubditur. Qñ nouit.

Ecce hæc eſt quædam Pſalmi huius in genere diuiſio. Quod ſi iam ſingulas eius partes ſubdiuidere, & ſubdiſtinguere vellemus, quãta, & q̃ copioſa increſceret Sacræ Meditationis, & fermè importabilis materia? Inuocaret abiſſum abiſſus, & inuada-
Pſ. 41. bile fieret nobis; quia non ampliora capit anguſta papirus. Sat ſit occaſionem obtuliſſe ſtudioſis, qualiter circa ſingulos Pſalmos negotiari poſſint. Quibus ne qđ ſuperſit ius querelæ aſſignabimus, quomodo, & circa ſingulos Pſalmorum verſiculos, ſe poterunt exercere. Oſtenſum eſt, quomodo à ſtudioſo negotiandum ſit circa ſingulos Pſalmos. Reſtat oſtendendum qualiter, & circa ſingulos Pſalmorum verſiculos, ſtudioſa meditatione exercitatior obuerſari poterit. Pro quo nota, quòd homo ſtudioſior, hæc, & huiuſmodi, circa quoſq; etiam verſus Pſalmorum perquirrere habet.

Connexum, ſenſum affectum tere, myſtica, ſingla.

Primò ſemper conſideranda eſt verſus, ad verſum connexio, & vnius ad alterum conſequentia, & cõbinatio. Hoc miro modo illuſtrat, & docet q̃tum ſit Pſalmorum artificium, & quanta in eis deuotio, vt inquiramus, quare ita inceperit à beatitudine, Propheta ſuũ Pſalterium, q̃uis primi principij nõ foret reddẽda ratio; multiplex tñ ſe huius ratio offert. Quia, ſ. nouit oẽs beatitudinem appetere, vt tã deſiderabili oĩbus bono propoſito, in illud oẽs ſtuderent exilire; vel quia primi Hoĩs lapſum miſerũ conſiderans, reparatoris opus beatificare volens, beatum illum, qui primo illi contrarius eſt proclamat. Sic vt famulare propoſiti noſtri exemplũ magis ſit ad manum. Poſt primum verſiculũ, vbi oſtendit omne malum, ſubdit. Sed in lege Dñi, demonſtrans ẽt omne in eo bonum. Digna, & neceſſaria connexio; ſine qua nulla perfecta laudatio. Non. n. eſt laus perfecta fugere vituperanda, niſi ſequãtur laudanda &c. Vbiq; ergo conſequentiæ ratio perquirenda. Deinde ſenſus actus, & affectus ſummarius perſcrutandus cuiuſq; verſus, ſicuti docuimus de Pſalmis integris. Sic in primo verſu Pſalmi primi, multiplex eſt ſenſus, ꝓ varietate expoſitionis, & ſubdiuiſione verſus. Oſtenditur. n. ibi contrarie-
Pſ. 1. tas contra tranſgreſſionem primi Parẽtis, qui abijt in conſilium Æuæ, & ſerpentis conſentiendo; qui ſtetit in via peccatorũ iam pomum vetitum comedẽdo, & ſedit in cathedra peſtilẽtiæ, exẽplũ inobedietię, & pęnã poſteris relinquẽdo. Aut certè monſtratur ibi omne peccati genus, cogitationis, actus, & ſermonis. Aut quia impius erat in Deum, peccator in ſe, peſtilens in proximum; longum eſſet ꝓſequi de hmõi innumeris. Quo ad affectum breuiter dicimus, ꝙ ex ſingulis verſiculorum ſingulorũ verbis, innumeri affectus elici poterunt, vt Gerſon innuit, & Guillermus Pariſien. Pſalmi. n. cãtica ſunt, & cantiones, in quibus ſingula fermè verba, ſingulos dãt mouendi, & pſallendi modos, vt quid. n. in Pſalmorũ principio nominat̃ beatitudo; niſi vt hõ inſileat in eam amore, & deſiderio? Propter conſimilem ẽt cauſam, denominatur conſequenter virilitas, vt à puerilitate animi hõ diſſileat, & virilitatem, tanq̃ perfectionẽ ſibi debitã cõcupiſcat. Sic in cęteris oĩbus, homo moueri poterit mille affectib. Nã vbi beatitudinẽ, vel virilitatẽ nominari audit, dolere põt, ꝙ eam non habet, concupiſcere, vt habeat &c. De his tradit̃ in Chyropſalterio plenius. Cõſequẽter poterit ſtudioſus, terere ſingula verba cuiuſq; verſus, dẽte cõſiderationis, diuiſionis, & diſtinctionis, & abũda ꝓfluet materia meditationis, pariter, & deuotionis. Hinc Caſſiod. Nũc ad pſcrutanda verba ſingula veniamus; qm̃ in interioribus eorũ, quaſi in quibuſdã nucleis, dulciſſimus inueni-
tur fructus. Verba etem̃ Pſalmorũ ſingula, mel ſunt Pſ. 18.
& fauus; imò teſte Pſalmiſta, dulciora iſtis. Conſtat aũt ſi fauus maſticatus rumpatur dente meditationis, abundè, & cum dulcedine, effluit in os nõ infectę mẽtis. O q̃ta hęc materia poſonis. Si diſtinctiones exẽpli gratia, adducere volemus beatitudinis, virilitatis, & de alijs ſingulis verbis. Videant̃ diſtinctiones Gorrã Mãticij Michaelis. Qui fermè diſtinguunt de ſingulis Pſalmorũ verbis, cũ auctoritatũ, & concordantiarũ adductionib. Et qui ſe dilatare in cõſideratione vellet, non mõ diſtinctionẽ diſtinguere haberet; ſed & reliqua oia, q̃ circa dictionẽ illam cõtemplanda veniunt, adducere poſſet, vt in Pantheologia Raynerius latiſſimas cõſiderationes de beatitudine, & beatis aſſignat. Et ſic de alijs. Qđlibet etenim verbum copioſis ſcaturit ſenſibus.
Poſt hæc nõ ſiſtendum eſt in ſuperficie dictionũ, & M
textus; ſed ẽt ſcrutanda veniũt, latẽtia myſteria in ipſis. Sub rudib. ſiquidem verbis, quaſi ſub quibuſdam folijs aridis, latent ſuauiſſimi fructus. Quot fermè verba, tot deliteſcunt myſteria; ſi habuerint

Digitized by Google

excutientes ea.Vt.n.exẽpli cauſa oĩa alia trãſeam⁹, in capite huius Pſal. prægnãt myſteria grauida.Dñ .n.de Chro hoĩe dr̃,Beatus vir &c. In verbo beat⁹, notat̃ grauidum myſterium, ꝙ viator,& cõprehenſor fuerit ſimul & ſemel: vt ſup 3.Sniarum tractant de hoc Doctor.Vbi vir a primario cõceptus inſtãti nuncupat̃,magnum illud Hierem.nouum myſteriũ ꝓdit̃.Mulier circũdabit virum.Et alterius qui ait. Ecce vir oriens nomen eius:ſicut inſigniter de hoc ſup Miſſus eſt tractat Bernar. Porro in trib⁹ verbis ſubſequentib.latent myſteria ꝓfunda nimis;de quibus vnicũ hoc meminiſſe ſufficiat. Qđ non modo contrarietas inſinuatur primariæ tranſgreſſionis; ſed & cõplectit̃ ibi abditum ſacr̃m de tribus ſuſcitatis mortuis Euãgelicis,ĩ domo,porta,ſepulchro, vt facilè videt oculus ſtudioſus.Trãſimus iã pſcrutandos triplices ſpũales ſenſus, qui ſub myſtico cadunt.Rerũ ꝓprietates,& ſĩlitudines.Grãdia de cathedra,& quattuor epiſtilijs, tractat magr̃ Hugo in notulis ſuis.Et ſic ĩnumera latẽt ſub ſingulis verbis. Poſtremo verè ſtudioſus nõ modo pdicta tractare haberet,ſed & ſingula circũſpiceret,circa ſingulas dictiones.Earundẽ primarias deriuationes,diffinitiones,vſurpationes,& poſitiones.Rerum eloquentias,argumentationes,& ſchemata pſcrutari dẽt,vt hoc in Prologo,& toto decurſu nobilis explanationis ſuæ docet.Magnus Caſſiod. Rauennas ex Senatore,Religioſiſſimus. Valde etẽ ſingula hæc illuſtrant,pro intelligentia abditi ſenſus. En q̃ abũda, & copioſa exercitationis materia in pſalmis,ꝓ ſtudioſis. Adeo vt nullus pateat locus euagationis ei, qui ſingula hæc,intẽte rimari volet. Sed hic in qõnẽ vertẽdum venit.An hmõi copioſæ, & amplæ meditationes,ſub ſolutione Canonicarum horarũ,admittendæ eſſent.Et apparet ꝙ non, quia p hmõi ab attentione cæterorũ oĩum impeditus eſſet;cũ tñ ad oĩa debitor ſit attendeſe.vt patet. Pro rñſione hoc vnicum claret.Qđ meiius ſit obuerſari circa iſta ſacra,q̃ circa ꝓphana aliqua,& vana.Quare ſi homo ſit fluxi cerebri,& mentis inconſtantis,vt ſe exercere non poſſit ad oĩa,& ad effectus pietatis,tolerandus venit in Iſtis; dum tñ non omittat verba debitæ vocalis orationis. Qđ quia difficulter fieri põt, vbi homo forti,& vehementi attentione,hmõi meditandis inſiſtit.Cõſulit venerandus Gerſon,tutius eſſe,attentis attendendis,qđ hmõi meditatio volũtaria,non admitti debeat tpe orationis debitæ;Sed vel deſeri,vel in aliud tp̃s reſeruari:vt.ſ.ſicut in de myſtica Theologia ſuadet,talia de canendis pſalmis,ante horas ſecum retractet,& mediretur.Prodeſt ſiquidẽ ait, hoc ad deuotius Dei officium peragendum,pũenire tp̃s orationis uocalis, pmeditando ea q̃ cãntanda ſunt: ut liberius tranſeant in affectum.Sub horis aũt, ſi huiuſmodi meditationes copioſæ ſe offerant,differat eas cum dolore cordis,ſibi dicens. Pauper homuncio, melior eſt obediẽtia, q̃ meditatio. Potens eſt Deus reddere uicẽ maiorẽ in idipſum:etſi non hic reddet;tñ certiſſimè in alio ſæculo,ubi fiet uox laudis,ſine pturbatione, & termino &c. Nullatenus.n.debet Religioſus conticeſcere à uocali reddendæ orationis debito. Ad uocalem.n.pronunciationem uerborum,obligant iura,requirunt debita,& ne alij ſcandalizent̃. Ingrata ſunt ſpiritui oĩa, ſi nõ ſoluantur debita.Nihilominus qui ſtudioſi ſunt,& latioris mẽtis, & nondũ ita deuoti,& inflãmati,vt perſequi poſſint ardẽtiſſimos Pſalmorũ affectus;liberè exercitare ſe poſsũt in hmõi conſiderabilibus. Sed qui ita ſe exercitare volet,neceſſe eſt, vt ſtudium Pſalmorum familiare ſibi habeat, & doctorũ explanationes ſtudioſiſſimè legat. Eſt.n. obſcura aqua in Pſalmorum nubib. & ſine doctoribus vix capi poteſt. Ad cuius ſtudium plurima nos inducere poſſunt, præſertim iſta.

Ier.31. Zach.7. Mar.5. Luce 7. Io.11. 1. Reg. 15. Pſ. 17.

Vtile,ſufficiens,decet,hocce,frequẽs, quia ſuadet. De Pſalmorũ Vtilitate,& ſalutarib.affectibus,nulla humana lingua ſatis dicere valet. Sudarunt grauiſſimi viri in illis explicandis; ſed cõcordes concludunt.Qđ nullus mortalium põt,vel verbo explicare,vel aĩo cõprehendere Pſalmorum virtutes,ſi nõ ſuperficietenus,ſed intenta mente canant̃.De quorum laude,& virtutibus ſcripſit exercitatiſſimus in eis,Pr̃ Aug.Chriſoſtomus,& Caſſiodorus.Quorum flores Ludolphus Carthuſien.ſuo Pſalterio præmiſit, videantur,legãtur,& patebit,ꝙ eorum ſit innumerabilis fructus. Sunt ſiquidem Pſalmi ſol illuminãs,aqua mundans,ignis exurens, oleum defluens, vaſa virtutum,& veritatis,theſauri ſpũalium diuitiarum,apotheca Spiritusſancti. Vtile igitur eſt, & ſalubrè intelligere,vbi tantus fructus eſt.Auget etenim deuotionẽ intelligentia, & dum intelligitur, qđ cantatur, mens per intellectum obligata nõ euagatur.Nec põt quis ſapiẽter, & intelligibiliter pſallere,qui qđ pſallit ignorat. Deinde Pſalmorũ maximè ſtudio inſiſtẽdum, quia horum ſtudiũ, ad oĩum ſcripturarum intell̃m introducit,& ad oĩa eſt Sufficiens:vnde Pr̃ Auguſt.ait. Oẽs virtutes,oẽſq; ſcientias,in pſalmis reperies; ſi a Deo merueris, vt tibi Pſalmorum virtutẽ reuelet.Et iõ non eſt tibi opus, vt per diuerſos libros aĩo diffundaris, in Pſalterio ſolo,vſq; ad obitum vitæ,habes materiam legẽdi, ſcrutandi, & docendi. in quo oẽs Diuinæ legis libros,ſpiritualiter,ac intelligibiliter deſcriptos inuenies &c.Regiſtrũ enim eſt,quaſi totius ſacrę Scripturæ,& conſummatio totius theologicæ paginæ. Tertio Decens eſt magnã ſtudendis Pſalmis diligẽtiam impendere,vt poſſit intelligere, quos nunquã ceſſat perſonare.Hinc Ludolphus Carthuſien. Oẽs viri eccleſiaſtici,& præcipuę Religioſi, oẽ ſtudium merito ad Pſalterium transferre deberent: vt ea q̃ quotidie tenentur orare,& pſallere,diſcerent intelligere,& ſic intelligendo, incluſam dulcedinẽ ipſorum guſtare:pſertim cum Pſalterij ſciẽtia, ſacratis Deo hominibus,ſit in precepto.Adeo vt qui Pſalterium ignorat,vix in eo Sacerdotis nomen conſtare poterit,vt eſt textus Auguſt.38.diſt. Quæ ſacerdotibus.Cum ẽt ex Pſalmorum intelligẽtia,præter memoratas virtutes, facilius homo deuitat cordis diſtractiones,& diabolicas ſuperat immiſſiones. Tædium etiam orandi, & pſallendi melius tollitur, intereſſe Diuino officio, quibus amplius delectatur. fructu orationum non priuatur, meritum augetur,& tota cęleſtis curia,lætificatur,& iocundat̃. Quartò frequẽtatio pſalterij,magnũ debet eſſe ĩcitamentũ ſtudij, vt q̃to crebrius reiterat̃, tãto meli⁹ intel-

Encomium Pſalmorum.

Digitized by Google

intelligat. Eſt.n.panis quotidianus,& vnicus ꝑ noctes,& dies, aīæ cibus. Cur aūt præ cęteris Diuinæ ſcripturę libris,hoc magis frequētet, hę ſūt rōnes.

Mos,patres,præſtās,bona,ſpes,docet,afficit,omne.

Antiqua Iudæorum cōſuetudo, & vſus q̃ obſeruabantur in laude Dei. Dein Sanctorum Patrū inſtitutum, q̃ ꝑ Pſalmos celebrabāt eorum ſinaxes, vt libro ſcdo de Inſtitutis Cenobiorum, tradit Caſſianus.Quos ēt Angelus frequentandos reuelauit.Damaſus Papa conſtituit. Flauianus,& Theodorus,in Antiochena Eccl'ia,diuiſis choris alternatim dicēdos docuere,& Ambr.obſeruauit,& in his tātopere ſe exercuit Pr Aug.ēt in Extremis. In Pſalm.cōprehenditur ꝑ modū laudis, quicquid continet̃ in alijs ſcripturarum libris. Cur autē præ cæteris hoc duxerunt exercitādum,rōnes in ꝓmptu ſunt, Præſtātia,& excellētia libri Pſalmorum,ꝑ alijs. Vtilitas ſalutarium effectuū. Itē vt Spes veniæ ſꝑ offeratur oībus;dumtanti peccatoris cōuerſio,& ſublimatio oſtendit eis. Dein quia plenius de oībus ſaluti neceſſarijs Docet,& Chr̄i myſteria generalius, & aptius ꝓdit.Tum ꝓcipuè,quia nulla alia ſcriptura,tot habet orōnes immixtas, & tot ſalutares Affect⁹, ꝓ quibus aſſequendis fiunt orōnes. Nulla ēt alia, ita mentē ditare, & replere pōt ſacris affectib. & mederi languorib. vt latius explicat Guillelmus Pariſienſis.Iure ergo frequentat̃ præ cæteris. Cauēdum autē,iuxta eundē,ne hæc frequentatio tumultuaria ſit,& ſuperficialis. Modulata.n.debet eſſe pſalmodiæ frequentatio. Alias nuda,& inanis à deuotione,Pſalmorum recitatio,tumultus tātum eſt,& ſtrepitus labiorum, q̃ iuſſit auferri Dn̄s ꝑ Amos dicēs. *Amos 5.*

Aufer à me tumultum carminum. Poſtremò ſtudio Pſalmorum inſiſtēdum, quia hoc tā ab Oībus perſuaſum.Hoc vnicum ſuadet Pr Auguſt.ſorori,q̃ ſolum ſufficiat.Et Hieronymus de conſec.diſt.5.Nunq̃ de manu tua,& oculis tuis,liber Pſalterij diſcedat; dicat̃ ad verbum,ſine intermiſſione vigilet ſenſus. Frequenter ad hoc inuitat varijs in locis.Et ſicut iubetur in Patrum Regulis, Pſalmos meditētur oēs. Ad quod etiā facit cap.diſt.38. Omnes. Et S.Pater Bernardus,Pſalmorum adeò ſtudium ſuadet,vt dicat. Ruminantem Pſalmos. te ſomnus occupet, vt in ſomno ſomnies te dicere Pſalmos. Parēdum ergo eſt, viſis tantis inductiuis.Et ſtudenda ſunt Sanctorum ſuper Pſalterium Commentaria, & explanationes.Auguſt.Hieronymi,Caſſiodori.Collectariū,& Ludolphus Carthuſien.Gorram,Michael de Vngaria,& ꝓſertim Guillerm⁹ Pariſien. Aut Reuerēdus Chriſtopolitanus Ep̄s Iacobus de Valentia.

N Dauid aūt pſallebat manu ſua,ſicut per ſingulos dies.Reg. Præmiſſis iā aliquib. practicis,ꝓ habenda attentione materiali, formali, vel finali diſiunctim.Subnectendū eſt repromiſſum principalius ſacræ attentionis adminiculū, valens ad obtinēdum triplicē hanc attentionē, ſimul & coniunctim. Bona ſiquidē, & probanda, ait Gerſon eſt attentio ad verba,ad ſenſūm verò melior,optima autem ad finem. Sed perfauſtus, & fœlix nimium ille,qui omnibus ſimul intendere poſſit, vt, ſ. & verba diſtinctè,& integrè pronunciet,Pſalmorum ſenſus attendat, crebros inde deuotionis formans affectus.Cęteris enim parib. teſte memorato doctore, meliūs eſt ex Pſalmis ipſis elicere deuotionis affectus;quā alijs intentum ire obiectis.Et hoc ob quattuor, vel quinq; rōnes, hoc breuiuſculo carmine perſtrictas.

1. Reg. 18.

Ob iuſſum, cultum, docet, affectum, ſtabiliris. O

Prima ratio eſt Sanctorum Patrum Iuſſio,& cōſultatio.Id ſiquidē concentu parili, fermè conſuluere oēs, vt deductum eſt ſupra. Scđa eſt Sacrę ſcripturæ Cultus,& veneratio; in qua Spūs ſanctus loqui credendus eſt; vn̄ & ꝓ reuerentia illius, ꝑ cęteris illi auſculandū,& intendendum eſt. Tertia eſt ſpecialior, & particularior Eruditio,circa myſticos, ſub arido lr̄æ nucleo, ſenſus concluſos. Quarta eſt ſuauior, circa quotidianos Pſalmorū ſenſus Affectio. Poſtrema maior Stabilitio,& aſſuefactio,circa determinatos, & certos Pſalmorū ſenſus, & affectus; q̃ circa vagos,ac iugiter nouos, vndecunq; aſſumptos. Quas rōnes,in ſuo de Sollicitudine Eccl'iaſticorū,dictus venerandus mgr̄ cōmemorat, hortās, & cōcludens, vt ſepoſitis meditabilibus multis, ob Eccl'iæ inſtitutū, ſeſe hō reſtringat circa Pſalmos, ſenſus,& affect⁹. Qđ itidē,& celebratiſſimus magr̄ Hugo,in Tractatulo ſuo, q̃ laudē oēm oium iudicio ſuperat,de orōne conſulit, ſuadet, & deducit; oſtendēs qūo ēt, qui exorbitantiſſimi ab orōne vident̃ Pſalmi,ad aliq̃ orōnis ſpēm, cōgruè coaptari poſſint.Ex cuius tractatuli potiſſimū dictis,& Sacrę ſcripturæ ſupra ꝓallegatis verbis ſumptus, & collectus eſt,ſubſequentis exercitij modus. Cui nomen Chyropſalteriū eſt à Chyros,i.manus,& pſallin,tāgere,eo q̃ in cōtactu manus,tradit attentū pſallēdi modum,exemplo pſaltis egregij Dauid,qui ſeſe in hunc exercitauerat modū,iuxta ꝓmiſſa verba ſcripturarū.In quibus quidē verbis à Spū ſancto, puto ſubſequēs nobis ꝓpoſitum exercitium;qđ vnicū,& ꝓcipuum eſt ad triplicē illā ſupra memoratā attentionē adminiculatoriū,& iuuamentum. Signaturæ etem,& digitorū,in manu cōpreſſio,& attactus,iuuāt attendere ad materiā, repoſitio in certis locis, iuxta actus Pſalmorum,attēdere cogit ad formam; affectuum electio, & ingeminatio, ad finalē attentionē deducunt, vt plenius infra de Practica huius deductum. O itaq; quiſquis es, qui attētè Deo tuo, tua voles exoluere labiorū vota;quiſquis qui non diſtrahi,ſed mō conſcripto, iuxta tripharīā attentionē voles exorare inter pſallendum, Deum, hoc Chyropſalterion adamato, in hoc egregij pſaltæ exemplo,horarum munia exoluere ſtudeto. Ad cuius complexum, tametſi plurima poni poſſent incitamenta; ſufficiat tn̄, vel tria, vt parcius laudemus iuxta Senecā,in genere commemoraſſe inductiua. Nec.n. nimium proprios fœtus, cum veteri ſymia lābere,aut vitulos noſtros,lingere debemus. Laus ſiquidē ꝓpria ſordet.Debent itaq; ad huius exercitationem, & frequētationem potiſſimum Incitare.

Ethimo Pſalmi dicē manus.

Acceptabilitas.
Huius exercitij Fructuōſitas. De quibus ſingulis.
Neceſſitas. ꝓſequendū paucis.

Acceptum,ſimul vtile multum, valde neceſſe. P

Et quidem acceptabilitas huius, q̃q̃ ex plurimis aſtipulari poſſet,ſat erit,vel paucis in lucē pōſuiſſe eā. Rōne,ſ.auctoritate,& exemplo. Rōnequidem.

Digitized by Google

Tum pp actuũ latricorũ, quos cõtinet dignitatem, tum pp obiæ, q̃ explet gratioſitatẽ, tum pp exempli, qđ inſectat̃ perfectionem,& eximietatem. Propter latricorũ, quos exercet actuũ dignitatẽ. Nã q̃ in hoc Chyropſalterio rite pſallit, & frequens ſe exercet.magis,auſim dicere, honoris,gratitudinis, laudis, & cultus Deo exhibet in via horarũ; q̃ qui alijs in exercitijs obuerſant̃, integro ſub die,Plen⁹ ſiquidẽ Pſalmorum liber,affectuũ eſt,& actuũ latricorum,quibus ſe Chyropſaltes noſter exercitat, & cõformat. Nec tot ſunt mutationes aeris in nubib. quot affectuũ varietates in Pſalmis; vnde & præ cęteris ſcripturarũ libris, ad Diuinũ officium aſſumptus eſt,pp ſalubriores quos continet actus, & pietatis affectus.Sedò patet acceptabilitas exercitij huius,pp obedientiæ,q̃ explet gratioſitatẽ.Nã ſi illud Deo ex confeſſo oĩum acceptius,& gratius,qđ obędientię(vt aiũt)eſt vicinus;liquet facilè iſtud exercitium acceptatiſſimũ eſſe Dño Deo.. Iſtud ſiquidẽ exercitij generis, Eccleſiæ arbitrio, & Sanctorũ ſe ſubdens Patrum cõſulto, & Regularũ Canonumq; conſilio,alijs quibuſlibet obiectis,tametſi ẽt dulciſ-
Geneſ. 22. ſimis ad horã ſepoſitis, Iſaac ſuũ Deo holocauſto-
1. Reg. 15. mans,Pſalmis ipſis principaliter pp Deum, & obedientiã intendit.Meliorẽ obiam deputans,q̃ victimas ſuauiſſimarũ meditationũ.Iuxta ſniam grauiſſimi Patris Auguſtini,in de Opere Monachorũ vbi ait.Melior eſt,ac Deo gratior, oſo vnius obedientis,q̃ decẽ milliũ cõtemptorũ. Tertiò acceptabilitas patet,pp exempli,qđ inſequit̃ eximietatẽ. Eodẽ etenim exercitio vtit̃, & obuerſatur cũ pſalte egregio,eximio Prophetarũ, Dauide, quo illuſtrius nihil,de quo ſcriptura habet, q̧ pſallebat manu ſua. Si itaq; laus operis perfectio ſit exemplaris,laudatiſſimũ conſtat fore exercitium iſtud. Cuius ẽt acceptabilitas ſecundario,auctoritate D.Hieronymi cęteris tranſitis comprobatur, q̃ & in Canone adducitur.de cõſecratione,vbi ait.Melior ac per hoc,& acceptior eſt Deo, vnius Pſalmi cum hilaritate,& mẽtis deuotione decãtatio; q̃ totius pſalterij cum torpore,& mentis faſtidio modulatio.Hoc aũt noſtrũ Chyropſalteriũ, præ reliquis exercitijs,cordis excitat,& mentis lætitiã,atq; hilaritatẽ iocundam
Pſ 146 Deo,decoramq; reddẽs laudationẽ;cũ & iocundiſ-
Pſ. 150 ſima habeat obiecta,& materiã laudis, & Deo pſallat in oĩ genere muſicorũ, vtpotè in pſalterio, cythara,organo,tympano,& choro,in lyra, tibijs,tuba,& cymbalis bene tinnientib.& iubilationis.Nõ quidẽ carnalib.vt pp ſuam ruditatem,Populus ille carnalis,ſed ſpũalibus,& mẽtalib.vt decet populũ nonæ legis,& Euãgelicę libertatis,ſicut & cytharedæ cytharizant, & in oĩ muſico inſtr̃o, Deũ laudãt in cęleſtib.Vultis paucis q̃ dicimus oſtẽdamus? An nõ in organo ſpũali(vt ſpũalibus ſpiritalia cõparemus) Deo pſallere videmur; dũ p laudẽ,& congratulationẽ, eius beniuolentiã captamus? Organũ ſiquidẽ, ꝓprium Diuinę eſt laudis inſtr̃m.Ab orge.i. cultura. Seu ab orgijs, q̃ ſacra Deorũ immortaliũ, & Liberi Patris,ſeu Bacchi erãt, ſic dictum. An nõ vt Pſalmiſta iubet,in vociferatione Deo bñ pſallit̃
Pſ. 32. dum p̃ admirationis exceſſu magna deuotionis voce,ſtupore mẽtis inclamat?Sed & chelis,in Dei laudẽ cõſecratur;dum debitæ gratitudinis ſeruitiũ ex dulci cordis affectu, Deo redditur. Chelis ſiquidẽ in qua quot fides,totidem reſonãt,& voces, cuius modulatione nil dulcius,à Mercurio inuentore,in gratitudinis munus,Apollini cõſecrata erat. Vñ in re gratiarũ ſignat actionẽ.An nõ in biformi,aut triformi tibia lamẽtabiliter ad luctum pulſat;qui miſerias,vel ſuas,aut aliorũ ſub trinario doloris, pudoris,ſeu timoris affectu, lugubriter cõmemorat? In mortuorũm.n.funebrib.tibicines,vt ex Euange- Ma. 9.
lio patet,triſte pſonabãt melos. An nõ ẽt in tympano, & pſalterio, ac cythara, Deo ludere, & geſtire vr̃;qui perſonã, & cauſam cõmendans dicit præca uiſſe mala,quaſi plenè mortificatus, qđ tympanum ex mortuorũ pellib.notat. Et inſuper feciſſe bona, qđ Pſalterium ſignat,& de futuro meliora ꝓponit, qđ ad cytharæ ſuauitatem ſpectat &c. An nõ quaſi pſalmodiã horrifica quadã tuba, ſeu bucina, & lituo in hoſtes pſonamus,dũ aduerſariorũ nequitiã, malitiã, furorẽ cũ indignationis, auerſionis, zeliq; affectib.grauiter accuſamus? Et dũ ſub oĩonis ſpecie,ſacra reſonãt piorum cordiũ deſideria, ſuaues illic voces ſunt, & dulcis muſicorũ oĩum Simphonia.Nec deſunt cymbala bñ ſonãtia, q̃ ſunt ęra claſſica,cãpanæ,tympanulæ,q̃ excitãt,conuocant inflãmant ad Dei cultũ,& laudẽ;dũ ſpiritali noſtra muſica,fiũt actus hierarchici,exuſcitatiui,& incitatiui Diuinę laudis.In qua nec deſunt cymbala iubilationis;vbi tot pſonãt dulces,& iubiloſę in triũphante Eccleſia voces.Cõplectunt̃ & in hoc Chyropſalterio,ſpũaliter chor⁹,chordæ,nablũ, ſiſtrũ,ſambuca, fiſtula,& oẽ breuiter muſicorũ genus inſtr̃orum;dũ pſonãt illic Eccl̃iaſticæ veritatis voces,dulce muſices genus,ſub vario ſtatu,& diuerſitate ſanctarum affectionũ.Quid igit̃ hoc ſuauius? iocundius? acceptatius? & amplectẽdius Chyropſalter io?qđ cor lætificat,ſuauẽ ĩ Dei aurib. melodiã gignit,quaſi mel in oĩum ore indulcat̃, vt muſica in cõuiuio vini?O Eccl. 49.
q̃tum ſub hoc deliteſcit Seminariũ, io cundæ cõtẽplationis,hoi ſtudioſo,pietati dedito ſpiritalẽ ſanctæ muſices harmoniã diligẽti.Latiſſima ſiquidẽ ſuper ſingulis his,ſe offert materia conſiderationis; vtpotè ſingulorũ horũ,muſicorũ vaſorũ deſcriptio myſtica,quo ad quadruplicẽ ſenſum ſignificatio,& dein applicatio ad rẽ noſtrã. Productior eſſet executio huius,& contra intentã breuitatẽ.Si quis ſtudioſior hmõi noſſe volet.De primo Ethimologiarũ Iſidori pſpiciat,& vocabulorũ explanatores.De muſicis ſignificãtijs,venerãdus Gerſon in cãtichordis tractat. Et Raynerius in ſua Pantheologia.Sup horum ad Chyropſalterion applicationẽ;qualemcunq; ſtudioſis aperuimus feneſtrã,& dedimus cõſimr̃ cogitandi de alijs occaſionẽ; quia nõ inutilis eſt,nec ſine fructu, cõſideratio hmõi generum muſicorũ,q̃ ſm approbatiſſimos auctores,varios exuſcitant affectus, & cordium affectuoſos motus. Vt ſ.ex conſideratione horum,nõ ſtet ad cytharã Sancti ſpiritus Chyropſaltes noſter,vt Mydas rex ſurdaſter,& muſices incurius ſuauitatis, non ſubſiliẽs ad ſuauem ſpiritus eiuſdem cantum, nec plangens ad eiuſdem lamentum, vt iure illud Euangelicum ei improperetur.Cecinimus vobis,& non ſaltaſtis, Luc. 7.
lamen-

Digitized by Google

Rom. 1. lamẽtauimus,& nõ planxiſtis, vt pote onos Lyras, i. aſinus ſine tripudio, poſitus ad lyrã, cũ gentib. ſine fędere, ſine affectione. Sed eſto quaſi Steſichorus exiliens, ſm oẽs Scripturę ſacrę affectiones, cũ Pſal
2. Reg. 6. te egregio percutiẽs in organis armigatis, & totis virib. pſallẽs, & ſubſiliens (vt de eodẽ legitur) ante Deũ. Si quis curioſius in hoc Chyropſalterio negotiari volet, q̃ id latũ, & iocunditatis plenũ cõſiderare poterit, q̃ in eo cõplectetur oẽ carminũ genus? poetarũ ornatus, ſchema, & decus oratorũ? An nõ heroicũ captatione laudis? Elegiacũ in Miſerarũ cõquæſtione? Lyrica, Bucolica, Satyrica, & alia, reſonant in actib. cęteris, p affectuum diuerſitate. Quid ergo ſacratius, & lætius Chyropſalterio iſto, quo
Pſ. 146 iocũda cauſa Deo reddit, & laudatio decora? Ma-
2. Cor. 3 gnæ itaque id liquet eſſe acceptabilitatis, in oculis Maieſtatis Diuinę, q hilarẽ amat ſeruitorẽ, & exul-
Pſ. 2. tari ſibi vult cũ timore. Tertiò huius acceptabili-
Q tas cõprobatur, exẽplo deuoti & ſimplicis Fratris illius, de quo Ceſarius in diſtinctionib. exemplorũ ſcribit, q ſpũs ariditate ſub Diuinis horis correptus, vix ſeſe p tædio, & faſtidio poterat tolerare, mox Spũſancti afflatu edoctus, in manu quaſi i vaſis muſicis, imaginabiliter pſallere cepit, vt ſic per exteriora ſymbola contactæ manus, mẽtis in ſe, & deuotionis puocaret affectus. i quo inſpirato exercitio, tãtũ ſpũi, & Deo cõplacuit; q ardẽtiſſime deuotionis paſtu, & largiſſimo ſanctarũ lachrymarũ potu, ſub totis matutinis, & reliq̃s deinceps Canonicis Horis, ſaginari pmeruerit, & inebriari; niſi felix, & fauſtũ exercitiũ illud? Cui ſi iformis illa, Pſalmorũ i manu modulatio, tãtũ Deo cõplacuit; q̃d de hoc Chyropſalterio, oĩ deuotiõis adipe referto, cẽſeri licebit? Multę itaq; patet illud acceptabilitatis.

R Porrò de Chyropſalterij huiꝰ fructuoſitate, ſiue vtilitate, totũ minus eſt, quicquid dici põt; innumeri namque eius fructus ſunt, quos experientia, plus ſcripta edocebit. Vt tñ aliquantos annumeremus,
Apoc. 22. vel duodecim, inſtar ligni vitalis fructuũ: ſunt in verſibus breuitatis cauſa commemorandi.

Nam reuocans pellit, purgans luſtrat, calet, affert.
Hinc humilis, pius, acceptus, releuat, valet, infert.

S Primò diſtractã mentẽ reuocat, & in attẽtione cõſeruat, quia digitos pmens ſm magiſtrũ Ioannẽ Nider, aedite poterit, pellit, ſcdò dęmonũ tentamẽta; ſomniũ, & quęq; alia deuotionis ppellit impedimenta. Dũ digitos pmit, & tã dulcia habet obiecta. Tertiò mentẽ purgat, pp crebra affectuũ ſuſpiria, q̃ ſunt menti, ſicut ferro lima. Quarto ad intellectũ Pſalmorũ illuminat, & nobis aperit ſenſus Bernar. Nunq̃ intelliges Dauid; niſi ſpũm, & affectũ idueris Dauid. Quintò calet, i. ad deuotionẽ accẽdit; qa oĩa affectuoſè cantat. Sextò affert triplicẽ illũ ſupradictũ orõnis fructũ; cũ cęteri tñ vno, aut duob. gaudent. Hinc ſeptimò pcedit humilitas ad ſeipſum. Octauo pietas ad pximũ. Fit nono gratus Deo. Decimò releuat à tædio. Vndecimò valet. i. ſim quodammodo infert Deo, qa affectiones piæ, & lachrymæ eũ iuxta Hieronymum cogunt. Duodecimò infert hoiem cęlis, & cęlitib. cõiungit, vt ex ſnĩa di-
Phil. 3. cere poſſit. Noſtra conuerſatio eſt in cęlis. Sciendũ
Apoc. 2 tamen, q is ſolum fructibus reficitur; qui deſiderio pariter, & iugi exercitio, velut vtraque manu, apprehenderit iſtud lignũ vitæ, & ſacræ excitationis.

De neceſſitate exercitij iſtius. Membrum III.

NEceſſitas huius exercitij, multipliciter oſtẽdi põt. Et primò ex iuris obligatione. Præcipit n. extra de celebratione Miſſæ, volentes, vt horæ attentè, & deuotè dicant; nec aliqua ab attentione retrahentia aſſumant; imò & Gerſoni conſultius vr, vt nec bonę meditationes aliunde aſſumant, ſed in
aliud tps differantur. Scdò patet huius neceſſitas ex Y
Regulę, vel regulari pceptione. Nã S. Auguſt. Pater noſter in Regula ſua Pręcipit dicens. Hoc verſetur in corde, qd pfertur in voce. Videatur Trinet, &
Humbertus, in Cõmentis ſuper Regulam, ſimiliter T
& alij Regulares permulti. Tertiò patet ex Sanctorũ Doctorũ vnanimi cõſultatione. Qui ſuadent, vt cęteris intermiſſis, Pſalmis ipſis, tpe Pſalmodiæ intendat. Hinc Aug. vt ſupra. Hinc Bern. Ad pſalmodiã ſp cor habeat; niſi ad aliqd ſublimius rapiat. Et ſup Can. ait. Pure pſallatis, vt nihil niſi, qd pſallitis cogitetis. Nec ſolũ dico cogitationes vanæ, & ocioſę vitandæ ſunt; ſed nec illa quidẽ pfecto, tũc recipere conſuluerim, q̃ ante in codicib. legeratis. Salubria ſunt; ſed minimè illa inter pſallendũ ſalubriter reuoluitis. Spũs. n. ſctũs illa hora gratũ non accipit, quicquid aliud, q̃ debes, neglecto eo, quod debes obtuleris. Hæc ille, idẽ Hugo, & alij teſtant. Patet igit ex dictis ppoſitum, q̃, ſ. acceptũ vtile, ac neceſſariũ ſit, iſtud exercitiũ; ac p hoc cęteris pferendũ, & crebrius exercitandũ; qm cętera ferè oĩa exercitia icludit, & ad ſui pfectionẽ admittit; imò ſi dici fas eſt, & tãtũ cęteris pſtat, q ea huic collata, ſine hoc nec placere; ſed diſplicere magis cõprobãtur. Ingratũ eſt. n. ait Ber. quicquid obtuleris, neglecto eo, qd debes. Cętera aũt exercitia alijs intẽdũt obiectis; iſtud præceptis parẽs debitũ offert: ergo. Nec poſtremò cuiq̃ ridiculo ſit, ſymbolicã frequẽtare manũ; qm qdẽ teſte Aug. & Dionyſio hmõi ſignis ẽt, vtit Eccl'ia ad ſanctũ deſideriũ augendũ, & excitandũ. Nã & prius, qd aiale, vt S. Paulus ait. Et iuxta philoſophũ. Oĩs noſtra cognitio intellectiua, 1. Cor. 15.
à ſenſitiua iuuat: dũ ordinata phãtaſmata pſentant. Sed nec nouum eſt facĩm; imò longè à doctis ante adinuentũ, & ex eorũ dictis compactũ, & collectũ. Hoc Gerſon. hoc Nider. hoc vetus carthuſia nouit; q b. ſm Nider moris fuit, Pſalmos cõcinere manu.

Auctoris Epigramma in laudem Chyropſalterij. V

Pſallere temporibus Chriſto quicunque ſtatutis.
Expetis & muſcas pellere mente vagas.
Hoc exercitio ceu plectro lætus eburno.
Pſalterium ſemper tangere pſalta ſtude
Nam Pſalmos reſerans orandi iura reuelat.
Pectus & æthereo compluit imbre ſacrum
Hoc longas noctes dulces facit eſſe breuesq;
Hoc age quiſque velis carpere amoris iter.

Aliud item quod Roſeti Inſtaurator X
Baſilius Serenius Mediolan. Can. repente ſubiecit.
In Chyropſalterion Epigramma.

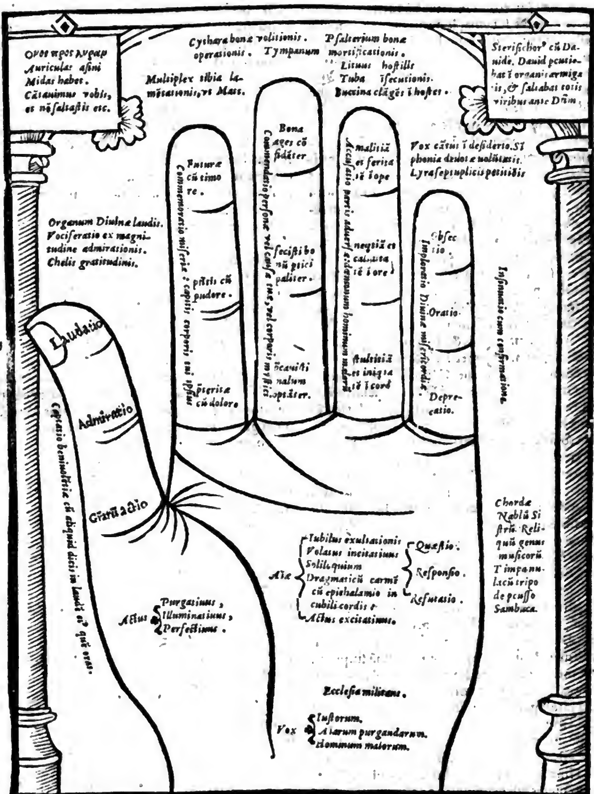
Spiritus hic reſonant, ſunt hic Pſalteria mentis
Quæ redolent gratis auribus Ambroſiam.
Cæleſti mentes eſca Manui iſta replebit
Voceq; concordes, conciner iſta modos.
Anxius ergo animo quiſquis ſitis, abdita rerum
Hunc petat, & modulos ebibat ore pios.
Hic modulere rogo hauriat, vt mens læta liquorem
Namq; ſuauis erit lectus odore Roſæ.

Digitized by Google

Pſ.146 Laudate Dominum, quoniam bonus eſt Pſalmus.
Ibidem. Deo noſtro ſit iocunda decoraq; laudatio.
Pſ.150 Laudate eum in ſono tubæ in pſalterio,& cythara.
2. Reg. 6. Dauid autem,& omnis Iſrael ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis,& cytharis,& lyris,& tympanis,& ſiſtris,& cimbalis.

Chyropſalterium. Diuinæ laudis,& Deo pſallens. Complectens ſpiritualiter omne genus muſicorum.

Mat 9. Luce 7. 2. Reg. 6.

Panegyrus.

Chorus,& concentus eccleſiaſticæ vnitatis Angelis à lateribus.

Cant. 8. Quę habitas in hortis amici auſcultant te.
Pſ. 67. Præuenerunt Principes coniuncti pſallentibus in medio tympaniſt. iuuencularum.

Chorea iuuencularum ad vocem Muſicorum.

Elucidatio

Digitized by Google

Elucidatio Chiropſalterij cum diuiſione eiuſdem. Capitulum Primum.

Z 2. Tim. 2. INtellige quæ dico.dabit.n.tibi Dñs in omnibus intellectum. Vt igitur depictum Chyropſalterium intelligatur,pauca pro eius intelligentia ſunt ſubnectenda;q̃ ſi quis diligenter auſcultauerit, facilè de oĩbus Dño aſpirante; vt in auctoritate dr̃, intellectum conquiret.Notandum igitur in primis verbũ Guiglielmi Parthyſien.qd in Rhetorica Diuina ait.Dicit.n. ꝙ totus Cler⁹ generaliter ad hoc, & pp hoc eſt conſtitutus, vt mediator ſit inter populum, & Deum. Propter qd, & iuxta litterã inter populum, & altare, medio in Eccleſia loco conſiſtit.Ad hoc videlicet, vt laudibus, & orationibus, & ſacrificijs iram Dei erga populum placet; gratiamq; ei impetret,& gloriam.Nam & de eorũ annona viuit, & eorum peccata comedere legitur. *In ſacro faciundo ſc3. Olim et Chori paſſim. Oſee 4.*

A 18 Hinc eſt, ꝙ in præſenti Chyropſalterio, duplex Eccleſia eſt diſtincta; militans,ſ. & triumphans. In quarum medio perſona Eccleſiaſtica, tanq̃ mediatrix conſiſtit,vt ſic ſe facilius ad vtramq; Eccleſiã, & triumphantem,ſ.& militantem diuertere poſſit. In prima triumphante videlicet,Deum,& ſanctos ꝓ ſe, & populo ſuppliciter exorãdo; in altera puta militante,populum ad Dei gratiã capeſſendã,actibus Hierarchicis,& exhortatione diſponẽdo. Verum qm̃ in Iob ſcriptũ eſt, nunquid qui multa loquitur iuſtificabitur? & qm̃ ſapientis audire velle magis eſt, q̃ continuè loqui, ideò non mõ (cum ſe ſupernæ,vel inferiori Eccleſię contulerit)cum ipſa loqui habet;ſed & audire ſtudeat,diuerſas illic voces reſonantes neceſſe eſt. *Iob 11.* Sed qd ꝓderit homini ſi mundum lucretur vniuerſum, aĩæ aũt ſuæ patiatur detrimentum? *Mat. 16.* Oportet igitur, vt & aĩa ipſa,ad ſeſe qñque ſe diuertat, & ſecum ipſa fabuletur;ne cum aliorum ſaluti intenta fuerit ſe neglecta ipſa reproba,& torpẽs effecta à gratia ſecludat. *B 1. Cor. 9* Ex iam dictis colligi põt,ꝙ Chyropſalteriũ hoc, in quinq; diuiditur partes. Cuius rõ ẽt ex dictis facilè patet conſideranti. In prima.n.parte in Eccleſia triumphante tranſlata, illic rhetoricæ cauſas ſuas agens, orat vt aduocata. In altera diuerſas ibidẽ reſonãtes voces audit,& auſcultat, vt ſponſi amica. In tertia ſup ſe ſuę cõtemplationis radiũ conuertit;ne cum alijs ꝑdicauerit ipſa torpeat,aut reproba efficiat̃.In quarta diuerſos actus,puta Hierarchicos,& alios,in diuerſa obiecta agit. Poſtremò in Eccleſia militante voces varias audit, iuſtorũ quidem vocib. fauens, malorum execrãs,& deteſtãs.Partes in Chyropſalterio patent.Hæc aũt oĩa,ita in Pſalmis cõcurrunt, vt vix ſit aliqua Horarũ, q̃ horum in ſe exẽpla non habeat. Hinc etiã eſt,ꝙ ob hos diuerſos actus liber ipſe Pſalmorũ,diuerſis credit̃ titulis inſigniri.Intitulat̃.n.liber Hymnorum;inquantũ,ſ.p eos optimè laudat̃ Deus quo ad primam partem. Secundò dr̃ liber Pſalmorum; inquantum,ſ. bene agere docet, & hortatur. Pſalmus.n. bonam operationem deſignat ſm Aug.& hoc quo ad quartã partem.Tertiò liber Soliloquiorum denominatur,ob varias quas in ſe continet voces.Interdum.n.in Pſalmis loquit̃ Deus,aut Sancti, & hoc quo ad ſecundam partem. Quandoq; anima ſibiipſi, quò ad tertiam.Nonnũquàm quoq; militãtis illic Eccleſię audiunt voces, quo ad eius quintam partem.Patet ergo,q̃ nihil in hoc Chyropſalterio ſuperfluum; q̃q̃ nihil; aut parum diminutum, cum totũ Pſalteriũ facilè ad hoc poterit reduci.De cuius iam practica agendum eſt. Q

De practica Chyropſalterij huius. Paragraphus I. C

VOlenti itaque in hoc Chiropſalterio exercitari,in primis hoc prænotandum;ꝙ tria continentur in eo agenda.

Scilicet
- Digitorum, vel articulorum attactus.
- Certi actus.
- Varij effectus.

Quorũ qdq; adminiculum eſt ad attentionẽ; ita ꝙ qui tria iſta egerit, ad triplicem illã ſupraſcriptam attentionẽ intendere iuuatur. Nã primum ideſt ſignaturæ,iuuãt ad attentionẽ materialem. Alterũ.i. actus ipſi,ad formalem.Tertium.i.affectus,ad finẽ. Quod patet. nam cum ad ſingulos verſus comprimis, cognoſcis,quia nihil de materia, ideſt verbis Pſalmi omittis. Et ſenſum oportet, vt attendas; ſi actus aſſignare debes.Fini aũt attẽdis,cum ſm aſſignatos affectus,in Deum te eleuas.Quæ tria ſubſequenti ordine,& modo ſunt agẽda. Dicit Hugo de S. Victore. Sic oꝛoni ſctã meditatio eſt neceſſaria, vt pfecta eſſe nequeat,ſi eã non ꝑcedat, aut cõcomitetur. Qui ergo volet attẽtè,& deuotè pſallere;neceſſe habet,vt & Gerſon docet,ſenſum Pſalmi,vel verſus cantandi,conſideratione ꝑuenire, & vel tenuiter quid ibi agatur conſiderare. Quo conſiderato, vt attentius,& vigilãtius pſallas, debes verſum conſideratũ illi digito, & articulo adaptare, vbi videris actũ illum aſſignatũ.Et ſic cum pollice durius illum articulũ pungere;qa talis locatio, ac cõpreſſio digitorũ,mirabiliter (vt Nyder dicit in ſuo de Eleuatione) valet ꝓ attentione, qa ſic cor hoĩs ad determinatum aliqđ meditandum limitat̃, & euagandi occaſio aufert̃.Deinde verſu ſic collocato in articulo, ad hoc te toto niſu debes diuertere, vt actũ illum aſſignatũ poſſis agere;vt,ſ.ſi orat ores,ſi laudat laudes.Quẽ actum,vt deuotius poſſis cõplere,& intimius Deo p illum coniungi,debes diligẽter affectus illi actui aſcriptos notare,& eos ex corde formare,vt in laudando congratulari, in admirando magnificare,& ſic de alijs. Et vt hæc practica clarius pateat;exemplum eſt ſubnectẽdum.Eſto cantetur Pſalmus ille. Dñe non eſt exaltatum cor *Pſ. 130* meum &c. debes in primis,quid hoc dicendo agis ꝑmeditari.Et inuenies,ꝙ perſonam tuam commendes, quia,ſ.præcauiſti malum: debes digitũ in quo cõmendatio pſonę,vel cauſæ ſignat̃,in primo articulo premere.Secundò debes cordialiter actum illum agere,per cautam mentis exaltationem, & humilitatem tuam profitendo,& ex ſnĩa dicẽdo.Dñe, non eſt exaltatum.Tertiò debes affectualiter humilitatem cordis exoptare,mente,& affectu dicendo. O vtinam non eſſet exaltatum cor meum.Væ mihi quia totiens eſt elatum,& ſic de alijs.Verum vt oĩa iam dicta lucidius conſtent,de ſingulis eſt partibus exemplificandum,& proſequẽdum. Et primum de prima parte,quæ dicitur Rhetoricalis oratio.

Digitized by Google

Declaratio, et exemplificatio primæ partis Chiropſalterij, quæ eſt oratio Rhetoricalis. Cap. I.

D PRima pars Chiropſalterij, huius dici poterit oratio Rhetoricalis; eo, ſ. ꝙ inſtar ſæcularis oratoriæ artis, ſpecies eaſdem, & procedendi modum complectatur, vt patet Rhetoricam ſcienti. Quod autem talis proceſſus in Pſalmis ſit Ambroſius in libro de Miniſterijs, edocet dicens. Sicut oratores in cauſis nunc incipiunt à laude iudicis, vt beniuolum eum reddant, nunc ſupplicant, vt patienter audiri mereant, nunc narrant &c. ſic fit ait, in Pſalmis, & in oratione ad Deum. Talem quoq; modum conſiſtere in Pſalmis, pulcherrimè docet Hugo de S. Victore, in Tractatulo ſuo de Oratione, & in libro de Clauſtro Materiali in capitulo de Oratorio Animæ, ſi tñ ſit iſdem Hugo. & Ioannes Vallen. in ſuo alphabeto Religioſorũ. Sed & talem modum Sancti, etiam in ſuis orationibus obſeruauere, vt patet diſcurrenti. Qui modus quãtum Deo placeat Guillermus Parrhyſien. in ſua Rhetorica Diuina, pulchrè declarat dicens; ꝙ licet is modus ex verbis compoſitis, & ad exorandum potentibus congeſtus, non mutet immutabilem. miro tñ modo diſponit orantem. Hinc Ioann. Vallen. & Decanus Tongren. in de laude Pſalmorum lamentabili tragædia cauſantur, ꝙ Eccleſiaſtici moderni, hũc modum iam non obſeruent, dicentes. Sed valdè dolendum eſt, ꝙ hodie communiter in Eccleſia, deficit modus præſcriptus pſallendi, quia pſalmodia, & curſoriè dicitur, & corruptè. Et cum omnia agãtur cum ſollicitudine, deliberatione, & diligentia, officium Diuinum, dicitur ſine attentione, deuotione, & reuerentia. Vnde timendum eſt eis illud.
Ier. 48. Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Satis iã demõſtratum eſt, orationem Rhetoricã in Pſalmis eſſe. Iã de ſingulis eius ſpeciebus eſt exẽplificandũ.

De prima ſpecie huius partis, quæ eſt captatio beniuolentiæ de primo actu. Membrum I. E

PRima ſpecies Rhetoricæ orationis eſt, Captatio beniuolentiæ, quę eſt ſecundum Hugonem, cũ aliquid dicitur in laudem eius, quem oramus, qui ſecundum eundem tres ſub ſe actus principales habet. Primus eſt gratiarum actio, quę eſt beneficiorum cõfeſſio. Cuius hæc ſunt in Pſalmis exempla.
Pſ. 4. Cum inuocarem exaudiuit me Deus &c. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui &c. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captione dentibus eorum &c. *Pſ.* 123 totus Pſalmus, & innumera talia. Hos igitur, aut ſimiles verſus decantans, eos in primo articulo pollicis loca; toto corde gratias agẽs, ſecundum modum, quem tradit Bonauent. in ſuo Paruo Bono, ſcilicet vigilanter, profundè, beneficium illud attendendo, & confitendo. Secundò in benefactore exaltando. Tertiò te totum in quamcunque viciſſitudinem offerendo, & Sãctos ad tecum gratias agendas conuocando.

Poſtea affectus ingemina, & ad talis benefactoris amorem te inflamma dicens. O quando te amabo? O quando gratus ero? Ah ſis inæternum ſuper tantis donis benedictus. Quæ licet inexercitato videtur difficilia, & factu impoſſibilia; ſunt tamen facillimè inter pſallendum ab habituato adimplenda. Experiatur, qui non credit.

Sunt poſtremo hui⁹ gratitudinis multę ſpecies, & ſubordinarij actus, qui omnes ad eam reducuntur, vt ſunt octo gradus iudicij.

Confiteor, benedico tibi, laudans, & honoro. F
Gloria, magnificans, ſuperexaltans, vel adorans.

Quorum primus eſt Confeſſio, quæ eſt aſſenſus publicus veritatis, dicẽdo. Tu es Deus, tu benefactor meus. vel Confitemini Dño (Corde aſſentiendo) *Pſ.* 105 qm̃ bonus. Secundus eſt Benedictio. Et eſt beniuolus aſſenſus in bonum. Vel beniuolentiæ verbale iudicium. vt O quã bonus es tu. Tertius eſt Laus & eſt agniti, & aſſenſi boni æſtimatio, vel pronunciatio: Magnus Dñs, & laudabilis nimis. Quartus eſt *Pſ.* 95. Honor, & eſt magna laus. i. officiũ cognoſcẽtis ęſtimantis, diligẽtis magnũ bonum. i. quo quanta poſſumus ſubmiſſione nos ſubmittamus, & honoremus p externa opera. Quintus eſt gloria, & eſt magni boni clare agniti magnum iudicium, vt dicendo Gloria Patri, & ſic de alijs. Sextus eſt Magnificẽtia, & eſt magnifica gloria; is aũt Deũ magnificat, qui ſublimiter, & magnifice de Deo ſentit: & ad *Luc.* 1. hoc alios cohortat dicẽdo Magnificat anima mea *Pſ.* 33. Dominum. Magnificate Dominũ mecũ. Septimus *Eccli.* 43. eſt Superexaltatio, & eſt extrema virtus magnificẽtiæ qua nõ poteſt amplius, iuxta illud. Exaltate Dominum quantũ poteſtis: ſuperualebit adhuc. Octauus Adoratio, & eſt ſummus Dei cultus. Adorare *Io.* 4. enim oportet in ſpiritu, & veritate.

De altero actu captationis beniuolentiæ, qui eſt admiratio. Paragraphus Primus.

SEcundus actus principalis Rhetoricę orationis G eſt admiratio, quæ eſt ex vrgentibus, & vrentibus vtrinq; rationibus, inter partes cõtradictionis, importuna, anxiaque animi fluctuatio. Vel eſt imperfecta rei cognitio, adiuncto deſiderio complementi. Cuius ſunt hæc exempla. Domine Dominus noſter, quam admirabile eſt nomen tuum, &c. *Pſal.* 8. Quis ſicut Dominus Deus noſter, &c. talia. Quos *Pſ.* 112 verſus dum cantas in ſecundo articulo pollicis eos collocabis, actum agẽs admirationis, & affectu magnificationis afficieris.

Debet autem hæc admiratio fieri.

Diſcurſu intellectiuo, mirabilia ſpeculando.
Scʒ Spectatis fide actuata reuerẽter te ſubmittẽdo
Extatica affectione præ ſtuporis magnitudine (ſenſus deſerendo.

Et hoc cum affectu Glorificationis, Magnificationis, Stuporis.

Faciendo hic Exclamationes, & Affirmationes

Vt Affectus dicat

O mirabilis es Domine. O vere magnus nimis. Sũt autem huius actus ſpecies plures, vt ſunt ſegnities cum alijs, quas enumerat Ioann. Damaſcen. Eſt autem ſegnities timor futuræ operationis. Erubeſcentia

Digitized by Google

beſcentia vero, eſt timor in expectatione conuitij. Verecundia autem, timor in turpi actu. Admiratio vero, eſt timor ex magna imaginatione. Stupor eſt timor ex inſueta imaginatione. Agonia vero, eſt timor per caſum, ſ. per infortunium. Quæ ſpecies quō admirationi ſubſeruiāt, Bonauētura declarat.

De tertio actu captationis beniuolentiæ.
Paragraphus Secundus.

H TErtius actus principalis eſt laudatio quæ eſt agniti boni ad vltimum ponderatio, & pronunciatio. Et, hæc fit cum affectu complacentiæ, & congratulationis. Cuius hæc ſunt exempla. Iuſtus es
Pſ 118 Domine. Bonus es tu &c. Exaltabo te Deus, & alij
Ibidem. pſalmi laudabiles. Debet aūt hæc fieri Apprecian-
Pſ 29. ter, maiorem omni laude eum confitendo. Congra-
Eccli. 43. tulanter, eius attributis, & perfectionibus applaudendo. Perſeueranter, in æuum in eius præconijs perſiſtere deſiderando. Et nota ꝙ non ſolum hæc laudatio, aut ēt tota, ſimul captatio iſta erga perſonam Dei, aut eius appropriata fieri habet; ſed ēt cū extollimus vel eius Sanctos, aut Legem aut aliquid
Pſal. 1. eius: vt Beatus vir qui non abijt: &c. Lex Dñi imma
Pſ. 18. culata. Oīa mandata tua veritas &c. Habet ēt & is
Pſ. 118 actus, plures ſpecies ſub ſe graduatas, vt ſunt. Honor, iubilatio, ſuperexaltatio, cantio, & hmōi multa; quorū deſcriptiones Gerſon ſuper Magnificat, & in de Hymno gloriæ ponit. Eſt etiā ſub hoc actu, ſummus latriæ actus, adoratio ipſa. Nota quoq; poſtremo, ꝙ ad hunc pollicem, ad hanc captionis ſpeciem, poſſunt reduci omnes illi affectus, quos Gerſon in ſuo Cātichordo, ſub gaudio aſſignat. Et hæc de prima ſpecie Rhetoricæ orationis.

De altera ſpecie primæ partis huius Chiropſalterij, quæ eſt narratio miſeriæ. Membrum II.

I ALtera ſpecies Rhetoricæ huius noſtræ Diuinæ orationis, eſt narratio vel deploratio mi-
Pſ. 56. ſeriæ, de qua Pſal. ait. Reuela Dño viam tuam. Cuius etiam aſſignantur tres actus principales; ſecundum tres digiti articulos. Vel. n. deploramus miſeriam præteritam; dolentes. ſ. ſcđm Bonauen. in ſuo Paruo bono, de omiſſis iuſtitiæ præceptis, de commiſſis culpæ prohibitis, aut de amiſſis vitæ gratui-
Pſ. 105 tis. Et hoc cum affectu doloris. Huius exemplū, peccauimus cum patribus noſtris, iniuſtè egimus, iniquitatem fecimus & hmōdi. Secundo narramus ꝑſentem miſeriam; lugendo. ſ. exilij peregrinationē,
Pſ 119 animæ deformationem, ſeruitutis & incolatus op-
Pſ. 37. preſſionē, vt ibi. Non eſt ſanitas in carne mea. Qm̄ iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum. Et hæc cum affectu pudoris. Tertio narramus, & extimeſcimus miſeriam futuram; expaueſcendo. ſ. pp pronitatem ad vitium, pp demeritum iuſtum iudicium, pp inſtans mortis æternæ ſtipendium. Et hæc cum affectu timoris. Cuius hoc (iuxta Bernardum)
Eſa. 38. exemplum. Ego dixi in dimidio dierum meorum, uadā ad portas inferi &c. Et debet generaliter hæc deploratio fieri querulanter; per ſeptem ſcilicet illas ſpecies luctus, quas Guilielmus Pariſien. in ſua Rhetorica proſequitur. Et ſunt iſtæ. Clamor, eiulatus, &c. vide infra in ſcala cōionis. Debet quoque hæc quærulatio fieri per interiectiones illas doloris. Væ, heu, ah, & conſimiles. Heu mihi, quia incola Pſ 119
tus meus prolongatus eſt. Complectitur quoq; hęc narratio non modo perſonæ propriæ deplorationem; verumetiam, & capitis, ſ. Chriſti, & myſtici corporis miſerias exponit. De capite ipſo in Pſalmis. Miſericordias Dñi in æternum cātabo. Deſtru Pſ. 88.
xiſti eum: ab emundatione. Minoraſti dies temporis eius &c. De corpore eccleſiæ: Deus venerunt gē
tes in hæreditatem tuam &c. Et poterunt ad hanc Pſ. 78.
ſpeciem coaptari oēs illæ affectiones, quas Gerſon recenſet ſub triſtitia, & timore in ſuo Cātichordo.

De tertia ſpecie huius primæ partis, quæ eſt commendatio perſonæ, vel cauſæ. Membrum III.

TErtia præcipua ſpecies Rhetoricæ, & diuinæ K
orationis eſt commendatio perſonæ propriæ vel cauſæ, quia ſcilicet aliquid ſm Hugonem dicis in tui, aut cauſæ tuæ commendationem. Non p hoc te efferendo; ſed beniuolentiam eius cui narras captando. Commendatur aūt perſona, vel pp omiſſionem boni, aut commiſſionem mali, operoſe pręcautam, vel præcauendā. Vt mandata tua non ſum ob-
litus. Dñe nō eſt exaltatum cor meum: In æternum Pſ. 118
non obliuiſcar iuſtificationes tuas. Et hoc optanter. Pſ 130
Ita ꝙ affectu dicas. Vtinam ſemper cuſtodiſſem. O Pſ. 118
ſi cor meum non fuiſſet exaltatum. Væ mihi, ꝙ fuit elatum. Et ſic actus obiectalis, valet vnum formalē. Per tale deſiderium reputabitur tibi opus quaſi a te factum. Secundo commendatur perſona, ꝓpter actionem bonā ſtudioſè factam, vt Præueni in maturitate & clamaui. Septies in die laudem dixi ti- Ibidem.
bi. Et hoc participanter; capitis & eccleſiæ meritis deuote communicando. Credis enim & deſideras communionem Sanctorum. Ita, vt ſi quid per te nō egeris, alij ex corpore myſtico pro te, & te in illis egiſſe confidenter præſumas. Eſt & hic deſiderium per optatiuas exclamationes eleuandum. Aut ſaltē deſiderium deſiderij aſſumendum. Iuxta illud. Con Ibid.
cupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas. Tertio perſona recommendatur propter operationem bonam in futuro pollicitam. Vt meditabor in Ibid.
iuſtificationibus tuis. Docebo iniquos vias tuas. Et Pſ. 50.
hoc ſperanter Diuinæ clementiæ, quæ ſemper miſeris pręſto eſt, confidendo, & potentiæ eius innitēdo. Et hoc cum deſiderio intenſo. Poterit ſimiliter, & cauſa a tribus commēdari. Vel a tpis opportuni-
tate: vt ibi. Tp̄s faciendi Dñe. Vel a cōplacentia & Pſ. 118
fauorabilitate: vt ibi. Qm̄ placuerunt ſeruis tuis la- Pſ. 101
pides eius. Vel a futura vtilitate, vt ibi. Tunc nō cō- Pſ 118
fundar cum perſpexero. Itēq;. Qui timent te vide- Ibid.
bunt me, & lętabuntur. Et hæc oīa cum deſiderij, & optionis affectu. Ad hāc quoq; ſpeciem ſunt oēs illi affectus reducibiles, quos Gerſon ſub ſpe ī ſupramemorato concludit tractatu, ſcilicet Cātichordo.

De quarta ſpecie eiuſdem primæ partis quæ eſt accuſatio partis aduerſæ. Membrum IIII.

QVarta ſpecies eſt accuſatio partis aduerſæ, L
qua ſcilicet aliquid dicis, quo audientium animos in odium, aut indignationē concites

Digitized by Google

cites aduerſariorum.Et eſt ſpecies hæc creberrimâ in Pſalmis. Cuius tres poſſunt aſſignari ſpeciales partes. Aut.n.accuſamus aduerſariorum ſtultitiã, & iniquitatem in corde, vt ibi. Dixit inſipiens in
Pſ. 13. corde ſuo. Cogitabant mala mihi.& hmôi. Et hoc
Pſ. 40. cum affectu aduerſationis; iniquitatem,ſ.hmôi exe crando,& deteſtando. Aut enarramus aduerſariorum nequitiam,& calliditatem in ore. vt Verbum
Ibid. iniquum cõſtituerunt aduerſum me. Dixerũt mala
Pſal.5. mihi.Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Et hoc cũ affectu odij,& indignationis. Tertio accuſamus quandoq; malitiam, & feritatem in opere,vt. Qm̃
Pſ. 53. alieni inſurrexerunt aduerſum me.Poſuerunt peccatores laqueum mihi.Et hoc cum affectu zeli. Vel ſic. Accuſamus aduerſariorum iniquitatem dicen-
Ibid. tes,qa ſunt iniqui,vt.Iniqui perſecuti ſunt me.Aut fortitudinẽ dicentes,quia fortes. Et fortes quæſie-
Pſ.118. runt aĩam meam. Aut multitudinis pluralitatẽ cau
Pſ. 37. ſantes,quia multi, vt Multi qui perſequuntur me. Inimici aũt mei viuunt,& cõfirmati ſunt ſuper me, & multiplicati ſunt,qui oderunt me iniquè. Et hoc non mõ hoĩum;ſed & multo amplius dæmonũ, & vitiorum malitiam accuſamus.Hæc.n.ſunt aĩæ hoſtes.Et debet fieri hæc accuſatio quærulanter,plangenter, eiulanter, & conſtanter. Item ſtrenuè, ſeuerè,benignè.Ad hanc ẽt ſpeciem reduci poterunt imprecationes illæ propheticæ, quæ quandoq; magis ſunt prophetię, & futurorum prædictiones,quã malignæ orationes, imò ſi profundè dijudicentur plenæ ſunt charitatis,& benignitatis.vt Pones eos,
Pſ. 20. vt clibanum ignis in tempore vultus tui. Confun-
Pſ. 24. dantur oẽs iniqua agẽtes ſuperuacuè,& ſic de alijs.

De quinta ſpecie primæ partis, quæ eſt imploratio miſericordiæ. Membrum V.

M SVpereſt iã videre de quĩta ſpecie huius primæ partis, quæ eſt ĩploratio Diuinæ miſericordiæ, cuius hi ſunt actus principales, ſ. Deprecatio, quæ propriè fit ſm Gloſam,pro amouẽdis malis,vt ibi.
Pſ. 37. Domine ne in furore tuo. Eripe me, & libera me
Pſ. 143 de aquis multis. Et debet hæc fieri rugienter, flebiliter, importunè,humiliter, magnanimiter. Attendantur verba,notentur myſteria. Secũdus actus eſt oratio,pro bonis,ſ.acquirendis,vt Deduc in me
Pſ. 118 ſemitam mandatorum tuorum. Legem pone mihi Dñe viam iuſticationũ.Hæc qm̃ quandoq; fit implicite,iõ ei adiungitur inſinuatio,quę eſt ſm Hugon. implicita oratio,aut reuerentiæ,aut indignationis,
Io. 2. cauſa nõ expreſſa, vt Dñe vinum non habent. Dñe
Io. 11. ſi fuiſſes hic,frater meus non fuiſſet mortuus. Quæ
Pſ 124 ẽt crebrius occurrit in Pſalmis, vt Cuſtodiens paruulos Dñs.Si iniquitates obſeruaueris Dñe.Hoc eſt
Pſ. 129 non obſerues.Et debet hæc fieri p cõditiones ſuas, quas paſſim eſt reperire, in ſermonibus, & ſcriptis doctorum.Vt nimirum fiat fidenter, vtiliter,ſperanter,ardenter,perſeueranter.Habentur hæ cõditiones Speculo Morali proſecutæ. Quas ita hic congerimus,vt inter orãdum illas actuemus. Crebrius.n. multæ orationes inuicem concomitantur, & tunc ſingulis orationibus,ſingulæ ſunt conditiones affectualiter applicãdæ, vt Dñe exaudi orationẽ meã,
Pſ. 111 quia,ſ.peto humiliter,Et clamor me⁹ ad te veniat. Nam peto ardenter,& ſic de alijs.Sic in ſuperiore, & in ſequenti eſt ſpecie,vel actu agendum.

Tertius actus eſt obſecratio, quæ eſt per ſacrum aliqđ oro, vt Miſerere mei Deus ſm magnam miſericordiam tuam.Et ſm multitudinem miſeratio- Pſ. 50.
num tuarum. Deus in nomine tuo ſaluum me fac. Pſ. 53.
Et debet hæc imploratio miſericordiæ fieri, iuxta Bonau.cum affluentia deſiderij,per Spũm ſanctum. Cum confidentia ſpei,per Ieſum crucifixum. Cum aſſiſtentia patrocinij, per Sanctorũ interceſſiones, & meritum.Fit aũt obſecratio crebrius per Dei ꝓprietates,& ſumma eius opa.Vnde cũ ſumma deuotione,& reuerentia quotiens opus fuerit eſt agẽda.

Nota quoque,ꝙ ad hanc ſpeciem, oẽs ferè enumeratæ affectiones poterunt apllicari;quoniam ex eis oĩbus,oratio elici poteſt. Fit.n.quandoque oratio,ex affectu dilectionis,vt ibi.Diligã te Domine. Pſ. 17.
Quandoque ex timore, vt Dñe ne in furore. Quan- Pſal. 6.
doque ex odij, & zeli affectu,vt Confundantur,& Pſ. 82.
pereant, & ſic de alijs. Et tunc debent hi affectus formari, ſecundum modum præſignatum.

De Confirmatione. Paragraphus Primus.

EST præterea altera adhuc Rhetoricæ artis ſpecies,in margine aſſignata, confirmatio dicta,ꝙ ideo nullo certo digito ponitur; quoniam circuit, & complectitur oẽs ſpecies ante dictas. Confirmat etenim laus,cõfirmatur,& narratio,& reliquæ partes,vt longum eſſet declarare. Vnde hæc pro regula ponimus, ꝙ confirmatio in eodem eſt loco cum confirmato ponenda,& determinans cum determinato,vt infra plenius dicet.Et hæc de prima Chyropſalterij parte, quæ eſt oratio rhetoricalis; quæ abũdè, vt exemplificatum eſt in Pſalmo reperitur. Nec id mirum; cum ẽt ſm Gilbertum ſuper Threnos,oĩs Rhetoricæ artis ſplẽdor,omnes loci,& colores,illi poſſunt reperiri,prout exemplariter illic, de locis cõquæſtionis,& indignationis demõſtrat, inter cætera dicens.Inuenies ergo (inquit) etiã loquendi artes,a noſtris ad Philoſophos tranſiſſe; nõ ab illis ad noſtros aſcẽdiſſe.Qđ plene ait percipiet, qui per ſingula intentionem prophetarum,& affectum,& verba conſiderat.Hæc ille.Cui & Iſydorus poſt Hierony.atteſtatur dicẽs,ꝙ ab initio apud Hebræos Pſalmi, metris conſtant, & in morem Romani Flacci,& Græci Pindari.nunc alij iambo currunt,nũc Alchaico perſonant,nunc Saphico nitẽt, trimetro,vel tetrametro pede icedẽtes. Hæc Iſydorus Ethymologiarum Libro, & capitulo ſecundo.

De altera principali huius Chyropſalterij parte: quæ eſt vocum in triumphante eccleſia auditio. Capitulum Tertium.

IAm de altera hui⁹ Chyropſalterij prĩcipali parte agendum, quæ eſt vocum in triumphante eccleſia auditio.Circa quam,vt ex notis procedam⁹, primo declarandum,ꝙ etiam ſint voces in Pſalmis audiendæ. Secundo quid inter audiendum ſit agendum,vel qualiter ſint audiendæ. Tertio de aſſignatis eſt explicandum.

Proba-

Digitized by Google

Probamenta, quòd ſint voces in Pſalmis audiendæ. Membrum Primum.

VOces aũt diuerſas eſſe in Pſalmis, ac per hoc audiendas, patet primo ex pluriũ pſalmorũ prætitulatione. Nam quidam ex perſona Chriſti, quidam ex perſona iuſtorum, aut martyrum, filiorũ Chore intitulantur; vt eſt aperte inuenire in Pſalmorum conſideratione diligenti. Secundo itidem patet ex gloſæ ordinariæ, & cæterorum doctorum expoſitione, a quibus voces diuerſæ introducunt. Vnde & in principio gloſæ ordinariæ, habetur pulchra diſtinctio, quõ & quanta ſit vocum diuerſitas, & mutatio. Quandoque.n. Chriſtus loquitur, vt caput, quandoq; tranſſumptiuè, &c. Hoc Aug. in ſuis Quinquagenis. Hoc Caſſiod. Hoc de turrecremata, & cęteri obſeruauere Doctores, qui varias introducunt voces, vt palã eſt videre in eorum commẽtis.

Probatur idem tertio aperta ratione. Nam ideo liber Soliloquiorũ denominatur; pp varias, ſ. quas continet loquentium voces. Et Bernard. ait. Loquitur nobis in Pſalmis Chriſtus, &c. Liquet ergo eſſe voces. Cum ẽt tam palã has in Regula ſua allegat Pater Benedictus, dicens in Prologo eius. Exurgamus ergo tandem aliqñ, excitante nos ſcriptura, & dicente. Hora eſt iã nos de ſomno ſurgere, & apertis oculis noſtris ad Deificum lumen. Attonitis auribus audiamus Diuina quotidie clamans, quid nos
Pſ 94. admoneat vox dicens. Hodie ſi vocem eius audie-
Apoc. 2 & 3 ritis nolite obdurare corda veſtra: Et iterum. Qui habet aures audiendi audiat, quid ſpiritus dicat ec-
Pſ. 33. cleſijs. Et quid dicit. Venite filij audite me, timorẽ Dñi docebo vos. Et quærens Dñs in multitudine populi ſui (cui hæc clamat) operarium ſuum, iterũ
Pſ. 33. dicit. Quis eſt homo, qui vult vitam, & cupit dies videre bonos? Qđ ſi tu audiens reſpondeas, ego. Dicit tibi Deus. Si vis habere veram, & perpetuam vitam, prohibe a malo linguam, &c. Et cum hæc feceritis, oculi mei ſuper vos, &c. Quid dulci⁹ nobis hac voce Dñi inuitãtis nos Fratres chariſſimi? Ecce pietate ſua demonſtrat nobis Dñs viam vitæ. Hæc S. Benedictus in Regula, vbi voces, & reſponſiones oſtendit eſſe in Pſalmis. Quemadmodum & in altero capitulo, de gradibus humilitatis ait. Interrogamus cum Propheta Dñm dicentes ei. Dñe quis habitabit in Tabernaculo tuo? &c. Poſt hanc interrogationem fratres, audiamus Dominum reſpondentem, & oſtendentem nobis viam, ac dicentem. Qui ingreditur ſine macula, &c. Conſtat ergo luce Clarius in Pſal. diuerſas eſſe voces.

Quid inter audiendum voces agendum, aut quo modo ſint audiendæ. Membrum II.

DE ſecundo aũt, quid, ſ. inter, audiendum agendum ſit, vel qualiter ſint audiendæ, nota. In primis debemus has voces audire, vt verbum Dei eſt audiendum; ſuper quo in pluribus locis plures
Luc. 11. habentur ſermones, pręſertim ſuper illo verbo. Bti qui audiunt verbum Dei. Vt plerique aiunt. Eſt verbum Dei audiendum humiliter, & reuerenter, attentè, & ſtudioſè, deuotè, & feruenter, cuſtodite, & memoranter. Hæc deducit Iordanus in Sermone. Sunt & pari modo hæ nſæ voces audiẽdæ, adiecto gaudenter. Debemus cum amico ſponſi, quaſi poſt Cant. 2.
parietẽm ſtantis gaudenter audire voces dilecti, & hoc de modo audiendi.

Quid aũt inter audiẽdum agendum ſit, pulcherrimè Hierony. edocet, dicens in Regula ſua. Tũc. ſ. cum ſacræ reſonant voces, vniuſcuiuſque mens ſobria ſit, intenta dulcedini verbi. Suſpiret anxia, cũ Propheticus ſermo, aut hiſtoricus, Dei ſæuitiã mõſtrat in prauos. Gaudio repleatur immenſo, cũm benignitas Dei annunciatur in bonos. Nunc ſpes reſpiret, nunc erigatur Fides, nunc Charitas accendatur, exemplis proſequens ſingula, & in fine ſubdẽs. Non reſonent verba; ſed gemitus, non riſus, & cachinnus; ſed lachrymæ decurrant. Cuius ſententiã Gerſon, & Guillermus Parrhiſien. apertius ponũt. Ait Guillermus. Cum Pſalmi, cantiones, vel cãtica ſint; manifeſtum eſt, quia qui pſallunt, vel pſallentes audiunt, ſaltare debent. Quemadmodũ laſciui homines, & mulieres, ad auditũ cantilenarum turpium ſaltant, ideſt geſticulationibus corporũ ſuorum, correſpondent modulationibus quas audiũt. Sic & nos ſpiritualiter (ait) agere debemus, cum cantiones pſalmorum audimus; ne nobis improperet Deus illud. Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis, la- Lucæ 7.
mentauimus vobis, & non ploraſtis. Saltationes aũt iſtæ, ſunt motus ſpirituales, quib. moueri debemus, aliorum voces in pſalmis audientes. Exempli gra. Cum Pſalmi diſtrictionem diuinæ iuſtitię, & vltionis reſonant, timore concuti debet cor noſtrum, & in deorſum poni. Cum aũt miſericordiã, debet ſpe erigi. Cum aũt honorem, & gloriã Dei ſonant, gaudio dilatari. Vbi aũt de beatitudine promiſſa quid inſonuerit, mox mens debet deſiderio, & amore illius accendi. Vt quid.n. in principio ipſo pſalmi, a prophetali ſpiritu, nominatur ibi beatitudo, cum dr, Beatus vir, qui nõ abijt, niſi vt deſiderio, & amo- Pſal. 1.
re in illam ſaltes, & pſallas? Quare virilitas? niſi vt a puerilitate diſſoluas, & virilitatem, tanquã perfectionem tibi debitam concupiſcas, & ſic de alijs. Et ſubdit. Nec dubites quin cor per omnia bene diſpoſitum, ad anditum pſalmodiæ, ſic ſe facilè ad vocum auditũ mouere põt. Nam qui hoc non agunt: Onoy lyras ſunt, i. aſini ad lyrã, qui concentui lyrę, vel cytharæ, nullo geſticulationis communis motu rñdere norũt. Cauſa aũt in hoc eſt, quia nec ipſam ſuauitatẽ concentus hmõi ſentiunt. Heu quot onos lyras. i. aſinos ſurdos, & iſenſibiles habet hodie ſanctus Dauid; imò Spirituſſãnctus ad cytharam, vel Pſalterium ſuum poſitos, qui nihil prorſus ſpiritualis harmoniæ ibi ſentiunt, nil de his, quæ Spiritus Sanctus omnibus loquitur intelligunt, vel etiã cogitant. Et quod eſt maioris abſurditatis, ipſas voces Pſalmorum, ita ruditer, adeoque ineptè reboant, & vociferantur, vt voces eorum, a rugitibus aſininis differant valde parum. Hæc prænominatus Guilliermus. Cui & Gerſon in de myſtica Theologia concordat, vt illic eſt videre. Ex his patet quid inter audiendum voces ſit agendum, quia ſcilicet eſt conformiter ad eas afficiendum. Vt Steſichori. i. ad cytharam ſaltantes, mereamur eſſe, & dici

Digitized by Google

dici,pro qualitate,ſ.modulationis.i.Diuini ſenſus,
in corde, & affectibus geſticulantes. Sicut dicit ſe
feciſſe Aug.9.Confeſſionum,cum legeret Pſalmũ.
Pſ. 4. Cum inuocarem exaudi. &c. Vbi inter cętera ait.
Inhorrui timendo, ibidemq; inferbui ſperando,&
exultando in tua miſericordia Pater,& hæc omnia
exibant per oculos meos,& vocem meam; cũ con-
uerſus ad nos ſpiritus tuus bonus, ait nobis. Filij
hominum &c.Clamat quouſq; clamat. Scitote. Et
ego tam diu neſciens, vanitatem dilexi, & menda-
cium quæſiui,& ideo audiui,& contremui,& inſo
nui multa grauiter, in dolore recordationis meæ.
Digniſſimum eſt exemplum totus contextus exem
pli illius,ibi videatur. Et hæc de altero principali.

Exemplaris deductio de ſingulis vocibus. Et primum de voce Patris. Paragraphus Primus.

Q TAm de ſingulis vocibus, aſſignatis eſt exem-
plandum,& primo de voce Patris. Eſt enim
vox Patris in Pſalmis loquens, qñque Filio,vt ibi.
Pſ.109 Tecum principium in die virtutis tuæ,ſm gloſam
loquitur ibi Pater ad Filium. Loquitur item quan-
Pſ. 88. doq; Pater nobis de Filio,vt in Pſalmo. Miſericor
dias Dñi.Ibi.Inueni Dauid ſeruum meum, cũ plu-
ribus ſequẽtib.Quæ ſunt verba Patris de Filio; ſm
Hugonem in ſuo Commento. Item loquitur qñq;
Pſ 90 Pater alijs de nobis,vt ibi.Clamauit ad me,& exau
diam eum.Hieronymus dicit.Hic Deus Pater bea-
tum virũ à malis ſæculi promittit ſe liberaturum.
Sunt & aliæ varię immutationes vocũ,quas diſtin-
guere eſſet ꝓlixum. In quibus oĩbus,dum narrant
proſpera,eſt congratulandum;dum pollicẽtur bo-
na,eſt ſperandum,& optandum, vt eſt ſupra dictũ.

De voce Filij in Pſalmis. Paragraphus II.

R LOquitur ẽt quandoq; Filius in Pſalmis,& hoc
varijs modis; ſm gloſam, & Decanum Tun-
grenſem.Qñque.n.(vt aiunt)loquitur Chriſtus ſm
Diuinitatem. Aliqñ ſm Humanitatem. Qñque ſm
tranſumptionem, vt qñ vtitur voce membrorum,
vt ibi exemplariter declarant.Eſt igitur vox filij in
Pſ. 39. Pſalmis,qñq; loquentis ad patrem, vt ibi.Sacrifi-
cium,& oblationẽ noluiſti,aures aũt perfeciſti mi-
Heb.10. hi.Ibi ſm Apoſtolum, loquitur ingrediens mundũ
Dei filius Patri,vel totæ Trinitati &c. Loquit̃ qñq;
nobis.Et hoc,aut de ſua exaltatione,quaſi cantans,
Pſ. 2. vt ibi.Ego autem conſtitutus ſum ab eo Rex &c.&
tunc eſt ſaltandum. Loquitur item quandoque de
Pſ 21. paſſione, quaſi lamentans, vt ibi. Deus Deus meus
Pſ.117 reſpice in me, &c.Et ibi.Circundederunt me,ſicut
apes,&c.& tunc plangendum; ne improperare ha-
Mat. 11. beat nobis. Cantauimus vobis, & non ſaltaſtis,la-
mentauimus,& non ploraſtis.

Quod etiam illic ſint appropriata voces Spiritus ſancti. Paragraphus Tertius.

S SPirituſſanctus tametſi oẽs Pſalmos per os ceci-
nerit Prophetæ; appropriatas tñ nonnullas in
Pſ. 31. eis ſibi voces reſeruauit, vt ibi.Intellectũ tibi dabo
& inſtruam te. Ipſe.n. eſt intelligentiæ ſpiritus. Et Iob 20.
qm̃ itidem eſt ſpiritus diſciplinę docens omnẽ ve- Io. 16.
ritatem. Poſſunt autem illi morales, & inſtructorij
Pſalmi,tãtum ab hoc percipi doctore. Et verè btũs
homo quem tu erudieris Dñe ſpiritus bonæ, quo- Pſ. 93.
niam nulla in diſcendo mora eſt, vbi tu doctor es.
Exemplo ſunt Pſalmi illi.Noli ęmulari.Audite hęc Pſ. 36.
omnes gentes. In quibus cum reuerentia,Spirituſ- Pſ. 48.
ſancti voces ſunt audiendę.Petendumque eſt aſpi-
rationibus cordis; vt qui docet veraciter,moueat
efficaciter, vt deducatur in actum.

Quod in Pſalmis occurrant etiam voces Mariæ Virginis. Membrum IIII.

BEatam aũt Virginẽ, ẽt ſuas in Pſalmis habere T
voces,Gloſæ & Commenta Pſalmorum,apertè
teſtantur, quæ nõnullos verſiculos ex eius perſona
dici aſſeuerant. Hinc etiã gloſa ordinaria,ait illud
Pſalmi. Ex vtero ante luciferum genui te.Ex perſõ Pſ 119
na Virginis poſſe dici.Nec mirum,cum ante de vir
ga virtutis, quæ indubiè eſt Maria,ſit præmiſſum.
Itemq; in Pſalmis Horarum eius, ſingulariter illi
attributis,ipſa crebrius introducitur loquens, ꝑut
Magr̃ Ioannes de Melchlinia expoſuit, eos Mariæ
coaptans,præſertim in Pſ.Eructauit, & Fundamẽta Pſ. 44.
eius, & huiuſmodi. Sed & capitula Horarum eius Pſ. 86.
manifeſtè ex eius perſona dicuntur,vt ſunt.Ab ini-
tio, & ante ſæcula creata ſum, &c. Quaſi cedrus Eccli.
exaltata ſum in Libano, &c.Trãſite ad me oẽs,qui 24.
concupiſcitis me. Liquet ergo, & eam habere ſuas
voces. O quanta attentione,quãta deuotione,ſunt
prudentiſſimæ huius Virginis verba audienda.

Quod in Pſal. ſint voces Angelorum. Membrum Quintum.

ANgelos quoque in Pſalmis loqui,Bernardus V
apertè indicat dicẽs,ſuper illis verbis. Præ-
uenerunt Principes. Ait inquam, ꝙ & Angeli præ- Pſ. 67.
ueniunt loquentes nobis,& exhortantes dicunt no
bis:Pſallite Dño ſapiẽter.Et nos rurſum,illud Pſal Pſ. 46.
mi.Adorate eum oẽs Angeli eius.Hinc etiam iuxta Pſ. 96.
quendam. Inuitatoria ipſa nocturna, ex Angelorũ
perſona audiri, & dici poſſunt. Qui cum ſint aſtra Iob 48.
matutina inceſſanter Deum laudantia; nos ẽt præ-
ueniunt,& ad laudem exhortantur.O quantum ſo-
latium audire melos Angelicum.

Quod etiam cæterorum Sanctorum ſint voces. Membrum Sextum.

ALiorum quoq; Sanctorum voces in Pſalmis X
eſſe patet. De Prophetis claret, ex quorum
perſona ferè oẽs voces accipi pñt. Hinc dicit Aug.
clamat Propheta. Qm̃ mirificauit Dñm ſanctũ ſuũ, Pſ 4.
&c.Poterit autẽ incipiens, & nondum perfectus in
hoc exercitio,oẽs verſus, de quib.dubitauerit quẽ
actum habeant,locare in hoc loco; quouſque ſuc-
ceſſu temporis,grã adiuuante,oẽs actus, & affectus
perfectus cognouerit, quia Prophetæ vox ſp dici
poterit. Ex voce Apoſtolorũ iuxta gloſam quandã
dicitur

Digitized by Google

Ps. 46 dr Pſalmus ille. Oẽs gentes plaudite manibus. Et
Ps. 33. Benedicam Dñm in omni tpe. & confitebimur tibi
Ps. 74. Deus, Martyrum vox ſm Aug. in Quinquagena eſt
Ps 115. in Pſalmis. Credidi pp qđ locutus ſum. In conuer-
Ps. 125 tendo Dñs captiuitatem Syon. Vnde notandum, ꝙ
ſm variationes Feſtorũ, variæ habentur ſuper Pſal
mis, expoſitiones Doctorum. Nã quotiens tunc vo-
ces occurrerint, eorum Sctõrum, quorum tunc me-
moriam agunt, eiſe dicunt pro deuotione excitan-
Ro. 12. da, vt infra plenius eſt deductum. Et probè. Omnes
Matth. enim vnũ corpus, & vnus in eis loquitur Spiritus
10. Patris. Et hæc de exemplis ſufficiant.

Notula directoria, ſuper vocibus his audiendis. Membrum Septimum.

Y PＯrro pro ampliori deuotione in his verſibus
Iob 12 habenda; attendendum eſt verbum Iob dicen
tis. Et auris verba dijudicat, quia cũ voces audie-
rimus, profundum dijudicare debemus.

Sc; Quis / Quid / Quomodo / Cui — Dicat vt, Reuereamur / Inſtruamur / Afficiamur

Et hoc vbi protrahitur Cantus,
Sic egit Beatiſſimus Pr̃ noſter Aug. de quo legitur.
Voces igitur illę influebãt auribus eius. Et ipſe ait.
Quemadmodum fleui in Hymnis, & Cãticis ſuaue
ſonãtis eccleſiæ tuæ vocibus cõmotus acriter, quo
ad primum; quia. ſ. quorum erant, & qui loquebanť
attendebat. Et eliquabatur veritas in cor eius, quo
ad ſm; quia. ſ. quid dicebať profundè diſcutiebat.
Et bene. illi erat cum eis, quo ad tertiũ. Et apertius
ipſe in nono Confeſ. & ex ea æſtuabat mihi affect⁹
pietatis; quia. ſ. dignationem illam Diuinam, qua,
& pp quid nobis loquitur, admirans conſiderabat.
Cuius deuotionis, lachrymæ teſtes fuere. Idem etiã
exercitiũ, piæ illi ſuæ matri Monichæ fuiſſe teſtať.
De qua ait, ꝙ aut in Pſalmis orabat Deum, aut eun
dẽ loquentẽ audiebat. Eya ſic & nos agamus, & iu-
1. Reg. 3 giter Dño cum Samuele puero dicamus. Loquere
Dñe, quia audit ſeruus tu⁹. Et hæc de parte ſecũda.

Declaratio tertiæ partis Chyropſalterij huius, quæ eſt Soliloquium animæ. Cap. IIII.

A TErtia Chyropſalterij pars Soliloquiũ animæ
19 nominatur, eo ꝙ anima ad ſe reflexa, ſecum
ſola loquatur. Talæ aũt ſoliloquium in Pſalmis cõ-
Ps. 145 ſiſtere, prolixè diſputat Aug. ſuper Pſalmo, Lauda
aĩa mea Dum, vt in Quinquagena eſt videre, & ſu-
Ps. 102 per Pſalmo. Benedic aĩa mea Dño. Sed & Pſalmo-
rum expoſitores, pleroſque Verſus, & Pſalmos mõ
dialogico, aut drãmatico inter ſuperiorem, & in-
feriorem portionem exponũt, vt Gorrã in Pſalmo.
Ps 120 Leuaui oculos meos in montes, & alios pleroſque.
Quæ oĩa ſunt exempla huius. Et notandũ, ꝙ in hoc
Soliloquio, poſſunt oẽs actus illi aſſignari, quos aĩa
in alios fecit, vt ſunt. Purgare, excitare, illuminare,
pficere, qđ ſic Paulus, loquentes vobiſmet ipſis in
Pſalmis, & Canticis ſpũalib. Et eſt hoc Soliloquiũ,
Ephes. 5 ſumma mẽtis recollectione, & deuotione celebran
dum. Et poterit multo maxima pars Pſalmorum,
trahi ad aiæ Soliloquium, vt quaſi in omnib⁹ Pſal-
mis inſtructorijs, homo ex parte rationis ſuperio-
ris loquatur ſibijpſi, vt docuit Caſſiodorus. Sic ẽt
magnus Athanaſius Alexandrin. Epiſcop. in libro
quem Marcellino de proprietate pſalterij ſcripſit,
ait. Quicunque Pſalmi verba recitat, quaſi propria
verba decantat, & tanquã a ſeipſo conſcripta vnus
pſallit, & non tanquam alio dicente, aut de alio, ſi-
gnat, aut legit. Et qualia ſunt, quæ dicuntur, talia
velut ipſe in ſe agens, Deo videť offerre ſermones.

Proſequutio quartæ partis huius, quæ eſt de actibus diuerſis in Pſalmis. Cap. V.

QVarta pars eſt de diuerſis actibus, quos aĩa in B
diuerſa obiecta agit. Qñque. n. ſe leuat ſu
pra ſe, ad eccleſiam. ſ. triumphantẽ ſe cõ-
uertendo, & illam ad laudẽ, & Dei cultum congra-
tulatiuã conuocando. Et dicitur volatus incita-
tiuus, qa iaculatorię, & intima affectione, eſt is act⁹
agendus; Cuius hæc ſunt exempla. Exultate iuſti. Le Ps. 32.
tamini in Domino, & exultate iuſti. Benedicite Do Ps. 31.
mino omnes Angeli eius. O quanta deuotione lo- Ps. 102
quendum cum Sanctis in cœlis?

De actu excitatiuo, & quomodo agendus. Paragraphus Primus.

QVandoq; ſe diuertit iuxta ſe, aut infra ſe, agẽ- C
do actum excitatiuum, totam. ſ. eccleſiã;
imò & oĩa creata ſingillatim ad laudem
exhortando, vt patet in Pſalmis. Benedicite omnia Dan. 3.
opera Dñi Dño. Laudate Dñm de cœlis. Qui nõ niſi Ps. 148
ex ignitiſſimis ſunt affectibus conditi; quare etiam
non niſi ardentiſſimis mentibus decantandi; vnde
patet, ꝙ is actus, eſt optionis affectu agendus. Et mi
ra latet virtus in illis. Ita qđ teſtę Aug. myſteria illo
rum Hymnorum, nullus mortalium ſatis explicare
poterit: In quibus quanto crebrior eſt eorundem
verborum replicatio, tanto ardentior erit affectio,
& attentior conſideratio. Pulchra etenim in his cõ
templanti occurrit, & ordinata creaturarum diſtin
ctio vbi primum conuocantur creaturę ad laudem
in genere, dein ſingulæ creaturarum ſpecies ex or-
dine, primo merè ſpirituales, dein corpales, poſt p-
mixtę, vt patet. Nihil itaq; tędij habẽdum ſub iſtis.

De actibus Hierarchicis, Paragraphus II.

DIuertit item quãdoq; ſe eccleſiaſtica aĩa, me- D
diatrix inter Deum homineſque conſtituta,
oratoriæ artis perita, ad audientes eccleſiæ fideles,
actib. hierarchicis eos hierarchizando. Nunc agẽs
actum purgatiuum, eos arguendo, vt ibi: Filij ho-
minum vſquequo graui corde, &c. Quandoque Psal. 4.
actum illuminatiuum, eos inſtruendo, vt in mora-
libus Pſalmis, vti Declina a malo, & fac bonum. Et.
in toto decurſu. Noli ęmulari, &c. Quandoq; etiam Ps. 30.
actum agit perfectiuum, Dei beneficia, & laudes Ps. 36.
alijs enarrando, ac per hoc ad Dei amorem eos in-
flammando, qui eſt perfectio bonorum, vt in Pſal-
mis Confitemini Domino. Attendite popule meus, Ps. 105
& ſimilibus. Sic Auguſtin. ait in confeſſionibus. Ps. 77.
Quas tibi voces dabam in Pſalmis, & quomodo in
te inflammabar ex eis? Et accendebar, eos recita-
re ſi poſſem toto orbe terrarum; aduerſus typum
generis

Digitized by Google

generis humani? Oportet autem omnes actus hos, ex inflammato prodire affectu, & agi viuaci corde.

De refutatione aduerſæ partis.
Paragraphus III.

E NOnnunquam quoque ad partes aduerſas, ad corpus Babylonicum ſe diuertit; illas increpãs aut refutans. Increpans: vt ibi. Quid gloriaris in malitia? &c. Itē quouſq; irruitis in hominem? Refutans, aut vt rhetores aiunt cõfutans, vt ibi. Declinate a me maligni. Diſcedite a me oēs qui operamini iniquitatē. Diſtat aūt is actus ab accuſatione; quia ibi coram Deo illos accuſamus. Hic autem ad eos nos conuertentes, inuehimur in eos. Poteſt tamen is actus ex eiſdem quibus ille affectibus emanare, ſcilicet zeli indignationis &c.

Pſal. 51. Pſ. 61. Pſ. 118. Pſal. 6.

De indifferentibus. Paragraphus IIII.

F HAbet quoq; anima in Pſalmis, actus quoſdā indifferentes vtriq; eccleſiæ applicabiles: vt ſunt. Quæſtio, quæ multiplici affectu prodit. Eſt.n. qñq; quæſtio admiratiua, vt Quid eſt homo, q̄ memores eius? Quandoq; inquiſitiua, vt Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo, &c. vt ait Benedictus. Quandoq; affectiua, vt Quot ſunt dies ſerui tui. Et & alijs varijs modis, quos enumerare eſſet prolixum. Item alius actus indifferēs eſt. Reſponſio, quæ hic pro ſingulari actu ponitur, vt manifeſtius aliqđ repoſitorium quæſtionum (licet ad alios actus reduci poterant) haberetur. Eſt aut indifferens; vtriq; ſcilicet eccleſiæ reſpondens. Superiori eccleſiæ reſpõdet, vt ibi. Sagitte potentis acutæ. Item inferiori, vt. Et cum ſpiritu tuo &c.

Pſ. 18. Pſal. 14. Pſ. 118. Pſ. 119.

De quinta huius Chyropſalterij parte. Cap. VI.

G QVinta pars eſt vocum in militante eccleſia auditio. Quas eſſe audiendas in propatulo eſt; ita vt probatione nõ habeat opus. Crebrius enim vno ſolo cantante, opus eum audire habemus, & verbis eius auſcultare, & affectibus cordis rñdere. Sic chori concinunt alternatim. Sunt autem ſub triplici diſtinctione, voces hic audiendæ. Qñque enim reſonant illæ voces bonorum congratulantium, aut rñdentium actibus noſtris, aut etiam nos ad feruentiores laudes concitantium. Vnde inuitatoria poterunt a perfectioribus accipi dicta: vt dicitur in rationali Diuinorum. Item oportet audire intenta aure mentis, voces Sacerdotis hebdomedarij, & perfectioris, & affici iuxta voces ſuas: vt dum ait. Surſum corda; mox corda leuentur in alta, vt vere dicere poſſimus. Habemus ad Dominū. Dum autem ait, Gratias agamus, grati oportet, vt ſimus &c. Poſſet hic fieri diſtinctio, īter voces adoleſcentularum amicarum, & ſodalium, & perfectorum: quas omnes eſt reperire in Pſalmis; ſed parū refert. Audiendæ ſunt denique, quandoque voces lamentabiles animarum in Purgatorio detētarum, vt in vigilijs, vbi ex intentione Eccleſiæ, Pſalmi, & Lectiones ſunt applicandæ, vt ex earum voce dicatur. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. Itemq; totus Pſalmorum decurſus, ſimiliter, & lectionum, vt Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei. Quarum vocibus, eſt compaſſiuis affectibus rñdendum, & mēte, & ope eis ſuccurrendum. Occurrunt deniq; in Pſalmis voces Babylonicę, & malorum audiendæ, vt ibi. Ecce Deus dereliquit eum. Perſequimini, &c. Quæ ſunt cum indignatione, & execratione repellendæ. Nec mireť, non in ſtuporem quiſpiam vertatur, q̄ malorū voces in Pſalmis diximus, vbi oīa ſunt Diuina. Non enim ſine palea ſeges, non oleum ſine amurca. non ſine ſpinis roſa, nec iuſti ſine malis. Hę enim voces, non hic in laudem, ſed in deteſtationē ponuntur.

Pſ 119. Iob 19. Pſ. 70.

Notulæ ſuperiorum declaratiuæ. Cap. VII. H

PRo ampliori dictorum cognitione, ſunt quędā notulæ ſuperiorum declaratiuæ, & quorundā incidentium dubiorum reſolutiuæ annotādæ, quarum prima ſit iſta. Iſtud Chryropſalterium, in hoc diſtat ab exercitio Hugonis in Tractatulo ſuo de Orone tradito, non illud excludens; ſed ad ſui declarationem admittens, & includēs. Nam illud docet attēdere pſalmorum, & verſuum affectus, iſtud vero actus, vt patet, ex quibus eliciuntur affectus. Multo.n. facilius eſt dinoſcere actus, q̄ diſtinguere affectus; quoniam fere affectus innumeri ſunt, vt vere ſit a magiſtro quodam ſacrę Theologiæ ꝓfeſſore dictū, non eſſe tot mutationes in nubibꝰ quot ſunt variationes affectuū in pſalmodijs ergo, &c.

Altera notula ſit iſta. Licet prima fronte qñdoq; aliqui verſus occurrant, qui videntur non facile poſſe reduci, ad aliquē huiꝰ Chyropſalterij actum, ſi tñ profundè dijudicati fuerint, facillimè reperiēt locum. Nam ſi Hugo oēs Pſalmorum affectus, ſub ſuis comprehendi putat, ſi item Gerſon in de Mendicitate aīæ oēs Pſalmos, ſub tribus illis ſpeciebus (captatione, inſinuatione, oratione,) cõcludit; quāto magis huic noſtro Chyropſalterio, nulli deerūt verſus vbi tanti ſunt actus? Tertia notula. Vnus, & idem Pſalmus, aut verſus, ſm diuerſas cõſiderationes, in diuerſis actibus eſt reponendus; quemadmodum, & in vno eodemque verſu, diuerſus elici põt affectus. Exemplificat Gerſon in de hymno Gloriæ dicens, q̄ is verſus Gloria Patri, poteſt dici ex affectu laudis, congratulationis, confeſſionis, imprecationis, & ſic de alijs. Sic eſt, & in pſalmis. Verbi gratia. Hic Pſalmus. Dixit Dñs Dño, põt primo audiri quaſi vox Prophetæ, de Chriſti exaltatione narrantis, quemadmodum Dñs Ieſus in Euangelio allegat, & ſic eſt auditus Propheticæ vocis. Poteſt item ſecđo eſſe vox eccleſiaſticæ aīæ Chri exaltationē, alijs enarrantis, & eccleſiam ad congratulationem perficiētis, & ſic eſt actus hierarchicus perfectiuus. Poterit quoque tertio, laudatio, & congratulatio eſſe erga Dñm Ieſum, vt.ſ. ſub tertia perſona, reuerentiæ cauſa, ipſi Dño Ieſu colletando loquatur, & ſic eſt laꝰ, ſpecies captationis; vt de. Quare fremuerunt. Gloſa exēplificat, q̄ is Pſ. põt ita legi, vt Chrs inducatur in eõ loquens, vel vt Propheta loquatur de Chro, & Chrm de ſe introducat loquētem. Et ſic de conſimilibus Pſalmis multis. Hinc doctrinaliter elicitur, non eſſe diſconueniens, diuerſos, diuerſi-

Pſ. 109. Pſal. 2.

Digitized by Google

diuerſimodè, de vno eodemque verſu, aut Pſalmo ſentire. Ita ſanctus Aug. in Confeſſionibus ſuis dicit, verſum. Filij hoīum vſqueq́uo graui corde? vocem eſſe Spiritusſancti. Deindeq; ſubdit, vocē eſſe Prophetæ. Vtrunq; autem verum; ſed diuerſo cōnſiderationis intuitu. Quarta notula antecedētis expreſſiua eſt, ꝙ horum modorum is eſt potior, & ob id frequentabilior; qui ſenſui Spiritusſancti eſt vicinior, & quo mens fit Deo intimior. Is enim finis omnium Pſalmorum, vt pulchrè in profectib. docetur; vt, ſcilicet mens Deo coniungatur. Cætera non niſi media ſunt, & tanquam follis deuotionis excitatiua. Quinta notula eſt, ꝙ ſm diuerſas pſalmorum expoſitiones, diuerſi ſuboriunť actus. Exēpli cauſa. Pſ. ille. Eructauit cor meū, ſi expoſitus fuerit ex pſona Patris, aut Virginis Matris, eſt affectiuus. ſi vero ex voce, & perſona propria dictus, eſt actus laudis, vel illuminatiuus. Si aut hic inquiſitū fuerit, quæ expoſitionum potior, & obſeruabilior; an litteralis, vel moralis? pluribus opinionibus deciſis; illa eſt melior, & obſeruabilior; qua fit mens deuotior, & Deo intimior. Sexta notula ex Decano Trungrenſi ſumpta eſt. Qd fit ctebra in Pſalmis pſonaru immutatio. Is.n. vſus, & modus eſt Propheticæ ſcripturæ, ſicut pulchrè ſuper Ezechielē Gregorius declarat. Et Aug. in Quinquagenis frequentius, vt in primo verſu quarti Pſalmi. Cum inuocarem, &c. & in alijs locis. Mō.n. conuertitur mens ad familiare Dñi colloquium, mō ad inſtruēdos choros aſtantium, nunc loquitur in perſona Chriſti, nunc ex perſona propria exorat, vt latius Decanus, inde laude Pſalmorū declarat. Septima notula crebrius occurrens, & reminiſcenda eſt. Modum pro modo, tempus, pro tpe, perſonam pro perſona, ſæpius in pſalmis poni. Et ſm hoc, diuerſos actus fieri. Sæpè indicatiuus modus, pro optatiuo, futurum tēpus, ponitur pro præſenti. Hinc magiſter Nycolaus de lyra, dat regulam in pſalterij expoſitione dicens. Quod crebrius futurum indicatiui, ponitur in Pſalmis, pro præſenti optatiui. Exēplum in quacunque die inuocauero te, &c. ſequitur, multiplicabis in aīa mea virtutem, i. o multiplices. Item. Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomē tuum. i. quæſo glorientur. Cuius ratio ſm eum eſt. Nā Hebræi hoc mō, ſ. optatiuo carent. De his modis tranſpoſitionis, vide ēt Alexandrum in quarta parte, Octaua Notula eſt, Pro Pſalmorum hoc modo concinendorum intellectu, imò & pro totius intelligentia Scripturæ, plurimum conuenit, regulas Ticonij ſcire, quas ſanctus Auguſtinus ponit, in de doctrina Chriſtiana libro tertio.

Pſ. 4. · Pſ 44. · Pſ. 4. · Pſ. 137 · Pſal. 5.

Prima caput. corp. ſpir. ſpecies, tem. epilo, demon.

Prima regula eſt, de Capite, & de corpore, ſecunda de corpore permixto. Tertia de lege, & gratia, ſiue Spiritu. Quarta de genere, & Specie, ſiue de parte, & toto. Quinta de Temporum continuatione, maiorum, & minorum: Sexta de Epilogatione antedictorum. Septima de Capite, & corpore malorum. Vide in Prologo poſtillæ Bibliæ, Nycolaum de lyra, iſta exemplificantem, & venerabilē Hugonē in Didaſcalico ſuo. Nona notula eſt. Sicut olim manna habuit omne delectamentum, & oēm ſuauitatis ſaporem; ſic & Pſalmi ſm Auguſ. cuiuſlibet intētionis affectum, & ſenſum includunt. In Choro ſunt verba Deum laudantis. In ore Iuſti verba, gratias agentis. In ore peccatoris verba veniā deprecantis. Pro defunctis verba animæ, de ſupplicio ad Deum clamantis. Et quocunq; intentio ſe verterit canentis, illuc ſe mox Pſalmorum ſenſus, mētis affectui conformabit. Hinc patet, ꝙ ſm diuerſa tempora, diuerſimodè Pſalmi exponi poſſunt, & in Sanctorum feſtis applicari, ſicut quidam fecerunt. Sic, & Petrus de Aylliaco, primum Pſalmum de Sācto Criſogono, cuius erāt Cardinalis expoſuit in eius feſtiuitate. Sic & Alcuinus Karoli magiſter, Antiphonas ex Pſalmis elicitas, Sctō Stephano applicauit; formam relinquens nobis, in cæteris quoq; ſic agi poſſe. Sic, & Cæſarius monachus Pſalmum. Credidi pp qd locutus, &c. de Sctō Stephano explananauit. Sic & i vigilijs, defunctorum aīabus poſſunt applicari. In quibus tñ hoc conſilium eſt, vt ſp intret hō affectum eorum pro quibus orat. Sic.n. melius illorum neceſſitates ſentiens, deuotius exorabit. Vnde & alter Regulam tradit hanc generalem dicens; ꝙ vtile ſit pſallere in perſona totius eccliē. Nā ſic charitatem quis implet, & aliorum merita ſingularius participat. Totq; habet contra aduerſa auxiliatores; quot ſunt membra pro quibus orat. Plus quoque meretur ſi Chryſoſtomo credatur, dicēti. Si pro te ſolo ores, ſolus mereris; ſi pro oībus, oīum particeps fies meritorum. Decima notula eſt, ꝙ vtile, & accommodum eſſet Pſalmos, & Verſus pro ampliori attentione, ſibi inuicem continuare; ad qd plurimum is pſallendi modus conducit, & qui hoc ageret, miræ pulchritudinis ordinē in Pſalmis cōſpectaret. Pro quo tñ agendo, plurimum cōduceret, ꝙ hoc Pſalterio ſeſe ſtudendo dederet, & applicaret. Ad cuius ſtudium Aug. Ludolphus, Decanus Tongrenſis, & Gerſon exhortantur. Nam ait beatus Aug. Nō eſt opus, vt per diuerſos libros aīo diffundaris. In Pſalterio.n. ſolo, vſque ad vitæ obitum inuenies materiam legendi, &c. Vndecima notula eſt, ꝙ digitorum attactus, & compreſſio, & in certis locis articulorum aſſignatio; non eſt ad hui⁹ Chyropſalterij perfectionem, neceſſario requiſita; nec æquæ oibus conſulta. Nam perfectioribus, poſſet hmōi occupatio eſſe impedimento. Sed tñ īperfectis, inattentis, & his, qui facile diſtrahuntur, plurimum eſt expediens, & vtilis; pro quib. attentioni aſtringēdis, eſt hæc practica inuenta. Vnde & ab eis donec in perfectos viros ſuccreuerint; ſummo ſtudio, & amplexu obſeruanda. Sic.n. ædificando lapideo ponti, ſupponitur ligneus arcus, vſque dum venerit ad complementum. Sic puer greſſus inſcius. appodiamentis vtitur, donec eundi ſit peritus. Duodecima notula, nullo alio mō, citius ad annuēdum Deus noſtris votis flectitur; q̄ ſi præcantis animus toto deuotionis affectu in eum conuertatur. Hinc ad hoc potiſſimum chorales elaborare hēnt, vt ſemp, & verbis affectus eliciant, & per inceſſantes aſpirationes, mentem Deo cōiungant puta per O. Si qn, aut conſimiles exclamationes mentem leuantes; q̄q ēt actus non perfectè attendant, & aſſignent. Sicut dicit ſe feciſſe. Aug. in confeſſionibus.

Sap. 16 · Pſ 115 · Simile.

Et

Digitized by Google

Et clamabam inquit in verſu ſequẽti clamorẽ alto
Pſal. 4. cordis mei. O in pace. O inidipſum. O quid dixit
obdormiam,& ſomnum capiam,legebam,& ardebam,&c.Nam de hoc quidam Doctor ait.Sicut in-
Simile. ter phyſicos,non qui melius textum allegat,aut Canonẽ ſeruat; ſed qui efficacius curat,optimus medicus eſt: Sic & inter pſallentes, non qui acutiora contemplatus; ſed qui affectuoſius in Deũ erectus, & intimius illi vnitus fuerit, optimus orator eſt habendus. Decimatertia notula. Necuiquam hæc traditio difficilis, & prolixa appareat,en paucis verbis practica datur. Practica Chyropſalterij eſt. Si Pſalm⁹ laudat,laudate,ſi gemit,gemite,ſi orat,orate,&c. Hoc fac,& huius intentum habes. Ecce practica breuis,& leuis, Subdenda eſt breuis declaratio ſuper pictura, & muſicis inſtrumentis.

De pictura, & muſicis inſtrumentis.

K CAntauimus vobis tibijs,& non ſaltaſtis.Lamẽ
Luca 7. tauimus vobis,& nõ ploraſtis. Luc.Si vnicus
ille magiſter, & præcentor nr̃ Chr̃s non indignum duxit pro commouendis affectibus noſtris; cõmemorare ludi puerilis,& muſicę modulationis:Non inutile putetur,nec indignum; ſi in calce huius nr̃i Chyropſalterij, pauca non tam ſcribamus, q̃ tangamus,pro declaratione picturæ,& annotatione muſicorum inſtrumentorum.Præſertim cũ de his plenæ ſunt Scripturæ ſanctæ, & mirabiles cauſant in aĩabus mutationes,affectus,& Paſſiones,prout Hiſtoriographi, Philoſophi,& medici tradut,vt Boetius, & Martianus conformiter ſatis ad Scripturas
1. Reg. ſanctas, vt patet de Dauide, coram Saule Cythari-
19 zante,& Heliſeo per pſaltem ſpiritum, & Prophe-
4. Reg. 3 tiæ grãm recipiente. Vt aliquantulum notatum eſt ſupra, de virtute cantus. Vnde nõ ſine digna rõne, tam politizans. Philoſophus commonuit,curã magnam habendam,præcipuè de pueris in muſica in-
Eccli. ſtituendis,conformiter ad ſapientem. Primum ver
32. bum diligentis ſciam, & non impedias muſicam.
Eccli. Vnde & Sancti Patres, pulchritudinis ſtudium ha-
44. bentes, a teneris modos muſicos exquiſierũt, vt dr̃ ibidem ſcientes. Tibiam,& Pſalterium,vinum pariter,& muſicam lætificare cor,& ſuauẽ facere melodiam.Non ſimus igitur Sctis Patribus ſapientiores;ne dixerim inſipientiores,& inquirramus modos muſicos,& intellectum picturæ, cũ inſtrumentis muſicalibus. Quam picturam,iõ Chyropſalterio anneximus, vt per externa ſymbola, & ſenſualem cognitionem;ad myſticam pertingeremus. Itemq; vt admiratione attraherentur plures ad intelligẽdum Chyropſalterium.Propter.n.admirari, Philoſophi cæperunt philoſophari,&c.Sed ne nos in curioſitatis materia, ſine cauſa,& fructu, prolixiores ſimus; ad tractat⁹ venerabilis Gerſon de Cãtichordo,& Cãticorũ originali ratione, curioſiores lectores,remittim⁹,& eius ſupponim⁹ dicta.Vbi muſicã inuentionem,diſtinctionẽ, vtilitatẽ, & hmõi plura tradit.Nos breuiter declarandę picturæ inſiſtemus.

In primis itaq; in oĩum capite,caput depingitur ſuper oĩa.ſc; Benedictus Deus,cũ Angelis,& Sctis, ad Eccleſiaſticum Chorum, & concentum auſcul-
Cant. 8. tans.Iuxta illud in Canticis. Quæ habitas in Hortis amici auſcultant te. Deſiderium.n. pauperum exau Pſ. 9.
diuit Dñs,& arrectæ ſunt aures eius,& intendẽres, Pſ. 129.
ad ſanctæ Eccleſiæ carmina, & præces; ad remunerandum,vel puniendũ,qui dignè, vel indignè mouentur ad muſicam Spiritusſancti.Magna itaq; nobis ſi diſſimulare nolum⁹, indicta eſt neceſſitas,deuotè ad ſonitum Scti Spiritus exultationis,& mo- Mat. 16
tus,quoniã ſub oculis ſumus iudicis cuncta cernentis,& æquiſſimè pro meritis retribuentis.

Deinde coram Dño, & archa eius in medio conſtituta,proponitur Sacerdotum, & Leuitarum cho
rus, pariter & Dauid cũ conuentu Iſraeliticæ mul- 2. Reg. 6
titudinis,in oĩ muſicorum genere,Deum coram archa laudantium,in commonitionem, & inſtitutionẽ noſtræ ariditatis,ſterilitatis,& eruditionis.Vt.ſ. illorum deuotione, ad conſimiliter Deum ex totis viribus laudandum concitemur, & prouocemur, & ad ſpiritualiter, qđ illi carnaliter agebant perficiendum,cohortemur,& inſtituamur.Multa & deuota hic ſe offerret materia inquiſitionis de cultu Diuiæ laudis, & religione deuotiſſimi Dauidis Regis; qui vt ampliaret cultum eius, quattuor millia diſtribuit pſaltas,in miniſteriũ Dei canentes,in Or
ganis, quæ fecerat ad canendum,vt dr̃ in Para.Qđ 1. Par.
& Salomon,& Religioſiſſimus Ezechias continua- 15. &
rũt, ponentes Leuitas veſtiri bilinis,cimbalis, pſal 23.
terijs,& cytharis concrepantes,ſtantes ad orienta- 2. Par. 5 & 29.
lem plagã altaris, & cum eis centum viginti Sacerdotes,canẽtes tubis.Quib.pariter,& tubis,& voce, & cymbalis,& organis,& diuerſi generis muſicorũ concinnentibus, & vocem in ſublime tollentibus,
compleuit gloria Dñi domum eius,in ſignum acce 2. Par. 8
ptionis.Qui plenius deuotionẽ rudis illius populi, dinoſcere volet,qũo colebãt Deum muſici generis vniuerſis inſtrumẽtis, Libros Paralipomenon perquirrat:vbi diuiſiones cãtorum in nablis, cytharis,
tubis,organis, & alijs habet. Quamq̃ & ante Regẽ Vbi ſu.
Dauid,a tpibus Moyſi,& deinceps,muſicalia erant pra.
in vſum Diuini cultus,vt patet de tubis hic,& Pro-
phetarum filijs; vnde &. De Saule Scriptura dicit, 1. Reg.
ꝙ in colle Dñi obuium gregem Prophetarum, de- 10.
ſcendentium de excelſo habuit, prophetantes, & añ eos Pſalteriũ,& tympanum,& tybiã,& cytharã. Ad quorũ ẽt melodiã inſiliit in eũ Dñi Spũs, adeo vt & ipſe inter Prophetãs, in alterũ virũ mutatus, prophetare cępit. Vñ innuit mira deuotio,& mirabilis melodiæ hmõi efficacia,& virtus, ꝙ ſæpè p eã dabat ſpũs,& mutatio mẽtis, vt hic,& de Helizeo.
Quare iure in qõnẽ verti põt. Cur muſicalia hmõi 4. Reg. 3
inſtrumenta, tã vtilia,ſub veteri teſtamento in Dei laudẽ aſſumpta,eccl̃ia iã non aſſumat.Ad quod doctores aiunt.Quod ſub veteri teſtamento illo,rite aſſumebant, & ſub nouo cõgruè dimittunt, ob cãs certas. Sub veteri huiuſmodi aſſumere cõgruebat.

Iudaici ppl̃i cõditionẽ,qui carnalis erat,& durus,vnde p huiuſmodi ꝓuocandus.

Veteris legis iperfectionẽ, quæ nil ſpũale Heb. 7.
dinoſcens ad pfectum nihil deduxit. 1. Cor.
Propter Pñtis tpis pfigurationem. Oĩa.n.in figura 10.
contingebant illis, & myſteria latent.

Idolatrarum cõfuſionem. Ne Deus verus in cultu ſuo, inferior eſſet illis.

Qui

Digitized by Google

Qui hæc inſtrumenta tranſtulerant in Deorum ſeu
Dan. 3. potius demoniorũ culturam, vt patet ex Daniele.
Vbi præco valenter clamabat. Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis, in hora qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & cytharæ, & ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & vniuerſi generis muſicorum &c. Si hæc omnia erant in cultu demonum; quanto congruentius aſſumebant ad colendum Deum verum. Patent ergo rationes dignæ, cur his vtebãtur ſub veteri teſtamento. Cur autem noua lex inſtrumenta hæc muſicalia reiecit. Rationes ſunt plures.

Ne Iudaizare videatur, & tam rudis, & crudus eſſe, vt populus ille.

Videlicet Ne mẽtalis deuotio impediatur. delectatio illorũ, impedit attẽtionẽ meliorũ.

Ne ſub veritate vmbra teneatur. Sed ſub lege noua, nouum canticum cantetur.

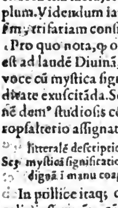
Io. 4. Vt in ſpũ, & veritate, p hęc Deus colatur.

L Et ſpiritualibus ſpiritualia comparentur, & non per pprietates; ſed p ſimilitudines, ad Dei laudes referantur; quemadmodum, & in Patria Beati his muſicis perfruuntur, vt dr Apoc. de Angelis tuba canenti-
Apoca. 18. bus, & Sanctis cytharizantibus in cytharis ſuis. Nõ itaq;, vt imprecatum eſt ibidẽ. Vox cytharedorũ, & muſicorum, & tibia canentiũ, & tuba, materialiter amplius in eccleſia audiatur; Sed in cordibus ſpi-
Col. 3. ritualiter cantetur Dño, & pſallatur, & in veritate myſterium illorum in nobis impleatur. Grandia etenim ſacramenta latent ſub muſicis his inſtrumẽtis, quorum totiẽs conmemoratur in Sacris ſcripturis. Quod venerãdus Gerſon, putat factum p abditis eorũ myſterijs, & intellectibus, ſapiẽtius apud indignos, & hebetes occultandis, q̃ panduntur ſtudioſis, ſolertibus, & deuotis. vt docebitur infra. Tertio in pictura ponitur, iuuencularum tympaniſtriarum, iuuenum pariter & ſenum, ad ſonitum melodiæ ſub ſilentio, & chorus, & chorea; q̃ Deus intuens benedicit illi,
Pſ. 67. & Angeli conuolant ad eam. Iuxta illud Pſal. Præuenerunt principes coniuncti pſallẽtibus, in medio iuuencularũ tympaniſtriarum. Iſte eſt. n. caſtiſſimus ille chorus; de quo repromiſſum ĩ pphetis. Adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium. Tunc lætabitur virgo in choro, iuuenes &
Ier. 31. ſenes ſimul. Qui pponitur nobis in exuſcitationẽ, & exẽplum: vt diſcamus, & nos moueri, ſubſilire, & exilire ad organũ, & voces Spũſancti, cordialibus affectib. vt ſatis ſupra cõmonitũ eſt de audiẽdis vocib. Ne ſurdaſtri cum Myda rege, aut Onoilyras ſimus. Sed Sãbuli, & Stheſichori, cum Dauid, & choro virginum, in corde ſubſilientes, ſm Spiritusſancti, & ſcripturarum melodiã variã, diuerſos formãtes affectus, quaſi ſaltationes differentes. Ne impro-
Mat. 11 peretur. Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis. Sũt aũt ſaltationũ, & chorearũ, ſeu chororũ genera multa: vt in libro quẽ de ſaltatione edidit, mõſtrat Lucianus. Eſt. n. ſaltatio curialis, & pirriches; cuius Suetonius de Cæſare Pirrhicẽ ſaltantẽ meminit, quẽ rex Pirrhus inuenit, & ad affectus, captationis laudis. ſ. & gratitudinis deſeruit. Quotiẽs ergo Diuinæ laudis, ſeu gratitudinis deuotæ affectu corripimur, totiẽs Pirrhicẽ ſaltamus. Eſt & ſaltatio funebris, q̃ Achaſtus in Hiolcho inuenit; q̃ in cõmemoratione miſeriæ ſubſilimus. Eſt & moralis, q̃ Curetes docuerũt, & cõmendationi pſonę deſeruit. Eſt & armata, quã Homũ dñt; qua Nero tripudiãs armatæ ſaltationis genus nũcupauit. Et accuſationi cõgruit ptis aduerſæ. Sũt poſtremo p qualitate diuerſa, muſicorũ inſtrumentorũ varia gña, ſaltationũ, & ſaltatorũ, vt Stheſicori, & Chiteronipſaltes. Sambuli quoq;, & choribantes, qui a diuerſis inſtrumẽtis dicti, caput ſaltando ſunt iactãtes. Et appropriari poterũt affectib. orõnis, q̃ eſt eleuatio mẽtis, quaſi ſpũalis capitis iactatio in Deũ, vt patet. Et hęc p curioſiorib. de ſaltationib. quo & illorũ gña cõplectitur Chyropſalteriũ nrm. Ad qd claudi, & ſtulti eſſe nõ dẽmus. Ne
Leuitic. 21. cũ ſeruo hæreditatẽ diuidamus, aut a Sacerdotio
Prouer. 17. repudiemur, ſeu cũ immundis aĩalib. deputemur, ſi
Leu 11. non longiora retro crura hẽamus, p quæ ſup terrã
Sap. 18. ſaliamus, conformes capiti, & dilecto nro, qui oĩpotens ſermo, exiliẽs de cęlo, à regalib. ſedib. dum mediũ ſilentiũ tenerẽt oĩa, & nox in ſuo curſu medium iter hẽret, durus debellator mediã exterminij terrã proſiliuit. De quo, & in Canticis vox dilecti. Ecce iſte venit ſaliens in montib. tranſiliens col-
Cant. 2. les. O q̃ de his dilecti ſaltib. quæ verus Idithium. i. Tranſilitor eſt, abunda, deuota, & affectuoſa materia eſt contẽplationis, ſed non eſt tpis, neq; loci huius. O diſcamus, & nos ſalire, & ſubſilire, & exilire,
Eccli. 36. cũ eo, vt prophetę inueniantur fideles, qui aiunt. Tũc
Eſa. 35. ſaliet, ſicut ceruus claudus, &. Egredimini, & ſalie-
Malac. 4. tis, ſicut vitulus de armento; imò ſimus cum illis vi-
1. Reg. 10. ris boni auſpicij. Magnas foueas ſalientes. i. ardentiſſimos, & frequentiſſimos, affectus, ſm Scripturæ materiã formantes, vt ſatis cõmonuimus. Et hęc p chorea illa ſacra, & ſaltationib. propoſitis in exemplum. Videndum iam de inſtrumentis ipſis muſicis, ſm trifariam conſiderationem ſupra prætactam.

Pro quo nota, q oẽ muſicũ inſtrumẽtũ, reducibile eſt ad laudẽ Diuinã, tã qd pulſu pficitur, q̃ qd flatu, & voce cũ myſtica ſignificatiõe, p affectuũ nrorũ ariditate exuſcitãda. Sed ne effluam⁹, breuiter occaſionẽ dem⁹ ſtudioſis cõſiderãdi trifariã, de hic in Chyropſalterio aſſignatis organis, & inſtrumẽtis. Eorũ.

Sc. litteralẽ deſcriptionẽ — ſcripturas illuſtrat.
Sc. myſticã ſignificationẽ hoc ſiqdẽ — mores informat.
dignã i manu coaptõnẽ. — Chyropſalt. explanat

In pollice itaq; captationis tria ordinantur muſicalia inſtrumẽta, cõformiter coaptata ad tres principales ei⁹ actus. Chelis videlicet gratitudinis, Vociferatio admirationis, Organum laudis. M

Chelis autẽ doricæ cytharæ q̃dã eſt ſpẽs, à teſtudine, q̃ abſumptã Mercurius ſonauit, ortum hñs: cuius modulatione nil dulcius; in qua Deos laudans, p beneficijs gratias egit Apolliniq; ſacrauit. Aut Orpheo in gratitudinis munus, (vt alij volunt) dedit. Vnde & aptiſſimẽ coaptatur actui grarũ actionis, & quaſi cũ cythara ab imo ſui ſum, ſonũ reddit. In Cheli itaq; ſeu cytharã, ſpũaliter ſymphonizat, qui in pſperis, & aduerſis ſp Deo benedicit, & gras agit. Vñ Pſ. Dño confiteri in cy-
tharis monet. Vbi loco cytharæ Hebraica veritas Pſ. 32.

M Odaya.

Digitized by Google

Odaya.i.gratiarum actionis inſtrumẽtis habet, qđ Græcè accipitur chelis. Chelis aũt moraliter ſignat mortificationem,eo ꝙ ex aſſumpta,& mortua teſtudine ortũ ſumpſit. Myſtice aũt ſeu ſpũaliter,gratitudinem,& laudem Dei in proſperis, & aduerſis.

1.Pet.3 Ps. 56. Chřm ẽt ẽm altiorem intellectum; quemadmodum,& cythara ſignare põt. iuxta illud Pſ.vbi De⁹ Pater filio mortificato quidẽ carne; ſed viuificato ſpũ ait,exurge,pſalteriũ,& cythara; vbi Grçca trãſlatio chelis habet. Patet igitur deſcriptio pariter, & ſignificantia chelis. Quæ q̃ congruè gratitudinis actui, & grãrum actioni coapteť ex prædictis ſatis liquet. Cum nil dulcius in Dei aure,quã gratitudo in proſperis,& aduerſis, vbi homo ex imò cordis,

Ps. 33. dulce illud melos ſonat. Benedicam Dñm in omni tempore,&c.quod ſpectat ad gratiarum actionem. Habes igitur de cheli, triplicem propoſitam conſiderationem. Proſequendum de ſpecie ſequenti.

N

Vociferatio admiratiõis exclamatio eſt, ꝑ ſtupore mentis; d qua hortatur Pſ. Bene

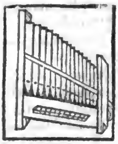
Ps. 32. pſallite illi i vociferatione,

Ps. 26. q̃ & circuit,& imolat in Tabernaculo eius hoſtiã vociferationis.Cur aũt vox adiũcta ſit, & vociferatio in Dei laude, & qualiter admirationis hui⁹ vociferatio fieri debeat, iã habitũ eſt in ſuperiorib.Sonatur aũt hęc vociferatio ſtuporis apud Hebręos, vt Picus Mirandula in Heptaplo ſuo notat,quodã muſico organo, qđ ipſi Mechil dicunt;in quo ꝓpriè cõtẽplatiões ꝑcinnũtur,& voces admirationis.Quid aũt vociferatio ſignet i ſcripturis,notiſſimum eſt multis;ꝙ ſtuporẽ,affectionẽ, & deuotionẽ mentis,& cordis,vt notatur ſuper il-

Luce 1. lud Lucę de Helizabeth,q̃ exclamauit voce magna vere voce magna,q̃a cum exceſſu,& extaſi, mẽte, affectione,& deuotione multa. Quã autem percongruat vociferatio, ſeu Mechil muſicum extaſis inſtrumẽtum,actui admirationis, patet ex diffinitione eius,& his quæ dicta ſunt ſupra. Nil.n.aliud eſt admiratio, niſi mentis ſtupor, & ſtuporis in vocẽ, aut ſignum expſſio, vtpote dum ex mirabilium ſpeculatione mens anguſtata, ꝓrumpit in vocẽ extaticæ exclamationis. vt dicẽdo. Quis ſimilis tibi Dñe?

Ps. 34.

O

Organũ Diuinę laudationis ab orge,ſeu orgia ſic dictũ. Orge ſiquidẽ culturam, orgia ſacrificia Bachi,ſeu Liberi Pr̃is. imò Deorum oĩum cultum ſignat. Vñ vnicum,& frequẽtatiſſimũ iſtud inſtrumẽtum erat laudis Diuinæ, vt ex Scripturis patet, quo Dauid cum reliquis tẽpli miniſtris cõiter vtebanť,percutiẽtes, vt dř,in orga

2.Reg.6 nis armigatis pſallens totis virib.añ Deum. Cuius ẽt Leuitæ ſteterũt organa tenẽtes.Eſt aũt organũ,vt

2.Para. 23. Caſſiod.deſcribit quaſi turris q̃dã diuerſis fiſtulis fabricata,quib.flatu follium, vox copioſiſſima deſtinať,& vt eã modulatio decora cõponat, linguis q̃buſdã ligneis,ab interiori parte cõſtruiť,quas diſciplinabiliter magiſtrorum digiti reprimentes, grandiſonã efficiunt,& ſuauiſſimã cantilenã. Et hęc definitio eſt de organis ꝓpriè dictis, vſus moderni,q̃ ex plumbeis,ſeu ſtãneis fiſtulis,cum attactu digitorum,multiplicẽ, & pfectã hñt iter cætera reſonãtiã fiſtularum,q̃ nõ illiberales; quia nõ oris dformatione,ſed follis ĩflatione ſonãt.Qđ ſolum,vť ꝓcipuum quaſi Diuinę laudi appropriatum retinuit eccĩiaſticus vſus, licet noĩe gñali ꝓ qualicunq; inſtrumento,organum capiať.Vnde & corpus dř organicũ,& manus iuxta Phĩphm organũ organorum. Signat ãt moraľr organum,qualitatẽ Diuinę laudis,q̃ fieri d; ẽm diuerſas organi ꝓprietates.iuxt.ſ.Rayneriũ.

	Integrali quantitate
Cum	Mentali iocunditate, & puritate
	Cõcordi varietate,& virtuali habilitate.

Nil.n.in organo eſt,quod nõ ſonet, dulcẽ melodiã ex puris fiſtulis reddit.cum diuerſis ſonis cõcors eſt cõcẽtus. Bene ergo in organis Deo pſallimus,cum in veritate ecclę eum laudamus.Myſtice ãt organũ Sctõs ſignat Doctores, quia ſicut ab organo diuerſi ſoni,p diuerſas fiſtulas emittunť, & melodia efficiť ac cõcordia harmonię:Sic a Doctorib.ſacris,multę ſniæ in diuerſis libris ꝓferunť, vnã facientes cõcordiã veritatis. Lõgum eſſet explanare myſteria organi,quæ ob interpretationẽ, vſum,& ſignificationẽ, propriè Diuinę applicanť laudationi. Et Hebraicę Allel ſeu Alleluyath dř. Et hæc de inſtrumentis captationis,ẽm trifariã conſiderationẽ,qua ſtudioſis occaſionem dedimus negotiandi in omnibus alijs. Nyd. 1.

Sequitur de inſtrumentis muſicis commemorationi miſeriæ coaptatis.

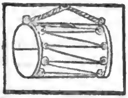
COmmemorationi miſeriæ ẽm tres ei⁹ ſpẽs,triplex tibiarum varietas.Quę ꝓpriè luct⁹,& mi- p ſeriç inſtrumẽtum eſt, vt pat; ex gloſis.Sup illo verbo.Cum vidiſſet tibi cines,&c.Vbi ãt tibicines erãt Mat.9 in tibia lugubre, ꝓ mortuorum luctu canẽtes,ſicut & ſitientes,quos vulgus ſitinniſtas ait,a ſitinnio,eo ꝙ apud ſitos.i.vita functos,vel miſeros, ſeu ſepultos,canere propriè,gñe a cęterorum tubicinum ꝓprietate diſtincto ſolẽt.Propriè autẽ tibia inſtrumẽtum lugubris carminis erat,vt notant Lyra,& Gloſa ordinaria ſup illud. Sup Moab eiulabo p cõpaſſionem,ſ.& luctum, propterea cor meum ab Moab quaſi tibia çris reſonabit.Et infra.Cor meum ad viros muri fictilis,dabit ſonitum tibiarum; lugubrẽ ait gloſa,& triſtem. Varia autem hæc genera erant tibiarum,vt Varro notat,& alij ſequaces,quidã monaulos vocitabantur.earumq; inuentor Mercurius erat.Geminę alterę erant,quas Marſyas adinuenit, & hæc diuerſarum ſpecierum,vtpote pcẽtoriæ,guigrinæ,ſerannæ,phrigiæ,& obliquæ.Quæ ꝓ varietate ſpecierum, varijs approprianturaffectibus miſeriarum,dolorum,pudoris,ſeu timoris. Et luctum ſignant,dolorẽ,& cõpaſſionem. Siquis aũt curioſior nõ has tibiarum ſpecies,ſed diuerſas ſibi volet habere,& appropriatores affectibus proprietates. Poterit hæc ponere inſtrumenta doloroſæ affectionis. Miſtolim doloris,& cõpaſſionis. Sitinnium pudoris,& commiſerationis. Tibiam tremoris,& timoris Biformẽ (ait Virgilius) dat tibi à cantũ.In quibus omnibus inſtrumentis Deo pſallimus;dum cõpũcti pro peccatis proprijs, vel alienis,aut de prolongatione exilij ingemiſcimus. Iere.48

Hic

Digitized by Google

HIc digitus tertius commendationis, tres habet ibi aſſignatas muſicorum inſtrumentorum ipecies, tribus actibus appropriatas. Tympanum mortificationis. Pſalterium bonæ operationis. Cytharam deuotæ ſpei, & volitionis. O quam latiſſima eſt hæc materia de his contemplationis. Sed percurramus paucis de ſingulis.

Q

Tympanũ prima ſpecies cõmendationis, a tinniẽdo ſic dictũ; cuius frequẽtatiſſima eſt cõmemoratio in ſcripturis, vt ibi. Sumite Pſalmum, Pſ. 80. Pſ. 149 & date tympanũ. In tympano, & pſalterio pſallant ei, &c. Et Hier. Virgo Iſrael Ier. 31. adhuc ornaberis tympanis, &c. deſcribitur autẽ ab Iſidoro, & Caſſiodoro hoc modo. Tympanũ eſt inſtrumentum, qd fit de pelle, vel corio mortui animalis, deſiccato, & extento, ex vna parte ligni, in ſimilitudine cribri; qd pulſatur virgula, vel manu, vt ſonum reddat, mediam habens partem ſymphoniæ. Aut vt eloquentiſſimus Caſſidorus id deſcribit, inſtrumentum eſt quaſi duobus modis ſolis capitibus conuenientibus, ſupra eos tenſi corij ſonora reſultatio, quod muſici diſciplinabili menſura percutientes, geminata reſonatione modulantur. Aut breuius, tympanum eſt pellis, vel coriũ ex vna parte planum extentum, membrana clauſum, intus vacuum, quod virgula ſeu baculo pulſatur. Quo maxime gentium Flamines vtebantur in Sacrificio Matris Deum.

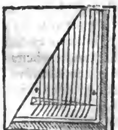
Habet autem complures tympanum in Scripturis ſignificationes.

Si ſignat enim
- Carnis caſtigationẽ p tribulationẽ exteriorẽ
- Carnis edomationẽ ab humore peccati extenſa dupliciratis ruga.
- Carnalẽ ſeu terrenã operationẽ cõformiter ad Spũſſancti monitionem.
- Carnis mortificationẽ, vel corruptionem in carne mutatã, & incorruptibili nullã terrenam infirmitatem habente.

Myſtice aũt ſignat.
- Chriſti carnẽ, ſicut granũ frumenti mortificatã
- Martyres, q̃ iſtar tympani ĩ martyrio ſũt extẽſi
- & Virgines quarũ caro plene mortificata, &c.

Hoc aũt probabilem ſignat actum, maxime hoĩem quaſi pellem morte iam remortuum, & ab oĩ concupiſcentia mortificatum. Cõgruens primo digito commendationis, vbi ait ſe præcauiſſe oẽ malum, qd propriè tympanum notat. Ad cuius dulciſonam melodiã, prouocant cœli Principes, & coniungunt Pſ. 67. pſallentib. in medio iuuencularũ tympaniſtriarũ.

R

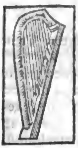

Sed quia non ſufficit mala non agrẽ; niſi quis, & bonis opib⁹ ſtudeat inſudare poſt tympanum pſalterium ſubditur, ſicut poſt lumbos præcintos, ardentes lucernæ haberi iubent. Pſal- Luc. 12. terium autẽ a pſallendo eſt dictum, quia ad eius vocem chorus ſonando, & operando re- Pſ. 32 ſpondet. Cuius ſæpius fit mentio in ſcripturis, vt in: pſalterio decem chordarum pſallite illi. Pſalteriũ Pſ. 80. iocundũ cum cythara, &c. in pſalterio dechacordo Pſ. 143 pſallam tibi. Deſcribitur vero ita, pſalteriũ muſicũ eſt inſtrumentum, decem chordis aptatũ, ſuperius habens lignum perforatum, & iõ ſonitũ in Dei laudibus a ſuperiori reddit. Et eſt huius, ait Caſſiod. in modum cytharæ cõuerſa poſitio. Buccas. n. quaſdã ſonoras ligni geſtat in capite, vbi ab imò veniẽtes chordarum ſonos, in altũ rapit, & gratiſſima quadã modulatione rñdet. Et iuxta Hiero. in modũ Δ delthæ lĩæ debet in ligni ſonora cõcauitate, cũ obeſo ventre in ſuperiorib⁹, formari vbi chordarum fila religata, diſciplinabiliterq; plectro pcuſſa, ſuauiſſimam cãtilenam reddit. Liquet ex his tam autenticorum definitionib. q̃ procul a veritate ſit poſitio communis, qua aiunt pſalterium Grecè, Hebraicè nablum, Latinè organum dici. Diſparilitas ſiquidẽ inter ſingula hæc multa, & dignè attendenda. Cum etiam Hebraicè meznior non nabulum dicitur.

Habet aũt ſignificantias multas. Nam pſalteriũ.

Signat
- Probabilem actum, & operationem bonã.
- Chri̇̃ doctrinã, & illius impletionẽ ſpũalẽ.
- Decem præceptorum obſeruantiam, cum intentione recta ad ſuperiora.
- Charitatem exultationemq́;, ex contẽplatione deſiderioq́; ſupernorum.

Myſtice Euangeliſtas notat, qui de ſuperna ſcripſerũt gloria; quaſi pſalterij ad inſtar, de ſuperiori ſonitum reddentes, & ſpũali opatione, qd ſcripſerant implentes. Non. n. ſufficit, ꝙ ſola vox ſonet; ſed & manus cõſonet oportet, vt verbis facta concordẽt. Dignè itaq; pſalterium, loco bonæ operationis accipitur; a pſallire, tangere, vel operari ſic dictum.

Cythara lignei ventris eſt in imò concauitas ſita, quæ ſurſum chordarum S fila tranſmittens, ſonis dulciſſimis pcuſſa proloquitur. Quæ tale, ideo ait Caſſiodorus nomen accepit, qm̃ cita iteratione percutitur (In hoc diſtans a pſalterio, quia illud a ſuperiori ſonitum reddit, a grauioribus ſonis, ad acutiores deſcendendo; cordulas, vel argenteas, vel ex electro, quaſi tinnientes habens, leuiuſque tangendas; perfectiores iam in bona operatione deſignans. Cytharæ vero formam, ad pſalterium quodammodo videbis euerſam; Cuius, & ſonitus, a grauiorib. deorſum, ad acutiores ſurſum ſonos tendens. Cuius fides, & chorde, de morticinis ſunt inteſtinis animalium deſiccatis, ſubtiliatis, & tortis. Magis ſignans ſtatum pœnitentis, ſeu bonæ volitionis, a conualle plorationis aſcendentis, corpuſque proprium torquentis, & extenuantis, ad obediendum ſpiritui cithariʒanti. Qualem habere ſuadet Dominus per Eſa. animæ peccatrici Eſa. 23. dicẽs, ſub typo tyri. Sume cytharam, circui ciuitatẽ, meretrix obliuioni tradita, &c. Conueniunt etiam pſalterium, & cythara in quibuſdam; quia pectori vtraque iungũtur, & cordis formam habent, inſtar ſcuti pectoralis. Docentia vtraq; ſurſum hẽri Corda, & concurrere in veritate; dum pſalterium iocundum contemplationis, cum cythara concordat Pſ. 80.

Pęnitentialis afflictionis, vt Turturis ſuſpirium,cũ dulci Philomenæ garritu, & ſpes cum tremore. Traditur aũt cythara ex multis, ſimilis pectori humano, eo ꝙ ſicut vox ex pectore.ita ex cythara ſonus progrediatur. Vnde & doricè cythara pectus appellatur. Et eſt iuxta Aug.cythara duo ligna habens. Vnum inferius cõcauum,alterum ſuperius ſolidum,cui chordæ immittũtur,& tanguntur ab inferiori, ſonitum reddens pp concauitatem magis ſonorum. Cuius ab auctoribus aſſignantur ſpecies multæ,& pectides,pſaltriæ,& barbiti. Cuius etiam
Pſ. 32. creberrimè commemorat ſcriptura. Vt Confitemini
Pſ. 70. ni Domino in cythara. Et pſallã tibi in cythara ſan
Iob 30. ctus Iſrael. Et cythara noſtra verſa eſt in luctum. Quæ magnæ ſignificantiæ eſt, & myſteriorum pariter, & virtutis multæ.

Bonum propoſitum,& ſacram intentionem,de imò ſurſum ſonans.
Signans Pœnitentialem afflictionem; pp cordarum, extenuationem,& percuſſionẽ.
Opera miſericordię,eo qd deorſum aperturam habet, ſonans ex inferiori.

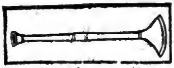
In cuius ſignificationem ſex iuxta Hieron.chordas
Math. 25. habet, Vel vti. Vergilius ſeptem tenet diſcrimina vocũ propter ſex miſericordiæ opera,quæ in Euangelio tanguntur,& ſeptimum in Thobia. Vnde,&
Mortuorum ſepultura. Hierony. Merito ait,cytharæ opera comparantur, quæ de terrenis rebus ad ſupernam gratiam por-
Thob.2 & 4. riguntur, vt opera miſæricordiæ corporalia, quæ licet carnalia videntur, Deitatis tamen peraguntur amore. Similiter,& bona propoſita cordis; In myſtico autem ſignificato.

Pſ. 56. Chriſtum ſecundũ Deitatem, & Humanitatem exurge Pſalterium, & cythara.
1. Reg. 16. Signat Crucem item,& paſſionem Chriſti,in qua Saul liberatus.
Apoc.5 Et ſanctos martyres innocentes: Vt in Apocalip.

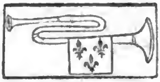
Et pp horum myſteriorum oppletionem credit
1. Reg. 16. dæmonium à Saule expulſum vbi textus ait.Dauid tollebat cytharam, & percutiebat manu ſua,& refocillabatur Saul, & leuius habebat, receſſitq; ab eo ſpiritus malus. O frequentius itaq; cum Dauid,
Apoc. 14. & cæleſtibus cytharedis, cytharizemus in citharis noſtris,vel corpus per pœnitentiam,& abſtinentiã affligendo; vel innouando bona propoſita mentis. Quæ ritè ponitur in tertia ſpecie commẽdationis, propter intentionem,& volitionem bonam.

ACcuſatio partis aduerſæ, vt breues ſimus, ſecundum tres eius actus,tres muſicæ ſpecies habet aſſignatas. Buccinam congreſſionis. Tubam infectionis.Lituum clangoris in hoſtes.

T

De Buccina ſatis habẽt eloquia ſacra in
Exo.19 & 20. Exodo. & Eſdra,vbi ædificantes buccina
Neem. 4. clangebãt.A bucca,vel boo,ſeu quaſi vociua,a voce dicta. Et eſt qua ſignum datur in hoſtes,propriè ad cõgreſſum. differẽs in vſu,& figura,a tuba,quia buccina inſonãs,ſollicitudinẽ denunciabat ab bellum. Sed tuba prælium indicabat. Signat indignagnationis affectum, ſeu prædicatorem increpantẽ; vnde iure ponitur in accuſatione partis aduerſæ.

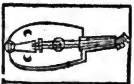
Tubarum myſterijs ſcripturæ ſunt plenæ. A tubo, canali ligno, ſic dictæ. ſeu a turbando hoſtes. Quales Dominus bono tempore fieri pręcepit: Vt libro Numeri Num. 10.
vbi fieri iubet duas argenteas tubas. Eſt aũt deſcriptio tubæ. Tuba eſt corneis partibus adunatis,aut aliquo metallo productus tubulus, a patulo circulo inchoans,& deſinens in foramine anguſto. Hęc ſpiritu intracto cõpleta, terribili perſonatione dilatatur,quæ aut bellorum temporibus ſumitur,aut Regijs aduentib.apparatur.Cui⁹ ſunt ſpecies,vſus, & effectus multi,vt corneæ, ductiles,æreæ,argenteæ.Et myſteria non minora. Signat ſiquidem prædicatores ob proprietates multas; quia ſicut tubæ Simile.
manu applicantur ori, & ſic ſpiritu, vel flatu oris impletæ ſonum emittant; ſic etiam prædicatio ſacra, niſi opere iuuetur,ſterilis eſt, & inanis. Item, quia tuba in principali parte,quæ ori iniũgitur anguſtior eſt,amplior in finali.Sic prædicator ſibi arctiora præcepta primo aſſumit, & alijs poſt prædicans latiora,plus faciens,quã alijs imponens:Vnde iubetur p Eſa.Clama neceſſes quaſi tuba exalta vo- Eſa. 18
cem tuam. Vbi inſinuatur,ꝙ prædicatio debet eſſe affectuoſa,continua,comminatoria, alta &c.

Myſtice per ductiles tubas, martyres ſignantur; vel patientes, corneæ, virgines & continentes. Et proprię ſignat Apoſtolos tuba.

Lituus ſeu bellicrepa,a litando dictus; gracile eſt cornu,vt baculus incuruus,quo conuocabantur ad litandum. Seu potius eſt in curua tuba ſic dicta à belli ſono Virgilius. Et lituo pugnans inſignis obibat, & haſta. Alias bellicrepa.Etiam quę cõcrepabatur apertis valuis. Iani. Signans odium,& vitia in hoſtes,iure poſita in accuſatione.

IN imploratione miſericordiæ obſignatur ſecũdum orationis varietates, & muſicorum inſtrumentorum diuerſitates, vtpotè lyra ſeptuplicis petitionis. Vox deſiderij,& affectus. Symphonia ſeu viella,affectiſſimæ voluntatis.

Lyra a Lygiſto Phætontis filio ſic dicta; cui ob ſuauitatem, ac varietatem vocis, hoc nomen inditũ eſt.Seu a leyi, ideſt canere vocitata: Vnde & lyrici Poetæ. Et eſt muſicum inſtrumentum, in quo quot fides ſunt; tot reſonant voces. Septem tamen propriè retinet diſcrimina vocum, vnde bene orationem Dominicam ſignat; in qua ſeptem petitiones, quare ponitur pro oratione vocali.

Vox

Digitized by Google

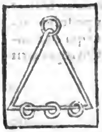
Vox cantus, vnde ſæpè in ſcripturis, deprecationi congruit, quæ petitio eſt pro malis amouendis; quæ fieri debet magno affectu mentis; quæ intelligitur vox cantus. Sine quo deſiderio homo mutus eſt,& raucus,& elinguis.

Obſecratio in ſymphonia ſignatur, & viella, propter conſonantiam vocis cũ mẽte: A ſyn, quod eſt con, & phonos, ſonus ſic dicta. Et eſt lignũ concauum ex vtraq; parte pelle extenta, quã virgulis hinc, & inde muſici feriunt, fitq; in ea ex concordia grauis,& acuti, ſuauiſſimus cantus, & ſonus. Sic in obſecrando miſeria hominis, conſonat cum miſericordia Diuina,& ex hominis miſerijs,& Chriſti meritis, ſeu Diuinis attributis obſecrando, conſtituitur efficaciſſimum, ſuauiſſimumque in Dei aure melos.

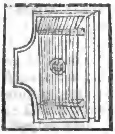
PRæterea, vt reliqua tangamus, voces eccleſiæ triumphantis, in cymbalis ſignatur iubilationis. Hierarchi actus, in beneſonantibus cymbalis, campanis, & vaſis æreis claſſicis. Reliqui actus, in reliquis inſtrumentis. Prolixioris operis eſſet, proſequi de ſingulis, ſat ſit; q formam dedimus per exempla, & his negotiandi ſtudioſis.

Y

Cymbala iubilationis Sanctos ſignant, & voces eccleſiæ triũphantis: Dicũtur etiam cymbala, quaſi a cintabula, i. inſtrumenta ſonabilia ex permixtis metallis, percuſſa inuicẽ ſe tangunt,& acutum ſonũ reddũt, harmoniam cauſant. Prædicationem ſignant, ob multa: Vt proſequitur Raynerius in Pantheologia.

Z

Cordæ trifariæ ſunt, graues, acutè, ſuperacutæ; ſic dictæ a corde, quia ſicut pulſus cordis eſt in pectore; ita pulſus chordæ in cythara. Et ſunt nerui mortui animalis deſiccati,& in inſtrumento poſiti, qui ſecũdum quantitatẽ extenſionis, ſonum reddunt acutum, ſeu grauem. Quæ Dei ſignant laudẽ, continentiam, & virtutes, & ſctõs Confeſſores.

Chorus poſtremo multa ſignificata habet, & nõ minora myſteria continet. Eſt enim vel muſicum inſtrumentum, ſignans concordiam morum; aut eſt multitudo in ſacris collecta, a corona, vel concordia dicta, notans vnitatem virtutum,& eſt cõſona humanarum vocum collectio, aut locus cleri in capite eccleſiæ. O quanta in ſingulis his cõtemplatio, pro viro ſtudioſo,& deuoto. Tetigimus ecce breuiter principaliora inſtrumenta muſicalia, in Scriptura ſacra tacta, quæ illic muſicis alluſionibus ad Chriſtum, moreſq; referuntur,& ſignificabili modo ad myſteriorum occultationes ſic ponuntur: vt in Pſalterij concluſione patet; vbi in vltimo pſalmo totius muſicæ diſciplinę traditur perfectio. Pſ. 150

Nec aliquid omiſſum eſt de inſtrumentorum varietate, tam de flatu, pulſu, tinnitu, & voce. Vbi et eſt bis illa varietas Hebraicorum muſicalium, quæ ſecundum decem præcepta, decem habent (vt d̃r in libro Mydraſt hillum) Chordas in cythara. Decem quoq; Pſalmorum cantores, quibus corrñdẽt decem organorum uarietates; quibus Dei laudes perſonabantur. Mirum eſt igitur, & pluſquã mirandum, q nõ moueamur ad oĩa hæc bene tinnientia Sancti ſpũs, & cæleſtis muſicæ inſtrumenta, q̃ Spiritusſanctus ſuper nos adinuenit ad excitandum, cõmouendum, concitandum duritiam noſtri cordis. Sed heu plures obſurdeſcunt,& obturant aures: ut ſurdę Aſpides. Pſ. 57. Melodiamq; cum rege Myda ſunt contemnentes, ſimiles onoſlyros. i. aſino poſito ad lyram; Rom. 11 ſine fœdere, ſine affectione, mente immoti, & quaſi inſenſibiles. Non ſic Dauid rex cum Sambulo, 1. Reg. & Sthelicora quæ ad ſpiritus organa; totis uiribus exiliunt & ſaltant. 6. Vt inferior pictura docet, quam ſubneximus, quo uel pudore, aut exemplo retrahemur ab inſenſibilitate noſtra, ad deuotionem & compunctionem cordis, cum attentione, & deuotione, Spiritusſancti ſenſus, & uoces audientes. Pro cuius picturæ explanatione breuiter notandum uenit:

POnitur ſub Chyropſalterio in medio Helyachim Sacerdos; ſupra quẽ iuxta repromiſſum Dei. Omne uas muſicorum pendet, in typum; Eſa. 22. q in Pſalmis,& ſacratis libris, ad omnes pietatis, & deuotionis affectus, Spiritusſanctus nos commouet, & afficit, ſtans ante oſtium cordis, paratus ingredi, ſi quis aperire illi uolet, ut in Apocalyp. ait. Apoc. 3 Sed ecce duplex eſt differentia hominum, quorum quidã cum aures auertunt,& ſacra uilipendunt, immobiles & inaffecti manent. Qui per Mydam regem, ſub da aſpidem,& onoſlyrũ, uitandi proponunt nobis. Mydas etenim rex (ut poetica fictio habet) cythrizante Apolline ad eius cytharam obſurduit,& aures occluſit; Immo & dulce eius melos quaſi uilipẽdens, Pan, Deum paſtorum fiſtulantem, ſuo iudicio Apollini præferebat. Quare graui a Dijs pœna plexus, buccas accepit inflatas,& aures aſininas. O paueant,& caueant ſurdaſtri noſtri pſaltes, ne ſpiritualiter in eis obtingant.

Caueant quoq; ne aſſimilentur aſpidi ſurdeſcenti, de qua Dauid in Pſal. Furor illis ſm ſimilitudinẽ Pſ. 57. ſerpentis: Sicut aſpidi ſurdæ,& obturantis aures, q̃ nõ exaudiet vocẽ incantantiũ, & uenefici incãtãtis ſapienter. O quanta cohortationis materia affluet, ſi aggrediamur explicare proprietatẽ aſpidũ, q̃ aurẽ vnã in terra ponit, alteram cauda obſtruit, ne audiat incantantem,& cogatur exire foramen. O ſic faciunt noſtri cantores, occupationes aſſumunt terrenas,& præteritarum, vel futurarum rerum inutiliũ fantaſias; ne ſ attenti, aut compuncti, ad voces Spũſſancti, tã diligẽter, & ſapiẽter in Pſ.& ſcriptu-

Digitized by Google

ris cantantis exeant de veteri conſuetudine viuendi,facti meliores. Quales ẽt bene Onagropos lyram.i. Syluestri aſino ad lyrã poſito æquiparantur,de quo Boç.in de Philoſophię cõſolat.Quid fles quid lachrymis manas?Es ne aſinus poſitus ad lyram?ſ.quia immotus pmanes,& inaffectus quaſi ſurdus, & incurius meæ conſolationis.Sic ſunt oẽs ſub horis inattenti,& indeuoti,qui immobiles,& ſine affectione manẽt, ad cõſolatoria verba Spũſſancti.Eſt aũt,& alterum hoĩum genus,qui attenti, & intenti ſunt,ad verba,& ſenſu ſcripturarum afficiuntur,& cõpungunt̃ & inardeſcũt,ꝗ Dauidi deuotiſſimo pſalti ſiſtantur,& quaſi Sambuli,aut Stheſichori ſunt,pro inſtrumentorũ varietate ſaltantes,& ſeſe affectibus commouẽtes. De

2.Reg.6 Dauid legit̃,ꝙ percutiebat in organis armigatis , & ſaltabat totis viribus ante Dñm,vnde,& Michol eũ

Stheſicorꝰ quid. exilientem deſpexit,&c.Stheſichorus eſt,vt Tortellius habet,qui tripudians,& gaudens ad cytharæ ſonitum exilit,& ſaltat.ſignans affectionem gaudioſam.Sicut contra Sambulus eſt ad ſambucæ grauem ſo-

Sambuꝰ quid. num ſubſultans , & quaſi triſtitiæ compunctionẽ notat:In quibus ſaltatoribus tribus , vel duobus,omne genus nobis proponitur affectionis,vel ex gaudio,vel merore.Breuiter in his omnibus,vt dicendi faciamus finem,nil aliud docemur,quam affici ſecundum verba, & ſenſum Spirituſſancti, quod ipſe præſtet, & concedat amen. Et hæc pro explanatione Chyropſalterij, & picturæ.

Expoſitio vnius Pſalmi ſecundum Exercitium iam præſcriptum pro Exemplo.

A 20 VErum qm̃ exercitatio hæc Chyropſalterij huius,ſatis infrequens eſt,& inſolita multis,& quibuſdã forſan p exempla eluceſcere magis poſſet,ꝙ practica ipſa;iõ qui huius exercitij digna exempla videre volet: Septẽ Pſalmos Pęnitentiales,a venerabili Cãcellario Gerſon explanatos,attentè,perſpiciat,

Pſ. 52. Pſalmum quoq; Iudica.& alios a præceptore eius venerando Petro de Aylliaco, in hunc modũ expoſitos attendat. In his ſiquidem actus diuerſos uidebit obſeruatos,pariter,& affectus.Illicq; quo in affectũ oẽs Pſalmi trahi poterunt,videre licebit,& qualiter in eiuſdem Dei,aut Spũſſancti, aut ẽt aliorũ,audiẽdæ ſint voces impreſſa ſunt horũ opera,conquirrant̃,videant̃,legantur. Et quid de Gerſon dico? aut pceptore eius Petro;cum magis authentica exempla proponere poſſem,& ex tpe pariter , & auctoritate ? vtputa ex P.Auguſtino,& S.Bernardo . Satis enim huic exercitio cõformiter B.Auguſtinus in Confeſſio-

Pſ. 4. nibus explanat Pſalmum . Cum inuocarem.actus pariter,& affectus diuerſos , cum vocum etiam diffe-

Pſ. 90. rentia inſinuans:vt patet intuenti in illo . Sed & B.Bernardus,in inſigni Expoſitione illius Pſalmi . Qui

Eſa.38. habitat in adiutorio.Similiter & ſuper Cantico Eſaiæ (Ego dixi) ſatis quadrat,exercitio Chiropſalterij huius,voces pariter diſtinguens,& actus,cum mira affectuum vbertate,vt annotare poſſemus,niſi vereremur prolixitatem, adeo vt digniſſima ſint exempla huius . Sed nè cauſentur quidam, quibus, ſcilicet aut libri horum deſunt , ad forum Iulij ſeſe remiſſos,aut quibus remiſſius ingenium , non poſſe hoc depræhendere ex Doctoribus tantis;en adhuc paruulis morem geremus,ne lugeant,ꝙ non ſit qui eis fran-

Thre.4. gat huius exercitii panem,& vel ſaltem vnum Pſalmum exemplariter, ſecundum huius Chyropſalterii formam,paucis deducemus;cuius inſtar, & in aliis poterunt negociari Pſalmis.

Pſ.119 Eſto itaque primum Pſalmum cantici graduum (Ad Dñm cum tribularer) hac forma cãtare quis volet.Is in primis huius iuxta inſtitutum exercitii, Pſalmi illius materiam,mẽte præconſiderare habet,quæ facile ex titulo Pſalmi relucet. Et eſt in propoſito.clamor tribulati,aſcendere,& proficere cupientis : contraq; obſtaculum linguarum,a profectu retrahentium,adiutorium petentis,& vt exaudiatur,multipliciter perſuadentis.

Quo conſiderato,diligenter actus pariter,& affectus attendet;quos putauerit ſanctum Dauid ex inſpiratione Spirituſſancti habuiſſe, dum hunc pſalmum recitauit,& in illos ſe totum diuertet,vt Sanctus Bern.docet. Alioquin inquit,niſi.ſ. indueris actus,& affectus Dauid;nunquam intelliges Pſalmos Dauid.Hoc itaq; vel conſimili modo,hunc Pſalmum canturus, ſuum affectum præmittet.

O Dñe,Deus tribulatorum ſpes,& refugiũ,mihi proficere,& aſcendere a conualle plorationis volenti (occurrit en multiplex iniquarũ pariter , & ſubdolarũ linguarum retrahens obſtaculum, vnde) tuũ pro more opus habeo,cogorq; inuocare auxilium . Hoc ſiquidem vnicum eſt in omni tribulatione confugium. *Pſalmi pconſideratio*

Sed qm̃ ſcio indignum eſſe dandis,qui ſup datis perſtat ingratus , priuſquam auxilium tuum petere auſim,aut requiro, ante beniuolentiam tuam captans,ſuper acceptis gratias ago,& ingens illud crebrè exauditionis tuæ beneficium, coram omnibus profiteor,& coram tota eccleſia gratiarum dico actionem. *Beniuolentia captatio in gratiarum actione.*

Idem. Ad Dñm cũ tribularer clamaui,& exaudiuit me. Audite hoc oẽs gentes auri-

Pſ. 48. bus pcipite quotquot Dñm diligitis, venite audite quanta fecit aĩæ meæ,quanta

Pſ. 65. ſint erga me beneficia beniuolentiæ eius (Ad Dñm.n.) qui potens eſt, & clemẽs (cũ tribularer)quotienſcunq;, ꝗcunq;,a quãtiſcunq;,vel a ſuggeſtionib.dęmonum,aut linguis aduerſantium,aut ẽt iniurijs perſequentiũ, (clamaui) voce magni deſiderii,& deuotionis (& exaudiuit me) tantus,tantillam,taliter liberãdo, tam immeritã,& indignam.O quanta bonitatis illius dulcedo,vt ex omni tribulatione liberemur , & pro votis exaudiamur , tantum fiat ad illum exclamatio. *Cũ affectu gratitudinis dilectionis.*

Magnificate

Digitized by Google

Pſ. 32. Magnificate itaq; Dñm mecum,& gr̃as agite illi;quia tantus,talem pro tantis, toties,taliter exaudiuit. O gratiæ tibi Deus,atq; o vtinam tibi dignas agere gratias poſſem,aut vel ſaltem redamare, tam beneficum auctorem, &c.

Aut ſi quis cũ hoibus miſcere ſermones nolit;ſed fragrantiore affectu,ſolũ alloqui malit Deũ,poterit,& hunc eundem verſum magnæ reuerentiæ cã, ſub tertia perſona loquens,immediatè dirigere in Deũ,dicendo in gr̃arum actio- *Pſ.119* nem,hoc,aut conſimili mõ. (Ad te Dñm meum cũ tribularer) nihil aliud agere ſciens (clamaui, & exaudiuit me) dignatio tuæ pietatis.Vere me exaudiſti, quotieſcunque tribularer liberaſti.O diligam te liberator,& exauditor meus. *Gratiarum actio.*

Et q̃a exhibitio p̃teritorũ, ſpem dat certã futurorum,cõpertaque,& experta humanitas de p̃terito,auſum tribuit plura petẽdi in futuro: Et nũc in multa tribulatione poſitus linguarum malignarum, rurſus ad te vnicũ ſolamen meũ clamare cõpellor. Vtinam & nunc me exaudire digneris. (Dñe) qui me totiẽs liberaſti,& ſolus liberare potes (libera) & nunc,aĩam meam,proficere,& cantare Canticum graduum,hoc eſt in bonũ aſcendere cupientẽ (a labijs iniquis) hoc eſt ſeu hoium irriſionibus, ſeu diabolicarum ſuggeſtionũ tentationibus, aperte a bono quo proficere cupio dehortantib. (& a lingua doloſa) quę ſub ſpecie boni,nititur perſuadere ne procedam;ſed conſulit damnoſa. Prima ſi- *Eſa.22.* quidem proficientiũ tentamenta,linguarum ſunt iacula. Quid aiunt labia iniqua?quid te crucias?quid mundum,& ea quæ eius ſunt deſeris? Edamus,& bibamus,cras enim moriemur,&c. Sed cum hæc contemnuntur tanquam apertè mala,accedit per blãdimenta,& ſub ſpecie boni,perſuadere nitens lingua doloſa. Noli (inquiens) ieiunio fatigari,alioquin non poteris onera conuentus portare. Noli ſingularibus exercitijs te dare. Mirantur enim omnes,qui facit, quod nemo, &c. Et ſic mille modis, o Deus retrahimur a profectu. O igitur libera me; qui ſolus potes; vis, ſoles, & debes. *Deprçcatio cum conqueſtione miſeriæ.*

Sequitur deinde vox Dei, q̃ ſi mihi non credas, dicunt hoc Hieronymus, Hugo,& Doctores.Ita enim Diuus Hierony.ait.Deinde Dominus,animam ad ſe fideliter clamantem,interrogare pietatis affectu dignatur,quaſi dicat. Granditer o anima vrges, quæ & gratitudine beniuolentiam captas, miſeriam explanans,exaggeras,quod iuſtum eſt depræcaris. Vnde ſanctis,& pijs tuis deſiderijs fauere volens,en adſum ex, te requirrens. *Cum affluentia, & deſiderij, & deuotione.*

(Quid detur tibi,aut quid apponatur tibi,ad linguam doloſam?) Magnum eſt ſiquidem hoc tui profectus obſtaculũ, lingua præſertim doloſa,a qua deiecti ſunt plures,perficere geſtientes in bonum. Vnde & neceſſe eſt, vt magnũ huic opponatur remedium; Vnde te liberare pro ſolito volens,optionem tibi remediorum eligendorum offero dicens. Quid detur tibi, &c. Quid inquam poterit tibi dari auxilij, aut conſilij,aut remedij quo iuueris,contra linguam doloſam? Non quo ego hoc ignorem; ſed vt te ad ſacrum deſiderium,dignũ intentum,ad magis magiſque hoc requirrendum prouocem. *Auditus vocis diuinæ.*

Hęc iã vox Dei viuẽtis ſuſcipiẽda ſanè,vt doctũ eſt,cum ſumma audiẽtia,& reuerẽtia,& deuotione mẽtis,vt.ſ.talis,vel cõſimilis formet affectus. O qualis quantaq; Dęi mei pietas,& dignatio,vt nõ exaudire mũ mox velit; ſed & pro deſiderio remediũ apponere offert, & non dedignatur creaturæ ſuæ pro voto loqui. O vere me felicem,& beatum; cui datum eſt audire,loqui,& pro voto deſcendentem Deum ſummum. O mira pietatis dignatio,mirandum quod nõ liqueſcat anima mea,in tam dilecto dilecti verbo, ſonet vox tua crebro, vox *Cant.2. & 8.* enim tua ſuauis eſt,& decora.O gratiæ tibi Deus. *Cum Reuerentia ſtupore, mira deuotione.*

Deinde ſubnectitur animæ reſponſio,aut poterit audiri Dominus,vt reſpõdeat ſuæ interrogationi, vt dicit venerabilis Hugo. Magis tamen quadrat,vt anima interroganti Deo reſpondeat dicens. Magna bonitatis tuæ Deus meus *Geneſ. 18.* dulcedo,vt a te detur mihi remediorum optio. Loquar igitur quamquam puluis,& cinis ſum,ad Deum meum, & orans reſpondebo. *Oratoria animæ reſpõſio.*

Dentur mihi in corde, & apponantur in actione (Sagitte potentis acutæ,cũ carbonib.deſolatorijs)Geſtem cum Patre Aug.verba Scripturæ ſacræ in viſceribus,quaſi ſagittas acutas, ſua potẽti commonitione oẽs doloſas linguas deuibrantes, acutiuſq; ẽt ad intima cordis penetrantes, vt ſunt ignita illa tela. *Eſa.40.* Qui confidunt in Dño mutabunt fortitudinem. Et Dñs virtutem populo ſuo, *Pſ. 28.* dabit, &c.Magis cor meum,credat hmõi verba, quam ſubdola labia. Et quia parum eſt verbis agere, iccirco etiam exemplis inſtrui peto,addens,cum carbonibus deſolatorijs.i.cum exemplis Sanctorum, ad viã gratiæ conuerſorũ. Vt.ſ.etiam geſtem præ oculis exempla ſeruorum Dei,quos de mortuis viuos, *Cum deuotione.*

imò & de nigris lucidos;& de frigoris gelu,igneos feciſti (tanq̃ carbones deſolatorios) vel vaſtatores,me vrentes, & ad Dei amorem, & profectum inflāmantes,& ab omni vitio deſolātes, & in eorum ſequelam, vt & incurius ſim, omnium linguarum doloſarum trahentes. O dentur, & apponantur, & labia iniqua, & linguæ doloſæ citò conterentur. Quid enim? Sic enim dicam cum Auguſt. Quot iuuenes ibi ſunt? quot puelle,quot ſæculum deſeruere,& Chriſto ſeruiere teneriores, & magis infirmæ, & ego non potero quod illæ?

neceſſitatem.
meriti congruitatem.
hoſtium importunitatē.

Iam conſequenter anima ſuam petitionem confirmat, & vt citius exaudiatur multipliciter perſuadet.

Deploratio miſeriæ.
pudoris.
cũ affectu conquæſtione.
doloris.
Exaggeratio cum commemoratione.
Et pia affectione.
cauſæ.
Commendatio
perſonæ.
Cum obiectali affectione.

Primò inquā pp neceſſitatem. Ita.n.quaſi ſubdit. O Dñe,& ne remedia hæc dare differas.Valde ſiquidem neceſſarium eſt,vt cito mihi ſuccurras. Tantum enim hæ linguæ iniquæ, & ſubdolæ,in me præualuerunt, ꝙ multo tempore ab omni profectu,& nunc ferè à profectus deſiderio deiecerunt. Adeò,ꝙ lugens inclamare compellor,& conquæri (Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt.) Qui.n.mente deberem verſari in cœlis;agentibus iniquis his linguis, à profectu torpui, & demoror in terris. Væ mihi q̃ longè à patria ſum ſeiunctus;cui appropinquare poſſem feruore profectus. Sed heu non proficio; ſed totus algens ſum, & torpens (habitaui.n.cum habitantibus Cedar) etiā quod dolens dico in præterito. Cum malis ſiquidem,& inquietis hoibus,deſignatis per Cedar filium Iſmaelis,qui interpretatur tenebra habitaui peccādo,ex mala ſocietate, & cęcitate, & linguarum ſubdolarum iniqua perſuaſione; vnde (multum incola fuit anima mea) longè à Deo peregrina; quæ ciuis poſſet eſſe amando cœleſtia.O igitur ſuccurre huic miſeræ meę neceſſitati.Da carbonem vaſtatorem paulum, vt cupiam diſſolui, & eſſe cum Chriſto,& ſit mea cōuerſatio in cœlis. Et certè Domine cito mihi ſuccurrere debes. Non modo, quia hoc eſt mihi neceſſarium;ſed quia & hoc de congruo exigit patientiæ,& pacis meæ meritum.Nam(Cum his qui oderunt pacem eram pacificus.)Patiens erā memor ſermonis tui,& exempli, & benignus cum irritantibus Agnus inter lupos,ouis cum ſcorpionibus,pacem(iuxta Apoſtolum) quantum in me erat habens cum omnibus.Atque ò,utinam Domine ſemper fuiſſem pacificus. Væ mihi, quia crebro turbator fui pacis. Sed hoc dico in communione Eccleſiaſtici corporis. O ſim, vel deinceps pacificus.

Pſ 119
Phil.1.
Phil.3.
Ro. 12.

Accuſatio partis aduerſæ.
Cum indignatione exaggeratione.
Et deuotæ orationis concluſione.

Poſtremo, vt & citius me exaudias,importunitas,& feritas exigit hoſtium, linguis iniquis,& ſubdolis,me magis magiſq;,dum illis reſiſtere conor impugnantium (Cum.n.loquebar illis) rationabiliter,& modeſtè reſiſtendo eorum ſubdolis ſermonibus, & mecum eos cohortando ad aſcenſum profectus (impugnabant me) proficere volentem, & ad itidem eos cohortantem,magis iniquis,& fraudolentiorioribus perſuaſionibus,contentionibus,factiſq; iniurioſis iniqui illi, & ſubdoli;& hoc (gratis) quia ſine cauſa,nullis præcedentibus meis culpis. Exurge itaq; in adiutoriū meū,Deus liberans me de labijs his iniquis,& doloſis,dans profectū in aſcenſum virtutis. Amen.In te.n.graſſatur oīs eorum pugna,& iniquè,iniuſtè,nequiter me impugnant ſine cauſa. O igit̃,&c.

Auditus vocis martyris.

Quod ſi Pſalmus hic in Feſto martyris alicuius cantetur, iam vox martyris in principio pſalmi poterit audiri; quæ nos in tribulationibus poſitos ſuo monet exemplo,ad Dominum recurrere.Aut commonet nos Diuini beneficij (vt ſecum grati ſimus. Cuius tunc vox cum ſumma reuerentia audienda eſt,& attentione,eiq; reſpondendum eſt pijs affectibus, aut pia congratulatione.

Depræcatio.
illuminatiuus.
Actus
perfectiuus.
Auditus Prophetica vocis.

Deinde eius inſtar clamādum ad Dominum, vt qui eum eruit,& nos etiam liberet a malarū linguarū tentatione, &c. Similiter etſi alicui graue videat̃, & difficile materiæ,ꝑconſideratio; poterit ſimpl̃r agere erga eccl̃iam,actū illluminatiuū,aut perfectiuū eam,aut vnde in tribulatione releuari poſſit erudiēs; aut ad amorē tā pij exauditoris,& liberatoris inflāmans,& ſic ꝓcedere. Aut ſi & hoc pp diſſuetudinē alicui fuerit onerosum,ſuſcipiat,& audiat hūc Pſalmū eſſe vocē Prophetæ dicentis,& gratulantis; ſe quotiens clamauit exauditū. Et eius inflāmatus exemplo,ſil̃r petat, a tā pio Dño liberari in tribulatione, &c.

Vt oñſum eſt de hoc Pſalmo,facile itidem practicāti patebit, & in aliis,tm̄ deſit faſtidium,iuge adſit exercitiū,ſtudium quoq; Pſalmorū,& orōnis ſuffragium.Nec quiſpiā putet impoſſibile eſſe exercitatu,vt tā varie inter cātandos pſalmos habeantur affectiones; ſolum exercitio ſeſe longanimiter dedant, & facillimū ipſi profitebunt̃,qđ ante putarant difficillimū, aut impoſſibile factu.

Qđ ſi autenticū exēplū, aut Auguſtini, vel Bernardi ponere malis, facile ex illis ſumes. Bernardus.n.ſuper Qui habitat,ita breuiter diſtinguit,& cōnectit. Pſ. 90.

Principium

PRincipium etenim Pſalmi, ſuſcipit ex voce Prophetæ, in Dñm ſperare in oī tentatione monentis; vnde cum deuotionē Prophetā dicentē audit (Qui habitat in adiutorio altiſſimi in protectione Dei cęli cō.) Formans affectus, plane beatos &c. Deinde Propheta ſignū indicat, vnde ſcietur, ꝙ quis in adiutorio altiſſimi habitet, quia Dicet Dño in gratiarum actione ſuſcep. &c. Et hoc ſignū acceptans hoc ex perſona animæ, in gratitudinem dicit (ſuſceptor meus) &c. (Et ſperabo in eum.) Hoc votum, hoc propoſitum. hæc intentio cordis mei. Tacitè interrogat. Sed dic nobis quo fructu? qua mercede? quo lucro? Reſpōdet (Quoniam ipſe liberauit me de laqueo) &c. Confitemini illi, & ex totis medullis gratias agite mecum. Nam & à verbo aſpero liberauit. Agite ergo gratias, exultate, & dicite in gratiarum actione. (Quoniam ipſe liberauit me) &c. *Auditus vocis Propheticæ cum deuota affectione. Gratiarum actio cum profeſſione. Commendatio perſonæ de futuro.*

Confitenti aūt humiliter, & gratias ſic agenti, non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis inuenit̃ in modico, iure conſtituit̃ ſup multa. Sicut econuerſo accipiendis indignus eſt, qui fuerit de acceptis ingratus. *Gratitudo cum aliorum ad gratias inuitatione.* *Mat. 7.*

Itaq; deuotæ illi gratiarum actioni, rñdet Spiritusſanctus, aut Propheta. Non id ſolum inquiens faciet; Sed & ſcapulis &c. Inſuper & (ſub pennis eius ſperabis:) vt de exhibitione præſentium munerum, firma ſit expectatio futurorum. *Vox Spirituſſancti cum ampliori beneficiorum repromiſſione.*

Et quia circundatus es tentationibus. (Scuto circundabit te) &c. non timebis) a quattuor præcipuis tentationibus &c. vt deducit a

Timore puſillanimitatis
Sagitta vanitatis.
Tenebroſo negotio ariditatis
Dæmonio indiſcreti feruoris.

Sic itaq; liberat a tentationibus huius vitæ, inſuper & promiſſionem dat de futuro. Quia licet nonniſi per medios hoſtium cuneos, pateat tranſitus in Regnum Cœlorum. Licet vim patiatur, & obſideāt hoc gygantes multi & magni; attamen fiducialiter dicit Spiritus. age ne timeas. Multi ſint & magni. (Sed cadent a latere &c.) Sic itaq; veritas interim a tentationibus, poſtmodum a difficultatibus promittit liberare. Poſt hæcq; non modicæ fœlicitatis promiſſionem ſubdit dicens. (Veruntamen oculis tuis con.) Ita Domine oro. Ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego, paueant illi, & non paueam ego, confundantur illi, & nō confundar ego. Videam omne bonum. Inde ſubdit; vt ampliorem occaſionem gratiæ & laudis habeas. (Et retributionem peccatorum videbis) ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando inueniaris liberatori &c. O fœlices quibus tantæ repromiſsiones fiunt. Iam vero audiamus quid ad tantas promiſſiones deuota, & fidelis reſpondeat anima. (Quoniam tu es inquit ſpes mea) Quicquid agendum, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quicquid optandum (tu es Deus ſpes mea.) Hæc vna mihi omnium promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Quid tam ſobrie? quid tam pie? Sed nec aliud huic verbo videtur poſſe conuenientius reſponderi quàm illud (Altiſſimum poſu. refu. tu.) Merito proinde quærenti ſolum Dominum animę, a ſpiritu hoc reſpondetur &c. *Repromiſſio quoque de futuro. Et audiuntur hæ repromiſſiones cum deuota ut patet affectione.* *Ier. 17.* *Orationis Gratitudinis Congratulationis. Reſponſio aīæ cū captatione laudis, & latriæ.*

Adijciturq; beatitudinis perfecta promiſſio (Non accedet ad te &c.) Duplex ſtola, duplex immortalitas &c. Securitas a peccato pariter, & peccati pena. Fęlix ſpes, & expectatio tanta. *Reciproca Spirituſſancti reſponſio cum beatitudinis promiſſione.*

Sed rurſus reſpondet tacitè ſecum anima. Magna o Spiritus, o Propheta tua promiſſio; ſed vnde id ſperare licet? Quomodo malum, & flagellum euadā? qua ſapientia? qua virtute? Reſpondet Spiritus vel Propheta. (Quoniā Angelis ſuis &c.) O confiteantur domino miſericordiæ eius. Confiteantur & dicant inter gentes; quoniam magnificauit dominus facere cum eis. Domine quid eſt homo quia innotuiſti ei? & apponis ſic erga eum cor tuum? Quis, quibus, quid, de quo mandauit. (In manibus portabunt te.) *Tacita interrogatio aīæ & reſponſio ſpiritus ſuper eodem. Cum deuoto auditu, & affectione gratitudinis laudis animæ.* *Pſ. 106* *Pſ. 125* *Pſ. 143*

Quantam debet tibi hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Et neceſſaria eſt iſta protectio, (ne fortè offendas ad lapidē pedem tuum). Magis propter quæ ſequuntur (Super aſpidem & baſiliſcū &c.) q̃ neceſſarius pedagogus; immo ēt baiulus; præſertim paruulo inter hæc gradienti. Hæc tibi commemorat, vt ſolliciteris ad gratiam, inuiteris ad dilectionem. O quid vltra debuit facere, & nō fecit? Sed noui quid cogites ingenua creatura. Habes gratiam cū Angelis Dñi; ſed ad ipſum ambis Angelorum Dñm. Oras & optas, vt nuncijs non cōtentus, ipſe quoq; qui loquebat̃ adſit. En non dedignat̃ ſpes, eſſe miſerorū liberatorē, ſimul & ꝓtectorē in ſe ſperantib. ſe tibi ꝓmittēs. *Eſa. 5.* *Eſa 52.*

Hinc ait ipſe Deus (Qm̃ in me ſperauit liberabo &c.) Et audi quo fructu. Nouit nomē meum (Clamauit ad me &c. Sed in quo exaudies Dñe? vel in quibus?) (Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam & glorificabo. (Tria ex ordine dicit. *Vox Dei Patris. Audienda cū congratulatione Deuotione.*

Fœlix

Fęlix qui te habet interim conſolatorē in tribulatione, vt poſt ereptorem in egreſſu, & glorificatorem in Regno. Magna ſunt hæc; ſed tu Dñe magnæ promiſiſti. Promittitur, & beatificus finis. (Longitudine dierum &c.) Agamus gratias Patri promiſſori. (Et oſtendam illi ſalutare meum.) Oſtende no-
Pſ. 48 bis miſericordiam tuam. Oſtende ſalutare tuum, & ſufficit nobis. Amen.

¶ Ecce hæc in curſu, ex B. Bernardi explanatione. Quàm ſi intentius quis legerit; ſcio integrius actuum, vocumq; differentiā, cum affectibus inueniet. Et quia crebrū eſt adducere ꝑ cōnexione verſuum tacitas quæſtiones; vel ad tacitas quæſtiones, quæ fieri poſſunt, adducere reſponſiones: poſſet, & hoc inter notulas Chyropſalterij, annotari, pro regula, & declaratione. Nam & in alijs Pſalmis, & Prophetis hoc frequentiſſimum eſt, vt etiam ſuper Ezechielem Gregorius notat.

De modo horas terminandi, atq; exercitijs poſt eas aſſumendis. Capitulum Octauum.

B
Eccl. 7. MElior eſt finis orationis, q̄ principium. Eccl. Dictis iam quibuſdam, ſuper modo horas initiandi, & proſequendi; videndum q̄uo ſint terminandę. In fine. n. canitur laus. Cuiuſq; finis bonus eſt, totum opus bonum eſt. Sunt igit̃ ſequentia exercitia poſt horas aſſumenda, & intentius exercēda, & non antea abeundum, q̄ vel tenuiter illa fuerint expleta. Non. n. debet Religioſus (vt ait Ioan. Vallenſis) feſtinantius egredi mox finitis horis; quemadmodū ſtipendarij poſt acta, ad ꝓpria gradu concito recurrunt. Notandū valde Hiero. dictū di. 37. ca. Si quis vult, vbi ait Moyſes inquiens, & Aaron imitandi. Quid. n. dr̃ de eis. Erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo Dñi, meditans aut orās.
Deute. 19. Oret ergo Sacerdos Eccl'æ indeſinenter, vt vincat populus, q̄ ſub ipſo eſt, hoſtes inuiſibiles Amalechi-
Exodi 17. tas. Donec. n. Moyſes orat, vincit populus Dei; ſi relaxauerit, & demiſerit manus, populus eius vincitur, & fugatur. Et de ſummo iubetur Sacerdote, ne aliqñ diſcedat à templo. Debet ergo mens poſtquā cōia exegerit, pro ſuis expediendis cauſis ſollicitari; intimius petens à Domino, vt gratum ſit ei exhibitum officium, ne ſtatuat negligentias in eo admiſſas; quas ſi ſtatuere vellet, non poſſemus omnino, iuxta cuiuſdam ſententiam Patris fieri ſalui. Sunt igitur hæc exercitia tunc celebranda.

Poſt veniam gratus, poſt offert, corrige mores.

Primo poſt completionem horarū debet hō mentem ſuper ſe reflectere, & qualiter horas exoluerit memorari; diſcutiendo, ſ. ſi tanta reuerentia, attentione, & deuotione, quāta debuiſſet, eas dixerit. Et de exceſſibus debet veniam petere, vt ſic ſuppleat humilitas cōfeſſionis, & orationis, qd minus fuerit deuotionis. Ait. n. Hugo. Sicut prauorū vſus eſt ſemper mala agere, & quæ egerūt nunq̄ retractare; ſed cęca mente pertranſire; ita è diuerſo ꝓpriū eſt bonorū, ſeipſos actuſq; ſuos inceſſanter inſpicere, & cum aliquid noxij deprehenderint, mox ꝑ dolorē, & pœnitentiā diluere. Hinc & nos bonorum more, poſt omne opus; præſertim poſt officiū Diuinū, diſcutiamus, pro cōmiſſis, & admiſſis doleamus, veniam petamus: ſingulariter illa quinq; Euangelici
Publicani verba dicendo, ſ. Deus propitius eſto mihi peccatori. Hoc. n. docuit Dñs Machtildim, vt poſt ſingulas horas diceret hæc verba. Nā ſunt miræ virtutis. Si enim hæc verba tantę erant efficacię, ꝙ Publicanum Deo recōciliauerint, ſperandū eſt, ꝙ pro negligentijs inuolūtariè ſub horis admiſſis, ſatisfacere poterunt. Et cùm quis hæc verba dixerit, pectus Publicani exēplo tundere nō ommittat. Secūdò finitis horis gratias debes agere Dño Deo. Luc 18.

Voluit te ſuis laudibus intereſſe.
Eo ꝙ Dignat' ſit grām, & cōſolationē infundere.
Spem exauditionis voluit immittere.

Gratiarum nempè actio ſemper Patri luminū à nobis debetur; à quo oē bonum deſcendit. Nemo Iac 1.
quoq; teſte Aug. donis Dei eſt Beatus; qui donanti extat ingratus. Et ſi ſm̃ B. Baſilij inſtituta poſt omne opus gratiæ ſint agendę; q̄tomagis poſt opus Diuinum? poſt beneficium tantum quo horis ſuis nos non dedignat̃ intereſſe, grati eſſe debemus? Hoc. n. eſt tantum bonum iuxta quendā, ꝙ nō facile dignè æſtimatur; q̄q̄. n. non ſentimus, multam tñ gratiam, ét frigidi oratores, à Dño inter orandū accipimus. Tertio debes exhibitū officium Dño deuotè offerre, qd plurimum eſt neceſſarium iuxta Hugonem. Nam legere, laudare, orare, inquit ſunt q̄uo agrum ſeminare; quæ orando Deo offerre, eſt q̄uo ſemen Similitudo.
operire. Nā ſicut qui ſeminat in agro, ſi hoc arando operire diſſimulauerit, veniunt volucres, & iuxta Poetam ſemina iacta legunt, totūq; diripiunt, qd ante eſt ſeminatum. Ita ẽr qui in agro cordis ſui ſemina; verba, ſ. Dei legendo, laudando, pſallendo, aſperſerit; niſi poſtea orādo recluſerit, & quodammodo ſepelierit, venient volucres Cœli, videlicet huius ſæculi volatiles cogitationes, aut dæmones, Mar 4.
& ſemen rapient, quod erat ſeminatum. Ideo bonū opus ſemper eſt Deo ꝑ orõnem offerendum, vt ſic ſemen Dei maneat in corde, vt fructus ſpūalis creſcat in opere, vt Deo ſit gratum, nobis & Eccleſiæ commodoſum. Vtq; bonum, qd dederit ipſe cōſeruet, quia teſte Gregorio. cito bonū amnittitur; niſi à largiente Deo cuſtodiatur. Vñ nunq̄ hmōi oblatio eſt intermittenda; ſed ſemp poſt horas agenda; quemadmodum facit, & Eccleſia, dum poſt miſſas. Suſcipe Sancta Trinitas &c. legit. & dum oēs horas ꝑ collectas concludit. Debet aūt hæc oblatio fieri ꝑ manus Sāctorum, quorum egiſti commemorationem, & potiſſimum per manus B. Mariæ ſub hac, aut conſimili forma. Suſcipe. Dñe Deus meus, precibus, & meritis glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum tuorum ſingulariter. N. Angelorum, vel Apoſtolorum &c. obſequium ſeruitutis meæ, & ſi quid his laudibus dignum egi, clemens reſpice, & quod negligentius actuum eſt, propitius ignoſce, per Chriſtum Dominum.

Traditur altera forma hmōi oblationis poſt horas, in anthidotario vbi offertur ꝓ ſingulis tribus, parentibus, & amicis recōmendatis, vt patet. Amicis quibuſdam ſingularib. petitionibus. Quæ facilè practicabilia ſingulis. Poterit hic intexi articulus horarum, & virtus, aut uitium, pro quibus oratum eſt, ſed

Digitized by Google

eſt;ſed veremur eſſe prolixiores. Quod aũt oblatio hæc per manus Mariæ ſit potiſſimum agenda. Bernar. docet dicens. Quicquid offerre deſideras, q̃uis modicũ, gratiſſimis illis, & omni acceptatione digniſſimis Mariæ manibus, offerendum tradere cura &c. vt ſupra ante matutinas. Quarto. Poſtq̃ deſſetum eſt malum, poſtq̃ oblatum eſt bonum, vt vult Galterius de S. Victore Dño eſt toto corde dicendum. Adhuc habeo Dñe priuatas laudes, & benedictiones dicere, quas licet nunc à publicis ceſſo, cantabo, & pſallam in gloria mea. Et tunc quiſq; ſe ſuper ſe reflectere debet, & deinceps cautionem deuotius exequẽdi Diuinum officium proponere, & ſic ſemper propoſitum, & deſiderium ſtudeat reſuſcitare. Vel ſic eſt accipiendum, vt iuxta Speculum Monachorum poſt orationem, in eadẽ deuotione, & morum grauitate ſe cõſeruet; quaſi mox ab oratione exiret. Sic Moyſi facies reſplenduit, dũ à Dei collocutione deſcendit. Cuius inſtar & nos, poſt orationem grauitate morum refulgere debemus, & ab omni leuitate præcauere. Nihil. n. iuxta quẽdam, ita deuotionẽ impedit, & extinguit; ſicut morum leuitas, & geſtus indiſciplinatus. Quiſquis igit egregius Dei pſaltes, dignuſq; choraula fieri voluerit, hunc pſallendi modum diligens obſeruet. Sic enim ſecuriori conſcientia, ſuper diſtractionibus admiſſis, coram Domino apparebit. Nam ſolius Angeli eſt in oratione non prædari. Vnde non valde imputabitur, ſi huiuſmodi exercitijs abluat.

Pſ. 56.

Prologium in obiecta ſub horis aſſumenda. Capitulum Nonum.

C

Pſ. 118

SEpties in die laudem dixi tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Qũ plurimum, vt dictum eſt, ꝓ attẽtione, & deuotione habenda ſub horis, valet deuota habere obiecta; quippe cum ſm ligna ſyluę ignis ignis inardeſcat: hinc huic Pſalterio ſubiunximus quędam deuotionis obiecta, de vita, & paſſione, ac glorificatione Domini Ieſu, ſm dies, & horas diſtincta; ſuper quorum commemoratione, cum Dauid laudũ ſoluenda ſunt munia. Quamq̃. n. vt in ꝓfectibus, dr̃ Diuinæ laudis ampliſſima ſit materia; nulla tñ ita eſt mentis ad deuotionem, & laudẽ inflammatiua, quemadmodũ Chriſti paſſionis eſt materia. Vnde & ſuper eis laudes ſe dixiſſe, perhibet Propheta. Quiſquis igit deuotè volet vota ſua exoluere, debet, vel iſta, vel ſi quæ habuerit alia aſſumere. Sunt. n. fatemur à diuerſis, diuerſimode hmõi obiecta diſtincta. Iſta tñ videntur vſui aptiora, & exercitijs Sanctorum, puta Bonau. & cęterorũ conuenientiora, qui ſic ea diſtinxerunt, vt decurſum Euangelicum, ſemel finirent in ſeptimana. Conformant ſe alij Eccleſiaſticæ (vt aiunt) inſtitutionis; tãtum de paſſione, ſm ſeptem horas obiecta diſtinguentes, & intentius circa ea ſe exercentes Bernardum in hoc ſecuti in Tractaulo ſuo. Septies in die laudem dixi tibi. Alij ſingulis Pſalmis, ſingula applicuere obiecta. Alij oẽm Euangelicæ traditionis nituntur commemorare textum; iuxta quod infra poſitum eſt illud ex Monoteſſeron. Suus cuiq; mos eſt, ſuo quiſq; ſenſu abundat, & vt Maximus Poeta

Eccli. 21.

ait Diuerſos diuerſa iuuant, non oĩbus animis oĩa conueniunt. Eligat quiſq; quod ſibi aĩo ſedet, tñ non omittat aliqua ſibi aſſumere obiecta; nã plurima ad hoc ſunt inductiua. Dñi. n. Ieſu ſub horis reminiſci, eſt Eccleſiaſticũ inſtitutum, qui hoc iuſſit fieri in commemorationẽ ſui. Ieſum quoq; ꝓ obiecto habere, ſi in orationib. exaudiri voluerimus, eſt neceſſarium. Sub atteſtatione. n. iuriſiurandi; typicè in Ioſeph ipſe Deus Pater dixit. Non videbitis faciem meã, niſi adduxeritis fratrem veſtrum minimum. i. Dñm Ieſum Paulo minus ab Angelis minoratum. Eſt quoq; poſtremò valde commodoſum, & à pluribus perſuaſum. Commoditas patet, quia ſic tędiũ pellitur, diſtractiõ fugatur, affectus inflammatur, & innumeri alij ex hoc ꝓueniunt (vt Bern. teſtatur) fructus. Hinc & Sancti, vt Ber. Bonauentura, & alij hmõi, ſub horis aſſumere ſolent, & itidem alij ſuadent. De hoc Bern. ad Fratres de Mõte Dei. Incipienti ac nouitio Chri tirunculo, melius ac tutius proponitur imago Dñicæ Humanitatis, Natiuitatis, Paſſionis, Reſurrectionis, vt infirmus aĩus, qui nõ nouit, niſi corpora, & corporalia, habeat aliquem cui ſe afficiat, cui iuxta modũ ſuum pietatis intuitu inhæreat. Homo. n. viſitans ſpeciem ſuã nõ peccat. Hoc eſt cum intentionis ſuæ intuitum in eũ dirigit, humanã in Deo ſpeciem cogitando; à verò vſquequaq; non recedit, vt dum per fidem Deum ab hoĩe non diuidit, Deum aliqñ in hoĩe appręhẽdere diſcat. In quo pauperib. ſpũ, & ſimpliciorib. Dei tanto primum ſolet eſſe affectus dulcior, quãto humanæ naturæ propinquior. Idẽ, & Ludolphus in ſuo Prologo, & Cęteri quiq; docti ſuadẽt. Patet ergo contra quorundam obiectiones, q̃ liceat; imò q̃ deceat hmõi aſſumere obiecta. Sed iam de horũ vſu eſt inquirendum. Sic. n. hmõi eſt vtendum, vt Pſalmorũ attentioni nõ officiant; ſed ꝓficiant magis. Pro q̃ nota, ꝙ his obiectis triphariam conuenit vti; videlicet ante horas, ſub horis, & poſt horas. Ante horas quidẽ, vt vel in eorũ cõmemoratione torpor excitetur, mens inflammetur, & intẽtio rectificetur. Quorum proſecutionem exercitatio ipſa docebit. Sub horis aũt eis vtendum eſt, vel ꝓ mentis ſeruanda recollectione, & cohibenda vaga ſen ſuum euagatione, vt, ſ. homo ea ante mẽtis oculos ponat, & quaſi Dño hæc, vel illa agenti, aut patiẽti aſſiſteret, ſic ſe gerat. Et ſemp mox, vt ſenſerit mentem diſtrahi, ſenſus velle euagari; ad iſta ſe cõuertat, & imaginarijs quibuſdam oculis, his intendat. Quis. n. tam vecors, aut vagus, vt hmõi obiectis ꝓpoſitis non recolligatur, & ſenſus reſtringat? Secũdò vtẽdum eſt his ſub horis, ꝓ orationis deuotione, & affectuum multiplicatione, vt, ſ. crebrius ea pſallens, ad mentẽ reuocet, maximè vbi Deus, aut Dñs, aut aliqd relatiuum Dei ponitur, & pios tunc formet affectus, ſ. vel cõpaſſionis, aut gratitudinis, vel amoris. Quẽ vſum potiſſimè ſuadet Bern. Et ꝓ hmõi vſu, plurimum deſeruirẽt Seraphycæ illę exclamationes infra poſitæ, q̃ ad hæc quoq; reſpiciũt obiecta; vt ibi plenius dr̃. Tertio vtimur eis ꝓ faciliori exauditione; vt, ſ. vbi ſimplex oro in Pſalmis occurrerit, iſta eructemus, & per hoc de orone, ſimplici obſecrationem formemus. Cõuenit quoq; interdum

Luc 22.

Geneſ. 42.

Pſal. 8.

Iob 5.

Digitized by Google

terdum nihilominus eis vti, pro torporis tædij, vel ſomni; ſi quñ inter pſallendum obrepſerint (qd abſit) propulſione. Hoc.n. Apoſtolicũ cõſilium docet
Heb.12 dicens. Recogitate Dñm Ieſum, qualem ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum à peccatorib. contradictionem, vt non fatigemini aïs veſtris deficientes. Qui his modis inter orandum, his obiectis vſus fuerit, ſentiet, vel experientia doctus, ꝙ non impediant; ſed expediant magis hmõi obiecta, ad intelligentias, & attẽtionem Pſalmorũ, & deuotas redditiones votorum. Nã vt exemplo teſtemur. Eſto cantet
Pſ. 50. Pſal. iſte. Miſerere mei Deus, & habeã pro obiecto aliquẽ articulum de Chriſti incarnatione, vel paſſione, quid quæſo ſubtrahetur attẽtioni, ſi hoc mõ cantauero? O Deus pp me incarnate, vel paſſe; pp hanc incarnationis tuæ charitatem, miſerere mei peccatoris. & ſic de alijs. Poſt horas quoq; ſubnexis obiectis vti conuenit, & hoc, vel in horarum oblatione, veniæ petitione, ꝓ deuotionis conſeruatione. Vt, ſ. tunc quiſq; ea ad mentem moroſius reuocet, & intentius, ac deuotius ea pertractet; meditationes ſuas inde formando, quas inter pſallendum obediẽtiæ cauſa intermiſit. Quo aũt, vel ante, vel poſt horas, hmõi poterit hõ pro Spũs inflammatione, & meditationis ſtabilitione vti; nõ eſt huius loci diſſerere. Vnum dicimus; maximũ ſeminariũ copiæ, & deuotionis incentiuum, his obiectis mẽti ſubminiſtratum iri. Quõ.n. non copię ſeminarium, quod paucis verſiculis, oẽm Euangelicæ ſyluæ includit contextũ? Quõ non ſummum deuotionis incentiuũ, qd tradit Deum incarnatum? Quiſquis igitur, vel mente illuſtrari, vel affectu inflammari cupierit; his ſe meditandis dedat. Horum.n. meditatio, efficit hoĩem intellectu Cherubicũ, Seraphycũ affectu; de cuius inductiuis, & practicis, plenius in ſecunda parte huius operis agendum. Sequentia itaq; Dominicæ vitæ, & paſſionis obiecta, ſemper pro materia Diuinæ laudis aſſumenda. Verũ vt amplior, & feruentior inceſſat cupido laudandi, conſideranda ſunt nonnunꝗ, & alia promotiua Diuinę laudationis, quæ inducunt ad alacriter laudandũ, & inter cętera inueniunt iſta his carminib. pſtricta.

Scripta, creata, Deus condens, dedit, ora redemit.
Hoc iuſtum, gratum, ſuaue, vtile, nobile, terrens.

Primò ad libenter Deum laudandum incitat Sacra Scriptura totiens commonens ad laudẽ eius Pſal. Immola Deo ſacrificium laudis. In oĩ corde, & ore
Pſ. 49. collaudate, & bñdicite nomen Dñi &c. Scdò incitat ad idem oïs creatura. Greg. Mirum eſt, ꝙ homo
Eccli. 33. ſemper Deum non laudat, quia quælibet creatura ad eũ laudandum ſpinuitat. Opera laudabilia arti-
Eccli 9. ficem laudabilẽ oſtendũt. iuxtã illud Eccl. In manu artificum opera laudabuntur. Tertiò permouet ad id laudabilis perfectio Diuina, Magnus.n. Dñs, &
Pſ. 47. laudabilis nimis. Exaltate eum ꝗtum poteſtis præ-
Eccli. 43. ualebit adhuc, quia bonus, & magnitudinis eius nõ eſt finis. Quartò incitat beneficium creationis. Pſal.
Pſ. 99. Iubilate Deo oïs terra. Qm̃ ipſe eſt Deus ipſe fecit
Eſa. 43. nos, & non ipſi nos. Eſa. Populum hunc formaui mihi laudem meã narrabit hinc Pr̃ Aug. Tu Deus excitas nos, vt laudare te nos delectet, quia ad hoc feciſti nos &c. Quintò mouent, & alia beneficia varia quæ dedit nobis, ꝙ innumera ſunt, & digna lau-
dibus. Eſa. Miſerationum Dñi recordabor, laudem Eſa 63.
Dñi ſuper oibus, quæ dedit nobis. Præſertim ſextò incitat ad laudẽ, quia ad hoc ꝓpriè dedit hoĩ os, & loquelã; vnde qui Deum non laudat, mutus eſt reputandus. Aug. Væ tacentibus de te, qm̃ loquaces muti ſunt. Qui.n. hic à laude tacet, in futuro mutus erit. Semper laus eius in ore meo. Hiero. Fęlix lin-
gua quæ non nouit, niſi de Diuinis texere ſermonẽ. Pſ. 33.
Eccl. Laudabo nomẽ tuũ aſſiduè. Septimò maximè
permouet beneficiũ redemptionis; vnde nato Sal- Eccli. 45.
uatore, facta eſt multitudo militiæ cęleſtis laudantium Deum. Ad prouocandum, ſ. homines ad Dei Luca 2.
laudem. Pſalm. Confiteantur tibi populi Deus, qm̃ Pſ. 66.
terra dedit fructum &c. Hinc duo Cherubim erãt
iuxta archam. Octauò laudandum, quia hoc dignũ Exo. 37
iuſtũ eſt, & æquũ, qm̃ cõplectitur oẽs rõnes laudis,
Eccl. Bñdicẽtes Dñm exaltate eum quantũ poteſtis Eccli. 43.
maior eſt.n. oï laude. Deficiamus ergo cũ alauda, & philomena in eius laude. dicendo cum Bernard. In terris vbi ſemiuiuus ſum ſemilaudare poſſum, qñ totus vixero, totum vt iuſtũ eſt in laudẽ ibo. Nonò
quia laudis officium eſt Deo gratiſſimum Pſ. Sacri Pſ. 49.
ficiũ laudis honorificabit me. Caſſiodorus. Laudes Deo exhibere in ocio gratiſſimum eſt; ſed in tribu-
latione amplius Tob. Opera Dei reuelare, & confi Tob. 13
teri, honorificum eſt. Decimo quia ſuaue, & iocun-
dum eſt. Pſ. Iocundũ ſit, & eloquium meum. Et Ber. Pſ. 103
Nihil ita propriè in terris repræſentat cęleſtis habitationis ſtatum, ſicut alacritas laudantium Deum. Aug. in de doctrina Chriſtiana. Cũ de Deo nihil digne dici poſſit; admiſit tñ humanę vocis obſequiũ, & verbis noſtris in laude ſua gaudere nos voluit. Vndecimo mouet laudis Diuinæ vtilitas. Laus ſiquidem Dei hæc bona in homine cauſat.

Præparat, & ſaluat lætans leuat atque refrenat.

Primo præparat viam Spirituiſancto. Pſal. Illic iter Pſ. 49.
quo oſtendam &c. Greg. Cum vox pſalmodiæ per intentionẽ cordis agitur omnipotenti Dño iter ad
cor præparatur. Hinc legitur qd. Cum caneret pſal- 4 Reg. 3
tes, facta eſt ſuper Heliſæum manus Dñi. Secundo
Ab oĩ hoſte ſaluat, Laudãs inuocabo Dñm, & ab ini Pſal. 31
micis meis ſaluus ero. Tertio hoĩem lętificat. Exul-
tabunt labia mea cum cantauero tibi. Et Iac. Triſtat Pſ. 70.
quis in vobis? oret, æquo aïo eſt? pſallat. Gloſa. Cre- Iac. 5.
bra pſalmodiæ dulcedine, nociuam triſtitiæ peſtẽ de corde expellas. Laus em̃ Diuina bonorum eſt refectio, vt nulla ei videatur ſimilis delectatio. Quarto cor ad Deum, & ſuperna eleuat. Ber. Cor ad Deũ eleuat, iubilus laudis, & deſiderium ardẽs. Quinto
a malis præſeruat Eſa. Laude mea infrenabo te ne- Eſa 48.
intereas &c. De alijs affectibus Diuinę laudis, ſupra notum eſt. Duodecimo ad laudandum Deum incitat nobilitas Diuinæ laudis; Dei enim laudatio eſt propria Angelorum, & Beatorum in Patria opera-
tio. Pſal. Beati qui habitant in domo tua Dñe in ſæ- Pſ. 83.
cula ſæculorum laudabunt te. Supernæ ſiquidem ciuitatis operatio eſt aſſidua Dei laudatio. Et Aug. In ſupna Patria vacabimus, & videbimus, videbimus, & amabimus, amabimus, & laudabimus. Ibi erit totum negocium tuum, vt laudes quem diligis, & facies te cũ amatoribus eius. Multum gaudere deberet, qui

ret, qui in terris conſtitutus admittitur ad hanc cęleſtem operationem exercendam, quę erit in cœlis. Inueniat itaq; vt ait Hiero. ſemper in eccleſia vox laudis, vt qđ in cœlis facturi ſumus cũ Angelis, hoc ẽt iugiter in Dei laude meditemur in terris. Diſcamus qđ facturi ſum⁹. Præclara igitur nobilitas Diuinæ laudis. Poſtremum ad laudem inductiuum. Quia hoc officium eſt dęmonibus terribile, & valde infeſtum. Fugat enim de corde, & corpore malignum ſpiritum vt patet. vbi pſallente Dauid Saul lenius ferebat quem ſpiritus Dñi malus ex agitabat. Hinc Pſal. ait. Laudãs inuocabo Dñm, & ab inimicis ſaluus ero. Non ſolum corporalibus, vt de Ioſaphat patet, & ſãcto Germano; ſed & de ſpirituali dæmonũ tentatione. Dicit enim Efferrem in libro de Compunctione. Quemadmodũ puluis a vẽti vehementia ſpargitur. Sic aduerſarius nr̃, qñ vox noſtra in Dei laudibus reſonat, ad nihilum redigitur. Magna itaq; ſunt inductiua laudis, q̃ homo cõmemorare poterit; vbi ſe in Dei laudibus torpidum, & tepentem deprehẽderit. De materia aũt ampliori Diuinæ laudis dicit author profectus. de laudis ẽt modo & practica, plura dicuntur infra. Ante oĩa tñ neceſſarium eſt, vt in laudatore ſit mũditia cordis, quia nõ eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Sed confeſſio, & pulchritudo in conſpectu eius. Deinde obſeruanda eſt forma laudis, q̃ ſuper Cant. Sermone Tertiodecimo tradit deuotus Bern. Immolãtes inquiens hoſtiã laudis, & reddentes vota noſtra, de die in diem. Curemus oĩ vigilantia iũgere ſenſum vſui, affectum ſenſui, exultationẽ affectui, grauitatẽ exultationi, humilitatem grauitati, libertatẽ humilitati, quo interdũ liberius, purgatæ mæntis paſſib. ꝓcedamus, & incedamus per inuſitatas quaſdã affectiones, ſpũales lætitias, in iubileis, amenitatib. in lumine Dei, in ſuauitate, in Spũ ſancto. Hoc itaque mõ ſup iudicijs iuſtitię Diuinæ, ſuper articulis ſubſequentib. reddamus laudum vota. Non ſolũ laudantes ore, ſed & opere vita, magis q̃ lingua, vt ꝑtingamus ad laudes æternas in futura vita. Et qm̃ laus noſtra eſt nulla, ex totis affectib. veri, & perfecti illi, cęleſtis Patriæ aduocãdi, & cohortandi ſunt laudatores, clari contẽplatores, vęri æſtimatores, ardentiſſimi amatores, Angelici, ſ. & beatorũ ſpũs, quo laudent pro nobis, deuotiſſimè dicendo, & canendo Angelicum illud eorum carmen Alleluia. Qđ vt dicatur tanto deuotius, q̃to iteratur frequẽtius, parũ annotandũ de ſignificantia eius. Tametſi nulla id ad perfectum lingua põt exprimere, quod nec mens plenè concipere; ſuperat. n. intantũ æſtimationẽ; vñ inſignis Pſalmorũ expoſitor Caſſiod. ait in explanatione tituli alleluia. In hac laude inquit alleluia, totus honor eſt ſupra q̃ exprimi põt à lingua. Qđ cum ſit in Hebræa lingua reconditum; nullo tñ conſtat alio Sermone tranſlatũ. Hoc Græcus hoc Latinus, hoc Caldæus, hoc Syrus, hoc Perſa, hoc Arabs, hoc tenet cuncta terrarũ natio, & qcquid eſt dedicatũ Diuinæ dignitati, huius noĩs pia deuotione, & laude veneratur. Qđ in vſu habere cõmonemur, imitatione laudis ſupernę; vbi Angeli, vt hr̃ Apoc. quaſi voce tubarum multarũ dicunt alleluia. Et cõcinitur per oẽs viros. vt hr̃ in Thob. Singulari ergo hoc ſp ꝓnunciandũ eſt affectione, & intelligentia. Qđ iuxta Authorẽ Trigloſſos, contra multorũ errores, quinq; ſyllabarũ eſt, & duo diſtincta vocabula. Vñ ait allelu. laudate ſignat Dñm aſt nota ya. inuiſibilẽ propriè denotat. Et eſt vnum, de decem Dei noibus Hebraicis, vt notat Hier. in Epiſtola ad Marcellum. Qui plenius de ſignificato alleluia ſcripſit in quæſtionibus, ad Damaſum Papam conformiter ad Origenem in Euchiridion, dicens eſſe duo nomina, laudate Deum, vel inuiſibilem. Sunt tamen iuxta alios authores, & alij modi explanati hoc verſu memorati.

Laus, laudate Deum, Trina inuiſum, tria ſaluet:

Hoc eſt. ſignificat laus Deo. & ſic eſt nomẽ. Aut ſm veriorem æſtimationem laudate Deum, & eſt verbum imperatiuum. Aut vt Hier. Cãtate laudem ad Dñm. Aut vt Greg. laudate Patrem Filiũ Spiritum ſanctum. Aut propriè laudate inuiſibilẽ, vel vniuerſalem. Aut ſm tria appropriata laude lucem vitam ſalutem. Vel iuxta Auguſt. Interiectio eſt, vel aduerbium optatiui ſignificãs, ſaluũ me fac Dñe. Vt hæc tractat Guil. in rõnali. Annotandũ adhuc eſſe alias eius alluſiones, & Ethimologizationes, quales deuotus cogitare põt innumeras. Deuotè ergo dicatur, quia eſt angelica laus ſignans potius, q̃ exprimens ineffabile gaudiũ ab hac vita peregrinũ gaudium, videlicet Angelorum, & hoĩum in æterna fęlicitate lætãtium, qđ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hoĩs aſcendit. Quare & apud oẽs linguas intranſfuſum manet, & vix aliquis tranſlatorũ cõmutauit. Qđ non modo plenũ ſenſu eſt, myſterijs grauidũ, & lætitia refertũ, ſed magnæ illud virtutis eſt, & efficacię multę. Ad cuius ſolius inclamationẽ, & ſonitũ Germanus Antyſiodoren. ingentẽ Barbarorũ ꝓfugauit exercitũ clauſaq;, & obſerata aperuit oſtia Eccſarum. & Carolus Magnus legiť ſubuertiſſe muros, & mœnia ciuitatũ. Latet igiť in noĩe aliqd magni ſacri, & myſteria, à nr̃a cęcitate abdita. Quare nõ mõ attẽtè, & deuotè, ſed, & reuerẽter, & cũ metu venit pſonãdũ. Circa qđ occurrit materia multarũ cõſiderationũ quare, ſ. ita ĩ Eccſa frequenteť, cur interdũ omittiť interdũ reſumiť, & quaſi cũ cõtinuať, & tãto neumate, & iubilo decãtetur: đ quib. oib. q ĩſtructior eſſe volet explanatores Miſſalis officij videat, & legat. Sat nobis commonuiſſe, vt cũ obiectis laudis deuotiuis cãtari poſſit.

Marginalia: 1. Reg. 16. — Pſ. 17. — 2. Paral. 20. — Simile. — Eccl. 15 — Pſ. 95. — Pſ. 49. — Pſ. 60. — 2. Cor. 6 — Apoc. 19. — Tob. 13. — Alleluia qd. — 1. Cor. 2

Feria Secunda.

De Ieſu æternitate, & antecedentibus eius ortum, & mundi ingreſſum.

Ad Matutinas. *Ieſus ex Deo genitus, ſpirator, Rexque beatus.*

	Diuinæ eſſentiæ vnitatem.		Maieſtatis æqualitate.
Attende.	Perſonarum, Diuinarum, Trinitatẽ.	In	Appropriatorum diuerſitate.
	Deitatis incõpręhenſibilẽ ęternitatẽ.		Conſummata perfectione, & fęlicitate.

Ad

Ad Primas.	*Ieſus creator inclytus, cæleſtes firmans ſtatus.*		
	Maieſtatem, & potentiam.		Tam multarũ,& magnarũ rerum creatione.
Attende.	Bonitatem, & ſapientiam.	In	Optimo ordine regimine, & perfectione.
	Angelicam differentiam.		Malorum lapſu, & bonorũ confirmatione.
Ad Tertias.	*Ieſus fautor munificus Adæ vindex reatus.*		
	Prothoplauſtorum exaltationem.		Dote naturali, & gratuita.
Attende.	Præcepti Diuini tranſgreſſionem.	In	Tentatorum culpa, & tentatoris verſutia.
	Diuinam vindictæ vltionem.		Miſericordi iuſtitia, & meritorũ exigentia.
Ad Sextas.	*Ieſus promiſſus Patribus, Typatus, Prophetatus.*		
	Humanam calamitatem.		Multa miſeria,& dæmonis perſecutione.
Attende.	Diuinam pietatem.	In	Figurarũ typis prophetijs,& repromiſſione.
	Deſideriorum Patrum granditatem.		Longanimi, & amoroſa expectatione.
Ad Nonas.	*Ieſus Matris ſollicitus. Ioannes Nunciatus.*		
	Regię ſtyrpis,& ſacerdotalis electionẽ.		Prophetiarũ de Virg.& figurarũ multiplici-(tate.
Attende.	Virginis cõceptũ ortũ, & educationẽ.	Cũ	Grarũ plenitudine, & deſpõſatiõis cãlitate.
	Prophetati præcurſoris nunciationem.		Loci temporis,& nuncij dignitate.
Ad Veſperas.	*Ieſus emiſſo Cęlitus, legato Incarnatus.*		
	Angeli legationem.	Cũ	Myſteriorũ grauitate, & decenti qualitate.
Attende.	Mariæ Virginis reſponſionem.	Cũ	Sapientia,& multa virtuoſitate.
	Dei conceptum,& Incarnationem.		Circunſtãtiarũ cõgruitate,& Cõpleta chari-(tate.
Ad Complet.	*Ieſus Ioannem dotibus viſans. Ioſeph hortatus.*		
	Mariæ ad Eliſabeth viſitationem.		Parentum gaudio, & humilitate.
Attende.	Ioannis Ortum, & priuilegiationem.	Cũ	Puerorum occurſu, & iocunditate.
	Marię,& Ioſeph triſtẽ,& dulcẽ affectionẽ.		Ioſeph dubia, & agnita veritate.

Feria Tertia.

De Ieſu Natiuitate, & vitæ Infantilis proceſſu.

Ad Matutinas.	*Ieſus Maria naſcitur, Paſtoribus monſtratus.*		
	Dignandam Ieſu Natiuitatem.		Virtutũ exẽplaritate, & circunſtantiarũ cõ-(gruitate.
Attende.	Matris Virginis obſequioſitatem.	Cũ	Læta cõtẽplatiõe, & deuota ſeruitij q̃litate.
	Natiuitatis manifeſtationẽ,& feſtiuitatẽ.		Angelorũ cõcentu, & Paſtorum iocũditate.
Ad Primas.	*Ieſus cultro conciditur, ab æuo ſic vocatus.*		
	Legalis Circunciſionis rigorem.		Cærimonijs,& myſticatione.
Attende.	Pueri,& parentum fletus,& dolorem.	In	Pœnoſa Circunciſione.
	Grandem circunciſi honorem.		Digniſſimi nominis impoſitione.
Ad Tertias.	*Ieſus à magis quæritur, cum donis adoratus.*		
	Manifeſtantis ſigni congruentiam.		Per Stellam apparendo.
Attende.	Magorũ ſtudium,& Iudæorũ inſipiẽtiã.	In	Quærendo,& refellendo.
	Donorum typum, & piorũ indigentiã.		Munera digna accipiendo.
Ad Sextas.	*Ieſus in Templo ſiſtitur, ſuſceptus, Prophetatus.*		
	Offerentium humilem deuotionem.		Legis non neceſſaria ſubiectione.
Attende.	Oblatorum ſignificationem.	In	Decenti eorum myſticatione.
	Occurrentium facta, & ꝓphetizationẽ.		Suſceptu, cantu, & exultatione.
Ad Nonas.	*Ieſus in paruis moritur, extorris, reuocatus.*		
	Herodis ambitioſam æmulationem.		Pueros pro Chriſto perdendo.
Attende.	Innocentium puerorum ꝓuectionem.	In	Martyrium priuilegiatum perferendo.
	Ieſu exilium,& reductionem.		In Ægyptum fugiendo,& redeundo.
Ad Veſperas.	*Ieſus amiſſus quæritur, paret, Nazareth moratus.*		
	Ieſu mores,& Religionem.		Templi viſitatione, & docendo.
Attende.	Parentum męſtitiam,& exultationem.	In	Perditum puerum quærendo,& inueniẽdo.
	Obſitæ Ieſu,& vitæ occultæ perfectionẽ.		Parentum ſubiectione, & ſe occulendo.
Ad Complet.	*Ieſus vatæ præcurritur, docetur, baptizatus.*		
	Baptiſtę vitam,doctrinã,& perfectionẽ.		Chrm̃ poſt vẽturũ ꝓmittẽdo,& ſibi ꝓferẽdo.
Attende.	Baptiſmi cõſecrõnẽ,& Ieſu dignationẽ.	In	Baptiſmũ ſerui ſubeũdo,& aquas ſc̃ificãdo.
	Circunſtãtiarũ cõcurrentiũ myſticationẽ.		Cœlorum apertione,& Trinitatẽ apparẽdo.

Feria Quarta.

De Ieſu virilis conuerſationis actibus, & progreſſu.

Ad Matutin.	*Ieſus Deſerto abſtinens, victor hoſte tentatus.*		
	Ieſu Anachoreſim, & ieiunij perfectionẽ.		Sanctis exercitijs,& contemplatione.
Attende.	Tẽtationis ſufferẽtiã,modũ,& repetitionẽ.	Cũ	Sapienti Chriſti reſponſione.
	Ieſu victoriam, & hoſtis confutationem.		Angelorum accedẽtium miniſtratione.

Ad

Digitized by Google

Ad Primas.	*Ieſus diſcipulos colligens, quàm ſanctè conuerſatus.*		
	Ieſu manifeſtationem,& prouidentiam.		Diſcipulorum attractu, & vocatione.
Attende.	Vocatorum qualitatẽ,& obedientiam.	In	Relinquẽdo omnia,& prompta imitatione.
	Sanctam vitam, & beniuolentiam.		Mutua cum eis conuerſatione.
Ad Tertias.	*Ieſus pauper, circumiens, fert dura, fatigatus.*		
	Ieſu indigentiã,& paupertatem.		Famis ſitis,& cęt.ſuſtinentia, & nihil poſſidendo.
Attende.	Vitã perfectã, & exemplaritatẽ.	In	Cõuerſationis modo, & calores frigora, & huius (exilij aſpera queq; perferendo.
	Laborẽ Laſſitudinẽ,& negotioſitatẽ.		Pie circuẽdo,& p caſtella,& ciuitates diſcurrẽdo.
Ad Sextas.	*Ieſus perfecta conſulens, doctor verbis ſenſatus.*		
	Doctoris, & doctrinæ qualitatem.		Mira,& ſuaui excellentia.
Attende.	Populi ingratitudinem, & ruditatem.	Cũ	Multa, & cęca maliuolentia.
	Cõſiliorũ pfectionẽ,& verborũ grauitatẽ.		Parabolarum occulta intelligentia.
Ad Nonas.	*Ieſus cunctorum miſerens, Paſtor laxat reatus.*		
	Ieſu miſericordiam, & diligentiam.		Ægrotum morbos curando.
Attende.	Largitatem, & beniuolentiam.	In	Famelicos ſuauiter reficiendo.
	Pietatis affluentiam.		Peccatores ad miſericordiam recipiendo.
Ad Veſperas.	*Ieſus miranda faciens, monte transfiguratus.*		
	Ieſu diuinam potentiam.		Miracula inaudita faciendo.
Attende.	Cógruitatẽ miraculorũ,& ſufficientiã.	In	Typo, & numero ea operando.
	Transfigurationis glorioſæ lætitiam.		Gloriam,& teſtes videndo.
Ad Complet.	*Ieſus blaſphemos patiens, irriſus inſectatus.*		
	Iudæorum duram feritatem.		Chriſtum inceſſanter perſequendo.
Attende.	Cõuitiorum qualitatem,& quantitatẽ.	In	Corde ore, & opere inſectando.
	Ieſu piam mititatem, & bonitatem.		Semper docendo, & benefaciendo.

Feria Quinta.

De Paſſionis Ieſu præambulis, & ad paſſionem egreſſu.

Ad Matutin.	*Ieſus Lazarum ſuſcitans. Spirant Effrem moratus.*		
	Suſcitationis Lazari prodigium.		Paſſionis Ieſu occaſione.
Attende.	Iniquum Iudæorũ cõtra Chrm cõſiliũ.	In	Inuidia,& ęmulatione.
	Ieſu mite, & imitandum exemplum.		Fuga, & ad tempus declinatione.
Ad Primas.	*Ieſus ſcandit mirificans. Vnctus rex lachrymatus.*		
	Aſcendentis promptam pietatem.		Cũ miraculis ad paſſionis locum pperãdo.
Attende.	Tanti Regis humilitatem.	In	Vnctione apparatu, & Aſello inſidendo.
	Turbæ obſequium, & vrbis calamitatẽ.		Honore exhibito, & lachrymas fundendo.
Ad Tertias.	*Ieſus templo effugitans, ſanat repudiatus.*		
	Ieſu imitandam exemplaritatem.		Templi deuota viſitatione.
Attende.	Ieſu zelum, & pietatem.	In	Vendẽtium eiectione, & ægrorũ curatione.
	Ieſu repudium, & claritatem		Iudæorũ abiectione,& gentium cõuerſione.
Ad Sextas.	*Ieſus ficum exterminans; docet, monte precatus.*		
	Ieſu eſuriem,& fatigationem.		Crebro,& ſollicitè diſcurrendo.
Attende.	Ieſu doctrinã,& ĩfatigabilẽ dilectionẽ.	In	Ad bona cohortando, & orone pnoctando.
	Iudęorum ingratitudinẽ,& obſtinationẽ.		Humanitatem, & hoſpitium negando.
Ad Nonas.	*Ieſus tentatus ſuperans, parabolas præfatus.*		
	Iudæorum ſubdolam tentationem.		Varia,& inſidioſa quæſtione.
Attende.	Ieſu ſapientẽ, & æquã reſponſionem.	In	Egregia confutatione.
	Parabolarũ myſticationẽ,& pphetizationẽ.		Futurorum in monte prædictione.
Ad Veſperas.	*Ieſus cum ſuis commorans, Iuda appreciatus.*		
	Matris,& ſuorum deſolationem		Pia ſupplicatione.
Attende.	Ieſu hortamenta,& conſolationem.	In	Rationabili excuſatione.
	Iudæorũ,& Iudæ cõmerciũ,& pactionẽ.		Iniqua Chriſti venditione.
Ad Completor.	*Ieſus diſcumbit, conſecrans, lauit, ſermocinatus.*		
	Ieſu manſuetudinem,& humilitatem.		Agni eſu, & pedum ablutione.
Attende.	Ieſu munificẽtiã,& donorũ dignitatẽ.	Cũ	Sacerdotij, & Sacramenti inſtitutione.
	Diſcipulorum męſtitiam, & ſermonis profunditatem.		Ignito eloquio,& dulci conſolatione.

Feria ſexta.

De paſſione Ieſu,& diro mortis diuortio.

Ad Matutinas.	*Ieſus egreſſus, anxius, orat, captus, ligatus.*		
	Ieſu proceſſum doloroſum.		Aſſumpta triſtitia, orõnis agonia,& ſudõne.
Attende.	Iudæ,& Iudæorum acceſſum doloſum.	In	Oſculi proditione,& dira captione.
	Diſcipulorum receſſum timoroſum.		Magiſtri ligati derelictione.

Ad

Digitized by Google

Ad Primas.	*Ieſus coram iudicibus, ſpretus, & accuſatus.*		
	Variam Ieſu ad iudices deductionem.		Subdola inquiſitione.
Attende.	Falſo accuſati piam reſponſionem.	Cum	Multa pœnarum inflictione.
	Iudiciũ & Iudęorũ neqtiã, & Ieſu irriſionẽ.		Alba veſte induti ad latronem cõparatione.
Ad Tertias.	*Ieſus flagellis liuidus, Rex, luſus, præſentatus.*		
	Ieſu diram flagellationem.		Sanguinis profluuio, & multa truculentia.
Attende.	In ſtemmate Regio illuſionem.	Cum	Summa confuſione, & contumelia.
	Educti verecundiã & p̃ſentationem.		Tumultuoſi clamoris vehementia.
Ad Sextas.	*Ieſus damnatus, baiulus crucis, cruci clauatus.*		
	Ieſu iniquam condemnationem.		Plena & omnimoda innocentia.
Attende.	Crucis ſcandaloſam baiulationem.	Cum	Subſequentium conſolatione, & differẽtia.
	Cõtumelioſam inter latrones ſuſpẽſionẽ.		Summa pœna, & irreuerentia.
Ad Nonas.	*Ieſus pendens ſeptiloquus, expirat; lamentatus.*		
	Pendentis pœnam, & tormentum.		Circunſtantiarum aggrauatione.
Attende.	Ieſu teſtationẽ, & ſeptẽ verborũ, ſacrm.	Cũ	Magno myſterio, & noſtra eruditione.
	Mortis ſupplicium, & orbis lamentum.		Totius machinæ, & creaturæ concuſſione.
Ad Veſperas.	*Ieſus transfixus, Roſeus cruore decłauatus.*		
	Mortui tranſlationem.		Corporis liuidi, & lacerati decoloratione.
Attende.	Fluentem aquam, & ſanguinem.	Cum	Sacramentorum emanatione.
	Affixi depoſitionem.		Matris, & ſuorum deſolatione.
Ad Complet.	*Ieſus vnctus cum fletibus, ſepultus, obſeruatus.*		
	Matris, & amicorum deſideria.		Corporis obſeruatione.
Attende.	Vnctionis pia miniſteria.	In	Sepulchri præparatione.
	Planctum magnum, & ſuſpiria.		Corporis inuolutione, & tumulatione.

Sabbato.

De paſſionis, & Reſurrectionis inter medio.

Ad Matutinas.	*Ieſus victor, ad inferos ſcandens. Patres beauit.*		
	Ieſu victorioſum imperium.		Mortem, & eius auctorem triumphando.
Attende.	Votiuum Patrum deſiderium.	In	Ieſum ardenter expectando.
	Dignandum Ieſu deſcenſum.		Inferos frangẽdo, & Patrum vota ſatiando.
Ad Primas.	*Ieſus Matri diſcipulos, in luctu ſociauit.*		
	Matris dolorem intimum.		Lachrymas copioſè fundendo.
Attende.	Diſcipulorum timorem maximum.	In	Simul intus latendo.
	Iudæorum furorem mordaciſſimum.		Sanctos innocentes perſequendo.
Ad Tertias.	*Ieſus teſtes veriſſimos, poſt mortem vendicauit.*		
	Iudæorum diſceptationem.		Signis quæ viderunt.
Attende.	Monumentorum apperitionem.	In	His qui ſurrexerunt.
	Fidelium nutantium confirmationem.		Chriſto quem crediderunt.
Ad Sextas.	*Ieſus fructus dulciſſimos gignens, clauſa palauit.*		
	Omnia mala ablata.		Culpæ, & pœnæ deletione.
Attẽde p crucẽ.	Omnia bona collata.	In	Gratiæ, & gloriæ aſſecutione.
	Signacula clauſi libri reſerata.		Myſteriorum omnium reuelatione.
Ad Nonas.	*Ieſus complens vatidicos, typoſq; reſerauit.*		
	Completa prophetarum vaticinia.		Multa luculentia.
Attende.	Impleta figurarum velamina.	Cum	Magna congruentia.
	Reſerata ſcripturarum abdita.		Mira correſpondentia.
Ad Veſperas.	*Ieſus quieuit, æmulos torquens, ſe conſeruauit.*		
	Triduæ quietis ſacrum myſterium.		Veræ mortis p̃batione, & p̃miſſi cõpletiõe.
Attende.	Cõfutatũ obſeruãtiũ Iudæorũ cõſiliũ.	Cũ	Iniquorũ deſideriorum, & ſpei fruſtratione.
	Hypoſtaticæ vnionis fortiſſimũ vinculũ.		Sanguinis recollecti, & corporis corruptela (p̃ſeruatione.
Ad Complet.	*Ieſus ſuos præferuidos vngendi, adamauit.*		
	Diſcipulorum laudandã reuerentiam.		Matris conſolatione.
Attende.	Mulierum piam diligentiam.	In	Diſcurſu, & vnguentorum præparatione.
	Matris firmam confidentiam.		Certa reſurrectionis expectatione.

Die Dominica.

De Reſurrectionis victoria, & glorificationis triumpho.

Ad Matutinas.	*Ieſus ſurgens glorificus, ſuis ſæpe monſtratus.*		
	Reſurgentis, & reſurrectionis qualitatẽ.		Magna decentia, & glorificatione.
Attende.	Magiſtri ſollicitam benignitatem.	Cũ	Apparitione frequenti, & eruditione.
	Diſcipulorum magnã iocunditatem.		Quadraginta dierũ cõuictu, & ſignificatiõe.

Ad

Digitized by Google

Ad Primas. *Ieſus ductor exercitus ſcandit, dextra locatus.*

Attende. Aſcendentis glorificationem. / Pſm iubilũ,& Angl'orũ cõgratulationẽ. / Diſcipulorum mæſtitiã,& conſolationẽ. In Dextra Patris confidendo. / Chriſtum in regnum deducendo. / Chriſti ſeparatione,& redituri ꝓmiſſione.

Ad Tertias. *Ieſus largitor Spiritus, per orbem prædicatus.*

Attende. Donorum magnitudinem. / Linguarũ varietatẽ,& miraculorũ valitudinẽ. / Prædicationis diffuſam latitudinem. In Tanti doni collatione. / Audiẽtiũ admiratione,& cõuerſione. / Totius orbis repletione.

Ad Sextas. *Ieſus rector Hierarchicus, templi gubernans ſtatus.*

Attende. Confortationẽ. / Illuminationem. / Reformationem. Inter Perſecutiones. / Hæreſes. / Malos. Chriſtianos. Per Fortes martyres. / Veraces doctores. / Sanctos, & Religioſos.

Ad Nonas. *Ieſus noſtri ſollicitus, cum Matre Aduocatus.*

Attende. Ieſu in nos ſollicitudinem. / Exauditionis certitudinem. / Humanam negligẽtiã,& ingratitudinẽ. In Matrem aduocatam aſſumendo. / Vultui Patris ſe ſe offerendo. / A bono, & gratiarum actione torpendo.

Ad Veſperas. *Ieſus iudex æquiſſimus, rex omnibus Prælatus.*

Attende. Iudicis potentiſſimi æquitatem. / Iudicij tremendi qualitatem. / Sublimem regis maieſtatem. Cum Diiudicatione iuſta, & remuneratione. / Sententiæ ęterna,& irreuocabili dãnatione. / Regni qualitate, & ſuaui, ac fęlici ſubditorum ſubiectione.

Ad Complet. *Ieſus Sanctorum iubilus, finis deſideratus.*

Attende. Beatitudinis fęlicitatem. / Sanctorum omnium ſecuritatem. / Deſiderij ſatietatem. In Bonorum omnium collatione. / Malorum omnium ammotione. / Votorum omnium ſatiatione.

Finiuntur obiecta vitæ, & paſſionis Chriſti ſub horis aſſumenda.

Sequitur Tabula Articulorum ſub eiſdem præcipuè memorabilium.

Quomodo aut qualiter ſe deuotus circa hos articulos exercitare, & dilatare poſſit in Sacra meditatione, plenius expreſſum eſt infra, vbi agitur de vitæ Domini, & paſſionis eius meditatione. Hic ſolum ad hoc articuli iſti ponuntur, vt ſemper habeantur ad manum pro materia Diuinæ laudis. Quare & quodam grauiſſimo, nec minus Religioſiſſimo Palatino, & parlamenti curiæ præſidente, his breuibus verſiculis ſunt perſtricti.

	Ad Matutinas.	*Primas.*	*Tertias.*	*Sextas.*	*Nonas.*	*Veſperas.*	*Completorium.*
2.	Eſt genitus.	creat.	eijciens.	eſt deſideratus.	Eligitur virgo.	miſſus.	mõtana Ioſephq;
3.	Naſcens.	conciſus.	Stellam.	præſentat, & offert.	Herodem fugiens.	inuentus.	tertia lauit.
4.	Abſtinet.	elegit.	laſſus.	perfecta docendo.	Laxat.	mira facit.	blaſphem' quarta vocatur.
Feria 5.	Suſcitat.'	intrauit.	vendentes.	nocte præcatus.	Tentant.	venditus eſt.	diſcũbens quinta ſacrauit.
6.	Captus.	pontifices.	vapulãs.	eſt in cruce tẽſus.	Expirat ſexta.	latus intrat.	poſtquàm ſepultus.
7.	Infernus.	lugent.	ſurgunt.	ac clauſa palauit.	Cõpletur vates.	requies.	vnguenta parantur.
Dñica.	Surgens.	aſcendit.	mittens.	& cuncta gubernans.	Pro nobis orans.	Iudex.	iubilus quoq; finis.

Super his itaque articulis memorabilibus, & dignè memorandis, continuum cantetur alleluia, & iuges dicantur Domino laudes. De quorum inductiuis, vſu, & practica, dicetur infra. Hic ſolum commemorantur pro materia Diuinæ laudis; quo occaſio habeatur deuotæ laudationis.

Quomodo beneficia Dei ſub horis ſunt aſſumenda, & quare. Capitulum Decimum.

D 1.Theſ. 5. IN omnibus gratias agite Deo. Et quoniam de obiectis loqui cœpimus, adijciemus adhuc pauca de eiſdem loqui. Dictum eſt ſupra, quòd ſecundũ tres principaliores, quos in horis agimus actus; triplicia ſe offerant aſſumenda ſub eis.

	Laudandum.		Chriſti myſterijs.
Nam	Regratiandũ.	eſt ſup	Acceptis beneficijs.
	Orandum.		Pro extinguẽdis vitijs, & virtutib. obtinendis.

De laudis obiectis diximus, de beneficijs iã paucis agemus, vt ſic qui omnibus vti nõ valuerit, vel horum aliqua ſumat. Regratiandum itaque eſt iuxta Apoſtolum ſuper omnibus, ſ. beneficijs acceptis. Et hoc potiſſimum ſub Hymno gloriæ, qui totiens repetitur in gratiarum actionem. Qui item Hymnus, ſ. Gloria Patri, ſumma eſt, vt vult Dominus Bonauent. deuotione concinendus. Vnde & deuotiſſimè inclinandum. (Quæ inclinatio) vt ſupra tactũ eſt, erit tempeſtiua, vt, ſcilicet ante gloria ſurgatur, vt liberius inclinetur. Erit (deuota,) vt ſcilicet humiliter, & profundè inclinetur. Erit (ſufficiens,) vt ab ea citius debito non ſurgatur. Honor enim idẽ qui Patri, & Filio, eſt & Spiritui ſancto exhibẽdus. Qui hunc reuerentiæ cultum Domino ſubtrahunt, dura admodum à Bonauentura inuectiua inuruntur qui ait. Sunt qui culpabili admodum remiſſione traducti, hunc reuerentiæ cultum Domino ſubtrahentes euacuant; dum aut prorſus reſident, vſq; ad factam memoriam Trinitatis, aut tunc primum ſurgunt, & ſedili eleuando intendunt; quando fuerat inclinandum, aut alias ex negligentiæ vitio non inclinant. Quanti tamen ſit hęc noxa, Beata Dei Genitrix, cuidam ſeniori in choro pſallenti indicaſſe refertur, quæ inclinantibus ad Sanctæ memoriam Trinitatis, ſuum filiũ ipſis ſingulis offerebat; quendam verò minimè inclinantem, verſo ab eo vultu, velut indignum hac gratia pertranſibat. Hæc ille. Cui non diſſimile quiddam infert Ioannes Vallenſis dicens. Cuidam ſub vigilijs matutinalibus dormitanti, & ad Gloria Patri, non inclinanti, apparuit Angelus Domini dicens ei. Flectè caput, quia dicis Gloria Patri. Et diabolus ex alia parte reſpondit. Non flectè, niſi triplicem ruperis funem. Quod videns Abbas, & audiens orauit dicens. Ne perdamus ouem, funem Deus aufer, & hoſtem. Cui Angelus libero captiuum tu corripe deſidioſum. Deuotè ergo inclinandum ſemper.

Sũt huius generis exempla multa apud Cęſariũ, & in de (illuſtribus viris) ex quibus omnibus comprobatur, quantæ ſit culpæ, hunc gloriæ Hymnum dicere indeuotè. Verum vt deuotè dicatur, neceſſe eſt habere aliqua inflammatiua obiecta, & gratitudinis excitatiua; quæ ſunt Dei beneficia, quorum aliqua huic Hymno correſpondentia, ſunt hic aſſignata, vbi & ea quæ latius articulatim de myſterijs Chriſti, ſupra immediatè ſunt poſita; quia Hymnus iſte ſic poſtulat, compendioſè inneċtuntur. Et licet in ſecunda parte de eis, quæ hic Patri, & Spiritui ſancto attribuuntur plenius agatur; propter multitudinem tamen, nõ omnibus facilè eſt eorum ſub horis reminiſci, quare hic ponuntur quædã generaliora huic Hymno gloriæ facilè applicabilia.

Quomodo Beneficia Dei, ſub horis ſunt aſſumenda, & quibus de cauſis. Capitulum Decimum.

IN omnibus igitur gratias agite. Omne beneficium ſecundum Bonauenturam, aut eſt Naturæ, aut Gratiæ, vel Superexcellentiæ. Naturæ ſunt dona creationis. Gratiæ iuſtificationis. Superexcellentiæ redemptionis. Hæc ſunt tria munera precioſa, tribus perſonis Diuinis appropriata. Patri enim attribuitur creatio, Filio redẽptio, Spiritui ſancto iuſtificatio. Quotiens igitur Hymnus Trinitatis canitur, totiens horum beneficiorum conuenit reminiſci, vt deuotius dicatur. Et quoniam alterna delectant; ſunt ſecundum ſingulos dies variata; adinuicem reſpectum, vt proſpicienti patebit habentia. Horum itaque reminiſcamur, & deuotiſſimè hunc hymnum gloriæ; vel ex affectu complacentiæ, aut laudis, aut gratitudinis, (ſecundum Gerſonem in de Hymno gloriæ) hoc modo concinamus. Eſto ſit dies Lunæ. id eſt Feria ſecunda, hoc modo ſemper ad Gloria Patri canes. Gloria laus honor, & gratiarum actio Patri, qui mihi dedit prædeſtinationis, & conditionis ſublimitatem. Gloria Filio, qui per antecedentia ſuum ortum, & per mundi ingreſſum, id eſt incarnationem, pro his beneficijs Patri, & Spiritui ſancto, vicem pro me rependit, & pro eorundem abuſu plenè ſatisfecit. Gloria demũ Spiritui ſancto, qui me iuſtificans, dedit vocationis, & conuerſionis gratiam ſpecialem. Vel cui particularia hæc commemorare piguerit; vel ſaltem generalia hoc modo tractet (Gloria Patri) qui me cum non eſſem creauit (Filio,) qui me perditum reſtaurauit (Spiritui ſancto) qui Filium iræ iuſtificauit. Tanta inquam, ac talis, pro his omnibus, & ſingulis ſit (Gloria) quanta erat (in principio) cum eũ laudarent aſtra matutina; quanta (nunc, & ſemper) in huius vitæ decurſu, ei dabitur ab vniuerſali Eccleſia, quantaq; erit (in ſæculorum ſæcula) ab omnibus Beatis in patria. Talis inquàm ſit ei, iam in ſimul, & præſentialiter; qui tanta mihi tribuit beneficia. Tam grauidum, & deuotũ includit ſenſum. Sicut erat in principio. Vnde ſemper canendum, cum magno affectu cordis. 1 Theſ. 5.

Porrò de gratitudinis inductiuis, practica, & modis eius. Nihil hic ſupereſt dicendum, cum tanta inde dicantur infra, ſub diuerſis locis. Tantũ commonemus, vt deuotè, & magnificè, aſſiduè, & integrè gratias Deo, non tam dicamus, quàm agamus. Non enim gratiarum dictionem, ſed gratiarum actionem, exigit à nobis Dominus Deus, vt non verbo, & lingua tantum; ſed opere, veritate, & vita, nos gratos exhibeamus illi ſemper. Complectuntur autem beneficia hæc pro Memoriali, ſub verſiculorum carminibus iſtis, à grauiſſimo, & verè ſub Chlamyde ſæculari, religioſiſſimo viro, & Domino compoſitis.

Digitized by Google

Feria	Beneficia Patris.	Filij.	Spiritusſancti.
2.	Te genitor creat.	Hic carnem capit.	Ille lauauit.
3.	Corpus habes.	hic natus adeſt.	dedit ille ſancta.
4.	Hic animam.	miranda facit.	tibi grata peregit.
5.	Hic victum.	Vixit mandans.	Tibi ſcripta reuelat.
6.	Conſeruat.	patitur moriens.	te iuſtificauit.
7.	Angelicos dedit.	hic dormit.	Sãctos ter donat.
Dñic.	Obſequium.	ſurgit.	cęleſtia gaudia donat.

Horum intellectus ex ſubſequentibus patet, ſolum exerceatur affectus.

Poterit tamen qui volet, ex facili alia commemorare beneficia, quæ ponuntur infra in beneficiario, per ſingulos dies, & horas aſſumendo ſingula. Aut in genere.

Gras dicere p̃ bñficijs	Generalibus. Specialibus. Singularib.	Sc3	Naturę. Gratiæ. Gloriæ.

Qui poterit deſcendat ad hæc ſpecialia, quæ applicabilia ſunt ſanctæ Trinitati. Vt ſic cum attentione, & deuotione, deuotiſſimus ille gloriæ Hymnus perſonetur. Qui tãto dicendus venit deuotius; quanto in eccleſiaſtico officio repetitur frequentius. Quam cum annexo verſu Beatus Hieronymus ſcripſit, inter Opuſcula quæ Papæ Damaſo miſit. Et eiuſdem rogatu idem Damaſus, illos in fine pſalmorum cantari inſtituit. Ante tamen longè, & editus, & frequentatus fuiſſe reperitur. Gloria Patri, primus verſus quem inſtituerat Nycena Synodus. Qui immediatè ſubnectitur poſt, Deus in adiutorium. quaſi in laudem, & gratitudinem, q. exaudierit, & intenderit in adiutorium noſtri Deus. Qui per Prophetam dixit. Adhuc te loquente ecce adſum. *Geneſ. 46.* Similiter poſt quemq; pſalmum ſubditur, eo quòd verſus iſte, totius Trinitatis ſimplex laus eſt, conſummatio, & perfectio cuiuſque boni operis. Tum etiam, quia pſalmus bonam operationem ſignat; qua finita, merito gloria danda eſt ei, vnde bonum omne procedit. *Iac. 1.* Deuotiſſimè ergo, vt ſupra monitum eſt, erit concinendus, cum ſumma attentione, & integra deuotione mentis, & affectus. Eſt autem gloria iuxta Tullium, frequens de aliquo fama cum laude. *Gloria quid.* Aut clara cum laude notitia, vt ait Ambroſius, vel ſecundum Patrem Auguſtinum in 5. de Ciuit. Dei. Gloria eſt iudicium hominum, rectè, & benè iudicantium; vnde propriè in magna æſtimatione de Deo conſiſtit. Quæ deſideratur, & petitur ſummæ Trinitati perſiſtere in ſummo, & in omne tempus: vt optatiuus verſiculus. Sicut erat, complectitur, connectens omne tempus præteritũ, præſens, & futurum. Immo & æternum, & vltra omne tempus, quod intuenti de triplici temporis differentia facilè patet. Vltimum autem in ſæcula ſæculorum notat. Quotiens enim ait. Origenes ſæcula ſæculorum nominatur. Fortaſſe licet nobis ignotus, tamen a Domino ſtatutus aliquis terminus indicatur. Aut in æternum ſignificat, & vltra. Multæ itaque deuotionis, & maximæ affectionis eſt verſiculus iſte, qui tantum laudis, & gloriæ Deo cupit, optat, & comprecatur quolibet momento; quaſi vnquam fiat, eſt, & erit in ęternum, & vltra. Cantetur itaque hilarato corde, & huiuſmodi obiectorum commemoratione.

Sequitur figura de forma, & ratione Canendi deuotè Hymnum illum Trinitatis, Gloria Patri &c. Per ſingulas Ferias, & Dominicas, tum motiuis, & rationibus propter quas.

Digitized by Google

	Gratus eſto Patri. Propter.	Gratus eſto Filio. Propter	Gratus eſto Spiritui ſancto. Propter
	Propter beneficia naturę, & creationis, quæ illi attribuuntur, pp potentiã maieſtatis. Et complectuntur hęc creationis beneficia, in articulis ſubſequentibus.	Propter beneficia ſup excellẽtiæ, & redemptionis q̃ ei aſcribunt, pp ſapiam, & diſpẽſationem carnis. Et includuntur hæc redemptionis beneficia in mẽbris ſubnexis.	Propter beneficia grẽ, & iuſtificationis q̃ ei appropriantur, ꝓpter clementiam bonitatis. Et tanguntur hæ gratiæ dona in pũctis ſubſcriptis.
Fer. 2.	*Prædeſtinationis & cõditionis ſublimitatẽ.* Ab æterno tui ſollicitus, te prædeſtinauit. Qd, ſ. Eſſe, vitam, ſenſum, in tẽpore donauit. Et nobiliſſimam te creaturam hominem, ſcilicet creauit.	*Antecedentia ortũ eius, & mũdi ingreſſum.* Ab æterno propter te incarnari diſpoſuit. Quia, ſ. Tanta in figuris Prophetis omni tẽpore exegit. In plenitudine temporum adueniẽs naturam tuam aſſumpſit.	*Vocationis, & cõuerſionis gratiã ſpecialem.* Et loco, & tẽpore diuulgatæ grẽ te naſci fecit. Qm̃ Ad fidei grãm, & Chriſtianiſſimum te vocauit. Rurſus aberrantem tolerans, conuerſionis gratiam indulſit.
Fer. 3.	*Corporis ingenuitatem* Senſuum, & membrorum integritatem. Dãdo Complexionis viuacis eucraticam ſanitatem. Sexus ingenuam nobilitatem.	*Natiuitatem, & vitæ infantilis proceſſum.* Tam dignãter natus infantiles neceſſitates ptulit. Qd Legi ſe ſubijciens per tẽporũ incrementa adoleuit. Tã diu delitеſcens propter te baptiſmum ſubijt.	*Eccleſiæ, & Sacramentorum Communionem generalem.* Eccleſiæ materiali, & militanti te aſſociauit. Qd Sacrã qb. delet̃ culpa, & cõfert̃ grã pp te confecit. Ea aſſequendi opportunitatẽ, & gratiã cõceſſit.
Fer. 4.	*Animæ dignitatem.* Creãdo cõſilio ad ĩaginẽ, & ſĩitudinẽ Trinitatis. Eam Præferendo cunctis amore ſingularitatis. Decorando virib. & actibus dignitatis.	*Virilis conuerſationis actus, & progreſſum.* Vias vitæ exemplo, & verbis edocuit. Quia Miraculis clarens omnibus benefecit, ꝓ eo, ꝙ diligi debuerat iniquorũ odia & perſecutionem tulit.	*Gratiam ſingularem, & dotalem.* Dona cõia naturæ, & fortunę cũ oĩbus conceſſit. Quia & Specialia dona gratiæ cũ aliquibus dedit. Singularia deuotionis munia infudit.
Fer. 5.	*Victus & veſtitus frugalitatem.* Et hoc quo ad Vſum neceſſarium. Ornatum congruum. Statum honeſtum. Ne op; Laborare. Mendicare. Sollicitari.	*Paſſionis præambulum, & ad paſſionem egreſſum.* Ad locum paſſionis ſpontaneus aduenit. Qd A diſcipulo venundari ſe permiſit. Teſtamentũ tã inſignè reliquit, & ad paſſionẽ exijt.	*Artium ſcientiam, & ſanctarum ſcripturarum ſolamen.* Ad clericatus te ſtatum acciuit. Qd Ingenij acumen, & artiũ ſcientiam contulit. Sanctarũ ſcripturarum libros, & ĩtellectũ dedit.
Fer. 6.	*Conſeruationis, et gubernationis ſedulitatẽ.* Te & omnia pp te in optimo eſſe conſeruando. Et Hoſtib⁹ periculis, & morbis tutando. In ꝓſperis, & aduerſis ſollicite te gubernando.	*Paſſionem, & dirum mortis diuortium.* Proditus captus fuit, & ligatus. De Iudice ad iudicẽ duct⁹. Qd Morte condemnatus. Tãta tormẽta, & poſtremò. Mortem in cruce paſſus.	*Iuſtificationem integralem.* Voluntatẽ in bono cõmutando, & eã cõſeruãdo. Et Spẽ ꝑfect⁹, & adminicula neceſſaria ſubminiſtrãdo. Virtutum exercitia, & cibum cęlicum donando.
Sabb.	*Angelorum, & parentum obſequioſitatem.* Oẽs Angelos tibi adminiſtratorios ſpũs fecit. Nam Parentes honeſtos bonos & mediocres dedit. Spũales inſuper patres, & magiſtros adiecit.	*Paſſionis, & Reſurrectionis intermedium.* Tã dignabundè in inferiores partes terrę deſcẽdit. Qd Triduo in corde terræ requieuit. Patres tam victorioſè liberauit.	*Sanctorum aſſiſtentiam paternalem.* Quorũ Doctrina, & exemplis. Feruore, & præmijs. Oratione, & meritis. ab Errore liberamur. Torpore excitamur. Langore ſanamur.
Domin.	*Vniuerſi totius commoditatem.* Dedit ſiqdẽ Supiora. Auxilium. Paria. In Meritum. Inferiora. Obſequiũ. Chriſtũ Angelos, & Sãctos. Vt Hoĩes bonos, & malos. Mundum, & quæ in eo ſunt.	*Victoriam Reſurrectionis, & ſubſequentium Triumphum.* Reſurgens tam glorioſæ tęlos conſcendit. Qd Spiritum ſanctũ demittens Eccleſiam conſtituit. Pro nobis orans ſe in præmium noſtrum reſeruauit.	*Aeterni gaudij promiſſionem liberalem.* ꝓmittẽdo oĩm Malorum ammotionem. Bonorũ aſſociationem. Deſideriorũ adimpletionem. Dãs ſpẽ ob Charitatem adoptionis. Veritatem promiſſionis. Poteſtatem redditionis.

Horum vberiorem proſecutionem, qui volet infra in Beneficiario eam requirat. Nam & ſub beneficio complectuntur omnes articuli vitæ, & paſſionis Domini plenius iam non poſiti.

De

Digitized by Google

De obiectis orationis, ſiue his pro quibus adipiſcendis orandum ſit. *Cap. XI.*

E Luc. 11. PEtite, & dabitur vobis, ait Dñs. Tertius principalis latricus actus, qui agitur ſub horis, eſt exorare Deum; quem eo quoq; inſtantius agemus, quo prægnãtiora nobis obiecta aſſumpſerimus. Vt igitur attentius, & feruentius oremus, certa nobis obiecta pręſtituere debemus, vt, ſ. ſingulis horis ſingula quędã expetenda habeamus: ad qđ plurimum valent ſeptenæ infra poſitæ. Quas Bonauentura in Breuiloquio ſuo, ſepté horis appropriat, & eas tũc orandas inſinuat. Nec ex hoc orõni noſtræ quippiã detrimenti accedet; ſed plurimũ emolumenti. Cõſpicientes etenim magnã, ꝓ qua petimus exiſtere cauſam, magna ſollicitabimur deuotione exorare. Et qm̃ infra plenius de his ſeptenis agetur; hic tãtum vſum, & modũ, quo inter orandum exercendę ſint aſſignemus. Sciendum itaq; hoc nõ noſtri propoſiti eſſe, nec à quibuſlibet conſultum; vt eo tpe quo laudis, & horarũ Canonicarum, ſeu orationũ debitarũ, hoſtias immolare iubemur, harum ſeptenarum meditationi, ſeu cõſiderationi intendamus. Scimus népè, qm̃ ingratum eſt Spũi ſancto, qcquid obtulerimus, neglectis his ad quæ tenemur. Sed ita harũ memoria eſt aſſuméda, vt nõ diſcuſſioni; ſed ꝓ eis adipiſcédis, orationi inſudemus, vt ſic nõ impediãt; ſed expediãt magis. Nã & harũ memoralia, triphariã, ſicut & ſuperiorum obiectorũ, fieri poſſunt. Ante horas, ſub horis, & poſt horas. Ante quidé vtenda eſt his pro torporis excuſſione, feruoris augmentatione, intentionis directione, vt, ſ. meminerimus nos nõ inſolita quadã cõſuetudine Chorũ adire; ſed ꝓ vitiorum extirpatione, & virtutũ inſertione Dñm exoraturos, ſimul hoc intétioni inſerendo. Tantum. n. iuxta Ambroſium agimus, q̃tum intendimus. Sub horis quoq; harum memores eſſe debemus. Aut ꝓ tędij ammotione, vel ꝓ mentis in Deũ eleuatione, aut ꝓ noſtræ orationis exauditione. Ita vt nõ ſemel mõ, ſed & pluries inter orandũ, potiſſimum in Pſalmi cuiuſq; finé, pro his ſuſpiremus ac Dño decantamus. Da mihi p Pſalmum decantatum, hoc vel illud. N, deuincere vitiũ, & ꝓficere in contraria virtute. Nam hmõi ſuſpiria inter pſallendum, ꝓ hmõi cauſis fieri Dionyſius Carth. ſuadet dicens. Et dum alius chorus canit, aut dum aliquid legitur ab vno, cor raptim eſt Deo infigendũ, & pro ſingulari cauſa exorandum. Hoc namq; ait fieri põt celerrimè ab habituoſo, amoroſo, ac exuberãti in bonis internis. Hæc Dion. Poſt aũt horas his cõuenit vti, puta in oblatione, & diligétiore retractione; qua hõ ꝑſeruatur à facili exitu chori, & leui diſcurſione. Ecce hęc practica, hic modus ſeptenas exercédi. Quo mõ q ſe exercitauerit, pluri mos ĩde fruct⁹ cõſequet̃, & potiſſimũ iſtos quinq;.

Feruens, attentus, profectus, amans, ſtabilis, mens.

Primo Feruens. ĩ. mens reddit̃ ad orandum feruentior; dum nõ multorum more, inolita cõſuetudine Oſe. 10. chorũ accedit, inſtar vitulæ Effraym doctæ diligere triturã; ſed ſuccenſa méte ꝑperat, ꝓ obtinenda certa virtute, aut certo vitio extinguendo. Sed circa hoc apud plures in dubiũ venit; ſi certè quippiã à Deo ſit expetédum. maximè cum Socrates (Valerio teſte dicat.) Nihil vltra petédum à Dijs immortalib. q̃ vt bona tribuerent; quia hi demum ſcirét, quid vnicuiq; eſſet vtile. Nos aũt plerumq; id votis expetere, qđ non impetraſſe melius foret, vt latius Petrarcha in Rebus Memorabilib. tractat. Ad hoc noſtri Theologi dicunt, ꝙ hæc ſnĩa ſit aliqualiter vera, q̃tum ad illa, q̃ malum euentum habere poſſunt, quibus & benè, & malè vti contingit, ſicut diuitiæ, & honores, q̃ multis, vt ibidem dr̃ exitio fuere. Sunt tñ q̃dam bona quibus hõ malè vti non põt, vt ſunt quibus beatificamur; q̃ & Dñs abſolutè in ſua nos petere docuit oratione. Ita tñ, ꝙ oĩa, eius Mat. 6. finaliter ſint voluntati ſubdẽda; ita ſingularia q̃dã expetere, magnæ eſt vtilitatis, vt dictum eſt. Alia vtilitas hinc emergens eſt Attentus, ꝙ hõ redditur ad orationé attentior. Nam cauſæ magnitudiné ꝓ qua orat attendens; magnum ſtudet adhibere mentis feruorem. Nimirum ſciens, qm̃ non niſi magnis laborib. magna ſoleant donari. Hinc ẽt eſt, ꝙ Beatiſſimus Bernar. & alij, inter orandũ non mõ docẽt intẽdere in eum qué oramus; ſed in cauſam ꝓ qua oramus, crebrius reflectere mẽtem. Tertia eſt. Proficit, quia ex hoc, ſupra id qđ putamus, in vitiorum eradicatione, virtutũ inſertione ꝓficiemus. Qui. n. iugiter ꝓ his extirpandis, illis inſerendis ſollicitus fuerit, & orauerit, ſuo voto defraudabit̃ nunq̃. Fixa. n. fidei regula ſtat, vt accipiat, qui petierit quicunq; ſit ille, vt Bernar. in ſuis Meditationib. decla Matth. Luc 11. rat. Quarta vtilitas eſt. Amans, quia hinc orit̃ quidam habitualis amor virtutum, & odium vitiorũ, vt infra plenius eſt proſecutum. Quinta eſt. Stabilis Mens; quia memoria reformatur, & in bonis ſtabilitur. Huic igitur exercitio inuigilemus, de cuius inductiuis, & vlterioribus practicis agetur infra. Et hæc ſufficiant ꝓ obiectis orationis. Sed ſicut ꝑter. determinata obiecta de laude, & gratitudine, aſſignata ſunt generalia incitamenta, ꝓ oĩ indeuõtionis torpore excutiendo. Ita breuibus tangemus ẽt orationis inductiua, vt ſi qñ quis intepuerit per ea. ſe excitare poſſit. Et occurrunt intercętera iſta.

Commonet inſtruxit exempla neceſſeq; ſuadent.
Per facilis grata, quàm nobilis vtilis apta.

Primum ad orationis ſtudiũ inducés eſt. Qđ Saluator ipſe ſummus mgr̃, & Scriptura totiés ad orãdũ monent. Petite inquit, & orate, & dabitur vobis. Et Ibidem. Apl̃i diuinitus iſtituti monẽt. Orõnib. inſtãtes ſunt Rom 12 intermiſſione orate. Oportet ſp orare, &c. Scđm q a 1 Theſ. 5. tã diligenter de oib. circunſtãtijs orõnis Inſtruxit. Docuit. n. quid orãdũ, qñ, vbi, & qua neceſſitate, & quo fine, vt Vmber. ad latũ deducit, & ex Euang. patet. Tertiũ mouẽt ad id exépla ipſius Saluatoris, & oĩm Sãctorũ. Notũ eſt ex Euãgelio de Saluatore, ꝙ frequẽti orõni intẽtus fuit. de Apl̃is patet in actib. Luc. 6. Act. 2. Apl̃orũ, & Sctõrũ geſtis. Quartũ eſt Neceſſitas ipſi⁹ orõnis. Sumus. n. ĩ loco pugnę, & ĩ loco miſeriæ; vñ neceſſe hẽmus frequenter ad miam Dei recurrere. Tria ſolét eſſe occaſio clamãdi hoib. ignis, ſ. aqua, Videas. & hoſtes; q̃ tria quaſi ſingulis dieb. incitare dñt, vt ĩ orõne ad Deũ clamemus. Vix eſt dies ĩ qua domus cõſciæ nr̃ę, nõ ſuccedat̃ igne infernalis culpæ, ignę prauę cõcupiſcẽtiæ. vñ neceſſe hẽm⁹ ad aquã Diuæ

Digitized by Google

gr̃æ,& ad aquã lachrymarũ recurrere. Vix eſt dies i qua fluctus malarũ cogitationũ, nõ ſuperẽt caput cordis, vt clamare habeam⁹ Dñe ſalua nos perim⁹.

Matt. 8 Vix eſt dies in qua hoſtes non videamus ad portã, qui tam innumeri ſunt,& fortes. Quintum oĩum Sãctorum Adhortatio, quæ vnicum hoc pro ſumma remedij Docent Ber. Oro vos fratres, vt ſp habeatis ad manum tutiſſimum orationis refugium. Nemo veſtrum paruipendat oronem ſuã,quia ipſe ad quẽ oratis non paruipendit. Sextum monere debet opis facilitas. Nullus.n.hinc ſe excuſare põt; de ieiunio,aut elemoſina,plures ſe excuſant;ſed non ſic

Pſ.41. de oratione,q̃ eſt cordis,dicebat Dauid. Apud me oratio Deo vitæ meæ.vbi gloſa. Apud iuſtum ſp eſt quod dare põt,oratio.ſ.q̃ ſi nõ poterit dari ore; poteſt fieri mente. Chriſo. Solã orationem quaſi tributum offert aĩa Deo,de ſuis viſceribus. Septimo mo

Eſa.56. uere debet ipſius acceptabilitas. Eſa. Holocauſta corum,& victimæ placebunt mihi.i. orationes. hinc

Cant 2. cant. Sonet vox tua in auribus meis. Eſt eñ oratio Deo placatiuũ ſacrificium,colloquium gratioſum, cõuiuium delitioſum: vt deducitur in Speculo morali. Octauo mouebit oratiõis digna Nobilitas. Nõ enim officiũ eſt ruſticorum; ſed officium filij Dei, & Matris eius,Angelorum,& Sanctorum. Ipſe eñ, & Angeli Sancti, orationes noſtras p̃ſentant̃ Deo. Neceſſe eſt aliquid magni eſſe, & admodũ pretioſum,quod a tantis p̃ſentat̃ in cœlo. Certè honorabile officium adminiculatẽ eſſe,& oratorem Dei. Magnus honor eſt frequenter loqui cum Principe magno. Maior cum Rege, maximus cum Rege Regũ, vt patet. Nonum eſt orationis Vtilitas, q̃ nullis ſat

Orationis virtus. verbis explicari põt. Sunt deſuper Sermones Chriſoſtomi. Aug.& integri tractatus. Magna virtus orationis q̃ effuſa in terra operatur in cœlo. Eſt oratio remedium ſanatiuum,lotorium mundatiuum,exenium placatiuum,oĩum rerum officiũ impetratiuũ. Nihil eſt,quod oratio nõ põt. Cœlos aperit,& claudit,Deum placat,& tenet, diabolum vincit & cruciat,in bello corporali & ſpirituali triũphat. Morbos corporis,& mentis ſanat,liberat a periculis, ꝓlongat vitã in terris,& beatificat in cœlis. Cum oĩa remedia deſunt, iſtud ſemper adeſt. hinc Rex ille

2. Paral. 28. pijſſimus dicebat. Cum ignoremus quid agere debeamus,hoc ſolum habemus reſidui,vt oculos noſtros ad te dirigamus. Poſtremo oĩ in tpe, oĩ in loco,apta eſt oratiõ,& oĩ ſtatui. Multum amandũ eſt tale officium, quod nullum recipit impedimẽtum, hyeme, & æſtate, in ſereno & pluuia, in ſanitate & morbo,in domo & campo,eundo & ſtando, ſp valet oratio. Nemo ergo orationis paruipendat officium, quod non paruipẽdit Deus qui priuſq̃ exeat de ore,ſcribi eam iubet in libro ſuo. Et vnum indubitãter ſperare poſſumus, vel dabit quod petimus, vel quod nobis nouit vtilius. Si tamẽ rite oramus.

Sitq; humilis pura feruens conſtans lachrymoſa.

Et hæc ſufficiant de oratione.

CVm oraueris intra in cubiculum tuum,& clau

Matt.6 ſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito. &c. Abunde & plus forſan quam ſatis ſit dictum eſt, de pſoluenda Diuina laude,maximè in choro,aliquid ſubdendum qualiter pſoluendæ ſunt,vbi neceſſitas exegerit,horæ in priuato. Sup quo breue quidẽ;ſed non cõtẽnendum capitulũ hẽt pragmatica ſanctio, iubens ſub hoc tenore. Quoſcunq; etiã alibi beneficiatos,ſeu in ſacris cõſtitutos,cum ad horas Canonicas teneantur;admonet hęc ſancta Synodus,vt ſi orõnes ſuas Deo acceptas fore cupiunt;nõ in gutture,vel inter dentes,ſeu deglutiendo,aut ſyncopando dictiones,vel colloquia,vel riſus intermiſcẽdo. Sed ſiue ſoli,ſiue aſſociati, Diurnum nocturnumq; officiũ reuerenter, verbiſq; diſtinctis peragant, ac tali in loco,vnde a deuotione non retrahant̃. Ad q̃ ſe diſponere,& p̃parare debent, iuxta q̃d ſcriptum

eſt. Ante orõnẽ p̃para aĩam tuã &c. Hæc ibi. Ex qua *Eccli.*
cõſtõne ſynodali patet, vt ſi qñ extra chorũ officiũ *18.*
Diuinum ſit dicendũ, q̃tum poſſibile fuerit,homo p̃ſcriptũ modum nitat̃ obſeruare, vt & ante ſe deuote diſponat,deuotius exoluat. Et poſt in deuotione ſe cõſeruet. Añ inq̃ ſe debet quantũ cõmodè poterit p̃diſponere tp̃s debitũ, locũ aptũ, aĩum recollectum ꝓuidere. Qui in tpe horas dicit obedit, qui p̃uenit ex cauſa ꝓuidet, qui negligit ſub graui culpa eſt. Melius tñ eſt p̃uenire q̃ omittere;ſed optimũ dicere ĩ tpe. Niſi vbi grauior fuerit occupatio. Sub audienda quoq; Miſſa, nõ ſunt ſoluendæ horæ,vbi cõuenit ſacratiorib. myſterijs intẽdere. De loco,cęteris parib. congruentius eſt eas in eccl'a pſoluere. Aut ſaltẽ in cubiculo,ſeu loco ſecreto;vbi nõ poterit a deuotione impediri. Porro de aĩo recolligendo,& ante orationem diſponendo, ſatis cõmonitũ eſt ſupra. Tenes ergo breuiter modum præparãdi.

ORabo ſpiritu orabo, & mente &c. De modo *1. Cor.*
exoluendi paucis proſequendum venit. Qui *14.*
conſiſtit in iſtis.

Dic reuerens,plenè,attendẽs,ſed & ordine feruens.

Primo vt dicant̃ reuerẽter,de cuius mõ,& inductiuis plura diximus ſupra. Hic adijcimus. Q̃d hæc reuerentia in his maximè apparebit, vt dimiſſis oĩb. occupationibus,ſe honeſtè diſponat mente,& corpore. Aĩum recolligendo,intentionẽ formãdo,articulũ aſſumendo. Deinde corp̃alẽ reuerentiã in oĩb. exhibendo,vt queãdmodũ Bonauẽt.docet. Ad officium ſtrennue ſtent, iuxta traditionẽ eccl'aſticę Diſciplinę, p̃terq̃ ad lectiones,& alia vbi,vel inclinãdũ,vel genuflectendũ ꝓ tpe. Debent.n.& extra chorũ,q̃tum cõmodè poterũt, obſeruari cerimoniales obſeruantiæ,vt in oĩb. religionis veſtigiũ reluceat, & diſciplinę. Debẽt ergo ad opus Dei,corpus honeſte diſponere. Ad collectas & Trinitatis memoriã, vel modicũ inclinare, & vbi oportebit genuflectere. Si qñ ad ſedendũ debilitas euidẽs, vel nimia laſſitudo cõpellat; ſaltẽ ad inceptionẽ officij, ad Inuitatoriũ,Hymnos,& orõnẽ Dñicã, & a Cap̃lo in ante,ſurgere nõ omittant. Si etiã in lecto ægritudinis decumbãt,reuerentiã nihilominus quantũ poterũt faciant. Huius inſigne exẽplum S.Hieron. exhauſt⁹ viribus ſenex,exẽplum p̃bet, dũ fune ſe erigit &c. De alio Bonauẽt.cõmemorat,q̃ febricitãs Cõpletoriũ in lecto dixit, ſed ab Angelo hoc mõ fuerit correpť. Cõpletoriũ ſub cocco,nec fruct⁹,nec vtilitas. Cui non diſſiſe narrat Ludolph⁹ Carth. Q̃d cũ duo Fratres nocte quadã,ſedẽdo in lectis,quaſi cubãdo pariter, Matutinas dicerẽt; mox affuit diabolus cũ

fœtore

Digitized by Google

fœtore intolerabili dicēs. Ad talē orõnem,tale debētur incenſum.Magnopere ergo obſeruãda ſp,& vbiq; in Dei officio reuerentia,& honeſtas. Quare ēt ſi p viam officiũ dicatur;etſi non vacat continuè dũ illud dr ab itineratione quieſcere, ſaltē ad collectas vbi oĩno tota in Deũ intentio colligēda eſt, in vno ſaltē loco ſiſtant, & ſi tp̃s exegerit, & locus pmiſerit,cũ reuerentia genu flectãt,vt in orõne cõi totum officiũ venerentur. Diſpoſitio.n. corporalis honeſta,deuotionis ꝓuocat affectũ, & de intrinſecis motib.exterior ſępe atteſtat̃ geſtus: vti legit̃ de S.Frãciſco.Vbiq; ergo ſeruãda reuerẽtiæ grauitas, ĩ geſtu ſtatu,morib.qa vbiq; Diuina maieſtas. Nec ſe æſtimet quis Dei ſeruũ;ſi Dei potiſſimã negligat ſeruitutē,q̃ appropriato vocabulo Dei ſeruitiũ nũcupat̃. Nec ſibi de gratuitis priuatiſq; orõnib.blãdiat̃;ſi circa Canonicas horas, q̃ primo loco hñdæ ſunt extiterit deſidioſus.Sedò exolui dñt horæ Canonicæ integraliter,ſine aliqua diminutione.Debitor.n.plenè debet ſoluere creditori.Sicut Eccl'aſtici volunt,ꝙ decimè,& alia eorũ bñficia, ſibi plenè pſoluant̃ à populo,ſine aliqua diminutione. Sic ēt debēt laudes Diuinas ꝓ eis exoluere ſine dictionis, aut ſyllabę omiſſione. Alioquin metuendum illud.
Mat. 5. Non exibis donec reddas nouiſſimũ quadrantem. quia ſit ibi ſtatera doloſa, q̃ abhominatio eſt apud
Prou. 11. Deum. Ad hãc aũt integritatē requirit̃,ꝙ dicantur ſonora voce,diſtinctè, continuè, plenè,& perfectè. De primo iubet pragmatica,vt nõ in gutture dicãtur,vel inter dētes. Et ĩ alio Decreto,ne clauſa,aut muta labia teneãt pſallētes. Arg.ait.gloſa nõ ſufficere Clerico horas dicere, ſine verbali expreſſione. Nõ.n.vocaliter has Eccl'a dici cõſtituit ſine cau-
Pſ. 76. ſa.Et ait Pſ. Voce mea clamaui ad Dñm.Et de cõſe. diſ.5.Nõ mediocriter tã voce,q̃ corde iubet̃ Deus laudãdus.Et ĩ Cle. de celeb.Miſ. fructũ ſoluere labiorũ;vbi patet, ꝙ debet eſſe expreſſio vocalis.Nõ ergo ſufficit dicere labijs clauſis,qd eſt contra multos indeuotos,& pigros.Deinde ſoluendæ ſunt diſtinctè.Ne,ſ.verbum maſticãdo,vel exiliter profetendo,vel nimiũ feſtinando,dicenda cõfundantur. Sed heu, quot iã ſyncopæ,& corruptiones,in Diuino officio fiunt?Potius eſt irriſio,q̃ laudatio. O fiat
2. Eſd. 8. præcautio,& emēdatio.Legebat Eſdras plenè,& diſtinctè.Soluēdæ ſunt itē continuè.vt,ſ.interruptiones in eo nõ fiant interloquendo,vel aliter,niſi neceſſitas cogat. Et hoc Pſalmo, ſeu orõne, vel quocunq; alio dicēdo cõpletis, aut à capite reſumēdo. Sanctus Lutgerus à Rege Carolo ter vocatus, non niſi cõpletis horis adijt dicens; qa maiori Regi primũ loqui oportuit.Sic & Pariſius Theolog°,horas cęptas, expectãte Epiſcopo ꝓ eo alloquēdo expleuit,petēs ne moleſtè ferret,quia maiori Dño locutus fuit.pp hmõi interruptiones factas S.Seuerinus Archiepiſc. grauiter erat in purgatorio afflictus. Integrè quoque dicendæ ſunt, & perfectè, vt nihil omittatur prorſus de dicendis,ēt vſq; ad vltimum verbũ, vt vel apud ſe dicat, ſeu ab altero audiat ꝓ cõſuetudine Chori. Nec putet quis ſibi ſufficere,ꝙ alium audiat oĩa legere;niſi dicat,quæ ad ſuã pertinent partem,hoc integritas requirit. Sunt tertiò horæ attentè perſoluēdæ,purè & ſinceriter;de qua attētione,iam plenè ſupra poſitum eſt. Hoc hic cõmonemus, ne aliquid impertinens, aut diſtrahens aſſumatur;ſed ſapiēter,& attentè ad ea q̃ dicuntur aduertatur. Orationis.n.tpe homo loquit̃ Deo, ergo non debet loqui cum hoīe,nec verbo exteriori, nec interiori aliter grauis fit ei contumelia. Ordinatè deniq; officiũ dici,in tpe,ceremonijs debitis, & mõ debet. Poſtpoſitiones,implicationes,variationes nõ facilè admittendo. Non.n. ſine grãdi cõſciētiæ ſcrupulo, intermittit̃ Diuini officij debitus ordo.Aut non dr mõ,& tpe debito. Licèt ſupra ſit pnotatũ,ꝙ præuenire tp̃s ſit prouidentiæ, ſicut tardius dicere negligētię;exigit tñ Canon Eccl'aſticus dũ cõgruè fieri poterit,vt dicant̃ in conſtituto tpe; niſi ſubſit cauſa.Poſtremò ſoluēdæ ſunt horæ deuotę,& feruenter; ſicut ſatis edoctũ eſt ſupra,vt quod orātes dicunt,ex aĩo dicant ſp.Non.n.vocibus,ſed rebus,& affectib.agitur apud Deum. Hæc examuſſim,& breuiter tetigimus, de modo horas ſoluēdi in priuato;in quibus licet nõ oĩa diximus, nõ omittendę ſunt inclinationes reuerentiales,ad glorioſa noĩa Ieſus,& Maria. Cum id ſit cõis iuris. Et eſt regula generalis. Qđ q̃uis extra cõuentũ,conuentualis in oĩbus diſciplinæ non obſeruet̃ diſtrictio. In oĩbus tñ Religioſis operib. Religionis debet veſtigium relucere,& modus ꝓ congruitate obſeruari.

Porrò poſt horas Canonicas, nõ immediatè debent ſe ad alia effundere;ſed in oratione aliquãtulum ſubſiſtentes,qualiter opus Dei peregerunt cogitare, dolere de malis, gratias agere de bonis, & cõſeruare gratiã acceptę deuotionis.Hic ecce modus breuis eſt Diuini officij pſoluendi; in quo qui negligentē ſe exhibet, ingratitudinis, & tepeditatis ſuæ teſtis eſt.Super quo notent̃ ſequētes verſus.

Clerice pauſando dic horas,non properando.
Dicas attentè, dic totum ſupplici mente.
Dic iuxta morem, primo dicaſq; priorem.
Cum Domino loqueris orans, non ergo vageris.
Qui bene non dicit horas, Deus hunc maledicit.
Syncopa vitetur,verſus non anticipetur.
Donèc finitus omnino ſit bene primus.
Scribit defectus horarum dæmon ineptus.
Quotidie multos valet ex his ſcribere libros.
Cor ſurſum teneas, vbi ſunt quæ poſcere curas.
Vix Deus exaudit illum qui cor ſibi claudit.
Fac quod profertur lingua bene cor meditetur.

Incipit Exercitium, & Scala ſacræ Communionis. Prologus.

QVi manducat,& bibit indignè,iudiciũ ſibi manducat,& bibit. Viſo de exol- 2. Cor. 11.
uendo Diuino officio in ſeptē horis Canonicis,nunc videndum de altero exercitio ſimili, circa Diuinum officium;ſ.de Sacra communione,qd aſſumendum eſt circa Miſſarum celebrationem, & ſacramenti ſumptionem. Non enim minori cura deuotæ ſacramēti ſumptioni, quàm attētæ horarum exolutioni intendendum eſt;præſertim cum hic,non minus quã illic;imò maius periculum impendeat, quod bene innuit Apoſtolus in auctoritate præallegata.

Digitized by Google

F Super quo verbo quidam ait. Ad menſam inquiens ſummi Regis acceſſurus, vbi Chrs in veritate ſumitur. Vbi nihilominus pro aïa, & corpore res agitur, cum (teſte Paſchaſio) Angelus Dñi illic indignè ſumētes, pſto interimere aſſiſtat. Vide quo habitu mentis, & aïæ prædiſpoſitione, te deceat, & oporteat adornari. Qui.n. tepidè, negligenter, incircunſpecteq; accedit; is iuxta doctorē Seraphycum, indignè ſumit, ac ſi Chrm occiderit eſt puniendus, vñ & inde iudicium ſibi mãducat, & bibit. i. corporis pariter, & aïæ dãnationem incurrit. Non quidē ſacri vitio; ſed ex diſpoſitione ſui. Iniuriam.n. magnã ſacro facit, qui indignè illud ſumit, vt paſſim à doctoribus ſuper quartum declaratur. Ita vt quidam dicat, nullo alio crimine tam grauiter offendi Deum, quēadmodũ indigna participatione huius ſacri. Grauius.n. quodammodo peccat, q̃ Iudas tradens, aut Iudæus crucifigens, vt dicitur in Summa Vitiorum, & hæc potiſſimum quinque ex cauſis.

G *In cœliſq;, ſciunt, crebro magis, iſtud amici.*

Primo patet ex eo, qa illi peccauerunt cõtra Chrm ambulantē in terris; hi in eum iã regnantē in cęlis. Scdo Sciunt, i. qa illi (principe Apoſt. teſte) peccauerunt ex ignorantia, hi iã fide diuulgata. Tertio Crebro, i. ꝙ illi ſemel eum crucifixerunt, hi autē Crebrius ꝓbris afficiunt, & affecerunt. Quarto, Magis
Ps. 68. hoc eſt, qm̃ illi vulnera eí inflixerunt, hi aũt ſuper dolorem vulnerum addunt, & addiderunt. Quinto Iſtud Amici, ſ. illud inflixerunt inimici. Iſtud quodammodo egerunt amici, ita vt dicere habet. Si ini-
Ps. 54. micus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtiq; &c. Sanè tñ, qd dictum eſt, dicimus intelligendũ. Nã peccatum vnũ, grauius eſſe altero põt. Aut ſm ſe. i. ſm rõnem ſuæ ſpeciei, q̃ attenditur ex parte obiecti, & ſic peccatũ blaſphemiæ, & infidelitatis cęteris grauius eſt. Aut pc̃m grauius eſt altero, p accidens; puta ex parte ignorantiæ, vel infirmitatis. Et tale peccatum minus eſt, eo qd fit ex certa ſciētia, malitia, vel cõtemptu. Et ſic pc̃m iſtud indignè ſumētium grauius, & cęteris maius dici põt, vt vult S. Tho. Et qm̃ grauiſſimæ culpæ, pęna maior debetur, hinc liquet, ꝙ grauiſſima tormenta, & mala, indignè ſumentes manent. Ita.n. de conſecr. diſt. 2. dicit Pater Aug. Qui accipit indignè ſacrm, acquirit magnum tormentum, vt ibi plura dicuntur in hunc paſſum. De quibus malis pleniuſ infra dicet. Ex his igit, vtcunq; patet, quã ſit meticuloſum ad hanc accedere menſam; pſertim indiſpoſita mente. Verendum eſt
Heb. 12 .n. ne vel cum beſtia montem tangente lapidetur,
2. Reg. 6. vel cum Oza percutiatur, aut cum Bethſamitis archam Dñi indignè, aut nõ ſatis dignè excipientib.
1. Reg. 6. à Dño occidatur. Opere pretium eſt igitur, præcipuè Religioſis, ac omnibus huic ſacramento ſedulius deditis, Enchiridion. i. Manuale quoddam habere exercitium, quo & ſe dignè diſponant deuotius accedãt, ſumptumq; dignè obſeruēt. Hinc eſt, ꝙ ſcalare quoddam exercitium, ex diuerſis Sãctorum hinc inde dictis collegimus, tripharia partitũ.

	Primo	Præparatorij.
Nã	Scdo ponunt qdã gradus.	Acceſſorij.
	Tertio	Terminatorij.

Docentes, & modum pparandi, ſumendi, & abſcedendi, quibus ritè factis de digna; vel ſaltē non indigna pręſumit ſumptione. Et ſi quibuſdã oneri fuerit hæc graduum multitudo; ſciant ſe non cogi ad oẽs percurrendos, eliciant vel paucos, quibus ſe exerceant, & coaptent. Impigris, & exercitatis, nõ condentibus alas ſub axellis, nil oneroſum videbi- Prou. 19.
tur. Multum.n. velint. Voluntas.n. iuxta Bernardũ, facit vſum, vſus exercitium, exercitium vires ſubminiſtrat in omni labore. Ruſticus duros habet neruos, fortes lacertos, exercitatio hoc (ait Seneca) fecit. Dum in exercitium venerit, facilis multitudo hęc erit; potiſſimum ſi cuiq; gradui ſua tēpora deputentur. Nam poſſet homo quattuor primos gradus Veſperi percurrere, ante Matutinas, & poſt in duobus ſubſequentib. ſe exercere, ante primas deniq; & poſt, reſiduos aſſumere, & ſic in iugi perſiſtere ſacramenti præparamento.

Proloquium in gradus præparatorios Sacræ Communionis. H

PRæparate corda veſtra Dño. Actus actiuorum 1. Reg. 7.
(iuxta Philoſophũ) ſunt in patiente prædiſpoſito. Forma quoq; eodem teſte, ſm materiæ prædiſpoſitionem operat. Et quicquid recipitur, ad modum recipiētis recipitur. ait Regula Topicalis. Similiter iuxta quendam, effectus ſacrorum, vt plurimum ſm diſpoſitiones ſunt accedentium, vt vel in bonum, aut in malum cooperentur. Nam & malis ſancta, vt de conſec. diſt. 2. obeſſe poſſunt. Hinc ait Raymundus. Effectus ſacrorum eſt, vt talia ſint cuilibet, qualis ipſe accedit. Ex quo patet, q̃ neceſſaria ſit prædiſpoſitio ad tantum ſacrm; imo & decens, & congrua valde. Vnde & præcipitur. Sacerdotes Exo. 19
qui accedunt ad Dñm ſanctificentur, ne percutiam eos. Vt igit modum te pparandi ad manũ habeas, ſubiunctos præparatorios gradus percurre, quos certis temporibus, vt dictum eſt, ne multitudine obruaris coaptare debes. Et qm̃ in omni negotio, vt vult Bern. oportet voluntatē monere, & excitare, vt velit; ideo primus ponit in gradus. Excitatio.

De primo gradu, ſ. excitatione. Cap. I.

EXcitatio. Qua, ſ. homo iam inſtante cõmunionis tempore, ſeſe excitet ad condignam præparationem erga tantum ſacramētum: dicens ſibiipſi, præparare Iſrael in occurſum Dei tui. Et hoc. Amos 4.

	Inductiuorum pluralitatem.
Propter	Euitandã indignè ſumptionis dãnoſitatē.
	Aſſequendam fructuum vbertatem.

Inducunt plura, fugias mala, dat bona, præſtò hinc.

Primò propter inductiuorum pluralitatem, debet ſe homo diligentiſſimè præparare Sacræ communioni. Plurima, etenim ſunt ad hæc introductiua, ſ.

Exemplum, ſcriptum, dignũ, placitũ, quia ſuaſum.

I Primum inductiuum eſt Exemplum, tã primitiuorum fidelium, q̃ hoïum ſæcularium. Primitiuorum dico fidelium. Hi.n. olim iugiter ſuper ſui cuſtodia ſtabant; vnde & quotidie cõicabant. Dum.n. in primitiua Eccleſia feruor Dei flammeſcebat, & deuotio ſanguinis Chriſti recenter effuſi, in mentibus fidelium

Digitized by Google

fidelium ebulliebat, ſtatutum fuit, ꝙ quotidie cõi-
Act. 2. carent. Ita.n. Apoſtoli obſeruabant, vt patet. Et de
conſe.di.2.c.Peracta. vbi iubet Calyxtus Papa. Pera-
cta cõſecratione oẽs cõicent. noluerunt Eccleſia-
ſticis carere luminib. Sic.n. Apoſtoli ſtatuerunt, &
ſancta Romana tenet Eccleſia. Hæc ille. Poſtq;, vt
habetur in iure, & allegatur in Summa Antonini,
integram ſeptimanam ante, ſe diſponebant, & qui-
dam iam tepeſcente feruore quotidie; quidã vero
ad minus oĩ Dñico die cõicabant, vt patet ex libro
de Eccleſiaſticis dogmatibus. Et de conſe.diſt.2.c.
Quotidie. vbi Pr̃ Aug. quotidie Euchariſtiã ſume-
re, nec laudat, nec vituperat; ſed oĩbus Dñicis die-
bus cõicandum hortatur, digna tñ pręparatione ꝓ-
uia. Itemq; Sęcularium Exemplum. Quis.n. illorum
ſi cui magnus quiſpiã mandaſſet Rex, aut Princeps
præpotens ſæcularis. Cras veniam ad te para mihi
hoſpitium, volo apud te facere manſionem, nõ ſol-
licitaretur de præparanda, emundanda, & exornan
da domo, totam etiã noctem ducens, inſomnem, ne
quid fortaſſis eſſet, qd intrantis offenderet oculos?
Et nunc ecce mandat nobis Rex de cœlo, ꝙ ad nos
velit venire, & nobiſcum, imò & in nobis manere,
Amos 4 mandans per Prophetas. Præparare Iſrael in occur
ſum Dei tui, quia ecce ego veniam, & manebo in
medio tui. Tergat ergo ſordes praui operis, præpa
ret domum cordis, qui Deum deſiderat inhabitato
rem ſuæ mentis. Alterum ad hmõi ſollicitam men-
tis præparationem inductiuum eſt, frequẽs, & mul-
tiplex commonitio ſanctarum Scripturarum. Quæ
varijs in locis ad hoc cohortantur, vt patet per il-
2.Reg.7 lius decurſum. Pręparate inquiens corda vr̃a Dño.
Luc.12. Et paratus eſto Iſrael in occurſum Dei tui. Beati.n.
qui parati ſunt occurrere illi, vnde & Moyſes in hu
ius figuram preparationis iuſſerat Iſraelitico popu
K lo. Sanctificamini inquiens, per condignam, ſ. præ-
Leuit. 20. parationem cras comedetis carnes. Sup quo Ambr.
Sanctificabatur inquit populus biduũ, vel triduũ,
& lauabant veſtimenta ſua, & non aliter ad hoſtiã
accedere permittebantur. Si igitur in figura tanta
præparatio populo iubebatur, quanta in ipſa veri-
tate teneda eſt? Diſce igitur acceſſure quanta opus
ſit aĩ præparatione. Lauare & ſanctificare. Nõ opus
eſt ex ſcripturarũ teſtimonijs, qm̃ innumera ſunt,
plura commemorare. Tertium præparationis con-
digne incitatiuum, eſt qm̃ hoc Dignum eſt, & iuſtũ
pp ineffabilem Sacraméti ipſius altitudinem, & di-
gnitatem, quæ infra oñditur ex multis ad longum.
Notiſſimũ eſt, & clamat textus decretorũ de conſe.
diſt.2.c. Nihil in ſacrificijs maius eſſe, q̃ corpus ſit,
& ſanguis Chr̃i, & nullam alteram oblationem po-
tiorem. Quæ ſicut cæteris potior, ita venerabilior
eſt, &c. Quartum ad idẽ inductiuũ, eſt quia id Deo,
Eccli. 2. & ſanctis Placitũ. Qui.n. timent Deum pręparabunt
corda ſua, & ſuper hmõi timentes eſt illi benepla-
Pſ.149 citum. Qd & ipſis præparantib. commodoſum. Hi
etenim ſunt, qui aſſequuntur Sacraméti tam vtiles
effectus, & dulciſſimum fructum; de quibus latius
agitur infra. Poſtremum ad hanc præparationẽ ex-
citatiuum eſt. Suaſus, i. exhortatio oĩum Sctõrum
Doctorum, qui ad id vnanimiter cohortant̃ in eo-
rũ dictis, & ſcriptis. Sunt ſup hoc volumina multa.
Quid.n. aliud inſignis, & nobilis ille Dyalogus Baſi
lij, & Chryſoſtomi clamat? Quid ẽt aliud, præclara
illa Epiſtola B. Bernardi de dignitate Sacerdotij, &
Auguſtini, & aliorũ Sermones ſonant? Et tota ipſa
diſtinctio ſecunda de conſecratione ab illo cap. Ni
hil vſq; ad capitulum illud Sacerdotum, in ca.22.
ad nihil aliud, quam ad reuerendam præparatio-
nem incutiendam, vt gloſa ibi notat, tendit. Tantis
itaq; excitati inductiuis, ſtudeamus præparare cor-
da noſtra tantis Sacramentis.

De cordis præparatione.

Secundo debemus nos diligẽter præparando di L
ſponere, pp euitanda indignè cõionis mala pe-
ricula, & damnabilitatem. Nam quemadmodũ di-
gna huius Sacramenti ſumptio, maximam confert
vtilitatem; ita è regione, indignè accedentibus ma
iora mala infert. Vnde Apoſtol⁹ horrifica tuba in-
ſonat dicens. Qui manducat, & bibit indignè, iudi-
cium ſibi manducat, & bibit, reus corporis, & ſan-
guinis Dñi: O verbum contremiſcendum, verbum 1.Cor.
aſperum, durum, & ſuper oĩa pauendum, ad cuius 11.
auditũ, mirũ eſt, ꝙ nõ tinniant oĩum aures. Sed col-
ligamus mala ſparſa in Scripturis, quæ aſſequuntur
indignè communicantes. Et occurrunt iſta partim
corporalia, & partim temporalia, partim ſpũalia.

Infirmior, breuior, morior, do ſcandala, cæcor.
Irrito, ſpolior, pecco, grauor, ac maledicor.
Obſtinor, inficior, ſathan, inuador, cibo damnor.

Primum malum, qd incurrit indignè accedens eſt.
Corporis pariter, & mẽtis Infirmitas. Corpus enim
Chr̃i Glorificatum, non ſibi vnit corpus, aut men-
tem pollutam, nec influit vitam, ſenſum, & motum
gr̃æ ſpũalis, vnde relinquitur ariditas mentis, vt ẽt
faſtidiat cęleſte illud manna. Quare frequẽter ſub-
ſequitur morbus, & corpis infirmitas, vt patet. Vñ
Apl'us ait. Iõ inter vos multi infirmi, & imbecilles. Ibidem.
Alterum malũ eſt vitę huius Breuitas. Nam quẽ-
admodum honoranti Patrẽ, & Matrem, repromit-
titur vitæ longęuitas, ita inhonoranti, accedit bre-
uiatio eiuſdem, ex loco contrariorum. Et conſtat Exo.20
nullam maiorem inhonorationem fieri Deo paren
ti aĩarum, quã indigna participatione huius Sacra
menti. Hinc in Pſalmis. Fiant dies eius pauci, &c. Pſ.108
Tertium malum eſt Mors, corporis, & mentis. Vita
enim illis vertitur in cauſam interitus. Hinc præce
pit Moyſi Dñs. Deſcende, & conteſtare populum, Exod.9.
ne forte velint tranſcendere terminos, ad videndũ
Dñm, & pereat ex illis multitudo plurima. Sępè ete
nim poſt Paſcha vbi communicant indigni, plures
ſuboriuntur ſubitæ peſtilentiæ, plagæ, aut ſtrages.
Et patuit in Oza, & Bethzaitis. Stat.n. vt dr̃ in libro 2.Reg.6
Paſchaſij, Angelus Dñi indignè ſumentes mox feri 1.Reg.6
re paratus; niſi grandis Dei miſericordia præſerua
ret, & gladium ſuſpenderet. Hinc Apoſtolus vbi ſu
pra, ſubdit. Et dormiunt multi. Et in Pſal. Fiat habi-
tatio eorum deſerta, per mortalitatem ingraſſantis
peſtis. Diſpereat de terra memoria eorum. Quarto Pſ.108.
indigna cõicatio hominem in ſe confundit, & pro-
ximum Scandalizat. Pſ. Fiat menſa eorum in ſcan- Ibidem.
dalum. Scandalizant̃ etenim, qui tam malè viuẽtes

communi-

Digitized by Google

Rom.14 cõicare vident. Vnde Apoſtolus. Commonet. Indicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcãdalum. Bonũ eſt non manducare, in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur. Quam ẽt hõ in ſe ſcandalizatur, & cõfunditur plenè apud
Eccli 1. Eccleſiaſticum. Exprimitur, vbi dr̃. Non ſis incredibilis timori Dei, & ne acceſſeris ad eũ duplici corde. Ne fueris hypocrita in conſpectu hoiũ, & nõ ſcandalizeris in labijs tuis. Attende in illis ne forte cadas, & adducas aĩæ tuę inhonorationem, & reuelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagogæ eli dat te, qm̃ acceſſiſti malignè ad Dñm, & cor tuum plenum eſt dolo, & fallacia. O notentur, & ponderentur verba. Quinto mentem excęcat, vnde Pſal.
Pſ 108 Sap.2. Oſcurentur oculi eorum ne videant. Oculus enim æger turbatur ſplendore lucis. Et excæcauit eos malitia. ait Salomon, & Saluator. In iudicium ego in
Io.14. hunc mundum veni, vt qui vident cæci fiant, &c. Sexto miſericordiam Dei irritat, & irã prouocat.
Pſ.108 Vnde Pſ. Effunde ſuper eos iram tuam, ſicut. ſ. funditur feruens aqua ſuper depilandos porcos. Et furor iræ tuæ comprehendat eos, ſicut. ſ. indigne comprehendunt ſacrum corpus. Qđ cum indigne ſumit
Ibid. quaſi lamentabiliter conquæritur. Heu mihi, quia os pctõris, & os doloſi ſuper me apertum eſt, vnde
Pſ. 77. & conſequenter contingit illud Pſ. Adhuc eſcę eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos. Septimo gratuitis expoliat. Quicquid. n. boni grãæ, & virtutis in tali hoie eſt, hoc ſanctũ Sacramentum de tali hoĩe rapit, & datur ei, qui habet, & inanis, & vacua illa aĩa manet. Vnde Pſ. Fiat habitatio eorum deſerta, & in Tabernaculis eorum nõ ſit, qui inhabitet. Pſ. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueũ. Octauo nouo & enormi pctõ excedit, & pctĩ multiplicat: De cuius pctĩ exceſſu dicẽdum inferius, qui tantam contumeliam Chro facit, qui
Matth. 22. tam imprudenter ſe tali conuiuio ingerit. Ita vt dicatur ei. Amice qũo huc intraſti, &c. Et ſtrictiſſimo Dei iudicio agitur, vt pctis pctã puniantur, & ex indigne cõicationis pctõ, hõ incidit in grauiora pctã. hinc Pſ. Appone iniquitatem ſuper iniquitatẽ eorum. Vt impleatur illud Apoca. Qui in ſordibus eſt
Apoc. 22. ſordeſcat adhuc. Nono pctm̃, & pctĩ retributionẽ parit, & conſciam aggrauat. Aug. Indigna Sacramẽti ſumptio non ſatiat; ſed grauat. Vnde ex frequentiori cõione crudeles redduntur hoĩes, & ſeuiores
Mar.7. quaſi rabidi canes. Non ergo bonum eſt dare panẽ filiorum canibus. Hinc Aug. de conſe. diſt. 2. c. quotidie. Habentes voluntatẽ pctĩ grauari magis dico Euchariſtia, q̃ purgari. Et c. Qui ſcelerate, &c. Quare etiã pro quantitate culpæ aggrauatur retributio pœnæ. Vt quemadmodum ipſi deuorant Chrm̃; ita ſp grauioris ſibi damnationis accumulãt gradum. Decimo maledictionẽ ſibi accumulat. vt inde plu-
Mal. 2 ra 1. q. 1. per totum. Maledicam benedictionib. vrĩs,
Pſ.108 &c. Et Pſ. Dilexit maledictionẽ, & veniet ei. Induit item, maledictionem, ſicut veſtimẽtum, & intrauit, ſicut aqua in interiora eius. Vndecimo obſtinatio-
Pſ. 68. ne quadam mentem indurat. Vnde Pſ. Et dorſa eo-
Num. 14. rum ſp incurua. Et non intrent in iuſtitiam tuã vo-
Rom. 10 lentes in malitia obdurari conſtituere iuſtitiã ſuã. In cuius figura. Manna cõdenſabatur, & indurabat ad ignem, liqueſcẽs ad ſolem. Duodecimo veneno Exod. 16.
inficit, & intoxicat mentem. Aug. Qđ bonis antidotum malis eſt venenum. Iob. Panis eius in fel vertet Iob 20.
aſpidis. Hinc de conſec. diſt. 2. cap. Sicut Iudas, &c. Tertiodecimo hoĩem diabolo poſſidẽdũ tradit. Pſ. Pſ. 108
Conſtitue ſuper eũ pctõrem, & diabolus ſtet a dextrix eius. Patet de Iuda, in quem diabolus poſt buccellam intrauit, vt ibi ſupra de conſec. notat Aug. Luc 22.
Quartodecimo electiſſimum Dei cibũ felle aſpergit, & ſeſe illo cibat Pſ. Dederunt in eſcam meam Pſ. 38.
fel, & in ſiti mea, &c. Chryſoſt. Sicut corpalis cibus cum ventrem inuenit aduerſis humoribus occupatum, amplius lædit, & nullum auxilium præſtat, Sic ſpiritualis is cibus, indignum magis perdit, nõ ſua natura; ſed accipientis malitia. Poſtremo dãnatum demonſtrat, & grauius cruciat, iuxta illud. Deleant Pſ. 68.
de Libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur, vt oñſum fuit in vitis Patrum. Indignè. n. ſumptum Sacramentum, grauius dat tormentum. Sumitur. n. ad iudicium, vt ad hoc faciunt multi textus Decretorum. O q̃ hæc ẽt ſolo auditu expaueſcenda. Nec tñ mirandum ſi tanta infligantur pęnalia mala; vbi tanto exceſſu cõmittuntur criminalia mala. Et ergo etiam in Pſalmis vnde ſumũtur hęc, ſubditur quaſi pro omnium horum malorum cauſa. Sumptio Sacramenti indigna ſubnectens. Quoniam quem tu percuſſiſti perſecuti ſunt, &c. Indigne enim cõmunicans quantum in ſe eſt committit hæc mala. Ibid.

Tradit, & affligit, fędat, calcat, mala plura. Primo quia Chrm̃ inſtar Iudæ, & tradũt, & ꝓdunt: Vnde, Remigius ſuper illud. Mat. Væ illi per quem Matth. 26.
filius hoĩs tradetur: Væ ait, tradentib. Chm̃ ad crucifigendum; ſed vę cũ maligna conſcientia ſub Sacramento ſumentibus illum. Et ſi non tradunt Iudæis ad crucifigendũ, tradunt tñ eum membris inimici ad ſumendum. Et Aug. Magis peccant, qui tradunt Chrm̃ pctõribus membris, q̃ qui tradiderunt eum crucifixoribus Iudæis. Sic ẽt de proditione patet, quia produnt Chrm̃ infernalibus dæmonibus. Secundo, quia rurſus Chrm̃ crucifigũt, imò ex multis grauius peccant, ipſum perſequentes, crucifigentes, & inſuper ſuper eius vulnera addũt. Ambr. Qui indigne Chrm̃ ſumit, idẽ eſt acſi interficit. Et ergo dr̃. Rurſum in ſemetipſis filium Dei crucifigentes, Heb. 6.
& oſtentui habentes; vnde plenius dictum ſupra. Tertio Chri Sacramentum fædant, & polluunt, vt ſunt textus. 1. q. 1. c. multi. Polulimus itaq; panem. i. corpus Chriſti, qñ indigne accedimus ad Altare, & ſordidi mũdum ſanguinem bibimus. Quarto, quia Pſ. 55.
Chriſtum quaſi conculcat. iuxta illud. Conculcauerunt me inimici mei tota die, vbi Ambr. Ille Chriſtum conculcat, qui libere abſq; timore peccat, & qui eo indignè participat. O cogitetur quantum ſit malum Chriſtum conculcare in lutum. Committũt & poſtremo alia multa horrenda, quæ inueniet, q parietẽ fodere volet, & ponderabit ea vtpotè cruẽ Ezech. 8.
tis conſcientijs contaminantes Chriſtum proijcientes eum in latrinas, & lutum. pape, q̃ crimen iſtud exceſſiuum ſi locis amplificationis, & exaggerationis foret tractatum. Quis auditus ſuſtinet aurium? cuius oculus non confundit ad intuitum? quæ mẽs nõ rapitur in exceſſum? vbi pretiũ mundi mittitur

in

Digitized by Google

in ſterquilinium? filius Dei in ſtabulum viliſſimũ, & ſordens lutum? Non ergo mirum ſi tam indignè ſuſcipiens Sacramentum, graue incurrat pœnarum tormentum. Præparet ergo quiſque cor ſuum.

De præparatione ad aſſequendam fructuum ſacramentalium vtilitatem.

M TErtio præparare nos debemus propter aſſequendam fructuum Sacramentalium vtilitatem. De quibus plura dicuntur infra. Commemorat tamẽ venerandus Gerſon fructus hos ſuper Magnificat ſub verſibus iſtis.

Reſtaurat, ſatiat, delectat, roborat, auget.
Obdormire facit, caro ſeruit, mens dominatur.
Vim genitiuã dat, transformat, inarrat, & vnit.

Hoc eſt breuiter. Huius digna ſumptio Sacramenti reſtaurat deperditũ, ſatiat appetitum, delectat animum, roborat cor humanum, auget virtutũ incrementum, obdormire facit per cõtemplationẽ, caro ſeruit per fomitis mitigationẽ, mens dominatur p carnis ſubiectionem, vim genitiuam dat per bonorum operum fœcundationem, transformat in dilectum, inarrat deſponſando, vnit charitate, vt latius ibi proſecutũ. Hmõi autẽ fructus nemo participat; niſi qui condigne ſe ad deuotam tanti Sacramenti ſuſceptionem præparat. Quiſq; ergo præparare ſe debet, & per huiuſmodi incitatiua ad hoc ſe excitare. Verum quoniam non ſemper homo aptus eſt meditationi; Ideo ſubiecimus ſingulis gradibus noſtræ ſcalæ rithmicos verſus, ſub nota, & modo Pange lingua, vel Crux fidelis modulandos. Vt cum meditari piguerit, verſiculi hi in corde, vel in ore ſuauiter modulentur.

Excitare, excitare ſurdaſter, humuncio.
Manducandi propinquare tempus Chriſtũ nuncio.
Inductiua meditare, & quam frugi ſumptio.
Omnis Chriſti actionis finis, & principium.
Gratiatiarum cæli, thronis, mittas participium.
Ne condemnes eſionis, reprobum mancipium.

Conſideratio de qua 1.Reg.25. vide, & recogita quid facias. Et rectè ſubſequitur is gradus voluntate excitata pro initio præparationis. Dicit enim ſapiens. Palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. Docẽs nimirum iuxta quendam, omne opus cõſideratione præueniendum. Quantomagis ergo tantũ opus debet conſideratione præueniri, vt ſcilicet communicaturus attentè videat, & vigili oculo. (Prou.4.)

	Quid debeat agere.	En quid agat.
Attẽdat	Quę eũ dẽant allicere.	Quid & alliciat.
	Quõ oporteat accedere.	Vel quõ ſumat.

De Conſideratione, Membrum Primum.

N PRimo dico, conſiderandum eſt iuxta, quod auctoritas inducta monet; quid debet agere. Debet enim latria Deum colere, debet illum quem cęli cęlorum capere non poſſunt in mentis hoſpitiolo recipere, debet panem Angelorũ: carnẽ filij Dei manducare, & cætera huius generis, qualia quiſq; per ſe notare poterit debet agere. Quæ ſi diligẽter hõ attenderet, & profunde dijudicaret; vtique de (2.Para.3. Pſ.77. Io.16.)

præparanda mente magis ſollicitus eſſet. Hinc. n. iuxta noſtrum Thomam Kempis, tam præparationis incurij ſumus, quia non ſatis quid acturi, vel quem ſumus ſuſcepturi æſtimamus.

Membrum Secundum. O

SEcundo vbi viderit, quid debet agere, vt Volentius, & Serioſius illud agat conſideret, quæ debent ad hoc libenter agendum inducere. Vbi notandum, ꝙ multa ſunt Sacræ communionis inuitatoria, & hoĩem ad ſacram cõionem allicientia. Et ſunt quindecim. Nã diuerſi diuerſimodè trahũtur.

Laus, & amor, gratus, clamor, ſanctos colo, lætor.
Compatior, redimo, curor, purgor, bene ſolor.
Confortor, creſco, ditor, ſimul impetro, & angor.

Nam quidã trahuntur ex parte Dei, quidã ex parte Sctõrum, quidã ex parte Sui, quidam ex parte Proximi. Primò trahuntur aliqui ex parte Dei, & trahit eos Laus, & honor Dei; cum nõ habeamus maius, quo poſſimus Deum ꝓ ſua dignitate venerari, q̃ Chriſtum Deo Patri immolare. Scdò Amor Dei, & Chriſti, trahit aliquos, vt, ſ. dilectũ crebrius inuitent, & in ſeipſis delectabilius amplexentur. Tertiò Gratiarum actio, pro beneficijs Diuinis; cum nil dignius habeamus reddere Deo, pro oĩbus quæ retribuit; q̃ calicẽ accipere ſalutaris. i. ipſum Chrm̃ offerre. Quartò Clamor. i. magnum incitamentũ accedendi, eſt crebra illa Dñi Ieſu inuitatio; qua nũc dulciter inuitat dicens. Venite ad me oẽs qui laboratis &c. Nunc fructu allicit cum dicit. Qui manducat meam carnẽ, & bibit meum ſanguinẽ, viuet in æternum. Nunc neceſſitatem inducit ſubdens. Niſi manducaueritis carnem filij hoĩs, & biberitis eius ſanguinẽ, non habebitis vitã in vobis. O q̃tum deſiderat, qui tam altè clamat, qui tantis vijs nos incitat? Verè, delitiæ eius, eſſe cũ filijs hoĩum. Quintò Sanctos colo. i. trahimur aliqñ, vt Sãctos colamus, & eos veneremur, & eorũ gaudia quãtum in nobis eſt augmentemus. Nil. n. eis celſius, nil gratius, nil iocundius, nil acceptius, aut honorificentius eis poterimus agere, q̃ hoc ſacrm̃ in eorum cultum offerre. Hinc Dñs Ioannes Ruysbroeck ait. Hoc ſacrm̃ exornat oĩum Sanctorum fęſta, & nullo altius colũtur, vel magis lætitia eorum augmentatur; niſi qñ in hoc ſacrificio, & per hoc ſacrm̃ eis collætamur. Sextò inducuntur aliqui ex Cõpaſſione proximorum. Cũ nil efficacius ꝓ ſalute interpellet tã viuorum, q̃ mortuorum; q̃ Chriſti ſanguis, ꝓ nobis effuſus, & hoc placatiuum ſacramentum, qđ prodeſt cunctis. Septimò allicimur ex parte noſtri. Et hoc, vel pro Redimendis negligentijs, & omiſſionibus noſtris, cum hoc ſacrm̃ oĩa reſtauret, vt patet infra. Octauò trahit aliquos intuitus ꝓpriè infirmitatis, vt accedant quaſi ad medicũ, ꝓ Sanandis oĩbus infirmitatibus. Cum hoc ſacrm̃, nulli morbo inuenit̃ inefficax. Eſt. n. huius medicina oĩs generis curatiua, confortatiua, melioratiua, præſeruatiua. Accedant igitur confidenter oẽs morboſi. Nonò trahit quoſdam deſiderium Purgationis. Vt per hoſtiam expiationis, ab oĩbus expurgentur peccatis, & delictis. Hæc enim eſt hoſtia, plenariæ ſatisfactionis. (Pſ.115. Mat.11 Io.6. Ibid. Prou.8. Heb.12)

Decimò

Decimò allicit quoſdã amor Conſolationis.In hoc
2.Cor.1 etenim Sacramento aduenit Pr̃ miſericordiarum,
& Deus totius ſolatij, qui conſolatur nos in oĩbus
tribulationibus.Et quę maior conſolatio,q̃ præſen
tialis Deitatis exhibitio, & tantæ Paſſionis ſuæ cõ-
memoratio? Vndecimo quidam accedunt pro gr̃a
habendæ Conformationis in præſſuris, & tribula-
tionibus huius vitæ præſentis. Certi, ꝙ in mundo
Io.16. præſſurã,in illo releuamẽ habent. Duodecimo ac-
ceditur pp meriti incrementum. Cum in nulla Sa-
cramẽtorum exercitatione, tanta ſit ratio merito-
rum,quanta in huius pp altitudinem,&abiſſum la
tentium; ſed tamen creditorum myſteriorum.
Tertiodecimo accedunt quidam pp virtutum infu
ſionem, & gr̃arum augmentum.Hic ſiquidem fons
Cant.4. eſt hortorum, & puteus aquarum viuentium,The-
ſaurus diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ: Dñs ipſe
virtutum. Quartodecimo accedũt alij gr̃a alicuius
beneficij, Impetrandi per eũ cui pro reuerentia nil
Math. à Pr̃e negandum. Hoc etenim vnicum erit,& auxi-
18. lium,& confugium nr̃m in oĩbus agendis, vt præ-
mittamus tam reconciliatiuum ſacrificium, pro di
rectione operis.Hinc prædicaturi,hinc itineraturi,
& breuiter in omnium negotiorum expeditione,
recurſus habeant ad tantum Sacramentum, vnde
dependent omnia.

Poſtremo quoſdam accedere cogit, & impellit
Neceſſitas magna,vel iniuncti officij,ſeu euadendi
ſupplicij. Non.n.accedere ex notabili negligentia,
eſt damnabilis culpa cum omittuntur tã innumera
bona,vt patet infra. Quis ergo tanta,& tam effica-
cia conſiderans incitamenta, non totus inardeſcet
accedere ad hęc Sacroſancta?Hæc qui nõ meminit,
aut cõſiderat cæcus eſt,qui meminit, & non ſentit
ſtupidus eſt,ſicut qui ſentit, & non curat ſtultus eſt.

Membrum Tertium.

P TErtio attẽdat quo modo accedere oporteat.
Debet.n.conuiua immeritus,accedere ad di
gniſſimi hoſpitis familiare cõuiuium, ẽt Angelicis
aſpectibus admirandum, cum oĩ potentiarum re-
collectione,abſq; oĩ inquinatione,cum abyſſali hu
miliatione,cum ſponſali dilectione, vt in gradu ſe
quenti liquidius pateſcet,& infra. Et notandum,ꝙ
ampliſſima hic ſe offerret, & copioſiſſima materia
multa annotandi,ſuper diſpoſitione varia, quæ re-
peritur in Doctorum ſcriptis, & paſſim tangitur in
poſterioribus. Qualiter homo ſe diſponere debe-
ret varijs modis.

Exo.12 Agnum Paſchæ comedentium.
Exo.16 Nũc ſm qualitatẽ Manna colligentium.
Math. 27. Chr̃i tumulum concernentiũ.

Et ſic de alijs diſpoſitionib.ſm varium hoĩum ſta-
tum, & venerãdus magiſter Henricus de Cracouia
optimè deducit in ſuo Dialogo. Sed hæc ſufficiant
pro exuſcitatione deuotionis, vt ſe homo probet
in his,quæ ſunt ſequentis gradus.

Pergas iam deſiderare, quid debebis agere.
Die noctu memorare, quæ poſſunt allicere.
Quo tu, quæas ſalutare, corpus digne ſumere.

De gradu probationis. *Cap. III.*

PRobatio. De qua Apoſtolꝰ.Probet aũt ſeipſum Q
homo,& ſic de pane illo edat, & de calice bi- 1.Cor.
bat.Qui item gradus in iſto ordine ſubſequit̃. Quia 11.
vbi viderit hõ quõ oporteat accedere, debet ſe ẽt,
ſi illa hẽat probare. Porro hac via ſeipſum ꝓbet.ſ.

Impedimentis acceſſus careat.
Si Requiſita præparamenta in ſe inueniat.
Sufficientia deuotionis ſigna in ſe cõpariat.
Comprobet an careat, quæſita habeat, pia ſigna.

Membrum Primum.

PRimum quidem videre habet ſi impedimentiſ R
careat.Plura etenim ſunt propter,quæ abſtine
re debet;puta ſi ſit pranſus,ſi carne pollutus,ſi intẽ
tione,& peccati affectu curuus,ſi diffamatus,ſi illi-
citæ artis, & ſic de alijs his verſibus complexis.

Actus, et	*Affectꝰ,*	*ſi Mens,*	*Intentio,*	*Senſus.*
Si prauus,	Si curuus,	Intellectꝰ, ſi adhæret naturali rationi.	Si corrupta,	Si credit ſenſib.ꝑter ſenſum auditus.

Victus,	*Conuictus,*	*de Crimine,*	*Famæ,*	*& Arte.*
Si ſit pranſus.	Si fidelis numero,& merito.	Si in odio,& guerra.	Si infamis.	Si illicitæ artis.

In quibus ſingulis ſollicite ſe homo cõmunicatu-
rus probare habet ſi eis careat,puta ſi nõ ſit in actu
prauo,in affectu curuo.Si ieiunus in victu,& ſic de
alijs. Horum enim quippiam ſi in ſe deprehendit,
abſtinere, vel ſaltem ante ſe purgare contritionis
lauacro debet. Hæc plenius in Pantheologia proſe
quta. titulo Examinatio habes.

Membrum Secundum. S

SEcundo ſe principaliter probet; ſi requiſita ꝑ-
paramẽta habeat, quæ qm̃ multipliciter nimis
a doctis aſſignantur: ſufficiat hic, vel aliqua anno- Exo.12
taſſe.Nam ponit Ioan.de Turrecremata,ſecundum
formam agni Paſchalis hæc duodecim requiſita.

Speſque,fides,ardor,pax,paſſio,pura,ſit,& mens.
Caſtus,compunctus,ſplendens,ſeruens,celer,optãs.

Primum eſt fidei plenitudo,ſm illud. Non come- Ibidem.
detis crudum quid ex eo. Oportet.n.accedentẽ cre Heb.11
dere,iuxta Apl̃m.Secundum,firma ſpes Diuinę bo
nitatis. Quia ex perceptione præſentium ſpem fir-
mam hẽre debemus futurorum,ſm illud.In eadem
die educam exercitium veſtrum de terra Ægypti.
Tertium,ardor charitatis Diuinę,ſm illud. Edent
carnes aſſas igni, ſcilicet charitatis,& deuotionis.
Quartum,pax & vnitas Eccleſiæ.vnde,& dr̃. Vnuſ-
quiſq; per familias,& domos ſuas tollat agnũ.Sine
pace.n. non eſt accedendum dicẽte ipſo Dño Ieſu. Mat.5.
Si offers munus tuũ ad altare,& ibi recordatus fue
ris,qm̃ frater tuꝰ habet aliquid aduerſus te,relinq;
ibi munus tuum ante altare,& vade prius reconci-
liare fratri tuo,&c.Quintum eſt memoria Paſſionis
Dñicæ, ſm illud. Et pones de ſanguine agni ſuper
vtrunque poſtem,hoc eſt in memoria, & actione.
Sextum,puritas mentis. Et ergo panes Azymos iu-
bentur comedere. Septimum,caſtitas,& continen-

Digitized by Google

ria carnis. Ideo dicitur. Renes veſtros accingetis. Octauum compunctionis amaritudo, quia lachrymarū diluuio eſt agnus comedendus,& cum lactucis agreſtibus.Nonum ſplēdor bonorum operum. Calciamēta.n.habebitis in pedibus.i.exempla mortuorum Patrū. Decimum feruor actualis deuotionis,ſm illud.Tenentes baculos in manibus.i.crucē Chri actualiter in operibus, vnde deuotio actualis cauſatur.Vndecimum celeriter.i.feruenter deſiderio is agnus eſt comedendus.Vñ dicit in textu. Caput cum pedib.& inteſtinis vorabitis.i.ſm gloſam, auidè ſumetis. Duodecimum optio,& deſiderium ſupernæ Patriæ;vnde.Comedetis feſtinātes.i. ad ſolennitatē cœleſtis Patriæ anhelantes.Ponunt & alij alia requiſita præparamenta.ſ.ſm formam mannę, quæ patent infra. Itemq; ſecūdum formam tumuli Chriſti,quæ patent. Raynerius vero in Pantheologia. titulo. Examinatio addit,ꝙ communicaturus debet ſe examinare ſi ſit mundus, &c.

T *Si mundus,ſanus, ſi Diſcipulus, vel amicus.*
Filius, eſuriens, ſi magnus ſicce proba te.

Primo debet ſe acceſſurus probare ſi ſit mundus, contra luxuriam. Oīs.n. & ſolus mundus veſcetur hoc cibo. Secundo ſi ſanus cōtra iram,quia palato non ſano pęna eſt panis. Tertio ſi Diſcipulus cōtra
[Matth. 26] auaritiā,iuxta illud.Accepit Ieſus panē,& dedit Diſcipulis ſuis. Quarto ſi amicus,cōtra accidiam.Illi
[Luc. 11] enim tres panes commodantur.Quinto ſi filius cōtra inuidiam. Non.n.eſt bonum ſumere panem fi-
[Mar. 7.] liorum, & mittere canibus ad manducandum.
[Lucæ 1.] Sexto ſi ſit eſuriens,contra gulam. Eſurientes.n.impleuit bonis. Septimo ſi ſit magnus in humilitate, & virtutibus,contra ſuperbiam. Iuxta illud.Cibus ſum grandium creſce,& manducabis me. Qui hæc in ſe ſigna minimè inuenerit, gemat ſm exclamationes infra ſuo loco ſcriptas.Vt cōtra.ſ.immundi-
[Pſ. 50.] tiam dicat.Cor mundum crea in me Deus. Contra
[Io. 11.] infirmitatem. Dñe quem amas infirmatur. Contra rebellionem diſciplinatus.Dñe ad te confugi doce
[Pſ 142] me facere voluntatem tuam. Contra amicitiā vio-
[Luc. 11.] latam.Amice commoda mihi tres panes.Contra vitam degenerē. Pr̄ peccaui in cœlo,& corā te.Contra faſtidium boni. Quemadmodum deſiderat cer-
[Luc. 15.] uus,&c.Contra magnitudinem peccatorum.Miſe-
[Pſ. 41.] rere mei Deus ſecundum magnam,&c.Hæc prædi-
[Pſ. 50.] cta longius proſecuta ſunt in Roſarum hortulo.

Membrum Tertium.

Tertio principaliter ſe probet, ſi ſufficiētia de-
[1.] uotionis in ſe indicia reperiat.Nam licet certitudinem hēre nō poſſimus, cū nemo ſciat an amo
[Eccli. 9.] re an odio ſit dignus,probabilem tamen coniecturam ſumere licet ex ſignis ſubſequentibus.

V *Si gemit, audit, agit, proponit, præſto remittit.*
Pulſus edendo ſapit, calor, ac agilis,color effans.

Primum ſignum eſt ſi gemit, compunctus pro peccatis ſuis.Hoc.n.ſignum eſt infirmi,ꝙ nōdum mortuus eſt; ſi flatum emittit. Et ſic ſimiliter cætera ſigna ſequentia accipiuntur, ſm ſimilitudinem vitæ
[Io. 8.] corpalis.Secundum ſignum eſt ſi audit.Qui ex Deo eſt verba Dei audit. Tertium ſi agit pœnitentiā de præteritis. Quartum ſi proponit emendam pro futuris. Quintum ſi promptus ad bona;& ſi ex corde remittit debitoribus in pręſenti.Sextū pulſus,quia ſignum vitæ ſit per tactum pulſum.Ita ſi homo tangitur ad venas tribulationis. Qualis.n.vnuſquiſq; apud ſe lateat. illata contumelia probat ſecundum Gregorium.Septimum ſi ſentit,& ſapit guſtum Diuinæ dulcedinis, cuius memoriam in Sacramento Euchariſtiæ Chriſtus reliquit.

Octauū,calor amoris Dei,& proximi. Aug.Vita aīæ amor eſt,qui non amat mortuus eſt.Nonum eſt agilitas,& motus bonæ actionis. Paulus. Si ſpiritu [Gala 5.]
viuimus,ſpiritu & ambulemus. Decimū,color honeſtę conuerſationis.Saluator.Sic luceat lux veſtra [Mat. 5.]
corā hoībus,&c. Vndecimū,effans.i. verbum rectè locutionis,& includitur ſub auditu.Ex abundantia cordis os loquitur.Si quis facta diligenti diſcuſſio- [Matth. 12.]
ne, hæc ſigna in ſe inuenerit; ſecurus pietati Chri innitens accedat. Nā vt docti ſcribunt,ſi is per negligentiam, ēt quippiam mortalis criminis ſub ſe habuerit,ex vi Sacramenti deletur.Et ſic exponunt X
verbum illud Auguſtini. Qđ corpus Chri viuificat mortuos. Sed vt ad Compendium oīa hæc probamenta deducamus, debet ſe hō in neceſſario requiſitis probare.ſ.ſi habeat carnis mundiciam, mentis puritatem,deuotionem actualem.Hęc.n.neceſſaria ſunt.iuxt.Sctm̄ Tho.Quæ ſi repperit gaudeat.Sin aliter non tamen a communicando deſiſtat; ſed ſe ad hoc diſponat, expurgando ſe per contritionis lauacrum,& inuocationem Sanctorum.

O mens intime probare, ne edas iudicium.
Caue Iudæ, incurſare, Immane flagitium.
Stude purum immolare, Ieſu ſacrificium.

De gradu expurgationis. *Cap. IIII.*

Expurgatio,de qua Apoſtolus.Expurgate vetus [1. Cor. 5]
fermentum,vt ſitis noua conſperſio,&c.Et ſequitur probationem.Quia vbi ſe homo immūdum Y
repperit,ſe purgare debebit,vt ſic puro, & īmaculato corde accedere poſſit.Et eſt qua hō ſe purget.

Vitijs,& peccatis. — partes penitentiales
A Cordis impuritatib. — p cordis exercitatiōes
Peccatorū reliquijs — ſctōrū inuocationes, &
ſanguinis obſecratiōes

Id etenim potiſſimum præparamentum eſt,vt patet 1.q.1.c.Sacroſancta,vbi canon.Quomodo cœleſtis ſpiritus ad Diuini myſterij conſecrationem inuocatus adueniet,ſi qui eum adeſſe deprecatur criminoſis plenus actionibus reprobetur? Opus igitur præuia expurgatione.

A culpa, ſcoria, ſceleris, purgare ſequela.
Peniteas, tribus exercens, Sanctos ſimul ores.

Primo inquam expurgare nos debemus à vitijs, & peccatis per pniæ partes.i.contritionem,confeſſionem,ſatisfactionem.Valde dolendo,pure confiteri proponendo,plenè ſatisfaciendo.Et vt plenius purgetur,debet ſe hō in via purgatiua exercere.Cuius practica pulchrè in libro de triplici via docetur,ꝙ .ſ.hō debet in ſecreto ſe ponere,aliqua ex maximis peccatis commemorare, & illa aggrauare ex conſideratione magnitudinis,& beneficētię Dei:Deinde ſe

Digitized by Google

ſe confundere, & humiliare, clementiam Dei per Chriſti paſſionem exorare, Sanctoſq; interceſſores inuocare. Et ſic demum ſe Deo offerre, & fiducialiter committere, vt hæc commemorãtur in verſib.

Secretum petat, hinc recolat, grauet in bene factis.

Confundat, poſcens, orans, offert quoque ſubdat.

In his tangitur via purgatiua, & expeditio ipſius, quæ licet puerilis videatur, ſummopere tamen neceſſaria eſt plenè purgari volenti: vt declaratur vbi ſupra. Legantur ergo, & ſtudeantur illi libri. Vel poſſet ſe homo, vt a peccatis purgetur, exercere in ſeptem illis gradibus Bonauent. quos ponit in paruo bono, quæ hoc complectuntur metro.

Ecce pudor, timor, atq; dolor, clamor, rigor, ardor.

Primus eſt pudor in recordatione flagitij, quãtum ad quattuor. ſ. ad magnitudinem, pp aggrauantiam circunſtantiarum. Ad multitudinem, pp multitudinem differẽtiarum. Ad turpitudinem, pp exceſſum conſuetudinum. Ad ingratitudinem, pp receptionem gratiarum. Secundus eſt timor in circunſpectione iudicij quantum ad quattuor. ſ. ad diſſimilitudinem operis, pp ſeparationem a virtute. Excæcationem rationis, ꝓpter auerſionem a lumine. Obdurationem voluntatis, ꝓpter elõgationem ab igne. Condemnationem finalis aĩaduerſionis, ꝓpter ſeparationem iuſtitię a rectitudine. Tertius eſt dolor in æſtimatione damni, quantum ad quattuor. Ad amiſſionẽ Diuinæ gratiæ, qua incurrit inimicitias vniuerſalis creaturæ. Perditionem innocentiæ, qua amiſit ſtatum dignitatis naturæ. Vulnerationẽ culpæ; qua incurrit debilitatem potentiæ. Diſſimilitudinem vitæ præteritæ; qua incurrit paupertatẽ indigentiæ. Quartus eſt clamor in prolatione ſubſidij quadruplicis. ſ. Dei Patris, Filij Redemptoris, Virginis matris, Eccleſiæ triumphantis. Quintus eſt rigor in extinctione fomitis quadruplicis. ſ. Ariditatis. quę eſt accidia: Peruerſitatis, q̃ eſt malitia: Voluptatis, quæ eſt cõcupiſcentia: Vanitatis, quæ eſt ſuperbia. Sextus eſt ardor in appetitu martyrij. ſ. propter perfectionẽ purgationis pœnæ, remiſſionis culpæ, ſatisfactionis in hoc opere, ſanctificationis in proprio ſanguine. Septimo ſequitur, ſopor in obũbratione Chriſti. vbi eſt ſtatus & requies, qñ homo ſentit ſe protegi ſub vmbra alarũ Diuinarũ, vt non vratur ardore concupiſcentiæ, aut timore pœnæ.

Membrum Secundum.

Z SEcundo debet homo purgari a cordis impuritatibus, & hoc per cordis exercitationes. Vnde notandum, ꝙ impuritas cordis In tribus conſiſtit: vt dicitur in Beatus vir. Scilicet in hoc

	inordinate hęres infimis	amãs. ſ. nõ amãda.
Qđ	ſpũalia, & cęleſtia faſtidis	nõ amans amãda.
	minus Deo affectione inhæres.	vigore charitatis deficiente.

Contra quas cordis impuritates, tribus oportet gradibus ſucceſſiue aſcendere. Nam

	primã	timorem.	q quaſi violẽter a noxijs cor retrahit.
Cõtra	ſcđam aſcẽdit	p ſpẽ.	quæ cor ad cœleſtia erigit.
	tertiã.	charitatẽ.	quę Deo mẽtẽ inſeparabiliter coniungit.

Vis depurari, timeas, ſperans adamare.

Qualiter in ſingulis eſt exercendum illic docetur. Quiſquis igitur a cordis impuritatibus voles ocius depurari, illum libellum amplectere, gradus iſtos lege, & iugiter exerce. Facilè enim eius cor expurgatur, qui his diligenter exercitatur.

Membrum Tertium.

TErtio depurandũ eſt cor a pc̃tõrum reliquijs. Et hoc per Sc̃tõrum inuocationes, & ſanguinis effuſi obſecrationes. Vnde ſunt hic inuocandi ſeptem Sc̃tõrum ordines, vt mens nr̃a a ſeptẽ Synthomatibus, & pc̃tõrum reliquijs expietur. Septies item in Iordane effuſi ſanguinis, cor lauandum, vt ab oĩ prorſus genere pc̃tõrum emundet. Sanguis. n. Chr̃i emundabit conſcientias, quib. per orõnẽ deuotam, & obſecrationem fuerit applicatus. Hic nota de ſeptemplici effuſione ſanguinis, contra omnia genera peccatorum, de quibus infra. Vel debet ſe homo purgare modis quibus in iure, aut alias purgatio fieri ſolet: In iure fit purgatio quinq; modis, additur ſextus in medicina. 4. Reg 5 Heb. 9.

Teſtis, aqua bellum, iurans, ignis, medicina.

Primo ſolet fieri purgatio per teſtes. Teſtes autẽ ſignant operum rectitudinem. Secundo fit aqua quæ ſignat ablutionem baptiſmalem, vel lachrymarum profluuiũ. Tertio bello, aut duello. Et ſignat tentationem, quę purgat ſcoriam vitiorum. Quarto iuramento, quod ſignat peccati abrenunciationem. Quinto igne, & ſignat ſpiritualem gratię infuſionẽ. Sexto medicina, & Phlebotomia. Medicina eſt verbum Dei, qđ auditũ mũdat, ſm id. Vos mundi eſtis pp ſermonem quem ego locutus ſum vobis. Phlebotomia abſtinentiam ſignat, vel ſuperfluorum dimiſſionem. His ecce omnibus modis ſe homo communicaturus purgare poteſt, vt purè ſuſcipiat eũ, qui ſplendor, & candor eſt lucis æternæ. Io. 15. Sap. 7.

Purges Chriſte iam fermentũ, cõmiſſi peccaminis.

Pietatis Sacramentum, igne litem flaminis.

Cernam te per ſpecimentũ: Expers poſt velaminis.

De gradu exornationis. Cap. V.

EXornatio. de qua Eccl'a Adorna Thalamũ tuũ Syõ, & ſuſcipe Regẽ Chriſtũ. Quæ neceſſario ſequitur probationem, & expurgationem. Dicit. n. Bern. Quantumlibet te purges, quãtumlibet te crucies, non tamen veniet ad te Dominus virtutum; niſi virtutibus adorneris. Et fiet exornatio. A 21 1

	Intellectualiũ		ſancta meditamina
Virium	Affectualium	Per	deuota ſuſpiria
	Senſualium		diſciplinæ obſeruamina.

Exornes mentem, ſenſus, ſuper omnia velle.

Sic docet Bern. in Sermone de Dedicatione, & in de Cõſcientia, aĩam parari, quæ templum erit Dei, vt ſit ratio recta, voluntas non peruerſa, nec memoria inquinata. Hmõi ornamenta ſuper Cantica docet aſſumenda dicens. Gaudet cœleſtis Sponſus talibus ornamentis, & cordis Thalamum libẽter ingreditur, vbi ſuæ Paſſionis inſignia ſedula nouit

cogitatione

Digitized by Google

cogitatione verſari, vbi crux, corona, & lácea eius dependent. Talia igitur meditabilia; puta de paſſione, de eius Sacraméto, ſunt aſſumenda, ex quib. affectus ſuſpiria formanda, & omnis ſenſuum rami lia, ſub diſciplinæ céſura eſt reſtringenda. Vel alijs poteris te modis adornare.

Tapetorum, & ornamẽtorũ appenſiones.
Sc; per Quarũdã rerũ ſiſitudines; & cõparatiões.
Septem cordis exercitationes.

B *Auleis orno, vel ad inſtar comparo corda.*

Per primum intelliguntur virtutum, & donorum actuationes, vt. ſ. illas actues, & à Sãctis iuxta, quod in ſeptẽnis habetur exores, & ſic inſtar ſapientum Virginum, te dignè Spõſo immortali adornes. Secundo debes te ornare iuxta quatundam rerum ſimilitudines, & cõpatationes. Cuiuſmodi ſunt iſta.

Matth. 25.

C *Vrna domus, tẽplumq; cibus, vas, ſponſaq; cœlũ.*

Primo ſumpturus Dñm, debes cor tuum exornare inſtar vrnæ aureæ, in qua reponebatur manna, vt. ſ. ſis vrna aquea, per cordis puritatem, aurea per charitatem. Secundo inſtar domus Dei, q̃ decet ſanctitudo, vt. ſ. in te ſint fundamentũ fidei parietes ſpei; tectum charitatis. Tertio, vt templum Salomonis, qd tantis annis ædificauit, tanto auro ſuperduxit, & apparatu adornauit. Quarto inſtar cibi quo libẽter veſcitur Deus, de cuius præparatione agitur in de inſtructione cordis. Quinto, vt ſis vas p profunditatem humilitatis, vnum per concordiam charitatis, in quo iubetur manna reponi. Sexto para te inſtar ſponſæ ſponſi immortalis, de cuius ornatu agit. Soccus in Sermonibus, & in deſtructione cordis docetur. Septimo, quia cœlorum Dñm es excepturus; cui cœlum ſedes eſt, orna te, vt cœlũ, de cuius ornatu dr̃ in de triplici via, quia. ſ. altum, fulgidum, ſolidum, peregrinarum impreſſionum nõ ſuſceptiuum. En quanta copiæ ſeminaria, quam abũda meditandi, & exercitandi ſub paucis verbis ꝓponitur materia. Abyſſus eſt proſequi iſta.

Heb. 9. Pſ. 92. 2. Para 8. Io. 4. Exo. 16 Eſa. 66.

Paragraphus Primus.

Tertio principalius debet homo ſe adornare, per ſeptẽ illas cordis exercitationes, de quibus plenè agitur in libro de Inſtructione cordis, q̃ legendus eſt à deuotis: Et ſunt in his verſibus.

D *Corda para, ſerues, reſera, ſtabilito, Ieſu da.*

Erige, vel ſcindas, bis ſeptem corda perornes.

Primo. n. eſt cor præparandum per donũ timoris.

	domus	dignè hoſpitem recipiẽdũ.
Inſtar	ſponſæ ad	ſponſo ſuo placendum.
	cibi	delectabiliter veſcendum.

Secundo eſt cor ſeruandum, & cuſtodiendum, vt dicitur in Prouerbijs. Omni cuſtodia ſerua cor tuũ & hoc dono pietatis. Tertio eſt cor reſerandũ dono ſcientiæ, iuxta illud. Adaperiat Dominus cor veſtrum in lege ſua.

Prou. 4. 2. Mac. 1.

	Liber in quo legitur
Eſt aũt aperiendũ, vt	
	Oſtiũ p qd dilect⁹ ĩtromittĩ.

Quarto eſt cor ſtabiliendũ dono fortitudinis: Apoſtolus. Optimum eſt grã ſtabilire cor non eſcis. Eſt aũt ſtabiliendus intellectus in veritate, affectus in

Heb. 13

bonitate. Quinto eſt cor donandum dono conſilij, iuxta illud Prouerbiorum. Præbe fili cor tuum mihi. Eſt. n. iuſtè cor dãdum eius actori, reformatori, amatori. Sexto cor eſt eleuandum dono intellectus iuxta conſilium Hieremiæ: Leuemus corda noſtra cum manibus ad Deum, & hoc per ſupernotũ meditationem, deſiderium, & intentionem. Septimo eſt cor ſcindendum dono ſapientiæ. Scindite corda veſtra per cordis contritionem, carnalium aſpe rationem, affectuum depurationem, vt hæc plenius vbi ſupra deducuntur. per verſus.

Prou. 23. Tren. 3. Ioel 2.

Chriſte ornes intellectum cœlicis ſpectaculis.
Fœdum vulneres affectum, amoroſis iaculis.
Ne cor exultet eiectum. A tuis cœnaculis.

De gradu inflammationis. Cap. VI.

Inflammatio de qua. Leuit. Hæc eſt lex holocauſti. Cremabitur in altari tota nocte, p ſingulos dies. Et recto ordine ſubſequitur gradus iſte. Nõ. n. ſufficit mentem adornare; ſed oportet etiam eã ad actualem deuotionem inflammare. Quæ potiſſimũ, vt in Beatus vir. dicitur in duobus conſiſtit. Leuit. 6

Puta in	Reuerentia, & timore.
	Deſiderio, & amore.

In primis ergo inflãmabit ſe cõicatur⁹ ad timorẽ.

	Dei altitudinem, & ſacramenti
Et hoc ſi cõſiderat	Indignitatem ſui, indiſpoſitionem, & vilitatem.
	Indigne ſumptionis pericula, & aſtantium ſublimitatem.

E Primo dicimus, vt homo cõtiretur ad reuerentiã, & timorem debet conſiderare Dei altitudinem: Quæ ex multis patet.

	Eius eſſẽtia, & diffinitione.
Ex	Attributis proprijs, & varia denominatione.
	Vniuerſali Dño, & creaturarum atteſtatione.
	Sctõrũ reuerentia cultu, & oĩum ſubiectione.

Eſſe Dei nomen, proprium, propriata, vel alta.
Facta, poli, baratrum, Sancti metuunt, quia Iudex.

Quis queſo eſſentiam eius dicet cum ſit ineffabilis? Quo diffinietur cum oĩa ipſe tranſcendat? Salomõ. Alta profunditas quis inueniet eam. Paulus vero. O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, q̃ incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & ininueſtigabiles viæ eius? Eccleſiaſticus aũt. Profundũ abyſſi quis dimenſus eſt? Iobus Excelſior cœlo eſt, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognoſces? Deſcribitur tñ. Deus eſt, quo maius, meliuſue, nil cogitari põt. O qui debitè hanc deſcriptionem conciperet, verè magnificè de Deo ſuo ſentiret. Porro attributa cõia, propria, & appropriata, qui reuolueret, nomen Dei in corde exaltaret. De his agũt Doctores ſuper primum. Et Bonauen. in Paruo bono. Relucet deniq; Dei altitudo. i ſpeculis creaturarũ: Quæ oĩa atteſtantur potentiam ſapientiam, & bonitatem, vt pulchrè in ſuo Breuiloquio idem Doctor ſeraphicus deducit. Poſtremo ſi inualidi ſum⁹ aciem figere in tam exceſſiuum lumen, ſi per nos Dei altitudinem non poterimus contemplari, vel ſaltem quantum Sancti, & videntes Dei altitudinẽ, & maieſtatem venerentur, & honorent attẽdamus,

Eccli. 7. Rom. 11. Eccli. 1. Iob 11. Pſ. 63.

vt

Digitized by Google

Vt ex hoc,& nos ad timorẽ, & reuerentiã ei⁹ inclinemur. Is.n.ipſe idem eſt quem Baptiſta tangere cõ tremiſcebat. Is ille quem Apoſtolorum vertex Petrus præ formidine a ſe expellebat dicens. Exi à me Dñe,quia hõ peccator ſum. Is quem ſumpturus accedis ille eſt, corã quo cõtremiſcunt columnę cęli, angelicas loquor poteſtates. Hunc.n.adorant domi nationes,& tremũt poteſtates. Is & ſub quo curuãtur,qui portant orbem, a cuius contactu fugiunt ẽt ſanctiſſimi,vt Ambroſius. Chryſo.&c. & cæteri plures; qui onus Sacerdotij ſuſcipere præ reuerentia nolebãt. Is eſt (vt ad ſummã dicam) ille, quẽ tremunt impia tartara,colit quoq; quem abyſſus infima. Etenim (Iacobo teſte) diaboli credunt,& contremiſcunt. Qđ ſi hæc oĩa te adhuc non permouẽt, cogita,& firmiter crede,ꝙ iſte quẽ ſumptur⁹ es erit iudex tuus, & ad eius tribunali aſtabis iudicãdus; ipſe ille eſt in cuius manus aĩa tua hinc egreſſura deueniet,ab eo pro meritis receptura. O q̃ toruis illã aĩam diſtrictus arbiter oculis ſpectabit,quæ indignè,& irreuerenter illum tractauit. Verè qui his ad reuerendũ nõ inducitur, malè cęcus,& inſenſibilis eſt. Quis.n.non timebit te ait propheta o Rex gł'ię?

Mat. 3. Luc. 5. Iob 26. Iob 9. Iac. 2. Ier. 10.

De Reuerentia. Paragraphus Primus.

DEnique,vt ampliori reuerentia concitemur; non mõ attendere debemus Dei ipſius altitudinem; ſed & ipſius Sacramẽti ſub quo nobis datur,& ſub quo ſumitur põderare dignitatem. Quæ potiſſimum ex his decem relucet.

Nobile, fontanum, mirum, gratum, veneratum. Signatum, dictum, quam dulce, perutile, finis.

Primo dignitas Sacramenti relucet ex eius nobilitate. Continet.n.in ſe nobiliora in oĩ genere entis, & id qđ eſt nobiliſſimum in fine nobilitatis. Continet.n.Chr̃m in quo tres ſubſtantiæ concurrunt.ſ.caro ſancta,rationalis aĩa, Deitas benedicta,quæ ſuperant vniuerſa. Nam Deũ cunctis præſtare liquet. Corpus quoq; iſtud Spũſſancti artificio, ex puriſſimis Mariæ ſanguine,& carne formatum,atq; Diuinitati hypoſtaticè vnitum, facilè ſuperat oẽm reliquam, corpoream ſubſtantiam,& illi præſtat. Aĩa vero Chr̃i Diuinis ſplendoribus cãdidata, omniq; virtute, & ſapientia pleniſſima,& cui ſpiritus non datur ad menſuram,oẽm ſpũalem creaturam nobilitate,& perfectione indubiè tranſcendit. Secundo Fontanum.i. dignitas Sacramenti patet ex fontalitate oĩs virtutis,& gr̃æ, & plenitudine ſanctitatis. Continetur.n. hic fontalis origo oĩum gr̃arum, & mare virtutum,& profluxus oĩum bonorum. Eſt.n. fons hortorum. Continet quoq; non particularem ſanctificatiuam quandam virtutem,aut inſtrumentalem,veluti cætera ſacramẽta habere dñr,ſed fontalem plenitudinem oĩs ſanctitatis, vtpotè eum in quo ſm Apoſtolum habitat oĩs plenitudo Diuinitatis corporaliter,in quo ſunt oẽs Theſauri ſapientiæ,& ſciẽ recõditi. Et de quo Eccleſiaſtic⁹ dicit. In plenitudine Sanctorum detentio mea. Tertium eſt Mirum.i.tertio patet dignitas eius ex ſingularitate miraculorum quib.ſplendet dignitas eius. Tãtis.n. & tot hoc admirabile Sacramẽtũ fulget miraculis, vt humana intelligẽtia oĩno obtundat, tanto ſplẽdore maieſtatis. Enumerantur aliqua ex his infra. Scribunt paſſim de his docti; ſed & Sctũs Tho. Tractatulum edidit de iſtis, quæ nos breuitati ſtudentes tranſimus. Quartum eſt Gratum.i.dignitas patet ex maioritate valoris, & gratitudine acceptabilitatis. Nulla.n.oblatio hoc ſacrificio acceptior;ĩ quo agnus innocentiſſimus Dei filius Deo patri offerť. Hinc Malach. Placebit Dño ſacrificiũ Iudæ,& Hieruſalẽ,ſicut dies ſæculi. Vnde ẽt dr̃ de conſe.diſt.2. Nihil in ſacrificio maius eſſe põt,q̃ corpus,& ſanguis Chr̃i. Nec vlla oblatio potior eſt;ſed oẽs hæc excellit. Cuius rationem pulchrè aſſignat Albertus in ſuo de corpore Chr̃i. Quintum eſt Veneratum.i. dignitas eius patet ex ſingularitate cultus,& venerationis qua eſt veneratum. Hoc.n.Angeli,& hoĩes hoc dæmones,& bruta honorant. Aſſiſtunt.n. Angeli in ipſa immolationis hora, vt Greg. ait veneratione grandi. Hinc ẽt. Leo ſuper illud. Matth. Vbicunque fuerit corpus illic congregabuntur aquilę. dicit. Circa corpus Dñi aquilæ ſunt,quæ ſpiritualibus alis circumuolant;angelicæ.ſ.virtutes. Hoc ab Apoſtolis deuotè exceptum, dignè frequentatum, reuerenter prędicatum Hoc à ſummis Pontificibus ſolennizatum. Hoc à Chriſti fidelibus vndiq; adoratum. Et vt nihil illius cultui deſit,hoc dæmones verentur,& bruta venerantur, quemadmodum in Exemplorũ libris late patet, videlicet in Cæſario, & alijs. Sextum eſt Signatum.i.dignitas ſacramenti pateſcit ex antiquitate figurarum, & prophetiarũ multiplicitate. Hoc.n.a cunctis exoptatum,hoc rebus, & ſignis varijs præſignatum, hoc a Prophetis magnificè prophetatum,hoc in Scripturis ſublimiter præconizatũ. Ponit Magiſter figuras aliquas in quarto,ponunť,& infra. Et Albertus vbi ſupra plures adducit. Septimum Dictum.i.ex ſublimi,& varia denominatione,qua eſt denominatum. Nã pro ſui magnitudine vno nomine non potuit denominari.de his infra. Scripſit de ſeptem nominibus Sacramenti Albertus tractatum, qui multorum iudicio oẽm ſuperat laudẽ. Octauum,q̃ Dulce.i.ex magnitudine ſuauitatis. Nullus quippe huius ſuauitatem exprimere põt,vbi ſpiritualis dulcedo in fonte guſtatur. Hinc Sap. Panem de cœlo perſtitiſti eis, oẽ delectamẽtum in ſe habentem. Super quo dicit Ioannes de S. Geminiano,ꝙ ſeptem ſunt differẽtiæ ſaporum, quæ oẽs in hoc Sacramento reperiuntur, vt allegatur in ſumma Antonini. Nonũ Perutile.i. patet ex magnitudine vtilitatis. Eſt.n.vtile exiſtentibus in ſæculo, Purgatorio,& in Cœlo. De primo ait Aug. ꝙ nihil vtilius viuis, q̃ hoc Sacramentum quo miſericordia,& gratia præſtať. De ſecũdo idẽ ait. Non eſt dubium ſacrificio Altaris, defunctorũ aĩas releuari,ſicut ẽt Greg. 4. Dialog. per multa exẽpla deducit. De tertio Greg. in Complẽda. Sumpſimus Dñe diuina myſteria,quæ ſicut tuis Sanctis ad gloriam, ita nobis ad veniam prodeſſe perficias. Decimum eſt Finis.i. dignitas huius Sacramenti ex hoc patet,quia eſt finis, & conſummatio oĩum Sacrificiorum,& Sacramẽtorum. Finis aũt potior eſt, his, quæ ad finem ordinantur. Ad hoc autẽ Sacramentum, vt ait diuinus Dionyſius oĩa Sacramenta ordinari,

Cant. 4. Col. 2. Eccli. 24. Malac. 3. Matth. 23. Sap. 16.

Digitized by Google

ordinari, & in eo conſummari dicuntur; ita vt ſit
Pſ.118 omnis cõſummationis finis. Has dignitates partim. Ioannes de Turrecremata, partim alij ponũt. Quas qui ritè conſideraret, non ſine metu, & reuerentia ad illud accederet ſumendum.

De reuerentia, & conſideratione propriæ vilitatis. Paragraphus Secundus.

G SEcundo è regione debet homo cogitare, ſui indiſpoſitionem, & vilitatem; conferendo, & cõparando eam ad Sacramenti dignitatem. O quantũ profundabitur, quanto timore reuerentiali concutietur; ſi conſideret primo ſui vilitatem. Dein miſeriam, culpam item, & indiſpoſibilitatem.

Es vilis, miſer, & reprobus, non eſq; paratus.

	Vilis	Natura condita.
Eſt.n.hõ	Vilior ex	Miſeria contracta.
	Viliſſim⁹	Culpa admiſſa.

Vilis natura, poſt contrahis, ac malus addis.

Quid.n.eſt hõ ex natura condita? niſi puluis, putredo, & terra? Vt aũt plenius in tua vilitate abiſſeris, & quã ex natura vilis ſis noſcas, cõſidera miſerias.

	Animæ	Miſeriæ aĩæ ex multis pate-
Et parte	Corporis	ſcunt, primo ex fundamen-
	Vtriuſque	ti nihileitate, qa ex nihilo

creata, ſecundo quia totaliter in peccato originali, (vt ita dicam) aĩata. Tertio, quia nihil eſt tota, & hoc quoad fieri, eſſe, cogitare, velle, operari, perficere, vt pulchrè Nyder in ſuo pceptorio declarat. Quarta, quia fomite cõtaminata, tota ſpurca, & immunda. Quinta, quia originali iuſtitia ſpoliata, & malis multis onuſta. O qũo mutatus eſt color opti-
Thre.4. & 1. mus? O quomodo mundi domina, princeps prouinciarum eſt deſtituta? Secundo, & corpus ſuas vilitates habet, quas ſi reuoluere voles, nares ante obſtructas velim. Quid enim corpus?

Sperma prius, modo ſaccus olens, poſt vermibus eſca.

De his pulchrè in Meditationib. ſuis Bern. & Vincẽtius in Speculo Morali. Miſeria aũt totius ſic patet iuxta. Innocentium in de miſeria humana. Et planius, & plenius in regione perſonali habent̃ infra.

	Miſerabili	Conditionis ingreſſu.
Ex	Culpabili humanæ	Cõuerſationis pgreſſu.
	Damnabili	Diſſolutionis egreſſu.

Vnde: Ergo ſuperbit hõ, cuius conceptio culpa? Naſci pena? labor vita? neceſſe mori? Ecce hæc de miſeria, quæ eſt ex natura condita. Quid quæſo ſi dixerimus de contracta, & de ea, quæ fit ex culpa ppria? Quis fętorem feret? quis tam prolixa legere poſſet? Sed ſi iã cęperis cogitare, ꝙ cum tali vilitate, tã parum vix media hora es diſpoſitus, non credo quin reuerentia afficieris, præſertim cum credideris, ꝙ quamuis mille annis te pparaueris, nullatenus ſufficies ad condignam ſacramenti huius ſuſceptionẽ. Etiã ſi oĩum Sctõrum meritis gauderes, Angelorũ, & hoĩm puritate floreres. Nulla.n. nr̃a pparatione, nulla ait Gerſon reddimur digni induſtria; ſed ſola Dei gr̃a. His itaq; duob. p ſe conſideratis; puta Dei Altitudine, & Sacramenti dignitate, itemq; tui indiſpoſitione, & vilitate, debes hæc inuicem cõferre, & exemplo S. Franciſci dicere. Domine quis es tu, & quis ſum ego? Tu Deus Altiſſimus, ego homo viliſſimus. Tu eſſentia prima, ego creatura nihili ſimilis, & de nihilo facta. Quæ conuentio luci ad *2.Cor.6* tenebras? Tu lux puriſſima, ego abyſſus horrida: Qua igitur fronte? qua audacia ad te accedam? Sic ad ſingula Dei prædicata, & vilitatis tuæ deſcendendo. Qui ſic ſe exercitaret. non ſine timore, & reuerentia accederet.

Paragraphus Tertius.

TErtio cogitabis indignè ſumentium pericula, & aſtãtium ſublimitatem. Pericula ante ſunt H numerata; De aſtãtium ſublimitate eſt firmiter credendum; ꝙ Angeli illic Deo aſſiſtant. Iuxta, quod Eccleſia canit (Deus cui aſtat Angelorum chorus) indignè ſumentes ferire parati. Vt hoc in ſuo libro atteſtatur Paſchaſius. Et palam clamatum eſt in Scripturis Leuitici. Anima polluti, quæ ederit *Leuit.7* de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino; peribit de populis ſuis. Extimeſcere igitur debet ſumpturus, ne iudiciũ edat, & bibat, ne reus corporis, & ſanguinis Chriſti fiat, ne mox mortem incurrat, vt ſub figura legitur de beſtia, quæ mon- *Heb.12* tem tetigerit, de Oza, qui manum ad archam mi- *2.Reg.6* ſit, & Bethſamitis. vnde verſus.

Iudicium, reus, & mortem, ozaq; beſtia, Bethſan.

Hoc igitur debet homo, quaſi ſenſibiliter imaginari, & cum ſummo tremore, & reuerentia accedere.

Quomodo mens inflammetur in deſiderium, & amorem. Membrum Secundum.

VErum quoniam hoc Sacramentum amoris eſt pignus, & charitatis ſignum; ideo cæteris paribus, amor timori præponderare debet: Nam & panis iſte ſecundum Auguſt. quærit eſuriem hominis interioris. Vnde poſtquam mens reuerentia affecta fuerit, deſiderio, & amore eſt inflammanda. Deſiderium autem, & amor inflammantur.

	Inſtitutionis rõcinia, & Dei pietatẽ.
Si cõſideres	Dei paſſionẽ, beneficia, & ei⁹ amorẽ.
	Acceſſus inuitatoria, fructum, & neceſſitatem.

Cauſa, pius, bona, mors, perametq;, trahentia, fructus.

Inflammatur primo deſiderium, & amor, ſi conſideres inſtitutionis ratiocinia. Quia ſi oẽs inſtitutionis cauſas reuolueres; nihil aliud inuenires, quam ꝙ Chriſtus hoc tibi in vſum dederit, & crebrius a te accipi voluit, vt pulchrè in quarta parte declarat Vbertinus. Sunt autem plures inſtitutionis cauſæ, quarum ſingulæ ſunt valde deuotionis inflammatiuæ. Ponuntur autem hic numero decem.

Soletur, ſociet, memores, guſtes, det amorem. I

Te paſcat, ſanct, ſit & hoſtia tres pleoſcripta.

Prima inſtitutionis rõ, quare Chr̃s inſtituerit hoc Sacr̃m eſt. Soletur. i. cõſolatio ſuę ſponſę. i. Eccleſię, vel aĩæ fidelis; ne. ſ. omnino ſpõſi quaſi viduaretur corporali præſentia, & ſic ſtat quaſi poſt parietem *Cant.2* tenuem ſacramentalium ſpecierum. O quali amore, quali deſiderio, talis eſt ſponſus amplexandus.

O Secunda

Digitized by Google

Secunda cauſa eſt Societ,i.conuenientia,ac neceſſitas realis præſentiæ capitis Chriſti, cum membris eccleſiæ.Decet enim,vt membra aliquo modo,caput cui vniantur habeant.

Vt influat
- Vitam gratiæ.
- Senſum intelligentiæ.
- Motum bonæ operationis.

O influxum,o vnionem, o coniunctionẽ deſiderabilem membrorũ,cũ capite tali. Tertia eſt Memores.i.cõmemoratio ſuæ acerbæ paſſionis; q̃ merito nr̃m oĩum ſibi vendicat amorẽ.Nam quia ſine fide paſſionis Chr̃i,nunq̃ fuit,vel erit ſalus,iõ oportuit, ſicut ante eius aduẽtũ p̃figuratiua, vtpotè ſerpentẽ æneum,ita nunc repræſentatiuũ eius aliqd eſſe; qd quotiẽs videremus, amicitiarũ eius memores,toti

Luc.22 in eius amorem raperemur. Hinc ait.Hoc facite in meã cõmemorationẽ.Et per Prophetã. Recordare paupertatis meę,tranſgreſſionis,abſinthij,& fellis.

Thre.3. Hanc.n.vltimã memoriam (ait Hieron.) reliquit; quemadmodũ ſiquis peregre proficiſcens,aliqd pignus ei quẽ diligit reliquerit, vt quotiens viderit, poſſit ei⁹ beneficia,ac amicitias cõmemorari. Quẽ ſi ille perfectè dilexerit, ſine ingenti deſiderio,vel fletu illud videre non põt. Hoc igitur cum accipimus;recordemur,cõmemoremus, quia caro,& ſanguis eſt Chriſti, ne ingrati ſimus beneficijs tantis. Quarta eſt, Guſtes.i.vt per guſtum humanitatis,te inuitaret ad diuinitatis amorẽ. Per ſenſibilia.n.& viſibilia,in inuiſibiliũ rapimur amorem. O dignationẽ, Siliquis vix digni ſumus,& ad Angelorũ cibum inuitamur.Quinta cauſa eſt. Det amorem.i.vt amorem ſuum nobis oñderet, & vt eximij amoris ſui,& charitatis teſtimonium, apud nos ſp eſſet,& ſic nr̃m ſibi alliceret amorem. Hic doctiloqui elingues,in hoc exprimendo amore, ẽt Maronis muſa hebet. Ecce præ nimio amore,non fert ſuã præſentiã abeſſe nobis,vt ſic gaudeamus de eo ſub Sacramento,quemadmodum Angeli de viſione in cęlo. Sexta eſt,Te paſcat.i.vt cibum,& alimoniam ſpiritualem,Eccleſiæ ſuæ,& aĩabus prouideret.Sicut.n. vita naturalis eget cibo,non ſolum ad quantitatis augmentum; ſed & ad naturam ſuſtentandam, ne pp reſolutiones cõtinuas diſſoluatur, & pereat,ita & neceſſarium eſt cordi humano, pro vita ſp̃uali, ſpirituale alimentum;cuius incorporatione, & inuiſceratione,fidelis aĩus virtutib.creſcat,& conſeruetur, O dilectionem,carnem & ſanguinem, dare in cibum,& potũ.Septima eſt,Sanet.i.vt efficax eſſet in eccleſia eius medicina,quotidianæ infirmitatis curatiua. Hinc Gregor. Corpus Chr̃i medicina ſpiritualis eſt, vulnus qd habemus,eſt ꝙ ſub p̃ctõ ſumus.Qui vulnus habet medicinã quęrat. O q̃ dulce & carũ emplaſtrum,de Chr̃i carne,& pretioſo eius ſanguine confectũ.Octaua eſt,Sit & hoſtia.i.vt Eccleſia,iuge placationis ſacrificium haberet, qd pro quotidianis offenſis offerret, vt ſic haberet hõ quo placaretur Deus,vel pro delictis delendis,aut gratitudine repẽdenda.Nona eſt. Tres.hoc eſt ꝓ actuatione trium Theologicarũ virtutum.ſ.Fidei, Spei, & Charitatis. Hic enim ſummum eſt fidei meritũ, teſte Auguſtino. Laus fidei eſt credere, quod non vides. Hic ſubleuatio ſpei de obtinendo quicquid neceſſarium ſaluti; nam ad nos ipſe inuocatus venit,& ex perceptione munerum præſentium, firma eſt ſpes futurorũ. Hic deniq; dilatatio,& actuatio charitatis.Non.n.eſt validioris virtutis incẽdium, ad Diuinum amorẽ nutriẽdum, q̃ memoriale paſſionis eius ſignum;quod totum noſtrum ſibi exigit amorem.Decima eſt. Pleoſcripta.i.adimpletio ſcriptturarum. De hoc enim dictum erat in Pſ.Erit placenta in ſummis montium iuxta hebraicam veritatem, teſte magiſtro Paulo Burgenſi in additione.Itemq; Tu es Sacerdos in æternum ſecundũ ordinem Melchiſedech. qui obtulit panem,& vinum. Item in Euang. Ego vobiſcum ſum, vſque ad conſummationem ſæculi, non ſolum,ſ.per pręſentiam maieſtatis,aut inhabitantẽ gratiam; ſed & per corporalem in Sacramento præſentiam, licet abſconditam. Iuxta illud Apoc.Vincenti dabo manna abſconditum,&c. Quis quæſo his attentis non ſuccẽdetur? quis non deſiderio flagret?

Pſ. 71. Pſ.109 Gen 14 Matth. 28. Apoc.2.

Quomodo inflammetur mens ex conſideratione Diuinæ pietatis. Paragraphus I.

K

SEd ne timore nimio retraharis,magiſque ad accedendum inflammeris, conſidera Dei tui, & Domini Ieſu pietatem. Eſt enim ei proprium parcere,& miſereri. Et quis inuocauit Dominum, & confuſus eſt ab eo?Quærit occaſiones ait Chryſoſt. miſerendi,inuitus cogitur indignari. Eſt igitur ad tam pium Dominum confidenter accedendum, & de eius pietate confidendum: Et hoc ait Soccus.

Eccli.2.

Propter
- Innatam ipſi bonitatem.
- Promiſſionis veritatem.
- Exhibitionis pietatem.

Eſt proprium, didicit, ſpondet cunctos iuuat ob ſex.

Albertus Magnus ait. Sunt in Deo oĩa, quæ impellere poſſunt ad benefaciendum.Quæ ſunt bonitas,benignitas, pietas,dulcedo,charitas,placabilitas, vt pulchrè in principio de myſterijs Miſſæ declarat.Si non verbis creditur,exemplis detur fides. Sunt teſtimonia pietatis;Manaſſes,Dauid,& cæteri hui⁹ generis enormes peccatores.Vide opera Ieſu, quæ deſcribunt Euangeliſtæ. Nonne ipſe dolores, & infirmitates omnium deſiderantium, inuocantium, & in ſe credentium tulit,& infirmitates omnium ipſe portauit? Mulier tangens fimbriam ſanatur. Peccatrix pedes eius obſculans mundatur. Chananea exauditur. Leproſi clamantes mundantur,Demoniaci,& Paralytici,& cuncta naturæ mõſtra, dum accedunt, & credunt ſalutem conſequũtur. Nam virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Publicani, & peccatores veniã conſequuntur; nec eorum cõuiuia deſpexit. Teſtes horum inuoco,vel in medium adduco Matthęum, Zachęum, Mulierem in adulterio deprehenſam. Lõgum eſt cæteros enarrare,eius pietatem expertos. Inquirantur diaboli,ſi non,& illi inuocantes pietatẽ experti,quippè dimiſit eos in porcos,Ad hunc igit' pietatis fontẽ o aĩa peccatrix properato; nunc more fidelis leproſi clamans.Dñe ſi vis potes me mundare. Nunc Centurionis inſtar dicens. Domine puer meus iacet paralyticus in domo, &c.Nũc more ſanguiſſue Mulieris.

Eſa.55. 4. Reg. 21. Eſa 53. Mat. 9. Luce 7. Matth. 15. Luc.17. Mat. 8. Mat. 9. Luc.19. Io.8. Luca 8.

Digitized by Google

mulieris. Si tetigero fimbriam veſtimenti eius ſalua ero. Quiſquis enim vera fide,& ſupplici corde, coram venerabili Sacramento veniam petierit;credendũ ait Haſſia piè eſt,ꝙ aut plenariã,aut maximę partis,remiſſionem conſequatur peccatorũ. Adducens exemplũ de Latrone,& Magdalena. Idẽ dicit Diſcipulus in Sermone de S.Stephano,vbi enumerat quibus patet cœlum,hunc Doctorem allegans.

Quomodo inflammetur mens ex conſideratione beneficiorum. Paragraphus II.

L Porro,vt ampliori deuotionis,& amoris flamma ſuccendaris, debes etiam contemplari beneficia Diuina ex pietate ſola tibi præſtita;in quorum hoc fieri iuſſit commemorationem. Debes igitur ad mentem reuocare beneficia illa Diuina,maximeq; maxima, de quibus plenè agitur infra in beneficiario. Quæ, vt amplius te permoueant, & ad amorem, & deſiderium inflammenr, debes ſingularius recolere illud ſummæ charitatis incendium, quo contulit hæc vniuerſa. Non enim melius ſuccenditur ignis,quam igne,& nil ita afficit ad amorem,ſicut conſideratio charitatis,& amoris Dei ad nos, de quo plenius infra. *Lev. 22.*

Potiſſimè tamen paſſionis debemus meminiſſe, vt infra. Et illius charitatis dijudicare debemus ardorem,quo ſuæ infinitæ bonitati non ſufficit,quòd tanta ac talia præſtitit; niſi adhuc quotidie ad nos deſcendens, ſe nobis taliter, & tali modo exhiberet. O ardorem: O charitatem. O quis te vidit,& non amauit? Quis abyſſum conſiderauit,& non expauit?Qui non amauit,nequam,& impius eſt:Sicut qui non expauit,vecors, & inſenſatus eſt.

De inuitatorijs accedendi. Paragraphus III.

Pſ. 18. M Verum,vt nullo te pacto a calore huius abſcõdas;ſed vt ad acceſſum animeris, debes conſiderare acceſſus inuitatoria fructũ, & neceſſitatẽ. Supra autem enumerata ſunt, ſ.in gradu conſiderationis,inuitatoria acceſſus,vnde non ſunt hic replicanda;ſed hic quædam inuitamẽta dicemus, ad huius ſacræ communionis frequẽtationẽ impellẽtia.

Pro quo notandum,quòd abſolutè melius eſt ex amore,& humili deuotione crebrius accedere,quã ex timore ſolo, vel etiam humili timore abſtinere. Amor enim, & ſpes præferuntur timori; licet in caſu quandoque melius ſit abſtinere, ſcilicet interueniente notabili, & legitima ad abſtinẽdum cauſa.Sumptio enim multis ex cauſis prȩualet,quę fit ex amore, quam reuerentialis abſtinentia ex timore, vt pulchrè proſequitur in Pantheologia, & Mattheus de Cracouia,in nobili ſuo Dialogo.Hinc etiam Sanctus Appollonius,vt patet in Vitiſpatrũ, monebat Monachos quotidie communicare Chriſti myſterijs, quinque potiſſimè ex cauſis.

Ne longus, praſto, patiens, deleantur, adunit. Prima ne forte, qui ſe a longe facit ab his, longe fiat à Deo. Secunda, quia qui hoc crebrius ſuſcipit frequentius recipit Saluatorem,& ad omne bonum ſit paratus,& promptus.Tertia,quia ipſa commemoratio Dominicæ paſſionis, dum quotidie à Monachis fiat plurimum confert ad patientiæ exẽplum, quæ eſt neceſſaria eis. Quarta, quia per hoc datur commonitio, vt quiſque cautius viuat, vt ſemper paratus ſit, & dignus. quia per hoc remiſſio peccatorum credentibus datur. Quinta, quia communio inſeparabiliter Chriſto adunit, & coniungit. Sed,& frequentans,& accedens pleniorem conſequitur Sacramenti effectum: De quibus ſupra, & infra adhuc dicendum. Quæ omnia verſu patent prædicto.

De accedendi neceſſitate, & fructuoſitate. Paragraphus Quartus.

Et ne aliquo modo ſubterfugias,conſidera poſtremo,quòd grandis, frequentandi hoc Sacramentum tibi indicitur neceſſitas.De hac enim Bonaur.ſic ait.O quantæ anguſtiæ.Horrendum accedere,non accedere ex notabili negligentia,damnabilis culpa. Quia qui ſine cauſa accedere dimittit, quantum in ipſo eſt, priuat ſanctam Trinitatẽ gloria, Angelos lætitia,peccatores venia,iuſtos ſubſidio, & gratia, in Purgatorio exiſtentes refrigerio, Eccleſiam Chriſti ſpirituali beneficio,ſeipſum medicina,& remedio,cõtra quotidiana peccata.Quotiens effunditur ſanguis Chriſti in remiſſionem effunditur peccatorum. Qui igitur quotidie peccat, ſemper medicinam ſumat.Item priuat ſe quodammodo omnibus bonis,venientibus ex communione ſacramentali,vt ſunt peccatorum remiſſio,fomitis mitigatio,mentis illuminatio,virtutum infuſio, Angelorum conuiuatio, &c. Non ſumit viaticum, vnde extimeſcere habet in via defectũ. Euacuat diuinũ cultum,contemnit,aut paruipendit Chri preceptum;quo hanc neceſſitatem inducit dicẽs. Niſi manducaueritis carnem filij hoĩs, & biberitis eius ſanguinem,nõ habebitis vitã in vobis,&c. Et ergo terrifica de hmõi vetus pagina inſonat tuba dicẽs. Si quis mundus eſt,& in itinere non fuerit,& tamẽ non fecerit phaſe, exterminabitur aĩa illa de populo, quia ſacrificium non obtulit Dño tpe ſuo. Hæc illæ.Qđ ſi generaliter oĩbus tãta neceſſitas inducit, quantã putas Sacerdotibus Dei,eius cultui cõſecratis impoſitũ iri? Certè magna eſt (ait Vmbertinus) Sacerdotum abuſio,a celebratione ceſſantiũ; quia faciunt contra Dñi intentionem, & præceptũ. His non modo ex cauſis dictis,neceſſitas indicitur; ſed & ex ordinis ſuſceptione,qua facti ſunt os eccleſiæ ex Stipendiorũ receptione,& ex grãtarum,& chariſmatũ obligatione,accedere impellunt. De his non ampliora pſequimur,qm̃ nõ Dei Sacerdotib⁹; ſed quibus lacte opus eſt,iunioribus, & nouellis Chriſti tyrunculis, hic tractatulus legendus dedicatur. N *Math. 26.* *Io. 6.* *Nu. 9.* *Heb. 5.*

O Timoris, & amoris, ſuccende fornacibus.
Quo complectar iã te foris, brachijs tenacibus.
Noſtri replens guſtum oris, fructibus feracibus.

De gradu occurſionis. Cap. VII.

Occurſio.de qua per Prophetam.Præparare in occurſum Dei tui Iſrael.Et itẽ.Gaude,& lętare *Amos 4.*

Math. 25. Sion occurrens Deo tuo. Et in Euangelio. Exite obuiam ei. Hæc recto ordine ſuperiori gradui ſubnectitur; quia poſtquam anima per ſuperiores gradus ſe parauit, nil reſtat, niſi vt venienti occurrat. Et eſt qua Domino occurras.

Nunciorũ auditum, & rñſiuas inuitationes.
Per Quorundam ſimilitudines, & conditiones.
Deuota ſuſpiria, & admiratiuas dijudicatiões

Audi, reſpondens, inſtar, ſuſpiria mirans.

O Primo dico fit hæc occurſio per nunciorum auditum, & reſponſiuas inuitationes. Debemus enim in hoc gradu conſtituti, audire verba nunciorũ; quos Luc. 10. Deus tanquam Rex diues præmittit in omnem ad quem venturus eſt locum, vt ſunt propheticæ promiſſiones, & ſacræ inſpirationes. Vnde hic reuoluẽda ſunt, & ruminanda prophetica illa promiſſa: cuiuſmodi ſunt. Qui venturus eſt veniet, Dicite filiæ Math. 21. Sion. &c. & conſimilia. Hic quoque comminiſcenẽ verba Domini, qui nuncios ſubſequitur ſuos, vt eſt illud. Ecce ego venio, & habito in medio tui, & ſi- Ier. 7. milia. Poterũtq; hic aggregari plurima Prophetarũ verba, quę multũ ſunt deuotionis inflammatiua.

Venturus, Syon, en veniet, gaudens, hodie ſum.

Sed vbi anima huiuſmodi voces audierit, mox vt eis per deſiderium, & gratitudinẽ reſpõdeat oportet, vt ſic exemplo Abigail nuncios Dauid ſequa- 1. Reg. 25. tur. Et pro hoc deſeruiunt exclamationes illæ Seraphycæ, quæ Infra ponuntur, vt dicatur.

Chriſte veni, ſalues, laxes, ſitio, neque tardes.

Membrum Secundum.

P SEcundo dicimus, ꝙ occurrendum ſit ſecundum quorundam ſimilitudines, & conditiones, inſtar videlicet harum perſonarum, ſcilicet.

Vt reus, infirmus, preſſus, mendicus, & Abra.
Sponſa, velut proles, venias, mihi tu viceuerſa.

Hæc ſunt ſeptem affectiones orationis, quæ in profectu Religioſorum, approprietur ſeptem petitionibus Dominicæ orationis, in quibus deuotum eſt accedere ad Sacramentum. Et primo accedendum eſt, vt Reus ad miſericordem iudicem. Ecce copioſa hic offertur deuotionis, & compunctionis materia, dum, ſ. quiſq; ſecũ conſiderat, qualis, & in quibus ipſe reus, & qualis ipſe iudex cui occurrere habet. Facilius cogitatu, quam pẽna, hæc comprehenduntur. Quis enim non dico ſcribet, ſed ne cogitabit quidẽ, in quantis ſumus rei, & quantis expoſiti Mat. 6. malis? Verè clamare neceſſe habemus: Sed libera nos à malo, & dicere in accedendo. Dñe multorum criminum reus, & vniuerſis expoſitus malis, ad te ſaluandus venio, & quem iudicẽ ſuſtinere nequeo, Saluatorẽ habere ſuſpiro, adiutor meus eſto Deus. Secundo occurendum eſt Sacramento, ſicut Infirmus occurrit Medico, & ſicut multis hoſtibus ob- Eſa. 1. ſeſſus ſuo liberatori. Verè a plãta pedis vſq; ad verticem non eſt ſanitas in nobis. Et nos certamine triplici circundant tres inimici, ita ꝙ clamare cõpellimur. Et ne nos inducas in tentationem, & dicere in accedendo. Domine infirmus venio ad te medicum, & medicamentum, vt vulnerum meorum cicatricibus, quas aduerſarius inflixit medearis, vt debilem, & confractum hoc ſacro edulio corrobores. Et iterum. Sana me Domine, & ſanabor. Itemq;. Ier. 17. Domine caſtrum conſcientiæ meæ inerme eſt, & penuria affectum, & hoſtibus vndique obſeſſum. Venio igitur ad te Dei virtutem, venio ad te in quo omnis abundantia boni, tibi reddo caſtrum, opus tuum, plaſma tuum, & ipſum armis defendas, cibis ac muniminè cõfortes, eſto mihi in Deũ protectorem, &c. Tertio occurrendum eſt, vt Oppreſſus de- Pſ. 30. bitis, ſuo liberaliſſimo creditori, & remiſſori: De- Math. 18. bemus autem decem millia talentorum. Vnde clamare habemus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, & orare. Domine obligatus ſum debitis, quæ ſoluere non ſum ſufficiens, vnde venio ad te, vt abſoluar a debito, te reddente pro me. Aſpice igitur in me, & miſere- Pſal. 48. re mei, te offerendo pro me, vt ſic retribuas ꝓ me. Quarto occurrendum eſt, vt Mendicus, & pauper Regi gloriæ, homini diuiti, largiſſimo datori. Ego pauper, & mendicus, vnde clamo. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, & dico. Domine paſtor bone, venit mendicans famelica anima coram te, cupiens ſuſtentari, a te pane viuo, & vero. Domine paſce me. Quinto occurrẽdum, vt Seruus occurrit Domino, cupiens recõciliari ei. Seruus tuus ego Pſ. 118 ſum, ſed proh ſeruus piger, infidelis, & nequã, qui non feci tuam voluntatem; vnde nunc ad te venio, voluntatem tuam perficere cupio, & ergò oro, Fiat Mat. 6. voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. Doce me fa- Pſ. 142 cere voluntatem tuam. Sexto occurrendum, vt Spõſa ſponſo dulciſſimo. Nos Chriſti Sponſæ ſumus, qui ei in baptiſmo, & fide deſpõſati ſumus, ſed ꝓh virum pudicitiæ noſtrę dereliquimus, diabolo adheſimus, & cum eo fornicati ſumus. Quotiens (ait Hieronymus) concupiſcimus, totiens a Deo fornicamur. Sed ipſe clãmat. Auerſatrix Iſrahel reuer- Ier. 3. tere ad me, & libenter ſuſcipiam te. Ad eum igitur conuerſi, ad Thalamum aſpiremus, & dicamus. Adueniat regnum tuum. Vbi cubas? vbi pa- Cant. 1. ſcis, &cætera.

Poſtremo occurrere debemus, ſicut Flius Patri, & dicere. Sanctificetur nomen tuum. Filij prodigi Luc. 15. ſumus, qui ſubſtantiam dilapidamus vniuerſam, vnde dicamus. Domine Pater ego perditus in regione longinqua, omnia dona gratiæ tuæ per peccata mea perdidi, eiectus ſum a poſſeſſione virtutum, ſpoliatus innocẽtiæ veſte, non ſum dignus vocari filius tu⁹. Sed ecce venio ad te, vt reſtituar per Pſ. 34. te. Domine quando reſpicies: Reſtitne aĩam meã. Pſal. 50 Redde mihi lętitiam ſalutaris tui. Si his modis cœleſti Patri occurrerimus, ſi cum filio prodigo nos humiliauerimus, & dixerimus. Pater peccaui in cœlum coram te, & iam non ſum dignus vocari filius tuus, non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, Mat. 8. & nihilominus firmo propoſito, Fiat voluntas tua adiunxerimus, non ſe feret, non ſe ſuſtinebit Pater ille cœleſtis, ſed prior in obuiam veniet, in amplexus ruet, vitulo ſaginato te reficiet, gaudens, & lætabundus. Hæc de occurſionibus iſtis, in quibus eſt deuotiſſimum exerceri, ſi fuerint plenè diiudicatæ.

Quo-

Digitized by Google

Quomodo occurrendum per crebra ſuſpiria.
Membrum Tertium.

Q TErtio occurrendum eſt per crebra ſuſpiria, & admiratiuas dijudicationes. Ponit Guillermus Parrhiſien. in ſua Rhetorica Diuina, ſeptem ſuſpiriorum ſpecies, quibus debet ſe homo exercere circa Deum, & hoc venerandum Sacramentum. Et ſunt iſtæ,

Occurrens, clamo, miſer, eiulo, rugio plango.

Clamor	Periclitantium.	Et nos cum iuſtis clamemus, vt liberemur
Eiulatus	paruulorum.	Pro abſentia patris, & alimēti.
Rugit⁹	dāna paſſorū	Vt Eſau q̄ irrugijt ſupplātatus.
Planct⁹	luctus mortuorum	(Vt nos) mortem animæ plangamus.
Gemitus	ſignū dolorū	Gemitus ī oratione fundam⁹.
Suſpiriū	ſpiratio fatigatorum	Vehementer aduentum optemus.
Singult⁹	diu lugētiū.	Inceſſabiliter doleamus.

Geneſ. 27

Et gemo, ſuſpiro, ſingultio, paſce Ieſu me.

Quomodo occurrendum per admiratiuas conſiderationes. Membrum IIII.

R ADhuc occurrendum per admiratiuas dijudicationes, vt ſcilicet voltum quendam ſuſpenſiuum, & admiratiuum inter Diuinam maieſtatem, & tuam propriam vilitatem exerceas, dijudicando videlicet

Ad quē, quis veniet, cur, quomodo, quid dabit, vnde.

Offertur in hoc verſiculo fœcundiſſima pariter, & deuotiſſima contemplationis materia, ſed paucis pe prolixi ſimus perſtringenda. Debes igitur aīa ſuper annunciationibus illis propheticis, & venturi Domini promiſſionibus ſecum, exemplo Mariæ cogitare, quales ſunt annunciationes illæ, profundè videlicet dijudicando, quis, qualis & quantus, ad quem, qualem, & quantillum dignabitur aduentare, quē maieſtas ad quam vilitatem. O dignationē. Ipſe qui de ſe fatetur: ego ſum Deus omnipotens, qui terram reſpicit, & facit eam tremere, qui habet in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum. Rex Regum, Dominus dominantium, is inquam talis ac tantus, non dedignatus viſitare hominem miſerū, & peccatorem. Hæc ſi rite dijudicaueris in admirationem ductus exclamabis. O quam ſtupenda dignatio, quam indebita miſeratio, quam gratuita dilectio, Regem Regum, Dominum dominātium, ad miſellum deſcendere vermiculum. Et item. Vnde mihi hoc, vt maieſtas Domini veniat ad me?

Luca 1. Geneſ. 17 Pſ. 103 Apocal. 19. Luca 1.

Cur tāta dignatione ad te veniat.
Paragraphus II.

S SEcundo admiratiuè conſiderare habes, cur tanta dignatione quotidie ad te veniat, quid ſcilicet eū ad hoc inducat, quid alliciat. Non vtique bonitas tua, non merita tua, ſed ſola gratuita charitas, & innata pietas eius. Hinc Ezechiel. Non propter nos faciam, ſed propter memetipſum, & propter nomen Sanctum meum. Et Oſee. Diligam eos ſpontanee, id eſt nullo merito eorum. Cauſæ igitur aduentationis, concurrunt cum cauſis inſtitutionis, de quibus dictum eſt ſupra quarum potiſſima eſt oſtenſio ſuæ charitatis. Et hic exclamat dicens. O charitas mea Deus meus, quantū me dilexiſti, q̄ ſola gratuita charitate ad me aduenis, & aduenisti.

Ezech. 36. Oſe. 14

Quomodo veniat. *Paragraphus III.*

T TErtio dijudicandum eſt quomodo veniat. Et quis ſufficiet ad modum veniendi explicandum? Angelus ſuper modo aduentus interrogatus à Virgine prudente, ad ſuperiorem magiſtrum remiſit, ſcilicet Spiritum Sanctum. Quid ergo nos dicemus? Sed vt pauca, & hic aſſignemus notandum, quòd venit. Luca 1.

Occultus, ſapiens, ſanctiſq; potens, pius ad nos.

Sapiēter. occultatiōe maieſtatis ſub ſpēb. ſacralib.
Potēter. cū glīa Diuinitatis, ſ. cū oībus ſanctis.
Clemēter. dignatiōe pietatis, modis pijs.

Primo dico venit ſapiēter, occultando, ſcilicet ſe, ſub ſacramētalibus ſpeciebus. Quod ſapientiſſimè facit, quia congruis ex cauſis: Scilicet.

Ob meritum, ſignum, riſum, ſenſum, quia ſcriptum.

Prima cauſa quare ſe ſpeciebus dedit velatum, eſt ob Meritum, ſ. fidei. Fides n. (teſte beato Greg.) nō habet meritum, cui humana ratio præbet experimētum. Hunc igitur modum ſapientia illa adinuenit, in quo ſummum meritum ſi ritè fiat conſiſtit. Secūdo ob Signum, vt. ſ. per ſpecies ſacramentales viſibiles, ſignificetur homini quid contineatur, & fiat inuiſibiliter. Tertio ob Riſum, ſ. infidelium euitandum, qui inſultarēt ſi crudas comedere videremur carnes. Quarto ob Senſum, id eſt propter vitandum horrorem ex eſu crudæ carnis, ne ſcilicet horreret animus, quod cerneret oculus, & ne indignè conſpiciens interiret, vt de Bethſamitis. Aut etiam propter ſenſus noſtri debilitatem, qui non poſſet perferre tantæ maieſtatis claritatem, vt patet. De claritate vultus Moſayci, vt ſic in omnibus noſtræ prouideret neceſſitati. Quinto, quia Scriptum, vt. ſ. impleretur illud Apocalypſis. Dabo manna abſconditum. Quare aūt ſub talibus ſpeciebus, puta panis, & vini commēdauit: etiam cōgruentiſſime aſſignantur ſuper hoc rationes, quas lōgum eſſet hic aſſignare. Habentur enim paſſim in ſcripturis Doctorum, ſuper quartum ſententiarum, in Pātheologia, & ſic de alijs. Ita vt qui hæc omnia ſapienter, & profundè dijudicaret verè ſapiētiam de occultis traheret, & cū regina Sabba in exceſſum ductus deficeret, ſuper contemplanda ſapientia noſtri veri Salomonis, in hoc Sacramento occultata. Quid enim ſapientius, quā adeo ſalubriter, & conuenienter noſtræ eruditioni, pariterq; refectioni, pro ſtatu, & captu noſtræ paruitatis, conſulere, & prouidere.

1. Reg 6 Exodi 34. Apoc. 2 Iob 28. 3. Reg. 10.

Quod venit potenter. *Paragraphus IIII.*

V SEcundo dico, ꝙ venit potenter, cum gloria, ſ. maieſtatis. Verè & firmiter enim credere debemus, & nullatenus dubitare, ꝙ veniat ibi in corpore glorificato, & adornato dotibus, & cū comitiua decēti, puta Angelorum, & Sctōrum agminib.

Digitized by Google

Malac. 3. O niſi hæc eſſent occulta, quis ſtaret ad videndum ea? Quis ſplendorem, quis decorem corporis illius Pſ.110 ſustineret? Quis in concilio, & congregatione tantorum Sanctorum aſſiſteret? Nam Angelos ſubſequi, & aſſiſtere; in ſuperioribus teſtimonio Gregorij in Dialogorum libris, pariter & Leonis eſt comprobatum. Nam & eccleſia dicit. Deus cui aſtat An- 4.Eſd.8 gelorum chorus putas aſſiſtant in cœlo, non ſub Sacramento? Verè ſequuntur eum, & quocunque ierit, & eo dulcius, quo venit dignantius. De omni- Apoca. 14. bus Sanctis eccleſia in aduentu petit in collecta dicens. Vt veniens Dominus noſter Ieſus Chriſtus cum omnibus Sanctis, paratam ſibi in nobis inueniat manſionem. Quæ etiam collecta de ſpirituali aduentu, ſecundum plures intelligi poteſt. Nam & hi ſequuntur agnum, quocunque enim pergit, ſancti omnes ſequuntur, atque laudibus poſt eum canentes curſitant, hymnosque dulces perſonant.

Venit clementer. Paragraphus V.

X Tertio dico, venit clementer, nam totum minus eſt, quod de hoc aduentu dici poteſt. Quis enim dignationem illam maieſtatis? quis diuinæ bonitatis illam abundantiam qua ita ſe communicat nobis, quaſi ex nobis ipſe dependeat, digne explicabit? Sed vt pauca pro deuotionis excitatione, & hic dicantur; notãdum ꝙ clementia eius pateſcit, ſi cõſideremus quo mõ veniat, & ſi ad quorũ inſtar veniat commeminerimus. De mõ quo veniat, pulchrè dr̃ in libro ſpiritualis grẽ; ꝙ ſeptẽ modis Dominus in Miſſa venire dignatur. Primus eſt, quòd Dominus cum tanta illic humilitate venit, quòd nullus tam vilis ibi eſt; quin ad ipſum Dominus humiliter ſe inclinet, & ad ipſum veniat; ſi tamen homo ipſum velit. Secundus eſt, quòd venit cum tanta patientia, quòd nullus tantus peccator, aut etiam inimicus eſt ibi, quin ipſum ſuſtineat patienter ſi ei reconciliari velit, lætiſſime omnia ſua debita ei dimittit. Tertius eſt, ꝙ tanto amore illic venit, quòd nullus adeo frigidus, & obſtinatus ibi eſt, quin ipſum, ſi tamen velit, amore ſuo valeat inflammare, & cor eius emollire. Quarto tam largiflua liberalitate venit, quòd nullus adeo pauper eſt quem non poſſit copioſe ditare. Quinto ſe tam dulciſſimum, & delicioſiſſimum, & ſufficientiſſimum cibum, omnibus præbet, quòd nullus tam æger, tam famelicus illic eſt, quin ab eo valeat curari, refici, & abundè ſatiari. Sexto tanta claritate venit, quòd nullius cor tam cæcum, tamque tenebroſum eſt, ꝙ ſua præſentia non valeat illuſtrari, & mundari. Septimo tam plenus ſanctitate, & gratia illuc venit, quòd nullus adeo ſegnis, & indeuotus ibi adeſt, quin a ſuo torpore valeat excitari, & ad deuotionem incitari.

Valde humilis, patiens, inflammat, amans, pia donat.

Hinc ſatiat, luſtrat, deuoto torpor abibit.

Y Secundo principaliter eius clementia ex hoc eluceſcit; ſi conſideres quorum inſtar veniat, & quanta charitate. Venit enim inſtar omnium, qui vnquam aliqua pietate alterum viſitauerunt. Viſitat enim Deus verbum. Bernard. teſte, nunc vt medicus languorem ſanans, nunc vt ſponſus animam ſibi copulans, &c. De quibus modis agitur in gradu inuitationis. Et verè nulla ſimilitudo huic qua nos viſitat charitati, conueniens dari poteſt. Nullus enim amicus ad alterum inuiſendum tam properauit, nullus ſitiens tam feruide delectabiliſſimum potum deſiderauit, aut moriturus vitam cunctis mortalibus exoptatam tam affectauit. Nullus denique ſponſus, vnquam in Thalamum amatiſſimæ ſuæ ſponſæ inſilijt, quali deſiderio, & affectu huc ad nos in Sacramento aduenit Deus.

Nec ſitiens, medicus, ſponſus moriturus, amicus.

O charitatem, o dilectionem. Quis non obuiam tante charitati ruet? Quis non admirans clamet? Quid Iob 7. eſt homo, quia apponis erga eum cor tuum? Et hęc de modo quo venit ſub Sacramento.

Quid dabit adueniens tanta charitate.
Paragraphus Sextus.

Vartò principaliter conſiderandum, quid dabit, ſcilicet Dominus adueniens tanta charitate? Verè largietur munera iuxta magnificẽtiam ſuam. Dat & tranſibit in domum, dabit donum fidei electũ; ſi ſeipſum in quemlibet deſiderabilẽ vſum. Si ſitis fons tibi eſt, ſi eſuris cibus eſt, ſi langues medicina, ſi ſanus electuarium confortatiuum. Omnibus omnia fiet. O quid vltra deſiderari poteſt? Nimis auarus eſt, cui non ſufficit Deus. En dat corpus in cibum, ſanguinem in potum, animam in redemptionem, ſpiritum in viuificationẽ, omnia ſua opera operatur nobis in meritum. Dat poſtremo Diuinitatem in completionem omnium deſideriorum. Dat ſe totum in Sacramentum communionis, in ſacrificium reconciliationis, in viaticum peregrinationis: Dat ſe totum in futuræ gloriæ pignus certiſſimũ, in cœleſtis iocunditatis amabile preludium, in iocale Diuinũ, in pretioſum clenodium, quia ſaphyrum Diuinitatis in auro humanitatis, quaſi in pixide accidentium panis, & vini velatum. O donum pretioſum, donum vtile, & quo melius poteſt eſſe nihil. O quid retribuam Domino pro omnibus, quę retribuit mihi? præſertim pro tam nobili dono? Poſſent ad hanc cõſiderationem reduci effectus, nomina, & portiones, quæ infra.

Z

A

Vnde veniat. Paragraphus Septimus.

Vinto cum admiratione intuendum. Vnde veniat, qui tanta dona confert, & quo ſe & inclinet. Verè a ſummo cęlo egreſſio eius Pſ.18. hoc eſt a cœlo Trinitatis. Sed quo ſe inclinet intueamur: En ecce in vallem miſeriæ noſtræ. Venit inquam de monte excellentiæ in vallem humilitatis. De monte potentiæ in vallem infirmitatis. De monte gloriæ in vallem exiguitatis, & ignominię, dum Maieſtas tanta, talibus ſe ſpeciebus inclinat. Hæc & huiuſmodi intuentes cum Eſaia exclame- Eſa.66. mus. Quis audiuit vnquam tale? aut quis vidit huic ſimile? Verè ſtupor, & mirabilia facta ſunt in terra. Et cum Bernard. ſuperiora complexante dicamus:

Digitized by Google

camus: O mira quærentis,& aduenientis Dei dignatio. O magna dignitas hominis ſic quæſiti. Si perſonam intueor venientis, non capio excellentiam Maieſtatis. Si attendo ad quos venit, dignationis magnitudinē expaueſco, ſi modū cogito ſupra me eſt,& non poſſum ire ad eum. Hæc de gradu occurſionis, in quo longiuſcule immorati ſumus, quā bonū eſt nos hic eſſe,& in hoc conſiſtere gradu. Eſt.n. in hoc gradu occurſionis, vſq; ad acceſſionē Sacramenti perſiſtendum. Conſiderationes pſertim illæ crebrius ad mentem ſunt reuocandæ, vt vult Dominus Bonauent. Nam qui hoc non facit corpus Domini (ait quidam Abbas) non ritè dijudicat, & arida conſuetudine accedit feſtinans, non ex affectu deuotionis; ſed ex defectu feruoris. Et ergo, ſicut vacuus accedit, ita inanis ſæpè,& ſine gratia recedit.

Matth. 17.

Hymnus.

T*Ibi Ieſu inuitanti, occurram lætiſſimè.*
Clamans voce ſuſpiranti, veni Rex dulciſſime.
Veni, veni ægrotanti, medens clementiſſimè.

De gradu iteratæ præparationis.
Cap. VIII.

A 22. ITerata præparatio, de qua Propheta. Beati, qui parati ſunt occurrere illi. Nam & Virgines, quę paratæ erant: intrauerunt cum eo ad nuptias. Et nō eſt is gradus à cæteris (licet etiam ſint preparatorij gradus) indiſtinctus, differt enim in hoc, quia illi Veſperi,& mane tantum exercentur; ſed is cum ingruit accedendi tempus, dum in procinctu eſt eundum ad Miſſam. Illi mediati, is immediatus. Vnde aliqui triplicem præparationem aſſignare ſolent.

Luc. 12. Matth. 25.

Remotā — p ſeptimanā, vel aliquot dies pṽenire
Scȝ Propiquā vt — inſtātis cōionis die per gradus exerceri
Proximam — in procinctu acceſſus ſe diſponere.

Præparationem remotam Magiſter ille venerandus Gerardus Groet obſeruabat, qui per duos, aut tres dies ante communionis diem, de nulla alia, quam de huius Sacramēti materia, loqui volebat. Sic alij ſilentium die præcedenti ſeruant, alij ieiunant. Sed de hoc gradu hic loquamur. Et eſt poſtquam homo ſe per priores gradus diſpoſuit: Domino tamen appropinquante amplius ſe diſponere quærit. Et hoc.

Per Sacramentalē purgationē — ſcȝ confitendo
Dei,& Sctōrū implorationē — orando
Intentionis diſcuſſionem & paſſionis commemorationē. — meditādo

Contere, dic, ſatagas, orans, intende, memor ſis.
Primo inq̄ per ſacramentalem purgationem, & confeſſionem. Nam iuxta Patrum decreta, nullus ad tantum Sacramentum accedere debet, niſi peccata ſua confeſſus, vt Gelaſius dicit. Quod tamen intelligendum de mortalibus, vel ſpeciem mortalium habentibus. Hinc communicaturus ſe reflectat ſuper ſe,& diligenter examinet conſcientiam ſuam,& pro poſſe vera contritione, & humili confeſſione, clarificet, & mundet eam, vt digne ſuſcipiat ſplendorem Patris. Habeat contritionem generalem omnium peccatorum, in generali, & ſi tempus patiatur conquæratur Domino ſuper aliquibus defectibus in ſpeciali, deinde ſtatuat emendandi propoſitum, quod vt impleat imploret Dei auxilium. Horum practica videatur infra in examinatorio conſcientiæ.

Quod omnino nō omittas.

Quo modo mens præparanda Dei, & Sanctorum inuocatione. Membrum II.

DE ſecundo dicit Ioannes de Turrecremata: Adiuuat præterea multum ad habendam deuotionem, ad diſponendam animam ad dignam ſuſceptionem huius Sacramenti, oratio. Præmittenda eſt, ergo oratio multiplex, modo ad Deum. qui ſolus poteſt facere mundum de immundo,& dignum tanto Sacramento: Imploranda eſt, ergo Patris potentia, quo mentem roboret,& ſtabiliat. Filij ſapientia, vt intellectum illuſtret,& illuminet. Spiritusſancti bonitas, vt affectum incendat, & inflammet ad digne ſumendum tantum Sacramentum. Habentur paſſim orationes huiuſmodi compoſitę ad ſingulas perſonas Diuinas; imò & ad totam Trinitatē ſimul; quas legere poterit cui non datum fuerit poſſe meditari. Habuit Auguſtinus orationes ſuas, Habuit Ambroſius ſuas. Sed & Anſelmus, Thomas, Albertus, vt quotiés deuotio defuiſſet, huiuſmodi orationibus quaſi quibuſdā follibus reaccenderentur. Eligat ſibi quiſque ex tanto numero orationes ſibi complacentiores. B Iob 14.

Secundo orationes dirigendę ſunt ad Virginem Matrem, de cuius honorabiliſſima carne, corpus illud ſacrum formatum eſt. Sunt & ei certæ orationes formatæ. Singulariter tamen ei eligēda eſt oratio Bernard. Per te acceſſum habeamus; quæ multum eſt efficax,& deuota. Et verſiculus is frequentandus. Ora virgo nos illo pane cœli dignos effici. Itemque oratiuncula iſta. O Virgo glorioſiſſima, humillima, & miſericordiſſima, accede ad tuum prædilectiſſimum filium oſtendens,& ei pectus ſacrum, & quibus eum lactaſti Beatiſſima vbera, vt ipſe oſtendat pro nobis Patri latus, & quæ excepit ſacratiſſima vulnera. Accedant omnium electorum preces,& merita,& præſta, vt dignè ſumamus tanta Sacramenta, vt ſic nulla ſit repulſa, vbi tanta ſunt charitatis indicia. Amen Audi nos Maria; nā te filius tuus nihil negans honorat. Salua nos Ieſu, pro quibus Virgo Mater te orat. Habet Gerſon inter ſuas orationes, etiam deuotam vnam plurimū erga Virginem beatam,& alij quoque. Et verè ſingularius hæc eſt inuocanda. Eſt enim Euchariſtiæ mater, quia mater gratiæ bonæ. Hæc clauigera cellariorum; cui hæc aperuit, mox eſt apertum. Hæc panem frangere potens: Hæc diſtributrix fructus ventris ſui. Hæc quotidie ſplendide epulatur, non negabit micas vlceroſis mendicis nobis; quorum tot ſunt linguæ (ſecundum Ioannem Gerſon) clamantes ad ſuam miſericordiam; quot ſunt vlcera noſtram oſtendentia miſeriam.

Oratiunculæ. Virgo Dei genitrix. Luc. 16.

C Sunt tertio orationes noſtræ ad Angelicos illos
Heb. 1. ſpiritus emittendæ, qui quoniam omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, propter eos, qui hæreditatem capiũt ſalutis, faciles, & preſto ſunt ſubminiſtrare nobis, quæque ad conuiuij noſtri perfectionem requiſita. Diuites namque ſunt, & habent ad votum cellaria Regis. Proferunt de Theſauris ſuis, quæq; voluerit noſter interior homo. Petitur ignis, & caminus incendij Seraphim ardent. Petitur ſal, & lumen, Cherubim ſapiunt, & lucent. Petuntur ſedilia, Throni habent illa. Miniſtrat hæc impetrando ſumma Hierarchia. Quæritur, qui dominetur in cõuiuio, qui virtute præeat, qui poteſtate tueatur, hęc ſecũda poteſt Hierarchia. Quæritur tertio, vt ordo ſit in conuiuantibus, offerunt ſe Principatus, ſubordinant Archangeli, & Angeli miniſtrant. Et hæc de nouem choris. Singularius tamen cuiq; ſuus Vriel inuocandus, cuiq; Angelus proprius implorandus. Sunt etiam a quibuſdam certæ orationes ad ſingulos Angelorum ordines confectæ, & ad eos in generali, quarum etiam vnam, tangit Ioãnes de Turrecremata in ſuo ſacramentali.

D Sunt poſtremo orationes etiam ad cæteros Sanctorum ordines dirigendę, qui apud Deum ſunt potentes, & valde erga miſeros clementes. Vnde nobis ſunt neceſſaria quæque imploranda ab eis, veſtimenta nuptialia ne in tenebras mittamur exte-
Math. 22. riores. Et cui multum eſt implorare omnes, ſingulis ferijs, vel ſingulos ſibi ordines, vt infra in ſeptenis ponitur, aſſumat exorandos. Eſt vna lętania Sanctorum, ſuper communione hac confecta. quæ plurimum huic exercitio deſeruit; præſertim tamẽ ait de Turrecremata illorum Sanctorum imploranda ſunt ſuffragia; quorum celebramus ſolennia, & eis
Oratio ad Sanctos. eſt dicendum. O Sancte Dei, vel Sancta, quem vel quam diuinitas, tanta veſtiuit gloria ſanctitatis, tãta ſublimauit dilectionis ſingularitate, ac maieſtate virtutis, rogo, ſupplico, & exoro per virtutes tuas, per illud ardentiſſimum charitatis incẽdium, quo totus ardes in Deũ in hac ſolẽnitate tua in acceſſu ad ſacrum Altare tuũ, ſentiam implorationis auxilium, cuius celebro fęſtũ. Amen. Itidem & Gerſon. ſuadet dicens, ꝙ tunc in die bona ad eos venimus, & fiducialiter eis dicere poſſumus; proſpera diem triumphalem tuum. Tũc enim, ſ. in feſtis Sanctorũ, copioſiores chariſmatum reliquiæ a menſa beatorum decidunt conuiuarum, pauperibus, & mendicis largiendæ, &c. Hęc de præparamento orationũ, quod non vſquequaq; contemnendum, licet non ab omnibus amplexandum. Qui enim ſacris meditationib. inflammare ſe nouerunt interius; his non opus eſt legere vocales orationes exterius, quamquam tamen Aug. (vt creditur) & cæteri quiq; certas orationes habuere. Sunt libri compoſitarũ orationum plures, anthidotarius animæ. Orationariũ, & huiuſmodi. Ex huiuſmodi itaque libris, ſeligamus orationes deuotiores. Vt ſuppleat defectum noſtræ præparationis, feruor deuotę orationis. Iuxta, quod myſtice inſinuatur, quod. Magna pars populi de Ephraim, & Manaſſe de Iſachar, & Zabulõ
2. Para 3. quæ ſanctificata non fuerat comedit phaſe. Iuxta, quod ſcriptum eſt. Et orauit pro eis Ezechias, quẽ exaudiuit Dominus, &c. Vnde & in decretis monet Pater Auguſt. Quamuis quis pro peccato mordeatur, peccandi tamen de cætero non habeat voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lachrymis ac orationibus, & confidens de Domini miſeratione, accedat ad Euchariſtiam intrepidus, & ſecurus. Magnum ergo, & efficax pręparamentum, feruor deuotæ orationis.

Quomodo mens præparatur per intentionis rectæ diſcuſſionem. Membrum III.

E DE tertio dicit Bonauent. quòd homo in accedendo debet intentionem dirigere ad purum affectum, & deſiderium ſanctum, & ad propoſitum neceſſarium; ne, ſcilicet ex conſuetudine, nec ex vana gloria; ſed ſalubribus cauſis attractus accedat. Quomodo autem, & ad quæ homo intentionem ſuã debet dirigere, pulchrè idem ſanctus Doctor breui explicat oratione dicens. Da mihi quæſo omnipotens Pater, & miſericors Deus, Pater clementiſſime, immolare, & percipere ſacroſanctum *Oratiuncula.* myſterium corporis, & ſanguinis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, ad placandum te Patrem per Filium, Deitatem per Humanitatẽ, ad gloriam ſanctæ Trinitatis, Beatæ Mariæ, totiuſque cœleſtis militiæ, ad recolendum Ieſu Chriſti paſſionem, ad reddendum vberem gratiarum actionem, ad impetrandum iuſtorum confirmationem, iniuſtorum refrenationem, pro cunctis humanis indigentijs, & tribulationibus ſubleuandis, ad conſequendum augmentum dilectionis Dei, & ad accelerationem viſionis eius. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Ecce hic verè complectuntur omnes communionis cauſæ, & intentiones, de quibus plenius infra in gradu intentionis.

Quo modo optime quis diſponitur per paſſionis meditationem. Membrum IIII.

F ESt tamen ſtudioſius mens præparanda per Dominicæ paſſionis commemorationem, iuxta *1. Cor. 11.* eius inſtitutionem, qui dixit. Hoc facite in meam commemorationem. Gratum enim non habebit, quicquid feceris neglecto, eo quod debes; nec fidelem illum ſeruum ducet, qui omiſſis mandatis Domini ea facit, quæ ſibi commoda, aut vtilia videntur, quaſi Magiſtro ſapientior ipſe. Hinc nullatenus hæc memoria intermittenda, ſed inter Miſſarum ſolennia, aut ante, de Domini paſſione, de corpore tradito eſt commemorãdum, vt vult quidam deuotus Doctor, allegans Auguſtinum dicentem. Peccat qui legit, peccat qui orat. Non inquiens, quòd legere, aut orare peccatum; ſed non obtemperare mandato peccatũ eſt. Dominus enim, & Magiſter præcepit facere, in ſui commemorationem, quotienſcunq; fecerimus, & nos mandato ſui di contemnimus mandatorem, & ſui calicis commemorationem præcipienti, non ſecundum ſuam; ſed

Digitized by Google

ſed ſecundum noſtram illi offerrimus voluntatem; quaſi Magiſtro, ac tali Magiſtro ſapiẽtiores, ſimiles ſeruo qui ad Cęnam Domino calicem poſcenti, tripodam porrigit, panem poſcenti, cantharum tribuit, abiecta ſeruitute parere contemnens, aut ſaltem ſtultè contra mandatum Domini, melius placere præſumens.

Proſequitur hæc latius ille qui ſupra, ex cuius dictis, liquet quàm ſit neceſſaria commemoratio iſta. Hoc Machteldis illa nouit, cui hocmoris erat, vt dum communicare vellet, Chriſti paſſionem diligenter cogitaret. Et quando hoc negligebat grauiter ſe deliquiſſe timebat eo, quòd Dominus dixerat. Hoc facite in meam commemorationem. Quod ſic à Domino docta intelligebat, vt commemoraret amorem æternum, quo nos cum non eſſemus amauit, & preſciens omnem defectum creauit. Item amorem inæſtimabilem, quo Filius Dei tantis ſe paſſionibus expoſuit. Item amorem inſcrutabilem, quo noſtri ſollicitus, ſingulis nobis momentis intentus. Hæc in viſionibus Machteldis. Quanta autem ſint ad hoc inductiua, & quomodo hæc commemoratio ſit agenda, tradetur infra parte ſecunda.

Gradus acceſſorij docentes modum accedendi.

Incipit Prologus.

G Heb. 4. Ier. 10. Pſ. 33. ACcedamus cum fiducia ad Thronum gratiæ Dei. ait Apoſtolus. Accedamus in vero corde, & in plenitudine fidei. Hierem. Accedite ad eum, & illuminamini Pſal.

Poſtquam ergo homo per priora ſe diſpoſuit, & quod in ſe eſt fecit, accedat cum fiducia nihil hæ- Luc. 1. ſitans; non tamen ſuis præparamentis; ſed Diuinæ miſericordiæ innitẽs. Nam nulla noſtra induſtria; ſed ſola Dei gratia reddimur digni, ad accedendũ ad tanta ſacramenta. Qui ergo in prædictis ſe exercuerit, ſecurus accedat; nil de indigna ſumptione vereatur. Nam is ſolum indignus manducat; qui 1. Cor. 11. vel ſe non probat, vel corpus Domini non diiudicat. Quiſquis autem ſuam imbecillitatem, vel ſuã inſipientiam, vel ſuam ſterilitatem agnoſcit, & cõfitetur, hic ſeipſum probat. Qui vero propter hæc remedianda recurrendum diſcernit ad panem viuificum; hic diiudicat corpus Domini. Quiſquis ergo hoc de ſeipſo probat. Illud autem de corpore Domini ſentit, & iudicat, quantũcunq; arida mente hoc faciat, confidenter accedat, edat de pane, certus quia fructum verum, & efficaciam afferet contra indigentias ſpirituales. Et eius ſententiæ eſt Dominus Ioannes Ruysbroeck, Canonicus. in ſuo de Ornatu Spiritualium nũptiarum, quem Dionyſius Carthuſiẽſis doctorem appellat Diuinum. Poſtquã igitur homo, Miſſam iuxta modum infra tradendũ audierit, & illi ſe coaptauerit; ſe, ſ. præparando Dominicam paſſionem meditando. Poſtquam etiã ꝓ dignitatoſa tanti Sacramenti ſumptione exorauerit, Domini pietate fretus deuotus accedat. In quo tamen acceſſu maxima eſt cura, ait Ioannes de Turrecremata habenda; quia ſecundum deuotionem accedentium (vt vult Sanctus Thomas) ſacramentum operatur ſuum effectum. Vnde vt & hic, modus aliquis habeatur; ſunt aliqui acceſſorij gradus aſſignandi, quos homo inter accedendum poterit aſſumere exercendos. Poſtquam igitur in audiendo Miſſam, paſſionẽ Dominicã commemorauerit. Poſtquam ſe profundè humiliauerit, quæ iuxta iudicium Domini Bonauenturæ optima ſunt præparamenta, quorum praxis patet ex ſupradictis; tunc voces has inuitatorias audiens, in directione cordis, ad Dominum accedat. Quæ intẽtionis directio ſummè eſt neceſſaria accedenti.

Intentio. Gradus Primus. Cap. VIII.

H INtentio. De qua. Si oculus tuus mundus fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Quam neceſ- Luc. 11 ſarium eſt bene dirigere; quoniam quantum intendimus, tantum (Ambroſio teſte) agimus. Et eſt qua intendas accedere.

	Quorundam formam.
Secundum	Finalem cauſam.
	Diſpoſitionem requiſitam.

Intendas formam, finem, dignumq; modumq;.

Secundum inquàm quorundam formam, modo accedendo, vt reus ad Saluatorem, modo vt infirmus ad Medicum; ſecundum illa puncta in gradu occurſionis aſſignata, vt ſcilicet hoc, vel ſimili modo dicas. En Domine Ieſu paſtor bone, accedo ad hunc panem vitæ, viuum, & viuificum ſumendum; multipliciter à te inuitatus. Reuocentur hic verba Domini Ieſu ad mentem, quibus inuitat ad Sacramentum. dicens. Venite ad me omnes qui la- Matth. 11. boratis. Qui manducat meam carnem. Niſi man- Io 6. ducaueritis. Delitiæ meæ ſunt, eſſe cum filijs ho- Prou. 8 minum, & huiuſmodi. Dulcedine quoque, ac multiplici allectiuo attractus. Hic memorentur inuitatoria acceſſus, quæ habentur in gradu conſiderationis, ibi. Laus, & amor, gratus, vt ſupra.

Poſtremò, & magna mea neceſſitate impulſus. Hic vnde neceſſitas comprobetur; quia non accedere ex notabili negligentia, eſt damnabilis culpa.

His inquam tantis, ac talibus inductus, coram te venio, & te Deum meum, ſub hoc ſacramento veraciter, & reãliter contentum, ſumere exopto. Vtinam, vel poſſem dignè. Venio inquam creatura, coram ſuo Creatore, ouis morbida corã pio Paſtore, venio, vt reus multis (culpæ pariter, & pœnæ) malis expoſitus, coram Liberatore piiſſimo. Vt infirmus, omni morborum genere languens, coram Medico efficaciſſimo, & ſic de ſingulis ſupra tactis punctis, miſeriam aggrauando, & ad ſingulares defectus deſcendendo. Aut, vt vult Gerſon, in Tractatu nono ſuper Magnificat. debet homo in accedendo aſſumere formam quorundam, cum quibus Dominus Ieſus conuiuia fecit in terris.

Nunc, ſcilicet inſtar Marthæ, & Magdalenæ, Luc. 10. nunc, vt Socrus Symonis, nunc, vt Matthæus, & Luc. 4. Zacheus, & ſic de alijs Euangelicis conuiuijs, in quibus

Digitized by Google

Mat. 9 quibus deuotum eſt exercere, vt ibi ſtrictim deuotè tangit.

Magdala, Martha, Socrus, Matthæus, Zacheuſq; fameſcens.

Quomodo intentio dirigenda ad finalem cauſam. Membrum Secundum.

I Secundo intentio dirigenda eſt ad finalem cauſam, vt, ſ. ideo ſe accedere dicat, & ob finales illas rationes; propter quas Dominus Ieſus ſacramentum inſtituens, voluit, & cenſuit attendendum, puta ad ſummæ, & indiuiduæ Trinitatis gloriam propter Sanctorum honorem, & ſalutem noſtram, vt Bonauent. tangit in ſua oratione immediatius ſupra ſignata. Preſertim iuxta Vmber. intẽtio eſt dilatanda ad vniuerſalis Eccleſiæ ſalutẽ, quĩ ſic omnium meritis ſingularius participamus.

Membrum tertium, quo ad diſpoſitionem requiſitam.

K Tertio intentio eſt dirigẽda ad diſpoſitionem requiſitam, vt quam actu non habemus; ſaltem intẽtione, & affectu teneamus. Nam quicquid hõ operari, & agere deſiderat, & non poteſt, Deus accipit tãquam opus. Deſiderium enim pauperum Pſ. 10. Dominus exaudit. Vnde his modis homo dirigere debet intentum, dicens pleno corde.

Credo, ſcio, volo, coniungo, memorans, amo, tendo.

Primo ergo dicendum Credo, i. venio in firmiſſima ſacræ fidei actuatione, te hic veraciter, & realiter contentum profitendo. Accedentem.n. oportebit credere. hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum quem miſit ille. Quare & ante menſam propoſitionis, ponebatur tabernaculum luminis. Et eſt tunc hic fides actuanda; de cuius inductiuis, & praxi dicetur infra. Huius actuationis exemplum pulcherrimum habemus in B. Hieronymo, qui hoc ſacramentum (vt in eius obitu Euſebius ſcribit) ſumpturus, fidem ſuam deuotiſſimè actuabat. Et hoc vt ex verborum eius illic ſerie patet tripliciter.

Heb. 11. / Io. 6. / Num. 8 (margin)

	Diuinitatem.		Magnificè cõfitẽdo.
Scilicet quo ad	Humanitatem.	illã	Per totũ decurſum cõmemorando.
	Sacri hui⁹ veritatẽ.		Verè profitendo.

Et dignum conſultu eſſet, vt omnis communicaturus illa verba legeret, & modum illum memoriæ commendaret; quoniam ignitiſſima ſunt quæ illic dicũtur. Dicit enim. Tu es Deus meus, & Dominus meus, qui pro me paſſus es, an fortè alius? Certè tu es ille, qui cum Deus eſſes, ſolus ante omnia tempora, ſine principio à Deo Patre genitus, æterna, & ininueſtigabili generatione, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vnus es Deus, permanens illud idem, quod eras, & es, intra vnius puellæ corpuſculum te clauſiſti, factus homo, ſicut ſum, verè, & Deus, & Homo es. Confirmationem adijcit, ratione fidẽ ſtabilit, & omnia profitetur, vitæ decurſum, paſſionis tormentum, gloriæ triumphum fide perſtrinxit, & in aduentu ad iudicium actuationem ſuam conclu dit. Deinde ad ſacramentum ſe conuertens, catholicam ediſſerit fidem. Quiſquis igitur fidei actuationem diſcere volet, illic legat, & dignum habet exemplar. Et plurimum huiuſmodi actuatio eſt neceſſaria, & vtilis multum. Oportet enim credere accedentem. Et quo dignior actuatio eo Deo acceptior. Vnde nunquam eſt hæc actuatio omittenda. Heb. 11.

Alte, Bonus, Candor, Deus, Aeternus, quam Felix.
Gloria, Honor, Iuſtus, Charus, Lux, Lex, Miſerator.
Nobilis, Omnipotens, Pius, atq; Quies, Redimens Rex.
Tu Sapiẽs, Theos, atq; Via es, Vita, Vnctio, Chriſte.

Paragraphus Secundus.

L Secundo dicendum eſt Scio. Hoc eſt venio ad te in plena meæ vilitatis, & nihileitatis recognitione, & repræſentatione, me, ſ. ex me indigniſſimum ob demerita cõfitendo. Vnde hic debet ſeipſum homo, quantum poterit vilificare, & miſerias ſuas, & principaliores defectus Deo exponere, conquerendo cum amaritudine compunctionis, vt agnum comedat cum lactucis agreſtibus. Et cum Exo. 12 Iob antequam comedat ſuſpiret. Et cũ Thobia pa- Iob 13. Thob. 2 nem cum luctu mãducet. Huius etiam gradus exẽplum, vbi ſupra, glorioſus Hieronymus dedit. Nũc ſe inſtar quorundam miſerorũ vilificans; puta modo cecum, modo ægrotum, modo peccatorem ſe compellans. Nunc defectus, & peccata ſua, in ſpeciem ordinatim, cum gemitu, & dolore exponens, omiſſa pariter, & commiſſa aggrauans, inferno ſe digniſſimum, (niſi à Chriſto in Crucis ligno adiutus fuiſſet) pronuncians. Nunc comparatione Patrum antiquorum, ſe humilians dicens. Nunquid ego melior ſum, quàm Patres mei. Tu Moyſi noluiſti vnu ictu oculi te monſtrare; & ecce nunc non Exodi 33. ſolum cum homine Publicano, & peccatore vis Luca 5. manducare, ſed & teipſum iubes ab ipſo manducari. Ex quibus patent etiam tres modi ſeipſum vilificandi. Io. 6.

	Miſeris ſe ſimilando.
Scilicet	Defectus in ſpecie profitendo.
	Meliores intuendo.

Habuit Arnoldus Buxderick modum talem ſe humiliandi, & vilificandi; quia ſcilicet pura prædicata vilificãria habebat, quibus ſeipſum humiliabat, puta dicendo ſe ſuperbum, inuidum, auarum &c. Et quid pro magno virum hunc in medium duco? Hoc exercitij genus, ſummis illis Eccleſiæ columnis vſitatiſſimum fuit. Auguſtinum Hierony. ac cęteros Sanctos loquor, vt eorum libri teſtantur. Videantur confeſſiones Auguſtini, legatur alterum capitulum Soliloquiorum, pleni inueniẽtur huiuſmodi exercitatione. Quo quæſo, & altero exercitio Diuus ille Franciſcus totas expendit noctes? niſi dicendo, quis es tu? & quis ſum ego? indubiè prædicata diuerſa, vel ore, aut mente ſaltem applicando. Quod exercitiũ minus capacibus, vt promptius ſit ad manum, libet facilem quẽdam aſſignare modum, ſeſe vilificandi, iuxta ordinem alphabeti, à quibuſdam collectum. Cuius alphabeti inſtar, innumera alia poſſent formari.

Con-

Digitized by Google

Contrarium alphabetum facile ex his per ſe patet.

	Qui es tu Domine Deus?	Et quis ego miſerabilis peccator?	
	Tu	Ego	
	Altiſſimus ſuper omnem terram.	Nouiſſimus omnium virorum.	
	Amabilis, & amandus.	Odibilis,& odiendus.	
	Bonus es tu, & bonitas ipſa.	Malus, & (vt ſic dicam) malitia totus.	
	Benignus, & beneficus.	Malignus, & maleficus	
	Creator.	Creatura.	
	Candor lucis æternæ claritas.	Fuligo, & cęcus mente.	
	Decus quo maius melius ve nihil.	Homo quo vilius peiuſq; nihil.	
Tu	Dominus, & diues.	Seruus, & pauper.	Ego
	Æternus, & æuus.	Temporalis, & tranſitorius.	
	Electus ex milibus.	Execrandus a cunctis.	
	Felix, & fidelis.	Infęlix, & infidelis.	
	Gloria, & gaudium.	Ignominia, & triſtitia.	
	Honor, & honorabilis.	Inhonorandus.	
	Iudex iuſtus internus.	Reus iniuſtus, & æternus.	
	Charitas, & charitatiuus.	Liuidus, & inuidus.	
	Lux lex, & liberalis.	Tenebræ, & lex illiberalis.	
	Medicus miſericors, & mitis.	Infirmus durus,& immitis.	
	Tu	Ego	
	Nobilis nitidus,& nominatus.	Ignobilis obſcurus bonis incognitus.	
	Opifex omnipotens,& opulentus.	Opus impotens egens bonorum.	
	Plaſmator pius plenus,& perfectus.	Plaſma impium vacuus imperfectus.	
Tu	Quies quærens noſtram ſalutem.	Inquietus incurius ſalutis.	Ego
	Rex redemptor rectus reuerendus.	Subiectus redemptus curuus ſpernendus.	
	Saluator ſapiens, & ſuauis.	Perditus ſtultus, & amarus.	
	Theos, & terribilis.	Antropos, & contemptibilis.	
	Via veritas, & vita.	Deuius vanus, & mortalis.	
	Chriſtus vnctus præ participibus.	Inunctus malus Chriſtianus.	

M Ecce hoc vnum eſt alphabetum, cuius inſtar poterunt alia formari, Quod licet exiguum ſit verbis, grauidum tñ, & prægnãs ſententijs. Nam qui ſe in eo vellet dilatare, ille poſſet proprietates cuiuſq; per rationes conſiderare. Deinde q̃ diſtet ſua imperfectio a Dei perfectione diiudicare; illam conquæri, plangere,& exaggerare. Et ab ipſo Deo per ꝓprietates ipſas, pro ſuę imperfectionis perfectione obſecrare; quemadmodũ facit Sanctiſſimus Pater noſter Auguſt. Verbi gratia. Tu altiſſimus ſuper (Pſ. 82.) omnem terram. Altus inq̃, non corporali mole; ſed omnipotenti alta virtute; quippè qui altiſſima potes, in altiſſimis reſides, habitas in columna nubis, (Eccliſ. 24.) altiſſimus ſuper oẽm terram. Ego aũt nouiſſimus virorum, baſſus,& imus, fęx & limus terræ; qui per me nec ſum, nec aliquid per me cogitare, aut facere poſſum, in imò vitiorum iacẽs, luto, & lateri inſeruiens. (Exod. 1.) O q̃ tu altus, & ego baſſus. Heu quamdiu ſic tibi diſſimilis ero? qñ virtutibus inaltabor? Obſecro per tuam altam latitudinem, fac me virtute altũ &c. Sic facit Auguſt. vt in Soliloquijs. Vnde patet, ꝙ diu ſic homo ſingulis immorari poſſet. Et nota quemadmodũ alphabetum iſtud, factũ eſt ex cõtrarijs proprietatibus; ſic ẽt poſſet fieri de oppoſitis actionibus, quemadmodum Auguſtin. facit hoc modo. Miſer ego Deus meus, quando poterit mea obliquitas, tuæ rectitudini adæquari? Tu amas ſilẽtium, & ſolitudinem, ego clamorem,& multitudinem. Tu veritatem,& munditiam, ego vanitatem, & immunditiam. Tu in interioribus, ego in externis. Sic etiam de virtutibus,& vitijs fieri poteſt. Et hæc de modo vilificationis,& humiliationis.

Volo. *Paragraphus Tertius.*

N Tertio debet communicaturus dicere Volo. i. venio in propoſitorum meorũ innouatione, deinceps vitam emendare proponendo. Vnde hic homo debet ꝓpoſita ſua innouare, firmiter ſtatuẽdo ea obſeruare,& pro eis obſeruandis Diuinã clementiã,& Sacri huius efficaciã implorare. Nulla.n. ſunt noſtra propoſita, niſi fuerint a Dei gratia confirmata. Et ideo iuxta quendam, tam in propoſitis noſtris inſtabiles ſumus; quia de nobis nimiũ confidimus,& Diuinum auxilium nõ ſatis requirimus. Vnde hæc in conſpectu tanti Sacramenti debemus ſtatuere, vt de nobis diffidentes, ab eo mereamur iuuari, & hunc cibum ſumere in certa ſpe Diuinæ largitatis, iuxta illud. Oculi omnium in te ſperant Domine. Modum proponendi, & ad hoc inductiua, plenius vide in propoſitario proſecuta infra. (Pſ. 144.)

Coniungo. *Paragraphus Quartus.*

O Qvarto dicat Coniungo. hoc eſt venio in Sanctorum cõione, eorum, ſ. præcibus,& meritis me committẽdo,& ingerendo. Hinc agnus iubebatur comedi in vna domo. Vnde debet (Exo. 12.) de ſuis propoſitis,& preparamentis hic homo plenè diffidere,& Sanctorum qui illic ſunt, præcibus, & me-

& meritis ſe cõmittere; imò & debet, vt Dominus Mechtildim docuit, Sanctorum ſibi merita, & deſideria aſſumere, & in tali intentione Sacramẽtum velle ſuſcipere, ac ſi omne deſideriũ, & oẽm amorem quo vnq̃ Sanctorum corda flagrarũt haberet. Sicq; in altiſſimo amore, quo poſſibile eſt cor humanum affici, ad Deũ accedere. Et ego inquit Dñs ad Mechtildin, illũ amorẽ in eo ſuſcipiã, nõ prout eſt in eo; ſed velut ſi talis ac tantus eſſet, q̃tum eſſe ille volebat. Hæc ille. Quam doctrinã noſter Thomas Kempis inſecutus erat, cũ cõicaturus dicebat. O Deus meus amor æternus, cupio te ſuſcipere cũ vehementiſſimo deſiderio, & digniſſima reuerentia; quibus vnquàm exceptus es ab aliquo Sanctorum. Et licet indignus ſum omnia illa ſentimenta deuotionis habere; tamen offero tibi totum cordis mei affectum, ac ſi omnia illa gratiſſima, inflãmata deſideria ſolus haberem. Domine Deus meus cum tali affectu, reuerentia, laude, & honore. cum tali gratitudine, dignitate, & amore, cum tali fide, ſpe, & puritate, te affecto ſuſcipere, quali & quanto te ſuſcepit virgo Maria, & Præcurſor tuus Ioãnes &c. Requiratur in libro eius de ſacramento.

Memorans. *Paragraphus Quintus.*

P Q Vinto dicit Memorans. hoc eſt venio in deuota paſſionis, & beneficiorum tuorum cõmemoratione, tuo præcepto in hoc obediendo; qui hoc in tui commemorationẽ fieri iuſ-
1. Cor. 11. ſiſti. Vnde hic paſſio Dñi ad mentem eſt reuocãda, & æterno Patri præſentanda: vt cum Bonauent. dicamus. Ecce cæleſtis Pater recolens mortem vnigeniti tui Dñi noſtri, offero tibi hoſtiam, quam ipſe tibi olim obtulit, pro mea, & totius mundi ſalute. Recordare ergo ſacroſancti illius ſudoris, reſpice illam virgineam carnẽ verberibus crudeliter flagellatam, colaphis cæſam, liuoribus tumidam, ſputis maculatam, clauis confixam, lãcea vulneratam. Illa ergo pietas quæ filium tuum traxit & vicit, vt in ſtatera crucis totius mundi peccata libraret; ipſa te cogat Pater miſerere noſtri &c.

Amo. *Paragraphus Sextus.*

Q S Exto dicendum Amo, hoc eſt, venio in ardentiſſime illius charitatis, qua hoc ſacrm̃ inſtituiſti vnione; ex ea quicquid minus feruoris habeo mihi vſurpando. Iubetur. n. q̃ panes propoſitionis
Leuit. 25. calidi ponerentur ante Dñm; quia in calore charitatis ſumi debet hoc ſacrm̃. O qualis charitas in pectore illo Diuino Dñi Ieſu exarſit, qñ dixit, deſide-
Luc. 22. rio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum? O deſiderium, ò deſideraui. O aĩa Chriſtiana putas deſiderium hoc imminutum ſit per gloriam? vt & nunc non deſideret, tecum manducare ſuam cenã? Hoc igitur deſiderium in te excipe. Huic te cõmunicatura coniunge, vt in hoc à Patre ſuſcipiaris.

Tendo. *Peragraphus Septimus.*

R S Eptimo dicat Tendo. hoc eſt venio in recta, & ſeptiformi intẽtione, ob hoc, ſ. pp qd̃ inſtitutũ eſt accedendo. Et hæc intẽtio eſt dirigẽda ſm̃ modum, & formã, iam ſupra commemoratam, ſub gradu intẽtionis, vt patet. Poſtremò dr̃ Peropto, quia in Reſurrectionis octaua iſtud finaliter, ſ. à Dño Ieſu intentum conſummabitur, & erit. igitur dicendum. Venio in prægustanda futuræ beatitudinis pmiſſa per fruitione, illius, ſ. accelerationẽ; vel ſaltẽ accelerationis deſiderium deuotiſſimè exoptãdo, qñ tu Pater honorabis me per confeſſionẽ, ad mẽſam tuam. Tu Filius humanitate præcinctus, miniſtrabis mihi peruigil, (& ſi dicere fas eſt,) vt empti eius ſeruus. Tu Spiritusſanctus in oĩ plenitudine, tuam mihi influes dulcedinem bonitatis. Eſt. n. hoc Sacrm̃, vt ait Albertus, Typus quidã æternæ frui- Apoc. 19.
tionis, cęnę nuptiarũ agni. Et planè perbeatus qui hoc modo panẽ manducat in Regno Eccleſiæ. Hæc Luc. 15.
plenius pſecuti ſumus, ob cauſas memoratas. Et p regula nota, q̃ ſinguli hi intentionales gradus, fieri debent orando, obſecrando, admirando, exclamãdo, & inuitationem ad ſingulos gradus ſubnectendo, vt ſp dicatur: Suſcipe me ſm̃ eloquium tuum, Pſ. 118.
& viuã, & non cõfundas me ab expectatione mea; qua, ſ. te excipere in Sacramento deſideraui.

O intentu fac me rectum Panis prædulciſſime.
Sacramentum quo electum Victima ſanctiſſime.
Laudem tuam, & profectum Prætendens animæ.

Verum quoniam in Deuteronomio ſcriptum eſt. Deuter. 26.
adorato Domino Deo æpulaberis, ideo ſequitur.

Adoratio. *Gradus II.* *Cap. LX.*

S A Doratio. de qua in Pſalmo. Adorate Domi- Pſ. 28.
num &c. Et eſt honor qui debetur Creatori ex debito ſeruitutis, quo obligamur non ſolũ noſtra; ſed & nos ipſos impendere pro ſuo honore, in recognitionem ſuæ dominationis, & beneficiorũ, ſuæq; immenſę bonitatis nobis oſtenſæ. Et complectitur in ſumma tria, ſcilicet timorem, amorẽ, honorem. Quæ oriuntur ex tribus appropriatis, trium perſonarum in Sancta Trinitate.

Timor. — Oĩpotẽtiæ, & iuſtitiæ.
Nã Honor. ex cõſideratiõne — Maieſtatis, & ſapiæ.
Amor. — Bonitatis, & clemẽtię.

Extimeas iuſtumq; ſuum cole dilige ſummum.

Ex his conſequenter deriuantur oẽs latriæ actus: proût pulchrè Guillermus Pariſiẽſis in libro de Fide, & legibus declarat, & habent hæc concurrere in omni adoratione. Verum proût hic ſufficiat debet hæc adoratio fieri hoc modo.

Nihil faciẽdo nos, & pſternẽdo. — Oĩpotẽtiã.
Sc. Vtramq; naturã adorando. pp — Sapientiã.
Illi totaliter ſe ſubmittendo. — Clemẽtiã.

Oportet. n. q̃ homo ſumma humilitate accedat, inde quidem altiſſimã attendens Dei maieſtatem; hinc ſuam innuens, (vt ſupra dictum eſt) indiſpoſitionem, & vilitatẽ, vt ſic ſe totum nihili faciat, & præ admiratione cũ S. Franciſco exclamet. Quis es tu Dñe Deus meus? quis es tu? & quis ſum ego? Crebrius hoc profunda attentione repetendo, qd̃ integra Franciſcus exegit nocte, vt patet in vita eius. Et cum Hieronymo dicamus. Dñe quis ego ſum, vt ſim dignus, q̃ intres ſub tectũ meum? Meruit hoc

pecca-

peccator homo? Certè Dñe non ſum dignus. Hæc ille. Et hic fient actus illi larriç, qui ex timore oriũtur, vt ſunt, pudor, dolor, ſuſpiria, lachrymæ, pectorum tunſiones. Secundo eſt ipſa fides actuanda, & vtraq; in Chriſto natura adoranda, prout docetur in Tractatu Dñi Ioannis Ruysbroeck. Ecce ſponſus. Vnde hoc modo eſt hic procedendũ, vt ſic dicatur: Adoro te naturalem Dei Filium, oĩum rerũ primum principium, Saluatorem meum futurum quoq; iudicem, & retributorem meritorum, Dñm meum Ieſum Chriſtũ, veraciter, & realiter ſub hoc venerandiſſimo, & altiſſimo Sacr͂o contentum, de Spiritu ſancto ex Maria Virgine pro noſtra ſalute incarnatũ, triginta tribus annis in terris laborioſiſſimè, & doloroſiſſimè nimis conuerſatum, paſſionẽ ignominioſiſſimam, atq; acerbiſſimam pro noſtra redemptione paſſum, poſtq; deuicto mortis aculeo ad dexteram Patris reſidentem, iugiter pro noſtra ſalute interpellantem, & nunc tanta dignatione ad me tam deſpicabilem, & nequiſſimum vermiculũ aduenientem, & teipſum mihi in Sacramẽtum, Sacrificium, & Viaticum, tanta charitate tribuẽtem. Te laudo, benedico, te adoro. Et debet hæc adoratio fieri cum reuerentia magna.

Auguſtiſſimi Sacramẽti veneratio.

	Filij.		Patre.
Vt	Serui.	coram	Domino.
	Rei.		Iudice.

Vt Bonauentura in Paruo bono.

Eya corpus veritatis. Chriſti ſanguis anima.
Super bona deitatis. Salutaris victima.
Vos adoro pietatis. Latria perintima.
Salue panis prædulcoſe. Salue potus gratiæ.
Salue ſpiritus dignoſc. Sacra Euchariſtia.
Salue Deus glorioſa. Cibans plena ſatie.

Inuitatio. Gradus III. Cap. X.

T *Pſ. 96.* INuitatio. de qua Pſ. Ignis ante faciem eius præcedet. Vbi Bernar. Neceſſe eſt ignẽ præire deſiderij; vbi veniet filius Dei. Et rectè ſubſequitur iſte gradus præcedentem. Nam ſicut ille effectus eſt reuerentiæ, & timoris, vt patet ſic is gradus, ſ. inuitatio effectus eſt deſiderij, & amoris. Et debet

	Deſiderando intimis deſiderijs.
Fieri	Conformando ſe Sanctorũ Patrũ votis,
	Orando pijs obſecrationibus.

Te cupio, Sanctis, ſimilis, Pius obſecro per te.

Primò inq̃ inſtanter deſiderãdo; ita vt homo cum Bernardo dicat. Deſidero te millies mi Ieſu, quando venies? me lætum quando facies? me de te quãdo ſatiabis? Et cum Pſalm. Defecit in ſalutare tuũ anima mea &c. Vt cum ſponſa clamet. Veni dilecte mi, & apprehendam te, & huiuſmodi. *Pſ. 118*

Membrum Secundum.

V SEcundò debet ſe homo Sanctorum Patrum deſiderijs conformare; illorum, ſ. vota in ſe aſſumendo, vt ſicut illi deſiderauerunt aduentũ in carnem; ſic iſte aduentum in mentem. Vnde quidã deuotus ſcripſit, vt homo ante acceſſum ad ſacramẽtum, aſſumeret ſibi deſideria Sanctorum Patrum, inſtar eorum venturum Dominum deſiderãdo. Et in ipſa ſumptione, transformaret in ſe affectus Apoſtolorum Magdalenç, & cæterorum cum Chriſto in terra conuerſantium; eorum, ſ. more familiarem ſe Domino iam præſenti exhibendo. Poſt autẽ ipſam ſumptionem ſe gerat, vt beati iam in cęlis; ipſius ſcilicet fęlicitate ſuſcepti Domini perfruendo, q̃d valde deuotum eſt practicanti. Et vt homo ad talia deſideria, qualia priores Patres habuerunt excitetur, debet conſiderare, quia eaſdem, imò & ampliores iam habeat cauſas ſic deſiderandi, vt declarat Albertus in de Officio Miſſæ. Eos enim deſiderare incitabant, vt idem ait.

	Miſeria conditionis.		Pungit.
	Inſtantia hoſtis.		Stimulat.
	Certitudo promiſſionis.		Trahit.
Sc3	Tædium longè expectationis,	q̃	Angit.
	Imperfectio conſolationis.		Auertit.
	Ardor liberationis.		Accendit.

Hæc omnia cumulatius in nobis. Itemq̃; deſiderare debemus hunc aduentum.

	Aufertur omnis miſeria.
Quia hui᷒ p̃ſentia	Datur omnis boni copia.
	Hĩ ſummè deſiderabilis p̃ñtia.

Ac per hoc omnium bonorum abundantia, in hoc vno omnia poſſidentes. dicit enim ſapiens. Deſiderium iuſtorum omne bonum. Hæc quem nõ deſiderare mouent, mortuus eſt, quem non afficiunt, ſtupidus eſt, quem nõ accendunt, gelidus eſt; quem verò deſiderare inflammant, fęlix eſt, certus, quia complebitur in bonum deſiderium eius. *Prou. 2*

Membrum Tertium.

TErtio fiet hæc inuitatio orãdo, ſcilicet, vt adueniens ſe nobis exhibeat, in omnem vſum neceſſarium nobis. Sic Hierony. (vt in eius obitu) fecit, & eum inuitauit dicens. Mortuus en pie Ieſu iaceo, exurge reſuſcita me. Æger, & infirmus ſum, medicus es ſana me. Nudus affligor frigore, diues es indue me. Fame in hac ſolitudine pereo, cibus es ſatia me. Sitio, ſalubre poculum es inebria me. Hæc ille. Sic & nos ad omnes neceſſitates noſtras eum inuitare debemus. X

Inuitatio altera, ſecundum quorundam formam. Capitulum Vndecimum.

VEl ut alteri cuidam placet, inuitandus eſt, vt viſitet nos, ſub illis formis quibus ſuos viſitare ſolet. Vñ plures aſſignant modos quibus Deus animas inuiſere ſolet ex multis.

Quod ſi quis forſan Dominũ ad ſe inuitare volet, iuxta ſeptemplices Dñicæ orationis affectus; vnde ſupra commemoratum eſt in gradu occurſionis, ſm quos deuotũ eſt exercitari in omni oratione, & actibus, ſicut ſolitus eſt facere S. Franciſcus, poterit enim deſiderare, & inuitare his modis.

Vt iudex, medicus, credens, & paſtor, Dominuſq;,
Sponſe, pater veniaſq; modis viſans variatis.

Primò

Primò vt aduenìat tanquàm ad reum pijſſimus iudex,non vt iudicet ad malum; ſed vt diſcernat cauſam iudicaturus pro manſuetis terræ. *Pſ. 51.* *Eſa 11.*

Iudex inquã
- Reum morti obnoxium, vitæ adiudicans. — Viuet anima mea,& laudabit te,& iudicia tua adiuuabunt me. *Pſ. 118*
- In cõſpectu indignũ reſpiciẽs,& approbãs. iuxta illud — Aſpice in me,& miſerere mei ſecundũ iudicium diligentium nomen tuum. *Ibid.*
- Pęnis mulctandum, iuſtificans, & liberans. — Ne intres in iudiciũ &c.Sed iudica me ſm iuſtitiam. Et in virtute tua iudica me. *Pſ. 142.* *Pſ. 7.*

O quàm copioſa,& compunctiua materia hic ſe offerret, conſiderare de qualitate rei, & iudicis. Itemq; de varietate, & qualitate iudicij ipſius. Sed eſſet operis prolixioris. Ponuntur infra ſuper his affectibus quædam ſcripturarum exclamationes, ex quibus occaſio ſumi poterit amplioris contemplationis, & deuotionis.Clamet igitur primo omnium quiſq; peccati reus, tanquàm latro morti obnoxius, iudicem propitium ſibi fieri, vt parcatur ſibi dicens. Sed libera nos à malo. *Heb. 5.*

Secundò inuitandus eſt tanquam ad ægrotum acuratiſſimus medicus, qui ex his quæ paſſus eſt compaſſionem didicit,vt omnes infirmitates omni remedio ſanet medicamentum,medela, pariter & medicus factus curans.

Morbos.		Medicina.		Quę eſt		
	Mentis.		Purgatiua.		Contritio,& cõfeſſio culpæ.	Velociter.
	Corporis.		Confortatiua.		Spes remiſſionis,& veniæ.	Creãs Liberal'r.
	Vtriuſq; hoĩs.		Melioratiua,& Pręſeruatiua.		Virtutũ opatio,& vitatio cauſę.	Totaliter.

Ier. 17. Sana igitur me Domine medicamentum, & medicè, & ſanabor. Oh ne pigeat viſitare infirmum. Et ne nos permittas induci in tentationem. *Mat. 6.*

Matth. 18. Tertiò inuitandus tamquã ad debitorem decem millium talentorum centum, chororum tritici,& cadorum olei, commiſſorum, omiſſorum, & amiſſorum omnium, creditor, & dimiſſor.

Creditor inquam
- Liberalis, Facilis, & Benignus Diues in omnes qui inuocant eum. *Rom. 10*
- Iuſtus, Seuerus, & Metuendus, in omnes negligentes, & offendentes.
- Pius, Placabilis, & Miſericordiſſimus erga petentes, & alijs dimittentes.

Iac. 1. Qui
- Tribuit omni petenti affluenter. — patet in parabola de — Talentorum diuiſione. *Matth. 25.*
- Exigit diſtrictè, & ſeueriter. — Serui exactione.
- Remittit facillimè,& integraliter. — Filio prodigo. *Luc. 15*

Tantis itaq; debitis obligati erga Deum, erga Proximum,erga Noſipſos,& ad ſoluendum impotentes, clamemus ex toto corde. Patientiam habe in me. Dimitte nobis debita. *Matth. 18.*

Quartò inuocandus ad mendicum, & fameſcentem. Paſtor Munificus, & Bonus,vt paſcat oues in loco paſcuæ, vt nihil deſit illis. *Pſ. 22.*

Paſtor oues
- Ducens. — in — Multiplici deſerto, & prato.
- Reficiens. — Vario alimento.
- Tuens. — Omni neceſſitate, & periculo.

Paſcens. non de
- Alieno. — vt — Patres.
- Superfluo — Matres.
- Sed de corpore,& ſanguine proprio.

Paſcens
- Verbo,exemplo,ſubſidio.
- Pane Pęnitentiali,Corporãli,Spũali.
- Septem triticeis,quinque ordeaceis.
- Tribus Theologicis.

O igitur Paſtor clemens,& bone qui noſti,quòd non in ſolo pane viuit homo,exurge in præcepto,quod mandaſti. Paſce oues tuas. Panem noſtrum quotid. da nobis hodie. *Deut. 8* *Pſ. 7.*

Quintò inuitandus eſt,vt Dominus ad ſeruum,vt eum doceat facere ſuam voluntatem,& explere beneplacitum. *Mat. 6.*

Cuius omnes ſerui ſumus iure
- Conditionis. — Quo ad — Naturalia.
- Emptionis. — Gratuita.
- Conductionis. — Glorifica.

Qui eſt Dñs.
- Oĩum generaliter.
- Hoium ſpecialiter.
- Quorundam ſingl'r.

Dñs qua ſi dans.
- Minas tẽpentibus. — Dñs — Magnus, & terribilis.
- Manus proficiẽtibus. — Potens,& ſapientiſſimus.
- Munus pfectis ſeruis. — Opulẽtus bonus, & ideficiẽtiſſim⁹.

O igitur fiat eius voluntas in nobis.

Sextò inuitandus, vt voluptuoſiſſimus ſponſus, vt ſponſam exulantem introducat ad Thalamum. Clamando ſemper Adueniat regnum tuum. *Can. 3.*

Ipſe.n.Ieſus ſpõſus eſt ſpiritualis connubij. Qđ
- Cõtrahitur. — in — Baptiſmali innocentia.
- Ratificatur. — Virtualis opis efficacia
- Cõſummat. — Finali perſeuerantia.

Qui dat aiẽ pregali dotaricio.
- Amplexum amicitiæ.
- Gradum reuerentiæ.
- Titulũ honoris,& glę.

O igitur adueniat nuptiale Regnum. Ne
- Fides violetur.
- Thorus maculetur.
- Fędus ſeparetur.

Primò

Digitized by Google

Deuter. 32. Poſtremò inuitandus eſt, vt Pater indulgentiſſimus ad Filium. Ipſe enim, Pater noſter eſt, qui fecit, & creauit nos, qui & ſe Patrem inuocari iuſſit.

	Formati.		Increatum.		Miræ ſanctitatis.
Pater inq̃ à quo	Reformati.	per verbũ	Incarnatum.	Pater	Magnæ poteſtatis.
	Educati.		Inſpiratum.		Eximiæ pietatis.
	Pater ſanctæ ſerua eos.		Deprecãdus.		Occurrens omnia dimittat.
Iuxta illud	Pr̃ oĩa poſſibilia ſunt tibi.	quare	Venerãdus.	Vt filio	Stolam donãs deperdita reſtituat.
	Pr̃ miarum, & Deus totius.		Imitandus.	ꝓdigo	Per annulum hæredem inſtituat.

2. Cor. 1 Matth. 23. O igitur Pater noſter qui es in cęlis. Pater miſericors, & miſericordiarum, & cęleſtis qui vnus es Pater in cœlis à quo non eſt alius ſuper terram vocandus. Sanctificetur nomen tuum in filijs. Sic ecce ampliſſima, & latiſſima eſt hæc materia deuotè exercitationis, qui ſingula conſiderarę volet. Sed ſat occaſionẽ ſubminiſtraſſe paruulis. Diſcant & ipſi veſci pane ſuo in ſudore vultus. Gen. 3 Et nota, quòd in hunc modum multiplices aliæ poterunt fieri inuitationes, ſecundum quas pius Ieſus, viſitat animas diligentium ſe, & quibus modis compellatur in ſcripturis. Vnde quidam deuotus collegit hos verſus: vbi omnia tamen reſpectum habent ad ſeptem præmiſſas principales inuitationes.

Iudex, ſpes, redimens, medicus, ſocius, docet, armans.
Creditor, Agnus, Amor, Sol, Paſtor, Rex, cibus, Ornans.
Exemplum, Dominus, Via, Sponſus, Vita, Lapis, Fons.
Pax, Pater, Incenſum, Caput, Hæres, Ignis, Amicus.

Sufficiant hæc de gradu inuitationis. Hoc commonito, ꝙ deuotus ſemper obambulet coram Deo, in aliquo ex affectibus iſtis, vt plenius infra notatur. Quos verſus quidam proſequens inquit.

Sol, Medicus, Doctor, Socius, Rex, Ignecq; Sponſus.

Eſt igitur inuitandus Chriſtus ſub ſacramento cõtentus, vt viſitet nos ſub proprietate Solis, verus ipſe Magiſter Sol iuſtitiæ.

Tenebroſitatem.		Illuſtrans.		Exortum eſt in tenebris lumen.	Pſ. 111
Frigiditatem.	mentis	Accendens.	iuxta illud	Incaluit Sol, & ſuccendit montes.	1. Reg. 11.
Sterilitatem.		Fęcundans.		Valles abundabunt frumento.	Pſ. 64.

Primum.n.opus Dei aĩam viſitantis, eſt illuſtrare mentis tenebras, hoĩumq́; ad ſuorum peccatorũ cognitionem illuſtrare; quaſi diceret. Esa. 46. Pręuaricatores redite ad cor. Oſtendens iudicij ſeueritatẽ, peccatorum multitudinẽ, & fęditatem, inducẽs, ad pęnitentię acerbitatem, expellens ſecundò mẽtis torporem, & frigiditatẽ, inducens bonorum operum fęcunditatẽ, vt latè, & pulchrè proſequitur venerabilis Dñs Ioannes Ruysbroeck in libro ſuo de Ornatu Spiritualis deſponſationis. Ecce ſponſus. Io. 1. Hũc igitur Solem iuſtitiæ innocemus. Hanc lucem, quæ in tenebris lucet oĩ venienti in hunc mundũ inuitemus, vt infulgeat in mentes noſtras, illuminãs tenebrans, torporẽ pellens, mentem fęcundans. Scdò inuitandus eſt, vt veniat, tanq̃ medicus, peccatorũ vulnera cicatrices, & reliquĩas ſanando.

	Vulnera aĩæ oleo miæ lauet.		Præteritorũ veniã.
Vt	Electuariũ cõfortatiuũ donet.	dãdo	Emẽdandi gratiã.
	Vnguentũ rep̃ſſiuũ adhibeat.		Continendi perſeuerantiam.

Da itaq; (iuxta ſapientem) locũ medico, & non Eccliſ. 38. diſcedet a te, quia opera eius ſunt neceſſaria, crePſ. 40 brius orans eum, vt ſanet aĩam tuam, qm̃ infirma eſt, qm̃ oſſa tua conturbata, adeo ꝙ non ſit pax in Pſal. 50 eis. Inſtilletq́; auditui tuo oleum lætitiæ, conſolatoria tibi loquens dicens tibi. A vulneribus tuis ſa- Ier. 9. nabo te. Esa. 44. Et illud. Deleui vt nubem iniquitates tuas. Mar. 2. Itemq́;. Dimiſſa ſunt tibi peccata &c. Esa. 61. O verè medicè, & medicamentum, quẽ Dñs miſit ad annunciandum manſuetis, mederi contritis corde, conſolari oẽs lugentes, fac ad qđ es miſſus, Eccliſ. 36. inueniantur Prophetę tui fideles. Veni dirumpe iugum captiuitatis noſtræ, da oleum gaudij pro luctu, palliũ laudis ꝓ ſpiritu mæroris, ſatians verbo oẽs infirmitates. Iã tertio peccatis purgatis a Sole, ſanatis affectibus a medico, inuitãdus eſt quo veniat, vt Doctor, & Magiſter. Et vt Magiſter iam præſens diſponat cor tuũ ad doctrinam ſuam, erigens tibi aurem, vt audias eum loquentem, vt magiſtrum, docentem te ablactatum à lacte, auulſum ab vberibus, ideſt a carnalibus conſolationibus alienatum vtilia. Esa. 28.

Vt, ſ. doceat		Veritatis ſcientiam.	
		Deuotionis ſapientiam.	
		Beatitudinis eminentiam.	
Scilicet	De Deo amabilia.		
	De nobis vilia.		
	De rebus contemptibilia.		
	Cernere præſtantia guſtare Diuina.		
	In monte octo beatitudine docens.		

O verè nimium beati, qui venas huius Diuini ſuſurrij percipiũt in ſilentio, qui doctrinam huius Iob 4. Magiſtri audiunt, auditam corde cuſtodiunt, cuſtoditam operantur. Da mihi igitur bone qui ſolus vtilia doces, qui vnus es magiſter noſter, qui feſtinanter, & ſufficienter de oĩbus doces. Da mihi qđ in me loquens ſp̃ audire. Da cor qđ poſſit præcepta tua cuſtodire. Da item mihi ſurgere, & facere, & factorẽ verbi tui eſſe, vt ſic impleam illud verbum qđ in Deuteron. dicis. Deuter. 11. Audi inquiens Iſrael præcepta mea, & in corde quaſi in libro ſcribe, & ligabis ea quaſi ſignum in manu tua. Quartò iam veritatis, & beatitudinis vias à Magiſtro edoctus inuita, quo tibi aduematr, vt ſocius laboris, & alleuiator oneris dicens illud Sapien. Sap. 9. Quæſo vt mecũ ſis, & mecum labores, adimplens qđ dixiſti. Prou. 4 Ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus fueris nõ arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculũ &c. De hoc aduentu miratur Hieremias dicens. Ier. 14. Quare quaſi colonus in terra futurus es, & quaſi viator declinans ad manendũ? Verè miranda digna-

Digitized by Google

dignatio ſic aduenientis,verè fęlix conditio animę Chriſtum, vt ſocium excipientis. Nam inde habet

Vię alleuiationem.	Nam is ſoci⁹	Tædium propulſat.
Laboris coopationē.		Vires adminiſtrar.
Inſidiarũ repſſionē.		Securũ ducatũ pſtat.

De primo dicit ſapiens. Nõ habet amaritudinē
Sap. 8. conuerſatio illius,nec tædium conuictus illius. De
Rom. 8. altero Apoſtolus ait.Spiritus adiuuat infirmitatem
Deut.9. noſtram.De tertio Deuteronom.dr̄.Dñs Deus tuus ipſe tranſibit ante te,ignis deuorans,qui cõteret,& diſperdet hoſtes tuos ante faciem tuam velociter.
Num. 11. Et iterum. Portabit te Dñs,qũo nutrix ſolet portare infantem in ſinu ſuo, cuſtodiens te ab oĩ malo.
Pſ.104 Pręcepit.n.omni creaturę,ne tangãt Chriſtos ſuos.

Quintò inuitãdus eſt quo appareat aïæ ſub ſchemate Regis, oſtendens ei tanq̃ alter Aſſuerus diui-
Heſt. 1. tias gloriæ Regni ſui,vt per hæc aïa ſancta refocilletur, & recreata ad laborandũ amplius prouocet̃.
3. Reg. 14 Crebro igitur illud dicendũ, obſecro vt videã faciem Regis.Et item cum alio ſancto.Si inueni gra-
Exodi 33. tiam in oculis tuis; oſtẽde mihi teipſum. Gratia eſt enim ſuper gratiam, ꝙ ille qui ſm Ioannē in Apo-
Apoca. 19. calip. habet in veſtimẽto, & femore ſuo ſcriptum, Rex Regum, & Dñs dominantium; reſpectu cuius
Eſa.40. excellentiæ, & dignitatis ſecũdum Eſaiam, omnes gentes quaſi non ſint,ſic ſunt coram eo,& quaſi nihil,& inane reputatæ, is talis,& tantus æthiopiſſæ, & pauperculæ animæ dignatur oſtendere ſeipſum, & diuitias gloriæ ſuæ. Nam adueniens hoc modo.

Oſtendit.	Dignitatis altitudinem.
	Diuitiarum magnitudinem.
	Decoris pulchritudinem.
Animam	Nobilitans virtutibus.
	Ditans meritis.
	Glorificans præmijs.

O tu Rex oĩum ſolus bonorum, qui ipſe es Rex
Pſ. 43. meus,& Deus meus,oſtende mihi pauperculæ teip
Pſ. 44 ſum, coniunge me tibi; quo fiam Regina aſtans à dextris tuis ſp. Sextò aïa ex oſtenſis iã bonis,ad ampliores excreſcẽs affectus, quo amplius incaleſcat,
Deut 4. & amore inflãmetur, inuitat Deũ qui eſt ignis cõſu
E.10.24 Pſ. 56. mens,cuiuſq; ſpecies gloriæ dr̄ quaſi ignis ardens, quiq; ſe ꝑmiſit in igne venturum,quo veniat tanq̃

Ignis	Vitiorum rubiginem conſumens.
	Mentis vetuſtatem renouans.
	Torpentem affectum inflammans.
	Ignis Deus conſumens.
Pſ.103. Eſt enim	Spiritũ emittẽs,& terrę faciē innouans.
Pſ. 38.	Ignis in meditatione exardeſcens.

O ignem hunc de excelſo in oſſa noſtra mittat, ignem hũc Spiritusſanctus in nobis inflammet,quē
Thre.1. ignem iſte miſit in terram volens, vt ardeat. Nam
Luc.12. præter dictas ꝓprietates,innumera alia bona facit. Nam eſt intellectus illuminatiuus,affectus inflammatiuus, mẽtis renouatiuus,attractiuus,eleuatiu⁹, immutatiuus, diffuſiuus, vnitiuus. Poſtremò iam igne tota liquefacta, amore vulnerata,ad ſponſalē
Can. 1. tendit affectũ,inquirens vbi paſcat,vbi in meridie cubet,clamans inceſſanter.Oſculet̃ me oſculo oris ſui;Chr̃m vr cordis vnicũ ſponſum ad ſe inuitans. Nã licet Deo ſublimius,aïa(vt ſic dicam)indignius nihil eſſe poſſit; tñ ſtupenda,& amoroſa dignatione, hanc ſibi copulat Deus, tanquam verus Moy- Num. 12.
ſes ducens æthiopiſſam, licet ſubmurmurent Aaron, & Maria. Et ecce

veni quotidie	Subarrãdo.	Aïam ſpõſam	Beneficiorũ dote.
	Copulãdo.		Amoris dulcedine.
	Fęcũdãdo.		Virtutum prole.

Sed vnde tibi aïa,vt illius ſis ſponſa,quem cœlum contremiſcit,& terra?Tu.n.genere obſcurior, ſpecie deformior,dignitate inferior es ſponſo hoc in infinitum. De eius.n. generatione Eſaias dicit.
Generationem eius quis enarrabit? De pulchritu- Eſa 53.
dine Iob teſtatur,ꝙ cęli non ſint mundi in conſpectu eius,quantominus homo abominabilis,qui bi-
bit ſicut aquam iniquitatem.Dignior eſt vniuerſis; Iob 15.
homo vilior luto, nigrior olla, puluis, & terra, & tñ verè eſt aïa Dei, ſponſa dignatione Dei admiranda,vt pulchrè ſuper Cantica Bernard.declarat. Poſſent ſuper ſingulis deuota plura conſcribi; ſed cuiuſq; practicæ hæc reſeruantur. De quibus qui inſtructior eſſe volet,legat,Soccum in Sermonibus de Aduentu; vbi de ſingulis his affectibus, & modis deuotos habet ſermones.

Veni Ieſu dux zelotes, ignis ardentiſſime.
Veni ferrum cibes potes,ſitientem maximè.
Nolim tardes veni dotes, cor meum pleniſſimè.

Sumptio. Gradus Quartus. Cap. XII.

SVmptio,de qua Dominus.Accipite,& mandu- A
cate. Quæ eſt omnium ſuperiorum completio, 23.
& finis. Quam 1.Cor. 11.

	Humilem,& reuerentialem.
Oportet eſſe	Deuotam,& affectualem.
	Cautam,& ſapientialem.

Sume humilis,reuerẽs,feruẽs,ſapiẽs,quoq; cautus.

Oportet.n. ꝙ in ſumendo, homo ſummè ſe humi-
liet, cum Centurione dicendo. Dñe non ſum di- Mat. 8.
gnus,vt intres ſub tectum meum.Qd verbum bene ruminatum,magnæ efficaciæ dr̄ eſſe; vnde attentiſſimè dicendum.Itemq; cum Bonauentura. Dñe mi qui es tu?& quis ſum ego? vt præſumam te mittere in latrinam fętidam corporis, & aiæ meæ? Vt quid me feciſti, vt tibi hanc iniuriã execrandam facerē? Mille lachrymarum anni non ſufficerent ad te dignè ſuſcipiendũ;quantomagis ego miſer indignus ſum,qui quotidie pecco, incorrigibilis perſeuero, & in peccatis accedo. Sed in infinitũ maior eſt tua miſericordia; q̃ mea miſeria. Vnde de tua pietate confiſus, te ſumo,vtinam dignè.Oportet quoq; vt reuerentialiter in cunctis ſe habeat,tantam dignationem admirando, ꝙ tantus vult ſumi a tantillo,
ita vt cum Eliſabeth dicendo exclamet.Vnde mihi Luc 1.
hoc vt veniat Dñs tantus ad me? & ſimilia reuerẽtiæ verba. Deuotè quoq; & affectualiter, oportet, vt quis hunc Dñm excipiat;ita vt ei dicat.Ingredere benedictæ Dei,cur foris ſtas? Et cum Auguſtino. Intra in aïam meam, & coapta eam tibi &c. vt in Manuali eius.Et cum iã in ore tenetur, fiat ei latricus cultus,& gratitudo ſumma,vt dicamus cũ Th.
Dñs meus, & Deus meus. O quã ſtupenda digna- Io.20.
tio.Veniſti deſiderabilis quem expectabamus in tenebris &c. vt in antip. Paſchali. Aut quiſque illud

Digitized by Google

exercitabit, ad quod Sacramentum ipſum inclinabit. Alij in dolore compunctionis, alij in deſiderio, & exultatione amoris, de præſentia dilecti, & ſic de alijs. Fiet quoque gratialis oblatio ad Patrē cum oratione illa Anſelmi. Gratias tibi referat Domine Sancte Pater omnis lingua, ſuper ineffabili dono pietatis, qui vnico Filio tuo non pepercisti; ſed eum in noſtrum Sacramentum, Sacrificium, & Viaticum iam dediſti, quem olim tanta miſeratione in noſtræ redemptionis pretium tradidiſti. Vn-
Ps. 68. de laudet te cęlum, & terra, mare, & omnia quæ in eis ſunt. Laudet te tua ineffabilis bonitas, & tunc eris perfectè laudatus. Itemque Reſpice quæſo Do-
Deut. 26. mine Sancte Pater, reſpice de Sanctuario tuo, & alto cœlorum habitaculo; reſpice in faciem Chri-
Ps. 83. ſti tui, reſpice hanc Sacroſanctam Hoſtiam, quam tibi offert Pontifex Magnus, & eſto placabilis ſuper nequitia vniuerſi populi tui; pręſertim mea, &c. Erit quoque poſtremò hæc ſumptio cauta, & ſapientalis; hoc eſt cum diſcretione, & moderamine magno agenda, vnde quidam ponunt aliqua documenta, & poſt ſumptionem tenenda, quæ tametſi minima videntur; non tamen ſunt contemnenda, & ſunt iſta.

B *Deuotus tere non, q; ſpues cito, & abſtineas poſt.*

Primum eſt Deuotus, ideſt, vt homo in ipſa ſumptione, actualiter ſe in Deum leuet; quia tūc ſuum cauſat ſecundum Thomam affectum.

Secundum eſt Tere non; hoc eſt, quòd Euchariſtia non eſt maſticanda, vt alius cibus; ſed cum lingua diſcretè, & moderatè mollificanda; ne qua eius particula dentibus adhæreat, & hoc ne fiat aliqua irreuerentia Sacramento. Item quia talis maſticatio non eſt neceſſaria; quia ſola lingua poteſt madefieri. Item vt ſic notetur, quòd cibus ſit mentis, magis q̄ corporis. Et iſtud documentū docet Raymundus in Summula ſua dicēs: Quando ſumis corpus Domini &c. dentibus illud noli conterere, velut æſcas, ſed moderatim lingua mollifices, & hoc, vt eorum rimoſa concauitas, non ſeruet particulas, quas forſitan expueres. Datur ergo cautio talis.

Tertiò quia non cito Spues poſt ſumptionē; niſi ſumpto cibo, vel honeſto loco, vt dicit Ioannes de Turrecremata, propter periculum, & honorem Sacramenti.

Quartò Abſtineas poſt; vt ſcilicet ſit aliquod interuallum inter hunc cibum, & alios, vt prius paululum dére deuotionis digeras iſtum. Notabilis.n. & valde notandus eſt textus Beati Clementis, de Conſecr. diſt. 2. Tribus. ibi poſt cętera ſubdit. Cum timore, & tremore, clericorum Sacramenta conſumantur. Qui autem ea conſumunt, non ſtatim ad accipiendos communes cibos conueniant; ne putent Sanctæ portioni miſcere cibum, qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum diffunditur. Si igitur mane Dominica portio editur, vſque ad ſextam ieiunent miniſtri, qui eam conſumpſerunt.

Et ſi tertia, vel quarta hora acceperint, ieiunent vſque ad Veſperas. Sic ſecreta ſanctificatione, æterna cuſtodienda ſunt Sacramenta, hæc Sanctus Clemens Papa. Vel, vt poſt huius cibi ſumptionem, abſtineat à colloquijs, & negotijs mundanis, & det ſe exercitijs ſacris poſt communionem agendis.

O manducem timoratus. Omni reuerentia.
Amoroſè dilatatus. Cordis excedentia.
Permirificè lætatus. Tua de præſentia.

Gradus Terminatorij in quibus poſt Communionem eſt exercitandum.

Incipit Prologus.

C

HOrtamur vos, ne inuacuum gratiam Dei recipiatis. Iam tandem ponendi 2.Cor.6
ſunt gradus Completorij, ſeu Terminatorij, quibus homo, ſe poſt communionem exercitabit. Parum.n. proderit; imò oberit ſuſceptum Sacramentum; niſi dignis exercitijs poſt fuerit veneratum.

Non minor eſt virtus, quàm quærere parte tueri. Nec minus debet pſenti, q̄ vturo; ſi creditur Bern. Et hæc, vel vna eſt ex potiſſimis cauſis, ꝙ tam parū fructus, plures de mēſa Dñi reportant; eo, ſ. ꝙ poſt ſe nō habilitant ad influxus Sacri in ſe recipiēdos, nec ſatis ruminant, ꝙ Sanctus Sanctorum ſit ad eos ingreſſus, nec dignas gratias ſoluunt. Conuenit.n. vt vel vnus, cum tanto hoſpite lætus expendatur dies, & vt tantum Sacramentum, vel pauculis exercitijs veneretur; propter iſta inductiua.

Iudæis, Iudæ, priuat, reus es, grauat, & te. D

Primum inductiuum eſt, ne Iudæis ſimiles efficiamur, qui in die palmarum honorificè quidem Chri- Matth. 21.
ſtum, & feſtiuè exceperunt; ſed eodem die expulerunt, ieiunum reliquerunt, & poſt crucifixerunt. O caueamus enitamur ne talibus comparemur. Scdò, quia niſi exceptum dignè venerati fuerimus, ſimi-
les Iudæ erimus; qui quidem (vt aiunt docti) cum Luc. 22.
cęteris Apoſtolis Sacm, hoc digna quadam externa reuerentia ſuſcepit; ſed mox poſt ſumptū, Chriſtum inimicis tradidit; ita ꝙ verè de eo dictū erat.
Ecce manus tradentis me, mecū eſt in menſa. Quiſ- Ibidem.
quis poſt ſuſceptum Sacramentum, à vitijs ſe non obſeruat, is cum Iuda Chriſtum inimicis tradit. De quo ipſemet Saluator dixit. Qui manducat panem Io. 13.
meum, leuabit calcaneum ſuum contra me. Bonum erat ei, ſi natus nō fuiſſet homo ille. Tertium eſt, ſ. Priuat, fructu Sacramenti. Quartum eſt Reus es,
ſcilicet mortis æternæ, iuxta illud. Filij mortis eſtis 1. Reg.
vos, eo quòd non cuſtodieritis Chriſtum Domini. 26.
Quintum eſt Grauat te, magis quàm ſatiat, iuxta Auguſtinum. Nam quòd tam facilè illud quidam eijciunt; magni periculi eſt ſignum. Nam hoc prouenit ex defectu quadruplicis virtutis, ſcilicet aut

Ex defectu { Maſticatiuæ. Saporatiuæ. Aſſimilatiuæ. Retentiuæ. } Quæ verſu comprehenduntur.

Maſticat, & ſapit, aſſimilat nil, nilq; retentat.

Primò prouenit ex defectu virtutis Maſticatiuæ, ideſt, ex defectu conſiderationis. Ideo enim cito reijcit eo, quòd non conſiderat quantæ ſit pretioſitatis, & ſanctitatis natura eius.

Secundò, quia deficit virtus Saporatiua; nam impleti alijs cibis, ſ. affectu, & guſtu carnalium, & hu-

Digitized by Google

& huiuſmodi, habent palatum infectum, & idcirco faſtidiunt iſtum cibum, neq; nutriuntur, nec delectantur ex eo, imò vt olim Iudæi dñt, in mentem
Num. 11. veniunt nobis cucumeres; & pepones &c. Et Prouerb. Anima ſatiata calcabit fauum. Anima autem
Pro. 27. eſuriens.

Scilicet Iuſtitiam. Euchariſtiam. Celeſtem gloriam &c.

Etiam amara pro dulcibus ſumet, ideſt pœnitentiam pro dulci Chriſto. Tertiò quia deficit virtus Aſſimilatiua. Non enim cibus eis aſſimilatur, vt in carnem conuertatur. Diſſimiliũ diſſimilis eſt vnio, & ergo difficilis. Quartò quia deficit virtus Retentiua. ideſt memoria ruminans, & vita à recidiuo peccatorum præcauens. Hinc vt habetur apud Iobum. Diuitias, (ſcilicet Euchariſtiæ) quas deuora-
Iob 20. uit, (ideſt indebito modo accepit) euomet; quia propter recidiuationem communicantis, diſcedit, & reijcitur Chriſtus. Quiſquis igitur pericula, & mala hæc voles effugere, quiſquis Sacramenti in te effectum experimentaliter cupis ſentire, quiſquis poſtremò Chriſtũ nolueris à te repellere; ſed apud te retinere; in ſequentibus te gradibus exerce, illis ſedulius poſt communionem immorare.

E

Gratiarum actio. Primus gradus. Capitulum duodecimum.

1. Theſ. 2. GRatiarum actio. de qua Apoſtolus. In omnibus gratias agite Deo, per Filiũ eius Ieſum Chriſtum. Quod ſi de omnibus ſunt gratiæ agendæ, quantomagis de gratiarum gratia, de beneficio tanto, dignæ ſunt gratiæ exoluendæ? Primum igitur, quòd poſt communionem, cum tempus ſe obtulerit eſt agendum, erit exoluere grates. Quæ gratitudo, ſecundum Bonauenturam fiet vigilanter, Lætanter, beniuolenter.

Propter Bñficiorũ vtilitatẽ. Te excitando. Donorũ ꝑtioſitatẽ. Et Creaturas cõuocãdo. Dantis liberalitatẽ. Sanctos orando.

Et vt homo ad gratitudinem hanc amplius inflammetur, debet diligenter perpendere beneficij aggrauamenta, quæ ſunt.

Commendat donum ſi nobile, & vtile crebrum.
Si magnus, magno, paruo donet, vel inepto.

Hæc plenius proſecuta infra in beneficiario. Strictim tamen hic aliqualiter tangenda. Primò ſi magnus ſit dator, & magnæ dignitatis. Et ecce eo nihil melius cogitatur. Secũdò ſi magno affectu dat, & certum eſt, quòd charitas eius ſupereminet omni ſcientiæ, adeò, quòd à nullo ſenſu poteſt cogita-
Luc. 22 ri. Nonne hoc Sacramentum inſtituturus dixit, deſiderio deſideraui, hoc paſcha manducare vobiſcum? Tertiò circa accipientem videndum eſt; ſi vilis, ſi paruus, & contemptibilis cui beneficium præſtatur. Et quid eſt homo, niſi puluis cinis, &
Iob 13. putredo &c. Quartò ſi indignus, & immeritus beneficijs tantis. Et inuenies, quòd nec dignus ſuſtentari à terra; ſed mox demergi ad inferna. Quintò circa ipſum beneficium, conſiderandum ſi in ſe ſit nobile, & prætioſum, & videbis, quòd nobilius nihil in cœlo, aut in terra; cuius patet nobilitas ex multis, vt ſupra declaratum eſt. Sextò attende ſi ſit beneficium accipienti vtile, & commodoſum. Quid autem vtilius hoc Sacramento, quod & regnantibus in cœlo, degentibus in terra, detentis in purgatorio, vtile inuenitur? Septimò ſi beneficium ſit neceſſarium, multiplex, & ſæpe iteratum. Patet eius, neceſſitas. Niſi enim manducaueritis carnem Io. 6.
filij hominis, & biberis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis, &c. Sæpe iteratur, quotiens, ſcilicet accedere volmus, ſemper ſe promptum offert. Quotiens igitur non aufert, totiens dat. Sunt autem, & gratiæ agendæ pro eo.

Qd Tantis myſterijs te intereſſe voluit. Tantis Sacramentis te refecit. Dulcedine ſpirituali præuenit. Pſ. 20.

Nam iuxta Bonauẽturam cum homo dulcedinẽ aliquam percipit, gratus erit, totaliter hoc Diuinę pietati aſcribens; quæ ſe etiam ad malos extendit, & in corde ſuo dicet. In me Dominus mirabilia ſua operatur ad deteſtationem miſeriæ meæ, & ad conuincendum beneficijs ſuis iniquitatem meam magnam. Nam me moriturum fecit ſentire Diuina, & vermem viliſſimum, fecit cęleſtia deguſtare. Si mihi peccatori talia fecit Dominus, quid putas faciet ſi correxero vitam meam. Hæc ille. Practicã autem, & modum gratias agendi, habes in beneficiario infra. Si autem nullam ſenſerit refectionem, miſeriam ſuam cognoſcat, & ſtudeat mutare vitã. Note.
Non tamẽ nimis anguſtietur; ſciens quòd hoc pluribus etiam alijs ex cauſis euenire ſolet, vt patet de dulcedine Sacramenti. Imò nec ſaporem quærat ſecundum Vincentium, reputans ſe gratia tali indignum; ſed fiducialius ſe Deo committat, & ꝓ effectu oret Sacramenti.

Eya Ieſu adorande. Dator panis gratiæ.
Mille grates ammirandæ. Bono Euchariſtiæ.
Quæ me hodie amandæ. Repleuiſti ſatie.

Oratio. Gradus Secundus. Cap. XIII. F

ORatio. de qua Dominus. Petite, & accipietis. Quæ debet humiliter, confidenter inſtanter fieri. Luc. 11

Sc; vt Irreuerentem ſumptionem indulgeat. In æternum nobiſcum, per gratiã maneat. Suos effectus in nobis, Sacramẽtũ efficiat.

Vt, ſ. dicam⁹. Indulge admiſſam irreuerentiam. Mane mecum Domine per gratiam. Effectus tuæ virtutis ſentiam.

Qui autem, & quales ſint effectus petendi Guilhelmus Pariſienſis deuotè commemorat hoc modo. Quemadmodum ait aqua baptiſmalis eſt verè regenerationis Sacramentum; ſic vera Chriſti caro acceſſu Diuinæ virtutis, quæ ab ea nunquã recedit fit ſanctificationis ſacratiſſimum inſtrumẽtum, ac dignè ſumentibus, ſacræ refectionis adiumentũ; quæ virtuoſiſſima eſt pp Dei ſapientiam, & Dei virtutem; cuius eſt ipſa veſtimentum. Nempè ſi veſtis S. Ioannis Euangeliſtæ, ex contactu ſui corporis id virtutis obtinuit, vt per manũ Ariſtoboli adhuc increduli, tactu ſuo tres mortuos ſuſcitauit; quid

quid de hoc veſtimento Dei omnipotentis, i. corpore Chriſti, pia fides edocet ſentiendum? Si Petri Apoſtoli baculus, ex attactu Petri aſſequi potuit, vt tactu ſuo mortuum ſocium Beati Martialis Lemouicenſis ſuſcitaret, & vſq; in præſens dæmones expellit, quid de ſacratiſſimo Chriſti corpore ſentiendum? Si Chriſtus Dominus tantas virtutes corporibus, atque Reliquijs Sanctorum largitus eſt; imò oſſibus eorum, & pulueri, quomodo non maiores virtutes dedit carni ſuæ vnitæ diuinitati? Si
Mat. 9. fimbriæ veſtimenti ſui hoc tribuit, vt eius attactu Emoroiſſa ſanaretur; imò omnes qui tangebant eã
Luc. 6. curarentur à languoribus, quid inæſtimabilis poteſtatis credendus eſt ſuo corpori contuliſſe?

Si carni ſeu pinguedini ſerpentinæ, de qua tryaca conficitur, conceſſit virtutem effugandi venena; quanto fortius ſuæ carni virtutem præſtitit, eijciendi animarum venena; ideſt vitia, & peccata, &
Gen. 3. omnia tentamenta? Si ligno vitæ vim perpetuandi vitam contulit in Paradiſo; quomodo non caro, vitæ cuncta viuificet? Præterea ſi hanc virtutem dedit herbæ Peonis, & Iaſpidi, vt phantaſmata fugaret itemque dæmonia, ſi poteſtatem illam dedit verbis exorciſmorum, vt dæmones arceant, & ligent &c. quomodo non Verbum æternum carnem, quam aſſumpſit, his & alijs virtutibus magis illuſtrauit? Nonne ipſe Smaragdo impreſſit hanc vim, vt lætitiam operetur in animabus geſtantiũ ipſum? Lapidi quoque bufonis, vt expellat triſtitiam, & lapidi topazio, vt temperantiam ab ardore libidinum donet, ac adamanti, vt gratioſitatem inducat in geſtante? & quomodo non mirabiliora in carne ſua operabitur? Vnde beatos reputamus eos, qui tam Diuinæ excellentiæ Sacramentum, tota deuotione ſuſcipiunt. Hęc ille. Quæ complectuntur hoc verſiculo.

Si lignum, veſtis, baculus, caro, fimbria, ſerpens.

Hæc omnia poſuimus, vt homo poſt ſumptionem, in hoc gradu orationis, pro effectibus orans, ſtudeat huiuſmodi argumentis petitionem ſuam cõfirmare.

G *Particulares effectus Sacramenti.*
Paragraphus Primus.

Sed iam particulariores quidam effectus ſunt aſſignandi; quos ponit Ioannes de Turrecremata, & Leonardus, & Gerſon, aut alij Doctores.

Viuificat, purgat, minuit, quoq; roborat auget.
Reſtaurat, luſtrat, præſeruat, terret, inarrat.
Dulcat, & impinguat, calet, vnit, gaudia tutat.

Primus effectus eſt, quòd viuificat animas. Credendum eſt enim, ſecundum Sanctum Thomam, quòd ſicut filius Dei veniens in mundum, mundo contulit vitam gratiæ; ita & in hominem Sacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur, iuxta illud.
Io. 6. Qui manducat me viuet propter me, ideſt per me. Hinc ſecundum Auguſtinum Vitale dicitur alimẽ-
Pſ. 118 tum. Clamet igitur cum Pſalm. Propter eloquium tuum Viuifica me.

Secundo Purgat peccata ſaltem venialia. Mortalia quoque tribus modis. Primo in eo qui cum mortali accedit; cuius tamen nec conſcientiã, nec affectum habet. Secundò in eo, qui ſufficienter contritus non fuit; ſed tamen reuerenter accedit. Tertiò dando robur mortalia vitandi. Ora igitur cum Pſalm. Amplius laua me Domine ab iniqui- Pſ. 50.
tate mea.

Tertiò Minuit, fomitem, & ſtimulum carnis, & alios affectus inordinatos; quemadmodum calor ignis remittitur per infuſionem aquæ. Bernar. Duo iſtud Sacramentum in nobis operatur; vt ſcilicet minuat ſenſum, & in grauioribus peccatis tollat omnino conſenſum. Hinc ſponſa. Faſciculus mir- Can. 1.
rhæ dilectus meus mihi. Sicut enim mirrha conſeruat corpora à vermibus; ſic Chriſti corpus corda fidelium à prauis affectibus. Hoc Apoſtolus nouit, quando exclamauit. Infœlix ergo homo, quis Rom. 7.
me liberabit de corpore mortis huius? Sibiq; reſpondens ſubiunxit. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum. Et vbi? & quæ gratia? ſi non Euchariſtia?

Quartò Roborat, cor humanum ad granndia agenda; quemadmodum cibus corporalis fortificat ad laborem ſecundum illud. Ponam buccellam Gen. 18
panis, & confortabitur cor veſtrum. Pſalm. Panis Pſ. 103
cor hominis confirmat. Hinc Iſaac de Iacob. Fru- Gen. 25
mento inquit, & vino ſtabiliui eum. Sic elephantes 1. Machab. 6.
viſo ſanguine ad prælium excitabantur.

Quintò Auget, gratiam, & virtutes; Per huius enim Sacramenti virtutem, vt Innocentius ait, vniuerſæ virtutes augentur, & omnium gratiarũ exuberant fructus. Hinc & Bernardus aliquot enumerans dicit, Corpus Chriſti ægrotis eſt medicina, peregrinantib. dieta &c. Fit homo ardentior ad omne bonum, manſuetior ad correptionem &c.

Sextò Reſtaurat, deperditum ſpirituale. Sicut enim cibus naturalis in ſumente deperdita reſtaurat, ſatiat, & quantitatem adauget; ita & viuificus is cibus, reſtaurat deperdita quęque, ſcilicet calidum naturale charitatis, & humidum radicale, bonæ voluntatis, per concupiſcentiam, & cupiditatẽ imminuta, vel deſumpta; quemadmodum in Propheta dicitur; quòd reſtauret annos, quos (Eruca. ideſt gaudium carnis, Locuſta, ideſt ſpes arrogan- Ioel 2.
tis, Brucus, ideſt iners, & totus exterioribus incumbens motus, & Erugo, ideſt mæror ſæculi interiora deuaſtans) conſumpſerunt. Satiat quoq; cibus comeſtus famem. Quanta ſit, & quàm improba fames peccatorum, quos non implet, & occupat, charitatis cibus, & potus, recogitare ſtupor eſt, ſentire miſeria grandis; quia vſq; ad mortem: iuxta dictum Sapientis. Deſideria occidunt pigrum. Non enim Prou. 1
ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu; ſed pruriunt Eccli. 1.
aurès ad rumores, oculi furiunt reſpicere vanitates &c. quia rabies famis eſt valida. At verò cibus noſter dignè ſuſceptus, quia vero bono replet, verè ſatiat; aut pro magna parte famem ſedat. Verè nimis auarus eſt, cui non ſufficit ille cibus.

Septimò Luſtrat intellectũ. In cuius figura oculi Ionatæ poſt ſumptũ mellis de ſummitate virgę illu- 1. Reg. 14.
minabantur. Sic ad ſpectacula Diuina noſter Spũs poſt Euchariſtiæ ſumptionem erigi ſolet. Etiam inde ſequitur ſplendor conuerſationis. Sicut enim poſt cibum corporalẽ facies formoſior reddit, ru- Simile.

bore perfunditur;Ita & poſt hunc cibum ſumptum conuerſatio noſtra decoratur. Hinc Chriſoſto.ait. Sanguis Chriſti in nobis imaginem regalem floridã facit, & Agnes gloriatur, ſanguis inquiens eius ornauit genus meas.

Octauò Præſeruat à peccatis futuris, & à morte gratiæ. Et hoc, vel quia natura hominis interius roboratur, contra interiora corrumpentia,tanquã per cibum, aut medicinam; dum Deo per gratiam coniungitur.Vel per hoc,ꝙ ab extra munitur,contra hoſtiles inſultus, tanquam per arma; nam per hoc Sacramentum,munitur contra hoſtes ſpirituales anima,quemadmodum armis,& victualibus fir-
Indic. 7 mantur caſtra.Patet hoc ex figura illa.Vbi Madianita vidit, quòd panis ſubcinericius ſubuertebat
Pſ. 22. caſtra Madian Pſalmiſta. Paraſti in conſpectu meo menſam,aduerſus eos qui tribulant me.Chriſoſto. Menſam præparauit nobis Deus, vt poſt epularum refectionem, inimicum robuſti ſuperemus.

Nonò Terret dæmones,& in fugam ducit. Nam
Can. 6. hac Euchariſtia munitus eſt tãquam caſtrorum ordinata acies, dæmonibus terribilis. Ex eo enim, quòd hoc Sacramentum eſt Dominicæ paſſionis ſignũ dæmones pellit, & deterret, adeò vt Chriſoſt. dicat.Vt Leones flammã ſpirantes, ſic ab illa menſa diſcedimus terribiles Diabolo facti.

Decimò Inarrat ſponſam dilecto. Eſt enim futuræ gloriæ pignus,& ſincerè dilectionis arra,qua qui ſubarratus fuerit ſecurè cum ſponſo dicere po-
Can. 2. terit. Dilectus meus mihi, & ego illi, Itemq; cum Martyre noſtra Agnete Sancta. Illi ſum deſponſata cui Angeli ſeruiunt, cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur &c. Itemque. Annulo ſuo ſubarrauit me Dominus meus Ieſus Chriſtus, & eo annulo matrimonium hic inchoatur, quod in clara fruitione in cœlis conſummatur.

Vndecimò Dulcat. ideſt cauſat guſtum dulcedinis Diuinæ, quæ percipitur dum non ſunt fauces animæ aliena amaritudine infectę. O dulcedinem, ò delectationem. Si enim delectatio eſt perceptio conuenientis cum conueniente, aut ex huiuſmodi perceptione conſurgit, nihil verò conuenientius, vel intimius coniungitur animæ, quàm iſte cibus, in quo ſumitur Chriſtus.Delectat igitur in ſummo ſi ſenſus purgati fuerint in ſummo, niſi diſpenſatiuè aliter Dominus ipſe ordinauerit. Hinc, & per
Sap. 16. Manna figuratur,quod omne delectamentum in ſe habebat, quod etiam à pleriſq; ſenſibiliter, vt patet in exemptis eſt compertum. Vę illis quorũ ani-
Num. 21. ma nauſeat ſuper cibo iſto quaſi leuiſſimo, ſuſpi-
Exo. 16 rans ad ollas carnium Ægypti, alia porros, & prę-
Num. 11. pones.

Duodecimò impinguat animã gratia Spiritus-
Gen. 49 ſancti, ſecundum illud. Aſer pinguis panis eius,&
Pſ. 62. præbebit delitias regibus. Vnde Pſalm. orat, Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea.
Eſa 5. Faciet Dominus omnibus populis in monte, hoc conuiuium pinguium medullatorum,& vindemię defecatæ.

Decimotertiò Calet, & inflammat ad amorem Dei.Certum enim eſt,quòd ſicut ignis igne conuenientius accenditur,& fortius,& facilius,ſic charitas charitate.Quia ergo illud Sacramentum totum charitatis flammis flagrat,totum Spiritusſancti fornace ſuccenſum flammeſcit,nihil eo efficacius,aut conuenientius,pro amore nutriendo augendo,aut roborando poteſt inueniri. Vnde, & Sacramentum amoris vocatur. Quid inflammat, quod inarrat, & transformat? Etenim verè dilectionis pignus eſt, & arra, & transformat hominem in dilectum. Ita quòd rectè (cautè tamen) dici poterunt ſic inarrati, Dij transformati ſub humana ſpecie. Et hæc Euchariſtia, eſt maior ignis ad inflammandum cor noſtrum, quàm foret totus mũdus, etiam ſi totus arderet, ad ſuccendendam quandoque fauillam. O gelidum cor,quod tanto igne non flammeſcit.

Decimoquartò vnit, & incorporat hominem Chriſto. Vt enim cibus naturalis comeſtus veraciter in naturam conuertitur comedentis; ita hũc è conuerſo, dignè ſumens mutatur in ipſum, factus deiformis, ei incorporatus, & vnitus, ſicut ferrum ignitum, in naturam ignis. O quantus amor, qui nos ſic conglutinat,vt nos in eo, & ipſe in nobis tã intimè coniungatur. Verè amor extaſim facit. Et eſt hæc vnio,proprius,& principalis, & finalis huius Sacramenti effectus; vnde intimè expoſcẽdus. De hac vnione Gerſon pulchra ſcribit ſuper magnificat. Hanc vnionem ſponſa optabat,quãdo cla- Can. 1.
mabat. Oſculetur me oſculo oris ſui.

Decimoquintò Gaudia dat (ſpiritu iam ſaginato) propter ſpem futurorum.Nam ex perceptione præſentium,fit ei certa expectatio futurorum.Si.n. Filium dat Pater,nunc in cibum,quomodo non ſuſcipiet nos ei incorporatos in regnum?

Decimoſextò Tutat a pœna purgatorij. Remittit enim pœnam debitam peccatis noſtris,aut in toto,aut in parte, ſecundum charitatem qua accedimus. Nam Dominus retribuet pro nobis. Et ſic ad Pſ. 137
cœlum perducit, ſecundum figuram Heliæ, qui in 3. Reg.
fortitudine cibi hunc cibum præfigurantis ambu- 19.
lauit,vſque ad montem Dei Oreb.

Hinc etiam viaticum eſt appellatum. O panem noſtrum da nobis quotidianum. Ecce pro his, & ſimilibus effectibus, & pro ſingularibus ſuis defectibus ſuperandis,debet quiſq; deuotius poſt ſumptionem Euchariſtiæ Dominum exorare, & fiducialius cum Iacob dicere. Non dimittam te,niſi be- Gen. 32
nedixeris mihi. Qui latiorem, & magis deuotam proſecutionem, de huiuſmodi Sacramenti fructibus, & effectib. ſcire volet ille Doctorum ſcripta, & ſermones Bernardini,aut aliorum perſpiciat.

Ieſu in me operare. Fructus fœliciſſimos.
Quos tu Manna ſalutare. Contineas dulciſſimos.
Quantos nemo ſcit narrare. Ob guſtus ditiſſimos.

Oblatio. *Gradus Tertius.*

Capitulum XIIII.

H

Oblatio. de qua Leuit. Offeres agnum annicu- Leuit. 9
lum pro peccato.Poſtquàm enim homo pro ſe orauit, debet & illud ſummum ſacrificium pro aliorũ offerre ſalute,& ſua,prout docuit Dominus

Mech-

Mechteldin, vt patet in reuelationibus eius, quod etiam dixit ſibi acceptiſſimum fore. Vnde debet hoc homo offerre.

	Viuis.	Adiuuentur.
Pro	Defunctis.	vt Liberentur.
	Sibi cōmendatis.	Voti compotes efficiantur.

Aut poterit illud offerri pro diuerſis Eccleſiæ ſtatibus, & hominum generibus, vt charitas ad plures dilatetur. Et diſtinguit Ioannes Nyder huiuſmodi ſtatus, ſub ſeptemplici differentia, ſecundum applicationem ad Dominicam orationem, vt ſcilicet homo offerat.

	Miſeris, & tribulatis.	Sed libera nos
	Religioſis, & tentatis.	Et ne nos indu.
	Debitorib. & ſceleratis.	Dimitte no. de.
Pro	Egenis, & mendicis.	orādo Panē no. quoti.
	Infidelib. à fide errantib.	Fiat volūtas t.
	Defunctis, & purgatorij.	Aduēniat reg.
	Omnibus ſtatib. Eccleſiaſticis.	Sanctificetē nomen tuum.

I Facilis eſt conſideranti applicatio horum. Debet ergo quiſque, ſingulorum horum miſerias reuoluere, & ex compaſſionis, & charitatis affectu, pro eis hanc hoſtiam offerre, & dicere Deo. Saluum fac populum tuum Domine &c. Te ergo quęſumus tuis famulis ſubueni quos pręcioſo ſanguine redemiſti. Aut verba illa Heſter ad Aſſuerum. Si inueni gratiam in oculis tuis, ò Rex dona mihi animam meam pro qua rogo, & populum meum, pro quo obſecro. Et quomodo potero ſuſtinere necem, & interfectionem populi mei? Debet autem hæc oblatio fieri cum deſiderio dilatato, & fiduciali, ſuper Dei pietate confidentia, & cum obſecratione, & adiuratione pia, vt quidam docet Carthuſienſ.

Pſ. 27. *Heſt. 7.*

	Sacramenti huius virtutem.
Per	Dominicam vitam, & paſſionem.
	Innatam Dei pietatem.

Et debet homo non parua, & pauca; ſed ardua, & multa à Deo poſtulare. Magnifici eſt magna dare, & magnum magna dare decet. Et verè valde eſt ſperandum, quòd quicquid orauerimus impetrabimus, ſecundum illud. Quemcunque locum calcauerit pes veſter, veſter erit. hoc eſt ſecundum Bernardum. Quantum deſiderate, & ſperare a Deo poterimus; tantum obtinebimus. Talem dilatatā, & fiducialem mentis, venerabilis Pater Arnoldus Buderic habebat, qui in, & poſt Miſſas talem oblationem faciebat dicendo. Corpus, animam, carnem, & ſanguinem, vitam, & mortem offero tibi; vnigenite Fili Dei, tuumq; ſacratiſſimum corpus, & animam, carnem, & ſanguinem, vitam, & mortem offero pro omnibus, & ſingulis iniquitatibus meis, & pro totius mundi peccatis, nec non & pro omnibus in purgatorio detentis, vultui Paterno. Et per hanc oblationem, & per huius Sacramenti virtutem, te clementiſſime Pater ſupplex oro; quo mihi miſero, vili, peccaminoſo homuncioni hodie ſtipē aliquam tuæ pietatis impartiri digneris; conuertendo triginta tria millia peccatorū in mundo, & eripiendo totidem millia animarum detentarum, e purgatorio; cuiq; anno dilectiſſimi Filij tuī millia impertiendo; qui ſe tibi in ara crucis, & nunc in hoſtia Altaris, eadem charitate offert, pro mortuis, & viuis, quorum tot annis peccatis ſeruiuit, vt ait Propheta. *Eſa. 43*

2. Reg. 19. *Deut. 11.* *Oratiuncula.*

O fons pater pietatis. Panem cœli reſpice.
Mirè placabilitatis. Holocauſtum ſuſcipe.
Quod pro donis pro peccatis. Offero Eccleſiæ.

Maſticatio. Gradus Quartus. Capitulum decimumquintum.

MAſticatio, vel ruminatio. de qua Oſeæ. Super vinum, & triticū ruminabunt. Quapropter hic iam ponuntur duo gradus, quibus tota die poſt communionem eſt immorandum; quoniā horum omiſſio, vel maxima eſt cauſa, quare fructus Sacramenti non deguſtamus. Debet autē hæc maſticatio fieri. *Oſea 8*

	Dentes ſpirituales.	Conteratur.
Per	Similitudines reales.	vt ſic Comedatur.
	Certas buccellas, & portiones.	Semper ad manū habeatur.

Verum quoniam in hoc gradu omnis vis, & fructus huius Sacramenti conſiſtit, & quoniam non omnibus eius practica patet, vt de eo latius, & plenius diſputetur, ſingularis ei titulus, aut tractatulus datur, & ideo de eo hic ſuperſedetur. Nihil enim proderit imò oberit Sacramentalis ſacramenti huius manducatio, niſi ſubſequatur Spiritualis manducatio, & maſticatio. Vide plenius infra.

Des me Pater ruminare. Sumptum cibum gloriæ.
Quem dediſti manducare. Nimis amatoriæ.
Cuius fructum conſues dare. Gaudia memoriæ.

Obſeruatio. Gradus Quartus. Capitulum Decimumſextum. K

OBſeruatio. de qua Exod. 11. Ecce mitto Angelum meum, ſcilicet magni conſilij Ieſum. Sequitur. Obſerua eum, & audi vocem eius. Is eſt poſtremus gradus; ſed non reliquis neceſſitate inferior, valde propter hæc excitandus.

Nil prodeſt, reus, aſſimilis, bona dat, benedicit.

Nihil enim proderit ſuſcepiſſe Dominum, niſi nobiſcum eum detineamus, imò fiemus rei læſæ maieſtatis ſi non dignè obſeruauerimus ſuſceptum, & dicetur nobis Filij mortis eſtis vos, eo quòd non cuſtodieritis regem Chriſtum Domini. *1. Reg. 26.*

Et eſt is gradus neceſſario exercendus, propter neceſſitatem. Turpius enim eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. Et prægrandis honeſtatis peruerſitas dum venturo reuerentiam præbet, præſenti iniuriam offert. Secundò propter vtilitatem. Qui enim ſeruat ficum comedet fructum eius. Exemplo nobis ſunt Matthæus, & Zacheus ad quos Dominus ingreſſus, & dignè ab eis obſeruatus ad magna eos promouit. Primum Apoſtolum, & Euangeliſtam fecit, alterum filium Abrahæ. Sic & Obededon, quoniā dignè archam Dei ad ſe introductā obſeruauit fructum plurimū inde reportauit, quia benedixit Dominus domui eius. Eya igitur, & nos *Pro. 27.* *Mat. 9.* *Luc. 19* *2. Reg. 6.*

Digitized by Google

his inducti, exceptum Dominum dignè cuſtodia-
Cant. 3. mus, vt ſic læti cum ſponſa canamus. Tenui eũ nec
dimittam; imò ſi abſcedere, & longius ire ſe finxe-
Luc. 24. rit; vim ei inferamus, & cum Peregrinis cogamus
dicendo. Mane nobiſcum Domine, quoniam ad-
ueſperaſcit. Gaudet enim vim ſibi talem inferri,
& vult à nobis ſuperari, & deſiderijs teneri. Qui
autem eum obſeruare volet ne ab eo recedat, hæc
agat diligenter.

Præcaueat, ſpernat, teneat, gratus placitum fac.

Præcauens ne
- Vitijs eum, aut peccatis offendat.
- Alijs delectationibus intentus eũ non curet.
- Propoſita dimittat; ſed omni diligentia ſeruet.

Membrum Primum.

L PRimò neceſſe eſt, vt à vitijs præcaueat. Non
enim ſub eodem tecto morantur vitium, &
1.Cor.1 Chriſtus; qui eſt virtus, & ſapientia Dei. Et ſapien-
Sap. 1. tia non habitabit in corpore ſubdito peccatis. Quæ
2.Cor. 6 enim conuentio Chriſti ad Belial? Vnde qui poſt
ſacram communionem peccata admittit; quaſi pu-
gnis, & lapidib. Chriſtum de domo cordis ſui eij-
cit. O quàm hoc horrendum, ò quàm hoc præca-
uendum, Dominum Ieſum qui tam dignanter ad-
uenit, quòd tam inurbaniter, & immanſuetè expel-
litur. Verè quiſquis eum eijcit de cordis habita-
culo, excludetur ab eo de cœlorum regno. Super
cuſtodiã igitur noſtri ſtemus; imò, & minima quę-
que etiam cogitationum peccata oportet, vt deui-
Sap. 1. temus. Aufert enim ſe à cogitationibus, quæ ſunt
ſine intellectu. O dulcis Domine, quàm inhuma-
nus, & temerarius, qui tam manſuetum, & ſuauem
hoſpitem, cogitatibus prauis excludit. O quàm in-
fęlix, & damnoſa commutatio, abacto creatore
cogitationes verſare immundas, illud etiam ſecre-
tum pauloante cubile Spiritusſancti, quod gaudijs
tendebatur cęleſtibus, iam porcis tradere concul-
candum. Huiuſmodi abuſum deplorat flebili tra-
gœdia, magiſter, & Dominus Petrus de Aylliaco
dicens. Adhuc in corde calent ſponſi veſtigia, &
iam admittuntur adulterina deſideria. Malè con-
ueniens, & indecorum eſt, aures quæ modo audie-
2 Cor. rant verba, quæ non licet homini loqui; tam citò
12. declinare ad fabulas, & Detractiones audiendas.
Lingua quæ modo dulce Epythalamium cantaue-
rat, ſponſam ſponſo reconciliauerat, & in cellam
Cant. 2. vinariam introduxerat; iterum conuerti ad turpi-
loquia, ad ſcurrilitates, & ad concinnandos dolos,
& detractiones, & ſic de alijs. Abſint hæc à nobis
Domine. Et ſi fortè reciderimus, præſta vt fortius
reſurgamus. Vt autem homo à Dei offenſis caueat;
oportet quòd de ſe diffidens Dei auxilium implo-
ret, vbiq; & ſemper in Dei timore ſe conſeruet.

Scilicet
- Exorando.
- Præſentiam attendendo.
- Super cuſtodiam ſtando.
- Dolendo.

Occaſiones deuitet, & principijs obſtet, crebrius ſe
examinet, & de commiſſis lugeat.

Membrum Secundum.

SEcundò debet præcauere, ne alijs quibuſlibet M
delectationibus intentus, incurius ſit ſuſcepti
Domini ſui. Hinc oportet, quòd homo ſibiipſi, vt
Bonauentura docet poſt communionem dicat. No
lo poſt tam nobilem cibum alia ſtercora deguſta-
re, & cum iſte ſumma iocunditas ſit, nolo de cęte-
ro affici circa aliquam aliam creaturam. Bernard.
Sic eſt excipiendus, vt ſemper nobiſcum maneat.
Quantæ enim inſaniæ eſt, vt poſt tanti Regis aduẽ-
tum, alijs quibuſlibet negotijs ſine neceſſitate, aut
obedientia homines velint, ſeu audeant occupari,
& non magis omnibus omiſſis, ſoli eius cultui va-
cent? Valde enim inurbanum eſſet, magnum quẽ-
piam in domum ſuſcipere, & ſuſcepto non loqui,
nihil obſequij exhibere. Multo ergo amplius inho
neſtum, & indecens, obliuiſci ſuſcepti Saluatoris.
Quid quæſo eſt dementiæ, vt inuitatus ad delica-
tiſſimum conuiuium, ante ſtercoribus, & cęno in-
gurgitet ſtomachum? Maioris tamen multo ſtulti-
tiæ eſt ſuſceptum Chriſtum negligere, & vanas cõ-
ſolatiunculas velle amplexari; Quas quamdiu in- Exo. 16
quiſierimus, tamdiu à ſapore Mannæ inſtar filio-
rum Iſrael defraudabimur. Hi enim quamdiu fa-
rinam Ægyptiacam habebant, Manna non degu-
ſtabant. Anguſtum eſt enim ſtratum, ita vt alter de- Eſa. 28.
cidat, ait Eſaias.

Membrum Tertium.

TErtiò oportet, vt omnia quæ nouerit Deo N
placita perficiat. Placent autem ei poſt eius
ſumptionem præcipuè iſta, & maximè ſunt eius
conſeruatiua.

Scilicet
- Deuota gratiarum actio.
- Familiaris conuerſatio.
- Diligens obſeruatio.
- Intima oratio.

De gratiarum actione ſupra dictum eſt. Oritur
autem ex

Cõſideratione
- Eius qui venit.
- Noſtri ad quos deſcendit.
- Fructus quem attulit.

Familiaris autem conuerſatio ſecundum Au-
guſtinum auſum parit, auſus guſtum, guſtus fa-
mem, fames contemptum omnium, contemptus
ocium, ocium Deum. Conſiſtit autem familiari-
tas.

In
- Mutua viſitatione.
- Secretorũ reuelatiõe.

Sc.
- Sæpè corde ad eum ſuſpirando.
- Eius auxilium, & cõſiliũ poſtulãdo.

Hic ſolent aliqui habere quędam amica exerci-
tia, tropo externorum ſumpta, vt dilectum duce-
re in Hortum, ei cantare Epithalamium, & canere
alleluia feſtiuum. Non eis fas eſt lugere, quamdiu Mat. 9.
ſponſus vult manere. Vnctio doceat te de his. 1.Io. 2.
Tertium eſt diligens obſeruatio Domini ſuſcepti,
vt ſcilicet ſtudeas, inſtar fidelis ſeruuli, & cuſto-
dis Dominici.

Scilicet

Digitized by Google

Portas cuſtodire. Senſus cuſtodiendo.
Lectũ ſternere. Pacẽ cordis habendo.
Sc3 Cibaria miſtrare. puta Volũtatẽ eius faciẽdo.
Pedes lauare. Affectiones purgãdo.

Quartum eſt intima oratio, quæ ſi lachrymoſa fuerit Deum (vt aiunt) quodammodo cogit, ſecundum illud. Et coegerunt eum, ſcilicet Peregrini, Luc. 24. dicentes mane nobiſcum Domine.

Noli tu me Ieſu ire. Mane mecum Domine.
Fac me cuncta faſtidire. dempto tuo nomine.
Dona mecum te vnire, in vtroq; homine.
O ſi poſſem te ſeruare, ſemper in viſceribus.
Nil te præter cogitare, in cunctis operibus.
Corde ore immolare, grates his muneribus.

Prologus in abbreuiatam Scalam Sacramentalis Communionis.

Rom. 9. VErbum abbreuiatum fecit Dominus ſuper terrã Apoſtolus. Quod ſi Deus Pater imbecillitati noſtræ conſulens immenſum, coæqualeq; ſibi verbum abbreuiauit, quantomagis ꝓ conſulendis quorundam anguſtijs, humanum abbreuiandum eſt verbum? Hinc quia longius in ſuperioribus cauſis, ex ſupradictis verba deduximus; nunc
O verbum abbreuiatum eſt ponendũ. Sunt enim quidam tam anguſtæ mentis, quibus omne multũ impoſſibile videtur exercitatu; ſed hi teſtant ſe mentalis latitudinis inſcios, & inexpertos, quæ tãta eſt iuxta quendam, vt omnis multitudo, ſaltem ordinata, quantalibet etiam ſit, facilis ei ſit complexu. Vnde & venerabilis Hugo docet, omnem multitudinem ſummatim perſtringi, & certis, & ordinatis punctulis complecti. Cuius doctrinam nos inſecuti, pro his qui anguſtioris ſunt mentis, omnem ſuperiorem latitudinem, ſub ſeptenis (ſecundum ſeptem hebdomadæ Ferias.) punctulis complexi ſumus, eademq; certis temporibus deſignauimus, vt nullus maneat, ſi hæc non exercitentur excuſationis locus, tum & cętera, & pauca punctula, & determinata tempora aſſignantur.

Age ergo ò tu paruulæ, & anguſtæ mentis, qui ſuperiorem multitudinem cauſaris; vel ſequẽtem abbreuiatam amplectere Scalam; cui ſi bene conſtans inhæſeris, tua mens dilatabitur, affluet cor Eſa 60. tuum, & ſub illis paucis, omnem etiam ſuperiorem complecteris longitudinem. Talia enim ſunt hæc punctula, vt plurima ſub ſe comprehendant; cum tamen ſint vnum. Verbigratia. In gradu excitationis, primus punctus pro excitando eſt. Exemplum. P
id eſt exemplaris informatio. Ecce vnus punctus ſufficiens paruulo ad excitamentum. Sed ſi quis latioris mentis fuerit, vt hunc punctum profunder, vt genus in ſpecies euacuet, copiam multam inueniet ſub hoc, meditationem dilatandi. Plura exempla Sanctorum, exempla ſæcularium, exempla gentium, & huiuſmodi; quæ quiſque pro ſuo captu mentis poterit dilatare, ſic & in cęteris eſt videre punctis. Patet ergo, quòd non ſit ſententiæ noſtrę velle quempiam, anguſtiare ad vnum punctulum cogitandum; quippe cum cuiq; puncto tanta ſubſit copia; non igitur anguſtia.

Sed conſulimus paruulis, qui nõ multa complectuntur, præcauemus pericula, quæ ex incerta multitudine, & fluctuatione oriuntur; ne meditari volentes, tempore pariter, & fructu priuentur. Qui enim nullum habet certum ad meditandum punctum, prius tẽpore fraudatur, quàm inueniat quid ſit meditandum.

Abbreuiatio Scalæ.

ABbreuiatæ ſcalæ ſequentis, modus eſt iſte. Nam homo cui nimia ſunt tradita ſupradicta, debet arripere Scalam ſequentem; vbi de quolibet gradu, vnus in dies traditur punctus meditandus; quem quiſq; pro ſuæ latitudine mentis ꝓlongare poteſt, aut ſuccidere. Verbi gratia. Eſto Q
dies Lunæ, vel ſecunda Feria ſit hodie, & cupit ſe quis præparare Sacræ Communioni, primum excitet animum ad ipſum, potiſſimum propter vnum illum punctum, ſcilicet exemplum. id eſt propter informationem exemplarem. Cuius meditatione vbi fuerit excitatus, iam vt ſe præparet præconſiderate in alio gradu, quid eſt, quod agere debet. Videnſq; tam arduum eſſe, quod agere tentat; iam in tertio gradu, ſi impedimentis accedendi careat, ſe probet, ſicq; ſingulos proſequatur gradus. Similiter, & faciat poſt communionem.

Digitized by Google

Scala Communionis abbreuiata.

1. Cor. 11. Deut. 26. Pſalm. 96.	*Excitatio.* Primus gradꝰ Scalę cõmunionis eſt. Excitatio qua homo ſe icitat ad cõdignam præparationem, propter puncta in directa ſubſequenti linea.	*Conſideratio.* Secundus gradus eſt, vt conſideret qd debet agere, cum alijs conſiderandis.	*Probatio.* Tertiꝰ gradꝰ eſt, quo homo iuxta Apoſtolum ſe probet, ne ad iudiciũ manducet.	*Exornatio.* Quartus gradus eſt, & quintus, vt homo ſe expurget, & adornet.	*Inflammatio.* Sextus gradꝰ eſt, quo homo ad reuerentiã, & deuotionem ſe inflammet.	*Occurſio.* Septimus gradus, quo homo venturo Domino per deſiderium occurrat.	*Intentio.* Octauus gradus eſt, quo iã acceſſurus oculum intẽtionis rectificet.	*Adoratio.* Nonus gradus eſt, quo Sacramentum adoret, iuxta illud. Adorato Domino epulaberis.	*Inuitatio.* Decimus gradus eſt, vt homo Deũ ad ſe inuitet. Neceſſe eſt enim, vt ignis deſiderij præeat, quo ille eſt vẽturus.	*Sumptio.* Poſtremꝰ gradus eſt ſũptio ipſa, quæ fiet ſubiecto modo.
Fer. 2.	*Exemplum.* Primo.n. debet hoĩem inflammare ad ſe dignè præparãdum. Exemplaris inſtructio, ſ. ſæcularium.	*Quid ages.* Primo conſidera, quia debes Deum latria colere, & cęt.	*Careas.* Primo ꝓbandum ſi impedimentis careas, quæ ab acceſſu prohibent.	*Purges.* Primo debes te ornare, omnem ſcoriam peccati impuritatis expurgando.	*Simul altum.* Primo vt inflãmeris ad reuerentiam, & timorem Dei, conſidera Dei altitudinem, & maieſtatem.	*Audi.* Primo vt ei deſiderantius occurras, voces Propheticas aduẽtũ dilecti annũciãtes audire debes.	*Sis credens.* Primo intentio eſt dirigenda, vt deſideres accedere in firma fidei actuatione.	*Quid & eſt.* Primo actues fidem adorando Chriſti exiſtentiam, ſecũdũ Deitatem, & Humanitatem.	*Iudex.* Primo inuites Ieſum, vt veniat, ſicut miſericors iudex, & conſolator, reſpondens ꝓ tuis offenſis.	*Reuerenter.* Primo reuerẽtia ſumptionis erit magna ad modum inclinationis tã ꝙ Patri, maior, vt Dño &c.
Fer. 3.	*Scriptum.* Secũdum excitamentũ condignæ præparationis eſt, Scripturarũ ad hoc crebra commonitio.	*Quem ſumes.* Secundò conſiderãdũ quis, qualis, & quantus ſit, quem debes ſumere.	*Quæſita.* Secundo probate, ſi neceſſaria requiſita ad acceſſum habeas.	*Potens.* Secũdo exornabis aĩæ potentias dignis ornamentis decorando.	*Quia dignum.* Secundo, vt amplius inflãmeris, perpende ſacramenti huius dignitatem.	*Reſpondens.* Secũdo oportet, vt per deſiderium, & gratitudinẽ Domino rñdeas, per exclamationes infraſcriptas.	*Humilis.* Secundo in tuæ nihileitatis plena recognitione.	*Nomen.* Scdo actuando fidem de Chriſti nominatione, ſecundum Deitatẽ, & Humanitatem.	*Medicus.* Secundo, vt veniat, vt medicus ad ægrotum, & doctor ad illuminandam cęcitatem tuam.	*Sapienter.* Secundo cantè, & ſapiẽter, vt ſcilicet diſcretè ſumat.
Fer. 4.	*Suaſum.* Tertium eſt. Sanctorum, & Doctorum frequens perſuaſio.	*Parte Dei.* Tertio cõſidera quid te debeat inducere, & primo ex ꝑte Dei.	*Signa.* Tertio vide ſi ſufficientia deuotionis ſigna in te reperias.	*Et ſenſus.* Tertio ornabis te, etiam ſenſuales vires ſub diſciplina cohercẽdo.	*Quia vilis.* Tertio vt magis reuerearis debes conſiderare tui vilitatem.	*Exi.* Tertio oportet, vt ab omnibus obſtaculis exeas.	*Proponens.* Tertio ꝓpones, vitam deinceps in melius mutare.	*Perfectus.* Tertio ſecundum attributa perfectionis, & dignitatis, & ꝙ Saluator, Mediator, Redemptor, Sacerdos, Rex.	*Sol quoq;.* Tertio vt veniat, ſicut Sol, tuas tenebras effugans, & creditor ſoluens tuum debitum.	*Latè.* Tertio lætè, & iubilanter cum omnium creaturarũ ad laudem conuocatione.

Digitized by Google

Fer.5.	*Perplacitum.* Quartũ incitamentum, ad dignam erga tantum Sacramentũ præparationẽ eſt, bonę præparationis acceptatio.	*Sancti.* Quarto conſidera inductiua eſt parte Sãctorum, eorũ ſcilicet gloriam, & honorem.	*Mundus.* Quarto examina te, ſi illa ſeptẽ inuenias .ſ. ſi mundus, ſi ſanꝰ, ſi diſcipulus, ſi amicꝰ, ſi filiꝰ, ſi eſuriẽs, & magnus.	*Virtuteque.* Quarto virtutum tapeta dependẽdo, ſ. virtutes Theologicas, & cardinales exercendo.	*Cauſas.* Quarto reuolue inſtitutionis cauſas, & ratiocinia, ſcilicet. Soletur ſociat.	*Suſpirans.* Quarto ſuſpirabis intẽtius ſecundum ſeptẽ genera ſuſpiriorum. Occurrẽs clamo.	*Iungas.* Quarto in Sanctorum cõmunione, eorum præcibus & meritis te coniungendo.	*Communia.* Quarto communia Deitatis; ſcilicet ꝙ eſſentia prima, natura perfecta, vita beata.	*Rex.* Quarto, vt veniat inſtar Regis, te dignificans, ditãs, glorificãs, & merces magna cũ ſacculo pecuniæ.	*Vt Amanter.* Quarto ſumẽdus eſt affectualiter, vt dicas. Ingredere benedicte Domini cur foris ſtas?
Fer.6.	*Iuſtum.* Quinto qa dignè ꝑparari ad Sacramẽtũ, eſt iuſtum, & dignum, pp eius altitudinem.	*Compatiens.* Quinto cõſidera ꝓximorũ viuorum, vel defunctorum miſerias, ꝓ eis offerendo.	*Agni.* Quinto ſi diſpoſitiones in Agno Paſchali præfiguratas, in te habeas.	*Paro cor.* Quinto exornabis te in ſeptẽ exercitijs, in libro de Inſtructione cordis deſcriptis.	*Pietate.* Quinto inflãmeris Chrĩ clemẽtiam, & pietatẽ, qua nunq̃ vllum ſpreuit conſiderando.	*Mirans.* Quinto occurras admirando Domini venientis maieſtatem, & tuã vtilitatẽ.	*Commemorãs.* Quinto in beneficiorũ paſſionis, & charitatis Chriſti commemoratione.	*Proprium.* Quinto actuãdo propria Deitatis, vt ꝙ filius Verbum, Imago Mediator.	*Dominus.* Quĩto, vt veniat, ſicut Dñs ad ſeruũ neq̃, dans præcepta ſalutaria, & exẽpla familiaria in monte aſpicienda.	*Bene velle.* Quinto beniuolenter; vt ſcilicet ei cor extendatur, aperiatur, effundatur.
Sab.	*Vtile.* Sexto, qa ſic ꝑparari vtile eſt. Conſequeris enim fructꝰ quos impræparatus non experitur.	*Parte tui.* Sexto iducũt nos quædam ex parte noſtri, ſcilicet infirmitas morbi, conſcientia peccati.	*Mannæ.* Sexto ſi proprietates mannæ in te reperias, ſcilicet. Si mane, &c.	*Similis.* Sexto ad ſimilitudinem quarũdam rerũ te ornabis, vt vrna domus, &c.	*Benefacta.* Sexto, vt inflammeris attende Dei beneficia, & qua illa contulit charitate.	*Quomodo.* Sexto attende modum, & deſiderium, quo dilectus ad te veniet.	*Et exoptans.* Sexto in deſiderij, & charitatis illius, quo Dominus hoc inſtituit vnione.	*Propriatuq;.* Sexto actuando appropriata, vt quòd ſapientia virtus æqualitas.	*Sponſæ.* Sexto, vt veniat, ſicut ſpõſus te dignificans, veniẽs fęcundans, & fit fons, & origo omnis boni.	*Placenter.* Sexto cõplacenter cũ amore gratuito, vt ſolus Deus placeat tibi. Cum amore debito vt plac.
Domin.	*Multa pericula.* Septimũ, qa ſummè neceſſariũ eſt, quatenus declines indignè accedẽtium multa pericula.	*Opus.* Septimo neceſſitamur ad acceſſum, ex Dei inſtituto, Eccleſię pręcepto, officij debito.	*Tumuli.* Septimo ꝓba te, ſi circumſtantias, & myſticationes, de ſepulcro Chriſti in te inuenias.	*Veſteſque.* Septimo veſtes nuptiales à Sctis cõcedi petẽdo, vt humilitatẽ ab Angelis, &c. mititatẽ à Patriarchis, & Prophetis.	*Trahant hæc.* Septimo attende acceſſus inuitatorios, fructus neceſſitatem, vel cauſas quare frequentius accedendum.	*Inſtar.* Septimo inſtar perſonarũ variarum, affectus earum in te transformãdo. Vt reus, infirmus, oppreſſus.	*Rectificans.* Septimo in recta, & Chriſtiformi intentione, ꝙ Chriſtus intendit, & in futuræ gloriæ prægustatione.	*Speculis.* Septimo actuanda eſt fides Deitatis ex Speculis, puta Scripturis, & rebus creatis.	*Pater.* Septimo, vt veniat ſicut Pater filio prodigo, occurrens cum oſculo, & annulo, & vt ignẽ in amorẽ ſui accendat.	*Vt vigilanter.* Septimo vigilanter, confidenter, concupiſcenter, ſecundum ſeptẽ gradus Bonauenturæ.

Digitized by Google

Gradus eiuſdem ſcalæ poſt communionis.

	Gratiarum actio. Qua pro ſuſcepto magnifico bñficio magnificè gratias agas.	*Oratio.* Pro effectibus Sacramenti percipiendis, & vt irreuerētem ſumptionem tibi indulgeat.		*oblatio.* Pro omnibus cōmiſſis, & tota Eccleſia.	*Obſeruatio.* Ne, ſ. ſuſceptū Dominū repellat, diligēter ſe obſeruet.	*Ruminatio nominū.* Qua ruminent ſeptem pricipaliora Sacramenti noïa.	*Ruminatio conſiderationum.* Qua ruminentur conſiderabilia de hoc Sacramento.	*Ruminatio portionum.* Qua ruminentur ſeptē Agni Paſchalis portiones.
Fer.2.	*Magnus.* Primo gratias age, quòd tam magnus dator tibi hoc Sacramentum dedit.	*Viuificet.* Ora, vt te viuificet.	*Purget.* Ora, vt te purget.	*Tribulatio.* Offer pro tribulatis. Sed libera nos à malo.	*Senſus.* Oportet, vt quinq; ſenſus cuſtodias.	*Eucharis eſt.* Primum nomē dicitur Euchariſtia.	*Quæ præcedunt.* Prima cōſideratio eſt de Sacramenti antecedentibus.	*Cum corpore carnē.* Prima portio eſt caro, & corpus.
Fer.3.	*Magno.* Secundo, quia magno affectu dedit.	*Deterret.* Secūdo, vt dæmones deterreat.	*Pinguat.* Secundo, vt animam impinguet.	*Tentatio.* Secūdo pro tentatis ne inducātur in tentationem. Et ne nos inducas, &c.	*Iudas.* Secundo ne Iudæ, & Iudæis aſſimileris.	*Rumino donum.* Secundo rumina donum.	*Quæ ſubſtantia.* Secundo rumina Sacramenti ſubſtātialia.	*Sanguine grandi.* Secūda portio eſt ſanguis.
Fer.4.	*Paruo.* Tertio, quia paruo dedit, & viliſſimo.	*Succendat.* Tertio ora, vt te ſuccendat ad amorem Dei.	*Vnum.* Tertio ora, vt te vniat ſibi.	*Reprobis.* Tertio offer ꝑ ſcęleratis quo debita eis dimittantur.	*Bona valde.* Tertio pp vtilitatē multiplicē, q̄ inde conſequimur.	*Mando cibum.* Tertium nomen eſt cibus.	*Quæ circunſtant.* Tertio rumina circunſtantias inſtitutionis.	*Mens ſpiritus agni.* Tertia portio eſt anima, vel ſpiritus.
Fer.5.	*Indigno.* Quarto, quia dedit indigno.	*Minuat.* Quarto ora, vt minuat fomitē, & inclinationē peccati.	*Fortem.* Quarto ora, vt roboret te ad grandia.	*Sed egentibus.* Quarto offer ꝑ mēdicis, vt panē quotidianum donet.	*Ora.* Quarto obſeruabis eum oratione deuota.	*Nunc bibo potum.* Quartum nomen eſt potus.	*Per miracula.* Quarta conſideratio eſt de Sacramēti mirabilibus.	*Et intima Chriſti.* Quarta portio eſt inteſtina agni. i. occulta Chriſti myſteria.
Fer.6.	*Nobile.* Quinto, quia nobile beneficium dedit.	*Reſtauret.* Quinto ora, vt reſtauret deperditū ſpirituale.	*Augens.* Quinto ora, vt augeat gratiam, & virtutes.	*Errante.* Quinto pro errantibus, & infidelibus, vt fiat volūtas eius in eis.	*Caueto.* Quinto caueas omne peccatum, & offenſam.	*Ecce ſynaxis.* Quintum nomen eſt ſynaxis, i. communio.	*Quis modus vſus.* Quinta conſideratio de modo vſus, & aſſumptionis huius Sacramenti.	*Cum pedibus ſit.* Quīta portio ſunt pedes agni, i. opera humanitatis.
Sab.	*Vtile.* Sexto, quia beneficium vtile dedit.	*Præſeruet.* Sexto ora, vt à peccatis futuris te præſeruet.	*Luſtret.* Sexto ora, vt intellectum illuminet.	*Requiem.* Sexto offer ꝑ defunctis, vt eis Adueniat regnum.	*Placitum fac.* Sexto oportet, vt quę illi placita ſunt facias.	*Magna, ſed hoſtia.* Sextum nomē dicitur hoſtia, ſiue ſacrificium.	*Dulcedo.* Sexta conſideratio eſt de dulcedine Sacramenti.	*Lac lanaq; fructus.* Sexta portio eſt fructus, vel vtilitas Sacramenti.
Dñica. 1. Reg. 26.	*Crebrum.* Septimo, quia crebrum, & multipliciter iteratum beneficium dedit.	*Glorificet.* Septimo ora, vt ad gloriam perducat.	*Dulcet.* Septimo ora, vt cauſet guſtū dulcedinis Diuinæ.	*Cunctiſq;.* Septio offer ꝑ oī ſtatu Eccleſię. Sctificetur nomen eius.	*Neceſſe.* Septio, qa valde neceſſariū. Filij. n. mortis ſunt, qui nō cuſtodiūt Regem.	*Nunc ſacramentū.* Septimum nomē dicitur Sacramentum.	*Proprium.* Septima conſideratio eſt de cōtemplatione proprietatum Sacramenti.	*Deitas caput agni.* Septima portio eſt caput agni, id eſt Deitas.

Ruminatorij praxis Titulus Septimus.
Capitulum Primum.

A SVper vinum,& triticum ruminabũt.
24. Qm̃ in penultimo ſupioris Scalæ gra
Oſeæ 8. du,promiſimus nos latius,& plenius de illo gradu,ſ.maſticationis, vel ruminationis acturos,pp cauſas illic cõ memoratas;iõ nunc promiſſi memores,votum abſoluemus,& ſingularis de illo titulus,qui Maſticatorium, vel Ruminatorium appelletur eſt conſcribendus.Eſt etenim hæc maſticatio, aut ruminatio, vel vt plenius dicamus ſpũalis manducatio, adeo neceſſaria;vt ſine ea nihil, aut parum profuerit effeciſſe oĩa,quę dicta ſunt in ſuperiori ſcala.Nã qui ſacramentaliter tm̃ ſumentes,ſpiritualiter nõ manducant;hi ſm̃ Sctm̃ Tho.manducantes non manducant. Ita & è regione,qui ſpiritualiter Sacrm̃ illud ruminant;ẽt non manducantes,iuxta eundem mãducant. Imò quandoq; felicius ipſo celebrante,vel ſacramentaliter manducante,illud deguſtant.Fęlix itaq; horum conditio,& oĩ deuotione amplexãda, quibus ſp ad manum eſt edere Chrm̃.Sacramentalis illa cõio,quæ celebrando agitur tpi, & loco alligata, certis tm̃ perſonis permiſſa, formã ſeruare
1.Thim. cogitur. Hæc vero ſpiritualis de corde, puro,fide
2. non ficta,nullam ætatem, nullum ſexum, nullũ genus reſpuit; oĩ loco oĩ tpe,commoda eſt. Illa ſæpè damnoſa,quia ſine iſta; ſed iſta ſemper fructuoſa, & ſalutaris etiam ſine illa. Spiritualiter itaque hoc Sacramentum nr̃æ ſalutis edere diſcamus, vt eius fructus deguſtemus. Nam hæc potiſſima cauſa eſt, ait Ioannes de Turrecremata,quòd effectus Sacramenti non recipimus,quia non digne ruminamus. Imò & alia complura ad hoc ſunt inductiua.

B *Eſt gratum, ſuaſum, ſimul vtile, valde neceſſe.*
Primo trahet nos huius exercitij gratioſitas, & ac-
Leuit. ceptabilitas.Eſt quippè Deo plurimum gratum,qd
11. ex eo liquet, ꝙ ruminantia aĩalia cenſuit fore munda,& ꝙ crebrius huius ruminationis, aut dentium quibus ruminatur meminerit in Scriptura. Hinc lõgè per Oſeæ præfatum elogium decantauit. Gutturq; ſponſi vinum optimum,dignũ dilecto ad potandum,labijs dentibusq; ad ruminandum per Sa-
Cant. 7. lomonem declamauit.Denteſq; ſponſæ ruminãtis,
& 6. & maſticantis; ſub typo gregum tonſarum de lauacro aſcendentium cõmendauit. Liquet ergo quantum iſtud amet; quod totiens commendat.Secũdo allicit nos ſuaſibilitas, quia a pleriſq; perſuaſum. Suadet hæc Dn̄s ipſe Ieſus, qui integrum ſuum Ser
Io.6. monem de Euchariſtia. De hac ſpirituali manducatione (vt expoſitores aiunt) cõtexuit. Suadent hoc Aug.& Bernar.& cæteri quiq;.Auguſ.ait. Crede,& manducaſti.Vt quid paras dentem,&c. Bernard.in Epiſtola ad Fratres de monte,pulchrè de hoc diſſerit,ſuadens, vel vnam horam Dn̄icæ paſſioni dandam; q̃ commemorare,non eſt niſi panem vitæ comedere. Suadet hoc.Franc.de gr̃a dicens. Oportet fideliter accedentem, & pie ſumentem Sacrm̃ nr̃æ ſalutis de ventre memoriæ cibum vitæ tanq̃ mundum aĩal ruminare,& ſurſum reuocare, ſi fructum recipere velit.Tertio inducet nos vtilitas.Eſt enim
C valde commodoſum,omnes fructus cõmmunionis adducens. Præſertim ſpiritualis hæc manducatio tria hæc bona affert, vt ait Sanctus Thomas.

	Peccatorum remiſſionem.
Scilicet	A morte ſanationem.
	Chriſti participationem.

De primo Ambroſ.dicit. Qui manducant ſpũalem virtutẽ carnis,& ſanguinis Chr̃i dñr vere ſumere, & vere mãducare; quia ipſam corporis Chriſti efficaciam quotidie ſumunt.i.peccatorũ remiſſionem. De ſecundo Dn̄s Ieſus ait.Hic eſt panis,vt ſiquis ex Io.6.
ipſo manducauerit(gloſa ſpiritualiter) non morietur,ſ.morte ęterna.De tertio Aug.ſuper illud.Vnus 1.Cor.
panis,& vnũ corp⁹ multi ſumus;qui de vno pane, 10.
& vno calice participamus ait. Nulli dubiũ eſt tũc quemq̃ corporis,ſanguiniſq;Dominici participem fieri,qñ membrum, Chr̃i efficitur, nec alienari ab illius panis conſortio;ẽt ſi anteq̃ panem illum edat de hoc ſęculo in vnitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat.Quoniam illius Sacramenti beneficio non priuatur, qñ in illo hoc,qd Sacramentũ ſignat inuenitur.Huius ſpiritualis manducationis fructũ, quidam Doctor nouit;qui ſup illo verbo Dñi.Hoc Luc.22.
facite in meam commemorationem ait. Dñi cõmemoratio eſt ſpiritualis eius mãducatio,&c.Et poſt. Libenter ergo Dn̄e Ieſu tuam carnem pro me paſſam,tuum corpus pro me traditum,tuam animam, tuum animum pro me derelictum cõmemorabo, ſciens commemoratio ſi frequens fiat ſterilis non erit. Commemorando.n. non ſolum promiſſione tua; ſed qd longè dulcius ſapit; ẽt dignatione tua præſentem te habeo. Qũo.n.tuum corpus pro me traditum verè manducabo; ſi non te præſentem,& hoſpitem habuero aĩæ meæ? Qd ſi tñ te dignantẽ, diuitem;ac dulcem hoſpitem habuero. Hæc.n.oĩa tu promittis commemoranti;quid non maiora tuę hoſpitalitatis dona ſperabo?Qui.n.in te credit,ha- Io 6.
bet vitam æternam. Et qũo vitam æternam habet; ſi te non habeat &c. Et infra. Qñcunque igitur te Dn̄e Ieſu commemoro, te habeo locupletem hoſpitem,habitatorem tugurij mei.Neq; iã vile mihi videbitur tuguriũ meum,qd Maieſtas tanta ſua dignatione honeſtat.Scio quoniã ex tugurio,& humili caſa, nobilem domum facies. Indignum.n.tanto hoſpiti, non magnificè dignationis tuæ monimẽta erigere. Dabis igitur Dn̄e nõ commemorare ſolũ; ſe vt humile tugurium erigatur Dabis pauperi hoſpiti,tuo conſiderare corpus tuum traditum,dabis dijudicare, dabis, ruminare,&c. Et ſubdit. Dulce eſt in iſtis eſſe,dulce iſta ruminare,ſalubre, fructuoſum in hmõi verſari. Hæc meditari dixi eſſe ſapientiam.Vere nulla iam deinceps mihi erit excuſatio, aliud quippiam præter te Dn̄m Ieſum, ac te crucifixum cogitanti,aut cõmemoranti,prę ſertim ſcienti quãtus te cogitatuum fructus comitetur. Quid eſt, qd dico? Imò ſcienti,quantus tu cum quãto fructu adſis cogitanti.Et in alio loco.Quicunq; igitur exiguo labore magnos fructus mereri cupit;quo poterit vtilius,q̃ ad illud ſaluberrimum conſilium confugere, vt crebro aſſueſcat commemorare corpus hoc, & carnem hanc pro ſe traditam? Nulla mihi videtur

Digitized by Google

videtur via propior, breuior, rectior ad beatam illam ſortem, & optimam partẽ Mariæ ſororis Marthæ, ſedentis ad pedes Ieſu, & audientis verbum illius, & ſuauiter haurientis, & bibentis ex ore illius; quã ſedulo commemorando Dñm Ieſum. Et infra. Qui facit hoc in commemorationem huius magni Sacerdotij, non commouebitur ineternum, nõ confundetur cum loquetur inimicis ſuis in porta, non apparebit in conſpectu Dei vacuus, vtpote, qui tãtas oblationes offert oĩs generis. Qui ſic manducat habet iam fructum ſacramentalis manducationis intus; quemadmodum Paulus primus Anachoritarum, & plurimi poſt illum, etiam ſine ſacramentali foris manducatione. Et hæc de vtilitate.

Lucæ 6. *Pſ. 14.* *Pſ. 126* *Exodi 23.*

D Porro de neceſſitate, q.ſ. ſpiritualiter Sacramentum illud ruminare ſit neceſſarium; ſatis iam ſupra actum eſt. Nam de ſpirituali manducatione verbũ illud. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitã in vobis, vt ipſe textus cogit eſt intelligendum. Nã, qui ſpiritualiter non ruminat, ẽt ſacramentaliter manducans non manducat, vt ait Ambr. Cuius cõditio nimis infelix cui nimirum illud ſapientis. Cõgruit. Eſt & aliud malum, qd vidi ſub ſole, & quidem frequens adhuc hoĩes. Vir cui dedit Deus diuitias, & ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt aiæ eius ex oĩbus, quæ deſiderat. Nec tribuit ei poteſtatẽ Deus vt comedat ex eo; Sed hõ extraneus vorabit illud. Quia ſepè ſimplex vetula, deuotius vanerandũ hoc Sacramentum comedit, quam doctus torpens Religioſus. Quiſquis igitur Sacramenti fructum voles percipere; quiſquis Chriſti præcepto parere, vita ſpirituali viuere, & non mori; ſtude ſpiritualiter hunc panem vitæ ſumere, & ſumptum ruminare.

Io. 6. *Eccli. 6.* *Mirandũ planè, & miſerandum.*

Quid ſit ſpiritualis manducatio, & qui dentes. Capitulum Secundum.

E VErum ne ex ignotis procedamus; & vt practicam quandam huius maſticationis, ſpiritualis, mãducationis, & ruminationis habeamus; quædam ſunt hic inquirenda, & notatu digna.

Scilicet
- Quid ſit ſpiritualis manducatio.
- Qui dentes, & inſtrumenta eius.
- Quæ denique practica, & modus.

De primo notandum, q ſumptio corporis Chri dicit manducatio ſimilitudinariè, ſumpta à mãducatione reali. Nam ſicut manducatio realis eſt, qñ cibus corporeus ab aiali ſumitur, atq; per vires animales corporeas guſtatur, dijudicatur, atq; ſi opus eſt maſticatur, & conteritur; deinde in ventrẽ traijcitur, & inibi per calorem naturalem digeritur, atq; tranſmutatur, donec ſufficiẽti digeſtione, ipſi alendo aſſimiletur, & ſic tandem in naturã, & ſubſtantiam ipſius conuertatur. Sic ſpiritualis manducatio, dr ad ſimilitudinem prioris; qñ.ſ. ſpiritus aliqd apperibile, ſiue amabile, ſibi ſpiritualiter aſſumit per deſiderium, ſiue cõcupiſcentiam, & guſtat illud, atq; dijudicat per delectationem, ac diſcretionem, maſticat, & conterit per diligentem examinationem, & deinde in ventrem memoriæ, atq; affectus traijcit per amoroſam tẽtionem, ruminationem, immerſionem, atq; ſerioſam inheſionẽ. Inibi quoq; per calorem ſpiritualis charitatis, atq; deuotionis digerit, tranſmutat, & conuertit, non cibum in naturam ſui; ſed ſe ſpiritualiter (ſi dicere fas eſt) in naturam cibi; donec vnum fiat cum eo. In hoc.n. vltimo, vt Hẽricus de Haſſia ait, Alimentum ſpirituale, differt ab aĩmali; eo.ſ. q illud intranſmutatum permanens, ſumentẽ aſſimilat ſibi: Aliud vero tranſmutatione media, fit ſimile finaliter aſſumẽti. Eſt.n. amor extaſim faciens, conuertens amantem in amatum; non vtiq; in vnitatem naturalem, quia vna natura non fit alia; ſed in vnitatem ſpiritalem, quia fiunt vnus ſpiritus, & vna voluntas: ſic quòd quicquid vult ipſum amatum, hoc idem vult, & ipſe amans. Hinc Dominus dixit Auguſtino. Creſce, & mãducabis me, nec tu me mutabis in te, ſicut cibũ carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me.

Similitudo.

Pro ampliori huius ſpiritualis manducationis intellectu, notandum eſt, q ſpiritualis manducatio, nil aliud eſt, q̃ effectus Sacramenti, participatio.ſ. vnitatis corpis myſtici. Sumentiũ aũt ſpũaliter triplex eſt gradus, vt ait Ioannes de Turrecremata. F

Sc3
- Cõis — Fidei charitate Deo adherere.
- Propri⁹ & ẽ — Ex meditatiõe Xpi deuotõnẽ pcipere.
- ꝓprijſſim⁹ — Chrõ adherere, & deuotionem habere cum deſiderio ad Sacramentum.

Et talis effectus conſequit Sacri, ẽt ſi actu non accedat. Vñ liquet, q nõ quicunq; Chrm mãducat ſpiritualiter hoc Sacrm ſpũaliter mãducare eſt diced⁹. Spũaliter.n. Chrm mãducat, qui fidem, & deuotionem habet ad Chrm, ẽt ſine ordinẽ ad hoc Sacrm: Ille vero Sacrm ſpiritualiter manducat, qui fidem, & deuotionem habet ad Chiſtum; cum deuotione, & deſiderio ſumendi hoc Sacramentum, ſi diſpoſitus eſſet, de qua infra plenius agitur. Sed iam, qui dentes, quæ inſtrumenta huius ſpiritualis maſticationis ſint videamus. Dentes quib. hic cibus eſt maſticãdus, ſunt ratio, ſiue intellectus, & affectus fide, & deuotione, & alijs luminibus virtuoſis illuminati. Qui quãto profundius poſſunt, in hũc cibũ agendi ſunt, & figendi, vt ſic copioſior ſapor exprimat. Horum autem dentium fixiones, nõ ſunt, niſi profundæ de hoc Sacramento meditationes, & deuotæ affectiones. Ex his duplices liquet eſſe dentes. G

Sunt enim dentes
- Caniculi. Intell's. — Speculatiu⁹. / Practicus.
- Molares. Affect⁹. — Speculatiu⁹. / Practicus.

Non.n. ſatis eſt infigere dẽtes caniculares; ſed oportet, vt ẽt infigant, & molares, vt Henricus conſueldiæ ait. De inſtrumẽtis aũt, & organis, quibus is cibus eſt aſſumendus, pulchrè quidam ait. Quoniam inquit manducatio hæc interna eſt, vbi nõ ſunt, niſi mens, intelligentia, & voluntas, confeſſe patet, q & dentes hæc ſunt, & inſtrumenta, qñ.ſ. ita circa Verbum carnem factum, ita circa Deum hoĩem factũ, circa opera, ſtudia, dogmata, exempla, præcepta, beneficia, promiſſa verſentur; quemadmodum os, fauces, & ſtomachus exterior, circa epulas negotiãtur. Sicut.n. illa accipiunt, maſticant, guſtant, ruminant, delectantur, probant, approbant, acceptant, & H *Simile.*

in

in ventrem traijciunt, nutriuntur, confortantur, roborantur ad opera vitæ: Sic nobis in interiore homine, caro illa per Verbum æternum, in vnitatem perſonæ aſſumpta, in eius operibus, & ſtudijs, in eius dogmatibus, & exemplis, in eius Sacramentis, præceptis, & muneribus, & promiſſis; mente ſedula meditanda, tractanda, conſideranda, conferenda, conſeruanda. Sic per intelligentiam exercitatam dijudicanda, æſtimanda, ſublimanda, exaltanda ꝓ ſua dignitate, & ſublimitate, ſic nobis tota voluntate deſideranda, concupiſcenda, anhelanda, diligenda, amanda, languido amore quæreda, inuocanda. Ecce hæc inſtruméta. Neq; formidet, qui ſic mãducat carnem filij hoīs, mortẽ interioris hoīs, quia vita illius hois, quæ verè ſpiritus, & vita eſt, fiet hominis illius ſic mãducantis, & ſpiritus quoq; vnus
Io.6. fiet. Quia talis manducatio carnis, & ſanguinis illius, tam accepta Deo eſt, vt ſimul cum ea ſpiritus, & vita, donentur manducantibus. Hæ prædictæ vires ſunt dentes, ſuper quorum confractione lamen
Thre 3 tatur Hieremias dicens. Confregit ad numerũ dentes meos, cibauit me cinere. Vbi Albertus. Diabol⁹ (inquit) ſpiritualis manducationis neceſſitatem, & vtilitatem conſiderans, ruminationis dentes, affectum, ſ. & intellectum obtũdit, vt hõ Sacrm̃ hoc ruminare non curet, & tandem cinere, i. amore cupiditatis animã cibat; alia videlicet ſemina, quæ ager Dñicus minimè germinauit, immittens ruminãda. Vnde tandem hõ in nauſeam, & irreuerentiã huius
Nume. 21. Sacri venit, more Iſraeliticæ plebis, ſuper cibo leuiſſimo nauſeantis. O nauſeam, o cibum leuem. Caueamus itaque, ne dentes hi cinere cibentur, ne fluxu temporalium inquinentur, ne tanta incidamus mala. Et hæc de dentibus, & inſtrumentis.

De practica, & modo ſpiritualis maſticationis. *Capitulum Tertium.*

I IAm de practica, & modo ſpiritualis manducationis eſt inquirendum. Vbi notandum, ꝙ is modus ex carnali manducatione poterit cõiectari, vt ſcilicet idem ordo, & itidem gradus in ſpirituali, ſicut & in materiali conſeruentur. Concurrunt autem hæc ad manducationem, vt colligitur ex diuerſis, Quæ ponimus per gradus.

Diſpono, ſimul eructo, man, maſtico, guſto.
Sugens, deſero, & vnitus, poſt rumino ſemper.

Gradus Primus.

K Prædiſpoſitio qua te comeſtioni pares.

	Eſuriei excitationem		Excuſſione.
Videl; p	Palati diſpoſitionem	ſc;	Oratione.
	Buccellę certę aſsũptionẽ.		Ordinatõne

Oportet.n. vt hõ primo Eſuriat, deſiderium. ſ. in ſe excitando, & ardẽter Chr̃m deſiderando. Vnde
Iob 31. Iobus. Si non dixerunt viri tabernaculi mei quis det de carnibus eius, vt ſaturemur? quaſi optabant,
Eccli. 2 & deſiderabant ſatiari. Eccleſiaſticus. Qui edũt me
Pſ. 37. adhuc eſurient, & Dauid. Dñe ante te oẽ deſideriũ meum; vt. ſ. ſpiritualiter poſſim te manducare. Nec enim vult cibus iſte contemptum, ſicut nec manna faſtidiũ. Vnde inanes dimittit diuites ſolos replẽs
Luc. 1. eſurientes. Secundo oportet, vt hõ palatum mentis diſponat, affectum, ſ. per orationem, ab alijs diſtractionibus expurgando. Palato.n. non ſano pęna eſt panis, qui ſano eſt dulcis. Tertio, qui volet benè reſici, oportet vt certum aliquem morſellũ aſſumat, cui maſticando intendat, ne multitudine obruatur. Verũ, qa hæc ruminatio, vt plerunq; poſt ſumptionem cibi peragitur; iõ oportet, vt more mundorũ *Deute.*
animalium, cibus rurſus eructetur. Ideo ſequitur. *14.*

Gradus Secundus.

Eructatio, ſ. qua ſurſum Diuinum epulum trahas, quod ſumpſeris cõmemorando, & fidẽ actuando, vt ſic mundum animal cenſeare, & vt cum propheta dicere poſſis. Eructauit cor meum verbũ bonum. Verum quoniam cibus iſte, manna eſt abſcon ditũ; non mox quibuſlibet ſui afferens ſaporẽ; hinc qui hui⁹ dulcedinẽ guſtare volet, oportet, vt deuotionis dentib. cõterat, & maſticet illũ. Hinc ſequit̃. L *Pſ. 44.* *Apoc. 2*

Gradus Tertius.

Maſticatio qua portionem conſideres.

	Conſideratione		
Quæ fit	Diuiſione		portionis, q̃ ꝓponitur.
	Attentione.		

Eſt aũt hæc maſticatio (iuxta Albertum) frequens M
reditus mandibularum, aut dẽtium, ſuper idem diuidẽdum, & atterendum; ſignans iuxta eum, meditationem mentis, quę nihil aliud eſt, q̃ frequens reditus mentis, & rõnis, ſuper cibum ſpũalem, cogitatione, deuotione, & affectu mentis, vt. ſ. bene conſideretur. quid, a quo, in quo effectu, & ꝓpter quid accipitur. Debemus autem, vt S. Thomas docet, totum Chriſtum ſpiritualiter maſticare; caput ſcilicet, & corpus cogitare, vel membra. *Maſticatio quid*

	Noſipſos	dijudicãdo		Cognoſcẽdũ.
Scil;	Sctõs, & eorũ vitam	ꝑtractando	(ad)	Imitandum.
	Chriſtũ, & ei⁹ bñficia	ruminãdo		Gr̃as agẽdũ.

Hinc ſcriptum. Omne, qđ mundum eſt comedite. *Deute. 14.*
Itemq́;. Caput cum pedibus vorabitis. Poſt maſti- *Exodi*
cationem ſapor diffunditur. Vnde rectè ſequitur. *12.*

Gradus Quartus.

N
Deguſtatio qua deguſtes. de qua Pſ. Guſtate, & *Pſ. 33.*
videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. Et Eſa. Audi- *Eſa. 55.*
te audientes me, & comedite bonum, & delectabit̃ in craſſitudine aĩa vr̃a, i. dulcedine ſaporis: Et hoc.

	Dijudicando		Quem ſaporem gignat.
Fiet	Conferendo	ſc;	Quomodo alijs præſtat.
	Approbando		Vt illud magnifices.

Debet.n. hõ diligenter dijudicare quem ſaporem percipiat, multiplex eſt.n. ſapor huius cibi. Omne enim delectamẽtum, & ſaporis ſuauitatem oẽm in *Sap. 16.*
ſe habet, vt dr̃. Et mel, & lac ſub lingua eius, & ei⁹ *Cant 4.*
ſpiritus ſuper mel dulcis, vt infra patebit. Ti. 7. c. 6. *Sap. 16*
Quod ſi ſaporem nullum perceperit, cauſam inueſtiget, & emendet ſi poteſt. Secundo debet alijs cõferre, & quomodo præſtat cõſiderare, & dicere cũ ſapiente. Omnia quę deſiderantur huic non valent *Prou. 3*
comparari. Tertio debet cibum hunc magnificare, & cunctis præferre exclamando. O quam magna multitudo dulcedinis tuæ, &c. Poſtquam eſt degu- *Pſ 30.*
ſtatum oportet, quòd intus trahatur. & ſequitur.

Gradus Quintus.

O
Puri ſuctio. De qua Eſa. Declinabo in vos quaſi *Eſa. 66.*
flumen pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam

Digitized by Google

riam gentium ſugetis. Et infra: Vt ſugatis, & impleamini ab vberibus cõſolationis eius. Et eſt qua inſtar ſuctionis realis,qua per venas nutrimentum iam ſubtiliatum,& depuratũ ſugitur,mens ſugat.i. Chriſto intime incorporari optet, ita ꝙ is gradus fiet deſiderando,& optando incorporationẽ Chriſti. Poſtquam cibus ſic eſt attractus,oportet ꝙ ſingulis membris deferatur. Ergo ſequitur.

Gradus Sextus.

P Delatio de qua ſapiens. Per nationes in animas
Sap.7. Sanctas ſe transfert.Et eſt qua inſtar realis,ſiue corporalis delationis, ſingulis animæ virib.& potentijs,cibus iſte prout eis cõgruit defertur.Et fit oratorio, & obſecratorio modo,vt.ſ.oretur, & obſecretur per Sacramenti virtutem. Vt is cibus.

	Ratione	Claritas lucis.
	Voluntate	Feruor pietatis.
	Memoria	Conſeruatio boni.
Sit in	Concupiſcibili	Deſiderium optimi.
	Iraſcibili	Dedignatio peccati.
	Senſibili	Imaginatio Chriſti.
	Tota Anima	Dulcedo ſpũalis cibi.

Sic cibo delato fit digeſtio, & aſſimilatio;non quidem cibi ad cibatum,vt in reali, & corporali manducatione;ſed cibati ad cibum,& hoc congrua ratione.Tũ,quia cibus ſpũalis,eſt dignior materiali, tũ quia in ſua natura ſtabilior,nos enim mutabiles ſumus, Chriſt⁹ vero immutabilis eſt.Hic ſequitur.

Gradus Septimus.

Q Vnio,vel vnitiua aſſimilatio. De qua.Qui adhe-
1.Cor.6 ret Deo,vnus ſpiritus eſt cum eo. Cum.n.virtus huius cibi, & conditio ſit manducantem conuertere in ſe,homo quadam aſſimilatione,& participatio-
Io.1. ne totus efficitur Diuinus:Vnde Euangeliſta.Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Et quoniã ſimiliũ facilis eſt coniunctio; iõ huic annectitur incorporatio,& vnio,quæ eſt nexus amoris, quo amans tranſit in amatũ,& hõ fit quodammodo Deus,eius vita viuens. Qua vita quiſquis viuit, magna profecto in terris noſtris Dei imago erit. Potens,alacer,fortis,promptus,expeditus,lætus,ad omne opus bonũ ſapiens,intelligens,prudens, circunſpectus,prouidus,aſtutus in omni veritate ſalutari, Amans,confidens, ſecurus,ſperans,expectans,exultans,deſpiciens,contemnens, paruipendens,multifaciens,ſtabilis,ſerenus, ſibi conſtans,nihil extra quærens,intra ſibi ſufficiens. An hic hõ tibi non paruus quidam Deus videtur? & beatam etiam in terris vitam agere? Et hæc omnia Diuinus operatur amor, & iſta Euchariſtia grandis. Sed vt munda animalia ſimus, ſupereſt adhuc vnus gradus.

Gradus Octauus.

Oſee 8. Iugiruminatio.De qua illud Oſeæ,vt ſupra.Ru-
R minabunt ſuper tritico,& vino. Et eſt qua non ſolum vno tempore praxi prædicta,cibum hunc vitæ manducemus; ſed qua continuè ſuauitatem eius eructemus.

Conſideratione
In Grarũ actione tanti Sacr̃i tota die perſtemus.
Obſeruatione.

Io.6. His modis,qui cibum hunc manducauerit,vita viuet, & mortem non guſtabit in æternum.

Compendioſior practica ruminationis tanti Sacramenti. Capitulum Quartum.

Sed qm̃ forſan aliquibus practica data, prolixa, S & difficilis exercitatu videbitur;iõ oportet faciliorem deducere in medium,Bernardus manducationem hanc deſcribens ait. Corpus Chriſti ſpiritualiter mãducare, eſt paſſionis,& redemptionis eius beneficia attentius recolere, ad ſumendũ ſuauiter in conſcientia,& recolendum fideliter in memoria. Imò Dominus ipſe (vt ante diximus) qui hunc panem dedit, ipſe facilem practicam docet, ſicut magiſter verba vitæ habens,tradens eã a pri- *Io.6.*
mis elementis dicens. Hoc facite in meam commemorationem.Ecce q̃ latam,facilem,planam,ſalutis viam fidelibus ſuis conſtrauerit Deus; ita vt quiſquis volet præ foribus ac domi naſcentem, poterit habere ſalutem. Quid.n.tam ad manum,ſicut commemorare Chr̃m? Is autẽ efficacius manducat,qui magis amat. Qd̃ itidem, & Anſelmus in libro ſuo de Corpore Chr̃i pulchrè declarat dicens.Per hũc cibũ potius vita aĩæ,q̃ corporis quæritur.Vita autẽ aĩę charitas,vel Deus.Vt igitur amet̃ ille,qui amor ſuus eſt ipſe,& qui habetur vbi amatur ad hoc enutrire nos debet cibus iſte.Quicquid.n.Redemptor noſter in carne fecit, ad hoc vtriq;, vt amaretur à nobis fecit. Non,ꝙ amore noſtro indigeat,qui bo- *Pſ. 15.*
norum noſtrorum non eget, per oĩa ſufficiens ipſe ſibi; Sed quia quos bonos facere ſuſceperat;niſi eũ amando,non poterant eſſe boni. Cum ergo de carne ſua tantam ingerit ſe amandi materiam;vtrique magnam,ac mirificam animabus noſtris vitæ admiſtrat alimoniam. Quam tunc auidis faucibus ſumimus, cum dulciter recolligimus, & in vẽtrem memoriæ recondimus,quęcunque pro nobis fecit,vel paſſus eſt Chr̃s.Et hoc eſt conuiuium de carne Chr̃i, & ſanguine; cui qui cõicat habet vitam manẽtem in ſe.Tunc aũt cõicamus,cum de fide ardentes,quę per dilectionem operat̃, reponimus in mẽſa Dñi, qualia inde ſumpſimus, ſ.vt ſicut ille totum ſe,pro ſalute nr̃a præbuit,nulla ſua neceſſitate; ſic nos totos eius fidei, & charitati exhibeamus, neceſſitate ſalutis nr̃æ.Liquet ergo,ꝙ hunc cibum ille plus mãducat,qui plus amat.Hęc Anſelmus.Vnde ergo infertur, ꝙ quiſq; ſibi illam maſticationis practicam debet eligere, qua ſe nouit amplius in amorẽ Dei inflãmari,ſit hoc cõmemorando ſolum,ſit hoc cõſiderando,ſit ſuſpirãdo,aut ſcala ſupradicta,q̃q̃ cõibus hominibus commemoratio ſit magis apta.

Quæ & qualia ſint ruminanda. Paragraphus I.

Sed his de practicis viſis,qui in ruminando pficere volet,nõ ſolum modum,vt ſciat oportet; T verumetiam ſcire neceſſe habet, quæ ſint ruminanda, & quando hoc oporteat.

Vt.ſ. Certa puncta habeat — fluctuet.
Certũ ſibi tp̃s conſtituat ne intermittat.

De tpe ſuo more dicimus,vt quiſq; hoc,prout ſibi congruerit adaptet;tantum certum ſibi præfigat tempus. Poſt celebrationem tñ, vr̃ conuenientius iſtud exercendum à Sacerdotibus.De materia autẽ

quæ

Digitized by Google

quæ ſint ruminanda varij varia ponunt. Quidá conſiderant relucentia Diuina attributa in hoc Sacro, vt Dei potentiam, ſapientiam, & amorem. Alij corpus traditum, & ſanguinem effuſum complectunt. Nos aũt in diuitis huius Patrisfamilias menſa, tria proponemus in genere fercula maſticanda, ſecun- *Pſ. 142* dum dies diſtincta, vt ſic ſemper habeat anima prõptuaria ſua plena eructãtia ex hoc in illud, & ſi cui vnum non ſapuerit, vel in alio oblectetur. Alterna enim delectãt. Sunt autem iſta fercula, ſingulis diebus ruminanda.

	Primum		Septem Sacri nominib.
Ferculũ	Secũdũ	cõficit	Septemplicibus conſiderationibus.
	Tertium		Septẽ agni paſchæ portionibus.

Cuiuſq; ferculi ſunt ſeptem buccellæ, vel boli, vt *Iob 1.* ſic cum filijs Iob, conuiuemus ſeptem diebus. Sed iam de primo ferculo proſequamur.

Incipit Ruminatorium nominum.

Titulus Octauus.

De primo ferculo, puta de nominibus Sacramenti.

A *25. Eſa. 26.* DOMINE nomen tuum, & memoriale tuum in deſiderio animæ.

Primum igitur ferculũ inſtruitur ex nominibus huius Sacramenti. Nã tanta eſt altitudo Sacramenti huius, ꝙ vno nomine digne non poterat explicari, & dilectis, & caris plura noĩa dare ſolemus. Quamquam aũt multa ſint valde; ſufficiat tñ, vel ſeptem hic aſſignare Albertum Magnum in ſuo de Corpore Chri inſequendo, ex cuius dictis maxima pars huius eſt excopiata. Debemus ergo poſt cõionem, diligenter quid ſuſceperimus conſiderare, & noĩa iſta deuotè maſticare, & ſic ſuauitatẽ horũ eructare, & dicere cum Sponſa. Oleum effuſum nomen tuum. Et cum *Cant. 1.* Sapiente. Melius eſt nomen bonũ, q̃ vnguenta pre- *Eccli. 7.* tioſa. Quiſquis autem nomina hæc deuotè portauerit in corde; frequenter ea ruminando, cõfidat cer- *Apocal. 21.* tus, ꝙ nomen eius in libro vitæ ſcribetur, & portabit in cœlis nomen Dei, & agni in fronte, ſingulariter inde gaudendo. Sunt autem nomina iſta.

Eucharis, & Donum, Cibus, & Potuſq;, Synaxis.
Hoſtia tu dictum, Sacramentum memorandum.
Sed iam de ſingulis his proſequendum.

Eucbariſtia. *Cap. I.*

B PRimo itaq; ponit in genere Euchariſtiæ, & Euchariſtia, qd ſonat, bona gr̃a nominatur ſecundum Albertum, & hoc potiſſimum ſex de cauſis.

Nil grato, gratis, cauſans, cellit, retinetq;.

Quia	Nil aliud eſt, niſi gratia.
	Non datur, niſi a gratiſſimo.
	Gratiſſimis eſt amicis præparatum.
	Cauſat optimam gratiam.
	Cumulum continet gratiarum.
	Omnis gratiæ eſt contentiuum.

Primo, quia nil aliud eſt, niſi gr̃a, & nil põt aliud quod ex nomine patet, qd ſonat bona gr̃a. Quia cũ in oĩbus Sacris, gr̃am percipiamus, tñ in hoc Sacro totum eſt gr̃æ, qd videmus, tangimus, & guſtamus. Vnde dicitur. Exæquabit gratiam gratiæ eius. Quia *Zach. 4.* quicquid in alijs Sacramẽtis, & virtutibus eſt ſparſum, totum hic in vna iſta gratia inuenitur recollectum. Vnde & aptè per mẽſuram Gomor, quæ vni- *Exodi 16* cuiq; ſufficiebat eſt ſignificatum, & per vrnam auream præfiguratum. Imò nec põt eſſe, niſi gratia, eo *Hebr. 9.* ꝙ nec merito, nec præce, nec pretio comparari põt. Quis. n. dignis meritis, aut digna præce, vel pretio, hoc comparare põt? qd in ſua ſolius dulcedine parauit pauperibus ſuis Deus? Hinc Pſ. Paraſti in dul- *Pſ. 67.* cedine tua pauperi Deus. Et Sapientia. Paratum pa- *Sap. 12.* nem prſtitiſti illis ſine labore. Item ſi gratia dicitur quæ gratis habetur, non poteſt hoc Sacramẽtũ eſſe, niſi gratia, in quo ſeipſum dat Deus. Si autẽ gratia dicitur, quia gratis accipitur, iterum nõ poteſt eſſe niſi gratia, quia nihil ita gratis accipitur, ſicut quãdo ſeipſum dat Deus. Prouerb. Super aurum, & ar- *Prouer. 22.* gentum gratia bona.

Membrum Secundum.

SEcunda cauſa eſt. Grato, quia non datur niſi a gratiſſimo. Licet enim omne, quod nobis dat, ex bona Dei voluntate nobis detur, tamen excellẽter ad nos gratiſſimam habuit voluntatem, quãdo hoc Sacramentum nobis præparauit. Ad hoc enim inclinauit eum torrẽs ſuæ bonitatis, & illa ſex, quæ omne cor faciunt exuberare gratia ad ſubiectos: vt dicit. Albertus. Et ſunt hæc. C

Placat, dulce, bonumq; benignus, & eſt piè charus.

Primum dicitur. Placabilitas, & eſt qua quis facile veniam donat agnita culpa, & non auerſatur a beneficijs pp commiſſa aliqua contraria. Oñdit autẽ Dñs Ieſus placabilitatem in hoc, ꝙ non niſi gratioſa pro nobis cogitauit, & hanc Euchariſtiam ꝑ veteribus delictis quibus prouocatus expiandis præparauit. De hac Ioel. Benignus, ac miſericors, & p̃- *Ioel. 2.* ſtabilis ſuper malitia. Secundũ dicit dulcedo, & eſt qua oĩs amaritudo, & memoria iniuriæ, & offenſæ prætericæ de medio tollitur. De hac dulcedine ſe Sponſa in Canticis iactauit dicens. Comedi fauum *Cant. 5.* humanitatis cum melle Diuinitatis. Bibi vinũ pretioſiſſimum ſanguinis Chriſti. O dulcedinem. O ſaporem. Tertium dr̃ bonitas, & eſt ſuijpſius ad aĩam cõicatio, vel diffuſio, vel qua eſſe proprium is cõicat quibus bonus eſt. In hac aũt Euchariſtia cõicat nobis ſuam Deitatem, & ſeipſum totum in nos infundit ſpiritualiter, corpaliter participatiuè. Quartum dicitur benignitas, quę eſt ſuper actu ingratos & rebelles, & eſt boni, igniti, & liquefacti cordis in oĩ bonitate effluxio. In hac aũt Euchariſtia, ignitũ eius bonũ, vt torrens voluptatis nobis infunditur. Pſ. Benigne fac Dñe in bona volũtate tua Syon, &c. *Pſ. 50.* Non. n. ædificabimur in muris Hieruſalem; niſi lapidis angularis ſimus partes, & membra, cui incorporamur per admirabile Sacramentũ Euchariſtiæ. Hæc benignitas figuratur in Raazia, qui viſcera diffudit ſuper populum. Quintũ dicitur pietas, & eſt *2. Mac. 13.* affectus conſanguineitatis, vel eſt in ſibi ſimilia ſp

liquefactus affectus, & vnio. Pietas tanta huic relucet, quantus eſt affectus conſanguineitatis,& quia oĩs Paternus,& Maternus affectus ex ipſo ſcaturit, magis pius hic eſt erga ſuos,q̃ ſi oĩum Matrum affectus, erga ſuos filios,in vnã Matrem conflarent.
1. Thim. 3. De hac Apl's ait. Magnum eſt pietatis Sacr̃m,&c. Sextum dr̃ charitas, & eſt motus aĩ non pp ſe; ſed ꝓpter alterum, quæ oĩum præcedẽtium Diuinior eſt,quia charitas non amat rem amatam pp ſe; ſed ſe pp rem amatam. In hoc charitas Chriſti claret, q; ita totum ſe ad nos effudit,& expendit, q nihil ſui a nobis cõtinuit Deitatem,Spiritum,Animam, Sanguinem, & Corpus nobis exhibens, ad fruendum. O quis hoc ſecum voluens non totus amore liqueſcet? quis non charitate flammeſcet?

Membrum Tertium.

D Tertia principalis cauſa,quare nominatur Euchariſtia eſt gratis, hoc eſt, quia gratiſſimis eſt amicis præparatum.Quod autẽ gratiſſimis præparatur optimè gratiæ nomen accepit,quia gratiſſimis optima cupimus, & optamus. Cuius quatuor Iuxta Albertum ſunt cauſæ.

Interni, digni, perabundant, nam ſimiles ſunt.

Prima cauſa eſt, quia Chariſſimi ſunt Intimi,& iõ intima ad Deum gaudent dilectionis coniũctione, & hoc per optimam gratiam perficitur. Hinc
Cant. 3. Gen. 43 Cantica dicunt.Comedite amici.& Geneſ. Introduc viros in domum comeſturi ſunt mecum hodie. Hinc verſus ille.

Rex ſedet in cœna, turba cinctus duodena.

Scilicet Apl'orum.Secunda cauſa eſt Digni,qa chariſſimi maiore coniunctione ſunt digni. Dignitas aũt hæc, & electio per optimam gr̃am fieri habet, vt.ſ.optima gr̃a gratioſiſſimi potiantur. Hoc ſigna-
Dan. 3. tum eſt. Dan.vbi Rex pueros qnibus nulla macula erat, iuſſit introduci. Item in conuiuio Aſſueri,qđ. fecit tertio anno Imperij ſui, cunctis Principib',&
Heſt. 1. inclytis ſuis. Tertia cauſa eſt Perabundant,qa chariſſimi non poſſunt eſſe in ſuperabundantia gratiſ-
Heb. 13 ſimi,niſi per optimam gratiam. De qua Apl's.Opti-
Eſa. 25. mũ eſt gr̃a ſtabilire cor.De hac Eſaias pulchrè ait: Faciet Dñs exercituum omnibus populis in monte hoc,cõuiuium pinguium medullatorum,& vindemiæ defecatæ. Quarta cauſa eſt, Similes ſunt,quia chariſſimi fonti gratiarũ ſunt ſimillimi, quia Chriſto cõcorpales, & incorporati ſunt effecti, quæ in-
Luc. 22. corporatio fit per hoc Sacramentum.Hinc Dominus ait.Ego diſpono vobis,ſicut diſpoſuit mihi Pater regnũ,vt edatis, & bibatis ſuper menſam meã, in regno meo,ideſt gratiæ.Quia igitur hæc Euchariſtia præparatur,& datur.

Tã	Intimis	Charitate.	Iuſte Euchariſtia dr̃.
	Dignis	in Merito	
	Excellẽtib.	Gratia.	
	Simillimis	Fonti gratiarum.	

O ſtudeamus eſſe tales, quibus talis gratia præparetur.

Membrum Quartum.

E Quarta principalis cauſa quare Euchariſtia nominatur eſt,cauſans, quia nõniſi bonam gratiam operatur, & omnis ipſius effectus optimæ gratiæ eſt effectus,quod patet ex quattuor.

Inueniens proprium, ſimul acceptum,niſi gratum.

Primo patet hoc, quia hoc Sacramentum eſt ſpiritualis gratię coram Deo Inuentiuum.Patet,qa hoc Matth. 26 eſt corpus meum, qđ pro vobis tradetur, vt.ſ.vos
Prouer. 13. corã Deo gratias inueniatis. Hinc Prou.Multi cibi in noualibus Patrum. Exclamemus itaq; cum mu-
Ruth 2. liere illa,& dicam'. Vnde mihi hoc,vt inueniã gratiam ante oculos tuos? Scdo Propriuni.i. quia hoc Sacramentum habet proprium gr̃æ effectum, qui eſt ſtabilire,& cõfortare in bono. Panis autem cor
Pſ. 103 hoĩs confortat. Vnde & Paulus. Cum accepiſſet ci-
Act. 9. bum confortatus eſt. Tertio,quia acceptum eſt ſpe-
Pſ. 50. cialiter Deo. Acceptabis ſacrificium iuſtitiæ. Sine hac.n. gratia nil acceptum. Hinc Malach. Non eſt
Malac. 1 mihi voluntas in vobis. Quarto Gratum.i.nihil in eo,niſi qđ eſt gratum. Oĩa.n.quæ in ipſo ſunt, ſunt Corpus, Anima,Deitas,quib.gratius nihil eſſe põt: Nihil igitur,niſi gratię plenitudo inuenitur in hoc Sacramento, quod tanta efficit bonã, & ideo merito Euchariſtia, ideſt bona gratia nominatur.

Membrum Quintum.

Quinta principalis huius nominis cã eſt, quia Celliſ.i.quia eſt gratia ſuper gratiã, quaſi cumulum continens gratiarum. Nam plurimam gratiam hoc confert Sacramentum. F

Iungo, pio, redimo, vitam do, cibo, beo te.

Primo confert hoc Sacramentũ gr̃am cõionis omnium membrorum ex corpore. De qua Apl's.Panis
1. Cor. 10. quem frangimus nõne cõicatio corpis Chriſti eſt? quaſi diceret ſic eſt,quia itidem dicit. Sicut in vno
Ro. 12. corpe multa membra habemus, &c. ita multi vnũ corpus ſumus in Chriſto. Hinc Pſal. Particeps ego
Pſ. 118 ſum oĩum timentium te.Scdo confert gratiam Expiationis ex ſanguine. Hebr.Sanguis Chriſti mun-
Hebr 9. dabit conſcientiam veſtram. Quem is ſanguis non expiauerit nunq̃ mundatur. Pſ. Aſperges me hyſſo-
Pſ. 50. pò,&c. Hinc dr̃ de omnib.Sanctis. Lauerunt ſtolas
Apoc 6. ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Hinc
Exo. 19 hẽtur in Exod.Sãguis eſt expiationis. Itemq; apud
Heb. 9. Paulum.Sine ſanguinis effuſione nõ fit mundatio. Tertio confert gr̃am redemptionis, ex anima,quæ pro nobis offertur in hoc Sacro. Hoc.n. (vt dicit Ambroſius) eſt admirabile pretium, cuius põdere redempta eſt tota captiuitas mundi, tartarea confracta ſunt clauſtra inferni, aperta eſt nobis ianua regni,& nos oẽs ſumus liberati.Quia pretiũ animæ Chr̃i plus ponderis intulit Theſauris Patris,q̃ totũ abſtulit genus humanũ.vnde Apl's. Empti eſtis pre-
1. Cor. 6 tio magno,quia aĩa Chr̃i.Quarto confert gr̃am viuificationis ex ſpiritu.Qui manducat me,& ipſe vi-
Io. 6. uet pp me.Ibidem.Spũs eſt,qui viuificat.Hic ſapiẽs ait. Cibauit illum pane vitæ. Itẽ Eccl.Sapientia vi-
Eccli. 15. tã filijs inſpirauit.Quinto habet,& hoc Sacr̃m gra-
Eccli. 4. tiã refectionis,ex Diuinitate,hæc.n.eſt,quæ reficit, & confert homini incrementũ.nam.Neq;qui plan-
1. Cor. 3 tat eſt aliquid neq; qui rigat; ſed qui incremẽtum dat Deus.De hac paſtura dr̃. Nolite timere.ego paſcam vos,& liberos veſtros.& Eſa.Suſtollam te ſup
Gen. 50 altitudinem

Eſa. 58. altitudinem terræ, & cibabo te hæreditate Iacob Patris tui. Altitudo terræ eſt excellentia corporis Chriſti.

Poſtremo confert,& gratiam æternæ beatitudinis ex toto ſigno Sacraméti,ſicut dicit Diuus Dionyſius. Et Gregor.in Coll.quadam.Præſta vt quod nunc ſpe gerimus,rerum veritate capiamus. Sicut enim Chriſtus in ſpecie Sacramenti nunc Sacramẽtaliter nobis influit ad gratiam;ita ſecundum Deitatem influit ſe nobis,& omnibus beatis ad gloriam. Et hoc eſt, quod dicitur Ioann. Ego claritatem, quam dediſti mihi dedi eis, vt ſint vnum,ſicut & nos vnum ſumus. (Io. 17.)

Membrum Sextum.

G SExta, præcipua, & vltima cauſa,quare hoc Sacramẽtum Euchariſtia appellatur eſt;quia retinet, hoc eſt, quia omnis gratiæ eſt contentiuum. Cõtinet enim eum, qui eſt vas omnium gratiarum pleniſſimum, quare, & nominatur Sacramentum Sacramentorum. Quia enim omnia Sacramenta ſignant,& continent diuiſim,& particulariter; iſtud ſimul complectitur continendo, & vas, & actorem omnium gratiarum. Hinc Eccleſiaſticus habet. (Eccli. 50.) Quaſi vas auri ſolidum,ornatum omni lapide pretioſo.In ipſo enim ſunt omnes Theſauri ſapientię, & ſcientiæ Dei reconditi. (Coloſ. 2.) Quod eſſe non poſſet, niſi perfectè in ſe ſplendorem Diuinitatis contineret. Splendor enim Sanctorum totus.

In
- Ipſo ab æterno reſplenduit.
- Ipſo contentus remanſit.
- Agro humanitatis eius germinauit.
- Ab ipſo proceſſit.
- Ipſo exiſtens à Sanctis particulariter excipitur.
- Ipſo eſſe cognoſcitur, & admiratione oſtenditur.

Reſplendet, remanet germen pro, captus vbiq;.

Pſ. 109 De primo dicitur Pſal. In ſplendoribus Sanctorum ex vtero genui te,& hoc in Sacramento continetur.

De ſecundo, ꝗ continet ſplendorem in plenitudine copiæ, quia nunquam deficiet Domino dicẽte. Ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſq; ad conſummationem ſæculi. (Matth. 28.) Eſt quoque in Sacramento plenitudine effluentiæ,influens in nobis,De tertio,ſcilicet quòd totum,quod eſt Sanctitatis,& gratiæ,in agro ſuæ humanitatis nobis germinauit.Patriarcha magnus ait.Ecce odor filij mei,ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. (Gen. 27) De quarto, ꝗ totum, quod eſt noſtræ ſalutis, ab ipſo proceſſit. Ioan.De plenitudine eius accepimus omnes. (Io. 1.) Hinc dicitur.Valde admirabilis es Domine,& facies tua plena gratiarum. (Heſt. 10) De quinto patet, quòd à Sanctis particulatim hæc gratia excipitur, quia vnicuique datur ſecundum virtutem propriam. (Matth. 25.) De ſexto, ꝗ plenitudo gratiarum in ipſo eſſe cognoſcitur, & oſtenditur, patet,quia a quocunque inſpicitur,mirabilis, & plenus gratia inuenitur.

In
- Facie Deitatis cauſatur gratia.
- Facie Humanitatis propagatur gratia.
- Natiuitate conſecrat virginitatẽ.
- Vita decorat cõuerſationẽ.
- Verbo oñdit grãæ veritatẽ.
- Miraculis ꝓbat grãm potentẽ.
- Morte gratiam efficacem.

Rectè Euchariſtia noīatur.

Et ſic omnis facies eius,plena eſt gratiarum probãs quoniam gratia per Chriſtum. (Heſt. 15)

De nomine Sacramenti quo dicitur Donum.
Capitulum Secundum.

DAbitur illi fidei donũ electum,& ſors in templo Domini acceptiſſima. (Sap. 3.) H
Secundo ponitur hoc Sacramentũ in genere doni, & Donũ nominatur.In quo tria ſunt conſideranda.

Cernas nunc dantem, Donum, ſimul accipientem.

Debem⁹.n.cõſiderare ꝓprietatẽ
- Donantis.
- Doni.
- Cui fit donatio.

Proprietas autẽ Donantis in Dono iſto triplex eſt.

Magnificus dator eſt hilaris, affectus, & ardens.

Prima proprietas Dontãis eſt, magnificentia in largitate.Magnificus.n.eſt qui tm̃ Donũ dedit. Vnde legitur.Quis ſimilis tui in fortibus Dñe magnificus in Sanctitate? (Exodi 15.) Tm̃.n.in hoc Dono dedit, quantum ipſe ī corpore Deitate,& anima habuit. Et vt dr̃ in libro Heſter.Largitus eſt munera iuxta magnificentiam principalem. (Heſt. 10) Vere eleuata eſt magnificentia tua Dñe ſuper cęlos,qñ quicquid gratię eſt in cęlo, & gloriæ nobis contuliſti. (Pſal. 8.) Altera proprietas,eſt hilaritas in donatione. Sed quis ſufficiet exprimere iſtam? Si enim aliqua triſtitia cordis in dando retractus fuiſſet; non totũ in Dono ſeipſum dediſſet. De hac Eccliſiaſ.In omni dato fac hilarem vultum tuum,& in exultatione ſanctifica decimas tuas. (Eccl. 36) Et Salomon. In hilaritate vultus Regis, vita & clemẽtia eius. (Prouer. 16.) De proprietate namq; magnifici eſt,delectari in magno donando,& contriſtari ſi magna donare non poterit. Quod figuratũ eſt in phaſe,quod celebrauit Ezechias.Qui magna dedit. (2. Para. 19.) Tertia proprietas eſt,affectus donantis,in doni charitate. Sed ad hunc affectum exprimendum, nullus ſermo valere põt.Quantus is fuit ipſe notauit,quando dixit. Deſiderio deſideraui hoc Paſcha mãducare vobiſcum. (Luc. 22.) Deſiderio deſiderabat, qui ex intimo affectu ſe ſuis tam plene communicauit; & gaudens mortem ſuſtinebat. O igitur talem datorem amemus, & colamus.

De proprietatibus doni. Membrum II.

SEcundo principaliter debemus conſiderare ꝓprietates ipſius doni, quæ quatuor ſunt. I

Nobile, ſufficiens, dat & vtile, conſimilatum.

Prima proprietas doni eſt, Nobilitas, quia nobile pretioſum eſt,& electum: De quo verba ſupra allegata dicuntur,ſ.dabitur illi fidei donum electum. (Sap. 3.) Omnibus.n.donis fidei,hoc Sacramentum præſtat, vt patet.Eſt & ſors acceptiſſima; quia in hoc dono omnia alia fiunt accepta. De hoc dicitur in Prou.

Prouer. 21. Munus abſconditū extinguit iras,& donum in ſinu indignationem maximam. Secundo eſt hoc donū ſufficientiſſimum,ſui copioſitate,quod de ſuis copioſis abundantijs nobis largitus eſt Deus. Vnde *2. Cor 9* Paulus.Potens eſt autem Deus omnem gratiā abundare facere in vobis, vt in omnibus omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum. In donis enim gratiæ vnum eſt,quod ad om-*Thob. 8.* nia ſufficit. Thob. Omnia in te vno habentes,non te debuimus dimittere à nobis,& Apoſtolus.Sufficiētia noſtra ex Deo eſt. Quomodo enim cum filio non omnia nobis donauit? Eſt ergo Sufficientiſſi-*1.Cor.3 Ro.8.* mum donum, vt patet. Tertio eſt etiam donum Vtile, omnē in ſe habens vtilitatem. De quo Eccli. *Eccl.10* Eſt datum,quod non eſt vtile, ſcilicet mundi,& eſt datum cuius eſt retributio duplex, ſcilicet Chriſti Sacramentum, reficiens vitæ ſpiritualis deperditæ reſtaurationem,& proficiens in redemptionem. Et poſt ſubditur ibi. Modicum autē pretium (ſcilicet corporis Chriſti propter humilitatem) multa redemit,& reſtituit in ſeptuplum. Hæc eſt ergo vtilitas huius doni.Quarto eſt donum conſimilatum,ideſt habens ad donantem conformitatem,vt in ipſo do-*Math. 26.* nans ipſe,totus ſit,& in toto habeatur. Matth.Hoc facite in meam commemorationem. Vnde,& memoriale abeuntis Domini vocatur,quia in ipſo recordatio, & repræſentatio Domini habetur. Pſal. *Ps.136* Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non memi-*Ier. 15.* nero tui. Hierem. Recordamini procul Domini,& Hieruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum. Sunt autē tria quorum facit memorationem.

Dulciſſimæ charitatis,in qua ſe nobis in Sacramento exhibuit.		Amor.
Amatiſſimæ paſſionis,quam pro nobis ſuſtinuit.	Ecce	Veritas.
Tranſitus ex hoc mundo ad Patrē, quo nobis aditum aperuit.		Spes.

Osee 14 De primo,Oſeæ.Memoriale eius,ſicut vinum liba-*Thre.3.* ni,quod valde inflāmat.De ſecundo.Ieremias.Recordare pauptatis meæ, tranſgreſſionis Abſynthij *Hebr.9.* & fellis. De tertio. Paulus.Per proprium ſanguinē *Heb. 10* introiuit ſemel in ſancta. Hinc inferius, Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti, accedamus cū vero corde in plenitudine fidei. Nunquam enim obliuiſcendum, ꝙ pro nobis abijt, & ſanguinis quo introiuit,ad hoc quòd ſemper intrare poſſimus nobis frequentandum in deuotione reliquit.hinc Pſal.Si oblitus fue-*Ps.136* ro tui Hieruſalem obliuiſcatur mei dextera mea. Hæc de conſideratione doni.

De proprietatibus doni huius in accipiente, Membrum Tertium.

I K

TErtio agendum eſt de proprietate doni in accipiente. Nam donū in accipiente tres,quærit,& debet habere proprietates.

Perficiens, quam conueniens hoc, permaneatq;. Prima proprietas eſt perficiens,ꝙ ſit effectuoſa,ꝑprios veri doni perficiens effectus,vt ſcilicet ſuſcipienti aliquid conferat. Multi enim dant,qui effectum doni non habent,quia nihil cōferunt,niſi nocumentum. Vnde Eccleſiaſticus. Datus inſipientis *Eccl.10* non erit tibi vtilis. Iſtud aūt eſt datum,cuius retributio duplex,quia gratiam,& gloriam confert.habet.n.hoc donum multiplicem effectum.vnum aūt ſubſtantialem præter cæteros,vt eſt reſtauratio deperditæ ſpiritualis vitæ. Altera proprietas eſt modus conueniens,hoc eſt ꝙ ſit ei cui donatur conueniens,& proportionatum.Non.n.idem eſt dandum militi,& ruſtico.Non idem puero,& ſeni. Dicit.n. Philoſophus,ꝙ ſpera,& lechitus pulcherrima magnificentia ſunt puerilis doni,quæ tamen ſeni exhibita potius irriſio,quā dona viderentur. Hinc Sal-*Math. 25.* uator de hoīe talenta diuidēte. Dedit vnicuiq; ſm propriam virtutem,hoc eſt ſm propriē virtutis ꝑportionem. Hoc ergo donum quātæ eſt æſtimationis,quod vnicuiq; propriam,& a ſe deſideratā fert gratiam ac dilectionem? Sap. Voluntati vniuſcu-*Sap.16.* iuſq; eorum deſeruiens, ad quod quiſque volebat conuertebatur.Et Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum habentem in ſe omne delectamentum, & omnem ſaporem ſuauitatis. Apoſtolus. Habeo *Philip. 4.* oīa,& abundo.Tertia proprietas eſt,Permaneatq;, quòd ſit perſeuerans cum eo,qui accipit,& in vita, & in morte;nec ſit euaneſcens.Eccleſiaſticus.Datio *Eccl. 11* Dei permanet iuſtis,& profectus illius ſucceſſus habebunt in æternum. Hæc enim eſt vera datio,quæ

	Tranſitu		Viaticum.
	Vita		Refectionis cibum.
In	Iudicio	permanet in	Redemptionem.
	Patria		Bītudinis fruitionē.

Hoc modo nouit Pater cœleſtis bona data dare *Luc.11.* filijs ſuis, quæ permanent in gratia,aut gloria, vel contenta,aut ſignificata. Thobias. Bonis omnibus *Heb. 12* per eum repleti ſumus.Et hæc de dono. O tale donum ſtudioſè exoptemus,datum diligenter conſeruemus: vt fructum eius guſtemus.

De tertio nomine Sacramenti, quod dicitur Cibus. Membrum Quartum.

CIbauit illum pane vitæ, & intellectus. Eccleſiaſticus. L *Eccl.15*

Ponitur quoque tertio hoc Sacramentum in genere cibi,& cibus nominatur, vt ipſe Dominus Ieſus teſtatur,pęnes Ioannem,dicens. Caro mea verè *Io.6.* eſt cibus, & hic cuiuſmodi ſit cibus eſt videndum.

Nobilis,& ſuauis,	*Lautus,*	*Sanus quoq; nutrit.*	
Ex gñe	Sapore	ꝑparatione	ōpatione virtute.
Congruit,		*Et penetrat,*	
Similitudine,		Subtilitate,	
Vnibilis,		*Heſibiliſque.*	
Connaturalitate;		Appræhenſione.	

Vnde, hæc nouem, hic conſideranda.

	Nobilitas		Genere.
	Suauitas		Sapore.
	Lautitas		Præparatione.
	Sanitas		Operatione.
Sc3 ibi	Nutritiuitas	Ex	Virtute.
	Ad cibatū cōgruitas		Similitudine.
	Penetrabilitas		Subtilitate.
	Vnibilitas		Connaturalitate.
	Heſibilitas		Apprehenſione.

Membrum

Digitized by Google

Membrum Primum.

M D E primo, quam nobilis eſſe debet is cibus ex
tribus patet, ſcilicet.
Regius, & natis, Regis ſumptuſq; culina.
Gen.49 De primo, quia eſt cibus Regius. Vnde Gen. Aſer,
pinguis eſt panis eius, & prębebit delitias Regibꝰ.
Non enim ignobilis ille cibus, qui delitias Regib.
ꝑbere valet. Hic eſt cibus, qui Vriæ fideliſſimo mi-
2. Reg. liti, exhibitus eſt a Dauid, cũ reuerteretur ab exer-
11. citu. vbi dicitur. Egreſſus eſt Vrias de domo Regis
Dauid, ſecutuſq; eſt eum cibus Regius. Vrias autẽ
interpretatur lux Dei mei, vel incendium meum
Ier. Dominus. Sic etiam in figura dicitur. ꝙ Euilmero-
dach Rex Babylonis eleuauit Ioachim, & comede-
bat panem coram eo ſemper, & de menſa Regali
cibaria fecit exhiberi. Sic ergo eſt cibus Regius,
quia Regibus præparatus. Regibus inquam illis,
qui in regno Chriſti omni decore virtutis corona-
ti, Regium honorem obtinuerunt. Secundo, ideo
ex eo apparet nobilis, quia Filijs Regis ad Regnum
vocatis eſt datus, & ordinatus. Non eſt bonum ſu-
Matth. 15. mere panem filiorum, & mittere canibus. Hi autẽ
Io.1. ſunt filij de quibus dicitur. Qui non ex ſanguini-
bus, &c. ſed ex Deo nati ſunt. Et ergo vocatur pa-
nis Angelorum, qui filij Dei vocantur in gloria cũ
Pſ. 77. eo regnantes. Pſal. Panem Angelorum manduca-
uit homo, ſcilicet ad ſimilitudinem Angelorum
Sap.16. prouectus. Sap. Angelorum eſca nutriuiſti popu-
lum tuum, &c. & ergo nobilis valde. Tertio nobi-
lis eſt, & apparet, quia de ipſa ſummi Regis Culi-
Pſ. 35. na, & Promptuarijs eſt Sumptus. Pſalmiſta. Inebria
buntur ab vbertate domus tuæ. In domo enim Re-
gis, & talis Regis, non eſt aliquid, niſi ſplendidum,
Eccli. 31. & regale, & abundans. Eccl. Splendidum in pani-
bus, benedicẽt labia iuſtorum. Pſalmiſt. Promptua-
Pſ.142 ria eorum plena.

De huius cibi ſuauitate. Membrum II.

N I Am de ſaporis ſuauitate videndum, qui in hoc
cibo a ſpiritualiter guſtantibus eum inuenitur:
Ad cibum enim bonum pertinet ſaporis ſuauitas.
Vnde nota, quòd hic cibus habet ſapores ſeptem:
Eſt enim.

Purus,	*Dulcis aro,*	
Ex corpore,	Sanguine ex anima,	
Subtilis,	*Gratia,*	*Cæli.*
Ex ſpiritu,	Deitate	Vnione.

Aro, ideſt Aromaticus.

Sapor eſt ſequela complexionis. Vnde ſicut res
propriã habet complexionem, ſic etiam habet ap-
propriatum ſibi ſaporem. Et nota Iſaac in dietis,
vniuerſalibus 9. ſapores ponit, qui ſunt dulcis, pin
guis, ponticus, ſtipticus, acutus, acetoſus, qui inſipi
dus vocatur. Quorum optimi omnes ſunt in cor-
pore Ieſu Chriſti, ita ꝙ de eo dici poteſt, ꝙ guſtus
puritatis permanſit in eo, & odor, qui eſt ſaporis
Ier.48. quædam euaporatio, non eſt immutatus. Omnino
Pſ. 15. enim incorruptum eſt, quod in ipſo eſt. Pſal. Non
dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Impu-
ritatis autem odor, ab aliquo impuro reſoluitur,
& ſapor conſimiliter. Hæc autem omnia ſunt pura:
vt patet conſideranti principia hoc corpus perfi-
cientia. Quæ

Materia	Puriſſimꝰ ſãguis vteri virgĩalꝰ.
Virtꝰ diffuſa	Virtus altiſſimi obumbrans.
Sũt Virtꝰ oꝑans	q̃ ẽ Spiritusſanctus ſuperueniens.
Aſſumens	Filius Altiſſimi Deus.
Anima	Sancta Trinitate.

Quid ergo impuritatis in hoc corpore guſtari po-
terit. Vnde dicit ipſe. Puer eram ingenioſus, & ſor- Sap. 8.
titus ſum animam bonam, & cum eſſem magis bo-
nus veni ad corpus incoinquinatũ, vt patet ſupra.
Habet puriſſimum ex omni parte ſaporem. Scdo
habet ſaporem dulcedinis valde amabilis ex ſan-
guine. Naturale enim eſt, ꝙ omnis ſanguis ſit dul-
cis ſaporis, quia vltimum eſt nutrimentum nil nu-
triẽs, niſi dulce. Vnde oportet, quòd omnis ſanguis
incorruptus, dulcedinis habeat ſaporem. Quantæ
igitur dulcedinis putas eſt ſanguis Sacramenti hu-
ius, qui tam

	Fonte emanat		Sanguis Chr̃i.
Dulci	Medio hauritur	puta	Spirtuſancto.
	In tã dulce vas trãsfundit		Chr̃i corpus.

Qui conſequenter ex Dñico corpore manat in Sa-
cramentum, & ex Sacr̃o in corda fidelium, quæ oĩa
nil habent amaritudinis admixtum. Cant. Fructus Cant. 2.
eius dulcis gutturi meo. Et Salomon. Comede fili Prou. 24.
mi mel, quia bonum eſt, & fauum dulciſſimũ, ſan-
guinis, ſ. Chr̃i, gutturi tuo. Tertio habet ſaporem
aromaticũ omni virtute fragrantem ex anima, quæ
omnibus virtutibus fuit, eſt, & erit perfectiſſima.
Vnde, & per hortum delitiarum eſt ſignata. Surge Cant 4.
aquilo, & veni auſter, perfla hortum meum, & fluãt
aromata illius. Item odor tuus, ſuper omnia aro-
mata. Odor autem indicium eſt ſaporis, & reſpi-
ratio quædam ex ſapore facta, vt patet. Quarto ha-
bet ſaporẽ ſubtilitatis ex ſpiritu humano Chriſti;
qui eſt in hoc Sacr̃o, & paſſiones ad vitam, & aĩa-
les perficiens operationes, ad cognoſcendum. Sub-
tilium. n. & ſpiritualium ſapores, & odores, valde
ſunt ſubtiles, & facile penetrantes. Tali enim ſpiri-
tuali, & ſpiritu pleno ſapore ſe trãsfert Dñs in om
nium aĩas, & in ſaporẽ ſuum conuertit. Vnde Apo- Hebr.4.
ſtolus. Penetrabilior omni gladio ancipiti. Et nota,
ꝙ quãuis ſubtilitas non ſit ſapor, tamen diſpoſitio
eſt oĩs ſaporis, & odoris in nos ſubtiliter penetran
tis, noſq; ad oẽm ſui ſpiritus informãtis ſaporem.
Quinto habet ſaporẽ gratioſum valde ex Deitate.
In qua (vt dr̃.) Vidimus gloriam eius quaſi vnige- Io.1.
niti a Patre, &c. Hoc ſapore cibus iſte prefertur om
nibus delectabilibus, nec aliquid eſt, quod compa-
rari poſſit, delectationi huius Sacramenti. Pſ. Dele- Pſ. 36.
ctare in Dño. Si enim delectatio eſt (vt Aſpaſius di
cit) diffuſio naturæ ſuper maximè conueniens, in
æſtimabilem conuenit eſſe delectationem, ſuper
guſtum Deitatis, omni gratia, & omni bono
refertum. Pſal. Delectationes in dextera tua vſque Pſ. 15.
in finem. Et Eſai. Comedite bonum, & delecta- Eſa. 56.
bitur in craſſitudine anima veſtra. Is ſapor dele-
ctabilis omnium ſatisfacit deſiderio Sanctorum.
Prouerb. Deſiderium ſi compleatur delectat ani- Prou.
mam. Sexto, habet ſaporem inuſitatum in 13.

terris, ex vnione omnium humanorum cum Deitate,qui eſt ſapor cęleſtium gaudiorum, quo omnia, quæ ſunt in Chriſto, guſtantibus hoc Sacramētum infunduntur. Et hic eſt ſapor vitæ æternæ, de quo
Prou. 6 Prou.Guſtauit,& vidit,quoniam bona eſt negotiatio eius. De hoc eſt illud quaſi libanus non inciſus
Eccli. 24. vaporaui habitationem meam,ſperās.ſ.omnia bona,ſignans Deitatis vnionem cum humanitate, in qua cęleſtia terrenis ſociata ſunt, & omnia,quæ in cęlis,& in terris ſunt,ſapiunt, & ſpirant.

De huius cibi lautitate. *Membrum III.*

DE cibi lautitate nunc notandum, quæ eſt ex præparatioue, ꝙ lautiſſimus eſt huius præparationis modus,& hoc ex quattuor. O

En virtus, Sapiens, Condimentumq; Miniſter.
Præparans, Cibū cōtēperās delectās. Seruiens.

Primo eſt huius cibi præparationis, modus lautiſſimus,ex virtutis efficacia, quæ attribuitur potētiæ
Heſt. 14 Patris. De qua Heſt. Domine Deus in ditione tua cuncta ſunt polita. Subeſt enim tibi cum volueris
Sap. 12 poſſe, ait Sapiens. Maxima enim virtutis potentia in hoc articulo fidei relucet. Secundo patet lautitas,ex altitudine ſapientię,hunc cibum contempe-
Ro. 11. rantis,quod attribuitur ſapientiæ Filij. O altitudo diuitiarum ſapientiæ Dei, quam ininueſtigabiles viæ eius? Quis enim dignè inueſtigare valeat,qualiter ex antiquo,corpus incorruptū ſic innouatur? qualiter noua anima viuificatur? qualiter vtrunq; horum Deitati ſociatur? qualiter in carne infirmitates carnis portauerit? qualiter a mortuis reſurrexerit? qualiter in corpus, & ſanguinem, principalia eſculenti,& poculenti humani mutauerit? & ſic homini in cibum ſe præbuerit? Hæ enim viæ ēt
Prouer. 30. ſapienti ſunt occultæ, vt habetur in Prouerbijs. Tertio lautitas cibi, probatur ex condimento dilectationis, quod attribuitur Spirituiſancto. Ipſe.n.
Sap. 12. Patris,& Filij eſt condimentum. Sapient.O quā bonus,& ſuauis eſt Domine Spiritus tuus.Omne.n.cō
Cant. 8. dimentum,& delectatio in eo eſt. Cant. Dabo tibi poculum ex vino condito. Poſtremo patet lautitas ex abundantia adminiſtrationis,quæ attribuiť maieſtati totius Trinitatis,quæ dat impenſas.Hinc le-
1.*Para.* 3. gitur in Paralipomenon. Ego totis viribus meis ꝑparaui impenſas domus Domini mei,i.Sacramenti huius. Cuius domus impenſæ ſunt, natura Diuina, & Humana in anima, corpore, ſanguine, & ſpiritu, & omnibus bonis, quibus plena eſt natura Di-
Io. 3. uina, & quæ non ad menſuram data ſunt homini Chriſto. Quas impenſas nemo parare poterat, niſi magnus ille Rex,& Maieſtas totius Trinitatis.Hu-
Heſt. 1. ius magnificentiæ typus fuit conuiuium Aſſueri,&
Eſdr. 3. Darij,& illius Euangelici hominis,qui fecit cęnam
Luc. 14 magnam. Lautum conſtat edulium; cuius præparatio non poterat fieri,niſi de Patris potentia. Nec inueniri, niſi de Filij ſapientia: Nec condiri, niſi de Spiritusſancti bonitate, & clementia. Nec expenſæ haberi poterant,niſi de maieſtate,& magnificentia totius Trinitatis.

De cibi huius ſanitate. *Membrum IIII.*

POrro de ſanitate huius cibi,qui eſt ſanꝰ ex operatione, operans ſanitatem in homine ipſum ſumente,& comedente, eſt notandum,quòd hic cibus eſt, & dicitur ſanus quadrupliciter. P

Sanus præſeruans, purgans, reparanſque, reſeruans.
Ab iſirmitate,Infirmitatē Pellēs,Depditū,Sanitatē.

Primo inquam dicitur ſanus ab infirmitate præſeruādo.dicit enim Sapiēs. Deus de terra creauit me- *Eccli.* 38.
dicinam, & vir prudēs non abhorrebit eam,& infra. Medicina oīum in feſtinatione nebulæ,qa ſpe- *Eccli.* 43.
cies Sacramēti nebula vocatur,quæ eſt præſeruans ab omni infirmitate. Iobus. In ſex tribulationibus *Iob* 5.
liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum. Tot enim ſunt noſtræ infirmitates. Nam.

		Luxuria.
	A corpore	Gula.
		Accidia.
Infirmitates		Ira.
cauſantur	Ab anima	Auaritia.
		Inuidia.
	A ſpiritu	Superbia.

Ab his omnibus liberat hoc Sacramētum. Si enim accedentes diligenter cogitemus.

Patiētis humilitatem		Superbia.
Eius ſtrenuitatem	liberabimur	Accidia.
Coīonis liberalitatē		Auaritia.

Et ſic p ſingula diſcurrendo, vt patet exercitāti ſe.

Secundo eſt ſanus cauſam infirmitatis expellendo. Omnis enim cauſa noſtræ infirmitatis eſt quintuplex.

	Extra	Cōcupīa	carnis.		Pauptate.
			oculorū.		Dolore.
Ab		Superbia vitæ.		Hæc purganť Xp̄i	Hūilitate.
	Intra	Timor nimius.			Audacia.
		Amor improbus.			Morte.

Omnes igitur cauſæ noſtræ infirmitatis, hoc Sacramento depelluntur. Tertio eſt ſanus, ſanitatem deperditam reſtaurando.Nam ſicut perditur ſanitas corporis;ita & animæ vires.Sed omne deperditum per inediam,& concupiſcentiam,hoc cibo reſtauratur. Ita quòd redduntur vires, & debitus vigor. Sapientia. Non natiuitatis fructus paſcebat *Sap.* 16.
homines; ſed ſermo tuus paſcit eos,qui in te confidunt. Liuida tabes efficitur in interioribus, omnis homo, qui hoc cibo diu priuatur. Quarto ſanus eſt, ſanitatem conſeruans. Honora medicum *Eccli.* 38.
(ait ſapiens) propter neceſſitatem, ideſt, neceſſariam conſeruationem ſanitatis. A Deo eſt omnis medela. Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos de in- *Pſ.* 106
teritionibus eorum. Diſciplina medici exaltabit *Eccl.* 38
caput. Clamemus itaque ad eum. Sana me Domi- *Ier.* 17.
ne, & ſanabor, ſaluum me fac, & ſaluus ero,quoniam laus mea tu es.

De cibi huius nutritiuitate. *Membrum V.*

DE nutritiuitate cibi, ſciendum quòd virtus huius cibi ex ſex cognoſcitur, ex quibus valet bene nutrire, ſcilicet. Q

Vi cæliq;, cibi, vita, dans, vnit, & omni.

Digitized by Google

Primo nutrit virtute cœleſti,quę nobilior eſt omni
Io. 6. virtute humana, vel cibi humani. Saluator. Non
Moyſes dedit vobis panẽ de cœlo, ſed Pater meus
dat vobis panem de cœlo verum. Panis.n.verus eſt
qui de cęlo deſcendit.Hic.n.panis vegetare,& nu-
trire habet ad vitam cęleſtem,iō clamandum.Panẽ
noſtrum ſuperſtantialem da nobis, ſ.ſuperſtantiali
Deut. virtute nobis præſta nutrimentum. Hinc dr̃. Oculi
33. Iacob in terra frumenti,& vini,&c.Nutrit ergo,ea
quam in ſe habet cęleſti virtute, & hoc ad cęli con
Philip. formitatem, in cęlo noſtram faciens eſſe per cęli-
3. batum conuerſationem,& rationis intentionem.
Io.6. Secundo nutrit ipſa veri cibi veritate dicẽte Dñō.
Caro mea vere eſt cibus.Verus enim cibus vocatur
ille,qui nihil ſibi habet admixtum, niſi cibũ,quod
non eſt in cibo corporali,vt patet. Et ergo dicitur.
Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me non eſuriet,
&c.Adeo enim habet cibi veritatem, ꝙ totam alte
rius cibi aufert eſuriem in Sanctis, & perfectis, &
4. Reg. 4. nõ admittit famis inediam. Et ergo dicitur hydria
Prouer. farinæ non deficiet,& Prou. Iuſtus comedit, & im-
13. plet animam ſuam, venter autem impiorum inſa-
tiabilis.Tertio nutrit ad vitam,quia eſt cibus vitæ,
Io 6. quia.ſ.ipſa vitę principia ſunt in ipſo.Vbi ait Dñs.
Ego ſum panis vitę (gloſa) qui paſco donec paſtos
iungam vitæ. Hic eſt verus panis, vt qui ex ipſo
manducauerit non moriatur. Item.Qui manducat
me,& ipſe viuet propter me. Hoc igitur alimẽtum
influit Sanctis vitam gloriæ,& nobis vitam gratiæ.
Gen. 2. Lignum enim vitæ eſt in medio Paradiſi. Cũ enim
(vt dicitur in Libro de Cauſis) vita ſit actus conti-
nuus fluẽs ab ente quieto (qđ eſt fons vitæ) in ea,q̃
viua ſunt, patet,ꝙ hoc nutrimentũ vitæ eſt,cib.eſt.

Pater vitam fluit in filium.
Nam Filius habens in ſemetipſo vitam fluit in (Sacramentum
Sacramentum vitam influit in nos.

Eccl.10 Cibauit illum pane vitæ,& intellectus.Quarto con
ferr immortalitatẽ,& eius radicem. Hinc dicitur.
Io.6. Qui manducat carnem meam habet vitam æternã,
& ego reſuſcitabo eũ. Inde etiam habet,quod via-
ticum appellatur,quia.ſ.eſt vita viantium,ideſt iti-
nerantium per mortale iſtud deſertum,vſq; ad im
mortalitatis illius ſtabilimentum. Quia hic cibus
eſt radix immortalitatis, quia is,qui ſumit in ipſo
Apoc.2 principium eſt vitæ. Vincenti dabo edere de ligno
vitæ,a cuius radice ſugit vita immortalis.

Quinto cibat virtute excellenti, cibatum ſibi
vniente. Et per hanc proprietatem non communi-
cat cum cibo naturali. Vnde dicitur Auguſtino.
Creſce, & manducabis me. Nec tu me mutabis in
te, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in
Ezech. me. Et Ezechiel. Ipſi conuertentur ad te, & tu non
3. conuerteris ad eos. Nam ſi in nos, conuerteretur,
nihil nobis prodeſſet. Quando autem virtus eius,
noſtram vincit infirmitatem,& nos ad ſe commu-
tat,oportet, quòd noſtra infirmitas in ſuã tranſeat
quodammodo Diuinam virtutem,& ſic firmamur,
Io 12. & perire non poſſumus ab ipſo, audi Dominum.
Can. 1. Omnia trahã ad meipſum. Hoc in Canticis Sponſa
orat.Thahe me poſt te. Nam ſicut in vnam perſo-
nam aſſumpſit naturam humanam,non conſumens
eam in ſeipſo; ſed in vnitate perſonæ traxit, vt in
ipſa eſſe Diuinum participaret; Sic conuertit nos
ad ſe non conſumendo; ſed vt eſſe Diuinum in ſui
ſumptione participemus.Hinc orat Hieremias.
Conuertę nos Domine ad te, & conuertemur. Sic Thre.5.
Eccleſia dicitur corpus Chriſti, quia Dominus Ie-
ſus dando illi corpus ſuum conuertit eam ad ſe, vt
corpus eius efficiatur, & ſinguli ſint membra eius.
Sexto nutrit iſte cibus virtute vniuerſali,& corpus Io.18.
nutriens,& animam,in quo etiam excedit cibi ma-
terialis virtutem,qui tantum deperdita in corpore
reſtaurat.Vnde Greg.in Coll.Præſta quæſumus om
nipotens Deus, vt quod nunc in Sacramenro per-
cipimus. ad noſtrarum vegetationem tranſeat ani-
marum.Ergo dicit Ambroſ.Sacramentum ex duo-
bus compoſitum,ſ.viſibili Sacramento,& inuiſibi-
li corpore Chriſti, vt vterque homo,ſcilicet exte-
rior,& interior, in Chriſti corpore inueniat refe-
ctionem. Ioan.Ingredietur,& egredietur,& paſcua Io. 10.
inueniet.Pſal.Dominus regit me,& nihil mihi de- Pſ. 22.
erit. Tãta enim eſt paſtura iſta,quòd in ea ſunt om-
nia neceſſaria.

De cibi ad cibatum congruitate.
Membrum VI.

DE congruitate huius cibi, ad cibatum viden- R
dum, quam habet ex ſimilitudine. Nihil.n.
(vt Philoſophi aiunt) nutrit niſi ſimile. Et ideo cũ
iſte cibus maximè nutriat, oportet, quòd maximè
ſimilis ſit. Quia licet diſſimilis ſit cibus a proprio
principio antequam nutriat, oportet quòd per di-
geſtionem fiat ſimilis. Et quia nos conuertimur in
hunc cibum, igitur oportet, quòd digeſtio fiat in
nobis,ad illius cibi ſalutaris ſimilitudinem. Vnde
hic notandum, quòd in quinque conſiſtit congrui-
tas cibi ad cibatum ex ſimilitudine.

Digere, imagine, natura, vixit, mala ſumpſit.

Eſt.n.congruitas cibi ad cibatum:
- Noſtri ad cibum digeſtione.
- Imaginis ſimilitudine.
- Naturæ conformitate.
- Conuerſationis pulchritudine.
- Noſtræ miſeriæ indetractabilis aſſumptione.

Primo inq̃ per digeſtionem noſtri ad cibum fit ſi-
militudo,& hoc cõpũctione peccati, & deuotione
feruentis deſiderij. De primo Apoſtolus. Probet 1. Cor. 11.
autem ſeipſum homo.Et Eſa.Aſſimilaui te non co- Eſa.45.
gnouiſti me.De ſecundo. Concaluit cor meum in- Pſ. 38.
tra me.Quando enim cogitamus charitatem Chri-
ſti, qui Sacramentum inſtituit,cogitamus manſue-
tudinẽ patientis,aduertimus deuotionem ſe ꝓ no-
bis exhibentis, benignitatem nos ad menſam reci-
pientis,dulceſcit cor noſtrum ad cibum hunc,& ſic
feruet in amore,& aſſimilatur Chr̃o, ſciens qm̃ ta-
lia oportet eum præparare.Secundo eſt aſſimilatio
noſtri ad Chriſtum in imagine.Filius.n.Dei imago
eſt inuiſibilis Patris,& nos facti ad imaginẽ ſumus.
Sed non poteſt eſſe imago, quæ non imitatur,quia
ab imitando eſt dicta. Vnde Hylarius dicit. Ima-
go eſt rei ad rem imitandam, & coequandam ſpe-
cies indifferens. Geneſ. Faciamus hominem ad Gen. 1.

Digitized by Google

imaginem,&c.Qui ergo vult hoc cibo dignus effici, imitetur formam filij Dei, ad quam factus eſt,ſ. in cognitionis veritate, & affectionis dilectione. Tertio eſt hæc ſimilitudo in naturæ conformitate.
Heb.11 Apoſtolus. Nuſquam Angelos apprehẽdit; ſed ſemen Abrahæ. Et poſt. Vnde debuit per omnia fratribus ſimilari.
Philip. 2. In ſimilitudinem hominum factus. Contemperauit enim nos ſibi noſtra aſſumens, vt facilius in ipſum tranſeamus. Geneſ.Caro enim,&
Gen.37 frater noſter eſt. In omnibus enim naturalibus eſt nobis aſſimilatus.Quarto eſt ſimilitudo in conuerſationis pulchritudine, qua conformamur ipſi in pulchritudine morum,& virtutum.Et hoc notatur
Math. 22. per veſtem nuptialem. Amice quomodo huc intraſti,nõ habens veſtem nuptialem? In veſte enim tali
Eſa.61. ſimiles fiunt ſponſo nuptiarum.Eſa.Induit me Dominus veſtimento ſalutis,& indumento lætitiæ circundedit me.Quinto eſt ſimilitudo in noſtræ miſeriæ ſecundum pœnas indetractabiles aſſumptione. Nullam enim aſſumpſit culpã; ſed nec oẽm aſſumpſit pœnã.Quia ſunt quædã pęnæ quas ſi aſſumpſiſſet, honeſtati noſtræ redemptionis detraheretur, quia illæ pœnæ non ſunt honeſtæ.Harum quædam.

Ex	Corpore	vt	Fœmineus ſexus, lepra, ſcabies, debilitas,&c.
	Anima		Ignorantia agendorum concupiſcentia noxiorum.

Si has aſſumpſiſſet rdděptioni non ſatis fuiſſet; qa ſexus fœmineus impediret a prędicatione,& plura incõuenientia,q̃ relinquimus ſtudioſis importaret. Lepra ab hoĩum conuerſatione, debilitas cõtinua Euãgelij officium impediſſet, & iõ has,& hmõi nõ
Hebr 2. aſſumpſit. Alias aũt nr̃as omnes aſſumpſit pœnalitates,vt ſimilis nobis eſſet. Et ideo pro hac aſſimilatione, ad maximas ei tenemur gratiarũ actiones. Quia ex hac pęnarum aſſumptione, & nobis compati nouit, & ſimilis peccatoribus,minor eſt Angelis effectus,& pro nobis paſſibilis factus,omnia tædia vitæ humanæ pro nobis ſuſtinuit.Optimè ergo & perfectè congruit nobis iſte cibus, & ideo mirabiliter conueniens nobis reputatur.

De huius cibi penetrabilitate. Membrum VII.

S DE penetrabilitate huius cibi, quam habet ex ſubtilitate eſt notandũ, ꝙ cibus naturalis nõ nutrit membra,niſi membris infundatur,nõ infunditur autem poroſitati membrorum, niſi ſubtilietur.Et ideo poſuit natura,omnia inſtrumẽta in homine,ad hoc neceſſaria.Poſuit enim in ore.

Dentes		cibum diuiderent.
Molares		ad minima contererent.
Calorẽ igneũ ĩ ſtomacho		ſubtile a groſſo ſeparet.
Venas muſaicas	vt ſic	Subtile ſugerent.
Colatoria pãniculorũ		fęculẽtũ colãdo auferrẽt.
Subtiles poros		ſubtile ſubtiľr ſugerent.
Spõgioſitatẽ mẽbrorũ		membris infunderent.

Vt ſic in ſubtiliſſimo nutrimẽto corpis pficeretur. Hoc ergo mõ perficitur ẽt nutrimentum aĩæ in Sacramento;vbi oportet hæc,vt penetret cõcurrere.

Maſtico, poſt tenuo, ſugo, ſero, colo refundo.

Maſticatio quæ eſt frequens reditus dẽtium ſuper idẽ,ſignat meditationẽ,vt ſupra patet,quia eſt hoc Sacr̃m diuidendum,& atterẽdum, in oẽs dñas bonitatis,& virtutis. Scdo nota,ꝙ ſubtiliatio,quæ fit per calorem digeſtiuum igneum, pura ſeparans ab impuris, non quidem in corpe Dñi; ſed potius eſt in nobis,qui nos depurare debemus; vel potius ab ipſo Dño depurari,ad ipſum percipiendũ.De hoc Malac. Sedebit cõflans, & emundans argentum,& Malac. 3.
purgabit filios Leui,& erunt Dño offerentes ſacrificia in iuſtitia,& placebunt Dño. Seſſio morã,conflatio charitatis incendium,emundatio digeſtionẽ ad purum deſignat. Tertio ſuctio dulcedinis huius Sacr̃i deguſtatæ fit, qñ in dulcedine cordis nimia, dulcedo Chr̃i in ſpiritu deguſtatur ꝑpterea Moyſes. Vt ſugeret mel de petra.poſtq̃.ſ.eſt depuratus. Deute. 32.
Quarto delatio huius cibi, fit quaſi per quaſdã venas,& canales, in totam aĩam ipſum deportantes, vt vndiq; anima infundatur, irrigetur, nutriatur. Hæ venę ſunt cognitiones,& affectiones,nutrimentum animæ deferentes a fonte Chriſto. De quo legitur. Fons aſcendebat de terra. Quinto colatoria Gen. 2.
ſignant ſubtiliſſimæ conſcientiæ examinationem, ne aliquod impurum remaneat in nobis.Si ſeparaueris pretioſum a vili, quaſi os meum eris. Hinc Ier. 15. Exodi 29.
Simila præcipitur eſſe in ſacrificio Dñi, quæ ſignificat vltimæ munditiæ gratiam.Ezechiel.Similam, Ezech. 16.
& mel,& oleũ comediſti, & decora facta es nimis. Sexto tam purum,tam dulce, tam mundum infunditur iam membris aĩæ, & ex illo omnis ſubſtantia eorum,& virtus reſtauratur, & anima exhilaratur, ita vt Pſ.dicat.In voce exaltationis,& confeſſionis Pſ 41.
ſonus epulãtis. Quia cor eſt in iubilo,& omnia interiora, & exteriora, dulcedine talis epulationis perfunduntur.Nam panis confortat ad gratiam,vinum inebriat ad ſpiritus iocunditatem, & mixtio vini,conſeruat rationem ſobrietatis.

De cibi ad cibatum vnibilitate. Membrum VIII.

IAm de cibi ad cibatum vnibilitate videndum. T
Et eſt ſciendum, ꝙ in naturali cibo, nihil vnitur ei, qui cibatur, niſi quod connaturale eſt illi. Non connaturale putreſcit, generat apoſtemata,& alias corruptiones. De cõnaturali autem vnito omnia membra confortantur, & proficiunt in operationibus ſuis. Et ideo notandum, ꝙ quinque ſunt, quæ nos faciunt Chriſto cõnaturales, & vnibiles,ſ.

Partus,	*Vita* &	*Amor*,
Diuina generatio,	Munda	Dei ſyncerus,
Sic contemplatio,		*Iunctus*.
Illuminoſa,		Vnio Deuota.

Et hæc quinque habet etiam cibus ad cibatũ, quando vnitur ei.

De primo horum dicit in Canonica Ioann. Scimus,quia omnis, qui natus eſt ex Deo non peccat; 1. Io.5.
ſed generatio Dei cõſeruat eũ. Eſt aũt ſpũalis quædã,& optima generatio Diuina,qua hõ in corpus, & in mẽbris Chr̃i generať. Si.n.cibus oleris, bonũ ſuum cognoſcere poſſet, quando ad corpus, & ad membra hoĩs per generationem quandam mutať, Simile Proportionatũ.
multas gr̃as ageret,& omnes contritiones, & modos quibus cõteritur,& mutatur,cum gaudio ſuſtineret,ſciens quòd a ſuo eſſe ignobili,& vili,in tam nobilem

Digitized by Google

nobilem vitam, & corpus tranſiret. Quantas ergo
gratias debemus Chriſto, qui ſuo Corpore viuifi-
co, nos in ſe tranſmutat, vt corpus eius efficiamur,
Io.1. Sanctum, Mundum, Diuinum? Hinc Ioã. Quotquot
aũt receperũt eũ, dedit eis poteſtatẽ, &c. Quia qui
eum recipiunt in Sacr̃o, concorporales illi efficiun
tur, ex Deo nati ſunt. Scda vnio eſt in munda vita,
Eſa 56. in ſimilitudine virtutis, & operationis. Hinc dr̃. Ini
quitates vr̃æ diuiſerunt inter vos, & Deum. Acſi di
cat. Si diſſimilitudo in vita nõ eſſet; ſed eſſetis vita,
virtute, & operatione ſimiles; tũc Deo veſtro vniti
Act.17 eſſetis, ita q nihil ter invos, & ipſum diſtaret. Nõ
longe eſt ab vnoquoq; nr̃m. In ipſo.n. viuimus, mo
uemur, & ſumus, & oĩa opera operatur in nobis, &
magna facit in nobis. Tertiũ nos vniens Chriſto eſt
dilectio ad ipſum ſynceră. Hinc Aug. Fides in com
poſitione corporis myſtici membra iungit, ſpes aũt
Ephes.4 nectit, & charitas vnit. Et Apoſtolus. Sollicitĩ ſer-
1.Io.4. uare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Qui in cha
ritate manet in Deo manet. Erit autẽ hæc dilectio
pulchra, & ſyncera, nil corruptibile, nihil fędũ ad-
mitteris, aduerſus dilectum. Quartum vniens eſt il-
2.Cor.3 luſtratio contemplatiua, de qua . Idem. Nos vero
reuelata facie gloriam Dñi ſpeculantes, in eandem
imaginem transformamur, a claritate in claritatẽ,
tanquam a Dñi ſpiritu. Omnino enim innaturale
eſſet, q tenebroſum, & obſcurum membrum, eſſet
tam lucidi, & pulcherrimi corporis, & ideo opor-
tet, vt aſſumat Chriſti naturalem lucẽ; & pulchri-
tudinem, imò, & colorem candidum, & rubicun-
Cant.5. dum, vt dicitur in Canticis. Poſtremo vnio perfi-
citur, indiſſolubilem habens vnionem ad corpus,
& indiſtãtem, vt in corpore ſit, & animet ab ipſo,
& viuat, iam dè cætero, de corpore reputetur. Hoc
autem fit per, omnium bonorum, qui a capite, vel
corde, corpori influuntur participationem, vt dici-
Ps.118 tur in Pſal. Participẽ me fac Deus omnium timen-
1.Cor.6 tiũ te. Item qui adhæret Deo, vnus eſt ſpiritus. Re-
ducimur a multis in vnum.

Et hoc
- Per cathenam vnionis.
- Per vinculum Spiritusſancti.
- Quia colligamur Filio in Sacramento.
- Quia reducimur ĩ Pr̃em, & fruimur ipõ.

Sic ergo perficitur vnio iſta.

De cibi ad cibatum heſibilitate.
Membrum VIIII.

V CIrca nonum ſciendum, q cibi ad cibatum heſi
bilitas, perficitur ex apprehenſione fortiſſi-
ma; qua id quod cibatur apprehendit, & tenet, id
quod ſibi ex cibo eſt vnitũ. Sicut enim dicit Iſaac
in dietis, & Conſtantinus in Pantegnis, q quidam
cibi parum adhærẽt, vt oua, caro ſubtilis, & herbę.
Quædam firmiter, vt nutrimentum ex puro, & ſyn-
cero grano frumenti. Sic etiam Chriſto quidam for
titer adhærent, quidam autem facilè ſeparantur.
Adheſio autem fit his modis.

Fortis, Amor, ſtabilis, hęret, conſtantia Chriſto.
Philip.4. Fortitudo autẽ apprehenſionis ſpiritualis, fit quaſi
Cant.6. duobus brachijs intellectus, & affectus. Sequor ſi
quomodo compræhendam. Appræhendam te, &
ducam. Item. Tenui illum nec dimittam. Item. Viuit Cant 3
Dominus, & viuit anima tua: nõ dimittam te. Item. 4 Reg. 2.
Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius. Secundo Cant.2.
fit hæc adhæſio glutino amoris. Sicut adheret lum- Ier.13.
bare ad lumbos, ſic agglutinaui mihi domum Iſ-
rael, & omnem domum Iuda, vt eſſent mihi in no-
men, & in laudem gloriam. Item Eſa. Glutino bo- Eſa.41.
num eſt. Pſal. Adheſit anima poſt te. Omnis enim Ps.61.
amor facit extaſim, tranſponens amantem in ama-
tum. Eſt igitur amor optimum glutinum; quo mem
brum incorporatum Chriſto, firmiter ſubheret, ne
ſeparetur ab eo. Tertio fit hæc adhæſio, manſione
ſtabilitatis, ideſt ſtabilimento cordis, & corporis
in ſpiritualiũ meditatione, & ſtudio. Nam hoc ne-
ceſſarium eſt. Hinc dicitur. Populus hic dilexit mo
uere pedes ſuos, & Domino non placuit. Oportet
enim firmiter adherere Deo, quia oportet palmi-
tem manere in vitæ, vt faciat fructum. Qui enim Ier.14.
manet in me (ait ipſe Chriſtus) & ego in eo, hic Io.15.
fert fructum multum. Hinc dicitur. Manſiunculas Gen.7.
in archa facies, ideſt corpi Domini Ieſu, firma me-
ditatione, & exercitio adhereas. Item de hoc dici- Gen.27
tur. Iacob fuit vir ſimplex habitans in tabernacu-
lo, ideſt corpore Dominico. Oportet enim caue-
re, ne ad leuia defluamus, & laxationem patiamur,
ne forte effluat cibus iſte. Vnde oportet cautè, pa-
tienter, perſeueranter expectare huius Sacramenti
effectus, & non ideo ſeparari ab eo. Et hæc ſimul
ſufficiunt de manſione ſtabilitatis, & perſeuerantia
continuitatis, ac per hoc de omnibus proprietati-
bus ſuprapoſitis huius vitalis cibi. Age iam hunc
optemus, edamus, vt in æternum viuamus.

De quarto nomine Sacramenti quo dicitur potus.
Capitulum Quartum.

BIbite, & inebriamini Cant. Eſt quarto huius Sa A
cramẽti in genere, Potus Ioan. Sanguis meus 26.
vere eſt potus. Circa quem potum præter cætera, Cant.4.
ſunt conſideranda iſta. Nam infra vbi agitur de Io.4.
ſanguine, habentur multoplura. Hic vero tantum-
modo conſideranda eſt, huius potus materia con-
grua. Nam vinum propter ſuas proprietates, & ef-
fectus quos in bibente operatur, congruentiſſima
huius potus eſt materia. Cum enim ſpecies in Sa-
cramento pro ſigno aſſumantur; vtique quæ effi-
cit vinum corporaliter bibitum, etiam in hoc Sa-
cramento debet ſignare, ad eius confectionem, &
vſum aſſumptum. Sunt autem vini proprietates,
ſiue effectus principaliores hi.

Conſumit, nutrit, iocundat, prouocat, vnit.
Confortat, curat, ſapit, accendit, quoque ſignat.

Ex his omnibus, huius potus affectuum ſimilitudi-
nem gerit.

Primo vinum potatum omnes humores malos B
conſumit. Sic & iſte potus ſanguinis, ſ. Chriſti, oẽs
animæ affectiones prauas, peccatorumque ſordes;
quaſi quoſdam humores noxios tollit. Apoſtolus.
Sanguinis emundabit conſcientias veſtras ab ope- Heb.9.
ribus mortuis, ad ſeruiẽdum Deo viuenti, & Ioan- Apoc.1
nes. Qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis noſtris,
in ſanguine ſuo, & cæt. Secundo vinum nutrit non

Digitized by Google

ſolum ex ſe, ſed & ex calore naturali cooperando, & virtutem digeſtiuam adiuuando, &c. Sic & iſte potus aiam paſcēdo, vehemēter ſuâ virtute nutrit, & potat; adeo vt ad plenam ſatietatem perducens,
Io.6. ipſam ſitire finaliter non permittit. Saluator. Qui bibit me non ſitiet in æternum. Vnde, & ſignanter,
C non gregarius; ſed verus potus dr̃. Ibidem. Sanguis meus verè eſt potus. Tertio vinum (ſm Albertum) pp ſubtilem, & humidum ſui calorem cordis eſt lętificatiuum. Sic, & hic potus, ſi rite potetur, ineffabili gaudio mentem gaudere facit, imò & ebriam
Prou.9. reddit. Prou. Venite bibite vinū, qđ miſcui vobis.
Can. 5. & Cant. Bibite, & inebriamini chariſſimi. Quarto vinum appetitum prouocat. Sic & iſte potus quāto magis bibitur, tanto magis ſp ſititur. Etſi.n. vt ſupra dictum eſt, ſuauiter aiam reficiendo ſatiat, faſtidium tñ parere non nouit, ſed miro quodam mō ſatiādo appetitū in ſe acuit, & prouocat magis. Eccl.
Eccli. 24. Qui bibunt me adhuc ſitient. Quinto vinum nō ſolum ſe potanti vnitur; ſed virtuti digeſtiuæ cooperando per vim ſui caloris, cibum cum cibato vnit.
D Sic & iſte potus potantem vnum eſſe cum Chrō, ſicut & illæ cum Patre vnū eſt, & in illo manere mi-
Io.6. rabiliter facit dicente Dño. Qui bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Item Apl̃s: Vos
Epheſ.2 qui aliqñ eratis lōge, facti eſtis prope, in ſanguine
1.Thim. 5. eius. Sexto vinum eſt ſtomachi confortatiuū ſm illud. Modico vino vtere pp ſtomachū tuum, &c. Sic & ſanguis Chri, contra oia huius exilij mala, p ſpē
Heb. 10 futurorū bonorū confortat. Iſdem. Habentes itaq; fratres fiduciam in introitum Sctõrum in ſanguine Ieſu. Septimo vinum moderate potatum, multarū infirmitatū eſt curatiuū. Sic & iſte potus oīum aiæ
Lucæ 6. ægritudinū, optima eſt tryaca, & medicina. Virtus
Eccli. 38. enim de illo exit ad ſanandū oēs. Et medicina eſt,
E quam de terra creauit Altiſſimus. Octauo, ſicut vinum optimi eſt ſaporis, ſic iſte potus palatum habentem ſanum, & meretriceis ſuauitatibus nō infectū, gratiſſimo ſuo dulcore ſuauiter delectat. Vide infra in cōſiderationibus de ſanguine. Nono, ſicut vinum potantem calefacit; ſic & potus iſte ardentiſſima effuſus charitate, ſe potantem efficaciſſimè charitate accendit Bernar. ſuper oīa te mihi reddit amabilem bone Ieſu, calix quem bibiſti. Decimo,
F ſicut vinum vi caloris ſolis generatum, & in torculari expreſſum, in potū proponitur; ſic & potus iſte calore amoris cœleſtis præparatus, in torculari crucis expreſſus, in Sacramento velut quodam calice, animæ proponitur ad potandum. Eya itaque ritè hunc potum bibamus, vt hos eius effectus conſequamur. Et alios, qui notantur infra.

De quinto nomine Sacramenti quo dicitur communio vel Synaxis. Cap. V.

G
1.Cor. 10. PAnis quem frangimus, nonne communicatio, & participatio eſt corporis Domini?

Iam quinto videndum, quomodo hoc Sacramētum in genere eſt communionis, & Synaxis à Patribus vocatur, quod ſanctam Communionem ſonat in latino. In quo genere ponitur pp ſex cauſas.

Fonti Spiritibus, Sanctis, Corpus, Omnia Nectens.

Quia Facit communicare
Fonti omnis gratiæ.
Angelorum gloriæ.
Sctis oībus triumphātib.
Myſtici corpis paſſionib.

Facit
Omnia noſtra communia.
Diuinorū, & humanorū verā cōionem.

De primo, φ facit cōicare fonti oīs gr̃æ patet, Io.6. quia in ipſo cōicamus Chrō, ſic vt in nobis ipſe ſit, & nos in ipſo, & oīa ſua influat nobis. Vnde dr̃. De Filio. Deriuent fontes tui foras, & in plateis aquas Prou 4. tuas diuide. Et eſt verbum Patris ad filium, qui eſt fons oīs gr̃æ, & oīs boni: In quo fonte ſunt multæ venæ gr̃arum, vtramq; eccl̃iam irrigantes. Hic eſt fons de quo dicit, φ fons paruus creuit in fluuium Heſt.10 maximum, & in aquas plurimas redūdauit. Facitq; quatuor in nobis aquæ fluentis commoditates.

Turpe lauat, rigat, apportat, reuehens aqua fontis.

Nā gratia ſanguinis ſui lauat ſordes pctõrum hinc Paulus. Oia pœnæ mundantur in ſanguine, & ſine Hebr.9. ſanguinis effuſione nō fit remiſſio, vt ſupra. Secūdo rigat ardua noſtra in aqua, quæ cum ſanguine exiuit de latere ſuo. Io. Exiuit ſanguis, & aqua. Aqua.ſ. Io.19. expians, & omnia rigans. Fons dę domo Dñi egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum.i. vanitatum, vt Diuinæ plantę bonorum operum creſcant. Ioel 3. Tertio deportat nauibus, & euehit apud nos abundantia, vt vbi deficiunt magno pretio commutent. Quę ſunt, paupertas ſpiritus, gemitus prò peccatis, fletus, ieiunium, & huiuſmodi, quæ apud nos abundant, & in cęlo deficiunt, vel deſinunt, & ibi nobis p huiuſmodi magna pretia dantur. Nam prò tēporalibus æterna, pro triſtitijs beatá gaudia, prò paupertate diuitiæ, pro labore æterna requies condonantur. Et omnia noſtra merita per Chriſtum Patri præſentantur, & ad cęleſtem Patriam, vt illic remuneremur deportātur. Quarto his fluxus aduehit nobis, & reportat neceſſaria, quæ deficiunt apud nos, & abundant in cœlo, hoc eſt gaudium cordis, conſolationem ſpiritus, dulcedinem guſtus Diuinorū, & fructum quendam virtutum, vt illa fortius deſideremus, & iſta in quib. ſumus, magis faſtidiamus. Prou. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe portans panem ſuum. ſic ergo huius fontis vtilitatem Prou. 31. communicamus ex cuius.

Bñficio
Sordida noſtra lauantur, & defluunt.
Arida noſtra irrigantur, & fęcunda fiunt.
Noſtri labores referuntur, & mercede dignè fiunt.
Delitiæ nobis cœleſtes aduehuntur, & dulceſcunt.

Hinc ſeruator. Qui credit in me, ſicut dicit Scriptu Io.11. ra, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Et Balaam de Iſraele. Fluit aqua de ſitula eius, & ſemen Nu.24. eius in aquas plurimas redundabit.

Quod per hoc Sacramentum communicamus Angelorum gloriæ. Membrum II.

SEcundo principaliter hoc Sacramentum communicationem nobis confert Angelorum gloriæ, quæ in multis conſiſtit. H

Reſtauras, ſeruis, luſtras, his atq; reducis.

Primo

Digitized by Google

Primò.n. ruina Angelorum,ex hoc reſtauratur Sa-
cramento, quia nō reparatur, niſi de his qui Chri-
Io. 3. ſto incorporant̃,ſicut ipſe dicit. Nemo aſcendit in
cęlū,niſi qui deſcendit de cęlo,filius hoīs,ſ.cū cor-
Obſer- pore ſuo myſtico.Nullus aūt incorporatur corpo-
ri myſtico,niſi ꝑ corpus verū,& ſumptionem eius,
ſaltem ſpūalem. Oportet ergo, ꝙ per corpus Chri
verum,ruina Angelorum reſtituatur.Reſtituti igit̃
cōicant gloriæ Angelorum, per cōicationem cor-
Deut. poris Chriſti. Vnde legitur ſm ſeptuaginta inter-
33. pretes. Statuit terminos populorū,iuxta numerum
Angelorum Dei,ſ.gloriæ eorum. Sic ēt ſecundò,ſi
fideles incorporantur Chriſto, perducitur ad effe-
Heb. 1. ctum miniſterium Angelorum.Paulus. Nonne oēs
amminiſtratorij ſpiritus ſunt?Non modicum ergo
gloriæ habent, qñ eorum completur miniſterium.
Hinc dicunt̃ gaudere,& in pęnitentijs peccatorum
gaudere,& cōtriſtari in peccatis cōmiſſorum. Deſi
derant. n. vt Chriſto ſibi ad cuſtodiā commiſſi in-
corporentur, & ſic redeant ad cōionem glorię An
gelorū per cōionem corporis Chriſti. Tertiò ēt ſic
participamus Diuinas illuminationes;quia ſicut di
cit Dionyſius. Lex Diuinitatis eſt, ꝑ prima media,
& per media vltima reducere. Vnde ſicut Angeli
1.Pet.1 illuminātur à Chr̄o ēt ſm humanitatem; quia de-
ſiderāt proſpicere in eum; ſic & ſibi commiſſos in
illuminationes Chriſti reducere intendunt,per in-
corporationē,& participationem huius Sacamēti.
Quartò participant ēt hoīes Angelorum gloriæ, in
reductione ad Deum;ad q̄ oīs illuminator, intēdit
Eccl.10 reducere à ſe illuminatū.Dicitur aūt.Fons ſapiētiæ
verbum Dei in excelſis. Cū igitur fons ſapientię ſit
primum illuminans; oīs Angelus illuminatas aīas
reducet ad verbum. non aūt ad verbū reducuntur;
Pſ. 98 niſi quo verbo,& lumini incorporentur.Pſal. Dn̄e
in lumine vultus tui ambulabunt,quia & corpora-
Philip. liter lumini configurantur Apoſtolus. Reformabit
3. corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori
claritatis ſuæ.Sic ergo gloriæ Angelorum commu-
nicamus,per hoc, quòd Chriſto incorporamur.

Quod Communio dicitur, quia omnibus Sanctorum meritis communicare facit. Membr. III.

I Dicitur tertiò principaliter Cōio, quia nos oī-
bus Sanctis facit cōicare,vt ſi quid deficit in
ſingulis,ex oībus abundantijs Sanctorum ſupplea-
tur.Nam ex cōicatione huius Sacr̄i habemus virtu
tes Patriarcharū,illuminationes, & fruitiones Pro
phetarum,iuſtitias Legiſlatorum, dignitates Apo-
ſtolorum,victorias Martyrum, ſanctitates Confeſ-
ſorum,Religonem Monachorū, puritatē Anacho-
ritarum,doctrinas Doctorū, munditiam Virginū,
luctum Viduarum,eleemoſynas cunctorum,ſplen-
dorem Innocētium,oīa merita Sanctorum.Hęc.n.
oīa à Chriſto in corpus eius myſticum fluxerunt,&
in efficacia corporis, & ſanguinis eius exiſtunt,&
de quolibet in quemlibet per charitatem Spiritus
Coloſ.1. ſancti referuntur, & redundant. Vnde conſulitur.
Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in
partem ſortis Sanctorū in lumine.Per Cōionem.n.
Chriſti ſortem oīs gratiæ cōicamus cum oībus Sā-
ctis. Vna eſt.n.participatio Chriſti in oībus mem-
bris eius naturalibus, & inuicem cōicant membra.
Hinc legis de priſcis fidelib. quod. Gratia magna Act. 5.
erat in oībus eis. Neque.n.quiſquā egens fuit inter
eos.Pſ.Funes ceciderunt mihi in pręclaris.Nam ſi- Pſ. 15.
cut in corpore naturali, per ſanguinem, & ſpiritū
vnum membrum redundat in aliud; ita multoma-
gis in membris ſpūalibus corporis myſtici, vnum
membrum, ſpiritus communionem tranſmittit in
aliud. Si quid patitur vnum membrum compatiun 1.Cor.
tur omnia membra &c. Hæc eſt communio Sācto- 12.
rum;de qua in ſymbolo dicitur. Vnitas enim cor-
poris facit communionem Sanctorum.

Quarto dicitur Communio, quia facit communicare, myſtici corporis paſſionibus. Membrum Quartum.

Facit ēt quarto cōicare paſſionib. myſtici cor- K
poris;quia vt dictum eſt,ſi quid patitur vnum 1.Cor.
membrū compatiuntur oīa. Et ex iſta cōione mem 12.
brorum,in membra languida,& deficientia,fluunt
cōpaſſiones cordis,conſolationes oris, ſubuentio-
nes in eleemoſynis, ſupportationes in aduerſis.
Hinc ſuadet ille. Neceſſitatib. Sanctorum cōican- Rom.12
tes; exemplo capitis noſtri Chriſti, qui ſe expoſuit
paſſionibus multis, vt nobis per effectum ſubueni-
ret. Hinc Ioannes. Sicut Chriſtus pro nobis animā 1. Io.3.
ſuam poſuit,ita & nos debemus pro fratrib.noſtris
ponere aīas noſtras.Quamdiu.n.Chriſtus in mem-
bris ſuis patitur, nos oportet compati; ſi tñ Sancti
corporis volumus eſſe membra. Tunc Sanctorum
neceſſitatib.cōicamus,qñ eorum neceſſitatem cor-
de ſuſcipimus per compaſſionem,vt Apoſtolus do
cet.Gaudere cum gaudentib.& flere cum flentibus Rom.12
idipſum inuicem ſentientes. Hæc etiā cōio ab ore,
exhibet verbum dulciſſimè conſolationis. Vt ibi.
Conſolamini puſillanimes. & alibi. Dicite puſilla- 1.Theſ. 5.
nimes confortamini. Item tertiò facit ſubuentionē Eſa.35.
facultatū in eleemoſynis,vt à toto corpore redun-
dantiam ſpiritualium cōicent pro tpalibus dicen-
te Paulo. Si ſpūalium eorum participes facti ſunt, 1.Cor.
debent & in carnalib. miniſtrare eis. Quartò facit 19.
ſupportationem in aduerſis. Debemus nos firmio- Rom.14
res,imbecillitates infirmorum ſuſtinere.Alter alte
rius onera portate. Hinc & ſi videris aſinū inimici Gal 6.
tui iacentem ſub onere,non pertranſibis;ſed leua- Exo.23
bis cum eo.Sic Yſachar ſupportat onera proximo-
rum ſciens illud, quòd bonorum laborum glorio- Sap.3.
ſus eſt fructus.

Quinto dicitur Communio, quia facit omnia communia in Spiritualibus, & Corporalibus. Membrum Quintum.

Facit quinto oīa noſtra cōia,tam in Spūalibus, L
q̄ in Corporalibus, vt verè in nobis impleat̃,
quod de Eccleſia primitiuorum ſcriptum eſt. Nec Act. 4.
quiſq̄,quod poſſidebat, ſuum eſſe dicebat;ſed fue
runt illis oīa cōia. Et hoc eſt verè habitare fratres
in vnum. De hac cōione dr̄ in Pſal. In conueniēdo Pſ.132
populos in vnum,& Reges, vt ſeruiant Domino. Pſ.101
Ex hac

Digitized by Google

Ex hac cōione habet Eccleſia, vt oībus ſatisfaciat in Indulgentijs, quia quod vni deeſt, ſuppletur ex abundantia aliorum. Oīs.n. abundantia eſt in corporis Chriſti Cōione; in quo ſunt omnes theſauri
Coloſ.2. ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi. Hinc gratias agit Apoſtolus dicens. Gratias ago Deo, qm̄ in om
1.Cor.1 nibus diuites facti eſtis in illo &c. Et ſubdit. Ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia. Omne. n. meritum Chriſti, Beatæ Virginis, Apoſtolorum, & omnium Sanctorum efficitur hic commune, & ideo nullus pauper hic inuenitur. Sic ergo oīa noſtra facit, cōmunia Cōcommunio Sanctorū in corpore Dn̄ico.

Sexto dicitur Communio, quia veram cauſat communionem Diuinorum, & Humanorum. Membrum Sextum.

M POſtremò ēt Communio dr̄ eo, ꝙ Diuinorum, & Humanorum veriſſimam facit cōionem. Deus .n. in ea cum oībus bonis ſuis eſt in hoīe, & homo in Deo, & Deus eſt iſto modo, in omnibus nobis, vt
1. Cor. 15. verum ſit illud. Erit Deus oīa in oībus. Deus.n. in hac Cōione ſe inclinat, & humana noſtra exaltat
Pſ.143 in ipſum; iuxta quod Patres deſiderauerunt dicentes. Dn̄e inclina cœlos tuos, & deſcende. Vtinam
Eſa.66. diſrumperes cęlos &c. De qua inclinatione habet.
Baruch. 4. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hoībus cōuerſatus eſt; humana, ſ. noſtra ſua faciens, & Diuina ſua
Act. 2. nobis largiens. De hac Cōione dr̄. Erant perſeuerātes in doctrina Apoſtolorū, & Cōicatione fractionis panis, & oratione, quia Cōicatio fractionis panis, oīum bonorum Diuinorū, & Humanorum cōferebat communicationem. Propter hoc ergo, & Sacramētum iſtud, ponitur in genere cōmunionis. Vbi nunc ſunt qui magna cupiunt; qui auaritię ſtudent. Hāc Cōmunionem amplectantur, hanc ruminent, & maſticent, & voti compotes fient.

N *De ſexto nomine Sacramenti, quo ponitur in genere ſacrificij, & Sacrificium nominatur, ſiue Hoſtia. Capitulum Sextum.*

PLacebit Dn̄o ſacrificium Iuda, & ſacrificiū Hieruſalem: ſicut dies ſeculi, & ſicut anni antiqui.
Malac. 3. Ponitur quoq; hoc altiſſimum Sacramentum in genere ſacrificij, & Sacrificium vocatur, vel Hoſtia. In quo quattor notantur.

Antiquum, ſanctū, patet Acceptū, quod; Verum.

O Notanda eſt ſacrificij huius.	Antiquitas.
	Sanctitas.
	Acceptabilitas.
	Veritas.

De antiquitate, ſiue auctoritate huius ſacrificij, quæ ſimul dicunt̄, quia auctoritas partim depēdet ab antiquitate. Ambroſius dicit, ꝙ noſtra Sacr̄a, & Sacrificia patent eſſe antiquiora, q̄ ſacra veteris le
Gen.14 gis. Quia Melchiſedech ante legem panem, & vinū obtulit, in ſignificationē noſtri Sacr̄i; ante quā aliquid de ſacrificijs legalib. erat inſtitutum. Et quia antiquiora ſunt noſtra Sacr̄a, ideo debēt haberi in
Pſ.109 ampliori reuerentia. De auctoritate quoq; in Pſal. dicitur. Iurauit Dn̄s, & non pęnitebit eum, tu es Sacerdos in ęternum ſecundū ordinē Melchiſedech. Trāſlato.n. Sacerdotio, neceſſe eſt, vt Legis tranſlatio fiat: vt diſputat Apoſtolus ad Hebræ. ſcribens. Heb. 7.
Ex cuius verbis ſumitur, quòd hoc Sacrificiū quattuor in ſe habet, quæ in nullo alio inueniuntur.

Cultum, Sanctum, Confirmatum, Stabilitum.

De primo patet, quia ab eo qui Sacerdos Dei ſummi fuit, ſine Patre, ſine Matre, ſine Genealogia aſſimilatus Filio Dei, ante oēm ſacrificiorum inſtitutionem præſignatum. Hebr.7. Et quia tam antiquum; ideo meritò venerandum. Secundo eſt auctoritate Dei Sanctum, quia ab ipſo Deo Patre collatū eſt, huius Sacrificij Sacerdotium, vt dr̄. Chriſtus non ſeme- Heb. 4.
tipſum clarificauit, vt pontifex fieret; ſed qui locutus eſt ad eum, tu es Sacerdos in æternum ſecundū ordinem Melchiſedech. Tertio eſt iuramento cōfirmatū, ſicut dr̄ in Pſal. Iurauit Dn̄s, & non pęnite- Pſ.109
bit eum. Vbi notat̄ iuriſiurandi cōfirmatio, de ęterno Sacerdotio, ſimul, & Sacrificio; quia ſ̄m ordinem Melchiſedech, qui obtulit panem, & vinum. Gen.14
Quarto eſt ſua perfectione perpetuatum, quia pp̄ iſtius perfectionē, ſacrificia veteris legis, cū lege, & ſacerdotio ſunt abolita, vt iſtud in perpetuū ſtatuatur obſeruandum Paulus. Reprobatio fit pręce- Hebr.7.
dentis mandati, pp̄ infirmitatem eius. Nihil aūt ad perfectū adduxit lex. Introductio fit melioris ſpei, per q̄ approximamus ad Deum. Item. Hic eo, quòd manet in æternum, ſempiternū habet Sacerdotiū; vnde & ſaluare imperpetuum poteſt, accedens per ſemetipſum ad Deum, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Patet igitur, quòd auctoritate, & antiquitate, & iuriſiurandi cōfirmatione, & permanentia in æternum, hoc Sacrificium dignius, eſt omnibus Sacramentis.

Quomodo hoc Sacrificium præ cunctis habeat ſanctitatem. Membrum Secundum.

P SEcundo principaliter habet hoc Sacrificiū ſanctitatem præ oībus, & ſanctitatis operationē, ex quattuor, quæ inueniuntur in hoc Sacramento, & non in alio ſimul. Quamuis.n. multa fuerint ſacrificia ante legem, & in lege Deo à Patribus oblata; tamen iſtud vnum in omnibus eſt ſignificatū, quia tot gratiæ in eo ſunt, quæ vnico ſacrificio ſignari non poterant. Signatur enim huius

	Materia.	Panibus varijs.
Sacr̄i	Res, i. Chr̄s paſſus.	Aīalibus, & volucrib⁹.
	Dulcedinis fructus.	In libaminibus mellis.
	Operationis actus.	Oīb. oblationū modis.

Materiam, paſſum, fructum dulcedinis actum.

Materia inquam in panibus varijs. Quandoque.n. ſunt in materia, per quæ ſignantur in quinque panum generibus.

	Naturæ puritas.		Tribus ſatis farinæ.	Luc.13.
	Chriſti ſanctitas.		Panib. propoſitionū.	1. Reg. 21.
Sc3	Regalis dignitas.	In	Panibus primitiarū.	Leuit. 23.
	Nutrimēti efficacia.		Pane Heliæ.	3. Reg. 16.
	Triumphalis humilitas.		In ſubcinericio, & hordeaceo pane.	Exodi 12. Ezech. 4.

Te ſata, Propoſiti, Primi, Vatis, Mandianq;.
Purus, & es Sanctus, Dignus, Cauſans, Humiliſq;.

Secun-

Digitized by Google

Scđo quoq; ſignať Chr̄s paſſus in animalib. & volucrib. & hoc etiā varijs modis. Et primo in aīalib.

Agnum. — Patientis manſuetudinem.
Hedum. — Paſſionis cauſam, peccatū originale actuale.
Hircum. — Ablati peccati fœtorem.
Capram. — Medicatā peccati ꝑnitatē.
Per Iuge ſacrificium. Propter — Quotidianam paſſionis cōmemorationem.
Vitulum. — Saginam deuotionis.
Bouem. — Vtilitatem paſſionis.
Veruecem. — Principatum Chriſti in regno fidelium.
Vitulā ruffam. — Ingreſſum Regni per ſanguinem eius.

Agnus, & es hedus, aries, vitulus, bonus es bos.
Tu patiens, cauſa, princeps, deuotio ad alta.
Hircus, vel vitula, tu capra, vel hoſtia iugis.
Auferſ, ingrederis, non pronus, ad hæc memoraris.

Signatur quoq; in auibus, puta.

Turture. — Pro peccatis nr̄is ingemuit.
In Colūba. q̄a Xp̄s — Ad Patriā reuolare docuit.
Paſſere. — Fugere pn̄tiū īſidias erudiuit.

Tuq; gemis turtur, reuolare columba, fugis paſſ.

Signať quoq; tertio in libaminib. puta ī Sacrificijs ſalis, mellis, & hoc pp diuerſitatē gratiarum. Nam

Sale. — Rōnabilitatis diſcretio.
Similagine. — Mundiſſima puritas.
Melle. — Spiritusſancti dulcedo.
In Oleo. Signať — Deuotionis pinguedo.
Thure. — Orōnis odor, & acceptio.
Adipe. — Interna craſſa conſolatio.
Sāguine oīs oblōnis. — Redemptionis operatio.

Sal, ſimila, es, tu mel, oleum, thus, adeps, quoque ſanguis.
Diſcretus, mundus, dulcis, pinguiſq;, odor intus.

Sic patet qūo ſignať dulcedinis fructus in inanimatis. Quarto ſignať operationis actus in oībus oblationum modis; ſ. pp diuerſitatem miraculoſam ſuarum operationum. Sunt. n. oblationum modi ſex in toto, in quibus ſignificatur. Signatur enim

Holocauſtis. — Totaliter in igne charitatis ſe obtulit.
Pacificis. — Suo ſanguīe nos pacificauit.
Hoſtijs. q̄a Xp̄s — Hoſtes in oſtium cęli duxit.
Victimis. — Obedientia ſe offerens vincula noſtra rupit.
Immolationib. — Signum oblationis habuit.
Oblationibus. — Sūmus Pontifex oblatus eſt, quia voluit.

Patet ergo, ꝙ in oībus hoc noſtrū ſacrificium ſignatū fuit; imò præ cęteris acceptum, valore excellentiſſimum, & ꝓ nobis oibus ipſum ſolum oblatum.

De huius ſacrificij oblatione. *Membr. III.*

QIAm tertio de acceptabilitate huius Sacrificij videndum. Quæ ex quattuor coniectari poteſt.
Offert, quis. cui. quid. ꝓ quo gratū patet ex his.
Quia eſt Filius dilectus. — Patri ſuo. — Seipſum. — Quia corpore ſuo.

Dicit. n. Aug. in quarto de Trinitate, ꝙ quattuor ſunt in Sacrificio iſto; quorum vnū ꝓpoſitū facit, ꝙ alia tria oportet eſſe accepta. In omni. n. Sacrificio.

Attēdiť. Cui. — Patri Deo.
A quo. Offerť — A Chr̄o Pōtifice sūmo.
Quid. quia — Chr̄s in hoīe ſumpto.
Pro quibus. — Pro genere humano.

Sapientia aūt Diuina oblatum vniuit offerenti; quia qui offert, & quod offerť ſunt vnū in eſſe perſonæ. Vniuit quoq; offerentē cum eo cui fit oblatio; quia Pater, & Filius ſunt vnum in Deitate. Vniuit quoq; oblatū, cum his ꝓ quibus offertur; quia Chriſtus, & hoīes vnius ſunt naturæ. Vn̄ ſicut ſibiipſi Pater Deus non pōt nō eſſe acceptus; ita Pontifex offerens vnum cum Patre exiſtens, non pōt eſſe non acceptus. Et ſicut Pontifex Patri non pōt non eſſe acceptus; ita id qđ eſt vnum cū Pontifice offerente, non pōt non eſſe acceptum, & ſic oblatio eſt accepta. Et ſicut offerens, & oblatum non pōt eſſe non acceptū; ita hi pro quibus offertur, nō poſſunt eſſe non accepti; quia vnius naturæ ſunt, & cū oblato, & cum offerente, & ſanguis Chriſti purgauit in eis, id qđ ſolum facit non acceptū, & incorporatio Sacri vniuit eos, & oblationi, & offerenti, & ideo pluribus oblationib. non indigemus; quia iſta pro oibus ſufficit ſemel oblata. Antiqui aūt pluribus, quia nulla fuit perfecta, ideo nec accepta. Eſt ergo ꝑfectiſſima oblatio; quia Patri offerť, cui ſoli eſt offerendum. Non erunt tibi dij alij præter me. Filius eſt Sacerdos huius hoſtiæ, & ad hanc oblationem ſolus dignus. Talis. n. decebat, vt eſſet nobis Pontifex Sanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cęlis factus. Item. Talē habemus Pontificem, qui conſedit in dextra ſedis magnitudinis in cœlis. Habemus ergo ſufficientiſſimam oblationem. De qua dr̄, ꝙ ſaluare in perpetuum pōt accedens per ſemetipſum ad Deum. ſemper viuens ad interpellandū pro nobis. Vnum. n. cū Patre eſt Pontifex, & ideo non ſpernit offerentem. Reſtat ergo tantū, vt purificati vniamur ei. Offerēs enim, & oblatū idem eſt. Ego ꝓ eis ſanctifico meipſum. Eſt quoq; quarto oblatum, cum his ꝓ quibus offertur vnum, & ideo mediator vnū cum Patre, & vnū nobiſcum. Mediator Dei, & hoīum homo Chriſtus Ieſus. Accceptiſſimū eſt ergo ex oībus hoc ſacrificium. Pſal. Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ &c. Nā hoc ſacrificium oēm iuſtitiam impleuit, & in ipſo oēs oblationes, & holocauſta ſunt perfecta. Hinc Eſa. Holocauſta eorum, & victimæ placebunt mihi. Inde Gregor. Hoc ſacrificium magis ꝓficit viuis ad gratiam inueniendā, retinendā, recuperandā. Hoc magis deſiderant mortui purgādi, ad impetrandā veniam. Hoc maximè acceptat Deus, ad gloriam, & beatitudinem omnium Sanctorum.

Hoc gratum Patri, Sanctis, Captis quoq; Viuis.

Hinc diciť in Iob. ſeruus meus offeret pro vobis, faciem eius ſuſcipiam, vt non vobis imputetur.

Margin: *Illatio neceſſaria.* — *Exo. 20* — *Heb. 7.* — *Heb. 8.* — *Heb. 7.* — *Io. 17.* — *1. Thim. 2.* — *Pſ. 50.* — *Eſa. 56.* — *Iob 42.*

De ſacrificij huius veritate. *Membr. IIII.*

TAndem videndum eſt de huius ſacrificij veritate. Hoc enim in ſe ſolum continet ſacrificij veritatem, non quòd altera ſacrificia falſa fuerint;

Digitized by Google

runt; ſed quòd alia ſunt vmbra;ſed iſtud totum eſt verum propter iſta.

Nam ſignat verè, cauſat, retinet, reliquum nil.

Primò quia verè, & non falsè ſignificat. & hoc cõe habet cum legalib. Sacr̃is, quæ falſa nõ fuerunt,tñ vmbra extiterũt.Sed differt in hoc à Sacrificijs ido lorum. Scdò eſt verum, quia omne illud, qđ ſignat abundãter cauſat,in quo legalia ſacrificia ſuperat, q̃ id, quod vmbraticè ſignabant nõ efficiebant per

Pſ. 50. cauſalitatem.Pſ.Ecce.n.veritatem dilexiſti. Tertiò eſt verũ,veraciter veritatẽ in ſe cõtinendo,eo quia veraciter, & realiter Chriſtus continetur in hoc Sacr̃o.Quartò eſt verum,ꝙ nil aliud præter verum ei ſit admixtũ,& ſic ſuperat ſacrificia cętera, quia iſtud nil in ſe q̃ ſacrum habet admixtũ.Alia aũt ſacrificia in ſe habebant,quæ ſanctitatis capacia non erant,vt carnes ouium,thaurorũ, & hircorum. Pſ.

Pſ. 49. Nunquid manducabo carnes thaurorũ? Et ob hoc qui eſt ſacrificium noſtrũ de ſe dicit. Ego ſum via,

Io.13. veritas,& vita. Quia ipſe eſt via in ſacrificij ſigno. veritas aũt in contẽto,& vita in exhibito. Et his,& ſimilibus de cauſis, nunq̃ ſacrificium perfectè Deo

Eſa.1. placuit, niſi iſtud. Quo mihi multitudinẽ victimarum veſtrarum dicit Dñs?Plenus ſum.De filio autẽ

Mat. 4. Pater dicit. Tu es Filius meus dilectus in te cõplacuit mihi.Quiſquis ergo volet Deo recõciliari,ſtudeat Deo hoc ſacrificium perfectiſſimum, veriſſimum,digniſſimum offerre;quod non poteſt ob cau ſas dictas non acceptari. Et hæc de ſacrificio.

De ſeptimò nomine quo dicitur Sacramentum. Capitulum Octauum.

R

1.Thim. 3. MAgnum eſt pietatis Sacr̃m. Paulus. Thim. Poſtq̃ de ſex nominibus determinatum eſt, reſtat, & de ſeptimò dicere pauca,quod dr̃ Sacr̃m. Glorioſum eſt.n.pandere Sacr̃m Regis. Circa iſtud nomen Albertus Magnus, qui & ſubtilia inquirit, puta de cauſa,& neceſſitate inſtitutionis, de tpe,& modo inſtituendi, cur accidentia maneant, & qũo hic contineantur. Verum quoniam hæc noſtra nouellis oliuarum plantulis dedicantur, à ſubtilioribus declinantes, affectuoſa quædam ſunt hic intexenda. Et dicimus,ꝙ Sacramentũ dicitur. Quia eſt

Sacrum ſignum — Acerbæ paſſionis. / Magnæ dilectionis. / Æternæ fruitionis.

Eſt ſignum paſſi, peramantis, ſis fruiturus.

Primò eſſe ſignũ acerbæ paſſionis patet ex tribus.

Motiuum, formatiuum, modus excipiendi.

Primò ex motiuo quo inſtitutum eſt Apoſtolus di-

1.Cor. 11. cit.Quotienſcunq; manducabitis panem hunc,& calicem bibetis,mortem Dñi annunciabitis donec

Luc.22. veniat.Et ipſe Dñs Ieſus per ſemetipſum.Hoc facite in meam commemorationẽ.Ad hoc igitur iſtud ſacr̃m inſtituitur, vt ex eius exercitatione; & vſu continuè intuentes Chriſti ſanguinem,vt effuſum; ſic noſtra memoria compleat Chriſto paſſo,vt ſem per ſit fixus in corde noſtro, qui ſemel ꝓ nobis fixus fuit in ligno.Et ideo etiã iſtud Sacr̃m inſtituit, vt quaſi daret nobis plenam poſſeſſionẽ paſſionis, & mortis, vt quotidie lauaremur in ſuo ſanguine, & reficeremur in ſuo corpore; quaſi non ſufficeret ad oſtenſionem amoris, ꝙ ſemel ſanguinem ſuum fudit realiter in ligno;niſi quotidie effunderet ſub Sacr̃o.Idem quoq; tẽpus,locus,& modus inſinuant inſtitutionis,vt patet conſideranti.Secundò ſi conſideres eius formatiuum quo conficitur, oĩa ingerunt paſſionem. Ad qđ ẽt facit numerus dictionũ, in forma poſitarũ;ſ᷑m numerum quinq; plagarum. Sic & ipſe modus hoſtiã formandi, quo inter ferrũ ignitum ſtringitur,& decoquitur,ingerit memoriã paſſionis Dñi Ieſu. Ferrum.n. ignitum, fuit impia crudelitas iracundiæ Iudæorũ in Chriſto. Ferrum multomagis ignitũ, fuit immobilitas flammæ charitatis Chriſti Ieſu;quia deſiderio deſiderauit ſeipſum offerre in pretium ſalutis noſtræ. Primi ferri figura remanſit in Chriſti corpore; dũ vulneratus clauis,lancea confoſſus,ſpinea coronatus corona, ſputis deturpatus,& totus plenus iniurijs, non apparuit in eo ſpecies,neq; decor. Ferraris ergo hoc *Eſa.53.*
ferro,& figureris qui accedis ad illud Sacr̃m,non vt iſta inferas Chriſto; ſed vt iſta libenter perferas pro Chriſto,exemplo martyrum Sanctorum. Et vt crucifixi effigiem transferens in teipſum, de eius paſſione iugiter meditare. Secundi quoque ferri,ſ. amoris Ieſu in te ſculpatur figura,vt eius amore tã ardenter ferueas, quo tibi parum videatur ad eius ſimilitudinem, pro amore Dei oĩa mala ſuſtinere, vt ſic fias hoſtia formata, & caractherizata ſimilitudine paſſionis.Infinita eſt hæc materia ſi quis ruminare poſſit. Tertiò ſi ẽt conſideres modum quo ſuſcipitur,videbis paſſionis Chriſti amaritudinem memorari. Nam hoſtia frangitur,per manus Sacer dotis,dentibus teritur, & in ſtomachum mittitur; per quod ſignificat᷑ corporis Chriſti fractio, & attritio in flagellis, ſpinis,& clauis, & conſummatio in morte,& occultatio in ſepulchro. Iſtis igit᷑ modis dicẽte tibi Domino Ieſu. Recordare pauperta *Tren.3.*
tis, & tranſgreſſionis &c. reſpondeas dicens. Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea.

Quod Sacramentum dicitur, quia magni amoris ſignum. Membrum Secundum.

SEcundo rectè Sacr̃m dr̃,quia ſignum eſt magnę dilectionis. Hinc ẽt charitatis Sacr̃m,& amoris pignus ſolet dici. Patet autem hæc magnitudo dilectionis ex his, ſcilicet S

ex Affectu. — Sacramentum hoc inſtituit.
Dono. — quo Seipſũ quo mai⁹ nihil ẽ impẽdit.
Modo. — Se tam charitatiuè expoſuit.

En votum,donũ,modus,hæc ſunt ſigna,& amoris.

Primo eluceſcit hæc amoris magnitudo,ex affectu quo Sacr̃m hoc inſtituit.De quo ſupra aliquatenus actum eſt,qui præſertim ex verbo illo Dñi Ieſu effulget quo dixit. Deſiderio deſideraui hoc paſcha *Luc.22.*
manducare vobiſcum.O deſiderium,ò deſideraui. Grande dictu, durũ creditu, vt Ieſus verus Deus, plaſma ſuum,vel deſideret(taceo, vt deſiderio deſideret,)& non modo cum ipſo manducare; ſed & manducari ab ipſo. Quis aũt crederet, niſi veritas ipſa dixiſſet? Verè deſiderium illud, amor inſtitu- *1.Tim.6.*
tionis huius, lucem habitat inacceſſibilem; nec à

quo;i,

quoq;, niſi ab ipſo Dño Ieſu plenè poteſt (poſt Trinitatem) dinoſci. Et qñ de hoc minus eſt quicquid dici poterit (quippè, quia abyſſus) ideo de hoc ſuperſedendum, & contemplationi relinquendum.

Nam non mihi ſufficeret longeui Neſtoris ætas.
Vt canerem quantus corde perarſit amor.

Secundò conijcitur amoris huius immenſitas, ex dono qd impendit; quippè vbi dator tranſijt in donũ. In charitate perpetua dilexerat creator creaturam, & multa dedit exenia, & pignora amoris ab initio creator. Sed iam Sol in arce fuit; qñ hoc donum amoris teſtimoniũ credibile nimis impendit.

Ier. 31.
Pſ. 21.

Ante ſuumq; : *ſuos.* *ſed nunc dat ſe variatis.*
Quia totum mundum, · Angelos, ſeipſum omnibus, & multis modis,
In ſocium. *ſeruũ.* *pretiumq;* . *cibũ mõ donat.*
Peregrinationis, miniſtrans. redemptionis. refectionis.

Imò in omnem vſum deſiderabilem, ſe nobis exhibuit, oĩbus oĩa factus, vt infra plenius dicetur. In his aũt donis, vnũ eſt quod maximè oſtendere voluit, & maximè de ſe credi, atque famari, videlicet eſſe Philãtropon, hoc eſt hoĩum amatorẽ, & adeo amatorem, vt ſibiipſi nõ parcens, ſemetipſum exinaniret, & ſe pp te traderet in manus inimicorum. Verè Domine Ieſu nunc cognoui; qm̃ dilexiſti me; quinimò me magis dilexiſti, q̃ te, quia tibi nõ parcens te tradidiſti pro me, & non ſolum in paſſionis ſuppliciũ; ſed & in quotidianum meæ refectionis cibum. Et pro huius declaratione, eſt hic quæſtio quædam deuota in medium aſſignanda, qua quæri ſolet. Vtrum Chriſtus maius ſignum dilectionis nobis oſtenderit patiendo pro nobis, q̃ tradendo nobis corpus ſuum in cibũ. Reſpondet Doctor Sanctus in quolibet. 5. q. 3. art. 2. Illud eſt potiſſimũ in vno quoq; genere, qd eſt menſura illorũ, q̃ ſunt illius generis 10. Metaphyſicè. Potiſſimum aũt in genere amoris hoĩum, eſt amor quo quis amat ſeipſum. Et ideo ex hoc amore neceſſe eſt menſurã accipere oĩs amoris, quo quis aliũ amat. Ad amorem aũt quo quis ſeipſum amat pertinet, vt velit ſibi bonũ. Vnde tanto aliquis alium amare probat magis, quanto maius bonũ, quod ſibi vult, pp amicum prætermittit. Vult autem homo triplex ſibi bonum particulare, q̃ ſunt, Anima, Corpus, Res exteriores. Eſt igitur aliquod ſignum amoris, quod aliquis in rebus exterioribus, pp alium, detrimentũ patiatur. Maius aũt eſt amoris ſignum; ſi in corpore proprio detrimentum patiatur pp alium, uel labores, aut uerbera, pro amico ſuſtinendo. Maximum aũt eſt dilectionis ſignũ, ſi ẽt aĩam ſuam deponere uelit, p amico ſuo moriendo. Quod igitur Chrs moriendo pro nobis, aĩam ſuam poſuit maximum fuit dilectionis ſignum. Quod autẽ corpus ſuũ nobis dedit in cibum ſub Sacro, ad nullum detrimẽtum ipſius pertinet. Vnde patet, q minus eſt dilectionis ſignũ; unde & hoc Sacramentum eſt memoriale quoddã paſſionis Chriſti, & figura. Veritas autem præeminet figuræ, quia. Maiorem charitatem nemo habet, ut animã ſuã ponat quis pro &c. Hæc Sanctus Thomas. Quibuſdam tamen acutè conſiderantibus, apparet non minus amoris indiciũ relucere in Sacramento, quam in patiendo.

1. Cor 9
Philip. 2.
Dubitatur.
Io. 15.

Tertio amoris immẽſitas effulget ex modo quo ſe expoſuit. Vnde, & dr̃ Sacrm̃, quia eſt Sacrum mirabilis expoſitionis ſui pro nobis ſignum. Vere mirabilis iſte modus. Cum.n. non eſſet conueniens, q in carne paſſibili diutius moraretur in terris, modum tñ hunc adinuenit, quo ſp ſe nobis, ẽt exhiberet per præſentiam carnis. Nam Apoſtolis, & ceteris poteſtatem conficiendi dedit. A qua poteſtate nullum legitimum Sacerdotem, ſeruatis ſeruandis excluſit. Vere ſtupẽdum hoc fuit amoris ſignum, q ſic in Sacro ſe p̃ te expoſuit, & ſic quaſi noua morte, ſeipſum manibus cuiuſq; Catholici Sacerdotis expendit. Quia pro nullius malitia, vel pro aliqua iniuria, quæ ſibi ibi fiat, põt eius præſentia violari; quin ſp ibi ſit verum Chriſti corpus, ritè factis, quę circa conſecrationem fieri debent, & durantibus ſpeciebus. O quantum eſt hoc in effuſione amoris, ſi noſcemus bene ponderare? Modus quoq; huius expoſitionis, eſt vſq; ad vnionem tui cum Chriſto. Ad hoc.n. facta eſt tanta expoſitio Chriſti, in Sacro, vt nõ impediatur Sacri effectus, qui eſt tui in Chriſtum conuerſio. Vnde in huius participatione, non tm̃ efficeris frater Chriſti, aut conſobrinus, ſed efficeris ipſe Chriſtus, per gr̃am transformationis. Et vt hãc identitatem tuam ad Chriſtum plenius poſſis cognoſcere, ſcias q tribus modis nos cognoſcimus aliquos attinere nobis, ſ. generatione, nutritione, familiari locutione. Sic & nos efficimur totus Chriſtus. Vnde quatuor ſunt modi, quibus homo dinoſcere poteſt, quòd attineat Chriſto.

Luc. 22.

Fis Chriſtus generatus eo, paſſus, vocitatus. V

Scis.n. te eſſe hoĩem, quia ab hoĩbus generatũ, ſed non in identitate indiuidui, ſed ſpeciei, & de ſemine ſuperfluo indiuidui, ſed neceſſario ſpeciei. At nõn eſt tale ſemen quo tu Chriſtianus generaris à Chriſto. Non.n. ex ſuo ſuperfluo; ſed ex vitæ ſuæ neceſſario gñaris. De tota.n. in vita ſua te genuit, qui tibi in morte ſua, & ſanguine, baptiſmũ conſtituit. Nam in morte Chriſti ſubmergeris in baptiſmo, & quaſi nouus Chriſtus, inde reſurgis. Apoſtolus. Cõſepulti ſumus Chriſto per baptiſmum in morte, vt quemadmodum Chriſtus reſurrexit a morte p glo riam Patris, ita & nos in nouitate vitę ambulemus. Es ergo Chriſtus generatione. Secũdo noſcitur attinentia, nutritione, quia ex eiſdem ſumus, ex quibus nutrimur. A matribus autem nutrimentum ſumũt paruuli, ex earum ſuperfluo, ſed Chriſtus nos nutrit de ſuo neceſſario, ſcilicet de corpore, & ſanguine proprio. Nam vt oſtenderet Chriſtus veram ſui exiſtentiam in nobis, & noſtri in ſe; non de alio nos nutrire voluit, quã de ſeipſo. Vnde & ait. Caro mea vere eſt cibus, &c. non quidem conuertendus in naturam cibati, quæ eſt infecta peccatrix, & miſera, ſed conuerſurus cibatum in naturam ſui, quæ eſt ſpiritualis ſanctiſſima, & Diuina. O vere ſapidus cibus, qui hominẽ facit Deum, & in Dei prouehit vitam? dicit enim. Qui manducat me, & ipſe viuet propter me. Ita vt dicere poſſit illud. Viuo ego iam non ego, viuit vero in me Chriſtus. Tertio cognoſcitur attinentia, familiari locutione, & per familiaria verba, vt quando mater vocat nos filium, & frater

Ro. 6.
Io. 6.
Ibidem.
Galat. 2

Digitized by Google

frater fratrem. Stupendo modo ſi conſideremus & verba Chriſti, nos ducũt in ipſum. Ipſe enim dicit, quòd ipſe eſt fermentum in ſimilitudine, nos farina, quòd ipſe eſt vitis, & nos palmites. O qualis eſt iſta locutio; nõ enim facit gradum; ſed vnionẽ. Tota enim paſta poſt fermentationem, eſt de natura fermenti. Et quid palmites reſpectu vitis; niſi vitis parua reſpectu magnæ, & pars reſpectu totius? Sic & intelligas te non Chriſti filium, ab ipſo ſeparatum; ſed eius membrum in ipſo fixum, & totaliter in eius gratiam per charitatem conuerſum. Hinc ait (vnionem ſui extaticam ad nos exprimẽs) ad Patrem. Tu in me, & ego in eis. Item. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Quã vnionẽ Dei ad nos, & noſtri ad Chrm. Aug. elegantiſſimè explicat, in quinquagena ſuper Pſal. Inclina Dñe aurem tuã, & exaudi me; cuius verba prolixum eſt ponere. Patet ergo ex his, ꝙ fias totus Chriſtus. Iuſtè ergo Ieſus cuiq; dicere poteſt illud. Quid vltra debui facere, & non feci? quod tui, ſ. cordis duritiam poſſet emollire valeret, & me tibi vnire. Ideo. n. oĩa egit. Nã nõ fuit ei curę panem conuertere in ſe; niſi vt per hoc intelligeret Chriſtianus ſe debere, & poſſe per gratiam tranſire in Chriſtum. Patet ergo, quòd ſit magnæ dilectionis Sacramentum.

Luc. 13 *Io. 15.* *Io. 15.* *Pſ. 85.* *Eſa. 5.*

Quod Sacramentum dicitur, quia beatificæ fruitionis ſignum. Membrum Tertium.

X Tertio præcipuè dicitur Sacramentum, quia eſt beatificæ fruitionis ſacrum ſignum, quod potiſſimum ex tribus patet.

Materia, ſpecies, modus, hoc typat accipiendi.

Primò inq̃ deſignatur æterna fruitio, ex Sacramẽti materijs, quia commendatur in pane, & vino; quę ſocietatem ſignant, & iocunditatem inducunt. Auguſtinus. Cum cibo, & potu id appetant homines, vt non eſuriant, neq; ſitiant, hoc veraciter nõ pręſtat, niſi cibus iſte, id eſt ipſa ſocietas Sanctorum in regno; vbi pax plena, atque perfecta. Et alter quidam, ait quòd panis iſte Sacramẽtalis ad altiorem tranſmittit refectionis ciuitatem; ad panem, ſcilicet illum ſuperſubſtantialem, id eſt ad Deum Trinum, & Vnum. Vinum quoq; æternam illam iocunditatem deſignat, quod lætificat cor hominis. Hinc ablutionem ſumendo, dicendum. Bibam, & hilarior fiam, quia magnificata eſt anima mea. Secundò deſignatur beatifica fruitio, in hoſtiæ qualitatibus, & ſpeciebus.

Pſ. 103 *Ruth. 3.*

Lata, rotunda, nitens, expers ſit, & azima ſcripta.

Nam in hoſtię latitudine deſignatur gaudij vniuerſalitas, in rotunditate æternitas, in candore, lucis iocunditas, in carentia fermenti, & ſalis, oĩs pœnæ immunitas, & doloris, in azima, gaudij puritas, in imagine ac inſcriptione, Diuinæ viſionis perſpicacitas. Poterant hæc longè deduci; ſed ſatis pateſcit propoſitum. Vnde de ampliori proſecutione eſt ſuperſedendum. Tertiò deſignatur beatifica fruitio, in ſumendi modis. Nam ſicut Sacramentales Species totaliter inſumimus; ita in regno facie ad faciẽ in Dei contemplatione aſſumemur, & à claritate in claritatem transformabimur, & Deo noſtro integrè vniemur, & fiemus per gratiam quicquid ipſe eſt per naturam. Patet ergo, ꝙ hoc Sacrm eſt beatificæ fruitionis ſignum. Nam iuxta Ambroſiũ. Hęc eſt menſa vbi Deus eſt ſedens, & Sancti cum eo recumbentes, & Angeli circunſtantes. Nam idem ille qui eſt panis Angelorum, quem Angeli comedunt pleno ore, is aſſumitur à nobis ſub ſpecie Sacrali. Panem. n. Angelorum manducauit homo. Et ipſemet. Ego ſum panis viuus qui de cęlo deſcẽdi. Ideo illud inſtituens dixit, ſe hoc idem cum eis ſumpturum in regno Patris ſui. Non bibam, inquit, ammodo de hoc genimine vitis, vſq; in diem illum, dum illud bibam nouũ vobiſcum in regno Patris mei. De hoc etiam quædam ſupra diximus. Et hæc ſufficiant de eo, ꝙ dicitur Sacramentum, & ex conſequenti de omnibus ſeptem nominibus Sacramẽti. Non ꝙ non plura ſint nomina eius; ſed hæc ſunt principaliora. Nam & alijs nominibus appellatur.

1 Cor. 13. *2. Cor. 3* *Pſ. 77.* *Sap. 16.* *Io. 6.* *Mar. 14*

Miſſa.	*Methalepſis.*	*medicina, vel actio dicta.*
Quia filius mittitur,	Tranſſubſtantatio,	Curans, Abſoluẽs in iudicio.

Quorum etiam declaratio ſatis eſſet pulchra; ſed ex dictis facilè poteſt ſumi horum applicatio. Age ergo hęc nomina voluamus, & in deſiderio habeamus. Amen.

Carmen in ſeptem nomina Sacramenti corporis, & ſanguinis Domini Ieſu. Et cantabitur ſub modulo Dies eſt lætitiæ.

O panis viuificè
Donum ſingulare
des tua Deificè
nomina tractare.
Nempè tua nomina
conſecrata fomina
larga fruge turgent.
Hęc rorem chariſmatũ
hęc fluẽta dogmatũ
ſacro topo præbẽt.

De nomine Euchariſtia.

Salue Euchariſtia
fons deliciarum.
nomine, re, gratia
dulcor animarum.
Salue to piiſſimis
amicis dulciſſimis
abs Ieſu collata.
Dones ſacra ſatio
fruar tua facie
anima beata.

De nomine donum.

O donum magnificum
fluens largitate.
Salue hilarificum
ardens charitate.
Salue nobiliſſimum
ſufficientiſſimum
vtile damnatis.
Danti confortiſſimum
te laudo gratiſſimũ
mihi datum gratis.

De nomine Cibus.

Salue cibus Regius
nobilis Gnatorum.
Suauis, & egregius
omnium ſaporum.
O eſca lautiſſima
manu prudentiſſima
piſta Trinitatis.
Opple languidiſſimam
per effetam animam
cibo pietatis.

De nomine Potus.

O potus dulciſſime
lateris fluentum.
Salue ſapidiſſimè
languẽtis fomentum.
Salue iocundiſſimum
vinum meraciſſimum
ebries bibentes.

Ger-

Germinato Virgines
atq; mentis cardines
fac mero calentes.

De nomine Communio.

Salueto Communio
omnium bonorum.
Hominum tu vnio
atq; Angelorum.
Præſtes influentiam
præſtes accreſcentiã
capitis in membra.
Tuis paſſionibus.
his Communionib.
dedices cõmembra.

De nomine Sacrificium.

Salue Sacrificium
in cruce litatum
mirum Sacrificium
figuris ſignatum.

Te laudo digniſſimum
Deo acceptiſſimum.
Sanctum iuramẽtum.
Salue pontificium
Chriſti Sacrificium
Patris ſpiramentum.

De nomine Sacramentum.

Salue admirabile.
Chriſti Sacramentum.
Inſignè amabile
tu medicamentum.
Tu commemoratio
atq; exaltatio
Chriſti paſſionis.
Te laudo ſignatio
ſupernæ guſtatio
Iam fruitionis.

Finis.

Incipit Prologus, ſiue proloquium in Ruminatorium Conſiderationum. Titulus Nonus.

A
27.
Pro.23. CVm fœderis ad menſam potentis diligenter attende quæ appoſita ſunt tibi, ſciens qm̃ ſimilia oportet te pręparare. Prouerb. Alterum prout in huius principio diximus ferculũ maſticandum, conficitur ex diuerſis circa Sacfm conſiderationibus. Vnde & iuxta Albertũ, & Ioannem de Turrecremata maſticat, qui ea quæ circa hoc Sacramentum ſunt cõſideranda attendit. Iuxta ẽt qd præcipit in verbis præallegatis ſapiens; diligẽter, ſ. attendere, & cõſiderare, & ſimilia præparare; ideſt ſingulis conſiderationib. deuotis affectionib. corHeb. 9 reſpondere. Hinc & in huius typo, panis ꝓpoſitionum dictus eſt, in Hebraica veritate panis facierum; eo, ſcilicet, quòd proponitur faciei mentali. ideſt menti commemorandus, rationi conſiderandus, voluntati diligendus.

Aſſignemus igitur, & huius ferculi ſeptem buccellas, per ſingulos dies ruminandas; ne cui fas cauſari, quia deeſt ei cõſideranda materia. Verùm quoniam conſiderationum iſtarum abyſſus numeroſa, & quia in ſuperioribus multa materia eſt pręhabita; ideo ſic hic buccellas has aſſignamus, ne vel ea repetamus; aut ne ea quæ ſupra nos ſunt ꝓponamus conſideranda. Nam ſi cui libet ſublimia huius Sacramenti, & profluuij huius ſcrutari profunda, habet Doctorum ſuper quartum ſententiarum ſcribentium dicta, & Sancti Doctoris, ac cæterorum ſummas, & tractatulos in quibus inueniet ſubtilia per quam diſcuſſa. Nobis ſufficiat illa aſſignare conſideranda, quæ ſunt deuotionis excitatiua, vt ſunt iſta.

Iob 28.

Sc; de Sacramenti
Antecedentibus.
Subſtantialibus.
Circunſtantijs.
Mirabilibus.
Vſu, & modo ſumptionis.
Dulcedine ſaporis.
Proprietatibus.

De Sacramenti antecedentibus. Cap. I.

PRima inq̃ conſideratio eſt de Sacramẽti antecedentibus. Nam plura illud anteceſſerunt. B

	Sctõrũ votiua deſideria.		Deſideratũ.
Vt sũt	Varietates figurarum.	qb. eſt	Præfiguratũ.
	Prophetarũ vaticinia.		Prophetatũ.

Optatum Patribus præſignatum quoq; fatum.

Primò. n. fuit hoc Sacfm a prioribus Patribus votiuè deſideratum. Nam quemadmodũ fuit deſideratus aduentus eius in carnem; ita & aduẽtus eius in mentem, ille qui non niſi per eius manducationẽ, vel Spũalem, vel Sacfalem fit. Nihil quoq; ille in carnem, ſ. aduentus prodeſt; niſi ſubſequatur, & iſte, qui eſt in mentem. Quantũ aũt priores deſiderauerunt aduẽtum iſtum patet ex verbis. Iob. Si nõ Iob 31. dixerunt viri tabernaculi mei, quis det de carnib. eius, vt ſaturemur? Vnde & in huius deſiderium typum, oẽs Reges terræ deſiderabant videre faciem 3. Reg. 10. Salomonis, qui ſub hoc Sacfo veraciter, & realiter continetur. Et in nocte quærit ſponſa ſponſum, ſe Can. 3. poſt parietem Sacfalium ſpecierum occultantem. Sic & nos in omni nocte aduerſitatis, debemus cõfugere ad hoc Sacfm in mente inuocando; imò, & corporaliter, ante reſeruaculum eius recurrendo. O ſalutaris hoſtia, quæ cœli pandis hoſtium, bella præmunt hoſtilia; da robur fer auxilium. aut ſimile quicq̃ legendo. Nam hmõi exercitationis figurã videmus in Patribus veteris teſtamẽti præoſtenſam, Num. 10. qui quotiens tribulati fuerunt, ad archã refugij cõ- Ioſ. 6. fugerunt. In dubijs illic Dñm conſuluerunt. In Bel Iud. 20 lis ſecum adduxerunt, qua corã adorauerunt, gr̃as 1. Reg. 4. impetrauerunt, & oẽ bonum inde perceperũt. Quæ 3. Reg. 8. indubiè archa huius noſtri fuit Sacramenti figura.

Archa Dei Sancta, tenet optima, perficit alta. 1. Paral. 13.

Primò pp archæ illius Sanctitatem. Nam ſicut illa archa continebat veteris teſtamenti Sancta; ſic no- 2. Paral. 36. ſtrum Sacfm cõtinet oĩs Sanctitatis fontem, & ſub C eo continetur Diuinitatis plenitudo veriſſima. Secundò pp contentorum qualitatem. Nam ſicut in Exo. 25 illa archa manna, legis tabulæ, & virga Aaron fue- Heb. 9. runt repoſita; ſic in archa corporis Dñici inueniemus multo plenius omnia iſta, puta manna. i. debilium cõfortationem, legis tabulas. i. ſimplicium informationem, virgã Aaron. hoc eſt malè accedentium correctionem. Inſuper tertio pp effectuum diuerſitatem. Nam ſicut archa vetus alios occidit, alios non, quoſdã verò per omnia benedixit; ſic & Sacfm iſtud malè accedẽtes occidit, alios aũt ad bonum promouet, tertios verò per oĩa benedicit. Patet ergo, ꝙ hæc archa corpus ſignificat Dominicum, & hoc Sacfm. Vnde quemadmodum vetuſti illi ſe exercitauerunt circa archam; debemus nos exercere circa digniſſimum iſtud Sacfm, ſemper ad

Digitized by Google

ad illud confugiendo, ſemper eius præſentiam deſiderando. Eſſet hic copioſiſſima, & magnæ deuotionis materia; meditari videlicet quomodo hoc Sacramentum fuit optatum; nam offerunt ſe circa hæc multa contemplanda. Scilicet

D *Qui cupiant. quale. cur. quo. cuius adinſtar.*
Quia Patres, omne bonum, q̃ cauſa, modus, ad quorum ſimilitudinem.
Primo qui ſunt qui cupiant, & occurrunt oẽs iſti
Angelici. Patres. Iuſti. Vates. quoque gentes.
Angeli, in Limbo, in Mũdo, Prophetæ Reges, & gẽtes.

Angeli deſiderauerunt, quia per hoc ſuas ruinas reſtaurari nouerunt, vt patet ſupra de nomine Cõmunionis. Patres in Limbo conſtituti, hoc pro eorum redemptione, & Patriarchę viui pro eorũ ſa-
Io. 8. crificij conſummatione deſiderauerunt. Abrahã.n.
Mat. 13 Pater veſter deſiderauit videre diem hunc; ſ. inſtitutionis Sacramẽti. Tertiò quia multi iuſti, vt Dñs ait. Quarto Vates. Nam multi Reges, & Prophetæ deſiderauerunt videre, q̃ vos videtis. Quinto Gen-
Iob 37. tes, vt patet in Iob, & alijs, quia ipſe eſt deſideratus
Saggei 2. cunctis gentibus. Et hoc de primo, qui, ſ. cupiunt.
Gen. 49 Secundo conſiderandũ quid, & quale in Sacr̃o de-
Eſa 20. ſiderabant. Alter expectabat ſalutare, alter agnum,
Iob 19. Pſ. 77. alter redemptorem, ſcientes, ꝙ oĩbus oĩa factus, ꝙ manna cuiq; pro voluntate ſapiebat. Tertio viden-
Eſa. 14. dum. Cur & quare hoc deſiderabant; cuius cauſas
Sap. 16. habes ſupra in gradu inuitationis. De quarto aũt; quomodo, ſcilicet deſiderauerunt, eſt notandum, quòd Chriſtum, & hoc Sacramentum.

Deſiderabant Sæpe, & multipliciter. Patiẽter, & lõganimiter. Intensè, & indeficienter. Sicut pꝫ ſcrutãti Scripturas.

De vltimo nota, ꝙ deſiderabant, inſtar in magna neceſſitate poſitorũ, ſicut declarat Eccleſia in ſeptẽ Antiphonis in Aduentu. O ſapientia &c. Item deſi-
Pſ. 41. derabant Chriſtum, & hoc Sacr̃m, quemadmodum deſiderat ceruus ad fontẽ aquarum, pullus hirũdi-
Eſa. 38. nis clamat ad matrem &c. Et non videatur cuiq̃ ab re, ꝙ dicamus Patres deſideraſſe hoc Sacr̃m; cum
1. Cor. 10. vtique conſtet (Apoſtolo teſte,) ꝙ eundem cibum manducauerunt nobiſcum. Nam qñ optabant Chriſtum, deſiderabant, & hoc Sacr̃m, quod vtriq; continet eum. Eya itaq;, & nos deſideremus Chriſtum, venturum in Sacr̃m: quemadmodũ illi expectabãt aduentũ eius in mundũ. Quorũ deſideriũ Eccľa in introitu Miſſę ꝓponit nobis in exemplũ, vt ſic excitet torporẽ noſtrũ. Nã ex feruentibus talib. deſiderijs, multiplex ꝓuenit bonũ, iuxta Albertum, hoc:

Intendit, feruet, releuat, ſoluit, mala dulcat.
Aedificat fratres, cæleſtia neumata ſignat.

Primo.n. intentio intenditur, vt velocius ad Deum
Eſa. 45. perueniatur, vt Auguſt. ait. Hinc Eſa. Current, & nõ laborabunt, volabunt, & non deficient. Et hinc aĩa-
E lia Ezechielis. Primo deſcribuntur alata. Secundo
Ezech. 1. cum feruore deuotionis. Non.n. ad Deum clamor, niſi de feruore orationis exurgit. Et hoc ſignatum
Eſa 6. eſt, ſ. vbi dr̃, ꝙ Seraphin clamabant, & aĩalia Eze-
Ezech. 1. chielis in medio ignis apparuerunt. Tertio cauſat anxietatis releuationem, quia Deus eum exaudit.
Baruch. 4. Aĩa in anguſtijs, & Spũs anxius clamat ad te Dñe, audi, & miſerere, quia Deus es miſericors. Quarto facit a debito cordis, & oris deobligationem. Tenemur.n. de corde, & ore (maximè Clerici) clamare ad Deũ, & reddere vitulos labiorũ. Quinto cauſat cordis dulcedinem, vt ait Aug. Hinc Pſ. Quam Pſ. 118
dulcia faucibus meis eloquia tua. Sexto facit proximi ædificationem; quia populus audiens ędificatur ad bonum. Pſ. Narrabo nomẽ tuũ fratrib. meis Pſ. 21.
Sic luceat lux veſtra &c. Septimo facit in terris cęleſtis iocunditatis ſimilitudinem; vbi edentes eſu- Mat. 5.
riunt, & deſiderantes ſemper ſatiantur, & deſiderium iuſtorum audit Dñs, & deſiderium cordis tri- Pſal. 9.
buit eis. Pudeat itaq; nos tęporis, & torporis no- Pſ. 20.
ſtri, & iugi deſiderio clamemus. Veniat dilectus Cant. 5.
meus. Veni Domine Ieſu &c. Oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Et hæc de primo.

Quod multipliciter fuit hoc Sacramentum præfiguratum. Membrum Secundum.

ALterum de antecedentibus principale eſt, ꝙ Sacramentum iſtud fuit multipliciter pręfiguratum. Circa quam pręfigurationem etiam multa ſe offert materia ſpeculanda.

Scilicet de eius Decentia. Varietate. Sufficientia.

Fuit enim decens tantum Sacr̃m præfigurari. tum pp ipſius dignitatem, tum pp noſtram neceſſitatẽ. In varijs quoq; rebus fuit ſignatum, & per cunctas ætates, vt patet ſupra, vbi de Sacrificio actum eſt. Vbi dr̃, ꝙ hoc Sacr̃m præfiguratum in aĩalibus, & volucrib. in rebus inanimatis, & in oĩum oblationũ generib. Eſt præterea in multis alijs præfiguratũ rebus. Iam tertio de ſufficientia præfigurationis eſt ſciendum, ꝙ nihil in hoc Sacr̃o habetur, quod nõ plenè pręfiguratũ, vt patet hoc modo. Nã q̃tum

Eſt ad
Materiam ſpecierũ, vel ſignum. — Oblatione Melchiſedech.
Rẽ contentam. i. Chr̃m. — Agno Paſchæ.
Effectũ, i. dulcedĩs guſtũ. — Mannæ cibo.
Cõpũctionis inductiuũ. — Edulio Gedeõis.
Paſſionis repñtatiuum. ſignatum. — Propõnis pane.
Interioris hominis viuificatiuum. — Ligno vitæ.
Ocľi mẽtalis illũinatiuũ. — Ionathæ melle.
Gloriæ perductiuum. — Subcinericio pane.
Deuotionis ĩpinguatiuũ. — Vitulo ſaginato.
Actionis roboratiuum. — Samſonis fauo.

Manna, & Melchiſedech, Agnus, Vitulus, quoque Panis.
Guſtum, Materiã, Rem, Deuotum, Mala, Paſſum:
Fert, Gedeon, Lignũ, Ionathan, Samſon, vel Helias.
Compungit, Vinum, Luſtrando, Roborat, Aſtra.

Sunt, & innumeræ aliæ figuræ, quas tangere prolixitas vetat. Quas omnes ad quattuor principales, Patres Hortodoxi reduxerunt; ſ. ad oblationẽ Melchiſedech, agnũ Paſchalẽ, ad mãna, & ad ſanguinis Chr̃i effuſionẽ. Quarũ prima eſt figura tp̃e naturæ, aliæ duæ tp̃e legis ſcriptæ. Quarta tp̃e gratiæ, quæ plenè hoc Sacr̃m deſignãt, vt Sãctus Doctor dicit.

Quo

Digitized by Google

Effectũ. Viuificare nutrire reſtaurare protegere.
Quo ad Reſpectũ. Sc3 Rei contentæ effectu efficaciæ ſigni.
Vſum. Quia his vtimur, vt patet.

Quod autem ponunt ſanguinem Chriſti effluẽtem de latere Chriſti cum aqua, huius Sacramenti figuram, hoc inntelligendum eſt, ꝙ non tam eſt figuratiuus, q̃ Sacramenti efficaciæ demonſtratiuus; eo modo quo cauſa eſt demonſtratiua ſui effectus. Sanguis enim lateris Chriſti eſt cauſa ſanguinis in Altari, & aliorum Sacramentorum, vt dicit Auguſtinus. Et hæc de quarta figura. Porro de tribus alijs principaliorib. figuris, aliquid dicere deuotio impellit; ſed mater faſtidij prolixitas retrahit. Vnde vt medium obſeruemus oportet, vt quædam dicamus, & vt paucis illa proſequamur, vt ſic quanta ſit meditandi materia demonſtremus.

Quomodo præfiguratum in oblatione Melchiſedech. Paragraphus Primus.

G DE prima itaq; figura, ideſt oblatione Melchiſedech, qui obtulit panem, & vinum in huius Sacramenti typum, agitur in Geneſi. Pro cuius figuræ declaratione notandum, quòd multa occurrunt conſideranda, ſcilicet. Gen.14

Melchiſedech quis, cui, quid, quando, cur, obtulit ipſe.

Nam Melchiſedech perſona offerens, ſignat Chriſtum. Secundo Abraham cui offertur, Patrem Deũ. Tertio oblatio; panis, ſ. & vinum repræſentat Sacri huius typum. Quarto tempus; quia reuertenti de cęde &c. ſignat paſſionis triumphũ. Poſtremò cauſa oblationis fuit, ſalus facta populorum. Sunt hæc igitur plena myſterijs, & deuota meditatu. Pro dictorum tñ pleniori intelligentia, nota, quòd Chriſtus per Melchiſedech ſignatur, & ſecundum eius ordinem illius Sacerdos dicitur, propter iſta.

Ob genus, & nomen, decimas, opus obtulit, & qua.

Heb. 7. Primo ratione generis, quia nihil legitur de eius Patre, & Matre, & dicitur ſine Genealogia, ſic Chriſtus dicit. Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Secundo ratione nominis, interpretatur enim Rex Salem, ideſt Rex pacis, & de Chriſto dicitur. Eſa. Vocabitur Pater futuri ſæculi, princípes pacis. Tertio quia decimas accepit, & Chriſto primitiæ, ac decimæ debentur, qui operatur in nobis velle, & perficere. Quarto ratione operis, quia, ſ. Abrahę benedixit, vt dicitur Geneſ. Et Chriſtus dicit. Inuocabunt nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis. Quinto quia vinum, & panem obtulit. Et Chriſtus ſanguinem ſuum in ſpecie vini, & carnem ſuã ſub ſpecie panis Deo Patri obtulit, diſcipulis dedit, & offerre quotidie facit. Secundo nota, quòd in duplici hac ſpecie, ſemper eſt conficiendum propter rationes ſequentes. Matth. 12. Eſa. 9. Philip. 11. Gen.14 Num.6 Matth. 26.

H *Inſtituens, Vſus, Signat, cauſatq; recepit.*

Sumunt, Offertur, Saluat, Similando, Replenit.

Ibid. Primo ratione Dominicæ inſtitutionis in cęna, qui ita conſecrauit. Secundo ratione Vſus, qui vſus huius Sacramenti, eſt manducatio, quę ad ſui integritatem panem, & vinum exigit. Tertio ratione Significationis, vel repręſentationis, quia hoc Sacramẽtum, ſignat paſſionem Chriſti in qua ſanguis à corpore fuit ſeparatus. Quarto ratione integræ ſuſceptionis, vt, ſ. animæ, & corporis in Chriſto ſuſceptio, & vtriuſque in nobis liberatio ſignetur. Sexto ratione duplicis Aſſumptionis; cum difficultate, ſcilicet, vt Iudæus murmurans, & ſignatur in pane. Aliter cum facilitate, vt Zachæus gaudens, & hoc figuratur in vino, vel potu. Septimo ratione duplicis Immolationis; ſ. in vita, & in morte. Omnis enim Chriſti, tam in vita, q̃ in morte actio, fuit iugis pro nobis oblatio. Octauo ratione humanæ Saluationis; quia ſpecie panis, ſignatur redemptio noſtra à dæmone, ſpecie vero vini, abſolutio, vel ablutio ab omni crimine. Nono ratione Aſſimilationis, vel perfectionis, quia in his ſpeciebus ſignatur coniunctio membrorum cum capite, & incarnatione, & in paſſione. Item perfecta refectio, ſ. corporis, & animæ. Hinc Sanctus Thomas. Quibus ſub bina ſpecie, carnem dedit, & ſanguinem, vt duplicis ſubſtantiæ totum cibaret hominem. Decimo ratione Repletionis figuralis; vt, ſ. figura de Melchiſedech, qui panem, & vinum obtulit impleretur. Io. 6. Luc.19. Gen.14

Quomodo hoc Sacramentũ ſignificatum ſit in Manna. Paragraphus Secundus.

DE altera autem figura, ſ. de Manna videndũ. Circa quam poteris conſiderare.

Conuenientiam. Rõne. Proprietatis.
Differentiam. Sublimitatis.

Manna. n. conuenit cũ Chr̃o, in ꝓprietatib. multis. I

Manna, polo, ſubtile, nitens, per dulce, ſaporem.

Indurat, duplum, ſcatet, obſeruẽt, tenet, haud plus.

Primo conuenit Manna cum Chr̃o, quia dabatur de cœlo. Pſalm. Panem cœli dedit eis. Et Chriſtus ait. Exiui à Patre, & veni in mundum. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit. Pſ.77. Io. 15.

Secundo, quia Manna minutum erat, atq; ſubtile; ita & Chriſtus ſubtilis eſt, vt non valeat comprehendi ſm Diuinitatem. Primo in æterna generatione. Generationẽ eius quis enarrabit? Secundò in cognitione. Non videbit me homo, & viuet. Tertio in progreſſione; quòd, ſ. clauſo Virginis vtero egreſſus eſt. Tertia proprietas eſt, quia Manna erat nitens, & candidum, & Chriſtus innocens totus. Qui peccatum non fecit. Quarto quia dulcedinem habebat mellis. Comedi fauũ cũ melle meo. Verè totus mellitus, & pius eſt Ieſus, vt patet ex vita eius, & ſermonibus. Quinto quia ſapiebat in ore cuiuſlibet, quod appetebat, deſiderabat, & delectabat. Pſal. Guſtate, & videte quoniã ſuauis eſt Dñs. omnibus omnia factus. Sexta quia indurabatur ad ignem, & liquefiebat ad ſolem. Sic Chriſtus roborabatur per ignem Diuinitatis in Humanitate, & liquefiebat ad Solem perſecutionis. Septima quia ſexta die colligebant duplum; ſic Chriſtus in ſexta ætate accipitur duplicatus. Pſalm. Simul in vnum diues, & pauper. Octaua, quòd in alterum diem reſeruatum, ſcaturiebat vermibus. Ita qui aliter de hoc Sacramento, quàm veritas habet ſentit, ęternã Eſa.43. Exo.22 1. Pet.2 Cant.5 Sap.16. Pſ.37. 1.Cor.9 Pſ.48.

Digitized by Google

Eſa.14. pęnam generabit,& vermes operimentũ eius erũt. Nona quia vnum gomor reſeruabatur in Sabbatũ. Sic bona opera pro futura vita facta, in futuro remanent integra. Alioquin cõputreſcebat;ſ. qđ ſeruabatur ꝓ amore huius ſæculi. Decimo ꝙ qui plus colligebat,non habebat amplius.Sic & hoc Sacr̃m iuxta Doctorem Sanctum in ſequentia, ſumit vnus ſumunt mille,quantum iſti tantũ ille. Signat̃ inſup per Manna,pp multiplex de eo datum pręceptum.

K *Mane & ſufficiens, gomor, haud cras, poſt mare, ſeruent.*

Primo mandabat̃ recollectionis tp̃s, quia ſex diebus,& hoc mane nõ veſpere.Sic & iſtud Sacr̃m,ſumitur in mane paſſibilitatis,& gratiæ.Scđo mandabatur ſufficientię appetitus; quia mandatũ fuit, vt ſufficienter colligerẽt.Sic in nulla re corporali põt eſſe ſufficiẽtia,& quies appetitus; niſi in Chr̃o. Tertio mandabatur menſurationis terminus; vt,ſ. oẽs colligerent ad menſurã gomor; hoc eſt nõ plus ſa-
Exo.16 pere q̃ oportet. Vel gomor, qm̃ eſt menſura trium
Ro. 12. modiorum,ſignat Chr̃m; in quo ſunt tres ſubſtantiæ in vna perſona;ſ.Deitas,Aĩa,Caro. Quarto notat̃ reſeruationis auſus; Mandatum.n.erat vt nõ relinquerent in craſtinũ,alioquin vermibus ſcateret. Sic nõ debemus differe vſq; ad craſtinũ futuri ſeculi,ſuſcipere Sacr̃m;nec reſeruare ad quæſtũ tpaliũ. Quinto notatur deſcẽſionis tp̃s, & locus,quia poſt tranſitũ mare,deficiente farina in deſerto, circa filiorũ Iſrael caſtra . Sic & noſtrum Manna cõicat ſe iſtis.Sexto notatur cõſeruationis ritus,quia præceptum erat, vt implerent gomor;& conſeruarent in Tabernaculo, quia corpus Chriſti ſemper debet ſeruari Sacramentaliter in Eccleſia,& ſpiritualiter in corde Sacerdotis. Et hæc de conuenientijs Mannæ,& Sacramenti. Sed licet in pluribus cõueniunt, in multis tamen noſtrumSaramentum,legale illud Manna excedit, præſertim in iſtis.

L *Fons,mentis,viuunt,ſupra cœlum, Deus iſtud.*
Hoc purum,natis tantum,perducit olympum.

Primo inquàm excedit, quia hic eſt origo, & fons gratiæ, & vitæ, quæ nunquàm fuerunt in Manna . Secundo quia Manna tantum corporaliter reficit;
Io.6. ſed iſtud eſt cibus mentis.Tertio quia illud manducantes mortui ſunt; ſed qui manducauerit ex hoc pane viuet in æternum . Quarto quia illud Manna de cœlo,iſtud ſuper cęlum.Quinto quia illlud erat cœli,iſtud Deus cœlorum . Nam qui de cœlo venit
Io.3. ſuper oẽs eſt.Sexto quia hoc ſcaturiebat vermes in diem alterum,iſtud ab omni corruptione alienum. Septimò illud poſt tranſitum maris, ſolis dabatur Iſraelitis, iſtud tantum baptiſmatis fonte renatis . Octauo quia hoc populum per deſertum deduxit, iſtud per peregrinationem mundi , in cœlum ſubuehit.Patet ergo,quòd multipliciter hoc noſtrum, Manna præcellit. Vnde, & multo amplius à nobis in Quadragenario pęnitentiæ,in deſerto vitæ præſentis appeti, & excoli debet , quàm illud ab eis, vel deſiderabatur, aut colebatur . Illi in mundo,& aureo vaſe hoc reſeruabãt, nos corde charitatiuo, & puro hæc obſeruare debemus,vt ſic eius guſtum in Patria percipiamus, præſtante Chriſto Domino noſtro. Amen.

Proſecutio tertiæ principalis figuræ, ſcilicet Agni paſchalis. Paragraphus Tertius.

VT autem de tertia figura quæ eſt de Agno paſchali, pauca aſſignemus, nota quòd in illa multa præfigurantur. M

Illud quod editur. — Chriſtus Ieſus.
Sc3 Fructus qui acquirit̃. — .i. Liberatio ab hoſtib.
Modus quo quis diſponitur. — Comedẽdi modus.

Creditur hoc agno Ieſus, vtilitas, modus eſcæ.

Primo enim in huius Agni qualitatibus, & de eo datis præceptis deſignabatur ipſe Chriſtus in iſtis.

Agnus,& anniculus purus, totus,quoq; maſclus.

Primo Chriſtus ſignatur in Agno,propter innocentiæ, patientiæ, obedientiæ, & effectus rationes.

Inſons, & patiens, parens, noſcens, bona tollens.

Eſt enim Agnus innocuum pecus,& Chriſtus totus innocens erat.Secundo patiens erat.Eſa.Sicut ouis Eſa.53.
ad occiſionem ducetur, & ſicut agnus coram tondente ſe obmuteſcet. Tertio patri obediens. Hier. Ier.11.
Ego quaſi agnus manſuetus qui portatur ad victimam. Quartò dictus eſt agnus ab agnoſcẽdo,quia pendens in cruce.

Deum Patrem. — In manus t.&c.
Nouit Virginem Matrem. dicẽs Mulier ecce &c.
Inuocantẽ Latronẽ. — Hodie mecũ &c.

Hinc in Euangelio . Ego cognoſco oues meas, Io. 10.
& noſcunt me meæ . Quinto dicitur Agnus, quia quicquid in agno eſt,totum bonum eſt,& vſui humano commodum. Sic quicquid, ſiue quæcunque in Chriſto fuerant, totum in noſtrum bonum ceſſere, vt patet de carne, ſanguine &c. Poſtremo ipſe eſt Agnus ille de quo Baptiſta.Ecce Agnus Dei,ec- Io. 1.
ce qui tollit peccta mundi.Et Apocalip.Vidi ſupra Apocal.
montem Syon Agnum ſtantem.Secundo Chriſtus, 14.
vt Agnus ille paſchalis eſt anniculus,i. ſuper quem omnium celeſtiũm luminum fuerant completæ reuelationes.Hic eſt enim annus perfectæ cœleſtis illuminationis, annus benignitatis Diuinæ, de quo Pſ.64.
Pſalm. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. Vel anniculus erat,quia in perfectiſſima ætate, ſcilicet iuuenili occiſus erat. Tertio dicitur de hoc Exo.12
Agno. Erit Agnus ſine macula, ideſt purus. Abſq; omni peccati macula fuit Chriſtus,quia non eſt in 1.Pet.2
ore eius inuentus dolus. Quarto præcipitur, quòd totus,& integer comedi debet. Quia os non comminuetis ex eo, & caput Agni cum pedibus, & inteſtinis vorabitis. Sic & Chriſti Caro, Anima, & Deitas,ſub Sacramento veraciter eſt credendus,& Io. 19.
in cruce crura eius(teſte Euangelio) non ſunt confracta.Poſtremò de Agno illo legali dicitur, & maſculus. Et Chriſtus Agnus noſter, maſculini ſexus fuit,& in omni decore perfectus. Patet ergo, quòd in illa figura,Sacramentum iſtud, iuxta illud quod creditur,eſt præfiguratum . Secundò principaliter dicimus,quòd in hac figura ſignatur etiam fructus, qui ex Sacramento acquiritur.

Protegit, eduxit, redimit, duxitq; reduxit. N

Nã ſicut per ſanguinẽ Agni illius, ſuper poſtes, & liminaria intinctũ,a deuaſtãte Angelo ꝓtegebant̃, de Ægypto educebãtur,de ſeruitute redimebãtur,

per

Digitized by Google

per deſertum, & mare deducebãtur, in promiſſam terram, melle & lacte manentem inducebantur; ſic & per ſanguinem veri huius agni noſtri, in affectu, & intellectu, & in frontibus fide, & deuotione ſuperinctũ, à diabolo protegimur, à tenebris Ægypti educimur, de ſeruitute peccati redimimur, iuxta il-
1.Pet 1 lud. Redempti eſtis pretioſo ſanguine agni immaculati &c. Itemq; per huius virtutem ſanguinis, p deſertum huius vitæ Chriſti ſequẽtes Tropheum, mari rubro diuiſo, & Pharao ſubmerſo. i. tentationibus internis, & externis ſuperatis, ſalui deducimur, poſtq̃ in terram viuentium, à Ieſu noſtro Saluatore deducimur. Tertiò quoq; in hac figura deſcribit mãducandi, & noſtrę diſpoſitionis modus.

Et tempus, locus, & ritus, habitus, modus eſca.

O Primo deſcribitur tempus, quod erat.

T Menſis primus. Luna quartadecima.

Dies decimus. Hora veſpertina.

In quibus omnibus, multiplex eſt abditus myſticus ſenſus, e quibus hic eſt vnus propoſito congruens aſſignandus.

	Menſis primus.		Reformationẽ pñiæ.
Nã	Dies decimus.	ſignifi	Obſeruãtiã legis Diuinę
	Luna quarta-decima.	cat p-fectã	Diligẽtiam operationis virtuoſæ.
	Hora veſpertina.		Cõſummationem perſeuerantiæ.

Et quia ſola perſeuerantia iuxta Bern. inter cęteras virtutes triumphat; ideo licet in alijs tribus temporibus, ſit quædam Agni præparatio; in ſola tñ hora veſpertina, eſt eius ſumptio; quia ſemper ſumi debet, in propoſito nunq̃ peccandi mortaliter. Quæ ẽt veſpertina hora, deſignat, quòd Sacramentum
Tob. 12 eſt nobis velatum, iuxta illud Thob. Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt. Et hæc de tempore. Secundo deſcribitur etiam locus, quia in vna domo comedi debebat. In qua domo

Significat Eccleſiæ vnitas. cõtra Hæreticos.
Proximorũ charitas, Rixoſos.

Tertiò innuitur etiã manducandi ritus, in eo quod præcipitur, q nihil ſumetur crudum, nec coctum aqua, vel lixum, vel frixum; ſed tantũ aſſum igni. Crudum ſumit, qui nõ cogitat quid ſumit, aut recipit, & mentẽ diligenter nõ diſcutit. Lixũ ſumit, qui mente terrena, & diſtracto affectu, humida, & inſipiditate tota quaſi aquea, ad Sacramẽtum accedit. Frixũ ſumit, qui de hoc Sacramento pręſumptuosè
V inquirit. Patet ergo

	Crudũ.		Deſidioſa diſcuſſio.
Qd	Lixum.	ſumit	Accidioſa indeuotio.
A	Frixum.		Pręſumptuoſa perſcrutatio.
Sc3	Aſſũ, & incẽſum. Intinctum.	ſumit	Operoſa dilectio. Lachrymoſa deuotio & gratitudo.

Patet ergo manducandi ritus. Quartò notatur mãducantium habitus, ſiue inſignia illorum.

	Cingulus renum.		Carnis, & mẽtis mãditiam.
Sc3	Calciamẽta pedũ.	ſignãs	Exemplorũ patrũ cuſtodiã.
	Baculus manuum.		Correctionis diſciplinam.

Renes. n. accingere, eſt luxuriam refrenare. Calciamenta in pedibus habere, eſt mortuorũ Patrũ, vitã inſpicere, & eos imitando, noſtra veſtigia à peccati vulnere cuſtodire. Baculũ in manib. tenere, eſt iuſtitię rectitudinẽ, & diſciplinã apprehendere, vt ſic dignè poſſimus de hoc Agno cõicare. Quinto denotatur in hac figura manducandi modus, de quo modo ſupra in ſcala poſuimus cõditiones 12. quæ poterunt hic applicari. Sexto etiam deſcribuntur in hac figura eſcæ aliæ, & alia tria fercula in comeſtione huius Agni apponenda.

	Lactucę agreges.		Dolorẽ de peccatis.
Sc3	Azimi panes.	ſignãtes	Intẽtionem rectam in operibus.
	Agni ſanguis.	ſignãs	Imitationem Dominicæ paſſionis.

Quæ tria in comeſtione noſtri Agni Paſchalis, ſunt neceſſaria, quia oportet pro peccatis dolere, rectam intentionem habere, paſſionẽ imitari. Primum præparatione, Secundum in ſumptione, Tertium poſt. Hæc ſtrictim de figura Agni paſchalis. Ex quibus liquet, q̃ abunda ſeries in figuris occultatur, ſi quis foret ruminans, & diſcutiens eas. Harũ itaq; inſtar, & cęteras diſcutiamus, & mirabiliter reficiemur, & menſam plenã eſcis inueniemus.

De tertio principali; quomodo hoc Sacramentum ſit Prophetatum. Membrum Quartum. P

IAm vltimo principaliter videndum, quomodo hoc Sacramentũ ſit Prophetatum. De quo nota, quòd hoc Sacramentum Prophetatum eſt.

A Fidelibus Prophetis.
Gentilibus Poetis.

De ſacris Prophetis libri pleni ſunt.

Iob, Iacob, et Moyſes, Dauid, at Salomon, ſed et omnes.

Summi cum paruis, gẽtes magnalia fantur. De hac eſca Iob prophetauit, qñ dixit. Quaſi aquila volans Iob 9.
ad eſcã. Item. Si nõ dixerunt viri Tabernaculi mei, Iob 31.
quis det de carnibus eius, vt ſaturemur? De hoc Iacob ait. Aſer pinguis panis eius, & præbebit delitias Regibus. Item hoc prouidit, qñ Dñm in ſummitate ſcalæ vidit. Moyſes quoq; multipliciter de hoc prophetuit, vt in Exod. & Leuit. patet. De hoc dixit. Non eſt alia natio tam grandis, quæ habet Deos appropinquantes ſibi; ſicut adeſt Deus noſter nobis. Dauid quoq; puer Cytharedus, plura de hoc cecinit, vt in eius Pſalterio liquet. De hoc ait. Panẽ cęli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo. Item. Memoriam fecit mirabiliũ ſuorum. Salomon ſapientiſſimus de hoc non tacuit. Nam dixit. Sapientia edificauit ſibi domum, poſuit menſam, miſcuit vinum. Itẽ. Comedite amici, & bibite &c. Et vt in ſumma complectamur omnes Prophetas, à maiore ad minimũ, in ſcriptis ſuis huius Sacramenti meminerunt. Eſaias conuocat ſitientes ad aquas. Hierem. dicit de Torta panis. Commendat alter frumentum, meminit alter eſcæ, & potus, alter extollit placentam. In quibus oĩbus nihil aliud agitur; niſi quòd iſtud Sacramentum Prophetatur. Qui plura volet ſcrutetur ipſe ſcripturas.

Gen 49 Gen. 28 Exod. Deut. 4 Pſ. 77. Pſ. 110 Prou. 9 Cant. 5. Eſa 55. Oſeæ 2. Abac 1 Pſ. 71.

Q Secundò non modo à fidelibus; ſed etiam eſt Sacramentũ iſtud præuiſum, (vt quidã volunt) à gentilibus Poetis. Plura. n. de hoc Virgil. in Æneide, vt

Digitized by Google

Proba collegit,canere videt; vbi inter alia ſic ait.

Deuexo interea propior fit veſper Olympo.
Tunc victu reuocant vires fuſiq; per herbam.
Et dapibus menſas onerant, & pocula ponunt.
Poſtquàm prima fames epulis menſæq; remotæ.
Ipſe inter primos Genitor inſtaurat honores.
Suſcipiens cœlum tunc facta ſilentia linguis.
Dat manibus fruges, dulceſq; a frontibus vndas.
Impleuitq; mero patheram rituſq; Sacrorum.
Edocet, immiſcetq; praces, ac talia fatur.
Audite ò proceres ait, & ſpes diſcite veſtras.
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.
Promiſſiſq; Patris veſtra inquit munera vobis.
Certa manãt pueri, & palmã mouet ordine nemo.

Ecce hic apertè loquitur de hora cęnę de typico paſchate celebrato, & nouo Sacraméto inſtituto &c. Commemorat in hoc modum. Seneca in quadam tragędia &c.Similiter, & alij quidam; Sed quoniã nos Chriſtiani ſumus,ſatis eſt gentilium dicta commemoraſſe, præſertim cum à quibuſdam hæc non propheticè dicta dicantur. Et hæc de buccella prima ferculi huius.

R *De huius Sacramenti ſubſtantialibus. Cap. II.*

ALter huius ferculi morſellus intelligentię ruminandus,eſt conſideratio de huius Sacramenti ſubſtantialibus, quorum ſunt quattuor iuxta Hugonem.

Ordo,vel intentum, quæ forma, aut materies quæ.

Quæ quattuor ſunt ad Sacri neceſſaria, de quibus ſingulis pauca ſunt perſtringéda. Primum ergo eſt Ordo,ideſt,ꝙ conſecrans ſit Sacerdos. Nam nulla creatura altera in cę lis,aut in terris,põt hoc Sacrm ritè conficere;niſi Sacerdos ritè ordinatus. Vñ paret eius dignitas maxima.Verba.n.huius Sacri,habent virtutem operantem in conuerſione panis, & vini;non tñ ſm ſe,& abſolutè; ſed per relationem ad ipſum Sacerdotem inquantum inſtrumentũ idoneum. Verbũ aũt Damaſceni quo dicit,ꝙ ſola virtute Spiritusſancti fit conuerſio panis,intelligendũ eſt, quòd dictio excluſiua,ſ. ſola adiũcta principali agenti, non excludit agens inſtrumentale. Non.n. ſequitur ſolus faber facit cultellũ, ergo martellus, nihil ad hoc operatur. Virtus. n. inſtrumenti,non eſt niſi quædam redundantia principalis agentis. Offert hic ſe magnus queſtionum cumulus,puta de hæreticis,& abſciſis Sacerdotibus,& alijs multis,ſi conficere poſſint;ſi eorum ſacrificium tantũ quantum aliorum valeat;ſi horum Miſſas audire liceat, quantaque mala huiuſcemodi Miniſter incurrat. Sed ſuper hijs ad Doctores remittimus; ſat ſit, ꝙ materiam ſuper his meditandi aſſignamus, qui ad eã quæ deuotionis ſunt properamus.

De ſecundo requiſito, ſcilicet de intentione. Membrum Secundum.

S SEcundo requiritur intentio Sacerdotis, vel generalis,vel ſaltem ſpecialis. Generalis.n.intentio, eſt neceſſaria, & habitualis, non ſic intentio actualis,vt qñ mens in verbis conſecrationis rapitur ad alia &c. Tenetur tamen quis quantum poteſt, intendere verbis conſecrationis. Et nota, ꝙ non ſolum requiritur intentio conſecrantis; ſed ẽt Sacramentum illud inſtituentis.Vnde non conficeret ſm plurimos, qui ex ludibrio in foro ſtaret, & omnes panes illic exiſtentes cõſecrare intenderet, quia Chriſtus hoc nõ intendit.nec hoc mos Eccleſiæ habet. Hinc oportet intentionẽ dirigere actualiter,vel habitualiter ſm morẽ Eccleſiæ, & ſm,qđ Chr̃s inſtituit.Occurrunt,& hic numeroſæ quæſtiones,quæ paſſim habentur in Doctorum ſcriptis, & quoniã ſubtiles ſunt;ideo de eis ſuperſedemus.

De tertio requiſito, ſcilicet de forma verborum. Membrum Tertium.

FOrma quoq; verborum congrua tertio requiritur; quia ſi quis aliquid diminueret de his, quæ ſunt de eſſentia, & integritate verborum,non conſecraret. Et qm̃ duplex eſt forma; ideo de vnaquaq; videndum eſt ſingulariter. Eſt & hic copioſa materia; ſed magis ſpeculatiua,q̃ affectuoſa,tamen nonnunquàm cum reuerentia,& admirationẽ ad memoriam reducenda, & meditanda; præſertim à Sacerdotibus; quoniam horum ignorantia, eſt ipſis ſatis periculoſa. Quærit igitur Albertus in ſuo de Corpore Chriſti circa formam panis, iſta T

Quæ ſit forma qua conficitur.
Qua virtute hæc operetur.
Sc3 Vnde virtus illa tranſſubſtantiandi trahitur.
Qũo ab alijs Sacramentorũ formis ſegreget.

Quæ,qua, virtute, ſimul,vnde trahat,quoq; diſtet.

Hæc pulchrè ad plenum Doctor dictus diſcutit,ſingula verba dente profundè inquiſitionis terit. Et quare enim,adijcitur declarat. De his quoque alij multa,in ſuis Scriptis dicunt. Similiter,& formam quæ ſuper vinum dicitur ille idem diſcutit, & circa eam hæc quærit.

Quæ ſit forma, & quomodo intelligitur.
Sc3 Vnde coniunctim cum forma panis traditur.
Quare non planè, ſicut forma panis traditur.

Hæc ibi ad fundum, vſq; reſoluit. Sed & alij Doctores multa alia inquirunt.

De quarto requiſito,ſcilicet de huius Sacramenti materia. Membrum Quartum.

NVunc poſtremo inquirendũ eſt de hui᷒ Sacri materia, circa quam etiam abunda ſe offert ſpeculationis pariter, & deuotionis materia. V

Ad quid oportet eſſe materiam. A
Sc3 Quæ ſit materia iſta. 28.

De primo dicimus, quòd oportet in Sacramento eſſe corporalem materiam, ob cauſas multas.

Vt ſignum doceat,humilis,noſcas,opereris.

Prima cauſa ſumitur de ratione Sacri, quia cũ Auguſtino teſte,Sacramentum eſt inuiſibilis gratiæ viſibile ſignum,& qm̃ viſibile ſignũ,non põt eſſe,niſi in viſibili corpore, ideo oportet, quia Euchariſtia eſt Sacrm,vt habeat viſibile ſignum, & elementũ. Et hęc eſt cauſa prima ad eruditionem,vt,ſ.doceat ordinata.Quia ex viſibili elemẽto,& proprietatib.

erudit

erudit nos Dñs, quid confert inuiſibilis gratia in Sacramento. Nihil.n.eſt in intellectu; niſi qđ prius
Tit. 11. fuit in ſenſu ſm Philoſophum.& Apoſtolus. Apparuit gratia Saluatoris oĩbus hoĩbus erudiens nos. Ad hoc.n.viſibilia ſigna Sacrã inſtituit, vt erudiamur de gratia, q̃ ipſe in nobis in Sacramento efficit. Nam & ad hoc ipſe Chriſtus, vt Gregorius ait, viſibilis factus eſt, vt ex viſibilibus ad inuiſibilium amorem raperemur. Hinc ẽt viſibilibus formis Patribus apparuit, vt ſic in notitiam eius, qui eſt inuiſibilis aſcenderent. Propter quod dr̃ apud Danie-
Dan 10 lem, ꝙ intellectu opus eſt in viſione, quia per intellectũ, oportet corporea ad ſpũalium acceptionem cõparare. Et ob hoc dicit Aug. ꝙ Sacrũ pter ſpeciẽ corporalem, q̃ ingerit ſenſibus, aliud facit in notitiã venire. Ex quo patet, ꝙ oportet hoĩem Sacrã diligenter cõſiderare; ſi bene paſci volet. Altera cauſa ſumitur ex inſtitutione Sacri, & eſt Hieronymi. Dicit.n. ꝙ Sacrũ ideo materialem, & corporalem materiam habet, pp hoĩs humiliationem, vt qui ſuperbiendo a Deo receſſit, ſubiectus corporali elemento, ſalutẽ quæreret in eo quo amiſit, vt ſicut p
1. Pet. 5. cibum cecidit; ſic per cibũ hunc reſurgeret. Humilibus.n. dat gratiam Deus. Hinc Prouerb. Venite co-
Prouer. 9. medite panem meum, & bibite vinũ, quod miſcui vobis. Quia in corporali cibo vitã perdidiſtis, ideo corporalem cibum paraui vobis, in quo vitã inueniatis. Tertia cauſa ſumitur ex imperfectione hoĩs, in vſum gratiæ Sacrãlis, q̃ tangit Dionyſius. Quia ſicut dicit, impoſſibile eſt, nobis lucere Diuinũ radium; niſi ſacris velaminib. circumuelatum. Eſt.n. homo materialem, valde habens intellectum, qui ideo, ꝙ coniungitur ſenſui, & imaginationi, parũ, vel nihil accipere poteſt ſpiritualium; niſi in ſimilitudine corporalium illa ſibi proponantur. Hinc
Sap. 9. Sap. Cogitationes mortaliũ timidę, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Corpus.n. quod corrumpitur aggrauat animam &c. Vt ergo quæ neceſſaria ſunt nobis cognoſcamus, conueniens fuit nos doceri ſub ſimilitudine rei corporalis. Gratiam.n. ſpũalis refectionis, ſine ſimilitudine, homo carnalis non intelligeret, vt Greg. ait. Et ideo ſpiritnale terrenis rebus ſimile eſſe dicitur, quatenus ex his quæ animus nouit, ſurgat ad incognita, quæ non nouit, & per
Gen. 28 ea quæ vſu didicit, diſcat amare quæ neſcit. Vnde huius Sacramenti ſymbolum, eſt ſcala Iacob ad Diuina perducens. Poſtremò ideo quoque ſe ſub viſibili materia exhibuit, vt iuge exercitium, quo occupareris ſemper haberes ſalubriter; ocium euaderes, & exemplum proximis dares. Quid enim exercerent Sacerdotes; ſi non eſſent ſpecies Sacramentales? Hæc de cauſis &c.

Quæ ſit, & quotuplex huius Sacramenti materia. Paragraphus Primus.

B SEcundo videndum, quæ corporalis elementi ſubſtantia, huius Sacramenti ſit materia. Et ſunt hæc.

Panis materia, cum vino vitis, & vnda.

Duæ principales materiæ, ſ. panis, & vinum, ſunt de neceſſitate, Aquæ vero appoſitio, de congruitate, vt patebit infra. Quod aũt panis, & vinum, ſint ꝓpria, & magis congrua materia, patet ex his.

Promptus, opus, mundus, totus, ſignatio, ſcripta.

Primo quia hæc duo inueniũtur cõius, & habent promptius, quia omni loco, & tpe, facilè deferunt, vt ſic ſm Damaſcenum, per ea quæ ſunt ſm naturam conſuetam; in quibus conſeruatur, ad ea quæ ſunt ſupra naturam, aĩa trãsferatur. Secundo Opus. ideſt quia hæc duo operantur efficacius. Nam ſicut panis præ cęteris cibis, corpus ſuſtentat, & reficit, & vinũ præ cęteris potibus, hoĩem lætificat, & allicit; ſic caro Chři, & ſanguis eius. Pſ. Panis cor hoĩs Pſ 103
confirmat, & vinum lætificat cor hoĩs. Tertia cauſa eſt Mundus.i. quia hęc duo tractantur mundius, diuiduntur facilius, ab oĩbus ſanis, & infirmis, ſumũtur cõuenientius. Item.q; cuſtodiuntur cõmodius, in ſignum, ꝙ oĩa hæc mundi geruntur. Quarto Totus, quia hæc duo integrantur vtilius. Nam corpus alit panis, & vinum lætificat mentem, & exhilarat cor hoĩs. Quinto quia hæc duo Figurãt myſtica cõuenientius, & paſſionem Chriſti figurant, & repræſentant expreſſius. Primo inquam myſtica figurant conuenientius; nam deſignant hæc duo fidelium vnitatem intimius, quia ſicut ex multis granis cõficitur vnus panis, & ex pluribus racemis vinũ cõfluit; ſic ex multis perſonis fidelium, vnitas Eccleſiæ conſtat. Paſſionem quoq; Domini repręſentant expreſſius, quia grana in area conculcantur, & in fornace panis decoquitur, & vinũ in torculari exprimitur; ſic & corpus Chriſti flagratum fornace paſſionis excoquitur, & ſanguis eius, clanis, & lancea extorculatur. Poſtremo Scripta, quia hæc duo ſcriptura coniungit, & cõmemorat crebrius, vt in
eius diſcurſu patet. Hinc Iſaac. Frumento, & vino, Gen 27
& oleo ſtabiliui eum. Vinum, & frumentum, ad corporale, & ſpirituale nutrimentum, oleum ſignificat
Sacramentalis gratiæ effectum. Item Deuteronom. Deuter.
Oculi Iacob in terra frumenti vini, & olei. Pſalm. 33.
A fructu frumenti vini, & olei. Zach. Quid eſt enim Pſal. 4. Zach. 9.
bonum eius? aut quid pulchrum eius? niſi frumentum electum, & vnũ germinans virgines, ideſt virgineas mentes? & alijs in locis. Hæc de ſpeciebus in communi; ſed iam de ſingulis in ſpecie.

Quod panis de frumento eſt neceſſarius. Paragraphus Tertius.

PRimo igit̃ conuenientiſſima materia eſt panis de fruméto, & nõ debet cõfici, niſi de pane triticeo. Primo panis conuenientior materia pp iſta.

Hic Typus, hic Signans, Similis, Cauſans, nec in altro. C

Primo Typus.i. rõne præfigurationis. Nam veritas debet concordare figuræ, vel potius figura veritati. Sed oĩa genera panum oblatorũ in lege, erãt triticea, ergo. Vnde & ſolo grano fruméti, ſe Dñs cõ-
parauit dicens. Niſi granum frumenti cadens in ter Io. 12.
ram &c. Scdò Signans, quia eſt ad ſignanda myſteria Sacri conuenientior. Panis.n. optimè ſignificat myſtici corporis vnitatẽ. Nã in pane triplex vnio reperit̃, p q̃ triplex fraternitatis vinculũ deſignat̃. Nã primo grana molibilia ad ſibi ſiſia cõiungunt̃,

quæ vnio ſignificat fraternitatem,& amorem natu ralẽ, qua omne animal diligit ſimile ſibi, & omnis
Eccli. 13. homo diligit proximum ſuum.Secundo farina per aquam conſpergitur,& paſta conficitur, & ſignant vnionem Sacralem, qua vno baptiſmate ſumus ge
1. Cor. 5. nerati.Sitis noua cõſperſio,ſicut eſtis azimi.Tertio vt ſolidus fiat panis, igne decoquitur ſignat vnionem ſpũalem, quia vno ſpiritu ſumus congregati.
Io. 14. De qua dilectione dicit ipſemet Dñs. Hoc eſt præceptum meũ,vt diligatis inuicem. Aug. Nõ autem carnalis; ſed ſpũalis inter vos debet eſſe dilectio. Tertio panis eſt cõuenientior materia, quia Chriſto paſſo ſimilior, & ad ſignandum corpus eius, & paſſionem magis idonea. Nam ſicut ex plurib.granis fit vnus panis;ſic ex pluribus puris mẽbris, cõ
Can. 7. ſtat Chri corpus.Hinc Cant.Venter tuus, ſicut acer uus tritici,vallatus lilijs. Et anteq̃ perficitur cribratur, laboratur,& decoquitur,ſignans Chriſti paſſionem. Quarto ad effectus Sacramenti ſignandos eſt efficacior. Nam ſicut panis tria in genere facit.

	Confortat.		Peccatũ dimittendũ.
D Sc3	Satiat.	ſic Sacrm	Mundũ fugiendum.
	Cõſeruat vitã.	agit ad	Deum ſp laudandũ.

Quinto nec in alio,q̃ triticeo pane cõſecrare licet, vel conuenit. Nec debet fieri in pane fermentato, quia hoc non habet conſuetudo Eccleſiæ; ſaltẽ Romanæ. Et in azimo Chriſtus inſtituiſſe creditur, & hoc rõne ſuæ ſingularis ſimplicitatis,quia in Chro oĩa bona ſunt modo indiuiſibili, & qa puriſſimus eſt, hoc & ſcripturæ conformius. Dr.n. Leuit. Oĩs
Leuit. 11. oblatio Dñi abſq; fermento fiat. Veruntamẽ ſiquis in fermentato cõſecraret, grauiter quidẽ peccaret; verè tamen,vt multi Doctores dicunt conſecraret. Et hoc de Sacerdote latino dico. Græci enim adhuc, (vt olim ferè tota Eccleſia Orientalis) in fermentato conſecrant,& verè conſecrant.Nec ſuper hoc à Beato Gregor. in ſuo Regiſtro, vbi de hac materia ſcribit reprehenduntur; imò magis, & illorum, & latinorum conſuetudinẽ,& ritum approbat B. Thom. ſi aliquis Græcorum Sacerdotum in azimo conſecrare præſumeret, grauiter peccaret.

E

Paragraphus Quartus.

VIſo de pane videndum eſt de vino. Pro quo nota, ꝙ vinum de vite, eſt propria materia huius Sacramenti, quod patet ex ſequentibus.

Comparat, inſtituit, verum, commune, vel aptum.

Primo inquã ratione Cõparationis; quia Chriſtus
Io. 15. ſe viti comparauit, dicendo. Ego ſum vitis vera.
Oſeæ 14 Itemq;.Memoriale eius,ſicut vinum libani.Secun-
Matth. 26. do ratione Dominicæ inſtitutionis, qui in cœna ſic
Mar. 14 inſtituit,vt in Euangelijs patet.Tertio ratione ve-
Luc. 22 ritatis, quia vinum de vitæ, eſt propriẽ vinum, alij autem liquores vinum ſimilitudinariè dicuntur.
Io. 6. Sanguis autem Chriſti, verè eſt potus. Quarto ratione communitatis, quia vinum de vitæ,communius in vſu habetur, & apud plures inuenitur. Ne igitur deſiderabilis Chriſti ſanguis cuiquam deeſſet,in tali potu commendauit.Poſtremo quia vinũ eſt ſolum naturalis,& conueniens potus hominis, & eius naturæ. Quære ſupra in nomine potus.

De appoſitione aquæ in Sacramento.

Paragraphus Quintus.

IAm poſtremò videndũ eſt de appoſitione aquę, quæ licet nõ ſit vnum de ſubſtantialibus; eſt tñ F
de congruo apponenda.Circa cuius appoſitionem licet multa conſideranda occurrant, deuotiora tñ ſolum ſunt ꝓſequenda. Poterunt.n. hic cõſiderari.

	Neceſſitas.
Aquę	Congruitas.
	Proprietas.
	Conuertibilitas.

Quæ Reynerius proſequitur in ſua Pantheologia. dicens quod appoſitio aquæ, non eſt de neceſſitate Sacri,vt ꝓbat rõne,ſui conditione, inductione, vt vt patet ibi.De aquæ ꝓprietate dicit,ꝙ non refert quęcunq; aqua apponaẗ;dummodo ſit talis,ꝙ poſſit cõuerti in vinum. Non tñ artificialis apponẽdã, quia grauiter peccaret, qui cõtra Ecclæ inſtitutionẽ faceret.Porro de quantitate,& conuertibilitate aquæ, notandum, ꝙ tanta eſt aqua apponenda, vt poſſit in vinũ conuerti, & non tollere vini ſaporẽ, vt ſignet coniunctionẽ humanæ naturæ,quæ eſt inſipida cũ Chro,qui ſaporem gratiæ cõicat,& ſuum non pdit.Et qa poniẗ ad ſignandũ tantũ; ideo minima quãtitas ſufficere põt. Tm̃.n.ſignificat vna gutta,q̃tum mille amphoræ,aut totũ Mare, & iõ nullũ periculũ eſt,i parũ ponẽdo;ſed bñ ĩ multũ ponẽdo. Fit autẽ appoſitio aquæ, ꝓpter quattuor rationes.

Transformat, nihilans, delectans, vnit, & vnda.

Primo ratione transformationis. ad ſignificandũ, ꝙ non debemus manere in voluntate noſtra, & ꝙ Chrs non mutatur in nos,ſed ẽ contra.Secundo ratione annihilationis, quia ſignificat mortalitatem noſtram,annihilandã virtute paſſionis Chriſti.Ab- 1. Cor.
ſorpta eſt.n. mors in victoria. Item. Mortui enim 15
eſtis,& vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto.Ter Coloſ 3.
tio ratione delectationis, quia populus, ſicut aqua de ſe eſt inſipida,i.ſine deuotione,& delectatione; ſed efficitur ſapidus Chriſto cõiunctus.Quarto ratione vnionis,qua gentes erant iungendæ Eccleſiæ fidelium de Iudæis. Sunt aliæ rationes quinque.

Inſtituit, ſapit, effluxit, cauſans, aqua ſignat.

Primò ratione inſtitutionis,quia ꝓbabiliter crediẗ Dñm appoſuiſſe aquã,iuxta morẽ patriæ, ſm illud Prouerb.Bibite vinũ,qd miſcui vobis.Secundo ra- Prouer. 19.
tione præfigurationis. Infectio.n.originalis peccati, ſignificatur per lepram,ad cuius curationem,vt habetur in Leuitico. Hæc concurrebant,ſ.duo paſ- Leuit.
ſeres, & duæ in Chro naturæ, quarum vna euolat; 14.
ſ.Diuina,alia immolatur,ſ.Humana.Lignum cedri num imputribile,Yſopus,i.puritas,coccus,i.charitas.Aqua viua,ſignificans aquam de latere Chriſti. Septies aſperſa, ſignificãs vniuerſalem applicationẽ.Hoc ẽt ſignatũ eſt. In aqua expiationis qua oĩa, Num.
quæ in Tabernaculo erant, & ipſum Tabernaculũ 19.
expiabaẗ.Vidit ẽt Propheta aquã egredientẽ de tẽ- Ezech.
plo, q̃ aſpergimus qñ deuotè paſſionẽ cõmemora- 47.
mus.Tertio Effluxit.ideſt ratione effluxionis. Qua cum Chriſti latus apertum,proflueret Sacramenta, exiuit non ſolum ſanguis; ſed & cum ſanguine aqua,vt teſtatur Ioannes. Cõtinuo inquiens exiuit Io. 19.
ſanguis,

Digitized by Google

ſanguis; & aqua; vnde Ioannes de Garlandia.
Iungitur vnda mero fundit vtrunq; latus;
Chriſti,ſ. Quarto cauſans.i. ad effectum ſignifican-
dum,quia in aqua magis eſt vis expiatiua,& in ſan
guine pretiũ redéptionis. Et quia in Sacro vtrunq;
eſt;ſ. expiatio,& redemptio;ideo vnum cũ alio de-
Ezech. 36. bet commiſceri. Ezechiel. Effundã ſuper vos aquã
mundam, & mundabimini ab oĩbus inquinamen-
Ezech. 37. tis veſtris. Hæc eſt aqua, quæ vt dicitur. Egreſſa de
templo corporis Chriſti a latere dextro, omnia ad
quæ venit mundauit,purificauit,& viuificauit. Po-
ſtremò ſignat, ideſt apponitur aqua vino, ratione
multiplicis ſignificationis. Nam per hoc

Deſi-gnat
- Mutua vnio. — Chriſti,& populi.
- Superna dilectio. ſc3. Redéptoris,& redépti.
- Perfecta ſaluatio. — A culpa,& pœna.

Potiſſima autẽ ſignificatio eſt, populi cum Chriſto
coniunctio. Aquæ.n. multæ multi populi ſunt. Hinc
Chriſoſto. Sunt quidem hoĩes inſipidi, in nullo ab
aqua differentes, hoc adducamus ad Chrm; & ad
ſaporem cœleſtem, per Chrm mutabuntur. In cuius
Io.2. ſignum Chriſtus mutauit aquã in vinũ. Et de aqua
hæc ſatis ſint. Et de omni materia Sacramenti.

Quomodo Chriſtus ſub Sacramento continetur.
Paragraphus Sextus.

G POſtquàm viſum eſt de Sacri huius ſubſtantia-
libus,& de ſingulis materijs,ſubtilioribus om-
nibus omiſſis,paucis, quæ deuotionis ſunt,de mo-
do quo Chriſtus ſub Sacramentalibus his formis
contineatur aſſignandum. Vnde nota,quod his mo-
dis ſub formis continetur.

Vt in
- Loco glorioſiſſimæ habitationis.
- Aula dulciſſimæ refectionis.
- Atrio, vel myſterio ſpiritualis mactationis.
- Nexu amiciſſimę coniunctionis Dei, & Ho-minis.

Nam ſpecies Sacrales ſunt hæ quatuor Chriſto.
Aula, Domus, Atriũ, Nexus, Species, Sacramenti.
Primo inquam eſt in Sacramento, vt in Loco, vel
Domo glorioſiſſimæ habitationis. Ita ꝙ in nullo lo
co ſuæ habitationis, ita certitudinaliter, & infalli-
3. Reg. 8. biliter inueniatur, quemadmodum in hoc Sacro.
Dñs dixit, vt habitaret in nebula. Nebula autẽ eſt
Sacramenti Hoſtia. Ex quo igitur dixit, & ſtatuen-
do fixit, omni tpe certitudinaliter ibi inuenietur.
Ezech. 44. Ezech. Fili hominis locus ſolij mei, & locus ſca-
belli pedum meorum, vbi habito in medio filiorũ
Iſrael, auferant a me abominationes ſuas, quia non
decet, vt ad locum gloriæ homo immundus acce-
Exo. 3. dat. Hinc Moyſi dicitur. Ne appropies huc,ſed ſol-
ue calciamentum de pedibus tuis. Locus.n. in quo
ſtas, terra ſancta eſt. Videant igitur chorales, quõ
ſint aſpectui Dei aſſiſtentes. Manet enim in hoc lo-
Cant. 3. co nobiſcum, velatus pariete Sacramentalium ſpe-
cierum, noſtram deuotionem proſpiciens per fe-
neſtras reuelatæ gratiæ nos reſpiciens. En ipſe ſtat
poſt parietem, proſpiciens per feneſtrã, proſpiciẽs
per cancellos. Videns,ſ. nos, q̃q̃ non videatur a no-
Heb. 8. bis. Hoc eſt tabernaculum,quod fixit Deus,& non
homo,in quo veraciter habitat Chriſtus. Nullus.n.
hoc figere potuit, niſi Deus. Apoc. Ecce tabernacu- Apocal. 21.
lum Dei cum hominibus,& habitabit cũ illis. Hoc
eſt tabernaculum mirabile,multis mirabilibus de-
pictum, ad excubias Dei perfectum. De quo in Pſ. Pſ. 41.
Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vſque
ad domum Dei. Verè enim Deus homo Chriſtus,
habitat in his formis, vt in domo. Geneſis. Verè Do Gen 27
minus eſt in loco iſto. Et infra. Non eſt hic aliud,
niſi domus Dei. Diligamus ergo hũc locum gloriæ Pſ. 25.
ſuæ, & decorem domus eius dignè ſemper coram
Sacramento tanto nos habendo.
Secundo continetur hic, ſicut in Aula dulciſſimę
refectionis. Hinc habes penes locum. Vbi eſt diuer Luc. 22.
ſorium, vbi paſcha cum diſcipulis meis manducẽ?
Iſtud enim eſt diuerſorium ad quod in omni Miſſa
diuertit Chriſtus, vt in eo refectionem paret diſci-
pulis. Etiam eſt ei ſemper in hoc diuerſorio locus,
vt ſuas epulas paret diſcipulis. Hoc eſt cęnaculum
illud grande, ſiue ſtratum magnum, de quo ſcribit
Matthæus Marcus Lucas. Cęnaculum.n. ſunt ſpe- Matth. 26.
cies Sacramentales, in quibus cœli, & terræ cœna
continetur. Geneſ. Cęnacula, & triſtega facies in ar- Mar. 14 Luc. 22
cha, quæ ſignat corpus Dñi, hoc eſt architricliniũ, Gen. 6.
in quo Chriſtus exhibet uinum bonum, quod filijs
gratiæ ſpecialiter in cęna Dominica eſt ſeruatum.
Hoc cœnaculum eſt grande, quia grandia cõtinet, Io. 2.
quæ proponuntur. Eſa. Oculus nõ uidit Deus abſq; Eſa. 52.
te, quæ præparaſti expectantib. te. Hoc eſt illud al-
tum. de quo in Prouerb. dicitur, ꝙ ſapientia præ- Prouer. 9.
parato conuiuio ſuo, miſit ancillas ſuas, ut uocarẽt
ad arcem, & ad męnia ciuitatis. Hoc eſt triclinium
illud excelſum, in quo Samuel comedit cum Saul,
dans ei quod de induſtria fuit reſeruatum. Hoc eſt 1. Reg. 9.
cęnaculum ſtratum picturis lapidum planorũ, hoc
eſt, omni genere virtutum; de quo Ezech. Sic ergo Ezech. 42.
iſtæ formæ, ſunt Aula dulciſſimæ refectionis.
Tertio ſunt myſterium, ideſt ſecretũ ſpiritualis
mactationis, & immolationis. In hoc.n. myſterio,
regnantem cœlo æternaliter, deuocamus ad aram,
mactandum myſterialiter manibus Eccleſiaſtico-
rum Sacerdotum. Vnde hę ſpecies per oſtium Ta-
bernaculi fęderis ſignantur, ut habetur Leuit. Quia Leuit. 1
iſte ſpecies atrium ſunt ſacrum, in quo immolatur
Chriſtus, ſuper quam Hoſtiam, manus ponunt Sa-
cerdotes, quia opus exercent ſui ordinis Sacerdo-
talis. Ad quod oſtium etiam Tabernaculi, omnes
leuatis in cœlum manibus, reſpiciunt, cum in cœlo
cum Chriſto Patri offerantur, crucifigi, & incor-
porari deſiderantes, ut primi Regum. Ad unam 1. Reg. 2.
partem Sacerdotalem, ut comedant buccellam pa-
nis. Hoc eſt oſtium Tabernaculi in quo Abraham
ſedit. Cum tres Angelos uidit, & tria ſata ſimilę
parari, in typum huius Sacramenti fecit. Gen. 18
Hoc etiam eſt oſtium Tabernaculi, in quo pro
peccatis multitudinis, uitulus coram omni populo
immolatur, ut patet Leuitic. Eſt poſtremo in eo, Leuit 3
ſicut in nexu amiciſſimæ noſtri, cum eo coniũctio-
nis. Eſt enim ipſe cibus in Sacramento, oculis no-
ſtris corporeis inuiſibilis, & connectitur ſenſi-
bus noſtris, ut uideatur a nobis, ut oculis etiam
paſcantur in ipſo, in ipſis formis Sacramentali-
bus, quæ ſunt quaſi inferiora ipſius, in quibus

Digitized by Google

Eſa.6. ipſe a nobis ſenſibiliter videtur, vt dr̃ per Eſaiam.
Vidi Dñm ſedentem ſuper ſolum excelſum, & ple-
na domus maieſtate eius, & ea quæ ſub ipſo erant,
replebant templum. Domus cęli plena eſt maieſta-
te pręſentiæ eius, vbi videt facie ad faciem, ſed ſpe
cies Sacramentales, replent templum Eccleſię mili
tantis, quæ etiam ſunt poſteriora eius, de quibus
Exodi 34. Exodus. Poſteriora mea videbis; faciem autẽ meã
videre non poteris. Quæ etiam ſe vidiſſe ancilla
Gen.21 Agar gloriatur. Gen. Hoc eſt velum, quod ſuper il-
luſtratam, & Angelis metuẽdam, a nobis, ſicut à fi-
lijs Iſrael contuendus, verus noſter Moyſes faciem
Exodi 34. ſuam ponit, vt habetur Exodi. Vti ſe nobis contẽ-
peret, & connectat. Hæc ſunt Sancta Sãctorum, quæ
ſemper operta debent deferri coram populo, q̃ diu
Num.4 hic militamus, vt præcipitur. Numer. Non.n.aper-
ta eum poſſumus viſione videre; ſed ſub hoc vela-
mine videmus eum, quaſi abſconditum dicẽtes il-
Eſa.45. lud Eſaię. Tantum in te eſt Deus, & non abſq; te eſt
Deus. Verè tu es Deus abſconditus Deus Iſrael Sal-
uator, omnibus, ſcilicet ſalutis cibum miniſtrans
in hoc Sacramẽto. Sic ergo tanquàm in nexu quo-
dam continetur in Sacramento. Quis quæſo hæc iã
perpendens, vnquàm poterit à templo, vbi tali mo
do continetur Deus ſeparari.

*De tertia buccella, ſcilicet de circunſtantijs inſtitu-
tionis. Capitulum Tertium.*

H
Pſ.110 MIſericors, & miſerator Dominus: eſcam de-
dit timentibus ſe. Pſal. Tertia buccella hu-
ius ferculi eſt, de circunſtantiarum inſtitutionis Sa
cramenti congruentijs. Vbi hæ circunſtantiæ con-
currunt conſiderandæ.

*Quis, cur, quando dedit, quibus, & quid; quomo-
do cernas.*

Primò conſideranda eſt perſona inſtituentis; quis,
ſcilicet inſtituit illud Sacrm̃. Et hanc perſonam de-
ſcribit nobis. Pſalm. in verbis præſcriptis, quia mi-
ſericors, & miſerator Dominus. Vbi innuũtur duæ
proprietates inſtitutoris, pietas, ſ. & poteſtas. Nam
vt tale Sacramentum inſtitueret, oportuit, vt mo-
ueretur pietate, & exequeretur poteſtate. Quorum
neutrum potuit deeſſe huic auctori. Poteſtas deſcri
Sap.12. bitur, cum Dominus dicitur; cui cũ voluerit poſſe
ſubeſt. Cuius poteſtas manifeſtè hic relucet, ſicut
quando naturam condidit, qui hic eam tam poten
tiſſimè in ſeipſum conuertit. Pietas innuitur cũ mi-
ſericors, & miſerator dicitur. De cuius pietate, q̃q̃
ſupra pauca ſint tacta ſunt, & hic paucula aſſignan-
da. Magnæ neceſſe eſt eum fuiſſe pietatis, qui tale
donum impendit; in quo, & ſe noſtrum fecit Sacer
dotem, Hoſtiam, & Sacrificium. Noſtrum inquã ſa-
cerdotem, quia pręces, & hoſtias pro nobis obtu-
lit, & nos Deo ſua mediatione recõciliauit. Hoſtiã
quoq; ſe noſtram fecit etiam, ſm̃ oia genera obla-
tionum; quorum octo, infra in Scala Paſſionis Do-
minicæ aſſignantur, quæ omnia in hoc Sacramento
continentur. Sacrificium quoq; noſtrum ſe fecit;
dum ſe tam plenè pro nobis expoſuit. Vbi nota ſm̃
Vbertinũ, ꝙ omnis illa expoſitio, qua ſic Chriſtus
ſe ineffabiliter expoſuit exterius in Hoſtiã, & Sa-
crificium, tam in iſto benedicto Sacro, quàm in cru
cis patibulo, eſt ſignum illius ineffabilis expoſitio-
nis, & ſacrificationis, qua ſeipſum iugiter immo-
lauit pro nobis, in templo latiſſimo cordis ſui, in
quo ſeipſum obtulit ab inſtanti conceptionis ſuæ,
vſque ad horam mortis, modis ineffabilibus omni
menti creatę. Et ideo tota eius vita, vna fuit ſolen-
niſſima Miſſa; in qua ipſe Templum, & Altare Ho-
ſtia, & Sacerdos. Quę miſſa tanta ſolennitate ab oĩ-
bus potentijs mentis, vel animæ Chriſti, & ab om-
nibus pręcordijs charitatis eius eſt decantata, vt in
ipſa virtutem accipiat omne ſacrificium noſtrum.
Vnde quiſquis ſalubriter, volet celebrare, nitatur
hoc ſanctiſſimum templum, cordis benedicti Ieſu
intrare, & ipſi ſummo Sacerdoti, & ardẽtiſſimę ſuæ
charitati ſe coniungere, quia in eius charitate, &
oblatione omnis noſtra charitas, & oblatio conſe-
cratur. Mirum ſi ſic ingrediens poterit eſſe tãta fri-
giditate gelidus, ꝙ non ſtatim reſoluatur in lachry
mas, & totus inflammetur ab ardore fornacis, quę
tota ardet igne Spiritusſancti. Miſericors ergo, &
miſerator, huius fuit inſtitutor Sacramenti. Qui ẽt
in Hebræo, nõ tam miſericors a ſenſu miſeriæ; ſed
Rahom a Matricæ, quaſi Matricius dicitur. Et hoc
non ſine gratia grandi, grandiq; myſterio, vt ſcri-
bit, quidam Doctor, Hebrææ linguæ peritus, voluit
Spiritusſanctus, vt ſupra miſericordiam, nõ ſolum
miſericorditer, ſed & Maternæ nobis affectũ Deũ,
& ſollicitum noſtri confidamus. Dicitur per Eſaiã. Eſa.49.
Si poteſt Mater obliuiſci filiũ ſuum. Et quo impul-
ſu tangat argumentum ſubdit. Infantem vteri ſui.
Vbi in Hebræo Rahom, hoc eſt Matricis vocabu-
lum ponit. Et vt ſciamus Maternos affectus, Conni-
cos, & perſonales eſſe; ſubiungit. Et ſi illa obliui-
ſcitur; ego tamen tui non obliuiſcar. Quia non pi-
cta, non deriuata Maternitas eſt; ſed natiua fonta-
lis; vnde omnis paternitas in cœlo, & in terra no- Epheſ.
minat. Et vnde Matribus Materna verba, Maternę 3.
cohabitationes, Materna ſtudia, niſi ex Maternis
deſiderijs, & amore Materno? At Maternus amor,
vnde matrib. niſi ex Matrice? Quo igitur intimius
naturę radicatum, ſignificaret amorẽ, nõ ſatis erat
Spiritui ſancto Maternum dicere; niſi Matricium
nominaret. Vniuerſos enim ſanctæ ciuitatis illius
futuros, aliquando Matricæ ſua concepit, confo-
uit, coagulauit, coaluit, plaſmauit, figurauit, for-
mauit, viuificauit, auxit, prægnauit, grauidauit,
portauit, parturiuit, laborauit, peperit, inuoluit,
reclinauit, geſtauit, lactauit, balneauit, nutriuit,
educauit, duxit, erudiuit, inſtituit, docuit, traxit,
incitauit, deſiderio igniuit, ſuperincendit, amore
inflammauit. Notentur hæc triginta duo verba, ſi-
gnentur myſteria, quoniam verè ſunt optima de-
uotionis incitamenta. An non Maternus tibi vide-
tur ergo nos affectus? quando tam de nobis alen-
dis, vt ſeipſum in cibum daret, fuit ſollicitus? O
viſcera Materna, lactat Mater paruulum de ſuo
ſuperfluo; Ieſus fœtus ſuos alit, carne, & ſangui-
ne proprio. Miſericors ergo, & miſerator. Hæc Pſ.110
de primo.

De

Digitized by Google

De inſtitutionis cauſalitate, &c. *Membrum II.*

I NVnc de altera circunſtantia, ſ.cur hoc Sacramentum inſtituerit, eſt inquirendum. Poteſt autem quæri. Cur ideſt
Qua Neceſſitate.
Congruitate.
Cauſalitate ſit inſtitutum.

De primo, i. de huius Neceſſitate ad longum Albertus vbi ſupra diſputat, multorũ opiniones reprobans; tandem in hanc ſententiã venit, ꝙ neceſſitas inſtitutionis huius Sacri, eſt meditatio contra peccatum, & contra defectum peccati, quem incurrit hõ, ex longa abſtinentia cibi ſpiritualis. Et contra hunc defectum, nullam aliam propriã, & eſſentialem medicinam habemus, niſi iſtam, quæ per ſe eſt cibus ſpiritualis, vt patet ſupra, in medicinam
Pſ. 106 inſtitutus. Pſ. Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos, & eripuit eos de interitionibus eorũ. Vnde quiſquis volet plenè ſanari, oportet vt vel actu, aut ſaltem affectu, Sacramẽtum hoc ſumat. Non enim actu eſt neceſſarium; ſed voto ſemper deſiderandum, & ſuo tempore non contemnendum etiam actu.

Secundo hoc Sacramentum inſtituere, & ſub eo contineri decuit Chriſtum ob iſta.

K *Gratus, amor, reddat, iungat, paſcat, ſtatus hoc vult.* Primo.n. gratitudo aĩæ Chſi requirit, vt ſicut Deus Pater Oĩpotens, tam incomparabilem ei grãm pſtitit, ſic Chriſtus, vt hõ, oẽm reuerentiam, honorem, & gloriam, q̃ põt, Deo Patri, imò toti Trinitati rependat. Hoc aũt conuenientius, atq; perfectius nequit; niſi vt ſicut ſemel ſe pro hoĩbus obtulit Patri in cruce in pretium, ſic quotidie velit, & faciat ſe immolari Deo Patri in Altari, per Sacrum myſterium. Nempe in cruce ſe offerens, honorem Deo ſublatum reſtituit eidem, tanta pro noſtris patiens culpis, ita in quotidiano Miſſę officio idcirco offertur, vt diuina Maieſtas ſummè in oĩbus magnificetur, benedicatur, & adoretur, noſtra quoque peccata deplorentur, ac deleantur. Diuina inſuper beneficia memorentur, & peccatores Deo reconcilientur. Deniq; tanto quis magis Deum honorare cenſetur, quanto eo pretioſiorẽ obtulerit hoſtiam, dũmodo ex digna id deuotione efficiat, vt patet in
Gene. 4. Abel, & in Malachia. Nonne ergo Saluator Ieſus,
Malach. 3. vt hõ per hoc potiſſime Deũ inceſſanter honorat, ꝙ tam ſuperdigniſſimam corpòris, & ſanguinis ſui hoſtiam, Deo Patri iugiter omni die, immolari inſtituit, iuſſit, & fecit? Scdo Amor Dñi Ieſu erga nos hoc exegit. Si.n. ritè perpendimus quantũ nos (Filius Dei) ſm Diuinitatem increato dilexit amore, non iam inordinate mirabimur, ſed dulciter contemplabimur, ꝙ in Sacro nobis taliter copulari dignetur. Eatenus quippè dilexit nos, vt noſtram ſibi hypoſtaticè naturam vniret, noſq; ad ſuæ Deitatis, beatiſſimam fruitionem perduceret. Quid itaque mirum, ſi nunc per corporis, & ſanguinis ſui veritatem, adſit nobis velatus in via, quos ſua ſupereſſentiali Deitate, ſibi clare cõiungere reuelatus decreuit in Patria? Tertio Reddat. i. ex quo Chriſtus noſtram aſſumpſit naturam, decentiſſimum fuit, vt qđ de noſtro accepit in nſam ſalutem conuerteret, omni mõ poſſibili, magiſq; perfecto, charitatiuo, & liberali. Hoc aũt aptius non valet impleri, q̃ vt indeſinenter pro nobis Deo in Miſſarum ſolennibus immoletur, ac demũ a nobis ſpiritualiter manducetur, & ſuæ paſſionis meritum noſtris mẽtibus, per Sacramẽtalem præſentiam applicetur. Quarto Iungat. Æſtuantiſſimus præterea ad nos amor Dñi Saluatoris id exigit, vt intime nobis adſit, & pleniſſime quantum in ſe eſt prouideat, auxilietur, atque medelam impendat. Qđ totum eminentius fieri nõ valebat, quantum ſpectat ad viatores, q̃ per perſonalem in Sacro præſentiam, oblationemq; indeſinẽtem. Quia per hoc potiſſimè peccata abſoluunt; Diuinæ grãe chariſmata adipiſcuntur, ſempiterna fęlicitas obtinetur. Quinto Paſcat. Qm̃ eius eſt de nutrimento prouidere, qui voluit condere. De qua ratione plura ſunt dicta. Et qa ſumus in labore continuo, iõ ſpirituali quotidie egem' cibo. Poſtremo Status hoc vult. Hoc eſt. Euãgelicæ legis pfectio, & ſtatus grãæ reuelatæ id exigunt, vt nunc in plenitudine temporis, offeratur de cœlo hoſtia mũda, placida, per ſe acceptabilis, & finalis, faciens qđ deſignat, atq; in genere Sacramentorum talis per eſſentiam, qualia fuerunt alia ante legem, ſub lege, & nũc quoque poſt legem ſunt, per participationem. Hoc autem eſſe non poteſt, niſi corpus, & ſanguis Saluatoris, aut ipſemet Chriſtus, ergo congruit valde. Hæc partim ex Dionyſio Carthuſi. quorum contemplatio multum deuota eſt, & ergo crebro ad mentẽ reducenda. Porro de inſtitutionis cauſalitate ſupra 12. ſunt rationes aſſignatę in ſcala cõionis.

De tertia circunſtantia, ſcilicet temporis congruitate. *Membrum Tertium.*

TErtia circunſtantia eſt temporis congruitas, ſcilicet quando dedit. Circa quam cõſidera L
Quare Non ante inſtituit in noua lege,
In fine vitæ dedit,
Imminente paſſione in cœna confecit.

De primo nota, ꝙ non inſtituit tpe legis naturę, quia non potuit inſtitui hoc Sacřm, ante Verbũ incarnatum. Non ẽt tpe legis ſcriptæ, quia lex Timoris, & Amoris, non compatiuntur ſe ſimul reſpectu eiuſdem. Sed lex vetus erat lex timoris, ergo. Non tñ fuerunt hęc duo tpa, ſine Paſcha, vſquequaq; relicta, quia habebant figuraliter, quod nos realiter. Patres.n. eandem eſcam manducauerunt, dum.ſ. in *1. Cor.* futurum hoc magnæ pietatis Sacřm crediderunt. *10.* Secundo principaliter congruum fuit hoc Sacramentum in noua lege dari, ob has rationes.

Continet, excellit, plenum, præſens, reſerata. M
Primo ratione continentię, quia hoc tempus realiter Chriſtum continet, ergo & Sacramẽtũ, vbi realiter eſt, continebit. Secundo ratione excellentiæ, quia excellentiſſimnm donum, in excellentiori lege dari debuit. Tertio ratione gratiæ, & plenitudinis boni, quod cõtinet. Habet.n. hoc Sacřm, gratię plenitudinem, ergo in temporis plenitudine dari debuit, qđ ab incarnatione incepit. Quarto rõne præſentiæ, vel exiſtentiæ, quia tunc debuit inſtitui, qñ pſens actor erat. Quinto, qa in hoc tpe exuli ianua eſt

Digitized by Google

eſt reſerata,quæ ante erat clauſa.Et quia iam ad illam conſcendere habebant, viatico non mõ ſuſtentante,ſed ẽt pducente indigebant, vt magiſter Henricus Coſueld.ait.Non tñ in principio prædicationis hoc inſtituit,quia tunc diſcipuli nondum erant tanti myſterij capaces. Nec etiam poſt tempus reſurrectionis, & aſcenſionis diſtulit, quia tunc erat diſcipulis tanquam Dominus, aut vt compræhenſor,nõ vt peregrinationis huius comes,ſicut prius. Hinc ergo principaliter dicimus, quòd imminente paſſione hoc dari debuit, ob has cauſas.

N *Terminat, & tollit, præſentat, ſis memor, aptet.* Primo pp veteris ſacrificij terminationẽ, quod in cœna terminandum erat. Non.n.cõueniens fuit,ſimul vmbram currere,& veritatẽ. Secundo pp corporalis præſentiæ ſubtractionem.Non.n.congruebat,vt ſimul corporali, & Sacramentali præſentia haberetur.Hinc Euſebius Emiſſenus. Tunc corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris,& ſyderibus illaturus;neceſſarium ergo erat, vt hoc Sacramentum inſtitueret quo coleretur iugiter per myſterium, qđ ſemel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana,& indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua etiã redemptionis oblatio, & perhennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia.Vtq; ſic pmiſſum impleret quo dixerat. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi. Tertio pp ampliorem paſſionis repræſentationẽ, dum paſſurus eſſet,hoc inſtituit, vt ſic paſſionẽ arctius noſtris mentibus infigeret, atq; ad ſibi compatiendum per hoc admoneret.Quarto pp maiorẽ memoriæ commendationem,vt vltimo receſſu traditũ Apoſtoli diligentius retinerent.Qñ.n.ab amicis ſeparamur, motus dilectionis ſentitur feruentior pp dolorẽ ſeparationis, & ideo verba amicorũ a nobis recedẽtiũ,magis memoriæ imprimunt. Quinto ſm Vmbertinum. Iõ paſſurus inſtituit, vt quia pro nobis in paſſione ſoluere debebat pretiũ, voluit nos ſibi vnire vnione huius Sacramẽti, qua ſtrictior nõ inuenitur in via, & ſic nos Deo in ipſo conformaret,vt cum ipſe ſatisfecit,& pretium ſoluit,oẽs ſoluiſſe,& ſatisfeciſſe videremur. Hæc ille. Rationes quibus temporis congruentiam oñdit. ſ. (Math. 28.)

Nunc ece fames, perijtq; chimus, vires iuuat aſtrũ. Oportet enim, vt ait in hora comedendi tria hæc attendere.

Ex abſtinentia deſiderium famis.
Qđ ſit Conſumptus malus chimus.
Virtus cœli qua iuuentur vires corporis.

Vnde anteq̃ cibus iſte daretur, oportuit ꝙ deſiderium famis in ipſum excitaretur, & ſentiret hõ, ꝙ non poterat reparari ſine iſto, i.ideo quamdiu p bona naturæ, in naturali lege refici præſumpſit,cibus iſte non parabatur. Et quandiu per bona legis factorum refici ſperauit, non parabatur; ſed ſignabatur in vtraq; lege iſte cibus. Qñ aũt famẽ ſenſit,& vidit,ꝙ aliũde refici non potuit, tũc ſub lege gratiæ cibus iſte paratus fuit. Faſtidientibus.n.non debebat ingeri;ſed eſurientibus dari. De hoc deſiderio Hieremias.Et matribus ſuis dixerunt, vbi eſt triticum, & vinum, cum exalarent animas ſuas, in ſinũ matrum ſuarum,pp ſterilitatem in tempeſtate famis. Secundo, quia chimus valde malus creatus erat in hoĩe, ex comeſtione vetiti cibi,q nullomodo tenendus fuit in corpore ſimul cũ iſto cibo Sancto.Ideo expediebat, ꝙ ille prius per longam abſtinentiam conſumeretur, & tunc demum cibus ſanctitatis pręparatetur. Oportuit ergo,ꝙ expulſiua, & euacuatiua homo ſumeret,anteq̃ cibus iſte pararetur. Hæc aũt euacuatiua fuerunt legis auſteritas, & prophetiæ exhortatio, & tunc demum expulſo malo chimo,iſtę cibus gratiæ parabatur.Si coactus fueris multum in comedendo, ſurge è medio, & vome,& refrigerabit te, & non adduces corpi tuo infirmitatem,ſ.per confeſſionem.Tertia cã,qa non erat parandus cibus, donec a virtute celeſti,natura ad ſumendum cibum iuuaret.Quamdiu.n. Sol aſcẽdit in meridie, calorem naturalem de intimis euocat ad exteriora, & relinquitur locus digeſtionis frigidus,& deſtitutus, poſt meridiem autem calor reuertitur ad intus,& tunc ſumendus eſt cibus. Sic etiã in die mũdi,anteq̃ Sol declinaret a meridie,i. ante finem mundi, non eſt parãdus cibus ſalutaris; ſed in fine eius,& veſpera, vt iam membris vacuis auidius appetatur,& ſalubrius ſumatur iſte cibus. Et hinc datur in cœna. Veſpere facto diſcubuit faciens cœnam magnam, dans & nobis abſtinentiæ exemplum,non mane ante meridiem comedendi. Tunc.n.venerat illa hora,longe iam exoptata. Tũc hora illius magnæ cœnæ. Tunc opportunum illud tempus quo eſcam largitur cũctis.Et licet ipſe poſt cœnam dederit ob dictas rationes, tamen nonniſi à ieiunis ſumi debet,tum propter reuerentiam, & ſolennitatem tanti Sacramenti, tum ob miniſterij ampliorem ſobrietatem.Oia ergo tempus habent, & ſuis ſpacijs tranſeunt vniuerſa. Hęc de tempore. (Tren. 3.) (Eccli. 31.) (Math. 26.) (Pſ. 144) (Eccli. 3.)

De quarta circunſtantia. Membrum IIII.

O Qvarta circunſtantia eſt recipiẽtium idoneitas,ſ.quibus dedit,& innuitur in verſu. Pſal.conditio eorum, quia timentibus ſe.Timor autem Domini valet omni ſtatui. (Pſ. 110)

	Peccatorib⁹	Purgationẽ. Timor Domini expellit pctm̃. (Eccli. 1.)
	Penitẽtibus	Æmulationẽ.Qui timet Deum nihil negligit. (Eccli. 7.)
Sc3	Laborãtib⁹. ad	Iuuamẽ. Qui timet Deũ non trepidabit i. (Eccli. 34.)
	Patiẽtibus	Solamẽ.Timẽti Deũ bene erit in extremis. (Eccli. 1.)

Sunt plura dicta ſuperius,quæ poſſent huc applicari,& de qualitate ſuſcipientium,adhuc plura infra dicentur. Solet quoq; circa hanc conſiderationem quæſtio moueri; ſi etiam Iudæ Sacramentum hoc dederit, ad quod communiter affirmatiuè reſpondent. Itemq; ſi Chriſtus ſibijpſi dederit hoc Sacramentum manducando. Ad quod aiunt,ꝙ ſic.Cœpit enim Ieſus facere,& docere.Nam ergo,& prius voluit baptizari. Nec eſt impoſſibile, quòd idem ſeipſum ſacramentaliter comedat. Et ad hoc facit Canon de conſecratione diſtinct.2. cap. Nec Moyſes. Vbi ex auctoritate Hieronymi dicitur, quòd Chriſtus (Quæſt.) (Act. 1.)

Digitized by Google

Chriſtus fuit in cœna conuiua, & conuiuium. Ad quod etiam ſunt illi verſus.

Rex ſedet in cæna, turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

O qualis manducator ille.

De quinta circunſtantia, quid dederit.
Membrum Quintum.

P QVinto videndum quid dederit. De quo ſm fidem tenendum, q in hoc Sacraméto Pater dedit, & dat vnigenitũ Filium ſuũ, ſibi coæternum, & coæqualem. Filius ſemetipſum, Spirituſſanctus illum a quo ęternaliter proceſſit, & procedit. Magnũ planè donum, & quo maius meliuſue nil cogitari pōt, oĩum bonorũ rationes, vnica bonitate comprehendés. O quid nobis Dñs Ieſus facere debuit, & nó fecit? Non ſufficit ei dediſſe ſua, & ſuos; niſi & ſe nobis impendiſſet. Ecce ſe naſcens dedit ſocium, conueſcens in edulium. O inflammata charitas Ieſu Chriſti. O ardens amor clementiſſimi cordis eius. Sunt hic multæ quæſtiones. Si ſub vtraq; ſpecie ſe totum dederit, & quõ ibi totus tenetur. Solum quæ deuotionis ſunt proſequimur dicentes, q cum hoc Sacramẽtum benedictus Ieſus ſuis appoſuit, tunc eis ſecundum Vbertinum:

Dedit
- Cibum æternæ refectionis.
- Pignus filialis adoptionis.
- Sacrificium humanæ redemptionis.
- Viaticum noſtræ peregrinationis.

Ecce quid dedit, qñ Sacramentum hoc contulit. Pſalmiſta. Eſcam dedit timẽtibus ſe. Hebręus autẽ prægnantius illic verbũ ponit dicẽs, Thereph dedit timentib. ſe, Thereph aũt eſt non ſimplex caro, ſed a feris lacerata. Et hinc inſtituẽs. Dominus ait. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur Iudæis, ſ. dilacerandum. Thereph, ergo dedit timentibus ſe, vt ex timentibus faceret amantes. Quod autem veraciter, & realiter ſub hoc Sacramento corpus, & ſanguinem ſuum det, multipliciter probari poteſt, vt ait Robertus de Licio, ſcilicet

Per
- Auctoritates: Theologorum. / Conciliorum. / Doctorum.
- Rationes: Diſtantiuas. / Conceptiuas. / Commutatiuas.
- Exempla: Vetuſta.
- Innumera: Nouella.

Proſequitur hæc in ſuo quadrageſimali pulchrè & latè Doctor præfatus.

De quinta circunſtantia, ſcilicet modo, quo inſtituit.
Membrum Sextum.

Q POſtremo quomodo hoc dederit videndum; ſed hoc non dicet homo ſuper terrã. Eſt enim manna abſconditum, non patens oculis cunctorum. In mõ aũt inſtitutionis quædam verba tradũt.

Modum inſtitutionis		Accipite ſumite.
Collationẽ poteſtatis	vt	Hoc facite.
Iniunctionem vſus		In commemorationẽ.

Primũ Mirabilis gratia.
Horũ Secũdũ, eſt Dignitas imẽſa Hæc Albert.
Tertiũ Sctificatio cumulata.

De deſiderio autem, & amore, quo hoc inſtituẽs flagrauit, nulla lingua ſat eſt enarrare. O igitur ineffabile Sacramentum, o inexplicabile amoris ſignum. O ſapientiale priuilegium, quam in omnibus circunſtantijs ſapientialiter inſtitutum.

Quarta conſideratio de Sacramenti huius mirabilibus. Capitulum Quartum.

MEmoriam fecit mirabilium ſuorũ. Pſ. Quarta portio ruminanda eſt de huius Sacri mirabilibus. In quorum conſideratione deficit omnis creatura. Tanta. n. mirabilia in hoc Sacro relucent, vt ſuperent intellectum viatoris nõ mõ; ſed & ſenſum cõprehenſoris. Ita vt iuxta Ægidiũ de Roma, nec Angeli, nec Archãgeli; imò, nec Cherubim, aut Seraphim illa comprehendant. Vt autem, quæ ſint illa ſciamus, & ſic magis tantum Sacramentũ reuereamur, pauca ſunt notanda. Variè tamen a varijs, mirabilia iſta ſignãtur. Nam quidam aſſignant 10. aut 12. mirabilia communia illa, quæ ſunt. Pſ 110 R

Mutat.	*Et in Parte.*	*Minor haud.*
Primum eſt in tranſſubſtantiatione.	Secũdum, quia in qualibet parte totus Chriſtus.	Tertium fracta hoſtia non minoratur.
Auctus.		*Maculatus.*
Quartum, quòd ex multis hoſtijs non augetur.		Quintum, quòd a malis ſumptum non coinquinatur.
Mors.	*Loca multa.*	*Duplex.*
Sextum eſt malis mors vita bonis	Septimum idem corpus in diuerſis locis	Octauum, q non eſt duplex ſumptio.
Non Excedens.		*Sine Subiect.*
Nonum non excedit partes hoſtiæ.		Decimum, q accidentia ſunt ſine ſubiecto.

Horum proſecutio paſſim reperitur in ſummis Antonini. & aliorum, & in Compendio Thelogię, & alijs Sermonibus, Vbertinus ponit in genere tria ſubdiuidens illa.

Quæ ſunt
- Virtus operatiua.
- Veritas cibatiua.
- Species contentiua.

Nam ex parte virtutis operatiuæ concurrunt in hoc Sacraméto ſimul, virtus verbi creati, & increati, huius prolati, illius operantis, ſucceſſiua prolatio, inſtantanea immutatio. Mirabilia ſunt hæc, vt rectè dicere poſſimus. Manhu. i. quid eſt hoc? hæc enim ſunt illa abſcondita, de quibus dr. Eſa. Dabo tibi Theſauros abſconditos, & archana ſecretorũ, vt ſcias, quia ego ſum Dñs. In hoc. n. Sacro per hãc operationem Theſauri abſconditi, gfæ conferunt, & archana ſecretorum fidei Eccleſiæ proponũtur, vt ſciat intellectus fidelis, credẽdo veraciter, quia ipſe eſt Dñs, qui q̃ñ potentiſſimus potuit, quia clementiſſimus voluit, quia veraciſſimus, & ſapientiſſimus facit ſigna, & mirabilia in hoc Sacramento, quorum non eſt numerus. Secundo hæc ſunt mirabilia, ex parte veritatis cibatiuæ. Chriſtus enim eſt cibus,

Margin notes: Eſa. 5. (beside "dediſſe ſua"); 2 (beside "clementiſſimi"); Pſ 110 Lectio varia. Matth 26. (beside "Pſalmiſta"); Apoc. 2 (beside "rum. In mõ"); Exodi 16. Eſa. 45. (beside "Manhu"); Iob 5. (beside "in hoc Sacramento").

cibus,indigne ſumentem probans, & reprobans,cibus dignè ſumentem,probans,& approbans.Cibus cibatum ſibi incorporans,poſt cibationem integer perſtans.Cibus ſeipſum conſecrans,ſeipſo ſeipſum cibans. En quanta mirabilia. De quibus omnib.teſtat ſcriptura, vere mirabilia teſtimonia tua, ideo
Pſ. 118 ſcrutata eſt ea anima mea lumine fidei, nõ ingenij acumine. Tertio ſi conſideretur ſpecies contentiua, occurrunt multa mira.

Scilicet
- Quidditas tranſitiua.
- Quantitas dimenſiua.
- Qualitas obiectiua.

Hæc ſunt mirabilium mirabiliſſima.

Quidditas panis, & vini, tranſit in ſubſtantiam corporis,& ſanguinis Chriſti. Nihil ſubſtantiæ relinquitur;ſed totum cõuertitur. Nihil de nouo efficitur; ſolum tranſit aliquid in aliquid, & tñ ſine annullatione (ſm ipſum Vbertinum.) Non annullatur ſubſtantia panis,& vini; ſed verè in Chri corpus,& ſanguinem tranſit,& conuertitur.Quantitas dimẽſiua,ſpecies ſine ſubiecto, ſupra naturam ſubſiſtit, ſub qua Sacramentaliter continetur Chrs,in ſe dimenſionatus a ſpeciebus,non dimenſione cõtentus,in ſe commenſuratus,non commenſuratione contentus.Qualitas ēt obiectiua ſpecierum ſenſibiliũ,terminat viſum,alterat guſtum,excitat odoratum,immutat tactum. Nullus.n.iſtorum quatuor ſenſuum,diſcernit hunc ſpiritualem cibum; ſed ſolus fidelis auditus iudicat verum. Dum audit,aſſen
Math. 26. tit,& credit,Hoc eſt corpus meũ. Tangit hæc Vbertinus,in quarta ſua parte,videant ibi plenius. Hæc
Dan 4. igitur ſunt mirabilia de quibus dr Dan. Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Diſtingunt alij aliter iſta mirabilia dicentes,ꝙ in corpis, Chri

Sunt
- Conſecratione.
- Poſſeſſione.
- Perceptione.

Nam in conſecratione, credendum firmiter, ꝙ ibi.Sub ſpecie panis eſt verum corpus Chriſti.

Tota ſubſtantia panis mutatur,vel tranſit in corpus Chriſti. Sic mutatur in Chriſti corpus ſubſtantia,quòd tamen manent accidentia.

Quorũ ꝓbat
- Primũ — Fide dignorum / Signorũ poſitorũ / Demõſtratione — teſtimonio / miracłorũ
- Sedm a — Simili / Maiori / Minori — vt — aquĩ ĩ vinũ / oĩa pipm fctã / arte humana
- Gra Prophetali, vt Heliſæus.
- Tertiũ — Conuerſione ſpũali, vt Saul. / Mutatiõe natali,ouũ ĩ pullũ.

Pſ. 118 Mirabilia ergo opera tua Domine in Conſecratione. Sunt ſecundo etiam magna mirabilia in huius Sacramenti poſſeſſione, ideſt poſt conſecrationem, quæ ſunt iſta.

Qd
- Tã magna res,continetur ſub tã parua ſpecie.
- Vnum, & idem corpus,eſt in diuerſis locis.
- Licet ſit ĩ diuerſis locis,manet tñ ĩ ſe cõiũctũ.

Declarantur hæc etiam rationibus,& exemplis;ſed longum eſt ponere ea, videantur in Sermonibus, qui dicuntur S. Thomæ. Tertio concurrunt etiam mirabilia in Chriſti perceptione.

Quia
- Dum manducatur non minuitur.
- Si nõ manducatur quodammodo minuitur.
- Dum manducatur augetur,vel augmẽtatur.

Quis vnquam audiuit talia? Proſequitur hæc pulchrè Sanctus Thomas, in Sermonibus ſuis de Sacramento Euchariſtiæ.

Poſtremo diſtinguũt alij hæc mirabilia ſm decem prædicamẽta,diſcurrendo per ſingula,& inde S.Thom. ſpecialem Tractatum fecit,& Leonardus Vticen.in ſuis Sermonibus aggregauit.Quę qm magis ſunt ſpeculatiua,quam affectiua,hic ſuperſedemus,& lectorem ad S.Thomam remittimus;niſi ꝙ paucis Epithoma breue ponemus. Non enim inutilis eſt conſideratio horum,nec videntur in Ægypto. Ideo pauca de ſingulis prædicamentis ſunt aſſignanda, pro excitanda erga hoc Sacramẽtum reuerentia, & fide actuanda, & vt ſic in huius Sacramenti mirabilibus exerceamur cum Pſalm. Pſ. 118

Paragraphus Primus.

Primo igitur circa Sacramẽtum ſubſtantiæ, eſt valde mirabile,ꝙ panis,& vinum,tam ſubito tranſmutentur in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti.In quo etiam tranſitu,ſunt mirabilia mirabiliſſima. Nihil.n.ſubſtantiæ relinquitur;ſed totum conuertitur,nihil ſubſternitur, nihil de nouo efficitur. Solum.n.tranſit aliquid in aliquid, & tamen ſine annullatione:vt patet intuenti. Quæ ſunt ſupra omnem Philoſophiam, & intelligentiam humanam,& tamen ita eſſe probat rationabiliter Eccleſia vt in ſequentibus patet. Tranſubſtantiationem ſpecierũ in Chriſtum; ſed non mirum ſi auctor cuius virtute fit videtur.

Mirantur ſubito, Deus eſt, maioraq; fecit.			
En vinum.	*Vitemq;.*	*Cibum.*	*Celũ quoq; totũ.*
Bibitũ fit ſanguis.	Ex aqua vinum.	Cõuerſum in carnem.	Vniuerſum cõdidit verbo.
Virgula.		*Fons.*	*Fluuius.*
Moyſi Aaron.		De petra.	Ægypti mutatus in ſanguinem.
Adam.		*Loth.*	*Facta aqua vinum.*
De terra.		In ſtatuam.	In nuptijs.

In quibus verſibus ponũtur congrua probamẽta,primo Philoſophiæ reſponſiua. Secundo Synagogæ confutatiua. Nam Philoſophis mirantibus, & obijcientibus,ꝙ eorum,quę ſunt ſm ſe diuiſiua, nunq̃ vnum fit alterum, vt dr primo Phyſicorum. Eccleſia cum Euſebio rñdet dicens.Nouum tibi,& impoſſibile eſſe non debet,ꝙ in Chriſti ſubſtantiã, terrena,& corporalia conuertũtur. Cuius ratio eſt, quia nullum agens naturale,vel creatum, põt agere,niſi ad immutationem ſuæ formæ; & pp hoc omnis conuerſio, quæ fit ſm legem naturæ eſt formalis.Sed Deus eſt actus infinitus,vnde eius actio,extendit ſe ad totam naturam entis, faciens conuerſionem totius entis,vt.ſ.tota ſubſtantia huius,conuertatur in totam ſubſtantiam illius. Et hoc agitur virtute Diuina in hoc Sacro. Nam & in natura inueniuntur quædam his licet a longe ſimillima, vt declarat Ioan.Damaſcenus.Nam homo bibit vinũ, Simile & conuertitur in ſanguinem, vitis humorem aliquã

vertit

vertit in vinum. Cibus panis conuertitur in carnē.
Et quid mirum, qui vno verbo condidit cœlum, &
oĩa, ſi tranſmutet in corpus, & ſanguinem ſuū, ma-
terialia elementa? Porro ſynagogæ reſpōdetur per
Exod. 4 tertium verſiculum. Et eſt Ambroſij in Libro de
Exodi Sacramentis, ꝙ natura benedictione mutatur, vt pa
17. tet in virga Moyſi. In fonte de petra, in fluuijs Ægy
Exod 4. Gen. 2. pti. Siſr in formatione Adæ, vbi terra mutatᷣ in car
Gen. 19 nem, & ſanguinē, & vxor Loth conuertitᷣ in ſtatuā
Io. 2. ſalis, & in nouo teſtamento mutatur aqua in vinū.

Paragraphus Secundus.

T CIrca prædicamentum quantitatis, valde admi
ratur a Philoſophia, & Synagoga, quomodo
corpus Chriſti tam magnum, ſub tam parua hoſtia
contineatur, & quomodo totus Chriſtus, ſit ſub
qualibet parte ſpecierum panis, & vini. Quibus
vtriſque ex his verſibus reſponderi poteſt.

Eſt Sacramentum in qualibet
Parte Sacramentali.

Parte modo Sacri, ſubſtantia parte ſub omni.
Pupilla caſtra, ſpeculo res, pectore magna.
En mare Iordanis, petram, natuſq; reſurgit.

Hoc eſt rñdendum Philoſophis. Quia corpus Chri
eſt in hoc Sacro per modum ſubſtantiæ, & non per
modum dimenſionum, Manifeſtum eſt aūt, ꝙ natu-
ra ſubſtantiæ, tota eſt ſub qualibet parte dimēſio-
num, ſub quibus continetur, ſicut ſub qualibet par-
te aeris, eſt tota natura aeris, &c. Sic ergo hoc cor-
Simile. pus Chriſti. Qđ ēt exemplis patet. Nam ciuitates, &
caſtra continentur ſuper parua oculi pupilla, quia
non ſunt in ea per modum dimenſionum ſuarum.
Etiam in paruo Speculo, videntur maximarum re-
rum, vt Solis, & Lunæ quātitates. Sed & in pectore
paruo, magna Sapientię copia continetur. Et in par
uo corpuſculo, continetur ita anima rationalis, ſi-
cut in magno. Synagogæ autem Ambroſius vbi ſu-
pra ſatisfacit dicens. Circunclufus erat vndique
populus Hebræorum ignaris de diuiſione maris
rubri, quomodo tanta dimenſio aquarum, potuit
Pſ. 113 contineri in tam paruo loco maris. Item Iordanis
contra naturam ſui fontis rediens, exordium il-
Mat. 1. lic continebatur. Item in nouo teſtamento clauſo
vtero natus: Ianuis clauſis poſt reſurrectionem ad
Io. 20. Diſcipulos intrauit. Scribunt ſuper hoc contentio-
nis modo, Doctores ſubtiliſſima plura, & congrua
valde. Sed non eſt noſtrum adducere profundas ra
tiones. In libris requirantur. In Alberto. Henrico
conſueldiæ cum cæteris.

Paragraphus Tertius.

V CIrca prædicamentum qualitatis, dubitant quō
accidentia ſint ſine ſubiecto. Remoto. n. prio
ri, neceſſe eſt, & poſterius remoueri. Cum ergo ſub-
ſtantia panis remouetur, ergō & ipſa accidentia.
Sed, & hic cur hæc fiunt ſubtiliſſimæ, & congruiſſi-
mæ ſunt rationes, quas relinquētes, ſimplicia quæ-
dā, vt cępimus perſuaſiua aſſignamus, & ſunt hæc.

Accidit haud Pani, Sol, Remus, Dulcia, Febri.
Ecce Marath, Iſaac, Trāſmigro, Thabor, quoq; ſurgēs

Accidentia licet in Sacro appareant; non tñ Chri
ſti corpus informant; Sed eſt ibi verū corpus Chri-
ſti, licet accidentia perſtent. In naturalibus. n. vide-
mus, ꝙ multa aliter apparent, q̄ ſunt. Sol. n. apparet
cubitalis quantitatis, cum tñ ſit multo maior. Ap-
paret quandoq; pallidus, aut rubeus, cū non ſit pe-
regrinarum impreſſionum ſuſceptiuus. Sic Remus
in aqua, apparet curuus, ſiue fractus. Et Febricitan-
ti, dulcia videntur amara. In Scripturis quoq; ſimi
lia habentur, vt patet de Marath fluuio, de Iſaac,
qui in omni ſenſu, ſolo audito excepto, deceptus
fuerat. In vaſis tranſmigrationum. In nouo quoque Ezech.
teſtamento aliter ſe oſtendit, quam fuit in monte 12.
Thabor. Et poſt Reſurrectionē Diſcipulis in Emaꝰ
in ſpecie Peregrini, & Magdalenæ in ſpecie Hor-
tulani. Non ergo mirum, ſi ſub velamine acciden-
tium ſe occultet.

Paragraphus Quartus.

QVarto circa prædicamentum relationis, mi- X
randum quomodo totus Chriſtus æqua-
liter eſt in hoſtia quacunque, ſiue parua,
ſiue magna; Sed hæc notanda.

AEqua quo ad finem, ferræ ferrum Pater vnus.
Manna ſimul Panes quini. ſegetes quoque paucis.

Hoc eſt, ꝙ in omnibus habentibus materiā, ratio
determinationis materiæ, ſumitur ex ordine ad fi-
nem. Sicut materia ferræ eſt ferrum, vt ſit apta ſe- A
ctioni. finis aūt huius Sacramenti, eſt vſus fidelium.
Vnde oportet, ꝙ quātitas materiæ huius Sacramen
ti, determinetur per comparationem ad vſum fide
lium, & hoc abſolutè, & non ad certum numerum
reſpectiuè, quia numerus fidelium eſt indetermi-
natus. Ideo & materia huius Sacramenti, nō eſt de-
terminata. Sicut nec numerus indiuiduorū, in ea-
dem ſpecie eſt determinatus. Etiam vnus Pater, nō
determinatur ex ſe ad certum numerum filiorum.
Item in veteri teſtamento, Manna, licet differenter
colligeretur, quia alij plus, alij minus; æqualiter ta
men apud omnes inueniebatur, quantum ad men-
ſuram. Sic & hoc Sacramentum. Sumunt boni ſu-
munt mali, ſorte tamē inæquali vitæ, vel interitus.
Item in nouo teſtamento, multiplicatio quinq; pa-
num eſt facta (vt vult Aug.) per modū creationis,
qui dicit. Vnde multiplicat de paucis granis ſege-
te, inde in manibus ſuis multiplicat quinq; panes.
In quib. licet fuerit multiplicationi in materia, ta-
men in forma, & ſubſtātia non fuerunt, niſi quinq;
panes. Sic & in hoc Sacramento non eſt, niſi vnum
corpus Chriſti, licet materia panis multiplicetur.

Paragraphus Quintus.

CIrca prædicamentum actionis multa mira in-
quiruntur; quales ſcilicet actiones illi conue
niant, ſi videat audiat, &c. Hoc tamen Philoſophis
magis mirandū, quomodo accidentia ſine ſubſtan-
tia vere nutriunt. Super quo Albertus nobis ſubti-
liſſimè ſcribit; Sed Doctorem Sanctum in ſuo Tra-
ctatu ſequentes pro materia notandum;

Nutrit, ſed Mire, Cibus ac Aīam, Cibus Aegro.
Helias, Fructus, vel Ozias, Diſcipuli ſic.

Hoc

Hoc eſt verè hoc Sacr̄m nutrit; ſed mirabiliter, quia licet ſpecies Sacramentales non ſint ſubſtãtia, habent tñ virtutem ſubſtantiæ, ergo &c. Nam & in natura cibus corporalis, non ſolum nutrit, & fortificat corpus; ſed etiã alterat, & delectat animã mediante corpore. Etiã homini fabricitãti, & ægrotis ſunt multotiens cauſa mortis, quæ ſanis proficiunt ad ſalutem. De mira quoq; actione, & diuerſa hu-
3. Reg. ius Sacramenti patet in figuris. De Helia, qui pane
19. ſubcineritio optimè fuit nutritus. Ozias autem, qui
2. Para ſacrificium obtulit, lepra fuit percuſſus. Similiter,
26. Gene. 2. & fructus ligni ſcientiæ bonus in ſe fuit, ſed male ſumentibus cauſa mortis. Diſcipuli quoq; Chr̄i, qui dignè cõicauerant, hoc cibo nutriebãtur, & roborati ſunt contra inſtãtem tentationẽ. Vnde Aug.
Matth. Si refecti ceciderũt, quid ieiuni feciſſent? Iudas aũt
27. qui indigne ſuſceperat, ſe laqueo ſuſpẽdit. En quã actio diuerſa. Circa hoc prędicamentum Doctores diſtingunt de duplici actione, ſ. immanente, & tranſeunte, vel egrediente ad extra, & mira ac ſubtilia diffiniunt, videantur eorum ſcripta, præſertim Hẽricus Cõſueldię, qui de his materijs propoſitiones ponit, & correlaria elicit. Et magnus ille Petrus de Allyaco in ſcripturis ſuis.

Paragraphus Sextus.

A
29. IN prædicamento paſſionis, hoc inter cætera mirabile occurrit quõ ad fractionẽ hoſtiæ nõ frangitur Chriſtus, pro cuius declaratione notandum.

Frangitur in ſpecie, ſpeculum, mẽs corpore ſecto.
Sic Iſaac ſanus, aries moritur, fit in emaus.

Hoc eſt, corpus Chriſti verum non frangitur; ſed fractio illa, eſt ſubiectiuè in quantitate dimenſiua panis, ſicut & alia accidentia, quæ ſic pp myſteria grauida ſignanda, vt patet in Expoſitoribus Miſſæ. Et ergo talis fractio, non inducit diuiſionem Chr̄i. Sic in natura diuiſo Speculo, non frangitur imago relucẽs in illo. Nec corpore hoĩs ſecto, vel diuiſo,
Geneſ. diuiditur aĩa rationalis. Nã & Gen. Legit̃ de Abra-
22. ham, q̃ volens immolare filium ſuum Iſaac; non tũ ſed arietem iugulauit. Sic in fractione hoſtiæ non corpus Chriſti frangitur, ſed quantitas dimenſiua.
Luc. 24. In nouo quoq; teſtamento Diſcipuli in Emaus cognouerũt in fractione panis Chriſtum, quæ fractio etiam mirifica fuit. Inſuper ſolent erga multa quæri de paſſionibus Sacramenti, ſuper quibus ſunt doctrinales illi verſus.

Pyxide ſeruato poteris coplare dolorem.
Innatum, ſed non illatus conuenit illi.

Hæc de prædicamento paſſionis, &c.

Paragraphus Septimus.

B POrro circa prædicamentum vbi: Dubitãt quõ idem corpus Chriſti numero, ſm idem eſſe poteſt in diuerſis locis, puta in diuerſis altaribus; quoniam locus ſpecierũ panis non eſt vacuus. Scribũt ſubtiliſſimè Doctores ſuper iſto, & varij variè: quorum plures improbat Albertus, & Henricus cõſueldiæ, vt patet. Vnde ſubtilioribus illis dimiſſis, in quibus, & gygantes laborauerunt, & ceſpitauerunt, perſuaſiua adducimus tantum, ſcilicet.

Plura modo ſubſtans, verbum, lux ſic ſpecieſq;
De Moyſi menteq; Heliſæus, Chriſtus in infris.

Hoc eſt, corpus Chriſti, non eſt in hoc Sacramento ſm proprium modum quantitatis dimenſiuæ; ſed magis ſm modum ſubſtantiæ, & mõ Sacramentali, & Angelicis mentibus incognito. Et hoc poſſibile eſſe in pluribus locis patet. Nam verbum vocale, ab ore loquentis vnum, & ſolum procedens, ad aures omnium audientium defertur, quod tñ idẽ remanet in cœlo, & tñ veraciter eſt in altari, & in ore omnis ſumentis. Etiam lux Solis cum vnica ſit, in pluribus locis relucet. Similiter natura ſpeciei vna Simile.
exiſtens, eſt in omnibus ſuis indiuiduis. Nonne huius ſimile habetur numeri. Qđ Deus accepit de ſpi Nume. 11.
ritu Moyſi, & dedit Septuaginta duobus viris; nec tñ priuauit Moyſen ſpiritu. Eccli. Regũ. dr̃, q̃ He 4. Reg.
liſæus exiſtens in cella, erat præſens in via, qñ Iezei 5.
donaria accepit, &c. In nouo tamen teſtamento creditur, q̃ idem ſuppoſitum numero Filij Dei, erat in cœlo, in ſepulchro, & in inferno poſt paſſionem eius. Vtrum autem diffinitiuè, circumſcriptiuè; vel commenſuratiuè hoc ſit, magnæ eſt ſubtilitatis.

Paragraphus Octauus.

OCtauum circa prædicamentum; quando, dubitatur, & admiratur; quõ non conſumitur C
corpus Chriſti, cum tñ continuè fideles manducẽt, & cõicent illud: Ita q̃ hæretici dicũt; Si corpus Domini omni monte maius eſſet, diu illud Clerici totum conſumpſiſſent. Sed hoc inde tenendum.

Impatiente modo, candela; iubar, ſimul, & Sol.
Hydria, lechitus, ſeptem panes ſuperant tot.

Hoc eſt; hic eſt idem verum corpus Chriſti, quod Diſcipulis dedit, tunc quidem paſſioni paratum, & paſſibile; ſed tñ, vt plures volunt, dedit modo impaſſibili, vnde non põt pati, nec conſumi, maxime cum iam ſit glorificatum. Et ideo ſpecies quidem conſumuntur, non aũt Chriſti ſacrum corpus. Sicut Simile.
enim ab vna ſola candela, infinitæ candelæ incenduntur; nec tñ lumen primę conſumitur, etiam alię tantum de lumine habent quãtum prima: Sic & de hoc Sacr̄o. Item ſicut Sol non deficit, lumen ſuum toti mundo communicando, ſic Chriſtus totã Eccleſiam paſcendo. Nam & in veteri pagina, huius exempla reperimus. De lechito olei, & hydria fari 3. Reg. 17.
næ, quæ per tres annos non defecerunt: Vnde tamẽ Helias, & vidua Sareptana, cum filijs ſuis manducauerunt, vt dicitur 3. Regum. Sic in nouo teſtamẽto, Mar. 8.
quatuor millibus hominum, ſuffecerunt ſeptem panes: Ita quòd ſeptem ſportæ fragmentorum ſuperfuerunt. Quid ergo mirum?

Paragraphus Nonus.

NOno circa prædicamẽtum ſitus, miratur quomodo corpus Chriſti; quod eſt in cœlo tam D
ſubito veniat ſuper altare, cum tanta ſit diſtantia vtriuſq; ab alterutro. Sed his per hæc ſatisfaciẽdũ.

Mox vis nam ſumma, ſic lux oculus licet abſit.
Sic Abacuc ictu rediſt, ſurgent quoque cuncti.

Hoc eſt, conuerſio hæc eſt inſtantanea, pp plura, vt Doctores

Digitized by Google

Doctores aiũt, maxime autem, quia agitur infinita Simile. virtute Dei, ergo. Sicut enim lux vbique ſe diffundit in inſtanti, & oculus ſubito intuetur cœlum, cũ tñ maxima ſit diſtãtia inter ea; ſic eſt; In hoc Sacro. Porro de hoc ſitu huius venerãdi Sacri, plura ſubtilia Doctores in eorum ſcriptis inquirunt, puta ſi idem ordo, & ſitus partium in Sacramento, ſicut in cœlo. Si diſtantia æqua, quæ omnia tranſimus, quoniam curioſitatis magis ſunt, quam deuotionis.

Paragraphus Decimus.

E DEcimo, & poſtremo circa prædicamentum habitus, mirabile videtur, quo modo nõ apparet Chriſtus in habitu gloriæ, in hoc Sacramento, ſicut eſt in cœlo; ſed dicitur.

Non ſpecie clara cauſas ob ſufficientes.
Igne Deus paretq; Columna nube reſurgens.

Hoc eſt, nõ poteſt corpus Chriſti in propria ſpecie videri. Nec voluit ſe dare, niſi velatũ, ob ſufficientes cauſas, ſupra in gradu occurſionis aſſignatas; maximè qm̃ debilitas noſtra, hoc non poſſet ferre. Nec quidem in Solis Rotam, lumẽ figere valemus. Excellens enim ſenſibile ſupra ſenſum, corrumpit ſenſum, vt dr̃ tertio de anima. ergo. Porro ſynagogæ admiranti, & obijcienti, dicẽdum, ꝙ nec Patribus ſuis Deus apparuit in habitu, & forma gloriæ ſuæ; ſed ſpecie velatus. Nunc in igne, aut columna, vel nube, aut alijs, apparens. Nam & vxor Manue Indic. 13. timebat mori, quia videbat Dñm cum ſpecie velatum, aut loco eius Angelum. In nouo quoque teſtamento reſurgens, non in habitu gloriæ apparuit, quia hoc non ſuſtinuiſſent. Hinc etiam manet congruè ſpeciebus ſub Sacramento velatus. Et hæc de mirabilibus Sacramenti, ſm prædicamenta deductis, quæ ex his perſuaſionibus redduntur credibilia nimis. Qui ſubtilia legere volent, illi Tractatum Guglielmi Ockã de Eucharitia, Petri de Allyaco, & eiuſmodi videant. Nobis ſufficit ſimpliciter credere, vt poſt clarius mereamur videre. Superſunt adhuc in natura, alia mirabilia tractanda, puta de mirabili huius Sacrãmẽti tranſubſtantiatione, mãducatione, & conſecratione. De quibus Doctores ſuper quartum Sententiarũ plenè agunt; vnde ſufficiat, vel iſta tetigiſſe: In quibus S. Thomam in ſuo Tractatu; & Leonardum de Vtino, in Sermone de venerabili Sacro ſecuti, non tam poſuimus rationes perſuadentes, q̃ inductiones ſimplices, in intelligentiam tantorum mirabilium deducentes, vt ſic Pſ. 118 in mirabilibus huius Sacri exerceri poſſimus, & nõ eſſe ſimiles Patribus, qui in Ægypto tenebrarũ conſtituti, mirabilia huius Sacri non intellexerunt. Nõ tñ volumus, ꝙ in acceſſu ad tale Sacrm̃ hęc ſubtilia ſint ruminanda; ſed affectuoſa quæq; tunc magis pertractanda. Nõ tñ inutile eſſet, quandoq; coram venerabili Sacro, aut ei' reſeruaculo in ſanctuario, hæc mirabilia cõmemorare, fidem ſuper his actuare, & ſic cum Dauid in mirabilibus exerceri, & in- 2. Cor. 10. tellectum noſtrum in captiuitatem fidei huius Sacramenti redigere, firmiter credẽtes, quia Dñs ipſe dixit. Nam talis modus cognoſcendi Deo eſt glorioſus, & nobis maximè meritori'. Glorioſum. n. eſt Principi, ſi ſoli, & ſimplici ei' verbo credat, abſq; cautione iuramẽti, pignoris, vel fideiuſſionis. Ignominioſum vero eſt ipſi, imò cuiq; ſufficientis, & notæ bonitatis viro; ſi nõ ſimplici eius verbo credat, quãtò magis ſummo Regi diſplicet, ſi verbis eius nõ credat ſine rõne, vel ſigno. Eſt quoq;, & hic modus cognoſcẽdi per fidẽ, nobis meritorius. Nã aſſẽſus quo rebus per ſe notis credimus, parui meriti eſt, cum ſit quaſi coactus: Aſſenſus aũt quo tãtis mirabilibus, pp ſolam auctoritatem dicentis aſſentimus, magni meriti eſſe probatur, & tanto amplioris, quo intellectus promptius conſentit, ipſaq; res credita incomprehenſibilior fuerit, vt patet infra de fidei actuatione primo, & hanc captiuationem intellectus noſtri ſub fide Deo debemus. Nam vt Hylarius ait, hoc potiſſimè Deo debemus, vt eum omnis ſenſus, lingua, & vita noſtra loquatur. Et ſicut quicquid habemus, & ſumus, à Deo habemus; ſic & nos totaliter Deo ſubijcere, & ei obedire tenemur. Cum ergo habeamus à Deo non ſolum affectum; ſed etiam intellectum, non minus tenemur intellectum noſtrum Deo ſubijcere Diuino intellectui obediendo, quam voluntatem, &c.

Duæ. n. ſunt partes legis Diuinæ; videlicet teſtimonia; & mandata. Teſtimonia intellectum cõcernunt, mandata affectum. Quemadmodum ergo tenemur mandata implere; ita teſtimonijs tenemur credere. Liquet ergo, q̃ ſit bonum, in his mirabilibus quandoq; exerceri: Exerceri dico, non curioſa perſcrutatione; ſed fida intellectus noſtri ſubmiſſione. Nam hoc Deo glorioſum, nobis meritoriũ, debitum, & iuſtum. Item hoc reuerentiã Sacramenti inducit, hoc meritum auget, hoc mẽtem erudit, hoc fidei robur præſtat. Nunquam enim Ieſus iſte, tam alta credẽda ſuis propoſuiſſet; niſi à Deo fuiſſet, vt patet ex legibus cæterarum ſectarum. O igitur miraculum, o ſtupenda Sacramenta. Verè mira Pſ. 118 bilium memoria hic eſt congeſta.

De quinta buccella, ſcilicet de modo vſus, & aſſumptionis huius Sacramenti. *Cap. V.*

ACcipite, & manducate. Saluator. Quinta buc F cella erit, de modo aſſumptionis, & vſus. Du Luc. 22 plex. n. eſt vſus principalis huius Sacri; iuxta Doctorem Sanctum. Quia aut offertur, vt ſacrificium, vel ſumitur, vt Sacramentum, vel viaticum. Ante hic tempus, quam differendi, materia deficeret; ſi cuncta, quæ ſe hic offerunt conſideranda annotare velim'. Vñ præſuppoſitis oibus ſcriptis, pauculã materiam dabimus, de hoc morſello meditandi. Primus itaque huius Sacri vſus eſt, ꝙ offert', vt ſacrificium. Circa quem vſum multa ſe ingerunt ruminanda.

De ſacrificij huius dignitate.
Scilicet Miniſtris offerentis qualitate.
Oblationis ritu, & celebritate.

Primo inq̃ de huius ſacrificij dignitate, de qua licet plura dicta ſunt, vbi de ſacrificio actũ eſt; ſupeſt tñ adhuc aliquid hic annotandum, ſ. ꝙ ſacrificij huius dignitas, ex his relucet, quæ ſequuntur.

Mundius, & dignum, fructu ſimul omnia cellit.

Primo inq̃ noſtrum ſacrificium, præcellit oĩa alia

legalia

Digitized by Google

legalia in mūditia,& honeſtate, quod patet ex his.

	Exteriori ſpecie.
Scilicet	Virginali origine.
	Spirituali dulcedine.

Primo ab exteriori ſpecie. Non.n.mundius facilè tractari poteſt,q̃ ſub ſpecie panis,& vini.Et ſic vitantur multa inconuenientia,quæ ſequebant̃ cruē ta illa,legalia ſacrificia.Hinc dr̃. Melior eſt buccel la ſicca cum gaudio, q̃ domus plena victimis cum iurgio. Secundo huius mūditia patet ex virginali origine,quia non incepit ab vlla corruptione; ſed a virginali flore.Eccl. Flores mei fructus honoris, & honeſtatis.Quaſi dicat vt Aug.ait.Nobilitas Ma tris eſt ex deitate prolis,& nobilitas prolis, eſt ex honeſtate Matris. Tertio patet Munditia a ſpirituali dulcedine,qua cunctos Chriſtianos trahit ad ſe.Nam iuxta Tullium. Honeſtū eſt, qđ ſua vi nos allicit. Cant.Oleum effuſum nomen tuū,&c. Scđo eſt omnibus alijs ſacrificijs Dignius. Cuius dignitas patet ex tribus nobiliſſimis in eo contentis, ſ.

Prouer. 14. — *Eccli. 24.* — *Cant. 1.*

H

	Carne mundiſſima		Angelis reuerēdū.
Ex	Aïa iuſtiſſima	hīc eſt	Deo p ſe acceptū.
	Deitate altiſſima		Hoïbus adorādū.

Nil igitur in ſacrificijs maius corpore, & ſanguine Chriſti.Tertio eſt cæteris oblationib. Fructuoſius. Eſt enim hoc fructuoſum

I

	Mundo	Peccata relaxans.
In	Purgatorio	Pœnam mitigans.
	Cœlo	Gaudium generans.

Hinc eſt,ꝙ triplices Miſſę ſolent celebrari,ſcilicet

	Salute viuorum.
Pro	Requie defunctorum.
	Gloria beatorum.

Hinc, & hoſtia in tres partes diuiditur.

Leuit. 6 De primo.Leuit.Anima q̃ peccauerit per ignoran tiā, offeret arietem immaculatū,Chr̄m,qui tollit peccata mundi.De ſecundo.Dedi vobis ſanguinē, vt expietis ſuper altari meo pro animabus veſtris, & ſanguis pro aïa piaculum ſit. Aug.Orationibus, & eleemoſynis ſanctæ Eccleſiæ, & Sacrificio ſalutari non eſt dubiū defunctorum animas releuari, &c.De tertio. Vincenti dabo māna tunc apertum, quod nunc abſconditum. Pſ.Adimplebis me lætitia.Satiabor cum apparuerit gloria tua: Magna.n. lætitia Sancti adimplentur in Patria, de huius ſacrificij oblatione digna:Et gratulantur.

Leuit. 17. — *Apoc 2.* — *Pſ. 15.* — *Pſ. 16.*

	Memoria ſuæ redemptionis.
De	Aſpectu noſtræ ſalutis.
	Admiratione Diuinæ bonitatis.

Hinc dicitur in collecta. Quæ tuis Sanctis ad gloriam,nobis prodeſſe facias ad veniā,&c.vt ſupra.

K Quarto Sacrificium iſtud,excellit legis illa ſacrificia,quia eſt nobis ſimul oïa,non tm̄ Sacrificiū;ſed & Sacerdos, & altare,& breuiter oïa,quæ Sacrificia illa complectebantur.Nam illorum pacifica,& ſacrificia,mortem,cibum, propitiationem,reconciliationem,& ſanctificationem, & Sacerdotiū,& Sanctitatem complectebantur:Quæ oïa (Scriptura teſte) Chriſtus eſt nobis in hoc Sacr̄o. Et non ſolū iſta; ſed & omnis oblationis ſalutaris genus,cōplectitur hoc ſacrificium noſtrum. Eſt.n.& hoſtia pro peccato, victima, oblatio,munus,decimæ,primitiæ, pacifica,gratiarumactio, votum ſpontaneum, ſacrificium,holocauſtum,incenſum.Hęc eſt hoſtia munda,& ſancta,æqua non ſolum, ſed omni debito noſtro maior,prægnans viribus,efficax virtute, libera debito, diues munere,grandis donis. Hæc eſt vere digna hoſtia,placens,placans,placātes hoſtias noſtras faciens, integrè efficiens, quod legales innuebant, & promittebant, conferens qđ internæ,& mentales hoſtiæ noſtræ aſpirant. Promittebant quippè grandia,& incredibilia ferè,ſacrificia illa legis. Sed in hoc Sacrificio noſtro,inueniū tur ibidem promiſſa. O igitur Sacrificium dignū, o Hoſtiam ſalutarem. Vere non apparet in conſpectu Dei vacuus, quiſquis Hoſtia tali venit comitatus, vtpotè qui tantas offert omnis generis oblationes. Habemus igit̃ in hoc Sacrificio noſtro oïa ſimul.Ipſe Hoſtia noſtra, ipſe Ara noſtra, ipſe Sacerdos noſter, ipſe Deus noſter,ipſe ſi pro nobis, quis contra nos,&c. Deniq; ſacrificium noſtrū excellit, quoniam imperfecta legis ſacrificia ſupplet & perficit,& vtilia facit.Nulla enim vnquam Hoſtia Deo placuit,quæ non in huius fide fuit oblata. Ibi vmbra, hic veritas continetur, quantum veritas vmbræ, tantum hoc noſtrum Sacramentum, præſtat legalibus ſacrificijs.

Exodi 34.

Conſiderationes de Miniſtro offerente. *Paragraphus I.*

L Secundo ſe offert circa vſum huius Sacrificij multiplex conſideratio de Miniſtro offerēte. Cui tamen conſiderationi,nolumus hic inhærere, tantum materiam adminiſtrantes, quam copioſè adminiſtrat Sanctus Thomas in ſecunda parte ſuæ Summæ,hæc de miniſtro inquirens.

Si proprium.	*Plures.*	*Diſpenſ.*	*Non ſumere*	*ceſſans.*
Si conſecrare ſit Sacerdotis.	Si plures eandem hoſtiā cōſecrare pn̄t.	Si hi ſoli diſpēſare.	Si cōſecranti licet nō ſumere.	Si omnino pōt a cōione abſtinere.

Si malus	*an valet*	*hæreſis.*	*Et ſectus.*	*Recipit qui.*
Vtrū malus Sacerdos pōt cōficere.	An Miſſa eius minus valeat.	Si hæretici conficiunt.	Si dedignati conſecrant.	Si peccat a talibus ſumens.

Hæc plenè proſequitur Doctor ille vbi ſupra. Offertur quoq; circa hoc membrum materia illa de dignitate miniſterij Sacerdotalis. De qua grandis poſſet ſermo haberi,& magni libri conſcribi. Sed hæc omnia prætereuntes in reliqua pergamus.

De oblationis ritu, & celebritate. *Paragraphus II.*

M Tertio igitur videndum de huius oblationis ritu,& celebritate.Sed hic etiam numeroſa ſe materia offert contemplanda. Nam de ritu offerunt ſe iſta.

Tempus.	*Vaſa.*	*Locus.*	*Defectus.*	*Verba moduſq;.*
Ideſt de tēporis cōgruitate.	De apparatu.	De loci qualitate.	De đfectuū & periculorum varietate.	De verborū, & geſtuū myſterialitate.

De

De his paſſim Doctores in ſuis ſcriptis agũt;potiſſimè qui Miſſarum officium explanant, hæc ponunt. Vnde ſufficit materiam adminiſtraſſe meditandi. Quadrat etiam huic loco conſideratio generalis de Miſſa & eius dignitate, de audiendi Miſſam inductiuis, & modalitate. Itemq; de veſtium ſacrarum, cæterarumq; circunſtantiarum Miſſæ cõgruitate. In alijs hæc videantur. De his Sãctus Thomas agit parte tertia ſuæ ſummę, & Albertus in de myſterijs Miſſæ. & Rupertus de Licio habet de his formales ſermones, in quibus horum plura habentur. Et hæc ſufficiant annotata de vſu huius Sacramenti primo.

De alio vſu Sacramenti prout eſt viaticum, videndum primo de ſumptionis proprietate.
Membrum Secundum.

N SVnt iam ſecundo principaliter, & quædam aſſignanda de altero vſu huius Sacramenti; inquãtum ſcilicet ſumitur, vt viaticum. Circa quẽ vſum varia ſe offerunt conſideranda.

Scilicet de
- Sumptionis proprietate.
- Manducationis varietate.
- Accidentium qualitate.

Primo igitur videndum eſt, de ſumptionis proprietate; quare ſcilicet p modũ manducationis aſſumitur, ad quod aſſignant Doctores rationes iſtas, ſc3

Inſtituit ſimilis, iungit, ſignans, operatur.

Primò, quia Chriſtus tali modo ſumendum ſe inſtituit, vt patet. Secundò ratione aſſimilationis, quia ſe cibo aſſimilauit dicens. Caro mea verè eſt cibus. Luc. 21. Io. 6. Sed vſus cibi non eſt tantum, vt videatur, aut tangatur; ſed ut manducetur, ergo &c. Tertiò ratione maioris coniunctionis. Chriſtus enim intimius cordi noſtro vniri debet, q̃ aliquid aliud, ſed in rebus ſenſibilibus cibus, & potus nobis intimius vniunť; nam ex cibo & comedente fit vnum ſimpliciter. Quartò ratione ſacræ repreſentationis. Nam mãducatio iſta repræſentat, & ſignat attritum Chriſtum in paſſione, & propter nos uulnere, ſuper vulnus laceratum. Quintò ratione operationis. Sicut enim manducatio corporalis, ordinatur ad robur corporis, ita & ſpiritualis ad robur mentis. Itaq; ratione ſimilitudinis, ſicut ſupra in Prologo maſticatorij, vel ruminatorij huius eſt declaratum. Occurrit, & circa hanc proprietatem aſſumptionis conſiderandum, quare non ab omnibus ſumatur ſub vtraque ſpecie; cum ſic videatur inſtitutum a Dño. De hoc multi multas rationes dederunt, qui contra Bohemos, qui in hoc errant ſcripſerunt; quarum tamen rationum potiſſimæ ſunt numero decem, & habentur his verſibus.

Deuites, ſerues, portes, quia deficit, æger.
O *Credas, conformis, diſtes, fugias, vel adorent.*

Prima cauſa eſt Deuites, ſ. periculum effuſionis, quę faciliter poſſet accidere, ſi ſub ſpecie vini omnib. diſpenſaretur, vbi ſunt iuuenes, & ſenes, debiles, & infirmi, quod in maximam iniuriam, huius colendiſſimi Sacrificij vergeret. Secunda eſt pp maiorẽ idoneitatem Seruandi, & cuſtodiendi Sacramentũ ſub ſpecie panis quàm vini; quod tñ Sacramentum ſemper debet eſſe paratum pro cõicandis infirmis, iuxta Sanctorum Patrum diſpoſitionem, in cõcilio Gormacen. vt habetur de conſecrat. diſtin. 11. cap. presbyter. Tertia ratio eſt propter difficultatẽ Deportandi hoc Sacramentum ad diſtãtia loca, quod tamen ſæpe oportet. Et hæc ratio notatur in Concilio Remen. Quarta ratio eſt Defectus vini, qui ita magnus, & notabilis eſt in quibuſdam locis, q; vix ſuppetit modicum vini, pro conſeruando cõi ritu: vt Albertus dicit. Quid ergo ſi tanta numeroſitas ſumptura eſſet ſub ſpecie vini Sacramentum? & ẽt in bellis, vbi ſæpe penuria eſt vini. Quinta ratio eſt Infirmitas, ſeu conditio hominum, quibus grauis, & moleſtus eſt guſtus vini, & nocuus etiam in parua quantitate. Et hanc ponit Sanctus Tho. in 3. par. Sexta eſt propter Fidem firmandam in ſimplicium cordibus; ne crederent, q; Chriſtus non contineať, ſub vtraq; ſpecie perfectè: ſicut quandoq; legiť cõtigiſſe, vt inde exemplum narrat Alexander de Hales in ſua Summa. Septima eſt propter conformitatem ad ſacrificia veteris Legis, quæ figura fuerunt huius Sacramenti; in quorum ritu hoc obſeruabatur, vt de libaminibus non ſumebant offerẽtes; ſed ſoli Sacerdotes, per quę libamina, is potus ſignificabatur. Vt igitur correſpondeat veritas figuræ, prouidè ſic eſt inſtitutum. Octaua ratio eſt, vt aliqua reuerẽtia, & Diſtinctio dignitatis, inter ipſum Sacerdotem, & populũ appareret: vt qui præeminẽt poteſtate conſecrandi, præeminerent etiam, modo ſumendi. Nona cauſa eſt Euitatio erroris, qui apud Bohemos eſt, qui credunt hoc Sacramẽtum, de neceſſitate ſalutis, ſub vtraque ſpecie ab omnibus ſumendum; quorum rationes ſunt à doctis eliſæ, & ineptæ oſtenſæ. Decima ratio eſt, vt cultus adorationis, & deuotionis huic cœleſti Sacramento debitus, totum referri intelligatur, ad contentum ſub ſpeciebus illis, & non ad ſpecies ipſas ſenſibiles apparentes. Et hæc de modo ſumptionis.

De manducationis varietate.
Membrum Primum.

SEcundo hic videndum eſt de manducationis varietate; nam varijs modis aſſumiť; ſcilicet P

Mente, Sacramento, iunctiſq; ſimul, neq; neutro.

Quidam enim tantum ſpiritualiter, quidam Sacramentaliter tantum, quidam communicãt vtroque modo, quidam vero neutro.

	Sacrali.		Praui Chriani.
Modo	Spũali.	mãducant.	Oẽs ſaluàndi.
	Vtroq; ſiľ.		Boni & pij.

Quid ſit ſpiritualiter, aut ſacramentaliter tantum manducare, ſupra eſt deſcriptum, nec hic repetendum; ſed de ſingulis his modis parumper aſſignandum. Sacramentaliter tãtum, manducant mali. qui ſunt in genere triplici.

	Maliuoli.	ſunt in peccandi voluntate.
Sc3	Doloſi.	qui hypocriſi accedũt ad altare.
	Præſũptuoſi.	ſunt manifeſte mali.

De primis dicitur. Appropinquabit populus ille ore ſuo, cor autem eorum longè eſt a me. Et hi hęc tria mala conſequuntur. Eſa. 29.

Quæ ſunt
Peccati ſui aggrauatio
A Chriſto ſeparatio
Æterna damnatio.

Proſequitur hæc Sanctus Thomas, in Sermonibus ſuis, de venerabili Sacramento.

Tim. 2. De ſecundis dicitur. Habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autē eius abnegantes. Sed hi tria mala incurrunt.

Quia
Socij Iudæ traditoris efficiuntur.
Coram toto mundo confundentur.
Extra bonorum conſortium proijcientur.

1. Cor. 11. De tertijs ſcriptum eſt. Qui manducat, & bibit indigne, iudicium &c. Et hos tria mala ſequuntur.

Sc3
Magna culpa. — Praua intentio præcepti trāſgreſſio īgratitudo.
Dei offenſa, Et — Propter irreuerētiā Sacri.
Multiplex plaga. — Damna ſpiritualium. Strages hominum.

Contra tñ hæc omnia mala, bona ſunt remedia.

Sc3
Emendatio vitæ — per — Volūtariā pœnitētiā.
Correctio malitię. — Supiorū diſciplinā.

Eya agamus ne vnq̄ hoc modo; i. Sacrãliter tantū cōmunicemus. Verè melius eſſet nobis non fuiſſe q̄ ſic comedere bolum iſtum. Secundus manducandi modus, eſt ſpiritualiter tantum; de cuius diſſinitione eſt actū. Et hoc modo comedētes ſunt triplices.

Sc3
Incipientes — rōne — Fidei Saluatoris.
Proficiētes. — Bonæ conuerſationis.
Perfecti. — Deuotæ meditationis.

In hac aūt ſpirituali manducatione inſtar realis.

Oportet
Eſurire — ſc3 — Corde deſiderando.
Maſticare. — Cibum dijudicando.
Delectari. — In Chro delectando.

Hanc autem ſpiritualem manducationem, comitatur triplex operatio.

Scilicet
Peccatorum remiſſio.
A morte ſanatio.
Chriſti participatio.

Hæc omnia Sanctus Thom. in Ser. de Sacramento.

Tertius modus eſt Sacrãlis, & Spūalis ſimul. Et qui ſic manducant optimā elegerunt partē, & fœliciſſimo fructu gaudēt: vt ſup. eſt declaratū. Qui aūt neutro modo ſumūt, miſeri ſunt, & īfęlices. quorū Luc.10.

Quidā ſunt
Infideles.
Negligētes. — Et oēs cibo iſto īdigni.
Contēnentes.

Poſſunt hic plura de his māducationis modis dici; ſed paſſim in aliorum ſcriptis habentur.

Tertium principale, de accedentium qualitate. Membrum Secundum.

Q. TErtio hic conſiderandum eſt de acceſſus, vel accedentium qualitate; vbi abunda ſe materia offert.

Scil3
Quibus licet, & quibus non licet accedere.
Qualiter debent ſe accedentes diſponere.
Quando, & quotiens debent accedere.

De primo ſcilicet quibus licet, aut non, accedere. ſciendum ꝙ idoneus acceſſor, debet in ſe conditiones habere iſtas.

Extat homoq; , vians, credensq; , ſenex, rati purus.
Deuotus, non ſit pranſus, non ipſe notatus.
Mundus, non miro, rectus, proprio, quoq; tempus.

Primo erit natura homo. Et inde ſequitur, ꝙ animal brutum non debet ſuſcipere hoc Sacramentū. Quocirca tñ ſe dubitatio offert. ſi mus, aut aliud aīal comedat Sacrm; vtrum realiter Chriſti corpus ſumeret. Ad quod ſunt Doctores pro vtraq; parte. Veriores tñ affirmatiuè concludunt; ꝙ quādiu ſpecies Sacramentales mutatę non fuerint; tamdiu remanet ſub eis corpus Chriſti: vt multipliciter probant. Patet ergo quàm ſollicitè hoc Sacramentum ſit obſeruandum. Secundo erit conditione Viator, in humanis adhuc agens. Vnde ſequitur, ꝙ nullus comprehēſor, Angelus aut homo; imò generaliter ꝙ nulla creatura, quæ non eſt viatrix, debet hoc Sacramentum ſuſcipere; nec etiam tali debet miniſtrari. Non enim eſt corporea; ideo nec diſpoſita ſuſcipere ſpecies Sacramentales. In huius figura filijs Iſrael, tantum manna pluebat iu deſerto, nō in promiſſionis terra. In cœlis enim, modo inuiſibili comeditur Chriſtus, cognitione & amore. Tertiò erit Religione Chriſtianus, & Fidelis. Nullus enim habet ius in hoc Sacramentali cibo; niſi qui eſt de familia Chriſti. In cuius typum, agnus præcipitur à filijs Iſrael comedi in vna domo, i. Eccleſia Catholica, & hoc etiam poſt baptiſmum ſuſceptū. Vnde patet, ꝙ cathecumini quantumuis in fide inſtructi; non debent ſuſcipere hoc Sacramentum. Manna enim non dabatur, niſi poſt tranſitum maris rubri; poſtquam ſcilicet baptizati erant in nube, & mari. Patet etiam ꝙ hæretici, & apoſtatæ a fide, cum fidē Chriſti non habeant; licet characterem teneāt ſecludunt. Similiter Pagani, Sarraceni, Iudæi, in quorum figuram in veteri lege incircunciſi, & alienigenę, non admittebantur ad eſum agni. Quarto erit ætate Senex, & adultus; ſoli enim tales ſecūdum rationem viuūt. Adultos autem dicimus, qui iam venerunt ad annos diſcretionis; vt ſciant hoc Sacramento ſacramentaliter vti, ideſt referre ſignum in ſuum ſignatum, & cognoſcere Chriſtum hic realiter contineri. Hinc patet ꝙ pueris, qui nondum ad diſcretionis annos peruenerunt, non debet miniſtrari, cum nec diſcretionem, nec deuotionem habent. Qui autem ſint anni relinquitur confeſſori diſcreto diffiniendum. quia ſæpe pueri octo annorū, magis diſcreti ſunt, alijs duodecim, aut quattuordecim annorum. — Dubitatur. — Deut. 8 — Exo. 12 — Pſ. 77. — Exo. 12

Quinto erit Rationis compos, & mente ſanus. Vnde ſecluduntur amentes, furioſi, inſenſati, vel ſtolidi. Diſtinguunt tamen hic Doctores, ꝙ horum quidam debilem habent mentem, ſunt tamen dociles eorum, quæ ad fidem & deuotionem ſpectāt, & talibus non debet denegari. Alij lucida habent interualla, & licet talibus dare, dū apparent diſcretionis & deuotionis ſigna. Quidam autem à natiuitate, & ſemper ſunt iudicio ratiouis carentes, & talibus non eſt dandum. Porrò dęmoniaci, ſi conſtet, ꝙ aliquo crimine torquentur, ſecludātur; ſi autem non, non debet eis denegari. Sextò erit conſcientia Purus; vt ſcilicet, ſit ſine conſcientia peccati mortalis. Immundus enim in lege non permittebatur accedere ad eſum agni. Oportet enim accedens- — Ibidem.

Digitized by Google

accedentem eſſe in gratia gratificante, quę tollitur per peccatum mortale, & ſit mortuus inhabilis ad ſumendum cibum. Vnde qui in conſcientia peccati mortalis accedit, mortaliter peccat ſecundũ omnes, quia irreuerentiam exhibet Sacramento, & iniuriam, & hypocriſi etiam peccans. Dicitur autem cum conſcientia peccati mortalis; quia ſi quis eſſet in peccato mortali occulto, quod debita adhibita diligentia non potuit memorari, non ille peccat, deinde a Dño iam abſolutus. Hic offerũt ſe multa inquirẽda. ſ. qualis conſcïa ſufficiat, qualiter diſcuti debet, ſi cõfeſſio differri põt. Item ꝙ grauiter indignè accedens peccet, itẽ an videndo corpus Dñi peccet, itẽ ſi talibus negari, aut Hoſtia non cõſecrata dari debet. Quæ oĩa a Doctorib paſſim tractant, requirant, videantur. Septimo, ꝙ ſit mẽte Deuotus. Ergo cum hõ eſt, ita diſcraſiatus, & diſtractus, ꝙ non poteſt ſe dare deuotioni, æquum eſt abſtinere. Nõ.n.ſine actuali deuotione, eſt hoc Sacrm digniſſimum accipiẽdum. Hic rurſus grãdis offert ſe materia de qualitate huius deuotionis; puta qualis ſufficiat, & qũo excitetur, & huiuſmodi multa, de quibus pulcherrimè inter cæteros, Conſueldiæ in ſuo de Sacramento ſcribit. Octauo, ꝙ ſit ſuſceptor Ieiunus. hoc enim pręcipitur de conſecra. diſt. 2. cap. liquido; niſi in mortis articulo, & graui infirmitate. Et hoc, quia cibum ſummæ reuerentiæ non debet alius præcedere, quia ieiunus magis diſpoſitus eſt deuotè ſumere. Item ne ſpecies Sacramentales, alijs cibis admiſceantur. Itemq; ratione vomitus, & relectionis præcauendæ, quæ fit magis ſtomacho cibato, quam ieiuno. Et hæc conditio intelligenda eſt, non de ieiunio eccleſiæ; ſed naturæ. Ieiunium autem naturæ eſt priuatio cuiuſcunque præaſſumpti, per modum cibi, & potus, vnde non licet prius ſumere medicinam. Dicitur autem per modũ cibi, & potus, quia reliquiæ ciborũ remanentes inter dentes, ſi caſualiter intrent, vel etiam modicum aquę dum os abluitur, non frangitur (vt aiunt) ieiunium naturæ. Incipit aũt dies naturalis, a media nocte. Nona eſt, ꝙ ſit crimine nõ Notatus. Nulli enim notato de infami crimine, debet Euchariſtia miniſtrari, vt euntibus ad duellum, alcatoribus, baliſtarijs, euntibus ad torneamenta; dũmmodo huiuſmodi ſint inhibita. Hic tamen fiunt multæ diſtinctiones a iuriſtis, quas in Doctoribus requires. Item pp hanc conditionem non datur hiſtrionibus, meretricibus, publicis vſurarijs, & cæteris notorijs, niſi pęniteant apertè: Item publicam pęnitentiam agẽtibus, non datur, niſi ea conſummata. Hic ingerunt ſe quæſtiones multæ vtrũ debeat dari ſuſpectis de crimine, excommunicatis, interdictis, aut ſuſpẽſis. Itemq; ſi debeat miniſtrari ad mortem damnatis. Harum omnium ſolutiones in Doctoribus patent. Decima conditio, ꝙ ſit corpore Mundus. Et tamen hic de immunditia diſtinguendum; quia quædam eſt perpetua, & diuturna, alia temporalis, & facilè tranſitoria, & propter hanc poteſt abſtinere. Vnde patet, quòd mulieribus menſtruatis. i. in puerperio agentibus non eſt negandum. Hic fiunt diſtinctiones de ſomno pollutis, & ſic de alijs multis. Vndecima eſt, quòd ſuſceptor non ſit miraculo prohibitus. Si enim appareret alicui, ipſa Euchariſtia ſub ſpecie carnis, aut pueri, aut alio modo, tunc nõ eſt ſumenda ab eo cui ſic appareret, quia tunc non habet rationẽ cibi. Hic dubioſa quæſtio verſatur inter Doctores, quid de tali hoſtia ſit agendum, vtrũ ſit ſumenda, vel alia iterato conficienda, ſiue inter reliquias ponenda. Duodecima eſt, ꝙ ſit intentione Rectus. Debet enim illa intentione Sacramentum ſumi, ad quam hoc inſtituit Chriſtus, ſ. vt quis Chriſtiformis fiat, i. Chriſto conformetur in virtutibus, hic in gratia, & ibi in gloria, & vt hic in vita ſpirituali roboretur, &c. vt ſupra de gradu intentionis. Vnde liquet, quòd non debet ſumi ad experimentum, ſiue aliquam purgationem infamiæ, nec ad medicinam, aut aliquod maleficium exercendum, vt quandoq; de vetulis eſt repertum, vt Nicolaus de Lyra ſcribit. Decimatertia cõditio eſt, quòd nõ debet ſumi, niſi a Proprio Sacerdote, magiſtro idoneo, aut alio debito. Vnde non debet ſumi ab alijs non ordinatis, aut Prælatis, &c. Hic tñ diſtinctio ſolet fieri; ſed parum ad nos. Hic multæ ſe, & cumuloſæ quæſtiones circumagunt, ſi a ſuſpenſis, hæreticis, ac cæteris liceat ſumi. Vltima in verſibus conditio tacta eſt, ꝙ Euchariſtia debet ſumi Tempore debito. Eſt autem hoc tempus ab Eccleſia determinatũ, vt ſcilicet ad minus ſemel in anno, aut ter in anno. In primitiua Eccleſia quotidie communicabant; in cuius ſignum adhuc quotidie pax in Miſſis datur. Hic tractandum eſſet ſi liceat omnino à communione ceſſare, & quotiens debet ſumi; ſed de hoc infra. Ex iam dictis facilè patet, quibus accedere licet, & quos non accedere oportet, nota infra.

Qualiter accedentes ſe debent diſponere.

R

SEcundo iam inquirendum qualiter ſe debent accedentes diſponere, vt digne tantum Sacramentum ſumere poſſint. Fatemur plura ſupra in ſcala, ſunt de hoc poſita; hic tamen rememorandus eſt tropus ſepulchri Domini, vt per omnia, quæ ſepulto Domino, & eius ſepulchro adhibita, & exhibita ſunt, tropicè in noſtram eruditionem, & tanti Sacramenti præparationẽ trahamus. Debet itaq; commmunicans in primis inuolutus eſſe lintheaminib. per mundã affectionem, & conſciæ puritatem. *Nota.* Aut Ieſum tũc ſindone inuoluit; cum pura mente, & etiam corpore, eum in Sacramento ſuſcipit. Inuoluere autem oportet, quia myſterium eius clauſum eſt. Debet vnctus eſſe aromatibus, per feruentẽ deuotionem. Cũ mirrha. n. & aloe Ieſum inuoluit; qui eius paſſionem in corde cum amaritudine pęnitentiæ, & compaſſionis recondit. In nouitate monumenti, ſignatur cor per gratiã, & puritatem innouatum, & ab omni vetuſtate peccati purgatum, quod eſt aptum ad ſuſcipiendum Chriſtũ. Per monumentum lapideum in petra exciſum, ſignatur cordis ſtabilitas. i. in bono propoſito firmũ, & fidei ſtabilitate, ſupra quam ædificata eſt Ecclesia, firmiſſimum cor, cupientis ſumere Chriſtũ. Per ſaxum autem oſtio monumẽti aduolutum ſignatur longanimitas perſeuerantiæ; vt videlicet mens

Digitized by Google

corpus Chriſti recipiens, in prædictis conditionib. intendant finaliter perſeuerare. Item oſtio lapidē aduoluit, qui ſe claudit ne poſſit ingredi peccatū, ne Chriſtus eū deſerat, & relinquat, donec ipſum a mortuis reſurgere faciat. Hęc proſequitur Ludolphus ad longū, in quarta parte de Vita Dñi. Et hæc ſufficiant pro p̄paramento. Nam de modo p̄parandi, accedēdi, & abſcedendi, plenè actū eſt in ſcala.

De tertio; ſcilicet quando, & quotiens ſit ad Sacramentum hoc accedendum.
Paragraphus III.

S TErtio inquirendū eſt, qñ, & quotiens quis debet accedere. Vbi hæc concurrūt cōſiderāda.

Nunquam accedere non licet:
Sc3, ꝙ Crebro accedere pręſertim debito tpe bo (nū ſit.
Quandoq; abſtinere laudabile ſit.

Primo Euchariſtiam nunquam ſumere nō licet, propter iſta.

Votum, mandatumq; , ſtatutum, grande periclum. Primo rōne Voti. Oēs.n. tenentur corpus Chri ſpiritualiter manducare. i. Chro per fidem, & charitatem vniri. Spūalis aūt manducatio, Votū ſacramentaliter manducandi includit; ſi opportunitas adeſſet. Secundo, ratione Mandati Dñi. Quicquid Deus mandat, implere oportet; ſed hoc mandat inquiēs.
Io.6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, quamquam hoc de ſpirituali manducatione, magis, quam Sacramentali eſt intelligendum, ergo. Tertio ratione Statuti Apoſtolici, quod conſtituit determinata tempora cōmunicandi, vt patuit ſupra. Quarto ratione Periculi, vel detrimenti. Nam corpus Domini nunquam ſumere, eſt valde periculoſum, propter iſta.

T *Nam priuant, mortē, peccant, ingrat, maledicti. Contemnuntq; , negant, ſcindunt, fugiunt, bona perdunt.*

Primo, quia ſeipſos omni fructu huius Sacramentalis ſumptionis Priuant; imò & Sctōs, & alios fraudant, vt infra. Secundo, quia non comedere cibum eſt Mortis ſignū, & ſicut corpus, ita & aīa ſine cibo viuere non pōt. Tertio grauiter peccant, quia mandatum Dei, & Eccleſiæ tranſgrediuntur. Quartum eſt ſignum Ingratitudinis, nolle ſuſcipere Chriſtū, qui declinat tanquam viator ad manendum. Quinto audiēt in iudicio, ite Maledicti, &c. Hoſpes fui,
Ier. 14. & non ſuſcepiſtis me. Sextum eſt ſignum Contem-
Matth. 25. ptus menſæ cum Chriſtus ad cœnam inuitat, vt illi in Euangelio, alijs intenti a cœna excluſi. Septimo
Luc 14 ſunt ſimiles Samaritis, qui Domino hoſpitiū Ne-
Luc. 9. gabant. Octauo eſt ſignum Sciſmatis, quia non cōmunicāt vnitati corpis Chriſti. Nono hi cōparan-
Alio tamē atq; alio ſenſu. tur Petro, a Domino Fugienti, & dicenti. Exi a me, quia homo peccator ſum Domine. & luce venien-te, magis tenebras amāt. O errorem. Decimo, quia
Lucæ 5. maxima Bona amittunt, & ergo magnam pœnam
Io 3. incurrent. Si quis mundus eſt, & in itinere non fue
Num. 9 rit, ideſt non habens impedimentum iuſtæ neceſſitatis; & tamen non fecerit phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium non obtulit Dño ſuo, in tempore ſuo, peccatum ſuum ipſe portabit. Et hæc de primo. Secundo dicimus, ꝙ crebro accedere bonum ſit. Quod patet auctoritate Eccleſiæ, vt ſcilicet cum frequentatione myſterij inquit, creſcat noſtræ deuotionis affectus. Secundo patet ratione. Nam ſiquis quotiens dignè ſumit gratia repletur; quare non ſæpè? Tertio ſimilitudine, quia bonum eſt, & neceſſarium, crebrius comedere, &c. Vtrum aūt quotidie ſit communicādum, conſcientia cuiuſq; optima dijudicatrix eſt; quantum, ſ. vita concordet. Vtrum autem pluries licet in vno die communicare, quidam caſus ſunt Presbytero, qui patent in ſcriptis, Laico autem non licet. Tertio dicitur; quòd quandoq; abſtinere laudabile ſit, cæteris tamen paribus, melius eſt ex amore accedere; quam ex reuerentia abſtinere, vt patet ex his.

Carus, honor, valor, actio, par, praſtoq; Zachęus. V
Primo rōne Charitatis, & amoris. Amor. n. præferē timori. Sed deſideriū cōicandi cōiter prouenit ex amore charitatis, in qua radix meriti cōſiſtit ergo. Secundo ratione Honoris, quia ſi aliquis reueretur abſentiam Regis, multoplus præſentiam eius. Et etiam, quia ſummus honor redditur Deo, cum hoc Sacrificiū ei offertur. Tertio ratione Valoris. Vtilius enim, & laudabilius eſt, valorem effectus, & vtilitatem Sacramenti percipere accedendo, quam abſtinendo eo carere. Quarto ratione actionis, aut operis. Melius eſt enim facere, quod ex ſuo genere eſt bonum, quam quod eſt per accidens bonum; Sed communicare eſt ex ſuo genere bonum, abſtinere autem per accidens tantum. Quinto probatur ex parte ſimilitudinis ſic, in alijs Sacramentis, cuilibet melius eſt accipere Sacramentum, non ſolum propter præceptum; ſed etiam propter vberiorem fructum, quam deſiſtere. Sed hoc Sacramentum eſt nobilius cæteris, ergo. Sexto ex parte p̄parationis. Quanto aliquis eſt melius præparatus, tanto plus meretur, & laudatur. Sed maior eſt præparatio cōmuniter in accedente, quam in abſtinente, &c. Septimo probatur ex parte comparationis Zachęi, Luc 19.
& Centurionis, quorum vterque laudatur. Zachæus tamen tanto hoſpitio fœlicior reputatur, vt Mat. 8.
dicit Auguſt. Et hæc de vſu huius Sacramenti, & modo ſumptionis.

Sexta buccella de dulcedine Sacramenti.
Capitulum Sextum.

PAnem de cęlo præſtitiſti eis. omne delectamentum ſuauitatis in ſe habentem. Sapien. Guſtate, & videte quoniam ſuauis eſt Dominus. Pſal. X Sap. 16. Pſ. 33.

Sexta buccella maſticanda eſt de dulcedine Sacramenti, & de cauſis ſubtractionis huius guſtus. De effectu enim, & vtilitate Sacramenti, plura iam præmiſſa ſunt; imò & pauca de dulcedine Sacramēti, vbi actum eſt de dulcedine, & ſuauitate cibi; ſupereſt tamen adhuc paululum, quod de hoc afferamus. Et videndum eſt in primis

Scilicet Quales ſapores habeat.
Cur omnes hos non participant.

De primo notandum, vt ēt ſupra eſt allegatum, quia ſecundum Ioā. de ſancto Geminiano, ſeptem illæ

Digitized by Google

libo differentiæ ſaporum, quos Philoſophus in lib. de Senſu, & ſenſato enumerat, ſpiritualiter in hoc Sacramento reperiuntur, & ſunt hi.

Dulcis, acutus, amar. ping. ſalſus, ſtipticus, auſter.

Primò enim in hoc dulciſſimo Sacri ferculo eſt ſapor Dulcis, ſignans donum ſapientiæ, quod facit Diuina ſuauiter deguſtare. O qualis dulcedo. Secũdò eſt hic ſapor Acutus, ſignãs donum intellectus, quod facit penetrare vſq; ad intima rei. Tertiò eſt hic ſapor Amarus, non quidem in Sacramento, ſed
Sap. 8. in nobis ſumentibus illud effectiuè. Non. n. habet amaritudinem conuerſatio illius. Multo igitur minus guſtus eius; ſed quia cauſat in nobis ſcientiæ donum, quod huius mundi amaritudines facit do-
Apocal. 10. lere. Sic cibus ille dulcis amaricauit ventrem Prophetæ. Quartò eſt hic ſapor Pinguis. Aſer enim pa
Gen. 49 nis pinguis, & ſignat pietatem, qui in alios pietatis
Pſ. 22. oleũ diſtillat. Pſal. Impinguaſti in oleo caput meũ. Quintò habet ſaporẽ Salſum, & hoc effectiuè cauſans in nobis conſilij donum, in quo eſt ſal diſcretionis. Sextũ habet Stipticum ſaporem, qui eſt ſapor habens multum de terreſtri & calido, ſignans fortitudinis donum, quod fortificat hominem ad terrena oia calcanda, & ad grandia pro Chriſto
3. Reg. 19. ſubeunda: vt patet in Helia. Septimò eſt in hoc Sacramento ſapor Auſterus, vel acetoſus, ſub quo & ponticus ſapor, vt in piris acerbis continetur; quo nihil deficit huic Sacro. Et ſignant hi ſapores donum timoris, qui pungit ex recordatione peccati, & iudicij terrore. Patet igitur, q̃ verè ſapiens dixerit de manna huius figuratiuo, panem de cœlo præſtitiſti eis &c. vt ſupra in themate. Habentur plura ſupra de ſaporibus iſtis, vnde ſufficiant hæc. Hoc vnũ pro exercitio do aſſignamus, q̃ hi ſapores adaptentur ſecũdum ſeptem Spiritusſancti dona, qui-
Eſa. 11. bus Chriſtus Eſaia teſte pleniſſimus fuit. Vnde multorum hoc eſt exercitium ſingulare, vt tpe communionis, pro his inſtantius Chriſtum exorẽt, quo de
Io. 1. plenitudine eius accipiãt, & ipſi. Et ad hoc plurimum quadrat oratio illa S. Bonauenturæ, in fine arboris crucifixi. ſ. Oramus igitur clemẽtiſſimum Patrem, per te vnigenitum eius &c. vbi deuotiſſimè hæc ſeptem expetuntur. Oremus igitur & nos, vt ſaporibus his repleamur, vt dulcedinem ſuauitatis eius eructare, cũ Propheta poſſimus, quàm dul-
Pſ. 118 cia faucibus meis, &c.

Rationes cur Sacramentum hoc, non omnibus ſapiat.
Membrum Secundum.

Y SEcundo iam inquirendum, cum is cibus tam delitioſus ſit, & ſapidus, cur plures tam irrefecti, & inſipidi, & aridi inde abſcedant. Scripſit ſuper hoc Venerabilis ille Doctor Magiſter Henricus de Haſſia ſuper Geneſi, quem alij inſecuti: vt Coſueldiæ. Ioan. de Turrecremata aiũt. Si duo inſpiciamus, fortaſſis ceſſabimus ſuper hoc mirari. Primum eſt, q̃ panis iſtæ viuificus, etſi delitioſus, & virtuoſus ſit; liberrimus tamen eſt, & voluntarius in operando, dans quibus vult, qñ vult, & quãtum vult dulcedinis ſuæ, & ſuauitatis pœnitentiam ſentire. Cum ergo hoc Sacramentum non naturaliter; ſed pro voluntate Chri, qui oĩum corda nouit, agat, quandoq; vnus ſentit interius, hunc eius effectum, alter alium, & alius nullum. Scdo conſiderandum, q̃ experientia, & effectus ſaporis huius cœleſtis panis, nõ eſt debitus ſtatui huius pñtis peregrinationis; ſed ſtatui beatæ conſummationis. Cũ tñ datur, gratiæ ſunt agendæ; ſed non importunè hoc exigendum. Vt tamen particularius eiuſmodi cauſæ noſcantur, aſſignandæ ſunt decem rationes Ioannis de Turrecremata Ordinis Prædicatorum Doctoris Hiſpani, poſt Sancti Sixti Cardinalis, quas idem dicit ſe collegiſſe ex Hugone Cardinali, & Cancellario Parrhiſien. & alijs, & ſunt iſtæ.

Culpa vagans, animus, ſubtile, fides, humilis ſis.
Gratus, & inſtructus, feruens, purgatio, rumen.

Prima cauſa eſt culpa, propter quã ſit indiſpoſitio palati; ita vt habeant fauces, amaritudine peccati infectas. Et quia infirmis omnia amara (vt Philoſophus ait) videntur, ergo. Hinc Auguſt. Palato non ſano pęna eſt panis, qui ſano eſt ſuauis. Secunda eſt Vagans animus, ideſt quãdo quis gerit cor terrenis occupatum cogitationibus, aut mundanis, & ſæculi rebus deditum. Sicut enim manna dabatur defi- Exo. 16
ciente farina Ægypti, & in deſerto, vbi aliud delectabile, & reficiens ad guſtum non erat; ſic non ſentitur guſtus gratiæ, & ſapor cibi huius cœleſtis; Vide.
niſi ab his, qui ſæculi conſolationes ſpernũt, & corde ſe in deſerto transferunt. Bernard. Delicata eſt conſolatio Diuina, nec datur admittentibus alienam. Hinc Pſalm. Pingueſcent ſpecioſa deſerti. Pſ. 64.
Tertia eſt ſubtilitas, & ſublimitas ſaporis illius; ad quem cõmuni lege nõ valet virtus noſtri palati, ſicut nec omnis intellectus, licet fide illuminatus, Propheticum culmen attingit. Hinc dr̃ Apoc. Man Apoc. 2.
na abſconditum. ſ. in hoc ſæculo; ſed oĩbus reuelandum in futuro Propheta dicente. Satiabor cum ap Pſ. 16.
paruerit gloria tua. Quarta rõ eſt, ne euacuetur fidei meritum, qđ fieret ſi tam ex euidẽtibus effectibus concluderetur, veritas huius Sacramenti, ſicut legitur factum in venerabili Magiſtro Hugone Parrhiſienſi. altero Auguſtin. Canonico Regulari, qui propter quandam reuelationem (vt aiunt) huius Sacramenti, merito fidei fraudatus fuit. Quod meritum Rex illæ Franciæ Catholicus retinere voluit, qui Sacramentum in ſpeciem pueri transfiguratum videre recuſauit, dicens ſe credere malle. Quinta ratio eſt humilitatis conſeruatio, vt ſemper ſe homo indignum hoc guſtu profiteatur. Humana enim lætitia facile luxuriat in ſuperbiam, vt patet in Religioſo, qui quia ſuperbiuit, ſolitum Sacramẽti ſaporem amiſit. Sexta, quia fortaſſis, de pcepta alias ſuauitatis gratia, minus gratus fuit, aut minus cuſtoditè eam ſeruauit. Nõ enim eſt dignus dandis, qui ingratus eſt datis. Septima eſt, vt ex hoc eruditior in gratia fiat, & ĩtelligat, quia à Deo, non ab homine, ex gratia nõ ex meritis talis guſtus in Sacramento ſentitur, vtque ſic cautior ſit cuſtodiendo. Octaua eſt, vt feruentior deinceps ad Sacramentum accedere ſtudeat, quia non niſi chariſſimis, & Diuino amore plenè concrematis, datur hac ſuauitate inebriari. Nona eſt purgatio peccati, de quo minus plenè forſan purgatus

S 3 eſt.

Digitized by Google

eit. Solet namq; Deus noſter, purgare aĩas deuotorum, per ſubtractionem grãe. O conſolationis ſuæ, cuius carentia eſt eis, qui guſtauerunt maxima afflictior, & dirior cruciatus. Decima cauſa, & inter cæteras potiſſima, eſt defectus ruminationis, & maſticationis. Quidam.n. hunc panẽ vitæ, ita deglutiũt, vt non ſolum ex illo ſaporem ſuauitatis maſticãdo non exprimant; ſed nec ẽt vllum, ſaporis, aut odoris eius, vel tenue veſtigiũ retineant. Alij vero, nec cordis faucibus illum tangunt; ſed ſpecie tenus illum tm̃ ſumunt. Non igitur mirum ſi nullum ſaporem inueniant, cum nec corporales cibi, niſi maſticati ſuos ſapores diffundant. Et ne quiſq̃ in ſui excuſationem, huius maſticationis prætenderet inſcitiam; iõ tanta ſunt hic meditabilia aggregata, vt ſupra dictũ eſt. Quiſqs aũt cauſas has pro poſſe pręcauerit, & qđ in ſe eſt fecerit, & tñ nihil huius guſtus perceperit; imò ẽt ſi mentis duritiam ſenſerit, non diffidat, nec ob hoc a mẽſa iſta ſacra deſolatus abſcedat, aut abſtineat; ſed putet hoc ad ſui humiliationem, aut purgationem, aut cæteris ex cauſis deuenire. Nam licet hoc Sacr̃m, quodam occulto influxu virtutes augeat habitualiter; nõ tñ ſemper in actualem feruorem redundat perceptibiliter; imò quidã areſcunt magis, quibus ſi fortitudinis actus, vt eſt ſuſtinere martyrium, aut grauis tentatio incumberet, fortitudinem inuenirent, vt Haſſia ait, vbi fortaſſis alij, qui ſapores hos guſtãt caderẽt.
Matth. 26. Marc. 14. Nonne Petrus plus erga Chriſtũ feruit, tñ ipſum primo negauit? Nã & huiuſmodi ariditas, quibuſdam ex naturæ cõplexione ineſt, aut ex multis cauſis immittitur a Deo. Quarũ Ioan. Gerſon venerabilis ĩ ſuo de Myſtica Theologia ſexdecim, aut plures cauſas aſſignat. Cũ ergo grã hęc datur grãs age, cum nõ dat̃ gratus libenter ſuſtine, vt ſuadet. Bern. ſciens, ꝙ ſupplebitur in Patria, qđ negatur in via.

De medijs guſtus ſpiritualis obtinendi.
Membrum III.

Z SEd iam tertio cum is ſpiritualis gratiæ guſtus, præſertim valde neceſſarius ſit nouellis Religioſis, aſſignanda ſunt quædam media, quæ ſunt ad eius perceptionem diſpoſitiua, Et pluribus omiſſis optima ſunt iſta, vt, ſcilicet

Homo
- Impedimenta deuitet.
- Promotiua aſſumat.
- In interioribus ſenſibus ſe exerceat.

Impedimenta aũt quædam ex iã dictis pateſcũt cuiuſmodi eſt peccati infectio. Aĩæ ad externa euagatio. Timor mẽtis, & elatio. In gratitudo, & maſticationis defectus, & ſuper oĩa aliorum (vt Vincẽtius ſcribit) dijudicatio. Qui ſcribit. Si vis grãm Dei pcipere, ſi non vis corruere, noli alios iudicare, nec te præ cæteris efferre. Maxima enim ſpiritualis guſtus impedimenta ſunt, elatio, & præſumptio. Nam de ſe præſumentes alios indignantur, & ipſos dijudicant. Et cõiter illud accidit, quicunq; aliũ in aliquo iudicat, Deus permittit illum in eundem defectum cadere, vel maiorem. Vis igitur guſtum hunc percipere? ſtude omnia iam enumerata declinare. Secundo quoq; oportet promotiua aſſumere, quorum plurima ex iam præmiſſis pateſcũt, & ſunt contraria impedimentorum pauca. Mentis a culpa purgatio. Senſuũ cohibitio, profunda ſui humiliatio, huiuſmodi præmiſſis oppoſita: De quib. paſſim habetur inter Sanctorum ſcripta. Tertium ad hũc internum guſtum diſpoſitiuũ eſt, ꝙ homo interioribꝰ & ſpiritualibus ſenſibus ſeſe exerceat. Nam cũ cibus is ſit ſpiritualis, ſpiritualem gignit ſaporem. Spiritualis autẽ ſapor, non niſi ſpirituali guſtu deprehendi poteſt. Impoſſibile.n. eſt guſtare, niſi per ſenſum guſtus, de quo guſtu dictum eſt. Guſtate, & videte, quoniã ſuauis eſt Dominus. Apparet ergo, Pſ. 33. quam volenti ſaporem ſpiritualem deguſtare, neceſſariũ ſit circa internos ſenſus, maxime circa ſenſum guſtus exerceri. Nam ſenſus hi ſpirituales, ita in nobis ſunt corporea mole obruti, vt non niſi viuaci exercitatione, ad actus ſuos reducuntur. Offerret ſe hic nunc pulchra materia, non ab re pro horum intelligentia, puta de ſpiritualibus ſenſibus, quibus ſpiritualis percipitur cibus tractanda; ſed quoniam in ſuperioribus prolixi fuimus, æquum eſt, vt vel iam nos ſuccinctius tranſigamus, præſertim cum hęc materia non directè concernat hoc Sacramentum. Vt tñ pauca tãgamus notandũ, ꝙ ſicut ex Sanctorum dictis; imò etiam ſcripturis Sanctis colligitur, ꝙ quemadmodum ſunt quinque ſenſus exteriores. Ita ſunt, & quinque interiores, & ſpirituales, vt dicit author de ſpiritu, & anima. Nã

De ſpũali	Viſu	Videte, quia ego ſum ſolꝰ.	Deuter. 32.
	Auditu	Qui habet aures audiendi.	Mat. 13
	Guſtu dr̃	Guſtate, & videte.	Pſ 33.
	Tactu	Quis eſt, qui me tetigit?	Marc.
	Odoratu	In odore vnguẽtorum. t. 6.	Cant. 1

Bernard. Sicut corpus habet quinque ſenſus, quibus anima coniungitur mediante vita. Sic & anima, quibus Deo coniungitur mediante charitate. Supereſſet iam conſequenter inquirendum, de horum ſenſuum cognitione, & diſtinctione, & cætera multa: Sed hæc omnia remittimus inquirenda, in Tractatu Reuerendi Domini Magiſtri Petri de Alyaco, qui deuotum ſuper his tractatulum compilauit. In quo determinat primo de ſenſibus ſpiritualibus in genere, & de ſingulis in ſpecie, docens horum ſenſuum diſtinctionem multipliciter, ſcilicet

Penes
- Potentias rationales
- Actus vitales — prout ibi patet.
- Rationes obiectales.

Qui etiam poſtquam egit de ſingulis ſenſibus in ſpecie, ſubnectit de horum ſpiritualium ſenſuum impedimentis, & eorundem remedijs, & iuuamentis.

De ſeptima, & vltima buccella; ſcilicet contemplatione proprietatum. Cap. VII.

A 30.
MEmoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt. Pſalm. Pſ. 144
Iã poſtrema eſt huius ferculi buccella aſſignãda, quæ (vt oĩa liceat a fine denominari) magis erit affectiua, q̃ ſpeculatiua; affectu q̃ intellectu exercitabilis magis, & forſitã eo dulcior paruulis, quo facilior

lior exercitatu. Et eſt hæc proprietates Diuinas in Sacramento relucentes conſiderare, & harum memoriam, cum laude, & gratitudine eructare. Pro cuius intellectu notandum, ꝙ quidam hoc exercitij habent, vt poſt ſumptum Sacramentum, ſe conſiderationi dedant proprietates in Sacraměto relucentes, ſecundum choros Angelorum, vel Sanctorum applicent, ſuper hiſq; Deum laudent, & Angelorū choros, vel Sanctorum, quorum proprietates conſiderauerunt in Sacramento, ſimul ad laudem conuocant, Et huiuſmodi proprietates per Angelos ipſos, vel Sanctos, à Sacro exorant, vt gr̃a exempli.

	Seraphin		amorem	charitatē	ſpiritu
	Cherubin		ſapiētiam	cognitiōē	intelligentia
	Thronis		pacem	tentionē	memoria
	Dn̄ationib⁹		pcellētiā	puritatē	aff.ctu
	Poteſtatib⁹	lauda	poteſtatē	repſſionē	in iraſcibili
In	Virtutibus		virtutem boni	opationē	concupiſcibili
	Principatib.		principiū	directionē	rationali
	Archāgelis		artem ſecretorū	reuēlationē	imagina
	Angelis		bonitatē obiæ	velocitatē	ſēſu (tiōe.

Et huiuſmodi exercitatio affectuoſa valde, cuius ſit hæc exemplaris.

In Seraphin conſiderandus eſt Diuinus amor, quo hoc Sacramentum inſtituit, & nobis communicauit. Vnde ſunt ad laudem illius amoris conuocandi, & deinde orandi, quo nobis ſuas communicent proprietates, vt ardenti charitate ferueamus hoc modo.

Ad Seraphim.

B O Ardentiſſime amor, o carbo ignite, panis viue, panis ſancte Ieſu Chriſte, benedico, laudo, glorifico te in æternum, pro tuo ardentiſſimo amore, quem mihi in hac Euchariſtia oſtendiſti, quo transformatiua charitate vnum tecum eſſem. O amoroſam vnionem, o vnitiuum, & ardentiſſimum amorem.

Fiat hic iam conſideratio amoris Diuini, quo ad qualitatem, & quantitatem, dijudicatione, & admiratione. Deinde fiet laus, & benedictio talis.

O benedicat, laudet, glorificet te pro me, tuus æternus gratuitus, inæſtimabilis amor, & ſol⁹ quippè ſufficis tibi, tu tibi tua laus.

Poſthæc fiet conuocatio Angelorum Seraphin.

O ſuperardentiſſima Seraphica incendia, flammiuomæ fornaces, lapides igniti, ſacroſanta Seraphin, obſecro per omnē quo flagratis amorē, hanc ardentiſſimam amoris Euchariſtiam pro me benedicite, laudate, & ſupglorificate, participādo mihi de proprietatibus veſtris, quo Ieſum ardentē amorem, panem, calentem, quem ardens decoxit focus charitatis, non modo diligam; ſed & amem amore immobili, inceſſabili, acuto, feruido, ſuperferuido, inacceſſabili. Quæ ſunt proprietates Seraphin, iuxta Diuinum Dionyſium, quibus ſingulis eſſet immorandum expoſitione, & oratione. Patet ergo, quam is modus ſit affectuoſus non modo; verum, & materia copioſa. Nam offert ſe hic materia de Diuino amore, præſertim in Euchariſtia relucente. Item de proprietatibus Seraphin, ſuper quibus grandis poſſit ſermo fieri. Itemq; de torpore, & ariditate noſtra, modo conquæſtionis, ſiue querelæ. Magnū ergo ſeminariū copiæ iſtud, plurimum quoque valet, is modus, pro ſtabilimento animi. Nam cum homo ſe figit, & ponit in vno aliquo choro Angelorum, non tam facile diſtrahi poteſt; ſed & ipſe Angelicus efficitur, perfruens ſocietate illorum.

Contemplatio ad Cherubim.

POterunt ad huius præcedentis inſtar, etiam ſic ad cæteros choros fieri meditationes; vt ſcilicet ad Cherubin dicatur. O Ieſu illuminatrix ſapientia, quæ ex ore altiſſimi prodiſti, quam ſuauiter, & ſapienter, nobis in hoc Sacramento diſponis, laudo, glorifico, benedico, pro tua ſapientia in hoc Sacramento, ſub modis congruentiſſimis, myſterialiter collata. Verè ſapientia ædificauit ſibi domum. O ſapientiam admirabilem, o menſam propoſitam, o domum ędificatam, o exciſas columnas. C *Eccli. 24.* *Prou. 9.*

Hic iam fieri poterit conſequenter contemplatio ſapientiæ Diuinæ, quæ talem modum adinuenit, qua ſub tam cōgruentiſſimis ſpeciebus hoc inſtituit, qua circunſtantias tam ſapientialiter obſeruauit. Deinde Cherubicorum ſpirituum, ad laudē tantæ ſapientiæ conuocatio, & proprietatū eorundē, quæ maximè in hoc Sacraměto ſunt exorandæ.

	Clare cognoſcere.
Quæ ſunt	Deiformiter videre.
	Diuinam pulchritudinem cōtemplari.
	Sapientifica luce impleri.

Oremus igitur, vt iſtorum inſtar, det nobis huius altiſſimi Sacramenti claram per fidem cognitionē, Diuinam eius ſub ſymbolis Sacramenti viſionem, & ſic de cæteris.

Contemplatio proprietatum Thronorum in hoc Sacramento.

O Ieſu verum noſtræ pacationis ſacrificium, pax noſtra, quæ feciſti vtraq; vnum, benedico, laudo, glorifico te, ſuper hoc pacatiuo ſacrificio, in hoc Sacraměto exhibito mihi, quo me tibi, Angelis, proximis, mihi ipſi confęderaſti. O ſacrificium adorandum, o Hoſtiam placationis. Hic materia de ſacrificio patet, vt ſupra. O benedicant, laudēt te Throni, ſpiritus omnes. Eya vos pacatiſſima Thronica ſubſellia, benedicite, laudate, mihi de veſtris proprietatibus communicate, vt *Epheſ. 2* D

	Mentis celſitudinem	Deū extollendum.
	Circūdationē Regis	ad Semper retinendū.
Hēam	Collocationē ſtabilē	vt Solium gloriæ fiā.
	Regis ſuſceptionem	p Inhabitantē gr̃am.
	Regis delationem	vt Sī Salomōis fercl'm
	Familiarē apitionem	Secretorum habeā (cognitionem.

Hæc enim ſunt proprietates veſtræ, ꝓpter quas digna eſtis ſubſellia Regis, a quibus proh ego longe abſum. Ego enim mentem depreſſam, animum vagum, propoſitum inſtabile habeo. O en, quam diſpar ego. Etſi digna Deo ſedes fiam, oportet, vt in proprietatibus dictis vobiſcum communicem. O miſeremini mei ſaltem vos amici mei, ſuccurrite, vt dignum ſedile Domini fiam. *Iob 19.*

Digitized by Google

Conuerſio ad ordinem Dominationum.

E O Ieſu Domine Dominorũ, laudo te ſuper dominio præcellenti in hoc dominãtiſſimo Sacramento illucente, quod tã innumeris priuilegiorum præcellentijs adornatur. O vere præfulgens, o præcellentiſſimum Sacramentum.

Hic de excellentia Sacramenti, vt ſupra in gradu inflammationis.

Benedicat, laudet te ordo Dominatus. Eya vos Dominationis, irrefragabilia numina, laudate, & glorificate communicando mecum de veſtris proprietatibus, vt dignus laudator fiam. Vt

	A ſeruitute libertatem		Peccato ſeruiam.
	Subiectionis nulliꝰ egeſtatẽ		Cõcupiſcentijs ſubij-
Hẽam	Ab hoſtib. inuincibilitatẽ	ne	Vitijs opprimar (ciar
	Dñandi nullã vanitatem:		Vt ſim hũilis corde.

O dominemini mei in cõuiuio iſto, vt Dominũ digne exceptem. Sunt aliæ multæ Dominationum proprietates, quas nec locus, nec prolixitas enumerare ſinit; tantum pro exemplo aſſignantur iſtæ.

Inuocatio Angelicarum poteſtatum.

F O Ieſu poteſtas infinita, te benedico, laudo pro incomparanda poteſtate, mihi in hoc Sacramento conficiendo exhibita, ſupra omnem creaturam. Nulla Angelica natura, Sacerdotalem characterem tenet, non magnorum quiſquam hac poteſtate præfulget. O indicibilem poteſtatem, & ordinem digniſſimũ; cui nulla dæmoniaca impoſtura, nec propria infecta natura obuiare poteſt. En quodammodo creo, me creantem, &c.

Hic de poteſtate, & dignitate Sacerdotali. Itẽq; de poteſtatiua tranſſubſtantiatione Sacramenti.

Vnde mihi culici, lapidi, nihilo, poteſtas tanta? O quid retribuam tibi? Benedicat te pro me, tua infinita poteſtas, quæ ſola laudare digne põt. Laudent te, & Angelicæ illæ poteſtates ſuper tanta poteſtate, mecum de ſuis proprietatibus participantes, vt & ego dignus fiam, poteſtatis tantæ concentor virtute huius Sacramenti.

	Ordinis, & dignitatis cuſtoditiuus.
	Aliorum ordinatiuus.
O ſim, & ego	Diſperſorum congregatiuus.
	Cõtrariorũ poteſtatũ coercitiuus.

O aduerſas a me abigite ſemper, & cohærcete poteſtates.

Conſideratio mirabilium cum inuocatione virtutum.

G Pſ.110 O Ieſu virtus mirabiliſſima, quæ memoriã tuorum mirabilium faciens, virtutemque operum tuorum populo annuncians, ſuperſtupenda in hac eſca miracula congeſſiſti. O adorandam, o mirandam virtutem.

Hic notentur mirabilia huius Sacramenti, modo profeſſionis, & actuationis.

Benedicat te tua virtus pro me. O ſtrenuiſſime Virtutes, quibus ſua mirabilia operatur Deus, benedicite, & laudate, mecumq; de veſtris proprietatibus participate, vt ſcilicet.

		Cõtrarijs reſiſtẽdo.
	Inexpugnabilẽ virilitatẽ i	Ardua aggrediẽdo
Hẽam		Mala tolerando.
	Nullius imbecillitatis tarditatem.	
	Ad inferiores largitatem.	

O veſtris me Dei conuiuam virtutibus ſuffulcite.

Inuocatio Sanctorum Principatuum ad laudem Sacramenti.

H O Ieſu omnium rerum primum principium, laudo, glorifico te, pro Principatiuo principio, quod vere tu es, in hoc liberaliſſimo conuiuio exhibito, vt me counires tibi principio effectiuo, refectiuo, reductiuo.

Hic conſideretur quomodo cõgruit, ꝙ per principiũ quo ſunt cuncta creata, etiam reducantur. Et quomodo hoc Sacramentum, cunctis reb. præſtet. O te principium, o me nouiſſimũ. O te oĩs boni effectiuum, o me eius deſtructiuum. Benedicat te ꝓ me, æternus tuꝰ Principatus. Et illuſtriſſimi illi principes, mecum de ſuis communicantes bonis. Quo

	Principij primi imitatiuus.
Sim	Principalium virtutum ornatus fulgoribus.
	Inferiorum ad ipſum principiũ reductiuus.

O Principes in bonum quæſo præſitis mihi.

Conſideratio artis cum inuocatione Archangelorum.

I O Ieſu ars exemplaris archetype Patris, te benedico, pro exemplari arte tui conſilij, archani, mihi in hoc adorando Sacramẽto exhibita, qua ſic nunc aduenisti, & hac arte æternæ fruitionis beatificę, modum nobis tradidiſti; qui etiam añ huius Sacramenti inſtitutionem, ſeruis tuis fidelibus, Patribus, & Prophetis, archanum hoc conſilium per Sanctos tuos Archangelos, typicis, & myſterialibus factis, in notuiſti. O quanta in figuris, & ſcripturis de hoc Sacramento annunciaſti.

Hic conſidera de figuris, & prophetijs, huius Sacramenti, vt ſupra.

Et mihi omnium nouiſſimo, iã rem ipſam præſtitiſti. Et tu mihi magni conſilij Archangelus Sanctus, de temetipſo nuncias iã palam, & non in enigmate loquẽs, & dicens. Ego ipſe, qui loquebar ecce Io.16.
adſum. O gratias tibi gratias tibi agant ſummi Am Eſa 52.
baſciatores (Archangelos loquor) mecum de eorum proprietatibus communicantes. Vt etiam

	A ſupiorib. cõicem		Sacr̃o cõicando.
Ego	Inferiores iſormẽ	præferti	De Sacr̃o docẽdo.
	Tua archana ãnũciẽ		Sacramenti virtu(tes annũciãdo.

O ſublimia mihi, & recõdita de dilecto annũciate.

Contemplatio relucentis bonitatis in Angelis.

K O Ieſu participatiſſima bonitas, bonum increatum, benedico, laudo, & ſuperalto pro emanatione tuæ interminabilis bonitatis, qua te totum dulciflua Euchariſtia, in me, ac totum corpus myſticum effluere voluiſti. O te ſummum bonum, quam te hic bonum oſtendis, vbi te tam abundè cõicas, & effun-

Digitized by Google

& effundis? Verè nulla hac diffuſione maior eſſe poteſt quod apparet, tum ex doni magnificentia, tum ex nobilitate dantis, tũ ex accipientis vtilitate. In hoc.n.dono, ſummus Diuinę largitatis gradus ſunt hi, quòd largitus eſt. &

Eccl. 17. Dedit Sua, ideſt cœlum, & terram, vt patet Eccl.
Heb 1. Suos, vt Angelos. Omnes enim in miniſterium miſſi.
Baruch. 3. Socium, poſt hęc in terris viſus eſt.
Matth. 20. Dedit ſe in Seruum, filius hominis nõ venit miniſtrari;
Pretium, filius hominis venit dare animam ſuam.
Ibid. Oſeæ 11. Cibum, ego quaſi nutritius Ephraym, & declinaui ad eum, vt veſceretur.

Hic eſt ſummus gradus. Magnum. n. eſt dare ſe in ſocium peregrinationis, & in ſeruũ neceſſitatis, maius in pretium redemptionis. Tñ tale donũ adhuc eſt in ſeparatione, & remotione ab eo cui datur. Sed quod datur in cibũ, datur non ad ſeparationem aliq̃; ſed ad omnimodam vnionem; vnde maxima hic bonitatis largitas apparet. Sed ecce diffuſionem bonitatis, ꝙ tale donũ, nõn ſolum dignis dat, & amicis; ſed ẽt non ſubtrahit indignis, & inimicis. O ſuperfluã bonitatem. Fiat hic conſideratio Diuinæ bonitatis, ſuper cuius cõſideratione, omnis deficit intellectus, & vtilitates quas conſequimur ex Sacro. Eya benedicat dulcedinem bonitatis tuæ, tua bonitas infinita. Sed & o vos boni, & dulciſſimi Spũs Angeli Sancti, tãtæ bonitatis miniſtri, cõciues, & coepulones mei, huius edulij ſacri, & boni, licet alto modo, laudate, & glorificate bonitatem tantam. Impar.n. ego ſum, & deficio in laude tanta. Vos imperfectum meum ſupplete, atque pro me exorate, vt tantæ particeps fiam, & capax bonitatis, mecumq; de veſtris proprietatibus communicate, vt dignus tanto Sacro ſim miniſter.

Sit Mens depurata a vitijs.
Intelligentia illuminata veritatibus.
Voluntas inflammata charitatis odoribus.

Vt ſic dignè participem tanto Sacramento.

Ad proprium Angelum Oratio.

L ET tu potiſſimum Angele Sancte cuſtos meus, cum ſis Angelus Dei, nuncia mihi voluntatẽ Dei tui, & mei, vt quæ ei beneplacita ſunt noſcam, & quia potens virtute es adiuua, vt cognitam voluntatem perficiam, & quia mãdauit tibi Deus, de nobis, cuſtodire nos in oĩbus vijs noſtris, & in manibus tuis portare nos; ne offendamus ad fundamentalẽ lapidem angularem ſummum Ieſum Chriſtũ pedes noſtros, ſicut mandatum dedit tibi Pater ſic fiat, & in oĩbus vijs me cuſtodi a vaſtitate Draconis, à feritate Leonis, a venenata malitia, & nequitia Baſiliſci, & potiſſimum dum Altari quantuluſcunq; Sacerdos aſſiſto, Sathanã a dextris aſſiſtentẽm, ne aduerſetur compeſce; ſed tuis præcibus dignè fac, vt conſecrem, & gaudens tecum contempler faciem Saluatoris, vt dum me a te protectum intellexero, lętus militem laudib. tuis. Hæc vtcunq; perſtrinximus de Choris Angelorum, imperfectè tamen; ſed exercitio perfectio eſt relicta.

(Pſ. 90. — Luc. 10.)

Iam qualiter tali modo vti, etiam in cęteris Sanctorum ordinibus poſſimus oſtendendum.

Quomodo & in cæteris Sanctorum ordinibus, ſit hoc modo procedendum.

ET qm̃ diximus, hunc ẽt modum in cęteris Sanctorum ordinibus poſſe obſeruari; exemplari forma ſupereſt hoc demonſtrandũ, vt ſic homo ſe ingerat, ſm̃ ferias Choris Sanctorũ, ante cõionem; vt ſupra edoctũ eſt, eos pro dignitoſa pręparatione ad tantum Sacrm̃ exorando. Et poſt quidẽ eoſdem pro ſuſcepto Dño laudando, & fructu Sacramenti percipiendo, enixius inuocando, vt ſic ſemper ſua conuerſatio ſit in cœlis, qui cęleſti paſcitur cibo. M

(Philip. 3.)

Conuerſio ad Patriarchas.

O Dñe Ieſu Chriſte, deſiderium antiquorũ collium, cunctis gentibus deſideratus; quẽ Patres noſtri ab origine mundi expectauerunt; quem Patriarchæ votiuis deſiderijs videre cupierunt, te laudo, benedico ſuper completo deſiderio eorũ, & meo in bonũ; cũ tribuiſti tam deſiderabile donũ. Gen. 49 N

Hic fiet iam conſideratio, de votiuis deſiderijs Patrum, & quare, & qũo hoc Sacrm̃ deſiderãdum.

O quanto deſiderio olim ardebant Sancti illi, de tua ꝓmiſſione, & ego tam aridus maneo in tui præſentia, & exhibitione. O quam hoc pudendum.

Hic iã quærela ſup torpore, & ariditate noſtra. Et tñ tu mihi arido præſtas, quod illis denegabas, imples deſiderũ meum in bonũ. Vnde hoc mihi? Nunquid ego melior ſum, quã omnes Patres mei? Laus gloria tibi ſit in ſæcula, laudent te pro me, viri illi deſideriorum, impetrentq; quo ampliori in te deſiderio ferar. & votis non defrauder. Pſ. 102

Conuerſio ad laudabilem numerum Prophetarum.

O Dñe Ieſu verus Meſſyas, & Sanctus Sanctorũ, & verax clauſula Prophetarum, quẽ Prophetæ varijs præconijs cecinerunt, & huius inęſtimabilis doni largitorem te compromiſerunt; te laudo, benedico ſup plena abſolutione promiſſorum. &c. O

Hic de oraculis Prophetarum ſuper hoc Sacro. Et vos oro Prophetas veritatis, qui eundem cibum manducaſtis, & diem Dñi annunciaſtis, laudate, & glorificatæ, & inueniãtur reliquæ ꝓmiſſiones fideles, vt præſentiam promiſſos Sacramenti effectus.

Conſideratio circa Chorum Apoſtolorum.

O Ieſu Apoſtolorũ feruor, quem mundo annũciauerunt, & in eadem mẽſa hoc edulio a te refecti, hoc in tui commemorationem fieri diuulgauerunt, te laudo ſuper inenarrabili ritu, & diuulgatione talis Sacramenti. P

Hic de ritu, & inſtitutione celebrationis. Laudẽt te viri Apoſtolici, & mecum de eo feruore, quem tunc experimentaliter guſtauerunt; quando de tua manu hoc cibo refecti fuerunt, communicent, & impertiantur.

Con-

Digitized by Google

Conuerſio ad candidatum numerum Martyrum.

Q O Domine Ieſu Chriſte, fortitudo Martyrum, & robur tuorum fidelium, qui panem hunc reliquiſti, quo corda tuorum ad grandia agenda, ad ardua perferenda pro te cōfortaſti, te laudo, & benedico, ſuper pane cordis humani cōfortatiuo.

Hic de effectibus huius panis. O vos ſtrenuiſſimi pugiles, qui ſedentes ad menſam diuitis, vt vobis appoſita rependeretis, voſmetipſos impendiſtis, laudate, ſuper confortatiuo tali orantes; quo eius virtute conforter in omne bonum, accidiam deuincendo. Sic poterunt vitia, vel virtutes, à ſingulis virtute Sacramenti orari.

Conuocatio in laudem Sacramenti Sanctorum Confeſſorum.

R O Domine Ieſu Chriſte ſummus Sacerdos, & verus Pontifex, & Paſtor æternus, tibi gratias licet impares ago, ſuper collatione hoſtiæ perfectæ huius, qua; quia perfecta fuit, in ſempiternum conſummaſti ſanctificatos. O hoſtiam verè dignã, gloriam Sacerdotum.

Hic de hoſtiæ huius perfectione, vtſupra.

O vos huius hoſtiæ digni miniſtri, quorũ aię huius
Ier. 31. pinguedine ſunt impletæ. iuxta Hier. vaticiniũ ĩ terris, & iã ad mēſam eius pleno ore ipſo, quaſi emptitio ſeruo miniſtrãte, reficimini ĩ cęlis, laudate, ſup hoſtia tali orãtes, quo eius dignus fiã miniſter. Amẽ.

Laudatio cum inuocatione Virginum, & Viduarum.

S O Ieſu Chriſte Virginum ſponſe, ſolamen Viduarum, te laudo ſuper nobili iſto iocali, & arra, ſponſis peregrinantibus in terris, in oēm deſiderabilem vſum collato. O pignus fidum, ò donum fidei electum. Hic de vſu, & ad quid relictum ſit hoc Memoriale, vtſupra de cauſis inſtitutionis. O virginum Chorus, ò turma candida, & aureolata, quæ huius arræ pignore, ſponſo fuiſtis ſubarratę, & iam eius fęlici, & filiali copula, in cœlis Beatæ, ſequentes agnum quocunque ierit, cantate huic
Apocal. 14. pijnobili iocali, canticum nouum, orantes: vt ego
Cant. 2. huic vni viro poſt parietem ſtanti fidem ſeruem, & corpus immaculatum. Amen.

Inuocatio ad laudem omnium Sanctorum.

T O Domine Ieſu Chriſte, iubilus oĩum Sanctorum, te laudo, glorifico, & benedico, ſuper viatici illius efficacis collatione; cuius virtute omnes Sãcti tui refecti in eius fortitudine, in eius qua-
3. Reg. 19. dragenario myſtico ambulãtes, peruenerũt ad mōtem Dei Oreb. Hic de viatico, & de virtute eius. O vos oẽs Sancti, quibus ab æterno hoc viaticum præparatũ, & iam fęlici guſtu deguſtatũ; orate quo huius virtute reficiar, & ad mōtem Dei Oreb perducar, illicq; vobiſcum merear ſatiari. Amen.

Oratio ad Virginem Matrem. Gerſon.

ET iam ſuper oẽs ad te, qua poſſumus fiducia confugimus, ò benedictiſſima fœminarum, tu Mater es Euchariſtiæ, quia mater gratiæ bonæ; tu clauigera cellariorum Regis pacifici, tu frangere V
Tren. 4 potes panẽ illum petẽtibus, tu quotidie ſplendidè epularis, nõ negabis micas vlceroſis nobis, & mendicis, quorũ tot ſunt linguæ clamantes ad tuam miſericordiam; quot ſunt vlcera noſtram oſtendentia miſeriam; tu ſicut vitis fructificaſti, o repleamur a
Eccli. 24. generationib. tuis. Tu quaſi oliua ſpecioſa in campis, quæ mundo naufrago, ramum illũ oliuæ Pater
Gene. 8. næ protuliſti Ieſum Chr̃m, colligere fas habet ipſum in hoc Euchariſtiæ Sacr̃o fidelis aĩa, fas illum ferre in ore ſuo, dum veſper mortis aduenięs, ſuadebit redire, ad verum Noe Deum; qui dũ creauit eum, miſit per aquas, & terras huius diluuij; quatenus bene volando, rediret ad eum qui miſit illam. Fœlix planè aĩa, quæ redibit ad veſperam vitæ ſuę, ferens in ore ſuo ramum hunc oliuæ Chriſtum, per Sacr̃alem, aut ſaltem ſpirituale ſuſceptionem. Ora nos Virgo, illo pane dignos effici. Hæc de conuerſione, & conuocatione Sanctorũ, ſuper tãto Sacr̃o. Quos ſi noſtris votis fautores habere volemus, oportet, vt quippiã eis rurſus honoris, & obſequij, in vicem aliq̃ rependamus; eos aliquo ſuffragio venerando, crebrius (vt infra docebitur) ab eis mendicando, & eorum memorias deuotè agendo. Et quoniam hunc modum paruulis congruentiſſimũ diximus, eorum conſulentes teneritudini, eundem ſub Cantico aſſignauimus, vt dũ meditari, uel orare hoc modo piguerit, uel ſaltem dulci ſuſurrio cantetur hoc carmen, quod in fine annexũ eſt regratiatorium Domino ſuſcepto.

De mirificis exemplis huius Sacramenti. Membrum Secundum.

X VErum cũ in hac buccella, paruulis frangitur panis, quos exempla, magis q̃ profunda meditamina, crebro mouere ſolent; ideo et hic proponuntur miracula, & exempla per hoc Sacr̃m oſtenſa, & exhibita conſideranda, vt dum per ea ſuauita
Ps. 144 tem Sacr̃i percipiunt, alijs eadem narrando, memoriam abundantiæ ſuauitatis eructare poſſint. Sed ecce hic rurſus abyſſus copiæ offertur. Quis. n. non dico ſcribere; ſed vel legere, quæ ſcripta ſunt de hoc mirabiliſſimo Sacr̃o miracula ſufficiet? Oẽs libri huius mirabilia ſonant, pleni ſunt his cœli, & terra. Habet Cæſarius in ſuo Dyalogo, grandẽ ſuper hm̃oi miraculis diſtinctionẽ. Sed & liber exẽplorum, plenus eſt exemplis de hoc Sacr̃o, vitæ, & actus Sanctorũ, huiuſce abũdant. Sed & Doctores, ſuis ſcriptis paſſim huius Sacri miracula immiſcẽt. Quis igit̃ enarrare taceo ſcibere poterit? verè nullus. Sunt inter cętera huiuſmodi exempla, & miracula, vt paucula ſummatim tangamus.

	Fidẽ cõfirmãtia.		Cũ ĩ ſpẽm carnis mutatũ.
	Altitudinẽ mõſtrantia.		Cum ab irrationabilibus veneratum.
Quędam	Terrorem incutientia.	vt	Quando plagæ ſæpe immiſſæ.
	Fructum oſtendentia.		In bonis qui tamen profecerunt.
	Suauitatem ſignantia.		In multis qui ſenſibiliter guſtauerunt.

Primò

Digitized by Google

Primò dicimus, quòd quædam eorũ miraculorum, ſunt ad fidei confirmationem, cuiuſmodi ex pluribus ſunt iſta.

Carne, puer, luce, cruor, effluxit, emanetq;.

Primo n. legitur qñq; hoſtia tranſmutata in carnẽ: vt qñ mulier cõicaturá corã Beato Gregorio dubitauit, vt habet in Promptuario Diſcipuli littera: E. Exemplo vigeſimoquinto. Secundo ſæpe hoſtia viſa eſt in ſpecie pueri, vt in Sacerdote dubitante, cui Maria apparuit, vt legit in Promptuario Diſcipuli, exemplo vigeſimoquarto. Tertio qñq; lux magna in Altari effulſit, & hoſtia in ſpecie criſtalli apparuit, vt de Rigmude ſcribit Ceſarius in Dialogo, diſtinct. 9. cap. 35. & 36. Quarto inter ciues Hildeſemen. de ſanguine dubitantes, vidit quidã Calicem Dñi exuberantẽ, & plures alij ſæpe ſpeciem humani cruoris in Calice viderũt, vt Dial. Cęſarij. diſt. 2. cap. 21. & 22. Quinto corporale Sacro effuſo ablui non potuit; ſed ſanguineum apparuit, donec incluſa quædam dubitans illud vidiſſet; vt legitur Dialogo Cęſarij. Exemplo 24. & 25. Secundo quędam miracula ſunt altitudinem Sacramenti, & potentiam monſtrantia. Cuiuſmodi ſunt iſta.

Beſtia, Dæmon, apes, homineſq;, colunt, elementa.

Primo altitudo Sacri apparet, quia ẽt beſtiæ irrationales coluerunt, ſicut Ceſarius, & Diſcipulus in Promptuario littera E. Exemplo 30. & 37. ſcribũt. Quod aſini in plateis Sacerdoti cũ Sacramento venienti ceſſerunt, & eundi locum dederunt. Itemq; quidam Epiſcopus pro hæretico conuertendo, Sacramentum hoc ſuper auenam in dolio ante equũ, bouem, & aſinũ poſuit; ſed illi nõ comedebant; ſed genua flectebant. Sic etiã porci illud adorauerunt. Secũdo Dæmon ẽt illud veneratur, & colit, pp hoc de obſeſſis exiens; illud (vt aiunt) ferre nõ valens, vt dr̃ in Promptuario Diſcipul. Exemplo 29. Tertio apes illud veneratę ſunt, qñ à muliere in alueolo erat proiectũ, de fauis miri ædificij capellã conſtruentes, cum Altari, in quo hoc poſuerunt, vt legitur in Promptuario. Exemplo 36. Quartò hoĩes inuiti illud ſæpe adorauerunt, & boni in lutum coram hoc procidentes, veſtes nõ macularunt, vt ſcribit Ceſarius, & Diſcip. cap. 52. Quinto oĩa elemẽta huic obtemperata leguntur. Vt terra, quia dũ Coloniæ ad ſanctam Columbã, e manibus Plebani excidiſſet, lapide miraculoſæ eſt expreſſum. Item aqua, qñ hæreticos ſuper aquã ambulantes ſubmerſit, & ipſum rurſus in Altari ab Angelis defertur. Item in aere potentiã oſtendit, cuius tẽpeſtates ſedauit. Itẽ ignis hoc cognouit, quia Eccleſia quadã cũ oĩbus combuſta, ſola pyxis Sacri illæſa remanſit. Hæc in Promptuario Diſcipuli littera E. Exẽplo 37. 38. 39. Tertio ſunt quædã miracula terrorẽ incutientia, q̃ contigerunt indignè ſumentibus illud. Et ſunt iſta.

Deformes, moritur, plagas, morbos, quoque ſumi.

Primo a quodam ſancto Epiſcopo, antecedentes viſi ſunt boni quidam, pulchri, & clari; Sed mali, & indiſpoſiti, ſpecie deformes, & nigri. Etiã in Vitiſpatrũ, vt legitur in Promptuario Diſcip. littera E. Exemplo 20. Secundo quidam non contritus, & a Sacerdote prohibitus accedere, accedẽs tñ, guttur eius eſt ruptum, & exiuit corpus Chriſti, & moriẽs mox expirauit. Item quidam poſt ſumptũ Sacrm, mox ad tabernas accedentes, in ſanguine eorũ ſunt ſuffocati, vt Diſcip. Exemplo 21. & 29. Tertio diuerſæ plagæ, etiam in præſenti, & in futuro, pp hoc ſunt inflictæ. Nam pp hoc in Phryſia mare inundauit. vt Cęſarius ſcribit diſt. 7. cap. 3. Ob hoc peſtilentiæ poſt Paſchã fuerunt immiſſæ, & quidã, quia ſepties in die cõicauerat; ideo quotidie apud inferos, ſeptẽ ignitas hoſtias ędere eſt compulſus, vt in Gnothoheauton. Quarto multi morbi indignè ſumentib. ſunt immiſſi. Nã cuiuſdam Sacerdotis indignè conficiẽntis, os circa naſum, & mentũ eſt verſum, & lingua computruit. Item, alterius manus in Altari igne cęleſti ſunt ad cubitos, vſq; aduſtæ. Mulier quędam Paralytica eſt effecta, vt in Promptuario Diſcip. 22. exemplo. Quinto quidam Sacerdos indignè celebrans, hoſtiam difficulter valde aſſumpſit. Nam ex aſtantibus quidam vidit puerum faciẽ auertere. & ne ſumi poſſet, manibus, & pedibus reluctari. Qui cũ vitam correxit, facile hoſtiã inſumpſit. Quarto ſunt miracula fructum Sacri oſtendentia. Primo, nam qui libenter cõicant, ſæpe apparitiones efficaciſſimas habuerunt, & Chrm in ſpecie infantuli, aut crucifixi conſpexerunt, vt Cæſarius diſt. 9. cap. 30. 44. Secundo plures ſibi deuotos hoc Sacrm à morbis ſanauit, vt Abbatiſſam quandam. Item Mauritius Epiſcopus Parrhiſienſis, per cõionem in fine ſenſum recepit, & ancilla cuiuſdã Sacerdotis, vt dicit Cæſarius diſtin. 9. cap. 43. 45. 51. Tertio quoſ undã peccata plenè abſoluit, ſicut meretrici in luto Chrm adoranti, cui de Pyxide dixit. Ego ignoſco tibi oĩa peccata tua. Vt refert diſcipulus in littera. E. Exemplo 39. vltimo paragrapho. Quarto plures mirabiliter gr̃a dotauit, vt ad oculũ patet. Nam, & cuidam conuerſo per deſiderium cõionis, ſpiritum Prophetiæ infudit, vt dr̃ in Cæſaro diſt. 9. ca. 48. Quinto vitam prolongat, & à morte eripit, ſicut legitur de milite, qui ſuſpenſus mori nõ potuit; niſi hoc Sacrm ſumpſiſſet, eo quòd ei vnum Pater noſter legere ſolitus fuit, vt Cæſarius diſt. 9. li. cap. Sunt poſtremò, & alia miracula, dulcedinẽ, & ſuauitatẽ Sacri conteſtantia, vt ſunt iſta.

Dulcis, adoratur, ſuſpendit, vitaque, Chriſtus.

Primo, quia plures ſenſibili dulcedine afficit, quæ omne gaudiũ excedit, qualem habet Aleydis Monaſterien. & alij plures, vt Cæſarius diſt. 9. cap. 41. Secundo, quia quoſdam afficit odore inuſitato. Sicut ſcribit Guillelmus Parrhiſienſis de Monacho ſibi noto, qui tantũ odorem ex Pyxide Sacri ſenſit, ꝙ illam comedere compulſus fuit, qui etiã Sacrm quantumcunq; abditum, ex odore cognouit. Hoc ẽt Cæſarius diſt. 9. ca. 47. & 44. Tertio quoſdam in aere ſuſpendit, ſicut legitur de Sãcta Monicha Matre diuiniſſimi Patris noſtri Aug. Itemq; idem Guillelmus ſcribit, qui quotiens cõicauit à terra ſpacio duorũ pedum, ferè dimidia hora manſit ſuſpenſus, ſola virtute Sacri, & Cæſarius de Sacerdote in Canone diſt. 9. Exemplo 31. Quartò ita quoſdã replet ſuauitate, ꝙ ſola Euchariſtia viuant, ſicut ſolitaria illa, quę de Dominica in Dominicam hac hoſtia ſola refecta, ſine omni eſurie remanſit. Item de hoc in vita Mariæ de Oegnies venerabilis magiſter Iacobus

Digitized by Google

cobus de Vitriaco Cardinalis, Canonicus Regularis multa de mulieribus,& Virginib.Leodien.narrat.Poſtremo tantam dulcedinē Chriſtus quibuſdā exhibuit, ꝙ eos per ſe cōicauit, vt fœminam illam Brabantinam, & Hildegundim. Colonien. & alios
Sap.12. plures. Vide igitur,ꝗ ſuauis eſt Dñs, & ꝗ ſuaue eſt hoc Sacr̄m.Hæc longiuſculè de exemplis, & miraculis proſecuti ſumus,vt poſtꝗ plurima meditabilis materia aſſignata eſt,quæ eſt cibus fortium,etiā hic lac paruulis ꝓponeretur; quibus miracula ſæpenumero magis dulceſcunt. Et hæc tantum tetigimus, quæ communiter in Promptuario Diſcipuli, aut primordialiter in Cæſario habentur executa,
Y aut in locis alijs aſſignata. Sat ergo de his.

Sequitur Hymnus ante promiſſus.

Ante Cōionem Sacramentalem, vel Spiritualem.

Præparatorij, & Laudatorij Hymni in Sanctos, ante,& poſt cōionem,pro inflammādis animis frequentandi,cantandi ſub nota. Dies eſt lætitiæ.

Ad Sanctam Trinitatem.

O Beata Trinitas
gloria Sanctorū.
quā omnis ſublimitas
tremit Angelorum.
Veni beatiſſima
veni clemētiſſima
omnium creatrix.
Adeſto propitia
mittas alitricia
dona recreatrix.

Poſt cōionem

O celſa Diuinitas
ſalue ſalue ſalue
beans Trina vnitas
bonitas reſalue.
O mea fruitio
quoto me delitio,
hodie cibaſti
tum corpus, tum aīam
lito laudis victimam
ò quanta donaſti.

Ad Sanctam Dei Genitricem Mariam.

O Mater egregia
Regina Maria
ò cum eſca regia
veni mater pia.
Fons miſericordiæ
tuo gnato hodie
cibes fameſcentem.
Præ te feras vbera
gratijs exubera
lactes ſitientem.

Salueto triclinium
panis Angelorum
te laudum concinium
decet fons hortorum.
Iam donaſti Filium
releuans exilium
Mater glorioſa.
Mane mecum Domina
noſtra cœlis nomina
ſcribas dulcoroſa.

Ad proprium Angelum.

O Comes fidiſſime
Angele prægrate
veni lator optime
victimæ beatæ.
Redux induidue
colluſtres occidue
mentis incentiua
en tuo ſuffragio
propinquans altario
meus ſis conuiua.

Salueto Deiuide
Eucharis legate
Pedagoge viuide
Per te mihi date.
O tantis delitijs
cum cęli militijs
mecum modulare.
O tanto viatico
animo Seraphico
tecum fruar chare.

Ad Sanctos Angelos. Feria ſecunda.

O Millena milia,
grandiū aſtrorū
vos caſtra hærilia
Angeli amorum
venite cum lumine.
Ieſu veſtro numine
mecum celebrate
ò dignis militijs
profligatis vitijs
ambitæ Altare.

O ſtelle clariſſime
Eucharis Sophiæ
vos laudo humillimè
Trinæ Hierarchiæ.
O quotis, quàm varijs
cęlicis cibarijs.
fratrem reſtauraſtis
Mecum Ieſu plaudite
pectus vanis claudite
me vobis æquaſtis.

Feria tertia ad Patriarchas, & Prophetas.

O Stirps Patriarchica
genus Saluatoris
cū turma Prophetica
veni fax amoris
veſtrum deſiderium
Meſſiæ myſterium
mecum celebrato
dote multipharia
pectoris armaria
mea præparato.

O vos laude celebri
cano Patres vates
noſtros cibo mulcebri
oppleſtis penates.
perſtem Chriſti ſoliū
antiquorum collium
electum frumentum
iam Chriſti chariſſimi
laudate clariſſimi
mecum Sacramētum.

Feria quarta ad Sanctos Apoſtolos.

EYa Apoſtolicę
ſacratæ Senatus
te noſtris Catholice
omnis colit ſtatus
deſcendas ætheribus
Diuinis muneribus
mecum miniſtrato
cordis ſcabellaria
dote multipharia
Chriſto exornato.

O lux Apoſtolica
monſtra duodena.
Iam vos laude polica
concino camena
pro magiſtro optimo
cibo prædulciſſimo
dato exultabo.
Quando plenam faciē
facie ad faciem
vobiſcum guſtabo.

Feria quinta ad Sanctos Martyres.

O Caſtra victricia
Martyrū Sctōrū
quàm plena lætitia
omnium Sanctorum.
Corpus veſtri Principis
puræ mentis azimis
mecum immolatæ
Venite cum laureis
ornamentis aureis
miniſtrum ornate.

Saluete fortiſſimi
milites veani
Martyres digniſſimi
flores Chriſtiani.
O quantis victorijs
Sacramenti glorijs
ſemper triumphaſtis.
Hiſce mirabilibus
mecum laudū milibus
canite in aſtris.

Feria ſexta ad Sanctos Confeſſores.

O Præcelſa dignitas
veni cōfeſſorum
veſtra me benignitas
ſtipet malis morum
digna reuerentia
veſtra aſſiſtentia
gliſco immolare
puritatis azimis
iā profuſus lachrymis
accedam Altare.

Saluete Sanctiſſimi
Chriſti confeſſores
comites fidiſsimi
concelebratores
laudibus ingentibus
uobis concinentibus
cibum vitæ cano.
In ueſtris præſidijs
aciodis hymnidijs
cœlos ſcandens cano.

Sabbato ad Sanctas Virgines.

O Spōſæ humillimæ
cū ſponſo venite
Angelis ſimillimæ
cum ſponſo uenite.
O ueſtris excubijs
Eucharis connubijs
iam me fœderate.
O Agnes caſtiſsima
cum Agnelli uictima
ueni indilatè

O cœli plantaria
Virgines ſaluete
noſtra iam altaria
uiſiſtis ſaluete.
O ueſtris aureolis
Eucharis areolis.
mecum concrepate.
Animos ſuſpendite
pro me laudes pēdite
coram Trinitate.

Domi-

Digitized by Google

Dominica ad omnes Sanctos.

O Sancti pijſſimi
pleni charitatis
vos Syon clariſsimi
Reges ciuitatis.
O cum Rege gloriæ
aduenite hodie
mecum epulari
veſtro pontificio
Ieſu ſacrificio
datæ ſatiari.

Saluete digniſsimi
Eucharis præcones
ſaluete gratiſsimi
vos commilitones
quantis reuerentijs
iam Chriſti præſentijs
mecum immolaſtis
laudemus in tympanis
repſallamus Organis
nobis Chriſto paſtis.

In Feſtiuitate vnius Sancti, vel Sanctæ.

O Pater ſanctiſſime
gratię fluentum
veni dignantiſſime
ferto Sacramentum.
O tuis præſidijs
ſcęlerum excidijs
eximas clientem
virtutum lampadibus
cōplectar cycladibus
Ieſum venientem.

Salue celeberrime
municeps polorum
cibaſti ſacerrime
me cibis amorum
iamiam tātis victimis
hoſtijs diuiſſimis
laudem immolemus.
Suſcipe reſuſcipe
mētem meam ſuſcipe
in cœlos volemus.

In Feſtiuitate plurimorum Sanctorum.

SAluete ſanctiſſima
Organa Diuina.
Venite cum hoſtia
mea medicina.
Nam veſtra ſolennia
Chriſti decet hoſtia
granditer ornari.
Aram mecum ſcandite
Ieſu corpus pandite
libet epulari.

O mira ſolennia
veſtra laude digna
quæ nunc tanta xenia
conferunt benigna.
En laudum præconia
pro hac alimonia
ſemper præconabor.
Quando corpus eximā,
& veſtram pręſentiam
cœlo ſpeculabor.

Incipit Prologus in ſeptem portiones Agni Paſchalis. Titulus Decimus.

A PAſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus:
31. itaq; epulemur. Corinth. Duobus iā
1. Cor. ferculis compromiſſis, eſis, & maſti-
5. catis. tertiū ſupereſt ante ponendum; quod forſan eo dulcius palatum afficiet; quo de dulcioribus eſt ſpeciebus, & partibus confectum; puta de portionibus Agni immaculati. Fercula iam habita circa Chriſtum, uel Sacr̄m hoc verſabantur; ſed hoc Chriſtum ipſum, & oīa eius edenda proponit. Itaque epulemur. Is.n.eſt Agnus ille qui tollit peccata mundi, is vitulus eſt ſaginatus, qui filio perdito; ſed reuerſo proponitur edendus, is Agnus eſt Paſchalis, qui vero Iſraeli præcipitur manducandus. Qūo autem, & quibus dentib.
Io. 1. Luc. 15. Exo. 12 manducandus ſit; iam ſupra eſt abſolutum; nec hic repetēdum. Sed ut in huius agni eſu ordinatius ꝓcedatur, utq; intimiore guſtu eius dulcedine manducans oblectetur; libuit eum in ſeptem portiones diſpartiri, cuius feriæ portionem aſſignando. Non enim perfunctoriè; ſed ſerioſè, & matura cogitatione oportet hunc ruminari. Nam ſicut in corporali manducatione, vna buccella bene maſticata, aut trita, melius ſapit, & plus nutrit; q̄ multæ integræ ſumptę, ſic & haud dubiè in manducatione ſpirituali, prout vnumquemq; experiētia edocere poteſt. Sunt igitur portiones iſte agni Paſchæ. i. Chr̄i.

	Secunda.	Corpus, vel caro.
	Tertia.	Sanguis.
	Quarta.	Anima, & ſpiritus.
Feria	Quinta.	Inteſtina.
	Sexta.	Pedes.
	Sabbato.	Fructus. ideſt lac, &c.
	Dominica.	Caput.

Pro verborum ſuperiorum introductione, hic iam dicendū eſſet, qūo Chr̄s Agnus, qūo itē Paſcha dicatur, aut Agnus Paſchalis. Sed quare Agnus, diximus ſupra. Paſcha autem dicitur has ob cauſas.

Tranſit en varia, ſignatus, paſſus, amara.

Primo Chr̄s Paſcha dr̄, ratione interpretationis, pp tranſitum Chriſti de mūdo ad Crucem, de Cruce ad limbum. &c. Secundò ratione præfigurationis, quia in legali illo Paſcha, præfiguratus, vt patet ſupra. Tertio ratione deriuationis, quia a paθin (vt aiunt) gręcè, quod pati latinè dr̄, pp paſſionem. De modo aūt epulandi agnum, hunc noſtrum Paſcha, Apoſtolus docens di. quia in azimis ſinceritatis, & 1. Cor.
veritatis; hoc eſt conſcientiæ puritate interioris, & 5.
operis bonitate exterioris. Vel ſinceritatis, quo ad affectus puritatē, & veritatis quo ad intellectus illuminationē, vt intellectus epulantis ſit fide illuminatus, & affectus amore inflāmatus. Age ſic ſingulas portiones maſticemus, & primum corpus, & carnē.

De prima portione, ſcilicet de corpore, vel carne, & quæ circa hac conſideranda. Cap. I.

QVis det de carnibus eius, vt ſaturemur. Iob. B
Accipite, & manducate: hoc eſt corpus Iob 31.
meum. Matt. O da dignè manducare, car- Matth. 26.
nem, & corpus tuum. Poterunt ſeorſum, & ſingillatim ſuper carne, & corpore, ſpeciales conſiderationes poni; ſed quo breuiores ſimus, ſimul complectemur eas. Occurrunt itaq; hæc in genere, de hac portione conſideranda.

	Corporis multiplicitate.
	Carnis quidditate.
	Eiuſdem qualitate.
De	Præfigūralitate.
	Corporis traditi modalitate.
	Pœnarum carnis aſſumptione.
	Bonorum, & fructuum collatione.
	Membris Chriſti in ſpecie.

Quot, quid, quale, typum, traditum, mala, vel bona

De prima conſideratione, corporis, ſcilicet varietate. Membrum Primum. C

PRimo itaq; omnium cōſiderandum eſt, de corporis Chriſti varietate. Eſt.n. omne multiplex, ante diuidendum, & diſtinguendum, q̄ determinādum, vt aiunt. Pro quo nota, ꝙ triplex Chriſti corpus à Sāctis; præſertim à venerabili Anſelmo in libro de Sacr̄o corporis Chriſti, diſtingui ſolet. Sc3.

Cor-

Digitized by Google

		Verum, & Reale.
Corpus Chriſti		Abſconditum, aut Sacramentale.
		Myſticum, & Spirituale.

Corpus Chriſti verum, eſt caro illa quã de Virgine ſumpſit, corpus Sacr̃ale dr̃, vt ſub Sacr̃o contineť, corpus Myſticũ eſt vnitas Eccleſiæ, & Chriſti. Quæ pro tanto dr̃ Chriſti corpus, eo ꝙ proprius ſit effectus incarnationis verbi, & finalis cauſa Dñicæ incarnationis, & paſſionis. Sed nos hic de corpore Chriſti, vero & Sacr̃ali duximus, illo relicto proſequendum. Quocirca quæſtio moueri ſolet, de corporũ horum prælatione, quod, ſ. alteri præſtet vtrũ corpus Chriſti verum myſtico, an è conuerſo. Ad quod ſimpliciter reſpondendum ſm̃ Albertum, in ſuo Abbreuiato, ꝙ corpus Chriſti verum propriè loquendo, multo alteri pręſtet, & eſt præferendum. Quia corpus Chriſti myſticum, ꝓpriè nõ dicit, niſi membra adhærentia capiti, & ergo fit hic cõparatio quaſi inter membra, & caput, & caput membris æque eſt anteferendũ, & cauſa melior eſt ſuo effectu; ſed corpus Chr̃i verum eſt cauſa myſtici, ergo. Itemq́; eſt pretiũ eius infinitè excedẽs ipſum, quia ſi infiniti eſſent mundi, oẽs ſufficienter redimi potuiſſent, per oblationẽ corporis ſui veri. Tũ maximè, quia corpus Chriſti verũ, eſt creatori hypoſtaticæ vnitum; myſticũ aũt eſt pura creatura. Liquet ergo infinita pęnæ præſtãtia huius ad illud. Quinq; .n. rationibus pateſcit hoc pręcellere illud, ſcilicet. *Quæritur.*

D *Cauſa, caput, pretiũ, res & typus, hoc quia iunctũ.*

Patet declaratio huius ex præcedentibus. Vide ergo, ô tu huius ruminator, quanta opus eſt reuerentia, in portione hac maſticanda, & vide quãtum te Deus honorat, qui tali te reficit paſtu, & firmiter tene, hoc Sacrum Chriſti corpus, myſtico immenſum præſtare, vt doctor quidã pulchrè oſtendit dicens. Tanta inquit eſt Sacr̃i huius corporis Chriſti dignitas, & gratiæ plenitudo, ꝙ incomparabiliter oẽm reliqui corporis; ſ. myſtici excedat dignitatẽ. Toti.n. corpori Eccleſiæ ſpiritus datus eſt ad menſuram; & huic tota ſe Diuinitatis plenitudo infudit, & non eſt datus ſpiritus ad menſuram. Vnde maiore ab æterno charitate dilectus, quàm tota Eccleſia, & incomparabiliter maiore, vt ille validiſſimis ꝓbamẽtis oſtendit, in notulis ſuis. Nota quoq; ex dictis elici poterit Chriſtum noſtrũ, (vt & poetæ de quodam neſcio quo fingunt) tricorporem eſſe, cunctaq; hęc corpora in noſtros expẽdiſſe vſus. *Io. 3. Coloſ. 2.*

Nã corpus	Verum.	Tradidit in	Nr̃æ redẽptionis ptiũ.
	Sacr̃ale.		Nr̃æ refectionis cibũ.
	Myſticũ.		Noſtrę erudiitionis exẽplũ, & boni cõionẽ.

Nec cuiquam hoc miraculo eſſe debet; nam ait de Chriſto noſtro Pater noſter Auguſtinus. Si inquit tot corpora Chriſtus haberet, quot Stellæ in firmamento reſplendent, ante omnia tormẽtis exponeret, quàm ſui culpa, vel animam vnam, deperditam iri ſineret. O charitatem. O ſtuporem. O gratias ſuper corporum horũ collatione agamus, deuotè ſingula maſticemus. Maximè autem veri corporis in Sacramento contenti, & exhibiti, conſiderationi intenti ſimus.

De corporis huius quidditate. Membrum II.

SEcundo conſiderare debemus corporis, aut carnis Chriſti veri quidditatem. Primum.n. in rebus ſe ſubſtantia obijcit conſiderationi. Age igitur primo glorioſæ humanitatis conſideremus quidditatem in genere, deinde corporis, vel carnis quidditatẽ, ſm̃ cauſas in ſpecie. Nota, ꝙ vt venerabilis ille. Henricus Coſueld. dicit ꝙ humanitas Chriſti. E

	Sanctiſſima.
Erat	Innocentiſſima.
	Gratiæ pleniſſima.

Quæ ſuper omnem cõprehenſionem intellectus humani, aſſumpta eſt in vnitatem perſonæ à Verbo Diuino, vel Filio Dei; ſic ꝙ ipſa nõ eſt homo, nec ſuppoſitum, nec perſona. Non.n. eſt res per ſe vna; ſed eſt tam intimè ſuppoſito verbi Dei ipſam aſſumentis vnita, ꝙ propriam perſonalitatẽ, ſiue ſuppoſitalitatẽ non habet, & in perſonalitatem Filij Dei tranſit. Propter qđ contingit, ꝙ oĩa prædicata, quę ipſi in ratione ſuppoſiti conuenirent, ſi eſſet a verbo derelicta, vel ſeparata, ꝙ hæc iam veriſſimè Filio Dei, ſiue verbo conueniunt, vt eſt eſſe hoĩem, eſſe filiũ hoĩs, & eſſe paſſum, & reſurrexiſſe à mortuis, & cęteræ actiones, uel paſſiones, quæ ipſi concretiuè competerent. Hæc ille. Et ut amplius circa hãc benedictã aſſumptam humanitatẽ afficiamur, de eius pulchritudine, & excellẽtia pauca diſſerẽda. In primis ergo tenendum, ꝙ uerbum æternum, nõ debuit, nec uoluit humanã naturam ſuæ ſuperſanctę Diuinitati (cuius eſt pulchritudo prorſus immenſa) ſuppoſitaliter iungere, niſi pulcherrimam, atq; infiniti decoris naturæ creatæ, perfectiſſimè completam, ac decoratam, ac in ipſo unionis momẽto, omni dono, ac uenuſtate gratiæ perornatã; ita ut quidam ex Theologis gratiam unionis, aſſerant quid increatũ &c. Inſuper tenendum, ꝙ Deus humanitatem aſſumptã magis dilexit, ꝗ̃ totum uniuerſum. Maius quippe ei præſtitit bonum; uidelicet ſuppoſitale eſſe uerbi, bonũ increatum, bonum infinitũ. Eſtq; incomparabiliter dignius, Deo hypoſtaticę uniri, ꝗ̃ gratia tantum. Rurſus ſola humanitas Chriſti, maiori pleniorique gratia, ampliori quoq;, & fęliciori gloria eſt repleta; ꝗ̃ ſint oĩum electorum ſimul ſumptorũ, gratia, & gloria ſimul ſumptæ. Ex his utcunq; conſpici poteſt, ꝗ̃ incõprehenſibilis ſit pulchritudo, excellẽtia, amabilitasq; creata, aſſumptę humanitatis. Gratia nempè, ſupernaturale ornamentũ eſt, ſplendiſſimus decor, & lumen præclarum mentis creatę eius eſſentiã perornans. papę quantus decor exorietur; ſi hæc ad ſingularia ꝓfundentur; ſed hæc agentur fęcundius in mentis ſilentio, ꝗ̃ externo ſcripto. Hanc igitur humanitatem in hoc Sacramento ſumentes, dignè ueneremur, deuotè amplectamur, ſollicitè conſeruemus; ne tali dono fraudemur. Sed iam de carnis ipſius quidditate, uidendum eſt in ſpecie. Nã tunc iuxta Philoſophum unumquodq; quid ſit, ſcire arbitramur, cum cauſas eius dinoſcimus. Hinc ſecundum quattuor cauſas hanc tractare oportet. *Gratia quid.*

Materiam, formam, finem, cauſam, facientem.

Primo inquam uidẽdum eſt, de huius carnis cauſa máte- F

máte-

Digitized by Google

materiali . Pro quo nota, ꝙ hæc caro ? vt dicit Da-
maſcenus ex puriſſimis ſanguinibus Virginis Ma-
tris ſit formata; imò ex carnibus eius mundiſſimis,
vt vult Albertus in de Laudibus Beatæ Virginis. O
qualis caro ſumpta de materia tali . Eſt fructus ta-
lis, radix eſt cognita qualis. Hic affectus ipſe loqua
tur. Si in virgine nil, niſi dulce, dulciſſimam cõſtat
carnem inde aſſumptam. Hic ſe offerũt quæſtiones
plures vẽtilandæ. Puta ſi caro hæc in lumbis Abra-
hæ, fuerit decimata, & hmõi; de quibus in ſcriptis
ſnĩarum . Secundo conſideranda eſt, carnis huius
cauſa formalis . Vbi tenendum, ꝙ veri hoĩs veram
formam aſſumpſit, non Angeli, nõ irrationalis crea
turæ. O q̃ nos tunc honorauit, qñ formã, & ſemen
Heb. 2. Abrahę nõ Angelos apprehendit. Hic de modo aſ-
ſumptionis, & vnionis, & quare hoĩem aſſumpſit.
Tertio intuẽda eſt hui⁹ carnis cauſa finalis. Nã plu-
rib. omiſſis, finaliter ob hęc, eſt Verbũ caro factum.

G *Cognoſcens, adamando, ſequens, redimat, caro, paſcat.*

Primo vt ſe redderet cognoſcibilem, quẽ in Diui-
nitate videre non potuimus, colliriũ appoſuit, & in
humanitate ſe cognoſcibilem reddidit. Itẽ vt ama-
1. Io. 4. bilem, dum prior ipſe amaret, & ſiãmaret. Item imi
tabilem, vt ſic errantem ad Patriã reduceret . Item
vt ſic carnis pretio te redimeret . Vtq; eiuſq; car-
nis Sacro te paſceret. O bonitatem , totum pp me
factum. Hic offerunt ſe oẽs rationes incarnationis.
Itemq; quæſtiones vtrum non lapſo hoĩe incarna-
tus fuiſſet &c. de quibus non hic eſt diſſerendũ, vi-
deantur in ſcriptis Doctorum. Poſtremò eſt carnis
huius cauſa efficiens contemplanda, quæ nimirum
eſt tota Trinitas benedicta ; licet ob rationabiles
cauſas Spiritui ſancto attribuatur; quas rationes in
Pantheologia, & alijs locis inuenies executas . O
qualem putamus illã carnem ſummi artificis Dei
arte fabricatam. O quis poterit ſufficere ad dicen-
dũ? Verè nulla lingua carnis, ad æquũ exprimet lau
des, & quidditatẽ huius benedictæ carnis, q̃ ex ma-
teria Virginis, artificio Sancti ſpũs, ſine noſtrę ſalu-
tis redacta eſt in formã perfectiſſimi hoĩs . Hæc de
quidditate, ĩ cuius cõſideratione eſt fides actuãda.

H *De carnis huius qualitate. Membrum III.*

Tertio videndum eſt de carnis, aut corporis
huius qualitate: Pro quo nota ſecundũ quẽ-
dam doctorem, quòd caro Chriſti fuit.

	Sanctiſſima .		Conceptione.
Caro	Humiliatiſſima.	in	Paſſione .
	Exaltatiſſima .		Glorificatione.

Qui tali notula ſuper hoc alludit. Cogitanti inquit
Io. 1. mihi verbum illud Ioannis, quia Verbum caro fa-
ctum eſt, & ſcrutanti qualis caro, ſtatim occurrit,
caro Sãcta, caro humiliata, caro ſublimata. Et per-
genti quærere, q̃ Sancta caro, q̃ humiliata, q̃ ſubli-
mata; de primo, & vltimo facilè occurrit, quia ſu-
pra Cherubin, & Seraphin, tũ ſanctificata caro illa,
tum ſublimata. De medio autem videlicet caro il-
la quantum humiliata fuerit; non ita facilè liquet.
Hæc tñ rationabiliter aſſerere licet, humiliatũ eum
infra oẽs peccatores, quos venit ſaluos facere; qm̃
illa ſua humiliatione , venerat eos à lepræ percuſ-
ſione, & humiliatione, ſaluos facere. Quãto autem
infra illos , hoc nulli mortalium in hac vita nõ re-
uelante eo, cognitum puto . Cognoſcemus aũt po-
ſtea , qñ menſura ſuæ pro nobis humiliationis co-
gnita, noſtrũ in eum accendet, & incẽdet amorem.
Longum eſſet ſcribere huius præcellentiſſimi Do-
ctoris verba; ſed paucis nos abſoluamus . De ſan-
ctitate huius dictum eſt: ideo quod naſcetur ex te Luc. 1.
ſanctum &c. De humilitate. Vidimus eum virũ le- Eſa. 53.
proſum percuſſum à Deo, & humiliatum , nouiſſi-
mum virorum. De ſublimitate. Qui deſcendit ipſe Ephe. 4.
eſt qui aſcendit. Grandis ſuper his ſermo, & deuo-
tione plenus poſſit ſcribi; ſed nos more noſtro, ma-
teriam in verſibus commendamus, ampliorem de
qualitate huius corporis, vel carnis.

Nobilis,	*& pulchra.*	*quã mira.*	*carẽs.*	*q; decora.*
Origine.	Specie.	Effectu.	Defectu.	Glorificatione.

I

Primo enim caro hæc nobiliſſima fuit, cuius nobi-
litas ex pluribus colligi poteſt . Scilicet

Ex	Materia.	q̃a	Ex Mariæ ſanguinibus ſumpta .
	Forma .		Deo hypoſtaticę vnita.
	Harmonia.		Eucrathicæ organizata.
	Originis cauſa.		Ex Regali Sacerdotali Prophetali ſemĩe orta .
	Poſſeſſionis ſubſtãtia .		Omnibus bonis naturę. Gratiæ gloriæ plena.
	Actionis efficientia.		Oĩum bonorũ nobis inſtrumentalis cauſa.
	Cõditiõis libertate.		Nunquàm decimata.
	Officij dignitate.		Dei placatiua.
	Vitæ ſanctitate.		Nunq̃ peccato fœdata.

Nobilis eſt caro tua Domine Ieſu Chriſte, omni no
bilitatis genere ; nec ab vllo illuſtrium vnq̃ ſupe-
rata; cui nec aliqua ratio deeſt nobilitatis.

Materia, & forma, complexio, cauſa, retentans.
Actio libera tu, digniſſima, tu caro Sancta .

Primo dignitas probatur ex materiæ puritate, quia
ex virgineo ſanguine, vt patuit ſupra . Secundo ex
dignitate formæ , quia Deo inſeparabiliter vnita ,
& tota Deificata. Hierem. Agglutinaui mihi omnẽ Ier. 13.
domum Iſrael dicit Dñs; ſ. aſſumẽdo mihi hominis
naturam. Tertio ex cõplexionis ſingularitate, quia
eucraticũ fuit corpus Dñi Ieſu, & optimè naturæ .
vt patebit. Quarto. Si nobilis quis ex originis cau-
ſa dr̃ , liquet hanc carnem nobiliſſimã originẽ ha-
bere; puta quæ ex Regali Sacerdotali Prophetali
genere eſt originata, vt patet ex Euangelio. Quin- Mat. 1.
to ſi ex ſubſtantia poſſeſſionis nobilis quis reputa- Luca 1.
tur caro; ergo iure nobiliſſima dr̃ hæc; in qua diui
tiæ, & gloria, queq; ſuperbas opes naturę, gratię, &
gloriæ tenet. Sexto nobilitas attenditur ex actionis
efficientia. Vbi quæſo inuenietur, caro, quæ talia ,
vt hæc operata ? Hęc. n. omnem dignitatem ad nos
tranſmiſit, hæc reconciliationis hoſtia fuit, diabolũ
triumphauit. Ante mihi tẽpus deficeret, q̃ nobiles,
& ingenuas eius operationes explicarem. Septimo
ſi ex conditionis libertate nobilitas conſideratur ;
quæ vnq̃ caro ſic libera fuit ? Nunq̃ peccati ſerua ;
ſed gratiæ , & Diuinitatis plena fuit, liberans eos ,
qui

Digitized by Google

qui ſub lege peccati erant. Octauo nobilitas huius patet, ex officij dignitate. Hæc.n. digniſſima officia exegit. Hæc domus Dei, hoſtia Dei, miniſtra, & cubicularia Dei, hæc gazophilacium gratiarũ oĩum. Taceat hic lingua carnis, affectus ipſe hæc declaret. Poſtremo ſi (vt aiunt) nobilis eſt ille, quem nobilitat ſua virtus, & ſi iuxta Poetam.

Nobilitas ſola eſt animum quæ moribus ornat.

Facilè omnis nobilitatis caro hæc noſtra, palmam, & obtinet, & triumphat. Quæ.n. vnq̃ nõ dico caro; ſed vel integer homo, tam Sanctus, virtute plenus, vt hæc caro Chriſti? Non eſt non eſt, vſq; ad iſtam. Conſtat ergo Chriſti carnem eſſe nobiliſſimã; cui oĩs ingenuitatis in ſummo cõgruunt rationes. Pro cuius nobilitatis declaratione grandis ſermo fieri poſſet; ſed ꝓlixitas plura dicere vetat. Scripſit Gerſon venerabilis de Origine nobilitatis, ſcribit, & Albertus quædam in de Laudibus huius carnis matris, quæ facilè oĩa poterunt hic applicari; ſed ſufficiant iſta. Vbi es nunc, ò ignobilis, & nobilitatis appetens ſuperba aĩa? quare huic te carni non coniungis, vt eius cõſortio perfruens, & ipſa nobiliteris? Fuge ignobilia, ingenuam hanc amplectere carnem. Offert hic nunc ſe quæſtio illa, qũo caro hęc Chriſti ſit adoranda, ratione tantæ nobilitatis. Ad

Pſ. 98. cuius adorationem. Pſ. hortatur. Adorate inquiens ſcabellum pedum eius, quia ſanctum, quia Deo vnitum, vt dicit Auguſtinus. Et ergo hæc caro ſimul cum Deo adoratur, quia à Deitate ſuſcepta, & vnita, ſicut Regis purpura, & diadema, de qua tñ vide diſtinctiones Doctorũ. Hoc vnũ moneo, vt ſummo metu, ſumma reuerentia, hãc ſemper carnem verè Diuinam adores, & reuerearis. Hæc de nobilitate.

De carnis, aut corporis huius pulchritudine.
Paragraphus Primus.

K IAm de pulchritudine huius carnis videndum. De qua tenendũ, ꝙ hæc caro pulcherrima fuit, quod perſuatiuis rationibus, ſimul & ſcripturis aſtipulari poteſt. Primo qa nobiliori aĩæ nobilius corpus debetur, corpus.n. ad aĩam ordinatur: ergo &c. Secundò per pulchritudinẽ externã interior conięctari ſolet, ergo. Tertio forma, & materia proportionabilia ſunt, ergò. Item natura eſt vis inſita rebus, ex ſimilibus ſimilia ꝓcreans; cum ergo ex pulcherrima fęminarũ naſcitur: ergo. Item ordo eſt in naturalib. rebus, ergo oportet, vt ſit aliqđ pulcherrimũ corpus, quod maximè congruit Chro. Itẽ Dei

Deuter. 32. perfecta ſunt opera, ergo corpus Chri, qđ Deus per ſe formauit pulcherrimũ, ſm competentem ſtatũ. Itẽ arbor bona bonũ fructũ facit, & Maria Ieſum.

Mat. 7. Item Angeli deſiderant proſpicere in eum, i. huma

1. Pet 1 nitatem, qm̃ amabilis eſt facies eius, & plena gra-

Heſt. 15 tiarũ. Item Veronica pulcherrimã, & gratioſiſſimã præ ſe faciẽ tendit. Item pulcherrimã ei ſtaturã, diſpoſitionemq́;, annales, & Hiſtoriographi præbẽt:

Pſ. 41. Ita ex dictis, & viſis, verè illud Pſ. cõcludere licet. Specioſus forma præ filijs hoĩum. Erant. n. in eo.

	Debita quantitas.		Staturam.
Et	Elegans diſpoſitio.	quo ad	Figuram.
	Decora venuſtas.		Colorem.

In quibus naturalis pulchritudo conſiſtit. Omnis quoq; perfectio colorũ, in Domini Ieſu corpore inuenitur; licet temporibus diuerſis. Scilicet.

Candi, rubens, lucens, nigra, ac iacintina, & ardẽs.

Primo inuenitur candida in natiuitate. Secundo rubens in paſſione. Tertio lucens in transfiguratione. Quarto nigra in morte. Quinto iacintina in reſurrectione. Sexto ardens in iudicio. Vnde elicitur, ꝙ grandis erat huius corporis venuſtas, pulchrior tamen mente, quàm corpore erat. Cui etiam contemplandæ, inſiſtendum magis hortamur.

De eiuſdem carnis mirificentijs. Paragr. II. L

SEd iam, quàm mirabilis hæc caro fuerit videamus. Pro quo nota, quòd huius mirabilia ex multis eluceſcunt.

Conceptu, partu, vita, patiendo, reſurgens.

Si hæc mirabilia ad particulare retexere velimus; in immenſum creſcet volumen. Nam quis conceptus (taceo cęterorum) miracula edicet? Fuit caro hæc in conceptu, in inſtanti formata, perfectè organizata, animata, & in vnitatem Diuinæ perſonæ aſſumpta. In natiuitate clauſo virginitatis ſignaculo exijt, ſine dolore, ſine pudore parta fuit. O res miranda. In vita ſuper aquas ambulauit, contactu morbos curauit, & quattuor dotes iuxta Hugonẽ paſſim aſſumpſit, vel oſtẽdit. In paſſione, qñ voluit mortua fuit, Deo coniuncta manſit, cœlum, & terra hanc lugebãt. In reſurrectione decorẽ induit clauſo tumulo prodijt; ianuis clauſis ad diſcipulos intrauit. Quis vnquàm audiuit talia? de carne dic ro-go facta? Mirabilis facta eſt caro tua Domine Ieſu ſuper me, mirificata eſt, & nõ potero ad eam. Nam vt adhuc pauca carnis tuę mirabilia attendam, hęc inuenio. M

Ezech. 44. Luce 1. Math. 14. Luce 4. Io. 10. Pſ. 91. Math. 27. Io. 20. Pſ. 138

Eſt infra, ſupra, iuxta, contra, caro, præter.

Primo inquam inuenio, ꝙ hæc caro ſit infra carnẽ, pp profunditatem humiliationis. Nam ſicut nulla caro hac fuit ſublimior; ita hac nulla humilior.

Secundo tua caro Domine Ieſu, eſt ſupra carnẽ, propter ſublimitatem exaltationis, quia etiam ſupra merita omnis carnis. Quia non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos; ſed &c. Titi 3.

Tertio iuxta carnem, vel ſecundum carnẽ, propter veritatem aſſumptionis. Eſa. Verè languores noſtros in carne ipſe portauit. Eſa. 53.

Quarto eſt caro hæc contra carnẽ, propter munditiam à fomite, & concupiſcentia, vel etiam propter damnationem infidelium. Si non veniſſem, & loquutus fuiſſem &c. Io. 15.

Quinto eſt caro hæc pręter carnem; ſcilicet propter immunitatem contagionis, quia præter carnis operationem. Quod enim in ea natum eſt de Spirituſancto eſt. Ex his omnibus modis Verbum caro factum eſt propter carnem; ideſt ſaluationẽ omnis carnis. O verè mirabilia, ò ſtupor, & noua inaudita. His nouis ſcrutandis cum Athenienſibus; imò præ illis diligentius vaca, ò anima curioſa, quia ſi profundè foderis talia noua inuenies, qualium nec cœlum, nec terra, præterquàm in hac carne conſcia ſunt, aut perceperunt. Mat. 1. Io. 1.

Qui-

Digitized by Google

Quibus caruit hæc caro benedicta.
Paragraphus Tertius.

N NVnc prætereà inueſtigéda, quibus caruit hęc
Ethim. caro benedicta; vnde & caro eſt compellata. Vnde & caruit ſubſequentibus.

Fomite, Peccato, Defectu, Marta, Vacante.
Opprobrio, Tactu, Pului, Putredine, Morte.

Primo rectè caro tua Dñe, caro dicitur, quia caruit fomite originali. Eſt enim abſq; macula Agnus omnis inſcius peccati. Secundo caruit peccato actuali, quia peccatum non fecit; immo nec peccare potuit. Tertio omni naturæ defectu; quippe qui perfectiſſimus in naturalibus fuit. Quarto omni aduerſus ſpiritum rebellione, quod intelligitur per Martem, qui Deus belli. Hæc enim fuit archa Noe in
Gen. 6. qua oia pacificata fuere. Et pax domui eius. Quinto caruit omnimoda mala vacuitate, quæ Deo repleta fuit. In ea enim plenitudo Diuinitatis corpo-
Coloſ. 2. raliter habitauit ſm Apoſtolum. Sexto opprobrio humano, niſi quantum propter nos aſſumpſit. Non enim eſt opprobrium, niſi vbi peccatum. Septimò attactu virili, & oī ſorde in conceptu, & natiuitate, quia ſine concupiſcentia conceptus, ſine pudore & omni ſorde natus, quia has tollere ipſe venit. Caruit quoq; poſtremo in morte, mortis nexibus, pu-
Act. 2. tredine & puluere. Impoſſibile enim erat detine-
Pſ. 15. ri in morte. Non dabis Sanctum tuum, videre corruptionem, ait, Pſal. O verè felicem carnem oī malo carentem, libera me à malis, & fac vt malis caream omnibus. Hic offert ſe quęſtio illa theologorum ventilanda; ſcilicet quæ Dominus Ieſus aſſumpſerit in carne mala, quæ tñ & infra locum habet.

De corporis huius decore, & glorificatione.
Paragraphus Quartus.

TAndem iam de decoratione corporis huius, occurrit videndum. Ante enim viſum eſt, de pulchritudine naturali, hic de ſuperaddito fulgore gratiæ virtutum, & potiſſimũ glorificatione eius corporali agendum. Sed quis decorem hunc oculus feret? Si diximus, ꝙ naturalis pulchritudo excellit cuncta creata, quid putandum de decore glorificationis ſuperinducto? Nam conſummato paſſionis triumpho verus Ioſeph attonſus mortalitatis comam, veſtes carnis mutauit in immortalitatis ſtolam, vt omnium decor eſſet, corpus induens omnibus glorioſis dotibus, & ornamentis decoratum. Scilicet

Dotes, aureolas, partes, Rex gloria, reddens.

O beatitudinis, & gloria Sanctorũ, pmia meritorũ. Primo enim corpus eius glorioſiſſimũ, ſubtile, agile, & immortale, tantæ claritatis eſt gloria ſuperueſtitum, vt verè ſit Sole fulgentius, exemplaré preferens pulchritudinem, corporum ſuſcitandorũ; de
Matth. quibus ſcriptum eſt. Tunc iuſti fulgebunt ſicut Sol.
13. Quod ſi iuſtus quilibet, vt Sol fulgebit, qui tũc erit
Eſa 30. ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem dierum, quanti putas eſſe vigoris, & fulgoris, ipſum iuſtitiæ Solem, a quo oīs oritur lux, & ſplendor Sanctorũ? Tanti inquit Bonauentura, vt ſit ſpecioſior Sole, & ſuper Stellarũ diſpõnem luci comparatus, decor pcipuus nõ immerito iudicet. Quod ſi corpus ita ſplendeſcet, aīa fulgoris huius cauſa, quo ſplendore decorabit? Superat intellectum cõputationis, & calculos arithmetici, & geometrici oīs. Deficit hic Zeno cõputiſta acutiſſimus, non attingit hanc cõputationem Pythagoras ſuo calculo. Non Archimedes baculo numeroſo, non Perdices ſuo circino. Non demũ poterit ad hanc, quiſpiam mathematicorum, quopiam computiſtico inſtro. Immenſa enim quodammodo eſt claritas huius corporis. Poſſet in hunc modum deſcenſus fieri, ad reliquas corporis dotes. Itemq; ad cætera contexta in verſiculo præmia; niſi & rei profunditas, & ſcribendi prolixitas inhiberent. De pmijs illis in Roſario, de gloria habes alibi. Verſat tñ quæſtio inter Doctos; vtrum Chrus poterit dici dotatus, aut aureolatus; cum ſponſus ſit, & Rex gloriæ ipſe. Problema eſt. Vtriuſque partis ſunt rões. Quanti decoris ſit aſpectus iſte noſtri corporis decorati, ex hoc potiſſimum coargui poterit, ꝙ & Angeli deſiderant proſpicere in eum. O qualis erit er 1. Pet. 1
go illa viſio, qua oculo ad oculum, poſt dié iudicij, Dñi corpus videbitur tam glorioſum? In quo tãtus tunc amplius quiſq; oblectabitur, quo reuerentius hoc nunc velatum cõtrectauerit; integrius amauerit, crebrius quoq; illud cõſpexerit, ac amoroſius. O fœlices illi oculi, o terq; quaterq; beati, qui con Eſa 33.
ſpexerint Regé in decore ſuo. Me quoq; dicã bea- Theb. 3
tũ, ſi fuerint reliquiæ ſeminis mei, ad videndũ illá claritatem, q̃ contrecto nunc ſub Sacramento velatum. Itidem enim corpus, eiſdem & nunc dotibus inſignitũ eſt, qđ conſecratur in altari, & qđ beatificat, uel lætificat ſuos in cęlo. Sed oportet interim hunc Moyſen faciẽ ſuam uelare, ob debilitaté no- Exo. 34
ſtrarũ pupillarũ. Nã ſemel radiũ claritatis ex Sacro cuidam oſtendit; ſed ferre non ſuſtinens totus defecit, contéperat ergo ſe nobis. Hæc de decore, & per conſequens de corporis huius qualitate. Super qua materia, & plura alia poſſent dici: vt puta, ꝙ hęc eſt caro perfectè munda, omnium gratiarum theſauro dotata, Deificata, ſublimata, redemptionem mundi operata. Sed hæc relinquuntur meditanti.

De carnis vel corporis præfiguratione. P
Membrum Quartum.

IAm circa quartum principale uidendum eſt de carnis huius præfiguratione, & aſſimilatione.

Exoptata caro, ſimulata, typata, profata.

Primũ enim hæc caro a pluribus Patribus fuit plurimum exoptata, vt ex ſuſpirijs eorundem patet. Hinc etiam Iob ait. Si non dixerunt viri tabernacu- Iob 19.
li mei, quis det de carnibus eius vt ſaturemur? Si illi ita deſiderauerunt nondum exhibitã, q̃ mihi pudendũ, non exoptare iam in menſa altaris paratá? Plurima ſupra de deſiderio Sacraméti ſunt practa. Secundo fuit, & eſt caro hæc varijs & ſublimib. re- Q
bus, in ſcripturis, & prophetijs aſſimilata; quas ſi pſequi velimus, ante tempus, q̃ materia deeſſet. Vt aũt pauca tangamus, his rebus inuenitur cõparata.

Flos, fructus, medicina, cibus, caro, nebula, Sol, lux.
Vmbraq; , ros, manna, es, apis, ales, veſtis, aer, nix.

Digitized by Google

Tanta ſuper horum declaratione occurreret vo
lenti ſcrutāda, ꝙ vix caperent ea multa volumina.
Poterunt enim tractari ſingulorum proprietates,
deinde Chriſto applicari, auctoritatibus ſcripturæ
Can. 2. roborari &c. Sed ſtrictim tangamus, Chriſtus flos
dicitur. Egò flos campi. Flos ſuper quem Spirituſ-
Eſa.11. ſanctus quieſcit, iuxta Eſaiam.

	Floruit Natiuitate	Eſa. Flos de radice Ieſſe:
Naum. 1.	Hic flos Deſloruit, In Paſſione.	Naum. Flos libani elāguit:
Pſ. 27.	Refloruit Reſurrectiōe	Pſal. Refloruit caro mea.

R Item Chriſtus, flos dicitur, propter multas ꝓprietates, quarum 34. enumerat auctor in Mariali, & ſingulas prolixe deduxit. Patet ergo q̄ copioſā ſit hęc meditandi materia. Secundo fructui Chriſtus aſſimilatur, vt habes penes Lucam. Benedictus fructus
Luc.2. ventris tui. Fructus terræ ſublimis. Hic nota quare
Eſa 4. fructui aſſimiletur Chriſtus, & quos gignit fructus. Sed de hoc infra in Roſario expoſitorio ſuper Aue Maria. Tertio medicina Chriſtus dicit᷑. Altiſſimus
Eccli. 38. de terra creauit medicinā. Eccl. O deuota hic ſunt meditanda, quia eſt oīs generis medicina; ſcilicet purgatiua, confortatiua &c. Item oīs morbi curatiua. Itē omnis remedij contentiua. Chriſtus enim emplaſtrum, Chriſtus balneum, Chriſtus in ſe conſtituit dietam. Item multis modis curans; puta ſucco aquæ & ſanguinis, ſpecie bonæ conuerſationis, odore bonæ opinionis. En quàm lata, & deuota hic pertranſitur materia. Quarto cibus dicitur. Caro
Io.6. mea verè eſt cibus. De quo plura iam dicta ſupererunt, tamen plura alia efferenda; puta ꝙ omnis generis cibus eſt, ꝙ mirificus cibus eſt. Quinto nebu-
Eccli. 43. læ aſſimilatur. Sanitas in feſtinatione nebulæ. Nebula inquam, quia tetigit Solem Diuinitatis, quia eſt ſignum ſerenitatis &c. Sextò Sol Chriſtus dicit᷑. Orietur Sol iuſtitiæ. Malach. & hoc ratione inter-
Mal. 4. pretationis, ethimologizationis, proprietatis, efficiētiæ, aut actionis, de his in Mariali. Septimo lux
Io.8. dr̄, & ei aſſimilatur. Ego ſum lux mundi. Et hoc propter multiplicem lucis proprietatem, ꝑ effectuū vtilitatem, & alia multa. Octauo vmbræ comparat᷑.
Thre. 4 In vmbra illius viuemus. Tren. Sub qua ſponſa ſe-
Cant. 2. det, & hoc quia refrigerat, iocundat, &c. Nono ros
Exodi 16. dr̄ cum manna deſcendens. Ero quaſi ros Oſee. Et hermon propter plura bona. Decimo mannæ com-
Oſe. 14. paratur, vt ſupra patuit. Vndecimo api aſſimilatur.
Pſ. 131 *Eccli.11* Eccl. Breuis in volatilibus apis. Cuius proprietates pulcherrimè quadrant carni, & corpori Chr̄i. Duo-
Eſa 46. decimo ales vel auis dr̄. Eſaias. Vocans ab oriente auem, & de terra longinqua virum volūtatis meæ. Decimotertio veſti comparatur; qua qui non fue-
Mat.22 rit indutus, a nuptijs eijcietur. Induimini dn̄m noſtrum Ieſum Chriſtum. Decimoquarto aer Chriſt⁹
Rom.13 dicitur; quia propter bonæ famæ odorem, in eo reſpiramus. Poſtremo etiam niui cōparatur. Eccli.
Eccli. 43. Imperio ſuo accelerauit niuem. Et hoc quia candida, minuta, e cęlis orta, frigida, viſus diſgregatiua, calore Solis reſolutiua. Quę proprietates pulcherrimè congruunt huic carni, & corpori noſtro. Sunt & innumerabiles alię per campum ſcripturę huius comparationes ſparſæ, quas deuotus poſſet recolligere ſibi, & per eas carnem hanc, & corpus ſalutare, quemadmodum Bernard. in Soliloquio ſuo plures aſſimilationes attribuit Domino Ieſu. Porro qui vlteriorem iam dictorum declarationem requirit, magnum Mariale accedat, & ferè omnia illic inueniet deducta. Eſt tertio caro hæc multipliciter, & variè præfigurata, ſicut ex ſuperioribus patet. Sunt tamen quædam figuræ, hanc carnem concernentes aſſignandæ. S

Hæc lignum, paradiſus, Ada caro, victima, & archa.
Primo hæc caro figurata eſt in ligno vitæ. Verè. n. eſt lignum vitæ apprehendentibus illam. Nam qui manducauerit ex illa viuet in æternum. Ratio au- *Gene.2. Io.6.* tem figurationis ex multis ſumi poteſt: vt docetur in Mariali. Eſt ſecundo caro hæc, figurata in paradiſo, quia vere hortus eſt deliciarum; vnde quattuor egrediuntur flumina, irrigātia vniuerſam terram. Eſt hæc caro mater noui Adam, præfigurata in carne veteris illius Adæ. Nam ſicut ex illius coſta fabricatur caro Euæ; ſic de Chriſto formatur Eccleſia. Quarto modo, omnibus victimis, & oblationibus caro hæc eſt præfigurata, ſicut ex ſuperioribus patet. Deſignatur etiam per Archam fœderis teſtamenti, propter congruentiſſimas inuicem proprietates; quas longnm eſt aſſignare, requirantur vbi ſupra in Mariali. Hæc ſufficiat notaſſe de figuris. De Prophetijs quoque quibus caro hęc, & corpus ſunt commendata, poterunt plura ex ſcripturæ ſilua aggregari, ſed ad reliqua feſtinandū; præſertim cum in antehabitis plura habeantur.

De quinto principali, ſcilicet de corporis huius traditione, vel traditionis qualitate.
Membrum Quintum.

QVinto principaliter agēdum eſt de corporis huius traditione, & traditionis illius qualitate. Præſertim cum traditionem hanc in ſuo corpore Sacramentum inſtituendo, Dominus commendauit dicens. Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. Circa quam traditionem plura ſunt conſideranda. T *1 Cor. 11.*

Quove quibus traditum corpus, ſeu quomodo, & ad quid.

Primo inquam conſiderandum occurrit. A quo, vel a quibus traditum fuerit, & inuenietur, quòd à multis; licet diuerſa voluntate.

Hunc Pater, & ſemet, Mater Draco Iuda Iudæus.
Huius declaratio in ſcala Paſſionis habetur infra. Secundo videndum, quibus hoc Domini corpus traditum fuit. Et dum diligenter, & ritè ſcripturas ſcrutamur, varijs traditum inuenimus.

Hoc Patri, Sanctis, q; malis, Sathane quoq; nobis.
In primis traditum inuenitur Deo Patri; iuxta illud Apoſtoli. Tradidit ſemetipſum pro nobis ob- *Ephe.5.* lationem, & hoſtiam Deo &c. Traditum inquam, *Col. 2.* vt ſatisfaceret Diuinæ iuſtitiæ, & æquitati: vt deleret, quod aduerſum nos erat chirographum decreti: vt deducit Anſelmus in ſuis meditationibus.

Secundo traditum eſt hoc corpus comprehenſoribus in Patria Angelis, & Sāctis, in ſuæ beatificę glori-

gloriſicationis obiectum: vt eorum repleret ora in æternum canticum. Eſt enim corpus,& humanitas Chriſti ſm Dionyſium, beatitudinis quodammodo
Ier. 12 poſt Deum beatificum obiectum. Tertio traditum eſt hoc corpus,non ſane amicis fouendum palpandum oblectandum; ſed inimicis odientibus, & in mortem quærentibus animam eius:iuxta illud.Tra
Matth. 20. & 26. detur principibus ſacerdotum. Itemq;. Tradetur gentibus ad illudendum,& flagellādum, &c.Quarto,non ſolum inuenimus hoc corpus traditum mēbris diaboli;ſed,& quodammodo diabolo ipſi;cui nos,ſ.tradendi eramus, vt notat beatus Gregori.vt
Iob. 1. ſuper illo Iob. Ecce in manibus tuis eſt veruntamē animam illius ſerua, vt latius infra in ſcala paſſionis dicetur. Poſtremo eſt, & traditum nobis viatoribus, non ſolum in redemptionis pretium; ſed & in quotidianæ refectionis ferculum.O gratias reddamus in traditione talis corporis. Quomodo autem hoc corpus traditum fuerit, plura complectitur digna conſideratu. Traditum in mortem chari
V tate ſumma, in Sacramentum ſapientia ſumma;de quo modo traditionis iam eſt determinatū ſupra. Si autem ad quid datum fuerit conſiderare tente-
Pſ. 18. mus; quis iam a calore ſe feruoris abſcōdet? Nam vt in ſumma vnum dicam, traditum eſt nobis hoc corpus,in oēm deſiderabilem vſum,nihil eſt quod mens appetere poſſit, quod non in hoc corpore reperiatur. Nam traditur hoc corpus.

O corpus redimens, cibus es, communio ſanans
Pacificas,pignus peramans, tu gloria cœli.

In
- Pretium redemptionis,
- Viaticum refectionis:
- Sacramentum communionis
- Medicamentum languoris:
- Sacrificium reconciliationis
- Pignus dilectionis,
- Obiectum glorificationis.

Eſt enim Hoſtia ſatiſfactoria, & pretium redemptionis,ſicut qñ in Cruce offerebatur. Quali enim charitate,& affectu ibi tunc ſe obtulit; tali affectu, & non minori offert ſe in Altaris Sacramento. Immo vt Sanctus Thom.dicit,in de beatitudine æterna,quamuis illa ſemel exhibita ſunt ab extra;tamē omni momento in Patre per Filium, cum Spiritu ſancto, ita recenter fiunt,ſicut quando oſtendebātur ab extra. Et tali nihilominus affectu, a nobis quotidie ſuſcipi deberent, ac ſi iam in inſtanti fierent; quæ Dominus noſter exhibere dignatus eſt, ad ſalutem noſtram tempore ſuo. O quale hoc inflammatiuum. Eſt quoque viaticum refectionis,extinguens in nobis famem, & ſitim mortiferam ſæcularium deſideriorum. Eſt Communionis Sacramentum, replens nos omni ſanctitate. Eſt languoris medicamentum,tyriaca viuiſicæ carnis,& tyropo ſaluberrimi ſanguinis, omnes morbos propellens. Eſt reconciliationis Sacrificium, placans Patrem miſericordiarum. Pignus quoq; dilectionis; quo certius exhiberi poterat nullum. Obiectū quoque glorificationis erit in cœlis, quod etiam Ange
*1.Pet.*1 li ſpectare gloriantur. Complectitur plura alia ille Doctor qui ſupra, oſtendens quòd hoc corpus,
1.Cor 9 omnibus omnia factum eſt.

Eſt
- Fenum iumentis — Pabulum brutis
- Annona ſaginatis — Panis hominibus
- Edulīū debilibus — Pulmentum delicatis,
- Ferculū honoratis — Conuiuium amicis.
- Epulū celebribus — Sacrificij cibus Sacerdotibus.

Omnibus en omnia factum, eſca pullis coruorū inuocantibus illud. Fœlix igitur, & fauſta traditio *Pſ.*146
corporis talis,& iuſtè gratificè recolenda.

De aſſumptione pœnarum propter nos, in hoc corpore. Membrum Sextum.

SExto videndum eſt de malorū huius corporis aſſumptione.Nam non ſufficit bono Domino, A
fido amico,ꝙ bona ſua communicaret, ꝙ totum ſe 32.
tibi impenderet;niſi mala tua aſſumeret,& in corpore ſuo portaret. Circa quam conſiderationē grādis ſe materia offert,& Sanctus Tho. hæc inquirit:

Defectus	*q; neceſſe fuit.*
Vtrum aſſumpſit	an neceſſe fuit
quos ſumpſit.	*an omnes.*
quales aſſumpſit	defectus pertulit.

Sed ne longis diſputationum ambagibus detineamur; tenendum iuxta Doctorem Seraphicum in breuiloquio ſuo, quòd Chriſtus aſſumpſit, non tantum humanam naturam; ſed etiam defectus circa naturam. Nam in corpore pœnalitates corporales aſſumpſit:vt famem,ſitim,& laſſitudinem; non tamen omnes,neque etiam qualitercunq;, quia ſic neceſſitatem patiendi accepit, vt tamen nihil poſſet pati inuite: vt ibi declarat. Rationabile enim fuit corpus aſſumptum pœnalitatibus ſubiacere propter hæc.

Sic ſatagat, complens, firmans, amor, vt doceat te. B

Primo, vt ſic per pœnales ſatiſfactiones, pro noſtris delictis ſatiſfaceret ſuſtinendo.Secundo vt ꝓphetias impleret: vt illud. Verè languores noſtros
ipſe tulit.Tertio, vt fidem incarnationis ſic aſtrueret.Nam alioquin de veritate dubium fuiſſet;ſi im *Eſa.*53.
paſſibilis fuiſſet. Quarto,vt ſic multa patiendo,magnum amorem oſtenderet, & magni nos amoris debitores conſtitueret. Quinto, vt te doceret patientiam primo, in tolerādis malis.Suſtinuit a peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem, *Heb.*12
vt non fatigemini,animis veſtris deficientes. Item per hoc docuit humilitatem. Item vitare ſingularitatem,& alia plura. Illos autem defectus nō aſſumpſit,qui conſequuntur ex peccato communi,totius naturæ; nec tamen repugnant perfectioni ſcientiæ ordinati appetitus diſpoſitionis: vt ſunt. ignorantia, pronitas ad malum,& huiuſmodi. Et ſic Damaſcenus dicit,ꝙ aſſumpſit defectus naturales, & indetrahibiles, vel quos in noſtra natura plantauit. Sic ergo patet,ꝙ quinque illa mala, quæ Ariſtoteles enumerat propter te aſſumpſit.

Aeger,egens,infamis,mortem,fert inimicos. C

De ægritudine Eſaias ait.Verè languores nr̄os ipſe portauit &c.Item vidimus eum nouiſſimum virorum,virum dolorum,& ſcientē infirmitatem.Bona *Eſa.*53
enim gallina pullis eſt coinfirmata. De inopia ipſe teſta-

Digitized by Google

Mat. 8. teſtatur. Vulpes inquit foueas habent, & volucres
cœli nidos; filius autem hominis, non habet vbi ca
2.Cor.8 put ſuum reclinet &c. Paulus. Videte gratiam Dñi
noſtri Ieſu Chriſti, quoniam cum diues eſſet, pro-
pter nos egenus factus eſt. De infamia Matth. Se-
Matth. 26. ductor ille dixit. Item homo vorax potator vini.
Io. 15. Euangelium legatur. De inimicitia ipſemet. Nunc
autem viderunt, & oderunt me. Item Pſal. Inimici
Pſ. 138 facti ſunt mihi. De morte. Canti. Fortis eſt, vt mors
Cant. 8. Io. 15. dilectio. Ioan. Quoniam maiorem hac dilectionem
nemo habet, vt animam ſuã ponat pro amicis ſuis.
1. Pet. 2 Ecce ſi non oĩa tua mala in corpore ſuo pertulit; im
Gal. 3. mo & factus maledictũ, & peccatũ in corpore ſuo
illud cruci affigens. O q̃d debuit facere, & nõ fecit?

De bonis & fructibus huius carnis. Membrum Septimum.

D

NVnc de bonorum, & fructuum huius carnis
collatione quærẽdum. Nam præter plurima
bona ſupra commemorata, habemus ex hac carne
12. fructus, contra 12. languores: vt Sanctus Tho.
Apocal. 22. declarat. De quibus Apoc. Oſtendit mihi Angelus
lignum vitæ afferens fructus duodecim, cõtra duo-
decim defectus languoris; ſcilicet

Effugat, ac vmbrat, mundans, placat, calet, eſt lux.
E *Delectat, firmat, ſaluat, meritum, bona, corpus.*

Primus languor, eſt Dæmonis tentatio; Sed corpus
Thob. 6. Chriſti Dæmonem fugat: vt Tob. Si cordis parti-
culam ſuper carbones poſueris, fumus eius, extri-
Pſ. 67. cat omne genus Dęmoniorum. Pſal. Exurgat Deus,
& diſſipentur inimici eius. Secundus languor eſt fo
mitis repugnatio; Sed corpus Chriſti mons ſelmõ;
Lucæ 1. ideſt umbræ, refrigerat eius æſtum. Virtus altiſſimi
obumbrabit tibi. Tertius languor eſt cordis macu-
Eſa 6. la; Sed caro Chriſti mũda. Eſa. Volauit ad me unus
de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forci-
pe tulerat de altari &c. Quartus languor eſt creato
ris offenſa; Sed munus abſconditũ extinguit iras:
Prouer. 21. vt dicitur Prouerb. Et caro Chriſti placat. Et hi fru
ctus contra vincula culpæ. Quintus languor eſt de-
fectus in dilectione proximi; Sed corpus Chriſti,
eſt carbo ignitus, accendens ad amorem; quia eſt
Sacramentum charitatis. Sextus languor eſt defe-
ctus in cognitione ſui; Sed corpus Chriſti mel eſt,
1. Reg. 14. oculos Ionathæ illuſtrans. Pſalm. Dñs illuminatio
Pſ. 26. mea. Septimus languor eſt defectus in ſapore ſpiri
tuali; Sed fructus huius corporis, dulcis eſt guttu-
Can. 2. Pſ. 33. ri, & delectat; quoniam ſuauis eſt Dominus. In om
ni ore, quaſi mel indulcabitur. Octauus defectus eſt
Ezech. 3 in conſummatione boni; Sed panis huius corpo-
Pſ. 103 ris, cor confirmat. Et hi fructus contra defectus gra
tiæ. Nonus languor eſt debitum mortis ęternæ; Sed
corpus Chriſti a morte liberat. De manu mortis li-
berabo eos. Decimus eſt defluxus bonæ uitæ; Sed
Io 15. caro hæc merita bonæ vitæ accumulat. Qui manet
in me fructum multum affert. Vndecimus eſt exi-
lium mundanæ miſeriæ. Sed hoc ad bona Patriæ
deducit Hierem. Reducam virum ad hæreditatem
Ier. 12. ſuam. Duodecimus eſt incineratio corporalis ma-
teriæ; Sed hoc corpus Chriſti, noſtrum reſuſcitat,
Io. 6. ad reſurrectionem vitæ. Qui manducat meam car-
nem in me manet, & ego in eo, & ego reſuſcitabo
eum in nouiſſimo die.

Et hi fructus contra languores mortis plagæ.

Sunt & alia innumera huius carnis, & corporis
bona, quæ ſola commemoratione tangenda ſunt:
vt puta.

Damnauit, ſoluit, fregit, minuit, ſimul abſtu.
Peccatũ Debitũ Peccati Fomitẽ Opprobrium.
Iugum.

De primo Apoſtol. Deus Filium miſit in ſimilitudi- Rom. 8.
nem carnis peccati, vt de peccato damnaret pecca
tum in carne. Secundo hæc caro Adæ debitum ſol-
uit. Tertio Diaboli iugum fregit. Quarto fomitem
minuit, liberans à lege peccati. Opprobrium noſtrę
carnis abſtulit; ita vt nihil damnationis eſt his qui
qui in Chriſto ſunt, qui non ſecundum carnem am
bulant, quia Verbum caro factum eſt, ac per omne
quod concupiſci poteſt. Nam ut Hubertinus ait.
Eſt nobis Chriſti caro hæc.

Exemplum, q; magiſterium, cibus, hoſtia, ſpeclum.
conuerſa- eruditionis refectio- ſatisfa- informa
tionis nis ctionis tionis.
Hec ſtudium, lectus, merces, ſimul archa,
liber ſtudij ſomni premij, theſauri. F
vel antrum,
refugij.

Quid vltra deſiderari poterit? vbi nunc qui phi
largyriæ æſtu feruent? Vbi qui grandia concupi-
ſcunt? In hoc vno omnia bona ſimul habentur.
Accurrant, carnem hanc deſiderij brachijs appre-
hendant, in domum mentis ingi meditatione in-
troducant, ſcientes quòd Dominus domui eorũ, ſi- 2. Reg. 6.
cut Obededom benedicet. Archa eſt, ſacculus pe-
cuniarũ eſt, quem Vir ille, de quo Sapiens ſcribit Prou. 7
derelinquit. Diſſoluant, & omnes theſauros ſapien Col. 2.
tiæ, & ſcientiæ, illic reconditos inuenient. Et ſi rite
hoc corpus, hanc carnem obſeruauerint, ex ſenten-
tia gratulabundi ſapientis eulogium dicent. Vene- Sap. 7.
runt mihi omnia bona pariter cum illa; Sed de bo
nis huius carnis, is tantum participabit, qui carne
ſua mortificata, adhæſerit viuificæ carni Chriſti.
Pro quo hic aſſignandum, quàm diſtent caro Adæ
primi, & ſecundi, & quàm differenter coniungun-
tur utrique. Scribit de hac differentia vtriuſq; car-
nis, venerab. Raymun. in lib. Naturæ dicens. Quia
ſ. duplex ſit caro; ſ. Adę primi, & Adę nouiſſimi, i.
Chri, quarũ vtraq; aĩas recipit, q̃m caro pp aĩam;
ſed differenter. Quia ſicut ſecundus homo Chrus,
contrarius eſt primo; ſic ẽt caro Chri, contraria eſt
carni hoĩs primi, habentq; ꝓprietates contrarias,
cõtrarios effectus, & op̃ationes reſpectu aĩæ. Et q̃m
aĩa, trahit totum malum ſuum, & mortẽ, ex ſocie-
tate cum carne primi hoĩs, libidinosè generata; Ita
ꝙ illa ſocietas eſt totũ fundamentũ, & origo totius
mali. Ergo neceſſe eſt, ꝙ aĩa cõtrahat, & accipiat to
tũ bonũ ſuũ, totã ſuam purificationem, & mũditiã,
ſalutẽ & reparationẽ, & ſuam vitã, ex ſocietate &
vnione carnis Chri q̃ ſine libidine concepta eſt, &
generata. Contraria. n. cõtrarijs curant. Item. Si aĩæ
imputatur peccatum, pp ſocietatẽ cum carne eius
corrupta; quantomagis animæ cõicabitur meritum
ſecundi hoĩs, propter ſocietatem cum carne eius

ſan-

Digitized by Google

ſanctiſſima? Et ſicut prima caro dat mortem, uenenum, & omne malum; Sic ſecunda dat vitam, tyriacam, & oē bonum. Duæ autem ſocietates aīæ, cum carne propria libidinosè generata. Prima eſt naturalis, qñ anima creatur, & vnitur carni, ipſa ignorā te. Et hæc non eſt uoluntaria per proprium conſenſum; & tamen ipſi animæ imputatur crimen primi hominis, & fit immunda, & contrahit maculam ex tali ſocietate. Alia ſocietas eſt ipſius animæ cū carne, quæ eſt uoluntaria, & per proprium cōſenſum; ſcilicet quando amat delectationes carnis, & conſentit libidini eius. Et hæc occidit animam, & facit nequiſſimam. Ideo neceſſe eſt, ſi debeat liberari à tali morte, & recipere uitam, ꝙ habeat ſocietatem cum Chriſti carne uiuifica. Et hoc ſecundo modo, quia primo modo non poteſt. & in aſſociatione ad Chriſti carnē, uiuificatur, & omni bono repletur, ut ibi longius deducit Doctor prænominatus. cap. 95. Patet ergo ꝗ corruptæ noſtræ carnis ſocietas, oī animæ eſt declinanda; immo tanquam facies colubri abhorrenda, quippe cuius ſocietas aīam necat. Patet item ꝗ carnis Chriſti unio exoptanda, ꝗ oē bonum confert. Si ergo o carnalis aīa, carnem uis diligere, nullam; niſi carnem Chriſti ames. Hæc enim ſola corruptionem non uidit, nec ſenſit, nec habuit, nec in cōceptu, conuictu, aut occubitu; ſed pro ipſa corruptione extinguenda, facta ſacrificiū, continuè tuas amaritudines deguſtauit. In hanc ergo te transformes, de hac cogites, de hac tuā phantaſiam repleas: ut nihil corporale, nihil uiſibile, nihil ſenſibile, aliud libeat cogitare, niſi hanc benedictam carnem Ieſu, qui eſt tuæ eruditionis magiſterium peregrinationis bonum, &c. ut ſupra. Et ut dictum eſt, ſumma ſpes ſalutis, & oīs boni ſtabile fundamentum. Caro reliqua filiorum hominū, ſtercus, uermis, & fœnum, & flos fœni Euangelico illo
Eſa 40. Propheta teſte, quam ſi linceis ocellis ait, Boetius inſpiceres, tametſi Alcibiadis pulcherrimi caro eſſet, exhorreſceres. Cur igitur ſic, nunc tuam o anima carnem palpas?
G cur ſic illi blandiris? Neſcis ꝗ ſit domeſtica inimica? pro bonis retribuit mala. Age fuge fuge, crucifige crucifige eam, Amplectere Chriſti carnem, eamq; ſedulo mentis affectu ſaluta, cum Vbertino dicens. O caro meæ mortis uiuificatiua. O meæ beatitudinis materia, o meæ punitionis ſolutiua, o mei deſiderij ſatiatiua; Transforma me in te, ut uiuam in te, requieſcam in te, cogitem de te, comedam te. Tu ſis mihi liber ſtudij, lectus ſomnij. Tu archa theſauri, tu tranquillatio animi, tu plena crucifixio carnis peccati, tu plena trāſformatio cordis mei; ut ſic in regno plenius gaudeam in te, quo nunc ſedulius cogitauero de te, per te carnem benedictam Amen.

De vltima conſideratione huius portionis, quæ eſt de membris corporis Chriſti. Membrum VIII.

H IN conſiderationibus ſupra notatis, circa Chriſti carnem habendis, ultima fuit de membris Chriſti in ſpecie. Quæ cōſideratio ſingulariter paruulis, qui ſolidum cibum nondum capiunt eſt accommoda; quia exercitatu facilis, dulcis, & iocunda. Et eſt qua corpus illud ſacrum verſent, & reuerſent, & a planta pedis vſq; ad verticem capitis, nullum membrum etiam, nullam venam inſalutatam prætereant; ſed circa ſingula ſe contemplanda dedant, attendant, diiudicent.

	decorē, & cōmēdationē		congratulādū.
Sigulorꝫ mēbrorꝫ	actus, & paſſionem	ad	cōpatiendum.
	exēplū, & eruditionē.		imitandum.

Deuota eſt contēplatio, & coram venerabili Sacramento exercenda; vnde & hic merito aſcribenda; Sed quoniam ꝗ debuimus, huic prolixius portioni immorati ſumus, ad reliquas eſt feſtinandum. Requiratur huius deductio inter roſaria, de paſſione Dñi noſtri infra. Puto qui ſic corpus Chriſti maſticaret, mirificam refectionis virtutē perciperet, & non macilētus; ſed pinguis, & impinguatus, de mēſa Dñi abſcederet. Eya igitur ſic comedamus, & potiſſimum corpori huic nos in bonis exemplis conformemus iam in vita, vt poſt corpori claritatis eius conformemur in gloria Amen.

De altera portione, agni ſ. ſanguine. Cap. II.

HIc eſt ſanguis teſtamenti. Matth. Pulli lam- I
bunt ſanguinem eius. Iob. Iam altera por- Mat. 26 Iob 39.
tio Agni noſtri eſt maſticāda, quæ eſt ſanguis Chriſti pretioſus: vt Petrus ait, tanq̄ Agni immaculati. 1. Pet. 1

Circa quam portionem, plura ſe offerunt conſideranda. Scilicet

	qualitate,
	præfiguratione,
De ſanguinis	comparatione,
	effuſione,
	vtilitate,
	ſumptione.

Qualis, ſignatus, ſimilis, fuſus, bona, ſumptus.

Hæc dulci gutture cum ſponſa ruminemus, & auidis faucibus, velut veri Pelicani, illius pijſſimi pulli, uiuificatiui ſanguinis cupidi, lambamus, & primam qualitatem ſanguinis videamus.

De ſanguinis Chriſti qualitate, & nobilitate. Membrum Primum.

QValitas autem ſanguinis huius, ex his perpē- K
di poteſt; nam talis eſt vt cætera trāſeamus dilecti ſanguis.

Nobilis,	*eſt mirus,*	*gratus,*	*venerabilis,*	*altus.*
Dignitate	effectuoſitate	acceptabilitate	multis	in cęlis.

Primo inq̄ ſanguis iſte nobilis eſt, & pretioſus. Cuius nobilitas; tametſi ex oibus illis, ex quibus & corporis nobilitas ſtabilita eſt, poterit commendari, ex tribus tamen potiſſimè colligitur, & probat̃. Sc;

	Virginali origine,
A.	Dignitate innocentiæ.
	Dei vnione.

Primo ex virginali origine. Hinc Eccl. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris. Fructus uitis; Eccli. 24.
ſcilicet B. Virginis, vua & vinum. i. corpus Chriſti, & ſanguis. Vinū igit̃ honoris, de flore uitis, eſt ſanguis Chr̄i pretioſus, natus de Virginitate Matris.

Digitized by Google

Secundo probatur ex dignitate innocẽtiæ. Pſal. *Pſ. 93.* Captabant in aĩam iuſti, & ſanguinem innocentem condemnabant. Quanto ſanguis innocentior; tanto carior & pretioſior. *1. Pet. 1.* Apoſtol. Princeps. Nõ corruptibilibus auro vel argento empti eſtis; ſed pretioſo ſanguine, quaſi agni incontaminati Chri &c.

Tertio Dei vnione. Vere enim totam naturã hominis ſibi vniuit hypoſtatice; ergo & ſanguinem. *Hebr. 2.* Paulus. Quia pueri cõicauerunt carni, & ſanguini, & ipſe Chriſtus ſimiliter participauit eiſdem; ideſt verè aſſumpſit; ita vt vere poſſit dici caro & ſanguis Dei. *Act. 20* iſdem Apoſt. Poſuit vos regere Eccleſiã, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Ergo ſanguis Chriſti, verè eſt ſanguis Dei, & ideo per conſequens vltimata æſtimatione, nobilis, & pretioſus; ita ꝙ vna gutta plus valeat, q̃ totus mũdus, ratione vnionis. Vide ergo o anima Chriſtiana, quanti te fecit, quãdo tam pretioſum ſanguinem pro te fudit. Sapiens mercator magis aliquid in re aſpexit. Attẽde quantum te dignificauit, quando te illo ſanguine pretioſo potauit. Sanguine inquam pretioſo, tum ex parte materiæ, quia eſt ex puriſſimis Mariæ ſanguinibus, tum ex parte efficientis cauſæ, quia virtute Spiritusſancti fuit formatus, tum ex parte modi, quia modo tã mirabili, ꝙ eius generatio eſt ignota omni menti; etiam ſummo Seraph. ſecundum Dionyſium. Quarto ex parte loci, quia loco ſacratiſſimo; ſcilicet virginis vtero, in quo factum eſt Sacramentum incarnationis, quod eſt oĩum maximum. Quinto ex parte effectus; nam ſanguis iſte nobilitat nos, vt infra dicitur, ſecundum quod dicitur in Apoca- *Apoc. 1* lypſi. Redemiſti nos Deo in ſanguine tuo, & feciſti nos Regnum, & Sacerdotes. Exultent reges terræ, & principes, in ſtirpis nobilitate, in potẽtiæ magnitudine, gygantes in fortitudine, diuites in multitudine diuitiarum ſuarum glorientur, mihi autẽ *Gal. 6.* abſit gloriari, niſi in Chriſti ſanguine, me nobilitã- *Abac. 3* te, & exultare; niſi in Deo Ieſu meo. Et vt dicta ad ſummã redigamus, patet nobilitas ſanguinis Chriſti ex his quinque.

Materia,	*q; modo,*	*formaq;,*	*loco,*	*quã fructu.*
L Marię ſanguis.	modus excellens.	ex Deo vnit⁹.	vter⁹ ꝟginis	multiplici.

Patet huius verſus declaratio ex iam habitis. Nam ſanguinis materia, Mariæ ſanguis puriſſimus, modus incognoſcibilis, forma, quia Deo vnitus, & ſublimiter Deificatus. Quia iuxta Franciſcum de Maironis quicquid fuit in Chriſto, ad integritatem humanæ naturæ pertinens, totum fuit Deificatũ. Sed ſanguis &c. ergo etiam ſanctificatus totaliter; ita ꝙ *Mat. 27* traditor dixit. Peccaui tradens ſanguinem iuſtum. Locus vterus virginalis, fructus nobilitatis in nobis cauſatiuus. Et hęc de nobilitate. Glorientur hoc ſanguine nati.

De mirificentijs huius ſanguinis. Paragraphus Primus.

M Secundo ſanguis iſte mirus eſt, & mirificus valde. Sanguis enim tuus Domine Ieſu, habet in ſe mirabiles cuiuſque ſanguinis effectus; ſcilicet

En pueri, pellit, hirci, conchi, q; columbæ.

Mirifica virtus ſanguinis puerorum, qui vt capitolij Pontifices Conſtantino dixerunt, lepram curare poteſt; Sed efficacius tuus hoc agit ſanguis, o dulcis puerule, qui ſanat ab omni peccatorum lepra. Apocal. Qui lauit nos a peccatis noſtris in ſan- *Apoc. 1* guine ſuo. Grandis virtutis ſanguis eſt Pelicani, cuius pulli a ſerpente intoxicati, mox vt huius ſanguinem lamberint viuificantur. Sed tuus ò vere Pelicane, vitam gratiæ contulit mortuo mundo. Ani- *Leuitic. 17.* ma omnis carnis in ſanguine. Et i ſanguine tuo iuxta Prophetam, & 70. interpretes viuemus. *Thre. 4* tu enim es qui dicis in Pſal. *Pſ. 101.* Similis factus ſum Pelicano ſolitudinis; qui ſcilicet non dubitaui ſanguinem fundere, pro viuificandis pullis. O ſim ille pullus, lambens viuificum ſanguinem tuũ. Valida inſuper vis ſenguinis hircorum, inuincibilem frangens adamãtem, calido illo ſuperlinito. Sed quæ quæſo mens, niſi vel diabolica, quę non tuo charitatiuo ſanguine tacta conteratur? Præſtat igitur tui ſanguinis virtus illi; quantum præponderat rei corporeæ res incorporea; imò Diuina. Magnificę virtutis, magniq; decoris, conchilij ſanguis effertur, eo ꝙ Regiã purpuram tingat: Boetio commemorante, Neronem tyrio comptum oſtro; Sed tuus Dñe ſanguis, mentis genas adornat, ita ꝙ ſponſa tua gratulabunda (Agnetem loquor) cantabat. Sanguis eius ornauit genas meas. Orner, & ego hoc tuo roſeo ſanguine, & non verebor ſuper defectu veſtis nuptialis. Gra- *Math. 22.* tior eſt anima illa ornata tuo ſanguine pretioſo; q̃ ſi decorata eſſet Perichelide ſtibio, & omni cultu muliebri, & meretriceo. Miranda & virtus ſanguinis columbini, qui vt aiunt, hirundinũ ſtercore cęcatos oculos illuſtrat. Mirabilior multo ſanguis tuus Dñe, qui & mentes, & corpora illuſtrat. Adducatur in medium Longinus ille, lãceator paganus, poſt Chriſtianus: Cyriacus Eps, & martyr Chriſtianus, & idoneus teſtis, qui tuo ſanguine, mẽte, & corpore illuſtratus fuit. Sunt & alia ſanguinis tui mirabilia, omnem effectum mirificũ cuiuſuis creati ſanguinis ſuperantia; ſed longum eſſet enumerare ſingula. Peto ſanguinem tuum in me mirifica, & operare in me hæc mirabilia.

De ſanguinis Chriſti acceptabilitate. Paragraphus Secundus.

Tertio videndum de huius ſanguinis acceptabilitate, quia eſt Deo valde gratus; adeo ꝙ eo viſo, non vltra miſericordiam ſuam potuit continere; ſed iuſtitiæ quodammodo oblitus; imnio illi plenè ſatisfactum hoc ſanguine ſciens, hunc omnibus offerentibus plura peccata indulſit. Gratiſſimus inquam. N

Rõne
- pretij ſufficientis quod ſoluit:
- gratiſſimæ charitatis quam demonſtrauit
- formoſitatis qua nos Deo gratos fecit.

De primo pſal. Perſecuti ſunt me inimici mei &c. q̃ *Pſ. 68.* nõ rapui tunc exoluebã; ſ. ſanguinis pretio, & ipſemet. *Mat. 26* Sãguis meus qui pro nobis fundetur in remiſſionem peccatorum. De ſecundo Paulus. Chriſtus *Ephe. 5.* dilexit nos, & tradidit ſemetipſum, cuius hoſtia fuit accepta cauſa intimę dilectionis. Nam ſi Noe.

Factus

Digitized by Google

Eccli. 44. Rom. 5. Factus eſt reconciliatio propter iuſtitiã, multomagis Chriſtus, propter charitatem eximiam. De tertio Apoſtolus. Iuſtificati nũc in ſanguine ipſius &c. Apoc. 1. Apocal. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris &c. Quiſquis hunc ſanguinem Deo offert, gratiſſimum, & pleniſſimum ſacrificiũ offert. Non ꝙ cruentis oblectetur Deus, ſed ꝙ charitate, & ſanctitate gratuletur, Sacerdotis talem hoſtiam offerentis.

De veneratione ſanguinis huius.
Paragraphus III.

QVarto ſanguis iſte venerabilis, & venerãdus multis, & potiſſimum iſtis.

	Angelis		Reſtaurauit,
Scilicet	Hoibus	quos	Reparauit.
	Dęmonibus		Proſtrauit.

Chriſtus enim per ſanguinem ſuum, pacificauit, Col. 1. ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cęlis, vt dr̃. Quam putas is ſanguis Angelis venerandus? quo proſpiciũt ciuitatem eorum reparatam, lætitiam augmentatã, in conſummationem perfectam? O quanto ſtudio putas ſtillas eius collegerunt, cuius tantam efficaciam dinouerunt? Æſtimet hæc qui poteſt. Quo.n. hi illuminatiores, eo reuerentiores. Quod ſi ſic obſeruatus ab Angelis; quo quæſo niſu, quo ſtudio, quo ve cultu venerandus eſt hominibus? Pro his.n. propriè eſt effuſus, in horum pretium datus, in horum lauachrum ordinatus. Nam & dæmonibus ſan Cant. 6. guis is terribilis eſt, vt caſtrorum acies ordinata, a quo expugnãdi, vt mare rubrum Pharaoni, in quo Exo 14 ſubmergendi. Sed hic nunc ſe offerunt dubia illa, inter theologos crebra. Quod ſi ſic ſanguis Chriſti vt dictum eſt, ab Angelis colitur, vtrũ plenè ab his ſit recollectus? Vtrum totaliter Diuina virtute in reſurrectione reaſſumptus, & nullus ſit relictus in terris. Itemq; ſi ſic qualis eſt ſanguis ille, qui in pleriſque locis Chriſti eſſe dr̃? Poſtremo quo cultu? quave adoratione talis ſanguis ſit adorãdus? vtrũ tali quali in Sacramento veneratur? Varij uaria ſuper his ſcribunt, quibuſdam tenentibus, ut Thomiſtis, ꝙ totum ſanguinẽ reaſſumpſit, & ꝙ ille qui inuenitur ſit miraculosè inuentus. Quos contra Franciſcus Maironis, cum ſuis ſequacibus tenet, vt recitat Robertus de Lycio in ſermone ſuo Paſchali; ponens illic hanc quæſtionem coram Dño Apoſtolico, & Vrbis Cardinalibus uentilatam, tandemque à Pio Secundo ſtatutum, vt nullus alteram opinionem audeat damnare; cum utraq; poſſit ſuſtineri. Et hæc ſufficiant commemoraſſe; non enim nr̃m eſt, quippiam ſuper his diffinire. Hoc unũ dicimus, ꝙ ſanguinem Sacralem, ſine dubio, latrię cultu adorare debemus; quippe quia ibi verus eſt Deus.

*De ſanguinis exaltatione. **Paragraphus IIII.***

POſtremò eſt hic ſanguis altus, & glorificatus, ſuperexaltatus nunc, ſuper omnes creaturas in cœlis, qui effuſus erat ut aqua, ſubter cunctis in terris. O quàm is iam refulget decorus, qui hic tam nihili, & vili fuit æſtimatus. Eſt iam quattuor reſurrectionis adornamentis, puta claritate, agilitate, ſubtilitate, incorruptibilitate, cœlos & terras ſuo decore perluſtrans. Nam de incorruptibilitate Pe- 1. Pet 1 trus. Non enim corruptibilibus argento uel auro. Pleno pectore, ut Apocal. teſtatur, iam offerendus Apoc. 5 ſanguis ab Angelis, qui horrendis uocibus petebat effundi ab hominibus. Illum nunc ſancti ſuperglorificant in cęlis, in quo abluti fuerunt in terris, & decorati in terris pariter, & in cœlis. Nam ad qõnem factam de amictis ſtolis albis, rñſum eſt in Apoca- Apoc. 7 lypſi. Hi ſunt qui lauerunt ſtolas ſuas, in ſanguine agni. Ex quo colligitur, ꝙ per hunc erimus decorati in Patria. Hunc igitur noſtrum talem ſanguinem, dignè ueneremur deuotè bibamus, diligẽter cuſtodiamus ĩ terris: ut p eũ, & ab eo decoremur ĩ cęlis.

De ſecundo principali, id eſt de ſanguinis præfiguratione. Membrum Secundum.

SEcundo principaliter uidendum eſt, de huius ſanguinis figurabilitate. Nam multipliciter is ſanguis eſt in veteribus inſtrumentis præſignatus, & magnis præconijs a Prophetis prædicatus, ſicut in proſpectu eſt per decurſum eius. Sunt tamen & hic aliquæ figuræ aſſignandæ.

Vnda, liquor, ſanguis, mare, mel fluuius, Paradiſi.

Vnda illa de petra, per uirgam excuſſa, huius ſan- Exod. 17. guinis typus fuit, de Chriſto uera petra manantis, & ob multa myſterijs concurrentia. Scilicet

	Subiectũ largitionis		de petra. i. Chriſto
Ob	Modũ eductionis,	qa	p uirgã, i. lanceam:
	Effectũ potationis.		efficit effectũ aquę.

Petra enim erat Chriſtus. Fuit tranſlanceatus lã- 1. Cor. 10. cea militis, abunde non aquam, ſed ſanguinem ef- Io. 19. fudit. Omnes aridos aqua potauit, perditos ſanguine redemit, & per deſertum inaquoſum, in terram promiſſionis perduxit. Aquarum uſus iuxta Bernardum eſt ſordes abluere, ſitim extinguere, terram rigare, cibos decoquere; quæ omnia ſanguis Chriſti, ut patebit operatur. Sitientes ergo venite ad Eſa 55. aquas. Qui biberit ex hac aqua non ſitiet inæter- Io. 4. num.

Secundo deſignatus fuit ſanguis iſte, in omni illo legali libamine, & liquore oblato. Tum quia & noſter ſanguis liquidus, Sacerdotali uſu deputatus, tum placationis effectiuus, ut longum eſſet declarare.

Tertio omnis ſanguis hoſtiarum legis, fuit figura huius ſanguinis. Nam ſicut omnia Sacramenta legis penè in ſanguine, Apoſtolo ad Hebræos teſte Heb. 9. conſummabantur; ſic omnia Sacramenta noui teſtamenti, uirtute ſanguinis Chriſti efficaciam habent.

Item propter effectus conſimilitatem. Nam in legis ſanguine.

	Mundatus.
Populus	Sanctificatus.
	Sancta Sanctorum ingreſſus.

Hæc omnia in ſanguine Chriſti.

Quarto mare rubrum, huius ſanguinis typum geſſit.

In	Colore rubro, ut patet
	Effectu uario.

Filios Iſrael mare baptizabat, deducebat, protege-
1.Cor. 10. bat, Pharaonem cum exercitu, in profundũ demer-
gebat. Mel quoq; illud Ionathæ, oculorum illumi-
1. Reg. 14. natiuum, huius ſanguinis ſignum fuit, quod mẽtes
cæcas illuminat. Poſtremo quattuor illi fluuij de
Gene.2. Paradiſo illo egrediẽtes, ſanguinis huius figura fue
runt, de locis quattuor fluẽtis, & fons ipſe locus eſt
quintus. Hij fluuij terram circũeunt, eam irrigant,
frugiferam; immo & auriferam reddunt. O igitur
Pſal.101. quiſquis es, cuius aĩa eſt inaquoſa, areſcens, deuo-
tionis defectu, hos fontes amplectere, aquas has in
gaudio haurire ſtudeto; crebrius videlicet circa
Eſa.12. quina iſta, Dñi vulnera, ſanguinis effluxiua te exer-
citando, Nam qui rite iſta coluerit, non aridus, non
egenus manebit. Terra enim ſua, graui fruge ibit.
Aurum, & lapides pretioſi, gignentur in ea, virtutes
loquor, & charitatis ardorem. Leguntur.n. plura
exempla de exercitatione circa Dñica vulnera, &
circa riuos ſanguinis, ex his decurrẽtes, q̃ ſint Deo
placita, homini vtilia, & bona. Vnde quiſquis vo-
let ſe circa hæc exercitare, poterit exercitium illud
ex dictis Bernardi aſſumere; ſcilicet vulnera ſalu-
tare, conſiderare, & aquas petere. Habes enim

	Siniſtro pede		miſeriæ		Stabilitatẽ.
	Dextro		ſapiẽtiæ		Morũ conuerſionẽ.
In	Dextra	Fontẽ	gr͞æ	Pete	Paupertatẽ.
	Siniſtra manu		charitatis		Caſtitatem.
	Vulnere lateris.		vitæ		Obedientiã.
	Siniſtro pede		remiſſiõis		Abluẽdas ſordes,
	Dextro		diſcretiõis		Potãdũ ſitĩ iuſtitię.
A	Dextra manu	Pete aq̃s	deuotõis	ad	Irrigandũ virtutes.
	Siniſtra		æmulationis.		Condiẽdũ affectiões.
	Vulnete cordis.		voluptatis.		Inebriandũ vbertate domus Dei.

De ſanguinis aſſimilatione. Membrum Tertium.

R TErtio principaliter videndũ eſt, de ſanguinis
huius aſſimilatione, & comparabilitate; ſup
quo, latus põt ſermo fieri, ut ſupra de corpore eſt
annotatum; ſed pauca memoremus. Eſt igitur ſan-
guis Chr̄i, rebus varijs in ſcripturis aſſimilatus. Scꝫ

Potus, Iordanis, vua, & eſt opobalſamus & fons.

Primo enim potui aſſimilatur, pp effectus cõformi
tatem, ut ſupra patuit, vbi de nominibus Sacri actũ
eſt. Iordanis fluuio, ſanguis is comparatur, in quo
4. Reg. 5. Naamã ſepties immerſus, ab omni lepra, vt in quar
to Regũ dicitur, ſanatus eſt. Vere quiſquis ſepties
hoc ſanguine, ſeptenis uicib. effuſo, aſperſus fuerit,
ab oĩ peccatorum ſorde mundus euadet. Quadrat
hic ſermo Beati Bernar. de lepra Naaman, circa pa
ſchale tempus. Vuæ ſanguis eſt meraciſſimus, uitis
Deuter. 32. Virginis Mariæ. Hanc vuam, ueri illi exploratores,
Nume. 13. grauido myſterio, ut in uno ſermonum, Maximus
declarat portauerunt. Hæc uua, crucis torculari ex-
preſſa, calice ſacro potatur. Hic notenť uuæ ꝓprie-
tates, ſimul & uitis: ut in Mariali. Comparať quo-
que is ſanguis opobalſamo .i. liquori balſami ob
multa, ut patet in libro de Rerum proprietatibus.
Iam poſtremo, quare fonti aſſimiletur uidendum.
Eſt enim fons hortorum; ſcilicet irrigatiuus, iuxta Cant.4.
illud. Dixi rigabo hortum plantationum. Fõs, quia Eccli. 24.
abunde ſanguinem fudit. Hic eſt fons irrigans uni-
uerſam ſuperficiem terræ. Fons is in quattuor capi S
ta diuiditur, quia efluit per quattuor uulnera, ut Gen. 2.
ſupra tactum. Hic notandum de fontis qualitate,
utilitate fluuiorũ quatuor, & congruitate, de quib.
plenè in Mariali. Quotiens igitur quiſquis es cali-
cem ſumpſeris, memento te de fonte hoc bibere,
& quaſi ab ipſa Chriſti coſta, aut ab ipſis uulneri-
bus ſanguinem hauri, hoc fonte inebriare.
Hæc de comparationibus.

De ſanguinis Chriſti effuſione. Membrum Quartum.

IAm quarto præcipuè conſiderandum eſt de hu- T
ius ſacri ſanguinis pro nobis effuſione; ut ſcili-
cet pro nobis fuſus eſt. Nam iuſſit ipſe Dominus,
ſic accipere calicem, & bibere ſanguinem pro no- Mat.26
bis effuſum: ut patet in inſtitutione. Hinc igitur ꝓ-
cepto pareamus, & de ſanguinis effuſione ſequen-
tia moroſe, & attente conſideremus.

Quo fuſus ſæpe, cur, quomodo, proficit, & quis.
a quo quotiẽs quare ꝓdeſt efficaciter qb.

Primo inquam conſiderandum occurrit, a quo ſit
hic ſanguis fuſus, & licet hic multa ſe materia offe
rat; puta conſiderare quomodo effuſus ſit à Draco- Apocal. 12.
ne illo ſitiente ſanguinem agni ab initio mundi.
Itemque a Iudæo paſſionem procurãte, tamen ma- Luc.23.
xime charitatem nutrit ſi cõſideretur, ꝙ effuſus ſit.

Pr͞e aſſentiẽte Miſericors ſeueritas.
A Filio offerẽte qđ tñ uř Stupẽda benignitas.
Spũſc͞tõ ꝑdicẽte Inaudita charitas.

Nonne ait Bonauentura, uř ſeueriſſimum fuiſſe, ꝙ
Filium iuſtum, Filium ſanctiſſimum, Filiũ optimũ,
Pater pro malo ſeruo traderet puniendum? Nulla
enim lex mandat, nulla ratio imperat, ut pp ſeruũ
impium, non dico filius; ſed uel ſeruus alius punia
tur innocens. Attẽdite ergo, & uidete o omnia in-
tima mea, quantus ad uos amor fuerit Dei Patris,
qui ut nos ſeruos malos redimeret, morti Filium
tradidit. Vt nos ad ſe reduceret Filium exulem fe-
cit. Hinc Apoſtolus Paulus. In ipſo complacuit om Coloſſ.1.
nem plenitudinem Deitatis inhabitare, & per eum
reconciliari oĩa in ipſo, pacificans per ſanguinem
crucis eius, quæ in cœlis ſunt, & quæ in terris. Erat
enim à cęleſti curia omnis humana natura excluſa,
& carceribus mancipata. Sed religatus eſt Filius, ut
liberaretur ſeruus. Seueritas quidem fuiſſe uideť;
ſed charitas ſumma probatur; ſi ueritas attẽdatur.
Quis unquam ſic dilexit ſeruum, ut pro eo a pati-
bulo liberando daret filium, & talem filium ſuſpen
dendum? Verè non eſt auditum. Hinc Ambroſius
exclamat. O inæſtimabilis dilectio charitatis, ut ſer
uum redimeres Filium tradidiſti. O redamemus ſic
amantem, & dicamus, iam cognoui, ꝙ ames me,
quia unigenito tuo non pepercisti propter me. Gen.22
Secundo effuſus eſt ſanguis a Filio offerente, &
eſt

Digitized by Google

eſt ſtupenda, & inaudita bonitas. Nō.n.coactus eſt, ſed ſpontè ſe morti obtulit,& ſanguinem, vt verus ille Pelicanus, pro fœtibus, à ſerpente diabolo occiſis, viuificādis effudit. Oblatus.n.eſt, quia ipſe vo
Eſa.53. luit, vt ait Eſa. Hinc Apocal. Occiſus es,& redemi-
Apoc. 5 ſti nos Deo in ſanguine tuo . Attende ergo nunc, ò aīa mea, nec à corde recedat, quanta erga nos fuit Saluatoris benignitas,qua nos ſic dilexit, vt ſanguinem ſuū pro nobis daret in pretiū , & eundem pro nobis ægris ſanandis,quotidie largiatur in potū,& in medicinale ſyropum. Grādis amor ille erga pullos ſuos Pelicani,ſed grādior infiniti es ardor charitatis Dñi Ieſu. Ille.n. naturalis, hic voluntarius. Ille pro ſuis pullis , hic ēt pro impijs . Ille effundit ex ſolo pectore, hic ex toto corpore. Ille manet viuus, hic nō emanare ſanguinē , niſi mortuus ceſſat;
Io.19. imo & poſt mortē teſte Ioanne. Superat ergo amor Dñi Ieſu oē exemplum ; nō eſt dare ſimile aliquod
Exo. 4. charitatis ſimulachrum. Sponſum ergo ſanguinum hunc diligamus,qui propterea totū ſanguinem fudit, vt noſtrū amorem ſibi deſponſaret. Apoſtolus.
Rom. 5 Vt quid. n. Chriſtus cum adhuc infirmi eſſemus ꝓ impijs mortuus eſt? Vix. n. pro iuſto quis moritur. Nam pro bono quis audeat mori? Commendat ergo ſuam charitatē Deus in nobis &c. Tertio à Spiritu ſancto prædicente, & ſuo amore incēdente effunditur, & eſt in audita charitas. Per ora.n. oīum Prophetarum hanc effuſionem ille prædixit ; vnde indubiè hunc effundi voluit . Corque Dñi Ieſu ſua charitate ſuccendit, vt ſic hoīem diligeret, ꝙ ſan-
Titi. 3. guinem ꝓ eo effunderet. Hinc Apoſtolus . Sanguis Chriſti,qui per Spiritum ſanctū, ſemetipſum obtulit immaculatum Deo,emundauit conſcientias ve-
Sap.12. ſtras &c. O q̃ dulcis eſt Dñe,& bonus Spūs tuus,qui ante hoc prædixit in conſolationē , compleuit per dilectionē,quotidie ſua virtute cōſecrat hunc mobis , in peccatorum remiſſionē. Patet ergo quātum in tota Trinitate fuerat in effundendo hunc ſanguinem charitas,licet in Iudæo fuerit maxima impietas. Iudæi.n.ſanguinem illius effundi deſiderabant, qui eos ſuo ſanguine redimere venerat. Illi effuderunt per nimiam crudelitatē; ſed è contra Dñs fundere ſitiebat, per nimiā charitatem . O mira charitas, ò ſtupenda amoris immenſitas Chriſti . Sed væ tibi ſæuæ crudelitati Iudaicæ. Quæ.n.beſtia crudeliſſima ſic fuit ſæua, vt Iudęa incredula? Cognoſcūt
Eſa.1. beſtiæ ſuos benefactores, vt patet in pluribus,& rependunt gratiā; ſed plebs hæc miſera, oīum beneficiorū immemor, nō modo non reddit gratiam; ſed cōtumeliā, ſed iniuriā; ſed mortē turpiſſimā. O belluina impietas, ò inhumanitas inaudita. Veniet ſanguis ille ſuper vos in irā, quē effudiſtis per inuidiā.

V *Quotiens ſanguis Chriſti fuerit effuſus. Paragraphus Secundus.*

SEcundo videndum eſt, quotiens is ſanguis fuerit effuſus. Nō enim abundæ ſuæ charitati ſuffecit, quòd ſemel effunderet; ſed crebrius voluit,
Pſ.119 vt copioſa eſſet apud eum redemptio, & magni fieret amoris obligatio, & plena vulnerum noſtrorū fieret curatio.

Septies.n.Saluator noſter ſanguinē ſuū èffudit.

In	Circunciſione.	In redēptionis	Initium.	Cō-tra	luxuriā.
	Oratione.		Deſideriū.		iram.
	Flagellatione.		Meritū.		gulam.
	Coronatione.		Triūphū.		ſupbiā.
	Manuum confixione.		Pretium.		auaritiam.
	Pedum cōfoſſione.		Signum.		accidiā.
	Lateris aperitione.		Sacramētum.		inuidiam.

Primo inquàm fudit ſanguinem in Circunciſione. *Luc. 2.*
Quia fuit circunciſus in genitalib. ut concupiſcentiam luxurię tolleret ab hoibus. Tantus.n.dulci Ieſiolo erat amor effundendi ſanguinem pro nobis , vt ſe continere non poſſet, quin tempeſtiuè,& non ſolum in uirili; ſed & infantili ætate illum effunderet. O qualem dolorē infantulus tenerrimus, lapideo cultro, in membro maximè paſſibili, ſuſtinuit circunciſus. O q̃ pios eiulatus, ēt ferrei cordis emollitiuos dabat, ut te ad compaſſionē, & ad amorem excitaret. O ſponſe ſanguinum, q̃ te charitate oſtēdis æbrium, qui tam cito uoluiſti ſanguinari . Hinc Vbertinus. O ſol iuſtitiæ, in ortu, & in occaſu, uoluiſti rubore ſanguineo rutilare. Nam in ortu rutilas triſtæ cœlum futuræ pluuiæ; maioris, ſ. effuſionis ſanguineæ, in alijs tuis uulneribus ſignatiuum. Sed & in occaſu fuiſti Diuinę ſeueritatis ſignū; dum cęlū tui corporis, aſperſione totali tui ſanguinis, apparuit rubicundū, ut nebulas noſtræ mortis, tuę paſſionis rubore fugares,& ſerenam uitam nobis reſtitueres. Tu ergo ò ſponſe ſanguinū, per ſanguinem circuncisionis tuæ , dimitte oīa debita incircunci-
ſionis meæ. Secundo ſanguinem in Oratione effu- *Luc 22.*
dit, qñ, ſ. teſte Luca ſudorem ſudauit ſanguineum, ut iram Patris tolleret, & maculam iracundiæ, qua noſter ſanguis infectus eſt mitigaret. O q̃ putas anguſtiam, q̃ anxietatem, quos pauores, horrores, ille benedictus Ieſus pertulit ? qñ ipſe Leo de tribu Iuda fortiſſimus, Gygas robuſtus, Columna fortitudinis, Murus,& ante murale, ſanguineum ſudorē ſudauit? Qm̄ ſi nullus homo quantumlibet lubrica,& illecebroſa carne , quantalibet ſpe ſalutis deſtitutus, ſimilem agoniā in ſubeunda, & urente iā morte ꝑpellus eſt, qūo & exiliter ſuſpicari poterimus ,
de menſura illius paſſionis eius, cuius, & ſpūs erat *Tametſi ipſe diceret. Mat.26 Quatenus noſtri ſe oſtenderet conſimilē.*
prōptus , & caro utpote nulli maledicto obnoxia , nullatenus infirma; ſed ad omne bonū paratiſſima, longè magis q̃ cœteros hoīes, traheret affectio naturalis in uota ſua. Sileant verba, affectus hic ſecū loquatur. Non eſt huius loci aſſignare hmōdi cauſas. Tantum oremus obſecrantes,& dicentes. Et in ſanguine ſudoris tui , ò tu agne Dei , quem pauens pertęſus, mæſtus effudiſti , dimitte oia debita ſtulti pauoris, tædij, irrationabilis meroris, noxiæ puſillanimitatis,& oēm iræ motum. Tertia eſt in flagel-
latione, de qua Matt. & hoc contra peccatū gulæ, *Matth. 27.*
qua quia caro delicate nutritur, uoluit toto corpore ſanguinem effundere, ut ſic laſciuiam humanæ carnis temperaret. O quis hanc effuſionem, ſine lachrymis? quis dicam, illam flagellationem, ſine cordis compunctione intuebitur? En exuitur ueſtibus,

ſtat

Digitized by Google

ſtat nudus verecundus iuuenis ille. Caro illa innocentiſſima,& tenerrima,mundiſſima,& pulcherrima,flos oĩs carnis,& totius humanæ naturæ,repletur plagis,liuoribus,& fracturis, vulneratur per totum corpus illud ſanctiſſimum,à planta pedis,vſq;
Eſa 1. ad verticem,nõ remanet ſanę partis veſtigium;ſed
Eſa.63. totum fit rubrum veſtimentũ eius.Fluit vndiq; Regius; & pretioſiſſimus ſanguis, de oĩbus partibus corporis,de ſcapulis,& de coſtis,& de cunctis mẽbris amantiſſimi,& amatiſſimi iuuenis illius.Accedit dolori dolor,ſuperadditur,reiteratur,& ſuperſpiſſatur,plaga ſuper plagam, liuor ſuper liuorem, ſanguis ſuper ſanguinem,& corpus eius præ ebore nitidiſſimum,cruore eius Roſeo rubricatur per totum. Hæc mente retracta, & cũ Anſelmo exclama. Electè puer Dñi Dei mei, quid tanta amaritudine commiſeras dignum? Proſus nihil. Ego homo pditus,totius contritionis cauſa extiti &c. vt Ludolphus. Obſecraq; dicens. Et in magno diluuio ſanguinis tui,à vertice capitis,vſq; ad plantam pedis, acerbæ illius caſtigationis, amaræ correptionis, aſperæ emendationis,atrocis,contrectationis,crudelis flagellationis,crudeliſſimæ lacerationis, qua tu fuiſti,ſicut leproſus percuſſus à Deo,& humilia-
Eſa.53. tus,vir dolorum,& ſciẽs infirmitatem, nouiſſimus virorum,cui nõ erat ſpecies,neq; decor,vermis,& non homo,opprobrium hoĩum,& abiectio plebis.
Pſ. 21. Te obſecro per hunc ſanguinem, dimitte oĩa debita ſoccordiæ,ignauiæ,laſciuiæ,petulãtiæ &c. Quar to effunditur ſanguis in coronatione,vt habet Mat
Matth. 27. thæus contra ſuperbiam,quæ maximè fit in capitis eleuatione. Egredimini, & hic ò aĩæ fideles, & in-
Can. 3. tuemini Regem Salomonem,ſpineo diademate coronatum,& diuinum illud caput,multiplici ſpinarũ denſitate, vſq; ad cerebri teneritudinem ſpina confixum,& transfoſſum ſecundũ Bernardũ.Quod dum arundine concutitur, ſanguine largiſſimè vndiq; defluente tingitur, vt comæ capitis ſint, ſicut
Can. 7. purpura Regis canalibus; imò ſanguineis guttis
1. Pet. 1 tinctè. Intuere faciem, in q̃ deſiderant Angeli proſpicere,pp pulchritudinem, iam leproſo ſimilem. Nam ſputis,ſanguis appoſitus, & commixtus,colorem lepræ dabat. Ora & hic dicens. Et per ſanguinẽ ſacri capitis tui, ò Rex, & Pontifex mitratæ ſpinis coronatæ per oculos,frontẽ,tpa,aures,occiput, in ceruicẽ vſq;, abundè decurrentem,dimitte omne debitum capitis elati, duræ ceruicis,pertinacis, & ſuperbæ. Quinto ſanguis effunditur in manuum perforatione. Voluit. n. manibus conclauari exterius, vt purgaret auaritiã cordis interius. Ecce non vt auari parcè vna manu dedit; ſed duabus largiſſimè.O quanta copia ſacer ſanguis emanauit,qñ locis illis neruoſis,& venarũ ſcaturigine plenis, manus loquor,confoſſus, & conclauatus,diris,& groſſis clauis. Sexto quoq; ſanguis abundè effluxit, qñ pedes ſacri, extenti, & confixi in cruce fuerunt, & per hoc permiſit, vt omnẽ accidiam à nobis excuteret,& ad bona alacres redderet. O attende nunc aĩa mea, qũo foderunt manus, & pedes benedicti Ieſu.En manus quæ formauerũt cęlos,in cruce ſunt
Pſ. 98. extentæ,& affixæ.Pedes quoq;, quorum ſcabellum adoratur,qm̃ Sanctum eſt, clauis cruci affiguntur. Tunc fluuij de Paradiſo quattuor defluxerunt, qñ abundi ſanguinis riui, de quattuor plagis manuũ, & pedum Dñi Ieſu effluxerunt. O igitur per ſacroſanctum illud balſamũ incenſi magni,quod tu ſummè Sacerdos,in die Solennitatis magnæ de vulneribus duræ,& aſperæ ſtationis, acerbi,& amari ſuſpendij effudiſti,te obſecramus dimitte oĩa debita infirmitatis,& temeritatis &c. Dimitte auaritiam, & accidiam oẽm.Comprehendit quidam magiſter duas iſtas effuſiones,ſub vna,ſ.in crucifixione; ponens tertiã in ordine,ꝙ effuderit in benedicti oris contuſione &c.obſecrãs hoc modo.Et per ſanguinẽ de ore tuo fluẽtem,qñ velatum colaphis,& ala- Luc.22
pis te percuſſerunt, & os tuum poſuiſti velut petrã Eſa 50.
duriſſimam,qñ pugnis oppugnarunt, & genas tuas vulſerũt,dimitte oĩa debita polluti oris mei,quod polluitur ex verbo ſtultitię nequitię,& malitię.Septimò effuſus eſt ſanguis iſte copioſè,de benedicto latere eius,& hoc,vt inuidiã oĩm curaret. Cuiꝰ benedicti lateris apertione,& ſanguinis effuſione.

Saluamur ab ira damnationis.
Regeneramur in gr̃a iuſtificationis. Hæc Vbertinus declarat.
Sanamur à culpa infectionis.
Sublimamur in gloria fruitionis.

Hic & nos charitatis vulnere cum ſponſa vul- Can. 5.
nerati,petamus dicentes.O per lanceã quæ aperuit latus dextrum templi,penetrauit Sancta Sanctorũ, transfixit archã teſtamenti,& per Sacroſancta fluẽta pignorum, & Sacrorum teſtamenti ſui, ſemper innouantis,& ſine fine manentis,quæ de corde tuo profluxerunt,aquã ſapientiæ ſalutaris, ſanguinem pretiũ redemptionis, remiſſionis, & reſtitutionis, & vitæ ſpiritus arteriales,luſtra nos, aſperge nos, laua,munda,baptiza, & oĩa debita dimitte peccati in Sacro ſanguinis tui pretioſi, ſepties ꝓ nobis effuſi. Habes ergo ex prędictis, ꝙ ſepties is ſanguis pro te ſit effuſus, & ꝙ verè te lauit in ſanguine ſuo à peccatis, vt in Apocal.1. cuius ſeptenæ effuſionis Apoc.1
typum,habes in Leuit.ꝙ Sacerdos ſepties eum,qui Leuit.
mundandus erat à lepra,aſperſit ſanguine paſſeris. 14.
Iſte paſſer eſt Chr̃s, pp aliquas conditiones ipſius. Nam paſſer zelat vxorẽ,& pro ea pugnat,cibat pullos, & derelictos ab alijs, & illaqueatos iuxta poſſe liberat, quæ oĩa fecit Chriſtus. Cuius ſanguine aſpergimur,quotiẽs de illo deuotè meditamur.Huius ẽt typus ſeptenæ ſanguinationis, in lotionibus ſeptem Naaman Syri pręceſſit.Ecce iã fontes egre- 4. Reg.
diuntur de Paradiſo.Iam fluenta aquarũ emanant. 5.
Iam catharactè apertè ſunt cęli,& inundat diluuiũ Gen 7.
gratiæ,ad gyganteam noſtram ſuperbiã,& carnalẽ laſciuiam ſuffocandam, qñ totus ipſe Ieſus, vr̃ in ſanguine reliquatus. O actor qui liquas oĩa,qũo in doloribus, pro redemptione tam impij peccatoris reliquaſti dilectum?Rupti.n.ſunt fontes abyſſi magnæ; penetralia,ſ.cordis, & viſcerũ Ieſu, & aperta ſunt hoſtia vitæ.Surge ergo nunc ò aĩa deuota,eſto ſicut columba nidificans,in ſummo ore foraminis, illic pullos abſconde. Feſtina, & peccatrix aĩa,ingredere hoſtium archæ, ſi non vis diluuio perire. Accurre,& tu eſuriens, & ſitibunda, comede fauũ Cant. 5.
tuum cum melle tuo, bibe vinum tuum cum lacte tuo.feſtina ne tardaueris.Sanguis tibi in vinũ conuerti-

Digitized by Google

uertitur, vt inebrieris. In lac aqua mutatur, vt nutriaris. Appone hic os, vt haurias aquas de fontib.
Eſa. 12. Saluatoris. Accede & tu Naaman Syre, ſepties in hoc ſanguineo lauare Iordane, & reſtituetur caro tua ſanitati. Sed & tandem quiſquis, q̃uis ſit lepra peccati teneris, accede fidenter, ſepties in ſanguinẽ occiſi paſſeris Ieſu à Sacerdote magno, aſpergere, & ſaluus eris. Tunc aũt ſepties aſpergeris, cum deuotè hanc ſeptuplam effuſionem memineris, cũ te
Heb. 5. à Sacerdote magno, Pontifice in æternum aſpergi popoſceris. Orans cum Auguſt. Rogo te per ſalutifera vulnera tua, quæ paſſus es pro ſalute noſtra, ex quibus manauit pretioſus ſanguis, hoc me perfunde, & tua charitate ſuccende. Itemq; cum Baſilio illo. O verbum caro factum, factus mediator
Eſa 9 Dei, & hoĩum, factus Angelus pacis, Angelus ma-
Zach. 9. gni conſilij, Angelus teſtamenti, qui in ſanguine te-
Pſ. 2. ſtamenti tui educis vinctos de lacu. Tu idẽ factus
Pſ. 109 Rex, & Sacerdos ſecundum ordinẽ Melchiſedech.
Io. 1. Factus item agnus Dei, tollens peccata mundi, & ſoluens omnia debita ſeruorum, reatu obnoxiorũ Domino, dimitte debita noſtra, in ſacrificio ſanguinis tui ſepties effuſi &c. Fiat obſecratio, vt ſupra. Eſt enim deuotiſſimum, & vtiliſſimum in his exerceri. Hæc de eo, quòd ſæpè effuſus ſanguis.

Quæ ſit effuſi pretioſi ſanguinis cauſa, vel ratio.
Paragraphus Tertius.

A
33. Tertio conſiderandum, quæ ſit ſanguinis tam ſæpè effuſi ratio, & cur totiens effuderit; nil enim fit ſine cauſa. Eſt autem cauſa.

Magni
- Debiti neceſſaria ſolutio.
- Amoris demonſtratio.
- Boni perditi reſtauratio.

Prima ratio eſt magni debiti neceſſaria ſolutio. Maximo.n.debito primus homo obligatus erat, qđ nec ipſe, nec alter quiſpiam ſoluere poterat, donec Agnus ipſe veniret, & ſui pretioſi ſanguinis pretio, hoĩem liberaret. Ipſe.n.ſolus poterat, vt Doctores ſuper tertium, de incarnatione ſcribentes ple-
Oſe. 13. nè demonſtrant. Oſee. De manu mortis liberabo populũ meũ, de morte redimam eos, pretio, ſ. ſanguinis dicit Dñs Bernar. Filius Dei iubetur occidi, vt vulnerib. noſtris pretioſi ſui ſanguinis balſamo mederetur. Agnoſce igitur, ò aĩa, q̃ grauia ſint tua vulnera, pro quibus neceſſarium fuit Dominum Ieſum vulnerari. Niſi enim eſſent ad mortem æternam, nequaquã pro eis curãdis Dei Filius moreretur. Altera ratio fuit, magni amoris demonſtratio.
1. Io. 5. Tres enim ſunt qui teſtimonium dant in terra.

Scilicet
- Spiritus.
- Aqua.
- Et Sanguis.

Spiritus quem emiſit de corpore, aqua quæ fluxit de latere, ſanguis quem effudit de corde, teſtes ſunt dilectionis maximè. O teſtimonium, ò teſtes Bernard. Verè copioſa apud te redemptio, abunda amoris probatio, quia vndã ſanguinis ſæpe, & largiter effudit, cum tñ pro redemptione noſtra vna gutta ſuffeciſſet; ſed data eſt copia, vt magnitudine muneris, virtus innoteſceret diligentis. Vt.n. oſtenderet quantum te diligeret, non aliter voluit, quã moriẽdo, te de morte liberare. Vide ergo aĩa quãti te fecit, q tali te pretio redemit. Vide q̃ te amauit, qui totiens, & totiens, ſanguinem ſuum pro te effudit. Noli tuã ingenuitatem cõtemnere, & nunq̃ à Chriſti dilectoris tui amore ſeparare. Tertia rõ fuit magni boni pditi reſtauratio. Et hęc eſt triplex.

Scilicet
- Libertas à ſeruitute diaboli.
- Introitus cœleſtis Regni.
- Hæreditas filiorum Dei.

De primo Hier. Redemit Dñs Iacob, & liberauit Ier. 31.
eum de manu potentioris. Pſ. Redemit eos de ma- Pſ. 105
nu inimici. Saluator. Si filius vos liberauerit, verè Io. 8.
liberi eritis Zacharias. Benedict⁹ Dñs Deus Iſrael, Luca 1.
quia viſitauit, & fecit redemptionem &c. De ſe- Heb. 9.
cundo Paulus. Chriſtus per propriũ ſanguinem in-
troiuit ſemel in ſancta. Et infra. Habentes itaq; fi- Heb. 10
duciam fratres in introitu Sanctorum, in ſanguine Chriſti. Chriſti.n. ſanguis eſt verè Paradiſi clauis.
De tertio dr̃ Num. Quod homicidis expulſis de ter Nume.
ra ſua non dabatur libertas redeundi; niſi poſt mor 35.
tem ſummi Pontificis. Hier. Reducam virum ad hę Ier. 12.
reditatem ſuã, & ad terram ſuam. Tanta eſt.n. hæreditatis illius celſitudo; q non niſi pretio ſanguinis, & talis ſanguinis comparetur. Eſt igitur ſanguis iſte cauſa hæreditatis æternæ. Quam tñ hæreditatem, qui obtinere volet, teſtamentũ iſtud ſanguinis in cordis ſcrinio, diligenter oportet obſeruer, illius matronæ adinſtar, de qua vulgariter famare ſolent, q camiſiam mariti ſui vulnerati, & occiſi in ciſta reſeruauit, q̃ quotidie aperiẽs, & cruẽtam camiſiam amici intuens, mortẽ eius fleuit amare. Sic ſic fidelis quæuis aĩa, Chriſtum cruenta carne debet intueri, & paſſionem eius amarè flere; ſi nolit hæreditatem æternã amittere. Ad quod hortatur pulchrè Auguſt. dicens. Videte in cruce vulnera pendentis, ſanguinem morientis, pretium redimentis. Hæc quanta ſint cogitate, hæc in ſtatera cordis appendite, vt totus figatur in corde, qui ꝑ nobis fuit fixus in cruce. Eſſent hoc loco quæſtiones plurimæ mouẽdæ; videlicet qũo ſanguis Chriſti cũ corporale ſit, à peccatis liberet, & in ſpiritũ agat. Itemq;. Vtrum Chr̃i ſanguis oblatio, gratiſſima Deo Patri fuerit, an etiã vna gutta, vt vr̃ velle Bernardus ꝑ redemptione ſuffeciſſet? Quæ paſſim a Doctoribus tractantur, & quia ſubtiliores ſunt, a paruulis non magnoperè ſciri curantur. Hinc illis omiſſis alias tres cauſas effuſi ſanguinis aſſignem⁹, quas in ſuo paruo bono Bonau. ponit. Debemus.n. pro conſcientiæ ſtimulo exacuendo, vt docet, cõſiderare ſanguinẽ Chriſti, recentẽ in cruce effuſum.

Pro humano corde			
	Excitando.		Negligentia.
	Abluendo.	A	Concupiſcentia.
	Mollificãdo.		Neqtia, & duritia.

Quis enim tam hebes, vt permittat in ſe regnare culpam, qui cogitat ſe perfuſum pretioſo illo ſanguine? Et hæc de cauſis effuſionis.

De quarto, ſcilicet modo effuſionis ſanguinis huius. B
Paragraphus Quartus.

Quarto de modo effuſionis videndũ; ſ. qũo is ſanguis ſit effuſus. Et inuenit ſm Doctor.

Quod

Digitized by Google

Q̄d effuſione { Pijſſima. / Pleniſſima. / Pœnaliſſima. } quo ad { Cauſam. / Menſuram. / Naturam. }

Primo effuſione pijſſima, quo ad cauſam. Quia effuſus eſt non pro culpa propria; ſed aliena. Vnde dicit. Hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effundetᷣ. Fuit ergo cauſa pijſſima, quia ex charitate ardentiſſima ſanguinem innoxium fudit. Hinc Auguſt. in Chriſti perſona ait. O homo recogita qualia, & quanta pro te paſſus ſum. Cum eſſes inimicus Patri meo, reconciliaui te, cum aberrares quęſiui te, humeris portaui te, Patri meo reddidi, caput meum ſpinis oppoſui, manus meas clauis obieci, ſanguinem meum pro te fudi, aĩam pro te poſui, vt iungerem te mihi, & diuideris tu à me? Cõuertere ad me, & ego ſuſcipiam te. Quanta fuerit hæc pietas; nec Cherubim oculatiſſimi plenè comprehendũt. O piè redamemus eum. Secundo effuſus eſt, effuſione pleniſſima quantum ad menſurã, quia non effluxit de corpore eius vna gutta; ſed ſanguinis vnda, & hoc in magna copia. Vnde dicit ipſe per Eſaiam. Aſperſus eſt ſanguis meus; ideſt pro eis effuſus, ſuper veſtimenta mea, & oĩa indumẽta mea; ideſt corporis membra inquinaui. Nullum. n. fuit in Chriſti corpore membrum, quod ſanguine eius non eſſet aſperſum. Tam plenè. n. hunc ſanguinem effudit, ꝙ nec vnica gutta in corpore, vt aiunt remanſit. Nam ſanguinẽ intercutaneum, fudit in flagellatione, & quicquid ſanguinis fuit in capite, & vertice, effudit in coronatione, ſanguinem vero venarum, & neruorum, fudit in manuũ conclauatione; ſed ſanguinem qui remanſit in corde, vel in interioribus membris, effudit in lateris apertione. Et ſic patet, ꝙ plenè ſanguinem fudit, & nil ſibi retinuit, & ſicut teſta exaruit. Et hoc totum, vt ſupra dictum eſt, pro amore inflammando erga eum effecit. Quis iam hæc meditans Chriſtum non debet diligere? quem videt ſui amore feruidum nil de ſanguine retinere; ſed præ amore erubeſcere? Poſtremò effuſus eſt ſanguis, effuſione pęnaliſſima; ſi conſideretur natura. Nam eius natura erat tenera, & nimium delicata, & erat optimè complexionata, ſaniſſima, & ſuauiſſima, nullius humoris ſuperflui læſione turbata, & ideo omnis pœna illi inflicta, fuit acerbiſſima, & propter complures alias cauſas, vt patet infra de aggrauantijs paſſionis. O duri, & indurati, quos is effuſionis modus non compungit. Hircinus ſanguis diuidit adamantem, non ergo faciet ſanguis Chriſti in humano corde, quod facit ſanguis Hirci in lapide? Hæc de modo effuſionis.

Math. 26.

Ier. 3.

Eſa. 63.

Pſ. 21.

Quibus proficit is effuſus ſanguis.
Paragraphus Quintus.

C IAm tandem videndum, quibus profuit ſanguis ſic effuſus. Nam licet ſufficiat cunctis ſuperualenter; non tamen æquè prodeſt omnibus efficienter. Nam iuxta Bonauen.

Proficit Deum { Paſſum requirentib. puritate intentionis. / Reſpicientibus viuacitate attentionis. / Imitantibus conformitate paſſionis. }

1. Io. 1. De primo Ioannes in Canonica. Si in lumine ambulemus, quantum ad rectã intentionẽ; ſicut ipſe in luce eſt, ſocietatẽ habemus adinuicẽ, & ſanguis Ieſu Chriſti Filij eius, emundat nos ab omni peccato. De ſecundo Iob. Pulli aquilæ lambunt ſanguinem, ideſt viri contemplatiui contẽplantur Chriſti ſanguinem. Figurã habemus in ſerpente æneo. De tertio Paulus. Si compatimur, & conregnabimus.

Iob 38. Num. 21. Rom 8.

De fructu, & effectibus ſanguinis effuſi.
Membrum Quintum.

QVinto principaliter videndum eſt de effectibus, & vtilitatibus huius ſanguinis effuſi, & in Sacro dati, quas q̃q̃ varij variè aſſignẽt. Vbertinus nũc imitãdus qui has recenſet.

Soluit, deuincit, ſignat, purgandoq; fortat.
Irrigat, & frangit, curans, placat, reſerando.

Primo. n. benedictus Chriſti ſanguis, fuit ſoluens pretium noſtræ redemptionis, Princeps Apoſtolorum. Non. n. empti eſtis auro, vel argento, de vana veſtra conuerſatione, paternæ traditionis; ſed empti eſtis pretioſo ſanguine agni immaculati, & incontaminati Ieſu Chriſti. Leo Papa. Effuſio ſanguinis iuſti pro iniuſtis, tam potens fuit ad priuilegiũ, tam diues ad pretium, ut ſi vniuerſitas captiuorũ, in redemptorem ſuũ crederet, nullum Tyrannica vincula detinerent. Paulus. Empti eſtis pretio magno. Verè pretio magno, quia tã magni pretij, ſanguis agni fuit, quãti pretij agnus extitit. Sed agnus valoris infiniti extitit, quia Deus fuit, ergo & ſanguis Chriſti. Huius in figura dr̃ Hieremias. Hæc dicit Dñs Deus Iſrael. Sume emptionis librum; hunc ſcilicet Chriſtum ſignatum, ſacro ſanguine rubricatum, & librum hunc, qui apertus eſt in manibus, & pedibus, & pone illum in vaſe fictili; tui, ſ. cordis, vt permanere poſſit diebus multis. Secundo eſt vincens ſabulum noſtræ impugnationis. Vnde fuſo hoc ſanguine dici potuit illud Apocaliſis. Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & Regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius, quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorũ, qui accuſabat eos, ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte, & ipſi vicerunt eum, pp ſanguinem agni. Tunc. n. vt dr̃ apud Ioannem. Iudicium fuit mundi, & tunc princeps mundi diabolus, eiectus eſt foras, & vinctus ſanguine Chriſti; vnde miro modo, diaboli timent ſanguinẽ Dñi Ieſu. Chriſoſto. ſuper Ioannem. Vbicunq; viderint ſanguinem Dñicum, fugiunt quidem dæmones, & Angeli concurrunt. Tertio Chriſti ſanguis, eſt ſignans populũ Chriſtianę religionis. Hoc. n. ſanguine ſignantur, vt à cęteris dinoſcantur. Exo. Erit aũt vobis ſanguis in ſignũ. Ezechiel. Signa Thau ſuper frontes virorum. Itemq; Apoc. Nolite nocere Terræ, & Mari, neq; arboribus; quoadusq; ſignemus ſeruos Dei noſtri, in frontibus eorum. In cuius etiã figura iubetur. Exo. Sument de ſanguine agni, & ponẽt ſuper vtrumq; poſtem. Grego. Quid ſit ſanguis agni, non audiendo; ſed bibendo diſcimus, qui ſuper vtrumq; poſtem ponitur, qñ non ſolũ ore corporis; ſed ore cordis hauritur. Quarto eſt purgans vitium noſtræ infectionis. Sanguis. n. ille purus, & mundus, agni immaculati, qui de Diuino templo corpo-

1. Pet. 1

2. Cor. 16.

Ier. 32.

D

Apoc. 12.

Io. 12.

Exod. 13.

Ezech. 9

Apoc. 7

Exodi 13.

Digitized by Google

Ezech. 47. corporis Dñi Ieſu, a latere dextro, & per totũ exijt,
lixiuiũ.n. fuit purgans, & mundans omnia crimina
originalia, actualia, mortalia, & venialia, ſpiritua-
lia, & carnalia, quantum ad ſufficientiam; & ſi non
quo ad efficientiam, pp malorum obſtinatam mali
tiã, qui ſe tali lauacro, lauari non permittunt. Hinc
Apocalipſis. Dilexit nos, & lauit nos &c. vt ſupra.
Apoc. 1 Et Paulus. Sanguis Chriſti emundabit conſcientias
Heb. 9. veſtras, ab operibus mortuis. Oĩa.n. pęnę in ſangui
ne mundantur, & ſine ſanguinis effuſione, nõ fit re-
miſſio. Sanguis aũt Chriſti, vt Chriſoſt. ait. effuſus,
oẽm orbem terrarũ, a crimine lauit. O ter quaterq;
beati, qui lauant ſtolas ſuas, in ſanguine agni. Quin
to eſt confortans aĩum, ad pugnam congreſſionis.
1. Machab. 6. Hinc penes Machabęos. Comparauerunt ſe in prę-
lium, & tubis cecinerunt, & elephantib. oſtenderũt
ſanguinẽ vuæ, & mori, ad acuendum eos in prælium.
Vua Chriſtus, expreſſa in crucis torculari, morus
Chriſtus liuoribus, & vulnerib. denigratus. Cuius
ſanguine confortamur, & excitamur; quotiẽs eum
intenta mente contemplamur. Hoc ſanguine Mar-
tyres excitati triumpharunt. Sexto eſt irrigans am-
bitum Eccleſiaſticæ diffuſionis. Hoc.n. ſacro ſangui
ne, de fonte viuo manante, rigatur Eccleſia, cuius
humore, totum eius corpus regitur, & viuificatur,
Leuit. 4 & ornatur. In cuius figura ſanguis vituli, cõtra pro-
pitiatorium ſepties aſpergitur, quia vniuerſalis Ec
cleſia illo iuuatᷓ. Humano ſanguine terra maximè
fęcundatur, & homo Chriſti ſanguine, in omne bo
nũ promouetur, & eodẽ medicato ornatur, vti ait
Agnes beatiſſima. Sãguis eius ornauit genas meas.
Itemq; virtute ſuperna fulcitur. Nã dũ Chriſti ſan-
guine Eccleſia munitur, ab Angelis amplius cõfor-
Apoc. 19 tatur. Hinc in huius ſignum dr̃ in Apoc. ꝙ veſtitus
erat Chriſtus veſte aſperſa ſanguine, & exercitus
☞ cęli ſequebatur eum. Nam illos Angeli ſequuntur,
qui hac veſte induuntur. Lætetur itaq; (ait Beda) fi-
delis Eccleſia effuſione pretioſi ſanguinis rubrica-
ta, lætetur inquã, & redemptori ſuo ſtudeat grata
vota rependere, qui pro ea dignatus eſt ſanguinem
fundere. Septimo Chriſti ſanguis eſt, frangens lacũ
Tartareæ incluſionis. Tanta.n. fuit virtus huius be-
nedicti cruoris, ꝙ inferni carceres fregit, conclu-
ſoſq; Patres inde liberauit. Hinc Zach. Tu quoque
Zach. 9. in ſanguine teſtamenti tui, eduxiſti vinctos de la-
cu &c. In cuius tropo dr̃. ꝙ Salomon pullũ ſtrutio-
nis, in vaſe clauſerat vitreo, ſtrutio hæc videns iuit
in ſiluam detulit vermiculũ, cuius ſanguine vas li-
nitũ confractũ eſt, & pullus liberatus, vt refert ma-
giſter hiſtoriarum. Vermiculus iſte eſt Chriſtus qui
Pſ. 21. ait. Ego aũt ſum vermis, & nõ homo. Pullus huma-
num genus, vas limbus inferni &c. Octauo eſt cu-
rans ægrotum noxiæ infirmationis. Nam pro vnius
mẽbri curatione, Phlebotomia fieri ſolet in altero.
Sic cum totum genus humanum, quaſi vnum mem
brum eſſet, peccati ægritudine infirmum, ſoluſque
Chriſtus quaſi alterum membrum innocentia eſſet
ſanus: vt curaretur homo ſanguinatur Chriſtus, nõ
barberij lanceula; ſed clauis, flagellis, ſpinis, & lan
cea. In huius figura læpra curatᷓ, ſanguine paſſeris
Leuit. 14. ſepties aſperſo, quia hic ſanguis omnium mortaliũ
peccatorum infirmitates curat: ut patet diſcurren-
do. Sic & Moyſes tabernaculum, & oĩa uaſa ſangui Heb. 9.
ne aſperſit, quia dum corpus noſtrum aſpergitur
hoc ſanguine, ab omni concupiſcentiæ morbo re-
frigeratur. Hinc ait Auguſtinus. Fuſus eſt ſanguis
medici, & factum eſt medicamentũ frenetici. No-
no eſt is ſanguis placans vultum Paternæ indigna-
tionis. Pater namq; cęleſtis quantumcunq; indigna
tus, viſo vnigeniti ſanguine manſueſcit, ſicut dr̃ de
Leone, ꝙ viſo agni ſanguine, deponit ferocitatem.
Et ideo cum ꝓpter tua crimina tibi ſentis Patrem
iratũ, intingas tunicam tuæ veteris vitæ, in ſangui
ne Ieſu, & defer ad Patrem dicens. Vide ſi tunica Gen 37
filij tui ſit an non, & placabitur Pater. Paulus. Ac- Heb. 12.
ceſſiſtis ad teſtamenti noui mediatorem, & ſangui-
nis aſperſionem melius loquentem, q̃ Abel, quia
ille vindictã, iſte miſericordiam clamat. Vnde Iob.
Terra ne operias ſanguinem meum, nec inueniat Iob 16.
locum latendi in te clamor meus. Hic.n. eſt ſanguis
fęderis, per quem oĩa pacificantur. Et quid mirũ ſi
Patrem placauit, qui ſanguinem tantæ pietatis, &
dignitatis effudit? Decimo eſt ſanguis Chriſti ape-
riens aditum cęlicæ habitationis. In Sancta Sancto-
rum nullus intrare poterat ſm legẽ, niſi Sacerdos Heb. 9.
ſummus, & non ſine ſanguinis effuſione, vt dicitur
ad Hebræ. Sic clauſa cęleſtis patriæ ianua in qua ha
bitat Sanctorum Sanctus, nullus intrare poterit, ni-
ſi ſummus Sacerdos. Idcirco Chriſtus aſſiſtẽs Pon-
tifex futurorum bonorum, per proprium ſanguinẽ
introiuit ſemel in Sancta æterna redẽptione inuẽ-
ta, vt dicit Apoſtolus vbi ſupra. Et nos eius mẽbra
corporis conſtituti, intramus cũ ipſo, & per ipſum.
Hinc iſdem Apoſtolus. Habentes itaq; fiduciam in Heb. 10
introitu Sanctorum, in ſanguine Chriſti &c. Sic in Nume.
morte ſummi Pontificis exules, in terras reuertun- 35.
tur, ſecundum legem. Sic etiam tertij Regum vlti- 3. Reg.
mo. Vulnerato Rege, & ſanguine fluente, pręco in- 22.
ſonuit, vnuſquiſq; reuertatur in ciuitatẽ, & in ter-
ram ſuam. Ad quam ciuitatem, ad quam terram,
perducat nos ſanguis tuus Domine Ieſu Chriſte.

Hæc de fructu, & vtilitatibus ſanguinis huius, E
quas is tantum aſſequitur, qui digna illũ deuotio-
ne veneratur, quiq; indefeſſe præcatur verbum il-
lud Euãgelicum in bonum. Sanguis tuus ſuper nos, Mat. 27
& ſuper filios noſtros. Contemptoribus autem, di-
gna reſtabit pœna. Nam irritam quis faciens legem Heb. 10
Moyſi, ſine vlla miſeratione, ſub duob. vel tribus
teſtibus moriatur; quanto maiora putatis mereri
ſupplicia, eum qui Filiũ Dei conculcauerit, & ſan-
guinem teſtamenti pollutum duxerit? &c.

De huius ſanguinis ſumptione Sacramentali. Membrum Sextum.

NVnc quomodo Chriſti ſanguis Sacramenta- F
liter ſumitur videndum. De quo modo idẽ Mat. 26
Dominus. Bibite, hic eſt ſanguis noui teſtamenti.
Sed prætereũdum, atq; ſuperſedendum, quoniam
in antehabitis ſatis copioſè tractatum eſt, & quare
ſub duplici ſpecie ſumitur, quare nõ ſimiliter a po-
pulo ſanguis accipitur, de quibus ſupra actum eſt
inter conſiderationes.

De eo

Digitized by Google

G *De eo quomodo ſpiritualiter ſumatur hic ſanguis. Paragraphus Primus.*

VNde nunc quomodo ſpiritualiter bibatur cõſiderandum. Vbi notanda ſunt iſta.

Locus vbi potus inuenitur.
Scilicet Vſus ad quem conuertitur.
Suauitas gratiæ quæ exoritur.

De primo, ſ. vbi ſit locus vbi ſpiritualis potus ſanguinis inuenitur, ſciendũ, ꝙ tot ſunt loca quot ſunt Chriſti vulnera. *Pſ. 77.* Pſ. Percuſſit petram, & fluxerunt aquæ. Sicut ex foraminibus Petræ Iudæi aquã, ſic fideles ex vulnerib. Chriſti, Chriſtiani Spiritualem hauriunt ſanguinem. *Eſa. 12.* Eſa. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Numera nunc vulnera ſi potes, qm̃ numeroſa facta ſunt nimis. Nam *Eſa. 1.* præter quinq; ſciſſuras illas grandes, ẽt à planta pedis, vſq; ad verticem non vacat locus à fonte. Suſtinuiſſe, namq; pro nobis pie creditur, quinq; millia quadringenta, & ſexaginta. Vnde & totidẽ ꝓpinauit, bibendi ſanguinẽ fontes. Hinc dicitur.

LX. bis duo. C. ſuperaddas millia quinque.
Tot fertur Chriſtus, pro nobis vulnera paſſus.

Accede ergo, ò ſitibunda aĩa, tabernæ vini patent. Secundo de vſu ad quem conuertitur, quære in Sermonibus S. Thomę de Venerabili Sacro. Tertio, vt dicitur in ſumma. Nota quòd ſanguis non modo attulit dicta bona; ſed omnibus factus eſt omnia.

Eſt lauacrũ.	*cibus.*	*eſt pretiũ.*	*medicina.*	*rogatũ.*
Expiationis.	Refectionis.	Redemptionis.	Curationis.	Reconciliationis.

Hunc itaq; ſanguinem iugiter cum Bonauentura præ oculis imaginatiuè habeamus, ſalutantes, & cum quodã dicamus. Aue ò ſanguis Chriſti benedicte, lauacrum meæ regenerationis, cibus refectionis, in altari poculum, in cruce pretium, in corde medicamentum, in fronte munimentum, in cęlo ꝓ nobis aduocatus, imò totius vitæ meę viuificatiuũ. *Leuitic. 17.* Aĩa. n. omnis carnis in ſanguine eſt. Ita vt Philoſophus dicat. Corruptio, & ſenectus non eſt, niſi paucitas ſanguinis. Sicut igitur in ſanguine naturali, eſt vita mea corporalis; ita in ſanguine tuo, ò Chriſte, eſt conſeruatio vitæ meæ Spiritualis, & perductio ad ſtatum uitæ immortalis. *Io. 6.* Qui. n. biberit ſanguinem tuum habet uitam æternam.

Exo. 13 Aſpergant' itaq; oro, vtriq; poſtes aĩæ meæ ſanguine tuo, ut intellectus hunc ſemp cõſideret, affectus diligat; imò & corporalis oculus imaginando, adeo fortiter aſpiciat, ut qcquid uidero, appareat mihi tuo ſanguine rubricatũ, ut ſic Angelus exterminator, *Ioſ. 2.* domũ hanc prætereat, Ioſue uerus hanc dinoſcat, & ſic nihil mali in ea contingat. Per te cuius eſt ſanguis iſte, Dominum meum Ieſum. Amen.

De tertia huius Paſchalis agni portione, quæ eſt ipſius Domini Ieſu anima, et ſpiritus. Cap. III.

H

Sap. 4. PLacita erat Deo anima illius. Sap. Iam de tertia portione huius benedicti Agni eſt agendũ, quæ eſt aĩa, & ſpũs Domini Ieſu Chriſti. Quę duo qualiter differant, & qualiter conueniant, nõ eſt huius diſputationis. Hic accipimus animam pro portione inferiori, ſpiritum autem pro ſuperiori; de quibus ſingulis diſtinctim eſt agendum, qm̃ diſtincta conſiderabilia habent. Et primum de anima, & inferiore portione hæc ſunt cõſideranda. Scilicet.

Qualitas.
Animæ Vires.
Affectus.
Aſſumpti defectus.

En qualis, vires, affectus, en mala quanta.

Primo inquam offert ſe conſideratio, de huius animæ Chriſti qualitate; qualis, ſ. fuerit. Et ut ſparſim colligitur, ſciendum, quòd talis extitit.

Hæc dilecta, placens, prælata, regens, benedicta.

Dilecta inquam Deo, & hominibus. Pater. n. Deus, diligit Filium amore immenſo, & omni mẽti creatæ inexperto, ac per hoc, & aĩam eius. Sed vtinam, vel modicũ pro ariditate noſtra excitanda, ſentire datũ fuerit, quo charitatis ardore, diligat vnicum cordis ſui Filiũ, Pater ille æternus, & quo diligatur ab eo. Grande Paternæ dilectionis argumentũ, vox illa Paterna inſonans de cœlis. Hic eſt Filius meus *Mat. 3.* dilectus. O verè dilectus. Tenendum. n. firmiter, & nullatenus dubitandum, ꝙ Deus Pater, diligit Chriſtum vnigenitum ſuum, amore, intenſiuè infinito, quantum Chriſtus Deus eſt. Sed inquantum eſt homo diligit eum Pater, licet amore infinito, non tñ infinitè, ſicut nec Filius hoc modo eſt infinitè bonitatis; ſed tñ maiore dilectione, diligit Deus Pater Chriſtum, quantum eſt homo, ac per hoc, & animam eius, q̃ totum vniuerſum, viſibilia, & inuiſibilia, irrationalia, & intellectualia. Cuius hoc eſt indicium, teſtimoniũ reddens credibile nimis; ꝙ Pater maius bonũ contulit Chriſto homini, q̃ toti vniuerſo; ſ. hypoſtaticam vnionem, quod donum oĩa dona cęteris præſtita, eminenter tranſcendit, vt ſupra dictũ eſt de humanitatis Chriſti qualitate. Vnde verè tenẽdum iuxta verba cuiuſdam Doctoris, ꝙ verè magis Deo dilecta ſit benedicta illa anima, q̃ oĩs reliqua creatura; adeo vt ſi alterum duorum oporteret fieri, vel dilectam illam aĩam ex vna parte, vel Virginẽ Matrem, cum vniuerſa Eccleſia beatorum ex altera parte, redigi in nihilũ, nemo tã cęcus Diuinarum rerum æſtimator, qui non certũ habeat quid iudicet. Hæc ille. Idem tenet Gerſon in Tractatulo ſuo ſuper Cantica dicens. Quod nobiliſſima Chriſti aĩa, principalius fuerit intenta, formaliter ad ſui glorificationem, q̃ occaſionaliter in lapſorum reparationem, ipſamq; cunctis præſtare. Multum ergo anima dilecta. Vereq; dictum eſt in Chriſti perſona. Dedi animam meam dilectam &c. *Ier. 12.* Patet ergo, q̃ dilecta Deo Patri. Qũo aũt ipſa rurſus non dico diligebat; ſed amabat Deum Patrem, infra agetur. Quod aũt & hoĩbus dilecta, verè poſt Deum ſummo gradu. Verè dilecta, quia amabilis, *2. Reg. 1.* ſuper amorem mulierum non modo, ſed & rerum vniuerſarum; ſuper aurũ, & thopazion vniuerſam. *Pſ. 118.* Omnia. n. hæc Sancti ob eius amorem, vt ſtercora *Philip. 3.* computauerunt. Eſt ſecundo placens, quia vt dictũ eſt, placita erat Deo aĩa illius. Quidni eſſet placita, q̃ ſemper vt ipſe Chriſtus teſtat', quod placitũ erat illi faciebat? Quod aũt erat placita, patet ex eius acceptabilitate. Nam illam traditam, oblatã in odorẽ ſuaui-

Digitized by Google

ſuauitatis excepit, iram dimiſit, oẽs ꝓ quibus eius aĩa traditur, in gratiã ſuſcepit. O verè placitam animam, placentem, placantem, placentes efficientem vniuerſos. Tertio hæc aĩa eſt nobilis, & tantæ nobilitatis, vt non modo cęteris prælata, & præ cęteris ſublimata; ſed tãtæ ingenuitatis, vt illa pręponderet in iudicio Dei, ſuper oẽm celſitudinem, uniuerſæ reliquæ creaturæ; adeò vt etiã ſublimior illa creatura (Virginem matrẽ loquor) humilem q̃ ſe
Luca 1. fatetur ancillã. Pro magno quoq; excelſi illi ſpiri-
Heb. 1. tus habẽt, ꝙ in miniſteriũ mittantur myſterij eius. O ingenuitatem, ò pręcelſam nobilitatem. Et tñ nobilis hæc aĩa, non dedignatur humiles noſtras viſitare caſas, & vilis noſtri tugurioli fieri habitatrix. O dignationẽ. Quarto hæc aĩa rectrix eſt, & Regina, corpus ſuum nobile ſine contrarietate regens, vt nec minimam peccati contagionem, vel tenui-
Luc. 11. ter admiſerit. O animam verè Reginam fortem, fortem vincens armatũ. O verè ſapientem, theſau-
Col. 2. ris ſapientiæ, & ſcientiæ plenã. O reginam iuſtam, iuſtitiæ perfectæ complens formã. O rectricem ma-
Ps. 88. gnam, quia primogenitã excelſam prę Regibus ter-
Pſal. 2. ræ; accipientem à Patre gentes in hæreditatem, & terminos terræ poſſeſſionem. O aiam poſtremo Reginam benignam, quæ non ſolum clemens regnicolis, aut miſericors, ſed & amica, & tãtopere amica, vt amor eius morte fortior fuerit, & qua nemo fortius amauit, quæ animã talem tradidit, & adeò tradidit pro amicis ſuis. Regens itaq; fortiter, iuſtè, ſapienter, magnificè, benignè. Eſt tandem, & aĩa iſta benedicta, omni benedictionis modo; de qua benedictione agitur infra de ſpiritu. Hæc de animę huius qualitate. Æſtimet qui poterit, q̃ ſint dignè gratiæ agendæ, ſuper collatione animæ talis.

De viribus animæ Domini Ieſu. Membrum II.

NVnc de viribus huius aĩæ eſt videndum. Nã ſicut aſſumpſit veram aĩam, ita & oẽs aĩę uires; licet hæretici oppoſitum dicebant. Nam patet hoc ex ſcripturæ teſtimonio, in quibus uirium aĩæ ſit crebra mentio. Item hoc requirit incarnationis ueritas; alioquin nõ eſſet uerus homo. Idem exigit incarnationis utilitas, quę eſt iuſtificatio noſtra. Nã iuxta Damaſcenũ. Quod inaſſumptibile, eſt & incurabile. Totus igitur toti unitus eſt, ut toti mihi ſalutẽ gratificet; id eſt gratis faciat. Hæc ille. Sunt igitur hic contemplãdæ uires, & potẽtiæ corporeæ, & ſenſitiuæ. Et hoc tripharia conſideratione. Quantum ſcilicet.

	Perfectã obediẽtiã.		Deum, & rationem.
Ad	Limpidã relucẽtiã.	quo ad	Sciẽtiã, & affectionẽ.
	Exemplarẽ formã.		In bono cõſeruationem.

Debemus.n. conſiderare uires iſtas, quõ promptiſſimè, ac delectabiliſſimè, cum affectione amoroſa, cum æſtuantibus deſiderijs, & uoluptate multa, ipſi ſpiritui, & rationi ſuperiori ſubijcitur, in laudem, gloriam, & famulatũ Dei. O quis capiet iſtud? Debemus item conſiderare, quõ ẽt dulciſſimè ad nos, in Dei charitate afficiebantur, optantes, ac deſiderantes omne bonum noſtrum. Itemq; de profectu gaudentes, dolenteſq; de imperfectione noſtra. Hinc nunc Ieſus ſpiritu exultaſſe legitur; hinc fleſ- *Luc. 10.*
ſe, uel infremuiſſe narratur. Melius hæc animo, q̃ *Luc. 19.*
ſcripto complecti poſſunt. Conſiderare quoq; de- *Io. 11.*
bemus, uirium harũ exemplarem formam; ſ. q̃ omne malum declinantes, complectebantur omne bonum. Quomodo apprehenſiuæ, nil niſi uerum, motiuæ, nil niſi circa bonum uerſabantur. Nam cum Chriſtus dux ſit, & oĩum noſtrum magiſter, eiuſq; uita, q̃ geſſit in carne mortali, uniuerſæ ſit perfectionis forma, exemplar, & finis, ſpeculumq; informationis noſtræ, liquet, ꝙ ſicut in omni actione, ſic ẽt in uiribus ſingulis, ordinatiſſimè, & perfectiſſimè ſe geſſit. O quales cogitatus, q̃ pios, q̃ Sanctos, q̃ uerè Deo dignos. O imaginationes, q̃ puras, ſacras, affectiones item, q̃ ardentes, pijſſimas, credendus eſt habuiſſe. Satius eſt conticeſcere; q̃ ſuper his ſcribere indigna. Poterit nihilominus, grandis hic meditandi copia afferri. Poterunt.n. diſtingui uires iſtæ ſenſitiuæ, in apprehẽſiuas, & motiuas, poſſetq; fieri, ſingularium partium proſequutio in ſpecie. Sed quoniam parum de his, a Doctoribus inuenio poſitum, & quia ſunt ſupra intellectum meũ; ideo ſuperſedendum. Tanguntur tamen pauca de ſingulis uiribus, in Roſario infra ponendo, in parte ſecunda. Agite ergo, uel interdum, etſi non plenè, uel tenuiter ſaltem conijciamus, de uirium harum perfectione conſideremus, diiudidemus, noſque eis conformemus, & per earum perfectiones, noſtras perfici, & ſpiritui ſubijci oremus.

De affectibus ſenſitiuis Domini Ieſu. Membrum Primum. I

PAri, & iam modo de affectionibus Domini Ieſu, in parte ſenſitiua repoſitis, conſideratio poteſt fieri. Et hoc

	Perfectionem.
Quo ad earum	Erga nos dilectionem.
	Exemplificationem.

Sicut iam tactum eſt de gaudio, de zelo, quòd ſpiritu exultauit, ꝙ fleuit, quòd infremuit, ſic etiam de cæteris, vt de ira &c. vt infra videri poterit.

De aſſumptis defectibus animæ Domini Ieſu. Membrum Secundum.

POſtremò conſideranda ſunt defectuum mala, K
in hac benedicta anima, pp nos aſſumpta. Nã quemadmodum in corpore quædam mala aſſumpſit, & quædam non; ſic per omnia in anima. Vnde circa hanc materiam Doctor Sanctus inquirit iſta.

Peccatum.	*fomes.*	*ignoras.*	*paſſio.*	*ſenſus.*
Si aſſumpſit.	Fomitem.	Ignorãtiam.	Paſſiones īteriores.	Senſibiles dolores.
Triſtis. ſiue	*timor.*	*miratur.*	*& ira.*	*viat.*	*comp.*

An triſtitiam.	Timorem.	Admirationem.	Iram.	Viator.	Et cõprehenſor ſimul.

Proſequitur ſingulas has quæſtiones S. Thomas, conformiter concludens cæteris, ꝙ Chriſtus illos defectus aſſumpſit, per quos ꝓ nobis ſatisfaceret,

veri-

Digitized by Google

veritatem humanæ naturæ cõprobaret,& per quos nobis exemplum virtutis fieret. Vnde pater, ꝙ nec peccatum,nec peccati fomitem, nec ignorantiam, aut cęteras pœnalitates vitioſas, pp peccatum originale inflictas,vt ignorantiam, infirmitatẽ ad bonum,malitiã, concupiſcentiam malam non aſſumpſit.Pœnas tñ exercitiuas vitæ perfectæ,& teſtificatiuas humilitatis naturæ; vt paſſibilitatem, verum dolorẽ,triſtitiam,timorẽ,admirationẽ,iram,prout eſt vindicta ſm ordinem iuſtitiæ,pp nos aſſumpſit, ſimul viator,& comprehenſor;prout hęc omnia in ſua Summa,in tertia parte Sãctus Thomas pulchrè declarat.Vnde eius dicta non ſunt hic repetenda.

Gratias agamus,qui mala noſtra pertulit,& nobis ſua bona cõtulit.Offert quoq; ſe hic conſideratio illa de tentationibus Dñi Ieſu;ſ. quare, vbi,qñ, a quibus, & quotiens tentatus fuerit,in anima hac benedicta. Scribunt de his paſſim Doctores.

De ſpiritu huius Paſchalis agni. Cap. III.

L O Quàm bonus, & ſuauis eſt Dñe ſpiritus tuus. Sap.Iam de ſpiritu huius Agni immaculati videndũ. Circa quę hæc ſunt cõſideranda. Scilicet. *Sap. 12.*

	Qualitate.
	Chariſmatũ plenitudine.
De ſpiritus	Benedictione.
	Pro nobis traditione.
	Sublimi exaltatione.

Qualis,quam plenus,benedictus,traditus,altus.

Primo inquam de ſpiritus huius qualitate videndum.
1 Quocirca notandum,ꝙ huic ſpiritui poterũt applicari conditiones illę,quæ libro Sapientiæ habentur;vbi dr̃. Eſt.n. in illa Spũs intelligentiæ Sanctus,vnicus,multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus,certus,ſuauis,amans bonũm,nihil vetans benefacere,humanus, benignus,ſtabilis,ſecurus, omnem habens virtutem, oĩa proſpiciens, & qui capiat oẽs ſpiritus intelligibiles,mũdus &c. Quę denominationes,ſeu proprietates,licet magis propriè Spiritui ſancto,ratione ſuæ eſſentiæ, & effectuum aſſignentur, vt dr̃ in Pantheologia, titulo de Spirituſancto;poſſunt tñ pulchrè,& deuotè,ſpiritui huic cõparari,vt patet conſideranti. Eſt.n.iſte ſpiritus Sanctus,quia Sãctorum Sancti.Eſt vnicus; ideſt ſingularis;illius,ſ.qui de ſe dicit,quia vnicus, & pauper ſum ego &c.Multiplex virtutibus,& effectibus,& ſic de ſingulis,poterit applicatio fieri. Itẽ cõſideranda eſt,ſpũs huius nobilitas.Tum quantũ. *Sap. 7.* *Pſ. 24.*

Prædeſtinationẽ.		Sit prædeſtinatus.
Ad Creationem.	Vbi q̃ren dum ſi	Perfectior creari poteſt.
Aſſumptionem.		Sp vnitꝰ ſubſtitit.

Longum eſſet proſequi hæc per ſingula, videantur Doctores ſuper Tertium ſcribentes, & S. Thomas in tertia parte Summæ ſuæ. Hæc de qualitate.

De plenitudine chariſmatum Spiritus huius. Membrum Secundum.

M SEcundo offert ſe Spiritus iſte contemplandus, quo ad gratiarum,& chariſmatũ plenitudinẽ, de quibus q̃m infra agitur in ſpecie;hic videndum quõ plenus fuerit in potentijs, & quali plenitudine. Vnde notandum,ꝙ ſpiritus iſte plenus gratiæ, & veritatis fuit,ſic impletus gratia,ſapientia,iuſtitia,& gloria, vt eius vnius gratiæ, & gloriæ plenitudo,præponderet, ſuper oẽm pulchritudinẽ reliquæ creaturæ.Non.n. ei datus eſt ſpiritus ad mẽſuram;ſed in eo habitauit plenitudo Diuinitatis.Circa quam plenitudinem,hic concurrunt videnda. *Io. 3.* *Col. 2.*

	Qualis eius plenitudo fuerit.
Scilicet	Qualiter ab alijs diſtet.
	Quibus plenus fuit.

De primo notandum,ꝙ talis ea plenitudo fuit,qualem Ioannes diffinit,quia plenus gratiæ, & veritatis fuit,vnctus oleo lætitiæ præ omnibus conſortibus ſuis.Plenitudo ergo eius,eſt plenitudo ſpũs,nõ ad menſurã dati;ſed adeo dati,vt vniuerſæ ciuitati Sanctæ ſufficiat fluminis huius impetus,ad lætificandam ciuitatem Dei, & ciuibus eius,prout pulchrè declarat quidam doctor. Aut ſm Albertũ plenitudo iſta hæc eſt,ꝙ Chriſtus homo habuit omnia per gratiam,quæ habet Deus per naturam.Et nulla gratia in eo fuit diminuta,vel ocioſa,aut à contrario impedita;ſed omnia in ſummo. Et hæc propriè eſt gratia vnionis(vt patet infra)propter q̃ incomparabiliter, omnem reliqui corporis plenitudinẽ excedit. Quæ etiam tanta eſt, quòd Eccleſia canat. Quem totus mundus non capit,portant puellæ viſcera. Quod non ſolum de verbo,vel ratione verbi; uerũ de aſſumpta carne uerè dicitur.Cuius tanta eſt gratiæ,ſapientiæ,& iuſtitiæ plenitudo,ꝙ eam reliquæ creaturæ uniuerſitas,capere nõ poſſit; ſed nec æquare. O ſuper plenam plenitudinem. De ſecundo autẽ qualiter hæc plenitudo ab alis diſtet, ſciendum, ꝙ multiplex plenitudo diſtingui ſolet. *Io. 1.* *Pſ. 44.* *Col. 1.* *Pſ. 45.*

	Sufficientiæ.
Scilicet	Excellentiæ.
	Supereffluentiæ, &c. ut patet.

Vel iuxta Albertũ, eſt multiplex plenitudo gratiæ.

	Datiua,& effluxiua nõ receptiua, ut ſolꝰ Deꝰ.
Quę	Receptiua,datiua, non retentiua, ut canalis.
dã	Receptiua,& retentiua,non datiua, ut uas.
	Receptiua, datiua, & retentiua, ut fons.

Prima cõuenit ſoli Deo. Vnde ſcribitur.Facies tua plena gratiarum. Secunda conuenit Sacerdotibus in mortali conſtitutis. Tertia Sanctis Sacramentis Eccleſiæ non miniſtrantibus. Poſtrema aũt propriè congruit Chriſto,qui plenus gratię,& ueritatis.De cuius plenitudine accepimus oẽs, Euãgeliſta teſte. *Heſt. 15.* *Io. 1.*

Quibus is ſpiritus fuerit plenus. Paragr. I.

DE tertio autem quibus is plenus ſpiritus fuit. Notandum, quòd Chriſtus, & eius ſpiritus, his plenus fuit,quia habuit N

	Gratiæ.		Affectu.
Plenitudinẽ	Sapientiæ.	In	Intellectu.
	Meriti.		Opere, & effectu.

Agunt de his ſuper tertium ſcribentes; ſed & Bonauentura pulcherrimè de his in ſuo Breuiloquio.

De

Digitized by Google

O *De plenitudine gratiæ in affectu. Paragraphus Secundus.*

DE plenitudine gratiæ in affectu tenendum, quòd in benedicto Domino Ieſu, à ſui conceptione, fuit plenitudo omnis gratiæ.

Quantum ad gratiam ſingularis perſonæ, per hanc habens omnis culpæ immunitatem.

Quantũ ad grãm capitis, p hãc habẽs influẽs vitã.

Quantum ad gratiam vnionis, per hanc habens adorationem latriæ.

Proſequitur hæc pulcherrimè deuotum Bonauenturã inſequutus, Vbertinus in prima parte ſua. Titulo, Ieſus plenè dotatus. Habet item circa ſingulas has gratias S. Thomas ſuas Quęſtiones, pulchrè quæq; declarãs in tertia parte Summæ. Legat quiſque deuotus iſta, quia verè deuotum eſt ruminare iſta, quæ breuitatis cauſa tranſilimus.

Adoremus igitur Spũm hunc, pp gratiam vnionis, veneremur ob gratiam perſonæ ſingularis, amplexemur pp gratiam capitis, & indiuiſibiliter tali capiti adhæreamus, petamus quo nobis influat motum, ſenſum, & vitam. Plurimum.n. membra tali capiti obſequi tenentur, vt Vbertinus declarat.

P *De ſapientia Domini Ieſu, qua plenus fuit in intellectu. Paragraphus Tertius.*

POterit, & in hunc modũ grandis fieri ſermo de ſapientia Ieſu Chři, qua plenus fuit in intellectu, ſed de hac agitur vbi ſupra. Et tenendum, ꝙ quia ipſe eſt Deus, & homo, ideo in ipſo eſt omnis plenitudo ſapientiæ, non ſolum quantum ad cognita; verumetiam quantum ad differentiam cognoſcendi. Fuit.n. in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Cognitio	Sẽpiternalis.	Diuinitatis.
	Senſibilis.	ex pte Senſualitatis, & carnis.
	Scientalis.	Mentis, & Spiritus.

Sunt, & aliæ plures diſtinctiones de cognitione, & ſapientia Ieſu; ita ꝙ in vniuerſo quinq; aſſignentur; ſ. prima ſecundum naturam Diuinam, ſecunda per gloriam, tertia per gratiam, quarta ſm naturã integram, quinta ſecundum ſenſibilem experientiam, vt Bonauentura, vbi ſupra, & infra. Et ſecundum harũ diuerſitatẽ, diuerſa diuerſimodè nouit.

Per cognitionem	Spũalem.	Deus.	Omnia.
	Senſualẽ.	vt Homo, nouit	Per ſenſus
	Specialẽ.	Viator.	experta ſc;
			Naturam.
		quædam per	Gratiam.
			Gloriam.

Per cognitionẽ ſm grãm, vt illuminator, nouit ad hoc neceſſaria. Per cognitionẽ ſm gloriam, vt cõprehenſor, nouit differenter oĩa. O q̃ immenſa ſapientia iſta, qua inquantum redemptor, habuit oĩa peccata expiare; vnde & oĩa, & ſingula ea habebat cognoſcere, & è diuerſo oĩa bona, cum per ipſum inſtaurata ſunt oĩa. Scribit venerabilis Hugo, ſingularem de Chriſti ſapientia Epiſtolam, quàm non ab re eſſet hic tractare, ſed procedendum eſt. Ephe. 1.

Accurre igitur ò tu cęca, inſipiens, & curioſitatis auida anima mea, ad hunc omnis doctrinę fontem. Inde ſcientiatum ſalubrium aquas hauri, ab hoc Sole tuas illuſtrari tenebras depoſcas; cũ dubia in ſcripturis inueneris ab hoc diſſolutionẽ petas. Ipſe enim habet clauem Dauid, cui aperuerit apertum eſt. Non iam ad alios inordinatè aſpires, cum in hoc vnico omnia habes. Eſa. 22.

De merito Chriſti, & perfectione eius, in opere, & in effectu. Paragraphus Quartus. Q

DE perfectione aũt meriti Chriſti, ſciendum, ꝙ fuit in eo oĩs meriti perfectio, & plenitudo, quod ex plurimis coniectatur, potiſſimum ex iſtis.

Quis, quo, cui, quãdo, ſibi quid, quantũ modus ipſe.

Primo quantum ad eum qui merebatur, quia non tantum homo erat, verumetiam Deus; Dei aũt opera perfecta ſunt. Deut. 32. Secundo quantum ad mediũ, per quod merebatur, quia per perfectiſſimum habitũ charitatis, & per perfectiſſimũ exercitium virtutis, in orando, in agendo, in patiendo. Tertio quantum ad eum cui merebatur, quia non tantum ſibi; ſed q̃ maximè nobis, & oĩbus electis. Quarto quantũ ad tempus in quo merebatur, quia ab inſtanti ſuæ cõceptionis vſq; ad horam mortis. Quinto quantum ad id quod ſibi merebatur, ſ. glorificationem corporis, accelerationem reſurrectionis, clarificationem nominis, & dignitatem iudiciariæ poteſtatis. Sexto quantum ad id quod nobis, quia non tantũ gloriam; verumetiam gratiam, & veniam. Septimo quãtum ad modum quo merebatur, quia omnibus modis merendi, quorum tres ſunt. Scilicet.

Indebito faciendo debitum.
Vel de Debito magis debitum. Et ſic nobis propriè meruit.
Debito vno modo faciendo debitum alio modo. Sic ſibi meruit.

Perfectum igitur meritum Chriſti; ita ꝙ ſuper eius meritum, oĩa alia merita humanæ naturæ habent fundari, & ab ipſo procedunt, ſicut pullulationes à radice. Et hoc eſt ſolum meritum, in quo poſſumus ſaluari. Nam per hoc plenè ſatiſfactum iuſtitiæ Diuinæ, non ſolum pro toto genere humano in communi, ſed ẽt pro quolibet homine in ſingulari. Et non ſolum in quolibet homine ſingulari malitiam vitæ ſuæ, quaſi in quodam aceruo communi emundauit; ſed vt Hubertinus ait, pro quolibet peccato ſingulari, maculam luit, & defleuit, pęnam ſoluit, & pertulit, & ab ipſa reum abſoluit, veniam & gratiam impetrauit. Ipſumq; in opere ſuo Meritorio adiuuit, & aſſociauit, & omne bonũ in ſingulari, & ſpeciali, quod vnq̃ habebimus in hac vita, ſiue in beatitudine æterna, prius ipſe nobis meruit, radix meriti factus, pri⁹ à Patre ipſe nobis accepit, & pro ipſo in ęternũ Patri ſe ſubijcit, ipſum laudat, & benedicit, & ipſi in ęternũ de oĩbus noſtris gratus exiſtit. Vnde qui ex nobis nihil, niſi filij iræ, nihil, niſi mortem æternam meremur, in Chriſto omne meritum habemus; ita ꝙ dicere debemus. Oĩa opera noſtra operatus nobis es Domine. Et ad ita nobis merendum, tantum aſſumpſit de pœna, & dolore, tam interius in corde, quàm exterius in corpore, quod omnino eſt nobis ineffabile. Et tamen ad hæc Ephe. 2. Eſa. 26.

 patien-

Digitized by Google

patienda, & nobis merenda, tam agillimo ſaltu, tã velociſſimo curſu occurrit, qualẽ non mens concipere poteſt, vt verè exultauerit, vt gygas ad curren dam viam &c. Enumerat Vbertinus decẽ amoroſos, & agillimos ſaltus, quos fecit benedictus Ieſus à ſuæ ſublimitatis extremo, in noſtra infima, quorũ eſſet cõſideratio deuota; ſed fieret ꝓlixa. Itemq; huic loco quadrat conſideratio de voluntate Chriſti, q̃ diſtinguitur multipliciter à Doctis; ſed plenè de his agitur in locis præmemoratis. Vñ hæc alibi legens, ò aĩa Chriſtiana, in Dño Ieſu tuo exulta, in quo es quicquid es, & extra quem non niſi malè es, qui tibi oĩa eſt. Plaudant alij ſibi de merito, de bono opere ſe iactent, tu nullum meritum tene; niſi quantum Chrs tibi meruerit, & Trinitas beata acceptauerit. Gaude cum Vbertino, in menſura q̃ tibi Dns diſtribuit, in funiculo diſtributionis tuæ, ĩ hac benedicta terra promiſſionis cordis boni Ieſu, cuius portione contenta, canta cum Propheta. Funes ceciderũt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara eſt mihi. O funes, ò hæreditatem, ò verè meritoſi, qui hoc merito Chriſti gloriantur. O ne in me Chriſte bone tua merita deperdita, iri ſinas, erro enim ſi alia inquiram. Omnia bona mea ſunt tua dona, & ideo magis obligantia.

Pſ. 18.
Abac. 3
Pſ. 77.
Pſ. 15.

Quomodo ſpiritus is benedictus. Membr. III.

R

IAm de huius ſpiritus; imò & totius Chriſti benedictione videndum, de cuius benedictionibus, pulcherrimè agit Dominus Albertus, in libro de Laude Virginis glorioſæ. Vnde hæc notanda, ꝙ benedictio dicitur his modis.

Signat, ſupponit, in parte modo benedictus.

Primo fuit benedictus, quantũ ad ſignificationem. Quia ſic benedictio dicitur, &

Eſt
- Omnis maledicti euacuatio, quia caruit fomite, ignorantia, incineratione.
- Omnis boni poſſeſſio, quia poſſedit naturam Diuinam, humanæ coniunctam.
- Fœcunditatis exaltatio, quia Pater in eſſe naturæ, gratiæ, gloriæ.
- Congratulantium collaudatio, quia laudatus ab Angelis, Hominibus, Creaturis.

Notentur verba ſingula, quia abundantia eſt in eis, & deuota materia, quæ cõſideranti ſatis eſt nota; vnde nec proſequenda. Fuit quoq; benedictus ſecundum omnem ſuppoſitionem.

Sic.n. eſt bñdictio in { Natura. / Gratia. / Gloria. } Et ſic Chrs ſummè.

In natura autem fuit Dñs Ieſus benedictus. Et hoc

Quo ad
- Corp⁹ qd materia, forma, harmonia optimũ.
- Aĩam caretẽ oĩ malo, repletã bõo, vnitã Deo.
- Deitatẽ in operibus, in ſeipſo, in ſuis donis.

Benedictus item fuit Chriſtus Ieſus in gratia, Quia habuit

Gratiã.
- Increatam cum Patre, quia Deus, Dei Filius, Spirator, Spiritus.
- Creatam cum Matre omnem gratiam accepit, dedit, impleuit.
- Coniunctam cũ vtriſq;, quia ſicut Filius, pluriũ redemptor, & beatitudo hominum.

In gloria quoq; benedictus fuit Chriſtus, habens

Gloriã
- Creatoris in miſericordia, iuſtitia gloria.
- Cõprehenſoris aureã, & ſuperabũdanter oĩa.
- Redemptoris, liberator hominũ, victor dæmonum, exaltator omnium.

Fuit quoque tertio benedictus, ſecundum partes integrales.

Quo ad
- Originem, benedictam Trinitatem Patrem, Virginem Matrem.
- Eſſentiam, in odore, ſapore, valore.
- Efficientiam nos benedicens, in eſſe naturæ gratiæ, & gloriæ.

Et ob hoc merito à nobis benedicendus ſemper corde, ore, & opere. Eſt etiã poſtremò benedictus per omnia, & ſecundum extremum modũ; habens, ſcilicet omnes benedictiones.

Hñs
- Virginalem. — Virgo & Pater, ſicut Maria Virgo & Mater.
- Viduale. qa — Sponſus Eccleſiæ ablatus.
- Cõiugalẽ. — Eccleſiæ vir, ei deſponſatus.

Oẽs præterea benedictiones in ſcripturis poſitæ, huic in ſummo ſunt attribuendæ. Habuit.n. omnium oẽs dignitates, vel per ſe, vel in æquipollenti excellentiſſimo congruenti, vt Albertus ibi declarat. Vnde patet q̃ copioſè hic adminiſtratur deuotæ meditationis materia, quia põt fieri applicatio oĩum benedictionũ, q̃ habentur in Biblia, vt de Benedictionibus dierum, Patriarcharũ, ſacrarum mulierum &c. quæ omnes Chriſto ſunt applicabiles. Hunc igit verè benedictũ Spũm, & merito a cunctis benedicendũ, in nomine Dñi venientẽ deuotè amplectere, Eulogium illud in aurem eius Suſurra dicens. Ingredere benedicte Dñi, cur foris ſtas? Nã ſi hunc benedictũ deuotè acceperis, non imbenedictus manebis. Maior archa hic. Si ad archę ingreſſum benedicebat Obededum domus, nõ ad Chriſti introitum, amans benedicitur ſpiritus?

Math. 21.
2. Reg. 6.

De Spiritus huius pro nobis traditione. Membrum Quartum.

IAm quarto de huius benedicti Spũs, in cruce ꝓ nobis traditione conſiderandum, qũo, ſ. traditus ſit, qñ inclinato capite tradidit ſpiritum, & emiſit, & hoc voce magna clamando. Qui quidem clamor (vt Vbertinus in ſua quarta parte Pulchrè ꝓſequitur) magni fuit valoris, & efficaciæ. S

Mar. 15

Nã
- Excitauit Patrem. ad Exaudiendum.
- Terruit hoſtem. ad Fugiendum.
- Manifeſtauit ſe Deũ. ad Confitendum.
- Animauit Hominẽ. ad Congrediendum.

Ante.n. plures clamauerũt, nec exaudiuit eos De⁹, ſed huius vnius, cuius oratio non fuit rauca, raucedine peccati, pro reuerentia exaudita eſt a Patre: iuxta illud Pſ. Ego clamaui, qm̃ exaudiſti me De⁹. Secundo clamor iſte in tradendo ſpiritum, terruit hoſtem, ad fugiendum, quia erat victoriæ ſignum. In cuius figura, cum veniſſet archa in caſtra, vociferatus eſt omnis Iſrael clamore grandi, & Philiſtei audientes vocem clamoris dixerunt. Quænam eſt hęc vox magna clamoris? &c. Sequitur. Timueruntque Philiſtei, & ingemuerunt dicentes. Vę nobis &c. Sic diaboli territi ſunt clamore Chriſti.

Heb. 5.
Pſ. 16.
1. Reg. 4.

Tertio

Digitized by Google

Tertio manifeſtauit ſe Deum; Cum enim morientes, deficientibus vitalibus ſpiritibus, vix valeant reſpirare, inſignẽ Deitatis fuit, ꝗ morti immediatè propinquus, ſic altè clamauit. Vnde Centurio videns, ꝗ ſic clamans expiraſſet, confeſſus eſt. Verè Fi-
Luc. 23 lius Dei erat iſte. Quarto is clamor animauit martyres ad congrediendum. Clamor.n. Ducis, animat milites ad pugnam. Cuius pulchra figura ſcribitur
Iudic. 7 de Gedeone, & ſocijs eius, qui conclamauerunt Deo, & Gedeoni, & vicerunt. Tradidit ergo Spiritum clamando. Item tradidit animam, in manus Patris ipſam commendando, dicens. Pater in manus tuas commendo Spiritum meum.

Mirę recõmẽdationis electi collegij.
Qd eſt verbũ Doloris intenſiſſimi.
Victorioſiſſimi triumphi, vt ꝓſequitur deuotè Vbertinus vbi ſupra.

De huius inuicti Spiritus victorioſo egreſſu, Da-
Pſ. 145 uid prædixit. Exibit ſpũs eius; ſ. per ſeparationem a carne, & reuertetur in terram, i. in corpus ſuum in reſurrectione. In illa die (reſurrectionis videlicet) peribunt oẽs cogitationes eorũ (Iudæorũ, & hoſtis antiqui.) Cõpungere nunc aĩa mea, & viſa tam nobiliſſimi Spũs traditione doloroſa, luctum unige-
Ier. 6. niti fac tibi, planctũ amarum, ſuper ablato, & tradito hoc Spiritu deſiderabili uotorum tuorum. Nã ſtupenda nimis, nequã & impia erit anima mea, ut uult Vbertin⁹, inſenſibilitas tuæ obdurationis malignæ; ſi ad tam exceſſiuos morientis Ieſu, & Spiritum ſuũ, & ſpũm talem tradentis clamores, qui ẽt lapides ſcindunt, terram concutiunt, cęli luminaria feriunt, & quod terribilius eſt, mortem ipſam abſorbendo deglutiunt; non tota profundaris in profluuium lachrymarũ, faciens tibi planctũ amarum, ſuper talis ſpiritus traditione. Nec te iam rationalem creaturam repures, uel ſaltem inſenſibilem petram; ſed infernalem malitiam, & diabolica ingratitudine induratam, ſi ad tanti clamoris uocẽ non frangaris, ſi ad talis Spũs traditi cõmemorationem non compungaris, ſi ad tanti piaculi recordationem, compaſſiua pietate non molliaris.

Hæc ille. Supereſt circa huius Spiritus traditionem, alia plurima materia deuotionis: puta de ratione, de modo traditionis. Offeruntq; ſe hic quęſtiones quædã, affectiuæ pariter, & intellectiuæ; puta ſi uiolentia Spũs fuit ablatus, ſi ſine paſſione aliqñ abſceſſiſſet, itemque ſi plura perferre potuiſſet.

De huius Spiritus exaltatione ſublimi. Memb. V.

T Poſtremo cõſideranda occurrit, huius Spiritus exaltatio ſublimis. Nam omni humilianti exal-
Luc. 14 tatio debet̃, & ergo ſicut ſe ſummè humiliauerat, tradendo ſeſe in mortem; ita æquam exaltationem
Philip. 2. accepit, & gloriam; iuxta illud Apoſtoli. Propter quod & exaltauit illum &c. O verè excelſum præ
Pſ. 88. Regibus terræ, & omnibus etiam ſummis ſpiritib. illis, exaltatum ſpiritum. Cuius Spiritus benedicti altitudo ex his conijcitur.

Deo inſeparabiliter ſemper vnitus.
Quia Inter omnia creata perfectiſſimus.
Iugi fruitione etiam in terris beatus.

Qũo ergo putas is Spũs eſt iã glorioſus in cęlis, qui tanta gloria, & altitudine prædicus fuit in terris? Verè amplior, & fęlicior eſt huius vnius Spũs Diuini gloria, ꝗ ſint oĩum electorum ſimul in vnum coaceruata gaudia. Vnde & iſte Spiritus ſolus clarius conſpicit, ac ardentius perfruitur, ac diligit ſummã ac perfectiſſimam Trinitatem, ꝗ oẽs mentes creatæ ſimul ſumptæ. Quis quæſo, taceo de eſſentiali beatitudine Spiritus huius, quis vel accidentalia gaudia eius mente, vel ex parte attinget? Quis gloriã illam in ꝗ patiendo intrare oportuit, *Luc.* 23
& iam intrauit? Quis nomen illud ſuper omne nomen? quis honorem cęlici exercitus commemorabit? Puteus hic altus nimis; nec vas intellectus habeo, quo haurire poſſim. Vnde ſitiens quemadmodum ad fontes aquarũ ceruus; ita ſitio Dñe Ieſu videre Regem hunc in decore ſuo. O qñ veniam? qñ ſpũm hunc facietenus contemplabor? Cupio diſſolui, & eſſe cũ Chro, & huic beatiſſimo viuifico ſpiritui coniungi. O imple tu in bonis deſideriũ meũ, ò Spiritus Sanctę, ò Spiritus rectè, ò Spiritus principalis. Reforma deformem meum ſpiritũ, quo poſt attingam ad videndum decoratum te, in gloria ſpirituum, per traditionem illam Spiritus tui. Amen.

Philip. 2. *Io.* 4. *Pſ.* 41. *Eſa.* 33. *Philip.* 1. *Pſ.* 50.

De quarta huius Agni portione, videlicet de inteſtinis. Capitulum Quartum.

Cvm inteſtinis vorabitis. Exo. Per hęc inteſtina intelliguntur (ſecundum Doctores) occulta gratiarum Chriſti myſteria. Circa quæ hæc occurrunt conſideranda; quomodo benedictus iſte Dei Agnus habet in ſuis inteſtinis, ideſt in interioribus animæ præter dicta omnes gratias. A 34. *Exo.* 12.

Communes. — Pluribus communiter.
Sc3 Speciales. Cũ in Aliquib. ſingulariter.
Priuilegiatas. — Se ſingulariter.

Quid ni haberet omnes gratias de cuius plenitudine accipiunt omnes eas? Omnes dico omnes, *Io.* 1.
quia & Angeli omnes, & homines, quorum oĩum eſt caput influens eas. Quicquid igitur vnꝗ boni fuit in creaturis, per excellentiã exceſſiuam, eſt in Chriſti noſtri inteſtinis. Si.n. iuxta Diuinum Dionyſium ſuperiores Angeli, inferiorũ proprietates habent, cum excellentia earundẽ; quid non habuiſſe putandum Chrm oĩum Dñm; potiſſimum cum vnxit eum Deus præ conſortibus ſuis? Cũ & Apoſtolo *Pſ.* 44.
teſte, ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia; *Rom.* 11.
ita vt Damaſceno teſte, primitias noſtræ maſſæ accepit. Habuit igitur gratias omnes communes.

De gratijs communibus. Membrum I.

Gratiæ autem communes (iuxta Albertum) ſunt hæ Scilicet. B

Virtutes.	*Dona.*	*Sacra.*	*Fruct.*	*Beo.*
Theologales, Cardinales.	Spiritusſancti.	Sacramenta.	Fructus Spiritus.	Beatitudines.

Grat.	*Præmium*	*Stat.*
Gratias gratis datas.	Aureolas fructus.	Coniugum virginum viduarum.

Digitized by Google

Copioſiſſima offertur hic dilucidanda meditationis materia; videlicet de ſingulorum horum, ad Chriſtum applicatione, de modo quo has virtutes habuit,& hmōi.Scribūt de his latiſſimè Doctores, ſuper tertium ſententiarum, & S.Thomas in tertia parte ſuæ Summæ; mouens plurimas circa ſingula quæſtiones,quas hic recenſere, aut diſſerere longū eſſet;vnde remittimus ad illos, hoc vnum dicentes,ꝙ firmiſſimè eſt tenendū, ꝙ ab inſtanti ſuę conceptionis,anima Dñi Ieſu, omni impleta eſt gratia habituali, donis quoque Spiritusſancti,omniq; ſapiētia, & virtute, nullam prorſus imperfectionem habens. Fidem aūt, & ſpem non habebat, qm̄ Diuinitatem beatificè ſemper vidit.Eodem etiā tunc, impleta fuit omni gratia gratis data,ſ. gratiæ Propheticæ,miraculorum,linguarū,diſcretionis ſpirituum,cęteriſque enumeratis; ita ꝙ in omnibus his nunq̄ profecit, quantum ad habitus ipſos infuſos, vt vult Dionyſi. Carthuſien. nec quantum ad præmiū eſſentiale,nec ſibi de illo præmio aliquid meruit. Interea eodem inſtanti prædicto, humanitas Chriſti omni creaturæ prælata eſt,& omnem poteſtatem in cęlo,ac in terra, a verbo recepit. Quia vt aſſerit Damaſcenus, hoc penitus condecens fuit,vt mox ex quo humanitati communicatum fuit illud bonum immenſum;videlicet perſonale,vel hypoſtaticum eſſe verbi, per quod homo verè eſt Deus, cetera quoque omnia bona iam dicta, quæ creata ſunt, atque finita, communicarentur eidem. De hac tamen omnipotentia animæ Chriſti, Doctores ſuas,quas præterimus quæſtiones habent.

De virtutibus in ſpecie. Paragraphus I.

C ET notandum, ꝙ non modo fiet conſideratio prætactorum in genere; verumetiā, vt magis magisq; moueat̃ homo, deſcendendū eſt ad ſingulas ſpecies,& partes;tam integrales,quàm ſubiectiuas, Cardinalium virtutum, & cęterarum. Vtilius enim,& prægnantius eſt, conſiderare virtutes Dñi in ſpecie,quàm in genere ipſo;puta de humilitate, paupertate,charitate,reuerentia,obedientia,& cęteris Domini Ieſu. O qui ſic ad ſingulos virtutum
Cant. 4. flores, in hunc hortum concluſum, in hunc Paradiſum delitiarum, in hęc Dñi inteſtina deſcēderet contemplandos, odorandos, miro reſpergeretur odore. Deſcendamus itaq; exempli cauſa in hanc areolā virtutū, voremuſq; vel pauca, de inteſtinis huius Agni,pauculos ex hoc horto legamus flores.

D *De charitate Chriſti. Paragraphus II.*

ET in primis Roſam charitatis Dñi Ieſu intueamur;de cuius charitate,poſſet fieri longus ſermo; puta de charitate eius ad Deum Patrem, item ad proximum fratrem. Diligit Chr̄s Patrē,inquantum eſt Deus,& Spūm ſanctum amore immenſo,& prorſus infinito. Sed hanc amationem Diuinā quis enarrabit?Quantum Deus Pater amat Deū Filium, tantū Deus Filius Deū Patrem. De qua dilectione, & mutua fruitione, ſuperbeatiſſimæ Trinitatis inter ſe, deuotiſſimè ſcribit Dionyſius Carthuſien.in de Contemplatione,declarās,qm̄ illic omnis ratio concurrit amoris,cuius verba prolixum eſſet ponere cuncta,videantur ibi. Porrò inquātum Chriſtus eſt homo, non diligit Patrē amore infinito,qm̄ ipſe,vt ſic eſt finitus,ſed tn̄ maiori,ac magis ardenti, q̄ omnes ſimul electi qui ſunt,vel fuerunt. Dominus.n. Ieſus omnibus diligētibus Deū diligentior, neque ſolum diligens; verum in vertice, & cacumine dilectionis cōſtitutus amans Dei, & omnium amantium amantiſſimus, adeo vt amor, & ardor Seraphycus, eius amoris comparatione; languens quidam tepor habendus ſit. Imò omnis amor beatorū, & Sanctorū,velut ſtilla ſitulæ; ſic ad abyſſum amoris illius creati. Cuius amoris magnitudinem æſtimandam Dn̄s Ieſus ex magnitudine obediētiæ ſuæ deſignauit dicens. Sed vt cognoſcat mūdus,q̄ diligo Patrem, & ſicut mādatum dedit mihi Pater Io. 14.
ſic facio, ſurgite eamus hinc. Igit̃ ex menſura obe- Matth.
dientiæ ſuæ,menſura dilectionis eius, cognoſcen- 26.
da proponitur. Sed maiorem dilectionem nemo Io. 15.
habet, vt animam ſuam quis ponat ꝓ amicis ſuis: ergo &c.Item ipſe eſt Rex gloriæ, regnum amoris fundans, valdè ergo ſuper omnem æſtimationem amans.Item ipſe plena Diuini amoris,etiā ſummis ſpiritibus imago. Intenſum ergo oportet eſſe eius amorem. Quomodo enim amorem Seraphicū incenderet,non dico amor,ſed feruor tepidus? Chriſtus autem homo incēdit Seraphyn ſupremum &c. Habet enim complures verè deuotiſſimas de hoc amore notulas Doctor quidam, diſtinguens triplicem amorem Domini Ieſu. Scilicet

In
- Seipſum.
- Totam Eccleſiam ſuorum fidelium.
- Deum Trinitatem.

Sed quid multa dicere iuuat, vbi omnia indicibilia?Vis noſſe quantum te amarit?attende quantum pro te fecerit. O væ tibi omni chriſtallo infrigidatior anima, quæ tanto charitatis igne non incaleſcis. O amor Ieſu accende me. O amoris exemplar ſequar te.

De humilitate Chriſti. Paragraphus III.

ESſent in hunc mundum de Viola humilitatis E
Domini Ieſu,deq; lilio caſtitatis,item de flore paupertatis diſſerenda, niſi prolixitas obſtaret. Quis enim Chriſto humilior? quis Chriſto caſtior? quis item eo vnquàm pauperior? Paſſim de virtutibus his,Doctores in ſuis ſcriptis agunt.Habet Gerſon ſermonem de Humilitate Dñi Ieſu,item habet plurima Vbertinus. Et plurima deuotionis plena de virtutibus Domini Ieſu ponuntur in vita Marię de Oegenes. Bonum quidem eſſet nobis immorari, ſed paucis dici non poſſunt. Quiſquam quanto amantior Dei, tanto humilior, tantoque paupe- Obſer-
rior. &c. Attende hæc exemplaria virtutū ò anima ua.
mea, virtutum inops in Dño virtutū. Videq; è regione,quantum diſtes à perfectionis exemplari,& toto corde exora, quo eius virtutibus perficiaris. Nulla.n. alia tibi propior, breuior,perfectior via, ad virtutum diuitias conſequendas,niſi à Domino eas expetere virtutum, vt docet Mechteldis.

De

De ſpecialibus gratijs Domini Ieſu Chriſti. Membrum Secundum.

F SEcundo iã de gratijs ſpecialibus Dñi Ieſu agendum. Quocirca norandum, ꝙ Dñs Ieſus habuit omnes gratias ſpeciales, & hoc ſm omnes modos.

Quo, ſ. ad
Generationem, & vitæ ingreſſum.
Conuerſationem, & vitæ progreſſum.
Mortem, & vitæ egreſſum.

Speciales gr̃æ quo ad vitæ ingreſſum. Iuxta Alber.

Sũt — Dñs Ieſus
Præfiguratio. — Oĩbus rebus p̃figuratus.
Prophetizatio. — Oĩbꝰ Prophetis p̃dictus.
Annunciatio. — A Gabriele p̃nunciatus.
Mira cõceptio. — Mirificè nimis cõceptꝰ.
Spũs repletio. — Hypoſtaticè Deo vnitꝰ.

Oẽs igitur has in ſummo habuit, vt intuenti patet.

Quo ad vitæ progreſſum gratiæ ſpeciales ſunt.

Sc; — Dñs Ieſus
A Deo diligi. — Præ omnibus dilectꝰ.
Amicꝰ Dei dici. — Filius Dei noĩatꝰ fuit.
A culpa cuſtodiri. — Nec peccare potuit.

Has quoq; in vertice tenuit.

Gratiæ ſpeciales circa vitæ egreſſum ſunt.

Sc; — Dñs Ieſꝰ
Mortẽ p̃ſcire. — Pręſciuit, q̃a totiés p̃dixit.
Volũtariè mori. — Deſideranter mortuus.
Aĩam ponere. — Quia voluit oblatus eſt.

Patet ergo, quòd omnes omnino gratias ſpeciales, & in ſummo habuit, nec ab vllo vnquam illuſtrium victus fuit. Abundantiſſima hic offertur meditationum deuotiſſimarum materia, quę acutè intendenti, ſatis eſt manifeſta. O igitur hunc Dominum admiremur, huic dotato ex intimis congratulemur, petentes quo de ſuis bonis, communicet etiam nobis.

De gratijs ſingularibus Ieſu. Membrum III.

POſtremò de gratijs ſingularib. ſupereſt videndum. Harum aliquas Albertus enumerat, declarans quõ Matrem, & omnes Sanctos priuilegiatos præcellit. Et quid mirum ſi Rex præſtet militi? G
Dominus ſeruo? fons riuo? Et ſunt iſtæ.

1. Non peccauit nec in peccato conceptus, nec peccare potuit.
2. In inſtanti omni gratia plenus, omne meritũ habuit.
3. Plenitudinem datiuam inſtar ſolis habuit.
4. Virgo Virginis filius fuit.
5. Pater virgo per creationem extitit.
6. Pater omnium multiplici iure fuit.
7. Filios verbo, non carne genuit.
8. Oĩum ſcientiã habuit, omni bono plenus fuit.
9. Ipſe lux mundi, & Oſtium fuit.
10. Ipſe nomen ſuper omne nomen retinet.
11. Pater miſericordiarũ, & Rex gl̃æ dici meruit.
12. Omnium dignitates, omnium ſtatus, omnium dotes, vel per ſe, aut ęquiualenter excellentiſſimè habuit.

Hæc corona Stellarum 12. qua Rex gloriæ coronatus, q̃ ſibi non vendicet alter. Hæc.n. ſunt priuilegia ſingularia, nec alteri cuiq; cõceſſa. Et ſumuntur ad inſtar priuilegiorũ Marię, quę Albertus ponit; ſed per exceſſum. Vnde qui hæc plenè intelligere, volet, illa legat oportet. Perſpiciat iam qui poteſt, quàm tota ſit pulchra anima Chriſti, quanta gloria in inteſtinis latitat occulta, vt verè dictum ſit. Oĩs gloria eius ab intus. Gratia nempè iuxta Dionyſiũ *Pſ. 44.*
Carthu. ſupernaturale eſt ornamentũ, ſplendiſſimus *Gratia*
decor, & lumen præclarum mentis creatæ, eius eſ- *quid.*
ſentiam perornans; q̃ ergo pulcher, qui omnes omniũ gratias tenet? Verè deficit ſermo in horum effatu. Nulla quippè naturalis perfectio forma, aut claritas his poteſt æquari. Nõ tantũ, neq; tam pulchrè ornat lux cęleſtis, ſubſtantiam Solis, & Lunæ; q̃tum decorat gratia eſſentiam animæ. Nec Sol tantũ venuſtat regionem cęleſtem; quantũ charitas Dei venuſtat animæ voluntatem. Sed nec ſeptem ſplendifluí planetæ eatenus ornant orbes cęleſtes; quantũ ſeptem dona Spiritusſancti, ornant atq; clarificant animæ vires. Neq; vniuerſitas ſyderum, tãtum decorat ac perficit firmamentum, ſeu ſpheram octauam; quantum vniuerſitas cęterarum virtutum dignificat, ornat, & perficit animam. Itaq; eluceſcit ꝙ ſola pulchritudo creata animę Chriſti, atq; inteſtinorum maior, plenior, atq; amenior fuit, pulchritudine ſpiritali oium electorum, pariter acceptorum. Eſt item infinitæ pulchritudinis, immediatè, hypoſtaticè, iuncta fonti oĩs pulchritudinis. Congratulare igitur ò anima mea pulchritudini Domini Dei tui, & ſancta ſuperbia efflare, ꝙ tantarũ gratiarum reſeruaculũ, & hoſpitũ fieri digna es. Quo igitur ſplendore? O quàm glorifica luce putas choruſcas, ò anima mea, ſuſcepto in intimis iuſtitiæ ſole? Abijce ergo opera tenebrarum, & armis his lu- *Rom. 13.*
cis induere. Ora quo de plenitudine ſua accipere *Io. 1.*
merearis, vt fontes eius deriuentur foras. *Prou. 5*

De huius benedicti Agni, quinta portione; hoc eſt de pedibus. Capitulum Quintum.

QVam ſpecioſi pedes annunciantis pacẽ. Eſa. H
Ideſt Domini Ieſu, qui pacem annuncia- *Eſa. 52.*
uit, in ortu, progreſſu, & exitu. De cuius pedibus, tanquàm de quinta portione iam agẽdum. Caput enim cũ pedib. vorari iubetur Agni. *Exo. 12*
Pedes autem huius Agni, ſunt opera humanitatis eius: vt volunt Doctores. Quæ opera humanitatis, in Euchariſtiæ ſacræ acceptione, ſingulariter ſunt ruminanda, & deuotè meditanda; eo quòd ipſum Sacramentum, eorundem operum ſit, & mortis memoriale ſignum; iuxta illud Domini Saluatoris. Fa- *Luc. 20*
cite in meam commemorationẽ. Et illud Apoſtoli. Quotienſcunq; manducabitis panem hunc, & Ca- *1. Cor.*
licem bibetis, mortem Domini annunciabitis do- *11.*
nec veniat. Hæc portio eſt portio deuotorum. Hæc eſt lac ſimplicium; imò & doctiſſimorum. Hanc ruminare Patres illi Heremicolæ (teſte Odilio Abbate) ſolebant, & ſic vitã manducabant. Sic Paulus primus Heremita manducabat, ẽt temporib. illis, quibus mortalem nullum (ne dixero Sacerdotem cõicantem) cernebat. Sed manducabat, quia credebat, & quod credebat crebro cõmemorabat, & qđ commemorabat diligenter conſiderabat, ruminabat &c. Et in omnibus his mortem Domini annunciabat. Et cui? niſi ſibijpſi? Et qualem mortem?

Digitized by Google

& qualis mortui? & quare mortui? niſi quia cum ſanctiſſimus eſſet, & exaltandiſſimus, voluit interim exinanitus gloria ſua humiliari, charitate Dei præcipientis, obedientiam vſq; ad mortem, mortē autē crucis? Sic oportet annunciare, vt ſic mens in amorem propter ſe mortui Dñi, poſſit inflammari. Vnde nec ſancta Mechteldis communicare audebat; niſi ante hoc memorata fuiſſet, vt ſupra.

I *Membrum Primum.*

SEd vt ordinatius de hac portione, quemadmodum, & de ceteris agamus, iuuat huius Agni rationalis, duos diſtinguere pedes; ſm eius opera, q̄ ſunt ſub duplici differentia. Pes ergo dexter, ſunt opera victorioſa, & gaudij. Pes ſiniſter, opera laborioſa, & meroris. Et pro cuiuſq; pedis perfectione, cuiq; poſſunt aſſignari quinq; digituli, & cuiq; digitulo tres articuli. Digituli ſiniſtri pedis, ſunt hi qui habentur in verſu. Articuli tres cuiuſq; ponuntur in gloſa interlineari.

Conceptus.	*Natus.*	*Vixit.*
Præfiguratus, Vnitus, Concluſus.	In Paupertate, Humilitate, Auſteritate.	Docendo, Mira faciendo, Sanando.

Paſſus.		*Tumulatus.*
Ignominioſam. Acerbam. Peremptoriam.	mortem	Corpore in tumulo. Anima in lymbo. Obſeruatus cuſtodib.

De ſingulis his copioſiſſima materia ſe offert, q̄ deuoti, quia in quotidianis ſuis exercitijs habent, nō magnoperè ei immorandū hic, qm̄ hæc plenius Bonauentura, Vbertinus, & Ludolphus proſequuntur, & de ſingulis digitulis, ſingularia Roſaria cōfeciſſe me memini; parūper tñ tangendū, ꝑ forma exemplari, danda paruulis, ſeſe exercitādi in iſtis.

Contemplatio de primo digito, ideſt Chriſti conceptu, & antecedentibus. Paragraphus I.

K QVotienſcunq; igitur acceſſerimus, commemoremus, & fide teneamus, ꝙ illic ſumimus Dominum Ieſum, tam multipliciter à Patribus præfiguratum, hic de figuris, tam votiuè à Prophetis deſideratum, hic deſiderijs, tā veraciter, & vtiliter, à Deo Patre exhibitum, miſſo Gabriele, Virgine præbente aſſenſum, Spirituſancto ſuperueniente tam mirificè conceptū, hypoſtaticè vnitum instantanea operatione, quia Diuinæ poteſtatis virtute, eodemq; inſtanti omni gratia, & virtute, vt ſupra adornatum, & repletū. Propter te tñ; licet à creationis inſtanti perfectus fuerit, nouem menſibus virgineo vtero concluſum, & immoratū. Attende hic ò aīa mea, Diuinam illam bonitatem, qua ſuæ ſe creaturæ tam liberaliſſimè communicauit; & ita, ſ. hypoſtaticè communicauit. Vide dignationē, quia quanto verbi aſſumentis ſublimior eſt maieſtas, & humanitatis aſſumptæ maior decliuitas; tanto copioſior Dei dignatio in ipſo oſtenditur, in creationis myſterio. Hic ſummus Dei Patris amor, Filium tradentis elucet. Hic pietas Spiritus, conceptui cooperantis pateſcit. Sic ſic iuſtitia, miſericordia, ſapientia, & potentia, ſummè in Chriſti incarnatione, vt deuotè proſequitur in ſuo de contemplatione Dionyſius, elucent. Nam incarnatio, & myſterium Chriſti, præclariſſimus eſt liber, & vniuerſæ contemplationis altiſſimum, delectabiliſſimumq; obiectum, in quo clarius Dei proprietates relucent, quàm in toto vniuerſo. Iuxta quod Hugo ait, quòd duplex eſt ſimulachrū cognoſcendi creatorem. Vnū naturæ ſpecies; ſ. mundi. Aliud gratiæ; ſ. humanitas Saluatoris. Tranſi ò aīa omnes circa incarnationem, circa conceptum huius Dei tui quæſtiones, tranſi conſiderationes intellectiuas, pleno tantum affectu rue in amplexū Filij Dei, iam te oſcultantis, & vide, ꝙ non minoris eſt dignationis, Sacramentalis iſta dignatiua aduentatio, quàm fuit illa; imò etiam maior eſt, quàm incarnatio.

De ſecundo digito; ideſt de Chriſti pueritia. Paragraphus Secundus.

HIc eſt etiam idem ipſe, qui modo tibi exhibetur in Sacro, qui pro te naſci non dedi- L
gnabatur, in Bethleemitico Tugurio. Hic eſt qui *Luc. 2.*
pannis inuolutus, hic qui in Præſepio ꝑ te beſtiali
paſcendo eſt reclinatus. O gratias age illi. Hic qui *Luca 2.*
fulget in cœlo, hic qui nunciatur ab Angelo, & qui collaudatur à cęleſti exercitu, hic qui à Paſtoribus
quæſitus, hic qui à Magis adoratus, hic propter te *Mat. 2.*
circunciſus, hic propter tuorum peccaminum re- *Luc. 2.*
demptionem, in Templo eſt præſentatus. Hic de-
mum ille eſt propter te in Ægyptum fugatus, ſe- *Mat. 2.*
ptennio illic commoratus. In terramq; Iſrael reuerſus, parentibus ſubiectus, & ſic de alijs, quæ Euangelica narrat Hiſtoria. Concurrite nunc omnia intima mea, & ſingula amplectamini. Complectere anima mea nunc naſcentis Præſepium, & pueri pedibus labia figas, & oſcula gemines. Circunciſi ſanguinem collige, cum Magis munera offer &c. Nūc cum beato illo Sene exulta, & cum plena fide velatum ſuſcipe, inter vlnas amoris Deum, & cane cum
ſponſa. Tenui eū, nec dimittā, tripudiaq; cum illo *Cant. 3.*
beatiſſimo Symeone. Et concinens clama.
Nunc dimittis ſeruum tuum Domine. Noli etiā *Luc. 2.*
fugiendo in Ægyptum, Matrem, & Paruulum relinquere incomitatos. Noli cum dilecta quærente *Cant. 3.*
dilectum, donec inuenias ab inquiſitione ceſſare. Et vt ad ſummum dicam, omnibus te præſentem exhibe, omnibus cordialiter afficere, omnibus gratias age. Et vbi videris, quòd Dominus tuus talia pro te agit, noli tu animæ tuæ negligere ſalutem; ſed ei obſequere, illius amori inhære, & ne hæc in te deperdita eant ora.

Paragraphus Tertius.

SEd iam vitam intuere; imò totius Euangelici memorare decurſus, & miras illas permixtiones ſublimium, atque inſignium, ex parte Verbi aſſumentis, humilium quoque, & decliuium, ex parte naturæ aſſumptæ, prout te præmemoratus Dionyſius docet, loco præmemorato contemplare. Vt ſic vtrunque ex alio, amabilius tibi ſit, atq; ſuauius. Etenim Diuinitatis eius inſignia, ſeu Diui-

Digitized by Google

Diuinorum operum ſublimia, ex hoc nobis dulciſſima,atq; amabiliſſima redduntur,ꝙ per eum,& ab eo peracta ſunt, qui noſtræ conſors eſt naturæ, frater, & proximus noſter. Nonne tota ciuitas,vel ēt integra patria gaudet,dum vna eius perſona,ali qua exercetur contra hoſtes, vel in alienis prouincijs,aut cōtra extraneos victorioſa? Itemq; magnifica . Quantum ergo in Dño gloriari debemus , ꝙ vnus de fratribus noſtris, tam victorioſa, ſupernaturalia, præclariſſima , ac Diuina molitus eſt, ſicut de Dño Ieſu Sancta docet Scriptura?Rurſus humanitatis Chriſti humilia, tanto ſunt nobis honorabiliora,dulciora,& amplius diligenda;quanto is qui pro nobis illa egit,ac pertulit,extat ſublimior.Nūne ignobilis homo magis appræciaretur, ac repuraret; ſi filius Regis,mortis ſe periculo pro ipſo offerret, q̄ ſi vilis hoc faceret perſona? Cū ergo qui tanta pro nobis humilia fecit,pœnoſa ſuſtinuit, ſic homo ſit,vt verus ſit Deus; imò ēt ſm humanam naturam cunctis prælatus,ac dignior,eluceſcit,ꝙ humilia , ac decliuia quæ de ipſo leguntur, ſint nobis ex hoc incomprehenſibiliter venerādā , diligenda ac dulcia.Eya ergo ò anima mea reliqua percurre, coniunge ſumma imis,alta baſſis,Diuina humanis.
Io. 1. Nam triginta annorū,venit inter peccatores,vt homo baptizandus; ſed teſtificatus eſt apertis cœlis , reuelatione Trinitatis Deus,& Dei Filius. Sic dum famem pertulit ei Angeli miniſtrabāt.Sic totus vi-
Mat. 4. tæ decurſus,immiſcet Diuinitatis inſignijs, vt docet Dionyſius.Et qm̄ oīs Chriſti actio,tua eſt inſtructio,vide ſingula quæ agit ſequere quocunq; ierit, & inuenies, ꝙ oīs eius actio perfectiſſima; vnde & Theandrica;i.virilis,iuxta diuinum Dionyſium eſt nominata. Omnis doctrina ſaluberrima,cōſilia ſapientiſſima;& cōuerſatio tota in omni perfectione Sancta,huius doctrinæ te conforma , cōſilia obſerua,ſectare conuerſationis veſtigia. Qui.n.ſequitur eum,perueniet ad eum,per eū,præſtante eo Amen. Beneficia quæ contulit attende , q̄ in oibus peccatoribus clemens fuerit perſpice , ſpem concipe, & vt tui peccatoris miſereatur pete . Eiuſdem eſt miſericordiæ nunc,cuius fuit tunc.Accurre ergo confidentius. Excipe eum mentis hoſpitio deuotius cū
Luc. 10. Martha. Obſequere cum Magdalena,commandu-
Luc. 15. ca cum peccatoribus , & Publicanis .

De quarto digitulo , ideſt de paſſione Chriſti. Paragraphus Quartus.

ET non ſolum vitam;ſed multo intenſius in ſumendo Dnm Ieſum, debes etiam annunciare paſſionem,& mortem. Cuius commemoratio,ſi fideliter fiat,vera eſt mētis refectio.Verum dū Chriſti paſſionem voles annunciare , quatenus affectio incendatur , mens illuſtretur , & tota anima gratiæ ſplendore perfundatur , non ſolum ipſa quæ Chrs tulit ſupplicia;ſed multo intenſius contemplaberis eius circunſtantias,puta. quis, qualis, quantus,qui patitur.Cur,propter quid,pro quibus,& qualibus, patiatur,vt infra in Roſarijs . Attende quoq; circa hanc Domini paſſionem,vt docet Raynerius.Actū neceſſarium, principium effectuum, modum mirificum, locum congruum,ſupplicium maximū.Quæ omnia diffuſius proſequitur in ſua Pantheologia . Verum circunſtantias paſſionis breuiter;ſed deuotè tangit Dionyſius,tractatu vbi ſupra.Expergiſcere hic anima deuota,& cūcta quæ de Domino tuo, a die ipſo palmarum in mortis vſque horā dicuntur,deuotè retracta, deuotius gratias age, & ſectare veſtigia. Quoniam ſi oportuit eum patiendo , Luc. 24.
intrare gloriam ſuam,non tu niſi patiendo ingredi poteris alienam .

Rumpe moras igitur . Impone ſilentia carni .
Delitias ſuſpende tuas, & currat ad arma
Prompta manus,plangatq; moras dilata voluptas
Tolle tuam, tulit ipſe ſuam. &c.

De quinto digito ſiniſtri pedis , ideſt de Chriſti ſepultura . Paragraphus Quintus .

SEd vbi omnia aduerſa ſunt luſtrata , Sepultura Domini nequaquàm tranſeunda,in qua grandis Dei dignatio, paupertatis, & multarum virtutum eruditio, numeroſaq; relucet myſteriorū multitudo.Non ſolum dignatus eſt mori;ſed Dominus cœli,etiā voluit tumulari in corde terræ.O dignationem. Et ſicut natus eſt in Diuerſorio ; ſic ſepultus eſt in ſepulchro alieno,paupertatem, & ſolitudinem nobis cōmendans . Omnis autem huius ſepulturæ circunſtantia , eſt noſtræ ad Sacramentum diſpoſitionis doctrina . Quiſq; enim dignè Sacramentaliter volet Chriſtum ſepultum propter nos excipere, oportet,quòd ſtudeat ſe diſponere,vt ſit hortus virtualis pullulationis , ſit nouum monumentū recenti memoria paſſionis, habeat aromata charitatis, & intenſè dilectionis , aduoluat lapidē ſollicitæ obſeruationis, vt ſic Chriſtum ſuſceptum retineat, & dilectum non amittat . Hæc de digitulis ſiniſtri pedis .

De quinq; digitulis cum ſuis articulis , dextri pedis . Membrum Secundum .

SVnt nunc etiam conſtituendi quinque digituli cum ſuis articulis dextri pedis; ideſt victorioſorum operum Chriſti , & poterunt eſſe iſti . K

Surrexit.	*Scandit.*	*Miſit.*
Corpus glorificauit, apparuit, confortauit.	In cęlum, apparuit , traduxit.	Spiritum in ſignū, priuilegium, annulum.
Regnando.		*Redibit.*
Inæternum in domo Iacob Eccleſia militante.		Iudex, Iuſtus, Sapiēs, Potens.

Grandis de ſingulis ſermo fieri poſſet; ſed aperta hæc ſunt cuiq; meditanti . Quotieſcunq; ad hoc ſacroſanctum Sacramentum acceſſerimus,firma fide meminerimus , ꝙ illic accipimus Dn̄m Ieſum , non ſolum hoīem factum,& paſſum;ſed & iam corpore per reſurrectionem glorificatū,decore multiplici indutū,prout Vbertinus pulchrè declarat. Accipimus dico Dn̄m Ieſum,non iā in terris ambulātem;ſed ad dextrā Patris reſidentē, ſpūm effundentem in totā Eccleſiā militantē,ſimul,& triūphantē, triumphaliter regnātem . Accipiſq; tuum venturū iudi-

iudicē,& ęquiſſimum tuorū meritorum retributorem,bonos collocaturū ad dextrā,per collationem æternæ gloriæ,malos verò poſiturū ad ſiniſtrā,ſcabellum pedū ſuorū, per inflictionē condēnationis,
Pſ.109 & æternę miſerię.Caue itaq; ò aīa mea,ne indigni⁹ contrectes iudicē tuū, quia licet iam patiens ſileat;
Oſe 13. tūc quaſi fera raptis catulis ſeuiet, & quaſi Leo ī te
Pſal.6. rugiet.O Dn̄e ne in furore tuo arguas me.da ne indignè vnq̄ ſuſcipiam te.Hæc de pedib.huius Agni Paſchalis,i.de operib.humanitatis Chr̄i.Quæ dū p intellectū conſideramus,& p memoriam, quia hæc omnia pp nos egit, iuxta Coſuel. meminiſſe debemus, vt ſic affectu, & volūtate in eū incaleſcamus,
Iob 23. & opere, & veritate, ipſius veſtigia cū Beato Iob ſequamur vt ſic ad gloriam eius contuendā, & pulchritudinem contemplandam attingamus.

De ſexta portione,huius benedicti agni, hoc eſt vtilitate, & fructu. Capitulum Sextum.

Pſ. 62. L
ADipe,& pinguedine repleatur aīa mea. Pſal. Quaſi modo geniti infantes lac concupiſci-
3 Pet.2 te. Petrus. Sexta portio huius noſtri agni,eſt vtilitas,& fructus eius.Nā ſicut is agnus fuit in ſe ſanctiſſimus; ita nobis fructu vberrimus. Pro quo notandum,ꝙ Agnellus iſte fructus nobis germinauit.

Et in { Terris ambulans. / Cruce pendens. / Sacr̃o ſe occultans. } Semp ergo vtilis fuit.

Nam dum in terris ambulauit duo bona dedit.

Puta { Lanam exemplaris conuerſationis. / Lac ſalutaris eruditionis. }

Oīs.n.Chr̄i ſacra cōuerſatio,quid aliud fuit,niſi nu
Perpendas. ptialis quo ornaremur veſtimēti contextio? Oīa.n.
Eſa.26. opa ſua opatus eſt in nobis:imò ſeſe veſtē dedit no
Rom. 13. bis.Vn̄ Apl's clamat.Induimini Dn̄m Ieſum Chr̄m. O vere purpura Tyrio ēt veneno,cōtexta, veſtis ſublimior, oī pſtantior ſuperbiſſimo licet cultu habitus. Quis iam ciuis beatæ illius, & Sanctæ ciuitatis Hieruſalem, nō votiuis hoīum illū ocellis inuiſet? quis non Angelorum ēt;Seraphici licet ſit ordinis, illi hmōi aſſurget? quē non dico ſui Regis cōuerſatione;ſed & Rege ipſo Regū,tā dignāter cōſpectāt habituatū:Et tn̄ puto,ꝙ totiēs Chr̄o īduimur,quotiens dignè Sacr̃o eius participamus.Vbi iā veſticole iſti?vbi q̄ ſplēdido ardent habitu ſuffulciri?Huc accedāt,& voti cōpotes fient.Hic iā grādis meditationū ſe copia offert,ſ.de pfecta,& exēplari cōuerſatione Dn̄i Ieſu,vbi potes ī gn̄e videre, ꝙ hūit ſe.

In omnibus { Obedientiſſimè. / Seueriſſimè. / Charitatiuiſſimè. / Prudentiſſimè. } Reſpectu { Patris Diuini: / Sui. / Proximi. / Aduerſarij. }

Itemq; qūo in oībus ſuis operib.vt Bonau.ait eum.

Mouit Diuina voluntas, vt { Cognita. / Amata. / In reuerētia hīta. } p { Intellectū. / Sapientiā. / Timorē. }

Mouit { Humana neceſſitas, vt { Cognita. / Miſerata. } p { Sciētiā. / Pietatē. } / Virtutis ſtrenuitas, vt { Prouida ī eligēdo / Vigoroſa ī pferendo. } p { Cōſiliū. / Fortitudinem. } }

Ī oībus ergo operib. fuit perfectiſſimus; quippe à Spūs ſancti donis,actus,& regulatus.Si plenius voles hęc,attendere debes ad particularia exēpla deſcēdere,q̄ longū eſſet ponere,tn̄ non ſolū cōſiderare;ſed magis ſtude ea imitari,qđ vt poſſis ora,vt q̄ dedit exemplū,ēt conferat ſectandi auxilium.Am̄.

De fructu quem protulit ambulans in terra. M

TAm de altero fructu,quem ambulans Agnellus noſter ꝓtulerit videamus.Et eſt is, lac ſalutaris eruditionis, quo paſci nos admonet Petrus 3. Pet. 2.
vbi ſupra,& quali potauit illos Paulus,quibus non
ſolidū cibum dedit. Verba Dn̄i Ieſu,oībus oīa ſunt Heb. 5.
facta,lac paruulis, grandibus ſolida eſca. O q̄ dulcia faucibus meis eloquia tua Dn̄e, ſuper mel ori Pſ.118.
meo.meliora vbera tua vino, eloquia caſta argen- Can. 1.
tū igne examinatum ſuper mel,& fauum dulciora.
Quis verbi verborum dulcedinē,vtilitatē,quis ne- Pſ. 11.
ceſſitatē perpendet?In talib.viuitur,& in talibus vi Eſa.38.
ta ſpūs eſt.Verba ait verbū ipſum,q̄ ego loquor vo Io.6.
bis,ſpūs,& vita ſunt. Verum Dn̄e verba vitæ æter- Ibidem.
næ habens.Amareſcant quæſo oīa vaniloquia,ſola tua cordi meo tua verba dulceſcāt, illa ſola ruminer,illa iugi mente reuerſer. Sanctificāt.n. aīam,& corpa tua verba.Hic lata rurſus materia offert, de doctrina Dn̄i Ieſu, de cōmēdatione verborū eius, deq; dulci affamine eius. Sed hæc ī alijs requirant.

De fructus pinguedine, quem ſtillauit in Cruce. Paragraphus Secundus.

HAbemus alterum principalem fructū ex hoc noſtro Agno in cruce pendente, ſ. vtilitatū pinguedinem.Nā in crucis veru extenſus, igne exceſſiuæ tribulationis decoctus, pinguedinē noſtræ ſalutis diſtillauit,quos ēt ſimul nobis in hoc Sacr̃o N
coaceruauit.Quotiēs.n. illud ſummimus,omnibus pinguedinibus vtilitatum eius cōmunicamus. Vnde copioſa eſt,& hic materia diſſerendi; ſ. de fructibus Dominicæ paſſionis, de quibus paſſim Doctores ſcribunt. Et author Pantheologiæ de illis diffuſius agit;vnde nō opus eſt retexere illos.Tantum ita paſſioni eius,eiuſdemq; memoriali deuoti ſimus, vt illorum participes fieri mereamur. Tantum enim quis ex his fructibus, vt ait Raymun.Dominicę paſſionis communicabit;quantum(de adultis loquitur) pia deuotione,& gratitudine,quis applicuerit ſibi, vt in lib.Naturæ declarat.Vt tamen, & hic paucula materia aſſignetur, aſſignandi ſunt verſus,quos author compendij ponit,in quibus habentur fructus, & effectus paſſionis.

Viuificat,ſanat,placat,ſanctum, excitat, armat.
Ducit, debilitat. luſtrat, dulcorat, obumbrat.
Informat, reuocat, ornans, inflammat,honorat.
Dat pacem, ſpolians, reparans, dat gaudia, tutat.

Primo inquam Dn̄ica paſsio viuificat ſpūaliter.
Apl's.Cum eſſemus mortui peccato viuificauit nos Col.2.
p mortem filij ſui. Secundo ſanat,ſ. mentis vulnera.Num. Aſpicientes Æneum ſerpētem ſanabant. Num. 21.
Tertio placat iram Paternam.Apoſt. Pacificauit in
ſanguine ſuo, quæ in cœlo, & quæ in terris ſunt. Col. 1.
Quarto ſanctificat. Chr̄s factus eſt nobis iuſtitia, 1.Cor.1
ſanctificatio,& redēptio. Quinto excitat ad ſpūalē

pugnam

Digitized by Google

Mach. 6 pugnam Machab. Oſtenderunt Elephantibus ſanguinem vuæ. Vnde crux eſt quaſi vexillum. Sexto armat,ſ.contra mundum,carnem,& diabolũ;vnde
Ioſ. 8. ſignatur per clypeum, quem leuauit Ioſue contra Hay.Septimo ducit per mare huius mundi:vt patet
Exod. 8 Exo.de virga Moyſi. Octauo debilitat virtutem dęmonum.Iob.Quaſi in hamo capiet Leuiathan. No-
Iob. 40. no luſtrat, vnde crux eſt, quaſi tabernaculi cande-
Leuit. 24. labrum.Eſtque Chriſti paſſio reſerans ſignacula ſeptem.Apoc.Thobias illuminatus eſt per fel piſcis,i.
Apoc. 5 Thob. 11 amaritudinem paſſionis Chriſti.Decimo dulcorat,
Exo. 15 ſ.aquas tribulationis.Exo. De ligno miſſo in aquas Marath.Vndecimo obumbrat Canti. Sub vmbra il-
Cant. 2. lius quem deſiderabã ſedi.Duodecimo informat p
1. Pet. 1. exemplum Petrus. Chriſtus paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Chriſtus enim nobis eſt quaſi liber poſitus in pulpito crucis,vt diſcamus obedientiam,patiẽtiã, humilitatem,charitatem. Decimotertio reuocat a
Eſa. 53. culpa Eſai.Attritus eſt propter ſcelera noſtra. Decimoquarto ornat;vnde dixit Sancta Agnes.Sanguis eius ornauit genas meas. Decimoquinto inflãmat ad diligẽdum Bernar. Super omnia te mihi reddit amabilem bone Ieſu,calix quem bibiſti, opus redẽptionis noſtræ.Decimoſexto honorat,ſ. imitatores
Heſt. 6. ſuos Heſt.Sic honorabitur, quem Rex voluerit honorare.magna gloria ſequi Dñm ſuum.Decimoſeptimo dat pacem,ideſt inter Deum, & hoĩem, hominem & hominem, inter Angelum & hominem.
Rom. 5. Apoſtol.Reconciliati ſumus Deo, per mortem filij eius.Itemq;. pacificans per ſanguinem crucis, ſiue
Coloſ. 1. quæ in terris,ſiue quæ in cęlis ſunt.In tempore ira-
Eccli. 44. cundiæ factus eſt reconciliatio. Decimooctauo ſpoliat infernum.Eſa.Voca nomen eius.ſpolia, detra-
Eſa. 8. he,feſtina,prædare. Decimonono reparat angelicã ruinam.Ipſe enim Chriſtus eſt lapis angularis, qui
Ephe. 2. facit vtraq; vnum,in quo duo parietes, Angelorũ, ſ.& hominum conueniunt.Viceſimo dat gaudia.Si-
Heb. 9. cut enim ſummus Sacerdos,intrauit in Sancta Sanctorum,non ſine ſanguine; ſic nos per ſanguinem Chriſti in cęlum. Vigeſimoprimo tutat ab inferno, & purgatorio: vt patet in exemplo, de illo qui cõſueuerat legere. Dñe propter illam amaritudinem quam ſuſtinuiſti in cruce, maximè qñ anima tua egreſſa eſt de corpore,miſerere animę meæ ĩ egreſſu ſuo,quæ mox euolauit ſine purgatorio.

De adipe frumenti, & fructu Sacramenti. Paragraphus Tertius.

O TErtio ſub Sacramento ſe occultans, vtilitati noſtræ conſuluit,& quaſi adipe frumenti ſa-
Pſ. 61. tiauit,quia fructibus Sacramenti refecit. Qui autẽ & quales ſint huius Sacri fructus, non opus eſt hic repetere,qm̃ pleniſſimè in ſuperioribus de his proſecuti ſumus,& varijs modis ſm varios illos poſuimus.Oremus, vt ſic Sacramento participemus, vt fructus illos deguſtemus,& frugiferi huius Paſchalis Agni vtilitatibus communicemus. nihil enim eſt in hoc agno, quod non noſtræ militat vtilitati,nam huius Agni.

Vellus decentem contexit habitum	Virtuoſorum habituum
Pellis fouet calorem ſuauiſſimum	Sanctarum cõuerſationum
Viſcera ſonum reddunt dulciſſimum.	Diuinæ laudis.
Carnes optimum præſtãt nutrimentum .ſ.	Spiritualis roboris.
Fimus pinguiſſimam reddit humum	Adipe deuotionis.
Nomen naturalis agnitionis dat Sacramentum.	Quia ſuos noſcit.

De ſeptima & vltima huius Agni portione, hoc eſt de capite. Capitulum Septimum.

P

CAput cum pedibus vorabitis.Exod. Poſtrema huius Agni portio eſt de capite.i.Diuinitate Exo. 12
Chriſti.Caput enim Chriſti Deus: iuxta Apoſtolũ. 1.Cor. 11.
De hoc itaq; capite iam agẽdum,ſuper quo copioſiſſima materia concurrit; ita vt de ſolo capite, facies bene fercula quinque. Quinaria enim principalis conſideratio ſe hic offert,circa Chriſti Diuinitatem habenda,præter cætera innumera. Nam ſi plenè de cõtemplatione huius ſuperaltiſſimæ Deitatis,volemus agere, plura præmittere oporteret; vtpute de incitamentis inducentibus, de qualificatiuis diſponentibus, de modificatiuis dirigẽtibus, de practicamentis modum docentibus.Et hęc tantum præparamenta.Tunc ponenda eſſent varia meditabilia,nunc per poſitionem,nunc per abnegationem, in quibus oĩs illa materia primi lib. Sentent. ſcribentiumq; ſuper eo concluditur, & innumera alia.Sed omnibus his tranſitis, paucula hic meditãda aſſignemus.Scripſit de cõtemplatione huius ſuperſummæ Trinitatis,Dionyſ.Carthu.ſatis deuotè in de contemplatione, legatur ille. Nos hic inſequamur magiſtrum Henricum Coſuel.qui hæc docet circa illud contemplari ſublime caput.

	Cõia	Eſſentia prima,natura pfecta.
	Prporia pdicata	Verbũ.filius,media perſona.
Sc;	Appropriata	Sapientia, ueritas.
	Diuinitatis opa.	Creatio, gubernatio
	Beneficia emanantia, & vt cuiq; propria	

Q

Vnde dicit.Cum (inquiens)ad ſacram cõionẽ accedimus, vel etiam cũ ſolum ſpiritualiter Sacrm ruminamus.Primo per oculos intellectus, fide firmiſſima debemus contemplari, ibi adeſſe Dñm Ieſum Chriſtum,verum Deum, & æternum creatorẽ vni- Io. 1.
uerſorum,per quem oĩa facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil.oĩum etiam diligentiſſimum, ac benigniſſimum gubernatorem,reformatorem,glorificatorem, ac beatificatorem Sanctorum oĩum,oĩpotentem,oĩ ſcientem,atq; vniuerſa bonitate pleniſſimum,& ſic de alijs eſſentialibus prædicatis. Hæc enim ſingulatim,tanq̃ buccellas quaſdam, ſiue interiores particulas, huius cœleſtis panis, debemus dentibus intellectualibus,in ore eſurientis, terere & maſticare.Quinetiam ſi ſaltem acutos dentes ha- R
buerimus,cum ſtupore amoroſo contemplari debemus,illa mira,ac nobiliſſima prædicata, q̃ ipſi Dño Ieſu propriè, aut appropriatè conueniunt. Vtpotè quali-

Digitized by Google

qualiter ẽt æternali proceſſione, à Deo Patre per
modum intellectus gignitur, & per cõſequens qũo
ipſe eſt verbum mentale Patris, in quo Pater oĩa lo
Heb. 1. quitur, & qualiter eſt imago eius inuiſibilis, ſplen-
dor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, atq; candor lu
Sap. 7. cis æternæ, & ſpeculum ſine macula, & ſic de alijs
prædicatis digniſſimis, ꝓceſſionem filij exprimen-
tibus. Item cõtemplari debemus, qualiter ipſe Dñs
Ieſus, eſt æterna increata, & abyſſalis Dei ſapiẽtia,
æterna & infallibilis, veritas inuariabilis, ac ęterna
lex, ſiue regula immutabilis, & ſic de alijs prædica
tis pulcherrimis, quæ ipſum Diuinum intellectum
ſimpliciter concernunt. Item cõtemplari debemus
qualiter idem Dñs Ieſus, ſm Diuinitatem ſuam, eſt
oĩum creaturarum exemplar lucidiſſimum, omniũ
rerum ideis plenum, in quo oẽ quod factum eſt, ab
Io. 1. æterno vita erat. Similiter qũo eſt liber vitæ, ĩ quo
ſcripti ſunt oẽs, quæ habebunt vitam in Hieruſalẽ.
Apoc. 21. Item qũo prædeſtinatio eſt oĩum Sanctorum, ac ſal
uandorum, præſcientia oĩm damnandorum ac re-
proborum, lumen ſanctarum mentium, beatitudo,
gloria, vita oĩum triumphantium, & ſic de alijs p̄-
dicatis dulciſſimis, quæ Diuinum intellectum pro-
priè reſpiciunt, per modum redundantiæ in creatu
ras. Sed hic oportet mentem contẽplantis eſſe cau
tam; ne aliquod ſcilicet prædicatum, quod oĩbus
tribus perſonis, & toti Trinitati generaliter conue
nit, ſoli Filio aſcribat, aut econuerſo. Vnde neceſ-
ſe eſt legere ſcripta Doctorum, & noſſe regulam il-
lam Anſelmi, quòd in Diuinis omnia ſunt idẽ, vbi
non obuiat relationis oppoſitio.

De beneficijs Dei. Paragraphus Primus.

S CVm aũt ſic per intellectum, digne contempla-
mur magnalia Dñi Ieſu, debemus ẽt memo-
riam abundantiæ ſuæ eructuare, per memoriam ru
Ps. 144 minare; videlicet illa quæ nobis ſm conditiones
p̄miſſorum prædicatorum, ab ipſo effluxerunt, vel
adhuc ſm promiſſionem ipſius effluent, vel efflue-
re poſſunt: ſicut ſunt donũ creationis, gubernatio-
nis, illuminationis, conuerſionis, peccatorũ remiſ-
ſionis, iuſtificationis, p̄ſeruationis a malis, promo-
tionis in bonis, atq; promiſſio æternæ glorificatio-
nis. Et maximè quilibet debet ſpecialia bona dul-
citer ruminare, quæ ſibi Diuinitas Chriſti ſingula-
riter contulit, quia ſpecialia beneficia, aliquando
plus mouent mentem, q̃ cõia. Quinimmo, & illa
p̄dicata eius ꝓpria, & appropriata, ſpecialiter de-
bemus applicare infirmitati, aut imperfectioni no-
ſtræ, vt cogitemus, cum ipſe ſit verbum, poſſit loq;
ſpiritualiter in auribus mentis, ac ſurditatem no-
ſtram repellere; cum ſit lumen, poteſt ſpiritualiter
oculos mentis illuminare, & tenebras eius effuga-
Sap. 7. re; cum ſit imago noſtram poſſit reformare, cũ ſit
candor lucis æternæ poſſit maculas aĩarum terge-
re, & ſic de alijs prædicatis dictis. Quin etiam eadẽ
Obſeruet. poſſumus nobis applicare per memoriam, cogitan
do ſingillatim, ea q̃ nobis ſm conditiones eorun-
dem à Dño Ieſu: iam miſericorditer donata ſunt;
qũo ſcilicet Pater dixit Verbum ſuum, & facti ſu-
Ps. 32. mus, qũo per expreſſionem imaginis ſuæ, fecit nos
ad imaginem, & ſimilitudinem ſuã, & ſic de alijs. Gene. 1.
Cum ergo ſic mens contẽplatiua in ſpirituali man
ducatione terit, & maſticat Dñm Ieſum cognitio-
ne, neceſſe eſt ꝙ & ipſum voluntas contemplatiua,
ideſt vis amatiua, ẽt guſtet, & ſapiat Dñm Ieſum af
fectione. Ad contẽplationem namq; tantarum per-
fectionum, & beneficiorum, naturaliter ſequitur, ſi
ue concomitatur amoroſa affectio, q̃ vocant amo-
rem fruitiuum, quia per talem Dño Deo ſuo quo-
dammodo fruitur, & ipſi ſuper oĩa tanq̃ vltimo, &
finali bono; immo infinito oĩum bonitatum contẽ-
tiuo, amicabiliter inhæret, & connectit. Tunc haud
dubiè ſuperior concupiſcibilis, de oibus magnali-
bus dulciſſimi ſui, inæſtimabiliter gaudet, & dele-
ctatur. Iraſcibilis vero ſuperior, ſerioſiſſimè ipſi hę
rere nititur; ne vnq̃ ab eo auellatur, atq; longani-
miter oĩa bona quæ promiſit, ſpe certa & interna,
pacem præſtolatur. O qũo tunc amans ſpiritus to-
tus, in ſe deliqueſcit, comburitur, tranſmutatur, a
ſe deficit, & in ſuum amatum totaliter quodammo
do tranſit, & transformatur. Verum cum ſic ſupior
portio. i. vis contemplatiua panem cœli maſticat,
comedit, & deglutit, & traijcit, vt plena peragatur
digeſtio; oportet, & ipſam portionem ſpũs inferio-
rem. i. vim practicam, concurrere cum opere ſuo:
vt intellectus practicus dijudicet, & concludat, ꝙ
tali ac tanto Dño, tam potenti, ſapienti, tanquã mi
rificè bono quoque ac digniſſimo, eſt ſummopere
ſeruiendum, ac obediendum, ꝙ ipſe ſit laudandus,
benedicendus, glorificandus, atq; ſuper oĩa exaltã-
dus, ipſe non offendendus, aut inhonorandus, & ſic
de alijs quæ Diuinum cultum reſpiciunt. Ad q̃ exe
quenda, ſtatim voluntas practica cum oĩ prompti-
tudine afficitur, volens oĩa quæ diſplicent Dño vi-
tare; & ſi quæ peracta ſunt, debitè emendare; quæ-
cunq; vero placent libenter perficere. Et hæc affe-
ctio, a quibuſdam vocatur amor actiuus, quia vult
ipſe agere quicquid placet amico: iuxta quod dice
bat Saluator. Si quis diligit me ſermonem meũ ſer
uabit. Quis non videat, qũo hic tunc concupiſcibi- Io. 14.
lis, in ſeruitio, & cultu Diuino magnopere delecta
tur? atq; qũo ipſa iraſcibilis fortiter ab hoc retra-
hentibus reluctatur? qũo tunc aĩa pro defectibus
ſuis releuandis dilectum ſuum amoroſè deprecat,
ac de beneficijs datis regratiatur? & ſic de alijs affe
ctionibus amori annexis. Vnde nimirum totus ſpi-
ritus ſm hoc, in amore certè a ſe deficit, & in ſuum
amatum contemplatione, amore, & praxi tranſit, &
per conſequens tunc iſte panis Angelorum debite
manducatus eſt ab homine quo ad eius Diuinitatẽ.
Hæc Doctor venerabilis memoratus. Vides ergo ò
aĩa contemplatiua, aĩa deuota, quanta tibi, hic me-
ditationum, & deuotionis offertur materia. Stude
itaque hanc tibi recolligere, & quantus eſt qui in-
greditur profunde dijudicare: vt ſic in amorẽ Dei
tui poſſis inflammari. Valde enim eſt gelidus, qui ĩ
conſideratione huius portionis, non ſit deuotus &
inflammatus. Sunt formatæ quędam meditationes,
iuxta formam iam dictam illius, ſ. exemplares, &
puto ꝙ ſunt eiuſdem Doctoris, q̃ ſunt ſatis inflam-
matiuæ. Grande deuotionis incentiuum eſt, ꝓfun-
dius hic conſiderare, de dulciſſimis illis ꝓprietati-
bus

Digitized by Google

bus Diuinis, ſ. miſericordia, bonitate, & hmõi.de q̃bus dulciſſimè ſcribit S.Tho. in lib.de beatitudine æterna. Offerunt quoq; ſe hic mores Diuini cõtemplandi, de quibus idem Doctor Sanctus, deuotum tractatulũ compegit. Sed ſat ſit hic enumeraſſe, libroſq; oſtentaſſe, quoniam prolixum eſſet hic contexere, & quantumuis hic ſcriberetur, ſemper pelagus reſtaret. Pro affectu tamen, quędam ſunt ſubnectenda.

De præparamentis ad contemplationem huius capitis benedicti. Paragraphus Secundus.

T Exurge exurge nũc aĩa mea, & excutere de pul- *Eſa.52.*
uere, accinge te huius capitis comeſtioni, id eſt Deitatis contemplationi. Non enim cõis huic portioni ſufficit apparatus, ſingularem diſpoſitionem requirit. Vult portio hæc dentes, qui ſint, ſicut gre- *Cant.4.*
ges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro; expoliati. ſ. a phantaſmatibus terrenę cogitationis. Itẽq; loti ab oĩ immunditia hæreticæ dubitationis; hoc eſt requirit mentem in fide ſtabilem, & gratia illuminatam. Nam Deitatis contemplatorem, has conditiones complecti oportet.

Sit credens, humilis, reuerens, purus, pius, orans. Primo inquam cum ad ſuperdigniſſimæ Deitatis; huius. ſ. portionis contemplationem te extenderis, firmum fidei fundamentum ſubijci oportet: vt nil de proprio cogites; ſed Patrum ſnijs inhæreas: vt non tranſgrediaris terminos conſtitutos. Alioquin *Prouer. 25.* perſcrutator Maieſtatis a gloria opprimetur. Teſte enim Auguſt. Nullibi periculoſius erratur, neq; aliquid laborioſius quæritur, nec fructuoſius quid inuenitur. Itaq; quicquid cernis tuam capacitatẽ trãſcendere, non vane diſcutias; ſed Spirituiſancto id *Exo.12.* comendes; iuxta quod de Agno p̃ceptũ eſt. Si quid reſiduum fuerit, igne comburetur. Secũdo oportet quoq; cum ſumma humilitate hic procedere, ne ſi *Io.10.* caput extuleris ad oſtium elidaris. Oſtiũ enim humile Chriſtus, per quẽ niſi introieris, fur eris & latro. Tertio quoq; cum ſumma reuerentia eſt accedendum, vt ſe indignum reputet tanta myſteria cõtemplari. Itemq; vt nil temere audeat perſcrutari: ſicut B.Ambroſ. ait. Mihi impoſſibile eſt Diuinę generationis ſcire ſecretum, mens deficit, vox ſilet, non mea tãtum; ſed & Angelorum. Tu ergo ori admoue manum, ſcrutari non licet ſuperna myſteria, licet ſcire, q̃ Dei filius natus ſit, non licet diſcutere qũ o natus ſit, &c. Sic & Hylarius in de Trinitate. Ego neſcio, nec requiro, & conſolabor me tantum, Archangeli neſciunt, Angeli non audierunt, Sæcula non tenent, Propheta non ſenſit, Apoſtolus non interrogauit, Filius ipſe non edidit. Non ergo putet homo, ſuam intelligentiam, generationis Sacramentum conſequi poſſe &c. Ecce q̃ reuerenter tam magnifici viri ſe habuerunt, in loquendo de Trinitate & Deitate. De qua nimirum iuxta Augu. cum modeſtia pariter, & timore eſt agendũ. Quarto huiuſmodi contemplatorem purum mente eſſe oportet. Non enim niſi purgatiſſimis mẽtibus, ſummum cernitur bonum. Quinto pium opere, & conuerſatione. Nemo enim iuxta Bonauent. ad contemplationem hanc attingit; niſi per meditationẽ perſpicuam, conuerſationem piam, & ſanctam, & orationem deuotã. Poſtremo nemo ſibi hic fidere po- *Nota.*
teſt, q̃ hic ſufficiat lectio ſine vnctione, ſpeculatio ſine deuotione, inueſtigatio ſine admiratione, circũſpectio ſine exultatione, ſcientia ſine charitate, intelligẽtia ſine humilitate, ſtudium, abſq; gratia Diuina. Hinc oportet orare. Oratio enim mater eſt, & origo ſurſum aſcenſionis. Hinc, & Diuinus Diony. orationem præmittit. Oremus igitur, & dicamus. Senſum tuum dñe quis ſciet? niſi tu dederis ſapiẽtiam, & miſeris ſpiritum tuum de cœlis? Reuela igi- *Sap.9.*
tur oculos meos, & conſiderabo mirabilia tua &c. *Pſ.118.*
Hæc de contemplationis huius præparamentis.

Inductiua contemplationis. Notula prima.

V Sic ò aĩa præparata fidenter accede, & caput illud contere, nec te retrahant quorundam tepidorum obiecta; qui licet dicunt illud Apoſtolimo- *Rom 11*
li altum ſapere. Itemq; illud Salo. qui ſimpliciter ambulat & confidenter, itemq; ſcrutator maieſta- *Prouer. 10.*
tis opprimetur a gloria. Non te hæc moueant, non *Prouer. 25.*
te amoueant. Oia enim hæc de inordinata Deitatis contemplatione intelliguntur. Extẽdere magis (cũ *Philip. 3.*
Apoſtolo) in anteriora, ad cibum ſolidum aſpira, æmulare chariſmata meliora, quærens cum Dauid *Heb. 5.*
faciem Dei ſemper. Plurima enim ſunt ad Deitatis *1.Cor. 12.*
ſuperbeatiſſimæ contemplationem inductiua. ſ. *Pſ.104*

Scriptum, perplacitum, bona, iocũdum, quia finis. Primo inducit ſcriptura quæ taliter ad hãc monet, Hierem. Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & *Ier.10.*
non glorietur fortis, in fortitudine ſua, & non glorietur diues in diuitiis ſuis, ſed ĩ hoc glorietur qui gloriatur, ſcire & noſſe me. Itemq; Apoſtol. Creſcẽ- *Coloſ.1.*
tes ſemper in ſcientia Dei. Itemq; oia arbitror, ut ſtercora, pp̃ ſupereminentem ſcientiam Chriſti. Se- *Philip. 3.*
cundo quia huiuſmodi cõtemplatio de Deo, eſt ei gratiſſima, & valde placita. Dicit enim Oſee. Scien- *Oſe.6.*
tiam Dei volo pluſquam holocauſta. Ecce qũo eã præfert oibus holocauſtomatibus. Tertio quia eſt vtiliſſima. Pſal. Protegam eum, qm̃ cognouit nomẽ *Pſ. 90.*
meum. Itemq; maximus in hac contemplatione p̃fectus conſiſtit, quia fini magis appropinquat: vt patet infra. Ex hac quoq; verè deuotiores exiſtimus. Quo enim obiectum contẽplationis Diuinius atq; præſtãtius fuerit, eo & ex ſua natura amplioris deuotionis eſt productiuum; vnde in viris perfectis hoc reperitur. In imperfectioribus tñ, ex eorũ incapacitate cõtingit oppoſitum. Itemq; in hac Deitatis conſideratione, præcipuum meritũ conſiſtit. & hoc iuxta Diony. Carth. ob plura. Primo pp obiecti incomparabilem dignitatem, ſecundo pp virtutis; ſcilicet ſapientiæ (cuius proprius actus eſt contemplatio) eminentiam ſingularem. Tertio pp charitatis Diuinæ ſpecialem in actu cõtemplationis incluſionem. Quarto pp fidei eminentem quẽdam vigorem. Quo enim Deitatis adorãdæ cognitio, rõnem magis tranſcendit; eo purius innititur fidei, & eo exuberantioris eſt meriti. Tãto enim copioſius meritũ fides ſortitur; quo minus humanæ rationis experimento probatur. Quarto eſt huiuſmodi contẽplatio

platio

Digitized by Google

Io. 17. platio iocundiſſima, teſte Saluatore. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolũ verum Deum, & quẽ miſiſti Ieſum Christum. Quo etenim Deitatis contemplatio clatior fuerit; eo & delectabilior erit, & maior. Delectatio aũt in opere, conſeruat operantem. Quinto hæc oĩum eſt finis. iuxta illud. Noſſe te
Sap. 15. dñe conſummata iuſtitia eſt, & ſcire iuſtitiã, & virtutem tuam, radix eſt immortalitatis. Qm̃ ſicut perfectio, beatitudoq; Patriæ eſt contemplatio Dei immediata, & clara per ſpeciem; ſic fœlicitas, atque perfectio viæ eſt contemplatio eiuſdem per fidem, rõnibus credendorum illuminatã. Vnde ſicut ſublimius eſt in ipſo fine, q̃ in medijs ad ipſum relatis ꝓficere, ſic ẽt ſublimiꝰ huic inhærere meditationi.
Ps. 45.

Quæ ſint de Deo contemplanda. Paragraphus III.

X VAcate igitur o omnia intima mea, & videte caput huius Agni, contemplemini, Diuinitatem Chriſti. Et licet plurima occurrant circa id cõtemplanda, tu deuotioribus magis affectiuis immorare, & hæc ſi poteris contemplare.

Eſſe Dei, nomen, proprium, propriataq; mores.

Primo de eſſentia Dei, quia eſt, hic annotãdo innumeras rationes Doctorum, in eorũ ſcriptis reſperſas. Secundo hic vide quid eſt, deſcriptiuè, & diffinitiuè, hic vide plurium plures deſcriptiones. Qũo ipſe eſt, quo maius meliuſve, cogitari non põt. Ipſe eſt ſummum bonũ, quo ſemel adepto, nil vltra deſiderari queat. Attẽde quoq; circa hoc eſſe Dei, qualis ſit, quantuſq; ſit Deus tuus. Et ſuper hoc docent te magnifice Doctores in eorum ſcriptis. Eſt enim oium perfectione præfectiſſimus; imò perfectio, &
Ps. 146 beatitudo ipſa. Eſt item magnus Dñs, cuius magnitudinis non eſt finis, ac per hoc infinitus. Vide quoque huius eſſe dignitatem & excellentiã. Tãta nãq;
Dei excellẽtia. eſt Diuinæ dignitatis excellentia, ꝙ mente non cõprehenditur, cum ſit incomprehenſibilis, ſenſu nõ percipitur, cum ſit inuiſibilis, lingua eum nõ explicat, cum ſit ineffabilis, tempus eum non menſurat, cum ſit interminabilis; locus eum non capit, cũ ſit incircunſcriptibilis, ſcriptura eum non explicat, cũ ſit inæſtimabilis, virtus non attingit, cum ſit inacceſſibilis, deſideria, & vota tranſgreditur, cũ ſit incomparabilis. Et tamẽ ecce cum talis ſit, & tantus, non dedignabitur ſe inclinare tibi. O ſtuporem, o dignationem Dei.

De nominibus huius capitis. Paragraphus Quartus.

PRincipaliter tibi ſecundo occurrit conſiderãda, Diuinorum nominũ ſeries, & multitudo. Quorum conſideratio, cum bene fuerit trita, multum eſt deuota. Offerunt ſe hic decẽ noĩa Dei ſubſtantialia, apud Hebræos, aliaq; myſterijs grauida de noĩe Dei, tetragrammaton, de quibus agit Burgen. in additionibus Lyræ ſuper Exod. Vbi vide o aĩa mea, q̃ grande quippiam crepitabãt de hoc nomine Hebręi, grandiliter ſe de eius notitia iactabãt.
Ps. 147 Et vere grande erat, quia non manifeſtarat hæc oĩ nationi; Sed grandius quiddam tecum agitur, cũ non tibi nomen conceptuale; ſed verus Dei Filius, nomen Patris, tibi realiter confertur. O gratias illi. Hic habes conſiderare de noĩbus Dei, qui eſt, & bonum, de quibus Doctores latius diſſerunt, quod horum magis propriè conueniat Deo: Eſto vtcunque. Vtcunq; tibi confert, cum Filius ipſe non negatur. Offerunt ſe hic noĩa illa, quo dr̃ Deus ab æterno, Dñs a ſempiterno, Pater adoptione: Itemq; totus liber Diui Dionyſij, de Diuinis nominibus. Vbi circiter quadraginta noĩa Dei ponuntur, quæ poterũt hic aſſignari; ſed longum eſſet. Sed tu horum qdq; vere terribile, ſanctum, & pium, magis ſtudebis cõfiteri, benedicere, laudare, exaltare, magnificare, glorificare; q̃ curioſè diſcutere. Hic quoq; cõia ꝑpende attributa Dei, qũo iuxta Bonauen. ſit eſſentia prima, natura perfecta, vita beata, &c. Vide de oĩpotente potentia, oĩ ſciente ſcientia, de ſuper optima voluntate. Conſidera abyſſalem, & infinitam eius miſericordiam. O miſericordiam, dulce miſeris nomen. Bonum eſt in te morari. Veniat ſup me Ps. 118
miſericordia tua Dñe. Miſerere mei ſm magnam Ps. 50.
miſericordiam tuam. Vere magna, quia vt dr̃ Eccl. Eccli. 2
Secundum magnitudinem eius; ſic & miſericordia eius cum ipſo. Vere magna, attingens a fine vſque Sap. 8.
ad finem, cœlum & terram implens. Patet miſericordię in cœlo in Angelis & Sanctis, quos miſericorditer beatificat. Patet in terra in bonis & malis, quia his parcit, illis gratiam miſericorditer indulget, Patet in purgatorio, quia miſericorditer liberat. Patet in inferno, quia dæmones, & damnatos, in inferno citra condignum punit. O magna miſericordia cuncta complectens miſerere mei. Cõſidera quoq; immenſam Dei bonitatem, quam oĩa pariter & ſcripta, & creata teſtantur. Tanta eſt. n. huius bonitatis immenſitas, ꝙ neq; ſcribi, neq; dici põt, neq; cogitari, ut S. Tho. in de Beatitudine æterna. Vbi ſic ait. Si enim oẽs cęleſtes ſpiritus & maligni, & oẽs animæ creatæ & creandæ, ſcribere vellẽt bonitatem Diuinam; etſi quilibet haberet maris abũdantiam pro attramento, & cœlum pro pergameno; tam immenſe bonus eſt Deus, ꝙ antequam mediam partem bonitatis ſcriberent, mare cuiuſlibet eſſet ſiccum, & cœlum cuiuſlibet eſſet repletum, ꝙ nec capere vnam litteram poſſet. Sed verbum citius eſt dictum q̃ ſcriptum. Et ſi oẽs Stellæ & ſingulæ guttæ pluuiarum, eſſent linguæ, & proponerent Diuinam bonitatem eloqui, tam ineffabilis eſt bonitas Dei, qđ anteq̃ tertiã partẽ bonitatis enarrarent, oẽs eſſent mutæ. Citius vero eſt aliquod cogitatum, q̃ uel dictum, aut ſcriptũ. Vnde ſi tota arena maris, & ſingula ſemina orta de terra, eſſent corda, & uellent ſerutari bonitatem Dei, tam ſuperbonus eſt, quod antequam decimam partem bonitatis eius inueſtigarent, omnia corda citius ſcinderẽtur. Quid nunc dicis o anima mea? An adhuc tãtæ bonitatis cõſideratione nõ ꝓmoueris? Verè ſterilis es nimis, ſi nõ intra te in horũ meditatione incalet cor tuũ. Et nota, ꝙ de ſingulis pfectionibus Deitatis, poſſet dijudicatio fieri, oẽs enim ſunt infinitæ.
Ier. 13.

De proprijs huius capitis. Paragraphus. V.

SIc ẽt propria huius capitis debes cõſiderare: vt puta, qũo Filius, qũo Verbum, qũo imago, vt

Bona-

Digitized by Google

Bonauen.Ora vt filius te adoptiuum faciat, Verbũ mentis ſurditatem ei loquendo auferat, vt Imago increata,creatam tuam reformet.Conſidera quoq; huius tui capitis appropriata, cuiuſmodi ſuut ſapientia,pulchritudo,lux,virtus, veritas &c. ea tibi applicando,per ea obſecrando.Pete vt illa ſapientia tuas tenebras illuſtret, pulchritudo tuam defor mitatem decoret,lux caliginem ꝓpellat,virtus tuã infirmitatem corroboret &c.Ponit Iſidor.& Raba. plurima noĩa appropriata huic Dño Ieſu Chřo,quibus in ſcripturis denoĩatur,q̃ prolixum eſſet cõme morare,p q̃ oĩa poſſet tñ homo orare,& obſecrare hoc mõ cum quodã.O Ieſu Alpha,& Omega.principiũ & finis oĩm creaturarum, a quo oĩa oriuntur ranq̃ a centro,& in quẽ oĩa reflectuntur, tanquam
Eccli.1. in ſuæ productionis originem. O fons viuus p modum intellectus,generatione æterna,ſcaturiens de corde Patris in excelſis,a quo oĩa fluunt, & in quẽ refluunt cuncta.Tu fontalis radius,tu flumen pacis æternaliter manans,vniuerſa irrigãs, influe in me.
Eccli. 24. O ante ſæcula genita Sapiẽtia Patris,o veritas ęter na infallibilis, o lex Paterni cordis inflexibilis, o inquam Chriſte Dei virtus, & ſapientia, o bonum infinitũ,cui nihil boni deeſt, ſatia me quia ĩquietũ eſt cor meũ,donec requeſcat in te. Latiſſima occurrit hic materia; vtpote oĩa primi ſnĩarum ſcripta.

De moribus Diuinis. *Paragraphus Sextus.*

V

SEd quia is verè manducat, qui in mores Diuinos tranſit;ideo quoq; Diuini illi mores,de quibus S.Thom.deuotum tractatum habet, ad mentẽ ſunt reuocandi, & a nobis imitandi dicente Dño.
Mat. 5. Perfecti eſtote, ſicut Pater veſter cęleſtis perfectus eſt.Nihil quippe dignius,iuxta Chryſoſto.q̃ vt homo ſui cõditoris ſit imitator,& ſm modum ꝓpriæ facultatis, Diuini operis executor. Sunt autem hi.

Immotus, *placet,* *eſt patiens,* *videt oĩa,* *curat.*
eſt naturali- ei oẽ bo- in pc̃tõ- priusq̃ de oĩbus
ter ĩmobilis. num res fiant creaturis
Diſcretus, *miſerens,* *amat,eſt liberalis,* *vtrumq;*
quia vnᵘ nõ nõ ſupra non odit cõicans ſeruat
hẽt detrimẽ poſſe ſua iuſtitiã
tũ alterius. & miam.
Sufficiens ſibi, *compatiens,* *largus,* *benefactor.*
non exigens nulli impu- ſcdm ca- oĩa bene
noſtra tans pacitatẽ fecit.
Exigit, *eſt iuſtus,* *verus,* *pacatus,* *& æquus.*
plus ab eo cui, iudex, ĩ ꝓmiſ- iniurias ęquanimᵘ
plus donat ſis, donãs ſemper.
Non bis, *perſonam,* *ſua non quærenſque,*
iudicat ĩ idipsũ,nõ accipit, cõmoda ꝓpria nõ q̃rit,
benignus.
totus & pius.

Hi ſunt ſectandi mores reliquiq; ſtupendi .·.Sunt.n.
Ier. 17. præter ſignatos,alij in Deo mores: vtputa,ꝙ ſolus occulta cordiũ ſcrutatur, ipſe ſolus habet immortalitatẽ, ipſe ſolus de nihilo aliquid facit &c. Sed in huiuſmodi non eſt imitandus, quia nec poſſibile;ſed potiᵘ admirãdus. Prænumeratis aũt,quiſq; toto nixu ſe cõformare debet pro poſſe. Quanto.n. aĩa in his Deo conformior fuerit in hoc ſæculo;tãto erit ei,& conformior in futuro, & quanto conformior; tanto beatior, & glorioſior, & qui ſe his conformat,hic eſt qui vere panem vitę manducat, Io.6.
legatur tractatus memoratus.

De ſpeculis Dei. *Paragraphus Septimus.*

X

SEd fortaſſis caligant in tanto fulgore oculi tui, nec in tanta luce, mentis tuæ acies inualida ꝑfectè figi poteſt.Es nempe oculis lippus, & nil mirum ſi tãta claritate cæcutis; ſed habes quod agas. Nam ſi nondum potes verticem montis cũ Moyſe, Exodi
per altam contẽplationem aſcendere, & contẽplari ibi Deum tuum in caligine,exi ſaltem cũ filijs Iſ- 16. Amos 4
rael in occurſum Dei tui, captiuans intellectum in 2.Cor.
obſequium fidei,& ſta humiliter ad radices mõtis, 10.
& vide montem fumantem, audi clãgorẽ buccinę, & tonitrua.Vide quoq; micantiã fulgura. ideſt per fidem ex ſcripturis,aut creaturis contemplare Deũ per ſpeculũ in ænigmate.Habes enim plurima ſpe- 1.Cor.
cula in quibus potes contemplari Diuina.Ponit ti- 13.
bi Bonauentu.ſeptem in ſuo Itinerario, exhibet,& Antoninus alia ſeptem, in prima ſua parte. In illis Io.10.
te exerce,& ingrediens, & egrediens paſcua inuenies. Sic Pater noſter Auguſt. ſic Agnes beatiſſima, creatorem ex creatutis contemplabantur. Quid.n. vt de cæteris ſpeculis taceam, ſunt oĩa creata; niſi viuæ litteræ,& amoris irritamenta?Docet modum contemplandi Deum ex creaturis diſertiſſimè.Hugo de ſancto Victore, in ſuo de tribus dietis. Hæc de habendis meditabilibus de Deo ſufficiat tetigiſſe.Sed vbi o aĩa uideris Deum,per intellectum,reuertere ad te, ad incaleſcendum erga eum per affectum,diligenter conſidera,profunde diiudica, q̃tũ te Deus tuus dignificat; cum talis ac tantus,tam dignanter ad te quotidie deſcendit. Magnum fuit,ꝙ olim Patribus fuit locutus, ꝙ per eos mirabilia fecit; ſed te præ oĩbus magnificauit, qñ tibi ſe in cibum Dei Maieſtas tradidit. Si gloriatus eſt Moyſes pro Iſrael dicens. Non eſt alia natio tam grandis,q̃ Deut.4.
habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cũctis obſecrationibus noſtris; quãto magis te gloriari oportet? Ipſis nempe Angelus Dei perſonam repreſentans affuit, & ſuper his q̃ expe-
diebant loquebatur.Tibi autẽ adeſt magni conſilij Eſa 9.
Angelus,vnigenitus Dei, Filius, in plena Diuinitate,& humanitate, non modo vt loquatur ad te rñſiones pacis; verumetiam vt ipſum totũ comedas, atq; vt ſpiritualiter in eum cõuertaris. Gaude itaq; & gratulare o ſyon,contemplatiua aĩa, ꝙ poſſis eſſe tanti hoſpitis hoſpita.Verè nimis es auara, ſi nõ ſufficit tibi tanti hoſpitis præſentia, quia valde eſt liberalis, & abundè tecum cõicabit de bonis ſuis. Nullo enim modo deceret tãtum principem; ſi hoſpitam ſuam indigentem permitteret. Concine cũ
Maria. Magnificat aĩa mea Dominum, quia ab eo Luc.1.
præ omnibus diebus es magnificata. Nã Rex cuius pulchritudinem Sol & Luna mirãtur, cuius magnitudinem cœlum & terra reuerentur,de cuius ſapiẽtia cœleſtium ſpirituum agmina illuminantur, de cuius clementia omnium beatorum collegia ſatiãtur, talis ad humile tuum venit tugurium, & plus illud

Digitized by Google

illud quam cęleſte amplectitur palatium, libenter vult morari tecum; ſi tu voles eſſe ſecum. Vileſcat tibi igitur omnis creatura, vt tecum omnium creator qui vnus ſufficit permaneat Amen.

Apologia ſuper prolixitate ſuperiorum.
Paragraphus Octauus.

HÆc longiuſculè ac æquũ eſt deduximus; ſed danda eſt venia, calamus in ampliora defluxit. Sunt iam obſtructa ora pp torporem ſe excuſantium, ſunt ablata oĩa velamina eorundem. Sunt deniq; ſedati conquæſtus, & quærelæ ſuper meditabilium inopia cauſantium; cum vbi nos inopes, & aridi pauca colligere tentamus, tantarum ſegetum copia excreuit. Nemo exinde dicat neſcio cogitatibus ſacris immorari, non poſſum inſiſtere, Punctula hæc apprehendat, & ius quærelæ non erit.

Exordium carminis in portiones Agni Paſchalis, cantandi ſub nota, Pange lingua.

Pones agni portionẽ
Rite Pater edere
Vtram tingat rõnem
Sanguis Paſchę fędere
Neu mẽtalẽ ſtationem
Poſſit hoſtis lędere.

Ad Carnem.

Salue cato Maieſtatis
Alta ſancta humilis,
O quam plena ueritatis
Pulchra mira nobilis
Tradita heu ꝓphanatis
Angelis mirabilis.

Salueto medicamentum
Quam plenũ effectibus
Expurges inquinamẽtũ
Carnis cum defectibus
Eſto mihi excrementũ
Cunctis in profectibus.

Ad Sanguinem.

Eya ſanguis generoſe
Mirus venerabilis
Fluens plagis copioſè
Nimis peramabilis
Muſtũ mentis amoroſè
Typis præconabilis.

O ſanguis redemptionis
Venditos redimito
Sanguis expiationis
Turpatum eluito
Sãguis cõſummationis
In ſancta traducito.

Ad Animam.

Salue anima dilecta
Deo, & hominibus
Clara placẽs, & afflicta
Prælata numinibus
O te laudo benedicta
Cęlicis luminibus.

Salue ſpiritus Diuinæ
Plenus ſapientia
Te iã canũt Matutinæ
Stellæ fartum gratia
Benedictum ſine fine
Traditum pro hoſtia.

Ad viſcera.

O vos exta deuoranda
Agni ſine macula
Vos virtutũ ꝓmiranda
Grandia ſpectacula
O ſaluete adoranda
Diuina ſignacula.

O vos gratiæ ſaluete
Communes cũ ſingulis
Dona fructus reſaluete
Laudibus pertinnulis
Me iam gratijs replete
Canentem in iubilis.

Ad Pedes.

Saluete humanitatis
O pedes pacifici
Pedes pleni charitatis
Perfecti Deifici
Exemplares Deitatis
Baiuli viuifici.

Salue Agnus nate paſſe
Sepulte mœroribus
Surgis ſcãdis Agnꝰ aſſe
Spiritus amoribus
O ꝑplectar pedes hoſce
Placitis clangoribus.

Ad adipẽ & pinguedinẽ.

Salue adeps & pĩguedo
Agni manſuetiſſimi,
Tua ſatiat dulcedo
Cor ſerui nequiſſimi
Tibi laudis pẽſa dedo
Cordis contritiſſimi.

Eya fructus condonato
Vitæ tuæ optimæ
Paſſionis cumulato
Frugem Rex clariſſime
Eq̃ fructus ſacræ dato
Eucharis gratiſſimæ.

Ad Caput.

Salue caput adorandum
Ieſu mira Deitas
Ferculũ q̃ celebrandũ
Satians æternitas
Epulum cõcelebrandũ
Angelis Diuinitas.

Salue naturans natura
Prima & eſſentia
Liber vitę ars lux pura
Patris ſapientia
Hacce ſemper alitura
Fruar in præſentia.

Ad omnes Sanctos.

Eya Ciues Olymporum
Numina hierarchica
Mille millia hymnorũ
Camena dragmatica
Ferte pani Angelorum
Pro hac eſca polica.
Amen.

De exclamationibus, & aſpirationibus, quibus occurrendum Sacramento.

Prologus.

CLama ne ceſſes. Eſa. Continua vox clamoris, deſiderium intenſi cordis. Eſa.58
Nunc iuxta compromiſſum de aſpirationibus, & exclamationibus Seraphycis eſt agendum. Ille enim qui digne uolet communicare, non debet ab huiuſmodi ceſſare; ſed iuxta admonitionem propheticã, ſine ceſſatione debet exclamare, vt ſic cum Pſalmiſta ex ſententia poterit cantare. Domine ante te oẽ deſiderium meum &c. Illud quoque Pſalmi implere. Ps.37.
Quærite dominum & confirmamini, quærite faciẽ eius ſemper. O ſemper. Verè fœlix nimium anima, quæ quærit ſine ceſſatione aliqua. Quærendum eſt enim ante, & clamandum, quia oportet iuxta Bernardum, vt ignis deſiderij præeat in oẽm locum, ad quem ſponſus eſt venturus, ſecũdum illud Pſal. Ps.104
Ignis ante faciem eius præcedet. Oportet enim votiuis eum excipere deſiderijs. Vnde & ipſe deſiderio deſiderauit, hoc Paſcha manducare nobiſcum. Ps.88. Luc.22.
Profecto nobis exemplum relinquens, vt quemadmodum ipſe fecit, ita & nos faciamus. Ante ergo communionem exclamandum. Sed etiam aſſis carnibus guſtatis, multominus algẽdum, amplius multo clamandum, ut ſic deſideriorum ſcintillulæ oſtẽdãr, ꝙ ignem de excelſo miſerit Deus in oſſibus noſtris. Nã & habitus Dominus, manu deſiderij vult teneri, vt ſponſa recognouit dicẽs. Tenui eum nec dimittam. Et diſcipuli illi peregrini, coegerunt eũ dicentes. Mane nobiſcum Domine. Vis igitur uenienti Dño digne occurrere? deuote excipere? exceptumque tenere? clama ne ceſſes, in ſubſignatis exclamationibus te exerce. Nulla dignior præparatio, nulla deuotior exceptio, nulla poſtremo efficacior obſeruatio; niſi ſine ceſſatione clamãdo. Modus autem, & practica exercendi, infra ſubnectitur. Sed & hoc annotandũ, ꝙ huiuſmodi Seraphicis exclamationibus, non modo in ſacræ communionis procinctu; ſed omni tempore, omniq́ue in loco eſt vtendum. Vnde dicitur. Clama ne ceſſes, Io.13. Thre.1 Cant.3. Luc.24. Eſa.58.

vt

Digitized by Google

Iob 16. vt ſic exemplo Iob ad Deum ſtillet oculus noſter. Ad quod plurima licet ſint inductiua, hæc ſunt potiora.

Priorum Patrum exemplaris informatio,
Sc ... Vtilitatis huiuſmodi aſpirationū cōſideratio
Sanctorum inſuper multiplex perſuaſio.

De primo; ideſt de Priorum Patrum informatione exemplari, patet in collationibus, & vitis Patrum. Vbi commemoratur huiuſmodi ſuſpirijs illos operam impendiſſe, quæ ipſi iaculatorias orationes dicebant. Quarum & Diuus Auguſtinus cōmemorat, in de opere Monachorum illas perſuadens. Qui idē Auguſt. præ cæteris, huiuſmodi exercitio incubuiſſe dicitur: vt eius ſuſpiria, Manuale confeſſionum, libri meditationumque teſtantur.

Porro de vtilitate huiuſmodi iaculatoriarū orationum, quicquid dixerimus minus erit. Scripſerūt plures de laudibus, & adhuc plura ſuperſunt ſcribenda. Legatur Gerſon venerabilis, in ſuo de Myſtica Theologia; vbi plenè deduxit, ꝙ huiuſmodi aſpirationes, ſunt verè orationes, quibus Pater in ſpiritu eſt adorandus, quibus nulla actio altera pſerenda, vt lectio, aut meditatio. Nil enim melius iſtis, & hoc in ordine. Io. 4

Ad	Deum	Quem ſummè placat:
	Subiectū ꝓpriū	Quod perficit, & purgat
	Proximum	Quem iuuat efficacius
	Aduerſatium	De quo triumphat victorioſus.

Hæc proſequit̄ ibi ad liquidū: Sed & huius cōſors magiſter Ioan. Nider, in ſuo de eleuatione mentis in Deum, nonnullos commemorat horum fructus, quia vere huiuſmodi exercitatio, iter eſt quo oſtē-
Pſ. 49. ditur ſalutare Dei. Sic, & Doctor ille deuotus magiſter Ioan. herp in tractatulo ſuo de myſtica theologia, docet ꝙ in his aſpirationibus, & ſuſpirijs myſticæ theologiæ recta via conſiſtat, leuior, breuior, & vberior cæteris practicis vniuerſis, ad omnium attingens perfectionem virtutum. Concludens itē ꝙ hoc exercitiū per ſuſpiria vnitiui amoris, a multis occultatum oīs perfectionis finis eſt, & initium, omniſq; tentationis palmā facile reportans; iuxta illud Petri Rauennatis. Teneræ militiæ, & delicati conflictus eſt, ſolo amore de omnibus vitijs victoriam reportare. Hæc ille.

Poſtremo ſi dicere volemus, a quot quantiſque hoc exercitium perſuadeatur, ante deficiet dies, q̄ nomina ipſa Doctorū. Hoc omnes memorati hoc lingua Eccleſiæ Auguſtinus, hoc Monachorū Viella Bernardus cæteriq; docti id ſuadent; præcipuè hoc in canticis ſuis docet Gerſon dicens. Qđ amor purgatiuus, & nouitius; in huiuſmodi ſuſpirijs maximè ſe exercitare debeat. Sic enim magis ꝓficiet, quaſi per quaſdam interiectiones, & quædam ignita verba ſuſpirando, quàm per intelligibiles alias ſpeculationes, quæ non ſunt in hominis arbitrio, ſe exercendo. Vnde ſuadet, ꝙ homo quædam Seraphica puncta recolligat, quibus ſe, quaſi quibuſdam interiectionibus, in omni tempore ſuſpirioſè eleuare poſſit. Cuius conſilio paruimus; dū ſequētia exclamatoria, & ignita verba collegimus, quibus homo ſemper, potiſſimum tamen, vel ante, aut poſt communionem, animam ſuam in Deum ſuſpē dere poſſit: vt dicitur. Suſpendium elegit anima mea. Huiuſmodi enim verba, mentes in cœlum eleuant, & vim inferunt Deo cęlorum. Vnde patet, ꝙ hæc exercitatio omni ſuperior eſt laude, de cuius practica agetur. Iob. 7.

Nam ne vſquā huiuſmodi exercitatio relinquatur; ita has exclamationes diſtinximus, vt ſingulis diebus, octo in duobus verſibus memoratæ aſpirationes deputentur, in reſpectu ad venerabile Sacramentum, vel ſumptum, ſcilicet, vel ſumendum. Quam tamen qui multiplicare, & dilatare volet, ex interlineari gloſula facilè poteſt. Singulæ enim plures ſub ſe complectuntur. Et vt aſpirationes huiuſmodi ſint, non modo ad mouendum efficaciores; ſed & ad impetrandum velut obſecrationes faciliores, correſpondentiam habēt cum obiectis noſtræ ſalutis. Quorum commemoratione, ſicut qui non mouetur eſt ferreus; ita & eorum obſecratione, qui non exauditur, prorſus a ſalute videtur alienus.

Obiecta autem iſta latius ſunt proſecuta. Hic autem tantum ideo repetuntur, vt aſpirationum harum correſpondentia ad ea inſinuetur. Fit autē hæc correſpondentia, interdum ad apertum textū, vt in primo articulo, eſt genitus, vbi agitur de Filij ex corde Patris generatione, oratur pro eius ad nos per Sacramentum emiſſione; dum clamamus. Emitte Sapiētiam tuam de ſede magnitudinis tuæ. Sap. 9. Interdum ad ſenſum, vt in ſecundo articulo, creat; vbi agitur de rerum creatione, aſpirationes correſpondentes, agunt de Dei præcipuis oībus prælatione; adeo vt & ſcindi cœlos petat &c. Interdum autem dirigūtur aſpirationes ad rem ſignatam; ad ſcilicet interpretatum: vt vbi agitur de fuga Domini in Ægyptū, ibi aſpiratur pro illuminatione mentis, ne relinquamur in tenebris, quæ deſignantur per Ægyptum &c. Hęc tria qui ſolerter attenderet, facilè harum correſpondentiam inueniret, & per conſequens practicam dinoſceret.

Item nota, ꝙ ſupra obiecta ſub horis, pro doctioribus poſita ſunt, magis ordinata & diſtincta; hic autem pro ſimplicioribus. Quibus & exclamationes adiunctæ ſunt, quatenus & ipſi quaſi per ſingulas horas, in memoria vitæ & Paſſionis Chriſti communicent.

Ad

Digitized by Google

	Ad Matutinas.	*Laudes.*	*Primas.*	*Tertias.*
Fer.2.	*Eſt genitus*	*Creat*	*Eyciens.*	*Dat ſigna Prophetans.*
	Ieſus ex Deo genitus:	Ieſus creator inclytus.	Ieſus fautor munificus.	Ieſus optatus Patribus.
	Spirator quàm beatus	Confirmans cœli ſtatus.	Adæ vindex reatus.	Typatus prophetatus.
Attẽde.	Eſſentiæ vnitatem,	Potenté rerũ creationé.	Humani generis exaltationem.	Votiuũ Patrũ deſideriũ.
	Perſonarum Trinitaté.	Sapientem eorum gubernationem.	Præcepti tranſgreſſioné.	Figuras, & Dei ꝑmiſſũ.
	Diuinitatis fęlicitatem.	Angelorum lapſum, & confirm.	Vltionis retributionem.	Multiplex Prophetarum oraculum.
Inuitationes.	*Emittas.*	*Vtinam*	*Mihi reddito.*	*Et egrediatur.*
	Emitte ſap. de ſede.	Vtinam diſrumperes cę.	Redde mihi lętitiam.	Egredietur Deus de loco ſancto.
	Emitte manum tuã de al.	Rorate cœli de ſuper &.	Dñs ps hęreditatis meæ.	Ex ſyõ ſpecies deco. ei⁹.
	Emitte lucé tuã,& verit.	Reſpice Domine in ſeruos tuos.	Erraui ſicut ouis quæ pe.	Veniet deſiderat⁹ cũctis.
	Emitte agnũ do dñato:	Quid retribuã dño pro.	Adeamus cum fiducia.	Deus nr̃ manifeſte veni.
	Dñe mitte quem miſſu.	Dñe iclina cęlos t. & de.	Domine peccaui in cęlũ.	Bti q parati ſunt occur.
Fer.3.	*Offertur.*	*Fugiunt*	*Duodenis*	*Subditus illis.*
	Ieſus à matre ſiſtitur.	Ieſus in Paruis moritur.	Ieſus in templo ꝑditur.	Ieſus ter denis abditur.
	Redemptus propheta⁹.	Extorris reuocatus	Parens matri vocatus.	Annis domi moratus.
Attẽde.	Offerentium deuotioné.	Herodis æmulationem.	Ieſu Religionem.	Sapientiæ occultationé.
	Oblatorũ ſignificationé.	Innocentum enecationé.	Matris deſolationem.	Vitæ moderationem.
	Vatum prophetationé.	Ieſu exiliũ & reductioné	Obedientiæ Ieſu perfectionem.	Parentum iocũdationé.
Inuitationes.	*Sæpe veni.*	*Tuus illuſtret*	*Noctes*	*Voco paruos.*
	Veniat di. in hortum.	Illumina oculos meos.	In lectulo meo pernoct.	Sinite paruulos veni.
	Et veniat ſuper me mĩa.	Quale mihi gaudiũ qui.	Nũciate dilecto q̃a amo.	Venite ad me oẽs qui.
	Adueniat regnum tuum.	Reuela oculos meos &.	Aĩa mea deſide. te ĩ noc.	Aperi mihi ſoror mea.
	Excita potẽtiã t. & veni.	Qm̃ tu illuminas lu. me.	Domine ante te omne deſiderium.	Sponſabo te mihi in fi.
	Veni. Dñe viſitare nos.	Deus miſereat̃ nr̃i & bñ.	De⁹ De⁹ meus ad te de l.	Delitiæ meæ cum filijs.
Fer.4.	*Mira facit.*	*Pernox*	*Docuit me*	*Gloria Thabor.*
	Ieſus clarus prodigijs.	Ieſus ſacris vigilijs.	Ieſus per tropos varios.	Ieſus coram diſcipulis.
	A cunctis prædicatus.	Pernox ſæpe præcatus.	Docendo fatigatus.	Thabor transfiguratus.
Attẽde.	Miraculorũ congruitaté	Vitæ auſteritatem.	Doctrinæ qualitatem.	Ieſu charitatem.
	Ieſu pietatem.	Præcum ſedulitatem.	Laboris grauitatem.	Teſtium auctoritatem.
	Plebis cæcitatem.	Grãdem exẽplaritatem.	Populi ruditatem.	Diſcipulorum iocunditatem.
Inuitationes.	*Quem peramas.*	*Velut incenſum*	*Doceas*	*Satiabor.*
	Dñe quem a infirmat̃.	Dirigat̃ or. mea ſicut in.	Dñe ad te confugi doce.	Satiabor cum apparu.
	Dñe deſcende priuſquã.	Dñe doce nos orare.	Beatus hõ quem tu erud.	Quis det de carnib. eius.
	Si tetigero fimbriam.	Quouſq; iraſceris ſu.	Dñe quid me vis facere.	Edent pauper. & ſaturabuntur.
	Si quid potes adiuua.	Quid oremus, ſicut opꝫ.	Eructabunt labiam.	Omnia a te expectant.
	Dñe filia mea iacet in. d.	Velociter exaudi me.	Dirige me in verit.	Indica mihi vbi paſ.
Fer.5.	*En lauat*	*Atq; cibat*	*Sermonem*	*Sudat & orans.*
	Ieſus lauit Diſcipulis.	Ieſus cœnans prodigijs.	Ieſus verbis mellifluis.	Ieſus guttis ſanguineis.
	Pedes humi proſtratus.	Factus panis ſacratus.	Suis ſermocinatus.	Perfuſus deprecatus.
Attẽde.	Ieſu humilẽ officioſitaté	Sacramenti dignitatem.	Sermonis fœcunditaté.	Ieſu egreſſionem.
	Lotionis ſpũalitatem.	Inſtõnis congruitatem.	Diſcipulorum męſtitaté.	Triſtem agonizationé.
	Diſcipulorum dignitaté.	Inſtituentis charitatem.	Conſolantis pietatem.	Angelicam cõſolationé.
Inuitationes.	*Cor mundum*	*Panem*	*Cupio Paſcha.*	*Dolor vſque.*
	Cor mundũ crea in me.	Panem nr̃m quotidianũ.	Deſiderio deſideraui.	Vſquequo dñe obliuiſc.
	Dñe non tm̃ pedes: ſed.	Amice cõmoda mihi tu.	Diſpono vobis ſicut.	Adimpleb. me lætitia.
	Amplius laua me ab ini.	Frange eſurienti pa. tu.	Ego ſum panis viuus.	Lætifica aĩam ſerui tui.
	Fiat cor meum immaculatum.	Omnia a te expectãt, vt.	Si quis me accipit, ac.	Introibo ad altare Dei.
	Dñe ſi vis potes me.	Oculi omnium in te ſperant.	Ad eum veniemus, & manſionem.	Haurietis aquas in gaud.

Herodi

Digitized by Google

Fer.6. *Herodi*
Ieſus alba induitur.
Vt ſtultus æſtimatus.
Attẽde. Iudæorum accuſationẽ.
Ieſu tacẽtis aſpnationẽ.
Clamydis induitionem.

Latro
Ieſus a plebe ſpernitur.
Latroni comparatus.
Populi ingratitudinem.
Cõparationis diſſimili-tudinem.
Pylati ſollicitudinem.

Flagellant hinc.
Ieſus flagellis ceditur.
Columnæ alligatus.
Flagellorum truculẽtiã.
Flagellantium maliuo-lentiam.
Flagellati ſanguinolẽtiã.

Purpura ſertum.
Ieſus veſtitur clamyde.
Cum ſpinis coronatus.
Purpuræ induitionem.
Ridiculã coronationẽ.
Grandẽ cruentationem.

Inuitationes.

O gemines.
O ſapiẽtia q ex ore altiſ.
O Adonay Dux & dño.
O radix Ieſſe, qui ſtas in.
O oriens ſplendor, &
O Emanuel Rex, &.

Ne me
Si inueni gratiã in ocu-lis tuis ne trãſeas ſ. t.
Specie tua, & pulcrhitu.
Quis eſt electus quã pp.
Propoſui pro luce habe re illam.

Sitio.
Quẽ admodũ deſiderat.
Sicut adipe, & ping.
Pulli eius lingẽt ſang.
Carnẽ cum ſanguine co.
Qui ſitit veniat ad me.

Rex ſpõſus vt intrem.
Ingredere benedic. Dñi.
Attollite portas princip.
Ecce ſponſus venit exi.
Qui regis Iſrael intẽde.
Gaudebit ſpõſus ſuper.

Sabb. *Nudatur.*
Ieſus ſuis exuitur.
A veſtibus nudatus.
Attẽde. Ieſu denudationem.
Vulnerũ cruentationẽ:
Verecũdam ſtationẽ.

Figunt.
Ieſus Cruce extenditur.
Heu clauis perforatus.
Ieſu extenſionem.
Membrorum pfoſſionẽ.
Diram confixionem.

Exaltant.
Ieſus agnus ſurrigitur.
In ſignum eleuatus.
Pœnoſam erectionem.
Latronum aſſociationẽ.
Multorum deriſionem.

Fert pia verba.
Ieſus pendens proloqui-tur.
Septem verba teſtatus.
Pendentis tormentum.
Ipſius teſtamentum.
Verborum Sacramentũ.

Inuitationes.

Exue
Exue me veterem ho-minem.
Inclina cor meum in teſ.
Quis eſt iſte quæ venit de edon.
Libera me de ſang.
Dilectus meus cãdidus.

Suſcipiens.
Suſcipe me ſecundum eloquium.
In ſpũ humilitatis, & in a.
Leua eius ſub cap. m.
Fruamur cupitis ampl.
Reuertere ad me, & c.

Animam leuo.
Ad te leuaui animã meã.
Ad te leuaui oculos me.
Aſcendam in palmã, &. ap.
Suſpendiũ elegit anima.
Quis dabit mihi pẽnas.

Sis memor oro.
Memor eſto verbi tui.
Domine memento mei.
Memento noſtri Domi-ne. in be.
Memẽto mei dum ven.
Dic animæ meę ſalus t.

Domi. *Eduxit*
Ieſus triũphãs mortuus.
Patres limbo beauit.
Attẽde. Ieſu triumphãtionem:
Inferni vaſtationem.
Patrum eductionem.

Surgit.
Ieſus ſurgens glorificus.
Se ſuis propalauit.
qualitatẽ.
Reſurrectiõis veritatẽ.
vtilitatẽ.

Multis viſus.
Ieſus Mariæ primitus.
Apparens honorauit.
Apparõnis veritatem.
Matris iubiloſitatem.
Cũ diſcipulis ſocietatẽ.

Pius inflat.
Ieſus chariſma ſpiritus.
Diſcipulis inflauit.
Chriſti charitatem.
Diſcipulorũ dignitatẽ.
Diſcipulorum ptãtem.

Inuitationes.

Eripe.
Eripe me dñe ab ho.
Educ de carcere a. me.
Educes de trib. an.
Redimet in pace an. me.
Eripe mę de inim. meis.

Et exurge.
Exurge dñe adiuua me.
Exurge gloria mea exur.
Exurge in occurſũ me.
Tu exurgens miſe.
Exurge de. in pręcepto, quod.

Dans oſcula.
Oſculetur me oſcu. oris.
Quis mihi det te fra-trem m.
Oſtende faciẽ tuã, & ſal.
Aſpice in me, & miſ. me.
Ne auertas faciem tuã.

Tantus vt ad me.
Vnde mihi hoc, vt ma-ieſt.
Domine non ſum dign⁹.
Obſecro vt fiat ſpũs tu⁹.
Spũs tuus bonus dedu.
O quam ſuauis eſt Do-mine Spiritus t.

	Sextas.	*Nonas.*	*Veſperas.*	*Completorium.*
Fer.2. Attēde. *Gratiarum actiones.*	*Conceptus.* Ieſus emiſſo cęlitus. Legato incarnatus. Angeli legationem Virginis reſponſionem, Dei conceptum, & incarnationem,	*Natus.* Ieſus natus pauperrim⁹. Paſtoribus monſtratus. Dignatiuam Ieſu natiuitatem. Circūſtātiarū cōgruitatem. Miraculorum nouitatē.	*Circumciſus.* Ieſus ſubiectus legibus. Ieſus denominatus. Legis rigorem. Parentum dolorem. Nominis pueri honorem.	*Veniunt tres.* Ieſus quęſitus Regibus. Cum donis adoratus. Magorū ꝗrentiū diligē. Iudeorū refellētiū inſip. Donorum typū, & Ieſu indigentiam.
	Miſit. Miſit de ſūmo, & acce. Miſit Deus miſericordiam ſuam, &. Redemptionē miſit De. Propter nimiam charitatem. Miſit manum ſuā per foramen.	*Magnificat.* Magnificat aīa mea do. Magnificate dn̄m mecū Magnificata eſt anima mea. Miſericordia tua domine magna eſt ſu. Magn⁹ in medio tui ſu.	*Ob nomen.* Propter nomen tuum ded.m. Sāctificetur nomen tuū. Laudabo nomen tuū aſ. Nomen ſanctum tuum inuocatum. Nomē tuū, & mēoriale.	*Et ad faciem te.* Vidi dominum facie ad faciem. Apparuit gratia Saluat. Manus noſtræ tractauerunt. Exortū eſt in tenebris. Dn̄s virtutū nobiſcum.
Fer.3. Attēde. *Gratiarum actiones.*	*Lotus.* Ieſus præcone tingitur. A patre honoratus. Baptiſmi inſtitutionē: Baptizati dignationem. Concurrentium myſticationem.	*Et abſtinuit.* Ieſus fame afficitur. Deſerto commoratus. Anachoreſis cōmendationem. Carnis macerationem. Grandē cōtēplationē.	*Temptatur* Ieſus hoſti cōgreditur. Triphariam tentatus. Tentationum modificationem. Hoſtis confutationem. Angelorū miniſtrōnem	*Congregat ad ſe.* Ieſus paſtor diligitur. Apoſtolos vocauit. Diuinam vocationem. Vocatorum abiectionē. Sanctam eorum conuerſationem.
	Gratificat. Gratificauit nos in dilecto. Proprio filio non pepercit. Filiū ſuū miſit propicia. Sic Deus dilexit mūdū. De plenitudine eius ac.	*Paſcens.* Dominus regit me, & nihil. Comedi fauum cū melle. Memoriā fecit mirabi. Māducauerūt,& ſatura. Eſurientes impleuit bo.	*Fac mecum* Fac mecum ſignum in bon. Dilatatū eſt os meum.ſ. Super iram inimicorū meor. Rex Iſrael mutauit ha. Qui docet manus m.ad.	*Quam bonus es tu.* Quā bonus Iſrael Deus his. Beati ſerui tui, qui ſtāt coram. Qm̄ Iacob elegit ſibi d. Nō fecit taliter oī nati. Elegit nos in ipo an̄ cō.
Fer.4. Attēde. *Gratiarum actiones.*	*Blaſphemant.* Ieſus crebris conuitijs. Iudæis blaſphematus. Conuitiorū grauitatē. Ieſu mititatem. Iudeorum feritatem.	*Lacrymatur.* Ieſus rigat⁹ lachrymis. A Martha hoſpitatus. Lacrymarū aſſiduitatē. Marthę hoſpitalitatem. Lazari ſoſpitatem &.	*Aſello.* Ieſus iumētis myſticis. Sedens Rex honoratus. Ieſu humilitatem. Turbæ obſequioſitatē. Vrbis calamitatem.	*Venditur almus.* Ieſus Iudeis perfidis, A Iuda licitatus. Iudæ cupiditatem. Iudęorum iniquitatem, Ieſu benignitatem.
	O benedic. Bn̄dic anima mea Dn̄o. Bn̄dict⁹ Dns De⁹ Iſrael. Bn̄dicā Dn̄m in oī tpe. Benedicite omnia opera Domini Domino. Laudate pueri Dn̄um.	*Conuertere.* Cōuertere aīa m.in req. Quia eripuit aīā me.de. Repleti ſumus mane m. Exultauit cor meū in d. Repletum eſt gaud. os noſt.	*Adhereo.* Mihi adherere Deo bonum. Ego dilecto meo, & ad. Quis nos ſeparabit a. Innixa ſup dilectū ſuū. Non timebo mala qm̄.	*Nam cadit alter.* Anguſtum eſt ſtratū ita. Empti eſtis pretio mag. Saculū pecuniæ rulit. Benedictus De. diuites facti ſumus. Ditauit me dote bona.
Fer.5. Attēde.	*Oſcula dat.* Ieſus amicis oſculis. Tradentem oſculatus. Chriſti admonitionem. Iudæ obſtinationem. Pij Ieſu proditionem.	*Capitur.* Ieſus ligatur vinculis. Captus Annæ delatus. Diſcipulorū fugationē. Capti Ieſu ligationem. Ad Annam ductionem.	*Fert ludicra.* Ieſus horrēdis ludicris. Illuſus verberatus. Cōuitiorum varietatē. Miniſtrorum feritatē. Ieſu tranquillitatem.	*Sępeq; ductus.* Ieſus corā iudicibus. Percrebro præſentatus. Ductionis ſedulitatem. Iudicum peruerſitatē. Animi Ieſu qualitatem.
	Suſceptor. Tu autē Dn̄e ſuſceptor. Dicet d ſuſceptor m. Dextera t. ſuſcepit m. Salus tua d. ſuſcepit. Suſceptor meus no.mo.	*Mihi faſciculus.* Faſciculus myrræ d. m. Tenui eū, nec dimittā. Nō dimittā te niſi bn̄d. Dirupiſti vincula me. Suſcepimus Deus m. tu.	*Caro cor.* Cor meum, & caro m. Si oblitus fuero tui. Quā magna multitudo. Delectabit in craſſitud. Delectabar p ſingul. di.	*Sequor en te.* Seq̄r te quocunq; ieris. Viā mādatorū tu. cuc. Trahe me poſt te cur. Quis eſt hō, vt ſeq. poſ. Greſſus meos dirige.

Hinc

Digitized by Google

Fer.6.

Attēde — *Gratiarum actiones.*

Hinc colitur	*Præſentatur*	*Damnatur*	*Onus fert.*
Ieſus vti Rex colitur.	Ieſus Iudæis ſiſtitur.	Ieſus morti addicitur.	Ieſus crucem amplectið
Tormentis laceratus	Illuſus laceratus.	Indutus condemnatus.	Portans mundi reatus.
Ieſu illuſoriā honorōnē	Ieſu præſentationem.	Pylati lotionem.	Crucis grauitatem.
Fœdam cōſpuitionem.	Pylati expurgationem.	Ieſu condemnationem.	Pōtificū inhumanitatē.
Grauem verberationē.	Populi acclamationem.	Veſtium reinduitionē.	Subſequētiū varietatē.

Concino	*Nobiſcum.*	*Viuat mea.*	*Reſpuit ergo.*
Cātabo dn̄o qui bo. tri.	Mane nobiſcum Dn̄e	Viuet anima mea & lau.	Renuit conſolari a.m.
Mias dn̄i ī ęternū cant.	Ne derelinquas me d.n.	Memor fui iudiciorū t.	Virga tua,& bacul⁹ tu⁹.
Adijciā ſup oēm laudē.	Et vſq; in ſenectā & ſe.	Qui poſuit aīam me.ad.	Repletus ſum conſol.
Repleatur os meū laud.	Mane hodie apud me.	Et anima mea illi viuet.	Secundum multitudinē dolorum.
Cātate Dn̄o cāticū nou.	Oia in te vno habentes.	Non diſcedimus a te.	Cōfitebor Do.qm̄ irat⁹.

Sabb.

Attēde — *Gratiarum actiones.*

Fel guſtat	*Morittur*	*Latus,& foditur*	*Tumulatur.*
Ieſus felle reficitur	Ieſus in cruce moritur.	Ieſus latus perfoditur.	Ieſus vnguētis vngitur.
Mirrato compotatus.	Agnus Patri oblatus.	Cruore irrigatus	Cum fletu tumulatus.
Militum puerſitudinē.	Grande Chriſti tormentum.	Mortui transfixionem.	Planctus acerbitatem.
Potus amaritudinem.	Mundi totius lamentū.	Sacramentorum emanationem.	Vngentium pietatem.
Satisfactionis plenitudinem.	Placatiuum incenſum.	Ioannis atteſtationem.	Tumulationis qualitatem.

Paſcitur hic	*Nec in euum*	*Vulnera*	*Pace clientem.*
Dilect⁹ m. mihi, & ego.	In æternum non obliuiſ.	Vulnerata charitate ſum.	Nūc dimittis ſeruū tuū.
Panē Angelorum mād.	Memoria mēor ero,& t.	Cōcaluit cor meū intra.	In pace factus eſt locus eius.
Paraſti ī dulcedine t.po.	Nō moriar, ſed viuā,&.	Dilexit nos,& lauit nos.	Quis es tu q inqetas re.
Sub vmbra illi⁹ quē de.	Viuo ego iam non ego.	Facti eſtis ꝓpe ī ſangui.	In pace ī idipm dormiā.
Qui edūt me adhuc eſu.	Dilexit me,& tradidit.	Quia īflāmatū eſt cor m.	Qui poſuit fines t. pacē.

Domi.

Attēde — *Gratiarum actiones.*

Scandit	*Et emiſit*	*Aſſumpſit.*	*Et eſt rediturus.*
Ieſus ductor exercitus.	Ieſus largitor ſpiritus	Ieſus matrem cœleſtibus.	Ieſus iudex æquiſſimus.
Ad dexteram locatus.	Per orbem prædicatus.	Exaltat ex qua natus.	Finis deſideratus.
Aſcendentis glorificationem.	Donorum magnitudinē	Matris priuilegiationē.	Iudicantis æquitatem.
Patrum iubilationem.	Linguarum multitudinem.	Filij occurſionem.	Præmij perennitatem.
Angelorum congratulationem.	Miraculorum valitudinem.	Glorioſam deductionē.	Beatitudinis fœlicitatem.

Quid mihi	*Largitus*	*In cellam*	*Non edo fruſtra.*
Quid enim mihi eſt in cœlo,& a te quid.	Largit⁹ eſt mūera iuxta.	Introduxit me rex in.	Panem ocioſa non comedi.
Si aſcendero in cęlū tu.	Magnificentiam principalem.	Dimitte me vt reuertar.	Adhuc eſcæ erāt in ore.
Cantem⁹ Dn̄o glorioſe.	Os meū aperui, & attra.	In Patriam meam, & in domum meum.	Qui manducat,& bibit.
Aſcēdiſti in altū cępiſti.	Ne ꝓijcias me à facie t.	Fecit Aſſuer⁹ grāde cō.	Adheſi teſtimonijs tu.d.
Dn̄s in cęlo ꝑparauit ſe.	Quo ibo a ſpiritu tuo.	Vt iumentū factus ſum.	Ne intres ī iudiciū cū ſ.

Digitized by Google

Sequuntur aſpirationes,& exclamationes rithmicæ, decurſum vitæ, & Paſſionis Dominicę concernentes ante,&.

Ante Communionem Sacramentalem vel ſpiritualem imitatio dilecti.

Fer.2.

Eſt genitus
O primum principium
Ens vnum fontale
Meum participium
Verbum ydeale.
Deus Deo genite
Veni olim cęlite
Hodie vallatus.
De petra dimittere
Deſerti emittere
Syon cibus gratus.

Creat
Eya potentiſſime
Rex mundi creator,
Cęlitum dulciſſime
Hierarcha plaſmator.
Quid hinc tibi tribuam
Quid Deus retribuā
Hac terra deſerta.
O da tuum calicem
Da vinū da laticem
Hæc libera ſpe certa.

Ejiciens
O fautor munificè
Adæ exaltator
Te miror mirifice
Parentum zelator.
Redde innocentiam
Primā pręcellentiam
O Adam ſecunde.
Veni ſolue debita
Eſca cœli præbita
Veni lætabunde.

Prædicta figura.
O tu deſiderium,
Et Patrum, & vatum
Reuela myſterium
Angelis optatum.
O ſi cœlos rumperes,
Et te iuſtum plueres
Gomor mēſuratum.
O petite ſæculis
Reple tuis epulis
Cordis mei ſtratum.

Fer.3.

Offertur
O ſubacte legibus
Inſtar peccatoris
Iā æquaris gregibus
Tu paſtor amoris.
Redempte me liberes
Hortum tuum viſites
Feſtina feſtina.
Veni cum inſontibus
Saliens in montibus
Veni medicina.

Fugiunt
O mira dignatio
Deus proſcriptatur
Dum herodis ratio
Ambit excæcatur.
O lumen Ægyptium
Veni luſtres ſautium
Animum turbatum.
Cum tuis infantibus
Adſis māducantibus
Paſcha delicatum.

Duodenis
Eya Ieſu perdite
Ieſu duodennis
Veni Matri reddite
Doctor minorennis.
Per vicos plateolas
En quæro areolas
Tuas iam intrare.
O veni de libano
Dona mihi orphano
Te participare.

Matre remanſit.
O tu Sapientia
Quàm diu cęlaris
En tota creſcentia
Cum Matre moraris.
Veni voca paruulos.
Hircos atq; ceruulos
Me tibi ſponſando.
O de Matris gremio.
Veni tuo cremio
Veni me cibando.

Fer.4.

Mira facit
O Ieſu clariſſime
Rex prodigiorum
Suſpendis altiſſime
Corda filiorum.
Renoues miracula
Accedens cęnacula
Veni leproſorum.
Tangam tuam fimbriā
Cū te ſacrā victimā
Litabo reorum

Pernox
O dux pœnitentiæ
Ieſu chriſtiane
Veni rex clementiæ
O ſamaritane.
O quantis vigilijs
Tu præcum conſilijs
Mihi lucubraſti.
Iam fumus aromatis
Igne ſcandat pneumatis
Ara cordis caſti.

Docuit me
O Doctor veriſſime
Veritas, & uita
Veni fęcundiſſime
Mentem meam dita.
Sim tibi docibilis
Hodie vnibilis
Verbum ſalutare.
Docendo vtilia
Seraphin per milia
Aſcendam altare.

Gloria thabor
Eya veni gloria
Mōſtrata in Thabor
Per carnis tentoria
Deum cōtēplabor.
Geſtio te milies
Pulchra Pris ſpecies
Edere potare.
Quis dabit de carnibus
Paratis Cherubibus
Mētem impinguare.

Fer.5.

En lauat
O lotor humillime
Seruulis proſtratę
Veni lotor animæ
Patribus optate.
Eya tuum famulum
Te petentē pabulum
Yſopo emunda.
Quo ſtola albiſſima
Te litem ſanctiſſima
Anima iocunda.

Atque cibat
O diuinę gratię
Veni Sacramentum
Cibans plena ſatie
Amoris frumentum.
Te nunc, & agniculum
Saginatum vitulum
Cōcupiſco multum.
O panis Angelicæ
Veni veni cęlicæ
Duc ad Patris vultū.

Sermonem
O Ieſu diſcipulis
Fauum diſtillaſti
Dū verbis mellifluis
Triſtes ebriaſti.
O ſermo ſacerrime
Fęcūde pulcherrime
Veni veni veni.
De thronis regalibus
Iā noſtris ſponſalib.
Adſis motu leni

Sudat hic orans.
O ſudor ſanguinee
Ieſu amatoris
Tu amore vineæ
Fers pondus angoris.
O præcum meſtitie
Venite delitiæ
Trinæ Hierarchiæ.
Ex Syon egredere
Cor meū ingredere
Sanguis agoniæ.

Fer.6.

Herodi
O rex ſapientia
Chlamyde deſpecta
Tanquàm fętulantia
Herode reiecta.
Venio rex gentium
Dulcis eſca mentium
Iam noli tardare.
O magnæ Adonay
Legifer in Sinay
Noli retardare.

Latro
O veni Emanuel
Cœli legionem
Diceris rex Iſrael
Heu pŕiceps latronū.
O grande prodigium
Te Diuinum filium
Conferri latroni.
Electè ex milibus
Veni cum vigilibus
Tui ſacri throni

Flagellant
O flagellis liuide
Columnis conuincte
Veni Chriſte viuide
Angelis concincte.
Veni ſponſe ſanguinum
Princeps cęli agminū
Me ſponſam ſpōſare.
Bibant pulli ſanguinem
Cordi frāgēs ſardinē
Tingens poſtes aræ.

Hic purpura ſertum.
O te veſtit chlamyde,
Et truci corona
Sæuior heu aſpide
Iudæa matrona.
Veni ſponſę gloriæ
Sertatus luſorie
Aſſiſtam regina.
O Rex cor ingredere
Sacro mecum fędere
Gaude haud declina.

Poſt

Digitized by Google

Poſt Communionem Sacramentalem, vel ſpiritualem cantandæ ſub nota. Dies eſt lætitiæ, quæ nota habetur ſequenti folio.

Gratiarum actionis poſt Communionem.

Fer. 2.

Conceptus

O mirum ſpectaculum
O verbum incarnatũ
Cæleſte ſpiraculum
Maria geſtatum.
Reſalue dulciſſime
Ieſu frater optime
Iam communicate.
O totis præcordijs
Tot miſericordijs
Cuncta iubilate.

Natus

O puer pulcherrime
Patre mihi date
Salueto pauperrime
Matre mihi nate.
Lætare Hieruſalem
Panis mihi Bethleẽ
Datus ephratea.
Angeli attendite
Gloriam rependite
Laude iubilea.

Circunciſus

Salue ſuppar Patribus
Circunciſe Deus
Te cœli primatibus
Laudo Ieſu meus.
O nomen ſaluificum
Oleum lænificum
Iam mihi dulceſce.
Nam tuum cauterium
Guſtaui myſterium
Dulcis radix Ieſſe

Veniunt tres.

Salue ſtella myſtica
Magorum magiſtra
Tibi laudum pyſtica
Cano tangẽs plectra.
En auro diuiſſimo
Et thure gratiſſimo
Gaudet mẽtis vultus.
Nam miſſę officio
Mirrę ſacrificio
Tecũ ſum ſepultus.

Fer. 3.

Lauit

O grandis humilitas
O Deus baptizaris
Salue dulcis pietas
Quantum abiſſaris.
O tu ſponſe ſanguinis
Tã baptiſmo flaminis
Seruum baptizaſti,
Dum ſacratum verticẽ
Ad me cęcum culicẽ
Dignans inclinaſti.

Deſerto

Salue dux ieiunij
Ieſu heremita
Reddo pẽſum munij
Veritas, & vita.
Panibus angelicis
Cum fauis me cęlicis
Pauiſti gratantem.
Iam ad montem Synai
Et orbe Adonay
Deducas ouantem.

Sathan hunc tentat

Salue pugil inclyte
Perpes triumphator
Profers ferè perdire
Tela conſolator.
O igniris iaculis
Tuis ſacris pabulis
Dones reluctari.
Nam tuis militijs
His fretus diuitijs
Volo gloriari.

Vocat ad ſe.

Salue dignantiſſime
Tuorum vocator
O ſponſe dulciſſime
Pius inuitator.
Iam in tuis nuptijs
Concino delitijs
Carmen nuptiale.
O tu mea gloria
Te ſeruem memoria
Nobile iocale.

Fer. 4.

Blaſphemant

O quanta conuiria
Vincis pietate
Præbe corda mitia
Ieſu blaſphemate.
O venisti cominus
Benedict⁹ Dominus
Me iam honorando.
Laudet cœli curia
Pro omni incuria
Acta celebrando.

Ter fleuit

O quantis profluuijs
Fleſti lachrymarum
Pro meis colluuijs
Iugium culparum.
Salue pro dulciſſime
Adipis pinguedine
Mihi inſtillata.
Iubilet mens ebria
Faceſſant funebria
Eucharis amata.

Aſello

Salue rex humillime
Aſelli inſeſſor
Nutrimentũ animæ
Alumnus poſſeſſor.
Iam tibi adhæreo
Nam cibo æthereo
Cor pinguaſti meũ.
Te geſtem in corpore
Geſtem, & in pectore
Ieſum dulcem meũ.

Vendidit almum.

O Ieſu pijſſime
Vendite ſalueto
Te laudo gratiſſime
Corde triſti læto.
O tu mecum pretium
Redimas mãcipium
Peccato ſubſtratum
O tu emptum pabulum
Agas mecũ Sabbatũ
Ne linquas cibatum.

Fer. 5.

Oſcula dat

O ſtupendum oſculum
Iudæ condonatum
Hinc do laudum thu
ſculum
Per affectum gratum.
O quam bonus Iſrael
Me Deus Emanuel
Iam es oſculatus.
Tua clara facie
Ex hac fauſta ſatie
Fruar ſaturatus.

Capitur

O amor fortiſſime
Capte vinculate
A Malco ſçuiſſime
Conciſus amate.
O mirre faſciculus
In Adæ funiculis
Salue me vinxiſti.
Nam tuo ędulio
Cordis meditullio
Me tibi iunxiſti.

Fert ludicra

Salue pro conuitijs
Deriſe Saluator
Quę pro amicitijs
Recipis Creator.
O te mille gratibus
Pro his pietatibus
Laudo mirabunde.
Ludens fiam vilior
Omnibus humilior
Cibatus iocunde.

Sæpeq; ductus.

O cęleſtis gloria
Ducta per plateas
Mente amatoria
Sponſas quærẽs reas.
O quàm verecundia
Coram iracundia
Siſteris cenſorum.
Mecum in meridie
Cubãs ſponſe gratiæ
Mecum habe thorũ.

Fer. 6.

Hinc colitur

Salue fons clementię
Rex dehonorate
Sputo fętulentię
Ligate fędate.
Pro tanta dulcedine
Pro ſacra arundine
Canto fratrueli.
Laudans te pſalterio
Suſpenſus myſterio
O Hierarcha cœli.

Præſentatur

O turbis furentibus
Salue præſentate
Ocellis fluentibus
Leproſis æquate.
O grande miraculum
Te laudo ſpectaculũ
Factum peccatorum.
Mane mecum Domine
Gratiarum fomine
Mẽtis fulci thorum.

Damnatur

Salue vita gratiæ
Morti condemnata
Cuius ſacra facie
Stat vita beata.
Viuat mea anima
O ſalutis victima
Mihi nata data.
Tua condemnatio
Sit mea cibatio
Semper tibi grata.

Onus fert.

Salue ò mitiſſime
Crucis baiulator
Yſaac dulciſſime
Mundi fabricator.
O quãtum deſperneris
Quã crebro ꝓſterne-(ris
Sub crucis altari.
De tanto ſupplicio
Stupendo delitio
Des me gloriari.

Digitized by Google

Ante Communionem Sacramentalem vel ſpiritualem imitatio dilecti.

Sabb.

Nudatur.

Heu quàm ſeuè veſtib.
Ieſu ſpoliaris
Dũ mẽbris cęleſtibus
Rurſum cruciaris.
Rubicundę candide
Ieſu cibus ſapide
Sanguine intinćte.
De edon me complue
Culpæ veſtem exue
De Boſra Rex tinćte.

Figunt.

Heu ligno extenderis
Clauis perforate
Totus mihi penderis
Amor lacerate.
Sordidum amplectere
Arbor alta flectere
Dilecte votorum.
Inter tua brachia
Sunamitem ſatia
Epulis amorum.

Extollunt.

O monte Caluariæ
Serpens eleuate
Botre ſanguinariæ.
Heu cruce allate.
Roris ſtillicidio
Veni ſis præſidio
Lapis reprobate.
Elegi ſuſpendium
Da victus impendiũ
Latroni æquate.

Fert pia verba.

O crudum ſuſpendium
Mei Saluatoris
Hoſtiæ incendium
Immolate foris.
Qua obedientia,
Qua nobis clemẽtia
Condis teſtamẽtum.
O docentem audiam
In pace iam dormiã
Libans Sacramentũ.

Dominica.

Eduxit.

O triumphatiſſime
Inferni vaſtator
Redux amantiſſime
Patrum conſolator.
Veri deſiderium
Eucharis myſterium
Mihi miniſtrare.
Amore deficio,
Et te Deum ſitio
Veni me potare.

Surgit.

O Chriſte glorificus
Reſurgens beatus
O panis viuificus
Victor laureatus
O exurgas gloria
Cadat omnis ſcoria
Carnis cęnolentæ.
Galilæam adeam
Panẽ Emaus comedã
Veni quàm repente.

Multis viſus.

Eya ſurgens inclytus
Mortis triumphator
O Mariæ Primitus
Factus conſolator.
Veni dulci iubilo
Terſo culpæ nubilo
Iam mihi appare.
O appare Ephraym
Coram Ioſeph Benia(min)
Mecũ epulare.

Pius inflat.

O quantum diſcipulis
Donum condonaſti,
Dum flatus folliculis
Spiritum inflaſti.
Obumbres me ſpiritus
Fęcundari iã celitus
Amoroſe Pater.
Venias propitius.
Animæ nutricius
Gratiæ ſim crater.

De ſeptem alijs effectibus determinatis, qui bus homo iugiter poteſt ſe ferre in Deum, vel in ipſum Sacramentum ſumendum, vel ſumptum.

Gen 16. AMbula coram me, & eſto perfectus, Geneſ. Is iuxta quendam coram Domino ambulat, qui ſe ſemper Domino, & Dominum ſibi, pro aliquo reſpectu,& affectu repræſentat.Et quiſquis ita egerit, facilè perfectus excreſcet. Verum quoniam plerique nil; niſi quod ordinatũ eſt amplectuntur; ne hi ſuo voto, hacq; vtiliſſima exercitatione fraudentur,exclamationes in ordinem quendam redegimus,ſecundum ſcripturę affectus, in gradu occurſionis ſupra ſignatos. Et quoniam illic dicitur quòd Dominus ſit inuitandus,Propheticæ voces conſolatoriæ audiendæ; ideo is ordo hic obſeruatur,vt primũ conquæſtiones,& inuitationes,poſtq; pro ſuſcepto Domino tenendo, ſubnectuntur gratiarum actiones. Vnde notandum,ꝙ ſubſcriptis exclamationibus,& affectibus, non modo inter communicandum eſt vtendum;ſed & omni tempore,& loco, ſub aliquo horum affectu debet ſe præſentare,et ſuper ſe Dominum,tanquam tumentes fluctus (cum Iob) ſemper vereri, & ſic coram eo,in bonum operando ambulare.Et poterit ſibi homo,ſm ferias,vt hic ſignatũ eſt, affectus hos variare, vt ſe intimius his afficiat; ſ. vt ſit.

Iob 31.

Feria	Secunda.	Vt	Reus.
	Tertia.		Infirmus.
	Quarta.		Debitor.
	Quinta.		Mendicus.
	Sexta.		Seruus.
	Sabbato.		Sponſa.
	Dominica.		Filius.

Coram	Iudice.	Affectu	Timoroſo.
	Medico.		Quærulofo.
	Creditore.		Pudoroſo.
	Rege Paſtore.		Præcatiuo.
	Domino.		Doloroſo.
	Sponſo.		Suſpirioſo.
	Patre.		Amoroſo.

Et vt hi affectus magis ſint cordi, oportet circa ſingulos, ſingulas colligere meditationes; ſcilicet, vt videat quomodo, in quibus, quàm multipliciter reus. Itemque qualis, quàm metuendus Deus ſit iudex &c. Et ſic in vno affectu integra die ſe collocare, ſuas miſerias exaggerando, & Dei Maieſtatem amplificando. Sic legitur de Sancto Franciſco, quòd ſic agere ſolebat, & ſpeciales ad hæc orationes habebat, in quibus ſic dicebat. Domine Ieſu Chriſte, ecce ſto ante te, tanquàm magnus peccator, & multorum criminum reus, coram Iudice diſtricto, rationem exacturo, non modo de verbis,& factis; ſed & de minutiſſimis cogitationibus, per tuum, quod pertuliſti iudicium iniuſtum libera me.Sic etiam de cæteris affectibus

ſuis

Digitized by Google

ſuis habet orationes, quas longum eſſet ponere. Cuius & nos exemplo ſic agamus, vt Gerſon, & Ny-
Pſ. 30. der ſingulariter ſuadent. Nam huius ſolius exercitatio, poſſet hominem ad perfectum plenè deducere; vt ſcilicet & caueat malum, & operetur bonum. Quis enim videns ſe ſemper ante Deum aſſiſtere, vel peccare audeat? aut tepeſcere a bono? Et ergo hoc exercitium Sanctus Antoninus ſuos docebat dicens. Quocunque vadis, ſemper Deum præ oculis habeas; ſi proficere deſideras: vt dicas cum Propheta. Oculi mei ſemper ad Dominum. Pſ. 24.
Itemque viuit Dominus in cuius conſpectu ſto ho- 3. Reg.
die. Semperq; aliqua eleuatione ſe eleuet in Deũ. 17.
Vnde poterit plures; immo innumeras Seraphicas exclamationes, vel conquæſtiones reducere, ſub pauculis prænotatis, quibus potiſſimum, quando communicandum eſt, conuenit exercitari; ne ſine affectu accedatur.

Fel guſtat.

Salue dulcor cordium
Aceto potate
En totum p̃cordium
Te laudat amate.
O verbi vehiculum
Te mirrhæ faſciculũ
Semper præconabor.
O panis Angelice
Mirrhæ paſtu fellicæ
Tibi conformabor.

Moritur

Salue vita gloriæ
Pro me morti data
Plangunt cõpaſſorie
Te cuncta creata.
O Dei exitium
Grande Sacrificium
Lachrymis litatum.
O tot mirabilia
Sint mea auxilia
In finem optatum.

Latus hinc foditur.

O cordis pijſſimi
Fontem Paradiſi
Ferri cruentiſſimi
Mucrone inciſi.
Reſalue fons gratiæ
Plena potans ſatie
Fons Sacramentorũ.
O cor meum vulneres
Charitatem ordines
Spongia dolorum.

Tumulatur.

Salue amantiſſime
Ieſu tumnlate
Planctus acerbiſſime
Matris charitate.
O cor meum pungito
Sepultum inungito
Nunc pacis ſopore.
Nunc dimittis Domine
Me in tuo nomine
Sepultum amore.

Scandit

Aue ardentiſſime
Zelotes amator
Scandis inclytiſſime
Cœli triumphator.
Aue cum pſallentibus,
Regem proſequẽtib.
Turmis Angelorum.
Trahe me erraticum
Per datum viaticum
Ad arcem polorum.

Et emiſit.

Salue dator ſpiritus
Spiritus ardoris
Es dulcis paraclitus
Fomentum amoris.
Duplex fiat ſpiritus
Tuus datus cœlitus
Multiplex in donis.
Cuncta mecum climata
Tua iam chariſmata
Guſtent cœli thronis.

Aſſumpſit

O quantis lætitijs
Scandis glorioſa
Immerſa delitijs
Mater ſpecioſa.
O Ieſu Cellarijs
Gaude multifarijs
Iam inthronizata.
Hoc vitijs genimine
Sacro tecum rumine
Fruar o beata.

Et eſt rediturus.

Salue diſtrictiſſime
Iudex creatorum
Finis beatiſſime
Omnium Sanctorum.
Te collegi hoſpitem
Panem mihi ſoſpitẽ,
Vt te velis dare.
Heſi teſtimonijs
Tuis, & præconijs
Noli me damnare.

Digitized by Google

Fer.2.	*Plena malis.* Primo exclamat hõ, vt oĩbus malis repletus petẽs. Libera nos à malo cõquerens, & dicẽs. Aĩa mea repleta eſt malis. Senſus,& cogitatio pna ad malũ. Circundederũt me mala quorum &c.	*Reus.* Vel clamat reus ad iudicem confitens ſe reũ. Qui offendit in vno factus eſt omnium reus. Reus eſt mortis æternæ damnationis. Reus eſt corporis, & ſanguinis Domini.	*Eripe nunc* Poſt conquæſtionẽ petit à iudice liberationẽ dicens. Eripe me Domine ab homine malo. Libera me,& pone iuxta te. Quis liberabit me de corpore mortis?	*Aſcende veni tu* Alto item affectu clamat dicens. Aſcende cito veni, & libera nos. Accelera, vt eruas me. Veni & libera nos Deus noſter. Veni ad liberandum nos Domine Deus virtutum.
Fer.3.	*Infirmus* Secundo clamat infirmus ad medicũ vitæ referãs infirmitates. Dicit ergo. Domine quẽ amas infirmatur. Infirmata eſt in paupertate virtꝰ mea. Non eſt ſanitas in carne mea. A planta pedis &c.	*Captus* Vel clamat, vt obſeſſus ad potentiſſimum Saluatorẽ dicens conquærendo. Tauri pingues obſederunt me. Circundederunt me, ſicut apes, & exarſerunt, ſicut ignis in ſpinis.	*Miſerere mei* Petit medicum. Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Sana me Domine, & ſanabor. Non te pigeat viſitare infirmos.	*Modo ſalua* Inuocat Saluatorem dicens. Salua me D.mi rex. Salua me ex ore Leonis. Fiat manus tua, vt ſaluet me. Saluũ me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ, vſque ad animam meam.
Fer.4.	*Debitor* Tertio clamat, vt debitor ad piũ remiſſorem reuelans ei vias ſuas dicẽs. Debitor ſum vniuerſę legis. Debitor inſipientib. & ſapientib. multis plurima debens.	*Exactus* Exaggerat quærelam, quia neceſſario exigitur reddere, quia dicitur ei. Redde quod debes. Nũ exibis hinc donec reddas nouiſſimũ quadrantem.	*Dimittas* Petit igitur à pijſſimo creditore, & potentiſſimo remiſſore. Dimitte nobis debita noſtra. Dimittemus hac vice. Dimitte eã quia clamat poſt nos.	*Reddito Chriſte* Redde mihi lætitiam ſalutaris tui. Remitte mihi Domine, & miſerere. Propter nomen tuum redime me.
Fer.5.	*Pauper* Quarto ſuſpiratur ad diuitem pauper dicens. Egenus, & pauper ſum ego,& in laboribus à iuuentute mea. Ego vir videns paupertatem meã. Mendicus, & pauper ſum ego.	*Et eſuriens.* Eſurientes, & ſitientes anima eorum ipſis defecit. Anima eſuriens amara pro dulcibus ſumet. Anima eſuriens dat gloriam Deo.	*Frangas panes* Frange eſurienti panem tuum. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Amice commoda mihi tres panes. Paſce populum gregem tuum.	*Sitio te.* Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Quemadmodum deſiderat cer. En ſiti morior. Da mihi obſecro parum aquæ. Expectabunt onagri in ſiti ſua.
Fer.6.	*Seruus* Quinto orat, vt ſeruus Dominum di. Ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Seruus tuus ſum ego. Sed proh. Seruus nequam. Seruus piger, Seruus infidelis &c.	*Non tranſi* Si inueni gratiam in cõſpectu tuo, ne tranſeas ſeruum tuum. Conuertere Domine aliquantulum, & ne tardes venire ad ſeruos tuos. Domine inclina cœlos tuos &c.	*Doceas* Seruus tuus ego ſum, doce me facere voluntatem tuam. Emitte ſapientiam tuam de ſede magnitudinis tuæ, vt mecũ ſit,& mecum laboret. Ad te Domine leuaui animam meam.	*Non dignus, & vnde.* Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectũ meum. Vnde hoc mihi, vt veniat &c. Obſecro Domine mitte quem miſſurus es. Emitte Agnum Domine dominatorem terræ.
Sabb.	*Sponſa petens* Sexto clamat, vt ſponſa ad ſponſum. Qui habet ſponſam ſponſus eſt. Sed eſt hæc ſponſa adulterata, fornicata ſub omni ligno frondoſo cum multis. Petit tamẽ Oſculetur.	*Languens* Nunciate dilecto, quia amore langueo. Vulnerata charitate ego ſum. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. Fortis eſt, vt mors dilectio. In lectulo meo, &c.	*Venias* Veniat dilectus meus in hortum ſuum. Veni dilecte mi apprehẽdam te,& ducam te in domũ, ſcilicet conſcientiæ.	*Petit egrediatur.* Egrediatur ſponſus de cubili ſuo. Tanquam ſponſus procedẽs de thalamo ſuo. Anima mea deſiderauit te in nocte. Sponſus ſanguinum mihi es.
Dominica.	*Filius* Septimo clamat, vt Filius ad Patrem. Sanctificetur nomen tuum. Sed filius perditionis, filius mortis, ſtultiſſimus oĩm, alienus filiꝰ hominis putredo, & vermis.	*Oſcula da* Oſculer oro Patrem meum. Fiat manus tua ſuper filium hominis quem confirmaſti tibi. Lacta filium tuum.	*Miſerens* Si poteſt obliuiſci mulier, vt non miſereatur filio vteri ſui, &c. Pater clarifica filium tuum. Fili Dei miſerere mei.	*Saluum Pater alme.* Reſpice in me,& miſerere mei &c. Saluum fac filium ancillæ tuæ. Pater mi, Pater mi: currus Iſrael,& auriga eius.

Fer.2.	*Exuet* Hic iam conſolatorię reſponſiones ſubnectuntur. vt Eſa. Eruens Dñs liberabit nos. In die mala liberabit eos Dñs. Mitiget ei à diebus malis. Liberabit pauperem à potente.	*Expecta* Expecta Dominum liberabit te. Non accedet ad te malum. In ſeptima non tangit te malum. Saluatorem expectamus Dñm noſtrum Ieſum Chriſtũ. Inuocaſti me, & liberaui te.	*Tecum* Non timebis mala ultra, tecum ſum, vt liberem te. Qm̃ in me ſperauit liberabo eum. Liberabo populum de manu mortis, de manu mortis liberabo gregẽ meum.	*Venturus, & ipſe* Qui venturus eſt. veniet, & nõ tardabit &c. Syon noli timere, ecce Deus tuus veniet. Dicite puſillanimes cõfortamini, & nolite timere &c.
Fer.3.	*Curſles* Hieruſalem cito veniet ſalus tua, quare męrore conſumeris? Nunquid conſiliarius nõ eſt tibi, quia innouauit te dolor? Saluabo, & liberabo te noli timere.	*Sanabit* Sanat omnes infirmitates tuas. Auferet à te omnem languorem. Dominus opẽ ferat illi ſuper lectum doloris. Ecce ſanus factus es noli peccare. A vulneribus tuis ſanabo te.	*Tulit ipſe* Ipſe tulit lãguores noſtros. Vulneratus eſt ꝓpter iniquitates noſtras. Ipſe vulnerat, & medetur. Veni vt mederer contritis corde. Non eſt opus medico, bene habnetibus.	*Medens, quàm ſaluans.* Humiles ſpiritu ſaluabit. In diebus illis ſaluabitur Iuda. Hieruſalẽ gaude gaudio magno, quia veniet tibi Saluator. Dabo in Syon ſalutẽ.
Fer.4.	*Reddet* Reddet ei bonum, & non malum. Reddam pro opere tuo. Omne debitũ reddebam. Ego reddam gratiam. Reddam vobis annos, quos comedit locuſta.	*Retribuet* Dñs retribuet ꝓ me. Dñe mĩa tua. in ſæculũ. Retribuet Dñs miam, & veritatẽ. Retribuet gratiã, & offerret ſimilaginem. Extendit manum ſuam in retribuendo.	*Merces pretium* Da mercedẽ Dñe ſuſtinẽtib. te vt Prophetę tui fideles inueniantur. Ego ꝓtector tuus, & merces magna nimis. Ecce veniet Dominus, & merces eius cum eo.	*Redimet te* Redimes animam de manu inferi. In brachio extento redimam eos. Reuertere ad me, quia redemi te. Appropinquabit redemptio veſtra.
Fer.5.	*Ditans* Dominus pauperem facit & ditat. Ditabit te Rex diuitijs magnis. Oſtendet diuitias gloriæ ſuæ. In ſiniſtra illius diuitiæ & gloria. Mecum ſunt diuitiæ, & gloria.	*Te paſcet* Hoſpitabitur, & paſcet te, potabit ingratos. Ego paſcam vos, & paruulos. Paſcam eos in montibus in paſcuis pinguibus. Ego ſum paſtor bonus.	*Comedas* Ex omni ligno Paradiſi comedetis. Comedetis panem in ſaturitate. Comedes panem in mẽſa mea ſemper. Comedite amici, & bibite. Bona terræ comedetis.	*Lapides ede pota.* Si filius à Patre petierit panem, nũquid lapidem &c. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Potabũt omnes beſtię agri. Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum.
Fer.6.	*Mundabit* Sanguis Chriſti emundabit conſcientiam veſtram ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti, vt vltra non ſeruiatis peccato.	*Seruus.* Seruus ſenſatus dilectus quaſi anima. Seruus meus es tu elegi te. Vocaui te nomine tuo. Seruus meus es tu, in te gloriabor.	*Redimam te* Eruam de ſeruitute, ac redimam in brachio excelſo. In ſeruitute noſtra nõ derelinquet nos Deus noſter. De domo ſeruitutis liberabit te.	*Valde beati.* Beati ſerui tui qui ſtant coram te ſemper, & comedunt de menſa tua. Serui mei comedent, & vos eſurie &c.
Sabb.	*Sponſabo* Sponſabo te mihi in fide in miſericordia, & miſerationibus. Nũquid obliuiſcetur virgo ornamenti ſui, & ſponſa faſcię pectoralis ſuę?	*Quærens* Hanc amaui, & exquiſiui a iuuentute mea, & quæſiui mihi ſponſam aſſumere, & amator factus ſum formę illius. Dicite filiæ Sion. Media nocte clamor factus eſt, &c.	*Gaudeto* Hieruſalem gaude gaudio magno, quia veniet tibi Saluator. Iocundare filia Sion exulta ſatis filia Hieruſalem. Gaudebit ſponſus ſuper ſponſam.	*Sponſa redito* Reuertere ad me auerſatrix Iſrael &c. Ecce ueniet deſideratus cunctis gentibus. Feſtinans deſcẽde hodie oportet me in domo tua manere. Gaude & lætare ecce venit.
Dominica.	*Primus amat* Filius meus primogenitus, Iſrael. Sicut mater vnicum amat filium &c. Filius meus es tu, ego hodie genui te. Tu es Filius meus dilectus.	*Mittam* Mittam Filium meum dilectum. Vnum habens filium chariſſimum, & illum miſit.	*Cur miſimus* Heu me fili mi, vt quid te miſimus peregrinari à nobis? Abſalon fili mi Abſalon quis mihi det, vt &c.	*Es mihi ſemper.* Fili tu ſemper mecum es, & oĩa mea tua ſunt, & tua mea. Sicut mater cõſolatur filios ſuos, ita conſolabor vos dicit Dominus.

Hic

Digitized by Google

Hic iam ſubnectuntur Seraphica, quædam gratitudinis verba poſt Communionem dicenda ſeptem affectibus prioribus correſpondentiā.

Fer.2.	*Miſit* Miſit de cœlo,& liberauit me. Miſit de ſummo, & accepit præaſſum pſit. Miſit Deus miſericordiam, & veritatem ſuam. Miſit Dñs Angelum qui percuſſit omnē virum robuſtum.	*Librauit* Liberauit me,quia placui ei humiliatus ſum, & liberauit me. Liberauit me de laqueo venantium. Tu liberaſti populum tuum.	*Timeam non* Nō timebo mala,quoniam tu mecum. Tu es qui liberas ab omni malo. Noli timere, quia tecum ſum,vt eruam te. Tu es qui liberas Iſrael ab omni malo.	*Pſallite ſæpe* Laudate Dñm qui liberauit animam pauperis. Sepe liberauit eos. Liberaſti me ſecundum multitudinem miſericordię tuæ. Liberaſti me à perditione.
Fer.3.	*Nunc benedic* Benedic aīa mea Dño, & omnia quæ intra me ſunt &c. Qui ſanat oēs infirmitates tuas. Infirmus tui, & viſitaſti me. Venit legatus fidelis,ſanitas in pennis eius.	*Miſit* Miſit De. verbum ſuū, & ſanauit eos. Nō enim malagma &c. Sed ſermo tuus Domine, qui ſanat omnes. Virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.	*Saluat* Saluauit nos de vniuerſis malis, humiles ſpiritu ſaluabit. Ego tecum ſum, vt ſaluem te. Clamaui, & ſaluauit me. Saluauit ſibi dextera eius.	*Nunc laudo Deum te* Collaudabo Deum Saluatorem meū.Pater miſit Filium Saluatorem mundi. Deus meus Saluator meus. Vidi Dominum, & ſalua facta eſt anima mea.
Fer.4.	*Empti* Empti eſtis pretio magno, pretioſo ſanguine Agni incontaminati, & immaculati. Glorificate Deum, & portate eum in corporibus veſtris.	*Dimiſit* Dimiſit vtriſq; oē debitum. Omne debitum dimiſi tibi. Sanauit ac dimiſit. Dimiſſa eſt iniquitas mea. Dimiſſa sūt ei peccata multa.	*Soluit* Dñs de cœlo in terram aſpexit,vt ſolueret filios interemptorum. Soluit medium parietem inimicitiarum. Dominus ſoluit compeditos.	*Quid retribuam nunc* Quid retribuam Domino pro omnibus,quæ retribuit mihi. Quam mercedem dabimus.
Fer.5.	*Pauit* Pauit eos pane, & aqua in deſerto quadraginta annis. Pauit in innocentia cordis ſui. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouib.ſuis. Nos oues paſcuæ eius.	*Cuncta dedit* Quæ ad victū neceſſaria dedit. Dotauit me Dñs dote bona. Mecum ſunt diuitiæ, & gloria. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ &c. Miſit ſacculū pecunię.	*Pinguis paniſq;* Azer pinguis panis eius. Panem de cęlo dediſti eis. Panem cęli dedit eis.quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. Apud te eſt fons vitę animam eſurientem ſatiau.	*Paraſti* Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus,quàm magna multitudo dulcedinis tuæ. Paraſti in cōſpectu meo menſam. O quàm ſuauis eſt Domine Spiritus tuus.
Fer.6.	*Eduxit* In manu forti eduxit nos Dominus de domo ſeruitutis. Exultate Deo adiutori noſtro. Diuertit ab oneribus dorſum eius.	*Læti* Læti ſeruiemus Regi. Seruiamus Domino Deo noſtro,& noſtri iuris ſit offerre holocauſtum.	*Pereat* Gens, & regnum, quod non ſeruierit tibi peri. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore.	*Dimitte quàm nati* Nunc dimittis ſeruū tuum Domine. Benedictus Dominus qui ſeruū ſuum cuſtodiuit. Si meipſum tradam ſeruituti non ero dignus prouidentiæ tuę.
Sabb.	*Suſceptor* Suſcepit Iſrael puerū ſuum. Bona ſuſcepimus de manu Domini. Dextera tua Domine ſuſcepit me. Suſceptor meus non mouebor amplius.	*Tenui* Tenui eum nec dimittam. Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Tene quod habes, vt nemo accipiat. Quod bonum eſt tenete.	*Cantabo Deo* Cātabo dilecto meo. Cantet tibi gloria mea, & non compungar. Venit dilectus meus. Miſit manum ſuam &c. Hæc omnia cantica laudis.	*Vel adhærens* Mihi adhærere Deo bonum eſt. Innixa ſuper dilectum. Ego dilecto meo, & ad me cōuerſio eius. Dilectus deſcendit in hortum ſuū.Iam corpus eiꝰ corpori meo ſo.
Dominica.	*Gratificat* Gratificauit nos in dilecto Filio ſuo. Locutus eſt nobis in Filio ſuo. Proprio Filio ſuo nō pepercit; ſed pro &c.	*Lætare Syon* Lætare,& exulta in oī corde filia Syon. Filium ſuum miſit propitiationem ꝑ peccatis noſtris, vt vitæ æternæ hæredes efficiamur.	*Mihi pars* Dñs pars hæreditatis meæ,& calicis mei. Hæredes quidem Dei cohæredes autē Chriſti.Deus cordis mei,& pars mea.	*Pater es tu.* Pater miſericordiarū, & Deus totius cōſolationis.Omne datū optimū, & omne donum perfectū deſurſum eſt deſcendens à Patre luminum.

Pro-

Digitized by Google

Prologus in Roſarium de Sacramento.

1. Cor. 9 OMnibus omnia factus ſum. Hoc dicit ad Corinth. Paulus, Cuius & nos hic imitatores facti, omnibus omnia in ſcribendis exercitijs facti ſumus, omnibus condeſcendimus, vt omnes lucrifaceremus, vtque omnes ad pietatis exercitia cohortaremur, & induceremus. Poſuimus ſcalam longè lateque proſecutam pro capacioribus, abbreuiauimus eam pro his qui ſunt mentis anguſtioris; ſed iam tandem, vt nullus
Pſ. 18. ſe abſcondat à calore exercitationis huius, vt nullus in eſu Agni Paſchalis maneat imparatus, ſubnectimus Roſariũ, ſub decem verſibus compendioſis, vt cui ſuperiora multa fuerunt, & ea meditari non poterit; vel ſaltem ſequentes verſus per modum Roſarij legat, petendo à Domino, vel Maria, vt dignè accedere poſſit. Nam ferè hic complectuntur, quæ vel ante, vel in, aut poſt Communionem, ad dignè communicandũ exiguntur. Nam primo præmittuntur quædam, ante communionem conſideranda; ſcilicet quæ in Prophetijs, figuris, ſimilitudinibus, & Patrum deſiderijs præceſſerunt, vt quomodo illi deſiderauerunt, ita & eius aduentum in Sacramento optemus, ibi *Optatum*.

Secundo tangitur varia conſiderabilitas Sacramenti ibi. *Ad quem quis &c.* vt ſic homo ſciat, quid debeat accipere. Et hæc ſunt Communionem antecedentia.

Tertio etiam ponuntur quædam in acceſſu memoranda, vt ſunt Sacramenti dignitas, & priuilegia, quibus arctius ſe excitet ad reuerentiam, & timorem ibi. *Nobile &c.*

Itẽ inſtitutionis Sacramentalis cauſalitas, qua homo poteſt inflammari ad deſiderium Sacramenti, & amorem ibi. *Tres placet &c.*

Ponitur quinto intentionis communicandi varia forma, quam communicans debet aſſumere ibi. *Credo ſcio. &c.*

Sexto debemus pro effectibus Sacramenti petere: ibi. *Viuificat*.

Ponuntur item ſeptẽ principaliter, quæ poſt communionem debemus agere, quia debemus conſiderare quid ſuſcepimus, & inde gratias agere, quod notatur in verſu *Eucharis &c.*

Item debemus Agnum Paſchæ, ſecundum ſeptem portiones ruminare, quæ ponuntur in verſu. *Spiritus intima &c.*

Quiſquis ergo voles te Sacramento huic dignè coaptare, bene illud percipere, & de percepti fructu gaudere, hoc Roſarium amplectere.

Digitized by Google

In primo huius Roſarij verſiculo deſcribitur Dominici Aduentus, ſub Sacramento exoptatio, præfiguratio, prophetatio, aſſimilatio, ſtabilitio.

Optatum	*Typicum*	*Dictum*	*Simile*	*ac ſtabilitum.*
Primo deſcribitur Patrũ exoptatio.D.	Secundo præfiguratio, ſ.de eius decentia, varietate, ſufficientia.F.	Tertio quõ ſit ꝓphetatum à Prophetis, fidelibus, gentilibus Poetis.P.	Quarto quod multis rebus eſt aſſimilatum.	Quinto quod eſt perfectione perpetuatum. O.

In hoc ſecundo verſiculo ponuntur Dominici Aduentus, ſub hoc Sacramento circunſtantiæ diligentius à communicaturo conſiderandæ.

Ad quem quis	*quantus*	*cur quomodo*	*dat ſerat*	*vnde*
Primo conſideret ad quam vilem ipſe Deus venit. R. & M.	Secundo quantus eſt, quia immenſus maieſtate pulchritudine.E.	Tertio cur tãta dignatione, & modũ veniendi conſidera. S.T.	Quarto quid det veniens, & quid mali auferat. Z.	Quinto vnde veniat, quia à ſummo cœlo egreſſio eius.Z.

In hoc tertio verſu inſinuatur Sacramenti dignitas, & excellentia, quibus homo ſe aptare poterit in acceſſu Sacramenti. F.

Nobile fons	*mirum*	*gratum ſapit*	*vtile*	*adorant*
Primo notatur Sacramenti dignitas, & ſanctitatis fontalitas.	Secundo patet dignitas ex ſingularitate miraculorum.	Tertio ex gratitudine acceptabilitatis, & ex magnitudine ſuauitatis.	Quarto ex magnitudine vtilitatis, q̃a exiſtẽtibus in Sæculo, in Purgatorio.	Quinto ex ſingularitate cultus, & venerationis.

In hoc quarto verſu ponuntur cauſæ inſtitutionis, vt homo inflammetur ad Sacramenti deſiderium, & amorem. I.

Tres placet	*iungat guſtes*	*paſcat*	*memor*	*vngat*
Prima cauſa eſt fidei ſpei, & charitatis actuatio, & Dei placatio.	Secunda eſt ſponſi & ſponſę coniunctio, & Diuinæ dulcedinis guſtatio.	Tertia eſt ꝓuiſio ſpiritualis alimenti animæ fidelis.	Quarta eſt cõmemoratio acerbę paſſionis Chriſti, & amoris.	Quinta eſt, vt efficax eſſet in Eccleſia medicina quotidianę infirmitatis.

Hic docemur, quã diſpoſitione debeamus accedere, & ſi nequimus habere debitam deſpectionem in opere, ſaltem habeamus in intentione.

Credo	*ſitio*	*volo*	*coniungo*	*memorans*	*amo*	*tendo*
Primo dicendũ Credo, i. venio in fidei actuatione.	Secundo in plena vtilitatis agnitione.	Tertio ĩ propoſitorum innouatione.	Quarto in Sanctorum cõmunione.	Quinto venio in deuota paſſionis, & beneficiorum tuorũ cõmemoratiõe.	Sexto in ardentiſſimæ charitatis, qua hoc Sacramentum inſtituiſti, vnione.	Septimo venio ĩ recta intentione, propter quod, ſcilicet hoc inſtituiſti, accedendo.

Hic ſubiungitur Sacramenti huius fructus, & effectus, pro quibus orabimus in ſumptione, vel poſt intenſius.

Viuificat	*purgat*	*minuit*	*vel roborat*	*auget*
Primo effectus eſt quid viuificat animas.	Secundo purgat peccata; ſaltem venialia, & aliquo modo mortalia.	Tertio quod minuit fomitem, & alios affectus inordinatos.	Quarto roborat cor humanum ad grandia agenda.	Quinto auget gratiam, & virtutes.
Reſtaurat	*luſtrat*	*præſeruat*	*terret*	*inarrat*
Sexto reſtaurat deperditũ ſpirituale, ſicut cibus naturalis, depdita reſtaurat.	Septimo luſtrat intellectum.	Octauo præſeruat à peccatis futuris, & ſi morte gratiæ.	Nono terret dęmones, & in fugam vertit.	Decimo inarrat ſponſam dilecto, eſt enim futuræ gloriæ pignus.
Dulcat	*& impinguat*	*calet vnit*	*gaudia*	*tutat*
Vndecimo cauſat guſtum Diuinę dulcedinis.	Duodecimo impinguat animam gratia Spiritus ſancti.	Decimotertio inflammant ad amorẽ Dei, & incorporat hominem Chriſto.	Decimoquarto dat gaudia Spũs, propter ſpem futurorum.	Decimoquinto tutat à pœna purgatorij, & ad cœlum perducit.

Hic enumerantur ſeptem Sacramenti nomina, quæ poſt poterunt retractari, vt ſciat quid acceperit, & ſic poſſit gratias agere.

Eucharis	*Hoſtia*	*ſinaxis*	*cibo*	*po*	*Sacra*	*donum*
Primo dicit̃ Euchariſtia, i. bona gratia.	Secundo Hoſtia ſiue ſacrificium, vel pacificum. N.	Tertio dicit̃ Sinaxis, ſiue Communio.G.	Quarto dicitur Cibus.	Quinto dicit̃ Potes.	Sexto dr̃ Sacramentum.	Tertio dicit̃ Donum.

Aſſignan-

Digitized by Google

Aſſignantur hic præterea ſeptem Paſchalis noſtri Agni portiones, quas debemus dietim ruminare, & maſticare. A.

Carnem	*ſanguine*	*mente*	*dat exta*	*pedes*	*bona*	*vertex.*
Prima portio eſt caro, & corpus nobis traditum.	Secunda eſt ſanguis pro nobis effuſus. I.	Tertia eſt ſpiritus Ieſu eſt anima. H.	Quarta eſt inteſtina, i. virtutes Chriſti.	Quinta eſt pedes, ideſt humanitatis eius opa. H.	Sexta eſt fructus.	Septima eſt caput. i. Deitas Ieſu.

Prologema in Phagilexim, ſeu Manducatorium.

Rom. 14 QVi manducat Domino manducet, habito in ſuperioribus latiſſime de ſpiritualis Cibi manducatione aliorũq; ſpiritualium exercitatione; ſubdendum iam de ipſa corporali materialis cibi comeſtione, & aliorum corporalium exercitatione, quanta ſint, & diſciplina celebranda pariter, & deuotione. Teſte.n.B.Patre Auguſt. vndiq; laqueos, & tendiculas nobis parant aiarum hoſtes inuiſi; maximè aũt ĩ corporali ipſa refectione; quo ſpũali nos defraudent cibo ſummoperè igitur cõtendendũ nobis; ne horum irretiti laqueis aliq̃n intenſos incidamus caſſes, Deũ, ſ. inter comedendum quõlibet offendendo. Magni.n. hoc criminis eſt, & multæ iuxta Vmbertum peruerſitatis; tunc & ibi offendere Deũ: vbi & qñ eius vtimur donis, & eius in menſa reficimur, & ſumus, & legitur de Luc. 22 proditore Iuda. Conſilio igitur Apoſtolico parendum, vt manducans Domino manducet. Quod ea potiſſimum ratione expletur.

Si Religioſus, & bonus modus obſeruetur

in Acceſſu. / Progreſſu. / Abſceſſu. — Ad menſam.

De quibus modis breuiter agendũ in hoc Manducatorio, ſeu Phagilexi. i. opuſculo de ratione comedendi, ideo ſiquidẽ tanta ab expertiſſimis ſub hoc noſtro æuo putare raritas ſpũalium, & contemplatiuorum, quia nimis effuſi in corporeũ cibũ ad ſpũalium non ſinuntur pertingere guſtũ. Nam quẽadmodũ guſtato ſpiritu deſipit caro, ſic contra vbi carnis guſtus inualeſcit, mentis deuotio quæ ſpiritus guſtus eſt, deſipit, & euaneſcit. Obſeruandus igitur Religioſus comedendi modus, quo corpus refici poterit pariter, & ſpiritus.

De modo accedendi ad Menſam.

Iob 30. ANteq̃ comedam ſuſpiro, & quaſi inundantis aquę, ſic rugitus meus. Ait in libro Confeſſionum Sanctus Pater Aug. Cũ ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia tranſitur in ipſo tranſitu laqueus concupiſcentię, vt irretiat inſidiatur, dũ, ſ. de comedendo nimis cogitatur, aut inordinatè appetit. Expedit ergo, in primo acceſſu, habere exercitia quædam, quibus mens occupata non ſupplantetur à gula, qualia commemorat Beatus ſe Iob habuiſſe, ante comeſtionem, exercitans ſe in compunctione ſancta, quia nullũ efficacius remediũ, ad oĩa ſuperanda vitia. Nihil.n. ait venerandus Gerſon, in Sermone de Spiritu ſancto, ita aĩam lauat, purificat, decorat, illuminat, & eleuat. Et contra quaſlibet tentationes munit, roborat, & confortat, ſicut intima compunctio cordis. Ante igitur prandendum exercitare ſe debet homo in compunctione; iuxta exercitia aſſignata ſupra in Diectario, ſ. iſta.

Audito menſe, pulſum Domini, quaſi verbum. A

Pareus, compunctus, lege, diſponens, benedicas. 35.

Quæ quia in Diectario, vtcunq; ſunt ꝓſecuta, breuiter hic tantum ſunt perſtringenda. Primo igitur, dũ ſignũ datur refectionis, ſuſcipiat pulſum, quaſi Domini Ieſu verbum, inuitantis ad prandium, vbi ait, venite prandete, & alias. Et ecce prandiũ meũ Iob 21. Matth. 22. paraui. O Verbum miræ ſuauitatis, plenum dulcedinis, & ſanctæ deuotionis, ſi ritæ fuerit intelligentiæ dentibus maſticatum. Quid.n. dulcius, ſuauius, deuotius, q̃ miſellam inuitari à tali ac tanto? Mox igitur audito pulſu deuotæ oĩbus intermiſſis parẽdum, & cũ viro ſecundũ cor Dei dicendum, Paratum cor meũ Deus, paratum, & cũ Diſcipulo quem Pſ. 56. diligebat Ieſus B. Ioanne Euangeliſta, inuitatus ad Apoc. 19. conuiuiũ ſuum. ecce venio, gratias agens, quia me dignatus es Dñe Ieſu Chriſte, ad tuas epulas inuitare. Dein q̃a inter eundũ, ſub ipſo tranſitu, vt diximus, inſidiatur gulæ vitium. Conſerua, & exercita te in ſancta compunctione vt notatum eſt in Dietario, vbi gemina ſe offert ratio compunctionis, doloris, & pudoris, imò, & timoris, & amoroſę gratitudinis, quaſi quatuor Paradiſi fluuij, vbi animæ Gen. 2. affectus lauandi veniunt, & depurandi, ſuborit̃ dolor, ex conſideratione amiſſæ immortalitatis, & inflictæ miſeriæ, vel deffectibilitatis, pudor ex eo quod amiſſo cęleſti cibo, cõparatus eſt iumẽtis inſipientibus ſimiliſq; factus illis, fœnũ, vt bos man- Pſ. 48. Dan. 4. ducans, tam fędæ ſubiectus ſeruituti, exactoris ventris inſatiabilis, & impacabilis, qui nec rationem patitur, nec prece flectitur, nec ęquitate mitigatur. Vt Innocẽtius ait. Et Abbas Serapion de tribus debitoribus in viris patrum, Non modica ẽt ſe offert ratio timoris, dum in medio obuerſetur hoſtium, & laqueorum, laqueos bibens, & manducans. Vereri igitur habet cum S. Iob oĩa opera ſua, maximèq; comeſtionem, & conuiuia, pp quæ ſanctificabat filios, & offerebat p ſingulos holocauſta, ſciens Iob 9. & 1. quanta illic offenſarum pericula. Poſtremo magna adeſt occaſio Sanctæ gratitudinis, & Diuini amoris, qui eſcam dat in tpe opportuno, aperiens manũ, & implẽs omne animal benedictione, menſam talem parans, in conſpectu noſtro, & inuitans nos Pſ. 31. ad prandium comeſtionem, & ſobriam ebrietatẽ. Pſ. 22. O Philantropiam, ò ſacratos ignes Diuini amoris durus, & obduratus, qui in horum, & hmõi conſideratione non emollitur ad effectus prædictos, ſ. compunctionis, ſicut legitur multos Sanctorũ Patrum, ante & ſub refectione, lachrymas quaſi inundantes, cum S. Iob. Sępius profudiſſe, vt de Abbate Iob 30. Iſidoro,

Digitized by Google

Iſidoro, Eſichio, & innumeris alijs, qui ſancta compunctione inebriati nō audierunt ſermonem, neq; Iob 39 vocem exactoris, vt de onagro dr̄ Iob. Vbi moraliſſimus annotat in Moralibus Papa Greg. ꝙ ille non audit clamorem exactoris, qui non inordinato afficitur gulæ appetitu, nec vltra menſuram ſumit neceſſitatis. Quales nimirum conſtat fuiſſe rationales illos onagros, liberos à vinculis, domum in ſolitu-Ibidem dine, tabernaculaq; in terra ſalſuginis, habētes, vt inde oppleti ſunt libri vitis eorundem Patrū. Affectum igitur, & nos induamus hmōi ſanctæ compunctionis. Et inter eundum non tam gulæ nos concupiſcentia ducat; q̄ neceſſitas naturæ, ſic accedentes ad menſam, quaſi ad crucem. Vt docet Bernard. & ſic accedamus ad ſumendū alimentū, quaſi (vt Patrem Auguſt. ſpiritus docuit) ad infirmitatis medicamentum. Interq; eundum aliquid deuoti de Roſarijs, aut alijs exercitijs legendum, aut dū lauant Eſa 1. manus, vt mens expietur à vitijs orandū, & dicen-Ier. 4. dum, lauamini mundi eſtote. Itemq; laua cor à ma-Pſ. 50. litia. Aſperges me Dn̄e. Cor mundum crea in me Deus. Qui. n. ſic ſemper aliquid ſacri in mente volutaret, & cordialiter oraret, nō hunc gulæ appetitus inordinatus ſuperaret, aut ſupplantaret, nec exactoris commemorati clamorem exaudiret. Deinde Oſe 4. ēt legendum orandumq; eſt, ꝓ defunctis, & benefactoribus, quorū elemoſinis ſuſtentamur, & peccata comedimus. Vt optimè ad hoc cohortatur deuotiſſimus Thomas noſter Kempis, in Epiſtola de Pia memoria defunctorum, ab aliquib. Gerſon inſcripta, ſed patulum eſt, ꝙ non ſit eius. Vbi ait Magnum nobis pietatis, & compaſſionis innuitur exercitium, & opus, vt nunq̄ corporalem cibum ſumamus; niſi prius fidelibus defunctis, aliquā ſpūalem elemoſinam mittamus, ego (ſubdit) noui aliquorū talem eſſe conſuetudinē, qui ſigno refectorij facto ſe expediunt, & vacant orationi, ad refrigeriū aīarum fidelium, quorū elemoſinis ſuſtentantur, hæc ille. Et verè laudabilis illa, & obſeruabilis conſuetudo, qua à pleriſq; religioſis ſolennis ante ingreſſum Refectorij oratio fit pro benefactorib, viuis, Pſ. 66. & defunctis per Pſal. Deus miſereator noſtri, & De Pſ. 129 profundis, cum Pater noſter, precibus, & collectis. Saltē ſi non publica, fit, fiat vel in priuato ante benedicite à ſingulis. Poſtq; diſponere ſe habet homo ad comeſtionem, tam corporalem, q̄ ſpūalem præſtituendo cum S. Bernardo, q̄ frugaliter vti volet cibo corporeo, & quanta vigilantia, & ſpūali Mat. 5. eſurie intendere ſpūali lectioni menſę, Beati. n. qui eſuriunt illum aīæ cibum, & ſitiunt potū, quia verè ſaturabuntur. Poſtremo deuotiſſimè dicendum eſt benedicite, & gratias agendo, ꝙ talem in conſpectu tuo præparauerit, ſine tuo ſudore menſam, neceſſarijs oībus inſtructam Deus, orando inſuper ne te in quopiam excedere permittat. Sed te pariter, & ſua dona benedicens; de corporea menſa, tandē ad ſupernam perducat, hæc. n. complectitur hymnus benedictionis, vt patet. Qui nunq̄, præſertim à Clero intermittēdus, vt iubetur, & Conſilio Nanſen. in Decretis, vbi Sacer Canon ait. Qn̄ veniunt præſbyteri ad aliquod cōuiuium, aliquis prior illorum verſum, ante menſam incipiat, & cibum benedicat, & tunc ſm ordinem ſedētes, per vices, cibum, & potum benedicant. Et aliquis de illorū clericis, aliquid de Sancta ſcriptura legat. Poſt refectionem ſimiliter hymnū dicant ad exemplū Dn̄i, Mat. 14 ſicut in Cena feciſſe legitur. &c. Et ſiſr. c. nō liceat. Nec oportet Clericos ante ſacrā diei horā tertiā inire conuiuia. Nec aliqn̄ clericos non hymno dicto comedere panē, & poſt cibos gratias auctori Deo referre, cuius ratio ponitur, de conſe. diſt. 2. ca. panis, & Calix, quia benedicendus, & regratiandus eſt Deus, in omni eius munere, tam ſpirituali, quā corporali.

B

Hæc de exercitijs ante menſam, & de modo acceſſus.

Siue manducatis, ſiue bibatis, vel aliud quid fa-1. Cor. 10. ciatis, oīa in gloriam Dei facite. Videndū iam de modo progreſſus in comedendo; per veriſſima ſiquidem, ait Vmbertus abuſio eſt; & peruerſitas, Deū offendere, donis eius abuti, vbi donis ei⁹ fruimur. Et eius in menſa ſumus, agendū itaque modis omnibus, ſiue manducamus, ſiue bibimus, quo omnia in eius gloriam faciamus. Quod fieri poterit ſi hoc modo manducemus.

Cum diſciplina, deuotus edas, ſocianter.

Vt ſcilicet inter comedendum

	Nos ipſos.		Diſciplinatè.
Ad	Proximos.	habeamus nos	Socialiter.
	Deum.		Deuotè.

Breuiter oſtendendum de ſingulis. Et primum de Diſciplina inter comedendum.

Vtere quaſi homo frugi is, quæ apponuntur tibi. C

Dicturi de Diſciplina comedendi, ne Cōpendij ex-Eccl. 31 cedamus intenti modum, Lectores remittimus ad Specula diſciplinæ, & alios tractatulos conſcriptos ſuper diſciplinato modo edendi. Cœterum in his ſumma conſiſtit diſciplinæ.

Sit tacitus, clauſus, cetus, mundus, moderatus.

Prima inter comedendum obſeruantia, eſt linguā à loquacitate refrenare; vnde & ſilentiū inſtituere Sancti Patres in eo. ſcientes linguam, quæ oī tpe ꝓna eſt (vtpotè inquietum malum) ad peccatum periculoſius crapula inflammatam labi. Gulæ enim deditos ſuperfluitas locutionis, ait Gregorius, leuitaſq; operis concomitari ſolet, propterea & diues qui inter epulas loquacitati ſeruierat; poſt in Luc. 16 inferno poſitus, vehementius in lingua ardebat. Maximè itaq; ſilentij cenſura obſeruanda in mēſa. Vnde & B. Benedictus iuſſit in Regula, ſummū dicēs, ſilentiū fiat ad menſam, vt nullius muſitationis vox, niſi ſolius legentis ibi audiatur, ſigno neceſſaria petant, potius, q̄ voce. Nec præſumat ibi quis, de ipſa lectione, aut aliūdè quippiā referre, ne detur occaſio maligno; niſi fortè Prior, ꝓ ædificatione voluerit aliquid breuiter dicere, de cuius ſilentij ratione, & magnitudine, plenius proſequitur Pater Caſſianus, in quarto Inſtitutionū: vt infra patet. Altera diſciplinę obſeruātia eſt, in viſus reſtrictione, & oculorū cuſtodia. Sæpe. n. ex Crapula, morū leuitas, & ſcurrilitas, iuxta Gregor. generat. Eſt igitur oculorū cuſtodia, inter epulas neceſſaria, quia non

Digitized by Google

non decet, vt ibi præcipuè vagos quis oculos habeat,neq; curioſè,aut in pudenter, ea q̃ apud alios agũtur, circumluſtrando proſpiciat;ſed vt potius demiſſis luminib. ea tantũ,q̃ ſibi appoſita ſunt attẽdat.hinc in Regula ſua præcipit Pr̃ Pacomius, vt oculos obtegerent Cuculis,vt ne quidem reſpicerent,q̃ vel quãtum aſſidens Frater comedat:vt ibidem Speculum Monachorum docet.Multa etenim ex circumuagatione hac mala ſuboriri ſolẽt, murmur,iudicium malum;indignatio,ſ.à quibus oĩbus iuxta ſapientem, qui oculos declinarit ſaluus erit.
Eccli. 3 Quin & de hoc Eccleſiaſticus ait.Memento qm̃ malus eſt oculus nequã.Nequius oculo quid creatum eſt? ideo ab omni facie ſua lachrymabitur cum viderit,&c.vbi plura de menſæ, & comeſtionis diſciplina proſecutus eſt.Sit igitur,vt verſus breuitatis, & Diſciplinæ cauſa habet,hõ in menſa cęcus,quaſi
Pſ. 37. non videns,vt cum Pſ.dicere poſſit,lumen oculorũ meorum non eſt mecũ, factus tanq̃ non videns, & illud Euangelicũ impleatur, qui vident cęci fiant,
Io. 9. vt videant. Tertio Diſciplina inter edendũ in Mẽbrorum oĩum continentia,& geſtus honeſtate conſiſtit, quatenus videlicet, neque in geſtu indecens aliquid,aut in honeſtum geratur,neq; habitus,aut membrorum incompoſitione deturpetur.Nihil cũ ſtrepitu, aut tumulta ibi fiat; ſed oĩa membra ſub diſciplinæ cenſura ſeruentur.Scurrilitas Siquidem ex edacitate nonnunq̃ progigni ſolet. Hinc venerabilis Hugo in ſuo de Diſciplina dicit, his tribus debet vnuſquiſq; inter epulas conſeruare diſciplinam;in ſemetipſo videlicet:vt linguam ſuam à loquacitate reſtringat,& oculos à circũſpectione cohibeat cœteraq; membra, ſub modeſtia, & quiete conſeruet. Quarto munditia obſeruanda, maximè .n.requiritur in menſa, q̃ ſordes ſummopere dedecent:vti venerab.præmemoratus magr̃ Hugo, inſigni ſuo Tractat.pleniſſimè,docet immunditiæ ſpẽs multas deſcribens,quas longũ eſſet, & erubeſcibile cõmemoratu,quæ valde præcauendæ à Religio-
Eſa.28. ſis.Ne improperetur illud Eſaiæ,omnes menſæ repletæ ſunt vomitu ſordiumq;, ita vt non eſſet locus vltra. Poſtremo ad menſæ diſciplinam pertinet modeſtia, & moderata ſumptio cibi & potus, ſecundum omnes circunſtantias eius, hoc metro perſtrictas.

D *Quid quantum,quale, quando,ſeu quomodo ſumas.* Cura etenim carnis ſobriæ agenda eſt, & cũ quadã ſpeciali diſciplina Religionis, vt neq; in mõ eius, neq; in qualitate aliquid appareat, quod non deceat ſeruũ Dei. Nã & ad ſanitatem corporis id valet, vt cibus quanto honeſtius, & ordinatius ingeritur,tantò facilius, & ſalubrius digeritur. Obſeruandus eſt igitur modus ſumendi,vt non ſęculariter,neq; carnaliter ſumatur.Sed ſicut congruit ſeruo Dei,tempus,ne ante vel extra horam.Qualitas, qualibus vtitur comitas fraternitatis,excepta cauſa infirmitatis.Quantitas,nè nimis,vel minus pro neceſſitate naturæ. Quidditas, ne nimis precioſa, vel delicata,nec rara,vel inſolita, nec nimis accuratè præparata ſumat, iuxta illud.

Quid cernes,qualis,quãtus,tempus, modus,aptus. Curramus ſingula paucis; erratur ſiquidem à multis, in iſtis. De quidditate nota, & obſerua hunc verſiculum.

Non carum,ſapidum,rarum,cautum,leue,fratrũ. Pri mo etenim homo Religioſus non debet requirere cibum carum pretioſum, a quo ſunt hæc retractiua quinque.

Paupertas,pietas,corpuſq; pericula,ſtultum. E
Debet ſiquidem primo ab hoc retrahere, profeſſio paupertatis voluntariæ. Qui.n. parum vult habere conſequens eſt, vt parũ ẽt velit expẽdere. Qui pretium non habet, pretioſa quærere non debet. Seneca. Pauper vbi diuites cępit imitari perit. Nullũ etenim tam opulentũ eſt regnum,quod non prodigalitate fuerit abſumptum,teſtibus Valerio,& Tullio.Abyſſus namq; expẽſarũ abyſſum inuocat diui- Pſ. 41.
tiarũ. Quo fit, vt eueniat illud à pueris decantatũ.

Qui ſua conſumunt cum deeſt aliena ſequuntur. Vitanda ergo pretioſitas ciborum. Secundo retrahere debet affectio pietatis erga pauperes, qui vix panem ad edendũ habent.Nulla.n.eſt fraternitatis charitas;imò magna eſt peruerſitas,qđ vilis ſeruus pretioſa quęrat, cum dñm ſuum in pauperib.egere ſciat.Vix membrum illius corporis,cuius Chriſtus caput eſt, creditur,ſi indigentię membrorum eius, non compatitur Apl̃s.Si patitur vnum membrum, 1 Cor. 12.
compatiũtur oĩa membra, & Eccleſiaſticus. Fidem Eccli. 22.
poſſide cũ amico tuo in paupertate illius, vt in bonis eius læteris. Hinc Bernard. Noli putare,gratuitũ quod impendis proximo, velis nolis debitor illi es,cum bona ſint pauperũ. ita ꝙ teſtibus Hierony. & Bernardo, quicquid vltra parcum veſtitũ, & victum retinent furtum eſt, & rapina;imò & ſacrilegiũ.Horridum,& horrendum verbum pro ſcrupuloſiorib. tñ à Gerſon Conſolatorio doctore,in Tractatulo de Temperantia Prelatorum cõſolabiliter explanatum. Stat tñ veritas graue,& non gregariũ eſſe peccatũ, tam multa expendere in pretioſis cibis, vt repleantur tres, vel quattuor ventres. Vnde ſæpe centum, aut vltra ſuſtentari poterunt pauperes. Verè crudele, hoc eſt non minus q̃ comedere fratres. Tertium retractiuũ eſt cõſiderata conditio corporis.Cum.n.corpus vile vas ſit,vbi corrumpitur, quod infunditur. Non conſonũ rationi vr̃ ibi pretioſum aliquod recondendum. Iohel.Vlulate Ioel 1.
qui bibitis vinum in dulcedine,perijt.n.ex ore veſtro. Nec videtur, ꝙ Deus voluerit, ꝙ corpus pretioſos quęreret cibos, qui eandem eſcã illi aſſignauit cum iumentis. Ecce dedi vobis terrã,&c.vt ſint Gen. 1.
vobis in eſcam, & cunctis animantibus.Quartũ retractiuum eſt periculũ conquiſitionis. Pretioſa ſiquidem, vt frequenter cum periculo conquæruntur, aut eius qui vtitur, aut illius à quo donantur. Noluit aũt S.Dauid bibere aquam,q̃ ſibi attulerãt tres 2. Reg. 23.
viri fortes, ſed libauit eam Dño dicens, propitius ſit mihi Dñs ne faciam hanc rem. Num ſanguinem iſtorum hoĩum,qui profecti ſunt aĩarum bibam? Melius eſt ſine periculo tantũ panem comedere, q̃ cũ illo pretioſa habere, exemplo illius Machabęi, de quo ſcribitur.Iudas ſeceſſerat in deſertum locũ, 2. Machab. 5.
ibiq; inter feras, cum ſuis vitam in montibus agebat. Et fęni cibo veſcentes demorabantur, ne participes fierent coinquinatis.

Poſtre-

Digitized by Google

Poſtremo retrahit ſtultitia fatuitatis,nã qđ ptioſi cibi quærantur,frequenter accidit,vel ex delectationis amore,vel ex ambitione. Et vtrobiq; eſt fatuitas multa. Fatuum etenim eſt magnos ſumptus facere, pro breui & tranſitoria delectatione,quantum tranſitus cibi per guttur durat ſolum durante. Bernardo teſte,ꝙ ait, voluptas gutturis, quæ tanti hodie ęſtimaẽ,vix duorum habet longitudinem digitorum,nõ durans,niſi quantũ durat,tranſitus ille per gulam. Et heus pro illo tranſitu vult dña, gula tot & tanta ſibi præparari,valde quoq; eſt fatuum, & peruerſum,pp ambitionem paſcere oculos mũdi de hoc, quod ſubtrahitur in pauperibus famelico ori Dei:vt plenius venerabilis Cãcellarius Pariſienſis deducit in opere de Temperantia Prælatorum, ad qđ lectores remitto,obſecrãs ne cõtra Sanctorũ exempla,cibos quæramus pretioſos, qui viliſſimis vtpote herbis crudis,aqua,& potu contenti erant, vt infra. Quod etiam non ſint conquirendi cibi delicati, aut ſapidi, patet ex rationibus multis,ſcilicet iſtis hoc verſu perſtrictis.

F *Dedecet,infirmans,vſus,mala,crux,caret,acta.*

Primo quia delitiæ ſaporũ dedecent,nec congruũt tpe vigiliarũ,loco miſeriarum,ſtatui corruptionis, conditioni corporis,ꝓfeſſioni Chriſtianitatis,ſanctimoniæ Religionis,paucis curramus per ſingula. Delitiæ non congruunt tpi vigiliarum in quo ſumus,vniuerſum.n.tẽpus,ait Bernardus,pniæ vitęq; pœnitentis, vigilia quædã eſt magnæ ſolemnitatis, & æterni Sabbathi ſui,quod præſtolamur in cœlis. Delitiæ aũt ſolemnitati congruunt,nõ vigiliæ,quę in aridis fieri debet,vt feſtum in pinguibus ſubſequi poſſet. Non ẽt cõgruunt loco miſeriarũ in quo degimus.locus.n.exilij eſt, & vallis lachrymarum, vbi per alterã viã contendendum eſt, cum regibus
Mat. 2. Magis in patriã amiſſam, a qua decidim⁹ per gulã. Nec.n.hoies eiecit de eodẽ loco voluptatis,& delitiarũ,vt delitias ſibi quærerent in valle lachryma
Pſ.126. rũ;ſed vt panem manducarent doloris.Non etiam cõgruunt cibi ſapidi,ſtatui huius corruptionis,vbi
Eccli.3. oia corrumpũtur, & ſubiecta ſunt vanitati. Melius conſeruantur piſces in aqua ſalſa,ꝗ in aqua dulci, & homo ſub delitijs Paradiſi decidit, & ſub ſalſa aqua tribulationis,ſe melius cuſtodit.Non ẽt con-
Prouer. 29. ueniunt delitię,ſeruili conditioni corporis.Sed ſeruo maleuolo, qualis corpus eſt tortura,& cõpedes, vt hr̃ Prouer.Et virga in dorſo eius.Qui.n.delicatè nutrit ſeruum ſuũ à pueritia,poſtea ſentiet eũ contumacem,vt de æquo auenoſo. Non decent ſtultũ
Prouer. 39. delitiæ.Ne vt hr̃ Prouerb.per ſtultum cibo ſatiatũ moueatur terra. Non ẽt congruunt delitiæ profeſſioni Chriſtianitatis, quæ ita ab imitando Chriſto eſt dicta, Chriſtus aũt(ait Bernard.) qui nõ fallitur elegit,qđ carni moleſtius eſt. Id ergo melius,id vtilius, id eligendũ magis eſt. Exemplo igitur Chriſti non carni delectabilia, ſed moleſta Chriſtianus eli
Gal 5. gere debet.Paulus.Qui Chri ſunt carnem ſuam crucifixerũt cũ vitijs,& cõcupiſcentijs ſuis.& Sal. Qui
Matth. 10. non accipit crucẽ ſuam,& ſequitur me, non eſt me dignus.Non delitiandum ſub ſpinato capite.Pręeli
Deut. 8 git Moyſes affligi cum populo Dei, ꝗ cũ Ægyptijs delitiari.Poſtremò non decent delitię ſanctimoniã Religionis,quæ ſtatus eſt pnĩalis afflictionis. Non ergo quærendæ in deſerto Religionis,delitiæ carnales;ſed a Deo ſperandæ, & quærendæ ſunt ſpirituales.Tunc filijs Iſrael in deſerto Deus Mãna dedit,cum cibus terrenus defecit. Deut. Afflixi te pe- Deut.8.
nuria, & dedi tibi Mãna.Qui terrenas delitias non vult habere, cęleſtes poterit ſperare. Gregor. Si à carne hoc, qđlibet abſcindimus,mox in ſpiritu,qđ delectat inuenimus.Delicata.n.eſt Diuina conſolatio, nec datur admittentib. alienam. dicebat Dñs. Niſi ego abiero paracletus non veniet ad vos.Si nõ datis,ꝙ amatis,non accipitis,ꝙ optatis.Quis de cę- Io.8.
tero carnalib.phantaſticis,illecebris deditus cõſolationem ſperare audet paracleti ſpũs?Itemq; clauſtrum ingreditur, quaſi qui carcerem prælegit, in quo pro peccatis pęniteat,& puniatur,ne ꝓ eis infernali carcere tradatur. Non eſt autẽ carcer locus delitiarum.Item qui Religionẽ intrat exemplo, & amore Chriſti eius Crucem aſcendit.Non eſt Crux delitiarum locus, in qua non eſt Chriſto propina- Matth. 27.
tum vinum electum;ſed felleũ,acetoſum,ſeu myrrhatum. Item Religio locus eſt,& ſchola ubi intẽdendum eſt ſapientiæ percipiendæ, ꝙ multum impediunt delitiæ.Iob.Sapientia non inuenitur in ter Iob 28.
ra ſuauiter viuentium.Copia enim ciborum ſubtilitas impeditur, quare abſtinuerunt à delitijs Da- Dan 1.
niel cum ſocijs ſuis. Cæteris ob idem facti intelligentiores,plurimæ igitur ſunt rationes dedecentiæ ob quas non ſunt exquirendi cibi delicati.

Quod idem ſecũdo principaliter diſſuadet periculum infirmitatis, quę exaggeratur cibis delicatis, (vt ait Gregorius, ſunt enim) teſte Patre Auguſtino) alimenta quædam medicamenta;ſed medicamentum in vulnus vertitur, dum delitioſo ſapore,ſupra menſuram trahitur, legimus de antiquis,ꝙ pauci inſipidi illis erant cibi, vt de Cæſare, & Scipione aiunt,qui pane ſecũdario fructibusque veſci conſuerunt, vnde & diu viuebant, & viribus vigebant,ſicut iam ex delitijs vires deficiunt,& increſcunt languores, Seneca in Epiſtolari. Antiqui medici neſciebant dare cibum delicatum,nõ uino fulciri venas cadentes, non minuere ſanguinem, aut balneis laxare morbum.Nec multa erant remediorum genera, cũ eſſent periculorum pauciſſima, nõ erant apud eos irritamẽta famis, immunes erãt à morbis, quia nondum ſe ſoluerant delitijs, quos excipiebat cibus, qui non niſi eſurientibus placere poſſit,vt latiſſimè illic deducit. Tertium retractiuum à cibis delicatis eſt,quia inde conquiritur malus vſus, qui vix poſt; niſi graui labore excutitur. Hinc Seneca,voluptatibus (ait)ſe immergunt,quibus in conſuetudinem adductis,carere nõ poſſunt, & ob hoc miſerrimi ſunt, ꝙ eo perueniunt, quòd illa quæ ſunt ſuperuacua propter vſum malũ,quaſi eis facta ſunt neceſſaria, hinc plures Sanctorum a mollibus abſtinere ſolebant à delicatis, vt patet.

Quartum retrahens, eſt malum multiplex inde oboriens; nam qui corpori delicata parat,adiutoria hoſti ſuo,contra ſe procurat. Hinc monet Bernardus, ſufficit,vt comeſtibiles fiant cibi noſtri,nõ etiam concupiſcibiles, vel delectabiles. Sufficit.n. concupiſcentiæ malitia, non opus, vt ei adſint, & dele-

Digitized by Google

delectationis irritamẽta, ne duo fiant cõtta vnum, & periclitetur continentia. Alterum malũ eſt, quia vſum delitiarum frequenter exceſſus comitatur ciborũ, & ipſum conſequenter infirmitas mentiũ, & corporũ, iuxta Senecam, ex voluptatib. maior pars corporis perit, poterit igitur noſtra ꝓuidẽtia huic corpuſculo morã prorogare longiorem; ſi voluptates poterimus regere, & coercere. Voluptates.n. ciborum in tormenta vertuntur viſcerũ, adeo vt nemo vnquàm contumelioſior aduerſario ſuo hoſtis fuit, ꝙ in quoſdam ſuæ ſunt voluptates, ſufficit alicui ſi hoſtem ſuũ excęcat; ſed voluptates non ſolũ excæcant; ſed ẽt impotẽtes reddunt cõtractos, & leproſos, aliiſq; infirmitatibus aſſiciunt, & tandem necant eos. Chriſoſt. huius veriſſimus eſt teſtis, qui ait, hi qui in delitijs, & luxurijs vitam ducunt, reſoluta corpora, & omni cera molliora circunferunt, atq; morbis repleta, quibus ad cumulum malorũ podagrę tremor, & immatura ſenectus accedit, & eſt ſemper vita in Medicis, & in medicamentis, ſenſus autem tardi, graues & obtuſi, & quodammodo ſepulti, vt habet, & ad oculum de crapuloſis ebrioſitq; patent.

Quinto magnũ eſt delitiarum, voluptatumq; retractiuum, ſ. cogitemus, ꝙ tota vita Chriſtiani; ſi
Luc. 14 ſm Euangelium Chriſti geratur, crux eſſe debeat,
Mar. 8. atq; martyrium. Et ꝙ cum Chriſto oportebit tolle-
Mat. 15 re crucem, cum eoq; perſiſtere in ea, & non delicatis; ſed mirratis, fellitis, acetoſiſq; poculis ſatiari.
Mat. 27 Nec.n. miles delicatior rege ſuo eſſe debebit, hu-
Io. 15. iuſmodi conſideratione ſe a voluptatibus refrenabat, qui in die Paſchæ ſale appoſito, & oleo ob ſolemnitatis lætitiam vlulans fleuit, & exclamauit, Dominus meus in cruce felle veſcitur, & aceto potatur. & ego ſale, oleoq; delitiabor?

Sextum retractiuum à voluptatibus eſt; ſi recogitemus, ꝙ illis durantibus ſpirituales deguſtare cõſolationes impoſſibile eſt, vt ſupra pertractum eſt. Impoſſibile etenim, & ventrem poſſe pariter replere, & mentem, præſentibus carnalibus perfrui, & ſpiritualibus. Non enim poſſumus, iuxta Apo-
1 Cor. 10. ſtolum, eſſe menſæ Domini participes, & menſæ dæmoniorum. Sed erimus (vt ait Bernard.) miſelli, quaſi inter duas menſas, vtrarumq; delitijs priuati. Nec enim ſe inuicem compatiuntur; ſed quanto corpori ſubtrahitur, tanto ſpiritui adijcitur, & ad ſpirituales conſolationes mens præparatur. Vnde dictum erat Franciſco, Franciſce, ſi tu cupis me agnoſcere, amara per dulcibus ſume. &c. Abſtineamus igitur à voluptatib. carnis, vt repleamur conſolationibus ſpũs. Poſtremum retractiuum exemplũ eſt Chriſti, Sanctorum, oĩumq; ſapientũ, & magnatũ, q quaſi immane monſtrũ præcipuè gulę illecebras deuitatunt, delitiaſq; ſaporũ. De Chriſto nouimus, ꝙ felle, mirrha acetoq; cibatus, & potatus fuit, de Sanctis omnibus itidem
Rom. 13 credimus, quòd curam carnis non fecere in deſiderijs, ſed abſtinuerunt a teneris, heremo quàm ſæculo ſe magis coaptantes, vt de Martino legitur, Germano, & Bernardo, & alijs Sanctis Patribus, vnde oppleti ſunt libri, & geſta eorundem, qui non modo delicata, aut ſapida non exquiſierunt; ſed vt vilium alimentorum, & impræparatorum ſapores permixtione cinerum, aut aliorum tollebant: vt de Germano, & Franciſco, legitur in eorundem vitis. Non ſalſam aliam, quàm famem, & laborem quærentes; Væ igitur ſemel, Væq; iterum miſeris ſæculis noſtris, vbi carnis voluptates exquirentes in ſpiritu deſipimus. Hæc enim iuxta oculatos quoſdam Summaria ratio eſt teporis, & torporis noſtri, & quòd ſęculum noſtrum non illuſtratur illuminatis, & inflammatis viris, vt ante. Nemo ſiquidem vim iam infert carni, nec corpus ſubijcit ſpiritui, nec cũ Salomone abſtrahit a vino aĩam ſuam, vt tranſ- Eccli. 2.
ferat ad ſapientiam, nec cum puris illis Iſraeliticis Dan. 1.
corpus ſub abſtinentia macerat, quaſi ſupra vires, nec cum Germano, & alijs ciborum ſapores cinerum permixtionem tollit, aut vini ſaporem aqueũ reddit, ſeu cũ Bernardo, propter abſtinentiæ amorem perpetuas infirmitates perfert, & cum alijs Sanctis voluptates, reſecat delitiaſq; ciborum; cum tamen iuxta expertiſſimos in contemplationibus, vix poterit anima ab Ægypto tenebroſè carnalitatis educi, niſi deſertum tranſeat, & Mare rubrum, pugnaſq; Amalech patiatur. Cæteraque diſcrimina tentationum, euentuum, & viarum, corporalem faciens abſtinentiam, non ſolum a ſuperfluis, ſed etiam a multis neceſſarijs, iuxta illud Gregorij. Nemo poteſt apprehendere, quòd ſupra ipſum eſt; ſi prius neſcierit mactare, quòd eſt. Quod quia non facimus, vix quiſpiam in contemplationis arcem aſcendit, ſtat, & manet. Hæc igitur commendatur ſobrietas, non illa quippe tantummodo, quæ mandatum ſeruat, & eximit peccatum; ſed multo aſperior ab initio, atque ridigior more memoratorum Sanctorum. Tribulationes etenim corporis dilatant animam ad ſuperiora, re-
ſtringuntq; ne dilabatur ad inferiora. Sic non in- Similitudo.
ueniens anima, vbi ſuæ affectionis pes dilatetur, Gen. 8.
aut quieſcat, quoniam inundauerunt aquæ tribulationis ſuper terram ſenſualitatis, regredi compellitur, cũ Columba ad interioris Archam quietis. Qui verò ieiunij talis, atque tribulationum cæterarum aſperitatem a ſe iugiter reppulerit, mirabor (ait Gerſon expertiſſimus) ſi non expers erit eleuatæ contemplationis. Et ſi non aſſiduè per ima ſerpet eius animus, contentus communi aliorum modo cognitionis, ſicut a communi ritu viuendi, vel ad tempus non ſemet abducit. Multum ergo contemplationi, & ſanctitati ſubſeruit, victus aſperitas, euitatioque delitioſitatis. Hæc latius congeſſimus, quia exceditur hic proh dolor a multis delitioſitatem, ſaporoſitatemq;, quærentibus in cibis, quorum in ſe perſonam transferens ſub Morali Satyra, narrat Sanctus Hieronymus. Natus (inquit) paupere domo in Tugurio Ruſticano, qui vix millio, & cibario pane rugientẽ ſatiare ventrem poteram, modo ſimilam mellaq; faſtidio. noui genera, & nomina piſcium, in quo littore collocata ſunt, calleo ſapores auium diſcerno prouintias.

De qualibus latiſſimè, & pleniſſimè in Apologetico ſuo inque alia Epiſtola, ſcripſit Pater Bernardus. Quod quidem Apologeticon digniſſimum

lectum eſt à Religioſis, quare nec hic repetendum, à delicatioribus igitur abſtinendum ſemper, non quòd de omnibus appoſitis, non ſit guſtandum; cum iuxta Patrem Auguſtinum, in de Doctrina Chriſtiana fieri poteſt, vt ſine aliquo vitio Crapulę, vel voracitatis, pretioſiſſimo cibo ſapiens vtatur. Inſipiens autem fetidiſſima gulæ flamma in cibum viliſſimum ardeſcat, vt de Iacob, & Eſau exemplificat, quorum poſterior plus offendit in lenticula; quàm alter in pingui galina. Affectus igitur abſtinentiam cauſat, vt homo in bona voluntate delicatis carendi conſiſtat, etiam licet propter communitatem, vel carnis infirmitatem, plenè has edat. Gen 24

Conſilium tamen, & conſuetudo bonorum eſt, ſicut guſtare de omnibus appoſitis, ſic abſtinere aliquantulum, & minus ſumere de delicatioribus, & ſaporoſis propter honorem Dei, & amorem virtutis, hæc itaque ſat ſint de vitandis ſaporoſis, delicatisque cibis.

Non ſunt etiam rara, & inſolita à Chriſti diſcipulis alimenta, inquirenda propter iſta.

G *Hoc labor, hoc conſtat, timor, eſt dat ſcandala, & obſtat.*

Primo, vt parcatur labori miniſtrantium, quibus graue inquirere huiuſmodi, & ſudoroſum. Vnde in de Diſciplina Clauſtralium Magiſter Hugo, alij quædam noua, & inſolita ciborum genera exquirunt; ita vt ſæpe propter vnius hominis ventrem, per omnes circum pagos, turba diſcurrat famulorũ, & ſæpe magna suborit difficultas habédi, vt de filijs Iſrael in deſerto expetentib. carnes. Num. 11.

Secundo, quia huiuſmodi cara pecunijs pluribus conſtant, & ſunt cara. Quo fit, vt impleatur illud Prouerb. Qui diligit epulas in egeſtate erit, & ſic pauperes Chriſti defraudat. Prou. 14.

Tertio quia expetere huiuſmodi rara frequenter ex tumore procedit elationis, aut ſuperbia, vt alijs excellentiores videant in victu, aut ieiunio. Contra quos Hieronymus, ſint tibi ieiunia pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa. Quid prodeſt oleo non veſci, & moleſtas quaſdam difficultates ciborum quærere, vt caricas, piper, nuces, palmarumq; fructus? Tota hortorum cultura vexatur: vt cibario non veſcamur pane. Itemque alio in loco idem, audio præter cætera quoſdam cótra rerum, hominumq; naturam, aquã non bibere, non veſci pane; ſed ſorbiunculas delicatas, & contrita olera, proh pudor, non erubeſcimus huiuſmodi ineptijs, non tædet ſuperſtitionis, inſuper famam abſtinentiæ in ieiunijs quærimus, fortiſſimum ieiunium, aqua eſt, & panis; ſed ipſi gloriam non habent ſi omnes aqua, & pane viuunt; quaſi publicum commune ieiunium non putatur; niſi ſit ſingularis, habet Hieronymus.

Quarto huiuſmodi inquirere inſolita, non parua generat infirmis ſcandala. Notiſſima autem eſt Doctoris gentium ſententia, quàm ſit malum homini manducare per offendiculum, & ponere fratri ſcandalum, & perdere eum, pro quo Chriſtus mortuus eſt, vt grauiter diſputat in Epiſtola ad Roma. concludens bonum eſſe non manducare in quo ſcandalizatur infirmus frater, in æternum alio in loco malens non edere carnes; quàm per infirmorum ſcandalum. Rom 14 1. Cor. 8

Poſtremo huiuſmodi rara, inquirere obſtat ſcripturis, & Sanctorum exemplis, illiſq; eſt contrarium, qui nihil tanquam ſingularitatem, vitandum putabant, vt prouerbium Bernardo erat. Qui facit quod nemo, mirantur omnes, & Baptiſtæ Sancto cibus locuſta, & mel ſyluestræ erant, non Phaſianę illi quærebantur aues: vt inſigniter eloquẽtiſſimus Guerricus, in Sermone deducit; ò igitur in huiuſmodi expetendis non ſimus ſingulares. Mat. 3.

Non inſuper lauta, & ſtudioſè pręparata, ſunt in Religionis Schola quærenda. Hoc etenim faciens facit mala multa.

Armãs, abſumit, perdẽs, grauat, haud quoq; ſãcti. H

Primo qui lauta Cibaria præparat, hoſtem ſuum contra ſe armat, & gladium illi exacuit.

Secundo Chriſti crucifixi patrimonium, & pauperum bona diſſipat, & prodigaliter abſumit, & quaſi in cloacam ventris proijcit.

Tertio delicatiores Spiritus ſancti refectiones, conſolationesq; perdit, & ammittit. Tabernaculo enim corporis deſeruiens de illius altario manducare non poteſt. Heb. 13

Quarto ſtudioſa ciborum præparatio, frequenter nimium ſumendi eſt occaſio, & corporis ſpirituſq; prægrauatio contra Dominicum pręceptum, attendite ne corda veſtra grauentur Crapula. Luc. 21

Poſtremo eſt contra Sanctorum omnium exempla, quibus ciborum impræparabilitas erat, vt optimè deducit Ioannes Vallenſis. Valde itaq; lautitas eſt ciborum deuitanda; quæ tamen, proh nimis inualuit apud multos. Vt Hugo, & Bernardus lamentatur, quorum primus ait. Alij ſuperſtitioſi nimis in præparandis cibis, ſtudium adhibent, infinita decoctionum, & frixurarum condimentorumq; genera excogitãtes. Modo mollia, modo dura, modo frigida, modo calida, modo cocta aqua, modo aſſa, modo pipere, modo alio, modo cimino, modo ſale condita, ſecundum conſuetudinem prægnantium deſiderantes, vt latius, & plenius in Apologetico ſuo executus eſt eloquentiſſimus, facundiſſimuſq; Bernar. videatur a lectoribus, & caueatur a lautis. Nec alia q̃ Sanctorum quæratur ſalſa, quæ conficitur ex tribus granis, quæ ſunt productę vigiliæ, longa ieiunia, & ſpes non habendi meliora, i. labor, fames deſperatioq; delicatioris. Vnde Bernard. panis furfureus, & ſimiliter aqua, olera quoque, vel legumina ſimplicia, nequaq̃ res delectabilis eſt, ſed amore Chriſti, & deſiderio internæ quietis uentri bene morigerato, grutanter ex his ſatisfacere poſſe, delectabile eſt; facillimum ſi quidem, & delectabile etiam, adiuncto amoris Dei condimento eſt ſecundum naturam uiuere, ut de pauperib. & Sanctis exempla ponit, & de Philoſophis ex eorum auctoritatibus patet.

Poſtremo a Chriſti, & Religionis diſcipulo uitanda ſunt ſaltẽ in affectu, & deſiderio alimẽta inflammatiua uoluptatis, cuiuſmodi uinum ſunt, & carnes, a quibus legimus abſtinuiſſe, quoſq; perfectiores, aut ſaltem ſe contemperaſſe illis: ut de

Bapti-

Digitized by Google

Baptiſta, Helia, Paulo, & Sanctis Patribus conſtat, vt in Apologia pauperum, Bonauentura teſtimonijs multis probat Hieronymum, Auguſtinumque adducens, quorum primus ait. Si vis perfectus eſſe, bonum eſt vinum non bibere, & carnes nõ manducare, conceduntur quidem nuptiæ, carnium eſus, vſus vini imperfectis; ſed horum abſtinentia conſilio perfectiore ſuadetur; nam ſi vis perfectus eſſe, melius eſt ſaginare animam, quam carnem, mentem quam ventrem, vnde & in de Fide ad Petrum Beatus Pater Auguſtinus, humiles ſerui Chriſti, qui cupiunt Domino, abſque impedimento ſeruire, coniugia non appetunt, a vino, & carnibus abſtinent, quantum corporis valetudo permittit.

Non quòd peccatum ſit huiuſmodi percipere; ſed vt melius poſſint perficere. Nullus enim teſte Gregorio, palmam ſpiritualis certaminis appræhendit, qui non prius in ſeipſo, per afflictam concupiſcentiam, carnis incentiua deuicerit.

Neque enim ad conflictum ſpiritualis, certaminis aſſurgitur, ſi non prius inter noſmetipſos hoſtis mentis peſſimus gulæ; videlicet appetitus edomet, ob multas igitur rationes perfectiores, quiq; abſtinuerunt à carnibus conſiderantes plura inductiuam huius, quæ complectuntur verſu iſto.

I *Natura, exemplum, mala, vel bona, ſcandala, ſuaſum.*

Primo quia ſic natura inſtituit, ab initio ſiquidem (teſte Ambroſio in Exameron, libro octauo) ſimplicem cibum, & naturalem Deus reliquis cibis prætulit, quoniam hic ſobrietatis eſt, cœteri voluptatis, frugalitatis exemplũ, & parſimoniæ magiſterium in hoc nobis adminiſtrans, vt herbis, & ſimplicis oleris victu, aut pomis contenti ſumus, quem natura obtulit, quem liberalitas Dei primo donauit, vſq; enim ad diluuium, carnis eſus inſtitutus non fuit.

Secundo quia Sãctorum præclariſſimorum exẽplatitas hoc edocuit: vt inſigniter de innumeris, & veteris, & noui teſtamenti Sanctis, contra Iouinianum, & in Epiſtola ad Euſtochium, Diuus Hieronymus adducit Heliam, Heliſeum, Prophetarum filios, Danielem, Baptiſtã, Sanctoſque Patres nobiliſſima, & eloquentiſſima ſua lingua in medium ponens. Cuius etiam vas electionis ſe exemplum ponit, dum ait. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, agoniſtatum exemplo, ad hoc, & alios conuocans; dum ſubdit, omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, &c. 1.Cor.9

Quod itidem, & Sanctus Marcus: vt Eccleſiaſtica Hiſtoria refert, apud Alexandriam, & Ægyptios inſtituit, vt nemo vinum, nec guſtu contingeret, nec aliquam carnem, tantum aqua eis potus erat, & panis cum ſale, & Hyſſopo cibus. De Sanctis Patribus Hieronymus palã dicit, quòd inter eos viuitur, planè leguminibus, & oleribus ſolo ſale conditis, Anachoretarum vero ſublimius genus, excepto pane, & ſale, nil amplius erant habentes, vt Ieſum teſtatorq; ipſemet vnum, qui per triginta annos pane Ordeaceo, & aqua lutulenta vixit, pleni ſunt de his libri Sanctorum Patrum, & exemplorum nõ eſt numerus, hoc de Martino Sulpitius in ſuis Monachis, hoc ex Regulis Baſilij, & Benedicti patet, imò & gentium Philoſophorum, vt Hieronymus, pleniſſimè exequitur contra Iouinianum, & Ambroſius de vita Brachmanorum. Quod igitur ait Hieronymus, ad Athletam, Iudaica ſuperſtitio ex parte facit in reiectione quorundam animalium, atque eſcarum, quod indorum Brachmanes, & Ægyptiorum Gymnoſophiſtæ, in polenta oriza, & pomorum ſolo obſeruant cibo, Cur virgo Chriſti, non faciat in toto, ſi tanti vitrum, quare, & non maioris ſit margaritum?

Tertium abſtinendi à carnibus inductiuum erat euitatio malorum, quæ carnium eſus progignit, quorum aliqua tibi verſus perſtringit.

Obtundit, calet, & ſpumat, cauſat, grauat, & plus. K

Primo, quia obtundit ingenium. vnde ſapientiæ ſtudentes retraxerunt ſe ab eis, vt de Salomone, Eccl 2. Daniele, & conſortibus eius Hieron. Si quis æſtimat abundantia carnium, atque potuum ſe perfrui, & vacare poſſe ſapientiæ; hoc eſt verſari inter delitias, & delitiarum vitijs non teneri, ſeipſum decipit, quomodo nuptijs virginitatem, ita ſaturitati, & carnibus, ieiunia ſpiritumque præferimus. Dan 1.

Secundo gignit prutitum, & calefactionem carnis, Hieronymus, quid oleum flammæ adijcimus, quid ardenti corpuſculo carnes, aut vinum fomenta ignium miniſtramus? Vnde non ſine graui cauſa, in ieiuniorum, diebus Mater Eccleſia abſtinere iuſſit a carnibus, & ab his, quæ ſementinam originem trahunt ex eis.

Tertio in libidine facilè deſpumat. Hieronymus ad Saluiam, ſcimus ab Apoſtolo dictum, omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur; ſed idem loquitur, bonum eſt non manducare carnem, neque bibere vinum. Comedant carnes, qui carnibus ſeruiunt, quarum feruor deſpumat in coitum, quę alligatæ maritis generationi, & liberis dant operam. Quorum vteri portant fœtus earum inteſtina carnibus impleantur. Tu vero, qui in tumulo mariti, ſepeliſti omnes pariter voluptates, nihil neceſſe habes aliud; niſi perſeuerare in ieiunio hęc ille. 1.Thi.4 Rom.14

Quarto licet caro, vtpotè Dei creatura, ſit bona, & munda formaliter, occaſionaliter tamen, ex eius vſu, & frequenter immunditia contrahitur, dum concupiſcentia excitatur, & homo diſcraſiatur, & contra ſpiritum, caro roboratur. Vnde quamdiu in hoc fragili corpore detinemur, quamdiu theſaurum iſtum in vaſis fictilibus habemus, & caro contra ſpiritum concupiſcit, abſtinere debemus.

Quinto, quia carnes groſſioris naturæ ſpiritum, & corpus magis grauant, & ad deuotionem propter iniurias, quas cauſant fumoſitates ineptum reddunt, ſicut, & vinum, vt de Noe qui inebriatus obdormiuit, & mox vetẽdorum nudatio ſubſecuta fuit. Mala ergo plurima ex inordinata carnium comeſtione procedunt, ex qua caro impinguata, incraſſata, dilatata ſpiritui ſit rebellis. Gen. 9. Deut. 32.

Digitized by Google

Quare ſancti abſtineant ab eis, ad quod & cohortamur in Sanctorum Canonum, decretis de conſecratione diſtinctione quinta. Ne tales accipiamus cibos, quos ait difficulter digerere, aut comeſtos magno paratos, & conditos labore doleamus.

Quartum inductiuum erat multiplex bonū procedens de abſtinentia carnium.

Vincit, & euitat, lux, vis, ſeruatq; ſerenat.

I. Primo facilè diabolum, ſuperat, qui hoſtem domeſticum, & intus poſitam carnem, à carne refrenat.

Secundo libidinem, imperfectionem, & mala alia, quæ occaſionaliter carnium eſus facit, euitat, & ad perfectionem diſponit. Hieronymus contra Iouinia. Fac eſum carnium contractis nationibus eſſe communem, & paſſim licere, quod paſſim gignitur. Quod ad nos quorum conuerſatio in cœlis eſt, quæ ſuper Pythagoram, & Empedoclem, & omnes ſapientiæ ſectatores, non ei debemur cui naſcimur, ſed cui renaſcimur, quin repugnantem carnem, & ad libidinum incentiua rapientem inedia ſubiugamus. Valde enim abſtinentia a carnibus conſeruat nitorem ſanctæ caſtitatis. Hieronymus ſollicitè prouidēdum eſt, vt quos ſaturitas de Paradiſo expullit, eſuries reducat. Non quod Deus vniuerſitatis creator, & Dominus inteſtinorum noſtrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmoniſq; delectetur ardore; ſed quòd aliter pudicitia tuta eſſe non poſſit.

Dan. 1. Tertio lux eſt animæ, & ad ſapientiam diſponit, vt in Daniele, & pueris patet, quibus intellectus, & ſpiritus Dei collatus, quia abſtinentes erant à carnibus.

Quarto vis, & fortitudo animi per hoc confertur, iuxta illud Bernardi. Quomodo ipſum corpus noſtrum quotidie creſcit, & decreſcit, ſi neceſſe eſt, & ſpiritum ſemper perficere, aut deficere, ſed intereſt ordinis, nam ſemper in robuſto, & vegeto corpore animus mollior, atque tepidior eſt, & rurſum in corpore debili, & infirmo fortior viget, promptiorque ſpiritus, quod ſe expertum teſtatur Apoſtolus dicens. Quando infirmior, tunc potens ſum, ſicut igitur per abſtinentiam vigor attenuatur in corpore; ſic & augmentatur virtus in animo, maximè in viro perfecto.

Quarto valet ad cuſtodiam paupertatis, & Dei gratiam conſeruat, de primo Hieronymus ad Saluiam ſcribit, vbi vile oluſculum Cribrarius panis, & cibus potuſq; moderatus, ibi diuitiæ ſuperuacuæ. Et contra Iouinia. Grandis animæ exultatio eſt, cum paruo contentus fueris, mundum habere ſub pedibus, & omnem eius pompam, & epulas, ac libidines, propter quæ diuitiæ conquæruntur, uilibus commutare cibis. Quod Dei gratiam conEſa 30. ſeruat, Eſaias. Dabit tibi Dominus panem arctum, & aquam breuem, & non faciet auolare a te doctorem tuum vltra, &c.

Poſtremo valet etiam, & ad continendam mentis ſerenitatem, iuxta ſententiam Senecæ in Epiſtolari. Non eſt (inquit) iucunda aqua, & pulmenta, aut fructū Ordeacei panis; ſed ſumma voluptas eſt, ex his poſſe capere voluptatem, & ad id ſe deduxiſſe, quod eripere nulla fortunæ iniquitas poſſit. hæc de bonis, quæ ex carnium abſtinentia procedunt.

Quinto aliquando Sanctos induxit abſtinere a carnibus, ſcandalum infirmorum, vt Auguſtinus in libro de Moribus Monachorum ait. Tres innuens potiores cauſas cur viri Sancti, aliquando abſtinuerunt à carnibus, primo ad carnis concupiſcentiam edomandam, ſecundo ad infirmorum ſcandalum euitandum, tertio propter euitationem idoloſitorum.

De cauſis ad propoſitum, præclarum eſt exemplum, de Machabæis, & memorabili illo Eleazaro, ſimiliter, & Paulo Apoſtolo. Qui gentilibus gentilis ne ſcandalizaret, fratrem dixit non manducare carnes in æternum. Poſtremum à carnibus abſtinendi, inductiuum eſt multorū ſuaſio, & conſilium aiebat Paulus. Non manducare carnes eſſe bonum. Itidem in eorum Regulis conſtituerunt Patres Monachorum, Baſilius, & Benedictus, plurimum id ſuadet Hieronymus, ſcribens ad Euſtochium, & contra Iouinianum, nam in Epiſtola dicit, ſi quid in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur, hoc primum admoneo, hoc obteſtor, vt virgo Chriſti carnes, & vinum fugiat pro veneno, nec oleum adijciat flamme, nec ardenti corpuſculo, ignium ſubminiſtret fomenta. 2. Mach. 6. 1 Cor 9. 1. Cor. 8. Rom. 14

Qui & contra Iouinia. eſus carnium, & potus vini, ventriſque ſaturitatem vitanda dicit, quia ſeminaria ſunt libidinum, innumeris ad hoc cohortans exemplis antiquorum, vtpotè Athenienſ. Sacerdotum, Ægyptiorum, Gymnoſophiſtarum Prophetarum, Iouis in Creta oraculum ſub Pigmalione, & Magorum perſicorum, atque indorum. Quorum pleriq; non modo a carnibus abſtinebant, ſed & oua quoque, & lac pro carnibus vitabant, alterum carnes liquidas, alterum ſanguinem colore mutato dicentes. mira & multum verecunda ſunt, quæ de eorum abſtinentia adducit, qui coctum nil ſumebant, prandia in cęnas vertebant, pomis, herbis, vel pumico cortice contenti, pane rariſſimo veſcētes, ne ſtomachum onerarent, ò erubeſce Sidon ait Mare, ſit magna Chriſtianis verecundia, tanta gentium abſtinentia, ſit præſertim Religioſis omnibus, proficiendi in abſtinentia incitatiuum, tantā vidiſſe Religionem, & parſimoniam in Flaminibus prophanorum, & qui adeo inualidi ſunt, & infirmi, vt omnimodè, cum perfectioribus carere non poſſunt eſu carnium, ſaltem libenter abſtineant ab his, vel in alterum diem, vt aliquatenus differant ab hominibus ſæculi. Iccirco enim multo maximè congeſſi hic inductiua, habes a carnibus abſtinendi. Eſa. 23

Non quo omnimodam abſtinentiam ſuadere velim infirmioribus, quod non facit ordo noſter Canonicus, ſed ſaltem, vt in indicium perfectionis, & Religionis. Diebus Lunæ etiam patienter, abſtineamus à carnibus, quod puto conuenire, & corporis ſanitati, & Religioni mentis. Et ſtemus in deſiderio ſi infirmitas perferret, abſtinendi omnimodè, & abſtinentes præſe-

Digitized by Google

præferamus, & iudicemus feliciores, & ſumamus cum humilitate mentis, quatenus ſi quid perfectioni ſubtrahitur, pro carnis debilitate, ſuppleatur ex mentis humilitate, ne imperfectior ſit pro eſu carnis non edentibus, aut ne Diſcipulus, & ſequax fiat confuſibilis, & à Hieronymo confuſi Iouiniani.
Rom. 8. Non enim eſca, vel abſtinentia eius commendat nos Deo, nec in illis perfectio eſt, ſed inſtrumenta quædam ſunt perfectionis, & per bonum vſum poteſt fieri bonum adæquatum. Vnde inueniuntur viri perfectiſſimi habuiſſe eſum carnium, qualis poſt Chriſtum, & Apoſtolos Auguſtinus, Dominicus, & Franciſcus, & potior pars Eccleſiaſtici corporis, vt patet de multis. Vnde aliquid ſubdendum, pro conſolatione noſtri laxioris ordinis, quomodo ſine detriméto vti poterimus carnibus; & habet ſumma propoſitionis, quam in Apologia Bonauent. ponit.

M Licet de genere operis abſtinere à carnibus, a lijſque delicatis cibarijs, actum dicit, conſonum perfectioni, magis quam vti illis, quod quantum eſt de ſui generis, quandam importat notam imperfectionis, poteſt tamen reduci ad perfectionem, per circunſtantiam ſuperadiectam, vt cum ſit ex rationalibus cauſis, cum bonitate voluntate, & humilitate mentis. Ita quòd tam abſtinere a carnibus, & vino, quàm his vti poteſt fieri perfectè, & imperfectè, tantum non fiat in deſiderio cura carnis; licet abſtinere, perfectius ſit ex proprio genere. Rom. 13

Alterum vero perfectè fit, ratione circumſtantiæ adiunctæ, cum ex ſe magis declinet ad imperfectionem. Non quòd cibus ſit aliquatenus in culpa, de quo Apoſtolus dicit, eſca nos non commendat Deo, Gloſa, ſumpta, ſcilicet, vel non ſumpta. Rom 18. Et Auguſtinus in de Doctrina Chriſtiana. Quid locis, tempori, & perſonis conueniat diligenter attendédum eſt, ne temere flagitia deprehendamus. Fieri enim poteſt, vt quis ſine vitio cupidinis, pretioſiſſimo cibo vtatur, & ſanus quiſque maluerit more Domini piſce veſci, quàm lenticula more Eſau, aut ordeo more iumentorum. Gen. 24

Non enim, teſte Gregorio, cibus; ſed appetitus in vitio eſt, vnde cariores cibos, pleriq; ſine culpa ſumimus. Et abiectiores, non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus. Hinc Eſau primatum per lenticulam perdidit. Et Helyas in Eremo carnes edendo virtutem corporis ſeruauit. Vnde, & antiquus hoſtis, primum ſibi hominum non carne, ſed pomo ſubdidit, & ſecundum non carne, ſed pane tentauit. Vnde patet, quòd, & carne, & delicatis, vti pro tempore, & loco, poſſumus abſque peccato; imò, & cum merito, vbi bona voluntas fuerit, & digna ſubeſt ratio. Inueniuntur autem dignæ quattuor, vel quinque rationes, quas complectitur iſte verſus. 3. Reg. 17. Gen. 3. Mat. 4.

N *Aut opus, vtilitas, ſimiles, ſupplent, adamantes.* Primo meritoriæ, etiam perfecti quique carnibus veſcuntur; cum id requirit neceſſitas ſuſtentationis proprię, propter ęgritudinem, ſeu debilitatem, Iuxta, quod diſtinct. 24. dicitur. Defectus hominum noſtri temporis, quibus non ſolum membra; ſed etiam corpora ipſa defecerunt, non patitur diſtrictionis prioris manere cenſuram.

Adeo vt quiſq; occurrere infirmantis habet naturæ neceſſitati, etiam carnibus veſcédo in die ſancta veneris. Dicit etenim in Tractatu de non Eſu carnium, Cancellarius Parrhiſienſ. Quod conſuetudo, aut conſtitutio generalis Eccleſiæ de non comedendo carnes in die Veneris, non obligat ad ſui obſeruationem, in caſibus extremæ neceſſitatis. Imò nec excuſaret aliquem ab homicidio, qui cum poſſet ſaluare vitam, per eſum carnium, ſe vel aliũ mori permitteret, ſpontaneæ abſtinendo. Secludendo tamen ſemper, caſum grandis ſcandali in fide: vt latius declarat ibidem. Ait dulcis, & pius Pater Auguſtinus, ſolantur Eſum carnium, & ſandalia mea, eſus Domini Ieſu, & ſandalia eius. Qui plures ad Chriſtum, trahere volẽs Ferculũ Salomonis media charitate conſtrauit. Ex ratione igitur neceſſitatis, ſine meriti detrimento, & diminutione perfectionis, quis poteſt carnibus vti; ſed ſine cura carnis. Sicut etiam legitur de perfectiſſimis Patribus, ſub tempore morborum, aut infirmitatis, quòd conceditur eis carnium vſus.

Vnde & Hieronym. Viuitur pane, leguminibus, & aqua. Vinum tantum ſenes accipiunt. Si quis verò cœperit ægrotare, transfertur ad exhedram latiorem, & tanto ſenum miniſterio confouetur, vt nec delitias vrbium, nec matris quærat affectum. Quod adhuc obſeruatur in Monaſterijs reformatorum.

Secunda ratio comedendi cum merito carnes, vtilitas eſt fraternę ędificationis. Per charitatiuam condeſcenſionem erga eos. Cuius exemplum maniſeſtè in Chriſto capite refulget. De quo Chryſoſtomus ſuper Matth. ait. Vide quanta eſt Chriſti in condeſcenſione diligentia, cum comedat, & bibat cum tamen uideatur ex aduerſo Ioanni faciens, & hoc Iudæorum gratia ſalutis fecit. magis autem orbis terrarum uniuerſi, ſimulque hæreticorum obſtruens ora. Magiſter, namque perfectionis omnimodè Ieſus Chriſtus, & ſupportator imperfectionis noſtræ, utrunque debuit in ſua uita monſtrare; cum tamen Ioannes ſtaret in auſteritate uitæ. Et quamquam actus abſtinendi, perfectior ſit ex proprio genere; perfectius tamen Chriſtus egit comedendo, quàm abſtinendo Ioannes, quia & puriori modo in ſeipſo abſtinuit, & alijs ex perfectiore charitate condeſcendit. Sic & Apoſtolus Paulus, & alij Apoſtolici uiri, & Pater Auguſt. qui ſecum agitauerat aſperitates deſerti, ſed reuocatus fuit, ut plures lucifaceret. Perfectior igitur in comedendo carnes, quàm in abſtinendo fuit, qui ex tãta charitate, ſine uoluptate id peregit.

Tertia ratio eſt ſimilitudo, & cõformitas fraternitatis; ne ſingularitate ſcandalizentur infirmi. Sic Paulus Apoſtolus, infirmus erat infirmis, Iudæus Iudæis, gentilibus gentilis, omnibus breuiter omnia factus, ut ſalnos faceret omnes. Hinc & Chriſtus conformiter alijs, de omnibus appoſitis ſuos Apoſtolos edere præcepit; ne pro penuria, & laboris difficultate in ſeipſis deficerent; uel pro deformitate victus, ſuſcipientibus oneroſi redderentur, 1. Cor. 9 Luc. 10

Digitized by Google

tam piè q̃ prouidè, vt & alijs condeſcenderent, & iniunctum ſibi laborem, viriliter tolerare valerẽt. Magnum iſtud eſt exemplum inſtructionis noſtræ, ne ſingulares ſimus;ſed conformes his quibus conuiuimus; ne vnquàm ſcandalum demus, quod quã
1.Cor.8 graue ſit Apoſtolus ſatis, & alij in lucem poſuere, vbi dixit. Si eſca ſcandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. Quod de cunctis intelligendum eſt etiam in contrarium. Vt ſi abſtinentia ſcandalizaret, carnes comederet. Mirabile;ſed verificabile verbum, Gerſon ſuper hoc ait. Mallem (inquit) in die veneris ſancta, contra conſcientiæ ſcrupulum comedere carnes,quàm cõtra obedientiæ præceptum, abſtinere à vino, vel carne, cum ſcãdalo communiitatis, vt declarat, & explanat in Tractatulo contra profeſſum, ſingularitate inobedientem.

Quarta ratio eſt exercitium pietatis. Fieri enim poteſt ait Bonauen. vt ad aliqua pietatis officia,ali qui ſeipſos exerceant,quæ diſtrictionem illam, vel
1.Tim. 4. in toto,vel in parte recõpenſent. Corporalis exercitatio de cuius numero eſt abſtinentia carnis, ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia valet. vnde & perfectiſſimi Patres, ꝓpter charitatem, & ieiunia,& abſtinentiam poſtpoſuerunt, vt latiſſimè deducit præclarus, Caſſianus in 5. libr. Inſtitutionum.vbi tractat omnem materiam hanc continentiæ abſtinentialis. Mirum eſt, ſed verum, quod de Sancto Spiridione celebratiſſimo tradit Eccleſiaſtica Hiſtoria, qui propter hoſpites in quadrageſima edebat carnes. Cui non diſſimile, quod de Sancta Brigida Scotica fertur, quòd Feria ſexta Epiſcopis Sanctis parauit lardum, & per ſpiritum cogebãtur cum ea ex charitate guſtare.

Poſtremò excuſabilis eſt eſus carnis, ꝓpter perfectionem bonæ voluntatis, & humilitatem mẽtis; vtpote cum quis habet plenam abſtinẽdi voluntatem; & tamen illis ſobriè vtitur,ex aliquibus præmiſſorum cauſis,cum humili recognitione mentis; vt,ſ.non vilipendat;ſed religioſè veneretur,& colat,qui abſtinentiæ ſequũtur rigorem,quatenus illi ex mẽtis humilitate ſuppleatur, ſi quid perfectionis per carnis debilitatem ſubtrahitur, & ſuppleat humilitas recognitionis, & confeſſionis,quod minus rigoris eſt in eis,abſtinẽtiæ,& deuotionis.Gaudeant itaq; & conſolentur ex his,profeſſores humiles Canonicæ Religionis, qui licet Regulæ inſeruiunt laxiori; nihil tamen eis ſubtrahitur ſi velint perfectionis. Nec vt Canon habet, à Sanctorum ſe
Rom. 13. iunguntur cõſortio Monachorum; ſi curam carnis non fecerint in deſiderijs,ſtantes in charitate,& humilitatis recognitione; imò putat Reuerendus Pater Cardinalis Achonen. magiſter Iacobus de Vitriaco, amplioris apud Regulares Canonicos repoſitam materiam meriti,& profectus,qui condeſcẽdentes infirmis,carnib. vtuntur, & vinis, mox ſeſe cohercẽtes à repletione inordinati appetitus,quaſi inter epulas eſurientes, quod ſpirituale eſt martyrij genus. Sed forſan illius horti hortulanus voluit laudare porrum ſuum. Firma tamẽ,& fixa ſtat,
Rom. 14. quõlibet ſit, de hoc Apoſtolica commonitio,ne nõ manducans manducantem ſpernat. Et manducantes in charitate perſtent, curã carnis non facientes in deſiderijs.Et hæc ſupra q̃ putauerimus,de quidditate comeſtibilium,& comeſtionis.De qualitate, & reliquis circũſtantijs,pauciorib.proſequendum.

Sequitur Prologus, & Practica Ferculariũ. Capitulum Primum.

QVi manducat Dño manducet. Paulus. Rom. 13.
Poſtquàm in ſuperioribus latius habitum eſt de ſpiritualis cibi manducatione,hic iam ſubdetur Titulus de ipſa corporali comeſtione, & cæterorum corporalium exercitatione, exercitijſque habendis ſub ipſa, vtputa, de Audienda ſacra lectione.Quoniã.n.(teſte Auguſtino) in Refectione corporali, tendiculas vndiq; parãnt inimici; quo ſpirituali nos cibo defraudet,ſummoperè nobis contendendum,ne horum laqueis irretiti,intenſos incidamus caſſes; Deum, ſ. quomodolibet offendendo.Magnæ enim peruerſitatis eſt; iuxta Humbertũ illic, & tunc offendere Deum, vbi & quando eius vtimur bonis,& in eius menſa ſumus. Quapropter conſilio Apoſtolico parendum.vt manducans Domino manducet.Is autẽ Domino manducans manducat, qui ſe habet.

Seipſum diſciplinatè.
Ad Proximum in liberali charitate.
Deũ in gratitudine, & deuotionis actualitate.

In omnibus, ſiue manducans, ſiue bibens, quærens Dei honorem.

Habebit autem in primis manducans ſe diſciplinatè ad ſeipſum; vt ſcilicet.

Sit tacitus, viſu caſtus, geſtu moderatus. O

In his enim (iuxta Hugonẽ) diſciplina inter edendum conſiſtit. Nã primo debet quis linguam à loquacitate reſtringere. Secundo viſum reprimere, ne imprudenter,quæ apud alios geruntur,circumgirando oculos proſpiciat. Tertio præcauere ne in geſtu indecens aliquid, aut inhoneſtum agat.Quarto obſeruare, vt ſit in ſumendo cibum moderatus, attendens,quid, quantum,qñ, & quomodo ſumat. Quid,ideſt ne nimis pretioſa,aut delicatiora,quantum ne ſupra neceſſitatem, quando ne extra licitũ tempus,quomodo ne contra honeſtatem.Secundo habebit ſe erga proximũ, & cõſcutellionem, in liberali pietate,quæ quidẽ in hoc conſiſtere putatur.

Honorem ei deferat.
Si Meliora ei præponat.
Diſciplinatæ ſecum comedat.

Tertio habebit ſe erga Deũ deuotè.Et hoc in menſæ acceſſu,progreſſu,& abſceſſu.In acceſſu,ſ. intentionem rectificando, & cibum benedicendo. In progreſſu.à murmure præcauendo, & deuotè ſuſpirando. In abſceſſu gratias referendo,& ſic per hæc obiecta,pro ſe,& benefactoribus, victimas,& hoſtias immolando. Nihil enim gratius iſtis.

Intendas,benedic,caueas, pete,gratus, & offer. P

Primo.n.in acceſſu ad menſam,intentio eſt dirigẽda, & in aliquo obiecto Dominici prandij rectificanda,quæ obiecta infra habentur,vt ſic cũ Sancto Iob

Iob 5. Iob anteq̃ comedas ſuſpires. Secundo deuotè Benedicite eſt legendum, in vnione Aſſumptorū obiectorum orando; né te in quoq̃ excedere permittat. In progreſſu aūt neuus gulæ, & murmuris eſt refrenandus, & aīus crebrius in Deum ſubleuandus, per exclamatorios, & iaculatorios verſus; ſæpius. ſ. exclamando. Pſ. 61. Sicut adipe, & pinguedine repleatur aīa mea. Mat. 6. Itemq; vbi acceperis panem. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie, aut. Amice cōmoda mihi tres panes. Luc. 11. Ad carnes autem. Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur? Iob 21. Etſi piſcem petieris nequaq̃ ſerpentem dabit tibi. Mat. 7. Vbi autem potum ſuſcipies dicito cum Pſal. Pſ. 41. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat aīa mea ad te Deus. Qui perſtando hmōi ingeminauerit, nō irrefectus manebit; Deut. 8. Nō. n. in ſolo pane viuit homo; ſed in omni verbo; imò & in omni facto hoīs Dei. Merito ergo qui Dño manducare volet, in ſequentibus obiectis ſeſe exercitare debet. Non ibi collocata inueniet Euangelica fercula, ſiue dulciſſima Dñi Ieſu prandia, quibus nulla præſtant obiecta. Quid. n. ſanctius? quid iucundius, q̃ edere cum Dño Ieſu Chriſto? Non. n. habet amaritudinem conuerſatio illius, nec tædiū conuictus illius, Sap 8. & quid quæſo tā mentis refectiuū? Io. 6. ſicut panis viuus, panis Angelorum? Pſ. 77. Talia frater ille obiecta aſſumpſerat, qui melle, vt in Vitiſpatrum fertur refici dignus erat. O fœlix nimium ille, ò terq; quaterq;; imò millies beatus, cui mellita è Spūs cellarijs fercula demittebantur, vbi cęteri aſſeſſores, aut muffidis (vt ita loquar) panib. aut fętidis (quod fędum eſt dictu) ſtercoribus oppleri videbantur. Vis igitur non ſtercore ſatiari? vis non ab hoſtibus (quorum oīa fercula ſunt quædam mentis decipula illaqueari? vis melle refici? vis adipe, & pinguedine ſatiari? vis deniq; tota refectione intentè, (imò vt fertur in Vitiſpatrum) centies orare? ſequentia obiecta aſſume, veſcere dapibus iſtis. Hæc. n. ſunt menſā, quàm parauit Dominus Pſ. 22. aduerſus eos, qui tribulant nos. De hac menſa non habent edere, qui tabernaculo corporis deſeruiunt. Heb. 13 In hac calidi panes ꝓpoſitionis, in hac Manna ſapidū, nectar ſuauiſſimum, poculum conditum, in hac ſuſpiras anxius ad cęleſtem menſam, cupiēs diſſolui, & edere cum Chriſto; Philip. 1. vbi faciet dilectos diſcumbere, & cariſſimos inebriari, & tranſiens miniſtrabit illis. Luc. 12

Varijs autem modis mens deuoti ſe dilatare poterit in obiectis ſubnectendis.

Imaginabiľr Dñm Ieſum in hmōi prandijs conſpiciendo.		Incipientium.
Aut Ad tropos moralitatis prādia iſtiuſmodi retorquendo.	Qđ	Proficientium.
Ex his affectus deuotionis, & piarum orationū eliciēdo.		Perfectorum.

Videatur horum exemplaris deductio in Ferculo primo, primæ diei. Sunt & alia complura deuotorum, circa corporales refectiones, deuota exercitia, qualia commemorat Vbertinus; puta qui ſingula fercula conſiderat, quomodo quaſi ex vulneribus Chriſti, ac martyrum, potum hauriunt, & huiuſmodi, quæ relinquimus.

Fercula ſiue conuiuia Euangelica inter prandendum commemoranda. Feria Secunda.

Capitulum Secundum.

Q

F*Ac Ieſus, eſurijt, vinum, panem pete, tres det.* Hæc ſunt quinq; fercula, quibus hoc die refici poterit mens deuota. Quorum primum eſt, quod Lucas tangit. Beata vbera, quę tu ſuxiſti Chriſte. Luc. 11 Vt. n. eccleſia canit, paruo lacte paſtus eſt, per quē nec ales eſurit. Hic iam incipiens, & paruulus, in imaginatiua videat paruulum dulciter lactentem, exēplar inde ſumens diſciplinæ, & frugalitatis. Videat & proficiens, Heb. 5. & ſtudioſius ſeſe paruulum eſſe, cui lacte opus eſt, non ſolido cibo, 1 Pet 2 quaſi modo genitus infans lac concupiſcens. Obſecret perfectus, & affectuoſus, pijſſimam Virginem lactantem; quo & eū lactare dignetur, vberibus conſolationis ſuæ, virtute huius Ferculi primi. Sicq; in reliquis procedendum. Ad appoſitionem ſecundi Ferculi memorabe ris illud Matthæi. Mat. 4. Quomodo Ieſu, poſt ieiunium quadraginta dierum eſurienti, Angeli miniſtrauerunt, orans, & obſecrans, quo det tibi abſtinere à malo, iuſtitiamq; eſurire ſemper, & ab Angelis miniſtrari. Tertium Ferculum comedes in memoriam conuiuij nuptialis, vbi Ieſus mutauit aquam in vinum, Io 2. orans quatenus, aquam timoris commutet in vinum amoris, potetq; te vino virgines germinante. Zach. 9. Quarto petes panem ſuperſubſtantialem, orans, vt non irretiaris gula, in pane materiali. Mat. 6. Quinto petes tibi commodari tres panes ab illo vero, & vnico amico: idem ipſum Ieſum, in quo eſt ſubſtantia Luc. 11 triplex; caro, ſcilicet, anima, & Deitas ſuperbenedicta, vel tres uirtutes Theologicales.

Feria Tertia.

M*Atthæi puteum, ſitiens, flet magdala ſponſum.* Hodie comedes, primo cum Ieſu in domo Matthæi recumbente cum Publicanis, & peccatoribus, Mat. 9. orans ne, & te peccatorem deſpiciat; ſed cōuiuium tecum celebret in domo tui cordis, vocās, & te ad ſuum diſcipulatum. R

Secundo edes cum Ieſu ſuper puteum petenti à muliere potum, Io. 4. orans vt donet, & tibi aquam vitæ, de qua qui biberit non ſitiet iterum, ſitq; tuus cibus facere uoluntatem Patris. Ibidem.

Tertio audies Ieſum clamantē. Si quis ſitit, ueniat ad me, & bibat. Io 7. Studeaſque tu ſitire ad Deum fontem uiuum, quemadmodum ceruus ad fontes aquarum. Pſ. 41.

Quarto uidebis Mariā Magdalenā ī cōuiuio flētē, orās ut & tibi ſint lachrymę tuæ panes die ac nocte, quatenus; & tu ſuſcipias remiſſionē peccatorū. Luc. 7.

Quinto audies Ieſum dicentem. Nunquid poteſtis filios ſponſi, quandiu cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare? Luc. 5. obſecrans ne te dulcis ille deſerat ſponſus, ne te ieiunum relinquat.

Feria Quarta.

A*Ppoſitum, vitulū, digitum, ſpicas vocat ad ſe.* Hoc die primo comedēdū cū ingēti gratitudine

Digitized by Google

Poſt completorium, capitulum ſibi teneat ſingulis diebus frater, & conuocatis cogitationibus ſuis, ponat cum eis rationem, &c. Suadet itidem, & Chryſoſtom. petens, vt ſaltem in lecto fiat. Hæc de primo. Porro vtilitates huius exercitij quis enarrabit? Complectitur Bernardus quaſdam hoc ordine dicens. Timor domini generat ſuiipſius diſcuſſionem, diſcuſſio cognitionem, cognitio pœnitentiam, pœnitentia dolorem, dolor confeſſionem, confeſſio emendationem, emendatio purgationem, purgatio puritatem, puritas innocentiam perfectam. Hæc Bernard. Commemorat, & Auguſtinus nonnullas dicens. Vtilis eſt (ait) illa perturbatio animi, peccata ſua reſpicientis, & ex reſpectione horrentis, & ex horrore corrigentis &c. Cœteri autem alias ponunt. Eſt enim hoc exercitium lignum vitæ, duodecim hos de ſe fructus gignens, ad quos cœteri poterunt reduci. *Apoc. 22.*

Glorificans.	*Placat.*	*Purgans.*
Honorificatᷣ, & glorificatᷣ hoc exercitio, honor enim Regis, iudicium diligit. *Pſ. 98*	Ex hoc Deus reconciliatur, dũ n. agnoſcis, Deˢ ignoſcit.	Conſciẽtia purgatur; vnde Moyſes manum mundam reperit. *Exo. 4*
Humilis.	*Scius.*	*Ardens.*
Ex hoc homo humiliatur, ſeipſum agnoſcit fragilem, & infirmum.	Item ad ſuiipſius cognitioné venit, quæ præſtat ſciẽtijs cũctis.	Item feruẽtior redditur, reſurgere nitens, dũ caſum videt.
Conſeruans.	*Pungit.*	*Renouans.*
In bono homo conſeruatur, vt clauſtrum, vbi crebro capitulum tenetur.	Homo ad compunctionem inducitur, cuius materia peccatũ hic tractatᷣ.	Propoſita caſſata, vbi videt ſe excidiſſe.
Ditat.	*Beat.*	*Aufert.*
Virtutibus ditatur, ſicut trapezite diligentes. *1. Cor. 11*	Ad beatitudiné perducitur, qa ſemper in ſtatu bono cõſeruatᷣ.	Iudicium, & pena poſt morté aufertur. Vt ait Apoſtolus.

Poterunt ſingula hæc validis Sanctorum auctoritatibus muniri; ſed per ſe ſatis pateſcunt. Et proſequitur ea partim Ioannes Vallenſ. in libro ſuo, & Vincen. in Spec. morali. Hæc de vtilitatibus. De tertio autem. i. quam neceſſarium ſit hoc exercitiũ propriè diſcuſſionis, ſciendum, quòd inter cætera eſt neceſſarium.

Ad
- Obtinendam peccatorum veniam
- acquirendam proficiendi gratiam:
- euadendam gehennæ pœnam.

Primo eſt neceſſarium ad obtinendam peccatorũ veniam, dicit enim Auguſt. Si non ignoſcis Deus non ignoſcit. De ſecundo quam ſit opus ad acquirendam proficiendi gratiam, ait noſter Thomas kempis. Si verè vis proficere, vel oĩ veſpere diſcutere te non omittas, quod ſi feceris renouaberis ſpiritu mentis, & pacem habebit tabernaculum tuum, &c. De tertio. ſ. de neceſſitate euadendi pœnam gehennæ patet, quia nihil remanet impunitum, & aut hic, vel illic ſoluatur oportet. Neceſſarium igitur exercitium iſtud. Ve illi ait Thom. memoratus, qui hanc horam diſcuſſionis conſciẽtiæ propriè præterit negligenter, nec ſtatum cordis, moreſq;, vel actus, vix ſemel in die examinat, qđ omni hora fieri neceſſariũ foret. Quãuis enim tu negligas intima tua diſcutere, Deus tamen nil patietur inultum tranſire. Hæc in libello de ſpiritualibus exercitijs Patris noſtri Thomæ; vbi plura deuotè deſuper ſuper hoc exercitio ſcribit. Age igitur, nunquam hæc exercitatio intermittatur. Et vt de hoc modus ſit ad manum, ſubiecta eſt ſcala ſequens, complectens modum, & cætera exercitia ſubſcripta, quæ patet in his verſibus.

Sis memor, attendens, conuertere mentio plura
Proponens, quærens, pete, gratus poſt ſimul offer.

De modo, & praxi, in hoc exercitio procedendi. *Paragraphus Primus.*

Modus igitur, & practica, ex ſubiectis gradibus ſumitur, & breuitatis cauſa intermittuntur præparatorij gradus; puta excuſſio, & prædiſpoſitio, quæ ſunt generales, & exordiendum eſt à ſequenti gradu. E

Vt ſ. fiat cõmemoratio corſi, q̃ de illo die vel cõmiſiſti: / ommiſiſti

Et poteſt hæc commemoratio fieri iuxta peccatorum ſpecies, vel ſecundum tempora, & loca, in quibus homo fuit à principio diei in noctem, vſq; ſecundum modos, & ſpecies peccandi.

Sc; vt recolat q̃ta	Cõmiſit Mala	Cogitatione / Senſibus / Locutione	Itẽq;	Operæ: / Cõuerſatione
	Omiſit Bona	q̃ facere		Debuerat / Propoſuerat: / Potuerat.

De ſingulis his diligentiſſimè ſe inquirat, & examinet. Et primũ videat ſi tota die habuit in corde.

Cogitationes	Charitatiuas	ad	Deum
	Bonas		Proximum.
	Humiles		Seipſum
	Puras		Carné, & mundũ

Secundo commemoret ſi non exceſſit in ſenſibus, ad ſingulos diuidendo ſingulariter.

Si	Diſciplinati	Verecundi non curioſi
	Cuſtoditi	Non in vaga diſperſi.

Tertio ſi in locutione: Tardus / Circunſpectus: / Breuis

Quarto ſi operatus eſt qđ: Licet: / Decet / Expedit.

Poſtremo ſi in cõuerſatione: Maturitas / Benignitas / Humilitas

Per horum enim exceſſum, committitur malum. Quidam in ſuis exercitijs de ſingulis proſequitur plenè.

Sic etiam examinanda eſt mens ſuper omiſſis, vt ſcilicet recordetur quam fuerit negligens.

Cordis cuſtodiendi		lectione
Tpis expendendi	Itẽ negligẽs in	oratione
Finis intẽdendi		executione boni opis

Peni-

Pęnitendum
Item quã negligens ad Reſiſtendum.
Proficiendum.

Flerè culpam commiſſam Vt in
Quia.ſ.omiſit Repellere tẽtationẽ diabolicã Bona
Proficere de vna virtute i aliã. ven.

Item quam in propoſitis inſtabilis, quam ad omne opus bonum torpens. Item poteſt hæc examinatio fieri,ſecundum ſeptem peccata capitalia, vel ſecũdum vires animæ; vt in tractatibus. Beatus vir, & homo quidam, & ſic de alijs.Poſtquam autem homo ſic exceſſus commemorauit: quoniam vt frequenter, peccatum inſenſabilitas quædam ſubſequitur,ideo neceſſe eſt ſuperaddere ſecũdũ gradũ. Conſideratio,vnde dicitur conſidera,& vide, quoniam amarum eſt tibi reliquiſſe Dominum Deum tuum. Et eſt qua homo conſideret.

Quam multipliciter,& grauiter exceſſerit:
Sc3 Qđ peccando egerit, quem,quare offenderit:
Quanta per peccatum bona amiſerit, & mala incurrerit.

Singula hæc diiudicando, & æſtimando. Latiſſima tarigitur in membris his materia, etiam plurimum cordis compunctiua, ſi bene fuerit,& profundè diiudicata. Quam Vincentius in Speculi ſui Moralis prima parte,ſatis proſequitur ac declarat, & cęteri Doctores paſſim hanc materiam tangunt.Vel ut mens in memoria peccatorũ ad compũctionem excitetur;poteſt iuxta quendã conſiderare ꝑparãtia.

Natura Dei ſit maieſtate g̃ſos'
Vt đ Pulchritudine iuſtitię q̃ Deo placeat,
Enormitate peccati Deo diſpliceat.

Quid facere debuiſſet,
aggrauatiua Quid fecit,quem offendit,
Quędã Quid amiſit,quid meruit.
Mĩa Dei Nullum reſpuit
releuãtia de Iuſtitia Dei, ꝙ Pc̃m nõ inultũ finit.
Propĩqtate iudicij In foribadſit.

In horum conſideratione debet homo ſeſe redarguere,debet ſibi dolorem,timorem,pudorem incutere, inſenſibilitatem quærulari,ſpẽ ueniæ ſibi dare ſeſe ad pęnitentię aggreſſum cohortari,& ſequẽtem gradum ſcandere.Plena conuerſio,de qua cõuertere ad Dñm &c. Item:Si conuerteris conuertere. Poſtquam igitur homo miſeria ſua compũctus, ſpe miſericordiæ ſublimatus,debet ſe plenę. *Ier. 15.*

Corde Plenè dolendo.
Conuertere Ore Sc3 Purè confitendo.
Opere Dignè ſatisfaciendo,

Et in hoc gradu connectuntur tres partes pœnitentiales de quibus abundantiſſimus eſt apud doctos ſermo. Sed omnibus omiſſis practicè ponimus, ꝙ homo cordialiter debet.

Multum merita ſupplicia.
Dolere Magis ꝑpter amiſſã gaudia.
Maximè in Deũ cõmiſſa pc̃ã.

Et ſpiritualiter peccata confiteri, & ſuſpirijs,& votis ſatis agere,& tres illas veritates Gerſonis quas ☞ qui dixerit non damnabitur (vt ait) debet a ſe inquirere,ſ.vt.ſ.dicat primo. Dñe ſic,& ſic cõtra tuã bonitatem peccaui, quod mihi diſplicet; ratione cuius & pęnitentiam ago,quia te offendi,qui totus es venerandus, & colendus,ꝙ mandatum tuũ trãſgreſſus ſum.Secundo. Dñe bonum habeo propoſitum, & deſiderium tuo iuuamine mediante, mihi in futurum præcauendi; ne incidam in peccatũ, & occaſiones peccatorum, iuxta poſſibilitatem viriũ euitandi. Tertio. Dñe bonam habeo voluntatem, peccatorum meorum confeſſionem integraliter faciendi, pro loco & tempore; ſm tuum, & ſanctæ matris Eccleſiæ præceptum & cætera. Hę veritates, quantæ ſint efficaciæ,idem Doctor in opere ſuo tripertito,pulchrè docet; vnde non ſunt omittendæ. Hinc liquet, ꝙ is gradus,plures complectitur gradus partiales;puta contritionem, confeſſionem,ſatisfactionem & cætera.Hinc ſequitur.Menſuratio, gradus eſt quo homo: vt amplius ſuum imperfectũ deprehendatur, opera ſua in fine diei metitur. Et eſt vtilis valde exercitatio, huius ad quam plures cohortantur.Hinc Bernar.Integritatis tuę curioſus explorator, quotidiana diſcuſſione vitam tuã examina,attende diligenter quantum deficis,aut proficis,qualis ſis in moribus, & qualis in affectib &c. Sic faciebat Sextius ille (vt aiunt) gentilis,qui cõſummato die,animum ſic interrogabat dicens. Qđ hodie malum tuũ ſanaſti? Cui vitio obſtitiſti? Qua ex re melior es factus? Qui & de ſe ait.Vtor hac poteſtate,quotidie apud me cauſam iudico, totũ diẽ meum ſcrutor,factaq; ac dicta remetior, nihil mihi abſcondo,nihil tranſeo &c.Erubeſcat deſes Religioſus cum hoc fecerit Ethnicus.Quotidie igitur menſurandum,in dies metiendũ, vt dicitur in collationibus Patrum, inſtar boni trapezitæ, mercatoris diligentis. Inde enim plurimus oritur fructus; puta cognitio ſui,humiliatio,feruor,profectus.Metiatur itaque.

Defecerit a priore feruore
Quantũ quoq; die Profecerit in intento fine
Abiecerit de vitiorũ mole.

Et vbi inuenerit homo ſe defeciſſe plurimum, parum profeciſſe,lugeat & contriſtetur,ſequentemq; ſcandat gradum. Propoſiti innouatio.Neſcit enim iuxta Gregorium per torporem inueteraſcere, qui ſemper ſtudet per propoſitorum innouationẽ reſurgere.Ad quarum crebram innouationem, plurima ẽt ſunt incitamenta; puta Diuina voluntas beneplacita, & perfecta &c. Chriſti conformitas qui oĩa iuxta Apoſtolum operatur ſm bonum placitũ eius quo propoſuit reſtaurare &c.vtilitas; ſic enim in omne plenis pedibus currit bonum, & iugis iſte conatus ad perfectionem etiam ſi imperfectum aliquod habeat,pro perfectione reputatur. Quotiens quis ſtatuit vias meliores,totiens iam bona effecit. Actus enim obiectalis formalem valet.Inde homo perficitur,ædificatur proximus, cœleſtis Hieruſalẽ exhylaratur. Si enim gaudium eſt Angelis ſup vno peccatore deſerente vias prauas;quãtomagis gaudent de iuſto contendente in meliores? Quiſquis igitur voles proficere; hoc te exercere gradu memẽto.Poterat ſingulare exercitium ſub ſpeciali titulo inde formari;ſed prolixitas vitanda. Qui aũt ſe volet hoc modo exercitare, oportet, vt ſciat q̃, & qualia ſunt proponenda. Quæ ſunt retractiua, q̃ item

Rom. 12 *Ephes. 1* *Luc. 15.*

Digitized by Google

tam piè q̃ prouidè, vt & alijs condeſcenderent, & iniunctum ſibi laborem, viriliter tolerare valerẽt. Magnum iſtud eſt exemplum inſtructionis noſtræ, ne ſingulares ſimus;ſed conformes his quibus con-
1.Cor.8 uiuimus; ne vnquàm ſcandalum demus, quod quã graue ſit Apoſtolus ſatis, & alij in lucem poſuere, vbi dixit. Si eſca ſcandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. Quod de cunctis intelligendum eſt etiam in contrarium. Vt ſi abſtinentia ſcandalizaret, carnes comederet. Mirabile;ſed verificabile verbum, Gerſon ſuper hoc ait. Mallem (inquit) in die veneris ſancta, contra conſcientiæ ſcrupulum comedere carnes,quàm cõtra obedientiæ præceptum, abſtinere à vino, vel carne, cum ſcãdalo communiitatis, vt declarat, & explanat in Tractatulo contra profeſſum, ſingularitate inobedientem.

Quarta ratio eſt exercitium pietatis. Fieri enim poteſt ait Bonauen. vt ad aliqua pietatis officia,ali qui ſeipſos exerceant,quæ diſtrictionem illam, vel
1.Tim. 4. in toto,vel in parte recõpenſent. Corporalis exercitatio de cuius numero eſt abſtinentia carnis, ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia valet. vnde & perfectiſſimi Patres, ꝑpter charitatem, & ieiunia,& abſtinentiam poſtpoſuerunt, vt latiſſimè deducit præclarus, Caſſianus in 5. libr. Inſtitutionum.vbi tractat omnem materiam hanc continentiæ abſtinentialis. Mirum eſt, ſed verum, quod de Sancto Spiridione celebratiſſimo tradit Eccleſiaſtica Hiſtoria, qui propter hoſpites in quadrageſima edebat carnes. Cui non diſſimile, quod de Sancta Brigida Scotica fertur, quòd Feria ſexta Epiſcopis Sanctis parauit lardum, & per ſpiritum cogebãtur cum ea ex charitate guſtare.

Poſtremò excuſabilis eſt eſus carnis, ꝑpter perfectionem bonæ voluntatis, & humilitatem mẽtis; vtpote cum quis habet plenam abſtinẽdi voluntatem; & tamen illis ſobriè vtitur,ex aliquibus præmiſſorum cauſis,cum humili recognitione mentis; vt,ſ.non vilipendat;ſed religioſè veneretur,& colat,qui abſtinentiæ ſequũtur rigorem,quatenus illi ex mẽtis humilitate ſuppleatur, ſi quid perfectionis per carnis debilitatem ſubtrahitur, & ſuppleat humilitas recognitionis, & confeſſionis,quod minus rigoris eſt in eis,abſtinẽtiæ,& deuotionis.Gaudeant itaq; & conſolentur ex his,profeſſores humiles Canonicæ Religionis, qui licet Regulæ inſeruiunt laxiori; nihil tamen eis ſubtrahitur ſi velint perfectionis. Nec vt Canon habet, à Sanctorum ſe
Rom. 13. iunguntur cõſortio Monachorum; ſi curam carnis non fecerint in deſiderijs,ſtantes in charitate,& humilitatis recognitione; imò putat Reuerendus Pater Cardinalis Achonen. magiſter Iacobus de Vitriaco, amplioris apud Regulares Canonicos repoſitam materiam meriti,& profectus,qui condeſcẽdentes infirmis,carnib. vtuntur, & vinis, mox ſeſe cohercẽtes à repletione inordinati appetitus,quaſi inter epulas eſurientes, quod ſpirituale eſt martyrij genus. Sed forſan illius horti hortulanus voluit laudare porrum ſuum. Firma tamẽ,& fixa ſtat,
Rom. 14. quolibet ſit, de hoc Apoſtolica commonitio,ne nõ manducans manducantem ſpernat. Et manducantes in charitate perſtent, curã carnis non facientes in deſiderijs.Et hæc ſupra q̃ putauerimus,de quidditate comeſtibilium,& comeſtionis.De qualitate, & reliquis circũſtantijs,pauciorib.proſequendum.

Sequitur Prologus, & Practica Ferculariurn. Capitulum Primum.

QVi manducat Dño manducet. Paulus. Rom. 13.
Poſtquàm in ſuperioribus latius habitum eſt de ſpiritualis cibi manducatione,hic iam ſubdetur Titulus de ipſa corporali comeſtione, & cęterorum corporalium exercitatione, exercitijſque habendis ſub ipſa, vtputa, de Audienda ſacra lectione.Quoniã.n.(teſte Auguſtino) in Refectione corporali, tendiculas vndiq; parant inimici; quo ſpirituali nos cibo defraudet,ſummoperè nobis contendendum,ne horum laqueis irretiti,intenſos incidamus caſſes; Deum, ſ. quomodolibet offendendo.Magnæ enim peruerſitatis eſt; iuxta Humbertũ illic, & tunc offendere Deum, vbi & quando eius vtimur bonis,& in eius menſa ſumus. Quapropter conſilio Apoſtolico patendum.vt manducans Domino manducet.Is autẽ Domino manducans manducat, qui ſe habet.

Seipſum diſciplinatè.
Ad Proximum in liberali charitate.
Deũ in gratitudine, & deuotionis actualitate.
In omnibus, ſiue manducans, ſiue bibens, quærens Dei honorem.

Habebit autem in primis manducans ſe diſciplinatè ad ſeipſum; vt ſcilicet.

Sit tacitus, viſu caſtus, geſtu moderatus.

In his enim (iuxta Hugonẽ) diſciplina inter edendum conſiſtit. Nã primo debet quis linguam à loquacitate reſtringere. Secundo viſum reprimere, ne imprudenter,quæ apud alios geruntur,circumgirando oculos proſpiciat. Tertio præcauere ne in geſtu indecens aliquid, aut inhoneſtum agat.Quarto obſeruare, vt ſit in ſumendo cibum moderatus, attendens,quid, quantum,qñ, & quomodo ſumat. Quid,ideſt ne nimis pretioſa,aut delicatiora,quantum ne ſupra neceſſitatem, quando ne extra licitũ tempus,quomodo ne contra honeſtatem.Secundo habebit ſe erga proximũ, & cõſcutellionem, in liberali pietate,quæ quidẽ in hoc conſiſtere putatur.

Honorem ei deferat.
Si Meliora ei præponat.
Diſciplinatæ ſecum comedat.

Tertio habebit ſe erga Deũ deuotè.Et hoc in menſæ acceſſu,progreſſu,& abſceſſu.In acceſſu,ſ. intentionem rectificando, & cibum benedicendo. In progreſſu.à murmure præcauendo, & deuotè ſuſpirando. In abſceſſu gratias referendo,& ſic per hæc obiecta,pro ſe,& benefactoribus, victimas,& hoſtias immolando. Nihil enim gratius iſtis.

Intendas,benedic,caueas, pete,gratus, & offer.

Primo.n.in acceſſu ad menſam,intentio eſt dirigẽda, & in aliquo obiecto Dominici prandij rectificanda,quæ obiecta infra habentur, vt ſic cũ Sancto Iob

Digitized by Google

Iob 5. Iob anteq̃ comedas ſuſpires. Secundo deuotè Benedicite eſt legendum, in vnione Aſſumptorũ obiectorum orando; nè te in quoq; excedere permittat. In progreſſu aũt neuus gulæ, & murmuris eſt refrenandus, & aĩus crebrius in Deum ſubleuandus, per exclamatorios, & iaculatorios verſus; ſæpius.ſ. ex-
Pſ. 62. clamando. Sicut adipe, & pinguedine repleatur aĩa
Mat. 6. mea. Itemq; vbi acceperis panem. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie, aut. Amice cõ-
Luc. 11. moda mihi tres p:nes. Ad carnes autem. Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur? Etſi piſcem petieris
Iob 11. Mat. 7. nequaq̃ ſerpentem dabit tibi. Vbi autem potum ſu-
Pſ. 41. ſcipies dicito cum Pſal. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat aĩa mea ad te Deus. Qui perſtando hmõi ingeminauerit, nõ ir-
Deut. 8. refectus manebit; Nã.n. in ſolo pane viuit homo; ſed in omni verbo; imò & in omni facto hoĩs Dei. Merito ergo qui Dño manducare volet, in ſequentibus obiectis ſeſe exercitare debet. Non ibi collocata inuenier Euangelica fercula, ſiue dulciſſima Dñi Ieſu prandia, quibus nulla præſtant obiecta. Quid.n. ſanctius? quid iucũdius, q̃ edere cum Dño Ieſu Chriſto? Non.n. habet amaritudinem conuer-
Sap 8. Io. 6. ſatio illius, nec tædiũ conuictus illius, & quid quæſo tã mentis refectiuũ? ſicut panis viuus, panis An-
Pſ. 77. gelorum? Talia frater ille obiecta aſſumpſerat, qui melle, vt in Vitiſpatrum fertur refici dignus erat. O fœlix nimium ille, ò terq; quaterq;; imò millies beatus, cui mellita è Spũs cellarijs fercula demittebantur, vbi cęteri aſſeſſores, aut muſſidis (vt ita loquar) panib. aut fœtidis (quod fœdum eſt dictu) ſtercoribus oppleri videbantur. Vis igitur non ſtercore ſatiari? vis non ab hoſtibus (quorum oĩa fercula ſunt quædam mentis decipula illaqueari? vis melle refici? vis adipe, & pinguedine ſatiari? vis deniq; tota refectione intentè, (imò vt fertur in Vitiſpatrum) centies orare? ſequentia obiecta aſſume, veſcere dapibus iſtis. Hæc.n. ſunt menſa, quàm para-
Pſ. 22. uit Dominus aduerſus eos, qui tribulant nos. De
Heb. 13 hac menſa non habent edere, qui tabernaculo corporis deſeruiunt. In hac calidi panes ꝓpoſitionis, in hac Manna ſapidum, nectar ſuauiſſimum, pocu-
Philip. 1. lum conditum, in hac ſuſpiras anxius ad cęleſtem menſam, cupiẽs diſſolui, & edere cum Chriſto; vbi
Luc. 12 faciet dilectos diſcumbere, & cariſſimos inebriari, & tranſiens miniſtrabit illis.

Varijs autem modis mens deuoti ſe dilatare poterit in obiectis ſubnectendis.

Imaginabr Dñm Ieſum in hmõi prandijs conſpiciendo.		Incipientium.
Aut Ad tropos moralitatis prãdia iſtiuſmodi retorquendo.	Qd	Proficientium.
Ex his affectus deuotionis, & piarum orationũ eliciẽdo.		Perfectorum.

Videatur horum exemplaris deductio in Ferculo primo, primæ diei. Sunt & alia complura deuotorum, circa corporales refectiones, deuota exercitia, qualia commemorat Vbertinus; puta qui ſingula fercula conſiderat, quomodo quaſi ex vulneribus Chriſti, ac martyrum, potum hauriunt, & huiuſmodi, quæ relinquimus.

Fercula ſiue conuiuia Euangelica inter prandendum commemoranda. Feria Secunda.

Capitulum Secundum.

F*Ac Ieſus, eſurijt, vinum, panem pete, tres det.* Q
Hæc ſunt quinq; fercula, quibus hoc die refici poterit mens deuota. Quorum primum eſt, quod Lucas tangit. Beata vbera, quę tu ſuxiſti Chriſte. Vt Luc. 11
.n. eccleſia canit, paruo lacte paſtus eſt, per quẽ nec ales eſurit. Hic iam incipiens, & paruulus, in imaginatiua videat paruulum dulciter lactentem, exẽplar inde ſumens diſciplinæ, & frugalitatis. Videat Heb. 5.
& proficiens, & ſtudioſius ſeſe paruulum eſſe, cui 1 Pet 2
lacte opus eſt, non ſolido cibo, quaſi modo genitus infans lac concupiſcens. Obſecret perfectus, & affectuoſus, piiſſimam Virginem lactantem; quo & eũ lactare dignetur, vberibus conſolationis ſuæ, virtute huius Ferculi primi. Sicq; in reliquis procedendum. Ad appoſitionem ſecundi Ferculi memorabere illud Matthæi. Quomodo Ieſu, poſt ieiunium Mat. 4.
quadraginta dierum eſurienti, Angeli miniſtrauerunt, orans, & obſecrans, quo det tibi abſtinere à malo, iuſtitiamq; eſurire ſemper, & ab Angelis miniſtrari. Tertium Ferculum comedes in memoriam conuiuij nuptialis, vbi Ieſus mutauit aquam in vinum, orans quatenus, aquam timoris commutet in Io 2.
vinum amoris, poterq; te vino virgines germinante. Quarto petes panem ſuperſubſtantialem, orans, Zach. 9.
vt non irretiaris gula, in pane materiali. Quinto pe- Mat. 6.
tes tibi commodari tres panes ab illo vero, & vnico amico: idem ipſum Ieſum, in quo eſt ſubſtantia Luc. 11
triplex; caro, ſcilicet, anima, & Deitas ſuperbenedicta, vel tres uirtutes Theologicales.

Feria Tertia.

M*Atthæi puteum, ſitiens, flet magdala ſponſum.* Hodie comedes, primo cum Ieſu in domo Matthæi recumbente cum Publicanis, & peccato- Mat. 9.
ribus, orans ne, & te peccatorem deſpiciat; ſed cõ- R
uiuium tecum celebret in domo tui cordis, vocãs, & te ad ſuum diſcipulatum.

Secundo edes cum Ieſu ſuper puteum petenti à Io. 4.
muliere potum, orans vt donet, & tibi aquam vitæ, de qua qui biberit non ſitiet iterum, ſitq; tuus cibus facere uoluntatem Patris. Ibidem.

Tertio audies Ieſum clamantẽ. Si quis ſitit, ue- Io 7.
niat ad me, & bibat. Studeaſque tu ſitire ad Deum Pſ. 41.
fontem uiuum, quemadmodum ceruus ad fontes aquarum.

Quarto uidebis Mariã Magdalenã ĩ cõuiuio flẽ- Luc. 7.
tẽ, orãs ut & tibi ſint lachrymę tuæ panes die ac nocte, quatenus; & tu ſuſcipias remiſſionẽ peccatorũ.

Quinto audies Ieſum dicentem. Nunquid pote- Luc. 5.
ſtis filios ſponſi, quandiu cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare? obſecrans ne te dulcis ille deſerat ſponſus, ne te ieiunum relinquat.

Feria Quarta.

A*Ppoſitum, vitulũ, digitum, ſpicas vocat ad ſe.* Hoc die primo comedẽdũ cũ ingẽti gratitu-

Digitized by Google

tam piè q̃ prouidè, vt & alijs condeſcenderent, & iniunctum ſibi laborem, viriliter tolerare valerẽt. Magnum iſtud eſt exemplum inſtructionis noſtræ, ne ſingulares ſimus; ſed conformes his quibus con-
1.Cor.8 uiuimus; ne vnquàm ſcandalum demus, quod quã graue ſit Apoſtolus ſatis, & alij in lucem poſuere, vbi dixit. Si eſca ſcandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. Quod de cunctis intelligendum eſt etiam in contrarium. Vt ſi abſtinentia ſcandalizaret, carnes comederet. Mirabile; ſed verificabile verbum, Gerſon ſuper hoc ait. Mallem (inquit) in die veneris ſancta, contra conſcientiæ ſcrupulum comedere carnes, quàm cõtra obedientiæ præceptum, abſtinere à vino, vel carne, cum ſcãdalo communiitatis, vt declarat, & explanat in Tractatulo contra profeſſum, ſingularitate inobedientem.

Quarta ratio eſt exercitium pietatis. Fieri enim poteſt ait Bonauen. vt ad aliqua pietatis officia, aliqui ſeipſos exerceant, quæ diſtrictionem illam, vel
1.Tim. 4. in toto, vel in parte recõpenſent. Corporalis exercitatio de cuius numero eſt abſtinentia carnis, ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia valet. vnde & perfectiſſimi Patres, ꝓpter charitatem, & ieiunia, & abſtinentiam poſtpoſuerunt, vt latiſſimè deducit præclarus, Caſſianus in 5. libr. Inſtitutionum. vbi tractat omnem materiam hanc continentiæ abſtinentialis. Mirum eſt, ſed verum, quod de Sancto Spiridione celebratiſſimo tradit Eccleſiaſtica Hiſtoria, qui propter hoſpites in quadrageſima edebat carnes. Cui non diſſimile, quod de Sancta Brigida Scotica fertur, quòd Feria ſexta Epiſcopis Sanctis parauit lardum, & per ſpiritum cogebãtur cum ea ex charitate guſtare.

Poſtremò excuſabilis eſt eſus carnis, ꝓpter perfectionem bonæ voluntatis, & humilitatem mẽtis; vtpote cum quis habet plenam abſtinẽdi voluntatem; & tamen illis ſobriè vtitur, ex aliquibus præmiſſorum cauſis, cum humili recognitione mentis; vt, ſ. non vilipendat; ſed religioſè veneretur, & colat, qui abſtinentiæ ſequũtur rigorem, quatenus illi ex mẽtis humilitate ſuppleatur, ſi quid perfectionis per carnis debilitatem ſubtrahitur, & ſuppleat humilitas recognitionis, & confeſſionis, quod minus rigoris eſt in eis, abſtinẽtiæ, & deuotionis. Gaudeant itaq; & conſolentur ex his, profeſſores humiles Canonicæ Religionis, qui licet Regulæ inſeruiunt laxiori; nihil tamen eis ſubtrahitur ſi velint perfectionis. Nec vt Canon habet, à Sanctorum ſe
Rom. 13. iunguntur cõſortio Monachorum; ſi curam carnis non fecerint in deſiderijs, ſtantes in charitate, & humilitatis recognitione; imò putat Reuerendus Pater Cardinalis Achonen. magiſter Iacobus de Vitriaco, amplioris apud Regulares Canonicos repoſitam materiam meriti, & profectus, qui condeſcẽdentes infirmis, carnib. vtuntur, & vinis, mox ſeſe cohercẽtes à repletione inordinati appetitus, quaſi inter epulas eſurientes, quod ſpirituale eſt martyrij genus. Sed forſan illius horti hortulanus voluit laudare porrum ſuum. Firma tamẽ, & fixa ſtat, quõlibet ſit, de hoc Apoſtolica commonitio, ne nõ
Rom. 14. manducans manducantem ſpernat. Et manducantes in charitate perſtent, curã carnis non facientes in deſiderijs. Et hæc ſupra q̃ putauerimus, de quidditate comeſtibilium, & comeſtionis. De qualitate, & reliquis circũſtantijs, paucioribus. proſequendum.

Sequitur Prologus, & Practica Fercularium. Capitulum Primum.

QVi manducat Dño manducet. Paulus. Rom. 13.
Poſtquàm in ſuperioribus latius habitum eſt de ſpiritualis cibi manducatione, hic iam ſubdetur Titulus de ipſa corporali comeſtione, & cęterorum corporalium exercitatione, exercitijſque habendis ſub ipſa, vtputa, de Audienda ſacra lectione. Quoniã.n. (teſte Auguſtino) in Refectione corporali, tendiculas vndiq; parant inimici; quo ſpirituali nos cibo defraudet, ſummoperè nobis contendendum, ne horum laqueis irretiti, intenſos incidamus caſſes; Deum, ſ. quomodolibet offendendo. Magnæ enim peruerſitatis eſt; iuxta Humbertũ illic, & tunc offendere Deum, vbi & quando eius vtimur bonis, & in eius menſa ſumus. Quapropter conſilio Apoſtolico parendum. vt manducans Domino manducet. Is autẽ Domino manducans manducat, qui ſe habet.

Seipſum diſciplinatè.
Ad Proximum in liberali charitate.
Deũ in gratitudine, & deuotionis actualitate.

In omnibus, ſiue manducans, ſiue bibens, quærens Dei honorem.

Habebit autem in primis manducans ſe diſciplinatè ad ſeipſum; vt ſcilicet.

Sit tacitus, viſu caſtus, geſtu moderatus. O

In his enim (iuxta Hugonẽ) diſciplina inter edendum conſiſtit. Nã primo debet quis linguam à loquacitate reſtringere. Secundo viſum reprimere, ne imprudenter, quæ apud alios geruntur, circumgirando oculos proſpiciat. Tertio præcauere ne in geſtu indecens aliquid, aut inhoneſtum agat. Quarto obſeruare, vt ſit in ſumendo cibum moderatus, attendens, quid, quantum, qñ, & quomodo ſumat. Quid, ideſt ne nimis pretioſa, aut delicatiora, quantum ne ſupra neceſſitatem, quando ne extra licitũ tempus, quomodo ne contra honeſtatem. Secundo habebit ſe erga proximũ, & cõſcutellionem, in liberali pietate, quæ quidẽ in hoc conſiſtere putatur.

Honorem ei deferat.
Si Meliora ei præponat.
Diſciplinatæ ſecum comedat.

Tertio habebit ſe erga Deũ deuotè. Et hoc in menſæ acceſſu, progreſſu, & abſceſſu. In acceſſu, ſ. intentionem rectificando, & cibum benedicendo. In progreſſu. à murmure præcauendo, & deuotè ſuſpirando. In abſceſſu gratias referendo, & ſic per hæc obiecta, pro ſe, & benefactoribus, victimas, & hoſtias immolando. Nihil enim gratius iſtis.

Intendas, benedic, caueas, pete, gratus, & offer. P

Primo.n. in acceſſu ad menſam, intentio eſt dirigẽda, & in aliquo obiecto Dominici prandij rectificanda, quæ obiecta infra habentur, vt ſic cũ Sancto

Iob

Digitized by Google

Iob 5. Iob anteq̃ comedas ſuſpires. Secundo deuotè Be-
nedicite eſt legendum, in vnione Aſſumptorũ obie
ctorum orando; nè te in quoq̃ excedere permittat.
In progreſſu aũt neuus gulæ, & murmuris eſt refre-
nandus, & aĩus crebrius in Deum ſubleuandus, per
exclamatorios, & iaculatorios verſus; ſæpius. ſ. ex-
Pſ. 62. clamando. Sicut adipe, & pinguedine repleatur aĩa
Mat. 6. mea. Itemq; vbi acceperis panem. Panem noſtrum
ſuperſubſtantialem da nobis hodie, aut. Amice cõ-
Luc. 11. moda mihi tres p nes. Ad carnes autem. Quis det
de carnibus eius, vt ſaturemur? Etſi piſcem petieris
Iob 31. Mat. 7. nequaq̃ ſerpentem dabit tibi. Vbi autem potum ſu
Pſ. 41. ſcipies dicito cum Pſal. Quemadmodum deſiderat
ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat aĩa mea ad
te Deus. Qui perſtando hmõi ingeminauerit, nõ ir-
Deut. 8. refectus manebit; Nã. n. in ſolo pane viuit homo;
ſed in omni verbo; imò & in omni facto hoĩs Dei.
Merito ergo qui Dño manducare volet, in ſequen-
tibus obiectis ſeſe exercitare debet. Non ibi collo-
cata inueniet Euangelica fercula, ſiue dulciſſima
Dñi Ieſu prandia, quibus nulla præſtant obiecta.
Quid. n. ſanctius? quid iucũdius, q̃ edere cum Dño
Ieſu Chriſto? Non. n. habet amaritudinem conuer-
Sap 8. ſatio illius, nec tædiũ conuictus illius, & quid quæ-
Io. 6. ſo tã mentis refectiuũ? ſicut panis viuus, panis An-
Pſ. 77. gelorum? Talia frater ille obiecta aſſumpſerat, qui
melle, vt in Vitiſpatrum fertur refici dignus erat.
O fœlix nimium ille, ò terq; quaterq;; imò millies
beatus, cui mellita è Spũs cellarijs fercula demitte-
bantur, vbi cęteri aſſeſſores, aut muffidis (vt ita lo-
quar) panib. aut fœtidis (quod fœdum eſt dictu) ſter-
coribus oppleri videbantur. Vis igitur non ſterco-
re ſatiari? vis non ab hoſtibus (quorum oĩa fercula
ſunt quædam mentis decipula illaqueari? vis mel-
le refici? vis adipe, & pinguedine ſatiari? vis deniq;
tota refectione intentè, (imò vt fertur in Vitiſpa-
trum) centies orare? ſequentia obiecta aſſume, ve-
Pſ. 22. ſcere dapibus iſtis. Hæc. n. ſunt menſa, quàm para-
uit Dominus aduerſus eos, qui tribulant nos. De
Heb. 13 hac menſa non habent edere, qui tabernaculo cor
6. poris deſeruiunt. In hac calidi panes ꝑpoſitionis,
in hac Manna ſapidũm, nectar ſuauiſſimum, pocu-
Philip. 1. lum conditum, in hac ſuſpiras anxius ad cęleſtem
menſam, cupiẽs diſſolui, & edere cum Chriſto; vbi
Luc. 12 faciet dilectos diſcumbere, & cariſſimos inebria-
ri, & tranſiens miniſtrabit illis.

Varijs autem modis mens deuoti ſe dilatare po-
terit in obiectis ſubnectendis.

Imaginabitur Dñm Ieſum in hmõi prandijs conſpiciendo. — Incipientium.
Aut Ad tropos moralitatis prãdia iſtiuſmodi retorquendo. Qd. — Proficientium.
Ex his affectus deuotionis, & piarum orationũ eliciẽdo. — Perfectorum.

Videatur horum exemplaris deductio in Ferculo primo, primæ diei. Sunt & alia complura deuotorum, circa corporales refectiones, deuota exercitia, qualia commemorat Vbertinus; puta qui ſingula fercula conſiderat, quomodo quaſi ex vulneribus Chriſti, ac martyrum, potum hauriunt, & huiuſmodi, quæ relinquimus.

Fercula ſiue conuiuia Euangelica inter prandendum commemoranda. Feria Secunda.
Capitulum Secundum. Q

F*Ac Ieſus, eſuriit, vinum, panem pete, tres det.*
Hæc ſunt quinq; fercula, quibus hoc die refi-
ci poterit mens deuota. Quorum primum eſt, quod
Lucas tangit. Beata vbera, quę tu ſuxiſti Chriſte. Vt Luc. 11
. n. eccleſia canit, paruo lactè paſtus eſt, per quẽ nec
ales eſurit. Hic iam incipiens, & paruulus, in ima-
ginatiua videat paruulum dulciter lactentem, exẽ-
plar inde ſumens diſciplinæ, & frugalitatis. Videat
& proficiens, & ſtudioſius ſeſe paruulum eſſe, cui Heb. 5. 1 Pet 2
lacte opus eſt, non ſolido cibo, quaſi modo genitus
infans lac concupiſcens. Obſecret perfectus, & affe
ctuoſus, piiſſimam Virginem lactantem; quo & cũ
lactare dignetur, vberibus conſolationis ſuæ, virtu
te huius Ferculi primi. Sicq; in reliquis proceden-
dum. Ad appoſitionem ſecundi Ferculi memorabe
ris illud Matthæi. Quomodo Ieſu, poſt ieiunium Mat. 4.
quadraginta dierum eſurienti, Angeli miniſtraue-
runt, orans, & obſecrans, quo det tibi abſtinere à
malo, iuſtitiamq; eſurire ſemper, & ab Angelis mi-
niſtrari. Tertium Ferculum comedes in memoriam
conuiuij nuptialis, vbi Ieſus mutauit aquam in vi-
num, orans quatenus, aquam timoris commutet in Io 2.
vinum amoris, poterq; te vino virgines germinan
te. Quarto petes panem ſuperſubſtantialem, orans, Zach. 9.
vt non irretiaris gula, in pane materiali. Quinto pe Mat. 6.
tes tibi commodari tres panes ab illo vero, & vni-
co amico: idem ipſum Ieſum, in quo eſt ſubſtantia Luc. 11
triplex; caro, ſcilicet, anima, & Deitas ſuperbenedi
cta, vel tres uirtutes Theologicales.

Feria Tertia.

M*Atthæi puteum, ſitiens, flet magdala ſponſum.*
Hodie comedes, primo cum Ieſu in domo
Matthæi recumbente cum Publicanis, & peccato- Mat. 9.
ribus, orans ne, & te peccatorem deſpiciat; ſed cõ- R
uiuium tecum celebret in domo tui cordis, vocãs,
& te ad ſuum diſcipulatum.

Secundo edes cum Ieſu ſuper puteum petenti à Io. 4.
muliere potum, orans vt donet, & tibi aquam vi-
tæ, de qua qui biberit non ſitiet iterum, ſitq; tuus
cibus facere uoluntatem Patris. Ibidem.

Tertio audies Ieſum clamantẽ. Si quis ſitit, ue- Io 7.
niat ad me, & bibat. Studeaſque tu ſitire ad Deum Pſ. 41.
fontem uiuum, quemadmodum ceruus ad fontes
aquarum.

Quarto uidebis Mariã Magdalenã ĩ cõuiuio flẽ- Luc. 7.
tẽ, orãs ut & tibi ſint lachrymę tuæ panes die ac no
cte, quatenus, & tu ſuſcipias remiſſionẽ peccatorũ.

Quinto audies Ieſum dicentem. Nunquid pote- Luc. 5.
ſtis filios ſponſi, quandiu cum illis eſt ſponſus, fa-
cere ieiunare? obſecrans ne te dulcis ille deſerat
ſponſus, ne te ieiunum relinquat.

Feria Quarta.

A*Ppoſitum, vitulũ, digitum, ſpicas vocat ad ſe.*
Hoc die primo comedẽdũ cũ ingẽti gratitu-
 dine

Digitized by Google

tam piè q̃ prouidè, vt & alijs condeſcenderent, & iniunctum ſibi laborem, viriliter tolerare valerẽt. Magnum iſtud eſt exemplum inſtructionis noſtræ, ne ſingulares ſimus; ſed conformes his quibus con-
1.Cor.8 uiuimus; ne vnquàm ſcandalum demus, quod quã graue ſit Apoſtolus ſatis, & alij in lucem poſuere, vbi dixit. Si eſca ſcandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. Quod de cunctis intelligendum eſt etiam in contrarium. Vt ſi abſtinentia ſcandalizaret, carnes comederet. Mirabile; ſed verificabile verbum, Gerſon ſuper hoc ait. Mallem (inquit) in die veneris ſancta, contra conſcientiæ ſcrupulum comedere carnes, quàm cõtra obedientiæ præceptum, abſtinere à vino, vel carne, cum ſcãdalo communiitatis, vt declarat, & explanat in Tractatulo contra profeſſum, ſingularitate inobedientem.

Quarta ratio eſt exercitium pietatis. Fieri enim poteſt ait Bonauen. vt ad aliqua pietatis officia, ali qui ſeipſos exerceant, quæ diſtrictionem illam, vel in toto, vel in parte recõpenſent. Corporalis exer-
1.Tim. 4. citatio de cuius numero eſt abſtinentia carnis, ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia valet. vnde & perfectiſſimi Patres, ꝓpter charitatem, & ieiunia, & abſtinentiam poſtpoſuerunt, vt latiſſimè deducit præclarus, Caſſianus in 5. libr. Inſtitutionum. vbi tractat omnem materiam hanc continentiæ abſtinentialis. Mirum eſt, ſed verum, quod de Sancto Spiridione celebratiſſimo tradit Eccleſiaſtica Hiſtoria, qui propter hoſpites in quadrageſima edebat carnes. Cui non diſſimile, quod de Sancta Brigida Scotica fertur, quòd Feria ſexta Epiſcopis Sanctis parauit lardũ, & per ſpiritum cogebãtur cum ea ex charitate guſtare.

Poſtremò excuſabilis eſt eſus carnis, ꝓpter perfectionem bonæ voluntatis, & humilitatem mẽtis; vtpote cum quis habet plenam abſtinẽdi voluntatem; & tamen illis ſobriè vtitur, ex aliquibus præmiſſorum cauſis, cum humili recognitione mentis; vt, ſ. non vilipendat; ſed religioſè veneretur, & colat, qui abſtinentiæ ſequũtur rigorem, quatenus illi ex mẽtis humilitate ſuppleatur, ſi quid perfectionis per carnis debilitatem ſubtrahitur, & ſuppleat humilitas recognitionis, & confeſſionis, quod minus rigoris eſt in eis, abſtinẽtiæ, & deuotionis. Gaudeant itaq; & conſolentur ex his, profeſſores humiles Canonicæ Religionis, qui licet Regulæ inſeruiunt laxiori; nihil tamen eis ſubtrahitur ſi velint perfectionis. Nec vt Canon habet, à Sanctorum ſe
Rom. 13. iunguntur cõſortio Monachorum; ſi curam carnis non fecerint in deſiderijs, ſtantes in charitate, & humilitatis recognitione; imò putat Reuerendus Pater Cardinalis Achonen. magiſter Iacobus de Vitriaco, amplioris apud Regulares Canonicos repoſitam materiam meriti, & profectus, qui condeſcẽdentes infirmis, carnib. vtuntur, & vinis, mox ſeſe cohercẽtes à repletione inordinati appetitus, quaſi inter epulas eſurientes, quod ſpirituale eſt martyrij genus. Sed forſan illius horti hortulanus voluit laudare porrum ſuum. Firma tamẽ, & fixa ſtat,
Rom. 14. quolibet ſit, de hoc Apoſtolica commonitio, ne nõ manducans manducantem ſpernat. Et manducantes in charitate perſtent, curã carnis non facientes in deſiderijs. Et hæc ſupra q̃ putauerimus, de quidditate comeſtibilium, & comeſtionis. De qualitate, & reliquis circũſtantijs, paucioribus. proſequendum.

Sequitur Prologus, & Practica Ferculariun. Capitulum Primum.

QVi manducat Dño manducet. Paulus. Rom. 13.
Poſtquàm in ſuperioribus latius habitum eſt de ſpiritualis cibi manducatione, hic iam ſubdetur Titulus de ipſa corporali comeſtione, & cęterorum corporalium exercitatione, exercitijſque habendis ſub ipſa, vtputa, de Audienda ſacra lectione. Quoniã.n.(teſte Auguſtino) in Refectione corporali, tendiculas vndiq; parant inimici; quo ſpirituali nos cibo defraudet, ſummoperè nobis contendendum, ne horum laqueis irretiti, intenſos incidamus caſſes; Deum, ſ. quomodolibet offendendo. Magnæ enim peruerſitatis eſt; iuxta Humbertũ illic, & tunc offendere Deum, vbi & quando eius vtimur bonis, & in eius menſa ſumus. Quapropter conſilio Apoſtolico parendum. vt manducans Domino manducet. Is autẽ Domino manducans manducat, qui ſe habet.

Seipſum diſciplinatè.
Ad Proximum in liberali charitate.
Deũ in gratitudine, & deuotionis actualitate.
In omnibus, ſiue manducans, ſiue bibens, quærens Dei honorem.

Habebit autem in primis manducans ſe diſciplinatè ad ſeipſum; vt ſcilicet.

Sit tacitus, viſu caſtus, geſtu moderatus.

In his enim (iuxta Hugonẽ) diſciplina inter edendum conſiſtit. Nã primo debet quis linguam à loquacitate reſtringere. Secundo viſum reprimere, ne imprudenter, quæ apud alios geruntur, circumgirando oculos proſpiciat. Tertio præcauere ne in geſtu indecens aliquid, aut inhoneſtum agat. Quarto obſeruare, vt ſit in ſumendo cibum moderatus, attendens, quid, quantum, qñ, & quomodo ſumat. Quid, ideſt ne nimis pretioſa, aut delicatiora, quantum ne ſupra neceſſitatem, quando ne extra licitũ tempus, quomodo ne contra honeſtatem. Secundo habebit ſe erga proximũ, & cõſcutellionem, in liberali pietate, quæ quidẽ in hoc conſiſtere putatur.

Honorem ei deferat.
Si Meliora ei præponat.
Diſciplinatæ ſecum comedat.

Tertio habebit ſe erga Deũ deuotè. Et hoc in menſæ acceſſu, progreſſu, & abſceſſu. In acceſſu, ſ. intentionem rectificando, & cibum benedicendo. In progreſſu à murmure præcauendo, & deuotè ſuſpirando. In abſceſſu gratias referendo, & ſic per hæc obiecta, pro ſe, & benefactoribus, victimas, & hoſtias immolando. Nihil enim gratius iſtis.

Intendas, benedic, caueas, pete, gratus, & offer.

Primo.n. in acceſſu ad menſam, intentio eſt dirigẽda, & in aliquo obiecto Dominici prandij rectificanda, quæ obiecta infra habentur, vt ſic cũ Sancto

Digitized by Google

Iob 5. Iob anteq̃ comedas ſuſpires. Secundo deuotè Benedicite eſt legendum, in vnione Aſſumprorũ obiectorum orando; nè te in quoq̃ excedere permittat. In progreſſu aũt neuus gulæ, & murmuris eſt refrenandus, & aĩus crebrius in Deum ſubleuandus, per exclamatorios, & iaculatorios verſus; ſæpius. ſ. ex-
Pſ. 61. clamando. Sicut adipe, & pinguedine repleatur aĩa
Mat. 6. mea. Itemq́; vbi acceperis panem. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie, aut. Amice cõ-
Luc. 11. moda mihi tres p :nes. Ad carnes autem. Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur? Etſi piſcem petieris
Iob 21. *Mat. 7.* nequaq̃ ſerpentem dabit tibi. Vbi autem potum ſu-
Pſ. 41. ſcipies dicito cum Pſal. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat aĩa mea ad te Deus. Qui perſtando hmõi ingeminauerit, nõ ir-
Deut. 8. refectus manebit; Nã. n. in ſolo pane viuit homo; ſed in omni verbo; imò & in omni facto hoĩs Dei. Merito ergo qui Dño manducare volet, in ſequentibus obiectis ſeſe exercitare debet. Non ibi collocata inueniet Euangelica fercula, ſiue dulciſſima Dñi Ieſu prandia, quibus nulla præſtant obiecta. Quid, n. ſanctius? quid iucũdius, q̃ edere cum Dño Ieſu Chriſto? Non. n. habet amaritudinem conuer-
Sap. 8. ſatio illius, nec tædiũ conuictus illius, & quid quæ-
Io. 6. ſo tã mentis refectiuũ? ſicut panis viuus, panis An-
Pſ. 77. gelorum? Talia frater ille obiecta aſſumpſerat, qui melle, vt in Vitiſpatrum fertur refici dignus erat. O fœlix nimium ille, ò terq́; quaterq́;; imò millies beatus, cui mellita è Spũs cellarijs fercula demittebantur, vbi cęteri aſſeſſores, aut muſſidis (vt ita loquar) panib. aut fętidis (quod fędum eſt dictu) ſtercoribus oppleri videbantur. Vis igitur non ſtercore ſatiari? vis non ab hoſtibus (quorum oĩa fercula ſunt quædam mentis decipula illaqueari? vis melle refici? vis adipe, & pinguedine ſatiari? vis deniq; tota refectione intentè, (imò vt fertur in Vitiſpatrum) centies orare? ſequentia obiecta aſſume, ve-
Pſ. 22. ſcere dapibus iſtis. Hæc. n. ſunt menſa, quàm parauit Dominus aduerſus eos, qui tribulant nos. De
Heb. 13 hac menſa non habent edere, qui tabernaculo corporis deſeruiunt. In hac calidi panes ꝓpoſitionis, in hac Manna ſapidum, nectar ſuauiſſimum, pocu-
Philip. 1. lum conditum, in hac ſuſpiras anxius ad cęleſtem menſam, cupiẽs diſſolui, & edere cum Chriſto; vbi
Luc. 12 faciet dilectos diſcumbere, & cariſſimos inebriari, & tranſiens miniſtrabit illis.

Varijs autem modis mens deuoti ſe dilatare poterit in obiectis ſubnectendis.

Imaginabl͞r Dñm Ieſum in hmõi prandijs conſpiciendo.		Incipientium.
Aut Ad tropos moralitatis prãdia iſtiuſmodi retorquendo.	Qđ	Proficientium.
Ex his affectus deuotionis, & piarum orationũ eliciẽdo.		Perfectorum.

Videatur horum exemplaris deductio in Ferculo primo, primæ diei. Sunt & alia complura deuotorum, circa corporales refectiones, deuota exercitia, qualia commemorat Vbertinus; puta qui ſingula fercula conſiderat, quomodo quaſi ex vulneribus Chriſti, ac martyrum, potum hauriunt, & huiuſmodi, quæ relinquimus.

Fercula ſiue conuiuia Euangelica inter prandendum commemoranda. Feria Secunda. Capitulum Secundum.

F*Ac Ieſus, eſurijt, vinum, panem pete, tres det.* Q
Hæc ſunt quinq; fercula, quibus hoc die refici poterit mens deuota. Quorum primum eſt, quod Lucas tangit. Beata vbera, quę tu ſuxiſti Chriſte. Vt *Luc. 11*
. n. eccleſia canit, paruo lactè paſtus eſt, per quẽ nec ales eſurit. Hic iam incipiens, & paruulus, in imaginatiua videat paruulum dulciter lactentem, exẽplar inde ſumens diſciplinæ, & frugalitatis. Videat *Heb. 5.*
& proficiens, & ſtudioſius ſeſe paruulum eſſe, cui *1 Pet 2*
lacte opus eſt, non ſolido cibo, quaſi modo genitus infans lac concupiſcens. Obſecret perfectus, & affectuoſus, pijſſimam Virginem lactantem; quo & eũ lactare dignetur, vberibus conſolationis ſuæ, virtute huius Ferculi primi. Sicq́; in reliquis procedendum. Ad appoſitionem ſecundi Ferculi memorabe-
ris illud Matthæi. Quomodo Ieſu, poſt ieiunium *Mat. 4.*
quadraginta dierum eſurienti, Angeli miniſtrauerunt, orans, & obſecrans, quo det tibi abſtinere à malo, iuſtitiamq́; eſurire ſemper, & ab Angelis miniſtrari. Tertium Ferculum comedes in memoriam conuiuij nuptialis, vbi Ieſus mutauit aquam in vi-
num, orans quatenus, aquam timoris commutet in *Io 2.*
vinum amoris, poteq́; te vino virgines germinan-
te. Quarto petes panem ſuperſubſtantialem, orans, *Zach. 9.*
vt non irretiaris gula, in pane materiali. Quinto pe- *Mat. 6.*
tes tibi commodari tres panes ab illo vero, & vnico amico: idem ipſum Ieſum, in quo eſt ſubſtantia *Luc. 11*
triplex; caro, ſcilicet, anima, & Deitas ſuperbenedicta, vel tres uirtutes Theologicales.

Feria Tertia.

M*Atthæi puteum, ſitiens, flet magdala ſponſum.*
Hodie comedes, primo cum Ieſu in domo
Matthæi recumbente cum Publicanis, & peccato- *Mat. 9.*
ribus, orans ne, & te peccatorem deſpiciat; ſed cõ- R
uiuium tecum celebret in domo tui cordis, vocãs, & te ad ſuum diſcipulatum.

Secundo edes cum Ieſu ſuper puteum petenti à *Io. 4.*
muliere potum, orans vt donet, & tibi aquam vitæ, de qua qui biberit non ſitiet iterum, ſitq́; tuus
cibus facere uoluntatem Patris. *Ibidem.*

Tertio audies Ieſum clamantẽ. Si quis ſitit, ue- *Io 7.*
niat ad me, & bibat. Studeaſque tu ſitire ad Deum *Pſ. 41.*
fontem uiuum, quemadmodum ceruus ad fontes aquarum.

Quarto uidebis Mariã Magdalenã ĩ cõuiuio flẽ- *Luc. 7.*
tẽ, orãs ut & tibi ſint lachrymę tuæ panes die ac nocte, quatenus, & tu ſuſcipias remiſſionẽ peccatorũ.

Quinto audies Ieſum dicentem. Nunquid pote- *Luc. 5.*
ſtis filios ſponſi, quandiu cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare? obſecrans ne te dulcis ille deſerat ſponſus, ne te ieiunum relinquat.

Feria Quarta.

A*Ppoſitum, vitulũ, digitum, ſpicas vocat ad ſe.*
Hoc die primo comedẽdũ cũ ingẽti gratitu-

 dine

Digitized by Google

tam piè q̃ prouidè, vt & alijs condeſcenderent, & iniunctum ſibi laborem, viriliter tolerare valerẽt. Magnum iſtud eſt exemplum inſtructionis noſtræ, ne ſingulares ſimus; ſed conformes his quibus conuiuimus; ne vnquàm ſcandalum demus, quod quã graue ſit Apoſtolus ſatis, & alij in lucem poſuere, vbi dixit. Si eſca ſcandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. Quod de cunctis intelligendum eſt etiam in contrarium. Vt ſi abſtinentia ſcandalizaret, carnes comederet. Mirabile; ſed verificabile verbum, Gerſon ſuper hoc ait. Mallem (inquit) in die veneris ſancta, contra conſcientiæ ſcrupulum comedere carnes, quàm cõtra obedientiæ præceptum, abſtinere à vino, vel carne, cum ſcãdalo communiitatis, vt declarat, & explanat in Tractatulo contra profeſſum, ſingularitate inobedientem.

1. Cor. 8

Quarta ratio eſt exercitium pietatis. Fieri enim poteſt ait Bonauen. vt ad aliqua pietatis officia, aliqui ſeipſos exerceant, quæ diſtrictionem illam, vel in toto, vel in parte recõpenſent. Corporalis exercitatio de cuius numero eſt abſtinentia carnis, ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia valet. vnde & perfectiſſimi Patres, ꝓpter charitatem, & ieiunia, & abſtinentiam poſtpoſuerunt, vt latiſſimè deducit præclarus, Caſſianus in 5. libr. Inſtitutionum. vbi tractat omnem materiam hanc continentiæ abſtinentialis. Mirum eſt, ſed verum, quod de Sancto Spiridione celebratiſſimo tradit Eccleſiaſtica Hiſtoria, qui propter hoſpites in quadrageſima edebat carnes. Cui non diſſimile, quod de Sancta Brigida Scotica fertur, quòd Feria ſexta Epiſcopis Sanctis parauit lardum, & per ſpiritum cogebãtur cum ea ex charitate guſtare.

1. Tim. 4.

Poſtremò excuſabilis eſt eſus carnis, ꝓpter perfectionem bonæ voluntatis, & humilitatem mẽtis; vtpote cum quis habet plenam abſtinẽdi voluntatem; & tamen illis ſobriè vtitur, ex aliquibus præmiſſorum cauſis, cum humili recognitione mentis; vt, ſ. non vilipendat; ſed religioſè veneretur, & colat, qui abſtinentiæ ſequũtur rigorem, quatenus illi ex mẽtis humilitate ſuppleatur, ſi quid perfectionis per carnis debilitatem ſubtrahitur, & ſuppleat humilitas recognitionis, & confeſſionis, quod minus rigoris eſt in eis, abſtinẽtiæ, & deuotionis. Gaudeant itaq; & conſolentur ex his, profeſſores humiles Canonicæ Religionis, qui licet Regulæ inſeruiunt laxiori; nihil tamen eis ſubtrahitur ſi velint perfectionis. Nec vt Canon habet, à Sanctorum ſe iunguntur cõſortio Monachorum; ſi curam carnis non fecerint in deſiderijs, ſtantes in charitate, & humilitatis recognitione; imò putat Reuerendus Pater Cardinalis Achonen. magiſter Iacobus de Vitriaco, amplioris apud Regulares Canonicos repoſitam materiam meriti, & profectus, qui condeſcẽdentes infirmis, carnib. vtuntur, & vinis, mox ſeſe cohercẽtes à repletione inordinati appetitus, quaſi inter epulas eſurientes, quod ſpirituale eſt martyrij genus. Sed forſan illius horti hortulanus voluit laudare porrum ſuum. Firma tamẽ, & fixa ſtat, quõlibet ſit, de hoc Apoſtolica commonitio, ne nõ manducans manducantem ſpernat. Et manducantes in charitate perſtent, curã carnis non facientes in deſiderijs. Et hæc ſupra q̃ putauerimus, de quidditate comeſtibilium, & comeſtionis. De qualitate, & reliquis circũſtantijs, pauciorib. proſequendum.

Rom. 13.

Rom. 14.

Sequitur Prologus, & Practica Fercularium. Capitulum Primum.

QVi manducat Dño manducet. Paulus. Poſtquàm in ſuperioribus latius habitum eſt de ſpiritualis cibi manducatione, hic iam ſubdetur Titulus de ipſa corporali comeſtione, & cęterorum corporalium exercitatione, exercitijſque habendis ſub ipſa, vtputa, de Audienda ſacra lectione. Quoniã.n. (teſte Auguſtino) in Refectione corporali, tendiculas vndiq; parãnt inimici; quo ſpirituali nos cibo defraudet, ſummoperè nobis contendendum, ne horum laqueis irretiti, intenſos incidamus caſſes; Deum, ſ. quomodolibet offendendo. Magnæ enim peruerſitatis eſt; iuxta Humbertũ illic, & tunc offendere Deum, vbi & quando eius vtimur bonis, & in eius menſa ſumus. Quapropter conſilio Apoſtolico parendum. vt manducans Domino manducet. Is autẽ Domino manducans manducat, qui ſe habet. Rom. 13.

Seipſum diſciplinatè.
Ad Proximum in liberali charitate.
Deũ in gratitudine, & deuotionis actualitate.

In omnibus, ſiue manducans, ſiue bibens, quærens Dei honorem.

Habebit autem in primis manducans ſe diſciplinatè ad ſeipſum; vt ſcilicet.

Sit tacitus, viſu caſtus, geſtu moderatus. O

In his enim (iuxta Hugonẽ) diſciplina inter edendum conſiſtit. Nã primo debet quis linguam à loquacitate reſtringere. Secundo viſum reprimere, ne imprudenter, quæ apud alios geruntur, circumgirando oculos proſpiciat. Tertio præcauere ne in geſtu indecens aliquid, aut inhoneſtum agat. Quarto obſeruare, vt ſit in ſumendo cibum moderatus, attendens, quid, quantum, qñ, & quomodo ſumat. Quid, ideſt ne nimis pretioſa, aut delicatiora, quantum ne ſupra neceſſitatem, quando ne extra licitũ tempus, quomodo ne contra honeſtatem. Secundo habebit ſe erga proximũ, & cõſcutellionem, in liberali pietate, quæ quidẽ in hoc conſiſtere putatur.

Honorem ei deferat.
Si Meliora ei præponat.
Diſciplinatæ ſecum comedat.

Tertio habebit ſe erga Deũ deuotè. Et hoc in menſæ acceſſu, progreſſu, & abſceſſu. In acceſſu, ſ. intentionem rectificando, & cibum benedicendo. In progreſſu à murmure præcauendo, & deuotè ſuſpirando. In abſceſſu gratias referendo, & ſic per hæc obiecta, pro ſe, & benefactoribus, victimas, & hoſtias immolando. Nihil enim gratius iſtis.

Intendas, benedic, caueas, pete, gratus, & offer. P

Primo.n. in acceſſu ad menſam, intentio eſt dirigẽda, & in aliquo obiecto Dominici prandij rectificanda, quæ obiecta infra habentur, vt ſic cũ Sancto

Iob

Digitized by Google

Iob 5. Iob anteq̃ comedas ſuſpires. Secundo deuotè Be-
nedicite eſt legendum, in vnione Aſſumptorũ obie-
ctorum orando; nè te in quoq̃ excedere permittat.
In progreſſu aũt neuus gulæ, & murmuris eſt refre-
nandus, & aĩus crebrius in Deum ſubleuandus, per
exclamatorios, & iaculatorios verſus; ſæpius. ſ. ex-
Pſ. 61. clamando. Sicut adipe, & pinguedine repleatur aĩa
Mat. 6. mea. Itemq; vbi acceperis panem. Panem noſtrum
ſuperſubſtantialem da nobis hodie, aut. Amice cõ-
Luc. 11. moda mihi tres panes. Ad carnes autem. Quis det
de carnibus eius, vt ſaturemur? Etſi piſcem petieris
Iob 21. nequaq̃ ſerpentem dabit tibi. Vbi autem potum ſu
Mat. 7. ſcipies dicito cum Pſal. Quemadmodum deſiderat
Pſ. 41. ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat aĩa mea ad
te Deus. Qui perſtando hmõi ingeminauerit, nõ ir-
Deut. 8. refectus manebit; Nã. n. in ſolo pane viuit homo;
ſed in omni verbo; imò & in omni facto hoĩs Dei.
Merito ergo qui Dño manducare volet, in ſequen-
tibus obiectis ſeſe exercitare debet. Non ibi collo-
cata inueniet Euangelica fercula, ſiue dulciſſima
Dñi Ieſu prandia, quibus nulla præſtant obiecta.
Quid. n. ſanctius? quid iucũdius, q̃ edere cum Dño
Ieſu Chriſto? Non. n. habet amaritudinem conuer-
Sap 8. ſatio illius, nec tædiũ conuictus illius, & quid quæ-
Io. 6. ſo tã mentis refectiuũ? ſicut panis viuus, panis An-
Pſ. 77. gelorum? Talia frater ille obiecta aſſumpſerat, qui
melle, vt in Vitiſpatrum fertur refici dignus erat.
O fœlix nimium ille, ò terq; quaterq;; imò millies
beatus, cui mellita è Spũs cellarijs fercula demitte-
bantur, vbi cęteri aſſeſſores, aut muſſidis (vt ita lo-
quar) panib. aut fœtidis (quod fœdum eſt dictu) ſter-
coribus oppleri videbantur. Vis igitur non ſterco-
re ſatiari? vis non ab hoſtibus (quorum oia fercula
ſunt quædam mentis decipula illaqueari? vis mel-
le refici? vis adipe, & pinguedine ſatiari? vis deniq;
tota refectione intentè, (imò vt fertur in Vitiſpa-
trum) centies orare? ſequentia obiecta aſſume, ve-
Pſ. 22. ſcere dapibus iſtis. Hæc. n. ſunt menſa, quàm para-
uit Dominus aduerſus eos, qui tribulant nos. De
Heb. 13 hac menſa non habent edere, qui tabernaculo cor
poris deſeruiunt. In hac calidi panes ꝓpoſitionis,
in hac Manna ſapidum, nectar ſuauiſſimum, pocu-
Philip. 1. lum conditum, in hac ſuſpiras anxius ad cęleſtem
menſam, cupiẽs diſſolui, & edere cum Chriſto; vbi
Luc. 12 faciet dilectos diſcumbere, & cariſſimos inebria-
ri, & tranſiens miniſtrabit illis.

Varijs autem modis mens deuoti ſe dilatare po-
terit in obiectis ſubnectendis.

Imaginabĩr Dñm Ieſum in hmõi prandijs conſpiciendo.		Incipientium.
Aut Ad tropos moralitatis prãdia iſtiuſmodi retorquendo.	Qđ	Proficientium.
Ex his affectus deuotionis, & piarum orationũ eliciẽdo.		Perfectorum.

Videatur horum exemplaris deductio in Ferculo primo, primæ diei. Sunt & alia complura deuotorum, circa corporales refectiones, deuota exercitia, qualia commemorat Vbertinus; puta qui ſingula fercula conſiderat, quomodo quaſi ex vulneribus Chriſti, ac martyrum, potum hauriunt, & huiuſmodi, quæ relinquimus.

Fercula ſiue conuiuia Euangelica inter prandendum commemoranda. Feria Secunda. Capitulum Secundum.

F*Ac Ieſus, eſurijt, vinum, panem pete, tres det.* Q
Hæc ſunt quinq; fercula, quibus hoc die refi-
ci poterit mens deuota. Quorum primum eſt, quod
Lucas tangit. Beata vbera, quę tu ſuxiſti Chriſte. Vt Luc. 11
. n. eccleſia canit, paruo lactè paſtus eſt, per quẽ nec
ales eſurit. Hic iam incipiens, & paruulus, in ima-
ginatiua videat paruulum dulciter lactentem, exẽ-
plar inde ſumens diſciplinæ, & frugalitatis. Videat
& proficiens, & ſtudioſius ſeſe paruulum eſſe, cui Heb. 5.
lacte opus eſt, non ſolido cibo, quaſi modo genitus 1 Pet 2
infans lac concupiſcens. Obſecret perfectus, & affe
ctuoſus, pijſſimam Virginem lactantem; quo & eũ
lactare dignetur, vberibus conſolationis ſuæ, virtu
te huius Ferculi primi. Sicq; in reliquis proceden-
dum. Ad appoſitionem ſecundi Ferculi memorabe
ris illud Matthæi. Quomodo Ieſu, poſt ieiunium Mat. 4.
quadraginta dierum eſurienti, Angeli miniſtraue-
runt, orans, & obſecrans, quo det tibi abſtinere à
malo, iuſtitiamq; eſurire ſemper, & ab Angelis mi-
niſtrari. Tertium Ferculum comedes in memoriam
conuiuij nuptialis, vbi Ieſus mutauit aquam in vi-
num, orans quatenus, aquam timoris commutet in Io 2.
vinum amoris, potetq; te vino virgines germinan
te. Quarto petes panem ſuperſubſtantialem, orans, Zach. 9.
vt non irretiaris gula, in pane materiali. Quinto pe Mat. 6.
tes tibi commodari tres panes ab illo vero, & vni-
co amico: idem ipſum Ieſum, in quo eſt ſubſtantia Luc. 11
triplex; caro, ſcilicet, anima, & Deitas ſuperbenedi
cta, vel tres uirtutes Theologicales.

Feria Tertia.

M*Atthæi puteum, ſitiens, flet magdala ſponſum.*
Hodie comedes, primo cum Ieſu in domo
Matthæi recumbente cum Publicanis, & peccato- Mat. 9.
ribus, orans ne, & te peccatorem deſpiciat; ſed cõ- R
uiuium tecum celebret in domo tui cordis, vocãs,
& te ad ſuum diſcipulatum.

Secundo edes cum Ieſu ſuper puteum petenti à Io. 4.
muliere potum, orans vt donet, & tibi aquam vi-
tæ, de qua qui biberit non ſitiet iterum, ſitq; tuus
cibus facere uoluntatem Patris. Ibidem.

Tertio audies Ieſum clamantẽ. Si quis ſitit, ue-
niat ad me, & bibat. Studeaſque tu ſitire ad Deum Io 7. Pſ. 41.
fontem uiuum, quemadmodum ceruus ad fontes
aquarum.

Quarto uidebis Mariã Magdalenã ĩ cõuiuio flẽ- Luc. 7.
tẽ, orãs ut & tibi ſint lachrymę tuæ panes die ac no
cte, quatenus; & tu ſuſcipias remiſſionẽ peccatorũ.

Quinto audies Ieſum dicentem. Nunquid pote- Luc. 5.
ſtis filios ſponſi, quandiu cum illis eſt ſponſus, fa-
cere ieiunare? obſecrans ne te dulcis ille deſerat
ſponſus, ne te ieiunum relinquat.

Feria Quarta.

A*Ppoſitum, vitulũ, digitum, ſpicas vocat ad ſe.*
Hoc die primo comedẽdũ cũ ingẽti gratitu-

S dine appoſita tibi, ac ſi de cœlis dimiſſa, vt in vitis
Patrum, non diſcernens, nec murmurans quemad-
Luc.10. modũ docuit Chrs ſuos, cũ dixit. Edentes, & bibẽ-
tes, quæ apud illos ſunt. Scdo edes vitulũ ſaginatũ,
Luc.15. ideſt Chriſtum ipſum, qui tibi ꝓdigo filio occiſus
eſt, & in cruce coctus. Tertio caueas multiloquia,
& gulam inter comedendum; ne cum diuite oráte
Luc.16. refrigerari linguã, crucieris in inferno. Quarto ſta-
bis groſſiorib. cibis cõtentus, dum perſpexeris, q̄a
ſpicas, eſuriẽtes euulſerunt Apoſtoli duces gregũ.
Mar.2. Quinto properabis ad refectionem Ieſu, qui dicit.
Matth. 11. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis,
& ego reficiam vos, obſecrans quo te exoneret à
peccatis, reficiatq; vberibus conſolationis.

Feria quinta.

T *Panes, panis ego, murmur, typicum, Sacramentũ.*
In hac die primo conuiuaberis cum Ieſu, pa-
nes multiplicante, & ſatiante, de quinq; panibus
Io 6. Mar 8. quinq; millia hoium, de 7. quattuor, orans perfe-
ctionem legis, & 7. ſpiritus dona. Secũdo memora-
Io.6. beris Ieſu inuitantis te ad ſe, & dicẽtis. Ego ſum pa
nis viuus, ſi quis mãducauerit ex hõ pane, viuet in
æternũ, exclamãs, ò Dñe da nobis ſp panẽ iſtũ, vt vi
uamus in æternũ. Tertio cauebis murmurationes.

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam.
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

Ibidem. Nam murmurabant Iudæi. Et in vete. teſta. qui mur
1.Cor. 12. murauerunt à ſerpentibus perierunt. Quarto edes
Mar 14 cum Ieſu, & Apoſtolis in cœnaculo Agnum lega-
lem, cum agreſtibus lactucis, ideſt compunctionis
dolore, eo quòd brutis aſſimilatus, viuas de terra
ſimilis illis. Quinto audies Ieſum dicentem. Deſi-
Luc.22. derio deſideraui hoc Paſcha mãducare vobiſcum,
Mat.27 Thre.3 corpuſq; proprium, & ſanguinem tibi in cibum, &
potum, deſiderans, & tu deſiderio manducare cum
illo, dignèq; ſumere, vel ſpiritualiter Sacramentũ.

Feria ſexta.

V *Sanguis, & aſſa caro, lachrymas, ſitiens, fel, acetũ.*
Hodie primo bibes ſanguinem Chriſti, pro te
pleniſſimè, pijſſimè, acerbiſſimè effuſum, creberri-
mè effuſiones illius commemorãdo. Secundo edes
carnes Chriſti aſſas in veru crucis, in æſtu ſolis ho-
ra meridiana, amaritudinem paſſionis attendendo.
Tertio bibas lachrymas Chriſti in cruce ꝓ te ma-
Heb. 5. nantes. Cum clamore enim valido, & lachrymis il-
lic orans, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Quarto
Io.19. memineris ſitis Ieſu, qua pro te ſitiuit in cruce, li-
benter abſtinens à ſuperfluo, & tu in hac Feria ſex-
ta. Quinto condies cuncta cibaria, amaritudine il-
Mat.27 lius aceti, & fellis, qđ pro te Ieſus guſtauit, memor
Tre. 1. abſynthij eius, & fellis, & ſic ſapidiſſimæ reddenť.

Sabbatho.

X *Martha, catelli, altilia, paſtor ego ſeniores.*
Luc.10. Iſto die primo excipiens Ieſum in cor tuũ,
cum muliere noie Martha paſcẽdo Ieſum in te bo-
nis meditationib. & largis eleemoſinis in eius mẽ-
bris. Secundo reputabis te indignũ pane, quo veſce
ris cum Chananea, petens tanq̃ catellus cadẽtes mi Mat.15
cas de menſa gloriæ, & largitate Sanctorũ. Tertio
edes altilia occiſa, & tauros, Patrũ Sãctorũ, & mar- Mat.22
tyrum exẽpla, ad imitationem tibi incorporando.
Quarto ingrediens, & egrediens per Ieſum paſcua Io.10.
quæres, in contemplatione diuinitatis, ac humani-
tatis ſuæ te exercitando; ipſe enim eſt paſtor bonus Ezech. 34.
paſcens in montibus vberrimis. Quinto recumbes
cum Abraham Iſaac, & Iacob in regno cœlorum, Mat.8.
attendens, ꝙ iam reficiantur in cœlis, quia ſæpius
Dñm, & Angelos, in conuiuium recepere in terris.

Dominica.

Y *Æmaus, mel, piſcem, ſeptem, cunctis ede regno.*
Hodie primo debes obſecrando cogere Ie-
ſum, vt tecum maneat, & ſe cognoſcibilem tibi red Mar.16
dat in fractione panis, quẽadmodũ diſcipulis eun-
tibus in Emmaus. Secundo memoraberis conuiuij
Ieſu, in die Reſurrectionis, vbi comedit fauũ mel- Luc. 20
lis, orans refici melle Deitatis, & piſcę humanita-
tis. Tertio ad Mare Tyberiadis, cum ſeptem diſci-
pulis conuiuium celebrabis, aſpirando ad ſocieta- Io 20.
tem ſupernorum conuiuarũ. Quarto cũ recumben- Mar.16
tib. 11. ipſo die Aſcenſionis, & ipſe recumbẽs Ieſu Cant.1.
aſcendenti acclamando, trahe me poſt te. Quinto Luc 14.
memoraberis cęnę illius magnæ, q̃ homo quidam
fecit obſecrans quo illa dignus fias. Beati.n. oẽs qui Apoc.
ad cęnã Agni vocanť, & quibus datum eſt in regno 19.
Dei comedere panẽ, quo vt pertingas, crebrius in- Luc 14.
geminabis. Adueniat regnũ tuum. Tunc.n. ſatiabor Mat.6.
cum apparuerit gloria tua, cum feceris me tecũ di- Pſ.16.
ſcumbere in regno tuo, tranſienſque miniſtraueris Luc.11.
mihi. Quod præſtes tu paſtor, & miniſter. Amen.

Pauperis in ſpecie cum Chriſtus venerit ad te.
Impertitor ei, quod dedit ipſe tibi.

De ſacra lectione ſub refectione audienda.
Capitulum tertium.

Non in ſolo pane viuit hõ, ſed in oĩ verbo, qđ Deut.8
procedit de ore Dei. Cibus mẽtis eſt verbũ
Dei, vt Greg. dicit. Et ſicut corpus neceſſe habet re-
fici alimẽtis; ſic aĩa Dei verbis; vñ Patres lectionem
inſtituerunt. Verè cibus, & potus verba Dei, non q̃
ventrẽ periturũ ſaturant; ſed q̃ mentẽ ſp victuram
reficiũt. Qđ ille ꝑ ſenſit, q̄ ex ſnĩa dixit. Optimũ fer-
culũ, qđ habeo i Refectorio, eſt ſacra lectio. Et hoc
ſi bñ fuerit audita. Pro quo nota, ꝙ ſic eſt audiẽda.
Diſponens audi, ſaltans, pete, punctula, gratus. A
Primo.n. qui de lectione ſaturari deſiderat, opor- 36.
tet, ꝙ diſpoſita mente ad eam audiendã accedat, i.
mente recollecta, ſitibunda, & exuberanti. Beati.n.
eſurientes, qm̃ ſaturabuntur. Secundo ſic debes le-
ctionem audire, quaſi corãm Deus, vel Sancti, tibi
ore ad os loquerentur. O qui hoc attenderet, at-
tentius verba ſacra audiret. Tertio oportet iuxta
verborum ſenſum, formari affectum mentis; vt ſci-
licet ſis ſaliens, ſicut præcinitur tibi, ne imprope-
retur tibi illud, cantauimus vobis, & non ſalta- Luc. 7.
ſtis, lamentauimus vobis, & non planxiſtis. Debe-
mus enim iuxta ſcripturę ſenſum, formare noſtrũ
affectum, vt cum dicuntur iocunda de regno illo
ſuſpiremus, cum narrantur inferni ſupplicia, ti-
meamus, vt docet Hieronymus in Regula ſua.

Digitized by Google

Et ſicut plenius poſitum eſt in Chiropſalterio ſupra. Qui ſic audierit, & ſalierit, illum verè verba refecerint. Quarto ex lectionis ſerie ſæpius oratio (inxta. Bernar.) eſt formanda, vt petas mala euadere, vel conſequi bona quę narrantur: aut intelligentiam myſteriorum, vt ſic ſemper mens per ſtã migeros affectus in Deum ſubleuetur. Quinto qui volet fructum ex lectione reportare. Debet ex ea certa aliqua, & deuotiora punctula memoriæ commendare: vt vult Bernar. quę propoſito conueniãt, quæ intentioni proficiant, quæ detineant animũ, vt aliena non libeat cogitare, vt ſit ſimilis animali
Deu. 14 mundo ruminanti ait Auguſt. Poſtremo quotiens dulce punctum audierit, totiens gratias agat: iu-
Eccl 51 xta illud Eccleſiaſtici. Danti ſapientiã dabo gloriam. Fęlix anima, quæ ad omne Dei donum gratias referre nouit. Vnde & gratias debet deuote ex
Pſ. 21. oluere dicente Propheta. Edent pauperes, &c. Super cuſtodia ſua ſtare ne benefactorẽ offendat &c. Et ſm exercitia poſt prãdiũ habẽda ſe exercitare.

De Cœna. Capitulum Quartum.

B VEnite, & congregamini ad cœnam magnam.
Ap. 20. Apoc. Quoniam cœna, & prandium, eiſdem ferè exercitijs decuſantur; ideo inuicem ſibi ſuccedunt, tum etiam quia de exercitijs intermedijs, ſuperius plenius eſt actum. Eſt igitur nunc paucis de cœna agendum. Eſt autem cœna (prout Gregorius dicit) conuiuium in fine diei. Quæ cum pro tpis congruentia conceſſa fuerit, ad eam ſicut ad prandium compunctè, & deuotè accedendum eſt. Longè autem maiori compunctione, ex commemoratione priorum Patrum, qui biduanis, vel triduanis ieiunijs abſtinebant. Cum igitur ad cœnam pulſatur, poteris audire verbum præmiſſum, & ſuſpirando dicere in corde. Beati, qui ad cœnam
Apoc. 19. nuptiarum Agni vocati ſunt. Et habebis te iuxta modũ in prandio ſignatum. In procedendo autem erit ſm Ioannẽ Vallenſem cęnę breuitas. Horatius.

Cœna breuis iuuat, et prope riuũ ſomnus in herba.

Erit alimenti modicitas, & in ſumendo ſobria frugalitas, ne fiat ventris oneratio, corporis aggrauatio, virium ad exercenda officia debita impeditio, & ne ſequatur tempore orationis ructus, & indigeſtio, & ſomniorum illuſio, quæ omnia ex immoderata cœna oriuntur. Hinc in collationibus Patrum. Recens perceptio tam in veſpertinis, quàm in nocturnis orationibus leuem, tenuemq; ſenſum inueniri non ſinit, ideo abſtinendum. Poterunt hic eadem, quæ in prandio fuerunt obiecta aſſumi, potius tamen ſunt immutanda, & ſecundum ſeptem ordines Sanctorum agenda, vt ſcilicet ſingulis cœnis, ſingulis Sanctorum ordinibus, te ingeras, qui tanquam filij Iob
Iob. 1. conuiuia ſua ſinguli agunt, vt ſcilicet ferijs ſecundis cum Angelis, ferijs tertiis cum Patriarchis, & Prophetis cęnes, & ſic de alijs, eorum cęnam attendendo, fercula, quæ ſinguli ponunt conſiderando, & ad illorum coniunctionem ſuſpirando. Deuota ſunt obiecta, vnde nec minus cœteris amplexanda. De horum conuiuijs, & ſingulorum ferculis, vide de Regno cœlorum. In fine cęnæ, eo deuotius ſunt gratiæ, exoluendæ, quòd iam ſecundo es refectus. Poſtquam refectionem cœnæ, iuxta Hierony. vt lectio lecta perficiat: vt menti inſcribatur, lecta quiſq; ſingulatim cogitatione relegat, & reſumat, & in Eccleſia de his quæ didicit meditetur, donec campanula ad completorium pulſatur, aut altaria viſitet, aut alia deuotionis exercitia ſumere poteſt: vt ſic deuotè ad cantandum completorium diſponatur. Quod nimirum quoniam terminus eſt horarum, tanto oportet exolui deuotius, quanto poſterius eſt. Vnde, & in huius principio petitur, vt plenè à ſenſibilibus, auerſi toti in Deum conuertamur, vt qui tota die diſtracti actiuæ deſeruimus, vel nunc in Deum conuerſi, contemplatiuæ nos demus. Præſertim commemoratio, & laus Virginis glorioſe, deuotiſſimè eſt cantanda, ſuper quo plura exempla leguntur.

De eo quid poſt Completorium ſit agendum. Titulus Decimuſtertius.

REdite pręuaricatores ad Cor. apud Eſa- C
iam. Ait Hugo. Alius modus viuen- *Eſa. 48.*
di eſt nocte, alius eſt in die, dies tempus laboris, & operis, nox tẽpus quietis, & recollectionis. In nocte ſecum debent, homines eſſe, & aut feſſa membra reficere, aut orationib⁹, & meditationibus ſanctis, in ſilẽtio animum exercere. Hinc vbi aſſignata exercitia ſunt diei, de noctis exercitijs dicendum. In quibus poſtquam tota die diſtractus homo fuerit, ſollicitè ſe exercere debet. Exercitia autem aſſumenda ſunt iſta. Conſcientiæ examinatio ſuper collatis Dei bonis, gratiarum actio, ſuper noctis cuſtodia, oratio, profectus menſuratio, propoſitorum innouatio.

Diſcute, ſis gratus, pete, menſurans, renouando.
Cõſciãm, de bñficijs, ꝑ cuſtodia, ꝑfectũ, ꝑpoſitũ. D
De quibus ſingulis ſingulariter proſequi poſſet; ſed breuitatis cauſa, hæc ſimul ſub examinatorio conſcientiæ complectemur.

De examinatione conſcientiæ, & inductiuis quibuſdam ad eam. Capitulum Primum.

BEati, qui cuſtodiunt iudicium: & faciunt iu-
ſtitiam in omni tempore pſalmus. Scipſos *Pſ. 105*
ſcilicet iuxta Apoſtolum dijudicantes. Et verè bea- *1. Cor. 11*
ti; cum Deus non iudicet bis in idipſum. Nam iuxta regulam iuris, afflictio non debet addi afflicto. Hinc Apoſtolus. Si noſmetipſos dijudicaremus, non vtique à Domino iudicaremur, Ad hoc itaq; te exercitiũ diuerte; quiſquis beatus eſſe voles, & plura ad hoc ſunt inductiua, & præſertim.

Quia hoc { multipliciter eſt perſuaſum; multum vtile, & commodoſum. valde neceſſarium. }

Suadent enim hoc Auguſt. Grego. Hierony. & Ambroſius; & cœteri quiq; doctorum, quorum ſentẽtias ponere prolixum eſſet nimis. Hinc Bernar. ait.

Poſt

Digitized by Google

Poſt completorium, capitulum ſibi teneat ſingulis diebus frater, & conuocatis cogitationibus ſuis, ponat cum eis rationem, &c. Suadet itidem, & Chryſoſtom. petens, vt ſaltem in lecto fiat. Hæc de primo. Porro vtilitates huius exercitij quis enarrabit? Complectitur Bernardus quaſdam hoc ordine dicens. Timor domini generat ſuiipſius diſcuſſionem, diſcuſſio cognitionem, cognitio pœnitentiam, pœnitentia dolorem, dolor confeſſionem, confeſſio emendationem, emendatio purgationem, purgatio puritatem, puritas innocentiam perfectam. Hæc Bernard. Commemorat, & Auguſtinus nonnullas dicens. Vtilis eſt (ait) illa perturbatio animi, peccata ſua reſpicientis, & ex reſpectione horrentis, & ex horrore corrigentis &c. Cœteri autem alias ponunt. Eſt enim hoc exercitium lignum vitæ, duodecim hos de ſe fructus gignens, ad quos cœteri poterunt reduci. Apoc. 22.

Glorificans.	*Placat.*	*Purgans.*
Honorificat, & glorificat hoc exercitio, honor enim Regis, iudicium diligit. (Pſ.98)	Ex hoc Deus reconciliatur, dū n. agnoſcis, De' ignoſcit.	Conſciētia purgatur; vnde Moyſes manum mundam reperit. (Exo.4)
Humilis.	*Scius.*	*Ardens.*
Ex hoc homo humiliatur, ſeipſum agnoſcit fragilem, & infirmum.	Item ad ſuiipſius cognitionē venit, quæ præſtat ſciētijs cūctis.	Item feruētior redditur, reſurgere nitens, dū caſum videt.
Conſeruans.	*Pungit.*	*Renouans.*
In bono homo conſeruatur, vt clauſtrum, vbi crebro capitulum tenetur.	Homo ad compunctionem inducitur, cuius materia peccatū hic tractat.	Propoſita caſſata, vbi videt ſe excidiſſe.
Ditat.	*Beat.*	*Aufert.*
Virtutibus ditatur, ſicut trapezite diligentes. (1.Cor.11)	Ad beatitudinē perducitur, qa ſemper in ſtatu bono cōſeruat.	Iudicium, & pęna poſt mortē aufertur. Vt ait Apoſtolus.

Poterunt ſingula hæc validis Sanctorum auctoritatibus muniri; ſed per ſe ſatis pateſcunt. Et proſequitur ea partim Ioannes Vallenſ. in libro ſuo, & Vincen. in Spec. morali. Hæc de vtilitatibus. De tertio autem .i. quam neceſſarium ſit hoc exercitiū propriè diſcuſſionis, ſciendum, quòd inter cætera eſt neceſſarium.

Ad
- Obtinendam peccatorum veniam
- acquirendam proficiendi gratiam:
- euadendam gehennæ pœnam.

Primo eſt neceſſarium ad obtinendam peccatorū veniam, dicit enim Auguſt. Si non agnoſcis Deus non ignoſcit. De ſecundo quam ſit opus ad acquirendam proficiendi gratiam, ait noſter Thomas kempis. Si verè vis proficere, vel oī veſpere diſcutere te non omittas, quod ſi feceris renouaberis ſpiritu mentis, & pacem habebit tabernaculum tuum, &c. De tertio. ſ. de neceſſitate euadendi pœnam gehennæ patet, quia nihil remanet impunitum, & aut hic, vel illic ſoluatur oportet. Neceſſarium igitur exercitium iſtud. Vę illi ait Thom. memoratus, qui hanc horam diſcuſſionis conſciētiæ propriè præterit negligenter, nec ſtatum cordis, moreſq;, vel actus, vix ſemel in die examinat, qd omni hora fieri neceſſariū foret. Quāuis enim tu negligas intima tua diſcutere, Deus tamen nil patietur inultum tranſire. Hæc in libello de ſpiritualibus exercitijs Patris noſtri Thomæ; vbi plura deuotè deſuper ſuper hoc exercitio ſcribit. Age igitur, nunquam hæc exercitatio intermittatur. Et vt de hoc modus ſit ad manum, ſubiecta eſt ſcala ſequens, complectens modum, & cætera exercitia ſubſcripta, quæ patet in his verſibus.

Sis memor, attendens, conuertere mentio plura
Proponens, quærens, pete, gratus poſt ſimul offer.

De modo, & praxi, in hoc exercitio procedendi.
Paragraphus Primus.

Modus igitur, & practica, ex ſubiectis gradibus ſumitur, & breuitatis cauſa intermittuntur præparatorij gradus; puta excuſſio, & prædiſpoſitio, quæ ſunt generales, & exordiendum eſt à ſequenti gradu. E

Vt ſ. fiat cōmemoratio eorū, q̄ de illo die vel cōmiſiſti: / ommiſiſti

Et poteſt hæc commemoratio fieri iuxta peccatorum ſpecies, vel ſecundum tempora, & loca, in quibus homo fuit à principio diei in noctem, vſq; ſecundum modos, & ſpecies peccandi.

Sc3 vt recolat q̄ta
- Cōmiſit Mala: Cogitatione, Senſibus, Locutione; Itéq; Operæ: Cōuerſatione
- Omiſit Bona q̄ facere: Debuerat, Propoſuerat, Potuerat.

De ſingulis his diligentiſſimè ſe inquirat, & examinet. Et primū videat ſi tota die habuit in corde.

Cogitationes
- Charitatiuas ad Deum
- Bonas ad Proximum.
- Humiles ad Seipſum
- Puras ad Carnē, & mundū

Secundo commemoret ſi non exceſſit in ſenſibus, ad ſingulos diuidendo ſingulariter.

Si
- Diſciplinati, Verecundi non curioſi
- Cuſtoditi, Non in vaga diſperſi.

Tertio ſi in locutione
- Tardus
- Circunſpectus:
- Breuis

Quarto ſi operatus eſt qd
- Licet:
- Decet
- Expedit.

Poſtremo ſi in cōuerſatione
- Maturitas
- Benignitas
- Humilitas

Per horum enim exceſſum, committitur malum. Quidam in ſuis exercitijs de ſingulis proſequitur plenè.

Sic etiam examinanda eſt mens ſuper omiſſis, vt ſcilicet recordetur quam fuerit negligens.

- Cordis cuſtodiendi
- Tpis expendendi
- Finis intēdendi

Itē negligēs in
- lectione
- oratione
- executione boni opis

Pęni-

Penitendum
Item quã negligens ad Reſiſtendum.
Proficiendum.
Flerè culpam commiſſam Vt in
Quia.ſ.omiſit Repellere tẽtationẽ diabolicã Bona
Proficere de vna virtute ĩ aliã. ven.

Item quam in propoſitis inſtabilis, quam ad omne opus bonum torpens. Item poteſt hæc examinatio fieri,ſecundum ſeptem peccata capitalia, vel ſecũdum vires animæ; vt in tractatibus. Beatus vir, & homo quidam, & ſic de alijs.Poſtquam autem homo ſic exceſſus commemorauit: quoniam vt frequenter, peccatum inſenſabilitas quædam ſubſequitur,ideo neceſſe eſt ſuperaddere ſecũdũ gradũ. Conſideratio,vnde dicitur conſidera,& vide, quo niam amarum eſt tibi reliquiſſe Dominum Deum tuum. Et eſt qua homo conſideret.

Quam multipliciter,& grauiter exceſſerit:
Sc3 Qđ peccando egerit, quem,quare offenderit:
Quanta per peccatum bona amiſerit, & mala incurrerit.

Singula hæc diiudicando, & æſtimando, Latiſſima tangitur in membris his materia, etiam plurimum cordis compunctiua, ſi bene fuerit,& profundè diiudicata. Quam Vincentius in Speculi ſui Moralis prima parte,ſatis proſequitur ac declarat, & cęteri Doctores paſſim hanc materiam tangunt.Vel ut mens in memoria peccatorũ ad compũctionem excitetur;poteſt iuxta quendã conſiderare ꝑparãtia.

Natura Dei ſit maieſtate gl'os*
Vt đ Pulchritudine iuſtitię ꝗ Deo placeat,
Enormitate peccati Deo diſpliceat.
Quid facere debuiſſet,
aggrauatiua Quid fecit,quem offendit,
Quedã Quid amiſit,quid meruit.
Mĩa Dei Nullum reſpuit
releuãtia de Iuſtitia Dei, ꝙ Pc̃m nõ inulcũ ſinit.
Propĩqtate iudicij. In forib.adſit.

In horum conſideratione debet homo ſeſe redarguere,debet ſibi dolorem,timorem,pudorem incutere, inſenſibilitatem quærulari,ſpẽ ueniæ ſibi dare ſeſe ad pęnitentię aggreſſum cohortari,& ſequẽtem gradum ſcandere.Plena conuerſio,dę qua cõ-
Ier. 15. uertere ad Dñm &c. Item:Si conuerteris conuerte re. Poſtquam igitur homo miſeria ſua compũctus, ſpe miſericordiæ ſublimatus,debet ſe plenę.

Corde Plenè dolendo.
Conuertere Ore Sc3 Purè confitendo,
Opere Dignè ſatiſfaciendo,

Et in hoc gradu connectuntur tres partes pœnitentiales de quibus abundantiſſimus eſt apud doctos ſermo. Sed omnibus omiſſis practicè ponimus, ꝙ homo cordialiter debet.

Multum merita ſupplicia.
Dolere Magis ꝑpter amiſſã gaudia.
Maximè in Deũ cõmiſſa pc̃ã.

Et ſpiritualiter peccata confiteri, & ſuſpirijs,& votis ſatis agere,& tres illas veritates Gerſonis quas qui dixerit non damnabitur (vt ait) debet a ſe inquirere,ſ.vt.ſ.dicat primo. Dñe ſic,& ſic cõtra tuã bonitatem peccaui, quod mihi diſplicet; ratione cuius & pęnitentiam ago,quia te offendi,qui totus es venerandus, & colendus,ꝙ mandatum tuũ trãſgreſſus ſum.Secundo. Dñe bonum habeo propoſitum, & deſiderium tuo iuuamine mediante, mihi in futurum præcauendi; ne incidam in peccatũ, & occaſiones peccatorum, iuxta poſſibilitatem viriũ euitandi. Tertio. Dñe bonam habeo voluntatem, peccatorum meorum confeſſionem integraliter faciendi, pro loco & tempore; ſm tuum, & ſanctæ matris Eccleſiæ præceptum & cætera. Hę veritates, quantæ ſint efficaciæ,idem Doctor in opere ſuo tripertito,pulchrè docet; vnde non ſunt omittendæ. Hinc liquet, ꝙ is gradus,plures complectitur gradus partiales;puta contritionem, confeſſionem,ſatiſfactionem & cætera.Hinc ſequitur.Menſuratio, gradus eſt quo homo: vt amplius ſuum imperfectũ deprehendatur, opera ſua in fine diei metitur. Et eſt vtilis valde exercitatio, huius ad quam plures cohortantur.Hinc Bernar.Integritatis tuę curioſus explorator, quotidiana diſcuſſione vitam tuã examina,attende diligenter quantum deficis,aut proficis,qualis ſis in moribus, & qualis in affectib &c. Sic faciebat Sextius ille (vt aiunt) gentilis,qui cõſummato die,animum ſic interrogabat dicens. Qđ hodie malum tuũ ſanaſti? Cui vitio obſtitiſti? Qua ex re melior es factus? Qui & de ſe ait.Vtor hac poteſtate,quotidie apud me cauſam iudico, totũ diẽ meum ſcrutor,factaq; ac dicta remetior, nihil mihi abſcondo,nihil tranſeo &c.Erubeſcat deſes Religioſus cum hoc fecerit Ethnicus.Quotidie igitur menſurandum,in dies metiendũ, vt dicitur in collationibus Patrum, inſtar boni trapezitæ, mercatoris diligentis. Inde enim plurimus oritur fructus; puta cognitio ſui,humiliatio,feruor,profectus.Metiatur itaque.

Defecerit a priore feruore
Quantũ quoq; die Profecerit in intento fine
Abiecerit de vitiorũ mole.

Et vbi inuenerit homo ſe defeciſſe plurimum, parum profeciſſe,lugeat & contriſtetur,ſequentemq; ſcandat gradum. Propoſiti innouatio.Neſcit enim iuxta Gregorium per torporem inueteraſcere, qui ſemper ſtudet per propoſitorum innouationẽ reſurgere.Ad quarum crebram innouationem, plurima ẽt ſunt incitamenta; puta Diuina voluntas beneplacita, & perfecta &c. Chriſti conformitas qui Rom.12
oĩa iuxta Apoſtolum operatur ſm bonum placitũ eius quo propoſuit reſtaurare &c.vtilitas; ſic enim Ephes.1
in omne plenis pedibus currit bonum, & iugis iſte conatus ad perfectionem etiam ſi imperfectum aliquod habeat,pro perfectione reputatur. Quotiens quis ſtatuit vias meliores,totiens iam bona effecit. Actus enim obiectalis formalem valet.Inde homo perficitur,ædificatur proximus, cœleſtis Hieruſalẽ exhylaratur. Si enim gaudium eſt Angelis ſup vno Luc.15.
peccatore deſerente vias prauas;quãtomagis gaudent de iuſto contendente in meliores? Quiſquis igitur voles proficere; hoc te exercere gradu memẽto.Poterat ſingulare exercitium ſub ſpeciali titulo inde formari;ſed prolixitas vitanda. Qui aũt ſe volet hoc modo exercitare, oportet, vt ſciat ꝗ, & qualia ſunt proponenda. Quæ ſunt retractiua, ꝗ

item

Digitized by Google

item conſeruatiua, aut promotiua, practicam quoque ſcire neceſſe habet. Sed hæc quiſque ſuo ingeniolo practicet. Crebro igitur proponat, & propoſita innouet homo.

Meliora proponat.
Ac Occaſiones deuitet.
Et in timore ſe conſeruet.

Sed quoniam à propoſito facilè decidet. Ideo ſequitur gradus ſextus. Conqueſtio; qua, ſcilicet Domino conqueratur propoſitorum inſtabilitatem.

Conſuetudinem malam.
Immo Infirmitatem propriam.
Hoſtilem inſtantiam.

Singula exaggerando, ſicq; de ſe diffidens ad gradum diuertat ſequentem; ſcilicet orationis. Oratio qua petat non modo ſtabiliri propoſita; Sed etiam

Peccatorum illius diei venia
Petat pro Emendandi vitam gratia
Futuræ noctis cuſtodia.

Et debet ſub hoc gradu comprehendi conqueſtio, optio, obſecratio, quę tamē ſingulariter poni poſſent; niſi prolixitas obſtaret. Habent quidam formatas orationes pro cuſtodia noctis, quæ & poſſēt hic aſſignari. Sed quoniam non eſt dignus dandis, qui datis non eſt gratus, iuxta Auguſt. ideo ſequitur. Gratiarum actio quæ pro plurimis agenda, ſc3

Diei conceſſione, & omnibus in eo datis
Pro Velle, loco, tempore, pœnitentiæ indultis
Multis iuſtificationum adiutorijs collatis.
Spe veniæ infuſa.

Et quoniam nulla, aut tenuis valde eſt noſtra gratiarum actio, ſequitur. Oblatio quæ fiet tam pro diluendis peccatis, quàm pro rependendis beneficijs. Debes autem pro his.

Verbū incarnatū, & totum corp⁹ myſticū.
Offerre Oēs die bonos act⁹, & ꝓpriū ſubiectum.
In craſtinū ꝓponendo offerre Euchariſtię Sacramentum, qđ dī offerendum Verbum incarnatum, meritum Chriſti, præſertim articulorum illo die memoratorum, ſine quā oblatione nulla holocauſtomata placent. Hęc de exercitiis Veſperi aſſumendis, ſuccinctius egimus, prolixitati parcentes; cum tamen de ſingulis gradibus grauis poſſit oratio coaceruari.

De exercitijs ante dormitionem.
Capitulum Secundum.

Mat. 26 DOrmite iam & requieſcite, ait Sal. & Hieronymus: Corporum debilitas nimia, et vires animę frangit, mentiſq; ingenium marceſcere facit. Quicquid cum modo, & temperamento fit ſalutare eſt, optimus in oī re modus, laudabilis vbique menſura. Immoderatum Deo placet nihil. Hinc horis quieti deputatis, quietem captare debemus, vt cæteris temporibus eo vigilantius ſpiritualib. exercitijs inſiſtere poſſimus, alioquin corpore deficiente, ſpiritum ēt deficere reliquum eſt. Rationabile
Rom. 13 igitur ſit obſequium noſtrum, ne fruſtra velociter currentes, defecerimus, anteq̄ ad finem veniamus. Sed vt, & circa hunc quietis actum, quemadmodū & circa cętera, exercitium quoddam habeatur deuotionis, ſequentia ſunt notanda. In quibus qui ſe Pſal. 4.
exercuerit, in pace in idipſum dormiet, & requieſcet. Sed & ſomnus erit ei dulcior, & puriora ſomnia habebit, euigilabit deuotior, ſurget alacrior, & faciliùs ad priſtinam deuotionem redibit. Sunt autem hæc in eundo ad lectum obſeruanda.

Compunctus, ſignes, componas, ac memor obſies.

Primo enim compunctè; cum dolore ſc3 & amaritudine, ad locum quietis eſt accedendum, eo videlicet, quia tunc oportet Diuinas interrumpere laudes, organa ſuſpendere deuotionis. Sic legitur Pſ. 136
in Vitiſpatrum de Abba Daniele, qui cum tota nocte vigilauerat, & quando circa mane volebat ꝓpter naturam dormire, tunc dicebat ſomno. Veni ſerue male, & ſic parum ſomni capiebat. Conſiſtit autem hæc compunctio in aliquarum orationum ſuper noctis cuſtodia præmiſſione, quæ paſſim habentur. Itemq; in intentionis rectitudine, per quā ſomnus totus meritorius reputatur, ita ꝙ Gregor. dicat. Nec vacat à Sanctis meritis ſomnus. Formetur ergo intentio recta, ad honorem ſc3 Dei, vt roboratior aſſurgas in laudem eius, &c. Alterum exercitium principale, quòd ponitur in verſu eſt Signes. i. quod intrans ad dormiendum fidelis debet ſe præmunire ſignaculo ſanctę Crucis inuocādo Dominum Ieſum, & ponendo eum ſicut ſignaculum ſuper cor ſuum: iuxta Cantica. Pone me vt Cant. 8.
ſignaculum ſuper cor tuum. Ad demones ſcilicet effugandos, & illorum illuſiones, & inſidias deuitandas. Hinc Hieron. epiſtola lxxxviij. Crebro ſi- Exo. 12.
gnaculo Crucis munias frontem tuam, vt exterminator Ægypti locum in te non reperiat; ſed primogenita, quę apud Ægyptios pereunt, in tua mēte ſaluentur. Practicam autem ipſam trini ſignaculi, cum titulo triumphali, in principalioribus hominis locis, tanquam omnibus notam tranſimus. Quomodoq; cubiculum ipſum, cum lecto ſit Cruce muniendum, cunctis præſupponimus notum. Tertio Componas. i. iuxta Bernardum; cum ad ſtratum laſſus perueneris, te honeſtiſſime iacendo compones, nec ſupinus, nec pronus, nec genua leuando ad crura calcaneos iunges. Hæc ille. Nam licet dormientibus non videatur imputandum, qđ neſcij faciunt, vel patiuntur; tñ indecens eſt homini Religioſo; ita totum obrutum eſſe ſomno: ſicut pecus diſiectis manibus, & membris incompoſitè iacere; ſed potius manibus in ſinum retractis, aut quod vtilius, & deuotius eſt, in Crucis modum cācellatis. Quarto dī Sis memor. Intrans ad dormiendum, cœlicis ac Diuinis cogitationibus debes eſſe armatus. Bernar. Iturus in ſomnum, aliquid tecum defer in memoria, in quo placidius dormias, quod nōnunq̄ etiam ſomniare iuuet. Sic.n. tibi nox, ſicut dies illuminabitur &c. Sic Origenes Hieronym. te- Pſ. 137
ſte, nunq̄ ſomnum capiebat; niſi vnus è fratribus ſacris litteris perſonaret. Qualia aūt meditabilia tūc aſſumere debes, ſcias ꝙ Bernard. ſuadet Pſal. Ruminandos. Chryſoſtom. opera diei retractare. Vbertinus autem in reliquo articulo Domini Ieſu docet obdormiendum, diſtinguens ſecundum ſingulas noctes etiam ſomnos Domini Ieſu. Nam vt de ſe ait.

Feria

Digitized by Google

Secunda cum peregrina virgine, colligebatur in ſtabulo.
Tertia per deſertum fugit in Aegyptũ, & dormit in deſerto.
Quarta diſcipulis in mari laborantibus, cum ſolo Ieſu in monte ſtabat.
Feria Quinta cum Ieſu duxit noctem inſomnẽ, exiens in montem:
Sexta cum Matre, & diſcipulis, mortuum per noctem lugebat.
Sabb. cũ Ieſu in ſepulchro, vel in lymbo.
Dom. in dextra Pris cum Ieſu quieſcebat.

G Hoc modo Vbertinus obiecta ſomni diſtinxit. Quæ tamen quiſq; pro ſui arbitrio poterit immutare. Poſtremo dicitur in verſu obſtes. i. ſcdm Bernar. Si fortè te iam dormientem, luxuriæ põpa concuſſerit, viriliter obſiſte. Recordare dilectum tuũ, poſitum ſup lectũ doloris, & dic in corde tuo. Dñs meus pendet in patibulo Crucis, & ego voluptati operam dabo? Sicq; ſæpe inuocato nomine dulcis Ieſu tentatio ceſſabit.

De ipſius ſomni qualitate. Capitulum Tertium.

Cant. 5. EGo dormio, & cor meum vigilat. Cant. Dicto de exercitijs quibus ad ſomnum acceditur, dicendum paucis de qualitate ipſius ſomni. Altera enim eſt qualitas ſomni Religioſorum, quã laycorum. Hinc Bern. Caue inquantum potes ſerue Dei, ne totus aliqñ dormias, ne ſit ſomnus tuus nõ quies laſſi; ſed ſepultura corporis ſuffocati, nõ reparatio, ſed extinctio ſpiritus tui. Suſpecta res eſt ſomnus, ex magna parte ſimilis ebrietati. Quantũ ad debitum continui profectus, nil tam tpis perit de vita noſtra, quantum qđ ſomno deputatur. Nitatur itaque Religioſus, vt more ſponſæ obdormiens corpore quieſcente, cor ipſum non dormitet. Vnde talis erit Religioſorum ſomnus.

Morigerus, Deicus, ſomnus non ſit diuturnus.

Primo inquam Religioſorum ſomnus morigerus erit, & modeſtus, vt ſcilicet non nimis ſi poterit ſtertat, non incompoſitę ſe habeat. Legitur enim de beato Bernardo, ꝙ ſi quem Religioſum in dormiendo, ſiue durius ſtertentem, ſiue minus compoſitè iacentem videret, vix patienter ferre potuit; ſed carnaliter eum, aut ſeculariter dormire cauſabatur. Ad habendum aũt talem modeſtum, & tenuẽ ſomnũ, plura ſunt, quę iuuant, & potiſſimũ iſta.

Sobrietas victus, operatio ſancta prait quod.

In primis iuuat ad hoc, victus, & potus, præſertim veſpertini ſobrietas. Tenuem enim victum, ſomnus tenuis comitatur. Hinc Bernard. Sobrium victum, ſobriumq; ſenſum, ſequitur ſobrius ſomnus. *Eccli. 31* Eccleſiaſticus. Somnus ſuauitatis in homine parco. *Eccl. 5.* Scdo iuuat ad hoc, prior bona operatio. Vnde iſdem. Dulcis eſt ſomnus operanti. Tertio bona exercitatio in ſacris meditationibus ante ſomnum. Nã *Prou. 3.* dicitur prouer. Si dormieris quieſces, & ſuauis erit tibi ſomnus, cum. ſ. ante bene es exercitatus. Secundo principaliter Religioſorum ſomnus Diuinus erit, vel ſaltẽ humanus, & nullo modo brutalis. Vt exemplo Chriſti corpore dormiente, vigilet corde; iuxta Ambroſium. Hinc ait Bernar. Carnalis ſomnus & brutalis: & ſicut dicunt Lętheus, abominandus eſt ſeruo Dei. Vnde ad hanc ſomni conditionem pertinent hæc.

Somnia mala deuitare.
Scilicet Cum euigilauerit cor in Deum leuare.
Et inter dormiendum quaſi Pſ. reſonare.

Poſſent ſingula pmiſſæ dictionis membra latius declarari; ſed prolixitas vetat. De ſomnijs enim vnde veniant & cauſentur, & quæ valeant ad dulcia ſomnia habenda, & alia plura partim in Dialogo Gregor. plura: Antoninus in prima parte ſuæ Summæ. Porro alterum; ſcilicet, ꝙ homo euigilans debet ſtatim cor ad Deum leuare, pulchrè in Speculo Monachorum edocetur. Tertium docet Bernar. ꝙ ſcilicet inter ſomniandum, quaſi Pſal. ruminare debemus. Poſtremò Religioſorum ſomnus non erit diuturnus.

Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat.

Bona tñ conſcientia poteſt homo, & debet quiſq; Religioſus dormire ſcdm tpa aſcripta: vt in cæteris vigilantius ſeruiat Deo. Caueat tñ ne tempore ſurgendi pigreſcat, & in lecto remaneat. iuxta prouerbiũ illud. Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, *Prou. 26* ita piger in lectulo ſuo. Ad cito enim ſurgendum plurima ſunt inductiua. Quorum tñ potiſſimum eſt, in deſiderio obdormire cito ſurgendi, & corde illud Iob reuolutare. Si dormiero, ſc3 ad refocillandum corpus, dicam qñ conſurgam? ad expeditius Deo ſeruiendum. *Iob 7.* Sic dormientibus, ſomnus omnis meritorius eſt, & oratio Hieronymo teſte. Nec mirum. Vigilant enim ad bene agendum quandiu poſſunt, & quaſi coacti ad ſomnum accedunt: vt alacrius deinceps deſeruiant Deo. Hoc autem ſomno finito, ſurgendũ eſt ad Diuinas laudes; vt ſic incipiat iterum cum conſumauerit homo, ad eundem rediens punctum, donec ad ſtabilimentũ perueniat æternitatis. Ad quod nos Deus perducat. Amen.

Finis Diſtinctionis primæ.

Incipit Diſtinctio ſecunda, continens exercitia Dominicis, & feſtis diebus appropriata. Titulus XV.

Prologus.

OMni negocio tempus eſt, & opportunitas. Eccli. Hugo. Tempora agendi A 37 diſcernenda ſunt. Aliud enim ſtudiũ, *Eccli. 8.* aliumq; conuerſationis modum, exigunt Feſti dies atq; alium hi, in quibus operari licet expoſcunt. In illis oportet nos deuotionis Deo intendere, atque in oratione diutius perſeuerare, habitu, inceſſu, & actu, maiorem deuotionem, erga cultum Diuinum demonſtrare, nihil non Sanctum, nihil non Diuinum, nihil non ordinatum agere, linguam à vaniloquio cohibere, pedes ab excurſu, & diſcurſu reſtringere, oculos comprimere, vultum inclinare, mentem erigere, oẽm deniq; actum, & oẽm motum cordis pariter, Diuino miniſterio mancipare, atq; vt ita dicam,

eam, quadam conuerſationis nouitate, dies honorare, feſtos, in cæteris vero diebus operandum. Quantum enim decoris addit diebus feſtis, quies vacationis, tm̃ ornamenti confert cæteris diebus, ſtudium boni operis, ita vt in illis quicunque noluerit eſſe quietus, index ſit vanitatis ſuæ, & in iſtis qui nõ fuerit ſtudioſus, teſtis eſt pigritiæ ſuæ. Quapropter non negligenter habẽda eſt in bono ope, diſcretio temporum. Quia ſicut malum opus nullo tpe laudabile eſt, ita opus bonum quodãmodo reprehenſibile iudicatur, ſi tpe oportuno factum non fuerit. Hæc venerabilis ille Hugo. Poſtquam igitur in ſuperioribus, in prima huius primę partis diſtinctione, poſita ſunt exercitia quædam cõia, & quædam ferialibus diebus accommoda, ponenda ſunt in hac altera diſtinctione, quædam exercitia Dominicis, & Feſtis diebus appropriata. Et erũt huius diſtinctionis tres tituli principales, ſinguli cum capitulis ſuis. Primus dicitur Dominicarius, ſecundus Feſtilogius, tertius Mendicatorium.

Incipit Dominicarius.

De inductiuis ad celebrandum Sabbatum. Capitulum Primum.

B

Leuit. 25. SAbbatizate Sabbatum Domino. Leuit. His verbis quemadmodũ, & innumeris alijs, ad Dñicam celebrandam inuitamur. Nam pręcepta ferè oĩa, quę Hebræis de Sabbato, Chriſtianis de Dñico die dantur. Rationibus enim ex cauſis, Sabbatum in Dominicam Eccleſia commutauit: vt paſſim tradunt docti, & præſertim ob has cauſas.

Perfectum memoresq; typum, nam dignior abſtes.

Primo rõne perfectionis, quia adueniente ſignato, debet ceſſare ſignum. Vnde poſt requiem Chriſti in tumulo, Sabbatum eſt euacuatum. Secundo rõne gratitudinis, & commemorationis; ſ. ad nobilia facta huius diei rememoranda. Dies enim Dñicalis, vt Leo. 75. diſ. c. Quod in die. ait, Diuinarum diſpenſationum myſterijs eſt conſecrata. Tertio rõne plenioris ſignationis, Quia Dñica dies plenius p̃figurat glorię requiem q̃ Sabbatũ; quippe qui in dierum reuolutione, non ſolum ſeptimus; ſed & octauus inuenitur; vnde ẽt ſignat reſurrectionis octauam. Quarto rõne maioris dignitatis. Quicquid. n. vt inſigne eſt conſtitutum, in huius diei feſtiuitate eſt geſtum, vt patet infra. Poſtremo ratione diſtinctionis, vt ſcilicet à Iudæis diſtemus. Et fundatur huius commutatio in Canone Sacræ ſcripturæ, in Apocal. vbi dr̃ Ioannes in Dñica raptus &c. Patet

Apoc 1 igitur non abre commutationem hanc factam, & ergo omni deuotione obſeruãdam. Plurima enim ad diem Dominicum dignè agẽdum habemus inductiua, cuiuſmodi ſunt iſta.

Exemplum, iuſſum, naturaq; culpaque, promiſ.

Primum inductiuum eſt exemplum Iudæorum, & Gentilium, ſollicitiſſimè ſua feſta ſeruantium. Tam enim Iudęi ſua Sabbata cuſtodiunt, vt mallent plurima, vt quidam ſcribit perpeti mala, q̃ violarent ſua Sabbata; licet & complura alia ipſis ſint feſta; vt patet in Machabę. Gentiles quoq; ſummo ſtudio ſua feſta obſeruãt. Vnde Tibullus gẽtiũ Poeta.

Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat arator.
Et graue ſuſpenſo vomere ceſſet opus.

Et Seneca ipſe Gentilis. Feſtis maximè diebus animo imperandum eſt, vt tũc voluptatibus ſolus abſtineat; cum in illas oĩs turba procumbit. Secundũ inductiuum eſt Dñi pręceptum, qui mandauit feſtũ hoc obſeruari nimis: vt patet in varijs ſcripturæ locis; ita ꝙ de nullo vix actu tot ſunt monitiones, & præcepta, vt paſſim in lege, & Prophetis eſt videre; immo & ad hoc inducit iuſſum eccleſiaſticum; id eſt præceptum eccleſiæ, quæ hoc præcepit: vt patet de conſecra. cap. pronunciandum. Tertium inductiuum eſt, nam hoc dictat naturale ratiocinium; Deo ſcilicet aliquo tempore ſingulariter vacandũ, vt ſicut tempus deputatur refectioni corporali, ita & magis ſpirituali. Quartum inductiuum eſt, culpę & pœnæ grauitas, eorum qui Sabbati vel Dñicę Feſta non ſeruant. Nam culpæ magnitudo ex quinq; patet, quæ complectuntur hoc verſu. *Præſertim Exodi Leuitici Eſaie Ieremi.*

Lege modo mulctũ per, & ingratus, ſcelus excors. *Nu 15.*

Tum quia in lege grauiter punitum, vt patet in colligẽte Sabbato ligna. Tum in lege gratiæ, grauiter mulctatum: vt patet in plurimis exemplis, quæ in exemplorum libris inueniuntur. Tertio ad culpæ magnitudinem facit grandis ingratitudo, pro illis quæ illa die ſunt facta, quæ infra ponentur. Quarto quia grande ſcelus committunt in Patrem, qui illo die omnia condidit, in Filium, qui illo die omnia magnificentiora opera ſua: vt patet infra peregit. in Spiritumſanctum, qui ſe eodem die in filios adoptionis effudit. Quinto non bene Dñicam diem celebrans, ſtultitias magnas committit: vt prolixius Nyder in ſuo Præceptorio declarat. Poſtremo nos debet allicere promiſſorum magnitudo. Multa. n. bona pollicetur Dominus celebrantibus Sabbata ſua; vnde Eſa. Omnem cuſtodientem Sabbatũ ne polluat illud, & tenentem fœdus meum, adducam in montem ſanctum meum, & lætificabo in domo orationis meæ. Grande præmium adduci in montem ſanctum. O da vt tua feſta obſeruem, vt illuc adduci merear. Qui his inductiuis non inducitur ad Dominicam rite celebrandam, duri eſt cordis. Sed poſtpoſitis inductiuis videndũ eſt de practica. Pro qua notandum, ꝙ tunc benè celebratur Sabbatum, aut Dominica dies. *Eſa. 56.*

	Vitatur culpa
Dum	Præcauentur opera ſeruilia.
	Aguntur Sacra.

Culpam vites, nil operans, bona fac memorando.

De primis enim duobus dr̃ Leuit. Omne opus ſeruile non facietis in eo; ſcilicet Sabbato. Non enim opus tantum externum; ſed & multomagis quodq; peccaminoſum, dicitur opus ſeruile. Qui enim facit peccatum, ſeruus eſt peccati, & hoc maximè qñ quis per criminale Sabbatum ſoluit, non ſic opus ſeruile externum. Nam illud tria excuſant, vt aiũt. *Leu. 23* *Io. 4. 8*

	Neceſſitas.
Scilicet	Pietas.
	Modicitas.

Nil peragas, niſi ſit modicumq; piumq;, neceſſe.

Quæ paſſim docti declarant. Neceſſitas enim multiplex eſt, vt in iuſtis bellis, tempore famis, medicinæ,

cinæ,& in cauſis neceſſarijs,vt in nundinis; quãdo tñ non ſpe lucri,& cum licentia Paſtoris. Excuſat pietas,vt fortè arare agros pauperum, quadrigare in minoribus feſtis;audita tamen Miſſa.Tertio excuſat modicitas,vt ligare ramum vineæ,& ſcribere lectiones,aut ſermones, quod iuxta Gerſonem, licentius eſt fabulis vanis. Religioſis tñ conuenit magis moderari: vt magis vacent, & videant quoniam ſuauis eſt Dominus,& ſanctificét Sabbatum, pijs exercitijs tranſigendo, de quibus exercitijs nunc agendum.

Pſ. 33.

Quibus exercitijs Sabbata exornanda.
Capitulum Secundum.

C A Veſpere vſq; in Veſperum celebrabitis Sabbata veſtra. Leuit.Ordinate ſolennizare,eſt (vt quidam ait) de profeſto,in feſtũ ire. Vnde qui ritè Dñicam volet celebrare, debet in Sabbato ſe ad eam diſponere; hinc & filij Iſrael, paraſceuen ante Sabbatum habebant.Vnde per hæc exercitia, debet in Sabbato ſe homo diſponere. Scilicet

Leu. 13

Sabbata preueniens, perpendens, ablue, poſce.

Primo enim feſtum Dñicale præuidendum eſt conſideratione: vt ſic pigredo animi excitetur, & animus promptior ad deuotè celebrãdum reddatur. Vnde debet conſiderare diei Dñicæ dignitatẽ,celebrationis rationem & congruitatem, celebrandi modum & qualitatem &c. Secundo per priores cõſiderationes, animo excitato debet ſe homo a vitiorum maculis abluere: vt ſic dignè feſtiuitati poſſit intereſſe. Nam & huius ſæculi homines exterio ra quæq; tunc mundare ſolẽt:vt domos & plateas. Multo ergo ſollicitius Religioſus & internus,animam debet expiare; ſ.pro peccatis dolendo,emendam proponendo, tentationibus reſiſtendo. Et ad hoc hortatur Iſidor.dicens.Tũc ſcilicet in ꝓfeſto, & Sabbato die purgandus eſt animus, atq; a tẽporalium rerum cogitationibus ſegregãdus, vt ſic in die feſto pura acies cordis, ad Deum vere, & ſimpliciter dirigatur. Tertio qm̃ nulla,aut tenuis eſt noſtra præparatio; ideo ad Deum, & Sanctos emittenda eſt oratio; quo ipſi nos purgent, dignè adornent, & deuotionis adipe repleant: vt ſic dignè Deo Sabbatizemus. Qui in Sabbatis, aut profeſtis, his modis ſe diſponeret, ille vberiora gratiarum chariſmata,in Dominico die,aut feſto perſentiret.

De generalibus exercitijs diei Dominicæ.
Capitulum Tertium.

D O Bſerua diem Sabbati, vt ſanctifices eum.Deuter. Viſis de exercitijs profeſti, videndum eſt de exercitio feſti. Et hoc exercitium eſt ſanctificare Sabbatum: vt ſæpius ſcripturæ loquuntur. Vnde non ſolum vacare monent; ſed pietati intendere magis; cum dicunt ſanctifices Sabbatum.Exterior enim illa vacatio parũ vtilis eſſet; niſi ſanctificationis pietati adiuncta foret.Vtrumq; tamen agendum eſt. Nam pp duo in genere, Sabbatum eſt inſtitutum. Primo pp rationes litterales, quæ ſunt tres.Prima, Diuini cultus vacatio:vt hoc

Deut 5.

Pſ. 33.

die reſumeret homo, ꝙ tota amiſerat ſeptimana. Scdá,auaritiæ reſtrictio.Tertia Diuinæ oĩpotentię maior recordatio:vt ſicut ipſe requieuit;ſic homo illius quietis memor, eius vacaret laudi. Eſt inſtitutionis quoq; ratio ſpiritualis triplex. Prima allegorica, Chriſti requietio in ſepulchro. Secunda tropologica,aĩarum requies a peccato. Tertia anagogica quies fidelium in cœlo, ad quam per præſentem vacationem ſperamus peruenire. Neceſſarium hoc pro intellectu.

Vtq; vaces, ſtringas, memores, ſignãs requies tres.

Vacandum igitur,& ſanctificandum Sabbatum eſt. Quæ aũt, & qualia exercitia ſint per quæ Sabbata ſanctificantur, varij varia ponunt, & præſertim Orige.hom.64. ſuper exo. docet dicens.Si deſinas ab oĩbus ſæcularibus operibus, & nihil mundanũ geras; ſed ſpũalibus operibus vaces, ad Eccleſiam conuenias, lectionibus Diuinis aurem præbeas,de futura ſpe ſollicitudinem geras, de cœleſtibus cogites, nõ reſpicias ad pñtia,& viſibilia; ſed ad inuiſibilia,& futura. Hæc eſt obſeruatio Sabbati Chriſtiano. Hæc Orige. enumerat,& Io. Nyder in ſuo Præceptorio,nouem quædam exercitia pietatis,& alij plura. Sed noſtrum erit determinata quædam ex multis colligere, & temporibus aſſignare certis, ſolito more,&c.

Feſti celebratio.

De exercitijs Dominicæ diei in ſpeciali.
Capitulum Quartum.

M Aneat vnuſquiſq; apud ſemetipſum, & nullus egrediať de loco ſuo die ſeptimo. Exod. *Exo. 16*
Et de conſe. diſt.3. c. Ieiunio Grego. ait; die Dominica nihil eſt agendum; niſi Deo vacandum; cũ pp hoc potiſſimum ſit inſtituta. Nulla operatio in die illa ſancta agatur; ſed tm̃ in hymnis, & pſalmis,& canticis ſpiritualibus, dies illa tranſigatur; hoc eſt pijs exercitijs decoretur. Iuxta Alexandrũ de Hales,vt nihil contrariũ fiat,vacationi Diuinorum. Huic præcepto dum quidam obedire volunt retrahuntur, quia quid agere debeant neſciunt. Vnde hic plura deuotionis certa exercitia aſſignantur:vt cui vnum non ſapuerit, nec poterit hærere,vel alio afficiatur. Et primo ponũtur exercitia ante prandium agenda.Et ſunt iſta.

Commemorans.	*laudet.*	*purgando.*
Dei priuilegia.	Et beneficia.	A peccatis, & ſcorijs.
	Colat. Sacralibet.	
	Miſſam audiendo.	

Et vt deuotius hæc exerceantur, ſingula paucis ſunt proſequenda.

De primo exercitio ſcilicet commemoratione.
Membrum Primum.

M Iſerationum Dñi recordabor,& laudem dicam pro omnibus, quæ dedit nobis Dñs Deus noſter.Eſa. Ait Doctor Sanctus Bonauent. In *Eſa.63.*
præcepto de Sabbatizatione,ponitur hoc verbum Memento,quod in nullo ponitur aliorum propter illos ſpecialiter, quę videntur memoriam amiſiſſe,mo-

Digitized by Google

ſe, non recordando ea, quæ Deus egit in natura, aut præcepit in ſcriptura. &c.& ad denotandũ, ꝙ tali die, ad ſpiritualium commemorationem, animus ſit ſubleuandus. Iuxta triplicem intellectũ ſpiritualis vacationis, tropologicũ, anagogicum, & allegoricum, memoriam agere trium beneficiorum, creationis, redemptionis, glorificationis: Vt Bernardus in 40. ſermone 4. Vnde primũ exercitium tactum eſt, quòd debemus Commemorare.

	Præterito diei priuilegia.		Laudatione.
De	Pñti ſeptimanæ beneficia	Cũ	Gratiarũ actione.
	Futuro promiſſa præmia.		Deſideratione.

Primo inquam commemorare; & meminiſſe debemus, Dñicæ diei inſignia priuilegia, de quibus dr̃ in genere in decretis. Dies Dñica tantis Diuinarũ diſpenſationum myſterijs eſt conſecrata, vt quicquid ad inſigne eſt cõſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtum. Vnde in ſingulari ei iſta priuilegia aſſignantur.

Prima *vel ima*
oĩm dierũ ꝗ nox nõ pceſſit vltima quẽ nox ſeqt.
creat, *firmat,* *lex,* *archa,* *dedit man.*
mundũ Angelos datur requieuit manna pluit.
Natus. *plura* *facit.* *fregit.*
die Dñico, vt lux fcã, qcqd ad ĩſigne ptinet, ĩfernũ.
& eduxit Pr̃es.
ſurgent, *dedit,* *& laus.*
mortui r̃m plures Spm̃ ſctm̃ ęterna incipiet in cęlo poſt iudiciũ

Hæc paſſim in præceptorijs Doctorum, & in ſermonibus Robert. delicio. Sup quibus, & alijs diei inſignibus, Deus ipſe tunc eſt laudandus. Vnde notet hic practica laudis, quæ infra eſt in mendicatorio. Secũdo de præſenti memorari debemus beneficia, tota ſeptimana nobis impenſa. Vnde ſcilicet meminerimus, quanta bona nobis exhibuerit, quàm patienter peccantes tulerit, & ꝙ adhuc diem Dominicum, diem reconciliationis conceſſerit; vt ſcilicet in eo redimamus, quicquid cęteris diebus negligentia eſt omiſſum.

Quanta dedit, quantiſq; tulit, tempus tibi parcens.
Et in horum commemoratione gratiæ ſunt agẽdę, cuius gratitudinis praxis patet infra. Poſtremò, & de futuro commemoranda ſunt futurę illius feſtiuitatis gaudia nobis repromiſſa, quorum typum & figuram prę ſe fert omnis Dominicus dies. Et debet hæc memoria fieri cum anhelo ſpiritu, & Patriæ illius deſiderio, vt cum Apoſtolo diſſolui cupiamus, & cum Sene Simeone ex ſententia dicamus. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine. &c. Vt aũt animus tali deſiderio inflammetur, debet diligenter commemorare, ea quæ poſſunt ad gaudia illa deſiderãda incitare, quæ habentur infra parte ſecunda. Nã qui ad feſtiuitatem illam ſupernam venire deſiderat, oportet, vt in huius tẽporis feſtis, vel crebrius ad eam aſpiret. Non enim veniet ad regnum amoris; niſi qui fuerit vir deſideriorum. Non ſatis (ait Bernard.) regnum æternæ feſtiuitatis deſideras; ſi non quotidie (maximè ergò in feſtis) pro eo lachrymas fundas: Hæc de primo.

Phil. 1.
Luc. 2

De alio exercitio, ſcilicet expurgatione mentis. Membrum Secundum.

Vide vias tuas in conualle. ſcito quid feceris. Hierem. His verbis ad alterum principale exercitium arripiendum incitamur, quod eſt mentem de peccatis tota ſeptimana cõmiſſis expurgare. Nam & ideo Dñici inſtituti ſunt dies: vt quod tota ſeptimana cõmiſſum eſt, in illis expietur. Nã & elephantes (vt ait) Plinius in lib. 8. in na. in nouilunio, defectus & ſordes abluunt in flumine, & nouo ſyderi ſe inclinant. Per illud nouilunium Dominica intelligitur dies, in qua gratia noua confertur. In qua conueniẽdũ eſt ad Eccleſiam, pro maculis peccatorum diluendis. Greg. in Regiſt. Die Dñico à labore terreno ceſſandum eſt, atq; oĩno orationibus inſiſtendum: vt ſi quid negligẽtiæ per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis precibus expietur. Et Iſido. Purgandus tunc eſt animus, atq; à temporalium rerum cogitationibus ſegregandus: vt pura fides cordis ad Deum verè, & ſimpliciter dirigatur. Vnde & tunc debet homo iuxta verba præmiſſa, ſe ad ſe reflectere, & vias ſuas in conualle conſiderare, ideſt peccata, quæ hębdomana tota commiſit conſiderare, & ſe niti ab his abluere, & emundare. Debet autem hæc emundatio tribus exercitijs perfici.

G *Ier. 2.*

	Cordiali cõpunctione		Intimè exercẽdo:
Sc;	Sacramẽtali cõfeſſione	Hãc	Purè faciendo.
	Aquę bñdictæ aſpſione		Deuotè excipiẽdo.

Debet enim homo primo ſup commiſſis cordialiter dolere, ſeſe in via purgatiua, quæ aliquatenus ſupra habita eſt exercendo; ſuper commiſſis ingemiſcendo, & dolendo. Quodlibet enim ſuſpirium eſt ſicut lima acutiſſima, purgans ferrum, & rubiginem tollens peccatorum. Deinde quoq; Sacramentaliter, aut ſaltem ſpiritualiter debet aduerſum ſe ſua peccata confiteri, tunc enim putationis tp̃s aduenit. Quæ Sacramentalis confeſſio qualis erit, Bonauent. in ſuo Tractatulo de modo confitendi declarat, de ea quoque in libello, qui intitulatur: Beatus vir, & in alijs habetur. Ex quibus oĩbus, quiſque ſibi modum eligere debet, quo ſe præparet, procedat, & abſcedat. Oportet enim cõfeſſionem pręuenire per prædiſpoſitionem, peccata cõmemorando, & colligẽdo. Domum enim mũdaturus, prius pulueres colligere hẽt, quam eijcere. Vnde, & dicitur. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine aĩæ meæ. & & Sapien. Ab initio natiuitatis inueſtigabo, & ponam in luce ſcientiam illius. Debet quoque peccata ſua aggrauare, execrari, propoſitum non peccandi facere, & pro gratia cõtritionis à Domino cum Magdalena orare. Hæc enim ſunt confeſſionis prædiſpoſitiua.

Cant. 2.
Simile
Eſa 38.
Sap 6.

Præmemorando graues auerte dolens pete firmus.
Sic prædiſpoſitus debet coram Sacerdote cũ Magdalena, tamquam coram Domino ſe proſternere, & purè, humiliter, & fideliter peccata confiteri, vt vult Bern. Sunt enim hæc confeſſionis qualificatiua, exceptis multis, quæ ponuntur in pęniteas cito.

Eſto humilis, fiatq; fidelis puraq;, plena.
Scilicet cum circunſtantijs. De quibus paſſim plures

res

Digitized by Google

res ſcribunt, preſertim magiſter Iacobus Carthu. in Oculo Religioſorum. Poſtq; debet cum gratitudine abſcedere, & deuotè in vnione meritorũ Chriſti, pęnitentiam explere, & deinceps non peccare ſtatuere, & à recidiuo quantum poterit præcauere. Irriſor.n.eſt, & non pęnitens; qui nõ veretur cõmittere, quę ſe dolet cõmiſiſſe. Valde ergo cõtra recidiuũ peccãdi, ſe hõ armare debet. ad qđ valẽt hæc.

Conſtituas, timeas, caueas, pœnas, petis, itrum.

Primũ eſt firmiter hoc cũ gr̃a Dei ſtatuere. Alterũ eſt iugiter in timore Dei ſe cõſeruare, & quaſi corã oculis oĩa videntis cõuerſari; hinc quidam. Vis nõ peccare? Deũ time, & cogita illũ oĩa videre. Tertio oportet ſollicitè pc̃ti occaſiones, & cauſas deuitare, vt ſenſuũ euagationẽ, malã ſocietatem, loca, & tp̃a peccati. Quarto iuxta Gerſo. expedit ſibiipſi pniam, & pœnam pro quolibet exceſſu imponere, & infligere, vt ſcribit in Tractatu ſuo valde vtili, contra recidiuum peccandi, & hoc ſm̃ tres ſatiſfactionis partes; vt,ſ. aliq̃ abſtinẽtiam ab aliquo delectabili infligat, ſecundo certum numerũ Pſalmorũ dicat, tertio vt aliquid pecuniæ, aut ſi nõ eſt ſui iuris, aliquid aliud Deo, aut Eccleſię donet, quarto vt infra ſpatium breue, rurſus confiteatur, & pęniteat. Poſtremo ſi validus tentationis ventus ſurrexerit, adeo; vt peccato victus conſentire videatur, nihilominus ad hoc ſe obligabit, & anteq̃ illud ꝑpetret aliquid legat, vel genua coram crucifixo flectat. Maximè aũt, vt horribile aliquod obiectum, quaſi p̃ſens aſſumat; puta hinc quaſi viſibiliter ponendo regnum cęlorum, illinc infernum, & ſibiipſi dicat. Quid cogitas? Quid tibi vis? Quorſum tẽdis? Nunquid vis pro delectatione momentanea amittere cœlorũ Regna æterna, & intrare tormenta infernalia? Et ſic de alijs conſiderationibus. Magnũ

2.Paral. 20 quoq; adiumentũ in omni periculo eſt oſo. Cũ. n. neſcimus quid agere debeamus, hoc ſolum reſidui habemus, vt oculos leuemus ad Deũ. Crebra quoq; renouatio, & reiteratio propoſiti, maximũ eſt adiumentũ non recidiuandi. Neſcit.n. in lapſu manere, qui ſp innouatione ꝓpoſiti ſtudet reſurgere. Hęc ꝑ exceſſum de recidiuo vitanda diximus. Poſtremò debet hõ ꝓ ſui expurgatione, aquã benedictam aſſumere deuotè: vt ſic plenè ẽrà venialium ſcoria poſſit emundari. Nã ob id principaliter eſt inſtituta: vt patet per Alexandrũ Papã de conſ. diſt. 3. vbi dr̃. Aquã ſale cõſperſam populis benedicimus: vt ex ea cuncti aſperſi ſanctificentur, & expurgent̃. Nã

Heb. 9. ſi cinis vitulæ aſperſus populũ ſanctificabat, multomagis aqua ſale aſperſa, Diuiniſq; pręcib. conſecrata, ſanctificat, & mundat. Nã & venialia tollit, ſm̃ Sanctũ Thomã, non ꝙ ſit Sacr̃m contra morbum; ſed eſt Sacramentale quoddam, & diſpoſitio ad Sacr̃m, quod remouet prohibens: vt patet in quarto. De cuius inſtitutione, & effectu, tractatulũ quendam collegit magiſter Ioannes de Turrecremata, enumerans aliquot eius effectus, qui ex benedictione eius colliguntur. Et ſunt iſti.

Pellit.	*purificat.*	*dimittit.*
Diabolum & tempeſtates.	Mentem a fantaſticis illuſionibus.	Venialia peccata.

preparat.	*affert.*
Ad deuotionem, & Sacramenta.	Fructuum vbertatem morborum ſanitatem.

Quos effectus, vt quis mereatur excipere, oportet deuotè hanc capere, & cum Eccleſia dicere. Aſperges me Domine &c. effuſi ſanguinis memorando. In quo verſiculo petitur primum gratia iuſtificans, ſecundo emundans: vt Innocẽtius ait, &c. Pſ. 50.
Hæc pro exercitio purgatiuo.

Tertium principale exercitium; quomodo, ſcilicet Deus colendus. Membrum III.

Det vobis cor omnibus: vt colatis eum. Mach. 2 Machab. 5.
Iam de tertio principali exercitio agẽdum, quod eſt, vt latrico cultu colamus Deum. Quod rite ſequitur purgationem; alioquin obijci ipſi poſſit illud Pſalmi. Peccatori aũt dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas? Et hoc pręſertim Dominicis Pſ. 49.
diebus. Ait.n. Hieron. Hoc cuiq; ſuus eſt Deus, qđ præ cęteris colit. Vnde qui rarius Deum colit; ſed alijs magis intendit, alia ꝓ Deo habere cõprobat̃. Hinc neceſſe eſt, vt qui tota ſeptimana alijs inhæſimus, vel Dñicis diebus actualiter Deum colamus, ei intimius inhærendo. Dicit.n. Scotus Doctor ſubtilis, ſuper 3. ſentent. diſt. 37. q. ad actualiter Deum colendum, fęſtiuis, & potiſſimum Dominicis diebus obligatur homo; ita quòd tunc teneatur ſe recolligere, & in Deum actualiter ſuper omnia ferre. Nam & hoc iuxta eundem videtur includere mandatum de ſabbatizatione; ita quòd huius omiſſio, iuxta alium quendam graue eſt crimen.

De triplici Dei cultu. Paragraphus I.

Vt igitur ſciamus ex quibus, & qũo Deũ nr̃m colere debemus, notandũ ꝙ cultus is triphatrius eſt. Cum.n. à Dño Deo noſtro ſuſcepimus tria.

	Aiam.		Anima.
Sc;	Corpus	Oportet, vt eũ colamus	Corpe.
	Res.		Rebus.

Iuxta illud.

Ex anima, rebus, Dominum cole, corpore ſummũ.
Corde colis credens, ſperans, actu peramando.

Fide, ſpe, & charitate.

Et licet his ſemper eum colere habitualiter teneamur; non tñ actualiter ſemper, quia non præualet hoc ifimitas humana, nec exigit pietas Diuina. Sed tamen in fęſtis, & maximè maximis, tenetur ſe quiſq;, & potiſſimum Religioſus quilibet recolligere, & harum actuatione, virtutum, Deum ſuum colere. Harũ etenim actuatio, & Deo plurimũ placet, & homini congruit, & meritum ſupra modum auget. Quo.n. (iuxta Dionyſium) virtus eſt altior, & dignior, eo actus eius eſt magis meritorius, atq; Diuinior. Cum igitur his virtutibus nullæ digniores exiſtant; liquet quòd harum actuatio, aliarum actuationem cęteris paribus antecellat. Sed iã ad ſingulas deſcendamus. Fide igitur primo colendus eſt Deus, quoniam ipſe fundamentum, baſis, & lucerna eſt cœterarum. Et hoc fieri debet.

Articulos ſlinguas, hareps, contraria ſpernas.

Z Scilicet

Digitized by Google

Fidei articulos rememorãdo. Singulorũ diſtinctioné.
Sc3 Fidem ipſam actuando. Per Aſſensũ,& operationé.
Fidei contraria abnegãdo. Hęresũ oim detestõné.

Lata in membris his materia eſt exercitandi. Vel iuxta dñm Albertum ſuper Ioan. ca.vj. ad fidei actuationem quinque exiguntur.Sc3.

Aſſenti memorans,operanſq; fatenda ſtupeſcas.

Rom.10 Veritati aſſentiatur. Corde credit, &c.
Gal. 5. Per delectioné opet. Fides quæ per dilectionem.
Iac.2. Vt forma virtutis informet. hic,Oſtendam tibi ex operibus fidé.
Sap.12. De credito diſcere te cogitetur. Noſce te conſumata iuſtitia.
Eſa.60. In his Dei cõſiliũ miret. Tũc videbis,& afflues & mirabit.

Qui ſic fidem actuaret, meritum ualde in illo creſceret. Sæpe quoq; colendus eſt Deus, quia procedit ab habitu infuſo, & hoc iſtis modis. Scilicet,

Commemores ſperãda leues operans mala vites.

Speranda diſtinctè commemoret, Veniam ſcilicet gratiam,& gloriam.
Vt Spem ipſam firmo aſſenſu, & certa expectatione actuet.
Eius contraria, & impedimenta reſpuat.

Eſt, & in his lata materia, de qua agit magr Ioannes Nyder, in ſuo præceptorio, non omnia ſunt hic ſcribenda.

Poſtremo, & charitate Deũ colere démus. Tenetur.n.homo iuxta Scotũ,in fęſtis,aut Dñicis, ad actualẽ dilectõnem Dei ſui,quã ſic poterit actuare.

Finis amor Domini pro poſſeq; ſperne retardans.

Deum vnicũ oĩs amoris ſui finem ſtatuat.
Vt Digne ſcdm modũ pceptũ, p poſſe eum diligat.
Dilectioni contraria,& impedimenta aſpernetur, & reijciat.

Tenemur aũt Deum diligere: vt ait Nider placibiliter, ordinaliter, & appreciabiliter, quẽ modũ ẽt tunc actuare debemus; ſc3 vt in eius pfectione cõplaceamus, omnia noſtra in eũ ordinemus, & ſuper oĩa illum appretiemus. Qui prædicta ritè cõpleuerit,ille bene de mente Deum colit.

De cultu ex parte corporis. Paragr. II.

O SEcundo principaliter ex parte corporis,colitur reuerentia,& corporali adoratione,quæ debetur ei tanq̃ ſupremo omnium Dño, in recognitionem noſtræ ad eum ſubiectionis; quemadmodum ſerui,Dñis reuerentiam debent.Exhibetur aũt hæc ſeruitus multipliciter,per varios geſtus;ſ. & cões, & ſpeciales. Geſtus cões ſunt, inclinatio capitis, laus,& oratio vocalis, pectoris tunſio, dorſi inclinatio,genuflexio, corporis proſtratio,fletus,& gemitus, quæ omnia interioris reuerẽtiæ,quæ eſt cordis,ſunt ſigna,& vtinã ſemper vera, & omnia poſſunt reuerenter Deo exhiberi, in recognitionem vniuerſalis Dominij ſui.Geſtus aũt ſpeciales ſunt, ſm varias obſeruantias Religioſorum;vt in criniũ abſciſione,in oculorum ad cęlũ leuatione &c. Huiuſmodi autem cultum iure debemus, à corpore, quod ipſe creauit,aſſumpſit, & glorificauit; vt ſic ipſe honoretur, proximus ædificetur, & mens ad deuotionem inflammetur, ſecundum hos verſus.

Corpore laudãdus, comedẽs,ſumpſit,bona reddet.
Inclinans flectis, cantans, ſternis,cole membris.

Et potiſſimũ iuxta Scotum, in fęſtis ad horum exhibitioné tenemur, in quibus eſt ad Ecclam eundũ, & Diuinũ officiũ,& Miſſæ audiendũ, Sacm deuotè adorandũ, reuerenter coram eo inclinandũ &c.

De cultu in rebus. Paragraphus Tertius.

TErtio de rebus eſt Deus colendus,per ſacrificia, & oblationes,quæ lex naturalis Deo offerenda dictat, in ſignum debitæ ſubiectionis, & honoris. P

Ex rebus cole,nãmq; dedit, ſua ſunt, quia ſubtus.

Sed quoniam Religioſis ſcribimus iſta,quibus nullæ res,aut ſubſtantiæ ſunt; quippè qui omnia reliquerunt; ideo illis notandum, ꝙ ſi externũ ſacrificiũ offerendũ non habent;internum tñ nullatenus omittere debent; ne vacui appareant in conſpectu Dei. Sacrificium aũt ſpirituale, & internũ eſt, quo Exo.23
aĩa ſe ſacrificet Deo, in ſpũ contrito,& humiliato; tanq̃ principio ſuæ creationis, & fini beatificatio- Iudic. 8
nis ſuę,& hoc oẽs offerre tenent.Hęc de cultu Dei.

De origine, & modo actuum Diuini cultus. Paragraphus Quartus.

VT autem plenius Diuini cultus actus dinoſcamus: vt crebrius exerceamus, & deuotius eos Deo impendamus;libet eorũ originem,& qualitatem ſingularius, ſm Guillermum Pariſienſ. in libro de Fide, & legibus, & Bernardinum in Sermonib. aſſignare.Vnde notandũ,ꝙ eorum, quæ de Deo dicuntur,reſpectu aliarũ rerum,tria ſunt principalia, & radicalia, ad quæ cętera reducuntur;ſ. potentia;ſapientia,& bonitas,ex quorũ appręhenſione,& credulitate,oriunt oẽs ptes Diuini cultus. Q

Fit Domino,cultus,q; potens,ſapiens, bonus ipſe.

De cultu potentiæ Diuinæ, & primum de adoratione. Notula Prima.

EX multitudine autem, & ſupereminentia potentiæ Diuinæ,oriuntur adoratio, exoratio, veneratio.Et ratione ſuæ potentiæ, eſt Deo triplex is honor exhibendus, R

Poſſe ob adorandus, exorandus, venerandus.

Eſt aũt adoratio ſubiectio, & humiliatio interior, & exterior,qua Deo nos ſubiectos eſſe,ad perdendum,vel ſaluandũ, plenariè profitemur, dicentes cum Pſ.In manibus tuis ſortes meę.Cõſiſtit aũt hęc Pſ.30.
adoratio in quattuor actibus.Primo inclinatione capitis, vt cum Chriſtus nominat, vel Ieſus &c. Et hoc præcipitur extra de immunitate Eccſæ.Conuenientes &c.Et in ſignũ erubeſcentiæ, cũ publicano caput flectendũ, Secũdo in incuruatione corporis, Luc. 18
cum dicitur gloria Patri,& hoc in ſignum,ꝙ omni miſeria pleni ſumus,& ad iterum ruendum, atque peccandũ proni ſumus, & procliues. Tertio in genuflexione poplitis,vt ĩ eleuatione corporis Chri, & hoc

& hoc cum vtroq; genu. Talis.n.debet eſſe reuerētia, qualis cui exhibetur. Si Dño tpali cum ſiniſtro, ſi ſpirituali cum dextro, ſi Papæ cū vtroq; inclina-
Ephes 3 tur, multo amplius Deo vtrunq; flectendum. Hinc
Esa.45. Apoſt. Flecto genua mea ad Prēm. Itē Eſa. Viuo ego dicit Dñs, quia mihi curuabitur omne genu. Quarto in totali proſtratione, in ſignum plenæ ſubiectionis, ꝙ profiteamur nos nihil eſſe ex nobis, iu-
Ps.94. xta illud. Venite adoremus, & procidamus ante Deum, &c.

De ſecundo, hoc eſt exoratione. Notula Secunda.

SEcundus Diuinæ potentiæ cultus, & honor, eſt exoratio. Per exorationem enim, ad Dei potētiam refugimus inclinandam. Per quatuor autem Diuina potentia inclinatur. Primo per orōnem, &
Matt.6 hoc in bonis obtinendis: vt in Pater noſter, in quo oīa neceſſaria petuntur. Secūdo per deprecationē, quæ fit pro malis remouendis, hinc multū valet de
Iac 5. precatio iuſti aſſidua. Tertio per ſacrificationē, vt
Ethim. audiamur. Sacrificium dr̄ ex hoc, ꝙ homo facit aliquod ſacrū. Quorū oium potiſſimum eſt Euchariſtiæ Sacrm̄, vt patet de conſecratione. Quarto per thurificationem, vt exaudiamur. Quæ non tm̄ deſignat odorem ſacrificij; ſed ſolēnitatē diei, in cuius honorem Sacrificium celebratur. Et qm̄ oīs gratia à Deo impetranda, à Ieſu Chriſti merito nobis deriuatur, ad noſq; deſcendit myniſterio Angelorū, & ideo Altaris thurificatio præmittitur, deinde ad aſtantes venitur.

De tertio, hoc eſt veneratione, & requiſitis. Notula Tertia.

TErtius Diuinæ potentiæ cultus, eſt veneratio, Et eſt honor quē rebus ſacris exhibemus; vt ſ. ad diuinam potentiam, vel ad Sacra eius, nō niſi decenter, hoc eſt loti, & purificati mente, & corpore, accedere præſumamus. Et hæc quatuor requirit. Primo ſacrorū locorum magnificentiā, & de-
Gen.28 corē. Terribilis eſt.n. locus iſte. Scdo requirit miniſtrorū mundiciā; ſcʒ in contrectando Diuina, & Eccleſiaſtica Sacra. O quanta pollere puritate de-
Esa. 1 berent, qui Sacramēta cōtrectant. Eis dr̄, lauamini mundi eſtote. Tertio neceſſariorū decentia; ſ. in apparatu vaſorū, luminariū, & veſtimentorū, quæ oīa clamant gloriam, & magnificentiā cultus Dei,
Prou.3 Honora Deum de tua ſubſtantia. Quarto requirit cerimoniarū harmoniā.i. concētum, & ordinē, vel celebritatē cāticorum, pſalmorum, lectionū, necnō & tota feſtiuitas muſicalis, huic cultui ſubſeruit.

De cultibus, qui ſapientiæ Diuinæ debentur. Paragraphus Quintus.

A
38 SEcundo ex fide, qua contemplamur immenſam Dei ſapientiam, quæ omnia ad nudum, & luciſſime intuetur, oritur triplex Diuinæ ſapientiæ cultus, & honor, ſcilicet timor, pudor, & dolor.

Cumq; Deus ſapiens timor hinc: pudor, & dolor ortus.

Qui enim credit Deum ſapientia infinitum, hæc tria ei impēdit. In oculis nempe Dei aliquid agere intimoratè, impudenter, impenitenter, non eſt hominis, qui eum credit, vel recogitat omnia aſpicere oculis ſapientiæ ſuæ, iuxta illud. Omnia nuda, Heb 4.
& aperta oculis eius.

De primo ſcilicet timore, & conſequentibus. Notula Prima.

PRimus ergo cultus ſapientiæ eſt timor, ſcilicet qui oſtendit culpam, & Diuinam aperit iuſti- Ps.110
tiam. Pſalm. Initium ſapientiæ timor Domini. Et ex hoc duo bona oriuntur, ſcilicet ſtupor, & tremor. Primo ex timore hoc, oritur ſtupor, nimirū Diuini iudicij, quod continuè videt peccatoribus infligi à Deo. Ad hoc hortatur ſapiens. Cognoſce iuſtitias, & iudicia Dei: vt ſtupeas. Et hinc Eccl.17
etiam in Diuino cultu præſentamus, & commemoramus Diuina iudicia, ſicut beneficia, vt ſtupeamus; peccare coram diuina ſapientia. Hinc legit̄ de Luciferi caſu, de Adę lapſu, de ſubuerſione Sodomæ, & Gomoræ, &c. huiuſmodi, vt ſtupor iſte in mentibus generetur. Secundo ex timore oritur tremor; ſcilicet æterni ſupplicij præparati peccatoribus; vbi conſiderat homo momentaneū eſſe quod delectat, æternum, quod cruciat, pon- Mat 25
deratq; ſententiam illam diſcedite à me, &c. Et ob hoc huic in cultu Dei, ſæpe infernale ſupplicium præſentatur.

Secundus Diuinæ ſapientie cultus, eſt pudor, quo commiſſa penſat, & ponderat. Et ex hoc oriuntur verecundia, & erubeſcentia. Primo verecundia culpæ commiſſæ, vt patet de Magdalena, Luc 7.
quæ ſtetit retro (non ante) ſecus pedes Ieſu. Et pu Luc.18.
blicano, qui à longe ſtabat, &c. Secundo erubeſcentia gratiæ amiſſæ, vel pœnæ, & miſeriæ inflictæ, quia multa flagella peccatores circundabunt, Ps. 31.
& circundant.

Tertius Diuinę ſapiæ honor eſt, dolor, qui penſata emendat per verā ſapientiam. Et ex hoc oriūtur confeſſio, & correctio. Primo confeſſio peccati defleti, iuxta illud. Dixi confitebor aduerſum me. Ibidem.
Secundo correctio peccati confeſſi, per verā cir- Ps 118
cunſpectionem: vt ait Pſal. Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in teſtimonia tua; vt ſcilicet non delinquerem. Hinc patet, quod timoris eſt oſtendere, pudoris videre, doloris dolere, & emendare offenſas.

De cultu Dei, & bonitate Paragraphus Sextus.

B
TErtio ex fide, & lucida contemplatione, Diuinæ bonitatis, in ſeipſa conſideratæ, oritur in primis amor Dei, qui eſt radix omnium virtutum. Si autem conſideretur Diuina bonitas, in comparatione, & ordine ad effectus, ſic tres ſunt ei cultus exhibendi; nempè gratitudo deuotionis, promptitudo dilectionis, rectitudo intentionis, qui tres ſunt principales affectus amoris.

Cumq; bonus Deus eſt gratus, promptus cole rectus.

Digitized by Google

De gratitudine. Notula Prima.

C PRimus eſt gratitudo deuotionis. Quicunque enim Diuinã bonitatẽ plenè credit,& conſiderat, eſt gratus ob beneficentiam eius, qua ingratis, & indignis ſua dona confert.Et huius gratitudinis quatuor ſunt actus. Primus eſt recognitio, quæ eſt
Pſ. 12. gratiarum actio pro receptis. Pſalmiſta. Cantabo Do.ideſt recognoſcendo laudabo, qui tribuit bona mihi. Secundus eſt benedictio. i. bonorum im-
Pſ.181 precatio largitori: vt ibi. Benedictus es Dñe, &c. Itemq; benedictus Deus Iſrael à ſeculo &c. fiatfiat
Pſ. 40. Tertius eſt laudatio,vel collaudatio,quæ eſt bene-
1. Par. 29. factoris,& bñficiorũ magnificatio: vt ibi.Tibi Dñe gloria,imperiũ,& honor,nobis confuſio faciei &c.
Baruch. 1. Quartus glorificatio, quæ eſt beneficiorum prædi-
Dan 9 catio, diuulgatio, publicatio ad oẽs,ſeu deſtinatio
Gloria quid. benefactoris, & beneficiorum ab illo.Gloria enim nihil aliud eſt quam clara,ſublimis, & lata laus,& fama, aut agniti boni,clarum,& magnum iudiciũ.

De miſericordia. Notula Secunda.

D SEcũdus Diuinæ clementię, ſiue bonitatis cultus eſt miſericordia,inquantũ tollit, vel lęnit miſeriã.Vnde ſpes veniæ, & gratiæ oriuntur,per partes Diuini cultus; ſ. per deprecationẽ, orationem, afflictionem,oblationem,& elemoſinam: velut diximus.Qui quidẽ cult⁹,eſt ꝓmptitudo dilectionis, circa eius beniuolentiam,quæ culpam indulget,& alleuiat miſeriam,cuius quatuor ſunt ſigna.

Primum pœnitenia gratanter accepta, ad ſatiſfaciendum ꝓ cõmiſſa culpa. Scdm ſignum eſt vict⁹ parſimonia, & quæcunq; afflictio carnis. Tertium eſt elemoſina, q̃ eſt ſubuentio miſerõnis corporalis,ad miſeriã releuãdã, vel corporis, aut ſpiritus. Quartũ ſignũ eſt indulgentia oĩs pegrinationis, & labor acceptus volũtariè ꝓ ſuorũ venia pctõrum.

De intentionis rectitudine. Notula Tertia.

E TErtius Diuinæ clementiæ,uel bonitatis cultus eſt rectitudo intentionis, circa eius patientiam,qua peccãtibus differt vindictam, cuius quatuor ſunt fructus.Primus reminiſcentia, quæ eſt recordatio offenſæ totiens iteratę,& per conſequens veniæ totiens collatæ, vt alijs in te peccantibus libens indulgeas. Secundus fructus eſt diligentia, in tali ſe exercens ſeruitio, in ſacris ſacrificijs,& ſtudijs, antequã veniat vltima dies, iuxta illud Apo-
Gal. 6. ſtoli.Dum tp̃s habemus operemur bonum.Tertius prouidentia declinãs à periculis, quibus põt cadere in foueam dãnationis ęternæ. Oritur igitur hinc declinatio à malis, & pęnitentia cũ ſuis partibus. Quartus eſt præſtolantia, anhelans p deſiderium celeſtium, ad remunerationem æternam; ſed ipſi
Pſ.83 ſuſpecta de obſtaculo, vt Pſal. Quemadmodũ deſiderat ceruus ad fontes aquarũ. Oritur igitur hic ſpes remunerationis æternæ, pro laboribus poſt hanc vitam recipiendæ in cœleſtibus, quam parit magnifica largitas Diuina, obſequiorum remuneratrix ditiſſima.Et ex hac,eſt omne obſequium Diuini cultus, inquãtum eſt via ad mercedẽ æternã; hoc eſt,inquantum per ipſum tenditur, & intendit ad ipſum. Non.n.dubiũ eſſe debet, quin eadẽ opa exteriora Diuini cultus, poſſint eſſe ex diuerſis virtutũ radicibus,& pp fines varios,& diuerſos. Idem enim ſacrificiũ offerri põt Deo altiſſimo, ad honorẽ ipſius tm̃, & ad ſperãdam veniam tm̃, & ad impetrandam gratiam tm̃, & ad obtinendã æternam gloriam tantum, & q̃nq; propter hæc oĩa ſimul, ſi placuerit offerenti. Hæc egregij illi prenoĩati Seraphici,viri,quorũ dicta aſſignamus hic,quia de cultu Dei egimus, qui clariſſimè ex his intelligi põt. Quis iam cauſabitur in feſto die Dñico, non poſſe ſecum conſiſtere?quis iam opponet ſe neſcire quid agere debeat? Certè ſi nulla alia præter iam aſſignata exercitia eſſent, vtiq; tota die ꝓ fœlici exercitatione ſufficerent. Poterunt enim ſingulæ Diuini cultus,præmemoratæ partes in ordinẽ ſcalarem extrui, prolixius proſequi; ita ꝙ latiſſimam materiam præbeant exercitandi. O fœlix nimium, qui hos exercuerit omni Dñico die latricos actus. Diſce ò Religioſè hos actus, vel interdum agere in terris,quos in ſæcula ſæculorum acturus es in cœlis. Non nos ſingulos proſequimur, longiores enim fuimus, & dulcius quemque ſuæ ſuper his practicæ afficere ſolent.

De quarto exercitio, ſcilicet de audienda Miſſa. Capitulum Quintum.

SAcrificate ſacrificium iuſtitiæ,&c.Pſal. Itemq; P
Omne opus non facietis in Sabbato; ſed ho- Pſ. 4.
locauſtum offeretis Domino. Iam de quarto prin- Exo.20
cipali exercitio agendum, quòd eſt ſacrificium libare: & Miſſam deuotè audire. Quemadmodum enim in veteri lege præceptum erat de holocauſto in feſto offerendo; ita & in noua de Miſſa audienda Dominicis diebus, omnibus eſt mandatum. Nam omnis Chriſtianus (vt aiunt docti) ad audiendam Miſſam in Dominica obligatur. Dicitur. enim de conſecratione diſtinct. prima. Miſſas die Dominica ſæcularibus totas audire, ſpeciali ordine præcipimus, ita vt ante benedictionẽ, Sacerdotis, templum egredi non præſumantur, quod ſi fecerint,publicè confundentur. Inſuper dicit, Sanctus Bernardinus, in Tractatulo ſuo de vita Chriſtiana Scotum allegans, quod ſi ob neceſſitatem aliquã, retrahatur homo die Dñico ab audientia Miſſæ; nihilominus tñ neceſſarium eſt ſuppleri aliquo ęquiualenti: vt ſaltem die illo deputato,in ſpeciali cultui Diuino,aliquis actus habeatur immediatè relatus in Deum, ad gloriam, & reuerentiam eius. Hæc Scotus ſuper tertio diſtin. xxvij. Vnde debemus, vel maximè huic exercitio, ſcdm ꝙ in ſuperioribus adhortamur inſiſtere; vt ſc; deuotè Miſſam audiamus.Plurima enim,ad libenter Miſſam audiendam ſunt inductiuã.

Eſt iuſſum, placitũ, iuſtum q; opus, vtile dignum.
Primo pp Chriſti,& Eccleſię precepũ.Chr̃us enim Mat.26
hoc in ſui memoriam fieri inſtituit, & Eccleſia, vt patet ſupra hoc præcepir. Scdo qa eſt Deo placitũ, qd patet ex plurimis exemplis, in quibus legitur ſpeciali

ſpeciali gratia præueniſſe eos, qui libenter audierunt, Miſſam. Tertio, quia hoc eſt iuſtū, vt vel aliquãdo paſſionis Chriſti memoremur, quod agitur in, & ſub Miſſa. Quarto, quia hoc eſt neceſſariū, & ob hoc ẽt quotidie celebratur Miſſa, q̃a ſicut homo quotidie indiget cibo materiali, ita etiã ſpirituali. Oportet quoq; iuxta Ambroſiū; vt cõtra quotidianū morbū adſit iuge medicamẽtū. Quinto, q̃a audire Miſſam eſt dignum, & opus magnæ dignitatis, officium angelicum, qui aſſiſtunt Dño ſemp, & opus quo dignius in Eccleſia quodãmodo nullum. Cuius dignitas ex duodecim declarari poſſet; ſed longū eſſet. Dicitur enim in rõnali Diuinorum. Miſſa tã plena eſt myſterijs ſuo modo, ſicut mare guttis, Sol atomis, & firmamentum ſtellis, & cœlū Angelis. Quis ergo non libenter interſit Miſſæ? Poſtremo debet nos attrahere, quia eſt vtile multum, eſt velut lignū vitæ duodecim hos parens fructus. *Apoc. 22.*

G

Dilatat, ſocians, purgat, gratans, edit, eſt pars.

meritū ad Chr̄m venialia petõ- ſpirita- bonorū
corpus rem liter p- operum
myſticū ticipat.

Orant, ſolatur, valet, adiuuat, & ſapit, hinc ſpes.

pro eo ami- plus in oĩ ope cibus veniendi in
oẽs cos melius cçlum.

Primus fructus eſt dilatat meritū, ita ꝙ deuota auditio Miſſæ, vt paſſim ſcribunt docti, plurimū merita adauget. Nam vix ex opere opato, meritoſior opatio fieri põt, ergo valde meretur, qui multas audit Miſſas, & ſæpe. Scd̃us fructus eſt, q̃a in audiẽdo Miſſam homo ſociatur Chriſto, Angelis, & proximo. Chriſto patet. Math. Ecce ego vobiſcū ſum oĩbus diebus. Ioh. Qui manducat meã carnẽ in me manet, & ego in eo. *Mat. 28* *Io. 6.* Angelis, qui fiunt huiſmodi familiariores, q̃a eorum officiū ſupplent, in aſſiſtẽdo Dño in Miſſa, vnde diligentius cuſtodiunt eum: vt ait Ambroſius. Huiuſmodi ꝓximū aſſociat, q̃a eſt Sacrm̃ Cõmunionis, & vnitatis. Tertius fructus, quia venialia purgat, & hoc propter plurima, quæ in Miſſa fiũt, ſ. accipiendo aquã benedictam, confiteor legendo, ad nomen Ieſus inclinando, in eleuatione Euchariſtiæ pectus tũdẽdo, benedictionẽ, Sacerdotis ſuſcipiẽdo. Hæc.n.oĩa à venialibus purgant, etiã ſingillatim ſm̃ Doctores ſingula, & hoc, vel magis, vel minus, ſcd̃m piam deuotionem Miſſam audientis, vel ſe in huiuſmodi exercentis. Liquet, ꝙ nulla eſt actio, vbi tanta cõcurrũt, per q̃ fit venialiũ remiſſio. Quartus fructus eſt, ꝙ licet q̃s in mortalibus Miſſam audit, qñq; ante finẽ Miſſæ cõpunctus, & pœnitens gratificatur, & ad gratiã recipitur, & dimittuntur ei ſua peccata, in parte, vel in toto. Ait.n. Hẽricus de Haſſia ſup Gen. Chriſtus in terris degens, nulli miſericordiã denegauit, in fide petenti, vt patet in Latrone, & Magdalena. Nonne ęquale, vel maius eſt nunc inuiſibilẽ, fide credere pñtem, in Euchariſtia Mariæ filiū? & ipſum, qui ibi pñs eſt, contrito corde, & humili inuocare? Vſ quòd nihil refert, quo ad effectum gratiæ, & veniæ conſequendæ. Hæc ille. Chryſoſt. quoq; multis infunditur gratia in præſentia corporis Chriſti immo maiorem ſepe influxum gratiæ percipiunt audientes, q̃ celebrantes. Quintus fructus eſt, qui deuotè audit Miſſam, quotidie ſpiritaliter cõicare poteſt. Crede (ait Auguſtinus) & manducaſti; vt patet infra. Vnde & qui illa die decedit, piè creditur, & reputatur cõicatus; dū & quia ſumpſit ſpiritaliter, quod Sacerdos Sacramentaliter. Sextus fructus eſt ſpecialis communicatio, & participatio oĩum bonorum Eccleſiæ, quã facit communio Euchariſtiæ, & charitatis. O magnum bonum. Septimus, quia oratio citius exauditur in præſentia Chriſti, pſertim quia ſingulariter a Sacerdore, fideliter, & deuotè circunſtantibus, etiam vocaliter oratur, & offertur: vt patet in Canone, & vt Innocentius dicit.

Octauus fructus eſt, quia deuota Miſſæ auditio, plurimum ſolatur aĩas, pro quibus orare tenemur in Purgatorio: vt dicit Auguſtin. in Enchiridio, & alij docti; dummodo intentio noſtra, vel actualiter, vel virtualiter, aut certè habitualiter, ad hoc feratur. Nullum enim ſubueniendis animabus efficacius Sacrificium, q̃ altaris Sacramẽtum: vt ex multis exemplis deducit Grego. in 4. Dialogorum. Nonus fructus, ꝙ una Miſſa ſm̃ Anſelmum in vita hominis, cum deuotione audita, plus valet quo ad p̃mium eſſentiale, & purgatorij diminutionem, q̃ ſi multæ fiant pro eo poſt mortem. Decimus fructus eſt, quia adiuuatur ex hoc in omne bonum. Nihil enim ita prodeſt ad relaxationem culpæ, diminutionem pœnæ, augmẽtum gratiæ, ſicut ſacrificium Miſſæ deuotè oblatum. Nil ita in oĩ tribulatione adiuuat; ſicut audita rite Miſſa: vt patet ex multis exemplis. Vndecimus fructus eſt, iuxta Ambroſiū. Quidquid homo illa die comedit, plus naturæ conuenit audita *Miſſa*, q̃ ante. Ergo laudabilis conſuetudo, non comedere, niſi audita Miſſa. Inſup magis in anima, & corpore roboratur, & in oĩ ſæpe, & opere, & labore proſperatur. Poſtremus fructus ſi illo die quo Miſſam audiſti, contingat te mori in gratia, Chriſtus in extremis aderit tibi protector: ſicut tu in Miſſa aſtitiſti ei miniſtrator, ipſe enim te ſtatus eſt. Eadem menſura &c. Et ſpes grandis concipitur, vt illi cõiugatur in regno, cui affuit in Miſſæ myſterio in exilio. *Mat. 7* Quis non iam excitabitur ad libenter audiendam Miſſam? Sed his fructibus nõ communicabit; niſi qui deuotè Miſſam audierit; vnde de modo pauca dicenda.

De modo audiendi Miſſam.
Membrum Primum.

Sit credens, reuerens, diſcretus, deditus almo.

H

QVattuor autem erunt in bono auditore Miſſæ; ſcilicet firma fides in credendo, reuerentia in aſſiſtendo, diſcretio in adorando, deuotio in audiendo; Sed cæteris trãſitis, vt notis, de quarto; ſcilicet de deuotione dicẽdum. Qui igitur deuotè volet Miſſam audire, debet ſe eius officio conformare. Nihil enim omiſſum in eo, quod ad boni operis pertinet complementum. Proponitur enim in eo, & bonus modus accedendi in præparatione, melior progrediendi in executione, optimus terminandi in cõcluſione. Diuiditur enim in tres partes, his exercitijs exornandas.

Digitized by Google

			Intentum.		Rectificando		Introitu,
	Preparatoria dét hó ppari quo	Ad	Affectum.	ſuũ	Purgando	Sub	Kyrieleiſ. Alleluia.
			Intellectum.		Inſtruendo		Epiſtola Euangelio
			Venienté adorare	In eleuatione.			
In pte	Executoria dét homo.	Chrm	Paſsũ recolere.	Poſt offertoriũ,& ſub Canone:			Miſſa celebratur, vt mors Chri recoliter.
			Offerre,& ſumere.	Poſt Agnº Dei,& i ſumptiõe Communione.			
			Gratias agere.				
	Terminatoria dét homo.	Tunc	Pro effectu petere.	Sub	Complenda.		
			Cuſtodite ſe gerere.		Benedictione,& poſt.		

Hic iam breuibus inſinuantur exercitia ſub Miſſa habenda, quorum nulla alia (quãtumlibet pleriq; legant, & verba multiplicent) ſunt meliora, quia intentioni Chriſti, & Eccleſię ſunt conformiora. Longius ſuper his ſermo fieri poſſet; ſed qui de Miſſa ſcripſerunt, Miſſæ myſteria, ordinem,& cõgruentiam plenè tradiderunt, videantur illi, & legantur. Non omnia poſſumus omnes. Pręſertim Albertus deuotiſſimè,in de myſterijs Miſſæ.ſingula queq; exponit. Sunt igitur generalia exercitia Miſſæ iſta.

Conformans, memores,capias,offers,quoq; ſumes. Ideſt myſterijs Miſſæ, ſe conformare, Chriſti paſſionem recolere, venientem in Sacramento deuotè recipere, offerre,& ſpiritualiter ſumere. Sed illis omiſſis, ad exercitia principalia, paucis explananda nos diuertamus.

Poſtquam igitur ſe homo,vtcunque per exercitia aſſignata pręparauerit,ad illa tria aſcripta exercenda ſe diuertat. Tria enim ſunt principalia ſub Miſſa exercitia exercenda.

Sc3 Paſſionem Dominicam recolere.
Aduenientẽ deuotè excipere,& offerre, q̃ vtcunq; ſunt proſequenda.
Spiritualiter communicare.

Commemorans, recipe, libans,panem, tibi ſumẽs. Quorum primum eſt Chriſti paſſionem recolere. Nam ideo Miſſa celebratur, & hoc à Chriſto, hoc ab Apoſtolo; hoc à cæteris Sanctis iubetur, indicitur,& imperatur. Chriſtus enim dicit.Hoc facite in meam commemorationem. Et vas electionis. Quotieſcunq; manducabitis, &c.mortem Dñi an-
Mat.26 nunciabitis donec veniat. Et in canone Miſſæ. Hęc
1 Cor. 11. quotiẽſcunq; feceritis, in mei memoriam facietis. Identidemq; ſuadent Sancti oẽs, adeo,ꝙ Eccleſiæ lingua, lux Doctorum, Diuus Auguſtinus (vt aiũt) dicat. Peccat ſub Miſſa, qui legit. Non quòd malũ eſt legere; ſed malum eſt non obtẽperare; Chriſti. ergo paſſio,tunc eſt commemoranda.

Miſſa celebratur,vt mors Chriſti recolatur.

Hoc iuſsũ decet expediens opus hoc quoq; ſuadẽt. Vbi iã ſunt phariſaici ſectatores, vocales orationes,contra, vel præter Chriſti doctrinam multiplicantes? vbi Chriſti (& ſic dicam contemptores) præceptum eius nihili ducentes,ſuam Chriſto voluntatem præferentes? quaſi ſi magiſtro,ac tali magiſtro ſapientiores,parere contemnentes, aut ſaltem; ſed ſtultè melius,contra, vel præter doctrinã, aut mandatum ſuum placere præſumentes? Fidelẽ enim ſeruum non habet dominus,qui omiſſis mandatis Domini tantum facit ea quæ ſibi vidẽtur meliora,& commodiora,& non ſunt. Hęc vehementius fortè diximus, qm̃ plurimos noſtri temporis, etiam Religioſos, vocales tantum multiplicando orationes Chriſti,& Apoſtoli doctrinæ,vel præcepti, quodammodo contẽptores nouimus, qui nec ſub paruo Canone Chriſto obediũt,& Eccleſię inſtituto.Non vtiq; piam ſimplicium in vocalib.orationibus damnantes;ſed ad chariſmatum meliorũ æmulationem,maximè Religioſos, & clericos ex- 1.Cor. 12.
hortantes. Quamuis enim Chriſti pceptũ ſolos forſitan concernat Sacerdotes,Apoſtolus tñ abſq; vllo dubio cĩbus loquitur fidelibus. Quotienſcunq; 1.Cor. 11.
inquiens panẽ hunc manducabitis &c. mortẽ Dñi annunciabitis.O igitur in melius emẽdemus,& cæteris omiſſis paſſioni Dñicæ meditandæ, nos totos impendamus.Nihil enim gratius Deo,nil commodoſius agere poterimus nobis: vt infra patebit.

De altero principali exercitio ſub Miſſa. Membrum Secundum.

Alterum principale exercitium ſub Miſſa agẽdum eſt,venientem deuotè excipere,& acceptum, deuotius Deo Patri õfferre. Primo inquã 1
venientem deuotè excipere; ſcilicet in conſecratione & eleuatione.Vnde antea ſub Sanctus, deuotè debemus illi occurrere,iuxta illud Prophetę. Ec- Malac. 3.
ce venit dominator Dominus ad templum ſanctũ ſuum &c.Gaude & lætare Syon,occurrẽs Deo tuo, & Bernar.Hic eſt hæres venite, & deuotè occurramus ei.Magnus namq; Rex, magnis deſiderijs eſt excipiẽdus.Et hinc Eccleſia ſtatuit, vt exemplo He- Mat.21
bræorum puerorum, venturo occurramus canentes.Benedictus qui venit in nomine &c. Porro qui deuotè volet Chriſtum excipere, debet exercitia ſequentia,vel ante, vel circa eleuationem exercere, ſcilicet.

Perpendens, occurre,colens, mirans,age,poſcens. Primo enim debemus venturi Dñi qualitatem, & circunſtantias perpẽdere,iuxta verſum ſupra,in gradu occurſionis poſitum in ſcala Cõionis; ſcilicet ad quẽ quis veniet &c. pulchrè vel ſufficienter exponitur ibi.Secundo debemus magno, & anhelo deſiderio occurrere, vehementer eius aduentũ, & aduentus effectum deſiderando; ita vt dicamus. Deſidero te milies mi Ieſu,quando venis &c.Itemque. Da mihi per pœnitentiam tuam ſentire gratiam. Tertio in conſecratione, venientem iam in eleuatione debemus cultu latrię colere, deuotiſſimè eum adorando,& fidem actuando: vt patet ſupra in ſcala cõionis,in gradu intẽtionis. Vbi ponit formula adorationis. Cui annecti poterit efficax illa oratiũcula,vnde dñr exẽpla multa. Et nunc q̃ſo

pijſſime

pijſſime Dñe Ieſu, reſpice ſuper me miſerrimũ pec
Mat.9 catorẽ, oculis miſericordiæ, quibus reſpexiſti bea-
Mar.14 tum Matthæum in theoloneo beatum Petrum in
Luc.7. prætoris atrio; Mariam Magdalenam in conuiuio,
Luc.23. latronem in crucis patibulo, vt cũ beato Matthæo perfectè te ſubſequar, cum B. Petro peccata mea digne defleam, cum Beata Maria Magdalena ſinceriter te diligam, & cum Latrone beato, in Paradiſo æternaliter, & beatificè te videam. Amen.

Qui huiuſmodi orationes volet, plures ex antidotario, & orationũ libellis inuenire poterit. Nos hic tantum exercitiorum occaſiones offerimus.

Quarto debemus dignationem ſtupendi aduentus admirari; adeo vt exclamemus cum Bern. O q̃ ſtupenda dignatio, q̃ indebita viſitatio &c. Regem Regum, venire ad vermiculum. Quinto debemus tantæ dignationi gratias agere, vt docet Guiller. Pariſien. deuotiſſimè gratias agendo. Poſtremo toto corde debemus petere, ne aduentus ille dignantiſſimus in nobis deperditus eat; ſed ut officia propter quæ venit efficiat, quę ſunt quattuor, iuxta dominum Guillermum in oĩ Miſſa deuotè expoſcenda. Primum eſt officium meditationis; quo ſcilicet petamus, vt ipſe medicus vitæ, medeatur Eccleſiæ ſuæ, tyriaca viuifica ſanctiſſimæ carnis ſuæ, & ſyrupo ſaluberrimo ſacrati ſanguinis ſui. Alterum eſt officium ſacramẽtationis, aut ſanctificationis, quo petatur ipſe ſummus Sacerdos, vt nos emundet ab oĩbus inquinamentis noſtris carnis & ſpiritus, repleat nos gratia, & ſanctitate. Tertium eſt officium reconciliationis, ut ſummus ille aduocatus, & mediator petatur, quo per ſacrificiũ corporis, & ſanguinis, placet Patrem miſericordiarum, eique nos reconciliet. Quartum officium eſt refectionis. Vnde a bono paſtore petendum, quo tam nobili cibo & potu, nos reficiat, & ſatiet, extinguens in nobis famem, & ſitim mortiferas, corporalium atq; ſecularium deſideriorum. Hæc ſunt principaliora Chriſti per Sacrm̃ officia, inſtantiſſimè poſt eleuationẽ ab eo expoſcenda. Et cõplectuntur ſub hoc metro.

Sanet, ſanctificet, placet, ſatiet, petis vt nos.

Quid poſt eleuationem exercendum. Membrum Tertium.

K SEd vbi ſic Euchariſtiam; ideſt bonam gratiam exceperimus cauendum eſt iuxta Apoſtoli monitionem; ne in uanum gratiã Dei recipiamus. Ex-
2.Cor.6. hortamur inquit. Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Gratia enim datur pp operari, quam in vanũ accipit, qui non pp, quod datur facit. Datur autem in duplicem vſum, iuxta S. Thomã, & vt ſupra declaratum eſt. Offertur enim vt Sacrificium, & ſumitur, vt Sacrm̃. Et ſm̃ hoc, duo exercitia illa ſumuntur ſ. ꝙ debeat offerri & ſumi, de quibus dicendũ. Primo debemus altiſſimum illud Sacrificium, quo maius eſſe poteſt nullum, deuotè offerre, in, & cum Sacerdote pro oĩbus cauſis noſtris. Non enim Sacerdos offert ſolus; ſed & offerre poſſunt oẽs circũſtantes, vt patet in Canone. Et libẽter debet quiſq; offerre. Nam ad hoc debent quemq; trahere, & ſacrificij acceptabilitas, proximorum charitas, fructus multiplex, & grandis neceſſitas, quæ proſequi longum eſſet. Per hoc enim Sacrificium dignè oblatum Deo honor & gloria, Angelis & Sanctis lætitia, viuis & defunctis, magna vtilitas accedit. Ad quod ẽt neceſſitas impellit, quia dr̃ Num. Extermi-
nabitur anima de populo, q̃ non obtulit Sacrificiũ *Num.9*
tempore ſuo. Grandia ergo inductiua. Verum qm̃ Doctor Sanctus, de hoc ſacrificio diſſerens, ait, ꝙ hoc Sacramentum inquantum Sacrificium, habet vim ſatisfactiuam, & prodeſt his pro quibus offertur; tam viuis q̃ defunctis; Sed in ſatisfactione magis attenditur affectus offerentis, q̃ qualitas oblationis. Quamuis ergo ait, hæc oblatio ex ſui quantitate, ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna; magis tñ fit ſatisfactoria illis pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſm̃ quantitatem ſuæ deuotionis, & non ſemper pro tota pęna. Ex quibus verbis colligitur, ꝙ valde vtile ſit, & neceſſarium bonum, & deuotum, ſcire modum offerendi hoc Sacrificium. Nam quali deuotione quis hoc obtulerit; talem inde recipit fructum. Sed prolixum eſſet ponere modum ad plenum; vnde ſufficiat vel praxim tenuiter tetigiſſe.

Oblationis practica. Paragraphus Primus.

DEbet in hac memoria oblationis, primum fieri. L

Captatio buniuolẽtiæ p	Dei exaltationem. Sui humiliationem, & Verificationem.		

Captans, præferres, ores, memorans, pete ſubdens.

Pręſentatio hoſtiæ per Chri	Vitæ, Paſſionis.	oblationẽ	
Imploratio miæ ꝑ	Cõmiſſis, Oibus	ſm̃ caſuũ poſitionẽ Noĩatiuũ Gtĩ &c.	
Cõmendatoria cõcluſio per	Obſecrationem. Commẽdationem.		

Vt exemplariter à quibuſdam inuenitur deductũ. Qui hoc modo ſacrificiũ offerret; ille non vacuus à templo, vt pleriq; abſcederet. Item dicitur, ꝙ memoria fiet ſecundum caſus; hoc eſt, primo pro Nominatiuo; hoc eſt pro ſeipſo, pro Genitiuo, ideſt parentibus, pro Datiuo, i. benefactoribus, pro Accuſatiuo, ideſt pœnitentibus, & inimicis, pro Vocatiuo, ideſt Religioſis, pro ablatiuo pro abſciſis ab Eccleſia. In memoria quoq; pro defunctis, eodemmodo ꝓcedẽdum; ſed Nominatiuus vacat, & Ablatiuus erit pro illis qui ſingularem apud Deum interceſſorem non habent.

De ſpirituali Communione. Membrum Quartum.

TErtium principale ſub Miſſa exercendum officium, eſt ſpiritualiter communicare. Nul- M
lus enim audientium Miſſam ſecluditur a gratia tanta; ita ꝙ crebrius Miſſam deuotè audiens, magis reficiatur, & ampliori gratia dotet, ſpiritaliter manducando; q̃ Sacerdos ipſe Sacramentaliter ſumendo; dum ille minus dignè, vel minus ꝑparatę accedit,

Digitized by Google

accedit, & iſtius feruor, & deuotio, vehemẽter ad Sacramentũ afficitur. Quid aũt ſit ſpũaliter manducare, & quomodo à ſacramentali diſtet, & quam illi qnq; prçferatur. Itemq; quæ nos ad ſpiritaliter cõicandum inducere debent, oĩa præhabita ſunt in prologo ruminatorij, & in conſiderationibus, vt eſt illic videre. Debent.n.nos ad eã trahere iſta.

Edocet, inuitans, opus, exemplum, bona ſuadent.
Veraq; ſecura, bona, crebra, locis generalis.

Chriſti inuitatio, qui crebrius ac ſe inuitat dicens.
Mat. 11 Venite ad me oẽs, qui laboratis: & ego reficiã vos.
Luc. 22. Accipite, & comedite. Iuſſitq; petere panẽ quoti-
Matt. 6. dianũ. Itẽ fructus magnitudo, itemq; neceſſitatis indictio. Sicut.n. egemus indies cibo materiali; ita & ſpũali, vt ſupra declaratum eſt in ruminatorio. Itẽque Sanctorũ doctrina, & exẽplaritas. Hanc.n. ſpiritualem cõionem, valde ſuadent docti, vt patet ſupra. Et hac vſi ſunt Patres illi heremicolę, vt ſcribit Odo Cluniacenſis dicens. Paulus primus hęremita, Antonius, Apollonius, Mucius, Hilarion, & Macharij illi, cæteriq; noĩatiſſimæ religionis viri: Horum inquit ſinguli, vna hora diei, paſſionis Dominicæ noſtrę redemptionis beneficiũ commemorabant, ſicut Dñs præcipit. Hoc facite in meã commemorationẽ. Et ſic ſpiritualiter manducabant. Et ideò hi noĩati, cum vniuerſa beata legione Anachoritarum, adeo grandes excreuerunt in Dño, vt illorũ collatione nos in vita ſpũali pigmeos, & homunciones inueniamus. Sunt, & recentiora exempla ad manum de Catherina de Senis, de Laico Cõſtantien. & de muliere partem hoſtię recipere aſſueta; vnde dr̃ infra. valde ergo hæc ſpiritualis communio appetenda, quæ vera eſt, & ſecura, fructuoſa ſæpe magis, q̃ ſacr̃alis, & creberrimè fieri poteſt, & omni tempore, & loco diximus ſupra: & ſanctis heremicolis fuit ſufficiens, & aſſueta. Quiſquis igitur horum exemplo voles magnus in Domino excreſcere, in alterum, in ſpiritalem; immo in Diuinum hominem mutari, ſuper omnia huic exercitio vigilem animum præbeto. Cuius practica eſt iſta.

De modo & practica ſpiritualis Communionis. Paragraphus Primus.

N QVi cum Sacerdote ſpiritualiter cupit cõicare, oportet, vt ſe ante aliquantulum ſtudeat præparare, ſe a vanis abſtrahendo, in Eccleſia veniens ſolum ſe locando, ſuper peccatis dolendo; deinde Miſſam deuotè, iuxta modum ſupra aſſignatum audiendo; præſertim ſerioſius Dñicam paſſionem commemorando; deinde poſt eleuationem, intimius ſe ad Sacramẽtum debet diuertere, illud offerendo, orando, & diiudicando. Et prçſertim debet ſuum affectum ad eius ſpiritualem ſuſceptionem dilatare, corde & ore: vt magiſter Iohannes Nider, & diſcipulus docet dicendo. O pie Dominẽ Ieſu Chriſte, qui huc pp me veniſti, & te mihi in panem quotidianum; imò in oẽm deſiderabilem vſum tribuiſti, vellem te libenter ſuſcipere, & in Sacramento; ſed heu non audeo, nec poſſum accedere, quia timeo te offendere, propter indiſpoſitionem meam nimiam; & tñ ſcio, ꝙ ſine te vero cibo, non poſſum uiuere, quare humiliter rogo; ut licet te non ſumam ſacramẽtaliter; ut tñ me reficias, & ad me deſcendas ſpiritualiter, & uelis mecũ de illa gratia impertiri; quam te deuotè ſub Sacramẽto ſumentes debent ſentire. O bone Ieſu noli me deſpicere, noli ſeruum tuum tranſire; ſed digneris ad me uenire, mecũ manere, & effectus tuos in me operari, per te Ieſu Amẽ. Huiuſmodi uerbis debet homo deuotè inuitare. Et ubi ad cõionem à Sacerdote uentum fuerit, os mentis aperire, & per omnẽ modum, quaſi & ipſe ſacramentaliter Sacramentũ ſumeret ſe habere, quia uerè ſpiritualiter ſumpſit, quando ſic deſiderauit. Nam per Sacerdotem, qui tanq̃ collum eſt corporis, ad membrum illud ſanũ Sacramenti uirtus deuenit. Debet ergo tunc gratias agere, debet pro effectu percipiendo petere, & per omnia iuxta modum ſupra de cõione Sacramẽtali aſſignatum ſe habere. Nec uideatur practica hæc cuiq̃ puerilis, & contẽptibilis, qm̃ nõ nos eam poſuimus: ſed Spirituſſanctus hanc edocuit, ut Iohãnes Nider, in ſuo Fornicario ſcribit. Vbi narrat de quodam Laico, quẽ hoc modo ſpiritus edocuit, qui longiuſcule etiam, particulam de Sacramento altaris ſenſibiliter, quando os corporis aperuit, cũ mira dulcedine percepit. Videatur exemplũ illud, quia huic exercitio alludit. Nec mirum, aut incredibile videatur; cum de pluribus ſimile legatur: vt de Catherina de Senis, de alijs item deuotis mulieribus, & Sanctis. Qui oẽs vehementi deſiderio, etiã particulã ſenſibiliter exceperunt, de altaris Sacro.
Nec eſt manus Domini abbreuiata, quin adhuc qđ Eſa. 59.
eis cõtulit daret; ſi quis eorum inſtar, ſe exerceret; aut deſideraret. Aut ſi ſenſibilem illam deuotionẽ negaret, per internam ſuppleret. Quis ergo non vtriſque (vt aiunt) brachijs amplexabitur exercitium iſtud? Ceſſent igitur cætera amplectantur iſta. Quis qua ſo legendo Pater noſter, aut alias orationes vocaliter tantum multiplicando, hũc fructum vſq; percepit? quis etiam ſacramẽtaliter refici meruit? Non hoc donum percipiet; niſi qui ſemotis, relictiſq; multiplicibus illis, externis tantum muſſitationibus, inſtitutis a Chriſti inſtituto, de ſua commemoratione pareat, & aduentum eius ſpiritualẽ vehementer deſideret. Ignis enim faciem eius prçi Pſ. 96.
re habet. Et in omnem locum ad quẽ veniet, duos Luc. 10
diſcipulos præmittere ſolet; ſcilicet ſacram meditationem, & deuotam affectionem. Quiſquis igit̃ deuotè miſſam audire uolet, his ſe exercere debet. Non prorſus ſimplicium deuotionem, in legendo multa Pater noſter, quod bonum eſt damnamus; ſed ad parendum Chriſti præcepto, Eccleſiæ inſti-
tuto, ad æmulandum chariſmata meliora, cũ Pau- 1. Cor. 12
lo exhortamur. Nã vbi aliud alio fructuoſius exercitatur, prçſtantius deligendum. Stultum enim valde, cum poſſis eodem labore, & ſudore, triticum in horrea metere, neglecto frumento, infęlix loliũ, & ſteriles auenas colere. Agite igitur æmulemur chariſmata meliora. Porro in parte Miſſæ terminatoria, debent fieri exercitia iſta.

Sis gratus Domino, pete, poſt benedicier opta.

Ideo enim cõmunio lætabunda voce cantat̃, ut gr̃ę ſuper tanto beneficio peragantur; vnde in corde tunc

Digitized by Google

tunc deuotus dicere debet. Gratias tibi referat ſan
cta Trinitas, omnis creatura, ſuper ineffabili dono
Rom. 8. pietatis, quia vnico filio cordis tui non pepercisti; ſed pro nobis omnibus illum tradidiſti, dando mihi nunc illum ſub Sacſo, in Viaticum, Sacramentum, & Sacrificium, quem olim tanta miſeratione, & charitate, dediſti in ſocium, exemplum, & pretium. O genite Fili Deus &c. Dein complendæ dicuntur, vt pro Sacramenti effectibus exoretur. Poſt benedictio datur, vt accepta gratia confirmetur, vt Pater potentia infirmitatem roboret, Filius ſapientia, intimum illuminet, Spiritusſanctus ſui bonitate, voluntatem in bono inflammet; ne à gratia Sacramenti excidamus. Et hæc de modo audiendi Miſſam; vnde etiam ſupra nonnulla ſunt præmiſſa.

O *De bonis exercitijs poſt prandium in die Dominica aſſumendis. Capitulum ſextum.*

VIderunt hoſtes, & deriſerunt Sabbatha eius.
Thre 1. Thren. Merito ait quidam, illorũ Sabbatha deridentur, qui poſtquã mane paululum Deo per ſuperiora exercitia adhæſerunt, in reliquo diei vbi factum eſt prandium, omni deuotione reiecta, ſolum ocio carnali, & ſuæ laſciuiæ vacant. Hinc etiã Moralis ille Seneca, Iudæorum Sabbatha riſit, dicens eos ſeptimam partem tpis vitæ eorum perdere. Ne igitur, & noſtra Sabbatha, ridiculo ſint hoſtibus, opere pretium exiſtimauimus, & poſt prandium, ſicut & ante, pia exercitia aſſignare. Nam & ideo integro die a corporalibus operib. vacamus, vt dr de conſecratione diſtinct. 1 o cap. Ieiunijs. Et potiſſimum Religioſorum, tanquàm magis Deo obligatorum eſt, totam illam diem expendere, in vacatione Dei; licet cœteris honeſta recreatio, vt ſcribit magiſter Ioan. Gerſon indulgeatur. Poterũt igit ſequentia exercitia aſſumi; ſi nõ affuerunt meliora.

Circuiens.	*audi.*	*miſerens.*	*meditare.*	*proponens.*
Altaria viſitando.	Collationẽ.	Proximis orando.	Deuota.	Propoſita in noua.

De quibus ſingulis, vt crebrius exerceantur paucis eſt proſequendum. Et dicimus vt & ſupra, quòd non ſemper neceſſe ſit exercere omnia; ſed interdum nunc hoc nunc illud, prout animi diſpoſitio exigit aſſumendum; quamquam feruens, plurima poſſit, & agat.

P *De viſitatione Altarium. Membrum I.*

CIrcui ciuitatem meretrix obliuioni tradita bene cane frequenta Canticum, vt memoria tui
Eſa. 23 ſit. Eſa. His verbis incitamur a Propheta, ad exercitium primum in verſibus tactum, quod eſt circuire ciuitatem; ſ. Eccleſiaſticam tam triumphantem, q̃ militantem; & bene canere, per deuotam orationem, & mendicationem, frequentare Canticũ, per perſeuerantiæ continuationem, vt ſic memoria noſtri ſit coram Deo, & Sanctis eius. Et bene cõgruit hoc poſt prandium exerceri; nam & tunc ſæculi homines ambulant, ſup cibo ſumpto. Debemus itaq; & nos tunc Altaria Eccleſiæ viſitare. Quod exercitium, quoniam vtile eſt multum, videndum de modo eius. Sciendum itaque, quòd hæc Altarium viſitatio tripharíam fieri poterit; ſecundum ꝙ leguntur aliqua ſacra tripliciter viſitari. Vel.n. viſitatur.

Loca terræ Sanctæ.	Agendis gratijs.
Vt Habitacula ſupnę pǐę.	p Impetrãdis auxilijs.
Romanæ vrbis Eccl'æ.	Merẽdis indulgẽtijs.

Inuenimus.n. Sanctos, his modis ſacra Altaria viſitaſſe, Nam & ad talibus modis viſitanda altaria, plurima ſunt inductiua, quorum pauca tangenda. Tum quia Deo, & Sanctis gratum, & iocundum, nobis vtile, & neceſſarium, à Sanctis frequentatum. Quorum pleriq; dum altaria in Eccleſijs viſitarẽt, & miras reuelationes exceperunt, & innumera gratiarum chariſmata meruerunt. Argumento nobis ſunt, Dumſtanus Anglicanus Epiſcopus, Seuerinus Colonienſis, & plures alij. Quorum primus choreã cęleſtẽ, alter Martini tranſitu cęlicam melodiam, alij alia mira inter viſitandũ altaria conſpexerunt. Nonne vnus puerum Ieſum? nonne Romana mulier Sanctos, quorum limina viſitarat Gregorio teſte, ſub ſpecie vidit peregrinorum? O igitur mirandum, ò exercitium colendum; tametſi indulgentiarum inops eſſet, ſummè obſeruandum, propter tã multiplex inductiuum.

Hoc gratum, doctumq;, bonum, letum, quia ſancti. Quocirca notãdum, quòd in vnica viſitatione, tria hæc ſimul poſſunt complecti, per directionem intentionis; vt ſcilicet homo tanquàm principaliter Chriſti loca viſitet, Sanctos ad laudem, & patrocinium conuocet, & pro Indulgentijs oret. Aut ſeorſum ſecundum ſingula ter poterunt, quibus vacat Altaria viſitare. De quibus dicendum in ſpecie.

De primo modo viſitandi Altaria. Paragraphus Primus.

Q ADorabimus i loco vbi ſteterũt pedes eius. Pſ. Pſ. 131
Primum diximus Altaria eſſe viſitanda, vt loca terræ ſanctæ. Nam quod illic propter pleraq; impedimenta non poſſumus, hoc in Eccleſijs proprijs, iſto exercitio implemus. Quis non ad loca illa ſuſpiret? quis non anhelet? Nonne ſanctiſſimi quiq;, etiam de extremis mundi oris, ad illa loca contenderunt, & contendunt, ſingula percurrunt, venerantur, oſculantur, lachrymantur, vt nonnunquam, & lapides ipſos (Sarracenos induratos loquor) ad lachrymas pungãt? Videtur rurſus Abraham linquere terram ſuam, & ſuos, ad terram hãc
feſtinans. Nonne & futurorum præſcij, magni illi Gen. 20
Patriarchæ, qui viui illic Saluatoris tempore, & poſt eſſe non poterant, vel mortui illic ſepulturam eligendo eſſe contendebant? Hinc & elegia, & funebri Franciſcus Petrarcha, tragædia cum alijs luget, quia & Eccleſia non poſſidet hæc loca. Sed non eſt, quod nos lugeamus, ecce maior Hieruſalẽ hic. Habemus Sanctæ Eccleſiæ Altaria, quæ ſunt vera in quibus Dominici ſteterunt pedes loca. Illic an-
nis quibuſdam, & mortalis eſt conuerſatus, hic in Pſ. 131
dies iam venit glorificatus. Hæc itaq;, horum locorum recordatione viſitemus, & non minorem, quã ſi illo proficiſcamur gratiam, forſitan percipiemus. Et potiſſimum nos ad tali modo altaria viſitandũ,

exci-

Digitized by Google

excitare debet Virginis Mariæ exemplum, quæ ut Brigida ſcribit, viſitabat ipſa quotidie ſacra loca, poſt filij ſui mortem, uſque ad aſſumptionis ſuæ diem. Cum ipſa igitur, & nos, quaſi coram ſimus, hæc loca uiſitemus, & in ſingulis adoremus, & quę illic Dominus egit commemoremus, & ne in nobis deperdita ſint, ſuppliciter exoremus, & obſecremus. Oportet itaq; quod quiſque Eccleſiæ ſuæ altaria diſtinguat, ſecundum loca terræ ſanctæ, ut in multis Eccleſijs fit, & factum uidimus.

De modo altero, Paragraphus Secundus.

R
Cant. 3. SVrgam circuibo ciuitatem, per uicos, & plateas quæram quem diligit anima mea. Cantic. His uerbis innuitur alter modus uiſitandi altaria; tanquã, ſcilicet supernæ Patriæ habitacula, donec perueniatur ad illum, quem quærit finaliter anima. Debemus ergo circuire ciuitatem cœleſtis Patriæ, per vicos, & plateas; ideſt maiores, & minores Sanctos uiſitando; donec ad dilectum Deum perueniamus. Sic legitur de Summis Sanctis, quòd Sanctorum memorias frequentabant, etiam noctu altaria
Pſ. 26. uiſitando. Sed & Pſalmiſta ait de ſe. Circuiui, & immolaui in Tabernaculo eius hoſtiam &c. Hoc & exercitium præclaræ illius Romanæ Sanctæ Melaniæ fuit, quæ interrogata, quid in ſolitudine ageret, reſpondit ut Heraclius in ſuo Paradiſo ſcribit. A principio inquit diei orationi uaco, opus faciẽs ex lino, poſtea per Sanctos Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos &c. meditatione diſcurro, certis horis cibũ capio, appropinquãte ueſpera Deum glorifico, finemq; uitæ meæ, cum bona ſpe, patienter expecto. Huius itaq; ac cæterorum exemplo, & nos itidem faciamus, & cum ſponſa ciuitatem circumeamus. Quam circuire nihil aliud æſtimo; niſi ſe circa Sanctos Patriæ meditatione occupare. Quadruplex autem erit circuitus iſte. Primo per deuotam meditationem, qualiter ad præmia peruenerunt commemorando, & eis congratulando. Secundo per congruam uenerationem, dignè eos honorando, tertio per ſtrenuam imitationem, eorum ueſtigia ſequendo, quarto per humilem ſupplicationem, eorum ſuffragia implorando. Qui ſic uicos, & plateas cęleſtes circuiret, eorum indubiè auxilio ad dilectum peruenire. Quomodo autem, & qualiter à Sanctis debemus mendicare, & qualia debeamus rogare, omnia infra in Mendicatorio traduntur. Poterit tamen homo ſecundum quadruplicem iam dictum circuitum, meditationem ſuam dirigere, & ſic orationem formare. Et vt hoc modo, homo ſe in viſitando altaria exerceat, oportet vt ea ſecundum Sanctorum ordines, in Patria diſtinguat, vnum ponens habitaculum Prophetarum, aliud Angelorum &c. vnum Regis ſolium, alterum Mariæ thronum &c.

De modo viſitandi altaria, iuxta tertium modum, Paragraphus Tertius.

S
QVia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus, indulgentiam eius fuſis lachrymis poſtulemus. Iudith. *Iudit. 8.*

Tertio viſitanda ſunt altaria, vt Romanæ vrbis ſtationes, & Eccleſię, pro merenda ad hoc data indulgentia. Nam non dubium eſt, quin qui ſua viſitaret altaria, ea intentione, ac ſi in vrbe præſens eſſet, participaret etiam copiam gratiarum, præſertim cum hoc pleriſque religionum ordinibus, ſit ab Apoſtolicis indultum. Quis non iam peccatorum ſibi conſcius, ad viſitanda altaria acceleret; cum eaſdem hoc exercitio poteſt mereri indulgentias, tanquam ſi Romæ foret? Variè ſcimus, ſunt de indulgentijs quibuſdam poſitiones; ſed non ob id deſerendæ, nec prorſus contemptibiles. Fixa regula ſtat. Qui bene facit, bene habebit, nec opus bonum quantumlibet etiam minimum mercede carebit. Non magnopere de quãtitate indulgentiarum ſciſcitandum; ſed pia exercitia maximè indulgentijs priuilegiata ſunt agenda, & præmium ſiue indulgentiarum quantitas: vt Ioannes Gerſon docet, Deo piè committenda. Fidelis eſt Dominus, nec fraudabit nos merito noſtro. Suademus quoq;, quòd in viſitando altaria, magis referamus intentionem ad Dei gloriam; quàm tantum pp conſequendam indulgentiam; licet appenditia intẽtio illa erit. Alijs de indulgentiarum valore diſputationem relinquamus, nos practicam ponamus. Qui ergo volet Romanas indulgentias mereri, hoc modo debet procedere. Imaginetur ſuam Eccleſiam, quaſi illam in qua ſtationes ſunt Romæ, & ſic altariatim circumeat, ſuper peccatis doleat, Dei miſericordiam, Chriſti paſſionem, Sanctorum merita extollat, & per hæc indulgentiam peccatorum poſtulet, ſe totum Deo cõmittens, aliquot Pater noſter, aut alias orationes, ſuper hoc conſtitutas legens. Qui ſic altaria viſitaret, & Chriſti, & Sanctorum, merita, ſummo Pontifici præſentaret, puto quòd ampliores; & veriores Indulgentias acquireret; quam ſi Romam curreret, & amplas tantum pecunias in ciſtam mitteret, quamquam etiam plumbatam, canabe aſtrictam bullam portaret. Age ergo ſic agamus dum tempus eſt, non negligamus, non deniq; ſuper his diſputemus. Doctoribus licet quorum officium eſt diſputare, Monachis non licet, quorũ eſt plorare indulgentias poſtulare.

Sequitur de diſtinctione Altarium, Tabula exẽplaris, ad quam addi poſſent, circa Altare ſummũ ad verbum vbi Trinitas, tribus Pater noſter inuocanda adde.

In monte Syon tota Trinitas reuelata, vbi Spiritus in columba, Pater in ſono, Filius in carne conuerſatus.

Et p cõgruè eo, ꝙ Dignius in ſummum, Altare, ſummo debetur.

Hęc præcipua Eccleſia digniſſima vrbis, & orbis Saluatori intitulata.

Et cõgruẽter, eo ꝙ In Bethleẽ Mater lętabũda facta eiꝰ noĩ vtrũq; dedicatũ &c.

Et ſic ſingula rõnabiliter poſſenl coaptari; Sed non eſt magni ponderis, dum fructus hẽ deuotionis.

Veram

Digitized by Google

Verum quoniam diximus de diſtinguendis, iuxta tripharium hunc modum altaribus, puto hoc clarius pateſcet; ſi exemplaris forma ſubnexa fuerit. Poterit itaq; hoc modo. In Eccleſia cuiuſq;.

Hic lauat. atq; cibat. ſermonem. veſcitur. ignis.
Pedes. Euchariſtia fecit in Cęna poſt Reſurrectionem Spirituſſanctus.

Loca terræ Sanctæ. Mons Syon, vel cęnaculum vbi Chriſtus hęc egit in præcedenti verſu ſignata.

Summũ altare põt eſſe iuxta Hĩtacula ſupnę Pĩię. Sũmi Regis ſoliũ, vel Trinitatis Conciſtoriũ. Vbi Trinitas, tribus Pater noſter, inuocanda.

Eccl̃as vrbis Romæ. Eccl̃a Lateranẽſis, q̃ dr̃ Saluatoris, vel alia, vbi agit̃ diei ſtatio, prout cuiq; dictauerit ſua deuotio.

Et ſunt in Lateranenſi tantæ Indulgentię, ꝙ nemo poteſt enumerare, vt dicit Bonifacius Papa. Et ſunt hic Reliquię maximę, & numeroſæ, & eſt capitalis vrbis Romanæ Eccleſia.

Hic parit. bic ſcindit. reges. lactãs. ligat artus.
Chriſtum ꝑputiũ adorãt, filiũ pãnis i ꝑſepio.

Primum modum Bethleem. Ciuitas Regis ſummi; Vbi hæc commemoranda prædicta.

Altare Mariæ põt eſſe iuxta Secundũ. Thron⁹ Matris Salomonis. Hoc eſt Virginis Theotocos, q̃ ſedulius eſt imploranda.

Tertium. Eccl̃a S. Mariæ. In hac ei⁹ Virginis Mr̃is merita ſpecialia, efferẽda, & offerẽda.

Poterunt in hunc modum applicari, & cętera altaria ad hæc tria, quod quiſq; faciet ſua induſtria. Poſſent item ſingulis locis aſſignari reliquię, & mirabilia quæ ſunt Romæ, aut in terra ſancta; ita quòd copioſiſſima hic offertur deuotionis materia.

Hic petit. bic ſudat. captus. ſcandit. rediturus.

Mõs Oliueti. Vbi Chriſtus mira geſſit. Nã in hoc monte, ſunt duæ capellę deuotæ, & merentur hic peregrini oẽs Indulgentias, in alijs locis inacceſſibilibus.

Altare Angelorum. Angl̃orũ chori. Qui ſunt adeundi, tanquam Secretarij, & nuncij ſummi Regis.

Eccl̃a principis Apl̃orum.

Baptizat. pater. eſuriјt. vocat. ecce bonũ nos.
Pręco iudicẽ ĩ voce ieiunãs Apl̃os trãsfigurat̃.

Iordanis, vel Thabor. Supra Iordanem eſt capella vbi mira facta ſunt.

Altare Baptiſtę poteſt eſſe Thronus Prophetarũ, & Patriarcharum. Qui ſunt inuocandi tanquam ſenes, & ſcribæ, & conſiliarij Regis.

Eccleſia S. Laurentij. omni Feria quarta. Extra muros. Hic maximę indulgentiæ; præſertim

Ductus, & argutus, cęſus, luſus, quoq; paſſus.
Sæpe.

Hieruſalem. Vbi tot ſunt loca deuotionem excitantia, quot vix poſſunt dici; ſ. domus Annæ, & Cayphæ &c.

Altarre Apl̃orũ poteſt eſſe Throni Apoſtolorum. Qui ſunt ſupplicandi, tanquam ordinarij iudices, & amici Dei.

Eccleſia Sancti Pauli. Qui huc ierit oĩ Dñica per annum tantã Indulgentiam habebit, quam ſi ierit ad Sanctũ Iacobum.

Exutus, tenſus, fixus, moritur, tumulatus.

Mons Caluariæ. Hic capellæ ſunt multę, & apparet ibi ſanguis Chriſti in petra, vt dicitur.

Altare crucis poteſt eſſe Sedes martyrum. Qui adeundi, vt primipilli, barones, & milites regni ſuperni.

Eccleſia S. Sebaſtiani. Ad cathacũbas, vbi Angelus apparuit Greg. dicẽs. in iſto loco promiſſio vera, & remiſſio peccatorũ.

Et eſt hic in Cripta cimiterium Calixti; vbi innumera Sanctorum Martyrum corpora ſepulta. Et ſunt ibi pretioſiſſimæ, & ornatiſſimæ reliquię.

Hicce pedes vnxitq;, caput, Lazarus, bonus hoſpes.

Bethania. Vbi oſtendit̃ domus. Marthę. Et eſt ibi capella. Ibidem domus Lazari. Itẽ domus Simonis leproſi.

Altare Magdalenæ Chorus Virginum. Quæ ſunt implorandæ, vt ſponſæ, & Reginæ, ſpõſi immortalis.

Eccleſia Magdalenæ. Vel Agnetis, aut Praxedis. Poſitæ enim ſunt Eccleſiæ ſeptem principales.

Vbi

Digitized by Google

Vbi ſunt diſtincta ſeptem Eccleſiæ vrbis Romæ principales.

PRęter quas ſunt adhuc minus principales 440. magnis nihilominus Indulgentijs dotatæ, & reliquiæ ſacratæ. Capellarum aut, & hoſpitaliũ ſacrorum, tantus eſt numerus: vt quidam dicit. Sunt Romæ mille vigintiquinq; capellæ. Ad quas tñ viſitandas, pôt homo intentionem dirigere, & ſic plurimum mereri. Poteſt itẽ homo in Eccleſia, ita altaria Sanctorum viſitare; tanq̃ illa loca, quę à peregrinis viſitari ſolent. Vt altare Magdalenæ, tanq̃ ſepulchrum eius in Maſſilia: vt fertur. Itemq; altare Michaelis, tanq̃ montem Garganum; vbi deuotè inquiri ſolet. Altare item Sancti Iacobi, tanq̃ compoſtellæ. Et iſtud exercitium hoc modo altaria viſitandi, legitur reuelatum cuidam deuotæ abbatiſſæ, nimis anxiè loca ſancta viſitare q̃renti. Cui Angelus apparens docuit, q̃ totidẽ legeret Pater noſter, in vnione Dñicæ paſſionis, & laborioſæ ſuæ, qua in terris ambulauit ambulationis, quot ſunt leucę, vel miliaria illuc contendendi, & Indulgentias illo proficiſcentiũ, & peregrinantium participaret. Vbi dũmodo paruum pro quibuſdam exercitiũ, ſumi poſſet deuotionis. Sed dimittitur practicæ cuiuſq;, ſat ſit occaſionem adminiſtraſſe deuotis.

Epilogus dictorum.

HÆc pro qualicunq; exemplari forma poſuimus: vt tali modo, quiſq; in ſua Eccleſia poſſit ſibi diſtinguere ſua altaria, applicando ea locis ſacris, vel Sanctorum habitaculis, aut Romanæ vrbis Eccleſijs, pro deuotione ercitanda: vt ſic, vel aliqualiter, interdum imaginariè loca illa ſacra aſpiciat, quæ præſentialiter non põt intueri. Et qui velit deuotius in hoc exercitio exercitare, ille poterit ſibi deſcriptionem horum locorum, ex quibuſdam Tractatulis de ſuper factis colligere, & certam materiam factorum aggregare, & ſic aliquot Pater noſter, vel Aue Maria, in eorũ vnione legere &c. Hæc
Pſ. 26. pro rudiorib. & imperfectioribus, ſiue incipientib. de circumeundo, & immolãdo in tabernaculo Dñi vociferationis hoſtiã diximus, non perfectis. Illi. n. multo ſublimiori, atq; excellẽtiori mõ meditãdo, contẽplando, orãdo, tabernacula Eccleſiæ, & triumphãtis, & militãtis, circumire norũt; ſine hmõi ſymbolis exteriorib. & corporalib. q̃q̃ & eis hmõi piæ exercitationes, quandoq; non ſunt contemnendæ.

Sequitur de exercitio altero poſt prandium; ſcilicet audiendi verbum Dei. Membrum II.

Luc. 11 B*Eati qui audiunt verbum Dei*. Lucas. Alterum principale exercitium poſt prandium exercitandum, eſt audire ſermonem, & Dei verbum. Nã & ad hoc Eccleſia obligat fideles. Nam dr̃ in Decretis. Oẽs fideles, qui veniunt in ſolennitatibus ad Eccleſiam, & ſcripturas Apoſtolorum, & Euangelium audiant. Itemq; de conſecr. diſt. 1. c. Sacerdote. dr̃ ſic. Sacerdote in Eccleſia verbum Dei faciente, ſi quis egreſſus fuerit de Auditorio excõicetur. Inter cętera. n. quę ad ſalutem populi ſpectant Chriſtiani, pabulum verbum Dei, maximè noſcitur neceſſarium. Nam & alia plurima ad libenter verbũ Dei audiendum ſunt attractiua, vt puta ſcripturarũ monitio, naturæ inclinatio, Sanctorum perſuaſio, & exemplatio. Item verbi Dei dignitas, & conſequẽs vtilitas; Dulciſſimos. n. fructus gignit Dei verbum auditum, vt paſſim Doctores in ſuis Sermonibus declarant. Nam &, vt ex pręallegato verbo patet, efficit hominem beatum. Quiſquis igitur volet eſſe beatus, ad Dei verbum audiendum ſit paratus. Nam & qui id audire contemnit, ſignum eſt, quia iuxta Domini ſententiam, ex Deo non ſit. Libenter *Io. 8.*
ergo illud audiamus.

	Neceſſitatem.
Tum propter	Vtilitatem.
	Neceſſitatem.

Auguſtinus 1. q. 1. c. Interrogo vos fratres. Non minus eſt verbum Dei, quàm corpus Chriſti.

Primo ad hoc nos per recollectionem, & orationẽ diſponendo. Secundo humiliter attentè, deuotè, memoranter illud audiendo. Poſtq; Sermone finito, debemuſq; audiuimus, inſtar mundorũ aĩalium repetere, & iuxta Dñi vocẽ cuſtodire, gratias *Luc. 11*
agere, & pro eorum impletione Deum exorare, & ſcdm ea vitam dirigere. Qui hoc modo collationẽ, aut ſermonem audiret, vtique fructum reportaret. Sed notentur ſingula verba, eſt. n. copioſiſſima in ſingulis materia, de quibus nihil dicimus, quia paſſim hęc reperiuntur, in Doctorum ſermonibus. Supereſt hic vnum exercitium aſſignandum, quod eſt vtile, & pium multũ. Magnificant plures prædicatorum merita, ad ſydera vſq; tollẽtes, vt verè ſunt efferenda. Non. n. teſte Beda acceptior hoſtia Deo, q̃ zelus animarum. Ecce edocetur hic vnum exercitiolum, quo & tu poſſis, qui hoc exercitaueris, eorum inſtar multiplicare meritum, habere zelum aĩarum, & conuertere eas ad Dñm; imò & magis mereri prædicatore, & frutificare in Eccleſia magis. Nam illi crebrius ſurripiente vana gloria, partim, aut totaliter merito fraudantur, & tantum in vna Eccleſia, vbi concionantur fructificant, & aĩas conuertunt. Tu aũt per hoc exercitium, non vana gloria, meritofraudaberis, & per totũ orbem, non vno in loco ſolum fructificabis. Sed quo id inquies pacto? Audi quo pacto. Oratione. Vt, ſ. vbi putas p̃dicationis inſtare tempus, tete ad te recolligas, & ſupplex, primum pro oibus per totum mundũ verbi prædicatoribus, deinde & pro auditorib. vbilibet locorum exores, quo & illis det gratiam dignè ſeminandi, & his inſtar bonæ terræ ſuſcipiendi, vt ſic creſcat Dei exinde honor, & gloria, animarũq; inde ſalus oriatur, & augeatur Eccleſia. Qui ſic deuotè Deum oraret, auſim dicere, q̃ maius meritum pluribus prædicatoribus reportaret, magiſq; in Eccleſia fructificaret. Nam inuanum profunditur foris verbum Doctoris; niſi intus Deus tangat cor auditoris: vt Gregor. ait. Tolle (ait venerabilis magiſter Ioannes Gerſon) orationes timentium Deũ, & quid proderit obſecro labor fatigantiũ ſe, vel prędicando, vel monendo? &c. Penſet hic ſolitarius, quantum poſt corrigere delinquentes, abſens, & tacens;

Digitized by Google

tacens; ſi bene vixerit, & orauerit. Taliter.n.& nõ aliter, datum eſt illi tollere ſcãdala de Eccleſia &c. Et hinc etiã S. Franciſcus Fratribus ſuis, ne de fructu prædicationis gloriarentur indicebat, qm̃ non ipſorum exhortatione; ſed aliorum deuotorũ pręcibus eos cõuerſos aſſerebat. Vnde & dicebat, magis exemplo, quã verbo, magisq; (vt Bonauentura ait) prece lachrymoſa; q̃ ſermone loquaci, animas conuerti. Vnde & ad hoc exponebat illud. Canticũ.
1.Reg.2 Donec ſterilis peperit plurimos &c. i. pauperculos quos orationis ſtudio conuertit, in iudicio, ſuę gloriæ tunc iudex aſſcribet. Hinc & Gerſon in de Myſtica Theologia ait. Quod anima deuota, affectiuis orationibus aſſueta, eſt digniſſima portio Eccleſię, magis eam promouens; q̃ prædicator quiſpiam, et quantumuis fuerit eloquens. Nam ille forſan conuertit, ad quos verbum ſuum attingit pauculos; hic totum Eccleſiæ corpus myſticum, viuifico quodam influxu nutrit, omnes complectens, pro omnibus Deum orans. Vnde ait, ꝙ eius operi nulla exterior admonitio, nulla prędicatio, nulla prorſus corporalis exercitatio, poteſt in efficaia coæquari. Nimirum, quia hæc omnia fruſtra fiunt, & vanè; ſi nõ adiuuerit oratio iuncta charitati. Vnde & alij pro huius confirmatione illud Pſal. ſolent exponere.
Pſ 112 Qui habitare facit ſterilem in domo, matrem filiorum lætantem; ideſt, vt quidam expoſuit, qui hic videntur in cellis deliteſcere, & ab aliorum cõuerſione eſſe alieni, & ſteriles; illic, ideſt in iudicio, multarum erunt animarum, quas eorum orationibus conuerterunt, matres lætantes. Quiſquis igitur in hoc maximo holocauſtomate cupit participare, quiſquis in iudicio, ut multorum filiorum mater lætari, ſtudeat hoc exercitium frequentare, & nunquam in aliquo fęſto die omittere: ut ſic nunquam eius fructu mereatur fraudari. Amen.

De exercitio tertio poſt prandium; id eſt miſeratione fratrum. Membrum Tertium.

A V Ade, & uide ſi cuncta proſpera ſint erga fratres tuos. Geneſ. Tertium principale exer-
39.
Gen.38 citium eſt de miſeratione, & uiſitatione eccleſiaſticorum, in miſerijs poſitorum, ad ipſis ſcilicet miſericordiæ opera impendenda. Nam iuxta magiſtrum Ioannem Nyder optimè ſanctificantur fęſta, dum exercentur miſericordiæ opera, tum externa, tum interna. Verum quoniam Religioſis non conceditur extra uagando, pauperum tuguria ſubire, aut elemoſinas elargiri; ne tamen tanto fraudétur merito. quidam Carthuſienſis pium tradit exercitium, quo plus cæteris, ad extra hæc impendentib. qui hoc fecerint mereri poſſunt. Et eſt illud, ut Carthuſien. ille tradit, & Gerſon docet, quòd debent non greſſu pedum; ſed pietate affectionum, circuire hoſpitale magnum huius mundi, pariter, & carcerem viſitare purgatorij, vbi innumera iacet multitudo languentiũ, quibus ſi velint, benefacere poſſunt. Nam qui piè compaſſionis oculo, turbas languentes proſpexerit, & eis orationũ ſuarum adiumenta porrexerit, maius profecto bonum impẽdit; q̃ ſi millia auri, & argenti conferat. Bonum.n. ſpirituale, ſine comparatione præſtat corporali. Nam & ſic poterit homo, ſeptem miſericordiæ opera implere; ſi pro has miſerias patientibus, Deum intentè ſtuduerit exorare. Vt, ſ. oret Deum, quo nudis veſtitum, ſitientibus potum tribuat, & ſic de ſingulis, vt cuiuſq; miſeriæ miſericorditer occurrat. Conſimiliter, & opera miſericordiæ ſpũalia impendere poteſt; ſi Deum orat, vt doceat ignorãtes, corrigat corrigendos, & cętera percurrendo. Et vt poſſit homo, omnes Eccleſiaſticos ſtatus percurrere, debet Pater noſter, ſtatibus ſeptem, pro vt ſupra in Scala communionis, in gradu oblationis ſignatum eſt applicare. Vel aliter ſingulis ſtatibus ſuccurrere. Pręſertim ꝑ vniuerſali Eccl'a debet exorare, vt Deus eam conſeruet, dilatet, hæreſes, & ſciſmata tollat, & contra Turchas, & omnes Infideles defendat.

Pro quo plurimum deſeruit deuota illa lętania, quam venerabilis Pater Carthuſienſis compoſuit, contra turchas in Baſilea. Orandum eſt iuxta Bernardinum pro mortuis, pro impijs, pro iuſtis, & ꝑ ſingulariter in oratione commiſſis. Ecce latiſſima eſt hic exercitatio; vnde non eſt cuiquam cauſari, ꝙ eo euagetur, quia neſciat in quo debeat exercitari. Et ſic in fęſtis oratione inuicem iuuare, ſignatum eſt in veteri lege, vbi dr̃. Ite & comeditę pin- Neem. 8.
guia. Et poſt. Et mittite partem his, qui non habent. Sicq; collectam in fęſto fecit Neemias. Et in nouo teſtamento, Iacobus Apoſtolus iuſſit orare pro in- Iac. 6.
uicem, quod maximè conuenit Religioſis, qui ſunt quaſi quidam inter Deum, & hoĩes mediatores. Nã & hoc meritorium valde. Quo. n. oratio cõior, & Deo gratior, & homini vtilior. Hinc Chryſoſt. Si ꝑ te ſolo oraueris, ſolum meritum tuum poſſidebis; ſi vero pro omnibus, omnes quoq; pro te orabũt. Eya igitur hoc exercitium non intermittamus; ſed pro inuicem maximè in Dominicis oremus.

Qualia meditabilia Dominicis aſſumenda. Membrum Quartum.

B

R Eliquiæ cogitationes diem feſtum agent tibi.
Pſ. Si cui poſt omnia ſuperiora expleta exer- Pſ. 75.
citia tempus ſuperfuerit, non opus, quòd ocio vacet; ſed & his verbis Pſalmiſta, latius aliud exercitium proponit; ſ. vt inſiſtat meditationi ſacræ. Quã poteſt ex tribus illis libris formare, vnde frater ille ſolet ſe exercere; ſ. ex libro Rubeo, meditando charitatem, & paſſionem Chriſti, ex Nigro peccata, & pœnas inferni, ex Aureo gaudia cęli. Quæ potiſſimum ſunt tunc commemoranda; cum in eorũ typum Dominica dies ſit inſtituta. Egrediatur itaq; de Papilione corporis, ſtet in oſtio mẽtis, aſcendat Nu 27.
in montem Abarim, contempletur cęleſtis gloriæ locum, videat conſortium, contempletur ſyderum ornatum. Et horum cõſideratione liqueſcat, ita vt Phil. 1.
diſſolui cupiat, cõcupiſcat, & deficiat in atria Dei. Pſ. 41.
huiuſmodi contemplatione, quæ ſunt conſideranda, & qualia, patet infra in regione cęleſti.

Et quia Dominica dies, ſingulariter applicata eſt cultui Dei; ideoq; & tunc vacandum, & Dei cõtemplationi aliquantiſper intendendum, iuxta illud. Pſ. Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus. Pſ. 45.

Et

Digitized by Google

Et quia duplici via ad illam contenditur; ſcilicet per poſitionem,& per abnegationem, nitatur nūc hac, nunc ſerpere illac,vt vel Paululum cōtempletur de indiuidua Trinitate. Non ſit ſcrutator Maieſtatis,dimittat altiora,humiliter, & deuotè retractet deuotiora. In primis fidem de Sancta Trinitate fideliter actuet.Secundo increatam,immenſam, ac mutuam ſuper incomprehenſibilis Trinitatis dilectionem,fruitionem, complacentiam deuotè retractet. Deinde tertio ſingulorum, ac oium ſimul, proprietatibus,ex intimis congratuletur, & cōgaudeat.Et ſic tandem ipſum talem ac tātum oret, laudet,& ſuper glorificet, ſeq; totum illi impendat, offerat, & reſignet, & illi vniri exoptet. Qui his vijs ſe circa benedictam Trinitatem exercitauerit, deuotione implebitur, & verè Sabbata colet. De huius ſuperbeatificæ Trinitatis contemplatione, Dionyſius Carthuſienſis, deuotè in de contemplatione ſcribit. Et dominus Nicolaus de Cuſa Cardinalis,tractatulū fecit de duplici prænominata via, cui titulus eſt de ſculptore, & pictore, quorū vnus in ſuo opere demit, alter ſuperaddit &c. Hæc vtcunque tacta ſufficiant. Nam & ſupra quædam de contemplatione Dei ſunt aſſignata, & in alijs Roſarijs.

Prou. 25.

De poſtremo exercitio; ſcilicet propoſitorum innouatione. Membrum Quintum.

C Prou. 20.

VIr prudens diriget greſſus ſuos. Prouerb. Poſtremum,& finale diei Dominicæ exercitiū, eſt innouatio propoſitorū, iuxta quod Sapiens hortatur.Nam finis eſt,& principium Hebdomadæ, ergo tunc debet homo præſtituere, qualiter rota ſeptimana,ſe vult habere. Hoc enim neceſſariū v. l: de Qui enim nil de futuro proponit, in omnia incautus incidit,ergo non proficit.Nā & multa ſunt, quæ ad crebrius propoſita innouanda,nos inducere poſſunt,quæ ſupra in examinatorio conſcientiæ vtcunque tanguntur.Debemus aūt in proponēdo, hunc ſeruare modum. Primo enim debemus vitia quibus infeſtamur conſiderare, deinde contrarias virtutes proponere, & firmiter in vnione alicuius virtutis Domini noſtri Ieſu Chriſti, emendam ſub pœnitentiæ impoſitione ſtatuere. Et quia a nobis nil poſſumus, debemus a Domino,& a Sanctis diligentius petere, vt nobis velint in his ſeruandis aſſiſtere. Et quoniam plerique multa proponunt de ſe fidentes, facilè a propoſitis decidunt, quoniā Deum non inuocant. Poſtquam autem homo ſic Deum exorauerit, nitatur quantum poterit quotiens deciderit,quotiens recidiuauerit, propoſita renouet, reſurgere conetur. Qui ſic egerit, nunquam ſine profectu erit. Iugis enim ille ad perfectionem conatus, illi profectus erit. Nunquam igitur Dominica dies abeat; quin ſint propoſita innouata. Nam & præter propoſita quotidiana, quidam habent propoſita ſeptimanalia, & menſualia, & annua; de quibus ſilemus breuitatis cauſa. Quotidiana propoſita poterunt eſſe, vt homo proponat iſta.

Scil;
- Ante oīa ſolius Dei laudem, & gloriam in omnibus, & ſuper omnia quærere.
- Ab omni offenſa eius velle præcauere.
- Secundum Dei præcepta,cōſilia,regulam, & ſtatuta, & propoſita viuere.
- Concupiſcentijs malis, viriliter reſiſtere, & vitia eradicare.
- In virtutibus proficere.
- Ordinabiliter viuere ad: Deū,& Prelatū. / Seipſum. / Proximum.

Et ſic perdurare vſque in finem.

Septimanalia autem, aut menſualia propoſita, poterunt eſſe, quando homo proponit deuincere particulariter aliqua vitia, vt dicitur in deſtructorio vitiorum infra.

Horū aūt ꝓpoſitorū cō ſeruatiua ſunt:
- Frequens innouatio
- Deuota oratio.
- Pęnitēciæ certę iniunctio.
- Crebra examinatio.

Scio ſunt quibus hi qui magna proponunt, & facilè decidunt, ſunt deriſui; ſed videant illi ſibi.Si hi qui tam diligenter proponunt, & propoſita innouant,decidunt: quid quæſo de his, qui nihil fixi proponunt? Valde eis verendum, quòd nihil proficiant,qui nunquam cadunt,quia qui imbellis manet,hunc non ſternit hoſtis. Illos tentare,illos deijcere diabolus negligit, quos quieto iure ſe poſſidere nouit. Incipiāt, & ipſi ſacra proponere,& vbi lapſui propinquauerunt, ceſſabunt cęteros deridere. Hæc de Dominicæ diei exercitijs prolixius diximus, vt plurium qui ſe neſciſſe aiunt,quid in feſtis agendum,quàm fabulis vacandum,ora obſtruamus. Tam eſt enim horum exercitiorum copioſa materia,quòd non iam exercitia;ſed deficient tempora. Omnibus tamen exercitijs præſtat, deuotè horas ſoluere, & debita deuotius reddere. Ingratum enim eſt, quicquid obtulerimus, neglectis his quæ debemus.

De Ferijs, & feſtiuitatibus Domini in ſpeciali.

HÆ ſunt Feriæ Domini Sanctæ, quas celebrare debetis temporibus ſuis.

Vbi viſum eſt de exercitijs Dominicalib. in genere, annotandum eſt de quibuſdam Domini Ferijs,& Feſtiuitatibus in ſpecie. Suadet enim dulciſſimus ille. Bernardus,iuxta diuerſa tempora etiam immutanda exercitia,quemadmodum, & ſuos cantus innouat Eccleſia.

Repræſentat autem Eccleſia per anni circulum, quintuplicia tempora, ſcilicet. D

Deuiat.	*ac reuocans.*	*medium.*	*placat.*
Deuiationis ab Adam, vſque Moyſem.	A Moyſe, vſque ad Chriſtum.	Inter vtrūque.	Reconciliationis.

peregrinans.
Peregrinationis.

De horum temporum diſtinctione, quando incipiunt,vnde ſumuntur, quomodo officiantur declaratione,pulchrè in rationali Diuinorū, & in aurea legen-

Digitized by Google

legenda; vnde de his tranſimus. Vnum dicimus, quod & docet venerabilis ille Pater Theodoricus Herxen, quòd deuotus debet ſe his temporibus, vt verus Eccleſiæ filius conformare, & exercitia ſua ad illa applicare, vt ſic ſemper poſſit deuotionem innouare. Et qui volet ſe ſic exercitare, conſilium eſt, quòd altioribus ſtudijs ſepoſitis, ſtudeat illa in quibus de feſtis agitur legere, vt Auream legendã, Rationale Diuinorum, & huiuſmodi. Et in libro ſpiritualis gratiæ Mechteldis, inueniuntur deuotiſſima exercitia, ſecundum hæc tempora Eccleſiæ. Eiuſmodi ſi quid nobis conſilij eſt ſuademus, ante feſta inſtantia ſtudere; inde meditationis materiã, ſub faſciculo quodam colligere, & exercitia formare, qui volet in nouis fęſtis nouam deuotionem ſentire. Non hæc dico proprio ductu, nec ſpiritu mei capitis; ſed certis edoctus experientijs, quòd pleriq; qui ſic fęſta præueniebant, miram tunc deuotionem, cęteris in ſua vetuſtate torpentibus ſentiebant. Sicut etiam de quodam ſcribit in de vita Domini Ludolphus Carthuſienſis. Et vt occaſionẽ demus ſic agendi paucis, quædam exempla ſubnectamus, primum de aduentu Dominico.

E *Exercitia in aduentu aſſumenda.*
Paragraphus Primus.

Iac. 5. ADuentus Domini appropinquabit. Iacobus. Eccleſia ab hoc tempore, reuocationis ſua officia inchoat. Quod tempus deuotiſſimum eſt, ſi fuerit qui acutis conſiderationum dentibus præmat, ſi fuerit qui dignis exercitijs illud ornet. Cuius temporis dulcedinem, qui volet perſentire, debet diligenter ex prænotatis ſtudijs ſibi præuidere: vt noſcat à quo inſtitutum, & inſtitutionis ipſius ratiocinia: vt colligat ſibi certa, & ſufficientia huius temporis meditabilia, & vt habeat huic tempori conformia exercitia. Plurima autem ſunt exercitia, quibus tempus illud poterit ornari. Vnum præ cęteris, & nomen, & Eccleſia videt cohortari: iux-
Amos 4 ta illud. Præparare in occurſum Dei tui Iſrael, qđ eſt occurrere Domino venturo. Varius autem poterit eſſe hic occurſus, ſecundũ quòd varius eſt (quia bene quadruplex eſt) aduẽtus Domini; Sed multis omiſſis, debet homo exercitium ſuum ſumere, ſecundum cauſas inſtitutionis. Vnde primo poterit tempus illud intelligi inſtitutum, tanquàm præparatorium, ad imminens illud ſublime (Natalem Domini loquor) fęſtum. Magnus enim fęſtus ille dies, non ſine magna quadam cordis præparatione excipiendus. Qua conſideratione habita, debet deuotus exercitium purgatiuum aſſumere; vt ſic mundus, mundi pueri poſſit celebrare Natalem, debet familiam (ſenſus loquor) ſub diſciplina reſtringere, & mentem virtutum veſtimentis, vt Maximus in Sermone docet fulcire. Vnde ſecundum libellum qui intitulatur. Beatus vir poterit ſe exercere; vbi docentur eradicari vitia, & inſeri virtutes. Secundo poteſt tempus illud, quaſi gratitudini intelligi adaptatum. Et ſic debet homo exercitia ordinare: vt ſtudeat ſuper tam inæſtimabili beneficio gratias agere; quotidie, ſcilicet cum gratitudine iuxta Bernardum. Aduentus circunſtantias cõmemorando, deuotius ſolito officium explendo Diuinũ: vt ſic vbi gratus ſuper acceptis fuerit, ampliora in ipſa ſolennitate ſuſcipere mereatur. Tertio ſtudebit ſe homo diligentius præparare: vt poſſit ſpiritaliter venientem Chriſtum, cum gratiæ incremento ſuſcipere; vnde debet intentius circa ſpiritualem aduentũ ſe exercere. De quo paſſim in Sermonibus illius temporis Sancti ſcribunt; pręſertim Soccus, & Iordanus; vnde & de quattuor aduentibus, quattuor Roſaria cõfecta ſunt, iuxta quattuor Dominicas, quibus celebratur aduentus.

De exercitio in ſolemnibus; præſertim in Natali Domini. Paragraphus Secundus.

SIc & adueniente ſolennitate ipſa Natalis. deuotiſſimè debet ſe apparare: vt dignè eam poſſit F
celebrare, eam conſiderationibus orationibus, (vt Franciſcus Sanctus) præueniendo: vt ſic cum illis mereatur gratiam Dei ſentire. Ad quod hortamur in Exodo. Habebitis hunc diem in monimentum, *Exo.11*
& celebrabitis eam ſolennem Domino in generationibus veſtris, cultu ſempiterno. Ad diei autem cuiuſq; maximè ſolennis; ſolẽnitatem peragendã, tria in primis concurrunt. Primum vt tota, quę debentur deuotius exoluantur. Alterum autem Reli- *Pſ.75*
quiæ cogitationis, ad diem feſtum peragendum recolligantur. Tertium vt deuota exercitia, ad diei decorem aſſumantur. Propter primum debet homo Eccleſiaſticum officium præuia meditatione reuoluere, propter ſecundum deuotas meditationes diei congruentes aſſumere. Propter tertiũ deuota exercitia fęſto conformia, ex Sãctorum dictis colligere. qui hæc ageret, ille fęſtiuum, & ſolenne quid, intus in animo ſentiret. Exercitium autem in Natali agendum, Euangelium docet, quod nobis paſtores, puerum natum viſitantes, imitandos proponit. Ad quorum inſtar debemus nos mente Bethleem tranſire, & præſepium pueri viſitare. Habetur ſupra hoc formatum Roſarium,

De alijs varijs exercitijs varijs temporibus aſſumendis. Paragraphus Tertius. G

HOc modo, & in cæteris feſtiuitatib. Domini debet ſibi homo meditandi materiam prouidere, & principale propoſitũ exercere. Vt in Circuncifione, debet, ſpiritualiter ſe circuncidere, debet cum nouo anno, & nouo nomine, propoſita innouare. Sic in Epiphania cum Magis offerre, & purificationibus ſtudioſè ſe expurgare, & ſic de alijs. Sic vbi aduenerit tempus acceptabile, vbi dies oc-
currerint ſalutis, debet exercitia cauſæ inſtitutio- *2. Cor.6*
nis conformare. Vt cum Domino deſertum ingrediat, & ieiunet in quadrageſi. vt ſe ad Paſcha præparet: vt deuotius, & tenacius Dominicæ paſſionis inhæreat meditationi. Sic in Paſcha cum Domino reſurgere, & in nouitate vitæ ambulare: vt Apoſto- *Rom.6.*
lus exhortatur, & ſic de alijs; ſicut videre eſt in Roſarum hortulo; vbi de ſingulis feſtiuitatibus Chriſti, & Mariæ habẽtur ſingula Roſaria. Et libet hic,

vt

Digitized by Google

vt occaſio ſapientibus detur, vel vnum circa feſtũ Natiuitatis Domini exercitium, cum annexo Roſario, loco exemplaris aſcribere; cuius inſtar de ſingulis feſtiuis poterunt, & alia formari.

Exercitium circa Natalem Domini, pro exemplari ad formandum ſimilia, circa alias feſtiuitates exercitia.

Luc. 2. TRanſeamus vſq; Bethlehem. Lucæ. Innuitur in verbis iſtis Euangelicis, exercitium dulce, & frugiferum, in diebus Natalis Domini potiſſimũ exercitãdum; de viſitando ſcilicet Dominę puerperium, atq; dulciſſimi pueri, dulce more paſtorũ illorum crepundium. Debet (vt hortati ſunt priores, & maximè poſt Bernar. Ludolphus in vita Domini) quælibet anima fidelis, atq; religioſa. A die Natiuitatis Domini vſq; ad purificationem puriſſimæ Virginis, vel ſemel in die, apud præſepiolũ Dominam viſitare, puerum Ieſum adorare, ſalutare nutricium, & virgineum Ioſeph, & ſic de paupertate, humilitate, & afflictione ipſorum, piè meditari. Hæc ille. Nouerunt hoc plures; ſed non omnes exequuntur, eam potiſſimũ ob cauſam, ꝙ modi & praxis id exequendi ignorantiores. Vt igitur modum, & praxim vtcunq; tradamus, tria per ordinem ſeriatim de hoc exercitio tangenda.

	Inductiua.	Incitantia.
Scilicet	Tempora.	Congruentia.
	Practica.	Expedientia.

De primo nota, ꝙ plurima ſunt, quæ poterunt nos ad huius exercitij frequentationem inducere, quæ breuitatis cauſa libet ſub verſiculo complecti.

Exemplum.	*te ſcripta monent,*	*opus,*	*vtile.*
Paſtorũ Euangelicorum, & multorũ deuotorum.	Nã crebro aſcendẽdum domum Dñi, & eius mõtẽ, hoc eſt Bethleem docent. (Eſa. 2.)	Neceſſarium, vt ſimᵘ grati.	quia inde cõſequimur plura bona.

iuſtum.
vt viſitemus Deum propter nos puerũ factum.

Immo declarat Hubertinus, ꝙ ea quæ mouere ſolent homines, ad eundum de ciuitate in ciuitatem, hic maximè concurrunt. Sunt autem iſta.

1 cernas.	*ſtupeas.*	*vt emas.*
Primo debemus currere ad videndum noua facta, hic nouum fecit Dñs ſuper terrã. (Ier. 31.)	Secundo ad ſtupendũ pp mirabilia, qa ſtupor & mirabilia facta ſunt.	Tertio ad emẽdũ neceſſaria, quia Panẽ Angelorũ cibum vitæ.

gaudens.	*docearis.*
Quarto ad gaudendum propter ſolatia, quid ſolatioſius quam videre Deum puerum?	Quinto ad diſcendum vtilia, quibus pellitur ignorantia.

Quiſquis ergo noua audire geſtis, quiſquis videre mirabilia, comparare tibi neceſſaria, cernere gaudioſa, accurre cum paſtoribus in Bethlehemiticum tugurium, aſcende cum Eſaia in montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & vide illic verbum caro factum. (Luc. 2. Eſa. 2.) Hæc de inductiuis. De tempore ad hoc ſtatuendo, & præfigẽdo hoc dicimus, quod nihil ſuper hoc à nobis diffiniendũ. Eſt enim cuiqꝫ (vt comicus ait) ſuus mos, tantum ſibi quiſq; præfigat tempus certum; ne aliquando dies trãſeat, quo intermittat exercitium tam pium. Veruntamen paſtoribus noctu id reuelatum, & circa mane præſepium. Nam & exitus matutini, & veſpere delectabis. (Pſ. 64.) Et hæc aptiora ſunt vacationis tempora ſecundum Hieronymum.

De tertio autem, & principalius intento; de modo ſcilicet viſitandi Ieſu præſepium hoc dicimus; ꝙ ſecundum variam qualitatem exercitantium, diuerſus poterit aſſignari modus. Nam incipientibus conuenit exercitari in ſenſu; vt ſcilicet materiale præſepium, aut imaginarium præponant, illud agitent, illi ſe tenacius affigant; quaſi coram eſſent in omnibus ſe gerendo. Sic beatus Franciſcus (vt legitur, in eccleſia præſepe cum aſino ſtatuit, pro rudium incitatione, & ſic feſtiuitatem hanc excoluit. Magis affectis, & ſtudioſioribus congruit affectum fouere deuotis meditabilibus, lectionibus, & orationibus Seraphicis, & affectuoſis feſcenninis carminibus, qualia plura habentur. Quale & hic poſt Roſarium ſubnectimus, quod ſentẽtijs eſt plenum, ſenſu grauidum, & deuotioni valde accommodũ, habens determinatum modum inchoandi, progrediendi, & terminandi: vt patet intuenti. Studioſioribus autem, & magis doctis, non ſatis eſt lacte veſci, opus ſolido habent cibo; (Heb. 5.) vt ſcilicet meditationis, & contemplationis tanta circumeant myſteria operis tanti, quod ad recogitandum dulciſſimum, vtiliſſimum ſimul & ſublimiſſimum, & reuerendũ. Et huiuſmodi ſunt cogitationum reliquiæ, quæ verè feſtum agunt diem. (Pſ. 75.) Vt ergo his non deſit meditandi materia, breuiter quædam & affectuoſiora annectimus meditabilia, & ne modum excedamus (eſt enim abyſſus, & puteus neſciens exhauriri, myſterium feſtiuitatis huius) ſub numero Roſarij per verſus nos reſtringimus, vt ſi meditari non hbuerit, ſaltem per modum Roſarij, hæc punctula ante ſingulas ſalutationes angelicas prẽmittendo legat: vt vel ſic deuotionis affectum eliciat. Et poterit legi, cum ſalutatione angelica præmittendo ſingulis. Aue benigne Ieſu, vel huiuſmodi, & de Ioſeph. Aue Ioſeph Sanctæ Matris Dei ſponſe. Gaudio plene & gloria, Dominus Ieſus tecum, benedictus tu in ſponſis, & benedictus fructus ventris ſponſæ tuæ, quem tu nobis educaſti Ieſus Chriſtus Amen.

Digitized by Google

In primis igitur meditari volenti de Natiuitate Domini, occurrit commemoranda ipſa Hiſtoria, cum expoſitione varia, quæ hic tangitur in ſumma.

Aſcendit.	*peperit*	*ſeruit*	*pandunt*	*veniuntq;.*
Primo meditãdũ, qũo Ioſeph aſcẽdit cum Maria prægnãte, & grauida, & cõpatere in itinere laboranti, attendẽdo vñ, quo, quare, quomodo &c. aſcendit.	Deinde quomodo completis diebus, peperit filium ſuum primogenitum, conſiderando partus gaudium, miraculum, & ſtuporem.	Tertio uide Matris Virginis obſequioſitatem, quia pannis inuoluit, in pſepio reclinauit, educauit. O attende, quàm dulciter, & q̃ reuerenter.	Quarto quomodo Angeli annunciant partum, quã congruè, & lætanter, cantantes gloria in excelſis Deo.	Tandẽ attende q̃bus Chr̃i partus reuelat, qa paſtorib. & q̃ feſtinãter venerũt, q̃ gratulãter inuenerunt, q̃ ſupplicirer adorauerunt, glorificauerunt.

Vbi commemorata eſt hiſtoria, offerunt ſe meditandæ figuræ, & Prophetarum oracula, cum applicatione congrua. Quorum hic quædam ponuntur.

Lux	*rubus, &*	*Samuel Rex*	*virgula terra*	*Propheta.*
Primo, quòd lux eſt facta iuſtis, & in regione, & vmbra mortis ſedentibus eſt orta, Et noua lux Iudæis oriri viſa eſt.	Secundo, quòd rubus ille Moyſaicus, ardens incombuſtus eſt, quia Mater, & Virgo, eſt q̃ parit.	Tertio verus ille Samuel venit ĩ ciuitatem Bethleem, vt totũ genus humanũ in Regem vngat. Et Rex Iſrael mutato habitu, ingreſſus eſt prælium.	Iam virga Aaron floruit, & fructum edidit. Veritas quoque de terra orta eſt, & terra noſtra dedit fructum ſuum.	Sic etiam cõmemoranda ſunt oracula Prophetarum, de hac Natiuitate, quæ multa ſunt, valde in Eſaia, & alijs.

Iam conſequenter conſideratio extenditur. Et primum conſideratur Natiuitatis Chriſti, qualitas cum laude, & magnificatione. Nam talis fuit, ſcilicet.

Vtilis	*& mira*	*iocunda*	*decoraq;*	*gratis.*
Primo vtilis, & cõmodoſa, noſtri lapſus reparatiua, intellectus eruditiua, affectus inflammatiua, & omnis boni datiua.	Secũdo mirabilis, & mirifica. Stupor. n. & mirabilia ſunt in ea facta, vt patet infra, quia ſupra rationem, naturã, & conditionẽ.	Tertio lęta lętiſſimè excepta, ſine dolore facta. Germinãs enim germinauit lætabunda, & laudans.	Quarto honeſta, vt quia fuit ſine crimine, ſine pudore, vbi mater, virgo, puer Deus.	Poſtremo gratioſa, i. gratis, non noſtris meritis exhibita, de quibus oĩbus Apoſtolus. Apparuit gratia Dei Saluatoris &c.

Hinc iam attendenda eſt circunſtantiarum huius natiuitatis congruitas.

Cerne locum	*tempus*	*cuneum*	*paſſum*	*venientes.*
Et primo quo ad locum, quare ſcilicet in Iudæa, in Bethleem in Diuerſorio, & in Præſepio.	Secundo quo ad tempus; quãdo, ſcilicet naſcitur; quo anno, menſe, qua hora, cur in nocte, ſub Edicto.	Tertio quo ad collegium; ſcilicet quare Mater Virgo, cur Ieſus infantię tenerioris; cur panditur Angelico concentu.	Quarto quo ad iniurias ĩcõmodorũ, oĩa. n. q̃ patitur ſunt myſterij plena, paruus fit, vt creſcas, ligat, vt vincula tua diſrũpat, friget, vt charitatẽ accendat.	Poſtremo vide congruitatem eorum, quibus partus reuelatur, quia paſtoribus, quia vigilantibus, quæ ſunt grauida myſterijs.

Nunc videnda eſt mirabilitas. Et primo ex parte prolis naſcentis.

Omnipotens	*Iuſtus*	*Sapiens*	*verbum*	*latet, & Rex.*
Nam hic omnipotens illa omnipotentia eſt infirmata, dum infirmæ carnis pallio eſt circũamicta, & faſcijs ligata, vt nos liberaret, & roboraret.	Hic iuſtitia ſubijt reatum, Pater enim eum fecit pro nobis peccatum, & pro nobis factus eſt maledictum, vt nos iuſtificaret.	Sapientia hic abſcondit lucem, & admiſit infantilem ſimplicitatem, vt nos illuminaret.	Verbum immenſum eſt abbreuiatũ, verbum per quod facta omnia caro factum, Et verbum ipſum quo omnia dicuntur, infans dictum.	Sic. n. Regalis poteſtas in ſtabulo offuſcata, opulentia depauperata, æternitas temporalis facta, celſitudo inclinata. O qualia ſunt, & quanta.

Aa Hic

Digitized by Google

Hic annectuntur mirabilia ex parte virginis parientis.

Clauſa
Nam ſicut cõcepit ſine ſemine, ita peperit clauſa, ſine corruptione, virgo manens perpetua, nec primam ſimilẽ viſa, nec habere ſequentem.

dolore carens
Non ſolũ ſine corruptione; ſed etiam ſine crimine, ſine dolore, euacuans maledictionem Euæ.

minor eſt
Tertio vterus filium continens, minor contento fuit, cœlo capacior, & latior terra, continẽs quem nemo capit.

poſtrema
Quarto Mater pariens, poſterior fuit ſuo partu. Ante. n. ſæcula ille Deus, hæc in tempore facta.

potens plus.
Poſtremo quia ipſa quodãmõ potentior apparuit Deo. Nam ipſa fecit, ꝙ impaſſibilis pateretur, altiſſimus humiliaretur, quod ante impoſsibile fuit.

Iam tertio ſubnectuntur mirabilia ex parte creaturæ vniuerſalis. In omni enim creatura facta ſunt mirabilia: ſummo miraculo atteſtantia.

Eſſe tenens
Primo in creatura eſſe tantũ habente, Nam terra (vt fert̃) templũ pacis deiecit, fons olei profluxit. Aer ſtellam, & claritatem dimiſit, tres ſoles in cœlo viſi.

ſentit
Secundo in ſenſum etiam habẽte: vt in animalibus. Nam bos, & aſinus, vt piè creditur, Dominum ſuũ cognouerunt etiam ad literam.

viuens
Tertio in vitam tantum, & non ſenſum habente, Nam vinea engaddi floruit, & fructũ produxit.

homoq;
Quarto in hominibus etiam rationabilibus: vt in paſtoribus, ſybilla, & Octauiano, & Sodomitis.

Angelus hæc dant.
Quinto in Angelicis creaturis, quæ partũ prodiderunt, nouas illuminationes fecerunt, Cantica decantauerũt, obſtupuit igit̃ omnis creatura.

Hic ponuntur quædam circunſtantionalia pro mente ad deuotionem inflammanda. Quod fit ſi conſideres.

En quantus
Quis, qualis, & quantus, hunc natum puerum, & datum filium dedit, quia Trinitas ipſa ſancta, Deus quo nihil maius, meliuſve.

quantum
Secundo quale, & quãtũ donum, quia nobiliſſimũ, vtiliſſimum, & quo poteſt grandius eſſe nullum, filium quippe conſubſtantialem coæqualem.

cui dat cur
Tertio tibi tam vili vermiculo, & nõ ſolũ indigno; ſed & immerito, & adhoc inimico, & gratuita bonitate, propter nimiã charitatem; nullo merito.

quomodo
Quarto qualiter dedit, quia tam affectuosè; & libenter, tam congruè, & conuenienter, tam fructuosè, & vtiliter, dans puerum, non virum.

& ad quid.
Quinto ad quid, quia in omnẽ deſiderabilem uſum, in ſolatium peregrinationis, conſilium directionis, remediũ curationis. O gratias tali Domino.

Hic iam ponuntur quædam ad compatiendum puero inductiua. Non enim ritè congaudebimus, niſi ante compaſsi eidem fuerimus. Compatere ergo.

Quanta tulit
Primo ꝓpter incõmodorũ, quæ pertulit multitudinẽ, & acerbitatem, Paſſus eſt. n. aeris intemperiẽ, loci duritiẽ, frigore conſtrictus, duro ĩ p̄ſepio locatus.

qualis
Secũdo vt magis compatiaris, attende eius, qui patitur qualitatẽ. Quia natura nobilis, ætate paruul⁹, cõditione tenellus, totus amabilis, & amandus.

ob quos
Tertio vide eorum propter quos paſſus ingratitudinem, & indignitatem, quia pro te homine viliſſimo, nequam, & ingrato.

deſunt
Quarto attende, ꝙ ei defuerunt oĩa requiſita, domus ad inhabitandũ, cuna & lectus ad repauſandũ, ignis familia, & reliqua, ad puerũ educandum.

dolor intus.
Quinto cõſidera, ꝙ licet grauis ſit dolor eius exterior, interior tamen multo eſt maios. Ex tũc enim, & tunc crucẽ geſtauit in mente.

Sed quia parum prodeſt deuota meditari ſi ei non ſtuduerimus nos conformare, imò nil proderit eius incarnatio ſi noſtra non ſequatur imitatio, ideo

Flens
Primo diſce flere peccata propria, cum iſte mox natus plangit aliena. Quomodo rideamus, flente ſuper nos ſapiẽtia Patris?

humilis
Secundo cum paruulo paruulus eſto, & cũ humiliato humiliare, cuius ĩ omnib⁹ mira lucet humilitas.

pauper
Tertio paupertatem amplectere, q̃ mox ille natus inchoauit, conuerſando continuauit, moriendo conſummauit.

ſeuus puer eſto
Quarto ſeueritatẽ, ne te ames amore curuo; ſed dura p̃feras. Et cum puero puer, non ſenſu; ſed malitia efficere, & conditiones pueri aſſume.

miniſtra.
Poſtremo cum Maria puerũ hunc, inuolue, reclina, leua, balnea, cuſtodi ſpiritualiter, & alia officia exhibe.

Ecce

Digitized by Google

Ecce habes iam Roſarium latiſſimæ, pariter, & deuotiſſimæ materiæ contentiuum, quo poteris te exercere ante Chriſti nati crepundium, quod cuiusq; ſtudio relinquimus proſequendum: vt ſic hu
Pſ. 75. iuſmodi cogitationum reliquijs Chriſto agas diē feſtum. Et licet modos hos diſtinximus, ſecundum varietatem exercitantium triplicem; poterit tamē omnibus tribus modis quælibet anima, quaſi tripli ci funiculo ſeſe ad Chriſti præſepiolum alligare, & ſecundum omnes vires, ſe ad Chriſtum puerum conuertere. Secundum vim ſenſitiuam imaginariè, vel etiam coram materiali præſepio ſe ponendo: ſecundum vim intellectiuam huiuſmodi pia meditabilia, ſecundum Roſarium retractando; ſecundum affectiuam per iubiloſum Canticum ſe inflammando. Hæc autē dicimus pro feſtiuitate Dominici Natalis: vt & in cęteris feſtiuitatibus ſimilem exercitationis piæ formam inſinuemus: vt ſic exercitemur in feſtis temporis, vt ad feſtum perueniamus æternitatis. Verum iam nunc carmen pro feſcenninis ad pręſepij viſitationem ſubnectemus, canendum ſub nota. Dies eſt lætitiæ.

Exercitatio animæ accedentis.

EYa mea anima
Bethleem eamus
Virtute magnanima
Puerum quæramus
Verbum ineffabile
Angelis mirabile
Cubans ſinu Patris
Obiectum amabile
Semper contemplabile
Datum fide matris.

Oratio ad Mariam, & Ioſeph.

Virgo pudicitiæ
Thronæ Deitatis
Et Ioſeph nutritie
Ieſu paupertatis
Me indignū famulum
Ducatis ad ſtabulum
Mei creatoris
Tūdam tintinabulum
Laudis, & cunabulum
Voluam vi amoris.

Captatio beniuolentiæ.

O puer dulciſſime
Omnibus optate
Veniſti gratiſſime
Salutis legate.
Te vatum oracula
Te legis vmbracula
Exortum teſtantur
Polus, tellus, Maria
Laude multipharia
Tibi adiocantur.

Captatio beniuolentiæ à compatientis conqueſtione.

Heu quid iaces ſtabulo
Omnium creator
Vagiens cunabulo
Mundi reparator.
Si Rex, vbi purpura?
Vel clientum murmura?
Vbi aula Regis?
Hic omnis penuria
Paupertatis curia
Forma nouæ legis.

Vox Ieſu reſpondentis.

Iſtuc amor generis
Me traxit humani
Quod ſe noxa ſcęleris
Occidit prophani
His meis inopijs
Gratiarum copijs
Te pergo ditare.
Hocce natalitio
Vero ſacrificio
Te volens beare.

Excitatio ad conſiderandam dignationem.

O cęli attendite
Infantis amorem
Angeli rependite
Laudem, & honorem
Verbum ens altiſſimum
Pulchrum, q̄ dulciſſimū
Limo corporatur
Verbum diuiniſſimum
Æternum ditiſſimum
Spretum pauperatur.

Exclamatio pro fructu.

O mira dignatio
Immenſum locari
Noſtra gloriatio
Deum humanari.
O ſtupor ò gaudium
Hoſtis technas fraudiū
Tuus ludit ortus
Iam orbi quadrifido
Tibi gnato feruido
Cœli patet portus.

Actus feſcenninorum.

Salue Rex principium
Verbum incarnatum
Effectum mancipium
Indignum cunatum
Salue ſordés ſtabulum
Salueto cunabulum
Sponſi amatoris
Tu meum latibulum
Conſtruam hic nidulū
Non videbor foris.

Amoroſa ſuſceptio.

Iam te meis brachijs
Mi Ieſu amplector
Ac totis præcordijs
Tibi condelector
Cogis me eſtuere
Lachrymis effluere
Puer effratee
Amor ineffabilis
Es intolerabilis
Ieſu Nazaree

Actus latriæ.

O ardens incendium
Deus incarnate
Animæ ſuſpendium
Tibi deſponſatæ
Omni reuerentia.
Cœli aſſiſtentia
Laude te honoro
Cum beniuolentia
Grata complacentia
Pronus te adoro.

Actus laudis ex conſideratione circunſtantiarum.

O te laudum millibus
Laudo laudo laudo
Tantis mirabilibus
Plaudo plaudo plaudo.
Gloria ſit gloria
Amanti memoria
Domino in altis
Cui teſtimonia
Dantur, & præconia
Cęlicis à pſaltis.

Oratio pro fructibus natiuitatis huius.

O puer dulciſſime
Me purges luſtrato
Surrigas altiſſimè
Corde inflammato
Redimens viuifica
Me compuerifica
Hoc tuo Natali
Perfectè ſanctifica
Tecum beatifica
Vita æternali.

Oblatio.

Pater natalitium
Suſcipe Sophię
Gratum ſacrificium
Manibus Mariæ
Corpus ſenſus animam
In viuentem victimam
Lito Ieſu nato,
Et ſponſe vnanimam
Laudem ſuauiſſimam.
Libans voto grato.

Amen.

Digitized by Google

Incipit Feſtilogium, de Sanctorum feſtis celebrandis: Et primo de ad hoc inductiuis. Prologus.

A
40
Naum. 1. CElebra Iuda feſtiuitates tuas. Naum. vbi de Dominicis, & Domini feſtis egimus, de Sanctorum quoq; feſtis agendum, ad quorum celebrationem præmiſſis verbis Propheta hortatur. Circa quæ duo ſunt conſideranda. Primum inductiua, ſecundũ de modo celebrandi ea.

De primo ſciendum, quòd plura ſunt, quæ nos ad Sanctorum feſta, deuotè debent inducere celebranda; ſcilicet.

Vult Deus, Eccleſia, Iuſtumq;, Opus, Vtile, Digni.

Primum inductiuum eſt Dei voluntas, cuius iuſſa capeſſere fas eſt. Iuſſit enim hoc in ſcripturis, vt patet ſupra. Itemq́; in Pſal. Laudate Dominũ in Sanctis eius. Vult enim adeò Sanctos ſuos Deus honorari, & per eos exorari: vt etiam quædam; non niſi per eorum quandoq; patrocinia largiatur. Et hoc rationabiliter: vt Gerſon in de Mendicitate ſcribit. Pſ. 150

Sua maieſtas veneret.	Suos exoratur.
Vt Ordo ſapię cõſeruet.	dũ p Media oĩa moderat.
Fiducia noſtra erigat.	Fratres adiuuãtur.

Secũdum, quia Eccleſia illas celebrari inſtituit: vt patet de conſecrat. diſtinct. 3. cap. pronunciandum, & extra de Ferijs in cap. Conquęſtus. Vbi in ſingulari quædam Sanctorum feſta numerantur, & vt Dominica dies obſeruari præcipiuntur. Ratio autem quare Eccleſia ſuper Dominicos dies, alias feſtiuitates inſtituit eſt.

Cõfutationis.	Quorundã error refutetur.
Rõne Gratificatiõis. vt	Super beneficijs regratiet.
Imitationis.	Eorũ exemplũ imitaretur.

Prout prolixius deducit Robertus de Litio, in Sermone quadrageſimali. Tertium inductiuũ; quia Sanctorum feſta celebrare eſt iuſtum. Et hoc multiplicibus ex cauſis.

Congaudent fratres, bona dant, res noſtraq; cauſæ.

Primo enim iuſtum eſt, vt eis congratulemur; quoniam ipſi de nobis feſta agunt, & congaudere ſolent. Gaudium enim eſt in cęlo &c. Secundo exigit hoc ordo charitatis, quia fratres noſtri ſunt, quibus in proſperitatibus congratulari debemus. Tertio iuſtum eſt, quoniam multa beneficia ab ipſis ſuſcepimus, & bona. Quarto propter procurationem noſtri honoris. Cum enim Sanctos honomus, rem noſtram agimus, & noſtrum honorem procuramus, quia eorum feſtiuitas noſtra eſt dignitas. Luc. 15

Tum poſtremò digni ſunt, & iuſtum eſt eos honorare, quia in eis omnes rationes ſunt, propter quas aliquis ſolet honorari: vt poteſtas, virtus &c. Quartũ principale motiuum eſt noſtra neceſſitas; cui ipſi ſuccurrere poſſunt. Nos enim multis miſerijs ſumus pleni, hoſtibus innumeris circunſepti, & omni auxilio deſtituti; de cęlo tantum auxilium ſperantes. Vnde neceſſe habemus leuare oculos in montes: vt auxilium veniat nobis. Quintum inductiuum eſt vtilitas proueniens, ex Sanctorum feſtis dignè celebratis, quæ plurima eſt: vt dicitur in Rationali Diuinorum. Pſ. 120

Hinc feruens.	*humilis.*	*ſpernens.*	*firmuſq;.*
Torpor excitatur.	Humilitas Oritur.	Mundus contemnitur.	In Theologicis firmatur virtutibus.

Doceris.
Via virtutis docetur.

Hæc paſſim docti in ſcripturis, & ſermonibus proſequuntur. Poſtremum inductiuum eſt Sanctorum dignitas, quæ colligitur iuxta Damaſce. tũ ex parte animæ, tum ex parte corporis. Nam dignitates ex parte animæ ſunt iſtæ.

Hæredes.	*natiq;.*	*duces.*	*orant.*	*& amici.*
Regni cohæredes Chriſti.	Dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri.	Exercitꝰ Chriſtianorum.	Oratores Dei Patroni noſtri.	Vos amici mei eſtis.

Dignitates ex parte corporum ex ſequentibus pateſcunt. nam ſunt.

Celle.	*templa Dei.*	*fontes vos.*	*organa.*	*vaſa.*
Spiritus Sancti.	Neſcitis, ꝙ corpora veſtra ſunt templum Spiritus ſancti.	Et Canales gratia rum.	Sũt ſpiritus, quib. prædicauerunt.	Reliquiarum, & virtutum.

Quis iam tantis inductiuis non trahitur ad feſta Sanctorũ celebrãda? Sed ſubnectendum de modo.

De modo feſtiuandi, & feſta præueniendi. Capitulum Primum.

B
NOn eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Eccl. Eccli. 15.
Poſtq̃ paucula pręmiſſa ſunt de inductiuis celebrandi feſta, videndũ eſt de modo feſtiuandi. Verum, qm̃ modus in tribus conſiſtit; ſ. in exordẽdo, ꝓcedẽdo, terminãdo, de tribus his agi oportet. Et primum de modo exordiendi. Tunc. n. (vt dicit autor Marialis) ordinatè celebramus, qñ vigilia præcedit in aridis, & feſtum in pinguibus ſectatur. Nam ob id ſunt profeſta inſtituta: vt homo per illa præparet ſe, ad deuotius feſta peragenda. Ob qđ et quædam ieiunijs præueniuntur, quæ vigiliæ dicuntur, a conſuetudine antiqua. Vigiliæ. n. quæ nocte fiebant, propter inhoneſtas actiones quib. nox facultatẽ præbebat, in ieiunia præcedentiũ dierum ſunt mutata, & hoc rationalib. ex cauſis. Scilicet

Aptant.	*conformant.*	*deſignant plura profeſta.*
Ad feſta celebrãda diſponunt.	Sanctis, & eorum paſſionibus.	Quòd ſine tribulatione non peruenitur ad gaudium cœlorum.

Et hinc Bernar. pulchrè ait, ꝙ in Sanctorum vigilijs, neceſſe eſt vigilare hominem ſpiritualem, qui eorum ſolemnitates celebrare deſiderat, in ſpiritu, & veritate. Ad hoc enim vigiliæ præponuntur: vt euigilemus ſi in aliquo peccato, vel negligentia dormitamus, & præoccupemus faciem Sanctorum in confeſſione: vt nos ad ea dignè celebranda pręparemus; ab his ſcilicet expurgando, & ad deuotionem coaptando. Nã ob id præcipua Sanctorũ feſta ieiunijs præuenimus, quia quotidie multa peccata contrahimus omnes, & offendimus in multis, nec Io. 4. Pſ. 94 Iac. 3.

nec tutum oĩno eſt, celebrandas ſuſcipere feſtiuitates ſacras, maximè maximas; niſi prius abſtinentiæ purificatione præmiſſa,quo,& digniores,& capaciores inueniamur ſpiritualium gaudiorum. Sic
Prou. 18. enim in principio iuſtus accuſator eſt ſui, nec niſi a propria reprehenſione, laudes incipit alienas. Plurimum.n.ieiunia hoĩem gratię diſponunt: vt in exemplis per ſacram ſcripturam ſatis apparet.

Altera cauſa eſt: vt Sanctorum exemplis in paſſionibus nos cõformemus.Dignum.n.eſt, vt ſi cum eis pati non poſſumus, vt cum eis, vel ieiunemus.
Rom.12 Ieiunamus ergo, vel exiguo cõicantes paſſionibus eorum, & ſi nõ ſimili affecti tormento, ſimili afflicti ieiunio, vt miſerante Deo, etiam coronæ corũ participes ſimus, & in præſenti quoque ſpiritualiũ ſocij gaudiorum. Poſtremò non tm̃ conformatio, & præparatio; verum,& admonitio quædam, eruditioq; non parua ſunt ieiunia iſta. Diſcimus enim ex hoc ipſo,quænam ſit vera via feſtiuitatis æternę Quid.n.eſt,quod ſolẽnia ieiunijs præuenimus, niſi ꝙ multas per tribulationes oportet nos intrare in
Act.14 Regnũ Dei. Indignus quippe ſolẽni lætitia eſt, qui ſtatutam vigiliæ abſtinentiã non ſeruat. Qui enim renuit affligere animã in vigilia,indignus eſt exultatione feſtiua. Docent item hæc vigiliarum ieiunia, quanta omnes Sancti paſſi ſunt tormenta, ob acquirenda regni illius gaudia.Quæ ſi quis aſſequi contenderit, vt patiatur etiam pro Chriſto opor-
Pſ.21. tet. Patet ergo non inutiliter, non ad inſipientiam nobis, inſtitura eſſe ieiunia iſta. Sed quoniam nunc plerorumq; ſolemnia, etiam non Gregariorum Sanctorum aguntur, quæ ieiunijs huiuſmodi, ob noſtram infirmitatem non præueniuntur;oportet tamen alijs pijs, hæc exercitijs præueniri. Vnde poterunt cum meliora non affuerint, ſequentes gradus exerceri.

Paragraphus Primus.

Conſideratio excuſſoria.

		Quid debeas agere.
		Et cuius celebrare feſta.
C	Qua perpendas	Quæ te debent inducere, vt ſupra.
		Qualiter oportet te procedere.

Non opus eſt hæc proſequi, quoniam per ſe pa-
Eccli. 15. teſcunt. Verum quoniam,vt dictum eſt,non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris, ſequitur.

Prædiſpoſitio præparatoria qua ſcilicet

	Expurget.		Contritionem.
Hõ	Adornet.	per	Senſuum diſciplinationem.
	Diſponat.		Orationem.

Poſtquam ſic ſe diſpoſuerit, ad Sanctos ſe conuertat per gradum ſequentem.

Cõmemoratio conſideratoria	Vitæ.	Sanctorum, ſm hiſtoriæ veritatẽ eã commemorãdo.	
	Paſſionis.		
	Gloriæ.		

Vnde eſſet neceſſarium interdum vitas, & paſſiones Sanctorum ſtudere, quod plurimum ſuadẽt glorioſi illi, & deuotiſſimi Doctores Guillermus Parrhiſien. & Ioannes Gerſon, ſociuſq; eius Ioannes Nyder. Non ergo cuipiam huiuſce ſtudiũ contemnendum.

De exercitijs in Sanctorum feſtis in genere. Capitulum Secundum.

Sic honorabitur; quem rex voluerit honorari. Heſt. Poſita ſunt exercitia quibus homo prędiſponendus, in profeſtis Sanctorum, & vigilijs; ponenda iam quibus occupandum in Sanctorum feſtis. Nihil enim præparaſſe proderit; niſi dignè feſta ipſa exigantur. Et tunc dignè exiguntur,quãdo corde ſentiuntur.Non ſe putet(ait Doctor quidam) feſtos dies agere Sanctis, cuius adhuc oculus innocte eſt,nihil ſentiens in corde,quæ illi ſenſerunt, nihil agens eorum, quæ illi præſtiterunt, quatenus vitam illam nanciſcerentur, in qua, vel propter quam ab Eccleſia fidelium coluntur. Quibus igitur ſurdaſtra mens, & nihil ſapit horum, quibus illi Deo placuerunt, quibus, & placuerunt ſanctis Patribus, quomodo celebrabunt eos, de quibus nihil celebrè ſentiunt? & quibus nihilo celebriter afficiuntur? Et quomodo Sanctis feſtum diem agent, quibus nihil ſanctum feſtum eſt? non fortitudo, non conſtantia, non fides, non virtus vlla. Nihil ait Thomas Kempis, nihil inquam, mihi feſtum eſt, quod in corde non eſt. Sed quando exterioribus feſtiuitatibus, interior homo meꝰ bene concordat, & congaudet, non mihi iam ſimplex;ſed duplex feſtum eſſe videtur,quia quod foris agitur, ab intus ſanctius tenetur. Verè fœlix feſtiuitas, quando mentis ſentitur iocunditas. Quã qui crebro ſentire, & Sanctos dignè honorare velit,ſequentibus ſe exercitijs, aut huiuſmodi dedicet oportet.

D *Heſt.6.*

In feſtis laudes, gratus, cole, Sanct. venerando.
Collętans grates, torpor, perit, inſtruor, oro.

				Proprietates laudabiles relucentes.		
	Deum vt	Laudemus.	ĩ Sctĩs pp	Beneficia collata.	hinc	Laudate D.in ſcĩſ.
		Gratias agamus.				Gr̃as ago pro o.v.
		Cultu latrico colamꝰ.		Maieſtatem cultu dignã apparentem.		Adoreꝰ D. q. gl̃o.
In Sctõrũ feſtis nos diuertemus ad	Sctõs vt	Veneremur.	pp	Dignitatem.	hinc	Laudemꝰ viros glorioſos.
		Cõgratulemur.		Glię felicitatẽ.		Gaudete cum gaudẽtibus.
		Regratiemur.		Beneficiorum largitatem.		In omnibus gratias agite.
	Nos vt	Excitemur.	A	Torpore.	Eorum	Feruoribus.
		Inſtruamur.		Errore.		Exemplis, & doctrinis.
		Adiuuemur.		Languore.		Meritis, & orationibus.

Digitized by Google

Hęc ſunt exercitia quibus mentalia coluntur feſta,quibus Sanctorum feſtiuanda ſunt ſolemnia, q̄ qui egerit non infeſtus manebit. Ad dignè tamen peragenda feſta concurrunt plurima; & potiſſimũ
E iſta. Oportet enim tunc.

Eccleſiaſticum officium peragatur.
Vt Sacrificium altaris reuerentius offeratur;
Dies tota pijs exercitijs expendatur.
Solennioribus tubis. Clãgebãt.
Vñ Feſtiuius Sacrificium. ĩ veteri lege Offerebãt.
Tota die i tabernaculis. Manebãt.

Exercitia autem quibus feſtiui ſunt expendendi dies, iuxta quendam.

Eorum exempla, & paſſiones meditari.
Sũt Pro ſe,& tota Eccleſia,eorũ auxilia implorare.
Canticis Spũalibus,eorum palmas perſonare.

Præſertim tñ in cuiuſq; Sancti feſto, ſingularis amicitia cũ eo cõquirenda, & aliquo ſingulari obſequio venerandus:vt ſic aſtet ſemper prognus.

Quomodo Deus in ſanctis laudandus ſit,

Capitulum Tertium.

F LAudate Dñm in ſanctis eius. Pſ. Primum exer-
Pſ.150 citium in Sanctorum feſtis agendum eſt,Deũ laudare in Sanctis ſuis, iuxta prænductum verbũ. Nam iuxta Rabanum. In omnibus primordijs nos nominare,glorificare,laudare decet eum,qui cunctos condidit Sanctos. Ad quod, & in alio paſſu
Pſ. 67. Pſalmiſta hortatur dicens. Date gloriam Deo ſuper Iſrael. Rationem ſubnectit, quia magnificẽtia, & virtus eius in nubibus. Mirabilis; ideſt laudabilis Deus in Sanctis ſuis; quia,ſ. magnificentia, & virtus;ideſt proprietates Diuinæ laudabiles, relucent in Sanctis. Et ob id in plurium Sanctorum feſtis,in inuitatorijs, Eccleſia filios ad laudem cohortatur dicens. Magnus Dominus, & laudabilis ni-
Pſ. 47. mis.Sic enim Sanctorum iuxta Auguſt. feſta miranda:vt gratia Domini prædicetur.Neque.n.& illi in ſeipſis laudari voluerunt; ſed in eo cui dicitur. In
Pſ. 33. Domino laudabitur anima mea &c. vt dicit in Sermone de Sãcto Vincentio.Nam quod bonum fecit caro infirma? vermis, & putredo? Quod ad gloriã peruenerit,ꝙ non ſuccubuerit infirmitas,totũ operata eſt Diuinitas. Et ergo illa laudanda &c. Laudanda inquam propter potentiam, ſapientiã, clementiam,qua potuit,ſciuit, voluit, tam viles vermiculos,de ſtercore,& puluere procreatos, in tam excellentem gratiam ſublimare.Dicendumq; inti-
1.Reg.2 mo cordis affectu illud.Reg. Nõ eſt Sanctus, vt eſt Dominus, & non eſt fortis, ſicut Deus noſter. Su-
Pſ.112 ſcitans de puluere egenum, & de ſtercore erigens pauperem.Vt ſedeat cum Principibus;ideſt Angelis, & ſolium gloriæ teneat &c. Nam & hoc Sancti ipſi agunt in cęlis teſte Bonauen. qui ait, ꝙ electi omnes poſt tranſitum per mare rubrum, ſubmerſo Pharaone cum exercitu ſuo, tympanum tenent cũ
Exo. 15 Maria,vna voce dicentes.Cantemus Domino glorioſè enim magnificatus eſt, inceſſabiliq; voce ꝓclamant laudantes. Sanctus. Sanctus. Sanctus Dominus Deus &c. Sanctus Deus Pater,qui nos a mũdo, à carne, diabolo ſua potentia ne ſuperaremur liberauit. Sanctus Deus Filius, qui nos ne deciperemur,ſeduceremur, illuminauit,aut a commiſſis iuſtificauit.Sãctus Deus Spirituſſanctus,qui nos tam clementer, ab æternis tormentis præſeruauit, ſua bonitate præuenit,& in gloria ſecurauit. Ecce hæc tria attributa Diuina Sancti in ſeipſis laudant, quæ & nos laudare debemus. Vnde Dominus Sanctam Mechteldem hæc docuit laudare dicens.Lauda (inquit) meam bonitatem in Sanctis, quos tanta beatitudine donaui, vt in alterutrum omnia fluant &c. In feſto quoq; cuiuſq; Sancti,poteris me laudare pro æterna electione, qua eos elegi, & vt ad eam pertingerent fortificaui. Lauda me, pro eo, quòd ſim omnium corona Sanctorum. Item ꝓ accidentali vocatione, qua eos vocaui. Item pro fideliſſima Regni mei cum ipſis diuiſione,qua plenè eos beatificaui &c.

Plura huiuſmodi in libro Spiritualis gratiæ ipſius Mechteldis, ſtudioſus lector inueniet. Sed & alia deuotiſſima margareta contracta, à Domino edocta in ſingulis Sanctorum ordinibus: vt in eius vita per ſingulas laudabat relucentes Dei proprietates; Vt in Angelis Dei bonitatem, in Apoſtolis charitatem, in Martyribus fortitudinem, & ſic de alijs. Itemq; in ſingularibus Sanctis,ſingulares Dei notabat proprietates, & inde eum laudabat. Vt in Beato Petro principalitatem, in Paulo ſapientiæ luminoſitatem,in Magdalena propitiationis vbertatem, & ſic de alijs. Omnes enim Sanctos, qui ſunt in Regno ſpoliauit, & nudos ſtare permiſit,& omnia effudit in Deum; vnde fluxerunt vniuerſa, & laudauit eum de hoc, quòd talia dignatus eſt in eis operari. Sic & theoricus ille Dominus Ioannes Ruysbroech, cuius ſuſpendium anima elegit, Iob 7.
cæteriq; interni agere ſolebant, quorum, & nos veſtigia ſequentes, Deum in Sanctis laudemus. Laudemus inquam, propter relucentes in eis pro- Pſ.150
prietates.

Generales. Potentiam,ſapiãm,bonitatẽ.
Speciales. Sc3 In Apoſtolis charitatem.
Singulares. In ſingulis ſingulas.

Quomodo autem laudandum ſit, & in laudando procedendum, notandum, quòd laudatio iſta, ſequentia complectatur. Et hæc ad eam concurrunt.

Attendens, pendas, narres, mirans, placeatq;.
Hærens, deficias, inuites, omnia laudent.

Primo conſideratio qua cognoſcamus, quàm laudabilis ſit, propter proprietates relucentes. Secundo mentis aſſenſus, & magni æſtimatio. Laus Laus
enim eſt æſtimatio agniti boni. Tertio huius ſen- quid.
tentiæ, & æſtimationis, foris enunciatio. Qui.n. de cognito bono ſuam ſententiam enunciat, bonum laudat: vt dicatur. Tu ſolus Sanctus Potens &c. Quarto admiratio Diuinæ magnificentiæ, & excellentia cęterorum collatione. Quis ſi- Pſ 112
cut Deus noſter? Quis ſimilis tui? Non eſt ſanctus, Exo. 15
vt eſt Dominus. Quinto complacentia in proprie- 1.Reg.2
tatibus iſtis, vt ei congratulemur. Sexto inhæſio in eo,in quo complacuit. Mihi adhęrere Deo bo- Pſ. 72.
nũ eſt.Septimo iubilus cordis,& defectio in laude.

Et hic

Digitized by Google

Et hic primum verè laudamus,cum præ admiratio
Eccli. nis magnitudine deficimus.iuxta illud Eccli. Mul-
33. ta dicimus,& deficimus in verbis . Ipſe enim om-
nipotens eſt , ſuper omnia opera eius &c. Itemq;.
Eccli. Glorificantes Dñm quantumcunq; poteſtis;maior
43. enim eſt omni laude. Et ſequitur. Ne laboretis, nõ
enim comprahenderetis. Quis.n.magnificabit eum ,
ſicut eſt? vnde Greg. Tunc Diuinę virtutis facta ple
nius explemus; cum nos hoc explere non poſſe co-
gnoſcimus.Tunc facundius loquimur, cum de his
obſtupendo obmuteſcimus.Et ille ſecundum mul-
Ps. 150 titudinem magnitudinis eius Deum in Sanctis lau
dat,qui ſe ſuccumbere in eius laudis expletione co
gnoſcit . Hinc, & Dñs contractæ illi margaretæ
pretioſæ dixit. Hæc eſt maxima laus mea, ꝙ nemo
ad plenum poteſt, quantumcunq; ſe ad laudem
meam diſtenderit laudare. Verum quoniam inflã-
matum cor,requieſcere non poteſt; niſi vel paulu-
lum laudet,alios ad hoc vocat. Et ergo poſtremus
gradus laudationis,eſt inuitatio aliorum;ſ. creatu-
rarum,& Sanctorum;imò & Dei Trinitatis.De pri
Ps. 148 mis patet in Laudate Dñm de cęlis.Porrò Sanctos
atq; Deum ipſum,quo defectum noſtrum in laude
ſuppleat inuocati,Deus ipſe crebri⁹ docuit Mech-
Apoc. 5 teldim,& alios Sanctos.Nec noua cuipiam hęc ui-
deatur intentio,videatur Apocalypſis;ubi non mo
do qui ſuper terrã;ſed & qui ſub terra ſunt,in lau-
Apoc. dem conuocantur. Eccleſia etiam canit . Laudem
19. dicite Deo noſtro omnes Sancti eius . Hæc poſui-
mus de practica laudis: vt nullus habeat excuſatio
nes;quia modum ignorat. Ecce his modus tradit,
in quo qui ſe exerceret, quàm ſit efficax facilè ſen-
tiret. Cuius ſiquis paradigma, aut exemplares for-
mas requirit,intendat in laudes, & Cantica Sãcto-
rum,& inueniet plenè his modis exemplatos.Agi-
te nunc hinc laudẽ diſcamus, in hac nunc nos exer
ceamus, ut cum ad laudis Patriam peruenerimus,
Ps. 83. laudare ſciamus.Beati enim qui habitant in domo
tua Domine , in ſęcula ſęculorum laudabunt te.

De gratitudine. Membrum Secundum.

1. Theſſ. IN omnibus gratias agite. Apoſtolus . Alterum
5. exercitium in Sanctorum feſtis circa Deum,eſt
gratiarum actio ; ut ſcilicet fonti, & omniũ bono-
rum largitori,gratię agantur,ſuper beneficijs San-
ctis collatis . Si enim in omnibus gratiæ agendæ ,
maximè in maximis donis in Sanctis, per quos tan
ta ſuſcepimus bona . Vnde & ipſe Paulus, gratias
agebat pro Sanctis ; adhuc interris conſtitutis di-
Rom. 1. cens. Gratias ago Deo pro omnibus vobis &c.
Debemus itaq;, & nos, in Sanctorum feſtis gratias
agere Deo .

Tales aduocatos,& patrocinia.
Pro eo ꝙ dederit Viuaciſſima virtutũ exempla.
Tãta per Sãctos ſuos beneficia.

Quidam prædicauerunt,conuerterunt ſcriptis,Ec-
cleſiã illuſtrauerunt,plantauerunt, erudierunt.Nu
mera ſi potes , & gratias agẽ . Sic ſcribitur de illa
pretioſa margareta iam dicta, quòd feſtiuis diebus
gratias agere uoluit, pro illo Sancto, cuius feſtum
fuit, & pro gratia hic illi , & in futuro data ; & er-
go omnia opera ſua , in gratiarum actionem ordi-
nauit. Et gratias egit pro ſignis, quæ fecerunt,pro
exemplo, quod reliquerunt,pro ſcriptis quibus ꝓ-
fuerunt, & auxilijs;puta iugi oratione quibus aſti-
terunt . In omnibus his, & nos gratias agamus : vt
ſic & nos gratiam ſuſcipiamus . Flumina in mare
reducamus: ut iterum fluentia, nos ea, vel tenuiter
excipiamus .

Gratitudinis modus. Paragraphus I.

SEd,ut, & hic non ſit qui inſcitiam gratitudinis G
alleget , & ob id ab exercitio iſto abſtineat ,
quandam formulam, ex diuerſis Sanctorum dictis
colligamus.Vnde hoc modo ꝓcedere licet, vt pri-
mum fiat beneficiorum , ſcalaris commemoratio
enumeratione, deinde profunda conſideratio aug
mentatione , ſcilicet beneficia exaggerando , tum
ex parte dantis , tum ex parte accipientis , tum ex
beneficio ipſo : vt in profectibus docetur, & infra
dicetur in beneficiario . Tertio admiratiua reſili-
tio, à magnitudine beneficij,in propriam paruita-
tem: vt dicendo . Vnde mihi hoc , vt tantus talia
præſtet ? Quarto anxietas pro retributione dicen-
do . Quid retribuam Domino? Quinto beneficio- Ps. 115
rum profeſſio , & vocalis gratiarum actio , dicen-
do Gratias agimus tibi , Verè dignum . Sexto pa-
rilis facultatis negatio : vt illud Virgilianum di-
camus .

Non opis eſt noſtra,grates perſoluere dignas &c.

Septimo aliorum inuitatio: vt in Cantico puerorũ
trium.Benedicite.Nam quàm hoc placeat Deo di- Dan. 3
xit Dominus Mechtel.Cum is hymnus,vel aliud ſi-
mile canitur, in quo creaturæ ad laudẽ conuocan-
tur Diuinam,oẽs creaturæ ſpiritualiter; velut per-
ſonæ quædam in mea præſentia ſtantes, pro homi-
ne illo , vel generaliter pro omnibus , & in omni-
bus,quæ ſibi feci bonis,me collaudant,& regratiã-
tur mihi. Hæc ibi. Valde igitur intentè huiuſmodi
dicenda. Poſtremò fiet ſuiipſius plena ad omne pla
citum Dei ſubmiſſio,ac meritorum Chriſti, & Ec-
cleſiæ oblatio, & perpes gratitudinis ſponſio . De
his plenius infra; vbi & de inductiuis gratitudinis
habetur . . Et complectitur is proceſſus gratitudi-
nis in his verſibus.

Commemorans, videas, mirans,ſis anxius, & dic.
Deſilias,ſimul inuites, offer bona, te des.

De cultu latriæ exhibendo circa Deum. H
Membrum Tertium.

*A*Dorate *Dominum in atrio ſancto eius* . Pſal. Ps. 28.
Quid quæſo aliud ſunt Sanctorum animæ ,
& corpora ; niſi ſancta Domini atria ? & viua Spi-
ritusſancti habitacula ? Quod ſi Deus adorandus
præcipitur in atrio materiali , quantomagis in ſpi-
rituali ? Et hinc maximè cohortatur Eccleſia fi-
lios ſuos , ad hanc adorationem in Sanctis . Hinc
in Inuitatorijs crebro Adoremus Dñm qui in San- Ps. 94
ctis glorioſus eſt.Item Regem Apoſtolorum Domi
num venite adoremus. Sunt enim quædam,clariſ-
ſima ſpecula, & ſimulachra,in quib.relucet virtus,

Digitized by Google

& maieſtas Diuina. Quicquid aũt hanc lucidè repræſentat, licitè in hac adoratur Deus; iuxta Gerſonem; ita ꝙ iuxta eum, non ſit aliqua res, quãtumlibet ẽt parua, in qua non poſſet coli Deus, cum aſfuerit intentio recta; quantomagis ergo in viuis Speculis, in imaginib. Dei, in Sanctis ſedibus atrijs Dei, in quibus veriſſimè, pleniſſimè, & intimè habitat Deus? In quibus reſidet, vt hoſpes in domo, vt Pontifex in templo, vt ſponſus in thalamo. Quis non adorabit maieſtatẽ creantem? poteſtatem cõſeruantem? fęlicitatem beatificantem? quæ planè in Sanctis lucent. Hęc in eis videamus, & ſecurè Deũ, non Sanctos adoremus. Quomodo autẽ ſit adorandum, & in quibus conſiſtat; iam plenius eſt ſupradictum in Dñicario. Vel cultu latrię Deum in Sanctis colimus; dum eorum inſtar, virtutes Theologicas actuamus. Vt. ſ. ſicut, & quod ipſi crediderunt credamus, ſperauerunt ſperemus, & vt amauerunt ipſi, ita & nos amare cupiamus. Magnus iſte cultus, & valde homini ſecurus: vt exemplariter ſuper Magnificat venerabilis Gerſon, declarat de quodam magno magiſtro, qui ad nullam conſcientiæ quietem attingere potuit; niſi ſe hoc modo actuaſſet dicendo. Credo ſicut credidit Sanctus ille, & ille, & ſic de alijs. Hoc modo, & tres virtutes Theologicas actuemus, & verè colemus Deum. His exercitijs qui in Feſtis Sanctorum ꝓlixius immoratur, optimè feſtiuauit. Gaudent enim Sancti, magis in ipſis Dei cultum promoueri; quàm honorem proprium. Et ideo latius egimus de iſtis.

I *De venerando Sanctos. Cap. III.*

Eccli. 44. LAudemus viros glorioſos &c. Omnes. n. in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus. Iam de exercitijs quibus ad Sanctos conuertimur dicendum. Quorum primum eſt, quòd eos venerari, laudare, honorare debemus, cultu debito Sanctis, qui eſt dulia, vel erga maximos Sãctos Hyperdulia, quæ debetur Virgini Matri, eo quòd mater Chriſti. Et ad ſic venerandum Sanctos, hortatur ſapiẽs in verbis dictis, quoniam ſunt omni honore digni. Nam in eis inuenitur omnis ratio venerationis, & honoris, quæ complectitur hoc verſu.

Prælati, diteſq; ſiiꝫ, proſunt ſeniores.

Si. n. honor debetur Prælatis, ratione ſuperioritatis, hi ſummè honorandi, qui omnibus Prçlati, oĩa eis ſubiecta. Si diuitibus, ſi his qui proſunt cõmunitati, hi ſunt amatores fratrum, hi viri virtuoſarum diuitiarum, iugiter orantes pro nobis. Si ſeni- Sap. 10 bus, ſi ſapientibus, horum ſenecta venerabilis, & Sap. 4. habent ſcientiam Sanctorum, & ſic de alijs.

Oĩs ergò in eis ratio honoris, quia participant.	Potentiæ. Sapientiæ. Bonitatis.	Dei.

K *Venerationis modus. Membrum I.*

SEd dicet aliquis. quomodo honorabo eos? Audi quomodo honorabis eos. Sunt enim Sancti in feſtis.

Venerãdi.	Affectu.	Corde.	Grãdaliter de eis ſentiendo.
Laudãdi.	Effectu. Sc;	Ore.	Magnalia eorum laudando.
Honorãdi.	Geſtu.	Opere.	Signis externis honorando.

Primo inquam magnificè de eis corde eſt ſentiendum, & hæc eſt vera gloria, quæ debetur omnibus Pſ. 149 Sanctis; magnificum, ſcilicet iudicium de eis. Secundo ſunt opera eorum in laudem narrãda; quẽadmodum facit ſapiens pulchrè. Quomodo aũt, & Eccli. 43. de quibus ſinguli Sancti, poſſent laudari, & quomodo in laudando eos eſſet procedendum, poſſemus hoc vtiq; de Ægyptijs eos ſpoliando aſſignare; ſed veremur vanitatis ab aliquibus (qui Dei, & ſimplicitatis zelum; ſed non ſecundũ ſcientiam habent) carpi, & notari. Tradit enim pulchrè locos, & modum laudationis Tullius; vbi agit de genere demonſtratiuo, dicens quòd laus poteſt ſumi. Ideſt ab Ethnicis mutuando. Rom 10 Cicero.

Rebus externis.		Generis, Diuitiæ, Poteſtas, Patria &c.
Vel a Corporibus.	Vt ſunt	Vires Dignitas Valitudo.
Animis.		Prudentia, Iuſtitia, & Virtutes.

Mentior, ſi non Sanctiſſimi viri, hos modos in ſuis Sermonibus: vt Maximus, Bern. & alij tenent. Verè qui hęc ſciret latiſſimus, & potentiſſimus meditator fieret, & prædicator. Sed abeant ob dicta. Tertio honorandi ſunt opere, & affectu. Honor n. non tam iudicium eſt agniti boni; quàm opus dilecti boni. Vnde per externa demonſtratur. Eſt enim Honor quid. honor, officium iam cognoſcentis, æſtimantis, diligentis magnum bonum. Vnde reuerentiam exhibet externam, inclinando, genuflectendo, Cantica decantando in honorem Sanctorum. Et ad talem honorem hortatur Auguſtinus dicens. In Sanctorum feſtis, reſonent Pſalmi, concrepent lectiones, & alternantibus vocibus carmina miſceantur. Hæc de primo.

De congratulando Sanctis. Membrum II.

LÆtamini cum Hieruſalem omnes, quæ diligitis eam. Eſaias. Alterum exercitium erga Sanctos eſt, quòd debemus eis congaudere, & congratulari. Ad quod hortatur Eſaias verbis ſcriptis. Et hoc ipſi Sancti, maximè ex nobis volunt: vt ex pluribus reuelationibus patet. Congaudete mecum, (ait beatiſſima Mater noſtra Agnes,) & congratulamini, quia cum his omnibus, lucidas ſedes accepi. Vnde cateruatim clamant illud Euangelicum. Cõgratulamini mihi quia &c. Et hinc eſt, ꝙ etiam Eccleſia crebrius congratulatur, & congratulatiuè cantat eis. Lætamini in Domino, & exultate iuſti. Item. Gaudete, & exultate, quoniam nomina veſtra &c. Itemq;. Beati eſtis Sancti Dei omnes, qui meruiſtis conſortes fieri cęleſtium virtutum &c. Et illud Thob. Benedicite Domino omnes electi eius, agite dies lætitiæ, & confitemini illi &c. Cuius & nos exemplo Sanctis congratulari, & cõgaudere debemus. Eſa 66. L Luc. 15 Pſ. 31. Luc. 10 Thob. 13.

Tum

Digitized by Google

Tum in eo, quòd { Tantas gr̄as in vita habuerunt. Iam mala omnia euaſerunt. Tantam gloriam perceperunt. }

Primo affectu ſingula hæc conſiderando, fouendo, extollendo. Et vtiliſſimum eſt ſic congratulari Sanctis. Nam per hæc, oīa eorū merita ſingulariter nobis applicantur; ita ꝙ iuxta Albertum magnum, quicquid vnq̄ virtutis, & gratiæ Sancti habuerunt in terris, quicquid gloriæ præmij poſſident cōiter in cœlis, hoc totū fit vnicuiq; propriū, per congratulationem. Non ergo hoc exercitium deſeramus.

De regratiando eis. Membrum Tertium.

M *Coloſ 3.* GRati eſtote. Apoſtolus. Tertium circa Sāctos exercitium eſt, gratias agere ſuper beneficijs quæ impenderunt. Quod iuſtum eſt, & dignum, vtile, & neceſſarium nobis. Si enim cupimus largiora in reliquum bona ab eis excipere, primum oportet ſuper ſuſceptis agere grates. Debemus ergo gratis agere.

Pro eo, ꝙ { Adhuc in terris poſiti Eccleſiam dilatauerunt. Predicādo. Tū ſacra exēpla reliquerūt. Scribendo. Totiens in cęlis poſiti, meritis, & pręcibus ſubuenerunt. Viuendo. }

Gratias aūt dignas is agit, qui dona collata extollit, cum annihilatione ſui, & reuerentia cordis; ſingulis ſ. gratitudinis affectu correſpondendo. His, & huiuſmodi exercitijs circa Sanctos, nos exercere debemus, vt ſic eorum amicitiam nobis comparemus. Valde enim neceſſaria eſt nobis amicitia eorum. Ipſi enim ſoli ſunt, q vbi oēs nos deſeruerūt, in ſua nos tabernacula ꝓtegendo, adiuuādo ſuſcipere poſſunt. Faciamus ergo amicos exercitijs iſtis.

De excutiendo noſtro topore. Capitulum Quintum.

N *Eccli. 22.* DE ſtercore bouū lapidatus eſt piger. Iam quibus exercitijs, nobis Sanctorum applicabimus feſta, videndum. Quid enim proderūt cętera, ſi non & nobis applicentur? Tria itaq; iuxta Sanctū Bernar. in Sanctorum feſtis conſiderare debemus; vnde ſumemus exercitia nobis. Primum eſt, vt attendamus Sanctorum feruorem, & per hoc excitemus noſtrum torporem. Et hoc vult verbum præmiſſum, vt de ſtercore bouum, ideſt feruentiſſimis Sanctorum exemplis, pigredo excutiatur omnis. Agite ergo, Sanctorum feruorem attendamus, & noſtram pigritiam excutiamus, & deſiderium tale faciamus. Attendamus.

Inq̄ { Quam fortiter vitijs reſtiterunt. Quā viriliter in virtutibus profecerunt. Quantam paſſionem pertulerunt. Ad quantam gloriam peruenerunt. }

Quis enim gloriam illorum attendens, non ad illā aſpiret? & eorum deſideret fœlicitatem? Quis non cupiat liberari à malis? ſociari Sanctis? repleri omnibus bonis? Væ nobis à duritia cordis noſtri, væ à peccato (ſi non deſideremus) gentium quas Apoſtolus memorat ſine affectione fuiſſe. *Rom. 1.* O deſidiam, ò damnabilem torporem. Præſtolatur nos Eccleſia illa primitiuorum in cęlis, & negligimus? deſiderāt nos Sancti, & paruipendimus? expectant nos iuſti, & diſſimulamus? Excitemur aliquando fratres (ait Bernardus) reſurgamus cum Chriſto, quæramus q̄ ſurſum ſunt, quæ ſurſum ſunt ſapiamus, deſideremus deſiderantes nos, properemus ad præſtolantes nos, expectantes nos, votis præoccupemus animorum. Curramus ad locum tutiorem, ad agrum vberiorem, ad paſtum ſaniorem, excitati in conſideratione gloriæ Sanctorum. Dicamus nobis crebrius pro torpore exercitando illud. Iudicum. Surgite, & aſcendamus ad eos, vidimus enim terrā, valde opulentam, & vberem. *Iudic. 18.* Nolite negligere; nolite ceſſare, eamus, & poſſideamus eam. Nullus erit labor, intrabimus ad ſecuros, in regionem latiſſimam, tradetq; dn̄s nobis locum, in quo nullius rei eſt penuria. Hæc pro excitanda mente, in cōſideratione gloriæ Sanctorum ruminemus. In qua conſideratione lata ſe materia offert; puta de omnibus gaudijs Sāctorum: vt patet in nouiſſimis. Sed vbi attenderimus feruorem quo reſtiterunt vitijs, profecerunt in virtutibus, perſtiterunt in ſupplicijs, quid quęſo dicemus? Verè non eſt, quod rn̄debimus; niſi vt ſaciem noſtram operiat cōfuſio noſtra. *Pſ. 68.* Homines fuerunt ſimiles nobis paſſibiles, ex eodem luto formati quo & nos, eadem circundati infirmitate, & carni ſuæ eodem vinculo ntauralis (ſcdm naturā corruptam) infectionis inhærentes, vt nos. Quid ergo eſt, ꝙ nō ſolum difficilè; ſed impoſſibile credimus, vt faciamus quæ fecerunt? vt ferueamus in dictis, vt ipſi efferbuerunt? Eadem vt ipſi ſumus inſigniti imagine, eodem redempti ſanguine, vocati in eandem hæreditatem, & nihil agimus eorum quæ egerunt illi. In minimis periclitamur, & ſuccumbimus conflictibus; dum illi in certaminibus fortibus perſtiterunt. Hi obſtiterunt mucroni, nos vnius acus cedimus punctioni, Illi tulerunt tela, iuncis fragilibus cedit infirmitas noſtra. Verè ad nihilum redacti ſumus, *Pſ. 72.* & iuxta Bernard. vt paruuli, & mulieres pugnantes laudamus alios, pugnare non poſſumus ipſi. Quid tamen agimus? Non licet vacuos apparere. *Exo. 23* Vnum hoc ſupereſt, operiat faciem noſtrā cōfuſio noſtra. *Pſal. 68* Erubeſcamus, & confundamur; ſi fortè hæc confuſio adducat gloriam nobis, ſi fortè nobis gratiam generet, erubeſcentia, & pudor iſte. *Eccli. 4.* Statuamus in reliquum feruentius agere velle. Nam pro feruore hoc excitando, præcipuè Sancti proponuntur; quemadmodum & Elephantis, ſanguis vuarū legitur, & mori oſtenſus. *1. Machab 6.* Hic ergo nos debemus cōfundere, hic conquęri Deo torporem noſtrum. Vnde opportunè hic loci ponerentur conquæſtiones.

De Sanctorum exemplis conſiderandis, vt liberemur ab errore. Membrum Secundum.

O MEmores eſtote, quomodo ſalui facti ſunt patres noſtri. Macha. *1. Mac. 4.* Poſtquam ergo ſumus ꝑ priora ad ſequendum Sanctos incitati, oportet, vt conſideremus viam, qua ſit ambulandum nobis: vt ſic ab errore liberemur, & hoc conſiderādo exempla, & virtutes Sanctorum. *Obſerua.* Dicit enim Auguſt. ꝙ ſicut

Digitized by Google

cut Deus in cœleſti gloria,electis ſe præbet,& exhibet ſpeculum æternaliter perfruendi; ſic vita Sanctorum quos præmiſit,dat nobis ſpeculum illuc p̃ueniendi. Debemus ergo attendere exempla Sanctorum quomodo conuerſati ſunt in hoc mundo.

Et hoc quoad — Deum / Seipſos / Proximũ — q̃ ẽt — Virtutibus pleni. / Donis Spũs refecti. / Oĩ gratia repleti.

Debemus eligere exempla, in quibus nos velimus conformari,in quibus veſtigia eorum ſequi. Hoc enim gratum eis,hoc eſt, quod votiuis vocibus clamant.In omnium enim perſona Paulus clamat. Cupimus vnumquemq; veſtrum, eandem oſtẽtare ſollicitudinem,&c.vt nõ ſegnes efficiamini,veri imitatores eorum, qui fide & patientia hæreditabunt promiſſiones.Et quiſq; nobis dicit. Imitatores mei eſtote;ſicut & ego Chriſti.Et omnes clamãt. Habete inquiunt formam noſtram.Qui ergo ſe volet intentius,& commoratius hic exercere. Ille poterit.

Heb. 6.

2.Cor.4

Philip. 3.

Cõſiderare virtutes — Generales, / Speciales, / Singulares, — Sctõrũ — Omnium / Aliquorũ / Sĩgulorũ.

Mat. 8. Sed dum ſic Sanctorum exempla conſideramus, & eos tanquam arbores cum Euangelico Cæco, aut tanquam gigantes ſtatura proceros,viribus potentes viderimus, quid inquam tunc nobis agendum? Debemus nos conferre ipſis,debemus conſiderare quas ipſi virtutes,quæ nos vitia habeamus, & profundè ſub eis humiliari,rubore confundi, adeo vt vix eos aſpicere, ne dicam imitari præſumere audeamus. Et tunc ſequitur tertium.

De implorando Sanctorum ſubſidio, procurando languore. Membrum Tertium.

P

Iob 5. VOca ſi eſt qui reſpondeat,& ad aliquem Sanctorum conuertere. Iob. Poſtquam vidimus Sanctorum feruorem,& confuſi ſumus,poſtq̃ conſiderauimus exẽpla,& humiliati abſceſſimus; implorandum eſt Sanctorum auxiliũ:vt ſpe ſubleuemur. Ad hoc enim hortatur ſcriptura, in verbis prædictis.Vocemus igitur,& imploremus Sanctos.

Quoniã — Dulces / Sapientes / Potentes. — ſunt ad — Audiendum. / Succurrendum. / Vota implendum.

Tales enim decebat humano generi conſtitui Patronos,qui & dulces eſſent,vt blandè, & miſericorditer venientes ſuſciperent,& audire vellent,ſapiẽtes,vt ſuccurrere ſcirent,potẽtes,vt efficaciter poſſent. Si miſericordes fuerunt in terris, fonti miſericordiæ iuncti iam ſunt miſericordes in cœlis &c. Ad hos itaq; confidenter accedamus,horum auxilia imploremus, & quod noſtra impoſſibilitas non obtinet,eorum interceſſione nobis præſtetur. Clamemus cum Bern.& dicamus. Miſeremini mei,miſeremini mei; ſaltem vos amici mei. Noſtis ipſi periculum noſtrum,noſtis figmentum noſtrum,noſtis ignorantiam noſtram,& dolos aduerſariorum,noſtis eorum impetus,& noſtram fragilitatem. Vobis enim loquor qui in eadem tentatione fuiſtis, qui eoſdem ſuperaſtis conflictus, qui eoſdem laqueos euaſiſtis, qui didiciſtis ex his quæ paſſi eſtis cõpaſſionem. Vos inquam oportet miſereri oſſi de oſſibus,& carni de carne veſtra. Abſit abſit,à vobis animæ ſanctæ Ægyptia illa crudelitas,pincernæ Pharaonis,qui in ſtatum priſtinũ reſtitutus, ſtatim oblitus eſt Ioſeph Sancti,qui in carcere tenebatur.Nã & veſtra pignora tenemus, inuicem mẽbra ſumus, nec eſtis conſumandi ſine nobis. Hoc modo circũire debemus animo ſedes ſupernas, & multas quæ in domo Dei ſunt manſiones,humiliter proſternẽdo corpora ante thronum Dei & Agni,ſupplicãtes præcelſos ordines Angelorum, Prophetarum cuneos,numerum Patriarcharum, Senatum Apoſtolicum ſalutantes, ſuſpirantes coronas Martyrum, choros Virginum admirantes, ſingulorum implorando auxilia,& vt audiant exorando.Quos qui flectere volet mendicando, ad eos accedat oportet. Vnde de exercitio mendicationis ſpiritualis iam eſt ſubnectendum, quoniam eſt vtile multum.

Iob 19.

Heb. 5.

Gen.40

Io.14.

Apoc.4

Prologus in mendicatorium ad Sanctos. Titulus Decimus ſeptimus.

BEati pauperes ſpiritu.Matth. Cõmendatur his verbis exercitium mendicationis,de quo nunc eſt agendum. Ad quod exercitium plures ſcripturæ, & Sanctorum doctrinæ paſſim exhortãtur. Hoc Auguſt. Hoc Bernard. Hoc Anſelmus, & cæteri nouerũt, qui crebrius huius exercitij in ſuis ſcriptis commemorãt,& exemplaria huius formauerunt.Hoc præ cæteris venerabiles magiſtri Ioannes Gerſon,& Guillielmus Parrhiſien.cõmendant, qui ſingulariter ſuper hoc ſcripſerunt. Primus in tractatu de mendicitate ſpirituali, alter in de rhetorica Diuina,& alijs locis.Magnus nẽpe eſt huius exercitij fructus,& igitur a magnis laudatus.In cuius laudem idẽ Gerſon dicit,ꝙ huius exercitij modus præ cęteris eſt ſecurus,ſimplex,atq; comprehẽſu facilis,conueniens,& magnis,& paruis. In quo, & doctiſſimus ille, & celeberrimus Guilielmus nominatus,ſe ſingulariꝰ exercuit,& ſimplices,& idiotæ mulierculæ,hoc ad manum habuerunt; adeo ꝙ Gerſon narret de vna,quæ tribus, aut pluribus horis,huic exercitio inhærere, & immorari ſolebat. O igitur fœlix exercitium, a cunctis amplexãdum, qđ nulli diſconuenit,vel ſtatui,vel ætati.Pro cuius ampliori introductione, quædam ſunt aſſignanda.

Mat.5

Primum quid debeat ad huius frequẽtationem inducere.

Secundum vbi, & a quibus debemus mẽdicare.

Tertium quid debemus petere,& rogare.

Poſtremo modus quomodo oporteat ꝓcedere.

De inductiuis ad mendicandum. Capitulum Primum.

DE inductiuis exercitij huius licet p̃miſſa ſufficere poſſent;pauca tamen, & alia quædam ſuperaddenda,& ſunt iſta ſcilicet. Q

Scriptum,perſuaſum,gratumq; opus,vtile dignũ.

Primum inductiuum eſt ſcripturæ admonitio,q̃

ſæpe

Digitized by Google

ſæpe petere cohortatur, & mendicare. legis apud
Iob 5. Iobum, voca ſi eſt qui reſpondeat apud Eſaiam, cla
Eſa 58 ma ne ceſſes, apud Dauidem, Reuela Dn̄o viam
Ps. 56. tuam. Secundum Sāctorum perſuaſio, qui crebrius vt ſupra patuit, hoc ſuadent, & ad hoc cohortant̄. Tertium acceptatio, & gratitudo. Plurimum enim hoc placet Deo, & Sanctis: vt ex pluribus exemplis patet. Quartum neceſſitas noſtra. Pauperes enim ſumus, Nihil in nobis, aut ex nobis boni habemus; ſed nec noſtro labore comparare valemus, quare mendicare neceſſe habemus, ne inedia pereamus. Nec diuites ſæculi hinc excipiuntur; immo magis mendicare coguntur, quibus ait Auguſt. Pauperes ſunt mendici veſtri, & vos mendici eſtis Dei &c. Quintum vtilitas magna. Nam hoc exercitio neceſſitas omnis ſuppletur, virtutibus homo ditatur, & oī bono oppletur. Fit ex paupere diues, ex mendico abundus, conſors Sanctorum, & hæres Dei, & Regni. Poſtremo nos allicere debet, dignitas exercitij huius. Nā licet hominibus ſæculi nomen mendicitatis, officium ingerat vituperabile, & inhoneſtum; eſt tñ re vera magnæ dignitatis, excellentiæ, nobilitatis, huius noſtræ mendicitatis actus. Nōne Imperator mundi, Rex Regum, Deus Deorum, huius ſe officij fuiſſe teſtatur, vbi ait, ego autem men-
Ps. 39. dicus ſum, & pauper? O Mendicum, o Pauperem, o Principē quæſtus huius, quo verè pauperior fuit nemo. Nonne & Rex ille potentiſſimus Dauid, in ſuo Pſalterio, ſe huius quæſtuoſæ mendicitatis ſectatorem profitetur; dū ſe nominat nunc infirmū, nunc orphanum, & oī neceſſitate plenum? Sed & Salomon ille ſapientiſſimus, ſe dicebat infirmum, & pauperem; imò quotquot vnq̄ ad Regnum peruenerunt; non niſi mendicando illud perceperūt. Grādis igitur dignitatis, ingenuitatis officiū, quod oēs tenuere Sancti. Sed & lætum eſt, & iocundum, inter Sanctos iugiter conuerſari in cęlis. Quis quęſo non iam ad hoc exercitium aſpirabit? Accedant qui magna quærunt, magnis aſſocientur. Veniāt miſeria oppreſſi, capiant ſubleuamen. Qui diuites fieri volunt, hoc exercitio voti compotes fiūt. Quem
1. Cor 16. demum tædet viuere in terris, hoc exercitio ſua cō
Phil 3. uerſatio erit in cœlis.

Vbi ſit mendicandum, & quæſtuandum. Membrum Secundum.

R SEd iam alterum pertractandum; ſcilicet vbi, & à quibus debemus mendicare. Oportet enim, & loca idonea ſcire, & viros miſericordiæ noſſe. Locus autem diſtributionis largarum eleemoſinarum, eſt in terra viuentium in cœlis. In terris enim pauperes, & miſeri oēs, in cœlis diuitiæ, charitas, & miſericordia abundant; vnde pauperum nullus inde vacuus abſcedit. Ibiq; copioſi ſunt illi pij, &
3. Reg. 20. liberales eleemoſinarij Dei, Regis Iſrael clemētes. Ibi gratiæ theſauraria Regina miſericordię, mater pauperum, & orphanorum. Et vt ad ſummam dicam, ſunt illic clementiſſimi omnes, nulli ſe iuxta Regis ſui edictum, petenti negantes. Sed forſan loci altitudinem cauſaris, obijcis eum eſſe inacceſſabilem, ſed audi conſilium. Currum igneum habes ad manum; quo cum voles poſſis Helię inſtar in 4 Reg 2
aera ferri. Currus igneus eſt deſiderium feruens, quo te valebis, quo voles ferre. Vbi enim fuerit, Sanctum deſiderium, ibi quiſque ſe eſſe iudicabit. Noſcis ergo locum, & quomodo pergitur illo.

A quibus mendicandum. Paragraphus Primus.

SEd nunc à quibus mendicandum ſit ediſſeramus. Certè ab omnibus incolis illius Regni, S
omnes enim diuites, & clementes. A Rege item, & à Regina, & ab omni familia, à grandibus, & puſillis. Quandoq; enim Deus vult largiri per minimum Sanctum, ꝙ non per ſummum, vt patet in pluribus Patronis. Vnde vt neminem deſerat, neminem impetitum, & non exoratum relinquat, vel tranſeat, poterit iuxta Gerſonem, cœleſtem illam ciuitatem, in ſeptem partes, vel vicos diſtinguere. Et per ſingulos illos vicos, ſingulis ſeptem diebus diſcurrere, & quæſtuare. Statuens in vno vico, Angelos, in alio Patriarchas, &c. Vel ſic.

	2.	Angelis	Núcijs, & Secretarijs.
	3.	Pr̄iar. Proph.	Senibꝰ, & Cōſiliarijs.
	4.	Apl̄is diſci.	Ordinarijs iudicibus.
Fer.	5. médi-	Martyr. tāq̄	Militibꝰ, & Barōib.
	6. ces ab	Cōfeſſo. Dei,	Theſaurarijs, & Doctor.
	Sabba.	Virginib.	Spōſis, & diſpenſatricibus.
	Dn̄ica	Oibus Sc̄tis,	Familiar. & eleemoſinarijs.

Hoc igitur modo oēs inuocandi; immo iuxta conſilium magiſtri Ioannis Nyder, ſinguli quantum patitur tempus implorandi. Vnde vt habeat Sanctos ad manum, poterit ſibi quiſq;, de ſingulis ordinib. ſingula formare alphabeta, ſm̄ normam Sanctorū; puta ſub A. ponendo oīa nomina Apoſtolorum, & Patriarcharum ab A incipientia: vt Andreas, Auguſtinus. Item de Patriarchis Adam, Abrahā. Qui ſic ageret, nunq̄ deficeret tempus; tāta enim (teſte Euſebio Ceſarien. cuius rogatu Conſtantinus Imperator, Sanctos vbique conſcribi iuſſit) eſt Sanctorum multitudo, ꝙ quolibet die anni occurrunt plura, q̄ quinq; millia Martyrum natalitia, excepto die Calendarum Februarij, quo Gentiles epulis non Sanctorum, vel Chriſtianorum neci intendebant. Verè qui ſic ſingulos veneraretur in terris, ſingulariter ſuper ſingulis gauderet in cœlis. & hic eſt, ꝙ quidā ſibi Martyrologium familiariter abbreuiatum habere ſolent &c. Et vbi ſic inuocauimus Sanctos per eos accedendum eſt ad Regem & Reginam; tanquam per patronos, & aduocatos.

Quid mendicandum, vel petendum. Membrum Tertium.

IAm quid petendum ſit, aut mēdicandum dicemus, de quo Gerſon tradit, ꝙ quiſque dēt ſuas T
neceſſitates perpendere, & ſuper eis auxilium expetere. Inſuper poterit quiſq;, ſm̄ ſeptem dies ſeptenas aſſumere vitiorum, & virtutum, donorum, & beatitudinum &c. vt infra habentur, & pro eis, vel deuin-

Digitized by Google

deuincendis, aut obtinendis, per ſeptem Dominicæ orationis partes à ſingulis ordinibus Sanctorũ orare. Et quiſquis in ſuis votis audiri volet, quiſquis cupit, vt Deus, & ſancti, ſui miſereantur, miſereatur, & ipſe miſerorum nõ ſolum pro ſe; ſed & pro aliis magni huius hoſpitalis, aut purgatorii carceris miſeris, Deum & Sanctos orans. Crebrius enim iuxta plures, vtilius pro aliis, quàm pro ſe orat homo, vt Gerſon latè declarat.

De modo generali, & facili mendicandi. Membrum Quartum.

V NVnc poſtremo de modo mendicandi videndum, quo ignorato, parum proderunt iam præmiſſa. Et primum præmittimus modum generalem, omnibus facilem, deinde ſpecialem. Facilem dixi modum mendicandi; nam poteſt fieri deſiderio ſolo. Et quid quæſo cuiq; tam facilè, quid tam, quàm deſiderare ad manum? Facilis ergo mẽdicandi modus. Sed obſident latrunculi viam, & fit eorum infeſtatione graue, quod factu facillimũ erat. Sed vt hos euadas deſiderare oportet.

Vtiliter.	Tantum ſalutaria Dei voluntati placita petendo.
Efficaciter.	Vehementer hinc intendendo alia ſecludendo.
Perſeueranter	Longanimiter, effectum verum expectando.

De quibus tribꝰ plenè, & pulchra ediſſerit Gerſon in de mendicatione. Et vt ad taliter deſiderandum homo perueniat, oportet, vt modos, conatus, quib. paupetes, & miſeri vtuntur, diligẽter inſpiciat. Vnde & venerabilis ille Parrhiſienſ. epſ dicere ſolebat. Trutanni (inquiens) pauperes, & captiui, me Deum docuerunt exorare, & mendicare à Sanctis. Quorum qui mores ſcire deſiderat, tractatulũ Gerſon. præſcriptum legat. Benè igitur atque intenſè deſiderare, eſt vehementer, & efficaciter loqui, & viriliter mẽdicare. Cuius ſunt varij modi, vt Gerſ. vbi ſupra demonſtrat. Nulli igitur ab hoc exercitio tergiuerſari licet, quod in ſolo deſiderio conſiſtit. Sed ad limitatam mendicandi formã pergẽdũ.

Modus determinatior mendicandi, & practica ſcalaris eiuſdem. Capitulum Secundum.

X Matt.6 SIc orabitis. docebat Saluator. Tacto modo mẽdicationis in genere, determinatius de eo proſequendum in ſpecie, & practicè. Pluribus enim, nihil niſi quod ordinatum eſt placet. Nã & qui vult exaudiri, oportet eum efficaciter petere. Non quo Deum qui immutabilis eſt mutet; ſed quo ſeipſum excitet, & prouocet ad deuotionem. Vnde fine contrario laborat intentio, ſpiritualis, & ſecularis oratoris. Secularis enim orator ſæpe finis eſt, immutatio eius qui oratur. Spiritualis autem oratoris, finis immutatio eſt orantis; vt ſ. compunctiuis verbis ſe compungat, & aliis potentibus verbis, ſe idoneum faciat, ad excipiendum quod orat. Hinc liquet: vt etiam Guilielmus Parrhiſien. teſtatur, ꝙ plurimum valeat habere modum certum, & deuotum, & compunctiuum, quo homo moueatur, & gratiæ diſponatur. Vnde poterit qui meliorem praxim non habuerit, his procedere viis & gradibus.

Præparet, & captet, narret, poſcat, quoq; firmet.
Obſecret, hinc gratus, commendans, offerat inde.

His inquam vijs, & gradibus, noſter mendicus procedat, & tanq̃ ſpiritualis orator, coram ſummo Deo, ſpectantiumq; concione beatorum omniũ, ſuas cauſas peroret. Quorum in conſpectu, qui digne exorauerit, vere magnus orator dicendus. De quorum nunc graduum proſequutione, agendum eſt paucis. Eſt itaq; præparatio primus gradus. Qui enim digne orare volet, oportet, vt ante, ſe orationi coaptet. Iuxta illud Eccleſiaſtic. Ante orationem præpara animam tuam. Eſt autem hæc præparatio Eccli. 14.
qua ſe homo orationi parat.

Sc3	Excitando mẽtis torporem	Inductiuorũ cõſiderõnẽ.
	Expurgãdo pctõrũ fętorẽ per	Cordis compunctionẽ.
	Aſcendendo habitacula Sanctorum.	Sanctorũ cõtẽplationẽ.

In primis qm̃ tardi ad oẽ bonum ſumus, & pleriq; calcaribus, ſtimuliſq; opus habemus: Oportet, ꝙ ſe homo excitet, per profundam inductiuorum conſiderationẽ, & ſuiipſius acrem cohortationem. Quẽadmodum faciunt venerabiles Anſelmus, & Gerſon, qui ſic ſe excitando, vt in plurimum inchoant ſuas mendicationes. Et qui ſe in hoc membro dilatare volet, ille locos deliberatiuos, exhortatorioſque, ſupramemorataq; inductiua oĩa, adducere (& hoc acriori, ac vehemẽtiori quodam dicendi genere p modũ exuſcitationis) poterit: vt infra in exẽplari patebit. Secundo oportet aĩa iam exuſcitata, & excitata, vt ſe a peccatis expurget, vt digne corã Sanctis appareat; ne tam Sanctorum indignationẽ; q̃ ſuarum precum exauditionem aſſequatur. Non Eccli.
enim ſpecioſa laus in ore peccatorum. Debet ergo 15.
aĩa ſeſe ſup ſe reflectere, & in via purgatiua ſe exercere, ſup p̃teritis peccatis dolendo cautelã futuris indicendo, propoſita innouando. Tertio vtcunque depurata, dẽt ad Sanctorũ habitacula aſcendere p eorum contẽplationẽ, certum Sanctorũ ordinẽ eligẽdo, vnde velit mendicare, & illorũ magnificentiã, beatitudinẽ, & pietatẽ meditari: vt ad deuotionem, & fiduciam poſſit animari. Qd vt melius poſſit propriũ Angelũ (vt venerabilis Gerſon docet) ductorem inuocare dẽt: vt eũ ad Sanctos deducere velit. Qui & ſuper hoc deuotã orationẽ ad propriũ Angelum, in ſuo de mendicitate ſpũali confecit, q̃ homo ſemp præmittere poſſet. Et poſtq̃ per hæc homo fuerit diſpoſitus, poſtq̃ quo uolet fuerit p Angelum deductus, debet ſe a longe, publicani Luc.18.
inſtar, valde ſe humiliando collocare, & panem ꝓpter Deum petere, exordiendo a gradu ſequenti.

Captatio beniuolentiæ.

Quæ vt ſimpliciter dicamus

	Sanctos reuerenter ſalutando.
Fiet	Magnificè commendando,
	Tete profundè humiliando.

	Attenti	
Et vt	Dociles	ſint orando
	Beniuoli.	

His

His enim modis, vt in plurimum Anſelmus in ſuis meditationibus: Gerſon,& alij in medicationibus ad Sanctos beniuolentiam captant, & exordiũtur. Imò dicit Guilielmus Parrhiſien. in ſua Rhetorica Diuina, ꝙ nulla via fauorabilius, aut in conſpectu Dei,& Sãctorum gratioſius, exordiri poſſit orator ſpiritualis ſuam orationem; q̃ ſi à ſtupore, & confuſione, a timore & dolore iniuſtitiæ ſuæ, extollẽtia, & laude Sanctorum incipiat,& ordiatur; Immo latius ibi deducit, ꝙ nulla ex parte reorum,& peccatorum poteſt materia inueniri, quæ magis attẽtos, beniuolos, propitioſq; ac fauorabiles efficere valeat auditores; q̃ proprię vilitatis depreſſio, & magnifica commendatio Sãctorum. Et qui in hoc gradu volet commõrari, ille poterit ex ſeculi rhetoribus locos generis demonſtratiui, locos item exordiorum oẽs accommodare; ita vt in hoc gradu nõ beniuolentiam Sanctorum captare modo; ſed & attentos,& dociles eos reddere poſſet: vt in ſuis meditationibus agunt Doctores præmemorati. Patet ergo, ꝙ magna ſit copia commorãdi in gradu iſto. Et ſuadet deuotiſſimus, & expertiſſimus ille Guilielmus Parrhiſien. in Rhetorica Diuina, vt loci iſti in libris artis illius videãtur. Vtile ſiquidem eſt vti iſtis, non quo tam Sanctos reddamus dociles, beniuolos, aut attentiores; ſed vt nos noſtræ ſimus orationi intentiores, & per huiuſmodi deuota verba, nos magis orationi coaptemus, & efficiamur deuotiores. Sequitur

Y *Narratio miſeriæ.*

Qua ſcilicet, vt facilius Sanctorũ in te inflectas miſericordiam, narres, & exponas tuam miſeriam.

Exponendo.

Quã ſis
- Miſerijs plenus.
- Hoſtibus multis obſeſſus.
- Oĩ auxilio deſtitutus,& ergo dignè miſerendus.

Et eſt copioſiſſima cõmemorandi materia, ſub ſingulis membris. Sub primo enim mẽbro põt hõ exponere, vel miſerias generales, iuxta modum Bonauent. in paruo bono ſuo; vbi docet deplorare miſeriam, de præterito, præſenti,& futuro. Vel poterit homo narrare miſerias ſpeciales; iuxta ſcilicet alicuius miſeri in ſpeciali ſimilitudinẽ &c. ſ. vt re⁹, & captiuus, nunc inſtar mẽdici egeni,& pauperis, nunc vt ęger,& infirmus, & alijs varijs modis, ſecũdum ſeptem affectus coaptatos ſingulis diebus, poſitos in ſacramentali ſupra. Vel tertio poteſt homo exponere miſerias ſingulares; ſecundum eas ſcilicet, quibus quiſque maximè infeſtatur paſſiones. Exponendo. ſ. quam ſit omni vitio plenus, omni virtute deſtitutus, & quantis afficiatur paſſionibus, & ſic hic occurrit omnis illa materia de vitijs, & virtutibus, ex ſeptennis, & arboribus, de quibus infra.

Patet ego quanta ſit copia membri huius, ita ꝙ nulli iam ſit, ꝙ immorari neſciat in mendicando, cauſandi locus. Et vt hæc miſeriarum narratio affectuoſius, & compunctuoſius fiat, vtq; amplior commorandi copia miniſtretur, poterit hic mendicator, vti locis conquæſtionis, aut commiſerationis, quos partim in rhetorica ſua ad Herennium Tullius, latius autem,& plenius, exemplariter, pariter,& diffinitè ſuper trenos Hieremiæ exequitur venerabilis ille Gilbertus altiſiodoreñ, qui in glo. ordinaria vtcunque tanguntur. Porrò,& ſub ſecũdo gradus huius membro, non multo minor meditationis copia offertur; vbi poterit homo exponere hoſtium ſuorum multitudinem, & varietatẽ, eorum item inſidias, nequitias, & feritatem,& huiuſmodi alia complura. Hoſtes autem iſti ſunt caro, mundus, diabolus, de quorum paſſim agitur tentationibus. Sed vt hoc membrum cõcitatius dicatur:& ſua copia non fraudetur, poterit, hic homo ſe dilatare locis indignationis, quos idem Gilbert. ſuper trenos quoq; aſſignat. Locis quoq; amplificationis, vel exhortationis, quos & Tullius vbi ſupra deducit. Pro tertio etiam membro gradus huius ſuppetit copia multa; vbi homo explanare habet oẽm nihileitatem,& deſtitutionem ſuam, quæ ex multis, vt Ioan. Nyder docet, deduci põt,& vt affectuoſius ea explanetur, poterit homo vti locis generis lamentatiui,& explanãdi doloris, quos Goffredus in poetria ſua noua tangit ſub apoſtrophe ſpecie, deplangens mortem Richardi. Et Anſelmus in deploratione virginitatis. Multa itaque eſt copia grndus huius. Sub quo ẽt homo vti poterit locis criminalis defenſionis, quæ fit, vt Tullius docet, aut per remotiuam tranſlationem, comparationem, conceſſionem criminis. Itemq; confutatione oĩum obiectionum aduerſariorum, cũ retorſione in aduerſarios ipſos, vt Anſelmus, Gerſon, & Guilielmus Parrhiſien. in ſuis meditationibus docent, vt ex illis exemplificare poſſemus; ſed non eſt noſtrum rhetoricæ hic artis tradere inſtrumenta. Sat nobis eſt, vel occaſionem admiiniſtraſſe ſtudioſis, vt ipſi Sanctorum inſtar, & ſe per hæc dilatare poſſint; aut ſaltem intelligere modos Sanctorũ, in ſuis Meditationibus, Sermonibus, & ſcriptis. Hoc quoq; adhuc pro deuotis annectendum eſt gradui iſti, ꝙ Guilielm. ac Gerſ. miſericordiam quærentibus ſaluberrimum ac neceſſarium eſt, miſerias ſuas non narrare,& exponere ſolum; ſed ẽt clamare in aures miſeratorum,& exaggerare, atq; aggrauare eas, quantum veritas,& conſcientia permittunt. Eo enim meliorem coram Deo,& Sanctis facimus cauſam noſtram, quo purius, & ſincerius noſipſos condemnamus, aut condemnãdos profitemur, nullam excuſationem prætendẽtes: vt pulchrè memoratus declarat Guilielmus, Exemplo mendicorum. Quorum intolerabilis, vt ait eſſet amentia; ſi paupertatem,& miſerias ſuas occultarent, & ſi quæ habuerint bona oſtentarent; ſic in ſpiritali noſtro mendico. Vnde habet diutius commorari hic in deploratione miſeriæ. Poſt quam ſequitur.

Oratio, ſeu imploratio Diuinæ miſericordiæ.

Poſt enim expoſitam materiam implorãda eſt Dei,& Sanctorum miſericordia.

Orandum	Humiliter		Venia.
eſt aũt	Fideliter	pro	Gratia.
	Inſtanter		Gloria, aũt pro oĩ neceſſitate remouẽda.

Condi-

Digitized by Google

Conditiones aũt,& orõnis requiſita, ſiue inſtrumẽta, paſſim traduntur à Doctoribus in Sermonibus, & libris; vnde non illis immorandum eſt nobis. Vnum hoc dicimus, ꝙ is efficacius orat, qui magis compunctus eſt,& affectus, ad quod potiſſimũ contendendum. Oĩs enim virtus orationis in affectib⁹ verſat̃ pietatis, quibus qui volet abundare, induat affectus mendicorum,& pauperum, & eorum ſtudeat mores imitari. Nam Trutanni,& Mẽdici, Guilielmum Parrhiſien. vt ipſe fatetur, docuerunt mẽdicare. Et vt in hoc gradu diutius quis commorari, compũctęq; magis,& deuotius poſſit orare, valde prodeſt noſſe locos orõnum. Quorum quattuor aſſignat Augu. Dathus,& complectũtur hoc verſu.

Vtilitas, pietas, minor haud tibi, reddere ſpondes.

Hoc eſt, primus orationis locus eſt vtilitas, puta ſi dicamus, id quod oramus vtile, & neceſſarium,& ab ipſo quem oramus ſperandum ſolum. Secũdus, ſi allegemus pietatem eius, nulli negatam; ſed cum omnibus miſereri ſolitam. Tertius ſi id quod petimus paruum, illiq; facilè oſtendamus, & in nullo nociturum ſibi. Quartus ſi promittamus vicem, ꝙ grati eſſe velimus, & eius meminiſſe ſemper. Sunt & alij, alios aſſignantes orationis locos, faciles,& vtiles exercitatu, vt ſunt iſti.

Vis noſciſq; potes debes ſolitus, quia tu ſpes.

Primus locus eſt à velle, volunt enim Sancti Dei quod bonum eſt,& Deo gratum, conformeſq; ſunt voluntati Diuinæ, qua vult omnes homines fieri
1.Thi. 2 ſaluos. Secundus eſt a noſſe. Omnia enim ſciunt, quia crebrius egerunt, & ſcientem omnia vident
Pſ. 144 Tertius eſt à facultate, & poſſe. Voluntatem enim timẽtium ſe faciet Dominus. Quartus a debere,& hoc multiplici iure. Tũ Dei volentis naturę, omnes inſtigantis, amicitiæ, iuſtitiæ,& miſericordiæ perſuadentis. Quintus eſt a ſolere. Similia enim, vel maiora fecerunt. Sextus a ſperare, quia ſpes omnium in eos locata. Dicendum ergo eis. Si renuitis quis tribuet? Vos eſtis vnica ſpes Grandis in ſingulis his, locus eſt commorandi, & qui volet per hæc valde prolongare orationem poterit. Singula enim plura ſub ſe complectuntur, vt patet in libris Rhetoricę artis. Scilicet ſi exaudiri velimus, efficacius oẽm orationem ſtabiliamus. hinc ſequit̃.

Confirmatio.

Eſt noſtræ petitionis, cum argumentorum adductione ſtabilitio. Stabilitur, & confirmatur oratio. Nunc.

	Probationum ſpecies.	Probatur.
Per	Argumẽtationes varias. Quib⁹ orõ.	Stabilitur.
	Rhetoricorũ locorũ allegõnes.	Cõfirmat̃.

Grandia ſunt hæc copiarum organa, grandiſſima p hæc offertur commorandi copia; adeo ꝙ non facilè deficere in orando poſſet, qui in his exercitatus eſſet. Sed longum eſſet nimis deducere hæc ſingula. Qui hæc ſcire,& intelligere volet; ex libris rhetoricè artis hæc inquirat. Vbi inueniet, ꝙ ſpecies probationum, dñr partes exornationis, aut etiam argumentationis, vt ſunt probationes ab exemplo a ſimili &c. Ibi quoq; inueniet, ꝙ decem ſunt,& tradũtur argumentationũ ſpecies: vt ſunt diuiſio, expeditio, ratiocinatio, ſubiectio &c. Locos rhetoricos autem qui noſſe volet, ille tractatum venerabilis Engelberti, Leyden. legat, qui ſub verſibus exẽplariter ſatis eos tradit. Sunt aũt loci iſti, nomen, natura, conuictus, ſors, habituſq; & huiuſmodi multi. Quorum notitia eſt vtilis multum, tum ad commorandum,& ad orõnem confirmandam, tum ad Sanctorum orationem,& ſermones, qũo in eis commorati ſunt intelligendum. Nullus enim locorũ horũ ignarus, aut rhetoricorum inſtrorum inſcius, intelligere ad plenum poterit, ignitiſſimas illas, pariter & efficaciſſimas orationes Guiliel. in ſua Rhetor. Diuina. Meditationes, item Anſelmi,& Gerſ. Procedunt enim oẽs hi, locis & inſtrumentis rhetoricis iſtis. Sunt confirmationes locorum huiuſmodi, inter alia potiſſimum ad duo, iuxta Guil. Pariſien. perutiles; videlicet ad faciendum fidem de impetrando quod petitur,& ad firmandam fiduciam de obtinendo petito. Quæ duo petentibus ineſſe debent, ſi exaudiri velint: iuxta illud Iaco. Apoſtoli. Iac. 1.
Poſtulet autem in fide nihil hæſitans; Imò ſacram Scripturam à Spirituſancto dictatam, ad liquidum intelligere poterit nemo; niſi vtcunq; imbutus rhetoricis inſtitutis. Eſt enim oĩs ſcriptura plena rhetoricis inſtrumentis: vt partim in 4. de Doctrina Chriſtiana tangit Pater Aug. Satis igitur conſulendum eſſet ſtudioſis, vt ſe aliquantulum dederent his ſciẽdis, & ſtuderent inſtrumenta vanitatis, in vſus vertere pietatis, iuxta Dñi præceptum, quo ab Iſraelitis iuſſit ſpoliari Ægyptum, vt forſan plenius infra erit dicendum. Iam enim ne confundamus deuo- Exo. 11
tionis exercitium, ad ſequentem gradum migrandum. Quia igitur Dñs Iob penultimo ait. Non par- Iob 41.
cam Behemoth verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis; ne noſtræ confirmationes repellantur, ſequitur gradus.

Obſecratio. qua ne noſtræ pręces, atque præcum confirmationes repudientur per ſacra obteſtemur. Obſecrando.

		Dei miſericordiam, attributa, & voluntatẽ.
Sc3	p	Chriſti myſteria,& Sanctis impenſam pietatem, vt exaudiant.
		Pietatis eorum viſcera, & debitã charitatẽ.

His enim atq; huiuſmodi obſecrationibus efficaciter exercitis, Sancti poterunt denegare nihil. Et iõ venerabilis Ioan. Gerſon, ſororibus in Epiſtola ſcribens, ſingulariter docet eas his modis obſecrare, & potiſſimum per Dei voluntatem obteſtari; vt. ſ. Sanctis mendicando dicant, quia a Deo miſſæ ſint ad Sanctos ad petendam eleemoſinam gratiarum. Nec. n. inquiens falſum dixeritis. Sine enim Dei inſpiratione, aliquem Sãctorum deprecari velle, ſeu voluntatem habere non poteſtis. Poteritis igitur (ait) audacter Sanctum alloqui dicẽtes. Ex quo igitur Dei complacet voluntati, vt te Sanctum exorẽ, non licet te refutare me, quem Deus ad recipiendã eleemoſinam gratiarum miſit ad te. Grande enim dedecus, indecenſq; eſt multum, vt neget,& parcus ſit ſeruus; vbi Dñs dare voluerit, & fuerit largus. Da ergo eleemoſinam gratiæ propter voluntatem Dei &c. Et eſt etiam iſte gradus ſatis ad commorandum copioſus. Poſſunt enim hic Sancti admoneri, & obteſtari, per relucentia in eis Dei attributa, quę

ſunt

Digitized by Google

ſunt multa valde, vt poteſtas, ſapientia, miſericordia. Per Chriſti item oia myſteria, quæ ēt ſunt valde numeroſa, vt Conceptio, Natiuitas, Vita, Paſſio &c. Itemq; per oīa illis à Deo præſtita miſericorditer, ac per pietatis eorum viſcera. Quatenus ſcilicet, vt præmemoratus Ioannes Gerſon docet, commoneantur oium pietatum, quas in vita, aut poſt mortem exercuerunt, & per eas obſecrentur. Patet ergo quanta ſit, & copia gradus huius. Sed qui volet exaudiri, gratias oportet agat de ſuſceptis. Sequitur ergo gradus.

Gratiarum actio.

Qua vt citius audiaris, gratias agas ſuper exhibitis. Gratias autem Sanctis agere debes pro eo

	A te alloqui, & orari:
Quòd dignati ſint	Spem exauditionis infundere.
	Crebrius ſuccurrere, & conſolationem immittere.

Quomodo aūt gratiæ agendæ ſint, & quibus locis hic vtendum, iam eſt ſupradictum. Vt tñ nec hic copia deſit, nota, ꝙ dictus magiſter Engelbertus hos tradit gratitudinis modos, & locos, ita dicens verſibus iſtis.

Si ſuper exhibito facto vis dicere grates
Factum conſtitues, quantum potes amplificabis
De poſt, & facto grates magna redhibebis.
Dic igitur magnum mirabile ſiue nouatum
Quod tibi ſit factum, vel monſtres eſſe neceſſe:
Vt grates referas ſi vis probus ipſe putari.

Itemque

Si tibi præſcriptus non complaceat modus vnus
Iſtum non reprobum modulum ſectare ſequētē
Oſtendes primo, quòd oportet dicere grates
Dona propinata tum verbis amplificabis.
Poſtremo meritas ibi danti dicere grates
Dic, non ſis parilis, extollas, dic memorabis.

Ecce hi ſunt gratitudinis loci, quibus hoc in gradu homo poterit ſe dilatare, & commorari. Et poſt hunc ſequitur gradus. Commendatio, quia iam fiducia concepta effectum tuæ mendicationis fiducialiter Sanctis ipſis committas, teteq; ipſis fidens ſubmittas, tanquam pijſſimus potentiſſimis.

	Comēbis.		Volunt.
Fideliſſimis	Patronis	Qui	Poſſunt.
	Depoſitarijs		Debēt ſuccurrere nobis.

Et verè fidenter eis nos ſubmittere debemus, qm̃ magis ipſi ſolliciti ſunt noſtri, q̃ nos de noſmetipſis. Magis & tenerius amant ipſi ſuos cultores; quā amantiſſima mater quępiam filiū vteri ſui. Et ſi ipſi pro nobis quis contra nos? Fixa enim ſententia Pſ.144
Pſ 134 eſt, quoniam voluntatem timentium ſe faciet Dñs.
Nu.14. Et deprecabitur in Sanctis ſuis, & benedicti erunt quos benedixerunt illi. Et verè volunt, & debent benedicere, & fauere nobis. Et hoc.

Deum	Eſt eius voluntas, cui conformes eſſe debent.
ꝑpter Seipſos ꝗa	Eorum eſt vtilitas, quia nō cōſummabunt ſine nobis.
Nos	Exigit affinitas; cum fratres & proximi eorum ſimus.

Gen. 2. Os.ſ. de oſſibus eorum, & de carne caro, vnius filij Patris. Poſtremo, vt acceptum ſit Deo, & Sanctis, meditationis tuæ exercitiū, illud in vnione ſtudeas offerre Dñicarum orationum oium. Et per Sanctorum ſuffragia, accedes ad Dñm Deū, orando à Sāctis petita: vt venerabilis Gerſon ſuas docuit ſorores, & exemplificauit in Rhetorica ſua Diuina Guilielmus Parrhiſien. Hæc paucis de modo, & gradibus ſpiritualis mendicitatis. Et vt tam vtile exercitium ſuo fructu non deſtituatur, ſubnectetur circa huius operis finem, exēplar pariter & exemplum, omnes præmemoratos locos, rhetoriceq; artis inſtrumenta complectentes, quod & deuotis, pariter & ſtudioſis non erit infructuoſum.

De modo Sanctorum feſta terminandi.
Capitulum Quartum.

CVm conſummauerit homo tūc incipiet. Eccli. Septem diebus feſta celebrabitis. Iam poſtremo vbi viſum eſt, quomodo Sanctorum feſta inchoanda, & proſequenda, videndum eſt de modo ea terminandi. Pro quo notandum iuxta celeberrimum Leonem Papam, ꝙ quāuis feſta nos tranſeāt tempore; non tamen animo tranſire debent. Nam & ob illud; ſed & propter alias cauſas octauæ celebrantur. Vnde verſus. Eccli. 18.

Supplent,	*ſignificant,*	*ſignant,*
ſunt octauæ ſuppletiōis, itē ſignificōis, myſticatōis.		
votique	*futuri.*	
deuoti	præfigurationis.	

Et ſunt hæ octauæ dum fuerint deuotè tranſigēdæ. Qn̄ verò non fuerint, aut certè in feſtiuitatum earundem fine, mox coli reincipi debent. Et hoc per conſequentes gradus qui continentur hoc verſu.

Poſt veniam poſcas, gratus ſis, offer & omne.

	Irreuerenter.	
Veniæ poſtulatio, qa	Negligēter	Feſtum pegiſti
	Impſeuerāter.	
	Solēnitati interfuiſti.	
D3.n.fieri grarū actio, ꝙ	Bñficia Sctōrū pcepiſti.	
	Spem gloriæ pſenſiſti.	
	Tua obſequia.	
Oblatio qua	Sanctorū merita.	offeres
	Tua propoſita.	Deo.

Sic oportet, ꝙ feſta noſtra terminemus; ſi aliquem ex eis fructum hauriemus. Breue enim eſt, & modicum, quod nos celebrando agimus, totum imperfectum & obſcurum, quod nos recolimus. Vnde & omnia noſtra feſta; non ſunt, niſi veræ feſtiuitatis quædam præambula, quare etiam oportet, vt ſuppleat humilitas vere cōfeſſionis, quod minus in eis oſtendimus deuotionis. Qui his exercitijs, hoc pacto Sanctorum feſta perageret, eorum indubiè patrocinia perſentiret, ſicut frater ille de quo venerabilis ille Ludolphus Carthuſ. de Argentina narrat in prima parte Vitæ Domini, qui & ſolerter pijs exercitijs, & Sanctorum feſta præueniebat, deuotè excolebat, & exequebatur deuotius. Quare & in omnium Sanctorum feſto deceſſit, & poſt obitum omnibus ſe Sanctis aſſociatum reuelauit. Quis non iam omni qua poterit deuotione hæc tranſitoria feſta celebrabit, vt ad ęternum illud feſtum attingat?

Digitized by Google

gat? O feſtiuitas feſtiuitatum; vbi homines & Angeli congregati, pariter Deum laudant Trinum, & Vnum. Fœlix cui ad te peruenire fuerit datum.

Aliud exercitium de Sanctis videatur in parte ſecunda.

Tertia diſtinctio principalis de exercitijs internis, & reformatione mentis. Prologus.

Titulus Decimus octauus.

A. 41.

1 Tim. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt, pietas ad omnia valet Paulus, Bernar. Prorſus ſic eſt. Sed pietas ad omnia valet Eſt autem hæc pietas Dei cultus, qui in interiore homine conſiſtit, cuius pietatis non dico formam; ſed veritatem in omnibus, & præ omnibus promiſit habitus veſter, & propoſitum requirit. Hanc quicunque veſtrum non habet in conſcientia, non exhibet in vita, non exercet in cella, aberrat. Omnes enim Sancti Deo placere cupientes, magis ſe in interiore homine; q̃ in exteriori exercuere: Omnis enim (teſte eodem) cura Sãctorum, ſpreto exteriori cultu hominis, omni ſe diligentia præbet, & occupat ad interiorem hominem (qui ad imaginem Dei eſt) excolendum. Certi enim ſunt Deo nõ poſſe eſſe quicquam acceptius imagine ſua; ſi proprio fuerit reſtituta decori; Sed & nullum dignius, & vtilius eſt exercitium homini; quam in eo quod melius, & in quo cæteris præeminet, quod eſt mens vel animus exerceri. Hæc ille. Cum igitur tam ſit Deo gratum, tam nobis vtile & dignum. in internis viribus exerceri, plurimumq́; neceſſe; adeò vt cætera exercitia parum valeant ſine iſto, poſtq̃ in ſuperioribus diſtinctionibus, egimus de exercitijs externis. i. certis locis, & temporibus annexis, iam agendum eſt in hac diſtinctione, de ordinatione interna; ſ. qualiter quiſq; erga interiorem hominem debeat ordinari. Pro quo notandum, ꝙ ad ordinationem hominis interioris pertinet.

Tentationibus viriliter reſiſtere.
Vitijs eradicatis virtutes inſerere.
Et Vires animæ reformare.
Sic viribus reformatis Deo adhærere.

Eccli. 2. Ad primum hortatur ſapiens. Fili inquit accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in timore, & præpara animã tuam ad tentationem: Et poſſet ſuper his tentationum remedijs ſingulare capitulum ſcribi; ſed tanta ſunt ſcripta, vt noſtro labore nõ egeat. Scripſit plenà Dionyſ. Carthuſ. de Remedijs tentationum; ſed & alter ordinis eiuſdem, in Paradiſo conſcientiæ ſuæ, ſingularum tentationum remedia ponit, & alij

Epheſ 4 complures, & infra in profectu agitur de iſtis. Ad virium quoq; reformationem Apoſtolus exhortatur dicens. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hoĩem &c. De quarum reformatione; licet plura ſint ſcripta; præcipuè tñ, & ſingulariter plurimumq́; ordinate, de hoc egit Dñs Gerardus Zutphanie, in ſuis de Reformatione viriũ animæ, vulgo intitulatis, Homo quidam. Itéq; Beatus vir, qui & de ſpũalibus aſcenſionibus intitulatur. Quorum librorum qui ſe ſtudijs, & exercitijs accõmodaret, facilè Deo auſpice viribus fieret reformatus. Scribit enim, & Vmbertus in de eruditione Religioſorum, de hac reformatione; vnde nil a nobis agẽdum, potiſſimum cum infra in profectu plurima habentur. Porrò de eradicandis vitijs, & inſerendis virtutibus, omnes libri ſunt pleni. Vnde nil duximus dicendum; niſi tantum exercitatorio, & practico modo; quõ ſcilicet nos exercere in his debemus. Hoc vnum exhortantes, quo libri præſignati, in quibus de exercitijs agitur internis, ſtudeantur & exercitentur. In illis enim viuitur, & in talibus virorum ſpiritualium vita conſiſtit. Ita ꝙ qui il- Eſa. 38 lis omiſſis ſalutaribus ſtudijs, atq; exercitijs internis, verè mortuꝰ eſt; tametſi viuere videatur foris. Mortuus enim ille eſt, qui vitales operationes nullas exercet. Et hi foris effuſi, totos ſe mancipant externis; ita vt vix ſciant ſi ſit interior homo. O tenebras, o errorem. Tantum dum compleant quæq; externa, ſalua ſibi æſtimant vniuerſa. Sed non ſic filij hominum non ſic, duplicibus oportet eſſe veſtitos, id eſt tam ſpirituali q̃ corporali exercitio decoratos. Spiritualiaq́; primum locũ vendicare oportet. Hæc enim oportet facere, & illa non omittere. Mat. 23 Vnde dñs Ioannes Scoenhouię hunc ordinem dat exercitandi. Primũ principaliter internis intendendum; deinde actus internis adiuncti, magis frequẽtandi; cuiuſmodi ſunt Pſalmus, oratio vocalis, exercitium Diuinum. Tertium locum tenet exercitium ſtudij Sãctarum Scripturarum. Poſtremum locum occupat opus manuale. Hęc diximus per exceſſum, ad deſtinatum redeundum.

Sequitur deſtructorium vitiorum, & primo ponuntur inductiua ad ea euellenda. Capitulum Primum.

B Non inibis cum gentibus fœdus non habitẽt in terra tua; ne fortè peccare te faciant in me; ſed deſtrues eos, & confringes ſtatuas eorum. Exod. Per ſeptem has gentes; quas Dñs funditus Exo. 31 ſubuerti, & deſtrui, & demoliri crebrius iubet, vniuerſitas vitiorum (vt fida Patrum expoſitio tradit) deſignatur. Cum igitur Dñs gentes has de terra deſtrui iubet; non niſi vitia de animæ viribus præcipit exterminari. Quod licet oĩbus iubeatur; potiſſimum tamen filijs Iſrael de Ægypto in deſertum egreſſis, id eſt Religioſis mandatur. Hi enim præ cæteris in ſubuerſionem vitiorum niti habent, ob plurima inductiua, q̃ ipſi præ cæteris tenent, ſcilicet.

Officium, finis, placitumq́; opus, vtile, ſuaſum.

Primum & pręcipuum Religioſorum excitatiuum ad vitiorum eradicationem eſt, quia proprium eſt officium eorum; quod niſi impleant a recto degenerant. De quo Anſelmus in de ſimilitudinibus rerum dicit. Monachus, Sacerdotis, & Regis officiũ gerit, quod eius corona, capillorumq́; tonſura demonſtrat. Officium autem Sacerdotis erat *in lege* Obſer. diuerſa pecora mactare. Monachi autem officium, ue.

debet

debet eſſe, leonem ſuperbiæ, aprum crudelitatis, lupum rapacitatis, taurum feritatis, vulpem aſtutiæ, hircũ immunditiæ, glirem ſomnolentiæ, equũ, & mulum luxuriæ, aſinum pigritiæ, oĩaq; beſtialia vitia occidere, & litare. Regis aũt officium eſt ꝓprium regnum regere, hoſtes inde propellere, ne iuſto iniuſtus iniuriam inferat prouidere, depreſſis malis, bonos exaltare, & huiuſmodi. Sic Monachi officiũ hoc erit, vt ſuæ mentis regnum regat, & corporis, & animæ oĩa vitia expellat, ne malus appetitus bono reſiſtat; ſed vt bonus malum ſemper ſubijciat conari. Quod & ipſum oĩs vult habitus Monaſticus, vt illic declarat. Si igitur hoc Monachorum officium eſt; imò quia eſt, ſupereſt, vt illi totis viribus inſiſtant. Alioquin niſi hoc agant mẽtiuntur tota die; cum hoc habitu, vt dictum eſt, prætendant, quòd non faciunt. Secundò ideò pro vitiorum extirpatione eſt laborandum, quia ad hoc omnia Religioſorum exercitia ſunt aſſumpta; puta labores, ieiunia, diſciplinæ, &c. quatenus per hæc tanquam per inſtrumenta auxiliante nobis Dei gratia, paſſiones animæ reformemus, & vitia extirpemus, ſicut egregiæ in collationibus Patrum declaratur. Quod ſi paſſiones, & vitia in nobis dñantur, reliqua omnia vana ſunt. Hinc dicit venerabilis ille Euſebius emiſſen⁹. Quid eſt, ꝙ nos ꝓcioſis laborib⁹ vigilijſq; cõſicim⁹, & ea quę maximè Dñs Ieſus à nobis deſiderat nõ habemus? *Matth. 23.* Hoc eſt, cor mũdũ, & à quotidianis negligẽtijs liberũ, quas, qui nõ vitat paulatim defluit, & ad maiora mala ꝓlabitur. Illud ergo in primis hñe ſtudeam⁹, ꝙ Deus à nobis expectat, & ob ꝙ cætera inſtituta ſunt. i. vt vitia deuincamus, & veris virtutibus ꝓficiamus. Hæc.n. ſunt præcipua ſacrificia, hæc pinguia holocauſta, Deo placentia, q̃ in eius conſpectu aſcendunt. Hæc ille. Tertiũ inductiuum eſt, quia eſt Deo placitum, & gratũ. Hinc Bernar. Anima ſi vis amari à Deo, reforma in te imaginẽ eius, & amabit te. Repara in te ſimilitudinem ſuã & deſiderabit te. Quartò valde eſt neceſſarium Religioſo ad hoc niti. Niſi enim ſe à vitiorũ paſſionibus expurgauerit, totus eius labor deperditus *Prouer. 15.* ibit. Scriptum quippe eſt. Victimæ impiorum abhominabiles. Hinc ſuis laboribus non tam præmium, quam ſupplicium merebitur. Conqueritur *Eſa. 65.* enim Dominus de huiuſmodi per Eſaiam. Populus, qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam ſemper. Eſt quoq; neceſſarium huic exercitio inuigilare; ſi in cæteris actibus complacere velimus. Sine enim hoc cętera proderunt nihil. Vnde Euſebius. Nouerimus nobis nihil prodeſſe ſi corp⁹ nr̃m ieiunijs, atq; vigilijs affligamus, & mentem nr̃am non emundemus, nec interiora noſtra curem⁹. Quid ꝓdeſt afflictio corpalis, ſi linguã nr̃am neq̃tijs, & obtrectationib⁹ polluamus? Inaniter nobis de cruce, & corpis afflictione blãdimur; ſi exterior homo ſanctis laborib⁹ exercetur, & interior à pctis, & paſſionibus non curetur. Sic eſt, qũo ſi quis ſtatuã faciat à foris aureã, & abintus luteã. Ieiunare, & vigilare, & mores nõ corrigere, ſic eſt, qũo ſi quis extra, & circa vineã extirpet, & colat, vineam aũt ipſam incultam, atque deſertam relinquat, vt ſpinas, ac tribulos germinet. Quid iuuat ſi quis corpe caſtus, & mente pollutus, quem malitia deprauat, furor iracundiæ agitat, ſuperbia omni gratia ſpoliat? Nõne ſeipſum decipit, ac deridet? Hæc ille. O notentur verba. Quintum inductiuũ eſt, qa vtile eſt in vitiorũ eradicatione exerceri. Nam ſic hõ citius proficit, facilius optatũ finẽ attingit, & verã deuotionẽ ſibi cõquirit. Hoc autẽ omittens, ſtulte multũ agit, vt dr̃ in profectu. Plurimum.n. ſtultus ille cenſendus, qui cũ habeat viã compendioſam, duarum vel trium dietarum, ad locum quo tendit, dimiſſa ea, quærit, & vadit viã diſpendioſam, difficiliorem, & periculoſiorem, itinere trium annorum, aut amplius. Sic, & ille Religioſus minus ſapiens videtur, qui cum poſſit in paucis annis ad Dei notitiã, & familiarẽ amicitiã, p compendioſum ſtudiũ virtutis, & deuotionis, & puritatis pertingere, relicto eo occupat ſe alijs minus fructuoſis, & diſpendioſis, ad id quo tendit, ſ. ad Dei cognitionẽ, & notitiã veritatis, & ſtudiũ perfectionis non intendit. Rurſus ſi ſciret quis plura artificia, quorum vnum præ alijs tam eſſet nobile, & quæſtuoſum, vt per id in breui poſſit ditari, & ſublimari vſque ad nomen magnorum, qui ſunt in terra, imprudens eſſet nimis, ſi neglecto eo exerceret aliud vilius, & ignobilius, & tanti laboris, quanti illud nobile, per quod poſſit vix tenuẽ ſumptum acquirere. Fatuum quoq; eſſet hortũ balſamiferũ, ſaluia, aut zizanijs cõſitum iri. Sic ſic eſt de Religioſo grandis fatuitatis, qui varijs ſe implicat, & directũ iter, verum officium, frugiferum ſemen, quod in vitiorum, & paſſionum extirpatione conſiſtit, linquit, ſpernit, omittit. Corporalis *1. Thi. 4.* exercitatio ad modicum vtilis eſt, pietas ad omnia valet, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt futuræ. Vtile ergo multum. Vtile quoq; eſt, qm̃ hominem pacatum, & uirtutibus ornatum reddit, ita, quòd magis delectatur in conſcientia ſecura, quam ſæculi homines in uoluptuoſiſſima uita. In extirpatione quoq; uitiorum uera deuotio conſiſtir, cum cæteræ deceptoriæ poſſunt eſſe deuotiotiones, ut in Beatus uir declaratur.

Poſtremum inductiuum, quia hoc eſt multipliciter ſuaſum. Suaſũ dico Scriptura Canonica, Sanctorũ doctrina, exẽplari uita, à rerum natura, & ab arte, & humana induſtria. Scriptura multipliciter, id ſuadet; dum uel gentes exterminari iubet, dum uetus fermentum expurgari, & hm̃odi. Sancti quoq; in ſuis ſcriptis doctrinis, & unanimiter id ſuadent, quorũ hæc una eſt ſententia, ꝙ in primis ethicæ; deinde theoricæ uitæ, operam dare oportet. Hoc eſt primo expurgationi uitiorum, refrenationi paſſionum, reformationi affectuum, forti conatu ſtudere neceſſe eſt. Et ſic demum mentis oculo purgato, appetituq; ſenſitiuo moralibus uirtutibus adornato, conſiderationi, & ſpeculationi eſt intendendum. Niſi enim hoc ſtudium præceſſerit, parum in ſpeculatiua quis proficere poteſt.

Hoc, & corũdem exẽpla agendum eſſe proclamãt, quorũ hoc exercitium, & unicũ ſtudium fuit, ut uictis uitijs, Deo in puritate mentis deſeruirẽt, quod patet in Vitiſpatrum, & in collationibus

Digitized by Google

eorundem. Imò adeo huic ſtudio dediti erant, ꝙ eorum aliqui, nec de alijs reb⁹ ſermonem admittere voluerunt; vt patet, in eo, qui de Scriptura interrogatus conticuit. Super quo ſciſcitatus rñdit. Illa de ſuperioribus eſt, & cęleſtia loquitur, ego aūt de inferioribus ſum, & terrena uix loqui poſſum. Si mihi locutus fuiſſet de paſſionibus Monachorum, forſitan rñdiſſem ei. Quia autem de cęleſtibus loquitur, ego me confiteor neſcire, &c. Hæc ille. ꝑteſtantur & idipſum collationes eorūꝑem. Rurſus uitiorū extirpationi intendendū eſſe, in primis edocet natura, ut pia quadā metaphora Boetius eloqtur dicens. Qui ſerere ingenuum uolet agrū, liberet arua fruticib⁹. Falce rubos filicéq; reſecet; ut noua fruge grauis Ceres eat, &c. Docet & itidem humanæ induſtria artis; dum in ægrorū curatione, purgatiuam medicinam priorem obtinere locū oñdit. Quæ quodammodo docet, & ſuadet, ꝙ qui mente uolet ſanari, in Deo delectari, in ſpūalibus ſaporem inuenire, cordis palatum à febrilibus primū humoribus (uitiorū uidelicet paſſionibus) eſſe expurgandū. Non. n. ſapiunt uitioſis, quæ de uirtutibus diſſerunt; habent namq; palatū infectum. Quiſquis igitur ad deſiderabilem guſtū uirtutis peruenire deſiderat, uitia primum extirpet neceſſe eſt. Accingamus itaq; nos tanta inductiua habentes, & uiriliter agamus. Expugnemus gētes has, ꝓijciamuſq; eas à noſtris terris, quo qete, & delectabiliter nr̄is fruamur bonis. Pudeat fędę ſeruitutis, & turpis ſigniciei. Cur ſemper molles, & debiles eſſe iuuat? cur ſemper cum moleſtia contra vitia debiliter agere, & non potius breui
tpe inimicos ſuppeditare? exinanire ad imum (vt amplius eos non timeamus, ſed ſint tributarij nobis) contendimus? O qui puræ conſcientiæ, & depuratæ à vitijs mentis, gaudia ſenſiſſet, nullum refugeret laborē, difficultatē nullā vereretur, pro ea adipiſcenda.

Vt corpus redimas ferrum patieris, & ignem.
Vtq; animo valeas nil vereare tibi.

Attende quid de Iuda ſit ſcriptū, egregio illo præ-
Matt.3 liatore. Dicitur. n. Induit ſe Iudas loricā ſicut gygas, & accinxit ſe arma ſua bellica in prælijs ſimilis factus eſt leoni in operibus ſuis. Hic qm̄ tam viriliter, & fortiter egit, ocius hoſtes oēs proſtrauit.
Pſ. 17. Accipe, & tu armaturā, perſequere, inimicos, donec deficiant, viriliter age, Deus ipſe cum omni militia cęli ſe exhibet belli ſpectatorem. Certamē inſpicit, præſto coronare victorem. Neq; corruptibilis merces dabitur; ſed immarceſſibilem accipies coronam. Aſpice in auctorem fidei, recogita Dominū ne animis deficias. Non timeas, Dn̄s pro
4. Reg. 6. te pugnabit, plures tecum; quā cum hoſtibus erūt. Quouſq; hoſtib. his ſeruus manes, quouſq; in ſtercore reptas? Certè quandiù iugum horum non excutis, ſeruus es peccati, mancipium demonis, Deo odibilis, luto vilior multo. Nam Philoſopho teſte: ſicut contemplatiuus, & virtuoſus eſt amatiſſimus Deo, ita è regione iniuſtus, & vitioſus decies millies deterior bruto. Quod ex remunerationis diuerſitate apertè clareſcit. Alter in empireo cœlo, alter in abyſſo ſepelitur gehennali. Sat eſt dormitum, tp̄s eſt, vt fędę ſeruituris excutiamus iugum.

Quod tribus medijs, vel inſtrumentis vitia propellantur. Capitulum Secundum.

INduite vos armaturam Dei: vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. Poſitis quibuſdam Ephes.6
incitamentis, per quæ homo ad vitiorum extirpationem intendendum excitatur, ponenda eſt iam compẽdioſior, & facilior practica, qua homo quomodo expugnare has gentes debeat erudiatur. In qua qui ſe excitauerit, facile de vitiorum gentibus triumphum reportabit.

Vnde notādū in primis, ꝙ tria ſunt, vt dr̄ in ꝓfectu, quæ vitia expellunt, & virtutes operantur.

	Gratia Dei.		Virtutes infundit.
Sc;	Neceſſitas	hæc	Intrare compellit.
	Induſtria ꝓpria.		Gratiæ cooperatur.

Sine primo, & tertio nunquam aut raro virtus, ſiñe altero ſæpè. De quibus ſingulis quędam dicenda, & potiſſimum de tertio.

De primo medio vitiorū propulſiuo, ſcilicet gratia. Membrum Primum.

GRatia Dei quibuſdam infundit virtutes, cum modico; vel nullo propriæ induſtriæ labore, licet non ſine cōſenſu voluntatis; cum abſque eo nullum ſit bonū, vt patet de Apoſtolis, & alijs. Hæc gratia nulli deſideranti negatur; ſed omni petenti datur. Hæc gratia voluntatem excitat, rationem inſtruit, roborat infirmitatem. Per hanc homo citius, pariter & facilius, proficere poteſt. Vnde circa eam quiſque maximè ſe debet exercitare. Veniunt enim omnia bona pariter cū illa. Exer Sap. 7.
citatur autem homo circa eam per deuotam orationem, crebram aſpirationem, iugiter pro ea orādo. Et potiſſimum obſecrādo per virtutes Dn̄i Ieſu, quas in vita, & paſſione oſtendit. Nam qui volet vitia deuincere, & in virtutibus proficere, apud Dominum Ieſum, dominum vtique virtu- Pſ. 23.
tum, oportet eas ſibi procurare, & mercari. In eo Io.1.
theſauri gratiarum, de cuius plenitudine accipim⁹ omnes. Qui enim aliunde ad culmen virtutū aſcēdere nititur, fur eſt, & latro, & non longe ſtabulis manebit. Ipſe. n. oſtiū, ipſe fundm̄, præter, ꝙ nō eſt aliud poni, ipſe vnica medicina curatiua morborū; ſicut ſcriptū eſt. Non malagma curauit eos; ſed Io.11.
verbū tuū Dn̄e. Hinc eſt, ꝙ dicit Bernar. In cadum 1.Cor.3
ꝑinde quis laborat in acquiſitione virtutū, ſi aliū- Sap.6.
de eas ſperandas putat, q̄ à Dn̄o virtutum. Cuius doctrina ſeminariū eſt prudentiæ, cuius miſericordia opus iuſtitiæ, cuius vita ſpectaculum temperantiæ, cuius mors inſigne eſt fortitudinis. Hæc ille. Quod & longe ante myſticè eſt deſignatum Num.21.
in numerorum libro, vbi ab ignitis ſerpentibus percuſſi, non aliud plagarum remedium ſuſcipiunt, niſi in æneum aſpicere anguem, & qui percuſſus ait ſcriptura aſpexerit illum, viuet. *Et ita* factum eſt. O remedium facile, ò remedium efficax ſalutis. Quid quæſo illic plage ſerpentū ignitorū? niſi incentiua ſignabant vitiorū, quæ animā

quam

quam tangunt ſpiritali morte perimunt? Serpentis ęnei in palo exaltatio, eſt noſtri in cruce ſuſpēſi Redemptoris paſſio. Quàm qui fideliter credendo,& ſcienter imitando aſpiciunt, ab omni vitiorum plaga ſalui fiunt. Et ob hoc rurſus Bern. ait: Quid tā efficax ad curandum conſciētiæ vulnera? necnon ad purgandū aciem mentis, quam vulnerū Chriſti ſedula meditatio? Quō in eius corde reſidebit aliqđ vitium, qui conſpexerit, & exorauerit Dñm virtutū. Idem,& Augu. ſenſit cū ait. Cū inquiens pulſat me aliqua tentatio. recurro ad vulnera Chriſti. In oībus aduerſitatibus meis, nō inuenio tā efficax remediū, q̄ vulnera Chri,& alibi. Mirabilis eſt paſſio tua Dñe Ieſu, paſſiones oīum nſum propulſauit,& nulli vnquā peſti inefficax reperitur. Hęc Auguſti. Sed qd multas iuuat coaggerare auctoritates, cum veritas ſit in palā, q ſolus ipſe ſit, q poteſt facere mundū de īmundo, &c. Ipſe Iordanis, in cuius ſolius nō alterius, cuiuſquam aqua, Syrus Naaman à lepra mundari valet. Quō typicè ſignat, q non ꝓprij exercitij inuētione; ſed ī ipſius Dñicæ paſſionis deuota exercitatione, à vitijs depuramur,&c. Septies igit in hoc Iordane im mergere, q voles à vitijs curari. Hoc eſt, vel ſeptē principales in Chřo virtutes attēdas, ſeptē mortalibus pctīs oppoſitas, & eas ab ipſo expetas, vt ſic contraria contrarijs cures. Vel ſepties in Iordane īmergitur, q ſeptēplicem ſanguinis Chri effuſionē ſuis vitijs applicare nouit; vt patet ſupra. Vel certe is ſepties in Iordane īmergitur, q omni tpe circa Ieſum exercitatur. Septenarius. n. numerus eſt vniuerſitatis. Quib' modis, qui ſe hoc in Iordane ablueri, ſine dubio, niſi aliunde obſtaculū ponat, eius mens, vt nix alba fiet. Quiſqs igitur breui tpe, pauco labore, volet vitia deuincere, in virtutibus ꝓficere debet Ieſum Chriſtū fontē gratiæ præ oculis arripere, ſuas virtutes ꝑpendere, collatione viliſicatiua ſibi applicare,& diſtantiā cōqueri,& pro ea ſectāda Dñm intēſius obſecrare, vt docuit Dñs ipsā Mectheldim. Magis.n. iuxta Doctorum ſnīas orōni; q̄ ꝓpriæ exercitationi fidēdum. Et hæc de primo medio, ſcilicet de gratia, quomodo per illam vitia triumphamus.

Num. 21.

Ioh. 14.

4. Reg. 5

De ſecundo medio, ſcilicet neceſſitate, quomodo illa conuenit vti. Membrum Secundum.

C

Porro de altero medio, ſcilicet de neceſſitate, quomodo interdum per illam vitia vincuntur, hoc tm̄ dicimus, q & Gerſon ſuadet, ſalutatē neceſſitatem ſibiipſi indicere, non inutile fore homini. Suadet.n. quod qui velit à vitijs præcauere, debet tales neceſſitates ſibi indicere, q quotiens peccatum hoc aut vitium rurſus commiſerit, ſibi certam pœnitentiam faciendam imponat. Vel ſcilicet, vt ieiunet, aut a delicatiori cibo abſtineat, aut Lætanias aut certum quicquam legat. Huiuſmodi enim eodem teſte, cum Dei adiutorio reperiuntur efficacia fuiſſe. Nam & ſic fieri vdemus in foro exteriori publico: vt pœnæ certæ taxentur ad compeſcendum rebelles. Sic Domine, ſic in chamo, & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximāt ad te, & compelle intrare ſi vere parum eſt. Sic, & quemadmodum Naſo ait.

Pſ. 31.

Luc. 14.

Vt corpus redimas ferrum patieris, & ignem.

&c. Hęc neceſſitas q̄ valeat, q̄q; ſit ſalutaris, plures Religioſi ſunt experti, q ſe hmoi ad omne bonum velut calcaribus quibuſdā agunt. Videbitur forſan alijs ridiculū, ſi determinatius aliqua dixerimus de hac neceſſitate. Eſt enim ſignum cui contradicitur a multis; ſed probēt inexperti, & tunc primū obloquantur. Nec imminuit neceſſitas hæc præmium, qm̄ voluntaria fuit, & eſt in prima radice.

Luc. 2.

De tertio medio; ſcilicet induſtria, et in quibus conſiſtat. Membrum Tertium.

D

Sed iā de induſtria videam', q̄ principaliter intenta. Nā teſte Leone Papa, q̄q; Deus oīum bonorū ſit largitor; noſtræ tñ ēt fructū induſtriæ quęrit. Non.n. dormientib' ꝑuenit regnū cęlorū; ſed in mādatis Dei laborantibus, & vigilātibus; vti ſi dona ipſius non irrita fecerimus, p ea, q̄ dedit mereamur accipe, q̄ ꝓmiſit, hęc ille. Sed & vulgo aiūt:

Dat Deus omne bonum; ſed nō per cornua taurū.

Oportet ergo, & induſtriam noſtram apponi. Cōſiſtit autem hæc induſtria.

In { Prouida conſideratione. / Conatus labore. / Diligentia perſeuerantiæ. }

Per quæ tria adiuuāte gratia, facile vitia extirpātur, & inſerūtur virtutes. Sed vt de poſterioribus ante dicamus, hoc notatu digniſſimū de conat' labore Qđ ſi hoſtibus vitiorū, vt Patres aiunt, viriliter reſiſteremus in principio, qn̄ incipiunt nos impugnare, non ſolū non vinceremur illa vice; ſed ita etiam debilitarentur, q poſtea rarius auderent nos impetere, et ſi impeterēt facilius vincerētur, donec penitus delerentur, q vix inſurgere auderēt. Sed proh tepidè reluctādo, dam' eis, & auſum & vires, ſæpius, & acrius nos deinceps impugnādi. Patet hoc de Iuda Machabeo, & hoſtibus eorum. Age principijs obſta, perſequere inimicos, donec cadant ſubtus pedes tuos, cum Dauid manu forti. Hæc de conatus labore. Porrò de perſeueranti diligentia, quid dicemus? niſi vt perſtemus, & nō deficiamus, alioquin non proficiemus.

Tota libri ſerie.

Pſ. 17

Sæpe dat vna dies, quòd totus denegat annus.

Perſeuerandum ergo & aſſiduo ſtudio robur addēdum, vt deſtinatum aſſequamur. Sola perſeuerantia eſt, quæ de vitijs triumphum meretur.

Perfer, & obdura, labor improbus omnia vincit.

Noli quæſo, noli ſoluere militiæ cingulum, niſi de hoſte habueris triumphum. Qui ſic conſtanter vitijs eradicandis inſtiterit, facile victor erit.

De practicis, & induſtrijs quibuſdam. Capitulum Tertium.

E

Iam ad ꝓuidam conſiderationē veniamus, quæ in hoc conſiſtit, vt homo conſideret, & diſcat modum aliquem efficacem, vitia extirpandi, & inſerendi virtutes iuxta quem ſe ſe poſſit exercere. Ideò enim tam parum proficimus, quia modum exercitandi non habemus, circa huiuſmodi

Digitized by Google

Inter uarios aũt exercitãdi modos,quos plures porſuere is vř efficacior,& ordinatior,quem tradit S. Thomas,in libro ſuo de diligendo Deo; vbi ſic ait. Contra omne virtutis impedimẽtum, ex quattuor ſimul coniunctis,ſufficiens trahitur remedium.

Quæ ſunt: Meditatio. Oratio. Doctrina. Et exercitium.

De meditatione. Membrum Primum.

F MEditatio,qm̃ enim non intellecti nulla eſt cu ratio morbi,a meditando incipere oportet.
G Meditare igitur ait primo virtutis mandatum, & debitum,exemplum & motiuum, fructum & præmium,& cætera quæq;. Meditare poſtmodum tuũ in virtute defectũ,q̃ raro, & tepide eam exerceas. Dehinc defectus cauſam meditare, cum circũſtantijs ejus.Quid ſit, vnde ſit,quantum,magnũ an paruum,vnum an plura,& cætera ſimilia. Quibus propria meditatione inuẽtis,pręmiſſa oratione aliqua, hæc Deo reuela conquęrendo,& deinde ad doctrinam reuertere.Hæc Doctor Sanctus. Ex quibus verbis liquet, ꝙ inter cæteras noſtri conatꝰ induſtrias, primam & principalem,ipſa ſibi conſideratio vendicat ſedem.Et probè. Quõ enim vel vitijs reſiſtemus,aut virtutes apprehendemus;niſi ante quid vitia,& virtutes ſint agnoſcamus? Nec quidem amatur bonum;niſi cognitum,nec malum incognitum vitari poteſt.Quæ quæſo remedia ægre menti adhibebimus;niſi primum q̃ adhibenda ſint meditatione diſcamus?Neceſſe eſt igitur præire conſiderationem,quæ & cauſam,& modum ſequẽtibus actibus imponit. Nec exile;aut deſpicabile hoc meditatorium genus, de vitijs & virtutibus quis dicat exoro.Non enim eſt inane & exile;ſed grauibus eſt fructibus onuſtum;vbi digne fuerit exercitatum.Teſtimonio ſunt nobis vetuſti illi Patres,& oĩs legio Sacra Heremicolarũ. Omnes enim hoc genus meditandi familiariter habebant, vt eorum ſermo teſtatur,& collatio oĩs. Quid enim hi Deo digni, quid veri Philoſophi hi,quid putas diſſerebant?Non vagos ſyderum conſpectabant curſus, non Ariſtotelicis pugnabant argumentis, non garrulas q̃ões noſtrorum more ventilabant, non demum meditatio eorum in magnis, neq; in mirabilibus ſupra ſe ver
Pſ.130 ſabatur;ſed de vitijs,& virtutibus ſermo,& meditatio horum oĩs.Ex quo q̃ profecerint, q̃ ſuccreuerint magni,qui ignoret reperitur nemo. Non dico ꝙ ſolum de vitijs triumphauere; ſed & virtutibus replebantur cunctis. Hinc omnium radix cuſtoſq; virtutũ, in ipſis humilitas (vt de cæteris taceamus) oriebatur.Cuius rei Ioan.climacus exemplum narrat dicens.Cuidã inquit certatori,in corde immundi ſpiritus ſubſannauerunt. Ipſe vero machinatus eſt ex inſpiratione Diuina pia circumuentione, malignitatem ſpirituum vincere.Surgens quippe ſubordinauit in muro cellulæ ſuę,prædicationes altiſſimarum virtutum, dico vero,charitatis perfectæ, humilitatis angelicæ, illibatæ & incorruptibilis caſtitatis,& horum huiuſmodi talium. Cum igitur illum excogitationes laudare incipiebant, dicebat eis.Eamus ad repræhenſionem. Veniebat ergo,& diffinitiones,ſeu prædicationes, legebat,& contra ſeipſum clamabat. Qñ iſta poſſederis,tunc cognoſce quia longe adhuc es à Deo. Quæ ſi poſſederis, ſeruus inutilis es,Feciſti quod facere debuiſti.Si verò nõ, longinquus es à mandatis Dei.Sic oẽ ſuperbiæ venenum extinxit. Sic Enachim, & Goliath, Ethenm expugnauit. O præclarum,& ſagax ſtudiũ, O nobile vincendi genus, o cunctis imirabile exẽplum.Virtutũ ſola memoria, de vitijs portare tropheum.Verum quoniam pleriq;, quomodo in hac meditatione ſit procedendum ignorant;ideo infra modus aſſignandus. Sed iam ad reliqua properemus induſtriæ inſtrumenta.

De Doctrina. Membrum Secundum.

POſtq̃ aũt iuxta ſanctum Thomã per meditationem,quantum ſibi de virtutibus deſit agnouerit,& Deo fuerit conquæſtus; tunc (oratione tñ p̃miſſa) ad doctrinam recurrere habet, & ad dupli-
G cem doctrinam.Primo ad doctrinam ſcriptam,quę in libro legentis oculo obijcitur; vt ſcilicet ĩ libris remedia vitiorum quęrat,inuenta legat,intelligat, retineat,applicet,vt per ea proficiat. Et ob id tales libri ſunt ſtudendi,in quibus huiuſmodi hñr. Sed quia Hierony.ait. Habet neſcio quid latentis energiæ viuæ vocis actus,& Greg.collationis vox, plus quã lectionis ſermo corda tepentia excitat; ideo a mortua pelle ad hominem viuum recurre;vbi Deũ in homine conſulas.Aperi illi impedimentum,q̃re medicamentum. Auſculta intentè non hominem (de ſe mendacem) ſed per hominem Deum veracem,reſpondentem,docentem,conſulẽtem, exhortantem.Et diſce diligenter; ne ſenſu proprio, pro tollendo tali forſitan impedimento, vtaris tali remedio, de quo poſtmodum impedimenti maioris tibi naſcatur occaſio. Sicut æſtuans contra æſtum aqua ſe infrigidat, & exinde poſtea magis æſtuat. Vnde vetus & approbata hæc Patrũ ſententia fuit. Quiſquis vitia faciliter vincere,non decipi,non in actibus ſeduci volet, omnia ſpiritualis Patris conſilio peragat. Videantur collationes Patrum, vbi multipliciter hoc habetur deductum. Hæc de doctrina.

De Oratione. Membrum Tertium.

H SEd vbi iam homo meditando, & ſciſcitando quid agendum ſit didicit;oportet, vt ſe ad Deũ conuertat penitus,& gratias agens, ꝙ meditatione illuſtrauit,ꝙ doctrina docuit,laudans, & obſecrãs per datam miſericordiam,vt det exequendi iã ſcita efficaciam. Ora igitur ait Sanctus Thomas deſideranter, ſuppliciter, humiliter, perſeueranter, confidenter, & frequenter, vt qui mandatum dedit, interpretetur tibi canonem quem condidit, det quod iuſſit,conſeruet quod dedit, augeat & p̃ficiat,quod incępit, expediat impeditũ, compleat incõpletũ. Hæc ille. Eſt ergo exorandus Deus, ſunt & inuocandi Sancti, & potiſſimũ illa virtute vitio

contra-

contraria preſulgētes, quo ſuccurrant; ne vnquam vitium hoc dominetur noſtri. Crebra pro huiꝰ extinctione emittenda ſuſpiriorum miſſilia, hoc iugiter in oratione ante oculos tenendū. Et verè, qui
Mat. 11 orando perſtiterit, quod petierit eſt accepturus.

De exercitio, & neceſſarijs ad exercendum. Membrum Quartum.

I POſtremo poſt omnia dicta, opus eſt exercitio, & operatione noſtra, de qua Sanctus Thomas ſic ait. Hinc quod aperitur diſcenti, quod datur oranti, exercendum eſt in actibus cordis, & operis. Exercitium enim eſt cauſa potentiæ: vt Ariſtotiles probat. Aſſueti enim contemnere terribilia, & ſuſtinere, ſimus fortes, & ſic maximè poſſumus ſuſtinere. Sic de caſtitate, & cæteris huiuſmodi eſt exēplificandum. Et quoniam circa hoc vltimum ſumma vis conſiſtit, & plures quomodo ſe exercitare debeant ignorant, ſunt quædam aſſignanda, quæ ſunt exercitari ſe volenti neceſſaria. Et ſunt iſta.

Arma, ducem cape, cerne modum, tps, medicinam,
Primò enim, qui legitimè ſe in decertando vitia ſua exercitare volet, oportet, vt arma comparet; Inermis enim bello ineptus. Arma autem militiæ
2. Cor. 10. noſtræ non carnalia; ſed ſpiritalia erunt; cuiuſmodi ſunt iuxta Bonauent. Strenuitas, quæ negligentiā abijcit, & ad dura ſubeunda animat. Seueritas, quæ in pugna non cedit, non fugit; ſed ad finem perfert. Benignitas, quæ etiam vulnerata non deſperat; ſed placide perfert cuncta.

Hæc tria arma, qui habuerit, non hoſtium opus eſt multitudine terreatur, aut apparatu fortium cōcutiatur; E cęlo enim victoria erit, & æquè Domi-
1 Reg. 14. no vincere in multis poſſibile, vt in paucis, ſolum non abijciat ſua arma; Sed ne armorum inopiam quis opponat, & cauſetur, en potentiſſima illi dabo, & ſunt iſta.

Crux Chriſti, nomen, virtus, oratio, verbum.
Potiſſimum munimentū, victoriæ tropheū, promptum cuiq; ſemper armamentum eſt Crux Chriſti, qua omnis miles ſe inſignire habet. Signum enim Crucis, & fides ad Deum ipſo Antonio ſancto teſte, murus eſt inexpugnabilis, & triumphale inſtrm. Vnde dicebat. Signate vos, & eritis ſecuri. Quotiēs igitur bellum inſurgit, quotiens obſtat gens aduerſa, manus impingat crucem; & cedent hoſtes omnes. Iſtud enim triūphale vexillum ſummè timent, & fugiunt hoſtes. Hinc Origenes ſuper Exod. vj. Quid timent demones? Sine dubio crucem Chriſti
Pſ. 54. in qua triumphati ſunt. Timor, & tremor cadit ſuper eos, cum ſignum viderint in nobis crucis fideliter fixum, & imaginē quam Dñs expandit in cruce, &c. Sunt libri exemplis pleni, de quo & Gerſon ſcribit. Interrogauit me inquiens pridē virgo grādeua, probatiſſimæ, & deuotiſſimæ vitæ, nomine Agnes, propinqua quondam Domini Vrbani Papæ Quinti. Quod eſt potiſſimum contra diaboli tētationes, & vitiorum inſultus ſubſidium? Dū ſuſpēderem ego cogitabūdus reſponſionem, ipſa ſubintulit mox, crux. Suſcepi ait, idem Gerſon protinus hīc vocem, quaſi de cęlo ſonuiſſet, & ita ſonuerat. Ego. n. etiam atq; etiam, multis iam annis mecum repetens, conferens inſuper cum alijs, non inuenio compendioſius, non efficacius antidotum. Quare? Quia nullum humilius, nullum inſuper arrogantię diaboli magis aduerſum, ꝙ ipſum ita proſtrauit nullum. Metuit canis, qua cęſus eſt virgam ſemper. Sed ne longiſſimus, proſequitur Gerſon ſuper Magnificat plura de efficacia crucis. Hoc ſuademus vnum. Quotiens vitia titillant, ars breuis accipiatur ad victoriam vitiorum, tota crux mente conſtringatur impingatꝰ manu, & dicatur. O Crux aue ſpes vnica, ò aſtes triumphale ſignum. Et in hoſtes cum Eccleſia fulmina. Ecce crucē Dñi, fugite partes aduerſæ. Sed accipe, & aliud non minꝰ tutū firmamentū, & ſit Adiutorium tuum in noīe Dñi, & nullus præualebit aduerſum te. Turris. n. fortiſſima Prouer.
nomen Dñi. In huius inuocatione exiuit Dauid ad 18.
Goliath, cum funda, & lapidibus crucifixi. Monſtrū 1. Reg.
illud horrendū cum armorū apparatu omni, armis 17.
his mox eſt deuictum. In hoc triumphauere Chriſti martyres oēs. Quādocunq; ergo vitio aliquo pręmeris, tentatione impugnaris, inuoca Chriſtū, memorare Ieſu nomen, ſimiliter & matris eius Marię. Et præſertim ad mentem reuoca titulum triumphalem. Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum. Breuis is titulus ad legendum, leuis ad portandum, dulcis ad ruminandum, fortis ad protegendum, fidelis ad cuſtodiendum, efficax ad triumphandum. Cum & ſecurè certat, qui hunc titulum pro munimento hēt. Magis deuoto is ad deuincendum vitia proderit; q̄ ſi loricatus, ocreatus ab immo pedis vſq; in verticem conſcendat. Tranſeo reliquas tituli virtutes, tempus non patitur exemplis dicta probare. Tertiū munimentum eſt oratio frequens. Hæc neminē deſtituit, nullum derelinquit. Quotiens filij Iſrael hoſtibus ſuberāt, quotiens deſperationis baratro detinebantur, qñ hæc arma ſumpſerunt, in capite facti ſunt ex cauda. Sic enim ſcriptum eſt. Clamauerunt Pſ. 106
ad Dñm cum tribularētur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos. Hinc & horum Rex vnus ait. Cū Ezech. 2. Paralipo. 20.
neſcimus quid agere debeamus, hoc habemus reſidui, vt oculos ad te leuemus. Poſtremò oīs virtuoſa operatio mentis eſt armatio: vt Apoſtolus vult. Sumamus itaq; fidei ſcutum, galeam ſpei, gladium Ephe. 6
verbi Dei &c. Hinc in Vitiſpatrum. In pugna ſpiritali corpus eſt equꝰ, miles ſpiritus, lorica charitas, galea ſpes, ſcutum fides, gladius eſt Verbum Dei; lancea oratio, arcus & ſagittæ prædicationes acutę Pſ. 119
ſella equi eſt contemplatio, cingulum quod ſellam tenet humilitas, frenum temperantia, ferramenta equi contemptus mundi. Potiſſima quoq; armatūra eſt uerbum Dei, & Sacra ſcriptura: vt dr̄ infra. In hoc enim ſolo deiecit Dominus Ieſus omnis inſul Mat. 4.
tus inimici. Hæc ſatis de armis, non eſt qui iam cōquæri poteſt.

De ductore ſapienti habendo. Paragraphus II.

ALterum requiſitū eius, qui in vitiorū decertatione ſe exercere volet eſt, ꝙ ductorem q̄rat K
qui & viam nouerit, & inſidias hoſtiū non ignoret. Solet enim Deus hoīem per homines frequenter

inſtruere,& eis medijs hoſtes ſinium exterminare. Væ illi, qui ſibi confidit, & ſolus ſine ductore incedit. Nam leuiter incidit in venatorum laqueos,
Eccli. 4 & cum inciderit non habet ſubleuantem. Igitur ad noſtram humiliationẽ, vult Deus vt ductores ſequamur. Sic ſic populum Iſraeliticum per Moyſen
Pſ. 76 ex Ægypto, in terrã ꝓmiſſionis deduxit. Sic Loth
Gen. 19 de Sodomis non per ſe; ſed per Angelum ductorẽ exire coactus eſt. Sic Cornelium ad Petrum; Paulũ
Act 10 ad Ananiã direxit; imò per medias cauſas oĩum ſtu
Act. 9 dia dirigũtur. Quiſquis ergo ſecure voles incedere, quiſquis de vitijs reportare palmam, eaque in fundum vſque exinanire, ductorem elige ſpiritalem, non ignorantem aſtutias Sathanæ, virum tibi præficere ſtudeto, cuius conſilio, & ope cũcta agas.

De modo, & ordine certo vitia debellandi præſtituendo. Paragraphus III.

L

TErtio, qui expedirè volet in vitiorum eradicatione proficere, debet modum certum, & ordinem ſibi præfigere, quo poſſit procedere. Ordinem autem quo progrediendum ſit, Hugo pulchrè edocet dicens. Purgationis inquit tuæ ſollicitus. Primò neceſſe eſt, vt paſſiones, quibus impugnaris attendas, deinde, quæ ſint quibus maximè fatigaris inſpicias. Poſtremò, quæ inſtrumenta, quibus paſſionibus magis obuient ſagaciter perquiras, & quæ magis impugnat feruentiori inſtantia, vt ipſa obruatur inſiſtas. Nec ſic tamen extinctioni vnius paſſionis, tota vehementia inſiſtendũ eſt vt ad cętera deprimenda corporale organũ deficiat. Hæc Hugo. Notentur verba ſignentur myſteria; ſunt enim plena, & verum docent ordinem vitia expugnandi. Quę latius in libro, qui intitulat̃ Beatus vir. explicantur, vnde nec hic rememoranda. Pro autem clarius hoc modo vitia expugnandi intelligendo, notandæ ſunt quatuor regulę philoſophi, quas ſecundo ethicorum. cap. vltimo ponit. Prima eſt, quòd quis conſideret ad quod malum ſit plus inclinatus, à natura, an à conſuetudine, & contra illud plus conetur. Ratio eſt, quia ad quod complexio, aut conſuetudo inclinat, facilius trahit, ad tranſgreſſionem medij virtutis. Ad quid autem quis plus ſit inclinatus, patere poteſt ex delectatione, vel triſtitia, quam quis circa vitium certum habet. Et hæc eſt efficaciſſima via, ad vitia debellanda. Sed totis viribus eſt hic laborandum: vt patet de volentibus beſtias aliquid docere; oportet enim quod cũ magno conatu operentur, contra naturalem illarum inclinationem, vt qui docere vult canem duobus pedibus ambulare, &c. Altera regula eſt, vt quis magis fugiat illud vitium, quod magis virtuti certè contrariatur. Vt temperantiæ plus contrariatur intemperantia; quam inſenſibilitas. Et liberalitati magis repugnat auaritia, quam prodigalitas. Ratio, quia tale vitium plus inficit virtutem. Exemplum de ſanari volente, qui plus nociuum plus vitare habet. Tertia regula eſt. Inter omnia maximè eſt delectatio, & delectabile, quandocunque in vitijs cauendum. Ratio eſt, quia naturaliter ad delectabilia inclinamur, & talia apperitui propoſita ſtatim placẽt. Voluntas curuatur, ratio excecatur, concupiſcibili oblato. Sicut exempli gratia, per exteriora munera, etiam iuſtorum iudicia peruertuntur. Quarta regula eſt, vt quis conſideret ſuper abundantiam, & defectum, quæ opponuntur virtuti. Et perpendat qualia ſint, & quam mala ſint peccata. Et virtutis medium ſic facilius diliget, & medium inueniet virtutis. Hoc quoque circa modum obſeruandum, quòd carnalia vitia melius vincuntur per fugam, & omnis occaſionis remotionem, Spiritualia autem reſiſtendo melius ſuperantur: vt patet in Beatus vir. His modis, qui certaret, facilè palmam reportaret.

De certo tempore expugandi vitia præfigendo. Paragraphus Quartus.

QVartò multum certanti proficeret, quòd certum ſibi tempus in his exercendi figeret, ſcilicetq; quandiu eſſet contra vnum vitium pugnandum. Vnde de primo notandum, quòd ſicut variæ poteſt quis ſe circa hæc exercitare; ita etiam, & licet variare tempus. Poteſt enim primo homo ſe exercitare per generalem quendam horrorem, & reſiſtentiam vitiorum, vt ſcilicet quotienſcunque inſurrexit eis repugnet. Et ſecũdum hoc, omne tempus congruit. Rurſus poteſt ſe homo circa hæc exercitare, ſingulis diebus vnũ aſſumendo vitium, contra, quòd ſingularius ſeopponat, orando, & meditando. Et ſic conuenit vti ſeptennis, ante, & poſt horas, vt patet infra. M

Tertiò quoque poteſt ſe homo exercere circa vnum uitium magis ſibi infeſtum, non ab illius inſecutione deſiſtens, donec ad internetionem vſq; interimat. Et ſic longius in hoc oportet exerceri. Et præter continuam orationem, & exercitationẽ communem erga illud uitium, oportet aliquid certi temporis habere, in quo ſecundum hæc aſſignata poſſit exercere. Ad quod congruentius non ſe offert tp̃s, quam poſt matutinas. Nam & hoc tempus ipſe Dauid huic exercitio deputaſſe uidetur cum ait. In matutino interficiebam omnes peccatores terrę, &c. Sed hoc tamen moderate, & breuiter; ne ſomno tp̃s ſubtrahatur. De ſecundo aũt, quãdiu ſ. ſit contra unum uitium præliandum, & contra aliud bellum ineundum, hoc ſciendũ, quòd tãdiu debes pugnare, donec ipſum vitium adeo deficiat, & debilitatũ ſit, vt mox cũ inſurrexerit, ip̃m ratione poſſis comprimere, & refrenare, & quãdiu ipſum præcęteris eſt tibi infeſtũ. Vnde Hugo. Nec importunius eſt laborandũ: ut nõ q̃libet paſſio ſentiatur; ſed cũ ſurrexerit ſcdm iudicium rõnis compeſcatur. Hæc ille. Gñalem aũt horrorem contra oĩa uitia habere oportet, quãdiu in corpore halitus perſtet. Dicit enim Bernard. Credite mihi, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccenduntur extincta, & ſopita denuo excitantur. Parum ergo eſt ſemel putaſſe, ſæpè putandum, imò ſi fieri poterit ſp. Semper.n. uelis nolis, Iebuſeus erit in terminis tuis. Sẽper ergo obſiſtere oportet. Vnde, & militia eſt uita hoĩs, quandiù eſt ſuper terrã.

Pſ. 100 · *Ioſu.* 15 · *Iudic.* 1 · *Iob.* 7.

Noli

Digitized by Google

Iob. 7. Noli cedere, noli belli cauſare diuturnitatem, recipies. n. æternum præmiũ, & ſi legitimè certaueris, euades pęnarum æternitatem. Hæc de tẽpore.

De remedijs ſciendis. Paragraphus Quintus.

N Poſtremò, qui legitimè certare, & plenè curare uitia volet, oportet vt medicinam & remedia (quibus ſi vulneratus fuerit ſe curet) ad manũ habeat. Hæc aũt remedia vitiorum curatiua, vel ab alio poſſunt impendi, vel à quoquã ſibiipſi applicari. Quid quæſo aliud ſunt Prælati, niſi animarum medici? Qui vt ſubditos bene curent, ſex remedijs (vt docet magiſter Iacobus Carthuſienſis, in tractatulo de arte curandi vitia) vti debent. Et ſunt hæc complexa hoc verſu.

Orans, exemplũ, moneat, bona, ſtringat, & aufert.

Deuota ad Deũ orõ.		Pro ſubditorũ vitijs oret.
Irreprehenſibilis conuerſatio.		Exemplum uirtutum prębeat.
Sana, & crebra admonitio.		Doceat, & exhortetur ad bonum.
Beneficiorum exhibitiõ.	Qua	Etiam obſecrando, & donis alliciat.
Diſciplinæ coerctio.		Culpam impunem nõ dimittat.
Abſciſionis ferrũ, & cauterizatio.		E medio malum auferat.

Qũo autẽ hæc applicare dñt, quibus, & circa quos vtentur, qm̃ Prælatorum ſcire refert, non eſt hic, vbi paruuli paruulis ſcribimus proſequẽdum. Qui ſcire volet, librum eius legat. Hoc vnum cohortamur, vt districto magiſterio, qui cito ſanari voluerint ſe ſubijciant, & in omnibus pareant Prçlatis vt infra dicetur in profectu.

Remedia interna. Capitulum Quartum.

O Sed iam qũo quis ſibiipſi medebitur, & per quę, dicam⁹. Hoc.n.longe nobili⁹, hoc efficacius curat. Poſtq̃ igitur oia priora qs habuerit, poſtq̃ vitia principalia cognouerit, oportet, vt remedia ſingulis contraria quærat, eaq́; applicet donec curetur; Sed qm̃ paſſim hæc remedia in libris inueniuntur, tm̃ generalia quædam ponemus, vt vbi particularia ad manum non habuerimus; vel hęc ſaltem applicemus, prætereà ſeptẽ, quæ in profectu ponũtur.

Radices fugiat,	*reprimat,*	*verbum gere quinũ.*
Quæ ſunt amor proprius, timor noxius.	Vide paragrapho ſecũdo.	Vide paragrapho tertio in remedio ſcripturæ.

Primò omnium, qui vitia funditus extirpare, vult, oportet, vt vitiorum radices euellat, quæ duæ ſunt iuxta Auguſt. ſcilicet timor malè inflammans, & timor malè humilians. Quę tamen ſub vnam reducuntur, & dicitur amor proprius. His radicibus, qui debita antidota adhiberet; omnia ſimul vitia a ſe excluderet. Sicut cum materia peccans in Simile. febre abijcitur, tota febrilis ægritudo ſanatur. Qui enim non timet, niſi verè timenda, & non amat, niſi verè amanda, nullius vitij habet pauere incurſum. Hinc eſt, ꝙ odium ſuiipſius, fons eſt, & ſcaturigo virtutum. Sed heu amor proprius nimium celebratur per orbem. Qui tñ niſi abijciatur, gratis pro extirpãdis vitijs laboratur. Nam niſi quis vul- Simile. neratus telum è corpore euulſerit, ois medicina exterius applicata inanis erit. Sed forſitan cauſabitur quis difficilè fore odiſſe ſeipſum. Fatemur; ſed virtus in arduis collocat ſedem. Si corporalis ſanitatis auidi ferrum patiuntur, & ignem, ſi nulli quantumuis amariſſimę potioni, imò, & ignis exuſtioni, ſed & membrorũ putridorũ abſciſioni non ſe dant, quid nõ pro aïæ ſalute ferendũ? Et q̃ quęſo difficultas, q̃d tam in ptãte hoïs, ſicut amare, ꝙ velit, & quod nolit odiſſe? Sumus (Philoſopho teſte tertio ethicorum) dñi actionum noſtrarũ; imò, & voluntatũ à principio vſque ad finem. Fatemur tamen difficilè eſſe; ſed ecce apponimus unguentum lenitiuum. Si graue videtur non amare concupiſcentias, aut teipſum, appone commutationis unguentum, nobilius quippiam amando, & illis leuius habebis. Nam uidemus in humanis commu- Simile. tationibus, & emptionibus, quòd licèt una res multum diligatur, cum tamen nobilior ſuperuenerit, mox prima vileſcit, libenter commutatur: ſicut in donatione argenti pro auro, aut cupri pro margaritis, &c. Hoc enim morale, imò, & naturale, ut motus, & delectationes maiores, expellant minores. Quid ergo uis uiliora amplecti; cum multo inſigniora, & meliora habere poſſis? Quæ licet ſint abſentia; ſunt tamen uerè uentura. Sic igitur una delectatio aliam uincit, & nihil tam amabile, quod non cedat amabiliori, uia commutationis. Aut certè ſi adhuc difficilè eſt, inordinatum amorem tibi relinquere, lini te unguento cõminationis; ut ſcilicet cum delectatio noxia, aut illicitus amor titillat, confugias ad meditationem pęnarum infligendarum pro amore illo, mitius tecum agetur. Nam ſecundum Ariſtotelem facilius contemnimus delectationes, quàm patimur pœnas. Sicque contrarium contrario retundendum, & metus pœnarum terreat, & prohibeat ab exceſſu culparum. Quæ rogo inſania, ut quis pro delectatione momentanea, mercetur æterna tormenta?

Quomodo noxius expellitur timor. Paragraphus Primus.

P Quod ſi timor noxius ad peccata impellat, poterit & ipſe duplici hac via retũdi, atq; expelli. Primò ſcilicet uia commutationis, ut cogitet, quòd per paruas pœnas maiores euadat, & æternas, dicens ſibi. Qui timet pruinam cadet ſuper eum nix. Et illud. Melior eſt mo- Iob. 6. dica amaritudo in faucibus, quàm æternum tormentum in uiſceribus. Secundo expellitur uia cõmutationis, qua cogitat de remuneratione æterna, pro temporali pęna. Nam aſſidua recogitatio præmij, minuit uim flagelli, patet hoc in bellis, & martyribus Sanctis. Hinc Eccleſia de ſancto Laurentio dicit.

Sudat martyr in agone, ſpe mercedis, & coronæ,
Quæ dantur fidelibus pro Chriſto certantibus.

Hinc, & Apoſtolus ait. Nõ ſunt cõdignæ paſſiones Rom. 8.

 huius

Digitized by Google

huius tẽporis, &c. Agite fratres præmiũ ante oculos ſiſtite, viriliter pro eo obtinẽdo agite, ab oĩbus
1.Cor.9 abſtinete. Qui in agone cõcertat, ab oĩbus ſe abſtinet, & illi quidẽ, vt corruptibilem coronam accipiant, nos aũt incorruptam. Hæc ſpes gaudia obtinendi, euadendi tormẽta, grauia quæq; dulciſſima facit. Timor malus, & amor conquieſcunt, ad vitia non impellunt. Hinc ieiunia ſuauia, cilicia mollia, cõuitia iocunda. Hinc dulces corporis diſciplinæ, hinc cellæ quaſi paradiſi hortus redolẽt, ſpei ſuauitate pfuſæ. Noctiũ vigiliæ breues, aſpa mollia fiũt, hinc dura ſeniorũ impia, amplectũtur, veluti cumulata margaritis plena marſupia: & vt paucis dicã oĩa leuia facit ſpes iſta gemina, euadendi tormenta, & obtinendi gaudia. Crebro igitur nos hæc vnguẽta delibemus, crebro ſpei memores ſimus. Hęc latius diximus, quoniam hic nodus ſiſtit.

Remedia externa. Paragraphus Secundus.

Q SEd iam quomodo etiam ab extra mederì poterimus vitijs ponamus. Qui n. benè, & intus & foris fuerit munitus, facilius vitia curabit. Eſt aũt duplex à foris victoriæ modus. Nam bellatores inclyti, aut pede, aut ſcuto hoſtes vincere ſolent, pede fugiendo, ſcuto reſiſtendo. Et licet glorioſius ſit vincere pugnãdo, & reſiſtendo, perículoſius tamẽ, & grauius eſt; fugere aũt ſecurius, & frequentius. Sufficit.n. ſcdm Hieronymum, non vinci ab hoſte.
Eccli.4. Scimus enim ait Iaco. Carthuſien. dictus, contra ictum fluminis difficilẽ eſſe meatum; cũ curſu verò facilem pp reſiſtentiam paruã. Qui igitur vitiorum voraginem, & impetũ quarũcunq; cupiditatũ, veraciter volet effugere, oportet irritamenta, & incitamenta, vnde oriuntur, excludere, & declinare. Oriũtur aũt, vel ex exteriorib⁹ obiectis ſenſib⁹ oblatis, aut ex propriæ rebellione carnis. Et ſcdm hoc duo remedia ponuntur. Primum vt noxia obiecta ſenſuum cauta cuſtodia fugiamus, & à nobis elongemus, & vitiorum occaſionem amputemus. Nam ſic nihil erit in intellectu, qd non prius in ſenſu. Et ſi fons obturatus fuerit, clarum eſt, ꝙ riui nõ fluẽt. Oportet ergo hominem elongare ſe ab omni occaſione vitiorum: quemadmodum ſenes Troiæ dixerunt. Helenam fugari oportet; abijcientes enim eam minus peccabimus, teſte Ariſt. ſecundo ethicorum. Sic, & nos quodlibet circa qd turpiter oblectamur, abijcere oportet, vt nec ſit in memoria. Alioquin præſente delectabili, vix ſalui erimus. Obiectum enim mouet ſenſum, ſenſus intellectũ. Hinc illud Angelicum ſeruemus. Fuge, tace, quieſce, ſi vis ſaluus eſſe. Et hoc pro regula ſeruetur, vt quandocunque ſe ſentit in aliquo delectari, ꝙ ad vitium tendit, contrarium ſibi aſſumat. Vt S. Benedictus, vbi carnis delectationem ſenſit, vepribus ſe iniecit. Sic alter amara pro dulcibus ſumpſit. Nam & Ariſt. docet, ꝙ per hoc homo deuenit ad medium virtutis, quando ſe trahit ad oppoſitũ eius. Sicut tortuoſa ligna, ſi rectificari debent, oportet, quòd violenter ad oppoſitam partem trahantur. Non tamen virtutem vltra medium ponimus; ſed nimium omne, cum Auguſtino execramur. Tertium principale remedium, & idoneum contra oĩa vitia antidotum eſt, repreſſio, & caſtigatio propriæ carnis, vigilijs, ieiunijs, & diſciplinis; ne inſoleſcat, & ſpiritui rebellet. Nam ad carnem ſpiritui ſubiugandam, non eſt efficacior via; quàm afflictio, & ſubtractio voluptatum: ſicut in expugnatione, caſtrorum fortiſſimum remediũ eſt ſubtractio victualium: vt fame tandem victi hoſtibus ſe tradant. Sic Paulus egit, qui ait, caſtigo corpus meũ, &c. Et eſt hoc remediũ, vt plures aiunt tãtæ neceſſitatis; & niſi hoc primitus attentatũ fuerit, fruſtra alia remedia aſſumuntur. Fiat tñ caſtigatio hæc diſcretè. O quàm ſuaue eſt ſpũi tali cohabitare carni. Nam & in eo eſt beneplacitum Dei, cum nõ fuerit mulier; ſed cato litigioſa. Verè durum eſt priuſquã pax hæc obtinetur; ſed nil carius cum obtinetur. Tunc in domo pacifica iuge eſt conuiuium, & læta cohabitatio: iucunda, ſicut muſica in conuiuio vini. Sed dulcia non meminit, q non guſtauit amara. O hæc remedia iuuenes agamus: vt poſt (ſenes) de victoriæ triumpho gaudeamus. 1.Cor.9 Prou.21. Pſ.67. Prou.21. Prouer.15. Eccl.49

Remedium ſcripturæ. Paragraphus Tertius.

SEd iam radicibus, & occaſionibus vitiorũ per ſuperiora remedia reſecatis, apponendum eſt remedium, quo & inter belli conflictus vtamur. Et hoc eſt, vt vult Bern. quintuplex verbum, de ſcripturæ torrente, inſtar Dauid manufortis bellatoris collectũ, in vaſę memoriæ repoſitũ, longanimitatis appoſita funda. Sunt autem verba iſta. R 1. Reg.17.

Verba minans, ſpondens, & amans exempla, & orans.

Verbum comminatorium, promiſſorium, amatorium, exemplatiuum, oratorium.

Vt cõſideres.
Quanta comminetur Deus mala.
Quanta promittat bona.
Quanta exhibuit charitatis indicia.
Quàm multa proponit ſanctitatis exẽpla.
Quàm oratio efficax ſit valida.

Hæc verba ſibi aſſumat, quiſquis de vitijs triumphare exoptat. Mox enim, ut uitium mentem pulſat; ſi Diuinas comminationes expaueſcas, ſi promiſſiones deſideres, mitius habebis. Qd ſi uenerit in mentem dilectio illa tam ineffabilis, quàm tibi Deus maieſtatis exhibuit, nonne uitium omne ꝓcul abſcedit? Qd ſi adhibueris Sanctorum exẽpla, nonne ut à facie ignis, diſſipantur, & liqueſcunt uitia? Iam uerò ait Bern. Si fortè inſurgente ſubito uitio, nihil ex his, quæ prædiximus apprehendere, quiuerit manus tua, toto feruore ad eam conuertere, quæ ſola reſtat, orationem, & continuo auxilio tibi Deus erit. Ecce hæc latius diximus de remedijs, & modis uitia expugnandi, quoniam hæc pluribus uidemus neglectui eſſe. Student plures obſeruare cærimonias, & monaſtica ſtatuta, & ubi hæc fecerint ſalua arbitrantur ſibi omnia, & de his uitijs mentalibus expugnandis, eſt eis poſtrema cura; Sed non ſic Patres noſtri nõ ſic, quorum unus dixit. Bonuum eſt pſallere, & ſtatuta ſeruare; ſed qui uitia expugnat ſic poſtrema cura (die

Digitized by Google

(die is die mit dat ſpeck onder de Kiſt ghaet.) id-eſt ille qui lardum ſub ciſta reportat. Vel pulices ſporta conſeruare nititur.

Practica meditatoria ſuper vitijs, & virtutibus, ſub tropo duarum alarum. Cap. V.

S Apoc 12. DAtę ſunt mulieri alæ duæ magnæ, vt volaret. Apocal. Poſſemus iam finem dare vitiorũ extirpationi; abnndè.n.iam de ea eſt diſputatum; ſed oportet primũ, vt quæ promiſimus abſoluamus. Diximus aũt nos poſituros modũ quendam meditãdi ſuper vitijs, & virtutibus ipſis, qui modus, qm̃ pluribus eſt ignotus; ideò & à pauciſſimis frequentaẗ. Quotum.n.quemq; iam dabis, qui hmõdi meditationi incumbat? Opere pretium ergo exiſtimamus, modũ aliquem huius meditationis aſſignare. Sciendum itaq;, ꝙ venerabilis ille Ioannes de Gerſon, in libro ſuo de Myſtica Theologia, docet vnam Practicam meditationis, huic præſertim generi de vitijs, atq; virtutib. ſingulariter congruentem; maximè.n.inter diſparia locũ habet. Et eſt iſta praxis; vt .ſ. diſcamus, & nos alas myſticas fabricare, quibus de imis ad ſumma, de inſcitia vitiorum, atq; virtutum, ad eorũdem cognitionem ſubleuemur. Cuius inſtitutis, & nos edocti, duas hic alas ponem⁹; dextram, ſ. virtutis; vitij aũt ſiniſtram. Quibus ſi volare, in quibus ſi nos exercitare voluerimus, non parum in virtutum ac vitiorum cognitione, ac ꝑ hoc in vitiorum odio, amoreq; proficiemus virtutum. Hæ.n. videntur typicè eſſe illæ alæ datæ mulieri; ſ. Eccleſię, vel cuiq; aïæ fideli, à dracone; vitiorum ſ. infeſtatione inſecutæ, quibus, & hoſtem euaſit, & & ad deſertum; pacem, ſ. cordis deuenit, & peperit prolem virtutum. O quæcunq; es igitur ò aïa fidelis, mulier fragilis, & mollis aer, & nihilominus à dracone infeſtata, vitiorum æſtu afflicta, quæ cupis hoſtem euadere, ad cordis puritatẽ pacemq; peruenire, virtutum parere prolem, has tibi myſticas alas inſtar Eccleſiaſticæ columbę apponere curato, & venient tibi oĩa bona pariter iam dicta. Eſto igiẗ
1.Paral. 18 columba, & inſtar Cherubin, duabus alis volare ad cauernas maceriæ ſtudeto: vt ſic mala ciuitatũ euadas, & illic caſtos abſcondas, & nutrias pullos. Ad
Cant. 2. hoc.n.in Canticis inuitaris, vbi ſponſus ait. Veni columba mea, veni de libano &c. Harum alarum
Pſ. 54. deſiderium habuit magnus ille Dauid; dũ pia quadam exoptione clamabat dicens. Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ &c. Harum aũt alarum hæc
Pſ. 67. diſpoſitio, atq; ordinatio erit. Habebit nempè quęuis ala pennas deargentatas, argento eloquij ſacri. Integrabiturq; penna quælibet, ex tot pennulis circumpoſitis, quot ſub vnaquaq; ſumi poſſunt particulares meditationes. Plummæ autem quibus & pennæ, & pennulæ, proceſſu temporis depoliri debent, ſunt ſacræ Scripturæ verba, Doctorũ ſcripta Sanctorum, facta & exempla, ſeu quæ ꝓpria adinuenit induſtria. In his namq;, ferè totum quod meditari poteſt, eſt comprehenſum, & incluſum.

Paragraphus Primus.

Metaphora PRo quarum tñ alarum intelligentia ampliori, nota ꝙ inſtar materialium alarum habẽt in ſe pennas; ideſt principales quaſdã diſtinctiones, ſeu punctuationes: vt ſunt diffinitio, diuiſio &c. Pennulas quoq; habent, quæ ſunt maiorũ punctorum ſubdiuiſiones: vt circa cõmendationem ſubdiſtinguntur varia mẽbra; ſ. ſcriptura, natura, exẽpla &c. Plummæ vero, quæ huic alæ deſunt, ſunt varia Doctorum ſcripta, auctoritates, & exempla, quæ erunt circa ſingula, & magna, & parua puncta aggreganda. Exempli cauſa; ſi de caſtitate cogitare velim, primò eius diffinitio, & diuiſio, tanq̃ pennæ conſiderandæ occurrunt. Diuiditur autẽ hæc caſtitas in virginalem, vidualem &c. Pennulæ ſunt, quæ ſi cõſequenter per exempla, & ſcripta declarare pergo, quaſi plumas pennulis appono. Vnde liquet, ꝙ qui hoc proceſſu volet meditari, poterit ferè omnium Sanctorum ſcripta ad alas reducere. Cuicunq; igitur animo eſt, in virtutum ac vitiorum cognitione illuſtrari, in eorum eradicatione proficere &c. hoc proceſſu ſtudeat de his meditari. Et ſi in principio mox neſciat Sanctorũ ſcripta, auctoritates, & exẽpla, tanq̃ auicula recens orta, plumis carens; ſaltem pẽnas aſſumat, ad Sacræ ſcripturæ ſyluam accedat, magnas illas, apprimeq; plumatas volucres attendat, & ex earum nidis, vel aliquas ſaltem interdũ plumulas aïæ ſuæ apponere curet. Hoc eſt breuiter dicere. Quicquid ſtuduerit, aut in Sanctorum Patrum libris legerit, mox hoc ad ſuæ meditationis alam applicare ſtudeat, aſſignando videlicet, vel retinendo. Et ſic in breui multum proficiet nimis.

De prædiſpoſitione ante volatum. Paragr. II. T

SEd in hoc quemq; præmonitum eſſe oportet, vt antequã volare velit, videat ne habeat alas aqua, vel viſco infectas, & impeditas. Qd eſt apertius dicere. Præparationem cordis, ante meditationem oportet præire. Præeant igitur iſti gradus; ſ. Expurgatio qua animus purgetur.

	Diſtractionib.		Cordis recollectionẽ.
A	Peccatis.	& hoc ꝑ	Peccatorũ cõtritionẽ.
	Paſſionibus.		Humilẽ cõquæſtionẽ.

Oratio qua petas, ut		
Ratio illumineẗ.		Intelligendum.
Memoria inoueẗ.	& hoc	Scripturas memorãdũ.
Affectus inflãmetur.	ad	Vitiorum odium, & uirtutes diligendum.

Sequuntur alæ virtutum, & vitiorum. Paragraphus Tertius.

QVis dabit mihi pennas, ſicut columbæ, & uolabo, & requieſcam? Pſalm. V

Ala dextra uirtutis; ſcilicet cum deſiderio uirtutis acquirendæ.

Pennæ ſunt puncti principales.	Pennulæ ſunt ſubmembrationes.	Plumæ ſunt harum proſecutiones.
		Nomine.
Diffinitio qua primum conſideres.	quid ſit	Re.
		Diffinitione.
Varia quæſtio utrum ſit uirtus.	Summa. Vel ima.	Vt Tho. & cęteri docent.

Di-

Diuiſio in { Species. / Differentias. / Partes ſubiectales.

Filiatio, qua videas quas de ſe virtutes gignat.

Cõmẽdatio qua ad virtutẽ allicimur, vel per { Eloquij ſacri auctoritatẽ. / Doctorũ præconizationẽ. / Naturę doctrinabilitatem. / Multorum exemplaritatẽ. / Figurã, vel cõparabilitatẽ. / Acceptabilitatem. / Effectus, & vtilitatem. / Præmij ſublimitatem.

Promotio vel prouectio, ſcilicet per { Impedimentorum amotionem. / Remediorum adhibitionem.

Gradatio qua ſcias { In quo virtutis gradu ſubſiſtas. / Quã ꝓpè, vel longè virtuti appropies.

Ex ſignis cõiecturatio vt { Sic de internis iudices. / Per ſigna externa.

Ala ſiniſtra; ſcilicet vitij contrarij, cum deſiderio vitium exterminandi.

Pennæ ſunt puncti principales.	Pennulæ ſunt ſubmẽbrationes.	Plummæ ſunt auctoritates, & exempla circa ſingula.

Diffinitio, & illa varia eſt Sc3 { Magiſtralis. / Vſualis. / Deſcriptionalis.

Quæſtio diuerſa, quæ multipliciter variatur.

Diuiſio in { Species. / Differentias. / Partes ſubiectales.

Filiatio qua cognoſcas, quæ de ſe vitia producat.

Deteſtatio qua à vitio auertimur quia { Scriptura deteſtatur. / A Sanctis vituperatur. / Natura illud horret. / Exempla diſſuadent. / Rebus vilibus cõparatur. / A cunctis execratur. / Vilitas, & damnoſitas. / Pęnalitas vitandũ docet.

Deiectio, vel expugnatio per { Occaſionum ſubtractionem. / Remediorum appoſitionem.

Gradatio ſm triplices ſtatus Sç3 { Incipientes. / Proficientes. / Perfectos.

Signatio qua per externa ſigna, { Quam in te vitium dominetur deprehendis.

Harum alarum myſticarum vberior declaratio.
Et practica eis vtendi.

Hæ ſunt myſticæ alæ, quibus inter vitia, virtuteſq; eſt interuolandum.

In quorum meditatione, qui hoc proceſſu inceſſerit, nunq̃ ei copia deeſſe poterit meditationũ. X Nihil quippè puto, aut in Scripturis ſacris, aut etiã in Doctorum ſcriptis, de vitijs, aut virtutibus reperiri, quod non ſub alæ pennis, vel pennulis complectatur. Quiſquis igitur circa virtutum, & vitiorũ cognitionem, illuſtrari voluerit, libellũ ſibi, aut Manuale quoddã colligere poterit, in quo ſm huius alæ proceſſum poterit aggregare, & colligere, quicquid, aut de vitijs, aut virtutibus, vel legere contigerit, vel audire. Noui qui ita fecerunt, & ergo ſemper in promptu, cũ meditandi, tum ẽt prædicandi, & diſſerendi materiam habuerunt. Suadet & itidem venerabilis magiſter Ioannes Gerſon in de Myſtica Theologia, vndecima conſideratione ſecundæ partis; vbi docet alas has fabricare. Et qui hoc modo uolet pennas, aut pennulas has, plumis ſcripturarum adornare, ille potiſſimum debet ad ſequentium librorũ auctores accedere, & inde eas aggregare. Scilicet in primis iuxta Gerſonem, ad Summam uirtutum, & uitiorum item ad Specula moralia Vincen. Beluacen. in quibus abundantiſſima, pariter, & deuota materia de Moralibus habetur. Item ad Dietam ſalutis, & huiuſmodi. Quod ſi quis in commendatione, uel deteſtatione Scripturæ auctoritates exoptat, nõne Autorale, Repertorium Bibliæ, Concordantiæ item Bibliæ plenè eas tradunt? Quod ſi Sanctorum dicta uolet, Florum Manipulum, Pharetram Doctorum adeat. De cęteris uero. Profectus Religioſorum, item libellum Beatus uir intitulatum, aut Antonini ſummas requirat.

Sed hoc notatu digniſſimum, quòd quamuis has alas quis habeat, plumis, & pennulis ornatas; etſi cogitauerit iſta intellectu, & ſe non in alta librare ſtuduerit affectu, non uolare dicendus eſt; ſed Strutioni comparandus magis; habet nempè, ut aiunt, Strutio magnas alas; ſed paucos, uel nullos exercet uolatus. Quare ei hypocritæ, & uanarum laudum cupidi, iuxta Gregorium, aſſimilari ſolent. Sic plures ſcientiam habent, plumas auctoritatum ſcripturæ aſſumunt, non ut affectu uolent; ſed ut alijs ſcioli uideantur. Quod ut euitetur, nitatur homo iſta cogitans, intellectu aſſignatos circa alam uolatus affectuoſos exercere; Vt ſcilicet ubi cogitauerit uirtutis alicuius diffinitionem, diuiſionem, commendationem; mox ad ſingula, in affectuoſam proſiliat orationem dicẽs. O utinam Domine Ieſu, qui dediſti mihi huius uirtutis in te exemplum, dones, & mihi eam aſſequendi auxilium. Hinc enim eſt, quòd columbinas alas dixerimus, non alterius cuiuſpiam auis. Ipſa enim eſt, quæ gemere ſolet. Vnde inter uolandum, aut inter iſta meditandum, ita te gerere debes: ut cum Rege dicere poſſis, meditabor, ut columba; crebros, ſcilicet, & affectuoſos gemitus emittendo: ut uirtutem de qua meditatis acqui-

Eſa.38. Exechias mirum.

acqui-

Digitized by Google

acquiras, & uitium oppoſitum deuincas.

Sed poſtquàm diu uolatum fuerit huiuſmodi meditatione, ad requiem tandem eſt deueniendū, qui eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ob quem eſt uolatum. Ipſe enim eſt terra deſiderabilis, requies optabilis, in quem omnes conatus noſtri contendunt: ut ſicut uolatus ab eo incipit, conſiderando in eo virtutis exemplum; ita & in eo deſinat, humiliter eflagitando eius ſubſidium. Vnde poſſunt ſubſequi iſti gradus, ſcilicet

Obſecratio qua cum
- Affluentia deſiderij.
- Confidentia ſpei.
- Aſſiſtentia patrocinij.

Per
- Promiſſionem.
- Paſſionem.
- Sanctorū patrocinium.

petas
- Auferri vitiū.
- Elargiri virtutem.

Et quia non eſt dignus dandis; niſi gratus fuerit ſuper acceptis.

Sequitur. Gratiarum actio qua gratias agas.

Pro
- Meditationibus ſanctis habitis.
- Deſiderijs affectuoſis conceſſis.
- Exemplis datis, & patrocinijs impenſis.

Et neà ſpe laſa, & ardua defrauderis, & ne inania ſint omnia priora, vnum reſtat, vt ſequentem gradum ſcandas. Reflexio qua anima ad ſe.

Reuerſa
- Suam pigritiam ad cognita implenda excitet.
- Super actus ſuos ne à propoſito exorbitent inuigilet.
- Si proficiat in propoſitis, an non, ſæpe conſideret.

Et quotiens ſe exorbitaſſe, defeciſſe, declinaſſe à propoſito deprehenderit, pęnitentiam agat propoſitum innouet, virilius ſe bello accingat, & ad illa reliqua ſupra memorata exercitia ſe diuertat, Vt ſic omnium vitiorum paſſiones poſſit deuincere, & in veris virtutibus proficere.

Quomodo iugiter exercendum per ſeptenas, & de ordinatione ſeptenarum.
Capitulum Septimum.

A
42.
Leuit.4 CVm intinxerit digitum ſepties, aſperget contra velum Tabernaculi. Leuitico.

Sed qui velit vitia plenè, & citius deuincere, & in virtutibus proficere, hunc oportet: vt quidam ait iugi exercitatione, circa huiuſmodi exerceri. Parum enim, & lentè in huiuſmodi proficiet, qui ſe non inſtanter circa hæc exercitauerit. Hinc non ſufficiet vero decertatori interdum meminiſſe virtutum, & vitiorum; ſed vt plenè altare mentis expurget, ſeptem diebus oportet, vt illud expiet; iuxta Leuiticum præceptum. Et ſi verè hoſtes ſuos deprehendere volet; ſeptem diebus, vt eos inſequatur oportet. Et ſi funditus muros hierico cadere volet: ſepties circuire debet. Leuit.6 Ioſ.6.

Grandia ſunt, & innumera ſeptenarij numeri myſteria, & longum eſſet adducere vniuerſa, hinc tranſitis eis; deſtinatum exercitium breuiter explicandum. Oportet ergo eum, qui verè velit extinguere vitia, & in virtutibus proficere, crebram harum memoriam agere, indefeſſe pro his exorare, quod optimè fit per exercitium ſeptenarium, in quo ſe plures exercitauere Sancti. Vt ſcilicet ſecundum ſeptem horas, ſepties pro diuerſis ſeptenis, reſpectum tamen ſemper ad principale vitiū, aut virtutem habentibus, intentius oret: ſicut docet Bonauentura. Et hoc videtur innuere auctoritas præmiſſa cum dicit. Cum intinxerit inquit digitum; cordis, ſcilicet puritatis auidus, de vitijs, aut virtutibus modis dictis meditando, hoc ei non ſufficere debet; ſed ſepties aſperget contra Tabernaculi velum; hoc eſt ſub ſeptem horis corā Deo aſſiſtens, pro his orare debet &c. Et quoniam plures reperiuntur ſeptenæ; ideo eas ſic ordinauimus: vt ad principale intentum reſpectum habeant; ſcilicet ad vitium euellendum, & ad inſerendū contrariam virtutem, & quòd ſingulis diebus contra ſingulare vitium bellantes, ſingularia in ſingulis horis petere habemus auxilia. Verbi gratia. Feria ſecunda cupis expugnare ſuperbiæ vitium, & proficere in contraria virtute; ſcilicet in humilitate: vt hoc valeas habes petere ad matutinas, baptiſmi Sacramentum tanquam ſuperbiæ eradicatiuum. Ad primas fidem, ad tertias timoris donum, & ſic de alijs: vt infra aſſignatum.

Quomodo autem his ſit vtendum, & qualiter non intentioni pſalmodiæ officiant; ſed proficiant magis, ſupra in fine chiropſalterij eſt declaratum.

Et licet complures aliæ ſeptenæ poni poſſent; tamen verentes ne multitudine inexercitatos terreremus, poſuimus tantum magis vſitatas. De quarum laudibus, effectibus concordantijsq́; infra differendum. Non abnuas quæſo ò docte, non horreas, ò Simplicianę exercitium iſtud. Nam & magni in hoc ſe exercitauere, & Gerſon ſororibus id tradidit exercendum.

Sequuntur ſeptenæ.

Septem

Digitized by Google

						Ad Matutin. Hic tenebræ fugantur.	*Primas.* Lux exorit.	*Tertias.* Spũſſanctus datur.	*Sextas.* Sol in altũ ſcandit.	*Nonas.* Refectio paratur.	*Veſperas.* Oparij remunerantur.	*Completoriũ.* Impij i carcerem trudunt.
	Septem peccata mortalia figurata p ſeptem capita draconis, & ſeptẽ gentes. A quibus auertendum.	Septem petitiones orationis Dominicæ ſignatæ per ſeptẽ tubas, & ſeptẽ ſignacula per quas orandũ cum affluentia deſiderij.	Septẽ effuſiões ſanguinis Xp̄i ſignatæ p ſeptẽ intinctiones, & aſpſiones cõtra velũ Tabernaculi: p quæ orãdum cum cõfidentia ſpei.	Septem verba Chriſti in cruce, quaſi ſeptem tonitrua in Apocalipſi: per q̄ orãdum cum confidentia etiam ſpei.	Septem ordines Sanctorum, quaſi ſeptem ſpiritus an Deũ, p quos orandum cum aſſiſtẽtia patrocinij.	Septem ſacramenta ſignata per ſeptem Lotiones Naamã, & ſeptem riuos Iordanis orãdo, vt purgent vitia.	Septem virtutes principales ſignatæ per ſeptẽ filios Iob, quæ docent agere rectè.	Septem dona Spiritusſancti, quaſi ſeptem oculi ſuper lapidẽ, vel agni, quæ faciunt operari expeditè.	Septem beatitudĩes quaſi ſeptem gradus aſcenſus, & ſeptem panes, quæ faciunt operari perfectè.	Septem virtutes vitijs ſeptem oppoſitæ ſignatæ p ſeptem colũnas, & ſeptẽ baſes, q̄ deuictis vitijs operant contrariè.	Septem dotes Patriæ, quaſi ſeptem lucernæ, & ſeptem Stellæ, quæ remunerant in Patria.	Septẽ pęnæ inferni, quaſi ſeptem phialæ, & ſeptem plagę nouiſſimæ, q̄ faciunt declinare à malo.
Fer.2.	*Faſtus* Superbia quoniam per præcepta prohibita vitanda eſt.	*vt abſq; malo* Contra ſuperbiam pro virtute humilitatis ora p petitionẽ orationis Dominicæ. Libera nos à malo.	*caput* Obſecra p ſanguinis effuſionẽ in coronatiõe ſpinari capitis Ieſu.	*hinc hodie* Per verbũ quoq; in cruce, hodie mecum eris in Paradiſo.	*Petis Anglos* Per Sanctorũ quoq; Angelorum humilitatẽ, qua ſuperbo Lucifero reſtiterunt.	*Baptq;* Pete Sacramenti baptiſmi, quaſi cuiuſdam medicamenti efficaciam.	*fides* Fidei quoq; virtutem ad rectè, & piè credendum.	*timor.* Timoris etiam donũ, qui mentem præmit, ne ſe erigat per ſuperbiam.	*& pauper* Btitudinẽ ĩ ſuppaupertatis ſpũs, q̄ tumorem pellit in flãmationis. Huic paupertati regnũ promittit cęlorũ	*humi* Humilitatẽ ſuperbiæ oppoſitam, & Chriſti præcepto, & conſilio mandatam.	*viſio* Viſionem quoque ſummę veritatis, quę redditur humili credulitati.	*viſus.* Pete, vt viſionẽ dęmonum horrẽdã euadas, atq; aſpectũ terribilẽ, qua ſuphi ſuę vilitatis ignari punientur.
Fer.3.	*Ira* Ira prohibita per præceptum Dei. nõ occides.	*nec inducas* Contra hãc pro virtute patiẽtiæ ora, ne nos inducas in tentationem.	*ſudat* Obſecra p ſudoris ſanguinei pfluuiũ contra ebullitionem ſanguinis circa cor, quæ iram cauſat.	*ſed Heli* Per verbũ quoq; in cruce, Heli Heli lamazabathani, quod ſũmæ fuit patientiæ.	*Patriarchas* Per Patriarchas quibus omnis ſalus ĩ patientia.	*Vnctio* Pete vnctionem extremam, quę irã leniat.	*ſpes* Spem quę lõganimiter aduerſa ſpei mercedis ſuſtinere facit.	*pietas* Pietatis donum, quæ mẽtis lenitatem operatur, & placorem.	*mites* Mititatem, quæ omnem mẽtis rancorem tollit, & aſperitatem, cui ĩ pręmiũ terræ poſſeſſio ſeruatur.	*pati* Patientiam quę irę opponitur, quoniam à Deo mandata, & ſuaſa.	*tentio* Tẽtionem ſummę pacis quæ dos ĩ patria, ſpei hic patienti ſuccedit.	*vermis.* Vt vermẽ illum infernalẽ euadas, qui mentes li rigioſas corrodet.
Fer.4.	*Inuidus* Inuidia per pręceptũ Diuinum, non falſum teſtimonium dices. prohibita.	*vt noſtris* Cõtra inuidiã pro virtute charitatis ora, dimitte nobis debita &c. Inuidia enim debita, & offenſiones tenet.	*latus* Obſecra p ſanguinem trãſlanceati, vel aperti lateris Ieſu, q̄ ſi de cordis amore pfluentis.	*ignoſcas.* Per verbũ P̄r ignoſce illis, quia neſciũt quid faciunt, quod ſummæ charitatis.	*ſed Apoſto.* Per Sanctorum Apoſtolorum interuentum, & merita, ĩ quibus ſumma charitas relucet.	*Hoſtia* Euchariſtię pete Sacrm̄, quod amoris & charitatis fomentũ optimum eſt.	*charitas* Virtutem charitatis, q̄ proximos pter Deum amat.	*ſciens* Scientiæ donũ, quod dolorem, & p pximis apponit.	*luctus,* Luctum ẽt pro proximorũ peccatis, & calamitatibus: vt promiſſam lugẽti conſolationem aſſequaris.	*ſed amans* Dilectionẽ proximi, & etiam inimici, quoniam pcepto Chriſti mandata, & cõſilio ſuaſa.	*frui* Fruitionis ſummæ bonitatis dotem, quæ charitati promittitur.	*fletus.* Vt in conſolabilem fletum infernalẽ euadas, ex fumo ignis illius cauſatũ.

Digitized by Google

Fer. 5.	*Es piger,* Accidia per Dei præceptum, de ſanctificãdo Sabbato prohibita.	*vt panem* Contra accidiam ꝑ virtute fortitudinis ora panē illū quotidianum, quo reficiaris, & conforteris.	*pede* Obſecra per ſanguinē ſacrorum pedum, qui nūquã pigri ꝑ noſtra ſalute.	*conſummans* Per verbū illud. Conſummatū eſt, quod fortitudinis fuit, & conſtantiæ.	*peto Marti.* Per Sanctos Martyres, qui nulla accidia victi, vſq; in finem perſeuerauerunt.	*Confir.* Pete cõfirmationis Sacramentum, quod roborat, & morbum corporis curat.	*fort.* Fortitudinis virtutem quæ agilem facit ad operandum, & fortem ad patiendum.	*fort.* Donum fortitudinis, qd ad optima molitur, etiã non mandata.	*eſuriens* Eſuriem quoq;, & ſitim iuſtitiæ, omnem accidiam pellentem, cui ſatietas promittitur.	*feruens* Virtutē quoque feruoris ſpūs accidiæ oppoſitã, per obiæ, & conformitatis opera ſuaſa à Domino.	*agi* Agilitatis dotem, quæ in Patria ꝑmittitʳ nō acidioſis, nec pigris.	*frigus.* Vt iſernale illud frigꝰ euadas, qd illic cõſtringet a bono, eos qui hic accidioſi operari noluerunt.
Fer. 6.	*Es cupidus* Auaritia per Diuinum præceptum, non furaberis, non concupiſces rem proximi prohibita.	*fiat* Cõtra hanc auaritiam ꝑ virtute paupertatis ora. Fiat voluntas tua beneplacens, & perfecta.	*manibus* Obſecra p ſanguinē manuum conclauatarum, quę ñunquam petenti clauſæ.	*Pater in* Per verbū quoq; Pater ĩ manus tuas cõmendo ſpiritum meū.	*peto confeſ.* Per Sanctos Confeſſores, & Mõachos, qui oīa relinquētes Chriſtūm ſunt ſecuti.	*Ordo* Sacramentū pete ordinis, quo oīa relinquūtur, & Deus ſ̃for tem, & partem hęreditatis ſumitur.	*iuſt.* Virtutem iuſtitiæ, quæ ſua vnicuiq; reddit, non aliena, vt auaritia diripiēs vel tenens.	*conſil.* Conſilij donū, qđ ꝑ tpalibus æterna mercatur habere theſaurū in cęlo terrenis relictis ſuadens.	*miſe.* Miſericordiam quoq;, quæ neceſſitatib. proximorū ſubuenit; q̃ miam ſibi ꝑmiſſam cõſequetur.	*liber.* Virtutē quoque contemptus diuitiarum, quę opponitʳ auaritiæ, & à Dño ſuaſa eſt in Euangelio.	*paſſibil* Impaſſibilitatis dotem, quã remuneratur, quem nulla auaritiæ paſſio affecit.	*ignis.* Vt ignem inextinguibilem euadas, qui auaritia inſatiabiliter hic ardētib. dabitur.
Sabbato	*Non luxus* Luxuria per præceptū Domini non mechaberis prohibita.	*veniat* Contra q̃ ꝑ virtute caſtitatis ora. Adueniat regnū tuum, vt non regnet peccatum cõcupiſcētiæ in tua carne.	*ſciſſus* Obſecra p ſanguinem illius innocentiſſimi membri in circunciſione effuſum.	*Mulier* Per verbum Mulier ecce filius tuus, quo nos filios caſte matri in caſtitate ſeruandos commendat.	*peto virgo.* Per Sanctas ſponſas Chriſti, & pudicas quib. nullum luxuriæ vitium dominatum eſt.	*Coniugi.* Cõiugij ſpiritualis pete Sacřm, quod luxuriæ expugnat vitium, & ſignum caſtarum inter Deū, & aīam nuptiarum.	*prud.* Virtutem prudentiæ, q̃ prę omnibus carnis delitijs cœleſtes eligit voluptates.	*intel.* Donum intellectꝰ, quo animę cõtuitus acuitur, ſicut luxuria obtunditʳ, & hebetatur.	*cor* Cordis mūditiam, quæ omni carnali immunditiæ aduerſatur, cui & viſio Dei promittitur.	*caſtus* Virtutem caſtitatis pete, quæ opponitʳ luxuriæ, & à Domino mandatur, & ſuadetur.	*clarus* Claritatis dotem, quã dotabitʳ q tenebroſas hic ſpernit carnalitates.	*& obſcur.* Tenebras illas palpabiles, vt euadas, quæ hic impudicitijs excęcatos illic torqbunt.
Domin.	*Non gula* Gula Diuino prohibita præcepto, non habebis Deos alienos coram me. ventrē enim pro Deo colere facit.	*ſanctificeſq;* Pro abſtinētiæ, vel ſobrietatis virtute pete, vt Sanctificetur nomē Domini, vt ventrē non colas.	*flagella* Obſecra p ſanguinē ĩ flagellatione effuſum, q fuit nutrimentalis.	*ſitit* Per verbū ſitio cuius occaſione, fellea fuit potione potatus.	*petit omnes.* Per omnes Sanctos verū Deum nō vētrem colētes, ad regnum aſcenderūt p viam contrariam vię primi lapſus.	*Pœnite.* Sacramentum pœnitentiæ, quod per abſtinētiam, & ſobrietatē in ſatisfaciēdo valde expletur.	*temp.* Pete quoq; virtutem temperantię, quæ ſicut in omnibus cõcupiſcentijs, ita ĩ gula impetum reſtringit.	*ſapiens* Donum ſapientiæ, quo dum guſtantur Diuina facilè oia terrena, & carnalia ſpernūtur oblectamenta, quare & gulæ.	*pax* Btitudinem pacis, quã verè vires aīæ intra ſe pacãtur, ac oia iordinata deſideria qetantur, cui ꝑmittitʳ vocari, & eſſe filiū Dei.	*frugi* Abſtinentię quoq; ſobrietatem, q̃ virtus eſt gulę ĩtemperantiæ oppoſita, & ventrem pro Deo coli nō ſinit.	*ſubtili.* Subtilitatis quoque dotē quæ dabitur ei, qui p corporales cibos, & groſſos ventrem guloſè nō diſtendit.	*fœtor.* Fœtores illos ſtagni ſulphuris ardētis, rectè illic per crapulã, & corã Deo, & hominib. ſæpe fœtent etiam ſenſibiliter.

Digitized by Google

B PRo harum ſeptenarum qualicunq; declaratione notandum, ꝙ triplices hic ſeptenæ proponuntur. Primæ ſunt conſiderationis, quæ, ſ. ante orationem ſunt conſiderandæ; cuiuſmodi ſunt ſeptem vitia cum virtutibus contrarijs, quæ tñ ante dotes Patriæ ponuntur. Oportet. n. vt qui deuotè orare voluerit, ante cõſideret vitij in ſe latitantis effectum, virtutiſq; contrariæ defectum. Quæ duo, vt cognouerit, oportet vt primo pro vitijs vincendis, & virtutibus inſerendis, petendi modũ agnoſcat. Hinc ſubduntur ſecundo ſeptenæ petitionis modi expletiuæ; quæ, ſ. docent quõ oporteat orare; ſ. cum affluentia deſiderij per orõnem Dñicam, cũ confidentia ſpei per Chriſti ſanguinem, & verborum eius in cruce efficaciã, cum interuenientia patrocinij per Sanctorum aſſiſtentiã. Tertio annectuntur ſeptenæ, quæ ſunt petendæ, & hoc ſub ordine quodam. Vt, ſ. primo petamus Sacra tanq̃ vitiorum quædam medicamenta: vt ab eis ſanemur, deinde virtutes, vt per eas rectè operemur. Tertio dona, vt expedite, deinde beatitudines, vt perfectè operemur &c. Et hoc ſm tpa aſſignata, ſm ſeptem horas Canonicas, quæ tpa etiam myſterijs non carent; ſed longum eſſet dicere myſteria ipſa. De practica aũt vtendi dictum eſt ſupra; hoc tm̃ dicimus hic, ꝙ & ante horas, & ſub horis, & poſt, crebrius talis oratio poterit formari (mentaliter, tñ ſi ſub horis fiat.) Dñe cui diſplicet omne vitium, & placet virtutis bonum, ego vitijs plenus omni virtute deſtitutus, oro per orationem Dñicam. N. cum deſiderij affluentia, per effuſum Chriſti ſanguinem. N. & verbi in cruce efficaciam. N. cum confidentia ſpei, per Sanctorum aſſiſtentiam. N. cum interuenientia patrocinij da mihi Sacramenti. N. virtutẽ quo deuincam vitium. N. da virtutem. N. donum. N. beatitudinem. N. vt proficiam in virtute cõtraria: vt ſic percipiam promiſſum præmium. N. euadam intentatum ſupplicium. N. Amen.

Oratio.

Recommendatio harum ſeptenarum, & de vtilitate, ſiue fructu earundem. Cap. VIII.

C QVam aũt poſitarum ſeptenarum vtilis, quãq; commoda ſit earum exercitatio; etſi rõnibus id demonſtrare non poſſemus, merito ſufficiens eſſet inductiuum, ꝙ magni illi viri in his ſe exercitare ſolebant. Nonne Seraphicus ille Doctor (Bonauenturam loquor) in dies laudem Deo dicens, pro ſeptenis pariter exorabat? Puto prius ipſe (exemplo Ieſu) fecit; q̃ docuit alios faciendum. Sed & venerabilis ille Gerſon apertè fatetur, ꝙ in his ſe ſolitus erat exercitare. Vnde & crebrius meminit ipſe harum ſeptenarum in ſcriptis ſuis. Sed & eaſdem docuit chariſſimas ſorores ſuas: vt patet in Epiſtola ad eaſdem. Nec etiã antiquiores hæ ſeptenæ latuerunt. Hinc lux Doctorum Auguſt. ſuper Sermonem Dñi in monte, concordãtias quarundã tradit. Et venerabilis ille alter Aug. Hugo, ſingularem deſuper edidit tractatum. Deficiet me tempus; ſi ſingulorũ qui de his ſcripſerunt nomina edicere tentem. Nõne Doctorum Summæ, pantheologia, ſermones, poſtillæ, ſeptenas vna ſonant? Patet ergo non nouellæ eſſe inſtitutionis harum exercitium; ſed à Patribus frequẽtatum; vnde & à noſtris non refutandũ. Præſertim cum plures exinde vtilitates oriantur: vt patuit ſupra; vbi actũ eſt de modo frequentandi eas. Nã & inde homo ad orationem redditur feruentior, fit nunc vt iam illic declaratum eſt attentior. Mens itẽ fit reformatior; ita vt facilè phantaſmata, vagoſq; cogitatus cohibeat, qui ſe his exercitandis dare volet, teſte Gerſone. Non. n. huic valitudini; mentis ſ. euagationi, efficaciori medicamento ſuccurri põt; niſi vt certas ſibi homo materias præfigat, quibus vtilioribus non occurrentib. occupetur: vt docetur in ſecunda parte collationũ Patrum collatione 14. Qui aũt has ſeptenas habet, illi nunq̃ materia deeſſe poteſt. Hinc quarto amor virtutũ, odiumq; vitiorum; imò & operatio virtuoſa, ſine noſtro multo conatu interdum procedit. Affici nempè, & operari plerumq; ſolemus, ſm ea, q̃ in mente verſamus. Tanta. n. eſt vis imaginationis: vt nõnunq̃ talia in opus prodire compellat, qualia ſæpius intentè apprehẽdit. Patet hoc in ouibus Iacob, q̃ ex forti (vt aiunt) imaginatione virgatũ, partus his conſimiles. i. varij coloris ediderẽ. Hinc & Hiero. ait. Mulier quædam ethiopem genuit, quia picturã conſimilem in cubiculo habuit. Sed & Hiſpani tali, vt ait arte vtũtur. Hæc aũt nõ ſolum in partu; ſed & in alijs quibuſdã eſſe, magiſter Henricus de Haſſia ſuper Prologo Bibliç declarat dicens. Qui de terra eſt, loquitur de terra. Qui ſæcularia ſtudet, efficitur ſæcularis. Ratio quia quiſq; alteratur, & immutatur, ſm conditiones earum rerum, de quibus meditatur, & iugiter imaginatur. Iuxta. n. naturales medicos, & Philoſophos, imaginatio ſenſibi'r, & realiter immutat corpus. Adeo ꝙ quidam de medicis velint, ꝙ imaginatio, & cogitatio aſſidua ignis, & flammarum, calefaciant. Glaciei vero, & niuis, frigus inducant. Patet ergo, ꝙ cuiuſq; ſtudium talem eum facit, qualia ſunt, quç meditari ſolet vt cuius cõſideratio circa carnalia, efficitur carnalis, & cuius iugis eſt meditatio circa ſpũalia, efficitur ſenſim ſpiritualis. Has itaq; ſeptenas, tanq̃ virgas oculis mentis proponamus, crebrius attentè de his meditemur, & imaginemur: vt & nos virtutum fçtus ad harũ ſimilitudinem edamus. Quis oro iam nõ oblectabitur practica iſta tam facili? tam ſalutari? Imò hoc poſtremò auſim dicere, ꝙ q ſe his ſeptenis iuxta modum aſſignatũ exercet; ſ. pro his iugiter orando, ſupra id q̃ putari poſſit in vitiorũ eradicatione, virtutumq; inſertione proficiet; magis quam ſi quopiam altero exercitio ſe exercitaret. Diximus enim, & monſtratũ eſt ſupra, ꝙ nullo inſtituto melius, q̃ gratia, de vitijs triumphus reportetur. Hæc autem oranti, & petenti dari ſolet. Oremus igitur, & accipiemus. Fixa. n. regula eſt, qui petit accipit. Non hortaretur petere; niſi petita vellet dare. Nec ſi mox te non exaudiri ſentias dicas, ego quotidie oro, & nullum orationis fructum ſentio. Reſpondet tibi Bernardus. Sic inquiens, loquitur humana ſtultitia, non attendens quid dicat veritas Diuina. Amen dico vobis quicquid orãtes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. Noli ergo vilipẽdere oratio-

Act. 1. *De Sãcto Victore.* *Gen. 30* *h. 3.* *Mat. 7.* *Mar. 11*

orationem tuam, quia ille ad quem oras non vilipendit eam; ſed antequam egrediatur de ore tuo, ipſe eam ſcribi iubet in libro ſuo. Et vnū e duobus indubitanter ſperare debemus, quia aut dabit, quod petimus, aut quod nouerit nobis vtilius. Hæc ille. Conquieſcat ergo quærela omnis, cedat pigritia, oīs torpor abeſto. Petat & accipiet, qui à vitijs liberari volet. Verè damnabilis negligentia noſtra, nulla nō virtuoſo excuſatio patet. Non ad ſudores laborare oportet, non maria transfretare, non tranſalpinare pro virtutibus neceſſe eſt. Noſtro in deſiderio res hęc eſt poſita, tantum petamus, & accipiemus; ſi tñ vt oportet petamus. Ideo enim teſte Iacobo plerunq; nō accipimus, quia malè petimus, quia
Pſ. 118 non humiliter, feruenter, & conſtanter. Oremus ergo pro ſeptenis, ſepties in die laudem dicentes, & voti compotes erimus victoreſq; vitiorum.

De concordantia harum ſeptenarum in genere. Capitulum Nonum.

D PОrro ſi qui poſitarum ſeptenarum cōcordantiam noſſe volent, non hanc à me expetere debent. Eſt.n. res ſua ſpontè cuiq; patula, & iam à pluribus deducta. Habent tractatulum Hugonis, habent in poſtillis, & ſermonibus, & in Pātheologia quarundam concordantiā. Scripſit prætereà ſup harum Cōcordantia magiſter Ioannes Gerſon in Cōpendio ſuo, ēt præcepta ipſa ad Septenarium vitiorum reflectendo. Et (quē ante dixiſſem) Bonauentura in quarta parte Breuiloquij ſui, & alij complures. Sunt itē ſuper harū concordia magiſtrales verſus editi ſatis vulgares; ſ. lib. 2. timor: pauper & cæ. Hoc tñ cuiq; notandum, quòd magiſtri in concordando has ſeptenas non ſemper conueniunt; vnde nec turbari quis debet; ſi aliter hic ſeptenæ, quàm in quorundam ſcriptis coordinentur. Non.n. eſt inconueniens; ſi diuerſis reſpectibus eadem res diuerſis rebus concordetur, vel opponatur. Vnde & ipſe Gerſon in cōcordando has ſeptenas ſecum diſſidet ipſe. Nā aliter in Compendio, aliter ad ſorores ſcribens, facit concordantiā petitionū orationis Dñicę contra vitia. Hoc quoq; noſſe volumus lectorem, quòd ordinauimus has ſeptenas, nō vt cōcordāt inter ſe; ſed vt reſpectum ad vitiū, vel virtutem habent.

De Superbia.

E PVta hoc modo cōtra Superbiam ordinauimus baptiſmum, eo quòd teſte Gerſon, in Compēdio, homo ibi ſe maximè humili, & cōiſſimo elemēto; ſ. aquæ, & prorſus ſe ſubijcit Deo. Sic & fides iuxta eundem, quia mentem illuminat, expellit ſuperbiam, quæ cor excęcat. Aut certè captiuum reddere aīum in obſequium fidei ſ vbi ratio deeſt, ſumma humilitas eſt. Sic & timor qui mentē deprimit; ne ſuper alium ſe extollat, rectè ſuperbiā excludit, quæ ſup alios extollere facit. Sic & paupertas ſpiritus, quæ vera eſt humilitas, ſuperbiam excludit. Cui vitio per humilitatē deuicto rectè promittitur Regnum cœlorum, vbi Rex erit ſublimiter regnans, qui ſe hic humiliter ſubiecit. Et quia dos viſionis, fidei directè correſpondet merito, & contra idem vitium ordinatur, & contrariæ virtuti in prēmium datur. Et quia ſuperbus omne ſublime videt in terris, rectè ei viſio dæmonis infligitur in tormentis. Iob 41.
Et ſic in alijs facilè eſt concordantiā inuenire. Qui autē verè in ſeptenis illuminari cupierit, qui de oī materia virtutum, & vitiorum ſibi prouidere voler, ille poterit ſuper ſingulis meditabilia quędam aggregare, & ſic nunquā poterit deficere ei materia. Ad hoc autē valent libri, Compendium Gerſonis, & Theologicę veritatis, dieta ſalutis, quarta pars Antonini, Speculi moralis pars prima, & hmōi &c. Hæc de practica exercenda circa virtutes, & vitia ſufficiant, ac per hoc de hac tertia diſtinctione.

Vlterior proſecutio de correſpondentia Septenarum in ſpecie.

SEd vt & cœterarum ſeptenarum quorundā inſtantia concordantiā demonſtremus, quis non videt, quòd cōgruenter cōtra ſuperbiæ vitium petitur per vltimā petitionē orationis Dñicæ; ſ. libera nos à malo? Ipſum.n. eſt initium oīs peccati, & maximū delictum, teſte ſcriptura. Quod autē congruè obſecratur id ipſum per effuſionē ſanguinis capitis ſpinati facilè patet; ſuperbus.n. ſuos vortices extollit. Quod etiā directè per verbum Dñi. hodie mecum eris in Paradiſo &c. expugnetur patet; ſuperbus.n. ſocium in regno non admittit ſolus vult dominari; Sed non ſic Dñs virtutum, qui docuit humiles eſſe corde. Rectè ēt per Angelos Sanctos, vel ab Angelis pro ſuperbiæ triumpho petit; cæteris.n. per ſuperbiam cadentib. ipſi in humilitate perſtiterunt. F Luc. 23 Mat. 11

De ira.

G PRo Irę triumpho, rectè petimus, & ne nos inducas. Hæc.n. eſt tentatio qua, & generaliter inuoluimur, & facilius inducimur. Et iuſtè æquè per ſanguineum ſudorem obſecratur; ira.n. ebullitio eſt ſanguinis circa cor. Sed ille hanc iræ ebullitionem repulit, vnde & foris ſudauit. Iræ quoq; contrariatur verbū Dñi. Heli Heli lamazabathani, quo in medijs pugnis, nō indignationis, aut iracundiæ; ſed piæ conquæſtionis protulit verbum. Et pro hoc vitio deuincēdo rectè adimus Patriarchas, & Prophetas, de quibus ſæpe legitur, quòd mitiſſimi fuerunt ſuper terrā, vt de Moyſe, & Hieremia. Et Abraham ait. Nō ſit iurgiū inter nos, fratres.n. ſumus. Rectè quoq; extrema vnctio teſte Gerſone iræ opponitur; ira.n. turbat, & tumere facit, vnctio lænit, & mitigat tumorem. Spes quoq; iuxta eundem, quæ gaudio futurorum cor lætificat, & aduerſa æquanimiter ferre facit, iuſtè expellit iram, quæ præſenti miſeria, mentem turbat & grauat. Pietas quoque, quæ ſibi illatas remittit iniurias, iram excludit, quæ vindictam quærit. Manſuetudo quoq; iræ directè opponitur; mitis.n. eſt, quem ira, vel rancor non afficit, & oīa māſuetè ferre nouit. Cui virtuti rectè terra viuentium promittitur; pietas.n. promiſſionem habet vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ: vt illic tunc glorioſè poſſideat, quod hic diſtrictè ab ira infrenauit. Patientia quoq; quæ iræ directè opponitur, illam perimit. Luc. 22 Mar. 15 Nu. 12. 2. Machab. 15 Gen. 13

perimit.Tertio quoq; rectè ſpei debetur,& patientiæ in præmium datur: vt tunc teneat, cuius cauſa tam viriliter ſperando certauit. Huiuſmodi quoq; iracundo nulla decentior pęna, quàm vermis conſcientiæ mordens: vt per quæ peccauit, per hæc & torqueatur. Aliorum turbauit pacem, illic ſemper *Eſa.66.* eum mordebit immortalis vermis.

De Inuidia.

H MErito quoq; ordine ꝓ Inuidia deuincenda, & proximi dilectione acquirenda rogamꝰ, *Rom.13* dimitte nobis debita noſtra. Ait.n.Apoſtolus. Nemini quicq̃ debeatis; niſi vt inuicem diligatis. Et iuſtè per ſanguinem lateris obſecramus.Ille.n.contra inuidiæ eſt morbum effuſus: vt verè dicat.Vul- *Cant.5.* nerata charitate ego ſum.Ibi.n.cor dilectione plenum aperuit: vt omne inuidiæ venenum curaret. *Luc.23* Quod aũt verbum illud, Pater ignoſce contra inuidiã militet,in quo pro crucifixoribus,odio, & inuidia dignis orat,non eſt qui ignoret. Quod ẽt iuſtè per Apľos pro inuidia vincenda, & fraterna dilectione obtinenda oremus,patet;ipſi.n.ſunt,qui ſpiritum dilectionis ſuſceperunt,& mandatũ de diligendis inimicis,& proximis,ſummè impleuerunt. Patet quoq;, ꝙ eſt Euchariſtia Sacrm vnionis,amoris, & cõionis,& ergo inuidiæ oppoſitum;eſt.n.car- *Eſa 6.* bo,& calculus ignitus. Charitas quoq; quæ gaudet de proximi proſperitate, directè inuidiæ opponiť, quæ eſt odium alienę felicitatis.Scientia quoq; iuxta Gerſonem, quæ mentem illuminat,inuidiã euacuat, quæ mentem excęcat, impoſſibile qui proximum noſceret,ꝙ ei inuideret.Beatitudo quoq; luctus,quæ & ſua, & proximorũ iuxta Aug. mala deflet, inuidiam expellit, qua dolet de bono alieno, *Apoc. 21.* & lætatur de malo. Cui rectè conſolatio in præmiũ datur,qua abſterget Deus oẽm lachrymam ab oculis Sanctorum.Et dilectio proximi,quæ opponitur ipſi inuidiæ, eam tollit. Rectè quoq; fruitionis dos charitati datur; in ea.n.radix meriti conſiſtit. Recta enim lance fletus inconſolabilis, inuidiæ datur in tormento, qui hic gratulatus eſt in alterius malo, & fleuit, vel contriſtatus proximi bono &c.

De Accidia.

I QVam aũt ordinatæ pro vitio Accidiæ depellendo oratur,Panem noſtrum &c.in propatulo eſt. Ibi.n.petitur robur, quod expellit accidiam,quæ ignauia eſt,& tędiũ boni operis, & ſeruitutis Dei. Per ſanguinem aũt de pedib, obſecramus,qui nunq̃ attediati ſunt;ſed dum ambulare pro noſtra ſalute non poterant, ſanguinem effunderunt. Verbum quoq; Dñi conſummatũ eſt, valde hoc vitiũ expellit, quia non ceſſauit ab opere;niſi conſummaſſet impoſitum graue mandatum Paternum. Quod ẽt rationabiliter Martyres hic inuocamus,eſt in euidenti; ipſi.n.ſunt fortes athletę, qui non ignauia torpuerunt.Rectè quoq; confirmationis Sacrm contra Accidiam ordinatur, eo ꝙ homo confirmatur, vt fortis efficiatur in ſpiritualib. in quibus debilis eſt Accidioſus. Fortitudo quoq; per q̃ in actus viriles conſurgemus, expellit Accidiam, per quã deſidia tabeſcimus. Donum quoq; fortitudinis,quod excellit in arduis,Accidiam tollit,quæ torpet in imis. Rectè quoq; eſuries, & ſitis iuſtitię,Accidiã expellit,quæ ẽt ardua queq; aggredi optat pro iuſtitia, & fide. Cui ſaturitas in præ- *Pſ.16.* mium datur, quia ſatiabor cum apparuerit gloria tua. Iuſtè quoq; feruor ſpũs Accidiam,cui opponitur fugat. Rectè quoq; dos agilitatis feruori, qui Accidiã vicit promittitur: vt& in Patria ſit agilis, qui hic noluit eſſe accidioſus, piger, & torpidus. Sic e regione torpidis, & pigris, frigus, & ſtridor *Mat.8.* dentium etiam datur in pęnam: vt qui hic voluntate operari noluerunt,illic neceſſitate frigoris à bono conſtringantur.

Auaritia. K

IVſtè pro Auaritiæ pellendo vitio petimus. Fiat voluntas tua; vt, ſ. ẽt conſilijs pareamus, quæ ſunt: vt oĩa vendamus. Iuſtè item per ſanguinem manuum obſecramus, quas nunq̃ inopi clauſit, ſp oĩ animanti aperuit,& dum vltra, quod daret non haberet,ſanguinem copioſè fudit. Rectè ẽt contra Auaritiã verbum illud.Pater in manus tuas cõmendo ſpiritum meum facit, qua nil ſibi retinuit; ſed poſtq̃ oĩa legauit, ẽt ſpiritum Patri commendauit, & litauit. Rectè per confeſſores petimus, qui oĩa reſpuerunt,& Chro in nuditate,& paupertate ſeruierunt.Sacrm ordinis vitiũ auaritiæ extirpat,quia ordinati mundana reſpuentes,Deum in portionẽ, *Nu.18.* & fortem ſibi elegerunt. Vnde & in ordinũ initio illud Pſ.dicunt. Dñs pars hæreditatis meæ. Iuſtitia *Pſ.15.* quoq; quæ ſua vnicuiq; tribuit, rectè Auaritiã eliminat,quæ aliena retinet,& rapit.Conſilium ẽt,qđ docet pro trãſitorijs æterna mercari,remouet Auaritiam,quæ in,& ꝓ terrenis tãtum quærit negotiari. Miſericordiæ quoq; beatitudo,quæ alijs dimittit minora: vt ei maiora dimittantur,& confert terrena: vt obtineat cęleſtia, Auaritiam excludit, cuius eſt proprium congregare, & non remittere,vel ſua cõferre,aut impertiri. Rectum præmium huic reſpondet,qm̃ miſericordiã conſequetur, qui auaritiæ vitium extinxit,& alijs ſtuduit miſereri.Contemptus diuitiarum, qui cum opponatur Auaritiæ merito eam tollit.Et qui hic omnia abiecit impaſſibilitatis dotem accipiet,quia eum hic nullus Auaritiæ appetitus affecit. Et quoniam auarus ſemper ardet plura habere, illic ſatiabitur, dum in ignem inextinguibilem,(vt ſicut arſit in terris cupiditate, ita illic pœnalitate ardeat) proijcietur.

Luxuria. L

POrro qui ne regnet luxuriæ peccatũ in corpo- *Rom.6.* re ſuo volet,quo melius, q̃ per, Adueniat regnum tuum,exorare poterit? Sunt.n. corpora noſtra, & templa,& regna Dei.Et hoc per ſanguinem *1. Cor. 6.* circunciſionis, quia illo membro profluit, in quo in nobis concupiſcentia viget. Et per verbum mu- *Io. 19.* lier ecce filius,quo caſte virgini,filios in caſtitate ſeruandos commendat.Nobiſq; caſtitatis matrem in exemplũ dedit.Et rectè Chriſti virgines,& ſponſas adimus: vt ſicut ipſe vicerunt,ita & nobis impetrent vitij huius triumphum.Rectè matrãmonij Sacramentum contra hoc vitiũ ordinatur; vbi turpis volu-

Digitized by Google

voluptas, honeſtate obregitur nuptiarum. Aut ſpirituale matrimonium intelligimus, quo Deo deſponſamur. Prudentia etiam illi aduerſatur quæ ſecundum Auguſti. incorruptionẽ corruptioni ꝑponit, & euacuat Luxuriam, qua corpus & anima corrumpũtur. Donũ quoq; intellectus illi opponitur, quod iuxta Auguſtinum ab oĩ infirmitate carnali corda mundat, & in bonis ſpiritualibus oblectat. Munditia etiam cordis omni immũditiæ aduerſatur, amicum habens Regẽ, ſpernit luxum carnalẽ. Cui rectè viſio Dei promittitur, quem ſoli mundi cordis oculi videre poſſunt. Et caſtitas quæ luxuriam ſecũ non patitur, proculdubio eam fugat. Cui etiam claritas in dotẽ datur, eo ꝙ tenebras ſpreuit carnales. Et ſordido qui computruit in ſtercorib⁹, vt iumentũ, tenebræ parant palpabiles infernales.

Prouer. 22. Matt. 5 Ioel 1.

Gula.

M Philip. 3. QVi Gulam (quam plures qui ventrem pro Deo colunt) obſeruant, vincere voler, vt Sanctificetur in eo nomen Dei oret oportet; vt ſcilicet granditer nomen Dei æſtimet; vt eius nominis æſtimatione gulam frenet. Et hoc per ſanguinem flagellationis, qua totum corpus eſt afflictum, & ſanguis nutrimentalis, pro ſatisfaciendo ꝓ noſtra gula eſt effuſus. Per verbũ quoq; illud Sitio cuius occaſione potatus eſt aceroſo, & felleo poculo. Et hoc per oẽs Sanctos qui Deum coluerunt, & non ventrem pro Deo habuerunt. Et contra Gulã rectè eſt pęnitentia, quæ carnis macerationem inducit, & abſtinentiã. Et virtus temperantiæ quæ exceſſum reprimit, gulã pellit, q̃ modũ excedit, donum ſapientiæ quæ propriè eſt ſapida Dei ſciẽtia, ſaporẽ ſpernit cibi. Guſtato ſpiritũ deſipit oĩs caro. ait Greg. Et pacis beatitudo gulam deteſtat, quæ ſeminaria præſtat litis, aut certè pax illa oẽm concupiſcentiã inordinatam qualis eſt, & gula tollit. Sobrietas, & frugalitas gulã necat, cui reſpondet filiatio Dei quæ paſcitur cibo Paterno. Et datur ſubtilitas in dotem; quippe quia per gulę exceſſum, non extendit neq; aggrauauit ventrem; Guloſis aũt varia pœnalitas paratur, & cruciant in lingua, cuius in terris quæſierunt oblectamenta. Et fętor intolerabilis eorum erit pœna; q̃m guloſi & hic in præſenti ſemper fętent. Hæc paucis de correſpondentia addidimus, quibus ſecus videtur teneant quæ volunt. Potuiſſemus pluribus teſtimonijs, & perſuaſionibus ſingula declaraſſe; ſed non hic magna vis conſiſtit. Diuerſitas vt diximus, prouenit ex conſideratione diuerſa.

Vt in Beatitudinib.

Prologus in quartam diſtinctionem quæ dici poterit profectorium virtutum. Titulus Nonus.

N Pſ. 83 IBunt de virtute in virtutem. Pſalm. Poſitis in ſuperiore diſtinctione quibuſdã practicis, pro depuratione mẽtis, & extirpatione vitiorum; in hac iã conſequenti ordine, agendũ eſt de inſertione virtutũ & profectu, in reformationem vlteriorem hoĩs interioris. Verum q̃m de profectu hoĩs interioris; imò totius Religioſi ſtatus, optimè agitur in Profectu religioſorum. Ideo de nobis diffiſi, colligere meliora volumus, paucis cõmemorare illic tradita. Non quidẽ prolixius ea proſequendo; q̃m liber hic nulli Religioſo deeſſe merito poteſt; ſed ſub verſibus potiora perſtringendo: ut occaſio detur crebrius exercendi, & facilius memoriter retinendi. Nec ẽt oĩa quę ipſe ponit ponere intẽdimus; q̃m plura in ſuperioribus poſuimus. Nec ẽt ſuum ordinem inſequi, a primo libro incipiendo; ſed illum ſecundo intexẽdo, vt ſic ꝓpoſito noſtro ordini aliqualiter quadret; vbi de ꝓfectu agere mentis fuit. Nec quæſumus arguat nos quis de ſuperfluo; q̃m paucis nos expediem⁹. Et licet eadẽ dicemus; dicendi tñ modum immutabimus, vt vel ſic formam demus poſteris ſimiliter agẽdi in alijs, & ſuppleamus plura, de quibus ante nil diximus.

De ſeptem dietis profectuum, & de cautelis proficere volentium, & de varijs ſtatibus Religioſorum. Capitulum Primum.

HÆc eſt uia ambulate in ea, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtrã. Eſa. Quiſquis ergo uerè uolet de uirtute in uirtutẽ ire; cum Iſaac creſcere, & magnus fieri cum Ieſu corã Deo, & hoĩbus ꝓficere; & cum S. Ioſeph uerè filius accreſcens dici, & eſſe, ſubnexã ſeptem dietarũ uiam ambulet, nec ad dextrã, aut ad ſiniſtram ab ea declinet, & uoti cõpos fiet. Verũ priuſq̃ ad dietas ueniamus, primum de ſtatuum diuerſitate aliqua, ex primo libro ꝓfectus dicamus, & quæ cauenda ſunt proficere nolenti præmittamus. Nota ergo iuxta profectus, qui uolet proficere, in quattuor cautus eſſe debet. N Eſa. 30. Pſ. 83. Gen. 21 Luca 2.

Non tepeas, mala nec moueant, temerũ fuge, fortis.

Primum ne à primo nouitiatus feruore tepeſcat; ne dicatur ei illud. Apocal. Habeo aduerſum te, ꝙ charitatem primam reliquiſti; Sed qualis primo die fuit, ſic ſemper uiuat, iuxta illud. Mementote diei huius qua egreſſi eſtis de Ægypto. Scdm eſt, ne moueatur malorum & tepidorũ exẽplis; ſed uelut ſagax artifex & pictor, meliora exempla quærat & imitetur: dicit.n. Ioannes. Noli imitari malum; ſed qđ bonum eſt. Tertium ne iudicet temere facta aliorum; ſed interpretetur oĩa in meliorem partem; ſi uult tranquillum cor habere, alios non turbare, & Deum non offendere. Nolite iudicare, ut non iudicemini. Quartum eſt ne frangat aduerſis, ſed fortiter ꝑferat cuncta, cogitans quia ad hoc uenit, & ingreſſus eſt bellum. Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Nunc de Religioſorum generib. uidẽdum, quorũ tria ſunt. Apoc. 2 Exod. 12. 3. Io. 1. Luc 6. Act. 14

Treſq; ſtatus monachi, Gerſon, merari, chaat hi ſunt.

Hi ſignantur per tres familias Leuitarũ. Primi boni, ſecundi meliores, tertij optimi. Primi Religioſi per Gerſonitas ſignati, qui in perfectione caſtrorum, portabant tectum tabernaculi, uela & quæq; tacta mollia. Hi ſunt qui refugiunt ardua & auſtera, & leuia exercitia, & exteriora obſeruãt, & hi ad occidentalem plagã, poſt tabernaculũ caſtrametabãtur. Nam qui hic extrema in exercitijs uirtutum obſeruare contenti ſunt; in futuro cum extremis Num 3

Digitized by Google

remunerabuntur. Alij per Meraritas, qui interpretantur amari ſignantur, qui portabant tabulas, & quæq; dura, hi ſunt qui duram vitam in corporali exercitatione ſeruant, virtutum internarũ ignari. Et ergo ex latere ad aquilonem manſionẽ capiũt. Tertij ſignantur per Caathitas, qui interpretantur patientes, vel componentes. Et portabant Sanctuarium; inuolutum tñ. Hi ſunt qui ſtudẽt interiorem
Ephes. 3. hominem, in quo Chriſtus habitat per fidem cõponere, & vitia extirpare. De his per Amram veniũt Sacerdotes, qui Sanctuariũ reuolutũ vident & tractant; ideſt contemplatiui. Eligat quiſq; de qua familia volet eſſe. Sunt etiam tres ſtatus Religioſorum iuxta Bernardum; ſcilicet incipiẽtium, quem aïalem & rudem vocat, proficiẽtium quam rationalem, & perfectorum, quem vocat ſpiritualem.

Incipiens eſt proficiens, eſt perficiensq;.
P *Eſt animalis, & eſt rationis ſpiritualis.*

SEd poſtquã diſtinximus ſtatus, videndũ eſt quibus profectuum greſſibus, & gradibus aſcendendum eſt ad eorum ſummum. Vnde ſeptem ponit progreſſus auctor profectuum.

Feruet, & exercet, ſolans, pugnat, meditatur.
Q *Virtus, contemplans, hos ſeptem carpe proceſſus.*

Prima dieta eſt Feruor nouitialis.

PRimus ergo proceſſus eſt in feruore nouitiatus, qui in his conſiſtit.

R *Ad bona cuncta calet, placet, placeat nouus almo.* Ideſt, ꝙ quodam impetu bonæ voluntatis, eſt ad oïa paratus: vt ſic Deũ iratum per bona opera placet, & recõciliet, & ei placere poſſit, & tempus redimat amiſſum. Sicut viator qui lõgius dormiuit, poſt accelerat: vt ſocios qui præceſſerunt inſequẽs inueniat, hic opus diſcretione.

S *Secunda dieta, labor corporalis.*

SEcundus proceſſus eſt in labore corporalis exercitationis, qui in his eſt.

In ſubtractione delectabilium, Et in exercitatione aſperitatum.

Subtrahit oblectans corporalis, & aſpera ſuaſit.

Ro. 12. Et exhibet ſic corpus Hoſtiam viuentẽ. In qua oblatione oportet etiam eſſe ſal diſcretionis: vt rõna
Leui. 2. bile ſit obſequium eius. Nam propter indiſcretam corporis caſtigationem, multa veniunt mala. Corpus deſtituitur, vires deficiunt, ſenſus amittitur, ſpiritus extinguitur, totus profectus ſpiritualis diſſipatur. adſit ergo ſal. &c. Ex moderata autem corporis caſtigatione, veniunt bona multa.

T *Expurgans. reprimit. auget. Solans. trahit. aſtra.*
peccata vitia virtutes ſpũ deuotionis exẽplo mẽ primũ reſ

Tertia dieta.

TErtius proceſſus eſt in ſpiritualis conſolationis infuſione, quæ in duobus conſiſtit.

Solans; mens carni concors. vireſq; decorat.
ſpiritualis conſolatio. eſt in carnis & ſpiritus concordatione. & in virium decoratione.

Vera ergo ſpiritualis conſolatio eſt, qñ corpus ſpiritui obedit: ſicut Dño ſeruus. Et qñ ſpiritus ſicut prudens Dñs, ei prouidet de tribus; ſcilicet, vt operetur vtiliter, ne ocio torpeat; vt caſtigetur diſcrete; ſi in aliquo offendit: vt ſuſtentetur tẽperatè, ne laſciuiat, aut ſub onere deficiat. Secundo ſpũalis conſolatio, conſiſtit in naturalium animæ potẽtiarum reformatione & decoratione: Ad quã omnium Religioſorum ſtudium tendere debet. Quas qui vult reformare, oportet noſſe quomodo ſint deformatæ, & quomodo ſunt reformandæ.

Quomodo vires animæ deformatæ.

NOta ergo ex primo libro, quòd tres vires ſic ſunt deformatæ. V

Eſt Ratio cæca, vaga, Mens, curuata Voluntas.

Nam ratio quæ data erat, vt Deũ cognoſceret, cæca facta eſt, & ſæpe falſum pro vero ſuſcipit. Sic memoria quæ data eſt, vt in Deo quieſceret, inſtabilis & vaga facta eſt, occupans ſe in illis quibus inquietatur, & deſerit ſummum bonum. Sic voluntas quæ Deum amaret, curua & fœda facta eſt, eligens ſæpe malum pro bono. Et ſic tota anima, cum initiis affectibus eſt deformata.

Vult cupiens fæda. ſed vindictam petit iras.
vires cõcupiſcibiles iraſcibiles cupiunt mala. amant fęda.

De reformatione Rationis.

SEd nunc quibus gradibus ſingulæ vires ſint reformandæ videndum, & primum de Ratione. X

Crede fidem, rationes, in raptu ſpeculare.

Hoc eſt, initium reformationis Rationis eſt, fidem catholicam, firmiter credere. Nam dedit Deus nobis oculis lippis Scripturam Sacram, cui credere debemus, etiam non intellectæ, dicente Doctore. Quæ per magiſtrorum, ſeu Doctorum fidei conſilium data ſunt à paſtore vno; ſcilicet Deo, fili mi Eccli. 12.
his amplius ne requiras. Profectus rationis eſt, ex illuminatione Diuinæ, rationes fidei aliquatenus intelligere. Perfectio eius eſt, in hac vita per mentis exceſſum ſupra ſe rapi, & puriſſima mentis Deũ intelligentia, in contemplatione videre. Ornatus Rationis eſt, lucida intelligẽtia de Deo, & de Scripturis, & pertinentibus ad Deum vel verum.

De reformatione Memoriæ.

MEmoria ſimiliter tribus gradibus reformatur, ſcilicet Y

Stringe vagam mentem, latus ſis, neglige cuncta.

Initium enim reformationis eius eſt, mentem euagantem cum labore reducere ad Deum, orando, legendo, vel ſuperficialiter cogitando. Profectus eſt bonis meditationibus, & orationibus, latè ſine importuna euagatione poſſe intentum eſſe. Perfectio eius eſt, ita in Deum abſorptum eſſe per mẽtis exceſſum: vt ſuiipſius, & omnium quę ſunt obliuiſcatur. Ornatus Memoriæ eſt, ſacrarum copia cogitationum, & ſtabilis Memoria Dei, & perfecta obliuio omnium mundanorum.

De

De reformatione Voluntatis.

Z GRadus reformationis Voluntatis ſimiliter ſubtgres, ſcilicet

Obſiſtens vitijs, adames nihil, vnus amore.

Initium eſt ex bono Voluntatis aſſenſu vitijs reſiſtere,& operibus virtutũ viriliter,& fideliter inſtare, propter Deũ ſe cogendo. Profectus eius eſt omnes affectiones habere ordinatas,& in virtutes formatas ſine rebellione: vt iam nil amet nec libeat; niſi quod eſt ſcdm voluntatem Dei. Perfectio eius eſt vnum cum Deo eſſe, in ſpiritu per amorem: vt iam non poſſit velle, niſi Deum, & eius ſuauitatis dulcedine inebriari. Vel hæc Volũtas eſt deformata triplici impuritate, vt in Beatus vir docetur. Et ſic reformatur.

Amat non amãda — Fide vel timore.
Aut Nõ amat amãda. Reformat. Spe, vel ſpei conſideratione.
Torpet circa amãda — Charitate vel amore.

Ornatus voluntatis ſunt ſanctæ affectiones, & deuotio ad Deum, Chriſtum, & hmõi, q̃ alliciunt ad virtutes, & odium vitiorum. Ecce, vires aĩæ ſic reformatas,& ornatas habere, eſt ſpiritualibus conſolationibus foueri. Senſibiles ſæpe ſunt ſuſpectæ. Datur autem ſpiritualis conſolatio in principijs conuerſionis, ob multa.

Quam bonus, — *& largus.* — *tres.*
Deus, & bonũ — ſit in remunerãdo — virtutes actuat
eſt ei ſeruire. — ſibi ſeruientibus. — theologicas.
munit. — *& erudit iſtis.*
cõtra tẽtationes futuras, — vt videãt quo pgẽdũ ſit.

Hæc de tertio profectus proceſſu.

De quarta dieta profectus, quæ eſt ſtatus tentationis.

A 43. QVartus ſtatus eſt tentationis & pugnæ; quæ pluribus ex cauſis bonis immittuntur; ſcilicet ob iſtas.

Lucta probans, purgat, exercet, & erudit, eſt lux.

Primo homo p illam probat: ſicut oẽ nobile pbari ſolet, ſi valeat, ſicut debet. Thob. Quia acceptus eras Deo, neceſſe erat, vt tẽtatio probaret te. Eccli. Vaſa figuli probat fornax. Secũdo purgatur homo à peccatis: vt dignus ſit gloria cœleſti, & maioris gratiæ capax. Sicut vitrum obſcurũ tergit, vt luminis amplius ſit capax. Tertio homo exercitatur, vt agilior ſit ad exercitia virtutum, & diſcat, q ſapiẽtia perfectũ opus hẽt. Quarto eruditur, vt ſciat quę ſit vtilitas tentationis, & non inniti ſenſibili cõſolationi, ſed Scripturæ Sacræ, & ſp ſperare in Deũ et ſi occiderit ipſum. Poſtremo hõ illuminat: vt agnoſcat quid ſit ex ſe, & diſcat humiliari, & q oĩa à Deo accepit. Sũt aũt quattuor a quib. tentamur.

Thob. 12. Eccli. 37. Iob. 13.

B *Tentamur Carne, Mundo q;, Dæmone Chriſto.*

A Carne tentamur, qñ naturalibus vitiorũ motib. ad peccandum ſollicitamur, & hoc vel quia appetit mala, vel quia retardat à bonis. Mundus ét dupliciter tentat, ſiue oſtendendo nobis proſpera q. bus alliciat, ſiue aduerſa quibus terreat. Diabolus licet oĩm tentationum ſit incentor; duabus tñ maxime infeſtat: Aut quia fidem veram conatur auferre,& ſpiritu blaſphemiæ ſeu diſperatione ſubuertere, aut quia mala ſub ſpecie boni pſuadet, in Angelum lucis ſe transfigurans. Deus nunquam tentat in malo, quia non lætatur in perditione noſtra. 2. Cor. 11.
Sed tentare dr̃ cum, aut flagellat aliquos in præſenti ad profectum eorum & aliorũ: vt Iob, & Thobiam; aut cũ probat eos aliquibus arduis virtutũ exercitijs: vt Abraam &c. Quomodo aũt his ſit remediandum tentationibus verſus ſequens dicit.

Obſiſtas Sathanæ, fuge Carnis, fer Deitatis.

Hoc eſt Diaboli tentationibus eſt fortiter in fide reſiſtendum, & fugiet a nobis. Carnis melius euadimus fugiendo, quia non eſt tutum diu cohabitare ſerpenti. Diuinæ ergo caſtigationes humiliter, & patienter ſunt tolerandæ, & eius iuſſis omnino obtemperandum. Sunt quoq; diuerſæ ſpecies tentationis, quibus impugnantur electi. 1. Pet. 5. Iac. 4.

C *Subtractus, grauis accidia, blaſphe. patiens non.*

Prima ſpecies eſt ſubtractio deuotionis, & eſt hæc grauis, quia deuotio eſt quaſi domus refugij ab oĩ tribulatione. Et fit ad probationẽ fidei, ſpei, & charitatis. Et debet tantum hõ tunc Deum diligere, ſicut qñ blanditur Apocalyp. Ego quos amo arguo, & caſtigo. Apoc. 3.
Alia tẽtatio eſt, ex grauedine, & difficultate bene agendi torpere. Volunt quidam ſic tentari bonum; ſed diffidũt ſe poſſe ſicut qui dicebat. Velle adiacet mihi, perficere non inuenio &c. Et Rom. 7.
hinc aridi, triſtes, ſæpe & murmurantes. In cuius figura dr̃, de exploratoribus terræ promiſſionis, q Nu. 13.
terram commendabant; ſed difficultatẽ expugnationis allegabant. Eſt tertia ſpecies faſtidij, & accidiæ, qua faſtidit oẽ bonum: vt orare, legere, & ſic de alijs. Propheta. Omnẽ eſcam abominata eſt aĩa Pſ. 106
eorum &c. Hinc aũt quæruntur exteriores conſolatiunculæ quibus occupent, aut triſtitiæ oriũtur inordinatæ, quia non habent in quo oblectent. Solũ hic reſtat clamare ad Dñm: vt de neceſſitatibus liberent. Quæ conſolatio ſi non ſucceſſerit, ſequitur alia tentatio; ſcilicet impatientiæ cõtra Deũ, quare tam durus, parcus, & immiſericors? dicẽs illud Iob. Clamo ad te, & non exaudis me, ſto & non re- Iob. 30.
ſpicis me. Mutatus es mihi in crudelẽ &c. Hęc non valet melius ſuperari; niſi patienter tolerando, & humiliter expectando; donec cœlũ ſupra nos ęreũ trãſeat, & ferrea terra cordis, pluuijs pietatis emollita, gignat affectus pietatis. Sed tentatio magis periculoſa eſt, quæ minus moleſta ſentitur, veniens ex remiſſione ſoliti feruoris. Cõtra quam oportet, vt homo vim faciat ſibi, ſe continens in cuſtodia ſui. Sunt & aliæ innumeræ tentationũ ſpecies, ſicut & corporalium morborũ varietates. Quarum acerbiſſimæ vñr. Hæſitatio in fide, deſperatio, & huiuſmodi quæ non melius; niſi non curando vincunt.

Non timeant: — *tolerent.* — *non curent.*
quia magis faciũt ad meritũ — quaſi viſibiliter Sathan viderẽt. — nec ratiocinãdo reſiſtant.
Sed prace bellent.

Ipſi orando, & aliorũ orõnibus ſe cõmendando. Generaliſſima tentatio eſt per variorum vitiorum impulſum; ſed vtile eſt tentari. Eccli. Qui non eſt Eccli. 34.

Digitized by Google

tentatus qualia ſcit? Nam & in ſubtractione conſolationis tria diſcimus, quæ ſunt hæc.

D *Gratus, præcaueas, aduerſum ferre doceris.*

& de mini- minimas & paruũ, qa maiora nõ ſopar mis bonis. culpas. q minora ferre non diſcit.

Tentatio ergo, vt hic ſumitur poteſt eſſe & dici, quilibet motus vel affectus, aut ſenſus, a vero bono retrahens (lis.

Alliciẽdo	Delectabilia		Cõcupiſcibi
Aut Terẽdo	p Contraria	hic tẽtat	Iraſcibilis.
Decipiẽdo	Veriſilia		Rationalis.

Vtrum aũt vtilius ſit habere tentationes, aut carere, ſolus rei exitus probat. Quia reſiſtere eſt magnę virtutis, ſuperaſſe autem glorioſum. Carere autem eis, ſæpe commodius, & ſecurius eſt, ſuccumbere periculoſum. Appetere eas, & ſeſe ingerere, incautum ſæpè maximè in imperfectis, & in pugnis carnalibus. Exercitare ſe tñ in ſpirituali pugna, quandoque vtile eſſe ſolet. In tentatione aũt tria dolemus; ſcilicet laborem pugnæ, & inquietudinem cordis, vel timorem ne ſuperemur, vel ꝙ nimis debiliter reſiſtimus, & ſic Deum offendimus. Omnibus autem tentationibus, his quattuor modis eſt reſiſtendum.

Auertens, fugias, tolerans patienter, & ora.

Primo cogitationes inde auertere, & alias occupationes aſſumere. Secũdo occaſiones declinare, maximè carnales. Tertio patienter, & humiliter virgam Domini ſuſtinere. Gregorius. Qui appetit plenè vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuę flagella tolerare. Quarto orationi incũbere, & aliorum ſuffragia petere. Pſalmiſta. Inuoca me in die *Pſ. 49.* tribulationis, eruam te & honorificabis me. Et hęc de ſtatu pugnæ & tentationis.

De quinta dieta profectus, in remeditatione virtutum.

QVintus religionis progreſſus, eſt ſingularium vitiorum tentationibus, ſingularibus remedijs mederi, & poteſt ſtatus curationis, vel ſpiritualium remediorum dici. In quo cura diligens vitiorum morbis adhibetur: vt ad ſanitatis ſtatum perueniatur; & ergo primum de morbis, & malorum remedijs eſt videndum, deinde de ipſa ſanitate.

Nota ergo in primis quàm plurima quæ vitia E inducunt.

Fons vnus,	*riui*	
vnᵘ eſt fons vitiorũ, ſ. ſupbia.	duo ſ. amor, & timor	
tria paſcunt,	*bis duo,*	*ſeptem.*
triplex cõcupiſcẽtia carnis oculorũ ſuperbia vitę	quattuor. Ignorantia, concupiſcentia, malitia, infirmitas.	mortalia.

Et ex illis quattuor vulneribus, vel defectibus, puenit, ꝙ tam proni ad malum ſumus. Ignorantia enim excæcat, ne verum agnoſcamus; ſed erremus in iudicio boni & mali. Cõcupiſcentia emollit ad appetendum delectabilia carni, malitia exaſperat cor ad iram, infirmitas debilitat ad reſiſtẽdum malo. Hæc quattuor incidimus, & contraximus ex originali. Ex quibus ſeptem vitia ſcilicet.

Faſtus,	*in,*	*ira*
Superbia eſt amor pprię excellentiæ.	Inuidia odiũ alienæ fœlicitatis.	Indignantis aĩ turbida commotio.
vel ac.	*vel auar.*	*gula crimina*
Accidia eſt tædium boni ſpiritualis.	eſt cupiditas ſupra neceſſitatem habẽdi tẽporalia.	eſt inordinatus appetitus alimentorum.
luxus		
eſt illicitus ardor libidinis.		

Hæc vitia tribus expelluntur, vt ſupra dictum eſt.

Gratia | *induſtria depellunt* | *peccata nouiſſi.*

quæ virtutẽ infundit. | induſtria operantis. | cõſuetudine ſæpe.

Remedia generaliora.

EFficaciora vitiorum ſunt iſta.

Pauper, deſpectuſq; magiſteriũ, fuga, poſcas.
Et tribulatio poſt meditando nouiſſima curant.

Primum remedium eſt paupertas, vt in oĩbus penuriam patiaris, etiam in neceſſarijs. Secũdum deſpectio hominum & amicorum, ſcilicet, vt exprobreris & confundaris, donec tumor elationis penitus in te comprimatur. Tertiũ ſtrenuũ magiſteriũ, vt cogaris facere, quod inuitiſſime faceres, & nihil habere, niſi quod tibi datum, nec agere, niſi qd iubetur; nec loqui, nec eſſe, niſi ad nutum alterius, & aſpere reprehendi ſemper, donec ſinuitas propriæ voluntatis, plenè ad rectitudinis formam reducatur. Quartum eſt fuga, & elongatio a cõſortio ſæcularium, quia ſicut aqua turbata, ſi ponat ſeorſum a frequentia tranſeuntium, purificatur magis; ita mens ſequeſtrata magis Deo hæret. Quintum *Similitudo.* eſt frequens oratio mentem eleuans, & curationẽ atque ſanitatem impetrans. Sextum eſt quælibet afflictio, vel tribulatio aduerſitatis, abradens rubiginem vitiorum, ſicut lima ferrum; cum fuerit patienter tolerata. Septimum eſt continua mortis, & A omnium nouiſſimorum meditatio, quæ facit vita timere, & virtutibus inſiſtere. Et hæc ſunt generalia remedia. Sunt etiam ſpecialia remedia, ſingulorum vitiorum, quæ facilius curant, & potiſſimum contraria eorum. Sicut enim arte medicinę contraria contrarijs curantur; ita vitia contrarijs remedijs exercitiorum ſanantur: vt ſuperbia humiliatione, gula ſubtractione cibi, & ſic de alijs.

De vitio Superbiæ, & quòd triplex ſit ſuperbia.

IAm de ſingulis vitijs, & præſertim de eorum re- F medijs videndum, & primũ de Superbiæ vitio. Circa quam notandum quòd multiplex, & præſertim triplex ſit ſuperbia.

Se reputando,	*placere cupit,*	*vel preſſa ſuperbus.*
Reputando ſe maiorẽ q̃ ſit in veritate.	Appetere alijs placere, & videri maior quàm ſit.	Ambire & pceſſe alijs qui repugnat cõtra Deum.

De ramis & filiabus in alijs libris præſertim in Sũma vitiorũ agitur. Periculoſius eſt, & maioris culpæ ſupbire de bonis gratiæ; q̃ naturæ, vel fortunæ.

De

De quatuor ſpeciebus Superbiæ.

Item ſunt quatuor ſpecies Superbiæ huius.

Ex ſe	*pro meritis,*	*iactans.*
Habere ſe bona putans.	Suis ſibi, & non gratis collata.	Se de bonis datis.

Alios quoq; ſpernens.

In quibus non videt ea bona quæ ipſe habere ſe putat.

Remedia.

Huius vitij hæc ſunt remedia potiora.

Attendat proprias, agat officium, meliores.

Primum remediũ eſt conſideratio propriæ vilitatis, tam in corpore, q̃ in aĩa, communis, & ſingularis, quid fuimus, quid ſumus, quid erimus. Item, ꝙ de nobis nil habemus, nec poſſumus, ſed omne bonũ eſt Dei donum. Et ꝙ bona noſtra multipliciter ſunt imperfecta, ſicut pannus menſtruatæ. Scdm eſt ſe exercere in humilibus operibus, vilibus, & deſpectis officijs, & ruſticanis, humili habitu incedere, humiles mores, & verba habere, locum nouiſſimum eligere, nil oſtentationis prætendere; ſed bona quæ ſingulariter habuerit coram alijs celare. Tertium; quòd ſuperiores, & meliores ſe debet attendere, tam homines, quàm ipſum Dñm Ieſum, vt eorum comparatione vileſcat ſibi, qui ſe aliquid putat. Sicut locuſta ad gygantem, calculus ad montem, gutta ad flumen, pannoſus gartio vileſcit inter purpuratos.

De Inuidia, & quòd triplex.

G DE Inuidia notandum; quòd etiam triplex eſt.

Non gaudet ve dolet:

Prima non gaudere de bono alterius, nec dolere de malo.

Torquetur,	*& inuidus optat.*
Secunda dolere, & torquere in proſperis eius.	Optare promouere malum alterius, & deprimere bonum eius.

Remedia.

Et contrariatur illud vitium charitati. Cuius remedia ſunt iſta.

Nil adamet, non ipſe, reconſ. ſimul obſequium det.

Primum remedium eſt nihil amare, & cupere eorũ, quæ mundus amat, id eſt honores diuitias. Quia qui ea appetit, inuidet alijs ea habentibus, dum ipſe caret. Secundum eſt cogitare; ꝙ ſi alius non haberet, illud tñ vnde ei inuides tu non haberes; vnde cupias alteri, quòd ſine damno tuo habet.

Remedia contra Inudiam, & odium ſunt.

Cogitare; ꝙ oportet qñq; proximo reconciliari, ſi vult ſaluari, & timere vindictam Dei, quia petũm non remittitur q̃diu odium manet. Vnde bonũ eſt cito reconciliari, ne ſit in ſtatu damnationis, & pdat bona, quæ operatur. Poſtremum eſt, vt ſtudeas illi, qui magis eſt tibi contrarius, obſequioſior eſſe, & affabilior. Per hoc n. lenis cor eius, vel ſaltem tuum. Noli vinci à malo; ſed vince in bono malũ. Quid pdeſt diu meminiſſe iniuriarum? Sufficit diei malitia ſua. Qui ſeipſum p patientiã vicit, omnes aduerſarios ſuperat. iuxta illud Hiere. Bellabunt aduerſum te, & non præualebunt.

Rom. 12 · Mat. 6 · Ier. 1.

De Ira, & quòd triplex ſit. H

IRæ triplex eſt qualitas.

Ira leui cauſa.	*Vehemens.*
Subito ex facili cauſa moueri, vt verbo vel ſigno.	Secunda vehementer inflammari facie verbis geſtu.

commotio durans.

Tertia diuturna commotio, quæ rancorem fouet. Ira contrariatur manſuetudini, & patientię, Deum nec homines veretur. Sicut fumus oculis, ſic ira eſt cordi.

Ira remedia.

Sunt autem inter cætera quinq; remedia Iræ.

Præmeditans, os, conuertens, pudor officit ira.

Primum eſt prouida præmeditatio illorũ, quæ pñt occurrere, tã verborũ, q̃ factorũ contrariorũ. Vt ante pugnã ſe hõ ad patientiam præparet: vt eo minꝰ perturbent venientia, quo fuerint ante præuiſa. Secundũ eſt cõprimere os tacendo, & accenſam flammã Iræ in corde ſuffocare; ne ſi euaporare pmittatur increſcat, & alios accẽdat. Nã ad hoc duo oſtia os hẽt. Eccl. Facito ori tuo cuſtodiam. Tertium eſt Eccl. 28 cõuertere ſe ad alia negotia, qb. cor occupet alia tractãdo, vel loquendo, verè ſic obliuiſcetur tentationis ſuæ, ſicut, qui vult extinguere ignem ſubtrahit ſtipites ardentes. Prouer. Cum defecerint Prouer. 26. ligna ignis extinguetur. Quartum eſt verecundia, qua homo erubeſcit diſciplinæ, & honeſtatis diſpendia pati. Sic etiam timor reprimit Irã, vt patet in ſeruis à dñis caſtigatis, qui nõ remurmurãt; ne forte peiora eis inferantur. Si hoc poteſt timor humanus, q̃to magis timor aut amor Dei? Tam potens eſt quiſq; malo reſiſtere, quantum amor boni in cordis eius affectu conualuerit. Quintum eſt aſſuefacere ſtatim cum ſentitur cõmotio, admittere conſilia prudẽtiæ. ppendendo q̃ officiat, & noceat Ira, quæ lędit conſcientiã, confundit famam, alios ſcandalizat, cor inquietat, Spiritũ ſanctum effugat, tormenta meretur. Et ꝙ nil proficimus iraſcendo, niſi ꝙ duplicamus malum. Non oĩa mala poſſumꝰ reſiſtendo ſuperare. Et verba contumelioſa iam cum aura tranſierũt, nil nocent ſi ſumus recti, & patientes. Sic æſtimemus verba maledicorũ, ſicut latratus canum, vel clamores, aut ſibilos anſerũ, quos non curamus. Qui alterum contumelioſè vituperat, ſeipſum magis quam illum dehoneſtat. Item cogitare, quòd nemo ſine aduerſitate viuit & quanta Sancti pertulerunt, & Dominus Ieſus pro nobis.

De Accidia, & eius triplici ſpecie.

I ACcidiæ vitium tres ſpecies habet. Scilicet.

Mentis amara.

Prima eſt mentis amaritudo quædam, cui nil lætũ, aut bonum libet.

Tepor	*faſtidit Diua pigredo.*
Quò ſomnũ amat, & corporis commoda, horret labores.	Sola faſtidit, q̃ Dei ſunt, & ad omnia alia agilis eſt, & feſtinat.

Hoc Accidiæ vitiũ ſignum eſt ingratitudinis, quia tanta beneficia dedit, ꝙ nunquam eius obſequium

faſtidire deberemus. Et ſpoliat nos multis præmijs in cœlo, quia negligimus bona operari in terris. Et nunquam debemus torpeſcere: vt tempus poſſimus redimere.

K Remedia autem contra Accidiam ſunt iſta.

Ad ſacra coge, memor, operãs; ſed opus variũ ſit.

Primum, & efficaciſſimũ eſt cogere ſe ad ea ſpũalia ſtudia, quæ maximè faſtidit, & præſertim ad orõnem; donec Dei gratia vertatur in oblectationem. Quæ gratia ſi differatur meritũ creſcit, & virtus roboratur. Poſſibile.n.eſt plus mereri in pugna laboris, pro habenda deuotione, ẽt ſi non proficit; quã ſi multæ deuotionis eſſet. Contra triſtitiam autem maximè valet crebra memoria benignitatis Dei, & intuitus beneficiorum eius, cuius bonitati comparata, oĩum noſtrum peccata, ſunt velut gutta ad mare. Item ſit libenter in bonorum ſocietate, qui de Deo loquuntur. Item illud Iacobi Apoſtoli. Triſtatur aliquis in vobis? oret, æquo animo eſt pſallat. Sic.n.cohylareſcit, & ſpiritus triſtitiæ fugatur. Item alia occupatio: vt triſtitiæ obliuiſcatur. Pigris autem vtilis eſt laboris exercitatio, cogente ſtrenuo magiſterio; ne poſſit agere remiſsè. Item contra tædium cordis, valet varietas actionum: vt ab vno tranſeat ad aliud opus bonum. Sic Angelus docuit Antonium. Vnde nota, quòd ſeruus Dei in his quattuor exercitijs debet verſari. *Iac. 5.*

Intendat tractando laboret, vel requieſcat.

Aut Deo intendat orando, pſallendo, meditando, deuotioni inſiſtendo.

Aut de Deo tractet, legendo, ſtudendo, ſecum conferendo, diſcendo, docendo.

Aut pro Deo laboret operando, ſeruiendo, corpus caſtigando, virtuti ſtudendo.

Aut corpus moderatè reficiat, quieſcendo, dormiendo, cibando: vt ſpiritui ſeruiat.

Eccli. 33. Nam Eccleſiaſt. dicitur. Panis, & diſciplina, & opus ſeruo. Panis ad ſuſtentationem, diſciplina ad correctionem, opus ad exercitationem. Aſinus indiget pabulo ne deficiat, onere ne laſciuiat, virga qua regatur.

Nota grauis Accidia eſt negligenter ea perſoluere, ad quæ quis tenetur. Grauior omnino ex tædio prætermittere. Grauiſſima alios impedire, & a bono retrahere, nec poſſe bonum ferre.

Auaritia eſt ſpecies.

L AVaritia etiam tres ſpecies habet, ſequenti verſu contentas.

Anxia,	*dando tenax,*
Cupidè habendi, & acquirendi tẽporalia.	Tenacitas conſeruandi habita, ꝙ non dat alijs.

vel opes acquirit iniquè.

Tertia augere diuitias etiam vndecunq; turpiter, iniuſtè.

Hoc vitium videtur extra naturam eſſe, & corrupta voluntate inolitum. Nam mundus multo tẽpore caruit vitio iſto, & gentes quædam. Iudas hoc irretitus ſe ſuſpendit. *Act. 1.*

Remedia.

M *Linquens, perpendens, confidens omnipotenti.*

Primum eſt oĩa pro Chriſto relinquere, & ſub alterius prouiſione viuere, & in nullo ſui iuris eſſe: vt Religioſi boni. Secundum eſt conſiderare omnes perplexitates diuitiarum, & laqueos Auaritiæ, & paupertatis vtilitatem, & libertatem. Nam periculosè acquiruntur, cum labore, & ſollicitudine cõſeruantur, cum dolore amittuntur. A nullo ſecurus eſt diues. Sic eſt diues in medio cupidorum; ſicut carnifex in medio canum famelicorũ, diu colliguntur, cito amittuntur. Mors cito rapit ab eis, pœnas æternas amatoribus lucratur. A quibus libera eſt paupertas Pſ. Rapinas nolite concupiſcere. Fructus diuitiarum eſt largitas eleemoſinarum. Semen accumulatum putreſcit, ſeminatum fructificat. Tertium eſt confidentia de Deo, qui non relinquit ſperantes in ſe. Vnum enim de tribus indubitáter ſperandum à Deo, his qui proijciunt ſua; ſcilicet. *Pſ. 61.*

Procurabit homini neceſſaria.

Aut In parco victu dabit vires in ſufficientia.

Quod ſubtrahit corpori dabit menti in conſolatione ſpirituali.

Inſuper magnam gloriam in cœlo meretur, patienter tolerata pro Chriſto temporalis penuria.

Gula quattuor ſpecies.

GVlæ quattuor ſunt ſpecies.

Prauenit,	*impetus,*
Ante debitum tẽpus, vel ſæpius comedere.	Nimio impetu, voraciter edere.
implendo nimis,	*aut petit vncta.*
Nimis ſe implere, & ſumere plus quàm neceſſe.	Nimis lauta, & exquiſita quærere.

Hæc quarta nutrit auaritiam: ſicut prior Accidiã, hæc intellectum hebetat, affectum deuotionis obruit, & refrigerat, agilitas retardatur, & ſomnus inducitur ex nimia repletione. Cuius remedia ſequuntur.

Gula remedia.

Velle bonum, verecundia, perpendendo carere.

Contra primam ſpeciem ſufficit bona voluntas: vt nolit ante, vel ſæpius comedere, quàm ſit conueniens. Infirmis tamen non eſt lex poſita. Contra ſecundam vtilis eſt diſciplina verecundiæ; vt modeſtè ſe habeat, & impetum refrenet. Item conſiderãdo, ꝙ nimis feſtina, & inordinata refectio naturam grauat, & minus nutrit, & è contra. Efficaciſſimum aũt remedium cõtra tertiã, & quartam ſpecies eſt, non habere vnde poſſit gulæ ſatisfacere. Vñ quanto quis pauperior; tanto hic minus excedit, & peccat. Hæc eſt ſecundum traditiones ſeniorum prima pugna, quam deuincere nos oportet, & quanto minus ſuperata fuerit; tanto validiora ſunt cętera vitia contra nos, & nos debiliores contra ea. Per gulam introiuit mors in orbem. Vnde & Chriſtum diabolus primitus per gulam tentauit; quaſi per ianuam aliorum vitiorum. Contra quã oportet conſiderare, quàm cito tranſit, quàm breuiter durat, & quando tranſacta eſt ſit, quaſi non fuerit. Pone ergo cum concupiſcis in corde tuo, ac ſi cibũ habueris, & ſis ſatiatus, & hora præterierit, & de abſtinentia gaudebis, & dic cũ Apoſtolo. Scio & abundare, & penuriam pati &c. *Mat. 4* *Phil. 4.*

Digitized by Google

De luxuria, & ſpeciebus eius.

LVxuria quadruplex eſt, & quattuor eius ſpecies ſunt.

Corde
Quando cogitationes immūdas ſciēter verſat.
vel in geſtu
Oſculando, amplexando, palpando, videndo.
fit concubitu,
Naturalis concubitus, ſine cõiugij honeſtate.
quoq; contra.
Peccatum contra naturam, nec nominabile quidem.

De illuſione ſomniorū, caueatur; ne occaſio detur ante, vel poſt, & erit pœna tantum.

Remedia Luxuriæ.

Fœmina vitetur, ſocius, corpus maceretur.
Ocia, ſenſus, cogi intus, ſtudiumq; precum ſit.

Primum eſt, vt vir fœminarum, & fœmina virorum continuam, vel frequentem familiaritatem deuitet. Bernar. Cum fœmina ſemper eſſe, & non agnoſcere, hoc ego maius reputo, quàm mortuos ſuſcitare. Eccl. A veſtimento procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Secundum vitare ſocietatē luxurioſorum. Prouerb. Qui ſe iungit fornicarijs, erit nequam. Tertium corpus ſuum non delicatè nutrire. Hoſtem ſuum armat, qui carnem delitijs fouet. Ezech. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ; ſaturitas panis, & ocium. Quartum eſt ocium fugere. Multam enim malitiam docuit ocioſitas, & in deſiderijs eſt omnis ocioſus. Ouidius. Ocia ſi tollas periere cupidinis arcus. Quintum eſt exteriores ſenſus ab illicitis cuſtodire; ne mors intret. Grego. Non expedit intueri, quod non licet concupiſci. Sextum eſt intus reprimere cogitationes prauas, & affectus carnales. Nulla exterior munitio ciuitatis ſufficit; ſi intus perfidi fuerint. Omni cuſtodia ſerua cor tuum. Septimum frequens ſtudium orationis. Sapien. Vt ſciui, quia aliter eſſe non potui cõtinens, niſi Deus det, adij Dominum, & oraui. Semper ergo oremus: vt rore gratiæ extinguat ignē concupiſcentiæ.

Eccli. 42. Prouer. 19. Ezech. 16. Eccli. 33. Prou. 21. Ier. 9. Prou. 4 Sap. 8.

De animæ ſanitate, & in quibus conſiſtat.

N

POſtquam in hoc ſtatu curationis morbi ſunt remedijs effugati, ad ſanitatem eſt accedēdum. Quæ ſanitas eſt inſtar ſanitatis corporalis. Nam ſicut ſanitas corporis, conſiſtit in integritate membrorum, & ſenſuum, & in ordinata qualitate humorum, & vigore ſpirituum; ſic ſanitas animæ in quinq; conſiſtit; ſcilicet.

Actio prouida,
Ideſt in recta, & circunſpecta actione.
cauta locutio.
In cauta locutionis obſeruatione.
ſana voluntas,
In rectitudinis voluntatis.
Ordo ſit affectu.
In ordinatione affectionis.
poſt vtilitas meditatus.
In vtilitate cogitationis.

O

De actione.

ACtio in tribus erit circunſpecta, quæ ſequenti verſu leguntur.

An liceat,
Illicitum eſt, quod contra Dei præceptum, vel Eccleſiaſticum.
deceat
Indecens, quod non bonam ſpeciem prætendit.
opus expediat meditare.
Illud expediens eſt, quod non caret fructu vtilitatis.

De locutione. P

IN locutione ſimiliter tria ſeruanda.

Tardus,
Loquere adoleſcēs in cauſa tua vix.
& intentus
Circunſpectus in circunſtantijs locutionis. Eccli. 32.

De locutione.

breuiter tua verba loquaris.
Sine vtilitate, & neceſſitate non multiplicans verba.

Debent aūt hæ circunſtantiæ in loquendo attendi.

Quis,	*quid,*	*vbi,*	*quando.*
Es qui loqueris.	Loqueris.	Coram quibus, & in quo loco.	tempus.
cui,	*quantum,*	*quomodo,*	*quare.*
Ad ſenem, vel alium.	Ne nimium.	Ne clamosè.	Quo fructu, & vtilitate, ne ocioſum.

Qui hæc i locutione ſeruat, has vtilitates reportat.

Perſpicit,
Fit intellectu perſpicacior, & profundior.
haud peccat,
Per multiloquium, & vaniloquium.
authenticus.
Qd loquitur magis apud alios eſt authenticus.
ethra meretur.
Singularem gloriam in cęlo meretur.

His modis nos loquendo habeamus, ne vas ſine operculo, aut vrbs patens introitu ſimus.

De morum diſciplina.

MOrum diſciplina in tribus conſiſtit.

Maturos,
Vt non ſit leuis hæc intus mentem componit.
humiles,
Vt humiles geſtus p̄tendat. Q
mores addiſce benignos.
Vt ſit affabilis compatiens nulli oneroſus.

Maturitas reddit venerabilem, humilitas imitabilem, benignitas amabilem.

De exercitijs mentis.

NVnc exterioribus ordinatis de rectitudine voluntatis videndum. Eſt autem voluntas recta, quæ bonum tantummodo vult, & propter bonum, & plenè uult. Quæ voluntas his exercitijs adiuuatur. R

Impiger, a vitijs, pax cordis, parcius vtens.
Sis humilis, ſis maturus, ſuſpenſio mentis.

Primū exercitiū eſt, vt homo ſit agilis ad incipiendū, & faciendum bonū, qd ex alterius inſtructione, vel Diuina inſpiratione intelligit faciendū. Alioquin ex deſidia elanguet, & ſemen inſtructionum ſterile manet. Omni ergo tempore ſeruus Dei præuideat quid illa hora magis ſit ſibi expediens, & penſet qualiter illud congruè, & magis apertè perficiat, & hoc fiet aſſuefactione ad bonum.

Secundū eſt, vt ſicut ad agenda bona agilis; ita ſit velox ad abſtrahendum ſe a malis mox, cum ſentit: vt Abraham volucres abigebat, quando Gen. 15

 ſacri-

Digitized by Google

ſacrificium offerebat. Sic nos malas cogitationes
Ier. 4. de tẽplo cordis abijciamus, dicẽtes illud Hierem.
Vſquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?
Tertiũ eſt, vt ſemper cor pacificum cum oĩbus habere ſtudeamus, quod conſiſtit in duobus, ſ. vt nulli malum facere velimus, & ſi quis nos in aliquo offendit, patientiæ ſcuto vtamur. Benedicimus eos,
Luc. 21 qui ſuſtinuerunt. In patientia ergo aĩam poſſideamus. Quartum eſt, vt quanto parcius poteſt quis, q̃ ſunt mundi vtatur, habeat, & cupiat. Aliena à no-
1.Thi 6 bis ſint, oĩa mundana, habentes victum, & veſtitũ, his contenti ſimus, & quicquid penuriæ patiamur, loco illius Deum in corde ponamus, qui omnia im-
Ier. 23. plet. Quanto quis ſe anguſtat nil cupiẽdo in terris; tanto dilatabitur in cœlis, & è conuerſo. Quintum eſt, vt ſemper intus apud ſe, & extra coram hoĩbus, in omnibus humiliet ſe, & deprimat, & conſideret ſemper qualis ſit in corpore, & anima, quam vilis, & peccaminoſus. Sextum eſt, vt ſit maturus, & ſerioſus, cum quadam dulcedine mœroris. Beati.n.
Mat. 5. lugentes. nam vndiq; cauſæ concurrunt.

Quia lugendum pro,	Nobis, quia peccatores inopes, periculis expoſiti.
	Proximis compatiendo pauperib. afflictis, deuijs tentatis.
	Deo, eius paſſioni cõpatiendo, eius vicem dolendo.

Sit ergo ſemper ſerium, bonum, & dulce, non leuitas inordinata. Diſſolutio.n. eſt deuotioni, ſicut aqua igni, & qui ducit in conſuetudinem vix diſſueſcit; & maximè ioculari, vel iocari. Septimum eſt mentem ſemper ad Deum habere ſuſpenſam, orando, meditando, legendo, contemplando. Vnde quandocunq; ſeruus Dei, vel ad modicum non meminerit Dei contremiſcit, & dolet; quaſi grauiter offenderit eum, dolens tanti amici memoria fraudari, qui nunquàm obliuiſcitur noſtri. Tanto quiſq; lætius, & plenius Deum videbit in patria; quanto frequentius, & deuotius, eius meminerit in exilio. vnde Pſal. Prouidebam Dominum in con-
Pſ. 15. ſpectu meo ſemper. Nec tantum in ocio; ſed etiam in omni opere eius meminiſſe debemus, imitatione Angelorum, qui ſic exteriora diſponunt; vt tamen ab intimis nunquam recedant. Quanto enim cœlum amplius eſt, quàm terra; tanto ſpiritualis meditatio, latiores materias habet, quàm terrenorum. Hæc de quinto proceſſu.

Sexta dieta, quæ in virtutum inſertione conſiſtit.

Q NVnc de ſexto proceſſu, qui in puris virtutibus conſiſtit, & qui principaliter huic diſtinctioni noſtræ deſeruit pauca, dicenda ſecundum profectus.

Eſt autem virtus ordinatus ſecundum veritatis iudicium mẽtis affectus; vt, ſcilicet malum fugiat, & apprehendat bonum. Ad quod dati ſunt homini ſeptem affectus. Quorum quattuor ſunt contra malum; ſcilicet timor, mæror, odium, dolor. Tres ſunt ad bonum.

Affectus mentis ſeptem ſunt.

ſpes.	*timor atq;.*
Qua confidat, & ſperet in Deo, & vera bona; ſed quidam nimis multum, aut nimis parum.	Vt Dei offenſam, & ſeparationem timeamus, ſed iam temporalia timent.

Gaudi.	*dolor.*	*vel amor.*
Vt in Deo, & ſpe æternorũ gaudeat.	Vt ſit de peccatis, & imperfectionibus.	In Deum ſuper omnia, & alia propter Deum.

hinc odium.	*q; pudor.*
Vitiorum, & malorum.	Vt indigna agere pudeat, & peccaſſe.

Cum iſte affectiones ordinatæ ſunt ad quod debẽt, & ſecundum quod debent, ſecundum rationis, & veritatis iudicium; tunc homo eſt virtuoſus. Vt, ſ. cum timet tãtum timenda, & dolenda dolet, & ſic de alijs. Sed hic tantum ſeptem virtutes ſeptem vitijs oppoſitæ, principaliter ſunt tractandę. Vnde ſic virtus quodammodo nil eſt; niſi vitiorum catẽtia. Et quanto quiſq; ab omni vitio purior fuerit, eo virtuoſior eſt, & perfectior.

Quod in exterioribus omnibus relucet interior virtus.

HOc prænotãdum, q̃ ſicut nucleus in teſta, vel in cortice; ſic eſt virtus interior cęteris obſeruantijs in religione. Omnia.n. cærimonialia pp virtutem acquirendã ſunt inſtituta, qua ſine ſi fuerint, ſunt ſicut teſta nucleo carens. Vnde qui iſtis exterioribus contentus interiora poſtponit; ſic eſt, quaſi qui corticem vacuam, vel teſtam vacuã, ſine nucleo habet. Sunt autem hæ teſtæ.

R Simile

Aſt habitus.	*mores.*	*geſtus*
Signum tantum eſt non virtus. alioquin ſimiæ virtuoſæ ſæpe.	Cõpoſiti poteſt ſęcularis virtus eſſe.	Cærimoniales ſæpe minus virtuoſi.

labor.	*expio*	*virtus.*
Pœnitentialis hypocritis ſæpe ineſt.	Vitia expurgare, & illud propinquum.	Nucleus eſt, & perfectio vitæ.

Hi ſunt ſex dies in quibus operari oportet opus Luc. 13
ſalutis, & cibos vitæ quęrere; ne ieiuni deficiamus; Io. 6.
ita vt in ſexto duplices cibos colligamus; ſ. bonæ Exo. 16
actionis, & piæ affectionis: vt ſic in ſeptimo, idest in Sabbato per quietem quieſcamus. Sed nunc ad virtutes veniamus, & de ſingulis tres gradus diſtinguamus. vt quantum diſtemus, vel propè ſimus dinoſcamus. Et primum de dilectione exordiamur, quia ipſa amatori eſt radix cęterarum, antequam nulla virtus meritoria eſt vitæ æternæ. Omnes.n. ipſa informat.

De charitate.

CHaritas eſt ordinata, & magna voluntas ſeruiendi Deo, placendi Deo fruendi Deo.

Quem ſuper omnia potiſſimum propter tria diligere debemus.

Cur

Digitized by Google

Cur diligendus Deus.

Valde bonus.	*quia dilexit.*
Imò bonitas ipſa quo melius cogitari non poteſt.	Prior dilexit nos talis tales.

beneſecit amandus.
Non enim ſufficit diligere affectu ſolo, ſed oſtendit effectu in beneficijs.

In quibus conſiſtit dilectio.

Dilectio autem noſtra in tribus conſiſtit.

Noſtra volunt.	*Opere.*
Primo in voluntate, vt velit bonum rationi conſentiẽs	Secũdo nè ocioſa ſit ꝓgrediť in opus cũ omni familia.

vel in effectu reperitur.
Vt ſcilicet ex deſiderio iam operetur, & velit bonum, & contrarium execretur.

Sunt autem tres huius charitatis gradus, ſecundum tres ſtatus; & habet initium profectum, & finem. Et terra profert herbam, initium virtutis, ſpicam profectus, fructum perfectionis. *Simile.*

Tres gradus charitatis.

Præponas conſilium, pete languide ſolui.

Primus eſt, ſic diligere conceſſa, & eis vti, vt tantum illicita vitet, & amori Dei nullius rei amorẽ præponat: iuxta illud. Si vis ad vitam ingredi (id eſt in ingreſſu eſſe) ſerua mandata. *Math. 19.* Secundus eſt cum homo voluntariè pleniori affectu, non contentus eſt ſeruare præcepta, ſine quibus non eſt ſalus; ſed ad omnia, quæ Dei ſunt, voluntarius etiam ad conſilia: vt Religioſi, promouens quantum poteſt amorem Dei, probans, quæ ſit volũtas Dei bona, & beneplacens. *Rom. 12* Vbi nota ſi pro tuo velle Domino ſeruis, remunerabit te pro velle ſuo. Si autẽ ſeruieris ei pro velle ſuo, remunerabit te pro velle tuo. In quacunque menſura, &c. *Mat. 7.* Tertius gradus eſt, tanto affectu æſtuare ad Deum, quaſi ſine ipſo viuere non poſſit, coactus deſiderio diſſoluendi, & eſſe cum Chriſto. *Phili. 1* Talibus viuere eſt in faſtidio, aut patientia, & mors in ardenti deſiderio, etiam per dura tormenta. Nil eſt quo poſſint ſatiari; niſi attigerint ad vitæ fontem. Talibus tamen interim guttulis conſolationum reficiuntur.

Internus guſtus.	*Chriſti corpus.*
Internæ ſuauitatis recreatione.	Chriſti ſanguine, & corpore.

quoq; fructus.
animarum vtilitate.
Cant. 1. Hinc iugiter ſtipare me malis clamant.

De dilectione proximi.

S DIlectio proximi, ex dilectione naſcitur Dei. Nam proximum propter Deum, in Deo, ſecundum Deum diligere debemus.

In	*propterq;*	*Secund.*	*vere.*
Deo.i.ea forma qua Deum.	Deũ, quia ipſe mandauit.	Scdm Deũ ad ſalutem aiæ,	Nõ ficte, nec verbo tm̃.

A

Purè.	*ſit & ordo.*
Non carnaliter, vel ſenſualiter.	Ordinate, & non ad vitia.

Quo circa notandũ; ꝙ multiplex eſt dilectio iſta.

Carnalis,	*cupida.*	*natur.*
Quæ carnibus nutritur inter virum, & fœminam.	Quæ diligit pro muneribus.	Inter propinquos, vel quæ natura venuſtauit, & ſimilia magis.

ſocial.	*quoq; ſpiri.*
Qua notos, & familiares diligimus.	A Spirituſancto dicta, quę à Deo mandatur.

Spiritalis per ſe ſola eſt meritoria, naturalem, & ſocialem efficiens meritorias, quando ad eã diriguntur cupidam tolerat, & temperat, carnalem tollit, & fugat.

Signa dilectionis carnalis.

ET quia dilectio carnalis quandoque ſe palliat ſub ſpecie ſpiritualis; ideò eius indicia ſunt ponenda. Et ſunt iſta.

Fabula,	*geſtus,*	*& inquies.*
Quando pauca de ſpiritalibus, multa de inutilib. & dilectione loquuntur.	Scẽdus inſolẽtia, geſtuũ, & morũ, qñ ſoli ſũt ſemper, vt palpari, oſculari.	Inquietudo cordis, qñ abſentes ſunt, cogitãdo de inuicem.

Impatientia,	*turbo.*
Cum dilectum nõ velit aliam diligere ne ipſa minoretur.	Ira, & turbatio, quando offendit nimia.

Munera	*diſſimulant.*
Munuſcula, & dulces amatoriæ litteræ, & amplecti eã.	Inordinata diſſimulatio vitiorũ ad inuicẽ, quòd inuicem excuſant palpant.

hæc monſtrant carnis amorẽ.
Spiritalis dilectio eſt omnibus his contraria.
Valde carnalitas hæc horrenda Religioſo, alioquin vinum eius eſt mixtum aqua. Sed iam gradus dilectionis ponamus. *Eſa. 1.*

Gradus dilectionis.

Haud odiat, ſit congaudens, adamans inimicos.

Primus gradus dilectionis proximi eſt, nullum odire, nulli cupere malum, nullius impedire velle bonum, in neceſſitate proximo ſubuenire; vt ſcilicet alteri non faciat, quod ſibi nolluerit fieri, & è contra.

Secundus gradus, & profectus eſt, ſic alterius profectui congaudere, & bonum alterius diligere, quaſi proprium, & ſic eius aduerſitati compati quaſi ſuæ. Vbi autem talis ineſt affectus, ibi neceſſario non deerit ſubuentionis effectus, quãtum opportunitas patitur, & facultas. Perfectio dilectionis ꝓximi eſt diligere inimicos ex affectu, & ea dulcedine erga ſe perſequentes affici, ſicut erga ſingulariter dilectos. Et non ſolum res temporales; ſed & corpus proponere, paratum eſſe, ſicut Chriſtus, & Sancti, non ſpe præmij martirij; ſed magis pro affectu ſalutis fraternæ. Et reuera ſunt inimici diligendi, qui præſtant occaſionem tanti præmij.

De humilitate quotuplex ſit, & vnde cauſetur.

NVnc de humilitate, quę nos ordinat ad veritatem, ſicut charitas ad bonitatem, dicendum. Eſt autem humilitas virtus, qua homo veriſſima T

ſima cognitione ſui, ſibimet vileſcit. Ad hanc monet nos.

Et quod	ſumus / nõ ſumus	quia a nobis nõ habemus. / vanũ eſt gl'ari, q nõ eſt.

Triplicem aũt humilitatẽ habere debemus. Sc3.

Ad nos, ad fratres, humileſq; dedecet eſſe.

Humiles in nobis	Humiles ad proximos.	Humiles erim' erga Deum.

In nobis debemus humiles eſſe quo ad hæc.

Vilia uolue tua,	*mores humiles.*
Vt ex conſideratione noſtræ vilitatis, defectibilitatis nos deſpiciamus.	V humiles mores, geſtus, & verba habeamus.

opus abiect.

Vt in humilibus operibus nos exerceamus.

Ad proximum humiles debemus eſſe quo ad hęc.

Fratrem prærepures,	*& honores,*	*fer patienter.*
Proximum meliorem reputando humilitate, ſuperiores inuicem arbitrantes.	Honore exteriori pręuenientes, reueremur inclinãdo deferendo.	Tertio patienter pximi infirma, & defect' ſuſtinere.

V

Et quia proximorum alij ſunt æquales, alij ſuperiores, alij ſubditi, ſubditi Pręlatis obędientiam, & reuerentiam debent, vt patet ſupra.

X Porro de humilitate prælatorum tres regulæ notantur.

Eccl 32. 1.Theſ. 2. Luc. 22

Sis vnus,	*quaſi ſis nutrix,*	*ſisque ipſe miniſter.*
Rectorem te poſuerunt eſto quaſi vnus ex illis.	Facti ſumus paruuli in medio veſtrũ; quaſi nutrix foueat filium. ſ.	Ego autem in medio veſtrũ ſũ, ſicut qui miniſtrat.

Humilitas autem ad Deum etiam in trib. cõſiſtit.

Noſce tuum dominum.	*fer flagra pie.*
Prima, vt ipſum Deum Dominum Iudicem cognoſcamus, ei obediamus, ſicut ſerui, & ab offenſa caueamus, & pęniteamus.	Secunda, vt flagella eius humiliter tollerem', nõ remurmurando; ſed dicendo. Iudicium domini portabo, quoniam peccaui.

cane grates.

tertia, vt de beneficijs eius non extollamur; ſed grati ſimus ei aſcribendo.

Y

Gradus Humilitatis.

LIcet ex dictis gradus Humilitatis poſſunt dignoſci, vt tamen clarè pateãt nota ſequẽtes.

Quid ſis cognoſcens, ſperni te, ſpernis honores.

Primus eſt, vt agnoſcat homo ſe quid eſt, & vilem infirmum inopem boni, vitioſum peccatorem, nõ eleuans ſe ſupra ſe, nec laudes hominum quærat, etſi aliquando excedat ſe reprehendat, & in omnibus ſeipſum ſpernat. Ob hoc tantas fragilitates Deus permittit in nobis, ne ſicut apoſtatæ Angeli extollamur. Pſ.130

Secundus eſt, cum non ſolũ ex ſui notitia ſpernat ſe; ſed etiam ab alijs patienter accipit ſperni ſe. Imò quia veritatem accipit, & deſiderat cupit ſe ab aljs reputari talem, qualem ſe reputat, ſcilicet vilem, & ignobilem, inquantum credit agnoſcenti non obeſſe.

Tertius eſt, quãdo etiam in magnis virtutibus, & donis, & honoribus homo non extollitur, nihil ſibi ex hoc blanditur; ſed totũ illi refundit, à quo fluit omne bonum. Hęc eſt humilitas perfectorum, qui quanto maiores ſunt. Humiliant ſe in omnibus, in ſenſu, affectu, verbo, actione, habitu. Talis Chriſti. Mariæ, & Sanctorum fuit. Omnis inopia virtutum, venit ex humilitatis defectu, quæ mater, & cuſtos virtutum eſt, & fundamentũ. Ideò Deus ſæpè gratiam non largitur, quia inde periculoſius nos extolli cognoſcit. Iac.1.

De patientia quam varia ſit, & qua ſigna eius.

Z Patien. tia q d.

EX charitate, & humilitate Patientiæ virtus procedit, quæ ordinat ad fruitionem ſummæ pacis. Eſt autem patientia, æternæ gloriæ reſpectu, voluntaria, & inſuperabilis perpeſſio laborum. Et eſt multiplex.

Eſt ſimulata,	*neces,*	*patientia maxima virtus.*
Quando autem pro humana gloria ſimulat, aut ĩ opportunum tempus differt, hæc vitioſa eſt, & ſupplicium meretur.	Quando aduerſa nõ vlciſcitur, quia maius ſibi malũ timet, hæc cauta euadit dãnum.	Vera patiẽtia eſt dė ſcripta, quę eſt virtus magna & meretur cęlum.

Quinque ſunt in quibus patientia probatur.

Læſio,	*pauperies,*	*pudor.*
Primo in corporis læſione.	Secundo in temporalis penuria ſubſtantiæ.	Tertio in honoris detrimẽto, & illata confuſione.

Electis;	*quoq; turbo.*
Quarto in carorum offenſa, aut ſubtractione.	In tranquillæ mentis turbatione.

Et nota, quod ſicut iſtis quinque cauſis propter ſe non turbari virtus eſt patientiæ, ita pro defectu iuſtitiæ non turbari vitium teporis. Pro ſe enim quilibet contriſtari debet. Cur triſtandum.

Pro	Præteritis defectibus iuſtitiæ.	& ſic eſt virtus.	Pęnitentiæ.
	Præſentibus torporibus.		Feruor proficiendi.
	Futuris periculis.		Cautela timoris.

Pro proximis quoque contriſtandum.

Pro	Temporalibus moderatius.
	Spiritualibus amplius.

Et licet videantur differentiæ inter patientiã, fortitudinem, & conſtantiam, magnanimitatem, longanimitatem, mititatẽ, & manſuetudinem, tamen ſæpè vnum pro altero ponitur. Differentia ex deſcriptionibus patet.

Patientiæ fructus.

VAlet autem patientiæ virtus ad multa. A 44

Hæc releuat,	*Reficit hæc.*
Præſentis vitę incommoda, alioquin homo affligitur, mens amaricatur conſcientia læditur.	Mentem, quia ſicut corpus paſcitur cõuiuio, ita mens virtute ſaginatur.

ædificat,

Digitized by Google

ædificat,		*quoq; purgat.*
Proximos qui paucos vident patientes; ſed excuſantes ſe.		Peccata præterita præcauens futura.
Auget,	*glorificat,*	*cõformat nos crucifixo.*
Pſ 93. Gratiá in præſenti virtutũ, Mat. 5. ſecundũ multitudinem dolorum meorum &c.	In cœlo, gaudete, & exultate ecce merces veſtra multa eſt in cœlo.	Et retribuens qualia recepit, & iuuans eum, & conformãs, quod gloria ſumma.

Sunt tres Patientiæ gradus.

B *Tu motus reprime, non turberis, cupe, gaude.*

Primus eſt, vt diſcat homo motus iræ, & impatientiæ per pugnam cohibere; ne erumpat foras in verba, vel facta illicita. Solet autem ignis materialis cohiberi quattuor modis; ſic, & ira, ſcilicet.

Fundens,	*obſtrue,*
Primo perfuſione bonorum conſiliorum, vt deliberet, ſicut ignis perfuſione aquæ.	Secũdo obſtructione, ideſt oris, & labiorum concluſione.
diſiungas,	*ſi deficit ignis.*
Tertio diſſipatione, vt alios actus aſſumat, & ſic iram negligat.	Quarto materiæ ſubtractione; ne talia agat vnde ira oritur.

Secundus Patiẽtiæ gradus eſt cum ex longo vſu patiendi, & impatientiam refrenandi, homo didicerit iam non terreri, vel turbari aduerſis; ſed quaſi inconcuſſe aduerſarios conſpicit; ſciens quòd nil nocere poſſunt. Aut ipſi torquentur, & ſuæ impatientiæ teſtes ſunt, tu tacendo magis laudaris. Sũt latratus canum nihil reputandi. Oportet pati morſus pulicum, & ſimilium beſtiolarum; ſic etiã punctiones detractorum.

Tertius gradus eſt gaudere in tribulationib. cũ adſunt, & deſiderare cum deſunt: vt nobilis tyro ad tyrocinium gaudere. Vera humilitas ſic gaudet ab alio humiliari; ſicut à ſe. Et vera patientia, tam libenter fert ab alijs illata; ſicut diſciplinas caſtigamina, quæ ſibiipſi infert.

De Obedientia.

C ET quia Obedientia patientiæ eſt finitima, & omnibus Religioſis valde neceſſaria; ideo & pauca de ea ſunt dicenda. Eſt autem Obedientia propriæ voluntatis ſubiectio arbitrio Superioris, ad licita, & honeſta. Obediendum eſt autem ſoli Deo propter ſe: vel rationali creaturæ vice Dei, in his quæ à nobis Deus requirit, & quæ ad Deum ducunt. Eſt autem inter cæteras triplex ratio libenter obediendi.

Ordo.	*vel vtilitas.*
Primo, quia ſic à Deo ordinatum, vt ſumma medijs, & media imis præſint.	Expedit.n.ſeq̃ ducatũ bonorũ, ne errent à via Dei, ſed ſp mereãt, & ſint ſecuri.

facias ſatis in tolerando.

Tertio, vt qui peccando Deum contempſit, obediendo huiuſmodi propter Deum ſatisfaciat, & reconcilietur.

Inuenitur triplex Obedientia.

Paret compulſus,	*cupidus,*
Prima neceſſitatis, qua cogitur inuitus, qui libẽter eſſet liber ſi poſſet, vel auderet: vt bos, & aſinꝰ, & huiuſmodi.	Secunda cupiditatis qua pro mercede terrena, vel corporis cõmoditate, vel conſolatione exteriori obedit.

vel amans generalis.

Tertia charitatis generaliter ſumptæ quapropter Deum ex Dei charitate obedit.

D Circa Obedientiam cupiditatis ſciẽdum, quòd quanto Obedientia plus habet de temporali proprio ſolatio; tanto minus habet de merito coram Deo. Nota quoq;, quòd generaliter poteſt innui alia diuiſio Obedientiæ, cuius quædam generalis, generalior, generaliſſima. Alia ſpecialis, ſpecialior, ſpecialiſſima, vt in profectibus.

	Generalis.		Oẽs fideles ſuis p̃latis in Eccleſia obligant.
Nã obedientia.	Generalior.	eſt q̃	Oĩs creatura rõne vtẽs Deo obedire tenet.
	Gñaliſſima.		Omnis creatura obedit creatori, ſiue naturali motu, aut alias.
	Specialis.		Clerici ſpecialr̃ tenentur ſuis obedire prælatis.
Nam obia	Specialior.	eſt q̃	Religioſi ſe ligant ad aliqua determinata ſtatuta.
	Spãliſſima.		Sine exceptione ꝑmittit obedientia ad omnia.

Non tamen illicita, ſicut nec impoſſibilia ſunt obedientia agenda.

Tres gradus Obedientiæ.

E SVnt tres Obedientiæ gradus.

Iuſſis, conſilijs ſis, parens, poſſibil:q;.

Primus ad præcepta, ſecundus ad conſilia, tertius ad omnia poſſibilia. Et hi ad ea in quibus obediendum. Vel aliter; Sed quantum ad effectum mentis ſic gradus ordinantur.

Aut, timet, aut ſperat, vel amatur, gaudet, obedit.

Infimus eſt ex timore ſupplicij parere, tantum in his, quæ præceptoriè iubentur, ad alia tæpidi; niſi inquantum pudor, vel conſuetudo humana cogit, quibus ſufficit mortale per inobedientiam nõ incidere.

Secundus gradus eſt ſpe præmij ad iniuncta voluntariè obedire; non diſputando in quo teneatur obedire, vel non. Semper enim meritorium credit, dum malum non ſit, quod iubetur, etiam ſi Prælatus mala intentione, vel odio iubeat, quia tunc eſt duplex meritum; Obedientiæ, ſcilicet, & patientiæ. Vnde bono obedienti, proficit indiſcretum ſuperioris præceptum, tanquam ſi maſſam auri iactaret in ſinum.

Tertius eſt ex ſola dilectione Dei etiam cũ gaudio obedire, etiam ad difficilia exemplo Chriſti Phili. 2 (obedientis vſq; ad mortem,) & Sanctorum. Quanto quis obedientior; tanto ei Deus exorabilior, & omnis creatura ſubiectior.

Digitized by Google

De contemptu Diuitiarum.

F IAm de contemptu Diuitiarum, qui & paupertas dicitur vidêdum, quæ auaritiæ opponitur, & eſt triplex.

Eſt pauper rebus, ſeu mente, ſimul vel vtriſq;.

Fit autem Diuitiarum contemptus dupliciter. Aut dum liberaliter effunduntur in pauperes, vel ad cultum Dei, aut cum penitus deſpiciuntur, vt a Religioſis.

Diuitiæ contemnendæ ob quattuor.

Sunt autem quattuor cauſæ, ob quas conſulitur Diuitiarum contemptus.

Nam retrahunt,	*tardant,*
Luc. 16 Ab amore Dei. nemo poteſt Deo ſeruire,& mammonæ.	A profectu virtutum, quia oneratus nô pôt velociter currere.
minuunt,	*ob multaq; ſperne.*
Meritum, quod paupertas auget, quo pauperior, eo in cęlis ditior.	Temporalis ſubſtantia, & multa ſpernenda &c.

Vilis,	*communis,*	*labor,*
Ex ſui natura, quia terra, & puluis.	Bonis, & malis, imò mali abundant.	In acquirendo, timor,in ſeruando,dolor in amittendo.
haud ſatiat,	*nocet.*	*aufert.*
Qûo plus habentur plus ſitiuntur,vt hydropicus.	Multis,& eſt occaſio mortis,& damnationis.	Eis inuitis nec diu poſſidentur.

Hæc debet ſapiens perpendere, & quod vile eſt debet paruipendere, & non multum laborare pro eo,quod non eſt vtile, & fugere perniciosũ.

Tres gradus contemptus.

Sunt autem tres gradus huius contemptus Diuitiarum.

G *Nil petit iniuſtum, nec abundans, poſſidet, & nil.*

Primus gradus eſt nihil velle habere iniuſti lucri, nec per ſe acquiſitum, aut ab alio datum, vel reli-

Rom. 13 ctum, & omnibus reddere debita pro poſſe. Et de iuſtè habitis facere eleemoſinam, & non abuti ꝓpria facultate, ad peccatum ſuperbiæ, laſciuiæ, & gulæ,& ſic de alijs. Et hic nota, quòd tribus modis iniuſta bona habentur.

	Ipſa malè acquiſiuit quocunque modo.
Aut, quia	Ab alio datum, vel relictũ, qui ius in eis non habuit.
	Alteri in rebus iniuſtè nocuit,quod reſtituere debet.

Secundus gradus eſt nihil ſuperfluum velle habere; ſed neceſſarijs eſſe contentum, in victu, & veſtitu, & ſic de alijs, reliqua pauperibus dare.

Luc. 11 Quod ſupereſt date eleemoſinam. Vt Monachi in Ægypto. Eſt autem duplex ſufficientia, ſcilicet indigentiæ, & concupiſcentiæ. Sufficientia indigentiæ, cui ſufficit ſuſtentare naturam, vt Deo poſſit ſeruire. Hanc natura docet, vt patet in brutis, & plantis. Alia eſt ſufficientia concupiſcentiæ, hæc excedit menſuram,limites non habet,niſi impoſſibilitatis. Cor auari fouea ſine fundo.

Tertius eſt nihil uelle poſſidere in hoc mundo, & in neceſſarijs penuriam pati propter Deũ,exemplo Chriſti, & Sanctorum,qui plenè docuit contênere eas, tanquam impedimenta ſalutis. Huic paupertati multæ virtutes, & gratiarum dona ſunt annexa, quæ pauci tamen capiunt, quia verè pauperes non ſunt,ampliora ſemper, vel pro ſe, vel pro alijs deſiderantes. Qui omnem ſollicitudinem in Deum iactat,Deum prouiſorem habet,qui nullum in ſe ſperantem derelinquit; ſed aut dabit illa, aut illis potiora.

De Sobrietate. H

SObrietas eſt virtus qua corporis alimenta cum moderamine admittuntur,in cibo, potu,ſomno. Eſt igitur abſtinentia gaſtrimergiæ vitio oppoſita. Eſt autem abſtinentia multiplex, & varia.

Abſtinet æger,	*egens,*	*parcus,*
Prima medicinalis propter ſanitatem.	Secunda paupertatis pro neceſſitate penuriæ.	Tertia auaritiæ, vt rebus parcat.
fictus quoq;		*iuſtus.*
Quarta hypocriſis pro laude hominum.		Quinta Religioſa pro Deo.

Fit abſtinentia Religioſa pro agenda pœnitentia, pro virtute obtinenda, calcandis vitijs, pro ædificatione proximorum, pro gloria merenda, pro intellectu in ſcriptura acuendo, & ſic de alijs. Hæc eſt meritoria dum Deus eſt cauſa prima, & forma.

Sobrietas in tribus conſiſtit. In quibus conſiſtit.

In quali,	*quantoq;*	*modo ſiſtit moderato.*
Ne præcioſa ſumptuoſa;ſed ſimplicia cibaria q̃rat, quæ faciliter habentur.	Vt non nimis, nec ſæpius comedat; quàm oportet, ſed temperatè.	Vt non importunè, ſed modeſtè, & religiosè. I

Quando hæc obſeruantur, tunc ſapit ſuauius, ſumit commodius, reficit ſalubrius, minus grauat ſtomachum, facilius digeritur, minus peccatur.

Vtilitates ſobrietatis:

Valet autem ſobrietatis ad multa.

Purgat,	*caſtigat,*	*habilis,*
Et ſatisfacit ꝓ peccatis voluptate commiſſis.	Corpus, & laſciuiam reprimit, & ſpiritui ſubijcit.	Fit hô ad virtutes promptior, caſtior, deuotior, humilior.
ſanat,	*docet,*	*aſtra.*
Corpus, quia noxios humores deſiccat.	Et ædificat proximos,quia cõijciũt interiora.	Gloriam meretur, vt comedat illic panẽ celeſtem.

Sunt autem tres ſobrietatis gradus. K

Gradus ſobrietatis.

Illicitum caueat,	*licitum reſecans.*
Scilicet cauês crapulam, & ebrietatem, nec ieiunia frangat.	Vt abſtinere à carne, vino, aſperiorẽ eligere potum,& victum, vt filij Rechab. Ier. 35. 1.Thi 6

opus

Digitized by Google

Rom. 13 *opus optat.*

Tantum neceſſaria cupit illis contentus, non faciẽs curam carnis in deſiderio.

Vel aliter gradus hi aſſignantur. Vel ſic.

Vt patiens carens,	*fugias,*
Primo patienter carere, cum non poteſt delectabilis cibus haberi; & nõ inde contriſtari.	Secundo velle carere pro Deo delicatiorib. & fugere ea, eligendo viliora.

habitum quoq; ſpernas.

Tertium poſſe ſine difficultate abſtinere ab habitis delectabilibus.

Et nota, quòd licet quo ad paupertatem maior virtus ſit non habere, quòd cupias; tamen quo ad fortitudinem abſtinentiæ, maius eſt appetitum poſſe retrahere ab vſu præſentis voluptatis. Securius tamen eſt fugere delectationes carnales, & non habere. Facilius in littore non ſubmergeris; quam in gurgite aquarum. Et hic notandum, quòd virtus medium tenet vitiorum, & in vtroq; latere vitijs eſt obſeſſa: vt ſi modicè à diſcretionis tramite deuiauerit, iam virtus non ſit. Vt parſimonia; ſi modum excedit, vitium eſt gulæ, ſi nimis modicum admittat, indiſcretionis vitium, & ſic de alijs. Vitia quoq; interdum ſe virtutes mentiũtur, & velamen virtutis aſſumunt: vt aut diſſimulentur, aut laudentur: vt Greg. dicit. Vnde oportet, vt diſcretio ſpiritus medium, virtutis iter eligat, regia gradiẽs via, non à latere declinans.

L

De Caſtitate.

Caſtitas ſobrietatis eſt filia, & nutritur ab ea: ſicut è contra luxuria a ventris ingluuie nutritur. Cum fons obturatur, riuus eius deſiccatur. Qui ergo Caſtus eſſe deſyderat, ſobrietati ſtudeat. Caſtitas virtus eſt originis cœleſtis, cuius magiſterium eſt de cœlis, quam Angeli obſeruant, & facit hæc bona.

Expeditam	*emundat,*	*latam.*
Mentem liberam facit vacare Deo, nõ habentem curam aliorum.	Corporis fœditates euacuans luxus, quod valde magnum.	Conſcientiam lætificat, quia cõſolationem ſpernit.

placat,	*venerandum.*
Deum, & ei proximum facit, quem ſectatur in caſtitate.	Facit Angelis, & hominibus naturaliter amandum.

Ad Caſtitatis autem acquiſitionem, valent remedia luxuriæ ſupradicta; ſcilicet alienatio, & fuga; ſenſuum cuſtodia, ocij deuitatio, & orationis frequentia, & huiuſmodi.

Diuiſio Caſtitatis.

Diuiditur quoq; caſtitas, quia eſt caſtitas coniugalis, vidualis, & virginalis. Eſt caſtitas corporis, mentis, vtriuſq;.

Gradus Caſtitatis.

Grad⁹ caſtitatis ꝑut Religioſis deſeruiũt ſunt tres.

Abſtrabit a facto, caro ſeruit, ſentiet & vix.

Primus gradus eſt abſtinẽtia ab actu carnali, cũ propoſito ſic manendi, & omnibus illicitis motib. conſenſum negandi. Et hic grãdis eſt pugna; vnde ad ſecundum eundum. Secundus eſt cum per macerationẽ carnis, & alia ſpiritualia ſtudia, affectus mundatur, & caro ſpiritui, ita ſubiugatur: vt rarius tentetur, & minus. Si hoſtibus vitiorum fideliter reſiſteremus in principio, facilè triumpharemus. Nunquam tamen licet deponere arma; ſed oportet ſtare in continua cuſtodia. Ceſſant enim fraudulenter quandoq; hoſtes ſalutis noſtræ.

Tertius gradus eſt; ita domitas habere concupiſcentias carnis, quòd vix rariſſimè, & tenuiſſimè ſentiantur; & ex affectu talem induiſſe caſtitatis amorem, vt horreat ita omnes carnales motus, quòd quaſi nauſeam inde patiatur, nec poſſit audire tractari de operibus carnis; niſi cum horrore, & execratione cordis. Et ſi quando pro vtilitate ſermo de operibus carnis venerit; ita quietos carnis ſuæ motus ſentit; ac ſi de luto, vel lapidibus, aut alijs tractaret. Et iſtud venit ex ſingulari dono Dei; ita vt Pſ. dicat. Venite, & videte opera Domini, qui Pſ. 45. poſuit prodigia ſuper terram, auferens bella (tentationum carnalium) vſq; ad finem terræ; ideſt ad terminos motus. Et tunc ſequitur. Vacate, & videte &c. Nam poſtquàm in hoc ſexto proceſſu, eſt plenè quietatus ad contemplationem eſt accedendum, qui eſt ſeptimus proceſſus, quem reſeruamus in finem libri; ne materiam, & ordinem confundamus. Verſus tamen qui ſuperſunt alteratos, non proſequutos hic ponimus propter paruulos (quibus liber profectuum ſummè neceſſarius eſt,) quoniam illis difficile erit in ſequentib. inuenire eos, & in libro profectuum plenius inueniet ꝓſecutos.

Proceſſus ſeptimus. Cap. LVII.

M

Viſo de actiuæ vitæ perfectione; nunc videndũ de contemplatiuæ vitæ perfectione. Nam in contemplationum ſacrarum profectu, ſeptimus ſtatus vitæ Religioſæ, ſcilicet proceſſus ſapientiæ cõſiſtit, habens intelligentiæ lumen, & æternæ ſuauitatis ſaporem. Dictum eſt ſupra, quòd profectus, ſiue perfectio ſpiritualis vitæ, in tribus conſiſtit.

Scilicet in
- Rationis illuminatione.
- Voluntatis rectitudine.
- Memoriæ circa Deum occupatione.

A

Memoria autem, vt in Deum iugiter intendere aſſueſcat, hæc quinq; attendat.

Capitulum LVIII.

Lectio, ſermo bonus, meditatio, cum præce, contemp. cum oratione, & contemplatione.

Illuſtrat,	*calidum,*	*mores,*
Ad Dei notitiam.	Fructus lectionis accẽdit ad Dei amorem.	Bonos instruit.

animat,	*cauet,*	*optat.*
Ad tolerandũ aduerſa.	Vitia, & virtutes quærit.	Mundi cõtemptum ingemit, & deſideriũ celeſte infert.

Vti-

Vtilitas bonæ lectionis.
Inſtruit, inflammat, collatio Sancta perornat.
Intellectum. Affectũ. Memoriã bonæ cogitationis prole fęcundat.

Intentio noſtra quomodo mouetur. Cap. LIX.

N INtendas quandoq; Deo.
Intentio noſtra aliquando mouetur pro Deo, ſi in actione, quæ pro ipſo fit; licet de eo interim nõ cogitetur.
propter, vel ad, aut in.
Propter Deum in charitate, proximi bonum omittatur. Ad Deum in lectione, & meditatione. Deum oratione.

O *In oratione eſt triplex attentio. Cap. LX.*

QVem Pſalmum, quid litera vult.
Dicis ne cogaris repetere. Quæ verba ſonẽt exterius.
quid ſpiritualis.
Quando ex verbis quæritur ſenſus ſpiritualis.

P *De varijs affectibus orantis, qui reperiuntur in oratione Dominica. Cap. LXI.*

VT reus, obſeſſus, ſeruus.
Libera nos à malo. Et ne nos. Dimitte nobis.
mendicus hic orat.
Panem noſtrum quotidianum da.
Filius, vt ſponſa, velut ebrius orat hic almũ.
Fiat voluntas. Adueniat regnum. Sanctificetur nomen tuum.

Q *Quæ requiruntur ad gratiarum actionem. Capitulum LXII.*

VT recolas, ſapiendo, fatens.
Diligenter beneficia Dei. Subtiliter intelligas. Fideliter cõfitearis.
ſeruans ſtudioſè.
Dilige præcaueas, exerceat,
Benefactorẽ. Eius offenſam. Ne grãm negligat.
haudq; ſuperbit.
Ne inde ſuperbias.

R *Septuplex conſyderatio ad gratiarum actionem accendit. Capitulum LXIII.*

COmmendat donum, ſi nobile, & vtile, crebrum
Si magnus, magno, paruo donet, vel inepto.

S *De ſeptemplici materia laudis Dei. Capitulum LXV.*

LAudis materia, creat, & regit, hinc redimit te,
Iuſtificat, punit, poſt glorificat, requieſcit.

T *Decem fructus orationis. Cap. LXVI.*

IMpetrat, eſt prope, & expellit.
Peccatorũ veniã. Deo appropriat. Vitia.
placat, quoq; ſedat.
Iudicem. Tentationis impetum.
Vindicat, aufert, confert,
De hoſtibus. Pericula. Dona Spiritusſancti.
proficit, æthera praſtat.
In omnibus. Gloriam cęleſtem.

Diuerſimodè Deus præſentat ſe oranti. Capitulum LXVII. V

DIuertit, ſtomachans,
Quaſi audire indignans. Quaſi iratus apparens.
intendens abnuit, audit.
Quaſi alijs intendẽs. Quaſi tacendo. Benignè.

Quomodo ad puritatem orationis veniendum. Capitulum LXIX. X

SVeſce, vaces perſiſte,
Aliquãdo orare. In oratione. Diutius.
præcum modulis variatis.
Diuerſos modos orationi attentes.

Tria ſunt quæ maximè a profectu retrahunt. Capitulum LXX. Y

TArda volunt, horror,
Remiſſa voluntas. Difficultatis.
vel diffidentia Chriſti.
De auxilio Dei.

Nouem cauſæ, quare non ſemper exaudiunt orantes. Capitulum LXXI. Z

OB culpam, tepidus diffidens,
Orantis. Orat. de Deo.
nam nocet ipſi.
Petenti quod petitur.
Prouocet vt, cuſtos, humilis,
Ad orandum magis. Accepti. Sis ſemper.
differt, ſimul auget.
In tempus aliud. Dans magis vtile.

Circa contemplationis exceſſum variæ ſpecies. Capitulum LXII.

IVbilus, ebrietas gaudi. A
Gaudium. 45.
liquefactio, raptus.

Septem genera compunctionum, ſeu deuotionum. Capitulum LXXIII.

ECce timor, dolor, adſit amor, compaſſio dona.
Gaudet, miratur, mixtim deuotio flatur.
Timor ſupplicij, dolor peccati, amor Dei, compaſſio proximi, & Chriſti, beneficia, gaudium in ſpe gratiæ, admiratio de Dei potentia, ſapientia, bonitate.

Quin-

Digitized by Google

Quinq; rationes, quare gratia deuotionis contrahitur. *Capitulum* LXXVII.

C *SInt humiles, purget, punit, docet, vt mereantur.*

Extolluntur deuoti quadrupliciter. *Capitulum* LXXVIII.

D *EX ſe præ reliquis, maiorem credit, & vti.* Vel gloriatur ex ſe meruiſſe, aut maiorem quã habet, aut melius ſcire vti.

Octo affectus quibus trahimur ad communicandum. *Capitulum* LXXIX.

E *EN amor, infirmus, peccatum, uam tribularis. Gratia, gratifices, vel honores, compateriſq;.* Vel trahit amor Dei, infirmitas propria, conſcientia peccati expiandi, tribulatio, deſiderium alicuius gratiæ, gratiarum actio, honor Dei, & Sanctorum, compaſſio proximi.

De ramificatione virtutum, & vitiorum.

F Pſ.136 EXinanite exinanite, vſq; ad fundamentum in ea. Pſal. Quamquam in ſuperioribus plurima dicta ſunt de ipſis virtutibus, & vitijs principalioribus; ſcilicet ſeptem dentibus, & ſeptem capitib. draconis, & eorum contrarijs. Valde tamen neceſſarium ſcientes, volenti vitia plenè deuincere, non ſolum noſſe vitia illa ſeptem principalia; verum etiam ſcire, & filias, & ramuſculos, malè arboris illius; ideo quo ſuccinctius poterimus, ſub myſtica arbore aſſignabimus eas: vt ſic plenè vitia exinanire, & perfectè virtutes inſerere poſſimus. Nã teſte venerabili magiſtro Iacobo Carthuſien. aſtutus ille, & callidus ſerpens, videns vineam Domini non poſſe prima fronte grandibus illis, & principalioribus malis arboribus occupare, ſtudet zizania ſuperſeminare; adeò vt totum ferè ſemen bonum ſuffocet. Hoc eſt, quia videt, ꝙ Religioſos prima fronte non poteſt in mortalia illa; ſcilicet luxuriam, apertam ſuperbiam inflectere, ſtudet ſaltem, vel corda illorum horum vitiorum filiabus, ac ſurculis, ita replere: vt prorſus eos abſtrahat à Deo; adeò offuſcans: vt vix ſe deprehendant, vel putent eſſe in peccatis; dum ſunt infecti diabolicis illis ſagittis, ſcilicet tumore apparentis ſanctitatis, contemptu non ſic viuentium, detractione, & hypocriſi, & innumeris alijs filiabus principalium vitiorum. Quæ tanto ſunt perículoſiora; quantominus ab eis mala reputata: vt auctor ille in tractatu ſuo qui Oculus Religioſorum dicitur, latè declarat. Vt itaq; huiuſmodi filiæ, ſeu viperee progenies agnoſcantur, agnitæ vitentur, extirpentur, ad fundamentum vſq; exinaniantur, & virtutum ſemina rurſus inſerantur; ideo ſub typo duarum arborum, vnius eradicandæ, alterius plantandæ, ramificationes vitiorum, ac virtutum inſinuantur, quarum vlteriorem declarationem qui noſſe volet, in ſummis vitiorum, & virtutum, in Speculis moralibus, in ſummis Domini Antonini inquirere poterit. Sufficiat nobis, vel nomina ipſa poſuiſſe, cũ diffinitione: vt homo ſe in his exercere, & examinare poſſit, itemq; inter meditandum, aut ſermocinandum dilatare; nam poterit ſemper de genere, deſcendere in filias, & ſpecies eius. Quiſq; igitur terram ſuam operetur, & colat, & qui ingenuum agruum ſerere volet, liberet arua prius fruticibus, falce rubos fęlicemq; reſecet, vitiorum arbores euellat, ac ſuccidat: vt plãtet arborem bonam.

Omnis

Inuidia. eſt odium alienæ fęlicitatis.

Species.

Fauſta dolensq; Prima ſpecies inuidiæ eſt dolere de proſperis.

malis gaudens, Secunda gaudere de proximi aduerſis.

optans, mala gignens. Tertia optare, vel promouere mala alterius.

Filię.

Odi Odium.

gaudeo exultatio in aduerſis.

triſtor Triſtitia in proſperis proximi.

detraho, detractio.

ſumq; ſuſurro. ſuſurrium.

Infeſtor Infectatio, vel machinatio mali.

temerum temerariũ iudicium.

teſtor falſum, falſum teſtimonium.

mala interpretatio in malum.

ridens. deriſio.

Ira. Eſt vlciſcendi libido.

Species.

Ira leuis, Prima irę ſpecies ſubito moueri.

vehemens, Secunda vehemẽter inflari.

durans, Tertia diuturna commotio.

iniuſta, vel aqua. item eſt ira iniuſta, & iuſta.

Filię.

Indignans, tumeo, clamor, blaſphemia, rixa.

Indignatio. tumor mentis.

Impati, lis, maledic. ſæuus, bellans, homicida.

Impatiẽtia. litigiũ. maledictio cõuitiũ. ſæuitia. bellum. homicidium.

Superbia. Eſt amor ꝓpriæ excellentiæ.

Species.

Ex ſe Prima ſpẽs ſupbiæ eſt bona putare habere ex ſeipſo.

pro meritis, Scda pro meritis.

iactans, Tertia iactare ſe de his q̃ habet.

plus omnibus, inflat. Quarta pferre ſingul'r ſe cęteris.

Filię.

Iact. inob. hypocriſis, inſtans, pert. præfero, diſcors.

Iactantia. inobedientia. inconſtantia. ꝑtinacia pſumptio. diſcordia.

Ambio, ſingularis, & adulans, ironi, dedign.

Ambitio. ſingularitas. adulatio. ironia. dedignatio.

Arrogo, tento rebel. contemp. ir. contu. ſcienter.

Arrogantia. tentatio Dei. rebellio. contẽptus Dei. irreuerẽtia. contumacia. peccare ex certa malitia, & ſcienter.

Inuere. & erub. ſu. ſcis. infi. hære. ap. nego. durans.

Inuerecũdia peccandi. erubeſcẽtia. ſuperſtitio. ſciſma. infidelitas. hęreſis. apoſtaſia. impugnatõ veri. obduratio cordis.

Præſump. defendes, ſi. rebellio. liber. & vſus.

Pręſumptio, defenſio pctórũ. ſiſtata cõfeſſio. libertas peccãdi, cõſuetudo pcti.

Initium oĩs pcti. Cuius

i. gradus — *Grad. cu.* Curioſitas. — *leuis,* leuitas mentis. — *iactans,* iactantia. — *lætus,* inepta lætitia. — *ſingularis,* ſingularitas. — *& arrog.* arrogantia.

Infirmum, fędum, vitiũ, corruptio pronũ.

Vocat̃. n. infirmitas, fęditas, pronitas.

Obligat offuſcat, minuit, laſſat, grauat, obſtat.

Ad aliquam pœnam. animã. feruorem charitatis, & gloriam. in bonis aĩam. ad mala. & retardat à gloria.

Cuius

Culpæ originalis. Et eſt carẽtia debitæ iuſtitiæ, q̃ cõitat̃ carentia viſionis Dinæ. Cuius mltiplex eſt nomen. *Lex, languor, ſtimulus, ſomeſq;, tyranne libido,* Carnis, & membrorum. Tyrannus.

Malum culpę mortalis cuius.

Culpę venialis, & eſt amor voluptatis in creatura citra Deũ. Remedia ſunt *Confiteor, tundo, reſpergor, conteror, oro. Signor. edo, dono, per qua venialia pono. Vnctio, pœna leuis, compaſſio, quæ fit egenis.*

Superbia vitæ. Oculorum. Carnis. Fomentum triplex concupiſcentia.

Radices ſunt. Amor malẽ accendens, Timor male humilians.

Securis ad radicem arboris poſita eſt.

Radix omnium malorum Cupiditas

Introiuit diaboli mors introiuit in orbem terrarum.

Succide eam, vt quid etiam terram occupat?

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum: excidetur, & in ignem mittetur.

Culpæ, vt ſunt peccata.
- Finalia. — *Finis diſperdat, præſumens, inuidet atq;.* *Impugnat verum, durans, impœnitet inde*
- In cęlū clamātia. — *Clamitat in cœlis vox ſanguinis, & Sodomorum.* *Vox oppreſſorum viduæ pretium famulorum.*
- Sodomitica. — *Propria mollicies, ſpecies, ſexus modus, & vas.* *Contra naturam iungans ſunt hanc Sodomorum.*
- Aliena. — *Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus.* *Participans mutus non obſtans non manifeſtans.*

Malū. Carnalia. Spūalia. Delictū. Cōmiſsū. pctā Cordis. Oris. Operis. Itē Infirmitatis. Ignorantiæ. Malitiæ. Deum. In Seipſum. Proximū.

Pugnæ. Tentamur carne, mundo, quo dæmone cunctis.

Arbor mala fructus malos facit.

Stipendium peccati mors eſt.

Malum pęnæ
- Inferno vbi eſt ī ſumma. pęna materialis incēdij imò ē ibi pęna. Carentia viſionis Dei. Vermis non requieſcens. *Multa pacerba ſimul aqua æterna grauata.*
- Primus vitam in Purgatorio. Vbi etiam eſt pœna talis, ſ. *Acris, diuerſa, ſterilis, damnoſaq;, longa.*
- Vulneratio naturaliū. Et ſūt. 4. ſ. *Inſcius, infirmus, malus es, mala cōcupiēſq;.*
- Animæ. Expoliatio gratuitorū, vt ſunt. *Subtrahit, ac moritur, fruſtrās, deformat, et aufert.*
- In vita cuius ſūt pęnę. Corporis Natales, vt ſūt iſte ſeptē. *Frig. calor ægritudo, fames ſitis, et labor, et mors.* Perſonales, vt ſunt. *Gygantes, gnani, leproſus, mancus, & æger.* Temporales, vt ſunt. *Peſtis, bella, fames, aqua, & ignis, fulmina, grādo.*

Gula. Eſt inordinatꝰ menti appetitꝰ. Spēs.

Præpropere, lautè, nimis — Ideſt qū tempus præuenit. *ardenter* — Qū menſurā excedit. *ſtudioſè.* — Cū nimis ſe effundit.

Filię. *Lætus, ſcurrilitas, inmundus, ſtultus, hebet, mens.* Inepta lætitia. Immundicia. Stultitia. Hebetudo. Senſus.
Crapula, & ebrietas, commeſſans bomolōchia.
pctm Multiloquij Qd oī verbo ſolatioſitatis ridere facit.

Luxuria. Eſt illicitus ardor libidinis. Spēs.

Corporis — Prima ſpecies luxuriæ in corpore. *eſt cordis,* — Secūda in corde. *geſtu* — Tertia in contactu. *facto* — Quarta in naturali actu. *quo contra* — Quinta contra naturam.

En fornix, meretrix, & adulter, ſtupraq; raptor.
Filię. Ideſt fornicatio ſimplr, meretriciū, adulteriū, ſtuprū, raptꝰ.
Inceſtus vel ſacrilegus, Sodomita, libido.
Sacrilegium peccatum contra naturam, libidinoſus coitus coniugum hæ mágis differentiæ, quam filiæ.
Cęcus, amor non ſtans memor haud ac præcipitans ſe.
Ideſt cęcitas mētis. Amor ſui. Inconſtantia mentis. Inconſideratio inferni, & mortis. præcipitatio peccati.
Affectus ſecli, non ſpes, horrens el, & odit.
Deſperatio. Horror futuri ſæculi. Odium Dei.

Auaritia. Eſt immoderatus amor habendi. Spēs.

Anxia conquirens — Primū auaritiæ ſpēs an anxia cupido conquirendi tpalia. *parcus ſeruans,* — Scda tenacitas cōſeruandi habita. *rapit omne.* — Tertia collige re vndecunq;. Iuſtè. Iniuſtè.

Proditi, fraus, fallax, iurans, violentia, durans.
Ideſt proditio. Fallacia. Periurium, Ideſt obduratio cordis, vel inhumanitatis.
Filię. *Sollicitu. aſtutus, dolus, & furtumq; rapina.*
Sollicitudo. Aſtutia.
Ludus, & vſura, Symon, proprium, munuſq;, tenaxq;.
Symonia pprietas Religioſorū, acceptatio munerū, tenacitas, & illiberalitas.

Accidia. Eſt tædium boni animi torpore. Spēs.

Mens peramara — Prima accidiæ ſpecies eſt amaritudo mentis. *tenens* — Secunda tepor pigredinis. *faſtidit Diua pigredo.* — Tertia faſtidire diuina, & ad alia alacris.

Torpor deſperans vaga menſq; puſil. mali rancor.
Circa pcepta, deſpatio, & diffidētia, euagatio mētis circa illicita, puſillanimitas malitia.
Differt, ſegnities, ignorans, inquies, inſtans.
Dilatio bonorum, ignorantia, inquietudo, imperſeuerantia.
Filię. *Ocia verboſus, murmur, tacet, atq; grauedo.*
Ocioſitas, verboſitas indiſcreta taciturnitas.
Somnus, negligit, ommittens, ingratus, & inde.
Somnolentia, negligentia, omiſſio, ingratitudo, indeuotio.
Languor, tædet, & impediens impœnitet atq;.
Tædium vitæ, impeditio bonorum, impœnitentia.

Digitized by Google

Omnis arbor bona fructus bonos facit.

Plantate hortos, & comedite fructus.

Fructus eius dulcis gutturi meo.

Fructus.

Spũs duodecim.
Carum gaudia pax patientia, Charitas.
Manſuetudo, fideſq;, benigna, Benignitas.
long. bonitaſq; Longanimitas.
modeſtia, cont. caſt. Continentia. Caſtitas.

Status triplicis.
Centeſimus. Virginum.
Sexageſimus. Viduarum.
Triceſimus. Coniugatorum.

Bona, & fructus patriæ.
Premium.
Subſtantiale ex parte animæ. in Dei: Viſione aperta. Tentione ſecura. Fruitione perfecta.
Conſubſtantiale ex parte corporis. Claritas. Agilitas. Subtilitas. Impaſſibilitas.
Accidentale. In tribus aureolis, & alijs inexcogitabilibus.

Fructus in via.

Perfectio in via.
Cõtẽplatiua. hęc circa veritatis ſpeculationẽ ociat. Meditatione, quæ piè, & ſtudioſè inquirit. Contemplatione, quæ dulciter, & affectuoſè intuetur.
Actiua. hæc circa exteriorẽ actionẽ negociat. Paſſionum refrenatione, vel extirpatione. Virtutum inſertione, & earum actuatione.

Fores mei fructus honoris, & honeſtatis.

Octo beatitudines. *Sis pauper, mitis, flens, eſuriens, miſeranſq;. Mundus, pacificus, patiens, ſic eſto beatus.*
Beatitudinum. *Viſito,* Infirmum. *poto,* Sitientem. *cibo,* Eſurientem. *redimo,* Captiuum. *tego,* Nudum. *colligo,* Peregrinum. *condo.* Defunctum.

Septẽ dona S. Spũs. *Sap. intel. conſ. fort. ſci. pi. ti. collige dona.* Sapiẽtia. Intellect⁹. Cõſiliũ. Fortitudo. Sciẽtia. Pietas. Timor Domini.
Habitus donorũ. *Inſtruo,* Ignorãtẽ dubioſum errantem. *conſulo,* Dimitto. *corrigo,* Peccãti. *linquo,* Oro ꝑ tribulato. *peto,* Patiẽter. *ſero,* Tolero. *ſolor,* Cõforto, & cõfirmo opa miæ. Corpalia. ſpũalia.
Stultus, Stultitia. *ebes,* Hebetudo. *præceps,* Præcipitatio. *durus,* Duritia. *puſil.* Puſillanimitas. *inſcia,* Ignorãtia. *faſtus.* Supbia. Septẽ ſynthomata vitiorũ, q delentur p Spũſancti dona.

Officia virtutum, & actus.
Debita ſcit, Actus iuſtitię ſcire quid debeat. *reddit,* Redde, re debita. *conſentit,* In vnã cõſentire viam. *& erigit* Cor ad Deũ erigere. *vnit.* Dinæ iuſtitiæ vniri.
Partes earundem ſubiectiuæ, & potentiales.

Fac bona, Facere bonũ. *linq; malum,* Declinate malũ. *ius,* Iuſtitia legalis. *mutans,* Cõmutatiua. *diſtribuenſq;.* Diſtributiua.
Iuſtitia eſt virt⁹ cuiq; tribuens ſua. Cuius actus tres.
Religio, pietas, obſeruans, gratia, vindex. Obſeruantia. Vindicatio.
Parens, Obedientia. *atq; fides,* Fidelitas. *concors,* Concordia. *miſerens,* Miſericordia. *par ad omnes.* Æquitas.
Verus, amicitia, liberalis, & Epikes, inſons. Veritas. Liberalitas. Epikeia. Innocentia.

Conſtans. Fortitudinis actus eſt cõſtans in tolerandis. *oppugnat,* Cõtra aduerſa, vt poſſit oppugnare. *timet, & nil,* Nil niſi turpe timere. *dirigit* Ad rationis normam omnia dirigere. *idem* In proſperis, & aduerſis idem perſtare.
Fortitudo eſt amor oĩa tolerans ppt id qd amat. Cuius actus ſunt.
Magnificus, Ideſt Magnificentia. *fidens,* Fiducia. *patiens audacia,* Patientia. *perſtans.* Perſeuerantia.
Magnanimus, Magnanimitas, *ſtans,* Conſtantia. *ſecurus,* Securitas, *tolerantia, longus.* Longanimitas.

Arcet, Tẽperantiæ actus eſt paſſiones arcere. *& opprimit.* Cupiditates opprimere imo obliuiſci. *haud præſumit,* Qd non poſſit non præſumere. *temperat actus.* Actus temperare, & medium ſeruare.

Digitized by Google

En verecundus, Verecundia. *Sobrietas,* Ideſt abſtinentia.
honeſtus, Honeſtas. *parcus,* Parcitas. *ieiunium,* Ieiunium.
caſtus, virginitasq; Caſtitas. *ſpretuſq;* Conteptus mundi.
pudicus. Pudicitia.
Temperantia. Eſt amor Deo ſe in integrũ incorruptũq; conſeruãs.
Conijcit, Officium prudentiæ ex præteritis futura cõijcere.
appetit. Nihil pœnitendum appetere.
eligit, Meliora eligere.
Continet, Ideſt cõtinentia. *Fert,* Tolerantia.
eſt clemenſq; Clementia. *humilis,* Humilitas.
ſeuerus, Seueritas. *mos eutrapelus* Eutrapelia.
manſue. Manſuetudo. *ſtudioſus,* Studioſitas.
modeſtus. Modeſtiam. *& auſter.* Auſteritas.
& ſcit Quid poſſit, & quid faciet ſcire.
deſpicit atq; Mundum, & omnia eius Diuinorum, & contemplatione deſpicere.

Prouideas, Ideſt Prouidentia. *circunſpicias,* Circunſpectio. *caueas,* Cautio. *memor.* Memoria. *intel.* Intelligẽtia.
Conſ. Conſideratio. *docilis* Docilitas. *euſtochia ſol.* Sollicitudo. *ratio, diſc.* Diſciplina.
Prudentia. Deſcribit ſic. Eſt cognitio vitãdarũ, & appetẽdarũ, aut eſt rerum bonarũ, & malarum cũ alterarũ dilectione, & reliquarum deteſtatione ſciẽtia.
Regnatiua, Seu legis poſitiua. *Eubulis,* Virtus bene conſiliatiua.
monaſt. Monaſtica. *ac ſyneſis* Virtus bene iudicatiua, vt bene ſenſatus.
polys Politica. *œconomica,* œconomica.
cognoſcens, Agnitio.
gnomis. virtus iudicatiua ſm ſuperiores regulas. *aſt timor almi.* Timor Dñi initium prudentiç.

Politicæ. dũ paſſiones demoliuntur. *Purgatoriæ.* qñ paſſiones auferuntur. *Purgati animi* dũ paſſiones obliuiſcuntur. *Exemplares.* (vbi nefas eſt, vel nominari.

Intellectualiũ q̃ intellectum perficiunt ſuo modo. Vt ſunt
Sapientia. Et eſt habitus primorum principiorum incomplexorum.
Intellectus eſt habitus primorum principiorum complexorum.
Prudentia eſt recta ratio agibilium.
Ars eſt recta ratio factibilium.
Scientia eſt habitus concluſionis per demonſtrationem acquiſitus.

Quæ ſunt in quadruplici dĩa.

Cardinalium, ſeu moraliũ, ſeu cõſuetudinalium, vel humanarũ.
Theologaliũ, vel ſupernaturalium, vt ſunt.
Fides. ſi ſunt 7. articuli credendorum. Diuinitatis. Humanitatis.
Vnum, perſonas tres Eſſentiæ vnitas perſonarum Trinitas.
condit gratia cælum. Pr̃ Filius, Sp. ſ. opus naturæ gr̃æ gloriæ.
Conceptus natus paſſus deſcendit ad ima.
Surrexit, ſcandit iudex, hinc eſt rediturus.
Spes Veniæ. Gratiæ. Gloriæ.
Charitas ad Deum. Seipſum. Proximum. Corpus humanum.

Virijs contrariarum. *Sis humilis, fer. amans, feruẽs, des ſobrie. caſtus.* Ideſt humilitas. Patiẽtia. Dilectio. Feruor. Largitas. Sobrietas. Caſtitas.
Habitus virtutum.

Sacramenta.
Eccliæ ſunt ſeptẽ, ſ. *Fons, firmo, panis, dolor, vnctio, & ordoq; coniunx.*
Petitiones oronis. *Viſio, tentio, pax, opus, et culp. pug. mala, pœna.*
Dñicæ quib. petitur. omne neceſſarium. hic. n. petunt in ea.
Prima ſctificet. 2. adueniat. 3. fiat. 4. pané. 5. & dimitte. 6. & ne. 7. ſed lib.
Prima tria ĩ Patria. Alia ĩ via. Sc3 Collatio boni. Ammotio mali.

Gratia ramificat.

Præcepta decem. *Crede Deum, nec dic vanum, cole feſta, parentes: Non cedas, fur. mechus, teſtis, rem, neq; nuptam.*
Sunt aũt duodecim conſilia Euangelica. *Sis pauper parens caſtus, peramans patiens da. Simplex, vitans, rectus, compar, corrige, non cras.*

Quæ Sacramentis infunditur. Et oratione obtinetur.

Quæ præceptis fouetur. Et conſilijs perficitur.

Ex hoc pleno gratiæ.

Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, qui eſt Chriſtus Ieſus Radix Dauid.

Digitized by Google

Mat. 12 AVt facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem malam, & fru-
Eccl. 15 ctum eius malum. En vt dicit Eccleſiaſticus. Appoſita ſunt tibi aqua, & ignis, ante te vita, & mors, bonum, & malum, ad quod volueris porrige manum. Duas depinximus arbores, cum quibuſdam ramulis earum, eligat quiſq; quam velet. Aut faciat arborem bonam &c. Relictus enim eſt homo
Eccli. 15. in manu conſilij ſui, electiuam liberam habet. Verè verè inſanus nimirum rerum ęſtimator, quiſquis vitiorum arborem virtutum arbori duxerit pręferendam. Agite ergo dum liberi ſumus, ſuccidamus arborem malam, inſeramus virtutes pectorib. noſtris. Nihil enim virtutibus pretioſius, nil decorius inuenitur. Nil vtilius homini in vita ſua; quã virtutibus decorare mentẽ. Hæ enim ſunt, quæ vim rationalem illuminant ad veri cognitionem, concupiſcibilem excitant ad dilectionem boni, iraſcibilem confortant ad deteſtationem mali. Hæ hominem ſuum cultorem, & gratum Deo, & hominibus dilectum reddunt. Adeo enim (teſte Seneca) gratioſa eſt virtus: vt inſitum ſit, & malis probare meliora. Quis igitur non eligat has præ vitijs? Eya igitur, vt & iam ante diximus ſuccidamus arborem
Dan. 4. malam, hanc plantemus in hortulo cordis noſtri. Quomodo autem vitiorum arbor ſit euellenda, quomodo vitia deuincenda, iam ſat ſupra diſputatum. Porro quomodo virtutum arbor inſeratur menti, venerabilis ille Hugo in libro ſuo de Archa Noe, hoc modo docet dicens. Sapientiæ (inquit) tantundem, & virtutum arbor in cordibus Sanctorum tanquam in Paradiſo.

	Seminat.		timorem.	Beati pauperes.
	Rigatur.		gratiam.	Beati mites.
	Moritur.		dolorem.	Beati qui lugent.
	Radicat.		fidem.	Beati q esuriunt.
	Germinat.		deuotionem.	Btĩ miſericordes.
Et	Oritur.	p	cõpunctionẽ.	Btĩ mũdo corde.
	Creſcit.		deſiderium.	Beati pacifici.
	Roborat.		charitatem.	Btĩ q pſecutionẽ non areſcens.
	Viret.		ſpem.	
	Frondet.		circũſpectionẽ.	
	Floret		diſciplinam.	

Arbor hęc	Fructificat.	per	Virtutũ intentionẽ.
	Maturéſcit.		Patientiam.
	Carpitur.		Mortem.
	Cibat.		Contemplationem.

Proſequitur latius Hugo ſingula hæc vbi ſupra.

Hui' arboris	Radix:	ſm nſm Th. Kempis eſt	Humilitas, & pauptas.
	Cortex.		Labor pœnitentia.
	Folia.		Veritas doctrina.
	Flores.		Honeſtas pudicitia.
	Fortitudo.		Magnanitas patientia.
	Lõgitudo,		Lõganimitas pſeuerãtia.
	Altitudo.		Charitas ſapiã.
	Fructus.		Salus vita æterna.

Hęc pro qualicunq; arboris huius declaratione, quæ ad hoc nobis proponitur: vt in virtutum amorem, & cognitionem, accendamur, & illuſtremur. In qua ferè omnium Cardinalium virtutũ ſpecies, & partes ponuntur: vt ex virtutum multitudine, dinoſcamus quanta nobis deſunt. Habent tamen, & ſingulæ ferè illę virtutes, partiales ſuas ſpecies, & diuiſiones, quas non potuimus ponere; ne prolixitatis, & nimietatis argueremur.

De quibus, qui plenius inſtrui voluerit ſummas virtutum, itemq; Tractatulum cui Moralium dogma titulus eſt requirat; in his enim plenè agitur de eis. Nobis ſufficit, vel occaſionem, & materiam dediſſe quandoq; exercitandi, aut meditandi de vitijs, aut virtutibus ipſis. Nam ſpecies, & filias noſſe vitiorum, itemq; partes virtutum, valde commodum eſt ad multa: vt ſupra iam tetigimus; ſcilicet ad ſui ipſius cognitionem, & humiliationem: vt dum ſe in his examinauerit, & repererit ſe tantis vitijs oppletum, itemq, tantis virtutibus vacuum ab eis remotum, humiliter de ſe ſentire habeat. Item valet pro dilatatione meditationis, & ſermocinationis. Vnde in meditationibus, quando petimus pro vno vitio deuincendo, poſſumus, per conſequens deſcendere ad ſingulas ſpecies eius; ſic & in virtutibus. Sed pro concluſione dicatur illud Boetianum. Auerſamini igitur (quicunq; has vidiſtis arbores) vitia, colite virtutes, ac recta ſpe animum ſubleuate, humileſq; preces in excelſo porrigite. &c. Magna enim vobis (ſi diſſimulare non vultis) neceſſitas indicta eſt probitatis; cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. Euellite igitur vitiorum ramuſculos, virtutum arborem plantate. Et ſic eſt finis huius diſtinctionis.

Finitur pars Prima de Exercitijs vitæ actiuæ.

Baſilij Serenij Mediolan. Canonici Lateranen. de præcedenti ad ſequentem.

Hactenus adſtrictos tenuit nos ſtilus, ad artus
Corporeos, & quæ membra labore premunt.
Ad noua nunc veniens, calamo grauiora ſecundo
Vtilior faueat feruidiorq; ſonus.

Eiuſdem.

Clarior iam ſequitur prima, pars altera tanto
Corpore quanto anima, dignior & melior.

Digitized by Google

INCIPIT
PARS SECVNDA
DE QVIBVSDAM EXERCITIIS
Vitæ contemplatiuæ.

DISTINCTIO QVINTA

Titulus Vigeſimus.

Prologus in eandem Partem Secundam.

A 45. Pſ. 38 IN meditatione mea exardeſcet ignis. Iam in altera huius Roſeti Parte, de actiua ad contemplatiuam tranſmi grādum eſt vitam. De albeſcentibus Roſis Exercitiorū ad rubeam transeundum eſt ſacrarum Meditationum.

In ſuperiori quippè parte Roſeti alias exercitiorum Roſas carpſimus, quibus deuenitur ad mentis puritatem, hic nunc in huius viridarij parte, rubrę ſunt meditationū Roſæ legendæ, quibus mens inflammetur ad ardoris charitatē. Charitatis namq; fomenta ſunt (teſte Pſalmiſta) deuota meditabi- Pſ. 38. lia, qui de ſe fatetur, quòd concaluerit cor ſuum intra ſe, & in meditatione ſua ignis (haud dubium quin Diuinæ charitatis) exardeſcat. Vt itaq;, & in nobis ille ignis ſuccēdatur, vt deuotio exardeſcat; charitas inflāmetur, collegimus in hac parte quædam deuota meditabilia, tanquam veræ deuotionis ligna, & fomenta: vt quotiens ignis ille quem Luc. 12. Dominus Ieſus miſit in terram intepuerit, his medijs foueatur, & rurſus exardeſcat. Tam enim meditationis huius ligna (teſte Gerſone) ad charitatis inflammandum ignem ſunt neceſſaria: vt vix aliquis (ſecluſo Dei ſpeciali miraculo) his, ſine perueniat ad ignis illius calorem. In prima itaq; parte mens vitijs humectata, exercitijs deſiccatur, & igni aptatur, in hac igni apponitur, & inflammatur. In illa à vitiorum ſorde abſtergitur, hic genæ eius rubeſcunt. In illa cum candido eſt candida, hic cum Can. 9. electo ex millibus, & rubicundo, electa eſt, & rubi- Can. 5. cunda. Illic cum Martha circa plurima ſollicita, Luc. 10. hic cum Maria vni, & neceſſario intenta.

Iuſto ergo ordine pars illa iſtam præcedit, quoniam Ethica Theoricam, & diſpoſitio actum, & quæ ad finem ſunt, finem præire habent. Finem autem noſtræ fęlicitatis in actu contemplationis, (ad quam itur via ſacræ meditationis) Dominus Ieſus conſtituit, quando Patri æterno deprompſit, Io. 17. Hæc inquiens eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum; & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. De hoc itaq; fine hic agitur, quo ſine cętera ſunt caſſa. Quid enim valent exercitia; niſi ſacris meditationibus ſuffulta? Quomodo vitiorum effugabuntur tenebræ; niſi præſente, & irradiante iuſtitiæ lumine? Quemadmodum, ſine luce in Simile. vniuerſa mundi machina, cuncta ſunt mortua; ita, & ſine meditationis lumine, obtenebreſcunt mentis interiora. Et ſicut ſolis fulgore omnia illa illuſtrantur, ornantur, & fœcundantur; ſic & ſapientiæ, aut meditationis luce, omnia mentis intima iradiantur, decorantur, atque fœcunda redduntur. Quiſquis ergo in exercitijs volet perfici, quiſquis igne Diuinæ charitatis inflammari, & vt ad ſummam dicam, quiſquis volet omnis perfectionis attingere culmen, & hanc partem amplectatur, & ſequentibus meditationibus ſe ſtudeat exercere.

Nec quemquam retrahant incantantes in exitiū dulces vſque ſyrenes, quoſdam torpidos loquor, Cauendum. & ignauos, qui non ceſſant meditatiuorum, aut contemplatiuorum ſtudijs oblatrare: vt vel ſic ꝓpriam deſidiam pallient, & deteſtandi ſui torporis habeant conſortes. Noli (aiunt) altum ſapere; ſed time. Itemq; illud Salomonis. Qui am- Rom. 11 bulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Pro. 12

Huiuſmodi ex ſcripturis truncè allegant, vim neque virtutem ſcripturæ intelligentes; adeo, vt & dicant. Sufficit mihi vita communis; ſi cum infimis ſaluari potero, nolo Apoſtolorum meritæ. Nolo volare per ſumma, incedere per planiora contentus ſum. Singularitas eſt vitanda. Hæc & huiuſmodi multa ſui torporis allegant palliamē ta. Sed audiant Apoſtolum, audiant & oppilent os Phil. 4. ſuum. Quid enim dicit? Ego inquit non arbitror me apprehendiſſe. Vnum autem, quę quidem retro ſunt obliuiſcens; ad ea vero quæ ſunt priora extendens, meipſum ad deſtinatum perſequor &c. Item in alio loco. Creſcentes in ſcientia Dei. Et ad Colos. 1. Corint. Sitis ergo perfecti &c. Et alibi. Omnia arbitror, vt ſtercora, propter ſupereminentem ſcien- 1 Cor. 1 Phili 3. tiam Ieſu Chriſti. Videtur quoq;, quòd imperfectio ſit, nolle eſſe perfectum. Et in via Dei non ꝓgredi, vel deſiderio, vel conatu, retrogredi eſt. Damnatur ſeruus piger, qui talentum ſeruare con- Luc. 19.

 tentus:

Digitized by Google

tétus, illud in fęnus nō tradiderat. Diſplicet quoq; Patri filius ſegnis, proprij honoris,& profectus incurius: vt pulchrè Gerſon declarat. Maria Marthæ præfertur. Viderint hi quibus ſufficit ſaluari cum infimis;ne damnentur cum reis, & pigris. Deuota quoq; meditari non eſt altum ſapere,nō ſingularitas,nō in magnis ambulare: vt pulchrè Gerſon declarat, in de Monte contemplationis, & alias.Nec putet quis, q̄ hic ad vnguem meditabilia hæc exequi velimus, ſat nobis erit ſi occaſionem ſapientibus, aut incitamentum ſtudiorum minus capacib. adminiſtrare his noſtris collectis poterimus.

Luc.10. *Pſ.130*

B

Proloquium in Meditatorium. Titulus XX.

Eſa.2. Venite aſcendamus in montē Dñi. Eſa. Venite ait Guilhel. Abbas.oībus dereli̇ctis ad contēplationis quietē apprehendendam, aſcendamus &c. Fatuū namq; eſt ſemper in imis legendo, & ſtudendo morari,& nunq̄ aſcendere in montē Dñi per flammigeras affectiones amoris.Non.n.ad hoc aīam creauit Deus: vt contra ſuam generoſitatem multitudine quaternionū,& ouinarum pellium repleretur;ſed ad hoc, vt eſſet ſedes ſapientiæ,& ipſe Rex pacificus velut in ſolio ei inſideret. Sacris igitͬ meditationib.iuxta Prophetæ vocem, in montem Dñi aſcendamus,eumq; in noſtræ mentis apice, velut in ſolio conſeruemus. Et vt volentius Propheticæ monitioni pareamus,atq; contēplationis, aut meditationis ſtudio ſedulius incumbamus, quædā in genere ſunt præmittenda. Hoc tñ pręmonitū volumus,nos hic nolle ſublimia tradere,& cōtemplationis materiā explicare; ſed tantū de rudi affectiua meditatione, qua citius peruenitur ad Myſticæ Theologię arcē;q̄ ſi ſublimia dixerimus,& altiora. Nolumus itē diſtinguere de contēplatione,meditatione, aut cogitatione, qm̄ ſuper his, & hmōi, alij plurimi libri habentur, nos noſtro more practicis dandis inſudare tantū oportet. Sed ad præmittenda veniamus. Sunt autem præmittenda tria.

Sap. 7.

	Sacrarum meditationū introductiua.		Alliciamur.
Videlicet	Meditantiū,& meditabiliū qualificatiua.	Vt	Inſtruamur.
	Cęterarū materiarū,& practicarū recōmēdatiua.		Expediamur.

De introductiuis ſacrarum Meditationum. Membrum Primum.

C

Luc 10. Maria aūt optimam partē elegit. Luc. De primo itaq;,ideſt de introductiuis, & de incitatiuis ad ſacrę contemplationis quietem,& ſacrarum meditationum ſtudium; licet ſufficiens poſſet eſſe incitamentum verbum illud Domini iam præmiſſum,quo optimam dicit Mariæ (haud dubium, quin contēplantis) partem;iuuat tamen ſub Compendio, ex multorum ſcriptis inductiua congerere potiora. Et ſunt iſta.

Exemplum, bona, perſuaſum, prælata neceſſe.

Primum itaq; inductiuum, & ad ſacrarum meditationum ſtudium,mentiſq; quietem incitamētum, eſt Exemplum plurium rerum. Exemplum inquam rerum naturalium, quæ omnes ſuum appetunt, & locum,& quietem, & repetunt proprios quæq; recurſus: vt patet in plantis, lapidibus,& animantib. cunctis: vt habetur in de triplici via. Incitat ad idē exemplum hominum ſæcularium,& mundanorum actuum. Vnuſquiſq; enim induſtrius artis (vt ait in Collatione prima Patrū, Caſſianus) appetitor, cunctos labores,& pericula,atq; diſpendia æquanimiter libenterq; ſuſtentat: vt patet in agricolis,& negociatoribus. Nam & agricola,nunc torridos ſolis radios,nunc pruinas,& glacies non declinans, terrā infatigabiliter ſcindit,& indomitas agri glebas, frequenti ſubigit vomere, ſola ſpe copioſarum frugum. Sed & qui negociationum ſolent exercere commercia. non incertos pelagi timent caſus,non mille diſcrimina perhorreſcunt; dum ad finem attendunt quęſtus, omnia hylariter perpetiūtur. Sed quid de his qui mundialis militiæ ambitioſo cingulo ſuccincti commemorem? Hi enim dum propoſitum conſpiciunt dignitatis finem,nec inter medias mortes pauent, nec belli fragorib. franguntur. Si ergo tot laboribus,tot curis,tot mortibus ſe agricolę,mercatores,milites,ſęculares,tm̄ ſpe quęſtus terreni exponant; pudeat Chriſti milites,agricolas, ſeruos, quibus æterna reponuntur in cœlis bona,his fore ignauiores. Quod ſi iā tertio in medium deduxero Sanctorum exempla, quam illi viriliter egerint, quamq; pro contemplationis adipiſcenda quiete laborauerint, quis quæſo non allicietur? Quantis annis Iacob pro Rachele ſeruierit omnibus eſt notum; & tamen omnes dies pauci illi videbantur, præ magnitudine amoris.

Similitudo. *Gen.29*

Non eſt hic differendum de conatu Auguſtini, Bernardi, cœterorumque in principio conuerſionis: vt poſt amplexus mererentur Rachelis, Horum tantum, & nos exemplis ad hanc contendamus viam.

Alterum inductiuum eſt bona; ideſt ſacræ meditationis Fructus, & Vtilitas. Tantæ autem ſunt huius vtilitates: vt nemo; niſi qui guſtauerit nouit. Verè lignum eſt vitæ per ſingulos menſes duodecim afferens fructus. Longum eſt ſcribere cuncta. Hæc mentes purgat, & excoquit vitia, hæc intellectum illuminat, affectum inflammat, hominem Deificat, & in terris beatum facit. Hæc eſt.n. vita æterna; vt noſcant te verum Deum &c. Verè pretioſior eſt ſapientia hæc cunctis opibus, & omnia quæ deſiderantur, huic non valent comparari. Veniunt enim omnia bona ſimul cum iſta. Si enim diuitiæ quæruntur, quid ſapientia locupletius? Vnde & ab Ariſtotele Diuina poſſeſſio nominatur. Hæc enim quietat mentes, miraq; dulcedine afficit. Hinc ſapiens. Intrans in domum meam, conquieſcam cum illa. Non enim habet amaritudinem conuerſatio illius &c. Et vitæ actiuæ iuxta Gregorium magna ſunt merita;ſed contemplatiuę maiora. Et vt paucis agam,tenendum cum Gerſone, quòd vita hæc Deo gratior, ſubiecto proprio vtilior, & toti Eccleſiæ commodoſior,q̄ ſit actiua.

Apoc. 22. *Io. 17.* *Prou. 3.* *Sap. 8.*

Adeo

Digitized by Google

Adeo vt qui bene perpenderet, qualis excellentia ſit bonorum ſpiritualium ſupra temporalia bona; hic clare cognoſceret, quod plus proſit oratio deuota vnius contemplatiui; quàm faciūt centum, & centum vitam ducentium actiuam: vt latius in de Monte contemplationis declarat.

Tertium inductiuum eſt Perſuaſum; ideſt, quia in ſcriptura Sancta, & doctrinis Sanctorū, crebrius ſacris meditationibus inſiſtendum ſuadetur. Scrutemur ſcripturas, inueniemus copioſa teſtimonia horum. Nunc enim expreſsè ad hoc hortātur, nunc ſub typo Rachelis Mariæ, & Ioannis extollūt, nunc dulcedines narrāt &c. Sancti quoq;, & Eccleſię Doctores; ſingulariter meditationi ſacræ, & contemplationi incumbendum docuere. Quis oro tractatus omnes in laudem, & in gloriam contemplatiuę vitæ editos enumerabit?

D Quartum inductiuum eſt Prælata; ideſt laus, & commēdatio, qua vita hæc contemplatiua, aut meditatiua, ſuper actiuam extolli ſolet. Et certè innumeræ ſunt laudes huius; ſed ſufficiat paucas, vel paucis perſtrinxiſſe nobis.

In Dei contemplatione clara eſt, quæ non marceſcet ſapientia, non ſic lya, quæ oculis lippa.

Clarior, & pulchra,
In mentis illuminatione hæc eſt ſpecioſior ſole, & ſup &c. Rachel enim pulchra facie.

perfecta,
Quia Deo intendit, qui eſt vnum illud neceſſariū.

quietaq;,
Quia ſedet ad pedes Ieſu, Martha turbātur.

tuta.
Et ſecurior. amātiſſimus Dñi habitabit cōfidēter.

Hæc iocunda,
Ratione obiecti, ſubiecti, & modi, non habet tædium conuictus eius.

manens,
Permanētior ex ſua natura. Non enim auferetur ab ea. Charitas nūquam excidit.

deuotaq;,
Quia Dei capacior, & Deū vngit cum Maria.

proxima,
Deo familiarior Ioan. ſup pectus recumbit.

cara.
Pręcioſior q̃a rarior, archa ī ſummitate anguſta.

Nobilis,
Quia conuenit homini, ſecundum digniſſimam potentiā, tendēs in obiectum nobilius.

aſſimilis,
Cęleſti vitæ ſimilior, vbi videbimus, & laudabimus.

paucis,
Paucioribus egēs, in ſiniſtra ei⁹ diuitię, & gloria.

merito,
Magis meritoria quò ad finem, quo ad premium, ſaltem eſſentiale.

quis finis.
Nam vita actiua ī hāc ordinatur.

Poſſemus ſingulas has prærogatiuas, & Sanctorum auctoritatibus, & efficacib. rationibus aſtruere, & declarare; ſed breuitati ſtudendum. Et facilè in alijs eſt has proſequutas inuenire: vt in Petro de Alyaco, in ſuo Compendio contemplationis. in Diony. Carth. de Contemplatione, partim in Summa virtutum. Sunt quoq; præter has prærogatiuas, & aliæ plures, quarum Gerſon quaſdā, vt illic eſt videre cōplectitur ſuper Magnificat ex perſona contemplationis. Poſtremum (ad huius ſacræ meditatiuæ, & contemplatiuę vitæ ſtudiū, & amorē) incitamentum eſt, neceſſitas ad hoc impellens. Ipſe.n. Saluator noſter dixit. Porro vnum eſt neceſſarium. Verè neceſſarium eſt iſtud vnum contemplationis, *Luc. 10.*
& meditationis ſacrę exercitiū, quo ſine (ſi Gerſoni datur fides) vix ad ſalutem pertingitur. Nouit hoc Pſalmographus cum ait. Niſi q; lex tua meditatio *Pſ. 118*
mea eſt, tunc forte periſſem in humilitate mea. I. nò multi ſunt, apud quos damnabilis ſæpe eſt omiſſio meditationis ſacræ, & contemplationis inquirendæ: cuiuſmodi ſunt, qui gratiam illam à Dño acceperunt, qua periculoſè contingit abuti, & cuiuſmodi Eccleſiaſtici, Clerici, & Theologi, quibus ex officio incumbit. Et potiſſimum cuiuſmodi, qui poſiti ſunt in Scola religionis, quæ eſt Scola deuotionis, fletuum, & orationis. Et Religioſi oēs, qui labores *Pſ. 104*
populorum in ocio poſſident: vt vel ſic cuſtodiant iuſtificationes Dñi, & legem eius ſemper exquirāt, & vt ſint oculi corporis myſtici, cęterorum mēbrorum opera, & illuminantes, & dirigentes. Cum itaq; tanta habeamus ad ſacrarum meditationum ſtudijs inſiſtendum inductiua, merito ad eam aſpirare debet, quiſquis aliunde impedimento nō impeditur legitimo. Et verè fęlix nimium ille, & excelſa ſorte ſublimis, cui datum fuerit, vehementer concupiſcere, ſapienter inquirere, dignè complecti vitam hanc beatam. Quem vero hæc non mouent, trahunt, deuincunt, retinent, ſtupidus, frigidus, vacuus, vanus, & ſtultus eſt. Et vehementer Religioſi præſertim (vt Dionyſius ait) ſunt redarguendi, qui cum apta media habent; non tamen ad contemplationem aſpirant &c. Hæc de primo.

De meditantium qualitate.
Membrum Secundum.

QVis aſcendet in montem Domini? aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Pſalm. E *Pſ. 14.*

Viſo de ſacrarum meditationum inductiuis, videndum eſt de meditationum diſpoſitionibus; quales, ſcilicet erunt tradentes ſe vitæ contemplatiuæ. Valde.n. ſecundum Gregor. ſexto Moralium, inter ſe diuerſæ ſunt conſperſiones animorum. Quidam enim ita naturaliter quieti, vt labori ſuccumbant; & nonnulli ita inquieti, vt ſi vacationem laboris habuerint, grauius laborent. Primi igitur aptiores, huic vitę ſe tradere debent. Alij autem, & ſi naturaliter inquieti, & huic ſtudio inepti; non tamen totaliter ſe abſtrahere debent; ſed niti, & repere quantum poterunt, & niſus talis, & conatus eis perfectio reputabitur.

Porro omnis qui ſe huic vitæ dedere volet, has in ſe conditiones habeat oportet.

Sit purus, feruens, humilis, tacitus, fuge poſcens.
Primo omnium qui in montem hunc contemplationis aſcendere, & in ſancto eius loco ſtare volet, oportet, vt cordis puritati ſtudeat. Alioquin videndum, ne velut beſtia tangens mōtem, lapidibus obruatur. Sed peccata diuidunt inter Deum, & nos. *Heb. 12*
Et Hierem. teſtāte, prohibent bonum a nobis. Et ſapientia non habitabit in corpore ſubdito peccatis. *Eſa. 59.* *Ier. 5.* *Sap. 1.*

Digitized by Google

Qui ergo ad contemplationis quietem, qui ad Diuinorum præfulgidas Theorias, qui Deo propinquare; verum & in eius mõte ſtare deſiderat, à via purgatiua initium ſumat. Et ſic per illuminatiuam ad vnitiuam tẽdat, de quibus tribus vijs plura ſcripta habentur. Vnde & Gerſon primum gradũ contemplationis ſcalæ, humilem pœnitentiam ponit, cuius cauſam plenè in de Monte contemplationis exponit, & explanat. Secundo feruens; id eſt oportet ferueat, & æſtuet ad oĩa bona. Et in primis faciat facienda, & toto niſu ſemper acceleret, dum tẽpus patitur, paſci, & lactari vberib. ſacræ meditationis. Non.n. negligentes, aut pigros hæc ſcola admittit; Sed eſuridentes impleuit bonis. Qualis autẽ his feruor erit, pulchrè docet Gerſon vbi ſupra. Hic tamen induſtriam, & diſcretionem oportet adeſſe, temperantem feruorẽ; non.n. ſtabiliter, & ſine ceſſatione contemplationi inhærendum. Nam hoc vetant Primo aiæ in ſua natura inſtabilitas. Secundo corporis infirmitas. Decies enim mille (teſte Platone in Phedone) nobis vacationum impedimenta inde proueniunt. Tertio obiecti excellentia. Nam ad ea quæ Dei ſunt contemplanda habet ſe oculus noſter; ſicut oculus noctuæ ad ſplendorem ſolis. Sunt & multa alia, quæ tranſimus. Tertio humilis; id eſt opus eſt ſumma humilitate; ne ſapiat altum, ſed timeat ſemper. Super quem enim reſpiciet; niſi ſuper quietum, & humilem? Et iam ſurrectus, obſeruet ne grauior ſit (ſi euenerit) caſus, & dicat. Eleuans alliſiſti me. Si conſtitutus es in lecto contemplationis ocioſæ, & noueris myſteria omnia, ſi poſueris in cœlo nidum, ſi caput tuum tetigerit nubes, tu ad vnum flatum ſuperbiæ, reprobus detraheris in abyſſum, & tanquam ſterquilinium perderis; dum alter humiliatus cœlos aſcendet. Hæc etenim ſapientia altiſſima eſt. Nemo niſi qui ſe humiliauerit apprehendet illam, latius venerabilis Hugo in Didaſcalico deducit. Quarto tacitus; licet.n. omnis diſciplinæ obſeruantia requiratur; tamen ſingulariter taciturnitatis religioſitas meditatiuos decet. Vnde Gerſon dicit Addã expertus, quòd nihil ferme quieti mentis, & cõtemplationi plus inſidioſum, nihil ita prætioſiſſimæ rei; ſcilicet temporis conſumptiuum, nihil poſtremò perfectioni Religioſorum, aliunde probatorum plus obuiam, quemadmodum colloquia, non ſolum praua, quæ corrumpunt bonos mores; ſed illa etiam, quæ ſuperfluè diuq; protrahuntur. Aut ſuper rumoribus vulgo volitantibus, aut ſuper ludicris pluribus, aut cæteris, quibus dies ſenſim atteritur, per quæ dum ſe oblectauerint, vel ignauiæ, vel indignationi; vel faſtidio ſuo mederi putantes, inquietiores, & mente diſſipatiores remanebunt. Fallor ſi vnqũam in montem Dñi, in arcem contemplationis aſcendet, qui non ad vaniloquas huiuſmodi fabulationes, factus fuerit, ſicut homo non audiens, & ſicut mutus nõ aperiens os ſuum. Fuge igitur, tace, quieſce cum Arſenio, cum Ieſu, & Moyſe aſcende ſolus in montem, cum Ioanne in deſerto mane, cum Maria in cubilis ſecretario, aut cum Iſaac ſolus egredere, meditari in agro. Solitudinem enim, & quietem vita hæc amat. Quod viderunt Pythagoras, Plato Ariſtoteles, & Philoſophus noſter Paulus. Quorum primus dicebat diſcipulis ſuis, vt per quinquennium ſilerent, & dictis ſuis crederent. Alius aiebat ſumendum eſſe ex credulitate cõpendium. Tertius verò, addiſcentem ait oportere credere. Cui quartus pęnè ſimilia verba ponit dicens. Oportet inquit accedentem ad Deum credere, cõſcius nimirum Prophetici verbi dicentis. Niſi credideritis non intelligetis.

[Margin notes: Luc. 1. — Rom. 11. — Eſa. 66. — Pſ. 101 — Ier. 49. — Pſ. 37. — Heb. 11 — Eſa. 7.]

Quinto oportet obſtacula, & impedimenta fugere, quiſquis in meditatiuo, & affectiuo ſtudio proficere volet. Sunt autem à dextris, & à ſiniſtris hoſtes, laqueos & tendicula tendentes; ita vt horum non ſit finis. Videatur Gerſon in de Monte contemplationis, item Summa virtutum, & Petrus de Aliaco vbi ſupra. Neceſſaria eſt perſeuerãtia fortis, & longanimitas aſſumenda. Oportet.n. perſeueranter, & inſtanter, poſt repulſam perſiſtere. Vult nos Deus laborare: vt eius coadiutores ſimus. Qualiter enim implebimus non tentabis Dominum Deum tuum; ſi laborem, diligentiã datam humanitus deſerẽtes, ſolum Diuinitus adiutorium præſtolemur? Certè qui perſeuerauerit ſolus ſaluus erit.

Oportet item ſuperfluas occupationes ſummæ vitare. Scribe ſapientiam, ait ſapiens in tempore ocij. Nam qui minoratur actu percipiet eam. Propterea ſint in paucis actus tui; ſi ſtudere vis bonæ menti, quam nemo occupatus (ſi creditur Senecæ) inuenit. Non poteſt alligatas habens alas auis, vel illitas viſco, vacuas ſe ferre per auras. Omnis ergo cura, & ſollicitudo pro ſtatu vitãda. Poſtremo ſemper orare, & nunquam deficere oportet.

[Margin notes: 1. Cor 3 — Deut. 6. — Mat. 10 — Eccli. 38. — Eccli. 11 — Luc. 18.]

Qualia ſint meditanda. Paragraphus I.

F

NOli altum ſapere; ſed time. Paulus. Hæc meditare, & in his eſto. Idem. Nunc de meditabilium videndum eſt qualitate. Non enim paſſim quæq; nobis, nobis inquam Deo deditis meditanda proponuntur; ſed ea quæ præcepit Deus, oportet cogitare ſemper, qualia ſunt deuotionis, & compunctionis adminiſtratiua. Non enim vult Apoſtolus nos altum ſapere; ſed humilibus aſſentire, eaq; meditari, & in illis eſſe. Nam & quòd compunctiuis, & affectuoſis potiſſimum, ſit immorandum meditabilibus, ex multis patet; ſcilicet.

Officium petit, eſt ſuaſum, decet, vtile multum.

Primo inquam Officium, & ſtatus Monaſticus id exigit, & requirit: vt compunctiua meditemur. Quod Monachorum Officium ſit, nemo ignorat, qui Climachi diffinitiones legit, vbi dicitur, Monachus eſt mærens, & dolens anima &c. iugi meditatione mortis ſe exercitans, dormiens, & vigilans. Et Hieronymus, quòd Officium Monachorum ſit flere, & lugere. Et quam ſit neceſſarium, & vtile compunctiuis inſiſtere, plures libri, vt qui intitulatur Homo quidam, & Patrum collationes docent. Secundo Suaſum, id eſt Scriptura ſacra, curioſis inſiſtere, alta rimari plurimum diſſuadet, e regione ſuadens humilibus conſentire: vt patet ex toto eius decurſu. Quãti autem Doctores idipſum perſuadeant: vt deuotioni cæteris ſepoſitis inſiſtamus,

[Margin notes: Rom. 11 — 1. Tim. 4 — Rom. 12 — Monachus.]

Digitized by Google

mus, non facilè eſt numerare. Hoc Auguſtinus, hoc Hieronymus, hoc Patres Heremicolæ ſuos edocuerunt, qui nec ſermonem quidem; niſi de paſſionibus admiſiſſe legũtur. Hoc Bernardus & cæteri docuere. Gerſon concluſionem hanc familiariter verſat, ꝙ religio ſchola ſit magis affectus, q̃ intellect⁹, & idcirco affectuoſis conuenit ſtudijs, & meditationibus inſiſtere illic. Patet in tractatu de libris à Religioſis ſtudendis deductio huius. Hinc & dñs Ioannes Scoenhouiæ in Sermone capitulari Vuindeſemenſi, aſſentitur dicens, ꝙ Religioſi qui in ſchola orationis, deuotionis, atque fletuum poſiti ſunt, myſticæ theologiæ, potius q̃ ſpeculatiuæ, aut litteratoriæ inſiſtere habent. Nam litteratoriã, mũdi edocent Doctores; ſed myſticã Dei ſpiritus docet &c. Et ergo ſm eundem patet, ꝙ non poſſumus melius habere ſtudiũ; q̃ vt nos totos in Deum per pias meditationes, & flammigeras affectiones conuertamus. Veram enim ſcientiam ait Bernard. non docet lectio; ſed vnctio, non littera, ſed ſpiritus, non eruditio ſed exercitatio in mandatis Dñi. Si Paulo ſatis fuit Ieſum, & hunc crucifixum ſcire inter infirmos, quid nobis reſtat amplius inquirendum donec creſcamus? Sapientia enim crucis Chriſti, omne archanum aperit increatæ ſapientię. Satis ergo nobis erit, & in hoc Tractatulo, vel ſecunda hac parte ſolum deuota, & affectiua meditabilia tradidiſſe, in his vita conſtat. Eya igitur ò amantiſſimi, chariſmata hæc meliora æmulemur, & nõ inutili illi curioſitati, multos libros legendi, & plures quaterniones euoluendi nos immergamus; ſed ad veram ſapientiam, ad effectuoſa hęc, & huiuſmodi nos meditabilia conferamus, ex quibus cor noſtrũ conualeſcat, & Diuinæ charitatis igne ſuccẽdatur. Amor enim ſciẽtiæ præſtat, quæ eſt verum ſanctuarij pondus, quo præmium menſuratur æternũ. Vnde erit & mutatio dextræ excelſi, ꝙ in futuro plures ſimplices & idiotæ doctioribus doctiores, & in cõtemplando Deum acutiores erunt. Nam affectiua hac ſcientia qui docti fuerint, & qui docibiles ſunt Dei, hi ſunt qui fulgebũt vt ſtellæ. Et quia ſuo exemplo ad iuſtitiam erudiũt multos, & efficacius quàm plures verbo, ergo in perpetuas candidiores fulgebunt æternitates. Abeant ergo curioſa, vana omnia abſunto.

1. Cor. 2
1. Cor. 12.
Dan. 12
Io 6.

De induſtrijs meditatiuorum. Paragraphus II.

G SI direxerit homo ad Deum cor ſuum ſpiritũ illius, & flatum ad ſe trahet. Iob. Nunc de quibuſdam laudabilibus induſtrijs, quibus homo ad contemplationis theoricum culmen diſponitur, & adiuuatur dicendum. Quamuis enim Deus qñque gratiam præſtiterit quibuſdam etiam indiſpoſitiſſimis, ſua gratia præuenerit, affecerit, inuitauerit; regulariter tñ, cõiterq; loquendo, ad gratiæ ſuſceptionẽ præexigitur, ꝙ homo faciat quod in ſe eſt, ad illam ſe aptando, & præparando, & ſic Deus eã illi largitur. Hinc crebrius ad hanc præparationẽ hortatur Spiritusſanctus, vti Zacha. Conuertimini ad me, & conuertar ad vos, & Iacobus. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Patet ergo q̃ noſtræ induſtriæ laborem requirat. Nam licet humana induſtria per ſe non ſufficiat; non tñ penitus eſt abijcienda. Dei enim coadiutores ſe ſuoſq; vocat, non compulſores aut præuentores. Sit igitur labor noſter, ſit induſtria, ſit conatus plantans & rigans. Incrementum vero, quaſi viuificũ ſuperinfuſamq; virtutem, donet Chriſtus, a quo petatur humiliter, & expectetur confidenter. Nemo torpeat ſed ſatagat, enitatur, qui capit capiat, qm̃ labor requiritur non tamẽ dat. Si nihil abſq; labore dedit Deus mortalibus (vt poeta ait) pudeat pro tãta re non laborare. Induſtrias igitur quiſq; aſſumat. Plures, varias tradiderunt induſtrias, quas longum eſt commemorare. Tradiderunt diſpoſitionem ab intra, per Dei & Sanctorum inuocationem, & proximorum compaſſionem. Ab extra item quo ad alimentum, ſitum, tempus, modũ &c. Sed hæc in Gerſone, & in de triplici via, & in Dionyſio Carthuſiẽ. abunde inueniuntur. Ex multis pauca colligimus, & tria potiſſimum neceſſaria dicimus meditanti.

Iob 34.
Zach. 1.
Iac. 4.
1. Cor. 3
Ibidem.

Scilicet
- Corpus quo ad tps locũ, & ſitũ diſponere.
- Determinata puncta habere.
- Praxim & modum cognoſcere.

Primo igitur omnium qui ſe meditationi tradere deſiderat, oportet vt ſemper Dei, & Sanctorum inuocato auxilio, de certo tẽpore ſibi prouideat, & illud ſibi præfigat. Licet enim mens in Deũ ſemper ſit bonis meditationibus ſuſpendẽda; oportet nihilominus, iuxta Hieronymum, vt homo ſibiipſi certas aliquas deputet horas, quib. ſingularius animum exerceat, ſcopendo pariter & meditãdo. Optima enim ea gubernatio eſt (teſte Auguſt.) vt omnia ſuis temporibus, quęq; diſtributa ex ordine gerãtur. Quale aũt tempus meditationi opportunius ſit, non facile eſt diffinire. Suus cuiq; mos, & quiſq; ſuo ſenſu abundat. Tantum præcaueatur; ne tps meditationi non deputetur. Plurimum enim expedit, vt vnumquodq; virtutis opus, ſuo continuetur tẽpore, quatenus actus in habitum verſus, & delectabilius frequentetur, & ne aliqñ intermittatur. Plerique tñ in hoc conueniunt, ꝙ nocturnum tempus, opportunius ſit meditationi. Vnde ſcriptum eſt. Et nox illuminatio mea in delitijs meis. Itemq;. Serotinum & matutinum. Exitus inquit Matutini, & Veſpere delectabis. Nullum tñ tps præfiniendũ Deo. Temporibus quoq; ſacris, & Sanctorum feſtis, ait Gerſon, quis dubitat copioſiora ſolere infundi gratiæ munera, deuote meditantibus? Tunc enim in die bona ad Deum venimus, tunc fiducialius dicimus Sancto. Proſpera diem tuum triumphalẽ. Tũc copioſiores chariſmatum micæ, à menſa decidunt beatorum conuiuarum, mendicantibus erogandæ: vt patet etiam in mundo iſto. Deinde & locus idoneus, eſt contemplatiuo eligendus. Vnde præter ea q̃ ex conſtitutione in eccleſia ſunt dicenda, aptior ad vacandũ locus eſt ſolitudo, ſeu locus ſecretus, & quietus, in quo homo libere ſe coram Deo ſtatuere poteſt. Hinc Chriſtus aſcendit ſolus orare in montem. Non ſui indigẽtia; ſed eruditione noſtra. Hinc. Cum oraueris inquit intra in cubiculum, & clãde oſtium. In publico enim impedimẽta vanæ gloriæ, & tumultus occurrunt. Homini tñ exercitatio

Pſ. 46.
Pſ. 138
Pſ. 64.
Eccli. 14.
Mat. 14
Matt. 6.

Digitized by Google

to omnis locus aptus. Intra enim ſe ſolitudinem ſibi geſtat. Docet quoq; doctor eximius Guilielm. Pariſien.ꝙ corporis debita ordinatio, multum ꝓdeſt meditatiuo. Vnde & quiſq; prouidus erit quo ad corporis ſitum. Inuenimus autem multiplicem orantium ſitum in ſcripturis expreſſum. Scilicet

H *Stans.* erectus, vt Moyſes. *genibus.* flexis manib' leuatis: Salomō.
ſtrata ad pedes Magdalena. *ſedet* eadem ad pedes.
incidit procidit in faciem Ieſus. *exerit* manus in Cruce Ieſus, & Sancti. *alto.* facie verſa ī cœlum, Apoſtoli ī aſcenſione.

Illa autem inter has ſituatio efficacior æſtimatur, ꝑ quam ad deuotionem acquirendam, & conſeruandam, homo magis diſponitur. Quæ ſcdm Gerſonē, eſt ſeſſio vultu verſo ad cœlum. Sedendo & quieſcendo enim, fit aīa prudens. Iuxta Guilielmum Pariſien. eſt accubitus ad appodiaculum, ex parte ſiniſtra, quia ſic cor quietatur. Dionyſius autē Carthuſienſ. retur ꝙ aptior ſituatio, eſt ſtatio cū eleuatione oculorum in cœlum, clauſorum tñ; ne phantaſmata hauriat: Sed ſuus cuiq; mos eſt, nec voto viuitur vno. Sic quiſq; ſe diſponat, quatenus corporis diſpoſitio internę actioni corrñdeat ſemper. Vnde in meditando, vel flendo pro peccatis alia diſpoſitio erit. Tunc enim more publicani forte terrā reſpicere habet, nec oculos; niſi tenuiter eleuare in
Luc. 18 cœlos. Quando autem de regno, ſtet facie verſa ad cœlum. Qñ de paſſione, interdum brachia in crucis modum extendere poteſt: ſicut Bonauent. & Bernardinus agere ſolebāt. Et licet quibuſdam grauis ſit diſpoſitio corporis, & continentia hæc in certo loco; ita ꝙ paruus infernus eis eſt, vel quieſcere parum; ſi tñ ad guſtum internum qñq; pertingere velint, oportet vt violentia, leuitates corporis & inſtabilitates dediſcāt. Hæ induſtriæ poſitæ multum conferunt meditatiuo; Sed caueat quiſque; ne cum alijs, vel inter alios exiſtens, ſingulariter ſe habere velit. Diligentiſſimè cęrimoniales obſeruātias obſeruet, alijs ſe conformet cum alijs exiſtens. Alioquin vę illi, per quem ſua ſingularitate ſcandalum
Mat. 18 venit. Caueat eſſe ferus ſingularis. Qui facit quod
Pſ. 79. nemo, mirantur omnes. Omnis ſingularitatis nota uitanda.

De punctis determinatis neceſſarijs meditanti. Membrum Tertium.

I MEditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemp.
Pſ. 18. Pſalm. In omnibus vijs tuis cogita illum.
Prouer. 3. Qui ſemper meditationem ſuam in Dei conſpectu eſſe volet, qui in omnibus vijs cogitare illū, huic nulla tam induſtria conducibilis; q̄ certa & determinata de varijs materijs habere puncta. Hinc Caſſianus ſuadet, vt aliquod ſacrum fixe infigatur mēti, quod ſemper inſpiciat, & intendat, quotienſque ab illo ſe viderit elongari doleat, & aciem mentis reflectat ad illud, ſatagens in eodem perdurare. Alioquin facilè cor quibuſlibet occurrentibus adhæret; ſi certis non ſit quibuſdam punctis affixum. Hinc docet auctor de triplici via, & ſuadet ſpiritualia fercula multiplicare: vt ſic ſint promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud; ne vnq̄ nauſet ſuper aliquo cibo, ex eiuſdem continua, aut diuturniore replicatione; ſed mox cū ſe in vno deuotionis exercitio ſentit laſſari, ad aliud deuotionale ſe conuertat. Vt ſi in Diuinitatis contemplatione iugiter figi non ualet; iam de Chriſti vita, & cęli gloria, aut alia meditanda aſſumat. Solem obſeruet, ne locū præ inſtabilitate mutet, & ad vana, ad lectionem tunc confugiat. Oportet ergo, vt de certis, & deuotis materijs quiſque prouideat ſibi, quas vbi habuerit, oportet vt ſup ſingulis meditabilia puncta ſibi aggreget & multiplicet, vt ſic ſingulis immorari poſſit, & ſemper quæ circa ſingula meditari debeat noſcat. Et hoc magiſter Ioannes Nyder docet in ſuo Alphabeto amoris, allegans Cancellarium Pariſien. Ioan Gerſon ſcilicet, qui ſuaſit abundantiam colligere punctorum, per quæ ſe ſemper homo, & in meditatione ſtabilire, & inflāmare poſſit. Verè beatus vir qui impleuerit pharetram ſuā (ſcdm tranſlationem Hierony.) ex ipſis, non enim cæterorū more, vane, vage, fluxè, iactabitur in ſua meditatione. In oibus uijs ſuis præſto erit cogitare Deum, ſemper meditatio ſua in conſpectu eius. Puto enim ad excludendam & prohibendam fluctuationem cogitationum, & ad ſtabiliendam meditationem, tam vtile eſſe nihil, nullumq; efficacius remedium poſſe adhibere; q̄ habere abundantiā huiuſmodi punctorum ad manum. Nam licet in eadē re diu non poterit quis morari, licet non rem profundare nouit; ſupplebit tñ punctorū abundantia. Et licet non de una re diu unum; de una tñ multa poterit cogitare, donec exercitatior factus, etiam commoratior & profundior ſpeculator fiat. Vnde memorabilis ille dictus Ioannes Nyder, has utilitates non ignorans, formam tradidit quandam, plura puncta de materijs aggregandi, ſcdm ordinem alphabeti: ut patet in libro ſuo alphabetico, ꝗ modus uerè laudabilis, atq; pietatis ſuæ labor non aſpnandus. Verum quia in illo nullus ordo, niſi alphabeticus inuenitur; ideo & minus eſt doctrinalis, & difficilis retentu. Quare nos eius inſtitutis edocti, puncta quædam ſuper quibuſdam materijs collegimus, in hoc noſtro opere & alibi; ſed non forma, nec ordine ipſius. Collegimus quippe ſecundū conſiderationes uarias de una materia habiles, & in uerſus redegimus ea; ita quòd & ordinatiora, latiōra, & ad retinendum multo ſint faciliora. Quare autem ſub uerſibus poſuimus, in primæ partis initio puto declaratum.

Marginal references (right column): Pſ. 141; Pſ. 116; Pſ. 18.

Cur ſub Roſarijs tradantur punctuli. Paragraphus Primus.

K QVod ſi quis inquirere pergat, quare ſub quinquagenario, per modum ſcilicet Roſariorum, hæc meditabilia puncta plerunq; complexi ſimus, paucis accipiat rationē, myſterijs huius numeri omiſſis, q̄ oīs eccleſia nouit. Triplicique ex cauſa id ſciat actitatum. Prima ne punctorum multitudine obrueremur. Secunda ut ſic facilius

lius ſub certo numero poſitorũ rememoraremur. Tertia, vt crebrius in his exercitaremur: vt ſcilicet dum meditari hæc puncta piguerit, vel ſaltem per modũ Roſarij, cum Angelicis ſalutationibus hæc legeremus, & ſic per orationem ad meditationem diſponeremur. O practicam fęlicẽ. O exercitationem ſacram, in contemplationis culmen introductiuam. Nouimus vnum cui puncta hæc ad manum erant, qui antequã hæc illi fuiſſent, rudis, & fluxus meditatu erat; ſed per exercitationem hanc; ſcilicet legendo ea per modum Roſarij, ad hoc vſque ſuccreuit, vt & ea memoriter teneret, fixæ magis meditationi inſiſteret, & in meditando pariter, & ſermocinando, ante tp̃s quam materia ei deerat ſemper. Semper eius meditatio in conſpectu Dei.

Pſ. 18. In omnibus vijs cogitabat illum; imò, & inter me-
Prou 3 dios laborum rumores, ſuis ſecum verſibus huiuſmodi, ſiue Roſarijs meditabatur. O ter quaterque beatos, qui huius fuerint ſectatores. Nemo ſe excuſet, facilis is modus eſt, & omnibus ad manum. Ideoq; etiam per modum Roſarij poſuimus, vt virginem honoraremus, quæ modum hunc primitus inſpirauit.

De modis, & vijs meditationum.
Capitulum Tertium.

Prou. 4 VIam ſapientiæ demonſtrabo tibi. Prouerb.
L Poſtremo, & maxime meditari volenti, opus eſt cognoſcere praxim, & modum, & vias, quibus intendere debet. Vt ſcilicet noſcat, & modum initiandi, progrediendi, & terminandi. Imperfectæ enim ſcientiæ eſt, teſte Ambroſio, ſcire quid agas, & neſcire quomodo agas. Et modo ignorato, parum cætera proſunt. Huius ignorãtia plures à meditando impedit, retrahit, & auertit. Ita ꝙ pleriq; cum meditari cœperint, mox ad alia quæq; ſe diuertant, eo ꝙ procedendi modum, & viam ignorant. Vnde ſummopere de huius practica inquirendum. Et primum quidem varias Sanctorum aſſignabimus vias. Deinde ſcalam ponemus directiuã. Nec obijciat velim quiſq̃, ꝙ vanum ſit inquirere iſta, eo ꝙ vnctio doceat de omnibus. Fateor verum

1. Io. 2. verbum, verè ab unctione docebitur, qſquis eius capax ſemper eſt; Sed reſpondeant mihi, quid vbi non fuerit vnctio? quid quando Dei mirabili diſpoſitione cœlum æneum, & terra ferrea? quid tũc agendum? Num abſtinendum? num torpendum? An non eſt vnctio, quæ certas practicas docet? Nõne noſtri induſtriam laboris exigit Deus? Qui hæc dicunt ſignant ſe foris effuſos, interioris hominis indiſpoſitiones, & naturam ignorantes. Nil placet niſi ordinatum, nam & ſine ordine conditum nihil. Sed iam ad deſtinatum ueniamus, primumque uiam Auguſtini udeamus.

Auguſtinus in libro de quantitate animæ hos gradus docet contemplationis.

Senſus,	*& ars.*
Ideſt ex ſenſibilibus incipere.	Induſtria ꝓcedere.
virtus.	*tranquilla.*
Virtute ornare.	Omnia excludendo pergere.
ingreſſio.	*templor.*
Aſpectum in videndum dirigere.	Videre veritatem hic manere.

Ponit, & alios modos; ſed longum eſt ponere omnes. Bernardus ponit ſcalam quatuor graduum, quam alij plures ſunt ſecuti: vt Magiſter, & dominus Petrus de Alliaco, in ſuo de contemplatione, & Carthuſienſis quidam. Et eſt hæc.

Primo legas.	*meditans.*
Primus gradus lectio.	Secundus meditatio.
poſcas.	*templareq; fine.*
Tertius oratio.	Finis eſt contemplatio.

Ad fratres de monte Dei, alios octo ponit, magis pręparamenta; quàm gradus. Eſt liber ſatis pro ſui dignitate vulgatus, qui ſcire volet videat ergo illic.

Origenes ingenioſiſſimus ſuper cantica quinq; ponit, qui ſunt abſolutio affectus, continua coniunctio intellectus, eorum proportionata commẽſuratio, mentis coniunctio, vniformis fixio. De his nil dicimus, ſupra nos eſt ingenium eius.

Quos Hugo de ſancto Victore venerabilis ponit, ſunt meditatio, ſpeculatio, contemplatio. Similiter, & eius diſcipulus Richardus, de quibus pulcherrimè, etſi Gerſoni creditur, præ cęteris magiſtraliter, in ſuo de contemplatione, idem Hugo egit. Et in ſuis Beniamin maiori, & minori Richardus. Doctor deuotus Bonauentura, plures gradus, & varios in varijs opuſculis ponit: vt patet legenti illos. Trãſimus vias & gradus Diui Dionyſij Vercellenſis Guidonis Iohĩs Ruisbroeck viri anagogici, & plurium aliorum, quoniam alti ſunt, & inimitabiles nobis. Venimus tandem ad Cancellarium Pariſienſem Iohannem de Gerſona, & quas ipſe tradiderit vias aſſignamus. Tradidit ſiquidem Doctor iſte inſignis, inter cætera contemplatiuę inſtrumenta, ſcalam quandam trium graduum, neceſſariam, vt ait, volenti pertingere ad montem, & fructum contemplationis. Et eſt. Pœnitentia humilis primus gradus, quo quis in ſe amorem mũdanum, cum deſiderijs prauis mortificat. Silentiũ & locus ſecretus ſecundus gradus, in quo anima languet, & non vult recipere conſolationes mũdi; ſed expectat Diuinas.

Perſeuerantia fortis tertius gradus, & ponit hominem in altitudine contẽplationis, ſine qua nunquam pertingitur illuc; & quia plures in hoc gradu deficiunt, iam raro pertingunt ad optatum. Nã ſimiles ſunt montem volentibus aſcendere; ſed in *Similia.* uenta, difficultate, mox rurſum deſcendentibus, & ideò non peruenientibus, &c. Item ſimiles ſunt volentibus ſtruere ignem de lignis humidis, quæ cũ non ſtatim arſerint abſcedunt. Oportet ergo fortiter inſiſtere, & gratiæ expectare aduentum. Nam ſic conantes magis merentur, quia quodammodo Deo ſeruiunt ſuis expenſis proprijs, &c. Docet idẽ venerabilis Doctor fabricare alas, de quarum forma, & modo iam ante habitum eſt. Tradit, & aliũ modum fabricandi contemplationis montem, in eo conſtituens tria habitacula paſſim aſcendenda.

Habitaculum, baſſum in pede montis, vbi imaginetur fides hoſpitata, quæ oſtendit homini horribilia,

Digitized by Google

ribilia, & pericula maris, vnde oritur in anima timor, quia conſpicit iudicia Dei terribilia contra peccatores. Et in hoc hoſpitatus poteſt memorari omnia incuſſiua timoris, vt peccata, pęnas, mortem. Habitaculum medium, in quo locabitur ſpes, homini fiduciam tradens ne deſperet. Et hic meditanda omnia, quæ ſubleuãt ſpem: vt Dei miſericordia, Chriſti paſſio beneficia, &c.

Habitaculum ſupremum, in quo charitas demoratur; vbi ſunt inflammatiua amoris, vt Dei bonitas, gloria promiſſa, & huiuſmodi, &c.

Hæc ex Doctoribus ſumpta, de vijs contemplationis; Sed patet intuenti, quòd hæc omnia inſtrumenta magis ſunt, ac viæ, & præparamenta; quàm practicæ procedendi in meditando. Vnde nec ſufficiunt modum inquirenti, quem tamen alter quidam noſtri temporis, Doctor, tradidit ſub ſcala ſequenti.

Prologus in ſcalam meditatoriam ſequentem.

VIDIT Iacob ſcalam ſtantẽ ſuper terram, & cacumen illius tangentẽ cœlos, &c. Geneſis. Hanc ſcalam contemplationis, aut ſacræ meditationis typum præ ſe ferre, & ſignificare, plurium, Patrum vetus traditio edocuit, quæ ab imò incipiens, in Deum vſque mentis obtutus attollit. Nam beatiſſimo Gregorio teſte, ordinatus contemplationis proceſſus eſt: vt mens primũ ſe ſe ad ſe colligat, quaſi incipiens de terra, & ſic ad ſe recollecta ꝑ intermedios gradus, ad creatoris cõtemplationem, quaſi ad cęli verticem conſcendat. Quis autem modus in procedendo obſeruandus, aut qui ſint hi intermedij gradus, qui ad cęlos ipſos; imò (vt verius loquar) ad cęlorum ipſum Dominum, ſuum meditatorem deducant, non palàm traditũ inuenimus. Hic.n. labor, hic nexus eſt quẽ vix quiſpiam apertè tradidit, aut diſſoluit Doctorum. Tanta namq; hic dfficultas, tanta pro diuerſitate hominum varietas, in practicando doctrinã veræ, ſanctæq; meditationis, ꝙ etiam limpidus ille, & practicus meditator Ioannes de Gerſona hic trepidet, adeò ut dicat tanto ſe hinc inde qñque dubio fluctuare, & an ſilere, vel aliquid ſcribere conſultius ſit, non ſatis ſe ſcire, ita ꝙ non niſi pauculas practicas, & cautelas meditatiuis poſuit. Progreſſus autẽ certos; non niſi exemplares tm̃ tradidiſe inuenitur, quos tamen neceſſarios plurimum dicit. Et ad eos tradendos ſui tpis theologos exhortatur, pia inuectiua obiurgãs, qui nullis ſe practicis accommodant inueniendis, dicentes. Sciem⁹ talia cum uoluerimus, cum nil ſcitu difficilius, & vtilius, aut neceſſarius nihil. Modo enim, & uia ignoratis, ad terminum uix peruenitur, ut latius ſupra eſt deductum. Cui malo quidam occurrit Doctor uir quidem noſtri temporis doctiſſimus, qui ſcala ſua meditatoria uiam ſapientiæ menſurauit, plenum tradens per eam meditationis modum, quippe exordiendi, procedendi, terminandiq; praxim, ita ꝙ ſcala illa omnem ſuperat laudem. De qua tamen ſcala, ſi quid in præſentiarum ponendum ſit, dubius agor, quia paucis non poteſt abſolui. Verum dum è regione, huius utilitatem, neceſſitatem, quantum item contulerit perpendo, mihi aliiſq; quibuſdam, non poſſum (quin pauca tametſi balbutiendo de ea eructem) tranſire, ut dũ in lucem uenerit omnes contendãt ad illam. Tria igitur de ea dicenda. Primò commendanda, ſecundo praxis ponenda, tertio declaranda.

Gen 28
M

Commendatio ſcalę ſequentis ex vtilitatibus. Capitulum Primum.

N

LIgnum uitæ eſt apprehendentibus eam. Prouerb. Pauca pro ſcalæ meditatoriæ commẽ Prou.3. datione dicturi, hoc primum dicimus, quòd omni eſt ſuperior laude: pro ut in ea exercitati facilè aſſentiri norũt. Huic enim ſcalæ ſi hæreamus, & per eam ritè aſcendamus, non fluctuabimus, nec incerti huc illucque iactabimur, & raptabimur. Nihil enim (ut ad ultimum dicatur) ita fluctuationem prohibet, nihil ita meditationem deſtinat, nihil ita ſtabilit: ut amor mundus, & ordo iſte ſcalaris. Huic ſcalæ ſi hæreamus inquam, in omne promouebimur bonum. Hinc enim uilium rerum ſimulachra ueteraſcent, obſoleſcent, contenebreſcent, cum de rebus magnis, & amari dignis, ſtabiliter per hanc meditatur. Hinc niuifici amoris excitatur ſcintilla, quam ſi quis fomentis nutrire pergat, in magnum erumpere rogum uidebit. Hinc ſapientiæ ſementis, quam ſi colat, & excolat, meſſem in magnam germinabit. Hinc ſuauitatis ille guſtus, Sap.1. quo ſentiat de Dño in bonitate, & guſtet iam non modo quoniam ſuauis eſt Dñs, quam dulcia elo- Pſ 33. quia eius, quoniam ſuaue iugum eius, & cantabi- Pſ.118 les iuſtificationes eius, verum ut ruminans, & gu- Mat.11 ſtans eſurire incipiat, ſitiat, amet, amore langueat in Deum, vnde omne bonum. Malem ego abſque vlla conſolatione, ſacra iſta ſiti, & fame, concupiſcere, & feruere; quàm cæcus, ebrius, temulentus, Ægyptiorum, & Babiloniorum ſordibus volutari. Velut enim ſi de aulico nitore ſubulcos conſulas, Simile. ac de phylomenarum, alaudarumq; concentu, paluſtres ranas interroges, & iudicium expectes, quibus nulla melodia, vt ſuum coax in pretio eſt. Et Simile. ſicut Aquila quantumlibet in altum volatu libero, limpido contemplatu cœlum obeat, nulla ea noctuis, nicticoracibus, veſpertilionibus gloria ęſtimatur. Sic animalibus, & in carnẽ ſeminantibus Gal. 8. hominibus, omnes veri hominis, hoc eſt interioris, mortui ſunt ſenſus; vt non ſapiant, q̃ Dei ſunt, Mat.8 quo ſit vt de veris bonis, ita iudicent, quaſi non ſint. Hoc enim omnibus innatum hominibus, vt itidem iudicent de his, quæ non videntur: vt de his, quæ non ſunt. Nihil igitur mirum, ſi ſcalæ huius fructus non ſentiant omnes ſi non placeat vniuerſis. Perſtent, perſtent noſtri ſcaliſtæ, qui aſcen- Pſ. 83. ſiones diſpoſuerunt in corde, qui tametſi primum laborent, non mox fructus deguſtantes, confidant nihilominus, certi quòd labor in quietem, & in gaudium conuertetur męror. Dulcia nõ meminit, qui

Digitized by Google

qui non guſtauit amara. Venient, venient dies illi, qñ incipient apparere theſauri, & acerui frumenti vini & olei, in terra fluente lac, & mel: vt ſedeant
Eſa. 32. in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta, & tunc gaudebit cor eorum. Tacemus quō ſcalæ huius exercitatio, augeat, faciliter, locupletet, vigoret, confortet ſingulas partes mentis. Mens enim cōmemoratione, conſideratione &c. ditatur. Suis ēt gradibus intelligentia dirigitur, ducitur, illuſtratur, & confirmat̃. Purgat̃ amor à contrarijs colluuijs, fit voluntas liberior, & liberalior in bonum. Adeoque, mens locupletatur: vt quemadmodum ex horreo diuitis patrisfamilias, de quibus velit fructibus, mox pſto præſentare valebit. Datur.n. huius ſcalæ aſcēſionibus, totus ſacrorum eloquiorum campus excolendus: velut Adæ
Gen. 2. Paradiſus. In quo paſſim, & ſparſim oīum florū fragrantia, oīum frugum fertilitas: vt quiſque pro vt deſtinauit in corde ſuo, quæ volet deligere, colligere poſſit & conſeruare, cōmemorare, conſiderare, diiudicare, ruminare &c. Quam ſanctā ruſticationē Cicero ſi vidiſſet, grauius dixiſſet. Oīum rerum ex quibus aliquid exquirit̃, nihil eſt agricultura melius. Nil liberius, nil dulcius, nil homine libero dignius. Verum hoc quidem in his, quæ externa bona cenſentur. Noſtra aūt in hac ſcala, ruſticatio, tanto fœcundior atq; præſtantior; q̃to Diuina prophanis, æterna ſæcularibus, cœleſtia terrenis, carnalib. ſpiritualia præferenda ſunt. Fac igitur te diligentē in hac ſcala agricolam, ſedulum, ſollicitum, vigilē, ſtudioſum exhibeas, non paruus fructus eruendus promittitur. Repoſita.n. colenti, & ruſticanti tibi, certa ſalus, & ea ſalus, qua regnum in horrea referas. Grandes igitur ſcalæ huius fructus. Verum non modo ex fructu ſcala hæc commendabilis reddit̃; ſed & ex alijs multis; puta ex ſubiecti & obiecti in quo exercetur, & in quod erigitur dignitate. Item ex copiæ multitudine quam tranſimus. Præcipua tamen exinde laus huius ſcalæ colligitur, ꝙ omnium ferè Sanctorum exercitia, per ſcripturam ſparſa, cōplectatur & cōprehendat. Quod ſic eſt videre. Hæc enim ſcala in primis iuxta Domini doctrinam ora-
Mat. 6. re docentis; ſed à quærendo incipere præcipientis, eum ducem & ductorem conſtituens. Quærit.

Eſa. 52. Hæc ſecundo. Cum filia Syon, a ſordibus Ægyptiorum ſe excutit.

Ier. 15. Hæc tertio. Iuxta Prophetam, vt os Domini fiat, pretioſum a vili deligit.

Luc. 22. Hæc quarto. Iuxta Domini præceptum pignus amoris relinquentis. Commemorat.

Eccle. 7 Hæc quinto. Iuxta Sapientis monitionem, propoſita. Conſiderat.

1. Cor. 11. Hæc ſexto. Cum Paulo conſiderata. Dijudicat.

Luc. 2. Hæc ſeptimo. Cum Maria matre Dei, confert, & in corde. Conſeruat.

Leuit. 11 Hæc octauo. Cum animalibus (iuxta legem) mundis. Ruminat.

Pſ. 33. Hæc nono. Cum viro ſecundum cor Dei, quoniam ſuauis eſt dominus. Guſtat.

Pſ. 83. Hæc decimo. Cum eodem in atria Hieruſalem. Eſurit, & concupiſcit.

Pſ. 119 Hæc vndecimo. Cum eodem incolatum luget, & cum Hieremia in threnis quærulatur, & plangit.

Hæc (vt ad ſummam dicamus) poſtremo, cum ſponſa in Canticis amat, inardeſcit; æſtuat, amore Cant. 2. languet, donec ſacrum attingat amplexum. Quid igitur hac ſcala dignius? quid iocūdius? quid ſacratius? Quis ergo ad hanc non aſpirabit? Nam dum vno hoc exercitio inſiſtit, Sanctorum complectitur exercitia vniuerſa. Vere igitur amplectenda ſcala, & vtriſq; amplexanda brachijs. In cuius, & laudem hoc quidam dedit epigramma.

Hæc reſonant ſe ſcala ſuis reſonantibus odis,
Multigeno fatu turgida vernat ouans.
Floccida corda domat vel marcida prorſus opimat,
Affectus laceros colligit occiduis.
Hæc mentis neuum vegeto medicamine curat,
Quam volucrem ſuperos cogit adire polos.
O ſacra ſcala Iacob claris celebranda camenis
Tu decus egregium, laus tibi nulla ſat eſt.
Virtutum germen paradiſus delitiarum
Roſida ſcala plue pectora ſparge mea.
Hanc frater gerito vigil alta mente repoſtam
Qua poteris facile ſcandere regna Dei.

PEr gradus aſcendebatur in templum Ezechiel. Ezech. 40. Quid aliud hoc templum; niſi contemplationis ſummitas, in qua contuetur Deus? Et quid eſt in illud per gradus aſcendere; niſi per ordinatam cōtemplationis ſeriem, ab imis ad ſumma contendere? Hanc itaq; ordinatam contemplationis ſeriem, ſeu ſcalam poſituri, in hoc lectores cōmonitos velim, ꝙ non tam ponere; q̃ tangere eius proceſſum, paucis pro præſenti velimus. Quippe cum nec hanc nos perfectā abs ſuo auctore ſuſceperimus, & amplioris voluminis modum ſcala hæc, pro plena ſui declaratione exigeret; vtpote quæ omnium rhetoricorum inſtrumentorum copias, locos, & colores complectitur: vt prolixum eſſet demonſtratu. Solū itaq; ſcalæ huius gradus nos tangemus: vt occaſionem ordinati proceſſus, deuotis, & meditatiuis adminiſtremus. Qui ordinatus proceſſus quantū conferat, experienti patet. Omnia enim cum ordine fie- 1. Cor. ri Apoſtolus voluit; imò ſine ordine ſummus Deus 14. nihil fecit, & nihil ſine ordine quietum, decorum, perfectum eſſe poteſt. Scala autem hæc ordinat. Ordo germana coniungit, vnit & ligat. Germana mutuo iuuant. Iuuantia confortāt: ſicut è regione inordinatum, & inconcinnum oē, diſſolutioni eſt proximum, inualidum & diſperſum. Et ſunt ſcalæ huius tres principales partes, quarum prima, complectit̃ gradus ad meditandum præparatorios. Secūda gradus in meditando proceſſorios. Tertia terminatorios: vt ſignatura patet. In proceſſu quoq; optimus eſt graduum ordo, ſm tres aīæ vires, aut potius ſm harum virium actus. Nam ſicut naturaliter memoria intelligentiæ præeſt, & volitioni; ſic & hic gradus monitionis, præcedunt gradus iudicij & motionis, impoſſibile enim eſt affici, aut moueri; niſi ante intellexeris, & iudicaueris mente & intellectu.

Sequitur ſcala meditatoria. *Capitulum Secundum.*

Per

Digitized by Google

Per gradus aſcendebatur in templum.
Modus recolligendi.

Quaſtio.	Qua ſcilicet quiſq; a ſe requirat { Quid cogito / Quid cogitandum.	Exuſcitatiua.
	Gradus Præparatorij.	
Excuſſio.	Eſt repulſio eorum quæ minus cogitanda.	Depulſiua obſtantium.
Electio.	Magis ſc; cogitandorũ, puta q̃ magis { Expediunt. / Conferunt. / Decent.	Aſſumptiua cõferẽtiũ.
	Gradus Proceſſorij, & mentis.	
Cõmemoratio.	Eſt actualis electæ,& deſtinatæ rei cogitatio.	Hæret cõduplicatione.
Conſideratio.	Eſt ſedula,& iterato commemoratio, & inhæſio donec propriè noſcatur commemoratum.	Penetrat.
Attentio.	Eſt fixa & attenta conſideratio,uel perfectio rei conſiderate, & commemorate.	Figit.
Explanatio.	Eſt quædam illuſtratio in attentione poſitorum.	Illuſtrat.
Tractatio.	Eſt rerum commemoratarum &c. ad alia quædam extenſio.	Extendit.
	Gradus Proceſſorij,& iudicij,aut intellectus.	
Dijudicatio.	Eſt qua pro dignitate ſua ſuſcepta res æſtimatur.	Æſtimat.
Cauſatio.	Eſt ſtabilitio factæ dijudicationis,ſicut confirmatio orationis.	Stabilit.
Ruminatio.	Eſt moroſa ſuperiorum cum commemoratione tractatio,donec guſtum attingat.	Iterando inquirit.
	Gradus Proceſſorij amoris voluntatis,& affectus.	
Guſtatio.	Eſt qua, ſicut ſuperioribus monemur ac docemur,ita hic nos affici ſentimus.	Videt exclamatione.
Querela.	Eſt quærentis impatientia, vel denunciatio diſplicentis.	Deplãgit lamẽtatione.
Optio.	Qua quod dulce iudicat poſſidere deſiderat, vel eſt deſideriũ complacentis.	Eſurit deſideratione.
Confeſſio.	Eſt veritatis aſſenſus, & publica agnitio.	Congeſta detegit.
Oratio.	Eſt optionis ad Deum inſinuatio.	Exigit.
Menſio.	Eſt oratorum collatio,& orantium.	Animat.
Conſecratio.	Eſt cum ſacræ rei atteſtatione oratio.	Extorquet.
Confidentia.	Eſt perſenſæ,& agnitę bonitatis argumentum,ad impetranda monens.	Poſſidet.
	Gradus terminatorij.	
Gratiarũ actio.	Perceptorum vetorum bonorum grandis æſtimatio eſt.	Refundit.
Commẽdatio.	Deſideriorum ſuorum in Dei bonitatem fiducialis remiſſio.	Cuſtodit.
Permiſsio.	Eſt integra propriæ voluntatis in Dei voluntatem reſignatio.	Holocauſtat.
	Modus commorandi.	
Complexio.	Eſt gradus ſimilis cum gradu ruminatio. Hæc complexio eſt omnium graduum, ſicut ruminatio tantum intellectualium,vnde maximam copiam præſtat.	

Licet enim quemlibet gradum ſuperiorum, cum quolibet coniungere cæterorum; puta dijudicationem cum oratione, orationem cum dijudicatione, & ita de quolibet cum quolibet.Et non ſolum quemlibet cum quolibet; ſed etiam quemlibet in,& ſuper quemlibet: vt orare de meditando, meditari de orando,& pro orando.Grandis igitur fœcunditas ſcalæ huius,& latiſſimus pro commorando modus. Poteſt enim,vt ex prædictis patet.

Primo quiſque gradus tractari in ſe. Secundo cum gradu comite.Tertio ſuper quẽque: vt quiſque gradus, cuique ſit obiectum.

Declaratio, & proſecutio qualiſcunque ſcalæ huius.
Et primum de modis exordiendi meditationem
Capitulum Tertium.

Eſa 38. MEditabor vt columba. Pſalm. Figam gradũ ſuper munitionem,& contemplabor, vt videam. Abacuc. *Aba 2* Quiſquis meditari, vt columba voluerit,quiſquis item,vt videat cõtemplari; hoc eſt compunctiuè,vel affectiuè,& ſpeculatiuè, vel intellectiuè procedere in meditando, gradum figat in in ſcala iſta,& vtrunque facilè aſſequetur. De cuius declaratione iam eſſet agendum;ſed iam ante proteſtati

teſtati

teſtati ſumus, non eam tradere in præſenti; ſed tangere ſolum Ne tamen quorum deſiderium irritatum eſt, prorſus ſua ſpe fraudentur, ſub quadam te nui practica, graduum ſcalarium connexionem, & dependentiam ſtatuimus demonſtrare.

Q

Primus itaque gradus ſcalæ huius eſt. Quæſtio.

QVæſtio qua, ſ. homo inquirat à ſe, quid cogitet, & itẽ diſquirat, quid magis cogitandum. Et recto ordine eſt primus. Sapien-
Mat. 7. tia. n. Dei Patris, qñ petere, & pulſare monuit, a quærendo præcepit inchoari. Nec ẽt quæpiam facilior, & efficacior (pro diſtracta mente recolligenda) practica; q̃ quæſtio talis. Non igitur putet quis quæſtionem hanc primam, quia facilem ſemper, & pronã ad manum habet; ideo inutilẽ fore. Habet. n. non paruum fructũ obſeruari cordis. Et in quæſtionibus, & interrogationib. bene ordinatis, non paruus profectus, & proceſſus eſt ad ſciendam veritatem: vt ferè experimẽtaliter verũ ſentiamus, Quærite, & inuenietis. Sed & facilè fluxus, vagos, vanos, & irrationabiles cogitatus excludet, qui tanq̃ diligens, & vigil oſtiarius crebrius a ſe quærit, qd eſt quod cogito? Mox. n. hoc ſeuero diligentis oſtiarij tonitruo inſonante, tota ſtultarum cogitationũ cohors euaneſcit, ac deliteſcit. An paruus igiť fructus, hoc vno, tam facili ac prono ſarculo, zizaniã illam oẽm eradicare? & mentis agrum in propriam vendicare dignitatem? Et grandis eſt copia huius gradus. Itaq; q̃diu quis volet in eo poterit commorari. Poteſt. n. quæſtio multiplicari per oẽs partes entis; vt, ſ. iuxta inſtrumẽtum Raymundi Lulli, fiãt quæſtiones prædicamentales; vt, ſ. non quæratur modo, quid eſt quod cogito? in ſubſtantia; ſed & quantum in valore, quale bonitate. Et implicant ſemper reſponſiones &c. Licebit quoq; quærere omnibus quæſitiuis, pariter, & modis quærendi vt longum eſſet deductu. Et debet fieri hæc quæſtio acrimonia quadam: vt verbi gratia. Quid eſt quod cogitas anima mea? quid quæſo mente retractas? Cur ſolito vagæ mentis fluctu vagaris? Quis hactenus ex huiuſmodi cogitatibus, & fluxa mente fructus fuit? Secundo item diximus in hoc gradu diſquirendum, quid magis cogitandum. Quæ, ſcilicet diſquiſitio multum neceſſaria. Non enim ſatis eſt priori ſarculo malas cogitationes extirpaſſe; niſi mundatam aream, inſuper bona ſemente conſeuerimus. Alioquin dimidia iaceret ocioſa. Ocioſum
Pſ. 30. enim omne, quod fructu torpet. Qui enim præcepit à malo declinare, ſimul adiecit facere bonum. Secernendum igitur, non ſolum quid non cogitandum; ſed etiam quid magis cogitandum. Et eſt hæc diſquiſitio comparatiua: vt ſic interrogetur. Quid ergo cogitandum? Num hoc cogitandum? hoccine par, aut æquum illi? Num melius de paſſione Domini; quàm våge agi tractandum? Et fiet reſponſio ad quæſitum. Quid ergo cogitandum? Certè de Domini paſſione memorandum &c. Et hæc de primo gradu.

Sequitur ſecundus.

EXcuſſio. Poſtquam autem homo per ſuperiorem gradum ad cor redijt, & ſalubre quippiã tractandũ decreuit: vt in meditatione ſua proſperetur; oportet vt ſe meditationi preparet, hominis enim eſt parare cor. In primis itaq; quia ad bonum plerunq; pigri ſumus, calcarib. opus habemus, quo nos incitemus ad illud. Fiet igitur Excuſſio. R *Prouer. 12.*

	Ignauiæ propriæ.		Excitationẽ, vt in ſe inuehatur.
Sc;	Cogitationis prauæ,	per	Conſiderationẽ, q̃ dedeceat.
	Obſtantiæ vniuerſæ.		Repulſionem qua eam abijciat.

Primo igitur excutias, & ſeuerius excutias ignauiam mentis, te hoc modo excitando. Eya igitur aia mea excutere de puluere, ſurge ſede filia Syon, *Eſa. 52.* de Dñò meditare. Indignum viro faſtidium, indignum ſeruo Dei ocium, & præſertim in ea parte qua Dei ſeruus, ad imaginem Dei factus, filius Dei *Gen. 1.* fieri poteſt. Non faſtidio, ignauia, vel ocio, hæc adoptio cõquiritur, vel inuenitur; ſed ſtudio, exercitio, vel labore, &c. Excutere ergo à torpore.

Secundo excutiendum a cogitatione praua, conſiderãdo, q̃ dedeceat, officiat &c. Huiuſcemodi tractare, hoc modo. Nolis quæſo amplius vage agi. Iſtinc. n. velut ex fonte, ſterilitas mihi omnis, & egeſtas animi ſcaturit, iſtinc malum omne &c. Quę ergo prudentia eſt? Imò quę ſtultitia eſt? vndecunq; flauerint concupiſcentiarum venti, velut in medio mari, abſq; ampluſtri nauis iactari procellis, & duci quorſum non vis? Et quorſum ducent? Ad cordis duritiam. Et nemo duro corde vnq̃ ſalutẽ adeptus eſt; niſi miſerans ei Deus cor carneum dediſſet. Patet ergo, quòd in omne malum propellant &c.

Tertio fiet excuſſio obſtantię vniuerſæ; omniũ, ſ. impedimentorum: vt uacare poſſit, & uidere, hoc modo. Age igitur homuncio fuge paululum occu- *Pſ 33.* pationes, abijce curas, ſenſus conclude, contine te intra te: ut uacare poſſis, & uidere, & meditari bonum. Et qui hic commorari uolet locos exuſcitatiuos, aut dehortatiuos, & indignationis, hic adducere poterit. Hæc de excuſſione. Et debet fieri concitatiuè obſtantia repellendo &c.

Electio.

QVæ eſt ſecundus præparatorius gradus. Neq; S reieciſſe, aut extuliſſe obſtantia ſatis eſt; ſed accingere lũbos oportet, & iter deſtinare. Et eſt hæc electio magis cogitandorum; puta quæ magis expediunt, magis conferunt, magis ad manum ſunt, magis prona, & in facultate ſunt, & magis decent. Nam & in bonis cogitandis, poſtq̃ aliud alio fructuoſius cogitatur, delectus habẽdus eſt: ut ea potiſſimè ſedula cõmemoratione uerſentur, quorum pia cõmemoratione, uberior fructus pullulabit. Stultum. n. ualde cum poſſis eodem labore, & ſudore triticum in horrea metere, neglecto frumento, infęlix lolium, & ſteriles hauenas colere. Delectus in hac re, cõuiuas à mendicis, filios à mercen-

Digitized by Google

mercenarijs, refectos ab extenuatis diſcriminat. Adhuc inter immunda cenſetur animalia, qui non pretioſum à vili nouit ſeparare. Debet ergo electiõ
Ier. 15. fieri potioris,& non electio ſolum; ſed & confirmatio eius: vt ſcilicet, ſicut in priori gradu repulimus mala; ſic hic incitabimus vos ad meditanda electa bona, perpendendo q̃ dignum, vtile, gratum bonis immorari, hoc modo. Bonum ergo verſandum. Illo enim animus transferendus, in illo verſari, ex quibus cogitatis fructus manet., & fructus non qualiſcunque; ſed vita æterna. Vita inq̃ non miſera, non calamitoſa, non erumnoſa; ſed vita Regum, vita regnantium in Deo, fœliciter & ſapiẽter in æternum regnantium, hic fructus eſt ſapientis, fixæ & ſtabilitæ mentis. Diſce igitur aĩa mea ſtabilire mentem in ſanctarum rerum cogitatu, nõ huc illuc vagè fluctuare &c. Et pro commoratione, poſſunt hic adduci verba imperſonalia in ordinem digeſta, quæ plurimum dilatant: vt ſic. Bona meditanda ſunt; nam hoc Deo placet, vult, oportet, ſuppetit, expedit, intereſt, refert, congruit, cõpetit, conuenit, decet, iuuat, delectat, placet, placat, pacat, libet, qetat, beat. Super quibus ſingulis ratio eſt aſſignanda, & mens incitanda. Tota quoque methodus generis deliberatini, cum oĩbus ſuis locis, hic adduci pro copia poſſet. Secundo principaliter electio hæc, non ſolũ in genere meditandum aſſumit, & ad illud incitat; veruметiã, ne mltitudine obruatur, vnum certum quempiam articulum, vel punctum deligit: vt eum profundius rimetur. Gratior namq; ac melior eſt, vnius cuiuſpiam certi punctuli, ſtudioſa moraſque meditatio, q̃ pluriũ accelerata ſuperficialis, & indeuota. Vnum igitur aſſumendum, ſicq; ſibi meditaturus dicat, de Dño paſſo meditandum. Et ne multitudine obruamur, dein contriſtationis, aut crucifixionis articulo verſemur, & eum cõmemoremus. Hæc mihi meditatio, panis quotidianus & ſupſubſtantialis erit. Pia enim commemoratio, ſemper efficax ad refectionẽ. Hęc meditatio plures pauit &c. Hæc de electione.

2. Cor. 3 Verum quia teſte Apoſtolo, non ſumus ſufficientes aliquid cogitare, (non dicit meditari) a nobis tanq̃ a nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, ſine cuius gratia nihil valet, quantauis etiam ſit induſtria humana; ideo vt vult huius ſcalæ auctor: vt fructuosè negotiemur, & affectuoſius promoueamur, ante proceſſionis gradus, fons, origo, & cardo oĩs boni pulſandus; exorandus ſcilicet Pater lumi-
Iac. 1. num, a quo oẽ datum optimum, & oẽ donum perfectum: vt cui ſacræ meditationis ſtudium placet, ipſe miſſa luce ſuæ veritatis, illuminet oculos noſtros, ignem mittat in cor noſtrũ, quo fida agnitio-
Cant. 1. ne, vehementi affectione curramus, velut in odore vnguentorum, trahamur poſt eum, per eum, ad eũ. Oẽm enim practicam ſuperat conſilium beati Iacobi Apoſtoli: vt qui indiget ſapientia poſcat a Deo, qui dat oĩbus affluenter, & non improperat &c. Nõ
Rom. 3. enim eſt in nobis (hoc eſt in carne noſtra) bonum, quia ſterilis eſt caro, nec huiuſmodi cogitationes
Gen. 3. parit; ſed ſpinas, & tribulos generat nobis. Qui.n. de terra eſt de terra loquitur. Hinc Bernardo credẽ-
Io. 3. dum; cũ mala in corde noſtro uerſamus, noſtra cogitatio eſt; ſi bona, ſermo Dei eſt. Illa cor noſtrum dicit, hæc audit. Vnde, audiam inquit Propheta, q̃d
loquatur in me Dñs Deus. Oẽs igitur bonæ meditationes, ſunt Dei ad animam locutiones, pro quibus habendis, ipſe exorandus, pro habitis regratiãdus ipſe. Hæc de gradibus, & modis exordiendi, inter quos oratio non ponitur, qm̃ generalis hoc regula dictat, ꝙ in cuiuſq; boni operis initio, inuocandus eſt luminum Pater, quo prætermiſſo nullũ ritè fundatur exordium. quin & infra in ſuo ordine ponit gradus orationis. Hoc quoq; hic notandum, ꝙ non ſemper oporteat ab gradibus his pręparatorijs meditationem initiari; niſi cum hoc tp̃s cõceſſerit, aut hoc exegerit nimia diſperſio mentis. Nã ut Tullius dicit, non ſemper exordio in rhetorica utendũ eſt. Hæc de præparatione. Pſ. 84.

Gradus procedendi. Capitulum Quartum.

COmmemoratio. Poſt præparatorios gradus ſequuntur gradus procedẽdi, & hoc ſcdm tres partes imaginis; ſcilicet mentis, intelligentię, & voluntatis; ita ꝙ mens ſcdm ſe totam, intenta ſit mędi tationi. Et ideo ſunt gradus monitionis, quæ mentem monent, doctionis, quæ intelligentiam docẽt, motionis, quæ uoluntatem mouent. Sterilis enim oĩs meditatio, quæ non in iudicium tranſit, meditatio, & iudicium inefficacia, quæ non pro dignitate rei in deſiderium & amorem accenduntur. Fructus enim meditationis eſt amor &c. Sed iam primũ de gradibus monitionis uideamus, quorũ primus eſt commoratio, quæ eſt propoſitæ & electæ rei cogitatio. Et hunc primum conſtituit Dñs Ieſus, qñ artem hanc docuit, qñ chariſſimum amoris pignus relinquere curauit. Docuit inq̃, vt magiſter verba vitæ æternæ habens, à primis elementis docens, & dicens, hoc facite in meam commemorationẽ. Neq; terreat humilis actus commemorationis, quæ tanq̃ venter eſt animæ, & primum indoctis elementum. Tam enim in oĩbus efficax: vt oĩum ſcientiarum, & conſiliorum perfectio, & conſummatio ſit. Ex hoc enim grano cõmemorationis oĩa prodierunt. Scientia oĩs, vel ars, quantumcunq; ſplendida vel ſpectabilis polluceat, commemorando, meditando accepit, vt ex teneris primordijs in eum ſplendorẽ erũperet. Quod ſi ex tam paruo fonte commemorationis, etiam in re prophana tantus fructus exundat, quid credendum, ſperandum; imò fiducialiter pſũſumendum in re ſacra? Quicunque igitur volet pro foribus, ac domi naſcentem habere ſalutem, ambulet commemorando latam, planam, facilẽ hanc ſalutis viam, quam fidelibus conſtrauit Deus. Sola.n. commemoratio exigitur, quæ ſi fideliter fiat, reliqua oĩa ſpontanea erunt. Nemo tam leuis voluntatis, potentiæ animalis tam debilis: vt non ei cõmemoratio facilis, aut ſaltem tolerabilis fiat. T Io. 6. Luc. 22.

Tu igitur dulciſſime hominum amator Ieſu, qui commemorationis gradum docuiſti, oro per hanc tuam doctrinam, concede mihi puero tuo, ſemper, & vbiq; ſalutaria commemorare. Inſtitue, & firma me in hac via commemorationis, quo tandem altiorem gradum attingam conſiderationis.

Digitized by Google

Et notandum, ꝙ in hoc gradu ſufficit commeminiſſe tantum; vt ſcilicet homo cogitet, vel commemoret ea quę fides, vel textus de illa materia tenet. Nam commemoratio, eſt cogitatio, vel tractatio pridem cognitorum. Et in hoc gradu commemorationis commorando, valent iteratio & conduplicatio, colores rhetorici. Modi quoq; oẽs prolongandi, & rem circunducendi, & colores idem dicẽtes, de quibus nobis nil hic dicendum. Hoc item ſciendum, ꝙ in his gradibus intellectiuis, procedẽdũ eſt caſte. i. non vltra q̃ limes poſtulat, ne gradus cõfundant, pedetentim ex altero in alterum, Lente; id eſt moroſè, & ordinatè: vt ex minoribus ad maiora, ex germanis ad germana procedatur.

Conſideratio.

V Secũdus monitionis gradus, qui rectè ſubſequit gradum priorem. Nam ex frequenti commemoratione conſiderationis, oculus vigoratur & acuitur: vt non ſolum cõmemoret iuxta Dñi primum inſtitutum; ſed accingat ad altiora: vt iuxta verbum ſapientis conſideret, & commemorata cõſideret diligenter. (Prou. 23.) Eſt aũt hæc cõſideratio ſedula, & iterata cõmemoratio, cũ intentione aliquid eruendi, & attẽta inhęſio; donec propriè quodq; cõmemoratũ cognoſcatur. Vnde patet, ꝙ hæc non ſolum cõmemorat cognita; ſed & incognita inueſtigare nititur, & penetrare. Et notandum ꝙ dupliciter conſideratio hæc capi poteſt; ſ. generaliter, & propriè. Generaliter, prout ſcilicet ſe diffundit ad res vſquequaque diffuſas, proſpiciendas, conſiderans oĩa quæ ſe offerunt, circa rem commemoratã conſideranda. Et ſic ſub ſe comprehendit oẽs gradus intellectiuos; attẽtionem, ſ. explanationem &c. vſq; ad diiudicationem. Secũdò propriè capitur; prout. ſ. limitatur circa certa aliqua conſideranda, & ſic diſtinguit a gradibus cæteris intellectiuis, & ſic hic nobis capienda. Vtile enim & operepretium eſt, diſtinguere inter ſe, hos gradus intellectiuos, pp habendam ampliorem fœcunditatem, & cõmemorationem: vt dũ ſingulis his gradib. vtilia pręcepta reperta fuerint, fœcundior, & latior fiat homo, & copioſior in meditatione. Singulis. n. gradibus ſua inſtrumenta; id eſt colores, & rhetorici loci, eſſent aſſignãda, de q bus ſcribentes de rhetorica inquirẽdi. Propriè igitur conſideratio accepta, conſiderare habet.

	Quidditatẽ.		Quid ſit.
Sc;	Qualitatem.	Rei cõmemorate,	Quale ſit.
	Actum.	vt. ſ. inquirat.	Quid agat.

Aut ſi thema aliquod fuerit ante commemoratũ: Conſideratio illud diuidere habet in membra.

	Subiectum.	
Proſequendo.	Prædicatum.	Thematis ipſius.
	Determinans.	

Præcipuè tñ conſideratio quid noĩs inquirit, volẽs conuertibile eius, & diffinitè quicquid ponit agnoſcere. Vnde potiſſimũ tribus colorib. tractari põt.

	Interptatione.		Commutat qd poſitum eſt verbum.
Sc;	Diffinitione	quæ	Eſſe rei per ſubſtantialia deſignat.
	Deſcriptione.		Per accidẽtalia eſſe rei deſcribit.

Qui colores qũo fieri habent, in rhetoricis libris requirendum. Breue aſſignandum conſiderationis exemplum. Cõmemorato ꝙ Chriſtus paſſus pro nobis, conſideratio mox inquirere habet: Et quis eſt ille Chriſtus; niſi Ieſus Nazarenus? Verè Chriſtus totus vnctus, totus ſuauis; adeo mei amãs, vt meas amaritudines, duro mihi calice potandas, ipſe pro me biberit, quippe pro me paſſus &c. Sic de, Paſſus inquirendum, quid ſit illud pati. Itemq; & de, Pro nobis, qui ſunt illi, & quales, pro quibus ſit paſſus. Singula locis prænumeratis. Vnde grandis eſt latitudo gradus huius, & copia multa nimis. Qui tractari põt oĩbus locis topicis, & attributis negotij, & perſonæ: vt conſideret rei quidditatem, quo ad nomen, naturam, ſexum, notam, genus, ſpeciẽ &c.

Attentio.

Tertius monitionis gradus rectè ſubſequitur cõſiderationem. X Nam vbi aliquid de re commemorata per conſiderationem, oculus mẽtis viderit, & penetrauerit, ſcientiæ amplioris cupidus, magis ſe illi ſciendo, per attentionẽ infigit. Attentio enim nihil aliud; niſi fixa conſideratio rei commemoratæ, & propriè conſideratæ, propriè commemoratæ. (Attentio qd.)

	Quantitatẽ.		Dignum, & ꝑcipuũ.
Attẽdẽs	Mirabilitatẽ.	ſc; ſi	Mirabile carum, & nouum.
	Vtilitatem.		Vtile & cõmodoſũ.

Hi enim ſunt loci attentionis. Et tractari debent illis coloribus, qui delucidationem & acrimoniã habẽt, qui ſunt valde numeroſi; vnde nec a nobis recẽſendi. Locus quoq; amplificationis & auctionis, & modus dicẽdi aliquod magnum & nouum, q̃ in rhetoricis patent. Pro conciliãda autem & combinanda attentione ad conſiderationem, hoc modo dicendum. Non negligenter aduertendum, nõ perfunctoriè tranſeundum, non ſuperficietenus hinc gradiendum, magis attendendum, innitendum, ꝓfundandũ. Quantus ſit is Chriſtus, pro nobis quanta item paſſus. Latent enim digna attentione &c.

Explanatio.

Y EXplanatio congruè ſequitur attentionem. Vidit enim in attentione noua quædam magis, & mirifica, in quibus proſpiciendis ne mentis oculus reuerberetur, vult hæc ſibi per alia quædam latius explanari. Sciendum tamẽ dupliciter poſſe hic accipi explanationem; generalius ſcilicet pro cuiuſque obſcurius dicti declaratione planiori, & ſic omnes poteſt circuire huius ſcalæ gradus. Sic euacuationes genericæ latitudinis explanandæ ſunt, p omnes eius ſpecies. Vt qui explanare volet quanta Chriſtus ſit pro nobis paſſus, ad ſingula tormentorum genera, ad ſingula item in quibus pati potuit, deſcẽdere habet. Et huiuſmodi explanatio, eſt vna grandis abundantiæ copia. Aliomodo propriè magis accipitur explanatio iſta; prout ſcilicet eſt quędam illuſtratio eorum, quæ in attentione ſunt poſita, per quaſdam ſimilitudines aut ſimilia.

	Figuras		Illas applicando.
Et ſic explanamus res per	Prophetias	ſc;	Has exponendo.
	Compationes, & parabolas		huiuſmodi, aſſimilando, & cõformãdo.

Digitized by Google

Et certè fœcundiſſimus hic eſt copiæ locus, & quem oīum potiſſimum, & creberrimum Spiritusſanctus in ſcripturis offert. Oīs enim Scriptura parabolis eſt plena, quas dum per explanationem rebus commemoratis, conſideratis, attentis, applicare volumus, magnum copiæ inſtrumentum acquirimus. Per ſimilitudinem & exemplum colores, cuius varij ſunt tractādi modi. Poteſt enim in primis fieri ipſius parabolæ figuræ, aut prophetiæ, totalis ſimplex explicatio. Deinde earundem, ad rem intē tam commoda applicatio, demum differentiarum aſſignatio, & alijs modis: vt patet in rhetoricis. Poterit quoque hic adduci omnis materia diuiſionis, & partitionis, & quattuor inſtrumenta copiarum Ariſtotelis, & alia multa.

Sequitur.

Z Tractatio. Poſtremus eſt monitionis gradus, quæ iuſtè poſtremum in ordine obtinet locū, quoniam ſuæ extenſionis neſcit terminum, quippe qui ſe extendit ad omnia conſideranda, quæ a cæteris gradibus non ſunt conſiderata. Eſt enim tractatio, rerum ad varias conſiderationes extenſio. Extendit enim meditabilia.

Per
- Attributa partiū rei, & rerū circūſtantias. — Eas conſiderando.
- Queſtiones dubias. — Pro & cōtra arguēdo.
- Opiniones varias. — Has ſtabiliendo. Alias confutando.

Latiſſima & turgida habet hic gradus copiæ organa, & inſtrumenta. Tractat enim primo partium rei attributa, quæ ſunt valde multa. Sunt.n.attributa perſonæ & negocij. Perſonæ, vt nomen, natura, patria &c. Negocij, locus, tempus, ordo, modus &c. vt eſt videre in rhetorica. Similiter & circunſtātiæ rerum; vt quomodo, quando, quotiens, quare &c. Secundo tractat res ad quæſtiones dubias; vbi etiā offertur magna latitudo, pro & contra arguendo. Tertio ad opiniones varias, veras ſtabiliendo contrarias confutando, locis conſtitutionum & cōfutationum, quemadmodū agit Ockam; ita ꝙ hic innumera eſt copia. Poteſt enim is gradus dilatari per omnes conſtitutiones, & per omnes ſpecies argumentandi. Ecce hi ſunt gradus intellectiui, qui copijs ſunt pleni, in quibus tamen non eſt fidendū; ſed mentis vela gratiæ ventis ſunt pandenda, & inſpiratio magis, quā practicatio ſequenda. Sed ideo practicas damus (vt dum ſpiritus non affuerit) non vacemus.

Sequuntur gradus iudicij, & intellectus. Capitulum Quintum.

A 46. Diiudicatio. Poſt gradus monitionis ſequūtur gradus doctionis & iudicij. Quorum primus eſt diiudicatio. Et eſt alterius cum altero collatio; vt res commemorata & conſiderata &c. pro ſua dignitate æſtimetur. Sterilis enim commemoratio, & conſideratio omnis, quæ non in iudicium tranſit. Debet ergo homo poſt conſiderationem rem diiudicare; an ſit videlicet bona, an mala; ſi acceptanda an reſpuenda, & approbare, vel eligere bonum, reprobare & reſpuere malū. Et vt moneat & doceat magis, debet fieri collatiue; vt.ſ.res diiudicet, per comparationem ad maiora vel minora. Primo q̄ta eſt in ſe, ſecundo in ordine quo ad nos. Primo quo ad ſe, hoc modo. Eſto. conſideratum ſit verbū Apoſtoli. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, fiet diiudicatio 1 Pe.2 hoc modo. Talis inq̄ conſiderata &c. eſt paſſio tua. O quàm grande, q̄ ingens, quàm magnificum, glorioſum tuæ amariſſimæ paſſionis incenſum, qđ nulla lingua etiam angelica, poſſit vel tenuiter explicare. Talis & tantus, pro tali & tantillo, voluiſti pati, & talia, tantaq; taliter pati. O dignationem, ò ſtuporem, o inauditam charitatē. Verè ſemper colendum, obſeruandum, laudandū, incenſum huius paſſionis. Secundo quo ad nos, hoc modo. Si enim o dulciſſime Ieſu, amoroſiſſime ſponſe; ne dicā potentiſſimus quiſq;, ſed ex plebeis quiſpiam, ēt vultu deſpectus, habitu truncatus, genere degener, vel leui pro me vulnere ſautiaretur, nōne totus in eius amorem, in eius magnificationem, glorificationem ſuſpenſus ſtuperem, ſemper illius præconia ſonarē? Quid ergo tibi retribuendum, pro oībus quæ pro me es paſſus? Tibi inquam, tibi tali ac tanto, non leui modo vulnere ſautio; ſed morte turpiſſima ꝓ Sap.2. pter me damnato, maledictum facto: vt me de maledicto liberares? &c. Gal.3. Quid tibi vr̄ anima mea? quale iudicatis o vires rationales? Nonne ſemper memorandus, diiudicandus, qui talia & tanta pro nobis paſſus? &c. Et tunc approbatio a viribus ipſis, & magnificatio Dn̄i paſſi, ſecundum octo gradus iudicij ſupra memoratos. Valde ergo copioſus eſt gradus iſte, includens probationem affirmatiuè, negatiuè. Et poteſt tractari per oēm methodum comparatiuam, per formas magnitudinem rei expandentes, & per locos generis demonſtratiui.

Sequitur.

Cauſatio. Alter iudicij gradus rectè ſubſequitur præcedentem: ſicut determinabile determinans, & ſtabiliendum ſtabiliens. Eſt enim cauſatio rationalis, & cauſalis ſtabilitio in diiudicationem probatorum, vel reprobatorum. Nam ſtabilit id quod probatum, aut reprobatum duplici via. B *Argumētatio quid.*

Scilicet, aut
- Plures cauſas afferendo:
- Cauſaliter argumentando.

Vnde cauſatio eſt diiudicationi: ſicut confirmatio orationi. Et dicitur quod fit argumentando. Eſt enim argumentatio ſtabilitio minus agniti, per alterum plus notum. Cuius quædam eſt dialectica, puta acuta, magis cogens ad aſſenſum. Altera rhetorica, efficax magis ad mouendum. Cuius etiam quædam eſt cauſalis, quædam rationalis. Cauſalis eſt quæ rei totius ſtructuram ſtabilit. Rationalis quæ ſingularem quamlibet rem, vbilibet in cauſa ſparſam confirmat, & illa poteſt omnes gradus circumire. Altera autem; ſcilicet cauſalis argumentatio, propriè fieri habet in hoc gradu, & habet multas ſub ſe ſpecies: vt in rhetorica docetur, & fit tali modo. Et verè Chriſtus pro nobis paſſus adamandus. Nam ſi omni amanti amor redhibetur, quantomagis ſic amanti? &c. Et poterunt hic pro copia adduci omnes ſpecies probationum, cum varietate argumentationum.

Rumi-

Digitized by Google

C RVminatio. Poſt iam conſiderationem,& diiu
dicationem affectio mox ſequeretur; verum
quia non æquis paſſibus intellectus, & affectus cur
runt; ideo vt vehementior affectio ſurgat,& guſtus
dulcius afficiat, ruminationem præire oportet,quę
eſt moroſa ſuperiorum cum commoratione tracta
Luc 2. tio,donec ad guſtum attingatur; vt ſcilicet cũ Ma-
ria matre Dei,conſiderata, & diiudicata conſerue-
mus,in corde conferamus,& inſtar animalium,iux
Leuit. 11. ta legem mundorum ruminemus, donec dulceſcăt
in corde. Et eſt hæc ruminatio ferè eadem in ſupe-
rioribus,quod complexio in oibus,& fiet hoc mo-
do.Verè tu ſemper meditandus & amandus, qui ta
lia pro me paſſus.Frequenter igit' ad has meas epu-
las reuertar. Agnum Dei, Deũ ipſum, peccata mea
tollentem in ſe,& ſuo ſanguine expiantem,pro me
patientem,crebro reuiſam;etſi nondum ſequar cũ
patiente patiens,aſpiciam ſaltem, & videbo patiē-
tem,quo ad amandum inflammer, non obliuiſcar
Pſ.101 comedere panem meum. Tu igitur Chriſte pro me
paſſus,tu Agne Dei pro me portas. Mea igitur ſar-
cina quam portas,meum debitum qd exoluis, mea
vulnera q̃ pateris,meis opprobrijs tu ſatiaris, qua-
ſi Agnus ad victimam ageris,& pro me victimaris:
Eſa.53 vt ouis coram tondente obmuteſcis,de me hæc pō
pa oīs in re dulcis Ieſu celebratur. Tu ergo mihi
ſemper amandus, qui adeo amaſti; ꝙ pati, & talia
pro me pati voluiſti &c. ſcdm diiudicationem &c.
Et vtēdum eſt in hoc gradu, loco rhetorico qui dr
demonſtratio,quæ rem factam tanq̃ in præſentiarũ
fieret,ante oculos ponit, & celerrimè incitat ad ef-
fectum,& hoc per commorationem,qua multipli-
ci verborum frequentia,ſuſcepta res quadrifariam
ſm Ciceronem tractatur. De quibus coloribus grā
dis poſſit ſermo fieri; ſed non eſt propoſiti noſtri.
Videantur illius artis tractatores,qm̄ efficaciſſimi
ſunt ad meditandum, & affectum incitandum,qui-
bus ēt Doctores Eccleſię deuotiſſimi,teſte Gerſone
vſi ſunt,& vtuntur: vt eſt videre in Auguſtino, Am
broſio,Hieronymo,& Bernar.Chryſoſt.& alijs.Nō
ergo nos Religioſiores ſimus Patribus noſtris,non
nos curioſitati huiuſmodi ſtudia deputemus, quæ
bene vſa ſunt ſummæ pietatis inſtrumenta: vt vene
rabilis Beda ſuper libros Regum declarat, & alle-
gatur in decretis diſtinct.37.Turbant. Item Chiaſ-
mus,& Rotatio,vel Circulatio quæ Cicero conti-
nuationem, vel denſam verborum frequentationē
vocat,locum habent, quæ ſunt valde fœcunda, ſi-
militer & modi abbreuiandi, & concludendi.

Sequuntur gradus affectiui. Capitulum Sextum.

D GVſtatio. Poſt gradus mentis & iudicij,ſequun
tur gradus affectionis. Qui niſi conſequātur,
ſterilia,& inefficacia omnia ſuperiora; ſine amore
enim omnia nihil.Et inter hos primus eſt guſtatio.
Vbi enim viderit Dominus conatum iudicantis,&
in meditatione inſtantis,dabit profecto vacanti ab
immundis,& ſordidis cogitationibus; tăquam ani-
Leuit. 11. mali mundo,& ruminanti, guſtũ ſuauitatis: vt ſen-
Sap 1. tiat de Domino in bonitate,& guſtet qm̄ ſuauis.Et
Pſ. 33. hęc eſt prima amoris ſemētis,quæ ſi excolatur,am-
pliorem in meſſem germinabit.Et eſt hæc guſtatio,
qua ſicut ſuperioribus gradibus monemur ac doce
mur; ita nos hic mouemur, & affici ſentimus.Et fit
exclamatione, interrogatione,dubitatione,& alijs
coloribus,& modis exuſcitatiuis.Modis quoq; au-
ctiuis,& introducendæ paſſionis,quibus & omnes
ſequentes gradus tractari poſſunt. Vnde vtile eſſet
hic,noſſe modos, & latitudinē exuſcitationis,qui-
bus pſalterium Dauidicũ potiſſimum plenum eſt.
Fit ergo guſtatio exclamatione, hoc modo.O quã
hæc mihi ſapere, q̃ ſuauiter meis hęrere deberent
medullis.Quis tam cæcus vt id non videat? quis tã
peruerſus,vt tam amantem redamare nolit? quis tã
diſcraſiatus, cui non ſapiunt fercula hæc amoris?
O vere bonum epulari de hoc Agno pro me paſſo,
o vere dignè redamandus, qui ſic amauit, & talia
ex amore paſſus &c.

Hæc de guſtu.

QVærela.Poſtquam in ſuperiore gradu guſtare E
cæpit Dei bonitatem; videns q̃ merito Dñs
paſſus ſic redamandus,hic reſiliens in ſe
ſuam conquæritur paupertatem,cauſans torporem
qui adeſt,& amorem qui abeſt.Et hoc per locos cō
quæſtionis,amplificationis,& commiſerationis, &
exprimēdi luctus, quorum aliquos puto aſſignatos
in mendicatorio ad Sanctos.Reuelet ergo hic Dño
viam ſuam,certus ꝙ non ſine fructu. Oculus enim *Pſ. 56.*
videns paupertatem ſuam,hanc habet repromiſſio *Prou.*
nem repoſitam, ꝙ in gaudio eius non miſcebitur *14.*
alienus. Et quo clarius homo hanc ſuam pauperta-
tem agnoſcat; oportet, ꝙ è regione paſſi Chriſti
amorem,ac diuitias effuſi eius amoris recolat,gran
diter æſtimet,& conferat ſuo torpori. Neq; vſquã
melius homini innoteſcit; quàm crebro cum Mag-
dalena proſtrato ad pedes Crucifixi, ſciēti qm̄ pro
ſe crucifixus eſt; Hic enim; niſi lapideo corde ſit,
mox velit nolit,iudicat amandum eum,qui ſic ama
uit. Et ſi inuenerit ſe non amātem, agnoſcat imper
fectum ſuum,Dño conquærendo dicens. Vidi non
intellectu ſolum; ſed & affectu ſenſi te Dominũ ex
amore, & ex tanto amore paſſum digne redaman-
dum,tibi compatiendum,te imitādum. Sed vbi eſt
meus amor,mea compaſſio,imitatio mea? Verè Do
mine Ieſu heu mihi, non eſt paſſio tua cordi meo,
qualis eſſe deberet,non amo,non condoleo, nō ſe-
ctor, vt deberē.Væ mihi ſuper ingratitudine mea,
qui præter hunc aridum paſſionis tui cogitatum,p̄-
ter tepidum hoc deſiderium, vix excitor, vix oſci-
to,vix anhelo,tantus eſt mētis meæ torpor. Timeo
ne tepidum torpentem euomas ex ore tuo.Iuſtè eſ-
ſes amandus &c.Sed eſt ignauia, torpor, pigritia, *Apoc.3*
quę deſiderium retinent, vt nō inſipidum palatum
meum,tantus permoueat amor.Vę tibi duritia cor
dis mei.Vę tibi adamantinum gelidum pectus meũ
&c. Et diutius per locos conquæſtionis eſt in hoc
gradu commorandum. Magnum enim velut ſemi-
narium diuitiarum, propriam noſſe interioris ho-
minis paupertatem, & reuelare Domino &c.

Sequitur.

OPtio. Qui enim imperfectum ſuum conſide- F
rauerit,qui Domino plenè id reuelauerit,ſu
peraddet Dñs gratiam illi, vt ſit bonæ voluntatis,

Digitized by Google

vt quamquam adhuc non amet, deſideret vel ama-
re. Et hoc grande donum, verum ſacri amoris incẽ
tiuum, & velut annulo Regis conſignatum, beatæ
ſortis habens cautionem. Beati enim qui eſuriunt,
Mat. 5. & ſitiunt iuſtitiã. Debet ergo homo id quod dulce
dignum iudicauit, & quod abeſſe conquæſtus eſt;
Pſ. 118 etſi nõ habeat, vel optare vt dicat. Concupiuit ani-
ma mea deſiderare &c. Non. n. nato Saluatore, ſolis
Luc. 2. perfectis allata pax eſt per angelos pacis; verum oĩ
bus hominibus bonæ voluntatis. Crebro igitur op-
tandum, crebro ſupirandum, & exclamandum. O ſi
cor carneum haberem, O ſi cor meum eſſet ad te
amandum, ad tibi compatiendum, ad te imitandũ.
Vtinam ego te ſic amarem Dñm pro me paſſum: ſi-
cut amat, & ardet in gratioſam adoleſcentulam, iu
uenis verè amans. Quid non illius inſtar, promptus
& alacer adirẽ? Quos labores, quas vigilias, quam
inediam recuſarem? O cor meum ſi eſſet, ſicut cor
Magdalenæ; q̃ fœcundè, q̃ efficaciter, q̃ dulciter hę
reret tibi. Mors eſſet, vel ad momentum immemo-
rem eſſe tui. Væ væ longe nimium ab illa fida amã-
tis Magdalenæ abſiſto integritate. O quãdo veniet
petitio mea, & quando dabitur quod exopto? O qñ
erit dies illa? O q̃ longa mora, o diſtantia longa ni
mis &c. Et poteſt hic gradus dilatari, per oẽs mo-
dos exuſcitandi. Complectitur gradus iſte ſeptem
illos dies canticorum; ſcalam videlicet amoris, q̃
Spiritusſanctus in canticis ſparſit, quemadmodum
in cęlo ſydera, in arenis carbunculos, & ſaphyros,
in campis flores. Et ſunt. deſiderare, quærere, dili-
gere, amare, amore languere, amore vulnerari ad
mortem, requieſcere in optato. Quę omnia hic op-
tanda; ſed vt ea aſſequamur.

Sequitur.

G CONfeſſio. Quæ iuſtè ſequitur præcedentes gra
dus. Nam vbi miſeriam videris, vbi deſidera
ueris qui per te nihil poſſis; oportet, vt hæc conge-
ſta, illi qui poteſt ſuccurrere detegas: & Domino q
potens eſt confitearis. Confitearis hæc duo; quia ſci
licet, quod deſideras ex te non poſſis, & quod alter
nemo ſit, præter eum qui poteſt. Et debet non tam
eſſe intellectiua; quàm affectiua: vt dicas. Dñe Ieſu
amator paſſe pro me, cupio redamare te; ſed noſti,
quia non poſſum hoc a me, quippe qui, nihil pręter
te poſſum. Tu ſolus es qui poteris hoc præſtare mi
hi, non eſt alius abs te. Et debet hæc confeſſio fieri
cum confirmatione vtriuſq; partis. Et poteſt tracta
ri locis purgationis, & cõfeſſionis, aut cõciliationis.

Sequitur.

H ORatio. Vt ſcilicet iam illi optionem, & quęre
lam inſinues, qui iuxta confeſſionẽ ſolus iu-
uare põt. Et debet fieri cum modificationibus, & lo
cis ſuis, de quibus pauca in mendicatorio ſunt di-
cta. Orandum ergo & dicendum, O Chriſte pro me
Rom. 10 paſſe, qui ſolus ſuccurrere potes, o diues in oẽs qui
inuocant nomen tuum, eo me tui amore accẽde: vt
Gal. 5. crux tua, trophęũ victoriæ tuæ cordi meo triũpha-
le fiat inſigne, quo mihi abſit gloriari, niſi in cruce
Domini. Per amorem tuæ crucis, mihi fiat omne,
quod non ſapit crucifixi amorẽ. Tuæ crucis lignũ,
Exod. 15 aquas Marath, amaræ feræ ferocis conuerſationis
meæ condiat, eloquia mea humili, & miti tuo typo
dulcoret, vt in oĩbus vijs meis, nihil mea vita re-
doleat; niſi amorem crucifixi. Sic pro cõpaſſione,
ſic pro imitatione, & pro omni deſiderio orandũ,
per locos rhetoricos, captationis, deprecationis,
orationis &c.

Sequitur.

MEntiõ. Quæ eſt quędam confirmatio oratio- I
nis ab argumentatione ſimilium; vt ſcilicet
fiat mẽtio rei petitæ; q̃ ſcilicet multis illam tribue-
rit, & miſericordiæ eius omnipotentis, quæ nunq̃
exhauriri poteſt, & dicatur ſic. Peto velis me audi-
re, fac me compotem voti, plurimis enim hoc tri-
buiſti. Non ergo ego ſolus voto fraudandus. Non
enim abbreuiata eſt manus tua, immenſa eſt miſeri *Eſa.* 59.
cordia tua. O igitur qui fœlicem illam amatricem
tui Magdalenam, tam diuite dono tui amoris do-
naſti: vt per crucem & mortem, tanq̃ per ferrum &
ignem, per igneum gladium te lignum vitæ, te vni-
cum fructum ligni vitæ, fortis & audax omniũ con
temptrix, præceps & fœliciter temeraria, ſeſe proie
cit, quo te vitam ſuam inueniret, tu etiam miſerere
mei amorem impertiendo. Etſi non quantum fęlici
illi amatrici Magdalenæ multum diligẽti dederis;
ſaltem quantum debet in gratiam receptus pecca-
tor, fac amem te Chriſtum paſſum. Et nota, ꝙ pote-
rit hæc confirmatio fieri, per locos illos in mẽdica-
torio poſitos ſupra, & formas argumentandi.

Sequitur.

OBſecratio. Qua ſcilicet pulſando petendo in- K
ſtes, & ne repulſam patiaris, etiam cũ ſacræ
rei atteſtatione ores & dicas. Fac me fidum amato-
rem tui; etſi non propter me, vel propter te. Per te
enim Chriſtum paſſum, per te noſtrum theſaurum,
per te noſtras diuitias, te noſtrum panem, noſtrũ ci
bum, per te noſtras epulas, & noſtras delitias, per
te fratrem vitæ noſtrę. Per illum fidum amorem no
ſtrum, quo noſtram beatitudinem per crucẽ & mor
tem quæſiſti, quaſi ſine nobis beatus eſſe non poſ-
ſes, obſecro fac me fidum tui amatorem. O per incõ
parabilem paſſionem tuam, o per agonem in tota
vita, per agoniam in horto, per anguſtiam in mor-
te, ſint vulnera tua vulnera mea, paſſio tua omnis,
paſſio mea. Et in hac exercitatione da militare mi *Eze.* 4.
hi; donec tibi ſponſo ſanguinis, fideli amore, tanq̃
annulo ſtabili, nuptiarum connubio deſponſer &c.
Et poterit huius obſecrationis multa eſſe copia; ſi
ſcalariter fuerint omnia per quæ obſecratur ordi-
nata per ſe, ſuos, ſua.

Sequitur.

COnfidentia. Et eſt perſenſæ & agnitę bonitatis
argumentum. Non enim crudelis, non fallax *Rom.* 3.
eſt Deus; ſed verax in omnibus promiſſis. Et qui ꝓ *Mat.* 7.
miſit in nomine ſuo petentibus accipere, dabit qd
oratur, aut hic in ſpe, & tandem in re pro bona ſua
voluntate. Vnde id dulciter illi hoc modo profi-
tendum. Tu benigne Domine, nõ affliges fame ani-
mas pauperum tuorum, qui tã benignè inuitas ad
petendum, nec inuitas modo; quinimmo præcipis,
& vrges. Nunquid vt petentes caſſa ſpe, vana ex-
pectatione affligeres inuitaſti? Nunqu id afflictio-
ne noſtra tu dulcis amator delectaris? Velut exau-
ditam, & annulo tuo conſignatam, ratam accipio,
&

Digitized by Google

& acceptam fero petitionem meam liberaliſſime Dñe; qn ſaltem in me ſentio hęc tui amoris deſideria. Verè me fœlicem, ſi ſortem meam ipſe agnouero. Dñs pro me paſſus: vt a paſſionibus ego eriperer æternis. Qui igitur tã liberaliter pro me paſſus eſt peccatore, quid negabit confeſſori. Iam ferè fœlix mihi videor ſola ſpe promiſſionis. O quid erit vbi tuum amorem linceis (vt aiunt oculis) videns, & velut approximans ipſe ſimili (licet non æquali) amore incaleſcens te amabo? (& vt ita loquar) totis pedibus in te amorem ibo? O beatum illum diē, quando ego me tui videbo amatorem. O verè me ſublimem, excelſum, & ſuperbum, non amplius limo, & luto ſeruiturum. Tunc ſedebo conuiua cum filijs Regis, bibam vinum huius torcularis nouum
Cant. 1. in regno Patris, deoſculabor te fratrem, & ſpōſum animæ meæ, & poſt ſuperbum & ambitioſum illud oſculum, iam me deſpiciet nemo. Hæc fiducialiter ex te ſpero. Hæc de confidentia, & cæteris proceſſorijs gradibus, qui omnes poſſent ſuis locis dilatari; ſed longum eſſet aſſignare omnes, nam tractari poterit methodo conſolatiua & ſpei.

Gradus terminatorij ſacrarum meditationum.
Capitulum Septimum.

L GRatiarum actio. Hic iam terminatorij gradus incipere poſſunt: vt quod ab oratione eſt inchoatum, in gratiarum actione, & ſequentibus gradibus terminetur. Non enim erimus ſuperioribus gradibus exercitis beati; ſi donanti fuerimus ingrati. Gratias igitur in calce agere oportet. Gratias inq̃ agere pro eo, q̄ meditari dedit, q̄ confidentiam immiſit, & pro re tractata, q̄ eam pro te, & tibi effecit. Qũo autem gratiarum actio ſit exoluenda, & quib. locis amplificanda, partim habitum eſt ſupra, & latius forſan infra dicendum. Sic ergo procedēdum.
Pſ. 112 Confidentiã en dediſti. Verè igitur benignus Deus
Pſ. 102 Dñs Pater, qui ſic dignanter humilia reſpicis, & erigis de ſtercore & puluere pauperem. Verè dignus Dñs Deus meus: vt omnia interiora mea confiteantur, & benedicant nomini ſancto tuo, qui hæc meditari donaſti, & fiduciam immiſiſti, & pro me pati voluiſti; ne paterer ego. Quid reddam tibi Saluator meus, & Deus meus, pro oĩbus quæ retribuiſti mihi? Tantus eſt non cumulus bonorum; ſed orbis & mundus vniuerſus tecum donatus: vt neque te donatorem, neq; te donatum, neq; per te donata comprehendere queam. O me fœlicem donatarium, ſed ſi quid retribuere poſſem. Ingratũ enim eſſe non licet. Quid ergo retribuam tibi Ieſu pro me paſſe, pro tam fido amore? Quid retribuã Dño Patri tuo, qui te miſit, paſſioni tradidit, dereliquit, mandauit, vt ſuſcitares nos a morte, ſanares a morbis, quæreres abiectos ſub præuaricatione, venditos redimeres, ſolueres vinctos, eriperes captiuos, errantes reduceres, ſaluares perditos, mūdares ſor-
Pſ. 115 didos, iacentes ſublimares? Quid retribuam, qui nil habeo quod meum; niſi vt accipiam calicem ſalutaris, & ſuppleam Dñe Ieſu de tuo, quod minus habeo de meo? O mirabilis ſolutio, quã & debitor plenè ſoluit à debito, & tamen penitus pauper eſt. Amabilis perinde ſolutio, non minus quàm mirabilis, qua capitis reus redit in gratiam, & qui cerui cē debebat, recipitur in amplexus, gladius in oſculum commutatur. Patet ex hoc paruulo exemplo; q̃ fœcunda commoratio poſſet fieri circa ſingulos gradus, qui inſtrumentis rhetoricis vti volet.

Sequitur.

COmmendatio. Qui gradus ritè ſequitur prædictum: vt ſicut egiſti illic gratias ore; ſic hic opere te totum Dño illi commendando, ſecurè ei omnem cauſam committendo, qui talia & tanta p̄ſtitit tibi, quo ſicut, & quando volet & norit, ita te cum agat, cordialiter ei dicens, & omnem cogitatũ M
Pſ. 54. iactans in eum, hoc modo. Securè iam deinceps omnem cauſam meam & meipſum, fido tibi depoſitario commendo. Tu mihi portus & vallum, tu firmamētum & refugium, tu ſpes mea ex omni tribulatione &c.

Sequitur.

PErmiſſio. Qua te non modo mente & verbo; N ſed opere, & veritate ſubdas Dño illi fideli, in cunctis agendis & perferendis, te plenè holocauſtãdo, illi poſt vota tua tui arbitrium permittēdo, cer
1. Pet. 5 tus quoniam qui cœpit ipſe ſaluabit perficiet, & cōſummabit, illi pleno corde dicendo. Domine Ieſu amator bone, Chriſte pro me paſſe, tibi non me cōmendo ſolum; ſed & plenè in omnibus ſubmitto, quo mecum agas, ſicut placet in cōſpectu tuo. Vre, ſeca, proba, aut ſicut placet mecum age. Non mea voluntas; ſed tua in omnibus fiat. Sicut ſcis, & ſicut vis miſerere mei Deus. Fiat miſericordia tua ò
Pſ. 32. Chriſte paſſe ſuper me, quemadmodum ſperaui in te, ſolum vt cœpiſti ſalua me. Amen.
Eſt enim permiſſio color rhetoricus, totum ſeſe alteri decedens. Vide nunc qũo ſcala hæc; tametſi
Permiſſio quid primi gradus ſint ſuper terram, quomodo poſteriores hi non dico cœlos; ſed & Dñm cœlorũ attingãt, plena ſubmiſſione voluntatis, in quo iuxta doctos, oĩs perfectionis ſumma conſiſtit. Vnde & ſe illi verbo Chriſti conformat dicentis. Fiat voluntas tua.
Mat. 6 Quo nunquam vt dicitur in libello de ſponſalibus, Chriſtus dixit verbum Patri amabilius, ſibi honorificentius, nobis vtilius, confuſibilius diabolo, quo & noſtra ſalus perfecta. Verè igitur ſcalæ huius cacumen cœlos tangit.

Sequitur Gradus vltimus tradens modum commorandi.

O COmplexioque, quæ iuxta ſcalæ auctorem non tam eſt gradus: vt quidam voluerunt; ſed locus ad copiam magis. Docet enim miram (vt declaratum eſt ſupra) ſeminarij copiam, & locum commorandi; ſi tempus patitur plura meditari. Poteſt enim fieri connexio gradus ad gradum, & replicatio omnium memoratorum, cum reflexione, & exuſcitatione eorundem ad mentem meditãtis, de quæ plura dici poſſent; ſed ſufficiant iam dicta. Sunt.n. ſatis copioſa; adeo quòd non opus ſit copia ampliori. Sed pro ampliori ſcalæ intelligentia, & meditatione dirigenda, quædam ſunt ſubnectenda.

Digitized by Google

Notulæ doctrinales circa ſcalam hanc.

Capitulum Octauum.

P EST itaq; ſciendum, ꝙ ſcala hæc, eſt generalis de omni complexo & incomplexo; ita ꝙ oīs materia per eā tractari & meditari poteſt, ſub finibus diuerſis. Licet enim in hac meditari de Deo, & diiudicare q̄ ille colendus & venerādus. De paſſione Chriſti ad amorem, de Sanctis, de nouiſſimis, & de materia oī. Et eſt hæc ſcala, fons & origo oīum poſitarum, vel adhuc ponendarum ſcalarum, quas virtualiter complectitur, & in ſe tenet; Expedit tñ exinde formare ſcalas, ſingulis materijs applicabiles particulares. Sic enim particulariter animus magis eruditur: vt patet. Sciendum (vt iam ſupra proteſtati ſumus) ſcalam hanc, non hic eſſe proſecutam; ſed tenuiter tactam ſolū. Vnde ſi cui diſplicuerit, non in ſcalæ auctorem; ſed in me præſumptuoſum eius retorqueatur abbreuiatorem. Non enim facilè cuiq; ſcalæ fructus patebit; niſi ſinguli gradus, cum ſuis copijs, & abundantib. inſtrumentis tradantur, quæ ponere prolixi eſſet operis. Nulla ſiquidem puttem eſſe inſtrumenta copiarum in tota rhetorica officina, quorum non hic commoda applicatio fieri poſſit ad ſingulos gradus: vt tentatum eſt a quibuſdam; Sed prolixioris hoc operis eſſet; q̄q̄ tamē & pro meditari; immo & pro prædicare volētibus, vtiliſſimum; & efficaciſſimum adiutorium eſſet.

Notula altera.

Q TEnendum item parum cuiq̄ prodeſſe; ſi noſſet oīa iam ſuperiora meditationum directiua, & ſcalam hanc, & praxim procedendi; niſi frequenter ſe exercuerit circa eā. Non.n. (ſi Gerſon credimus) facilius, ſecurius, poſt Diuinam gratiam habere poterimus artem meditandi; q̄ per ſedulū exercitium, & ſecurum alterius exercitati in ea cōſiliū. Vſus & ars docuit, quod ſapit oīs homo. Et ſterilis fere ars; niſi exercitio concomitata. Qui igitur facilè in meditationis ſtudio proficere volet, qui tritus in ea eſſe cupit, crebrius agat, non tranſeat feſtus dies, quo non etiam ſcribat meditationem, vel exiguam ſaltem, ſm duos, aut tres gradus, quam oſtendat, & examinet cum altero peritiore. Fatemur in initio patietur difficultates. Ars quippe, & virtus circa difficilia verſantur; ſed exercitio facilia fiēt. O Patet hoc in oī arte. In pictore, ſcriptore, & cythariſta, qui dum exercitati fuerint, oīa facilia (quę ante impoſſibilia videbantur) fiunt eis; ita vt Ariſtoteles dicat. Quod ars perfecta non deliberat, quia tam facilis eſt ſibi actus ſuus. Tria tradit Cicero quibus conſequimur intenta. Artem imitationē, exercitium. Quorum potiſſimū exercitatio eſt: vt plures aiunt. Eya igitur dilectiſſimi fratres, exercitationi nos demus huiuſmodi, qua ſine verendum eſt, ꝙ proficiemus nihil. Non irrideatur conſilium de meditationibus ſcribendis. Non meum eſt; ſed ſapientū, qui opere id; magis q̄ verbo cōſuluere. Attendant deuotionalia: Auguſtini meditationes, rithmi planctus Bernardi, Exemplaria meditationū Anſelmi; ſtudia Gerſonis &c. Patet, ꝙ omnes in his magis ſe exercitio; q̄ magiſtrali eruditioni dabant, exemplū haud dubie dantes nobis: vt itidem faciamus. Non ſimus deſidiores ſæculi hoibus, artificibus vanitatis. Mentior ſi non vidi ſeruos pictorum, aut vitrificum, furari tempora; immo totis feſtis ſe in ſecretario concludere diebus, quò tunc exercitarent, qđ cæteris diebus non licebat. Turpe ſit nobis, uinci à ſeruis vanitatis. Captemus & nos tpa noſtra, vel ſaltem feſtis diebus, maneamus nobiſcum, circuitus, vaniloquia vitemus, exercitio nos accōmodemus, & gaudebimus poſt de fructu aſſecuto.

Notula tertia contra tædium aſcendendi.

IN hoc quoq; meditatiuos oēs præmonitos eſſe R oportet; vt etſi non mox vt manum apponant oīa pro voto cedant, ſi nō mox affectus incaleſcat. Nihil hinc conſternendum. Longanimes eſſe oportet, perſiſtere inceptis, & volentibus attingere ad fructum, conſtanter aſcēdere oportet, ſæpiuſq; repulſos perſtare in aſcenſu. Hinc enim raritas contēplantium oīs, quia vix ſuſtinet aliquis ſecum ſolus eſſe, ſecumq; diu morari. Non ſic agat noſter ſcaliſta, hanc ſcandat ſcalam, aut aliā ſi iſta non placet, leuet ſe ſuper ſe ſi poteſt, & ſi vnus nō ſapuerit gradus, ad alium feſtinus contendat. Quod ſi diu conatus frigidus perſtet, non propterea deſerat aſcenſum. Tædebit forſan laboris; ſed expectet videbit auxilium Dei, vincet tædium mora pertinax, longanimis tantum perſtet; & ſi non profecerit merebitur ſine dubio, & in humilitate fundabitur magis. Nec mirabile videbitur, quòd ignis deuotionis, difficilè exardeſcat flatu meditationis, conſiderantib. ignem materialem: vt Gerſon declarat de lignis viridibus, aquoſis, aut luto aſperſis, a quibus quantūlibet ſufflentur exufflentur, plurimus ab initio fumus oculos conturbans, vix tenuis emicabit ſcintilla; niſi poſt plurimos labores, & diutinam moram. Meminerit huius exempli omnis meditator, longanimitatem aſſumens. *Pſ. 38.*

Notula Quarta.

ESſent adhuc plurima animaduertenda meditātibus aſſignanda; niſi noſſemus ab alijs tradita ea: vt quòd ſine phantaſmatibus meditari conentur, quòd ſtabiliter figi. Ad quæ plures plurima media tradiderunt; Sed poſt gratiam Dei: vt vult Doctor quidam, efficacius remediū nullum; quā vehemens affectio in Deum, & amor mundus. Difficile enim, & cum tormento de Deo non cogitat, quiſquis verè ſincerè, & merè Deū amat. Vbi enim theſaurus ſuus, illic & cor eius. Vnde in meditatione dilecti ſtabilitur. Et quia amor in affectiones magis erumpit, quanto curioſius rem intuetur, liberat à phantaſmatibus, quæ multis fuere grauium periculorum graues occaſiones: ut Gerſon, & magiſter Gerardus Groet teſtantur. Vis igitur à periculis ſimulachrorum carnalium tutari? ama, opta, deſidera. Vis non inſtar fluctuantis nauis periculo S *Mat. 6*

Digitized by Google

culo iactari, ſed ſtabiliri in meditatione tua? ama. Quod ſi non amaueris, vagus, & vilis eris, & periculoſius iactabere.

Notula Quinta.

T HOc quoq; digniſſimum ſcitu, ꝙ magna & ſalutaris homini ſapientia, non momentaneo aut temerario cogitatu prouenit. Crebro, grauiter, attente, moroſe meditari oportebit, & ſapientiam effodere; tanꝗ theſauros, anteꝗ affectuoſe ſapiat, quia niſi ſapiat non afficiet. Hinc admonet ſcalę huius auctor. Cuiuſcunq; inquit rei volueris efficacẽ, & fructuoſum cogitatum penes te eſſe: vt cum volueris efficaciter poſſis cogitare de illa, nulla tibi tam recta via eſt, ꝗ crebra mente illam reuoluere. Longo iam experimento didici eam mihi eſſe animi conſperſionem, vt momentaneo cogitatu, neq; rem integrè comprehẽdam, neq; ẽr efficaciter moueat vt velim. Igitur verbi gratia, mortis meditatio: vt fructuoſa mihi fiat, & facilè omnia contemnere faciat, ſæpius oportet neceſſitatem eius, incertitudinem eius, celerem aduentum eius, deformem deſtitutionem eius, magnam cõmutationem eius, grauem lapſum eius cogitare; quo videlicet caro de qua nunc tibi plaudis, & quam nunc palpas, deterius corrumpenda, quàm ſi tota cancro, lepra, lupo, igne perſico, aut ęſtiomeno ſcateret. Hæc tria, & talia qui non meminit, cęcus eſt, qui meminit, & non ſentit, ſtupidus eſt, qui ſentit, & non curat inſanus eſt. Hæc ille.

Notula Sexta.

V POſtremo, quod & iã ſupra memorauimus, ſuademus, ꝙ his practicis nemo nimium fidat, nulla demum exercitia, ita appropriet ſibi; quin dum inſtinctus venerit ad alia impellens, dimiſſis oĩbus illum ſequatur: vt volunt Patres. Magis ſemper grátię, quam induſtriæ innitens; ſuum tñ ſemper conatum, per pia exercitia apponens. In quibus dum ꝓfecerit parum; non tñ mox ea reijcere debet; ſed ad ſummam & primam induſtriam recurrat, quæ eſt oratio humilis & fidelis; imperfectum ſuum cũ ſuſpiratione, & ſingultu Deo reuelando, eius efflagitando & Sanctorum opem. Qui ſe ſuperioribus, & poſtremæ huic practicæ accommodaret, non ſine profectu meditationis ſtudio vacaret. Exemplar p̃miſſæ meditatoriæ ſcalæ, cuius inſtar in cæteris quibuſq; materijs procedendum. Non tamen eſt euacuans plenitudinem ſcalæ huius; ſed ſolùm pro teneris demonſtrans ordinatum proceſſum eius.

Quæſtio quid cogito.

X QVid agis o anima mea? quid eſt quod cogitas? quid tecum oro mente retractas? Cur ſolito vagæ mentis fluxu vagaris? Cur vanis, vagis, truncis cogitatibus intendis? Non ſic vagandum anima mea.

Quæſtio quid cogito / cogitandum.

Sed forſan quæris quid tibi cogitandum. Certè ſtabile, ſalubre aliquid verſandum, non huc illucque vagandum. Stabilis enim cogitatus, vbi in re ſalubri figitur, ſtabilem, & ſalubrem fructum affert. Diſce igitur in ſanctarum rerum cogitatu, ò anima mea figere mentem.

Excuſſio.

Eia igitur excutere de puluere ſordidarum nocentium cogitationum, abige volatiles cogitatus, qui nullum afferunt fructum; imò impediunt omne bonum. Quis enim alius ex vanis, vagis, truncis, cogitationibus, fructus ſperandus; niſi quales illæ fuerint, talem efficient, & ſuum meditatorem? Vagæ enim, neglectæ ſteriles, ac truncæ cogitationes, hominem truncum, ſterilem, neglectum, ac nullo deſtinatum fini reddunt; ſed inſtar fluctuantis nauis, iactitant ad periculum omne. Plurimum muſcę hæ ſuauitatem perdentes vnguenti exterminandæ, *Eccl. 10* proſcribendæ, cauendæ.

His igitur ſepoſitis vtilioribus intendendum.

Electio generalior.

Age de Chriſto Domino, de Dominica incarnatione meditare. Nihil enim huiuſmodi cogitatu Deo gratius, vtilius tibi, neceſſitantius tuæ ſaluti nihil.

Primum docti plures, & veriſſima Chriſtianæ fidei lumina promittunt. Alterum Chriſtus docet; *Io. 14.* vbi in nomine ſuo mittendum Spiritumſanctum dicit. At tertium probat regula illa magiſtralis, quòd tãtum proderit cuiq; Dominicæ incarnationis fructus (de adultis intelligendum) quantum pia meditatione, & gratitudine id applicuerint ſibi. Vis igitur gratum agere Deo? tibi prodeſſe? conſulere tuę ſaluti? de Verbo incarnato meditare.

Electio particularior.

At ne materiæ circa incarnationem ſeſe offerentis multitudine obruaris, certus tibi aſſumendus morſellus, cui ſedulius inhæreas maſticando. Saltem de incarnationis exordio, de Patris Filium mittentis charitate meditemur, at verbum illud Eccleſiæ ex Paulo ſumptum retractemus. Propter nimiã *Ephes. 2* charitatem, qua dilexit nos Deus, miſit Filiũ ſuum in mundum.

Oratio.

Volenti itaque mihi meditari de te ò Verbum incarnatum; ſed paupertatem meam, ſed inſufficiẽtiam meam, ſed indignitatem meam mihi intuenti, adſis quæſo te inuocanti, mentem inſtruens ſacris cogitatibus, intelligentiam illuſtrans rectis iudicijs, voluntatem digna deuotione inflammans, quo digne mediter tibi.

Commemoratio.

Commemoro itaque tibi tua gratia fretus, tuo ò Verbum incarnatum inſtituto edoctus, quo tuĩ commemorationem fieri iuſſiſti, principium tuæ incarnationis, quo te Pater vna cum Spirituſancto diſpoſuit incarnari. Quodq; ſub paruo verbo, myſterijs tamen turgido, Eccleſia ex Doctoris gẽtium archiuis, gratulabunda proponit dicens. Propter nimiam charitatem qua dilexit nos Deus, miſit Filiũ ſuum in mundũ. Et vt paulo latius repetens cõmemorem ſuperiora, iacebat poſt lapſum perditum

genus humanum, pendens ad promiſſum Saluatorem, dabat in aera voces, quo deſideratus & ꝓmiſſus gentibus cunctis adueniret, acceleraret, feſtinaret, ne tardaret, amplioris impatiens moræ. Itidem deſiderabant viri illi deſideriorũ, & adeo deſiderabant, ꝙ cęlos rumpi, iuſtum pluere nubes, terrá aperiri, & germinare Saluatorem exorabāt. Quid multis moror? Defecerunt eorum oculi in ſalutare promiſſum, raucæ factę ſunt fauces, dum clamabant tota die. Sic illi pulſabant Deũ foris, pulſabant & Patrem miſericordiarum, miſericordiæ eius viſcera abintus. Sed & Angeli pacis, noſtræ reconciliationis cupidi, ſuper ſuę ruinæ, & numeri reſtauratione ſolliciti, non dabant illi requiem die ac nocte, quippe qui vigilant ſp loquentes bona pro nobis. Vincitur tandē inuincibilis, & ſuæ miſericordiæ recordatus, conſilium cogit, conſiliũ init in triclinio ſuę Trinitatis; vbi alius affuit Patri conſiliarius nullus; niſi Filius magni conſilij Angelus, & ſpiritus conſilij boni. Miſericordia proponebat, veritas & iuſtitia obſiſtebant. Sed nimia charitas Patris cōcludebat, ꝙ Filius ipſe mittendus. Et hoc eſt, quod aſſumpſimus memorandum, quia pp nimiā charitatē &c.

Aggei 2. Eſa.64. Eſa.45. Pſ.118. Pſ. 68. Eſa. 9.

Conſideratio.

Miſit filium ſuum Deus pp nimiam charitatem. Breue verbum de verbo abbreuiato; ſed litteris nō ſenſu. Latiſſimæ enim, vt video cōſiderationes ſub hoc verbo concluduntur. Præmittitur enim incarnationis exordialis ratio, Propter nimiam &c. Deſcribitur ipſa incarnatio, Miſit. Mittentis perſona exprimitur, Deus. Et quis mittitur explicatur, cum dicit Filium ſuum.

Hic cæteras incarnationis cauſas conſidera. Plurima ſunt incarnationis Dñicæ motiua, & rationes; ſed charitas oīm eſt ſumma: Sed quę charitas? Apoſtolus ait: Propter nimiam charitatē. O nimiā charitatem. Quæ eſt iſta nimia charitas? Charitas ſuperexcedens, charitas incomprehenſibilis, infinita charitas. An non infinita charitas, qua infinitus infinito amore, quia Spiritu ſancto amat? Prorſus infinita. Quod ſi infinita ergo & nimia, quia modi exceſſiua. Quid enim aliud nimium; niſi excedens modum? Magna charitas qua Pater ille miſericordiarum ſua impendit, maior qua ſuos oēs adminiſtratorios ſpiritus fecit; ſed maxima & nimia charitas illa, qua Filium ſuum, propter nimiam charitatem miſit Deus. Nimia charitas iſta, quia inſueta vſu, incognita viſu, incomperta auditu, incogitata mente, dura dictu, creditu difficilis. Nō enim auris audiuit, nō in cor hominis, vel tenuiter hoc vſquā aſcendit, ꝙ Deus hoīes amaret, & ꝙ tantopere amaret, ꝙ propter nimiam charitatem ſuam Filiũ mitteret; imò daret. Habes ergo incarnationis cauſam, charitatem nimiā: Sed opus ipſum intueamur. Miſit inquit. Quid eſt hæc filij miſſio; niſi incarnationis ſuæ exinanitio? Et quid filij exinanitio; niſi diſpenſatoria in Filio hominis Diuinæ Maieſtatis occultatio: Sed de hac alias. Quis miſit videamus. Deꝰ inquit. Et quis Deus? Certè Deus Trinitas, Pater, Filius, Spiritusſanctus. Miſericordia enim Trinitatis diuiſit ſibi appropriatiuè opus noſtræ redemptionis: vt Pater propriè mitteret, Filius obediret, Spiritusſanctus incenderet. Hoc Euangelia habent. De Patre palam eſt. De Spiritu ipſe dicit, ꝙ pauperibus ipſum euangelizare miſit. Sed quomodo ſeipſum miſit? Qūo Ionas, volendo & dicendo, mittite me in mare &c. Sed Pater propriè magis mittit. Et quē mittit? Filium ſuum mittit, Filium ſuum, Filiũ proprium, Filium vnigenitum, Filium dilectũ, in quo ſibi bene complacuit, propter nimiam charitatem Deus ipſe miſit. Habes ergo miſſionem, mittētem, & miſſum.

Hebr.1. 1.Cor.2. Eſa.61. Ione 1. Mat.3.

Attentio.

Sed non perfunctoriè hic tranſeundum, non negligenter verſandum; ſed tota intentione hic inſudandum. Latent enim abdita multa. Intendite itaq; oīa intima mea, vigiles hic oculos præbete. Attendite charitatē, ſtupete dignationem, amplectimini opus, & miſſum. Nō me capio, vbi nimiā hanc charitatem attendo, pp quam miſit Filium ſuum. Et o quis, qualis, quantus, quibus, & qualibus, q̃ nimia charitate Filium, & talem filiũ donaſti? Et vere donaſti. Filius enim datus eſt nobis, non venditus, nō mutuatus; ſed datus, & liberaliter datus. O viſcera Paterna, ò nimia charitate amantia nimis. Dum em̄ mihi Filium, quem vt teipſum diligebas dediſti, tibi non pepercisti; ſed omne quod es, quodammodo potes, & habes, in eo, & cum illo mihi dediſti. Omne inquam quod ès, quia nō aliud ab eo es. Dũ igitur Filium tuum, Filium naturalē mihi dediſti, omne quod es, quodammodo mihi impendiſti. Sed & omne quod potes dediſti; dum Filium tibi per oīa coæqualem, cum quo tibi vna eſt poteſtas miſiſti. Inſuper & oē quod habes mihi dediſti; dum Filium ſingularem, Filium ſcilicet tuum proprium, & vnigenitum ad me demiſiſti. Illi enim plenè ſubſtantiam tuam, quippe ex vtero gignens cōicaſti, cuius oīa ipſo teſte tua ſunt, & quæ tu Pater habes ſua ſunt. Illum igitur dum miſiſti, qūo non cum illo oīa nobis dediſti? Sed quibus, qualibuſve, Filiũ, & talem filium dediſti? Certè hominibus ex nihilo conditis, de limo terræ formatis, de muliere natis, breui tempore viuentibus, multis & multiplicibus miſerijs oppletis. Filijs nequam, & ſceleratis, populis iniquitate grauibus, oīs boni immeritis, & prorſus indignis, atq; inimicis. Et tamen his talibus, tantillis, tantus, talis, talia impendiſti taliter. O ſtuporem, ò dignationem. Si attendero mittentem, nō capio maieſtatem, ſi eorum quibus Filium mittis vilitatem perſpexero, ſtupeſco dignationem. Quis.n. audiuit vnquā tale, aut vidit huic ſimile? Summus imum, Deus hominem, quo maius melius ve nil cogitari poteſt, tantopere cōplectitur, quo vilius poſterius ve, nihil conſiſtit? Res miranda. Virga digni fuimus, merueramus gladium; ſed en pro virga datur Filius, gladius in oſculum mutatur. Iure igitur hæc attendenda, ſtupenda, admiranda. O mirabilia teſtimonia tua Deus.

Eſa.9. Iob 14. Eſa.1. Pſ.118.

Explanatio.

Nunc tu Patrum ſummus, tu dulcis fratrum amator, dilectum tuum Ioſeph, pro fratrum ſalute ad fratricidas fratres paſcentes oues, aut: vt verius loquar edos in Dothaim paſcentes inuiſendos dimittis. Nunc ueſte polymita a te vero Iacob,

Gen.37.

Ioſeph

Gen 37 Ioſeph verus veſtitur. Iam fortiſſimus Samſon
Iudic. vxorem deſponſaturus cum Patre deſcendit,
14. Moyſem Æthiopiſſam ducit, fornicariam Oſeę in-
Nu. 12. greditur ad mulierem. Et vt de cęteris taceam: vt
Oſea 1 nuptias Iſaac, Heſter ſponſalia, ſolis in tabernacu-
Gen 29 lo poſitionẽ, agglutinationẽ domus Iſrael ad Deũ
Heſt 2 Filium Dei, & cętera id genus Prophetarum oracu
Ier. 13. la prætercam, nunc poſt ſpretos, captos, cęſos, occi
ſos ſeruos Paterfamilias, Pater iſte miſericordia-
rum, nõ continuit viſcera ſua; niſi & dilectũ cordis
ſui, vnicũ Filium ſuũ, Paternæ hæreditatis hæredẽ,
Mat. 11 pp nimiam charitatem ſuã in vineam mitteret, da-
ret, traderet, & derelinqueret, & obliuiſceretur in fi-
nem, pp nimiã quippè charitatẽ miſit Filium ſuum.

Tractatio.

Gal. 4. Sed qñ, qũo, & quare miſit? In plenitudine tem-
porum, in habitu hoĩum, pro oĩum ſalute miſit. In
plenitudine temporum primo ad circunſtantias.
Nõ ante miſerat, nõ longius differendum erat; ſed
vbi plenitudo temporum venerat nimia charitate
plenus Pater Filium miſit. Notentur hic rationes.
Philip. 2. Sed qũo miſit in habitu hoĩum? Formam quippè
ſerui ſuſcepit, & habitu inuentus eſt, vt homo. Fi-
lium.n.ſuum, ſi nõ volebat incaſſum venire Pater,
oportuit non mittere, neq; apparere ſublimẽ. Si.n.
non humiliaretur, non contemneretur. Si non con
temneretur, non odiretur. Si nõ odiretur, non cru-
cifigeretur. Si nõ crucifigeretur, redemptionis pre-
tium non offerretur. Si non redimeret, incaſſum ve
niſſet, in vanum euerſa à Patre nimia charitate di-
ligente miſſus fuiſſet. Ergo vt Filius talis fructuosè
veniret, vt non incaſſum Pater mitteret, oportuit,
vt redimeret: vt redimeret pretium obtulit. Vt of-
ferret pretium pro nobis, crucifixus eſt. Vt crucifi-
geretur, odia perſequentiũ pertulit. Hæc odia per-
ſequentium ne maieſtate obrueret, contemptibilis
haberi voluit. Et vt contemneretur venit humilis,
& in habitu hoĩum à Patrẽ miſſus eſt. Neque tñ ea
humilitas vilis, aut ſordida fuit: vt contemptorib.
in excuſationem eſſet. Habuit.n. diuinitus teſtimo-
nia; ſed eiuſcemodi arte modificata, qua bonorum
pietas traheretur, & retineretur, & impietas irrita-
Io. 3. retur. Sed quare miſit? Pro ſalute oĩum miſit. Non.n.
miſſus eſt, vt iudicet mundum; ſed ut ſaluetur mun
dus per ipſum. Secundo ad quæſtionem. An ergo
ſalus fieri nõ poterat; niſi miſſo, & incarnato Filio
Dei? Alias vtiq; poterat; ſed modus is reparatori,
reparabili, reparationi, congruentiſſimus erat. Ter
tiò ad opinionem. Hic fiat ſtabilitio opinionis hu-
ius, ꝙ Chriſtus incarnatus fuiſſet ẽt homine nõ la-
pſo, per varias rationes. Sed quid ò Dñe Ieſu, quid
ò Verbum incarnatum, an ſi lapſus non fuiſſem, ẽt
te fratrem habuiſſem? An & tu miſericordiarũ Pa-
ter, an etiam Filium tuum non pro me reparando;
ſed pro nimio charitatis ardore (ſi reparatione nõ
eguiſſem) miſiſſes, dediſſes, impendiſſes? Varij va-
ria aiunt. Sed certè, vt ego video, vt ſapio, vt Apo
ſtolum intelligo, Apoſtolus ipſe diffinit; dum ait.
non propter noſtram ſalutem; ſed pp nimiam cha-
ritatem tuam, Filium tuum miſſum. Miſſus itaque
Nota etiam ſi non cecidiſſem, propter nimiam charita-
tem fuiſſet, qui propter noſtram ſalutem, alioquin
non paſſurus eſt paſſus, ſaluis tamen Doctorum
opinionibus.

Diiudicatio.

O nimiam charitatem, ò charitatis nimietatem.
Quis nimiam hanc charitatem non pauebit, mira-
bitur, obſtupeſcet? Qui non pauet vecors eſt, qui
non miratur ſtultus, qui non ſtupet inſenſatus. Quã
ergo mihi pauendum, mirandum, obſtupeſcendũ,
& intima, vt ita dicam intelligentiæ lance penden
dum Sacrũ hoc nimiæ charitatis, ꝙ mihi Paterna
charitas amanda, ꝙ miſſi Filij dignatio miranda, ꝙ
ſalus mea mihi amplexanda? Si.n. ò anima mea, ſi
beneficium hoĩs cuiuſq; quãtolibet etiam tepido,
ex amore impenſum complecteris, ſi redames te
amantem, collige hinc, & noli cęca rerum fore æſti
matrix, ꝙ hunc amatorem Deum tantoperè aman-
tem, ac tantũ beneficium ex nimia charitate impen
dentem, quã hunc complecti redamareq; debebis?
Certè ſi Princeps quiſpiam terræ, ſi Rex Franciæ,
ſi Imperator aut (vt altiſſimè loquar) ſi terrenus il-
le, (vt aiunt) Deus, Papam loquor, ſi inquam qui-
ſpiam horũ ne dicam Filium ſuum dare, ſeſe ꝓ tua
ſalute impẽdere, omne quod eſt, poteſt, habet cõi-
care. Sed ſi, vel ſemel mandare tibi ſalutes, loqui
verbum, aut exiguũ, & momenti nullius xeniũ tibi
mittere dignaretur, nonne tota in eius laudes, glo-
rias, amores tranſires. Quam ergo mihi tu Deus
meus, Rex Regum, Dñs Dominantiũ Dñs immen-
ſæ maieſtatis, ꝙ tu mihi ſemper colendus, obſeruã- Apoc. 19.
dus, amandus, qui non dico ſalutem mihi manda-
re, tranſitorio verbo loqui, xenium dare paruum,
non es dedignatus; ſed ex nimia charitate ad cor
ſerui tui verbo æterno loqui, æternas mittere, &
mandare ſalutes non abnuiſti, donũ optimum, da-
tum perfectum, Filium tuum, & oĩa tua dediſti; &
adeo dediſti, ꝙ fieret tanquã vermis, & non homo, Pſ. 21.
opprobrium hoĩum, & abiectio plebis. O viſcera
illa, & viſcera illa Paterna. Quis hæc conſiderauit,
& non amauit? quis recoluit, & non coluit? Quid
tibi vr̃, ò oĩa mea? quid iudicas? quid dicis repen-
dendum? Nonne is qui talia, tã magnifica, tam exi-
mia charitate, tanta nobis fecit, nonne ſemper co-
lendus, obſeruandus, amandus? Verè dignum, &
iuſtum, quo totis neruis colatur, obſeruetur, ame-
tur. Verè tu miſericordiarum Pater: tu mihi ſem-
per colendus &c. Te confiteor, tibi benedico, lau-
do, honoro, glorifico, magnifico, ſuperexalto, ado-
ro ſuper nimia hac charitate, ſuper Filij miſſione,
datione, exinanitione, incarnatione. Te omnigeno
cultu colant cęlici omnes.

Cauſatio.

Et quid ni tu mihi colendus? omniq; obſequen-
dus cultu, & totis adamandus neruis? Nonne hoc
ratio dictat? iuſtitia exigit, nimia tua charitas in fu
niculis Adæ nos trahens exigit? Imò compellit, &
inuitos. Cur.n. tãtoperè nos Dñe amator bone, cur Oſe. 11.
tantoperè amaſti non te amantes; ſed offendentes,
ſed contẽnentes, ſed nihil te amantes? cur ſic ama-
ſti, vt ex nimia charitate, Filium mitteres; niſi vt
ſuper nos velut aquila volitans ꝓuocares nõ amã- Deut. 32.
tes, noſtrum tibi amorem allıceres, & impelleres
ad redamandum? Tam.n. te amabilem exhibuiſti,

tam

Tren. 1 tam copioſum ignem de excelſo,quem accendi ve
Luc.12. niebas in oſſa noſtra demiſiſti, vt qui ſe abſcondat
Pſ. 18. à calore tuo iam reperiatur nemo;ſed verè duriſſi-
mi iam conuincatur cordis, qui te non dilexerit ex
toto corde. Quis.n niſi prorſus deſipiat? (Et quid
dico deſipiat?inſaniat dicendum fuit.)Quis inquã,
niſi inſaniat prorſus non amabit? taceo Deum quo
nihil amandius,amorẽ quo nihil amabilius, vitam
qua nihil amatius;ſed Patrẽ nimia charitate aman
tẽ,quo amantius nihil,quis niſi inſanus nõ amabit?

Ruminatio.

Quid. n. vt mundorum aĩalium inſtar ruminem
Leuit. 11. ſuperiora, quis non amabit Deum diuitem in miſe
Ephe. 2 ricordia, qui pp nimiam charitatem ſuam, tantam
lapſo noſtro generi exhibuit pietatem : vt Filium
ſuum mitteret,talis, tantus,nobis talibus,tam im-
meritis,& indignis.Ecce.n.iacebamus ſub peccato
Pſ.106 venundati, peccatis pleni,graui iniquitate morbi-
di,in mendicitate,& ferro vincti,alienati à vita,
damnati in ira,perditi in miſeria,ciuitatis habita-
culi ignari, auxilio oĩ deſtituti, quippè immeriti,
quia mandati tui tranſgreſſores, præceptis inobe-
Rom.12 dientes,ingrati contumaces, ſemper voluntati tuæ
bonæ beneplacitæ,& perfectæ, incircuncifi corde,
Act. 7. dura ceruice reſiſtentes.Et tñ tu noſtri Pater,miſe-
rorum miſeratus,fi liũ tuum proprium,vnigenitũ,
Mat.3. in quo tibi complacuit,& dilectũ, miſiſti, dediſti,
duro mandato oneraſti,in manus inimicorum tra-
Eſa.53 didiſti,dereliquiſti;imò tu,vt Eſaias ait, abieciſti,
Pſ. 41. conculcaſti,percuſſiſti, & iuxta Pſal.in finem obli-
tus fuiſti: vt præceptis reſiſtentes, ingratos,contu-
maces,charitate peruinceres,p in mortẽ obedien-
tem Filium,pro inobedientibus traditum, ſatisfa-
ceres iuſtitiæ tuæ, pro tranſgreſſorib. miſſus Filius
exoraret,deſtitutis auxilio ſuccurreres,errantes p
viam, in viam reduceres,ſaluares perditos,ſuſcita
re mortuos, ſanares à morbis, peccantes eripe-
res, vinctos ſolueres, redimeres venundatos ſub
præua ricatione. En tu bone Pater, tu miſericor-
diarũ Pater, Verbum tuum generi noſtro extorri
coniunxiſti, tu Verbum tuum, tu Filium tuum,
tu virtutem tuam,& figuram ſubſtantiæ tuæ,pater-
Hebr. 1 nè nobis miſiſti in habitu hominum, in plenitudi-
ne temporum,pro omnium ſalute, & tam eximia
charitate miſiſti. Verè tu ergo redamandus, qui
tam nimiè adamaſti. Si homines amo ex amore
beneficos;quam te debeo amare Deum Dominum
Patrem,tam nimia amantem charitate?

Guſtatio.

O q̃ debeo te amare. Quis tam cęcus, vt hoc nõ
videat? quis tam peruerſus,vt tam amantem reda-
mare nolit? tam diſcraſiatus oro quis erit, cui non
ſapiat,quem non afficiat amor iſte ingens? nimia
hæc charitas Patris? Quiſquis ille eſt, ſtupidus ni-
mis eſt. O quem non mouebunt viſcera hæc Pater-
na; imò maternè nobis affecta?Quæ enim ſic mater
diligit cordis ſui filium : vt tu me amaſti, nomine
filij indignum? Verè verè nunc affectu vtcunq; ſa-
pio, quod ante intellectu cognoui, quòd tu nimia
charitate amans nimiè, & ex totis neruis es reda-
mandus, obſequendus, colendus.

Quarela.

Sed vbi eſt amor meus, obſequium & cultus?
Certè Dñe Pater, vt tibi cauſam meã reuelem,de-
tegam paupertatẽ,neceſſitatem conquærar, non te
amo,vt debeo,nõ obſequor,vt teneor, nõ vt æquũ
eſt colo. Filio.n.tuo,quem ex nimia charitate miſi-
ſti teſte,qui te diligit,mandata tua ſeruat.Quę quia Io.14.
ego non obſeruo, confeſſum,& palam eſt, quòd te
non dico non amem; ſed nec diligam quidem.

O durum, & obduratum me hoĩem,quem tãtus
amor non emollit,tam nimia charitas non peruin-
cit, tam ingens dilectionis flamma non ſuccendit.
Tu toto te me amas, totum te mihi impendis,&
ego nec anguſtum cordis mei angulum,tuæ chari-
tati rependo prohdolor. Væ ſuper ingratitudine,
væ mihi ſuper nimia indeuotionẽ, qui tanta, & tã
nimia charitate commemorata, conſiderata,diiu-
dicata,vix excitor,vix oſcito,vix ad redamandum
anhelo. Valde verendum mihi; ne dum tanti ſim
torporis tepidus,ego à charitatis ore euomar,à re- Apoc.3
gno amoris proſcribar,proijciar fugatus ad aquilo
nem;vbi intolerabile frigus. Væ igitur tibi duritia
cordis mei, væ tibi adamantino,ferreo,gelido pe-
ctori meo, quod intermedios etiam tam ęſtuantiſ-
ſimi ardoris globos,tãto friges charitatis gelu.Vbi
vſquã id auditũ, vbi viſum ſimile? Quis dabit ca- Ier.9.
piti meo aquas, & oculis profluuia lachrymarum:
vt monſtruoſum cordis mei inſenſibilis,pariter,&
inſenſati defleam gelu? Vſquequo Domine durus
perſtabo? vſquequo lapideus permanebo? Caro &
mundus amorẽ facilè eliciunt ſolus Deus tã amans
non redamaris. Hei mihi.

Optio.

O ſi cor carneũ mihi eſſet,ò ſi pectus aptum amo
ri,Nihil.n.ita æquæ ex opto: vt redamare tãtoperè
me amantem. O ego ſi ſic te amarem Deum Dñm
Patrem: vt malè quãdoq; in creaturas exarſi.O me
tunc beatum, & excelſa ſorte ſublimem. Quando
ueniet petitio mea? quando dabitur quod exopto?
O qñ te deſiderabo? quæram,diligam, amabo? qñ
amore langens vulnerabor, requieſcẽs in te nimiè
amante? O qñ totis (ut aiunt) pedibus, totus in te
amantem amorem ibo?O qñ ueniet dies illa?Putas
accipiam, putas uidebo? O longa nimium mora.

Confeſſio.

Certè Dñe amator bone,tribulos,& ſpinas;amo
res puta prauos, & malos,mea mihi ſpontè gignit Gen.3.
tellus,non tui amoris eſt ferax, non amorifera eſt.
Nõ parit rectum amorem, cordis mei ſpinis obſi-
tus hortus,nec ſemen mihi eſt quo inſeram eũ. Tu
es agricola magnus,tu bonorũ ſeminum, ueri me-
ri, ſinceri amoris ſeminator, tu niſi inſerueris pe-
ctori meo ſemen tui amoris, non te potero reda-
mare, quippe qui ex me nihil boni poſſum. Tu es
ſolus huius potens, & non eſt alius abs te.

Oratio.

Te itaq; oro ò Deus,charitas,amor, qui ſemper
ardes,& nunq̃ extingueris, ò diues in oẽs qui inuo Rom.10
cant te. Da oro mihi ſentire, quã nimia charitate
amaſti me. Da quæſo etiam, vt uel tenuiter reda-
mem te:ut totis neruis complectar te. Tu per Filiũ
dixiſti.Petite,& accipietis.En peto,accipiã qd oro. Mat.7.
Da

Digitized by Google

Da nunc te omni petenti, exurgens in præcepto, Pſ.7. quod mandaſti. Tu enim ſi renueris, quis oro dabit? tu ſi non annueris, quis quæſo fauebit? Potes enim, ſcis, & vis.

Mentio.

An quod quæro, opto, peto, poteris denegare? Quis ſperans inuocauit Dominum: & non eſt exau Eſa.50. ditus ab eo? Non eſt abbreuiata manus Domini. Mat.3 Rom.9. Nonne, & de lapidibus, Abrahæ facis filios? Nonne de gelido pectore Pauli etiam non optantis, deſiderantis, petentis; ſed tergiuerſantis, inſectantis; cor obdurantis, cor ignitum; imò fornacem fabricaſti amoris? Nonne Magdalenam; nonne, & cæteros ſceleſtiſſimos quoſq;, etiam in media charitatis hyeme conſtitutos, auſtro tuæ charitatis Cant.4. perflaſti; & calida facta ſunt veſtimenta eorum, & hortorum eorum vnguenta fluxerunt? An ſoli mihi denegabitur hæc pietas, omnibus impenſa? Non negabitur ſcio, tantum ſi fuero aptus. O igitur qui omnes te inuocantes, tam diuite tui amoris vena donaſti, tu fac, & me amantem tui. Etſi non quantum illi; da ſaltem, vel amem pauxillum. An tu amantiſſime Pater, an ſuper inuocante Filio, & pro te tali inuocante, poteris continere viſcera miſericordiæ tuæ? Non poteris Pater. Aut enim dabis Filialem amorem, aut Paternũ ſubtrahes nomen. Non amodo dices per Prophetam. Voca me Ier.3. Pater meus.

Obſecratio.

O igit̃ Deus meus, Domine meus, Pater meus, qui nulla gratiæ, neceſſitudinis vocabula dedignaris, qui noſti quàm charitas tua mihi neceſſaria, quàm hac ſine, omnis trunca, & imperfecta res mea, vita mea, te obſecro per nimiam illam charitatem, qua filium mihi miſiſti, qua Pater vocari, & inuocari voluiſti, diffunde per Spiritum tuum in me, filialis amoris affectum, quo dignè clamem Rom 8. Abba Pater. O Pater orphanorum, ò parens miſerorum, per tuam natiuam pietatem, per tuã ſpontaneam, & naturalem bonitatem, ò per viſcera miſericordiæ, ò per affectum charitatis Paternæ, per charitatem tui Filium mittentis, tradentis, derelinquentis, ò Pater per obedientiam Filij parentis, ſacrificantis, impendentis, obſecro da, vt ex to- Math. 22. to corde, toto ſpiritu, tota anima, ex tota mente, intelligentia, voluntate, ex tota virtute, veritate, charitate, ſancto timore, integro honore, perfecto amore, te Deum Dominum Patrem adorem, admirer, adamem, & iugi inhæream charitate.

Confidentia.

2.Cor.1 Certus ſum ò Pater miſericordiarum, Deus to- Pſ.9. tius conſolationis, certus ſum, quòd deſiderium pauperum exaudies, & non me defraudabis ſpe mea, vſque in finem; ſed dabis quandoq; amare te, qui dediſti deſiderare te. Dignabunda enim exhibitio præteritorum, ſpem dat firmam futurorum. Si me tanti æſtimaſti dum adhuc eſſem inimicus: vt filium tuum mihi propter nimiam charitatem mitteres, quid non dabis iam amico? quærenti, deſideranti, oranti, obſecranti. Velut igitur exauditam, & annulo tuæ promiſſionis conſignatam, ratam teneo petitionem meam, quandiũ liberaliſſimè Pater, ſenſero in me deſiderijs tui amoris. Sed fauſtus nimium ille dies, quando quod ſpero datum fuerit mihi. O terq; quaterq; beatum diem illum; dũ me videro tui amatorem. O verè me tunc ſublimem, excelſum, & ſuperbum, non amplius luto, & lateri Ægyptiorum ſeruiturũ, Exo.1. non viſco terreni amoris adhæſurum, te oſculaturum, poſt quod ſuperbum, & ambitioſum oſcu- Cant.8. lum, iam me deinceps deſpiciet nemo.

Gratiarum actio.

Verè miſericors tu Pater miſericordiarum, qui tam miſericorditer miſero mihi, miſericordiæ fiduciam infudiſti, tam miſericorditer hæc meditari donaſti, tam miſericorditer propter nimiam charitatem Filium tuum mihi miſiſti, quas igitur de immenſa hac fiducia, de data meditatione ſacra, de exhibita charitate tanta, tam nimia, quas, vel tandem pro his gratias exhibebo? Ingratum eſſe non licet. Quid ergo retribuam tibi Pater pro omnibus, quæ tribuiſti mihi? Non eſt meæ virtutis Pſ.115 dignas perſoluere grates, non ſuppetit mihi facultas, non enim habeo quicquam, quod non ante, multiplici iure tuum fuit. Et tamen non licet eſſe ingratum, tam benefico, tanta, talibus, tam eximia charitate donanti. Quid ergo retribuam. Domine vim patior reſponde pro me, tu ſupple de te, Eſa.38. quod mihi deeſt ex me.

Commendatio.

Vt tamen, & aliquid de meo: vt ita loquar, qui nihil habeo meum, exhibeam ego, en me totum quicquid ſum, poſſum, habeo tibi, qui te totum quicquid es, potes, habes, Filium mittendo mihi communicaſti, plenè commendo, in te omnem cogitatum, ſpem in te iactito omnem. Fido tibi depoſitario, ſecurus omnem meam cauſam commendo. Scio, ſcio, qui fidus nõ quęrenti fuiſti in arduis, non poteris petenti, obſecranti, exigenti, deeſſe in paruis.

Permiſſio.

Tibi igitur, ò amantiſſime Pater, quem verè cognoui mei amantem, quia vnigenito tuo pro- Rom 8. pter me non parcentem, tibi me non commendo ſolum; ſed & prorſus in cunctis ſubmitto, quo mecum in omnibus agas, ſicut bonum fuerit, ante cõſpectum tuum Paternum. Si gratum fuerit in oculis tuis, da quod oro, fac me amantem tui. Sin autem, da ſaltem deſiderare, & à deſiderio tui amoris nunquam ſeparari. Sicut ſcis, & ſicut vis miſerere mei Deus. Pſ.50. Paratum cor meum Deus, non mea, Pſ.107 ſed tua voluntas fiat. Luc.22. Fiat ò miſericordiarum Pater miſericordia tua ſuper me, quemadmodum Pſ.32. ſperaui in te, ſolum, vt cœpiſti non in finem me derelinquens. Salua me, vt illic ſemper diligam; imò amem te. Amen.

Aliud

Digitized by Google

Aliud exemplar Scalare de Sanctiſſimo Patre noſtro Auguſtino, in cuius initio, aliqui gradus Exordiales ſunt ex ſententia intermiſſi. Quali modo etiam de ſingulis Sanctis; imò & cunctis ſuper rebus meditatio poterit formari.

Excuſſio.

A 47. EYa ò anima mea impia, & ingrata; vſquequo Patris qui te genuit obliuiſceris, & inter alia, quę meditaris, nunquam Patris in medium memoria occurret? Multum profectò hoc dedecet, & non tranſibit obliuio talis lethargica impunis. Nonne dedecus filijs, pater ſine honore? Imò & ſcriptura teſte. Maledictus qui non honorat Patrem ſuum, magis autē qui ne meminerit Patris quidem. Quō.n. honorabit, quem non honore æſtimat dignum? Et quō honore æſtimabit dignum, in quo honoris rationes non cōſiderauit? Et quomodo conſiderabit, qui nec meminerit honorandi? Qui.n. non meminit non conſiderat, qui non conſiderat non æſtimat, qui non æſtimat non honorat, qui Patrem non honorat, ſcribitur maledictus; dānabilis ergo obliuio Patris, & prorſus execranda. Patris igitur crebrius memorandum.

Eccli. 3. Deut. 27.

Electio.

Nonne hoc natura ſuadet, dictat ratio, vtilitas allicit? Qui.n. Patrem honorauerit, benedicetur in terris, vita viuet longiore, & iocundabitur in filijs ipſe. Vis ergo ò aīa mea, vis benedici nō maledici, vis viuere vita producta, non cito auferri de terra? Vis item non dedecori eſſe tibi; ſed iocundari in prole? Honora Patrem tuum, attende in illum frequenter, ſemper memineris eius. Eſt autem is Pater tuus Beatiſſimus Auguſtinus: de quo nunc memorandum tibi.

Eccli. 3.

Humiliatio cum oratione.

Sed quæ ſum cęca ego inſufficiēs prorſus, & indigna: vt te lucem Doctorum, columnam templi, gemmam confeſſorū, auſim inducere intra memoriam fędam, caſam, humilem, & eliſam? Prorſus inſufficiens ſum, & indigna. Sed ſcio, ꝗ humilis tu, & potens, non deeris volenti de te meditari. Te ergo inuoco beatiſſimum Patrem ſpiritu intelligentiæ, & intellectus impletum, igne illo quem de cęlo demiſit Dñs ſuccenſum, quo mihi communices de tuis bonis; vt, ſ. vel exigua lucis ſcintillula intellectum cęcum illuſtres, charitatis, vel aliquanto fomiculo, affectum aridum ſuccendas, quo ita de te des meditari: vt mens tuam celſitudinem clarè videat, intelligentia granditer æſtimet, affectus te Patrem dignè amplectatur, & colat.

Commemoratio.

Tua ergo nunc ope confiſus, tibi mens mea commemoret hiſtoriam tuam, q̄ vitæ tuæ comes, & collega Poſſidius nobis deſcribit, quo ſcriptore didici, ꝗ tu es magnus ille Auguſtinus, q̄ patria Aphricana, ciuitate Tagaſtenſi, honeſtis valde ex parentibus ortus, in pueritia ſcientiæ ſtudio deditus, in iuuentute hæreſi infectus, poſt vir factus mirabiliter ad Deum conuerſus. At iam conuerſus ſanctiſſimè vixiſti, mirificè profeciſti, fęliciter in Domino conſummaſti &c.

Conſideratio.

Ex hac iam vita commemorata, facilè conſiderare mihi qualis fueris tu beatiſſime Auguſtine, quid item exegeris in vita tua. Qualis ergo fuiſti? Nonne origine nobilis, ingenio acutus, vita Sanctus? Genere nobilis dico. Oēs.n. nobilitatis, & ingenuitatis rationes, facilè in te vno eſt deprehendere. Si.n. nobilitas ex ſanguine claro, ſi ex antiquatis diuitijs, ſi ex honeſtis moribus, aut vt plenius loquar, ſi ex ſubſtantia, cauſa efficientiæ, aut quōlibet altera ex re cōſideretur, inter nobiles nobilior ipſe triumphabis. Nonne genus, ęducatio, diuitiæ, poteſtas, gloria, ciuitas, & patria, te nobilem oſtendunt? Oſtendunt prorſus. Nobilis ergo valde. Et eſto, ſint ſanguine te clariores, altiores genere; ſi te tamen moribus compoſitiores dari poterunt, in quibus nobilitatis ſumma conſtat neſcio.

Nobilitas ſumma eſt, animum quæ moribus ornat.

Ac ſi inter genere clariſſimos, nobilior ipſe pręſtas, ꝗ non tam ex maioribus hanc contraxeris; q̄ eam dederis illis. Sed & ingenio acutus. Nam teſte Hiſtoria tua, Liberaliū artium; imò vniuerſarū ſcientiarum peritus eras, & nullo exponente; ſed tuo ingenio; imò ſanius lumine Dei te illuſtrante libros Ariſtotelicos, aut quoſlibet alios, quos legere contigerat, mox acutie ingenij deprehendebas: vt ipſe in confeſſionibus teſtaris. Horrori oībus ingenium tuū, cunctis miraculo fuit. Quàm fueris acutus ingenio Doctorū ſcola norit, nouerūt qui libros tuos legere oēs. Porrò de ſanctitate vitę ſatius ſilendum puto; q̄ indigna, & meritis imparia loquendum.

Non mihi ſi centum linguæ forent, oraq; centum.

Non ſi argi inſtar

Centum fronte oculos, centum ceruice tenerem.

Non ſi membra cuncta in linguas verterentur, tuis virtutibus dicendis, conſiderandis, eloquendis, me putem parem. Quis.n. vt quattuor illos cunctarum virtutum cardines, iuſtitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem, cum oī illa innumera ſibi virtutum cohorte ac prole, prætercam: vt ſileam quō vir iſte nō pertimuerit Principem, quō lex veritatis in ore ipſius, quō eius verbum, vt facula ardebat, q̄ iuſti tenax continentia, vt lorica ſuccinctus, vt inquam taceam oīa iſta, quis viuam illam fidem, ſpem, certam, perfectam charitatem dignè cogitabit? Abyſſus eſt intendere in eas. Quis fidei propagator? nonne Auguſtinus? Quis tutor? nonne Auguſtinus? Quis acrior inſidorum, & hæreticorū inſecutor? q̄ malleus hæreticorum, vt Bernard. ait Auguſtinus? Non opus eſt diſcurrere ſingillatim ꝑ virtutes tuas, beatiſſimè Pater. Stultum eſt verbis eas velle complecti, quas res, & ſcripta tuā teſtant; imò quas, & oīs Eccleſia iuſtorū enarrat. Tua vna vita tantæ fuit ſanctitatis, ꝗ cæteras oīum (ſi Voluſiano creditur) ſeruorum Dei vitas, fecit apparere peccatum. Talis ergo eſt Pater meus; ortu, ſ. nobilis, acutus ingenio, vita Sāctus, & ipſe Pater meus. Eccl.

Sed

Sed vir is talis, tam Sanctus, quid egit in uita ſua? Non ocio torpuit, non vanè conſumpſit tempus; ſed fortè reliquit exemplum, poſteris omnibus prodeſſe ſtudens. Mox enim conuerſus, malos quibus aberrauerat, & fęliciter aberrauerat; quippe, & fortior ſurgebat, ſtudebat redimere dies, in pace, & æquitate ambulans, multos ab iniquitate auertẽs. In uita fecit monſtra, operatus mirabilia in morte. Nam hæc egit.

Conterit, amplificat, ſcribẽdo, iuuat, meditatur.
Hæreticos ciuitatẽ libros egenos in lege Dñi,
Dei die ac nocte.

Attentio.

Quid ni faceret mirabilia Aug. mirabilis? Agite vires meæ, intendite q̃ mirabilis Aug. Pater meus. Nõ eſt ſimilis inuentus tui in omni choro Sanctorum, mirabilis, & mirificus, præſtãs uniuerſis. Quis enim ſimilis tui in fortibus? quis ſimilis tibi Auguſtine? Verè iuxta nomen tuũ, magnus es tu, & adauctus nimis. Quis.n. glorioſus nomine? excelſus priuilegio? commendatus à tantis? Diceris Auguſt. gratijs oppleris, à doctiſſimis commendaris Auguſtin. O mirabile nomen, & ipſis ſolis (vt aiunt) litteris, oraculũ tuę magnitudinis oſtendens, quantus ſis tu Pater meus. Quid.n. Auguſtinus? Nonne.

Præcellens, auget, feruet, clarus, ſimul altus.
Vt Auguſtus Eccle- vt menſis intelli- dignita-
Imperatore ſiam, Auguſtus gentia te.

Hic omnia reuolue de nomine, & attende: vt in Aurea legenda. Deinde attende eius priuilegia, quæ ſunt iſta.

Præuentus, Doctor, Præſul, Chriſtũ, reſilit cor.
Conuer- Eccle- ſeptuaginta cõtrecta poſt mor-
ſione ſiæ ciuitatibus uit tem.

Hæc proſequuta in diuerſis Doctorũ Sermonib. Tertio reſolue, & attende commendationes Sanctorum, quæ patent in paſſionali, & Sermonib. in

Pſ. 47. laudem eius. Magnus verè Dominus, & laudabilis nimis, in hoc magno, & mirabili Auguſtino.

Explanatio.

Hic eſt ille Auguſt. qui licet ſero exhibitus; in rerum tñ primordio eſt demonſtratus; imò & per totius veteris paginę decurſum, rebus archanis creditur præſignatus. A Prophetis prædictus, rebus

Gen. 2. ſublimibus in ſcripturis comparatus. Plantauerat Deus ab initio creaturę Paradiſum voluptatis; vnde irrigabatur terra vniuerſa, fecit, & duo luminaria magna, tenebras profugantia. Vide ſi his nõ Auguſtinus ſignetur, quem Noe archæ rector? Abraham ſummus Patrum? Iſaac meditatiuus ad meditandum egreſſus in agrum? quem oĩs ille veterum Doctorum chorus? vt Ethan, & Salomon, & cęteri ſapientes? quem præter hunc, qui poſt Apoſtolos

Eccl. 15 ſecundus ſurrexit Auguſtinum ſignauit? Hic eſt ille quem impleuit ſpiritu ſapientiæ, & intellectus, cuius & in medio Eccleſiæ aperuit os Deus. Hic eſt Sacerdos ille magnus, quemadmodũ eruditus &c.

Dan. 9 vt patet in Epiſtola. Hic vir deſideriorum, cui pro deſiderio intelligentia conceſſã. Is eſt ſignaculum

Ezech. 28. ſimilitudinis Dei, plenus ſapientia, perfectus deco-

Iob 28. re, qui profunda fluuiorum ſcrutatus, cuius oculus

Eccl. 23 oĩa vidit. Is eſt (vt ad nouũ teſtamentũ veniamus) lux mundi, ſal terræ, ciuitas poſita ſupra montem; Mat. 5.

Nonne lux Auguſt. hæreticas tenebras effugans? mundi caliginem veritate illuſtrans? charitatis ardore ſuccendens vniuerſos? Et ſic de alijs.

Tractatio ad circunſtantem materiam.

Sed putas ne vir iſte talis, tantus, tam nouus, & vetuſtus, tam Sanctus, & ſublimis, putas ne ſit is Pater tuus, ò aĩa mea? Certè puto. Eſt Pater mihi genitura, Pater cura, Pater ætate, Pater eſt mihi honore. Sum ego Filius eius. Nonne Filius tuus ego ſum Auguſtine? Filius inquit, Filius meus es tu, q͞a ego genui te. Filus meus es tu, quia Paterna viſcera geſto erga te. Filius tñ ſingulariter meus; ſi ſequaris me. O ſtuporem, ò amorem ò Patrem, & filium. Non qualis Pater talis, & filius tuus. En tñ Pater meus. Sed qualis ſis Pater noſſe velim. Certè, vt hanc conſiderationem hic intextam video, ꝙ ſis Pater verus, Pater Sanctus, Pater pius, Pater magnus, fęcundus, & generalis Pater. Quis te fęcundior inter oẽs Patres regulares? Viginti ſeptem tuę regulæ ordines habes, qui tñ, & ſubdiuiduntur, ſicut in vita ſeptuaginta ſub te ciuitates habebas, q͞d cunctis ſæculis inauditum. Ita & mortuus non eſt, qui ſimilis ſit tibi. Et quis generalior Pater? qui neminem à filiatione ſecludis? Cunctis regula genera-

lis. Es, & Pater magnus. Hanc tibi paternitatis Aquitanicus.
dignitatem Proſpero teſte ſummus indidit rerum Parens, cuius cum lauiſſes pedes dixit tibi. Magnæ Pater Auguſ. Filium Dei hodie in carne videre meruiſti. O ſuperbiam, ò honorem. Nunq̃ auditum, nunq̃ lectum, in hoc priuilegio non cõicat alienus. Quis vnq̃ de Sanctis Dei ab ore Dei ſe eſſe magnũ audire, Pater item appellari meruit? Dixit de Baptiſta, ꝙ inter natos mulierum &c. non legitur, quòd Mat. 11

Chrs Ioãni hoc dixerit, aut ꝙ ab eius audierit ore. Et hinc eſt, ꝙ oĩs Eccleſia Sanctorum, caput ſuum inſequens, magnum te Patrem in Hymno decãtat dicens. Magnæ Pater Auguſtinæ. Quam aũt pius ſis Pater non dico quis narrabit; ſed quis, vel cogitabit? Paterna tua viſcera ſunt incogitabilia nobis. Si tam pia in aduerſarios tuos hæreticos dico, in mortem tui paſtoris, atq; totius gregis ſpirantes, viſcera geſtabas, quòd crebrius à morte eos defenſabas, quis neget viſcera paterna, quæ in filios geſtas? Porrò quam Sanctus fueris, & ſis Pater patet, quòd magnificus in ſanctitate.

Ad opinionem.

Es, & poſtremò Pater meus verus; licet obganniant multi.

Ad quæſtionem dubiam.

Hic poteſt opinio tractari, quæ verſatur inter Heremitas, & Canonicos Regulares, de eo quorũ verior ſit Pater Aug. Et poteſt aduerſariorum pars confutari, altera ſtabiliri probabilib. argumentis, quemadmodum venerabilis ille Euſebius fecit Canonicus Lateranen. Sed eſto res hæc vtcunq;, non grandis eſt deuotionis, nolo tractare diſſenſiones iſtas. Salubrior mihi occurrit quæſtio ventilanda, maioris erga Patrẽ honoris, & reuerẽtiæ incuſſiua. Contra dus Mediolanẽ. ſcilicet.

Ad quæſtionem dubiam.

Putant nonnulli Patrem hunc non inferiorem, eo, quo inter natos mulierum, non ſurrexit maior in glo-

in gloria cœli,ac Apl̄is hunc parem,cęteriſq; Doctoribus oĩbus in gloria præſtantem in cœlis, quéadmodum excedit in terris. Certi nil poſſumus in tenebris diffinire; ſed coniectate poterimus de re tali. Aiunt.n. hoc Doctores Sancti, ꝙ poſt Apoſtolos:ſicut ſecundus effulſit in terris; ita & in cœlis. Hoc Proſper, & Petrus Damianus. Ad idem faciũt reuelationes. Nonne Greg. ipſe apparens Thaioni ſuper Auguſt. inquiſitus dixit. Nõ eſt hic nobiſcũ; ſed altior eum tenet locus. Nonne, & alteri ſciſcitanti de eodem reſponſum eſt Aug. in Diuinitatis abſorptum archano &c. Sed & viuẽti palmam dedere illi oẽs. Ambroſius eum effert, Hieron.ſe paruulum, & infirmum, minorem, aquilæ illius collatione aſſeruit. Gregor.ſcripta ſua, ſcriptorum Aug. comparatione, furfurem dicit. Sed ex rationibus iam coniectandum. Gloriæ.n. celſitudo, aut intelligentiæ, ſm̃ quoſdam debetur, aut verius creditur amori. Qđ ſi intelligentiæ ꝓfundiori, amplior gloria debetur, mox hunc cęteris poſt Apoſtolos præſtare liquet. Super.n.oẽs Doctores, & Sanctos, Apoſtolis exceptis, & inter natos mulierum maiorẽ, myſteria Diuina profundius intellexit, & explanauit perfectius. Proſpero teſte. Et verè;hic.n.eſt qui profunda fluuiorũ eſt ſcrutatus,& abſcondita produxit in lucem. Quis Trinitatis archanum, incarnationis myſterium, prædeſtinationis abyſſum, intellexit clarius, & ſcripſit apertius? Certè nullus, ego &c. Quod ſi pondus ſanctuarij cęleſtis ſit amor Dei,& proximi; imò quia eſt, certum eſt illum præſtare in gloria, qui maior fuit charitate. Sed quem poſt Apoſtolos dabis, qui primitias ſpũs habuere, & poſt illũ quo Dñi teſtimonio maior nullus fuit, qui tanta efferbuit charitate?quem ſic vnq̃ ſanctorum vulnerauerat charitas Chr̃i, quem ad ſuſpiria tanta emittenda ſagittauerat, quem ſic totum ſibi rapuit charitas: vt Auguſt.?Non puto vlli ſm̃. Hinc & depingitur corde vulnerato. Quid eius tota vita, niſi proximi dilectio?Ideo.n.vt ipſe ait viuebat, qm̃ ſine alijs eſſe ſaluus nolebat. Quid eius ſcripta ſpirant, niſi charitatem? Si igitur cunctis præſtitit charitate, palam eſt, quia & gloria præſtet. Et certè ſi creditur auctoritatibus, reuelationib. rationibus, puto illum in gloria cęteris celſiorem, qui intelligentia clarior, charitate ardentior fuit in terra.

Dijudicatio.

Videte ergo nunc, ò oĩa intima mea, & profundius dijudicate, q̃ is Pater talis ac tantus, mihi ſit venerabilis,& imitandus. Si.n.eum ẽt ſumma ingenia, & Sanctiſſimi quiq; tanta laude proſequuntur in terra, ſi tanta illum Deus gloria cęteris prætulit in cœlo; q̃ mihi exiguo, pręſerrim cum Pater meus ſit, eſt vir is venerãdus. Si Patrẽ carnis tuæ veneraris, ò aĩa mea, & colis; quantomagis ſpũalẽ Patrẽ venerabere,& coles? Si patriſas in carnis moribus, quantomagis in ſpũalibus? pręſertim cum adoptio tua, potiſſimum in imitando Patrẽ conſiſtat? Is.n.vt ſupra verè eſt concluſum, verior eſt Filius Auguſtini, qui in moribus cõformior ei. Vide ergo ò aĩa mea, ſi non ex æquo venerandus, imitandus, obſeruandus, Pater talis ac tantus. Verè dignum, & iuſtum, æquum,& ſalutare, obſeruare mandata regulæ paternalis, & regulæ tam dignitoſæ. Non.n. eſt talis inter regulas vniuerſas. Excedit ab auctoris conditione, exemplaris perfectione, temporis antiquitate, mandatorum diſcretione,& ſpiritualitate. Quis ergo non obſeruabit regulam talem?

Cauſatio.

Certè iuſtè obſeruanda; ſed & vtiliter multum. Qui.n. ſeruauerit regulam illam, & ſecutus fuerit eam, pax ſuper illum, & miſericordia Dei; tenens quippe viam Regiã, perducit ad æternam Patriã. Quam qui non ſeruauerit, partem cum Patre non habebit, nec filius eſſe poteſt verus. Vbi.n.filiatio, imitatione,& regulę obſeruatione ſaluatur; ibi qui non imitatur non poteſt filius eſſe. Qui filius nõ eſt, hæres non eſt. Qui hæres nõ eſt, partem cum Patre non habet. Qui nec partem, nec ius in paterno bono habet, iniuſtè hæreditatem poſſidet, mentitur tota die, filij habens nomen, cum verè degener extet. Si ergo voles, imò ſcio, quia voles eſſe, quod diceris, ſectare Patrem, obſerua mandata eius. Nam vt de voti profeſſione, ſcripturæ admonitione, obſeruatæ regulæ vtilitate, non ſeruatæ periculoſitate, ac cęteris taceam inductiuis; ideo ſummopetè regulam obſeruare debes: vt filius ſis Auguſtini, & dicaris. Magna enim gloria talis Patris filium eſſe; Si itaq; filius eſſe voles Auguſtini, opera eius facito, regulam obſeruato.

Ruminatio.

Quis.n.talis Patris, tam nobiliter nati, mirabiliter conuerſati, mirabilius mortui, quis inquam Patris tam genere incliti, aio acuti, vita Sancti, mandata non libens obſeruabit? Non erat vir illi ſimilis ſuper terram, tam nomine glorioſus, priuilegijs opimus, à ſummis ẽt ingenijs commendatus, olim præſignatus, vatum pręfatus oraculis, rebus altis in manibus Prophetarum aſſimilatus. Qui & verus eſt tuus Pater. Pater tam Sanctus, pius, magnus,& fęcundus oĩ iure paternitatis, inſtitutionis genitura, educationis cura, ætate tp̄is, honore venerationis. Et adeò tuus Pater, ꝙ licet cęteri vẽdicare,& præripere eum tibi velint, nihil eſt, quod moliuntur. Te Regulæ datione rurſus parturijt, te habitu ſibi configurauit, birro,& linea tunica: vt ipſe in de Vita clericorum ſermone ſcribit indutus, te ſcriptis educauit, te ſuis roborauit exemplis. Manet tibi ſolus, manet tibi indiuiduus Pater, Regulæ datione; licet cęteris Pater ſit cõione, & Regulæ participatione, quod tibi in gloriam cędit,& in gloriam tui Patris, ẽt in cœlis pręſtantis vniuerſis. Facilè iam tibi videre, niſi cęca prorſus ſis rerum æſtimatrix; q̃ ſedulè Pater is, talis, & tantus ſit tibi memorãdus; q̃ magni æſtimandus, q̃ dignè venerandus, ac ſollicitè obſeruandus, ſtrenuè imitandus; cum filij etiã carnis, filij Rechab,& Heremitæ, tam Patrẽ ſectentur, obſeruent,& venerentur, præſertim cum obſeruatio regularis, ſublimet ad ſũlẽ dignitatem, tantam adducat vtilitatem, euadat pericula tanta.

Guſtatio.

O q̃ hæc me, niſi prorſus ſenſu deſtitutus eſſem, ad cultum, & ſequelã Patris, ac Regulæ obſeruantiam, incitare deberent. O q̃ mouere, trahere, pellicere deberent. Quis. n. tanti Patris conſiderans digni-

Digitized by Google

dignitatem, non venerabitur? quis ſequelæ neceſſitatem, non ad ſequendum incitabitur? Quis demũ regularis obſeruantiæ inductiua attendens, non ad obſeruātiam allicietur? Certè qui videt hæc, & non ſentit, ſtupidus, ſtultus, inſanus eſt.

Querela.

Væ igitur mihi ſtupido, ſtulto, & inſano, qui vbi hæc cōmemoraui, conſideraui, diiudicaui, durus, rigidus obſiſto, & ad hęc non inclinor? Patrem non veneror, veſtigia non ſequor, non ſeruo Regulam
Ier. 2. eius. Væ mihi. A ſæculo fregi iugum, rupi vincula,
Iudic. 19. Regulam ſum trāſgreſſus. Velut filius Belial, manſi
Iob 39. abſq; iugo, Rhinocerontis inſtar nolens aurem Regulæ inclinare, quaſi ruptis vinculis malè liber, age
Oſee 4. bar à dæmonibus in deſerto. Sicut vacca laſciuiens declinaui terminos, quos ſtatuit mihi Pater meus tranſgreſſus ſum, mentiens tota die. Quid oro in tota Regula eſt mandatũ, quod nō ſum prætergreſſus? Si ad prima charitatis mandata attendo, en inuidia fratrum tabeſco. Si paupertatis recolo, auaritiæ facibus ſuccendor. Si attentionis ſub horis, en vanè, vagè, fluxè, agor. Longum eſt nimis dulciſſime Pater, longum, & inexplicabile mihi, numerare Regulam fractam. Sic miles ſub Regulæ tuæ vexillis certaui, ſic diſcipulus ſub te magiſtro profeci, ſic filius obtemperaui tibi Patri? O bellatorem egregium, diſcipulũ docilem, filium obedientię; imò en Regulæ tranſgreſſorē, diſcipulum hebetem, inobedientiæ partum. Proh pudor. Quid vnq̃ regulam voui, ſi obſeruare nolui? Qualis dementia, & impudētia mea? Volo, & gaudeo filius tuus dici, & patri nō obedire, diſcipulus vocari, & non inclinare aurem, miles caſtris tuis aſcribi; ſed non pro domo, & Re-
Ezech. 13. gula me opponere murum. Heu me miſerum quid agam? Anguſtiæ me vndiq; tenent. Si.n. te Patrem negauero votifragus, mors mihi eſt. Si filium me compellem, mētior tota die. O anguſtiæ, ò dolores.
2. Reg. 4. Quouſq; alter Miphiboſeth vtroq; claudicabo pede, & cum Samaritis tuæ Regulæ profeſſor, idolis etiam inſeruiam mundi? Sic etiam fiet quęrela de diſparitate morum, & de non veneratione.

Optio.

O qñ totis pedibus curram viam obſeruantię regularis, ò qñ ſequar te Patrem, quocunq; ieris, ob-
Iob 6. ſeruans quæ iuſſeris vniuerſa? O quando veniet petitio mea, & quis quod opto dabit mihi?

Confeſſio.

Tu Pater Auguſtine, tu à Deo magnificatus, tu poteris hoc dare mihi, impetrare dico orationib. & votis tuis. Deſiderium tuum dabit tibi Deus, potens es ſuccurre lapſis. Quæ voles, omnia potes. Nō poſſum etiam (te teſte) licet ceciderim, per me, reſurgere per me; ſed tua potero ope.

Oratio.

Ad te igitur ad te ò potentiſſime virorum, clementiſſimè Patrum, qui erga Deũ valde potens, erga miſeros valde clemens, ad te venit is prodigus filius tuus, vix filij nomine dignus. Venit inquam, q ipſe ſum petiturus quo tu miſereatis mei, ſciens, ꝙ paterna ergą me viſcera geſtes, & quòd tu ſalutis meæ auidior, q̃ ego ipſe exiſtas. Te itaq; oro, ò verè Sāctæ, piè, magnę Pater Auguſtine, indulge quicquid hactenus contra Regulam commiſſum, cōfer auxilium quo poſt hac regulæ tuæ obſeruantior viuam. O ne me ſpreueris Pater, ne differas exaudire, maximè cum ea popoſcerim, quæ te donare velle, poſſe, noſſe ſciam. Potēs.n. poteris, quia nihil impoſſibile tibi, qui iam factus, gratia quodammodo Deus. Noſti aũt, qm̃ te prudentior nemo. Quod aũt voles, cui dubium erit, quippe qui fauus mellis, totus miſericordiæ viſceribus affluis, noſtræ ſalutis ſpirans? Non Patrum, non Matrum carnalium oīs cōflatus amor in vnum, illi tuo amori, quo in filios ſpiritus ardes, comparari poteſt. Vis ergo magis ſalutem meam; q̃ illi vnquam optauere amantiſſimorum etiam filiorum ſalutes. Fac ergo audi me.

Mentio.

Et certè debes. Nonne pijſſimus Patrum appellaris? Oſtende in me nomen tuum. Nonne, & te nō quærentibus; ſed alio quopiam tendentibus, quadraginta illis morbidis viris, prior ipſe occurriſti, oſtendiſti, & ſanaſti? Nonne & complurium aliorũ morbos curaſti? An ergo morbidæ huic meę animę ſub Regula tua fatiſcenti, anxiè te inuocanti nō ſuccurres? Succurres ſcio. An maior te ſanandorũ corporum; q curandarum animarum ſollicitudo detineat? Non optime Pater. Scio ꝙ animarum ſemper tibi prima cura fuit. Verè crudelis non pius, (vt cũ venia loquar) comprobaberis nimis; ſi qui aliorum miſertus es ſemper, iam filio viſcera claudis. Non hoc ſciunt natura, non clementia, non pietas, non religio, non affectio paternalis.

Obſecratio.

An ne ob multa mea demerita, ob regulæ tranſgreſſionem, Patris inhonorationem, patiar, & iuſtè patiar repulſam? habeo quid agam. Te commoneo viſcerum illorum, ò inuiſceratiſſime Pater, quibus tui aberrantis, Pater ille miſericordiarum, a quo *Ephe. 3*
oīs paternitas deriuatur, fuit miſertus. O per viſcera quibus te ab æterno Deus amauit, erraticā ouem longanimiter portauit, expectauit, miſericordiſſimè cōuertit. O per ſanguinē Agni ſedentis in thro- *Cant 7.*
no, tingentem, vt purpura Regis comas capitis tui, *Apoc. 5*
ò per oēm illam Dei pietatem, & miſericordiam, ò mi matricie Pater, à ſummo illo Patrũ impenſam, miſerere, & tu filij tui, impetrans ei exceſſiuum veniam, emendādi gratiam: vt idem deinceps dignus filius tibi digniſſimo Patri condignè viuam.

Confidentia.

O ſcio non differes in finem, non continebis ſuper me viſcera illa paterna. Certus ſum miſereberis; etſi non modo. Sed longa nimiũ mora. O rumpatur obſecro mora omnis, currat velocius hora, feſtinet tempus. Veniat oro veniat, & ocius veniat dies ille, quo dignè te Patrem colam, perfectè ſequar, obſeruem ſtrenuè pcepta Regulæ tuæ. O tunc me verè ſublimi ſorte ſuperbum, tunc me terque quaterq; fęlicem, ſciens me tunc verè filium tuum.

Gratiarum actio.

Et vt veniat petitio mea: vt aſſequar quod ſpero, vtq; dignus fiam dādis, gratias æquum eſt prius agam ſuper acceptis. O gratias igitur tibi, gratias tibi dilectiſſimè Pater (licet impares) multas, ſuper omnibus quæ impendiſti tantus tu, & talis, tantillo mihi,

Digitized by Google

mihi,& indigno.Tu me elegiſti amando,tu me vocaſti orando,tu me prouocaſti exemplo, aſcripſiſti Regulæ, in filium adoptaſti, fouiſti, nutriſti, de te nunc meditari dediſti,& ſpem hîc infudiſti. Quid igitur dignum gratiæ rependam?

Commendatio.

Verè non habeo quicquam;niſi vt totum me plenè ſubmittam tibi.En totum me offero tibi,cauſam meam omnem tibi commendo. Scio quia paternè ſuccurriſti ſemper, etiá te non inuocanti; ſed contemnenti,nihili pendenti,ſcio in re ſalubri non poteris non adeſſe petenti.

Permiſſio cum exoratione valedictionis.

Tu igitur,ò beatiſſimè,pijſſimè,verè Pater tu me filium habe,tu ut uoles me rege,cum opportunum uidebitur filio miſerere,tibi oẽ ius plenè permitto. Et iam nunc uale,regnans ſemper beatus.O tu pijſſimè Patrum,gemma confeſſorum, ſcriba uitæ, lux Doctorũ, Doctor Eccleſiæ Sanctæ.Vale fundamentũ,baſis,& columna totius ædificij ſpiritualis. Vale fons ſapientiæ,lignum uitæ imputribile,Paradiſus delitiarum.Vale Apoſtolica uita, Clericorum regula, Canonicorum Pater. Vale grammaticorum liber,logicorum ueritas, ꝓfunditas Theologorum, ſumma omnis artis. Vale hæreticorũ malleus,perfidorum baculus, protectio fidei, & Chriſtianorũ. Vale tandem ò tu Pater,currus, & auriga totius Canonici Ordinis, diffuſi per orbem. Sentiam, & ego qualiſcunq; filius ordinis tui, viſcera miſericordiæ tuæ ſuper me, quemadmodum ò mi Pater Mater Frater, ſperaui de te, & in te. Amen.

Item ſi per thema in meditando quis procedere volet, poterit hoc modo ſequenti.

CAntat de te Patre noſtro Eccleſia,& exultabũda decantat.Amauit eum Dñs,& ornauit eũ, ſtola gloriæ induit eum. Quod verbum thematis p cõduplicationẽ,aut commorationem, crebrius repeti poterit in cõmemoratione.Porrò in conſideratione,poterit fieri horum verborum recta diuiſio, conſiderando in his triplicem ſtatũ Auguſtini;propoſitum,ſ.conuerſionis, conuerſationis, glorificationis; cum ſingulorũ expoſitione diffinitione &c. In attentione autem poteris attendere, quantus ille amor, quantus item ornatus,aut gloria illa quan-
Pſ. 8. ta,qua eum induit Deus cum ſtupore &c. In expla-
Gen. 1. natione figuræ, & Prophetiæ adducendæ, vt quòd
3. Reg. 7. iam Sol,& Luna,in ornatum totius creaturæ crean-
tur; quòd templum obducitur auro;& iam ornauit
Prou.3. Deus ſapientia cœlos &c.

Deinde tractare per circunſtátias,qñ,quantoperè amauit &c.Item per quæſtionem, vtrũ omni vir-
Cant. 5. tute ornauit, & adeo cor eius charitate vulnerauerat,ꝙ ſtigmata Chriſti, ſicut Paulus (vt Bonau.ait) portauit &c.Item per opinionem. An in gloria(vt quidam volunt) Apoſtolos ac Seraphim attingat, & cęteros Doctores præſtet &c. Et tandem diiudicare, quàm nobis Auguſt. amandus,colendus,glorificandus,quem Deus tantoperè amauit, ornauit, glorificauit, & ſtabilire ex alijs cauſis &c. Et conquæri,quòd non dignè colas,ſatis ames &c.

Poſſent latius exempla hæc ſuperiora, & copioſius, pariter, & ornatius, aut eloquentius deduci; ſed morem paruulis geramus, & faſtidij matrem, prolixitatem deuitemus oportet, qui breuitate, & ſimplicitate gaudent.

Sequitur de meditabilibus deuotis in ſpecie.

QVæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemp.Eccl. *Eccli. 3.*
Poſtquam diximus de meditatione in genere,proſequendum eſt de quibuſdam meditabilibus in ſpecie.A generalib.n.vt hr 1.Phyſic. ſemper inchoandum,& ad ſpecies deſcendendum. Deſcenſum ſiquidem à generalib. ad particularia diuinus Plato velut vtilem iubet: vt perfectior rerum notitia fiat.Maioris ſiquidẽ efficaciæ ſunt particulariter dicta; ꝙ generaliter deſcripta. In particulari igitur quędam ſunt meditabilia tradenda,& potiſſimum quę compunctiua ſunt,& deuota.Ea ſiquidem ſunt quæ præcepit Deus cogitáda,quæ deuotionis;ſ. & pietatis ſunt inflammatiua. Vbi finis *1. Tim.*
præceptorum eſt,& in quo pendent omnia manda- *Matth.*
ta.Ordinata itaq; in his procedendum,& exordien *22.*
dum à fonte totius deuotionis, & autore ipſo Ieſu Chriſto.Cuius vita,& paſſio fundamentum primarium eſt omnis compunctionis,& pietatis.

Prologus in modum meditandi, & negotiandi fructuosè,circa vitam Domini Ieſu. Qui eſt Titulus. XXI.

FVndamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod eſt, Chrs Ieſus. *B 1. Cor. 3.*
Iam de meditabilibus in ſpecie dicturi, à ſolido eſt omnis cõtemplationis fundamento exordiendum,à Chriſto Ieſu,qui ipſo teſte principium eſt, & finis,alpha,& *Apoc. 1*
ò, oſtium per quod qui non ingreditur, proficere *Io. 11.*
altius nõ poteſt. Nemo.n.venit ad Patrem; niſi per *Io. 14.*
eum. De hoc autẽ fundamento, dupliciter erit tractare; puta de eius vita, ſecundo de paſſione,& ſecundum hæc duo fient Tituli principales. Primum itaq; de eius vita dicẽdum. Pro cuius introductione, quædam ſunt præmittenda.

	Allicientia incitatiua.	Eã memorandũ.
Sc3	Expediẽtia diſpoſitiua. ad	Eã exercitãdum.
	Certa practica eruditiua.	In ea ꝓcedendũ.

Et ſic demum ſubijcienda meditabilia ipſa &c.

Inductiua ad meditandum de vita Domini Ieſu. Capitulum Primum.

POne me, ſicut ſignaculum ſuper cor tuũ. Cant. *Cant 8.*
De allectiuis dicturi,quæ inducunt ad Chriſti uitam libenter commemorandam;& ad eum iuxta verbũ poſitum, velut ſignaculũ ſuper cor ponẽdũ; tameſi multa dicere poſſemus,breuitatis tamẽ cauſa, potiora ex multis ſunt ſumenda. Et ſunt iſta.

Hoc gratum,ſuaſum,dignumq;, opus vtile multũ.

Primo eſt gratum ſummę Trinitati,& omni Eccleſię triũphanti;adeo,ꝙ nihil gratius,nihil placidius eis

Digitized by Google

eis tractare poſſimus: Nam quòd tam placeat Deo,
aſſerit Vbertinus; imò, & alij poſt eum. Promitto
(inquit) tibi ſecundũ veriſſima lumina fidei Chri-
ſtianæ, ꝙ nihil gratius potes facere Deo Patri, Fi-
lio, & Spiritui ſancto; quã in ipſo benedicto Ieſu,
Deo, & Homine, expendere totum tempus tuum,
& facere de eo, velut vnũ mirrhæ faſciculum, qui
Cant. 1 ſemper inter vbera tua cõmoretur. Hæc ille. Quod
ex reuelationibus plurimis legitur affirmatum, qđ
Io. 14. itidem ex verbis Euãgelicis, vbi Chriſtus dicit. Pa-
raclitus autem Spiritusſanctus, quem mittet Pater
in nomine meo, ille vos docebit omnia, ſubtiliter
elicit quidam dicens. Valde notandum verbum, ꝙ
Pater, in nomine Ieſu, mittit Paraclitum. Tantam
liberalitatem; imò tantam largitatem, Deus de ſe-
ipſo facit; imò tantum amat in nobis incarnati ver
bi agnitionem, & fidem; vt vbicunq; in rationali
mente, verbi carnis facti pia agnitio fuerit, mox il-
☞ li menti Spiritum ſuum infundat. Nomen. n. Ieſu,
nihil aliud eſt; q̃ cum pietate creata, notitia Ieſu.
Mat. 18 Neq; ſolum Spiritum ſuum Deus donat; ſed & Fi-
lius Dei in medio eſt. Vbi in nomine Ieſu duo cõ-
gregati fuerint, quibus non propterea; quia con-
gregati ſunt, in medio eſt; ſed pp nomen Ieſu. No-
men ergo Ieſu Paraclitum habet, & Filium, neq; ſo
Io. 14. los hos, qm̃ quo Filius ingreditur, vna, & Pater ve-
nit, ac tota ſimul Trinitas manſionẽ illic facit. Cõ-
pendioſum ergo, & breuiſſimum iter in Deum, dul
cis, & pia meditatio de Domino Ieſu, qm̃ verè Pa
ter, Saluator, & Paraclitus, felici comitatu ad eum
veniunt, & manſionem faciunt. Agitur. n. quod pla
Io. 6. cet eis, & quod vult ipſe Pater. Nam Chriſto ipſo
teſte, hæc eſt voluntas Patris, vt oẽs honorificent
Filium, ſicut honorificant Patrem &c. Et ꝙ ſanctis
placet illud, idem declarat ſubnectens. Et quis iam
ciuis beatæ illius, & ſanctæ ciuitatis Hieruſalem,
cui non complaceat in homine iſto? Quis non voti
uis hoiem illum gaudijs inuiſet, quem ſui Regis tã
dignanter conſpiciunt honoratũ hoſpitio? Hęc il-
le. Hinc & Ludolphus Carthuſien. ait. Exercitatio
hæc multum reddit Sanctos Dei fauorabiles, pios,
& benignos cultoribus eius: vt patet. Nunquid bea
ta Virgo Mater miſericordiæ, pietatis, & gratiæ,
poterit deſpicere, vel oculos ſuos auertere à te;
quamuis etiam ſis peccator; qñ viderit non ſolum
Luc. 2. ſemel in die; ſed & frequenter Filium ſuum, quem
Cant. 1. ſuper oĩa diligit, in brachijs tuis, & inter vbera tua
commemorãtem? Nunquid poterit cum Filio quẽ
portas deſerere? Nullo modo. Sic & cęteri Sancti,
libentiſſimè reſpiciunt illos, cum quibus Deus pla-
catus habitare dignatur, cum & hæc exercitatio fa-
ciat cultores ſuos, conſortes illorum, quia eſt vita,
Pſ. 118 & exercitatio eorum; in æternũ. n. non obliuiſcun-
tur iuſtificationes eius &c. Secundo, quia eſt ſua-
ſum à pluribus. Sacra. n. ſcriptura, plena eſt huiuſ-
Eſa. 43 modi monitionibus: vt ſunt. Reduc me in memo-
Eccli. 39. riam &c. Gratiam fideiuſſoris tui noli obliuiſci.
Cant. 8. Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuũ, ſicut ſigna-
culum ſuper brachium tuum &c. Doctores aũt San
cti, non verbo, & lingua ſolum; ſed exemplo, &
opere monuere. Quis enim eſt Doctorum, cui non
1. Cor. 2 Chriſtus oſtium, & via fuit? Paulus non arbitrabat
ſe ſcire aliquid præter Chriſtum, cuius mortifica-
tionem in corpore circunferebat ſemper. Augu. ab *2. Cor. 4*
hoc exercitio Chriſtum induens incępit, qui non
ceſſabat dulcedine mirabili pio gutture ruminare
illis diebus, quid dulcedinis habebat Verbũ Caro
factum eſt, qui & fatetur nullum ſe dulcius, effica-
cius exercitium reperiſſe, quo tutari à tentatione
poſſet, & in omne proficere bonum. Tranſeo cę-
teros venio ad Bernar. Qui quanto huius exercitij
cultor fuit, crebrius ipſe teſtatur. Teſtantur, & ſcri
pta eius, teſtatur, & dulciſſima, quam geſſit vita.
Ait enim. Et ego fratres ab ineunte mea conuerſa-
tione, pro aceruo meritorum, quæ mihi deeſſe ſcie
bam, faſciculum hunc mihi colligare, & inter vbe-
ra mea collocare curaui, & quoad vixero memo-
riã abũdantię ſuauitatis illius eructabo, nec in ęter- *Pſ. 144*
num obliuiſcar miſerationes, quibus ſum iuſtifica
tus &c. Hæc meditari dixi ſapientiam, hæc mea
ſublimior interim Philoſophia &c. Tertium indu
cens eſt dignitas, quia nihil dignius agere poſſu-
mus. Dignum inquam propter digniſſimum obie-
ctum, quippe Chriſtum Deum, & Hominem circa
quod verſatur. Dignum pp Sanctos, quibus in hoc
exercitio aſſociatur. Hæc. n. exercitatio eſt Beatę, &
digniſſimæ Matris Chriſti, ipſi ſedulè miniſtrantis,
& famulantis: Hæc eſt vita Apoſtolorum, familia- *Luc 2.*
riter Chriſto adhęrentium, & cum eo fideliter per-
ſeuerantium. Hæc eſt uita, & exercitatio ciuiũ ſu-
pernorum Chriſto fruentium, & eius opera magni
ficentiſſima admirantium, de æternis annalibus in
æternum ea relegentium, & pleno pectoris ſpiritu,
digno hymno ea extollentium, & laudantiũ. In ęter
num quippe miſericordias dicunt. Hæc ergo uita,
optima eſt pars Mariæ, quę in æternum nõ auferę- *Luc. 10.*
tur. An non magna gloria ſeruo ſequi Dominum
quocunq; ierit? Et planè gloria, & dignitas magna.
Dignũ poſtremo eſt in Chriſti uita exercitari, quia
hinc omnis noſtra actio, quantumuis uilis, digniſ-
ſimè informatur; adeo ꝙ ſupra omnem æſtimatio-
nem nobilis fiat. Quod patet ex libro gratiæ ſpiri-
tualis; ubi Dominus docuit tres practicas iſtas, q-
bus homo poteſt ſua facta, ex Chriſti merito nobi
litare. Prima eſt, quòd homo omnia deſideria ſua,
intentionem, & orationem, in unione deſideriorũ,
orationum, & intentionum Chriſti, offerat Deo Pa
tri. Tunc in tanta acceptatione aſcendet corã Deo: *Simile.*
vt ſit omnino unum, uelut ſi diuerſa aromata ſimul
accenſa, quorum fumus in unum collectus directè
aſcendit. Et ideo; adeo eſt grata Deo, ꝙ omnis alia
oratio; licet cœlum penetret, non inde tali, nec tan
ta gratitudine acceptabitur à Deo, addendum cęte-
ris paribus. Secũda quòd homo omnem laborem,
& omnia opera ſua, in unione operum, & laborum
Chriſti faciat. A quo opera eius nobilitantur, ac ſi
cuprum cum auro liquatum, penitus à ſua tranſi-
liens uilitate, in auri nobilitatem mutaretur. Ter-
tia quòd homo omnem uitã ſuam, ſ. motus, uires,
& ſenſus, cogitationes, & uerba, & omnia, ſecun-
dum modum conuerſationis Chriſti dirigat. Ex
quo eius uita, & conuerſatio ita renouatur, ac no- *Similitudo.*
bilitatur; ac ſi nobilis auis, de lutoſo, ac fętenti aerę
tranſmigrans, in optimum aerem ſe renouaret.

Digitized by Google

Sic homo terreſtris, à priſtina conuerſatione ſua in nouitate vitæ Chriſti, totus efficitur cœleſtis, & digniſſimus Deo. O nobiles doctrinas, ò præclaras ſuper aurum, & thopazium, à veris rerum æſtimatoribus amplexandas practicas. Si enim non dico nobilem; ſed & beatum dicunt huius ſæculi homines, eum qui chryſolitum lapidem habet, cuius virtute, & abraſione pulueris cętera æra commutantur (vt aiunt) in fuluum aurum; quàm is beatificandus cui doctrinæ iam poſitæ ſunt ad manum, quibus non modo æra; ſed & vniuerſa opera, & cogitata, non dico in aurum ſolum; ſed in rem cęleſtē, ſed in quodammodo Diuinam commutare poteſt. Gaudeamus itaq; ſuper inuentis doctrinis, & nunquam, vel minimum agamus opus, quod nō huius Diuini noſtri chryſoliti, i. Chriſti puluere aſpergamur, oīa opera aliquo articulo vitæ eius vniendo. Hæc de dignitate. Quartum eſt opus; ideſt neceſſitas. Neceſſarium enim eſt homini exercitari in Chriſti vita, & hoc propter tria.

Primo, ſi volet in virtutibus proficere.

Sc3 Scdo, ſi volet in cōtemplationē promoueri.

Tertio, ſi nolit Chriſti meritum in ſe deperditum iri.

Primo inquam eſt neceſſarium, volenti in virtutibus ꝓficere, & vitia deuincere. In hoc ſiquidem ſtudio edomatur concupiſcentia, infirmatur gula, corrigitur lingua, & excluduntur quaſi ſine labore de anima omnia vitia. Adeo vt qui vult paſſim laborare, ad aliquod vitium corrigendum, ſine hoc medio multum laborabit, & parum, aut nihil fortè obtinebit. Chriſtus etenim nobis factus eſt ſanctificatio. Et de virtutum profectu quid dicēdum? Cum ſine Chriſto Domino virtutum, nūquam fiet quis virtuoſus; vt vult Bernardus dicens. Quid inquit eſt vobis cum virtutibus, qui Dei virtutem, ideſt Chriſtum ignoratis? Vbi nam quæſo vera prudentia; niſi in Chriſti doctrina? vbi vera iuſtitia; niſi de Chriſti miſericordia eſt? & ſic de alijs.

1. Cor. 1

Secundo neceſſarium eſt, volenti in altiorē contemplationē promoueri. Nunquàm enim quis perueniet ad Dominum innixum ſummitati ſcalæ; niſi incœperit à filio hominis lapide fundamentali in pede ſcalæ. Pulchrè de hoc Beda, in Homelijs de perdito Ieſu in templo.

Gen. 28
1. Cor. 3

Tertio neceſſarium eſt nolenti in ſe Chriſti meritum deperditum iri. Fixa enim regula, & à pluribus approbata, quòd tantum in vnoquoq; homine efficaciæ ſortietur Chriſti vita, & omne diſpenſationis eius myſterium; quantum (de adultis loquor) pia rememoratione, & gratitudine, ea homo applicuerit ſibi. Nihil nobis proderit Chriſti vita; imò & paſſio; niſi fiat illorum pio ſtudio ad nos applicatio. Sicut enim medicina, vel herba quæpiā, miram habens virtutem, non prodeſt infirmo; niſi applicetur, & vniatur ei; ita Chriſti vita, & mors, non proficient homini lapſo; niſi applicentur ei, nec homo aliter recipit virtutem ex eis, ſine quorum virtute, nunquā poteſt ſaluus fieri. Vnde quicunq; volet ſaluari, oportet, quòd ſtudeat hæc ſibi applicare. Quomodo autem hæc applicatio fiet; auctor libri naturæ, latius declarat titulo 279. cuius hæ ſunt principaliores concluſiones. In Chriſto, & in eius morte, eſt omne meritum hominis. Qui ergo vult in ſe habere omne meritum, & omnē bonum, recipiat oportet in ſe Chriſtum. Sed quia Chriſtus tranſijt, & meritum eius ſemper inæternum manet; ideò Chriſtus non poteſt recipi in homine; niſi per memoriam, & cogitationem. Et ideò per memoriam mortis Chriſti, Chriſti mors manet in hominibus, quæ eſt radix meriti, & præmij omnis. Et ideo qui habet in ſe memoriam piam, & fidelem mortis, & vitæ Chriſti, habet in ſe meritum, & virtutem Chriſti. Et per talem memoriam facit homo mortem, & vitam Chriſti ſuā, & incorporat ea ſibi, & vnitur cum eis. Et facit vitam, & mortem Chriſti (in memoria tali) ſua. Et talis memoria viuificat hominem, & facit ipſum participare meritum Chriſti. Eſt itaq; memoria vitæ, & mortis Chriſti, radix ad recipiendum meritum, & præmium Chriſti. Et vbi fortior, & maior eſt talis memoria, ibi recipitur magis de merito, & virtute Chriſti. Debet igitur laborare omnis homo Chriſtianus, qui nolit in ſe Chriſti mortem, & myſteria deperdi: vt fiat, & permaneat in eo, memoria operum, & mortis Chriſti, quia per memoriam ipſam manebit in eo virtus Chriſti, & ipſe Chriſtus, qua ſine deperditur ab eo. Patet ergo neceſſitas huius.

Quintum eſt vtilitas, & fructus eius. Sed fructus hos quis ſtilo complectetur?

Non mihi ſi centum linguæ ſint, oraq; centum.
Ferrea vox, poſſem huius deſcribere fructus.

Narrat Bernar. plurimos (vt plerīq; aiunt) quos ex hac exercitatione excepit fructus, & potiſſimū ſeptem vtilitates recenſet dicens. Primo in his mihi iuſtitiæ perfectionem conſtitui, & ita perfectus fiebam, quaſi nunquam peccaſſem. Secundo ex his copias meritorum acquiſiui, quaſi centum annis exercitatus fuiſſem. Tertio quòd talem ſecuritatē, & fiduciam regni ſuſcepi: vt ſine dilatione me ſperarem ad Dominum venturum. Quarto hæ cogitationes non me ſinebant frangi in aduerſis, nec in proſperis efferri. Hinc Quinto potus ſalutaris amaritudinis, & rurſus ſuauis vnctio conſolationis. Sextò hę cogitationes reformauerunt pacem inter me, & creatorem reconciliando vindicem mundi; dum tremendum poteſtatibus, mitem, humilemq; figurant; dum non ſolum placabilem; ſed & amabilem repræſentant, eum qui inacceſſibilis eſt principibus, terribiliſq; apud Reges terræ. Hæ me poſtremo ſapientem, & prudentem fecerunt. Vnde ēt in his diuitias ſalutis, & plenitudinē ſcientiæ conſtitui mihi. Er probe ò Bernarde.

Qui Chriſtum bene ſcit, ſatis eſt ſi cætera neſcit.
Hoc eſt neſcire, ſine Chriſto plurima ſcire.

Hæc deuotarius, vt autumo, quædam partim ex verbis Bernardi, partim ex ſuo collegit. Ponit, & alios fructus Ludol. in Prologo Primæ partis, qui ſunt hi.

Purgans, illuſtrat, rigat, & collapſa reſtaurat.
Adq; Patrem ducit, dulcat, finemq; bonum dat.

Primo purgat à peccatis. Deus enim cui adhæret, ignis conſumens eſt. Secundo illuſtrat, quia Deut. 4

lux

Digitized by Google

Io. 1. lux in tenebris lucet. Tertio rigat dando gratiam
Cant. 4. lachrymarum, quia fons hortorum,& puteus aqua
rum eſt. Quarto reſtaurat collapſa. Qui enim per-
Nu. 21. cuſſus à ſerpente, eum aſpexerit viuet. Quinto du-
Io. 14. cit ad cognitionem Patris in Diuinis. Nemo enim
Ps. 33. veniet ad Patrem, niſi per Filium. Sexto dulcat om
nes tribulationes. Guſtate, & videte quoniam ſua-
uis eſt Dominus. Septimo dat finem bonum. Qui
enim Chriſtum recipit in corde, ſecurè excipietur
Prou. 3 in cœlo. In omnibus itaque vijs tuis cogita illum;
vitam ſcilicet, & mores Domini Ieſu,& hæc ſit ſa-
pientia tua, & ſtudium ſummum, de Ieſu ſemper
aliquid cogitare; vnde prouoceris ad imitandum,
vel afficiaris ad amandum eum.

Qualis erit meditator myſteriorum Chriſti.
Capitulum Secundum.

C 1.Cor. 2 ANimalis homo non percipiet ea quę ſunt ſpi
ritus Dei, ſtultitia enim eſt illi.

Iam de altero principali videndum; ſcilicet de expedientibus, & diſponentibus meditatorem myſteriorum Chriſti. Singularis enim in hoc prædiſpoſitio ab eo requiritur, qui internum horum guſtum percipere volet. Non enim ſapiunt mella febrilibus humoribus,guſtum habentibus infectum, nec animales percipiunt, quæ de ſpiritualibus dicuntur: vt patet ex præallegato. Habent infectum palatum, nec afficiuntur in Chriſtum. Cum tamen amor exæſtuās internum pariat ardorem; hinc qui cupit Chriſto adhærere, eiuſq; myſterijs refici, & ea ſalubriter contemplari hæc faciet.

Abnegites te, delitias fuge, carpe quietem:
Hinc humilis, perſtans, Chriſti feruens meditator.

Primo abnegabis vitia,& concupiſcentias. Secundo fugies delitias. Non enim Chriſtus, & riſus ſe compatiūtur. Tertio carpe quietem.Pudicus enim ſponſus ſolitudinē amat, nec ſe dat in turbas.Quarto ſis humilis teipſum cōtemnens. Quinto perſtes; licet attedieris. Sexto ſis feruens meditator paſſionis Chriſti; totis neruis intendens. Qui enim cupit hoc manna refici, oportet farinam Ægyptiacam aſpernari, ponens Chriſtum vnicum ſolatium cordis, & cum Chriſti myſteria prorſus ſint ſupernaturalia, qui volet ea dignè ſcrutari, oportet hunc ſenſum, & ſpiritum Chriſti induere, quo ſine nemo horum idoneus (teſte Dionyſ.) eſt contemplator. Is autem ſenſum, & ſpiritum Chriſti, iuxta eundem habet, qui per ſapientiam ſalutarem, rectè de Diuinis ſentit, Chriſti documētis,exemplis, & operibus, per conformitatem affectus cordialiter adhæret, quem quia non habuerūt plures errauerunt. Oportet item quòd cum ſumma humilitate, ad hæc myſteria reuoluenda accedat, quippè ſunt digniſſima ex parte obiecti; ſubiecti, & actus ipſius. Ita quòd credat ſe indignum, vel minimum articulum reuoluere de Chriſto. Oportet quoque ſi ex his meditationibus fructum ſumere cupiat, vt toto mentis affectu diligenter, delectabiliter, & modeſtè, alijs quibuſlibet ſepoſitis præſentem ſe exhibeat, ſingulis quæ de Ieſu dicta, vel facta ſunt, & narrantur,ac ſi ea coram videret,vel auribus audiret. In hoc quoq; poſtremo præmonitum ipſum eſſe oportet, quia cum per exercitij huius ſtudium totaliter transformatur in Chriſtum, Sathanas hoc ſummè odiens,tendet ſibi inſidias: vt cum tædio, & accidia ſæpe incipiat memoriā Chriſti reuoluere, & huius myſteria ruminare. Sed hoc pro certo cognoſcat,quòd licet ex diabolica immiſſione,corporis paſſione, aut animæ indiſpoſitione boni,hoc aliquando cum difficultate, & tędio incœperit; ſi ſeipſum vincat, ſi vim inferat, per meditationem
continuet, triſtitia ſua vertetur in gaudium, & tę- Io.16.
dium in feruorem commutabitur. Talis igitur ſit myſteriorum Chriſti contemplator: vt fructum aſſequatur. Hoc de ſecundo.

De practicis circa Chriſtum exercitandis.
Capitulum Tertium. D

MIhi autem adhærere Deo bonum eſt. Pſalm. Ps. 72.
Iam iuxta tertium membrum inquirēdum de cęteris practicamentis,quibus homo circa Chriſtum iam per ſuperiora exercitatus, & diſpoſitus, exerceri poterit. Et poſſumus ex Sanctorum dictis colligere tres generaliores modos, ſecundum tres præcipuas animæ vires. Nam

	Memoriam.		Myſterijs.	Iugiter inhęrere cōmemorando.
Per	Intelligentiā.	Poſſumus.	Myſteria. Xpi	Subtilius ſpeculari conſiderando.
	Vim affectiuā.		Myſteria.	Sequi complecti his nos afficiendo.

Primo inquam, per memoriam poteſt ſe homo circa myſteria Chriſti exercere,ea iugiter commemorando, & quaſi Chriſtum præ oculis mentis tenendo, iugi quodam, & ſuaui; licet quodammodo adhuc carnali affectione ei adhærendo. Et eſt hæc exercitatio incipientium, & magis ſimpliciū. Et poteſt in hoc gradu, multipliciter exercitiū variari, iuxta quod Chriſtū in vita multi diuerſis intentionibus, diuerſimodè affecti ſequebantur: vt docetur in tractatu, cui titulus eſt Beatus vir. Cauſæ autem variæ, quare Chriſtum varij ſequebantur, hoc verſu patent.

Morbus, ſigna, cibus, pulcher, blaſphemia, dogma.

Et tu etiam interdum ſectare, vt infirmus medicū: vt curet tuum morbum, & tuos languores.

	Domine ſi vis potes me mūdare. Luc. 5.
Clamando cū morboſis.	Ecce quem amas infirmatur. Io.11.
	Miſerere mei Ieſu fili Dauid. Mar.10

Item ad videndū ſigna, & mirabilia, in miraculis. Tertio vt ab eo paſcaris. Quarto ad videndū corporis eius pulchritudinem,& morum decentiā gratioſam. Quinto ad audiendum,& diſcēdum vtilia ex eius doctrinis. Sexto caueas ne eum imiteris: vt quidam ad eum blaſphemandum: vt Phariſæi. Cōtendas autem potiſſimum: vt ſemper ante oculos mentis tuæ, teneas aliquo modo Ieſum Chriſtum, vel aliquem eius actum. In cuius vnione (vt ſupra dictum eſt) perficias, quicquid eſt agendum, ſiue vigi-

Digitized by Google

vigiles,ſiue eas dormitum,ſtes, ſiue ſedeas, comedens,& bibens,loquens,& tacens, ſolus,& cũ alijs. Ex hoc enim in omni virtute ſtabilieris, & perfectior eris. Vt docetur in Speculo Monachorum. Et vt hoc conſuetudinis eſt incipientium deuotorum, ſemper abinuicem, & ab animo proprio interrogantium; vbi eſt modo Ieſus? Et ſemper habetur aliquis imaginarius locus præ oculis,vbi cogitatur,& imaginatur ab eis.Nunc in Virginis vtero, vel gremio,nunc in præſepi,vel templo, nunc prædicans, vel orãs,nunc in cruce,vel tumulo,nũc vel cum Patribus in lymbo, aut diſcipulis in monte,vel pinnaculo, aut ad Patris dextram ſedens in cœlo. Sed in hoc exercitio oportet infirmari appetitum ſuperuacuum,qui non eſt contentus cogitare de Chriſto, vel de ſuis myſterijs; niſi feratur in altas radices ſuæ Diuinitatis. Et hæc fuit cauſa, quare multi ruerunt à via perfectionis,quia neſcierunt in Chriſto humiliter exerceri. Nihil enim eſt in operibus vitæ eius tam minimum, quod ſi ponderetur debito modo, non debeat diligentis animæ ſatiare appetitum. Mens enim amoroſa, de Ieſu quantumcunq; minima, tantum reputat; quòd nihil eorum excidit ab eius memoria. Nec eſt ita paruum Ieſu, vel de Ieſu verbum,vel nomen etiã, vſque ad infantiles neceſſitates naturæ eius, quod non teneat eam fixam, & in amoroſa contemplatione ſtabilitam, tanquam res ſummi Dei pro ipſa anima, ex amore Dei aſſumpta. Sed omnia etiam quæ patiebatur puer Deus ligatus in faſcia, tantum obſtupeſcit, & miratur, magis q; delectat ſæpe deuotam animam, quàm amore experientiæ talia ꝓpter ipſam Deus ſuſtinuit; quàm quòd ſpiritus Seraphicos in cœlis creauit. Quis mihi det, vt veniat petitio mea, & qđ expecto tribuat mihi Deus? *Iob 6.* vt totus in has vilitates à Deo aſſumptas,tam mẽte quàm carne immergar, habẽs ſub pia imaginatione, Filium Dei præſentem mihi ſemper.Scio & fateor, longè ſublimius eſt Ieſum in ſpiritu intueri, eiuſq; myſteria per intelligentiam ſpeculari;quàm carnem commemorare tantum, ideſt geſta carnis; ſed e regione noui;licet tenuiter nimis,q hęc exercitatio in imaginatione Chriſti, & actuum eius, longè reficiat dulcius, maioremq; affectionẽ, conſolationem, & deuotionem tribuat multis; quàm alijs myſteriorum profundatio; imò quàm contemplatio ipſa ſuę Diuinitatis. Debet ergo mens deuota, exerceri in his quæ ſunt humanitatis Chriſti; donec eleuetur, & rapiatur ad intuendum, & guſtandum gaudium Diuinitatis ſuæ. Eſt enim meditatio humanitatis,ſcala qua peruenitur ad contemplationem Diuinitatis.Nec tamen qui ad contemplationem Diuinitatis aſcendunt, hanc dimittere debent pro loco,& tempore. quia hoc eſſet magnę prȩſumptionis,& ſuperbię. Ideo enim Auguſt.teſte, Chriſtus carnem aſſumpſit: vt carnales per carnem in Deũ tandem reduceret, & per humanitatis lac, ad ſolidum Diuinitatis cibum,qui perfectorum eſt *1.Cor 3* traijceret: vt inſigniter ſuper verſu. *Pſ.130* Sicut ablactatus ſuper matrem, deducit. Vnde liquet,quòd licet huiuſmodi exercitatio, per imaginationem in ſe, & potiſſimum incipientibus ſatis ſit vtilis, tamen de per ſe non ſufficit; ſed parum prodeſt, niſi retorqueatur ad dignum, & vtilem finem. Quid enim profuit Iudæis, quòd Chriſtum corporaliter viderunt, & non amauerunt, nec ſequi voluerunt? Igitur vt nobis hæc exercitatio proſit, ad hoc contendere debemus: vt ſicut Apoſtoli ſua præſentia *Mat.19* tracti omnia reliquerunt; ita nos hic perſeuerare oportet: vt totum cor noſtrum illa ſuauitas occupet, & totum ſibi ab amore vniuerſæ carnis ac carnalis illecebræ vendicet. Quiſquis talis eſt, nõ metuat ille à periculis Doctorum; ſed confidat certus ſi perſtiterit creſcet, & cum Paulo dicere valebit. Et ſi Chriſtum ſecũdum carnem cognouimus, iam *2.Cor.5* nunc non cognoſcimus,& in finem ſaluus erit. Hãc practicam docuit Chriſtus,iubens ſua myſteria cõmemorari,non dixit conſiderare, aut diiudicare: *Luc.22.* vt omnibus, & laicis, & mulieribus facillimam aperiret practicam.

Quo modo exercitamur erga Chriſti myſteria per intelligentiam. Cap. IIII.

E IAm ad alterum exercitationis gradũ aſcendendum, qui eſt, qua per intelligentiam poterimus myſteria eius profundius perſcrutari, attentius ea præmeditando, qua via vſ Dauid ſe exercitaſſe cũ dixit. Conſiderabo mirabilia tua, *Pſ.118* quæ & eius anima ſcrutabatur. Et eſt hæc via magis exercitatorum,iam ſolidum cibum ſumere potentium. Nam hic non circa hominem ſolum, & nudam humanitatẽ ſe exercet;ſed altius aſcendens (vt Bernar.docet) in homine Chriſto,Deum inuenire ſtudet,non Deum nudum, neq; hominem nudum;ſed Chriſtũ Deum pariter hominem comprehendit, diligit, & adorat. Et plurimum talis comprehenſio,& actualis conſideratio de Chriſto, vt aiunt Patres confert. Qua ſcilicet homo quotiens aliquid de Chriſto legit, vel cogitat Chriſtum hoc egiſſe, vel illud informet ſibi conceptum de Chriſto, quo lucidè Deum, & hominem; ideſt vnam perſonam ſignificet, quæ eſt Deus, & homo. Quanto enim lucidius quis hoc concipit;tanto pinguior ex Chriſti operibus in eo reſultat deuotionis affectus.Nam ex homine, aut humanitate, deuotio, amor, & fiducia, ex Deitatis apprehenſione timor, & reuerentia oriuntur, inter quæ tutiſſimum eſt militare. Et ſicut hic non humanitatem nudam; ſic nec opera Chriſti nuda commemorat. Sed opera conſiderat, attendit, & explanat, & trahit per omnes circunſtantias, & negocij partes, diligenter attendendo cauſas, fructus, loca, tempora, modos, *Metaph.* qualitates. Et hi quo fortius vbera præmunt, eo copioſius lac eliciunt deuotionis, quo aromata hæc terunt plenius, ſuauiori perfunduntur odore. Et qui ſe hac via exercitari volet, illi ante deficiet tempus; quàm materia meditandi.

Poteſt enim procedere, & trahere quemq; articulum operum Chriſti, per ſcalam meditatoriam iam ante memoratam, iuxta practicas illic aſſignatas. Et ex hac exercitatione mens illuſtratur; adeo quòd fiat prudens, ſuper inimicos, intelligens, *Pſ.118* ſuper docentes, ſuper inexercitatos ſenes (licet

Digitized by Google

(licet corpore ætate adoleſcentior) intelligentior
Pſ. 118 tamen multo. Et probè, quia teſtimonia, & opera
Chriſti meditatio eius ſemper, per ſpiritum qui
omnia ſcrutatur, ſcrutans, & rimans ea ſemper.
Ier. 17. Hic vana curioſitas perit, quia gredit veritas, mentem ſic ſe exercitantis. Et hanc viam, huius exercitationis inſtitutum tradidit ſapientioribus Salomõ
Prou. 23. ſapientiſſimus ipſe, præcipiens diligenter conſiderare omnia quæ apponuntur in menſa, haud dubiũ Euangelica nobis. Sic itaq; nos exerceamus per ſe-
Pſ. 72. rioſam operum Chriſti conſiderationem, adhęreamus ei ſemper dicentes. Mihi adhærere Chriſto bonum eſt &c.

Quomodo excitamur ad eadem per vim affectiuam. Capitulum Quintum.

F TErtius circa Chriſti myſteria exercitandi modus, eſt per vim affectiuam, qua diſcat amare Chriſtum, complecti veſtigia eius, & exempla ſectari.

Hic opus, hic labor eſt, arx hic, diecedite ſegnes.
Diſcedant ſegnes, alas condant ſub aſſellis.

Fortibus Dauid congruit exercitatio hæc; & perfectis, exercitatos ſenſus habentibus. Eſt ſiquidem hæc, ſublimior illa via, & excellentior, quam Pau-
1. Cor. 14. lus perfectioribus demonſtrandam reſeruauit; finis, & perfectio vtrarumq; iam ſupra poſitarum. Qua, ſcilicet ita homo Chriſti myſteria reuoluit: vt non tam facta ipſa; quàm amorem vnde prodierunt attendat, & ſic magis in Dei amorem promoueatur. Quem qui ritè perpenderet, certè intueniret, quòd omnia externa Chriſti opera, non ſunt niſi tenuia illius exceſſiui ardoris indicia, quæ omnia ob id potiſſimum fecit: vt nobis quàm nos amaret, vel aliqualiter inſinuaret; & ſic nos ad reciprocum amorem incitaret. O ſileant hic verba, mens ſecum recogitet iſta. De hoc amore quicquid dicitur, minus eſt, eo quod dicendum eſſet. Vnde de eo tacemus; quia forſan infra, aliqua ſcribemus. Quiſquis igitur volet myſteriorum Chriſti fructũ apprehendere, quiſquis facilè in eius amorem inflammari, ſtudeat in omni Chriſti opere, amorem ex quo hoc egerit attendere, & finem ob quem, conſiderare. Et vt oculi tui reuelentur ad illũ contuendum, ora cum Bernardino crebrius dicens.
Domine Ieſu Chriſte, fac vt te amẽ ardenter, facq; me ſentire, quàm immẽſo amore nos amaſti. Aperi mentem meam ad tua opera: vt ex eis intelligam amoris inſignia: vt totus inflammatus, totus in te reſoluar amore. Amen. Et quia verus amor otioſus non eſt; ſed operatur grandia vbi eſt, extaſimq; facit in amatum, nõ ſinens ſuiipſius eſſe amatorem; ſed vult aſſimilari dilecto; ideo non ſufficiet mente amare; niſi & opere, & veritate, ſtudeat ſe dilecto conformare, & eius ueſtigia ſectari per uoluntatem practicam, quam quidam amorem actiuum uocant. Parum enim proderunt; imò nec uera ſunt omnia ſuperiora; niſi etiam ſequamur eius ueſti-
1. Pet. 2 gia. Exemplum enim dedit nobis: ut & nos ita fa-
Io 13. ciamus: dicens illud Iudicum nobis. Quod me ui-
Iudic. 7 detis facere, hoc facite. Et certè ſecurè imitandus eſt Chriſtus. Habet enim eius ſequela.

Veſtigium indeuiabile.		Securè deducẽs, ipſe uia, lux, oſtium.	Io 14.
Solatium ineſtimabile.		Tribulatos cõſolans, ipſe iocunditas mentium.	
Et Deſiderium infatigabile.	Sc3	Ad Pẽnam gloriã ducens. Qui edunt eſuriunt.	Eccli. 24.
Stipẽdium indefectibile.		Præmium æternum manens Ieſus Chriſtus heri, & hodie.	Heb. 13

Hæc proſequitur Ioannes Schoenhouiæ, in Sermone quodam capitulari Voinden. Sed heu Domine Ieſu, quàm pauci ſunt qui volunt ire poſt te, cum nemo ſit (vt Bernardus ait) qui nolit venire ad te, ſcientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua vſque in finem. Conregnare cupiunt; ſed Pſ. 15.
non compati, conſequi volunt; ſed non ſequi. Sed non ſic ò fratres, non ſic; ſed ſi cupimus eius gaudia, ſectemur veſtigia. Quo enim quis Chriſto fuerit in moribus ſimilior; eo in gaudijs ſublimior.

Notula Epilogatoria ſuperiorum.

ECce hæ ſunt tres practicæ, vel gradus circa Chriſti myſteria exercitandi, quibus licet iugiter adhærere Chriſto, & poſſunt diuiſim ſeorſum, aut inſimul vna meditatione exerceri. G

Et eſt primus gradus omnium fidelium fideliter credentium, & commemorantium in omnibus vijs ſuis Dominum Ieſum Chriſtum.

Secundus proficientium, diligenter omnia, quæ illius ſunt conſiderantium, & tractantium.

Tertius iam perfectorum guſtantium, & ex guſtu ad imitandum accinctorum. Primus in imaginatione, ſecundus in meditatione, tertius in pia affectione, & in dulci imitatione verſatur. Primis Chriſtus lac, alijs pulmentum, tertijs ſolidus cibus, & panis: Qui ſe fideliter exercuerit in primo, perueniet ad tertium; dumtaxat ſi perſtiterit. Eya igitur his modis nos exerceamus circa Chriſtum &c.

Præloquutio in meditabilia per Roſaria tradenda. H

SVnt iam poſtremò determinata aliqua punctula, & certa meditabilia de Domino Ieſu aſſignanda, ob cauſas iam ante memoratas. Et ponemus ea per modum Roſariorum, cuius etiam cauſas ſupra diximus, quarum potiſſima eſt facilior exercitatio horum: ut ſi qui fuerint qui ſe non poſſe meditari cauſentur, vel legant ſingula hæc puncta per modum Roſariorum, ſingulis Aue Maria applicando, & à tenuibus illis exercitijs, creſcent in uirile robur. Ponemus autem obiecta hęc de myſterijs Domini Ieſu, ſub triplici differentia.

Primum unum Roſarium de toto decurſu Domini Ieſu, proponetur omnibus legendum uniuerſaliter.

Secundo meditari cupientibus, ſed nondum potentibus, ponemus Monoteſſaron Gerſonis ſpecialiter.

Digitized by Google

Tertio perfectioribus cõſiderationes ſingulariter; ſcilicet quæ ſequuntur Monoteſſaron. Prima ad legendum, ſecunda ad commemorandum, tertia ad conſiderandum.

Modus Eruditorius, quomodo Roſaria legenda.
Capitulum Sextum.

I ADeamus cum fiducia ad thronũ gratiæ Dei, vt miſericordiam conſequamur: & gratiam
Heb. 4. inueniamus in auxilio opportuno. Apoſtolus. Poſituri aliqua obiecta meditabilia de Domino Ieſu, primo omnium præmittemus generale Roſarium, de toto decurſu vitæ, & paſſionis Domini Ieſu, in quo, & principium, & finis, ad beatam Virginem, thronum vtiq; gratiæ Dei refertur; vt p ipſam qua Ieſus ad nos venit, gratiam meditandi de Domino Ieſu conſequamur, & inueniamus. Nihil enim nos Deus habere voluit, quod non ante per manus Mariæ tranſiret. Adhortamur ergo in verbis præmiſſis, vt adeamus omnes generaliter; paſſibus, ſcilicet amoris, & deuotè orationis, cum fiducia ad
Heb. 4. thronum gratiæ Dei, ideſt ad Mariam Matrem Dei miſericordiſſimam, quæ verè eſt thronus pacifici Salomonis, & gratiæ, quo ipſa increata gratia, nouem menſibus requicuit: vt ſcilicet miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus; quo per eius adiutorium, deuotè nos circa Chriſti Filij eius myſteria exerceamus, dignè ea commemorando, conſiderando, & imitando &c. Quicunq; igitur Domino Ieſu, & Virgini Matri gratum volet præſtare obſequium; & ſi non profunda meditari, ſi non de his plurima ſufficiat commemorare, vel ſaltem memoriæ hoc vnum commẽdet Roſarium. Nã ab huius exercitatione nemo ſe excuſare, ſubterfugere poteſt nullus; cum vulgus omne; imò, & perditiſſimi quiq;, vel vnum Roſarium in dies lectitare ſolent, ob plurima quæ ad hoc (vt infra patebit) habent inductiua. Quod vt acceptius fiat Virgini, & Filio eius, & deuotius exoluatur, ſitq; ſapidius exercitati, articulis vitæ, & paſſionis eſt vniẽdum; vt crebrius edoctum eſt, & reuelatum. Et ergo ſub decem his verſibus, quinquaginta articuli comprehenduntur, quorum quiſq; ante quodlibet Aue Maria, voce vel cogitatione præmittendus; vt ex eo eliciatur deuotionis affectus, vel congratulationis, aut piæ compaſſionis, aut orationis; prout eſt in interlineari gloſa ſignatum. Vnde patet, quod hoc emolumento iſta Roſaria ſequentia prærutilant, quo non operę precium ſit, ſymbolico quinquagenario, ſeu (vt vulgo dicitur) patriloquio contri, ad numerandum Aue Maria; ſed potius debet quiſq; ante ſingula Aue Maria, vnum articulum corde ruminare, ſiue ore promere, de paſſione, vel vita Ieſu, vel Mariæ, & ſic de alijs; tanquã ſi impręſentiarum corporalibus obtutibus coram eſſet, hoc modo, vel conſimili. Eſto habeas præ oculis articulum de flagellatione, leges in hunc modum Roſarium Aue Maria. Quaſi mente deuota diceres. O Maria merito tibi ſæpius cũ Gabriele replico Aue, quia tu es ſine omni væ. ſaluans nos ab omni væ. O impetra mihi de væ peccati mei (propter iſtud væ flagellationis Filij tui) plenam indulgentiam, & in futuro cautionem ſollicitam, ne rurſus eũ peccatis flagellem. Nec immerito hæc peto, quia tu es gratia, cunctarum virtutum plena. O propter hunc articulum, replear, & ego de plenitudine tua; vt dignè flagellato compatiar, & ſequar veſtigia eius. Nam Dominus tecum, tuis orationibus fauens. Non enim fas eſt, ut confundat faciem tuam. O ſit, *3. Reg. 2.* & mecum iu omnibus aduerſitatibus, & vijs meis, in corde, ore, & opere; ne indignus laudator, à laude tua, proliſq; tuæ reijciar, quia es benedicta tu in mulieribus, benedicenda ſuper omnes creaturas. Benedic, & mihi obſecro, per articulum iſtũ; ut dignè te, prolemq; tuam benedicam; cum ſit ipſe, & benedictus fructus ventris tui, cauſa omnis benedictionis noſtræ, in tempore, & æternitate, qui & te interueniente, fructibus operum meorum benedicat. Nam ipſe eſt Ieſus, ideſt Saluator Chrs, cunctos chriſmate gratiæ inungens, cum quo viuis, & regnas, fecunda in imperio cœli. Per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Prædicta

P*Rædicta es*
Maria à Prophetis prædicta, & multipliciter præfigurata. O deſideratiſſima Dña, da mihi torpido, indeſinenter aſpirare ad dulciſſimę tuæ præſentiæ ſolatia, & deſideranter reſonare tua præconia, continuè dicendo, Aue Maria.

ſine vę
Maria ſine væ peccati cōcepta, & nata, & ſp præſeruata. O puriſſima, & Sanctiſſima virgo Maria, impetra peccaminum veniam, & dona, mihi ſemper, & ſtudioſè vitare peccati contagia, & puro tibi corde cōcinere, Aue Maria.

nupta
Maria caſtiſſimo Ioſeph nupta. O Virginea Maria ſctiſſimè in tēplo cōuerſata. & Ioſeph ſpōſo Virgineo pudiciſſimè iūcta, det mihi vtrumq; meritis, & ſanctè Deo viuere, & illibatè tibi, & Ioſeph ſeruire dicendo, Auete coniuges pudoris, Aue.

audis aue
Maria Chrm cōcepit p Aue ſalutata. O Dña Angelorum Chriſfera virgo Maria, da mihi te tali quali ab Angelo ſalutata es, & affectu, & eulogio ſalutare, & Chrm indefeſſè mente concipere, & corpore portare, per dulce illud, Aue Maria.

paris aue.
Maria Chriſtum peperit væ expers gratulata. O alma Dei Mater, per dulcem hāc dulcis Filij tui Natiuitatem, da mihi renaſci ſpiritu, Chriſtumq; parere per bonorum operum fœcunditatem, dum dico Aue Maria.

Scinditur,
Ieſus circuncidit'. O perfectiſſima Maria per hanc pęnalē Filij tui circunciſionē, & per cordis tui intimā cōpaſſionē, da mihi eſſe circunciſum corde, & ore, & ſenſu, ab omnib. quę diſplicent Chriſto, & tibi dum dico, Aue Maria.

aduenivnt
Ieſus à magis adorat'. O Regina cūctorū Regis Chri Mater, placeāt tibi munera deuotionis, dū dico tibi Aue, Facq; me ſemp immolare Thus deuotionis, Aurum charitatis, Myrrham pęnitentiæ, & cōpaſſionis.

ſiſtunt
Ieſus in templo offert'. O tēplum veri Salomonis Maria, propter gladium illum verbum, ſ. Symeonis purificer: vt dignum fiā Tēplū, quo ſemper Filius tuus præſentetur, daq; mihi dignè cōpati, dum dico, Aue Maria.

fugiunt
Ieſus in Ægyptum fugatur. O patientiſſima Maria, propter fugā hanc doloroſiſſimam, da mihi mundum, & carnis delitias, & omne malum fugere ſemper, quia totiēs replico Aue Maria.

duodennis
Ieſus perdit', & reinuenitur. O quæſitrix Dei Maria, da mihi ſemper Ieſum perditum quærere, & reinuenire, & inſtar tui, Ieſum ſollicitè cuſtodire, & dulciter ſecum conuerſari, ſæpius dicendo, Aue Maria.

Mira
Ieſus ſignis mirificus. O ſtupor, ò miraculū Maria, quo grandius in mundo nullū, pp larga cordis tui gaudia de miraculis Filij tui concepta, perfice in me per gratiam, qđ non poſſum per naturam, dum dico tibi, Aue Maria.

docet
Ieſus doctor melliſluus. O virtutum doctrix Maria, per Vitalia illa Verba doctrinæ Filij tui, da mihi ſemp perficere doctrinā Chriſti, cū conſilijs Euangelicis, & mandatis, quotiens replico, Aue Maria.

blaſphematur
Ieſus à multis blaſphematus. O ſumma laus creatoris Maria, nimiū ī blaſphemijs Filij contriſtata, propter illā triſtitiam, da vt ſemper toto corde, & ore, dulciſſimum nomē Domini Ieſu, & tuū benedicam, dicēdo Aue Maria.

ter fleuit
Ieſus fletu rigatus. O ſolamē męrentiū Maria, ī Filij lachrymatione affectum, fac Chro condoleā, eiuſq; exēplo cunctorum aduerſitates lugeam, ſintque lachrymæ meæ panes die ac nocte, vt peccata ſemper defleā dicēdo Aue Maria.

aſello.
Ieſus ramis palmarum honoratus. O gloria Dei, ò decus altiſſimi Maria, propter illud gaudium quo honorato Filio collætabaris, da vt dignum ei ſemper exhibeam honoris cultum, ſæpius ingeminando Aue Maria.

Venditus eſt
Ieſus à Iuda vēditus. O pcioſior cunctis Maria, pp vilē inappciabilis illius pcij Filij tui venditionem, adiuua me ne vnq̄ tranſitoria, quærens vendā Ieſum ſpiritualib. præferens illa; ne indignè dicam Aue.

lauat
Ieſus pedū Lotor humillimus. O mūdiſſima Maria, oīs pulueris peccati neſcia, pp dignantiſſimam lotionē iſtam, laua affectus meos opera, & intentiones: vt ſemper purè concinam tibi, Aue Maria.

atq; cibat
Ieſus panis ſacratus. O fornax viuifici huius panis Maria, per ardorem æſtuātiſſimi amoris filij tui, quo ſe nobis dedit in cibum, ora nos illo pane cœli effici dignos, quia totiēs replico, Aue Maria.

ſudat
Ieſus orās ſudauit. O deuotiſſima Maria pp anxiā illā, & deuotiſſimā orōnē Filij tui, fac nos ſp deuotè orare, & libera cor nrm ab oī inordinato dolore: vt ſp Angelus adſit nobis orantib. deferēs ea ī conſpū Dei.

capiebant
Ieſus capt', & ligatus. O captiuorū redemptrix Maria; pp diram iſtam captiuitatē, pſerua me; ne capiar laqueis carnis, mundi, aut diaboli, neue liger viſco terreni amoris, aut funibus peccatorum.

Conſpuitur
Ieſus ſputis illitus. O pulcherrima mulierū Maria, pp fędā hanc cōſputionem ſpecioſi p̄ Filijs hominum nati tui, fac ne fœdis cogitationibus inquinē faciē imaginis eius, cor, ſ. meū, & aīam, Aue.

velant,
Ieſus vultu velat'. O ſpeculū Sctōrum Maria, pp faciei illius velationē in q̄ cœli, & terra proſpicere exoptant, fac me reuelata facie gloriam Filij tui, & tuā ſpeculari, quotiens dixero, Aue.

cædunt
Ieſus cęſus à pluribus. O virtutū operatrix virgo Maria, propter dilecti Filij tui cęſionem variā, & alaparum duritiam, præſerua me ne Chriſtum cędam manu praui operis Aue Maria.

Pylato
Ieſus corā Pilato accuſatus. O cōſiſtoriū ſupremi iudicis Maria, propter iniuſtas illas accuſationes Filij tui, liberer à reatu peccaminū, & fac, vt meipſum ſemper accuſem, & non alios.

& Herodi.
Ieſus alba veſte illuſus. O virgo prudentiſſima pp illam irriſionē, quā Sapīa Patris, vt ſtultitia eſt reputata, da mihi veram ſapientiā, vt & in aliorum illuſionibus habeam patientiam.

Digitized by Google

Latro

Ieſus latroni cõparatꝰ. O hoium viuificatrix Maria, pp diſſimilẽ hanc cõparationẽ, & inſipientẽ delectationẽ, qua vitæ mortem, luci tenebras, filij tenebrarũ ꝓtulerunt, da vt de me viliter ſentiã, & nunꝙ Diuinis ꝓferã terrena, vt dulciter concinã Aue.

flagellatur,

Ieſus dire flagellatus. O amarũ mare Maria, p acerbam caſtigationem, amaram correptionem, crudam flagellationem Filij tui, ꝓpter magnum illud diluuium ſanguinis ſui, lauer à culpa, & patienter ferã Dei flagella, quia totiens replico Aue.

ſpinis

Ieſus ſpinis coronatus. O 12. Stellis coronata Maria p amorẽ Regis glorię ſpinis coronati, mitrati Sacerdotis diademate, quo ſynagoga illum coronauit, deduc me ad coronã ęternę glĩæ, vt in æternum te glorificem cum Angelis dicendo Aue.

damnat

Ieſus iniuſtè condemnatus. O Mater miſericordię ꝓpter iſtam condemnationem Filij tui iudicis noſtri, libera me à peccatis, ne dãner in tremẽdo iudicio cum impijs, quia tu es Mater Dei, & hominis, rei, & iudicis, quia tibi dico. Aue Maria.

tulit aram.

Ieſus crucis onere grauatus. O crucifera Maria quæ crucẽ paſſionis vnici tui ſp menre tuliſti, pp hanc baiulationem qua inſignè latronũ Filius tuus crucem geſtar, fac vt ſine murmure ferã crucem pœnitentię, indefeſsè concinens, Aue Maria.

Exuitur,

Ieſus veſte nudatꝰ. O verecundiſſima Maria pp verecundiam verecũdi Filij tui corã aſtantib. nudationem, exue me veterem hoĩem cũ actib. ſuis, & verecũdiæ me veſte adorna; dum dico Aue Maria.

tendunt

Ieſus in cruce extẽſus. O amoroſa amplexatrix Ieſu pp diram Filij tui in modũ pellis ſuper crucem porrectionem, expanſionẽ, & extẽſionem, extendar totis neruis in amoroſum amplexum crucifixi; dũ dico Aue.

figendo

Ieſus cruci cõfixꝰ. O Maria veriꝰ Paulo Chřo cruci cõfixa, p atrocẽ Filij tui contrectationẽ, crudeliſſimã ſup crucẽ confixionem, cõfige timore Dei carnes meas, ſimq; ſp Xp̃o cruci cõfixꝰ: vt ſp cõpatienter dicã Aue.

leuant

Ieſus cũ cruce leuatus. O anagogyca cuius aĩa ſuſpendiũ elegit Maria p amarã Ænei illiꝰ ſerpentis tui, ĩ palo crucis exaltationem, da vt infimis contemptis, cor ſurſum habeã ſemper; dum dico tibi Aue Maria.

pia verba.

Ieſus ſeptẽ verba locutꝰ. O taciturna Maria, p ſalutaria illa taciturni Filij tui iu cruce ſeptem verba, per Philomenæ Philãtropię illiꝰ cãtica, præſerua meꝰ, ne deſluã in ocioſa verba; ſed ſæpius tibi replicem. Aue.

Fel guſtat,

Ieſus felle poratꝰ. O dulciſſima Maria, pp felleã iſtã rotationẽ Filij tui, da vt hoc condimento fercula mea condiantur, quatenus fructus vẽtris tui bñdictus ſp ſit dulcis gutturi meo, & dulciter canant tibi Aue.

moritur,

Ieſus ꝓ nobis mortuus. O mundo mortua Maria, per amariſſimam mortẽ Filij tui, & vitæ tuæ, da vt mundo, & cõcupiſcẽtijs eiꝰ mortous ſemper Deo, & tibi viuã, & eius viuificer morte; dũ dico Aue.

latus

Ieſus trãſlãceatus. O transfixa gladio Simeonis Maria, pp cor Filij tui charitatis cuſpide vulneratũ, & p martyriũ confoſſi tui cordis, vulnera cor meum amore Dei: vt flammigerum ſæpius ꝓmat Aue.

à cruce tunc

Ieſus ĩ Matris gremio collocatus. O gerula Chriſti Maria, pp dilecti Filij tui mortui de cruce depoſitionẽ tuo gremio collocationẽ, da vt corde ſemper tecum illum gerã, & tecum lugeam dicendo, Aue.

tumulatur.

Ieſus ĩtumulatus. O alma; i. abſcõdita Virgo Maria, & vetẽ Chřo cõſepulta, pp Filij tui intumulationem, conſepeli me ei: vt in ſolitudine ſemper deliteam, donec ad vitã veram reſurgã, ꝓpter iſtud Aue.

Eduxit

Ieſus de libo Pr̃es. eduxit. O triũphatrix diaboli, cuiꝰ caput cõtriuiſti; pp dignãtiſſimã Filij tui ad lymbũ deſcẽſionẽ, & amicorũ inde eductionẽ, educ de carcere mortis, & purgatorio omniũ fidelium animas.

ſurgit

Ieſus ſurgẽs beatꝰ. O cõſurgẽs Aurora pp ineffabile illud gaudiũ tui cordis, quo ſuper reſurrectione Filij es gratulata, fac vt reſurgam à vitijs, & ambulem in nouitate vitæ; dum dico Aue Maria.

ſcandit

Ieſus cęlo leuatus. O aſcẽdens p deſertũ, vt virgula fumi dulcis Maria, pp glorioſam illã Filij tui aſcenſionẽ, trahe me illo quo abijt dilectus tuus, ò pulcherrima mulierũ ĩ longinquam regionem.

mittit

Ieſus largitor Spiritus. O gratia plena, inſuper & Spũſ ſancti donis referta, propter profuſam Filij tui Spiritũ mittentis charitatis liberalitatẽ, replear & ego donis Spiritus ſancti, q̃a totiẽs dico Aue.

rediturus.

Ieſus iudex iratus. O tricliniũ Trinitatis. O Cõſiſtoriũ tremẽdi iudicis, p oĩa Chři Filij tui myſteria, nobis ſuccurre ĩ tremẽdo Filij iudicio ne excludamur à Regno, & tui ſolio, q̃a totiẽs replicaui; l; tepide, Aue.

Aſſumpta

Maria ſup oẽs cęlos aſſumpta. O dextriſedia Chriſti, pp aſſũptionis tuæ gaudiũ, trahe cor meũ poſt te ſurſum: vt illic ſit mea conuerſatio, vbi tua iam ſacta eſt exaltatio, quatenus continuè dictam Aue.

ornatur

Maria variè adornata. O præfulgida nunc p̃mi;s, q̃ eras ſummis adornata ĩ terris meritis, per rutilum tui ornatũ, adorna me nũc hic virtutib. vt & poſt reſpondeã cęli ſplẽdoribus, propter iſtud Aue.

prælata ſtatu

Maria ĩ cęlis ſtatu p̃lata. O p̃ cũctis venerãda Maria, ĩ cuiꝰ noĩe flectũt genua cũcta, ĩnumerabiliũ pꝰ Filiũ, Deorũ cõſtituta Dea, primas cęli, & primiceria cęlicolarum facta, obſecramꝰ, vt ſicut Sctõrũ es gl̃ia; ita ſis miſerorum aduocata.

fugat,

Maria dęmonibus terribilis, vt caſtrorum acies ordinata. O Regina cęli Dña mundi, ſine cuius oris imperio nullꝰ, vel ſe mouet, aut mutat in vniuerſo, præcipe Angelis, vt nos cuſtodiãt, coerce dæmones ne nobis noceant.

orat.

Maria noſtri ſollicita pro nobis aduocata. O Maria Mater pia, filiorum ſis ſollicita. Recordare quęſumus noſtri; dum ſteteris in cõſpectu Dei, vt loquaris ꝓ nobis bona, qui tibi ſemper canimus. Aue Maria gratia plena.

Prolo-

Digitized by Google

Proloquium in Roſaria ex Monoteſſaron magiſtri Ioan. Gerſonis, confecta ad Chriſti myſteria plenius commemoranda.

MEmor ero ab initio mirabilium tuorum, & meditabor in omnibus operibus tuis,& in adinuentionibus tuis
Pſ. 76. exercebor.Pſalm.Iam alijs qui libenter meditari de Chriſto velint; ſed non ſatis commorari poſſunt,alia obiecta miniſtrabimus,ex toto euangelico decurſu vnum contextũ denumerando,quo ſic multitudine obiectorũ, recompenſent imperſpicacitatem: vt q̃q̃ diu vni inhærere non poſſunt; ſaltem multa habentes cõmemoranda,latius immorẽtur. Tum etiam potiſſimè pp Religioſos quoſq;, collegimus hunc euangelicum totum Dñi Ieſu decurſum,quibus non ſat eſt, vt cæteris, potiora euangelicæ hiſtoriæ monumenta mente verſare;ſed hi ad altiora vocitati, qui &
Rom. 8. ſpiritum acceperunt Dñi: vt non poſſint non ſcire quæ ſunt donata eis à Dño, ẽt ad minimum opus, aut verbum Ieſu repetendum, aut memorandum,
Pſ.104 quodammodo obligẽtur; quippe quibus dedit regiones gentium,& labores populorum poſſidere. Non quidem,vt ocio torpeſcent: ſed vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & cum Pſalmiſta meditẽtur in omnibus operibus eius.Debitum ergo ad hæc memoranda, & quia æquum eſt,nos inducere debet. Debet,& nos ad itidem memorandum trahere,dignitas,& ſublimitas operum illorum. Nihil enim dignius, nil ſublimius mente tractare poterimus. Inter oẽs enim Diuinas auctoritates, quæ ſacris literis continentur, teſte Auguſt. merito euangelica præcellit,ob plurimas quas (longum eſt enumerare) cauſas,quas inq̃ Doctores ſparſim ponũt. Quid enim euangelijs vnquam æquale fiet?quibus vt ait Chryſoſto.vtiq; Deus conuerſatur in terra, homo aſcendit in cęlum,& facta eſt oĩum vna permixtio. In hoc totius perfectionis naturæ rationalis ſumma continetur, & ſm Hieronym. euangelia legis impletio ſunt,& in eis præcepta, & exempla viuendi,pleniſſimè ſunt digeſta;ſed quem non trahet vtilitas horum?hęc enim tanta eſt,vt nulla lingua ſufficiat ad eam.Dicit Chryſoſt.magnũ q̃d ita ſcribẽs.
Vide. Sicut in domum vbicunq; fuerit poſitum euangelium,non audebit accedere diabolus; multomagis aĩam intelligentias habentem tales; & circunferentem,non tanget vnq̃,neque ſuperueniet ei, dæmonis neq; peccati natura.Sanctifica ergo aĩam,ſanctifica corpus tuum,hæc in lingua, & corde tuo ſemp habens.Si enim turpiloquium ſordidat, & dæmones vocat,manifeſtum eſt, ꝙ ſpiritualis lectio ſanctificat,& ſpiritus aduehit gratiam. Attendamus ergo dilecti ſcripturis; etſi nullum aliud, euangelica ſaltem,nobis circumſtudioſa fiant, & hæc præ manibus habeamus. Non.n.otioſè Chři hiſtoria euangelium vocaẽ,eo ꝙ ipſius collatione, & comparatione,oĩa alia verba ferè inania ſunt, & vaneſcũt. Ipſum aũt præ cæteris,bona annunciatio anthonomaticè eſt,& appellatur.Nec quiſq̃ putet noua hęc exercitia eſſe,& ideo contemnenda. Nõ ſunt noua exercitamenta,nec recenter ſunt inuenta;ſed a Sãctis exercitata,& à Sanctis veteribus.Nõne de Cecilia illa theologizante, & non nouelli æui Sancta ſcribitur,ꝙ Euangelium Chriſti, abſconditum ſemper in pectore portabat. Nec diebus,nec noctibus à colloquijs ceſſabat Diuinis. De Euangelij ſcriptoribus,& Apoſtolis eius annũciatoribus taceo,quanti.n.illi Euangelium faciebant,facilè eſt coniectare ex circumferentia Barnabæ,qui & ſecum ſepelijt illud,cum quo & ſub Zenone in monumento inuentum.Nonne & poſt hos doctiſſimi quique,euangelijs ſe tradidiſſe leguntur.Teſtimonio ſunt concordantiæ Euangelicæ diui Patris noſtri Auguſt. Patriarchæ illius Conſtantinopolitani Ammonij Alexandrini,& Euſebij Ceſarien.canones.Continuum Thome,hoc pñs Monoteſſaron Gerſonis, opa quoque plerorũq; aliorum. O igiẽ quiſquis voles agere,quod dignum & iuſtum, quiſquis memorari q̃d cõmodoſum,quiſquis exerceri iuxta exercitia maiorum & Doctorum,ſequẽtia Roſaria complectere, Euangelia cara habere, & ea viuaci corde circunferre ſtudeto.Ideo enim Monoteſſaron Gerſonis ſub verſibus complexi ſumus: vt facilius ea memoriæ commendaremus. Et qui horum deductionem volet,in auctore ſuo eam requiret,cuius & capitula ſunt in gloſula interlineari notata. Et p dies Roſaria diſtinximus;ne multitudine obruerentur; videlicet hoc modo; vt ſcilicet legatur.

Feria	2.Roſarium primũ	ſ.	Pricipio mut⁹ dat.
	3.Roſarium ſcdm.		Munda centurio.
	4.Roſarium tertiũ.		Mechã lux mundi.
	5.Roſarium quartũ.		Vinea,nec veſtem.
	6.Roſarium quintũ.		Egreſſus monuit.
	Sabb.Roſariũ ſextum.		Mẽs uires habit⁹.
	Dñic.Roſariũ ſeptimũ.		Veſpere cõfregit.

Et nota; ꝙ quemadmodum hic habentur ſeptem Roſaria,vitam & paſſionem Ieſu ſingularius reſpicientia,cum vno, quod reſpicit generalem decurſum vitæ,& paſſionis Dominicæ ſimul.Sic & in diſtinctione altera habentur totidem Roſaria, laudi virgineæ,ſingulis diebus applicabilia,cum vno generali cõplectenti ſimul omnia.ſ.Triclinium: vt & feruentior ſingulis diebus, nouam ſibi deuotionis materiam inueniat, & qui noluerit innouare quotidie ſingula, legat,vel illa generalia.

Item dicas ſæpius. Aue benigne Domine Ieſu Aue Ieſu.
gratia plenus, miſericordia tecum, benedicta vita,paſſio,vulnera, & mors tuæ, & benedictus ſanguis pretioſus vulnerum tuorum. Amen.

Vel ſic. Aue benigne Dñe Ieſu.Aue Maria &c.

Itemq;. Eya Maria triſtitia plena, dolor vndiq; tecum,afflicta tu in mulieribus,& afflictiſſimus fructus ventris tui,Ieſus Chriſtus. Amen.

Item. Nos cum prole pia benedicat Virgo Maria.

Item benedictum ſit dulce nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, & dulciſſimæ Virginis Mariæ matris eius, & tota cœleſtis curia,ſit benedicta in ęternum, & vltra. Amen.

Capi-

Digitized by Google

Principio
Io.1. Luc.1. Mat.1. In principio erat verbum,& verbum erat apud Deum,& Deus &c.
Capl'm 1.Gerſonis.

mutus
Apparuit Angelus Zachariæ ſtans à dextris altaris incenſi.
Capitulum 2.

dat aue
Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatẽ Galileæ &c. ad Virginem.
3.

montana
Exurgens autem Maria abijt in montana cum feſtinatione.
4. 5.

liberq;
Liber generationis Ieſu Chriſti Filij Dauid filij Abraham.
6.

Cum Ioſeph
Luc.2. Mat.2. Cũ eſſet deſpõſata Mater eius Maria Ioſeph anteq̃ cõueniret inuenta eſt habẽs in vtero de Spiritu ſancto.

hinc peperit
Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis.
7.

cantant
Angeli cantant gloria in excelſis Deo. Paſtores adorant.

ſcidit
Et poſtquam conſummati ſunt dies, vt circunciderctur Puer.
8.

tria reges
Magi ab Oriente venerunt Hieroſolimam dicẽtes, vbi eſt qui natus eſt.

Siſtitur
Luc.2. Matt.2 Luc 3. Mat.3. Tulerunt Ieſum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino.
9.

Ægypto
Fugerunt in Ægyptum vſque ad obitum Herodis.
10.

perdunt
Inuenerunt eum in templo ſedentem in medio Doctorũ.
11.

verbum
Factum eſt Verbum Domini ſuper Ioannem in deſerto.
12.

lauat almum
Ieſus baptizatur à Iohanne in Iordane.

Qui fuit
Luca 3. Qui fuit Heli,q fuit Mattat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi.
13.

eſurijt
Ductus eſt Ieſus in deſertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo.
14.

non ſum
Helias es tu? non ſum. Propheta es tu? non ſum.
15.

remanens
Vidi columbam deſcendentem,& mãſit ſuper eum.

vbi rabbi.
Rabbi vbi habitas? Dicit eis. Venite & videte. Venerunt,& viderunt.
16.

Vina dat
Io.2. Nuptiæ factæ ſunt ĩ Chana Galileæ, & erat Mater Ieſu ibi.
17.

e templo
Eiecit vendẽtes de templo. Oues quoque,& boues, & nũmulariorum effudit ęs.
18.

Nichodemus
Homo ex Phariſęis Nichodemus nomine Princeps Iudæorum,hic venit ad Ieſum nocte.
19.

ſic Deus
Sic Deus dilexit mundum: vt vnigenitum Filium ſuum daret.
20.

audit
Amicus autem ſpõſi ſtat,& audit eum, & gaudio gaudet, propter vocem ſpõſi.
20.

In vinclis
Mat.14 Mar.6 Luca 3. & 4. Io.4. Herodes tenuit Ioannem, & alligauit eum.
21.

puteum
Ieſus fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſuper fontem.
22.

Rex
Erat quidem Regulus,cuius filius infirmabatur Capharnaum.
23.

præcipitent
Duxerunt eum vſq; ad ſupercilium mõtis: vt præcipitarẽt eum.
24.

cito regnum.
Pœnitentiam agite. Appropinquabit enim regnum cœlorum.

Peccator
Luca 5. & 4. Matt.8. Mar.1. Exi a me Domine, quia homo peccator ego ſum &c.
25.

vocat bos
Venite poſt me faciam vos fieri piſcatores hominum.
26.

tibi quid
Quid tibi, & nobis Ieſu Nazarene,ſcio quòd ſis Sãctus Dei.
27.

ſocrus
Socrus Simonis tenebatur magnis febribus.
28.

omnia ſanat.
Et oẽs male hñtes curauit: vt adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam. Ipſe infirmitates noſtras tulit.
29.

Pernox
Luca 6. Mar. 3. Factum eſt in dieb' illis, & Ieſus aſcendit in montem orare.
30.

monte beat
Beati pauperes ſpiritu &c.
Beati mites quoniã ipſi.
Beati qui lugẽt qm̃.

vos ſal
Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal euanuerit in quo ſallietur?

periuria
Iterum audiſtis, qa dictum eſt antiquis nõ periurabis. Ego aũt dico vobis non iurare omninò.

caſus
Audiſtis,quia dictũ eſt. Oculũ pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico vobis.

Dilige
Matt.6. Audiſtis,quia dictũ eſt. Diliges ꝓximũ tuum, & odio habebis inimicum tuũ. Ego autem.

inſtitiam
Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus.

Pater orans
Sic enim orabitis. Pater noſter qui es in cęlis. Sanctificet' nomen tuum.

vnge
Tu autem cum ieiunas vnge caput tuũ, & faciem tuam laua.

Duobus
Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Non poteſtis Deo ſeruire,& Mãmonę.

Sis miſerans
Mat. 7. Luc.11. Eſtote miſericordes ſicut,& Pater veſter miſericors eſt.

canibus
Nolite Sanctum dare canibus,neq; mittatis margaritas veſtras ante porcos.

lapidem
Si petierit panem, nunquid lapidem porriget illi?

falſos fuge
Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium.

in altum
Qui venit ad me ſimilis eſt ædificanti domum, qui fodit ĩ altum,& poſuit fundamẽtum ſupra petram.

Munda

Digitized by Google

Mat. 8. Mar. 1. & 4. Luc 5. 7. & 9.	*Munda* Leproſus adorabat eum dicens. Domine ſi vis potes me mundare. 31.	*centurioque* Domine puer meus iacet in domo paraliticus. 32.	*naym* Ibat Ieſus inciuitatē q̃ vocať Naym. 33.	*vulpes* Sequar te quocunque ieris. Et dixit illi Ieſus. Vulpes foueas habent. 34.	*quia dormit.* Ipſe vero dormiebat,& erat in puppi ſuper ceruical dormiens. 35.
Matt. 8 & 9. Mar. 2. & 5. Luce 5. & 8.	*In porcos* Si eicis nos mitte nos in porcos. 36.	*lecto* Surge tolle grabatum tuum, & ambula. 37.	*Matthæus* Fecit ei conuiuium magnū Leui in domo ſua. 38.	*ſanguine* Et ecce mulier quæ fluxū ſanguinis patiebatur. 39.	*cumi* Tabita cumi; hoc eſt. Puella tibi dico ſurge. Et reuerſus eſt ſpiritus eius. 40.
Mat. 9. 11. 13 & 14. Mar. 5. & 6. Luc. 7.	*Faber hic* Nonne iſte eſt fabri filius. Nonne mater eius dicitur Maria? 41.	*ad meſſem* Meſſis quidem multa operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum. 42.	*venturus* Tu es qui venturus es an alium expectamus. 44.	*crine* Rogauit Ieſum quidam Phariſæus, an vides hanc mulierem? 45.	*necatur.* Miſſo ſpiculatore præcepit Herodes auferri caput Ioannis. 46.
Io 5. & 6. Mat. 14 Mar. 6 Luc. 9.	*Angelus* Angelus Domini ſecundum tempus deſcendebat in piſcinam. 47.	*omne dedit* Pater omne iudiciū dedit Filio: vt omnes honorificent Filium.	*vocem* Audient mortui vocem Filij Dei,& qui audierint viuent.	*teſtis* Si ego teſtimonium perhibeo de me teſtimonium meum non eſt verum.	*duo piſces* Eſt puer vnus hic habens quinque panes. 50.
Io. 6. Math. 11. 12 Mar. 3 Luc. 10. 11.	*Hinc mare* Cum ſero factum eſſet deſcenderunt diſcipuli eiꝰ ad mare. 51.	*panis ego* Ego ſum panis vitę, qui venit ad me non eſuriet. 52.	*tibi vę* Væ tibi Corozaym væ tibi Bethſayda. 54.	*digito* Si in digito Dei eijcio Dæmonis. 55.	*mea Mater.* Ecce mater mea, & fratres mei. 56.
Math. 11. 12. Luc 10. 11.	*Iona* Sicut fuit Ionas in ventre ceti. 57.	*cadit Sathanas.* Videbam Sathanā, ſicut fulgur de cęlo cadentem. 58.	*latrones* Homo quidam deſcendebat de Hieruſalem in Hierico. 59.	*Martha* Martha autem ſatagebat circa frequēs miniſterium. 60.	*peto tres.* Quis veſtrum habebit amicum. Amice accommoda mihi tres panes. 61.
Luc 6. 4. 8. Math. 12. 13. Mar. 2. 3. 4.	*Fricantes* Diſcipuli eſuriētes cœperunt vellere ſpicas. 63.	*aridam* Et erat ibi homo,& manus eius dextera fuit arida. 64.	*mulieres* Et mulieres multę quæ erant curatę à ſpiritibus. 65.	*femina* Ecce exijt qui ſeminat ſeminare ſemē ſuum.	*grano.* Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis.
Math. 13. 15. Mar. 7.	*Hæc tria* Simile eſt regnum cœlorum fermento quod acceptum mulier abſcondit.	*quære in agro* Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. 66.	*corbam* Si homo patri, aut matri corbam dixerit. 67.	*Chananęa* Mulier Chananæa egreſſa de finibus illis. 68.	*ſpuitque* Et expuens tetigit linguam eius. 69.
Mat. 15 16. 17. Mar. 8. Luc. 9.	*Quattuor* Erant autem qui manducauerāt: quaſi quattuor millia. 70.	*ennoſtis* Faciem cęli dijudicare noſtis. 61.	*quem dicunt* Quem dicunt homines eſſe Filiū hominis. 73.	*cum cruce* Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum. 74.	*Thabor.* Poſt dies ſex transfiguratus eſt Ieſus. 75.
Mat. 17 Mar. 9. Luc. 9.	*Ieiunans* Hoc genus non poteſt exire, niſi in ieiunio, & oratione. 76.	*tempus* Tempus meum nōdū aduenit vos aſcēdite ad diem feſtū. 77.	*quæretis* Quæretis me, & nō inuenietis, & vbi ego ſum vos nō poteſtis venire.	*qui ſitit* Si quis ſitit veniat ad me,& bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura fluēt de ventre. &c.	*aſtant.* Aſtant miniſtri venientes ad Pontifices dicentes. Nunquam ſic locutus eſt homo.

Mecham

Digitized by Google

Mœcham

Io 8 & 9 & 10. Mat.17 Adducunt ei mulierem in adulterio deprehenſam.

78.

Lux mundi

Ego ſum lux mũdi. Qui ſequitur me nõ ambulat i tenebris.

79.

luto

Lutum fecit ex ſputo, & aperuit oculos cęci nati.

80.

Paſtor

Qui non intrat in ouile ouium; ſed aſcendit aliunde ille fur eſt.

82.

ſtateremque.

Mitte hamum, & aperto ore piſcis inuenies ſtaterem.

83.

Qui minor

Mat.18 Luc.12. Intrauit in eos cogitatio quis eorum videretur eſſe maior.

84.

argue

Si peccauerit in te frater tuus, corripe illum.

85.

quod debes

Redde quod debes Et procidens cõſeruus ille.

86.

tecto

Nihil opertum eſt. Quod in aure audiſtis prædicabitur ſuper tecta.

88.

petit hæres.

Magiſter dic fratri meo: vt diuidat me cum hæreditatem.

Horrea

Luc.13. Mat.19 Deſtruam horrea mea, & maiora faciam.

89.cap.90.

Pilatus

Aderant quidam nunciantes de galileis, quorum ſanguinem miſcuit Pylatus cũ ſacrificijs eorum.

erecta

Mulier annis 18. Erat incuruata, nec poterat omnino ſurſum reſpicere.

91.

vxore

An liceat homini demittere vxorem.

92.

ſinatis.

Sinite paruulos venire ad me; talium eſt enim regnum cęlorum.

93.

Hæc dragmas

Luc.13 Mat.19 & 20. Quæ mulier habens dragmas decem, Et ſi perdiderit dragmam vnam.

94.

Vitulum

Homo quidam habuit duos filios &c. Adducite vitulum ſaginatum.

bonus

Quid me dicis bonum. Nemo bonus, niſi vnus Deus.

95.

omnia nos

Ecce nos reliquimꝰ omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?

96.

operantes.

Exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuã.

97.

Anguſta

Luc 13. & 14. Contendite intrare per anguſtam portam.

98.

Hidropicus

Quidam hidropicꝰ ſanatur. Et de vocatis ad nuptias.

99.

inuites

Cum facis prandiũ, aut cœnam noli vocare amicos.

100.

cœnaque

Homo quidam fecit cęnam magnam & vocauit multos.

turris.

Quis volens turrim ædificare non prius computet ſumptus?

101.

Vilicus

Luc 17. Io.10. Homo quidam erat diues qui habebat villicum, & hic dif.

102.

Vlcera

Homo quidam erat diues, & induebatꝰ purpura, & biſſo.

103.

ſeruus arans

Quis veſtrum habẽs ſeruum arãtem &c. Serui inutiles ſumus.

104.

encenia

Facta ſunt encęniã Hieroſolymis, & hiemps erat.

105.

quærunt.

Quærebant ergo Iudæi apprehendere eũ, & exiuit de manibus eorum.

Lazarus

Io.11. Mat.20 Mar.10 Luc.11. Erat quidam languens Lazarus a Bethania.

106.

expedit.

Collegerunt pontifices conſilium &c. Expedit vt vnꝰ moriatur.

107.

occident

Ecce nos aſcendimus Hieroſolymã, & filius ho. tra.

108.

denoſque

Occurrerunt ei decẽ viri leproſi. Qui ſteterunt a longe, &

109.

pararent.

Samaritani non receperũt diſcipulos miſſos, vt pararent Ieſu.

110.

Dic ſedeant

Mat 20 Mar.10 Luc 18. Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi.

111.

videam

Cęcus ſedebat ſecus viam dicẽs. Domine vt videam.

112.

Zachæus

Zachæus quærebat Ieſum videre quis eſſet aſcendens in arborem ſicomorũ.

mnas

Homo quidam nobilis &c. dedit ſeruis ſuis decẽ mnas.

duo cœci.

Egredientibus illis ab hierico duo cęci illuminati ſunt.

113.

Vnguentum

Mat.17 Mar.14 Io.12. Mat.21 Mar 11 Luc.19. Maria Magdalena fracto alabaſtro effudit.

114.

palmas

Et acceperũt ramos palmarum, & exierunt.

115.

flens

Videns ciuitatem fleuit ſuper illã dicens. quia ſi cognouiſſes, & tu.

116.

eijciens

Eijciebat de templo vendentes, & ementes in illo.

tonitruum dat.

Gentiles ad Philippum dicunt volumus Ieſum videre.

117.

Ficum

Mat.21 & 11. Mar.11. & 21. Luc.20. & 18. Cum vidiſſet ficulneam habentem folia.&c. maledixit.

118.

baptiſma.

In qua poteſtate hæc facis &c. Baptiſmus Ioannis: vnde erat.

119.

nec eo

De duobus filijs quorum alter fecit voluntatem Patris.

120.

iudex

Iudex qui Deũ non timebat, nec homines reuerebatur.

121.

Deus eſto.

Duo hoĩes aſcenderunt in templum, vt orarent &c. Deus ꝓpitius eſto mihi peccatori.

Munda

Digitized by Google

Mat. 21 22 Mar. 12 Luc. 20. 11.	*Vinea* Quidam plantauit vineam &c. Forſitã verebuntur Filium meum. 122.	*non veſtem* Homo quidam fecit nuptias Filio ſuo. 123.	*nummiſmata* Licet tributum dare Cæſari, an non? 124.	*nubere* In regno cœlorum neq; nubent, neque nubentur. 125.	*quærit* Magiſter quod eſt mandatũ magnũ in lege. Diliges Dominum Deum tuum. 125.
Matth. 23. Mar. 12 Luc. 20. 11. 13. & 21.	*Filius* Quid vobis videtur de Chriſto, cui' filius ſit. Dicunt ei Dauid. 127.	*in cathedra* Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & Phariſæi. 128.	*væ væ* Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ. 129.	*ſanguis* Ecce ego mitto ad vos Prophetas, vt veniat ſup vos omnis ſanguis iuſtus.	*duo donat* Vna vidua miſit duo minuta in Gazophilatium. 130.
Matth. 24. Mar. 13 Luc. 21. 17. 20. & 22.	*Aſpice* Magiſter aſpice quales lapides, & ſtructura. [illegible]	*bella* Cum audieritis prælia, & ſeditiones, nolite terreri. Oportet enim hæc fieri; ſed nõdum ſtatim finis.	*ante reges* Dum ſteteritis ante Reges, & Præſides nolite præmeditari quemadmodum reſpondeatis.	*fuga neque* Orate ne fuga vrã fiat hieme, vel Sabbato. Erit enim preſſura magna.	*ſed hic eſt* Et dicent uobis, ecce hic, ecce illic. 132.
Mat. 24 Mar. 13	*Signa, & erunt* Et erunt ſigna in Sole & Luna, & Stellis & in terris præſſura gentium præ confuſione ſonit' maris, & fluctuum.	*Noe* Sicut fuit in diebus Noe; ſic erit in aduentu filij hominis. Sicut enim erant ante diluuium.	*tunc duo erunt* In illa nocte erunt duo in lecto, vno vnus aſſumetur, & alter relinquetur. Duo erunt molentes.	*manibus* Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes.	*mora tardans.* Si autẽ dixerit malus ille ſeruus i corde ſuo moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere: conſ.
Matth. 25. 26. Io. 12. 13. Mar. 18 Luc. 21.	*Virgo* Tunc ſimile erit regnum cœlorum decem virginibus. 134.	*quinq; dedit* Homo quidam peregrè proficiſcens vocauit ſeruos ſuos & tradidit illis bona ſua.	*miſerans* Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Sitiui, & dediſtis mihi bibere. hoſpes fui, & col. &c.	*nec credere* Cum autem tanta ſigna feciſſet corã eis non credebant in eum. 135.	*vendit* Quis vultis mihi dare, & ego uobis. 136.
Matth. 26. Mar. 14 Luc. 22. Io. 13.	*Paſcha tibi vis* Vbi vis paremus tibi, vt manduces Paſcha? 137.	*lauat* Et cœna facta ſurgit, & cœpit lauare diſcipulorũ pedes. 138.	*atque cibat* Accipite, & comedite hoc eſt corpus meum. 139.	*terret* Veruntamen ecce manus tradẽtis mecum eſt in menſa. 140.	*minor altus* Qui maior eſt in uobis fiat, ſicut minor. Et qui præceſſor eſt ſicut miniſtrator Nam quis maior.
Io. 14.	*Turbetur* Non turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum, & in me. 141.	*veniam* Nõ relinquam vos orphanos, veniam ad vos. Adhuc modicũ, & mundus me iam non videt.	*ſi quis me* Si quis diligit me ſermonem meũ ſeruabit. Et Pater me' diliget eum.	*gaudea* Si diligeretis me gauderetis vtique, quia ad Patrem vado, quia Pater maior me eſt.	*hinc nos* Sicut mandatum dedit mihi Pater ſic facio. Surgite eamus hinc.
Io. 15.	*Vitis* Ego ſum vitis vera, & Pater meus agricola eſt. Omnẽ palmitem in me nõ ferentem fructum tollet eum.	*præceptum* Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos, maiorẽ hanc dilectionem nemo habet.	*mandans* Hæc mando vobis, vt diligatis inuicẽ. Si mũdus vos odit, ſcitote, qa me priorem vobis o.	*odio* Qui me odit, & Patrem meum odit. Si opera non feciſſem in eis &c. Nunc autem, & viderunt, & oderunt.	*veneritque* Cum uenerit Paraclitus, quẽ ego mittam uobis à Patre Spiritum ueritatis. qui à Patre procedit ille t.
Io. 16.	*Vado* Vado ad eum qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis.	*ſed arguet* Et cum venerit ille arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.	*en modicum* Modicum, & iam non videbitis me, & iterum modicũ, & videbitis me, qa vado ad Patrem.	*mulier* Mulier cum parit triſtitiam habet, qa venit hora eius. Cũ autẽ pepererit puerum iam non meminit præſſuræ.	*pete ſi quid.* Amen amen dico uobis. Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit uobis.
Io. 17.	*Subleuat* Subleuatis oculis dixit. Pater clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te.	*exiui* Ipſi acceperunt, & cognouerunt verè, quia à te exiui, & crediderũt, quia tu me miſiſti.	*perijt* Nemo ex his perijt niſi filius perditionis, vt ſcriptura impleatur nunc autem venio ad te.	*credent* Non pro his rogo tantum; ſed pro eis qui credituri ſunt p verbum eorum in me.	*ſimul vnum.* Rogo, ut oẽs unum ſint, ſicut tu Pater ĩ me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unũ ſint.

Egreſ-

Digitized by Google

Io.18. Mar 14 Luc.22.

Egreſſus
Egreſſus eſt Ieſus cum diſcipulis ſuis trans torrentem cę dron.
142.

monuit
Sedete hic donec vadam illuc,& orẽ, Et aſſumpto Petro.

ter, & orat
Pater ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte. Veruntamen non ſicut ego volo; ſed ſicut tu.

ſudat
Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttę ſanguinis decurrentis in terram. Et cum ſurrexiſſet &c.

ab alto
Apparuit autem illi Angelus de Cœlo confortans illum.

Io.18. Mat.26 Mar.14 Luc.22.

Excitat
Vigilate & orate,vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt caro autem infirma.

occurrit
Surgite eamus. Ecce appropinquabit hora,& filius hominis tradetur in manus peccatorũ.

ſtrauit
Vt ergo dixit eis Ieſus, ego ſum abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram.

dedit oſcula
Et oſculatus eſt eũ. Dixit illi Ieſus.Amice ad quid veniſti.

ſanat.
Et cum tetigiſſet auriculam eius ſanauit eum.Erat autem nomen ſeruo Malchus.

Mat.26 Mar.14 Io.18.

Captum
Tunc acceſſerunt, & manus iniecerũt in Ieſum, & tenuerunt eum.

fune ligant
Cohors autem,& tribunus ligauerũt eum.

fugiunt
Tunc diſcipuli relicto eo omnes fugerunt.Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum.

Annam
Duxerunt eum ad Annam primũ.Erat autem ſocer Cayphę.

negat hinc ter.
Petrus negauit ſecundum traditionẽ concordantiũ Euangeliſtarum.
143. 144. 145.

Mat.26

Accuſant
Princeps Sacerdotum,& omne conſilium quærebant falſum teſtimonium.
146.

ſpuitur
Et viri qui tenebãt eum illudebant ei.

velant
Et velauerunt faciẽ eius.

cadendo
Et colaphis eum ceciderunt, & dabant ei alapas.

Pilato
Surgens omnis multitudo vincientes eum duxerũt ad Pilatum.

Io.18. & 19.

Herodi
Et vt cognouit, ꝙ de Herodis poteſtate eſſet remiſit eum ad Herodem.

Latro
Eſt conſuetudo vobis.Quem ergo vultis dimittam.

flagellant
Tunc Pilatus apprehendit Ieſum, & flagellauit.

heu purpura
Et veſte purpurea circundederunt eũ.

ſertum
Et milites plectentes coronam de ſpinis,impoſuerunt capiti eius.

Luc.22. & 23 Io.19.

Heu colitur
Veniebant ad eum, & dicebant. Aue Rex Iudæorum.

præſent
Exiuit ergo Ieſus portans ſpineam coronam,& purpureũ veſtimentum.

damnatq;
Adiudicauit fieri petitionem eorum.

crucem
Et baiulans ſibi crucem exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum. 147.

mulieres
Sequebatur eũ turba multa, & mulieres quæ plangebãt, & lamentabanť eũ.

Luc.23. Io.19.

Exuitur
Milites cum crucifixiſſent eum acceperunt veſtimenta.

tendunt
Extendentes eum, ſicut pellẽ dinumerabilia facta ſunt omnia oſſa eius.

figuntque
Ibi crucifixerunt eũ manibus, & pedib⁹ dirè transfixis.

leuant
Cum Cruce in aera leuatur, & latrones vnum à dextris, & vnum à ſiniſtris.

titulum dant.
Scripſit autem Pilatus titulum, ꝙ cum legiſſent.

Mat.27 Luc.23. Io.19.

Comitia
Prætereuntes autẽ blaſphemabãt eum mouentes capita ſua.

ignoſcas
Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.

hodie
Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo.

mulier
Mulier ecce Filius tuus. Ad diſcipulũ autem Ecce Mater tua.

tenebræ ſunt.
A Sexta autem hora vſque ad horam nonam tenebræ factæ ſunt ſup terrã.

Mat.27 Mar.15 Io.19. Luc.23.

Clamat Hely
Et circa horam nonam clamauit Hely &c. hoc eſt.

ſitio
Poſtea ſciens Ieſus &c.vt conſummaretur Scriptura dixit. Sitio.

conſummo
Et cum accepiſſet Ieſus acetum. dixit conſummatum eſt.

Pater
Et clamans Voce magna ait. Pater in manus tuas.

moriturq;
Et inclinato capite emiſit ſpiritum.

Io.20. Mat.27

In limbum
Et ſtatim anima ei⁹ Patres in limbo viſitauit lætificans eos.

latus
Vnus militum lancea latus eius aperuit.

a cruce tunc
Ioſeph mercatus ſyndonẽ deponens inuoluit.

gremio
Corpore depoſito Domina gratiſſima deuotiſſimè in gremio ſuſcipit.

tumulatur.
Et poſuit eum Ioſeph in monumento ſuo nouo.
149.

Mens

Digitized by Google

Mens In primis benedico animam Chriſti præcellentiſſimam.	*vires* Vires, & potentias animæ Chriſti, tàm vegetatiuas; quàm ſenſibiles, & intellectuales.	*habitus* Virium habitus, tã ſpeculatiuos; quàm practicos.	*ſpecies* Species intelligibiles, & ſenſibiles.	*affectus grandis.* Vim affectiuam tã concupiſcibilem; q̃ iraſcibilem cum affectionibus.
Te benedico O caput ſuper omnia exaltatum, & ſpinis 72. depreſſum.	*caput os* O os veraciſſimum a Iuda oſculatum.	*aures* Benedictæ aures quæ audierunt crucifige, crucifige.	*lingua* Benedicta lingua quæ guſtauit acetũ.	*oculoſque* Benedicti oculi qui velo fuerunt velati.
Brachia Benedicta brachia dirè ſuper crucem retorta.	*ſtringo manus* Benedictæ manus pro me crucifixe.	*cor laudans* Benedictũ cor crebro pro me contriſtatum.	*pelle* Benedicta pellis pro me flagellata.	*latuſque* Latus benedico pro me transfoſſum.
Laudo pedes Benedicti pedes transfoſſi clauis.	*genua* Benedicta genua ſæpius in oratione curuata.	*ſimilis intima* Benedicta intima, & inteſtina oĩ acerbitate diſcraciata.	*vulnera* Benedicta vulnera horride dilacerata.	*& oſſa.* Benedicta oſſa varie afflicta.
O ſanguis Benedictus ſanguis grandi profluuio profuſus.	*caro* Benedicta caro ſanctiſſima in cruce aſſata.	*& o corpus* Benedictum totum corpus omni genere paſſionum vndique expoſitum.	*nomen* Benedictum nomẽ humiliatum, ſanctificatum, & exaltatum.	*Deitate* Benedicta ſancta Deitas, ab omnibus tunc neglecta.
Mitra bona Pro epiſcopalibus inſignijs, pro mitra ſpinas.	*chiroteca* Pro chyrotecis clauis groſſis indueris.	*chlamys* Pro chlamyde, aut pallio Archiepiſcopali veſte alba.	*ſandalia* Pro ſandalijs confoderunt pedes clauis ferreis.	*ſceptrum.* Pro baculo Epiſcopali dabant tibi arũdinem.
En albam Pro alba illuderis veſte Herodiana.	*caſulam* Pro caſula charitatis figura veſte purpurea.	*vel amictum.* Pro amictu obtegeris vili in deriſionẽ velo.	*ſtola* Pro Sacerdotali ſtola illuſus es fune penoſitaris.	*manipulus.* Pro manipulo, aut ſudario reſte ligaris dura.
O galeam Pro regali galea velamen oculorum.	*gladios* Pro gladio virgam arundineam, & ferreos clauos.	*loricam* Pro lorica tunicam inconſutilem, & cutem dire vndique perforatam.	*lancea.* Pro lancea. eſt tibi lancea militis lateri infixa.	*ſcutum.* Pro ſcuto in humeris onuſtam nimis crucem.
Cæſio Hi modi curationum. Primo circuncidi pro me ſanando voluiſti.	*balnea* Secundo curaſti me balneo in baptiſmo.	*diete* Tertio curaſti me bona dieta quadraginta diebus ieiunando.	*confectio* Quarto curaſti nos confectionibus ſpecierum. id eſt corpore & ſanguine.	*ſudor* Quinto curaſti nos ſudore ſanguineo ĩ monte Olıueti.
Vnguento Sexto. Curaſti nos vnguẽto ſputorum fœtidiſſimorum.	*emplaſtroq;* Septimo. Curaſti nos emplaſtro quando oculos tuos velo obtegiſti.	*minutio* Octauo. Curaſti nos minutione, quando totiens ſanguinem effudiſti.	*potus* Nono curaſti nos potu, quando fel & acetum guſtaſti.	*& orat.* Decimo curaſti nos oratione, quãdo indefeſſe pro me oraſti.

Veſpere

Digitized by Google

Math. 28. Mar. 16 Io. 20. Luc. 24. *Veſpere* Veſpere autem Sabbati quæ luceſcit in prima Sabbati. c. 50.	*confregit* Confregit portas æreas, & vectes ferreos confregit.	*duxit* Duxit patres ſecundum Ludolphum i Paradiſum.	*ſurgit* Surrexit nõ eſt hic. Quid quæritis viuẽtem cum mortuis?	*duo in albis:* Dum ergo ſtetet vidit duos Angelos in albis ſedentes.
Cerne modum Reſurrectionis qualitatem, & etiam reſurgentis vide infra.	*cauſam* Cauſalitas reſurgẽtis, & quare reſurrexit infra.	*cur vulnera* Quare vulnerum cicatrices retinuit.	*gaudia* Multipliciter apparuit ſuis dilectorib. viuus.	*dicta.* Figuræ, & prophetiæ reſurrectionis.
Io. 20. *Magdal. mulier.* Mariæ Magdalenæ in ſpecie hortulani. Item mulieres accellerunt, & tenuerunt.	*Petro* Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.	*vel Emaus* Duo ex diſcipulis ibant illo die in caſtellum Emaus.	*ſero* Cum ſero eſſet die illa vna Sabbatorũ.	*redit & poſt.* Poſt dies autẽ octo iterũ diſcipuli erãt intus, & venit Ieſus.
Io. 21. Mar. 16 Luc. 24. Act. 1. *Ad mare* Poſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus ad mare. Manifeſtauit autem ſic. Erant.	*fert Petro* Dixit Ieſus Petro. Sequere me. Cõuerſus Petrus vidit diſcipulum.	*Galilæa* Vndecim autem diſcipuli ibant in Galilæam in montem, vbi conſtituerat.	*veſcitur* Recumbentibus vndecim diſcipulis.	*exit* Eduxit autem eos foras in Bethaniã.
Conueſcens Conueſcens præcepit illis ab Hieroſolymis ne diſcederent; ſed ex	*docuit* Non eſt veſtrũ noſſe tempora, vel momẽta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.	*ſcandens* Et cum hæc dixiſſet videntibus illis eleuatus eſt.	*benedixit* Et eleuatis manibus benedixit illis.	*& aſtant.* Cum intuerentur in cœlum euntem illũ. Ecce duo viri.
Quomodo Aſcenſionis qualitas quomodo aſcendit, quia patenter propria virtute gaudentur decenter.	*cur* Quare aſcendit, & aſcenſionis rationabilitas, quia iuſtum, decet, & propria vis, & Pater vocat.	*vel quo* Attendatur aſcenſionis Chriſti ſublimitas, ad dexteram, iudex omnium.	*prędicta* Figuræ, & prophetiæ de aſcenſione. Aſcendit pandens iter.	*vel vtilitates* Vtilitas aſcenſionis nobis prouenſens: vt exoret, viam mõſtre
Complentur De Pentecoſte. Et dum complerentur dies Pentecoſtes.	*tonat* Factus eſt repente de cœlo ſonus.	*implentur* Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto.	*fanturque* Locuti ſunt varijs linguis, prout Spiritus ſanctus dabat.	*ſtupeſcunt* Facta hac voce conuenit omnis multitudo, & mẽte ĩfuſa.
En donum Septem dona Sancti ſpiritus, duodecim fructus Spirit⁹ gratias gratum facientes, & inſpirationes.	*quotiens* Viſibiliter inuiſibiliter. In terra de cœlis in Mariã, ſuper Chriſtũ ſuper Apoſtolos.	*quæ cauſa* Propter promiſſi impletionem: vt firmaret in fide, vt ſolaretur.	*modus* Patenter verè potẽter ſapienter.	*bona ſigna.* Signa per quæ coniecturat homo ſe habere Spiritum ſanctum.
Ecce docent Populo prædicãdo. Primo in Iudæa demum per orbem.	*vertunt* Populum ad fidem trahendo per prędicationem.	*miranda* Miraculis fulgebãt Domino ſermonẽ confirmante.	*ferunt* Ibant gaudentes à conſpectu concilij quoniam digni.	*cumulantur* In Eccleſiam catholicam quã ſibi Dñs copulauit.
Commanet Ecce ego vobiſcum ſum, vſque ad conſummationem ſęculi.	*aſſumpſit* Demum aſſumpſit Matrem ſacratiſſimam.	*Iudex* Deinde venturus eſt iudicare viuos, & mortuos.	*dat gaudia* Venite benedicti Patris mei poſſidete regnum.	*pœnas.* Ite maledicti ĩ ignẽ æternum qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius.

Digitized by Google

Quomodo Chriſti myſteria per conſiderationem moroſius ſunt tractanda.

MIrabilia teſtimonia tua : ideò ſcrutata eſt ea
Pſ.118 anima mea. Pſal. Poſtq̃ poſuimus Roſariũ gñale,de Chriſti myſterijs ad legendum. Iteq; alia ad cõmemorandum; nunc tertio conſideratoribus quædã ſunt punctula conſiderabilia ponenda,circa Chriſti myſteria. Non.n. ſatis erit ꝑſpicatiori Chri myſteria cõmemorare,ſed ſingula conſiderare,ſingula cũ pſalmiſta ſcrutari debet: quo eruat mel de
Deuter. 32. petra,oleumq; de ſaxo duriſſimo . Cui ꝑſcrutationis exercitio,q̃ ſe accõmodare valet, non opus erit illi multa habere puncta; ſed certis articulis ſe dabit perſcrutandis,quo longius immoretur, & figatur attentius , tractãdo eos ꝑ ſcalã meditatoriã ſuprapoſitam.Et qui in conſiderationib. abũdare volet ; legat magr̃m Gerardum groet , in de quattuor meditabilibus; vbi materiam latam praſtat in vno cõmorãdi.ſ. vt primo homo retractet,quæ de articulo aſſumpto narrat Euãgelica hiſtoria,ſcdo quas tradat ei correſpondentes figuras , & ꝓphetias vetus pagina,tertio,quæ Sanctis reuelat,quarto q̃ his videntur veriſimilia,& pia,quinto rõnabilia conſideramenta, qualia Doctores ponũt.O latiſſima cõmemorandi inſtra, ò turgida organa copiarũ. Qui vos ad manus haberet,ante tp̃s, q̃ meditandi materia illi deeſſet ſemper. Nam ſingula horũ, latiſſima adhuc ſub ſe cõplectuntur membra . Nec obijciat q̃s de labore; veſcendũ eſt.n. panis nedũ materialis,
Gen.3. ſed & doctrinæ in ſudore vultus nr̃i . Et paucus labor grandẽ pariet fructũ.Vno anno laborem apponat, punctula cõſiderationũ circa Chr̃i myſteria cõgregãdi,& poſt ęternis diebus ſuis,fauis quiete veſci poterit.Mos iſte ait.Gerſon, nõ virorum eſt,ſed infantiũ,non poſſe, vel nolle cibũ recipere;niſi aut pręmaſticatũ,aut minutatim diſciſſum.Verumtamẽ morẽ gerentes paruulis , cępimus alibi certa pũcta ꝑ Roſaria colligere, circa Chr̃i incarnationẽ, natiuitatẽ, circuncilionẽ,Magorum oblationẽ,in tẽplo oblationẽ, paſſionem,reſurrectionem,& alias quoque plures feſtiuitates , modum ſimiliter faciendi, & formam dantes, omnibus ſtudioſis, & deuotis.

Prologus in exercitatorium, & ſcalam Dominicæ paſſionis. Titulus Vigeſimusſecundus.

CHRISTO in carne paſſo , & vos eadem cogitatione armamini. Petr.
1.Pet.4 Poſtquam egimus de quibuſdam cõſiderationibus circa Chriſti vitam,& myſteriorum eius diſpenſationẽ generaliter; hic agendum de eius paſſione ſpecialiter, quæ efficacius mentes mouere ſolet . Amplius enim teſte Bernardo , mouet ad pietatem ; mortis atque paſſionis Chriſti, quàm vitæ recordatio. Illa ait mihi regula , hæc à morte redemptio eſt . Illa vitam inſtruxit ; hæc mortem deſtruxit. Vita quidem laborioſa; ſed mors pretioſa, vtraque admodum neceſſaria; ſed hæc ſedulius mihi; & frequentius memoranda quemadmodum exhortatur Paſtor primus, in verbis præſcriptis,quare,& ſingularis de ea titulus eſt formandus.

De inductiuis ad Dominicæ paſſionis meditationem frequentandam. Capitulum I.

AD paſſionis Dominicæ memoriam frequentandam , plurima poſſent poni inductiua . Quippe omnia iam ſupra circa myſteria vitæ eius aſſignata; quia ſcilicet eſt hoc gratum, ſuaſum, dignumque, opus, vtile multum, vt ſupra . Nil enim hoc exercitio gratius,aut acceptius . Ait enim Bonauentura . Nullum gratius Deo pro peccatis ſacrificium , defunctis efficacius remedium , Angelis maius gaudium , ſummæ glorioſæ Trinitati præſtantius reuerentiæ, amoris , & gratitudinis obſequium , valebitis offerre ; quam in uita , & paſſione Ieſu Chriſti contemplandis , totius vitæ noſtræ impendere decurſum. Vnde, & cuidam heremitæ , poſtquam longiuſculæ exoraſſet Dominum, vt oſtenderet ſibi , quid inter cætera ſeruitia magis acceptaret , apparuit Chriſtus cum cruce dicens , quòd in nullo ſibi ita complaceret , ſicut in eo , ꝙ homo paſſionem,& crucem portet in corde.Quam autem huius memoria neceſſaria ſit,ſupra eſt monſtratum , vbi dicitur, quòd tantum vnicuique (ſaltem adulto) proderit Chriſti paſſio; quantum eam applicauerit homo , per piam meditationem ſibi . Omnis enim , vt Chryſoſtom. ait, ſalus hominum, in Chriſti morte poſita eſt,nec vlla res eſt,quæ magis ad ſalutem hominum pertineat, quam paſſio Chriſti . Quam autem vtilis ſit memoria Dominicæ paſſionis , non facile dici poteſt . Ponunt varij varios fructus , quos tamen nos ad duode-
narium , inſtar duodecim fructuum ligni vitæ re- Apoc.5
ducemus .

Paſſio penſata fructus pariet duodenos.
Compungit, purgat, luſtrans, ſpem dat, calet, auget.
Robur dat, vitam, reficit, laus, gaudia, tutat.

Primus fructus eſt Compunctio mentis . Paſſionis enim Chriſti deuota meditatio , ad pœnitentiam, & ad partes eius compungendo mentem ac-
cendit;nam contritionem inducit . In cuius ſignũ Math.7
petræ ſciſſæ ſunt , & terremotus factus eſt, tempore paſſionis . Quorum inſtar , & peccator ; ne petris durior, ne terra inſenſibilior videatur,ad contritionem debet commoueri . Confeſſionem inducit . In cuius indicium monumenta aperta ſunt. Ad ſatisfactionem commonet : vt velimus etiam aliquid pati pro peccatis proprijs , dum Chriſtum contemplamur , tanta paſſum pro alienis ſiue noſtris . Immo ; & hæc plenè ſatisfacit ; ita quòd teſtẽ Bonauentura,nihil eſt in homine,quod ita operatur vniuerſalem ſatisfactionem : ſicut meditatio Dominicæ paſſionis . Quiſquis igitur verè ad pęnitentiam volet cõpungi, de Chriſti paſſione hunc fructum carpere debet .

Secundus fructus eſt purgatio mentis , à vitijs , & vitiorum reliquijs,puta à concupiſcentijs malis.

Digitized by Google

4.Reg.5. Eſt. n. Iordanis, in quo Naamam leproſus munda-
tur,& in ſolius hujus agni ſanguine Sancti dealbāt
Apoc. ſtolas ſuas. Et quiſquis veneno cōcupiſcentiæ per-
22. cuſſus,Serpentem hunc æneum aſpexerit; ſtatim ſa
Nu.21. nus erit. Hinc Bernar. Quid tam efficax ad curandū
conſcientię vulnera,necnon ad purgandum aciem
mentis, quàm Chriſti vulnerum ſedula meditatio?
Eſt ergo efficaciſſima medicina purgatiua.

Tertius eſt illuſtratio mentis. In hac.n. plenitu-
dinem ſcientiæ.Bern. inuenit;imò & Apoſtolus ip-
ſe qui dixit. Nihil arbitratus ſum me ſcire inter
1.Cor.2 vos, niſi Ieſum Chrm, & hunc crucifixum. Quare,
& hæc noſtra ſit ſublimior philoſophia, hæc. n. de
oībus docet: vt dr̄ in Horologio æternæ ſapientię.
Frequens memoria huius paſſionis,indoctū reddit
doctiſſimum, & idiotas,& imperitos,facit ꝓficere
in magiſtros.Magiſtros inquā ſcientię,non q̄ inflat;
1.Cor.8 ſed charitatis, q̄ ædificat. Ipſa eſt uelut quidā liber
vitæ,in quo oīa ſaluti neceſſaria inueniūtur.Hic li-
ber præ oibus Philoſophorum libris, de oībus do-
cens, mellea quadam dulcedine punctus. Fęlix,qui
eius ſtudio ſerioſæ incumbit, quia oīum gratiarū;
& virtutū, citius ſumet incrementum. Qūo autem
in hac paſſione dicitur, oia ſcibilia, & artes relu-
cent,pulchrè Bona.in ſuo,vt aiunt,ſtimulo docet.

Quartus eſt ſpei ſubleuatio. Bern.Scio,ꝙ merita
mea non ſufficiunt, ꝙ mihi deeſt, audacter vſurpo
ex viſceribus Chriſti, &c. Tota ſpes mea in morte
Dn̄i mei eſt.Er Auguſt.Non poſſum terreri multitu
dine peccatorū meorum, non poſſum deſperare; ſi
mors Dn̄i in mentē venerit, qa peccata mea illum
vincere non poſſunt. Quintus eſt inflammatio ad
charitatē.Bern.& ante.Aug.Super oīa mihi reddit
amabilē,ò bone Ieſu calix quē bibiſti;opus nr̄æ re-
dēptionis. Hoc.n. oīno amorē noſtrum neceſſario
vendicat ſibi. Hoc inq̄ noſtrā deuotionem blādius
allicit,iuſtius exigit,& arctius ſtringit,& afficit ve-
hemētius.Quo duriora pertulit; eo efficacius amo-
rē noſtrum ad ſe rapit. Eſt.n.carbo ignitus. Sextus
eſt augmētatio virtutū, & meriti. Præit.n.hæc me-
ditatio oīa opera bona,qua ſine cętera parū valēt,
niſi.n.paſſioni applicita fuerint, non grata erunt;
ſed cruda. Et hic fons eſt,& origo meritorū. Satius
autem ex ipſo fonte bibuntur aquæ. Hinc Alber-
tus Magnus. Simplex inquit recordatio paſſionis
Chriſti multoplus homini valet, q̄ ſi integrum an-
num ieiunaret in pane,& aqua, vel ſi quotidie vir-
gis,aut flagellis cęderetur, vſq; ad ſanguinis effu-
ſionem,vel ſi quotidie legeret integrum pſalteriū,
Hæc ille.Præſtat.n.ſpirituale hoc exercitium oī cor
porali. Eſt ergo nobis in meditatione Dn̄icę paſſio
nis magna multitudo dulcedinis,gratię plenitudo;
& perfectio virtutum.Septimus fructus eſt robora-
tio, & confortatio in tribulationibus. In oībus ad-
uerſitatibus,aiunt Auguſtinus,& Bern.Non inueni
tam efficax remedium; q̄ vulnera Chriſti. In illis
dormio ſecure,& requieſco intrepidus.Item in tē-
tationibus.Bern. Cum me pulſat aliqua turpis ten-
tatio, recurro ad Chriſti vulnera,cū me premit ca-
ro mea,recordatione vulnerū Dn̄i mei reſurgo,cū
Diabolus mihi parat inſidias, fugio ad viſcera mi-
ſericordiæ Dn̄i mei, & recedit à me. Si ardor libi-
dinis mouerit membra,recordatione vulnerū Dn̄i
mei extinguetur. Magnæ ergo virtutis eſt ait Ori-
genes.Memoria paſſionis Chriſti,quę ſi fideliter in
mente tenetur oēs tentationes,& peccati exercitus
fugantur. Eſt ergo tutiſſimū p̄ſidiū contra inſultus
diabolicæ tentationis,q̄a dat hic ſcutum cordis la-
borē ſuum, &c. Cōfortat quoq; ad pferenda mala,
in ea.n. eſt dulciſſimum ſolatiū contra ictus oīs af-
flictionis. Vnde Greg.ait. Nihil adeo graue,ꝙ non
æquanimiter toleretur; ſi Chriſti paſſio ad memo-
riā reducat. Et Iſido.& Auguſti. Si paſſio redēpto-
ris ad memoriā reducitur, nil tā durū,ꝙ non æquo
aīo toleretur.Parua erunt,q̄ toleramus, ſi recorde-
mur quid biberit ad patibulum,qui nos inuitat ad
cęlum.Eſt ergo lignum tēperās aquas marath.Qua- Exod.
propter Apl̄us ait, Recogitate eū,qui talē ſuſtinuit 15.
à peccatoribus, aduerſus ſemetipſum contradictio Heb. 12
nē: vt nō fatigemini animis veſtris deficientes. Cō-
fortat ēt ad agēda bona; quia magni amoris oñdit
nos debitores. Hinc & Elephantis oñdebatur ſan- 1. Mac.
guis:quo ad præliū aīarentur. Octauo dat vitā.i.vi-
uificat in vera aīæ vita.Ber. paſſio Dn̄i mortuos vi-
uificat. O abſcondita fortitudo mors Chriſti mor- Abac.3
tuos viuificat vniuerſos.Nonus eſt refectio mentis
dulcedine mira.In ea.n.inueniuntur vberrima paſ-
cua,Diuinæ cōſolationis, quibus ſponſa recreatur.
Hic comedit fauū cum melle,& bibit vinum cū la Cant. 5.
cte ſuo,ita vt dicat cū Bernardo.Bonū mihi dilige
re Ieſum,nil vltra quærere, mihi prorſus deficere,
vt illi queā viuere. Decimus eſt inflāmatio ad lau-
dem Dei.Bern.Oīa oſſa mea germinant laudē,cum
recordor Chriſti paſſionem.Vnde,& ſup iudicia iu Pſ.118
ſtitiæ huius Dauid confitebatur media nocte,& ſe-
pties in die laudem dixit. Sic filij Iſrael canticū ce- Exod.
cinerunt poſt tranſitum maris rubri.Inter enim oīa 15.
opera Chriſti, iſtud digniſſimum laude. Vndeci-
mus eſt æternæ vitæ præſtatio.Poſt mortem namq; Nu.35
Summi Pontificis, homicida, & exul reuertitur in
terram ſuam. Et quo quis huius crebrius, & deuo-
tius meminerit in via eo amplius; iuxta Sanctum
Thomam. gloriabitur in Patria. Vt patet in exem-
plo de Fratre carbunculum ſub pectore gerente ꝓ
præmio ſingulari, quia ſæpius hui⁹ rememorabat.
Duodecimo tutat, & liberat à purgatorio. Libe-
rat enim, & illic detentos, quippe, quia ſacrificiū
ſufficiens eſt pro eis Deo acceptum. Tutat etiam,
& præſeruat,ne quis eo deueniat;ſi dignè applicue
rit hanc ſibi practicam, quæ in horologio æternæ
ſapientiæ docetur. Vt ſcilicet cum dolore pec-
cata homo commemoret, ſecundo aggrauet, ter-
tio ſe valde humiliet, quarto Chriſti meritum, &
paſſionem extollat, per eam pro plena remiſſione
peccaminum obſecrando. Et tunc nihil hæſitan-
dum,quin etiam dicet nobis dimittuntur tibi pec- Mar.2.
cata tua. Pronior enim eſt fons ille pietatem iu-
giter ſcaturiens ad miſerandum; quam nos ad pe-
tendum. Hæc de duodecim fructibus ligni huius
vitalis, quos facile conquirit meditator ſedulus
Dominicæ paſſionis. Aſcende igitur in palmam, Cant.5.
quicunque his fructibus refici voles. Si te non poſ-
ſunt allicere iam dicta, vel ſaltem impellant te
Dei præceptum, & Eccleſiæ inſtitutum.Iuſſit enim
Domi-

Digitized by Google

Luc.22. Dñs ſuſ commemorationem fieri,& Eccleſia, Miſſam in huius memoriam audire precepit. Si non trahit bonũ utile,& honeſtum, vel alliciat te delectabilitas huius. Meditari.n.Ieſum,& hunc crucifixum, verè eſt edere de ligno vitæ,& guſtare viuum
Apoc.2. Dei verbum,& manna abſcondito refici, cuius guſtũ præter eum, qui accipit nouit nemo, cuius dulcedo, in immenſum ſuperat oẽs etiam delectationes mundi; licet congeſtæ fuerint in vnum. Chriſto
1 Petr. 16. igitᷣ in carne paſſo eadem cogitatione armare, qſquis in oẽ cupis progredi bonum, quiſquis guſtare voles prænumeratos fructus. Verum tametſi dulciſſimi ſint fructus; palatum tamen non ſanum, aut uix, aut non afficere poſſunt. Quapropter, qui hos guſtare cupit, purgato affectu opottet accedat. Et licet ex ſuperioribus colligi poſſet, qualis erit myſteriorum Chriſti contemplator; paſſionis tñ meditatorem, ſingularius oportebit diſponi. Ait.n. Bernar. qui in hac ſcientia, quæ ſuper omnes eſt ꝑficere volet, oportet, vt oẽm vanam conſolatiunculam, & delectationem prorſus abſcindat. Nõ enim decet eum, qui vult Chriſti dolorem memorari, & ſentire, in verbis, riſibus, & luſibus vanè reſolui;
Gal.6. Sed omnis oportet vana conſolatio abijciatur; ſi vnquã in cruce gloriari cupit. Non enim bene cõueniunt, nec in vna domo morãtur conſolatio carnis, & contemplatio Dñicæ paſſionis. Crux Chriſti
Pſ. 76. voluptati aduerſatur, & voluptas cruci. Renuat conſolari anima tua in alijs, ſi vis in crucis memoria oblectari. Nec vt quoſdam te terreat crucis nomen; cuius tametſi durus, amarus, doloroſus, horridus à foris videatur aſpectus; eſt tamen in ea tãquam horrido vaſe, dulciſſimum, & pretioſiſſimũ nectar amantis, & tantopere amantis Dei reconditum, cuius nectaris cui, vel ſtillicidium vnum delibare donatum fuerit, mox reſpuet omnia mun-
Gal.6. di; mox illi aberit, niſi in cruce gloriari. Vt igitur tibi crux ſapiat, opus eſt carnem crucifigas.

Tria, quæ multum iuuant, & quodammodo neceſſaria ſunt meditationi.

M

Paragraphus Primus.

QVi autem verè in Dominicę paſſionis exercitio proficere cupit, non illi, quòd excitatus, quòd diſpoſitus ſit ſufficere debet; ſed oportet, vt de illis tribus ſupra iam dictis, etiã prouideat ſibi. Vt

	Certum Tp̃s ſibi præfigat		Intermittat.
Scꝫ	Debitũ modũ præſtituat.	ne	Deficiat.
	Punctula quędã colligat		Fluctuet.

Tẽpus opportunius eſt ſub miſſa. Miſſa enim celebratur: vt mors Domini recolatur. Cætera coaptet quiſq; ſibi. De punctulis habendis, q̃ id congruat ſupra eſt declaratum; vnde & infra Roſaria quędam aſſignabimꝰ,& certa puncta. Super oĩa aũt neceſſe eſt habere modum bonum. Niſi enim lignũ iſtud vitæ affectuoſæ meditationis, & maſticationis dentibus attritum; imò, & ruminatum fuerit, minimè animi palatum afficiet, reficiet, impingabit. Quapropter ſcala ſubnectenda eſt, quæ habet & modum initiandi, progrediendi,& terminandi ponens practicas determinatiores.

Scala meditatoria Dominicæ paſſionis. Capitulum Secundum.

HÆc eſt ſcala peccatorum, per quam Chriſtus Rex cęlorum, ad ſe trahit omnia. Quoniam filius hominis in monte Myrræ, in palma frugifera exaltatus, qui in eius palmam conſcendere, benedictum fructum eius, cum ſponſa appræhendere Cant.7. volet, ſcala opus habet. Teneat itaq; ſcalam iſtã, qui non habuerit meliorem, cuius ita ſunt ordinati gradus, vt duo primi ſint exordiales, duo poſtremi terminatorij, aut finales. Intermedij autẽ proceſſionales, ita quòd adminiſtrent bonum modum inchoandi, progrediendi, terminandi, quæ tria, ad laudabile quodque opus concurrere debent. De quibus ſingulis breuiter agendum. Nec quemque moueat, quòd ſufficere poſſet pro modo meditandi, ſcala illa ſuperior generalis, quia licet ſufficiat; non tamen tam determinatos proceſſus habet, qui paruulis neceſſarij ſunt.

De gradibus initiatorijs ſcalæ paſſionis. Paragraphus Primus.

HOminis eſt animum pręparare. Prouer. Quo- Prouer. 16. niam, vt crebrius iam diximus, talẽ de actibus ſuis plerunque homo fructum reportat, quali animi præparatione, quali item affectu ad eos acceſſit; ideò neceſſarium eſt, vt homo ſemper præparet cor,& potiſſimum cum ſacratiſſima, quęque, puta paſſionis myſteria, corde retractare volet, & ergo præparatorij gradus pręmittuntur. Quiſquis igitur Domino pro te paſſo nõ ingratus voles inueniri; ſtudeas quo vel unam indies horam, tanto beneficio retractando dedices, ne dum iudex aduenerit improperet tibi. Hoſpes fui,& non ſuſcepiſtis me. Itẽq;. Non vna hora potuiſtis vigilare mecum? Et licèt mens ſuo more, aut diabolica inſtigatione, ad optima quæq; algeat, licet ſubterfugiat; non ideò memoria paſſionis intermittenda, ſed pigram mentem primo hoc gradu, velut calcaribus quibuſdam vrgeat,& ad id inurat. Mat.25 Mat.26

Gradus Primus.

EXcuſſio diſpoſitoria. De qua Eſayas excutere de puluere conſurge ſede Hieruſalem, ſolue uincula colli tui captiua filia Syon, quia gratis venundati eſtis. Et eſt qua Eſa 52. N

	Torpentem excites.		Inductiuorum conſiderationem.
Mentem	Diſtractam recolligas.	p	Tui reuocationem, & vacationem.
	Fluctuãtem ſtabilias.		Certi articuli aſſumptionem.

Primo enim omnium mentem toripdam, debes per inductiuorum conſiderationem excutere, vt poſſis viriliter, & feruenter aggredi, vt Bonauentura ait, tam ſacrum opus. Inductiua autem ad id

Digitized by Google

incitantia, plurima iam ſunt prætacta. Quæ tamen poterit homo ſub ſeptenario hoc tenere ſecũ dum ſeptem ferias dierum, vt excitetur ad Chriſti paſſionem libenter ruminandam. Quia

Tam Deo, & Sanctis gratum:
A Chriſto, & Apoſtolis etiã præceptũ:
A Sanctis vniuerſaliter ſuaſum
Scilicet Tam iuſtum,& dignum:
Tam ſaluti noſtræ neceſſarium:
Tam in præſenti vita commodoſum:
Et in futuro vtile,& meritorium.

Declaratio horum ex ſuperioribus colligi poteſt. Per hæc itaq; & huiuſmodi mens à torpore excitanda.

Scdo principaliter oportebit mẽtem diſtractam recolligere,& ab omnibus impedimentis,& obſtaculis meditationum euacuare, iuxta illud Pſal. Va-
Pſ. 45. cate,& videte.

Tertio neceſſe eſt mentem iã excitatam, recollectã,& diſpoſitam, per certi articuli alicuius aſſumptionẽ ſtabilire; ne ſ. fluctuet in incertũ,& in multitudine obruatur. Valde.n.cauendũ, Dñicę paſſionis contẽplatori (ait Ludolphus) ne plurima glutiat ſimul; ſed feriatim aliquid de ea p ſingulos dies ac-
Eſa 48 cipiat, in quo Sabbatũ faciat delicatum, cuique ruminando inhęreat tenacius,& longius immoretur. Vnde poterit quiſq; certos ſibi arripere articulos, ſm dies diſtinctos, vt patet in arbore crucifixi Bo-
4 reg. 3 na. aut in Roſario ſuperiori, vel infra. Verũ ſi meditari nõ libuerit, vel exemplo Heliſęi, applica tibi ſaltem concinendo, ſubnexum excitatorium verſum. Cantus. n. & aurũ iuxta philoſophum cordialia ſunt; ideſt excitatiua cordis. Et cantabitur ſub nota. Crux fidelis. Pangelingua. Vel Vrbs beata.

Hymnus.

E*Xcitare excitare o peccatrix anima.*
Chriſtum paſſum ſpeculare, virtute magnanima.
Inductiua meditare, queq; linquens infima.
Nihil quippe Trinitati, delitabis gratius:
Ac ſupernæ ciuitati, dedicabis ſatius
Chriſti quam humanitati, hærere tenacius.

Heb. 12 Verum quoniam ſcriptum eſt, beſtia, quæ montem tetigerit ipſa lapidabitur; licet ſis excitatus, licet vtcunq; recollectus; non tamen mente immunda, ad ſacratiſſima hæc ſacramenta reuoluenda aſcẽdendum. Vnde oportet exerceri ſequenti gradu.

Gradus ſecundus.

Exo. 19 BEniuolentiæ captatio. De qua Exod. Qui accedunt ad Dominum ſanctificentur, ne percutiam eos. Et eſt qua intuearis.

Tuam inſufficientiam, & vtilitatem.	Hinc te humiliando
Diuinorum actuum altitudinem,& dignitatem.	Hinc myſteria Chriſti reuerendo.
Dei potentiã,& pietatem.	Hinc pro dignitoſa meditatione orãdo.

Et eſt huius gradus exercitatio vtilis,& neceſſaria valde. Neceſſaria, quia ſm Auguſtinum, melius eſt ſpiritualia penitus omittere, quàm impure ea tractare. Vnde ante ſpiritualia; neceſſe, eſt purgari corda. Dicitur. n. Leu. Omnis homo qui acceſſerit ad ea, quæ conſecrata ſunt, in quo immunditia eſt, peribit de populo ſuo. Leu. 22. Et quæ ita conſecrata,& ſancta, vt paſſionis Chriſti myſteria? Vnde nõ licet ea verſari mente immunda. Patet ergo neceſſitas. Qđ etiam vtilis ſit exercitatio huius gradus, docet Bonauentura. Quo inquiens pfectius contritionis lauacro, caligo mẽtis detergitur; eo lucidius Diuinæ reparõnis beneficiũ ſpeculatur. Si igitur periculũ indignè meditationis voles euadere, ũ mente perſpicaci Chriſti myſteria contẽplari, ſtude te in hoc gradu primũ exercere; te ſ. profundè humiliando, ex conſideratione tuæ inſufficientiæ, & vilitatis. Non.n. ſumus teſte Apoſtolo ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, &c. quanto ergo minus, tam altiſſima myſteria contemplari? 2. Cor. 3 Sed etiam ex vilitate indigni ſumus, vt introeant tam ſancta myſteria, ſub tecto mentis noſtrę. Quã vilitatẽ ex multis deprehendere poterimus, Math. 8 vt ſupra in de Sacramento eſt tactũ; Sed ne multitudine diſtrahamur, poterimus aſſumere per ſingulos dies, ſingula mortalia peccata, ſm ſeptenas præſcriptas. Et videre quam ſingula cum ſuis ſpeciebus, & filiabus, dominentur,& regnent in nobis. Et ſi foderimus parietem, inueniemus, ꝙ ſuper carbones, denigrata ſit Ezec. 8 facies mentis noſtræ,& ꝙ luto ſimus viliores. Tren. 4 Vnde valde verendum, ne ſi beſtiali mente acceſſerimus Heb. 12 ad montem, lapidemur. Et quo amplius humilieris, & ad reuerentiam erga Chriſti paſſionem incutiaris, attende e regione Diuinorum actuum, altitudinem, & dignitatem. Quia iuxta Vbertinum, tam ſunt digni, vt quiſque merito reputabit ſe indignum, vel minimum articulum paſſionis eius retractare. Valde ergo humiliari,& reuereri debem'. Sed ne nimium deijciamur, habemus tertio perpendere Dei potentiam, quæ facilè poteſt de immundo facere mundum. Itemque pietatem, qua Ioh. 14. exaudit omnes ſe inuocantes, & ſic implorare debemus quo ipſe mentem expurget, intellectum illuminet; affectum inflammet, ad dignè de Chriſti paſſione meditandam.

Heu quid auſim meditari, de te viua hoſtia
Sus aſſueta volutari, ſpurca per paluſtria
Poſſim tremo lapidari montem tangens beſtia.

Secquuntur gradus proſecutorij.

Capitulum tertium.

AScendam in palmũ: & apprehendam fructus eius: Cantico. Cant. 7. Poſt gradus prænominatos præparatorios, ſubnectendi ſunt gradus proceſſorij, ſiue procedendi, qui ſumuntur ſecundum varios modos, quibus Chriſti paſſio inuenitur à Sanctis exercitata. Quidam enim Sanctorum exercitauerunt ſe circa hanc.

Memo-

Digitized by Google

Tren 3.		Memorandũ, vt Hiere. dicẽs.	Memoria memor ero & tabeſ. &c.
Rom. 8.		Compatiendũ, vt Paulus.	Si cõpatimur inqt & cõregnabim⁹.
1. Pet. 2		Imitandum, vt Petrus.	Chrs paſſus eſt ꝓ nobis vobis reliquẽs.
Eccl. 29		Regratiandum, vt Sapiens.	Grãm fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris.
Pſ. 118	Ad	Admirandum, vt Dauid.	Exercebor ĩ mirabilib⁹ t. Mirabilia teſti. t.
Cant. 1.		Exultandum, vt Sponſa.	Exultabimus & læ tabimur in te.
1. Io. 3.		Liquefiendum, vt Iohannes.	In hoc cognouim⁹ charitatem Dei.
Pſ. 72.		Vniẽdũ, vt Vir ſcdm cor Dei.	Mihi adhærere Deo bonum eſt.

Sunt item & alij modi, quibus paſſio hæc, poterit ad exercitium trahi. Puta cum populo Iſrael a ſerpentibus percuſſo, ad ſanandum. Item cum Abbacuc ad cõtemplandum; Sed ſunt hi modi ſub prioribus complexi, & comprehenſi: vt patet. Ad ſanãdum ſub imitatione, Contemplatio ſub exultatione &c. Et ſinguli hi modi, ſuos habent fines, & fructus ſingulares.

Nu. 21
Abac. 2

	primus	Textum	Mẽtis puritatẽ.
	ſcđs	Aggrauãtia	Gľię ſublimitatẽ
	tertius	Exemplũ.	Chři ſocietatem.
	4. cõſiderat	Bñficiũ iducẽs ad	Bonorũ amplio rum effuſionẽ.
Nã	5.	Mirabilia	Mẽtis extaſim, & ſtuporem.
	6.	Fructum	Spiritualis guſt⁹ dulcorem.
	7.	Charitatẽ	Charitatis feruo rem.
	8.	Finem	Inſeparabilẽ Dei vnionem.

Modis igitur omnibus his, circa ſingulos paſſionis articulos excitemur: vt omni fructu hoc oppleamur, nec ſufficiat commemorare ſolum; ſed accingamus vires, ad cæteros etiam gradus aſcendendos, & percurrendos. Nec obijciat quiſquam, multitudinem cauſans, dicens illud Poetæ.

Pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus.

Quaſi vno ſolo ſufficiat pertractare modo. Nam nõ eſt hic multitudo; vni quippe articulo inhæretur, qui trahitur per omnes gradus, inter quos dependentia eſt, & connexio ſcalaris; ita ꝙ vnus ſine altero, perfectè non poterit exerceri: vt patet. Suademus tamen: vt quiſq; illi gradui tenacius inhæreat, quo ſe magis affici volet. Puta ſi durus, & ad compatiendum ſit inſenſibilis, longius circa cõpaſſionem exerceatur. Si frigidus & ſegnis, volens inflammari, liquefactionis gradui inhæreat pertinacius, & ſic de alijs.

Primus gradus.

Math. 26. COmmemoratio meditatoria. De qua dñs. Hoc facite in meam commemorationem. Itemq; Treni. Recordare pauptatis, & trãſgreſſionis meę, abſcinthij, & fellis. Memoria memor ero: & tabeſcet in me anima mea. Et eſt

Tren. 3.

	Moroſe cõmemores	Euangelicam hiſtoriam.	P
Qua	Attẽte cõſideres ea ꝙ patiť Ieſus ſcdm	Conſiderationũ varietatem.	
	Profunde diiudices	Æſtimationẽ verã.	

Hic notandum, ꝙ primus iſte gradus, prę cęteris concernit proceſſum intellectiuũ, complectens oẽs gradus intellectiuos, poſitos ſupra in meditatoria ſcala; ſ. cõmemorationem, cõſideratione, diiudicatione. Cæteri aũt ſubſequentes, reſpiciunt magis affectum. Diligentius itaq; huic gradui immorandũ, qm̃ ſine hoc cæteri afficient parum; Nam non intellecti, iuxta Sanctum Thomã, nulla affectio eſſe poteſt. Intellectualiter itaq; eam tractare debemus. In primis iuxta Dñi inſtitutum, cõmemorando ea quę Dñs paſſus eſt, ſcdm quod euãgelica enarrat hiſtoria; textum. ſ. euangelicũ de propoſito articulo memoriter reuoluendo, & per commemorationẽ crebrius repetendo. Itemq; inſtar Ludolphi, & cæterorum poſtillatorum, illum diuidendo, & exponẽdo, & hoc ut dř moroſe. Hoc enim docuit ęterna ſapientia diſcipulum dicens. Memoria inquit paſſionis meæ debet fieri non perfunctoriè, nec cum feſtina acceleratione, maximè cum tẽpus ad erit ſufficiens & opportunum; ſed cum matura, ac modeſta, ac præcordiali rememoratione: vt ſic intus eat in affectum. A primo huius gradus mẽbro, nullus ſe abſcondere, nullus ſe poteſt excuſare. Facilis eſt eſt, & oĩbus ad manum, commemoratio creditorũ & ſcriptorum, & ob id totiens ſcriptura hortať ad eam: vt in Deuterono. Caue diligenter ne aliqñ obliuiſcaris Dñi Dei tui. Itẽ ibidem. Erit vita tua quaſi pendens ante te. Et in Thobia. Omni tempore in mente habeto Deum. Et ſic de alijs. Quibus oĩbus libentiſſime obediendũ, ſcdm Bernardum. Nouit enim quicunq; habet ſenſum Chriſti, quantũ Chriſtianæ pietati expediat, quantum ſeruũ Dei deceat, & vtile ei ſit, ſaltem vna hora diei, paſſionis ipſius, ac redemptionis noſtræ attẽtius recolligere beneficia, ad fruendum ſuauiter in conſcientia, & ad recondẽdum fideliter in memoria. Expergiſcere itaque o anima Chriſtiana, & modeſte pertracta, ſingula quæ de Domino Ieſu, narrat euãgelicæ Syluæ hiſtoria. Secundo progrediens debes etiam cum Salomone conſiderare, quæ opponuntur tibi, per mentem recolligẽdo, quomodo illa iam olim fuerunt præfigurata, & a Prophetis multipliciter prædicta. Cætera item quæ Sancti ponunt conſideranda, diligenter & attente conſiderando, cuiuſque articuli cauſalitatem, modalitatem, circunſtãtiarum, congruitatem, fructuoſitatem, & exemplaritatem, & huiuſmodi multa, ꝙ abunde exercitanti ſe, ſubminiſtrabit inſpiratio Diuina. Tertio quoq; oportebiť, vt iam conſiderata profunde cum Paulo diiudices, & quàm is qui talia pro te taliter paſſus eſt, redamari dignus ſit perpendas, & quanta cõpaſſione, gratitudine, deuotione, myſteria eius recolẽda concludas. Latiſſima in his materia meditationum adminiſtratur, in quibus quomodo ſe homo exercitare debet, ex ſcala meditatoria ſuperiori patet. Verùm vt iam conſiderata, per intellectum magis

Deut. 4. & 28.
Thob. 4.
Prou. 23.
1. Cor. 11.

Digitized by Google

afficiant, oportebit res geſtas: vt vult Dionyſius Carthu. in imaginatiua formare, tanquàm præſentes: vt, ſcilicet ſecundum Bernardum; ita ſe homo cogitet Chriſto paſſo præſentẽ in cogitatione ſua; ac ſi tunc temporis ibi præſens fuiſſet, quando paſſus eſt iam meditata, & ita ſe habeat in loquendo, videndo, dolendo, ac ſi Dominum coram oculis ſuis iam cerneret patientem. Ita enim, & ipſe Dominus ſibi in ſpiritu præſens erit, ſicut cogitabitur ab eo præſens eſſe, & ita accipiet ſua vota, & acceptabit ſua facta. Hæc Bernard. De qua imaginatione formanda, iam ſupra quædam ſunt præmiſſa. Et quo hæc meditatio, & imaginatio afficiant magis, debet homo iuxta Bonauenturam fidem actuare, & quidditatem patientis, attentè, & fideliter ſpeculari. Conſiderando, ſcilicet quis eſt.

Scdm	Humanitatem.	Quia eſt	Homo.
	Deitatem.		Deus.

Quis ſcdm	Humanitatem quantum ad	Naturam.	Quia	*Verus Homo, Corpus, Animam, Labor, & ſitit, hinc mors.*
		Denominationem.		*Lux, brachiũ, vitis, via, Stella, Leo, Lapis, Agnus.*
		Officium.		*Angelus, Auctor, Rex, Paſtor, Iudexq; Sacerdos.*
	Deitatem.	Communia.		*Ipſe Deus, Dominus, perfectus, & eſſe, bonumque,*
				Vel eſſentia prima, natura perfecta, vita beata.
	Quãtum ad	Propria.	Quia	*Filius, & verbum, ſimilis, ſpecies, vel imago.*
		Appropriata.		*Aequalis, virtus, decor, & ſapientia verax.*
		Opera.		*Eſt medians, reparans, ſaluans, medicansq; beator.*

Ecce latiſſima hic aperitur commemorationis in meditando via, in quibus qui volet proficere, ſibi debet illa prædicta de Doctoribus, & ſcriptis ſuper ſententiarum libris, eligere, & ſcalariter ordinare: vt ſic poſſit in promptu habere. Et poteſt hic gradus exerceri modo repræſentatiuo: vt in centum articulis fit.

Hymnus.

Iſto tibi Rex amande, per piam memoriam.
Paſſionis admirandæ, Diuinam hiſtoriam.
Sacrificium prægrande Chriſtiani gloriam.

Et quis tam ferrei cordis, qui videns Deum in pœnis, non compatietur ei? Ideo ſequitur.

Q

Gradus Secundus.

Rom. 8. COmpaſſio. De qua Apoſtolus. Si compatimur, & conregnabimus. Et eſt hæc compaſſio libenter exercitanda; quia ſcilicet.

	Deo grata, & accepta.
Eſt	Nobis vtilis, & commodoſa.
	In ſe digna, & iuſta.

Quantum enim ei ſit grata patet, quia totiens
Tren. 1 per ſcripturas hortatur ad eam dicens. O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte; ſi eſt dolor, ſicut dolor meus. Item conquæritur de
Pſ. 68. non compatientibus dicens. Suſtinui qui ſimul cõtriſtaretur, & nõ fuit, & qui cõſolaretur, nõ inueni.

Quam autem nobis vtilis, & commodoſa, verba Apoſtoli innuunt iam præmiſſa, ſcilicet. Si compatimur, & conregnabimus. Nam iuxta cuiuſdam deductionem, iuxta menſuram compaſſionis, erit gloria conregnationis. De tertio autem; quàm, ſcilicet digna, & iuſta Doctor ille deuotus Guillermus textoris, in ſuo Sermone ait. Reuera nihil iuſtius, nihilq; debitum magis, quàm compati ei, qui non pro ſe; ſed tantum pro nobis patitur, quod etiam inſenſibilia ipſa norunt inſtrumenta &c. Agite ergo compatiamur. Vt autem compaſſio in te excitetur magis.

Attẽde	Patientẽ pſonã.	quo ad	Eius qualitatem.
	Inflictã pœnam.		Paſſionis acerbitatem.
	Iniuſtã cãm.		Criminis immunitatem.

Primo inq̃ ò cor durum, & obduratum, quo ad cõpaſſionem emolliaris, attende patientem perſonã; diligenter, ſ. conſiderando eius qualitatem, & niſi ferrei fueris cordis, inuenies vnde liqueſcas. Complectitur enim aggrauantia plurima paſſionis.

Attendite igitur, qualis ſit ſecundum humanitatem, & Diuinitatem. Secũdum humanitatem quo.

	Originem.	*Nobilis eſt, quidam, primus, radix Dauidis, ſtirps.*
	Naturam.	*Pacificus, viuax, tener, & fortis, ſpecioſus.*
Ad	Vitam.	*Innocuus, Sanctus, plenus, perfectio, teſtis.*
	Pœnam.	*Eſt mitis, patienſque, tacens, eſt victima, & agnus.*
	Famam.	*Notus hic, vt medicus, doctor, mirusq; Propheta.*
	Attinentiã.	*Sponſæ, Pater, frater, hæres, caput eſt, & amicus.*

R

Scdm Diuinitatem quo ad perfectionẽ. *Perfectus, ſcius, omnipotens, bonus. & Deus almus.* Primò igitur oĩum, attende qualis ſit (de humanitate loquor, Diuinitas. n. tranſcẽdit nos) qui patiť, quo ad originẽ. Et inuenies, ꝙ ſit nobiliſſimus, q̃ppe, & Pĩarchali, Regali, Sacerdotali ſanguine ortus complectẽs in ſe oẽs cauſas nobilitatis: vt ſuprà eſt declaratum. Fons, & origo totius nobilitatis, decus carnis vniuerſæ, & tñ adicitur tormẽtis. Ipſe homo quidam ſingularis, & nobilis. Ipſe primus, & primogenitus Dei Patris, & Virginis Matris, primatum in oĩbus tenẽs. Radix, & ſtirps Dauid, Dñs, & eius Filius. Attẽde ergo, & hinc cõſidera, q̃tus ſit dolor eius. Quo. n. perſona nobilior, eo inflicta paſſio ignominioſior. Et quo dignior qui patiť, eo afflictio teſte Chriſoſt. maior. *O cor ſecum hæc trutinet, deficit hic calamus omnis.* Secundò attende qualis ſit quo ad naturam, & inuenies, quòd ſenſu viuaciſſimus, cõplexione tenerrimus, corpore, & aĩa pacificus, totus

eucra-

Digitized by Google

Math. 26. eucraticus &c. ex quibus granditer paſſio aggrauabatur. Primo inquam ſenſu viuaciſſimus. Notū aūt eſt, tm̄ præciſè vnumquemq; pęna aliqua ſenſibili torqueri, & affligi, quantoplus aliquis ſenſuum eam tanq̄ ſibi inconuenientem ſentit; Sed & oībus rurſus conſeſſum, ſenſus alicuius hominis, tanto plus, & citius pœnā ſentire, & ex eadem torqueri; quanto ſenſus illius hominis fuerint viuaciores. Chriſtus autem natura viuaciſſimus, quia optimè cōplexionatus, & perfectè ętatis, ergo &c. Item fuit cōplexione carnis tenerrimus, & ideo eius dolor acerrimus. Aug. Nulla natura Chriſti tenerior eſt; & ideo nullus dolor aſperior. Ruſticus autē duros habet neruos, vrticas tangit ſine dolore, quas delicatus ſine ingentibus tumoribus non valet tangere. Prouenit aūt teneritudo ex duobus; ſ. ex naturæ generoſitate, & conſueta diutina voluptate, & ſm̄ hæc duo Chr̄s tenerrimus fuit. Tum quia de puriſſimo ſanguine Mariæ Spirituſſancti artificio formatus, tum quia ab æterno ſm̄ Deitatem in ſinu Patris voluptuosè nutritus, & à Matre optime, & ſollicitè educatus in pueritia; ita ꝙ in prouerbijs dicat. Filius fui tenellus Patris mei. In cuius typum in libris Re-
2. Reg. 23. gum dr̄. Ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus. Hinc ergo collige Chriſti dolorē. Si homo groſſæ complexionis vir, patitur acus punctionem; quāto putas tenerrimum hunc pertuliſſe, tam duram, & diram paſſionē? Item fuit corpore, & aīa pacificus; vnde horū ſeparatio fuit acerba nimis. Dicit enim Galienus, ꝙ oīs dolor eſt ex ſeparatione. Et quanto aliquorum magis cōncors fuit commanſio, tanto grauior eſt ab inuicem ſeparatio. Sed aīa, & caro Chriſti concordiſſimam inter ſe habebant cōmanſionem, nullā inter ſe, vt nos pugnam habentes: vt dr̄ de archa Noe, ꝙ oīa pacata fuerūt in ea, & ideo quanto horum commanſio quietius concordabat; tanto eorum ſeparatio grauius perturbabat. Inde fuit fortè, ꝙ ex ſola mortis memoria tantum trepi-
Eccl. 41. dabat. Vnde Eccleſiaſticus. O mors q̄ amara eſt memoria tua, homini habēti pacem in ſubſtātijs ſuis; ideſt ſpiritu, & carne, quod ſoli plenè cōgruit Chriſto. Et hinc dicitur per Eſa. In pace amaritudo mea
Eſa. 38. amariſſima. Quaſi dicat. Quanto pax quietior; tāto ſeparatio eſt amarior. Item fuit ēt quo ad naturam totus eucraticus, pulcherrimus, & ætate perfectus, quę omnia aggrauabant dolorem patientis. Quo.n. natura cum viribus fortior; eo mors amarior. Sed hoc eſt in ætate perfecta, in qua voluit mori Chriſtus, vt dicitur in Pantheologia, ratione dilectionis: vt illam oſtenderet cum in perfectiſſimo ſtatu morti ſe pro nobis daret. Item ratione perfectionis ne diminutus, & ratione præfigurationis reſurrectionis futuræ. Attende ergo, & vide &c.

Qualis vita. Paragraphus Primus.

Tertio attende quali conuerſatione, & vita. Quippe erga Deum Sanctiſſimus, erga proximum innocentiſſimus. Sanctiſſimus omni bono plenus, innocentiſſimus omnis mali immunis. Attēde ergo q̄ lamentabile, ſanctū Dei, Sanctorum ſanctū;
1. Reg. 2. non.n. eſt ſimilis Sanctus, vt eſt Dn̄s, morte perdi, & affici tormentis. Deſcende hic ad gratiæ plenitudinem, & ſingulas virtutes, & fac luctū cum Michea Mich. 7
plorans. Perijt Sanctus de terra &c. & cum Pſalm. Qm̄ defecit Sanctus. Item innocentiſſimus fuit, oīs Pſ. 11.
peccati immunis. Ipſe.n. eſt q peccatū non fecit &c. Nu. 21
Ipſe ſerpens æneus ſimilitudinem quidem ſerpentis habens; ſed non venenum, i. ſimilitudinem car- 1. Pet. 2
nis peccati; ſed non peccatum; & tn̄ pœnis exponitur, vt reus. Et licet quibuſdam videatur, ꝙ innocentia minuat dolorē; eo ꝙ minuat numerū; quia, ſ. non patit̄ cū culpa; augmentat tn̄ plurimum, dū cōprehendit nocumentū illatū, magis indebitum &c.

Patet innocentia, quia nec contraxit peccatum, nec admiſit. Paragraphus Secundus.

Quarto videndū qualis in pœna, quia mitiſſimus, & patientiſſimus nimis: vt nec in corde, nec in ore, nec in opere, contra malefactores exhibuit impatientię quippiam. Vnde Hierem. Ego quaſi Agnus manſuetus, qui portatur ad victimam. Et Eſa. Sicut ouis ad occiſionem ducet̄. Et eiuſdem. Tacui ſemper, ſilui, patiens fui. Cum.n. malediceretur teſte Petro nō maledicebat, & cum pateretur non cōminabatur; ſed tradebat iudicanti iniuſtè; ſuam cauſam, ſ. non ſe vindicans. Iuxta illud Hier. Tu aūt Dn̄e qui iudicas iuſtè &c. videam vltionem tuam ex eis; tibi.n. reuelaui cauſam meā. Verè ergo patientia tua ſingularis Dn̄e Ieſu, ꝙ dum ſupra dorſum tuum fabricauerunt peccatores, & oībus te afficerent malis, non aperuiſti os tuum, nō aduerſus Patrem tuum murmurans, à quo miſſus, & traditus fueras, non aduerſus genus humanū ꝓ quo miſſus, quę nōn rapuiſti exoluebas, nec comminabaris populo affligēti, nec in omni paſſione, vel os aperuiſti; niſi ad fel, & verba pietatis. Inueneris enim 14. verba in decurſu paſſionis habuiſſe, ante crucifixionē ſeptem, & in cruce ſeptem. Ante crucifixionem verbū primum piæ exhortationis, ſ. vigilate, & orate ad diſcipulos, ſm̄ piæ condeſcenſionis; ſ. dormite, & quieſcite ad diſcipulos, tertium deuotę orationis, ſ. Pater ſi fieri poteſt ad Deum Patrem, quartum voluntariè oblationis, ſ. ego ſum; ſi ergo me, ad inimicos, quintum piæ reprehēſionis, ſ. Non potuiſtis. Amice. Tanq̄ ad latronem, ſextum benignæ rn̄ſionis, ſ. ego palam. Tu dixiſti. Regnum meum, ſeptimum piæ conſolationis, ſ. Nolite flere ſuper me, ad ſequētes. Septem verba q̄ dixit in cruce cūctis præſupponimus nota in quibus, oībus nō apparet; niſi patientia ſtupenda, indignatio nulla.

(Margin: S; Ier. 11.; Eſa. 53. & 52.; 1. Pet. 2; Ier. 11.; Pſ. 128; Pſ. 68.; 1. Pet. 2)

Qualis fuit Chriſtus quo ad famam. Paragraphus Tertius.

Quintò vide qualis quo ad famā, & inuenies, ꝙ famoſiſſimus, aut potius incliriſſimus, & oībus notiſſimus habebat̄, & q ante à multis ſequebat̄, & amabatur: vt Doctor veritatis, Dn̄s maieſtatis, & mirificè virtutis, ꝑcellentis Sc̄itatis, & ante: vt Rex Iſrael, cū tāta gloria in Hieruſalem ſuſcipiebat̄, is iā, vt ſeductor, truſator, magus, grauiſſimus pc̄tōr, ab oībus deſpiciebat̄, & cōtēnebat̄. T

Digitized by Google

O dolorem. Omnia enim quæ prius egerat bona, & miracula, iam reputabantur arte magica facta, & eo confuſibilior fuit eius paſſio; quo honorabilior ante aliquot dies præceſſerat proceſſio & ſuſceptio,

V

Qualis fuit quo ad attinentiam.
Paragraphus Quartus.

SExto attẽde qualis quo ad attinentiã, quia verè tibi amandiſſimus, totus meritò deſiderabilis. Frater quippe tuus, & Pater, Sponſus, & amator, vt nihil diſtare comprobaretur, membrum de mẽbro; immo caput vniuerſi corporis ſacri. Vel hinc nunc collige ò inſenſate, quàm debes compati patienti. Is eſt electus ex milibus, beneficentiſſimus ille tuus amator, qui nulla gratæ neceſſitudinis vocabula dedignatur. Omnia tibi factus, & ob id deſiderabilis totus, & quo quis amatior; eo in tormentis compaſſibilior magis. Quid ergo moraris? cur vel hic ſi priora te non mouerint, nõ in lachrymas erumpis? Si filius es luge paſſum Patrẽ, ſi Frater commorere ei, vt Sauli armiger eius. Si membrum viuidum, non poteris compati patiẽti? Si ſpõſa es, Sponſo patiente impoſſibile non lugere. Plãge, luge, dole, Patrem, Fratrem Sponſum, compatere capiti tali. Alioquin ſi non plangis, luges, doles, deliras, degeneras, beluam ſapis, letargiam pateris, hominem, quia inhumanus diſſiteris.

Cant. 5.

1. Reg. 31.

Qualis fuit ſecundum Diuinitatem.
Paragraphus Quintus.

X

SEptimo attende qualis ſecũdum Diuinitatem. Sed hanc quis enarrabit, & quis poterit ad eã? Certè ineffabilis eſt in ſe, quia ſecũdum hanc Deo Patri, & Spiritui ſancto, præter originẽ relationis coęqualis. Ait enim Apoſtolus. Cum in forma Dei eſſet: non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualẽ Deo. Et tñ exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens, vſq; ad mortem crucis. O quis, & hic inſenſibilis ſtabit? Nonne quanto dignior ille qui offenditur; tanto offenſa maior? Æſtimet qui poteſt. Si enim Magiſter ciuium pateretur a ſubdito, ſi Pater à filio, Princeps à plebejo, aut quod maius eſt ſi Principum Monarcha Imperator cederetur a ruſtico, aut quod omnino intolerabile videretur, ſi ſummus Pontifex Papa Romanus, ſummas pateretur iniurias a quolibet ſtabulario, quis poſſet non moueri? Nouit Dauid æſtimare iniuriam hanc cũ dixit, percutiẽs cor ſuum, propitius ſit mihi Deus, eo ꝙ abſcidiſſet chlamydis oram Chriſti Domini Saulis; ſui tñ inimici. Et hi homines oẽs pares, æꝗ mortales. Sed hic ſummus patitur, in immẽſum ſuperans vniuerſos. Enumera perfectiones ſi potes; ſed nec ſi te ruperis ad eum attinges, & tñ patitur iſte, & talia patitur. Horreas (ait hic Chryſo.) cœlũ, exceſſum mentis patiatur terra, dominatoris longanimitatem, indeuotionem ſeruorum. Talẽ ò aïa cogita Chriſtum quotiens paſſionis eius recordaris, & nulla vel quantumuis minima iniuria, indigna compaſſione erit. Nam licet impaſſibilis ſit Deus, tñ quia humanitas ſua erat organum quoddam, & quaſi veſtimentum Diuinitatis; ideo oïs illa iniuria facta illi humanitati & corpori, poteſt dici, & verè dicitur Deo facta. Sicut qui frangeret, vel ſpueret in veſtem, qua indutus eſt Imperator, diceretur facere iniuriam Imperatori non veſti, quia ea indutus eſt, & multo maiori vnione vnita eſt humanitas Deo; quàm veſtis Imperatori. Si igitur vis ad compaſſionem liqueſcere, cogita Deum ſummum bonum, omni perfectione pleniſſimum, paſſum. Et hæc ſufficiant de patientis qualitate.

Philip. 2.

1. Reg. 24.

T

De pœnarum acerbitate, & aggrauantijs multis.
Membrum Secundum.

SEcundo principaliter, vt ad compaſſionẽ mouearis, debes conſiderare inflictam pœnã, quo ad eius acerbitatẽ. Quotiens aũt legis, vel recordaris aliquam pęnalitatem, vel aliquod opprobrium Chro illatum, non per illud, ita accipias Chm paſſum, & ſuſtinuiſſe: ſicut alterum quemque hoïem; ſed indicibiliter aliter, & amplius vltra oẽm hominem, pp aggrauantias adhuc dicendas. Vnde, & docet Dñs Gerardus Zutph. in ſuo tractatulo, Beatus vir &c. Hoc pro regula tenere debes, vt quotiens Eũangeliſta, abſolutè ponit aliquam pęnam Chro inflictam, adde tu in corde tuo valde, vel maximè, vel ſeueriſſimè, aut aliquid hmõi. Vt verbi gratia. Percuſſit eũ ſeruus Pontificis. Cogita tu valde grauiter: ſicut dubium non eſt; ꝗ̃uis certum gradum percuſſionis, vel afflictionis ſcire non poteris. Multa. n. (vt venerabilis ille Guillermus textoris ait) certa fide credita, acerbitatem illatæ paſſionis declarantia, Euangeliſtæ omiſerunt. Tum quia ſcripſerunt, non ad excitãdum compaſſionis affectum principaliter; ſed ad faciẽdum de Hiſtoria certam fidem: iuxta illud. Ille ſcit, quia verè dicit: vt & vos credatis. Et ideo planè geſta referunt, ſine oratoria magnificentia, quę neceſſaria nouerũt pro fidei firmamento; ne plus viderẽtur oratorij perſuaſores; ꝗ veritatis teſtes. Tum quia hoc vtile fuerat fidelium deuotioni, quatenus dum ea quæ Euangeliſtę reliquerunt, ingenij labore, & pijs fletibus, & oratione requirant, & capaces redderentur ad intelligendum, & tenaciores ad memorandum. Et vt Gregori. in Ezechielem ait. Tanto maiori dulcedine inuenta reficerent; quanto maiori labore fatigarẽt aïam quęſita. Qđ verò multa certa non recitarent, patet; Nam recitantes conſpuitionẽ, colaphizationem &c. tacent de quantitate, quæ tñ tanta erat: vt quaſi abſconderetur facies eius, & quaſi leproſus videretur. In flagellatione, & coronatione, non faciunt mentionẽ de vulnerũ profunditate, ac totius corporis vulneratione &c. In crucifixione item, nõ meminerunt de extenſione corporis, pp ꝗ̃ oïa oſſa poterant, vt Pſ. ait dinumerari; imò tacẽt de clauis ferreis, quibus manus, & pedes foderũt. De quibus tñ Io. agit; dum de Thoma dubitante, commemorat clauorũ fixuram, vel potius figuram &c. Multa igitur tacuerunt, quæ tñ Prophetæ clariſſimè prędixerunt, quæ oïa etiã in ſe impleta meminit dicens. Conſummatum eſt: vt ſic nos traheremur ad Prophetas

Io. 5.

Pſ. 21.

Io. 20.

phetas

Digitized by Google

phetas de Chriſti paſſione locutos inueſtigandos. Non tñ ita Euangeliſtæ ſilent, quin ea breuiter tangant, ex quibus mens deuota, poterit ẽt noſcere ea quę tacuerunt; ſi ſcripturas ſtudioſè voluerit meditari, & profundè diiudicare. Vnde quãdoq; ponũt talia verba, acceſſerunt, tenuerunt, expuerunt, conſpuerunt, quæ grauiſſima in ſe tormenta habent; ſi diſtricte fuerint euoluta. Semper igitur de Chriſti tormentis cogita ſummè, & extremè; quantumuis enim cogitaueris, non ad rerum veritatem, non ad tormẽtorum acerbitatem attinges, propter plurima aggrauantia, quæ Chriſti paſſionem augmentabant, quorum quidam plurima ponunt.

Ponunt enim duodecim aggrauantia paſſionis externa, ſcilicet.

Te duodena premunt externa grauantia Chriſte.

Nobilis	*aſpiciens*	*infert*
Primum eſt nobilitas generis, ex Patre, & Matre.	Aſpicientium deriſio, & multitudo inter notos.	Tortorum crudelitas, & ingratitudo.
ualidus	*tenet.*	*ætas.*
Fortitudo corporalis perferens duriora morti.	Teneritudo corporalis, & eucratica complexio.	Ætatis vigoroſitas, quia in 33. vel potius 34. anno.
Plurima	*vilia*	*magna*
Pœnarum multitudo, & generalitas.	Vilitudo, & ignominioſitas.	Magnitudo, & acerbitas.
locus	*tempus*	*ſociusq;.*
Loci conditio, & fœtiditas caluariæ.	Tpis, & diei ſolemnitas i Paſcha.	Societatis ignominioſitas, & vilitudo.

Ponunt æquè, & totidem aggrauantia interna. Cuiuſmodi ſunt iſta.

Tu duodena Deus interna grauantia paſſus.

Iuſtus	*amor*	*ſapiens*
Iuſtitia, & Diuina æquitas volens ſatisfactionem.	Et Dei charitas voluntariè aſſumens.	Sapientia diſpenſans dolores ſecundum culpas.
deſertus	*præſcius*	*inſons.*
Quia non erat influxus in vires inferiores.	Præſcientia futurorum.	Innocentia, & pcioſitas vitæ eius.
Viuax	*obiectum*	*Matrem*
Animæ Chriſti viuacitas, & potentiarum capacitas.	Obiectorum vilitas, & multitudo.	Cui⁹ aïam gladius per tranſiuit.
notos	*reprobos*	*nos.*
Diſcipulos, & oẽs bonos p̃ſentes tunc.	In quibus paſſionem deper ditam vidit.	Futuros in quib. ingratitudinem præuidebat, & martyria.

Fateor deuota eſſet horum ſingulorum executio; ſed prolixum requireret opus. Vnde breuitati ſtudentes, ad ſeptenarium nos noſtro hæc more reducere ſatagemus; ne multitudine obruamur. Sunt itaque aggrauãtia in genere ſeptem, quorum prima tria ſunt externa, reliqua quattuor ſunt interna.

Aggrauantia externa.

Sunt	Cauſa efficiens. Pœna affligens. Res circunſtans. Tempus.	Scilicet conditio eorũ, qui paſſionẽ intulerunt gñalis, diurna, pura aſtãtium multitudo locus.

Aggrauantia interna.

Sunt	Præcognitio. Obiectorũ multitudo. Fortis impulſio. Plurium compaſsio.	Scilicet qua p̃uidit paſſiones, pctã, & alia multa: iuſtitia, ſapĩa, charitas ſui, matris, ſuorum.

De cauſa efficiente. Paragraphus I.

PRimum aggrauans eſt cauſa efficiens; qui, ſ. paſſionem intulerunt. Fuerunt enim multi. Nam.

Hunc Pater, & ſemet, Mater, draco, Iuda, Iudæus.

Prima cauſa effectiua paſſionis Chriſti, fuit Pater æternus, qui filium tradidit paſſioni, & hoc tribus modis.

Scilicet Præordinando. Inſpirando. Deſerendo.

Primo præordinando ab æterno. Eſa. Deus poſuit in eo iniquitatem oĩum noſtrum. Secundo inſpirando, quia filius ſm humanitatem infudit charitatem, & inſpirauit voluntatẽ patiendi. Eſa. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. Tertio deſerendo, & non protegendo, nec liberando propterea audis. Deus Deus meus, vt qd dereliquiſti me? &c. Paulus. Proprio filio ſuo non pepercit Deus; ſed pro oibus nobis tradidit illum, & Iob. Manibus impiorum tradidit me ſuper quo gloſa. Pater meus cęleſtis. Secunda cauſa efficiẽs paſſionis ipſe filius fuit, qui ſemet tradidit pro nobis in mortem. Vnde Apſ. Chrs dilexit nos, & tradidit ſemetipſum in mortem. Item Hier. Dedi dilectam aiam meam in manibus inimicorum meorũ. Vnde hoc ipſum oſtendit, quia obuiam iuit dicens. Ego ſum. Tertio Mater Maria tradidit Filium ſuum, ex affectu tali; quia videlicet maluit Filium ſuum mori; q̃ genus humanum non redimi (vt teſtatur Bern.) q̃uis cum magno dolore Filium mori vidit. Quarto eius paſſionem aggrauauit, ꝙ à Iudęis paſſus fuit, & hoc ratione religionis. Maioris pœnæ eſt, ꝙ à populo ſpũali, vnius Dei cultore hæc patiebatur. Scdò rõne perfectionis, quia Phariſæi, qui ſingulariter perſequebantur, perfecti à populo reputabanť. Tertio rõne cognitionis, grauius erat a peritis, & doctis pati; q̃ ab id idiotis, & ignaris. Item rõne familiaritatis, ſollicitudinis &c. Et potiſſimè grauabant horum crudelitas, & ingratitudo. Ex natura. n. populus ille Iudaicus, crudelis, & ſeuus plurimũ fuit: vt aiunt docti. Vñ & pp hoc, vbi in lege præceptum datur de hoĩe virgis cedendo, numerus plagarũ notatur, addiť, quia alias ex crudelitate ad mortem vſq;, hoĩem cecidiſſent. Et præter hanc naturalem ſęuitiam erga Chr̃m erant inuidia pleni; ita ꝙ dentibus libẽter diſcerpiſſent, ſi potuiſſent. Vnde in perſona Prophetæ ipſe ait. Facta eſt mihi hæreditas mea, quaſi leo i ſylua &c. O attendat qui valet. Deinde ingratitudo horum, plurimum adauxit Chriſti dolorem, quare & iuxta Hieron.

Eſa. 53. *Ibidem.* *Matth. 26* *Rom. 8.* *Iob 16.* *Gal. 2.* *Hier. 12.* *Io. 18.* *Deute. 25.*

Digitized by Google

Hierony.ſingulariter orabat.Si poſſibile eſt trãſeat à me calix iſte. Iſte inq̃ iſte.i.ab hoc populo propinandus. Is.n.eſt populus cui tanta impenderat bona,quæ ſummatim Chriſoſt. recitat dicens Præ cęteris hoibus noua quædã,& magnifica quædã,vitæ
Exo.15 ſunt ei inſtituta tradita.In medio mari ſiccum apertum iter &c. Longũ eſſet enumerare ſingula;ſed vt paucis expediamus,is eſt populus,quẽ creauit,quẽ elegit, pp quem tam innumera effecit, de Ægypto eduxit,per deſertũ deduxit,in terrã induxit,& nũc
Mat. 15 pp eos ſingulariter de cęlis aduenit.Ita vt rectè meritoq; dicere poſſet, popule meus &c. Sed ipſi his
Pſ. 34. oĩbus ingrati iuxta Pſalmum. retribuebant mala ꝓ bonis,manus ſacrilegas in Dei Filium mittẽtes: vt crudeliſſimi homicidę;imò(ſi fas eſt dicere)Deici-
Iſa 1. de. Hinc ergo plurimum triſtabatur, ꝙ paſſus eſt à gente peccatrice, populo graui iniquitate, ſemine neq̃,filijs ſceleratis, generatione neq̃, & peruerſa. Sed ꝙ à diſcipulo proprio,non quocunq;,ſed à populo electo, procuratore promoto,Angelorũ cibo refecto &c.traditus fuerat q̃ aggrauauerit,quis dignè æſtimabit? Teſte namq; Gregorio,minorẽ dolorem mala inferunt, quæ ab extraneis inferuntur, pluſq; in nobis tormenta ſæuiunt,quæ ab illis patimur,de quorũ mentibus præſumebamus,quia cum damno corporis,mala nos cruciant amiſſæ charita
Pſ. 54. tis. Et ergo conquęritur in Pſ. Si inimicus inquiẽs meus maledixiſſet mihi &c,Q̃d ſi tandem attenderis ipſum Agnum mitiſſimũ,non ab hoibus paſſum ſolum;ſed & à dracone,vt quorundam opinio habet infernali,qui ab initio ſitiuit ſanguinem eius, quõ non afficieris? Apl's.n. non tam hoibus in hoc
Io. 14. mundo,illius crucifixionem tribuit;q̃ principibus huius mundi: vt patet ex dependentia textus eius apertè. Apertius quoq; ipſe Dñs dicit iã paſſurus.
1.Cor.2 Venit huius mundi princeps &c. Nam teſte Theophilo,qui abceſſerat in deſerto ad tempus,iam venit cũ ira magna,ſciens quia tempus modicum ha-
Luc. 22 bet.Hinc,& Dñs palam. Sed hæc eſt hora veſtra,& poteſtas tenebrarũ. Vnde & in Pſalmo ait.Circundederunt me funes mortis, torrentes Belial, vel vt Hieronymus ex Hebraica veritate, ait diaboli tenuerunt me.Ipſe.n.vr̃ ille verus Iob traditus,& derelictus in manus inimicorũ ſuorum,eorum qui verè inimici erant, Sathanæ,ſ.principis tenebrarum,
Pſ. 7. qui maximè ſanguinem agni ſitiebat,& vt gloriam eius in puluerem deduceret æſtuabat, laborabat, agitabat,& in oĩbus viribus tumultuabat: vt quem ab origine mundi,ab initio creaturæ pſecutus fuerat,& in membris quãtum potuit occiderat, Agnũ ipſum iã trucidaret. Qui ei traditus fuerat à Deo, cui nos tradendi oẽs eramus, & traditus perfectè
Deuter. 32. (Dei.n.opera ſunt perfecta,) vt perfectè redimeremur, & plenè obſtrueretur os aduerſariorum,draconis vis, & oĩum ſuorum Angelorum. Quale igit̃ putãdum fuiſſe certamen; vbi Dei virtus derelicta eſt, vt pateretur, & malignus permiſſus eſt,vt perſequeret̃? Grande,& valde grande,neceſſe eſt fuiſſe prælium illud. Verè maximum oĩum certaminũ fuit,hoc certamen draconis,& Agni.Duriſſima neceſſitas;vbi Agnus cum dracone præliatur. Liuidiſſimus.n.oĩum animantium draco,mitiſſimus oĩum Agnus,qui non niſi legib. & armis agninis pugnauit;ſ.patiendo. Paſſus igitur eſt Agnus quantũ potuit, & permiſſa eſt malitia, & furor draconis, qñ fuit hora,& poteſtas tenebrarum,& Agnus illi traditus, ac derelictus; donec tela, & frameæ furoris eius penitus conſumptæ eſſent,ac deficerent inimici iacula in finem.Vicit.n.manſuetudo Agni patiẽtiſſima,malitiã rugientis leonis,& ſapientia Agni, nequitiam inſidiantis draconis,& Agni tranquillitas; furorem inſanientis vrſi. Vicit inq̃ patiendo, quicquid vniuerſa illa cohors tenebrarum,& poteſtas oĩs aſpidum,& baſiliſcorum,illa ſaltem hora impunè permiſſa,totis naturalibus viribus,& induſtria,malitiosè, nequiter,furiosè, effundere potuerunt. Verè igitur grande certamen æternis annalibus relegendũ, perpetuo fortitudinis præconio ab Angelis ſapienter iudicantibus efferendũ, q̃d facere cęperunt, qñ ipſo Dño poſt paſſionem in gloriã ſuam intrante, alijs interrogantibus quis eſſet rex ille gloriæ,alij reſponderunt,Dñs fortis,& potens, Pſ. 23.
Dñs potens in prælio &c. potentem in prælio non inaniter appellantes. Mortem.n. corporalẽ,& corporalis mortis dolores,contemnere,& ſubire; non adeò magnum putandũ: ut Seraphin,& Cherubin, id præcipuum gloriæ præconiũ putent.Videmus.n. Reges gentium,& Romanorum Imperatores, pro ſalute ſui populi,ſeſe morti obtuliſſe. Codrus,Decius,exemplo ſunt,qui non triduana tantum exanimatione; ſed perpetuo æuo morituri, non poſt triduũ amicis maiore gaudio reddendi, non æterna immortalitate, & fœlicitate mox exaltandi,nõ Diuina,clara, certa ſapientia illuſtrati, non ſpirituali deſiderio inflammati: vt Chr̃s noſter erat; ſeſe tñ pro populi ſui ſalute,in necem ſpontaneam: vt hiſtoriæ tradunt obtulere.Neceſſe eſt igitur alijs euidentijs prælij,magnitudinem Chr̃i noſtri aſtruere: vt Angelicis virtutibus,prælium illud glorioſum, in conſpectu Dei attollatur,& pręſtet humanis actibus cunctis. Quod fit cum attenditur, ꝙ certamen hoc,non aduerſus carnem,& ſanguinẽ ſolum fuit; Ephe. 6
ſed magis aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.Et id non cõi,& gregario modo tãtũ:vt erant Sanctorum Antonij,Furſei,aut aliorum Patrum,& Sanctorum cũ dęmonib.horrida,& ſtupenda bella. Sed modo quodã exceſſiuo,& prorſus inexcogitabili oĩ menti creatæ, ẽt pennis ventorum; Angelicæ,ſ.perſpicacitati, quæ ſuper hoc prælio demirantes quærunt, & obſtupeſcunt: vt patet in Eſaia. Eſa. 63

Paſſus eſt igitur Chr̃s aliter,& ab alijs hoſtibus, exceſſiue magis, q̃ oẽs hoĩes,aut Sancti oẽs, etiam cum dæmonibus bella ducentes.Adeò,ꝙ Agnus ille mitiſſimus,truculentiſſimã illam beluam, draconem,leonem,Sathan,pertulit à dextris ſtantem;dũ Zach. 3
ſordidis erat veſtibus indutus: vt Zacharias Propheta dicit, ſubiturus miniſterium ſacrificij grandis: vt aduerſaretur ei cum plena illa nequiſſima arte,cum tota malitia, cum integra permiſſa poteſtate. Dices forſan. Sed mortalis erat,cur non momento primo,tantorum malorũ extinctus eſt? Sed quia ſummus erat Sacerdos, iureiurando conſtitutus offerre incenſum dignum Deo in odorẽ ſuauitatis,magis q̃ oĩa reliqua,ẽt cęleſtis tẽpli ſacrificia; Eccl.45

Sacri-

Digitized by Google

Sacrificium videlicet obediētiæ illius; quæ melior eſſet, q̄ omnes reliquiæ oīum cœleſtis Hieruſalem
1. Reg. Sacerdotum victimæ. Ideò non decebat eum emo-
15. ri, niſi obedienter conſumato, & pfecto ſacrificio.
Pſ 118 Ideo datū eſt illi, vt eſſet aīa eius in manibus eius:
Io. 10. vt nemo eam tolleret quantuncunq; affligeret; ſed ſolus ipſe poteſtatem haberet, ponēdi aīam ſuam,
Io. 19. quam nulla doloris, aut mœroris vehementia, extorquere potuit; niſi quando ipſe voluit. Nec ipſe voluit; niſi conſumato ſacrificio. Nec conſumatū ſacrificium, niſi obſtructa prius ora iniqua loquentium demonum, & impleta ora canentium Angelorum, & diuinæ iuſtitiæ ſatisfactum. Vnde, qui huius prælij magnitudinem noſſe vellet; illi expediret ſparſa per ſcripturam argumenta colligere. Nunc diabolicæ virtutis, nunc poteſtatis, nunc nequitiæ. nunc malitiæ. Item furoris, liuoris, contumaciæ ſingula ſuo genere ſeorſum, & poſtea in ordinem digerere. Qm̄ poſt, & extra Deum nihil tam, ſalubre cogitatur, neq; per aliud ꝓpius acceditur ad Deū, Nec cuiquam noua videatur poſitio iſta, aut a Patrum ſemitis exorbitantior, quę tam ex apertis ſcriptis deduci videatur, quæ patrum teſtimonijs cōprobatur, & rationibus fulcitur. Nam beatiſſimus Augu. in xiij. de Trinitate in hanc ſententiam plurima ponit, declarās xij. xiij. xiiij. capitulis. quo merito homo traditus fuerit diabolicæ poteſtati. De conſilio quoque Dei, quo ei placuit; vt poteſtas diaboli, non potentia; ſed iuſtitia vinceretur. Deq́ue omnium debito per Chriſtum nil debentē ſoluto, dicens Chriſtum iniuſtè à diabolo occiſum, & paſſum, deducēs hoc ex verbo Dn̄i, quod per os carnis expreſſit paſſurus. Ecce venit Princeps mun-
Io. 14. di huius, &c. Et Cyrillus. Poteſtas inquit eſt tenebris data; ideſt diabolo, & iudæis inſurgēdi in Chriſtum. Similiter in iij. Moralium Gregor. ſuper illo
Iob 1. verbo. Ecce in manu tua eſt, licèt prima facie contrariū dicere videatur; in proſequendo tn̄ in eandem ſententiam venit dicens. Si per Sathanę manus, eius poteſtas accipitur, claret, quia eius poteſtati traditus fuit. Et licèt animam ſeruare iubetur, non ſic accipiendum, quo hanc tentare prohibeatur; ſed hanc ſuperare, tentator non poſſe conuin-
Luc. 4 citur, &c. Theophilus quoque ſuper illud Lucæ. Receſſit ab eo vſq; ad tempus. Quia de voluptate tentauerat in deſerto, receſſit ab eo vſque ad tēpus Crucis, in quo eum erat cum triſtitia tentaturus. Et huiuſmodi multas ponit Sanctus Thom. ſparſim Sanctorum auctoritates in ſuo cōmento. Poſſent plura pro huius declaratione poni; ſed res ineffabilis paucis eſt tangenda, præſertim cum poſitio hæc, non omnibus ſit confeſſa, quamquam tamen pia uidetur, ſcripturis innitens, & veterum Patrum ſcriptis conſona. Opinio eſt opinio. Non hæc dicimus pro credulitate certa nos, ſed recitamus quid alij ſenſerint, pro occaſione deuotionis, cui placet placeat. Et hæc de cauſa efficiente. Quod ſi uolueris hic conſiderationem dilatare, poteris conſiderare, quòd à varijs Chriſtus oblatus, vt ſupra.

De pœna inflicta Chriſto. Paragr. Secundus.

Secundum principale aggrauans, fuit pœna inflicta, & affligens, quæ plurimum inflixit. A 48

		Generalis.
Tum quia		Multiplex, & diurna.
		Puriſsima, & acerba.

Plurima, pura fuit generalis, acerrima longa.

Primo fuit generalis. quia licèt non pertulerit omnes ſpecies paſſionum, quæ ſibiinuicem non compatiuntur, nec Chriſtum decuerunt; paſſus tamen eſt omnia genera paſſionum. Quod patet quantum

	Inferentia		ab oī ſtatu, cōditione, ſexu.
Ad	Bona amiſſa	qa	in ſenſibus, in rebus fama.
	Ipſa paſſa		in toto corpore, ſenſibus.

Fert, quibus, amiſſa res, paſſus corpore toto.

Requiratur horum proſecutio in Pantheologia, & in alijs Doctorum libris, & vide infra in Roſario, vbi habentur ſingula proſecuta, & profunde dijuca, ſi non ex totis viribus illi compatiēdum, qui ab omnibus, & in omnibus, voluit propter te pati.

Secundo fuit eius pœna multiplex, & diuturna. Tam.n. multiplex fuit pœna inflicta: vt non ſit, qui dinumeret, multiplicata quippe ſuper capillos capitis eius. Multa enim flagella peccatoribus multis debebātur, quib. omnibus ſe ſuppoſuit ipſe. Nonne Pſ. 39.
ab ortu natiuitatis, vſque ad occaſum mortis paſ- Pſ. 31
ſus eſt plurima, & varia genera tormentorum? Paſſus eſt, vt dominus Ioan. Scoenhouiæ in Epiſtola ad Carthuſien. declarat. in verbis, in factis, in cordialibus machinationibus, & æſtimationibus impijs, & iniurioſis. Tertio in tormentis. Quarto ineffabilib. & inæſtimabilib. doloribus, benedicti cordis ſui: vt illic latè declarat. Et nonne etiam in omnib^9 actibus ſuis? Habuit enim in verbis contradictores, in prædicationibus contemptores, in operibus obſeruatores, in miraculis blaſphematores, in pœnis irriſores, in morte exprobratores. Vere vere Domine Ieſu ſaxo durior; qui tantis non commouetur. Nonne, & in omnibus locis? In præſepio indigentiam, in deſerto pugnam, in templo reſiſtentiam, in hoſpitio obſeruantiam, in itinere moleſtiam, in ciuitate eiectionem, in monte præcipitij conatum. In horto, in atrio, in prętorio, & cruce tāta, & talia, quanta nec enumerari poſſunt. Paſſus eſt, & de omnibus inſtrumentis, puta illuſorijs, vileſactorijs, & tortorijs, lineijs, ligneis, & ferreis. Quis ergo non compatietur tibi; cum tam multiplex ſit pœna inflicta? Fuit, & pœna Chriſti diuturna, paſſus in tpe omni, etiam ab inſtanti ſuæ conceptionis. Iuxta intellectum Gerſonis. Nonne in infantia paſſus eſt anguſtias vteri, fœtorem ſtabuli? &c. Nonne in pueritia labores multiplices; cum ſubditus eſſet eis? Quis vnquam paupertatis tantæ, quis abſtinentiæ tantæ? In adoleſcentia in deſerto congreditur, poſt ad paſſionis viam currendam accingitur, ita quòd nullum tempus, aut ætas inuenitur, in quo ſalus mū
di non pateretur. Vnde, & in pſalm. introducitur Pſ. 88.
die ac nocte anima eius ſatiata in malis. Non tædeat igitur cōpati vnquā, nec ei benedicere in omnibus Diuinis horis. B

Plurimum quoque aggrauabatur pœna hæc ex

Digitized by Google

puritate afflictionis,& acerbitate eiuſdem. Puram
autem dicimus, quia non habuit mixturã conſola-
tionis. Sicut vinum dr̃ purum, quod non alteri li-
quori admixtum.In omni aũt ſua paſſione Chriſtus
nullum habuit conſolatorem; adeo,ꝙ ipſe conquę
Pſ. 68. rendo dicat.Qui me conſolaretur non inueni.Non
.n. conſolabantur eum lictores, & hoſtes; ſed pro
vino conſolationis,mirrham propinabãt afflictio-
nis.Non Iudæorum principes; ſed ſtabant illuden-
tes,& in eum dentibus frementes. Non gentiles;
ſed coronam capiti infigendam erant plectentes.
Non noti,& diſcipuli,ſed derelinquebant eum au
fugientes. Vnde ſingulariter conquæſtus eſt di-
Pſ. 87. cens. Elongaſti à me amicum,& proximum,& no-
tos meos à miſeria.
Iob 19. Verè Dñe Ieſu noti,quaſi alieni receſſerunt à te.
dereliquerunt te ꝓximi tui,& qui nouerũt te obli-
ti ſunt tui,& beneficiorum tuorũ,& pręſumptuoſę
ſuæ ſponſionis.Vbi.n.nunc ſunt,quos paterna ſolli
citudine in omnibus conſeruabas?cum quibus no-
cte illa paſcha mãducabas?quorum pedes laueras?
quibus corpus,& ſanguinem dederas?quos tã dul-
ci ſermone conſolatus fueras? atq; Patri tam dili-
genter commendaueras? &c.Vbi nunc ò Petre con
Matth. ſtantia tua?dixiſti enim.Etſi oẽs ſcãdalizati fuerint,
26. ego non ſcandalizabor &c. Vbi Ioannes familiari-
Mat. 10 tas tua?Vbi tua fratriſq; tui germana præſumptio,
qui calicem Dñi potare vos poſſe affirmaſtis? Vbi
proinde Iacobi minoris, Simonis Thadei.carnalis
Io. 11. cõſanguinitas? Vbi Thomæ virilis animoſitas?Vbi
Bartholomei generoſitatis audacia? Vbi paulò an-
te ò vos oẽs ſocij menſæ, qui abire noluiſtis ab ha-
Io 6. bente verba vitę?Ecce nunc fugiſtis oẽs. Sic aman-
Eſa 63 tiſsime Dñe torcular calcas ſolus,& de gentib. vir
Zach 13 non eſt tecum, percuteris bone Paſtor, & ecce di-
ſpergũtur oues.Sed forſan mulier tibi adeſt mater
Io. 19. aſtans cruci;ſed non ad conſolationem tibi,ſed ad
aggrauamentũ doloris.Sed nec Pater æternus,qui
te dilexit ſuper is cõſolari te voluit, ſed pro nobis
tradidit te voluntati inimicorum, permittẽdo age
Pſ. 12. re quæcunq; crudelia voluerunt.Abiecit;imò per-
cuſſit,tradidit,& dereliquit,& in finem, vt ipſe cõ-
quæreris eſt oblitus tui.Væ mihi.Heu oblitus in fi-
nem. Verè grauis paſſionis hoc verbum argumen-
Matth. tum.Ad quid obliuiſceris mei in finem?Grauius il-
27. lo verbo. Vt quid dereliquiſti me? Eya quis modo
tam inſenſibilis, qui non compatiatur audita tam
lamentabili dilecti conquæſtione?quis non lachry-
mis rigabit ora, & riuos deriuabit lachrymarum?
Grauius.n.eſt obliuioni traditum,q̃ auxilio deſtitu
tum, & non ſolum oblitum; ſed oblitum in finem.
Maiorem traditi,deſtituti,derelicti ſignificat cala-
mitatem, qñ ſic derelictus: vt neq; in memoria ſit
eius,in quem multo maximè ſpem ſuam poſuit,pe
Pſ. 21. nitus proiectus in illum ex vtero,& ab vberib.ma-
tris eius.Qualis aũt hęc derelictio hęc obliuio fuit,
paſſim oẽs ſcribunt,quia ſubtractio ſupernæ cõſo-
lationis, aut auxilij ſupernaturalis; ita ꝙ nulla fuit
in eo mitigatio dolorum: quemadmodũ in patien
tibus ęteris Deus immittere ſolet.Sed quid eſt,qđ
dicit in finem?Eſt vltimum planè quiddã finis iſte,
ſed non temporis. Nõ.n.oblitus eſt eum Deus,vſq;
in cõſummationem ſæculorũ; ſed vltimũ eſt viriũ,
& poteſtatis.Tradidit.n.eum Deus in manus inimi
corũ. Et quia plenus gratia,& veritate,cui nõ erat
vir ſimilis ſuper terrã, traditus eſt velut verus Iob Iob 1.
(ſi fas eſt dicere) in manus Sathanæ, & derelictus,
& oblitus vſque in finem, hoc eſt vſque ad vltimũ
poteſtatis,& furoris diabolici.Tradit⁹ iuxta Eſaiã, Eſa 53.
vt conculcaretur,derelictus,vt pateretur,oĩa hoſti & 54.
cę libidinis tela,quia plenus gratia,& fortitudine,
certus non vinceretur. Derelictus ergo Chriſtus in
paſſione,ſicut in certamine fortitudo,q̃ oppugna-
ri põt,vinci non poteſt. Non.n.conſolatus eſt eum
Pater; ſed pure in paſſione dereliquit;qui tñ cęte-
ros ẽt peccatores cõſolari ſolet.Patet ergo nullius,
nec oium quidem inſimul Sanctorũ paſſiones,Chri̅
paſſione poſſe cõparari, nec quempiam ſic vſpiam
derelictum.Verè ꝓprio filio non Pepercit;ſed pro
nobis oĩbus tradidit,dereliquit,& ita dereliquit il Rom 8.
lum. Et poſtremum, quod oĩum mirabilius dictu,
difficilius creditu,nec pars ipſa ſuperior Chri̅,quę C
continuè fruebatur Deo,eſt conſolata eum.Nullus
enim(iuxta Sanctum Thomam) fiebat influxus vi-
rium benedictæ aĩę eius ſupernarum in inferiores;
ſed fuit redũdantia talis cohibita, & per miraculũ
ſecundum Scotum ſuſpenſa:vt totus purus patere-
tur, & dicere poſſet. Repleta eſt malis anima mea.
A nullo igitur conſolatus. Pſ. 87.
Non pater,aut mater,noti,hoſtes,non animæ pars. D
Fuit, & paſſio hæc acerba, partim pp aggrauantia
dicta,& adhuc dicenda,& pp genus mortis.Fuit.n.
mors turpis,immatura, violenta,& acerba,& adeo
intenſus dolor: vt fortiſſimus ille gygas, columna
totius fortitudinis, mur⁹, & antemurale defecerit,
ferre non ſuſtinens; adeo ꝙ in Pſ. dicat. Defecit in Pſ. 30.
dolore vita mea.Et per Hieremyã. Defeci ferre nõ Ier. 20.
ſuſtinens. Et nihil mirum. Circundederunt.n.eum Pſ. 17.
dolores inferni, & funes mortis circundederant
eum.Intrauerunt tunc aquæ vſque ad aĩam eius,& Pſ. 68.
torrentes Belial terruerunt eũ. Pertulit ipſe quod
nos debuimus pertuliſſe,in quo Dñs poſuit iniqui
tates oĩum noſtrũ. Conſtat aũt ſua hoſtia ac victi- Eſa. 53
ma, vniuerſæ ſacræpaginæ teſtimonio,redemptum
hoĩem à miſerijs inferni. Inferni aũt miſeriæ non
ſolo ſenſibili dolore ſunt,neque ſic ab inferni do-
lorib.redemit:vt ad reliquas infernalis miſeriæ ca
lamitates, abſq; dolore maneremus aſtricti perfe-
rendas.Qui ergo totos totaliter redemit,ſicut pro
dolituris indoluit. Ita iuxta quorundam opinionẽ
non ſcripturis contrariam,pro infernaliter turban
dis turbatus eſt,pro anguſtiandis ẽt diabolico,&
inuiſibili artificio,anguſtiatus,pro deſolandis deſo
latus, iuxta illud Pſ. Super me cõfirmatus eſt furor Pſ. 87.
tuus,& oẽs fluctus tuos induxiſti ſuper me. Vel vt
ſanctus Hieronymus habet.In me trãſierunt irę tuę
Super quo verbo in commentarijs ſuis dicit. Itam
ac elationem furoris tui,quas in gentibus effuſurus
eras,ſuper me induxiſti,quia eorum peccata ſuſce-
pi:ſicut alibi dicis. Propter peccata populi percuſ-
ſi eum.Vnde,& in eodem pſal ait.Quia repleta eſt Eſa 53.
malis aĩa mea. Vt nullus fuerit ſanctæ illius animæ Pſ. 87.
angulus,neq; in carne, neq; in mente,quo non dia
bolicæ(vt aiunt)malitiæ inſultus penetrauerit.Illo
ſolo

Digitized by Google

ſolo non paſſo in hoie redemptore, quo non eſſet paſſurus apud inferos rediminendus. Sane tñ intelligatur, ꝑpter opinionem Doctorum, vtrum paſſus in ſuperiore portione, pro quo non parum facere
Cant. 8 videtur verbum illud in Canticis. Fortis eſt, vt mors dilectio; dura, ſicut inferus æmulatio &c.

Salua intelligentia Gerſonis, qui explanat ver-
Tren. 1. bum Vbertini: vt infra tangitur &c. O igitur vos omnes qui tranſitis per viam attendite, & videte; ſi paſſio ſit ſimilis huic, dolor ſimilis huic dolori; aperiant̃ catharactæ cordis, fluant profluuia oculorũ ſuper Dño tali, talia, tã uniuerſalia, multiplicia, diuturna, puriſſima, acerbiſſima paſſo pro nobis.

De circunſtante re. Paragr. III.

E TErtium principale aggrauans, eſt res circunſtans.

Ipſe locus, ſitus, & tempus, ſocius, genus aſtant.

Prima circunſtantia aggrauans, eſt locus ipſe, & ciuitas inclyta Hieruſalem, in terra promiſſionis; vbi multi erant, vbi tanta bona impenderat; ſed retri-
Pſ. 34. butum eſt pro bono malum. Voluit autem in Hieruſalem pati: vt dicitur in Pantheologia.

F Proditorum iniquitatẽ. Oñderet ex principibus ortam.
Propter Paſſionis virtutem vt Diffunderet̃ per orbem.
Saluatoris humilitatẽ. Sequamur eũ: natus Bethleem, paſſus Hieruſalẽ.
Oblationis figurationem Signa impleret.

Altera circunſtantia aggrauãs, eſt crucis ſitus in monte. ſ. Caluariæ loco deſpecto, & viliſſimo, quia extra portam in loco damnatorum, inter cadauera & oſſa damnatorum defunctorum. Voluit autẽ ex-
Leuit 4 tra portam pati ratione triplici.
Heb. 13 Figurationis. Hircus enim extra caſtra ducebatur.
Sc; Imitationis, Exeamus ergo extra caſtra, improperiũ eius portãtes.
Cõis ſaluationis. Nõ ſub tecto, ſed i arce cõi; vt oib. pateret acceſſus cõis.

Pati nihilominus cõgrue in loco Caluariæ voluit, vt in loco damnatorum, erigerentur̃ vexilla marty-
G rum. Tertiò aggrauat tempus, quia tẽpore Paſchali, & hora meridiana. Nam in Paſcha multi conueniebant. Et qñ gaudium habuiſſet, ipſe occidebat̃. Et plurimum doluit, ꝙ tunc qñ deuotioni inſtitiſſent, morti Filij Dei operam dabant. O verè Dñe feſtum tibi vertitur in luctum, & gaudium in mæ-
Iac. 1. rorem. Notetur tñ hic ſententia eximij, & præſtantiſſimi doctoris Pauli Burgen. Epi, viri præclariſſimi, quam ſuper Matth. c. 26. addit quæ vix tandem magno Dei munere prodijt in lucẽ. Qua facilè omnis inter doctos diſceptatio tollitur, & ambiguitas Doctorum, tũ Græcorum, tum Latinorum, quam illic latiſſimè, & multorum magnorum iudicio doctiſſimè eſt proſequutus. Tenendum enim Dñm Ieſum Paſcha non reiectum; ſed rigore legis verã decimaquarta Luna, ad veſperum, cum Iudæis mãducaſſe, quia eodem calculo, non in illorum die feſto,
Eſa 25. Dominus fecit in monte Caluariç conuiuium pinguium medullatorum, conuiuium vindemiæ defæcatæ, præcipitans mortem in ſempiternum. Hoc viuum, & viuificum Paſcha, celebrauit in vero plenilunio, qñ ipſi reſtante veſpera, parabant manducare Paſcha legale. Et id grandi Diuinæ diſpenſationis myſterio: vt veris Iudæis, verus Rex Iudæorum Paſcha tum tipicum, tum verum, in vero non traiecto die feſto celebraret. Qui plenius iſtud noſſe volet, illic Paulum illũ vbi ſupra legat, & diſceptationem inter Græcos & Latinos, ab eo cõcordatam inueniet. Et licet quidam aliter, ꝙ ipſe de calculo ſentire videantur; ſuam tñ opinionem fortiſſimis Sacræ ſcripturæ (cui in huiuſmodi magis quã calculo ſtandum) auctoritatibus ſtabilit; Chriſtum ſcilicet non in die ſolemni Paſchæ (ſm Iudæorum tunc obſeruationem) paſſum; ſed die quo agnum Paſchalem manducare ſe parabant, & die paraſceues Paſchæ. De hora quoque tenendum, quia hora meridiana crucifixus. i. ſexta, in æſtu ſolis; dum liberè oẽs concurrere poſſent, & in propria redire, mortuus vero Nona, quæ Tertia illic erat poſt Meridiem, qm̃ ab ortu Solis computabant horas. Eſt enim Nona hora ſm Greg. & Bedam, qñ ſol a ſummo axe deſcendit tepeſcens, quæ erat & in climate noſtro meridies. Quod facilè ex Euangelio liquet; Matth. 20.
vbi Paterfamilias primo mane exiſſe dr̃, conducere operarios in vineam ſuam, deinde circa horam Tertiam, & Sextam, & Nonam; vbi nouiſſimã horam. ſ. vndecimam vnam facit reſtantem in 12. Cũ igitur diei duodecim horæ ſint, & in illis regionibus cõiter ferè æquinoctium eſt, relinquitur ſextã Io. 11.
horam fuiſſe illic Meridianam. Tertia itaque poſt Meridiẽ, Nona diei hora illic fuit. Hæc pro ſtudioſioribus annotata, & veritate reuelanda, Iam ut ad deſtinata veniamus, patet ꝙ & tempora iſta, grandia fuerunt, paſſiones aggrauantia. Quartum eſt ſocietatis, vtilitas. ſ. latronum, in quorum medio illũ crucifixerunt: vt ſic illorum particeps putaretur Chriſtus. Voluit tamen ipſe hoc fieri. H

Significationẽ Doceamur diſtantiam habendam in extremo.
ꝑpter Intentionem Vt Crucem cum bono latrone ſubeamus.
Electionem Miſericordiã, & Dei iuſtitiam contemplemur.

Et item propter ſcripturæ impletionem qua dr̃, & Eſa 53.
cum iniquis deputatus eſt. Et item ꝑpter verba la- Mar. 15
biorum tuorũ ego cuſtodiui vias duras. Quod ver- Pſ. 16.
bum licèt, ſicut latinè ponitur, ab oibus fidelibus congruenter dicatur, nõ minus quàm a Dño Ieſu; verum in originali Hebraicæ ueritatis nulli cõpetere poteſt verbum, niſi Dño Ieſu: vt Hieronym. in trãſlatione ſua ex hebraica veritate teſtatur. Dicit enim ibi non vias duras, ſed vias latronis. Quis. n. tantopere amauit verba oĩa labiorum Dei, vt propter ea interroganda, & complẽda ſeruet, & ambulet vias latronis? Et qualiter pp illa uerificanda cuſtodiuit vias latronis; niſi cum latronibus, & pr̃ latronibus ductus ad ſupplicium, baiulans inſigne principatus latronum crucem? In medio latronum velut Princeps latronũ, & ſupra latrones excelſius crucifixus fuit. Hæ ſunt viæ latronis, quas pp verba teſta-

P.ſ. 68. teſtamenti Dei complenda cuſtodiuit, exoluens ꝑ latronibus, quæ nunquã cum latronibus rapuerat, conſors mortuorum, immunis à reatu mortuorũ.
Pſ. 87. Verè inter mortuos; quia mortuus. Verè tñ liber, quia liber à reatu mortis. O vera via vitæ, quæ verè cuſtodiſti, & perfectè cuſtodiſti vias latronis, dirige vias meas, conuerte pedes meos in teſtimonia tua. Secundum aggrauans eſt genus ſuæ mortis, & qualitas, & vilitas tormentorum.

I Fuit enim id mortis ſupplicium. Acerbiſsimum. Turpiſsimum. Diuturnum.

Pœna.n. hæc crucis, ſ. amarior eſt morte. Eſt.n.
Philip. 2. mors producta. Et ideo Apl'o non ſtatim ſatis fuit dicere obedite vſq; ad mortem; niſi adderet, mortem aũt crucis. Itemq; Petrus. Hunc affigentes in-
Act. 2. teremiſtis. Neque.n. affligentes legendum eſt; ſed
Act. 5. (vt in græco eſt) affigentes. Item infra. Quem inter-
Act. 10. emiſtis ſuſpendentes in ligno, & iterum. Quem occiderunt ſuſpendentes in ligno. Qua morte nihil turpius fuit, inter omnia genera mortis: vt ait Aug. Quia ibi, & dolore acerrimo exagitantur, & cruciatus, pp quorum finitionẽ, ẽt mors ipſa quandoq; dulcis apparet, protelantur. Heu heu quantus cruciatus Chr̃m in cruce extendi, & clauis ferreis affigi. Eſt & genus huius ſupplici; turpiſsimum, quo nullũ ignominioſius in lege fuit; iuxta illud Deut.
Deuter. 21. Maledictus omnis qui pẽdet in ligno. Adeo, ꝙ ante orauit. Ne perdas cum impijs animam meam, i.
Pſ. 25. Gal. 3. genere talis mortis. Tñ vt nos à maledictione eriperet, ꝑ nobis factus eſt maledictum. Eſt & diuturnum. Non.n. crucifigi eſt occidi; ſed in doloribus mortis diutius viuere, & in productiore cruciatu ſemper mori. Quis hic gemitus lachrymaſq; continebit, attendens mortis Chr̃i genus. O dirã mortem, ò inauditam à ſæculo crudelitatem. Nuſquam aliquando patriæ proditor, ciuium depopulator, latro publicus, in fratres ſiccarius, parentum interemptor, aut quantumlibet facinoroſus, tali mulctatus eſt genere mortis. Fuerunt, & latrones cõſuſpẽſi; ſed non leguntur ſic extenſi, transfoſſi, irriſi. Sed quid multis moror? Neſcio quibus verbis tantum proſequar nefas. Non.n. gabianã hic crucem deſcribimus, q̃ Marcus Tullius vniuerſæ eloquentiæ ſuæ verbis, ac virib. velut effuſis totius ingenij ſui fontibus proſequutus eſt. facinus indignum eſſe proclamans, ciuem Romanum contra omnes leges in crucem eſſe ſublatum. Quid de huius igitur crucis indignitate dicemus, in qua Deus, à cultorib. Dei ſuſpenſus, atq; ſuffixus eſt. Tacemus quia impares ſumus &c. Sed voluit hoc genere mortis in cruce, ſcilicet mori: vt dicitur in Pantheologia.

K	Rõne	Imitationis. Vt	Membra nullum mortis genus timerent.
		Satisfactionis.	In ligno fieret ſatisfactio ĩ quo tranſgreſſus.
		Purgationis.	Exaltatus non ſolum terram; ſed aera purgaretur.
		Saluationis.	A cruciatu diriſſimo inferi nos ſaluaret.
		Perfectionis.	Ad pfcõnis viã p crucẽ nos duceret, & myſterijs erudiret.

Vltimo aggrauabat plurimum aſtantium, & concurrentium ad ſpectaculum multitudo, & irriſio. Conuenerant.n. illuc populus, ex omni ferè natione quę eſt ſub cęlo ad feſtum diem, inter quos eius fama denigrabatur, cuius læſione bonis, & dignis, maius nihil. Crudelis. n. qui negligit famam. Qui quo ante famoſior; eo deſpectior modo. Et tot fert ferè opprobria; quot famæ eius detrectãt. Sed quo modo irriſus fuit, Euangelica hiſtoria tradit. Quæ irriſio quantũ patiẽtem grauet, nouit poeta qui dixit. Nil habet infęlix paupertas durius in ſe; q̃ ꝙ ridiculos hoĩes facit. Et vt aliquantulum coniectare poſſumus, aſtantium, & deridentiũ multitudinem, conſideratu digniſſimũ eſt, quod Ioſephus de bello Iudaico ſcribit; Dicit.n.ꝙ cum Nero Cæſar ſpreuiſſet rebellionem gentis Iudeę contra imperium, ſcripſit ei præfectus, numerũ Iudæorum concurrentium ad diem feſtum, eſſe mille millia, & mille millia, & centum millia; id eſt vigeſies centena millia, & centum millia; cum tñ ſm legem immundi non eſſent numerati. Vnde & in obſidione, & vaſtatione Hieroſolimitanæ vrbis, quæ ſub Tyto facta eſt; mille millia, & centum millia hoĩum; aut fame, aut gladio interfecti ſunt, exceptis his qui captiuitate in oẽm ventum diſperſi ſunt, quorum grandis numerus erat: vt idem Ioſephus tradit. Et non dubiũ, quin oẽs iſti ad tam grande ſpectaculum, vel curioſitate, vel rei nouitate peruolauerunt; præſertim cum fama Chr̃i, & opinio, in oẽs illos fines nota fuerit. Attende ergo cum claritatem nominis ſui à Patre, tam attẽta oratione petierit; tametſi honorem ſuum (quia ſuum) nunquã quæſierit; quantum hæc denigratio ſui nominis, ei moleſtiæ intulerit. O duras mentes, ò ſaxea pectora, ò adamantina corda, quæ circunſtantiarum harum conſideratio nõ mouet, mollit, flectit. Verè ſaxis duriora corda, quæ tantorum attentione aggrauantium, non dant ꝑfluuia lachrymarum. O da cor carneum Chriſte: vt compatiamur tibi.

De aggrauantijs internis, & primo de præcognitione. Paragraphus Primus.

SEd iam ad conſideranda aggrauantia interna nos demus, quæ tñ ſuperficialiter, & perfunctoriè ſunt tangẽda; integrum enim ea ſola tractatum exigerent; ſi plenè deberent declarari. Et primum eſt præcognitio, & animæ Chriſti limpitudo. Plenè enim omnia pœnalia futura præcognouit, nec clauſis (vt aiunt) oculis calicem paſſionis bibit. Sed habens latitudinem mentis omnia præcognouit, nec propter multa, ſingula minus. Dicitur in Eccli. Qui addit ſcientiam addit & dolorem. Hoc in te Domine Ieſu factum. I Eccl. 1

Dũ præuidebas
Omnia & ſingula tormenta,
Oĩa peccata cõmiſſa, & cõmittẽda.
Paruipẽſionem paſſionis futuram
Ingratitudinem.

Omnia tormenta, peccata videt, quia ſpernent.
Quam horum præuiſio Chriſtum aggrauabat, teſtimonio ſunt duodecim illi gradus exordiales ſuæ paſſionis. Quando ex ſola horum (vt ſic dicam) imagi-

Digitized by Google

Mar. 14 imaginatione prævidit bibendi calicis amaritudinem, qui tam grandi haustu fuit: vt oium animalium fortiſſimus ille, leo de Tribu Iuda, qui ad nullius pauebat occurſum, ſubiturus tamē miniſteriū illud cœpit pauere, tædere, contriſtari; adeo vt conſiteretur triſtem animam ſuam, vſq; ad mortē. Factus itē in agonia, anxietate, & anguſtia, moleſtia, labore, laſſitudine tanta, tamq; vehemēti, vt quod nuſquam factum commemoretur, quod etiam de nullo quantumlibet afflicto compertum, ſudorem ſanguineum ſudaret. Et qui fortibus oibus columna fortitudinis eſt, velut gygas ad currendam viā, ipſe ſub onere fatiſcens, opus habuit Angelo confortante de cœlo. Et fortiſſimus ille Gygas, qui velut murus, & antemurale toti vrbi fortitudinis poſitus Saluator; immo qui petra, & rupes totius refugij à Deo derelinqui voluit, exinanire ſeipſum ac deficere: vt neceſſitatem haberet aliunde quærendæ cōſolationis. Nunquid vel ſimulatè defecit, aut Angelus adulatoriè confortauit? Abſit. Sed verè, & veraciter omnia geſta ſunt, & verè eum Angelus cōfortauit. vt pateret magnitudo paſſionis. Et hæc duodecim in his verſibus.

Apoc. 5 Prouer. 30. Mar. 14 Matth. 26. Luc. 22 Pſ. 18. Luc. 22 Eſa. 26 2. Reg. 22.

M *Heu pauet, & tædet, triſtis; ſed agone, vel anxi.*
Anguſtuſq; moleſt. labor, & laſſus, quam ſudat
Sicque fatiſcit, deficiens, ſolatur ab alto.

Si eum ſic afflixit ſua præuiſio, quid fecit ipſa perlata paſſio? Pro aliquali tñ lucidiore notitia graduum prædictorum, notandum ꝙ hi gradus ſumūtur, non quidē oēs ex euangelico textu; ſed ex condependentia actuum, & conſequentia eorum inter ſe. Ita ꝙ qui non ponuntur in textu, vel conſequentia, vel antecedentia ſunt, ad ea quæ ponuntur. Primus autem, vt ex textu patet eſt pauor. Cœpit autē pauere, dř. Eſt autem pauor ſubiti terroris concuſſio. Sic dicitur. De Abraham immolaturo ſacrificium Dño, ꝙ pauor irruit ſuper eum &c. O attēdat hic mēs deuota, ꝙ ille cuius nomine audito pauēt vniuerſa, ad cuius item nutum pauent columnę cęli, ꝙ is pauere cœpit. Secundus gradus eſt tædium. Dicit enim textus, & tędere. Eſt autem tædium, ferè victa ſufferentia. Qui gradus rectè ſubſequetur priorem. Nam adeo pauor increſcit, ꝙ tædium gignat; ita ꝙ dicere poterat Dňs omnis vitæ. Tædet me vitæ. De quo videtur dici illud. Dominus cœpit tædere ſuper Iſrael. O nota verbum, diiudica myſterium. Tertius gradus eſt mæſtitia vel triſtitia, vſque ad mortem, non ſolum extenſiuè; ſed & intenſiuè.

Mar. 14 Gen. 15 Pauor quid Iob 26. Mar. 14 Tædiū quid. 4. Reg. 10.

Triſtitia quid Adeo enim duo priores increuerunt, ꝙ ad hunc deduxerunt. Eſt aūt triſtitia vſque ad mortem mæror, qui ſi maior eſſet occideret. Vnde ipſe dixit. Triſtis eſt aïa mea vſque ad mortem &c. Cui quadrat illud Eccli. Nonne triſtitia ineſt vſq; ad mortem &c. Sed increſcit iſtæ mœror ad apparentiam, & ſequitur. Quartus gradus ſcilicet agonia. de qua Lucas, Factus in agonia. Eſt autem hæc agonia ſanctæ voluntatis pugna cum natura æquata, vel cum poſſibilitate naturæ, hac refugiente, illa volēte ex charitate mori. Hanc aūt agoniam ſemper Chriſtū ab inſtanti cōceptionis habuiſſe, aſſerit Gerſon ad Prouincialem Cęleſtinorum ſcribens, dicit temerarium falſum, & præſumptuoſum. Vnde pro concordia ſic dicentium, notanda eſt differētia inter agonem, & agoniam. Agon quidem in tota vita fuiſſe dř; non tñ agonia, ſ. experimentalis in corpore pugnæ perceptio &c. Notant hoc Dñi Ieſu verba crebrius præſertim ibi. Baptiſmo habeo baptizari, & quō coarctor quouſq; perficiatur? Et hoc Bernardinus tenet. Sed ecce quid ex pugna conſequit̃. Quintus gradus, ſ. anxietas; quæ licet in textu non ponatur; conſe quitur tñ ex agonicæ pugna, & eſt agonia anguſtiæ proxima. De qua dicit vř. Anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus &c. Et in Baruch. Spūs anxius clamat. Hanc in Dño contemplatus Anſelmus cum Bonauen. aiunt. Dominator Dñe. Vnde aïæ tuę tam vehemens anxietas? & anxia ſupplicatio &c. Hæc increſcens gignit gradum ſequentem. Sextus gradus eſt anguſtia, & eſt perplexitas cuius nullus apparet exitus. Ita vt dicere habuit illud Suſanæ. Anguſtiæ mihi ſunt vndiq;. Quæ quanta fuit Eſa. Dňs dicit. Poſſedit me, ſicut anguſtia parturientis. Hinc ſequit̃. Septimus gradus, eſt moleſtia, & eſt ſuper, vel prægrauata virtus mole anguſtiæ obruta, & ſupra vires quaſi præſſa. Et licet apud Danielem, dicatur, ꝙ Rex non ſuſtineret moleſtiam; Rex tñ Regum moleſtatur, & ſumus moleſti Deo. ſequitur. Octauus gradus, eſt labor, & eſt fatiſcens virtus. Cōcathenatio aūt eſt ex hoc, Quia cum ſarcina eſt ſupra virtutem; tunc neceſſe eſt laborare. Laborauit ergo Dňs Ieſus. Laborare. n. eum fecimus in peccatis noſtris. Vnde dicit. Laboraui in gemitu meo. Laboraui clamans &c. Hinc ſequitur. Nonus gradus, eſt laſſitudo, & eſt fatigatio laborantis. Hoc eſt laboribus exhauſta virtus. Grandem, & prægrandē neceſſe eſt fuiſſe ſarcinam illius mandati, ſub quo magnus ille gygas laſſitudine ſuccubuit, qui laſſo dat virtutem; adeo ꝙ dicatur de Samſone. Aïa eius ad mortem vſq; laſſata. Eya igitur reficite laſſum. Et hoc ſubſequitur. Decimus gradus ſudor, & eſt ex fatigatione humor excuſſus. Et non gregarius Dñi Ieſu ſudor. Sed ſudor ſanguineus, quia factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis &c. Quod ſingulariter coarguit magnitudinem Dñicę paſſionis, qm̃ ſi nullus homo, quantumlibet lubrica, & illecebroſa carne, quantalibet ſpe ſalutis diſtitutus, ſimilem agoniam in ſubeunda, & vrente iam morte pꝛpeſſus eſt, quō, vel exiliter ſuſpicari poterimus, de menſura illius paſſionis eius, cuius, & ſpiritus erat promptus, & caro vtpote nulli maledicto obnoxia, nullatenus tam infirma, q̃ aliorum; ſed ad omne bonū paratiſsima, longè magis, q̃ cęteros hoiēs traheret affectio naturalis in vita ſua &c. Silentio id reuereamur; ne fruſtra ſudauerit enitamur. Putat tñ Bernardinus diſpoſitiuè eueniſſe: qa timor, & amor bellantes erant in corde Ieſu. Et ex timore imminentis paſsionis, ſanguineū humorem ad interiora reductū, quem nimius amor liberādi hoīs, ad exteriora repercuſsit, & per poros, & venas emiſit. Qui partim rememoratiuus erat oium agonum ab inſtanti conceptionis, partim repræſentatiuus præſentium anguſtiarū ſui cordis. partim prognoſticus imminentiū pęnarum inſtantis paſsionis. Sequitur. Vndecimus gradus; ſ. defectio, quo nō plus poſsit.

Eccl. 37 Luc. 22 Agonia quid. Luc. 12 Pſ. 142 Baruch. 3. Anguſtia qd. Dan. 13 Eſa. 21. Moleſtia qd. Dan. 6. Labor quid. Eſa 43. Pſ. 6. Pſ. 68. Laſsitudo quid. Iud. 16 Sudor quid. Luc. 22

Digitized by Google

poſſit. Defecit.n.aĩa eius: vt dr̃ de Samſone, & ad morrem vſq; laſſata eſt: vt dicat Hierem. Defeci ferre non ſuſtinens. Defectio.n.tenuit eum, pro peccatoribus derelinquentib. legem. O deficiat, & in ſalutare tuũ aĩa mea. Sequitur. Duodecimus gradus, neceſſitas aliunde quærendæ conſolationis. Et eſt qua ſicut pauper opus habet eleemoſinis; ita laſſus, fatiſcens, deſertus, opus habuit conſolatione; ſ. Angelo confortante. Quæſiuit.n. qui conſolaretur eũ, vt dicit in Ps. Proinde ait Bernardinus, Chr̃o in forma hoĩs conſtituto, Angelus viſibiliter eius ſenſib. apparuit, & velut hoĩem in agonibus fatiſcentem, verè confortauit; ita tñ, vt hæc confortatio ad formam ſerui non Dei referatur. Dixit aũt verba confortantia, ſicut decebat Angelum, & audire hoĩem Chriſtum cum dæmonijs, & diabolicis hominibus certaturum. Prægrãdis ergo fuit hæc paſſio in finis complemento, quæ tantis gradib. excreuit in principio. Dirior forte in cruce, vbi prorſus derelictus, vt pateretur; ſi tam dira vbi Angelus adhuc confortans habetur. Verè fortis: vt mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio. Non tñ dicimus, ꝙ eius dolor intenſior fuit, & acerbior qualitatiuè; q̃ afflictio ẽt damnatorum. Nam hoc aſſerere Gerſon temerariũ dicit. Quantum autẽ apprehenſio delictorum cor ſuum aggrauabat, nec pẽna ſcribere, nec lingua dicere, nec cor valet cogitare. Oĩa.n. omnium hoĩum præſentia, præterita, & futura peccata plenius vidit, & magis diſtinctè; q̃ aliqua mens aliquod ſingulare, quæ oĩa vidit poſita ſuper eum. Dñs. n. teſte Eſaia, poſuit in eo iniquitatem oĩum noſtrum, quę & ſecundum Sanctum Petrum, portauit in corpore ſuo ſuper lignum: vt copioſè ſatisfaceret ꝓ eis. Tantum igitur pro vnoquoq; dolorem aſſumpſit, quantus pro expiando ſufficere poſſet. Qui tantus erat, ꝙ iuxta Vbertinum, nullus intellectus minor ipſo, in æternum poterit æſtimare. Nam non ſolum nouit peccatorum multitudinem; ſed & eorũ malitiam, & deteſtabilitatem clarè, & diſtinctè, per plenitudinẽ ſuæ ſapientiæ; ita ꝙ quodlibet peccatum per ſe ſumptũ, innumeros in eo cauſabat dolores. Et potiſſimũ iuxta eundem Vbertinũ quinq;; ita ꝙ quodlibet peccatum mortale, reſpectu aĩæ Chriſti, erat ſicut furca quinq; dentium, vno ictu, quinque faciens vulnerum aperturas. Peccatum enim eſt.

Ier. 20.
Pſ 118
Ibidem
P. ſ 68.
Cant. 8
N
Eſa. 53.
1. Pet. 2

Iniuratiuũ Dei.		Chrs Dei Filius gloriæ Deitatis amator.
Prouocatiuũ vindictæ Dei.		Pacis mediator.
Maculatiuum imaginis Dei.	Chrs autẽ erat	Animarum ſponſus, & zelator.
Deſtructiuũ gratiæ Dei.		Regni gratiæ inſtaurator.
Acquiſitiuũ pęnæ inferni.		Saluandorũ redemptor.

Habuit igitur Chrs pp conditiones iſtas, tantum dolorem; quantum requirebat regula perfectæ iuſtitiæ, quæ in ipſo erat &c. Proſequitur hęc Vbertinus deuotè. Et verè totus ſtupidus, qui in illorum commemoratione non mouetur. Nos autem hæc in decem diſtinximus, iuxta decẽ peccati effectus qui ſunt.

Offendit, ſpernit, pro ſtat, deformat, & aufert.
Vulnerat, infauit, occidit, priuat, ad orchum. O

Primo peccatũ eſt Dei offenſiuum; iccirco pp peccatum vehementer doluit. Nã ipſe erat Dei, Filius, & gloriæ Deitatis amator; & ideò doluit de offenſa Patris, eo quòd nihil, ita offendit Deum; ſiue diſplicet, ſicut peccatum. Quantum autem peccatum Deo diſpliceat, ex his ſeptẽ perpendere poſſumus.

Nil odit,	*hic multa,*	*nã proſequitur*	*mala mutat.*
Nihil diſplicet Deo; niſi peccatum.	Multa contumelia infertur Deo per peccatum.	Patet ex perſecutione, q̃ infert ꝓpter peccatum.	Ex Dei ĩmutatione, quia optimũ iratum facit.

P

Et bona contemnitq;,	*laborat.*
In bonorum abhominatione, quia, ſi iuſtus peccauerit omnium iuſtitiarum non recordabor.	Ad deſtruendum peccatum. Ezech. 18.

ſeparat, & ſe.
Ab animo peccatoris tanquam à templo diaboli.

Attende igitur, & perpende quãtum ille vnicus Patris, de iniurijs tantis, tantò Patri illatis doluit, quem tãtum adamauit; & præſertim, quia has iniurias ad ſatisfaciendũ aſſumpſit. Vnde tantũ dolorem debuit, ꝓ qualibet ſingulari iniuria cuiuſlibet peccati; quantum erat grauitas iniuriæ, & requirebat emendam, quæ prorſus, vel penè erat infinita. De hoc Vbertinus exemplum adducit, & ſimilitudinẽ talem. Imaginare inquit ſi filius Imperatoris ſummi, videret viliſſimum ribaldũ, patrem ſuũ valde dilectum Imperatorem, trahentem per capillos, & barbam, & per luta, & cloaccas, inficiẽdo iactaret, & calcibus os, & faciem horrendè percuteret; quãtũ putas dilectus Filius illius Patris amaritudinis deguſtaret talia cernendo? Ita nihil ſunt in cõparatione, quę eorũ fuerunt in Chriſto, reſpectu iniurię ſuæ Diuinitatis. Secũdus effectus peccati eſt, quod eſt Contemptiuum Dei, & beneficiorum eiuſdem. Et ſic quodammodo paſſionis fructum annihilat, & iterum crucifigit, & inquantum in ipſo ſanguinem eius denuo fundit; dum pretium redemptionis eius abijcit, iuxta illud Apoſtolí. Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes. Ibi gloſa. Chriſtum crucifigunt &c. qui gratiam eius vilipendentes, in peccatis iacent. Et certè plus ſecundum gloſam peccat qui contemnit regnantẽ in cęlis; quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris. O quantum hæc conſideratio grauabat dolorem Ieſu. Quare, & conquærens ait. Laborem inuacuum, vanè conſumpſi &c. Tertio Proſtat; ideſt peccatum animam Chriſti ſponſam, diabolo proſtituit, & coniungit. Vnde Hierem. Quo modo ꝓſternebaris meretrix. Ipſe autem Ieſus animarum ſponſus eſt, & zelotes, qui quantum animas amauerit tunc oſtendit; quando pro eis in mortem tradidit animam ſuam. O quantum ergo doluit, quãdo ſe ab eiſdem deſpici diabolo admiſſo conſpexit. Groſſum exemplũ Vbertinus ponit. Si aliquis pulcherrimus, perfectiſſimus ſponſus, intraſſet mare, & aridam, pro vna ſibi ſponſa acquirenda, quam de uiſceribus ſuis pauiſſet, & nutriuiſſet, & ad debitam naturæ formã produxiſſet, & quod de eiſdẽ ſuis

Simile.
Heb. 6.
Eſa. 49
Hier. 3.
Io. 10.
Simile.

ſuis viſceribus, veſtes,& ornamenta dediſſet,& feciſſet eam Reginam nobiliſſimam, & decoram; ſi iſta in oculis ſui ſponſi viliſſimum ribaldum, & nigerrimum æthiopem acciperet,& amaret,& ſtet cora eius comederet, & de ipſis totam faciem deturparet, & ſic ſponſo diceret modo me oſculare, quia in alia forma me habere non poteris,nihil eſſet dolor illius ſpōſi reſpectu doloris Chriſti Ieſu, ſuper anima proſtituta,& peccatrice.Quia incomparabiliter plus pro iſta fecit; q̃ ſit deſcriptum ſuperius illum feciſſe,& iſta plus incomparabiliter, & peius cum diabolo fornicatur q̃ illa &c. Quarto peccatum aĩam Deformat nigram reddit hinc Hierem
[Tren. 4] ias. Denigrata eſt ſuper carbones facies corũ. Et Anſelmus. Aĩa ſi in peccato fuerit, nigrior erit coruo.Hinc quidam in Vitiſpatrum,vidit alias facies nigras habentes. Et de Paulo ſimplice idem legitur Ieſus aũt venit,vt ſponſus, perfectiſſimè diligens ſpōſarum decorem, doloribus, & anguſtijs ſe totum relinquens, & ſe totum per cineres malorũ noſtrorum infudit: vt faceret de ſe lauachrum: vt poſſet lauare,& delere turpitudinem, & maculam peccatorũ. Quomodo ergo doluit, q. poſt hæc aĩa ſe luto inuoluit, & inquinat? Quinto Aufert bona
[Tren. 1] gratiæ.Vnde legis in trenis. Manum ſuam miſit hoſtis,ad oĩa deſiderabilia eius:ſicut Anthiochus om
[1. Mac. 1.] nia abſtulit bona. Et nota quattuordecim quæ aufert, ſecundum ea quæ de templo ablata erant.

Q *Fert Chriſtum,*	*pneuma*	*pia dona,*
Ideſt altare aureum.	Candelabrum luminis.	Vaſa templi.
fides abit,		*& ſpes.*
Menſam propoſitionis cum	libatorijs.	
It pietas		*memorans*
Phialæ quæ continent liquida,ideſt cor piũ.	Mortariola in meditationibus mala teruntur.	
dolor	*ac amor,*	*& bona verbi.*
Velũ de ſagis præſentiam ſignificat.	Ornamentum aureum charitas.	Argentum omne, ideſt fructũ bonę locutionis.
Quattuor		*acta bona.*
Cortinas de quattuor coloribus quattuor virtutes Cardinales.		Vaſa concupiſcibilia.
ſuſpiria	*caſſat obedit.*	
Theſauros abſconditos.	Tollit omne aurum, i. meritum obedientiæ caſſat.	

O quanta iactura peccati, quæ hominem tantis ſpoliat bonis.Ieſus autem venerat vt reparator regni gratiæ; vnde contraxit ex iſto reſpectu ineffabiles rationes dolorum; Culpa enim totum regnũ gratiæ quãtum eſt ex ſe,annihilat, & diſſipat.Hinc attende ait Vbertinus, quãtum habuit horroris, & doloris.Ipſe enim Ieſus,ſecundum ſuum eſſe, videtur quaſi totaliter gratia. Non enim eſt conceptus naturali opere;& ſubſiſtit in Diuino ſuppoſito per infinitam gratiam vnionis. Habuit igitur horrere culpam:ſicut deſtructiuum ſui eſſe,& ſuæ intentionis,& cauſę aſſumptionis naturę.Et quia reparatio regni gratię,non eſt niſi per declarationem culpæ, quæ non habet deleri, niſi per dolores correſpondentes offenſæ;ideo hoc reſpectu, fortiſſimè dolere habuit,& per ineffabiles ſupplicationes, & immolationes ſui, habuit acquirere gratias ſic indignis. Sexto peccatum vulnerat ipſa naturalia, & lethiferum in anima vulnus infligit. Vnde Hiere. [Ier. 30.]
Inſanabilis eſt fractura tua, peſſima plaga tua. Pro cuius intelligentia notandum, quòd bonum humanæ naturæ tripliciter intelligi poteſt. Primo ipſa principia naturæ: vtputa potentię animę,& huiuſmodi,& iſtud neque tollitur, neq; diminuitur per peccatum.Secundo quia homo per naturam habet inclinationem ad virtutem, & hæc dicitur quoddam bonum naturæ,& iſtud diminuitur per peccatum. Ex hoc enim quod aliquod inclinatur ad vnum contrariorum,oportet quòd diminuatur inclinatio ad aliud. Tertio autem modo, poteſt dici donum naturæ, donum originalis iuſtitiæ,quod totaliter eſt ablatum,per peccatum primi Parentis. Quattuor autem vulnera ſecundum Bonauen.peccatum animæ infligit.

Ignorantiam.	In	Ratione
Malitiam		Voluntate
Infirmitatem		Iraſcibili
Concupiſcentiam.		Concupiſcibili.

Sic itaque ex peccato omnem languorem homo incurrit;ſic quod neceſſe dicere habet. Miſerere mei domine quoniam infirmus ſum. [Pſal. 6.] Magnitudo autem infirmitatis peccati patet ex magnitudine medici, & medicinæ. Propter hoc oportuit Dei Filium ſic pati, ſic vulnerari, potionari, & tam diuerſas adhibere medicinas, vt patet infra Roſario.

Quantum ergo bonus Ieſus doluit, quod cum vltro ad mortem feſtinaturum proſpexit, pro quo curando tanta medicamina adhibuit.Hinc conquęrens ait Angelis ſuis. Curauimus babylonem, & non eſt curata.Adducitur ſimilitudo hic realis &c. [Ier.32.]

Septimo peccatum,in ſanum,& fatuum reddit. Homo enim cum in honore eſſet non intellexit, [Pſ. 48.] comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſtolidior factus eſt illis. Cuius ſtultitia patet in multis.Primo in via,quia eligit magis ambulare viam latam [Mat. 7.] quæ ducit ad mortem; quam arctam quæ ducit ad vitam. Exemplum de duobus fratribus. Secundo in incuria. Bernard. Sic ſtulti æſtimatores de maximis minimam,de minimis maximã curam gerunt. Maiorem curam habent de carne morbida; quam de anima. Similitudo Præpoſiti,qui canem ſic impinguauit, quòd puellam iugulauit. Et Epiſcopo cui pira oblata &c. Tertio inſanum facit in menſa. Grego. Quid inſanius quam pro modica delectatione carnis,æternis ſe obligare ſupplicijs? Vita enim peccati ait Bernard.ingredientibus propinat mel ſophiſticum, progredientibus fel, & acetum,egredientibus venenum aſpidum, & inſanabile.

Octauo peccatũ occidit morte peſſima Pſ.Mors peccatorum peſſima,&c. [Pſ. 33.] Paulus.Stipendia peccati mors. [Rom. 6.] De iſtis plurima Vincentius in ſpeculo. Et Dionyſius carth.in tractatu de remedijs,dicit quòd peccator domũ propriam incẽdit, ſeſe occidit, de ſitu virtutum in os leonis,& diaboli currit, in tpe belli virtutum arma proijcit,pro pomo vili regnũ vẽdit æternum,ſerpentẽ venenoſum in ſinu ponit, ſpon-

Digitized by Google

ſpontaneus ſe diabolo tradit, & funem quo ſuſpẽdat eum nectit, ſponſum ſpecioſiſſimum abijcit, ſeſe à regno excludit, precioſius quod habet, vilius, & deterius quo poteſt expendit. Sed quantum putas ſuper huiuſmodi Ieſus doluit. Nimirum ipſe venit ad nos viuificandos. Perpendat qui poteſt. Nono peccatum priuat a gloria æterna. Non.n.habitabit in domo eius qui facit peccatum. Ieſus aũt benedictus mortuus eſt: vt ſic poſt mortẽ magni Pontificis exul in patriam rediret. Quantum ergo doluit, ꝙ mortem ſuam fruſtrari vidit, vel, fruſtrandã hoĩe ſponte decurrente à regno? Decimo peccatũ ad orchum; ideſt ad pęnas ducit inferni. Peccata etenim ſunt inferi portæ. Ieſus aũt (ait Vbertinus) venit, vt Saluator, & liberator à pœnis inferni, qui vt nos liberaret, habuit pro omni peccato mortali, dolorem exoluere correſpondentem, & prępollentem in ratione Diuinæ acceptationis, cuilibet particulari pęnæ in inferno debitæ malitiæ ſingulorum. Proh quantum doloris hinc habuit, ꝙ tãtas euacuari cernebat. Hæc ergo aĩa fidelis perpẽdat, & videat impoſſibile eſſe comprehẽdere dolores, quos pertulit benedictus Ieſus. Cęterum ẽt atq; ẽt præuidit iuxta prædiffinitum Diuinitatis conſilium Ieſus, omnem, & ſingulam paruipenſionem, & ingratitudinem futurorum Chriſtianorũ, in quibus videbat paſſionem deperditam iri, eo ꝙ rurſus eũ crucifigerent, & oſtentui haberent. Hinc Rabanus ait. Videbat Dñs ad augmentum doloris ſui, ſanguinem ſuum tam viliter, & inutiliter effundendum, quodq; ſic inuanum laborauit: vt tunc vix vnũ latronem acquireret vnum Apoſtolum perderet. Videbat iterum à præſentib. & futuris generalem ingratitudinem, ꝙ etiam à Chriſtianis tanquam mortuus à corde, obliuioni erat dandus, quodq; pauciſſimi de tanto beneficio ſibi gratias acturi erãt; ſed pęſſima viciſſitudine, mala pro bonis darent; ita ꝙ ſi pati iterum poſſet, peiora à malis Chriſtianis paſſurus fuiſſet; q̃ tunc à Iudæis. Nouit.n.ꝙ ſuper dolorem vulnerum eius addentes præuaricationes, plagas ſuas quotidie renouarent. Hinc conquæritur p Eſa. Inuacuum laboraui, vane fortitudinem meam conſumpſi. Et per alterum lamentatur. Væ mihi, q̃a factus ſum, ſicut qui colligit racemũ in autumno. Et in Pſal. Quæ vtilitas in ſanguine meo? Eya igitur compatiamur tam granditer patienti, propter præuiſionem futurorum.

P. ſ100 *Nu. 35* *Heb. 6.* *Pſ. 30.* *Pſ. 88.* *Eſa. 49.* *Mich. 7* *Pſ. 29.*

Obiectorum multitudo. Paragr. II.

S

Alterum internum aggrauatiuum, eſt obiectorum doloroſorum multitudo, quæ tam ſunt innumera: vt nullus ſit qui poſſet ad calculanda ea. Paſſus namque eſt, & doluit, de Patris offenſa, de Matris triſtitia, de amiſſa gloria, de merita pœna, propter commiſſa, & cõmittenda peccata, ob omnia quæ dilectis ſuis nouit ſuperuentura mala, de paſſione ſua acerba. Et quid multa numeraſſe proderit; cum non poſſimus attingere ad ſummam? Omnia illi dolorem adauxere, etiam quæ pleriſq; releuamina videntur: vt ſunt recognitio ſalutis humanæ, reſtauratio ciuitatis ſupernæ, acceleratio reſurrectionis tertia die, glorificatio eiuſdem. Iſta.n. omnia, & ſimilia quodammodo auxerunt Chriſti dolorem non minuerunt. Cuius eſt ratio iſta. Quia cum omnia hæc eueniant ex Chriſti dolore, tantũ dolorem debuit aſſumere, & Diuina ſapientia tantum illi menti doloris debebat infundere; quãtum ſat erat ad prædicta omnia conquirenda. Et ideo quo nouit viciniorem inſtare reſurrectionem; eo ampliorem aſſumpſit dolorem: vt immenſurabilẽ, ſibi à Deo præfixam menſurã poſſet adimplere &c. Et quo ſua glorificatio ſublimior, eo paſſio ſua maior. Non enim niſi patiendo magna, ad magnam potuit gloriam introire, per æquas enim vias contenditur ad eam.

Quantam igitur confitemur gloriam, tantam etiam neceſſe eſt fuiſſe arduam viam. Per pronas enim, & ignauas vias, magna gloria non ambitur, nec conquæritur vnquam. Sicut igitur gloria inexcogitabilis; ita paſſio incomprehenſibilis. Merito igitur compatiendum ei.

Impulſio fortis. Paragraphus III.

T

Tertium aggrauamentum, eſt impulſio fortis. Impellebant enim mẽtem benedicti Ieſu ad grandem dolorem.

	Iuſtitia, & æquitas Diuina.		Plenam ſatisfactionem exigens.
Dei	Sapiẽtia, & diſpẽſatio mira.	Sc;	Piè eos in menſura diſpenſans.
	Amor, & charitas immenſa.		Voluntariè copiosè reducens.

Æſtimet hæc qui poteſt, fontes hi omnium dolorum. Dominus igitur Ieſus, conformis Diuinæ iuſtitiæ, ſciens, quòd non parceret delinquenti, & quòd ſolus ipſe manum mittere poſſet in vtrunq;, tantum dolorem aſſumpſit; quo Diuinæ iuſtitiæ ſatisfecit, & eam nobis placauit, Diuini tribunalis rigori ſatisfaciendo pro omni delicto. O iuſtitiæ ſacrificium grande. Si nullus Diuinam ad plenum in iudicandis ſceleribus iuſtitiam comprehendit, quis hoſtiæ illius magnitudinem, qua Diuina iuſtitia placata eſt, præter illum qui obtulit intellectu dimenſus eſt &c. Item Dei ſapientia, & diſpenſatio Diuina, plurimum aggrauat. Aiunt enim, ꝙ illi dolores fuerunt, in corde benedicti Ieſu, à Diuina ſapientia diſpenſati, ſecundum menſuram innumerabilium doloroſorum obiectorum: vt latè Vbertinus in quarta Parte declarat. Et potiſſimum amor, fuit omnium intimorum dolorũ cordis benedicti Ieſu cauſa, & radix. Pati namque, & ſimili curſu, currunt amor, & dolor; ita, quòd tantus fuit benedicti Ieſu dolor; quantus amor ad Deum Proximum, & Seipſum. Et quot habuit reſpectus amoris, quaſi tot habuit diſtinctiones numeroſas doloris, & in illo reſpectu, quo magis amauit doluit magis. Quiſquis ergo noſſe volet magnitudinem doloris, prius habeat exercitatum oculum, in conſideratione amoris: vt ſciat metiri quantum Ieſus dilexerit Deum Patrem, & hoĩem ac ſeipſum, & virginem Matrem &c. Et reperiet, ꝙ ſicut amor iſte eſt incõprehenſibilis; ita & paſſio ineffa-

Iob. 9.

Digitized by Google

ineffabilis &c. Tum potiſſimum ex eo, quòd Chriſtus ex amore, voluntariè eos aſſumpſit, & pleniſſimè ponderauit, & virtutem, & Dominium ſupra potentias animæ habuit, & eas in conſideratione doloroſorum obiectorum continuè ſeruauit &c. Quare copioſè, & inæternum ſatisfecit. O igitur attendite, & videte, ſi dolor ſit ſimilis dolori Chriſti. *Tren. 1.*

De compaſſione Chriſti. Paragr. IIII.

V Poſtremum, vel quartum aggrauatiuum, eſt plurium compaſſio; adeò, quòd dolor compaſſionis, maior fuit iuxta Bonauentu. dolore paſſionis. Et fuit multiplex nimis. Compatiebatur.

Em	Humano generi.	Culpã, & paruũ fructũ quem præuidebat.
	Sibimetipſi. pp	Pœnam quam ferre debebat.
	Virgini Matri.	Gladium qui animum fodiebat.
	Omnium electorum gregi.	Multa quæ ferre debebat.

En generique, ſibi matri, dolor eſt adamatis.

De his latius agit Epiſtola de paſſione, ac Carthu. Et in Vbertino, qui etiam dicit, quòd ſingulariter ex compaſſione dolebat de pœnis, & martyrijs Sanctorum martyrum, pro nomine eius inflictis; adeo quòd nihil eſt pœnale receptum ab aliquo electorum, quòd non fuerit cordi Chriſti multo firmius infixum; quam illi qui recepit affixum. Dolebat, & non minus ex compaſſione, ſuper ſingulis tentatiõnibus, & deſolationibus Sanctorum confeſſorum, & ſingulorum electorum, tanquam caput piũ pro membris. O quam latæ ſunt iſtæ feneſtræ, volenti proſpicere dolores Ieſu internos. Mirum ſi in horum commemoratione, non toti in lachrymis reſoluamur. Compatere ergo tam dira patienti. Quod ſi te paſſionis acerbitas non permouet, vel compatientium multitudo moueat. Conululare lapis debet qui commanet illis. Et flere cum flentib. ſolent, Compaſſi ſunt Chriſto patienti amici qui viderunt. Cuius vel ferreũ pectus non concutiet Mariæ, & Apoſtolorum fletus? Secundo gentiles, vt Centurio, & turba pectora tundens. Tertio omnes Sancti qui præceſſerunt, vt Prophetæ, & qui ſequuntur deuoti. Quarto creatura omnis cœleſtis: vt Sol, aer, terreſtris: vt terra, petræ velum, ſubterreſtris: vt inferni. *Ro. 12.* *Luc. 23.*

Angelici gentes, Sancti omnes, facta, & amici.

Pudeat igitur duros obſiſtere, & lachrymas frenare.

De iniuſta cauſa. Membrum Tertium.

X Qvod ſi omnia hæc non emolliunt corda, tertium membrum attendamus, conſiderando cauſam iniuſtam, quo ad criminis immunitatem, firmiter tenendo, quòd tanta, & talia tulerit nulla ſui culpa, nulla item neceſſitate; ſed paſſus eſt ea innocentiſſimè, ex nimia erga nos charitate. O quã largiter merito flere deberemus; ſi quòd occaſio ſumus mortis Filij Dei intime cogitarem. Quid enim ò electe puer Domini Dei mei, quid tu Agne Dei, quid tu Pontifex ſumme, qui nec ſuper Patre nec Matre contaminatus, quid inquam tanta amaritudine, quid tantis tormentis dignum cõmiſeras? Prorſus nihil. Ego homo perditus, totius tuæ paſſionis cauſa fui. Ego Domine vuam acerbã comedi, & dentes tui obſtupuerunt, quia quæ non rapuiſti; ſed quę rapui ego, tu exoluiſti. Amor tuus, & iniquitas noſtra ſic te afflixere. Maledicta ſit tanta iniquitas, pro qua ſic affligeris Deus charitas. Poteris hic attendere cęteras cauſas paſſionis &c. Plurimum verè mirandum, ſi non vel hoc cor concutiatur. Quiſquis ergo Chriſto compati: vt poſt conregnare poſſit voluerit, præſcripta conſideret, profundè dijudicet, & Chriſto ſe intimè per amorem coniungat, & rem ante oculos ita ponat, quaſi Patrem, Matrem aut ſeſe hæc patientem videret. Quod ſi inter hæc adhuc durus obſtiterit, aliquo flagello ſeſe, vt Bonauent. docet caſtiget: vt ſic per experimentum ducatur ad compatiendum. *Ier. 31.* *Pſ. 68.*

De qualitate compaſſionis. Paragr. I.

Y Qvalis autem debet hæc compaſſio eſſe, Albertus notat qui dicit, quòd triplex erit.

	Accidẽtalis.	.i. vt compatiatur ſicut.	Seruus Dño.
Sc.	Subſtãtialis.		Filius Patri.
	Perſonalis.		Membrũ capiti.

Omnia enim hæc in nobis Deus. Qualiter autẽ fieri debet ſciendum, quòd tripliciter.

	Corde.		Compatiendo per triſtitiæ aſſumptionem.
Sc.	Ore.	piè	Querulando, & planctum faciendo.
	Opere.		Lachrymas fundendo, & geſtus triſtes habendo.

Oportet enim ꝙ planctum vnigeniti faciamus nobis. Et cum Hierem. exclamemus. Quis dabit capiti meo aquas? &c. Et inſtar Dauid planctum ſuper Ionatha, aut Abſalon aſſumentis, & nos tragœdiam faciamus dicendo. Doleo ſuper te frater mi Ionatha. decorus nimis, & amabilis &c. Et cum Franciſco lugeamus, & triſtitiæ geſtus aſſumamus; nam plurimum hoc Deo placet. Ait enim ad Mechtildim. Dico tibi in veritate, ſiquis ex deuotione paſſionis lachrymas effuderit, ſic eas ſuſcipio, ac ſi pro me ſit paſſus &c. *Ier. 6.* *Ier. 9.* *2. Reg. 1* *2. Reg. 18.*

O Cor durum, & prophanum, condolendo rũpere.
Regem plange golghatãum, rũpere cor rũpere.
Flens externum, & archanũ, grauamẽ cor rũpere.

Sed quia vera compaſſio, teſte Gregor. ſuper Iob, conformationem requirit. Ideo ſequitur.

Gradus Tertius. A 49

Imitatio. de qua Gedeon. Qđ fecero ſectamini. Et Dñs: Siquis vult venire poſt me &c. ſequatur me. Nihil. n. aut parum placebit Deo cõpaſſio, niſi ſequatur imitatio, qua ſine eſt imperfecta compaſſio. Compaſſio dico non miſerantis, fauentis, *Iud. 7.* *Luc. 4.*

Digitized by Google

aut diligentis ſolum, quæ affectu pietatis, & triſtitiæ peraguntur. Sed compaſſio verè, merè, ſincerè amantis, ad ſui perfectionem requirit omnimodam conformitatem dilecti patientis, non in affectu ſolo; ſed re ipſa, cupiens cum dilecto ligato colligari, cum crucifixo crucifigi, ſepulto conſepeliri. Et hęc eſt perfecta compaſſio; ſcilicet imitationis, quam & Chriſtus à nobis requirit. Chriſtus
1. Pet. 2 enim paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exemplum: vt ſequamini veſtigia eius. Et libenter imitandum. Hoc enim.

Eſt:
- Deo acceptũ. — Sic eius perficit voluntas ad quam hortatur.
- Nobis glorioſum. — Quia Magna gloria ſequi Dominum.
- Valde neceſſarium. — Nil proderit paſſio; niſi ſe quatur imitatio.

Acceptum ſequere, dignum, quia valde neceſſe.

Ipſe enim Chriſtus crebro ad ſui ſequelã nos hortatur; quippe qui in omnibus exemplum dedit nobis: vt & nos ita faciamus. Eſt & imitatio Chr̃i no-
Eccl 23 bis digna. Magna gloria ait ſapiens ſerui ſequi Dominum ſuũ, & eadem ſecum veſte veſtiri, & lateri eius hærere ſemper. Eſt & neceſſaria ſaluti. Ait. n. Auguſtin. Quod ad perficiendam ſalutem noſtrã, duo concurrere neceſſario oportet, præſertim in adultis; imò, & quodam modo in paruis; Domini, ſcilicet paſſionem, & noſtram imitationem. Nec alterum ſine altero ſaluat. Paſſio enim ſine imitatione, ſaluare non debuit; maximè adultos, qui peccata commiſerunt. Imitatio ſine paſſione non poteſt: vt latè declarat Bernardus in Sermonibus de Diuerſis dicens. Sola ſecundi Adæ paſſio purgat, quos contaminat præuaricatio Adæ prioris. Vbi autem propria macula cõmittitur, propria iam ab eo vnda exigitur lachrymarum, & concrucifixorib. Chriſti &c. Mea igitur eſt Domine tua paſſio; ſed ſi acceſſerit imitatio: vt ſequar veſtigia tua ait Bernar. Alioquin nedum non ſaluat; ſed profundius damnat &c. Oportet ergo imitari. Vt igitur imiteris.

Conſidera:
- Modum generalem, quem in omnibus tenuit.
- Doctrinam ſingularem, quam in ſingulis propoſuit.
- Confortationem realem, quam à te exigit.

B *Quis modus hic, quæ doctrina eſt, cõformis, & eſto.*

Debes igitur attendere in omnibus articulis Dominicæ paſſionis, modum generalem, de quo poſt dicemus. Debes, & attendere doctrinam ſingularẽ, quam in ſingulis articulis, & paſſionibus innuit. Itemq;, & conformationes reales, in quibus nos ſibi configurari voluit. Quæ duo latius explicant in ſingulis articulis, Ludolphus, & Iordanus, in Sermonibus de paſſione Chriſti. Sed vt exemplariter, vel vno exemplo demonſtraremus, quid velimus. Eſto cogitetur de crucifixione, proponitur in articulo illo doctrina ſingularis; vt, ſcilicet, & nos crucifigamus carnem, cũ concupiſcentijs ſuis &c. Vbi latiſſima offertur Moralium materia. Cui articulo etiam per realem configurationem, oportebit te conformari; vt ſcilicet Chriſti exemplo etiam tu brachia in crucis, modum extendas. Sic in articulo de flagellatione Chriſti, doctrina ſingularis eſt: vt patienter feras flagella Dei. Realis confortatio: vt te flagello diſcreto cedas, & ſic flagellato configureris, & ſic de cęteris articulis. Modus autem generalis, quo ſe Chriſtus in omnibus generaliter habebat, optimus, & deuotiſſimus fuit. Habuit enim ſe Chriſtus.

In oĩb. quo ad:
- Obedientiſſimè. — Deum Patrem.
- Seueriſſimè. — Seipſum.
- Charitatiuiſſimè. — Proximum.
- Liberaliſſimè. — Genus humanum.
- Prudentiſſimè. — Aduerſarium.
- Patientiſſimè. — Pęnale tormẽtum.
- Perſeuerãtiſſimè. — Finale cõplemẽtũ.

Faciamus, & nos omnia ſecundum exemplar monſtratum in monte. Habeamus, & nos obediẽter, parendo Dei voluntati, & Prælati. Factus enim eſt obediens vſq; ad mortem, & vt ſciret mundus, qũ diligat Patrem ſic fecit, ſicut mandatum ei dederat Pater. Mandauerat ei Pater dicens illud Prouerb. Deriuẽtur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Conſentit volentiſſimè Filius dicens ei. Fiat voluntas tua. Quam quam libentiſsimè explet, ipſe indicat cum dicit. Baptiſmo habeo baptizari: & quomodo coarctor vſq; dum perficiatur. Et alias. Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius qui miſit me. Habuit ſe ſeueriſſimè erga ſeipſum, in nullo parcendo ſibi. Item. Amantiſſimè erga proximum. In hoc enim cognouimus charitatem eius, quoniã pro nobis animam ſuam poſuit, qua maiorem dilectionem habet nemo. O verè amanter, ex amore perferens talia, & tanta. Liberaliſsimè ſe habebat, qui nil ſibi de ſuis retinebat; ſed ſe totum in noſtros vſus expendit. Corpus dedit crucifixorib. dorſum flagellantibus, faciem cędentibus, & conſpuentibus, genas percutientibus, barbam vellentibus, veſtes luſoribus, ſanguinem reis; fontem lateris immundis, lachrymas perditis, diſcipulo Matrem, Symoni crucem, Paradiſum latroni, animam Patri, vitam morti. D

Exo. 25
Philip. 2
Io. 14.
Prou. 5
Math 6
Luc. 12
Io. 4.
1 Io 3.
Io. 15.

Verè Chriſtus liberalis, & liberaliſsimus, qui inſtar duodecim fructus ligni vitę, duodecim fructus nobis dedit. Nam carnem dedit in cibum, ſanguinem in potum, animam in pretium, vulnera in remedium, brachia in refugium, crucem in clypeum, cor in amoris indicium, aquam in balneum, ſudorem in medicamentum, clauos in ſalſamentũ, ſpineam coronam in ornamentum, uerba in documentum, uitam, & mortem in exemplum.

Apocal. 22.

Hic cibus, hic potus, pretium, medium, refugis cor.
Sal, medicans, docet, exempla, ornãs, balnea, ſcutũ.

Habuit ſe denique prudenter quo ad aduerſariũ, cui Diuinitatem occuluit. Patienter ad tormenta, inter quæ nec ſemel os impatienter aperuit. Perſeueranter vſq; in finem: vt voce alta Conſummatum eſt dixerit. Sic nos ſemper habeamus, & Dominum imitemur, aduerſa omnia libenter in vnione ſuæ paſſionis perferentes; quod grauiſſimum Chriſto. Debet autem hæc imitatio fieri primum exempla conſiderando, deinde proponendo, tertio obſecrando. Et dum homo Chriſti perfe-

Eſa 53.
Io. 19.

Digitized by Google

perfectionem conſiderat,ſuam e regione imperfectionem attendere debet,& ſe vilificare,& vt eius exempla imitari poſſit, inſtantius obſecrare.

O Me tanta imitari, des exempla regia.
Foris intus, immerſari; Chriſti nunc elegia.
Præſtans hacce immorari, doctrina egregia.

Et quia non eſt dignus dandis, qui non eſt gratus de acceptis. Ideo ſequitur.

E *Gratiarum actio. Gradus Quartus.*

GRatiarum actio, De qua Apoſtolus. In oĩbus gratias agite per Ieſum Chriſtum.
Epheſ.5. Ad locum enim vnde exeunt flumina reuertentur. vt iterum magis fluant. Vnde & ad hanc Sapiēs
Eccli.1. monet, in Eccleſiaſtico dicens. Gratiam fideiuſſo-
Eccl.29 ris ne obliuiſcaris; dedit enim animam ſuam pro te. Magis enim torſit Chriſtum ingratitudo noſtra, quàm omnia tormenta ſua. Vnde in eius perſona Philippus Cãcellarius, (vt Bonauentura ſuper Tertium ait) exclamat.

Homo vide quæ pro te patior,
Ad te clamo qui pro te morior.
Vide clauos quibus confodior,
Et dolores quibus afficior.
Cum ſit tantus dolor exterior.
Inctus tamen planctus eſt grauior:
Tam ingratum dum te experior.

Nam vt hoc vitium ingratitudinis tolleret, vna oſt ex cauſis, quare tam plurima, & tam acerba pati voluit; cum tamen multo minoribus (vt aiunt) nos liberaſſe potuiſſet,

Gratus, ames, redimat, fortiorneſcas, imiteris.

Primo inquam tam multa patiuoluit: vt peſſimũ vitium ingratitudinis excluderet à nobis: vt quos facilitas creationis ingratos fecerat, redemptionis difficultas ad gratitudinem obligaret. Hinc Bernardus. Non valuit opus ſuũ reparare Saluator abſq; tanta difficultate? Valuit; ſed maluit cum iniuria ſui, quo multæ dilectionis hominem debitorē teneret, commoneretq; gratiarum actionis, difficultas redemptionis, quem minus deuotum fecerat facilitas creationis. Quid enim dicebat homo creatus, & ingratus? Gratis quidem conditus ſum, ſine vllo auctoris grauamine, vel labore. Siquidem di-
Pſ.32. xit, & factus ſum: ſicut vniuerſa. Sic beneficiũ creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis
Pſ.62. materiam inde ſumebat; vnde amoris cauſam ſu-
M mere debebat; ſed obſtructum eſt os loquentium iniqua. Luce clarius enim patet, quantum pro te, ò homo diſpēdium fecit Deus, de Domino ſeruus, de diuite pauper, de Dei Filio hominis filius eſſe non deſpexit. Memento ergo iam te; etſi de nihilo factum; non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia; ſed per tri-
Pſ.73. ginta annos operatus eſt ſalutem tuã in medio terræ; vbi in recreando dixit multa, geſſit mira, pertulit dira, ſufferens dura verba, duriora verbera, & tandem crucis tormenta duriſſima. Grati igitur ſimus. Altera cauſa: vt magnum nobis ſuum amorem, magna agendo, & dira pro nobis patiendo oſtenderet, & ſic noſtrum ſibi amorē protſus vendicaret: vt infra dicetur. Tertia vt copioſè nos redimeret, & plenè ſatisfaceret pro cunctis erratis noſtris. Quarta, vt nos ad grauia ſufferenda confortaret. Seruus enim nõ ſentit ſua incommoda; ſi inſpiciat Domini vulnera. Hinc ad Hebræos Apoſto- Heb.12
lus. Recogitate Dominum Ieſum Chriſtum qualē ſuſtinuit aduerſum ſemetipſum, à peccatorib. contradictionem: vt nõ fatigemini animus veſtris deficientes. Quinto vt nos illuminaret, ad cognoſcēdum, quàm peccatum diſpliceat Deo, quam horrendæ pœnæ, quam gloria regni magna. Agnoſce ergo inquit ò homo. Bernard. quã grauia ſunt vulnera tua, pro quibus neceſſe fuit Chriſtum Dominũ vulnerari &c. Sic de cęteris patet. Sexto vt nos ad veſtigia ſua ſectanda animaret, & etiam calicem ſuſciperemus ſalutarem, & nullum horreremus mortis genus; cum tã viliſſimũ pertulerit Dominus. Merito ergo gratiæ agendæ. Et hoc potiſſimum pro eo.

	Tam pœnoſa, talis pro te ſuſtinuit.	Redemit.
Qd	Tam præclara virtutum exempla reliquit. Et ſic te	Inſtruxit.
	Nũc ſenſum intelligēdi, & affectum imitãdi dedit.	Præuenit.

Pænoſa, exempla, meditans, imitaris eundem. B

Et vt verè ad gratiarum actionem ſuccendaris poteris videre.

	Quam multa.		In quantitate, dinumera ſi potes.	
	Quam magiſter.		In acerbitate, non eſt ſimul dolor ſicut.	Tren.1
	Quam vtilia.	Egit, &	In fructuoſitate, fructus eius dulcis guttori.	Cant.2.
Sc;	Talis, & tantus.	pertulit.	In immēſitate, magnus Dominus, & lauda.	Pſ.47.
	Tali affectu.		Quia nimia charitate, in charitate per.	Ier.31.
	Tibi tali.		In vilitate, & i dignitate, quid eſt homo.	Pſ.18.
	Tali fine.		In gloriæ æternitate.	

Plurima, magna, bona, tantus, tanto, tibi fine. G

Hæc facilè ex dictis, vel dicendis elici poterunt. Verè verè magnificæ illi gratiæ ſunt agēdæ, qui magnificus, tã magnifica paruis impendit. Et quo ampliora, & diriora pro nobis pertulit, eo magis ad gratitudinem nos obligat. Secundo etiam gratiæ agendæ, ꝙ tam præclara virtutũ exempla reliquit. Omnia.n. eius facta, & tormenta, ſunt virtutũ præclariſſima exemplaria, quibus mentem monuit, intellectum docuit, affectum inflammauit.

Poſtremo ſingulariter gratias debes agere, ꝙ ſingula præ multis te benedictione præuenit, & hæc tibi meditari dedit. Fructus, & vtilitates paſſionis, in his verſibus continentur.

Viuificat, placat, ſanat, Sanctum excitat, armat.
Ducit, debilitat, inſtat, dulcorat, obumbrat.
Informat, reuocat, ornans, inflammat, honorat.
Dat pacem, ſpoliat, reparans, dat gaudia, tutat.

Hæc in Cõpendio Theologicæ veritatis proſecuta, & ſuperius in Sacramentali portione, quæ dr̃ fructus. De inductiuis autem ad gratitudinem, & practicã

Digitized by Google

eiuſdem,infra habes;ſed vt breuius modum ſcias, gratias exolues.

Vigilantiſſimè. — Virium recollectione.
Lætiſſimè. cũ oĩum — Creaturarũ cõuocatione.
Pleniſſimè. — Sãctorum obſecratione.
Benedic aĩa mea.
Vt Benedicite oĩa. — Sancti Dei puſilli,& magni.
H Laudem dicite.

Pſ.102 *Sis vigilans, lætus, plenè, vires, creo, Sanctos.*
Dan.3. Cum.n. omnis laus noſtra, & gratitudo, inepta ſit,
Apoc. 19. & imperfecta,oportet vt noſtra vilificantes,aliorũ laude id ſuppleamus.Et potiſſimum,vt Sanctos ipſos,& hoc ſecundum ferias ; imò & Deum ipſum: vt mechteldis docet à Deo edocta, ad ꝓ nobis gratias agendum,pia obſecratione conuocemus; imò & creaturas omnes: quemadmodum Ioann. tradit
Apoc.5 in Apocal. quòd ſoluto libro per Agnum occiſum ſeptem ſigillorũ, ſuperna, & infera pariter,ad laudem concitantur.

Ergo trina hierarchia, iam mecum infinies.
Ieſum laudes abſque bria, ob pœnas multiplices.
Quas guſtauit mente pia, pulchra Patris ſpecies.

Et quia gratitudo aſcenſum meretur;& ducit in caliginem quandam. Ideo ſequitur.

I

Gradus quintus.

Pſ.118 ADmiratio, de qua Pſal. Mirabilia teſtimonia tua. Teſte enim Leone Papa, nihil mirabilius, nihilq; inter omnia opera miſericordiæ Dei, quæ ab initio ſaluti noſtræ ſunt impenſa, mortaliũ reperitur ſublimius,& ſtupendius Sacramento Dominicę paſſionis &c.Huc itaq; accedãt noſtri Athenienſes,qui ad nil aliud;niſi ad audienda,vel vidẽda noua,& mirabilia vacant, ad hunc gradum concurrant,qui curioſa ſectantur,& implebitur in bo-
Pſ.102 nis deſiderium eorum;tametſi curioſum. Nõ quæ-
Gen.34 ſo iam vltra egrediantur cum Dyna, ad videndum mulieres regionis alienæ; vanas, ſ.curioſitates; ne fortè ſimul cum ea, à malo Æmor filio Sychen; ideſt diabolo corrumpantur ; ſed confluant ad theatrum noſtrum,in petra cum lepuſculo, plebe inua-
Prouer. 30. lida collocent nidum ſuum,confugiant ad domum refugij, & libero oculo, quæ in hac geruntur curioſa conſpiciẽnt, & videbunt talia noua, qualia à ſeculo non ſunt audita . Stupor enim,& mirabilia facta ſunt in ea ; adeo ꝙ venerabilis ille Pater Dñs Theodoricus Heren, ait in ſuis Punctulis de paſſione,quòd nunquam mirabilius aliquod factum eſt, aut fiendũ.Et verè fęlices qui in his ſcrutandis mirabilibus, vigili oculo fuerint curioſi . Rapientur
Cant.2 enim quandoq; in cellam vinariam, ideſt abyſſum dulcedinis Diuinæ: vt vel ex parte guſtent bonum Dei donum,quo guſtato mox facilè deſipiet omnis caro . Libenter ergo verſandum eſt pia curioſitate,ad ſcrutandũ mirabilia Dñicæ paſſionis.Et hoc.

Implendum appetitum. — Cętera afficiũt iſta ſufficiunt.
Ad Euadendum periculum. — qa In cæteris peccatum, hic præmium.
Aſſequendum guſtum. — Cętera cruciãt hæc delectant.

Fœlix igitur verè ille, qui cum Propheta exerce- Pſ.118
tur in mirabilibus Chriſti. Qui autem volet ad hãc admirationem moueri . Is debet hæc conſiderare.

Patientis immenſitatem.
Sc3. Tormentorum quæ patitur,& modi quo patitur qualitatem.
Eorum à quibus,& pro quibus hæc patitur vilitatem. K

Immenſum,tormẽta,modum,fert a quibus,& pro.
Vt,ſ.in primis conſideres, quantus ſit is qui tormẽ-
tatur Ipſe.n.excelſus eſt ſuper oẽs gentes Dñs,cui⁹ Pſ.46.
magnitudinis non eſt finis. De cuius ſublimitate in Pſ.144
Iob dr̃.Forſitan veſtigia Dei comprehendas? Qua-
ſi dicat nequaq̃. Cauſam ſubnectit. Excelſior cœlo Iob.11.
eſt,& quid facies?Profundior inferno eſt, & vnde cognoſces?Longior terra mẽſura eius,& latior mari.Si ſubuerterit oĩa,vel in vnum coartauerit, quis cõtradicet? aut quis dicere poterit ei cur ita facis? In quibus verbis ipſe Iob quattuor tangit,quæ veram,& perfectam dignitatem conſtituũt,ſ. altiſſimam poteſtatem,quia excelſior cœlo,ſapientiæ ꝓfunditatem,ibi profundior inferno, ſtabilem æternitatem,quia longior terra , immenſam charitatẽ, quia latior mari . Et tamen is talis ac tantus , cuius altitudo eſt inattingibilis , abyſſus impſcrutabilis, longitudo interminabilis,latitudo incõmenſurabilis, ecce ad qualia tormenta propter nos inclinat. Certè ad mortem vſq; humiliatur; adeo vt amaritudine inebriatus dicat.Ego ſum vermis,& nõ ho- Pſ.21.
mo.Vermis.n.cum conculcatur, econtra ſe non erigit;ſed ſe cõtrahit pre dolore.Vnde , & dicit illud
Pſal. Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis.O ve- Pſ.37.
rè nimis. Quod ſi tertio attenderis modum , quo- L
modo pertulerit tanta, quõ te continebis ? Nonne patiẽtiſſimè,mitiſſimè, humillimè. Cętera vt ſupra. Paſſus eſt inquam, vt fur patibulum, vt latro vincula,& tormẽta,ſicut ſtultus cõtumelias, & ludibria, tanquam ſeditioſus blaſphemias, & odia,ac velut maleficorũ maleficus , abſq; miſeratione repudiũ, tanquam opprobrium hominum,tanquam vermis Pſ.21.
inutilis,& abiectio plebis.Sic ecce paſſus eſt Domi- Pſ.144
nus: cuius magnitudinis non eſt finis. Sed ſi poſtremo tractare volemus à quibus paſſus eſt hæc Deus.
Quis ſtabit ad videndum?quis non in extaſim,quis Mal.3.
non in ſtuporẽ rapietur?Nonne à nequiſſimis optimus, à ſanie fętidiſſima ſplendor æternus,ab hominibus, & talibus hominibus Deus ? Sed pro quibus hæc patitur ? Certè pro nequiſſimis mancipijs,ſceleſtibus inimicis ; imò, vt Bonauentura ait, ꝓ diabolicis, & diaboli filijs , pro contẽptorib. Diuinæ M
maieſtatis, & ingratis ſuæ bonitati. Res miranda.

Sed vt & ſub hoc gradu ſeptenarum adminiſtremus. Nota,quòd Bonauen. hunc ſeptenarium ponit conſiderandum , pro excitanda admiratione.

Quia immenſus,
Vniuerſali Domino. — Seruus annihilatur.
Omnipotentia. — Impotens torquetur.
Incircũſcriptibilitate. — Terminabilis vincit.
Fœlicitate. — Vt Miſer tormentatur.
Æternitate. — Mortalis mortificatur.
Sapientia. — Stultus infatuatur.
Specioſitate. — Deformis decoloratur.

Et

Digitized by Google

Et hæc omnia tam benignè, & patienter patitur pro nobis, de talibus, tam vilibus. Patitur à luto figulus, ab infimo ſummus, a peccatore Deus, à mancipio Dominus, à creatura creator, a vili orbis portione omnium gubernator, ab eo quem redimere venerat piiſſimus Redemptor. O ſtuporẽ. O dignationem. Vel ſi latior a membra voles, hinc meditandi, attende quantus ſit quo

N

		Se	Infinitus. Magnitudinis eius non eſt finis.
Pſ. 144		Intellectum	Incõprehenſibilis. O altitudo diuitiarum ſa.
Ro. 11.		Senſum	Inuiſibilis. Deum nemo vidit vnquam.
Io. 1.	Ad	Linguam Quia	Ineffabilis. Quę lingua non explicat.
Baruch. 3.		Locum	Incircumſcriptibilis. Locus non menſurat eũ.
Pſ. 101		Tempus	Æternus. Tu autem dñe in æternum permanes.
Pſ. 9.		Deſiderium	Incomparabilis. Tranſgrediẽs omnia vota.

Nec ſenſus, mens, lingua, locus, tempus, petit in ſe.

Imuemini igitur, & admiramini quãtus ſit iſte, qui ſe inclinauit tantillo, & ad talia ſe inclinauit, & ꝓfunde diiudicare ò omnia intima mea. Si Rex quiſpiam magnus erga aliquem inopem, abiectum, & penitus execrabilem, ac ſibi inimicantem ribaldũ, ſiue (vt dignatio, & affectio magis elucescat) in bufonem aliquem; ita eſſet amore euiſceratus: vt ob illum ad gloriam ſuam ſublimandum charitate cogente, a ſua celſitudine dignaretur deſcẽdere; atq; ribaldus, ſiue bufo fieri, inſtar eorum, & pro eis, & ab eis ludibrio haberi, omnis cruciatus amaritudine repleri, demũ probroſiſſimo mortis genere interimi; Quãto putatis ribaldus iſte, ſeu bufo; ſi mẽte vigeret amore in illum afficeretur? quanta gratitudine obſequeretur, in oẽm honorem regis illi9? Sic quiſque reuoluens immenſum Deum, propter ſe exinanitum ad crucem vſque humiliatum, quomodo non ſtupore reuerberabitur? quomodo non deficiet amore præ mirabilis, & ſtupendiſſimè dignationis conſideratione? Proſequatur hæc in intimis ſecum anima, non poteſt ad hæc ſcribenda pẽna. O qui ſic Chriſti patientis immenſitatem, ſuiq; pro quo patitur vilitatem dijudicaret, in abyſſum, in caliginem abſorberetur, ex qua in omne bonũ ex conſequenti promoueretur. Debet autem hæc admiratio fieri tribus modis.

O

	Profunda dijudicatione		Viam comparationis.
Sc;	Admiratiua exclamatione	p	Interiectionũ frequẽtationes.
	Extatica defectione		Caliginis igreſſiones.

Vt ſcilicet diſcurrat cum Bernardo, volatico proceſſu, inter extremitates excellẽtiſſimæ dignitatis, & miſere infirmitatis, & exclamet cum eodem. O quam indebita miſeratio, quàm gratuita dilectio, quàm inopinata dignatio, q̃ ſtupenda dulcedo, quã inuicta manſuetudo Regem glorię pro deſpicatiſſimo vermiculo crucifigi. O nouiſſimum & altiſſimum, o humilem & ſublimem, o opprobrium hominum & gloriam Angelorum. Nemo illo ſublimior, & nemo humilior. Quis audiuit vnq̃ talia, aut quis vidit huic ſimile? Attendite hæc oẽs gentes, obſtupeſcite cœli & terra, quia Deus paſſus eſt. O deficiunt in ſalutare tuum oculi mei.

O ſim quantus admirare, maſtatus feraliter.
Verbum Patris ſalutare, natus æternaliter.
Hinc defectum patiare, mentis abyſſaliter.

Et quoniã admiratio, eſt intuitio effectus ſine cauſe cognitione, qua inducitur ad eam inueſtigandã, & quia ea inuenta mens exhilareſcit. Ideo ſequit̃ *Admiratio qd*

Gradus Sextus.

P

Exultatio: de qua Apoſtolus. Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini &c. Et Eſaias. Paupe- *Gal. 6.* res homines in ſancto Iſrael exultabunt. Nam & ip- *Eſa. 24* ſe Dominus paſſurus, exultauit vt gigas ad currendam viam. Lugeat igitur carnalis Iudæus; ſed ſpiritalis de Domini paſſione gaudeat Chriſtianus. *Pſ. 18.* Multa enim in Dominica paſſione, nobis repoſita eſt materia gaudiorum. Nam & Chriſti iuxta Leonem, eadem eſt & credentium gloria, & non credẽtium pœna. In cruce igitur Chriſti cum Paulo gloriemur, & hoc non ad inſipientiam nobis. Nam huiuſmodi gloria. *Pſ. 21.*

	Vanas ſæculi conſolatiunculas auferet:
Et	Mentis triſtitias dulcorans leniet
	Debitum exoluet.

Nos enim in cruce gloriari oportet. Et hoc ex multiplici cauſa; ſcilicet

	Ablata mala		Euadim9 mala.
Propter	Collata bona	Gaudemus enim qñ.	Acquirim9 bona.
	Reſerata ſignacula clauſa.		Inuenimus noua deſiderata.

Paſſio autem Domini, ab omnibus nos malis eripuit ſecundum illud.

Paſſio contracta, culpam, pœnam, tulit acta.

Ideſt tulit cõtracta, originalia, & actualia peccata, tam quo ad pœnam; quàm quo ad culpam. Quàm ergo debes gratulari; cum vides te à tantis malis liberari? Contulit item ſecundo Chriſti paſſio omnia bona.

Nam gratia fertur, gaudia dantur, cuncta reducit.

Ideſt reus reuertitur in gratiam, exul in patriã, homo redit in dignitatem priſtinam. Enumerauimus ſupra aliquos fructus Dominicæ paſſionis, in verſibus ſub titulo portionum de lana, quos hic poteris rememorari ſi voles. Tãtis igitur dotati bonis, cum ſponſa læti decantemus illud canticum. Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum. *Cant. 1.*

Tertio gratulandum eſt propter reſerata ſignacula, quæ ante erant clauſa. Nam & ob horum reſolutionẽ, gaudium magnum fuit in cœlis: vt Ioannes ait in Apoca. Sunt autem hæc ſeptem ſignacula, vniuerſalis veritatis notitia. Et iuxta Bonauenturam, in paruo bono pulcherrimè deducta. *Apoc. 5*

Deus admirabilis, quia ſumma ſapientia, iuſtitia, miſericordia. Q

Digitized by Google

Spiritus intelligibilis, quã benigni Angeli, crudeles dæmones, nobiles animæ.

Mundus ſenſibilis, quia in eo cęcitas, ſterilitas, impietas.

Paradiſus deſiderabilis, quia promptuariũ plenum, gloriæ, lætitiæ, opulentiæ.

Infernus horribilis, plenus egeſtate, utilitate, calamitate.

Virtus laudabilis, quam ſit ſpecioſa, pretioſa, fructuoſa.

Reatus culpabilis, qui eget tam grandi pretio, tam magno piaculo, tam difficili medicamento.

In iſtis mira, & abunda offertur contemplandi materia, tm̃ ſi quis vacare volet ad hæc videnda.

Quid Deus ac animus, cœlũ mũdus, quid, & orchus.
Virtus, peccatum reſerat tibi paſſio Chriſti.

Et notandum circa ſuperiora membra, ꝙ homo in ſingulis articulis, poterit conſiderare, quòd ſingula Chrs paſſus eſt, ob ſingularia mala noſtra tollenda, & ob ſingularia bona conferenda, & ſpecialia aliqua documeta reſeranda. Verbigratia. Velatus eſt Chrs. Quare? Certè vt oculorum curioſitatẽ auferret, & pro ea ſatisfaceret, & te de aſpectu horrẽdo dæmonum eriperet. Sic ergo abſtulit mala. Velatus eſt etiam, vt conferret bona. Quæ? Vt, ſcilicet oculos mentis reuelaret, velum cordis auferret, & te

2.Cor.3 reuelata facie ad Dei gloriam ſpeculandam perduceret &c. De omnibus ſic. In magno autem ſtimulo amoris ponitur, quòd in Chriſti paſſione.

Gaudere debemus ꝓ	Redemptione humana.
	Reſtauratione angelica clementia Diuina.

Quæ habentur illic ſub quarto capitulo pulchrè proſecuta; vnde & remittimus ad ea illic inquirenda. Gaudes igr̃ gaude in Dño, & exulta in Deo ſalutari tuo. Debet aũt hęc exultatio, vt ritè fiat fieri. Eſa 61.

	Vanorum gaudiorum abrenunciatione.
Cũ	Mentis in Chriſti paſſionib. vera exultatione.
	Laudis iubilo, & cantici decantatione.

Vt, ſ. primo cum Paulo dicas. Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Dñi noſtri Ieſu Chriſti, alia contem-

Gal. 6. nendo. Secundo cũ eodem. Nos aũt gloriari oportet in cruce Dñi noſtri Ieſu Chriſti, in quo eſt ſalus, vita & reſurrectio noſtra. Tertio cũ Propheta lau-

Eſa 63. dem dic ſuper oibus quæ fecit tibi Dñs: vt tanquã

Exo.18 verus Iſrael per Chriſti paſſionem de manibus inimicorum liberatus, carmen Dño lætabundus de-

Pſ.118 cantes: vt ſic verè cum Pſal. canere poteris. Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ. Et vt ſic ſit vox

Pſ.117 exultationis, & ſalutis in tabernaculo tuo, & iuxta

Ephe. 5 Apoſtolum cantes, & pſallas in corde tuo. Habes enim in Domini tui paſſione, omne motiuum. Propter quod aliquando inuenitur canticum aliquod decantatum. Nam per hanc.

	Iſrael traduceris, & liberaris.
	Delbora vincis, & triumphas.
Cũ	Iudith Holophernem occidis.
	Matre Samuelis fructu imprægnaris.
	Prophetis donis, & ſanitate repleris.

Quia itaq; oportet, vt cantes, ne Deo ſis ingratus. Poteris igitur ſuper ſingulis articulis, iubilum tibi inſtar Bernar. conficere, & carmen canere dilecto Patrueli tuo. Ad quod deſeruiunt loci laudis, Eſa.5. donec perducatis ad iubilum, quem ſola docet vnctio, & noſcit experientia.

Lætabunda exultato, ya mea anima.
Libro clauſo reſerato, mortis Chriſti victima.
Mira pandit crux intrato in plagarum intima.

Gaudium dilatatio eſt cordis. corde autem dilatato rectè ſequitur. Gaudi quid.

Gradus Septimus.

Liquefactio, de qua Cantica. Anima mea liquefacta eſt &c. Quam vt in nobis cauſaret Dei Cant.5. filius tanta, & talia fecit, quibus qui non liqueſcit, R verè duriſſimi cordis cenſeri poteſt. Volens ſiquidem nobilem creaturam (vt Bernar. ait reparare; ſi inquit inuitum coegero, aſinum habeo, non habeo hominem &c. Vt ergo habeam voluntarium, terrebo eum; ſi fortè conuertatur, & viuat. Et comminatus eſt acerbiora ꝙ̃ excogitari poſſunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cum autem nec ſic homo reuocaretur ait. Nõ ſolum timidus; ſed etiam cupidus eſt, promittam ei, quod potiſſimũ delectabile. Promiſit ergo omne bonum &c. Videns autem, quòd nihil proficeret, vnum inquit reſtat adhuc. Ineſt homini non ſolum timor, & cupiditas; ſed & amor, nec quicquã in eo vehementius ad trahendum eum. Venit igitur in carne, & tam amabilem ſe exhibuit: vt illam nobis impẽderet charitatem, qua maiorem nemo habet, vt animam ſuam daret pro nobis. O quam Io.15. qui conuerti noluerit merito audiet. Quid debui ſibi facere; & non feci &c? Fecit tam multa, paſſus Eſa.5. eſt tam acerba, potiſſimum eam ob rationem, vt ſe nobis exhiberet amabilem, & noſtrum ſibi alliceret amorem. Teſtatur hoc Deutero no. Vbi poſt Deut. enumerata à beneficia ſubnectit. Et nunc audi quid 4. Dominus requirat a te; niſi vt diligas eum. Eya igitur cordis liquefactioni inſiſtamus, & præſertim in omni articulo, ad huius conſecutionem enitamur. Sic enim uiuitur, & in hac conſiſtit vita noſtra. Quam, vt aſſequamur, debemus attentius Eſa.38. attendere eam charitatem, ex qua paſſus eſt paſſionem. Nam teſte Auguſtino beatiſſimo, nil adeo cuipiam in eius paſſione conſiderandum; quemadmodum ardor illius charitatis. Hoc enim, & Deo gratius, vtilius, & dulcius nobis. Attende ergo.

	Pater.		Filio ſuo nõ pepercit.
Qđ	Filius.	ex charitate	Seipſum tormẽtis expoſuit hæc omnia effecit.
	Spũſſ.		

Et totus liqueſce; dum totã vides per charitatẽ tibi ſuccurrere Trinitatẽ. Nihil enim poteſt in ea eſſe actione diuiſum, vbi nil eſt voluntate diuerſum. Vnde & iuxta Papam Leonem. Miſericordia S Trinitatis, diuiſit ſibi opus noſtrę redemptionis: vt Pater ꝓpiciaret, Filius ꝓpiciaret, Spũſſanctus igniret. De primo, i. Patris dilectione filius ipſe penes Ioannem teſtimonium reddit dicens. Sic Deus dilexit mundum: vt Filium ſuum vnigenitum da- Io.3. ret: vt omnis qui credit in eum non pereat; ſed habeat

Digitized by Google

beat vitam æternam. O attende verba, ſigna: myſteria, Verba pauca, ſed myſterijs turgida. Ibi enim ponuntur nouem valida dilectionis, Paternæ argumenta. Primo perſonæ amantis dignitas, Deus. Nō Imperator terrenus, nō ſpiritus Angelicus; ſed quo maius nihil eſt, aut melius. Secundò in modo, actus dignitas ibi, ſic dilexit. Omnium enim bonorum principium, & cauſa, eſt amor ille Paternus. Tertium dilecti indignitas, quia mundum, ideſt hominē. Domine quid eſt homo, q̄a memor es eius, &c.
Pſ. 18. Chryſoſt. Dilexit altiſſimus cinerem, Dominus optimus ſeruum inutilem, diues pauperem, nobilis, & magnus miſerum, & vilem fortis impotentem, beatus infœlicē. O amorem. Quartum muneris dati nobilitas, quia vnigenitum filium ſuum. Verè exhibitio operis, probatio eſt dilectionis. Verè granditer dilexit, qui tam grande donum dedit. Grande foret dare filium, maius ſuum, ſed maximum eſt vnigenitum. Dedit enim filium, non agnum, aut bouem, non ſeruum aut Angelum; ſed filium: & talem filium; Dedit filium ſuum non alienum, verè ſuum nimium dilectum, de quo ipſe dat teſtimonium dicens: Hic eſt filius meus dilectus. Dedit,
Math 3 & vnigenitum, cuius eſt, & tota hæreditas, in quo reſidet, & totus amor Patris. Cum enim ſunt plures filij; paternus amor diuiditur, ſed vnigenito infunditur totus. O ergo nobile donum, datori coæquale, coæquum, & conſubſtantiale.

Quintum dati irreuocabilitas, Ibi daret. Non mutaret: non cambiret, & non venderet, ſed gratis, & liberaliter daret, nullis meritis exigentibus, aut redhibitione ſperata. Magnum fuiſſet, ſi Deus filium mundo oſtendiſſet: vt petiuit pſal. dicens.
Pſ. 79. Oſtende nobis faciem tuam Maius, quod in mun-
Exod. 4 dum miſiſſet: vt deſiderauit Moyſes Exo. Obſecro Domine mitte quem miſſurus es. Sed maximum, quòd eum dedit. Et ita dedit; in omnem ſcilicet deſiderabilem vſum. Naſcendo quippe in ſocium, & fratrem, prædicando in exemplum, & doctorem; conueſcendo in edulium, moriendo in pretium, regnādo in præmium. Sextum eſt mali euitabilitas, ibi non pereat. Niſi enim Filium illum dediſſet, triplici morte genus humanum interiſſet, & periſſet; ſcilicet morte corporis, peccati mortalis, perpetuæ damnationis.

Septimum, boni adhuc obtinendi vtilitas. Sed hăbeat vitam æternam. Non vegetantem cum plātis, quæ deficiunt, non animalem cum brutis, non humanam mortalem cum viatoribus, nō demoniacam cum damnatis; ſed angelicam; ſed Diuinam quodammodo, & verè vitam æternam. Octauum eſt recipientium generalitas, ibi, Omnis. Nam pauper & diues, ſeruus, & dominus, fœmina, & maſculus, ſenex, & paruulus, ſimplex & gnarus, peccator, & iuſtus; infidelis, & Chriſtianus, poteſt recipe-
Act. 10 re donum datum. Non enim eſt acceptor perſonarum Deus dixit beatiſſimis Apoſtolorū Princeps.

Nonum eſt pretij, & meriti modicitas: ibi. Credit in eum. Quid enim his actibus internis; fide ſcilicet, & dilectione facilius? Nec. n. exigunt ſanitatē, & diuitias, nō labores, vel amicos, &c. Sed ſola ſufficit per gratiā tracta voluntas. Hæc de explanatione verbi illius euāgelici: ſecundum Ioannem Nyder.

Quid ergo retribuā tibi o Pater æternæ, ſupernæ, & internæ, qui ſic mundum dilexiſti, & proprio Filio non pepercisti, ac per hoc, nec tibijpſi, quoniā illum, vt te dilexiſti, & tamen tam dilecto non pepercisti; ſed nobis omnibus illum dediſti, & ſic dediſti? In mundum illum miſiſti, moleſto illo duræ iuſtitiæ tuæ mandato oneraſti, quò ipſe Sacerdos, in ſeipſum hoſtiam duram, & crudelem, ſacrificantis iuſtitiæ gladium exerceret, & conuerteret, ſeq; ipſum tibi pro nobis ſacrificaret mandaſti. In eo iniquitates omnium poſuiſti, illum tradidiſti; per- Eſa 53.
cuſſiſti, dereliquiſti, abiecisti, in finem obliuiſci voluiſti, tu talis tantus, pro nobis talibus tantillis. O Io. 3. Pſ. 88.
viſcera Paterna: vt ſeruum nequam ſuſcitares à Math. 27.
morte, ſanares à morbo, quæreres abiectum, redimeres venditum, ſolueres vinctum, eriperes captiuum errantem reduceres, ſaluares periclitantem, mundares ſordidum, iacentem ſublimares, Filio non pepercisti. O gratias tibi verè ex operibus patet mihi magnitudo dilectionis. Verè nunc noui, q̄ diligas me, quia vnigenito tuo non pepercisti pro me. O mira charitatis dilectio: vt ſeruum redimeres, Filium tradidiſti, &c. Verum iam noſco vnigeniti tui verbum, quo dixit, ipſe Pater amat vos; licet ſit grande dictu, & creditu durum: Quis enim Iob 16.
niſi expertus crederet, q̄ tantus, tales, tantopere, nō diligeret ſolum; ſed & amaret? Hæc de dilectione Paterna. Attendenda eſt etiam relucens in opere noſtræ redēptionis charitas, quàm exhibuit ipſa Charitas, Spiritum ſanctum loquor. Is enim eſt Spiritus ille bonus, benignus, & beniuolus, hylaris, liberalis, & largus, dulcis, ſuauis, amabilis, qui vt nos ad charitatem inflammaret, vt ſua charitate noſtra adamantina pectora liquefaceret; hæc eadem omnia ſua charitate effecit. Ipſe Charitas Patris, & Filij, ad hæc agenda ab æterno corda intrinſecus tangens commouit. Ipſe per ora omnium Prophetarum, per innumera ſimulachra rerū Filij Dei aduentum prænunciare, promittere, ac præfigurare nō deſtitit, vt ſic per multa millia annorum, magnis, & miris multiplicatis oraculis, intelligentias ad fidem exigeret, & affectus per uiua deſideria inflāmaret. Ipſe filium miſit, ipſe, & ſuper eum in omni plenitudine gratię, & donorum requieuit; oleo dulcedinis agoniſtico præ cunctis vnxit. Pauperibus Pſ 44.
euangelizare miſit, annunciare annum placabilem; Eſa. 61.
vinctis redemptionem, &c. In deſertum duxit, ex- Mat. 4.
pulit, egit, præſentauit, tradidit: vt à diabolo tentaretur, & vt paucis multa complectar, omnia ſacrata myſteria, ſua ipſe charitate expleuit. O igitur ſpiritum dulcē, ò ſpiritum ſuauem, ò uere amabilē, & ſpiritū amandū. Talis eſt tua charitas qualis ipſe, q̄a tua eſsētia eſt tua charitas. De hac charitate Diuina latiꝰ agetur infra. Quę poterit hic memorari.

Ex quali charitate Chriſtus paſſus ſit.
Paragraphus Primus.

SEd iam ex quali filius ipſe patiens charitate ſingula paſſus ſit videamus. Quæ licet ſit inexplicabilis; pauca tamen balbutiendo ſunt commemoranda

moranda ipſa. Dilexit enim nos Filius,& paſſus eſt pro nobis.

Ex charitate	Aeternali	Hæc proſequamur
	Liberali	applicádo ad Filiũ.
	Vtili	nam infra agitur
	Singulari	de amore toti' Tri
	Côuenienti	nitatis in cómuni
	Veheméti	Et paucis ſingula
	Perſeueráti.	tangem': vt lique-

fiamus. Primo inquam paſſus eſt ſingula,ex amore æternali. Inquantum enim Chriſtus Deus dilexit, [Epheſ. 1] nos ante mundi conſtitutionem, vt dr̃ ad Epheſ.& ſic non habet initium neq; finem. Inquantum autẽ homo,ab inſtanti conceptionis nos dilexit,& diliget in finem, ita ꝙ verè poterit dicere illud Hie- [Hier. 31] rem. in perpetua charitate dilexi te propterea attraxi te miſerans. O retracta hunc amorem. Secundo dilexit nos amore liberali, & gratuito,nullis noſtris meritis præuijs, aut ſui commodo ſpe- [Pſ. 15.] rato. Quippe, qui bonorum noſtrorum non eget. [Oſe. 14] Hinc Oſee.Diligam eos ſpontaneæ.i.nullo merito [Titi. 3.] motus.Non ex operibus iuſtitiæ,quæ fecimus nos; ſed ſecũdm miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit. O ſuauitatem,ò gratiam omnis amoris. Summus omnium factus eſt imus, impaſſibilis eſt plurima paſſus. Nec cauſa de hoc dari poterit, niſi quia dilexit nos. Tertio amore vtili. Omni enim tempore quo nobiſcum fuit,in omnibus,quæ pro nobis pertulit, nr̃m cómodum quæſiuit; noſtræ vtilitati p- [Act. 10] rouidit Petrus. Qui pertranſiuit benefaciendo,& ſanando omnes oppreſſos à diabolo. Ante numerabis ſtellas cęli,q̃ vtilitates paſſiones Chriſti. Quarto amore ſingulari,& ſpeciali. Plenus. n. gratia, & veritate fuit. In cognitiua vi. illuminatiſſimus in latitudine mentis conſtitutus,ſciẽs,& noſcens ſingulos, ſecundum omnes circunſtantias,pro quib. pati debuit,& ex amore voluit. Et ita ſingulariter quemque dilexit,vt pro quoque in ſingulari eadẽ, quæ pro omnibus paſſus eſt, & ſi conueniret libenter pati deberet. Et ergo ſecundum Chryſoſtomum debet quiſque ſibi hoc beneficium attrahere,quaſi pro ipſo ſolo ſit factum,exemplo Apoſto- [Gal. 20.] li, qui dicit. Quòd enim nunc viuo in carne, in fide viuo, Filij Dei; qui tradidit ſemetipſum pro me. Hoc dicebat non coanguſtare volens ampliſſima, & per totum orbem terræ diffuſa Chriſti munera; ſed quaſi pro omnibus ſe iudicauit obnoxium. Et reuera, quid intereſt ſi, & pro alijs paſſus ſit,cum fructus ita integer tibi proueniat,quaſi nulli alij ex eo fuerit datum? Hinc etiam in parabola dixit; vnam quærendam oué non multas,&c. [Luc. 15] Vna namque eſt,quia ſic omnibus,quaſi vni beneficia confert. Hincquidam. Forte quiſpiam dicet. Non pro me ſolo; ſed pro omnibus Chriſtus paſſus eſt. Dico inquit tibi, ꝙ ita ſingulariter Chriſtus pro te Ioanne,Petro, Baſilio,&c. paſſus eſt, quaſi ſi ſolus fuiſſes,qui peccaſſes,oĩa hæc pro te ſolo paſſus fuiſſet.Si non credis mihi,audi (inquit) Auguſtinum.Dicit enim. Si Chriſtus filius Mariæ tot habuiſſet membra,quot ſunt ſtellæ in firmamẽto cœli,& quodlibet membrum haberet proprium corpus, prius omnia membra ad patibulũ crucis tráſfixiſſet; quam vnam animam ex parte ſui, non redemptam in tormentis reliquiſſet. O vere ardorẽ intenſum, o charitatem ſingularem. Hinc etiam vt dicit Sãctus Thomas in de æterna beatitudine, quælibet anima in Regno cęlorum paſſioné Chriſti, totam pro ſe ſola reputabit factam; ita ꝙ cum Apoſtolo dicet. Me dilexit, & tradidit ſemetipſũ [Gal. 2.] pro me. Hinc, & Vbertinus ait. Meritum Chriſti plenè, & integrè; immo & ſuperabundè ſatisfecit Diuinę iuſtitię,non ſolum pro toto humano genere in communi,ſed etiam pro quolibet homine in ſingulari. Et non ſolum, &c. vt ſupra dictum. Et ideò dicit per Amos prophetam. Tantummodo [Amos 3] vos cognoui, de omnibus cognationibus terræ. Et in Deuter. Elegit te Deus, vt ſis ei populus pecu- [Deuter. 14.] liaris. Et in cãticis. Dilectus meus mihi, & ego illi. Quinto dilexit amore debito, & conuenienti. [Cant. 2.] Puta amore recto,habendo rectum reſpectum, nõ ad ſuum cómodum; ſed ad honorem Paternũ. Item amore diſcreto,diligens in hoĩe naturam,& odiẽs culpam. Vnde & naturã noſtrã aſſumpſit,& vt prudens apes,ſciens eligere bonũ, reprobareq; malũ, [Eſa. 7.] culpam vitauit. Item amore dulci, ſapienti,& forti, vt Bernardus, in Sermone de diuerſis.

Sexto dilexit amore vehementi. Vnde ait. Maio- [Io. 15.] rem dilectionem nemo habet &c. O verè amorem ardentem, ò charitatem vehementem. Probatio quippe vehementis amoris, eſt vehemẽs exhibitio operis. Quæ opera ipſe dat in argumentis amoris, in libro gratiæ ſpiritualis dicens. Si vis vehementẽ amorem agnoſcere, debes illius charitatis rememorari, quæ me de ſinu Patris traxit, trigintatrib. annis tibi ſeruire fecit; & qua me venundari permiſi; & me totum tibi cibum, & potum reliqui. In quo vltimo conuiuio, cythara, & organum per dulciſſua verba fui.. Secundo recorderis qualem ego ſponſus iuuenis,poſt conuiuium illud choream duxi, cum tribus vicibus in terram procidens, quaſi tres ſaltus feci tam validos, ꝙ ſudore totus madẽs, guttas perfudi ſanguineas. Tertio memoreris amoris humilitatis meæ id oſculum ſponſæ; cum Iudæ oſculum dedi. In quo oſculo cor meum tantũ perſenſit amorem,ꝙ ſi pęnituiſſet, aĩam eius in ſponſam,per oſculũ illud aſſumpſiſſem. Tunc,& omnes mihi copulaui,quos ab æterno ſponſas prædeſtinaui. Quarto recoles qualia aures meæ ex amore ſpõſæ audierunt epithalamia; cum ſtans coram iudice tot audiui falſa teſtimonia, & blaſphema verba. Quinto recorderis, q̃ decenter me ob tui amorẽ ornaui; cum totiens veſtimenta mea mutaui, alba, purpurea, coccinea, & ſerto roſeo; ſpinea, ſ. corona, Chirothecas bene perforatas habui, qñ me clauis transfodi permiſi. Sexto memorare, qualiter te ſum amplexatus; qñ ad columnam fui ligatus. Septimo recorderis, qualiter thalamum crucis ſum ingreſſus. Vt ſicut ſponſi veſtes ſuas dant hiſtrionibus; ita veſtimenta mea dedi militibus, & corpus meum cruci fixoribus,& tam gaudẽter, & amanter in eam inſilij; ꝙ nunq̃ ſponſus in lecto eburneo, aut ſerico, amantiſſimæ ſponſæ ſociandus ſic accelerauit. Deinde brachia per duriſſimos clauos in amplexus extendi, ſeptem cantilenas miræ ſuauitatis, in

Digitized by Google

in thalamo amoris decantaui. Et poſt hæc cor meũ ad introeundum tibi aperui; cum ſomnum amoris tecum moriens in cruce cępi. Hæc ibi. O verè vehementem amorem. De quo, & alter in Chriſti perſona dicit. Tam vehemẽs dilectionis charitas in me exarſit: vt nullus ſitiens, tam feruidè delectabiliſſimum potum deſiderauit, aut moriturus vitam cunctis mortalib. optandam affectauit, ſicut ego ſitiui ex amore pati, & ſaluos facere peccatores, & eis me amabilem exhibere. Facilius dies pręterita reiterabit, flores ab initio mundi areſacti reuireſcẽt, pluuiarum guttæ innumerabiles colligerentur; q̃ ęſtimari poſſet vehementia meæ charitatis. Hęc ille. Si igitur ò homo non credis verbis, vel credas operibus, quæ ſunt indicia vehemẽtis amoris, quæ tametſi vehementia ſint, & grãdia nimis; collatione tñ æſtuantis interni ardoris, non ſunt, niſi vt typus, & pictura ad rei veritatem. Hæc cor illud vulnerauit: vt vel modicè ardorem cordis nobis oſtẽderet. Verè igitur duri, & indurati, & diri filij Adã, quos tanta benignitas non emolliat, tanta flamma, & ingens ardor amoris, tam vehemens amator nõ accendat. Certè ſi non plus dilexiſſet te q̃ ſe, nunq̃
Io. 13. impendiſſet ſe pro te. Septimo dilexit amore perſeuerãti, & finali. dicit.n. Ioã. Cũ dilexiſſet ſuos &c. in finem dilexit eos. O in finẽ. In finem conſummãtem, non conſumentem. Sic dilexit, ꝙ ex quo diligere cępit, nunq̃ à diligendo, quantũ in eo fuit ceſſauit. Per latitudinem mentis actualiter ferè nobis
Ephes. 3 ſemper intendit. Vide ergo ſi poteris, quanta ſit lõgitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum huius charitatis, & cum non poteris ad eã, redamare ſtudeto. Et vt exceſſus hui⁹ amoris magis tibi pateat, quis, quales, quantũ, & cur amauerit attẽde. Illo nihil maius, aut melius, cui oĩs ſpũs cõfitetur, qm̃ eſt Deus. Quales amauit Paulus exponit. Cũ adhuc inimici eſſemus reconciliati ſumus Deo. Quantũ ama
Rom. 5. uit, nullus æſtimare ſufficit. O tu fortiſſime Sãſon,
Iud. 16. intantum amaſti mulierem nõ te amantẽ; ſed perſequentem: vt eius amore ſapientia tua ſtulteſceret, fortitudo infirma fieret. Quid ergo gratię? quid
Ier. 31. amoris tibi amatori rependã, qui me in charitate
Ier. 12. perpetua dilexiſti, miſerans attraxiſti domum, hæ
Ier. 14. reditatẽ reliquiſti, tanq̃ viator declinans ad manẽdum, & quaſi colonus apparuiſti, domum Iſrael tibi agglutinaſti? In terris videri, & cum hoĩbus cõuerſari non dedignari voluiſti, languores noſtros tuliſti, vniuerſa opera tua nobis operatus, peccatis
Bar 3. noſtris ſeruiſti, noſter mediator, Euangeliſta, Ange
Eſa 53. lus, Sacerdos, & omnigena hoſtia fieri cupiſti, &
Eſa 43 factus es, dilectam in manus inimicorũ dediſti pro
Ier. 12 nobis aĩam, animum, ſpiritũ poſuiſti, & in te oẽm
1. Io. 3. deſiderabilem vſum cum omnibus tuis mihi plenè dediſti. O gratiæ tibi. Debet hæc liquefactio fieri per cõſiderationem, æſtimationem, incitationem, & optionem:

O Liqueſcam vi feruoris, amans te ſponſaliter.
Videns fontẽ te amoris, paſſum quã pœnaliter.
Quo affectu me dulcoris, trahis ſingulariter.

Et quia cor liquefactum vnioni eſt aptum. Ideo ſequitur.

Gradus Octauus.

X

VNio amoroſa; de qua Paulus. Qui adheret
1. Cor. 6 Deo vnus ſpiritus eſt cum eo. Et Dominus;
Io 18. Volo Pater vt vnum ſint, &c. Et eſt hic ſummus gradus, & finaliter in prioribus intentus; vnde, & diligentiſſimè exercendus. Et hoc quia hæc vnio.

	Principaliter à Chriſto intenta		Pro ea Chriſtus orauit.
Eſt	Dignitas maxima	quia	Per hanc homo fit Deus.
	Vtilitas nimium fructuoſa		Tali nil obeſt.

Primo inquam conandum eſt ad hanc vnionẽ; quia hæc eſt à Chriſto in omnibus principaliter, & finaliter, intenta; Nam ideò omnia egit, vt ſe nobis amabilem exhiberet; vt dictum eſt, & ſic noſtrum erga ſe amorem alliceret, & nos ſibi vniret, & in patrem per ſe deduceret. Hinc ex mundo receſſurus; tãquam oĩum laborum præmium exorans dicebat. Pater ſancte ſerua eos in noĩe tuo,
Io. 17. &c. vt ſint vnum ſicut, & nos. Et rurſus. Tu pater in me, & ego in te: vt ipſi in nobis ſint. Itaq; hanc &
Ibidem. nos tanquam finem noſtrum appetamus, & niſi illam obtinuerimus non quieſcamus. Adeo enim, & in Deum teſte Bernardo) conditus eſt animus rationalis: vt ad ipſum ſit conuerſio eius, & ſit bonũ eius. Vnde ſicut oĩa particularia entia, naturali co-
Simile. natu tendunt ad ſuum perfectibile, vt in eo perficiantur: ſicut ignis ſurſum; aqua in mare, & quod de terra naſcitur redit ad terram, ſic etiam omnis anima rationalis, ſciens, quòd à Deo exiuit, ad Deum redire debet.

Secundo ad hanc contẽdere debemus; quia eſt dignitas maxima. Apoſtolus enim ait. Qui adheret
1. Cor. 6 Deo vnus eſt ſpiritus cum eo. O dignitas ſtupenda: fit homo amore Deus: ſicut Deus amore homo; diſpari tñ modo. Cum.n. anima eſt Deo vnita, tunc fortior vincit minus fortem, ideſt Deus aĩam attrahit, quodãmodo in ſuæ, & vitæ, & nominis ſanctitatẽ, vt ſicut ipſe eſt Deus naturaliter; ſic talis homo vnitus ſit nuncupatiuè, & dicatur Deus, iuxta illud. Ego dixi Dij eſtis. Et ꝙ talis vnio ſit poſ-
Pſ. 81. ſibilis, patet per figuram, quia columba in huius typum reuertitur ad Noe in Archam. patet per naturam, quia condita eſt anima ad Deum. patet, & per ſcripturam, quæ crebro tangit eam. Fit ergo homo per hanc, Deus Bern. Quomodo ſtilla aquæ multo infuſa vino deficere à ſe tota videtur, & ſa-
Simile. porem vini induit, & colorem, & quomodo ferrũ ignitum, & candens, igni fit ſimillimum priſtina exuta forma, ſic omnis in Sanctis humana affectio, quodam ineffabili modo à ſemetipſo liqueſcens, in Dei transfertur voluntatem, & fit homo quodãmodo Deus. Sane tñ hoc intelligatur de modo, ſcilicet vnionis illius, qua homo quodammodo fit Deus; propter plures hinc confictos ab imperitis errores, vt ſublimiter Ioan. Gerſon, in ſuo tractatu ſuper Magnificat, ſtudioſè annotauit quædam. Eſt item hæc vnio tertio appetenda, quia eſt vtilitas in ea ſumma. Ex hac enim omnia opera noſtra cũ De⁹ ea in nobis operetur, nimiũ nobilitant, & gra

uiſſime

Digitized by Google

tiſſimè acceptātur. Secundò ex hac oïa Chriſti opera nobis pleniſſimè cōicantur, eius potentia roboramur, ſapientia illuſtramur, meritis ditamur. Ita
Thob. 12 ꝙ illud Thobiæ rectè poterimus dicere. Bonis omnibus per eum repleti ſumus. Tertio ex hac omnia noſtra obſequia alleuantur. Deus enim nobis vnitus, portat nobiſcum, labores noſtros, ſed, & nos ip-
Deuter. 1. ſos. Vnde Deuter. Portauit te Deus tuus, vt portare ſolet homo paruulum in ſinu ſuo. Et Oſeæ. Ego
Oſe. 11. quaſi nutritius portabam eos. Et ergo noſtrum ob-
Mat. 11 ſequium vocat iugum dicēs. Tollite iugum meum
Pſ. 72. ſuper vos. Quis ergo non iam ad hanc aſpiret? qs non conetur? Verè mihi adhærere Deo bonum eſt. Semper ergo dum paſſionem meditamur, in fine oī conatu, ad hanc vnionem aſſequendam nos reflectamus. Ideo enim paſſionem Chriſtus finaliter pertulit; & ob eum finem, etiam à nobis meditari debet. Qualiter autem ad hanc vnionem perueniatur, multi multa ſcripſerunt, & varios gradus poſuerunt. Ponit Bonauen. in paruo bono, ſeptē gradus vnitiuos iſtos, ſcilicet,

Eſa 26. Y		Vigilantia te ſollicitet.		Promptitudinem. Aïa mea deſider.
Pſ. 30.		Confidētia te cōfortet.		Certitudinem. In te domine ſper. non conf.
Pſ. 30.		Cōcupiſcētia te inflāmet.		Dulcedinem. Quemadmodum deſid. &c.
Iob 7.	Vt	Excellentia te eleuet.	ꝓpter ſpōſi	Celſitudinem. Suſpendium elegit.
Cant. 1.		Complacētia te quietet.		Pulchritudinem. Ecce tu pul.
Pſ. 30.		Lætitia te delectet		Plenitudinem. Quam magna mul. dul. tu.
Rom. 8.		Adhærētia te conglutinet		Fortitudinē. Quis me ſeparabit.

Tradunt alij alios gradus, & plura ſubtilia de hac vnione: vt Gerſon ſuper Magnificat, & in myſtica theologia. Sed tu vt ad ſummam dicamus, ſi hanc aſſequi voles oportet

Z		Media inter te, & Chriſtum ammoueas		Fortiſſimam
	Vt	Aſſiduè pijs aſpirationibus hanc exoptes	p paſſionis	Continuam.
		Oïa opera paſſioni vnias, & pro ea ores		Digniſſimā memoriā.

Primo neceſſe eſt, vt media remoueas quæ ſunt voluntas propria, amor & inhæſio ſenſibilium, inconſideratio ſpiritualium, & huiuſmodi. Secundo oportet indeſinenter cum Auguſt. pro hac aſpirare, & cum Bernardino ſuſpirioſè exclamare. Dñe Ieſu fac me ſentire quā immenſo me amore amaſti, Da mihi te amare ardenter, tibi adhærere ſemper, & ſic de alijs. Et cum Ioanne Herp. O amantiſſime Ieſu, vtinam dignus inueniar: vt anima mea tuo dulciſſimo fruatur amplexu; immo & tu in ea, & ipſa in te Vicario amplexu recreetur: vt ſic eius tepiditas, ab immenſo tui amoris incendio valenter incaleſcat. O vita vitæ meæ te totum deſidero,
Io. 18. me totum offero, totum toti vnicum vnio. O vti-
Io. 17. nam impleatur in me illud oraculum tuum. Rogo Pater vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus, ego in eis & tu in me, vt ſint conſummati in vnū. Hæc ille. Oportet item aſcendere per ſeptem illos vnitiui amoris gradus, quos Spiritusſanctus ſparſit in canticis, per quos ſponſa aſcendit velut virgula fumi per deſertum. Qui licet ordinatim non ponuntur; tñ quemadmodum in cœlo ſydera, in arenis ſaphiri, & carbunculi, in agris flores à Spiritusſancto ſpargūtur, & noſtro labori, & exercitationi ordinandi relinquuntur: Et ſunt iſti; ſcilicet Cant. 3.

Deſiderare. Et eſt bonum abſens cupere: vt oſculetur me oſculo. Veniat dilectus meus. Veni dilecte mi. & Cant. 5.

Quærere. Et eſt in illud poſſidendum tendere: vt per vias & plateas, quæram quem deſiderat anima, in omni opere dilectum quærens. Cant. 1.

Diligere eſt bonum ipſum propter ſe quærere. Dilecte mi apprehendam te, quia ſolus ſufficis mihi propter te. Cant. 8.

Amare, eſt vitaliter, totaliter, & finaliter, totis viribus, & neruis diligere.

Amore languere, eſt grauiter abſentiam amati perferre: vt Annunciate dilecto, quia amore langueo. Cant. 2.

Amore vulnerari ad mortem, eſt mortali vulnere languere, & nullam aliam conſolationem; niſi de præſentia amati ſuſcipere: vt vulnerata charitate ego ſum. Cant. 4.

Beata requies, Totaliter in amato per vnionem requieſcere. Tenui eum nec dimittā. Adiuro vos ne ſuſcitetis. Cant. 3.

Deſidero, quærens te diligo, poſt amo totus.
Corde adamo, languens, amo vulnera, tuta quieſco.

De tertio autem, quo ſcilicet vnienda ſunt omnia opera noſtra Chriſti vitæ & paſſioni, plenius deductum eſt. Fiet ergo hic gradus per contrariorum abrenuntiationem, & per obſecrationem &c.

Stringe ſponſe vnitatis, me Diuinis nexibus
Vinctum vinclis charitatis, animi exceſſibus
Cunctis in te transformatis internis affectibus.

Gradus terminatorij. *Capitulum Quartum.*

A

OMne ſacrificium ſacerdotum igne conſumetur. Leuit. Quoniam oïs perfectio a fine ipſo, & nomen ſortitur & laudem, dignū eſt, vt quēadmodum bonò exordio meditatio eſt inchoata, & bene proſecuta; ita & bono fine terminetur. Incaſſum enim bonum bene agitur; ſi non fine congruo & bono conſummetur. Et ergo ſequunt duo gradus concluſorij, quemadmodum fuerant duo præparatorij. 50. Leuit. 6

Gradus nonus, & primus ſignatorius.

OBlatio obſecratoria. De qua Pſal. Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ. Et eſt plurimum neceſſaria hæc. Nam teſte Hugone meditari, legere, orare, eſt quemadmodū ſemē iacere; ſed hæc offerre, eſt quemadmodum ſemen iactum operire. Quiſqs igitur nolit iactum ſemen a volucribus diripi; ſed graui velit ſegete ire, ſtudeat id Deo in fine offerre. Et eſt hæc oblatio, qua iam Deo vnitus, meditatorium ſacrificium illi ſacrifices, teq; in viuam ho- Pſal. 4.

ſtiam

ſtiam offeras Deo, & pro rebus tibi neceſſarijs, & debitis, obſecres, ſub hac vel conſimili forma. Suſcipe clementiſſime Pater Dñe Deus, hoc meditatorium ſacrificium paſſionis Dñi mei Ieſu Chriſti, quod in vnione oium ſuarum reuerentiarum, charitatis, obedientiæ, paſſionum, tibi in hac vita ab ipſo exhibitarum, & in æternum exhibendarũ, tibi ego vilitatis abyſſus, cum oi eo quod ſum, & poſſum in tempore, & in æternitate offero; præſertim in vnione articuli huius. N. a me iam meditati, ad tuam & ipſius laudem, gloriã, & benedictionem perpetuam, in pleniſſimam ſuper beneficijs gratitudinem, in oium Sanctorum honorem, in totius eccleſiæ profectum; vt in purgatorio exiſtentes liberentur, peccatores conuertantur, iuſti in gratia conſeruentur; præſertim omnes mihi in orationibus commiſſi, tanto ſacrificio iuuentur. *Oratio.*

Per hanc Hoſtiam, victimam, Decimam, primitiam.

Per hoc Pacificum, ſacrificium. Holocauſtum, incenſum.

Da mihi omnium & ſingulorum peccatorum meorum veniam, emendandi vitam meam gratiam, cõcupiſcentias malas deuincere, in veris virtutibus proficere; præſertim te in hoc articulo. N. imitari, vt ſic tibi conformis merear tecũ glorificari. Amẽ. Sic Eccleſia poſt miſſam offert, ſic & Anſelmus poſt habitas meditationes, in ſuo ſtimulo oblationem facit dicens. Reſpice Domine Sancte Pater de ſanctuario tuo excelſo. &c.

Proſecutio graduum ſacrificiorum.

Paragraphus Primus.

SEd qm̃ aliquotiens graduum ſacrificiorum meminimus; ideo plenius pro eorum intelligentia ſunt pauca annotanda. Et in primis ſciendum, ꝙ perſpicienti officinam legalium librorum, varia offeruntur genera, aut ſpecies oblationum, de quibus grandis, & grata poſſet fieri, & fœcunda materia diſputationum & deuotionis. Illic enim eſt audire nunc hoſtias, nunc victimas, nunc oblationes, aut munera, vota quoq; & ſpontanea &c. id genus multa. Quæ oia oblationum ſpecies, extento noie dici poſſunt; ſed non ita ſacrificiorum. Octo enim ſcdm quendam Doctorem Hebraicæ atq; Græcæ linguæ peritum, ſunt genera ſacrificiorum, ad quæ facile reliqua inflectuntur. Et ſunt Hoſtia, Victima &c. Quæ varij variè explicant, tenui ratione plerũque nominum innixi; ſed nobis prout paſſim in veteris inſtrumenti pagina diffiniuntur, ſunt paucis ſcalariter, & ſub clymace exequenda, vt exercitio applicentur. Crebrius tamen in ſcripturis ſuffunditur, & confunditur differẽtia horum, & hoc plerique in curia interpretum: vt ſuper Leuitico Eſichius dicit, & vt Vallenſis cum ſtomacho, in correctorio ſuo profitetur.

Hoſtia, victima, vel decima, ſic primitiæ ſunt.

Pacificum, ſacra ſunt, holocauſta, incenditur omne.

Leui. 4. Hoſtia eſt proprie pro peccato: vt in Leuitico. Deducitur. Cuius pars altera comburebatur, altera in vſum Sacerdotis cedebat. Et huic acceptationi cõgruit illud vulgare: Hoſtia pro hoſtibus. Nil enim tam animæ hoſtile & inimicum; vt peccatum. Victima, pro impuritate, & imperfectione. Et huic quadrant omnia illa genera expiationum Leuiticarũ, quæ pro contracta immũditia, etiam ſine culpa fiebant. Decimæ quæ dabantur in recognitione dominationis, Sic inferiores ſuperioribus. Oẽs autẽ Deo decimas dabant in ſignum, & profeſſionẽ ſubiectionis. De quibus ſæpius mandatur a Dño præſertim, in Exodo. Primitiæ quæ offerebantur in beniuolentiam donationis Dei, & in gratitudinis vi- *Exodi 23.*
cem. De quibus, pulchrè agitur. Deutero. Quomodo ſcilicet in harum oblatione profiterentur bene- *Deuter. 26.*
ficia ſuſcepta &c. Pacifica, quæ pro pace & vnione, adhærentiæ Dei dabantur. Quæ iuxta Rabbi Salom, ſic dicebantur, quia pacem faciebant, reddendo cuilibet quod ſuum; ſcilicet Deo, Sacerdoti, Si hi ipſi; vnde eius tres fiebant partes; vt patet Leuit. *Leuit. 3*
Sacrificia, quæ ſacra religione Deo reddebantur, & quæ ſanctificabant, quæ propriè ſoli Deo ſunt reddenda. Vnde & omnis gens, ſuos Deos ſacrificijs colit; vnde dicitur. Sacrificiũ & libamen Deo, ſcilicet ſoli vt propter multa deducunt. Holocauſta, quæ integre Deo offerebantur, & totaliter cremabantur. Vnde holocauſtum quaſi totum combuſtum, Græco vocabulo dicitur. Holon enim Græcè, Latine totum eſt, & cauſtum combuſtum, quia totaliter incendebatur.

In Honorem maieſtatis. Amorem bonitatis Signum ſtatus perfectionis.

Et ſic ſolus maſculus, qui perfectior eſt immolabatur. Incenſum quod penitus igne feruet & ardet, e quibus nil, ne cinis quidẽ remanet: vt thus in thuribulo. De cuius oblationis ritu agitur in Exodo, *Exod. 30.*
Et concurrit; vt dicunt expoſitores cum thymiama &c. Et thymiama Græcè, Latinè dicitur incenſum. Et eſt perfectior hoſtia in odorem ſuauitatis. Hæc breuiter perſtrinximus de generibus ſacrificiorũ ſcalariter poſitis, cætera ſtudioſis reſeruantes, hoc dicentes, ꝙ hoſtiæ hæ legales, carnales, cruentæ & externæ, ſine internis mentalibus nil proderãt; immo execrabiles Deo adeo erant, vt diceret. Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum? &c. Incenſum abhominatio eſt mihi. Et plura in alijs. Sed & hoſtiæ ipſæ mentales & internæ, non iuſtificant in iudicio Dei, quippe cum omnes iuſtitiæ noſtræ; ſint velut pannus menſtruatæ; Sed Dominus *Eſa. 1.*
Ieſus Chriſtus Sacerdos noſter in æternum; gratificat has hoſtias noſtras cruentas & mẽſtruatas, vna conſummatæ iuſtitiæ hoſtia ſua; ideſt ſeipſo, qui nobis omne hoſtiarium genus ſe exhibuit nobis, perfectiſsimus Sacerdos, perfectas hoſtias afferẽs. Fuit igitur & ipſe Hoſtia pro peccatis noſtris, quippe in quo poſuit Deus iniquitatem omnium noſtrum; & pro nobis peccatum eum Pater fecit: *Eſa. 53.*
& ipſe obtulit ſe pro peccatis. Et victima ſanguine *Heb. 7.*
expians maculas mentis, & lepram luridam contactu placido fugitans. Primitiæ ipſe noſtræ calicem *Pſ. 115*
illum accipiens pro omnibus quæ retribuit Deus. Non decimas tantum; ſed ſe totum impendẽs maieſtati. In ſanguine ſuo pacificans ea quæ in cœlis, *Coloſ. 1*

& in

& in terris, ipſe factus pax noſtra. Sacrificium dignum Deo. Holocauſtum perfectæ oblationis. Et incenſum in odorem ſuauiſsimi odoris, nō ſolum olfactibus ſpirituum ſummorum; ſed, & dignum Deo incenſum. Cuius omnigenæ; & digniſsimæ oblationi, ſi noſtras menſtruatas hoſtias acceptari velimus, vt vniamur oportet; iuxta quod Apoſtolus docet. Per ipſum hoſtias offerentes ſemper Deo. Et ſic ex coniunctione eius dignificabuntur: vt ſupra eſt deductum. Sectemur itaque hunc ſummum Sacerdotem noſtrum, cōtendamus perfecti fieri: velut Pater, & Frater noſter iſte cęleſtis, & noſtra opera eius paſſionis hoſtiæ iungentes, omnigenas, & nos hoſtias vno ſub ope offerre nitamur, practica ſub tali. Vt ſcilicet in omnium operum noſtrorum initio, aut ſaltem in diei ipſius primordio, intentionem dirigamus, quòd omnia, & ſingula opera noſtra, in vnione conſummatæ illius, & vnicæ ſummi Sacerdotis hoſtiæ agere velimus, & cū eo pariter omnigenas hoſtias offerre, & ideo ſingula operari, vt ſint ei in hoſtiā ꝓ peccatis remittendi. In victimā pro cordis impuritatib. & imperfectionib. tollendis. In decimam recognitionis dominij. In primitias gratitudinis Diuini beneficij. In pacificum vnionis cum Deo. In ſacrificium latriæ. In holocauſtum reſignationis perfectæ. In incenſum perfecti vnitiui amoris. Et auſim dicere ſi ſic confeſsi fuerimus Domino in directione cordis noſtri, non fraudabimur deſiderijs voti noſtri; ſed quemcūque locum calcauerit pes deſiderij noſter erit, & intentio acceptabitur à Deo. Hinc Gerſon inter regulas de intentione, in ſuo compēdio, docet formare plures intentiones, alterutram ſub altera. Et alij quidam dicunt, quòd multum referat, ſic vel ſic dirigere intentionem. Nam ſi in opere intendo ſolius peccati veniam, ſolam quaſi offero hoſtiam. Si ſolam gratitudinem, primitias ſolas reddo; Sed ſi omnia hæc ſimul intendo, omnis generis hoſtias vno in opere exhibeo. Quod ſi intentionem neglexerimus; ſaltem in fine operum noſtrorum, ſub tali oratione opera noſtra offeramus, dicendo cum deuotario quodam, in fine horarum meditationum, & operationum reliquarum.

Heb. 13 — Pſ. 118 — Demer. 11

B. Oratio. O ſuperclementiſsime Pater ecce hoc quantuluncumque laboris, ſcripturæ meditationis orationis &c. ſacrificium tibi offero, in vnione acceptiſſimi, & omnigeni ſummi Sacerdotis noſtri, quo ſine omnis noſtræ iuſtitiæ ſint, vt pannus menſtruatæ, obſecrans, vt id ſuſcipias in hoſtiam pro meis, & totius eccleſiæ peccatis. In victimam pro putribilibus affectuum ſordibus expiandis. In decimas pro feudaria recognitione vniuerſalis tui ī me dominij, quo tibi ad omnia me obnoxium agnoſco. In primitias pro omnibus beneficijs vnquam acceptis. In pacificum pro vnione mentis meæ; immo totius imaginis tuæ cum te Deo viuo & vero. In ſacrificium, quod ſactata religione & latria, tibi tanquam Deo principio, & fini debeo. In holocauſtum pro ardenti amoris dilectione debita. In incenſum pro conſummato, & perfecto reſignationis amore. O dirigatur oratio operatio &c. ſicut incenſum ſummi illius ſacerdotis in cōſpectu tuo &c. Amen. Qui tantis hoſtiarum generibus venit comitatus; non in conſpectu Dei apparet vacuus.

Pſ. 140 — Eccl. 34

Captes Pater paſſinati, quam delibo victimam.
Noxam mei ob peccati, & donorum copiam
Defunctorum paupertati dans æternam gloriam.

Et quia parum prodeſt plura meditari; niſi inde vitam ſtuduerimus emendare ſequitur.

Gradus Decimus.

C

REflexio mentis ſuper ſe. De qua dominus ait. Quid prodeſt homini ſi vniuerſum mundū lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur &c? quaſi dicatur. Quid proderit pro alijs obtuliſſe; ſi non applicuerit ſibi? Ergo ſerioſius eſt hic gradus exercendus. Et eſt qua a monte meditationis deſcendens, te admoneas, & cohorteris.

Mar. 8

Meditata per imitationem, opere & veritate impleas.
Vt In feruore ſpiritus concepto, infatigabiliter permaneas.
Omnia diei opera, in vnione meditati articuli peragas.
Deinceps quoque oportet
Propoſita, & intentionem innoues.
Vt Vitam ſcdm verum exemplar Ieſu immutes.
Habitaculū colūbinū, i. vulnerib. Ieſu fabrices

Cant. 2

Inſtar ſcilicet columbæ in foraminibus petræ nidificantis, quatenus ſic in Dhriſto abſorptus, nil velle intelligere meminiſſe; niſi quæ ſunt Chriſti paſſi, & crucifixi nitaris. Alijſque occupatum iri, æſtimet mortem inexplicabilem, infernum horribilē, deſolationem intolerabilem; ſed Chriſto in carne paſſo, eadem cogitatione ſemper gaudeat armari &c. Sic habet reflexio fieri. Qualem modum reflectendi Gregorius ſatis familiarem habet, vt patet in fine Moralium Ezechielis, & Homeliarum quarundam finibus. Quem etiam venerabilis Hugo in de tribus dictis apertè docet: vt eſt uidere ibi. Eſt enim neceſſaria valde reflexio iſta finalis, quia cōplectitur fructum meditationum. Poſtquam igitur homo meditationem compleuit, nō ſe mox ad alia effundat; ſed ſeſe ſuper ſeipſum reflectat, quid egerit, quidve propoſuerit cogitet, & corda ſua ſuper itinera ſua ponat: vt ambulet iuxta meditata. Quod ut agere poſſit neceſſe cum Bonauentura orare habet, & dicere.

1. Petr. 4

DOmine Ieſu Chriſte, cor meum tuis vulneribus ſaucia, & mentem meam tuo ſanguine inebria: vt quocunq; me vertam, te ſemp paſſum, & crucifixum aſpiciam, vt quicquid aſpexero, mihi appareat tuo ſanguine rubricatum, vt ſic totus in te tendens, nihil præter te valeam inuenire, nihil niſi uulnera tua intueri, hæc mihi ſit conſolatio, tecum mi Domine crucifigi, & mihi ſit intima afflictio, abs te alliquid meditari, a qua non quieſcat cor meum; donec te inueniat Deum ſuum, ubi cubat; ibi ſuum terminet appetitum. Amen. Itemque cum Auguſtino.

Oratio.

Scribe

Digitized by Google

SCribe Domine Ieſu vulnera tua in corde meo, precioſo ſanguine tuo: vt legam in eis tuum amorem, & tuum dolorem. Tuum amorem, ad contemnendum omnem alium amorem præter te, tuum dolorem, ad ſubeundum omnem alium dolorem propter te Amen.

D *Scala paſſionis ſecundum ferias diſtincta, & abbreuiata.*

Cant. 1. FAſciculus mirrhę dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Canticorum. Quoniam in proſequendo gradus ſcalę prolixi fuimus, & forſan ob id tædio, moleſto, & torpido lectori; ideo his qui plura legere aut meditari non poterint condeſcendendo, circa ſingulos gradus ſeptem tantum ponimus meditabilia, per ſeptenarium dierum diſtincta; quæ tamen ſatis ſunt lata, & copioſa, uolenti ſcrutari ea. Quod potiſſimum eas ſit, ob cauſas; ſcilicet ne iuniores multitudine deterreantur, ne in incertum uagi agantur; ſed ſemper omni die in promptu habeant, quæ circa Domini paſſionem, ſecundum ſcalam iam poſitam, meditari, & conſiderare debent. Nullus igitur ſuper multitudine cauſetur; dum breui faſciculo ſuperiora ferè omnia colligantur.

Notandum autem circa ſcalam iſtam ſequentē, de practica, & modo eam exercitandi. Super quo ſciendum, quòd poterit homo in ea, quemadmodum, & in cęteris meditationibus exerceri.

Simpliciter commemorando:
Aut Soliloquio. Procedendo.
Dialogo.

Per modum inquam ſoliloquij, quo anima ſibi loquatur, & ad ſeipſam dirigat meditationē: ſicut Gerſon in de mendicitate. Aut per modum dialogi, quo uel homo cū Chriſto ipſo paſſo, ſermones miſceat: quemadmodum auctor horologij ęternæ ſapientię facit: ut eſt dicere. Aut certe cum Sancto aliquo, ſuper Chriſti paſſione colloquatur; puta interrogādo a Virgine Beata: ut Bernard. in plāctu, & Anſelmus. Aut cum Angelo proprio, uel aliquibus Sanctis, quali modo quidam Carthuſienſis in meditando procedit.

Porro his inter hos modos uidetur conuenientior, quo mens magis Chriſto unitur, & Deo fit intimior: ut ait uir quidam non contemnendæ auctoritatis. Qualis uidetur dialogicus proceſſus cum Deo, quia in eo mens immediate fertur in Deum: Sed non uoto uiuitur uno &c.

Notandum inſuper quòd hæc ſcala, poterit bene complecti, ſub generali illa meditatoria ſcala: ut eſt ſupra tactū Nam præparatorij gradus, & terminandi, continentur illic ſub gradibus exordialibus, & finiendi: ut patet. Gradus autem iſti procedendi omnes poſſunt ſub conſiderationis gradu comprehendi. Nam omnes iſti gradus diſtinguuntur ſecundum uarias conſiderationes. Si enim cōſideras aggrauantia, fit compaſſio, ſi exempla fit imitatio, ſi mirabilia fit admiratio &c. Vnde patet quòd qui uolet magis immorari, poterit ſingulis iſtis gradibus, omnes illos gradus iudicij, & affectus applicare.

Sc3 Dijudicando quam ei compatiendum:
Quærulando quòd non compatitur &c.

Schala

Digitized by Google

Scala paſſionis Ieſu Chriſti abbreuiata.

	Excuſſio	*Commemoratio*	*Compaſſio*	*Compaſſio*	*Imitatio*	*Gratiarum actio*	*Admiratio*	*Exultatio*	*Liquefactio*	*Vnio.*
	Paſſionẽ itaq; Dñicam meditatur⁹ te primũ diſpõere debes tripliciter; ſ. torporem excutiẽdo, a diſtractione recolligẽdo, fructibus paſſionis te alliciendo.	Deinde de paſſione Dñica cõmemorate debes ea q̃ euangelica narrat hiſtoria, figuris, & ſcripturis conſona, conſideratione varia, & exiſtimatione pia.	Tertio circa riã, & intellectum, cere p compaſſionis eſt gratus &c. Quod ſit præcipuè ſi videris vigilanter patiẽtis perſonã, quo ad ei⁹ qualitatem.	meditata p memo debes te exer affectum, qui Item ſi perpendas aggrauamentorum paſſionis varietatem.	Non. n. aut parũ placebit Deo compaſſio in affectu; niſi ſequatur, & imitatio in effectu, quę eſt Deo accepta, nobis glorioſa nobis neceſſaria.	Merito ergo gr̃æ agendæ, & hoc, quia tã penoſa ſuſtinuit, tã pclara exẽpla reliqr, affectũ imitandi dedit, & præſertim pper fructus paſsionis ſubſcriptos.	Qui volet ad admirationẽ moueri cõſideret patientis immenſitatem tormentorũ, & modi qualitatem, eorum pro quibus, & a quibus vilitatem.	Nam pauperes homines Iſrael i Deo exultabunt, propter ablata mala, collata bona, reſerata ſignacula.	Vt liquefas attende, quòd ex magna charitate, Pater Filio nõ pepercit, Filius ſe tormentis expoſuit, Spirituſſanctus hæc omnia efficit.	Hæc vnio diligentiſsimè optãda, quia eſt à patiente Chr̃o principaliter intẽta, dignitas maxima vtilitas fructuoſa.
Fer. 2.	*Ecce placet*	*natura*	*ortus*	*cauſa hac*	*ſed obedit.*	*Viuificat*	*dominans*	*Deus*	*æterno*	*vigilanter.*
	Primo ſummè nos inducere debet ad paſſionis Chriſti meditationẽ, qa Deo, & Sanctis placet, & eſt grauiſſimũ adeo qđ accepti⁹ eis penè nihil facere poſſimus.	Eſt aũt ſub hac cõmemoratione eius actuãda fides de quidditate patiẽtis, & primo quo ad humanitatis veram naturam, qa verus homo veram naturam habẽs carnẽ &c.	Primo quo ad eius originem, quia eſt nobiliſſimus, complectens i ſe omnes nobilitatis cauſas, decor vniuerſæ carnis.	Primũ aggrauans eſt cauſa efficiens; illi ſcilicet qui paſsionẽ intulerunt, nam Pater hũc ſemet, Mater, Draco, Iuda, Iudæus.	Imitari autem debemus modũ quem⁹ in paſſione tenuit, & primo quia erga ſuperiorem; ideſt Patrẽ obedientiſſimè ſe habuit.	Primo gratias ages, qa ſua morte te viuificauit, ſecundo qa aſpiciẽtes ſanat, ſcio quia iram Patrem placat, quæ in cęlis, & quæ in terris ſunt pacificans.	Primo admirare, q immenſus vniuerſali dominio, qui omnib. pſidet libero iure dominatus, vt ſeruus ſubijcit, & humiliatur.	Potiſsimè exultandum propter ſignacula ſeptẽ p Chriſti paſſionẽ reſerata, quorũ primũ eſt Deus admirabilis.	. Primo amorẽ illũ ex quo Chriſtus traditus, & paſſus eſt, attende. Nam amore æterno ſecũdum illud. In charitate perpetua dilexi te.	Graduũ quibus ad vnionẽ aſcenditur primus eſt vigilantia te ſollicitans, propter ſponſi promptitudinẽ, vt dicas. Deus Deus meus ad te de luce vigilo.
Fer. 3.	*Præcipit*	*nomen*	*natur.*	*pœna*	*ac patienter.*	*Sanctificatq;*	*potens*	*Sathan, & mens*	*gratui*	*fidens.*
	Secundò, quia hic ab eo præceptum, & inſtitutum qui ſui commemorationem fieri iuſſit. & miſſa celebratur, vt Chriſti mors recolatur.	Secundo quo ad denominationem variã, quia dicitur lux, brachium, lignum, via, ſtella, leo, lapis, agnus.	Secundo qualis ſit, attende quo ad naturã, quia ſenſu viuaciſsimus, complexione tenerrimus, corpore, & aĩa pacificus, & totus eucraticus.	Secũdum fuit pœna inflicta, & affligens, quia generalis, multiplex, diuturna, puriſsima, & acerba.	Secundo patiẽter erga tortores, & tormenta ſe habuit, inter que nec os aperuit; ſed ſicut ouis coram tondente &c.	Quarto quia te ab omni peccati ſorde purgatum ſanctificat; vt ad ſpiritualem pugnam excitet, vi. quia contra mũdum, carnem, & diabolũ armat.	Secundo, quòd omnipotens qui omnia quęcunq; voluit fecit &c. cuius nomẽ omnipotens; vt impotens afficitur tormentis, infirmatur, & vincit.	Secundũ ſignaculo ſoluto, apparet ſpirit⁹ intelligibilis ſecũdum differẽtiam triplicẽ; ſcilicet quantæ ſit benignitatis, crudelitatis, dignitatis.	Secundo ex amore gratuito nullis noſtris meritis præmijs, aut ſuo cõmodo ſperato, aut incommodo vitando, dilexit enim nos ſpontaneè.	Scđs gradus eſt cõfidentia cõfortans pp ſpõſi certitudinẽ, vt poſcere. In te Domine ſperaui nõ cõfundar. Item. In Deo ſperaui, & adiutus ſum.
Fer. 4.	*Suadent*	*officium*	*vita.*	*aſtant res*	*ſed amanter.*	*Ducit*	*hic immenſus*	*mundusq;*	*bone*	*cupias hunc.*
	Tertio quia in ſcripturis, & ſanctis ſuaſum quibus vnũ hoc conſilium, & ſcripturis ferè per omnẽ ſui decurſum ad hoc hortatur.	Tertio quo ad officiũ, & dignitatis ſtatum. Angelus, hoſtia, Rex, paſtor, iudexq; Sacerdos.	Tertio qualis cõuerſatione, & vita, qa ad Deũ ſanctiſsimus, ad proximum innocentiſsimus, gratia plenus, & omni virtute perfectiſsimus.	Tertiũ eſt res circunſtans. Ipſe locus ſitus, & tẽpus ſocius, gen⁹ aſtant, locus ciuitatis, Hieruſalẽ, tempus Paſchale, ſitus crucis, genus, mortis &c.	Tertiò charitatiuè quo ad pximum, quia maiorem dilectionem ſic oſtendit, dum aĩam ſuam etiam pro inimicis poſuit.	Septimò p mare huius mundi ducit. Octauo virtutem demonum debilitat. Nono illuſtrat, aperiẽs ſeptem ſignacula.	Tertio immenſus, & incircumſcriptibilis, cui⁹ magnitudinis nõ eſt finis, attingens à fine in finem: vt terminabilis: ſupplicijs terminatur.	Tertio mũdus ſenſibilis manifeſtatur per crucẽ, quoniam eſt locus tenebrarum in quo regnat cęcitas, ſterilitas, impietas.	Tertio ex amore bono, & vtili nobis. In omnibus quæ pertulit noſtrum commodũ quæſiuit, noſtræ vtilitati prouidit.	Terti⁹ grad⁹ eſt cõcupiſcentia inflãmans, pp ſpõſi dulcedinẽ: vt dicas. Quẽadmodũ deſiderat ceru⁹. Nũciate dilecto meo, quia amore langueo. Dilectẽ mi apprehend.

Digitized by Google

Fer. 5. Ier. 11. Gal. 2. Cant. 1. Iob 7.	*Iuſtum* Quarto, q̄a dignũ, & iuſtũ, vt tantũ beneficiũ, nobis exhibitũ, vel ad mentem reducamus, extrem⁹ enim gratitudinis gradus eſt accepti beneficij reminiſci.	*commune* Quarto quantum ad Diuinitatis communia, quia eſt eſſentia prima, natura perfecta, vita beata.	*pœna* Quarto qualis fuit in pęna, quia mitiſſimus, patiẽtiſſimus, intus; & extra, totus tranquillus.	*præſcita* Quartũ eſt pręcognitio, q̄a oĩa ſuper ſe ventura pœnalia præcognouit, oĩa peccata committenda, & commiſſa, & multorum ingratitudinem.	*ſeuerè* Quarto ſeueriſſimè erga ſeipſum in nullo parcẽdo ſibi; ſed dedit dilectam animam ſuã in manus inimicorum ſuorum corpus ſanguinem &c.	*Dulcorat* Decimo dulcorat aquas tribulationis, 11. obũbrat contra æſtũ tentationis, duodecimo ĩformat per exemplum.	*fœlix* Quarto fœlix; imò, & fœlicitas atque beatitudo ipſa, cuius participatione omnis beatificatur, hic vt miſer tormentatur.	*cœlum* Quarto manifeſtatum eſt cœlũ, vel Paradiſus deſiderabilis; q, ſ. eſt faſtigium totius gloriæ, ſpectaculum lętitię, promptuarium opulentiæ.	*ſingulariter* Quarto amore ſingulari, pro ſingulis ſpecialiter ſua perferens tormenta, ſecũdum illud Qui dilexit me &c.	*altum.* Quartus gradus eſt excedentia eleuans propter ſponſi altitudinem: vt dicas. Trahe me poſt te &c. Suſpẽdum elegit anima mea.
Fer 6. Cant. 1. Eſa. 53 Eſa 7.	*Eſt opus* Quinto, quia ſummè neceſſariũ, quia nõ amplius proderit adultis Chriſti paſſio; niſi q̄tum applicata fuerit meditatione pia; ſed & viuitur in (& non ſine) ea.	*hoc proprium* Quinto quantum ad Deitatis propria, quia filius, & verbum ſimilis ſpecies, vel imago.	*bona fama* Quinto, qualis fuit quo ad famam, quia inclitiſſimus, & nominatiſſimus habebatur, vt doctor, medicus mirus, & propheta.	*obiectaq;* Quinto obiectorum dolorũ multitudo, q̄a doluit de Patris offenſa, de Matris triſtitia, &c.	*largè* Quinto liberaliſſimè quo ad oẽ genus humanũ, in cuius vtilitatem ſe totum expendit, res, corpus, & animam.	*Nos reuocans* Decimotertio reuocat à culpa, attritus eſt propter ſcelera nr̃a, quatuordecim ornat ſanguis ei⁹ 15. inflãmat ad diligendum.	*æuus* Quinto ęternus ſine principio, q & permanet in æternũ; imò æternitas ipſa, atque incommutabilitas, vt temporalis, & mutabilis moritur.	*infernus* Quinto infernus manifeſtatus eſt horribilis, q eſt plenus egeſtate, & penuria, vilitate, & ignominia, calamitate & miſeria.	*congruit* Quinto amore congruo, & conuenienti; recto ſcilicet, & diſcreto, dulci ſapienti, & forti, ſciens reprobare malum, & eligere bonum.	*optet.* Quintus grad⁹ eſt complacentia quietãs propter ſponſi pulchritudinem, vt poſſis dicere. Ecce tu pulcher dilecte mi. Sub vmbra illius &c.
Sab. Apoc. 22. Cãt. 5. Iob 40. Eccli. 1. Io. 15. Pſ. 63.	*Vtile & eſt* Sexto q̄a vtile, & cõmodoſum, verè n. eſt lignũ vitæ afferens 12. fructus, & vtilitates meditanti; ſi tñ deuotionis dẽtibus fuerit ruè attritum.	*propriata* Sexto quantũ ad appropriata. Verus tu ſapiens pulcher, virtus bona vita.	*ac proximæ* Sexto, qualis ad attinentiã, q̄a verè tibi amãdiſſimus, & tot⁹ deſiderabilis frater quippe mus, caput, ſponſus, & amator, omnia tibi factus.	*pulſio* Sextum impulſio fortis; nã impellebant ad triſtitiam, iuſtitia, & æquitas Diuina, ſapientia, amor, & charitas immenſa.	*prudens* Sexto prudentiſſimè quo ad aduerſarium, cui Diuinitatem occuluit, & quaſi hamo Leuiatan cępit.	*Hinc honor* Decimo ſexto. honorat imitatores eius decimũſeptimum dat pacem inter Deũ, & hominem decimumſeptimũ ſpoliat infernũ.	*eſt ſapiens* Sexto ſapientia Dei Patris fons ſapientiæ verbum in excelſis cuius ſapiẽtię nõ eſt numerus, à quo ſapientia, omnis vt ſtultus deſpicitur.	*virtus* Sexto manifeſtata eſt virt⁹ laudabilis, quantum ſit pretioſa, ſpecioſa, fructuoſa.	*vehementia* Sexto amore vehemẽti, & magno maiorem n. charitatẽ nemo habet &c. Cuius vehemẽtis amoris argumentum eſt talis paſſionis perlatio.	*lætus* Sext⁹ grad⁹ eſt lętitia delectans, pp ſpõſi plenitudinem, vt poſſet dicere, ſm multitudinem dolorũ meorum in cor. meo. quã magna multitudo dul.
Dom. Pſ. 42. Eſa 53. Io. 13. Pſ. 72. Rom. 8.	*Glorificans* Septimo quia poſt hãc vitam, & quãdoque in hac vita præmiatorium, liberans à pœna, & gratiã atque gloriã augmentans.	*operans* Septimo quãtum ad opera, es medians, reparans, ſaluans medicanſq; beator.	*perfectio* Septimo attende qualis ſit ſm Diuinitatẽ, certè ineffabili in ſe oĩ perfectione pfectus; quippe q & æuo æternus, fęlicitate btũs, atq; pfectio ipa æternitas fęlicitas.	*compatitur* Septimum fuit pluriũ cõpaſſio, quæ fuit multiplex, nã compatiebatur humano generi, ſibiipſi Virgini Matri, omnium electorum gregi.	*ſtans* Septimo perſeueranter ad finale complementum in finẽ enim vſq; perſeuerauerit, & completo ſacrificio cõſummatum eſt dixit.	*Vt reparet* Decimonono, reparat angelicã ruinam, 20. dat gaudia cœli, 21. tutat ab inferno, & purgatorio.	*pulcher* Septimò pulcherrimus ipſe, increata pulchritudo, ſpecioſus præ filijs hominum decoratus, vt non ſit ei ſpecies neq; decor.	*vitium* Septimo manifeſtatus eſt reat⁹ culpabilis, quoniam ad ſui remiſſionem neceſſarium fuit, tam magnum pretiũ, grande piaculũ, difficile medicamentum.	*conſtanter* Septimo amore conſtanti, & perſeueranti in finẽ diligẽs ſuos, nunquam a diligendo in medijs tormentis ceſſauit.	*adhærens.* Septim⁹ grad⁹ eſt adhærẽtia cõglutinãs propter ſponſi fortitudinem vel charitatem, mihi adhærere Deo bon. eſt quis nos ſe parabit à charitate.

Digitized by Google

Prologus in Roſaria ſequentia. Caput quintum.

E
Ier.31 STatue tibi ſpeculam,ſume amaritudines. Hierem. poſt poſitam Scalã, quæ tradit modum ad paſſionem Domini meditandam, ſubnectenda ſunt aliqua Roſaria ad legendum:vt,ſcilicet qui meditari non poterit,aut cum non libuerit;ſaltem ſubiuncta punctula per modum Roſarij cum Aue Maria, vel potius cũ Aue benigne Ieſu legat. Et in primis præmittuntur quædã Roſaria de Dominica paſſione in generali, ſecundo de quibuſdã articulis in ſpeciali. Roſaria generalia traduntur, ſm ꝙ varie poterit ſe homo exercere, circa ipſam paſſionem Dñi in genere. Quidam.n.tã ſunt inſcij, & beneficiorum Dei ignari, vt nec hiſtoriam noſcant Dñicæ paſſionis, & ne hij tñ fructu eius priuentur,traditur his vnus exercitãdi modus,in Roſario primo,à quo nemo ſe poterit quantumuis rudis excuſare;ad membra,ſcilicet Chriſti,quod dicitur. Mens vires &c. Sunt autem, & alij prioribus magis illuminati, qui,ſ.hiſtoriam noſcunt; ſed illi conſiderando inhærere nequeunt. Vnde opus habent integrè eam commemorare,quia vni articulo nequeũt immorari.Et illis deſeruit Roſariũ egreſſus,ſupra in Monoteſſaron poſitum.Sunt poſtremò alij in omnibus acutiores, qui res proſpiciunt vſquequaq;. Et his valet Roſarium cõſideratorium; ſcilicet principium. Deus &c. In quibus abũda eis offertur materia meditandi: vt patet.

Exercitatio primi Roſarij ſecundum memra Chriſti. Paragraphus Primus.

F PRimo igitur qui profunda conſiderare nequeunt, & qui Chriſti paſſionem ſm rem geſtam commemorare neſciunt, conſilium Hieremię audiant,Speculam ſibi ſtatuant, amaritudines ſumant,imaginem,ſ.crucifixi ſibi præfigant.Ibi diligenter vultum Creatoris ſui agnoſcant, in faciẽ
Pſ. 83. Chriſti reſpiciant,ſingula membra circumuoluant & quanta Dominus pro eis paſſus ſit agnoſcant; dum à planta pedis ad capitis verticem integrum
Eſa.1. nil repererint.Deuotè igitur ſingula membra ſalutent,& ſequens Roſarium legant.Nec eſt huiuſmodi exercitatio contemnenda,quoniam a magnis viris, puta Bonauen. Bernardino, & huiuſmodi frequentata.Nam qui acutius hic proſpicere velit,latam, & deuotam cõtemplandi materiam inueniet. Poterit.n. circa membra ſingula,haberi conſideratio triparia. Poſſunt enim conſiderari quantum.

Decorẽ,& cõmẽdationẽ.
Ad Actus, & paſſionem. vt ex gloſula ĩterlinari.
Exempli exhibitionem.

Et per ſingula poteſt homo obſecrare:vt ſua mẽbra decorentur, & peccata per ea cõmiſſa deleantur:prout Dominus docuit Mechteldin. Primo inquam poterit homo contemplari hæc Chriſti mẽbra, quantum ad Decorem;ſcilicet natiuum,& cõmendationem, qua in Scripturis, & à Sanctis efferuntur,& ex huiuſmodi contemplatione,debet incitari ad horum reuerentiam, & venerationem. Secundo poterit ea conſiderare, quantũ ad Actus, & paſſionem; vt ſcilicet ſtudioſè conſideret, quid in ſingulis membris Chriſtus egerit,vel pertulerit, & exinde debet incitari ad gratiarum actionem. Tertio poterit ſingula Chriſti membra attendere, quo ad Exempli exhibitionem,& ex hac debet niti ad conformationem. Quam vt aſſequatur,debet per ſingula obſecrare:vt ſua vitia per ſuã illa membra a ſe commiſſa deleantur,& vt eis in virtutibus poſſit configurari. Et huiuſmodi exercitationes circa membra Chriſti habere, pulchrè docuit Dominns Mechteldin dicens,ꝙ ſingula eius membra, lucent nobis velut ſpecula. Vnde,& ſe laudari voluit, per ſingula eorum liniamenta, docens etiam quomodò in ſingulis,exponere debeamus vitia noſtra contraria, & orare pro horum extirpatione. Et notandum,quòd Roſarium illud tria in ſumma tenet. Primo habet Chriſti membra; ſecundo eius ornamenta;puta paſſionis inſignia,tertio varia cõtinet medicamenta, ad ſananda omnium peccatorum vulnera.Primus verſus continet membra,aut: vt ſanius loquar potentias internas,reliqua externa. Et fiet de his quædam executio infra. Et non debes attendere crucifixi membra;ſed & ſitum horum; quomodo,ſ.diſpoſita ſint,& extenſa. Eſt.n.& conſideratio talis, multum deuota. Attende ergo, quòd habet caput inclinatum ad te deoſculãdum, brachia extenſa ad amplexandum.Manus apertas, ad remittendum.corpus expoſitum ad ſe totum impendendum, pedes infixos ad tecum commanendum,latus apertum ad te in illud intromittẽdum. Age ergo anima, eſto ſicut columba nidificãs in foraminibus petræ,in cauernis maceriæ, peruola manus,peruola pedes, inuola lateri,ibi enim tota requies,ibi ſecura quies &c. Porro ornamenta ponũtur triplicia; ſcilicet Pontificalia Sacerdotalia, & Regalia, quibus ipſum, quippe qui verus ſecundũ ordinem Melchiſedech Sacerdos,& Rex Regis filius erat, coronauit impia mater ſynagoga.Egredimini igitur ò filiæ Syon,& videte Regem in diademate,Pontificem incidari; imò in omni ornamen- Pſ.109
to ſuo irriſorio dicentem,Ecce Rex veſter.Sed pro Lu. 1.
corona Regia, ſertum eſt illi corona ſpinea, pro Cant. 3.
torque aurea,colaphum ſine miſericordia,pro vexillo ballico, crucem cum titulo ſcripto &c. Parent ornamenta in Roſario. Sed attende victualia. Proſcypho habet ſpongiam,pro lagena acetabulũ, pro vino acetum, pro nectare mirrham, ꝓ medone fel amariſſimum. Sed & vide quæ ſit huius familia.Ab omnibus ſuis eſt derelictus,tanquam hoſpes,& peregrinus, perdidit ſodales optimos, inuenit hoſtes peſſimos. Pro reddituario habuit furem, pro ſecretario traditorem,pro vexillifero Symonem cyreneum, pro cubiculario latronem nequam,qui exprobrauit ei,pro infirmario deriſorẽ, pro veſtiario ſpoliatorẽ,pro refectorario fellis braxatorem, pro dormitorio ſepulchrũ, ꝓ lectulo ſaxum durũ in petra exciſum.Quis ergo in horũ conſideratione nõ mouebitur ad compaſſionis affectũ.

Ponun-

Ponſttur item nouiſſime modi curationum, aut medicamenta quibus nobis mederur,& quæ aſſum pſit pro ſalute noſtra.Vnde cum ſumma gratitudine, & mentis deuotione retractanda, & ideo incitiua deuotione,vna cum ornamentis,& armis,æquę vt Chriſti membra veneranda. Quis.n. ſeruus de dira captiuitate Domino propugnante liberatus, non haſtam, aut mucronem, ſeu cętera bellica arma, in quibus ereptus eſt diligat, & amplectatur? Aut quę mulier ſponſi acquiſita vulneribus;ſi forſan peregrę ijs abierit,nō quotidie cōtrectet amoris eius quod reliquit pignus? Sic & aīa fidelis, victricia arma Chriſti ſemper: vt Anſelmus ait excolere habet, & infirmus cōplexati antidota quibus curatus. Nam & indulgentias ſuper horum rememoratione,plures Pontifices cótulerunt.Et notandum,ꝙ Roſarium iſtud legi poterit, cum illa ſalutatione cōi Aue benigne Ieſu,addendo in fine. Et ſanctiſſima anima tua ſemper ſit benedicta. Aut vires aut genua &c. variandum ſecundum verbum. Aut ad arma, poteris legere orat iunculam illam, Benedicti Papæ in rithmo ſuo orátis.Cuncta Chriſti armatura nos hic ſaluet: vt futura perfruamur gloria. Amen.

Verſus vide ſupra poſt Monoteſſeron Gerſonis, in Sabbato legendos: vt ibidem ſignatum eſt.

Proſecutio Roſario præmiſſi.

Benedic anima mea Domino,& omnia quę intra me ſunt nomini Sancto eius. Pſ.Pro qua- G Pſ.102
licunque declaratione Roſarij ſuperioris,ſciendū, ꝙ in primo verſu ponuntur porentiæ animæ Chrī; quo eas benedicat aīa noſtra,cū omnibus quæ ſunt intra eam.Inſunt autem aīę rationali quinque;ſ.potentiæ,habitus, actus &c. præmittitur aūt in verſu, & in primis benedicitur mens ipſa,in qua ſunt oīa iſta.Verè ſemper,& in æternum merito benedicenda,quæ ordine,& dignitate,ſuperat in immenſum omnia creata: vt ſupra in Sacramentali eſt declaratum.Benedicta igitur ſit Domine Ieſu tua Deiformiſſima anima, quæ in principio creationis, in inſtanti,verbo eſt hipoſtaticè vnita,omni gratia,& veritate repleta, toto vniuerſo longe prælata, tam mei amans, ꝙ pro me egit talia, & tanta, & expoſuit omnia ſua. O ſit in æternum benedicta, & vltra.Et per hanc tuam mentem ſanctiſſimā,reforma mentem meam deprauatā &c. Et poterit hic mēs, poni pro vi ſuperiori,& ſpirituali,quæ infra aīam ponitur pro vi inferiori,& vita corporali &c.Scđo benedicuntur vires,i.potentię Chriſti oēs,quarum numeroſus eſt exercitus. Sunt enim in aīa quauis.

H

Vires animæ.	Vegetatiuæ		Nutritiua.	Attractiua, Retenriua. Digeſtiua, Expulſiua.
			Augmentatiua.	
			Generatiua.	
	Senſitiuæ.	Apprehenſiue	Exterius.	Viſiua, Auditiua, Olfactiua, Guſtatiua, Tactiua.
			Interius.	Senſus cōis, Imaginatiua, Æſtimatiua, Memoratiua.
		Motiuæ.	Appetitiuè.	Concupiſcibilis, Iraſcibilis.
			Executiuè.	Naturalis, Vitalis, Animalis.
	Intellectiuæ.	Cognitiuę.	Intellectus.	Agens, Poſſibilis.
			Intellectus.	Speculatiuus, Practicus.
		Volitiuæ.		Affectiua, quæ dicitur voluntas. Imperatiua, quæ eſt libertas.

Hæc eſt diſtinctio Venerabilis Petri de Aliaco, q̄ ꝓſequitur in ſuo Tractatu de Aīa; ſed nō hic de his ſeriatim agendum.Legatur ſuper Potentijs aīę rationalis; Gerſon in de Myſtica Theologia; pulcherrima.n.ibi ponit. Sed pro re noſtra iam applicandum.Contempletur itaq; mens Chro deuota,q̄ ſingulæ hæ aīæ Chrī vires,fuerunt in natura perfectæ.per gratiam ſuperornatę,& Deiformes,& Deificæ,iugiter Deo inhærentes. Contemplet̃ q̄ ex viribus vegetatiuis tota natura eſt exaltata, quia per eas ad obſequium Dei ſummi admiſſa. Verè teſte
Baruch. 3. Propheta,luxerunt ei Stellæ cū iocunditate, & oīa ei ſpontanee obſecuta. Has itaq; ſp benedicamus. Videat deinde,qualia ex virib.ſenſitiuis reliquerit nobis exemplaria diſciplinæ. Quis non dico ſcribere;ſed quis, vel exprimere,imo quis intelligere poterit,q̄ ſenſus oēs externos,& internos,ſub diſci
I plina habuerit,magr̃ oīs diſciplinæ? O ſi vel ad mo
Pſ. 42. mentum videre datū fuerit, qūo ſpecioſus ille præ
Pſ. 33. ſpecioſis oībus hoīum filijs, oēs Diuinos illos ſenſus, auerterit perfectè à malo, conuerteritq; ad oē bonū. O ſi vel tenuiter capere poteris,quid in viribus illis apprehenſiuis internis verſabatur, in quibus haud dubiè non niſi optima quæq; fuere.

Præterea ſenſuales vires,motiuæ,appetiuæ,perfectiſſimæ fuerunt in eo; Nam iraſcibilis aduerſabatur omni malo,tendebat concupiſcibilis in omne bonum. Et has itaque benedicamus,& pro noſtrarum apprehenſiuarum virium reformatione exoremus.

Memineris etiam, quàm cum his paſſus, & quā ex his ſeruierit tibi, & quanta contulerit bona. Motiuę autem;executiuę ſcilicet vires,vel ſpiritus naturales,animales,& vitales, non tales quales noſtra anguſtia perpetitur; apud nos enim dum vna earum remittitur,intenditur altera,& è contra vna intenſa, fit remiſſior reliqua. Iuxta illud vulgare. Dum vires naturales remittuntur, animales intenduntur, & è contra. Non ſic inquàm non ſic; ſed ambidexter fuit in vtriſque,neutrius actus,vt creditur obſtitit alteri, quippe poſito in latitudine mentis, qui & perfectus in animalibus, & na-

turalibus non præpeditus. Oremus eum per hanc latitudinem ſpirituum, vel virium eius: vt ſi in latitudine hac ſectari non poſſumus gygantem currentem; vel ſaltem ceu animales; ita in eius cultū extēdamus: vt minus in nos potuerint naturales. Nec miraculo ſit cuiquam, ꝙ Dño Ieſu latitudinem potentiarum animæ tribuamus, quæ multis viatorib. etiam cōis, fuit, vel ex parte conceſſa: vt poſſemus declarare; niſi prolixitas obſtaret. Habuit aliquan-
3. reg. 4 tulam latitudinem mentis Salomon: velut arenæ, quæ in littore eſt maris. Conceſſa fuit ad horā Sancto Benedicto; dum ſub vno radio totum conſpexit orbem. Cirus, Alexander, Petrus Bleſen. & quos ante dixiſſe debuiſſem, Origenes, & cæteri quiq; in hac participauere, quorū miræ fuere actiones, quæ ſecus non poſſunt ſaluari. Et hanc non excitatam, abditam vocat Auguſtinus animæ operationē. Sed iam ad vires intellectiuas veniendum. Quis autē oro, harū perfectiones, quis item laudes, quis quas pro nobis pertulerint paſsiones, dignè poterit explicare? Verè non eſt qui poſſit ad hæc. Fuit intellectus innumerabilib. & luminoſis cogitationibus illuſtratus; quippe plenus omni veritate: vt ſupra de Sacramento eſt declaratum. Memoriç intellectiuç, obliuio nulla accidebat; ſed ſtabilis in omni bono, nunq̃ peccati neuo, vel tenuiter offuſcata.

Porro quam Chriſti voluntas in omnibus perfecta, quam Dei, & proximi dilectione charitate, omniū item virtutum tapetis adornata, facilè innuitur, quia omni gratia plenus erat, teſte Euāgeliſta:
Io. 1. Habes de gratijs Chriſti generalib. ſingularib. &c. vt ſupra. Sileat hic omnis lingua, hæc laus maxima erit, ꝙ in laude ſe deficere, & ſuccumbere fateat. Oremus quo noſtras reformet vires, & pficiat imaginem ſuam. Gratias agamus, ꝙ nec ſupremis his ſuis viribus, à paſſione pro nobis pepercit. Verſabat obiecta doloroſa in memoria, conſiderabat noſtram ingratitudinem, paſſionis fruſtrationem, intelligentia compatiebatur, & nimiū ſuper his çſtuabat voluntas illa innamorata. In omnibus eſt viribus paſſus: vt reformaret omnes. O gratias illi.

De habitibus. Paragraphus Primus.

TErtio benedicendi ſunt habitus illi præclari, habituatiſſimæ animæ Chriſti, qui inclinant potentias ad actum. Et ergo ſecundum, quòd triplices ſunt potentiæ, etiā triplices habitus in Chriſto eſt reperire.

Sc; habit⁹ { Senſuales. / Intellectuales. / Affecti onales. } practicos ſpeculatiuos.

O benedicti ſint habitus ſenſuales, qui omnem ſenſualitatem ad omne inclinabant bonum. Benedicti item habitus intellectuales, qui omnes perfecti in te fuere.

Et sūt { Duo practici. Sc; { Ars prudentia. / Tres ſpeculatiui. Sc; { Sciētia intellectus ſapientia.

O diiudicet qui poterit, q̃ hi perfecti in Chriſto fuere. Poſtremo habitus potentiæ volitiuæ, oīs eſt virtus Moralis, quæ q̃ in Chro perfectæ non noſtrç eſt diſſerere linguæ. Quis n. Chro prudētiòr circa conſiliabilia? quis eo iuſtior circa cōncabilia? quis circa terribilia fortior, aut tēperantior circa delectabilia? Verè nullus. Patet ergo, ꝙ in Chro fuerūt habitus boni; ſ. ſcientia, & virtus in ſummo. Nunq̃ ſibi vendicarent in eo locum habitus mali, cuiuſmodi ſūt ignorātia, & peccatū; O ſint igit bndicti.

De ſpeciebus in Chriſto. Paragr. II.

FVerunt autem, & in Chriſto ſpecies rerum. Eſt autem ſpecies, vt hic capitur, ſimilitudo, vel imago rei cognitæ, manens naturaliter in anima, etiam poſtquam ipſa deſijt actualiter cognoſcere, apta nata ducere animam in notitiam rei, cuius ipſa eſt imago, vel ſimilitudo. Et eſt ſpecies ſenſibilis, puta ſimilitudo rei particularis in phantaſia. Itemq; intelligibilis; ſcilicet ſimilitudo rei vniuerſalis, exiſtens in intellectu poſſibili. Hoc autem notatu digniſſimum, ꝙ quo acriores vigorioſioreſq; fuerint vires ſeu potentię ipſius aïe; eo clariores, & ſubtiliores, efficaciores oportet exiſtāt ipſe ſpecies ſenſibiles, & intelligibiles. Cū igit potentiæ Chriſti non modo euctaticæ, & naturæ puritate præditæ; verum & à verbo Dei illuſtratæ, & ei comperſonatæ fuerunt, liquet quàm dignitoſæ illæ ſpecies in anima Chriſti, modo ſingulariſſimo refulſerunt. Et eo nimirum clariores, quo ipſa Chriſti humanitas, illis æterni verbi ydeis, & prothotypo perſliterit vicina. O q̃ placidas (quidam exclamat) q̃ acres, quā Diuas conſiderationes, & diiudicationes (vt iam de ſpeciebus ſenſibilibus loquar) Chriſtus habuit, cum vel lapidem, vel herbam, aut cęterorum quodlibet particularium creatorum, & potiſſimū particularē hoïem, lucidis & ſuauiſſimis ſuis phantaſmatibus, ipſis ſuis oculis abſtractiuè diſpexit. O quid illi mentis, ò quid conſiderationis in ſingulis fuit. Si legitur de Sanctis aliquibus hoïbus, ꝙ in oï creaturarum occurſu, mox in creatoris ſubuehant contemplationem, quid de ipſis, omnium creatori incarnato Domino Ieſu ſentiendum? Porro ſi iuxta præallegati verbum, diſſerentem Ciceronem omnis facundia deficeret ſi Maronis muſa heberet, cū volet de illis genericis vniuerſalium rerum Chriſti conceptibus diſſerere; puta ex Anima, Angelo, & huiuſmodi immaterialibus rebus elicitis, quid nobis hic dicendum? Certè digitus opponendus ori. Cordæ cum manibus ſunt leuanda, pro illis lu- 1. Thes.
cidiſſimis ſpeciebus, diuiniſſimis conceptib. omni peregrinationis, & incolatus ſui tempore, in gloriam Patris, & æternam noſtram ſalutem habitis, Chriſtus ipſe laudandus, benedicendus, glorificandus. Te confiteor, benedico, laudo, glorifico, honoro, magnifico, ſuperexalto, & adoro Domine Ieſu, ſuper oībus ſacris, de me, & pro me habitis, & cogitationibus Diuinis. Te laudant cœlū, & terra.

De affectionibus animæ Ieſu.
Paragraphus Tertius.

SVnt quinto in anima etiam affectus, qui in Chro ob eorū perfectiones ſunt benedicendi.

Sunt

Digitized by Google

Sunt autem hę affectiones diuiſæ, ſecundū vim iraſcibilem. Et omnes eas Chriſtus aſſumpſit, quas in natura plantauit. Nunquam tamē inordinatæ, neq; rationis iudicium præuenientes; propter quod dicitur in Propheta. Non erit triſtis, neq; turbulen-
Eſa. 42 tus, & magis vocantur in Chriſto propaſſiones, q̄ paſſiones. Gaudium in Chriſto fuit, quia exultauit
Mat. 11 in Spiritusſancto. Irā habuit, quia infremuit, & con-
Io. 11. turbauit ſeipſum teſte Ioanne. Et penes Marcum
Mar. 6. legitur, ꝙ contriſtatus ſuper cęcitate cordis eorū,
Pſ. 118 circunſpiciens eos cum ita dixit. Iniquos odio habuit ſecundum, quòd iniqui, & perfecto odio odiuit omnes peccantes; adeò quòd tabeſcere eum
Pſ. 138 fecit zelus ſuus; imò qui & comedit eum.
Pſ. 68.

De triſtitia quid dicam? Certè imminente paſſione pauere cepit, & tædere, & triſtis eſſe vſq; ad
Mar. 14 mortem, vt Euangelium habet: vt ſic curaret noſtrarum triſtitiarum affectiones. Porro affectum di-
K lectionis eius, quis vel modicè cogitabit, cum & in aduerſarios, & capitales inimicos, perfectiſſima eius dilectio fuit? Vnde in Pſal. in Domini Ieſu per-
Pſ. 108 ſona Propheta dicit, pro eo, quòd diligebam eos aduerſabantur. Et poſtea. Odium pro dilectione mea, quod vt Iudæorum peccatum grauius intelligatur dicit. Neceſſe igitur dilectionē Domini Ieſu in eos non perfunctoriam fuiſſe, aut quòd dici ſolet ſuperficialem. Et licet hic non dicatur quanta fuerit; magna tamen ex fideli ſeruo eius, & docili diſcipulo, officioſo comite Paulo, coniecturæ no-
Rom. 9. ſtræ aperitur feneſtra. Is enim quantum amauerit, ex verbis eius qui veritatem loquens coram Deo non mentitur, teſtimonium ei reddente conſciētia ſua in Spiritu ſancto, adaperit in magna illa triſtitia, & continuo cordis dolore; quo aliquādo optabat anathema eſſe pro fratribus. Verè magna hæc
Rom 9. dilectio; ſed ſerui, ſed diſcipuli, haud quicquàm par illi, quo nemo maiorem habuit charitatē: qui
Io. 15. omnib. filijs Dei, dilectionis exemplar præpoſitus, & datus magiſter. Non tamen oportet, ꝙ ſit etiam Chriſtus, ſicut Paulus anathema fieri cupiat à Deo &c. ſicut nec oportet (licet Paulo magis amauit) ideo etiam omnia quæ Paulus paſſus eſt patiebat. Illis enim ſpiritus datus erat ad menſuram. Chrs
Io. 1. autem non ad menſuram. Vnde nihil tale paſſus; licet ex dilectione ſua, qua maiorem nemo habuit ad inimicos, triſtitia ei magna, & dolor continuus cordi eius, incomparabiliter magis, q̄ Paulo &c. Et de his affectibus loquitur crebro in Pſalmis, &
Pſ. 35. Prophetis. Vt vbi nos habemus, Quaſi fratrē quaſi
Varia le- proximum complacebam &c. Ibi Hieronymo te-
ctio. ſte, Hebraica veritas habet. Tanquam amicus tanquam frater inceſſi, tanquam mater lugens, & triſtis incuruabar. Habuit ergo matricium affectum.
Pſ. 25. Et ibi. Factum eſt cor meum, tanquam cera liqueſcens in medio ventris mei, vtiq; ex amore qui liqueſcere facit. Qui affectus amoris, ſi tantus erga inimicos fuit, quis comprendet qualis in amatos, aut in Deum ipſum extiterit? Certè diximus quędam ſupra; ſed indicibile eſt prorſus. Et grande
Pſ. 17. quiddam de hoc innuit principium Pſalmi. Diligam te Domine. Vbi in Hebræo habetur Archanicha Adonay. Hoc eſt Matricaliter amabo te Domine. vel matriçaliter mouebor in te. O cogitet mens iſta, ſileat lingua de inexplicabili.

Omnes igitur affectiones Dominus Ieſus, & eas perfectiſſimas habuit; nam pro noſtra ſalute eas aſſumpſit. Quid igitur tantę dignationi retribuere, quid niſi gratiarum actiones, & congratulationem debemus? Gratias itaq; tibi referat Domine Ieſu omnis lingua, ſuper pœnalibus, delectabilib. ſuauiſſimisq; affectionibus tuis, ꝑpter me aſſumptis. O da mihi ſentire quantū ſuper meis peccatis dolorem, quantum pro ſalute gaudium perſenſiſti. Daq; mihi affectiones meas tuis cōregulare: vt de nullo gaudeam; niſi de quo tu gauiſus fuiſti, non doleam; niſi quod indoluiſti, non iraſcar; niſi cui iratus fuiſti, ſemper ſperem qđ promeruiſti mihi.

De actibus in anima Chriſti.
Paragraph. IIII.

SExto ſunt iam in anima actus quidam in Chriſto extollendi. Et ſunt duplices; ſcilicet cognitiui, & affectiui, quia de ea procedūt cognitiones, & volitiones. Quæ in Chriſto, quàm fuerint perfectæ, quis verbis conſequetur? Quales cognitiones habuit ex ſuperioribus eliciendum.

Quinque enim iuxta Doctores modos habuit cognoſcendi. Scilicet.

	Diuinam naturam.		Oĩa actualia, & potentialia,
	Gloriam.		Oĩa finita actualiter, infinita habitualiter.
Scđm	Gratiam.	& ſic cognouit	Omnia ad redemptionem ſpectantia.
	Naturam.		Quæ ſpectant ad vniuerſi conſtitutionem.
	Experientiam.		Quæ venerunt ad ſenſuum organa.

Nam & ſecundum vltimum modum, didicit ex his quæ paſſus eſt obedientiam. Sicq; tentatus, *Heb. 5.*
& paſſus, factus eſt miſericors, & potens ad auxiliandum eis qui tentantur.

Non enim habemus Pontificem, qui non potens *Heb. 2.*
ſit ad compatiendum infirmitatib. noſtris; ſed potens eſt factus, quoniam tentatus per omnia pro ſimilitudine. Subdit quarto pauloinfra Paulus. Et ad condolendum potens eſt, quoniā & ipſe cir- *Heb. 4.*
cundatus fuit infirmitate. O qualis hic contem- *Heb. 5.*
plationis abyſſus, quale profundum cogitationum. Actus autem volitiuos Domini Ieſu quis exprimet?

Non enim ſeipſo teſte venit facere voluntatem ſuam; ſed eius qui miſit eum Patris. Certè ſi noſti apprehēdere volita Patris: & actus volitiuos Dñi Ieſu contemplare. Satius eſt ſuper his tacere, quā dicere indigna. Magna tamen ex his quæ de affectibus præſertim dilectionis dicta ſunt ſupra, feneſtra nobis patet, ad videndum actus mentales Domini Ieſu ad introſpiciendū, & cognoſcendū cor,

Digitized by Google

& animam; cogitationes, & cõſimilia, anguſtias, & continuos merores cordis eius, & orationes, & planctus, à primo incarnationis momento, vſq; in
Rom. 9. horam emiſſi ſpiritus. Magis.n. Chriſto, quã Paulo dolor continuus, qui erat ei latitudo mentis, ſicut arena in littore maris. Igitur ſicut Pſalmo, prȩallegato ſcilicer. Semper diligebat triſtabatur ſemper dolebat, & orabat, compunctus corde, vulneratus intrinſecus ꝓ omnibus, & ſingulis nobis. Circa cuius actus mentales, & hoc digniſſimum annotatu, quod quidam ait ſuper illo verbo. Dominus Ieſus
Mat. 14 aſcendit in montem ſolus orare. Non ſic accipiendum verbum illud, aut quod pernoctauit in oratione; quaſi tunc vacuum illi à prædicationis labore, tempus ad orandum fuit. Non.n. in illa mentis noſtræ anguſtia fuit Dominus Ieſus: vt non cũ prædicaret ſimul attentiſſimè oraret. In latitudine.n. mentis conſtitutus oĩa veriſſimè cognouit, rectiſſimè iudicauit, iuſtiſſimè voluit. Semper igitur orauit; Sed quoniam id ſuum orare noſtræ infirmitati non imitabile, voluit ad exemplum nobis aliquando ſequeſtratus orare. Quemadmodum, & ipſe in
Io. 11. Ioanne proteſtatur; vbi gratias egit Lazarum reſuſcitaturus. Leuemus animos ſurſum, totisq; virtutum neruis animam Diuinam cũ omnibus quæ intra eã ſunt magnificemus ſemper. Et per hæc iam dicta, patet primi verſus explanatio quãtulacunq;. Quo circa notandum, quòd quo ſpiritualia præſtãt corporalibus; eo his potentijs, & actibus ſpiritualibus operoſius benedicendis incumbere oportet. Id item ſciendum, quòd non mouere quempiam debeat, quòd plures, quã quinq; dictiones in vno verſu ponuntur; cum magis ad meditandi materiã adminiſtrandum, quàm ad Roſaria legendum verſus ſint collecti, & quæ ſuperfluunt facilè poſſunt intermitti; vel ad duas ſimul vna ſalutatio dici.

Verſus ſecundus.

M VIſo de internis viribus animæ Chriſti, iam ad externa membra benedicenda, ſe ſermo deflectat. In primis autem benedicendum caput Dñi hoc, vel ſimili modo dicendo. O caput a Deo exaltatum, Angelicis ſpiritib. tremendum, Ioanni Baptiſtę reuerendum, auro optimo, & carmelo aſſimilatum, pro me humiliatum, palmis, pugnis, & arundine ceſum, ſeptuaginta duabus (vt aiunt) ſpinis perforatum, in tradendo ſpiritum Patri inclinatũ. Obſecro per huius alti capitis inclinationẽ, & profundam humiliationem, da mihi omnem elati mei capitis ſuperbiam deuincere. Ecce hic complectuntur tria illa ſupra præmiſſa, quia ponitur capitis.

Decor, & commendatio.	Auro, & carmelo aſſimilatum.
Actus, & paſſio. qa	Humiliatum cęſum perforatum.
Exempli exhibitio.	Humilr Pri inclinatũ &c.

Deinde ſimiliter, & os benedicendum, & tripliciter hoc modo colendum: vt dicatur.

O os — Veritatis tenax.
Iudam proditorem deoſculans.
Homines ſapientiam docens.

Oſculeris me oſculo oris tui, dans, vt & ego veri ſim tenax, ſemperq; ſapientiã docens.

Deinde tertio ad aures Domini Ieſu benedicendas accedendũ: vt dicatur hoc, vel conſimili modo.

O aures — Adeo perfectè cęleſti melodia refectè.
Blaſphemijs, & Iudæorũ clamorib. affectè.
In auditu auris obedientes, & Patri inclinate.

Vos bñdico obſecrans, vt obedientiam detis.

O oculi Ieſu — O verè oculi columbarũ, lactè loti.
ſæpe lachrymis madefacti. velo obuelati.
Simplices, & ab omni malo auerſi.

Auerte oculos meos ne videant vanitatem &c.

O dentes — Pulchriores vino, ſicut grex tonſarũ.
Cruentati, forſan, & excuſſi.
Nunq̃ in malam iram exaſperati.

Non in iram exaſperem dentes meos; ſed rumi-nationis ſpiritualis inſere, & exacue dentes.

O genę — pulchræ, ſicut turtur, ſicut fragmen mali punici.
alaphate, in morte decolorate.
præ verecũdia ſæpe rubore obducte.

Da verecundiam condecentem.

O lingua — O lingua eucharis, lingua bona, fauũ diſtillans.
Potionem felleã, & acetoſam guſtãs.
In qua dolus non erat; ſed gratia diffuſa.

Da vitem dolum da, & abſtinentiæ virtutem: gratiamq; linguarum.

O collum — Altiſſimum verè, ſicut turris Dauid, eburnea, & vt monilia.
Crebrò colaphizatum, crucis onere preſſum.
Parentibus obedienter inclinatum.

Da humilem ſub omni creatura ſubiectionem.

O humeri — Tributis propter me ſeruientes ſuppoſiti.
Crucis ligno, & erratica oue onuſti.
Laboribus à iuuentute ſubiecti.

Vos benedico obſecrans, quo des fortiter laborare tibi Chriſte.

O cor Diuinum — Tanquam cera liqueſcẽs, vno crine, & oculo ſponſæ vulneratum.
propter nos contriſtatum, & militari lancea tranſfixum.
Verè ſanctum ſanctorum, armarium vitæ, portans nomina filiorũ, vulnera cor meum charitate.
Verè beata ſanctos amplexãtia, perditos recipientia.

O brachia — Dire in cruce retorta, protẽſa, & expanſa.
In oẽ Dei obſequiũ promptè extenſa.

Da vt me totum in tui amorem extendam tuis brachijs amplectar.

O vera

O vera pellis veri Salomonis: vt tabernacula cedar.
O pellis Vt cœlum extenſa ſanguine purpurata; æſtu tabernaculi afflicta.
ꝑ pelle mea; imò ꝑ tota Eccl'a data.
Reſuſcita me quo pellem meam ponam pro te.
Aureæ, & tornatiles plenæ iacinctis, mirrham diſtillantes.
O manus Frigore affectę, cruce affixę, clauis perforatę.
Quæ cõdidiſtis cęlos, curaſtis ægros, & operationes rectas.
Vos laudo orans, vt detis operationes rectas.
Veri Adæ vnde, & Eccleſia fabricata verum.
O latus Lancea militis transfixum, & ſacrorum pignorum effluxiuum.
Habitaculum factum columbinum.
Inhabitem ſemper tibi.
Columnæ fortitudinis, & baſes toti' ædificij ſpiritualis.
O oſſa Non quidem, vt veri agni comminuta; variè tamen afflicta.
In quibus non erat ſanitas, conturbata, & abſcondita.
Conforta me, & da vt fortitudinem meam cuſtodiam ad te.
Aceruus tritici vallatus lilijs, eburneus ſaphiris diſtinctus.
O venter Fame extenuatus, & intremuiſti tormentis tactus.
Cuius vmbelicus, vt crater tornatilis non egens poculis.
Ne doleam malè ventrem memoriæ ne cadat in puluerem.
Pedes pulchri, recti, ſimiles aurichalco.
O pedes Prædicatione fatigati. à Magdalena loti. vincti cruci affixi.
Vias bonas ambulãtes, in bono perſeuerantes.
Nõ currãt pedes mei ad malũ pſtẽt in bono ſp.
Sublimiſſima, ſub quibus curuantur genua omnia.
O genua Sæpe in oratione curuata, tormentis afflicta.
Reuerentiali, & filiali timore Patri flexa.
Ignoſce meã pigritiam &, indeuotionem, confer reuerentiam, & feruorem.
Manuũ, & pedũ nõ rapaces, vt aqlæ.
O vngues Propter me funibus conſtricti, cruẽtati, & afflicti.
Omnis mali emunes, & verè agnini.
Non ſim rapax mali.
Sacratiſſima viſcera, btiſſima itima.
O intima diro, & vario dolore pp nos affecta.
In quibus ois filiorũ conſtat gloria.
Vos bñdico, & laudo, reformate mea interiora.
O ſacerrima ſuper aurum, & topazyon amplectenda.
O vulnera dira dura, & ſup numerũ multiplicata.
Noſtrorũ vulnerum medicamenta, & vera amoris inſignia.
Benedico ſingula orans, vt curetis animæ vulnera.
Gygantis fortiſſima verè marmoreis columnis ſimilia.
O crura Sæpius ſtando, eundo, orando fatigata, & tormentis affecta.
Super aureas baſes fundata, & in bono perſtantia.
Da perſeuerantiæ, & fortitudinis virtutem.
Nobile, & pulchrum, mirabile omnibus dotibus glorificatum.
O corpus Humiliatum afflictum, paſſionib. expoſitum.
Cui in nullo peperciſti; ſed pro nobis à te traditum.
Te benedico petens corpus meum benedici.
Deo dilecta, & placita.
O anima Propter nos tradita, & expirata,
Affectionib. ſctis, & paſſionib. plena.
Sana aĩam nr̃am, faciẽs eã placitã, & gratã tibi.
Capitis oris, & cordis. & omnium membrorum.
O ſanguis Tã abũdè, penosè, charitatiuè effuſus.
Tã multorũ fructuũ, & bonorũ cauſatiuus, ſit in æternũ benedictus.
Sanctiſsima ab oĩ corruptione aliena, humillima, exaltatiſsima.
O caro Vulnere ſup vulnus, liuore, tumore, & tormentis affecta.
Grandis beatitudinis materia noſtrę reſuſcitatiua.
Sit ſemper benedicta. non aduerſus ſpiritum cũcupiſcat mea.
Benedicta, & ſemper benedicendiſsima.
Sed & deitas Cui inſeparabiliter, & hypoſtaticè humanitas vnita.
Quã nulla ſat poteſt laudare lingua.
A ſolis ortu vſq; ad occaſum, ex hoc nũc, & vſq; in ſæculum ſit benedicta.
Benedictũ, & dulciſsimum, turris fortiſsima præter, quod nullũ ſaluat.
Sed & nomẽ Nomẽ piũ, confeſſum, exaltatũ, & laudabile, pp nos blaſphematum.
Nomen magnũ, & glorioſum, in oĩbus ſanctificandum. Ex hoc nunc, & vſq; in ſęculũ, cum & à tota cęleſti curia ſit benedictum. Amen.

Hæc iam paucis annotauimus circa ſingula mẽbra. In quibus abunda deuotionis, & contemplationis eſt materia; ſed tam illius membra ſupra tacta, quæ relinquimus meditatori, & exercitanti inueſtiganda, nil inde proſequentes vltra; niſi tantũ aliqua, circa hoc verbum intima, annotando pro deuotione excitanda, quia ſub hoc verbo comprehenduntur oĩa membra interiora, in reliquis non enumerata; q̃ oĩa iuxta Nider in Chr̃o fuerũt læſa, ac plura ꝑ nobis paſſa. Vñ & ipſa nõ generali noĩe

Digitized by Google

ſolũ;ſed & ſpeciali cultu ſunt benedicenda. Quorum ẽt cognitio, ad hoc iuxta præfatum magiſtrũ Ioan. Nider potiſſimum valet: vt multitudinem dolorum Chriſti vtcunq; ſcias. Vnde paucis eum inſequentes dicemus de illis. Sunt igitur in quolibet hoĩe perfecto (vnde, & in Chriſto fuerunt quinq; differentiæ partium, ſeu membrorum interiorum, in quibus quis pati poteſt: vt tradit Albertus libro ſuo de de Animalibus. & ſunt iſta.

Oſſa quæ licet non ſint confracta; non tñ eſt ſanitas relicta. Muſculi qui ſunt membra neruoſa, multipliciter læſa. Nerui qui confracti fuerunt, & perforati. Arteriæ pulſatiles, quæ exhauſtæ fuerunt, & impotentes. Venæ ſanguinis quæ ſanguine vacuæ fuerunt, ẽt compreſſæ. Et licet dentes ſint inſenſualia; oſſa tñ oĩa hæc lædi poſſunt quodammodo, per aduentionem potentiæ tactiuæ. Sunt aũt ẽm veritatem, vt Albertus ait, vbi ſupra. Capitis oſſa 59. In collo dorſo, & ſpondilibus 33. In brachijs Thorace. i. pectore, & eis adiunctis 72. Et in pedibus totidem præter alia plura oſſa. Ita ꝙ in ſumma 200. ſeptuaginta ſex oſſa, ẽm ſubtilem computationẽ, circa quorum coniunctionem, homo pati poteſt. Et li-
Io. 19 cet in Dño Ieſu (Euangeliſta Ioanne teſte) os nõ ſit
Pſ 21. confractum; tñ vt ſæpe in Prophetis conquæritur,
Pſ. 6. nullum fuit ex oſſibus à dolore, & paſſione ſanum.
30.140 Non. n. (vt ait) fuit ſanitas in oſſibus eius. O igitur compatiamur tam multipliciter paſſo, ſingula ſalutemus oſſa. Muſculus eſt membrum neruoſum, in quo complectitur motus, & habet ſenſum. Omne quoddam quaſi compoſitum ex carnea ſubſtantia, inuoluta paruis neruis, reticulatim eam circundantibus. Sunt aũt muſculi multi in capite, collo, gutture, facie, dorſo, & alijs mẽbris; quia per hos muſculos mouentur membra hinc inde, & ſunt d. 29. Et hij omnes in Chriſto confracti. Neruus eſt qui ſuſcipit ſpiritum aĩalem à cerebro, & defert ad ſingula membra ad faciendum ſenſum. Et eſt ſubſtantia viſcoſa, à cerebro directa per corpus: vt per ipſum ſenſum, & motum largiatur corpori. Primus tñ ortus eorum eſt à corde; ſed principiũ diuiſionis eſt à cerebro. Et ſunt in capite, collo, dorſo, viſceribus, manibus, nerui 77. principales. Et ſunt hi nerui de eorum numero, quæ ſenſum habent. O doleamus. Arteriæ ſunt viæ ſpirituum, & vehicula vitæ, & virtutum, quæ vitæ habent operationem, & potentiam; quia in hoc ſalus indiuidui conſiſtit. Continent ẽt aliquid ſanguinis arteriæ, & vocantur venæ pulſatiles, arteriæ quaſi arctæ viæ aeris; eo ꝙ pulſat in eis ſpiritus aeris, per cordis dilatationem, aut conſtrictionem, aut euentationem cordis, aut ẽt ventus ad arteriam vocis. Et oriuntur à corde. Vnde cum cor Dñi fuit tranſlanceatum, oẽs ſunt quodammodo confoſſæ. Venæ autem, ſ. non pulſatiles, ſunt ĩ quibus principaliter decurrit ſanguis, qui eſt ſedes animæ, & ducunt ab hepate ſanguinem per corpus, ad nutriendum ipſum. Et ſunt numero plures. Quæ tñ omnes ſic ſunt exhauſtæ: vt nullus, vel penè nullus, in eis remanſerit ſanguis. Vnde merito à nobis ſunt benedicendæ, & colendæ &c. Habent, & reliqua ferè ſingula membra, plures ſub ſe partes, merito à nobis benedicendę, & memorandæ, quoniam nihil in eis integrum eſt relictum; ſed non eſt noſtrum ponere partes corporis humani omnes. Qui deuotionem circa hæc habuerint, facilè ex auctoribus Phyſicis, poterunt ſibi aggregare eas.

Ornamenta Pontificalia. Paragraph. I. N

O Pontifex ſancte, & impollute, Epiſcope irreprehenſibilis, Epiſcope aĩarum pro hoibus aſſumptæ, attendenti mihi in te Epiſcopum, & au- 1.Pe.2
ctorem fidei noſtræ, videri mihi te in cathedra crucis, inter viuos, & mortuos, in confractione ſtantẽ, ornamenta pontificalia conſideranti occurrit, ꝙ ꝓ ornamentis pontificalibus, circundatus ſis innumeris paſſionum inſtrumentis, quibus es afflictus. Nã pro mitra aut cydari Pontificis, ſertum ſpineũ pertuliſti: vt creditur ex ſeptuaginta duab. ſpinis, acerrimum nimis. Pro annulo ſubarrationis ſigno, & fidelitatis in ſpõſam indicio digiti tui cruore ꝓprio inſigniuntur. Pro chyrotecis candidis, cautelã boni operis demonſtrantib. indueris clauis groſſis, & ferreis. Pro chlamyde, aut pallio Patriarchatus, aut Archiepiſcopatus, illuderis veſte alba plenę cõfuſibilitatis. Pro pontificis ſandalijs, incarnationis myſterium ſignantibus, confoderunt pedes tuos clauis ferreis. Pro baculo, aut ferula Pontificis deſignante Chriſti poteſtatem, dabant tibi arundinem præ ſe ferentem pro tantis vacuitatem.

Ornamenta Sacerdotalia. Paragr. II. O

O Sacerdos in æternum, ẽm ordinem Melchiſe- Pſ.109
dech, Mediator Dei, & hominum factus. qui 1.Tim.2
mãdatum accepiſti a Patre, vt Sacerdos pro nobis fieres, in temetipſum offerens pro hoibus hoſtias, & vota in die ſolennitatis magnæ in ipſo Paſcha. in magno tranſitu æductionis, & egreſſionis Iſrael de Ægypto a ſeruitute dura fornacis ferreæ, iuuat conſiderare qualibus veſtibus indutus eras; dũ tu Ieſus ſacerdos magne, dura illa ſtatione, ad altare crucis ſtabas, dum acerbo ſuſpendio, fidus mediator, in ſacrificio veſpertino, manibus eleuatis pendebas, grande illud obedientiæ incenſum, quo nulla victima melius offerebas, & Sathan, vt aduerſa- Zach.3.
retur, tibi aſſiſtebat. Certè ſordidis veſtibus indutus eras. Nam pro ſtola, iocunditatis, illuſus es funе pœnoſitatis. Pro alba, & ſic de alijs: vt patet in gloſa interliniari verſuum.

Inſignia regalia. Paragr. III. P

EGredimini, & nunc ò filiæ Syon animę fideles, Can.3.
& videte Regem Regum, verum, & pacificum Salomonem, ex regali progenie Dauid ortũ, regẽ ſalem, & gloriæ, regẽ pacis, & iuſtitiæ, videte inq; quo apparatu in die ſolẽnitatis, & ſuæ coronationis à nouerca ſua impia ſynagoga honoratur. Videte quõ arma bellica cõmutantur. Gerebas. n. ò inuictiſſimè Regum, pro regali galea velamen ocu- Pſ.118
lorum. O auerte oculos meos ne videant vanitatẽ, & ſic de alijs: vt patet in gloſa interliniari vt ſupra.

Modi

Q *Modi curationum multiplices. Paragr. IIII.*

CO onſiderandū mihi poſtremo o Domine Ieſu, medicamentum, & medice. o bone Samaritane, q̃ meæ ſalutis fuiſti cupidus, q̃ pro morbo meo curando ſtudioſus; nam omnibus modis, quibus corporaliter infirmi curantur, me ſanare curaſti. Primo .n. quidam inciſione curantur, & tu te circuncidi pro me ſanando voluiſti. Circuncidar, & ego à vitio omni, & in membris omnibus, atq; aīæ viribus, & ſic de alijs. vt patet in gloſa interliniari.

Prologus in Roſarium de circunſtantijs paſſionis.

R Tren. 1 O Vos omnes qui tranſitis per viam: attendite, & videte ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus. Poſt Roſariū præmiſſum ſubnectitur iam alterū; ſ. conſideratorium, abundam ſubminiſtrās meditandi materiam, & deuotionis, & contemplationis viam. Nā pro explanatione huius Roſarij, quidam deuotus, & acutus hoc modo ſcripſit. Grāde inquiens quippiam crepitat præſens Roſarium, quod veluti florentiſſimum ac tutum itinerarium, ordinatiſſimè ſuum contemplatorem traducit, ad celſiſſimum gloriæ faſtigium, complectens principium, medium, & gloriæ noſtræ fęlix complementum. Nam ſecūdum decem verſus, decem complectitur itinerationis fęlicis gradus. Et ſunt iſti.

Aſſenſus rationis firmiter credens.		Principium De⁹ &c.
Affectus compaſſionis dolentur compatiens.		Nobilis, & ſctūs &c.
Aſpect⁹ admirationis ſtupendo admirans.		Omnipotens &c.
Amictus aſſimilationis modum ſequens.		Strenuus &c.
Amplexus crucis promptus, & patiens.		Ludicra &c.
Feruor benedictionis illum benedicens.	Quia	Senſibus &c.
Progreſſus laudationis in aggrauantijs externis.		Plurima &c.
Stupor liquefactionis pro aggrauantijs internis.		Iuſtus &c.
Exceſſus deuotionis ꝓ magnitudine amoris.		Æuo ſingula.
Exhibitio gratiarum actionis ꝓ fructu benefactionis.		Vt redimat &c.

S Quis eſt qui patitur.

Principium, Deus, & natus, ſapientia, Iudex.

Qualis eſt.

Nobilis, ac Sanctus, tener, innocuus, peramandus.

Quantus eſt.

Omnipotens, magnus, fælix, auus, ſpecioſus.

Qualiter patitur.

Strenuus, & patiens, ſapienter, liberè obedit.

Qualia patitur.

Ludicra, conuitia, pœnas, fert vincula, mortem.

Quanta vel in quibus patitur.

Senſibus, in rebus, anima cum corpore fama.

Aggrauantia externa.

Plurima, magna, locus, tēpus, ſtatus, aſpicit, infert.

Aggrauantia interna.

Iuſtus, amor, ſapiens, deſertus, præſcius, obiect.

Quo amore patitur.

Æuo ſingulari, grato, ſummo, quoq; forti.

Quo fructu patitur.

Vt redimat, placet, reparet, luſtretq; beetq;.

In primo itaq; gradu, atq; verſu conſiderandum, quis eſt qui patitur, & ei ſubdere per rationis aſſenſum. vt Bonauentura ait actuando fidem, quia ipſe eſt, vt dr̄ in verſu primo principium Deus. Vbi tantum quinq; ponuntur nomina, cætera tñ ferè oīa complectentia. Nam ſub Principium debent comprehendi oīa nomina ad creaturas reſpicientia, ex tpe ei conuenientia: vt Dn̄s creator &c. Vnde poſſet quis hoc modo exercere affectum, dicendo cū fidei actuatione, & rōnis aſſenſu firmiter credens, ꝙ ille qui eſt alpha, & o, omnium rerū principium primum, Dn̄s dominator, conditor, & rector vniuerſorū, paſſus eſt amariſſimæ mortis exterminiū. O per te principium morte extinctum, terminētur vitia mea. Secundo ſub Deus. comprehenduntur oīa eſſentialia nomina Dei: vt El Eloy Yach, Iohanach, & ſic de alijs. Vnde dicendum. Credo item, ꝙ tu es Deus Deorum quo maius meliuſve nil pōt cogitari; cuius eſſe non poteſt claudi, poſſe, non numerari, bonitas, non terminari. Qui vt nos faceres Deos, es Deus tanta paſſus. Credo, ꝙ tu es eſſentia prima, natura perfecta, vita beata, & ſic de alijs.

Tertio ſub Natus cōprehenduntur oīa ꝓpria; ſ. verbū, ſimilitudo, ſpecies, vel imago, & ſic de alijs. Dic ergo. Tu es naturalis Dei Filius, Deo Patri per oīa coæqualis, verbum eius ac imago indelibilis, ars Patris ſplendor paternæ gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius. Qui vt nobis poteſtatem dares filios *Heb. 1.*
Dei fieri, paſſibilis hoīs filius fieri voluiſti. Quarto *Io. 1.*
ſub Sapientia comprehenduntur oīa appropriata: vt virtus, veritas, pulchritudo, vita, & ſic de alijs. Dic ergo. Tu qui es ſapientia æterna, quæ ex ore altiſſimi prodiſti, diſponens omnia ſuauiter, qui es *Eccl. 24*
virtus paterna, moderans oīa potēter, cunctis præſidens mirabiliter, tu es ſtultitia reputata, infirmata, offuſcata, mortificata propter me. Quinto ſub Iudex, comprehenduntur oīa nomina dignitatum: vt Rex princeps, Et officiorum, vel operationum: vt gubernator, ſaluator &c. Dicas ergo. Tu iudex viuorum ac mortuorum, à Deo Patre conſtitutus, æquiſſimus ſapientiſſimus potentiſſimus; cuius nemo æquitatem flectere, ſapientiam fallere, vindictam effugere poteſt, iniuſtè pro me condemnaris. Tu princeps regum terræ, ſublimis Rex regum, primatum tenens in cunctis, propter me humiliaris, & ad mortem crucis cōdemnaris. Vnde hic liquet, quòd acuto oculo latiſſima hic offertur materia.

Qualis

Digitized by Google

T *Qualis eſt qui patitur. Paragr. I.*

SEcundum gradum aſcendimus, dum qualis ſit qui patitur conſideramus, vt ei configuremur, per compaſsionis affectum. Vbi offerunt ſe multa compaſsionis incitamenta; quia talis talia paſſus. Nā primo qui es genere,& origine nobilis, ex claro Patriarcharum Regum ac Sacerdotum ſanguine ortus,cunctis prælatus in ſubſtantia,cauſa,& efficientia omniū illuſtriſſimus, ab ignobiliſſimis es ignominioſiſſimè paſſus. Secundo qui es erga Deū
Luc. 1. ſantiſſimus,quippe ſanctorum Sanctus, qui ſanctū
Eſa.6. vocaris,cui Sanctus alter non eſt ſimilis,cui omnes
Mich.7 Angeli acclamant ſanctus ſanctus,nūc perit de ter-
.19. ra,& audit tolle tolle; quamquam plenus virtutibus.Tertio qui es quo ad naturam tenerrimus,ſenſu viuaciſſimus, totus eucraticus.Vnde grauiſſimè paſſus, & dirè, & acerbiſſimè tortus. Quis ergo nō compatietur tibi? O da compati ſemper:vt merear conregnare.Quarto qui es erga proximos innocentiſſimus, ſine offenſione, pro falſi criminis impoſitione,pro beneficij exhibitione paſſus, & qui peccatum non feciſti, & nec contrahere potuiſti, pro nobis factus es peccatum. O libera me à peccatis. Quinto qui es totus amabilis, & peramandus,ama-
2. Reg.1 bilis ſuper amorem omnem mulierum,omnes cauſas habens in te amoris, pater,frater,mater,ſponſus, amicus,caput, odio habitus pro me. Da mihi compati tibi;ne durior ſim,& inueniar inſenſatus.

Quantus eſt qui patitur. Paragr. II.

V TErtium proinde gradum aſcendimus; ſi conſiderantes quantus eſt qui patitur Egrediamur ad ipſum per admirationis affectum, & inueniemus,quòd tu qui es potentia immenſus,qui oia
Luc. 1. ſcit, & poteſt, apud quem nō eſt impoſſibile omne
Sap 12. verbum,cui cum volueris poſſe ſubeſt, Dñs fortis, & potens,vt impotens, & infirmus pateris,& ligaris. Secundò magnus Dñs, & immenſus cuius magnitudinis non eſt finis,quem cœli cœlorum capere non poſſunt, qui cœlum imples, & terras,funibus conſtringeris, & circunligaris. Res miranda. Tertio qui es beatitudo, & fœlicitas æterna, iubilus omnium Sanctorum, omnium bonorum aggregatione perfectus,tanq̃ miſer,& calamitoſus pateris,& tormentaris:vt nos tua paſſione beares.Quarto conſiderem quòd tu qui es æternitas interminabilis vitæ, tota ſimulque perfecta poſſeſſio, verus Melchiſedech ſacerdos inæternum,principium nō habens nec finem;cui nomen æternum,in paſſione moreris, & terminaris.Quinto.quòd ſpecioſitate, & pulchritudine immenſus,fons omnis ſpecioſita-
Pſ. 42. tis,decor gloriæ paternæ, præ filijs hominum ſpe-
Eſa 53. cioſus,cuius pulchritudinem aſtra mirantur;deco-
Pſ. 21. loraris adeo, quòd non erat tibi ſpecies neque decor,reputatus es leproſus, factus opprobrium hominum vermis, & non homo.

X QVartum gradum aſcēdimus ſi conſideramus quali forma patitur: vt induamus ipſum aſſimilationis amictum;in quo proponitur regula,& exemplar omnis perfectionis. Vide ergo primo,quòd erga ſeipſum, ex parte corporis,ſe ſeueriſsimè,& ſtrennuiſsime, in nullo ſibi parcēs geſſerit,fortiter ſe pro te aduerſis omnibus exponens Secundo ex parte animæ habuit ſe patientiſsime;
vnde locutus eſt victorias,qui nec ſemel mōte de- Prou.
dignatus eſt,non os aperiens, qui cum maledicere 21.
tur non maledicebat &c. Da mihi in patientia poſ- Eſa 53. 1. Pet.1
ſidere animam meam. Tertio reſpectu aduerſarij habuit ſe ſapienter, & prudētiſsimè,Diuinitatem, & gloriam in omnibus occultando, ſub carnis infirmitate,& ſic tandem triumphando.Dona oro,& mihi cautelam in tentatione: vt in me non habeat tentator quicquam.Quarto reſpectu proximi habebat ſe liberaliſsimè, & charitatiuè, pleniſsime ſe pro nobis exponendo,charitate qua maior non eſt nos diligendo.Domum,& hæreditatem ſuam reli- Ier. 12.
quit,corpus percutientibus dedit,animam moriēs poſuit.Habeas,& tu charitatem fraternam Quinto reſpectu Patris habuit ſe obedientiſsimè,duro, &
diro illi mandato Paterno parendo,& ſicut manda- Io. 14.
tum dederat ei Pater ſic faciendo, factus obediens vſque ad mortem.Habeas, & tu inconcuſſam obedientiam,erga ſuperiores tuos.

Y QVintum gradum attingimus ſi conſiderantes quanta paſſus ſit Chrs, crucem eius amplectimur,per paſsionis deſideriū:vt & nos
velimus hoc ſentire in nobis, quod, & in Chriſto Phili. 2.
Ieſu.Et primo vide quòd paſſus ſit ludicra,& ludibria in lignis: vt dum conſpuitur, velatur,purpura induitur,& in ſtemmate regis, rex gloriæ irridet. Feras,& tu ludibria hominum, & contemptus patienter.Secundo paſſus eſt conuitia in verbis,& cō contumelias in blaſphemijs,quando potatorem uini, voracem,amicum publicanorum, diabolo plenum dicebant;quando blaſphemabant, quādo crucifige, tolle tolle clamabant.Eſto patiens ad aſpera,& contumelioſa verba.Tertio paſſus eſt pœnas, & tormenta turpiſsima, acerbiſsima, & multa.Sicut maleficus,& latro,repudium, vt reus iniquum iudicium,vt malus flagellicidium, vt fur patibulū vt peccator peſsimus,iniquorum conſortium. Fe-
ras,& tu patienter flagellum Dei, præbe maxillam Math 5
alteram cum percuſſus fueris in vnam. Quarto paſſus eſt,vincula;immo, & omnia paſsionum inſtrumenta,quorum quædam ſunt illuſoria: vt velum, ſputa, veſtis varia, quædam viliſactoria, vt crux,claui,melleus,lancea.O auferat nobis omnia pœnalia, præſentia, & futura.

Poſtremo paſſus eſt omnium terribilium terribiliſsimum; amariſsimum, ſ. mortis diuortium, & non quamlibet mortem; ſed mortem turpiſsimā, acerbiſsimam, indebitam. O miſereatur noſtri in hora mortis, & det interim concupiſcentijs mori. Patet ergo ex verſus huius explanatione,quia paſſus eſt, & in nomine deſpectum, quia conuitia, & cordis machinationes, oſtenſas per ludicra, & ſigna ludibrioſa; quæ duo ſingularius animam eius ſanctam affecere.Et primo conuitia,& certè plurima,in verbis,& dictis, & blaſphemijs nefarijs. Nā
vt colligit venerabilis ille Ioānes Scoenhouiæ.Di- Mat. 6.
cebatur pauperculæ matris, & fabri filius, & frater paupe-

Digitized by Google

Io 7. pauperum, de parentela ſcilicet Iacobi, & Ioſeph &c. Detrahebant etiam ei, de vili patria, ꝙ eſſet Galileus, aut Nazarenus, dubitātes ſi inde aliquid boni. Blaſphemabant vitam dicentes, ꝙ eſſet peccator, & peccatorum amicus, vorax, & potator vini, & populi ſeductor. Doctrinæ detrahebant, dicentes eum litteratum ignarum, Samaritanum, & in Diuino cultu hereticum, & non iudeum. Miracula culpabant, imponentes, quòd in nomine Belzebub faceret ea, dicentes, quòd inſanus eſſet, & furioſus, demoniacus, & demonum ſocius.

Io 1.

Mat. 11

Io 8.

Luc. 12

Quid igitur iniuriarum, quid conuitiorum defuit benigno Ieſu.

Conuitiatus enim fuit in	Nomine.
	Patria.
	Conuerſatione.
	Doctrina.
	Miraculis.

Quas in paſſione blaſphemias ſuſtinuit, ſecū medi tetur homo. Simus, & nos in conuitijs patientes.

Paſſus eſt, & ludicra in ſignis, & factis, & in cordialibus, machinationibus impiorū inhonoratus. Grandi enim ſupercilio ſcribæ, & phariſei ſe Chriſto præponebant, & ipſum vt ſceleratum, blaſphemum, gloriæ cupidum reputabant, prophanum de Ieſu fantaſma ſibi formantes, & inuidentes, in eum diligentes conſpirantes, ac ſemper in mortem eius machinantes. O quot cruces, quot mortes in cordibus ſuis ei fabricabant, o quam toruos vultus, horribiles oculos, in eum vibrabant, o quam crudeles, & iracundiæ, & ſubſanationis plenos geſtus, in eū mittebant &c. Hæc fuit ſumma inhonoratio, & cōtumelia Filij Dei, quam quotidie experiebatur, & videbatur; & tamen tam patienter ferebat, Patrem pro eis orabat, pro eis conuertendis prædicabat, ac ſe pro eis in mortem offerebat. O inauditā charitatem, patientiam ſingularem, pro tam impijs, iugiter in morte eius ſpirantibus orare. Et nota ſecū dum eundem, quòd quibuſdam malitiæ gradibus, iudei contra Chriſtum aſcēderunt. Nam primo viderunt Chriſti vitam innocentem, & doctrinā veracem eis contrariam. Hinc prædicanti contra eorum auaritiam, & denudanti ipſorum malitiam, cęperunt inuidere. Secundo dū eos confundebat cæperunt doctrinæ detrahere. Tertio miracula falſificare, ex modo agendi reprehendere, & demoni attribuere Quarto quando non poterant demoni attribuere, vt de Lazaro, cæperunt inuidia, & ira tabeſcere, & de morte tractare. Quinto quando populus magis eum ſequebatur, cæpere eum diffamare verbis, perſequi factis, expellere de terris ſuis, reprobum oſtendere ſuis ſententijs, & contra eum ſequentes, & confitentes, ſententias fulminare, deinde paſſionem inferre. O igitur gratiſſimus.

Io 11.

Io. 12.

Z ſExtum gradum aſcendimus; dum benedictum fructū Mariæ in omnibus benedicimus; vt ſcilicet in hoc gradu roſarium præpoſitum (mens, vires) exerceamus, & hic oīa membra, & ſenſus Ieſu; imo cuncta in quibus paſſus eſt benedicamus. Paſſus eſt enim in omnibus corporalibus ſenſibus, in viſu per velum, & lachrymarum profluuiū, in auditu, in audiendo clamorem horrendum, in guſtu, p poculum felleum, in odoratu per, ſputa, & caluariæ montis fœtorem, in tactu, per flagellorum verbera, &c. O reformet ſenſus meos, & ſibi conformet. Secundo paſſus eſt in rebus quibus caruit, quia vulpes foueas habent &c. filius aūt hominis &c. quas amiſit, quia veſtibus ſpoliatus, quas diuiſerunt, & ſortem ſuper eis miſerunt, & in alieno ſepulchro ſepelierunt. Eſto, & tu pauper in omnibus. Tertio paſſus eſt in anima, & ſingulis potentijs eius: vt ſentiunt plures; tam ſenſitiuis; quam intellectiuis. In illis per paſſionem, in his per conſiderationem fruſtrationis paſſionis, & obiectorū plurimorum, aut per compaſſionem, aut dolorem de inhonoratione Diuina. O compatiare ei, ex tota anima, ex tota mente, & viribus. Quarto paſſus eſt in toto corpore, in longitudine, latitudine, & profunditate; adeo quòd a planta pedum, vſque ad verticem, nō eſt in eo reperire ſanitatem. verſanti, & reuerſanti, vndique apparet dolor, liuor, & plaga tumens. O compatiatur, & totum corpus tuum, pro gloria ei⁹. Quinto paſſus eſt in fama, per infamiam, & blaſphemias falſas. Quod vtique tanto grauius, quantoplus nomine bono fuit, & præſertim inſigniter bono, quo pretioſius nihil. Qui enim ante Doctor habebatur, & Propheta; iam ſeductor dicitur, & blaſphemus. &c.

Math 8

Io. 19.

Matth. 27.

Eſa. 1.

SEptimus gradus eſt proceſſus laudationis; Nam tametſi in cunctis paſſionū ſuarum modis laudabilis appareat Deus; tamen inde ſingulariter laudandus, & magni æſtimandus; quia ipſe per circunſtantias ſuam paſſionem aggregauit. Sunt autem circunſtātiæ aggrauantes externę multiplices. Quarum prima eſt, quòd tam multa, & varia pœnarum genera ſufferebat, tam generalia, ignominioſa, & diuturna. Quis enim ea enumerare, quis, vel mente complecti poterit? Ipſe enim paſſus eſt ludicra, conuitia &c. Secundo paſſus eſt magna, acerba, & intenſa. Nō enim eſt dolor ſimilis ſicut dolor eius. Peſſima plaga eius; adeo, ꝙ omnis omnium martyrum paſſio, vix conferibilis eſt dolori eius. Tertio loci, & temporis qualitas, paſſionē augmentabant; quia paſſus eſt in locis varijs, in ciuitate regia, in Monte Caluariæ, & crucis patibulo. In die ſolenni Paſchæ, & feſti tota die. Vnde vocauit tempus aduerſum ſe. Quarto plurimum aggrauabat, ipſius patientis conditio, & ſtatus. Erat enim genere nobilis, complexione tenerrimus, ſenſu viuaciſſimus, ætate iuuenis, robore fortis. Quinto plurimum aggrauabat paſſionem, concurrentium irriſio, & pluralitas. Itemq; inferentium pœnas ingratitudo, inuidia, & crudelitas. Fuerunt enim peculiares populi, inuidia pleni, natura crudeliſſimi. Sūt adhuc alia aggrauamenta plura externa, quæ habentur ſupra in verſu. Plurima vilia. magna &c.

Tren. 1

A 51. OCtauus gradus, conſiſtit in ſtupore liquefactionis. Nam tunc ritè mens liqueſcit, & in Chriſtum reſoluitur; dum intima aggrauantia deuotè retractat, & contemplatur. Fuerunt aggrauantiæ internæ plurimæ, mentalem dolorem Chriſti aggrauantes; quarum prima fuit, iuſtitia, & æquitas Diuina, plenariam ſatisfactionem, pro omnibus, & ſingulis peccatis exigens. Volebat enim Ieſus,

Digitized by Google

ſus, plenè Deo reſtituere, ſibi ablatum honorem. Secundo aggrauabat dolorem internum miſericordia, & charitas, aut amor Chriſti; ita, ꝙ tantus fuit dolor, ſiue meror benedicti Ieſu; quãtus amor eius ad Deum, & proximum fuit. Et quot habuit reſpectus amoris, tot habuit ſtimulos doloris. Tertio ſapientia, & diſpenſatio Diuina, quæ dolores Chriſti: vt quidam volunt in certa menſura, ſecundum ferè infinitatem peccatorum diſpenſauit, quæ omnem mentem creatam excedit. Quarto plurimum aggrauabat dolorem internum, quòd deſertus fuit ab omnibus, & a nullo conſolabatur, a multis exprobrabatur. Deſertus inquã fuit etiam Patre, & a ſeipſo, non vt vinceretur; ſed vt pateretur. Quinto quòd paſſionem ſuam tam multis inefficacem prçuidit, & cętera doloroſa obiecta, prorſus innumera quæ habebat: vt peccata, compaſſio ad matrem, & ad diſcipulos, & ſic de alijs. Hæc ſupra.

NOnus gradus oſtendit quo motiuo, & quali amore, paſſionem talem, ac tantã ſubijt. Qui amor potiſſimè. ab hijs qui in deuotione accendi voluerint eſt conſiderandus, Et hoc cum affectu liquefactionis. Tãtus enim ac talis eſt amor ille, quo
Rom. 8. Pater æternus filium ſuum vnigenitum pro nobis paſſioni tradidit, & quo filius ipſe ſibi non pepercit, vt in eius conſideratione, non liquefieri nõ poterit. Nã æuo, ideſt ex æterno, & nihilominus actua
Ier 31. liſſimo amore, paſſionem hanc pertulit. In charitate enim perpetua, o amantiſſime Ieſu me dilexiſti, & ab æterno pro me mori diſpoſuiſti. Non habitualiter modo; ſed actualiſſime ſemper, inde cogitaſti vſque dum opus perfeciſti, abſq; vlla vel momenti intercapedine. Es enim actus purus, & amor tuus, nec vſu deficit, nec tempore veteraſcit. O redamem te actualiter ſemper. Secundo etiam video o amoroſiſſime Ieſu, quòd non communi ſolum amore, ſed, & ſingulari pro me ſcilicet ſolo, ſubieris paſsionem tuam. Adeo vt ſi ſolus ipſe peccaſſem, ꝓ me ſolo opus hoc grãde ſubijſſes. Eſt enim vnicus, & indicibilis amor tuus, vnicè, & ſingulariter ita ſingula: vt omnia amans. O ſingulariter, & vnicè te amem.

Tertio gratuito amore, hæc omnia tu gratiſsime amator feciſti. Nullis ſcilicet præuijs meritis, noſtris, nec vllo ſpetato commodo tuo, ſolum quærens bonum noſtrum. Non enim eges bonorum no
Pſ. 15. ſtrorum, qui, plenus es omnibus bonis. Nec amor tuus eſt cupiditatis, quærens quæ ſua ſunt; ſed quæ aliorum. Summo quoque animo, & vehemẽti hæc omnia tu ſummus amor, & amator feciſti; adeo vt nõ ſit qui poſsit ad eã, nec qui ſe abſcondat a calo
Pſ. 18. re tuo. Maiorem enim charitatem habuit nemo,
Mat. 7. non dico hominum; ſed neque angelorum Omnis enim Seraphicorum ſpirituũ intentiſsimus, & ſummus ardor, tuo collatus; non eſt niſi velut ſubſolanus tepor. Amore eñ totali extatico: vt dicit Dionyſius, & prorſus infinito; licet non infinitè adama
Rom 5. ſti nos, adhuc dum inimici eſſemus. Ante dies præteriti redirent, ante flores ab initio mundi areſacti reuiuiſcerent, ante pluuiarum guttæ innumerabiles prorſus colligerentur; quam æſtimari poſſet immenſitas tuæ charitatis. Poſtremo, & conſtantiſsimo amore me dilexiſti, in finem quos amore cęperas, non dico dilexiſti; ſed amaſti, & adeò fortiter Io. 13.
amaſti: vt aquæ multæ tribulationum non poterit Cant. 8.
extinguere tuã charitatẽ; ſed fortis erat, vt mors; imò fortior morte, tua dilectio, dura, vt infernus æmulatio tua. Quis ergo te non redamabit? Verè duri, & indurati, & diri nimium filij Adã, quos tanta benignitas non emollit, tanta flamma, & ingens ardor amoris, & tam vehemens, & fortis amator nõ ſuccendit. Nulla enim hac dilectio maior, nulla charitas ſincerior, nullus amor fortior. Diligam ergo te Domine virtus mea, amabiliſsime, amandiſsime, amatiſsime, & amantiſsime amator. V

DEcimo vltimum gradum conſcendit, & in atcem palmæ rapitur, qui eſt exceſſus deuotionis; dum velut cum ſponſa in ſummum palmæ reſidens, fructus eius deguſtat, & ſunt dulces gutturi ſuo, orans, & obſecrans: vt tam dira paſsio ſit ei primo redemptionis pretium.

	Diaboli poteſtate.
Sc3 a	Vinculo culpæ.
	Debito pœnæ.

O redime me Domine. Pretioſa enim apud te redemptio, quia pretioſo ſanguine, non corrupti- 1. Pet. 1
bilibus auro &c. facta. Secundo ora, vt ſit tibi placationis inſignium, oblatum pro tua recõciliatione: vt placaret vultum Paternæ offenſionis, vt tibi reſtituat amicitiam prioris dilectionis, vt manũ ponat in ambobus reconcilians te Patri. Tertio ora, vt ſit tibi reparationis medium, qui ꝓ reſtauratione angelica paſſus; ut ſcilicet Hieruſalem re- Pſ. 146
ædificaret, & diſperſiones Iſrael congregaret, fa- Epheſ.
ctus lapis angularis; licet ante reprobatus. Quarto ora, vt ſit tibi illuſtrationis collirium, ꝓ tua enim illuſtratione ante oculos tuos appẽſus eſt, per eum ſeptem ſignacula reſerantur, & mens de omnibus illuminatur. O pendeas ſemper ante oculos meos, & reuela eos, vt conſiderem &c. Quinto ora, vt ſit tibi beatificationis præmium. Paſſus enim eſt propter noſtram glorificationem; vt, ſcilicet ſingula tormẽta, ſingularis nobis gloriæ, & materię eſſent, & merita. O ne eant hæc in me deperdita. Eya igitur ò vos omnes, qui per viam huius mortalitatis tranſitis, ne Domino omnium propter uos paſſo ingrati ſitis. Hoc Roſarium crebrius legite, diligenter attendite, & clarè uidete, quòd non fuit paſſio ſimilis paſsioni eius. Non ſine dolore, & acerbitate, non etiam ſine fructu, & vtilitate: ut patet ex eo. Super quo Roſario; licet plurima pro eius explanatione poſſent dici; nõ tamen nobis hic diffuſius proſequendum; cum in ſuperioribus omnis ferè hæc materia eſt tractata; uidelicet in Scala paſſionis. Et ſciendum, quòd ſingula puncta huius Roſarij, poterunt legi cum ſalutatione illa Aue benigne Ieſu principium omnium, gratia plenus miſericordia tecum &c. & ſic conuertendo ad ſingula puncta, & in fine decimi punctuli, poterit annecti ſalutatio illa venerabilis Domini Ioannis brugman, qui in fine ſuarum conſiderationum, illam adiungere ſolebat, & dicere. Laudo te Domine Deus meus, redemptor meus, miſerator meus, miſericors, & longanimis, & multum miſericors, benedico

nedico

nedico te, adoro te, glorifico te, & gratias ago tibi propter magnam ignominiam, quam tempore paſſionis charitatiuè pro me ſuſtinuiſti, & nunc propter gloriã, quã ob eandem paſſionẽ a Patre in humanitate ſuſcepiſti, te obſecro miſerere mei Amẽ.

X *Prologus in Roſaria conſiderabilium, circa Domini geſta.*

Pſ. 76. MEditabor in omnibus operibus tuis. Pſ. Poſtquã poſita ſunt aliqua Roſaria, habentia meditabilia de paſſione Domini in genere; ſubnectenda ſunt quædã adhuc Roſaria, continẽtia meditabilia, de quibuſdam articulis in ſpecie. Et non modo de paſſione Dominica; verũ, & de tota vita: vt ſic meditabilia habeamus, circa omnia Chr̃i opera, ſicq; meditemur, in oĩbus operib. eius *Pſ.* 118 cũ Pſalmiſta. Et ſciendũ, quòd hæc ponuntur tanq̃ quædam exemplaria, aut paradigmata: vt horum inſtar quiſq; ſtudeat ſibi aggregare de certis materijs, certa meditabilia, & non ſolum, vt hic, vnam figuram, aut prophetiam, vnam conſiderationem, aut doctrinam; ſed de ſingulis ſtudeat plura aggregare, & ſub hac vna dictione omnia alia comprehendere: vt ſub vna figura cæteras figuras, ſub vna conſideratione reliquas cõſiderationes, & ſub vna prophetia, & doctrina reliquas prophetias, doctrinas &c. Et nota ꝙ in his ponuntur quintuplicia meditabilia; ſcilicet. Primo textus, ſecundo figura, tertio conſideratio, quarto prophetiæ, quinto documenta, aut doctrinæ. Quæ tamen ſunt ad quattuor illa magiſtri Gerardi magni meditabilia reducibilia, quia prophetiæ, & figuræ contexuntur in veteri pagina. De quibus quattuor iam latius dictũ eſt ſupra. Patet ergo, ꝙ in his offertur latiſſima meditationis materia, in quibus ſunt omnia illa meditabilia, ſuper quibus ſingulis diu poſſet homo immorari. Nam textum commemoratum poteſt exponere, diuidere, & declarare. Deinde figuram textui per interpretationem applicare. Tertio conſiderationem dilatare, per attentionem, & tractationem. Quarto prophetiam varijs modis explanare, & textui applicare. Deinde documentũ conſiderare, quam merito illud amplectendum diiudicare. Et quia tam ab eo diſtat, quærulari pro illo adipiſcendo, adimplendo, optare, orare, obſecrare &c. Non igitur ei qui meditari volet materia deerit. Imò, & prædicare volenti, abundam copiã dicendi affert. Nam his inſcius inſtruitur, meditatiuus locupletatur, prædicator dilatatur: vt non facilè ei deſit materia dicendi; Imò, & deuotio excitatur; dum figuræ dignè applicantur. Ab oĩbus igitur amplexanda, ſæpe legenda, crebrius meditanda, fortiter documenta in his contenta exequẽda: vt ſic attingamus æterna præmiã. O igitur anima deuota, ò anima meditatiua, quæ deuotè voles retractare Chriſti myſteria, diligenter ſingula ſubnexa conſidera. Et nota, quòd tametſi propriè loquẽdo prophetiæ, & figuræ non ſint, niſi in Chriſtum futurum; Complectuntur nihilominus generaliter totum Chriſtum, & quo ad antecedentia, concomitantia, & ſubſequentia ipſum. Sicut enim Doctorum omnium cõſenſu, prophetia de præterito, præſenti, & futuro, in ſcripturis inuenitur. Ita & figura de Chriſti antecedentibus, & ſubſequentibus reperitur. Satis tamen largè hic capitur præfiguratio: vt itidem ſit, quòd comparatio, vel aſſimilatio. Et ſic hic in primo articulo Chriſti æterna generatio, comparatur proceſſui ſplendoris de Sole &c. Qui & conſubſtantialis, coæuus eſt, & coæqualis: vt patet. Qui autem latiora ſibi meditabilia volet, ille ex Doctorum ſcriptis copioſam materiam aggregare poterit; ita, quòd circa primum articulũ, conſiderare poterit omnem materiam primi libri Sententiarum. Quæ eſt vel de Diuinæ eſſentiæ Vnitate, vel de Diuinarum perſonarum Trinitate. Et circa ſingula eſt materia multa. Circa enim Diuinę eſſentię vnitatem poſſunt conſiderari iſta.

Eſt Deus,	*eſt vnus,*	*quid,*
Primo quòd Deus eſt.	Secundo, quòd vnus eſt.	Tertio quid noĩe deſcriptione.
qualis,	*agitque,*	*vbi,*
Quarto qualis in ꝓprietatibus.	Quinto de actib, & operationib.	Sexto de loco manſionis.
mores.		
Septimo de Diuinis moribus.		

Circa autem perſonarum Trinitatem. In genere conſideranda ſunt iſta.

Trinus,	*circunſtans,*	*proprium.*
Quod eſt trinus in perſonis, & ꝙ eſt Trinitas multiplex.	De circunſtantijs, ideſt emanatione, relatione, notione.	De perſonarũ proprijs.
propriata,	*bonum,*	*&c.*
De ſingulorũ appropriatione.	De effectu bonitatis, & bñficijs.	De expreſſione Trinitatis.

Complectitur fermè in his verſibus omnis materia de contemplatione Deitatis. Ita etiam circa, ſecũdum articulum, de rerum creatione, occurrit materia multa nimis: vt

Quis creet,	*vndeque,*	*cur,*
Primo auctor creationis qui eſt ſolus Deus.	Materia de nihilo.	Cauſa bonitas.
quando,	*vel quomodo,*	*quanta.*
Tempus in principio.	Modus in verbo.	Ipſum opus tam multum, magnũ, bonum.

Et ita etiam de ſingulis creatis in ſpecie, de Angelis, homine &c. vt longum eſſet annotare. Similiter, & circa ſingulos articulos, offertur materia abundans. Ita quòd ſuper aliquibus integra Roſaria collecta ſunt de conſiderabilibus; Imò aliquando duo, vel tria. Hæc pro tanto annotauimus: vt vel occaſionem adminiſtremus ſtudioſis, colligẽdi huiuſmodi meditabilia. Beatus enim vir *Pſ.* 126 qui impleuerit pharetram ſuam ex ipſis, non confundetur cum loquetur inimicis ſuis in porta.

Feria

Digitized by Google

		Textus cum figura.	Conſideratio.	Prophetia.	Obſecratio.
Ad Matutin.	Heb. 1.	*Eſt genitus, ſplendor* In primis æterna Chriſti generatio comparatur proceſſui ſplendoris, in ſcripturis de luce qui illi eſt coæuus. vnde ad Hebræ. Qui cum ſit ſplendor gloriæ.	*q; Dei* Circa hunc articulum ſe offert omnis materia de Vnitate, & Trinitate Dei quæ eſt latiſſima in primo Sententiarū libro.	*genui* De hac æterna Filij generatione dicit Propheta Dauid. Filius meus es tu. ego hodie genui te.	*peto credam.* O per hanc æternam generationem tuam. da vt omnia credenda firmiter credam, & piè, & credendo filius Dei fiam. Pſal. 2.
Ad laudes.	Ier. 18. Rom. 9. Eſa. 45.	*Ecce creat, plaſtes* Chriſtus omnium creator, plaſtes, & gubernator, comparatur in ſcripturis figulo: vt patet Hiere. Et ad Rom. Eſa. quoque. Nunquid dicet lutum figulo quid me feciſti?	*tria cerne* Hic conſideranda triplex operatio conditoris; ſcilicet creationis, diſpoſitionis, & gubernationis, in quibus relucent tria appropriata Trinitatis.	*creans* De hac creatione ꝓpheta Dauid. Qui creauit cęlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt.	*recrees me.* O qui omnia, & inter omnia me tā potenter, ſapiēter, clementer creaſti ꝑ naturam, iam nunc me recrea per gratiam. Pſ. 145.
Ad primas.	Gen. 1.	*Eiecit tenebras* Prothoplaſtrorum propter præuaricationem Diuini mandati, de Paradiſo eiectio Præfigurata fuit in lucis a tenebris diuiſione.	*iuſtus* Hic conſideranda eſt Diuina iuſtitia, quam ęqua pro culpa retribuat pręmia: dignaq; tormenta.	*non commanet,* De hac eiectione Dauid. Non habitabit in medio dom⁹ meę qui fecit ſuperbiam. itē nō veniat mihi pes ſuperbiæ ibi ceciderunt qui operant̄ iniquitatē.	*haud me.* O æquiſſimè meritorū retributor nō me proijcias à facie tua pro multitudine peccatorū meorum, ſed miſerere ꝑ multitudine miſerationum tuarū. Pſ. 100. Pſ. 35.
Ad Tertias.	3. Reg. 10.	*Optatus Salomon* Chriſti a Sanctis Patribus exoptatio, atque feruētiſſimum deſiderium, præfigurabat̄ in Salomone cuius vultum deſiderabāt omnes Reges terræ, audire quoque ſapientiam eius.	*cur* Hic conſiderandæ cauſæ tantorum deſideriorū, modi quoque, & deſiderantium Patrū longanimitas.	*cunctis* De hac optatione Propheta. Ecce veniet deſideratus cū ctis gentibus Item. Et ipſe erit expectatio gentium.	*da cupiam te.* O deſiderium collium æternorum, ò rex gentium, & deſideratus eorum da mihi te ſp concupiſcere, & nunq̄ i tuo amore lāgueſcere. Aggæi 2. Gen. 49.
Ad Sextas.	Gen. 18 Iud. 6. Gen. 2.	*Concipit ecce Sara* Conceptio Domini Ieſu præfigurata fuit in mirabili conceptione Iſaac a Sara. In vellere Gedeonis in homine locato in Paradiſo.	*dignatio* Conſideratio q̄ta fuit dignatio Dei, quòd naturam noſtram, & limum aſſumpſit.	*virgo:* Eſa. Ecce virgo cōcipiet in vtero. Itē Hiere. Fœmina circundabit virum.	*feram te.* Dn̄e Ieſu Chriſte pp dignatiſſimā iſtam conceptionē, fac ferā te ſemper deſiderio ꝓfectus. Eſa. 7. Ier. 31.
Ad Nonas.	Exo. 3. 1. Reg. 18.	*Natus rex mutat* Natiuitas Domini Ieſu, præfigurata fuit per regem Iſrael. Lux venit in mūdum Rubus non comburitur, Samuel venit in ciuitatem, qui mutauit habitum.	*Frater* Conſidera q̄ creator noſter, qui conditione verè Pater noſter eſt. factus, eſt frater noſter: vt cohæredes faceret.	*puer hic* Eſa. Puer natus eſt nobis, & filius dat⁹ eſt nobis. Baruch. Poſt hæc in terris viſus eſt.	*generem te.* O antiquæ dierū propter iſtam Natiuitatem tuā humillimam, da bonis operib. te generem. Eſa. 9. Baruch. 4.
Ad Veſper.	Gen. 21	*Scinditur en Abraham* Circuncisio Ieſu pręfigurata fuit in Abraham, & Yſaac, cui, & nomen rūc impoſitum eſt. Ipſe enim eſt verus Pater multarum gentium, & mundi riſus.	*caſtus* O quam caſtus es Domine Ieſu, qui dum nihil purgabile habebas, circuncidi volebas, & peccator videri.	*ſponſus* Exodi. Spōſus ſanguinum tu mihi es. Item maſculus cui⁹ præputij caro circūciſa non fuerit &c.	*mea ſcinde.* O Ieſu propter circuncisionem tuā acerbiſſimam, omnia quæ tibi in me diſplicent, reſcinde à me. Exo. 4. & 12.
Ad Complet.	3. Reg. 10. Gen. 42 1. Para. 11.	*Stella magos, Salomon.* Magi quærūt puerum, quemadmodū Regina Sabba, & Reges terræ concurrebant ad Salomonem, ad Ioſeph: vt emerent pabulum, & tres fortes tulerunt aquam de ciſterna Bethleem.	*Stella eſt* Conſidera multiplicem ſtellam; ſcilicet materialem, fidei rationis, & Ieſum ſtellam matutinam.	*Reges* Pſal. Reges tharſis, & inſulæ. Et adorabunt eum omnes reges, omnes gētes quaſcunque feciſti. Omnes de Sabba.	*mea cuncta.* O Rex cunctorum, da mihi cuncta mea tibi offerre; res ſcilicet corpus, & animam. Pſ. 71. Pſ. 85.

Tex-

Digitized by Google

	Textus cum figura.	Conſideratio.	Prophetia.	Obſecratio.
Ad Matutin. 1. Reg. 7 Exo. 13	*Offertur Samuel* Offertur Ieſus in tẽplo à Matre Maria: vt Samuel ab Anna. Similiter in huius typum omnis primogenitus in lege. Ecce in Natiuitate homo, in circunciſione peccator, hic ſeruus videri voluit, & redimi.	*hic, & hoſtia* Chriſtus eſt hoſtia iugiter pro peccatis offerẽda, ipſe victima, primitiæ, decimæ pacifica, ſacrificium, holocauſtum, incenſum.	*peruenit* Malach. Et ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum, dominator quem vos quæritis, & Angelus teſtamẽti quem vos vultis.	*ornent* O templi cordis inhabitator, da cordis mei templũ ornem: quo dignè inhabites. Mal. 3.
Ad Laudes. Gen. 12 Pſ. 104	*Aegypto, Patres* Dominus Ieſus ingreſſus eſt Ægyptum: quemadmodũ olim patres noſtri Abraham Iſaac, & Iacob, iſtos ſequutus multiplicatione nimia.	*peregrinus* Conſidera quia ipſe cuius eſt terra, & plenitudo eius, factus eſt peregrinus, & quaſi vir vagus ſuper terram.	*nube* Eſa. Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptũ, & cõmouebũtur ſimulachra Ægypti.	*tenebras.* O ſol iuſtitię per deſcenſum tuum in Ægyptum, illumina mentis meæ tenebras. Eſa. 9.
Ad Primas. Cant. 3. Mat. 13	*Perdidit hunc ſponſa* Ieſus à Matre quæritur in templo: quemadmodum ſponſa dilectum in Canticis, per vicos, & plateas legitur quęſiſſe, & poſt paululum inueniſſe. O qualis dolor Matris tam dilectum Filium, quærentis.	*theſaurus* Ipſe theſaurus abſconditus, quem q inuenit homo abſcondit. Ipſe Margarita precioſa.	*& erudit* Prouerb. Ego ſapiẽtia habito in cõſilijs, & eruditis interſum cogitationibus.	*adſit.* O theſauræ deſiderabilis, adſis mihi quærenti te, deſiderabili tua præſentia. Prou. 8
Ad Tertias. Gen. 25 Sap. 9.	*Commanet, vt Iacob* Ieſus dilectiſſimæ Matri ſuæ ſubiectus, & Sancto Ioſeph, cum illis vſq; ad annos triginta ſimplex: vt Iacob domi manens publicum fugitabat: vt ſimile doceret nos.	*ſocius* Ipſe ſocius noſter, emiſſus de ſede magnitudinis Dei: vt nobiſcum ſit, & nobiſcum laboret.	*cum virgine* Eſa. Habitabit iuuenis cum virgine. item Pſalm. Similis factus ſum pellicano ſolitudinis.	*amem ſic.* O indiuidue comes ſolitariorum, amem ſemper mecum ſolitariè conſiſtere. Eſa 62. Pſ. 101
Ad Sextas. 1. Cor. 10. 2. Reg. 18. Iob 14.	*Lotio* *nube mari* Ieſus baptizatus eſt in Iordane: quemadmodum omnes filij Iſrael in Moyſe baptizati ſunt in nube, & Mari, & per Iordanem tranſierunt. Item ſicut Heliſęus fudit aquam ſuper manus Heliæ &c.	*mundus* Ipſe ſolus mundus, nullam habens peccati maculam, potens facere mundum de immundo conceptum ſemine.	*diſrumpit* Eſa. Aperiam in montibus flumina, in medijs cãpis fontes diſrumpam.	*vt albes.* O cunctorum candidator terras mentis meæ ſordes ſuper niuem dealbes. Eſa 50.
Ad Nonas. Exo 24 3. Reg. 19 Dan. 1. Exo. 33	*Abſtinet Helyas* Ieiunium Chriſti quadraginta dierum, & totidem noctiũ præfiguratur in ieiunio Moyſi, & Heliæ, & Danielis. Ieſus publicum fugitans Moyſes cum Domino colloquia miſcens. Per hoc amicus intimus ſponſi Ioannes claruit.	*placans* Ieſus iram Paternam, quam ex guſtu ligni vetiti incidimus, per ſuum ieiunium placauit.	*animam* Pſalm. Et operui in ieiunio animam meam. Baruch. Anima eſurieus dat gloriam Deo.	*gula deſit.* O placator offenſę paternę propter tuam eſuriem petimus, vt gula nunquam nobis dominetur. Pſ. 68. Baruch 2.
Ad Veſperas. Gen 22. Thob. 12 Dan. 1.	*Tentat Euam* Ieſus tentatur, & vincit; ſed Eua tentatur, & vincitur. Abraham in tentatione inuentus eſt fidelis. Thobias in tentatione probatus eſt. Daniel cum tribus pueris decem diebus.	*vincit ſapiens* Conſidera, quòd ipſe verè eſt ſapientia Patris, quæ vincit malitiam tã crebro, & tam potenter.	*circundo* Pſal. Scuto circundabit te veritas eius ſapientiæ. Tentemus q̃ vẽtura ſũt illi, & ſciemus quæ erũt nouiſſima illiꝰ.	*reſiſtam.* O triũphator ſerpentis antiqui, da ſemper reſiſtã calidiſſimis diaboli tẽtationibus. Pſ. 90. Sap. 2.
Ad Completor. Gen 34 Nu. 33 Io. 6. 4. Reg. 25. 3 Reg. 10. 3. Reg. 18. Exo. 15 3. Reg.	*Ecce vocat* *his ſex* Duodecim Apoſtoli vocati à Domino Ieſu præfigurati ſunt in duodecim Patriarchis 12. fontibus 12. horis 12. menſibus 12. Leonibus Salomonis 12. lapidibus 12. exploratoribus, duodecim principibus, duodecim bobus.	*vita hic eſt* Conſidera, quàm ſecurè eſt huic vocanti obedire, quia ipſe via non errans exemplum cunctorum.	*vocito* Eſa. Mandaui ſanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.	*reuoces me.* O via errantium reuoca me errantẽ ad te: vt te ſequi poſſim Dominum meum quocunque ieris. Eſa. 13. Apoc. 14.

Digitized by Google

Textus cum figura.	Conſideratio.	Prophetia.	Obſecratio.
Ad Matutin. (3. & 4. Reg. Exod. Leuit. Deuter.) *Mira propheta facit* Miracula quæ Chriſtus fecit, præfigurata fuerunt in prophetis veteris teſtamenti, qui ſæpius mirifica egerunt: ut patet de Helya, Helizeo, Moyſe; ſed Chriſt⁹ ſuperauit omnes virtute, multitudine, & poteſtate.	*quantus* Intuemini quantus eſt hic cui obediunt elementa, qa mortui reſurgunt, claudi &c. Et confitemini, qa ſurrexit Propheta magnus.	*ſcitote,* Pſ. Et ſcitote quoniã mirificauit Dominus Sanctũ ſuũ. Item in noua ſigna immuta mirabilia.	*memor ſim.* O mirabilis cunctis operib. Deus, da mihi tuorum mirabiliũ vtiliter cõmemorari. (Pſal. 4.)
Ad laudes. (Pſ. 118 Heb. 4.) *Pernoctans Dauid* Ieſus ſæpe in orationibus pernoctabat quemadmodum Dauid media nocte ſurrexit ad confitendum Domino. Item quemadmodum Moyſes, Helyas Heliſæus, Ezechiel &c.	*mediator* Ipſe mediator Dei, & hominum potens &c. Accedamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius.	*nox mea* Pſ. Et nox illuminatio mea in delitijs. De⁹ Deus me⁹, ad te de. Vigilaui, & factus ſum, ſicut paſſer.	*in horis.* O obſecrator ardentiſſimè, da in horis canonicis ſp per attentè, & deuotè pſallam. (Pſ. 118 Pſ. 62. Pſ. 101)
Ad primas. (Mat. 5. Neem. 8. Pſ. 118 Deut. 32.) *Hic docet eſt Eſdras* Poſt hæc per vicos, & caſtella doctor veritatis Ieſus doctrinam ſuam ſparſit, in cuius olim figura magnus ille Eſdras ſcriba docebat populum. Dauid iniquos docebat Moyſes cœlum, & terram prouocauit.	*verus* Ipſe doctor veritatis; imò ipſe veritas, à paupertate inchoans ſermonẽ.	*doceo* Eſa. Ego Dominus docens te vtilia. Docebit nos vias ſuas.	*fugio ad te.* O veritatis doctor, ad te cõfugio, doce me facere voluntatem tuam quia Deus meus es tu. (Eſa. 43. Eſa. 2. Pſ. 142)
(Exo. 34 Sap. 7.) *Monte thabor, Moyſes* In transfiguratione Domini facies eius reſplenduit, vt Sol: ſicut olim facies Moyſi ex colloquio Dei cornuta apparuit.	*ſplendor* Conſidera hic, quia ipſe eſt ſplendor gloriæ Paternæ, & candor lucis æternæ.	*cernent,* Eſa. Regem in decore ſuo videbunt. Erit germen Domini in magnificentia, & gloria.	*videam te.* O ſplendor lucis æternæ propter iſtã trãsfigurationem, fac vt internis te videam oculis. (Eſa. 33. Eſa. 4.)
Ad Tertias. (2. Reg. 16.) *Blaſphemant, Semei* Blaſphemias quas ſuſtinuit Ieſus patientiſſimè à Iudæis dicentibus, quia dæmonium habes vorator, & potator vini, &c. præfigurabat Semei clamans ad Dauid egredere vir ſanguinum, & vir Belial.	*laus* Heu quàm graue ei erat andire, dæmonium habes, qui ſemper in cœlis audit, Sãctus ſãctus ſanctus.	*ſanctum,* Eſa. Dereliquerunt Dominum blaſphemauerunt Sanctum Iſrael. & Eloquium Sãcti Iſrael blaſphemauerunt.	*te benedicam* O omni laude digniſſimè da ꝓ tuis opprobrijs ſemper te benedicã in æternum, & vltra. (Eſa. 1. Eſa. 5.)
Ad Sextas. *Ad Nonas.* (Io 6. 2. Reg. 3. 2. Reg. 18. 2. Reg. 16.) *Flet Dauid* Fleuit Ieſus defunctum Lazarum, vt Dauid Abner, & Abſalon, fleuit ſuper ciuitatem, vt Dauid Sycelech vrbem incenſam fleuit, & in cruce in mõte Caluariæ: vt Dauid aſcendens cliuum oliuarum.	*obiectum* Amaritudinem fletus Ieſu indicat obiectum magnitudinis peccati, & triſtitiæ Maternæ.	*facieſq; tumet* Iob facies mea intumuit a fletu. Defecerunt oculi mei præ lachrymis.	*reſleam te* Domine Ieſu Chriſte propter tuas crebras lachrymas, fac defleam amarè peccata mea. (Iob 16.)
Ad Veſper. (1. Reg. 18. 4. Reg. 2.) *Clamat oſanna, chorus* Clamor puerorum dicentium, ò ſanna benedictus &c. præfiguratus eſt in mulieribus choros ducentibus, & dicẽtibus percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. Et Chriſtus excipitur cum Pſalmis, vt quondam Heliſæus.	*ſalus hic* Ipſi ſemper acclamabimus oſanna, quia in eo tota ſpes noſtra, & ſalus vera conſiſtit.	*tibi Rex,* Zachar. Dicite filiæ Syõ, ecce Rex tuus venit tibi mãſuetus, ſedens ſuper aſinam.	*pia ſternam* O ſalutifer Chriſte, fac tibi virtutũ flores ſubſternam, & oſanna corde, & ore decantem. (Zach. 9.)
Ad Complet. (Matth. 26. Gen 37) *Venditur ecce Ioſeph* Ieſus à proprio diſcipulo venditus, Ioſeph à fratribus in ſalutem eorum. O quis dignè trutinabit Ieſu dulciſſimi patiẽtiam, & Iudæ obſtinatiſſimi ingratitudinem.	*Dominus* Obſtupeſce mente, hæreat animus admiratione, quia Rex regum, cui nulla condigna eſt æſtimatio, venditur ꝓ vili pretio.	*pretium* Zachar. Appenderunt mercedem meam triginta argenteis.	*tibi nulla* O pretium inappretiabile nulla vnquã tibi tranſitoria pręponam. (Zach. 11)

Tex-

Digitized by Google

Textus cum figura.	Conſideratio.	Prophetia.	Obſecratio.
Ad matutin. Gen. 24 Gen 18 — *Hos lauat ecce Laban* Dominus Ieſus non dedignatus eſt lauare pedes diſcipulorũ quemadmodũ Laban pedes camelorum ſerui Abraham. Sicut Loth pedes Angelorũ.	*humilis* Conſidera quomodo qui ſedet ſuper Cherubin, humillimè proſternitur ante pedes piſcatorum.	*dat aquam,* Ezech. Cum ſanctificatus fuero in vobis effundam ſuper vos aquam mũdam, & mundabimini.	*peto mundes.* O lotor pedum humillime propter iſtam lotionem fiat cor meum immaculatum in iuſtificationibus tuis. Ezech. 36.
Ad laudes. Exo. 16. Exo. 12 Gen. 14 3. Reg. 16. — *Eſca hæc* *Manna,* Accepit Ieſus panem &c. Accipite, & manducate hoc eſt corpus meum. Cuius figura fuit Manna datum filijs Iſrael. In agno, in Melchiſedech qui obtulit panem, & vinum, in pane Heliæ.	*Sacerdos.* Ipſe ſacerdos in æternum ſecũdum ordinem Melchiſedech panem, & vinum obtulit, ipſe ſemper aſſiſtẽs vultui Patris.	*eſcam dat* Pſal. Memoriam fecit mirabiliũ ſuorum. Oculi omniũ in te ſperant Domine, & panem angelorum mãducauit.	*mihi panem,* O panis vitæ fac vt per te panem viuificũ impinguer ſemper, & ſatier. Pſ. 110 Pſ. 144 Pſ. 77.
Ad primas. Gen 49 Eccli 1. — *Sermo* *Iacob* Sermo Domini quem in cęna fecit in vitæ termino præfiguratus fuit in Iacob; qui moriturus filijs benedixit, futura prædixit.	*verbum* Ipſe verbum Paternum quo ſe, & cũcta dicit, format reformat, fons ſapientiæ verbum in excelſis.	*liquor adſum* Eſa. Propter hoc ſciet populus meus nomine meum in die illa, quia ego ipſe qui loquebar ecce adſum.	*corde memor ſim.* O verbum æternum fac quæſo me verborum tuorum ſemper memorem, & opere executorem. Eſa 52
Ad tertias. 2. Machab. 3 Gen. 32 3. Reg. 19. 3. Reg. 18. — *Sudat* *Onias* Factus eſt ſudor Domini Ieſu, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã. Sic Onias in agone conſtituitur. Sic Iacob Eſau timuit, Helyas, Iezabel. Iacob cum Angelo, Helyas in montem carmeli.	*fortis* Heu quale fuit bellũ vbi ipſe qui eſt fortitudo Pris, ſanguinem ſudauit præ timore paſſionis.	*cernite* Tren. O vos omnes qui trãſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus.	*& Angelus aſtet.* O magni conſilij Angele Ieſu, fac vt Angelus conſolator ſemper mihi aſſiſtat. Tren. 1
Ad ſextas. 2. Reg. 20. 2. Reg. 3. 1. Reg. 31. — *Oſcula dat Ioab* Chriſtus à Iuda ſub ſigno pacis proditur: quemadmodum Ioab mentum Amaſæ tenens ferrum in viſcera ſtrinxit. Item ſicut Abner dolo à Ioab occiditur, Saul certus de morte occurrit Philiſtijm.	*ipſe pius* En quanta benignitas Domini, pditorem oſculãtis, tam dulciter alloquitur, & adhuc in malitia perſeuerat.	*homo pacis* Pſal. Homo pacis meæ in quo ſperabam, magnificauit ſuper me ſupplantationem. Tu vero homo vnanimis dux meus.	*vt oris.* O pie Ieſu propter iſtam doloſam oſculationem, oſculare me oſculo oris tui. Pſ. 40. Pſ. 54.
Ad nonas. 1. Reg. 4 Iud. 16. — *Captus vt archa* Captiuitas Ieſu præfigurata fuit in captione Archæ à philiſtijm; vbi Hely præ dolore expirauit. Quis ergo non dolebit de captione Domini ſui. Item vinctus eſt Dñs Ieſus, vt olim Samſon.	*immenſus* Immenſus, & interminabilis, quem cœli cœlorum capere non poſſunt capitur, & ligatur.	*ſpiritus,* Tren. ſpiritus oris nri Chriſtus Dominus capt° eſt in iniquitatibus noſtris. Ezech. Fili hoĩs data ſunt ſup te vincula, & ligabunt te in eis &c.	*haud Sathane ſim.* O diſruptor vinculorum peccati: cuſtodi me vt pupillã oculi ne fiam ſathane captiuus. Tren. 4 Ezech. 4.
Ad veſperas. Iud. 16 3. Reg. 22. Eſa. 6. — *Ludicra Samſoni* Poſt hæc multis contumelijs Ieſus afficitur, in domo Annæ, & Cayphæ cõſpuit, velatur, palmis cęditur. Sic olim conuenerunt, vt viderent ludentem Samſon, velatur Dominus, vt ſancta ſanctorum in templo, percutitur, vt Michæas.	*Sanctus obedit* Ipſi enim omnes angeli clamant Sanctus ſanctus ſanct°, qui nunc ludibria, & conuitia patitur.	*decor haud* Eſa. Vidimus eũ & non erat ei ſpecies neque decor. Eſa. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus.	*mediter te* O tremor Angelorum mediter te ſemper me fędis cogitationibus contaminer. Eſa 53. & 50.
Ad complet. Ier. 18. Dan. 14 — *Ductus vt agnus* Ductus eſt legifer noſter, de iudice ad iudicem: vt agnus ad victimam ducitur ac trahitur, & falſo accuſatur, vt Hieremias, ad mortem petitur, vt Daniel, & quaſi ouis ad occiſionẽ ductus eſt.	*obedit* Attende quanta ſit obedientia Domini Ieſu, qui trahitur, non quo ipſe vult; ſed quo Pater ſuus.	*ouis currunt.* Sicut ouis ad occaſionem ducetur, &c. Prouer. pedes eorũ ad malũ currũt, & feſtinãt vt effundant ſanguinẽ.	*trahe poſt te.* O Ieſu Patri obedientiſſimè, trahe me, quo ſemp obediens curram poſt te. Eſa 53. Prou. 1

Digitized by Google

Textus cum figura.	Conſideratio.	Prophetia.	Obſecratio.
Luc. 23. 1. Reg. 21. **Ad Matutin.** *Herodes ingeth* Herodes vt fatuum Chriſtum alba indutum ſpreuit cũ exercitu ſuo, quẽadmodum olim Achis rex in geth Dauid oblatum dicens. Nunquid deſunt vobis furioſi.	*ſapiens* Obſtupeſce, quòd ipſa Patris ſapiẽtia, propter te ſtultitia eſt reputata, & qui gloria eſt Angelorum, illuſio fit hominum.	*rident,* Pſalm. Omnes videntes me deriſerunt me, locuti ſunt labijs, & mouerunt caput Iob. Deridẽt me iuniores tempore.	*ſimulem me.* O ſapientia Patris propter iſtam tuam deriſionem fac ſapienter ſimulẽ me. Pſ. 21. Iob 30.
Io. 18. 3. Reg. 20. **Ad laudes.** *Latroni Benedab* Poſt hęc latroni comparatur, & pręeligitur quemadmodũ olim Benedab rex ſiriæ vir dignus morte, à rege Iſrael dimiſſus eſt, qui non tanta facinora in populum Iſrael commiſerat.	*inſons* Obſtupeſce, quia qui peccatum fecit, ad mortem petitur, & latro dimittitur.	*reputant* Eſa. Et cum iniquis deputatus eſt. Item filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me.	*cupiam te.* O deſideratiſſime propter tuam repudiationem, cupiam te millies, & tibi nulla præponam. Eſa 53. Eſa 1.
Iob 1. Iudith. 6. **Ad primas.** *Ecce flagellant Iob* Tunc apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellauit. In cuius typum Sathan à facie Domini egreſſus, Iob ſanctum vulnere peſſimo, à plãta pedis vſq; ad verticem percuſſit, Achior ligatur ad arborem.	*fert multa* Conſidera, quia non ſolum magna; ſed & multa patitur, & à planta pedis non eſt in eo ſanitas.	*tulere,* Cant. Tulerunt pallium meum percuſſerunt me. Pſal. Ego autem in flagella paratus. Flagellatus ſum tota die.	*ſeces me.* Domine Ieſu Chriſte propter iſtam flagellationẽ, hic vre, hic me ſeca, vt in æternum parcas. Cant. Pſ. 37. Pſ. 72.
Gen. 2. Gen. 3. Pſ. 8. **Ad Tertias.** *Sexto aries* Plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius. in cuius figurã aries immolandus inter vepres cornibus hęret, Et vero Adæ terra ſua ſpinas, & tribulos gignit.	*qui gloria* Conſidera, quòd qui gloria eſt, & corona Sanctorũ omnium, gloria, & honore coronans eos in cœlis, ſpinis coronatur in terris.	*mater* Cant. Egredimini filiæ Hieruſalem & videte regem Salomonẽ in diademate quo coronauit eum mater ſua.	*condoleam nunc.* O gloria Sanctorum per tuam coronationem, fac tibi ex animo condoleam. Cant. 3.
4. Reg. 2. 2. Reg. 10. **Ad Sextas.** *Heu colitur caluus* Et genuflexo ante eum dicebant. Aue rex Iudæorum. Sicut pueri videntes Heliſeum clamauerunt aſcende calue, aſcende calue. Sic Amon dehoneſtauit nuncios Dauid.	*Deus* Attende, quòd ille qui verè eſt Deus, cui ſoli competit latria, deriſoriè adoratur.	*illuſere* Abdiæ. Omnes viri fęderis tui illuſerunt tibi Eſa. Populus iſtę labijs me honorat.	*& adorem.* O adorande Ieſu per tuam illuſionẽ, da te corde corpore adorem. Abd. 1. Eſa 29.
Ier. 26. **Ad Nonas.** *Præſentant Hieremi* Deinde populo educitur, & exijt Ieſus portans ſpineam coronam, & purpureum veſtimentum, & clamabãt crucifige, ſicut olim clamabant de Hieremia. Iudicium mortis eſt viro huic.	*multi* O quantum augmentauit eius dolorem, aſpectus tam innumerabiliũ hominum in Paſcha.	*grauis eſt,* Sapientię. Grauis eſt nobis etiam ad videndum. Iob. Aduerſum me terra mea clamat.	*fugiam nunc.* Domine Ieſu Chriſte propter tuam ab omnibus deſpectionem da gloriam humanam deteſter. Sap. 2. Iob 31.
3. Reg. 21. 1. Reg. 8 **Ad Veſperas.** *Damnatur Naboth* Et Pylatus adiudicauit fieri petitionem eorum. Sicut Iezabel mandauit Naboth interfici iudicio iniuſto. Item filij Samuel peruerterunt iudicium.	*iuſtus* Ipſe iuſtus ante Deum, & homines, qui nunquam peccauit iuſtiſſimè condemnatur.	*turpi nece* Sapien. Morte turpiſſima condemnemus eũ: Cum ſis iuſtus iuſte oĩa diſponis, ipſum quoque qui non debuit puniri condemnas.	*damnem.* O iudex iuſtiſſimè propter tuam iniuſtam condemnationem, damnem ego peccata mea. Sap. 2. & 12.
Gen 22. 3. Reg. 17. 2. Reg. 23. **Ad Complet.** *Sub cruce fert Yſaac* Et baiulans ſibi crucem exiuit in eũ qui dicitur Caluariæ locum, quemadmodum Iſaac portauit ligna, patrem in montem ſequens immolandus. Item figura eſt quando mulier duo collegit ligna.	*tener eſt* O quãtum opprobrium, ò quanta pęna, qa hic eſt quaſi tenerrim⁹ ligni vermiculus.	*humerum,* Eſa. Factus eſt principatus eius ſuper humerum eius Iob. Pondus Domini ferre nõ potui humero meo portaui illud.	*tolerem ſic.* O noſtrorum peccatorũ ſarcina grauate Domine Ieſu, fac crucem religionis tolerare libẽter. Eſa 9. Iob 31.

Tex-

Digitized by Google

	Textus cum figura.	Consideratio.	Prophetia.	Obſecratio.	
Ad matutin. 2. Reg. 6. Gen. 9. Gen 37 2. Reg. 20.	*Nudatur Dauid,* Ieſus veſtibus ſuis exuitur crucifigendus; ſic denudatur Dauid ante archam Noe à filijs Ioſeph tunica talari. Amaſa aſperſus ſanguine iacet ĩ via.	*verecundus* Quanta eſt verecundia verecũdi iuuenis; dum quaſi vnus de ſcurris nudatur.	*ſors* Pſalm. Diuiſerũt ſibi veſtiméta mea, & ſuper veſtẽ meã miſerunt ſortem.	*timeam te.* O verecundiſſimè Domine Ieſu, propter tuam denudationem, timeam coram te nudus apparere.	Pſ. 21.
Ad laudes. Pſ. 104 Gen. 28	*Fixus, & iſte Ioſeph* Deinde cruci affigitur. Sic humiliauerunt in compedibus pedes Ioſeph ferrum pertranſijt animam eius. Obſtetrix ligauit coccinum in manu Phares.	*mea ſpes* Ipſe certiſſima ſpes noſtra, ad nobiſcum manẽdum totus confixus.	*fodere* Pſalm. Foderunt manus meas, & pedes meos dinumerauerunt omnia oſſa mea. Cornua in manibus eius.	*timore.* O refugium cunctorum confige me timore tuo, quo tecum perſeuerem.	Pſ 21. Abac 3
Ad primas. Nu. 21 Nu. 13	*Exaltant ſerpens* Hinc in aera cum cruce leuatur omnibus aſpiciendus, omnia ad ſe tracturus: quemadmodũ olim ſerpens æneus fuit erectus, ſerpentum morſibus venenatos ſanaturus. Botrus portatur in phalanga.	*lapis eſt* Ipſe lapis angularis coniungẽs terrena cum cęleſtib.	*pendens* Deuterono. Erit vita tua qua ſi pendens ante te.	*cor ad alta.* O eleuatum ſignũ montis caluarię, eleua ſurſum cor meũ ad te.	Deuter. 28.
Ad tertias. 3. Reg. 2. Thob 4.	*Septiloquus Dauid* Chriſtus ex mundo egreſſurus teſtamentum condidit 7. memorialia verba reliquit; quemadmodũ Dauid moriturus, vocans Salomonem verba nouiſſima dixit, & de omnibus ordinauit. commẽdat Thobias, Thobię matrem.	*numerum* Cõſidera profundum verborum, & numeri ſeptenarij myſterium.	*de nube* Pſalm. In columna nubis loquebatur ad illos. Iob. Loquar in amaritudine animæ meæ.	*grauis ſim.* O cenſor verborum, da vt tui exemplo, verbis meis ſemper grauis ſim.	Pſ. 98. Iob 10.
Ad ſextas. Iud. 15. 2. Reg. 23.	*Heu ſitit hinc, Samſonq;* Dominus Ieſus præ magnitudine paſſionis ſitiẽs, aceto, & felle potatur; ſed Samſon de mandibula aſini potatur, Dauid ſitiens cupiuit aquam de ciſterna, quæ erat in Bethleem.	*ſeuerus* Cõſidera, quàm ſeueriſſimus ſibi, in opere ſalutis noſtrę fuit.	*fel* Pſalm. Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto.	*ſacra guſtem.* O dulcor cordiũ propter fellitã tuã potationem, da ſæpe guſtẽ, quàm ſuauis es Domine.	Pſ. 21. Pſ. 33.
Ad nonas. 2. Reg. 3.	*Mors nece Abel* Mortem Domini Ieſu præfigurauerunt magni principes veteris teſtamenti: vt Abel Hieremyas, Eſayas, Eleazar, & Machabæi. Nunc ergo ignoratis, ꝙ princeps magnus cecidit in Iſrael?	*primus æuus* Obſtupeſcite, quòd prim⁹, & principium omnium, & æternitas moritur.	*tradit* Eſa. Tradidit in mortem animã ſuã Pſalm. Et in puluerem mortis deduxiſti me.	*moriar nunc.* O mortis amarę destructor propter mortem tuam amariſſimã mundo moriar.	Eſa. 53. Pſ. 21.
Ad veſperas. Gen. 2. Gen. 6. 1. Reg. 19.	*De latere Eua* Ex latere Chriſti dormientis fons omnium Sacramẽtorum effluxit, & Eccleſia formata eſt: ſicut ex latere Adæ dormientis Eua. item in archa Noe facta eſt feneſtra. Saul caſſo vulnere in parietem lanceam fixit.	*adamans* Cõſidera, quàm forti amore te amat, fortior morte dilectio eius.	*cernent me* Pſal. Super dolorẽ vulnerũ meorum addiderunt. Zach. Et aſpicient ad me quem confixerunt.	*vulnera corde.* Domine Ieſu ꝓpter vulnus lateris tui, fac amoris vulnera in corde portem.	Pſ. 21. Zach. 12.
Ad Complet. 2. Reg. 3. Iona 3.	*Hinc tumulant Abner,* Cum magno luctu ſepultus eſt Dominus: quemadmodum olim Dauid cum fletu ſepeliuit principem militiæ Abner. Ionas fuit tribus diebus, & tribus noctibus in ventre cęti.	*pauper* Ecce quam pauperem ingreſſum, ꝓgreſſum, & egreſſum habuit, quia in alieno ſepulchro &cęt.	*tumulus,* Eſa. Et erit ſepulchrum eius glorioſum. Pſal. Subſtantia mea in inferioribus terræ.	*ſepeli me.* Dñe Ieſu Chriſte propter tuam ſepulturã, ſepeli me tecũ, vt neſciri gaudeam.	Eſa. 11. Pſ. 138

Digitized by Google

Hora	Loc.	Textus cum figura.	Conſideratio.	Prophetia.	Obſecratio.	Loc.
Ad Matutin.	Iudic. 16. Gen 14 Dan. 14 Apoc. 5	*Eduxit Samſon* Dominus Ieſus ſuos à lymbo liberauit, cuius figura fuit in Samſone, qui portas gazæ tulit. Abraham reduxit Loth. Daniel draconem interfecit.	*redimenſq;* Ipſe eſt qui redemit nos Deo in ſanguine ſuo, ex omni tribu, & lingua.	*lacu* Zachar. Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu.	*ſimul educ.* O redemptor animarum fidelium, educ animas omnium fideliũ de pœnis purgatorij.	Zach. 9.
Ad laudes.	Gen. 41	*Eſt viſus Ioſeph* Apparitiones Ieſu poſt reſurrectionem præfiguratæ fuerunt in Ioſeph de carcere educto, qui à fratribus ſuis viſus agnitus, & adoratus eſt ſaluator mundi dictus.	*varia hic* Varia hic occurrit conſideratio; ſcilicet quibus, quando, quomodo, quotiens apparuit.	*mane* Pſal. Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.	*videam te.* O mærentiũ conſolator, da nũc deſiderare, & in futurum vultum tuum in iubilo videre.	Pſ. 29.
Ad primas.	Nu. 11 Gen 42	*Inſufflando Senes* Spiritusſancti in terris largitio, præfigurata fuit ſenibus repletis ſpiritu Moyſi, qui ſtatim prophetauerunt, nec vltra ceſſauerunt. Et in pecunia ligata in ore ſaccorum fratrum Ioſeph, & benedictione Patrum.	*ſpirat hic* Conſidera quomodo Spiritusſanctus nõ ſolum à Patre, ſed & à Filio ꝓcedit.	*verbo* Pſal. Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.	*peto perfla.* O inflammator hominũ peto perfla hortum meum, auſtro Diuini amoris, pariter, & proximi.	Pſ. 32. Cant. 5.
Ad Tertias.	Ionæ 3. Gen. 9. Exo. 2.	*Surgit, & ecce Ionas* Reſurrectio Domini ꝑfigurata fuit in Iona, qui tribus diebus fuit in ventre ceti. In Noe euigilante, in Moyſe de aqua tranſlato.	*vita eſt* Conſidera, quia ipſe vita eſt, reſurrectio ipſe cauſa reſurrectionis noſtrę.	*ego dormio* Pſalm. Ego dormiui: & ſoporatus ſum, & exurrexi. q̃a Dominus ſuſcepit me. Reſurrexi, & adhuc.	*prima.* O reſurrectio, & vita mea Domine Ieſu, da in primą reſurrectione partem habeam.	Pſal. 2.
Ad Sextas.	4. Reg. 2. Gen. 5. Gen. 8. Leuit. 14.	*Scandit Helyas* Aſcenſio Domini præfigurata fuit, quando Helyas igneo curru raptus eſt in cœlum. Item in Ænoch. In columba ad archam reuerſa, in paſſere, in Iacob.	*qui reparator* Ecce ipſe qui reparauit ruinam angelicam, collocat hominem ad dexteram.	*duxit* Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem. Aſcendit iter pãdens ante eos.	*vt ad te.* O reparator curiæ cœleſtis, da vt ad te veniens ſemper tibi cõgaudeã.	Pſ. 67.
Ad Nonas.	4. Reg. 2. 4. Reg. 4. Exo. 12	*Mittit Eliſeus* Miſſio ſpiritusſancti pręfigurata eſt in Eliſęo petenti duplicem ſpiritũ Helyæ, in oleo quod vbi erant vaſa vacua abundauit, in lege data quinquageſima die in ſenibus.	*donum* Obſtupeſce tam grande donum datum homini, quia ſeipſum, tantus, taliter.	*fundam* Iohel. Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnẽ, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ.	*mihi ſeptem.* O largitor Spiritus præſta mihi ſeptem dona Sancti ſpiritus veraciter poſſidere.	Iohel 2.
Ad Veſper.	Heſt. Gen. 2. Cant. 8.	*Aſſumpta eſt Heſter* Aſſumpta eſt Maria in cęlum, quemadmodum Heſter ducta fuit ad cubiculum Aſſueri pro Iudæis ſupplicatura. Item fons aſcendebat de terra. Sponſa innixa ſuper dilectum ſuum, aſſluẽs delitijs.	*mediatrix* Conſidera quoniam habes Matrẽ: vt confidenter accedas.	*ſurge* Pſalm. Surge Domine in requiem tuam tu, & archa. Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto.	*memor ſis.* O dextriſedia dum ſteteris in conſpectu Dei eſto memor mei.	Pſ. 131 Cant. 8.
Ad Complet.	3. Reg. 3. 2. Reg. 8.	*Iudex vt Salomon* Iudicium extremum præfiguratum eſt in iudicio Salomonis, quod egit inter duas mulieres meretrices. Et in Dauide duos funiculos mittendo.	*ſtrictus* Attende, quàm diſtrictus rediet, q̃ mitis modo trãſijt, inflexibilis; ſcilicet infugibilis, infallibilis.	*Ioſaphat* Iohelis. Conſurgant, & aſcendant gentes in vallem Ioſaphat, quia ibi ſedebo, vt iudicem omnes gẽtes in circuitu.	*peto parcas.* O diſtrictiſſimè iudex parce mihi; dũ ad iudicandum veneris. Domine ne in furore tuo arguas me &c.	Iohel 3. Pſal. 6.

Pro-

Prologus in Beneficiarium.
Titulus XXIII.

Eſa.63 A 52. Miſerationum Domini recordabor, laudem Domini ſuper omnib. quæ reddidit nobis Dominus, & ſuper multitudinem bonorum domus Iſrael. Eſaias. Poſitis iam ſub duobus titulis meditabilibus quibuſdam, de Chriſti vita, & eius paſſione; ponenda ſunt, Iam aliqua meditabilia, circa reliqua beneficia Dei; de quibus vtiliſſimum eſt, & valde neceſſarium meditari. Valde neceſſarium meditari. Vnde merito omnis Religioſus, præmiſſum Eſayanum Eulogium, crebra; imò quotidiana ruminatione ſecum eructare deberet; ſcilicet miſerationũ Domini recordabor &c. Et quotidie, vel vnum ex beneficijs Dei potiorib. ſecus retractare. Et ne longiores ſimus in proloquendo, quàm in proſequendo; ſunt nobis in hoc beneficiario tria potiſſimum, ſicut & circa cętera exercitia aſſignanda: vt ordinatius procedi poſſet.

Varia incitamenta. Excitetur.
Sc3 Scalaria practicamẽta. qbus mẽs Ordinet.
Diſtincta punctuatim. Stabiliat.

Oportet, & prætera circa iſtud exercitium: ſicut & circa reliqua, certum aſſiginare tempus; ne ſcilicet aliquando ea intermittat. Quod tamen, quia quiq; ſuo ſenſu abundant, poterunt ibi quod vacauerit aſſignare.

B *De primo principali; ſcilicet de incitamentis ad gratiarum actionem. Capit. I.*

De incitamentis, & inductiuis ad gratias agendas; licet plurima poſſent poni, ſciendum, ꝙ hæc ſint potiora, ſcilicet.

Eſt iuſtum, placitumq́; opus vtile, nobile, ſuaſum.

Primo inquam eſt iuſtum, & hoc iure naturali. Quiſq; enim beneficiatus iuxta Doctores, obligatus eſt iure naturæ ſuo benefactori, ſecundum proportionem beneficiorum gratus eſſe. Quod ius & gentiles nouerũt, qui dijs ſuis ſummas gratias egerunt: vt patet ex orationibus Tullij, qui ſupplicationes ad omnia puluinaria templorum, cum feſto die conſtituerunt, pro defenſione contra Catilinã. Omnis enim effectus, naturaliter ad ſuam cauſam conuerti debet. Quare, & Deus (teſte Dionyſ. 3. Capitulo de Diuinis nominibus) omnia in ſe conuertit, tãquam omnium cauſa. Semper enim oportet, ꝙ effectus ordinetur ad finem agentis. Et ideo naturalis ordo requirit: vt ille qui ſuſcipit beneficiũ, per gratiarum recompenſationem conuertatur ad benefactorem &c. Iuſtum itaq; eſt (teſte Gregorio) ſemper Deo gratias agere, quia nũquam ceſſat benefacere. Secundo eſt, & placitum Deo; vnde in huius typum iuſſit ſibi offerri omnẽ adipem, qui eſt

Leuit 3 gratitudinis figura. Vnde dicitur Leuit. Oĩs adeps Domini erit iure perpetuo. Hæc etiam gratitudo eſt optimum illud vnguentum: vt Bernard. ait: quo

Mat.6 vngitur caput Chriſti, ideſt Deus. Et ſicut gratitudine hac acceptius nihil Deo; ita e regione (ſi Bernardo creditur) nihil ei æquè diſplicet; præſertim in filijs gratiæ, in hominibus conuerſionis: quemadmodum ingratitudo: vt latè declarat.

Tertio opus eſt, & neceſſarium, vt grati ſimus; ſi multa, & grandia mala euadere velimus, quæ ingratitudo adducit, quæ ſunt iſta.

Aufert, reſtituit, ſiccat, mala plurima perdit.

Primo enim aufert bona conceſſa. Teſte enim Auguſtin. quod Deus dederat gratis, abſtulit ingratis. Vnde & Iudæis Chriſtus, propter ingratitudinem; Matth. 21. ideò inquit auferetur à vobis regnum Dei. Vnde & iuxta leges propter ingratitudinem reuocatur beneficium. §. ſciendum. Inſtit. de dona. &c. Hinc 11. quæſtione 3. Audi. Primi parentes, quia repleti omnibus bonis naturalibus, & ſpiritualibus omnium virtutum, & temporalibus, ingrati fuerunt Deo, Gen. 3. adhærentes aduerſario eius, & mandatũ tranſgredientes, & omnibus virtutibus expoliati ſunt. Ingratus enim extitit ait Auguſt. qui plenus virtutibus Deum omnino nõ timuit, nec gratus fuit; ideò iuxta magiſtrum Henricum de haſſia cecidit. Secũdo ingratitudo quodammodo reducit peccata dimiſſa. Nam ſeruus qui Domino ingratus, conſeruo dimittere noluit in carcere reiectus, vniuerſum Matth. 18. debitum ſoluere cogitur: vt ibi Rabanus ait. Vnde & Auguſt. ait. Si alijs tu non dimiſeris, dimiſſus à me reuocabo te, & quicquid dimiſeram replicabo contra te.

Tertio quia fontem Diuinæ gratiæ, exſiccat, & gratiæ obſtruit vias. Nam iuxta Auguſti. Non eſt dignus dandis, qui eſt ingratus de datis. Et Bernar. Ingratitudo eſt ventus vrens, fontem pietatis exſiccans, fluenta gratiæ, miſericordiæ rorem, & gratiarum ceſſat decurſus; vbi gratitudinis recurſus non fuerit. Nam & vias obſtruitur gratiæ; ita qu'd vbi illa fuerit, gratia acceſſum non habet, locum non inuenit &c. Hinc Sapient. Ingrati ſpes, Sap. 16. tãquam hybernalis glacies tabeſcet, ideſt deficiet. Quarto incurrit quis, & alia plurima mala, & temporalia, & ſpiritualia. Quare Philoſophi cum Deum cognouiſſent dati ſunt in reprobũ ſenſum; Rom. 1. niſi quia ingrati? &c. Ezechias rex Hieruſalem poſt victoriam de Sennacherib, quare ægrotauit vſque 4. Reg. 20. ad mortem; niſi quia teſte Ioſepho dignas gratias non egerit cantando Canticum Domini ſecũdum morem pópuli eius? Ioas Rex Iuda propter ingratitudinem etiam infirmatus, & ſic de alijs. Quare in gratia non proficimus, ſumma (iuxta Bernard.) cauſa eſt ingratitudo noſtra, propter quam verendum eſt, ne & gloria promiſſa fraudemur. Nemo enim donis Dei fiet beatus; qui donanti extiterit, ingratus.

Poſtremo ingratitudo omnia bona, & merita facta, diſſipat, & perdit. Bernard. Ingratitudo eſt inimica animæ, exinanitio meritorum, virtutum diſperſio, perditio beneficiorum. Quiſquis mala hæc euadere, cupit, neceſſarium eſt, vt gratias agat. Sicut enim claudus fruſtra habet pulchras Tibias; ita grauiore peccato omnia dona cum ingratitudine poſſidentur.

Quarto gratiæ ſunt agendæ, quia vtile; ita quòd

vix vtilius illo agatur. Augu. Quid melius, & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus; quam Deo gratias? Hoc nec dici breuius, nec audiri lætius, nec intelligi grandius, nec agi fructuoſius poteſt. Vnde hæc bona ſequuntur.

Aſtat, & infundit, conſeruat, præmia donat.

Primo meretur homo Dei in omnibus aſſiſtentiam, & in tribulationibus: vt patet in Paralipom. De
2. Para. 17. Ioſaphat qui poſt gratias, & laudes decantatas, inuenit hoſtes proſtratos &c. Pſalm. Laudans inuoca
Pſ. 17. bo Dominum, & ab inimicis ſaluus ero.

Secundo liberalitas Dei gratias agentibus, ampliora dona infundit, Prouer. Anima quæ benedicit impinguabitur. Et Eccleſiaſt. Exaltantes eum
Prouer. 11. Eccl. 44. Eccli. 1. repleimini ſpiritu illius. Et Eccleſiaſticus. Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur: vt iterum fluant. Fœlix igitur (ait Bernard.) qui ad ſingula dona gratiæ, redit ad eum, in quo eſt plenitudo omnium gratiarum. Cum enim poſt acceptum donum non ingratos nos exhibemus, locum facimus in nobis gratiæ: vt inde maiora accipere mereamur. Fidelis enim in modico, cenſetur dignus munere ampliori.

Tertio gratitudo datam gratiam conſeruat. Quare enim tepeſcimus proceſſu temporis à feruore conuerſationis? quare amittimus gratiam deuotionis? cur paulatim frigeſcit charitas abundat
Mat. 24. Gal. 6. iniquitas? vt conſummemur in carne, qui ſpiritu cœpimus; niſi quia grati non ſumus? Omnino ergo impedit à profectu (vt ait Bernardus) ingratitudo noſtra; dum quodammodo amiſſum reputat dator, quod ingratus accepit &c. Oportet proinde gratum hominem eſſe, & deuotum, qui percepta gratiæ munera, non tantummodo ſibi manere deſiderat; ſed & multiplicari.

Poſtremo qui fideliter gratias agit in tempore; aſcribetur ſublimi præmio in regno, quod illic officium erit ſemper: vt patet in exemplo de Cyſtercienſi Monacho.

Debemus quinto gratias agere, quia Nobile. Hoc enim opus, & officium eſt Beatorum in patria; imò, & Domini Ieſu, qui ſemper aſtat gratias agens pro omnibus nobis. Eſa. Inuenitur in eo gra
Eſa. 51. Pſ. 88. Apoc. 7. tiarum actio, & vox laudis. Miſericordias enim Domini cantant in æternum: vt patet in Apocalipſ. de quattuor animalibus, ſenibus, & omni turba. Dignum igitur tam dignè aſſueſci operationi.

Poſtremo ideo libenter gratias agere debemus, quia eſt hoc multipliciter ſuaſum. Suaſum inquam.

Scripturis.		Admonemur.	
A Sanctis.	qbus	Exhortamur.	Ad gratias agēdas.
Creaturis.		Incitamur.	

In omnibus Scripturæ inquiunt gratias agite. Omnes Sancti hoc hortantur, vt patet. Innumera Creaturarum incitant ad hoc exempla. Patet de Leone Hieronymi De Leena Macharij, & alijs innumeris exemplis, quæ Vincentius Beluacen. recitat in Speculo Morali.

Ob huiuſmodi igitur talia, & tanta inductiua, libenter gratias agere debemus. Mirum, quòd homo Deo non ſemper gratias agit, & laudat; cum omnis creatura ad hoc ſemper inuitet.

De ſecundo principali; ſcilicet de gradibus Scalaribus. Capitulum Secundum. C

NVnc ſecundo principaliter vidēdum de Scalaribus practicamentis; quomodo videlicet gratiæ ſunt agendæ. Sine modo etenim, & ordine: ſicut eſt conditum nihil; ita nihil his ſine poteſt complacere. Qui igitur meliorem modum neſcierit, ſequentes gradus attendat, & teneat. Quorum primus eſt Excitatio.

Gradus Primus.

EXcitatio, iuxta illud Eſa. Vos qui in puluere Eſa. 26.
eſtis, expergiſcimini, & laudate &c.

Et eſt qua ſe homo incitat ad gratias agendas.

Tum		
		Iuſtum.
	Quia	Vtile.
		Suaſum.

Et propter cætera inductiua iam dicta. Et ab hoc gradu, vt frequenter exordiuntur Sancti ſuas gratitudines: vt patet in meditationibus Auguſtini, Bernardi, Anſelmi.

Gradus Secundus.

COmmemoratio: vt illud Eſa. Miſerationum Eſa. 63.
Domini recordabor, & memor ero omnium bonorum &c. Et eſt qua iam commemorando, ad mentem reuoces ea beneficia, quorum memoriam agere voles.

	Generalium.	
Siue	Specialium.	Aut aliter diſtinctorum.
	Singularium.	

Et debet hæc commemoratio eſſe ſcalaris, & ordinata; ſic enim magis mouet, & complectitur plura. Et eſt hæc commemoratio primum gratitudinis; vt ſcilicet ſtudeat, vel accepta memorari. Nā immemorem beneficij omnes horrent. Ingratus eſt (ait Seneca) qui ſe negat accepiſſe beneficium. E
Ingratus qui diſſimulat, ingratior qui non reddit, ingratiſſimus autem, qui oblitus eſt. Nunquam enim gratus fieri poteſt, cui totum beneficium elapſum eſt.

Et nunquam voluit fieri gratus, qui beneficium tam longè proiecit: vt extra conſpectum ſuum poneret. Memoria enim nihil perdit, niſi quod non ſæpe reſpexerit. Apparet igitur illum non ſæpe de reddendo gratias cogitaſſe, cui obrepſit obliuio. Caue igitur ne beneficij obliuiſcaris; ſed in corde tuo ea abſconde ſemper, crebroq; tecum retracta, & memorare. Et vt ad gratitudinē te magis permoueant. Sequitur.

Digitized by Google

Gradus Tertius.

D

1.Cor. 2 COnſideratio,ſiue perſpicax attentio, iuxta illud. Videte quæ donata ſunt vobis a Deo. Vt ſcilicet diligenter,& attentè conſideremus omnes circunſtantias,quibus beneficium aliquod augetur & amplificatur.. Et ſunt illę:vt dicitur in profectu Religioſorum.

Commendat donum,ſi nobile,& vtile, crebrum.

Si magnus,magno,paruo donet,vel inepto.

Immo,& alia quędam conſiderare debemus.Nam conſiderandum.

	Dantis ſi	Magnus, & præpotens. donet.
		Debito modo,& liberali.
		Nobile & pretioſum.
Ex	Doni ſi	Vtile,& congruum. ſit bñficiũ ipm
pte		Crebrum, & neceſſarium.
	Recipiẽtis ſi	Vilis,& contemptibilis.
		Indignus, ingratus, & immeritus.

Pauca deſingulis agenda;quoniam ſæpe ad hęc ſupra remiſſum.

Primum igitur circa datorem videndum;ſi magnus ſit, & magnificus. Et iam palam conſtat, ꝙ dator ipſe, & benefactor noſter ſit Deus, omnium facilè ſummus; & immenſæ dignitatis, à quo magnum eſt; ſi etiam, vel dignaretur cogitare de nobis. O qui linceos hic oculos haberet; vel ſaltem aquilinos obtutus:vt dantis benefactoris magnitudinem vtcunq; ſpeculari poſſet; quàm illi beneficium omne, quantumuis etiam minimum videatur, maximũ videretur. Sed nec ſi nos rumperimus, eius magnitudinem,& excellentiam cogitare, vel comprehendere poterimus. Ipſe enim eſt quo maius,meliuſq; nihil cogitari poteſt,nec etiam æquale. Ipſe magnus Dominus, & laudabilis nimis,cu-
Pſ. 47. ius magnitudinis nõ eſt finis. quare neceſſario infinitus. Nam omni bono finito, maius meliuſq; cogitari poteſt bonum; ſcilicet infinitum, quod omni delectabili, & concupiſcibili,infinitè infinities melius,& delectabilius eſt, teſte Doctore Sancto. Ad cuius magnitudinem, ſaltem enigmaticè conſiderandam,quidam ex noſtris tali manductione vſus eſt,propter ſimpliciores, quorum oculi nihil ſublime vident, nec altas Theologicas ſpeculationes concipere valent. Sunt inquiens vtiq; tot rationales ſpiritus,& intellectuales, quot ſunt arenæ Montium,ſiue Oceani Maris Guttæ. quorũ ſingulorum minima cogitatio,totius vniuerſi;cœli;videlicet penè nobis ob ſui immenſitatem capacitatis incomprehenſibilis, terræ item, maris, & abyſſi ambitum concipiat,& includat. Papè quid tunc tota ipſorum dilatata extenſio comprehender? Quo pręſuppoſito,commaſſemus hos ſpiritus:vt prędicitur,ferè innumerabiles; ita ſcilicet,vt ſentiamus ſingulos,tantum,quantum omnes pariter commaſſatos capere, & luſtrare. Quod licet ob ſui incomprehenſibilitatem,nobis penitus ſit infinitum;attamen iſti ſic commaſſati,ſic ſimul omnes,multominus de Diuinæ ſublimitatis, potentiæ,nobilitatis, bonitatis,voluptatis,pulchritudinis, ſanctitatis, & cæterorum prędicatorum ſupereminentia comprehenderent;quam minima foret arena, reſpectu totius magnitudinis pręſuppoſiti vniuerſi;Vna enim arena, reſpectu totius vniuerſi præmonſtrati, proportionem ſaltem minimam habet in quantitate; Totum vero præmiſſum de ſpiritibus rationabilibus,ad Diuinam exceſſiuam ſupereminentiam,nullam penitus haber proportionem. Quia licet nobis omnino incomprehenſibile ſit, & infinitum,in ſepiſo tamen,vtiq; eſt finitum. Finiti verò ad infinitum, nulla eſt omnimodis cõparatio &c. Quotiens igitur de Deo cogitare voles,ſiue de beneficijs eius,mens ſe in alta eleuet, cor quãtum poteſt ſurſum dilatet, ac ſuper ſe, quandam tantamlibet admirabilem magnificentiam, bonitatem, ſanctitatem, nobilitatem &c. vtcunque præualet intendat, quæ ſic ſuper præimaginata excedit, & eminet:ſicut totius immẽſitas Oceani, modicam aquæ guttulam ſupergreditur, & excellit.

Nõ enim multum a veritate aberrat, qui talem Diuinæ ſupereminentiæ imaginem, ante cordis oculos in ſuis meditationibus, aut orationib. verſat. Illud enim eſt ad cor altum accedere, hoc de Pſ. 63.
Deo altiſſimo ſentire. Iſtud exaltare Dominum Eccli. 43.
(ſuper tamen adhuc valentem) quantum poterimus. Anima quæ ſuum benefactorem,tam conſpicit immenſum, omne ipſius donum etiam minimum (quantomagis maximum) intuetur: vt quoddam Pelagus infinitum. Vnde ego credo ait qui ſupra, quòd non ſit aliquod Dei donum, quòd ſi anima ſic cum debita affectione, & gratiarum actione ruminaret, ipſam non deduceret ad perfectum,præexcludens ab ea omne peccatum:vt latè declarat. Sic itaq; benefactoris magnitudinẽ videre poſſumus,qui etiam omnipotentiſſimus apparet in rerum creatione, ſapientiſſimus in earum gubernatione,clementiſſimus in earum conſeruatione. Vnde omne eius donum granditer æſtimandum.

Secundo principaliter circa benefactorem, videndum ſi debitis modis beneficia donet.Eſt enim beneficium donandum, affectuosè, libenter,& hylariter, citò, gratuitè, permanenter. O quis iam ne dicam ſcribere; ſed vel cogitare poterit, quomodo, his modis Deus ſua beneficia præſtet? Paucis ſingula tangenda. In primis enim beneficium affectuosè dandum. Amor enim eſt primum donũ, in quo cętera donantur, qui ſi non affuerit, nihil eſt quod datur. Hinc Poeta.

Affectus præit effectum non reſpice quantum.

Sed ſluit ex quanta ſedulitate datum.

Gratitudinis enim virtus (teſte Seneca)nulli eſt ꝓcluſa,omnibus patet, omnes inuitat. Non quærit donum, non cenſum, nudo homine contenta eſt, præponderat affectum. Sed quis affectum illũ,quo Deus ſua beneficia pręſtat enarrabit?Tanto affectu hæc præſtat,quòd etiam ſi modica daret,gratiſſimè eſſent accipienda. Deſiderio deſiderauit tibi benefacere,ab æterno prædiſpoſuit, ſemper actualiſſimè ſuper his cogitauit: vt plenius infra patebit. Affectus,& charitas eius ſupereminet omni ſcientiæ, quòd a nullo ſenſu poteſt æſtimari. Eſt,& libenter beneficium tribuendum, illud Senecæ Intribuendo

buendo caue ne ſis durus. O Deus præoccupat beneficium; imò cum nondum eſſemus, benefecit nobis. Quotiens vel tenuiter cogitamus pro beneficio, præſto eſt ſemper Deus. Non frontem rugat, non lumina obducit, vultum non auertit, occupationes non ſimulat, gratulatur quodammodo, dãdi ſe inueniſſe occaſionem.

2.Cor.9 Eſt tertio beneficium hylariter dandum: iuxta illud Hylarem datorem diligit Deus. Et in omni Eccl.36 dato hylarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas. Exultat Ieſus in Spiritu ſan Luc.10. cto; cum occaſio datur beneficia præſtandi. Eſt & cito benefaciendum, iuxta illud poetæ. Caue in benefaciendo dilationem, Errat enim qui ſperat reſponſurum ſibi illum, quem dilatione laſſauit, expectatione torſit, Ingratum eſt beneficium, quod diu inter manus hæſit, Proximus eſt enim neganti, qui dubitauit, quod tarde fecit, diu noluit. Tantum gratiæ dimoues, quantum moræ adijcis. Nihil æquè amarum quã diu pendere. Æquiore animo quidam ferunt præſcindi ſpem ſuam; quàm protrahi. Non differt Deus dare beneficia volenti; quacunq; hora quis ingemuerit, plenis manibus obuius ipſe occurrit. Eſt & gratuitè dandum, cum roganti ſuffundatur rubor, qui hoc remittit multiplicat munus.

Optimum eſt enim antecedere deſiderium cuiuſq;, poſt preces proximum ſequi. Non tulit gratis, qui cum rogaret accepit. Nulla enim carius conſtant; quam quæ precibus empta ſunt. Nam moleſtum eſt verbum, & oneroſum, demiſſo vultu dicere rogo. Vincit autem omne beneficium, quod obuiam venit. Vide ergo, quàm gratuitè Deus beneficia ſua præſtet, qui etiam impendit his qui nõ erant, qui dum erant non deſiderabant, nihil faciebant impugnabant, & eis abutebantur.

Dandum eſt poſtremò permanenter; ne ſcilicet exprobetur, conqueratur, vel auferatur. Lex enim beneficij eſt inter duos, quòd dator ſtatim debet obliuiſci dati, alter memor eſſe accepti. Nunquam data vir bonus cogitat; niſi admonitus ab accipiente. Verè ſic facit Deus, non improperat; niſi in finem. Non item eſt de ingrato conquærendum; ſed beneficijs amplioribus obruẽdum, iuxta illud Senecæ. Sis munificus in dando, non acerbus in exigendo. Quæ enim ratio eſt exacerbare eum in quẽ magna contuleris: vt ex amico fiat inimicus? Perfert Deus patienter: vt de ingratis faciat gratos. Nam licet ingratus dignus ſit beneficio priuari, benefico aliud ſtudium erit; ſcilicet, vel excuſare ingratum, aut beneficijs obruere: vt ſic faciat tandẽ gratum. Sic facit Pater noſter cęleſtis. dans perma- Eccli.6. nentia dona, iuxta illud. Datio Dei permanet iuſtis, & profectus illius; ſucceſſus habebunt inæternum.

E Circa donum item conſiderandum; ſi nobile, & pretioſum. Quid autem de beneficijs pretioſius, quæ nullo pretio ſunt comparanda? Nam vt ſileam de beneficijs gratiæ, & gloriæ, quis, vel minimum beneficium naturæ dignè ponderabit? Perpende quid cęcus pro oculo, ſurdus pro auditu, quid pretij daret? Quam autem vtilia donet, non eſt, quod explicet quiſquam; Dat enim quæ proſunt multis, noceant nemini, & quæ ad æternam conferant ſalutem. Dat, & cuiq; conuenientia dona dare. Vnde & dicitur. Vnicuiq; iuxta propriam virtutem; Non enim idem dandum militi, & ruſtico, puero & ſeni. Dedit ergo varia dona ſuis Deus.

Quam autem hæc crebrò conferat, quis numerabit? Quotiens gratiam perdimus, quotiens ingrati ſumus, aut abutimur donis ſuis, quotiens demeremur, aut aufert, totiens rependit. Quæ etiam beneficia tanto ſunt pretioſiora; quanto neceſſaria magis; adeò quòd ſine eis, vel eſſe, vel ſaltem bene eſſe non poterit nobis. Videre ergo qualia data donata ſunt nobis. Sed quibus hæc talia ac tanta, tantus, & talis donat? Nonne hominibus, filijs hominum, ſtercori, & vermi? Domine quid eſt homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Quid? Sine dubio (Bernardus ait) Vanitati ſimilis factus eſt homo, ad nihilum redactus eſt homo, nihil eſt homo. Nam vt de corpore taceam, cuius origo ſordida, vita miſera, mors neceſſaria. Exterior enim homo de immundo ſemine eſt conceptus, ad laborem natus, velit nolit moriturus. Ac ſic vile ſperma in conceptu, vas ſtercorum in reliquo vitæ curſu, eſca vermium in occaſu. F Iob.7.

G His inquam tranſitis; ſi animã intueamur, quid verius ſentiendum; quam ad nihilum eum eſſe redactam? Quid neceſſe eſt ſingulas eius miſerias numerare? quam ſit onerata peccatis, offuſcata tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiſcentijs, obnoxia paſſionibus impleta illuſionibus, prona ſemper in malum, in vitium omne procliuis? Poſtremo totius cõfuſionis, & ignominię plena; adeo quòd qui ſe putat aliquid eſſe cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Et tamen huic nihil, tam vili, & contemptibili, & cum tanta vilitate, nihilominus omnipotenti Deo benefactori ſuo, tam ingrato, & rebelli, non deſiſtit benefacere Deus. Gal.6.

O pietas ſtupenda. O miſericordia Dei quæ illis tanto ſtudio vult benefacere, qui beneficia plenè contemnunt; imò inde eum impugnant. Verum Seneca dixit. Dij dant etiam ingratis. Nam, & ſceleratis ſol oritur, & piratis maria patent. Benefacere merenti iuſtum eſt. Benefacere nihil merenti; ſed tamen humiliter petenti pium eſt Benefacere, nec promerenti nec petenti magis pium eſt. Pijſſimum autem; & non niſi Diuini cordis eſt benefacere contemnenti, & aduerſanti, & hoc vili, & indigno &c. Hæc itaque circa ſingula beneficia conſideremus, & vt conſiderata magis moueant, ſequentem ſcandamus gradum qui eſt diiudicatio.

Gradus Quartus.

H DIiudicatio. Qua iuxta legem rectum iudiciũ iudices, & profundè dijudices, aut ratiocinãdo approbes, quàm ſit iſtiuſmodi.

	Regratiandus.	
Bnfactor	Adamandus.	Pro beneficijs tantis.
	Obſeruandus.	

Quę dijudicatio fiet comparatiuè,& admiratiuè iuxta venerabilem patrem Theodoricam herxem; ita vt reſiliat homo à magnitudine benefactoris,in paruitatem ſuam dicens. Vnde mihi hoc &c. Anxietatemq; pro redibitione aſſumat dicēdo. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Et quia dignè non poteſt ſequitur. *Pſ.115*

I

Gradus Quintus.

QVærela optatiua. Qua conquerendo defleas.
Hactenus beneficijs iam ingratus fueris.
Qd Ex æquo reſpondere non poſſis.
Omnibus beneficijs impar ſis.
Dignas gratias agere optes.
Et qua in reliquū Gratitudinis munus tibi cōferri exores,ita dicendo.

Non opis eſt noſtræ grates perſoluere dignas.
O mihi ſi poſſem,grates exoluere dignas.&c.
Et cum Auguſt. O ſi poſſem vel aliquas;licet impares exoluere grates. Nam licet non poſſum tantum,& tantas,vt deceret amorem, obſequium, & gratiarum actiones;tamen quantū,& quantàs poſſum,rependere cupio, & volo &c.Sequitur igitur.

Gradus Sextus.

K PRofeſſio ſuſceptorum beneficiorum ea ordinatè.
Summa Trinitate.
Coram Virgine Matre.
Tota Sanctæ Eccleſiæ ciuitate,more filiorum Iſrael profitendo.

Mandatum enim erat in lege eis, vt deferentes primitiarum manipulos, profiterentur coram Sacerdote, hæc & alia à Domino accepiſſe &c. Hinc & Seneca. Recognitio inquit, ac beneficiorū ꝓfeſſio,ſumma eſt gratitudo. Sed caue ne clam gratiam referas. Ingratus eſt enim, qui remotis arbitris gratias agit. Hinc Thobiæ.Benedicite Deo celi, & coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiam. Sequitur. *Deut. 26.* *Tob.12*

Gradus Septimus.

L GRatiarum actio, vel dictio qualis gratias agas, & hoc ſecundum Bonauenturam.

	Vigilantia exurgente ad Canticum.		Beneficiorum vtilitatem.
Cū	Lætitia exultante ad iubilum.	pp	Beneficiorū pretioſitatem.
	Beniuolētia accēdēte ad amplexum.		Benefactoris liberalitatem.

Ita quòd ad gratitudinem.

Pſ.102		Virium exhortatio.		Benedic aīa mea Dominum.
Dan.3	Fiet	Creaturarum cōuocatio.	Vt ibi	Benedicite oīa opera Domini Do.
		Sanctorum inuotio.		Benedicite Angeli Dñi Domino.

Item laudē dicite Deo puſilli,& magni &c. Vel ſm Gorram ſuper Epiſtolas Pauli fiet gratitudo, *Apoc. 19.*

	Iocundè.	Iocunda decoraq; ſit laudatio. *Pſ.146*
Hæc	Magnificè	Vt Magnificè gratias agimus. *2. Machab. 1*
	Aſſiduè.	Sp gratias agētes in oībus. *1.Tim 5*

Sic gratias agebat homo ille fràcus de quo Vincent.ſcribit,quòd à mane vſque ad tertias,non ceſſabat pro peccatis pectus tundere dicendo. Deus propitius eſto mihi peccatori &c.Et deinceps vſq; ad veſperam,ſuper ſingulis Dei donis; non ceſſabat gratias agere, ad ſingula beneficia dicendo, Deo gratias &c. Sequitur.

Gradus Octauus. M

OBlatio, quæ agenda eſt, quia per nos inſufficientes ſumus; ideò in ſuppletionem gratitudinis, calicem ſalutaris debemus accipere. *Pſ.115*

	Ieſum Chriſtum, & Euchariſtiæ ſacramentum.
Et offerre	Totius corporis myſtici meritum.
	Reſignando plenè noſipſos offerendo duo minuta, orando quo Deus pro nobis reſpondeat, & ſibi ipſe gratias pro nobis agat.

Sequitur.

Gradus Nonus. N

REpenſio;qua ſcilicet nō modo ore gratias dicas;ſed opere,& veritate ſuſceptis beneficijs reſpondeas,& exercitia ad gratitudinem pertinentia,exerceas, quæ ſunt hæc: vt dicitur in profectu Religioſorum. *Luc.2*

Vt recolas,ſapiendo,fatens,ſeruans,ſtudioſè.
Dilige,præcaueas,exercens,haudque ſuperbis.

Primum eſt beneficia ſæpe recolere. Secundum beneficia ſubtiliter intelligere. Tertium fideliter fateri beneficia. Quartum beneficia ſtudioſè ſeruare. Quintum benefactorem diligere.Sextum eius offenſam præcauere. Septimum non ocioſè tenere;ſed ad quod dantur exercere. Octauum non inde extolli.

Hæc eſt beneficiorum,& gratitudinis ſcala,quæ ſi cui prolixior fuerit,poterit abbreuiare eam. Cuius poſteriores gradus, ſuccinctius ꝓſecuti ſumus; quoniam in ſuperioribus;in feſtilogio ſcilicet, plura de modo gratias agendi diximus.Hoc vnum obſeruando:vt circa ſingula beneficia, conſiderationes ſupradictas cogitemus. Quod ſcilicet tāta maieſtas,cuius magnitudinis non eſt finis, infinitis ꝑfectionibus, & nobilitatibus eſſentialibus infinitis infinita,de qua magnum eſſet;ſi dignaretur vel ſemel amoroſè nos reſpicere,ſiue cogitare de nobis; imò ſi vna anima, haberet coacernata omnia Sanctorū merita,Diuina pietate, & largitate ſublata; non tamen poſſet emere momentaneam Dei de ſe memoriam; & tamen tam immenſis beneficijs obruit nos,qui ſumus vile lutum;fęx ſcilicet fęcis ęlementorum,fœdiſſimus ſaccus ſtercorum, & ſanies deteſtanda,repleti innumeris miſerijs,& abhominationibus, ac vaniſſima creatura, a nobiſipſis continuè procliues labi in execrationem culpæ. Et cū iſta vilitate Deo omnipotenti rebelles, elati,& ingra-

ingrati,ac pro eius dilectione tãta,& beneficijs,cõ tumelias reddentes. Hæc ſemper conſideremus, ac profundè dijudicemus; quam redamare debemus beneficum Deum tam amantem. Nam in huiuſmodi conſideratione,ac profunda dijudicatione, datur gratia ſuper gratiam, omnis conſummationis perfectio,& virtutes altiſſimę oriuntur.Hinc enim charitas Dei,& proximi,ſpes,patientia,& humilitas oriuntur;imò omnis virtutum propago,hæc ſumitur ex fundamento: vt quidam pulchrè declarat Vnde plurimum conſultum,huiuſmodi conſiderationibus crebrius exerceri.Et hæc de ſecundo principali.

De tertio principali; ſcilicet de cæteris punctis beneficiorum. Capit.III.

O 1.Cor.2 NOn accepimus ſpiritum huius mundi;ſed ſpiritum qui ex Deo eſt: vt ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis.Paulus Ex his verbis colligitur, quam ſit neceſſarium & præſertim Religioſis,non modo Dei generalia beneficia crebro commemorare;ſed tanquam ſpiritum Dei habentibus,etiam ad ſingularia Dei dona deſcẽdere: vt poſſint ſuper ſingulis agere grates.Hinc ſub ſeptem generalibus beneficijs,octo ſingularia puncta aſſignauimus: vt ſic ſub numeris vniuerſitatis, & completionis,cætera complecteremur, dantes partes ſeptem, nec non,& octo,iuxta Sapientem:vt ſic ſingulis diebus Eccl.11 ſub ſingulis horis, etiam ſub Laudibus matutinis, ſingula puncta haberemus, & Dominum in omni Pſ.33. tempore benediceremus;cum ſint innumera beneficia eius. Vnde in Pſalm. vbi nos habemus. Os meum annunciabit iuſtitiam tuam,tota die ſalutare tuum, quoniam non cognoui litteraturam &c. Pſ.70. Veritas Hebraica talem litteram habet. Os meum numerabit iuſtitiam tuam, tota die ſaluationem tuam,quia neſciui numeros;id eſt: vt rabbi quidã Hebręus doctiſſimus explanat. Recolendo beneficia tua,numerabo ſemper iuſtitias,& ſaluationes quas feciſti mihi,& nunquam potero ad finem venire,quia neſcio numerum prę multitudine earum Quod autem noſtra tranſlatio litteraturam, vel: vt Hieronymus,& Auguſtinus negociationem hic habet,per metaphoram eſt,quia litterati,& negociatores vtuntur numero.Illi litterarum, iſti calculorum in numerãdo;propriè tamen vocabulum(ait) numerum ſonat. O itaque numeremus,& nos tota die beneficia Dei,& quantumlibet numerauerimus,adhuc numeros neſciemus; multa enim ſunt, Pſ.39. & ſuper numerum multiplicata nimis. Et ſciat lector,ꝙ in bonorum proſecutione,tantam occaſionem,& materiam alijs miniſtrare voluimus; cum ſingulorum executio,excederet modum magni voluminis. O proſequatur, ruminet, & deducat quiſq; ſibi illa liquidius.

Bene-

Digitized by Google

Beneficiorum diſtinctiones per ſingulas Ferias.

Beneficia creationis. Fer. 2.

Præuidit — In creationis igit beneficio, eius anteceſſoriũ occurrit primo meditandum, & cum pia gratitudine retractandum, ꝙ ſcilicet ab æterno te prædeſtinauit, te in perpetua charitate amauit, tui ſemper curam geſſit.

creat — Deinde, ꝙ tempore ſibi placito; licet omnes nequitias, & ingratitudines tuas præuiderit, in eſſe te deduxit, inſuper ſentire, & viuere dedit; ſed & inter nobiliſſimas creaturas; puta hominẽ te condidit, non lapidem, aut huiuſmodi aliquid.

Hinc corpus — Tertio, quòd tanta tibi bona ex parte corporis dedit; largiẽdo, ſcilicet in co membrorũ integritatem, cõplexionis ſanitatem, ſenſuum perſpicuitatem, delectabilium obiectorum varietatem, & ipſius corporis dignam qualitatem.

dignum tibi ſexum — Quarto ſingulariter regratiandum, quòd ex parte corporis etiam, contulerit virilis ſexus nobilitatem, quo & dignitate præemines, pœnas, & ærumnas muliebres, ſubiectionem itẽ, & ignominias euadit, & Diuino cultui aptus redderis.

Dans animam — Quinto ex parte animæ, multa tibi bona fecit, quando tibi animam ad ſui ſimilitudinem, & imaginem dedit, ꝙ illam Dei capacem, & immortalem fecit, quòd eam omnibus prætulit, & tantis potentijs, & viribus adornauit.

dedit angelicos — Magna quoq; animarum dignitas, & non minor benefactoris largitas: vt vnaqueque ab ortu; imò, & à conceptu, Angelum habeat cuſtodem, qui innumera ei bona confert; imò, ꝙ omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus ꝓpter eos qui he.ca. ſalutis.

tibi cuncta — Septimo grande illud beneficiũ, quòd omnia quæ cõdiderat ſubiecit ſub pedibus tuis, dando ſuperiora in patrocinium, paria in ſolatium, & meritũ, inferiora in obſequiũ; ita quòd omnia huiuſmodi homini ſeruiant.

parentes — Dedit, & octauo, & quibus naſcereris parentes ſi nõ nobiles, & generoſos, non infames, & ſuſpectos, non pauperes, & mẽdicos; ſed honeſtos mediocres, & pro te ſollicitos, qui tui curam geſſerunt ſtudioſè. Heb. 1. Pſ. 8.

Gratificationis. Fer. 3.

Natum — Circa beneficium gratificationis, primo gratiæ agendæ, ꝙ gratificauit nos in dilecto Filio ſuo, illi nõ parcendo; ſed illum exponendo, dando in ſocium, exemplum, & pretium.

pneuma dedit, — Deinde & Spiritũ ſanctum dedit, in ſignaculum acceptationis, in priuilegiũ amoris, in annulum deſponſationis, dona, & fructus, & inſpiramina ſacra, per illum impartiendo.

Sacramenta — Sacramenta quoque ad noſtram gratificationem neceſſaria inſtituit: vt nos his ſanctificaret, humiliaret, excitaret, erudiret, & alia ſua bona conferret, ſimiliter, & Sacramentalia multa.

donum tibi præſtat. — Eccleſiam quoque ſanctam, tanquã archam Noe, qua à diluuio ſaluareris condidit, aut velut triclinium, quo diſponereris ad Aſſueri nuptias parauit, illã defendendo, promouendo, & adornando.

Tempus — Quinto poſt hæc, quæ antequam eſſes propter te effecit; cum te cõderet hoc curauit: vt in tempore gratiæ diuulgatę, non legis, aut naturæ, te naſci voluit, & iter Chriſtianos, nõ Iudæos, aut Paganos.

Baptiſma, — Sexto gratiam Baptiſmalem tibi conceſſit, non te in vtero: vt plures abortiri, aut ante mori ꝑmiſit; ſed ritè, & catholicè te baptizari dedit, quo culpam deleuit, gratiæ filiũ effecit.

Confirmat — Septimo ſacramento Confirmationis, & cęteris te perfecit, quę pluribus denegauit, quibus plura tibi bona dedit, & à malis tutauit.

nomine grandi. — Octauo vt verè ſibi te gratificatum oſtenderet, nomine ſuo te vocauit, & ſui memoriale reliquit, filiũ Dei fecit, hæredem, & cohæredem Chriſti conſtituit, & Chriſtianum dici voluit. Ephe. 1 Gen. 6. Heſt. 12

Vocationis. Fer. 4.

Pertulit — In beneficio vocationis, primo conſiderandum venit, ꝙ te ab eo poſt tanta beneficia auerſum, tam patienter tulit, longanimiter expectauit, non damnauit, nec mori permiſit.

acciuit — Secũdo, quòd aberrantem tam crebro, & multipliciter reuocauit, nunc per internam inſpirationem, nunc per aliorum admonitionẽ, ſcripturæ exhortationem, beneficiorum, & aduerſorum immiſſionẽ, & alijs modis.

tibi velle dedit — Tertio, quòd voci ſuæ vocem virtutis dedit, mentis ſurditatem effregit, bonã voluntatem quo dono pretioſius nihil dedit, & conuerſionis impedimẽta amouit.

recipit te. — Quarto quòd quotiens cõuerti voluiſti; paternè te, ſicut filium illum prodigum gaudenter excepit, ruens in amplexus, ammiſſa reſtituens, & ſubleuãs in priora.

Eduxit — Quinto non ſolũ ad pœnitentiam vocauit, & recepit; ſed & de ſeculo hoc nequam eduxit, tãquã Loth de Sodomis, Abrahã da Vr Caldæorum, Noe de diluuio.

loca, — Sexto, quòd nõ ſolum eduxit; ſed & ad loca ſalutis bona, & reformata monaſteria te induxit, præſeruans te à conuenticulis malorũ, & irreformatorum.

temporadat — Septimo, ꝙ tibi in loco pœnitentię adduxit tempus (quod pretioſiſſimum eſt) indulſit; ad plenè pęnitendum, gratiam merendam, ſupplicia euitanda, regnũ poſſidendum.

peccata deleuit. — Octauo quod omnia ſuperiora peccata plenè quaſi altero Baptiſmo deleuit, & ita plenè dimiſit; quòd nec damnet vlciſcendo, cõfundat improperando, minꝰ diligat imputando. Pſ. 67. Luc. 15 Gen 19 Gen 15 Gen. 8.

Digitized by Google

Iuſtificationis. Fer.5.	*Immutat* Circa beneficium iuſtificationis, id primum occurrit, ꝙ voluntatem immutauit: vt dulcia eſſent, q̃ ante amara erant, dans cõtinentiam à malo; licet grandis ſit difficultas.	*perſtes* Secundo in bono cępto conſtantiam, & perſeuerantiam dedit; ſine qua non iuſtificatur homo; cum tamen tanti cadant, & tam plura pericula obſiſtant.	*ſpem profectus* Dedit quoq; ne inceptis deficeres, ſpẽ obtinendi veniam, gratiam, & gloriã, certificans te ex charitate adoptionis, veritate promiſſionis, poteſtate redditionis.	*cito creſcas* Quarto gratiam proficiẽdi indulſit, quæ cõſiſtit in odio præteritorum malorum, in contemptu præſentium bonorum, in deſiderio futurorum bonorum.	*Manna dedit* Quinto ne in ꝓficiendo aliqñ deficias, mẽſam tibi parauit; qua te reficiat, dans tibi Sacramentũ corpis, & ſanguinis, in viaticum cũ peregrinationis, ſacrũ cõionis, ſacrificium redẽptionis.	*libros* Sexto: vt plenè iuſtificareris, & purgareris, omnia neceſſaria dedit, dãs ſacrã ſcripturã, & libros quaſi ſpeculum; quo contempleris defectum, accendas affectum.	*ornatum* Septimò pręſtat, & ornamenta, quibus fœditatem ad ornares: vt ſunt ſacra exercitia, virtutum ornamenta, lachrymarum lauachra, & ſmigmata.	*reſpice Sanctos.* Octauo ne in iuſti ficatione deficeres, aut ab ea tepeſceres, contulit tibi Sanctos in exemplum, & patronos, quibus exciteris à torpore, inſtruaris ab errore, cureris à languore.
Singularis dotationis. Fer.6.	*Dat ſingularia.* Poſt hæc cõia, dedit tibi hæc ſingularia. In donis naturæ, dando ſenſum capacem, memoriam tenacem. In donis fortunæ, fortitudinem, pulchritudinẽ, in donis gratiæ, ſinceriꝰ credere, ardẽtiꝰ imitari.	*plura* Sed & multa alia tecum bona ſingularia fecit, in tanta copia, quòd prorſus ſunt innumerabilia. Cum errãtem reduxit, inſcium inſtruxit, cadentem erexit.	*memor* Gratiam quoq; ſingularem meditãdi, & in internis exercẽdi tibi dedit, intellectum erudiendo, affectum excitando, in effectum propoſita deducendo.	*deuotio guſtans.* Quarto qđ maius eſt, non ſolum intellectum meditatione inſtruxit; ſed & affectum deuotionis guſtu affecit, & inflammauit, interna conſolatione reficiens, & arram vitæ præbens.	*Gratis dans* Quinto pluribus gratijs, gratis datis in ornamentum Eccleſiæ, & perſonæ te adornauit, cuiuſmodi ſunt quæ Paulus, ad Corinth. enumerat, donum linguæ, bona expreſſiua &c.	*aufert* Sexto ne gratias ꝑdictas amitteres, ſingulariter te à peccatis cuſtodiuit, auferens peccatorũ occaſiones, aut cauſas ſubtrahendo, aut vim reſiſtendi dando, aut affectione ſanãdo, ne tentareris.	*fortem facit* Septimo. Etſi quãdoq; in tẽtationem cadere permiſit, fortius reſurgere fecit, aut vires reſiſtendi dedit, vel manum ne contereris ſuppoſuit.	*ordo decorat.* Octauo tibi fecit, quod omni nationi non fecit, dum ad ſacros ordines te promouit, diſpenſatorẽ indulgentiæ, doctrinæ, Euchariſtiæ te conſtituit. 1. Cor. 12. Pſ. 147
Gubernationis. Sab.	*Seruat* In bñficio gubernationis huius primum eſt, ꝙ tãdiu te in eſſe tali conſeruauit, quotidianũ augmentum dedit, eſſe lætum, bonum, ſanum indulſit, cum ex nobis nihil ſimꝰ.	*præſeruans* Secundo, quòd à pueritia, in hunc diem vſque, tã ſollicitè præſeruauit, à tam multis periculis, varijs morbis, dæmonum plagis; & alijs malis.	*nutrit te* Tertio inde regratiandũ, ꝙ ꝓ ſuſtentamento indulſit nutrimenti ſufficiẽtiã, multiplici te edulio reficiens; Ita ꝙ non opus habebis egere, ſollicitari, aut mendicare.	*veſtibus ornat.* Quarto, & de competenti tibi prouidit veſtitura, quo ad vſum neceſſariũ, ornatum cõgruum, ſtatum honeſtũ: vt nuditatem tegeres, infamiam non incurreres.	*Datq; neceſſe* Quinto omnium neceſſariorum cęterorum tibi copiam adminiſtrauit, dans domũ ad inhabitandũ, lectũ ad quieſcẽdũ. Et nõ ſolũ neceſſaria; ſed etiam dedit vtilia, & iucũda.	*regit* Sexto nõ ſolum te gubernauit, ſed & omnem creaturam aliam propter te in eſſe cõſeruauit, & rexit, tpa, immutãs fructus producens, virentia prata ad oblectamentum.	*aduerſa dedit* Septimo non ſolũ per proſpera; ſed & per aduerſorum immiſſionem te gubernauit, ex quibus tibi multa ꝓſtitit bona. Nam & peccata purgauit, meritum auxit. &c.	*pius aſtat.* Tanquam poſtremo, tuæ ſemper ſit gubernationi intentus; quaſi omnium cęterorum oblitus, tui ſolius videatur gerere curam, ſemper tibi præſens, omnia tua conſpiciens.
Glorificationis Dom.	*Gaudia dat* In beneficio glorificationis, videndũ, quòd promiſit gaudia vndecunq; procedentia. Nam de ſupra dabit Deitatis fruitionem, Ieſu, & Mariæ viſionẽ. &c.	*ſupra, iuxta* Secundo de iuxta habebimus Sanctorum ſocietatẽ; quæ multum eſt iucũda, propter eorum qualitatem, quia ſunt pulcherrimi, nobiliſſimi, charitatiuiſſimi, & numero multi.	*ſimul intus* Tertio ab intus habebimus corporis ꝑ quattuor dotes adornationem; animæ item per tres dotes glorificationem, duplicibus veſtiti; ſicut Sol fulgentes.	*& extra.* Quarto ab extra erit loci delectabilitas, & multorum obiectorum gaudioſorum, puta victus, cantus varietas, locus altus, & ſpacioſus, clarus, & luminoſus.	*Infra* Quinto dabit quoque, vt promiſit gaudia plurima, ex cõtemplatione ad inferiora; qñ videns te euaſiſſe mundi vanitatẽ, peccati fęditatẽ, hoſtis caliditatẽ, inferni pęnalitatẽ.	*plura bona* Sexto & alia bona innumera tibi dabit, bona inquã tam multa, ꝙ nõ poſſunt numerari, tam magna, ꝙ non cogitari, tam pretioſa, quòd non æſtimari, Auream, aureolas, dotes, fructus.	*remouet mala* Septimo dabit omnium malorum amotionem; puta culpabilium, pęnalium hoſtilium, ita quòd erit ſecuritas oĩum horum. Non enim erit dolor amplius, neque luctus &c.	*vota replendo.* Poſtremo illic dabit, vt promiſit omnium deſideriorum impletionẽ, replens in bonis deſiderium tuum, vt quicquid, voles habeas, & quo volueris careas & ſic beatus perſiſtas. Apoc. 21. Pſ. 102

Digitized by Google

De beneficio creationis. *Capit. IIII.*

Eccl. 17 P DEus creauit de terra hominem. Eccl. Vbi recenſet innumera alia creationis dona. Vnde hic de beneficio creationis proſecuturi. Primum nobis videndum eſt, de beneficio illud antecedente; ſcilicet de prædeſtinatione Diuina. Deinde de creatione ipſa, & tandem de medijs, & ſubſequentibus eam: vt patet intuenti.

De prædeſtinatione igitur dicturi, illud Apoſtoli præmittendum. Præuidit. Membrum I.

Q Ephеſ. 1 BEnedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti &c. qui elegit nos in ipſo, ante mundi conſtitutionem: vt eſſemus ſancti, & infra. Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorũ. Ad Eph.

Primum itaq; in creationis beneficio attendendum eſt, quòd ante mundi conſtitutionem nos elegit, & ab æterno prædeſtinauit. Vnde & in principio ſui capituli ſuper hoc beneficio Apoſtolus gratias agit: vt patet. Et verè dignum, & iuſtum eſt, ſuper hoc agere gratias, quoniam grandiſſimum eſt beneficium illud, pluraq; alia, quæ ad prædeſtinationem concurrunt; ſcilicet iſta.

Præноſcens, amat, elegit, proponit, & aſtat.

Nam & quinq; iſta neceſſaria ſunt cuiq; artifici erga opus ſuum, prius q̃ perficiat illud. Primum igitur ad prædeſtinationem, requiritur præcognitio; quia ſicut neſcire Dei, eſt reprobare; ita ſcire Dei, poteſt dici cauſa prædeſtinationis dicente Paulo. Rom. 8 Quos præſciuit, hos & prædeſtinauit. Ab æterno itaq; te in mente geſſit, te plenè cognouit, & tamẽ tam tui amãs fuit, ꝙ omnis cognitio nequitiæ tuę, à te creando, eum diuertere non valuit. O res miranda. O gratiæ tibi Domine. Secundo te etiã amauit, & bonum tibi voluit. Hierem. In perpetua cha Ier. 31. ritate dilexi te. O grande dictu, difficile creditu, ꝙ Deus homines amet, & adeò ab æterno amet. Rediligam te Domine, amator, & amor meus. Tertio Ephe. 1. poſt te elegit. Ex eo. n. ꝙ diligit Apoſtolus. Elegit Io. 15. nos in ipſo &c. & ipſemet. Ego elegi vos. O electionem gratuitam, electionem vtilem nimis, qua ſine ſaluatur nemo. Electio Dei non præſupponit bonos; ſed quos malos elegit facit bonos. Quarto ꝓpoſuit, Ephe. 1. Rom. 9. & voluit miſereri. Paulus. Sumus prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui operatur omnia ſecundum conſilium volũtatis ſuæ. Cuius vult miſeretur. Nullus. n. (teſte Auguſtino) fit ſaluus; niſi quem Deus velit. Et ideo rogandus eſt: vt velit, quia neceſſe eſt fieri, ſi voluerit &c.

Poſtremo ab initio creaturæ, omnia ad meam ſalutem direxit. Ab initio conditionis, ſemper mihi aſtitit, excludendo impedimenta, cõferendo neceſſaria, ad implendam hanc æternam, gratuitam prædeſtinationem. Attendite igitur omnia intima mea, quantum, & quale ſit beneficium iſtud, quòd Deus Deorum ab æterno, & ante ſæcula tui meminerit, tuæ ſalutis ſemper actualiſſimè ſolliciti ſſimꝰ fuit. Nam & ex hoc, quod anima, ſecundum eſſe ideale ab æterno in verbo fuit, tres perfectiones nobiliſſimas ſibi accepit: vt aiunt Doctores.

Realem conſubſtantialitatem.
Sc3 Fontalem ſuauitatem.
Formalem accidentalitatem.

Primum patet, quia ſm Auguſt. hoc proprium R eſt Diuinę ſimplicitati, vt quicquid eſt in ea ſit Deus. Alias in Deo eſſet accidens, quod eſt impoſſibile, Videas. quia eſt actus purus. Secundum patet; nam per realem identitatem eſſentiæ, aĩa deguſtat in tali eſſe ſuauitatem Diuinam, ex eodem fonte Diuinitatis cum ipſo verbo. Tertium patet; cum. n. creatura ſit in Deo creatrix eſſentia ſm Anſelmum, patet, ꝙ aĩa exiſtens in verbo, quodammodo creauit cœlum, & terram, & omnia quæ in illo fecit: vt declarat Iordanus. O ſuperbiam, ò gloriam, quid vnquam hoc beneficio maius? Hæc dicta ſunt ſm cõmuniorem opinionem Doctorum plurimorum, tenentium, ꝙ idea ſit realiter Diuina eſſentia; differens tñ ab ea ratione. Secundum q̃ poſitionem poterunt dicta illa verificari. Secus tñ de ideis ſentiũt poſteriores, & reputatiſſimi quidam. Vt Okã, ſcilicet. Petrus de allyaco. Ioannes Gerſon, & horum ſequaces, beatiſſimum Auguſtinum inſequentes, & tenentes, ꝙ ideæ non ſint in Deo realiter, & ſubiectiuè; ſed tantum obiectiuè, ſicut oẽs creaturę ab æterno fuerunt in Deo, quia ab æterno fuerunt cognitæ à Deo. Et ideo vt aiunt nunq̃ inuenitur, ꝙ Auguſtinus alicubi ponat ideas; niſi in Diuina intelligentia. Non in eſſentia. Per hoc innuens, ꝙ nõ ſint in Deo; niſi ſicut cognita, & non ſicut ibidem realiter exiſtentia. Vnde dicit. Vbi eas arbitrandũ eſt eſſe; niſi in mente creatoris, & Diuina intelligẽtia contineri? &c. Quam poſitionem luciſſimè tractat Okam, ſuper primum circa 34. diſtinctionẽ. Et Petrus in ſuo ſcripto Sententiarum. Et approbat Gerſon in diuerſis locis; ſ. de vita animæ, & ſuper Cantica ad Carthuſien. Et hac via verba ſuperiora non ſunt vera, niſi exponantur. Nam verum quidem eſt. Creatura eſt in Deo creatrix eſſentia, per tropum, & Schemma. Sed ſimpliciter, & propriè nullo modo &c. vt dicunt iſti. Non enim ſic ideæ ſũt creatrix eſſentia; ſed vera creatura, à Deo cognita: vt latius illi declarant. Et obiecta omnia diſſoluunt. Et ſi quæ verba Auguſtini in contrariũ videntur, exponunt; imò audentius Petrus dicit; ſi ſecus Auguſtinus intelligat q̃ exponunt, in hoc eũ non ſequendum, ſed cum reuerẽtia declinandum: pro vt Auguſt. ipſe in prolo. tertij de Trinitate docuit di. Noli noſtris litteris, quaſi Canonicis inſeruire &c. Teneant lectores poſitionem quã velint, ſat ſit nobis ſcripſiſſe ſana, ſub moderatione opinionum; ne cum aliquo aberremus. Medio tutiſſimi ibimus. Non noſtrum eſt diſcernere inter doctos, legant vtrorumq; rationes ſtudioſi. Nec ſubitò, aut temerè præcipitent ſententiam ad omne verbum. Sint animalia munda, ſint ruminantes ac vngulam fiſſo pede ac diſcreto diuidentes, & diſcant cum Sapiente, ſententiam differre in tempus Leuit. 11. iudicij, & perfectæ cognitionis. Quoniam perfecta cognitione opus eſt, ad iudiciales ſententias proferendas, quæ non niſi collatione, & collatorũ conſeruatione habentur &c. Sicq; tandem amplectantur

vtrio-

Digitized by Google

veriorem. Periculoſius nempè hic ſecundum Auguſt. erratur. Et ideo tantiſper eſt annotatum hic, & nihil affirmatum. Sed ſunto vtcunque, & eunto hæc ſuas vias, ad proſequenda beneficia noſtra nos diuertamus. Nihil etenim minus in hoc beneficio habemus; ſi non per eſſentiam Deus ſimus.

Pſ. 81. Grande, & grande nimis, ꝙ per participationem dij dicamur, quod ad ſimilitudinem conditi ſumus. Faueo Deo meo, quòd per eſſentiam ſit Deus, in hoc congratulor ei, teneat ipſe ſibi, non communicet in eo alienus. Gratias, ꝙ ab æterno meminerit mei, quodq; ſemper alta mēte apud eum fui, & ero repoſtus. Gratias omnia dicant. Eya igitur cum Auguſtino, ſuper hoc beneficio gratias agamus dicentes. O ſapientia, quæ aperis os mutorum, da mihi vocem laudis, vt enarrem omnia beneficia tua, quæ mihi Domine à principio contuliſti. Ecce enim ſum, quia creaſti me, ꝙ me creares, & in numero creaturarum tuarum numerares ab *Prou. 8* æterno, tu præordinaſti antequam quicquam faceres à principio, antequam extenderes cęlos; necdum erant abyſſi, adhuc terram non feceras, nec montes fundaueras, necdum fontes eruperant; Antequam hæc omnia, quæ feciſti, per verbum faceres, me tuam creaturam fore, certiſſima veritatis tuæ prouidentia præuidiſti, & eſſe me tuam creaturā voluiſti. Et hoc vnde Dñe benigniſſime Deus, altiſſime, & ſemper mitiſſime Pater miſericordiſſime, & creator potentiſſime, quæ mea merita? quę mea gratia? vt placeret ante conſpectum tuæ maieſtatis prædeſtinare, & creare me. O diligam te totis medullis, & viſceribus meis, quia tu prior dilexiſti me, &c. Hæc Auguſt. in ſoliloquio capit. vj. Poterunt, & complura alia de prædeſtinationis altitudine, & vtilate aſſignari. ſed &c.

Creat. Membrum Secundum.

S *Eſa. 44* EGo Dominus creans te, & formans te ex vtero. Eſa. Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Pſalm. *Pſ. 94* Poſt prædeſtinationis beneficium, regratiandū de creatione ipſa, qua nos tempore ſibi placito, de non eſſe deduxit; creauit, & in vtero formauit. Nō enim ipſi fecimus nos, nec parentes fecerunt nos; ſed ipſe fecit nos. &c. Quod creationis beneficium hæc punctula ſub ſe complecti poteſt. ſcilicet

Es, viuis ſentis, ſapis, ac homo conditus es cur.

Primum itaq; circa hoc beneficium, ait Auguſti. Cogita, ò anima, ꝙ aliquando non fueris, & vt eſſe inciperes, hoc Dei dono accepiſti. Donum ergo eius erat, vt fieres, cui nil tu dediſſe poteras prius quàm fieres. Qui vtique ſi nil amplius dediſſet, pro eo ipſo ſemper à vobis laudandus, & diligendus eſſet. Hic attendendum, quam nobile, & quid ſit eſſe, quod omnia appetunt tam ſtudioſè, etiam malunt ipſi damnati eſſe, quam non eſſe ſimpliciter, vt aiunt Doctores multi, &c. Proſequitur Auguſtin. conſiderans quale eſſe dicens. Nunc autem amplius dedit, quia non dedit ſolum eſſe; ſed & pulchrum eſſe, & formoſum eſſe. Sed nec hic terminari potuit, munificentia optimi largitoris. Adhuc aliquid plus tibi dedit, quia. Viuere dedit vt præcellamus his, quæ non ſunt per eſſentiam, & his, quæ inordinata, & incompleta ſunt, aut incompoſita per formam; & quę inanimata per vitam. O quale bonum eſt viuere, & vita intelligibili. Non eram igitur, & creaſti, nihil fueram, & de nihilo me aliquid eſſe feciſti. Quale autem aliquid? Non ſtipulam, vel ignem, non auem, vel piſcem, non ſerpentem, vel aliquid ex brutis animalibus, non lapidem, vel lignum, non ex eorum genere, quæ tantum habent eſſe: vti lapides, vel ex eorum genere, quæ tantum poſſunt eſſe, & creſcere: vt arbores. Non ex eorum, quæ tantum eſſe, creſcere, & ſentire poſſunt: vt bruta. Sed ſuper hæc omnia, voluiſti me eſſe ex his, quæ habent eſſe; quia ſum, & ex his, quę habent eſſe, & creſcere; quia ſum creſco, & ex his, quæ habent eſſe, creſcere, & ſentire, quia ſum, creſco, & ſentio. Perpende quam grande ſit habere ſenſum, patet ex appoplecticis, & carentibus eo, quanta incommoda habent. Sed *Pſ. 8.* ſuper hæc omnia paulominus me angelis creaſti, quia rationem cognoſcendi te, cōem cum ipſis accepi. Paulominus dico, quia illi fęlicem tuam notitiam iam habent per ſpeciem; ego vero per ſpem. *1 Cor. 13.* illi facie ad faciem, ego per ſpeculum in ęnigmate, illi plenè, ego autem ex parte. O quantum eſt hominem eſſe. Digniſſima enim quodammodo eſt homo creaturarum. Nam licet angelica creatura conditionis primitate, naturæ ſimplicitate, beatitudinis diuturnitate, præſtare videatur; Tamen omnia ſubiecta ſunt homini, & etiam angeli ipſi, adminiſtratorij ſunt ſpiritus, qui in miniſteriū mittuntur, *Heb. 1* propter homines, qui hæreditatem capient ſalutis. Et dignitati hominis non poteſt angelus coequari, ſi in quid. Non enim Chriſtum habet fratrem, concorporalem, non duplicem illam ſtolam; non demum pretio tali redemptus. Cuius dignitatis beneficium, vt homo plenius comprehendat, diligenter attendat, iuxta Auguſtinum. A quo, quare, vel ad quid creatus ſit homo. A Deo conditur, bonitas eſt in cauſa, quæ ſe diffundere volebat, finis vtilitas creaturæ. Factus enim eſt homo ad laudandum Deum, ad ſeruiendum ei, ad fruendum eo. In quibus proficit, & fructum capit homo ipſe, non Deus. Aut certè, vt creatorem agnoſceret, agnitum coleret, cultum diligeret, & in dilecto quieſceret, & ſemper beata eſſet. Lauda igitur o anima mea Dominum, qui te condidit talem, ad eum ſemper laudandum. Vide Auguſt. & magiſtrū Henri. de Haſſia in ſuo ſpeculo animæ plenius de beneficijs, & conſiderationibus iſtis poſtremis.

Hinc corpus. Membrum Tertium.

T *Heb. 10* COrpus aptaſti mihi, Apoſtolus. Poſtquam vidimus de beneficijs conditionis in genere, videndum eſt quanta beneficia impenſa ſunt duabus partibus, ex quibus homo conſtat in ſpecie. Et primum de beneficijs ex parte corporis. Super quib. *Pſ. 39.* Dominus ipſe gratias agit, dicens allegatum verbum. Sed & Sapiens gratulatur, ſe veniſſe ad corpus incoinquinatum. *Sap. 8.* Miſericors enim, & munificus benefactor, non ſolum condidit naturam pu-

ram

Digitized by Google

ram incorpoream;ſed & corporeã; ſcilicet animæ humanæ corpus aptando. Ex quo licet incommoda quędam contrahat; ſcilicet originis inquinationem, peccati pronitatem, bene operandi difficultatem; intellectus hebetudinem, paſſionum multitudinem, & alia, vt dicitur in compendio theologię. Tamen multo ampliora inde bona reportat, quare Deus hoc animæ adiunxit. Nam hinc mirabilium artifex, qui tam diſparia coniunxit contemplatur. Vniuerſum completur, homo humiliatur, meritum propter difficultatem augetur. Sẽper homo iſto iuuatur. Nam corpus viuum, & ſanum valet ad pęnitentię contritionem. Infirmum ad meritorum cumulationem. Mortuum ad liberã euolationem, reſuſcitatum ad gloriæ conſumationem. Vide ergo quantum donum ſit accepiſſe corpus. Sed conſpice quale tibi corpus dedit. Certe

Pulchrum, perfectum, ſanum, ſenſum, ſimul obiect.

De primo Bernar. ait. Secundum corpus ô anima Deus te fecit egregiam creaturam. Nam

Os homini ſublime dedit, cœlumq; tueri.
Iuſſit, & erectos ad cœlos tollere vultus.

Hinc fatetur, & Auguſtinus. Accepi o Domine pulcram corporis formam, habens in corpore ſenſuum diſtinctionem, oculos ad uidendum, aures ad audiendum, nares ad odorandum, manus ad contrectandum, palatum, ad guſtandum pedes ad ambulandum. Et verè pulchrum hominis corpus, quo pulchrius aliud nullum. q; patet ex his quinq;.

Forma, proportio, plura, vel ordo, parq; ſtupenda.

Primo ex ſtaturæ, & formæ qualitate. Nam quemadmodum naturalium huius inferioris, atque ſenſibilis mundi formarum, præſtantiſſima eſt anima rationalis, ita & corporum animatorum, organicorum, mixtorum, nobilius eſt corpus humanum. Siquidem nobiliori formæ, nobilius corpus debetur: vt ſic inter actum, & potentiam, bona portio ſeruetur. Eſt igitur iuxta Albertum, corpus hominis magis heterogeneum, & maximi artifici; habens, & perfectiorem membrorum diſtinctionem, & organorum maiorem diuerſificationem, & ſubtiliorem eorum connexionem, digniſſimam, quia erectam tenens ſtaturam. Et percongruè quidem. Nam hoc imago Trinitatis requirit. Hoc calor in capite, & materia terrea in corpore exiſtẽs exigit. Hoc finis hominis requirit, qui factus eſt, vt infimis deſpectis, mentẽ ſurſum tendens ſydera aſpectet. Patet ſecundo humani corporis dignitas, nõ ſolum ex formæ qualitate; verum etiam ex ſingulorum membrorum proportionali quantitate. Singula enim organa, quantitate proportionãtur, cõuenientibus diſtantijs in ſitu habitudinantur, & optimis ordinibus connectuntur, atque harmoniacis connexionibus, & proportionibus coniunguntur, vt Albertus declarat, & Henricus de Haſſia ſuper Geneſim. Tertio patet corporis dignitas, ex organorum multitudine, & varietate. Hinc Albertus 12. de animalibus ait. Oportet ſcire, q; motus, &
A operationes animalium, ſunt valde diuerſæ. & ergo neceſſarium eſt, q; compoſitio corporum, ſit ex virtutibus, & organis valde diuerſis. Omnis enim diuerſitas corporum, in plantis, & in animalibus, eſt propter diuerſitatem potentiarum operabiliũ, & finium eorum. Et quanto aliquis artifex eſt ſubtilior, & ingenioſior, ſciens plurium artificiorum maneries facere; tanto maiores, & plures requirit inſtrumentorum ſubtilitates, & varietates. Hinc eſt, quod corpus animæ rationalis, habet magis diuerſa, & perfectiora membra, ſecundum naturam, & figuram, quam aliquod animalium cęterorum, vt eſt videre in his, qui deſcribunt hominis partes, &c. Quarto ordo membrorum, valde ad dignitatem facit. Qui ex hoc patet, q; omnium membrorum, & partium eius heterogenarum, eſt ſubordinatio, & ordo membrorum, ad vnum primum, & principale, quod eſt cor, ſicut Albertus latè declarat, q; cor ſit principium venarum, arteriarum, neruorum, & cęterorum membrorum, fons ſanguinis, & ſpirituum, dans cæterorum virtutem; vnde primo motori, & virtuti luminis Solis comparatum.

Humani corporis ſtructura cęlo proportionatur.

Quinto humani corporis dignitas patet ex rerum ſimilitudine, & conformitate. ad quarum inſtar eſt formatum. Nam primo inſtar cœli eſt formatum. Vnde Albertus dicit, q; ſolius hominis membra ſecundum cœli poſitionem ordinẽtur, & eius influẽtias captent. Vnde habet rotunditatem in capite, ad ſimilitudinem cœli ſperici. Ceruix etiam hominis rotunda, velut cœlum continet omnem motũ, & hominis ſenſum, decem ferè in ſe cęlos complectens. In capite ſunt duo oculi, velut, Sol, & Luna. Sunt duæ aures, vt Mars, & Mercurius. duæ nares, vt Iupiter, & Saturnus, vnum os, velut Venus. Et ſicut illa ſydera mundũ illuminãt, & gubernant; ita hæc membra, totum corpus ordinant, & decorant. Cœlum ſtellatum eſt in vertice capitis, cuius ſtellæ ſunt capilli, qui ad decus hominis ſunt, &c. In figura capitis, totus cęleſtis ornatus continetur. Nam ſicut de cœlo ad terram deſcendunt rores, impreſſiones, & calor naturalis; ſic à capite vires corporis deriuantur. Latius hæc declarat Leonardus de Vtino, in ſermone quadrageſimali. Aſſimilatur etiam hominis corpus mundo, quare, & microcoſmus appellatur, vnde Ambroſius ait. Cognoſcamus humani corporis fabricam, inſtar eſſe mũdi; Siquidem vt Cœlum eminet Aeri, Terris, Mari. Ita caput reliquis artubus præſtat.

Item ciuitati. Pſ. 86.

Item quia hic vnus præſidet motor, &c. Ciuitati etiam aſſimilatur corpus humanum. Hinc dicit Auguſtinus. Hæc ciuitas de qua glorioſa dicta ſunt. In qua eſt triplicis gradus populus, ſcilicet Sapientes ad cõſulendum, quæ ſunt intellectuales ſenſus. Milites ad pugnandum; id eſt vires rationales. artifices ad miniſtrandum; puta potentiæ ſenſuales. Huius ciuitatis murus iuxta Henricum de Haſſia tenuis eſt; ſcilicet cutis; Sed murus artificialis à rectore ſpiritu inuentus eſt. Veſtes, & arma propugnacula duę manus. Columnæ crura, & pedes. Nouem portas habet, quarum tres ſunt principales: vt patet. Vigiles in circuitu, quinque ſunt ſenſus. Pulcherrimè idem Henricus de Haſſia de cæteris membris declarat, qualis hic theſaurarius, coquus, coquina, & omnia ciuitatis ędificia, &c. Eſt etiam corpus arbori conforme, ſed arbori euerſæ. Caput enim cum capillis quaſi radices, brachia cum cruribus,

Digitized by Google

loco ſunt ramorum. Et vt paucis dicatur, Corpus hominis tantæ eſt dignitatis, vt cum omnib. creaturis communicationem, & partiticipium habeat. Apparet enim terra, in oſſibus, & carne. Aqua in humoribus, & ſanguine. Aer, in pulmone. Ignis, in corde. cuius formam habet, &c. Hinc corpus humanum exemplar eſt corporum cæterorum. Quare, & Anaxagoras interrogatus quid eſſet dixit. Menſura omnium rerum. Nam conſiſtentia, & effigies humani corporis, metrum, & menſura eſt omnium animatorum, & idęa exemplaris ſecundū quam, omnium animantium corpora ſunt organizata. Itaq; quæ magis ei conformantur, in complexione, & figura, ſunt perfectiora, &c.

V

Poſtremo humani corporis dignitas, & pulchritudo patet, ex rerum in ipſo relucentium mirabilitate. Nam plura ſtupenda apparent in corpore humano, & plura ab intra quam ab extra. Nam hęc eſt differentia artificis Dei, & hominis, ꝙ omnis
Pſ. 41. gloria eius ab intus. O quam verè admiranda, quā pulchra, & amanda ſunt in corpore humano, etiā in his, quæ noſtris conſpectibus ſunt tecta. O quāta relucet pulchritudo in viſceribus, venis, neruis, arterijs, muſculis, oſſibus, ligaturis, panniculis, & cæteris occultis, quæ nullus ad plenum inuenire poteſt, ſm Auguſtinum. Quæ ſi nota eſſent, in interioribus ipſis viſceribus, quę nullum decus oſtēdunt; ita delectaret pulchritudo rationis, vt omni formæ, quæ oculis placet, ipſius mentis præferretur iudicio; ſicut Baſilius, Hugo, & Dionyſius Carthuſienſis latè proſequuntur. Sed & ab extra in corpore multa ſtupenda occurrunt, puta tanta diuerſitas facierum, & inſcriptio quædam miranda.
Pſal. 4. Signatum enim eſt ſuper nos lumen vultus Dei, & ꝙ ad ipſum pertineamus, in ipſa exteriori hominis imagine, & membrorum figuris legibiliter ſcribit; Caput enim, & facies hominis ſic ſunt diſpoſita, vt clare in eis legi poſſit. Homo Dei lauda Deū: vt magiſter Henricus de Haſſia, & Leonardus Vticenſis declarāt. Eya igitur ò homo Dei lauda Deū, propter corpus tam nobile, & pulchrum. Hæc latius diximus de corporis pulchritudine, vt oſtenderemus quanta circa ſingula dici poſſent; ſi prolixitas non vetaret; in cæteris iam volentes eſſe ſuccinctiores. Iam itaq; ſuper cæteris conditionibus corporis agentes; ſcilicet, quia dedit corpus membris perfectum, cum Auguſtino dicamus. Hoc etiam inter beneficia confiteor Domine Deꝰ, ꝙ accepi corpus perfectū, & membrorum omnium integritatem, ne ſim inter monſtruoſa mihi oneri, & alijs deſpectui. O quantum, quale beneficium iſtud. Hic tantæ gratiæ agendæ, quantæ ſunt deformitates poſſibiles, quę ſunt valde numeroſæ, vt Iſidorus. 11. ethimologiarū declarat. Alia enim magnitudine, alia paruitate totius excedunt. Alij magnitudine partium, vel multitudine, vt bicipites, trimani. Alij defectu partium, alij deſciſſione, aut transformatione generantur, vt illic exemplificatur. Gratias age, ꝙ te non condiderit talem; ſed omnibus membris perfectum naſci fecit, ſuper quibus ſingulis etiam iure gratiæ agendæ, quæ membra, qui noſſe volet, ſpeculum naturale Vincentij, in ſecunda parte libro 19. legat. Quæ iuxta quoſdam in tanto ſunt numero, quot dies concurrunt in anno, vt inde admoneamur, nullum præterire debere diem, quo non grati ſumus.

Tertio regratiandum, ꝙ in corpore dederit cōplexionis ſanitatem. Quæ inter ſumma naturæ dona computatur. Eſto in omnibus membris quis ſit perfectus; ſi ſanus non fuerit, omnia ſunt illi tormenta. Vere ergo magna illi Dominus fecit, cui complexionis ſanitatem dedit. Tantæ ergo hic gratiæ ſunt retribuēdæ quantis ęgritudinibus corpus infirmari poſſet, quæ ſunt multæ valde. Nam ſcribit magiſter Iohannes Nider, ꝙ Arnoldus de noua Villa, medicorū ſummus, computauerit poſſe eſſe in humano corpore, diſtincta genera morborum, duo millia centum, & viginti quatuor. Dic ergo tot vicibus ſi potes gratias Deo, & profitere cum Gerſone. Gratias tibi debeo, quòd ſalutem ipſam, & corporis ſanitatem mihi donaſti, & conſeruaſti me in ea. Si enim euētu atiquo, aut graui morbo ſanitate deſtituerer, ratione, aut intelligentia priuarer; & hæc in met am pretioſa naturæ dona, ſuffragio medicinæ, aut alio quolibet modo, quis in integrum repararet, Nonne hinc me multum fęlicem putarem, nec non, & illi, qui hoc præſtitit vehementer me cenſerem obligatū? Et tamen longè præclarior eſt mea conditio, dum in bona complexione formatus, hæc tuo dono Domine integra conſeruo; quàm ſi deperdita aliunde recupero. O igitur gratiæ tibi.

Quarto gratiæ agendæ, ꝙ in corpore dedit ſenſuum perſpicaciatem, ſcilicet viſum perſpicuum, auditum acutum, guſtum acrem, & præſertim ſermonem diſertum, ꝙ non condiderit cęcum, ſurdū, inſipidum, mutum, balbucientem, aut balbum. Perpende quanta hæc ſunt, ex æſtimatione eorum, qui ſenſibus his, aut certè horum viuacitate carent, & noli ingratus eſſe. Et præſertim poſtremo gratiæ agendæ, ꝙ ſingulis ſenſibus, obiecta conueuientia, tam multa, & pulchra dedit. Hinc dicamus cum Auguſtino. Magnū fuit, & hoc, ꝙ ad ſenſuum meorum oblectamenta, ſingulis dediſti conuenientia obiecta. Creaſti enim multa pulchrè lucentia, canore mulcentia, ſuaue olentia, dulce ſapientia, tactu placentia, vt omnis ſenſus hominis ſua oblectamenta habeat. Viſum paſcit pulchritudo colorum, ſuauitas cantilenæ demulcet auditum, fragrantia odorum olfactum, dulcedo ſaporum guſtum. Et quis omnes delicias ſenſuum enumerare queat? quæ tam multiplices ſunt in ſingulis, vt ſi quis quemlibet per ſe conſideret, quemlibet per ſe ſingulariter ditatum putet. Tot oculorum oblectamenta in diuerſitate colorum, tot aurium in diuerſitate ſonorum: vt dulcia ſermonum commercia, concentus auium, humanæ vocis melos, dulces modi ſonorum, & genera armoniæ. & ſic de alijs. Valde ergo mihi diligendus es Deus meus, qui talia contuliſti.

A

Sexum. Membrum Quartum.

QVicquid maſculi ſexus eſt ſanctificabitur Domino. Deutero. Iam dictis beneficijs ex parte Deut. 15.

Digitized by Google

parte corporis, vnũ eſt adijciendũ, ꝙ à multis non magni æſtimatur, ꝙ tñ grandiſſimũ eſt, dum bene profundatur. Et eſt. Quod dedit maſculini ſexus nobilitatem. Qui ſexus in multis præſtantior eſt ſexu muliebri, quod & ipſum nomen indicat prima fronte. Vir.n. nuncupatus eſt, vt Lactantius ait. Qđ
Ethim. maior in eo vis ſit, quaſi virtutis nomen habens. Mulier autem à mollicie, quaſi mollis aer. Et vt plenius ſcias quantum ſit beneficium iſtud, ex his hęc colligere poteris.

Dignior, euadis, prælatus, compar, & aptus.

Nam ſexus virilis dignior, quia prior tpe, excelſior noīe, vt patet intuenti. à virtute nomẽ ſumẽs: vt iam dictum eſt. Deinde ærumnarum, & miſeriarũ muliebrium emunior. Eſt.n. ſexus fœmineus prę virili, innumeris miſerijs, & ad malum pronitatibus repletior, à primo eius conceptu vſq; ad ipſũ animæ egreſſum: prout hi, qui de naturis deſcribunt declarant. Porro de malicijs miſerijſq; muliebris ſexus. In Eccleſiaſtico plura dicuntur. Super
Eccli. 25. quibus verbis Dominus Iohannes Dominici Cardinalis, Alphabetum quoddã cõtexit, de malitijs, & miſerijs ſexus muliebris. Quod ẽt Antoninus in tertia parte ſuæ Summæ tit.1.cap.25. ponit: Sed & poetæ quidam gentiles, & Henricus de Haſſia ſuper Geneſim, plura de his conſcribunt.

Tertio eſt ſex⁹ virilis prælat⁹, & ſuperior. Adeo
Ephes 5 ꝙ dicatur, & ſit caput mulieris. Quarto eſt imagine Dei inſignior, ſimilitudine expreſſior. Ita ꝙ Apłus dicat. Vir non dẽt velare caput cum ſit imago, &
1.Cor.11 gloria Dei. Mulier aũt, eſt gloria ipſius viri. O q̃ta & qualia ſunt iſta; ſi ritè fuerint trutinata. Magnũ tñ eſt beneficium maſculini ſexus, ẽt grandius, q̃ hic deducimus. De quo ẽt gratias Plato ipſe gentilis agere ſolet. Ita.n. ait. Gr̃as habeo naturæ primum, ꝙ homo natus ſum, & nõ aīal mutum. Deinde, ꝙ mas, potius, quã fœmina. quòd græcus, quam barbarus. Et athenienſis non thebanus. Sed omnia longe excedit id poſtremum, quia ſexus iſte Diuino cultui aptior, omnibuſq; officijs cõmodoſior, & quodãmodo gratior Deo; adeo ꝙ hũc ſexum ſi-
Exo. 13 bi ſolum iuſſerit ſanctificari. O q̃tum beneficium eſt ſexum habere maſculinum. Nã hoc, qui caruerit, actibus hierarchicis inutilis, & inept⁹ erit. Nulla.n. mulier charactere põt inſigniri, ab actibus ec-
1 Cor. 14. cleſiaſticis excluſa; adeo, ꝙ nec loqui permittatur in Eccleſia. Poſſemus hinc plura dicere, ſed conſulto nolumus, ne fœmineum ſexum nimium ſupprimere videamur, vnde & orti ſumus. Vincant mulieres, vincant in bono malum, & omnis naturę infirmitas, & pronitas, grande illis beneficiũ erũt.

Animam. *Membrum Quintum.*

B VEnite, & audite, & narrabo omnes, qui time-
Pſ. 65. tis Deum, q̃ta fecit aīæ meæ. Pſal. Poſtquã viſum eſt de beneficijs ex parte corporis, videndum eſt quãta nobis fecit Dñs, ex parte animæ, & mentis. Quæ pars, quo carne dignior, eo beneficijs amplioribus eſt cumulatior. Quæ tametſi ſunt innumera, ex his tamen ſunt colligenda.

Conſilio, cauſis, prælata, adamata, decora.

Vt itaq; ò aīa ſcias quanta fecit tibi benefactor tuus Deus, hoc primũ intellige, ꝙ conſilio increatæ Trinitatis condita ſis. Auguſtinus. Tanta dignitas humanæ conditionis eſſe dignoſcitur, vt non ſolũ in iubentis ſermone, ſicut alia opera ſex dierum, ſed conſilio ſanctæ Trinitatis, & operatione Diuinæ maieſtatis, aīa ſit creata, vt ex primo conditionis honore intelligeret, q̃d ſuo creatori deberet. Magnũ planè conſiliũ, in conciſtorio Trinitatis æternaliter habitũ, in quo oīs hoīum cauſa in medio poſita eſt, vt illic vnaqueq; diuinarum perſonarum attributiuè loquendo, huius operis partem ſuſciperet. Pr̃ conditionem, Filius redemptionem, Spũs ſanctus peccati remiſſionem, & carnis reſuſcitationẽ. O gratias tibi pro cõſilio, & honore tanto, nec Angelis impenſo. Scđo animæ dignitas, & beneficia colligun tur, ex cauſis, ex q̃bus conſiſtit, ſcilicet efficiẽti, materiali, formali, & finali. Primo igitur, vt qualis, & q̃ta ſis contẽpleris, perpende à quo, & quali principio cauſali emanaueris. Effect⁹ enim naturã ſapit, & qualitatẽ cõtrahit ſuæ cauſæ, & ei vt eſt poſſibile aſſimilatur. Cauſa autẽ aīæ efficiens, eſt ipſe Deus benedictus, à quo fuit æternaliter præuiſa, & mirabiliter in tpe immediatè, de nihilo ab eodẽ ꝓducta. Aīa.n. rationalis creando infunditur, & infundẽdo creatur. O quale iſtud. Cauſa materialis aīæ fuit nihil. In quo dignitas magna patet. non propter nobilitatem nihili; ſed ꝓpter exceſſum perfectionis animæ, quæ intantum cæteras naturas ſupergreditur, ꝙ in nulla creatura eſt poſſibilitas naturalis, ad eductionem vnius animæ rationalis. Et ideò oportet, quòd producatur à ſolo Deo, ꝑ ei⁹ potentiã infinitam, &c. Cauſa formalis in hoc conſiſtit, quòd ad imaginem, & ſimilitudinem Dei ſit facta. Iuxta illud. Faciamus ho- *Gen. 1.*
minem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtrã, &c. Recognoſce o anima, quam mira, & ineffabilis eſt dignitas, & generoſitas tua, non ſolum eſſe Dei veſtigium; ſed fieri ad imaginem, & ſimilitudinem Dei. Varij autem variè exponunt imaginem, & ſimilitudinem iſtam. Quidam, quòd imago hæc attendatur quantum ad naturalia, Similitudo ad gratuita. Alij, quòd imago in cognitione. Similitudo in dilectione. Et multis alijs modis.

Et dicit Antoninus, quòd anima eſt imago.

Increatæ Deitatis		Materialia
Incarnatæ veritatis	quantum ad	Virtualia
Glorificatę intellectualitatis		Supernaturalia

Plura ſuper his eſſent dicenda, ſed inquirantur doctorum ſcripta. Magis expergiſcere, & lauda, exulta, & gaude, quia inſignita es Dei imagine, decorata ſimilitudine particeps rationis, & capax æternæ beatitudinis. Quæ omnia, quia modica viderentur, ſi morte finirentur, dedit ei, & cum prædictis naturam immortalem, ſubſtantiam incorruptibilem, durationem interminabilem, vitam perpetuam, alioquin, nec vera eſſet imago. Porrò cum finalem cauſam perpenderis, mirum eſt ſi non tota liqueſcas. Ad ſe enim te condidit, ad coniugales amplexus te deſtinauit, vt te inhabitaret, & in æternum te ſua fruitione beatifi-

Digitized by Google

beatificaret. Benedic igitur aīa mea Dñm. Tertio colliguntur beneficia aiæ, ex prælatione, & priuilegiatione, quib. dotatur. Tanta. n. eſt dignitas aīę, ꝙ oēm præcellat corporeā creaturam. Auguſt. Anima oēm corpoream creaturam, naturæ dignitate ꝑcellit. Adeo, ꝙ vna anima dignior, & pretioſior eſt q̃ oīa regna mundi. Bernar. Totus iſte mundus, ad pretium vnius aīę æſtimari non poteſt. Qd nouit ſapientia Patris, qui tam pretioſo pretio, eam ſibi ſub peccato venditā comparauit, & redemit. Grandis igitur excellentia aiæ, quæ tantæ eſt nobilitatis, ꝙ nihil conſimile ſibi. Et nobilis oībus modis, à Patre creando gignēte, quia Deꝰ, à loco ſuſcipiente, quia paradiſus. A dote data, quia iuſtitia virtus, &c. Item ex eo, ꝙ tantæ ſimplicitatis, ꝙ nihil pōt illabi menti, niſi Trinitas beata, cuius ſedes, & thronus eſt, eius ſuſceptiua. Vnde non ante
Prou. 8 requieuit, niſi cum hoīem condidiſſet. In quo ſibi cōplacet valde. Et delitiæ eius eſſe cū filijs hoīum de quibus dicit. Hæc requies mea. Gaude ergo, & lauda, ꝙ tanti es hoſpitis ſedes. Item patet præcellentia, ex eo, ꝙ tantæ eſt capacitatis, ꝙ nulla creatura (licet afficere poſſet) ſatiare hanc pōt, & deſideria illius quietare. Cum oībus occupari poteſt, impleri non pōt. Non hanc implet, nec quietat terra, cum pecudibus, non cęlum, cum ſyderibus, & ſanctis; ſed ſolus Deus.

Item quia oīum quodammodo rerū eſt ſimilitudo: vt Leonardus latè declarat, & finalis quædā clauſula oīum conditorum, vnde vltimo formata. Quarto colliguntur aiæ beneficia, & dignitates, quia tā à Deo adamata. Cuius amor patet ex ſublimi eius honoratione; Honorauit. n. eam in creatione, recreatione, in cuſtodiæ angelicæ adhibitione, in glorificatione, vt Iorda. & Bernard. declarant. Item patet amor Dei erga aīam, ex eius dolorosa ammiſſione, diligenti inquiſitione, cara redemptione. Quæ Holkot proſequitur ſuper lib. Sapientiæ. Redamet igitur aīa, tam ſui amantem. Itē patet iſte amor ex amicabili denominatione, qua in ſcripturis anima ſolet appellari. Nunc filiam Principis, iuda, ſyon, aut Hieruſalē, nunc formoſam, dilectā, & ſororem. Nunc amicam ſponſam, aut pulcherrimā mulierū, vt patet in ſcripturæ decurſu. Poſtremo beneficia aiæ colligūtur ex decoratione eius, qua eſt decorata, q̃tum ad eſſe præ cęteris in eſſentiali dignitate, naturali q̃titate, indiuiduali diſparitate: vt Henricus de Haſſia dicit. Item decorata potentijs principalibꝰ, habens in ſe magnaliū Dei reſeruaculū, & beneficiorum eius retinaculū memoriā, Naturalis legis teſtimonium, & agendorū infallibile directoriū, intelligentiam, Libertatis imperiū, & actuum virtutis incogitabile executoriū voluntatē. Itē dotata tantis viribus & potentijs, quas longum eſt numerare, quibus corpus ipſum regit. O verè corpus, quam nobilem hoſpitem habes, à quo oīa, quæ in te pulchra ſunt habes, quo egrediente nihil tenes. Magnum eſt vires animæ habere ſanas. Ingeniū clarum, ad bonū cognoſcendum. Iudicium rectum ad diſcernendū, animum bonum ad Deum amandum. O Domine Deus meus, vita, & dulcedo animæ meæ, quid retribuam tibi, pro omnibus, quæ feciſti animæ meæ? Da mihi pro his amare te.

Angelos. Membrum Sextum.

ANgelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibꝰ vijs tuis. In manibus portabunt te, &c. Beneficijs beneficia accedunt. Nō Deo ſufficit, ꝙ tantis nos donis ex parte corporis, & aiæ dotaſſet; niſi & de efficacibus cuſtodibus, & miniſtris ꝓuidiſſet. Vnde Angelos fecit, ſpūs ſuos, illis de nobis mādans. O quis, quibus, quid, qūo, & de quibus? Dñe quid eſt hō, quia magnificas eū? dum tam magnificis principibus Hieruſalem mandas, & tam ſollicitè mandas de illo. Hæc itaq; conſiderare hic potes. C Pſ. 90. Iob 7.

Omnes, te ſeruent, q; regant, ducant, bona plura.

In primis conſidera, ꝙ omnes ſunt adminiſtratorij Spūs, in miniſteriū miſſi pp eos, qui hęreditatē capiunt ſalutis. Mittuntur. n. ſuperiores ad medios, medij ad infimos, infimi ad nos.) Licet natura, & gr̄a nobis digniores. Paulominus. n. ab Angelis minuit nos Deus, &c. O grandis charitas mittentis, ſtupenda dignatio familiæ tā dignè obſequētis. O q̃ta charitas Patris. Ecce non eſt numerus militum eius, & tn̄ oēs adminiſtratorij Spūs dicuntur, & in miniſteriū quodammodo oēs mittuntur. Et probè quidē, hmōdi. n. miſſio competit bonitati Diuinæ, charitati angelicæ, indigentiæ humanæ: vt doctores aiunt. Sed licèt oībus mandauit, cuiq; tn̄ ab vtero Angelum ſingularē deputauit, qui in vtero ſm multos., & ēt ſm Thom. in de æterna beatitudine ꝓtegeret. In vita regeret, poſt mortem deduceret; & cuncta bona neceſſaria nobis ꝓuideret. Nam in vtero paruulus pōt interimi, & damnari, extra vterū pōt à baptiſmate impediri, & adultus ad peccata diuerſa trahi, pōt tentari, & ſeduci; vnde opus cuſtodia angelica habemꝰ. Qui ēt innumera bona ſuis impēdunt: vt doctores paſſim latè. ſcribunt, ꝓſertim in Pantheologia, & aurea legēda, multi eſſe ctus angelicæ cuſtodiæ ponunt, quos longū eſt hic recitare. Illic eos requiramꝰ, & hinc cū Aug. dicētes gr̄as agamus. Maximum inquit æſtimo, & illud fuiſſe beneficium, ꝙ Angelū pacis, ab ortu natiuitatis meæ, ad me cuſtodiendum mihi dediſti. Magna. n. eſt dignitas aīarum, vt queq; habeat ab ortu natiuitatis ſuæ ad cuſtodiam ſui Angelum delegatum. Et in alio loco, O q̃ me dilexiſti, qui Angelos tuos Spūs propter me feciſti, quibus mandaſti, vt cuſtodiant me in oībus vijs meis, &c. Hi ſunt cuſtodes ſuper muros nouæ Hieruſalem, & montes in circuitu eius vigilantes, & cuſtodientes vigilas noctis ſuper gregem tuum, ne quando rapiat, vt leo animas noſtras, ille antiquus aduerſarius. Hi ſunt ciues beatæ Haeruſalem, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis: vt eos liberent ab inimicis, cuſtodiant in omnibus vijs, confortent quoque, & moneant, & orationes filiorum tuorum offerant in conſpectu gloriæ tuæ; Adiuuant laborantes, protegunt quieſcentes, hortantur pugnantes, coronant vincētes. Congaudent de te gaudentibus, compatiuntur Heb. 1 Pſ. 8. Pſ. 103 Pſ. 90. Eſa. 61. Pſ. 7.

propter

propter te patientibus. Grandis eſt eis cura de nobis, magnus effectus dilectionis, &c. Verè magna ſunt beneficia hæc, quibus honoraſti nos, tales mihi dando cuſtodes. Laudent te de hoc oēs Angeli
Pſ. 143 tui, cōfiteantur tibi de hoc oīa opera tua, & Sancti tui benedicant tibi, honorificentia quos tu nimis
Pſ. 38. honorificas, & ditas. Quid eſt homo cui hæc facis? Nonne vniuerſa vanitas oīs homo viuens? & tamen dignum ducis ſic honorificare eum. O gratię tibi ſemper.

Cuncta. *Membrum Septimum.*

D DAbo vobis oīa bona Aegypti. Geneſis. Omnia
Gen. 45 ſubiecisti ſub pedibus eius. Pſal. Conſequē-
Pſ. 8. ter ad cōditionis beneficiū, ꝙ dedit homini conditor Deus, adiecit, & plenū oīum rerum dñium. De
Eccli. 6. dit. n. vt Ecclеſ. ait, ptātem eorum, quæ ſunt ſuper terrā, & poſuit timorem illius ſuper oēm carnem:
Pſal. 8. vt dñaretur beſtiarum, & volatilium, imò oīa ſub-
Gen. 1. iecit ſub pedib. eius, & poſuit eum, vt præſit piſcibus maris, &c. Vnde

Cuncta timēt hominem cum præſidet ipſe creatis.

Et hoc ex Dei diſpoſitione, ex imaginis Diuinę decoratione, ex habitus, & effigiei ſingulari diſpoſitione, tanq̄ ſacratus, fidelis, cæteris excellentior factus, & licèt animātia q̄dam maiora ſunt, & fortiora; Homo tñ, quia animal eſt ingenioſius, oībus ꝑualere pōt. Prudentia. n. & induſtria obtinent, qd vires multæ non valent, & iuſtum fuit, vt quibus nihil erat dandum in intellectu, vt amplius daretur in ſenſu. Et hoc in bonū nrm. Nam tanto maior nobis eſt neceſſitas exercendæ rōnis, quāto maiorē defectū patimur ſenſualitatis. Omnia igitur ſubiecta ſunt pedibus eius. Hęc de dominio hominis; Sed quomodo omnia illi donata ſunt ex his perpendendum.

Omnia, quæ ſupra, iuxta, ſunt, infima, quanta.

In primis itaq; Deus oīa nobis dedit, non ſolū bona Ægypti; vt auctoritas canit; ſed oīa ſine exceptione, quodammodo ēt bona increata. Quare, & iuxta Auguſtinū; Poſitus eſt hō in medio; vt & ſeruiret, & ſeruiretᷣ ei; vt acciperet vtrunq;, & refunderet, totū ad bonū hoīs, & ꝙ acceperit obſequiū, & ꝙ impendit, &c. Oīa. n. ait Apl̃us noſtra ſunt;
1. Cor. 3 Superiora, ſ. æqualia, & inferiora. Superiora ad ꝑfruendū, vt Deus creator Trinitas. Non. n. ſeipſum nobis Deus ſubtraxit, nec ſe à noſtris vtilitatibus ſubtraxit; ſed indeſinenter noſtræ ſaluti uacat ſuæ ineffabilis pietatis dignatio. O dignationē, ſeipſū totum nobis donans, & reſeruans. Aequalia ēt ſunt noſtra ad conuiuendū, ut angeli quibus æquales erimus in regno, & hoīes, qui quodammodo noſtri ſunt, qa ad uſum nobis ſunt. Sicut, & res dñorum, dicuntur eſſe famulorū. O quā iocundū commerciū, hr̄e ſocietatē angelorum, & hoīum conuictum. Nā ſine ſocijs nullius poſſeſſio iocūda. Dedit & inferiora in uſum, & famulatum, tanq̄ā in arrā, de quibus propriè dicit. Dabo uobis omnia bona Ægypti. Qui oīa dicit nihil excipit. Vis noſſe, ꝙ oīa dedit? Reſpice ait Auguſtinus mundum iſtum vniuerſum, & ſi in eo aliquid ſit conſidera, ꝙ tuæ non deſeruiat vtilitati. Oīs creatura adhūc finem curſum ſuum dirigit: vt obſequijs tuis famuletur, & vtilitati deſeruiat, tuiſq; oblectamētis, pariter, & neceſſitatibus indeſinenter occurrat. Hoc cęlum, hoc aer, hoc maria, & terra, cū his, quæ in eis ſunt explere nō ceſſant, ſm tpum diſtributionem. Nōne totum Cęlum inclinatur in obſequia tua? Nōne Sol velut ſtrenuiſſimꝰ ſeruus, ꝑ oīa impiger. vt de cæteris occultis beneficijs ſileā, quotidie tā mane ſurgit ad lumē tibi, & tuis aīalibꝰ pręſtandum, ſeruiēs tibi tanq̄ ſeruus lucernā ꝑferens ante te, oſtendens tibi diſcrimina viarū, & cætera multa? Sic Luna, & cæteri planetę, & ſtellæ, innumera bona impendūt. Reſpice deinde in aera, & cogita de vētis, qūo interdū aera ſerenāt, interdū nubes cōgregant, quaſi vaſa aquatica, eas quaſi humeris circūferentes, ad miniſtrādū aquā, & irrigādū agros, & hortos tuos, ad reſpirandū aer quoq; ſeruit. Item venti tibi ſeruiūt, in vehēdo naues. In vertendo molēdinas, &c. Porrò aquarū cōmoditates quis numerabit? Nonne hæ tibi gignunt piſces, & aues? Nonne deuehūt naues, & tibi ſeruiunt in oēs vſus. Abluūt, irrigant, potant, & ſic de alijs. Qd ſi tandem inſpexeris terrā, quid aliud eā videbis q̄ quoddā creatoris prōptuariū, & theſaurarium innumerabilium diuitiarū, & immenſarū? Ex ea. n. velut ex prōptuario, victus, & veſtitus, habitatio, & tectum miniſtratur. Ex ea. n. ſunt linum, & canabū, lana, pelles, & plūmæ ad veſtiendum. Ex ea lapides, & ligna, & ſabulum ad habitaculum fabricandum. Ex ea gēmæ, & metalla, & herbæ, & liquores medicinales, In ea diuitiæ oīs generis latent. Sed iam qūo animalia terræ tibi ſeruiant vide, quędā apta euectionibus, alia equitationibus, alia agriculturis, &c. quæ ſiue viuant, aut moriātur, ſeruiunt vtilitatibus humanis, adminiſtrando pelles, cornua, & dentes, ex quibus mira fiunt inſtra. Certè ſi ritè perſpexeris, nil eſt à ſummo cardine cæli, vſque deorſum, ꝙ nō ſeruiat nobis. Ipſe ēt infernus, terrorem incutiens, & tortor diabolus, fabricans nobis ēt inuitus coronas. Patet ergo, ꝙ totum vniuerſum nihil eſt, niſi innumerabilis quædā multitudo miniſtrorū, varia dona, & xenia, tanquā ex prōptuario quodā Diuinæ largitatis, beneficientiæ tibi defferentium, & offerentiū. Quę oīa ſi interrogata fuerint, vnde veniāt, & quo vadunt, quo tendunt, aut quid intendunt. Mox rñdebunt, quia ſumus innumerabilis multitudo miſerationum Dei, portantes ignes, & flammas ad cor humanū, frigore mortifero congelatū calefaciendum. Totus igitur mundus nil aliud eſt; niſi multorum ignium aceruus, & immenſi amoris fornax. Quis ergo non totus erit ignitus? Eya ergo o anima dilige Dominum Deum tuum, qui dedit tibi cęlum cum ſyderibus, aerem cum volatilibus, terram cum animalibus, graminibus, & ſeminalibus, aquā cum piſcibus, vt oīa tuę deſeruiant vtilitati. Dilige inquam eum, qui horū aliqua tibi dedit ad ſuſtentationē, ut cōmeſtibilia, & potabilia, quædā ad eruditionem, vt rerum naturā, ſcripturā, & figurā, quædam ad correctionē, vt Spiritus malos, peſtes, grandines, & morbos, quædā ad conſolationē: vt ꝓximos, quædam ad delectationem, vt

vt varietates colorum, vt ſic eum diligere velles. Non ꝙ pp beneficia Deus finaliter ſit diligendus. Hoc.n. eſſet peccatũ, qa ſic vteremur Deo;ſed occaſionaliter bene. Dilige ergo eum,qui tanta tibi dedit, quibus oĩbus, & te præfecit,& quaſi reginã o aĩa, & imperatricẽ,in microcoſmo oĩbus præſidere fecit. Quod ſi hæc dicta te ad amorẽ,& gratitudinẽ nõ inflammant,accipe ſingula ſigillatim ante oculos cordis, & diligenter enumera ſi potes, q̃ magna ſunt hæc,& multa,quã pulchra,& ſpecioſa, q̃ cõmoda,& fructuoſa: vt Bernar.declarat,quæ pſtitit tibi Deus tuus,moroſe illa tecum retractans. Nam ſicut ligna, vel candelæ vno ſolo contractu ignis nõ ardent, vel accenduntur; ſic neq; cor humanũ,vnico ſolo beneficiorum cogitatu inflãmar i põt;ſed p moroſã tractationẽ oportet,vt fiat. Gratias itaq; age, ꝙ dedit tãta,& talia. Inſuper,tã durabilia,& vtilia.Iam.n.plus, q̃ per ſex milia annorum volutus eſt motus Solis, & non defecit: vt ait Auguſtinus. Certè ſi fuiſſet rota, artificijs terrenis, mileſies fracta fuiſſet: & ſic omnia periſſent. Pro indubitato quoq; tenendũ, ꝙ nihil eſt inutile cõditum.Hoc.n. derogaret honori conditoris. Feræ licèt videantur nociuæ, valde tñ ſunt commodoſæ admonentes tranſgreſſionis primæ, & incuſſiuæ timoris,& medicinalia habent. Nonne pulices valẽt ad humiliationem? & ſic omnia licet ignoremus. Auguſtinus. Simile eſt ſicut ſi vadis ad officinam artificis, vbi videns multa inſtrã inquiris, vt quid tanta multitudo? Nouit artifex, qui nihil ibi retinet inutile, &c. Sic & artifex Deus, nouit ad quid omnia valent. Nec minus grati eſſe debemus,quia alij etiam in his participant; imò pro hoc ampliores debemus gratias, quia nos in omnibus, & omnia pp nos dilexit. Vnde ſic hæc omnia ſunt accipienda, quaſi pp nos ſolos condita, & cuique ſingulariter impenſa. O diligam te pro omnibus his
Pſ. 17. Domine virtus mea, diligã te ineffabilis exultatio mea,qui omnia mihi ſubiecisti: vt totus te amarẽ.

Parentes. *Capitulum Octauum,*

E
Prouer. 9. DOmus, & diuitiæ dantur à parentibus. Prouerb.Beneficio creationis, gratia bonorum parentũ adiungitur, quibus mediantibus homo mo procreatur in lucem,& educatur. Quantæ ſit beneficientiæ bonos accepiſſe parentes, ſapiens in verbis præſcriptis monſtrare nititur, ex conſequentibus ipſis bonis. Nam domus, & diuitiæ dantur à à parentibus.Non externa tantum dicit; ſed de internis ſumma ei cura. Domus inquam animæ;materia,ſ.carnis,at ipſum corpus,& diuitię bonorum morum,à parentibus bonis inſtrumentaliter, & occaſionaliter dantur. Vnde regratiandus eſt omniũ ille primus parens,Pater luminum,q ſingulis ſuos parentes diſponit. Et vt ad gratias inciteris,conſidera quales tibi præ multis parentes dedit, quam item plura ex ipſis tibi euenere bona.

Non magnos, non infames, miſeros; ſed honeſtos. In primis igitur valde regratiandus, ꝙ dederit nõ magnos,& nobiles:vt ſæculi potentes,quorum filij plerumq; & odijs hominum, & periculis exponũt animarum:vt patet.Deinde quòd non dederit infames, aut notorios: vt de fornicatione, aut adulterio,quorum filij,& ſacris ſunt indigni; quippe qui ab altari; niſi diſpenſati repelluntur. Item quòd non miſeros,aut infirmos: vt leproſos, lunaticos, aut mendicos,quorũ filij ſæpe morbis eiſdem contaminantur, & ſibiipſis in vita ſunt oneri, & alijs execrandi. Adeo quòd magis videantur nati pœnæ, quam vitæ &c. Tales ergo non dediſti, gratiæ tibi. Sed dediſti mihi parentes mediocres, nec diuitijs nimios,nec pauperie defectuoſos. Vita honeſtos,cõuerſatione gratos, cura pro filijs ſollicitos, pro educatione,inſtitutione, promotione filiorum laborioſos. Patrem paterna viſcera geſtantem,ſub diſciplina ſeruantem.Matrem quæ matricia in natos filios geſſit,quæ me decem mẽſibus,anguſto in vtero libens portauit, diu aluit, & difficiliores infantiæ mores, blanda pietate ſuſtinuit, quæ lauit pannorum ſordes,& immundo ſæpe fędata in ſtercore,quæ aſſedit ægrotanti, blandiebatur tenero, quæ pro me ſua faſtidia ſuſtulit, mea quoq; paſſa. Munera tua ſunt hæc Dñe Deus meus, qui me talibus parentibus prouidiſti. Tu vnus es Pater noſter,à quo omnis paternitas in cœlo, & in terra no Ephe.3.
minatur,qui parentibus carnis noſtræ, naturalem hanc pietatem inſpiraſti, viſcera tam pia in filios infudiſti.Tibi igitur aſcribendum quicquid ab his impenſum. Tibi gratias ago, ꝙ à parentibus, te tñ auctore ſum conceptus,confotus, coagulatus,coalitus plaſmatus,figuratus, formatus, viuificatus,auctus.Gratias tibi,ꝙ me mater mea prægnans portauit,parturiuit,laborauit,peperit,inuoluit,reclinauit,geſtauit,lactauit,balneauit, nutriuit,educauit, duxit,erudiuit,inſtituit, docuit, & in hanc ætatem perduxit, & me te amare incitauit. Gratias tibi, ꝙ domus,& diuitiæ à parentibus datæ,quòd hæreditates ad me diriuatę,quas licet fortè mihi,aut quibuſdam non dederis,grande ſuperbiæ fomentum, nobis in hoc tua pietas abſtulit.Hinc igitur gratię tibi.Poſſet hoc beneficiũ extendi, & extendẽdũ eſt etiam ad parentes ſpirituales, aut præſidentes, de quibus innumera veniũt bona. Super his itaq; omnibus beneficijs creationis, gratias tibi referant, ò creator cuncta creata,& indulge tuæ creaturæ,omnium creatorum abuſum declinare.

De beneficio gratificationis. Membrum V.

F
GRatificauit nos in dilecto Filio ſuo. Eph.Poſt beneficium creationis, ſubſequitur beneficium gratificationis. Parum.n. omnia illa in creatione collata; imò nihil profuiſſent; niſi hoc Dñs beneficium ſuper addidiſſet. In primo. n. parentis lapſu ò aĩa,& tu cecidiſti, & per contractũ à parentibus originale peccatum, miſera euaſiſti filia iræ, & perditionis nata,bonis naturalib.& ſpiritualib. aut vulnerata, aut ſpoliata. poteſtate principis tenebrarum ſubiugata,à patria cęleſti repulſa, à Paradiſo alienata. Sed non in finem oblitus eſt miſereri Deus. Nã videns vidit afflictionem tuam, benefactor ſponſus tuus, & addidit adhuc beneface re,& liberare Iſrael.Deſcendit itaq; ſingularis illa Pſ.76.
maie-

Digitized by Google

maieſtas, liberare te, & tota ſollicitatur Trinitas
pro ſibi gratificando te. Miſit Pater Filium, Filius
dedit ſeipſum, vterque miſit Spũm, Spiritus diſpo
ſuit quicquid ad gratificationem neceſſariũ. Hoc
igitur beneficium, ò anima nũquam diſcedat à cor
de, crebrum ſit in ore. Nam licèt multa, & innu-
merabilia ſunt Dei beneficia, pro quibus ſemper
diligendus, & laudandus eſt benefactor Deus; hoc
tamen vnum eſt, ꝙ plus oĩbus accendit, vrget, &
mouet ad rediligendũ. Super oĩa enim nobis ama
bilem reddit Deum opus noſtræ redemptionis, ca-
lix paſſionis pro nobis epotatus, quod beneficium
hic arcem tenet, & eſt primum.

G *Natum. Membrum Primum.*

SIc Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vni-
Io. 3. genitum daret, vt omnis, qui &c. Ioan. Aſpice
nunc aĩa mea q̃tum te Pater cœleſtis dilexit, qui
vnigenito ſuo non pepercit; ſed gratificando te il-
Rom. 8. lum dedit. Attende q̃tum Filius ipſe, qui tam ex-
cellens, apparuit cum conderet te, humiliari di-
gnatus pro reparando te, & gratificando te. Illic
tam ſublimis, hic tam humilis; non tamen hic quã
illic minus admirabilis. Illic potenter tibi magna
contulit. Hic miſericorditer pro te dira ſuſtinuit,
Patri obediens, ſibi in nullo parcens, ſeipſum ple-
nè pro te, & tibi impendens, omnia ſua opera ope-
rans, & donans tibi ſcilicet.

Conceptum, vitam mortem, ſurgit, tibi cuncta.
Conceptionem.n.ſuam mundiſſimam dedit, vt tuã
immundam mũdaret, vitam ſuam ſanctam, vt tuã
inſtrueret. Mortẽ ſuam acerbã, vt tuam occideret.
Surgens: vt te iuſtificaret. Aſcendens: vt pro te in-
terpellaret omnia ſua, & merita tibi donans, oĩa
tibi factus. Et non modo hæc tibi dedit, ſed dedit,
& vitam eius præcedentia: vt præfiguratio, pro-
phetatio, promiſſio, quæ egit in veteri teſtamento,
ad fidem roborandam. Dedit, & vitam concomi-
tantia, vt conceptionem, natiuitatem, vitã, paſſio-
nem, & mortem ad te inſtruendũ, & ſpem ſuble-
uandũ. Dedit, & vitã ſubſequentia, vt reſurrectio-
nẽ, aduocationẽ. In iudicio regreſſionẽ, ad chari-
tatem inflammandã. O quanta ſunt hæc, & qualia,
q̃ magna, & vtilia, verè.n.dulcedine plena; ſi tñ ri-
tè profunda æſtimationis trutinai fuerint librata,
& diiudicata. Sed non hic tractanda. Inſuper hic
videndũ qualiter, & q̃ multipliciter Filium ſuum
Pater dederit nobis, & ipſe Filius ſeipſum, certè
ſe naſcens dedit ſocium; conueſcens in edulium,
ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmiũ.
Item dedit ſe in ſolatium noſtræ peregrinationis,
in conſilium nr̃æ directionis, in remedium noſtræ
curationis, in ſubſidiũ reconciliationis, in præſidiũ
defenſionis, in viaticum refectionis, in pretium re
demptionis, vt Vincentius declarat. Qui modi cum
alijs quibuſdam, ponuntur in libro de inſtructione
cordis, ſub his verſibus, videantur ibi.

H *Exemplum, ſocius, merces, medicus, pater, actor.*
Vltor, doctor, amor, ſpes, laus, patientia, virtus.

Valde igitur multipliciter ſeipſum Chriſtus dedit
nobis, quia multiplex fuit indigentia noſtra. Nam
dedit ſe carnaliter ad redimendum, ſacramenta-
liter ad reficiendum, ſpũaliter ad conſolandum,
Diuinaliter ad æternaliter perfruendum. Dedit ſe,
pp nos in vitam, in mortem, in tribulationem, &
glorificationem, imò Ambroſio teſte oĩa nobis eſt
factus. Si.n.eſuris cibus eſt, ſi ſitis fons, ſi langues
medicina, &c. Quid ergo amplius faciet. Certè ait
Auguſtinus, dicere audeo, qa Deus cũ ſit omnipo-
tens, plus dare nõ potuit, cũ ſit ditiſſimus plus da-
re nequiuit, cum ſit ſapientiſſimus plus dare neſci
uit. Verè iſtud oĩbus beneficijs præſtat. Nam licet
magnũ ſit aliquẽ ſua gratis alicui conferre, multo-
magis eſt ſeipſum impendere. Et cum magnæ ſit Io. 15.
charitatis, animam pro amicis dare, multo maio- Rom. 5.
ris charitatis eſt iudicium, pro inimicis pònere,
qd Filius Dei fecit, qui cũ adhuc inimici eſſem⁹:
vt nos releuaret illuc vnde cecidimus, ipſe deſcẽ-
dere dignatus eſt, vbi iacebamus. Et vt uel iuſtè
redderet, quod perdideramus, ipſe piè pati di-
gnatus eſt, quòd tolerabamus. Deſcendit ad mor-
tales, ſuſcepit mortalitatem, ſuſtinuit paſſionem,
vicit mortem, reſtaurauit hominem. O anima ob-
ſtupeſce, tanta mirabilia, tanta beneficia propter
te exhibita. Verè granditer te diligit, qui tibi tã
grandia fecit. Olim cum non eſſes dilexit te, vt
conderet, cum fœda eſſes dilexit: vt pulchram fa-
ceret; & vt oſtenderet, non niſi moriendo te libera
re voluit. In creando dixit, & fecit, ſed hic dira, &
dura ſuſtinuit. Grandi itaq; dignatione primo ho-
mini ſpiraculum vitæ infudit; ſed multo maiore
charitate, iam non ſua, ſed ſeipſum eidem impen-
dit, ac tradidit. De hoc beneficio plura in ſuperio-
ribus ſparſa habentur.

Pneuma. Membrum Secundum.

DEdit nobis pignus Spiritus. Corinth. Dedit I
Spiritum ſanctum ſuum in nobis. Thim. Nõ 2 Cor. 5
ſuffecit, ꝙ Filium dediſſet, niſi & Spiritum ſanctũ 1. Tim. 4.
pro nobis, ad nos, & in nos bonus ille Pater, qui
Spiritum bonum dare potuit, ad charitatem ſuam
nobis monſtrandam, & ſalutem noſtram operandã
miſiſſet. O quãtum beneficium iſtud, ſi ritè fuerit
conſideratum, à quo, & quanto, quale, & q̃tum do-
num, & quibus collatum. Magna enim, & multa
operatur Spiritus iſte, vbi uenerit, nec vacuam eſ-
ſe ſuam habitationem ſinit; Sed omnia iſta donat.

Dona dat, & fructus, cauſat, ſpiramma gratis.
O quã bonus, & ſuauis eſt Spũs tuus Dñe, admini- Sap. 12.
ſtrans oĩa neceſſaria ſaluti. In primis infundens ſe-
ptem illa dona, ad ſeptemplicẽ expeditionem, qua
indiget aĩa noſtra. Et primo expedit animã contra
vitiorum obliquitatem, ſecundo expedit uires na-
turales, tertio expedit ſeptem virtutum officia,
quarto expedit in patiendo conformiter ad Chri-
ſtum, quinto agendo, ſexto in contemplando, ſe-
ptimo in agendo, & cõtẽplando ſimul: vt pulchrè
Bonauentu. in Breuiloquio ſuo hæc declarat. Gra-
tias tibi, quòd dediſti dona hominibus, & tam ne-
ceſſaria dona. Ex hoc eodem Spiritu habemus,
& duodecim fructus illos Spũs quos Applus enu-
merat nobis, ad internam mentis delectationem. Gal. 5.

Digitized by Google

Habemus,& ex hoc Spiritu, effectus varios ad cō-fortationem, ipſe monet, docet, & mouet. Ipſe illuminat, viuificat, ſolatur mentes. Ipſe eſt nobis pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumē. Non eſt huius loci enumerare effectus Spiritusſancti, qui etiā ſunt innumerales nobis. Gratias tm̄ agamus, omnia.n.bona ſua cōmunicat nobis, & eſt totius cau-
Rom 8. ſa ſalutis. Quem Spūm Chriſti, qui non habuerit non eſt Chriſti. Ex hoc ēt ſpiritu habemus inſpirationes ſacras, & bonas immiſſiones, quas non ceſſat ſpirarē Spiritus bonus, licet crebro repulſus à nobis. Gratias igitur huic Spiritui agamus, quotiēs cogitationes iuſtitiæ, & veritatis immiſerit nobis. Ipſe.n.eſt, qui iuſtitiam loquitur, cuius ſermo veritas eſt. Vę nobis ſuper inſania, & ingratitudine noſtra, qui totiens auertimus aurem, Domino maieſtatis ad nos inclamante. Verè grandis iniuria, ingratitudo deteſtanda, nolle audire Dei vocem. O q̄ta eſt bonitas Spūs huius, qui q̄uis ſemper videt nos aures auertentes, obdurantes corda; nihilominus iugiter clamat in plateis. O gratiæ tibi. Adminiſtrat ēt Spiritus iſte liberalis, gratias quaſdā gratis datas etiam malis ipſis, adeo vt nullus ſit,
Pſ. 18. qui ſe abſcondat à calore eius. Verè multiplex, &
Sap. 7. & 12. ſuauis Spiritus iſte, qui tam multipliciter, & ſuauiter filijs hominū inſpiratur. Siquidem conceditur adhuc eis ad vſum, ad miraculum, ad ſalutem, ad auxilium, ad ſolatium, ad feruorem, vt Bern. declarat. Mittitur inſuper Spūs iſte, in ſignaculum acceptationis. In priuilegium amoris, in anulum deſpōſationis, efficiens animam Chriſtianam ſuā amicā, filiā, & ſponſam. Quæ oīa ſunt valde mira, & ſublimia; vnde in illorum cōmemorationem, iuxta Bonauen. aīa admodum dēt eſſe grata. Hic quoq; cū ſumma gratitudine ad mentem reuocare debem⁹, quotiens, & q̄uo, & quibus modis idem Spūs dederit ſeipſum. Et certè inueniemus cumulos, & aceruos beneficiorum. Nam, ꝙ Prophetas inſpirauit, ꝙ Apoſtolos repleuit, ꝙ deniq; cætera eccleſiaſtica membra viuificauit, hoc totum in bonum noſtrum ipſe ordinauit, & deſtinauit. Prophetarū.n. ſcripta, nr̄a ſunt eruditio, & conſolatio Apoſtolorū prædicatio noſtra ſalus, & fidei diuulgatio. Cęterorū viuificatio, noſtra vnio, exēplum, & confortatio. Eya igitur ſuper hoc Spiritu bono, benigno, & beniuolo, Spiritu hilari, liberali, & largo, Spiritu dulci, ſuaui, & prſus amabili, gratias agamus, & cū Bernar. dicamus. O q̄ dulciter te profudiſti, quam abundanter multa, & magna bona hoībus dediſti, q̄ fortiter, & conſtanter in finem vſq; nos amaſti, qui ſemper tā noſtri ſollicitus fuiſti, & teipſum tā plenè impendiſti. O duri, & indurati, & obdurati filij Adam, quos non emollit tanta benignitas, tāta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemēs amator, qui tam vilibus ſarcinulis, tam pretioſas merces; quippe ſeſe impendit. O gratiæ tibi Patri danti Filio mittenti, Spiritui ſpiranti.

Sacramenta. *Membrum Tertium.*

Eccl 38 K Eccli.6. Altiſſimus de terra creauit medicinam. Eccleſiaſt. Amicus fidelis medicamentum vitæ: Sed excęcauit eos malitia eorum, & neſcierunt Sacramēta Dei. Sap. Poſtq̄ vidimus beneficia, quę Di- Sap.6.
uinę perſonę exhibuerunt nobis in pſona propria, nunc cōmemoranda ſunt q̄ta nobis de ſe profluxerunt bona, ad gratificationem, & ſalutem nr̄am neceſſaria. Et in primis, ꝙ tam cōgrua efficacia, & leuia. Dn̄s Chriſtus nobis exhibuerit, & inſtituerit Sacramenta. Nam præter cætera, quæ egit pro ſalute noſtra. Ipſe tanq̄ nouus legiſlator, noua promiſit præmia, noua dedit præcepta, noua inſtituit Sacramenta, præmia inq̄ beneficia, præcepta dirigentia, Sacrā adiuuantia. Quorum Sacramentorū inſtitutio, q̄tum ſit beneficium, facile patebit, ſi cōſiderauerimus, q̄ ſint neceſſaria, & congruè inſtituta. Quā efficacīā, & vtilīa, ēt multa, & ſuauia. Verè neceſſaria, quia vaſa ſunt medicinalia; Non tn̄ hijs potentia Dei eſt alligata, &c. Et per congruè inſtituta tali modo: vt Doctores declarant, & ex tam congrua cauſa.

Sanctificet, doceat, ſanet, meritumq;, humilis ſis.
Primo propter noſtram ſanctificationem, ſecundo propter eruditionem, tertio propter curationem, quarto propter meriti augmentationem, quinto propter humiliationem. Quam enim efficacia ſint, & vtilia Eccleſiæ Sacramenta, latè ſuper quartum Sententiarum docti diſputant. Nam

Mundat,	*confirmat,*	*connectit,*	*viuificatq;*
Baptiſmus	Confirmatio	Euchariſtia	Pœnitentia
Ad viam parat, & inſtrat,		*lapſum caueamus.*	
Extrema vnctio		Ordo per Cōiugium.	

L

Habent, & ſingula Sacramenta varios effectus, & plures vtilitates, ſuper quibus ſingulis merito gratiæ eſſent agendæ. Videantur vtilitates in ſcripturis Doctorum. Valdeq; regratiandum, ꝙ tam multa dederit Sacrā, quia ſub numero vniuerſali, ſcilicet ſeptenario. Et percōgruè ſunt ſeptem Sacramenta, ſm correſpondentia ad gr̄am ſeptiformem, quæ per ſeptenariū ætatis, ſeptuplicē hominum ſtatum, reducit ad ſeptuplicē beatitudinē, & octauam reſurrectionis, curans à ſeptem vitijs, ſanans à ſeptem defectibus, promouens in ſeptem virtutibus, &c. Porrò q̄ horum Sacrorum vſus, & exercitatio, ſit ſuauis, leuis, honeſta, & moderata, oībus in propatulo eſt. Non.n.tam varijs, vt iudęi, fatigamur baptiſmatibus, non vt diri quidam heretici, affligimur aſperis cruciatibus. Non vt eiecti & ſectarum, ſordibus inquinamur. Plurimæ igitur gratiæ ſunt agendæ, ſuper talium inſtitutione Sacramentorum; ne de nobis dicatur. Et neſcierunt Sacramenta Dei. Itaq; dicamus cum ſanctis, & Guiliel. Pariſienſi. O dulcis, & ſuauis, ò verè vnguentarius faciens pigmenta ſuauitatis, & vnctiones conficiens ſanitatis, tibi immēſas gratias ago, quòd Sacramenta tam vtilia multa, & ſuauia pro mea ſalute inſtituiſti, ex quibus tam innumera mihi bona contuliſti. Quis enim enumerare, vel etiam cogitare ſufficit, fructum, & vtilitatem horum Sacramentorum, pro quibus merito continuè, tibi à me fieri deberent regratiationes. Tu aūt vides miſerator, & miſericors Dn̄e, quā raræ, & plerunq; nullæ ſunt. Quæ interdū ſi aliquę ſunt, adeo

Digitized by Google

adeò exiles exiguę, adeo aridæ, frigidę, iniocūdę, adeòq; tenebroſæ ſunt, & ferè penitus indeuotæ, vt nec gratiarū actiones debeāt cōputari. Sint gratiæ tibi ſemper. Et notandū, ꝙ hic gratiæ aguntur de Sacramētorum in genere inſtitutione; Sed infra gratiæ referuntur de quorundam in ſpecie, ad nos applicatione: Vt ꝙ Baptiſmū, Confirmationem, & cætera dederit. Vnde liquet eſſe differentiam grādem. Sunt item, & hic gratiæ dicendæ ſuper multorum ſacramentalium inſtitutione, vt ſunt. Aqua benedicta, & plura Eccleſiæ ſanctæ deuota exercitia, de quibus longum eſſet diſputare.

Domum. Membrum Quartum.

2. Reg. 7. DOmum faciet tibi Dominus, & fidelis erit Nathan. Apud te laus mea in Eccleſia ma-
M gna. Pſal. Deinde regratiandū, ꝙ non modo Sacra
Pſ. 21. inſtituit; Verumetiā tibi ab initio Eccleſiam, & domū condidit, in qua tanq̄ in archa Noe ſaluari poſſes, & non diluuio hereticorum deperire. Extra eam non eſt ſalus. Hinc ſit tua laus ſemper apud Deum in & ſuper Eccleſia magna. Et notandum, ꝙ multiplicem Eccleſiā ſuis prouidit Deus ſcilicet

Materiā, pugnans, variē, regnans, ſathaneq;.

1.Tim. 2 Primo Eccleſiā materialem, vnde volo in Eccleſia
Pſ. 21. orōnes fieri. Scdo militantē. Pſal. Apud te laus mea
Epheſ 5 in Eccleſia magna. Tertio iuſtorum. Quæ non hēt
Pſ. 64. maculam neq; rugam. Quarto triumphantem. Sanctū eſt templū tuum mirabile in æquitate. Quinto
Pſ. 25. malorum. Pſal. Odiui eccleſiam malignantiū. Nā Eccleſiam materialem dedit in meriti augmentū. Militantem in communionis ſolatium. Iuſtorum in exemplū. Triūphantem in præmium. Malorū in exercitiū. Super quibus ſingulis licet gratiæ ſunt agendæ; hic tn̄ de duabus, aut tribus agendum, cū de alijs infra tangatur. Gratiæ igitur magnæ referendæ; & laus noſtra apud Dn̄m erit pro Eccleſia militante, & confitebimur ei in Eccleſia magna, id eſt pro congregatione, & inſtitutione fidelium, & vnitate eorundem. Ex qua plurima nobis eueniūt emolumenta. Hinc enim Sanctorum communica-
Pſ.118 tio, vt participes ſimus omnium timētium Deum. Hinc conſolatio, & exemplatio, & alia pleraq; bona. Hæc enim eſt ciuitas illa magna, de qua: vt Pa-
Pſ. 86. riſienſis ait, dicta ſunt glorioſa extra quam reſiduum hominum genus, eſt quaſi ſilua inculta, & rudis lapicidina. Hæc eſt domus Dei cuius ipſe pater familias, prouidens victus, & veſtitus ſpirituales. Hæc eſt ager, hortus, & vinea Dei, cuius ipſe plantator, & cultor. Hæc eſt Eccleſia magna, exercitus, & acies Dei viuentis, quam quantum dilexit, patet ex his, quæ pro ea fecit. Nonne ſeipſum totum im-
Math. 22. pendit? Nonne thauros, & altilia occidit vt ſanguine Sanctorum ſuorum eam plantātet? Grati itaq; ſimus. Pro Eccleſia denique materiali grati eſſe debemus, & pro Eccleſiaſticis cerimonijs, & exercitijs eius. Eſt enim Eccleſia materialis, & locus eruditionis, propitiationis, refugij, & Diuini ſolatij: vt Humbertus declarat. Vnde proueniunt plura bona: puta meriti augmentum deuotionis feruor, &c. Hinc quidam.

Sex lucror in Syon peregrinor inſtruor oro.
Participo ſacris Domini de morte recordor.
Adiuuor à Sanctis, in quorum laude laboro.

Merito igitur grati eſſe debemus, ꝙ tales ēē nobis prouidit Deus, prouidit inſtituit inter paganorum fremitus, hereticorum morſus, defenſauit, & promouit per Martyrum trophea, Doctorū ſcripta, Sāctorum exempla. Et in his oībus nr̄am ſalutē quęſiuit, oīa in nos ordinauit, & ſic nos anteq̄ eſſemus dilexit, & de omnibus neceſſarijs prouidit. O gratiæ illi ſemper. Benedicant eum in eccleſijs omnes Sancti eius.

Tempus. Membrum Quintum.

ECce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Nox præceſſit dies appropinquabit. 2.Cor.6 N
Tēpus beneplaciti Deus. Pſal. In optimo terræ lo- Rom.13 Pſ 68.
co fac habitare eos. Exo. Poſtq̄ poſita ſunt gratifica- Exod. 6
tionis beneficia, longe ante plerorūq; exortū pręſtita, enumeranda ſunt iam huiuſmodi, ab ortu natiuitatis concōmitantia. Vbi primum illud occurrit, ꝙ tpe & loco gratiæ, & Chriſtianiſſimi, te naſci fecit, qn̄, & vbi oīa illa, olim pro te facta, tibi applicita in te ſortirentur effectum. Et licèt in verſibus, tempus tantum ponatur, locus tamen ſubintelligendus, quo ſine alterum parum prodeſſet. Vnde circa hæc conſiderare debes.

Non natur,	*legis,*	*ſeu ſciſmate,*	*gente,*
Tempore naturæ	ſcriptæ	tempore ſciſmatū	loco gētium,

hereſiq;.
nec hereticorum.

Primo inq̄ conſiderare cū gratitudine debes, ꝙ non naſci te voluit tpe naturę, ꝙ tempus à Dei cognitione, vt in plurimum fuit deuium. Non tēpore legis ſcriptæ aut Moſaycę, qd obſeruationib⁹ grauiſſimum, oneroſum, & imperfectum. Non item tēpore ſciſmatum, ꝙ valde naſcentium ſaluti periculoſum, propter interdictum, & alia; Sed naſci te fecit tempore gratiæ diuulgatæ. In plenitudine, ſci- Gal. 4.
licet temporum, tempore acceptabili, & benepla- 2.Cor.6
cito, tpe miſerendi in diebus ſalutis. Poſtq̄ ſcilicet Pſ.101
nox errorum abſceſſerit, & dies fidei eſt exortus. Deinde plurimum, ꝙ renaſci voluit, non loco gentium Deum ignorantium, non loco mauhumeticorum, ab Deo errantium, turpia, & fęda obſeruantium. Non inter iudæos excæcatos, abiectos, & diſperſos. non etiam loco hereticorum fidem verā ſcindentium, ac per hoc à ſalute, & regno Dei ſe ſecludentium. Quorum omnium leges cerimoniæ, & obſeruamina caſſa, vana, fęda ſunt, & execranda, vt latè in Fortalitio fidei, de ſingulis ritibus oſtenditur. Inter hos te naſci noluit, quia cum eis te perdi noluit. Sed in optimo terræ loco, vbi fides Chriſtiana diuulgata fuit, & probata, vbi religio vera diffuſa, & ſincera, te naſci voluit: vt ſic quaſi ab ortu ſalutem imbiberes. Grati itaq; ſuper his ſimus, & cū Auguſt. regratiante dicamus. Magnum æſtimo beneficium, ꝙ eo tēpore, & inter tales me naſci voluit Deus, per quos ad fidē ſuam, & Sacramenta peruenire valeam. Video enim

Digitized by Google

innumerabilibus hominibus hoc negatum, ꝙ mihi gratulor eſſe cõceſſum, cum quib. tñ vna mihi fuit conditio. Illi derelicti ſunt per iuſtitiã, & ego electus per gřam. O ſint gratiæ tibi ſemper, laudes tibi ſemper. Sed ò laus æterna Domine Deus meus, à quo omnis laus, ſine quo nulla eſt laus, qui es ipſe tua laus, vnde mihi laudes, vt laudem te cum verè ſciam, ꝙ non valeam laudare te ſine te? Habeam te, & laudabo te. Quid enim ego ſum Dñe per me vt laudem te? Puluis, & cinis ego ſum, canis mortuus fętens ego ſum. Nunquid laudabit te, qui
Eccl.15 in peccatis conceptus genitus, & natus? Non eſt ſpecioſa laus in me, qui ſemper pecco in te. Laudes ergo ſuper his beneficijs, & alijs tu te pro me.

O *Baptiſma. Membrum Sextum.*

Apoc.1 DIlexit nos, & lauit in ſanguine ſuo Apocalip.
1.Pet.3 Saluos facit baptiſma, &c. Petrus. Deinde conſequenter regratiandus, Deus, ꝙ gratiam contulerit baptiſmalem. Nam licet plures, priores gratias ſuſceperunt, puta, ꝙ tpe gratiæ, & inter Chriſtianos nati fuerunt. Hanc tamen gratiam minimè perceperunt multi, aut non ritè exceperunt. Gratiandus igitur propter hæc.

Non reicit, non mors, rectè lotus, bona dignus.

In primis gratus eſto, ꝙ te non inſtar plurium, tanquã ſua gratia indignum abiecit. Secundo, ꝙ te nõ abortiri, aut in vtero, aut ante baptiſmatis ſuſceptionẽ mori: ſicut plures permiſit. Tertiò, ꝙ rectè, & ritè te baptizari ordinauit; ſ. à debito huius Sacramenti miniſtro præsbitero, cũ debita forma, materia, & intentu. Nõ ab hęretico, muliere, aut laico, q̃ aut formã violare poterãt, vel dimiſſione, additione, tranſpoſitione, cõmutatione, & ſic effectum impedire; vnde pueris depoſt: vt crebrius experiũ eſt grandia pericula, & incõmoda ſolent euenire; puta ꝙ aut in fide vacillẽt, vel fantaſticas viſiones habeant, aut dæmonũ infeſtationes patiantur. Valde igitur grati eſſe debemus, ꝙ baptiſmi Sacramẽtum ſuſcepimus, cum quinq; ſubſtantialibus eius, q̃ ſunt expreſſio formæ, ablutio aquæ, cõgrua immerſio, recta intentio, fides propria aut aliena. Et non modo cum ſubſtantialibus; verumetiam cum ſolemnitatibus, quæ ſunt 8.

Sal. Oleum, chriſma, cereus, chriſmale, ſaliua.
Flatus, patrini, Baptiſmi, quæ bona ſignant, &c.

Quarto gratiæ agendæ pro effectibus, & vtilitatibus, ex Baptiſmi Sacramento prouenientibus, quæ ſunt variæ, & valde multæ, ſcilicet iſte.

P

Præparat.	*& mundat.*	*laxat.*
Ad Sacramẽta cætera	culpam	pœnam
luſtrat,	*calet,*	*vnit.*
rationalem	concupiſcibilẽ	Eccleſiæ
Confortat,	*minuendo*	*ligat*
iraſcibilem	fomitem	diaboli ptãtem
reſerandoq;	*gratat.*	
cęli ianuam	gratiam dando.	

Horum declaratio in ſcriptis Doctorum ſuper quarto ſñiarum, & in cõpendio, & alibi habetur. Super qb. ſingulis bonis gřæ referendæ. Et potiſſimum, qa per hanc baptiſmalem gratiã, culpã deleuit. Innocentiã reſtituit, iuſtitiam contulit gřam in habitu infudit, & characterem impreſſit, ac per hæc dignũ æterna vita fecit. Verè grãdia ſunt iſta, & gratitudine digna, ſi benę fuerint, & moroſè retractata, clarè cõſiderata, profundè diiudicata, & ęqua rõnis trutina æſtimata. Hunc grati ſimus, & cũ Auguſt. dicamꝰ. Magnum hoc eſt à Deo meo, ꝙ gřam baptiſmalem dedit, ꝙ me in ſanguine ſuo lauit, ſibi cõmori fecit, & cõſepelijt, ac pariter in ſe cõſurgere, & ſe induere fecit. Magnũ certè hoc; pſertim ſi cogitare cęperis ò aĩa mea, quot & quales in cõparatione tui abiecti ſunt, qui hãc gratiã, q̃ tibi data eſt conſequi nõ potuerunt. Certè audiſti ab initio vſq; ad hanc diẽ, q̃ multæ gñationes pertranſierunt, q̃ ſine cognitione Dei, & pretio ſuę redemptionis, & Sacramento ſaluationis, in interitum ſempiternũ dilapſæ ſunt. Oĩbus illis redemptor tuus te prætulit, qñ tibi hanc gratiam largitus eſt, q̃ nullus eorum percipere meruit, tu ſola præ oĩbus illis aſſumpta es, & quare hoc in te ſit factũ, nullã præter ſolam Saluatoris tui charitatem, inuenire poteris cauſam. Elegit ergo te, & prælegit te ſponſus tuus, amator tuus, Deus tuus. Hinc dilige eum, &c. Q

Confirmat. Membrum Septimum.

COnfirmaſti me in conſpectu tuo. In te confir- Pſ.40
matus ſum ex vtero. Poſt hæc regratiandũ, Pſ.70
ꝙ inſuper Cõfirmationis tibi conceſſit Sacrm, quo plenè factus es Chriſtianꝰ Plenitudine inquit Thomas Anglicus copiæ, qui tñ antè, Baptiſmo plenus Chriſtianus fuiſti, plenitudine ſufficientiæ. Magnæ itaq; gřæ pro huius pceptione Sacři ſunt reddẽdę. Tum quia magnæ eſt dignitatis, cætera quædã Sacramenta, in dignitate miniſtri excedẽs. Quippe, ꝙ à ſolo Pontifice confertur. Tũ quia ingentis neceſſitatis, teſte Melchiade Papa, qui ait. Quãuis inquit cõtinuo tranſituris ſufficiãt regñationis beneficia, victuris tñ neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia. Hinc, & pręcipitur in decretis, ꝙ oẽs fideles p impoſitionẽ manꝰ Epõrum, poſt baptiſmum ſuſcipere dẽnt Spũm ſanctũ, vt pleni Chriſtiani inueniantur; legitimi, ſ. ad pugnãdum, audaces ad Chriſti nomẽ, & fidem confitendũ, &c. Tũ quia grandis efficaciæ, & virtutis, inter cætera hos cauſans effectꝰ.

Confirmat, fortat, animatq; decorat, adimplet.

Primo gřam in Baptiſmo datã cõfirmat. Iuxta illud
Cõfirma hoc Deus qđ operatus es in nobis; ſ. in Ba- Pſ.67
ptiſmo. Nã ius cęleſtis hřditatis, ad ꝙ aſſumptus eſt baptiſmali ſacrificatione, cõfirmatur Sacřo cõfirmationis, quatenus firmius illud obtineat, immobiliuſq; poſſideat: ſicut confirmatur poſſeſſio realis, &c. Scdo ad militiã ſpũalem præparat, & cõfortat. Hinc tanq̃ pugnaturi pugiles, inungũtur, & cõfortantur. Hæc eſt. n. iuxta Guilielmũ differentia inter ſolos baptizatos, & poſt cõfirmatos, q̃ eſt inter aĩalia cornuta, & non cornuta. Cõfirmandi namq; veniunt ad manum Pontificis, vt confirmentur, & conſignẽtur, tanq̃ inermes, & nondũ cornuti. Atq; de manibꝰ eius recedũt cõfirmati, inſtar vnicorniũ iam cornuti, queãdmodum Moyſi facies videbat cornuta, &c. Ante membra ſunt tenera, ac puerilia

bellis

Digitized by Google

belliſ inepta; ſed confirmatione induuntur virtutē
Luc. 24 ex alto, & fiunt fortia ad ſpiritalia bella. Tertio ad
confeſſionem conſtantem rectè fidei animat: vt in-
nuit forma eius, quemadmodum, & Diſcipuli Spi-
Act. 2. ritusſancto confirmati cęperunt loqui &c. Quarto
decorat mentem, & carnem, mentem charactere.
Carnis frontem viuifica crucis vexillo. Et ad ſubli
mem erigit dignitatem, conſtituens eos Dei pugi-
les, Regis cœlorum ſigniferos, & armigeros, ſub
cuius aſpectu fortia trophæa acturi ſunt. Poſtremò
adimplet gratiæ opera, & perficit in Baptiſmo cę-
pta, quemadmodum mēbra pueri cibo, & vnctio-
ne confortantur, & ad perfectum deducuntur: vt
patet. Magnum itaq; e beneficium iſtud, quo ſine
non pleni ſunt Chriſtiani. Vnde & à dæmonibus,
& ſpiritualibus nequitijs, quandoq; infeſtantur nō
confirmati: vt patet. Hic ſimiliter de cęteris Sacra-
mentis conceſſis regratiandum, de quibus non agi
tur, aut actum non eſt. Gratiæ igitur tibi Domine,
Pſ. 50. quòd ſpiritu principali me confirmaſti, tanta do-
na infudiſti, & in neceſſitate ſuccurriſti.

Nomen. Membrum Octauum.

R VOcaui te nomine meo. Eſa. Feciq; tibi nomē
Eſa. 45. grande iuxta nomen magnorum qui ſunt in
2. Reg. 7. terra. Poſtremo hinc gratiæ agendæ, ꝙ per hæc oīa
X priora te ſibi gratificauit. In cuius etiam indicium,
& firmamentum, te nomine ſuo digniſſimo ac gra-
tiſſimo vocauit. Nam cui Chriſti myſteria per Ba-
ptiſmum, & Confirmationis Sacramentum appli-
cita, ritè horum nominum dignitatibus appellat.

Chriſtus, ſeu natus, hæres, rex, atq; ſacerdos.

Primo diceris Chriſtianus ex imitatione, ſecundo
filius Dei ex adoptione. Dedit eis poteſtatē Filios
Io. 1. Dei fieri. tertio hæres cœli. Cohæres autem Chri-
ſti, ex certa promiſſione. Quarto Rex ex virtuali
mētis gubernatione. Quinto Sacerdos, ex ſpiritua-
lium hoſtiarium immolatione. Fecit. n. nos Deo
Apoc. 1 noſtro regnum, & Sacerdotes. Ita quòd ſumus ge-
1. Pet. 2 nus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, po-
pulus acquiſitionis, vocati nomine nouo, quod os
Eſa. 62. Domini appellauit. Sunt prætereà alia complura
nomina, quibus anima gratificata in ſcripturis cō-
pellatur: vt Gerſon ait. Cuiuſmodi ſunt iſta.

S

Sponſa,	*ſoror,*	*ſpecioſa,*
Propter fęcunditatem.	Naturæ communionem.	Exemplarem aſſimilationem.
decora,		*vel eſt, & amica.*
Propter operationem.		Secretorū reuelationē.
Pulchraq;,	*formoſa,*	*dilecta;*
Propter gratiarum decorem.	Potentiarū impreſſionem.	Propter amorem.
columba vocata.		
Propter Spiritusſancti inhabitationem.		

De his nominibus latius ſuper magnificat Ger-
ſon tractat, per quorum multitudinem, & dignita-
tem, patet animam Deo valde eſſe gratam, & gra-
tificatam. Gratiſſimo. n. nomina plura dari ſolent.

Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.

Hinc itaq; gratias agamus, & cum Auguſtino dica
mus. Gratias tibi Deus, qa vocaſti me nomine tuo,
quia ſignaſti me ſanguine tuo. Nomine inq̄ tuo vo
caſti me; vt memoriale tuū ſemper eſſet apud me,
& nunq̄ recederes à corde, qui nunq̄ pro me receſ
ſiſti à cruce. Voluiſti me participē eſſe in nomine,
participem in nominis veritate, qm̄ vnxiſti me il-
lo quo, & tu vnctus eras oleo lætitiæ: vt ab vncto Pſ. 44.
ſim vnctus, & à te Chriſto dicerer Chriſtianꝰ; imò
& in manibus tuis deſcripſiſti me: vt ſemper ſit me Eſa. 49.
moria mea apud te; ſi tū memoria tua iugiter fue-
rit apud me. Laudem inſuper dicam nomini tuo,
qui adhuc celſiori nomine honoraſti me, quia tan
tæ gloriæ me feciſti ſuſceptibilem, vt poſſem filius
Dei fieri. Hoc non poſſunt vtiq; arbores, non poſ-
ſunt lapides, non cętera omnia, quia nō dediſti eis
poteſtatem filios Dei fieri, illis non per naturam,
nec multis hominibus per gratiam; ſed mihi dedi
ſti, ꝙ homo ſum, & filius tuus dicar, & per gratiā
eſſe poſſum. Vnde hoc mihi veritas ſumma, veraq;
ſummitas? vnde hoc mihi vt poſſim filius tuus fie-
ri? Non ſic feciſti omni nationi, non omni creatu- Pſ. 147
ræ; licet tu manens in æternum creaſti oīa ſimul.
Non præceſſerunt eorum merita, acceſſit tua gra-
tia, quia omnia creaſti bonitate tua. Pares omnes
creaturę fuerunt in meritis, quia oīum nulla fue-
runt merita. Quare ergo non ego, ſicut omnes illæ,
aut cur non oēs illæ ſicut, & ego, aut ego ſolus, ſi-
cut, & ille? Quæ mea merita, quæ mea gratia, vt
poteſtatem mihi dares, & filium ſponſam &c. vò-
cares? Certè ſola gratia bonitas tua. Multi tranſie-
runt qui hoc non meruerunt, multi fortes, & ſapiē
tes, multi nobiles, & diuites fuerūt; qui tū vniuerſi
hac dignitate deſtituti, relicti, & abiecti perierunt.
Nunquid ego fortior? nunquid ſapientior? nun-
quid nobilior, aut ditior omnibus illis fui; qui hāc
præ omnibus illis gratiā ſpecialem ſortiri merui.
Nō Domine Deus tua hoc bonitas fecit; vnde ago
tibi gratias, & oro quo ſuper gratificationis bene-
ficijs laudent te omnia in cęlis, & in terris amen.

De beneficio pœnitentialis vocationis.
Capitulum Sextum.

OVos prædeſtinauit hos, & vocauit. Videte vo T
cationem veſtram fratres. Poſt beneficium Rom. 8.
creationis, & gratificationis, ſubſequitur benefi- 1. Cor. 1
cium pœnitentialis vocationis. Quo, ſ. poſtquàm Luc. 15
inſtar filij prodigi, omnem ſubſtantiam ſuperiorū
beneficiorum peccando dilapidauimus. Iterū nos
ad pœnitentiam vocat. Quod beneficium, niſi ſu-
perioribus accederet, nil ea; niſi in pene augmen-
tum forte prodeſſent. Hanc igitur vocationis gra-
tiam, iuxta hortatū Apoſtoli diligenter videamus,
granditer æſtimemus, deuotè retractemus. Et ea q̄
aut eam præeunt, aut concomitantur, cum gratitu-
dine profiteamur. Et in primis gratias agere debe-
mus, ſuper longanimi expectatione præcedente.

Pertulit. Membrum Primum.

NIhil odiſti eorū quæ feciſti diſſimulans pec- V
cata hominum propter pęnitentiam Sap. Sap. 11.
An diuitias bonitatis, & patientię, & longanimita-
tis

Digitized by Google

Rom. 2. tis eius contemnis? An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? &c. Primum itaq; circa vocationis beneficium conſiderandum eſt, præuia illa longanimitas, & benignitas Dei, qua hominem ſuperiorum beneficiorum incurium, ab eo auerſum, iugiter in ſe peccantem, & mortis reum, tam longanimiter perfert, & tolerat &c. Circa quod conſidera iſta.

Lõganimis, patiẽs, pius, haud dãnat, manet ob hæc.

In primis conſiderandum, & regratiandum, quod tam longanimis, & diuturnus fuit, transgredientem patiendo, tempore tam diuturno. Secundo, quod tam patiens tam patienter diſſimulando, & vindictam ſuſpendendo. Tertio quod tam pius etiam impio benefaciendo. Nam te prolongante impietatem, prolongauit ipſe pietatem, & dum pro bonis mala reddebas, ipſe beneficia accumulabat. Quarto, quòd non damnauit te tunc mori ſinendo: vt multos te meliores, contra quos mox damnationis ſententiam fulminauit, & in gehennam præcipitauit. Quinto quod te ad pœnitentiam, venientes, & gloriam expectauit. Propterea.n. vt dicitur Eſa. expectat Deus, vt miſereatur noſtri. Nam teſte Apoſtolorum vertice. Nõ tardat Deus promiſſiones, ſicut quidã exiſtimant; ſed
Eſa. 3.
2. Pet. 3 patienter agit propter nos, nolens aliquos perire; ſed omnes ad pœnitentiam reuerti. Penſemus itaq; ſuper nos ait Greg. diuitias conditoris noſtri. Peccare nos vidit, & pertulit, qui nos ante culpas peccare prohibuit, etiam poſt culpam expectare ad veniam non deſiſtit. Grati itaq; ſimus, & cum Auguſtino gratias agamus dicentes. Magnæ bonitatis eſt indicium Dñe Deus meus, & hoc quod ego infęlix te irritaui, ego malum coram te feci, furorem tuum prouocaui, iram promerui, peccaui, & paſſus es, deliqui, & tã longanimiter ſuſtines. Magna plenè miſericordia tua, & patientia in expectatione. Non.n. peccantem Angelum expectaſti; ſed præcipitaſti e cœlo, hoĩem peccantem non diſtuliſti; ſed expuliſti de Paradiſo, meliores me, peccantes mox occidiſti. Me aũt longanimiter diſſimulans, multis annis in peccatis pertuliſti; vt ſic in me commendares patientiam tuam, impleres electionem tuã, confirmares charitatem tuam. Sed eximiæ fuit pietatis, quod mira tua patientia, non modo meam ſuſtinuit impietatem; ſed ſolitam exhibuit; imò, & maiorem pietatem, vnde & gratias tibi ago liberator meus, quoniam liberaſti me. Quotiens me iam abſorbuerat ille draco cruentus, & tu ab ore eius abſtraxiſti me, quotiens peccaui, ipſe paratus fuit deglutire me; ſed tu defendiſti me. Cũ contra te iniquè agebam, cum tua mandata frangebam, ſtabat ipſe paratus; vt me raperet in infernum; ſed tu prohibebas. Ego te offendebam, & tu defendebas, ego te nõ timebam, & tu me cuſtodiebas. A te recedebam, inimico meo me exhibebam, tu ipſum ne me acciperet deterrebas. Hæc mihi tu Deus meus beneficia conferebas, & ego non cognoſcebam. Sic me multotiens de faucibus diaboli liberaſti, de ore leonis eripuiſti, & ab inferno licet me neſciente multis vicibus eduxiſti. &c. ſemel, centies, milies.

Gratias et ago, quod tam non ſecundum iniquitates meas mihi retribuiſti, quod me cũ iure potuiſſes milleſies non damnaſti, quod vindictam non ſumpſiſti, quod me nõ abſorbuit terra, non me fulminauit cœlum, non me combuſſit ignis, non flumina ſubmerſerunt, non aliqua pœna prout dignus eram mulctaſti, quod me cũ morbis tenerer, periculis laborarẽ, mori non ſiuiſti; ſed miſericorditer mihi aſtãs me liberaſti, ſciẽs quod ſi mors tunc me occupaſſet, animam meã infernus ſuſcepiſſet, & perpetuo damnatus fuiſſem; ſed tu de vtraq; morte eripuiſti me, & à vindicta creaturarum liberaſti me; quoniam merito inſurrexiſſe debuerant in me. Cum.n. peccando à te recederem, non ſolum iram tuam promerui; ſed & omnẽ creaturam aduerſus in me excitaui. Ita vt merito pugnaret pro te aduerſum me totus orbis terrarum quod Sap. 5.
vt in meditationib. ſuis late tractat Auguſtinus videatur ibi, concludens, quod cuncta creatura ad vlciſcendam iniuriam creatoris ſeuiret; niſi impetum eius cohiberet ipſe qui eam cõdidit, qui non vult Ezech. 18.
mortem peccatoris; ſed vt cõuertatur, & viuat. Da
ergo mihi ſemper gratias agam, & ne ego vinea, Eſa. 5.
quam longanimiter expectas: vt vuas faciam, labruſcas producam, & peream. Tanto.n. acrius mala mea adueniendo puniès, quanto diutius tolleraſti, quod punire poteras.

Accinit. Membrum Secundum.

DE tenebris vocauit nos in admirabile lumen X
ſuũ. Petrus. Vocauit ad ſe quos voluit Mar. 1 Pet. 2
Mar. 3.
Poſt longanimitatem expectationis, regratiandus eſt pro beneficio dignatiuæ vocationis; quia, ſ. de tenebris errorum vocauit nos ad pœnitentiæ lumen, & conuerſionem morum, cũ plures alios inuocatos dimiſit. Quod beneficium: vt plenius noſcas, diligenter attendere habes hæc.

Quis, quos, qualiter hic, ad quid vocat, & varianter.

Primò. Quis & quantus. Secundo, quales, & quam indignos. Certè ſummus imos, optimus peruerſos. O dignationem Auctoris ab illo ſumus, & tñ talis ac tantus non auertitur. Hinc per Eſa. dr. Erunt oculi Eſa. 30.
tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient vocem poſt terga monentis. Certè poſt tergum vocat, quando deſpectus, nos vocare non ceſſat. Quaſi.n. dorſum ei in faciem damus, cum eius verba deſpicimus, & præcepta calcamus; & tñ adhuc vocat. Penſate ergo fratres ait Grego. quantæ ſic pietatis, quod auerſos reuocat, quos mox damnare poteſt. Tanta ergo gratia conditoris noſtri duritiã noſtri reatus emolliat & ad gratitudinem ducat. Ecce non ſufficit, quod chariſſimos ſuos ad nos vocandos miſiſſet; niſi ipſe etiam vocaturus nos veniſſet. Sed qualiter vocauit? non tantum per litteras, & ſcripturas, & ſuorum voces; ſed ore proprio vocauit nos, nec ſolum verbis, ſed exemplis, rationib. & parabolis, miraculis, & promiſſis. Valde ergo fortiter, quia voce magna; ſed non minus conſtanter, & in finem non deſiciens vocare ſuos, iugiter clamitans in plateis, ſed, & cordialiter conquærendo duritiam vocatorum: vt Hiere. Nõ eſt qui agat pœ- Ier. 8.
nitentiam ſuper peccato ſuo dicens quid feci? Sed Ier. 3.
vt dicit idem pro verbis pœnitentiæ, verbis ſuperbię

bis blaſphemaſti &c. Sed ad quid vocauit certè ad veniam ad vitam æternam, largiſſima dona promittens; vt patet. Et vocat (vt imò alliciat) varijs modis, ſcilicet iſtis

Y *Inſtinctu, monitis, bona dans, ſcriptis, mala fligēs.* Primo interius inſpirando, ſecundo prædicationibus, & aliorum monitis exhortando, tertio beneficijs alliciendo, quarto ſcripturis monendo, quinto aduerſa cōminando, & infligendo. Et alijs multis modis; vt plerią; tradunt, quorū plures innuuntur in illa auctoritate Prouerb. Conuertimini ad correptionem meam &c. Pro hac igitur digniſſima vocatione, ſalutis noſtræ matrice gratias agamus, & cum Auguſtino dicamus. O lux aīæ meæ Deus meus, vita mea, & lumen oculorum meorum, per quod video en illuminaſti me, quia cognoſco te, quia viuo per te. Et gratias tibi ago, licet viles, & exiles, & impares beneficijs tuis; ſed quales habet mea fragilitas offero, pro eo quod expectans expectaſti, & mihi intendiſti, & ad pœnitentiam vocaſti. Vocem grandi intonaſti, & rupiſti ſurditatem meam, cor meum concuſſiſti excitans illud: vt aduerteret ſuorum vulnera peccatorum, & vulnerū ſentiret dolorē, deducens ad portas inferi, & præparata iniquis ſupplicia monſtraſti. Magnam igitur Dn̄e Deus erga me pietatem oſtendiſti, qui cū in cunctis beneficijs ſis amabilis, amabilior es in vocatione iſta, in viſceribus pietatis. Nullū n. ſpernis, neminem abijcis, neminem perhorreſcis; niſi qui te fortè amens exhorruerit. Dona igit̄ tua ſunt hæc Domine mihi à te miſericorditer indulta, ꝙ tam longanimiter expectaſti, nec vnquam peccatis meis quo minus mei miſereris vinci potuiſti; ſed oblitū tui de te admonuiſti: auerſum à te taliter, & totiens reuocaſti. O gratiæ tibi pro ſingulis vocationum modis.

Prouer. 10.

Z *Velle. Membrum Tertium.*

Phil 2. Pſ. 67

DEus qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Paulus. Dedit voci ſuæ vocem virtutis. Pſal. Deinde regratiandum, ꝙ voci ſuæ vocem virtutis dederit, & ſurditatem obduratæ voluntatis effregerit, & bonam voluntatem dederit, quæ quale, quantumq; beneficium ſit, qui dignè explicet eſt nemo. Nam bonæ voluntatis beneficium ex his relucet, quia

Principium, ſatis eſt ſummū, meritū, bona cuncta. Nam bona voluntas eſt omnis boni primordiale, poſt Dei gratiam principium: ſicut Bernard. in de Cōſcientia teſtatur dicens. Inter oīa inquit Deī dona, quæ ad ſalutem hoīs ſpectare videntur. Primū & principale eſt donum bona voluntas, per quam in nobis ſimilis imago Dei præparatur, & reparatur. Primum eſt, quia bona voluntate hominibus vtilius nihil datur. Item hæc ſola ſufficit teſte Auguſtino ad ſalutem; cum plura non poterit homo, qua ſine proderūt omnia alia parum. Eſt ſummum Dei donum, quia ſine ea nihil bonum. Bernardus. Quicquid homo facit bonum eſſe non poteſt; niſi ex bona voluntate fuerit. Sine bona voluntate nō potes omnino ſaluari, cum bona voluntate omnino perire non potes &c. Item in ea omnis meriti ſumma conſiſtit. Auguſtinus. Totum meritum in voluntate eſt, quantum vis tantum mereris. Fac magnam voluntatem, & magnam habebis mercedē. Eſt igitur vt pater fons omnis boni, vnde prodeūt omnia bona. Pro tam magno igitur dono, magnificè eſt regratiandum, ꝙ illud conceſſerit, ꝙ impedimenta eius ammouerit. Nam plures licet expectati, licet uocati, non tn̄ ſaluantur, quia à bonæ voluntatis impedimentis non expediuntur. Te autem ab his liberauit, velut alterum Iſrael de ergaſtulo Ægypti, de manu Pharaonis, & exercitu eius, aut Ionam de ore piſcis. Super hoc igitur dono confiteamur Deo cum Auguſtino dicentes. Ego autem opus manuum tuarum, cōfiteor tibi in timore tuo, quia non in arcu meo ſperabo; ſed omnis ſpes mea tu es. A te uoluntas bona eſt quæ ſine te bona non eſt. Si vis potes me ſaluare. Ego autem ſi velim nō poſſem, tam magna multitudo miſericordiarum mecum eſt. Velle quippe mihi adiacet, perficere autem non inuenio. Velle autē quod bonum eſt non poſſem; niſi tu velis, nec qđ volo poſſum; niſi tua potentia me confortet &c. Tibi confiteor Domine Deus, non eſt hominis velle, quod poſſit, aut poſſe, quod velit, vel ſcire, quod uelit, aut poſſit; ſed potius à te greſſus hominis dirigūtur, illorum inq̃ qui non à ſe; ſed à te dirigi confitentur. A te omnis uoluntas bona. Obſecramus itaq; uiſcera miſericordiæ tuæ ut uelis ſaluare quod creaſti, quoniam ſi uis potes me ſaluare, & in tua uoluntate uirtus eſt noſtræ ſalutis, & omnis bonæ uoluntatis &c.

Exo. 10 Iona 2. Rom. 7.

Recipit. Membrum Quartum. A 54.

EXaltabo te Domine, qm̄ ſuſcepiſti me. Pſalm. Occurrit obuiam puero, & ſuſcipiens oſculatus eſt eum. Thob. Deinde gratias agendæ, quòd quoties reuerti noluiſti, uenientem gaudens excepit, & gratiam pœnitentialem dedit. Circa quam receptionem hæc notanda.

Pſ. 29. Tob. 11.

Occurrens, reddit, gaudens, en quomodo, fructus. In primis regratiandum, ꝙ occurrit per gratiam præuenientem clementer excipiendo: vt dicit auctoritas præmiſſa. Hinc admonet Hieremias. Vulgo dicitur. Si dimiſerit vir vxorē ſuam &c. Et poſt. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tn̄ reuertere ad me, & ego ſuſcipiam te. Hinc & in Cāticis totiens ad ſunamitem clamat. Reuertere reuertere &c. Deinde attende, ꝙ non ſolum piè recipit; ſed oīum peccatorum obliuiſcens, omnia bona amiſſa reſtituit. Iuxta illud Ezechielis. Reſtituā vos ſicut à principio, boniſq; dotabo maioribus, q̃ habuiſtis ante. Et Iohelis. Reddam vobis annos quos comedit locuſta brucus, & erugo, & rubigo. Hinc & Leuit. dicitur, quòd in anno Iubileo redibant omnes ad amiſſas poſſeſſiones. Quod in multis exemplis patet pœnitentium in bibliæ decurſu, & potiſſimum in filio prodigo reuertente. Cui pater omnia dimiſit per occurſum. Perdita reſtituit per ſtolam. Hæredem conſtituit per annulum. Mortificata opera viuificauit per calciamentum, & lautiori edulio refecit, & ſolemniori conuiuio refecit

Ier. 3. Cant. 6. Ezech. 36. Iоel 2. Leuit. 26. Luc. 15

cit

tit per vitulum ſaginatum,aut potius:vt vera littera habet frumentatum : O quanta, & qualia beneficia iſta. Tertio conſiderandum quanto gaudio ſuſcipiat,& remittat hæc vniuerſa.Certè gaudiũ Dñi fortitudo,& ſalus,& pœnitentia noſtra.Probat hoc
Luc.15 in parabolis tribus apud Lucam, ſ.de oue perdita, dragma amiſſa,filio prodigo, ſuper quibus omnib. gaudet,& vicinas ad gaudendum conuocat.Quarto vide qũo,& qualiter recipiat reuertentes.Certè pijſſimè,gaudioſiſſimè,liberaliſſimè. Vt pater dilectum filium,vt medicus ægrotum,vt ſponſus amantiſſimam ſponſam,quemadmodum Dauid viros illos qui conſtituti erant in anguſtia, & oppreſſi ære
1. Reg. 22. alieno, & amaro animo excepit, factus eorũ princeps &c. Verè non vult Deus perire aĩas; ſed ſicut
2. Reg. 14. ſcriptum eſt,cogitat ſecũ retractans qũo ſaluet eas. Poſtremo attende ad quantã gratiam ſuſcipit,quia ad gratiam pœnitentialem, quæ eſt ſumma gratia, cuius ſunt innumeri vtiles, & dulciſſimi fructus. Hæc.n. eſt quæ Angelos lætificat, impios iuſtificat, amiſſa bona recuperat,pœnam vitat; per quam homo abſoluitur, Eccleſiæ reſtituitur, reconciliatur Chro,donis ſpiritualib. ditatur, Paradiſus aperit. O igitur fœlix pœnitentiæ commercium, Deo holocauſtum, Angelorum gaudium, ſalus hominum, non eſt qui explicet tantum fructum.Pro itaq; tantis donis grati ſimus, & cum Auguſtino dicamus. Magna eſt erga me Dñe pietas tua,q me auerſum, erraticum tua gratia præuenisti.Venientem ad te benignè ſuſcepiſti,amiſſa reſtituiſti, gratiam pœnitentialem indulſiſti. O quanti perierunt qui hanc
Pſ. 17. gratiam non acceperunt. Diligam igitur te Domine virtus mea,diligam te ſalus mea; & viuam iam non mihi; ſed tibi tota vita mea, quæ perierat in miſeria mea, & reſuſcitata eſt miſericordia tua. ☩ Gratiæ tibi.

B *Eduxit. Membrum Quintum.*

Deut. 4 Ier. 32. VOs autem tulit Dñs, & eduxit de fornace ferrea.Deutero. Eduxiſti populum tuum Iſrael de terra Ægypti.Hierem.Poſt regratiandũ Dño,ꝙ non modo vocauit nos cõiter cum pluribus ad pœnitentiam;ſed & ſingulariter præ multis cum paucis ad perfectionis ſtatum,ad mundi,ſ.deſpectum, & contemptum. Eripiens, & educens te tanq̃ alterum Noe de diluuio, tanq̃ Abrahã de vr Caldęo-
Deut 4 rum,tanq̃ Loth de Sodomis, tanq̃ Iſrael de Ægypto fornace ferrea, & manu Pharaonis. Quæ eductio quantum ſit beneficium Dñs inſinuauit, cum tam crebro filijs Iſrael hoc replicuit, & quodammodo inculcauit crebrius dicens. Mementote diei illius qua eduxit vos Dominus de Ægypto;ad gratias,ſcilicet agendum.Et vt hoc beneficium cognoſcas,oportet, q. mala,& pericula mundi, à quibus te eduxit ad mentem reuoces. Nam eduxit.

Hoſte, malis, miſeris, eduxit, quomodo, per qua.

Nam primo cum te de mundo eduxit, ab innumeris animarum hoſtibus te eripuit, quæ circuncincingunt,& obſident nos vndiq;. Nam præſens ſæculum neq̃,peſſimus eſt hoſtis per quinq; ſenſuum portas mentem oppugnans, ſagittas concupiſcentiarum vibrans,& mortem per feneſtras immittẽs. Ier. 9
Nam vt dr Sapien.Creaturę Dei factę ſunt in odiũ, Sap.14.
& muſcipulam, & tentationem pedibus inſipientium, vndiq; laqueos habet reſperſos, & inuiſos illos animarum hoſtes,vndiq; ſe perſequentes,diabolicos loquor, quos valde timere habent, qui in mundo manent.Tum pp localem propinquitatem, propinquitatis inuiſibilitatem, voluntatis malignitatem,intenſionis peruerſitatem, actionum crudelitatem,inſatiabilitatem,poteſtatem, ſubtilitatem, placandi impoſſibilitatem &c. vt patet in Speculo Morali. Porro quis mala e quibus de ſæculo eductus liberatur enumerabit? Totus.n.mundus poſitus eſt in maligno.Hinc qui ab eo educitur de ma- 1. Io. 5.
lis inquietudinis, diſpendij ſpiritualis, ꝓfectus,vanitatis, & mutabilitatis egreditur. Habet.n. mundus vanitatem conſiſtentiæ, viſcoſitatem inhærentiæ,abundantiam fœditatis, inundantiam iniquitatis; Vnde qui ab eo educitur, gratias agere poteſt cum Hieremia erepto de lacu,cum Propheta edu- Ier. 38.
cto de luto.&c. Miſerias aũt,& mundi pericula,nõ Pſ. 39.
eſt qui enumerare potuit homo? Sunt.n.in eo miſerię connaturales,qua naſcimur flebiles, debiles, miſerabiles. Sunt & contemporales, quas gignunt naturalis fragilitas, tpalis aduerſitas,corporalis ifirmitas, hoſtilis malignitas &c.Sunt & miſeriæ criminales,culpæ innumerabiles. Pericula autem patent ex loco habitationis,qui eſt mũdus; mare,exilium, deſertum in quo pericula ſunt magna. Item ex tempore peregrinationis. Item ex ſtatu conuerſationis,& ſic de alijs,de qbus in prima parte Speculi Moralis agitur ad longum. De his aũt omnibus Dñs in manu forti non rogatus à nobis; Imò oppugnatus à nobis, multis, & varijs modis,niſus eſt nos educere de malis,& malis tantis. Dicant igi Pſ.106
tur qui educti ſunt à Dño, & confiteantur miſericordiæ eius,quia eripuit aĩas velut paſſeres, de la- Pſ.113
queo venantium, de certamine bellorum, de telis hoſtium, de diluuijs aquarum, & tribulationũ, de loco in quo iuxta Oſee teſtimonium, inundauerũt Oſee 4.
maledictum,mendacium,homicidiũ. Gratiæ itaq; ſint illi. Er iſtud beneficium potiſſimum retractare debent,qui contempſerunt mũdum, & magnificas agere grates; quemadmodum in exhortatorio nouitiorum Dionyſius docet.Poſſet hic latior tractatio fieri,de malis,& miſerijs mundi;ſed videantur alij libri.

Loca. Membrum Sextum. C

INduxit eos in nomen ſanctificationis. Pſal. In- Pſ.77.
duxit vos in terram fluentem lac, & mel &c. Ier.11.
Deinde gratiæ dicendæ, ꝙ non modo de mundo eduxit;ſed & in Religionem, & in talem Religionem induxit; vbi ſecurè ſalus ſperari poteſt.Quod quantum ſit beneficium,iuxta quendam dignè ponderare valet nemo. Circa quod poterunt pro exaggeratione conſiderari iſta.

Protegit,ad talem,ſocios,bona tot,quoq; dignum.

Indeſinenter deniq; primo penſandum ait Dionyſius Carthuſien. ac ponderandum quantæ pietatis ac gratiæ, quanti amoris,& beneficientiæ ſit beneficium

Digitized by Google

Pſ. 63. ficium iſtud, quod te ad Religionem deducens, à conuentu malignantium protexit; i.a cõgregatione indiſciplinatorum,à vita vagantium, nil niſi ſolum nomen de Religione habentium; vbi dubia ſalus. Inter quos,quia quidam veniunt ſimiles illis effecti,à vita diſpereunt,quia granditer nimis Deũ
Ier. 11. offendunt, & in eius domo ſcelera multa committunt. Pro hac igitur protectione gratiæ agendæ ſp. Deinde ſecundo regratiandum, ꝙ ad talem ordinem induxit, ꝙ ſub tali regula militare conceſſit. Ad ordinem,ſ. ab Eccleſia approbatum, viris ſan-
Canonicus ordo. ctis tritũ &c. Et ſub regula tali.Cuiuſmodi eſt Auguſtini,quæ cęteras omnes excedit. Et ab auctoris conditione, quia à ſanctiſſimo, ſapientiſſimo, eximiè ſanctitatis viro; beato, ſ. Auguſtino Epiſcopo Eccleſiæ Doctore inſtituta. Secundo excedit regula hæc ab exemplaris perfectione, quia ſm exemplar vitæ Apoſtolicæ, quæ cunctis eſt præferenda. Tertio à tpis antiquitate, quia oẽs in Eccleſia latina approbatas regulas anteceſſit. Quarto à diſcretione. Quinto à mandatorum ſpiritualitate, & ſic de alijs. Valde igitur gratulandũ, ꝙ ſub tali Patre, & regula conceſſit militare. Nam qui regulam il-
Gal. 6. lam ſeruauerit ſuper illũ pax, & miſericordia Dei erunt.Tertio ꝙ non ſolum in optimo terræ loco te conſtituit,ad ordinem talem adducendo; ſed ꝙ ẽt tam bonos,pios,deuotos,ſanctos,congregationes, fratres,& ſocios inuenire dedit,quorum exemplis inſtitueris,conuerſatione ſolaris;orationibus adiu
Pſ. 132 uaris. O verè bonum, & iocundum habitare inter fratres tales,qui Deum amant, diſciplinam obſeruant, pacem colunt. Cuius ſine obſeruatione monaſteria ſunt tartara,& inhabitantes diaboli incarnati. Magnum donum illud.Horrendum.n.hoĩum genus mali Religioſi. Adeo,ꝙ Auguſtinus fateatur ſe non inueniſſe homines deteriores. &c. Quarto regratiandum pro oĩbus bonis ex vita Monaſtica prouenientibus,quæ tam ſunt numeroſa,ꝙ nec garrulus poeta,nec orator diſertus, eã plenè proſequi poſſet. Vt tñ vel pauca habeas; ſuper quibus gratias agas in genere, nota ꝙ omne bonum in Religione reperitur;ſ. Bonum vtile, delectabile,& honeſtum. Quod in ea ſit bonum vtilitatis. Bernard. oſtendit, enumerans nouem eius bona,dicens. Bonum eſt nos hic eſſe,ſ.in Religione.Nam in ea homo viuit purius, cadit rarius, ſurgit velocius. Et hoc quo ad initium, quo ad progreſſum aũt,incedit cautius,quieſcit ſecurius, irroratur frequẽtius, Quo ad terminum purgatur citius, moritur confidentius, remuneratur copioſius. Quæ ſingula nouem puncta,ſigillatim proſequũtur in Summa Antonini in parte Tertia ſingula cum tribus mẽbris: vt patet illic. Proſequitur ẽt ea, & alia, quidã Io. Nider in de Reformatione Monaſteriorum.Sed & Hugo de folieto pulcrè deſcribit Religionis bona in de Clauſtro materiali.Gignit ẽt Religio bonum iocunditatis.iuxta illud Eccl.Religioſitas iocundi
Eccli. 1 tatem, & gaudium dabit. Quod latè oſtendit Antoninus ex alijs rebus valde iocundis, quibus Religio figuratur,aut aſſimilatur;ſ.per Paradiſum voluptatis,per terram promiſſionis,per montẽ transfigurationis,in quibus delectabilia multa: vt oſtendit ibi ſupra. Eſt in ea, & bonum maieſtatis, quia eſt,ſchola, & exercitium virtuoſitatis. Virtus autẽ eſt de numero bonorũ honorabilium &c. Gratias itaq; agamus,ꝙ tantis bonis per Religionis ingreſſum oppleti ſumus. Poſtremo neceſſarium eſt Religioſo iuxta quendam,ex omni corde præconium ſuum,& dignitatis prærogatiuam, ſuper omnẽ ſæculi theſaurum ponderare, & ꝙ̃ Religionis ingreſſu dignificatus ſit, cum gratiarum actionib. & deuoto corde in Dño glorianter conſiderare, & quã dignificatus ſit, & ad ꝗ bona vocatus, ſemper memoriter tenere. Verè.n. Dñs excelſum fecit illum, Eccli. 5.
exuſcitans eum de ſtercorib. ſedere faciens cũ principib. conſtituens eum in mõtem ſanctificationis, 1. Reg. 2
faciens eum Apoſtolici ordinis, negotiatorẽ euangelicum, de numero prudentium &c. ſicut ſupra quædam ſunt priuilegia dignitatũ enumerata redditurus illi centuplum in via,poſt conſtiturus eum ad ſui iudicis latera,daturus ęterna gaudia.O gratiæ illi ſemper. Pſ. 77.

Temporat dat. Membrum Septimum. D

DEdit illi tempus:vt pęnitẽtiam ageret. Apoc. Apoc. 2
Pręterea magnæ ſunt gratiæ referendæ,ꝙ nõ ſolum ad locum pęnitendi induxit; verum inſuper pęnitentiæ tempus,cęteraq; omnia ad ſalutem neceſſaria,pluribus denegata conceſſit.Quod ſummũ beneficium eſt; iuxta Bernar. in altera vita plenius cognoſcendum. Quod ex his probari poteſt.

Eſt breue, ſecludens,ſummum, ſimul, vtile, ſpirãt. Primo patet quantum beneficium ſit ex tpis qualitate,quod eſt modicitate breue,tranſitu irretardabile,fuga irreparabile. Dñs aũt, quia ante prolongaſti ſcęlus,prolongauit tibi tempus,& quaſi illud tibi ſtare fecit,& dies malos per pœnitentiam redimere conceſſit.O non ſic fecit omni nationi.Secun Pſ. 147
do patet quantum tempus cõceſſum, ſit beneficiũ, ex eo,ꝙ oĩs meriti eſt poſt mortem excluſiuum.Iurauit.n. Angelus in Apoc. tñ fortè non ad hũc ſen- Apoc. 10.
ſum dr̃;licet ita à multis allegetur,ꝙ non erit vltra tempus,ſ. ad merendum &c. Patet igitur tertio,ꝙ ſummum eſt hoc beneficium.Et Bern.teſte pretioſiſſimũ qui ita dicit. Nihil pretioſius tpe; ſed heu nihil hodie vilius reputatur. Tranſeunt dies ſalutis,& nemo recogitat, nemo ſibi perire diem nunꝗ̃ rediturum cauſatur;Sed ſicut nec capillus de capite;ſic nec momentum de tpe peribit &c.Et ob eius Eccl. 4.
pretioſitatem Sapiens filium diligenter admonuit. Fili inquit cõſerua tempus. Eſt quarto tempus beneficium vtile,& commodoſum, adeo ꝙ vnũ momentum multis, & magnis operibus à veris rerum æſtimatoribus,merito recteq; ſit anteferendũ. Merito ergo Apoſtolus ait.Ecce nunc tempus accepta 2. Cor. 6
bile ecce nunc dies ſalutis. Quid.n. vtilius tpe, in quo vtile omne conquiri poteſt? hoc iam noſcunt aĩæ defunctorum, quæ vt aiunt magis flent tempus amiſſum;ꝗ̃ ſuum pœnale tormentum,cuius amiſſione deuenerunt ad tanta mala, & cuius obſeruatione ſe dinoſcũt venire potuiſſe ad ſumma bona. Patet poſtremo quanti ſit beneficij conceſſio tpis; cum ad illud aſpirent omnes. non tantum animæ

in pur-

Digitized by Google

in purgatorio; verumetiam beati ipſi quodammodo, vt dr̃ in Horologio æternæ ſapientiæ conſtituti in regno, qui vident, ꝙ vno momento tpis poſſunt gloriam augere in immenſum. Nemo ergo noſtrum hortatur Bernar. paruum ęſtimet tempus, quod in verbis conſumitur otioſis. Volat irreuocabile verbum, volat irremeabile tempus, nec aduertit inſipiens quid ammittit. Licet fabulari dicunt donec hora prætereat. O donec prætereat hora, q̃ tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad promerendam gloriam miſeratio conditoris indulſit. Donec tranſeat tempus, quo Diuinã repropiciare debueras pietatem præparare ad angelicam ſocietatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatem, aſpirare ad promiſſam fœlicitatem, excitare remiſſam voluntatem, lugere commiſſam iniquitatem &c. Nõ itaq; tempus deſidioſa otioſitate, aut
Eccl. 3. occupatione infructuoſa amittamus; Sed iuxta ſa-
Gal. 6. pientis monita illud conſeruemus. Et vt Apoſtolus hortatur. Dum tempus habemus bonum operemur, & de cõceſſo grati ſimus. Alioquin teſte Pro-
Tren. 1 pheta aduocabit aduerſus nos tempus. Et quod in beneficium dedit fiet damnationis occaſio, & aggrauamentum. O gratias de tempore conceſſo.

E

Peccatum deleuit. Membrum VIII.

Eſa. 23. INdulſiſti genti. Eſa. Magna miſericordia Dei,
Eccl. 18 & propiciatio illius conuertentib. ad ſe. Eccl. Poſtremo in hoc vocationis beneficio regratiandum, ꝙ crebrius peccata per vocationẽ, & alia intermedia tibi plenè indulſit. Quod grandius eſt beneficium, quam ſi dediſſet tibi totum vniuerſum. Et hic diligenter conſidera, quotiens, & qualiter tibi indulſit. Et nota hæc.

Pœnitet, & profitens, exercens, omnia toto.

Primo regratiandum, ꝙ peccata plenè indulſit, qñ ad pœnitentiam, & generalem confeſſionem cum contritione vocauit. Nam tunc plenè dimiſit. Iuxta
Eſa. 44. illud Eſaiæ. Delebo omnes iniquitates tuas ꝓpter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Secũdo in ipſa profeſſione. Docti. n. probabiliter tenẽt, tunc plenè peccata dimitti quo ad culpam, & pœnam. Quod & Sanctus Bernard. in Apologetico tenere videtur. Et de hoc dicitur in vita Sanctorum Patrum, ꝙ eandem gratiam cõſequantur Religionem ingredientes, quam & baptizati. Quod intelligitur cum non fuerit obex &c. O grande beneficium iſtud, vnde & dr̃ alterum Baptiſma, & ꝙ Religio omnem maculam abſtergat. Tertiò ꝙ ſi poſt profeſſionem recidiuaſti, ſi poſt exutam tunicam
Cant. 5. reinduiſti eam. poſt lotos pedes rurſus inquinaſti, multiplicata miſeria, multiplicatur, & miſericordia. Et tertio peccata donauit per exercitia ſacra Religionis. Inter quæ ſex præcipua poſuit: uelut ſex Hydrias expiationem facientia: vt ait Berna. in
Io. 2 Sermone de nuptijs in Chana galileæ. Quæ ſunt ſacrã compunctio, pura confeſſio, elemoſinarum largitio, iniuriarũ remiſſio, afflictio corporis, & obedientia præceptorum. Quæ deuotè obſeruata, mentem à peccatorum neuo puriſſimam reddunt. Crebrius igitur peccata: vt patet indulſit. Sed quarto attende, quanta & qualia indulſit. Certè ſuper arenam maris multipliciora, luto viliora, omni æſtimatione grauiora. Enumera ſi potes, quanta ſunt, quæ commiſiſti corde, ore, & opere, quanta omiſiſti eorum quæ facere debuiſti, propoſuiſti, potuiſti, & videbis, ꝙ ante poſſibile tibi foret ſtellas dinumerare cęli; q̃ peccata, & delicta dimiſſa tibi. Et noli attendere tantum ea tibi dimiſſa, quæ commiſiſti; ſed reputa etiam illa dimiſſa tibi, quę non cõmiſiſti, Sed cõmiſiſſe potuiſſes. Eſt. n. dimiſſio quædam peccati ne contrahatur, vel agatur, quemadmodum Diuinus Dionyſius loquitur de Angelorum purgatione. Et hoc modo iuxta Doctorẽ anglicanum quem aiunt profundum. Plures fiunt à Deo nobis gratiæ priuatiuè, ſeu negatiuè, propter quas ei tenemur ad gratiarum actiones; q̃ poſitiuè. Qm̃ non eſt peccatum, non eſt periculum, in quod ruere non poſſet homo; ſi non eſſet gratia Dei pręſeruans, præueniens, & prohibens eum. Cuius ſententiæ eſt Beatus Pater Auguſtinus qui ait. Quodcunq; malum Deo protegente non commiſiſti, ab eo dimiſſum deputandum eſt. Nam ſicut in multa cecidiſti; ſic in multo plura; ſi ipſe non præſeruaſſet cecidiſſes. Non. n. eſt peccatum quod fecit homo, ꝙ non faceret alter homo; niſi præſeruaret eũ Deus homo. Sic ẽt perpende de peccati vtilitate, grauitate, & gratias age. Poſtremo vidẽdum qualiter hæc talia, & tanta indulſit, & firmiter tenendum, ꝙ ex toto. Iuxta illud Ezech. Si conuerſus im- *Ezech. 33.*
pius fecerit iuſtitiam, omnes impietates eius nõ recordabuntur. Quare, & Ambroſius dicit, ꝙ peccata præterita non nocent; ſi non placent. Quod patet ex patre filium prodigum recipiente, omnia errata *Luc. 15*
plenè indulgente; adeo vt nec vel tenuè ſignũ prioris diſplicentiæ daret; quin magis paterna oĩa: vt patet. Sed neq; de inuenta oue quicq̃ duriuſcule, *Ibid.*
quod à grege aberrauerat, actum legimus. Cũ Auguſtino igitur, & Bern. dicamus. Verè benignus, & miſericors eſt Deus integrè remittendo, quia ſic ex toto indulſit, & tam liberaliter oẽm donauit iniuriam, vt iam non damnet vlciſcendo, nec confundat improperando, nec minus diligat imputando. Sunt. n. aliqui ſic donantes iniuriam; vt non vlciſcantur; ſæpius tñ improperant. Sunt & alij qui licet ſileant; manet tñ in alta mente repoſitũ, & rancorem tenent in animo, quorũ vtiq; neutra eſt plena indulgentia. Longe ab his benigniſſima Deitatis natura liberaliter agit, ignoſcit plenè pęnitenti, quia nec punit vindicãdo, nec confundit exprobrando, nec minus diligit rãcorem retinendo, nec imputat beneficium retrahendo; Sed plerunq; vbi abundauit peccatum facit, & gratiam ſuperabundare. Teſtimonio ſunt. Petrus, Paulus, Matthæus, *Rom. 5.*
Magdalena. qui primarij Eccleſiæ conſtituti. O gratias ei oĩa dicant ſuper omnibus beneficijs vocationis, præcedentibus, concomitantibus, ſubſequẽtibus illud.

De beneficio Iuſtificationis. Cap. VII.

F

IN Dño iuſtificabitur, & laudabitur: omne ſemẽ *Eccl. 45*
Iſrael Eccl. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius.

Quos

Rom. 3. Rom. 8. Quos vocauit hos, & iuſtificauit. Idem. Poſt beneficium vocationis, concomitatur beneficium iuſtificationis. Non.n. ad ſalutem ſufficeret in vocatione peccata remitti; niſi per iuſtificationẽ gratiam iuſtificantem ſuperinfunderet. Vnde hic iuſtificationem non accipimus cõi more; prout,ſ.eſt tãtum motus ab iniuſtitia ad iuſtitiam; ſed propriè magis prout,ſ.confert ea,aut concurrentia,vel media, vel ſubſequentia, quibus homo iuſtificatur. Cuius iuſtificationis in bonum eſt principium, immutatio voluntatis ad meliora, de quo nunc agendũ.

Immutat. Membrum Quintum.

G

1. Reg. 10. Ps. 76. Sap. 8. INſiliet in te ſpiritus, & mutaberis in virum alterum Samuel. Hæc mutatio dexteræ excelſi. Pſalm. Non poſſum eſſe continens; niſi Deus dederit. Sap. Regratiandum eſt, quod poſtquàm te Religione, aut ad ſalutis ſtatum vocauit: vt te iuſtificaret, & ſibi acceptum faceret. In primis voluntatem immutauit, & continentiæ gratiam indulſit. Quod eſt beneficium grande nimis, quòd ex his patet.

Omnipotens mutat, Teneas, graue, pugna, vel hoſtis.

Sunt autem hic duo beneficia inuicem complexa, primum voluntatis immutatio. Cuius beneficij magnitudo ex hoc potiſſimũ patet, quia eſt ſolius omnipotentiſſimi Dei opus, qm̃ ſola eius potentia põt in voluntatem humanam. Ita ꝙ Auguſt. dicat, ꝙ magis ſit iuſtificare impium; q̃ creare cœlum, & terrã. Vnde fieri habet in fortitudine bracchij Dei. Valde igitur regratiandum, ꝙ ẽt nobis obſiſtentibus, dexteram ſuam in nobis magnificauit. Et ꝙ voluntatem noſtram prorſus immutauit: vt dulcia nobis fierent, quæ ante amariſſima erant. Cuiuſmodi ſunt relinquere vitia, complecti virtutes. Vnde cũ Auguſt. dicendum. O quale bénẽficium eſt illud immutatio voluntatis meæ, in q̃ ſolum poteſt oĩpotentia Dei, qua & factum eſt, vt iam eſſent mihi dulcia, q̃ olim erant amara. Nam vt nihil noxiæ in me remaneret voluntatis, meliorem mihi conſolationẽ inſpiraſti &c. Bernar. O quanta Dei miſericordia, ꝙ viſitauit cor meum, & immutauit: vt amara fierent, quæ malè dulcia prius erant. Et qui lætabar cum male feceram, & exultabam in rebus peſſimis, inciperem demum recogitare annos meos, & virtutes amplecti. Alterum aũt beneficium huic annexum eſt, ꝙ dedit gratiam continendi à peccatis, & emendatius viuendi. Cuius beneficij æquè magnitudo patet, ex continendi difficultate, pugnæ aſſiduitate, hoſtium oppugnantium multitudine, calliditate, & ferocitate. Difficulter.n. continetur; vnde & in paucis reperitur continentia. Iugiter ſpiritus à carne contra concupiſcente impugnatur, & hoſtibus multis inſidiatur. Pro tanto igitur beneficio confiteamur cum Auguſt. & Bern. Poſt hæc inquiũt dedit mihi continentiam, per q̃ contulit gratiam à prioribus continendi, & deinceps emendatius viuendi, virtutem ne recidiuum pateret, ne eſſet nouiſſimus error, peior priore. Continentiã dico non à ſola luxuria; ſed à cęteris quoq; ſicut neceſſe eſt vitijs, & peccatis, qui ẽt aliqñ vix per triduum cõtinebam, poſtea Dei gratia auxiliante, per longum tempus potui continere. Ex hoc ergo inuenio vnde merito ei clamare poſſum. Quia fecit mihi magna qui potens eſt. Forte parum quis reputat continentiam; ſed ego non ita. Scio n. quos habeat oppugnatores, & quantæ illam neceſſe ſit eſſe virtutis: vt poſſit reſiſtere talibus. Primus hoſtis continentiæ caro noſtra eſt, concupiſcens aduerſus ſpiritum, q̃ domeſticus hoſtis, q̃ periculoſa lucta, q̃ inteſtinum bellum &c. veruntamen non eſt hic ſolus aduerſarius meus, adhuc eſt qui vndiq; me circũcinxit præſens ſæculum neq̃ &c. Tertius, hoſtis eſt, antiquus humani generis, ſerpens callidior cũctis animantibus. Iſte eſt hoſtis quem non poſſumus videre, quanto minus cauere &c. Hęc ideo dixi: vt innoteſceret continentiæ difficultas: vt ſciamus quæ à Deo data ſunt nobis, ac per hoc amplius diligamus eum, qui hanc nobis virtutem tribuit. Omnino enim in Domino faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos &c.

Proverb. 2. Eſa. 38 — Luc. 1. Gal. 5. Gen. 3. Ps. 107

Perſtes. Membrum Secundum. H

IVſtificationem quam cępi tenere non deſeram. Iobus. Ordinatione tua perſeuerat dies. Pſal. Deinde gratiæ agendæ, ꝙ poſt voluntatis immutationem, & continentiæ largitionem, gratiam addidit conſtantiæ, & perſeuerãtiæ finalis, quibus ſine, priora nihil eſſent. Et nota ꝙ conſtantia, & perſeuerantia; licet cõueniant; aliqualiter differunt tñ; nam Conſtantia eſt ſtabilitas animi firma, & in ꝓpoſito perſeuerans, faciens firmiter perſiſtere contra difficultatem, quæ prouenit ab exteriorib. impedimentis. Perſeuerantia autem, eſt virtus faciẽs hominem firmiter perſiſtere in bono, contra difficultatem, quæ prouenit ex ipſa diuturnitate actus, diu, & vſq; in conſummationem. Et certè grande eſt beneficium munus harum virtutũ, quod ex his pateſcere poterit.

Iob 27. Ps. 118. Conſtantia quid. Perſeuerãtia quid.

Namq; cadunt, obſtant, opus, & fructus vitioſum.

Primo patet ex eo, quia tanti decidunt à perſeuerantia boni, vbi cęperunt; vnde patet eſſe virtutem quæ paucorum eſt, & circa difficilia verſatur. Nam Chriſoſt. teſte incipere multorum eſt, finire paucorum, ſemper in principio eſt delectatio, in fine ꝓbatio, ſecundus ex eo, ꝙ tanta obſtacula habet; vnde eſt grande beneficium, ꝙ Deus conſeruat hominem inter tanta, cum fragilis ſit ex ſe, & infirmus. Nã aduerſantur ei hoſtes ſupra memorati, qui continentiæ inſidiantur, & in proſperis, & in aduerſis. Præſertim tñ iuxtà Bernar. ei obſtant Remiſſus deſcenſus, contentioſus diſceſſus, vagus diſcurſus, quæ cauſant plura mala. Multi. n. aſſueuerunt ait Chriſoſtomus in principio feruentes eſſe; ſed in fine remiſſi, & diſſoluti. Tertio quia tam ſunt neceſſaria, ꝙ ſine his nulla ſunt, vel valent bona. In caſſum. n. Greg. teſte bonum agitur, ſi ante vitę terminum deſeratur, quia & fruſtra velociter currit, qui priuſquam ad metas veniat deficit. Cępiſſe, vel feciſſe non eſt virtutis; ſed perfeciſſe, quare iubetur cauda hoſtiæ immolari in veteri lege Chriſo. Tolle perſeuerantiam nec obſequiũ mercedem habet,

Leuit. 3

nec

nec beneficium gratiā, nec laudem fortitudo. Deniq; non qui cœperit; ſed qui perſeuerauit ſaluus erit. Quarto patet beneficij huius magnitudo ex fructibus eius, qui ſunt valde numeroſi, quorum tamen quinq; numeraſſe ſufficiat.

Matth. 10.

I *Impetrat, & ſeruat, iocundat, perficit, auget.*

Luc. 11 Primo impetrat à Deo quicquid petit iuxta illud, ſi perſeuerauerit pulſans dabitur ei. &c. Miſeretur enim turbæ, quæ ſecum perſeuerat, inſuper habes apud Lucam de amico panes petente, & iudice iniquo. Secundo cuſtodit, & conſeruat acquiſita, quéadmodum imperſeuerantia annihilat omnia Aug. Perſeuerantia magnum Dei donum eſt, quo bona cętera conſeruantur; ſed è contra qui mollis eſt, & diſſolutus frater eſt ſua opera diſſipantis. Tertio difficilia & aſpera iocunda, & leuia reddit Bernar. Subito procedenti de vmbra ad Solem, de otio ad laborem, graue cernitur omne, quod incipitur; ſed poſtq̄ ab hijs diſſueſcere, & ad illa aſſueſcere cępe rit, vſus tollit difficultatem, inuenitq; facilè eſſe, quod impoſſibile ante putauit. Quarto omnia perficit nihil imperfectum relinquens Seneca. Nō deſpero indurato nihil eſt, quod non impugnet pertinax mora, attenta opera, at diligens cura Gutta cauat lapidem, nux in arborem creſcit, finē in principio connectit ſequens Deū, cuius ſunt opera perfecta; ita ꝙ dicere poteſt. Opus cōſummaui. Quinto auget virtutes, & præmia per continuam operā robur adducens, iuxta illud Senec. Perſeuerādum eſt, & aſſiduo labore robur addendum. Quod præmia auget hæc, & ſola apprehendit. patet ex eo q̄a (ſm Apoſtolum) vnus accipit brauium; ſ. perſeuerans. Bernar. Perſeuerantia eſt ſingularis filia ſummi Regis virtutum, finis, & conſummatio quę ſola regna meretur. Apocal. Eſto fidelis vſq; ad mortē, & dabo tibi coronam vitę. Poſtremo patet horum nobilitas, & magnitudo, quia eorum cōtraria, ſunt vitioſa, & ab oībus ēt in ſcripturis execrata. Nam inconſtans viæ vagus ſtultus dr̄, qui vt Luna mutatur. Imperſeuerans comparatur cani ad vomitum reuerſo. Cui etiam comminatur oblatio gloriæ: vt dicitur Apocal. Tene quod habes ne alter accipiat coronam tuam; qui enim non perſeuerauerit (non aliter) ſaluus erit. Gratias itaque pro tantis donis agamus, & vt qui cœpit hæc largiri, vt conſolidet perficiatq; indies, cum Auguſtino oremus. qui orabat quotidie pro perſeuerantia vt patet.

Mar. 8. Prouer. 18. Deut. 32. Ioan. 17. 1. Cor. 6 Apoc. 2 Eccl. 27 2. Pet. 2. Apoc. 3 2. Pet. 5.

Spem. Membrum Tertium.

K Spe ſalui facti ſumus. Apoſtolus. Gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei. Idem. Poſt gratiæ dicendæ, ꝙ vt in perſeuerando nos conſolidaret, ſpē proficiendi, ſpem adipiſcendæ veniæ gratię, & gloriæ infuderit. Quod quanti ſit beneficij nemo perfectè nouit; niſi qui mala ex deſperatione prouenientia, itemq; bona ex ſpe firma procedentia plenè dinouerit. Vnde vt huius beneficij altitudinem noſcas, hæc attende. Quia eſt.

Rom. 8. Rom. 5.

Anchora, ſolamen, bona dat, mala pellit, & ob hæc.

Primo .n. ſpes firma à Deo immiſſa, eſt aīæ in tribulationum tempeſtatib. velut anchora firma: vt dicit Paulus. Quam, ſ. ſpem, ſicut anchoram habemus aīæ, tutam ac firmam. Eſt item ſecundo fortiſſimū ſolamen omni anxiato. Hinc dicit. Vt fortiſſimum ſolamen habeamus confugimus ad tenendam nobis propoſitā ſpem. Imò eſt, & galea ſalutis, & gratiſſima gemma (ſi ſapienti creditur) eſt expectatio præſtolantis &c. Tertio plura bona ſpes in animo operatur. Nam aſſecurat iuxta illud. In Deo ſperaui non timebo. Et merito. Protector eſt .n. omnium ſperantium in ſe. Secundo fortificat. Eſa. In ſilentio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. Qui ſperant in Dn̄o mutabunt fortitudinem. Tertio patienter aduerſa portare facit: vt patet in Martyribus. Item liberat ab aduerſis; vt patet in Suſanna &c. Eleuat in regnum. Saluos fecit ſperantes in ſe, &c. multa bona præſtat: vt patet in ſummis virtutum. Bona quoq; ſpes ipſa. Quarto propellit omnia mala de malis ſpeciebus, & deſperatione venientia. Docet enim non ſperare in ſe; quia homo ſibi inſufficiēs; non ſolum ad bene viuendū; ſed etiā ad in eſſe ſub ſiſtendum. Docet non ſperare in hominibus, quia baculus arundineus inſufficiens eſt, ſpes in hominibus, & qui in eis ſperat eſt maledictus ſecundum Hierem. Docet etiam non confidere in rebus terrenis. Nam qui confidit in diuitiis corruet. Docet quoq; non deſperare ob multa mala. Grande igiť eſt beneficium illud, tanta mala propellens, & bona cauſans. Sed quinto docet firmiter ſperare in Dn̄o Deo pp multa, quæ prætermus. Potiſſimum tn̄ propter tria quæ ſpem roborant. Vnde regratiādum cum Auguſtino, & Bernard. hoc modo. Deinde dedit mihi Deus ſpem, obtinendū; illa, ſ. dicta, veniam gratiam gloriam. Tria etenim ſunt quæ ſic roborant, & ſic confirmant cor meū, vt nulla me penuria peccatorum meorū, nulla conſideratio vilitatis ꝑpriæ, nulla æſtimatio cęleſtis beatitudinis, de celſitudine ſpei deijcere poſſit. Hæc autem tria ſunt charitas adoptionis, veritas promiſſionis, poteſtas redditionis. Murmuret quātum voluerit inſipiēs cogitatio mea dicēdo. Quis .n. es tu? q̄buſve meritis tantam gloriam obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondeo. Scio cui credidi, & certus ſum, quia in charitate Deus adoptauit me, quia verax eſt in promiſſione, quia potens in exhibitione, licet enim ei facere, quod voluerit. Pro his ergo merito mihi Deus meus diligendus eſt.

Heb. 6. Ibidem. Prouer. 17. Pſ. 17. Eſa. 33. Eſa. 40. Dan. 13 Pſ. 16. Eſa. 36. Iere. 17. Prou. 11 2. Tim. 1

Creſcas. Membrum Quartum.

Creſcere me fecit Deus. Genes. Tunc proficere poteris ſi cuſtodieris mandata Dei. Paralipo. Poſt hæc regratiandum, ꝙ non tantum ſpem dederit profectus; verum & rem contulerit, dans gratiam proficiendi, & quotidie in melius creſcendi. Quod quantum ſit beneficium ex his patet. Gen. 41 L Paral. 22.

Raro, ammouet, promouet, tria dans, bona plurima præſtans.

Patet in primis grande eſſe beneficium gratiā proficiēdi, quia rariſſima prohdolor auis eſt in terris, inueniſſe proficientem; imò in terminis incipientium conſiſtentem, ſecundo, quia tanto profectui obſiſtunt, quæ omnia Dei pietas ammouit. Quorū quæ-

Digitized by Google

quædam ſunt impedimenta generalia, quædam ſpecialia, aut ſingularia, quorum aliquot in prima diſtinctione ſunt enumerata. Tertio q oĩa ad profectum neceſſaria adminiſtrauit, cõferendo oĩa promotiua. Ab intra monendo ſæpius memoriam, docendo intelligentiã, mouendo voluntatẽ. Ab extra dando tps, locũ, & inſtra quæq;: vt patebit. Inſtantiſſimè ſua gratia adiuuãdo. Et quarto tria illa adminiſtrat, in quibus gratia profectus conſiſtit, de quibus confitetur Auguſt. di. Dedit, & mihi Deus gratiam promerendi, & proficiẽdi, quam gratiam in tribus arbitror conſtare; ſcilicet in odio præteritorum malorũ, in contemptu præſentiũ bonorũ, in deſiderio futurorũ &c. Poſtremo ex gr̃a proficiendi dedit alia bona, q̃ plurima, quia ſpem roborauit, feruorem augmentauit, exemplum alijs dedit, & ſic eis occaſio profectus fuit &c. Pro quibus oĩbus ſp regratiandum, & vt conſeruet eam orandũ.

Manna. Membrum Quintum.

M Dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas. Deut. 8 Deuter. Pluit illis Manna ad manducandũ. Pſ. 77. Pſ. Poſt hæc ne creſcendo à ꝓfectu in via deficias; ſed vt deperditum reſtaures, & robuſtius agas, cibos regios de menſa ſua tibi conſtituit, dum panẽ vitæ, viuũ, & viuificũ cęleſtẽ, & angelicũ; corpus, ſ. & ſanguinem ſuum, in cibum tibi, & potum adminiſtrauit. Pro cuius beneficij magnitudine æſtimãda innumera eſſent conſideranda, quorũ plura in ſacrali pręhabita; vñ nec iam repetenda; conſidera tñ quis, cui, q̃d dedit, & q̃ multipliciter ſe in Sacro exhibuit, q̃a in oẽm deſiderabilẽ vſum, q̃a eſt tibi.

Arra, cibus, medicina, comes, pax, hoſtia Chriſtus.

Primo dedit ſe tibi in arrã, & pignus (vt Gorr. ait) Ephe. 1 noſtræ hæreditatis: vt dr̃ Eph. ſecundo in cibũ nr̃ę Cant. 1. mendicitatis: vt Cant. Comedite amici, & inebriamini chariſſimi. tertio in medicinam noſtræ infir- Eccl. 43 mitatis. Eccl. Medicina oĩum in feſtinatione nebulæ, quarto in comitẽ noſtræ peregrinationis. Matt. Matth. 28. Ecce ego vobiſcum ſum &c. quinto in pacificam hoſtiam noſtræ recõciliationis, quia per ipſum reconciliata ſunt oĩa. Etiam in hoſtiam expiationis; imò & in effectum ſalubrem omnigenũ hoſtiarũ: vt ſupra eſt in ſacrali vtcunq; declaratum. Eya igitur ſuper tanto beneficio, quo maius meliuſve nullum eſſe põt, taliter nobis, & tanto amore exhibito grati ſimus. Et cum Gerſ. in de Mendicatione ſpirituali dicamus. Poſt hæc quis ore proferre poterit, aut corde cogitare, magnã illam tuam gratiã, qua ad perceptionẽ ſanctiſſimæ Euchariſtiæ me dignaris admittere; vbi oĩa bona, vbi tua corporalis adeſt præſentia, vbi adſunt, & miniſtrantes Angeli; vbi deuotarũ mentium inuenitur nutrimentũ, vbi tua paſſio amantiſſima commemoratur, vbi noſtrę redemptionis ſacrificium offertur &c. O gr̃æ pietati tuæ. Væ ingratitudini, & indeuotioni meæ. Dũ.n. mihi commemoro illam meam indignitatem, indeuotionem erga venerandiſſimum altaris tui Sacramentum, ſiue offerendo illud, ſiue ſuſcipiendo, aut contrectando, ſiue illius celebrationi indeuotè intereſſendo, ſiue ante ſacrariũ ipſius exiſtẽdo, ſiue tranſeundo ad miſſas, totus horreo, & meritò erubeſco, qui nunq̃ tanto beneficio gratus fui &c. Gratias tibi agant omnia creata, omneſq; Sancti tui, & tu tibi gratias age, tunc verè eſt regratiatum.

Libros. Membrum Septimum. N

Dedit illi ſcientiam Sanctorum. Sapien. Habẽtes ſolatio ſanctos libros. Ionathas. Et vt iã cibo roboratus ſecurè curreres, quæ reſtabant neceſſaria impendit. In primis adminiſtrans ſcientiã Sanctorum, & libros ſacros tanquam Speculum; quo videlicet poſſes tuam iniuſtitiam, & fęditatem contemplari, & quæ tibi agenda forent noſſe. Circa quod beneficium pro his gratus eſto. Sap. 10. 1. Machab. 12

Scolicolam, ingenium, libros, ſenſum, bona tanta.

In primis gratus eſto, q ad ſcholas à puero te vocauit, & ad ſortem ſcholarium te elegit, quod pluribus negatum, ſecundo q proficiendi, & ſtudẽdi ingenium, & velle dedit. Quod quia plurib. non dedit, ideo cępta ſtudia derelinquere plures, dedit ingenium docile, acutam intelligentiam, tenaciſſimã memoriam, voluntatem ſtudendi bonam. O gr̃as illi, tertio q tantos, & tales libros noſtræ caligini in exilio adminiſtrauit, de oĩbus ſcientijs neceſſarijs prouidit. Dinumera ſcientiarum varietates, librorum multitudines, & copioſitates ſi potes, non ſolum ſcripturæ ſacræ, & Doctorum; ſed & cęterarum ſcientiarum, & philoſophorũ, quæ oĩa ad noſtram doctrinam, & conſolationem ſunt cõſcripta. Rom. 15 Potiſſimũ tñ ſuper ſacris libris gratus eſto, ex quibus tanta conſequeris: vt dicetur bona. Hi et ſunt profundiſſimæ ſophiæ fodinæ ad quas Sapiens filium ſuum mittit: vt inde theſauros effodiat. Hi putei aquarum viuentium, ſpicæ plenæ granis, vrnæ aureæ, lignum vitæ, atq; quadripartitus fluuius Paradiſi. Hi pera Dauid, aurea vaſa templi, oliuæ fęcundæ, vineæ engaddi ficus ſterileſcere neſcientes, lucernæ ardentes, & vt dicam breuiter omne bonum &c. Quarto gratias age, quòd ad hos libros intelligendos ſenſum dedit, & myſteria ſcripturarum aperuit, quarum tanta iuxta Aurelium Auguſ. eſt profunditas: vt ab humano intellectu quantuncunq; vigilet, ſummo otio, & maximo ſtudio nequeat comprehendi; adeo, quòd horror eſt intendere in eas; ipſe tamen qui clauis eſt, & clauẽ Dauid habet, tibi abſcondita ſæpe reuelauit, & ſic te ad amorem ſuum prouocare voluit, quid enim tũc agit; niſi nuncios ſui amoris ad nos mittit? Quotiens enim Richardus ait, abditos intellectus donat, nil aliud dilectus, quàm nuncios ſuos cũ amatorijs ad nos mittit litteris. Porro de fructibus, & bonis librorum, Richardus de buri Epiſcopus in ſuo Philobiblio ſic ait. Prou. 5. Cant. 4. Gen. 2. Eſa. 22

Humanum excedit ingenium quãtumcunq; de fonte Pegaſeo potatum, bona explicare librorum. Si linguis hominum, & Angelorum quis loquatur, ſi in Mercurium transformetur, aut Tulliũ, ſi dulceſcat Tyri Liuij eloqnẽtia lactea, ſi Demoſthenis ſuauitate peroret, aut Moyſen balbutientem allegabit, vel cum Hieremia ſe puerum neſcientẽ cõfitebitur adhuc loqui, vel imitabitur reſonantem Exo. 4. Iere. 1.

in montibus altis Echo. Superat enim omnem linguam; imò omnem intelligentiam creatam, hi intellectum erudiunt, mentem ſtabiliũt, affectum inflammant, hi vitia exterminant, promouent virtutes, pandunt ad ethera iter. Per libros omnia cernuntur, quæ ſunt, fuerunt, & erunt &c. Qui bona horũ ſcire volet, legat lib. iam dicti Richar. Gerſ. item de laude ſcriptorum, aut Leonardum Aretinum. Hi enim omnes mira ſcribunt in laudem, & præconia librorum. Gratias itaq; ſemper ſuper his agamus, & cum Gerſo. dicamus, quid de illa dicã ſplendida menſa, atq; opulenta ſcripturæ ſacræ, in qua me ſuauiter reficis Domine Deus? vbi propitiam, & ſalubrem aduerſus omnem morbum inuenio medicinam, vbi tota eſt dulcedo, & pro mea conſolatione ſuauiſſimus ſapor &c. O gratiæ tibi. Latiſſima hîc offert materia. Poterit enim hic fieri conſideratio de ſtatus eruditorum atq; litteratorum dignitate, de librorum multitudine, & varietate, eorumq; præconijs, & vtilitate &c.

O

Ornatum. *Membrum Septimum.*

1. Reg. 1 Heſt. 2. PRæbebat ornaméta cultui voſtro Dauid. Quicquid poſtulaſſent ad ornatum pertinens accipiebant. Heſt. Poſt regratiandum, quòd non modo ſpeculum dedit, quo fęditates dinoſceres; ſed & abundè oia tibi adminiſtrauit, quo te vt ſponſi oculis placeres, adornares, etiam iam prioribus amiſſis, quia Deus tuus.

Dat lauacrum, ſmigma, veſtes, & aromata, cũcta. Ante dedit lauacrum Baptiſmi; ſed poſt alterã inquinationem, aliud prouidit Baptiſma, ſcilicet lachrymarum, ſic & ſmigma reiterationis pœnitentiæ, veſtes bonorum operum, aromata multarũ virtutum, & cętera quæq; ornatui neceſſaria, quæ Dominus commemorat in Ezechiele di. Laui te aqua, & emundaui ſanguinem tuum à te. Vnxi te oleo, veſtiui te diſcoloribus, calciaui te hyacinto, cinxi te biſſo, indui te ſubtilibus, ornaui te ornamento, dedi armillas in manibus tuis, torquem circa collũ tuum, dedi inaurem in auribus tuis, & coronã decoris in capite tuo. Et ornata es auro, & argento. Vbi tredecim ornamenta tanguntur, quæ proſecuta ſunt in lib. de Inſtructione cordis. Super tantis ergo beneficijs gratias agamus cum Auguſ. & Hug. dicentes. Hoc etiam ad dilectionẽ pertinere ſcio, quòd habeam vnde me ornare poſſim, qui vtique ex me nihil habeo; niſi ab illo recepero. Ab illo autem accepi: vt veſtimentis bonorum operũ indui, & fructum elemoſinarum cum ieiunijs, & cum orationibus ſacris, vigilijs alijsq; operibus pietatis; quaſi quodam vario ornatu, poſſim ornari, vel decorari. Et quicquid ad ſanitatem, quicquid ad refectionem, quicquid ad ſpeciem reparandam, quicquid ad decorem augendum valere dinoſcitur, copioſè tribuiſti. Vide ergo quam copioſa diſpenſatione vbiq; tibi occurritur. Non habuiſti, & datum eſt tibi, perdidiſti, & reſtauratum eſt tibi. Nunquam derelinqueris, vt ſcias quantum ille diligat à quo amaris. Non vult te perdere, & ideo te expectat, & concedit piè totiens negligenter amiſ-

Ezech. 16.

ſa, iterum atq; iterum; ſi volueris reparare. Ante te dilexit cũ fęda, & immunda eſſes, & queq; ablutioni neceſſaria prouidit. Poſuit te in triclinio vbi ornari poſſes, varia pigmẽta, diuerſas ſpecies exornationi aptas dedit; vtpute ſeptem Sacramenta, bona opera &c. Sed poſtquam te iterũ fędaſti alia tibi dedit. Forte poſt Baptiſma es polluta, habes lachrymas, quibus iterum te abluas. Forſan vnctio in te emarcuit, per piam, & bonam deuotionem te iterum vngere potes &c. Vides igitur quã piè ſuccurrit tibi, quam clementer amiſſa reſtituuntur tibi O quot iam perierunt qui iſta tecum acceperant; ſed amiſſa iterum tecum accipere non meruerunt. Plus igitur omnibus illis es dilecta, quia tibi tam benignè amiſſum redditur, quod illis perditum tã diſtrictè negabatur. Caue ergo ne donis Dei ingrata abutaris. Sed dum tempus conceditur, dum ornamenta dantur, formam tuam excole, faciem orna, habitum compone, maculas terge, munditiã repara, corrige mores, diſciplinam ſerua, & omnibus tandem in melius commutatis, digno ſponſo dignam ſponſam omni nixu te redde. Caue inquam ne ad excolendam temetipſam negligẽtior ſis; ne in nouiſſimis, cum in conſpectu ſponſi reprę ſentata fueris, indigna, quod abſit, eius conſortio inueniaris. Para ergo te ſicut decet ſponſam regis, & ſponſam regis cęleſtis, ſponſam ſponſi immortalis. Non enim ad minus, quam ad amplexus coniugales condita es ò anima mea. Et niſi prius multa cura, ſtudio vehementi, exculta, & decenter ornata fueris, in cęleſtis ſponſi thalamum introduci digna non eris. Nam ideo te poſuit velut alteram Heſter in triclinio, & neceſſaria ornatui miniſtrauit: vt te præparares thalamo. Si quæris qualis eſt ſponſus tuus, certè candidus, & rubicundus, electus ex millibus, qui & te ſibi ex millibus elegit. Caue ergo ne eo derelicto meretrix dicaris, ne amorem proſtituas, ne mentem eleues, ne cum Vaſthi ab Aſſuero repudieris.

Heſt. 2. Cant. 5. Heſt. 1.

Sanctos. *Membrum Septimum.*

P

Gen. 2. Eccl. 6. FAciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Geneſ. Verbum dulce multiplicat amicos. Eccleſiaſt. Verbum dulce, benignus eſt Filius Patris, qui noſtræ neceſſitati in omnibus prouidit, ſemper ſuccurrit, qui ne quicquam nobis deeſſet, poſt omnia priora, contulit nobis ad iuſtificationem noſtram Sanctorum ſuorum merita, & exempla: vt his ſuppleretur, quicquid in prioribus deeſſet, Conſidera ergo.

Quod tales, tantos ſua ſic dedit, & bona tanta. In primis quòd talia nobis adiutoria conceſſit, nobis in natura ſimilia: vt poſſint fortia: vt velint piiſſima. Nam & ideo Verbum ſuum in natura nobis diſſimile; ſimile nobis per incarnationem fieri voluit, quod magnæ ſpei eſt promotiuum. Hinc Io. in Canonica. Si quis peccauerit aduocatum habemus Ieſum &c. Vbi Gregor. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo, quia aduocatus noſter, factus eſt iudex noſter. Hinc Auguſtinus, & Bernardus. Puto iam me ſpernere non poteſt 1. Io. 1

Chri-

Digitized by Google

Gen. 2. Chriſtus, os de oſſibus meis, & caro de carne mea. Quod ſi duriuſculum alicui videtur accedere ad Ieſum, eo ꝙ etiam ſit Deus nō homo purus, ecce dedit mediatricem fidelem, piiſſimam, & potentem, cui pro reuerentia nil negatur Mariam. Habes ergo ante Patrem Filium, ante Filium Matrem, ſecurum habes ergo acceſſum ante Deum. Quid ad hæc trepidas accedere miſer? Sed forrè alta nimis eſt tibi? ecce Angelos habes. Sed cauſaris diſſimilitudinem. Habes en cęteros Sanctos, tam pios, & ſollicitos tui, ꝙ hoc nulla mens concipere poteſt. Et ecce ſecundo patronos huiuſmodi, non paucos dedit tibi; ſed numeroſiſſimos ſuper arenam maris. Ita ꝙ Gregor. dicat, quòd totus mundus plenus eſt Sanctis. Et de multitudine Angelorum. Haymo dicit. Quod ſi quis creaturas ſpirituales videre poſſet, videret eas ebullire in aere, ſicut atomos in ſplendore ſolis. De cęteris autem etiam ſolis martyribus, tempore etiam Cōſtantini, quolibet die anni plus occurrebant (vno excepto) quā quinq; millia martyrum. Quis ergo confeſſores, cęteroſq;, & poſt di numerabit? Plenius de hoc infra. Tertio conſidera, ꝙ horum omnium merita tibi contulit, & exempla, in tuæ iuſtificationis ſubſidia. Quarto ꝙ eos ſic tibi dedit, ſcilicet in patronos, fratres, aduocatos, ciues, & in omnem exoptabilem vſum. Quinto quanta per eos, & per eorū memoriam tibi contulerit bona, de quibus actū eſt in Feſtilogio. Hinc igitur gratus eſto, cum Gerſ. dicens. Ad me plenè iuſtificandum, tuos Sanctos pro me oratores fieri voluiſti, & mihi eos ad recurſum dediſti, qđ vtiq; magnæ eſt dilectionis ſignum, & præſertim, quòd Matrem tuam feciſti mihi aduocatam &c. Verè inexcogitabilis eſt hæc gratia, quam mihi præſtas, dilectio quam inſinuas, talis ac tantus Dominus, tā miſerabili peccatori.

A *De beneficio ſingularis dotationis.* *Cap. VIII.*

55.

Pſ.147 NOn fecit taliter omni nationi. Pſalm. Poſt ſuperiora illa beneficia, quæ cum pluribus accepimus, communiter attendenda ſunt quæ donata ſunt, nobis ēt ſingulariter, ſuper quibus quiſq; ſingulariter gratias agere tenetur; ne ingratus il-
Matt.25 lius inſtar ſerui pigri, & ingrati priuetur, vnde & Auguſt. docet conſiderare quæ ſuſcepimus communia cum omnibus, quę ſpecialia cum aliquibus, quæ item ſingulariter ſoli. Circa quæ ſingularia, conſidera in primis, quòd etiam ipſa quæ ſuſcepiſti cum multis communia, tibi ex ſingularitate, & præſtantia facta ſunt ſingularia. Vnde iam dicen-
B dum.

Singularia. *Membrum Primum.*

Pſ. 4. SIngulariter ſum ego. Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

Primum itaq; inter ſingularia dona beneficium eſt, quòd illa triplicia bona; puta bona naturæ, fortunæ, & gratiæ, quæ & cęteris ſunt communia, ſingulariter tibi ſunt collata.

Naturæ, fortis, gratum facientia donat.

Vnde poterunt pro huius declaratione repeti illa dona ſupra memorata, cum applicatione ſingulari; quemadmodum Auguſt. facit, & Hugo: vt quòd ſenſus cum cęteris dedit; ſed præ cęteris capaciores. Intellectum cum cæteris; ſed præ cęteris acutiorem, & ſic de alijs. Sed lōgum eſſet, pro quibus tamen ſingulariter grati eſſe tenemur. Hinc cum prædictis Sanctis dicamus. O anima mea quid faciemus Domino Deo noſtro, à quo tanta bona ſuſcepimus? Neq; enim contentus fuit eadem quæ, & cęteris nobis bona tribuere; ſed ſingulariter nobis omnia donauit. Nā quo ad bona naturæ dedit præ cęteris ſenſum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem, linguam diſertam, ſermonem gratum, doctrinam ſuadibilem, efficaciam in opere, gratiam in conuerſatione, profectum in ſtudijs, effectum in ceptis, ſolamen in aduerſis, cautelam in proſperis &c. Quo ad dona fortunæ regratiatur, quòd acceperit pulchritudinem decentem, congruentem fortitudinem, diuitias competentes &c. id genus præ cęteris coetaneis ſuis. Porro de donis gratiæ ſingularibus, hoc modo confitetur dicens. Tu dediſti mihi Domine: vt te agnoſcam, & præ cęteris multis de tuis ſecretis reuelata intelligam. Alios coetaneos in tenebris ignorantiæ reliquiſti, & mihi præ illis, lumen ſapientiæ tuę infudiſti. Tu dediſti mihi verius cognoſcere te, purius diligere te, ſincerius credere in te &c. Sed heu omnia hæc tam ſingulariter collata, dona naturæ, fortunæ, & gratiæ, conuerti in abuſum, & in vſum culpæ. Naturalia enim dona tua grauiter læſi, & vulneraui in iniuriam tuam, & contumeliam; dum quæcunque illorum, vel tibi non attribui, vel mihimet falſiſſimè atque vaniſſimè arrogaui; imò in arma impugnationis tuæ ea ſuſcepi, & intorſi. Pulchritudinem namque corporalem, ad amorem turpitudinis, in flammeum gladium, ad exurendas animas, ſuaſu diaboli conuerti. Quem etiam gladium exquiſitis ornatibus elimaui, & exacui: vt in ipſo pugnans aduerſus te diabolus, maiorē tuarum ſtragem faceret animarum. Ingenium, quod dediſti, non ſolum in vanis, & inutilibus atque ſuperuacuis; imò etiam in noxijs, & pernicioſis illud exercui tota ſtudioſitate. Heu quantam partem ſtudiorum ſibi vendicauerunt ſcientiæ vanæ, curioſę, & diſplicentes tibi &c.

Eloquentiam quam dediſti, quam totam expendiſſe in tuis laudibus debueram, & magnificationibus, impugnandæ veritati, & iuſtitiæ, & adornandæ falſitati, & defendendæ iniquitati totam dedi. Canendi, vel cantandi gratia, quam deliquerim tu noſti per eam &c. Sic & fortunæ donis, & gratiarum muneribus, abuſus ſum, & reſtiti ſemper. Sic poterit ſemper poſt cogitata beneficia, fieri retorſio in abuſum eorundem; ſed prolixum ſcribere foret.

Plura dedit. *Membrum Secundum.*

DAt omnibus affluenter. Deinde regratiandū, C
ꝙ non ſolum cōia dona dedit tibi ſingulari Iac. 1.
ter; ſed etiam contulit tibi ſingularia ſpecialiter, qui-

Digitized by Google

quibus tibi ſola conſcia es. Circa quæ hæc attendere debes.

Quanta dedit, ſoli, ſemper, quæ non numerari.

In primis, q tam numeroſa tibi dedit ſpecialiter ſingularia bona. Tanta dedit quanta non numerare potes. Quæ ſecundo ſoli tibi dedit, & pluribus te melioribus negauit. Et in omni ſtatu, & tempore omni, ſingulariter te dotauit. Itaq; nō ſolū quinq; talenta dedit; ſed & duo, ſed & vnum, omnia ſuæ beneficentię, & largitatis in te exaggerans, & congerens dona, quare neceſſe eſt præ cęteris multis gratias agere; ne quę plus cęteris in hoc mundo accepiſſe cerneris, ab auctore mundi; ſi ingrata perſtiteris, grauius inde iudiceris. Cum.n. augentur dona teſte Greg. rationes etiam creſcunt donorū. Quare & iuxta eundem, tanto eſſe humilior atque ad ſeruiendum promptior quiſq; debet ex munere; quanto ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione. Alioquin ingratus talento, quod ac ceperat priuatur, & iuxta Dominicam ſententiam, in exteriores tenebras mittetur. Super igitur ſpecialib. donis, ſpeciales gratias agere oportet. Nec quiſquam eſt qui dicere poſſit, quòd talentum ſpeciale non acceperit, etiam ſi minimum ſit, quod acceperit. Alius namq; vt Gregor. ait accepit intelligentiam prædicationis, & miniſterium debet ex talento. Alius terrenam ſubſtantiam, & erogationē debet ex rebus. Alius nihil horum; ſed artem qua paſcitur accepit. Ipſa ars ei in talenti acceptione reputat. Pauperi ſua paupertas, diuiti diuitiæ ſunt talentum &c. Vt ergo de talenti ſui rationibus redeunte Domino quiſq; ſecurus ſit iuxta conſilium Gregor. cum tremore penſet quotidie quid acceperit, & gratus ſit, & cum Auguſt. & Hugo dicat. Adhuc anima mea illa quibus tibi ſola conſcia es Diuinæ bonitatis inſpice munera, quam iocunda facie tibi ſemper occurrit, quanta & quam magna, & multa ſingulariter tibi fecit. O Domine Deus confiteor tibi quocunq; me verti, vbiq; gratia, & miſericordia tua præceſſit me. Sæpe cū mihi conſumptus videbar liberaſti me, quādo errabam reduxiſti me, quando ignorabam docuiſti me, quando cecidi erexiſti me, qn̄ ſteti tenuiſti me, qn̄ iui duxiſti me, qn̄ veni ſuſcepiſti me. Quandoq; pauper quādoq; diues, pauper vt humiliarer, diues vt conſolarer, quandoq; debilis, quandoq; fortis, debilis tenebar, ne malum perficerem, fortis roborabar: vt ad bonum opus conualeſcerem, quandoq; per ſapientiā illuminaſti: vt te cognoſcerem, quandoq; in ſimplicitate ſenſus mei me reliquiſti: vt meipſum deſpicerem. Hæc omnia mihi feciſti, & ſingulariter feciſti, Domine Deus meus, & multa alia, pro quibus ſemper gratiæ ſint tibi.

Mat. 7.

Memor. Membrum Tertium.

D Ephe. 1 PAter gloriæ det vobis ſpiritū ſapientię in agnitione eius illuminatos oculos cordis veſtri. Paulus. Vobis datum eſt noſſe myſteria. Saluator. Matth. 13. Poſt enumerata ſingularia dona generalius, deſcēdendum eſt ad ſpecialia ſingularius. Et ſingularius gratiæ ſunt agendæ pro eo, quòd dederit gratiam meditandi, & in internis exercendi, dans illuminatos oculos cordis, & ſpiritum ſapientię in agnitione eius, quod pluribus eſt negatum. Nam derelictis pluribus in actiua cum Martha, te vocauit ad optimam partem ad contemplatiuam; ſ. cum Maria. Luc. 10. Quod beneficium qui ritè noſſe volet, dignitates, præconia, vtilitates vitæ contemplatiuæ reſpectu actiuæ cogitare habet, de quibus in principio huius ſecundi actum eſt; breuiter tamen notet.

Nobilis, elata, perfecta, vel vtilis, alma.

Eſt.n. vita huiuſmodi cōtemplatiua in ſe nobilior, ab alijs commēdabilior, perfectior, vtilior, celſior, & Deo ſimilior: vt ſupra eſt deductum. Hinc hanc qui à Deo gratiam ſuſcepit, neſcit quid boni inuenit. Verè margaritam illam euāgelicam, verè optimam Mariæ partem accepit, vnde ſemper eſſe gratus tenetur. Nihil.n. (Aug. teſte) iocundius, vel vtilius gratia contemplationis, ad quam qui promouetur quaſi arram Patriæ tenet. Super hac itaq; meditationis, & contemplationis gratia, qui eam accepit, quotidie gratias agat. (Rara eſt.n. auis) ne eam ob ingratitudinem amittat. & cum Aug. dicat. Gratias tibi lux mea, quia illuminaſti me, & cognoui te, quia reſplenduiſti in me. Væ tēpori quando non cognoſcebam te, væ cæcitati quando non videbā te. Illuminaſti me lux gratia contemplationis, & vidi te, & amaui te. Nemo quippe te amat, niſi qui te videt, & nemo te videt, niſi qui te amat. Sero te amaui pulchritudo tā antiqua, ſero te amaui &c. Et cum Sapiente ſuper dono ſapientiæ grati ſimus Sap. 7. dicentes, & commendantes. Præpoſui ſapientiam regnis, & ſedibus, & diuitias nihil eſſe duxi in cōparatione illius. Super ſalutem, & ſpeciem dilexi eam. Et probè. Pretioſior eſt enim ſapientia cūctis opibus, & omnia quæ deſiderantur huic non valent comparari. Veniunt enim omnia bona ſimul cum illa.

Deuotio. Membrum Quartum.

E GVſtatis, quoniam dulcis eſt Dn̄s, Petrus. Guſtauit, & vidit qm̄ bona eſt negociatio eius. Salomon. 1. Pet. 2. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Prouer. 31. Dauid. Inſuper ſingularius regratiandum, q non ſolum illuſtrauit intellectum contemplationis gratia; verumetiam affectum deuotionis gratia, & guſtu affecit, cum plures luceant qui non ardent, vident, & guſtant. Pſal. 118. Pro gratia itaq;, & guſtu deuotionis magnificæ gratiæ dicendæ, per quam animam viſitat, & plurima confert bona. Attēde igit. quia.

Viſitans, ſolatur, arrat, bona dando quietat.

Indignum ſtupendè viſitat, mærentes piè ſolatur. Arram dat ſui guſtus, innumera bona confert, & animam in ſe quietat. Dè quibus omnibus pulchrè loquitur Auguſtin. dicens. Et quid eſt illud dulce, quod in eius recordatione me tangere ſolet, & tam vehementer atq; ſuauiter afficere: vt iam totus quodammodo à meipſo ablienari, & neſcio quo abſtrahi incipiam. Subito enim innouor, & totus immutor, & bene mihi eſſe incipit, vltra quam dicere ſufficiam. Exhylaratur conſcientia, in obliuionem venit omnis pręteritorū dolorū miſe-

Digitized by Google

miſeria,exultat animus,clareſcit intellectus, cor illuminatur,deſideria iocundantur. Iamq; alibi neſcio vbi me eſſe video, & quaſi quibuſdam cõplexibus amoris intus teneor, & neſcio quid illud ſit, & tamen illud ſemper retinere, & nunquam perdere toto animi niſu laboro. Lucratur quodammodo delectabiliter animus,ne abſcedat ab eo, quod ſemper amplecti deſiderat, & quaſi in illo omniũ finem deſideriorum inuenerit,ſummè, & ineffabiliter exultat,nihil amplius quærens nihil vltra appetens,ſemper ſic eſſe volens. Nunquid ille eſt dilectus. Verè ille eſt Dominus meus,q̃ viſitauit me; ſed venit inuiſibilis, venit occultus, venit incomprehenſibilis, venit vt tangat me, venit vt videat à me. venit vt admoneat me, non vt comprehendatur à me. venit non vt totum infundat ſe;ſed vt guſtandum præbeat ſe, non vt impleat deſideriũ; ſed vt trahat affectum,primitias quaſdã porrigens ſuæ dilectionis, non plenitudinem exhibens perfectæ ſocietatis. Et hoc eſt quod maximè pertinet ad arram deſponſationis ejus,quòd ille qui in futuro ſe tibi vidondum,& perpetuo poſſidendum dabit, nunc aliquãdo,& aliquo modo, vt quam dulcis ſit agnoſcas,ſe tibi ad guſtandum præbet; vt ſimul & interim de abſentia eius conſoleris; quando eius viſitatione ne deficias inceſſanter reficeris. Hæc ſunt beneficia tua magna Domine Deus, cuius omnia donaria,qm̃ tu magnus es, ſunt magna, qui es ſatietas famelicorum,& conſolatio ſempiterna,ſolis illis retribuens, qui conſolationes huius mundi pro conſolatione tua contemnunt.Nemo enim poteſt in vtroq; ſæculo cõſolari, nec poteſt hic, & in futuro gaudere; ſed vnam neceſſe eſt vt perdat, qui alteram voluerit poſſidere.Hæc vbi conſidero Domine Deus conſolator meus, renuo conſolari animam meam: vt digna habeatur conſolationib. tuis æternis,quia iuſtũ eſt: vt amittat te, quicunq; in aliquo alio conſolari magis eligit; quam in te. Et hoc obſecro ſumma veritas te,per te:vt nõ permittas me in aliquo conſolari, quàm in te; ſed oĩa peto: vt nihil amareſcant:vt tu ſolus dulcis animę meæ appareas, qui es dulcedo ineffabilis, per quã cuncta amara dulcorantur, qui totiens dulcedine
Iob 10. tua me viſitaſti, & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum, & amara mihi dulcia fecit. Et non mirum. Tua enim dulcedo Stephano lapides torrentis dulcorauit, tua dulcedo Laurentio craticulam dulcē
Act. 5. fecit, pro tua dulcedine ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij quoniã digni &c. Ibat ad crucem Andreas ſecurus,& gaudens, qm̃ ad tuam dulcedinem properabat.Hęc tua dulcedo ipſos principes Apoſtolorum ſic repleuit: vt pro ipſa crucis patibulum vnus eligeret, Alter quoq; caput ferienti gladio ſupponere non timeret. Pro hac emenda, pellem propriam Bartholomęus dedit,pro hac guſtanda veneni poculum intrepidus Ioannes potauit. Hanc vt guſtauit Petrus omnium inferiorum oblitus clamat quaſi ebrius dicens. Domine bonũ
Matth. 17. eſt nos hic eſſe. Hic moremur, te contemplemur, quia nullo alio indigemus. Sufficit nobis Domine videre te, ſufficit inquam tanta dulcedine ſatiari. Vnam ſtillam dulcedinis iſte guſtauit, & oẽm aliã dulcedinem faſtidiuit. Quid putas dixiſſet, ſi magnam illam multitudinem dulcedinis guſtaſſet, q̃ Pſ. 30.
abſcondiſti timentibus te.Hanc dulcedinem virgo S. Agatha.
guſtauit,de qua legimus,quòd lætiſſima,& gloriãter ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas inuitata. Hanc vt reor,& ipſe guſtauit qui dixit, Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine &c. Et qui David.
monebat, Guſtate,& videte,quoniã ſuauis eſt Dominus &c. Hæc eſt illa beatitudo Domine Deus noſter, quam expectamus daturum te nobis, pro qua tibi Domine continuè militamus, pro qua mortificamur tota die: vt in tota vita viuamus.Pro cuius prægustatione gratias tibi exoluimus. Pſ. 33. Pſ. 43.

Gratians dans. Membrum Quintum. F

ADijciet capiti tuo augmenta gratiarum.Salomon,Diuiſiones gratiarũ ſunt, &c. Paulus. Prov. 4. 1. Cor. 12.
Deinde regratiandum, ꝙ poſt tantas gratias ſingulares,adiecit nobis adhuc ampliora augmenta gratiarum, dando,ſciliçet gratias gratis datas. Quod grande eſt beneficium. Conſidera ergo circa iſtud ſequentia.

Quomodo,quãta dedit,fructus hinc reſpice quãtos. In primis conſiderandum quomodo, aut qualiter huiuſmodi dona largiatur Deus. Et hunc modum deſcribit nobis Apl's ſic ſcribens. Vnicuiq; aũt dat Vbi ſupra.
manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. Vbi innuitur, ꝙ ea Deus præſtet primo communiter, ſine perſonarum exceptione,quia vnicuiq;. ſecundo liberaliter ſine venditione, quia datur. tertio euidenter ſine ſimulatione, quia manifeſtatio ſpiritus. quarto vtiliter ſine inordinatione, quia ad vtilitatem. Deinde quanta ſint huiuſmodi gratiæ gratis datæ dona,videndum. Et certè innumera reperiuntur; Ab Apoſtolo tñ ſub duplici differentia aſſignant̃; nam in pręallegata ſnĩa enumerat, quæ conueniũt 1. Cor. 12.
perſonis alibi eo, enumerat quæ Eccleſiaſticis ſtatibus,& ſunt quattuor,quia dedit alios quidem fieri Ephe. 4.
Apoſtolos,i.opus miniſteriale: vt aiunt, exercẽtes. Alios Prophetas, i. ſcripturæ explanatores. Alios vero Euangeliſtas. Alios Paſtores;loco aũt citato, nouenarium ponit huiuſmodi gratiarum,ſ.Sermo ſapientiæ loquendo de contemplatione cęleſtium. Alij ſermo ſcientiæ loquendo de actione temporalium. Deinde fides,Gratia ſanitatum,Operatio virtutũ,Prophetia,Diſcretio ſpirituũ,Genera linguarum,Interpretatio ſermonum &c. quorũ ſufficientia pulchra à doctorib.aſſignatur,quia oĩa hæc cõcurrunt ad hoc,vt homo alteri cooperetur: vt reducatur ad Deum &c.Vnde pro ſingulis his gratijs gratiæ ſunt agendæ, quia licet nõ omnes has Deus contulerit ſingulis; dedit tñ vt ſint in omnibus: vt quod non habet quis in ſe, habeat, vel in alijs,ſm ꝙ Apl'us illic ait, Deus operatur oĩa in omnibus. Omnia.n.harum gratiarum chariſmata, acceperũt omnes fideles;etſi non ſinguli in ſe; tamen in alijs, propter vnitatem, & communionem myſtici corporis; licet.n.diuidat ſpiritus ſingulis prout vult; operatur tñ,& oĩa in oibus: vt dictum eſt; Imò & ideo regratiandum, ꝙ hmõdi nõ dederit tibi,quia forſan magni lapſus,& ſuperbiæ tibi occaſio foret.

Digitized by Google

Poſtremo conſiderandus eſt fructus ex his prouenienſ,& pro eo regratiandum . Nam horum quædam operantur ad ſalutem fidelium,reliqua ad ꝓprij ſubiecti decorationis cumulum, ad perfectionis, & delectationis augmentum,in materiam laudis,& honoris incremẽtum , & omnium bonorum ſpiritualium complementũ. Pro his gratias agẽtes dicamus.O Dñe Deus meus, dulcedo vitæ meæ,& lumen oculorum meorum, benefactor meus , gr̃as pro omnibus his ago , & te pro his amare opto . Vis enim vt diligam te;ſed qũo diligã te? & quantum diligam te? Quis ſum ego: vt diligam te? & tñ
Pſ. 17. diligam te Dñe virtus mea. O Dñe da amem te.

Aufert. *Membrum Sextum.*

G
Gen. 20 CVſtodiui te ne peccares. Geneſ. Cuſtodiuit illum ab inimicis,& à ſeductoribus tutauit il-
Sap. 10. lum. Sap. Fortitudo mea, & laus mea Deus . Pſal.
Pſ. 117 Et nè ſuperiora ſingularium gratiarum dona amitteres, à peccatis te præſeruauit,& cuſtodiuit, & ne caderes in tentationibus roborauit. Vndè hic nota quid.

Conſeruando,tulit,robur,ſanando,leuando.

In primis circa hoc beneficium conſidera , quòd à multis peccatis te cuſtodiuit, quæ non commiſiſti, ſecundo vt ea non committeres occaſionem ſub-
Oſeæ 2. traxit , ſepiens vias tuas ſpinis . Tertio te roborauit,dando fortitudinem reſiſtendi . Aut quarto affectionem ſanauit, ꝙ te huiuſmodi tentari nõ permiſit: aut certè quinto lapſum mox ſubleuauit ſup-
Pſ. 36. ponens manum ſuam,quæ oĩa mira ſunt, & grãdia beneficia; vnde grati eſſe debemus , & dicere cum Auguſtino . Dona tua ſunt Deus , ꝙ plura peccata non commiſi. Sicut.n. in multa peccata cecidi ; ſic & in multo plura; niſi me conſeruaſſes cecidiſſem. Tribus autem modis me memini à peccatis conſeruatum,ſ.occaſionis ſubtractione, reſiſtẽdi data virtute, affectionis ſanitate. Multa.n. in peccata cecidiſſem ; ſi data eſſet occaſio . Sed Dei miſeratione non me talis opportunitas apprehendit.Et tu feciſti vt deeſſet. In multa quoq; paulominus cecidiſſem, grauiter impulſus violentia tentationis;ſed virtutem dediſti mihi Dominè rex virtutum, vt ſub me
Gen. 4. eſſet appetitus meus meus , & ei quam ſentiebam concupiſcentiæ minimè conſentirem.Sed & a quibuſdam peccatis tam longe me fecit miſericordia tua Domine , vt penitus abominarer ea , & ne vlla quidem eorum me tentatio moleſtaret. Etſi ten-
Pſ. 33. tari permiſit ; non tamen opprimi ſiuit . Sed oculi Domini ſuper iuſtos. O gratiæ illi.

Fortem facit. *Membrum VII.*

H
DIligentibus Deum omnia cooperantur in bo-
Rom. 8. num.Bonum mihi Dominę, quòd humilia-
Pſ. 118 ſti me.Pſal.Deinde regratiandum,ꝙ tametſi quandoq; in tentationibus dereliquit,ſi labi etiam gratiter dimiſit , ſi gratiam virtutũ profectumq; ſubtraxit; tamen totum tibi in bonum conuertit, & cooperatus eſt tibi in bonum ; adeo quòd cum Pſ.
Pſ. 118 gratanter dicere poteris. Bonum mihi Domine, ꝙ humiliaſti me . Nam hinc hæc ſequuntur bona.

Hinc humilis,feruens,doctus,patiens,timoroſus.

Nam primo ex huiuſmodi tuo lapſu oritur tibi cognitio propriæ fragilitatis ; vnde & conſequenter humilitas procedit , qua vileſcis tibi in oculis tuis dicens cum Pſ. Ego autem;in me.ſ.ad nihilum re- Pſ. 71.
dactus ſum . Secundo redderis feruentior ad Deũ orandum,à quo ſolo vides fortitudinem tibi dandam,& cuſtodiendam: cum ſemper in adiutorium clamans, eiq; confitens cum Propheta . Dñs forti- Pſ. 30.
tudo mea, & re.m.Tertio hinc doceris,& experiẽtiã tibi acquiris , qua eris idoneus ad alijs in lapſu ſuccurendum.Hinc Apoſtolus.Benedictus(inquit) 2. Cor. 1
Deus,& Pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti,qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: vt poſſimus,& ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt. Qui enim non eſt tentatus quid ſcit? qui non eſt paſſus, & expertus qũo conſulet ? Quarto hinc prouenit: vt nunquam peccatoribus quibuſlibet criminibus prolapſis indigneris;ſed ex corde compatiaris, iuxta illud ſapiẽtis.Ex teipſo cognoſces rem proximi Eccl. 31
tui recogitans , qũo tibi tunc ſuccurri , & compati voluiſti. Quinto inde etiam cuſtoditior redderis, ad ſemper ſuper tui cuſtodiam ſtandum, & Deum inuocandum;ne in ampliora mala cadas.Vides ergo quanta hinc tibi proueniunt . Profitere igitur cum Aug. & Bern.di.In malis quoq; meis Deũ ſingularem habui dilectorem ; qui etſi labi permiſit, fęlicius ſurgere fecit,oĩa cooperans mihi in bonũ. Nam & inimici ſunt iudices. Quod ſi hoſtes noſtri Deut.
pro nobis faciunt,qũo non omnia ſimul cum illis? 32.
Facit pro nobis hoſtis diabolus , qui ſuis tentationibus nobis fabricat coronas. Facit,& culpa,& lapſus noſter pro nobis , tanta in nobis gignens bona: vt nulla nos pertædeat ferre mala. Quiſquis.n. perfectè cognoſcit culpam,aut parum ſentiet, aut ex toto non ſentiet corporis pœnam , nec reputabit laborem quo peccata nouerit deleri præterita; futura caueri.Sic.n. Dauid Sanctus cõuitiantis ſer- 2. Reg.
ui nõ reputat iniurias,filij perſequentis, recogitãs 16.
iniquitates ſuas . O igitur fœlix culpa tanta adminiſtrans bona. O q̃ fœliciter cecidi , ꝗ poſt lapſum fortior,& fęlicius reſurrexi.Sed forte cauſaris aĩa, quia gratiam virtutum non habes; ſed melius nouit,ille quid tibi expediat,quã tu. Et ob hoc ſi vis de eo bene ſentire,totum,quod ab illo tibi fit, intellige bene fieri . Talis eſt enim Dei amor in nobis, nec quicquã humana infirmitas tolerat, quòd ipſe quantum in ſua bonitate eſt, ad bonum noſtrum non diſponat, cum magna opera facis miſericorditer ſublimaris , cum gratia virtutum cares, & vitiorum impulſu concuteris , melius in humanitate ſolidaris. Suauius enim redolet Deo humilitas infirma; quàm virtus elata . Nihil igitur diſpoſitioni Diuinæ præiudicare audeas;ſed ſemper cum timore, & reuerentia ora Deum: vt quemadmodum ipſe nouit tibi ſubueniat. Si qua mala adhuc in te remanſerint , piè diluat , ſi qua inchoata ſunt bona, benignè perficiat , & ea te qua voluerit ad ſe via perducat .

Ordo.

Digitized by Google

Ordo. Membrum Octauum.

I Vos elegit Dominus: vt ſtetis coram eo, & miniſtretis ei, & cremetis ei incenſum. Paralip. Elegit ab omni viuente offerre ſacrificium Deo. Eccleſiaſt. Diſpenſatio mihi credita eſt. 2. Para. 29. Eccl. 45 1. Cor. 9.

Poſt hæc ſuper omnia dona ſingularia, ſingulariter grati eſſe debemus, ꝙ præ cęteris elegit, ad Ordines ſacros promouit, Dei ſacerdotem effecit, populo præfecit, & diſpẽſatorem myſteriorũ Dei, indulgentiæ, doctrinæ, Euchariſtiæ conſtituit. O verè grandia beneficia, & multis gratibus digna. Nam eſt digniſſimum officium, quod inuenitur. Cuius dignitas ex his patet. 1. Cor. 4

Sacratus, bonus, ecce potens, en nomina, dignus.

Primo patet ex eo, quia ad Dei cultum eſt ſepties ad minus, plus quam ſæcularis conſecratus, & vltra laicum ſeptem characteres habet. Si igitur veneratur Eccleſia, vel cemiterium ſemel conſecratum; quam dignus eſt Sacerdos? Secundo quia vtiliſſimus eſt Eccleſiæ vnde verſus.

Vtilis eſt terris defunctis ſtantibus aſtris.

Cogitet quiſq; ſecum quanta bona agat Sacerdos, ſine quo nullus fieret pfectus Chriſtianus, aut Chriſti myſterijs incitatus. Tertio quia eſt potẽtiſſimus claues Eccleſiæ tenens, poteſtatem habes ligandi, & ſoluendi. Inſuper & corpus Chriſti conficiẽdi, quod nullus poteſt Angelorum. Quarto ex dignitate nominum, quibus denominatur, aut præſignatur, aut cõparatur. Vocatur enim Sacerdotes quaſi ſacra dantes, docentes, ad ſacra ducentes. Item clerici, quia de ſorte Dei. dicuntur vt Guilhelmus Pariſienſ. in ſuo Sacramentali ſcribit, dapiferi, ac pyncernæ ſummi regis, mediciq; animarũ, iudices populorum, cooperatores Dei, reconciliatores reorum. Dij inter homines, Angeli, & mediatores. Hi excellentius genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Item præfiguratur per Abel iuſtum, Noe ſacrificia offerentem, per Melchiſedech Sacerdotem ſũmũ, Moyſen, & Aaron, & ſanctum Apoſtolorum verticem Petrum. Aſſimilatur Archangelo Gabrieli cęleſti paranimpho Chriſtũ annuncianti Mariæ Virgini concipienti Chriſtum, & parienti, quia quẽ illa ſemel, hic indies Eccleſiæ quodammodo parit. Quinto patet, quia omnibus Eccleſiæ ſtatib. in dignitate eſt prælatus, adeò vt quidam dicat. Præcellit Reges, Papam, cunctos ſimul Angelos, quotidie creans ſe creantem, quod nullus, niſi Sacerdos poteſt. Merito igitur magnæ de hoc beneficio gratiæ agendæ. Pro cuius declaratione plura poſſent adduci; ſed ſatius duximus ſubticere, quam indigna, & inſufficientia dicere. Legatur Dialogus Sancti Io. Chryſoſt. & Baſilij. Epiſtola Bernar. ad Sacerdotem. Prçceptorium Nyd. vbi plura de dignitate Sacerdotij habentur, & grati per ſingula ſimus. Et cum Ambr. dicamus. O quas tibi gratias dicam. Eſt ille ego deſpectus ante iam præferor, iam anteponor electis. Ille ante deſpectus peccator habeo cęleſtium Sacramentorum veneranda conſortia. Iam menſæ cęleſtis honore ſuſcipior, Chriſtum conſecro, & eo paſcor. Non epulis meis pluuia vadatur, non terræ partus laboratur, non arborum fructus Chrs mihi cibus eſt, Chriſtus potus, qui & me cõſtituit diſpẽſatorem myſteriorum eius. O gratias illi ſemper. Ex ibim. 1. Pet. 2. 1 Cor. 4.

De beneficio gubernationis. Cap. IX. K

Ego Dominus docens te vtilia, & gubernans in via qua ambulaſti. Eſa. Poſt ſuperiora beneficia, quæ ſuccedunt, aut inuicem coniunguntur, agendum eſt de beneficio gubernationis, qd ſemper continuatur; nam ſi vel ad momentum gubernationis manum ſubtraheret, in nihilum cuncta redirent. Vnde valde regratiandum eſt ſuper beneficio iſto. Circa quod primum gratiæ agendæ, ꝙ in eſſe hactenus cõſeruauit, & in tali nobili, & bene eſſe, de quo nunc dicendum. Eſa. 40 Pſ. 103

Seruat. Membrum Primum.

Dat omnibus vitam, & inſpirationem. Actuũ. In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus, ibidẽ. Primum itaq; gubernationis beneficium, pro quo valde regratiandum eſt, continua eſt conſeruatio in eſſe. Ex nobis enim in nihilum tenderemus. Vbi conſidera ſequentia. L Act. 16

Conſeruat, creſcas, ſanus, lętus, meritus non.

Primo, quòd ſemper in eſſe conſeruat. Nam ſine manutenentia eius, in nihilum redigeremur: ſicut ex nihilo conditi ſumus. Secundo quòd incrementum, & augmentum debitum tibi conceſſit, adminiſtrans pariter omnia ad hæc requiſita. Tertio ꝙ in tali eſſe te conſeruauit; ſcilicet ſano, læto, recto, & commodoſo, quæ pluribus denegata. Et tamen hæc omnia contulit non merito; ſed omnibus his indigno; qui etiam his donis datorẽ impugnabat ſemper. Pro tanto igitur beneficio cum Auguſtin. gratias agamus dicentes. Miſer ego Deus meus, quãtum teneor diligere te, quantum debeo laudare te, qui ſemper conſeruaſti me? Nã ſicut per verbum tuum omnia creantur, & per verbum tuum omnia conſeruantur, ſine quo omnia annihilantur. Sicut enim omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil; ſic per ipſum omnia conſeruantur, quæcunq; ſunt, ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſiue in mari, & omnibus abyſſis. Nec pars parti in lapide adhæret, ne in aliquo creaturarum, niſi quia per verbum conſeruentur, per quod omnia facta ſunt. Adhæream ergo tibi verbum ſemper: vt conſerues me ſemper, quia pereo in me; ſi fuero abſq; te, & non ſeruatus à te qui feciſti me. Et non minus eſt beneficium cõſeruare me, quam fuit creare me. Da ergo mihi ſemper laudare te, qui vitam, motũ, & omnia largiris, & in his conſeruas me. O omnia laudent te pro me. Io. 1.

Præſeruat. Membrum II.

Dominus cuſtodit te ab oĩ malo. Pſ. Cuſtodiuit quaſi pupillã oculi ſui Moyſes. Deinde regratiãdũ, ꝙ tã ſollicitè te gubernauit, ꝙ ab innumeris periculis, & malis te præſeruauit, & cuſtodiuit, Pſ. 120 M Deut. 32.

quæ poterãt accidiſſe tibi. Et loquimur hic de tẽporalibus malis, quia de præſeruatione à peccatis ſupra actum eſt. Vt autem huius beneficij magnitudinem dinoſcas, oportet vt diligenter conſideres quis, quem, quanto tempore, & à quantis pręſeruauit malis. Certè Deus hominem, omni tempore, cuſtodiens introitum, & exitum, tanta diligentia: vt pupillam oculi, quam ſeptem tunicis veſtiuit, & ab omnib. quæ poſſent accidere malis. Quia in ſex tribulationibus, in ſeptima non tanget te malum. Et præſertim ab iſtis. (Pſ. 120; Pſ. 16; Iob 5.)

Dæmonibus, morbis, abs hoſte, maliſq; periculis.

Primo præſeruauit, ꝙ non obſeſſus à dæmonibus quemadmodum multi. Secundo, ꝙ non oppletus incurabilibus morbis, ſ. ꝙ non leproſus, cęcus &c. Tertio ꝙ non occiſus ab hoſtibus, aut latronibus, etiam inter pericula in ſyluis. Quarto, ꝙ non læſus pluribus malis: vt ꝙ non igne exuſtus, ꝙ non aqua ſubmerſus &c. Quinto ab innumeris te præſeruauit periculis, quæ tametſi ſint innumera, enumerat tamen Paulus, eorum octo genera. Periculis fluminum &c. Pro quorum ereptione, qui liberatori, & præſeruatori ingratus fuerit, inſenſibilibus, & beſtijs ingratior, & durior erit, de quibus legitur, ꝙ à paruis malis liberatæ ſemper gratæ fuerunt: vt de Leone Beati Hieronymi, de Leena beati Macharij, & alijs. Grati itaq; ſimus, & cum Sapiente Domino confiteamur dicentes. Confitebor tibi Domine rex &c. Vbi gratias agit de ereptione multorũ malorum. Et cum tribus pueris de camino ignis ereptis hymnum dicamus. Et cum Diuo Auguſtin. regratiando confiteamur. Procedam adhuc intuens munus eius fuiſſe, quòd educatus fui à parentibus, quòd me dum paruulus, & impotẽs mei eſſem flãma non læſit, quòd me aqua non abſorbuit, ꝙ non vexatus à dæmone, quòd à beſtijs non percuſſus, quòd non præcipitio necatus; ſed à tantis periculis liberatus, & cuſtoditus, & ad congruam vſq; ætatem, in fide eius, & bona voluntate, ſine his nutritus. Verè dona tua ſunt hæc Domine Deus miſericorditer mihi à te indulta, quòd me inter pericula media ſępe conſtitutum clementer eripuiſti, nec vnquam peccatis meis, quo minus miſereris, vinci potuiſti. Vnde mihi ſemper amandus, & laudandus. Nam ſi amarem qui me à morbis, aut periculis grauibus curaret; quanto magis te amare debeo, qui ne hæc mihi contingerent præſeruaſti? O laudes tibi. (2. Cor. 11.; Eccl. 51; Dan. 3.)

N

Nutrit, & veſtibus ornat. Membr. III.

DAt, & victum, & veſtitum. Deuter. Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das illis eſcam Pſ. Tribue tantum victui neceſſaria, Salom. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contẽti ſimus. Paulus. Deinde grẽ referendę ꝑ adminiſtratione victus, & veſtitus. Quæ ſingulatim poni poſſent; ſed nõ grandis eſt dr̃ia cõſiderationum circa iſta, quare cõplectimur ea ſimul. Et hæc quanti ſint beneficij Iacob Patriarcha nouit, qui peregrinaturus in Meſopotamiam, Domino votum vouit dicens. Si Dñs mecum fuerit in via qua ego ambulo, & cuſtodierit me, & dederit mihi panem ad edendum, & veſtimentũ quo operiar &c. Erit mihi Dominus in refugium &c. Et infra. De vniuerſis quæ dederis mihi decimas, & hoſtias pacificas offeram tibi. Vt igitur & tu hoc beneficium noſcas, hæc circa illud conſideres. (Deut. 10.; Pſ 144; Prou. 3.; 1. Thi. 6; Gen. 38)

Quanta, dedit, varie, bona proueniũt, mala currãt.

Primo conſidera, q̃ habundè ſemper tibi adminiſtrauit, & victum, & veſtitum in copia, nõ tribuens panem in menſura, non vnam tunicam, ſed copiã. Primo igitur de victu, & nutrimento cõſidera iſta.

Paſcit multiplici, nec eges, petes, haudq; laboras.

Primo q̃ varijs cibis te reficit. Multi enim ſunt qui præter communia victualia, nunquàm non dico comederunt, ſed nec viderunt alia, neſcientes de Salmonibus, & ſturionibus, & cibis cęteris pretioſis. Secundo non inſtar plurium ex defectu cibi eguiſti, eſuriſti, neceſſitatem ſuſtinuiſti. Tertio ꝙ non mendicare opus habuiſti, quod dira neceſſitas eſt. Quarto ꝙ non etiam tuis laboribus, & ſudorib. hęc tibi comparare oportuerit; ſed in aliorum laborẽ introiſti, & quæ non ſeminaſti meſſuiſti, & omnia in promptu gratis de manu Domini ſuſcepiſti. Iſa. 4.

Secundo de veſtitu videbis ſequentia.

Contegit, exornat, varijs honor, haud ibi frigus. O

Primo contegit nuditatem, ſecundo adornat ignominiam, tertio tam varijs veſtibus, & coloribus veſtiuit, nunc æſtiualibus, nunc hyemalibus. Ita ꝙ plures veſtes in pertica; quam multi pauperes in toto, quarto hinc tibi honor, & non ſperneris, quinto excludis pęnam, & frigus hyemis. Secundo principaliter conſidera varietatem huius beneficij ex ꝑmiſſis. Tertio quanta tibi ex horum adminiſtratione proueniunt bona. Nam ex bono cibo es vegetatus, adauctus, confortatus, & melius complexionatus. Vtilitates autem veſtitus habes ſupra, quia adornat, honorificat &c. ita quòd eras exemplum coram alijs reputatior, & honoratior &c. Quarto vide quanta euaſiſti mala ex horum collata copia, quia non eguiſti &c. quę ſupra ſunt commemorata. Vide ergo quãtas ei gratias merito debes. Verè ſi hic in horum conſideratione durus, & ingratus perſtiteris, porcis merito compararis. Hi. n. tametſi voraciter ſub ylice glandes vorant; non tñ ad eum qui eas excutit oculos leuant, nec agnoſcunt, nec gratias agunt, quare impinguati, & ingrati occiduntur. Sic etiam accipiter impinguatus auolat, & gallina in auguſto rarius domum intrat. Ita etiam quos Dñs magis paſcit, magis ſunt ingrati; adeò ꝙ conquæratur Dominus per Eſaiam. Filios enutriui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me. Et in Deut. Impinguatus incraſſatus dilectus recalcitrauit. Non ſic oro ſimus; ſed bonæ terræ, plantis, & arboribus fructiferis ſimiles ſimus, quæ quo magis excoluntur, eo naturaliter fructificant magis. Hinc cum Iacob ſuperiora illa verba ſæpe profiteamur, & cum Auguſt. dicamus. Aperi mihi ò clauis Dauid, qui aperis, & nemo claudit illi cui tu aperis. Claudis, & nemo aperit cui claudis. Aperi mihi hoſtiũ luminis tui: vt ingrediar, & videam, & cognoſcam, & confitebor tibi in toto corde meo, quia miſericordia tua magna eſt ſuper me, qui paſcis me à iuuen- (Eſa 1.; Deut. 32.; Eſa 22.; Pſ. 110)

Digitized by Google

Pſ. 85. iuuentute mea omnibus bonis tuis. Hunc inquam
Gen. 48 inutilem vermem, fętentem peccatis nutris optimis donis tuis, &c.

Neceſſe. Membrum Quintum.

Pſ. 22. P DOminus regit me, & nihil mihi deerit. Pſal. Domibus veſtris neceſſaria ſumite. Geneſ.
Gen 42 Et non ſolum agendæ gratiæ, ꝙ victum, & veſtitũ dedit; verumetiam pro cæteris omnibus, quæ tibi neceſſaria fuerunt, quæ tam liberaliter indulſit. Non ſolum adminiſtrando neceſſaria; quinetiam alia complura, aut decentia, aut iocunda. Vbi nota, quod

Plura, neceſſe dedit, dat commoda, congrua, læta. Primò conſidera, ꝙ præter victum, & veſtitum, dedit, & alia quam plura tuo vſui neceſſaria: Vt domum, ad inhabitandum, lectum ad quieſcendum, cæteraq; vtenſilia in omnem neceſſarium vſum. Secundò, ꝙ non ſolum adminiſtrauit tibi neceſſaria; ſed, & ſuperaddidit primo commoda, ſecundo congrua aut apta. Tertio, ꝙ læta. Neceſſarium autem (vt Hugo ait) vnicuique rei eſt, quo minus ipſa commodę ſubſiſtere non poteſt. Vtpotè in victu hominis panis, & aqua. In veſtitu lanea, ſiue pellicia, aut quælibet huiuſmodi indumenta. Commodum vero eſt, ꝙ licet aliquando delectet amplius; ſine ipſo tamen vita duci poteſt: vtpotè in victu hominis, poculum vini, & eſus carnium. In veſtitu byſſus, & ſericum, & quodlibet aliud mollius indumentum. Aptum aut congruum eſt, ꝙ licet vtentibus non proſit, tñ conuenit ad vtendum, quales ſunt tincturæ colorum, & huiuſmodi. Gratum eſt, ꝙ ad vſum habile non eſt, & tñ ad ſpectandum, eſt delectabile. Qualia ſunt fortaſſis quædam herbarum genera, & beſtiarum, & volucrum quoque & piſcium, & ſimilia. Attende ergo q̃ te diligar, qui tanta tibi ſemper impendere voluit. O quam larga eſt munificentia creatoris. O quã munifica largitas gubernatoris. Si ſola neceſſaria tribueret, bonitas quidem eſſet; ſed diues non eſſet. Cum vero neceſſarijs etiam commoda adiungit, diuitias ſuæ bonitatis oſtendit. Cum autem commoda congruis ſuperaddita cumulantur, abundãtia bonitatis eius demonſtratur.

Sed dum poſtremo congruis etiam grata adijcit, quid aliud quam ſuperabundantes diuitias bonitatis ſuæ facit? Eya igitur o anima pro ſingulis eſto grata, & cum pſaltæ regio Iſrael, nobili illo Propheta gratias agens ingenuè profitere, & pſal-
Pſ. 22. le. Dominus regit me, & nihil mihi deerit.

Regit. Membrum Sextum.

Q REgem ſeculorum exaltate in operibus veſtris.
Tob. 13. Thobiæ. Tu autem dominator Domine cum traquillitate iudicas, & cum magna reuerentia diſponis nos. Sapien. Omnia tua mea ſunt. Saluator.
Sap 12. Luc. 15 Deinde regratiari dẽmus, nõ ſolum, ꝙ nos cum tãta ſollicitudine gubernat; verumetiam, ꝙ cætera omnia propter nos regit, & gubernat, & in noſtrũ vſum diſponit, & conſeruat. Quod grande eſt beneficium, quòd tanta, & talia noſtri cauſa gubernat. ſcilicer

Condita ſeruat, tempora mutat, cuncta miniſtrat. Hic ei primum regratiandum, ꝙ ea, quæ condiderat etiam nobis in peccatum lapſis, ad vſum noſtrũ cõſeruat, regit, & gubernat. Et inde ꝓuidet fructus & alia producit. Secundo, ꝙ tempora, & tpum viciſſitudines tam delectabiliter immutat, & quòd oĩa hæc in bonum noſtrum, & vſum adminiſtrat. O q̃tum eſt totius vniuerſi gubernationis bonum, ꝙ tanta, tam magna, & multa, tam ordinatiſſimè diſponit. Quod item ſic tpa immutat. Quis enim ſatis mirari põt, q̃ mira ratione, & ſtupenda bonitate, prouidentia Diuina curſus temporum diſtinguit? Ecce poſt noctem venit dies, vt torpentes in ocio laborib. exerceat. Poſt diẽ ſequitur nox, vt feſſos ad refocillandum quies excipiat, vt in hymno dicitur Ambroſiano. Non ſemper dies, nõ ſemper nox, non ſemper æquales dies, & noctes; ne vel immoderatus labor debilitatos frangat, vel quies cõtinuata naturam inficiat, vel identitas perpetua aĩo tędium gignat. Item quemadmodum dierum viciſſitudo, & noctium, animantia renouat; ita quatuor tpa anni, ordine ſibi ſuccedentia, totius mundi ſpeciem immutant. Nam per teporem veris, quaſi quadam innouatione mundus naſcitur. Deinde per feruorem æſtatis, quaſi in iuuentute roboratur, poſt autumno ſuperueniente ad maturitatẽ conſcendit; poſtremo ſuccedente hyeme in defectum vergit. In quo hoc nimium eſt mirabile, qđ ita ordinem ſemper ſeruat. Verè Domine ordinatione tua perſeruat tempus, & dies. Sed hoc poſtre Pſ. 118
mo mirandum tuæ bonitatis eſt indicium, ꝙ creatura tua tuum ſeruet in mihi miniſtrãdo imperiũ; licet ipſe tibi creatori meo meum denegarim obſequium. Contẽno creatorem, & tuis vtor creaturis. Deſpicio te Dñm, & de tua creatura exigo obſequium. Et cum mihi cuncta per te deſeruiant, ſolus ego non ſeruio tibi. Certè rectè video Domine, rectè in me, & mihi ſimiles, inuehitur tuꝰ Chryſoſt. Bis inquiens, o homo delinquis, & geminum ac duplex crimen incurris, dum nec pro conditione, vt ſeruus obſequeris, nec pro creaturarum famulatu, Domino famularis. Tibi in die Cœlum lucis ſplendore veſtitur, & Solis fulgoribus decoratur. In nocte clariſſimæ Lunæ ſpeculo, & aſtrorum fulgore vario polus ipſe luſtratur. Tempora accepta alternis vicibus immutantur. Frondeſcunt ſyluæ, amenantur campi, prata vireſcunt, animantia cuncta diuerſis vſibus procreata edunt fętus, parẽt imperio, obſequia ſeruant, ſcatent fontes, amnes fluunt, cõſtitutis terminis maria coercentur. Gaudet poſt hyemem verna temperies, æſtatis flagrantia decoquit meſſes, autumnitas temulenta ſuas exhibet vbertates, hyeme maritantur imbribꝰ terræ. ſuis inſtitutis cuncta deſeruiunt, ſolus homo, Deo non ſeruit. parent cuncta rebelli, obtemperãt procaci, deſeruiunt contemptori, parata inſurgere in vindictam; niſi pietas prohibeat moderatoris. Corrigat ergo te, o ingratæ dilatio differentis, ne cenſura puniat iudicis. Facilè enim obſeqnio tuo facies Deum propitium; ſi conuerſus mutaueris vitium.

Digitized by Google

Pſ.115 tium. Dic ergo cum pſalm. Quid retribuam Domino pro omnibus? Tanta enim ſunt Dei beneficia, ꝙ nulla poterunt eſſe obſequia condigna. Non.n. numerum habent, nec terminum, ſuperant cogitationes ſenſuum, & innumera multitudo donorum, vincit volubilitatem verborum. Nec ſi totum vitæ tempus oris obſequia occupent, laudes teneant, gratiarum actiones inſiſtant poteris penſare, quod debes. Quare danda eſt opera, vt totis viribus deuotio mentis in Diuina exercatur obſequia, & laudum glorias os noſtrum per omne tẽpus frequentare cogatur, non vt æquas reddamus, ꝙ impoſſibile factu eſt gratias; ſed vt ei, qui nunquam deſiſtit benefacere, ſemper gratias agamus: vt ſicut nulla eſt hora vel punctus, quo gubernatoris beneficio non fruaris, ſic nullum prætereat momentum, quo gratus non exiſtas.

Aduerſa. *Membrum Septimum.*

R IPſe caſtigauit nos propter iniquitates noſtras,
Tob.13 & ipſe ſaluabit nos propter miam ſuam. Thobias Aſpicite ergo, quæ fecit vobiſcum, & cum ti-
Gen.50 more, & tremore confitemini illi. Malum Deus vertit mihi in bonum. Ioſephus. Inſuper grati eſſe debemus, ꝙ non ſolum modis dictis per proſpera, ſcilicet te gubernauit, ſed etiam aduerſa quædam, & ſiniſtra mala pœnæ in rebus, & corpore immiſit, vt ſic validius nos ſibi attraheret. Quod eſt vnum grande beneficium, ꝙ ſapientia Patris ipſa præ cunctis elegit, & vtile nimis plurima cauſans bona, & inter cætera iſta.

Viuificat, purgat, luſtrat bona plurima certus.

Tribulatio.n. temporalis, vel infirmitas corpora-
Pſ.137 lis. Primo interiorem hoĩem viuificat. Iuxta illud. Si ambulauero in medio tribulationis viuificabis me. ſuper quo. Greg. Mens interius viuificatur ex vulnere, quæ mortua iacebat ex crimine. Secundo
Thob.2. aĩam ab omni cogitatione purificat. Thob. In tpe tribulationis pecccata dimittis his, qui inuocant te. Eſt enim aduerſitas velut aqua expiationis, aut ignis conflationis, fornax purgationis. Nam, & teſte. Auguſt. Quod lima ferro, fornax auro, flagellũ grano, hoc facit tribulatio viro iuſto. Et melius eſt ardere flammis febrium, quam æſtu vitiorum.
Mich.7. Semper itaq; patiens dicat illud. Mich. Iram Dñi portabo, quia peccaui ei. Tertio cæcitatem illuminat, quemadmodum proſperitas excæcat. Illuſtrat autem ad cognoſcendum ſuam nullitatem, peccati vilitatem, pœnæ debitæ grauitatem, mundi, & mundialium vanitatem, vitæ breuitatem, mortis vicinitatem, Diuinæ miſericordiæ bonitatem, & iuſtitiæ eius ſeueritatem. Propter quę gratias agit.
Ier.31. Hieremias dicens. Caſtigaſti me Domine, & eru-
Prouer. 29. ditus ſum, quaſi iuuenculus indomitus. Hinc Salomon. Virga atque correctio tribuit ſapientiam. Quarto confert, & alia innumera bona; quæ varij aſſignant varia, & nobis ſunt prorſus innumerabilia; ita ſunt, & numero merita excedentia. Si enim aliquod aliud bonum melius Deus habuiſſet hoc dilecto Filio ſuo vtique impediſſet. Sed ipſum fe-
Eſa.53. cit virum dolorum, non habens, ꝙ melius daret. Nam per aduerſa Deus delinquentes caſtigat: vt dicitur ſupra. negligentes ad bonum inſtigat. Tri- Tob.13
bulatio.n. patientiam operatur. Reos ſibi cõciliat: Eſa.6.
Eſa. In indignatione mea percuſſi te, & in reconciliatione mea miſertus ſum tui. Arrogantes humiliat: vt Paulum per ſtimulum. Hinc Iob. Sagittę Do Iob 6.
mini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpũm meum. In tribulatione fortificat. Paulus Conualue Heb.11
runt de infirmitate fortes facti ſunt in bello. Hominem examinat. Angel⁹. Quia acceptus eras Deo Tob.12
neceſſe fuit, vt probaret te tentatio. In bonum excitat. Tribulationem, & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Item ad gloriam perducit. Beati enim, qui perſecutionem patiuntur, quoniã ipſorum eſt regnum cęlorum. Poſtremo de ele- Mat.5.
ctione hominem certificat. Multæ enim ſunt tribu- Pſ.33.
lationes iuſtorum. Omnes autem quotquot pla- Iudith. 8.
cuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles, & Apoſtolus. Quem diligit Dominus ca- Heb.12
ſtigat. Magna igitur ſunt bona aduerſitatis tpalis, quæ iuxta Chryſoſt. ad Summa lucra deducunt, adeo, ꝙ neque ſi per vnamquamque diem moreremur pro illo, qui tanta præſtat bona, retribueremus, quod dignum eſt. Agite ergo ſuper tantis bonis cum Iob ſemper grati ſimus, & omne gau- Iob 1.
dium exiſtimemus cum in varias tribulationes in- Iac.1
ciderimus: & dicamus. Sit nomen Dñi benedictũ: Tob.12.
& cũ Thobia coram oĩbus ſemper ei cõfiteamur.

Aſtat. *Membrum Octauum.*

AStitit à dextris pauperis. Pſal. In fraude cir- S
cunuenientium affuit illi. Sapien. Si deſcen Pſal.
dero ad infernum ades. Pſal. Poſtremo in hoc be- Sap.10. Pſ.138
neficio gubernationis Deo regratiari, vel maximè in eo debemus, ꝙ tam ſollicitus noſtræ gubernationi ſemper intendit; ita vt nec ad momentum nos dereliquit, ſed quaſi omnium oblitus, nobis ſemper intendit, & à pauperis dextris aſtitit ſemper. Vbi hæc conſidera.

Sollicitus, ſemper, vel vbiq; videns, iuuat, & nos.

Primo tibi, ꝙ tam ſollicitè quaſi cæterorum oblitus intendit, Nam licet oĩbus intendat, non tñ minus tibi. Ipſe enim eſt actus purus, ſemper ad omnia æqua ſe habens. Secundo ꝙ nunquam te derelinquit; ſed omni tpe tibi aſtat, in proſperis, & aduerſis, die, ac nocte inuigilans tibi. Tertio, ꝙ vbiq; etiam in malis, non te prorſus derelinquit. Quarto, quod perpetua conſideratione tua aſpicit, quaſi inde ei aliquid prouenire poſſet. Quinto, quod cooperator indiuiduus, & adiutor in omnib⁹ ſemper aſſiſtit, ſine quo poteris nihil. De quibus omnibus grati valde eſſe debemus, & cum Auguſt. dicere. O aĩa mea cogita, & in hoc perpende, quãtum à Deo tuo diligeris, cuius beneficium nunquã tibi defuiſſe cognoſcis. Si certè mihi videtur cum eius miſerationes circa me attendo, quòd ſi fas eſt dicere nihil aliud agit Deus; niſi ut meæ ſaluti prouideat, & ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi omnium oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit. Semper præſentem mihi ſe exhibet Deus, ſemper paratum offert, quocunq; me verto

me

Digitized by Google

me non deſerit, vbicunq; fuero non recedit, quicquid egero pariter aſſiſtit, & tandem cũctis actionibus meis perpetuus inſpector. Et quãtum ad bonitatem ſuam pertinet, quaſi indiuiduus parator inſiſtit. O q̃ta, & qualia ſunt iſta Dñe Deus, quod tantos talis mihi ſemper ſic intendas, oculis illis, qui lucidiores ſunt ſuper Solem, quib⁹ omnes vias hominis circunſpicis, & ſemper contemplaris bonos, & malos, cum enim cunctis præſideas, ſingula imples, totus ſemper vbiq; præſens, cunctorum cu-
Sap. 12. ram agis, quæ creaſti, quia nihil eorum odiſti, quæ
Iob 31. feciſti. Sic greſſus meos conſideras, & die noctuq; ſuper cuſtodiam meam vigilas, omnes ſemitas meas diligenter notas ſpeculator perpetuus; veluti ſi totius creaturæ cęli, & terræ oblitus, tñ me conſideres, & nihil ſit tibi curæ de alijs. Neq; enim creſcit lux incommutabilis viſionis tuæ, ſi tm̃ vnum aſpiciat, neq; minuitur, ſi innumera videat, & diuerſa, quia ſicut vnum totum ſimul perfectè conſideras; ſic ſingula quælibet, & diuerſa, perfectè ſit totaq;, totus conſpicit viſus tuus. Sed ſic oĩa, ſicut vnum, ſic vnum ſicut ſingula, totus ſi ſine diuiſione, vel commutatione, vel diminutione cõſideras. Itaq; totus tu, toto tempore ſine tpe, totum me ſi ſi ſpque conſideras; ac ſi nihil aliud conſiderare habeas. Sic ergo ego ſuper cuſtodiam meã ſtabo: ſicut ſi oĩum oblitus ſis, & mihi ſoli intẽdere velis. Semper quippe te vbiq; præſentem exhibes, ſemp te paratũ offers; ſi me paratũ inueneris. Quocunq; iero tu Dñe non me deſeris; niſi ego prior te deſeram, vbicunq; fuero non recedis, qm̃ vbique es, vt quocunq; iero inueniam te, per quem poſſim eſſe, & non peream ſine te, cum ſine te eſſe non poſſim. Fateor equidẽ, ꝙ quicquid facio ante te facio, & illud quicquid eſt quod facio, melius tu vides q̃ ego qui facio. Quicquid enim ſemper operor, tu ſemp præſens pariter aſſiſtis: vtpote perpetuus inſpector cogitationum, intentionũ, delectationum, & oĩum operationum mearum. Dñe ante te oẽ deſiderium
Pſ. 37. meũ, ante te oĩs cogitatio mea. Tu vides vnde veniat ſpũs, vbi ſit, & quo vadat, quia tu es ſpũs oĩum ſpirituum põderator. Et vtrum radix dulcis ſit an amara, de qua foris emittuntur pulchra folia, tu iudex internus melius noſti, & medullas ẽt radicum ſubtilius perſcrutaris. Ad quod tendo cũ operor, quicquid cogito, & in quocunq; delector tu vides, ſignas attẽtè & notas, & ſcribis in libro tuo: vt ſm̃ hæc poſtea reddas mihi, pro bono præmia, pro malo ſupplicia. In oĩbus magis attendens finem intentionis, q̃ actum operationis. Cum igitur hæc diligẽter conſidero Dñe Deus terribilis & fortis, timore pariter & ingenti rubore confundor, qm̃ magna nobis indicta eſt neceſſitas rectè viuendi, qui omnia facimus ante oculos iudicis cuncta cernentis; Sed & immenſas tibi gratias ago, qui ſic me dili-
Pſ. 108 gis, quòd ſemper aſtas à dextris pauperis.

De beneficio glorificationis. *Capitulum X.*

T

Pſ. 102 BEnedic anima mea dñm, & oĩa: Benedic aĩa mea dñm, & noli &c. Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Pſal. Quicquid volueris dabo. Numeri. Nu. 20.
Poſt ſex beneficia præmiſſa ſeptimum beneficium. ſ. promiſſæ glorificationis, nõ eſt minoribus gratibus dignum. Quod licet nondum ſit exhibitum; ſpe tñ certa illud fixum tenemus, & a veritate quæ non fallit eſt promiſſum. Cuius pũctula hic non proſequimur, qm̃ infra in Roſario de regno cœlorum ſatis tanguntur. Et ex gloſula interlineari quid ſibi velint intelliguntur. Ne tamen quoſdã ſua deuotione hic priuemus, nudos verſus horum punctorum annotabimus, quorum proſecutionem qui volet, infra in regione cœleſti requirat.

En Trinum — De ſupra em̃ repromittit̃ nobis conſpectus beatiſſimæ Trinitatis.
Chriſtum — Secundo oblectatio in contemplatione humanitatis Chriſti.
Matrem. — Tertio conſpectus virgineæ Matris.
miſſos quoque — Quarto congratulatio beatorum ſpirituum.
Sanctos. — Poſtremo exultatio de cõtemplatione aliorum ſuperiorum Sanctorum.
Conſors — De iuxta autem gaudebimus de cęleſtis cõſortij qualitate.
theſaurus. — Secundo de theſaurorũ nobis repoſitorũ inæſtimabilitate.
ornatus. — Tertio de ornatu, & loci & conſortij atq; rei amęnitate omnis.
& eſca — Quarto de conuictu apparatu, & eſcarum lautitate.
miniſter — Poſtremo de miniſtrinobis ſeruientis hylaritate.
Aurea — Ab intra aũt repromittit̃ aurea præmij ſubſtãtialis.
tres — Secundo tres dotes animæ.
vires — Tertio perfectio viriũ animæ.
ſeptem — Quarto ſeptẽ partes beatitudinis ex parte animæ.
tot præmia — Quinto ex cõtẽplatione tantorum prẽmiorum.
quicquid. — Poſtremo gaudebit ab itra de omniũ deſideriorũ adimpletione quicquid volet erit.
Dotes — Ab extra quoque vndiq; repromiſſa ſunt gaudia: vt pote ex quattuor corporis dotib.
aureola — Secũdò ex tribus aureolis; non tñ conferendis omnib.
fructus. — Tertio ex fructibus cuique pro ſuo ſtatu dandis.
ſenſus — Quarto ex actuatione exterioris ſenſus qui tunc mirabiliter eſt perficiendus
bona ſeptem — Quinto ex ſeptem partibus coporeæ beatitudinis.
Sub cœli — De ſubtus quoque erunt gaudia. primo ex cõtemplatione cęleſtis motus.
mundus — Secundo de euaſis mũdi periculis, & miſerijs.
ſub & hoſtis — Tertio de hoſtibus oĩbus triumphatis: vt puta car ne, mundo, dæmonibus.
pœna — Quarto d̃ pęnis iſernalib. euaſis, & ꝓ dieb. malis.
reatus. — 5. de vitatis pctĩs, & ſecuritate nõ peccãdi ampli⁹.

Pluri-

Digitized by Google

Plurima *grandia,* *ſunt remanentia;*

Vbiq; quoque gaudebunt ꝑpter gaudiorũ multiplicitatem. Secundo pp eorũdem magnitudinem, & immenſitatem, quia multa illorũ ſunt aggrauantia. Tertio ꝑpter gaudiorum pmanẽtiam, & æternitatem.

ſingula *præſtant.*

Quarto propter eorũdem ſingularem nouitatem, & nouam ſingularitatem. Poſtremo pp gaudiorum illorum preeminentiam; & ſublimitatem. cum in infinitum ſuperet corporalem delectationem ſpiritualis.

Intimus *intenſus* *generalis.*

Præ oĩbus quoque gaudijs gaudebũt, quia Diuina, & cœleſtis delectatio afficit intimius. Secũdo delectat intẽſius & acutius. Tertio oblectat generali⁹ & vniuerſalius.

& inſimul *æuis*

Quarto afficit communius, quia non impedit ab admixtione alterius conſolationis, oĩa complectitur ſimul Poſtremo oblectat his anima permanentiùs, quia non tranſitorijs; ſed in æternum permanentibus.

Scire *regent* *famam* *diues*

Poſtremo repromiſſa nobis eſt deſideriorũ omniũ adimpletio, ꝙ potiſſimũ ſunt ſeptẽ iſta, vtpote vt ex intellectuali ſcire. Secundo ex rationali vi vitã bene regere, & ſm virtutẽ viuere. Tertio hẽre famã & honorem, & illis faciet De⁹ nomen æternũ. Quarto cupiunt diuitias habere, ibi dicũt omnia: bona pariter venire.

caret, *& tenet* *eſſe.*

Quinto cupim⁹ malorũ carẽtiã, cuius ibi accipiemus ſecuritatẽ. Sexto delectationes tenere, & omne bonum, & ibi abundãtia bonorum pfruemur. Poſtremo cupiunt perpetuũ & immortale eſſe, ibi ſempiternitatem gloriæ accipiẽt, qua nunquam poterunt defraudari. Et ſic in omnibus impletur deſiderium iuſtorum.

Horum plenior vtcunq; deductio, eſt infra in regione cœleſti. Nam & tale, & tantum eſt iſtud glorificationis beneficium, ꝙ excedat oẽm mentis cõceptum, volubile verbum penalem fructum. Non enim nec minima promiſſi regni gloria, poteſt ẽt à velociſſimo ſcriba penna conſcribi. Non (quod factu facilius) a quouis quãtumlibet etiam lati, & viuacis intellectus fuerit mente cõcipi. Quomodo ergo poterit huius beneficij altitudo, à nobis balbis elinguibus ſterilibus conſcribi? Conſultius itaque puto agemus, ſi digitum ori ſuperpoſuerim⁹, & Hieron. beatiſſimi conſilium quod diuo Auguſt. de hac gloria ſciſcitari volẽti dedit, complexi fuerimus. Qui ita glorificatus Auguſtino apparens aiebat. Auguſtine Auguſt. quid quæris? putas ne breui immittere vaſculo mare totũ? breui includere pugillo terrarum orbem cœlum firmare ne vſitatos exerceat motus? Quæ oculus nullius hominum videre potuit, tuus videbit? &c. vt infra de regno. Et in fine ſubnectit. Diſcutte (inquit) adhuc breue tẽporis ſpatium, impoſſibilia facere ne coneris, donec tuus impleatur vitæ curſus. Hic non quæras ꝙ non alibi; niſi quo tam fœliciter propero inueniri poſſunt. Sed hic ſatage talia exercere opa: vt poſtmodum ibi quæ hic aliqualiter intelligere cupis, totaliter habeas in æternum. Notate verba & agite ſcdm ea. Sic viuamus, vt ea digni ſimus, oremus vt accipiamus, grati ſimus pro promiſſis tantis bonis. Niſi enim grati fuerimus de promiſſis, indigni erimus frui rebus. Gratias itaq; ſemper agamus, & cum Auguſt. dicamus. Valde diligendus eſt Deus in donis præmiſſis quæ dedit; ſed multo amplius in promiſſis, quia multo maiora prómiſit. Promiſit enim nobis a labore quietem, a ſeruitute libertatẽ, a timore ſecuritatem, a mœrore cõſolationem, a morte reſurrectionem. Et in reſurrectione plenũ gaudium, ſummum & indeficiens gaudium. Deinde promiſit nobis ſeipſum, quippe iurauit Patrib. *Luc. 1.* daturum ſe nobis, qui eſt oẽ, & totum bonum. Qđ qui acceperit abundantia omnium bonorum perfruet, & quicquid voluerit illi fiet. Excitemus igitur, & diuertamus totum intellectum noſtrum, in quantum Deus donauerit, & cogitemus quale & quantum electorum ſit, vnicum & ſingulare gaudium. Iſtud ſcilicet vnum & ſummum bonũ, quod eſt oẽ bonum illud vnũ & neceſſarium &c. De hoc bono agitur infra. O igitur qui hoc bono fruetur quid erit illi? & quid illi non erit? Certè quicquid voluerit erit, & ꝗcquid noluerit nõ erit. Cur ergo per multa vagamur? amemus hoc vnum bonũ, in quo ſunt oĩa bona & ſufficit. Deſideremus ſimplex bonum, quod eſt oẽ bonum & ſatis eſt. Bona ergo promiſſa vt ſunt, nullus dicere, cogitare, vel intelligere poteſt carne veſtitus; multo enim maiora ſunt & meliora, ꝙ intelligimus aut cogitamus. Regnum namque Dei omni fama maius eſt, oĩ laude melius, omni ſcientia inenarrabilius, oĩ gloria putatur, & eſt excellentius. Nolumus hic enumerare ob cauſas dictas huius regni bona; ſed ad ea aſpirare cum Auguſt. & dicere. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum. Sitiuit aĩa mea. &c. *Pſ. 41.* O fons vitæ vena aquarum viuentium, qñ veniam ad aquas dulcedinis tuæ? O qñ veniam & apparebo ante faciem tuam. Putas ne videbo diem illam, diem iocunditatis & lætitiæ, diem quam fecit Dominus, vt exultemus & lætemur in ea? O dies præclara neſciens veſperum, non habens occaſum, in *Pſ. 117* qua audiam vocem laudis tuæ, vocẽ exultationis, & confeſſionis, intra in gaudium Dñi tui, intra in *Pſ. 25.* gaudium ſempiternum, in domũ Dñi tui. Vbi ſunt *Mat. 25* magna & inſcrutabilia, & mirabilia quorum nõ eſt numerus. Vbi erit oẽ bonum, & non erit aliquod malum &c. Enumerat tunc bona regni. Et iterum poſt exclamat ſic. O gaudium ſuper gaudium, vincens oẽ gaudium, extra quod non eſt gaudium, qñ introibo in te; vt videam Dñm meum qui habitat in te. Ibo & videbo viſionem hanc grandem. Quid *Ex. 3.* eſt quod me detinet. Heu me quia incolatus meus *Pſ. 119* prolongatus eſt. Heu me ꝙ diu dicetur mihi expecta rex pecta? Et nunc quæ eſt expectatio mea, non- *Eſa. 28.* *Pſ. 38.*

ne

Digitized by Google

Philip. 3. ne Dñs?Saluatorem expectamus Dñm Ieſum Chriſtum,qui reformabit corpus fragilitatis noſtrę &c.
Luc.12. Expectamus dñm qñ reuertatur a nuptijs,vt inducat nos ad ſuas nuptias. Veni Dñe,& noli tardare. Veni Dñe Ieſu viſitare nos in pace. Veni & educ vinctum hunc de carcere; vt lætetur coram te corde perfecto.Veni Saluetor noſter. Veni deſiderat*
Aggei 2. cunctis gentibus oſtende faciem tuam & ſalui eri-
Pſal.79 mus.Veni lux mea: Redemptor meus,educ de car
Pſ 141 cere aĩam meam,ad cõfitendũ nomini ſancto tuo. Quam diu miſer iactabor in fluctibus mortalitatis meæ clamans ad te,& non exaudis. Audi Dñe clamantem in hoc mari magno, & educ me ad portũ fœlicitatis æternæ. Fœlices qui de periculo maris huius educti,ad te Deum viuum,portum tutiſſimũ peruenire meruerunt. O verè fœlices, qui de pelago ad littus,de exilio ad patriam;de carcere ad palatium peruenerunt,optata iam quiete beati, o vere beati, qui iam malis oĩbus exuti, ſecuri iam de ſua immarceſſibili gloria,ad regnum decoris pue-
Pſ.144 nire meruerũt. O regnum æternum,regnum oĩum ſæculorum, vbi lumen indeficiens & pax &c. O q̃
Pſ.103 glorioſum eſt regnum in quo tecum Dñe regnant oẽs Sancti,amicti lumine ſicut veſtimento,haben-
Pſ. 39 tes in capite ſuo coronam de lapide pretioſo. O regnum beatitudinis æternæ,vbi tu Dñe ſpes Sanctorum,& diadema gloriæ,facie ad faciem videris à Sanctis ibi gaudium infinitũ ſine triſtitia &c.Fœlices igitur qui de naufraga vita præſenti,ad tanta gaudia peruenerunt. Inſęlices heu nos & miſeri,q̃ per huius maris magni fluctus procelloſaſq; voragines, nauem trahimus, ignorantes an ad portum ſalutis peruenire valeamus. Inſęlices inq̃, quorum eſt vita in exilio,via in periculo,finis in dubio,qui adhuc pelagi fluctibus verſamur ſuſpirãtes ad portum.O Patria noſtra, Patria ſecura,a longe te videmus,ab hoc mari te ſalutamus, ab hac valle ad te ſuſpiramus,& nitimur cum lachrymis; ſi quo modo ad te perueniamus:vt promiſſa nobis bona accipiamus. Super quibus interim gratias agimus,& ſupplices oramus. Da nobis ita inter Scyllã & Charybdim tenere medium;vt ſaluis naue & mercib*, ſecuri perueniamus ad portum, ad tuũ ſcilicet regnum,nobis a te promiſſum. Hæc ſuſpiratio Auguſtin.poſita eſt loco exempli, vt & ſic nos.

Exemplaris forma regratiandi, & concluſio beneficiorum. Notula Prima.

V

HÆc & alia multa beneficia feciſti mihi Dñe Deus meus, vita aĩæ meę de quibus dulce eſſet mihi ſemper loqui, ſemper cogitare,ſemperque tibi gratias agere: vt poſſim te pro omnibus bonis tuis laudare,& amare toto corde meo,& tota anima mea,tota mente mea, & tota fortitudine mea, ſimul ex oĩbus medullis intimis cordis mei, & oĩum compagum mearum, beata dulcedo Dñe
Pſ.138 Deus meus,oĩum quæ delectantur in te;Sed imperfectum meum viderunt oculi tui.Quis enim & q̃d ſum ego, vt tantis beneficijs gratitudine par ſim? quid enim ego niſi cadauer putridũ, eſca vermiũ, vas fœtidum, cibus ignium,abyſſus tenebroſa,terra miſeriæ,filius iræ,vas aptum in contumeliã,genitus per immunditiam, viuens in miſeria,moriturus in anguſtia,vas ſterquilinij, concha putredinis, plenus fœtore & horrore,homo natus de muliere &c.pauper,cæcus,nudus,plurimis neceſſitati- Iob 14.
bus ſubditus, peccatis repletus? Quomõ ergo ego Apoc.3
tam vilis,miſer,& imbecillis,qũo reſpondebo beneficijs talibus ac tantis, quæ tanta ſunt & talia,vt nulla ad ea,q̃talibet ẽt fuerint poſſint merita? Omne enim meritum breue eſt comparatione donorum. Quid ergo retribuam Dño pro omnibus quæ retribuit mihi? Ingratum enim eſſe non licet,om- Pſ.115
nimodis gratias agere oportet. Qũo igitur gratus ero,qui in immenſum debitor ſum, & prorſus egenus;niſi recognoſcendo, confitẽdo, in illum a quo ſunt referendo,admirando, actuando, laudando, glorificando,dulciter guſtãdo, quoniam ſuauis eſt Dñs.Solus enim amor ex oĩbus animæ motib*, ſen Pſ.33
ſibus atq; affectibus eſt, in quo poteſt creatura rõnalis; etſi non ex æquo vel ſaltem ex ſimili,reſpondere auctori,vel mutuam rependere vicem.Quarę igitur triſtis es anima mea,& quare conturbas me; Pſ.41.
tanq̃ perpetuo futurum me Deo meo inoſſicioſum debitorem,ſterilem colonum,inexplicabiliter obligandum.Interim fac,Deum ama,ſpera in Deum, ſpecta ſpeculare conſidera,deſidera,expecta,patiẽ Eccl.45
ter fer,conſolare,& gaude interim in ſpe. Veniet Pſ. 64.
dies illa,qñ aſſumeris & vngeris,inhabitabis in atrijs domus Dei.& digna habeberis fungi Sacerdotio in noĩe ipſius, & offerre illi incenſum dignum, dignificãte te Spiritu Filij, in quo,& per quem p̃fectè grata eris.Interim tãtum ne obliuiſcaris gra- Eccl.39
tiam fideiuſſoris tui; ſed hoc vel vnum intentiori mente retracta. Etſi gratitudinis formam voles Anſelmum intuere in meditatione ſua, ſuper redẽptione generis humani. Et in oratione ad flectendum Patrem, in nomine vnigeniti &c. Immo ſi q̃s ſtudioſior pium gratitudinis exẽmplar volet. Ille orationem Quintiliani pro filio ab amico redempto, contra patrem legat, & ad pietatem conuertat. Inſigniter enim valde,ibi redemptionis beneficium effert.

Explicit diſtinctio huius ſecundæ partis prima.

Diſtinctio huius Secundæ partis de Virgine Matre.

Titulus Vigeſimuſquartus.

Prologus.

A 56.

MEmoria mea in generatione ſæculorum. Eccli.Qm̃ teſte quodã,poſt Dei Eccl.24
memoriã nihil vtilius, dignius, dulciuſq; eſt,memoria Matris eius:Ideo poſtquã in præmiſſa diſtinctione habitum eſt de quibuſdã meditationibus circa Deũ, & eum reſpicientibus, in hac altera ponenda ſunt quædam de ipſius virginea Matre, & eam concernentibus:

nentibus: vt quemadmodum ipſa ſecunda eſt, tam thalami fœlicitate; quam regni ſublimitate; q̃ etiã Sacerdotij ſanctitate; quippe ſponſa Dei, ſecunda in cubiculo & thalamo, Regina cœli, ſecunda in regno & ſolio, Sacerdos magna, ſecunda in templo, & ſacrificio, poſt quam adducuntur, & inducuntur
Pſ. 44. virgines oẽs, in templum Regis. Ita etiã hic ſibi in noſtro Roſeto & collectario, ſecundam vendicet diſtinctionem huius noſtræ ſecundæ partis. Verum conſiderantes quanta in eius laudes & præconia, & a quantis, q̃q; digna ſint conſcripta, plurimum veremur; ne nos actione puſilli, ingenio ſtupidi, nulla dicemus, poſt tanta, eius laudi digna, aut vtilia lectori. Tum propter meam inſufficientiam, tũ pp nimiam materiæ tantæ incomprehenſibilitatẽ, tum pp ſcientiæ tenuitatem, linguæ ariditatem, vitæ indignitatem. Tum poſtremo pp nimiam perſonæ ipſius laudandæ, exceſſiuam excellẽtiam, & laudabilitatẽ. Sub cuius laude defetiſcunt & deficiũt
Iob 26. viri, & gigantes gemunt, prorſus ſe impares ꝓclamantes laudibus huius. Notiſſima ſunt quæ dico. Cum Hierony. fateatur ſe de ea loqui indignum. Auguſt. ingenio pauperem. Bernard. ſubterritum, Anſelmus deficientem. Merito ergo verendum mihi, loqui de laudibus huius; Cum grãdes materias ingenia parua non ferant. Sed è regione non ęquũ nobis viſum eſt, vt ſileamus; vbi oẽs loquuntur, p̃ſertim cum huius compilationis modus, ipſi primum fuerat dedicatus, & eius amore hoc opus ex-
Eccli. 24. tortum a nobis. Cuius qui laudes elucidat vitã ęternam habebit. Pauca igitur, & de ipſa meditabilia ponemus pro paruulis; licet non noua; nouo tamẽ & compendioſiori noſtro modo. Sed antequã ipſa meditabilia ponamus, quædam pro introductione in laudem Virginis decet, vt præmittamus.

Scilicet de
- Ei ſeruiendi inductiuis.
- Seruitorum eius qualitatibus
- Modo ei ſeruiendi, & ipſis ſeruitijs.

Deinde ſubnectenda ſunt ſub Roſariorum modis, certa meditabilia: vt ſic in generatione ſæculorũ,
Ibidem. apud nos permaneat dulcis eius memoria.

De inductiuis ad ſeruiendum Maria. Membrum Primum.

B QVicunq; glorificauerit me glorificabo eum. Qui autem me contemnũt erunt ignobiles.
1. Reg. 2. Regũ. Duplici (ait Augu.) mundus acie ſuos ſibi attrahere ſolet, Aut ſcilicet blandiendo: vt decipiat, aut terrendo, vt frangat. Simili quoq; ac pari proceſſu, Virgo ſapiẽtiſſima, in ſui laudem torpidos verbis his incitare videtur; ſed non ſine eodem. Primum namq; præmia pollicetur: vt alli-
A ciat, deinde aduerſa minat: vt terreat, prima acie non cedentes. Vnde nimium eſt duſtus, qui ad eius laudem his non expugnatur arietibus. Verũ vt nemo ſit qui ſe detineat ab eius laude, ampliora ſunt nobis; & particulariora adducenda incitamenta, ex quorum rememoratione, quotiens in eius cultu intepuerimus, validius in eius præconia aſſurgamus. Et licet plures plura ponant incitamenta; nos tamen multitudinem, faſtidij matrem declinantes, omnia illorum multa, ad tria principaliora redigamus, membra, his, verſibus concluſa.

Cauſa multiplici, ſeruire Dei genitrici.
Debes dum viuis poſt mortem viuere ſi vis.
Te trahat ipſe Deus, genitrix, tibi conuenit illud,

Ideſt pp Deum, pp Virginem ipſam, pp teipſum. Glorioſæ enim virginis laudi inſiſtere debemus.

pp
- Deum qa hoc
  - ei placet
  - in ſcripturis iubet
  - per Doctos ſuadet.
- Seipſam qa
  - honorabiliſſima
  - beneficentiſſima
  - fideliſſima & grata
- Noſipſos qa nobis
  - vtiliſſimum
  - digniſſimum
  - valde neceſſarium

Nouẽ his addit decima cã, qa inuitamur ad idem dulciter a Maria

Quæ membra vt memoriæ melius cõmendentur, verſibus rediguntur.

Cauſas ob denas, ſeruito Dei genitrici
Namq; placet, ſuadendo iubet, veneranda fidelis
Plura dedit, dignumq; neceſſe, bonũ, vocat ad hoc

Pro quorum qualicunq; proſecutione. In primis dicimus virgineæ Matris laudibus inſiſtendum. Ex parte Dei, quia hoc ei ſummè placet. Non enim minus ei placet ſeruitus, & laus, quæ Matri impẽditur; q̃ quæ ei exhibetur. Nam & hęc vera eſt laus eius. Teſte nempe Hierony. Honor Matris, eius eſt, qui natus eſt ex ea. Nec dubium cuiq; eſſe debet, quin totum ad gloriã pertineat Filij quicquid impenſum fuerit eius Genetrici ergo, &c. Rurſus. ſi placitum eſt Deo, ꝙ ſequamur veſtigia eius, pareamuſq; ipſius mandatis, hoc totum peragimus honorando Matrem eius ergo, &c. Non ignoramus item quã libenter boni filij audiãt collaudari ſuos parentes; q̃to magis ſuperbonus, & optimus ille æterni Patris, & virgineæ Matris vnigenit⁹, & primogenitus Filius, oblectatur in ſuę Matris tam venerandæ præconijs? Quam demum ei placeat ſeruitus Matris ex eo conijcitur, quia eius miniſtros, & ipſius laudi deditos, tantis præuenit benedictionibus, & gratijs: vt patet multis miraculis. Quiſquis igitur cum Chriſto dicere volet. Ego quæ pla- Io. 8.
cita ſunt ei facio ſemper, quiſquis item cum iuſto, vt dr̃ Prouer. Conſiderare quæ placita illi; ſtudeat Prouer. 10.
Matrem eius venerari. In hoc ſiquidem complacitum eſt illi. Ait enim Fortunatus. Gratius eſt obſequium Deo quod Mariæ impenditur; q̃ quod Sanctorum cuilibet dirigitur. Alterum inductiuum ex parte Dei eſt, quia hoc in ſcripturis iubet. Nam ſi Pſ. 150
Deum in Sanctis laudari iuſſit; quãtomagis in hac Sanctorum Sancta? Vnde huiuſmodi monitis ſcriptura eſt plena, vt illic. Honora patrem & matrẽ. Exo. 20
Mater verè eſt Maria: vt patet infra. Itẽ in pſalmo. Adorate ſcabellum pedum eius. Quod cõgruè in- Pſ. 98.
telligitur Maria, in qua requieuit humanitas illa Diuina. Qui igitur ſcripturis aſſentiri velit. Iuxta quod Dñs ipſe admonuit dicens. Eſto conſentiens Math. 4.
aduerſario tuo; ne forte tradat te iudici, ſtudeat hanc venerari. Tertium eſt, quia per Doctores orthodoxos id ſuadet; vt ſunt teſtimonio libri eorũ ferè omnes, in quibus ad laudes incitant virginis Matris.

Digitized by Google

Matris. Non opus eſt hic eorum teſtimonia aggre-
Pſa. 92 gare, multiplicata enim ſunt, & facta credibilia ni mis. Ex quorum numero præcipuus ille virginis laudator Bernard. ait. Totis medullis cordium, præcordiorum affectibus, & votis oĩbus Mariam veneremur, ſic eſt voluntas eius, qui nihil nos habere voluit, quod non per Mariam tranſiret &c. Moueant itaque nos verba, & incitamenta ſapientum, quę ſunt quaſi ſtimuli, & quaſi claui: vt in Eccleſiaſte dicitur in altum defixi: vt veneremur Ma
Eccl. 12 riam. Habemus & totidem inductiua, ex parte virginis ipſius. Quorum primum eſt, quia in ſe honorabiliſſima eſt, & oĩ laude digna. Non enim vt dr̃
Iudith. 11. de Iudith, eſt talis mulier ſuper terram. Tam ſcilicet amabilis & veneranda, quippe in ſe continens oẽs rõnes amoris, & venerationis. Si enim honor, vt aiunt, alicui exhibetur in indicium virtutis, liquet profecto, quia hæc eſt virtuoſiſſima. Si ꝑꝑ generoſitatem, a nullo illuſtrium hæc vnquam fuit victa. Si ꝑꝑ dignitatem, ſuperexcedit vniuerſos. Regina, ſ. cœli exiſtens, & Dña mundi. Quãtamuis igitur rationem honoris adduxeris, Maria noſtra ſu-
Eccl. 43 perexcedet: Exaltate igitur eam quantum poteſtis; ſuper enim valebit, cuius a laude deficiunt viri, &
Iob 6. gemunt gygantes ſub ea. Quicquid enim humanis poteſt dici verbis, minus eſt a laudibus eius. Secundo eſt veneranda, quia benefica & beneficẽtiſſima, a qua accepimus innumera beneficia. Quæ quanto ſunt ampliora, tanto honorabilior, & magis a nobis veneranda. Enumeret qui poterit quanta ꝑ eã ſint præſtita nobis, & tunc perſpicuum fiet, ꝙ oĩa noſtra, q̃talibet etiam obſequia, beneficijs eius imparia ſunt, & inferiora. Certe ipſa eſt per quã Deus creator & iudex, noſter factus eſt frater, Saluator & aduocatus noſter. Per ipſam & prolem eius adorandam, liberati ſumus a pœnis inferni, a iugo peccati, a poteſtate? immo tyrannide & ſeruitute diaboli, ab originali infectione, à multiplici calamitate, & vt paucis multa dicamus, per eam liberati ſumus ab oĩbus malis, & repleti oĩbus bonis naturæ,
Tob. 12 gratiæ, & gloriæ. Vnde crebrius iure illud Thobię eructare habemus. Quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficijs eius? Tertio quia ſuis ſeruitoribus eſt fideliſſima remunera-
Prou. 8 trix & grata, quippe diligens ſe diligentes. Vt dr̃ Prouerb. & non derelinquens in ſe ſperantes. Fidelis enim & munifica Dña gratis ſibi nõ patitur ſeruire, nec minimum ſibi impenſum obſequium ſinit tranſire irremuneratum. Quis ergo non tali libenter deſeruiet? Quod ſi amore recuruo ad propria commoda oculum diuertamus, inuenimus & ea hic abundè. Nam virgini Matri deſeruire, in primis eſt nobis honorificum & dignum. Si enim vt Agatha illa theologizabat. Summa ingenuitas eſt ſeruitus Chriſti. Et probè, quia ſeruire Deo (vt aiunt) eſt regnare. Patet, ꝙ poſt Dei benedicti cultũ, nullus eſt præclarior, q̃ quo colitur virgo iſta. Vnde præclarè de eius miniſtris dici poterit illud
3. Reg. 10. Beati viri tui, & beati ſerui tui, hi, qui ſtant coram te ſemper. Et o vere terque quaterq; beati, quos ſibi Virgo hæc fecerit deuotos.

Deinde, qui bono honeſto nõ allicitur, vel vtili moueatur. Nil enim vtilius q̃ deſeruire Mariæ. Vnde dr̃ Sapiẽt. Sicut q theſaurizat, ita & qui ma- Eccl. 30
trem honorficat ſuam. i. virginem hanc Mariam. Et verè ſicut, qui theſaurizat. Tanta. n. prouenit ex virginis cultu vtilitas, tantus tamq; copioſus fructus, vt nemo q̃tumlibet etiam garrulus aut diſertus orator fuerit, verbis conſequi poſſet. Sunt qui enumerant plurima horum bona; ſed longum eſſet hic recenſere ea. In Mariali videãtur. Illud Auguſt. ſat ſit in medium adduxiſſe quo ait Maria ſibi ſeruientẽ hominem in vita promouet, in morte iuuat, in gloria ſublimat. Et breuiter ſuos ſeruitores omnibus modis poſſibilibus.

Iuuat vel
Interceſſiuè, & impetratiuè.
Commiſſiuè, & imperatiuè.
Præſentialiter, & cooperatiuè.
Vt Venerabilis Gerſ. ſuper Magnificat declarat.

Quo itaq; fructuoſius, eo inſtantius eius laudibus inſiſtendum. Poſtremo ei ſeruiendum, qa hoc nobis valde neceſſarium. Sine. n. huius Virginis ope, nullum nobis proueniet bonum; Nihil. n. Deus nos habere voluit, ꝙ per manus huius Virginis non tranſiret, vnde pulchrè ait Bernard. Intuemini dilectiſſimi, q̃to deuotionis affectu à nobis eam voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem poſuit in Maria: vt proinde ſi quid fidei, ſi quid ſpei, gratiæ, ſi quid ſalutis in nobis, ab ea nouerimus redundare, &c. Nec minus hæc ſunt (vt alter ait) ab ea, q̃ diurnum lumen à Sole. Vnde & Bernard. ſubnectit. Tolle corpus hoc ſolare, qđ illuminat mundum vbi dies? Tolle Mariam hanc maris ſtellam, quid niſi caligo inuoluens, &c. Grandis itaq; nobis eſt hanc venerandi indicta, neceſſitas, dum nõ vel difficulter; niſi per eam põt ſubleuari noſtra infirmitas, ditari paupertas, calamitas noſtra propelli, vnde de poſtremis alloquens Virginem pulchrè Anſelmus ait. Sicut auerſus à te neceſſe eſt, vt pereat. Sic ad te conuerſus impoſſibile eſt, vt pereat. Vnde liquet, ꝙ ſine ea nulla conſtet ſalus, iccirco Eſaias. Gens, ac regnũ, quod non ſeruierit tibi pe- Eſa. 60
ribit. Quiſquis ergo perire nolit Mariæ ſeruire ſtudeat. Annectitur in calce verſus decima cauſa ſeruiendi Mariæ; quia ſcilicet ipſa ore ꝓprio ad hoc nos excitat, & hortatur clamans illud in eccleſijs ſemper. Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis Eccl. 24
me, &c. Cuius voci operepretium eſt obedire; ne illud cogamur audire. Vocaui, & renuiſtis extendi Prou. 1
manum, &c. Vere durus, & inſenſatus nimis, quem ſuperiora incitamenta non emolliunt, rationes nõ peruincunt, quemadmodum ſtultus, & frontoſus, quem vox Mariæ, vox dulcis, & ſuauis non incitat, quem promiſſa non alliciunt, minæ non terrent. Grandis enim frontoſitatis eſt contemnere Reginam cœli vocantem, ſpernere Dñam mundi manum extendentem. magnæ etiam ſtultitiæ, & fatuitatis, non velle accedere ad omne bonum. Si enim pauper libenter accedit ad diuitem, infirmus ad medicum, & ſic de alijs, multo libentius, properabimus ad Mariam, in qua habemus repoſita omnia bona. Et quidem fiducialius, & deuotius accedendum

Digitized by Google

dendum ad ipſam, q̃ ad omnem cœleſtium beatorum phalangem, citra Chriſtum, propter duas potiſsimum conditiones: vt in Scrutinio ſcripturarum deducit Paulus Burgen. Videmus ait, ꝙ hoies, qui ſunt ſub aliquo ſummo Rege, cui plures principes ſubſunt familiares. Cōiter promptiores ſunt ad obſequia illius Principis, quem credunt habere duas conditiones. Prima eſt, ꝙ Dñs magis paratus ſit ad audiendum præces, & ſupplicationes illius. Qūo Abſalon attraxit cor populi totius ad
2. Reg. 15. ſeruiendum ei, vt habes in libr. Regum. Secunda eſt, ꝙ Dominus ille credatur magis eſſe dignus, ſeu aptus ad conſequendum prędictarum ſupplicationum, ſeu præcum effect⁹, q̃ alij, vt patet de Adonia qui volens conſequi petitionem ſuam à rege, pe-
3. Reg. 2. tiuit à Regis matre, ꝙ hoc impetraret ab eo dicēs. Præcor, vt dicas Regi, neque enim tibi quicq̃ negare poteſt, &c. Conſtat aūt beatam Virginem, prędictas duas conditiones hēre in ſummo, primā ex ſumma humilitate heroica prorſus, & Diuina, qua nullum deſpicit, prompta ſemper audire pauperū preces. Alteram vero ex dignitate ſua, & fide perfectiſſima. Vnde pro reuerentia ſua, & fide perfecta exaudiri meretur, plus q̃ Sancti oēs etiam in rebus difficilioribus, quippe cuius fides eſt, vt granū ſinapis facie humilis, & in pectore feruens. Merito ergo ad hanc fiducialius, quam ad oēs Sanctos ꝓperare debent omnes. Quæ teſte Bernard. inuocata numquam abeſt; quippe, quæ nec vocata præſto adeſt, cui nec voluntas, nec facultas aliquando de-
Heb. 5. eſt miſerendi, exaudienda vtique pro reuerentia eius ſemper, de qua piè vereq; concludit venerabilis Gerſ. propoſitiones veræ fidei, & bonæ ſpei, non parua ſeminaria deuotionis in illam. Quarum prima eſt. Quod nihil abſoluta voluntate petit à Deo, quod non obtineat. Alioquin non idem nolle velle ſponſi, & ſponſæ eſſet. Rurſus. Nemo qui petit Mariam pro ſe piè, & perſeueranter in nomine Ieſu Saluatoris ſui hoc eſt ad ſalutem, non dubium, quin illud Maria velit abſoluta voluntate compleri. Rurſus Maria voluntate pietatis, quæ dicitur optatio quædam adiutorij, pronior eſt ad miſerendum; quàm nos ad petendum, efficaciuſq; nunc petit, & obtinet à Deo, quàm dum ſub paſſione degebat. Nam & ſi paſſionem perdidit, non tamen compaſſionem, prona, & parata ſemper adiuuare omnes, etiam maximos quoſque peccatores. Nimirum reminiſcens ſe multiplici iure quodammodo ſe obligatam, quæ gratiam quam perdiderunt inuenit, propter hos maximè Dei conſtituta, Mater, & ex Chriſti ſub Cruce commiſſione omnium miſerorum mater. Sic itaq; poterit mulier obliuiſci, aut non miſereri infantis vteri ſui poterit, & Virgo Mater non miſereri ſuorum. Fiducialius igitur, & deuotius ad hanc accedendum; quā ad omnem exercitum Sanctorum reliquorum.

Quales debeant eſſe ſerui Mariæ.
Membrum Secundum.

C Luc. 1. SEruiamus illi in ſanctitate, & iuſtitia, &c. Lucæ. Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat. Pſalm. Poſitis quibuſdam ad laudem Vir- Pſ. 100
ginis inductiuis videndum eſt de miniſtrantium ei qualitatibus. Non enim niſi à bene qualificatis, iuſtitia, & ſanctitate indutis, mente, & corpore immaculatis, dulciſsima, ac puriſsima hæc Virgo veneranda. Non enim eſt ſpecioſa laus in ore pec- Eccli. 15.
catoris. Et beſtia ſi montem tetigerit verendum ne lapidetur. Mons virgo eſt præcelſa, quo de ſine Heb. 12
manibus lapis abciſus eſt Chriſtus, quā ſi beſtialis, Dan. 2.
ac carnalis homo, qui phyloſophorū Principe teſte, decies millies eſt brutis peior viliorq; conſiſtit, frontoſè, ac indiſpoſitè acceſſerit, iure eſt culpandus, Nam ſi illuſtres huius ſæculi Principiſſæ, ac dominæ, non niſi decoros, aptoſque ſibi miniſtros admittunt; quantomagis eiuſmodi expetit Regina cęli. Hinc quicunque pijſſimè huic Virgini Sanctiſſimæ Dei genitrici, diuiniſſimæ Imperatrici dignè ſeruire contenderit. In ſanctitate, & iuſtitia, vt ei deſeruiat, atque via immaculata ambulet oportet. Hinc etiam ſanctiſſimi quique in huius laudibus meticuloſi fuere. Hinc ſe Auguſtinus imparem, & laudibus minorem fatetur. Hinc Hierony. extimeſcit, ne forte ſicut improbus; ita & laudator inueniatur indignus. Hinc ſicut, nec eſt, quod Bernar. delectet magis: ita nec eſt, quod amplius vereatur, ſciens quicquid de indicibili fuerit dictum, eo ipſo quo dici potuerit, minus gratum ſit minus placeat, minus acceptetur. Præſertim de non dignè qualificatis. Vnde quidam plures proprietates ſeruorum Mariæ, ſub verſibus quos cōmemoramus ſolum aſſignant hoc modo.

Seruus Mariæ virtutibus hiſce nitebit.

Mundus, aromaticus, rectus, deuotus, habrens.

carne, & corde.	operæ, & opinione	intentu	affectu	mundi cōtemptu.

Compatiens, & congratulans, verax, taciturnus.

ei ſuper aduerſis	in ſecundis & proſperis	quia mater veritatis	qa ſepties legitur locuta.

Feruens, diſcretus, humilis, pius, atque benignus.

contra deſidiam	cōtra vehementiam	cōtra ſuperbiam	qa mater pietatis miſericordiæ Regina.

Iuſtus, pacificus, ſimplex, patiens, & honeſtus.

ad Deum	ad ꝓximum	ſine plica ſimulōnis	in cōtumelijs	& morib⁹ cōpoſitus.

Atque verecundus, hilaris, zelans, ſtudioſus.

ſcilicet ad facienda mala	ad agenda bona	virginis cultum	ad ei placendum.

Proſequitur latius hæc, auctor Marialis, nobis breuitati ſtudentibus hoc vnum occurrit dicendum. Quod qui dignus Mariæ ſeruitor eſſe volet, eius veſtigia ſectari debet. Sic.n. Chriſtus docuit. qui mihi miniſtrat me ſequatur. Nam alioquin Io. 12.
vt auctoritas dicit. Sanctos venerari, & non imitari, nihil aliud eſt, quam mendaciter adulari. Vnde vera Chriſti, aut Mariæ veneratio, eſt eorum imitatio. Hinc Hieronym. monet in ſermone de Aſſumptione Virginis huius dicens. Igitur dilectiſſimi amate quam colitis, & colite quā amatis, quia tunc eam verè colitis, & amatis; ſi imitari velitis ex toto corde quam laudatis, &c.

Hæc

Digitized by Google

Hæc de proprietatibus ſeruorum Mariæ. Quas licet quis in ſe non reppererit, non ob id tamen ab eius laude, & ſeruitio ceſſare oportebit; ſi ſaltem ꝓ his ad eã aſpirauerit. Sic enim hortatur Hieronymus dicens. Et ſi huius laudi nemo inueniatur idoneus; votis tamen omnibus ceſſare non debet quilibet peccator à laudibus. Non. n. deſpiciet mediatrix peccatorum quantumlibet ſordidũ; ſi ſuper peccatis indoluerit, & emendandi habuerit deſiderium.

D *De modo quo inſtandum ſit laudibus Mariæ. Membrum Tertium.*

IN omni animo tuo accede ad illam, & omni virtute tua conſerua vias illius, & continẽs factus ne derelinquas eam. Inuenies requiem in ea,
Eccl. 6. & conuertetur tibi in oblectationem. Eccli. Nunc iam tertio agendum de modo quo ad huius virginis obſequium eſt accedendum, quomodoq; eius laudes exoluendæ. De item obſequijs ei impendendis. De modo itaq; ſciendum, ꝙ aduerbijs, non nominibus, aut verbis, vt aiunt meremur; quamobrẽ etiam hortatur ſcriptura. Quod iuſtum eſt iuſtè exe-
Deut. 16. quere. Et etiã in verbis præmiſſis Sapiens, non quomodocunq; accedendum; ſed in toto monet animo accedendum. Vnde modus ſeruiendi Mariæ in hoc iuxtà Dionyſium Carthuſ. conſiſtit, vt totis viribus eius ſeruitio intendamus, vt item reuereãtur, & formidoloſè hylariter quoq; ac amoroſè, ad tãtæ virginis præconia accedamus. Et merito. Si. n. hinc ex parte, ſ. noſtri, intuemur naturas defectuoſitates impuritates, & vitia. Si e regione. Illinc, ſ. ex parte virginis contemplemur eius excellentias ſanctitatem atq; præconia, non ſine ingenti rubore, humilitate, reuerentia atq; pauore, ad ipſius cultum accedemus, verentes tam fœdi coram puriſſima apparere. Porro ſi Beatæ huius viſceroſiſſimam pietatem, maternã dulcedinem, clementiſſimamq; charitatem ritè penſemus, cùm omni affectu, & hylaritate, ac grandi fiducia, corda, & ora in eius laudes reſoluemus. Non tamen huiuſmodi conſideratio reuerentiam ſecludat. Nam licet ipſa miſericordiſſima, ſuas non dirè vlciſci iniurias ſolet; iuſtitia tamen Filij non ſinit has impunitas. Ex qua conſideratione, etiam ſanctiſſimi quiq;, non ſine formidine eius ſe laudibus dabant. Hinc Sanctus Hiero. ait. Talem ac tantam Virginem laudare, indignum me fateor, & vereor ne ſicut indignus, ita & reprobus laudator inueniar, hinc laudes eius depromere pertimeſco. In quam etiam ſententiam ſcribit Bernardus. Nihil eſt, inquiẽs, quod tantum me terreat, nec aliquid quod tãtum me delectet, ſicut de beatiſſima Virgine habere ſermonem. Terret me inquam indignitas propria, delectat me laus Virginis, & eius excellentia &c. Itaq; ſi viri tanti, glo-
Iob 26. rioſiſſimam hanc collaudare timuerunt, ſi gygantes ſub eius laudibus fatiſcentes gemuerunt, ſi demum tanta formidine in eius ſe laudes ſanctiſſimi hi reſoluerunt, hinc nobis coniectandum, quanto metu, & reuerentia, quanta itẽ integritate nos eius laudibus applicari oportebit. Verè ex totis virib. oportet: vt ei ſeruiamus: vt auctoritas monet, quoniam ipſa prior ex omnibus ſeruiuit nobis. Quomodo autem ex omnibus membris ipſa deſeruiuit nobis, qualiter item rurſus ei ſeruire ex virib. omnibus debeamus, prolixius autor Marialis deducit, & facilè occurrit conſideranti. Vnde & hic intermittimus illud, ſolum hortantes, vt in omni animo ei ſeruiamus, & in omni virtute eius cultui intendamus, nihilominus nos ſemper profitentes inutiles ſeruos, & impares beneficijs, & laudibus eius; tametſi in linguas omnia membra verterentur; Excedit enim pietas, & dignitas eius, nec à mortali quoquam; imò nec reliqua creatura (teſte Petro comeſtore) attingi poteſt, ſic enim ait.

Vndarum guttæ, roſa, gemmæ, lilia, flammæ.
Si fieri poſſet, quòd arenæ puluis, & vndæ
Ethera cęlicolæ, nix, grando, ſexus vterq;
Ventorum, pennæ volucrum genus omne.
Syluarum rami, frondes, auium quoq; pennæ,
Ros, gramen, ſtellæ, piſces, angues, & ariſtæ,
Et lapides, montes, conualles, terra, dracones
Linguæ cuncta forent, minimè depromere poſſent,
Quid ſis, vel quanta, virgo Regina Maria,
Quæ tua ſit pietas, nec littera nec dabit ætas.

Hæc de modo ei ſeruiendi.

Qualibus obſequijs colenda Maria, & præſertim Roſariorum commendatio. Membr. III.

COrona tribuetur tibi in generatione, & generationem. Prouerb. Coronaberis de capite Prouer. 27.
amana, de vertice Sanyr &c. Cant. Iam qualib. obſequijs venerabimur Virginem hanc videdum. Et E Cant. 4.
certè vt paucis nos expediamus, ſciendũ poſt penſum horarum Canonicarum quotidie debitum, gratius fortè nõ offertur Mariæ obſequium; quam vt frequenter eius Roſarium, vbi ſalutatur eulogio ſalutationis angelicæ, quod ei: vt patebit eſt gratiſſimum. Vnde & ei iſtud obſequij genus à Spirituſancto nullis temporibus abolendum, in præmiſſis verbis videtur repromiſſum. Quod obſequij genus vulgariter Roſarium nuncupatur. De cuius Roſarij origine, denominatione, laude, myſterio, ac vtilitate, à varijs varia ſunt conſcripta; vnde nec a nobis repetenda. Hoc vnum pro applicatione auctoritatis præmiſſæ aſſignaſſe ſufficiat. Quod iſtud Roſarium à quibuſdam dicitur Corona Mariæ magna. Magna inquam ad differentiam coronæ paruulæ, quæ ex duodecim conſtituitur Aue Maria, prout ex Apocal. ſumpſerunt Apoc.
quidam deuoti; vbi agitur de muliere duodecim 12.
ſtellarum corona coronata.

Quo etiam quidam docti Sacramento, Roſarium legendo, duodecim Aue Maria, vice decem legere ſolent: vt ſic ex multiplicatis paruis coronulis, grandior vna procedat. Eyá igitur hoc exercitiolo Mariam veneremur, hanc ei coronam tribuamus ſemper, nec etiã ſi peccatores ſimus, hoc ei ſubtrahamus. Nam & hoc ei pro magno videtur repromiſſum, ꝙ à peccatoribus hoc obſequij, & coronæ genus eſſet impendendum, vbi dicitur. Coronaberis de capite amana, quod interpretatur diaboli malitia. Sanyr mundana ſapientia,

Digitized by Google

Hermon perfidia &c. De quib. omnibus Maria coronatur, cum ab iſtiuſmodi, hoc exercitio ſalutatur. Nullus itaq; ſe ſubtrahat, omnes conuolent ad exercitium iſtud, ad quod inter cętera hæc nos inducere debent.

Nam per iſtud obſequij genus, & Mariæ gratioſum fit obſequium. Acquiritur fraternitatis participium. Conſequitur quiſq; fructum copioſum.

Primum patet, qm̃ ipſa hoc ſe exercitio à pluribus coli voluit, & cõplures ſuper hoc reuelationes fecit: vt aiunt. Et nullum gratius ei (teſte magiſtro Henri. haſſiæ) põt fieri obſequium; q̃ vt crebrius ſalutetur per angelicæ ſalutationis eulogium. Multo tñ gratius ſi ſectemur eius conuerſationis exemplum, ſine quo parũ placet orõnis multiloquium. Hoc adijcitur pp quoſdam abſolutè, & nimiũ extensè, & inconſideratè loquentes, ꝙ nil melius vnq̃ fieri põt, q̃ legere Roſarium. De altero aũt; quõ, ſ. per hoc acquiratur fraternitatis participiũ, putamus iam ſatis diuulgatum, & à magiſtro Michaele de inſulis, in ſuo Quotlibet ſatis diffusè deductũ; vbi concludit in hunc modum. Quicunq; inquiẽs, ad deſeruiendum Beatæ Virgini in hac fraternitate ſe obtulerit, finaliter nõ peribit; imò ſm Anſel. impoſſibile eſt eum perire, qui eam ritè colit. Ita enim dicit Virgini loquens. Sicut à te auerſus neceſſe eſt: vt pereat; ſic ad te conuerſus impoſſibile eſt, vt pereat. Offerret ſe hic materia illa, de participatione fraternitatum tractanda, de quibus multa tangit magiſter ille Michael vbi ſupra; ſed noſtra eſt feſtinare ad deuota. Porro de tertio; q̃ copioſum, ſ. quis per hoc exercitium conſequatur fructum, non facile puto ſcriptu, quia incomprehenſibile ferè cogitatu. Tamen vt pigros trahamus, inſtar ligni vitæ huius exercitij duodecim fructus cõmemoramus.

Grata, potens, firmat, vertit, ſolatur, & aſtat.
Indulget, meritum, purgans. plet, vitat honorat.

Primus fructus Roſaria legentis, & in fraternitate exiſtentis eſt, quia eſt eius oratio Deo gratior, & ei ſalubrior. Gratius. n. & ſalubrius quis orat ex charitate pro alijs, quam pro ſe. Hinc Chryſ. Si pro te ſolo oraueris, ſolũ tuum meritũ poſſidebis. Si vero pro oĩbus, oẽs quoq; pro te orabunt. Secundo quia eſt oratio hæc cõis efficacior, iuxta illud. Si duo ex vobis conſenſerit &c. Omnis. n. pugna vnanimiter aggreſſa, victoriam parit. Tertio. Iuſtos magis in gratia confirmat, & ſi ceciderint citius reſurgere præſtat. Melius. n. duos eſſe quam vnum. Nam frater qui adiuuatur à fratre eſt quaſi fortis ciuitas. Quarto peccatores in fraternitate facilius conuerti facit, propter multitudinem orantium. Chryſoſt. Merito Chriſtus offerentium, & orantium fidem, & non vecordiam ęgroti reſpicit. Et licet peccatores Deus non exaudit per ſe, per alios tamen ait Thom. exaudit; imò & alijs modis quos prætermittimus, verbum illud à cęco; licet non vſquequaq; cęcè dictum exponi poteſt. Nam & Deus peccatores exaudit patet de Manaſſe, & alijs. Quinto præſtat conſolationem ſpiritualem. Grandis. n. eſt conſolatio, tot millia habere pro ſe orantiũ &c. Sexto grãde dat adiutorium, & aſtat in extrema neceſſitate. Multa. n. ſubſidia in fraternitate deſcẽdentib. exhibentur. Septimo conſequitur indulgentias multas à varijs, vt computatur vbi ſupra ad hoc diſtributas, quas promereri conſultum eſt, & ſalubre; licet aliqui has impugnẽt, propter abuſus plurimos circa eas contingentes. Octauo multiplicatur, & augetur meritum, ex participatione tantorum bonorũ, & Roſariorum. Nono leuius, & breuius poſt mortem habet purgatorium, pp multitudinẽ orantiũ, & auxiliorum. Decimo acquirit conſuetudinẽ ſalutandi Virginem, & ſemper orandi. Et ſic implet illud. Oportet ſemper orare; vnde & ſpes creſcit: vt nec ipſa deſinat pro nobis ſemper interpellare. Vndecimo hoc exercitio peccata, & multa mala vitantur, virtutes augentur, & gratia imperratur; nã Bernar. teſte vbi deuotè nomen Mariæ nominatur; ibi dæmon effugatur, culpa vitatur &c. Duodecimo Deus Trinitas, & Virgo Mater ſummè honorantur, Angeli gaudent, terra lætatur: vt cuidam aiunt reuelatum. Hos & huiuſmodi fructus latius proſequuntur, qui de laude pſalterij Mariæ ſcripſerunt. Præſertim deuotus magiſter Alanus de rupe, hoc modo de virtute Roſariorũ in Opuſculis ſuis concludens. Tot inquiens quotidie auxilia virtutũ, tot conſolationes in morte perſentient, tot euadent tormenta, totidemq; gaudia in cœlis ſingularia percipient; quot quotidie Aue Maria deuotè dixerint. Quis ergo non votiuè leget Roſaria: vt tanta aſſequatur bona?

Matth. 18.
Eccl. 4.
Prou. 18
Luc. 5.
Io 9.
Luc. 18

De modo Roſaria dicendi, & obiecta aſſumendi. Paragraphus Primus.

F

VErum quia bona hæc non aſſequitur; niſi qui dignè exoluerit iſta. Nam ſicut (teſte Hiero.) melior eſt ſeptem Pſalmorum decantatio cũ mentis puritate, & deuotione; quã totius pſalterij modulatio cum indeuotione. Sic & per omnem modũ putamus de pſalterio Virginis huiuſmodi. Vnde qui de legendis Roſarijs volet referre fructum quo ſapienter pſallat ei eſt ſtudendum. Non enim prorſus eſt ſine crimine, Mariam alloqui ſine reuerẽtia, ſine deuotione; vnde dixit (vt aiunt) cuidam in reuelatione. Legas mihi cum deuotione Roſarium, & acceptius mihi erit, q̃ ſi inattentè dixeris mihi pſalterium. Qui aũt ſapienter pſallere Roſarium, aut Marię pſalterium cupit, tria agere debet.

Scilicet Ante ſe præparare. Dignè illud legere. Et ſine bono concludere.

Nam vt paucis ſingula tangamus de præparando ſapiens dicit. Ante orationem præpara animã tuam, hæc autem præparatio fieri debet per tria iſta ſequentia.

Eccl. 18

Scʒ per Cordis recollectionem, & excitationẽ. Mentis expurgationem. Rectam, & debitam intentionem.

Nam Roſariũ lecturus primo oĩum debet cor ſuũ à diſtractionib. recolligere: vt poſſit dicere Marię. 2. Reg. 7.

Inue-

Digitized by Google

Inuenit ſeruus tuus cor ſuum, vt oraret te oratione hac &c. Recollectum quoq; ne torpeat habet excitare, & ad deuotè ac alacriter huius Virginis laudes exoluendas excutere. Ad quod deſeruiunt verſus illi infra annotati. O pia Chriſtifera &c. Secundo vt dignè coram virgine appareat, cor ab omni peccatorum ſpurcitia, generali quadam contritione expurgare habet. Alioquin peccatori dicet. Cur
Pſ. 49. enarras laudes eius? Poſtremo ſic corde diſpoſito, intentio debita præmittenda. A qua totum ſortitur opus denominationem. Eſt autem hæc ad omnes dilatanda præſertim ad eos qui ſunt huius fraternitatis. Et hæc de præparatione ipſa. Iam de modo legendi dicimus, ſic orabitis.

	Reuerēter.	Senſitiua.	Ad nomina Ieſus, & Mariæ inclinando.
Scꝫ	Attentè.	Ex Intellectiua.	Ad verborum ſenſum, & obiecta attendendo.
	Deuotè.	Affectiua.	Affectus pios eliciendo.

In quibus omnis virtus orationis. Poſſent de ſingulis his dici multa. Varij.n. circa ſingula, varia habent exercitia, quæ præterimus breuitatis cauſa. Nam quidam vt reuerenter pſallant, in genibus illa legunt. Ad ſingula nomina Ieſus, & Maria inclinant, & ſimilia agunt. Et probè. Nam ſcribit Dionyſius Carthu. quendam diuturnum habuiſſe purgatorium, eo quòd non inclinauerat ad Mariæ nomen, prorſus dulciſſimum, & reuerendum. Sic, & attentè dicendum, valet verbis intendere, & certā quandam intelligentiā exinde formare. Ad quòd deſeruiunt Roſaria de Aue Maria explanatione. Porro ad deuotè Roſarium dicendum, quia ibi norunt conſiſtere fructū, à varijs variè eſt elaboratū. Quidam ex verbis affectus eliciunt. Alij obiecta varia, & deuota aſſumunt. Alij verbis angelicæ ſalutationis, inflammatoria quędā præmittunt, vel adijciunt. Nunc præmittendo. Aue benigne Ieſu, vel Aue dulcis Mater Anna, vel in fine annectādo. Et benedicta ſit honeſtiſſima Mater tua Anna. Et ſponſus virgineus Ioſeph, & Ioachin Pater, & oīs cognatio tua ſancta. Sic quiſq; ſua exercitia habet. Nec voto viuitur vno. Fœlix qui talibus verſari poteſt, nec puerilia iſta ducit. Non.n. ſunt puerilia; ſed Diuina. Nō ridenda; ſed imitanda, quibus mēs erigitur in Deum, aut in Virginem diuā. Poſtremò quia finis denominat cuncta, oportet: vt de modo terminandi aliquid dicamus. Et certo ſic finienda
Eccli. ſunt vt illud. Eccl. conueniat illi. Sacrificia eius cō-
45. ſummata ſunt igni. Igni, ſ. præcipuè deuotionis. Debet enim deuotus finito Roſario.

Pro negligentijs veniam petere.
Pro immiſſa deuotione gratias agere.
Et vt acceptum ſit offerre.

G Et aliqua deuota, & cordiali oratione conclu-
Oratio. dere, hoc vel conſimili modo dicendo. Audi nos Maria; nā te Filius tuus nihil negans honorat &c. O Virgo glorioſiſſima, miſericordiſſima, & humilliſſima. Accede accede ad tuum prædilectiſſimū Filium, oſtendens ei pectus, & virginea vbera, & ipſe oſtendat pro nobis Patri latus, & ſacratiſſima vulnera. Accedantq; omnium electorum præces, & merita, & nulla poterit eſſe repulſa; vbi tanta ſunt charitatis indicia &c. Sic etiam in exordiendo Roſarium præmitti poterit oratio illa Bernardi Sancti. Per te aſcenſum habeamus ad Filium, ò benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis: vt per te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum integritas tua, culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata, noſtræ veniam impetret vanitati. Copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorū, & fęcunditas glorioſa, fęcunditatē nobis conferat meritorum. Domina noſtra, mediatrix noſtra, aduocata noſtra; tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos cōmenda, tuo Filio nos repræſenta. Fac ò benedicta per gratiam, q̄ inueniſti, per prærogatiuam, quam meruiſti, per miſericordiam, q̄ peperiſti: vt qui te mediante, fieri dignatus eſt particeps infirmitatis, & miſeriæ noſtræ, te quoq; intercedente, participes nos faciat glorię, & beatitudinis ſuę Ieſus Chriſtus Filius tuus Amen. Vel verſus infra annotatos. Et hæc de modo Roſaria exoluendi. Quo modo q̄ vnum exolueret, gratius putamus Mariæ ageret; q̄ ſi verboſando, plura inattentè inconcinnèq; repeteret. Non enim tam Mariæ placet verborū multitudo; quam mentis deuotio. Nec tam vult multa dici; quàm deuotè ea exolui. Phariſaici enim vitij eſt, multiplicare non dignè exoluere vota. Contra Domini eſt præceptum dicentis. Orantes nolite *Mat. 6.*
multum loqui. Fructus etiam orationis eſt priuatiuum. Impedit enim multitudo attentionem, & affectionem. Cum tamen in pijs affectibus oīs conſiſtat orationis virtus. Et impedito memoriæ officio, impoſſibile reliqua interioris hoīs officia debitè abſolui. Nihil.n. conferre, vel diiudicare intelligentia poteſt, quæ memoria non attendit, & commemorat. Et impedito intelligentiæ officio, nihil perfectum voluntas abſoluere poteſt. Omnē ergo ferè orationis fructum impediunt, qui non tam attentè ea exoluere; q̄ multiplicare contendunt, tempus verborū multitudine terentes, in multiloquio exaudiri putantes. Cum tamen Paulus in Eccleſia *1. Cor.*
Dei, malit quinque verba in ſuo ſenſu loqui; q̄ de- *14.*
cem milia in lingua. Hinc etiā illuminatus ille Antonius, crebrius vt de illo Athanaſius refert, ſolebat monere Fratres. Non in multiloquio verborū in orationibus fidendum; ſed magis in feruore deſideriorum &c. In hoc enim eſt orationis virtus. Quem qui tollit eius fructu priuat. Et ob hæc, & alia grauibus viris multiplicatio Roſariorum nimia eſt ſuſpecta. Velut ab Angelo Sathanæ perſuaſa. Nam ſcribit venerabilis Gerſon, in tractatu de tentationibus diuerſis. Hortatur inquit nonunquā (haud dubium quin diabolus ſathanæ angelus, in lucis Angelum ſe transformans) dicere multitu- *2. Cor.*
dinem immenſam priuatarum orationum. Vel vt *11.*
ſe quis nimium grauet, vel afficiatur tædio, eaſq; ſine deuotione perficiat, aut ſuperbiat, aut impediatur ab vtilioribus magis. Summè itaq; cauendum eſt Religioſis; ne ad huiuſmodi indiſcretè ſe ferant, cum alia legenda habent. Ingratum eſt enim Spirituiſancto quicquid obtulerimus, neglectis his q̄ debemus. Nec obiecerit hic quis Eccl̄æ,

Digitized by Google

præceptum, quo pſalmodias, & hymnos iuſſit multiplicare. Alia.n.ei fuit ratio cum ſapiẽtibus, & inſipientib. normam exercitandi præſtituere habuit. Vt idem Gerſon declarat. Secus de priuatis orationibus. Quę tamen ab re multiplicari videntur, çum vtilioribus intendere homo non poteſt. Hinc laudabilis profectò inſtitutio illa, qua gregarijs hoc, & ruralibus eſt conſultum, vt Roſaria repetant, & legant inter itinerandum, & operandum. Non.n. meditationibus intenti vacare poſſunt; Sed Religioſis ſecũ conſiſtere potentibus, volunt non æque conſulendum. Pręſtat.n. vt Gerſon ait, interna exercitatio, multiplicatione vocalium, & curſim dictarum orationum; non tamen videmus quin Religioſus quiſque, cautus temporis obſeruator, etiam ſine meliorum impedimento, poſſet talia ſibi tempora præſtituere, vt quotidie pſalterium Virginis dicere poſſet. Inter ſurgendum, & veſtiẽdum. Inter eundum, & redeundum. Inter item opus manuum. Quibus temporib. nõ granditer poterit vacare internis. Hinc certa hmõdi tempora quiſq; ſibi conſtituere habet: vt monuit venerabilis ille Pater Vvindeſ, quibus Roſaria hæc ſine meliorum impedimento perſoluere poſſit. Omni.n. negotio opportunitas eſt, & tempus &c. Et hęc de modo exoluendi Roſaria. Quibus hoc duximus annectendũ, ꝙ licet indeuotus quis, exoluerit ea, non præſtans ſibi occaſionem, non vereri habet de fructu amiſ-
Pſ. 146 ſo. Quis. n. dubitare habet ſi Deus dedit iumentis in montib. fœnum, & pullos exaudit coruorũ; quin frigidas etiam ſeruorum Matris eius exaudit orationes, & iuſtorum præces aſſiduas non deſpicit in finem; imò certè tenendum ſi frigidis noſtris verbis, adiunxerimus ignita Dei eloquia, inflammatoria illa vitæ, & paſſionis, aut cęterarum rerũ obiecta, ꝙ graui fruge, ẽt ſupra ꝗ̃ ſperare poſſemus ibũt orationes noſtræ. Valde ergo confidenter etiã ſimplicibus orandum; tametſi non valde profundent intentionem, aut non valde flagrent affectione. Videmus enim reges patres (vt quidam ait) paruuli filij paruo munuſculo; puta pomo, aut balbo verbo ſciuſculè prolato delectari; magis quã tributis prouinciarum, aut graui oratione conſulentis. Et ſi deuotis adiunxerimus noſtra infirma verba obiectis, tanto erunt efficacia ſupra humanum modum noſtra verba ad Deum; quanto verbũ Dei pro nobis exinanitum. Semper ergo Roſaria exoluenda in vnione aliquorum obiectorum Chriſti, aut Matris eius: vt reuelatio docuit Carthuſienſ. Et hinc ſequentia hic ſunt aggregata Roſaria: vt inde inter legẽdum aſſumamus deuotionis obiecta, & inter meditandum ne fluctuemus meditabilia. Habentur autem in hac diſtinctione Roſaria ſequentia, primo ſeptem ferijs aſſignata.

	2.		De Mariæ ortu, & ortũ ãtibus.
	3.		De expõne Anglicæ primũ ſalutationis. duo
Nã fe	4.		ſecundum
tia	5.	poterit	De membrorũ benedictionib.
	6.	legi Ro	De Mariæ immenſis doloribus.
	Sab.	ſariũ	De eiuſdem gaudijs.
	Dom.		De eius gloria in cœlis.

Eſt item in ſuperioribus præmiſſum Roſarium vnum de conceptu vitæ, & Dominicæ paſſionis, ꝑ ſimplicioribus. Annectiturq; vnũ generale de Mariæ priuilegijs pro contemplari volentib. vt congruat oĩbus omni die dicenda à volentib. exoluerę Mariæ Pſalterium. Et in calce huius diſtinctionis annotauimus Roſarium, expoſitiuum Dominicæ orationis, quemadmodum angelicæ ſalutationis. Et poterunt ex hijs Roſarijs colligi certa meditabilia, circa ſingula ferè Mariæ feſta: vt notatur in concluſione ipſa. Et ex his patent huius diſtinctionis contenta. Quæ concluditur cum explanatione de Salue Regina.

Sequuntur quædam Metrica carmina, quibus vtendum pro deuotionis incitamentis, ante vel inter legenda Roſaria. Quorum prima ſunt pro captanda beniuolentia.

O Pia Chriſtifera mea mater virgo Maria
Cœli Regina radians Deitatis agalma
Aſtrum prærutilum tutum peccantis aſillum
Digneris Dominam me te laudare clientem.
Promat amor laudẽ (taceant phãtaſmata) grandẽ.
Totum virgo tua rapiat me diuior oda.

Quando poſt interuallum continuatur Roſarium, præmittendum eſt.

AD te ſuſpirans rurſum præcordia tollo
Subiectis oculis genibus tellure reflexis.
Vlnis protenſis rogo toto robore mentis.
His laudum titulis fiam tuus aſſecla verus.

Oblatio Roſariorum valedictoria.

SVſcipe Chriſtothocon, quæ libo munia laudum.
Cordi materno, quo me ſerues ab auerno.
Ignoſcas culpas, quas fecit inertia multas
En corpus cum mente, tuæ committo tutelæ.
Iam cor perluſtres, Ieſum mihi poſt obitum des
Quamuis ſtipus homo, deprompſit Virginis Odas
Noſti cur dederit, ſcis quid abinde petit.
Laudes collatas, præſtandas millieſies do.
Quas tibi centuplicent, cuncta creata Deo.
Alma valeto Parens, mihi crebra chariſmata mitteus.
Virgo vale tibi dico vale quamquam cupiã te &c.

Oratio metrica ad beatiſſimam Virginem; vt nobis reconciliet ſuper ſummam Trinitatem.

FIlia flecte Patrem, Mater pia præcipe proli
Pneumatis aula ſoror ſuper optima ſponſa, & amica.
Inſtes pro nobis quo, Diua chariſmata donet
Nam tibi nil negitat, quia Matrẽ ſemper honorat.

Sequitur Roſarium de præcedentibus Mariæ ortum, atq; de ipſo eius ortu, et vitæ progreſſu vſq; ad angelicæ ſalutationis Eulogium.

DOminus poſſedit me ab initio viarum ſuarum &c. Prouerb. Iam obiecta Roſariorum H
Pro. 8
poſituri, & materiam de beata Virgine meditandi adminiſtraturi, à capite nobis eſt inchoãdũ, & præmittendum. Roſariũ de præcedentib. Mariæ ortũ, deq;

deq; ipſo ortu, & progreſſu vitæ eius, vſq; ad angelicæ ſalutationis eulogium, de quo tractat ſubſequens Roſarium. Vt ſic ſeriatim omnem materiam paucis tangamus, & exemplo Domini ab initio viarum ſuarum eam poſſideamus, nihil de materia eam contingente omittentes; cuius quippe omnia digniſſima ſunt, & vtilia meditatu. Præſertim cum nõ apocriphis traditionibus; ſed ſolidis, veris, & authenticis radicibus, clauib. & locis laudum verarum hæc omnia ſumantur. Quam tametſi canonicæ ſcripturæ quaſi nudam, & ſine multa cõmendatione introducunt, & fermè præconijs inornatam in medium exponunt, nemo ſapiens mirari debet. Vel quia conſiderarunt, quòd nihil dignum humana cogitatio concipere, vel locutio de ea poterat parturire, Vel vt compeſcerent æmulatrices inanis gloriolæ mulierculas inanes, & talium temerarios laudatores. Et vt parcerent verecundiæ, & humilitati heroicæ humillimæ Matris Christi, quæ nullatenus ſub ſua vita, ſuas potuiſſet pculiſſe laudes apertas, quæ eatenus apud ſecretarium ſuum Euangelicum Lucam inualuit: vt ipſam in actibus

Act. 1. nouiſſimam omnium, poſt diſcipulos, & mulieres poneret, & nominaret. Aut certè, quòd ad ſummã laudis eius; omnimodè ſufficere iudicarunt, quòd eam Dei Filius elegerit in Matrẽ. Cuius iam abundantiſſima laus præceſſerit in omnium ſcripturarũ libris: vtpote præſignata à Patriarchis, & prædicata à Prophetis; & ſub nomine ſapiẽtiæ pleniſſimè prædicata in ſapientalibus ſcripturis. Vbi Albertus magnus non paruum locum ſibi præſumit laudis virginis huius, dicens ex auctoritate eccleſiaſtica. Omnia fermè quæ de increata Sapientia prædicantur, in laudes virginis huius retorquenda. Altera autem ſolida clauis ſuæ laudis eſt, quòd ſit, & verè dicatur Mater Chriſti Dei, & hominis. O quã inexhauribilis hic abyſſus virgineæ laudis; vnde innumeræ ſuboriuntur præconiorum radices. Ex hoc enim conſequitur. Quod decuit: vt illa puritate niteret, qua ſub Deo: vt Anſelmus ait, maior intelligi nequit; vnde conſequenter arguitur. Plena expurgatio, & eradicatio fomitis; & omnis originalis infectionis, perfectioq; iuſtitiæ originalis, pro ſtatu miſeriæ huius. Plena aſſimilatio totius carnis Virginis, & ſuæ ſanctiſſimæ prolis. Plena participatio plenitudinis gratiæ Chriſti mentis. Plena item diffuſio gratiæ, velut per collum myſtici corporis. Plenaq; poſtremo eminentia materni ſtatus, & principalis dignitatis, omni alteri creaturæ incommunicabilis. Ex quibus omnibus conſequitur ppoſitio Diui Dionyſij nota multis. Quod quas habet ordo hierarchicus inferiorum proprietates, & virtutes, ſublimiori, & perfectiori modo ſunt in ſuperioribus. Papè, quàm fecundiſſima, copioſiſſima, & ampliſſima habet iam deuotus amator Virginis ſibi ſeminaria, non fictæ; ſed probatiſſimæ, & ſolidæ laudis. Quas deducendas relinquimus ſtudioſis, pro deuotis, & ſimplicibus poſituri promiſſa Roſaria ſimplicis laudis. In omnibus tamen, ad commoderationem nos referentes venerabilis Gerſonis, in veritatibus de ſuſceptione humanitatis Chriſti.

Traditur autem in hoc Roſario.

Ante ſæcula à Deo electa fuit, & ſelecta,
& votiuè à multis deſiderata.
Multipliciter, & variè fuit præfigurata.
Luculenter à pluribus Prophetata.

Qũo Maria
Rebus ſublimib. & diuerſis comparata.
Sanctiſſimè, & mundiſſimè concepta.
Lætiſſimè, & vtiliſſimè in mundum nata.
Congruiſſimè in templo oblata.
Sanctè illic, & vbiq; conuerſata.

Qũo Maria
Ioſeph virgineo mirificè deſponſata.
Ad Filij Dei conceptũ optimè diſpoſita.

Poſt quę ſubſequetur ſalutatio angelica, de qua in Roſario altero. Sunt autem huius Roſarij meditabilia omnia.

Moroſè.		Memoriam.	
Attentè.	quo ad	Intelligentiam.	Meditanda.
Deuotè.		Affectiuam.	

Quędam vtputa priora illa; ſcilicet de præelectione, præſignatione, prophetatione, & comparatione, cum affectu laudis, & venerationis. Non.n. paruam hæc adminiſtrant materiam laudis. Quædam autem cuiuſmodi ſunt Conceptio ſancta, Natiuitas læta &c. cũ affectu congratulationis. Quia in his benedictionib. præ cunctis benedictis eſt à Deo præuenta. Reſidua aũt non iam enumerata; puta eius in Sancto templo oblatio. ſanctiſſima eius conuerſatio. & ad Dei Filij conceptum ſtudioſa, & cõdecens præparatio, cum affectu ſtudioſę æmulationis, & imitationis. Vt, ſ. in his nitamur ſectari eius exemplũ. Vt & nos vel ſpiritualiter concipere mereamur Dei Filium. Ieſum, ſcilicet ſalutem afferentem interpretatum. Quod vt poſſimus Mariæ non ſolum habemus intendere exemplum; ſed & implorare auxilij ſuffragium, quo ſine nullũ poſſumus bonum. Nil.n. nos Deus habere voluit, quod non per eius manus tranſiret. Eya igitur deuotè hoc memoremus Roſariũ, ſtudioſè illud inter vbera memoriæ circumferamus; velut mirrhæ *Cant. 1.* faſciculum, & quaſi armillam ponamus ſuper imitationis brachium: vt ſic poſſideamus eam cũ Domino ab initio viarum, & ſit apud nos eius memo *Eccl. 24* ria in generatione ſæculorum Amen.

Quomodo virgo Mater à Deo, & ab omni creatura electa fuit, & deſiderata. I

Te Deus, angelici, Patres, vates, cupit omne.

Quã multipliciter præfigurata fuit, & pſignata.

In factis, ſignis, viſis, mulierq; per omne.

Quam lucide prophetata fuit, & pdicta. I

Te magni, parui, vates, ſexus canit, aſtra.

Quam varijs rebus fuerit comparata.

Par cœlis, terris, viuis, ſenſis, ſimul omni.

Quomodo fuit concepta.

Iuſtis, effectis, prædictaq;, tempore, digne.

Quomodo fuerit nata.

Nata alte, vtiliter, late, mire, veneranda.

De vitæ eius progreſſu.

Offertur, ſcandit, complẽs, docet hoc, docet & nos.

Quid in templo egerit.

Sic viuit, vouet, & diſcit, meditans, petit, & ſic.

Quare fuerit deſponſata Ioſeph.

Hinc ſponſata, Ioſeph, ob ſe, natum, ſimul ob nos.

Digitized by Google

Per quæ fuerit diſpoſita ad conceptionẽ filij Dei. *En placitum, meritum, qualis, geſtum, ambaſiatum.*

K *Quomodo beata Virgo Maria à Deo ſit praelecta, & à multis votiuè exoptata. Membrum I.*

TE *Deus &c.* Pro poſitorum verſuum Roſarij huius explanatione ſciendum. Quod in Roſarij huius initio; in primo, ſ. verſu oſtenditur qũo eam Deus poſſederit ab initio, quomodo beatiſſima virgo iſta, à Deo electa, & prælecta fuerit ab omni creatura exoptata. Nã primo legerat, & prælegerat eam Deus poſſidens ab initio illam, & ad magna prædeſtinans eã: vt Angelus Brigidæ dixit; imò vt altiori fundamẽto res noſtras ſtabiliamus: ſicut in lectionib. aureis laudum Virginis eiuſdẽ, quas in officijs Brigitten. frequentant, Spiritusſanctus: vt piè creditᷣ ex eius perſona prædixit dicens.
Eccl. 24 Ab initio, & ante ſæcula creata ſum; prædeſtinatione, ſ. Diuina. Et apertius ĩ auctoritate thematis pręmiſſi. Dominus poſſedit me ab initio viarum. Et
Prou. 8 item. Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret. Quæ omnia attribuit Eccleſia Beatę Virgini &c. Ad qualia autem, & quanta hanc Deus prædeſtinauerit, tangitur infra in Roſario præconioſo. Triclinium &c. Quam autem granditer hanc Deus dilexit, ex bono ipſi dato colligi poteſt. Nam ſi diligere eſt alicui bonum velle. Id ꝑfecto Deus plus diligit, cui maius tribuit bonum. Qui igitur noſſe volet, quantum Deus Trinitas ab æterno Mariam dilexerit, attendat quantum eſt bonum, quod ei contulerit, & quanta propter eam ab initio fecerit. De qua dilectione, & æternali præuiſione, qui aliqua deuota legere volet, ſermonẽ angelicum quem ſancta Brigida deſcripſit legat, Bernardinum quoq; perſpiciat, qui conſtanter, & conformiter rationi, aſſerit magis hancà Deo dilectã; q̃ oẽm reliquam creaturam &c. O verè præcipua, & prima, & non parua laus Virginis Matris; ſi ritè tractentur ſingula, quæ concurrunt ad ipſam prædeſtinationẽ, de qua aliqua annotata circa beneficium prædeſtinationis in beneficiario. Secũdo fuit ab initio, creaturæ à ſummis illis angelicis acutis obtutibus, in Dei flumine (vt volunt) mirificè præuiſa: velut eorũ ruinam reſtauratura, vel potius ꝑ q̃ eorum ruina reſtauranda. Vñ & indicibili voto deſiderata, acclamantib. oĩbus, & dicentib. ei. Veni
Cant. 5. in hortum &c. Itemq;. Sonet vox tua in aurib. &c.
Cant. 2. Tertio à Patrib. quoq; veteris teſtamenti, ſecretorum Dei vſquequaq; non ignatis, hæc fuit præcognita, & votiuè nimiũ deſiderata: velut baculus ſenectutis eorũ, & miſeriarũ releuatrix; vnde & cla-
Eſa 11. mabat. Egredietur virga de radice &c. Quod licet quaſi futurum dicitur. Optatiuè tñ exponitur à pleriſq; qm̃ optatiuo modo Hebræi carent. Quarto fuit non modo fidelibus; verum, & deſiderata fuit
Aggei 2. cunctis gentibus, deſideratum cunctis gentib. productura, & vtriuſq; populi ſalutem; fida mediatrix paritura. Hinc Iob. hinc Balaam. cęteriq; pro hac gentilium vates, ſuſpirauere: vt patet infra. Poſtremo non à rationalibus tantum; ſed & ab irrationalibus quodãmodo, ſi dici fas eſt rationabiliter, fuit deſiderata. Omni creatura ingemiſcente, & parturiente, & eius aduentum expectante, per q̃ eſſet re- Rom. 8.
formanda, & partim vt Dionyſ. Carthuſien. ait releuanda. De horũ oĩum votiuo deſiderio, latius tangitur in Sermone Sanctæ Brigidæ prætacto; Sed ſat ſit materiam dediſſe intellectualib. ad effectus nos conuertamus. O igitur quis illa ignita deſideria lapidum ignitorum, collium æternorum, ſpirituum Ezech. 28.
beatorum, quis gemebunda illa votiua, & amoroſa ſuſpiria Patrum antiquorum, & omnium rerum Gen. 49
ſine inflammatione; imò liquefactione poterit cogitare ſuorum vitalium? Væ nobis ſuper torpore, & gelu noſtro. Væ ſuper gentium peccato, qui ſine fœdere ſine affectione ab Apoſtolo deſcribuntur; Rom. 1.
licet hic deſideraſſe ferãtur. Deſiderauerunt. n. quidam, & ſi non omnes. Pudeat teporis, & torporis temporum horum. Abeat hyems, frigus torporis abſcedat, ſimus viri deſideriorum. Aſpiremus, & le- Dan. 9.
uemus corda cum manibus, vel ad Reginã noſtri 1. Thi.
ſollicitã, & pro nobis in cœlis à dextris vultui Dei aſtantem, ad quam, & pro qua; tantopere ſuſpirauere etiam priores nondum exiſtentem. Deſideremus deſiderãtem nos! O deſideratiſſima deſiderabiliſſima, & deſiderantiſſima Domina mea, fac liqueſcere in tui amorem gelida pectora mea, & da mihi te aſpirare per ſæcula Amen.

De multiplici ab exordio mundi præfiguratione huius glorioſæ Virginis. Membrum II. L

IN *factis ſignis &c.* In hoc altero verſu agitur, quam multipliciter ab exordio creaturæ conditæ foris fuit præfigurata; ne etiam rudibus eſſet ignota. Tanta nempe eſt dignitas Virginis huius, vt quam decentiſſimum fuit eam variè præfigurari: vt magis veniens votiuè exciperetur. Eſt autem (vt ad compendium latè ſparſa redigamus) iuxta Albertũ præſignata. Primo in rebus factis, & creatis: vtpotè in ſex dierum operibus primordialib. adeo vt ferè nil ſit inter ſex dierum opera conditum, quod nõn ſingulariter huius fuit præfiguratiuum. Ipſa nempe eſt cœlum, & terra. Ipſa lux facta in principio, & firmamentum in aquarum medio; imò ipſa ſignatur per omnia illa primordialia opera, quæ commemorantur per hæc metra.

Tu cælum, terra, lux, firmamen, mare, ſydus.
Piſcis, aues, homo tu, quam dulcis tu Paradiſus. M

Verè. n. cœlum, & terra virgo iſta, quia ſimul cœleſtem, quia terreſtrem vitam ducens. Cœlum quoq; Gen. 1.
& terra, quia ſimul, & altiſſima dignitate, & infima humilitate fuit. Demũ cœlum, & terra, quia inſtar cœli puriſſima virginitate, & terræ ſimilitudine fœcundiſſima maturitate fuit ſimul, & Virgo, & Mater. Sic de ſingulis figuris plurima dici poſſent; ſed plixitas vitanda. Abundè. n. in Mariali ſuo venerabilis Bernardinus de Buſtis, & plenè deducit. Figuratur, & in luce, & nubecula illa, de qua tandẽ Sol, ſibi lumen ẽm aliquos aſſumpſit, quia de Virgine homo Chrs factus; vbi materia copioſa, & plena Sacris: vt Buſtis deducit. Hæc eſt, & opus ſecundæ diei; Firmamentum, ſ. in medio aquarum. Propter ſtabilitatẽ fidei, & virtutũ oĩum ornatũ, mediatrix homi-

Digitized by Google

hominum,& Dei.Mare propter inundantiam gratiarũ. Mulier veſtita Sole,& habens Lunam ſub pedibus eius,virago mater omniũ viuentiũ. Et quid ſignant aues, & piſces; niſi virginem,piſcis inſtar natantem in medio aquarum tribulationis, & inſtar auis,volantem ſuper pēnas ventorum, in cęlo contemplationis. Signat & hanc homo ſexto die conditus perfectus, quo ad perfectionem virginis huius. Et quid aliud eſt Paradiſus voluptatis, niſi vterus virginis huius.In quo Deus Pater poſuit hominem Chriſtum in die conceptionis gignens nobis verum vitæ lignum, & irrigans totam ſuperficiem Eccleſiæ ſanctæ?Patet ergo,ꝙ in omnib. operibus ſex dierũ expreſſiſſime præſignata poteſt hæc virgo dici: vt inſigniter,& Bernardus,& Anſelmus id deducunt.Eſt etiam ſecundo præſignata in typicis ſignis,& actis: vt in archa Noe,& Iride.in tabernaculo Moyſi,& archa teſtamenti,in templo,& ꝓpitiatorio, in domo ſaltus, & Salomonis throno; adeo vt nihil actum ſit in veteri illa teſtamenti officina,ſine huius Virginis myſterio. Et complectuntur horum principaliora ſub hoc verſiculo.

Apoc. 2. Gen. 1.

Archa Noe,Salomō Arcus,Tēplū Thronus es tu. Congruè aũt præfigurabatur in illis, ob plura quæ tranſimus. Pulchrè tñ in archa Noe, propter communem per eam factam ſaluationem,in archa teſtimonij, quam Salomon fieri fecit propter omnimodam perfectionem, in arcu fęderis pp peccatorum reconciliationem, in templo Salomonis propter Dei inhabitationem, in throno eiuſdem pp operis mirificentiam, & Filij Dei veri Salomonis, in eius vtero requietionem. Dulcis eſſet harũ latior explanatio;ſed vitanda eſt prolixitas,& multitudo. Tertio præfigurata eſt in viſis,& imaginatis; Vnde inuenitur in his,& huiuſmodi multis præſignata.

Scala,Rubus,Vellus,Fons,Mons,Arbor Danielis. Ipſa enim eſt ſcala Iacob.cui Dominus innixus,ipſa Rubus Moyſi, perpetua virginitate incōbuſtus. Ipſa Gedeonis Vellus rore infuſum.Ipſa Fons paruus, qui creuit in flumen magnum. Ipſa Mons de quo lapis Chriſtus præciſus eſt ſine manibus. Ipſa præuiſa eſt in Arbore Danielis grandi,ſub qua cuncta animalia quieſcebant,in cuius vmbra viuebāt. Ipſa enim vita,& ſpes noſtra,in omnibus viſis pręfigurata. Quarto præoſtenſa eſt in fœminis,& coniugatis. Nam huius typus fuit omnis mulier virtuoſa,ob interpretationem actus,& alia myſteria. A nullo enim illuſtrium vſquam hæc victa. Vnde in his figurata.

Heſt.2.

Ecce Virago,Saraq; Rebecca,Rachel,Lya, cũctis. Verè.n. virago fuit, & Eua ſecunda; ſicut Chriſtus Adam ſecundus, ſerpentis caput contritura, & viro Chriſto in adiutorium ſimile ſibi data.Verè deſignata in Sara propter dominij principatum, de qua riſus humanæ lætitiæ exortus. In Rebecca ꝓpter benedictionem filio impetratã. Rachel propter ſpecioſitatem. Lya propter fœcunditatem. In omni poſtremo muliere bona, & forti deſignata, pp laudabilem ſexus probitatem. Has commemorauimus pauculas ex pluribus figuras: vt vel occaſionē adminiſtremus inquirendi cęteras.Inueniuntur.n. paſſim multæ traditæ a doctis, & explanatæ latius,præſertim in Marialibus. Poſtremo non ſolum fuit præfigurata hæc virgo noſtra in tanta rerum varietate; verumetiam in omni tēporis qualitate: vt dicitur in verſus fine.Per omne.Nullum.n. tēpus,vel ætas vlla præterijt, quæ eius ignara fuit; quippe quæ, & tempore naturæ, & legis ſcriptæ; imò & ſub tempore gratiæ quodammodo in Martha, & ſorore eius Maria præfigurata fuit. Et percongruè in omni ſignatur tempore, quæ adminiculatur omni tempori.Nam ipſa eſt,quæ & temporis naturæ errorem ſuo iubare profugauit,legalis temporis importabile onus ſuo Filio Chriſto mitigauit,& gratię tempus ſuo partu pleno gratiæ,& veritatis in plenitudine perfecit. O igitur ſignata in rebus cunctis, & tempore omni, fac ne ſimus immemores tui.

Gen. 2. 3.21. 27.29

Quod multipliciter hæc Virgo fuerit prophetata. Membrum Tertium.

TE *magni parui &c.* Hic oſtenditur quomodo Beatiſſima hæc luculenter, & multipliciter fuit prophetata à pluribus.Huic enim omnes Prophetæ teſtimonium perhibuere,& vates.Vno enim ſpiritu afflati omnes vno ferè ore loquuntur de ea omnes. Vbi enim alias ait Damaſcenus ponenda ſunt prophetarum oracula, quam in te ò Maria. Nec enim vt ait Bernardus, quod paucis eſt mortaliũ conceſſum, fas eſt credere tantæ Virgini fuiſſe denegatum. Si Iſmahel Iſaac Sanſon Ioſias Iacob, & Eſau atq; Baptiſta Ioannes fuere prænunciati. Multo amplius id credendum de Virgine, quæ in virtutib.& præeminentijs ſuperat hos omnes. Et ſi Deus Angelos præmiſit pro minorib. negotijs, multomagis prænunciat præconia Virginis Matris per Angelos,& Prophetas. Nam ſi Deus:vt legis apud Amos.Non facit verbum, niſi prius ad ſeruos ſuos Prophetas reuelauerit ſecretum, indubiè prophetata eſt à cunctis. Ab eximio enim illo prophetarum Adam, vſq; ad noui teſtamēti illum Prophetam in Apocal.ſua,Ioannem loquor,Euangeliſtam, vix eſt inuenire qui omiſit ꝓphetare Mariam.Nam in primis ſummi illi Patres Patrum,nō conticuere Mariam.Vix.n.primus ille Parens conſortem ſuam agnouerat,& mox in longinquum de Maria prophetabat dicens. Hoc nunc os ex oſſibus meis &c. deſignans Chriſtum ex Virgine incarnandum, & Eccleſiæ copulandum. Hanc Abrahã non neſciuit;dum ſeruũ ſub fœmore iurare compellēs, pro Rebecca miſit &c.Poſſemus ſigillatim ſummorum horum Patrum teſtimonia adducere,& quattuor prophetarũ maiorũ; ſed veremur longi eſſe. Fuit ſecundo non ſolum prophetata à magnis; ſed vna ſimul cum magnis hanc prædixere Prophetæ duodecim minores: vt patet diſcurrenti per ſingulos.Deuotũ eſſet aliqua ex ſingulis prophetica oracula explanare; ſed nolumus prolixi eſſe. Deuotus quidam Beatæ Virgini, huic ſe dedidit ſtudio, & miro acumine ſingulorum teſtimonia Virgini applicuit,docens,ꝙ non ſolum ſinguli locuti ſunt de Maria; ſed ꝙ ēt ſinguli ferè ꝓſequuti ſint oīa ipſius vitæ geſta, & acta. Sicut Bartholomæus Piſanus,

Amos 3. Gen. 2. Gen. 24

Digitized by Google

& Bernardinus buſtis, ꝓſecuti ſunt per ſingula, in
eorũ Mariali deducendo, quõ à capite vſq; in cau
dam nihil obtigit in Maria, quod non plenè expli
citum, & prædictum à Prophetis. Genus, nomen,
conceptus, ortus, præſentatio, vita, deſponſatio, &
cuncta. Ita vt verè concinerit ille Eccleſiæ dulcis
pſaltes. Quod chorus (inquiens) vatum veneran-
dus olim cecinit, in Dei conſtat genitrice factum
eſſe Maria. Tertio non ſolũ à Iudaicis; verum, & à
Gentium vatibus, virgo iſta fuit prædicta omnium
Pſ. 86. Saluatorẽ paritura. Nã & alienigenę, tirus, & popu
lus æthiopum, hi fuerunt illic, & vaticinati ſunt de
ea oẽs. Teſtimonio ſunt Iob. Balaam, & gentium
quidam vates. Plures.n. prophetias de Virgine ſin-
Iob 21. guli habẽt. Nam fidus ille Iob, qui labijs ſuis nihil
ſtultũ contra Deũ locutus eſt, dicit. Habet argentũ
Iob 28. venarum ſuarũ principia, & auro locus eſt in quo
conflatur, quod non abſurdè de Chriſto, & Virgi-
ne exponunt, & infra. Terra inquit de qua oriebat
panis. Et cętera in hunc modũ. Balaam quoq; licet
cęca mente, oculo tñ aperto, apertiſſimas in Virgi-
Nu. 24. nem hanc intexuit prophetias, prædicens ſtellam
orituram, & hoĩem exurrecturum, quem cõparat
rynoceroti, eo φ à virgine capiẽdus. Hinc & in ſe-
pulchro cuiuſdam gentilis ſcriptum reperiebatur.
Chriſtus naſcetur de Virgine Maria &c. Volunt ẽt
nonnulli Virgilium Mantuanum, Ouidium Sulmo
nenſem, & cęteros gentium quoſdam vates in Vir-
ginem hanc locutos; Sed nolumus ob id tñ inire
certamen. Magni ſunt qui negant, magni item qui
aſſeuerant. Poſſemus in medium adducere quartã
Eglogam Virgilij, & cęterorum poetarum verſus;
Sed remittimus ad Leonardum Vticen. Ad alios
item huius Virginis deuotos, qui latè hos deducũt.
Sat ſit commemoraſſe nobis, & ſtudioſis occaſionẽ
dediſſe. Quarto quod mirandum magis, ab huius
præconijs, nullus eſt ſexus exceptus, nec quidem
Tim. 2. fœmineus; quamuis vix loqui permiſſus: vt patet
in decem illis, quas commemorant paſſim gentiũ
Sybillis, quæ tam planè clarèq; vaticinatę ſunt de
Chriſto, & eius virginea Matre: vt magis hiſtoriã;
q̃ prophetiam texere videantur. Videatur Beatiſſi
mus Auguſtinus, de Ciuitate Dei. Videatur itẽ ve-
nerabilis ille Hugo Sancti Laurentij Prior, in ſuo
de Ouibus, & Paſtoribus, cęteriq; Doctores qui la-
tè iſta deducunt, & horum dicta medium ponunt.
Vaticinia feruntur harum ſybillarum. Exurget mu
lier de ſtirpe Hebræorum nomine Maria, habens
ſponſum noĩe Ioſeph, & ꝓcreabitur ex ea ſine cõ-
mixtione viri, de Spũſãncto Filius Dei noĩe Ieſus.
Et ipſa erit virgo ante partũ, & virgo poſt partum.
Item Heritrea ſybilla ait in vltima Ætate humilia
bitur Deus, humanabitur proles Diuina, iacebit in
fęno agnus, & puellari officio educabitur Deus, &
homo. Poſſent hmõi ob nimiam claritatem habe-
ri dubia; niſi Auguſtinus, Hieronymus, Lactantius
allegarent iſta. Non ego auſim dubitare cũ ipſi au-
ſint hæc teſtimonia, & perſuaſiones fidei allegare.
Nihil nos inde dicimus de vndecima ſybilla, quæ
Auguſto Virginem hanc demonſtrauit, cuius nul-
lus meminit antiquorum, ſcrutetur tñ ſtudioſus,
vnde dicatur ille locus, ad aram cœlį, & quidem
Satyricus Valla carpit. Poſtremo, & ab aſtris ipſis
præſignata, & ab Aſtrologis aſtrorum lumen geni-
tura eſt prœniſa: vt latè deducit Leonardus Vticen.
in ſuo Quadrageſimali, & alijs locis. Adducẽs ver-
ba Albumazar, & Hermetis trimegiſti, & cęterorũ.
De Hermete tñ trimegiſto, vũ dicere Beatiſſimus
Auguſtinus, octauo de Ciuitate magis malignõ
ſpiritu eum afflatum, q̃ ſpiritu bono vaticinatum.
Cui aũt dubio fuerit, hanc poſſe aſtris præſignari,
legat Tractatum venerabilis magiſtri Petri de Al-
liaco, de veritate Aſtrologiæ, & videbit non hoc
abſurdè dici; licet contra ſentiant alij. Vnde & in-
clamatur in eã, in libro qui inſcribitur Ouidius de
Vetula; licet iuxta quoſdã credatur eſſe Principis
Vaſtaſij, inclamatur inq̃ hoc modo. O Virgo fœlix
ò Virgo ſignificata per ſtellas vbi ſpica niret, quis
det mihi tantũ viuere, φ poſſim laudum fore præ-
co tuarum. Munda quidem, magniq; animi, ma-
gniq; decoris pluris honeſtatis. Sed hæc conſulto
trãſimus. Quibuſdam pro aſſerto opinantib. Quod
myſterium noſtræ reconciliationis, nihil habeat in
cœlo. Quod tñ venerandus Gerſon explanans ait,
cui principaliter tanquam fidei intendendum. Et
hæc de prophetatione Virginis huius.

*Quam multis, & ſublimibus rebus ſit compa-
rata. Membrum Quartum.*

PAr cœlis &c. Hoc iam quarto oſtenditur quan tis, & quam ſublimibus rebus hęc noſtra Vir- N
go ſit comparata; In manibus.n. Prophetarum eſt
aſſimilata, & in ſcripturis rebus diuerſis compara-
ta, de quibus lata poterit ſumi meditãdi materia;
ſed à nobis paucis tangenda. In primis itaq; inue-
nitur comparata cœlo, & rebus cœleſtibus. Nam
etſi cęlum eam vocemus, altior eſt, gremio ſuo cõ-
plectens, quem cœli cœlorum capere non poſſunt.
Rebus quoq; cœleſtibus adeo ipſa cęleſtis tota cõ-
parata, vt nihil ſit in eo cui non rirè aſſimiletur: vt
latè declaratur in ſeptimo libro Marialis, qui to-
tus agit de iſto, oſtendens quibus ex cauſis, & pro-
prietatibus, cœlo, & cœleſtibus comparetur. Oſten-
dens, quòd ipſa ſit.

Cœlum Firmamen Sol Lunaq; Sydus Orizon.
Lucifer Aurora Diluclum Mane Dies Lux.

Comparatur quoq; Secundò terræ: quippe de qua
factus eſt homo Chriſtus, in qua naſcitur aurum,
& veritas eſt exorta &c. & rebus terreſtrib. vt latè Pſ. 84.
deducitur vbi ſupra in Mariali libro Octauo. Non
quòd aliquid habeat de terreitate; ſed quia conue
nit in virtutum proprietate. Videatur ibi. Tertio
vt manifeſtius, & plenius pateat, quòd nihil ſit in
rerum natura, quod huic Virgini non in aſſimila-
tione deſeruiat, Aſſimilata eſt rebus vniuerſis, non
ſolum prædictis eſſe tantum habentibus; verum
etiam viuentibus rebus quomodolibet etiam vi-
ta: vt plantis, floribus, & arboribus. Et huiuſmo-
di comparationibus plenæ ſunt ſcripturæ, & de-
ducuntur in vltimo libro Marialis. Quarto etiam
comparatur rebus, & eſſe, & viuere inſuper, & ſen
tire habentibus: vt animantibus irrationalibus.
Columbę turturi, & auibus Rinoceroti, oui & alijs
nobi-

Digitized by Google

nobilibus animantibus, vt declarat auctor Marialis. Poſtremo etiam aſſimulatur rationalibus; hominibus ſcilicet & angelis. Et quid mirum ſi angelis comparetur, cum longe eos ſuperans angelorũ Dña ſit, & etiam eorum Domino ſocietur? Hæc breuiter de aſſimilationibus tetigimus, vt materiam adminiſtremus meditari volentibus, de quibus ſex ſunt libri pleni Marialis, perſtricti ſuis verſiculis. Vnde nihil hic proſequendum nobis; niſi vt virginẽ tam digniſsimis cõparatam, dignis veneremur officijs. Et hæc de Virginis ortum antecedentibus.

De Conceptione huius Virginis.
Membrum Quintum.

O

IVſtis effectis, &c. Poſt iam huius Virginis ortũ antecedentia. Videndum eſt de ipſa cõceptione virginea, & ſub vno verſiculo, contexemus plura circa eius conceptum meditabilia, puta a quib', qualiter, & quando, & quomodo concepta breuiter tangendo ſingula. Et primo dicitur ꝙ concepta ſit de parentibus iuſtis, & Sanctis. Ioachim ſcilicet & Anna, qui vt deſcribit Hieronymus erant incendentes in omnibus mandatis Dñi, & legis iuſtificationibus, quorum ſubſtantia partita erat tribus partibus, &c. vt latè deſcribit. Hinc congratulando Virgini quidam dicit.

Et tu de ſanctis o Virgo parentibus orta.
Regali de ſtirpe Dauid de ſanguine claro.

Secundo non ſolum Sancta Sanctarum concepta eſt de parentibus Sanctis. Sanctorum oĩum Sanctũ genitura, ſed & de ſterilibus mirificè eſt concepta, ſtupor, & monſtrum, mirificè ſuum conditorẽ paritura: vt ſic inſinuaretur gratiæ eam magis, quam naturæ filiam fore, de quorum parentum ſterilitate, qui plenius ſcire volet, hiſtoriam legat.

Tertio non modo à Sanctis, & mirabiliter eſt cõcepta; ſed & per angelicam annunciationem, & Diuinam repromiſsionem, eſt conceptio eius prædicta, vt Damaſcenus ait tertio libro, & teſtatur
1.Reg.1 hiſtoria eius. Quemadmodum enim ait Damaſcenus, venter Annæ ſterilis exiſtens per votum, & repromiſsionem peperit Samuelem; ita & noſtra Anna per præces, & repromiſsiones à Deo affert Dei genitricem. Et probè eſt annunciata, vt à nullo illuſtrium ſit victa. Congruè pronunciatur Mater, & aurora, vbi præcinitur ſeruus, & lucifer Iohan. Baptiſta. Quarto conceptio hæc fuit temporanea.i. congruiſsimo in tempore facta. Nam vbi nox finiri habuit, aurora exoriri debebat, & appropinquante plenitudine temporis, canalem plenitudinem profuſuram concipi congruebat, &c. Poſtremo fuit huius conceptio dignè facta, quia optimè qualificata. Nam vt paſsim colligitur, talis erat conceptus virginis huius memorabilis, & memorandus.

Excellens, mirus, bonus, & lætus, quàm purus.

Primo inquam excellens fuit conceptio Virginis huius, præ conceptibus vniuerſis. Non enim ſic cõceptio Adam, & Euæ in initio, non ſic cæterorum in progreſſu, & medio, non ſic, & demum priuilegiatorum puta Hieremiæ. Iohannis Baptiſtæ, & ſimilium in termino. Nam ſuperat vniuerſos, ſolus præſtat conceptus Filij eius, cui merito palmã damus, quippe, qui ſuper oĩa eſt benedictus Deus Mi- Rom. 9.
rabilis deinde conceptio Virginis huius, non ſolum ex parentibus ſterilibus, ſed etiam ex ſubſequentibus effectibus, & modo conceptionis. Naturæ.n.iura mutantur, & quę ante facta non fuerant patrantur, & quæ hactenus ſteriles, prole dotantur, &c. Tertio autem quam vtilis fuerit conceptio huius, non facilè eſt qui edicat. Hæc enim, & immundos noſtros conceptus emundat, naturæ opprobrium aufert, & reſtituit in priorem; imò maiorem dignitatem. Quarto lætus conceptus iſte fuit; quippè qui cęlis, lymbo, & terris, non paruam lætitiam inuexit. Hinc Maria Brigidæ dixit. Hora inquiens, in qua ego concepta fui, merito vocari poteſt aurea hora, & pretioſa. Nam tunc incepit principium ſalutis oĩum, & tenebrę quaſi feſtinabant ad lucem. Deus namque quoddam ſingulare, & à ſæculo abſconditũ facere voluit, quem admodũ olim in virga arida floreſcẽte fecit; vnde Nu. 17
ortũ eſt gaudium ſummum &c. Poſtremo digniſſimè, atque puriſſimè concepta fuit; ne ſcilicet macula originalis peccati, q̃q̃ magna de hoc inter Doctores ſit controuerſia, atq; ſententia anceps. Alijs pp ſacræ ſcripturæ, quæ hoc ſonare videtur auctoritatem hanc, in originali conceptam aſſerentib', alijs ecõtra illam à generalibus ſcripturæ regulis, quæ hoc ſonare videntur exceptam tenentibus. ſicut manifeſtè excipitur ab eo, ꝙ vniuerſaliter dicitur de oĩbus mulieribus, in dolore paries filios, Gen. 3.
item multiplicabo ærumnas tuas, & cõceptus tuos. Item ab eo, ꝙ dicitur puluis es, & in puluerem re- Ibidem.
uerteris, & huiuſmodi multis, quæ tñ tranſimus, quoniam non eſt noſtrum de Doctorum iudicare opinionibus. Quamq̃ illa nobis magis placeat pro pietate, & virginis reuerentia, quæ in originali eã conceptam negat. Horremus enim mulierem, quæ ſerpentis contritura erat caput aliquando, qñque ab eo contritam, atque diaboli filiam fuiſſe, Matrem Dñi fateri. Inſup, & Dñam angelorum, ſeruã fuiſſe peccatis, atq; amantiſſimam Dei Patris filiã, filiam, quandoque fuiſſe irę. Rationes quoq; Doctorum, qui de hac materia ſcripſerunt breuitatis Eſthe. 2
gratia tranſimus, ad illorum libros lectores remittentes. Copioſa ſiquidem, & fortia ſuper hoc ſudata ſunt à multis & magnis, præſertim contra vincendum illum, & iam deuictum Vicentium inimicum pietatis. Interim digniſſimam atq; puriſſimã virginis conceptionem, laudantes atque confitentes: ſicut latius in Roſario de feſto Conceptionis virgineæ eſt proſequutum.

De læta, & mirifica eius Natiuitate.
Membrum Sextum.

P

NAta alte &c. Hic iam poſt conceptionẽ Virginis in vtero, agitur de læta eius, & mirifica natiuitate in mũdo, & qualitas natiuitatis eius deſcribitur. Primo vt alta, & nobilis. Nobiliſſima enim fuit, altis orta natalibus, generoſis exorta paren-

paren-

parẽtibus, nobilior morib⁹, pſtans claris vniuerſis.

Nam quid nobilitas, quid clarum nomen auorum.
Si ſeruus vitijs factus es ipſe tuis?
Nobilis eſt ille ſi quis virtute refulget:

Sicut creditur de Virgine in conceptu, & Natiuitate. Putat enim Bernardinus hanc inſtar Baptiſtæ ratione præuentam, &c. Secundo commoda, & vtilis hæc Natiuitas mundo fuit, noſtræ ſalutis dãs initium; dum officinam peperit, in qua ſalus noſtra operanda. Generationis quoque humanæ abſtulit opprobrium; dum ſine peccato Virginem duxit in mundum Spem quoque ſubleuauit, & tenebras profugauit, & velut noua lux orta, ſuorum meritorum, & exemplorum radijs illuſtrauit (vt Eccleſia gratulabũda canit) mundum vniuerſum. Tertio læta fuit, & gaudioſa, vt patet ex gaudentiũ in ea varietate. Vnde Eccleſia dicit, ꝙ nunciet gaudia mundo. Et verè varij in ea gaudent, magis quã in prçcurſoris Natiuitate. Gratulatur nempè Deus, nobiliſſimam videns productam puram creaturã,
Pſ. 103. lætatur quippe in operibus ſuis. Gaudent angeli, videntes ortam eorũ reparatricem. Patres in lymbo ſperantes libertatem. Mundus denique profuſis gaudijs exultat oĩs, tam lætam ſuſcipiens prolẽ. Initium, vt Brigidæ ipſa dixit, verorum omnium gaudiorum. Quarto mirabilis, & ſtupenda. Non. n. minus ſtupendè nata, q̃ concepta; Imò ſtupor, & mirabilia contigerũt in natiuitate iſta. Nunc enim mirabiliter de mirabilibus, quia ſterilibus parentibus mirabiliſſima producta eſt Maria, planè vas
Eccl. 43 mirabile opus excelſi, monſtrum, & miraculum in natura, in qua tot, & talia congeſta ſunt mirabilia, vt ea nulla capiat intelligentia. Et propter hæc omnia poſtremo concurrentia, merito eſt eius natiuitas à cũctis veneranda, & ob id percongruè ab Eccleſia celebrabilis inſtituta, feſcenninis, vt monet Damianus, cantibus decoranda, & in ea paruulæ huius puellæ crepundia deuotè adeunda, eius auxilia imploranda; quippe, quæ ſancta antequam nata. Satis ad id in ſuo ſermone monet Petrus Damianus. Et in nobili genethliaco eius nobilis Poeta, vnde non ſunt hic plura dicẽda à nobis; niſi vt cum paruula nos renaſcamur, & ei⁹ nos ſemper patrocinijs commendemus: vt latius in Roſario Natiuitatis explicitum.

De præſentatione Mariæ in templo, & de congrua præſentationis ratione.

Membrum Septimum.

OFfertur ſcandit, &c. Hic agitur de Mariæ in tẽplo præſentatione, & cõgrua præſentationis ratione. Ita quòd primum narratur hiſtoria, & deinde ſubnectitur oblationis congruitas, & cauſa. Primo itaque offertur. Completo enim ablactationis tpe, poſt triennium (vt aiunt) quia tam diu lactare pueros, moris erat iudæorum. Tunc ſancti parentes, filiam ſanctiorem iuxta, ꝙ vouerant in ſanctiſſimum orbis templum, cum ſacris oblationibus Deo obtulere Virgine ſacra ſeſe etiam offerente. Vnde patet quam hæc oblatio fuit Sancta. Fuit ſecundo etiam mirifica non ſine miraculo facta. Nam vt teſtatur Epiphanus Sanctus. Virguncula ipſa ſacra, mirabiliorum operum patratrix futura, quindecim templi gradus ſe ſola, ac ſi perfectæ fuiſſet ætatis ſcandit, & aſcendit; Ita vt quod negatum eſt naturæ hoc virtutum agit iure, & poteſt ex gratia. Et rectè. Erat enim ſupergreſſura oẽs omnium beatorum ſtatus. Nouem ſcilicet ordines angelorum, & ſex ordines Sanctorum Patriarcharum videlicet Prochetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, & Virginum, dicente Salomo- Prouer.
ne. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſola ſu- 31.
pergreſſa es vniuerſas. Ita ꝙ mirificus is virgunculæ aſcenſus, non ſolum erat miraculum; ſed etiam grandis eius perfectionis oraculum, & Sacramentum. Nec hoc incredibile putandum cuiquam de Dei matre, cum legamus plures alios Sanctos præuentos dotibus gratiæ ſingularis, etiam tpe pueritiæ, & inter ortus ipſorum primordia. vt patet de Sanctis Seruatio Nicolao. & huiuſmodi, &c. Quod ſi hoc piè creditur de gregarijs Chriſti Sanctis, q̃d non credendum de eius Matre, quæ à nullo vincitur (oĩum confeſſione illuſtrium) ſed ſuperat vniuerſos: Nunc conſequenter oſtenditur, q̃ hæc præſentatio facta eſt congruenter. Nam ſic Sancti Parentes ſanctum, quod fecerũt votum impleuerunt, angelico præcepto, qui hçc prænunciauerat, & mãdauerat paruerunt. Ac figuras eius prænuncias cõ-
pleuerunt. Iuſſum enim ſub huius præſentationis Paral.
typo erat. Ponite archam in ſanctuarium templi, 35.
quòd ædificauit Salomon. Quæ alia hæc archa; Pſ. 47.
niſi virgo Maria? Sic etiam Dauidis prophetia impletur; quia in templi medio miſericordia, & miſericordiæ Regina ſuſcipitur. Quarto dicit, ꝙ hoc erat decentiſſimum; vt prælecta concipere Dominum templi, in ipſo templo conſecraretur. Decebatq; eam ait Hieronymus, nullis viſibus eſſe mancipandã; niſi Diuinis, & Diuino cultui deſeruire; quæ Deum erat paritura. Et domũ Dei (te- Pſ. 92.
ſte pſalmiſta) decet ſanctitudo. Decuitq;, vt tantus theſaur⁹, loco congruo reponeretur, & ut ait qdã.

Neue teneros leuibus contingeret annos.
Commaculare notis arce repoſta fuit.

Patet ergo decentia grandis. Poſtremo, & ideò cõgruè facta eſt eius in templo præſentatio, vt relinqueretur poſteris ædificatio, & exemplum ſimilia faciendi, vt ſcilicet diſcerent Sanctorum parentũ exemplo parentes, ſuas à teneris ſoboles, etiã amatiſſimas Deo offerre, diſcerent pueri, & puellæ ſacræ ſobolis exemplo, maioribus in hoc parere, & Tren. 3
ab adoleſcentia iugũ Dñi ferre; templi frequentare limina, & viuere vita Deo digna, &c. Quoniam itaq; præſentatio tam Sancta fuit, & mirifica, tam congrua exemplaris, & commodoſa; Ideò à multis, poſteris his diebus, dies eius celebratur, & agitur de ea feſtiuitas ſolennis, & glorioſa; ex inſtitutione, ſ. Pauli II. Pontificis Maximi, ad inſtantiam Principum Thuringorum, & quorundam Diœceſanorum, quæ iam longè celebris fuerat apud grçcos; vt patet ex eorum kalendarijs, vel regiſtris, vt vidi. Et optimo quidem iure. Nam ſi tanta vt di- 2. Reg.
citur in Bulla, ſolemnitatem egit Dauid pro redu- 6.
ctione

Digitized by Google

ctione de domo Obededon, in ciuitatem ſuam Arcæ materialis; qualem quantamq; cõuenit, agi feſtiuitatem, in præſentatione Arcæ huius rationalis, &c. Crebro igitur huius præſentatio ad mentẽ reuocanda, ſtudioſè imitanda, deuote feſtiuitas ei⁹ agenda, & ſolenniter ſancta Trinitas, & Virgo hæc laudanda propter plurima in ea facta mirabilia, & myſteria completa. O igitur tu præſentata in templo materiali, da ita retractemus præſentationem tuam in templo cordis noſtri ſpirituali, quo tãdem tibi præſentemur in templo ſupernali. Am̃.

De progreſſu vitæ, & conuerſatione eius in Templo. Membrum Octauum.

R. *Sic vixit, &c.* In hoc verſiculo tangitur de vitę eius progreſſu, & eius in ſancto templo cõuerſatione ſacra. Quæ tametſi oĩum etiam eloquentiſſimorum excedat eloquia; paucula tñ, pro fouenda piorum deuotione, ad virginem hanc, balbutientium more ſunt tangenda. Et in primis hoc in genere dicimus, ꝙ optimo viuendi genere vixit; & ordinatiſſime ſe habuit, vita vtraq; perfectiſſima fuit; tam actiua ſcilicet q̃ contemplatiua. Optimo inquam viuendi genere vixit. Adeo vt vnius ei⁹ conuerſationis perfectè exemplum, oĩm Sanctiſſimorum, etiam quorumque vitas, faceret apparere peccatum. Nulla enim Hieronymo teſte extat virtus, cuius in ea non fuerint veſtigia; imò potius exemplaria ipſa. Bona autem vita, vt vult deuotus huius Virginis laudator Bernardus, eſt bona agere, & mala pati, quæ vtraque q̃ in virgine hac effulſerint, eſt quin videat nemo. At ſi iuxta eundem benè, & optimè viuere, eſt humiliter, ordinatè diſciplinanter, & perſeueranter vitam agere, quis non huius perfectionem mox intuetur? Humilima enim erga Deum fuit; adeo vt etiam Dominus humilitatem reſpexerit eius poſt Chriſtum nullus humilior illa. Quã autem ad oẽs proximos; ſcilicet maiores, & minores, ſe habuerit ordinate, qui noſſe velit; Ambroſium ſecũdo de virginitate legat; Eius enim, vt ait hoc ſummum erat ſtudium. Nullum lædere, bene velle oĩbus, aſſurgere maioribus natu, ęqualibus nõ inuidere, &c. Quã autem ad ſe diſciplinate vixerit, latius proſequitur ibidem. Dicit enim. Nihil toruum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inuerecundũ. Non geſtus fractior, non inceſſus ſolutior, nõ vox petulantior; ut ipſa corporis ſpecies, ſimulachrum fuerit mentis, figura probitatis. Huius, qui plenius cupit noſſe ordinatiſſimam, & virtutibus plenam conuerſationem, legat Ambro. vbi ſupra, & inueniet, tanquam in imagine egregiè (etiam Auguſt. in quarto de doctrina Chriſtiana teſte, ab egregio, & graui oratorio viro) deſcriptam. Planè digna verba, tenaci memoria retinenda; crebrius ruminanda, & imitanda opere. Quod ſi integrius quiſquam etiam, quo ad tẽpora ordinatiſſime vixerit virgo iſta, nihil caſu aut fortuito agens, ſcire deſideret, ille Hieron. in Epiſtola ad Cromatium, & Heliodorum præsbyteros legat, ait enim. Hanc regulam ſibi ſtatuit, vt à mane vſque ad tertiam, orationi inſiſteret. A tertia vſque ad nonam, operi manuum vacaret, notanter textrino, ad templi ſcilicet ornatum. A nona vero vltra, ab oratione non recedebat, quouſque angelus apparens ei eſcam daret. Dominum ſine intermiſſione benedicens. Cuius ſermo ita erat gratia plenus, vt in lingua eius cognoſceretur Deus. A cuius laude; ne fortè aliquando ceſſaret, ſi quis eam ſalutabat pro reſalutatione, Deo gratias reſpondebat. Vnde ab ipſa primum exijt, vt dum ſalutantur hoĩes, Sancti, Deo gratias, aureum verbum dicant. Quod & pater Auguſtinus in conſuetudinem cum ſuo clero, inſultantibus hereticis habebat.

Quomodo aũt omni perfectione, ſiue contemplatiuæ, ſiue ẽt actiuæ vitæ pollebat. Hierony. ſuper Miſſus eſt tangit, & latius in ſecundo ſuo lib. de laudibus eius Dionyſius explicat Carthuſienſ. & alij, qui ſcripſere de laudibus eius. Non poſſumus adducere cuncta. Satis q̃ in contemplatiua perfecta fuerit, edocet euangelium. Miſſus eſt, quo Angelus ad eã ingreditur. Satis item actiuæ eius perfectionem explicat euangelium. Exurgens abijt, & cœtera. quo ad Elizabeth ipſa egreditur. O igitur Luc. 1. vita tam ſacra ordinata, & vſquequaque perfecta, trahe nos in odorem vnguentorum tuorum, ut vel tenuiter imitemur conuerſationis tuæ exempla. Cant. 1. At non ſuffecit virgini, ꝙ ſic vixiſſet ſanctè communiter cũ cæteris, niſi & perfectior ipſa, aliquid adiecilſet præ cæteris. Hinc vt magis magiſq; ſuã ſtabillret ſanctitatem, ante omnes, quod inſolitum ætati illi, vouit Deo ſuam virginitatem; vt nemo eam vinceret illuſtrium, & nihil quod perfectionis erat, ab ea eſſet relictum. Teſtatur hoc in libro de ſancta virginitate Auguſtin. Scribit hoc in tertia parte ſummæ ſanctus Doctor Aquinas concurrunt ferè in hoc omnes. Quomodo autem, & quãdo vouerit, qui plenius ſcire volet, ille Doctorem aut certè Raynerium legat in ſua Pantheologia; vbi declarat, qũo virginitatem habuerit, pro temporum diuerſitate, in deſiderio facto, & complemento. Ante. n. annunciationem angelicam, in deſiderio habuit, vt ait ille, & vouerat ſub conditione; ſcilicet ſi Deo placeret. At vbi de hoc ab Angelo inſtructa fuit, de facto vouit. Poſt autem ſumpto Ioſeph, vtriuſque conſenſu in complemento fuit. O igitur, quæ oĩm prima uotum emiſiſti uirginitatis, conſerua in nobis inuiolabilem gemmam caſtitatis. Et quia paucis non poteſt complecti, totum huius uirginis ſacratum exercitium, tanguntur in ſequentibus tria præcipua exercitia, in quibus eſt contemplationis vitæ complementum. Nam, & Bernard. teſte, tria hæc ſunt quaſi contẽplationis ſcala, & progreſsio, ſcilicet lectio, meditatio, & oratio, de quibus ſingulis iuuat annotare pauca. Dicitur ergo uolenti ſcire quid Maria in templo egerit; vt taceamus, quæ hiſtoriola de acti uã uita enarrat; quomodo ſcilicet opus manuale effecit, cum omni uirtutum incremento; adeo, ꝙ oĩbus admirationi fuit profecerit, & pręſertim cõtemplatiuæ uitæ ſe dediderit, tres eius gradus ſtudioſius exercens. Omni. n. tpe (Hieronym. teſte) aut lectioni, aut meditationi, uel orationi operam dabat.

Digitized by Google

dabat. Hinc dicitur in verſu *diſcit*, ideſt, ſcripturis ſacris ſtudioſius inſiſtit. Erat enim, vt Hieronymus ait. In vigilijs prior, & vt Ambro. annectit loquẽdi parcior, legẽdi ſtudioſior. Scripturas præſertim de aduentu Chriſti, frequenter legens, & amplexans; adeo vt cum quieſceret corpus, vigilabat animus, qui frequenter, & in ſomnis lecta repetijt, aut ſomnio interrupta continuauit.

Nam & putatur, ꝙ ſomnus, qui in nobis inabiſſat, & ſepelit rationis vſum, in ipſa continuauit
Cant. 5. meritorium actum, quæ ex ſententia dicit. Ego dormio, & cor meum vigilat; licet contra ſentiat Gerſon, ꝙ mens aliquando ceſſabat ab actibus ſuis. Vnde nimirum erat, & in carminibus Dauidicis elegantior, & in omni ſapientia legis Dei eruditior, amica ſemper ſecreti, ſciens illic non eſſe ſolam, cui tot aderant libri. Hic iam ſe copioſa materia offerret diſputationis, de ſcientia Virginis huius, de qua remittimus ad Albertum Magnum in ſuo de Laudibus, qui eam cuncti ſcientem concludit; vt de ſingulis ſcibilibus deducit. Hoc ſolum commonentes, vt memores ſtudioſitatis virgineæ, eam ſectemur in hac virtute. Aſcendebat deinde tanquam
Cant. 3. virgula fumi, in gradum contemplationis altiorẽ, non ſolum ſtudioſè lectitans ſcripturas; ſed ſtudioſius eas meditans, conſeruans, & conferens eas in
Luc. 2. corde. Et inde euenit iuxta Ambr. ut ſollicitius deliteſceret domi in penetralib. ne quis obſtreperet, ne quis abrumperet intentionem, aut contemplationem, fixę eius apud Deum mentis; vnde neq; comites fœminas deſiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat. Qualibus autem cogitationibus, aut meditationibus, hæc virgo prudentiſſima intenta erat, qui ſcire volet, Gerſon ſuper magnificat, & in Canthicordo ſuo legat. Vbi deducit quõ omnem ſecum Euangeliorum veritatem, in corde conferebat, & veteri paginæ comparabat, proferẽs velut doctiſſima ſcriba, de cordis ſui the-
Matt. 13. ſauro, noua, & uetera, illud canticorum in verita-
Cant. 7. tẽ dicens, & ex ſententia. Oĩa poma noua, & vetera dilecte mi ſeruaui tibi. Qui autem quam in contemplationis perfectione excellerit noſſe deſiderat, ille Dionyſium Carthuſienſ. in ſecundo libro ſuo de Laudibus huius Virginis videat. De qua & Vbertinus piè opinando tenet, ꝙ adeo eius mens præſertim poſt conceptum Filij Dei, in hac ſtabilita fuit, ꝙ ſine aliqua interruptione, in contemplationis actu & guſtu perſtabat. Et in hoc ſupra modum oĩs alterius creaturæ; citra tñ beatificam viſionem, ſine impedimento, & defectu. Quamquam id non oĩbus æquè confeſſum. Non enim magni æſtimat Gerſon argumenta, quæ ſumuntur ex potentia, & decentia; vbi non ſubſunt grauiora probamenta. Sed ſcholaſticis diſputationibus hæc relinquenda.

Hoc ſaltem nos ex hoc articulo diſcamus; vt
Luc. 2. eius exemplo verba Domini mente ſeruemus, & ea corde conferamus: vt ſic inter munda animalia deputemur. Poſtremo præcipuũ eius quod in tẽplo agebat opus erat, ꝙ inſtantius Deum orabat: quippe, quæ domum Dei domum orationis ſciebat, & ꝙ Deus pro donis ſuis orari volebat. Hinc etiam medijs noctibus ad orationẽ (vt aiunt) ſurgebat, & vt beatę Eliſabeth ſanctimoniali dicebat, ꝙ magno labore, continua oratione, ardenti deſiderio, profunda deuotione multis lachrymis, & multa afflictione ſe coaptauerat Deo, tria præcipuè ſemper orando.

Vt ſcilicet
- Eius voluntatem noſceret.
- Cognitam perficeret.
- Gratiam genus humanum inueniret.

Omni ſe gratia reputans indignam; adeo vt ſe, vel vltimam illius, quæ Saluatorem mundi paritura foret, excuperet poſſe fieri ancillam. Et verè oratio humiliantis ſe penetrauit nubes, & dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus eius dedit odorem, Eccl. 35.
& inuenit gratiam. Septem autem in ſumma iu- Cant. 1.
giter (vt dicte Eliſabeth reuelauit) petebat, ſtans ante altare templi, ſub medio noctis, quæ complectuntur verſiculis iſtis.

Poſcit, amet Domin.ũ, fratrẽ, fugiat, placeat, plens.
Quo videat, parens, mittat, ſic valde laborans.

Primo omnium ex toto corde petebat gratiã, qua poſſet implere Diuinæ dilectionis præceptum; ipſum ſcilicet diligere ex toto corde ſuper oĩa, &c. Secundo petebat gratiam, qua poſſet diligere proximum ſecundum voluntatem Dei, & eius beneplacitum, & vt faceret eam amare oĩa, quæ ipſe diligit, & amat. Tertio poſtulabat, vt eam faceret Mat. 5.
odire, & fugere omnia, quæ ipſe odit præſertim oẽ peccatum. Sic. n. ipſa interpretabatur dictũ illud. Habebis odiũ inimicum tuũ. Quarto petebat humilitatem, patientiam, benignitatem, & manſuętudinem; & breuiter virtutum omnium plenitudinem, quo gratioſa efficeretur, & cõplacere poſſet ante conſpectum Diuinum. Quinto inſtantius orabat, vt faceret eam videre tempus, quo naſceretur Beatiſſima illa Virgo, quæ Dei Filium parere debebat, & vt vel nouiſſima in illius obſequio fieri poſſet. Sexto poſcebat gratiam obediendi mãdatis, & ordinationibus Pontificis templi, & oĩum ſuperiorum, æſtimans in obedientia conſiſtere legis perfectum. Septimo petebat cum Moyſe, vt Ex. 4.
mitteret quem miſſurus eſſet, miſertus totius generis humani, obſecrans, vt & templum, & vniuerſum populum, ad ſeruitium ſuum conſeruaret, & ſeipſam ſibi gratificaret, quę ſemet oĩbus indigniorem reputabat. Subnectens ſe nihil virtutum præter gratiam ſanctificationis, ſine multo ſudore, & afflictione habuiſſe. pro maxima affirmans, quod nulla gratia deſcendit in animam, niſi per deuotã orationem, & grauem corporis afflictionem. Et ſic homine faciente, ꝙ eſt in ſe Deus præuenit, & ſupplet, quod non põt ex ſe. Hæc iam latius tetigimus, de exercitatione Virginea; ſed iam conſultius ſilendum putamus, ne ſi plura dixerimus, putemur velle effari, quæ effatu impoſſibilia. Talis. n. & tanta fuit Maria, vt eius vnius vita omnium ſit virtutum diſciplina, & cunctorum uiuentium ſupergrediens, quantumuis etiam garrula ora. Sat igitur ſit dixiſſe de eius vita, imploremus eius auxilia, vt ſequamur conuerſationis eius viuida exẽpla.

Digitized by Google

S

De mirifica, & congrua huius Virginis deſponſatione.

Membrum Nonum.

HInc *ſponſata, &c.* Viſo de ſacra ſacratæ Virginis conuerſatione, videndum eſt de mirifica, & congrua eius deſponſatione, qua ſancto Ioſeph deſponſata fuit, haud dubium, quin Spiritu ſancti ordinatione. Deſponſata inq̃ mirabiliter, grandi miraculo, per virgarum manifeſtationem: ut dr̃ in hiſtoria. Deſponſata etiam fuit veraciter, vero ſcilicet Matrimonio, interueniente cum ſancto Ioſeph, qđ perficitur per verum in inuicem conſenſum; etiam ſine carnis copula: ut in libro de Bono nuptiarum probat pater Auguſtinus. Et illuſtris magiſter Hugo de ſancto Victore in opuſculo, quod deſuper ſcripſit. In quorum Matrimonio eſt inuenire omne nuptiarum bonum. Prolem; ſcilicet Ieſum, Fidem, quia nullũ fuit admiſſum adulterium. Sacramentum, quia diuortium nullum; ſed fuit fœcunditate, & uirginitate conſumatum: ut latius in ſcriptis Doctorum. Qua autẽ ætate hæc deſponſatio ſit facta, licet Dñs Alber. uideatur uelle circa uigeſimumquintum annum eius, tñ argumẽtationem reuerenter confutans, Dionyſius ait probabilius, ꝙ circa decimum quartum. Sic. n. nuptui tradere iuniores moris erat iudæorum, &c. Secundo proponitur, cui ſit deſponſata, attendendum, quia non paſſim cuilibet gregario, ſed viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid legitur copulata. Cuius textus verba, & ſi ſint paucula; myſterijs tamen ſunt referta. Notat enim hic vir, non tam ſexus diſcretionem, q̃ uirtutum uigorem; ita ꝙ uiruerit uirilitate quatuor uirtutum cardinaliũ, exiſtens ſcilicet uir per conſtantiã fidelitatis, quo ad iuſtitiam, per uirtutem caſtitatis, quo ad temperantiam, per excellentiam diſcretionis, quo ad prudentiam, per ſtrenuitatem operationis, quo ad fortitudinem. Sic etiam additur, Cui nomen erat, propter notitiæ explicandam famoſitatem; ut ſcilicet ſic Iuſtus apud Deum, & hoĩes monſtretur, cuius nomen tanq̃ in libro uitæ ſcriptum, in Euangelio tam ſignanter exprimitur. Vt notus Deo, & hominibus inſinuetur, qui teſtis Beatiſſimæ Virgini adhibetur: vt nomẽ eius dignè in memoriam hominum vertatur, qui in patrem Dei aſſumitur. Et percongruè etiam ſponſus Ioſeph dicitur, tum ꝓpter myſteriorum, in noĩe clauſorum profunditatem, præfigurationis congruitatem, & noĩs interpretationem, de quo latius poſſemus dicere, ſed forſan ſpecialius de Ioſeph infra dicemus, vbi Roſarium ponitur de honoribus eius. Sic etiam dicitur de domo Dauid, non tñ propter ſucceſſionem generis; ſed magis ob imitationem virtutis, de cuius infra agetur, nobilitate generis. Faber etiam officio congruè erat, qui Eccleſiæ ædificationem, & veri fabri nutritionem, ſuo officio perſecturus erat. Sic ergo, & tali fuit deſponſata. Et hoc ex multiplici congruenti cauſa, Quarum quædam ſumuntur ex parte ipſius Virginis, & ſunt quinque, complexa in quinque huius verſiculi dictionibus.

Luc. 1.

Fama cadat, pœna, ſoletur, roboret, omnes.

Id eſt prima cauſa ex parte Virginis fuit, ſm Ambroſ. ne grauida apparens infamaret, & ideo ait ꝑmiſit Dñs, vt potius de ſuo ortu, q̃ de Matris pudore dubitaretur. Secunda ſecundum Hieronym. ad vitationem pœnæ; ne ſcilicet tanq̃ adultera à iudæis calumniaretur, & ſic quaſi iuſtè lapidaretur. Tertia ſecundum Hieronym. & Origenem ad ſuſtentationem ſolatij; vt ſcilicet viri miniſterio, & ſolatio, & maximè in Ægyptum fugiens, & inde rediens, & in cunctis frueretur. Quarta ſm gloſam ad corroborationem fidei, ſ. vt Mariæ verbis maior fides adhiberetur. Innupta enim prægnans mentiri videtur, nec ei ſi ſe diceret virginem crederetur. Quinta ad participationem ſtatus cuiuſlibet; vt videlicet Mater Dñi haberet aliquid cuiuſlibet ſtatus; ſcilicet virginitatis, matrimonij, viduitatis. Et hæ cauſæ ex parte Virginis. Quartò dicitur in verſu. Natum id eſt, ꝙ aſſignantur, & totidem rationabiles deſponſationis cauſæ, ex parte prolis, quæ hoc verſiculo patent.

Subtrahat affirmet, tollenſque neceſſe typum det.

Prima pp ſubtractionem ſuſpitionis. Ne ſcilicet à legis iniuria incepiſſe videretur; cum partus innuptæ lege damnetur. Secunda propter declarationẽ originis, & affirmationem veritatis. Vt per vterum eius genealogia deſcriberetur, & viro teſti crederetur. Tertia pp ablationem occaſionis; ne ſcilicet Herodes, & Iudei, Chriſtum quaſi de adulterio natum iuſte perſequi viderentur, & ab infidelibus nunquam illegitimus abijceretur. Quarta pp ſuſtentationẽ pueri; vt ſcilicet a Ioſeph nutriretur, & educaretur. Poſtremò propter occultationem Natiuitatis Chriſti; vt ſcilicet myſterium & partus Filij Dei, diabolo celaretur, & ſpirituale Matrimoniũ ſignificaretur. Et hæ ex parte prolis. Dr̃ poſtremo in verſu. *Simul ob nos*. Nam & æquè totidem eſt reperire cauſas ex parte noſtri, & noſtræ vtilitatis, vt in verſu patet.

Tert temerum, firmet, ne deijciat, docet, aſtet.

Prima iuxta Ambroſium ad remotionem excuſationis peccati; ne virginibus impudicis velamen excuſationis præberetur, ex quo Mater Dñi infamata videretur, & temerarium iudicium oẽ tolleretur. Secunda ad confirmationem matrimonij cõtra futuros hæreticos, & vt vterq; ſtatus virginum & coniugatarum approbaretur. Tertia ad ſubleuationem opprobrij; vt ſcilicet ab oĩ gradu fœminarũ, opprobrium tolleretur, ne aliqua deijceretur; ſed per Mariam oẽs ſtatus decorarẽtur. Quarta ad commendationem exempli; vt ſcilicet oſtenderet & doceret facta deſponſatione, ante conuentionẽ poſſe tranſire ad meliora ſponſo irrequiſito: vt in religionem vbi deſponſatur Deo: vt ẽt myſterium Eccleſiæ doceretur, quę Virgo manet immaculata. Poſtremo vt in Chriſto, & Virgine oĩs virtus aſſocietur, vt ſic Filij humilitas, & charitas oſtẽdatur, qui potius uoluerit fabri filius reputari; q̃ matrem infamari. Vt item Matris dignitas humilitati aſſocietur: ut quanto eſt in omnibus maior; tanto etiã ſit humilior, ſimul & Mater Dei, & uxor fabri: ſicut proſequitur ſanctus Bernardus. Et hæc de cau-

ſis

Digitized by Google

ſis deſponſationis. Oremus Virgines huius deſpõſationis, quo nobis impetrent, vt Deo noſtro ſeruemus fidem coniunctionis &c.

De præparamentis, & diſpoſitionibus in Virgine hac, circa conceptum Filij Dei. Membrum Decimum.

T EN *placitum &c.* Hic iam tanguntur quædam in Virgine ad Filij Dei cõceptum præparamẽta, & diſpoſitiua, & circa conceptum, vel præcedẽtia, aut concurrentia ad eum. Et primum omnium præparamentum, & efficaciſſimum fuit, quia Deo in ipſa erat complacitum, & eius conſilio ſic diffinitum: vt per eam liberaretur genus humanum. Hic iam meditanti offertur deuota materia; ſcilicet, vt meditetur de illo abyſſali conſilio, in conſiſtorio & conclaui Trinitatis, ſuper ſalute generis humani habito, quod pulchrè pertractat dulcis ille Bernardus in Sermone ſuo de Annunciatione Dñica; qũo ſcilicet ibi appellauere miſericordia, & iuſtitia &c. Et licet in Diuinis non ſunt tales diſputationes, & conſultationes realiter; rationabiliter tamen ita congruit nobis. ait Vbertinus ſic meditari &c. Hic item conſideratio eſt dilatanda, vt videamus, quã complacuit toti Sanctæ Trinitati in beneplacentiſſima Virgine iſta. Et ad hoc valẽt commendationes illæ ſingularum perſonarum de Virgine iſta, quas adducit, & deducit pulchrè Vbertinus in parte prima, cap. 7. &c. Secundũ præparamentum fuit Virginis cooperatio, & cõgruũ ſi dici debeat meritum; licet & hoc gratiæ aſcribẽdum. Cooperabatur. n. in oĩbus ſtudioſiſſimè gr̃æ Dei, quod nihilominus ẽt erat gratioſum; Ita ꝙ ꝓpriè ẽt ſcđm cões doctos & ſcripturam, Chriſti incarnatio opus fuit totum gratioſum, non cadens ſub cuiuſq̃ merito; niſi diſpoſitiuè & de congruo, & hoc hic dicimus Virginis meritum. Quo circa inquiri ſolet, qua virtute potiſſimè diſponebatur ad opus tam gratioſum. Et rñdet Dionyſius Carthuſien. ꝙ feruidiſſimus ille interior actus ſinceriſſimæ charitatis, quo indeſinenter deſiderauit creatorem ab omnibus cognoſci & laudari, vniuerſoſque homines per aduentum Filij Dei redimi ac ſaluari, potiſſimè, immediatè, & cõſummatiuè diſpoſuit, & aptauit ad Dei maternitatem Virginẽ iſtã; licet multæ aliæ virtutes, ac dona cooperabantur, & diſponebant ſuis modis ac mediatè. Nam fides, vt baſis, atq; merendi exordium, diſponebat vim intellectiuã, & ſic dr̃. beata quæ credidiſti quo &c. Deinde humilitas, tanq̃ gratiarum conciliatrix cu-
uc. 1. ſtos & procuratrix, aptauit vim iraſcibilem, & ſic
bidem. ipſa dicit reſpectam humilitatem. Caſtitas aũt cõcurrebat, tanq̃ carnem aptificãs, & diſponens vim concupiſcibilem & generatiuam, & ſic dr̃ incorruptio facit proximum eſſe Deo. Sapientia aũt, atque
ap. 6. oratio eleuabat intelligentiam; ſed Dei & proximi dilectio diſponebat affectiuam, & propriè impetrabat actualiter, quod cęteri habitus diſpoſitiuè, & habitualiter. O igitur grande Mariæ meritũ, o verè congruum præparamentum ad ſuſcipiendum Dei Filium, cõcede quo & his virtutibus nos diſponamus ſuſcepturi Sacramentum. Tertio diſponebatur ſua cõgruentiſſima qualitate, quę qualitas ſtudioſè in Euãgelio deſcribitur. Quia & Virgo dr̃, & Virgo deſponſata, cuius nomen Maria. Grandia in ſingulis latent dicenda; ſed non poſſumus tractare ſingula. Videantur Doctores & Pantheologia, & inuenietur q̃ congruè Chriſtus concipi voluit de muliere fœmina, non de alio ſexu, aut creatura, q̃ congruentius de Virgine ante, & poſt ſemper virgo permanſura, nõ de muliere corrupta. Congruentiſſime aũt non de ſimplici Virgine; ſed de Virgine deſponſata, & Maria vocata. Quæ oĩa, quia in iſta Virgine fuerunt; ideo erat ad Dei conceptum optimè qualificata. Quartò ad Dei cõceptum coaptabatur per geſtum, quẽ habebat Angelo adueniente. Aiunt enim vt piè, & cõiter creditur, ꝙ Virgo hæc beatiſſima, tũc erat in Secretario ſui cubiculi, aliquid legens de aduentu Filij Dei, lectumq; illud corde conferens & meditans, & pro aduentu Regis Meſſiæ, proq; generis humani ſalute, ſuſpirioſè & intentiſſimè exorans, deſideranſq;, vt vel poſtrema mereretur eſſe ancilla eius, quæ Filium Dei erat conceptura. Iſtud eſt ſatis veriſimile, & creditur hoc ei datum ex inſpiratione Diuina: quo ſic diſponeretur ad audienda, & ſuſcipienda angelicę legationis myſteria. Poſtq̃ vidimus Virginis diſpoſitiua, vidẽda eſt ipſa ambaſiatio, & eã circunſtãtia, & ſunt circa legationẽ conſideranda iſta.

Miſſus, quis, cur, vbi, quando, vel qũo verba.

Primo conſiderandus eſt annunciationis legatus, quis ſcilicet miſſus fuit, quia Angelus, & non quilibet Angelus, ſed Archangelus Gabriel dictus, fortitudo Dei interpretatus, qui quare Gabriel dicatur, quo item de ordine fuerit latè tractant Doctores. Videantur; Alber. Tho. & Vbertinus. Secundo videndum Cur hæc miſſio facta fuit, & dicit Albertus, ꝙ valde congruebat.

Tum pp
- Dei honora[tio]nem, cuius patuit potentia, ſapientia, bonitas:
- Angelicæ dignitatis oſtenſionem, quia officium ſuum exercuit ſecretarij.
- Virginis cõmendationem, cuius virtus manifeſtatur, meritum augetur.
- Noſtram vtilitatem, ſcilicet fidei actuationem; deuotionis accenſionem, & informationem operum, vt latè ſuper Miſſus eſt proſequitur Albertus.

Tertio notandus eſt locus, vbi vel quo ſcilicet mittitur, quem ſtudioſiſſimè deſcribit Euangeliſta, deſignans prouinciam, ciuitatem, & domum. Quartò tempus, qñ miſſus, quo anno, & quo anni tempore, quo menſe, die, aut hora, de quibus ſingulis agit Albert. vbi ſupra. Porro de modo legationis, qũo ſcilicet Angelus apparuit, idem multa inquirit, quia ſpecie viſibilis, ſexu maſculinus, ætate iuuenis, veſtiũ clarus, &c. Poſtremo quibus verbis, q̃ rationabiliter ſit vſus Angelus, & qualibus Maria reſpõdit, qui ſcire volet, Albertum videat, Pantheologiam, & cæteros Doctores legat. Deuotum enim eſt ruminare illa; ſed nolumus nos prolixiores exiſtere, ad ſalutationem ipſam explanandã ſequenti Roſario acceleramus accedere, præſtante Virgine

Digitized by Google

Virgine ab initio à Deo poſſeſſa, & ad honorem
Prou. 8 hunc electa. In Roſario de annunciatione, hæc ple
nius Deo auſpice explanatur.

Roſarium de explanatione angelicæ ſalutationis.

Luc. 1. COgitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Poſtquam
A præmiſſum eſt Roſarium de annunciationẽ
Virginis antecedentibus, ſubdenda ſunt duo Ro-
57. ſaria, pro explanatione ipſius ſalutationis. Quo enim oratio hæc dignior eſt, & Mariæ acceptior, eo conuenit, vt in ea legenda homo ſit attentior, & deuotior, & cogitet cum Virgine hac prudentiſſima, qualis ſit ſalutatio iſta, q̃ ſcilicet in ſe noua & mirabilis, quam digna, & commendabilis, quã Virgini grata, & placabilis, quàm legentibus item commoda, & vtilis. Iuxta illud.

Eſt noua, digna, placens, grauis eſt, & commoda multum.

Eſt dicimus noua, & mirabilis, cui ante non erat audita ſimilis; ſed conflata ex oĩbus ſalutandi modis. In prioribus. n. ſalutationibus, fiebat aut vitæ ſalutis gaudij, aut benedictionis, aut gratiæ imprecatio. In hac aũt eſt ſimul omnium connexio. Per hoc enim, ꝙ dicitur Aue, datur ei, quaſi ſalutatio
Thob. 5 Thob. Gaudium tibi ſemper per gratia plena, da-
Rom. 1. tur ſalutatio Apoſtolica, qui epiſtolis præmittunt
1. Pet. 1 Gratia vobis, &c. per Dñs tecum ſalutatio Gedeo-
Iudic. 6 nis, cui dictum Dñs tecum virorum fortiſſimè. vel
Ruth 2 Iudith. Booz Dñs vobiſcũ. Per benedicta ſalutatio Ruth,
13. aut Iudith, quibus dictum benedicta tu filia, &c. Verè ergo ſalutatio noua, & mirabilis, conſtans ex ſalutationibus oĩbus. Vnde, & dignè qualis eſſet cogitabat Virgo prudens. Eſt ſecundo digna, & cõmendabilis, cuius dignitas poterit deduci ex multis. Nam poſt orationem Dominicã, nihil dignius hac ſalutatione, quæ in ſummæ Trinitatis conſiſtorio dictata, ab Archangelo delata, ab Eccleſia acceptata, tantis myſterijs, & ſententiarũ pondere grauida, vt nec dictionum numerus, qui eſt in denario, nec ſuarum quaternitas myſterijs careant; interio tanta ſunt in ea congeſta myſteria, vt ad ea indagandã, impar, & inualida ſit humana intelligẽtia. Quam aũt ſit Virgini grata, & acceptabilis pulchrè declarat magiſter Henricus de Haſſia his verbis. Sicut inquit nulla oratio Dei auribus eſt gratior, & exaudibilior, eã q̃ ipſi porrigendam dilectus Filius dictauit. Ita nullum eſt Virgini placibilius acceptabiliuſque laudis præconium, q̃ illud ſalutationis verbum, quo ſalutata ab Angelo, & dato conſenſu ſuſcepit Dei Filium. Quod quotiens ei replicatur, quaſi totiens hoc ei gaudium innouatur, &c. Et quid ni eſſet grata, quæ tam ſuauis eſt & deuota. A tam gratiſſimis compacta, miſſa, & delata? Eſt enim hæc ſalutatio reuerentialis, & adoratoria; eſt ſtatus ſalutaris optatoria, eſt de ineffabili nouitate admiratoria, magnitudini dignitatis congratulatoria, & virgineæ perfectionis expreſſiua. Nam perfectio Virginis, aut eſt quantum ad ſubſtantiam, vt à malo liberam, & ſic eſt Aue, vel vt bono plenam, & ſic eſt gratia plena.

Aut quãtum ad cauſam, & ſic Dominus tecum. Aut quantum ad efficientiam immediatam, & ſic Benedicta tu. Vel mediatam, & ſic eſt Benedictus fructus, &c. Merito itaq; grata. Poſtremo q̃ ſit legentibus vtilis, & commoda, non facilè eſt explicatu volubili lingua. Enumerat quindecim vtilitates, ſm quindecim verba in ſuo Compendio Alanus de rupe Doctor deuotus. Et complectitur aliquot noſter Thomas Kempis ſub his verbis. Auſcultet ait huius ſalutationis pius amator. Cœlũ gaudet, ſtupet oĩs terra cum dico Aue Maria ſathan fugit, infernus contremiſcit, mũdus vileſcit, caro marceſcit, abſcedit triſtitia, venit noua lætitia, torpor euaneſcit, cor liqueſcit, creſcit deuotio, oritur compunctio; cum dicitur Aue Maria. Merito ergo ab oĩbus libenter, & deuotè, cum attentione cordis dicenda. Quod vt fieri poſſit ſubſequuntur verſus explanatorij ſalutationis huius: Sed ſolum pro paruulis. Qui enim dignas explanationes ſibi volet, grauiorum tractatorum cõmẽtaria legat. Nos pro infantibus mel qualecunque recollegimus. Solidus apud illos cibus inuenitur. Poſtq̃ vidi ſpeculum Beatæ Virginis à beato Bonauentura ſuper hac ſalutatione editum, cum euã
gelico cæco homines quaſi arbores vidi, nullius Mar. 8.
momenti ducens hoc noſtrum congeſtum, & reportatum. Sed exemplum ſtudioſis dedimus recolligendi, hinc inde ſi meliora velint. Furfures hic, & mucidus quidam panis. Adipes illic, & ſimilaginei cibi pro magnis frequentandi. B
Congrue, Virgo Mater per Aue ſalutatur:

A culpæ, pœnæ, ſathanæ, matrum, mulierum.
Corporis, ac mentis, gemitus, mundi, redimens væ.

Qualitas nominis Mariæ.

Cõueniens, dignũ, grauidumq; bonum venerandũ.

De nominis Mariæ virtuoſitate.

Hoc recreat, docet, accendit, terret, iuuat omnes.

Nominis Mariæ varia interpretatio.

Stella maris, Domina, luſtrata, illuſtrat, amara.

Noĩs Mariæ litteralis ethymologizatio.

Mater amans, Regina potens, inimica, vel abra.

Quibus gratijs Maria plena fuit.

Omnia ſingula, deficientia, & increat, haud plus.

Qualis Virginis plenitudo fuit.

Plena velut cãna, vas, fons, dom⁹, vrbs loca, cũctis.

Quibus modis Dominus cum Maria fuit.

Tota, modis cũctis, ſemper, vel vbiq;, & ad oẽ.

Qũo Maria benedicta fuit in mulieribus.

Euadis, retines, ſpecialis, cunctaque laudant.

PRo huius Roſarij explanatione ſciendum, ꝙ ſuper ſingulis clauſulis Aue Maria aſſignan- C
tur quædam certa meditabilia, clauſularum ipſarum expoſitiua. In quibus abunda offertur contemplandi materia, & grandia dantur deuotionis incẽtiua, ſi fuerit qui ritè ea diiudicet, & ex eis pateſcet qualis ſit ſalutatio iſta. Quæ primaria ſui diuiſione, diſtingui poterit in tres partes, iuxta triplices auctores. Pars enim prolata ab Angelo, pars ab Eliſabeth, pars aliquanta ab Eccleſia fidelium, non ſine Spiritu ſancto. Secundario partitur in quinque partes, iuxta quinque ſententias, & Beatæ Virginis huius commendationes.

Commen-

Digitized by Google

	Puriſſima		Culpæ carentiam:
	Pleniſſima		Grãæ affluentiam.
Cõmendatur	Tutiſſima	pp	Diuinã præſentiã.
ſiquidẽ, vt	Digniſſima		Perſonę reuerẽtiã.
	Vtiliſſima		Prolis excellentiã.

Sunt, & aliæ complures diuiſiones, quarum aliquantas prætetigimus, & inueniuntur in Doctorum ſcriptis. Hoc autem præmittendum, q congruè incipitur hæc ſalutatio per Aue, quod dicit remotionem pœnæ, potius quam per ſalue, quod inſinuat præſentiam boni, & permanentiam ſalutis. Quamq̃ in originali ſcilicet græco non tam habetur Aue, q̃ chere, qd dicunt itidem valere, quod gaude, vel generale eſt verbum ſalutandi. Quia cũ iſta ſalutatio ſit totius ſalutis inchoatio, rectè incipit ab Aue. Initium enim beatitudinis remotio eſt miſeriæ, & conuerſio huius nois Eua. Et poteſt à nobis dici congratulatiuè, optatiuè, aut deprecatiuè. Et ſonat hoc verbum; vt aiunt Aue quaſi ſine vę; quia fuit immunis à multiplici vę: vt dicitur in verſibus duobus primis.

Scilicet De immunitate Mariæ ab omni vę. Membrum Primum.

D A *Culpæ &c.* In his enim duobus verſibus primis, notatur immunitas Mariæ ab omni vę. Decebat ſiquidem, vt ſumma puritate niteret, & nullum vę haberet, quæ Dei Filium Redemptorem omnium paritura fuit. Vnde, & pp omnimodã culpæ carentiam, & oĩs væ immunitatem. Propter oĩmodam itẽ vitæ innocentiam, & puritatem, in principio ſalutationis ei dicitur Aue, & abſq; væ. Multiplex autem eſt væ, à quo immuniſſima fuit, cui dicitur Aue. Et primo dr̃, quòd fuit ſine omni væ, culpæ ſcilicet originalis, quo ſine fuit concepta, & nata, vt probabilior hẽt opinio. Actualis, tã venialis, q̃ mortalis, à quibus fuit præſeruata in vita. Nec enim originale cõtraxit, aut admiſſit; actuale, vnde patet, q liberrima fuit à triplici illo væ, de quo in Apoc. dr̃ væ væ, væ habitantibus
Apoc. 8 in terra. Vnde & merito per Aue ſalutata, quippe, quæ à væ, in opere luxuriæ in corpore, & ſuperbiæ in corde, prorſus fuit immunis, & aliena. Et breuiter ab omni diuiſione mali culpæ cordis, oris, operis. Infirmitatis, ignoratiæ, malitiæ, &c. O liberet nos ab omni culpa. Secundo fuit ſine væ pœnæ, ſcilicet gehennæ purgatorij, & pœnitentiæ. Nam duobus primis prorſus erat immunis quippe, quæ nec gehennam ſubijt, nec purgatorij, ne dilationem quidem ſciuit. Tertium autem væ, ſcilicet pœnitentiale, licet pertulit. Non tamen: vt aiunt ob culpã eius, quæ nulla fuit; ſed pro noſtris peccatis, velut magna pęnitentiaria illud tulit, & alias ob cauſas; vt Gerſon ſuper Magnificat ſcribit.

Vt Filij paſſiones ſuppleret.
Per multas tribulationes in magnam gloriã introiret. Act. 14
Exemplum nobis, & conſolationem in paſſionibus daret.

Tertio fuit ſine vę ſathanæ à regno, ſcilicet, & dominatione beſtiæ. Cuius imperio nũquam fuit ſubiecta, quia ſemper ſine culpa, nunq̃ iræ filia. Cuius tentationibus ad cõſenſum nunq̃ impulſa, licet quo ad ſenſum: vt & Filius eius pertulerit tentamenta: vt Gerſon vbi ſupra. Nec hoc debet horre- 2. Tim. 2.
re pius animus, qui ipſam credit coronatam in cęlis, vnde, & q legitimè pugnauerit cõfiteatur oportet: vt ſic inſtar filij, ex his, quæ paſſa eſt compaſſionem diſceret tentata per oĩa pro ſimilitudine abſ- Heb. 4.
que peccato: vt miſericors à pia, & aduocata eſſet. Poſtremo ab eius væ fuit libera, à quo nec in morte territa; nihil enim Princeps mũdi habebat in ea; ſed euolauit ſecura. Quarto fuit abſque væ matrum ſingulari, de quo dicebat Saluator. Væ præ- Mat 24
gnantibus, & nutrientibus, aut vt Auguſtinus habet mamantibus, hoc eſt lactantibus: vt græcus habet. Triplex enim væ præcipuum habent, ſcilicet damnificentiæ indigentiæ, & afficientiæ, quorum quodlibet adhuc triphariam partitur, damnum.n. triplex incurrit fœmina, cum efficitur mater, quia in cõceptu perdit virginitatem irrecuperabilem, poſt conceptum venuſtatem, & ſanitatem, in partu hoĩum ſocietatem; non enim poſſunt viri accedere ad eam. Sed à quolibet horum libera fuit Maria, quæ in conceptu non amiſit virginitatem; ſed acquiſiuit maiorem puritatem. Poſt conceptum nõ perdidit pulchritudinem, aut ſanitatem; ſed auxit pulchritudinem, vt vix à Ioſeph videri potuit: vt in glo. Mathæi primo, & ſanitatem, quia in montana ſine fatigatione conſcendit, nec etiam in par- Luc. 2.
tu perdidit hominum ſocietatem; ſed mediatrix Dei, & hominũ conſtituitur, & ab Angelis ſimul, & paſtoribus viſitatur. A væ ergo damnificentiæ matrum libera fuit. Secundo matres incurrunt væ indigentiæ, quia ad concipiendum egent compare, poſt conceptum quiete. In partu obſtetricatione. Hæc autem ab his emunis fuit, quæ à Spiritu ſancto concepit. In montana abijt, in partu obſtetrice non eguit; ſed germinans germinauit, & virgo peperit lætabunda, quã circunſtabant obſtetri- Eſa 35.
cum vice, concinentes angeli gloriã Deo, &c. Tertio incurrunt matres væ afficientiæ, quia afficiuntur in conceptu libidine, in portando in ventre grauedine, in partu maximo dolore. Maria autem concepit ſine libidine, grauida fuit ſine grauamine, peperit ſine dolore. Antequam.n. (ait Eſa.) parturiret peperit, vnde ab omni matrum væ libera Eſa 66.
fuit. Quinto fuit ſine væ mulierum ſpeciali, q eſt multiplex valde. Nam eſt væ ſterilitatis in virginibus, ſubiectionis, & corruptionis in coniugatis, deſolationis in viduis. Sed noſtra Beatiſſima in quolibet ſtatu fuit ab huiuſmodi væ libera. Erat nempe virgo cum fęcunditate prolis, coniugata ſine vę corruptionis, & ſubiectionis, vidua cum virginitate, ſine væ deſolationis, quia aut Filio aſſociata, aut Ioanni commendata, & ſic patet, quòd Io. 19.
ab omni iſto væ fuit liberrima, congruè per Aue ſalutanda. Sexto fuit ſine væ corporis. Ex parte enim corporis oĩs homo triplex væ per peccatum incurrit, ſcilicet ipſius corporis diſtemperationẽ, naturalium appetituũ inordinationem, ipſius ante mortem corporis ad animam repugnationem. Poſt mortem vero corporis incinerationem. De Gen. 4.
quibus væ dicitur Gene. Maledicta terra in opere tuo,

Digitized by Google

tuo, in laboribus comedes panem tuum. In ſudore vultus tui veſceris promptuo, donec in terram reuertaris, &c. Vbi in maledictione operum notatur inordinatio appetituum, in ſpinis, & tribulis concupiſcentia carnis contra ſpiritum, in labore, & ſudore diſtemperatio corporis, per reuerſionem in puluerem, incineratio eius, &c. ab his aũt omnibus væ corporis, Beata noſtra erat emunis, quæ & corpus habuit eucraticum cum ſpiritu per oĩa gratia pacificatum, & nunq̃ in cineres reſolutum; ſed vt dicetur in cœlos aſſumptum: ergo, &c. Septimo fuit ſine væ mentis. Nam ibi incidit homo væ varium, & præcipuè in genere triplex. Errorem ſcilicet in rationali, ita q̄ erret in eligendo, diſcernẽdo, exequendo. Dolorem in concupiſcibili, & hoc de præſenti, præterito, & futuro; vel impendenti, ita quod ineſt mœror, dolor, timor. Pudorem in iraſcibili; ita q̄ pudet de eſſendo, quia turpis eſt, de agendo, q̃a turpia fecit, de patiendo, quia turpia
Gen. 4. ſuſtinuit. Et hinc primus parẽs nudus erubuit, &c. Maria aũt ab his mentis væ longe fuit, quæ nunq̃ errauit, quippe, quæ virgo prudentiſſima, nil ſine conſilio, Spiritus ſancti agens fuit. Dolorem quoque rõni prædominanté nunq̃ habuit, quippe, quæ in oĩbus, & ſcdm oẽs potentias ordinatiſſima fuit. Nihil poſtremo vnq̃ turpitudinis habuit, fecit, aut ſuſtinuit, quare, & ab omni væ pudoris, & per cõ-
Cant. ſeqnens ab oĩ væ mentis longe abſuit. Tota prorſus pulchra in qua macula nulla fuit. Congruè ergo per Aue eſt ſalutata, quæ ſic ab omni væ libera. Octauo ſine væ vtriuſque coniuncti fuit. Nam ex coniuncto conſequimur culpæ pronitatem, pœnalitatem, & ignorantiæ cæcitatem. Ita q̄ neſcimus in uia quid credendum, operandum, an item odio
Eccl. 9 vel amore digni ſimus ad ſaluandum. De duobus primis præter pœnalitatem ex cauſa, ſed non ex culpa: vt patuit Maria libera fuit. De tertio quoq; væ, ſcilicet ignorantiæ nil habuit, quippe, quæ nil neceſſariorum ad ſalutem ignorabat; ſed eam vn-
1. Io. 2. ctio docuerat de oĩbus. Nono fuit ſine væ miſeriæ
Apocal. 18. mundialis, cui præcipuè triplex uæ datur in Apoc. ubi dicitur, uæ uæ uæ ciuitas illa magna Babylon.
1. Io. 2. In quo ſignatur nihil aliud iuxta eundem Ioh. niſi concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum,
1. Io. 5. & ſuperbia uitæ. A quibus quàm longe Maria di-
Eccl. 1. ſtiterit, non opus eſt ut dicatur. Eſt quoq; mundus poſitus totus in maligno, cuius omnia uanitas, in quo regnat iniquitas, & dominatur cæcitas, non tñ aliquo contaminata eſt huius noſtræ Virginis integritas. Sicut prolixum eſſet deductũ. Decuit etiam iuxta Bernardum Reginam Virginũ, ſingulis priuilegio ſanctitatis, abſque omni peccato ducere uitam: ut dum peccati mortiſque pareret peremptorem, munus uitæ, & iuſtitiæ omnibus obtineret. Poſtremo congruè ſalutatur per Aue, quæ nos ſuo partu liberauit ab omni vę, quæ immutauit nomen Euæ, vnde curialiter ei dicitur metricè:

Porta ſalutis Aue per quam patet exitus a væ.
Venit ab Eua væ, væ quia tollis, Aue &c.

Deuoto igitur corde eructemus verbũ illud Aue, & ei congratulando, & nobis plaudendo dicamus ei Aue, ideſt ab omni væ, quia indefinita æquipollet vniuerſali. Aue inquam quia abſtuliſti maledictionem Euæ, quia eliſiſti æternæ damnationis vę, quia reddidiſti nos vitæ Euæ. Obſecramus libera nos ab omni væ. Patet ergo ex dictis explanatio illius verbi. Aue. De quo verbo multa, & alia poſſunt dici; ſed nolumus lectorem grauatum multitudine iri. O ergo verbum mirabile, & admirabile. Aue deuotè dicendum corde. Propter illud te obſecramus o Virgo immunis ab omni væ libera nos a væ.

Conſiderabilia de dignitate nominis Mariæ. *Membrum Secundum.*

E

CONueniens &c. In ſubſequentibus quattuor verſibus ponuntur quædam cõſiderabilia de dignitate huius noĩs Maria. De cuius noĩs gloria, teſte Bernardo. Nec dignum aliquod ſterilis concipere cogitatio, nec ineruditа poteſt parturire locutio; vnde quantacunq; dicantur, eius laude ſunt inferiora. Sunt tñ dicenda pauca. Nam ideo appoſitum eſt ab Eccleſia, vt in eo oblectaretur, & circa illud afficeretur mens deuota, quod fieri non põt, niſi nouerit noĩs illius qualitatem, & myſteria. Nã licet propria nomina plerunq; ponantur, & mutentur pro libito propriè voluntatis; vnde & diſputatio de proprio nomine dr̃ in. ff. de lega. relinquenda pertinacibus, eo q̄ de proprio nomine, quia facti eſt, non poteſt reddi ratio, vt ait Bart. in l. fin. ff. Tñ alibi dicitur, q̄ expreſſio proprij noĩs, multum operatur iuris. Et magnũ eſt priuilegiũ vocari nomine bono: vt gloriatur Accurſius Florentinus eo, q̄ ex qualitate noĩs proprij, arguitur qualitas perſonæ, vt notat gloſa in rubrica. ff. veteris in verbo Iuſtinianus, & in prooemio ſexti. Nomina. n. iuxta beatũ Thomam in tertia parte Summæ. q. 37. ar. 2. debent correſpondere rerum ꝓprietatibus, & eſſe conſona illis. Maximè in noĩbus à Deo impoſitis, quale creditur nomen huius virginis, de quo dici poterit vocabitur tibi nomẽ nouũ, q̄ os Dñi noĩauit. Super quo aliqua conſideranda. In primo itaq; Eſa. 62. verſu, notatur noĩs huius qualitas. Et in primis dr̃, q̄ hoc nomen Maria, eſt ei conuenientiſſimum; ideſt congruè valde impoſitũ, & hoc propter multiplex myſterium, ſcilicet. Et ad deſignandam ipſius puritatem, & perfectionem, Diuinæ prolis generationẽ. Et officij meditationẽ. Nã Maria interpretatur; vt dr̃ infra maris ſtella, quæ interpretatio congruenter exprimit iſta tria. Nã ſicut ſtella non eſt peregrinæ qualitatis ſuſceptiua; ſic Maria omni virtute ſine vitij impreſſione fuit perfecta, lucida, & pura. Secundo quoque ſicut ſtella ſine ſui corruptione profert radium, ſic Virgo Maria ſine violatione Filium. Tertio ſicut ſtella illuminat mare proceſſoſum; ſic Maria dirigit mũdum iſtũ &c. Congruè ergo dicitur Maria, ꝑ puritatis ſubiectum, caſtum partum, & illuſtrationis, & meditationis officium. Secundo eſt hoc nomen Maria poſt nomen Filij eius digniſſimum; quippe ſuper omne nomen exaltatũ; adeo ut & in eius noĩe oẽ genu ſit flectendum, celeſtium, terreſtrium, & infernorum. Iuxta illud Eſa. In memetipſo iuraui,

Oo quia

Digitized by Google

quia tibi curuabitur omne genu. Deficit mens omnis creata, in comprehendenda huius nois.dignitate. Vnde, & deficit in ſcribendo manus, & in exprimendo lingua. Vnũ tñ dicemus, vnde poterit conijci dignitas iſta. Et eſt, ꝙ iſtud eſt nomen tam ſublime, & dignum, ꝙ nulli alteri ab Virgine ſit communicatum, ita ꝙ ei eſt ſingulare, & propriũ; licet quædam dicantur Mariæ, non tñ conueniunt fortè in iſto noīe. Nã vt ſcribit doctiſſ.ille Laurentius de Valla, in Correctorio ſuo noui teſtaméti, ſibi videtur nomen Matris Dñi atq; aliarũ, quæ Maria nuncupantur, eſſe diuerſum. Cæterarum. n. in. a. ſemper exijt in græca veritate, vt Maria Magdalenæ, Maria Iacobi, &c. At Matris Dñi in.am, terminatur, termino finali differens, & etiam accentu, qa acuto in fine, cæterarum in penultima. Dr.n. Mariam etiam in noīatiuo. Vnde Lucas nomen Virginis Mariam. Item dixit autem Mariam. Ecce ancila, &c. Vnde facile ait, colligitur, non nihil fuiſſe differens nomen Matris Dñi, atq; aliarum in originali, licet in latino nr̃o: vt plura alia confundãtur. Et pbè quidẽ. Nã ſi præcurſor vocatur noīe nouo, quali nullus in ſua cognatione, cur nõ Dñi Mater prorſus dignã noīe nouo, & ſingulari? Cui Dñs dicit. Ego Dñs voco nomen tuũ. Tertio eſt nomen iſtud myſterijs grauidũ, magnarum, ſ. rerum ſacramentũ. Votiuè, & longè in deſiderio aīæ exoptatũ, grãditer à Prophetis, vt puta Sãctum, & terribile, vt bonũ, & dulce commendatum. In maria ſorore Moyſi præfiguratũ, & in ipſis ẽt litteris nõ à myſterio vacuum. Eſt.n. nomen eius memoriale in deſiderio animæ habitum. In ſapientialibus libris granditer cõmendatum, ſup diuitias, & vnguenta pretioſa prælatum, oleo effuſo aſſimilatum, vt patet ſcrutanti Scripturarum decurſum. Qđo autem nec in litteris ipſis myſterio caret, qui ſcire volet Io. Dominicum, & Dñm Antoninum, qui eum allegat videat. Aiunt.n.ꝙ in litteris hæbraicis, quibus nomen ipſum in euangelio Mathæi, & alijs paſſibus conſcribitur ſecretum myſterium deſignatur, quia per Mem. clauſum in principio conſcribitur, quod nuſq̃ reperitur, qm̃. mem. clauſum, nunq̃ in principio, ſed in fine ſemper ponitur dictionis. iuxta hebræorũ grãmaticam. Duplex ſiquidem ipſi. m. habent. Quia de vna tm̃ verificatur apud eos, qm̃ illã figurabat, quæ nec primã ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. Subtiliſſimè igitur Spiritus ſanctus dixit, Virginem Mariam incognitam futuram viro. Prole tñ fęcundãdam de cœlo, Et ſic apertam Deo, clauſam viro, ꝙ nulli alteri foret aſcribendũ, cũ nullum aliud nomen inueniatur cum. mem. clauſo initiatũ. Ponitur autem, & idem. mem. clauſum, contra naturam ſuam in medio, teſte Nicolao de Lyra, & alijs, vbi dicitur. Et multiplicabitur eius imperium, vbi in Hebræo habetur. le marbe pro mem. clauſum in medio, pp idem myſterium virginitatis connotandum. Imò, & propter connotationem temporis incarnationis, & annorum, quod ſignatur illa littera, illic: vt aiunt expoſitores ſignificandum. Sunt etenim litteræ eorum, quemadmodum, & græcorum numerales. Et longa differentia eſt numeri ſignati per. mem. apertum, & mem. clauſum. Mem. etenim apertum, ſignat in numero quadraginta. Mem. vero clauſum notat ſexcenta, vt hæc plenius apud Appellas. Iſtud poſtremum eſt vulgare apud multos, primum autem nõ legi, niſi apud auctores prꝛallegatos. Poſt tñ vidi hoc nomen per. mem. apertum ſcriptum in principio, & per. mem. clauſum in fine. Quid igitur veritatis ſubſit ego neſcio. Sat ſit grauium virorum dicta allegaſſe nobis, & materiam inquirendæ veritatis reliquiſſe ſtudioſis. Clarum, & certum eſt, nomen iſtud prægnare mirandis, & abditis myſterijs. Ita, vt ei dici poteſt admirabile eſt nomen tuũ, & ſtupendum nimis. Quarto eſt iſtud nomen bonum, vtile, & commodoſum. Melius enim quam diuitiæ multæ nomen bonum. Melius item quam vnguenta pretioſa. Eſt. n. nomen illud bonum angelis in cœlo, dans eis lætitiam, & gaudiũ. Animabus in purgatorio, eis conferens refrigerium. Omnibus in mundo, implens in bonis eorum deſiderium. Eſt enim nomen iſtud turris fortiſſima, & ad quod currens iuſtus exaltabitur, & ſuſcipiet, quod petierit ex eo. Poſſent ſingula hæc declarari per exempla; ſed ſuperſedemus.

Poſtremo eſt nomen iſtud venerandiſſimum, & omni præconio extollendũ, oẽs in ſe cauſas cõplectẽs venerationis, & honoris. Eſt.n. nomen potentiſſimæ Reginæ, ditiſſimæ theſaurariæ, virtuoſiſſimæ Dñæ, ẽt à Deo ipſo nimis honoratũ: ſicut Brigittæ fuit reuelatũ. Dixit.n. ei Maria. Audi inquit filia, q̃tum Filius meus nomen meũ honorauit. Nomen meum eſt Maria, hoc nomen dum angeli audiunt gaudent, & Deo regratiantur, & illud venerantur. Qui in purgatorio ſunt etiam, gaudent audito noīe meo: quemadmodũ audiens verbũ ſolatij æger iacens in lecto. Oẽs quoq; dæmones verentur hoc nomẽ Maria, & fugiunt eo audito: quẽadmodum auis audito ſono, &c. Valde ergo hoc nomen venerandum à nobis, ꝙ veneratur à tantis. De quo gloriatur dicens. Ab ortu ſolis vſq; ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus. Nã & defunctus quidam apparens, dixit ſe ob aliquas culpas in purgatorio dirè punitum, de quibus ſibi viuens non fecerat conſcientiæ remorſum, quarũ vna extitit, ꝙ auditis his venerandiſſimis nominibus. Ieſus aut Maria, non inclinauit reuerenter cũ capite, aut ſaltem corde. Qui ergo nolit cum illo puniri, ſtudeat illud venerari. O propter nomen tuũ [?] le miſerere noſtri.

Luc 1. Ibidem. Eſa. 45. Eſa 26 Prou. 22 Cant. 1. 9 Cap. Eſa. Prouer. 22. Malac. 1

De efficacia, & vtilitate nominis Mariæ.

HOc *recreat, &c.* In hoc verſiculo conſequenter oſtenditur huius nominis efficacia, & vtilitas. Eſt enim iſtud nomen multorum bonorum effectiuum. Primo enim recreat męſtos, quẽ effectum expertus exclamat Anſelmus. O magna, o pia, o multum amabilis, & ſuauis Maria, quã dulcis eſt nominis tui memoria. Tu nec nominari potes, quin releues, nec cogitari, niſi recrees affectus diligentium te. Tu nunquam ſine inſitæ tibi dulcedinis aſperſione, piæ memoriæ ingrederis portas, &c. Dulciſſimum. n. iocundiſſimum, & ſuauiſſimum F

Digitized by Google

ſuauiſſimum eſt iſtud nomen, dignè oleo comparatum. Non de quibus dicit Ouidius.

Nomina ſunt ipſo penè timenda ſono.

Nec terribile ſicut nomẽ. Hectoris vnde idẽ dicit.

Nomine in hectoreo pallida ſemper eram;

Vnde ſi terret nomen Deitatis dulceſcat Mariæ nomen amoris, & pietatis. Secũdo docet inſcios. Nullum enim virtutis eſt genus, ꝙ in hoc nomine non refulget. Et ſi iuxta Ambroſium primus diſcendi ardor, nobilitas eſt magiſtri. Cum nil nobilius ſit Dei Matre, ſit nobis tanquam in imagine deſcripta vita Mariæ doctrix diſciplinæ Dei, quã commemorat nomẽ eius dulce. Nihil. n. virtutis eſt, nihil ſpecioſitatis, nihil candoris, & gloriæ, ꝙ non dependeat ex Mariæ nomine; ſi diligenti conſpiciatur conſideratione. Tertio accendit, & inflammat torpidos. Nullum enim nomen eſt poſt Ieſum in cœlo, & in terra, quod ita deuotionem accendat, compunctionem excitet, conſolationem ingerat; ſicut hoc nomen Maria; quare, & merito oleo cõparatum. Nullus quoq; tam deuotionis expers eſt, & frigidus (vt Maria Brigittæ reuelauit,) qui hoc noïe non incaleſcat. Quarto terret, & fugat tentantes diabolos. Non. n. ſic timent hoſtes viſibiles, q̃libet caſtrorum multitudinem copioſam, & aciem alarum bene inſtructam, ſicut aereæ poteſtates Mariæ vocabulum, & exemplũ. Fluunt. n. & pereunt: ſicut cera à facie ignis vbicunque inuenerint celebrem recordationem, aut inuocationem huius potentis nominis. Eſt. n. Maria vt caſtrorum acies hoſtibus terribilis. Quinto iuuat oẽs in quacunque tribulatione poſitos. Adeo, vt quicunque inuocauerit nomen illud, de quacunque tribulatione ſaluus erit; vt dinumeratũ in multis. Sunt & alij innumeri effectus huius noïs, quos Auctor Marialis ſumit ſm viginti olei proprietates; vt latè proſequitur de ſingulis, de quibus tacemus, monẽtes, vt nos magis aptemus ad effectus eius experiendum, q̃ legendũ. Patet ergo nomen iſtud eſſe virtuoſum, & efficaciſſimũ nulli in commodo alienum. O igitur quiſquis in hoc ſæculo fluctuas, tribulationibus agitaris, ne auertas oculos à fulgore huius ſideris, ſi nolis obrui procellis. Mariam cogita; Mariam inuoca, & vt ſentias nominis effectũ, ſtude imitari conuerſationis exemplum.

Ps. 67. *Cant. 6.*

Interpretationes nominis Mariæ. Paragraph. II.

G *Stella maris, &c.* Hoc iam verſu Mariæ nomen effunditur, & nominis interpretatio ponitur, vt virtus latens, apertius videatur. Et primo Maria maris ſtella interpretatur. Percongruè autem ſtella dicitur, propter mentis puritatem, virtutum luminoſitatem, quia illuminat mundum; pp ſitus ſublimitatem, quia habitat in altiſſimis, effectus vtilitatem, quia vapores peccatorum attrahit, & tollit, hilariter lucem communicat, &c. Stella aũt maris, quia in ſummo poli, & incauda vrſæ minoris ſita, & ſic Maria altiſſima, & humillima, quantitate parua; ſed verè magna, qualitate vtilis, & clara, effectu ferrum attrahens, & nautas dirigens: Poſſunt de his proprietatibus dici alia multa; ſed ab alijs abundè ſunt ſcripta. O igitur Maria maris ſtella. Puriſſima, puriſſimè viuendo. Radioſiſſima radium æternum pariendo. Vtiliſſima ad littus patriæ erraticos nautas dirigendo. tu nos tuo radio ſemper, & ductu illuſtra &c. Secundo, Syro ſermone, vt aiunt Maria interpretatur domina, ſcilicet cęleſtium angelorum in cœlo, terreſtrium hoïm in mundo, infernorum dæmonum in inferno. Ita ꝙ oïa ita ſubiecta ſunt dominatoribus pedibus eius; adeo dominans in vniuerſo, vt nemini abſq; eius oris imperio, liceat mouere pedem, poſſidere obolum, mutire verbum in toto mundo. O igitur pręcelſa domina, Impera angelis, vt nos cuſtodiant. Iube hominibus, ne ſaluti obſiſtant. Cohibe dæmones, ne nobis noceant. Tu enim es Domina, in cuius manibus ſunt oculi ancillæ tuę munifica, & potens. Tertio interpretatur Maria illuminata, quia illuſtrata à patre luminum, cuius tot habuit in ſe radioſa luminaria, quot virtutum exempla. A Filio iuſtitiæ Sole, quo circum amicta, & vera lucifera, quia veræ lucis portaria facta, à Spiritu ſancto, cuius donis irradiata. Iuxta illud. Apoc. Vidi Angelum alium deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem magnam, & terra illuminata eſt a gloria eius, hæc terra illuminata, eſt beata Virgo, gratia, & gloria luminoſa. Quarto illuminatrix eſt interpretata. Nam vt canit Eccleſia, eius vita inclyta cunctas illuſtrat Eccleſias. Non ſolum militantem in terris, ſed & Eccleſiam: vt creditur triũphantem in cœlis. Ita quòd dicat. Ego ipſa feci, vt in cęlis oriretur lumen indeficiens, & item alio loco. Illuminabo omnes ſperantes in domino, & hoc, vel Filium iuſtitiæ Solem gignendo, vel fulgentiſſima iuſtitiæ, & virtutum exempla relinquendo, merito ergo illuminatrix interpretata.

Ps. 122. *Iac. 1.* *Apocal. 18.* *Eccl. 24.* *Ibidem.*

	Exempla vitæ.
Illuminans per	Beneficia miſericordiæ.
	Præmia gloriæ.

Lucerna enim eſt Eccleſiæ, columna nubis, & lumen ſolare terras irradians, & cęlos? Poſtremo interpretatur Maria, quaſi amarum mare, & hoc propter aquarum, ideſt gratiarum plenitudinem, propter dolorum, quos in Filij paſſione ſuſtinuit amaritudinem, propter guttarum; id eſt miſericordiarum in exhauribilitatem, & nauigij, ideſt imitationis aptitudinem. In mari enim via Chriſti, & noſtri, vel dicitur mare amarum, propter effectum, quia mundum, qui ei fuerat amarus, ſuis quoque amatoribus reddit amarum. Aut certè; vt ait Bonauentura.

	Mare gratia affluendo.
Maria eſt	Amara Filio compatiendo.
	Amarum mare diabolum ſubiugando.

Et hæc de interpretatione nominis Mariæ.

	Stella maris, hominibus conuerſis.
	Illuminata virtutum donis.
Quæ eſt	Illuminatrix Angelis non auerſis.
	Amarum mare, dæmonibus perverſis.
	Dominans, creaturis vniuerſis.

Digitized by Google

Oremus, vt ſit ſemper hæc omnia nobis.
Paragraphus Tertius.

H **M***Ater amans,&c.* In hoc iam verſiculo; vt nil intermiſiſſe de hoc noīe videamur, tangitur nominis litteralis ethymologizatio; cuius inſtar innumeræ aliæ formari poſſunt, & reddi homo latus in meditando. M. autem: vt tangitur in verſu ethymologizaliter eſt Mater Dei, & hominis, rei, & iudicis; immo, & verè poteſt dici mater vniuerſorum, & hoc ratione vniuerſalis geniturę, quia vnum genuit, in quo oēs regenerauit, ratione curæ, quia noſtri ſolliciti ſſima fuit, in vno donans quicquid neceſſarium nobis. Tertio ratione digni-
Eccl. 24 tatis, quia primogenita ante oēm creaturam. Prioritatis, quia in initio viarū à Domino poſſeſſa, er-
Prou. 8 ga oēs geſtans viſcera matricia, & exhibens ſtudia materna O monſtra te eſſe matrem. Memor eſto filiorum, quos ſub cruce parturiſti, à Filio recommendatos. Habet iuxta leges mater curare de natis. Cum etiam ex natura amor maternus in filios debet eſſe tenerior, licet patris ſit ſolidior. Tum quia mulier magis pia, tum quia eſt magis certa, & à filio magis dilecta; hæc eſt ergo mater cunctorū viuentium, figura, Tapet euancen. ſecundo.

I *De ethymologizatione nominis Mariæ.*

A *Ideſt amans.* Et præcipua amoroſa amatrix; quippe ineffabili charitate exeſtuās in Deū Chriſtum hominem, & proximum, maiori charitate flagrans in ſubſtantia, quam angeli; licet ratione viæ, actu minori: Adeó, q̃ oīs illorum amor huius collatione eſt velut tepor ſubſolanus, reſpectu meridiani efferuentis ſolis. In ſummo enim habuit erga Deum Filium dilectionem naturalem; acquiſitam, gratuitam.

R *Ideſt Regina.* Ipſa enim Regina ꝑpter in Regina Saba præfigurationem, regiæ ſtirpis ortum, & generationem, ſpiritalis gratiæ vnctionem, æterni Regis deſponſationem, regni uniuerſalis dotationem, potentialem iuriſdictionem, regalem coronationem, dominans à mari vſque ad mare. Non proſequimur ſingula, requirantur inter aliorum ſcripta, ſatis ſunt vulgaria.

I *Ideſt inimica ſerpentis.* Cui dictum in initio, ini-
Gen 3. micitias ponam inter te, & mulierem. De
Eccl. 25 qua inimicitia Sapiens ait. Non eſt ira ſuper iram mulieris; & non eſt caput nequius ſerpente; Nullius.n. ita zelus contra ſerpentem, aut draconem pro agno Dei, & pro nobis excanduit, quem-
Pſ. 23. admodum huius mulieris. Nullius itē poſt regem fortem in prælio, glorioſum, & victorioſum prælium ſicut huius mulieris fortis, reginæ inimicantis, fuit cum dracone inſequente duellum. Perfecto enimodio odiuit inimicum.

Poſtremum.

A *Ideſt Abra.* Ancilla ſummæ, & indiuiduæ Trinitatis, ac verbi incarnati, hominis quo que exulis, & peregrini, quib⁹ oībus ex nimia charitate ſeruiuit, ſciens, q̃ ingenua ſit ſeruitus, ubi uel ſeruitur ipſi Deo, vel pp Deum proximo, &c. Et hæc de ethymologizatione nominis, quæ poteſt ſumi alijs uarijs modis: vt eſt uidere in libris; vide licet. Miſeratrix miſerorum, Aduocata reorum, Reconciliatrix peccatorum. Iaculum inimicorum, Auxiliatrix laboratorum. Quæ proſequitur Antoninus. Et in Mariali ſuo Bernardinus de Buſto, uarias huius tanti nominis ethymologizationes litterales ponit. Primo ſecundum proprietates quinque lapidum pretioſorum, quorum nomina incipiunt à litteris, unde contexitur Mariæ nomen.

	m	Margarita puritatis, & confortationis.
	a	Adamas recōciliationis amoris⁹
Per	r intelligit	Rubin⁹ lętitię, & illuminationis⁹
	i	Iaſpis tutelæ, & ſecuritatis.
	a	Allectorius bonę fortunę glorię, & honoris.

	m	Michol.
Item per quinq;	a	Abigail.
illuſtres fęminas	r	Rachel.
teſtī ueteris.	i	Iudith.
	a	Abiſack.

		Mediatrix.
Itē ethymologiza		Auxiliatrix.
tur ſm quinque	qa	Reſtauratrix.
beneficia.		Illuminatrix.
		Aduocatrix.

		Miſericordia pietatis.
Item ſm quinq;		Altitudo contemplationis.
perfectiones eius.	qa	Religioſitas deuotionis.
		Innocentia puritatis.
		Affluentia uirtutis.

In hunc morem innumeræ ſumi poſſent ethymologizationes litterales, quæ non prorſus inutiles. Nihil enim in hoc nomine uacuum laudum. Cum & tres eius ſyllabæ myſterijs turgent.

	Ma	Maternū affectū erga fideles.
Nam	ri notat	Rigorem ad dæmones.
	a	Acceptationem ad angelos.

In omnibus tamen his, quæ de gratijs gratioſiſſimę huius Virginis diximus, & priuilegijs dicturi ſumus, nos ut ſupra proteſtati fuimus, referimus ad ueritates uenerabilis. Gerſonis, præſertim ad eam quam pro capite ponit, in Opuſculo de ſuſceptionē humanitatis Chriſti, ubi ait Chriſtus contulit Matri ſuæ ab initio, & conſequenter illas, & tātas gratias, quas, & quantas cognouit eſſe conuenientes, ſecundum ordinem ſuæ ſapientiæ. Et in hac ueritatis ſoliditate, debet eſſe contentus quilibet Chriſtianus quantumcunque ipſi deuotus. Attamē quia particularizata præconia magis ad deuotionem mouent pios aīos, cautè agendum de illis, Erratur ſiquidē hic à quibuſdā, qui arguūt a poſſe, & decere, q̃ argumenta debilia ſunt, & inſufficientia. Potuit ſiquidem Chriſtus multas gr̃as dediſſe dulciſſimæ Matri ſuæ, quas tñ actualiter, & defacto nō cōtulit: utpotè impaſſibilitatē, conſumatam fęlicitatem, &c. Quas tñ ſi cōtuliſſet bene decuiſſet: Sed ualde aduertendū, q̃ hmōi argumētatio Chrs potuiſſet, & pōt multa facere, q̃ etiā eū decuiſſet,

ergo

Digitized by Google

ergo fecit,aut faciet. Conſequentia talis, quæ fit à multis, ſæpe fallit per fallaciam petitionis principij,q̃a ſ.præſupponit ignotius q̃ eſt principale. Ratio,quia nihil decet Deum facere; niſi ſm qd vult fieri,vt hæc venerãdus ille Doctor deducit.Sit ergo iſtud limitatio, ꝓ dictis, aut dicendis. Sub dubio ſiquidẽ vertitur à nonnullis,ſi vſu rõnis in vtero præuenta fuit.Si non ſomniauerit,aut ſi in ſomnio Deũ contemplata fuerit. Nam ꝙ ex ſcripturis ſanctis auctoritatem non habet, nec ex probabili rõne, eadem facilitate contẽnitur, qua probatur. Quotiens ergo nomen iſtud dixerimus, iſta ruminemus, Mariæ congaudeamus, & reuerentialiter illud noĩemus, orantes, vt eius effectus in nobis perſentiamus. Et ex affectu dicamus. Sit nomen eius benedictum in ſæcula. Et illud.

Semper honos nomenq; tuum laudeſq; manebunt.

De plenitudine gratiarum Mariæ.

Membrum Tertium.

I O*Mnia,&c.*In hoc verſu agitur de gratijs,quibus Maria repleta fuit,in qua haud dubium Eccl.24 omnis gratia vitæ, & veritatis fuit, adeo ut ei angelus Gratia plena pro nomine proprio attribuit. Quamq̃ in græca veritate, gratioſa habeatur, magis quã gratia plena. Et in primis dr̃, ꝙ oĩa gratiarum genera in ſummo poſt Chriſtum habuit; Gratiam.ſ.gratum facientem,& gratiam gratis datam. Grãm quoq; corporalem,ſpiritualem,ſingularem, quæ eſt virginitas in carne, abundantiam virtutũ mente,pñtiam Filij Dei in ventre. Gr̃a gratum faciens in ea plenitudine fuit,quia & virtualis, ſacramentalis,& numeralis.i. ſeptem donorũ,in ea effluxit. Ita ꝙ oĩ vitio caruit, & virtute claruit, vt ex paſſibus illis Bonauen.deducit; vbi noĩatur nomen Maria in ſcripturis. Gratis datæ gratiæ fuerunt in ea oẽs, & ſingulæ, vt latè exequitur Alber. in ſuo de Laudibus Mariæ. Secundo non ſolum gñalia, ſed & ſingularia gratiarum priuilegia, quæ in ſingulis reperiuntur,in ſummo continebat, vt in Roſarijs infra ponendis latius patebit. Nam habuit ſingulares gratias naturalium bonorum, ſpiritualium chariſmatum,& cęleſtium donorum: vt proſequitur Dñs Anton. in 4 parte ſuæ Summę.

Habuit iuxta Bonauen. gratiam.
- Veriſſimam.
- Immenſiſſimam.
- Multipliciſſimam.
- Vtiliſſimam.

Gratiam item.
- Donorum.
- Labiorum.
- Præmiorum.

Tertio illa gratiæ bona habuit, à quibus oĩs creatura alia defecit, & vacua fuit. Nam nec ſimilem primam viſa eſt, nec habere ſequentem. Nam in eo,ꝙ eſt Dei mater non cõicat ſibi aliena, priuilegium hoc ipſi proprium manet, vt etiam de cęteris priuilegijs ſingularibus patet; vt infra in Roſario præconioſo. Quarto omni gratia merito plena dicitur, & fuit,quæ gratiam increatam tanto tempore in ſe continuit, & de ſe genuit. Corporaliter quippe in ea nouem menſibus requieuit, quem,& poſt tam crebro dulciter tractauit. O gratia ſuper gratiam,de qua hauſit totus mundus grãm. Poſtremo Eccl 26 gratia plena dr̃, quia tanta eius gratia fuit, ꝙ pura creatura maioris gratiæ capax non fuit. Maiorem.n.gratiam Dei Mater habere nõ potuit; niſi gratiam vnionis, hoc eſt vt ipſa Deus eſſet, cui ꝓximè accedit; vt Bonauen.in. 3. di.44. declarat.Et hæc propriè eſt illa gratia,qua dicitur eſſe referta, quæ ita eſt ei propria, vt loco proprij noĩs ab angelo ſit poſita, & nihil illi pro capacitate adijci poteſt.O igitur tantis referta gratijs,communica nobiſcum de tuis bonis.

Qualis fuit plenitudo gratiarum eius.
Paragraphus Primus.

P*Lena velut,&c.* Hic iam tangitur qualis fuit K plenitudo huius virginis, & qualiter huiuſmodi gratijs plena dicitur. Et primo huius plenitudo fuit ad inſtar canalis, cuius plenitudo eſt receptiua,& datiua,& non retentiua.Nam oẽs gratię per eius manum tranſeunt, & nihil reſeruat incõicatum,vnde legim⁹.Ego quaſi aquęductus exiui de Eccl.24 paradiſo Dei, &c. Ideo.n.ait Bern.diu defecerunt fluenta gratiarum, quia non venerat is aquęduct⁹. De quo pulchrè eſt ĩ Serm. de Natiuit. ꝓſequutus. Secundo plena fuit plenitudine vaſis, cuius plenitudo eſt receptiua,& retentiua, ſed non datiua. Et ſic plena fuit omnibus gratijs creatis ſecundũ ſpeciẽ, quas in ſummo habuit,& non ammiſit,& quẽ admodum vas plenum negat vacuitatem,& magis capere non põt, ſic, & Mariæ plenitudo vacuitatẽ priuat,& maiorem, (vt dictum eſt) gratiam capere non potuit,ea ad quam deſtinata fuit. Hinc ſcri- Eccl.44 ptum eſt vas admirabile, opus excelſi. Planè vas mirabile, quia maius continuit ſeipſo. Tertia plenitudo fuit ad ſimilitudinem fontis,cuius plenitudo eſt receptiua,retentiua, & datiua. Nam vt plenus fons, plenus manet,& effluit. Sic & Maria in ſe plena manet,licet in nos effluat, de cuius plenitudine accipimus omnes.hinc dicitur.Heſter.Fons Heſt. 10. paruus,qui creuit in fluuium, & in aquas plurimas redundauit. Rectè fons Maria propter gratiarum abundantiam,Paruus propter humilitatis excellẽtiam. Creuit in fluuium, quando peperit Chriſtũ. In aquas plurimas redundauit,cum nobis eius bona communicauit.

Quarto plena fuit gratijs: quemadmodum domus, vrbs, vel ciuitas dicitur plena hominibus, aut animalibus. Ipſa eſt enim ciuitas illa Dei, de Pſ. 86. qua dicta ſunt glorioſa, quippe facta omnium lætantium habitatio, vrbs fortitudinis noſtræ; in qua Saluator poſitus eſt murus, & ante murale, in Eſa 26. qua, qui requieſcit omne neceſſarium victui, & delitijs reperiet. Et de hac plenitudine ipſa dicit. Et in plenitudine ſanctorum detentio mea. Eccl.24

Quinto fuit plena, quemadmodum locus dicitur plenus fructibus, aut pratum floribus. Vnde plena eſt ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus aromatizans, vt balſamum, & cynamomum, dilecto ſeruans poma, & vetera, & noua. Gen.27 Eccl 24 Cant.7.

Digitized by Google

Poſtremo, vt paucis multa dicamus, oĩ plenitudine & oĩ plenitudinis modo plena fuit. Poſſemus iã hic adducere varias illas plenitudinis acceptiones, ſ. ꝙ eſt plenitudo ſufficiẽtię, excellẽtiæ, ſupeffluẽtię, & hmoi multa; ſed de his paſſim ſcribunt Doctores hoc ſolũ adijcimus, ꝙ totaliter, pmanẽter, & ſupereffluẽter plena fuit: quemadmodum Henricus de Haſſia ſuper Aue Maria dicit: inquiens Aue gratia plena. O verè plena totaliter, pmanenter, & ſupereffluenter. Totaliter inquam. Nil enim in te fuit, ꝙ non gratia plenũ eſſet. Corpus plenũ gratia pulchritudinis naturalis, venter grã Diuinitatis, cor grã charitatis, os gratia affabilitatis, in manibus plena fuiſti gratia miſericordiæ, & largitatis, in greſſu fuit maturitas grauiſſima, in vultu puritas pudiciſſima, in intellectu prudentia, in cogitatu munditia, modeſtia in auditu, temperantia in affectu, in aſpectu verecundia, & in oĩ ſenſu, & corporis geſtu, virtutum relucentia. Verè ergo totaliter plena, & nihil gratiæ defuit, aliter plena dici non poſſes. Plena ẽt permanenter. Quia grãm quã inueniſti nunq̃ poſt amiſiſti. Partem optimã q̃ ſemel elegiſti, nunq̃ diſeruiſti. Plena ẽt ſupereffluenter, de cuius plenitudine accipiunt vniuerſi, Triſtes conſolationem, peccatores veniã, iuſti perfectionem, angeli lætitiam, deniq; tota Trinitas gloriã, & Dei Filius humanæ carnis ſubſtantiam. O ergo mater grã, gratia plena, fac nos plenitudinis tuæ participes, & in nos redundet gratiæ tuę vena.

Quomodo Dominus fuit cum Maria.
Membrum Quartum.

L TOta modis, &c. Hic iam oſtenditur quõ Deus fuerit cũ Maria, & ſuper illo verbo Dñs tecũ ponũtur q̃dam meditabilia eius explanatiua, & tãgitur in iſtis dulciſſima Mariæ cõſolatio: queadmodũ in Gratia plena, digna commendatio, & in Aue Maria, grata ſalutatio. Quid.n. magis conſolatorium, aut conſolationis põt audire Maria, niſi ꝙ Dñs ſit cũ ea? Dñs inq̃ eſsentialiter, quia tota Trinitas totaliter, quæ myſteriũ illud magnũ in Maria operata eſt vniformiter. Dñs.ſ. Pater tecũ, q Filiũ ſuum fecit, & tuum, oſtendens in te ſummã ſuã potentiã. Dñs Filius tecum, qui ſibi reſerauit genitale ſecretũ (ait Haſſia) tibi ſeruans integrũ virginale ſignaculum, ſuã in te oſtẽdens ſapientiã. Dñs Spiritus ſanctus tecum; qui cum vtriſq; tuum ſanctificat vterum, operans grande illud in te ſacramentum, ſummam in te oſtendens gratiam. Tecũ ergo Trinitas tota, quia Patris ſponſa, Mater Filij Spirtus ſancti theſauraria. Lõgam, & deuotam hic deductionem facit ſanctus Bonauen. De Dominus, notans Dñi illius qualitatem.

	Terræ omnium	Generaliter.
Quia Dñs	Hominum	Specialiter.
	Tuus	Singulariter.
Dominus	Potentiſſimus; ſapientiſſimus, Opulentiſſimus, indeficientiſſimus. Pijſſimus, iuſtiſſimus. Certiſſimus, nominatiſſimus Cui⁹ hæc eſt filia, mater, ſponſa, ancilla.	

Hæc ſingula applicans qualitati beatæ Mariæ. Secundo fuit tecũ, non ſolum gñaliter, vt cum oĩbus, ſed ſpecialiter, & oĩbus modis quibus aliquid cũ alio eſſe põt. Et hoc primo in eſſe ſubſtantiali, qa in vna quodammodo humanitate, qua fuit verus homo, de homine vero. In quali quia erat ſimilitudo, & conformitas in voluntate. Conformiter.n. Chriſto Maria volebat, ſimulque cum eo placitũ Patris impleri ſemper cupiebat, &c. Item in quanto; ſcilicet æqualis potentia in genere. Nam eiuſdẽ regni ipſa eſt regina, cui⁹ ipſe eſt Rex. Item fuit cum ea oĩbus modis, quia in omni manerie vnionis.ſ. vnione naturali, qualis eſt arboris ad fructũ, matris ad filium. Ipſa enim fuit arbor, fructus Chriſtus, ipſa Mater ipſe Filius eius. Item vnione ſpiritnali, qualis Dei ad abimã. Qui enim adheret Deo vnus Spiritus eſt cum Deo. Vnione Sacramentali, qualis ſponſi ad ſponſam. Dilectus.n. eius illi ad eã 1. Cor. 6 conuerſio eius. Fuit etiam ſecum Dñs, & ipſa cum Cant. 7. eo in patiendo; ei compatiendo, vt ancilla fideliſſima Dño, vt mater amantiſſima dilecto filio, vt membrũ capiti ſuo. Similiter, & in agendo, omnia agens cum eo. Eſt, & Dñs tecum pereſſentiam, præſentiam, potentiam, inhabitantem gratiam, corporalem pñtiam. Tecum inq̃ in mente, tecum in ventre, tecum in vtero, tecũ in auxilio. Ergo oĩ modo tecum, quo contingit aliquid eſſe cum alio.

	Sol cum aurora	Præueniente.
Sicut	Flos cum virga ipſum	Producente.
	Rex cũ regina ad	Ingrediente.

Quæ deuotè deducit deuotus Bonauentura. Tertio M tecum Dñs non ſolum totaliter, & oĩbus eſſendi modis, ſed & ſemper oĩbus.ſ. tpibus. Quia in tempore ꝓpriæ humiliationis, vt in purificatione: In tẽpore alienæ perſecutionis: ſicut qñ fugit in Ægyptum, & quando iuxta crucem ſtabat in Filij paſſione, in tempore gaudioſæ conſolationis: vt in reſurrectione, & aſſumptione. Quarto tecum vbiq; Mat. 2. Io. 19. in omni ſcilicet loco, ſcilicet in loco naturali, vt in eius vtero. Loco pœnali: vt in fuga Aegypti, & exilio, in loco dignitoſo, & ſupernaturali, vt in regni cęleſtis ſolio. Aſtat enim regina a dextris in veſti- Pſ. 44 tu deaurato, &c. Item tecum in omni loco famoſo, quia ſimul in domo: vt frater cum ſorore. Tecum in menſa, vt filius cum matre. Tecum etiam quo ad ſitum, quia nouem menſibus contentus in vtero cum iacente iacebat, cũ ſurgente ſurgebat, &c. Ergo tecum omni modo. Item in memoria ratione, & voluntate.

Poſtremo tecum ad omnem actum, in quo homines communicare ſolent inuicem. Tria enim ſunt genera hominum, quæ neceſſario communicant ad aliquid agendum. Contrahentes, generantes, adiuuantes. Et ipſa beata Virgo communicat cum Domino Deo in contractu matrimonij hominis, & Dei, in generatione eius Filij, in adiutorio etiam generis humani. Ipſa enim facta erat Gen. 2. adiutorium ſimile ſibi, mulier illa vna, quæ fecit confuſionem in Nabuchodonoſor, & ideo notan- Iudith. ter dictũ eſt à Dño, torcular calcaui ſolus, & de gẽ Eſa 53. tibus nõ eſt vir mecũ. Verè uerum eſt Dñe, ꝙ nõ eſt vir tecũ, ſed eſt mulier vna tecũ, quæ oĩa vulnera,

quæ

Digitized by Google

quæ tu ſuſcepiſti in corpore, ſuſcepit in corde tibi cooperans in redemptionis opere: ſicut prior Eua Adæ priori, in peccati perpetratione. Ponit, & Dñs Antoni. in 4 parte ſummæ alia opera, & alios act⁹, in quibus communicauit ei Dñs. Nam fuit cum ea vt dicit. Ad carnem de ea aſſumendã, ad prolem eius exaltandam, ad ipſam magnificandam, quos breuitatis cauſa tranſimus, quis deuoti ſint meditatu. Notum eſt, q̃ ſecum communicauit, dum carnem ex ea aſſumpſit, quia teſte Augu. nouem menſibus, & ſex diebus in eius vtero dignanter ſtetit; Ita q̃ in vtero benedicto, ducentis ſeptuaginta ſex diebus perſtitit. Vnde iure à ſingulis, ſingulariter regratiandus venit. Secundo cum ea Dñs fuit, ad Filium de ea natum exaltandum. Deus enim exal-
Trem. 1 tauit illum, & magnum fecit illum, quemadmodũ à Gabriele repromiſſum: Erit inquiente magnus.
Luc. 1. Verè magnus, magnificus, & magnificatus nimis, quia tam magnus quàm altiſſimus ipſe, magnus omnibus magnitudinis modis, hoc verſiculo cõplexis.
Apocal. 19. *Nobilis, & dignus, nouus, vtilis, nomine, poſſe.*
Nobilis: ſiquidem in portis vir eius: Rex regum,
Prou. 31 & dominãtium Dñs. De quo nouum ſuper terram
Ier 31. fecit Dñs. Nobis Saluator datus, & natus. A ſolis
Eſa. 5. ortu vſque ad occaſum magnum nomen eius. Cui
Mal. 1. omnis poteſtas data in cœlis, & terris. Qui inſuper
Matth. 28. magnus omni modo magnitudinis, deducendo ſecundum decem cathegorias, & prædicaméta Ariſtotelis.

Pſ. 95.		Subſtantiam	Magnus Dñs, & laudabilis nimis.
Deut. 32.		Quãtitatem	Omnipotẽs nomẽ eius.
Ibidem.		Qualitatem	Magnific⁹ in ſãctitate:
Pſ. 146			Magna uirtus eius.
Luc. 1.	Magnus ſcdm	Relationem qa	Filius altiſſim⁹ de quo Hic erit magnus.
Dan. 7.		Qñ, vel tps	Antiquus dierum, & æternus, nec initium, nec finem habens.
2. Par. 3		Vbi uel locũ	Immenſus quem cœli cęlorum nõ capiunt.
Eſa. 66.		Situm	Cęlũ illi ſedes, & terra ſcabellũ pedum eius.
Prou. 31		Habitum	Fortitudo, & decor in dumentum eius.
Eſa. 45.		Actionem	Creans cęlũ, & terram & omnia gubernans.
Eſa. 53.		Paſſionem	Nouiſſim⁹ virorũ languores noſtros tulit.

Pſ. 48. Planè ſimul in unũ, pauper, & diues, paruus, & ma-
Eſa. 21 gnus. Leo, & agn⁹ tanq̃ verus Salomon Rex pacifi-
3. Reg. 10. cus, ſuper oẽs uehementer magnificatus. Dñs poſtremò cũ Maria ad ipſam quoque magnificandã. Fecit etenim illi magna. Vnde, & magnificauit aĩa
Luc. 1. ipſius eũ, utiq; iã ab illo magnificata. Nam ſm oẽs modos, quibus unq̃ legitur Deus feciſſe aliquos magnos, uel aliqua magna, beata hæc, & magnifica Maria à Deo eſt magnificata: vt multum latè deducit Ioannes Dñici, quẽ Antonin⁹ allegat in Summa ſua in quarta parte. Sufficiant igitur de Dñs tecum iſta. Sic ergo o Dña Dñs tecum, oro ſit, & mecũ, & qui tecum fuit per ſpecialem aſſiſtentiam, obſecro mecum ſit per ſpecialem gratiam, vt ſim tandem cum eo, & tecum per finalem gloriam Amen.

Quomodo Maria benedicta in mulieribus dicatur. Membrum Quintum.

E*Vadis retinens, &c.* Hic iã oſtenditur qũo Maria benedicta in mulieribus aſſeratur. Et in N
his verbis ſingulis, huius virginis perfectio, & ſpecialis electio deſignatur. Nam oĩbus modis fuit benedicta. Et hoc primo, quia ab omni maledicto euacuata, ergo dicitur Euadis. Euaſit nempe maledictum naturæ, quod eſt opprobrium ſterilitatis. Maledictum culpæ, quod eſt fęditas libidinis. Pœnæ, qđ eſt inflictio pœnalitatis, quorũ quodq; adhuc triplicatur. Ita q̃ fiunt nouem maledictiones, quas oẽs Maria euaſit, per contrarias nouem benedictiones. Nam in opprobrio ſterilitatis, triplex fuit maledictio. Nam virgo ſterilis erat oĩbus cõtempta, ſolatio deſtituta, ſucceſſione prolis priuatæ. Contra quæ naturæ maledicta, tres benedictiones habuit Maria. Ipſa enim fuit angelis, & hominibus reuerendiſſima Filio Dei dotata, omnium fidelium ſucceſſione glorificata, quippe Mater oium ſub cruce conſtituta, cum illi dicebatur.
Mulier ecce filius tuus. Similiter maledictum cul- Io. 19.
pæ erat triplicatum. Nam in eo erat libido impregnantis, fœditas concipientis, peccatum naſcentis. Beata aũt virgo Maria, contrarijs bonis erat benedicta. Quia in eius conceptione impregnans fuit ſine libidine, qa Spũs ſanctus, concipiẽs ſine fœditate, qa virgo manſit, naſcens ſine peccato, qa naſcebat Deus. Pariformiter, & pęnæ maledictũ triplici erat maledicto exaggeratũ, ſ. dãni in virginitatem pdendo, laboris in portando, doloris in pariendo. Sed contra Mariæ virginitas in cõcipiendo cõſecrata fuit, ſine labore portauit, ſine dolore peperit, ergo ab oĩ maledictione libera fuit. Iure ergo dr̃ benedicta, quia ab oĩ maledicto naturæ, culpæ, & pęnæ fuit libera. Sicut etiam de ſingulis ſeptem peccatis mortalibus Bonauent. deducit, cõtra quæ erat benedicta. Contra. n. ſuperbiã ipſa fuit vallis humilitatis, cõtra inuidiam fuit in
ipſa benedictio illius, qui apparuit in rubo, igne Exo. 3.
ſuccenſa charitatis.

Secundo dicitur benedicta, quia fœcunditate ſuperexaltata, vt ibi capitur, Benedixit eis dicens.
Creſcite, & multiplicabimini. Et hæc quoque be- Gen. 1.
nedictio poteſt eſſe triplex. Vna ex parte agentis. altera ex parte generati, tertia ex parte gignentis. Et quælibet harum triplex. Agens enim in iſta conceptione fuit Deus Trinitas, Filius, Pater, Spiritus ſanctus. Et ergò ſuperexaltata nimis.

Ex parte generati, eſt exaltata generatio ſuper omnem generationem, vbi concipitur vir perfectus in naturalibus. Sed magis exaltata, vbi concept⁹ eſt vir Sãctus gratia, & virtutibus plenus. Sed ſupexaltata, vbi cõcipitur vir pfectiſsimus homo, ſanctiſsimus, & ſummus De⁹. Itẽ ex parte gignẽtis exaltata fuit, qa virgo cõcepit, plus, exaltata, qa virgo peperit, exaltatiſsima, qa virgo, & mr̃ lactauit.

Digitized by Google

Quia ergo oĩa bona hæc obtinuit verè benedicta fuit. Benedicta inquam, vt Bonauen. deducit.

Propter
Plenitudinem gratiæ in te venerandæ.
Multitudinem miæ per te præſtandæ.
Celſitudinem perſonæ ex te incarnandæ.
Magnitudinem gloriæ ſuper te cumulandæ.

Tertio dr̃ benedicta, quia ſingulari grã dotata. Dicitur. n. benedictio ſingulis gratiæ collatio, vt ibi.
Gen. 12 Benedixit Dñs Abraham. Et hæc in virgine triplex fuit. Nam primo fuit ſm dignitatem, caput oĩm fœminarum, & principium. Et hoc ratione triplici. Tum quia habuit quicquid boni in fœminis fuit. Tum qa quodlibet illorum in ſummo habuit, tum etiam qria illud habuit, quod nunquam aliqua fœmina plus habuit, vel habere potuit.

Secunda ſpecialis gratia eſt, ꝙ mater oĩm fuit. Fuit n. Mater vnius hoĩs per generationem. Oĩm hominum mater per regenerationem, & Virginũ mater per imitationem, vel potius exempli præhibitionem. De cuius maternitate iam aliqua tacta, & adhuc aliqua ſunt tangenda. Tertia gratia ſpecialis eſt, ꝙ Dña vniuerſorum eſt, & fuit. Et hoc triplici ratione. Efficitur. n. quis Dñs rei alicuius, per operationem; quia ſcilicet rem operatus eſt, & conduxit in eſſe. Secundo per emptionem, tertio per electionem: ut Prælati. Et quæq; conuenit Virgini Matri. Fuit enim Dña oĩum creaturarum, utputa Mater Creatoris. Oĩum redemptorum, ut adiutrix redemptoris, uniuerſorum Dña, quia Regina creaturarum, & regeneratorum. Ergo uerè benedicta fuit. Quarto benedicta fuit, quia omnis benedictio in ſcripturis poſita, in ſummo ei conuenit; vt puta, benedictio oĩum creaturarum, omniũ Patriarcharum, omnium, & fœminarum: prout pulchrè, & latè Dñs Albertus in de laudibus eius deducit. Verè ergo benedicta hæc filia à Dño cui cõ-
Iudith. 13. uenit omnis oĩm benedictio, per q̃ & ſublata eſt maledictio omnis. Poſtremo dicitur benedicta, qa ab oĩbus congratulanter collaudata: Collaudatur enim ab angelis, hominibus, & reliquis creaturis: Genuit quippe angelorum reſtauratorem, hominum redemptorem, creaturarum innouatorem; undeq; merito beatam eã dicunt oẽs generationes, cœli, & terræ. Iuxta illud. Benedixerunt eam omnes una uoce dicentes. Tu gloria Hieruſalem, tu læti-
Iudith. 15. tia Iſrael, tu honorificentia populi tui. Dicitur autem benedicta in mulieribus non ſimpliciter; ſed etiam in benedictis inſigniter benedicta magis ſecundum illud. In multitudine electorum habebit
Eccl. 24 laudem, & inter benedictos benedicetur. Nam omnium mulierum habuit bonum. Bonum ſcilicet Virginum, Coniugatarum, & Viduarum. O igitur benedicta tu filia à Domino Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper terram, & nos cœleſtibus donis benedici impetra, quæ es ſic in, & præ mulieribus benedicta. Et hæc de explanatione angelicæ ſalutationis, ſequitur de additione Eliſabet, & Eccleſiæ. Roſarium de explanatione reſiduæ partis angelicæ ſalutationis, ab Eliſabeth, ſcilicet, & ab Eccleſia additæ.

Hic proſequitur reſiduum ſalutationis. Et primo quomodo fructus benedictus.

Cauſa, typus, cunctis, ſemper, benedictio cuncta. Nam caruit, retinet, præcellit, ſuatus ineſſe.

Cultus huius benedicti fructus.

Eſt ſatus, exortus, collectus, latus, & excuſſus. Multus, purgatus, oblatus, caſus, & eſus.

Qualitas huius fructus.

Dulcis, aromaticus, & amœnus, mirus, & auus.

Effectus huius fructus.

Sanat, confortat, recreat, ſatiat, valet omne.

Nũc de uentre. Et primo cõparationes ei⁹.

Venter hic; archa, throbus, cœlum, paradiſus, & hortus:

Qualitas uentris

Sanctus, mirandus, elatus, & utilis, omni.

Qualitas nominis Ieſu.

Optatum, magnũ, grauidũq; bonum, ſimulatum.

Cur Chriſtus dicatur.

Rexq; Propheta, pugilq; Sacerdos, vngit, & oẽs.

IN hoc Roſario traduntur quædam meditabilia, & explanatoria circa reſidua ſalutationis uerba, quæ à beata Eliſabeth, & Eccleſia, ſunt appoſita, quæ non minori deuotione ſuperioribus legenda; prægnant enim myſterijs, & ſunt ſenſu grauida. Et primo ponuntur aliqua circa Benedictus annotanda.

Qualis fuit, & eſt benedictio fructus Virginis. Membrum Primum.

CAuſa, &c. His uerſibus deſcribitur qualis fuit, & eſt benedictio, qua fructus uirgineus dicitur benedictus. Et primo quidem benedictus eſt benedictione cauſali, & actiua; quippe qui omniũ eſt benedictionum cauſa. In quo iuxta Diuinum *Gen. 2.*
promiſſum, ſunt benedicendæ omnes gentes, & ſunt bñdictæ. Et hoc in eſſe naturæ, quo ad eſſe. In eſſe gr̃æ, quo ad bene eſſe. In eſſe gl̃iæ, quo ad optimũ eſſe dedit. Iuxta, ꝗ Pſal. deſiderauit. Benedicat *Pſal. 66*
nos Deus Deus nr̃, bñdicat nos De⁹. Item bñdixit nos Deus benedictione corporali, ſpũali, & cœleſti, & breuiter vt Apl's ait. Benedixit nos oĩ bñdictio- *Ephe. 1*
ne ſpũali in cœleſtibus. vnde merito cauſaliter dr̃ benedictus. Secundo dicitur benedictus, quia ei conuenit omnium benedictionum figura, veritas, & propriorũ typus, præ cunctis enim, & in cunctis ipſe benedictus fuit. Et quantum figuram, aut vmbram veritas, tantum huius benedictio excedit cæteras illas typicas, vt patet decurrenti per ſingulas. O quam hoc deuotum; ſed prolixum.

Tertio dicitur benedictus, quia benedictione paſſiua, à cunctis fuit benedictus. A cunctis inquam benedictus. A cœleſti Patre, à Virgine Matre, Ab angelis in cœlis, ab hominibus in terris, corde, ore, & opere eſt benedictus. Nã de bñdictione cordis. pſal. dicit. Benedic anima mea Domino, & *Pſ. 102*
oĩa, quæ intra me ſunt, &c. de oris benedictione idẽ ait. Benedicam Dñm in omni tpe ſemper laus *Pſ. 33.*
eius in ore meo. De opere quoq; dicit. Benedicam Dñm

Pſ. 62 Dominũ in vita mea. Eſt ergo paſſiua benedictio-
ne benedictus. Quarto omni tpe eſt benedictus,&
benedicendus. In æternum,ſ.& vltra. Inter proſpe-
ra,& aduerſa ſicut ait Pſ. Benedicam Dñm in om-
ni tpe &c. Quinto dr benedictus,quia ei conuenit
benedictio oīs,quocunq; modo accepta fuerit, ſi-
ue quãtum ad ſignificationem; ſ. ſm omnia bene-
dictionis ſignificata, ſiue quantum ad ſuppoſitio-
nem ſm omnia appellata,ſiue quantum ad ſubſtan
tiam ſm,ſ.eſſentiam propriam: vt parebit ex ſub-
ſequentibus membris . Rectè ergo dr benedictus.
Sexto ergo dr benedictus,quia omni malo caruit,
& omni maledicto euacuatus fuit, quo genus hu-
manum maledictum fuit. Triplex aũt maledictum
homo inciderat,ſ.punctionẽ fomitis,laborem in-
ueniendæ veritatis,& neceſſitatem incinerationis.
Sed huius triplicis maledicti euacuatio; fuit ĩ iſto
fructu benedicto. Nam puncturam fomitis nõ ha
buit,omnia ſciuit,corruptionem non vidit ; ergo
benedictus fuit. Septimo benedictus fuit, quia om
ne bonũ retinuit ; & omnis benedictionis poſſeſ-
ſionem habuit. Habuit enim bonitatem humanę
naturæ in ſummo, quia optimus homo fuit. Boni-
tatem Diuinæ naturæ in ſummo , quia verus Deus
fuit. Bonitatem quæ eſt ex coniunctione vtriuſq;,
quia ſimul Deus,& homo fuit. Et ſic omne bonum
Diuinum,& humanum poſſedit, & retinuit, verè
ergo benedictus fuit. Octauo benedictus fuit,quia
omnium benedictiones ſuperauit , quippe qui in
oībus primatum tenuit . Benedictionem.n.naturæ
ſuper omnes in ſummo habuit , qui & corpus be-
nedictum,& aīam,& Deitatem benedictã habuit.
Corpus benedictum in materia, forma, & harmo-
nia. Aīam benedictam, ab omni malo liberam,&
omni bono repletam , erga Deũ ſumma imagine,
& ſimilitudine;erga corpus habentem ſe ſine con-
trarietate. Benedictam ēt tripliciter Deitatem ha-
buit in operibus,in ſe,& in donis. Habuit & bene-
dictiones gratiæ,& gloriæ; de quibus latè agit Al-
ber. in de laude Virginis . Nono benedictus fuit ;
prout benedictio dr congratulantiũ collaudatio,
quia ab omnibus fautus; ſi ita debeat dici, niſi pp
metrum. Fauent.n.ei Angeli, quos reſtaurauit. To-
tũ vniuerſum,quod innouauit. Huic.n. omnes qui
Eſa.6. præcedunt,& ſequuntur acclamant Sanctus Sãctus
Mar. 11 Sanctus,& qui venit in nomine Dñi, is ſit benedi-
ctus. In æternum,& vltra benedictus. Poſtremo dr
benedictus quantum ad partes integrales benedi-
ctionis ; quia,ſ. in origine , & eſſentia benedictus
fuit. In origine quidem,habens originem benedi-
ctam Trinitatem, quo ad creationem,benedictam
Matrem virginem per natiuitatem ; benedictum
Patrem,quo ad Deitatis generationẽ. In flore vn-
de proceſſit . Quantum ad eſſentiam autem bene-
dictus fuit. In odore implens cognoſcitiuam, quia
verum. vnde legis. Ecce odor filij mei, ſicut odor
Gen. 27 agri pleni cui benedixit Dominus &c. In ſapore re
ficiens affectiuam, inquantum bonum. vnde hor-
Pſ. 33. tamur in Pſ. Guſtate,& videte, qũ ſuauis eſt Dñs.
Cant. 2. Et dulcis eſt ſponſæ fructus iſte &c. In ſpecie decor
beatificans comprehenſiuam, inquantum ſummũ,
& arduum ; quippe qui ſpecioſus forma præ filijs
hominum. Poſtremo eſt etiam benedictus in valo Pſ. 44.
re,valens in omnem vſum ; puta in medicamentũ
contra omne malum. In cibum habentẽ omne de-
lectamentum. In pretium comparans omne bonũ.
Iuxta illud. Empti eſtis pretio . Verè ergo benedi- 1.Cor.6.
ctus ſm omnem modum : vt latius declarat vene-
rabilis Dñs Alber. in lib. memorato; vnde hæc fe-
rè omnia ſumpſimus , etiam quaſi ad verbum. Vi-
deatur igitur, & ſtudeatur liber iſte cum alijs Ma-
rialibus virgini noſtræ deuotis . Et exoremus quo
ſic benedictus , benedicta hac virgine interueniẽ-
te,etiam benedicat nobis. In ipſo enim ſunt bene- Pſ. 71.
dicendæ omnes terræ tribus Amen .

Conſiderationes circa fructum Virginis.

Membrum Secundum.

ESt ſatus &c. In conſequentibus quattuor ver
ſibus,ponuntur quædam conſideranda, circa
fructũ huius virginis. Et in primis duobus deſcri-
bitur huius fructus cultus, & vſus . Nam is eſt fru-
ctus virginei ventris, qui in eius cõceptione,ſatus
eſt , & ſeminatus in Mariæ vtero, velut in horto
delitiarum,& horto concluſo. Vbi ſurculus Deita
tis inſitus eſt, trũco noſtræ humilitatis à vero agri
colà Trinitate, cuius hoc fuit dignantiſſimũ opus.
Non quidem conceptus virili ſemine ; ſed myſti-
co ſpiramine &c. Secundo is fructus prodijt, & in
lucem eſt exortus;in eius,ſ.natiuitate,qñ mundum
viſibiliter eſt ingreſſus . Tunc.n. germinauit radix
Ieſſe, & terra genuit Saluatorem , dando fructum Eſa 35. & 45.
diu deſideratum . Iuxta illud Cant. Quis mihi det Pſ. 48.
te fratrem meum , ſuggentem vbera matris meæ, Cant. 8.
vt inueniam te foris,& deoſculer te &c. Tertio ab
horticolis fructus is fuit collectus,qñ à Matre pan
nis inuolutus,& à paſtoribus, & regib. inquiſitus ,
inuentus, & adoratus, & velut verus panis in do-
mo,panis in fidelium cordibus collectus . Quarto
fructus is in domum Dñi cum gaudio eſt allatus ,
qñ in templo in ſuorũ iubilo eſt æterno Patri ma-
gno patrifamilias, velut decimę,aut primitiæ prę-
ſentatus . Verè nunquam pretioſior fructus in do-
mum Dñi fuit adductus. Quinto fuit is fructus ex-
cuſſus , & ventilatus , qñ fuit acerrimè à militibus
correptus, & flagellatus: vt excuteretur palea no-
ſtri peccati,& ſceleris. O gratias fructui illi. Sexto
eſt fructus iſte multus, & commolitus , in reſidua
paſſione; vbi adeo propter noſtra peccata fuit at- Eſa 1.
tritus: vt à plãta pedis vſq; ad verticem nõ fuerit
in eo ſanitas,pp peccata populi ſui percuſſus . Se- Eſa 53.
ptimo eſt in ſua reſurrectione purgatus , qñ à Pa-
tre eſt exaltatus. Tunc.n. Ieſus qui ante in ſordidis Zach. 3.
veſtibus ſtabat, dum ei aduerſabatur Sathan,deco Pſ. 92.
rem induit fortitudine ſe præcinxit. Octauo in cę-
li curia regali menſæ in aſcenſione fuit oblatus ,
qñ Filius ſe Patri pro nobis in cęleſti illo Sanctua-
rio obtulit, & Angelis humanitatem contemplan
dam intexit. Nono poſt Spirituſſancti miſſionem,
eſt fructus iſte inciſus, diuiſus, & maſticatꝰ,qñ fuit
per orbem prædicatus , & diuulgatus ; Spiritus.n.
Apoſtolis dentes intelligentiæ,& ſapientiæ dedit,
libri

Digitized by Google

libri ſignacula reſerauit: vt fructus huius myſteria
dinoſcerent, arctius amarent, & vndiq; diuulga-
rent, & quaſi per bolos, i. fidei articulos appone-
rēt. Poſtremo cibus, & fructus iſte peroptime prio-
ribus præparatus, vtriq; Eccleſiæ comedendus eſt
appoſitus. Nam in via in Eccleſia militante, come-
ditur per fidem, in velamine, ſub Euchariſtia. In
patria autem, in Eccleſia triumphante, per claram
viſionem, ſub ſpecie, & forma propria, panis ho-
minum, & quodammodo Angelorum. Ora igitur
Virgo huius fructus genitrix, quo dignè participe
mus ſemper fructui tui virginei ventris: vt ſic eū
edamus per fidem in via: vt tandem eū epulemur
clarè in Patria. Amen.

De qualitate huius fructus. Memb. III.

Q DVlcis aromaticus. In hoc verſu deſcribitur
qualitas huius fructus, qui totus eſt deſide-
rabilis, & amabilis præ cunctis. Et primo dicitur,
Cant. 2. ꝙ ipſe ſit affectui dulciſſimus, iuxta illud. Et fruct'
eius gutturi meo dulcis. Et q̄ mirum ſi dulcis, qui
tam altus? Ait n. Bernard. Fructus quanto altior;
tanto dulcior, quia ergo ipſe ſolus altiſſimus, ſo-
lus eſt dulciſſimus. Verè dulcis iſte fructus, dulcis
in verbo, & exemplo, dulcior in facto, & ꝓmiſſo;
Pſ. 118 ita vt exclamet propheta in Pſ. Quam dulcia fau-
cibus meis eloquia tua. Si tam dulcia eloquia quæ
ſunt de hoc fructu; q̄ putas dulcior eſt fructus is in
eſſentia? O fœlix cui guſtandus datus fuerit, q̄ eſt ſa
pore dulcis. Secundo eſt ſicut dulcis ſapore, ſic ēt
Cant. 4. aromaticus odore. Iuxta illud. Odor vnguentorū
tuorū ſuper oīa aromata. Cuius odoriferi fructus
Gen. 27 fragrantiam ſentiebat, qui dicebat. Ecce odor filij
mei, ſicut odor agri pleni fragrantia, ſpargens fa-
mam, & opinionem; adeò vt eius odore currant
adoleſcentulæ, & odor eius concupiſcentias exci-
Cant. 1. tat ſanctas; ita ꝙ de fructu ſuo dicere poteſt beata
Virgo. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odo
Eccl. 24 ris. Tertio eſt amœnus ſpecie, & colore, iocundans
Cant. 5. ſe intuentes. Candidus nempe eſt, & rubicundus,
Pſ. 44. totus pulcher, & præ filijs hoīum ſpecioſus. Can-
dens vt lilium, & vt roſa rubens, caſtos, & aman-
tes ſui eſſores efficiens, & conuerſatione delectās.
Leuit. 23. De quo fructu rectè illud Leuit. intelligi poteſt di-
centis, die primo fructus arboris pulcherrimæ.
1. Pet. 1 Adeò. n. eſt pulcherrimus, vt deſideretur ab Ange-
lis. Quarto mirus eſt, & mirabilis opere, & effectu.
Pſal. 4. Mirificauit. n. dñs ſanctum ſuum. Et hoc in ortu,
Ier. 31. qñ fœmina circundedit virum, & porta clauſa eſt
Ezech. 44. egreſſus. In progreſſu qm̄ nunq̄ ſic eſt homo locu-
Io. 7. tus, miraculis, & prodigijs clarificatus. In egreſſu,
qñ tam mirabiliter, tanta pro talibus paſſus, miri-
Eſa. 9. ficè reſurrexit, & aſcēdit. Vnde merito nomen fru
ctus huius, vocatum eſt admirabilis, qui etiam ef-
fectu eſt virtuoſus: vt Bonauentura notat.

Ad Perditorum ſaluationem.
Saluandorum multiplicationem.
Multiplicatorum conſeruationem.

Nam non eſt in aliquo alio ſalus. Et ab hoc fructu
multiplicantur fideles, quibus ēt eſt lignum vitæ.
Poſtremo fructus iſte æternus eſt, & incorruptibi-
lis duratione, iuxta illud Ezech. Non deficiet fru- Ezech. 47.
ctus eius. Neſcit enim marceſcere fructus iſte. Nō
enim dabit Sanctum ſuum videre corruptionem, Pſ. 15.
& ex mortuis reſurgens, iā nō moritur; ſed perma Rom. 6.
net in æternū. Quia igit' talis eſt iſte fructus, merito
deſiderabiliter prę cūctis fructib. eſt amplexandus.

De vtilitate, & efficacia huius benedicti fructus. Membrum Quartum.

R

SAnat &c. Hic tangitur efficacia, vtilitas, &
fructus huius benedicti, & præſtantiſſimi fru-
ctus. Sicut. n. excedit in conditionib. cæteris, cæte-
ros fructus; ita & in vtilitatibus. Et primo quidem
eſt fructus iſte ſanatiuus, & medicinalis, ſanās om-
nium languores. Caro enim medici, facta eſt me-
dicina ægroti. Nam altiſſimus Deus; ſcilicet Pater
creauit de terra, ideſt Virgine Matre medicinam; Eccl. 38
fructum, ſcilicet hunc benedictum, qui quando in
mundo non fuit, omne genus hominum elanguit;
qui poſtquam apparuit, eius ſucco, ſpecie, & odo-
re; hoc eſt ſucco aquæ, & ſanguinis, ſpecie exem-
plaris cōuerſationis, odore doctrinę, & bonæ opi-
nionis, ægrotis ſubuentum fuit, Nam huius fructus
medicina, nō inuenitur inefficax vlli morbo. Exit
enim virtus ab eo, & ſanat omnes: vtpote qui ve- Luc. 6.
rè lignum eſt vitę, cuius folia ſunt ad ſanitatem. Apoc. 22.
Sana ergo me Domine hoc fructu, & ſanabor. Se- Ier. 17.
cundo eſt fructus iſte debilium, & languidorū con
fortatiuus, confortans omnes in ſe ſperantes. Ipſe
enim eſt virtus, brachium, & fortitudo Patris, Do- Pſ. 23.
minus potens, & fortis in prælio, fortificās ſe eden
tes. In quo fructu qui ſiſus eſt, nunquam defrauda-
tus eſt. Tertio eſt is fructus mæſtorum, & deſola-
torum recreatiuus, conſolans omnes lugentes, dās
oleum gaudij pro pallio mæroris. Hinc ait quidā.
An non toties recrearis, quoties huius fructus
dulciſſimi, & recreatiui recordaris. Quarto eſt eſu
rientium ſatiatiuus, reficiens omnes iuſtitiam eſu- Mat. 5.
rientes, & ſitientes, eſurientes replens bonis, faſti- Luc. 1.
dioſos diuites dimittens inanes. Et omnis quidem
reliqua creatura, afficere cor humanum pōt; ſed is
fructus ſatiare ſolus. Iuxta illud. De fructu operum
tuorum ſatiabitur terra, & Satiabor cum apparue- Pſ. 103 Pſ. 16.
rit gloria tua. Poſtremo vt breuibus multa comple
ctamur, & paucis grandia dicamus. Valet is fru-
ctus, & efficax eſt, in omnem deſiderij vſum. Si
ægrotus es, valet in medicamētum, ſi eſuris, cibus
eſt habens omne ſaporis delectamentum, ſi ſitis,
fons eſt præbens recreamentum, ſi aliquid voles
pretioſum, pretium eſt cōparans oē bonum. Et bre
uiter: vt dicit Daniel. Fructus eius nimius, & eſca Dan. 4.
vniuerſorū in eo. Cuius glorioſi fructus, Sāctus Bo
nau. enumerat ſalutares effectus, quorū ſex ſunt cō
tra malū, & ſex ad bonū, & cōplectunt' verſib. iſtis.

Expiat,	*& pacat,*	*ſanat,*	
Prim' fruct' eſt ex-	2. pacificatio	3. ſanatio plagę	
piatio culpę morta	inimicitię ca	origīalis. Apoc.	Eſa 27.
lis. Eſa. Iſte oīs fru-	pitalis Eſai.	Ligni vitæ fo-	Mat. 1.
ctus, vt auferatur	Creauit fru-	lia ad ſanitatem	Eſ he 2
peccatum eius, ip-	ctum labio-	gētium ſanitas	Apoc. 22.
ſe ſaluū fecit popu	rū pacē. Ipſe.	in pennis eius.	Malac.
lū ſuum à peccatis.	n. pax nr̄a.		4.

leuat,

Digitized by Google

leuat,

Quartus, releuatio inediæ mentalis. Ioel. Nolite timere animalia, lignum attulit fructum ſuum.

Ioel 2. Pſ. 1. Pſ. 57.

iraq;

Quintus, euitatio iræ iudicialis. Pſalm. Si vtique eſt fructus iuſto.

pœna.

4. Reg. 18. Sextus, elongatio pœnæ gehennalis. Reg. Transferam vos in terram fructiferam, vt viuetis, & nō moriemini.

Spernit,

Septimus, contemptus, & renunciatio ſubſtantiæ temporalis: Cant. vir affert pro fructu eius mille argēteos. Prouerb. Melior eſt fructus meſſis auro.

Cant. 1. Prou. 18. Prou. 12.

Octauus, locupletatio animæ rationalis, Prouerb. De fructu oris ſuis vnuſquiſque replebitur bonis.

amat,

Nonus, amor profectus ſpiritualis. Erit tanquā lignum plantatū ſecus decurſus aquarum; fructum ſuum dans in tempore.

Pſ. 1. Prou. 1

augens,

Decimus, augmētatio Eccleſiæ vniuerſalis, Prouerb. De fructu manuū ſuarū plantauit vineam.

instaurat,

Vndecimus, inſtauratio ruinæ temporalis. Ezech. In monte ſublimi Iſrael, plantabo illud, & faciet fructum.

Ezech. 17 Prou. 11

& astra.

Duodecimus, perpetuatio gloriæ æternalis Prou. Fructus iuſti lignum vitæ.

Iſti ſunt duodecim effectus, per duodecim fructus ligni vitæ in Apoc. notati; vbi Angelus Ioanni lignum vitæ oſtendit, afferens duodecim fructus, per ſingulos menſes, quos omnes habemus de fructifero fructu, virginei ventris. Oremus igitur benedictam in mulieribus, vt per benedictum fructum ſui virginei ventris, horum duodecim fructuū reficiamur edulijs. Vt ſic fructuoſi efficiamur his fructib. hic in terris, quo tandem beatifico fructu ſuo, perfrui mereamur perpetuo in cęlis. Amē.

Apoc 22.

S *Conſiderabilia de ventre huius virginis.*
Membrum Quintum.

VEnter hic &c. Sequuntur quædam conſiderabilia de ventre benedictæ virginis meditāda. Et primum ponitur qūo venter is comparatus eſt in figuris, & prophetis. Et primo cōparatur venter iſte archæ Noe, vel teſtamenti. Nam in archa Noe facta eſt hoīum ſalus, & in hoc ventre iacuit Saluator hoīum. Archa illa octo (non tū beatificè oēs pp Cham) ſaluauit. Iſta autem oēs quotquot in Saluatorem eius filium ſunt credentes, corpore, & anima ſaluat. Quam et varijs rationib. archæ teſtamenti aſſimiletur, qui noſſe volet, ille Marialia legat, & tantas illic inueniet, quantas ſatis. Congruit.n. archa noſtra rationabilis cum illa, ratione materiæ, quia facta eſt de lignis imputribilibus, & iſta concepta ſine peccatis, ratione formæ, & pulchritudinis, ratione et continentiæ, quia continet verum manna, virgā rectitudinis, & legem obſeruantiæ Diuinæ voluntatis. Secundo venter iſte aſſimilatur throno, quem fecit ſibi rex Salomon, de ebore, & veſtiuit auro &c. Et hoc propter ædificium, pp ornatum, & vſum: vt dr̄ in Mariali. Et in virginis vtero, verus pacificus Chriſtus requieuit: velut Salomon in throno, cui non eſt ſimile opus in vniuerſo. Tertio cœlo comparatur. Et hoc propter cœlorum proprietatem, ſignorum varietatē, & celatorum ſublimitatem: vt latè ꝓſequitur vbi ſupra. Nā & ſic iacuit Dn̄s celatus in virginis vtero, quemadmodum in ſplendido cęlorum cœlo. Quarto aſſimilatur Paradiſo voluptatis, in quo poſitus eſt homo Chriſtus. Verè.n. Paradiſus eſt vterus Virginis, & pp nobilitatem, & vtilitatem, fructus inde procedentis. Ex eo.n. verum venit vitæ lignum, vitam reparans oīum. Poſtremo horto cōparatur, & dr̄ hortus cōcluſus, in quo dilectus deſcendit, qui hortus eſt mirabilis proprietatis, grādis vtilitatis, & oīum virtutum arborib. conſitus; ſicut latiſſimè proſequitur autor Marialis. Sunt autem, & aliæ multæ res, quibus inuenitur is venter aſſimilatus, & comparatus. Eſt.n. ſicut aceruus tritici vallatus lilijs, ſicut crater tornatilis nunquam indigens poculis, domus Dei, archa ſalutis, & fœderis tabernaculū, ciuitas Dei, pellis Salomonis; Sed abundè in libro dicto, diſſeritur de iſtis.

Exo. 25 3. Reg. 8. A

3. Reg. 10. Gen. 2. Cant. 5. Cant. 7

De qualitate ventris benedicti huius Virginis.
Membrum Sextum.

SAnctus &c. Hic iā ventris huius qualitas tangitur. Et primo venter iſte Sanctus deſcribit. Non.n. eſt vt alij ventres, in quibus libido repit; ſed Sanctus, hoc eſt purus, mundus, Deo dignus, & omni virtute firmatus; quippe Sancti Sanctorum venerandiſſimus thalamus, verè caſtitate eburneus, & oīum virtutum diſtinctus ſaphyris. Secundo mirus eſt, & admirabilis, tum quia mundo diffuſior, cœlo capacior fuit. Quem.n. mundus, & cœlum non poterant capere, venter iſte tenellæ Virginis poterat detinere. O verè ſtupor, & miraculū; dum venter puellæ circundedit virum, & cōtinet immenſum. Tertio venter iſte in ſcripturis multipliciter, & ſublimiter eſt laudatus, rebus digniſſimis: vt dictum eſt comparatus, & beatus dictus, & acclamatus Filio veritate affirmante, qn̄ mulier illa vocem de turba extollēs, Beatus venter (inquit) qui te portauit. & ille quinimò &c. Quarto fuit is venter nobis vtiliſſimus, quia multorum bonorū; imò & ſummi boni productiuus. Ipſe.n. ſummum bonum genuit, quo habito nil vltra deſiderari poteſt. Sed & ſic multiplex particulare bonum effluxit: vtputa famelicis panis refectionis, ſitientibus hinc oriſ calix inebriationis, hinc immundis fons ablutionis. Effundit.n. aquam mundam, & expiationis, hinc ægris medicamentum curationis. Medicinā.n. creauit de terra altiſſimus. Perditis pretium redemptionis. Et laborantibus præmium remunerationis. Eſt ergo poſtremo is venter talis ac tantus, virginis, & matris, omni honore, & cultu digniſſimus. Vnde nobis ortus eſt tantorum bonorum cumulus, & ergo merito ſemper obſeruandus, benedicendus, & colendus, & vt a Patribus grauiter cōſtitutum eſt, ad illius commemorationem, etiam capite inclinandum. Vt ſic tandē nos bene-

T

Luc. 11 Ezech. 36. Eccl. 38

Digitized by Google

benedicat eius benedicti, & benedicentiſſimi ventris benedictus fructus. Amen.

De benedicto nomine Ieſus. Membr. VII.

V

OPtatum &c. Iam ſequuntur aliqua meditabilia ſuper huius ſalutationis particula tertia, quæ Filium nominat, & ipſum Chriſtum, ſeu Meſsiam prædicat, & ſita eſt à Pontifice ſummo: vt piè creditur. Et primo ponuntur aliqua circa nomen Ieſus conſideranda, quale. ſ. ſit, & quantũ illud nomen, & deinde de Chriſtus agitur. Salus vtilis, vnctio dulcis.

Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci.

De Ieſus ergo dr̃, q̃ eſt nomen deſiderabile, à Pro-
Eſa. 26. phetis præoptatũ, quibus nomen iſtud erat in de-
Pſ. 34. ſiderio aĩæ, à cunctis deſideratum. Hinc Dauid exclamauit. Dic (inquiens) animæ meæ ſalus tua ego ſum. Et Eſa. Deſiderauit hoc in nocte. Eſt & in multis puta Ioſue, Ieſu, Syrach, & Ioſeph ſaluatore Ægypti, & ſimilibus præfiguratum, oraculis prophetatum, oleo effuſo, vnguentis optimis, & ſimilibus aſſimilatum. Dulce nomẽ, & delitioſum, quo ſine ẽt poſteris nil eſt ſapidum. Eſt.n. Ieſus dulcis memoria dans vera cordis gaudia &c. Mel in ore, melos in aure, quo canitur nil ſuauius, auditur nil iocundius. Secundo eſt nomen ſublime, & valde
Philip. 2. exaltatum, quia à Deo qui dedit illi illud nomen ſuper omne nomen magnificatum. Ab Angelo annunciatum. A Virgine ſemper prædicatum, à Sanctis oĩbus veneratum, diabolicis poteſtatibus tremendum, quæ eijciuntur in hoc nomine, à cunctis inuocandum, & celebrandũ, quia nõ eſt aliud no-
Act. 12 men, in quo ſalui fieri poſſunt datũ. Tertio eſt nomen iſtud, nomen myſterijs grauidum, in nomine Dñi tetragrammaton: vt Paulus Burgen. in additione ſupra Exodum docet ſignificatum. Nomen aliorum noĩum oĩum incluſiuum, multorum myſteriorũ cõtentiuum: vt patet qñ effunditur, & eſt ſyllabicaliter, aut ẽt litteraliter ethimologizatũ, nomen mirabile, & mirificum, oĩum orationis partium. Nec ẽt in litteris quibus conſcribitur, à myſterijs otioſum. Vt in opere ſuo de verbo mirifico, doctiſſimè exequutus eſt doctiſſimus Ioannes Capnion. Longũ eſſet declarare ſingula, qui hæc noſſe volet, legat Vberti. & aliorum ſcripta. Eſt quarto nomen vtile, & virtuoſum, nomen bonum, & commodoſum. Nam eſt (vt Vbertin. latius proſequitur) nomen iſtud pœnitentib. in refugiũ. Eſt pugnantib. in præſidium, patientib. in ſolatium, deficientib. in ſubſidium, proficientibus in auxilium, prædicantib. in teſtimonium, confitentibus in honorem, & cultum. Memorantib. in ſuſpirium, poſtulantibus in ſuffragium, experientib. in delectamentum, peruenientib. in præmiũ. Viderit qui volet de his fructibus Vbertinum. Vbi pulchrè inueniet de ſingulis proſequutum. Poſtremo eſt dulce iſtud nomen, rebus dulciſſimis, & altiſſimis aſſimilatum. Dr̃ oleum, pp dulcedinem, & excellentiam.
☞ Cibus, quia confortat, impinguat, & reparat. Fons quia quattuor riuos de ſe diffundit, factus nobis à
1. Cor. 1. Deo Patre ſapientia in prædicatione, iuſtitia in cõuerſatione, ſanctificatio in peccatorũ ablutione, redemptio in paſſione, irrigans totam ſuperficiem Eccleſiaſticæ terræ. Lux in mentis illuminatione. Sicut pulchrè his comparationibus Bernar. alludit ſuper Cantica, & proſequutio in aurea legẽda hr̃. Et in Roſarijs ſuper hoc nomine congeſtis. O igitur dulcis Ieſu, eſto mihi Ieſus. Amen. Notetur à deuotis oratio Bernardini de hoc dulci nomine Ieſus. Et Sancti Bernardi iubilus.

De hoc nomine Chriſtus. Membr. VIII. X

REx q; &c. Poſtq̃ viſum eſt de nomine Ieſus videndum eſt de Chriſtus, quod eſt nomen dignitatis, vnctus interpretatus, & in hoc multiplex myſterium deſignatur. Primo, q. verus Rex Iſrael fuit, qui inungi ſolet. Et verè Rex fuit à Pa- Pſ. 44.
tre, & Spiritu præ participibus vnctus, & à Magda
lena pridie q̃ Rex in Hieruſalẽ aſino ſedens; quaſi Io. 12.
inthronizatus eſt vnctus, Rex in reſurrectione noſtra, regna gubernans, & præmia meritis condigna donans, cui dicere debemus. Tu es ipſe Rex meus.
Secundo Chriſtus fuit, quia vnctus: vt Propheta, Pſ. 43.
in doctrinæ eruditione, futuram gloriã prædicans, & futura multa prædicens. Ita vt verè dictũ. Verè
Propheta magnus ſurrexit in nobis. Tertio vnctus Luc. 7.
fuit: vt pugil, in diaboli debellatione, noſtros hoſtes expugnans in paſſione, & palam in ſeipſo triũ
phans in ſua aſcenſione; tunc.n. traduxit vel (vt Au Coloſ. 2
guſt.) legit exemplificauit, Principatus, & Poteſtates confidenter triumphans eos &c. Ipſi quoq; dr̃.
Dñs fortis in prælio. Quarto vnctus fuit: vt Pon- Pſ. 23.
tifex, & Sacerdos, & hoc in Patris reconciliationem moriendo, hoſtiam offerens ſe pro nobis. Ip-
ſe.n. eſt Sacerdos magnus inæternum ſm ordinem Pſ. 109
Melchiſedech. Poſtremo ritè dr̃ Chriſtus actiuè, vngens nos omnes. Oẽs.n. ab eo oleo gratiæ, & Spi
ritusſancti vngimur, & de plenitudine eius accipi- Io. 1.
mus oẽs, à quo, & dicimur Chriſtiani, quod nomẽ dignitatis eſt, & iuſtitiæ. De quo nomine Chriſtus, poſſent, & dici alia multo plura; nam & in litteris ipſis quibus conſcribitur, latent grandia: vt Vbertinus deducit myſteria; ſed ſufficiant iſta. Hoc intentius à Chriſto oremus; ne eius tãto nomine indignè viuamus; ſed re, & opere Chriſtiani ſimus. Amen. Poſtremo eſt ſalutationis clauſula, à fideliũ deuotione: vt creditur appoſita. Idem quod Fiat, vel Verè, interpretata. Quandoq; etenim amen dictio Hebraica.

Nominaliter, hæc dicit amen teſtis fidelis. Apoc. 3
Tenet Aduerbialiter: vt Amen dico vobis. Luce 7.
Verbaliter: vt in fine oronũ optatiuè, Fiat.
Et magno affectu ſonandum: vt iuxta ſcripturam, finis holocauſti igni conſummatur; quaſi dica Leuit 6
tur verè, vera ſunt hæc omnia. Vnde optamus, vt fiat nobis ex gratia, quod nõ attingunt merita &c. Hæc breuiter de ipſa ſalutatione angelica.

Roſarium de benedictione membrorum. Virginis Matris.

A 58.

BEnedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus te, Gen. Poſt poſita medita- Gen. 12

bilia

Digitized by Google

bilia ſuper ſalutatione angelica, ſubſequitur iam vnum Roſarium, docens quō benedicēda ſint benedictæ huius in mulieribus membra, complectēs ſimul quædam miracula, quæ maria imperriri ſolet ſuis ſeruitoribus, & benedicentibus eius membra. Et propriè conuenit iſtud Roſarium paruulis, non capientibus altiora; eſt. n. captu facilè, & iocundum exercitatu. Dulce eſt verſari circa Mariæ virginea membra, dulce quoq; non minus audire, & eructare eius mirabilia, quæ paruulorum ꝓpriè ſunt cibaria. Sunt ergo beatæ Virginis membra benedicenda. Tam.n.eminenter, tam ſingulariter, & ſupernaturaliter dignificata, beatificata, & vt ita loquamur Deificata ſunt, oīa fœcundiſſimæ huius virginis membra, ꝙ merito à cunctis frequentius ſunt benedicta, quorum dignitatem atq; ſanctitudinem, nulla valet explicare lingua. Nam ſi vt Dn̄s
Mat. 13 ait. Beati ſunt illi oculi qui vident, quæ viderunt Apoſtoli &c. q̄ putabimus membra illius beatiora, quæ non ſolum videre, & audire; ſed & ventre cōcipere, portare, nutrire, parere, manibus ac membris contrectare, tantis annis familiarem habere, cum eo comedere, bibere, ac humili meruit habitate caſa. O verè beata membra, quibus datum eſt, quod omni ſæculo negatum. O iure ſemper benedicenda, quæ tanta fecerunt nobis bona? Seruierūt pro nobis Dn̄o, plurima paſſa ſunt pro peccato noſtro. Nam & q̄ hoc Dn̄o complaceat, oſtendit qn̄ tā gratanter à muliere ſalutationis illud ac benedictionis accepit eulogium, ſ. Beatus venter &c. at
Luc. 11 confirmauit dicens. Quinimò &c. Cuius & nos mulieris exemplo, debemus inſtare benedictionis huiuſmodi exercitio. Nam eſt hoc virgini valde acceptum, exercitanti vtile, dulce ac iocūdum, quod & plerorumq; magnorum fuit exercitium. Vnde quidam ſcribunt, hoc exercuiſſe Sanctum Bernar. & Dn̄icum: vt probant ex ſalutationib. quibuſdam compoſitis: vt aiunt, ab eiſdem, ad benedictionem virgineorum membrorum. Porro q̄ ſit exercitanti vtile, & commodoſum, facilè patet ex verbis thematis, qđ ſupra eſt præmiſſum. Qui.n. Mariæ membra benedixerit, copioſam, & ipſe reciprocam benedictionem à Dn̄o accipiet. Nam ſi Abrahæ dictū
Gen. 12 erat. Benedicam benedicentib. tibi &c. quanto amplius qui Mariæ benedicunt, à Dn̄o benedicentur? Certè tanto putandum eſt amplius, quanto Mariā
Pſ. 36. indiuiduum, illis eſt excellentius; vnde teſte Pſal. Benedicentes ei hæreditabunt terram. De dulcedine aūt exercitij huius, dicit autor Marialis. Quod audiuit à Sanctis, & expertis, ꝙ vix poſſit inueniri alius ſeruitij modus, virgini tam acceptus, & exercitantib. tam dulcis, vnde tanta deuotio redundaret in eis. Quiſquis ergo cupis à Domino, & Virgine benedici in cœlis, ne ceſſes à benedicendo Mariæ membra in terris. Et poterit legi coram imagine Virginis, non tamen: vt ſuadent, cum corporalibus imaginationibus; plena enim imaginatio omnis eſt periculis. Vnde conſultius eſt, vt intellectualiter homo meditetur, quid operata ſit cum membris, & benedicat membrorum actus: vt dicendo Aue Maria. Benedicta ſint ſacra vbera, quæ lactaſti Chriſtum &c.

Anima Mariæ, & membra benedicenda. B

MEns, vires, habitus, ſpecies, affectus, & actus.
O caput, os, aures, oculi, dentes, gena, naſus.
Collū, cor, humeri, brach, vēter, manus, digiti, oſſa.
Vbera, lacte, pedes, pellis, genua, intima, cruda.
Corpus, mēbra, actus, ſanguis, caro nomine cuncta.
Quomodo peccatoribus ſuccurrit Maria.
Mundo, collapſis, reprobis, ſpem non cogitanti.
Quomodo bonis confert gratiam.
Viuificat, ſanat, reparat, mutent quoq; perſlent.
Quomodo deuotis confert gaudia.
Auditus, viſus, guſtus, cunctis quoq; mentis.
Quomodo neceſſitate ſuccurrit.
Igne, mari, terris, varijs, Sathan, eripit omnes.
Qūo in mortem, & poſt mortem ſuccurrit.
Solatur, fugitat, medians, redimitq; reducit.

PRo explanatione Roſarij poſiti, ſciendum, ꝙ in duas partes diuiditur. Prima pars ponit, & enumerat aliquot virginis vires, & membra iure benedicenda. Altera ponit miracula. Sed breuiter expediendum eſt, de prima. In primo itaque verſu ponuntur huius virginis potentiæ, aīa, & quæ intra eam ſunt oīa, quę ſunt benedicenda: velut Virginis membra quædam interna. Et tanto vtiq; affectuoſius, quanto præſtāt corporalib. & interna externis.

De benedictione mentis Mariæ. Memb. I.

MEns vires &c. In primi verſus principio ponitur. Mens ipſa benedicenda, tanq̄ principalior, & eminētior animæ portio, cui cæteræ ſubſunt vires. Vnde & ab eminendo eſt teſte Iſid. dicta, quę ita: vt ait, ſupremum eſt aīæ membrū; quēadmodum oculus, corporis præcipuum. Et accipit hic generaliter; ꝓ ſubſtantia ipſius mentis, vel aīę. Quæ meritò à nobis benedicenda, iure laudanda, dignè item contemplanda à nobis. Hæc eſt. n. mens illa, & aīa præcelſa, poſt aīam Chriſti prorſus digniſſima, ad tam ſublimia prędeſtinata, tam ſublimiter creata; ſed longe ſublimius conceptu, & partu Filij Dei dignificata. Cuius mētis ingenuitates, qui plenè explicet inueniri poteſt nullus. Siquidē etſi multæ aīæ aliæ, ſibi aggregauere diuitias, pro eo, ꝙ multæ ſint à Deo electæ Chriſti ſanguine redemptæ, fide deſponſatæ, ſpiritu dotatæ, deputatæ cum Angelis, hæredes Diuinæ bonitatis; veruntamen vnica hęc columba, electa præ ſingulis, ſupergreſſa eſt longè, & inæſtimabiliter vniuerſas. Vnde hoc vel conſimili modo benedicenda à nobis. O benedictiſſima inter mulieres, & fœminarū benedicendiſſima, te benedicere cupiens, animā tuam in primis benedico, & omnia quæ ſunt intra eam. Benedico, inquam aīam, poſt Filij tui animā à Deo ſummè benedictam, verè expreſſiſſima Trinitatis imagine inſignitam, ſimilitudine decoratam. Verè totam Deiformem, & prorſus ſanctiſſimam, noſtri ſollicitam, & acerrimi doloris gladio in Filij paſſione transfixam. Oroq; vt huius inſtar reformem aīam meam &c. Pauca ſunt hic verba; ſunt tn̄ materia deuotionis plena; ſi fuerit qui ritè diiudicet C
Ethim.
Prouer. 31.
Cant. 6.

ſingu-

Digitized by Google

ſingula,tanguntur.n.multa conſiderat illa. Secũdo ponuntur vires,& aïæ potentiæ à nobis benedicendæ. Vbi notandum, ꝙ tres ſunt aïæ vires principales,& precipuè;Scilicet vegetatiua,ſenſitiua,& intellectualis, quarum quæq; ſuas ſubdiuiſiones habet,& vires ſingulariter, & ſunt benedicendæ ſingulæ, quippe quæ noſtræ benedictioni inſeruiere oẽs,& ſingulæ.Siquidem vegetatiuæ tres ſunt ſuppotentiæ illæ. Generatiua, nutritiua,& augmentatiua,ex quibus ſingulis profluxerũt nobis bona ſalutis.Generatiua.n.eius virtus ꝓ conſeruando humano genere;imò potius pro reparando eo in ſtatu ſalutis,generauit nobis illum,qui verè eſt genus superni luminis, & noſtræ auctor ſalutis,cuius generationem non eſt qui teſte Eſa. enarrare poſſit.
Eſa 53. Qui niſi genitus fuiſſet, noſtrum genus exul à ſalute manſiſſet.Benedicta ergo ſit hæc vis generatiua, per q̃ auctorem regenerationis ſuſcepimus,& tam innumera bona. Nutritiua vero valet ad conſeruationem indiuidui; ſicut generatiua pro conſeruatione ſpeciei, quæ hoc nobis ſingulare beneficẽtiæ clenodium contulit, vt ipſum ſacratæ Virginis ſacratum corpuſculum nutrierit, coaluerit, & fouerit:vt noſtræ ſaluti ſeruiret, nutritorem oĩum ipſa enutriret. Cui ſubſeruiunt aliæ plures vires, quas tranſimus breuitatis cauſa.Augmentatiua nobis in hoc profuit, ꝙ virginem partui aptauit, & ipſum corpuſculum Saluatoris adauxit.Iure ergo benedicenda nobis. Et hæc de vegetatiuæ potentiæ virib. Quod ſi beneficia,quæ nobis protulerũt vires ſenſitiuæ,& rationales enumerare contenderimus,nil ſecus erit,ac ſi mare guttis vacuare tentemus.Quis enim dicet perfectiones, & bona ſenſitiuarum virium,apprehẽſiuarum,ſ.interiorum, & exteriorũ? Quis item altitudines potentiarum rationalium, quanta,ſ.ſapientia intellectus repletus, q̃ in bonis memoria ſtabilis,& affectus charitate,& gratia plenus,vel tenuiter explicabit? Verè nõ eſt qui ad hæc poſſit. Quod ergo intelligentia non penetrat,affectus compenſet, crebrius dicẽdo.O benedictę ſint, & aïæ tuæ potentiæ, & vires oẽs, tam vegetatiuæ, ſenſitiuæ; q̃ rationales,quibus,& Dñm benedixiſti Chriſto puerulo deſeruiſti, & noſtræ ſaluti conſuluiſti. O reforma vires meas. Tertio benedicendi ſunt habitus virtuoſi, & ſcientifici, tam ſpeculatiui, q̃ practici, quos poſt Chrm ſummè habuit perfectos,& dicẽdum. Benedico,& luminoſiſſimos ſimul, & virtuoſiſſimos eius aïæ tuæ habitus ſpeculatiuos,æquè vt practicos,quibus effulſiſti,& in oẽ bonum prompta ſemper fuiſti.Quarto benedicendæ ſunt ſpecies ſacratæ aïæ eius,ſenſibiles,& intelligibiles,quas mundiſſimas, & luminoſiſſimas virgo iſta habuit. Dicatur ergo. Benedictæ ſint, & ſacræ animæ tuę ſacratę ſpecies, tam ſenſibiles,q̃ intellectuales,quę ſemper mundiſſimæ, & puræ,ſemper caſtæ,& rectæ in te fuere. Quinto benedicẽda eſt vis eius affectiua, concupiſcibilis, ſ. & iraſcibilis,cum rectiſſimis affectibus eius vniuerſis;odij,ſ. & ardentiſſimi amoris, & dicendum Benedico, & vim tuam affectiuam,tam concupiſcibilem; q̃ iraſcibilem, deuotiſſimis, & ignitiſſimis affectib. decoratam, in omne feruentem bonum, perfectéq; execrantem malum omne. Poſtremo benedicendi ſunt ẽt ſacrati actus animæ eius; cognoſcitiui,ſ.& affectionales, & dicendum de iſtis. Benedicti ſint, & actus tui, ò virgo actuoſiſſima, Deo acceptabiles,tam cognoſcitiui,q̃ affectionales,quibus,& clariſſimè Deum,& quæ eius ſunt cognouiſti,& ſinceriſſimè atq; ardentiſſimè dilexiſti. O da mihi vt tibi conformer, in actibus iſtis. Amen.

Hæc breuiter de anima Virginis, & his quæ intra eam ſunt perſtrinximus; nam nihil dignum de his prolixius ſcribere potuimus; præſertim cũ horum intelligentia, ſatis accipi poterit, ex his quæ ſupra circa vires Chriſti diximus.

De benedictione membrorum Mariæ. *Membrum Secundum.*

O *Caput &c.* In verſibus ſubſequentib. agitur de membris virginis corporalibus benedicendis, de quibus nos paucis expediemus, hoc in ſumma dicentes, ꝙ qui ſtudioſè ſe volet exercere, poterit abundam, & dulcem materiam, ex paucis his quæ annotamus, ſibi aggregare, & congerere, & ſingula membra tripharıam cõſiderare. Hoc eſt triplicem circa ſingula membra conſiderationem habere. Poſſunt enim conſiderari. Et quo D

Naturalem eorum decorem.		Laudando, & congratulando.
Ad Exemplarem informationem.	hinc	Sectando, & orando.
Beneficiorũ emanationem.		Gratias referendo.

Primo quo ad naturalem decorem; quod tñ nõ fixè nimis agendum; Aiunt.n.hoc non vſquequaq; tutum;Non tñ prorſus reijciendum. Nam qui piè, & diſcretè ſe exercitauerit Mariam defendentem ſentiet. Ipſa.n.quaſi myrrha dat ſuauitatẽ odoris; *Eccl.24* ſerpentes tentationum fugans non tentamenta inflammans. Adeò,ꝙ ẽt in vita ſua: vt ſcribit Sãctus Bonauentura, corporis pulchritudine nullum fędè ſuccendit; ſed ad caſtitatem magis eam inſpicientes induxit. Sic itaq; decorem membrorum commemorari licet ad ſolatium, & congratulandum, Sed conſultius ad intellectualia progrediendum, & conſideranda eſt exemplaris membrorum diſciplina, ad ſequelæ exemplũ,& imitandum; vt,ſ.cogitemus,q̃ caput eius humile,& inclinatum,q̃ oculi caſti,& continentes,q̃ purę manus ad eleemoſynas largè, & oĩa membra omni diſciplina inſtructa. Nil.n.eſt in Sunamite hac noſtra videre;niſi ca- *Cant.7.* ſtrorum acies; virtutum,ſcilicet, & diſciplinæ.

Poſtremo poterimus hic cõſiderare,quo ad beneficiorum emanationem; vt,ſ.cogitemus circa ſingula membra, quanta ex ſingulis excepérimus beneficia; qũo,ſ.Deo ex illis ſeruiuit pro nobis, qũo exemplũ exhibuit, & ſuccurrit proximis, & hmõi multa alia,quę prorſus ſunt inexplicabilia.Sed his in genere præmiſſis,nos accingamus ad benedicenda ſingula. Ad caput itaq; dicamus.Benedictum ſit ò benedictiſſima,benedictum tuum caput,reuerendum, carmelo, & auro optimo in ſcriptura aſſimilatum, aurea cęſariæ,comiſq;; velut elatis palma- *Cant.7.*
rum

Cant.5. rum exornatum, reuerẽtiſſimo geſtu diſciplinatũ,
crebro ſub Filio humiliatum, & profundius Deo
inclinatum. Ac nunc imperiali diademate rutilãs,
Apoc. 12. coronaq; ſtellarum duodecim exaltatum. O erige
caput mentis noſtræ, oĩnodis conquaſſatũ. Amen.
Deinde ad os dicendum. Benedictum ſit os tuum
melliſluum, melle, & lacte, omniq; odore, & deco-
Pſ. 41. re refertum, gratia diffuſum, ori Diuino crebrius
dulciter applicitũ. Os in quo nõ inuẽtus dolus, vel
1.Pet.2 *Pſ. 36.* mendaciũ; ſed meditans ſapiam, loquẽs iuſtitiam,
nulli⁹ vnq̄ offenſiuũ. O da mihi os inoffenſum &c.

Ad aures.

Benedico, & aures tuas ſanctiſſimas, ad obediẽ-
dum Deo ſemper erectas, à Deo tibi pfectas, qui-
bus audiebas balburientem paruulũ, te vocantem
Matrem, poſt verba vitæ, & doctrinam eius ſaluta-
rem, & tandem, ꝙ te inuitauit ad coronam, da &
Deut. mihi obedientiæ aures, quo ſemper eas inclinem
32. in verba oris eius. Quarto ad oculos. Benedicti
Cant.1. ſint, & oculi tui clariſſimi, ad inſtar columbarum,
Pſ 118 ſimplices, & caſtiſſimi, nunq̄ in vanitatem videndã
conuerſi, verè beati, quibus Filium hoĩs, & eius my
Cant.4. ſteria vidiſti, cor eius vulneraſti, qui nunc tuis ocu
lis apparet glorificatus, da vt ſimpliciũ ſim, & ca-
ſtorũ oculorum, nunq̄ eos diuertens in vanitatem.

Ad dentes.

Dentes etiã tui eburnei, niue candidiores, gregi
tonſarum &c. comparati, panis, & vini ruminatiui: *Cant 4. & 7.*
ſint ſp benedicti, quibus lactenti paruulo alimẽta
contriuiſti. O q̄ libenter veſcebatur cibo dentibus
tuis ſuæ teneritudini aptato. Da ingluuiem cauere.

Ad genas.

Auete ò genæ roſiferæ, pulchræ ſicut turturis, *Cant.1.*
verecundia plenę, quas dulciſſimi Ieſioli totiẽs ap- *Cant.4.*
plicuiſti maxillis, verè ſicut fragmen mali punici; *Cant.5.*
ita & genæ tuæ quibus candidũ, & rubicundum, & *Pſ. 44.*
præ filijs hoĩum Filium Dei ſpecioſum, totiens de-
oſculata es. Da ora verecũdiã, iuuenum virtutem.

Ad naſum.

Benedictus ſit, & naſus virgineus, qui eſt velut
Libani turris, & odoriferæ eius nares, quibus ſen- *Cant.7.*
tire meruiſti ſuauitatẽ redolentis floris, cuius odo-
re trahitur, & reficitur vniuerſus mundus. O ſen-
tiam ſuauitatis huius vtcunq; odorem.

Hæc ecce ſunt membra in ſecundo verſu com-
plexa, circa quæ ſingula ferè annotauimus, ſi eſt q
conſiderare volet tria illa pręmiſſa conſiderabilia;
ſcilicet commendationem, actionem, & exempla-
tionem, quali modo etiam circa reliqua erunt aſ-
ſignanda. Puta.

Cant.1. & 7. Circa collũ quia
- Candidiſſimum monilibus, turri eburneæ comparatum.
- Crebrius in paruuli obſequijs inflexum, & ab eo amplexatum:
- Inclinationis, & humiliationis exemplum.

Gen.49 Circa humeros, quia
- Modeſtiſſimi, velut Iſachar oneri ſuppoſiti.
- In illis requieuit principatus Filij, quando baiulauit, in Ægyptum portauit.
- Fortitudinis exemplatiui.

Cor
- Pijſſimum amore liquefactum.
- Dominicis neceſſitatibus inuigilans &c.
- Charitate vulneratum, charitatis exemplum.

Venter
- Virgineus thronus eburneus ſaphyris &c.
- Filij thalam⁹, quo requieuit nouẽ menſib.
- Verè delitiarum hortus, & Paradiſus.

Oſſa
- Veri templi baſes, & fundamenta:
- Crebrius Filij obſequijs inflexa.
- Conſtantiæ exemplaria.

Pedes
- Auricalco ſimiles, recti ad bonum agiles.
- In Dei obſequium fatigati.
- Ab omnia via mala nos prohibentes.

Genua
- Generoſiſſima.
- Super quæ requieuit Patris ſapientia.
- Reuerentię exemplum exhibentia.

Crura
- Columnæ marmoreæ ſimulata.
- Filij Dei grata ſedilia.
- Prompta ad Dei ſeruitia.

Brachia
- Gratiſſima.
- Ieſum portantia, & amplexantia.
- Laboris exemplaria.

Cant.5. Man⁹ *Prou.31*
- Tornatiles aureæ plenæ hiacinctis.
- Quibus Filium contrectauit.
- Quarum digitis fuſum apprehendit.

Vbera
- Vino meliora vnguentis fragrantia.
- Filium Dei, paſtorem omniũ paſcentia.
- Lacte de cœlo plena.

Pellis
- Vt Salomonis nigra; ſed formoſa.
- Sole iuſtitiæ offuſcata.
- Vt cœlum extenta in bonum.

Intima
- A ſpiritu obumbrata, & ſanctificata.
- Eius quem orbis non capit contentiua.
- Puriſſima puritatis incitamenta.

Corp⁹ *Eccl.38*
- Sacrum bonæ terræ comparatum.
- De quo medicina creata.
- Spiritui ſubiectum.

Membra
- Decentiſſima.
- In Chriſti ſeruitium occupata.
- Diſciplinatiſſima.

Nomẽ quoq;
- Benedictum à Deo honoratum.
- A Filio dulciter compellatum.
- Noſtrũ ſolatium ſp benedicendum.

Sanguis
- Nobiliſſimus.
- Vnde formatum Chriſti corpus.
- Non ebulliens; ſed manſuetus.

Tota poſtremo Virginis ſubſtãtia ſit benedicta, ab infra vſq; ad ſupra; ideſt ab vnguibus pedum, vſque ad verticis ſummum.

Hæc pro ſimplicioribus tetigimus breuiter, vt hinc occaſionem ſumant exercitandi ſe circa Virginis membra, magis intellectualiter, q̄ imaginabiliter. Nam hoc magis vtile eſt, & iocundum, & à periculis tutum, & à Gerſ. & alijs conſultum. Et de ſingulis poſſunt fieri benedictiones, & orationes: vt patet in ſuperioribus.

Qua-

Quædam Beatæ Virginis miracula, & beneficia ſuis conceſſa. Membrum Tertium.

E Eſa. 25. EXaltabo te confitebor nomini tuo, qm̄ feciſti mirabilia. Super hoc laudabit te populus fortis, ciuitas gentium robuſtarum timebit te. Quia facta es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione ſua, ſpes à turbine, vmbraculū ab æſtu. Eſa.

In hac huius Roſarij altera parte, ponūtur quædam huius virginis beneficia, & miracula, à deuotis deuotè cum laude, & gratitudine retractanda, quæ quoſdam interdū plus mouent, q̄ verba pulchrę perorata, dulciusq; facta à pleriſq; commemorantur, q̄ dicta, maximaq; laudis, & gratitudinis ſunt materia, & incitamenta: vt patet per verba præmiſſa, vbi promittit exaltare, confiteri, & laudare ſuper mirabilia, & ſuper beneficia plurib. impenſa. Vnde & ad illum finem, & Marię miracula à nobis ſunt commemoranda. Verum qm̄ ea tam ſunt numeroſa, vt prorſus nobis infinita; adeo vt juxta quendam ante Oceanum bibere, ante poſſemus paruo nucello nilum magnū includere; q̄ hæc vel tenuiter cōſtringere ſtilo. Ideo in genere quædam notauimus: vt ad illa, reliqua facilè reducere poſſemus. Et ea diſtinximus ſm̄ quinq; principalia beneficia. Nam complecti debent oīa miracula.

	1.	Peccatoribus.		Veniam.
	2.	Bonis.		Gratiam.
In ver	3. q̄bus	Sibi deuotis.	impēdit primus.	Recreationē.
	4.	Tribulatis.		Subleuamen.
	5.	In morte conſtitutis.		Aſſiſtentiam.

Vnde patet, ꝙ latiſſima ſub his verſiculis complectitur materia, pro mentium torpore in Virginis Matris laudem excitando vtcunq; cōgeſta, quę vt intelligantur, ſunt breuiter explananda.

Exempla ſiue miracula quibus deducitur, quòd Maria peccantibus impetrat veniam. Paragraphus Primus.

F MVndo &c. In hoc verſiculo tanguntur miracula, quibus peccatorib. occurrit Maria, impetrando veniam. Et primo quidem impetrat veniam vniuerſaliter toti mundo, pro demeritis dānato; vt patet ex viſione beati Dn̄ici vbi Deum vidit iratum, tres lanceas contra mundum vibrantē; ſed Mariam ſeſe proſternentem, & veniam impetrantem: vt latius dr̄ in Promptuario Diſcipuli, inter miracula Beatæ Virginis, exemplo octauo. Similiter patet in alio exemplo, qn̄ Chr̄s buccinari iuſſit, & mundus perijſſet; niſi Maria ſuccurriſſet, & veniam impetraſſet, ibidem exemplo 9. & 11. Secundo veniam impetrat bonis in peccata collapſis. Vt patet de Abbatiſſa fornicaria, q̄ Maria ab infamia liberauit, & veniā impetrauit. Vt patet in Promptuario exemplo 24. Similiter, & cuſtodi, & cuſtrici monaſterij cuiuſdam Moniali noīe Beatrici: vt ibidem exemplo 22. & de Cuſtode in libro Exemplorum diſtinct. 9. exemplo 20. Tertio impetrat veniā apertè malis, & reprobis: vt ancillę adultere, quæ peccauit cum milite: vt dr̄ in Promptua. exemp. 47. Itē vxori adulteræ de qua ſe noluit vindicare, quia centies ei legebat Aue Maria: vt dicit ibidem exem. 48. Item vſurarijs, latronibus, & alijs pœnitere nolentib. vt ſcribit in Cōpendio ſuo inter Exempla Alanus. Quarto veniam impetrat, nō ſolum cōiter apertè malis; ſed ēt prorſus deſperatis, & homagium diabolo facientibus. Vt patet de Theophilo: vt hr̄ in Promptuario exem. 42. Item de nobili, quodam Tyranno: vt ibidem exemp. 99. Item de alio qui nihil boni fecit ibidem exem. 97. Quinto veniā nouit impetrare bonis, de peccatis ſuis ſollicitis, & pro eis rogantibus. Veniam inquā non cōem; ſed generalem oīum peccatorum remiſſionē: vt patet de Monacho cui apparuit, & ꝙ oēm ei peccatorum veniam impetraſſet dixit: vt habet in Promptuario Exemp. 46. Et hæc ſunt aliqua miracula, quibus impetrat veniam Maria.

Quomodo Maria bonis, & ſeruitoribus ſuis impendit gratiam. Paragraphus Secundus.

VIuificat &c. Hæc tanguntur miracula quibus Maria ſuis ſeruitorib. gratiam præſtat. Et illam variam, & multiplicem. Primo. n. confert mortuis gratiā viuificationis: vt Scholari cantanti Alma redemptoris mater. Vel vt alij dicunt. Gaude Maria virgo, cunctas hæreſes, à Iudæis occiſo, & à Maria Virgine reſuſcitato, & viuificato: vt dicit in Promptuario exemplo 66. Item mulieri cuius puerum miles occiderat, ibidem exemplo 23. Item latroni decapitato: vt ibidem exemplo 54. Secundo cōfert gratiam ſanitatis infirmis. Vt Scabiem Presbyteri curando: vt dr̄ in libro Exemplorū diſtinc. 6. exemplo 62. Tibiam Monialis: vt in Promptuario exempl. 37. Et ſenſum mulieris ibidē 4. Tertio dat gratiam reparationis, quibuſdam reſtituens viſum: vt cęco per reſponſorium Gaude Maria: vt patet in Prompt. 31. Item mutis loquelam: vt Sacerdoti linguam, ab hæreticis truncato, ibidem exemplo 30. Item manum Ioanni Damaſceno, & Leoni, ibidem exemp. 33. Quarto dat gratiam pœnitentię, & conuerſionis, puræ confeſſionis: vt multis exemplis in ſuo Cōpendio proſequitur Alanus. Itē gratiam mutationis, & reformationis; vt de Monialib. ſeſe reformari nolentib. & poſt decantatum Mariæ pſalterium cupientibus: vt deſcribit vbi ſupra idē Alanus. Poſtremo dat gratiam profectus, & perſeuerantiæ: vt Carthuſienſibus diſcedere volentib. ſed per miſſam Salue ſancta &c. perſiſtentibus: vt dr̄ in Prompt. 44. Similiter, & Monachis in monte Synai morantibus: vt dicit auctor magni Marialis. Et hæc de gratiæ per Mariam miraculis. G

Quomodo deuotis impendit recreationem. Paragraphus Tertius. H

AVditus. Hic tanguntur miracula, quō Maria ſolet ſuis deuotis conferre gaudia, & recreamenta ēt in hac vita. Et primo quoſdam recreauit auditu,

auditu, quibuſdam apparẽs dedit ſolatium dulcis alloquij,& melos audire Sanctorum: vt de ſancto quodam Epō legitur in libro Exemplorum,diſtinctione 9.exemplo c.21.pulcherrimè. Item Moniali ſpernenti terrena alloquia, miſit litteras de cœlo,& alia iocunda audire dedit: vt dicit Ala. vbi ſupra. Secundo alios recreat viſu,per ſui clarã oſtenſionem: vt conuentui Prædicatorum, cui tertio apparuit: vt dr̄ in Promptuario exemplorum, exemplo 78.Item clerico qui perdidit vnum oculũ,poſt reſtitutum.ibidem 79. Item illi qui per viſum ſtatim euolauit ad cœlum. Ibidem 80.

Tertio recreat alios guſtu,per dulcedinis.ſ.inuſitatę ſaporem: vt patet de muliere, cuius ſaliua, vt mel dulcis erat, qñ dixit Aue Maria, quod etiã cuidam incluſo contigit: vt dicitur in Promptuario,in libro exemplorum diſtinct.3. exemplo 28. exemplo 72. Item nonnullis electuaria dedit.

Quarto recreat quoſdam,& in ſenſibus cęteris, vt per odorem: vt in quadã ſanctimoniali,cui apparuit cum odore fragrantiſſimo, vt in promptua. exemplorum exempl.37. Item alium deſponſauit per anulum.Item cuidam dedit oſculum: vt narrat Alanus in Compendio.

Poſtremo quos ſenſu non reficit, mẽte validius & efficacius recreat: vt patet de multis; videlicet de Monachis tẽpore meſſis laborantibus, qui externam viſitationem neſciebant;ſed internam ſentiebãt: vt dicitur in Promptuario exemplo ſexto.

Quomodo Maria tribulatis præſtet ſubleuamen. Paragraphus Quartus.

I

IGne mari &c. Hic tanguntur miracula quibus oſtenditur quõ Maria,ſuis in tempeſtate,& periculis ſubuenit,impendendo ſubleuamina. Et primo ſuccurrit in igne: vt patet de puero non combuſto in domo exurente,quia mater commendauerat eum cuſtodiæ ſanctæ Mariæ: vt dicitur in Prõptuario exemplo 16.Secundo ſuccurrit in marinis periculis: vt patet de Epiſcopo cũ alijs in naui exiſtenti, a Maria liberato. vt dicitur ibidem exẽplo 39. Item de Abbate cum Monachis in marinis tẽpeſtatibus.Felix nãque es ſacra virgo Maria, cantantibus & non ſubmerſis.Ibidem exemplo 40.

Tertio occurrit periclitantibus in terris & ſyluis: vt patet de Abbate Roſarium legente, quem latro lancea verberare voluit; ſed Maria eum defendit,in libro Exemplorum diſtinct.9. exemplo c.15.& in Promptuario exemplo 70.Item de puella a lupo rapta in ſyluis: vt dicit Alanus. Item qñ fuerunt tonitrua & fulgura,liberauit legentes Salue Regina: vt in promptuario exemplo 90.

Quarto occurrit in alijs neceſſitatibus varijs. In carcere: vt patet de milite liberato, vt dicitur in promptuario exemplo 41. Item mulieribus in partu: vt Nyder & alijs. Ibidem exemplo 19. & 91. Item falſo accuſatis: vt patet de impetratrice. Ibidem exemplo primo. Iniuſtè quoq; damnatis, & ſuſpenſis, & non valentibus mori: vt in libro Exemplorum diſtinct.5. exemplo 63. & in Promptuario exemplo 53. 55.

Quinto eripit ab infeſtationibus dæmonum: vt patet Bononiæ prædicatores, per Salue Regina, & proceſſiones in promptuario.exemplo 87.Item ab eorum tentationibus, de milite tui apparuit, promptuario exemplo 27.Item ab eorum inſidijs, ne militem ſtrangularet, ut in promptuario exemplo 69. Item de ebrioſo Monacho miſericorditer erepto. Ibidem exemplo 4.

Quomodo ſubuenit poſt mortem. Paragraphus Quintus.

SOlatur, &c. Hic tandẽ ſubnectuntur exempla, quibus patet quõ ſuis in & poſt mortem ſubuenit, & aſtat dulciſſima Virgo Maria. Et primo quibuſdam tremulis apparuit ante mortem,ad cõſolandum: vt Canonico Regulari quem dixit nunquam damnandum: vt in promptuario exemplo 92. Item ei qui ipſam ſalutauit per Gaude Maria virgo,dixit vt gauderet, vt in aurea legenda habetur. Item muto & ſurdo,dixit ut confiteretur, & non timeret: vt in promptuario 28. exemplo. K

Secundo apparet anguſtiatis ad diabolum effugandum: ut patet de Alexãdra virgine Aragonię, ut dicit Alanus ubi ſupra.Item de liberato.p, Maria mater gratiæ mater miſericordiæ tu nos ab hoſte protege dicendo: ut dicitur in Promptuario exemplo 60.

Tertio apparet ad reconciliandum: ut patet de milite occiſo, qui animam commendauit Mariæ: ut dicitur in promptuario exemplo 43.Itẽ de Monacho pro quo unam guttam ſanguinis offerebat. Ibidem. 50. Item de anima Religioſi quam cum beato Petro reconciliauit: ut ibidem exemplo 58.

Quarto ſuccurrit, & aſtat ad redimẽdum ſuos. Quandoque de portis inferi,& infero: ut de uiro criminali non confeſſo: ut dicitur in promptuario exemplo 61. Item de Purgatorio, ut de Moniali 67. exemplo.

Poſtremo aſtat ſuis ad gloriam deducendis: ut patet de filia paſtoris, quam cum ſacris uirginib⁹, ſpecioſo apparatu,lętiſque tripudiantium modis, ad ampla cœli faſtigia prouexit, uidentibus duobus peregrè conſtitutis Prædicatoribus: ut dicitur in libro Exemplorum diſtinctione 9. exemplo ca. 18.Item ad remunerandum: ut patet de Prædicatore, ibidem diſtinctione ſeptima. exemplo 56. Item de ciue Colonienſi. in cuius caligis ſcripſerat Aue Maria: ut patet in libro Exemplorum diſtinctione 6. exemplo cap. 1. Hæc de exemplis dixiſſe ſufficiat.

Roſarium quartum de doloribus beatiſsimæ Virginis Matris.

L

POſuit me deſolatam tota die mœrore confectam, Tren. Non uocetis me Noemi, ideſt pulchram; ſed Marã. ideſt amaram, quia ualde amaritudinibus repleuit me omnipotens. Ruth. *Tren. 1* *Ruth. 1.*

Poſt Roſaria præmiſſa, ſubnectuntur iam duo ſibi correſpondentia magis affectuoſa; puta de Mariæ doloribus & gaudijs, ſiue lætitia. Quorum

reminiſcendum eſt, tanquam duorum vberum Mariæ, a deuotis deuotè lugenda; vt ſ. iuxta Apo-
Rom. 12 ſtolum, flere cum flente ſtudeant, & gaudere cum gaudēte &c. Et primum præmittitur de doloribus eius, ſiue triſtitia, quia per hoc diſponimur ad cōgratulandum, & ad participanda eius gaudia. Nō
2. Cor. 1 enim particeps poteſt eſſe conſolationis, qui non ante ſocius fuerit paſſionis. Sed qui compatitur &
Rom. 8. congaudebit. Quiſquis ergo Mariæ collætari voluerit, ante compati ei nitatur. Eſt. n. eius compaſſio ei gratiſſima, nobis multum vtilis & cōmodoſa. Et tanto vtiq; ei gratius & nobis vtilius; quāto ei compatitur rarius. Sunt enim multi, qui gaudere cum ea cupiunt, pauci qui compati volūt. Et ergo eſt, ꝙ crebrius monet ad ſibi compatiendum: vt patet ex diſcurſu ſcripturarum. Nam & ꝙ ſingulariter ſit ei gratum, multiplici eſt exemplo demōſtratum; præſertim in illo Religioſo, qui ſingulariter ſe circa illud verbum. Mulier ecce Filius &c. &
Io. 19. cæteros Mariæ dolores exercebat, qui tantū exinde Mariæ complacuit, vt ſingulariſſimis eū gratijs dotaret. Quam autem & hoc exercitāti ſit vtile, & cōmodoſum, pulchrè declarat noſter Tho. Kempis dicens. Qui nunc ſæpè & deuotè paſſionem Domini, & lachrymas ac dolores triſtiſſimæ Matris eius, pio mentis affectu recogitat & perpendit, ſperare debet de miſericordia Dei & amborum; Filij ſcilicet, & Matris beniuolentia, ꝙ ſibi aderunt in oībus neceſſitatibus, & in mortis hora vltima: vt tunc conſolentur eum, qui crebrius cogitauerit de eorum doloribus & triſtitia. O q̄ læta tunc erit anima, quæ Mariæ compaſſa eſt in vita, quia tunc ab ea conſolabitur, & erit ei fida aduocata &c.

Accipite ergo eam o vos conſolationum auidi, & peccatorum trepidi. Accipe inquam, & ducas eam iam dolentem, ad ei compatiendum in mētē tuam: vt ipſa poſt te ſuſcipiat, ad conſolandum in gloriam ſuam. Alioquin verendum, vt qui compaſſus non fuerit, nec dabitur ei congaudere. Crebro ergo & præſertim ferijs ſextis, legatur illud Roſarium: vt homo incitetur ad compatiendum.

Doloris virginis Matris qualitas.

N *Immenſus, multus, lungus, mixtus, moderatus.*
Quorum inſtar doluit, & doloris modalitas.
Parturiens, ſponſa, moritur, priuata, relicta.
Obiectorum doloroſorum varietas.
Natum, ſeque, ſuos, dolet, & reproboſque futuros.
Quintuplex martyriū, qđ læſit cor virgineū.
Pœna, dolor, verbū, quā laſſa fuit, quia prompta.
Naturales cauſæ doloris.
Mater, amans, ſola, præſens, conformia ipſa.
Mente tenerrima, penſat hac, inſons, gaudia verſa.
Cauſæ gratuitæ doloris.
Pretia, cauſa, pia, donū, impulſus, quia complet.
Figuræ & prophetiæ doloris.
Agar, Rebecca, Dauid, Noemique Propheta.
Duodecim dolores partiales, & principales.
De puero, amiſſo, vel eget, flens, ſpernitur, & fert.
Cum captus, ductus, gerit, & moritur, tumulatur.

De qualitate mœroris Mariæ.
Membrum I.

Immenſus &c. In primo huius Roſarij verſiculo, deſcribitur doloris Mariæ qualitas, & dr̄ O
primo, ꝙ fuerit immenſus quo ad quantitatem.

Secundo dr̄, ꝙ dolor eius multus fuit & varius, quo ad pluralitatem. Et rectè multus, quia varia & multa habuit obiecta doloris. Et quia crebrius ſe obtulit materia doloris, & plures inuenit dolendi rationes: vt latius infra patebit, & proſequitur quidam Carthuſien Tertio dicimus, ꝙ dolor eius fuit longus & diuturnus; quippe tam longus, q̄ longè vixit, quæ nūquam ſine dolore, in hac valle lachrymarū, & doloris fuit; quippe quæ & poſt Filij glorificationem, ipſum tanq̄ myrrhæ faſciculum inter Cant. 1.
vbera ſua reponebat, & non ſine dolore geſta eius retractabat; præſertim quia quotidie: vt ſcribunt loca illa, vbi Filius eius paſſus fuerat viſitabat; qđ tñ non tam localiter, q̄ mentaliter quidam actum credunt ab ea, quia amica ſolitudinis erat. Quarto dr̄, ꝙ eius dolor mixtus fuit & promiſcuus; quippe quæ cum ſummo dolore gaudium ſummum habebat. Quod licet quibuſdam videatur mirum; eſt tñ verum. Nam & Dn̄s vtrunque in ſummo habuit; vnde ſi Matri vnum tantum conceſſiſſet, non ęquū conſortium, nec adiutorium ſimile ſibi fuiſſet. Habuit ergo cum ſummo dolore ſummū & gaudiū; dolore exiſtente in natura, & ratione ſimul: vt natura, gaudio autem in ratione: vt ratióne. Quod autem hoc ita fuit, Albertus Magnus multipliciter ꝓbat, cuius potiſſima ratio eſt, quia dolor nō eſt meritorius ſine dilectione. Et oīs dolor eſt ex amore, nec poteſt dilectio, aut amor eſſe ſine dilectione, vnde quia ſummè amauit & doluit, & nihilominꝰ ſummè de bono dilecti, & paſſionis fructu gauiſa fuit. Quam aūt magnū, & multiplex gaudium, in, & ſub ipſa paſſione habuit, pulchrè Griths in Sermone quadrageſimoquarto declarat dicens, quòd gaudium habebat ex parte Dei. Secundo ex comparatione eius ad mentem Filij. Tertio ex parte generis humani. Quarto ad mortem Sanctorum. Quinto ad commune bonum. Sexto ad deſideria Patrum. Septimo comparādo eam ad ſeipſam. Ex ſingulis his ait, ꝙ grandem habuit gaudij materiam; vnde patet propoſitum. Et qui plenius hanc mixturam gaudij cum dolore, in Maria videre volet, ille vitam eius percurrat, & ſemper gaudium dolori annexum reperiet: vt pulchrè declarat in de laude eius Dionyſ. Chartuſ. Quinto dicitur, ꝙ dolor eius tametſi tantus fuit; moderatiſſimus tamen fuit; adeo quòd nihil indecens, nihil immoderatum, in motu aut geſtu oſtendit, diſciplinatiſſima in moribus, etiam inter aduerſa ipſa fuit. Vnde dicit Bernard. quòd cum tanta diſcretione & moderamine, & tam religioſè Filium luxit, quòd & cæteros, maximè ex modeſtia ipſa, ad ei compatiendum induxit. Ex his itaque, vtcunque qualitas doloris virginei pateſcit. O itaque tu Virgo doloroſiſſima, per te deleatur omnis noxij doloris materia.

De

De modalitate doloris Mariæ. Membrum II.

P

P*Arturiens &c.* Hic iam modalitas virginei doloris deſcribitur, dum ad quorum inſtar indoluit oſtenditur. Et primo dr̃, ꝙ eius dolor: vt parturientis fuit, qui ſummus eſſe deſcribitur. Iuxta vati
Eſa. 66. cinium Eſaianum. Anteꝗ̃ parturiret peperit, & antequam veniret partus eius, peperit maſculum. Ex qua Auctoritate ſm̃ Alber. ſequitur, ꝙ aliqñ peperit, ſine parturitione, & dolore. Et poſt ĩ textu ſubditur. Nunquid parturiet terra vna die, aut omnẽ gentem ſimul, quia parturiuit, & peperit Syon? Ergo aliqñ peperit totam gentem ſimul, cũ dolore, & parturitione, in Filij, ſ. paſſione. Vbi iuxta Aug. cũ vſura accepit dolores, quorum in Chriſti natiuitate erat immunis. Secundo doluit: vt ſponſa caſtiſſima, aïæ ſuæ ſponſum ſibi auferri videns, & morti ignominioſæ exponi, & ſe viduam, & deſolatam à viro cordis relinqui; Chriſtus. n. & vir, & ſponſus aïæ eius fuit, qui oïa ei fuit, cuius ſponſa in ſcriptu
Cant. 3. ris: vt in Cantic. dr̃. & mentaliter ei copulata fuit. Quis ergo dolorem illum edicet? Tertio doluit: vt
Gal. 2. Chr̃o iam cruci confixa; quippe ꝗ̃ Paulo Ap̃lo pfectior, qui ſe dicebat Chr̃o confixũ cruci. Itẽ vt Symeonis, puta compaſſionis gladio transfoſſa, quæ
Luc. 2. ſponſa amantior, ꝗ̃ charitate fuit vlnerata. Imò do-
Cant. 5. luit: vt moriens, & mortua, quia Filio intimè coniuncta, qui fuit eius vita, ergo illo moriẽte quodãmodo moriebatur, & ipſa, quia in eo fuit eius vita. Magis enim eſt vbi amat, quã vbi animat aïa. Sicut deducit Orige. de Magdalena. Granditer ergo paſſa. Quarto doluit: vt oĩ delectabili oculorũ ſuorũ, & oïbus bonis priuata; iuxta qđ deſcripſerat Ezec.
Ezech. 24. Propheta. Ecce ego tollo à te deſiderabile oculorum tuorum, i. Chriſtum, in quo oïa habes: ſicut di-
Tob. 5. xerat de Thobia Mater eius. Quam putas ergo doluit, quando illo ſe Filio priuari videbat, quem circiter 33. annos, legitimè in pace, & quiete poſſederat, cum quo, & dulciſſimè conuerſata fuerat? Poſtremo vt ad ſummam dicatur. Maria ſuper Filio taliter, & tali modo indoluit, qualiter vnquam ſuper re aliqua aliqui doluerunt. Inſtar, ſcilicet omnium dolentium, & dolendorum. Vt vidua iniuriam paſſa, vt diues poſſeſſione amiſſa &c. Nã eius dolor omnium dolores exuperat, etiam ſi congerantur in vnum. O igitur taliter, & tam granditer paſſa. Da nobis compaſſiua corda.

De varietate doloroſorum obiectorum Mariæ. Membrum Tertium.

Q

N*Atum ſe &c.* Hic tangitur doloroſorũ obiectorũ Mariæ pluralitas, & varietas. Vñ dolere habuit. Et primo potiſſimum oïum doloroſorum obiectum, fuit Filius eius, ſuper quo tanto amplius, & acerbius doluit, dum aliquid aduerſi ſuſtinuit; quanto vehementius, intimius, & tenerius illum dilexit. Et tantò crebrius; quanto patiebatur frequentius. Et tanto intenſius; quãto eius paſſionẽ, & paſſionis amaritudinẽ intellexit lucidius. Qui ergo noſſe volet, quantum Maria de hoc obiecto doluit, ille primum quantum Ieſus paſſus calculet. Etſi paſſionum calculum deprehendere non poterit, ſciat ꝙ nec Mariæ dolorem attingat. Alterum doloris obiectum ipſa fuit. Nam quo ordinatiori charitate ſeipſam dilexit, eo ampliori dolore, de ſuis aduerſis dolebat. Et quæ ſe olim meminerat Matrem gaudioſam, vidit poſt ſuam cytharam in *Iob 30.*
luctum verſam, & prorſus deſtitutam &c. Tertium obiectum præcipuum, fuit de ſibi coniunctis, & cognatis, & notis, inſuper et Chriſti Apoſtolis, & Diſcipulis. De quibus ſumme dolebat, dum eorũ deſolationem mœſtiſſimam, amicitiam irritã, & fidei inconſtantiã, ac fugam a Chr̃o cernebat. Verè hos ꝗ̃tum diligebat, tm̃ dolebat. Magis aũt ꝗ̃ Apoſtol. Paulus Iſraelitas amabat, cui tñ dolor continuus *Rom. 9*
pro eis fuit &c. Valde ergo de obiecto hoc dolebat. Quartum obiectum, non ſolum de ſuis amicis & cognatis dolebat; verum ẽt de perfidis Iudæis, quodammodo Deicidis; eorum ſcilicet pfidiã, ingratitudinẽ, & duritiam, & cæcitatẽ flebat. Et fortè tanto acrius; ꝗ̃to illis erat neceſſarium magis. Nam & ipſos diligebat, & ſaluos fieri cupiebat; adeo ꝙ magis ꝗ̃ Paulus qui anathema pro eis eſſe *Ibidem.*
volebat, pro eorum ſalute ſuſpirabat, & exceſſu lugebat. Poſtremo non ſolum ſup dictis obiectis indoluit; verumetiã ſup oẽ genus humanũ, quod vel fuerat, tunc erat, vel futurum erat, lamentũ ſumebat, quorum plures vidit paſſioni fore ingratos, rurſus Chriſtum crucifixuros & dãnandos. Et hinc *Hebr. 6.*
profecto maximè dolebat, quia laborẽ Filij, & ſuæ meditationis officium, in his fruſtrandum vidit. Quiſquis nũc multitudinem dolorum cordis Mariæ ſcire deſiderat, ille ſingula hæc obiecta dijudicet, & ex ſingulis, quanta & ꝗ̃ multiplex ſe doloris materia obtulerit, ſi poterit perſpiciat. Et quia multitudo illa numerum omnem excedit, ſciat & Mariæ dolorem exceſſiuum nimis.

De quintuplici martyrio Mariæ. Membrum IIII.

R

P*Oena dolor, &c.* Hic vt magis multitudo, & grauitas dolorum Mariæ pateſcat, quintuplex martyrium annectitur, quod paſſa fuit. Vt Ioannes Nyder, quem hic inſequimur declarat. Et primo paſſa eſt martyrium, pœnalis paſſionis, quod ei inflixit gladius ille Simeonis; quælibet enim quantumuis etiam parua Chriſti paſſio, fuit *Luc. 2.*
viſcerum, & materni cordis eius dira transfixio; adeo vt, magis patiebatur quã martyr, in proprio corpore, &c. Alterum martyrium fuit doloroſæ cõpaſſionis. Anima. n. Matris per amorem, & paſſionẽ in Chr̃i corpus transformata erat, & verius ibi erat vbi amabat, ꝗ̃ vbi animabat. Vnde illic oẽs Chriſti paſſiones, p cõpaſſionem tolerabat. Et pſertim in filij trãſlanceatione, dolorẽ hũc ſentiebat, nã Chriſti aïa à corpore diſceſſerat. Hic ait Bern. Verè tuã, o beata Mater aïam, gladius pertrãſiuit, qñ crudelis lãcea Filio iam mortuo latus aperuit. Ipſius nimirum aïa, iam ibi non erat; ſed tua planè auelli nequibat: vt plus ꝗ̃ martyrẽ te non immerito pdicemus. In qua nimirum ſenſum coporeæ paſſionis, exceſſit affectus cõpaſſionis. Tertio paſſa eſt martyriũ Diuini & penetratiui verbi; ſermonis, ſ. *Io. 19.*

Digitized by Google

Io. 19. filialis, qñ ei dixit. Mulier ecce filius tuus &c. Quo verbo, fuit magis paſſa, q̃ gladio, aut lancea tranſfoſſa; Pertingebat enim hoc verbum, vſq; ad diui-
Ephe. 4. ſionem aīæ, & ſpiritus, compagum ac medullarũ. Hinc Bern. An non plus, quàm gladius fuit ſermo ille, Mulier ecce filius? Reuera fuit pertranſiens aīam, & vſq; ad diuiſionem aīæ, & ſpũs pertingens. Quarto pertulit martyrium diuturnæ laſſitudinis, & fatigationis, quæ ſm Aug. adeo fatigata erat, vt iam deficiens vix ad Chriſti funus peruenire valebat. Nec id mirum, ſi attendamus naturæ eius teneritudinem, paſſionum multitudinem, & diſcurſum ad videndum Filium, & diuturnam ſub cruce ſtationem, vbi nullũ habebat appodiatoriũ. O attendat hæc qui poterit, quãtus fuit Virginis dolor, & q̃ grandis huius paſſio, qñ virago illa, mulier fortis, defecit plus ferre nõ ſuſtinens: vt dicit Auguſt. Poſtremò ſenſit martyrium promptæ voluntatis. Stabat enim iuxta crucem voluntariè (ait Ambroſius,) & præſto pro humani generis ſalute, & ipſa pati, ſi ita placuiſſet Diuinæ voluntati. Offerens, & litans: velut magna Sacerdos, dilectum, & vnicum cordis ſui Filium, perfectius quam Abraham Iſaac
Gen. 22 pro ſalute hominum. Cui alludit Anſelmi verbũ. O Domina inquit, quos fontes lachrymarum dicã erupiſſe, de pudiciſſimis oculis tuis, cum attenderes vnicum tuum, coram te flagellari, cruciari, diſſecari, & mori. Et tamen ita Diuinæ voluntati cõformis fuiſti, vt humanæ ſalutis auidiſſima eſſes: vt dicere audeam, ꝙ ſi nullus fuiſſet repertus, qui Filium crucifigeret, ad hoc vt ſequeretur ſalus hominum, & adimpleretur Dei voluntas, ſecundum rationem, ſi oportuiſſet, ipſa eum in cruce poſuiſſes. Neque enim credendum eſt, minoris te fuiſſe perfectionis, quam Abraham, & obedientię ad Deum, qui tamen proprium filium obtulit Deo, manibus proprijs occidendum, & exurendum. Et quia tu promptior, ergo illo martyrij genere, cruciatus tuus maior. O per hæc omnia quæ perſenſiſti martyria permollias noſtra dura corda.

S

De naturalibus cauſalitatibus maternorum dolorum. Membrum Quintum.

M*Ater &c.* Hic iam in duobus verſib. ſequentibus, ponitur maternorum dolorũ cauſalitas naturalis, id eſt cauſæ, quibus naturaliter ad dolorem mouebatur. Quarũ prima eſt, & potiſſima, quia Mater fuit Chriſti patientis. Naturale aũt eſt Matri dolere de afflictione filij. Sed quia maternitas hæc oẽs alias exceſſit; ideò incomparabiliter cęteris Matribus plus doluit, quippe quæ talis Filij, talis Mater fuit. Mater electa Filij electiſſimi, Mater optima optimi. Nihil in Filio diſplicentiæ habens, in eo oīa habens, ſine eo nihil habere ſe reputans. Secunda cauſa naturalis, erat amor grãdis. Amor.n. naturaliter dolorẽ cauſat. Tñ quippe de re aliqua dolemus; quantum illam amamus. Ita ꝙ pari curſu currunt, amor, & dolor. Et menſura amoris, metrum eſt doloris. Et quia Maria, Filij amantiſſima fuit, quæ omnem amorem ad Filiũ, in ſummo habuit; ideo ſummè doluit. Omnem dicimus amorem habuit; triplex.n. aſſignari amor ſolet. Naturalis, acquiſitus, & gratuitus. Naturalis amor in ea in ſummo fuit, quia quanto natura nobilior, tãto nobiliores habet affectiones, & operationes. Sed ipſa ſummè habuit naturam nobilem, ergo & ſummũ amorem naturalem, habens ẽt tam amandiſſimum naturaliter obiectum; ſ. Filium talem. Acquiſitus amor in ſummo in ea fuit, quia oẽs cauſas accidentales, quæ inducere poſſunt Matrem ad diligendum Filium, in hoc Filio in ſummo habuit. Erat enim Filius pulcherrimus, virtuoſiſſimus, optimus &c. Nunq̃ ẽt filius matrem tantum dilexit, vel tantum honorauit, vel tantum matri dedit, aut pro ea ſuſtinuit; quantum Filius iſte &c. ergo hic amor ſummus fuit. Gratuitum ſimiliter amorem ſummè habuit, quia nunq̃ aliqua mater, vel alia pura creatura, tantã charitatem infuſam habuit; quippe quã plenam charitate vidimus. Et ergo gratuito amore ſummo Filiũ hunc quem, & Deum ſcrebat dilexit. Cũ itaq; Virgo hęc beatiſſima, reſpectu Filij habuerit omnifariã dilectionem in ſummo, habuit & de eius paſſione oẽm dolorem in ſummo. O igitur cõpatiamur ei ſi amamus. Etſi experiri velimus vim doloris in Matre, cogitemus ait Thom. Kempis, vehemẽtiam amoris in Virgine &c. Tertio dolorem eius adauxit, ꝙ vnici Filij, ſola, & tota Mater fuit, non habens patrẽ ſocium, cũ quo diuideret multitudinem dolorũ. Aliæ.n. matres, cum patrib. dolorem de filijs diuidũt, & ſic quodammõ minus ipſæ ſentiũt. Dolor nempe ſubdiuiſus in multos, minor fit in ſingulis. Virgo aũt hęc noſtra, quia Mr ſine patre fuit, cum nullo dolorem diuidere potuit, ergo. Quarto pñtia doloroſi, naturaliter mouet ad dolorem, & Maria ferè oībus tormentis Filij pñtialiter interfuit; ergo inæſtimabiliter doluit. Si.n. cæteræ matres ad mortẽ ferè vſq; dolent; dũ aliquid dolẽdum de filijs audiunt; q̃ putabimus hanc doluiſſe, q̃ fuit in pñtiatum vbi patiebatur, clamantẽ audiebat, agonizãtẽ aſpectabat. Stabat.n. iuxta crucẽ &c. Aſtitit aũt vt magis mereret, vt ſaluti noſtræ cooperaretur, vt eius cõſtantia probaretur, & nobis exẽplum ſub cruce ſtandi relinqueretur, Cum ipſa ergo ſub cruce ſtemus, & cũ dolente doleamus. Quinto ipſa complexionis ad Filiũ naturalis conformitas, dulciſq; prioris conuerſationis familiaritas, plurimum dolorem eius aggrauabãt. Nã hæc quẽadmodum amoris; ita & fomenta naturaliter ſunt doloris. Naturaliter.n. affectus erga ſimiles mouetur; vnde & ſimilia ſibi appetuntur vniuerſa. Quia ergo Maria complexione (vt creditur) Chro erat ſimillima; ideo maximè ei naturaliter cõpaſſa. Sexto ideo præ cęteris dolebat, quia mẽte, i. parte ferè impaſſibili, ipſa ſuũ martyrium ſuſtinebat. Alij.n. principaliter carne patiebantur, & mente refocillabantur: vt patet in Martyrib. Tanto itaq; martyrium huius noſtræ nobilius, & egregiũ magis; quãto in parte nobiliori magis. Septimo, teneritudo naturæ, & nobilitas complexionis, aggrauabat dolorem ſuæ compaſſionis. Per hæc enim ad maiorem compaſſionem diſpoſita fuit. Hinc ait Diuus ille Auguſtinus, quòd dolor, eſt teſtimonium bonæ, & flexibilis naturæ. Quo igitur hæc naturę erat me-

Digitized by Google

melioris, & cóplexionis tenerioris, eo compaſſionis maioris. Octauò. Magna & præcipua virginei doloris augmentatio fuit, profunda eius circa patientem Filium conſideratio, & contemplatio. Virgo enim erat prudentiſſima, optimè partis? Quæ nunq̃, nec inter medias tribulationes ab ea ablata fuit) electrix ſagaciſſima, quæ iuxta crucem ſtabat fide erecta, voluntate Deo conformata, ratione eleuata, & aquilino intuitu, oĩa aggrauamenta Dñicæ paſſionis, eius oculus perſpiciebat, & quidditatẽ, quantitatem, qualitatem, cæteraq; aggrauantia cõſiderabat, & in cordis trutina, præ cæteris diiudicabat & ponderabat. nil mirum ergo, ſi præ cæteris amarius & intenſius condolebat. Nono dolorẽ virgineum valde augebat, quia inſons erat, & ſe ſine culpa pati videbat. Nunq̃ enim peccauerat, neque quicquam dignum culpa admiſerat. Innocentia autem patiẽtis valde grauat, licet aliqualiter alleuet. Plurimum igitur dolebat, libenter tñ omnia, quia rationabiliter vt dictum eſt, etiam ſine propria culpa illa tolerabat, & pro eis ſatisfaciebat. Poſtremo inde magis indoluit, quia ſuam cytharam, in luctũ cõuerſam vidit. Quo. n. ante plura gaudia de Filio habuit; eo magis de iam paſſo doluit. Infeliciſſimũ enim infortunij genus eſt (ſi Boetio creditur) fuiſſe fœlicem. Fiet hic collatio gaudiorum, & dolorum, & ſic patebit quomodo, & quantum, virginea cythara ſit verſa in luctum. Hæc de naturalibus cauſis.

1.Pet.2 Iob 30.

A

T

Rationes impellentes Virginem ad condolendum Filio. Membrum Sextum.

P*Raeſcia &c.* Hic iam enumerantur aliquot cauſæ, & rationes gratuitæ, Virginem impellẽtes ad Filio cõdolendum validè, quarum prima ex eo ſumitur, quia prophetiſſã, & futurorũ præſcia erat. Quod autem prophetiæ donum ẽt non gregariũ; ſed ſummum habuit, oſtendit ſatis Dñs Alber. in de Laudib. eius &c. Quia ergo verè pphetes fuit, ſpiritu præuidit, q̃ grandia eius Filius cum ipſa eſſet paſſurus, quam in multis illorũ vtrorumq; labor fruſtratur. iuxta illud. In vanum laboraui &c. Et hinc maximè doluit, vt & Filius: Secundo inde plurimum doluit, quia & ſeipſam cauſam paſſionis Christi videbat. Nam & pro ea Chriſtus paſſus eſt. Et licet non pro eius tranſgreſſione; quippe quæ tranſgreſſa non fuerat; tñ pro eius à peccato præſeruatione. Ita q̧ & Chriſtum; licet ſine peccato concepta (vt multi tenent, & piè creditur) fuerat, Saluatorem habebat. Liquet. n. iuxta quendam doctum, eo magis Chriſtum eſſe Saluatorem, quo fuerit is qui ſaluatur tutior à perditione. Quanto igitur à perditione quis longinquior, tãto ſaluatior, & quanto ſaluatior, tanto ſalus verior. Magis igit' vniuſcuiuſq; ſaluatior eſt Ieſus, quãto magis à peccato ſaluat. Virgini igitur Matri maximè Saluator; ſi eam non ſolum ab actuali, & originali ſaluauit; ſed & præſeruauit. Tertio inde valde dolebat, qa pietatis dono, quod ad luctum diſponit; Imo & omnibus donis Spiritusſancti, quæ mentem facilè mobilem, ſecundum eius inſtinctum reddunt, repleta fuit. Vnde ſingulariter ad miſericordiam, magis quam ad aliud ſacrificium apta erat. Vnde & Regina miſericordiæ, & pia, ab Eccleſia compellatur. Quarto, & maxime dolorem eius augebat, quia multos, & efficaciſſimos impulſores, ad Filio condolendum habebat. Quinq; enim iuxta Vbertinum eam impellebant. Primo Deus Trinitas, qui & ei pro priuilegio, communicationẽ paſſionis Chriſti dabat. Secundo Ieſus eius Filius, qui quo dilexit eam intimus, eo ad dolendum impulit amplius, ſciens, quòd nil eo dignius, melius, & acceptius, quàm vt ei compateretur validius. Vnde hoc dono Matrem honorabat, & eius deſiderium in bono hoc implebat. Tertio tota influẽtia trium Hierarchiarum angelicarum, eam ad Chriſto compatiendum impellebant.

Esa.49.

Nam ſcientes, quòd eorum ruina reparari non poterat; niſi de his qui tanto beneficio grati, deuotione, & compaſſione forent. Ideo mentem virgineam eorum influxu, in Chriſti doloribus immergebant: vt non ſolum pro ſe; ſed & pro alijs omnibus Deo grata eſſet &c. Quarto habitus gratiæ ſingularis, ſemper virgineam mentem, ad excellentiſſima queq; informabat. Vnde ad Chriſto compatiendum, ſummè impellebat. Præſertim tamen ad illud, gratia electrix eam impulit, quæ ad maternitatem Diuinam eam elegit: vt dignum tali Matri, ſuper tali Filio, luctus obſequium exhiberet. Quinto totum bonum vniuerſalis Eccleſiæ eam mouit, quod per eam diffundendum erat &c. Immo, & totum vniuerſum, in Filij eius morte tremulum, impulit ad magis lugendum. Et hæc de impulſibus, de quibus latius agit Vbertinus.

Poſtremo doloris ratio fuit, officij eius exhibitio. Nouerat enim ſe mediatricem, & reconciliatricem omnium, & ergo pro omnibus contemnentibus erat ei dolendũ. Vnde & creditur iuxta Vbertinum, Spiritusſanctus tantum doloris ei communicaſſe, quantum mediatrici tali poterat ſufficere. Ita quòd pro ſe, & toto mundo, dignum exhibebat lamentum. Æſtimet iam qui poterit, ex cauſis his omnibus, quantus fuit dolor virgineus.

Figura, & Prophetiæ doloris Mariæ. Membrum Septimum.

V

A*Gar, &c.* Hic iam ſubduntur aliquæ veteris paginæ, figuræ, & prophetiæ, ex quibus vtcunque magnitudo virginei doloris potuit patescere. Et primo de Agar, quæ ſuper filio ſitienti doluit, quòd eum ſub arbore, ne morientem videret, proiecit. Sed longè amplius Maria doluit. Nam illa: vt dicitur Geneſ. Vidit filium ſuum, ſitim patientem in ſolitudine, vbi non erat aqua. Maria autem audiuit Filium ſitio clamantẽ in propria terra, vbi omnium erat abundantia. Illius filius ſitim paſſus eſt in exilio, vbi non habebat amicos, huius in patria inter amicos. Illa poſuit Filium ſub arbore in vmbra, contra ardorem ſolis, Iſta vidit Filium eleuatum in arbore crucis, in feruore ſolis. Illa receſſit ne videret Filium morientem.

Gen.21

Iſta conſtanter ſtabat iuxta crucem, videns Filium expirantem. Illa ſedit in terra,& fleuit, Maria ſtetit,& planxit, quia locum ſedendi non habuit &c. Si itaq; tantum illa de tali filio,tam pauca paſſo doluit;quanto amplius iſta indoluit? Huius etiam do-
Gen. 25 lentis typum Rebecca geſſit,qñ ad Dñm dixit. Si ſic mihi futurum erat,quid neceſſe concipere fuit? Quod propriè magis Mariæ congruit,quæ in conceptione dolorem non ſenſit,& iam duplo doluit, quaſi diceret. Quare in natiuitate,dolorẽ non pertuli, ſi iam tantum perferre debui? Dũ enim illius gaudij recordor,dirius in me crucior. Tertio. Si
2. Reg. 18. Dauid mortem filij perſecutoris adeo fleuit,ꝙ clamare non ceſſauit, ꝙ pro eo mori voluit dicens. Abſalon fili mi, fili mi Abſalon &c. Quantum dolorem Maria habuit, dum Filium innocẽtiſſimum mori conſpexit? Quarto in huius figuram Noemi
Ruth. 1. dixit. Nolite me vocare Noemi; ſed Marà &c. qđ pulchrè Mariæ quadrat. Duos enim, & ipſa filios amiſit,carnalem ſcilicet Ieſum in corpore, & ſpiritualem,ſcilicet genus humanum infidelitate. Vnde nil mirũ ſi amaritudinibꝰ præ Noemi repleta fuit. Poſtremo vt dicitur in verſu,de cuius etiam doloris magnitudine,multa veteres illi prędixere Prophetæ: vt patet diſcurrendo per ſingulos. Hinc ait
Eſa. 54 Eſa. Vt mulierem derelictam & męrentem, vocauit me Dñs
Ezech. 30. & 14. Ezech.Quaſi parturiẽs dolebit.Et alibi Omnia luminaria cœli faciam mœrere ſuper te.
Tren. 1 Hierem.Poſuit me quaſi deſolatam &c. Item dolores tenuerunt eam,vt parturientem. Plena eſt huiuſmodi ſcriptura, quæ poſſunt exponi de dolore Virginis Matris.

De quibuſdam ſingularibus doloribus Mariæ.
Membrum Octauum.

X DE *puero &c.* In duobus his poſtremis verſibus,enumerãtur aliqui dolores Virginis ſingulares, ſuper quibus ſingulis poſſent multa dici; ſed committitur hoc exercitantium deuotioni. Primus igitur præcipuus virginis dolor, quẽ de Chriſto habuit,in eius pueritia fuit.Et is multiplex fuit, puta quando illum peperit, & præ frigore vagientem, & membra conſtringentem vidit, & duro in præſepio reclinauit. Quando item tenellum illum circuncidit. Item quando prophetiam Simeonis audiuit,& in Ægyptum fugit.Singula retractẽtur.

Secundo præcipuè dolebat,quando perditum illum,triduo dolens,& flens quærebat.Tertio maxime doluit, qñ totiens in vitæ decurſu,amatiſſimũ illum cordis ſui,ſæpe eſurientem, & egentẽ vidit. Quo enim hoc poterant ferre materna,viſcera, de illo qui creauerat omnia,& nutrit cuncta. Quarto valde doluit dum Ieſum vel ingementem, aut crebrius flentem conſpexit.

Fleuit quidam ſcribit multotiens Sanctorum gloria Chriſtus.
Inclita colluxit virgo Maria Ieſu.

O quid ei putas cordis? quid affectuum fuit, dum flentem illum perſpexit? Quinto granditer doluit, dum Ieſum laborantẽ,docentem,ſitientem Iudęorum ſalutem conſpexit,& nihilominus illũ ſperni, obſeruari,& blaſphemari audiuit. Verè ſingula Iudæorum in Chrm blaſphema verba,fuerunt virgineo cordi,materno pectori,dira martyria, & trãſfodientia ſpicula. & Sexto quæ lingua vel dicere, vel intellectus poterit comprehendere,quantũ indoluit,dum eum crebro ſuam paſſionem prædicẽtem audiuit? O ꝗ hoc materno cordi graue audire fuit? Si Petrus & Apoſtoli ferre non poterant, quid de tali Matre ſuſpicandum? Septimo cum Filium audiuit a Iuda venundatum & proditum,& a Iudæis captum, quẽ putabimus eam habuiſſe dolorem? Si Hely audiens archam captam, præ dolore 1. Reg 4
reſupinus cecidit, & nurus moriẽdo peperit, quid putas Mater iſta fecit? Deinde. Octauo,dum vidit illum ab oĩbus diſcipulis derelictum, de iudice ad iudicem ductum,opprobrijs repletum,& iniuſtiſſimè condemnari, quale habuit doloris lamentum? Porro nono,dolorem quem habuit,dum Filiũ dãnatum,cruce onuſtum,ad mortem duci conſpexit, ſpaſma quod patiebatur,vt capella in illius memoriam manẽs:vt Vberti.teſtatur. Decimo dum Filiũ in cruce vidit,& alloquentem audiuit, doloris gladio transfodiebatur. Poſtremo qualem dolorem ſenſerit, dum Filium agonizantem, morientemq; conſpexit,dum depoſitum in gremio tenuit, & tumulare vidit,nulla volubilis lingua explicare poterit. Hæc breuiter diximus,quoniam magis affectu,quàm penna hi attinguntur dolores.

Roſarium quintum de gaudijs dulciſſimæ Virginis. A

59.
COngratulamini mihi.Luc.Poſt Roſarium dolorum,ſequitur Roſariũ gaudiorũ,nam congruit,vt qui eſt compaſſus, vt & congratuletur, & æquum eſt,vt qui fleuit cũ flente,etiã gaudeat cum gaudente.Et qui Mariã ſalutauit in cõmemoratione triſtitiarum,& dolorũ,commemoret ẽt gaudiorum: vt hortať per verbum præmiſſum. Singulariter.n.eſt Mariæ gratũ,vt ſalutetur in commemoratione gaudiorũ:vt patet ex multis exẽplis, in libris exemplorũ. Legitur.n. de pluribus qui hoc modo ſ.in gaudijs Mariæ ſe excitabant, & in eorum memoria eã ſalutabãt,ꝙ a Maria ſunt reſalutati, & vt gauderent, & ſecũ ad æternaliter gaudendũ venirent, in illius congratulationis vicem & recompẽſam ſunt inuitati.Et iõ hoc quidam ſancti ſcientes, ſingulariter erant ſe in horum memoria exercentes: vt dr de S.Bernar. & aperrè inueniť de S. Tho. Canthuarien. qui cæteros rithmos de gaudijs compoſuit,quibus Mariam ſalutauit &c.Vnde & ei adiutorio fuit.Qđ ſi virgini huic tã hoc gratum erat, qñ partialiter quibuſdã oratiunculis, & aliqb. tm̃ gaudijs cõmemoratis ſalutabať, ꝗ ſperandũ hoc ei Roſariũ acceptum, vbi & gaudiorũ ſuorũ qualitas & quantitas,cauſalitas,& modalitas ad mẽtẽ ei reuocanť,& pcipua nihilominus eius gaudia textualiter cõmemorantur? Qđ ſi quẽ non pmoueat exercitij huius acceptabilitas,alliciat vel vtilitas,ſuauitas,& neceſſitas. Valde enim vtile eſt Mariæ in cõmemoratione gaudiorum congratulari, quia ſic p piam congratulationem, poterit homo ſingulariter eius gaudijs,& meritis participare, & tandem ad

Luc. 15 · Rom. 12

Digitized by Google

ad ſecum æternaliter gaudendum ab ea inuitari. Quantæ autem ſit ſuauitatis, & dulcedinis, nemo nouit, niſi expertus, præſertim cum gaudiorum retractatio, naturaliter oblectat etiã in rebus vanis,
Eccl. 24 multomagis eius, cuius ſpiritus ſuper mel eſt dulcis. Neceſſarium quoq; eſt ei qui volet habere Mariæ gratiam, & permanere in eius amicitia, vt obaudiat eius voci, qua iubet ſibi congratulari, per verba præallegata, quæ Eccleſia canit ex eius perſona; vt ſcilicet ſic ſeruet amicitiç iura, quibus amicorum eſt velle, & nolle vnum, & ſicut fleuit cum flente, ita & gaudeat cum gaudente.

De gaudijs Mariæ. Et primo gaudiorum qualitas.

B *Gaudia plurima, maxima, plenaq; ſingula, pura.*
Varia gaudij obiecta.
In Domino, de ſe, Nato, reliquiſq;, creatis.
Teſtimonia vnde elicitur, quam magna erãt gaudia.
In terris, cœlis, vates, typus, oraq; Patrum.
Signa gaudij magnitudinem oſtendentia
Cantica, verba, pia, geſtus, ſimul intima, membra.
Cauſæ gaudij generales.
Laus, ſimilis, rara, perſpectio, dogmata Chriſti
Plena fuit, grata, genitrix fuit, vnctaq; præſens
Cauſæ gaudiorum ſpeciales.
Virtus, ſpes, vel amor, opus, intellectio, cauſç
Aduerſum, ſcriptum, donum, benefactio, mirans.
Præcipua Mariç gaudia.
Concipiens, peperit, reges, templo, gerit vlnis
Clarus, ſurrexit, ſcandit, miſit, tulit hinc te.

De gaudiorum Mariæ qualitate. Membr. I.

C *Gaudia plurima.* Pro prçmiſſi Roſarij quantulacuuq; intelligentia, ſciendũ, ꝙ in hoc eius primo verſu, patet qualitas, & quantitas gaudiorũ Mariæ; qualia, ſ. eius fuere gaudia. Et in primis dr, ꝙ erant numero plurima; quippe quæ diuerſa, & multa: vt ex ſequentib. patebit, habuit gaudiorum obiecta: vt de Filio, de ſe, & omni creatura. Vel ẽt plurima gaudia habuit, quia omnes ſpecies, aut ſaltem oĩa verorum gaudiorum genera, in ſe tenuit; puta ſpiritualia, & corporalia, temporalia, & æterna, vera, & ſolida: vt in quarta parte Summæ ſuæ declarat Antoninus. Secundo erant eius gaudia in modo maxima; adeo ꝙ præ gaudiorum magnitudine, eius ſpiritus exultauit in Dño. Nec mirum,
Luc. 1. tum quia habuit maximorũ gaudiorum obiectum, tum quia purum, & diſpoſitiſſimum ſubiectum, Lumen ẽt çlarum, & lucidũ, Quç tria vbi concurrunt, maximum cauſant gaudium: vt Ioann. Dñici exequitur ſuper Magnificat. Maxima item habuit gaudia, quia maximorum gaudiorum cauſas omnes, & oĩa habuit motiua: vt patet infra. Tertio Mariæ gaudia, erant in obiecto plena, & perfecta, quia in eo gaudebat qui plenitudo eſt gaudij vniuerſi, & conſummatio; in Deo, ſ. ſuo ſalutari. Aut ideo gaudium plenum, & perfectũ habuit, quia ſm oẽs vires, & potentias aĩæ fuit: vt declarat Antoninus, in potentijs, ſ. primis medijs, & vltimis. Hoc eſt, in ſenſualitate per delectationis redundantiã, in imaginatione per notitiam, in rationali per ſubſtantiam. Vel certè ideo plenum fuit eius gaudiũ, quia percepit plenum, & omnis gaudij effectum: vt idẽ dicit. Quarto ſingularia quædam, & ſpecialia gaudia habuit, in quibus nec primã ſimilem, nec ſubſequentem ſecundã habebit. In quibus non cõicat ei alienus: vt ſunt illa, ꝙ Mater fuit, & Virgo, ꝙ Mater Dei, & huiuſmodi multa, de quibus indubiè ſingulariter, prç & ſine cçteris gauiſa fuit. Poſtremo virginis huius gaudia fuerunt pura. Pura inquam non quidem à triſtitia, & pçna; ſed a culpa, quæ ꝓpriè gaudia reddit impura. Alioquin nunquam hic pura habuit gaudia, cuius gaudijs ſemp admixta fuere aduerſa: vt latè deducit Dionyſius Carthuſien. Vel ideo pura habuit, & ſolida gaudia, quia non tam de creatura, quam de creatore concepta, quæ ſola (ſi Bernardus creditur) ſolida ſunt, & pura. Æſtimet iam qui poterit, quale, quantumq; huius virginis gaudium fuerit, quod his circunſtantijs qualificatum fuit. O igitur tu gaudioſiſſima Domina, nobiſcum de gaudijs tuis communica.

De varijs gaudioſis obiectis Virginis.
Membrum Secundum.

IN *Domino &c.* Hic ponũtur varia Virginis gaudioſa obiecta, ex quibus elicitur, quam fuerint eius gaudia multa. Et in primis, & pcipuè de Deo, D
& in Dño ſuo gaudebat: vt ipſa in ſuo Cantico ꝓfitetur; ita ꝙ ex ſententia dicere poterat illud. Eſa. Eſa 6.
Gaudens gaudebo in Dño, & exultabit anima mea in Deo meo. Secundum gaudioſum obiectum ipſa fuit; nam & de ſeipſa gaudebat. Nam ſicut ordinatam habuit charitatem; ita & gaudioſitatem. Vnde valde de ſe; non tñ in ſe, ſed in ordine ad Deũ Cant. 2.
gaudebat, qui magna illi faciebat. Nam de donis 1. Cor.
Dei lætari non inſipientis eſt: vt ait Apoſtolus. Gau 12.
debat itaq; propter omnia, & ſingula ſibi collata, quæ quoniam prorſus innumera; ideo & gaudia exceſſiua. Item gaudebat de conſcientia bona, dicens cum Apoſtolo. Gloria noſtra hæc eſt, teſti- 2. Cor. 1
monium conſcientiæ &c. Cuius, quia præ cçteris erat melior; ideo & gaudioſior.

Tertio & de Filio ſingulariter gaudebat, quia eum tenerrimè diligebat. Vnde & omnibus bonis ei congaudebat. Nam ſi filius ſapiens etiam Prouer.
gregarius, gloria eſt parentis, quam putabimus 10.
hanc gloriatam in Filio ſapientia ipſa? O quis poterit explicare quanta habuerit gaudia, tum in paruuli contrectatione, & deoſculatione, tum ſuper familiari dulciſſimi iuuenis cohabitatione, tum ſuper dulcibus colloquijs conuiuijs, & cunctis familiaritatis indicijs? Verè deficit hic lingua omnis. De quibus tamen ſcripſit Dionyſius Carthuſienſ. vnde dicere poterat. Exultabo in Deo Ieſu meo. Abac. 3

Quarta gauiſa fuit de cæteris ſuis cognatis, & amicis, de Chriſti Apoſtolis, & Diſcipulis, & omnibus Chriſtianus, quibus in bonis aggaudebat, quia verè eos in Chriſto amabat. Nam operationes bonæ aliorum, bonis ingerunt gaudium. Iuxta, quod in Canonica ſua, dicit vertex ille 1. Io. 1.

Digitized by Google

Theologorum. Gauiſus ſum valde, quia inueni de filijs tuis ambulantes in veritate. Et quo hos Maria dilexit intimius, eo gaudebat perfectius. Poſtremo gaudebat, & in omnium creaturarum contemplatione, in quibus egrediens inueniebat grandiũ gaudiorum Paſcua; ita vt dicere potuerit cũ Propheta. Delectaſti me Domine in factura tua &c. Oĩs enim creatura, ad creatorem erat via, & quædam amoris arra, ita ꝙ quicquid aſpiciebat, in Deũ reducebat. Cũ igitur tot tantaq; habuerit gaudioſa obiecta, quis ne dicam numerare; ſed vel comprehendere poterit, quot quantaq; erant eius gaudia.

Pſ. 91

E *Quædam teſtimonia, quòd gaudia Virginis maxima fuere. Membrum Tertium.*

IN *terris cœlis &c.* Conſequenter ponunt quædam teſtimonia, atteſtantia, ꝙ huius Virginis gaudia fuere maxima. Et primum teſtatur hoc gaudij generalitas, locorũ vniuerſalitas. Gaudebat. n. multipliciter, & magnificè adhuc poſita in terris, in conualle plorationis, ex obiectis poſitis, & cauſis adhuc ponendis. Diſcurrat hic per ſingula ſtudioſus. Sed ſecundo longè, & improportionabiliter amplius, iam gratulatur conſtituta in cęlis, vbi introiuit in Dñi ſui gaudium, & impletum eſt in bonis eius deſiderium, & gaudium plenum, & perfectum. Hoc gaudium nec oculus vidit, nec in cor hoĩs aſcendit. Nam ſi gregaria Sanctorum gaudia nemo capit, quis gaudia Matris apprehendet? Huius gaudia, q̃ fuerint multa, & magna, atteſtantur dicta prophetica, quæ de gaudijs ſcribũt plurima, huic Virgini applicabilia: vt hmõdi. Gaudium & exultatio in ea. Item. Lætabuntur coram te, ſicut q̃ lætantur in meſſe, quod Albertus magnus exponit de hac Virgine. Quarto inueniuntur typica geſta, gaudij magnitudinem præfigurantia. Nam Mariæ typus Sara fuit, qñ dixit, Riſum mihi fecit Dñs, & oẽs qui audierint corridebũt mihi. Quaſi diceret, ex perſona Virginis: vt ait Albertus. Gaudiũ principaliter pertinet ad me. Alijs autẽ ex cõſequenti, & per me &c: Itẽ. Iudith qñ audiuit. Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael &c. Item Heſter qñ dixit. Noſti ꝙ nunq̃ lætata ſit ancilla tua, niſi in te Deus. Quod propriè dr̃ ex perſona Virginis, nec generaliter conuenit cęteris. Applicentur ſingula. Teſtantur poſtremo, & gaudij eius magnitudinem Patres orthodoxi, qui plura ſcribunt de eo. vt Bernardus, & Anſelmus, Albertus, & Dionyſius, qui determinanr, quòd eius gaudium fuit ſummum.

Matth. 25. Pſ. 102 1. Cor. 2. Eſa. 51. Eſa 9. Gen. 21 Iudith. 15. Heſt. 14

F *Signa gaudij magnitudinem Mariæ oſtendentia. Membrum Quartum.*

CAntica *verba &c.* Hic ponuntur quædam ſigna, magnitudinem, & veritatẽ virginei gaudij comprobantia, & ſunt iſta. In primis eius Cantica, quæ ſunt gaudioſæ mentis indicia. Multum. n. gaudebat, quando præ exultatione ſpiritus, Canticum Magnificat cantabat. Et dr̃ Cantica pluraliter. Piè enim credendum eſt, ait Gerſon, ꝙ pluries etiã vocaliter cantauerit Virgo hæc benedicta. Nũc fęſcennina carmina, pro pueri Ieſu vagientis recreatione. Nunc Sancta quædam Sãctorum cantica in peregrinatione, pro itineris alleuiatione. Cantabiles. n. ei erant iuſtificationes Dei, in loco peregrinationis. Secundo ſi teſte Philoſopho, verba ſunt eorum, quæ in anima ſunt notæ, & ſigna, liquet, quòd granditer hæc intus gaudebat, quæ nunquã triſte, aut amarum quippiam ſonabat; ſed omnia pia, & gaudioſa erant ab intus in conſcientia bona, vnde nil aſperum dixit foris. Scrutare ſcripturas qui ſcire voles. Tertio ſi vt ſapiens ait. Riſus dentium, & ingreſſus hominis denunciant de illo, patet quam erat intus gaudioſa, quæ foris tam erat compoſita. Et neceſſe eſt lumen gaudiũ intus, quod redundabat foras. Exultauit. n. & per geſtus extra redundauit. Quarto ex intimis bene ordinatis, oritur iocũditas foris, iuxta illud Sapientis. Secura mens quaſi iuge conuiuium. Sicut autem nulla conſcientia ſecurior, Mariæ conſcientia, ita & iocundior fuit nulla. Poſtremo ſi ab occurſu faciei, homo noſcitur ſenſatus, perpendat quantum fuerit Mariæ gaudiũ intus, quod redundabat ad mẽbra foris. Cor quippe, & caro eius exultauerunt in Deum viuum &c. Patet ergo, quòd grandia eius erant gaudia.

Luc. 2. Pſ. 118 Prou. 15 Eccl. 19 Pſ. 83.

Rationes generales gaudij huius Virginis. Membrum Quintum.

G LAus *ſimilis &c.* In duobus verſibus ſequentibus, ponuntur generales quædam rationes, gaudij virginalis.

Omnes. n. cauſas habuit, quæ ad ſpiritualẽ gaudium inducere poſſunt. Inter quas eſt vna, laus, & laudatio. Generaliter enim gratulamur, quando de veris Domini bonis laudamur. Hanc autem filiæ Syon viderunt, & beatiſſimam prædicauerunt, & beatam eam omnes generationes dixerunt, laudata à multis, & magnis, in ſcripturis à Deo, in ſalutatione ab Angelo, ab hominibus, & Eliſabeth in viſitatione, à tribus Magis in adoratione. Et generaliter à multis, & magnis in terris, qui etiã corporaliter eam videre geſtiebant: vt ſcribit Dionyſius Carthuſienſ. præſertim Ignatius. Valde ergo gaudebat gratulabatur, quæ ſe ab omni generatione beatam dici audiebat, & benedicendam in ſuo Cantico.

Cant. 6

Secundo ſimilitudo de per ſe, cauſa eſt gaudij, & delectationis, ſicut amoris, & dilectionis. Simile enim ſimili applaudit. Quia ergo Filio in natura, conuictu, & moribus erat ſimillima, maxima præ cunctis de eo concepit gaudia.

Tertio intuitio rarorum, & nouorum, cauſa eſt gaudiorum. Tanto itaque hæc ampliora ſtudia habuit; quanto rariora in ſe, & de Filio ſuo conſpexit, quando tot, & tanta mirabilia fecit, & tam magna ei fecit, quòd ſe quaſi miraculum in natura vidit. Et quia hæc mirabilia valde ſunt numeroſa, liquet, & gaudia fuiſſe multa.

Quarto facialis viſio Chriſti, præ filijs hominum ſpecioſi, eius gaudij ſingularis fuit ratio. Quis enim non gauderet, ſi eius qui angelorũ gaudium eſt faciem videret? O beati tui oculi, quibus vidiſti

Pſ. 44.

Digitized by Google

Mat 13. vidiſti faciem Chriſti, ò dulciſſima Virgo Gaudebat Abraam pater tuus de ænigmate, & vmbra, q̃tum tu de præſentia? Et oẽs patres videre cupiebant, quem tu præſentem, & cohabitantem habebas. Quinto nõ parua ſpiritalis eſt gaudij materia, ſana, & vera doctrina. Quantum igitur iſta gaudebat, quæ veritatemm ipſam verba vitæ æternæ, ſup Io. 6. mel dulcia habentem audiebat? Verè lętabatur ſuper Chriſti dogmata, & eloquia, ſicut qui inuenit Ps. 118 ſpolia multa, quippe, quæ erat prudentiſſima, uerba eius conſeruans, & conferens in corde, ſugenſque mel uelut de petra. Sexto plenitudo gratiarum, ualde diſponit ad ſpiritualem gaudium. Luc. 1. Virtus enim, & gratia, habent ſibi annexa ſpiritus gaudia. Cõſtat ergo ex quo hęc gratia erat pleniſſima, φ potiſſima, & uera habuit gaudia. Vbi.n. plenior gratiæ infuſio, ibi copioſior conſolatio. Septimo præcipuè uirtus gratitudinis, quæ refertur in Deũ; ut uult Antoninus, annexum habet ſibi gaudium, Quia igitur iſta erat gratiſsima; ideo eius gaudia erant maxima. Oi enim tpe Dñm benedicebat, & gratias pro oĩbus agebat, unde in oĩbus, & de oĩbus ſemper gaudebat. Octauo coniunctio affinitatis, cauſa eſt mutuæ congratulationis, & gaudioſitatis. Et quo quis alteri coniunctior, eo naturaliter congratulantior, & ad congratulandum diſpoſitior. Cum ergo hæc foret ei coniunctiſsima; ut puta maternitatis affectu coniuncta, liquet, φ eius de Chriſto gaudia erant maxima. Nono uulgo dicitur. Cũ fuerit inunctus currus, ſine murmure uadit. Ps. 44. Quia ergo hæc oleo lætitiæ, & ſpiritualis exultationis, præconſortibus uncta erat, maximo ſpiritali gaudio gaudebat. Non ergo triſtitia mala afficiebatur; ſed gaudio, & Spiritu ſancto replebatur, Dñoq; iugiter pſallebat, ita ut dicere poſſet. Ps. 70. Exultabũt labia mea cum cantauero tibi, &c. Decimo gaudioſi obiecti præſentia, ſumma, & intenſa cauſat gaudia. Hæc autem ſummum bonum ſemper præſentialiter habuit, quippe cum qua Dñs omni tempore fuit, & Chriſti ſalutem vidit. Et viſio ſaluationis, cauſa eſt iubilationis. Quia igitur cauſas has omnes in ſummo habuit, ſummum eius gaudium fuit.

Rationes quædam ſpeciales gaudiorum. Membrum Sextum.

H **V**Irtus, &c. Hic annectuntur cauſis dictis generalibus, ſpeciales q̃dam gaudiorum rõnes, in perfectioribꝰ locũ, non in oĩbus habẽtes. Et prima eſt virtus, quæ iuxta Philoſophum, bonorum eſt honorabilium, & delectabilium, lætificans poſſeſſorem ſuum. Quo igitur Maria erat virtuoſior, eo gaudioſior. Ethnicus ait. Vis non eſſe triſtis, ſed ſemper gaudere? bene viue. Quia igitur huius vita purior, ideo & conſcientia lætior, velut conuiProu. 15. uium iuge, &c. Secundo ſpes bona, magna eſt gaudij cauſa. Qui.n. bonum, quod diligit, & deſiderat habere ſperat; inde gaudet, quia inchoatiuè habet. Hæc igitur ſummè gaudebat, quę non modo ſpem; ſed certitudinem firmam, de obtinẽdo amato bono habebat. Tertio amor, & dilectio grandis, immediata, & per ſe, eſt gaudiorum ratio: iuxta illud. Si diligeretis me gauderetis vtiq;, &c. Quantum Io. 14. enim quis diligit, tm̃ gaudet, & qualiter diligit, taliter gaudet. Quo ergo huius amor intenſior, eo & lætitia maior. Quarto omnis operatio connaturalis non impedita, iuxta Philoſophum ſeptimo Ethycorum delectabilis eſt, & gaudiorum cauſatiua. Cum ergo Maria in oĩbus operibus naturaliſſima fuerit claret, quòd de ſingulis bonis operibus, ſingulariter gaudebat, & quia hæc erant multa, neceſſe eſt, vt ſint & gaudia plura. Quinto Gaudioſorum, & bonorum obiectorum lucidior cognitio, amplioris eſt lætitiæ, & gaudij ratio. Qui enim bonum non cognoſcit, de bono non gaudet, & quanto notitia maior, tanto lætitia amplior. Quia vero hæc præcunctis ſummum bonum, & omnia gaudiorum obiecta cognouit clarius, liquet, quòd etiam gauiſa fuit intimius. Sexto aduerſitates, tribulationes, & moleſtiæ, perfectis ſunt gaudiorum materiæ; vt patet in Apoſtolis, qui gaudebãt, quia digni habebãtur pati pro Chriſto, quippe, qui tri Act. 15 bulationes oẽ gaudium exiſtimabant, eas, vt dile- Iac. 1. ctionis ſigna Chriſto conformantia, & multũ vtilia, & magnorum gaudiorum cauſatiua conſiderabant, &c. Quam ergo putabimus hæc gaudebat, quæ ſemper aduerſa ferebat, & cunctis erat perfectior, & perfectius tribulationum vtilitates, & dignitates perpendebat? Septimo ſanctarum Scripturarum cognitio, grauis eſt ſpiritualis gaudij ratio. In lectione.n. Scripturarũ, inuenitur contra omne genus triſtitiæ ſolatioſum remediũ, iuxta Apl'um, q ait. Quæcunq; ſcripta ſunt, &c. Scripta ſunt: vt cõ Rom. 15. ſolationẽ habeamus. Plurimum igitur iſta gaudebat, quæ Scripturas ſciebat, crebrius legebat, profundius intelligebat, ſemper ruminabat, & in corde conſeruabat, & cõferebat. Octauo Spiritus ſancti dona, & fructus Spiritus, & præſertim gaudiũ, magna ſunt gaudiorum cauſa. Quibus, quia hæc Gal. 5. referta erat, ſumme gaudebat. Nam & gaudium fructus Spiritus ſummè in eo erat, qd in puritate conſcientiæ, & eleuatione animi ad Deum, de rebus gaudio dignis conſiſtit, ergo &c. Nono poſſe impendere alijs beneficium, iuxta Philoſophũ ſecundo Politicorum, beneficis, & amicis eſt delectabiliſſimum. Valde ergo hæc in oĩbus operibus ſuis gaudebat, quæ nobis ſemper ſe proficere, & ſuccurrere noſcebat. Poſtremo admiratio teſte Philoſopho primo Rethoricæ, præcipua eſt delectationis ratio, & hoc ex parte deſiderij, ſpei, & rei, vt dicitur in Pantheologia; ſed hæc præ cæteris in admiratione fuit, quippe, quæ contemplatrix prudentiſſima, in mirabilium contemplatione ſuſpẽſa fuit. Quam ergo putas gaudebat, quando aliquid de mirabilibus Dei, & Filij audiebat? Scribit nobis Lucas, φ erant Pater, & Mater Ieſu, mi- Luca 2. rantes ſuper his, quæ de Filio audiebant, quorum admiratio non fuit ſine gaudio. Patet ergo ex dictis his omnibus, quòd omnis ratio gaudij, & generalis ſcilicet, & ſpecialis, in Virgine noſtra fuit. De quibus rationibus gaudij, qui aliquid plenius legere volet, quomodo ad gaudium concurrant, Dionyſium videat Carthuſien. in tractatu de Gaudio

Digitized by Google

dio ſpirituali. O quæ ex his, es gauiſa, da nobis cauſas, vt habeamus ſpiritualia gaudia. Amen.

De præcipuis gaudijs Mariæ. Membr. VII.

I CONcipiens, *&c.* In poſtremis his duobus verſibus ponuntur præcipua illa gaudia, quæ in totius vitæ ſuę curriculo habuit Virgo Maria, quorum commemoratio, eſt illi plurimum accepta. Et primū erat in Filij Dei conceptione, vbi maxime gaudebat, quia tunc ſummum donum accipiebat, quia nouum ei Dñs faciebat, ſalutationem gaudioſam audiebat, & cauſam oīm ſubſequentium gaudiorum percipiebat. Vnde & tunc in exultatione Spiritus, gaudioſum illud canticū Magnificat decantabat. Et quis oro poterit, vel tenuiter, gaudij huius exprimere magnitudinem, vbi ſic ſe vidit electam, exaltatam, dotatam, impregnatam. Verè nullus hoc explicare poterit, præter Spiritum, qui effecit, & ipſam, quæ perſenſit, & tam fęliciter ſenſit. Nam ut Brigidæ reuelauit, cum ineffabili exultatione aīæ omniumq; membrorū, Dei filium cōcepit. Alterum pręcipuum gaudium fuit, in Filij eius dulci Natiuitate. Nam ſi tm̄ gratulabatur in conceptione, multo amplius in Filij natiuitate. Bonum.n. bono additum, facit ipſum magis bonum. Et ſi oī populo eſt annunciatum exinde gaudium, q̄to magis gauiſa creditur, quæ peperit illud gaudium? Verè excedit omne ingenium. Tunc enim germinās germinauit, iubilans, & lætabūda, totius gaudia mundi, &c. Tertium in Magorum aduentu, & Filij adoratione. Summo.n. gaudebat de ꝓximorum ſalute, & Dei honore, quæ tunc utraque videbat. Videbat.n. Filium ſuum, vt Deum adorari, ſe ut eius Matrem venerari, & populū, qui Deū neſcierat, venire ad Saluatorem. Inæſtimabiliter igitur gaudebat; quæ nunc, quæ ſemper cupierat impleri cernebat. Quarto valde gaudebat, qn̄ benedictum uentris ſui fructum, in templo offerens, granditer à Simeone, & Anna Propheteſſa cōmendari audiebat, quæ & eam pariter benedicebant dicentes, vt ait Lodulphus. Benedicta tu filia à Dño, quia per te diu deſideratum, & multis ſuſpirijs cōcupitum ſalutare ſuſcepimus, &c. Certè tunc tantum gaudebat, quantum Filij ſui laudem, & noīs ſui famam deſiderabat, &c. Inenarrabili quoque gaudio afficiebatur, dum Filius quem perditum dolens quærebat, in templo inueniebatur, & ei ſubjjciebatur. Quantum dolebat de perdito; tantum gratulabatur de reinuento, &c. Gaude Virgo, quæ gaudebas, dum in templo inueniebas, natum tuum perditum. Quintum principaliter gaudebat, qn̄ Filium lactabat, portabat, & enutriebat; imò, & qn̄ cum iam adultulo cohabitabat in una domo. De quo gaudio quidam ſic ſcribit. Quid gloriæ? quid lætitiæ? quid gaudij, & exultationis tibi fuit tunc, o pudiciſſima turtur, o deuotiſſima, ac ſpecioſiſſima fœminarum, dum illis tuis uirgineis ac maternis, & columbinis ocellis, cernebas puerulum illū ſpecioſum forma præ filijs hoīm, & rubicundum, & candidum præ milibus angelorum; imò creatorem vniuerſorum, ſic caſtis tuis uberibus appendentem, reptantem? &c. O pinor o Dña tot eum ſtillicidia materni virginaliſque lactis, ex ſacris uberum tuorum fontibus euulſiſſe, quot ſancti amoris ardoribus, beatiſſimam tuam inflammauit, vulnerauitq; animam; niſi ꝙ abſit, qui dat oībus affluenter, tibi dumtaxat extiterit parcus. De qua dulci conuerſatione Chriſti cum Maria, deq; florido lectulo vtrorumq;, & hilari menſa eorum, deuotè, & pulchrè Dionyſius Carthuſien. ſcribit in de laudibus eius. Sextum præcipuum Mariæ gaudium fuit, qn̄ videbat Filium miraculis, & prodigijs mūdo clareſcere, veritatem Diuinitatis eius pateſcere, ac fructum ſalutis oriri, quibus velut luciflutus Sol, inter nebulas illuxit. Nonne vtiq; exultare poterat in Filio vteri ſui, quē vidit nūc cæcos oculos lumine claro veſtire, nunc priuatas aures uocibus reſarcire, putres mortuos, ſuſcitare mare calcare, & quæque debilia curare, & dæmones effugare? Sed ſuper hæc oīa faucibus eius dulcia fuere Chriſti dogmata, & ſalutaria oris eloquia, quæ erant in ore eius, vt mel ſuauia, & in corde continua. Nam ſi tantopere conſeruabat uerba paſtorum, & Magorum de Chriſto, ut ea in corde conferret, quanto amplius uerba uerbi ipſius cōſeruabat, ruminabat, & amabat? &c. Septimum erat in Filij reſurrectione, quā & prima uidit: ſicut multipliciter probabile extat, uidit, & gauiſa fuit. Nam quo acerbius ante de morte indoluerat, eo de reſurrectione gratulabatur magis. Sed ſileſcant de hoc gaudio linguæ hoīum, loquamur congratulando Virgini linguis angelorum dicendo. Regina cęli lætare, &c. Octauum in Filij ſui aſcenſione. Vbi pia mēs attendere habet q̄ta charitate ſimul, & pietate, maternæ pietatis eius viſcera liqueſcebant, dum Filium ſuum lumen oculorum ſuorum, dilectum votorum, coram ſeſe aſcendere cernebat, & ita exaltatū ſciebat. Quis explicaret illud gaudium, ꝙ tunc perſenſit cor maternum. Nonum in Spiritus ſancti miſſione fuit, cui interfuiſſe creditur; vt ait ſanct. Odilio, Credimus inquiens, haud dubiū Mariam gaudijs interfuiſſe aſcenſionis Dñicæ, & in die pētecoſtes Sanctum ſpiritum accepiſſe, qui quo copioſius in ea erat diffuſus, eo amplius in ea gaudiū fuit, ꝙ eſt fructus Spiritus.

Poſtremum, & oīum gaudiorum ſummum fuit, qn̄ aſſumpta eſt cum corpore, & aīa in cœlum; ad Filij cōſeſſum. Tunc.n. eius gaudiū prius fuit perfectum. Tunc.n. gauiſa eſt præ oībus diebus vitæ ſuæ. Tūc, & ei facta eſt maior doni collatio, maior effectus exaltatio, & amplior cū dilecto vnio, quia tūc fuit coniūctio actualis, in conceptu aūt cauſalis. Vnde vt exequitur Albertus, hoc gaudium eſt maius.

Roſarium de excellenti gloria Virginis in cœlo. Membrum Octauum. K

QVaſi cedrus exaltata ſum in lybano, &c. Eccl. Ego in altiſſimis habito, & thron' meus in columna nubis. Tu gloria Hieruſalē, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi tui, &c. Iudith. In hoc ſeptimo huius diſtictionis Roſario, congruè agendū occurrit, de ſtatu huius Virginis quem

Marginalia: Luc. 1. (Magnificat); Eſa. 35.; Luc. 2. (Simeone); Ibidem; Pſ 44.; Cant. 5.; Iac. 1.; Luc. 2. (paſtorum); Pſ. 118; Tob. 10; Pro. 31.; Gal. 5.; Iudith. 13.; Eccl. 24; Ibidem; Iudith. 15.

quem hẽt in cœlo: vt ſic ẽt numerus ipſe correſpõdeat, ſtatui quem agit, poſt decurſas ſex huius ætates mũdi, in patria fœlicitatis æternæ, velut fœlici quietis ſeptenario, & ęterno Sabbatiſſimo. Libẽter ẽ circa gloriam huius Virginis glorioſæ meditatione, & exercitatione eſt verſandum, qm ſingulariter hoc virgini, vt S. Thomæ Canthuarien. reuelauit eſt gratum. Eſt quoq; exercitantibus vtile, & iocũdum. Nam ſic affectus validius, & efficacius in tã glorioſam Virginem excitatur, & quodammodo Mariæ, iuxta quod Apoſtolus voluit, in cœlis conuerſatur, & commoratur. Et quid poteſt eſſe iocundius, q̃ conuerſationem cum Maria, & oĩbus Sãctis habere in cœlis? Sed & quiſq; conſequitur omnes vtilitates illas, & omnia bona, quæ eueniũt ex meditata cęli gloria, de quibus agitur infra, & inſinuãtur per hæc vulgaria metra. Qui ergo Virgini glorioſæ volet complacere, bona hæc conſequi, & in cœlis conuerſari, ſtudeat Roſarium iſtud de gloria glorioſæ Virginis frequentare.

Philip. 3.

Sequitur Roſarium de gloria Virginis glorioſa.
De gloria Virginis Mariæ quo ad locum.

L

Dextri ſedens, Seraphin, Cherubinq; Thronos, dominatus.
Princi. poteſtates, virtutes, arch. prais omnes.
Magnitudo gloriæ ab ornatu Virginis.
Aureolis, ſertis, variis, cum carne, refulges.
Quare glorificata creditur carne.
Parte Dei, natique cui, ſcriptis, rationes.
Perfectio præmiorum.
En dotes, fructus, actus, et pramia, ſenſus.
Gloria eius ex officio.
Iam dea, iam primas, cantrix, reparans, miſeratrix.
Gloria eius ex cultus cœli ſingularitate.
Te Trinus, Ieſus, Angelici, Patriarcha, Prophetę.
Hinc miſſi, teſtes, confeſſor, virgo, vel omnes.
Quare etiam in terris honoratur.
Hinc nos, cuncta colunt, quia Mater, amans, dominatrix
Conformis, meritumq; capax, facit vnio, larga.

Primo oſtenditur gloria Virginis, quo ad locum.
Membrum Primum.

M

IN huius Roſarij duobus primis verſibus, gloria Virginis à ſublimitate: vt ſic dicam loci, & ſitus deſcribitur, quia ad Filij conſeſſum, ſuper oẽs Angelorum choros: vt Eccleſia canit, exaltata creditur. Et ideo in primis dr̃, ꝙ Poſitus eſt thronus matri regis, iuxta thronum regis. Et aſtat regina à dextris Dei, facta dextri ſedia maieſtatis, quartam per ſe (vt Albertus vult) conſtituens hierarchiam, ad cuius altitudinem alter nemo pertingit. Hinc Eccleſia canit.

3. Reg. 2. *Pſ. 44.*

O glorioſa Domina, excelſa ſuper ſydera.
Et Ambroſianus hymnus.
Sublimis reſidens ſupra cęli ... ætheris omnes.
Et nõ ſolum loco; ſed gloria, & merito, & præmio excedit vniuerſos; adeò vt quicquid eſt gloriæ, amoris, fruitionis, in oĩ inferiori glorificata natura, tam angelica, q̃ humana, multo præcellentius, eſt in Virgine Matre Dei. Omnia. n. teſte Dionyſio, inferiorum ordinum dona, in ſuperioribus ſunt, in tanta præcellentia, ꝙ vix eſt comparatio &c. Et hoc poſſet eſt ſequentib. deduci; niſi prolixitas vetaret. Hinc dr̃ ſecundo, ꝙ excedit Seraphin. Nõ ſolũ vt diximus loco; ſed & merito, & præmio, quorum proprietates, & dona, & officia in ſummo tenet. Nam Mariæ charitas, Seraphycorum ſpirituũ erat mobilitate inceſſabilior, agnitione acutior, & affectu ſuperferuidior. In cæteris ẽt oĩbus præſtãs. Similiter & Cherubin, hoc eſt cherubicos ſpiritus antecedit, in ſecretorum oĩum ſecretiſſima cognitione, & proprietatib. cunctis. Nã & perfectius hæç Deum circundedit, plenius oĩa in Deum reducibilia reduxit. Magis ſuos actus Deiformes, hoc eſt ſiu Deũ effecit, & oĩs ſanctitatis exemplar dedit. Thronos ẽt excedit in corporali Dei ſuſceptione, in celſitudine ampliori, atq; regis delatione perfectiori; quippe quæ verus fuit thronus pacifici Salomonis, in familiariori ẽt apertione, cui præ oĩbus, incerta, & occulta Dei erant manifeſta. Et ſic patet, ꝙ ſummæ Hierarchiæ choros excellit. Dñationes ẽt antecedit, in nullius creaturæ ſuperpoſitione. Quæ etiam ab hoſtibus inuicibilior, triumphans Principatus, & Poteſtates, colla conculcans antiqui ſerpentis. Item in liberalitate ſeuerior, dominationi Dei conformior, nunq̃ miſeriæ ſubiecta, vel dominans vanè. Sexto excedit Principatus in omnium ſubiectione, & ẽt quia primi principij imitantior, in mali immunitate, & boni cõicabilitate. Ad Deum etiam reducibilior, quæ de vltimo fecit primũ, de hoĩe Deum. Virtutibus ornatior habens ſubijcere deformiſſimas virtutes, ergo &c. *Pſ. 50.*

Septimo Poteſtates ſuperexcedit, in dæmonum cohertione, tum quia ordinis, & dignitatis cuſtodientior, ſemper ante, & poſt virginitatem cuſtodiens, & dæmoni reſiſtens. Aliorum ordinantior, q̃ primiceria virginum fuit. Magis actiua, & reducẽtior in Deum &c. Octauò Virtutes ſuperat in virtutum perfectione, & miraculorum efficacia. Nam & contrarijs virilius reſiſtit, arduis intentius intẽdit, & fortius tolerat mala. Ad Dei ſemper obſequium promptior, nunq̃ malè tarda. Largior etiam ad inferiores, quæ ſe nulli vnq̃ negauit. Nono Archãgelorum ẽt proprietates in ſummo habuit, q̃ præ cunctis donis ſupernis cõicauit. Magis ſuper alios; immo ſuper oẽs, ex gratia, iuſtitia, & natura fuit. Oẽs quoq; inferiores, tanq̃ mediatrix, magis in Deum reduxit. Angelos ẽt poſtremo excedit, quę & nobis vicinior, & notior, & pro nobis cuſtodiendis ſollicitior. Non ſolum vt Angeli cuſtodiens ſingulos; ſed vt omnium Dña, vniuerſaliter cuſtodit ſingulos, & ſingulariter vniuerſos. Similiter & oẽs alios excedit Sãctos, in oĩ merito & præmio ſanctitatis, quippe tanto præ cæteris exaltata ſublimius, quanto differentius nomen ſortita, quæ a nullo illuſtriũ vſpiam ſecundum Damaſc. Victa. Paucis tranſcurrimus iſta, quæ longius proſequi poſſent. Deducunt de ſingulorum chororum proprietatibus Dominus Albertus, & Antoni. &c. O tu ſic exaltata,

trahe

Digitized by Google

trahe me poſt te: vt vel à longe videam, quam ſis glorioſa.

Oſtenditur gloria Virginis, quo ad ornatum. Membrum Secundum.

N AVreolis. Hic oſtenditur Virginis gloria, ab eius ornatu, & gloriæ fulgore. Nam primū tribus, vt aiunt aureolis decoratur, ſcilicet martyrum, quia eius in paſſione Filij dolor, martyrium oē corporale exceſſit: vt patet ſupra ex cauſa, & ſubiecto, vnde merito Martyrum aureolam meruit. Item Doctorum, quia Propheteſſa fuit, & doctrix diſciplinæ Dei: Euangeliſtam Lucam: vt piè creditur, & alios docens, quæ cōſeruauerat in corde, &c. Virginum ēt, vt claret, quarum primipila ipſa fuit. Glorioſa ergo refulget, quæ tribus his aureolis ornata eſt; vt latius dicit Albertus. Ornata eſt etiam triplicibus, triplicis ſtatus ſertis, de quibus in hymno Eccleſia canit.

Serta ter denis alios coronant, &c.

Et merito decoratur oīum ſtatuum ſertis, quæ fulget omnium meritis. Vel potius hoc intelligi pōt de ſingulari corona gloriæ Dei, & diademate ſpeciei, quo ſingulariter præſtat cunctis. Cuius ſplendorem quidam mirabundus inclamat dicens.

O quam ſplendifero rutilas diademate Virgo &c.

Siquidem mirabilis eſt, vt quidam ait, huius diadematis compago. Cuius circunferentia ex auro fuluo, duodecim ſtellis priuilegiorum effulgens, lapide pretioſo, intermicante, & virtutum floribus decuſata. Vendicant enim ſibi primatum in eo cādida lilia, purpuraſcentes violę, rubentes roſæ, vernat, & aquilegia, ſpirat illic crocus, candēs helyotropium effulget: vt latius à quodam eſt deductū. O igitur egredimini vos filiæ Hieruſalem venite, & videte Matrem Dñi, in hoc diademate regalis gloriæ ſuæ, quo coronauit eam filius ſuus, in die lætitiæ cordis ſui, &c. Plaudite, & iocundamini ſuper eam, quia magnificata eſt nimis. Tertio ornatus eius ex veſte elici pōt, & amictu, quippe, quæ Sole charitatis circumamicta, Lunam ſub pedibus tenet. Aſtans in veſtitu deaurato, varietatibus circumamicta, oīum Sanctorum virtutibus micans; adeo vt quidam dicit.

Apoc. 12.

Pſ. 4

Aurea veſtis erat ipſius pradita gemmis.

Omnis enim lapis pretioſus ornamentū eius. Sardius, Topazius, Iaſpis, Chryſolitus, onyx, Berillus, Saphyrus, Carbunculus, Smaragdus, his oībus, velut veſtimento ornatur, quia meritis horum lapidum proprietatibus ſignatis, glorioſa præfulget, vt pulchrè diuus Pater noſter Auguſtinus, in Sermone quodam deducit. Vnde ex ſnīa dicere pōt. Induit me Dñs veſtimento gloriæ, &c. O extendat ſuper nos pallium ſuum. Quarto inde eius decor decorius effulget, quia non in anima ſolum, ſed & corpore, plenè eſt glorificata, & ſic duplici ſtola beata, prout Eccleſia tenet, & in ſequenti verſiculo eſt probandum.

Ezech 28.

Eſa. 61

Poſtremo Virginis huius ornatus colligitur, ex inæſtimabili ſplendore, quo ex omnibus dictis refulget. Luce enim ſplendida, Ciuitas hæc Dei refulget, ſpecioſior facta Sole, & oī ſtellarum diſpoſitione clarior inuenitur, & adeo vt quidam ait refulget, φ ſi oēs ariſtæ, & arenæ maris, oīa gramina terræ, oēs athomi Solis, oēs quoq; ſtellæ cœli, in ſolares globos verterentur, nequaquam tñ Virginis Mariæ claritati, ex æquo correſpondere poſſēt. Si enim Sol iſte viſibilis, ante protoplaſtorum caſum, ſepties clarius fulſit q̄ nunc: vt dicunt multi Doctores, & Nider in ſuo Præceptorio, in reſurrectione vero generali mortuorum, erit lux Solis ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem dierum, ſepties ſcilicet clarior, q̄ fuit ante caſum primorum parētum, minimi aūt ſancti corpus, tunc fulgebit ſicut Sol in regno Patris ſui, ſm Dñi promiſſionem, ſicut inq̄ Sol, tūc fulgebit quadragies ſcilicet nouies ſplendidius, q̄ nunc rutilat Sol, quantæ claritatis eſt iam ipſius Virginis ſanctiſſimum corpus, quod inæſtimabiliter minimi Sancti non ſolum; ſed maximi futuram tunc claritatem corporis antecellit. De anima vero ipſius virginis, tenendum, φ lumini illi increato, profundiſſimè ſit immerſa, q̄tum ſine pſonali vnione, cōicari quiuit, & decuit creaturę, &c. Si enim iocundum eſt viſui lumen, & deſiderabile oculis, φ in his tenebris fulget, quanto magis lumen illud glorię deſiderabile eſt, & iocūdum? O ſi fuerint reliquiæ meæ ad contuendam lucem Virginis huius, tunc me verè beatum.

Pſ. 86.

Eſa. 30

Eccl. 11

Hic deducitur gloria Virginis, ex glorificationis integritate. Membrum Tertium.

O PArte Dei, &c. Quia in ſuperiore verſiculo diximus, hanc virginem noſtram, ēs carne fore beatam; ideo ne ex incertis procedamus, neceſſe eſt probamentis aſtruere propoſitionem illam, φ agitur in verſu iſto. Et oſtenditur, quòd hoc eſt ꝓbabile nimis. Et primo quidem probatur hoc ex parte Dei, cuius potentia hoc potuit, & ſapiētia tam nobile ſuum opus reſolui noluit, & bonitas eam aſſumere, vt creditur non abnuit, ſed iuſtitia ei, prout digna erat retribuere voluit, adeo vt ſicut cæterorum Sanctorū corpora honorat in terris, ita huius corpus ſublimaret in cœlis. &c. Secundo probabile eſt ex parte Filij, quem in præcepto, φ ipſe mandauit exurgere decuit, parentem honorando, & affectum Filialem oſtendere uoluit in matrem aſſumendo, & bonitatem declarare, vt ita parceret Matri, ſicut ab incineratione pepercerat ſibi, hoc enim boni Filij erat. Tertio probatur. Ex parte Virginis ipſius.

Pſ. 5.

Nā hoc exegit
- Congruitas reuerentiæ maternalis.
- Dignitas excellentię corporalis.
- Puritas innocentiæ uirginalis.
- Immenſitas meriti, & charitatis ſupernalis ne cinis fieret, & uermis.

Quarto idipſum probatur, teſtimonio Scripturarum Canonicarum, & Sāctorum, ut latè poſſet deduci; ſed udeantur libri. Nam in huius typum Arca de lignis Sethim imputribilibus componitur, & Dauid in Pſal. ait, Surge Dñe in requiem tuā, &c.

Exo. 25

Pſ. 131

Hoc

Digitized by Google

Hoc etiam conſona voce clamitant Doctores oẽs, & in ſententiam conueniunt Auguſtini dicentis, Quantum ego intueor, quãtum intelligo, q̃tum credo, Mariæ aĩa, Chriſti fruitur claritate, poſſidẽs in Chriſto corpus ſuum quod genuit, quare & per qđ genuit. Poſtremo itidem probabile eſt multis rõnibus: vt fecit Auguſtin. & Alber. Quales ſunt carnis Chriſti, & Mariæ vnitas, itẽ promiſſionis Chriſti veritas, aliorum qui cum eo ſurrexerunt inferioritas, item nullarum reliquiarum Virginis in terris venerabilitas. Quibus omnibus probatur, ꝙ in anima, & corpore ſit aſſumpta.

Hic oſtenditur gloria, ex præmiorum ſublimi vniuerſalitate. *Membrum quartum.*

P IN dotes &c. Hic iam Virginis gloria oſtenditur, ex ſublimitate præmiorum, quibus eſt dotata, in quibus vt æquum erat, ſemper tenuit ſummum. Et licet hæc præmia cæteris ẽt Sanctis ſint cõia; tamẽ tanto ſingularius his participat Maria, quanto præ cæteris, differentius eſt nomen ſortita. Primo igitur habet dotes oẽs, tam tres aĩæ, q̃ ſunt viſio, tentio, fruitio, q̃ quattuor corporis vulgares, vel vt vult Anſelmus, ſeptem beatitudinis corporalis partes. Et tanto ſingulas habet pręcellentius, quanto vt diximus nomen differẽtius. Nam & quo maior quis fuerit in præmio eſſentiali, eo pfectior eſt, & in accidentali. Quis iam quibus dotibus corpus illud virgineum adornatur, vel tenuiter comprehenderet? Nam quo in terris habuit corpus Deo obſequentius & coniunctius, eo iam in cœlis dotatur ſublimius & exuberantius. O qũo refulgent cãdida illa vbera, pectuſq; illud virgineum, quo toties requieuit Deus, & quibus lactauit Dei Filiũ? Sic & manus huius theorocos, quibus ſeruiuit Dei Filio, & labia eius roſea, labijs Filij Dei crebrius impreſſa, & breuiter oĩa, & ſingula membra foris & intra, mirificè, & ſupra oẽm hominis conceptũ ſunt dotata. Percurrantur per dotes ſingillatim. Secundo gaudet & fructibus oĩbus, qui triplices di-
Mat 13 ſtingui ſolent. Habet enim centeſimum virginitatis, ſexageſimum viduitatis, triceſimum coniugalis caſtitatis. Et quemlibet horum in ſummo habuit; quippe quæ in oĩ triplici hoc ſtatu, perfectiſſima & excellentiſſima fuit, in immenſum ſuperans omnes fructus dotatos. Tertio actus etiam beatitudinis, quorum ſeptem enumerat S. Tho. in de æterna beatitudine; ſ. cognitionem, dilectionem, fruitionem, vnionem, laudem, gratiarum actionem, & congratulationem perfectiſſimè haber, quæ oĩbus charita-
Leuit 5 te præſtat, quæ eſt ſanctuarij illius æquum pondus, quam quę ſublimius tenet, ẽt in oĩbus beatitudinis actibus excedit. Quarto reliqua ẽt gloriæ præmia, excellentius præ omnibus tenet, quãto in gratia, & Dei maternitate oẽs excedit. Oĩa inq̃ præmia, ſunt ẽt qualiacunque, ſiue per euacuationẽ, completionem, vel oppoſitionem fiant, oĩa hæc præmia habet, quia nullo merito caret. Et tãto his cæteris eſt prælata, quanto in terris repletior fuit cunctis meritis & gratia. Poſtremo etſi oĩa habet præmia, iocundiſſimum tñ eſt memorati, & contemplatu dignum, qũo carnis eius ſenſus iam actuentur, & reliqua membra in amariſſimi Filij cõtinua præſentia. Grandi lætitia ſyderei illi oculi conſpiciũt Filium regem in decore & gloria, quem tanta amaritudi- *Eſa. 53.*
ne, ante reſpexerant in crucis ara. Iam conſpiciunt illum gloria, & honore ſublimatum, quem tãtum viderant opprobrium hoĩum contemptum & reprobatum, & ſic de alijs ſenſibus & membris. Nã vbi cæteri in Chriſti humanitate gloriantur, tanq̃ in inſtrumento eorum ſaluationis, hæc in ea gratulatur, tanquam in fructu ſui benedicti ventris. O, qualis hæc gloria, quæ ſuperbia, quæ pompa, gloriari de Deo, velut Mater eius vera? Priuilegium eſt Mariæ, non dabitur alienæ.

Deducitur gloria virginea, ex officijs & ſtatus dignitate. *Membrum Quintum.*

IAm dea &c. Hic virginis gloria deducitur ex Q
officio, & dignitatis eius quem in cœlis habet ſtatu. Nam reſpectu Dei, ipſa eſt, iam altera Dea facta. Nec miretur homo, ꝙ Mariam dixerimus deã. Verè enim & rectè dr̃ dea dearum innumerabiliũ (vt quidam ait) deorum conſtituta. Nam ſi Moyſen Dñs deum conſtituit Pharaonis, quid non Mariam deam Eccleſiæ vniuerſalis? Etſi omnis beatus eſt per gratiam, quod Deus eſt (vt aiunt) per naturam, quid mirandum, ſi dicamus Mariam deã? Velut enim ferrum candens, tota immerſa eſt Deitati; vnde & merito participat eius nomini. Vnde rectè dr̃ in ſolenni illa oratione, o fęliciſſima rerum, magna dearum &c. Secundo reſpectu totius, cõſtituta eſt imperioſa primas & princeps vniuerſi, ſupra totam Dñi domum; adeo præſidens vniuerſis, vt abſq; oris eius imperio, nemini liceat mouere pedem, poſſidere obolum, mutire verbum in toto vniuerſo. Quod etſi iam lateat adhuc; tñ in propatulo clareſcet, cum eam velint nolint, beatam ſuã primatem, prædicabunt oẽs generationes. At ſi q̃s dicat Virgini mundiſſimo corde, & ardentiſſimo amore flagranti Diuinis, non hæc minima vacare, vt curet & diſpenſet, nihil eſt quod affert. Hic interim in noſtra hac cordis anguſtia, in hac huius pręſentis vitæ infirmitate, multitudo, varietas difficultatem haber, & occupationem, & diſtractionem, & maiorum impedimenta non minima, curãdarum item rerum vilitas, indignitatem quandam alluit curantibus. In illa vero cœleſti non dico; ſed Diuina ſublimitate, & ſublimi; immo incomprehenſibili nouitate dea facta, & innumerabilium deorum princeps conſtituta, nihilo penitus impeditur, aut occupatur. Quemadmodum in Angelis eſt videre, qui in oĩ viarum varietate noſtri ſolliciti &c. & tñ vniuerſa illa cura, nihilo penitus eſt impedimẽto, quo minus ęxpedito volatu, ſemper in Deũ rapiantur, multomagis hæc omnium dea. Tertio reſpectu chori virginalis, cui ſingulariꝰ præſidet Virgo beata præcentrix eſt, velut altera ſoror Moyſi, & Aarõ præſtituta. Quæ q̃ dulci modulo canat, nõn eſt noſtræ capacitatis noſſe, aut eloquentię euoluere. Nulla enim poſt Chriſti vocẽ vox, eius voce ſuauior, nulla penetrabilior & acutior, nulla liquidior exauditur.

Digitized by Google

auditur. Cui oẽs auſcultant, & fœlici deſiderio cla
Cant. 8. mant. Fac me audire vocem tuam. Quarto reſpectu angelorum, facta eſt potens reparatrix ruinarum; quippe quæ reparatorem genuit, & eius auxilio, & interuentu, lapides viuos ad reſtaurationem muro rum Hieruſalem reduxit. Poſtremo reſpectu huma ni generis, officium habet piæ miſeratricis, & fidelis mediatricis. Quod officium miſeris ſapit dulcius, amplectitur carius, recordatur ſæpiꝰ, crebrius inuocatur. Sileat miſericordiam tuam Virgo beata, cui non affueris miſeratrix inuocata.

Oſtenditur eius gloria, ex cultus vniuerſali ſingularitate. Membrum Sextum.

R

TE Trinus &c. Conſequentibus duobus verſibus, probatur virginalis glorię ſublimitas, ex cultus qui in cœlis ei exhibetur ſingularitate, & vniuerſalitate. Colitur enim a cęlicolis cunctis; Immo primo a ſupercolendiſſima ſumma Trinitate. A Patre quidem: vt electiſſima filia, a Filio: vt Mater pijſſima, a Spiritu ſancto: vt ſingularis ſponſa, & vt fida ancilla Trinitatis. O qualis hæc dignitatis ſublimitas, quæ pompa, quæ gloria iſta, vt veneretur a Deo Deorum, a quo cuncta paueſcunt? Scribit de hoc cultu pulchrè Vbertinus in articulo aſſumptionis Virginis. Secundo ſingulariter hanc colit Dñs Ieſus, ſcdm ſuam humanitatẽ: vt Filius bonus bonam & venerandiſſimam Matrem. Confitetur enim eam coram Patre, & tota curia cęli reponẽs eam in ſolio a dextra, & maternitatis reſpectu
Luc. 12 veneratur, & quodãmodo ſubditur illi, & præcinctus tranſit miniſtrans ei, miniſterio prorſus indicibili; immo & inexcogitabili nobis. O huic cultui pia mens acutius intendat, grande enim eſt fomentum deuotionis, & incitamẽtum venerationis Mariæ. Tertio angelici ſpũs oẽs, hanc miro cultu colunt, qui ſe debitos famulos, eius Filij & Matris recognoſcunt. Quibus in cultu congratulans Bern. ait. Honorate Sancti Angeli, noſtri regis Matrem, qui noſtræ adoratis Virginis prolem. Ipſum vtique nſm pariter & veſtrum Regem, noſtri generis reparatorem, veſtræ ciuitatis inſtauratorẽ. Horũ cultum Eccleſia miratur in ſequentia dicens. Qua glo ria ab Angelis in cęlis colitur &c. Quarto Abrahã,
Pſ. 102 Iſaac, & cæterus ille Patriarcharum chorus, miro affectu honorant filiam iſtam, in qua vident impleta deſideria ſua in bonis. In quibus & ipſa tanq̃ in progenitoribus lætatur, & myſticis præſignatoribꝰ ſuis. Quinto ẽt Cuneus ille, & laudabilis Propheta rum numerus, præcipua laude concelebrant Virginem hanc, ſupra ſe iam eleuatam in cœlis, q̃ olim tam votiuè deſiderabant, tam magnificè prædicabant, aduenturam in terris. Colũt inquam Prophetæ Prophetiſſam? velut oĩum ſuarum prophetiarũ veracem impletricẽ, & clauſulam fœlicem. In quibus & ipſa rurſus, velut in eius prænunciatoribus gloriatur. Sexto. Te etiam glorioſus glorioſo obſequio colit Apoſtolorum chorus, q̃ cernunt Apoſtolici Senatus inſtitutis, matrem Euangeliſtarum, laudem & magiſtram eorum, & diſciplinæ doctricẽ. In quibus & ipſa, vt in præconibus & iudicibus lætatur, præſertim in cognatis. Septimo. Te Martyrũ candidatus laudat exercitus, cernens te gemmulã ſuam, & victorioſiſſimam hoſtium triũphatricem, quos tu exemplo pariter, & quoſdam verbo incitaſti ad certandum, quibus, & tu rurſus, tanq̃ fidiſſimis teſtibus, & ſtrenuiſſimis militibus gratularis. Octauo. Te venerandiſſimus ille venerandorum, Confeſſorum, & heroicorum virorum, veneratur conuentus, præſertim contemplando, ꝙ tu Cõfeſſorum Chriſti radix es conſtantiſſima, Monachorum, & Cęnobitarum protectrix pijſsima, Doctorum lumen virtuoſorum oĩum ſcala. Nono q̃m tu es Virginum Virgo, & primiceria continentiæ vniuerſalis; ideò

Quocunque pergis Virgines.
Sequuntur atque laudibus.
Poſt te canentes curſitant;
Hymnoſque dulces perſonant.

Nimirum venerantes te Reginam filię, adoleſcentulæ, & ancillæ, in quibus, & tu tanquam in comparibus gloriaris. Poſtremo, vt ſummatim dicamus, quotquot in æthere Sancti, oẽs tuis ſunt laudibus dediti, & nullus ceſſat a laude; vbi nullus qui non participet ex beneficiorum tuorum munere, vbi oẽs perſpiciunt ſe per te ſaluatos, & gloria ſublimatos: vt pulchrè hoc deducit in quarto libro De laudibus huius Virginis Dionyſ. Carthuſien. & S. Bernardinus, vbi etiam oſtendit, qũo ipſa in ſingulis Sanctorum ordinibus gloriatur, & q̃ granditer adamatur, quidem tanto ſublimius, quanto ei ſeruierunt in terris deuotius. Adeo vt ei congruit, quod ait Apoſt. Quæ eſt ſpes noſtra, aut gaudium, aut corona gloriæ, nonne vos ante Dominum?

Tangitur de cultu Virginis in terris, & de rationibus colendi eam. Membrum Septimum.

HInc nos &c. Hic iam poſtremo ſubnectitur, S ꝙ etiam colitur a terrigenis, & rationabilitas, & cauſalitas vniuerſalis venerationis annectitur. Et primo dr̃, ꝙ colitur ab hominibus, a Doctoribus ſcilicet Sãctis in eorum ſcriptis, a deuotarijs pijs exercitijs, & vniuerſaliter ab oĩbus hominib. & hoĩum generibus, de cuius etiam laude, multa dicunt gentes. Eam nempe beatam dicere habent Luca 1. oẽs generationes. Qui hic volet meditationem dilatare, ille poterit Doctorum laudes ad mentẽ reuocare, & ea quæ in alchorano Mahumeti dñr de Virgine memorari &c. Secundo ẽt colitur a naturis inſenſibilibus: vt patet diſcurrendo de elementis, & elementatis ſingulis, quæ oĩa ſubiecta ſunt ſub eius pedibus, quibus imperioſè præſidet vniuerſis: vt patet ex miraculis: Et merito a cũctis veneratur in terris, quæ ita ſublimata eſt in cęlis. Tot enim creaturæ ſeruiunt beatæ Virgini, quot Trinitati. Et quia totum illud Roſarium egit de Mariæ gloria, hic iam annectuntur rõnes & cauſæ, quas ponit S. Bernar. quare ita ſublimiter eſt glorificata. Et harum potiſſima, eſt rõ maternitatis, cuius iure ſuperat oẽs. Æquum eſt enim, vt Mater regis omnium, ſuperet oẽs ordines miniſtrorum. Altera ratio eſt. Excellens ardor charitatis, ſcdm quẽ diſtinguitur

Digitized by Google

guitur oĩs gradus gloriæ,& dignitatis. In qua quia hæc fuit ſuperior,merito gloria,& honore eſt præclarior. Tertio iure prælata eſt ſuper oẽs,& dñium habet creaturarum, quæ conſtituta eſt Dña earum. Nec mirum ſi creaturarũ eſt Dña, quæ creatoris eſt Mater magnifica, & cui ſubditus erat homo Deus. Et ergo iure ſuper omne creatum ſuperexaltata. Quarto hoc oſtenditur ratione cõformitatis. Nam quo Mater Filio in natura; & grã hic in terris erat conformior,eo in gloria ei conſimilior, præ oĩbus Sanctis Dei. Vnde ſicut Chřs omnes tranſcẽdit; ita Maria Angelos ẽt excedit. Quinto hoc fecit meriti copioſitas. Nam iuſtum eſt, quæ meritis fuit copioſior,ſit & gloria abundantior;Sed Maria omni motu meruit. Et ſicut humillima fuit ĩ terra,ita eſt exaltatiſſima in gloria.Sexto oſtendit item aĩę latitudinem;Oportet enim ꝙ in bonis impleatur deſiderium eius,quod compleri non poterat; niſi Filio
Pſ.182 coniunctiſſima eſſet. Vnde tenẽt oĩa inferiorũ Sanctorum dona in tanta excellentia, ꝙ nulla eſt comparatio;niſi ſicut ad centrum circumferentia.Septimo exigit idem perfectio vnionis. Quanto.n. beati magis vniuntur cum Deo, tanto glorioſiores fiunt in eo. Oẽs autem creaturæ ſimul iunctæ, tantũ non vniuntur Deo, quantum hæc beatiſſima Virgo,vnde merito excedit omnes in cęlo. Poſtremo idẽ arguitur ex Dei largitate. Quemadmodum.n.ei gratiam per partes non dedit; ſed plenè infudit, ita & gloriam abundantiſſimè participauit, inquantũ ſine perſonali vnione,creaturę conditio pati potuit. Maioris igitur gloriæ eſt hæc virgo glorioſiſſima; quam tota Sanctorum cohors ſimul ſumpta.Maioris dicimus quo ad ſpecificam perfectionem; licet non quo ad gradualem additionem:vt dicit Vbertinus. O igitur glorioſa Domina, da cernamus te tandem in tua gloria. Amen.

Roſarium generale de Præconijs dulciſſimæ Virginis Mariæ.

A 60. Prou. 31. MVltæ filiæ congregauerũt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas. Prouerb. Poſt Roſaria illa ſeptem ſuperiora particularia,ſingulis ferijs diſtributa, ſubnectitur Roſarium hoc generale, præconiorum Mariæ contentiuum: vt cui tædio fuerit Mariæ laudes attendere in ſpecie,vel ſaltẽ ſub hoc Roſario eius præconia cõmemoret in genere. Plurimum.n.eſt gratum Mariæ:vt ſalutetur in ſuorum priuilegiorum, & excellẽtiarum cõmemoratione: prout hoc fertur docuiſſe S. Dñicus Prædicatorum Pater,ſpiritualis Auguſtini filius, & pluſq̃ triginta annis Canonicus Regularis: vt ſcribit Doctor ille Alanus. Inſuper ex cõmemoratione priuilegiorũ, & eius excellentiarum,homo ad:Mariæ ſublimitatem agnoſcendã illuminatur,ad reuerentius ei ſeruiendum incitatur, & ad Deum in ea laudandum, & ei congratulandum adiuuatur,qui actus omnes, haud dubium quin ſint gratiſſimi ei. Vnde liquet, ꝙ vtile ſit exerceri in eis. Congruit tñ hoc magis contemplatiuis,paruulis autem, magis lacte incarnationis,& paſſionis eſt opus, non tamen diſconuenit prorſus; ſed cõuenit vniuerſis. In hoc itaque Roſario, continentur præconia, & priuilegia Beatæ Mariæ.

	Antecedẽtia.	*Triclmiũ,etc. Itẽ ſigna &c.*
Vitã	Cõcomitãtia. Vt	*Inclyta cum ſequentibus.*
	Subſequẽtia.	*Dextriſedens &c.*

Immiſcenturq; his priuilegijs Mariæ beneficia, quæ miro modo ſunt mentis inflammatiua; vnde patet Roſarium hoc, plenum eſſe deuotionis materia. Eſt autem Roſarium hoc præconiorum,cum grandi cordis erga præſtantiſſimam Virginem cõgratulatione dicendum. Quod vt acceptetur cum Pellantino illo magiſtro Paulo, pro captanda beniuolentia Virginis præmittendum.

Regia virgo tuas hoc rauco carmine laudes.
Aggrediens trepidis te coram concino labris.
Quamquam ſim indignus te ſanctam orare Mariã.
Qui ſcelere exiſto turpis pietas tamen illa.
Qua totum exaudis populum qua pectora ſemper.
Solaris maſta, fecit me audere timentem.
Virgineas igitur aures miteſq; precanti.
Arrige,ſitq; tibi carmen,quod confero gratum.

De vitam Mariæ antecedentibus.

TRiclinium,compar,mater,ſponſa,ac mediatrix.
Exoptata, typant, vates, gentes, mulieres.
De vitam eius concomitantibus.
Inclyta, firmata, meruit, puriſſima, maior.
Cunctiſciens, paſſa, ſimilata, vocata, referta.
Priuilegia eius ſpecialia.
Laudo ortum, partum, vitam,cum morte, leuatam.
Virtutes, dona, fructus, ſacrament, beat, omnes.
Beneficia ab ea emanantia.
Perficis, exornas, redimis, reparas, bona plura.
Singularia eius beneficia.
Das pretiũ,vel aquã,panẽ,medica,arma redonas.
De vitam eius ſubſequentibus in gloria.
Dextriſedens, fulges, actus, celeris, honor es tu.
Da veniam, gratans, fer gaudia, ſubueni et aſta.

GRande, & prægrande eſt præſens Roſarium, B multarum materiarum contentiuum, & pro ſui explanatione multam exigens dicendorum copiam; ſed breuitatis amore paucis eſt tranſigendũ. Et primo dicendum eſt de priuilegijs antecedentibus vitam, quorum primum eſt prædeſtinatio gratioſa de qua in primo verſu.

TRiclinium &c. Hic inquam de prædeſtinatione Virginis agitur. Et hoc primo,quomodo C prædeſtinata fuit ad totam Trinitatem, deinde ad perſonarum proprietatem.Poſtremo erga noſtram calamitatem. Nam in primis Dominus poſſedit Prou.8. eam ab initio,& tota Trinitas eam ſibi prædeſtinauit ab æterno, in triclinium ſuæ habitationis, & requietionis. Eſt enim triclinium, cęnaculum, à tribus lectulis diſcumbentium,aut requieſcentium apud veteres appellatum. Quod congruit Mariæ, quam elegit Deus Trinitas, in requiem trium perſonarum. Nunquam enim ſic Deus requieuit in pura creatura, quemadmodum in Mariæ mente gratiſſima. Verè triclinium nobile, & præcipuum.

Patre

Digitized by Google

	Patre mirabiliter fabricatum.	Non eſt tale opus vnquam factum.
A	Filio ſpecialiter inhabitatum. q̃a	Noué menſib. eius vtero geſtatũ eſt.
	Spiritu ſancto ſinglr adornatum.	Omni ſanctitate, & gratia repletum.

Imò a tota Trinitate peculiarius poſſeſſum, Patre inhabitante memoriam, Filio intelligentiam, Spirituſſancto voluntatem; ita ꝙ dulcius requieuit in hoc mentis virgineæ triclinio, q̃ in ipſo empyreo aut vranico cœlo. Hoc vnum annotandum, ꝙ gratiſſimum eſt virgini Matri hoc noĩe ſalutari: vt demonſtrauit in venerabili illo Canonico ſancti Victoris; magiſtro Adam. Qui dũ eam hoc nomine ſalutaſſet, ab ea reſalutari, & regratiari meruit: prout ſcribitur in libro Apum. Sic.n.tunc Adam ille de ea dictauit. Salue mater pietatis, & totius Trinitatis nobile triclinium. Et hæc de primo. Secundo oſtenditur quomodo ſingillatim a ſingulis perſonis electa fuit. Nam Pater Deus eam prædeſtinauit ſibi in comparentalem; vt ſcilicet ipſa eundem Filium produceret in tempore abſq; Patre, quem
Pſ.109 ille ante luciferum genuerat, & ab æterno ſine matre. Vnde de ea dici põt illud. Gen. Hæc eſt mulier,
Gen.24 quã præparauit Dñs filio Dñi mei. O verè præclara dignitas Virginis Mariæ, comparentalẽ eſſe ſummi Patris. Hinc deuotus ille Virgini Anſelmus, Mira res. In q̃ ſublimi contemplor Mariam locatã, nihil æquale Mariæ, nihil niſi Deus maius Maria. Deus Filium ſuum, quem ſolũ de corde æqualem ſibi genitum, tanq̃ ſeipſum diligebat, ipſum dedit Mariæ, & ex Maria ſibi Filium fecit; non alium, ſed eundẽ ipſum: vt naturaliter eſſet vnus idemq; Filius, Deo & Mariæ communis. Genitura ergo ſimilis Patri, natura coæqualis nato. Hinc Spiritui nõ eſt impar, qui eſt vtriuſque compar. Et nota pro copia meditandi, ꝙ ſub hoc nomine comparentalis, debent ẽt cętera nomina, quibus Maria ad Patrem refertur comprehẽdi: vt quòd Filia Regina &c. Tertio elegit eam ſibi Filius Dei in Matrem: vt verè dicatur, & ſit theotocos, ideſt Dei Mater; adeo ut dicit ſanctus Cyrillus, & Epheſina Synodus. Si quis non confiteretur Dei genitricem ſanctam Virginẽ anathema ſit, &c. Et hoc eſt priuilegium Virginis, in quo non communicat ipſi alienus, nec homo, nec Angelus. Nec.n.hic primum ſimilem viſa eſt habuiſſe, nec ſequentem; quippe, quæ ſola cum Deo
Pſ.2. Patre poteſt dicere filio Dei. Filius meus es tu, ego genui te, &c. Quantæ aũt dignitatis ſit ſtatus iſte maternitatis, qui noſſe volet, ille Bernardinum in Sermone, item Henric. Conſueld. Dionyſ. Carthuſ. & cæteros legat. Grandia.n.ſuper eo ſcribunt, quæ tranſimus, quia prorſus huius ſtatus dignitas, eſt inexpreſſibilis nobis. Hic quoque videndũ quo modo dr̃ Soror Chriſti, &c. Quarto ſibi Spiritus
Cant.3. ſanctus, hanc adoptauit in ſponſam ſingularem, quam crebrius in canticis ſub hoc noĩe compellauit. Et verè ſponſa Spiritus ſancti ſingularis, à quo ab origine mundi electa, ex milibus prælecta, docte bona dotata, ſingulari amore ei copulata, à quo obumbrata, & quodammodo ſi dici liceat imprægnata. Nam vt in Symbolo dr̃. Concepit de Spiritu ſancto. Vnde verè eius ſponſa, & ſocia effecta: vt magiſter Henri. Conſuel. ait. Hic, & cætera noĩa adducantur, quibus ad Spiritum ſanctum refertur: vt ſunt vas Paracliti, officina Spiritus ſancti, &c. hmõdi. Eſt quoq; poſtremo a tota Trinitate prælecta in mediatricem Dei, & hoĩs. rei, & iudicis, quæ manum ponere poſſet in ambobus Plane prępotens, & fidelis mediatrix Maria oĩbus mediatricis aperiens ſinũ, nihil auſterum, aut terribile prætendens, vnde nihil verendum ab ea, vt pulchrè in Sermone Bernard. deducit. Sub quo etiam noĩe cętera, quibus reſpicit humanum genus noĩa complectuntur. Et licèt priora ſint digniora, nobis tñ poſtremum hoc dulcius ſapit; vnde & frequentius inuocandum à nobis. Cum Eccleſia itaq; dicamus. O mediatrix noſtra, quæ poſt Deum miſeris ſpes ſola, tuo Filio nos reconcilia, & recõmenda. Amẽ. Debent aũt hæ prædeſtinationes Mariæ meditari cum laude, & congratulatione; imò, & gratiarum actione. Nam multa ex eis ab initio, generi humano emanauere bona; ita ꝙ iuxta Bernardinum, & Ioan. Brugman, oẽs liberationes, & indulgentiæ factæ in veteri teſtamento, venerunt, & contigerunt, amore, & prædeſtinatione, huius Virginis glorioſæ: vt latius ipſi declarant. O igitur tam magnificè prędeſtinata, imple in nobis prædeſtinationis tuæ officia; te mediarricem ſentiamus, & te media, ad amiſſam gloriam pertingamus.

De Virginis huius votiua præoptatione, & varia prædicatione. Membrum II.

EXoptata typis. Alterum vnde Mariæ laus ſumitur ex vitam eius antecedentibus eſt, Votiua præoptatio, multiplex prophetatio, & varia præfiguratio. Et habetur huius verſiculi longior deductio in primo Roſario, vnde tantum fiet hic quædam dictorum commemoratio. Primo ergo hæc Virgo optatiſſima, votiuè a multis, & varijs exoptata; à Deo, ſ. & Angelis, ab hoĩbus, & inſenſibilib. à Iudæis, & gentibus; ita vt oĩum deſideriũ, quodammodo penderet, ad Virginis huius aduentum: vt illic eſt deductum. Da igitur mihi ò deſideratiſſima tui deſiderium: vt ſemper aſpirem ad tui contuitum. Secundo fuit multipliciter, & tpe longo præfigurata, & rebus multis præfigurata. Et hoc omni tpe; ſ. legis naturæ, & ſcriptæ, & ætate, quarũ præfluxerant quinq;. In oĩbus rebus; ſ. in creatis, factis, viſis, mira varietate: vt patet ibi ſupra. O rememorem iſta. Tertio fuit à Prophetis Iudæorum, tam maiorib. q̃ minorib. luculenter prædicta, & ꝓphetata: vt patet perſcrutanti eorum teſtimonia. Nullus. n. eſt in oĩum fidelium vatum illo fideliſſimo choro, qui ſiluit de Virgine hac glorioſa. Hãc magni, hanc parui, hanc oẽs cecinere. Quarto non modo à noſtris eſt Virgo hæc prophetata; verumetiam à gentium gentilib. vatibus cantata, & vaticinata: vt patet de Iob Balaam &c. Per item aſtrologos eorum, in aſtris præſignata, & ſybillinis oraculis clariſſimè prædicta: vt deductum eſt vbi ſupra. Poſtremo eſt toto ſcripturarum decurſu, rebus varijs, & digniſſimis comparata; quippe quæ in
manibus

Digitized by Google

manibus Prophetarum aſſimilata, oīum ſaluatorẽ, & reformatorem genitura, omnibus ſignata. O igitur à cunctis laudata, da mihi te laudare p cuncta.

De vitam Mariæ concomitantibus. Et primo de priuilegijs ſingularibus. Membr. VI.

E

INclyta &c. In ſubſequentib. iam verſibus ponuntur Mariæ priuilegia, vitam eius concomitantia. Et primum enumerantur priuilegia ſingularia, quibus ſingulariter fuit dotata. Quorum primum eſt generis nobilitas, & corporis pulchritudo. Nobiliſſima enim erat poſt Chriſtum creaturarum, & pulcherrima mulierum. De cuius nobilitate, & pulchritudine, pulchrè agũt Albertus, Dionyſius Carthuſ. cæteriq; Doctores, in id conuenientes, q̄ oīs ratio nobilitatis, cõueniat Mariæ in ſummo. Ita q̄ nobiliſſima erat, ex cauſa, & origine; putà de Sanctorum Patriarcharum Prophetarũ atque Regum, & Pontificũ alto ſanguine orta. Ex ſubſtantia, & poſſeſſione; quippe quę in donis naturę, chariſmatib. gratiæ, primatum tenet poſt natum præ cunctis. Ex efficientia quoque, & actione, quæ tam præclara effecit, q̄ nulla, quãtumuis ēt garrula lingua, poterit enarrare, vel ſuperficietenus eius magnalia. Ipſa.n. Deum concepit, & genuit, ipſa ſalutem mundo peperit, per ipſamq; oīa quæ in cęlis, & in terris ſunt, reſtaurata ſunt. Quod ſi nobilis eſt ille, quem nobilitat ſua virtus, conſtat hanc nobiliſſimam, quia morali probitate præſtantiſſimam. Erat & conditione liberrima, nunq̄ peccati ſeruituti ſubiecta. Prorſus ergo ex omni nobilitatis rõne, erat nobilis, & ingenua. De pulchritudine quoq; itidem dicunt, q̄ ſicut eius filius ſpecioſus erat forma præ filijs hoīum; ita, & hæc pulcherrima poſt Chr̄m creaturarum: vt Alber. deducit ex tribus, ex quibus ſumit̃ ratio pulchritudinis; Scilicet ex debita corporis quantitate, in ſtatura, ex elegãti membrorum diſpoſitione, proportionabilitate, & colorum venuſtate; in colore, & figura, & potiſſimũ ex corporis eius decore, & finalitate. Miraculosè.n. concepta fuit, & ad Filium Dei gignendum ordinata. Verè ergo erat pulcherrima; magis tñ vt vult Auguſt. mẽte, q̄ corpore. De qua pulchritudine q̄ pulchri aliquid legere volet, Gerſ. ſup Magnificat videat &c. O igit̃ tota pulchra, & formoſa, in qua nulla macula, mentis pulchritudinem mihi impetra. Alterum priuilegium eſt peccati immunitas, & peccandi impoſſibilitas. Nunq̄ enim peccauit; nec ēt vt Albertus ait peccare potuit, in gratiarum plenitudine firmata, qa nunq̄ fuit, nec eſſe debuit in ipſa, vlla peccati macula. Latè de his duobus in ſuo de Laudibus Virginis, ſuper Miſſus eſt, agit Alber. concludendo quod iam dictum fuit. Qđ autẽ dr̃ ēt peccare non potuit, ſanè intelligendum eſt. Nam hoc nõ arbitrium liberum tollit, nec ēt vt in patria Sancti confirmata fuit; ſed dicit remotionẽ oīs diſpoſitionis, vel inclinationis ad malũ, & plenitudinem ſtabilientem ad bonum &c. O tu ſic firmata, & firmatiſſima, ab oī malo nos libera, in bono confirma. Tertiũ eſt meriti continuitas; quolibet.n. motu liberi arbitrij ad agendũ; vel patiendum merebatur: vt declarat latè Dñs Albertus, & rñdet contrarijs obiectionibus vbi ſupra. Et rectè. Oīs.n. Mariæ motio, ſemper intenta fuit in, vel pro Dño, & eius operatio & natura, informata erant gratia, ergo &c. O tam plena meritis, cõica mecum de tuis bonis. Quartum eſt altiſſima puritas, vnde & Virgo virginũ dicta. Dicit.n. Anſelmus, q̄ ea puritate nitebat, qua ſub Deo maior intelligi nequit. Quam auctoritatem Albertus magnus, aſſumit, exponit, & defendit, ſimiliter, & Dionyſi. Carthuſ. dicentes, q̄ tanta eius puritas fuit, q̄ nulli creaturæ puræ ineſſe creato ſubſiſtenti, conceſſa eſt maior, vel æqualis; imò nec decuit dari amplius, & oēs tãtum puritate exceſſit; quantum Matrem Dei Reginam cęli decuit. Verè ergo puriſſima fuit; vñ & virgo virginũ compellata. Et probè. Erat.n. virgo carne, & mente, profeſſione, & ſanctitudine, qualiter Apl's deſcribit, virgo ante conceptũ, in conceptu, & partu, poſt partũ, & per votum: vt videre eſt in ſcriptis Doctorum, & in Pantheologia. Quintum priuilegium eſt ſingulariſſima maioritas; Maior.n. fuit cunctorũ, & pro parte, ſi dici liceat, Deo potẽtior, & Filio maior: vt aiunt Bernardi, & Io. Brugmam. Nam q̄ oīum maior facilè oībus confeſſum; oia.n. ei Deus ſubiecit; imò, & inter oia ſeipſum. Ille.n. qui Filius eſt Dei, & Virginis benedictę, volẽs vt ita dicã, dicit Bernardinus, Diuino principatui, quodãmodo principatũ æquiparare maternũ, ipſe q̄ Deus erat, Matri famulabat̃ in terra; dicit.n. Lucas, qđ erat ſubditus illis. Eius imperio oīa famulantur, & Deus. Qũo ēt quodammodo potentior Deo dici poſſit, idẽ Bernardinus declarat dicens, q̄ Beata Virgo potuit facere de Deo, qđ de ſe non potuit ipſe Deus. Quædã.n. contraria, & contradictoria, inter Deũ, & Virginem erant, quæ dum acceſſit Deus ad Virginem, concordata ſunt: vt ait; Puta primo impoſſibile erat Deũ generare niſi Deũ de ſe, & tñ Virgo Deum fecit hoīem. Deus non potuit generare niſi infinitum, immortalem, æternum, inuiſibilem, inſenſibilem, ſub forma Dei; ſed virgo fecit eum finitum, mortalem, tpalem, viſibilẽ, ſenſibilem, ſub forma ſerui &c. Qũo ēt Filio maior, Henricus de Coſfeldia pulchrè dicit. Cum ex lege Mater ſit ſuper Filium dignitate prælationis: vt filius eam honoret, & illi obediat, liquet, q̄ hæc glorioſa Mater, quodãmodo prælata eſt Filio, de quo dr̃, erat ſubiectus illis. Et hæc de maioritate Virginis. Sextum priuilegium eſt omniſcientia, vel ſciẽtiæ plenitudo. Oīa enim Maria ſciuit, & nullius propriè ignorantiam habuit; prout Dominus Albertus, per omnes ſcibilium ſpecies, latiſſimè deducit. Bernardinus quoque eam de ſcientia extollens dicit, quòd duodecim luminoſas cogitationes, tãquam duodecim radioſas ſtellas habuit: vt patet in Sermone eius. Nec mirum ſi omnia ſciuit. Virgo enim prudentiſſima fuit, quæ eum, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi, tanto tempore geſtauerat. In qua ſapientia ſe tranſtulerat, & domum ſibi ædificauerat, & de bonis ſuis in omni plenitudine communicauerat, &c. Septimum eſt paſſionis Chriſti communicatio, per quam Filio in noſtra redemptione, quodammodo

Pſ. 44. *1. Cor. 7.* *Luc. 2.* *Coloſ. 2.* *Prou. 9.*

Digitized by Google

eſt cooperata, & quaſi adiutoriũ ſimile vero Adæ data. Quod ſummum eſt priuilegiũ, nec alijs in tanta plenitudine cõicatum. Torcular enim calcauit
Iſa. 63. ſolus, & non fuit vir ſecum de gentib. Pulchrè vir dixit, ne mulierem hanc, adiutorium ſibi excluderet. Sic.n. decuit fieri redemptionẽ, ſicut perditionem; per virum, ſ & mulierem. De hoc aũt plenius
F diximus in Roſario de dolorib. Octauum eſt ſublimis aſsimilatio, vel comparatio. Nam præ cœteris poſt Filium ſublimiorib. & pluribus rebus aſsimilata fuit. De quibus aſſimilationibus in primo Roſario tetigimus, & ad magnũ Mariale remiſimus; vbi habentur ſex integri libri, de comparationib. & ſimilitudinib. Mariæ adaptatis. Cur aũt hanc aſſimilationem ꝓ priuilegio poſuimus, ſciat qui inquiſierit, ꝙ in hoc Dñm Albertum imitati ſumus, qui quaſdam partiales aſſimilationes, pro ſummis particularibus poſuit; ſ. ꝙ dr̃, & aſſimiletur ſtellæ maris, itemq; portæ cœli. Sup quibus ipſe pulchra, & deuota ſcribit; qui huius ſciendi auidior fuerit, ipſum inquirat. Nonũ eſt altiſſima denominatio, quia altiſſimis nominib. eſt nuncupata; quippe Regina miſericordiæ, Virgo virginum, Mater Dei dicta. Quæ Albertus enumerat inter ſingularia priuilegia; nam his noibus, inſinuatur infinita quædam excellentia, ita ꝙ maius nomen non cõueniat puræ creaturæ; q̃ quo Mater Dei, & Regina miſericordiæ dr̃ Maria. Debent quoque ſub hoc priuilegio complecti cętera Mariæ noĩa, de quibus agitur in Mariali, libro ſexto per totum. Decimum Mariæ ſingulare priuilegium, eſt oĩs boni plenitudo. Plena enim omni bono fuit; ita ꝙ nullum ei bonum defuit, ita ꝙ plus accipere iuxta Albertũ non potuit, & oĩa replendo effluxit, referta oĩ virtute, & gratia, oĩ benedictione, & gloria: prout tactum eſt ſupra, & monſtrabitur per ſequẽtia. O igit̃ oĩ gratia refertiſſima, de tua plenitudine in nos diſtilla.

Hic ponuntur Mariæ priuilegia ſpecialia.
Membrum Quartum.

G **L***Audo ortum &c.* In hoc iam uerſiculo tanguntur Mariæ priuilegia ſpecialia, quæ licet ſit, in alijs inuenire; non tamen in tanta præcellentia. Et horum quidem quædam pertinent ad uitæ ortum, & ingreſſum, cuiuſmodi ſunt iuxta Albertum quinque iſta.

Scilicet
Præfiguratio.
Prophetizatio.
Annunciatio.
Miraculoſa conceptio.
Et in utero ſanctificatio.
Vel potius præſeruatio.

Quæ oĩa in ſummo habuit Maria: prout patet per ſuperiora. Præ cunctis.n. poſt Chrm̃, magis præfigurata fuit, & prophetata. Fuit eius cõceptio prænunciata, & miraculosè concepta: prout apertè tradit Damaſcenus, & conceptionis hiſtoria. Vnde patet, ꝙ habuit priuilegia ſpecialia, ortum, & ingreſſum uitæ reſpicientia. Secundo habuit etiam priuilegia, circa partum ſingularem. Nam cæteræ mulieres pariunt hominem, iſta Deum, aliæ cum dolore, iſta cũ gaudio, & iubilo, aliæ fœdantur, & corrumpuntur, hæc mundatur, & integratur. Vel iuxta Bernardum hæc ſunt partus priuilegia, quia

Virginitatis primiceria ab Angelo ſalutata.
Sine corruptione fœcunda, à Spirituſancto
Sc; impregnata.
Sine grauamine grauida Filio Dei onuſta.
Sine dolore puerpera. Virgo & Mater Dei.

Hæc proſequuntur in Mariali parte tertia, & ſunt ſatis clara. Tertio habuit etiam ſpecialia priuilegia, vitam, & conuerſationem circunſtantia. Quæ ſpecialitas gratiæ innuitur, quotiens aliquis Sanctorũ, ſpecialiter à Deo diligitur: vel amicus Dei appellatur, aut à gratia aliqua cõmendatur. Sed in his oibus noſtra præconioſa Virgo palmã geſtat, q̃ præ cunctis amata, non Dei amica; ſed Mater Dei appellata, ſanctiſſimè conuerſata, oĩ oĩum Sanctorum plenitudine grarum referta. Quarto habuit ẽt gratias ſpeciales, circa mortem, & vitæ egreſſum, quæ pateſcunt per hunc verſiculum.

Præſcit, accita, caruit, volat, intumulata.

Nam & illa: vt multi Sancti preſciuit. Scdo à Filio vocata fuit. Tertio dolore, & viſu diaboli caruit. Quarto mox euolauit. Quinto mirabl̃r, & dignitosè ſepulta fuit. Oĩa igit̃ oĩum Sãctorũ, circa mortẽ priuilegia tenuit. Poſtremo etiã grãs ſpeciales poſt mortẽ habuit, qa non ſolũ ſtatim euolauit; ſed & aĩa, & corpe aſſumpta fuit, ſup oẽm creaturã purã exaltata, facta maieſtatis dextrí ſedia. Et hæc de gratijs ſpecialib. in quibus oẽs Maria excedit, q̃ nunq̃ ab vllo illuſtrium, iuxta Damaſcenũ victa fuit &c.

Hic tanguntur Mariæ priuilegia communia.
Membrum Quintum.

V*Irtutes &c.* Hic iam tanguntur priuilegia Mariæ cõia; quantum; ſ. ad gratias cões, in quibus licet participent plures; ei tñ fuerunt ſingulares. Et in primis habuit oẽs virtutes, tam Theologicales, q̃ Cardinales in ſummo, & præ cunctis præcipuo modo. Nam de fide Elizabeth eã cõmendauit, qñ dixit. Beata quæ credidiſti &c. Erat enim eius fides aliorum fide firmior, & clarior, inamiſſibilior, & operoſior, & excellentior cunctorũ. Sic & ſpes eius firmior, certior, & iocundior. Nã ipſa prę cunctis, Dei pietatẽ nouit clarius, & merita habuit abundantius. De charitate autem eius, ſatius nobis ſilendũ, ſuperat. n. oẽm intellectũ. Pulchrè de eius charitate in Deũ, Chrm̃, & proximũ, deq; charitatis qualitate, agitur in libris Doctorum, & de ſingulis ſpeciebus virtutum Theologicaliũ, quas nõ ſolũ habuit per modũ viæ; ſed perfectiori, & excellẽtiori modo, inexperto oĩ creaturæ aliæ. Cardinales quoq; virtutes habuit per modũ patriæ; ſed ſm ſtatum viæ. Per modum inq̃ patriæ, q̃tum ad actuũ pfectionem; ſed ſm ſtatum viæ q̃tum ad merendi cõditionem; vnde habuit eas medio modo, inter viatores, & cõprehenſores: vt declarat Alber. Secũdo etiam donis Spirituſſancti, poſt Filiũ ſingl̃r repleta fuit, qui in omni plenitudine donorum ſuper eam requieuit. Vñ ẽt actus illorũ donorũ, qui in cognitione, & affectione cõſiſtunt; puta ſapię intellectus, conſilij, & ſcientiæ habuit excellentius oĩ viatore, H Luc. 1.

inter

inter ſtatũ viç,& prię. Reliqua aũt alia, ſm modũ, patriæ,& ſtatũ viæ: vt declarat Dñs Alber.& Dionyſius de ſingulis. Tertio ẽt Spiritus ſancti fructus; quos, xij. enumerat Apl's oi viatore habuit perfectius; vt deducit Alb. de ſingulis. Sũt aũt hij fructus Charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia caſtitas. Fructus ẽt, qui ſm ſtatus continentiæ diſtinguuntur ore Dñi, ſcilicet centeſim⁹, ſexageſimus triceſimus ſummè in Maria inueniũtur, q̃ & virgo puriſſima, nupta fideliſſima; vidua ſanctiſſima fuit; oĩum igitur fructus obtinere debebit. Quarto, Gratias etiam ſacramentales perfectiſſimè tenuit, quæ oĩa Sacramenta, ſuo tpe omnibus hominibus generaliter obſeruanda inſtituta obſeruauit; ita vt nihil ei de illorum efficacijs, & perfectione deperiret; ita ꝙ oẽs iuxta Alber. in vita pręter ordines ſuſcepit; quos tñ per æquipollentiã tenuit, quia dignitatem, poteſtatem,& adminiſtrationẽ in Eccleſia habet, & ſumma Sacerdos poſt Chriſtũ fuit. Octo ẽt beatitudinibus, Beatiſſima noſtra plena fuit, quas excellentius omni viatore habuit; vnde & eorum præmia, præ cunctis participauit. Quis. n. ſic vnq̃ poſt Chr̃m ſpiritu pauper, aio mitis &c. vt Maria? Habentur in Alberto, & Dionyſio ſingula hæc proſecuta. Poſtremo: vt ſub cumulo multa dicamus, & oĩa quæ non diximus breuitatis cauſa complectamur, ꝙ oĩbus gratijs, & donis gratis datis,& gratuitis, & omnibus oĩum priuilegijs cũibus; Beata hæc plena fuit. Deducit hoc Dñs Albert. de gratijs gratis datis, quas ad Corinthios enumerat Apoſtolus. Deinde etiam ad Epheſios. Et etiam de tribus aureolis,& cęteris præmijs; Sed & de perfectione duplicis eius vitæ; actiuæ, ſ. & contemplatiuæ, & cæteris gratijs, latiſſimè in duobus libris tangit Dionyſius Carthuſienſ. Hoc vnum monemus nos, vt hanc gratia omni plenam crebrius adeamus, pulſemus,& moueamus: vt de eius plenitudine participemus.

Gal. 5. Mat. 13. Mat. 5. 1. Cor. 12. Ephe. 4

Hic enumerantur beneficia Mariæ generalia. Membrum Sextum.

I Perficis &c. Hic poſt poſita Virginis in vita priuilegia, ponitur horum refluxus; id eſt beneficia, quæ præſtitit adhuc in terris poſita. Quorum primum eſt,& circa totum vniuerſum,& oẽm creaturam, quam ipſa vltima ſui perfectione complectit,& mirificè dignificauit, dum creaturis creatorẽ coniunxit, & eum illis miniſtrandum exhibuit in perſona. Nã vt ait Beatus Bern. Deus licet in mundi creatione nihil produxerat imperfectũ; ſed oĩa perfecta: ſicut eorum exigebat natura; tñ vltima poſtremæ perfectionis conſummatio, vſq; ad partum Virginis dilata eſt,& ſoli Virgini reſeruata. Omnia namq; entia, vnum ens nobiliſſimum appetebant, omnia viuentia nobiliſſimũ viuens, & ſic de alijs. Ita ꝙ omnes creaturæ appetebant vnum quoddam optimum creatum, quod Maria eſt productũ, quæ vnico ſuo partu, tantam perfectionem attulit vniuerſo, ꝙ vlterioris perfectionis non eſt capax, hec in ipſa conſummatione. Sane hoc eſt intelligendũ; de creatura, ſcilicet creatori coniuncta &c. Quomodo aũt creaturæ per hanc ſunt dignificatæ, pulchræ proſequitur Diony. Carthu. in de laude huius Virginis. Alterum præcipuum virginis beneficium eſt, circa Sanctorum congregationem, & Eccleſiã, quam Filij tui Sacramentis exornauit. Oĩa enim adornat Maria; adeo ꝙ dicat Bern. Tolle Mariam hanc maris ſtellam, quid niſi caligo inuoluens, ac denſiſſimæ tenebræ relinquentur? De cuius beneficio ornatus dicit Dñs Ioan. Brugmam, in ſuis contemplationibus. Conſidero gratiam ornatus tui, ò decoratiſſima Virgo. Nam tota militans Eccleſia, ex te ornatur,& decoratur. De carne enim tua benedicta, & in parte corporis tui exciſa, conſiſtit, perficitur,& terminatur totum decus,& põdus Sacramentorum Eccleſiæ Dei; puta in Euchariſtiæ Sacramento. Tertium beneficium eſt erga genus humanum, cuius quia Redemptorem Saluatoremq; genuit, iure eius redemptrix, ſaluatrixq́; dici põt. Nam ſicut facta eſt perditio muliere ſuggerente; ſic & redemptio, & ſalus fœmina cooperante; vnde iure dr̃ redẽptrix &c. Quicquid. n. cauſa eſt cauſæ, ẽt cauſa eſt cauſati. Quia ergo cauſa quodãmodo ipſa per generationem fuit redemptoris, ab eo facta cauſa dici ꝓmeruit. Quartũ beneficiũ eſt erga angelicã creaturã, quarum ruinã reparauit,& ciuitatẽ inſtaurauit, dũ per Filium ſuum, & eius auxiliũ, lapides viuos ad illius ciuitatis inſtaurationem miſit: vt reædificarentur muri Hieruſalem ex eis. Vnde dr̃ Dña Angelorũ,& Regina cœli. Poſtremò erga ſuos cultores, & deuotos, ſe beneficentiſſimã exhibuit, pro quibus adhuc in vita conſtituta, eorum vice ſtudioſiſſimè Dei Filio deſeruiuit. Deum dignè coluit, pro eis retribuit, multaq; alia beneficia impendit: vt declarat auctor Marialis. Simus ergo grati, retribuamusq; ei, etſi nõ dignè, ſaltem vtcunque, pro poſſibilitate. Alioquin eius beneficijs, non erimus beati, ſi non extiterimus grati.

Pſ. 50.

Hic beneficia ſpecialia. Membrum VII.

K Vas pretium &c. Adiunguntur prædictis generalibus beneficijs, quædã alia ſingularia, & exceſſiua, de eius plenitudine: vt Albertus Magnus ait, nobis emanantia. Nam primo ex ea emanauit nobis pretium redemptionis: Ipſa enim eſt ſacculus pecuniæ. De quo dicitur in Prouer. In quo omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ ſunt reconditi, quẽ ſecum tulit beatus vir Chriſtus, in ipſius virginis aſſumptione, reuerſurus in die plenæ lunæ; id eſt Eccleſiæ conſummatione. De quo etiam dicitur paulo infra quòd procul,& de vltimis finibus pretium eius, quod pretium in die annunciationis fuit cõmaſſatum, in die paſſionis perſolutum, & à Iudæis repulſum &c.

Prou. 7. Coloſ. 2 Prou. vlt.

Secũdo effluxit ab eã aqua ablutionis; ipſa enim eſt fons patens domui Iacob: vt dicit Zacha. Fons etiam hortorum, & puteus aquarum viuentium, in vitam æternam ſalientium. Ipſa etiam eſt ciſterna illa Bethlehemitica, de qua optauit bibere Dauid; hoc eſt Iudæorum ſynagoga. Nam huius Chr̃s erat aqua, q̃ cũ Iudaicus populus habuit, nõ bibit;

Zach. 3. Cant. 4. Io. 4. 1. Paral. 11.

Digitized by Google

ſed in cruce libauit, quę libatio noſtra fuit ablutio.
Apoc. 1 Lauit. n. nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo &c.
Prou. 32. Tertio venit ex ea panis refectionis. Ipſa. n. nauis
eſt inſtitoris, de longe portans panem ſuum. Et re-
Io. 6. ctè de longe dicit, quia panis viuus qui de cœlo, &
ſummo cœlo deſcendit. Ad comedendum nos vir-
Prou 9. go hæc inuitat dicens. Comedite panem meũ &c.
Quarto profluit ab ea medicina curationis. Altiſſi-
Eccl. 38 mus enim de terra, ideſt beata Virgine creauit me-
dicinam, i. carnem Chriſti, curatiuam oĩs morbi.
Caro enim medici facta eſt, vt ait Auguſti. medici-
Eccl. 33 na ægroti, & Eccleſiaſticus. Medicina omnium in
feſtinatione nebulæ, Sacramenti Chriſti. Quinto ac
cipimus ex ea arma expugnationis. Ipſa ſiquidẽ eſt
3. Reg. 7. domus ſaltus libani, continens oĩs generis arma-
menta, & turris, ex qua dependent mille clipei. De
Cant. 4. Pſ. 34. qua Chriſtus certaturus, apprehendit ſibi ſcutum
gladiũ, & arma. Carnem enim aſſumpſit, q̃ diabo-
lo, contra quem bellum inijt, obiecit, de qua etiam
vicit &c. Poſtremo etiam ab ea ſuſcipiemus præ-
miũ remunerationis, quia filij merces fructus ven-
Pſ 126 tris, q̃ de ſe Abrahæ dicit. Ego ero merces tua ma-
Gen 14 gna nimis. Quod præmium: vt poſt accipere merea
mur, gratias de ſuſceptis agamus. Non enim di-
gnus eſt dandis, qui donatis extat ingratus.

L *Hic enumerantur priuilegia, quibus excedit in gloria. Membrum Octauum.*

DExtriſedens &c. Iam ſequuntur Marię priui-
legia vitam eius ſubſequentia; ſcilicet quæ
iam tenet in cœli gloria, de quibus, quia plenè ha-
bitum eſt ſupra; ſcilicet in Roſario de gloria; ideò
tantum hic ſunt commemoranda. Et primum illic
eius priuilegium eſt, quòd omnes excedit, quo ad
locum ſacræ maieſtatis dextriſedia. Nam ſicut hu-
millima fuit in terris; ita ſuper omnes exaltata eſt
3. Reg. 2. in cœlis, & poſitus eſt thronus Matris regis iuxta
thronum regis: vt patet ſupra.

Secũdo omnes in regno excellit, quo ad præful-
gidum ornatum; animę, ſcilicet prĕmia eſſentialia,
atque accidentalia in ſummo tenens, ſtolis duabus
atq; aureolis tribus glorifica, luce coruſcans, co-
Apoc. 12. ronamq; ſtellarũ duodecim in capite geſtans &c.
vt ſupra eſt proſecutum.

Tertio cæteros regnicolas antecedit, quantum
ad actus, & officium: Actus enim beatitudinis ergà
Deum, in ſummo habet: Actus quoque hierar-
chicos in omnes cœli phalangas, poſt Chriſtum ple-
nius exercet, imperioſa præſidens toti vniuerſo.

Quarto excellit omnes, quo ad cultum quo co-
litur, & veneratur, in cœli curia, & in terra. Ab om-
nibus enim cœligenis, & terrigenis, & ab ipſo Deo
Deorum ſumma Trinitate, ſublimius veneratur,
& colitur.

Poſtremo etiam cæteros beatos in gloria ante-
cedit, quia quodammodo. Ipſa eſt beatificum Sa-
ctorum præmium, & præcipuum gloriæ obiectum.
Ita vt de ea, & in ea, poſt Chriſtum lætentur omnes,
ſeſeq; putent, non parum eius conſpectu beatos.
Habentur ſingula, & complura alia ſub his con-
tenta, in ſuperiori Roſario.

Hic enumerantur aliquot ſubſidia quibus ſuis ſubue-nit Maria. Membrum Nonum. M

DA veniam &c. Hic iam quemadmodũ, & ſup
ra, poſt gloriæ eius magnalia ſequuntur, quę
inde conſequuntur quotidiana beneficia; imò & pe
tunt ea quibus ſuccurrit ſuis &c. Et hoc ſm quin-
que illa principalia auxilia, de quibus ſupraſũt
annumerata exempla, & miracula, & quibus reſpi-
cit cunctorũ ſtatus. Nã Bernardo teſte. Maria facta Rom. 1.
eſt oĩa oĩbus, ſapientib. & inſipientib. ſe debitricẽ
fecit, oĩbus miſericordiæ ſinũ aperit: vt de eius ple
nitudine accipiant vniuerſi. Nã primo peccantib. Io. 1.
dat & impetrat veniã, & reducit ad miſericordiã.
De hac. n. ait Bern. peccator reportat veniã: vt pa-
tet de Theophilo, & innumeris alijs. Meminit. n. ſe
pp peccatores Dei Matrẽ conſtitutã; vnde & eius
miſericordiæ recognoſcit debitricẽ. Sc̃do eã inuo-
cantib. acquirit grãm, & replet deſiderium eorũ in
bonis: vt patet de multis. Hinc ait Bern. Sicut vas Pſ. 102
liquore plenũ, ſi quoquomodo moueatur, de facili
effundit liquorem. Sic miſericordiſſima Virgo gra
tia plena, precibus mota, grãm mox infundit. Ideo
dico vobis chariſſimi, ſi piè fuerit à vobis pulſata,
non deerit veſtræ neceſſitati, q̃m miſericors eſt, &
gratia plena. Vnde & diſpenſatrix theſaurorum,
& gratiarũ eſt conſtituta, à tp̃e quo Chriſti Mater
eſt facta. Tertio ſuis cultorib. & deuotis, dat ẽt in
præſenti ſpiritualia gaudia, futurorum prænuncia:
vt de Sancto Ethmundo epiſcopo Canthuarienſi,
& muliere cuius ſaliua dulcis: vt mel fuit facta An
ſel. O magna, ò pia, ò multum amabilis Maria. Tu
nec nominari quidem potes, quin accendas, nec co
gitari, quin recrees affectus diligentium te. Tu nũ-
quam ſine dulcedine Diuinitus tibi inſita, piæ me-
moriæ ingrederis portas &c. Quarto oĩbus tribu-
latis ſubuenit, & protegit tentatos. Angelos in au-
xilium mittẽdo, hoſtes arcendo. Vtriſq; enim præ-
ſidet imperioſa, ipſa turris refugij, quæ nunq̃ de-
fuit inuocata; ita q̇ confidenter dicit Bern. Sileat
miſericordiam tuam Virgo beata, ſi quis eſt qui eã
inuocatam in ſuis neceſſitatib. ſibi meminerit de-
fuiſſe. Poſtremo iudici iugiter aſtat in cœlis, p mũ-
do intercedendo, & in hora mortis, ſideliſſimè aſtã
do ſuis, & reconciliando. Vnde dicit Bern. Foue-
ret deſerio miſerum, quouſq; tremendo iudici eũ
nouerit reconciliatum. Age ergo ò miſericordiſſi-
ma, quod agis, aſta tuo amantiſſimo Filio exorans 1. Io. 5.
pro toto mundo; quoniam prorſus eſt poſitus in
maligno. Oſtende Filio pectus, & vbera, & Filius
Patri latus, & vulnera; & ſic nulla poterit fieri re-
pulſa, vbi tanta ſunt charitatis indicia &c.

Roſarium pro explanatione Oratio-nis Dominicæ.

N Sic ergo orabitis Dominus in monte. Qm̃ in huius
Mat. 6. diſtinctionis initio, duo Roſaria poſita ſunt, p
attẽtè legenda ſalutatione angelica. Et quia inter
legendum Roſaria, legitur etiam intermixtim ora-
tio Dominica, ideo pro huius diſtinctionis cõclu-
ſione, vel vnum Roſarium annectendum p Dñicę
ora-

orationis explanatione,& intelligentia,præſertim cum non minori attentione,legenda ſit oratio hęc Dominica;q̃ ſalutatio angelica; imò potius tanto ampliori,quanto hanc illa conſtat eſſe digniorem. Et ideo hæc oratio, ſoluenda eſt attentius,& deuotius, quanto conſtat nullum orationis genus, hac fore excellentius. Nam præ ceteris omnibus orationibus,præſertim hæc oratio redditur commendabilis,à quinq; excellentijs hoc verſu cõprehẽſis.

Auctor, perfecta, breuis, & bona, ſpiritualis.

Primo.n. cęteras antecedit orationes, ab auctoris dignitate,quia à Deo ipſo compoſita, & edocta. Secundo à perfectionis fęcunditate. Nihil.n.ei deeſt, quod non in ſeptem petitionib. contineatur; nam teſte Auguſtino. Si rectè, & congruenter oremus, nihil aliud,q̃ quod in hac poſitum eſt dicere poſſumus. Nam in ea non ſolum ponuntur omnia, quæ rectè deſiderare poſſumus; verumetiam eodem ordine petuntur, quo deſideranda ſunt. Quia primũ finis. Deinde ordinata in finem: vt patet. Vnde non ſolum perfectè poſtulare inſtituit;ſed etiam affectũ ad ordinatè deſiderandum informat. Tertio à breuitatis compendioſitate. Nam in ſui exordio,& in omni parte breuis eſt. Et hoc rationibus, & congruentijs multis. Primo vt fiduciam det cito impetrandi, & annuendi, qui tam breuiter vult rogari. Secundo, vt vtilia doceat, res,ſ.non verba multa. Nam omnis res petenda complectitur;licet diuerſa ſint verba. Tertia vt prudentia ingenioſorum, in paucitate verborum,de profunditate myſteriorum,& multiplicitate ſententiarũ, miretur,& exerceatur. Quarto vt faciliter addiſcatur, facilius memoriter teneatur, frequentius dicatur,& ſine faſtidio ſæpius repetatur. Poſtremo: vt nullus ab eius ignorantia excuſetur, quia quod iam faciliter ſcitur, non niſi culpabiliter ignoratur. Vtq; oſtendatur,ꝙ in mentis deuotione, & non in verborũ multiplicatione, virtus orationis conſiſtat.Iuxta illud.

Mat. 6. Orantes nolite multum loqui &c. Quarto præcellit hæc oratio cæteras,in vtilitate: vt puta in exaudibilitate. Eſt.n.veriſimile,ꝙ Chriſtus eam nõ formaſſet, niſi exaudire voluiſſet. In peccatorum deletione. Ait.n.Auguſt.De quotidianis,& leuib.peccatis, & erratibus, ſine quibus hæc vita non ducitur,quotidiana oratio fidelium ſatisfacit.In bonorum impetratione,& ad bonum diſpoſitione.Hinc ante,& poſt horas dici ſolet &c.Quid longius immorandum. Non eſt in ea, vel vnum verbũ,quod non ſingulare adducat commodum,exceditq; eius vtilitas omne ingenium. Excedit etiam poſtremo à ſpiritualitate. Nam teſte gloſa. Nulla oratio eſt magis ſpiritualis, quam iſta, quæ ex ore Filij Dei, qui veritas,& ſpiritus eſt proceſſit.Grandibus myſterijs, & ſacramentis referta; adeo vt nec verborũ numerus,nec ordo quidem, vel adiunctio coniunctionis,à myſterijs vacet: vt à quibuſdã eſt deductum. Ob quæ omnia, & ſimilia,cum magna eſt deuotione dicẽda. Sed vt deuotè dicatur oportet: vt præintelligatur. Vt autem intelligatur, ſequens Roſarium, in quo meditabilia quædam eius explanatiua habentur inſpiciatur, & attendatur.

In oratione Dominica primo captatur beniuolentia Dei bonitatem laudando.

VE patrem reuerens,amo,fidens,gratia,pungens.

Secundo commendando charitatem.

Noſter amor,pax,ſubuenias,haud eſſer, honores.

Tertio maieſtatem laudando.

Erigat, vt firmet, ſimilet, doceat, fluat inde.

Prima oratio quæ agit pro fine orando. Sanctificetur nomen tuum.

Glorificans, purga, conformans, noſcito firmans.

Secundo petitur noſtra beatitudo. Adueniat.

Militat, æthereum, fidei ſcriptum, vel opem fert.

Tertio petimus donum gratiæ.

Et placiti, ſigni, conformis, adimpleat, inſtar.

Quarto quæ ad beatitudinem ſpectant.

Corporis, ac mentis, noſtrum, da quotidianum.

Quinto petitur malum auferri.

Commiſſi, omiſſi, doni, dimitte, velut nos.

Sexto petitur auferri malum proximo.

Conſenſum, pe ream, peto nõ quòd, plura, ſed vnam.

Septimo petitur ammoueri malum præſens.

Offenſæ, maculæ, pœnæ, ſtygis, a ſathane me.

Explanatio huius Roſarij, & primum de captatione beniuolentiæ per Pater. O

PRo verſuum poſitorum explanatione, notandum, ꝙ tres ſunt huius orationis partes principales. Captatio,ſ.beniuolentiæ. Septuplex petitio. Et finalis concluſio. Et quia meditabilia hæc, ex vulgatis Doctorum expoſitionib. ſunt collecta; ideo velut nota, paucis tantum ſunt tangenda. In Dominicæ itaq; orationis exordio, fit beniuolentiæ captatio. Quæ captat primo laudando eius bonitatem, cum dicitur Pater &c. Et hic cor confortatur. Dicimus autem Pater, & non Dominus,aut Deus. Primo vt dicitur in verſu, ꝓpter exhibitionem debitæ reuerentiæ. Malach. Si ego Pater, vbi Malac. eſt honor meus?Eſt enim filialis reuerentia Deo po 1. tiſſimum debita. Dicat ergo hic mens deuota. O ſumme Deus Pater, & verè Pater,omni paternitatis modo. A quo oĩs paternitatis affectus in filios deriuatur,Pater inq̃ creatione, redemptione,affectu, educatione, cura, & hæreditatis promiſſione, da mihi filialem reuerentiã in te Patrem talem,ac tantũ &c.Tangitur in hac oratiuncula,abunda deuotionis materia; ſed paſſim expoſita &c.Secundo pp prouocationem amoris,& amicitiæ;Pater enim magis appetit amari, quam timeri. Iuxta Hierem. Saltem amodo voca me Pater &c. habens, ſ.in me Iere. 3. affectum filialem. O immenſa clementia Dei viliſſmo luto, deteſtabili saniei, hoĩ peccatori, Patrem ſe Deus facit, & Pater vult compellari. O vtinã tu bone,& amantiſſime Pater, utinã amoris grãm infundas: ut dignè te diligam Patrẽ. Tertio pp præſtationem cõfidentiæ. Quid enim negabit filijs,qui dedit,ꝙ Pater eſt? Cuius Patris amor,ſuperat oẽm etiam maternum amorem,ſm illud propheticum. Nunquid põt mulier obliuiſci infantem ſuum &c. Eſa. 49. & ſi illa oblita fuerit; ego tñ non obliuiſcar tui.

Digitized by Google

O igitur verè oratio dulcis,cuius principiũ Paterno noíe dulceſcens, ſequentium petitionum obtinendarũ,fiduciam præſtat.O igitur Pater,da filialẽ fiduciã:vt in te iactem oẽm meam curã.Quarto pp penſationem gratiæ;vt,ſ.cogitemus populo Chriſtiano maioré grãm exhibitam,q̃ Iſraelitico.Nõ.n. Pſ.147 fecit taliter omni nationi.Illis quippe:vt ſeruis inſinuatus eſt Dñs,& Deus; ſed populo gratiæ ſpiritũ infudit adoptionis , in quo clamet Abba Pater. Rom.8. O da ne in me deperdita eat gratia tanta,da vt dignè viuam illi &c.Quinto pp mentis compunctionem,de præteritis,& cautionem de futuris,& rerũ contemptum terrenarum: vt,ſ.pudeat indigna geſſiſſe generi,degenerem vixiſſe tãto Pri.Et vt deinceps cauere proponat à peccati ſordibus;ne tanto Patre reddatur indignus : vt ſic timor paternæ offenſæ,cauſa ſit cautelæ. Spernatq; omne terrenũ,q̃ patrem habet Deum:vt filius regis ęquorũ fimum, aut latrinæ officium.Vnde patet,ꝙ ex hac dictione Pater, multiplicẽ põt deuotus ſibi elicere affectũ . Iuxta deuoti illius conſilium dicentis.Si inquit aurib. haurias,ſi lingua reuoluas,ſi mente pertractes breue hoc verbum, Pater noſter,non breuem hinc formes affectum ; ſed protinus aſſurgat aĩus ad beniuolentiam,reuerentiã,& confidentiã.Induat generoſum aĩum regiæ nobilitatis , pudeat deinceps indignam ferre ſeruitutem, tędeat exilium,diſpliceat miſeria, pudeat fędæ turpitudinis,in mentem redeat promiſſa hæreditas, repoſita adoptio, beata,& fœlix expectatio.Huiuſcemodi affectiones fęcundus amor quotidie parit. Nec eſt momentum ſterile amanti, quia momentum amanti, eſt omnis res, & omnis occurſus . O igitur fœlix nimium ille, qui poſſet ſpiritu filij donatus dicere ſic, Pater noſter. Vocaliter dicere,non eſt dicere; ſed cordis noſtri medullis,ex oĩbus interioribus, noſſe,& ſentire pietatem filiorum, in cordibus noſtris toto pectore Patrem ſpirantes, & anhelantes . Hoc eſt viuaciter,efficaciterq; dicere Abba Pater, veraciter, viuaciter, efficaciter clamare Abba Pater . Et hoc niſi in ſpiritu Filij non clamatur: quemadmodum Apoſtolus inquit. Nemo poteſt dicere Dominus 1. Cor. 12. Ieſus niſi in Spiritu ſancto &c. Dicere inquam veraciter, efficaciter &c. Et hæc de Pater.

Noſter.

P N*Oſter amor &c.* Secundo captatur beniuolentia laudando Dei dignatiuam charitaté, cum dr̃ Noſter.Non enim dicendũ eſt meus, quod Chriſto proprium; ſed, Noſter multiplici congruitate. Primo propter amoris inductionem, quia dicendo noſter,inuitamur ad fraternitatis amorem: vt ſic quilibet pro alio, quantum pro ſe oret, præ- Iac.15. cipitur enim.Orate pro inuicem.Nam oratio vtiq; tanto acceptior, quanto communior.O igitur Pater Noſter, qui te nobis dare non ceſſas,per tuę bonitatis diffuſionem , fac vt tui ſimus , habentes inuicem fraternam dilectionem.Secundo propter pacis conſeruationem. Non enim debet eſſe iurgiũ , Gen.13 vel contentio inter fratres.Iuxta illud Abrahę.Nõ quæſo ſit iurgium,vel contentio inter me,& te,fratres enim ſumus. O igitur Noſter Pater,& pax noſtra,qui pacem reliquiſti in terris,da pacẽ nobis:vt Io. 14. veri fratres ſimus,pacifici Filij tui. Tertio propter ſubuentionis mutuam impenſionem ; fratres enim mutuum ſibi auxilium debent. Prouerb.Frater qui Prou. 18. iuuatur à fratre,quaſi firma ciuitas.O ergo primogenitæ inter multos fratres,Frater, & ò Pater No- Rom.8. ſter , da vt opere fratres diligamus , & animas pro 1. Io. 3. eis ponamus . Quarto propter elationis compreſſionem,inuitans nos ad humilitatem, docens omnium noſtrum æqualitatem : vt nemo de nobilitatis genere extollatur. Iuxta Boetij illud. Omne genus hominum in terris ſimili ſurgit ab ortu &c. Quid genus , & proauos ſtrepitis?&c. Et Malachi. Malac. 2. Nunquid non Pater vnus omnium noſtrum ? nunquid nõ vnus Deus creauit nos ? Quare ergo vnuſquiſq; deſpicit fratrẽ ſuũ &c. O igitur Pater Deus humiliate pro fratrib. da humilitatem cum fratribus. Quinto ꝑpter mutui honoris exhibitionem , quæ inter fratres erit. Vt ad Romanos.Honore in- Rom.12. uicẽ præuenientes . Et verè merito deberemus nos inuicem honorare,quos tantum ſublimauit Deus, vocans ſe Noſtrũ Patrem ac conſtituens nos filios, ac per hoc, & hæredes . O gloria, & honor,in quo, 2. Cor. 12. nõ eſt inſipiens,qui voluerit gloriari.Hæ ſunt cauſæ communiores quas ſuper. Noſter.aſſignant Doctores. Super quo nihilominus verbo,lata ſe offert materia deuotionis, qui illud ad ſpecies explicare volet.Quid enim eſt Pater Noſter;niſi Pater meus, & Verbi. Pater meꝰ,& Virginis Matris, Pater meꝰ, & Seraphin,& Cherubin,& breuiter omnium Sanctorum ac rerum?O qui ſe huic conſiderationi daret, is quantum deuotionis verbum illud. Noſter. continet experiretur .

Qui es in cœlis.

Q E*Rigat &c.* Tertio Dei beniuolentia captatur, dum eius maieſtas laudatur; dum, ſ.In cœlis. additur. Nam licet,& in terra ſit, & vbiq;,dictum tñ eſt In cœlis, his ex cauſis . Primo dr̃. In cœlis. & non in terra , propter mentis ad cœleſtia erectionem. Vt,ſ.erubeſcamus verſari in terris, vbi audimus nos Patrem habere in cęlis.Propter item mentis deuotionem , & compunctionis excitationem : vt doleamus ſegregari à Patre,pudeat iacere ĩ exilio, Patre ſedente in folio. Iuxta Pſal.Fuerunt mi- Pſ.41. hi lachrymæ panes,dum dicitur vbi eſt Deus tuus? vt ſic mente dicamus , heu mihi bone cœleſtis Pater,quia incolatus meus prolongatus eſt nimis . O Pſ.119 qñ veniam,& apparebo ante faciem Patris exul filius. Secundo dr̃. In cœlis.non vbiq;, pp mentis fixam ſtabilitionem, hinc venerabilis Hugo . Si dixiſſet. Qui es vbiq;, verum dixiſſet ; ſed nè inepta, & inania quærendo,mente euagemur,dicit.In cœlis:vt mente illic radicata,quæ cęleſtia ſunt quęramus.O igitur Pater qui es in cęlis,congregetur cor Philip. 3. meũ, ne euagetur in terris; ſed ſemper ſit meditatio,& conuerſatio mea apud te in cœlis.Tertio pp mentis noſtræ ad cœlum cõformationem,& aſſimilationem; vt, ſ. ſicut cœli diſtincti ſunt varijs proprietatibus ; ita etiam petentium, & orantiũ mentes , adornentur diuerſis virtutibus : vt ſic Deus digne-

Digitized by Google

dignetur inhabitare eos, quaſi in cęlis. O igitur Pr̃, qui in cœlis; ideſt habitans in Sanctis per grãm. Vtinã miſera mea aĩa terrenis immerſa, tibi fiat cęlũ clarum, varijs virtutibus ornatum, a peregrinis impreſſionibus alienũ: vt ſic te fœlicem habeã inhabitatorem Deũ. Lata hic poſſet fieri adductio, de ꝓprietatibus cœlorũ, de q̃bus paſſim inuenitur in ſermonibus Sanctorũ, & præſertim in libro de triplici via, habetur iſtud deductum. Quarto propter noſtram eruditionem. Vt ſ. diſcamus ſpecialiter illic Deũ eſſe, vbi præeminet in effectu, & proprietatibus. Et ſic eſt in cœlis per potentiæ imméſitatẽ ſapientiæ claritatẽ, qua oĩa noſcit. Nec iuxta quoſdã. Circa cardines cęli ambulat, inferiora hæc non curans, & ignorãs. Præſidet n. intuens, & moderans cuncta; adeo ut ſine eius volito, non cadat foliũ ex arbore, nec vel paſſer in obliuione eſt co-
Luc. 12 ram eo, &c. Itemq; vt doceat inhærentiæ varietatẽ, qua aliter in iuſtis, aliter in peccatorib. aliter in cœlis, aliter in inferis, & in terris. Hic notet varietas quomodo Deus eſt in rebus. Quinto pp virtuoſitatis inſtructionem; Vt ſicut cœlum inferioribus multa influit, ita etiam oẽ bonũ ab eo, qui in cœlis
Iac. 1. eſt venit. Omne. n. datũ optimum, & oẽ donũ perfectum ab eo deſcendit; vt enim ait Poeta.

Omnia deſcendunt à ſummo culmine rerum.
Quo niſi conſulto nihil eſt, quod ſydera poſſunt.

Dicitur ergo in cœlis, vt ſic mentẽ illo fiducialiter dirigamus, ſperantes, q qui ibi hẽt abundantiã bo-
Pſ. 146 norum, cõicans et ea pullis coruorũ, non nos deſeret, vbi eſt penuria illorũ, præſertim dum exoratur votis iuſtorũ. Semper ergo oraturi, nos ita aptem⁹; quaſi cœlum ingreſſuri, coramq; tremenda illa Maieſtate oraturi, &c. vt monet ſanctus Bernardus. Et hæc de orationis huius captatione.

Sanctificetur nomen tuum.

R GLorificans, &c. Hic poſt exordium, & captationem, ſequitur tractatus, & ipſe intentæ petitiones. Quarũ petitionũ, varij variè aſſignãt ordinem, & rationes. Quia ſcilicet ordinãtur oẽs, vel in Deũ, quo ad eſſentiæ vnitatem. Vel ſingulæ ad pſonatũ Trinitatẽ, &c. Vel priores tres, pro tribus dotibus patriæ, uel pro trium virium aiæ; per tres uirtutes theologicales reformatione. Reliquę pro neceſſitatibus huius uitæ. Vel ſeptem contra ſeptem mortalia, pp ſeptem dona Sancti ſpiritus. Longum eſſet tractare ſingula, breuiter nos uolumus expedire; exequendo uerſuum medicabilia, ſm cõia Sãctorum ſcripta. In prima igitur oratione, oramus, quæ ſunt finis, petentes ſanctificari nomen Dei. Sanctificatur aũt multipliciter. Primò vt dicitur, in uerſu per glorificationem, ut ſcilicet ita nos facias uiuere, ut per nos, te magnificent, & glorificent cæteri. Et uerè dignè prima eſt hæc petitio, qua petitur nil, niſi Patris glorificatio. O igitur bone Pater Sãctificetur nomen tuum. In ſe quidẽ ſemper Sanctũ peto, vt appareat oĩbus honorabile, & glorificandum. Secundo per purgationẽ. Hinc Martyr Cyprianus. Opus eſt, ut qui quotidie delinquimus, delicta noſtra aſſidua ſanctificatione purgemus. O igitur Sanctificetur nomen tuum, vt ſit in nobis ſine terra, & purum, ut cor noſtrum ab omni peccati ſorde liberum, in oĩbus clare te contempletur, & uideat nomen ſanctum tuum. Tertio per conformationem, Vt ſcilicet eius ſanctitati q̃tum poſſibile eſt in uia conformemur, & nunq̃ indigna tanto nomini agendo, eo indigni ſimus. O utinã Sanctum nomẽ tuum, q eſt Pr̃, & eius digna conuerſatio, in me ſanctificetur, ut ea cogitationũ puritate, affectionum ſanitate polleam, quæ decet filios tanti Patris. Iuſſiti. n. Perfecti eſtote, ſicut Pa-
ter veſter in cœlis. Quarto per cognitionem; vt ſci- Mat. 5.
licet Sanctum ab hominibus habeatur, & ita innoteſcat, vt Sanctum cognoſcatur, & vt nihil illo ſanctius æſtimetur, & iudicetur. O Sãctificetur nomen tuum; id eſt talem de te Deo notitiam accipiam, qualis Deo ſit digna. Nihil enim Sanctum, niſi qđ Deo dignum. Granditerque æſtimem illud, vt ſic notitiam, & æſtimationem, affectio digna in te Patrem ſequatur. Nomen enim notitia eſt. Quinto per confirmationem. Sãctificetur nomen tuum; ideſt confirmetur nomen illud, quo filij Dei vocamur per gloriæ fruitionem, ut non excidamus. Et ſtabile ſit in nobis. In intellectu per veram, & claram cognitionem, in affectu per ſanctam, & piam dilectionem, in memoria per firmã, & iugem inhęſionẽ. Vel Sanctificetur per beniuolentiã in corde, per reuerẽtiam in ore, per perſeuerantiã in opere. Nomen tuum. Scilicet nomen Patris; vt ſim eius filius. Nomen Ieſu: vt ſim ſaluatus. Nomen Spiritus ſancti: vt ſim, & fiam, ſanctus. Nomen enim iſtud, Trinitatis. Hæc breuiter de petitione prima. In quibus, qui attenderit, habet copioſam deuotionis materiã, paucis ex Doctorum ſententijs tactã.

Adueniat regnum tuum.

T S MIlitat, &c. In hac ſecũda petitione poſt oratam in ſuperiori Dei gloriam, petimus beatitudinem noſtram. Vt ſcilicet Adueniat Dei regnum; ideſt ad nos veniat. Eſt autem multiplex Regnum, ſecundum, quod multipliciter poteſt exponi petitio iſta. Nam primo peti poteſt; vt adueniat Regnum; militantis, ſ. Eccleſiæ vniuerſalis, per Chriſtianæ fidei, declarationem, & dilatationem, Et deſtruatur regnum antichriſti, & diaboli, de quo regno dicit ipſe Dñs. Colligent de re-
gno eius, ſcilicet Eccleſiæ militantis, omnia ſcã- Matth. 13.
dala, &c. O bone Pater adueniat Regnum, & fides Eccleſiæ in vniuerſo mundo, ceſſet diabolus paganiſmus, & hæreſis habitare in eo, &c.

Secundo petitur Regnum triumphantis, Eccleſiæ; cęleſtis ſcilicet glorię, per æternam præmiationem; ut excludatur regnum præſentis, & futuræ miſeriæ; De quo ipſe Dominus. Fulgebunt iuſti
ſicut Sol in regno Patris, &c. Vere præluſtre illud Matth 13.
Regnum; verè dignè petendum. Eſt enim amoris Regnum. Nec enim alio, vel titulo quàm amore inſcribitur miles. Neque alijs ibi armis, quam amoris militatur. Vbi omnibus amor in regem; vinculum eſt legionum; vbi quiſque tanto commilitonem præ ſe ducit honoratiorem, quanto ſenſerit regis amantiorem. Amor enim in regem, balteus, ac torques eſt eo cuiq; inſignior, quo feruentior fidelior que fuerit, &c.

Digitized by Google

O qñ veniet hoc Regnum? Vbi tantum eſt gaudiũ, quod illnd non concipit cor humanum. O veniat clara Dei, & beatifica fruitio. Veniat carnis reſurrectio, veniat omnis Regni illius beata beatitudo, præſertim animabus dilatis à regno &c. Tertio petitur Regnum virtutum, & Diuinæ gratiæ. De quo
Luc. 17 apud Lucam, Regnum Dei intra vos eſt. Non enim
Rom. 14 eſt eſca, aut potus; ſed iuſtitia, & pax. Grande enim Regnum hoc rectè iudicanti, licet non externo apparatu ſplendeat, animali, & vano æſtimatori. Iſtud enim eſt illud præclarum Regnum, quo Chrs regnauit iacens in præſepiolo, & laceratus flagris in prætorio. Licet etiã ſenſu ampliori hoc Regnum, Sanctis oĩbus eſt commune. Adueniat ergo illud, per gratiæ inhabitationem, & virtutum operatio-
Rom. 6. nem, & deſtruatur regnum peccati, & malitiæ per ceſſationẽ: vt, ſ. peccatum non regnet in nobis. O O adueniat Regnum virtutum, & gratiæ, pereat regnũ peccati, & nequitiæ. Totum me vendicet ſibi hoc Regnum. Quarto petitur Regnum ſcripturæ
Mat. 21 ſacræ. De quo Saluator: Auferretur à vobis regnum Dei. Adueniat, ſ. per verã cognitionem: vt deſtrua-
Apoc. 3 tur regnum erroris, & ignorantiæ. O rex, & bone Pater, qui clauem habes ſcientiæ, & aperis cui voles. Aperi mihi hoc ſcripturæ ſacræ regnũ: vt ſpernam omne mundanum colloquium. Poſtremo petitur Regnum Diuini auxilij, & aſſiſtentiæ; Vnde ait Hugo. Veniat Regnum potentiæ ad debiles, & infirmos roborandos. Regnum ſapientiæ ad inſenſatos, & fatuos illuminandos. Regnum lætitiæ ad nos flebiles, & afflictos conſolandos. Et hæc de aduentu multiplicis Regni, ꝓ quo iugiter aſpirandũ.

T *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra.*

ET *placiti &c.* Hic iam conſequenter petimus donũ gratiæ: vt perficiamus interim Dei voluntatem. Quæ quia multiplex eſt, & multipliciter fieri habet; ideo hæc oramus. Primo vt fiat Voluntas eius, non tantum bona; ſed & beneplacita: vt
Rom. 12 oĩa fiat in nobis, quod beneplacitum fuerit coram eo. Quaſi dicatur. Hoc volo, hoc deſidero, hoc totis animi viſceribus concupiſco: vt ſemper in me tua beneplacens voluntas fiat, totus tuus ſim, totus in tuum plaudam honorem, ad quod factus ſum, & natus. Secundo fiat Voluntas etiam quocunque ſigno innoteſcens, ſiue præceptione, prohibitione, permiſſione, operatione, conſultatione, quæ ſunt quinque ſigna Diuinæ voluntatis. Et complectuntur hoc verſu.

Præcipit, ac prohibet, permittit, conſulit, implet.

De quorum declaratione, latè agitur in ſcriptis primi ſententiarum. Omnem autem ſigni voluntatem fieri cupimus; vt, ſ. quiſq; oret. Præcepta faciam, prohibita caueam, permiſſa perferam, operata ꝓbem, cõſilijs obtemperem. Et hoc ſit mihi gaudiũ, perficere, quod ſcio tibi beneplacitum. Tertio vt ſm omnia conformis ſim tuæ voluntati, Etiam ſm voluntatem appetitus naturalis. Voluntatem ſenſualitatis etiam conditionatæ poſitionis, quæ aliud poteſt velle ſub conditione; ſ. ſi Deo placeret. Semper autem ſm voluntatem rationis Deo conforme tur, quod neceſſarium eſt, & de eſſe ſalutis: vt aiunt Doctores. Quarto vt Volũtas omnis tua adimpleatur, ſiue velimus, aut nolimus, in nobis aut à nobis. Fiat inquam in peccatorum conuerſione, per opus pœnitentiæ. In conuerſorum ſanctificatione, per munus gratiæ. In ſanctificatorũ ſaluatione, per bonum perſeuerantiæ. In ſaluatorum clarificatione, per donum gloriæ. Oro, ut velim, quia neceſſe eſt fieri, ſi decreueris, vel volueris. Poſtremo oramus. Fiat ſicut in cœlo, & in terra. Non dixit. In me vel nobis fac vt vniuerſaliter concludet, & orationem formet. Dicitur autem. Sicut in cœlo, & in terra. Ideſt vel ſicut in Chriſto, ita in Eccleſia. Vel vt in Angelis, ita in hominib⁹. Aut vt in iuſtis, ita in peccatoribus. Vel ſicut in ſpiritu, ita & in carne. O igitur qui non niſi iuſte vis, & quicquid uis potenter efficis, fac vt in me ſic fiat voluntas tua &c. Putant autem aliqui, quòd adiectio huius orationis; ſcilicet ſicut in cœlo, & in terra, applicari poſſet etiam cæteris ſingulis petitionibus.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. V

C*orporis &c.* Poſtquam orata ſunt quæ ad beatitudinem directè pertinẽt, & principaliter, iam petuntur, quæ ad eam ſpectant inſtrumentaliter. Et primũ petitur panis largitio. Et quidem multiplicis panis. Nam primo petimus panem corporalem, neceſſarium ad corporis ſuſtentationẽ, per quem intelligitur omnis ſufficientia victus. O hũc panem da iuſtè habere, deuotè ſumere, benè conuenire. Nam & poſt prandium hoc oramus.

Secundo petimus panes mentales.

Panem pœnitentiæ, ad releuationẽ languoris.
Panem iuſtitiæ, ad profectum operis.
Sc3 Panem doctrinæ, & intelligentiæ, contra famem erroris.
Panẽ Euchariſtiæ, ad impinguationẽ amoris.
Panem gloriæ, ad delectationem ſaporis.

Poſſet de ſingulis his panibus prolixior fieri materia deuotionis. Sed requiratur in alijs. O vtinam, vel micas dederit horum. Tertio in hac petitione innuitur communis poſſeſſio, cum dicimus Noſtrũ. Non. n. dicitur meum, tuum, vel Angelorũ; ſed Noſtrum. Et hoc propter humilitatem, qua omnes indigemus. Propter communicabilitatem: vt hunc nulli tanquam proprium negaremus. Propter vtilitatem, quia propter nos factus. Propter dignitatẽ, quia ſoli homini datum conficere Chriſti corpus, non angelicis poteſtatibus. Quarto da nobis dicitur, vbi rationabilis petitio commendatur. Dicitur enim nobis, propter orationem mutuam, & ſubuentionem fraternam. Da autẽ annectitur: vt gratuito accipi monſtretur; Non. n. noſtris meritis, nec vllo dat præmio ſperato ex nobis. Da ergo ò pie Pater, qui omnibus patribus carnis, paterna viſcera inſpiras. Panem neceſſarium concedendo. Da quaſi de manu tua ſumendo. Et alijs, vt panem diſtribuãt, & frangãt inſpirãdo, ne deficiamus in via.

Poſtremo. Quotidianũ Additur, quo ſuper multiplex ratio aſſignatur. Nam petimus quotidianũ; ne anxiemur ſollicitudine, ſuperflua quærẽdo. Ne à Chri-

Digitized by Google

à Chriſto ſeparemur ex crimine, Euchariſtiæ perceptione abſtinẽdo. Ne inuoluamur caligine, a pa-
1. Cor. 11. nis dijudicatione ceſſando. Da igitur quotidie in tempore naturæ, gratiæ, & gloriæ, quoniam ſemp illo opus habemus. Hæc ſuper petitione quarta. In quibus dictis innuuntur alia multa.

Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut &c.

X *Commiſſi &c.* Poſt petitiones boni dandi, ſequuntur orationes mali auferendi. Et primo
A petimus amotionem mali præteriti dicendo. Et dimitte &c. Primo orando dimiſſionem omniũ malorum commiſſorum; quæ ſcilicet cõmiſimus, aut corde, ore, vel opere. Aliorum conſenſu, aut permiſſione. Non enim ſolum, qui talia faciunt; ſed
Rom. 1. & qui conſentiunt rei fiunt. O igitur Sacerdos ſumme, & agne Dei, qui pro nobis reſpondiſti, qui pro debitis noſtris diluendis, te in ſacrificium obtuliſti. Dimitte oẽ commiſſum. Secundo dimitte oĩa debita, ẽ omiſſione contracta. Omiſimus n. multa; ſcilicet quæ facere debuimus, potuimus, & propoſuimus. Vnde rei ſumus. O veniat ergo, veniat pie
Leuit. 25. Pater annus Iubilæus, recordare mortis ſummi Põtificis, & remiſſionem fac peccatorũ, & redde exules in patriam, quia aggrauatum eſt nimis, onus noſtrorum debitorum. Tertio etiam dimitte oĩa debita doni; ſcilicet quibus obligamur ſuper multis donis, aut beneficijs conceſſis, puta bonis naturalibus, tpalibus, ſpiritualibus, quibus abuſi ingratitudine ſumus. Vel ẽt malis dimiſſis, puta peccatis & pœnis demeritis. Aut ẽt pro bonis promiſſis, pro quibus oĩbus debitores ſumus, & gratias debem᷒. Quarto notanter dicimus. Dimitte nobis; ſcilicet debitoribus, qui ſine debitis non ſumus.

Poſtremo conditionem annectimus; ſcilicet Sicut, & nos dimittim᷒ &c. i. Sicut nos vniuerſaliter, frequenter, ardenter, velociter, & perſeueranter, de cordibus, purè, & propter te dimittimus. Sic & tu dimitte; Immo plenius multo nobis. Verè fęlix offenſa fratrum, quam allegamus ante Deũ, in defalcationem noſtrorum debitorũ. O quàm bonus & pius Deus, plenus viſcerum charitatis, vt dimittat omnia ſua, ſi dimiſerimus pauca fratribus; non tamen tam nobis quam Deo debentibus.

Et ne nos inducas in tentationem.

Y *Conſenſum &c.* Hic iam petimus amoueri malum, de proximo committendum, petentes amotionem mali futuri. Et ne nos inducas &c. Vbi primo petimus, ne conſentiamus tentationi, ſiue aſtutia decepti, ſiue cedamus afflicti, quaſi diceremus.
Iac. 1. O Pater miſerorum, qui intentator es malorum. etſi permittas nos q̃nque ad exercitium duci in tentationis ſenſum; non tñ oro permittas induci per conſenſum & aſſenſum. Nil nocet ſenſus; ſi non adſit conſenſus. Secundo hic oramus, ne tentati deficiamus; ſed virtutem det agoniſtis, tm̃ perſeuerandi, ne vincamur, dando gratiam triumphandi. Poſtremo ne deſeramur, & ſic pereamus. O igit̃ ne mens ſit decepta, affecta, aut tẽtatione deiecta, oramus ne a te ſit derelicta. Intus enim ducitur, qñ intus a tentatione vincitur. Et hoc qñ a Deo deſeritur. Tertio, non petimus, ꝙ non permittas tentari, quia perículoſiſſima eſt tentatio, nulla tentatione pulſari, quia inde oriuntur multa mala. Et cordis elatio, ſui inconſideratio, tẽtatorum incompaſſio, deſpectio aliorum &c. Quarto hic conſiderãdum; licet tentationem ſingulariter dicatur, Varia tamẽ ſunt hominum tentamenta, quæ hoc nomine complectuntur, contra quæ hic oratur. nam

Mundus caro, dæmonia, diuerſa mouẽt prælia &c.

Mundus tentat p proſpera & aduerſa. caro p carnalia deſideria, & laſciua. diabolus p varia deceptiõnũ genera. Ita ꝙ proſus ſunt innumera. Pro quibus oĩbus oramus, ne tentemur vltra id qd ferre poſſumus. Poſtremo notandum; licet tantã ſint & tã diuerſa tentationum genera, in ſingulari tñ petimus, quaſi liberari ab vna. Nam qui non induciť in tentationem concupiſcentiæ, quæ omnium eſt tentationum origo, per conſequens in nullam inducitur cæterorum. Dicit ergo. Et ne nos inducas in tẽtationem, dicit ſingulariter, quaſi dicere vellet. Libera a concupiſcentia, ne timeamus reliqua. Et hæc de petitione ſexta.

Sed libera nos à malo. Amen.

Offenſa &c. Hic poſtremo oramus ammoueri præſens malum, ad mala prædicta inclinatiuum. Nihil enim prodeſt lauari a mortuo, & rurſus tangere eum. Petitur tñ generaliter ammoueri omne malũ. Et primo petimus liberari a malo peccati aut culpæ, quod eſt dehonoratiuum Diuinæ reuerentiæ, priuatiuum viſionis Diuinæ, aut impeditiuum gloriæ. O igitur bone Pater libera filiũ ab oĩ malo culpæ; ne vnq̃ te offendam, & mala pęnæ incurram. Secundo petimus liberari etiam a macula peccati, & eius reliquijs, aut peccatorum ſynthomatibus, & ab oĩbus bonorum retractiuis impedimentis, & duci ad illum ſtatum, qui perficitur aggregatione oĩum bonorũ, & priuatione oĩum malorum. Tertio petimus liberari e malo pœnæ ſupplicij, vel tribulationis. Quarto liberari petimus non ſolum a malo præſentis tribulationis; ſed multo amplius a malo infernalis combuſtionis. Cuius mala, licet ſint multa, ſunt tñ quædã principaliora. Z

Scilicet
- Obſtinatio voluntatis.
- Priuatio claritatis.
- Cruciatio mentis, & corporis.

Cruciatus ſunt adeo innumeri: vt dixerit Marõ Æneid. 6.

Non mihi ſi centum linguæ ſint, oraq; centum
Ferrea vox omnes ſcelerum comprendere formas
Omnia pœnarum percurrere nomina poſſem.

Quos grauat duratio æternitatis. A quibus oĩbus cupimus liberari, petitione huius orationis. Et nõ ſolum a pœnis inferni, ſed ẽt purgatorij. Poſtremo liberari petimus ẽt a malo diaboli, vt ſcilicet auferatur, ſi illo compediti ſimus. Et hinc dr̃ non a malis; ſed a malo. i. a diabolo pernicioſo, a quo oĩum malorum initium eſt, & origo. Ab hoc libera nos Dñe. Annectitur finalis illa, & generalis concluſio; Amen

Amen ſcilicet, quod dictorum eſt confirmatio, vel petitorum exoptatio, &c. Quod ſi hic velimus aſſignare, q huic orationi vt aiunt, eſt ſubtractum, nec reperitur in codice latino; ſed habetur in græco; ſcilicet. Quoniam tuum eſt regnum, tua gloria, & virtus in ſæcula. Amen. Videbimur forſan his qui nihil legent errare. Sed legant Laurentium de Valla in ſuo correctorio; Imò legant Doctores græcos, & Chryſoſto. in opere imperfecto. Et illic reperient ab eo poſitum, & pulchrè expoſitum, & orationibus præcedentibus annexum. Hæc ſufficiant pro qualicunque expoſitionis monimento. Eſt enim operæ pretium, quippiam habere, ad huius orationis quam toties frequentamus intellectum.

Ludolphus Carthuſienſis.

PAter noſter excelſus in creatione, ſuauis in amore, diues in hæreditate.

Qui es in cœlis ſpeculum æternitatis, corona iucunditatis, Theſaurus fœlicitatis.

Sanctificetur nomē tuum, Sit nobis mel in ore, cythara in aure, deuotio in corde.

Adueniat regnum tuum, Iocundum ſine pmixtione, tranquillum ſine perturbatione, ſecurum ſine amiſſione.

Fiat voluntas tua: vt oīa quæ odis oderimus, q̄ diligis diligamus, quæ tibi placent impleamus.

Panem noſtrum &c. ſcilicet doctrinalem, pœnitentialem, & virtualem,

Et dimitte quæcunq; cōtra te commiſimus, aut contra proximos, aut noſipſos.

Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, qui nos offenderunt verbis, in perſonis, aut rebus,

Et ne nos inducas in tentationem, carnis, mūdi, dæmonis.

Sed libera nos à malo præſenti, præterito, & futuro. Amen.

Hæc de oratione Dñica tetigim' pauca, de qua poſſemus adijcere multo plura, quō videlicet. A quodam oratio hæc inter cętera effertur, a plenitudine, & fœcunditate. Adeo vt tametſi grande quippiam crepitant græci, & inflatis buccis. Chiaſmum illum Demoſthænis, quo in Philippum macedonem vtitur extollant. Huius tamen orationis collatione, ſterilis eſt & infœcundus: vt latè deducit.

Itemque de diſtinctione harum petitionum; vt ſcilicet ad Patrem, Filium, Spirituſſanctum dicat.

Sanctificetur		Tēplū & ſacerdotiū
Adueniat	quæ petit	Regnum & ſolium.
Fiat voluntas		Thalamū & cōiugiū.

Rurſuſque contra tria obſtacula ad Patrem, Filiū, & Spiritum ſanctum dirigatur.

Panē noſtrū		Filiorū ſollicitus Filiū mittēs.
Et dimitte	quia	Sacerdos magnus, Agnus peccata tollens.
Et ne nos		Spiritus in deſertū tentandum inducens.

Sed libera nos a malo. Ad totam ſimul Trinitatē, propter triplex appropriatum.

Diſtinctio huius alteræ partis tertia, continens de Sanctis in genere, & de ſingulis eorum ordinibus meditabilia.

Titulus Vigeſimusquintus.

Prologus.

LEuaui oculos meos in montes, vnde A
veniet auxilium mihi. Pſal. Quoniā 61.
proximi poſt Deum, & eius Matrem Pſ 120
ſunt Sancti illi montes, in mōte Dñi conſtituti. Ideo de his tertia huius ſecundæ partis noſtra diſtinctio contexenda, & exemplarium conſiderationum oculi in eos ſurrigendi, vt auxilium ſentiamus. Non neceſſe iam habemus repetere inductiua, cur non crebrius ad Sāctos eō uertere, oculoſq; in ipſos montes vibrare deberemus, quōq; nos in Sanctorum feſtis exercitare poſſemus. Abunde enim & plus forſam q̄ ſatis, de his egimus in feſtilogio ſupra. Sed alterum quidā hic nobis exercitij genus eſt aſſignandum; quod ſcilicet non in Sanctorum feſtis modo; ſed in oī tpe, & loco, congruat exercitationi. Tanto altero facilius, quanto cōpendioſius illo, & nō infructuoſum rū. Et eſt, vt tangitur in verbis Pſal. Leuaui oculos in montes. Sunt aūt triplices oculi in eos leuandi.

	Affectus	Affectuoſam ſuſpirationē.
Sc3	Intellectus p	Attentam conſiderationem.
	Corporei ſēſus	Corporalem exercitationē.

Primo inquam, & præcipuè oculi affectuum, in Sāctos ſunt ſurrigendi, tpe & loco oī: vt ſcilicet iuxta Iob ſniam, q̄q̄ non ſtabiliter, & aſſiduè Sanctorum meminiſſe poſſimus; ſaltem ſtillet oculus noſter poſt eos, per ignitorum & ſeraphicorum ſuſpiriorum, & gemebundam iaculatoriarū ōrōnū frequentationem. Grandis namq; eſt huiuſmodi iaculatoriarum orationum teſte Aurelio Auguſtin. virtus, quæ & intimius emittuntur, facilius exaudiuntur, crebrius exercitantur: prout in ſuperioribus tactum. Nouit hoc pellicanorum illorū Ægyptiacorum chorus, Patres in ſimilitudine loquor, quorum familiariſſimum ſtudium erat, per huiuſcemodi, mentes ſubleuare in montes, aut in ipſum montium Deum. Quorum & nos ſtudijs incitari, ſectemur exempla eorum: vt ſcilicet in oī loco et in medijs laborum tumultibus, puras leuemus ad Deum manus, ardentes vibremus oculos, in mōtes: vt auxilium nobis deueniat de cœlis. Et ne quiſquā excuſationes ſuæ ignauiæ aut inſcitiæ, prætendat, ne dicat ſe deſiderare neſcire, qđ nulli tñ difficilè; quippe quo factū facilius nihil. Ideo quidam huic ſtudio deditus, certa quædam & inflammatoria in Sanctos, ex ignita illa ſcripturarum ignitarum fornace, iacula collegit quibus potiſſimum in Sanctorum feſtis; imò vt diximus loco, & tpe oī, affectuū oculos in ipſos ſubleuemus. Quæ tanto Guilielmo Parrhiſien. teſte, ſunt ad impetrādum efficaciora, quanto ex fornace ardentiori ſunt cōflata; ſcilicet

Iob 16. 1.Thi.

ex

Pſ.118 ex ſcriptura Diuina,cuius (vt loquitur Dauid) elo
Pſ. 11 quia prorſus ſunt ignita valde;ideſt igne ſeptuplū examinata. Ponimus aūt ſolum horum pūctorum paucula.Nam qui plura volet; facilè horum inſtar poterit ſibi aggregare copioſiora. Et ſunt iſta.

Langueo, rorate, propter Dauid miſerere &c.
Aſpice, dimitte,trahe me,memorando,rogate.

Cant.2. Langueo,hoc eſt,exclamandum eſt.Annunciate di
Eſa 45. lecto meo,quia amore langueo;ſcilicet ſociari ſanctis in cœlo &c.Rorate; ſcilicet cœli deſuper gra-
Pſ. 131 tiæ rorem impetrando &c.Propter Dauid ſeruum tuum.i.Sāctum hunc quē veneror & colo,ne auer-
Iob 19 tas fac.&c.Miſerere.i. miſeremini mei miſer.mei;
Pſ. 118 ſaltem vos a mei,in quos leuantur oculi &c. Aſpice in me & miſerere mei ſcdm iudi. diligentiū no-
Mat.15 men tuam; Sanctorum.ſ. Dimitte,i.loquimini pro nobis vos, dicendo Dño Dñe dimitte illam, quia
Cant.1. clamat poſt nos. Trahe me poſt te &c.Memorādo,
Gen 40 ideſt memento mei,dū bene tibi fuerit, &c. Roga-
Pſ.141 te quę ad pacem ſunt Ieruſalem &c.Qui his modis oculos in Sanctos leuaret, bene auxilium ſentiret. O igitur deſideremus deſiderantes nos. Oēs enim ſancti votiuè deſiderant nos, ſcientes ſe non conſummandos ſine nobis. Et debent fieri huiuſmodi ſuſpiria exclamando,optando, ingemiſcendo per o vtinam,qn̄, heu,& ſimilibus affectiuis. Verū qm̄ diu non poteſt durare ſancta affectio;imò vix haberi,quam non nutrit, aut certè parit, deuota cognitio. Naturaliter.n. cognitio præit affectionem &c. Ideo oportet,vt ēt oculos intellectus,in hos montes ſæpius leuemus; videlicet per attentam eorum conſiderationem:vt inde nobis formemus ſacram affectionem. Hinc interdum etſi nō ſemper,ingredi habemus ciuitatem illam ſupernam, circuire in
Pſ. 26. tabernaculo eius, attendereq; quæ ſe offerunt,circa ſingulos Sanctorum ordines conſideranda.Puta eorum denominationes & merita, eorum glorias, priuilegia & beneficia,& huiuſmodi plura,ex quibus tunc conſequenter formāda ſunt affectuum ſuſpiria. At ne & hic quiſpiam ad excuſandas excuſationes confugiat, dicendo ſe cæcum & meditationis ignarum. Item qui poſſet meditari de Sanctis, cum tam procul & mēte, & corpore abſit illis. Occurrimus & hmōdi, colligentes in ſequentibus ex Sanctorum hincinde dictis, meditabilia quædā de ſingulis Sanctorum ordinibus,quorum inſtar poterunt colligi multo plura ab alijs.Et poterunt exerceri,& reuolui per ſingulos dies poſt veſperas,ante mendicationis ad Sanctos exercitium.Sūt enim ſecūdum ſeptem Ferias, ſeptem & ordines a nobis diſtincti Sāctorū.Hoc dicere audemus,qui ſe exer-
Pſ. 75. cuerit in minimis collectis iſtis,illuminabitᷣ a montibus ipſis,in quibus Sol refulget, ad ſcienda multo ampliora & ſubtiliora,& ad hoc vſq; deducetᷣ:
Phil 3. vt dicere cum Apoſtolo poſſit. Noſtra conuerſatio eſt in cœlis &c. Poſuiſſemus autē meditabilia hæc ſub forma Roſariorum; ſed verebamur ne ad numerum certum coarctari cogeremur,eſſe obſcuriores. Qui per modum Roſariorum ea legere volet, facilè hinc colligere pōt. His ergo & hmōi medita
Pſ.120 bilibus,oculos intellectus in mōtes leuemus,& auxilium a Sanctis quos tunc videmus ſentiemus,videmus dico. Memoria enim noſtra, oculus noſter hic eſt,ait Bernar.Poſtremo qm̄ ſępe inepti ſumus, & indiſpoſiti ad vtrunq;; ſcilicet vel affectum,aut intellectum ſubleuandum;non tñ ab hoc exercitio ideo deſiſtēdum. Et hinc de ſingulis Sanctorum ordinibus dulces poſſemus ſubijcere poſt meditabilia odas, a quodam cui hoc exercitium familiare ex noſtris confectas; ſed breuitati ſtudendum.

Meditabilia de Angelicis ſpiritibus in genere. Capitulum Primum.

B

Reſpice volatilia cœli. Saluator.Conſiderabilia de Sanctorum ordinibus poſituri, primo de Mat.6.
Angelis Dñi eſt agēdum; Ipſi enim ſunt principes, Pſ. 67.
qui præuenerunt,ſ.cæteros Sanctos,& forſan ſicut tpe;ita & ſcdm aliquem modū dignitate. Ad quorum diligentem conſiderationē,admonet nos Dominus,in verbis præmiſſis; vbi per volatilia cœli, ſm expoſitores,& diuum Ambro.ſub allegoria,deſignantur Angeli ſancti.Circa quos licet innumera ſe offerant conſideranda;non tñ niſi pauca & deuotiora, a nobis ſunt perſtringenda. Inter quæ ſi occurrāt quædam ſublimiora, neminem mouere debet. Nam debemus ēt (ait in expoſitione ſua ſuper angelicam Hierarchiam diuini Dionyſij Scotus) ſublimia Angelorum meditari; licet ſimus puluis & terra: vt in eis oblectemur,fiatq; vita hæc nobis faſtidioſa, & ad ſortem tantæ beatitudinis aſpiremus. Alioquin nihil proderit ſi hæc tepido corde memorantes, angelicam fœlicitatem videamus,& ad eam q̄ totius peruenire non feſtinemus. Ad hoc ergo ēt memoranda ſunt Angelorum ſublimia: vt aſpiremus ad eorum conſortia. Hæc Doctor ſubtilis in Commentario vbi ſupra.Sed ne ſtultorū more,ante narrationem præeſtluamus, & in narratione ſimus ſuccinctiores, ad rem veniendum,& quæ circa Angelos cōſideranda ſunt,in genere aſſignāda.Et complectuntur hoc vnico verſiculo meditabilia tractanda, ſcilicet.

Sunt quales,quid,agunt,præſtant,ſeruant, quia diſtant.

Debemus enim conſiderare circa Angelos.

Eſſentiæ veritatem		quia ſunt.
Cōdōnis circunſtātionalitatē		qua conditi ſunt.
Actuum varietatem	ſc3	quid agunt.
Priuilegiorū dignitatem		quā digni ſunt.
Miſſiōis & cuſtodiæ modalitatē		q̄liter cuſtodiūt,
Ordinū, & hierarchiatū diſtinctionem.		quomodo differunt.

De quibus ſingulis membratim proſequendum.Et primum de eo,quia ſunt. Sed ne ex ignotis procedamus, primo quid ſit Angelus diſſinitiuè pręmittamus,& vtrum a nobis noſci poſſint videamus.Et certè Thomas,Ægidius de Roma, & alij quidam, putant horum cognitionem non poſſe naturaliter haberi.Sed dñs Albertus cum potiſſimis peripateticis multis,cōtrarium cenſet, cui & modernorum aſſentiunt plures.Sed eſto hoc vtcunque. Vnū hoc pro certo habemus,q̄ ad eorum notitiam, ſic ſe habet noſter intellectus; ſicut oculus noctuæ ad lumē Solis;ita q̄ nec prorſus ignoret; ſed nec perſpiciat

Digitized by Google

eos plenè; adeo vt lucidiſſimus ille Bernar. præter noīa ferè, dicit cognoſcere de illis nihil. Diffinitur
Angel' quid. aūt Angelus ſic a Damaſceno. Angelus (inquit) eſt ſubſtantia intellectualis, ſemper mobilis, libero arbitrio, incorporea, Deo miniſtrans, immortalitatē ſuſcipiens, non ſm naturam, ſed ſm gratiam.

Conſiderabilia de Spiritibus angelicis in ſpecie, & primo quod ſunt. Membrum Primum.

C
Pſ. 150 LAudate eum in virtutibus eius &c. Pſal. ideſt. Iuxta quoſdam expoſitores, in angelicis Spiritibus virtute præeminentibus, quare & crebrius (Dionyſio teſte) virtutum nomine compellantur. Vt itaq; in his Deum laudemus, oportet vt primo quia ſunt conſideremus. Angelos autem eſſe ex his probabile.

Scripta, fides, Sancti, gentes, monſtrant rationes.

Primo ꝓbabile eſt Angelos eſſe ex Scriptura, quæ crebrius commemorat huiuſmodi ſpiritus ſacros: vt patet ex eius diſcurſu. Secundo ex fide catholica quæ hoc tenet. Tertio ex Sanctorum doctrina, q̄ hoc ſtabilit & affirmat. Quarto ex auctoritate gentili & pagana, quæ ferè omnes, maximè autem Platonici, & Peripatetici huiuſmodi ponebant, quos intelligentias, aut eudemones, vel calodemones nūcupabant. Poſtremo hoc monſtrabile eſt ratione varia. Et præſertim ex iſtis.

Parte, ſtatuſque, gradus, actus, mundi, rationis.

Prima ratio ſumitur ex perfectione vniuerſi; ꝓpter ſcilicet ſtatus generalitatem. Nam prius eſt, quod eſt naturale & per ſe; q̄ illud quod non eſt naturale; ſed per accidens. Sed non eſt naturale aiæ, ꝙ ſit à corpore ſeparata; ſed ei conuenit per accidens eſſe ſeparatam, ergo oportet dare ſpiritū cui per ſe conueniat, eſſe & per ſe ſubſiſtere, ſine corpore: & talis eſt ſpiritus angelicus &c. Secundo probatur, ꝙ ad perfectionem vniuerſi, neceſſe eſt Angelos eſſe, pp gradus integritatem. Nam ad perfectionem mūdi, requiritur, vt oīs gradus creaturarum reperiatur. Inuenitur aūt ſpiritus vnitus corpori: vt in homine, & corpus inuenitur ſeparatum a ſpiritu: vt in lapide, ergo oportet, ꝙ ſit ēt ſpiritus ſeparatus a corpore: vt eſt Angelus. Cuius ea eſt ratio, quia ſi inuenitur quod minus perfectum, ergo & quod magis perfectum &c. Tertio probatur pp actus puritatē, quia perfectum, prius eſt imperfecto. Ergo ſi reperitur aliquis ſpiritus imperfectus, q ſcilicet eſt forma vel actus materiæ, eo ꝙ ſine materia per ſe non habet eſſe completum, oportet etiam ꝙ ſpiritus aliquis inueniatur, qui ſit actus completus per ſe ſubſiſtēs, abſq; aliqua materia corporali, qualis eſt Angelicus. Quarto pp gubernationis mundi neceſſitatē; neceſſe enim habent tot orbes, habere cōgruos & proportionatos motores, quales ſunt angeli ipſi: vt latè ſuper 2. Sententiarum docti deducunt. Secunda ratio ſumitur pp rationis, vel potius intellectus claritatem. Sicut enim perfectum, eſt ante imperfectum; ita claritas eſt ante obſcuritatem, & lux ante tenebras. Sed modus intelligendi aiæ imperfectus eſt & obſcurus, cum ſit cū phantaſmate, vt cōiter, ergo oportet prius dicere, & eſſe intellectum, qui intelligat clarè & ſine phantaſmate, qualis eſt angelicus intellectus. Nam vt dicit Damaſcenus, Angelus eſt ſpeculum clariſſimum, recipiens in ſe, ſi fas eſt dicere totam eſſentiam Dei &c. Hæc de eſſentię naturę angelicæ veritate; quia ſcilicet Angeli ſunt, quod & alijs compluribus poterit vijs perſuaderi, qualibus Gerſon in de illuſionibus dæmonū, dæmones eſſe perſuadet; ſed nobis ſufficit, vel paucas cum Raynerio aſſignaſſe, non tam rōnes q̄ ſuaſiones; quippe quibus de intellectiuis paruū ſtudium, de affectiuis autem cura conſiſtit omnis.

Quales ſint ſancti Angeli. Membrum II.

D
QVi facis angelos tuos ſpūs, & miniſtros tuos ignem vrentem. Pſal. Poſt eſſentiæ veritatē, *Pſ. 103*
de conditionis angelicæ agendū eſt qualitate, & circunſtantionalitate. Vbi valde multa ſe ingerunt conſideranda; ſcilicet hæc circunſtantia.

A quo, quando, & vbi, cur, quales, quomodo facti.

Primo conſiderandum a quo ſint conditi, quia ab oium conditore Deo, quo ſine factum eſt nihil. Iuxta illud In principio creauit Deus cœlum & terrā, ideſt ſpiritualem angelicam naturam; & corporalem materialem &c. producēs duo extrema. ſ. nobiliſſimam & viliſſimam, ſupremam & infimā, angelicam. ſ. naturam, & materiam informem, ad maiorem ſuæ potentię expreſſionem, & elucidationē. *Io. 1. Gen. 1.* Grandis hic dignitas notatur angelicæ naturæ, immediatè & primo oīum formari a Deo. Secundo tps quando ſunt conditi, quia in principio, ſ. temporis ante quod nihil creatum. Licet Greg. Nazianzenus, & alij quidam ex græcis, dicant eos cōditos ante oēm, creaturam, & oē tempus, quod itidem & Auguſt. 12. confeſſionum, quibuſdā ſenſiſſe vr, vbi materiam primam pęnitus informem, & naturam angelicam plenam formis, dicit non eſſe temporales; ſed duo illa fuiſſe carentia tpe. Verum Doctores Latini, Moderni, quattuor ponunt coæqua. ſ. Angelos, Cœlum empireum, Tempus, & Materiā primam; vnde Angeli non ante; ſed cum tpe creatos dicunt. Sed abeant iſta, nolumus curioſis immorari. Tertio conſiderare habemus locum vbi conditi, quia (vt aiunt) in empyreo cœlo. Et hoc valde congruenter: vt latius infra dicetur. Sed hic videndum ſi ſic, qūo ante omnem creaturam ſm grecos, ſi forſan dignitate ſolum &c. Quarto cauſam cur ſint conditi, quia pp Deum. Oīa enim Deus fecit pp ſeipſum; licet & ex conſequenti, propter perfectionem vniuerſi. Sunt enim principaliter: ſicut & hoīes conditi ad Deum cognoſcendū, amandū, & laudandum: vt pulchrè de oī rationali creatura deducit beatus Auguſtin. Quinto videndum quales ſint creati. Sed quid de Angelorum qualitate dicemus, quorum vix vel pauca noīa tenemus, & forſan id totum eſt quod habemus? Inueſtigemus tñ monet Bernard. inueſtigemus & ſcrutemur profunda fluuiorum, & quid Sancti dicant audiamus. *Prou. 16.* *Iob 28.* Dicit enim de his Iſidorus. Angeli ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, natura mortales conditi; ſed contēplatione immortales facti. Animo impaſſibiles, mente rationales, fœlicitate ſecuri, futurorū præſcij, iuſſu *Angeli quid.*

mundum

Digitized by Google

mundum regunt, miſſi corpora aerea aſſumunt, in cœleſtibus cōmorantur. De quibus & beatus Bern. in ſuo quarto de conſideratione annectit di. Hos nouimus ſpiritus eſſe potentes, glorioſos, beatos, diſtinctos in perſona, diſpoſitos in dignitate, ab initio ſtantes in ordine ſuo. Perfectos in genere ſuo, immortalitate perpetuos, mente puros, affectu benignos, religione pios, vnanimitate indiuiduos, pace ſecuros, Dei laudibus & obſequijs deditos: vt inquit legendo comperimus, & fide tenemus, quibus & competunt iſta. ſ. Eſſentiæ ſubtilitas, intelligentiæ perſpicacitas, liberi arbitrij facultas, agilitas, & velocitas. Qui oēs promptè Deo obediunt, maiores ſine elatione præſunt, minores ſine vitio ſubſunt. Qui ad exteriora exeunt, ab interiore contemplatione non recedunt. Oēm virtutem inferiorum ſuperiores participant, qui præcellunt in natura, præcellunt in gratia & gloria. Vbi in eodem ordine, alij alijs creduntur digniores. Duplicē habentes viſionem; matutinam ſcilicet & veſpertinam. Illuminationes quas ſuperiores ſuſcipiunt, alijs tribuunt &c. Hæc de Angelorum qualitate. In quibus verbis ex diuerſis Doctorum ſcriptis compactis; tametſi breuibus, ferè complectitur oīs illarum multarum quæſtionum, quas de Angelis docti tractant cumulus; vt puta dum quærunt quales ſint conditi, quo ad naturam & gratiam, quales quo ad intellectum & cognitionem, quales quo ad voluntatē & dilectionem; quales item ad corpus aſſumendum. Ad locum, tempus, motum, & ſitum, & hmōi multa. De quibus qui particularius inſtrui volet, ſcripta Doctorum ſuper 2. Sententiarum, & cæteros Doctorum tractatus hic legat, non nobis eſt hmōi immorandum, ad affectuoſa properandum. Hoc tamē ſpecialius dicimus, in quo plura includuntur, ꝙ tales ſunt quo ad conditionem; ſcilicet

Simplex, diſcretus, rationalis, quoque liber.

Primo enim eis conuenit eſſentiæ ſimplicitas, ſecū do diſcretio perſonalis, tertio per rationem inſitā memoria, intelligentia, & volūtas, quarto libertas arbitrij, ad eligenda bona & reſpuenda mala. Quæ quattuor attributa principalia, iuxta Bonauenturā concomitantur quattuor alia.

Scilicet
- Virtuoſitas in operando:
- Officioſitas in miniſtrando.
- Perſpicacitas in cognoſcendo.
- Et immutabilitas poſt electionem, ſiue in bono, ſiue in malo.

Et hæc de angelica natura, quo ad conditionem. Quo aūt ad confirmationem eorum, tenendū iuxta eundem, ꝙ ad Deum conuerſi, ſtatim ſunt cōfirmati per gratiam & gloriam in voluntate, perfectè illuminati in ratione, ſm cognitionem matutinam, & veſpertinam, perfectè fortificati in virtute, ſiue motiua, ſiue operatiua, perfectè ordinati in operatione; ſiue contemplatiua, ſiue adminiſtratiua, ſecū dum triplicem hierarchiam: vt pulchrè in breuiloquio deducit Seraphicus iſte Doctor. O igitur vos Angeli, & tales nos non ſumus, ſed heu nimium diſtantes pſertim in quinq; a vobis differētes; ſ. iſtis.

Incorp. intellec. impaſſ. perſtans, moriens non.

Et hæc de Angelorum differentijs & qualitate.

Iam videndum de poſtrema circunſtantia. ſ. de modo creationis eorum; quō ſcilicet ſint creati, Et qui dā textus habet. Quia dixit Deus fiat lux; i. Angelica natura ſecundum explanatores, & facta eſt lux.

De varietate Angelicorum officiorum vel actuum. Membrum Tertium.

E

BEnedicite oēs Angeli Dño: potentes virtute facientes verbum illius. Pſal. Iam videndum de Angelicorum actuum, ſeu officiorum varietate; Pſ. 102 vt ſcilicet vbi nouerimus ex parte quales ſunt, ſciamus etiam quid tales agant. Et certè inuenimus, ꝙ erga varios, varia officia habent, ac per hoc & varia agunt. Habent enim actus ad iſtos; ſcilicet

Ad Dominum, ſociumq; hominem, factum ſathanāq;.

De actibus Angelorum quo ad Deum. Paragraphus Primus.

QVo ad Deum autem, hæc eis officia competunt, prætereundo cætera, ponendo deuotiora.

Aſtant, conſultant, laudant, mirandoque parent.

Primum officium eſt Diuinæ pſentiæ aſſiſtēdi, & eius contemplationi intendendi. Nihil autē aliud eſt Deo aſſiſtere q̄ immediate eius præſentiam videre, & agnoſcere ſecreta, & quia hoc oēs Angeli agunt, oēs aſſiſtunt, quia clarè & immediatè vidēt: iuxta ipſius Dñi verbum. Angeli eorum ſemper vident faciem Patris. Matth. 18. Prout aūt aſſiſtere, idem eſt qđ intimè contemplari, & Deo in illuminatione cæterorum cooperari. Secundo Deum de inferiorū gubernatione conſulunt; dum in oībus eius voluntatem aſpiciunt, q̄ præter nihil exequūtur. Conſulūt dicimus Deum; dū in eius faciem intendunt, quem vidiſſe eſt omnia didiciſſe. Legunt igitur in Dei facie & conſulunt, tanq̄ in libro firmiter viderint cō placitum ſuæ voluntati. Tertio Deum laudant. Iuxta illud Eſdræ in apochrifis. In excelſo throno vidi ſedere Virum quem adorat multitudo Angelorū pſallentium in vnum. Nam hoc proprium eſt officium Angelorum, quod ab initio egerunt, agūt, & ſunt acturi. Hinc Iob Dñs dixit. Vbi eras cum me Iob. 38. laudarēt aſtra matutina, & iubilarent oēs filij Dei? idest Angeli &c. Et in Apocal. Stabant oēs Angeli Apoc. 7 in circuitu &c. Vt dicit Eſaias. Requiem non habe Eſa 6. bant, ſed clamabant Sanctus, Sanctus, Sāctus. Hinc ſe laudantibus reddunt tam familiares. O quo ſpūs impetu putas clamare ſpiritus illos beatos, veros laudatores, quia veri verum æſtimatores. O ſi audire daretur, non ita obtorpeſceremus in laudibus Dei. Quarto inceſſanter quod vident & laudāt, nō tantum mirant; ſed admirantur. Nam vt diuus Gregorius ſecundo Moralium dicit. Cum beati Angeli Dei eſſentiam, & excellentiam vident, & hanc ꝓpter ſui infinitatem comprehendere non poſſunt, laudantes & admirantes in eum ſuſpenſi manent. Et eſt horum conſideratio, non tam ignotæ rei ſtupor, q̄ grandis æſtimatio cognitæ, ſed non comprehenſæ rei. Poſtremo mira velocitate Diuinæ voluntati parent; voluntatem quam inſinuat nutu citius adim-

Pſ.101 adimplendo. Iuxta illud Pſalm Qui facitis verbum eius. Scilicet quis dicet, quo faciunt verbum eius, quantave pareant uelocitate. O qui ſemel uel tenuiter vidiſſet, quanto ſtudio obedientiam hi Angeli Deo præſtant nunquam inobediens eſſet. Hęc de Angelicis actibus erga Deum.

De actibus Angelorum quos habent ad inuicem. Paragraphus Secundus.

SEcundo agendum eſt de actibus quos adinuicem inter ſe habent. Quorum aliqui hoc verſiculo continentur.

Purgans, luſtrat, perficit, eſt ſans, ordoque pugna. Primo. n. ſuperiores teſte Dionyſio purgant inferiores. Nam ſicut corpora ſuperiora, in inferiora agunt; Ita, & Angeli ſuperiores, operantur ad purgationem inferiorum. Purgant dico, non quidem à culpa, nec ab immunditia, quæ in Angelis locum non habent, ſed purgant, vel a neſcientia, Inquantum ſuperiores docent inferiores, de his, quæ neſciunt: vt diſcipulos magiſtri. Vel purgant a diſſimilitudine, & potentiæ intellectiuæ cõfuſione. Vnde Angelorum purgatio; iuxta Albertum, nil eſt niſi roboratio, vel confirmatio potentiæ intellectiuæ, virtute luminis ad perſiſtendum in vno. Offerrent hic ſe plura inquirenda; ſed quia magis ſunt curioſa, q̃ deuota, ergo iſta ſufficiant. Alter actus eorum eſt illuminatio. Nam Angelus ſuperior in notitiam alicuius rei, quam inferior neſciebat eũ deducit, & hoc eſt illuminare. Nec eſt hæc illuminatio q̃tum ad Diuinam viſionem, quippe quam oẽs immediatè videt; ſed intelligitur q̃tum ad cognitionem quorundã effectum contingentium, de quibus ſuperior plus q̃ inferior noſcit; vtpotè de diſpoſitione vniuerſi, & Eccleſiæ myſterijs, & huiuſmodi. Tertius eorum actus eſt perficere, hoc eſt perfectam notitiam eius, ꝙ potentialiter ſciebat, & actualiter ignorabat, ſicut in finem vltimum, & cõpletum deducere. Et hi tres actus dicuntur hierarchici, & ſimilitudinariè ſic ſumũtur. Nam ſicut in illuminatione corporali ſunt tria.

Scilicet
- Obſcuritatis remotio, vel excluſio.
- Luminis, & claritatis infuſio.
- Cognitionis conſecutio.

Et dicimus viſum corporalem purgari, inquantum remouentur tenebræ, illuminari inq̃tum infunditur lumine, perfici ſm quod producitur ad cognitionem colorati. Ita eſt in actibus iſtis. Nam dum ſuperior Angelus, inferiore ignorãtię tenebras pellit, dicitur purgare, dum aliquid ei per qd inſtruatur tradit, dicitur illuminare, tertio dum in actualem veritatis cognitionem deducit, dicitur eum perficere. Hoc tñ tenendum eſt, ꝙ ſolus Deus hos actus facit effectiuè, ſed Angelus diſpoſitiuè, vt Doctores declarant. Et nota, ꝙ tanta charitate hos actus, inferioribus ſuperiores cõicant, ꝙ nihil incommunicatũ relinquat. O vtinam, & in nobis hos actus agere velint. Quartus actus Angelorum eſt inuicem loqui. Nam & ipſi ſuas habent linguas,
1. Cor. 13. Apoſtolo dicente. Si linguis hominum loquar, &
Zach. 1. Angelorum, charitatem, &c. Et dicit Zacharias. Quod vnus Angelus dixit ad alterum. Vnde patet, ꝙ locutio eſt in eis. Et iure. Nam quod põt virtus inferior, multò fortius, & nobilius ſuperior poteſt. Vnde multiplex eſt locutio eorum. Loquuntur. n. ſubinuicem inter ſe; loquuntur Deo, & Deus eis, & loquntur hominibus. Nihil autem aliud eſt vnum Angelum loqui alteri, q̃ conceptum ſuum manifeſtare illi. Vnde cui Angelus vult ſuum conceptum manifeſtare illi dr̃ loqui, cui non vult non dr̃ loqui. Angeli autem Deo loquuntur, vel eius voluntem conſultando, aut eius excellentiã laudando,
& admirando. Et ſic clamant. Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c. Et hęc locutio laudis eſt continua; non autem illa, quæ conſultando fit, niſi qñ per eos noua aliqua ſunt agenda. Loquitur aũt eis Deus, vt magiſter, vel Doctor, diſcipulis occulta ſua eis manifeſtando. Loquuntur Angeli hoĩbus. inſtinctu, uoce, ſenſu, vel imagine mente, & qñque in forma vocaliter loquendo. Qñque ſine forma humana, in viſionibus varijs apparendo. Et hoc vel in viſione ſenſitiua: vt Moyſi in rubo, Vel in viſione ima- Ex. 3.
ginaria, vt Hieremiæ, &c. Aut intellectiua, & ſic de Ier. 14
alijs. Tertio loquuntur ſine reuelationibus, ad bonum inſtigando, & illuminãdo. Oĩs enim bona inſpiratio, vel Dei ipſius, aut certe Angeli boni eſt ad animam loquutio. O autem cordis eis aperiamus, ſolliciti aduertamus, quia uerborum illorum contemptus, non abibit impunitus. Poſſent de hac loquutione Angelorum inter ſe plura dici, quam ſcilicet diuerſimodè ſuperiores inferioribus, ſed per illuminationem, inferiores item ſuperioribus, per aduertentiam, & quandam interrogationẽ loquitur. Sed ſufficiat ſaltem tetigiſſe.

Quintus actus eſt ordinabiliter, & bene conuiuere. Sed q quis vitam angelicam loquetur? Quis or- Iob 38.
dinem vitæ illius dinoſcet, & ponet in terris? balbutire tñ patum habemus. Viuunt itaque inuicem. ordinabiliter, ſocialiter, & humiliter. Nã ſic viuere, teſte Bernardo, eſt bene viuere. Nulli dubium quin illi tanto viuant melius; quanto fęlicius, & beatius. Ordinabiliter itaque viuunt, vnuſquiſque in ſuo ordine, & ſeruitio perſeuerat perpetuè; nec vel ad momentum ab illo ſibi iniuncto recedens. Nã Dionyſius ait. Non eſt fas vt quis operari præſumat, qd ad ſuum ordinem vel officium non ſpectat. Secundo ſocialiter, hoc eſt amicabiliter, & pacificè vnde Iob. Qui facit concordiam in ſublimi- Iob 25.
bus. Inter hos n. nunq̃ diſſenſio, aut inuidia vlla. O pacem exuperantem oẽm ſenſum. O amicitiam nunquam inturbatam. O lætiſſimam conuerſationem. O verè beata, & pacifica ſocietas, in qua ſumma tranquillitas. In quibus nil niſi pietas, quos ſumma replet charitas. O verè cõuerſatio læta, vbi ſemper dulcis reſonat melodia. Tertio viuunt inuicem humiliter. Nam qui præſunt non ſuperbiunt, & qui ſubſunt non zelantur. Inferiores obediunt ſuperioribus ſine rancore, quia & ſuperiores præcipiunt inferioribus, non faſtu; ſed amore. Quorum vitæ ſi aſcribi cupimus, oportet vt & nos Angelũ viuamus, & formam eorum habeamus; ut ſcilicet, & nos iuxta quod Bernardus admonet, ordinabiliter, ſocialiter, humiliter nos geramus.

Poſtremo

Digitized by Google

F Poſtremo reperitur, & alius actus in Angelis, qui eſt pugna. Non ſolum aũt ad diabolum, de quo non hic iam locus; ſed inuicem inter ſe. Nam inuenitur Angelus bonus, reſiſtere Angelo bono. Nã
Dan.10 Danieli. Michael princeps Iudæorum, loquens de Angelo Pricipe Perſarum dicit ſic. Princeps regni Perſarum reſtitit mihi viginti, & vno diebus. Qui tamen ambo, vt Gregorius in moralibus ait, boni Angeli fuere, licet pugnam, & diſcordiam habuerunt ad inuicem. Quorum pugna nihil aliud fuit, q̃ diuerſa meritorum populi relatio, ſuper quibus vterque Angelus, Diuinam conſulit voluntatem. Nam Agelus iudæorum, allegabat iudæorum pœnitentiam, & populi, qui eos detinebant iniuſtitiã, & ideò eorum liberationem petebat. Econtra verò Angelus perſarum, dicebat Diuinum cultum, & nomen per Iudæos publicari, & ideò conueniens eſſe, vt ibi adhuc maneret, & ſic quodammodo liberationem Iudæorum impediebat. Talis ergo cõtraria allegatio meritorum, erat pugna angelorũ. Et quia non ſtatim Deus voluntatem ſuam de ijs reuelauit; ideo dr̃, quòd vnus alteri tanto tempore reſtitit, quamq̃ fuerint, qui hos Angelos dicerent non ambos bonos; ſed alterum bonum alterũ malum: vt in collationibus Patrum. Hæc de Angelica pugna, & operatione mutua.

De actibus Angelorum erga homines.
Paragraphus Tertius.

G Tertio erga homines quoſdam actus habent, Qui licet ſint multi: hic tamen principaliores ſolum notantur; & ſunt iſti.

Præſunt, conſeruant, poſſunt, fluxuq; manebunt.

Primus actus, generalis pręſidentia, quia Principes eorum conſtituti. Et hoc ex diſpoſitione, & natura Angelica diſpoſitiuè. Ex gratia aũt, & confirmatione Diuina completiuè. Nam ſi oẽs ſunt confirmati in bono, & adeo ſunt fortes, ꝙ non ſunt lapſi neq; labiles. Vnde merito hominibus præſident, qui debiles, & vel lapſi, aut labiles. Nam & Dño teſte.
Mat.11 Qui minor eſt in regno cęlorum, maior eſt illo, ſcilicet quo inter mulierum natos, ſurrexerat maior nemo. Secundus actus erga hoĩes, eſt ſpecialis cuſtodiæ diligentia, de quo dicendũ infra. Tertius eſt virtualis influentia. Et hoc ſpãliter ad tria: Scilicet

Ad	Immutandum ſenſum.	Tam exteriorem, quã interiorem.
	Illuminandũ intellectum.	Veritatibus erudiendo.
	Inclinandũ appetitum.	Ad bona inſtigando.

Primo poſſunt vtrunq; ſenſum immutare. Et hoc dupliciter, vel aliquod ſenſibile de nouo formando, vel a natura formatum ſenſui opponendo. Secundo Spiritus, & humores intus commouẽdo. Et
Gen.19 4. Reg. 5. ſic percuſſerunt Sodomitas cæcitate, vel aurizia. Similiter, & Syros ſub Heliſeo. Secundo poſſunt intellectũ hominis illuminare, ducendo eos in intelligibilem veritatem, ſimilitudinibus ſenſibiliũ. Aut ſpeculi inſtar ſe animæ opponendo. Nam vt Dionyſ. in de Diuinis noibus ait: Angeli, & animæ ſunt ſpũalia ſpecula. Vnde ſicut in ſpeculo materiali, obiecto alio materiali ſpeculo, ſpecies repreſentatæ in vno, ſe gignunt, & repreſentant in alio: Ita poteſt Angelus, qui eſt ſpeculum ſpũale, ſe obijcere animæ, & ſic ſpẽs quas de Deo recipit, aĩæ infundit, & intellectum illuminat ad cognoſcendum Diuina. Illuminat aũt de quattuor. ſ. de cogitandis, cognoſcendis, credendis, & agendis. De cogitandis, non ꝙ bonæ cogitationes ſint principaliter ab Angelo, ſed à Deo: vt Paul⁹ dicit, diſpoſitiuè tñ ab 1.Cor.3
Angelo, qui mentes habilitat ad eas. Et hoc, vel interius bona fantaſmata infundendo, aut certè exterius impedimenta remouẽdo. Illuminant de cognoſcendis, quia adiuuant, vt ex creaturis perfectius creator cognoſcatur. De credendis, quia per eos Diuina principaliter reuelantur. Et ſic ex conſequenti de agendis. Et hæc circa intellectum. Habent etiam influentiam ſuper appetitum, & voluntatem, quàm poſſunt immutare, non interius, ꝙ ſolius Dei. Iuxta illud. Cor regis in manu Dei, &c. Prou.21.
Sed ab exteriori, ſcilicet alliciendo, & inclinando. Et hoc vel exterius præſentado obiectum, aut certè interius concitando: vt aiunt appetitum ſenſitiuum ad aliquam paſſionem, ex quibus voluntas inclinatur; non tamen cogitur, nec neceſſitatur. Quartus actus eſt cum hominibus æternalis commanentia. Eo ꝙ in cœlo non duæ erunt ſocietates diſtinctæ; ſed vna ſola: vt aiunt; nam muri ex Angelis, & hominibus conſtabunt, & ad Angelorum ordines aſſumentur hoĩes: vt infra patebit. O igitur q̃ præclara regio, & q̃ decora legio, ex Angelis & hominibus. O utinam hos in me actus operari dignentur Angeli ſancti.

De actibus Angelorum ſuper creaturas.
Paragraphus Quartus.

Quarto, actus quoſdam habent ſuper omnes creaturas, & erga totũ vniuerſum. Quorum aliquos tangamus. H

Hocce regunt, ſeruant, præſunt, miracula, vitã.

Nam ipſi ſunt orbis totius præpoſiti, rectores, & dicuntur orbium, & planetarum quodammodo motores, quo ad primum. Iuxta illud Eccleſ. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit Spiritus. i. Angelus Solem regens. Secundo non ſolum hoim; ſed Eccl.1.
etiã creaturarum ſunt cuſtodes pp hoĩes; ita quod plures ex doctis tenent, quòd quęlibet ſpecies creaturarum, & quodlibet cœlum, ſpecialiter habeant Angelum ad ſui gubernationem, alium Equi, aliũ Leones, & ſic de alijs. Alioquin aiunt qũo ſic irrationales ſe hoĩbus ſubijcerent? Quod ſi verum eſt, grandis vtique amor, & humilitas eſt Angelorum. Tertio ſuper omnes creaturas habent præſidẽtiam virtualem. Ita quòd tota materia elementaris, eſt eis ſubiecta ad nutum, quo ad motum localem. Quarto hi ſunt, qui mirabilia operantur, nõ virtute propria immutando rerum naturas; ſed inſtrumentaliter (vt dicunt docti) aliqua operando, & diſpoſitiuè ad eos; vnde hi fecerunt pluere ignẽ & ſulphur de cœlo ſuper Sodomam. Gen.19
Poſtremo, & vitã influunt irrationalibus rebus. Nam

Digitized by Google

Pſ.101 Nam motum cœli, ſequitur in inferioribus generatio rerum. Grandis igitur virtus eorum, qui potentes virtute agunt quicquid volunt.

De operationibus Angelorum in dæmones. *Paragraphus Quintus.*

I

POſtremo habent,& Angeli ſancti actus,& operationes aliquas,in Angelos malos malos.Cuiuſmodi ſunt iſti.

Præſunt, oppugnant, vincunt, crebro variatis.

Primò, quia illis inæſtimabiliter præponuntur; licet eiuſdē ſint cōditi naturæ; adeò ꝙ nil in eos, ſ. bonos pn̄t; ſed hi boni ſ. ꝙ volunt poſſunt in eos, ſi velint videntꝛ ab eis; ſi nolint nō videntur, teſte Chryſoſt. Iſa 6. Alis ſuis velant caput Dei, ne videant illud: vt teſtatur Bernar. Continuum bellū gerunt cū iſtis,à principio vſq; in finē,non ineuntes cū eis fędus iuxta Dn̄i præceptum. Apoc. 12. Nam, vt dr̄ crebro bellū geſſere; puta in principio cōditionis, qn̄ factum eſt prælium magnum in cœlo;&c. In medio,quoniam quotidie ipſi pugnant pro nobis in. In fine, quoq; bellum geret princeps belligeratorum; Michael ſ. princeps magnus: vt dr̄ penes Danielem. Dan.12. Conſurget pro electis, tanq̄ adiutor, & protector contra Antichriſtum fortiter ſtabit, &c. In tam multiplici tn̄ pręlio, victorialiter ſemper triumphant. Eſto igitur ſint multi aduerſarij noſtri,& adeo multi quòd Haymo, cum philoſophis & quibuſdam Doctoribus, opinetur ꝙ aer iſte, ita plenus eſt dæmonibus, & malignis ſpiritibus; ſicut radij Solis athomis, & minutiſſimis puluiſculis, qui ēt velut muſcæ circūuolantes,& aerem replentes, viſi ſunt a Sanctis Patribus; licet adeo ſunt multi, licet ōt ita ſunt potentes, Iob 41. ꝙ Dn̄o ad Iob teſte,non ſit poteſtas ſuper terrā quæ comparetur eis; nil tamen vereri habemus, firma ſententia ſtat Prophetæ, 4. Reg. 6. quia plures ſunt nobiſcum, qui etiam virtute ſunt multo potentiores.

Hæc de actibus diuerſis Angelorum.

De dignitate Angelorum præcipua. *Membrum Quartum.*

K

PRæuenerunt principes coniuncti pſallentibus. Pſ. 67. Pſal. Poſt dicta, videnda ſunt Angelorum dignitates & priuilegia. Et poſſunt horum dignitates coniectari ex multis. Primo ex varia denominatione. Dignis enim & dilectis, dabantur plurima nomina à Romanis. Sic ergo vocantur.

Spiritus, Angelus, et Virtus, Subſtantia, Mens, Dij.

Tribus primis nominibus vocantur a Theologis. Cæteris tribus a Philoſophis. Spiritus dn̄r rationę naturæ, quia ſimplices & ſpirituales. Angeli aūt ratione officij, quia miſſi, quia oēs ſunt ſpiritus admi Heb. 1. niſtratorij, vt infra dicetur. Hinc Auguſ. ſuper Pſal. ait. Qui ſunt ſpiritus à natura, facit Angelos mittēdo gratia. Virtutes quoq;, licet nomē ſit chori ſpecialis; oēs tamen ſæpe dicuntur, quia omnibus eis virtus cœleſtis ſine obſtaculo perficitur. A philoſophis aūt,& gentilibus nominantur ſubſtantiæ intellectuales, aut intelligentiæ a peripateticis, pp naturæ ſpiritualitatem. Aut ēt Dij, vt a Platone in phedone. O inquit dij deorum, quorum pater opifex natura quidē mortales; ſed conſeruatione immortales &c. Et quid mirum ſi dij Angeli pp excellentem dignitatem dicantur; cum ēt homines hoc nomine appellētur. Magni igitur & valde digni ſunt, Pſ. 81. qui tam dignis nominibus appellari poſſunt.

De Angelorum ſublimitate, ex rerum comparatione. *Paragraphus Secundus.*

L

SEcundo poteſt conijci horū ſublimitas ex ſublimi comparatione. Nam ſublimiſſimis,& digniſſimis rebus,à Sanctis in ſcriptura aſſimilantur.

Lux, ignis, cœlum, ventus, delphinq; , volucres.

Luci comparantur conditæ in principio, vbi Deus dixit, Fiat lux. Gen. 1. Et hoc propter eius innumeras proprietates, potiſſimum propter naturæ immaterialitatem. Igni. iuxta illud. Et miniſtros tuos ignē vrentem. Pſ 103 Et hoc inter cætera propter ardoris charitatem. Cœlo. propter Dei inhabitationem, Ventis. propter naturæ ſubtilitatem. Delphinis propter cātus delectabilitatem; nam quemadmodū illi poſt muſicam & cantum cōcurrunt: vt notat Aulus Gellius, & de mirabilibus mundi Solinus, ita Angeli ſancti Orationibus & Hymnis oblectati, pſallentes Pſ. 67. præueniunt. Volucribus & Auibus cœli: vt Dn̄s in Luc. 13 Euangelio qui reſident ſuper arborem bonam, ꝑpter potentiæ velocitatem & mobilitatem. Abundantiſſima eſt in ijs comparationibus commorādi materia; nam poſſunt adduci ſingulæ ſingularum harum rerum proprietates, quas qui noſſe volet, legat librum de ſimilitudinibus; aut naturis rerum. Præter autem iam poſitas res, inuenimus & alias multas, qnibus comparantur, quas tangere ſolum, non autem proſequi iuuat.

Concentus	*caſtra*	*currus*	
Cęli concentū qs dormire faciet?	Caſtra Dei ſunt hæc	& exercitus Dei in montibus.	Iob 38. Gen. 32. 2. Par. 18.
ac aſtra		*columnæ,*	
Laudarent me aſtra matutina		columnæ cœli cōtremiſcunt coram eo.	Iob 38. Iob 26.
Primores	*lapides,*	*iuuenes*	
Principes p̄uenerunt, coniuncti	lapides igniti lapides p̄tioſi 9.	apparētes, vt in euangelio	Pſ. 67. Ezech. 28.
natæ		*mulieres.*	
filiæ Syon venite.		& vicinæ, quas conuocat paſtor ille ad congratulandū.	Tob 13. Cant. 3. Luc. 3.

Et licèt tantis comparentur; tamen vt plurimum in ſpecie iuuenum ſūt apparentes, quare & ita depinguntur. Depinguntur dico iuuenes, propter virtutis potentiam. Imberbes, propter ætatis indeficiētiam. Pennati, quia a terrenis liberi, & in alta eleuati,& propter promptiſſimam obedientiam. Nudi pedes, propter affectionem liberam ad Deum. Hæc de comparationibus & aſſimilationibus Angelorum.

Ex officiatione. Paragraphus Tertius.

M

TErtio horum dignitas, colligi poteſt ex nobiliſſima,& varia officiatione. Nam habent officia erga Deum iſta.

Hi

Hi pueri	*cantant*	*ſerui,*
qui ab initio ſe- cú in cubiculo.	cãtores nõ ceſſan- tes die ac nocte.	beati ſerui q̃ ſtant corã te.
militeſque		*ſecreti*
& Dei exercitus		à ſecretis myſteriorũ cõſcij.

Quo ad mundum & diabolum, hæc officia habent.

Hæ motor	*rector*	*iuſſor*
firmamẽti quodammodo.	mundi miniſterialis.	cui parent omnia nutu.
preſſorque		*ligator*
triumphator diaboli		in abyſſum.

Quorum proſecutio ſatis ex ſuperioribus actibus elici poteſt.

Quo ad nos, inter cætera hæc officia habent.

Cuſtodes, ſerui, ciues medij quoque fratres,
Solator reddunt doctor portandoque ductor.

Pſ. 90. Primo ſunt noſtri cuſtodes, vt dicitur in Pſalm. In omnibus vijs nos cuſtodientes. Secundo ſunt ſerui noſtri, & miniſtratores, quia omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus: vt dicetur. *Heb. 1.* Sunt poſtremo, (vt paucis multa dicamus) ciues, commoratione, mediatores, ſollicita reconciliatione & diſcurſione. Fratres, in hæreditatis cœleſtis ſuſceptione, ab eodem Patre. Conſolatores confortatione. Orationũ noſtrarum repræſentatores, in earum coram Deo oblatione: vt patet Thob. *Tob. 12* Doctores in mentis illuminatione. *Mar. 16* Animarum in cœlo portitores: vt patet de Lazaro. Et per viam deſerti huius, in patriam repromiſſionis inductores. *Exo. 24* Iuxta illud Exodi. Ecce ego mitto Angelum meum, qui te cuſtodiet in via, & inducat in terram, quam promiſi patribus tuis.

Paragraphus Quartus.

N

SEd tandem ne nimia memoratione ſimus prolixiores, ſub ſumma dicamus, quòd eorum dignitas relucet ex mirifica eorum quæ in multis cõſiſtit priuilegiatione; ſcilicet in iſtis.

Eſſe, loco, primo, numero, ſignacula, puri.
Perfecti, fortes, pulchri, firmiq; beati.

Primum eorum priuilegium quo omnes excedunt, eſt in eſſentiæ nobilitate. Nam conditi ſunt ſpirituales, & incorporei. Vnde habent agilitatem, velocitatem, ſimplicitatem; Ita quòd in ictu oculi, poſſunt præſentes eſſe in altari cum Sacramento, & vltra mare valde cito. Et in quolibet etiam minimo diffinitiuè loco, nec quicquam quod nõ peruium eis, quia non grauantur corpore. Sunt etiam creati arbitrio liberi: vt facere poſſint quicquid velint. De eorum eſſentia plura habentur ſupra. De qua in ſumma tenendum quòd minimus Angelorum, ſecundum ſuam eſſentiam, nobilior, & perfectior eſt quacunque anima humana, purè ſecundũ naturam, purè humana, propter Chriſtum &c.

Alterum priuilegiũ eſt ex loci ſublimitate. Quia ipſi in cœlo, nos in mundo. Ipſi in monte gloriæ, nos in valle miſeriæ. Sunt enim ipſi conditi in cœlo. Iuxta quod Strabus ait ſuper illo verbo In principio creauit Deus cœlum, & terram. *Gen. 1.* Cœlum inquit non viſibile hoc firmamentum ſcriptura appellauit; ſed empyreum, idest igneum, vel intellectuale, non ab ardore; ſed a ſplendore dictum, quod ſtatim factum; Angelis eſt repletum.

Tertium ex temporis prioritate, quia iuxta magiſtrum, Angeli non ſunt creati in tempore, nec *Sententia rum.* poſt tempus; ſed cum tempore: vt etiam ſuper Geneſ. videtur dicere Auguſtinus. Sic ergo creati ſunt ante hominem. Et in laudem huius priuilegij multa dicuntur in libris Sapientialibus, quæ exponuntur de natura angelica. *Prou. 8* *Sap. 7.* Quia prior omnium facta, cum eo componens omnia, & cætera huiuſmodi multa.

Quartum eſt ex numeroſitate; nam Raynerio teſte Angelorum numerus maximus, ignotus, excedens eſſe probatur. Primo maximus Dionyſio teſte, qui ait in libro cœleſtis hierarchiæ, quòd Angeli in quadam maxima multitudine ſunt, omnem materialem, numerum excedentes. Et hoc ſcriptura confirmat Danielis vbi dicitur. *Dan. 7.* Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena milia aſſiſtebant. Qui tamen numerus licet maximus videatur, nullo modo complectitur multitudinem Angelorum; ſed in eo innuitur, quòd ſit in maxima quantitate, dum mille multiplicatur per omnes limites, & maximos numeros. Hinc Iob. *Iob 25.* Nũquid eſt numerus militum eius; ſcilicet cognitus nobis? Et certè non. Nam vt Grego. ait, Supernorum ciuium numerus infinitus, & diffinitus exprimitur: vt qui Deo numerabilis eſt, nobis innumerabilis demonſtretur. Tertio eorum numerus eſt exceſſiuus etiã ſuperans; vt ait Bernardinus athomos in aere volitantes. Quia ſ. bonorum Angelorũ numerus in cœlo ſtantium, vel remanentium, maior fuit q̃ cadentium. Cuius ratio eſt, quia in Angelis bonum eſt, vt in pluribus, eo ꝙ ſunt intellectualis naturæ. Malũ vero in Angelis eſt, vt in paucioribus. In hominib. aũt eſt oppoſitum; ſ. ꝙ in eis eſt malum, vt in pluribus, bonum vero vt in paucioribus. Tum pp corruptionem naturæ, tum pp ſenſualitatis appetitũ &c. ex quo homines ſequuntur magis ſenſum q̃ intellectum. Ex his itaq; S. Thom. 1. ſcripto. diſt. 40. artic. 2. concludit, ꝙ multo plures fuerunt Angeli remanentes, q̃ cadentes. Et fortè etiam multo plures, q̃ dæmones & oẽs damnati ſimul. Confirmãs hoc auctoritate ſcripturæ dicẽtis, in Paral. Nolite timere, *2. Paralip. 32.* plures. n. nobiſcũ ſunt, q̃ cũ illis. Dionyſius tñ Carthuſien. aliter in hoc opinatur, dicẽs, ꝙ plures erũt homines reprobi, q̃ ſimul Angeli ſancti, hoíeſque electi, ac dæmones vniuerſi. Omninò inquit apparet, & plusq̃ in duplo, excedet numerus hominũ impiorũ, multitudinem hoĩum electorũ, aliter comparatione eorum electi non erunt pauci, multi uocati. *Matth. 20.* Cum ergo par ſit hoíum electorũ, ac Angelorum: vt Gregor. ait pluralitas, ad minus tot exiſterent reprobi, quot ſunt electi homines, ac Angeli ſancti. Cunq; multo plures putãdi ſunt, quemadmodum comparatio illa inſinuat, & dæmones ipſis Angelis valde pauciores conſiſtant, conſequẽs ſit, plures hoíes reprobos futuros, q̃ ſint Angeli boni, ac dæmones, electique homines. Hęc ille in Dialogion ſuo lib. 5. articulo 19. Qui volet credere credat. Horrendum magis quàm diſcutiendum illud. Et procedit ex illa auctoritate domini. Multi ſunt vocati; pauci vero electi. Thomas autem: vt patet

Digitized by Google

ex altera? Qui licet diſcrepent in numero hominū, conueniunt tamen in exceſſu Angelorum; ſcilicet quòd ſtantium numerus excedat lapſorum. Quantus autem ſit numerus ſtantium illorum, non æſtimo poſſe comprehendi; licet neſcio quantæ prophetiæ homo aſſeruit: vt ait Guillermus Pariſien. Quod legio vna medio loco proportionaliter, inter ordinem illum, & ſubſtantiam huiuſmodi vnā. Hoc eſt dicere ordinem vnum, tot legiones continere, quot huiuſmodi ſubſtantias continet legio vna. Numerus autem legionis eſt, ſex millia, ſexcētiſexaginta ſex. Qui cum eſſet ductus, ſiue multiplicatus per ſeipſum, id eſt toties ſumptus, quot continet vnitates; ſi verum eſſet redderet numerum eorum. Sed puto hic omnium calculantium, digitos prohibitos eſſe. Nimia enim multitudo Angelorum, adeo vt ante ſtellas cęli, guttas maris, athomos ſolis, puto numerari poſſe, quam numerum Angelorum. Si tanti Sancti: vt dictum eſt, ſunt in choro infimo Angelorum, quantos putabimus in ſummo? Nam ſecundum diuiniſſimum, ac theologiſſimum Dionyſium. Quo fuerit in cœleſtibus hierarchijs ordo ſuperior, eo plures in ipſo Angeli continentur. Hæc de numeroſitate eorum dixerimus: vt vel quandoque ad tantam, talemque ſocietatē aſpiremus, nil certi determinantes; ſed in verbis magni Dionyſij concludentes, & dicentes. Multi ſunt Dei exercitus, ſupernarum mentium, infimam, & conſtrictam excedentes noſtrarum materialium commenſurationem. Hæc ille. Qui plura de horum numeroſitate ſcire volet Guillermum in de vniuerſo ſpirituali, & alios Doctos, & Bertrā nium videat.

O Quintum Angelorum priuilegium, conſiſtit in Diuinæ eſſentiæ maiori conformitate. Nam ſimpliciter, & abſolutè loquendo, imago Dei magis eſt in Angelo, quam in homine. Et hinc eſt quòd non ſolūm ad imaginem Dei dicuntur; ſed a Dionyſio imago, & in ſcriptura ſignaculum ſimilitudinis vocantur: vt in Ezechiele. Tu ſignaculum ſimilitudinis Dei &c. Vbi Gregorius. Angelus non ad ſimilitudinem Dei tantum dicitur factus; ſed ſignaculū ſimilitudinis: vt quo in eo eſt natura ſubtilior, eo in illo imago Dei ſubtilius inſinuetur expreſſa. Quod, & ratione patet. Nam imago conſequitur naturam intellectualem, ergo vbi natura intellectualis perfectior, ibi ſimilitudo maior; ſed natura intellectualis in Angelo eſt dignior, & perfectior quam in homine, in quo ratio intellectualis luminis naturalis, multipliciter eſt obumbrata ergo &c. Quam autem perfecta ſit imago, patet ex capacitate Dei, quę ſe illi totam infundit; vnde ſpecula ſplēdidiſſima vocantur, pleniſſimè illuminata, adeo vt qui videret Angelum, videret Deum in ipſo clariſſimè relucentem. Sicut enim ſi duo ſpecula contrà ſe inuicem tenerentur, imago vnius reluceret in aliud; ſic ſimiliter, Diuinum ſpectaculum relucet in angelica natura: vt patet ſupra ex eius diffinitione. Sic ergo patet quòd perfectior in Angelo eſt imago Dei ſimpliciter, ſecundum quid tamen, magis in homine quam in Angelo reperitur, ob multa alia dicenda.

Ezech. 28.

Simile.

P Sextum eſt in ampliori puritate; nā Angeli qui perſtiterunt, nunquam aliquid mali commiſerunt. Nos autem homines computreſcimus in ſordibus peccatorum. Non enim vt dicitur Eccliſiaſt. Eſt homo iuſtus ſuper terram, qui faciat bonum, & non peccet, venialiter ſaltem. De Angelis autem Dionyſius ait, q Angelus ſit ſpeculum purum, incontaminatum, & immaculatum, nullis vſquam peccati ſordibus fœdatum, qui nec peccare iam poteſt. Septimum in virium, & virtutū perfectibilitate. Angeli enim producti fuerunt a Deo perfecti, perfectione, immo & fœlicitate naturali, quæ cōſiſtit in carentia omnis mali, & in ſufficientia omnis boni. Creati enim fuerunt in plenitudine (vt aiunt) ſciētiæ & veritatis, nullam habentes ignorantiæ maculam, aut fugam prauitatis: Luminoſi in cognitione, recti in voluntate. Non enim ad hoc, vt intelligant, oportet vt ſyllogizando diſcurrant, de noto ad ignotum; ſed ſtatim cognoſcunt ipſam eſſentiā rei, & quid ei conueniat ac non. Duplicem autem cognitionem habent; ſcilicet matutinam & veſpertinā. Matutina eſt qua Angeli, res in verbo cognoſcunt, & verbum ipſum, quam tamen quidam meridianam dicunt. Et ſecundum hanc cognitionem ſciūt rationes omnium rerum, naturas & eſſentias oīum creaturarum. Et ob hoc vident omnia ſimul vna ſpecie intelligibili circa Diuina, & non ſunt in eis: vt Auguſtinus ait, volubiles cogitationes de vno in aliud redeuntes; ſed vno reſpectu omnia ſimul vident. Et hanc cognitionem eſſentiæ Diuinę, & rerum in ea, non habent aliquando habitu, aliquando actu; ſed ſemper actu, quia beatitudo in actu conſiſtit. Deiformem igitur intellectum Angelus habens, quæ ſcit, actu ſcit, omnia ſimul ſcientia viſionis: ſicut Deus; licet neſciat omnia quæ ſcit Deus. Cognitio autem veſpertina, eſt qua Angeli res in propria natura, vel eſſe proprio cognoſcunt. Et ſic ſeipſos & alios Angelos noſcunt, & immaterialia alia omnia, per ſpecies influxas. Singularia cognoſcunt, etiam coniecturaliter futura; nam ſolius Dei proprium eſt noſſe futura propriè. De quorum cognitione multa ſubtilia a doctis inquiruntur; ſed nos inferioribus, & magis affectiuis ſtamus contenti. Secundo ſunt recti & ordinati in voluntate & charitate, naturali dilectione: vt aiunt, plus Deum infinities diligentes quàm ſeipſos. Et hoc ratione præcepti in mente eorum conſcripti, ratione multiplicis motiui, quia vident Deum infinitè bonum, ergo infinitè diligendum. Cernunt eum omnium cauſam, bonum generaliſſimum vniuerſorū &c. huiuſmodi. Quæ omnia quo limpidius agnoſcunt, eo feruentius amant. Hinc continuo charitatis actu feruentiſſimo feruntur in Deum. Iuxta illud. Facis miniſtros tuos ignem vrentem, aut flammam ignis.

Iudi. 1.

Eccli. 7.

Pſ. 103

Q Octauum eſt in fortitudinis vigoroſitate. Habent enim miram fortitudinem in ſuo actu, naturaliter concreatam eis. Et quo a corpore ſunt remotiores, eo vigoroſiores, hinc etiam dicuntur virtute potentes. Nam vt Ioannes Gritſch. teſtatur, per ſolum cœli tractum faciunt frondeſcere arbores, & germinare cuncta. Et vnus

Ange-

Digitized by Google

Angelus voluere poteſt totum firmamẽtum,& ſinguli ſingulos cœlos & planetas. Grandis certè virtus cum cęlum tam ſit ingens, Sol & planetæ tã magni quantitate,terram excedẽtes. Quod ſi apertius vis videre eorum fortitudinem, retracta eorum p Bibliæ decurſum operationem. Nonne vnus inter-
Eſa 37. fecit 185. millia hominum? nõne ciuitates ſubuer-
Exo. 11. tere & caſtra?

2. Reg. 24. Nonum eſt in pulchritudinis ſpecioſitate. Pul-
R chriores enim ſunt, omni re excogitabili in inferioribus iſtis. Hinc Boetius eorum materiam comparat aeri,& formam lumini. Hinc tam ſpecioſiſſimis: vt ſupra rebus aſſimilantur. Et iure pulcherrimus Deus qui fecit tã pulchra irrationabilia multa, pulcherrimos omniũ fecit ſibi ſuos miniſtros, rebus omnibus præferendos, & adeo pulchros, vt ſpecies ipſorum vernans intellectus noſtri excedat facultatem. Specioſiores enim ſunt Sole,cuius tñ claritate,in hominũ aſpectu,eſt clarius nihil; Angelica tñ natura longe pulchrior, & clarior illo. Vnde ſcdm Anſelmum. Si vnus Angelus ſtaret in cęlo,& eſſent tot Soles quot ſunt Stellæ; claritas tñ vnius Angeli,extingueret oẽs illos Soles ſua claritate: ſicut modo claritas Solis,claritatem oium ſtellarum,& tantum tranſcenderet pulchritudinẽ Solis quo ipſum intuitum videret; quantum Sol excedit pulchritudinem terræ,& incomparabiliter magis. Et hæc nobilitas eſt oibus concreata; licet Angeli mali, ſint per habitus malos,& vitioſos obnubilati & depreſſi. Dicit enim Dionyſius,ꝙ dæmones habent organa ſplendidiſſima; ſed per habitus vitioſos depreſſa ſunt: ſicut ſi Sol cum caldari nigro eſſet obtectus. In Angelis autem bonis,tanꝗ in ſpeculo claro,& mundo relucent oĩa inferiora: vt patet ex diffinitione, quia dñr ſpecula ſplendidiſſima. Porro Dionyſius (vt de pulchritudine Angelorũ amplius loquamur) in quolibet ordine primos, medios, vltimoſq; conſtituit. Ex cuius verbis,aliiſque rationibus S. Thomas elicit, ꝙ Angeli non ſolum ab inuicem differunt numerò: vt Ioãnes, & Petrus; ſed ẽt ſpecie, vt ouis à Leone, & ꝙ tot in eis ſint ſpecies, quot indiuidua. Cui opinioni valde obſiſtit Guillermus Parrhyſienſis,plenè nitens eam confutare,in ſuo de vniuerſo. In hoc tamen conuenit,ꝙ vnus Angelus in aliqua perfectione; licet nõ propterea ſpecifica,ab alio differat differentia.

Vnde tale argumentum elici poteſt. Infimus Angelus eſt nobilior Ioanne Baptiſta in ſua natura,& ſpecioſior oĩ re purè creata. Secundus Angelus eſt nobilior vno gradu. Tertius vno gradu nobilior ſecundo,& ſic aſcendendo, vſq; ad ſupremum infimi ordinis Angelorum ſcilicet; in quo tñ (vt creditur) ſunt plus ꝗ mille milliones. Quis ergo poterit non dico narrare; ſed vel parum intelligere nobilĩtatem, ſpecioſitatem, ſupremi Angeli, atq; etiã gloriam; cum ſm Bernardum Angeli qui præcellũt in naturalibus, etiam præcellunt in gratia & gloria? Certè nullus. Aſcendatur intellectu exinde altius, hoc modo: Ad & per alios ordines,gradatim ſemper addẽdo,perfectionem maiorem in natura, gratia,& gloria,cum ventum fuerit ad ſupremum Seraphin,nonne deficiet mens præ ſtupore? & in extaſi ponetur,in cõſideratione huiuſmodi tantæ ſpecioſitatis? O igitur qui oculis in pulchra laſciuire ſoletis. Hinc vobis deſiderabilia oculorum,& inde ſaltem Angelum vnum conſtituite, & niſi cæci prorſus fueritis, incõparabiliter illũ illis pferetis.

Decimum eſt in confirmationis in bono ſtabilitate. Nos aũt labiles ſumus vſquequaque. Suſceperunt autem illi confirmationem ex tribus. Ex natura diſpoſitiuè,quæ ſimul in eis vertibilis ſolum. Ex gratia meritoriè,quia connectitur ſtabili æterno, p conuerſionis feruorem. Ex gloriã completiuè,quia cum Deum habeant pro gloria, quæ eſt forma oĩs deſiderij eorũ completiua, nõ iam extrauagantur.

Poſtremo excedunt nos in beatitudinis fœlici-
S tate,quã & perceperunt, citius ſcilicet ab ipſo conuerſionis eorum initio,& meruerunt facilius, quia nõ aggrauati corporibus,& perfruiti diutius, quia ante homines oẽs. Vnde ab initio viderunt Deum apertè & amauerunt perfectè,& tenuerunt aſſiduè. Mox ſiquidem ait Bernardinus, poſt triumphalem in merito Ieſu victoriam, adepti ſunt condignam gloriam: vt deducit ex verbis Apoca. ubi dicit. Et ipſi uicerunt eum propter ſanguinem agni,dicens, quòd ſtatim in confirmatione allecuti ſunt tria præmia. (rẽ.

	Trãqllitatẽ	Patre	Recõciliato
Scꝫ	Veritatem	in Filio	p Xpm Doctorem.
	Suauitatẽ	Spũſctõ	Amatorem.

Vt latius deducẽs quòd,& Angelorum, ſit Chriſtus reconcilliator; licèt nõ redemptor. O igitur nimiũ beatos Angelicos ſpiritus iſtos, quibus tantis priuilegijs datum eſt eminere. O verè dignè venerandos,quos conſtat ita prælatos. Nota tamen quamuis in omnibus dictis,primatũ teneant Angeli ſancti. In nonnullis tamen,cum eorum dignitate,conuenit noſtra paupertas, & in aliquibus ſi dici liceret,excedit eos humilitas noſtra, in iſtis autem cõuenimus; quia ſcilicet.

Eſt Pater,hæredes,cibus,vnus,nunc meditamur. T

Conuenimus primo in creatione,conditorem vnũ cum eis, & Patrem habentes Malach. Nunquid nõ Malac. 2.
Pater vnus oium noſtrum? Nunquid nõ vnus Deus creauit nos? Secũdo in hæreditatis poſſeſſione. Erimus enim eorum conciues,& vt Dñs ait velut Angeli Dei. Tertio in cibatione, quia panis unus utro Mat. 1
rũq; ſed nobis uelatus,illis reuelatus. Panem.n. Angelorum manducauit homo. Quẽ licet habeant cla Pſ. 77.
rius; nos tñ mirabilius; licèt habeant gaudioſius; nos tñ nobis meritoriè magis. Poſtremo ſimiles ſumus illis,in Deitatis contemplatione. Sicut.n. nunc uident Deum, ſic & eum uiſuri ſumus. tunc. ſ. facie ad faciem. Cum igitur cum tantis cõuenimus, fidu- 1. Cor.
cialiter tanꝗ ad fratres,ad eos accedere poſſumus, 13.
ſimilitudinem hanc allegantes. Excedimus etiam, ut tamen pace eorum loquar eos in iſtis, ſcilicet.

Eſt frater,moriendo, remittit,ſtola duplex nos,

Primo in ampliori Chriſti pximatione, quia Chriſtus frater noſter eſt; vnde & nuſquam Angelos ap Heb. 2.
prehendit: ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Vnde & nos dicit crebro fratres, nuſquã Angelos ſic ap- Mar. 3.
pellans. Secundo in redemptione; Non.n. pro Angelis Chriſtus mortuus eſt; ſed nos ſuo ſanguine

redemit; nũquam (vt Origenes ſomniauit) moriturus pro apoſtatis Angelis. Tertio in peccatorum remiſſione. Quotiens reuertimur, totiens recipimur. Angelorum eſt irremiſſibile peccatum. Quarto in præmij perceptione. Nam licet illi ſint præmiati citius, nos præmiabimur plenius; puta duplici ſtola,
Io. 10. intus, & foris paſcua habentes. Hæc diximus ne in Angelicæ dignitatis, & noſtræ humilitatis conſideratione, nimium deijceremur, ſed etiam vt noſtrã dignitatem veneremur, quem Angeli tantopere venerantur, poſt Chriſti incarnationem: vt nolint ſe amodo ab hominibus adorari. Hæc de dignitate angelica, quæ (vt placet Auguſtino) altior eſt humana. Apoc 11. & 19.

De Angelorum miſſione. Membrum V.

V

OMnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, & in miniſterium miſſi, propter eos qui hæreditatẽ
Heb. 1. capiunt ſalutis. Paulus. Poſt præmiſſa; inquirẽdum de miſſionis. & cuſtodiæ Angelicæ modalitate. Et primo de miſſione ipſa, vbi hæc ſunt videnda.

Mittantur cuncti, videant, cur non Deus ipſe.

Primò videndum ſi Angeli mittantur, & quæ ſit illorum miſſio. Pro quo nota, ꝙ illorum miſſio ferè nil aliud eſt; niſi illorum ad noſtram cuſtodiam, & pro nobis deputatio, de qua cuſtodia dicemus. Secundo vtrum oẽs mittantur, de quo ſciendum ꝙ mitti Angelos ſcdm Dionyſium, dupliciter accipi poteſt. Vno modo ad omnia ſecreta Diuina reuelãda. Alio modo ad exteriora exequenda. Primo oẽs mittuntur, quia ſupremi reuelãt ſecreta medijs, & medij infimis, & ſic omnes quodammodo pro nobis mittuntur, & Angeli dñr. Secũdo modo locum mutando, & ad quædam exequenda, ſoli mittũtur Angeli inferiores: vt communiter; licet pro arduis cauſis, & alij inueniantur mitti; ita ꝙ Dionyſi. Carthuſ. concludit, quinque ordines inferiores mitti, tres ſupremos aſſiſtere ſolum, Dominationes vero medio modo ſe habere, & communicare vtriſque. Porro vtrum ſic ad exteriora miſſi, non impediantur a contemplatione Dei, Dñs ipſe diſſoluit, vbi
Matth. 18. ait. Amen dico vobis Angeli eorum ſemper vidẽt faciem Patris. Non ex miſſione retardantur, nec impediuntur, quia ſic ad exteriora ꝓcedunt, ꝙ ab intimis nunq̃ recedunt; Sunt enim in latitudine mentis. Et intra Deum currunt, quocunque mittuntur. Recedere tamen dicitur a Deo, dum ab inuiſibilitate viſibilis apparet, & reuerti ad Deum, quando depoſita viſibilitate, in priſtinam reuertitur inuiſibilitatem. Cur autem Deus per ſe non cuſtodit hominem. Certè hoc facit per ſe; mediantibus tamen Angelis, quia hoc lex eius requirit, & in hoc vtilitas, tam cuſtodientibus, quàm cuſtoditis prouenit.

De Angelicorum ſpirituum erga homines dignatiua cuſtodia. Paragraphus Primus.

X

ANgelis ſuis Deus mãdauit de te, vt cuſtodiãt
Pſ. 90. te in omnibus vijs ſuis. Pſalm. De cuſtodia Angelica, ſequentia ſunt meditanda.

Si ſeruent, cur, qui, quos, quando, quomodo cernas.

Primo de hac cuſtodia firmiter tenẽdum, ſingulis hominibus ſingulos eſſe Angelos deputatos ad cuſtodiam eorum, patet ex iſtis.

Hoc Scriptura tenet, Sancti, gentes, rationes.

Primo patet hoc ſcripturæ auctoritate; nam ſuper illo verbo Eſaiæ. Super muros tuos conſtitui cuſtodes. Gloſa ait, ꝙ cuſtodes hominum ſunt Angeli. Eſa. 62.
Et in Pſalm. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te. &c. Super quo reuolue crebrius, quod ait Pſ. 90.
Bernard. verè notandiſſimum dictum. O quantam (inquit) debet tibi hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Reuerentiam pro præſentia, deuotionem pro beniuolẽtia, fiduciam pro cuſtodia. Caute ergo ambula. In quouis diuerſorio, in quouis angulo, reuerentiam habe coram Angelo tuo, nec facias illo præſente, quod me præſente non auderes. Patet idem ex verbo Domini. Angeli eorum &c. Itemque in actibus Apoſtolorum, vbi fideles de Petro aiunt. Angelus Act. 12.
eius eſt &c. Secundo hoc iam tota fidelium Eccleſia tenet. Tertio idem Sancti iam vndiq; in ſcriptis proclamant. Quarto hoc idem & gentium Philoſophi poſuerunt. Tradiderunt enim (vt Gerſon ait) gentiles, habere ab hora conceptionis quemlibet, vnum ſuum genium, qui cum moriente deficiebat, quem Deum putabant fortunæ, quidam prudẽtiores tñ dicebant, inclinationem quandam a cœleſtibus impreſſam, Vt latius in opere ſuo de die Natalis Cenſorinus Philoſophus pertractat, oſtendens ibidem quid genius ſit, quam aſſiduus nobis, & q̃ cuiq; potiſſimum ſuo in Natali venerandus, dicẽs. Genius eſt Deus, cuius in tutela, vt quiſq; natus eſt viuit, ſiue etiam ꝙ vt generemur curat, ſiue ꝙ vna gignitur nobiſcum. Vnde eundem genium eſſe, & larem, multi veteres memoriæ prodiderunt, quem maximam; imò omnem in nos poteſtatem habere. C. Flaccus in libro de Indigitamentis ait. Eraclides autem ſocraticus, duplicem oĩbus genium appoſitum dicit, quorum optimo, potiſſimum per omnẽ ætatem, quotannis ſub die natali ſacrificandum, quem meliorem lapillo numerare decet. Nec hoſtiam cedere in illo. Adeo enim aſſiduus eſt nobis appoſitus obſeruator genius iſte, vt ne puncto quidem temporis longius abſcedat. Sed ab vtero matris acceptos, ad extremum vitæ diem comitetur. Hæc memoratus Cenſorin. Super qua materia plures platonici etiam conſcribunt de calo. & caco dęmonibus, ex Platonis ſententia commemorantes. Probať poſtremo idem multiplici ratione; ſ. iſtis.

Parte Deique, ſui, noſtri, medij, ſimilati.

Primo ex parte Dei, pronior enim erit Deus ad miſerandum, q̃ ad puniendum; ſed Deus dedit hominibus dæmones ad eorum exercitiũ; non. n. eſt nobis colluctatio &c. ergo multo fortius dabit etiam Ephe. 6.
Angelos ad cuſtodiam hominum; nam & hoc competit ſuæ bonitati, quæ in hoc manifeſtatur, quantum diligat ſalutem nr̃am, dum tam nobiliſſimos, & ſibi caros ſpiritus pro nobis mittit, & ipſis mandat de nobis. Secundo probať ex parte Angelorũ, qui ſunt natura pijſſimi, & nolunt homines ſibi ratione, vel intellectu conformes deſerere, ſine adiutorio opportuno. Vnde manifeſtatur eorum erga

nos

Digitized by Google

nos charitas,qua tam proni ſunt ad nos mitti,præſertim cum eorum ruina,reſtauranda ſit ex nobis, & eis vtilitas ex hoc grandis cædat. Vnde pro eorum reſtauratione, tam ſollicitè in redemptionis miſterio adminiſtrarunt.

Scilicet
Primo Incarnationem annunciando.
Secundo Natiuitatem propalando.
Tertio in Paſſione confortando.
Quarto Reſurrectionem notificando.
Et in Aſcenſſione aſtando.

Cædit, & eis vtilitas ex miniſterio noſtro, quia accidentale præmiũ(licet plurimi reſiſtant eis vſq; in finem)accumulatur: vt ait Bonauentura. Et Do-
Luc. 15 minus ipſe videtur teſtari,quia gaudium eſt Angelis in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽte. Tertio ex parte noſtri;ſcilicet noſtræ dignitatis, & neceſſitatis,primo dignitatis, quia ratione ſum' eis vicini, & per miſterium incarnationis, ſupra eos dignificati: vt canitur in aſcenſione. Vnde nec
Apoc. 19. poſt illud factũ, ſe adorari permiſerũt.Hinc Apoc. Vide ne feceris quia cõfrater tuus ego ſum &c.Nõ igitur dedignãtur ſeruire homini, cuius naturam vident ſupra ſe leuatam in cœlis. Secundo ratione noſtræ neceſſitatis.Sumus.n.nimis infirmi, hoſtib' multis,& aſtutiſſimis,& nequiſſimis obſeſſi,qui ſępe,& rationem ſeducunt,voluntatem inficiũt, virtutem operatiuam opprimunt. Hinc Angelis opus habemus, qui intellectum illuminent, voluntatem rectificent,infirmitatem iuuent.Quotiens igitur tẽtaris ab hoſte,inuoca tuum cuſtodem: vt ſit adiutor in tribulatione. Quarto ratione meditationis & ordinis;lex enim ordinis rerum requirit, vt inferiora per ſuperiora diſponãtur, & vt mobile omne ad immobile reducatur. Poſtremo probatur ratione aſſimilationis. Paruulo enim puero,quouſq; ad ætatem perueniat, prouidetur de manuductore. Ad ſcholas ituro de pedagogo,eũti ad bellum, de militiæ experto magiſtro. Quod ſi ſuis pueris procurent hoc Patres carniũ, quid non ſuis de his prouidebit Pater ſpirituum?Dulcis & deuota eſſet horum applicatio; ſed committimus meditaturo. Ad reliqua properandum.

Paragraphus Secundus.

Y SEcundo cur ſint Angeli ad cuſtodiam deputati, licet ſatis claret ex dictis; tamen propter hæc eis deputantur:

Proficiant, ſlent, vt ſurgant, non ſæpe, vel aſtent.

Primo, vt promoueantur, & proficiant in bonum gratiæ. Secundo, vt non cadant in malum culpæ. Tertio ſi ceciderint, vt reſurgant ab illo. Quarto, vt non totiens cadant, vel non in tãta mala. Poſtremo, vt in omni neceſſitate nobis aſtent.

Paragraphus Tertius.

POrro de tertio, ſ. qui ſunt Angeli nos cuſtodiẽtes, non opus eſt, vt aliquid dicamus, quia ſatis vbi qui mittantur diximus, putamus declaratũ. Hoc tantum dicimus, ꝙ propriè Angeli infimi ordinis ad cuſtodiam deputantur: vt Grego. ait. Nam qui cuſtodire debent, tres proprietates habent.

Primo, ꝙ immediatè homines illuminẽt, & per hoc videntur excludi Angeli ſupremæ hierarchię.

Secundo, ꝙ actus limitatos habeant circa officia humana, & ſic excluduntur Angeli mediæ hierarchiæ.

Tertio, quòd procurent ea quæ ad determinatas perſonas pertinent, & ſic excluduntur Angeli primi ordinis,& ſecundi vltimæ hierarchiæ.

Si quandoque Archangelus hominem cuſtodit, hoc non eſt, vt perſonam ſingularem; ſed communi propoſitum bono.

Quos cuſtodiant. Paragraphus Quartus.

DE quarto; ſcilicet, quos cuſtodiant, eſt ſciendum in genere, ꝙ illos qui poſſunt promoueri in bonum,& impediri a malo. Vnde patet, quòd nec animæ ſeparatæ, nec Angelis bonis, vel malis Angeli fuerunt deputati. Quæritur autem de his. Z

Chriſtus, Adam, Virgo, pueriq; mali, ſimul Anti.

Primo, ſi Chriſto Angelus deputatus fuerit ad cuſtodiam. Communiter tenetur quòd non. Tũ quia omnib' Angelis erat ſuperior,& immediatè a verbo regulabatur. Tum quia verus comprehenſor, cuius bonum non poterat impediri. Tum quia nullum defectum habuit, vel culpæ, vel pœnæ, alij aliter aiunt.

De Adam,& primis parentibus tenetur, ꝙ Angelos ſibi habebant deputatos, quia licet recti fuerãt creati poterant tñ (vt heu contigit) a bono auerti, & impediri. Et licet non habuerunt carnem rebellem; habuerunt tamen diabolum inſidiatorem.

De Virgine glorioſa ait Chryſoſtomus. Infinitã militiam Angelorum, ad glorioſæ Virginis obſequium deputatam, nullatenus ambigimus vt cuſtodirent lectum veri Salomonis gratiſſimum & cauerent nè præparatum æterni regis hoſpitium hoſtis incenderet. Vnde plures dicunt eam cuſtodem habuiſſe. Sed Franciſcus Maronis ſublimius ſentit dicens: Credo eam immediatè a Trinitate cuſtoditam, & multitudinem illam Angelorum, in obſequium ei datam. Nullus quoque malignus ſpiritus ad eam accedere permiſſus. Hoc ego nõ intelligo, quaſi nunquam fuerit tentata, cum etiam venerabilis Ioannes Gerſon de illa dicat plura ſuper Magnificat; non ſcilicet eam coronatam ſine certamine in tentationibus legitimo.

Pueri in vtero Angelos habẽt, ne à dæmonibus interimantur; ſed vt quidam aiunt, Angelum matris; quod tamen non eſt creditum cunctis.

Quod etiam mali omnes; imò, & pagani, ac increduli vniuerſi Angelos habeant, patet; nam propter noſtram malitiam, non deſinit bonitas Dei operari, quod proprium ſibi, eamque decet, & entium ordo requirit. Ideo ſingulis de Angelorum cuſtodia prouidit. Quæ licet non æquè proficiat; in multis tamen eis partim prodeſt, & accidentaliter obeſt. Prodeſt quippe, vel corpus conſeruans, aut certè à peccatis multis retrahens. Non enim in toto fruſtratur Angelorum ſollertia, & intentio Dei. Obeſt ex accidenti,

Digitized by Google

eos plenè; adeo vt lucidiſſimus ille Bernar. præter noīa ferè, dicit cognoſcere de illis nihil. Diffinitur aūt Angelus ſic a Damaſceno. Angelus (inquit) eſt ſubſtantia intellectualis, ſemper mobilis, libero arbitrio, incorporea, Deo miniſtrans, immortalitatē ſuſcipiens, non ſm naturam, ſed ſm gratiam. *Angel' quid.*

Conſiderabilia de Spiritibus angelicis in ſpecie, & primo quod ſunt. Membrum Primum.

C *Pſ. 150* LAudate eum in virtutibus eius &c. Pſal. ideſt. Iuxta quoſdam expoſitores, in angelicis Spiritibus virtute præeminentibus, quare & crebrius (Dionyſio teſte) virtutum nomine compellantur. Vt itaq; in his Deum laudemus, oportet vt primo quia ſunt conſideremus. Angelos autem eſſe ex his probabile.

Scripta, fides, Sancti, gentes, monſtrant rationes. Primo ꝓbabile eſt Angelos eſſe ex Scriptura, quæ crebrius commemorat huiuſmodi ſpiritus factos: vt patet ex eius diſcurſu. Secundo ex fide catholica quæ hoc tenet. Tertio ex Sanctorum doctrina, q̄ hoc ſtabilit & affirmat. Quarto ex auctoritate gentili & pagana, quæ ferè omnes, maximè autem Platonici, & Peripatetici huiuſmodi ponebant, quos intelligentias, aut eudemones, vel calodemones nūcupabant. Poſtremo hoc monſtrabile eſt ratione varia. Et præſertim ex iſtis.

Parte, ſtatuſque, gradus, actus, mundi, rationis. Prima ratio ſumitur ex perfectione vniuerſi; ꝓpter ſcilicet ſtatus generalitatem. Nam prius eſt, quod eſt naturale & per ſe; q̄ illud quod non eſt naturale; ſed per accidens. Sed non eſt naturale aiæ, ꝙ ſit à corpore ſeparata; ſed ei conuenit per accidens eſſe ſeparatam, ergo oportet dare ſpiritū cui per ſe conueniat, eſſe & per ſe ſubſiſtere, ſine corpore: & talis eſt ſpiritus angelicus &c. Secundo probatur, ꝙ ad perfectionem vniuerſi, neceſſe eſt Angelos eſſe, pp gradus integritatem. Nam ad perfectionem mūdi, requiritur, vt oīs gradus creaturarum reperiatur. Inuenitur aūt ſpiritus vnitus corpori: vt in homine, & corpus inuenitur ſeparatum a ſpiritu: vt in lapide, ergo oportet, ꝙ ſit ēt ſpiritus ſeparatus a corpore: vt eſt Angelus. Cuius ea eſt ratio, quia ſi inuenitur quod minus perfectum, ergo & quod magis perfectum &c. Tertio probatur pp actus puritatē, quia perfectum, prius eſt imperfecto. Ergo ſi reperitur aliquis ſpiritus imperfectus, q̄ ſcilicet eſt forma vel actus materiæ, eo ꝙ ſine materia per ſe non habet eſſe completum, oportet etiam ꝙ ſpiritus aliquis inueniatur, qui ſit actus completus per ſe ſubſiſtēs, abſq; aliqua materia corporali, qualis eſt Angelicus. Quarto pp gubernationis mundi neceſſitatē; neceſſe enim habent tot orbes, habere cōgruos & proportionatos motores, quales ſunt angeli ipſi: vt latè ſuper 2. Sententiarum docti deducunt. Secunda ratio ſumitur pp rationis, vel potius intellectus claritatem. Sicut enim perfectum, eſt ante imperfectum; ita claritas eſt ante obſcuritatem, & lux ante tenebras. Sed modus intelligendi aiæ imperfectus eſt & obſcurus, cum ſit cū phantaſmate, vt cōiter, ergo oportet prius dicere, & eſſe intellectum, qui intelligat clarè & ſine phantaſmate, qualis eſt angelicus intellectus. Nam vt dicit Damaſcenus, Angelus eſt ſpeculum clariſſimum, recipiens in ſe, ſi fas eſt dicere totam eſſentiam Dei &c. Hæc de eſſentię naturę angelicæ veritate; quia ſcilicet Angeli ſunt, quod & alijs compluribus poterit vijs perſuaderi, qualibus Gerſon in de illuſionibus dæmonū, dæmones eſſe perſuadet; ſed nobis ſufficit, vel paucas cum Raynerio aſſignaſſe, non tam rōnes q̄ ſuaſiones; quippe quibus de intellectiuis paruū ſtudium, de affectiuis autem cura conſiſtit omnis.

Quales ſint ſancti Angeli. Membrum II.

D QVi facis angelos tuos ſpūs, & miniſtros tuos ignem vrentem. Pſal. Poſt eſſentiæ veritatē, de conditionis angelicæ agendū eſt qualitate, & circunſtantionalitate. Vbi valde multa ſe ingerunt conſideranda; ſcilicet hæc circunſtantia. *Pſ. 103*

A quo, quando, & vbi, cur, quales, quomodo facti. Primo conſiderandum a quo ſint conditi, quia ab oium conditore Deo, quo ſine factum eſt nihil. Iuxta illud In principio creauit Deus cœlum & terrā, ideſt ſpiritualem angelicam naturam; & corporalem materialem &c. producēs duo extrema. ſ. nobiliſſimam & viliſſimam, ſupremam & infimā, angelicam. ſ. naturam, & materiam informem, ad maiorem ſuæ potentię expreſſionem, & elucidationē. Grandis hic dignitas notatur angelicæ naturæ, immediatè & primo oīum formari a Deo. Secundo tp̄s quando ſunt conditi, quia in principio. ſ. temporis ante quod nihil creatum. Licet Greg. Naziāzenus. & alij quidam ex græcis, dicant eos cōditos ante oēm, creaturam, & oē tempus, quod itidem & Auguſt. 12. confeſſionum, quibuſdā ſenſiſſe vr̄, vbi materiam primam pęnitus informem, & naturam angelicam plenam formis, dicit non eſſe temporales; ſed duo illa fuiſſe carentia tp̄e. Verum Doctores Latini, Moderni, quattuor ponunt coæqua. ſ. Angelos, Cœlum empireum, Tempus, & Materiā primam; vnde Angeli non ante; ſed cum tp̄e creatos dicunt. Sed abeant iſta, nolumus curioſis immorari. Tertio conſiderare habemus locum vbi conditi, quia (vt aiunt) in empyreo cælo. Et hoc valde congruenter: vt latius infra dicetur. Sed hic videndum ſi ſic, qūo ante omnem creaturam ſm gręcos, ſi forſan dignitate ſolum &c. Quarto cauſam cur ſint conditi. quia pp Deum. Oīa enim Deus fecit pp ſeipſum; licet & ex conſequenti, propter perfectionem vniuerſi. Sunt enim principaliter: ſicut & hoīes conditi ad Deum cognoſcendū, amandū, & laudandum: vt pulchrè de oī rationali creatura deducit beatus Auguſtin. Quinto videndum quales ſint creati. Sed quid de Angelorum qualitate dicemus, quorum vix vel pauca noīa tenemus, & forſan id totum eſt quod habemus? Inueſtigemus tn̄ monet Bernard. inueſtigemus & ſcrutemur profunda fluuiorum, & quid Sancti dicant audiamus. Dicit enim de his Iſidorus. Angeli ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, natura mortales conditi; ſed contēplatione immortales facti. Animo impaſſibiles, mente rationales, fœlicitate ſecuri, futurorū præſcij, iuſſu

Io. 1. *Gen. 1.* *Prou. 16.* *Iob 28.* *Angeli quid.*

mundum

mundum regnnt,miſſi corpora aerea aſſumunt, in
cœleſtibus cõmorantur. De quibus & beatus Bern.
in ſuo quarto de conſideratione annectit di. Hos
nouimus ſpiritus eſſe potentes, glorioſos,beatos,
diſtinctos in perſona,diſpoſitos in dignitate,ab ini
tio ſtantes in ordine ſuo. Perfectos in genere ſuo,
immortalitate perpetuos,mente puros, affectu be-
nignos,religione pios,vnanimitate indiuiduos,pa
ce ſecuros, Dei laudibus & obſequijs deditos: vt
inquit legendo comperimus, & fide tenemus,qui-
bus & competunt iſta.ſ. Eſſentiæ ſubtilitas, intelli-
gentiæ perſpicacitas,liberi arbitrij facultas, agili-
tas,& velocitas. Qui oẽs promptè Deo obediunt,
maiores ſine elatione præſunt, minores ſine vitio
ſubſunt. Qui ad exteriora exeunt,ab interiore con
templatione non recedunt.Oẽm virtutem inferio-
rum ſuperiores participant,qui præcellunt in natu
ra,præcellunt in gratia & gloria.Vbi in eodem or-
dine,alij alijs creduntur digniores. Duplicẽ haben
tes viſionem; matutinam ſcilicet & veſpertinam.
Illuminationes quas ſuperiores ſuſcipiunt, alijs tri
buunt &c.Hec de Angelorum qualitate. In quibus
verbis ex diuerſis Doctorum ſcriptis compactis;ta
metſi breuibus,ferè complectitur oĩs illarum mul-
tarum quæſtionum, quas de Angelis docti tractant
cumulus;vt puta dum quærunt quales ſint conditi,
quo ad naturam & gratiam, quales quo ad intelle-
ctum & cognitionem, quales quo ad voluntatẽ &
dilectionem, quales item ad corpus aſſumendum.
Ad locum,tempus,motum, & ſitum, & hmõi mul-
ta. De quibus qui particularius inſtrui volet, ſcri-
pta Doctorum ſuper 2.Sentẽtiarum, & cæteros Do
ctorum tractatus hic legat, non nobis eſt hmõi im-
morandum,ad affectuoſa properandum.Hoc tamẽ
ſpecialius dicimus,in quo plura includuntur,ꝙ ta-
les ſunt quo ad conditionem; ſcilicet

Simplex,diſcretus,rationalis, quoque liber.

Primo enim eis conuenit eſſentiæ ſimplicitas, ſecũ
do diſcretio perſonalis, tertio per rationem inſitã
memoria,intelligentia, & voluntas, quarto libertas
arbitrij,ad eligenda bona & reſpuenda mala. Quæ
quattuor attributa principalia, iuxta Bonauenturã
concomitantur quattuor alia.

Scilicet
Virtuoſitas in operando:
Officioſitas in miniſtrando.
Perſpicacitas in cognoſcendo.
Et immutabilitas poſt electionem,ſiue in
bono,ſiue in malo.

Et hæc de angelica natura, quo ad conditionem.
Quo aũt ad confirmationem eorum,tenendũ iuxta
eundem,ꝙ ad Deum conuerſi,ſtatim ſunt cõfirma-
ti per gratiam & gloriam in voluntate, perfectè il-
luminati in ratione,ſm cognitionem matutinam,
& veſpertinam, perfectè fortificati in virtute, ſiue
motiua,ſiue operatiua, perfectè ordinati in opera-
tione,ſiue contemplatiua,ſiue adminiſtratiua,ſecũ
dum triplicem hierarchiam: vt pulchrè in breuilo
quio deducit Seraphicus iſte Doctor. O igitur vos
Angeli,& tales nos non ſumus,ſed heu nimium di
ſtantes ꝑſertim in quinq; a vobis differẽtes; ſ.iſtis.

Incorp.intellec.impaſſ.perſtans, moriens non.

Et hæc de Angelorum differentijs & qualitate.

Iam videndum de poſtrema circunſtantia.ſ. de mo
do creationis eorum;qũo ſcilicet ſint creati,Et qui
dã textus habet.Quia dixit Deus fiat lux;i.Angeli-
ca natura ſecundum explanatores,& facta eſt lux.

De varietate Angelicorum officiorum vel actuum.
Membrum Tertium.

E

BEnedicite oẽs Angeli Dño: potentes virtute
facientes verbum illius.Pſal. Iam videndum Pſ. 102
de Angelicorum actuum,ſeu officiorum varietate;
vt ſcilicet vbi nouerimus ex parte quales ſunt, ſcia
mus etiam quid tales agant. Et certè inuenimus,ꝙ
erga varios,varia officia habent, ac per hoc & va-
ria agunt.Habent enim actus ad iſtos; ſcilicet

Ad Dominum,ſociumq;,hominem,factum ſathanãq;.

De actibus Angelorum quo ad Deum.
Paragraphus Primus.

QVo ad Deum autem, hæc eis officia compe-
tunt, prætereundo cætera, ponendo deuo-
tiora.

Aſtant,conſultant,laudant,mirandoque parent.

Primum officium eſt Diuinæ præſentiæ aſſiſtẽdi, &
eius contemplationi intendendi. Nihil autẽ aliud
eſt Deo aſſiſtere q̃ immediate eius præſentiam vi-
dere, & agnoſcere ſecreta, & quia hoc oẽs Angeli
agunt,oẽs aſſiſtunt, quia clarè & immediatè vidẽt:
iuxta ipſius Dñi verbum. Angeli eorum ſemper vi Matth.
dent faciem Patris. Prout aũt aſſiſtere, idem eſt qđ 18.
intimè contemplari,& Deo in illuminatione cæte-
rorum cooperari.Secundo Deum de inferiorũ gu-
bernatione conſulunt; dum in oĩbus eius volunta-
tem aſpiciunt,q̃ præter nihil exequũtur. Conſulũt
dicimus Deum; dũ in eius faciem intendunt,quem
vidiſſe eſt omnia didiciſſe. Legunt igitur in Dei fa
cie & conſulunt,tanq̃ in libro firmiter viderint cõ
placitum ſuæ voluntati.Tertio Deum laudãt. Iux
ta illud Eſdræ in apochrifis.In excelſo throno vidi
ſedere Virum quem adorat multitudo Angelorũ
pſallentium in vnum. Nam hoc proprium eſt offi-
cium Angelorum, quod ab initio egerunt, agũt,&
ſunt acturi. Hinc Iob Dñs dixit. Vbi eras cum me Iob.38.
laudarẽt aſtra matutina, & iubilarent oẽs filij Dei?
ideſt Angeli &c. Et in Apocal. Stabant oẽs Angeli Apoc.7
in circuitu &c.Vt dicit Eſaias. Requiem non habe
bant,ſed clamabant Sanctus,Sanctus,Sãctus. Hinc Eſa 6.
ſe laudantibus reddunt tam familiares.O quo ſpũs
impetu putas clamare ſpiritus illos beatos, veros
laudatores,quia veri rerum æſtimatores.O ſi audi-
re daretur, non ita obtorpeſceremus in laudibus
Dei. Quarto inceſſanter quod vident & laudãt, nõ
tantum mirant;ſed admirantur.Nam vt diuus Gre
gorius ſecundo Moralium dicit. Cum beati Ange-
li Dei eſſentiam,& excellentiam vident, & hanc ꝓ
pter ſui infinitatem comprehendere non poſſunt,
laudantes & admirantes in eum ſuſpenſi manent.
Et eſt horum conſideratio,non tam ignotæ rei ſtu-
por,q̃ grandis æſtimatio cognitæ, ſed non compre
henſæ rei. Poſtremo mira velocitate Diuinæ volun
tati parent; voluntatem quam inſinuat nutu citius
adim-

Digitized by Google

Pſ.102 adimplendo.Iuxta illud Pſalm Qui facitis verbum eius. Scilicet quis dicet,quō faciunt verbum eius, quantave pareant uelocitate . O qui ſemel uel tenuiter vidiſſet,quanto ſtudio obedientiam hi Angeli Deo præſtant nunquam inobediens eſſet. Hęc de Angelicis actibus erga Deum.

De actibus Angelorum quos habent ad inuicem. Paragraphus Secundus.

SEcundo agendum eſt de actibus quos adinuicem inter ſe habent. Quorum aliqui hoc verſiculo continentur.

Purgans,luſtrat,perficit,eſt fans, ordoque pugna.

Primo. n. ſuperiores teſte Dionyſio purgant inferiores. Nam ſicut corpora ſuperiora , in inferiora agunt;Ita,& Angeli ſuperiores, operantur ad purgationem inferiorum. Purgant dico , non quidem à culpa,nec ab immunditia,quæ in Angelis locum non habent, ſed purgant, vel a neſcientia,Inquantum ſuperiores docent inferiores, de his, quæ neſciunt : vt diſcpulos magiſtri . Vel purgant a diſſimilitudine,& potentiæ intellectiuæ cõfuſione.Vnde Angelorum purgatio; iuxta Albertum , nil eſt niſi roboratio, vel confirmatio potentiæ intellectiuæ,virtute luminis ad perſiſtendum in vno. Offerrent hic ſe plura inquirenda ; ſed quia magis ſunt curioſa , q̃ deuota, ergo iſta ſufficiant . Alter actus eorum eſt illuminatio. Nam Angelus ſuperior in notitiam alicuius rei , quam inferior neſciebat eũ deducit, & hoc eſt illuminare. Nec eſt hæc illuminatio q̃tum ad Diuinam viſionem , quippe quam oēs immediatè vidēt; ſed intelligitur q̃tum ad cognitionem quorundã effectum contingentium , de quibus ſuperior plus q̃ inferior noſcit ; vtpotè de diſpoſitione vniuerſi , & Eccleſiæ myſterijs, & huiuſmodi.Tertius eorum actus eſt perficere,hoc eſt perfectam notitiam eius , ꝙ potentialiter ſciebat, & actualiter ignorabat , ſicut in finem vltimum, & cõpletum deducere . Et hi tres actus dicuntur hierarchici,& ſimilitudinariè ſic ſumũtur . Nam ſicut in illuminatione corporali ſunt tria.

Scilicet
- Obſcuritatis remotio,vel excluſio.
- Luminis,& claritatis infuſio.
- Cognitionis conſecutio.

Et dicimus viſum corporalem purgari,inquantum remouentur tenebræ , illuminari inq̃tum infunditur lumine, perfici ſm quod producitur ad cognitionem colorati . Ita eſt in actibus iſtis . Nam dum ſuperior Angelus,inferiore ignorãtię tenebras pellit,dicitur purgare, dum aliquid ei per qđ inſtruatur tradit,dicitur illuminare, tertio dum in actualem veritatis cognitionem deducit, dicitur eum perficere . Hoc tñ tenendum eſt , ꝙ ſolus Deus hos actus facit effectiuè,ſed Angelus diſpoſitiuè, vt Doctores declarant . Et nota , ꝙ tanta charitate hos actus , inferioribus ſuperiores cõicant, ꝙ nihil incommunicatũ relinquat.O vtinam,& in nobis hos actus agere velint. Quartus actus Angelorum eſt inuicem loqui . Nam & ipſi ſuas habent linguas, 1. Cor. 13. Apoſtolo dicente.Si linguis hominum loquar,& Zach. 1. Angelorum , charitatem , &c. Et dicit Zacharias. Quod vnus Angelus dixit ad alterum. Vnde patet, ꝙ locutio eſt in eis . Et iure . Nam quod põt virtus inferior,multò fortius,& nobilius ſuperior poteſt. Vnde multiplex eſt locutio eorum . Loquuntur.n. ſubinuicem inter ſe;loquuntur Deo, & Deus eis,& loquuntur hominibus . Nihil autem aliud eſt vnum Angelum loqui alteri,q̃ conceptum ſuum manifeſtare illi. Vnde cui Angelus vult ſuum conceptum manifeſtare illi dr̃ loqui , cui non vult non dr̃ loqui.Angeli autem Deo loquuntur, vel eius voluntem conſultando , aut eius excellentiã laudando , & admirando.Et ſic clamant.Sanctus,Sanctus,Sanctus,&c. Eſa. 6. Et hęc locutio laudis eſt continua;non autem illa,quæ conſultando fit, niſi qñ per eos noua aliqua ſunt agenda . Loquitur aũt eis Deus, vt magiſter, vel Doctor, diſcipulis occulta ſua eis manifeſtando.Loquuntur Angeli hoĩbus. inſtinctu,uoce, ſenſu, vel imagine,mente, & qñque in forma vocaliter loquendo . Qñque ſine forma humana, in viſionibus varijs apparendo . Et hoc vel in viſione ſenſitiua: vt Moyſi in rubo,Vel in viſione imaginaria, Exo. 3. vt Hieremiæ,&c. Iere. 14. Aut intellectiua,& ſic de alijs. Tertio loquuntur ſine reuelationibus,ad bonum inſtigando,& illuminãdo. Oĩs enim bona inſpiratio,vel Dei ipſius,aut certe Angeli boni eſt ad animam loquutio . O autem cordis eis aperiamus, ſolliciti aduertamus, quia uerborum illorum contemptus, non abibit impunitus. Poſſent de hac loquutione Angelorum inter ſe plura dici, quam ſcilicet diuerſimodè ſuperiores inferioribus , ſed per illuminationem, inferiores item ſuperioribus per aduertentiam, & quandam interrogationẽ loquuntur.Sed ſufficiat ſaltem tetigiſſe.

Quintus actus eſt ordinabiliter,& bene conuiuere.Sed ꝙ quis vitam angelicam loquetur? Iob 38. Quis ordinem vitæ illius dinoſcet, & ponet in terris? balbutire tñ parum habemus.Viuunt itaque inuicem. ordinabiliter, ſocialiter,& humiliter. Nã ſic viuere,teſte Bernardo, eſt bene viuere . Nulli dubium quin illi tanto viuant melius ; quanto ſelicius , & beatius. Ordinabiliter itaque viuunt, vnuſquiſque in ſuo ordine,& ſeruitio perſeuerat perpetuè; nec vel ad momentum ab illo ſibi iniuncto recedens . Nã Dionyſius ait . Non eſt fas vt quis operari præſumat, qđ ad ſuum ordinem vel officium non ſpectat.Secundo ſocialiter,hoc eſt amicabiliter,& pacificè vnde Iob. Qui facit concordiam in ſublimibus. Iob 25. Inter hos n.nunq̃ diſſenſio , aut inuidia vlla . O pacem exuperantem oēm ſenſum. O amicitiam nunquam interturbatam . O lætiſſimam conuerſationem . O verè beata,& pacifica ſocietas , in qua ſumma tranquillitas.In quibus nil niſi pietas,quos ſumma replet charitas.O verè cõuerſatio læta, vbi ſemper dulcis reſonat melodia.Tertio viuunt inuicem humiliter. Nam qui præſunt non ſuperbiunt, & qui ſubſunt non zelantur . Inferiores obediunt ſuperioribus ſine rancore, quia & ſuperiores præcipiunt inferioribus, non faſtu; ſed amore . Quorum vitæ ſi aſcribi cupimus, oportet vt & nos Angelũ viuamus,& formam eorum habeamus; ut ſcilicet, & nos iuxta quod Bernardus admonet,ordinabiliter, ſocialiter, humiliter nos geramus.

Poſtremo

Digitized by Google

F Poſtremo reperitur, & alius actus in Angelis, qui eſt pugna. Non ſolum aũt ad diabolum, de quo non hic iam locus; ſed inuicem inter ſe. Nam inuenitur Angelus bonus, reſiſtere Angelo bono. Nã Danieli. Michael princeps Iudæorum, loquens de Angelo Pricipe Perſarum dicit ſic. Princeps regni Perſarum reſtitit mihi viginti, & vno diebus. Qui tamen ambo, vt Gregorius in moralibus ait, boni Angeli fuere, licet pugnam, & diſcordiam habuerunt ad inuicem. Quorum pugna nihil aliud fuit, q̃ diuerſa meritorum populi relatio, ſuper quibus vterque Angelus, Diuinam conſulit voluntatem. Nam Agelus iudæorum, allegabat iudæorum pœnitentiam, & populi, qui eos detinebant iniuſtitiã, & ideò eorum liberationem petebat. Econtra verò Angelus perſarum, dicebat Diuinum cultum, & nomen per Iudæos publicari, & ideò conueniens eſſe, vt ibi adhuc maneret, & ſic quodammodo liberationem Iudæorum impediebat. Talis ergo cõtraria allegatio meritorum, erat pugna angelorũ. Et quia non ſtatim Deus voluntatem ſuam de ijs reuelauit; ideo dr̃, quòd vnus alteri tanto tempore reſtitit, quamq̃ fuerint, qui hos Angelos dicerent non ambos bonos; ſed alterum bonum alterũ malum: vt in collationibus Patrum. Hæc de Angelica pugna, & operatione mutua.

Dan. 10

De actibus Angelorum erga homines. Paragraphus Tertius.

G TErtio erga homines quoſdam actus habent, Qui licet ſint multi: hic tamen principaliores ſolum notantur, & ſunt iſti.

Præſunt, conſeruant, poſſunt, fluxuq; manebunt.

Primus actus, generalis prędidentia, quia Principes eorum conſtituti. Et hoc ex diſpoſitione, & natura Angelica diſpoſitiuè. Ex gratia aũt, & confirmatione Diuina completiuè. Nam ſi oẽs ſunt confirmati in bono, & adeo ſunt fortes, q͏ non ſunt lapſi neq; labiles. Vnde merito hominibus præſident, qui debiles, & vel lapſi, aut labiles. Nam & Dño teſte. Qui minor eſt in regno cęlorum, maior eſt illo, ſcilicet quo inter mulierum natos, ſurrexerat maior nemo. Secundus actus erga hoĩes, eſt ſpecialis cuſtodiæ diligentia, de quo dicendũ infra. Tertius eſt virtualis influentia. Et hoc ſpãliter ad tria: Scilicet

Matt. 11

	Immutandum ſenſum.	Tam exteriorem, quã interiorem.
Ad	Illuminandũ intellectum.	Veritatibus erudiendo.
	Inclinandũ appetitum.	Ad bona inſtigando.

Primo poſſunt vtrunq; ſenſum immutare. Et hoc dupliciter, vel aliquod ſenſibile de nouo formando, vel a natura formatum ſenſui opponendo. Secundo Spiritus, & humores intus commouẽdo. Et ſic percuſſerunt Sodomitas cæcitate, vel aurizia. Similiter, & Syros ſub Heliſeo. Secundo poſſunt intellectũ hominis illuminare, ducendo eos in intelligibilem veritatem, ſimilitudinibus ſenſibiliũ. Aut ſpeculi inſtar ſe animæ opponendo. Nam vt Dionyſ. in de Diuinis noibus ait: Angeli, & animæ ſunt ſpũalia ſpecula. Vnde ſicut in ſpeculo materiali, obiecto alio materiali ſpeculo, ſpecies repreſentatæ in vno, ſe gignunt, & repreſentant in alio: Ita poteſt Angelus, qui eſt ſpeculum ſpũale, ſe obijcere animæ, & ſic ſpẽs quas de Deo recipit, aĩæ infundit, & intellectum illuminat ad cognoſcendum Diuina. Illuminat aũt de quattuor. ſ. de cogitandis, cognoſcendis, credendis, & agendis. De cogitandis, non q͏ bonæ cogitationes ſint principaliter ab Angelo, ſed à Deo: vt Paul⁹ dicit, diſpoſitiuè tñ ab Angelo, qui mentes habilitat ad eas. Et hoc, vel interius bona fantaſmata infundendo, aut certè exterius impedimenta remouẽdo. Illuminant de cognoſcendis, quia adiuuant, vt ex creaturis perfectius creator cognoſcatur. De credendis, quia per eos Diuina principaliter reuelantur. Et ſic ex conſequenti de agendis. Et hæc circa intellectum. Habent etiam influentiam ſuper appetitum, & voluntatem, quàm poſſunt immutare, non interius, q͏ ſolius Dei. Iuxta illud. Cor regis in manu Dei, &c. Sed ab exteriori, ſcilicet alliciendo, & inclinando. Et hoc vel exterius præſentado obiectum, aut certè interius concitando: vt aiunt appetitum ſenſitiuum ad aliquam paſſionem, ex quibus voluntas inclinatur; non tamen cogitur, nec neceſſitatur. Quartus actus eſt cum hominibus æternalis commanentia. Eo q͏ in cœlo non duæ erunt ſocietates diſtinctæ; ſed vna ſola: vt aiunt; nam muri ex Angelis, & hominibus conſtabunt, & ad Angelorum ordines aſſumentur hoĩes: vt infra patebit. O igitur q̃ præclara regio, & q̃ decora legio, ex Angelis & hominibus. O utinam hos in me actus operari dignentur Angeli ſancti.

Gen. 19
4. Reg. 6.
1. Cor. 3
Prou. 21.

De actibus Angelorum ſuper creaturas. Paragraphus Quartus.

QVarto, actus quoſdam habent ſuper omnes creaturas, & erga totũ vniuerſum. Quorum aliquos tangamus. H

Hocce regunt, ſeruant, præſunt, miracula, vitã.

Nam ipſi ſunt orbis totius præpoſiti, rectores, & dicuntur orbium, & planetarum quodammodo motores, quo ad primum. Iuxta illud Eccleſ. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit Spiritus. i. Angelus Solem regens. Secundo non ſolum hoĩm; ſed etiã creaturarum ſunt cuſtodes pp hoĩes; ita quod plures ex doctis tenent, quòd quęlibet ſpecies creaturarum, & quodlibet cœlum, ſpecialiter habeant Angelum ad ſui gubernationem, alium Equi, aliũ Leones, & ſic de alijs. Alioquin aiunt qũo ſic irrationales ſe hoibũs ſubijcerent? Quod ſi verum eſt, grandis vtique amor, & humilitas eſt Angelorum.

Eccl. 1.

Tertio ſuper omnes creaturas habent præſidẽtiam virtualem. Ita quòd tota materia elementaris, eſt eis ſubiecta ad nutum, quo ad motum localem. Quarto hi ſunt, qui mirabilia operantur, nõ virtute propria immutando rerum naturas; ſed inſtrumentaliter (vt dicunt docti) aliqua operando, & diſpoſitiuè ad eos; vnde hi fecerunt pluere ignẽ & ſulphur de cœlo ſuper Sodomam. Gen. 19

Poſtremo; & vitã influunt irrationalibus rebus.

Digitized by Google

Pſ.102 Nam motum cœli, ſequitur in inferioribus generatio rerum. Grandis igitur virtus eorum, qui potentes virtute agunt quicquid volunt.

De operationibus Angelorum in dæmones. Paragraphus Quintus.

I

POſtremo habent,& Angeli ſancti actus,& operationes aliquas,in Angelos malos malos.Cuiuſmodi ſunt iſti.

Præſunt, oppugnant, vincunt, crebro variatis.

Primò, quia illis inæſtimabiliter præponuntur; licet eiuſdē ſint cōditi naturæ; adeò q nil in eos, ſ. bonos pñt; ſed hi boni ſ. q volunt poſſunt in eos, ſi velint videnť ab eis; ſi nolint nō videntur, teſte
Eſa.6. Chryſoſt.Alis ſuis velant caput Dei, ne videant illud: vt teſtatur Bernar.Continuum bellū gerunt cū iſtis,à principio vſq; in finē,non ineuntes cū eis fœ
Apoc. 12. dus iuxta Dñi præceptum.Nam,vt dr̄ crebro bellū geſſere;puta in principio cōditionis, qn̄ factum eſt prælium magnum in cœlo;&c. In medio,quoniam quotidie ipſi pugnant pro nobis in. In fine, quoq; bellum geret princeps belligeratorum; Michael ſ. princeps magnus: vt dr̄ penes Danielem. Conſur-
Dan.12. get pro electis, tanq̄ adiutor, & protector contra Antichriſtum fortiter ſtabit, &c. In tam multiplici tn̄ prœlio, victorialiter ſemper triumphant.Eſto igitur ſint multi aduerſarij noſtri,& adeo multi quòd Haymo, cum philoſophis & quibuſdam Doctoribus,opinetur q aer iſte, ita plenus eſt dæmonibus, & malignis ſpiritibus; ſicut radij Solis athomis, & minutiſſimis puluiſculis,qui ēt velut muſcæ circūuolantes,& aerem replentes, viſi ſunt a Sanctis Patribus;licet adeo ſunt multi, licet ōt ita ſunt poten
Iob 41. tes,q Dño ad Iob teſte,non ſit poteſtas ſuper terrā quæ comparetur eis;nil tamen vereri habemus, fir
4. Reg. 6. ma ſententia ſtat Prophetæ, quia plures ſunt nobiſcum, qui etiam virtute ſunt multo potentiores. Hæc de actibus diuerſis Angelorum.

De dignitate Angelorum præcipua. Membrum Quartum.

K

PRæuenerunt principes coniuncti pſallentibus.
Pſ. 67. Pſal.Poſt dicta, videnda ſunt Angelorum dignitates & priuilegia. Et poſſunt horum dignitates coniectari ex multis. Primo ex varia denominatione.Dignis enim & dilectis, dabantur plurima nomina à Romanis. Sic ergo vocantur.

Spiritus,Angelus,et Virtus,Subſtantia,Mens,Dij.

Tribus primis nominibus vocantur a Theologis. Cæteris tribus a Philoſophis. Spiritus dñr ratione naturæ,quia ſimplices & ſpirituales.Angeli aūt ratione officij,quia miſſi,quia oēs ſunt ſpiritus admi
Heb. 1. niſtratorij,vt infra dicetur.Hinc Auguſ.ſuper Pſal. ait.Qui ſunt ſpiritus à natura,facit Angelos mittēdo gratia.Virtutes quoq;,licet nomē ſit chori ſpecialis;oēs tamen ſæpe dicuntur, quia omnibus eis virtus cœleſtis ſine obſtaculo perficitur.A philoſophis aūt,& gentilibus nominantur ſubſtantiæ intellectuales,aut intelligentiæ a peripateticis,pp naturæ ſpiritualitatem.Aut ēt Dij, vt a Platone in phedone. O inquit dij deorum, quorum pater opifex natura quidē mortales; ſed conſeruatione immortales &c.Et quid mirum ſi dij Angeli pp excellentem dignitatem dicantur;cum ēt homines hoc nomine appellētur. Magni igitur & valde digni ſunt, Pſ. 81.
qui tam dignis nominibus appellari poſſunt.

De Angelorum ſublimitate, ex rerum comparatione. Paragraphus Secundus.

L

SEcundo poteſt conijci horū ſublimitas ex ſublimi comparatione. Nam ſublimiſſimis,& digniſſimis rebus,à Sanctis in ſcriptura aſſimilantur.

Lux,ignis,cœlum,ventus,delphinq;, volucres.

Luci comparantur conditæ in principio, vbi Deus dixit.Fiat lux. Et hoc propter eius innumeras pro- Gen. 1.
prietates,potiſſimum propter naturæ immaterialitatem.Igni. iuxta illud.Et miniſtros tuos ignē vren Pſ 103
tem. Et hoc inter cætera propter ardoris charitatem. Cœlo. propter Dei inhabitationem,Ventis. propter naturæ ſubtilitatem. Delphinis propter cātus delectabilitatem; nam quemadmodū illi poſt muſicam & cantum cōcurrunt: vt notat Aulus Gellius, & de mirabilibus mundi Solinus, ita Angeli ſancti Orationibus & Hymnis oblectati,pſallentes Pſ. 67.
præueniunt. Volucribus & Auibus cœli: vt Dñs in Luc. 13
Euangelio qui reſident ſuper arborem bonam, ꝓpter potentiæ velocitatem & mobilitatem. Abundantiſſima eſt in ijs comparationibus commorādi materia; nam poſſunt adduci ſingulæ ſingularum harum rerum proprietates,quas qui noſſe volet,legat librum de ſimilitudinibus; aut naturis rerum. Præter autem iam poſitas res, inuenimus & alias multas, quibus comparantur, quas tangere ſolum, non autem proſequi iuuat.

Concentus *caſtra* *currus*
Cęli concentū qs Caſtra Dei & exercitus Dei Iob 38.
dormire facieta ſunt hæc in montibus Gen.32 2.Paral 18.
ac aſtra. *columnæ,*
Laudarent me aſtra columnæ cœli cōtremiſcunt coram eo. Iob 38. Iob 26.
matutina
Primores *lapides,* *iuuenes*
Principes ꝑuenerunt,coniuncti lapides igniti lapides ꝑtioſi 9. apparētes, vt in euangelio Pſ. 67. Ezech. 28.
natæ *mulieres.*
filiæ Syon venite. & vicinæ, quas conuocat paſtor ille ad congratulandū. Tob 13. Cant. 3. Luc. 3.

Et licèt tantis comparentur; tamen vt plurimum in ſpecie iuuenum ſunt apparentes, quarē & ita depinguntur. Depinguntur dico iuuenes,propter virtutis potentiam.Imberbes,propter ætatis indeficiētiam.Pennati,quia a terrenis liberi, & in alta eleuati,& propter promptiſſimam obedientiam.Nudi pedes, propter affectionem liberam ad Deum. Hæc de comparationibus & aſſimilationibus Angelorum.

Ex officiatione. Paragraphus Tertius.

M

TErtio horum dignitas,colligi poteſt ex nobiliſſima,& varia officiatione.Nam habent officia erga Deum iſta.

Digitized by Google

Hi pueri	*cantant*	*ſerui,*
qui ab initio ſe- cũ in cubiculo.	cãtores nõ ceſſan- tes die ac nocte.	beati ſerui q̃ ſtant corã te.
militeſque		*ſecreti*
& Dei exercitus		à ſecretis myſteriorũ cõſcij.

Quo ad mundum & diabolum, hæc officia habent.

Hic motor	*rector*	*iuſſor*
firmamẽti quo- dammodo.	mundi mini- ſterialis.	cui parent om- nia nutu.
preſſorque		*ligator*
triumphator diaboli		in abyſſum.

Quorum proſecutio ſatis ex ſuperioribus actibus elici poteſt.

Quo ad nos, inter cætera hæc officia habent.

Cuſtodes, ſerui, ciues medij quoque fratres.
Solator reddunt doctor portandoque ductor.

Pſ. 90. Primo ſunt noſtri cuſtodes, vt dicitur in Pſalm. In omnibus vijs nos cuſtodientes. Secundo ſunt ſerui noſtri, & miniſtratores, quia omnes ſunt admini- *Heb. 1.* ſtratorij ſpiritus: vt dicetur. Sunt poſtremo, (vt paucis multa dicamus) ciues, commoratione, mediatores, ſollicita reconciliatione & diſcurſione. Fratres, in hæreditatis cœleſtis ſuſceptione, ab eodem Patre. Conſolatores confortatione. Orationũ noſtrarum repræſentatores, in earum coram Deo *Tob. 12* oblatione: vt patet Thob. Doctores in mentis illu- *Mar. 16* minatione. Animarum in cœlo portitores: vt patet de Lazaro. Et per viam deſerti huius, in patriam *Exo. 24* repromiſſionis inductores. Iuxta illud Exodi. Ecce ego mitto Angelum meum, qui te cuſtodiet in via, & inducat in terram, quam promiſi patribus tuis.

Paragraphus Quartus.

N

SEd tandem ne nimia memoratione ſimus prolixiores, ſub ſumma dicamus, quòd eorum dignitas relucet ex mirifica eorum quæ in multis cõſiſtit priuilegiatione; ſcilicet in iſtis.

Eſſe, loco, primo, numero, ſignacula, puri.
Perfecti, fortes, pulchri, firmiq; beati.

Primum eorum priuilegium quo omnes excedunt, eſt in eſſentiæ nobilitate. Nam conditi ſunt ſpirituales, & incorporei. Vnde habent agilitatem, velocitatem, ſimplicitatem; Ita quòd in ictu oculi, poſſunt præſentes eſſe in altari cum Sacramento, & vltra mare valde cito. Et in quolibet etiam minimo diffinitiuè loco, nec quicquam quod nõ pertinium eis, quia non grauantur corpore. Sunt etiam creati arbitrio liberi: vt facere poſſint quicquid velint. De eorum eſſentia plura habentur ſupra. De qua in ſumma tenendum quòd minimus Angelorum, ſecundum ſuam eſſentiam, nobilior, & perfectior eſt quacunque anima humana, purè ſecundũ naturam, purè humana, propter Chriſtum &c.

Alterum priuilegiũ eſt ex loci ſublimitate. Quia ipſi in cœlo, nos in mundo. Ipſi in monte gloriæ, nos in valle miſeriæ. Sunt enim ipſi conditi in cœlo. Iuxta quod Strabus ait ſuper illo verbo In prin- *Gen. 1.* cipio creauit Deus cœlum, & terram. Cœlum inquit non viſibile hoc firmamentum ſcriptura appellauit; ſed empyreum, ideſt igneum, vel intellectuale, non ab ardore; ſed a ſplendore dictum, quod ſtatim factum; Angelis eſt repletum.

Tertium ex temporis prioritate, quia iuxta ma- *Sẽt. ij. a* giſtrum, Angeli non ſunt creati in tempore, nec *rum.* poſt tempus; ſed cum tempore: vt etiam ſuper Geneſ. videtur dicere Auguſtinus. Sic ergo creati ſunt ante hominem. Et in laudem huius priuilegij multa dicuntur in libris Sapientialibus, quæ exponun- *Prou. 8* tur de natura angelica. Quia prior omnium facta, *Sap. 7.* cum eo componens omnia, & cætera huiuſmodi multa.

Quartum eſt ex numeroſitate; nam Raynerio teſte Angelorum numerus maximus, ignotus, excedens eſſe probatur. Primo maximus Dionyſio teſte, qui ait in libro cæleſtis hierarchiæ, quòd Angeli in quadam maxima multitudine ſunt, omnem materialem, numerum excedentes. Et hoc ſcriptura confirmat Danielis vbi dicitur. Millia millium *Dan. 7.* miniſtrabant ei, & decies millies centena milia aſſiſtebant. Qui tamen numerus licet maximus videatur, nullo modo complectitur multitudinem Angelorum; ſed in eo innuitur, quòd ſit in maxima quantitate, dum mille multiplicatur per omnes limites, & maximos numeros. Hinc Iob. Nũquid eſt *Iob 25.* numerus militum eius; ſcilicet cognitus nobis? Et certè non. Nam vt Grego. ait, Supernorum ciuium numerus infinitus, & diffinitus exprimitur: vt qui Deo numerabilis eſt, nobis innumerabilis demonſtretur. Tertio eorum numerus eſt exceſſiuus etiã ſuperans: vt ait Bernardinus athomos in aere volitantes. Quia (bonorum Angelorũ numerus in cœlo ſtantium, vel remanentium, maior fuit q̃ cadentium. Cuius ratio eſt, quia in Angelis bonum eſt, vt in pluribus, eo q̃ ſunt intellectualis naturæ. Malũ vero in Angelis eſt, vt in paucioribus. In hominib. aũt eſt oppoſitum; q in eis eſt malum, vt in pluribus, bonum vero vt in paucioribus. Tum pp corruptionem naturæ, tum pp ſenſualitatis appetitũ &c. ex quo homines ſequuntur magis ſenſum q̃ intellectum. Ex his itaq; S. Thom. 1 ſcripto. diſt. 40. artic. 2. concludit, q multo plures fuerunt Angeli remanentes, q̃ cadentes. Et fortè etiam multo plures, q̃ dæmones & oẽs damnati ſimul. Confirmãs hoc auctoritate ſcripturæ dicẽtis, in Paral. Nolite timere, *2. Para* plures. n. nobiſcũ ſunt, q̃ cũ illis. Dionyſius tñ Car- *lip. 32.* thuſien. aliter in hoc opinatur, dicẽs, q plures erũt homines reprobi, q̃ ſimul Angeli ſancti, hoieſque electi, ac dæmones vniuerſi. Omninò inquit apparet, & pluſq̃ in duplo, excedet numerus hominũ impiorũ, multitudinem hoĩum electorũ, aliter comparatione eorum electi non erunt pauci, multi uocati. Cum ergo par ſit hoium electorũ, ac An- *Matth. 20.* gelorum: vt Gregor. ait pluralitas, ad minus tot exiſterent reprobi, quot ſunt electi homines, ac Angeli ſancti. Cunq; multo plures putãdi ſunt, quemadmodum comparatio illa inſinuat, & dæmones ipſis Angelis valde pauciores conſiſtant, conſequẽs fit, plures hoies reprobos futuros, q̃ ſint Angeli boni, ac dæmones, electique homines. Hęc ille in Dialogion ſuo lib. 5. articulo 19. Qui volet credere credat. Horrendum magis quàm diſcutiendum illud. Et procedit ex illa auctoritate domini. Multi ſunt vocati; pauci vero electi. Thomas autem: vt patet

Digitized by Google

ex altera? Qui licet diſcrepent in numero hominũ, conueniunt tamen in exceſſu Angelorum; ſcilicet quòd ſtantium numerus excedat lapſorum. Quantus autem ſit numerus ſtantium illorum, non æſtimo poſſe comprehendi; licet neſcio quantæ prophetiæ homo aſſeruit: vt ait Guillermus Pariſien. Quod legio vna medio loco proportionaliter, inter ordinem illum, & ſubſtantiam huiuſmodi vnã. Hoc eſt dicere ordinem vnum, tot legiones continere, quot huiuſmodi ſubſtantias continet legio vna. Numerus autem legionis eſt, ſex millia, ſexcẽti ſexaginta ſex. Qui tum eſſet ductus, ſiue multiplicatus per ſeipſum, ideſt toties ſumptus, quot continet vnitates; ſi verum eſſet redderet numerum eorum. Sed puto hic omnium calculantium, digitos prohibitos eſſe. Nimia enim multitudo Angelorum; adeo vt ante ſtellas cœli, guttas maris, athomos ſolis, puto numerari poſſe, quam numerum Angelorum. Si tanti Sancti: vt dictum eſt, ſunt in choro infimo Angelorum, quantos putabimus in ſummo? Nam ſecundum diuiniſſimum, ac theologiſſimum Dionyſium. Quo fuerit in cœleſtibus hierarchijs ordo ſuperior, eo plures in ipſo Angeli continentur. Hæc de numeroſitate eorum dixerimus: vt vel quandoque ad tantam, talemque ſocietatẽ aſpiremus, nil certi determinantes; ſed in verbis magni Dionyſij concludentes, & dicentes. Multi ſunt Dei exercitus, ſupernarum mentium, infimam, & conſtrictam excedentes noſtrarum materialium commenſurationem. Hæc ille. Qui plura de horum numeroſitate ſcire volet Guillermum in de vniuerſo ſpirituali, & alios Doctos, & Bertrãnium videat.

O Quintum Angelorum priuilegium, conſiſtit in Diuinæ eſſentiæ maiori conformitate. Nam ſimpliciter, & abſolutè loquendo, imago Dei magis eſt in Angelo, quam in homine. Et hinc eſt quòd non ſolùm ad imaginem Dei dicuntur; ſed a Dionyſio imago, & in ſcriptura ſignaculum ſimilitudinis vocantur: vt in Ezechiele. Tu ſignaculum ſimilitudinis Dei &c. Vbi Gregorius. Angelus non ad ſimilitudinem Dei tantum dicitur factus; ſed ſignaculũ ſimilitudinis: vt quo in eo eſt natura ſubtilior, eo in illo imago Dei ſubtilius inſinuetur expreſſa. (Ezech. 28.) Quod, & ratione patet. Nam imago conſequitur naturam intellectualem, ergo vbi natura intellectualis perfectior, ibi ſimilitudo maior; ſed natura intellectualis in Angelo eſt dignior, & perfectior quam in homine, in quo ratio intellectualis luminis naturalis, multipliciter eſt obumbrata ergo &c. Quam autem perfecta ſit imago, patet ex capacitate Dei, quę ſe illi totam infundit; vnde ſpecula ſplẽdidiſſima vocantur, pleniſſimè illuminata, adeo vt qui videret Angelum, videret Deum in ipſo clariſſimè relucentem. Sicut enim ſi duo ſpecula contra ſe inuicem tenerentur, imago vnius reluceret in aliud; ſic ſimiliter, Diuinum ſpectaculum relucet in angelica natura: vt patet ſupra ex eius diffinitione. (Simile.) Sic ergo patet quòd perfectior in Angelo eſt imago Dei ſimpliciter, ſecundum quid tamen, magis in homine quam in Angelo reperitur, ob multa alia dicenda.

Sextum eſt in ampliori puritate; nã Angeli qui perſtiterunt, nunquam aliquid mali commiſerunt. P
Nos autem homines computreſcimus in ſordibus (Ioel 1.) peccatorum. Non enim vt dicitur Eccliſiaſt. Eſt homo iuſtus ſuper terram, qui faciat bonum, & non (Eccle. 7.) peccet, venialiter ſaltem. De Angelis autem Dionyſius ait, ꝙ Angelus ſit ſpeculum purum, incontaminatum, & immaculatum, nullis vſquam peccati ſordibus fœdatum, qui nec peccare iam poteſt. Septimum in vitium, & virtutũ perfectibilitate. Angeli enim producti fuerunt a Deo perfecti, perfectione; immo & fœlicitate naturali, quæ cõſiſtit in carentia omnis mali, & in ſufficientia omnis boni. Creati enim fuerunt in plenitudine (vt aiunt) ſciẽtiæ & veritatis, nullam habentes ignorantiæ maculam, aut fugam prauitatis. Luminoſi in cognitione, recti in voluntate. Non enim ad hoc, vt intelligant, oportet vt ſyllogizando diſcurrant, de noto ad ignotum; ſed ſtatim cognoſcunt ipſam eſſentiã rei, & quid ei conueniat ac non. Duplicem autem cognitionem habent; ſcilicet matutinam & veſpertinã. Matutina eſt qua Angeli, res in verbo cognoſcunt, & verbum ipſum, quam tamen quidam meridianam dicunt. Et ſecundum hanc cognitionem ſciũt rationes omnium rerum, naturas & eſſentias oĩum creaturarum. Et ob hoc vident omnia ſimul vna ſpecie intelligibili circa Diuina, & non ſunt in eis: vt Auguſtinus ait, volubiles cogitationes de vno in aliud redeuntes; ſed vno reſpectu omnia ſimul vident. Et hanc cognitionem eſſentiæ Diuinę, & rerum in ea, non habent aliquando habitu, aliquando actu; ſed ſemper actu, quia beatitudo in actu conſiſtit. Deiformem igitur intellectum Angelus habens, quæ ſcit, actu ſcit, omnia ſimul ſcientia viſionis: ſicut Deus; licet neſciat omnia quæ ſcit Deus. Cognitio autem veſpertina, eſt qua Angeli res in propria natura, vel eſſe proprio cognoſcunt. Et ſic ſeipſos & alios Angelos noſcunt, & immaterialia alia omnia, per ſpecies influxas. Singularia cognoſcunt, etiam coniecturaliter futura; nam ſolius Dei proprium eſt noſſe futura propriè. De quorum cognitione multa ſubtilia a doctis inquiruntur; ſed nos inferioribus, & magis affectiuis ſtamus contenti. Secundo ſunt recti & ordinati in voluntate & charitate, naturali dilectione: vt aiunt, plus Deum infinities diligentes quàm ſeipſos. Et hoc ratione præcepti in mente eorum conſcripti, ratione multiplicis motiui, quia vident Deum infinitè bonum, ergo infinitè diligendum. Cernunt eum omnium cauſam, bonum generaliſſimum vniuerſorũ &c. huiuſmodi. Quæ omnia quo limpidius agnoſcunt, eo feruentius amant. Hinc continuo charitatis actu feruentiſſimo feruntur in Deum. Iuxta illud. Facis miniſtros tuos ignem vrentem, aut (Pſ. 103) flammam ignis.

Q Octauum eſt in fortitudinis vigoroſitate. Habent enim miram fortitudinem in ſuo actu, naturaliter concreatam eis. Et quo a corpore ſunt remotiores, eo vigoroſiores, hinc etiam dicuntur virtute potentes. Nam vt Ioannes Gritſch. teſtatur, per ſolum cœli tractum faciunt frondeſcere arbores, & germinare cuncta. Et vnus

Ange-

Digitized by Google

Angelus voluere poteſt totum firmamẽtum,& ſinguli ſingulos cœlos & planetas. Grandis certè virtus cum cęlum tam ſit ingens, Sol & planetæ tã magni quantitate,terram excedẽtes. Quod ſi apertius vis videre eorum fortitudinem ; retracta eorum p Bibliæ decurſum operationem.Nonne vnus inter-
Eſa 37. fecit 185.millia hominum? nõne ciuitates ſubuer-
Exo. 11. tere & caſtra ?

2. Reg. 24. Nonum eſt in pulchritudinis ſpecioſitate. Pul-
R chriores enim ſunt , omni re excogitabili in inferioribus iſtis. Hinc Boetius eorum materiam comparat aeri,& formam lumini.Hinc tam ſpecioſiſſimis: vt ſupra rebus aſſimilantur. Et iure pulcherrimus Deus qui fecit tã pulchra irrationabilia multa, pulcherrimos omniũ fecit ſibi ſuos miniſtros, rebus omnibus præferendos, & adeo pulchros, vt ſpecies ipſorum vernans intellectus noſtri excedat facultatem. Specioſiores enim ſunt Sole,cuius tñ claritate,in hominũ aſpectu,eſt clarius nihil ; Angelica tñ natura longe pulchrior, & clarior illo. Vnde ſcdm Anſelmum . Si vnus Angelus ſtaret in cęlo,& eſſent tot Soles quot ſunt Stellæ; claritas tñ vnius Angeli,extingueret oẽs illos Soles ſua claritate:ſicut modo claritas Solis,claritatem oĩum ſtellarum,& tantum tranſcenderet pulchritudinẽ Solis quo ipſum intuitum videret;quantum Sol excedit pulchritudinem terræ,& incomparabiliter magis.Et hæc nobilitas eſt oĩbus concreata; licet Angeli mali,ſint per habitus malos,& vitioſos obnubilati & depreſſi . Dicit enim Dionyſius,ꝙ dæmones habent organa ſplendidiſſima;ſed per habitus vitioſos depreſſa ſunt : ſicut ſi Sol cum caldari nigro eſſet obtectus.In Angelis autem bonis,tanꝗ in ſpeculo claro,& mundo relucent oĩa inferiora : vt patet ex diffinitione, quia dũt ſpecula ſplendidiſſima.Porro Dionyſius(vt de pulchritudine Angelorũ amplius loquamur)in quolibet ordine primos, medios,vltimoſq; conſtituit.Ex cuius verbis,aliiſque rationibus S.Thomas elicit, ꝙ Angeli non ſolum ab inuicem differunt numero: vt Ioãnes, & Petrus; ſed ẽt ſpecie, vt ouis à Leone, & ꝙ tot in eis ſint ſpecies, quot indiuidua. Cui opinioni valdè obſiſtit Guillermus Parrhyſienſis,plenè nitens eam confutare,in ſuo de vniuerſo.In hoc tamen conuenit,ꝙ vnus Angelus in aliqua perfectione,licet nõ propterea ſpecifica,ab alio differat differentia.

Vnde tale argumentum elici poteſt. Infimus Angelus eſt nobilior Ioanne Baptiſta in ſua natura,& ſpecioſior oĩ re purè creata . Secundus Angelus eſt nobilior vno gradu . Tertius vno gradu nobilior ſecundo,& ſic aſcendendo,vſq; ad ſupremum infimi ordinis Angelorum ſcilicet;in quo tñ (vt creditur) ſunt plus ꝗ mille milliones.Quis ergo poterit non dico narrare;ſed vel parum intelligere nobilitatem,ſpecioſitatem,ſupremi Angeli, atq; etiã gloriam; cum ſm Bernardum Angeli qui præcellũt in naturalibus , etiam præcellunt in gratia & gloria ? Certè nullus . Aſcendatur intellectu exinde altius, hoc modo: Ad & per alios ordines,gradatim ſemper addẽdo,perfectionem maiorem in natura, gratia,& gloria,cum ventum fuerit ad ſupremum Seraphin,nonne deficiet mens præ ſtupore ? & in extaſi ponetur,in cõſideratione huiuſmodi tantæ ſpecioſitatis ? O igitur qui oculis in pulchra laſciuire ſoletis. Hinc vobis deſiderabilia oculorum, & inde ſaltem Angelum vnum conſtituite , & niſi cæci prorſus fueritis, incõparabiliter iſtũ illis pferetis.

Decimum eſt in confirmationis in bono ſtabilitate. Nos aũt labiles ſumus vſquequaque. Suſceperunt autem illi confirmationem ex tribus.Ex natura diſpoſitiuè,quæ ſimul in eis vertibilis ſolum.Ex gratia meritoriè,quia connectitur ſtabili æterno, p conuerſionis feruorem.Ex gloria completiuè,quia cum Deum habeant pro gloria , quæ eſt forma oĩs deſiderij eorũ completiua, nõ iam extrauagantur.

Poſtremo excedunt nos in beatitudinis fœlici-
tate,quã & perceperunt, citius ſcilicet ab ipſo con S
uerſionis eorum initio,& meruerunt facilius; quia nõ aggrauati corporibus,& perfruiti diutius, quia ante homines oẽs. Vnde ab initio viderunt Deum apertè & amauerunt perfectè,& tenuerunt aſſiduè. Mox ſiquidem ait Bernardinus, poſt triumphalem in merito Ieſu victoriam , adepti ſunt condignam gloriam: vt deducit ex verbis Apoca. ubi dicit.Et ipſi uicerunt eum propter ſanguinem agni,dicens, quòd ſtatim in confirmatione aſſecuti ſunt tria præmia . (rẽ.

	Trãqllitatẽ	Patre	Recõciliato
Scꝫ	Veritatem	in Filio p Xp̃m	Doctorem.
	Suauitatẽ	Spũſctõ	Amatorem.

Vt latius deducẽs quòd,& Angelorum, ſit Chriſtus reconcilliator;licet nõ redemptor . O igitur nimiũ beatos Angelicos ſpiritus iſtos , quibus tantis priuilegijs datum eſt eminere.O verè dignè venerandos,quos conſtat ita prælatos . Nota tamen quamuis in omnibus dictis,primatũ teneant Angeli ſancti.In nonnullis tamen,cum eorum dignitate,conuenit noſtra paupertas , & in aliquibus ſi dici liceret,excedit eos humilitas noſtra, in iſtis autem cõuenimus; quia ſcilicet .

Eſt Pater,hæredes,cibus,vnus,nunc meditamur. T

Conuenimus primo in creatione,conditorem vnũ cum eis, & Patrem habentes Malach.Nunquid nõ Malac. 2.
Pater vnus oĩum noſtrum?Nunquid nõ vnus Deus creauit nos?Secũdo in hæreditatis poſſeſſione.Erimus enim eorum conciues,& vt Dñs ait velut Angeli Dei.Tertio in cibatione, quia panis unus utro Mar. 12.
rũq;;ſed nobis uelatus,illis reuelatus.Panem.n. Angelorum manducauit homo.Quẽ licet habeant cla Pſ. 77.
rius ; nos tñ mirabilius;licèt habeant gaudioſius ; nos tñ nobis meritoriè magis. Poſtremo ſimiles ſumus illis,in Deitatis contemplatione.Sicut.n.nunc uident Deum,ſic & eum uiſuri ſumus . tunc.ſ.facie ad faciem.Cum igitur cum tantis cõuenimus,fiducialiter tanꝗ ad fratres,ad eos accedere poſſumus, 1. Cor. 15.
ſimilitudinem hanc allegantes. Excedimus etiam , ut tamen pace eorum loquar eos in iſtis, ſcilicet.

Eſt frater,moriendo, remittit,ſtola duplex nos ,

Primo in ampliori Chriſti proximatione, quia Chriſtus frater noſter eſt; vnde & nuſquam Angelos ap Heb. 2.
prehendit: ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Vnde & nos dicit crebro fratres, nuſquã Angelos ſic ap- Mar. 3.
pellans.Secundo in redemptione; Non.n.pro Angelis Chriſtus mortuus eſt ; ſed nos ſuo ſanguine

Digitized by Google

redemit; nũquam (vt Origenes ſomniauit) moritu
rus pro apoſtatis Angelis. Tertio in peccatorum re
miſſione. Quotiens reuertimur, totiens recipimur.
Angelorum eſt irremiſſibile peccatum. Quarto in
præmij perceptione. Nam licet illi ſint præmiati ci
tius, nos præmiabimur plenius; puta duplici ſtola,
Io. 10. intus, & foris paſcua habentes. Hæc diximus ne in
Angelicæ dignitatis, & noſtræ humilitatis conſide
ratione, nimium deijceremur, ſed etiam vt noſtrã
dignitatem veneremur, quem Angeli tantopere
venerantur, poſt Chriſti incarnationem: vt nolint
Apoc ſe amodo ab hominibus adorari. Hæc de dignita-
11. & te angelica, quæ (vt placet Auguſtino) altior eſt hu-
19. mana.

De Angelorum miſſione. Membrum V.

V

OMnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, & in mi-
niſterium miſſi, propter eos qui hæreditatẽ
Heb. 1. capiunt ſalutis. Paulus. Poſt præmiſſa; inquirẽdum
de miſſionis, & cuſtodiæ Angelicæ modalitate. Et
primo de miſſione ipſa, vbi hæc ſunt videnda.

Mittantur cuncti, videant, cur non Deus ipſe.

Primò videndum ſi Angeli mittantur, & quæ ſit il-
lorum miſſio. Pro quo nota, ꝙ illorum miſſio ferè
nil aliud eſt; niſi illorum ad noſtram cuſtodiam, &
pro nobis deputatio, de qua cuſtodia dicemus. Se-
cundo vtrum oẽs mittantur, de quo ſciendum ꝙ
mitti Angelos ſcdm Dionyſium, dupliciter accipi
poteſt. Vno modo ad omnia ſecreta Diuina reuelã
da. Alio modo ad exteriora exequenda. Primo oẽs
mittuntur, quia ſupremi reuelãt ſecreta medijs, &
medij infimis, & ſic omnes quodammodo pro no-
bis mittuntur, & Angeli dñr. Secũdo modo locum
mutando, & ad quædam exequenda, ſoli mittũtur
Angeli inferiores: vt communiter; licet pro arduis
cauſis, & alij inueniantur mitti; ita ꝙ Dionyſi. Car-
thuſ. concludit, quinque ordines inferiores mitti,
tres ſupremos aſſiſtere ſolum, Dominationes vero
medio modo ſe habere, & communicare vtriſque.
Porro vtrum ſic ad exteriora miſſi, non impedian-
tur a contemplatione Dei, Dñs ipſe diſſoluit, vbi
Matth. ait. Amen dico vobis Angeli eorum ſemper vidẽt
18. faciem Patris. Non ex miſſione retardantur, nec im
pediuntur, quia ſic ad exteriora ꝓcedunt, ꝙ ab inti
mis nunꝗ recedunt; Sunt enim in latitudine men-
tis. Et intra Deum currunt, quocunque mittuntur.
Recedere tamen dicitur a Deo, dum ab inuiſibili-
tate viſibilis apparet, & reuerti ad Deum, quando
depoſita viſibilitate, in priſtinam reuertitur inuiſi-
bilitatem. Cur autem Deus per ſe non cuſtodit ho-
minem. Certè hoc facit per ſe; mediantibus tamen
Angelis, quia hoc lex eius requirit, & in hoc vtili-
tas, tam cuſtodientibus, quàm cuſtoditis prouenit.

De Angelicorum ſpirituum erga homines dignatiua cuſtodia. Paragraphus Primus.

X

ANgelis ſuis Deus mãdauit de te, vt cuſtodiãt
Pſ. 90. te in omnibus vijs ſuis. Pſalm. De cuſtodia
Angelica, ſequentia ſunt meditanda.

Si ſeruent, cur, qui, quos, quando, quomodo cernas.

Primo de hac cuſtodia firmiter tenẽdum, ſingu-
lis hominibus ſingulos eſſe Angelos deputatos ad
cuſtodiam eorum, patet ex iſtis.

Hoc Scriptura tenet, Sancti, gentes, rationes.

Primo patet hoc ſcripturæ auctoritate; nam ſuper
illo verbo Eſaiæ. Super muros tuos conſtitui cuſto Eſa. 62.
des. Gloſa ait, ꝙ cuſtodes hominum ſunt Angeli.
Et in Pſalm. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſto- Pſ. 99.
diant te. &c. Super quo reuolue crebrius, quod ait
Bernard. verè notandiſſimum dictum. O quantam
(inquit) debet tibi hoc verbum inferre reueren-
tiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Reue
rentiam pro præſentia, deuotionem pro beniuolẽ-
tia, fiduciam pro cuſtodia. Caute ergo ambula. In
quouis diuerſorio, in quouis angulo, reuerentiam
habe coram Angelo tuo, nec facias illo præſente,
quod me præſente non auderes. Patet idem ex ver
bo Domini. Angeli eorum &c. Itemque in actibus
Apoſtolorum, vbi fideles de Petro aiunt. Angelus Act. 12
eius eſt &c. Secundo hoc iam tota fidelium Eccle-
ſia tenet. Tertio idem Sancti iam vndiq; in ſcriptis
proclamant. Quarto hoc idem & gentium Philoſo
phi poſuerunt. Tradiderunt enim (vt Gerſon ait)
gentiles, habere ab hora conceptionis quemlibet,
vnum ſuum genium, qui cum moriente deficiebat,
quem Deum putabant fortunæ, quidam prudẽtio-
res tñ dicebant, inclinationem quandam a cœleſti-
bus impreſſam, Vt latius in opere ſuo de die Nata-
lis Cenſorinus Philoſophus pertractat, oſtendens
ibidem quid genius ſit, quam aſſiduus nobis, & ꝗ
cuiq; potiſſimum ſuo in Natali venerandus, dicẽs.
Genius eſt Deus, cuius in tutela, vt quiſq; natus eſt
viuit, ſiue etiam ꝙ vt generemur curat, ſiue ꝙ vna
gignitur nobiſcum. Vnde eundem genium eſſe, &
larem, multi veteres memoriæ prodiderunt, quem
maximam; imò omnem in nos poteſtatem habere.
C. Flaccus in libro de Indigitamentis ait. Eraclides
autem ſocraticus, duplicem oĩbus genium appoſi-
tum dicit, quorum optimo, potiſſimum per omnẽ
ætatem, quotannis ſub die natali ſacrificandum,
quem meliorem lapillo numerare decet. Nec ho-
ſtiam cedere in illo. Adeo enim aſſiduus eſt nobis
appoſitus obſeruator genius iſte, vt ne puncto qui-
dem temporis longius abſcedat. Sed ab vtero ma-
tris acceptos, ad extremum vitæ diem comitetur.
Hæc memoratus Cenſorin. Super qua materia plu-
res platonici etiam conſcribunt de calo. & caco dę
monibus, ex Platonis ſententia commemorantes.
Probať poſtremo idem multiplici ratione; ſ. iſtis.

Parte Deique, ſui, noſtri, medij, ſimilati.

Primo ex parte Dei, pronior enim erit Deus ad mi
ſerandum, ꝗ ad puniendum; ſed Deus dedit homi
nibus dæmones ad eorum exercitiũ; non. n. eſt no- Ephe. 6.
bis colluctatio &c. ergo multo fortius dabit etiam
Angelos ad cuſtodiam hominum; nam & hoc com
petit ſuæ bonitati, quæ in hoc manifeſtatur, quan-
tum diligat ſalutem nrãm, dum tam nobiliſſimos,
& ſibi caros ſpiritus pro nobis mittit, & ipſis man-
dat de nobis. Secundo probať ex parte Angelorũ,
qui ſunt natura pijſſimi, & nolunt homines ſibi ra-
tione, vel intellectu conformes deſerere, ſine adiu
torio opportuno. Vnde manifeſtatur eorum erga
nos

Digitized by Google

nos charitas, qua tam proni ſunt ad nos mitti, præſertim cum eorum ruina, reſtauranda ſit ex nobis, & eis vtilitas ex hoc grandis cædat. Vnde pro eorum reſtauratione, tam ſollicitè in redemptionis miſterio adminiſtrarunt.

Scilicet
- Primo Incarnationem annunciando.
- Secundo Natiuitatem propalando.
- Tertio in Paſſione confortando.
- Quarto Reſurrectionem notificando.
- Et in Aſcenſſione aſtando.

Cædit, & eis vtilitas ex miniſterio noſtro, quia accidentale præmiũ (licet plurimi reſiſtant eis vſq; in finem) accumulatur: vt ait Bonauentura. Et Dominus ipſe videtur teſtari, quia gaudium eſt Angelis in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽte. Tertio ex parte noſtri; ſcilicet noſtræ dignitatis, & neceſſitatis, primo dignitatis, quia ratione ſumꝰ eis vicini, & per miſterium incarnationis, ſupra eos dignificati: vt canitur in aſcenſione. Vnde nec poſt illud factũ, ſe adorari permiſerũt. Hinc Apoc. Vide ne feceris quia cõfrater tuus ego ſum &c. Nõ igitur dedignãtur ſeruire homini, cuius naturam vident ſupra ſe leuatam in cœlis. Secundo ratione noſtræ neceſſitatis. Sumus.n. nimis infirmi, hoſtibꝰ multis, & aſtutiſſimis, & nequiſſimis obſeſſi, qui ſępe, & rationem ſeducunt, voluntatem inficiũt, virtutem operatiuam opprimunt. Hinc Angelis opus habemus, qui intellectum illuminent, voluntatem rectificent, infirmitatem iuuent. Quotiens igitur tẽtaris ab hoſte, inuoca tuum cuſtodem: vt ſit adiutor in tribulatione. Quarto ratione meditationis & ordinis; lex enim ordinis rerum requirit, vt inferiora per ſuperiora diſponãtur, & vt mobile omne ad immobile reducãtur. Poſtremo probatur ratione aſſimilationis. Paruulo enim puero, quouſq; ad ætatem perueniat, prouidetur de manuductore. Ad ſcholas ituro de pedagogo, eũti ad bellum, de militiæ experto magiſtro. Quod ſi ſuis pueris procurent hoc Patres carniũ, quid non ſuis de his prouidebit Pater ſpirituum? Dulcis & deuota eſſet horum applicatio; ſed committimus meditaturo. Ad reliqua properandum.

Luc. 15

Apoc. 19.

Paragraphus Secundus.

Y

SEcundo cur ſint Angeli ad cuſtodiam deputati, licet ſatis claret ex dictis; tamen propter hæc eis deputantur.

Proficiant, flent, vt ſurgant, non ſæpe, vel aſtent. Primo, vt promoueantur, & proficiant in bonum gratiæ. Secundo, vt non cadant in malum culpæ. Tertio ſi ceciderint, vt reſurgant ab illo. Quarto, vt non totiens cadant, vel non in tãta mala. Poſtremo, vt in omni neceſſitate nobis aſtent.

Paragraphus Tertius.

POrro de tertio, ſ. qui ſunt Angeli nos cuſtodiẽtes, non opus eſt, vt aliquid dicamus, quia ſatis vbi qui mittantur diximus, putamus declaratũ. Hoc tantum dicimus, ꝙ propriè Angeli infimi ordinis ad cuſtodiam deputantũ: vt Grego. ait. Nam qui cuſtodire debent, tres proprietates habent.

Primo, ꝙ immediatè homines illuminẽt, & per hoc videntur excludi Angeli ſupremæ hierarchię.

Secundo, ꝙ actus limitatos habeant circa officia humana, & ſic excluduntur Angeli mediæ hierarchiæ.

Tertio, quòd procurent ea quæ ad determinatas perſonas pertinent, & ſic excluduntur Angeli primi ordinis, & ſecundi vltimæ hierarchiæ.

Si quandoque Archangelus hominem cuſtodit, hoc non eſt, vt perſonam ſingularem; ſed communi propoſitum bono.

Quos cuſtodiant. *Paragraphus Quartus.*

Z

DE quarto; ſcilicet, quos cuſtodiant, eſt ſciendum in genere, ꝙ illos qui poſſunt promoueri in bonum, & impediri a malo. Vnde patet, quòd nec animæ ſeparatæ, nec Angelis bonis, vel malis Angeli fuerunt deputati. Quæritur autem de his.

Chriſtus, Adam, Virgo, pueriq;, mali, ſimul Anti. Primo, ſi Chriſto Angelus deputatus fuerit ad cuſtodiam. Communiter tenetur quòd non. Tũ quia omnibꝰ Angelis erat ſuperior, & immediatè a verbo regulabatur. Tum quia verus comprehenſor, cuius bonum non poterat impediri. Tum quia nullum defectum habuit, vel culpæ, vel pœnæ, alij aliter aiunt.

De Adam, & primis parentibus tenetur, ꝙ Angelos ſibi habebant deputatos, quia licet recti fuerãt creati poterant tñ (vt heu contigit) a bono auerti, & impediri. Et licet non habuerunt carnem rebellem; habuerunt tamen diabolum inſidiatorem.

De Virgine glorioſa ait Chryſoſtomus. Infinitã militiam Angelorum, ad glorioſæ Virginis obſequium deputatam, nullatenus ambigimus vt cuſtodirent lectum veri Salomonis gratiſſimum & cauerent ne præparatum æterni regis hoſpitium hoſtis incenderet. Vnde plures dicunt eam cuſtodem habuiſſe. Sed Franciſcus Maronis ſublimius ſentit dicens: Credo eam immediatè a Trinitate cuſtoditam, & multitudinem illam Angelorum, in obſequium ei datam. Nullus quoque malignus ſpiritus ad eam accedere permiſſus. Hoc ego nõ intelligo, quaſi nunquam fuerit tentata, cum etiam venerabilis Ioannes Gerſon de illa dicat plura ſuper Magnificat; non ſcilicet eam coronatam ſine certamine in tentationibus legitimo.

Pueri in vtero Angelos habẽt, ne à dæmonibus interimantur; ſed vt quidam aiunt, Angelum matris; quod tamen non eſt creditum cunctis:

Quod etiam mali omnes; imò, & pagani, ac increduli vniuerſi Angelos habeant, patet; nam propter noſtram malitiam, non deſinit bonitas Dei operari, quod proprium ſibi, eamque decet, & entium ordo requirit. Ideo ſingulis de Angelorum cuſtodia prouidit. Quæ licet non æquè proficiat; in multis tamen eis partim prodeſt, & accidentaliter obeſt. Prodeſt quippe, vel corpus conſeruans, aut certè à peccatis multis retrahens. Non enim in toto fruſtratur Angelorum ſollertia, & intentio Dei. Obeſt ex accidenti,

Digitized by Google

quia propter cõtemptum illorum,grauius inde dãnamur. Cur autem Angeli illos non conuertunt, cur non magis proficiant, pulchrè Guillermus determinat,demonſtrans ꝙ reddunt ſe indignos illis.

Poſtremo, & filius ille dãnationis Antichriſtus (vt aiunt) Angelum cuſtodem habebit. Quia lex communis propter vnum mutari non debet, & in hoc pœna eius iuſtior apparebit, & a multis malis ab Angelo retrahetur. Ita quòd non ocioſa erit cuſtodia eius. O igitur grandis pietas Dei. Qui ſicut ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos, & malos; ita, & vtriſque de angelis prouidit. Mat. 5.

Et licet omnibus aſtent; tamen libentius quinq; generibus hominum ſe aſſociant; Scilicet orantibus, & laudantibus quos præueniunt. Secundo tribulatis cum quibus, vt cum Azaria &c. deſcendunt in caminum tribulationis. Tertio certantibus contra dęmonẽ quibus ſuccurrũt dicente Heliſeo. Nolite timere plures nobiſcum ſunt quam cum illis. Quarto eis in pace, & officijs conformibus, vt Bernard. & Beda aiunt. Poſtremo in Domino morientibus, & vt patet de mendico, & Chriſto. Pſ. 67. Dan. 3. 4. Reg. 6. Luc. 16.

De tempore cuſtodia. Paragraphus V.

A 62. DE quinto ſcilicet tempore cuſtodię videndũ. Quando incipiant, Quandiu, & vbi cuſtodiant, & an vnquã deſerant. De primo licet plures contrarium ſentiant piè tenẽdũ, Quod cuſtodiant ab infuſione animæ in vtero; nam ante opus non eſt; ne iuxta Bonauen. videatur cuſtodia ꝑpter corpus eſſe tantum, & non propter animam magis. Dictum aũt Hierony. ſcilicet. Magna eſt dignitas animarum, vt vnaqueq; ab ortu natiuitatis ſuæ Angelum habeat cuſtodem. Alexan. de Hales exponit dicens, ꝙ duplex ſit hominis natiuitas; ſcilicet in vtero, & ex vtero. In vtero eſt quando anima infunditur. Altera qñ in lucẽ producitur. A prima inchoatur natiuitate Angelica cuſtodia, nec vltra differri debet, quia ea opus habet, & impediri poteſt, nec bene ſonare videtur, ꝙ tunc ab Angelo matris, magis ꝗ quando foris productus eſt cuſtodiatur; cum æquè digna ſit aĩa in vtero & extra. Et licet Thomas in ſcriptis ſic ſentiat & dicat; in tractatu tamẽ ſuo de æterna beatitudine, cum alijs ſentit. O igitur ſimus grati. Porro de ſecundo vbi, & quandiu cuſtodiant, Tenendum quòd in introitu, & exitu, & in omnibus vijs. Pſ. 110

In ventre, ex ventre, vita, vel morte tenet, poſt.

Vide hęc omnia in Nyder, & Antonino ſatis exemplatiter proſequuta. De tertio autem; ſcilicet an vnquam homines ab Angelis deſerantur, aiunt, ꝙ nec obſtinatiſſimos quoſq; deſerant ante mortem. Et hoc Bonauentura probat. Quia pronior eſt bonus Angelus ad adiuuandum; quàm malus ad perdendum. Sed malus Angelus non derelinquit hominem vſq; ad mortem, etiam quãtumuis ſanctũ; ergo nec bonus Angelus, hominem quantumcũq; ſceleratum dimittet vſq; ad finem. Sed quia obſtinatos non tam diligenter fortè cuſtodiunt; ideo quodammodo derelinquere dicuntur. Aut certè derelinquunt, non promouentes in bonum; ſed retrahentes a malo. Et ſic intelliguntur auctoritates. Curauimus Babylonem & non eſt curata: derelinquamus eam. Itemq; de Hieruſalem. migremus ex his ſedibus, vt Ioſephus ait. Veruntamen Guilielmus Parrhiſien. ſecus ſentire videtur, & Robertus de Litio ſoluit. Quia igitur ſemp cuſtodimur ſemper grati ſimus. Ier. 51.

De Angelica cuſtodia qualitate. Paragraphus Sextus.

B POſtremo videndum quomodo nos cuſtodiãt. Et certè vt plurima paucis complectamur, inuenimus, quòd cuſtodiunt nos his modis, ſcilicet.

Dignanter, læte, vel fortiter, vtiliterque.

Primo inquam cuſtodiunt nos valdè dignanter. Et verè dignanter. Quam dignantiſſimam, dignationem ex his videamus.

Tanti, tantilloſque, loco, que ſtatu, ſimul, & ſic.

Primo ſi conſideremus cuſtodiẽtium dignitatem, Secundo cuſtoditorum vilitatem, & quòd ſcilicet principes tales ac tanti, ſeruiunt homini tam uili, pauperculo, nequam, & indigno. Tertiò ꝙ in tam humili loco, in mundo nequam, in ſordenti ſtabulo: uelut vulneratus ille de quo Lucas. Quarto, ꝙ tam officioſiſſimè ſeruiunt in morte, vita, & natiuitate, quaſi emptitij ſerui noſtri, die noctuque. Luc. 10

Poſtremo, ꝙ in ſtatu peccati non derelinquant nos, cum tamen uiliores eis tunc ſumus, quàm putridiſsima cadauera terræ: ut patet ex reuelatione in Vitiſpatrum. O uerè dignationem & certè ſtupendam. Secundo cuſtodiunt nos lætè & libenter; atque adeo libenter, ut quaſi omnes clament illud Eſa. Ecce ego mitto me. Et hoc patet ex operis exhibitione, & Domini teſtimonio, quia gaudium eſt eis ſuper uno peccatore, pœnitentiam agente. Et gratiſſimè ſine meriti alicuius reſpectu. Quo tamẽ fortè non priuantur; ſed tanto operãtur magis meritoriè, quanto magis non intendunt. Nam ait Guilielmus, ꝙ obſequium quantomagis gratis impenditur; tanto magis eſt meritorium; magiſque retributionis obligatorium. Quanto autem plus intenditur in mercedem vel præmium, tanto minus gratis impenditur, & minus eſt meritorium; nam meritum eſt obſequium gratis impenſum, retributionis obligatorium. Cui magis conuenit hæc ratio, magis conuenit, & nomen meriti. Et tam libenter nobis ſeruiunt potiſſimum propter tria: ut ait Bernardus ĩ Sermone; ſcilicet propter Deum, propter ſeipſos, & propter nos: vt patet ſupra. Sed & lætè; quia non affliguntur, nec dolent, ex cuſtoditi damnatione. Quod ſic comprobant Docti. Primo ꝑpter repugnantiam, nemo poteſt ſimul eſſe fœlix & miſer; ſed Angeli ſunt felices, ergo non poſſunt eſſe miſeri, ſed dolor & miſeria ad triſtitiam ſpectant. Eſa. 6. Luc. 15 Meritũ quid.

Secundo propter gloriam, Angeli ſunt beati, ergo ita ſunt ſummo bono repleti, ꝙ nullius doloris, aut triſtitiæ ſunt capaces. Poſtremò & maximè propter Diuinæ voluntatis conformationem perfectam; vnde nec peſſimos à damnatione eripiunt, nec de damnatione eorum dolent, quia Dei voluntatem eſſe vident. Tertio cuſtodiunt nos fortiter, & val-

& valde ſollicitè, non dic, nón noctu à cuſtodia ceſſantes,ſemper velut argumentoſæ apes,pro noſtra ſalute,inter nos,& Deum,velut inter aluearia, & flores diſcurrentes; imò & nobis dormientibus, & à bonis præ torpore,aut negligẽtia ceſſantibus, ipſi (vt ait Guilielmus)pro nobis vigilant,orantes & gratias agentes,nec ſomno,nec laſſitudine affecti.O meditetur hæc mens pia inter ſilentia.Quarto ſic,ideſt inſtar quorũdam dulciſſimè deſeruiunt nobis; ſcilicet

C

Vt cuſtos, nutrix,medicus,velut,& pedagogus.

Primo velut cuſtodes, qui adhibentur ciuitatibus contra hoſtes &incendia. Excubãt namq; vt fidiſſimi vigiles,pericula & animarum,&corporũ auertentes: Et hoc vel excitantes,vel ſollicitos reddentes,qñ imminet periculi quippiam,ẽt media nocte nonnunquam ẽt (ait Guillermus) procurãt aqnam præparari contra incendia, quæ ſciunt imminere; licèt ab hominibus propter aliam cauſam hauriatur.Magis autem incẽdia cupiditatum: vt patet de puero quem Angelus occidit,& ſic liberauit parentes ab incendio auaritiæ. Quod etiam ad modũ nutricum,ab aqua & igne, tam corporalibus q̃ ſpiritualibus nos cuſtodiant, patet in multis exemplis, vbi Angeli paruulos de periculis liberauerunt. Et etiam Guillermus ait, ꝙ tempore ſuo magni muri ceciderũt ſuper corpora paruulorum,& rñ de ſub aceruis lapidum extracti fuerunt illęſi,quod indubie per miniſterium fiebat Angelorum.Medicinale quoq; officium exercent in homines,non ſolum ſpiritualis;ſed etiam corporalis ſanationis: vt patet de Raphaele,& alijs. Spiritualiter ſanant vitia

Tob. 12. coercendo &c.iraſq; febrium comprimendo. Freneticos furores cohibendo &c.Inſtar ẽt pedagogi, interdum ducunt homines,regentes, & dirigentes greſſus,ne offendant,vel lubricum patiantur,quandoq; etiam manibus aliquos portant,aut aliter rapiunt, & in varijs periculis etiã corporalibus tuentur:vt in aqua,igne: vt patet in exemplis.Sic,& per

3. Reg. 17. Coruinũ ſtudium Prophetæ alimenta procurarũt. Poterunt circa ſingula membra,exempla multa,ex libris exemplorum adduci; ſed accelerandum.

Quod vtiliter cuſtodiunt. Paragraphus VII.

D

POſtremo vtiliter cuſtodiunt, cum mira efficacia & vtilitate.Et quoniam hæ vtilitates à varijs variè aſſignãtur, Volumus primo tradere quomodo erga diuerſa genera hominũ,diuerſos actus habeant; ſcilicet circa iſtos.

Peccat, flent, cuſtos, patientes, ad morientes.

Primum erga peccatores exercent actus iſtos: vt patet in exemplis.

Notula Prima.

I*Ncrepat,impedit,eripit,Iſrael,& Balaam, Loth.* Primo inq̃ bonus Angelus, peccatores de commiſſis arguit & increpat. Et hoc tribus modis,primo de ingratitudine collati beneficij, ſecundo de præuaricatione mandati Diuini,tertio de perditione

Iud. 2. promiſſionis præmij æterni: vt patet Iudic. vbi Angelus Dñi deſcendit ad locum flentium, & increpauit filios Iſrael,de tribus dictis,vt patet,quia dicit.Eduxi vos de Ægypto,& introduxi vos ĩ terram &c. & præcepi, vt non feriretis fœdus cũ habitatoribus terræ &c.Secundo principaliter peccatores ne peccent,impedit tripliciter: vt patet in Balaam. Nu. 24

Primo per extremi examinis imaginationẽ, quia occurrit ei in via cum gladio euaginato, quẽ cernens aſina;ideſt ſenſualitas à via declinat. Secũdo per immiſſionem præſentis tribulationis, quia occurrit ei in loco anguſto, & attriuit pedem eius. Attritio pedum dolor eſt affectionis.Tertio p horrorem mortis, quia occurrit ei in loco arctiſſimo, vbi non poterat declinare, & ibi aſina cadit, quia in ægritudine mortali p Angelos immiſſa,ipſa ſenſualitas obumbrata manet. Et hoc totum Angelus facit: vt ſuperinſidens ratio, peccatores a peccato conuertat.Tertio bonus Angelus a peccato pręſenti eripit,nam retrahit.a peccato; ſcilicet cogitationem,rationem,& affectionem, & actionem.qđ pulchrè in Loth deſignatur, vbi eum coegerunt exire

Gen. 19 cum vxore, & duabus filiabus. Per Loth ſignificatur ratio, per vxorem caro, per duas filias cogitatio,& affectio peccati. Quas dum diſſimulamus à peccato retrahere,inferunt quaſi vim,& apprehendunt per manus, dantes gratiæ adiutorium &c.

Effectus circa pœnitentes. Notula Secunda.

E

SEcundo operantur quoſdam effectus circa flentes, ideſt pœnitentes.Et hoc primo, vt de peccato reſurgant. Et hoc tripliciter faciunt.

Conterit,& purgat, gaudet fel, Eſaias. Luc.

Primus actus erga pœnitẽtes,eſt ſanare oculos cordis ad contritionem: vt patet Thob.vbi poſtquam Tob. 11

oculi Thobiæ ſenioris liniti fuerũt de felle piſcis, cępit albugo de oculis egredi, qua abſtracta viſum recepit. Thobias liberum arbitrium,eius cęcitas ſignat ignorantiam peccati, & præparati ſupplicij, & amiſſi præmij, fel piſcis eſt amaritudo compunctionis de peccatis commiſſis,linitio oculorum ex felle,eſt reuolutio doloris, & amaritudinis ex cogitatione peccati,per quam albugo; id eſt inconſideratio de oculis egreditur,& ſic viſus.i.gratia cęleſtis infunditur; vt ſcilicet poſſit iam claris oculis cernere, & gloriam quam per peccatum amiſerat, & pœnam quam incurrerat.Secundus actus eſt purgare labia ad oris confeſſionem, quod ſignatur in Eſaia. vbi per Angelum labia Eſa. purgantur, per Eſa. 6

calculum Diuini amoris &c. Tertius actus eſt congaudere ad ſatisfactionem. Cuius figura habetur apud Lucam de muliere,& dragma amiſſa; vbi di- Luc. 15

citur quòd Maius gaudium eſt in cœlo &c.Et amicę.i. angelicæ virtutes vocantur ad congratulandum.Habent nihilhominus,& alios tres actus erga pænitentes; ob id ſcilicet ne in priora mala recidiuent,& ſunt iſti.

Frenant, debilitant, ſignant puteo Iacob, & thau.

Primo ne recidiuemus, poteſtatem demonum refrenant:vt patet ex Apocalipſi de Angelo qui de- Apoc. 20

monem ligauit,& in abyſſum miſit, cuius ligatio nil eſt niſi poteſtatis eius refrenatio.

Secundo concupiſcentiam refrigerāt, aut debili-
Gen.32 tāt: vt patet in Geneſi, vbi dicitur, quòd Angelus
tetigit neruū Iacob,& ſtatim emarcuit. Tertio me-
moriam paſſionis mentibus imprimūt, quod ſigna
Ezech. 9 uit Ezechiel, per ſignum thau, frontibus virorum
gementium impreſſum.

F

Effectus Angelorum circa iuſtos.
Notula Tertia.

TErtio habēt effect⁹ circa iuſtos,vel bene ope-
rantes,aut proficientes. Et hoc primo ad ef-
fectū in ꝓducendo, & ad hoc concurrūt iſti actus.

Aufert, excutiens, ducit, genitos Zacha. Tobi.

Primo impedimentum ad donum aufert, quod ſi-
Exo.12 gnatur in Exodo, vbi Angelus percuſſit primogeni
ta Ægypti,ſecundo pigritiam excutiūt,quod ſigna
Zach.4. tur apud Zachariam, vbi dr̄. Angelus Dn̄i excita-
uit me, quaſi hoīem qui excitat̄ à ſomno. tertio in
viam pœnitentiæ ducūt,& reducūt. Et ſignat̄ in li-
Tob. 5. bro Thob.in Angelo qui eū duxit,& reduxit. Quar
to habēt actus quoſdam in profectu, his modis.

Luſtrat, ſuccendit, paſcit, Petrus, ignis, Helias.

Primo illumināt intellectum ſopitū per inconſide
Act 12 rationem. In cuius typo dicitur in actib. Apl'orum,
ꝙ aſtitit Petro,& lumen refulſit in habitaculo car-
ceris. Secundo inflammāt affectum infrigidatū per
Pſ.103 torporem. Hinc dr̄ in Pſal. Qui facis Angelos tuos
ſpi.& miniſtr.&c. Tertio paſcūt ſenſum infirmatū.
3. Reg 19. Et in huius figura dicitur Reg. quòd Angelus He-
liæ panem, & potum oſtendit, Et ſic roboratus in
montem Dei Oreb aſcendit.

G

Circa tribulatos. Notula Quarta.

QVarto habēt effectus ſuos erga tribulationē
patientes, & ſunt iſti, primo orationem
offerendo.

Hanc dant, allegant, ducunt Thobi. Iob. Danielq;.

Tob. 12 Primo illa præſentando: ſicut dr̄ Thob. Qn̄ orabas
cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, ego obtuli
orationem tuam Dn̄o. Sed Guillielmus Parrhiſien.
valde improbat hmōdi dictum, quaſi ſimpl'r,& cir
cūſpectè nimis poſitum, quaſi aliter orōnes noſtræ
non aſcenderent ad Deum, q̄ per ſe ſunt potentes;
ſed potius vult, ꝙ ipſi dicant̄ orare ꝓ nobis. Videa
tur ipſe in de vniuerſo. Scdo pro nobis allegando.
Iob 33 Iuxta illud Iob. Si fuerit ꝓ eo Angelus loquēs &c.
Zach.1. Et Zacha. Angelus ait. Dn̄e exercituum vſquequo
non miſereberis Hieruſalem, & vrbium Iuda qui-
bus iratus es? Iſte namq; eſt ſeptuageſimus annus.
Et ò verè fœlices, qui hos habuerint interpellato-
res. Orant autem pijs deſiderijs,& petitionibus ſpi
ritualibus: vt pulchrè Guillielmus declarat. Tertio
Dan. 9 Dei ſnīam nobis renunciādo: vt in Daniele vbi di-
citur, quòd Gabriel ad eum volans dixit. Ab exor-
dio præcum &c. Et ſequitur. Ego autem veni: vt in-
dicarem tibi. quia vir deſideriorum es. Secundo
alios actus erga tribulatos habent, ſcilicet iſtos.

Robur conſolans, ſeruans Ieſus, en Zacha. Tobi.

Primus eſt contra difficile confortare, animare,
roborare. Et hoc ſignatur in Luca, vbi Angelus
apparens de cœlo Ieſum confortauit. Secundus cō- Luc.22
ſolari ſuſtinētes receſſabile, quod exprimit̄ Zach. Zach. 1.
vbi dicitur, quòd Angelus loquebatur in eo ver-
bo, bona verba conſolatoria. Tertius eſt conſer-
uare perſeuerantes ne in via tribulationum defi-
ciant. Et ſic Thobiam duxit, & reduxit. Tob. 5.

Circa morientes. Notula Quinta.

H

POſtremo circa morientes etiam actus ſuos ha-
bent, Et primum circa perfectè bonos, circa
quos hæc agunt: iuxta Leonardum.

Præſeruando parat, portando locat, quoq; laudat.
Sic Iudith, atque Iacob, Malach. Exodus, ac La-
zarus, Thob.

Primo ab inſidijs diaboli præſeruando, ſecundo
viam præparando, tertio in cœlum ducendo &c.
Quomodo autem portent animas nota.

Fert reuerens, gaudens, cautus, humilis, quoque
cantus.

Primo reuerenter, quia nō in humeris; ſed manib.
Iuxta illud. In manib. por. te. Secundo valde cautè; Pſ. 90.
& diligenter, quia ab oībus offendiculis defendūt;
Ne forte offen. ad la. Tertio valde gaudenter, quia
cum Canticis,& iubilationibus. Eſa. In lætitia egre Eſa.55.
diemini,& in pace deducemini. Quarto valde hu-
militer, quia nec pauperes, nec mendicos contem-
nunt: vt patet apud Luc. Defunctus eſt aūt Lazarus,
& deductus eſt ab Angelis in ſinū Abrahæ. Poſtre- Luc.16
mo cantanter, quia dicit Eſa. montes,& colles cāta Ibidem.
bunt corā vobis laudem; i. Angeli maiores, & mi-
nores &c. Quarto in cęlis collocando. Factum eſt Ibidem.
aūt: vt moreretur mendicus, & portaret̄ ab Ange-
lis in ſinum Abrahæ. Poſtremò Deum tunc collau-
dando: ſicut Raphael poſtq̄ Thobiam reduxit, oēs
ad laudem commonuit dicēs, Benedicite &c. Q̄o Tob.12
autem ſe habent circa purgandos, & malos, nota.

Orans procurat, flet Iob, Abacuc, Eſaiæ.

Primo ſi purgabile aliquid habet, eam ad purgan-
dum deducit, confortat, pro ea Deum orat. Secun-
do etiam ſuffragia pro eis fieri à viuis procurat: ſi-
cut prouidit Danieli de prandio per Abacuc. Si au Dan.14
tem egreditur anima cum mortali, à dæmonib. ra-
pitur, & in Angelis videtur impleri illud Eſa. An- Eſa.33.
geli pacis amarè flebant, non tamen vt dictum eſt,
quòd doleāt &c. Ecce hi ſunt effectus cuſtodiæ An
gelicæ, ſuper quibus debemus ſemper gratias age-
re: vt eos percipiamus exorare; quos tamen alij ali
ter multo aſſignant; ſed tamen in ſuperiorib. om-
nes ferè habentur, nam Ioannes Gerſo. ſuper Ma-
gnificat, hos effectus ſub his verſibus ponit ex tex-
tu. actuum duodecim.

Angelus aſtat	*fulget,*
Paratus in adiutorium.	Ad cognitionem noſtri.
pulſat	*ſurgere clamat.*
Ad confortationem aduerſarij	exercitando.
Soluit, & educit, liberatiq;,	*relinquit.*
Ligatum de carcere,	i. liberè operet̄ bonū.

Sic & Robertus Holcot, ſuper libro Sapientiæ
alios in verſibus ſignat. Sic & alios Dn̄s Bonau. po
nit ſuper 2. ſententiarū diſt. 12. ſm̄ duodecim po-
tentias aſſignabiles in homine: vt Ioann. Nyder
alle-

allegat. Sed & Albertus, & alij Theologi. 4. ponunt: quos Hugo Cardinalis, in ſuo Sententiarũ, ſub verſibus complexus eſt. Sed quia longi fuimus in his de Angelorum ſtudijs finem faciamus. Hæc in calce ponentes: vt ita nos vbiq; geramus, nè puriſſimos illos Angelorũm obtutus offendamus.

De Angelorum diſtinctione, & ordine.

Membrum Sextum.

I *Iob 38.* NVnquid noſti ordinem cœli, & rationem eius pones in terra. Iob. Iam poſtremo reſtat videre de angelicorum ſpirituum ordine, & diſtinctione; Vbi enim multitudo, ibi confuſio, niſi fuerit ordo. *Rom. 13* Quæ autem a Deo ſunt, ordinata ſunt. Vnde diſtinguitur tanta multitudo.

Hierarchias.
Per Ordines.
Perſonarum denominationes.

De quibus tribus ſuccinctius, quia prolixi fuimus, nunc reſtat agendum. Primo ergo Angeli per Hierarchias diſtinguuntur; vbi neceſſe habemus edicere, quid ſit hierarchia. Verum, quia multiplex eſt, primum diſtinguenda eſt; Eſt ſiquidem hierarchia triplex.

	Supercęleſtis.	Diuina.
Scilicet	Cœleſtis.	Angelica.
	Subcęleſtis	Eccleſiaſtica.

Diuina eſt pulchritudo: vt ſimpla, optima, conſummatiua, in qua innititur vnitas in Trinitate, quia pulchritudo ex pluralitate, & æqualitate conſtat. Secundo oſtenditur, ꝙ pluralitas non præiudicat vnitati, quia vt ſimpla, nec etiam vnitas pluralitati, quia: vt optima. Et ꝙ vnitas ſpectat ad perfectionem pluralitatis, & èconuerſo, tangitur, quia dicitur: vt conſummatiua. Subcęleſtis, vel Eccleſiaſtica ſic diffinitur. Eſt rerum ſacrarum, & rõnabilium, ordinata poteſtas, debitũ in ſubditis obtinens principatũ. Quæ etiam angelicæ conuenire poteſt. De quibus duabus, cum ad propoſitum non ſit, ſufficiat ea tetigiſſe. Porro angelica hierarchia: vt Dionyſium ſequamur. Eſt ordo Diuinus, ſcientia, & actio, Deiforme q̃tum poſſibile eſt ſimilans, & ad inditas diuinitus ei illuminationes, proportionabiliter in Dei ſimilitudinem aſcendens. Quam ſic Bonauentura explanat. Hæc inquit diffinitio, notificat angelicam hierarchiam, primo, vt egredientẽ a Deo, per modum imaginis cum dicit. Eſt ordo Diuinus ſcientia, & actio; vt ſ. ordo, ideſt ordinata poteſtas, rñdeat Patri, ſcientia Filio, actio Spiritui ſancto, ſm memoriam, intelligentiam, & volũtatem. Secundo deſcribitur, vt egrediens, per modum ſimilitudinis, cum dr Deiforme, q̃tum poſſibile eſt ſimilãs, ꝙ tum ad habitũ, & ad inditas ei diuinitus illuminationes, proportionabiliter in Dei ſimilitudinem aſcendens q̃tum ad actum. Vel certè angelica hierarchia, eſt ſacer rationalium perſonarum principatus, per gradus, actus, gratias, atque officia ordinatè diſtinctus. *Ethim.* Dicitur enim hierarchia, a hieros, quod eſt ſacer, & archos principatus. Et diuiditur hæc hierarchia in tres; ſcilicet.

Supremam Epiphaniam.
In Mediam. vel in Hyperphaniam.
Infimam. Hypophaniam.

Et dictæ diuiſiones hierarchiarum, hoc metro habentur Diuina tamen excepta, quæ propriè non dicitur hierarchia.

Cęleſtis, ſupra, ſumma eſt, medians, ſimul infra.

Quare aũt Angelica hierarchia in tres ſubdiuidatur, ratio diuiſionis multipliciter ſumitur; ſed trãſimus breuitatis gratia. Singularum aũt deſcriptiones videamus. Epiphania eſt incaleſcentis affectionis incendio, ad altioris intellectus faſtigio iudiciiſque libera reſultatio diſtributa. Cuius Dionyſius plures ponit proprietates, quę tranſeundæ nobis. Hyperphania eſt Diuina illuminatio, ſui particeps, interſcalari reuerentia inſigniens, vſum edocens dominandi, arcenſque contrarium. Hypophania eſt Diuinum participium, legibus naturę occurrens, archana reſerans, pro capacitate diſcreta. Et dicitur hic naturæ legibus occurrens, propter virtutes, quas Grego. & Bernar. in infima ponunt; ſed non Dionyſ. Diuinus.

De diſtinctione angelicorum ordinum.
Paragraphus Secundus.

ORdo Angelicus, vt hic ſumitur Eſt multitudo cęleſtium Spirituum, in aliquo ſpeciali dono gratiæ conuenientium. Et quilibet ordo Angelicus, ab illa pfectione, ſeu gratia denominatur, q̃ ſpeciali appropriatione ſortitur. De quibus ordinibus multa inquiri poſſent; videlicet vtrum ab initio, an a natura, vel gratia, diſtinctiones ordinũ cęperunt, vtrum remanſuri poſt iudicium ſint; nã ordines etiam manebunt poſt iudicium, quo ad diſtinctionem graduum naturæ, & gratiæ; non tamen quo ad oium officiorum executionem, verum hæc tranſeuntes, ad affectuoſa magis procedamus. Quę aũt ſit ratio diſtinctionis, breuiter aſſignandum. Et nota, quòd penes tria ſumitur illa. K

Templantur, prſuntq; miniſtris, ſunt tria ſinglis.

Primo accipitur penes contemplationem, & hoc eſt Templantur. Nam tres ſunt actus contemplationis. ſ. clara viſio, qua perficitur intellectus, & ſic eſt Cherubin. Perfecta dilectio, qua perficit affectus, & ſic Seraphin. Sempiterna tentio, quo totus ſecuratur. Et ſic accipitur ordo Thronorũ. Secundo diſtinguuntur ordines penes prælationem in communi. Quæ vt pacificè diſpenſetur & fiat, indiget tribus, ſcilicet Sententiante, vel arcente contrarium, & ſic eſt ordo Poteſtatũ. Adiuuante, vel exequente, & ſic eſt ordo Virtutum. Intuente, vel dirigente, & ſic eſt ordo Dñationum. Tertio rationes adminiſtrantium. Et hæc, vel adminiſtrant, & præſunt vni prouinciæ, & ſunt Principatus, vel adminiſtrant bonum cõe; licet circa vnam perſonam, & ſunt Archangeli. Vel proprium bonum perſonæ, & ſic ſunt Angeli. Aſſignantur, & aliæ plures rationes, quomodo ſumũtur ordines primæ hierarchię, puta penes triplicem modum conuerſionis, fruitionis, dotationis, inhabitationis: ſicut Albert. declarat; ſed ſatis de his. Vulgo quoque circa hos ordines,

Digitized by Google

L ordines, de aſſumptione hoĩum hæc inquiri ſolẽt.

Sumendi, qui quot ad eundem, ſi ſuperant hós.

Primo ſi homines ad Angelorũ ordines ſint aſſumendi. Et aiunt, ꝙ ſunt aſſumendi. Quod multipliciter ꝓbant; ſcilicet Auctoritate, Scripturis, Doctoribus, & Rõnibus. Ait. n. Dñs, quòd erunt ſicut Angeli Dei. Et dragma, & ouis perdita, prioribus, quæ non errauerunt iungebantur. Qui autem aſſumentur, & ad quem chorum, pulchrè Gregor. declarat, ꝙ illi, qui meritis illis conformes fuere. Vtrum autem tot ſint aſſumendi, quot Angeli ceciderunt, vel manſerunt, plures, aut pauciores. Qui errare nolit, nihil de hoc temere aſſerat. Illi hoc committatur, cui ſoli cognitus eſt numerus electorũ in ſuperna fœlicitate locandus. Scimus quid Gregorius dicit. Nouimus rurſus, quõ venerabilis Hugo de ſancto Victore in de Sacramentis. Item. ꝙ Anſelmus, alijq; oppoſitum ſeruent, imò ſcimus, quòd nonnulli, neutram opinionum ſequantur; ſed putent ciuitatem illã, ex duobus parietibus conſtruẽdam, quorum ille, qui ruit ex hoĩbus reſtaurãdus, & alter plenè ex hoĩbus inſtruendus. Ita quod ſm hos, longè plures erunt illic hominum, q̃ ſint Angelorum. Ita quod maior pars, ſit conformis Regi, & Reginæ illius Regni, qui homines ſunt, non Angeli, magis tunc dicenda ciuitas hoĩum, q̃ Angelorum. De quarto autem vtrum, ſ. hoĩes, vt quidam putauerunt, per ſe conſtituunt ordinem decimum, ab angelis ſegregatum, non aſſumendi in ordines eorum, nos nihil dicimus, ſed uenerabilis Pater noſter Auguſtinus, 12. de ciuitate Dei, dicit illic non duas ſocietates; ſed vnam futuram, atq; libro 22. cap. 1. Illam ciuitatem non fraudatam ſuorum ciuium numero; ſed etiam ait fortaſſis vberiore lætabitur. De vltimo autem, vtrum ſcilicet homo tranſcendere Angelos poſſit. Et aiunt, ꝙ ſic. Et hoc ratione Diuinæ liberalitatis, merendi difficultatis, certandi diuturnitatis, meriti Chriſti infinitatis, vt de virgine Matre Eccleſia tenet; imò, & de Ioanne Baptiſta, plures Doctores (vt ait venerabilis Gerſon ſuper Marcum) tenent, quòd ipſe in ſuprema hierarchia, ſupremum ſibi vendicet locum; quippe, qui maior inter natos mulierum. Sed nolumus diſceptare de iſtis, de affectiuis ſermo nobis habẽdus, ſufficiat vel materiã meditandi adminiſtraſſe.

Marc. 12. *Luc. 15*

De proprietatibus ſingulorum ordinum. *Paragraphus Tertius.*

M POſitis his in genere de Angelorum ordinibus, nunc videndum de ſingulorum ordinum proprietatibus, quas Dionyſius attribuit eis. Quæ quãquam altæ ſint, & ſublimes, adeo vt ſublimis ille Hugo, fateatur ſe eas velut tonitruum audiſſe horrendum; Non tamen ſunt prorſus intactę, relinquẽdæ, ſed cum magna admiratione, & ueneratione, pariter recolendæ. Nam vt Hugo ait, non diliguntur; ſi non intelliguntur, neq; amantur ſi non guſtantur. Erit igitur interim ipſa dilectio refectio, donec ex ea oriatur cõtemplatio, per quam fiat illuminatio. Hic igitur ſolum eos doctos inſequens. tangam, non exponam. Vtile autem eas tetigiſſe, quoniam per eas poterit homo ſe in meditatione dilatare, & per eas in meditando ſuas orationes confirmare, & mentem ſubleuare, & forſan tanto vtilius, quanto nobis incognitæ, & de eis ſentimus ſublimius.

Proprietates Seraphin. *Notula Prima.*

SEraphin. Nomen primi chori, incendens, ſeu calefaciens intepretatur, ſignans ꝙ Angeli primi chori, æſtuantiſſimo Dei ardeant amore, cœteroſq; Angelos Diuina dilectione inflammant. Et ſic dicuntur; licet omnes Angeli ament, & ratione exceſſus; quia. ſ. omnes reliquos in charitate excedunt. Et ratione effectus; quia ſcilicet alios de amore illuminant. Et ſunt huius ordinis ſexdecim proprietates.

Mobile, nec ceſſat, calidum, ſed acto feruens.

Attentè intimè, non flecti, q; reduc, calefactas. N

Suſcitat exemplans, purgans non vela pateſcens.

Altus verborum horum intellectus, & quis poterit ad illum? In quibus oĩbus hoc ſignatur, ꝙ horum Spirituum amor eſt exceſſiuus, ignis proprietatibus comparatus. Et hoc. Primo in motus continuitate, qa mobilis, & mobilis inceſſanter, deſignãs, ꝙ Spiritus iſti indeclinabiliter mente ferantur, ſeu moueantur in Deum. Itẽ quia horum amor nõ torpet; ſed eſt calidus, & non qualicunq; modo calidus; ſed mira vigoroſitate, quia etiam eſt horum amor acutus, quia penetratiuus in agendo quærẽs ſubintrare amatum, & vnire ſe ſibi ſecundum, qđ poteſt, ſi poſſet effici ſub vno. Et non ſolum horũ amor eſt acutus; ſed etiam ſuperferuidus, circuiẽs omnes differentias, & partes amati, amando, & delectando, ſicut ignis ſubintrat combuſtibile, & profundat ſe in omnibus partibus eius. Et hæc omnia facit. Attentè, quo ad motum intellectus, qui ex amore ita Deo intendit, quaſi ſui oblitus, conſiderans intentiſſimè omnes cauſas amoris. Item intimè, quantum ad motum affectus, cuius eſt profundari in amatum. Et poſtremo inflexibiliter, quia Seraphicorum Spirituum mentes, nunquã deflectuntur ab amore, tum quia eorum cõſumatio eſt in illo, & contrarium non habent. Et ſic quaſi clamant dicentes. Quis nos ſeparabit ab amore Dei? Ecce *Rom. 8.* talis eſt Seraphicus amor, talis amantium horum ſpirituum ardor. Cui omnis mundi amor; tametſi in unum congeſtus, collatus, nil eſt, niſi velut ſtuppa tenuis, aut tepor ſubſolanus. Poſſunt multa de ſingulis dici; ſed ſatius meditando, & guſtu intelliguntur. Porro erga inferiores, etiam totidem, ſcilicet octo proprietates habent. Quia eorum charitas eſt inferiorum reductiua, & actiua, ſcilicet auxilium præbens per diſpoſitionem; vt reducantur in Dei amorem. Reducuntur homines a diſperſione, & frigore mentis. Angeli autem non à diſperſione, vel alienatione affectus, quas non patiuntur, ſed à minoratione luminis, & deſiderij, vt actualius ferantur in Deum.

Secundo eſt recalefaciens, aut recalefactiua inferiorũ, quia ſcilicet mouet ad cõiungendũ amato. Tertio eſt reſuſcitatiua, reſuſcitans in ſimilem caliditatem

Digitized by Google

ditatem caliditati ſuæ. Quarto exemplatiua, quia ardore amoris ſui ſupereminentiſſimo, docet inferiores, quanta charitate ad Deum debeant incedere. Quinto eſt purgans. Aut vt Dionyſius ait, per ignem cęlicum, holocauſti purgatiua. Ignis cęlicus illuminat, adurit; ſed non conſumit. Holocauſtũ, quod totum eſt incenſum, ſignat Angelos beatos, ab approximatione Dei totaliter inflãmatos; quos tñ, & Seraphin adhuc purgant, non à peccati macula, vel immundicia; ſed à confuſione diſſimilitudinis, ex toto incendendo per amorem. Sexto incircumuelata eſt charitas horum, ſemper habens illuminatiuam proprietatem. Septimo eſt oĩs tenebroſæ obſcuritatis manifeſtatrix, & perſecutrix. Poſtremo eſt participatiua Deifici amoris Ieſu, & illius in alios diffuſiua. Mirabilis ergo charitas horum, incomprehenſibilis anguſtiæ humanæ, non in perceptibilis tñ: O vtinam vel ſtillam ſentire fuerit datum. Narrat Guillermus Parrhiſiẽſis, de quodam, cui Angelus ſuus tam mirificum infudit charitatis ardorem, vt ſeſe non poſſet continere, nec dicere quid ſenſiſſet. Hoc ſæpius tñ repetens. Quod nil vltra à Deo velit, ſi tale, vel rurſus, ſentire datum fuiſſet. O ſi & mihi ò vos Seraphin, qui placido igne Diuini amoris incenſi eſtis, vel paruulam aliq̃ ſcintyllam veſtri ignis immittere velitis, quo frigidũ cor meum incaleſceret in amorem. O vtinã amor meus, mobilis, & vitalis in Deum. Vtinã inceſſabilis, vel habitu ſolo. Ecce habes; ſed ſtrictim proprietates primi ordinis primæ Hierarchiæ, quę quõ in Angelis ſint, impoſſibile eſt nobis effatu; ſed vel paucis quõ in nobis eas habebimus, ſi eis coniungi velimus, tangamus. Nam ſi illorũ choris aſſociari volumus, in proprietatibus eorum, vt cõueniamus oportet. Oportet igitur vt cum Seraphicis ſpiritibus ardeamus, & non quomodolibet amemus; ſed vt proprietates Seraphim in noſtro amore habeamus. Habeamus dico in amore. Primo mobile, hoc eſt, vt noſter amor nõ torpeſcat, torpeat, aut deficiat; ſed ſemper dilectum inquirat, ſemper motu amoris in, & pp dilectum moueatur: quem-
Cant. 3 admodum, & ſponſa, nec in lectulo per noctes ab hoc motu ceſſabat. Secundo habebit amor noſter inceſſabile; vt, ſ. ſit perpes: vt nõ ſolum habeat motum; ſed vt ẽt illum habeat perpetuum. Tertio calidum habeat amor noſter: vt ſit ardore inflãmatus; vt, ſ. nõ ſolum frequenter; ſed & ardenter in amorem dilecti ſuſpiret, & vt à terris ſubleuemur, & feramur in amplexus amati. Quarto acutũ habeat amor noſter, aquilino intuitu penetrans, & intrans vſq; ad plenam amati cognitionẽ, profunda mentis, aut intelligentiæ acie, qualis cognitio atq; mentis acies, perfectũ amorẽ præbeat neceſſe eſt. Quin-
Deut. 4 tum feruidum; & ſuperferuidum habeat. Feruidũ: vt ſic à Deo igne conſumente incaleſcat, & ebullire incipiat, vix ſe potens continere; ſed liqueſcat
Cant. 5 cum ſponſa dicens. Anima mea liquefacta eſt. Liqueſcat in dilecti amabili acceſſu, & langueat de abſentia, & receſſu. Superferuidum autem eſt illud, quod extra ſe fertur, quod nulla ratione valet in ſe conſiſtere, quod ſeipſum non capit, nec modũ habere poteſt: vt ille qui dixit.

Neſcio quid ſit amor nec amoris ſentio nodum.
Sed ſcio ſi quis amat neſcit habere modum.

Sexto attentum habebit amor noſter; vt, ſ. eat in dilectum, ſp in illum tendens, & ſemper ad illum referens. Et pro amore eius ſemper nutriendo, fouẽdo, augmentando, attendat inductiua congruẽtia ſui amoris. Sic mater noſtra Agnes, ex rerũ decore creaturarum, ſe in ſui ſponſi amorem inflammabat. Septimo intimum habebit amor noſter; vt; ſ. ad res exteriores non effluat; niſi cum relatione in, aut pp dilectum: vt ad oĩa ſit cęcus amor, ſolum cernens dilectum: velut Magdalena, quæ cum dilectum ad monumentum quæreret, Angelos quaſi non cerne- Io. 20.
bat. Octauo inflexibile: vt ad alia negocia extra ipſum nõ diuertat, quocunq; ẽt proſpero, aut aduerſo accidente: vt fortis ſit, ſicut mors dilectio ipſa &c. Item qui Seraphicis ſpiritib. coniungi volet, Cant. 8.
oportet vt & in cęteris proprietatibus, quas ad inferiores habẽt cõicet; vt, ſ. amor eius ſit primo inferiorum deductiuus, & hoc per propriæ mentis recollectionem, & aliorũ ad Dei amorem à diſperſionibus reductionem. Secundo ſit recalefactiuus, per ignita eloquia, & narrationem deuotam. Tertio reſuſcitatiuus torpentium, & ignauorum, per amoroſam exhortationem. Quarto exemplatiuus; per vitæ, ſ. exemplationem: vt tota noſtra conuerſatio, ardentem ſpiret amorem, & alios inflãmet. Quinto ſit purgatiuus, per alieni, ſ. & priuati, ſeu corrupti amoris extirpationem, qui oĩum malorũ eſt origo. Sexto ſit circumuelatus, per bonorũ ſuorum, & amoroſorum operum coram alijs relucentiam: vt ſic tñ ſint opera in publico, ꝙ intentio lateat in occulto, ſm Gregorium. Septimo ſit manifeſtatiuus tenebrarum, per errorum oſtenſionem, & peccatorum correptionem peramoroſam. Poſtremo ſit Chriſti participatiuus, vt, ſ. Chriſtiformiter proximos diligamus pp hoc, pp quod, ſ. Chri- Io. 15.
ſtus omnes nos amauit, & eo modo &c. Grãdis hic ſe offert materia, ſicut, & in ſingulis proprietatibus; ſed ſatis eſt tetigiſſe, ſtudioſis horum omniũ pleniorem relinquimus proſecutionem.

Proprietates Cherubin. Notula II.

CHerubin nomen eſt ordinis ſecũdi, ſic ab eminenti ſcientiarum acumine nuncupati; vnde dicuntur Cherubin, quaſi plenitudo ſcientiæ, quia plenius inferiorib. eam perceperunt, & familiarius donum ſapientiæ, aut intellectus receperunt. Conſiſtit autem hæc ſcientię eorum plenitudo in quattuor; iſtis, ſcilicet.

Clara, & perfecta Dei viſione.
Plena Diuini luminis ſuſceptione.
In Pulchritudinis ordinis omniũ rerum contemplatione. — vt Dion. ait
Cognitionis quam de Deo habent in alios diffuſione.

Sunt autem huius ordinis ſex proprietates, in hoc verſiculo contentæ.

Noſſe	*Deiuida*	*contemplans*
Id eſt clare cognoſcere.	Videre Deiformiter.	Diuinã pulchritudinẽ in fonte contemplari.

acce-

acceptio *dans* *plet.*
Influxus luminum Alijs lumen Sapientifica luce
diuinorũ recipere. infundere. repleri?

Ponit autem, & Diuinus Dionyſius alias quattuor proprietates, & ſunt iſtæ.

Circuitu, *ducit,* *vel agitq;*
Ideſt in circuitu eius. reductiuum. actiuum.
exemplar, & iſta.
exemplatiuum.

Sed ſufficiat, vel tetigiſſe, ſupra nos eſt, & longũ eſſet nimis, has explanare ſingulatim. Qui has plenius noſcere volet, à Cherubicis ſpiritibus, lumen intellectus petat, quorum tam illuminoſa eſt ſcientia, ꝙ eã attingore nequit noſtræ mentis anguſtia, potens noſtræ tenebroſitatis irradiare intellectũ, quibus, & proprium eſt effluere in alios lumen ſuſceptum. Quibus qui coniungi exoptat in cœlis eorum proprietatib. vt ſe conformet oportet in terris; vt ſcilicet ſic viuat, & ſic ſtudeat Cherubicorum inſtar ſpirituum Deum cognoſcere.

Proprietates Thronorum. *Notula III.*

P THronorum. Nomen, tertio ordini ſpirituum beatorum impoſitum eſſe videtur, à continentia, & ſimilitudine ad ſedes materiales. In quibus quattuor hæc inueniuntur. Scilicet,

Altitudo.	in	Situ.	Vtilitas.	in	Effectu.
Firmitas.		Status.	Capacitas.		Ambitu.

Sunt alta, firma, ſunt fructiferaq; capaces.

Sic & ſpiritus ordinis huius, ſunt alti ſitu. Quia ſicut materiales ſedes à terra eleuãtur, ſic & hi vſq; ad altiſſimam contemplationem Dei exaltantur. Secundo ſunt firmi ſtatu. Quia ſicut in materialibus ſedibus, ſedens firmiter ſedet. Sic ſed è contrario ſedes ipſe, i. ſpiritus huius ordinis, in ſedente Deo firmantur, & requieſcunt. Tertio ſunt, & vtiles ꝓuentu, quia ſedentem in ipſis Deũ, ad alios vtiliter ferunt. Et ſicut quarto materiales ille ſedes, apertæ ſunt, & capaces ad ſuſcipiendum ſedentem. Ita & ſpiritus iſti, per promptitudinẽ gratiæ diſpoſiti ad ſuſcipiendum Deum, & famulandũ, & obediendum ei. Hinc ergo, & congruè Thronorũ ſortiuntur nomen. Nã, & propriè Thronus eſt regia ſedes. Quorum Thronorum has ponũt eſſe proprietates.

Altum *compactum* *circa*
Ideſt altitudo. Intellectus, & affectus conformatio. Regis circundatio.
Deifer. *vel apertum.*
Regis delatio. Eius ſuſceptio, vel familiaris apertio.

Et quia hæc non habemus, nec per nos poſſumus, ab his thronis mendicare habemus: vt in nos deferant gratiam regis.

Proprietates Dominationum. *Notula IIII.*

Q IAm ad explicandas proprietates ordinum ſecundæ hierarchiæ nos diuertamus. Et primum proprietates Dominationum ponamus. Quæ quidẽ dominationes, ea ſpirituum agmina vocantur, quæ mira potentia præeminent, pro eo, ꝙ eis cetera ad obediendum ſubiecta ſunt: vt horũ collatione administratorij ſpiritus vocentur illi, & ad hos tanq̃ ad Dños, referri habent regimina principum, tutamina poteſtatum, operationes virtutum, reuelationes Archangelorum, curæ, & prouidentiæ Angelorum. Nam & hæc eorum nomen ſonat. Nam dominatio Diuino Dionyſio teſte, eſt non peiorũ, ſiue inferiorum exceſſus tantum; ſed & oĩs pulchrorũ, & bonorum perfecta, & omnimoda poſſeſſio, vera, & non cadere valens fortitudo. In qua tanguntur tres dominij perfecti conditiones; ſcilicet Superpoſitio inferiorum, Perfecta & omnimoda poſſeſſio bonorum. Robur inditum pro tutamine ſubiectorum. Quæ omnia ſunt in ſpiritibus iſtis. Quibus, & iſtę attribuuntur proprietates. Heb. 1.

Liberat inuictus, ſanus, ſupra, nec eget quis
Immuniſq; petẽs, conſors, haud faſtus, & eſt pars.

Ita autem ordinantur hæ decem proprietates, ſecũdum quòd ſunt decem terrenarum dominationum impedimenta excludentes: vt patet ex coordinatione. Nam proprietateque eſt.

A ſeruitute libertas.	Superioris ſeruitium.
Ab hoſte inuincibilitas.	Impetus hoſtium.
Liberalis ſeueritas.	Peccati Dominium.
Minutiui ſeruitij ſuperioritas.	Grauitas ſeruitiorum.
Nullius ſubiectionis egeſtas.	Prouiſio ſubditorum.
	Excluditur.
Diſſimilitudinis immunitas.	Sollicitudo extrinſecorum.
Dñandi ordinata volũtas.	Ambitio bonorum.
Sui, & ſuorum ad Deum conformitas.	Contrarietas dominiorum.
Nulla in dñando vanitas.	Excęcatio vanitatum.
Dominationis Diuinę cõformitas.	Elongatio Diuinarum actionum.

Et ſumuntur iſtæ proprietates ſm, ea quæ faciũt dñium perfectũ, in natura, & habitu, & operatione prout pulchrè in ſecundo ſuo ſcripto proſequitur Dominus Albertus. Quarum explanationi non inſtamus; ſed his conformari nos ſtudeamus.

Proprietates virtutum. *Notula V.*

VIrtutes dicuntur, per quos ſigna, & miracula frequentius fiunt, cauſas miraculorũ contẽplantes in verbo. Et ſignat horũ nomen, exceſſum quendam fortitudinis, & hoc quo ad duo. Primo enim ſignificat virilem quandã, & incõcuſſam fortitudinem, ad operationes Diuinas exequendas. Secundo, ꝙ ſine timore aliquo aggrediuntur eas; vndę patet, quòd virtutum ordo ad duo eſt ordinatus. Primo ad ſuſcipiẽdum Diuina celeriter. Secundo ad aggrediendũ difficilia, ſine omni timore viriliter. Quarum hæ feruntur proprietates. R

Fortes, non tardi, largi, ſeſtando, feruntur.

Proprietates Poteſtatum. *Notula VI.*

POteſtates dicuntur ſpiritus illi, quorum ditioni præ cæteris, contrariæ virtutes, & aduerſæ S

Digitized by Google

ſunt ſubiectæ. Per quos,& mali ſpiritus arcentur: quemadmodum per terrenas poteſtates malefacto res. Qui etiam refrenant tenebrarum harum prin- Ephe. 6 cipes;ne tentent quantũ velint, aut ſaltem ne præ- Pſ. 102 ualeant. Sunt autem hæ poteſtates, virtute potẽtes reipublicæ præſidentes, ordinati ſm leges à Deo promulgatas,ad vindictam malefactorum,laudem 1.Pet.2 vero bonorum. Quarum iſtæ ſunt proprietates.

Ordinat, obſeruat, non tyranni, ſimulantes.

Proprietates Principatum. Notula VII.

T Tertiæ hierarchiæ primi ſpiritus ſunt principatus,ſm Diuinum Dionyſium.Qui ſic dicunt, eo ꝙ bonis ſpiritib.pręſint,qui dum ſubiectis alijs, quæ ſunt agenda diſponunt, eis ad Diuina explenda miniſteria principãtur. Quorum ẽt moderamine, & ſapientia, oĩs in terris principatus conſtituitur,regitur, limitatur,transfertur: prout ad Eugenium ſcibens B.Bernardus proſequitur. Qui tanta ẽt principatus dignitate ducuntur, vt vbiq; terrarum habeant poteſtatem, quaſi de ſummo quodã rerum cardine,moderari regna, & principatus,facientes pro meritis nouiſſimos primos, & primos nouiſſimos. Ille. n. cuius ipſi officium exequuntur Dan 4 altiſſimus eſt: vt ſcribit Daniel. & poteſtatem habet in regno hominum, & cuicunq; voluerit põt dare illud, & humillimum hominem cõſtituere ſuper illud. Quorum etiam miniſterio: vt vult Dñs Dan. 5. Albert. apparuerunt digiti illi ſcribentes in pariete.Quorum principatuum hæ ſunt proprietates.

Ducunt principium Deiforme docent ſimul ornãt.

Quibus proprietatibus: vt conformemur,à principe principatuum,per eos hoc, vel conſimili modo orare habemus.

Proprietates Archangelorum. Notula VIII.

V Archangeli ſummi nuncij vocantur.Et dicũtur nuncij ſummi,quia ſumma;puta quæ ſupra naturam ſunt: vt fidei myſteria, & hmõdi archana nunciare ſolent. Aut quæ cõe bonum cõcernunt. Et licet illi de prima Hierarchia, magis conſcij ſunt illuminationum,pertinentium ad beatitudinem; non tñ: vt vult Albertus, illuminationum pertinentium ad annunciandum. Quia ſicut dicit Gregor. Superiora agmina vſum exteriorũ,quemadmodum iſta non habent. Quorum hæ aſſignantur proprietates.

Participant,præſunt,ducunt,dant ſummaq; plura.

Hoc eſt ſunt:
Superiorum proprietatib. cõicatiui.
Inferioribus Angelis prælati.
Inferiorum ad ſuperiores reductiui.
Summorum,& arduorum nũciatiui.

Sed & aliorum plurimorum effectiui.Qualia tãgit in Soliloquio ſuo Bernardus.Quibus qui in cęlis coniungi volet: vt illis in his proprietatib.conueniat oportet; vt, ſ.ſit, & ipſe particeps omnium Pſ 118 timentium Deum, & firmus ſit in cõione Sanctorũ: vt & viribus ſenſualitatis dignè ſit prælatus, & ſacrum gerat ſuper deuincendis defectibus principatum. Studeat quoq; ad magna myſteria capienda, per gratiam ſe ſubleuare. Eaq; fratribus pro loco, & tpe,pro eorum inſtructione denunciare. Salutis item cõis negocia ſtrennuè adminiſtret. Pro mortalium ſanitate,Eccleſiæ ſanctæ pace,regnorumq;, ac imperiorum proſperitate,iugiter ſummum Deũ exoret,& ſic cũ ſummis nuncijs;hoc eſt Archangelis,poterit collocari.Angelorũ aũt in cõi ꝓprietates,iam partim ſupra tactæ ſunt, & ſunt multæ nimis. Et nota,ꝙ nomen Angelus, magis eſt nomen officij,ꝙ̃ naturæ. Qui enim ſpiritus ſunt natura,Angeli dicuntur ex officio. Iuxta Pſ. Qui facis Ange- Pſ. 103 los tuos ſpiritus.Et hi ſunt minora nunciantes,homines ſeruantes, docentes, & ducentes. Quorum inter alias hæ ſunt propriæ proprietates.

Propinqui, noti, cuſtodes, ſunt bona dantes.

Hi.n.in cęleſti diſpoſitione ſunt vltimi,hoĩbus magis propinqui.Noti hoĩum:vt ſupra dictum eſt,cuſtodes,& innumera bona his quos ſeruant impendentes. Quorum, & generales ſunt proprietates.

Nunciat, & purgat, illuſtrat, perficit, aſtat.
Aſtuat, & ducit, ardens, lucens, quoq; gaudens.

His ſi coniungi optamus, eorum formam in nobis teneamus, Dei voluntatem oĩbus nunciemus, hierarchicos actus erga proximos agamus, eos ad vitiorum deteſtationem, virtutum amorem, & Dei charitatem incitando, oĩbus benignum obſequiũ, fidele miniſterium exhibendo,& ſuper oĩum ſalute congaudendo.Hæc,& hmõdi ſi peregerimus,ſicut Angeli in cęlis erimus.Quod pręſtet nobis An- Eſa 9. gelorum Dñs magni conſilij Angelus Ieſus Chriſtus Amen Hæc de Angelicis ſpiritibus,ex Doctorũ ſcriptis collegimus,ſubtiliora quæq; tranſilientes; quippe ꝗ deuotis, & non vſquequaq; doctis, meditãdi materiã,vtcunq; adminiſtrare curamus.

De Exercitio quotidiano, ad proprium Angelum.

Deniq; non perfunctoriè tranſigendum, quanto ſtudio,ſingulo cuiq; colendus, obſeruandus, amandus Angelus proprius,qui Diuino mandato ordinatus,propter capeſſendam hæreditatem ſalutis, indefeſſus peregrinantis hoĩs aſſiſtit patronus,comes, pediſſequus,monitor, pedagogus,doctor,zelotes.Cuius profecto immortalibus beneficijs,tanto quiſq; beatior, quãto vicario famulatu, digna obſeruantia, perfecta obedientia,totum ſeſe prorſus, tam fido patrono, ꝗ̃ ſpectabili, nuncio Dei dedicarit. Tum aũt prorſus dedicabit,ſi quintuplici officio, eatenus ſuo ordinato principi Angelo Dei famuletur,quatenus quotidiano feruore, in primis ſemper ſtudeat Angeli ſui dignitatem, ineffabilem in ipſum hoĩem amorem, perpetuam ſedulitatem. Grandem miniſtrantis dignationem, miniſterij frugem,& neceſſitatem conſiderare.Deinde beniuolentiam Angeli,& gratiam frequenter captare,illum laudando,magnificando,ſalutando, gratias agẽdo,miſerias ſui incolatus illi flebili tragœdia ſingultuosè conquærendo. Cui ſtudio ſi omni die operam dederis,reuera gratiam,beniuolentiam,& philanthropiam ſuam, immiſſionib.& inſpirationibus ſacris experieris. De hinc tertio au- X

xilium

Digitized by Google

xilium illius grandi fiducia implorabis, iam inſinuando, iam ſupplicando, iam obſecrando,& eatenus allegando, quatenus miniſterium ſuum honorer, cui mandatum eſt à Dño, vt cuſtodiat te in
Pſ. 90. omnibus vijs tuis, ne offendas ad lapidem angularem pedem tuum, dicesq;.

Angele qui meus es cuſtos, virtute ſuperna.
Me tibi commiſſum ſerua defende guberna.

Cæterum quarto Angelum in omni negocio, tam ſpirituali,q̃ corporali,ſemper illum tui operis initiantem,& proſequentem, ducem, & comitem, & aſpiratorem,ſuſpicies, inuocabis, veneraberis, & potiſſimum in oĩ ſpirituali mendicatione, de qua ſuperius diffuſius tractatum: vt ipſe coram cęleſtis curiæ frequentia,cauſam tuam peroret. De quo ni mirum ducatu. Ioann.Gerſon in de Mendicatione ſpirituali,loquens ad Angelum ſuum ait.Te igitur præcor dux fidelis, apprehende manum huius excæcatæ tuæ, deduc eam per vicum magnum Paradiſi,ad elemoſinam percipiẽdam &c.Poſtremo offeres manibus Angeli tui, oĩa opera tua, oẽs affectiones, & deſideria tua, quatenus ipſe coram altari aureo referat vota tua, ad percipiendum gratiam in præſenti, & gloriam in futuro. O igit quicunq; voles,Angelo tuo ſedulum præſtare officiũ, & illius tibi amorem conciliare, dato operam paſſim, illius conſiderare & æſtimare dignitatem ad reuerendum, illius beniuolentiam captare, ad reconciliandum,& amandum, illius implorare ſubſidium, ad impetrandum, illius ducatum ſuſcipere,ad te deducendum, illius manib. oĩa opera tua exhibere,& præſentare ad Deo offerendum. Qui profecto quinque actus,hoc verſu continentur.

Perpendas, captes, orando, ducem, pius offer.

Titulus Vigeſimus Sextus de Patriarchis, & Prophetis.

A
63. Audemus viros glorioſos parẽtes noſtros.Eccl. Poſt memoriam Angelo-
Eccl.44 rum, ſequit in Eccleſiaſtica Litania, memoria Patriarcharum,& Prophetarum, in quos etiam ſunt oculi noſtri ſubleuandi, & iurè deuotè eorũ memoria agẽ-
Eccl.44 da.Nam haud dubiè (vt ſapiens ait) in benedictione erit,& in ore omnium commemorãtium, velut mel indulcabitur, à generatione in generationem meriti inquirenda. Quidni venerandi ab hoĩbus, quos Deus ipſe ita clarificauit, ſcriptura ita magnificauit,& in cęlis glorificauit? Et licet occidentalis Eccleſia eorum Feſta non celebret; non tamẽ ſine grauidis cauſis hoc dimittit; ſed propter iſtas.

Ad limbum, fragiles, olim, ſic gratia crebro.

Primo quia ad lymbum deſcenderunt, non ſtatim euolauerunt ad cœlum. Secundo quia ſumus nimis fragiles, ad celebranda feſta etiam Sanctorum veteris teſtamenti, qui ſuccumbimus in Sanctis noui teſtamenti. Tertio quia olim de illis ſolis eſt celebratum, non de noſtris. Quarto quia ſic differentia inſinuatur,inter tempus legis,& gratiæ. Poſtremo quia crebrius horum memorias facit: vt patet in omni Miſſa,in Canone. In lectionibus veteris teſtamenti,& alijs locis. Eccleſia tñ græca ſolenniter agit horũ natalitia, & Doctores antiqui: vt Ambr. Auguſtinus. Chryſoſtomus, celebriter ſcribunt de illis. Et iure. Sunt enim Patres noſtri,meritò iuxta *Eccl.20.*
Dñi præceptum honorandi ob plures cauſas, quas breuitatis cauſa intermittimus. Vnde patet,ꝙ ritè etiam oculi noſtri in hos ſunt ſubleuandi. At vt & hic materiam aſſignemus, hæc, inter cętera, poterunt circa Patriarchas primum conſiderari.

Scilicet
- Ratio nominis.
- Sublimitas comparationis.
- Dignitas priuilegiationis.
- Beatitudo præmiationis.
- Varietas exemplationis.

En nomen ſimiles, digni,celſiq; docentes.

De nominis ratione. Membrum I.

Circa rationem nominis, quare, ſ. Patriarchæ dicuntur, quaſi Patrum principes,vel Patres principales, multiplex ratio ratio poteſt aſſignari. B
Conuenit enim eis ferè omnis ratio paternitatis. Vnde merito Patres, ſcilicet.

Cura,Patres, amor,atq; fides, exempla priores.

An non cura,& ſollicitudine Patres, qui tã de poſteritate ſolliciti,ꝙ proprij commodi incurij?vt.n.
Abraham in grandem gentem creſceret,terrã pro- *Gen.12*
priam,& cognationem dereliquit, & ſic omnis ille Patrum chorus,qm̃ oĩs eorum cura fuit de, & in ſpe futura.Secundo etiam Patres amore,& affectu paternali.An non paternaliter nos Abraham ama- *Gen.22*
bat? qui tametſi valde diligebat Iſaac, tñ libens illum impendebat; ne futura ſpirituali fidei prole careret.Tertio fide. Non.n.teſte Auguſtino,tã carne,q̃ fide Patres noſtri dicuntur. Vñ & Filij Abrahæ ſunt qui fidem eius ſectantur. Et Ioan.bapti.di-
xit. Nolite gloriari, quia patrem Abraham habe- *Io.8.*
tis;dico enim vobis,ꝙ potens eſt Deus de lapidib. *Mat.3.*
iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.Item Apoſtolus.Si aũt *Gal.3.*
vos Chriſti,ergo filij Abrahæ eſtis.Quarto virtutũ exemplaritate. Vnde ſm Bedam, non propagatione carnali; ſed imitatione ſpirituali, horum Patrũ filij ſumus,& ipſi exemplo Patres noſtri. Poſtremo & ideo ritè Patres dicuntur, quia tpe priores,& ſeniores ætate. Quo igitur maior eis ratio congruit paternitatis, eo amplior eis honor impendendus. Cur aũt principes Patrum, aut ſummi Patres nuncupentur, facilè eſt videre, quia & pp filiorum ſequentium multitudinem, & paternalis dignitatis magnitudinem,& ob hmõdi alia cõplura. O igitur Patriarchæ verè ſummi Patrum, habete erga me affectum paternum,& facite me imitatione filium.

Membrum Secundum.

Porro de comparationibus, quibus in Scripturis,& à Sanctis denominantur, & aſſimilãtur, C
neſcio ſi dicere aliquid, an tacere velim. Multa enim de his dici poſſunt; vnde ſolum materia adminiſtranda non proſequenda.

Hi montes ſtellæ, baſeſq; viri, ſeniores.

Sunt

Sunt & alia cõplura, quæ breuitatis cauſa tranſimus. Sunt igitur hi montes, & colles de quibus
Cant. 2. dicitur Canticorum. Ecce venit ſaliens in montib.
Mat. 1. tranſiliens colles: quemadmodũ Matthæus Euangeliſta declarat. Nota hic proprietates montiũ, & collium, & aliorum. De his cõparationib. qui ſe in meditando dilatare volet, librum de ſimilitudinibus rerum, itemq; de naturis rerum legere debet, & tunc applicare per auctoritates Scripturarum.

Membrum Tertium.

NVnc tertio de dignitate priuilegiationis, quæ occurrunt paucis ſignanda ſunt, & licet
D plura poni poſſent. Hæc tamen tractanda duntaxat ſuſcepimus.

Stirps, primi Deus eſt veſtri, typus atque locuti.
Iuſti, laudati, tuti, requieſq; reducti.

Primum eſt ſtirpis dignitas. Hi enim ſtirps ſancta, radix electa, in quorum ſemine omnes gentes benedicendæ, dictum quippe eſt vni eorum. In ſemine tuo benedicentur omnes tribus terræ &c. Alterum eſt electionis prioritas. Hi enim ſunt primitię oĩs terræ, de omni populo, tribu, & lingua electi, & primitus electi, cęteris ferè contemptis. O verè nimium hi fęlices, quos ex multis paucos Deus ſibi elegit. Tertiũ eſt poſſeſſionis ſublimitas, quia Apo
Heb. 11. ſtolo ad Hebræos teſte. Non confunditur Deus vocari Deus eorum; ſ. Abraham, Iſaac, & Iacob dicẽs
Exo. 3. in Exodo. Ego ſum Deus Abraham &c. Verè nõ ſic
Pſ. 174 fecit omni nationi. Nam quibuſdam per Oſee di-
Oſee 5. xit, non ero veſter Deus. Quarto pp apertam figurationem, generationis Eccleſiæ ſpiritualis. Poſtremo pp ſingularem familiaritatis auſum, & conuerſationem. O priuilegium grande nimis. Quartũ eſt præfigurationis myſteriorum Dei claritas. Nã non ſolum actibus; ſed & verbis; imò & nominum interpretationibus, vel Chr̃m ipſum, aut eius myſteria præſignabant. Qui noſſe volet, qũo nominũ interpretationibus grauida myſteria inſinuabant, cõmentarios Doctorum in genealogiam Chriſti, in initio Euãgelij Matthęi legat. Qui qũo actibus, ſermones Ambroſij. Itemq; Diui Auguſti. ac cæterorũ de Patriarchis perſpiciat. Qũo ẽt verbis ferè Chriſti, & Eccleſiæ myſteria oĩa præfigurauerunt, qui ſcire deſiderat, benedictiones eorum ex textu geneſeos reuoluat. Et non ex textu tantum; ſed & cęterorum benedictiones Patriarcharum retractet, quas magiſter Robertus groſſum caput, Epiſcopus Linconienſis, tranſtulit ex græco in latinum. Grandis hic ſe copia, & deuotionis materia offert; ſed nobis accelerandum. Ad particularia ſtudioſi deſcendant. Scripſit Ambroſius de Benedictionibus Patriarcharum, ſcripſerunt & alij, Albertus quoq; in ſuo de Laudibus B. Virginis, breuiter; ſed luculenter eaſdem dimembrat. Quintum eſt locutionis cum Deo, & reuelationũ myſteriorum crebra fami
Heb. 1. liaritas. Nam Apoſtolo ad Hebr. teſte. Multipharię multiſq; modis locutus eſt Deus Patrib. iſtis. Multipharię inq̃, ad locutionis numerum, quia crebro, multiſq; modis, quo ad loquendi modum, quia variè, & multis locutionum varietatibus. Aliqñ, ſ. per ſomnia, aut imagines ſomniorum, aliqñ per apparitiones Angelorum, qñq; per formationes ſonorum, qñque per inſpirationes reuelationũ, & alijs modis. O grandis dignitas Patrum, qui tã familiarem in Deum habebant auſum, & tam multiplicia genera reuelationum. An non fœlices qui nunc fa- 1. Cor.
cie ad faciem Dñm vident, aut ore ad os ſecum in 15.
hoc tpe miſcent ſermones, quibus de ſecretis ſuis nihil occultat Deus. Notetur hic de modis apparitionum, & reuelationum, & Doctores videantur. Sextum eſt iuſtitiæ virtuoſitas. Nam vt ſcribitur in Eccl. 44
Eccleſiaſtico. Iuſti atq; perfecti inuenti ſunt in generationibus ſuis: vt patet proſequendo de ſingulis; vnde dum eos iuſtos dicimus, iuſtitiæ nomine, generaliter complectimur oẽs virtutes. Nã ſi Ambroſio creditur, perfectam nobis innocentiæ tramitem, plenamq; rectè viuendi normam Patres hij exhibuere. Tanto iure mirandi amplius, ꝙ hoc fecerunt ante Euangelium, quod poſt Euangelium oẽs didicimus, & non poſſumus, aut certè non volumus ſeruare. Quorum ẽt eo iuſtitia virtuoſior, quo & inter malos, velut inter ſpinas lilia, aut certè inter medias tenebras ſtellæ eluceſcunt; qñ, ſ. pauci boni, atq; illuminati à Deo in vniuerſo inueniebantur mundo. Septimum eſt. Commẽdationum multiplicitas. Multipliciter ẽt, ã multis, & magnis hi laudantur. Hos Deus ipſe laudauit, dum cũ eis fœdus pepigit, & eos iuſtos dixit, vis videre horum laudes? Lege Eccleſiaſticum a 44. cap. vſq; in Matth.
finem. Audi crebro in Euangelio. Vide Apoſtolos, 23.
in Epiſtolis, & Canonicis ſuis, non patitur tempus 1. Pet. 1
adducere teſtimonia ſingulorũ. Verè certè laudati, Iac. 5.
qui & à Deo, & tam Deificis ſunt probati. Securè igitur nos eos laudemus. Octauum eſt in aduerſis ſecuritas. Inter medias etiam aduerſitatum, procellas, à Dño ij præ cæteris tutati ſunt. Tutati dico. & à rerum periculis: vt patet de Noe in diluuio, Gen. 6.
& à diaboli inſidijs: vt dr̃ de Abraham in vr. Cal- Gen. 11
dęorum. Ab hominum infeſtationibus: vt patet de Abraham, & eius vxore, ab Abymeleth rege Gera- Gen 12
re. Iacob ab Eſau, & Laban perſecutionibus, quos Gen 31 Gen. 33
Dñs ipſe defendit, hoſtes exterrẽdo. Vis noſſe qũo hos defendit? Scrutare ſcripturas, & inuenies, ꝙ velut pupillam oculi ſui. At qui illos tangebat, velut Deut.
qui pupillam oculi ſui tetigiſſet, deterritus fuit. O 32.
amor, & dignatio in viros tales. Nonum eſt quie- Zach. 2.
tis, vel requiei in limbo ſuauitas. Nam quod pluribus vr̃ ſtatus Patrum in lymbo, fuiſſe magis afflictionis, q̃ conſolationis pœnæ q̃ quietis; ideò prouenit, quia cęcis oculis inconſideratè oĩa legunt, non aũt qui apertos oculos habent, qui veri rerum æſtimatores, profundi diiudicatores ſunt, tam exiliter ſentiũt de ſtatu horum Patrum. In carcere rñ erant, in exilio tenebantur, lumen cęli per eſſentiã non videbant, Patriam ante regem ingredi prohibebantur, ad q̃ auidis faucibus ſemper aſpirabant, & fortè dilatio horum, oĩs fuit pęna eorum. Sed de conſolatione eorum ſcribit venerabilis Ioan. Gerſon deuotè ſuper Marcum. Vera .n. illic vixerũt vita, quali nec quiſq; vix poteſt in mundo. In ſuaui igit̃ ſinu Patris fouebantur, amore vulnerati, ſuauiter, & amore languentes, anhelo ſpiritu expe- Gen. 49
ctantes

E

Digitized by Google

F ſtantes Salutare affuturum. Poſtremum priuilegiū eſt, dignabunda eorum à Chriſto reductibilitas. Nam licèt in ſuaui, vt dictum eſt fuerant ſtatu; com paratione, tamen gloriæ, in ſtatu miſeriæ, & exilij fuere. Nec in finem eos Chriſtus deſeruit. Venit n. mira dignatione poſt mortem ſuam Chriſtus, per ſemetipſum non per ſubiectam creaturam, viſitare & eripere eos. In quo nimirum oſtendit nobis ſuū erga Patres affectum; merita Patrum, & viſcera miſericordiarum ſuarum. O beati vos Patres Sancti, ad quos per ſemetipſum viſitandos, amplexandos, oſculandos, & beatificandos, in inferiores partes terræ Dñs omnium deſcendit. Dicit Hubertinus, quòd in hoc Chriſti ad Patres deſcenſu in limbū, facta ſunt hæc iure conſideranda. Nam tunc *Ephe 4*

Obſcura.	Illuſtrata	Claritatis refulgētiam.
Afflicta	Conſolata	Pietatis beniuolētiam.
Lōginqua	Viſitata	Diuinitatis præſentiam.
Carce ſunt rata.	Libera per ta	Libertatis indulgentiam.
Hoſtilia	Religata	Deitatis potentiam.
Cantica	Decantata	Societatis cateruam.

Quæ omnia latius declarat ille. Quæ qualiaue tunc illa gaudia fuerint, corde ſatius, q̃ ſcripto æſtimo poſſe capi. Attendant ex ijs pia corda, horum Patrum dignitates, & non dedignentur memorijs viſitare in cœlis, quos dominus ipſe per ſemetipſum non dedignabatur primo conſolari, & poſt viſitare in limbo.

De Patriarcharum præmiatione. Membr. IIII.

G QVarto de beatitudinis præmiatione horum beatiſſimorum Patrum videndum. Quę tametſi ex multis. Maximè tamen ijs coniectari poterit.

Deſcripti laudant, pulchri cum corpore gaudent.

Primo gloria eorū apparet nobis certa, qa in Scripturis crebro commemorata, & deſcripta præſertim in Apoc. Iam ibidem ſecundo. Ioannes uidit ſedilia viginti quattuor, & ſupra thronos vigintiquattuor ſedentes, &c. quos expoſitores, & docti plerique, accipiunt Patres iſtos. Et non ſolum certificamur de gloria Patrum; ſed & de gloria, & numeroſa multitudine filiorum, vt patet ibidem; nā Ioannes audiuit numerum ſignatorū, ex omni tribu filiorum Iſrael. Verè ſi gaudere licet, in hoc gratulandum, quia deſcripti ſunt cum prole in cœlis; niſi fortè quis ſuauis uelit intelligi hoc, de Iſrael ſpiritali, q̃ carnali. Nec hoc derogabit dignitati horū Patrum, quippe non ſolum Patres Iſrael carnalis, ſed ſpiritualis fuere. Secundo apparet nobis eorum gloria, ex actione digniſſima, quia laudant Deum, qua actione dignior altera nulla. De hoc Apocalip. Et cum darent inquit Ioannes, illa quattuor animalia, gloriam, & honorem, & benedictionem ſedenti, &c. procidebāt vigintiquattuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabāt viuentem in ſæcula ſęculorū, mittebant coronas ſuas ante thronum dicentes. Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, &c. Verè laus prouida, attenta, humilis, deuota, & magnifica. Hos laudatores aſpiciat quiſquis in laude Dei torpet, & ſi eorū deuotionē dignè diiudicauerit, haud dubiū, quin à torpore in nouum excitabitur feruorem. Tertio eſt eorum gloria decora, quia pulchri ſunt, primæ pulchritudini iuncti, quorū decorem Ioannes deſcribens ait in Apocali. Vidi (haud dubium quin ſeniores) circumamictos veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronas aureas &c. Sunt nempe gloria, & honore coronati, forſan, & aureolis gaudēt. Nam & Abrahæ coniugium Auguſtinus non eſt veritus præferre cęlibatui. Præmia aūt merita ſequūtur, nos aūt illud non dicimus. Quarto eorum gloria: vt quibuſdam videtur integra eſt, quia cū corpore plures ex Doctoribus, quoſdam eorum æſtimant beatificatos. Legimus enim Chriſto morien te, multa corpora Sanctorum ſurrexiſſe, & veniſſe in ſanctā ciuitatem Hieruſalem, & apparuiſſe multis, teſtimonium reſurrectionis Chři reddentes, qđ de Sanctis iſtis Patribus accipiunt vniuerſi. Nā ipſi fuere Sancti illi priores; Sed tenent aliqui, ꝙ officio ex teſtimonio peracto, in puluerē rurſus redire. Sed & alij non minus docti, aſſerunt ipſos beata frui reſurrectione cum Chriſto. Alioquin non veros fuiſſe reſurrectionis teſtes. Nam & hoc futurū, myſtica inſpiratione Sancti hi Patres nouerunt, & ideo ſumma eis cura fuit in terra promiſſionis ſepeliri: vt cum Chřo reſurgente reſurgere poſſent: vt Lyra, & Doctores aiunt. Hinc Iacob, in ſpelunca duplici petijt cum Abraham ſepeliri. Hinc Ioſeph, voluit ſua oſſa transferri. Et Remigius ait. Indubitanter tenendum, ꝙ hi qui cum reſurgente ſurrexerunt, cum aſcendente pariter aſcenderūt. Vnde apparet, ꝙ ſedent vtraq; ſtola glorioſi. Et Gerſon de Ioſeph patre, vel nutricio Domini, piè æſtimat tenendum; non tū audens affirmare, ꝙ & in corpore beatus. Vnde & nos nihil, niſi recitando Sanctorū dicta audemus. Sunt. n. multa quæ his obijci poſſunt: vt facit Auguſtinus. Poſtremo eſt, & eorum gloria gaudioſa. Nam in Apocal. Ioannes vidit vigintiquattuor ſeniores, habentes cytharas, & fialas aureas, plenas odoramentorum, qui etiā cantabant Canticum nouum. Quorum gaudia Eccleſia in reſpōſorio ſic retractat. Decātabat populus in Iſrael alleluya, & vniuerſa multitudo Iacob legitimè canebat. Et Dauid cum cantoribus cytharam percutiebat in domo Domini. O cantica, gaudia verè gaudioſa, quæ nec mens capere, nec lingua dicere poteſt. Hæc de beatitudine Patrum.

Apoc. 4 *Apoc. 7* *Apoc. 4* *Apoc. 4* *Matth. 27.* *Gen. 49* *Gen 50* *Apoc. 5*

De exemplatione Patriarcharum. Membrum Quintum.

H POſtremo de exemplatione eorum videndum: vt ſciamus quibus meritis, ad gaudia hęc peruenerunt, cum & nos ſectemur veſtigia eorū. Hinc hortatur Eſaias. Attendite ad Abraham patrem veſtrum. Sed abyſſus eſt intēdere ad eorum exempla, & pelagus inuadabile nobis. Nā ferè nulla eſt virtus, cuius non in eis reluceat exemplum. Nam omnium ille primus parens, mundum ante lapſum illuſtrauit innocentia, & poſt caſum pęnitentiæ exēplum reliquit: ut tenet Eccleſia, & antiquiſſimi Doctores, *Eſa 51.*

ctores, & Patres orthodoxi tradiderunt, & Montanis hæreticis hoc quaſi blaſphemum, vel hæreticum impoſuerunt, q. Protoplaſtos non ſaluatos di-
Math. 23. xerunt: vt dicitur in hiſtoria Eccleſiaſtica. Inſuper, & ſapientiales libri hoc teſtantur &c. Abel perſti-
Gen. 6. Eccl. 44 tit, & occiſus eſt in innocentia ſua, Noe fidei ſplendore emicuit, perfectæ obedientiæ exemplum, magnus ille Pater Abraham dereliquit. Lōgū eſt enarrare ſingulos, hoc pro omnibus vnum, quòd viri hi fuere virtutum, & longè clarius mundum illuſtrauere ſuis virtutum exemplis, quā heſperus, aut quilibet, quantumlibet luciſluus planeta. Qui deductionem exemplorū cupit, beatiſſimi Ambroſij ſermones, & libros de Patriarchis legat, & Auguſtinū cōtra Fauſtum. Sed & Antoninus perſtringit pauca de pluribus; nos vero maluimus ſubticere, q̄ ad impoſſibilia effatu conati. Sed nunc valete exultantes in Ieſu nobili Filio veſtro, vos illuſtres Patriarchę, in quo impleta eſt omnis expectatio veſtra, hoc mihi impetrate, quo in ſemine hoc veſtro, merear, & ego benedici, & tandem adiungi vobis.

De Prophetis Patriarcharum ſucceſſoribus. Capitulum.

I Iac. 5. EXemplum accipite fratres laboris, & patientiæ Prophetas qui locuti ſunt in nomine Domini. Iacobus. Patriarcharū ſucceſſores fuerunt Prophetæ Sancti, & ipſi viri magni, & inclyti, viri deſideriorum. In quos ēt mentis oculos leuare debemus: vt veniat auxilium nobis. Sunt. n. amariſſimi
1. Mac. 15. Deo, & fratrū amantiſſimi. Nā & ſunt fratrū amatores, inter eos qui multum orant pro populo. Qui qm̄ Patrum ſunt conſortes; Ideo & eadem quæ de eis diximus, facilè his poterunt applicari. Plures. n. Patriarcharum, etiā ſpiritu prophetico pollebant. Dicemus tn̄ aliqua, ſub breuitate conſideranda. Et poterimus conſiderare circa hos Prophetas.

Scilicet
- Denominationes.
- Aſſimilationes.
- Dignitates.
- De prophetia conſiderationes.
- Exemplationes.

Nomina, conſimiles, digni, meditans, imitare.

De Prophetarum denominatione. Membrum Primum.

k CIrca denominationē videnda ſunt, & nominū varietates, & eorundem rationes. Inueniem⁹ autem Prophetas his nominibus denominari.

Ecce Propheta videns præco, vateſq; poeta.

Poſterioribus duobus nominibus, à gentilibus nun-
Ethim. cupabantur; poetæ, ſ. vel Theologi, quoniā de Deo carmina faciebant. Vates quia in vi mentis excellebant, præcones, quia Chriſtum præcinebant futu-
1. Reg. 9. rum. Videntes autē à veteribus: vt dicit lib. Regum, quia ſcilicet videbant ea quæ cæteri non videbant, & proſpiciebant ea, quæ in myſterio abſcōdita erant. Hinc dici ſolet. Eamus ad videntem. Et
Eſa 6. Eſaias ait. Vidi Dominum ſedentem. Et cæli aperti
Ezech. 1 ſunt Ezechieli, & vidit viſiones Dei. Prophetæ autem dicebantur, quaſi præfatores, non vt plerique Ethim.
autumant, à procul, & for faris; ſed à verbo græco prophemo, quod eſt prædico, vel exprimo, græco vocabulo Prophetæ, prædictores, vel expreſſores nuncupantur, vel prolatores, quia de futuris vera quaſi de præſentibus prædixerunt. Non quòd Prophetiæ actus ſit ſemper de futuris; ſed multis modis accipitur actus prophetandi, ſcilicet iſtis.

Prædicit,	*tranſacta videt,*	*recitandoq;*	*laudat.*
Futura in tempora longa ꝓphetat.	Ideſt præterita, vt Moyſes.	Ideſt ꝓphetias recitando prophetabāt in cytharis.	Vt Saul nudus inter Prophetas.
Exponit,	*profans,*	*typus eſt,*	
Scripturas.	Remota videndo.	Præfigurandi: vt Ioſue nomine, & facto.	

venturaq; ſignat.

Pro alio verba proponemus, ſic Aaron Propheta Moyſi erat.

Patet ex verſibus multiplex acceptio ꝓphetiæ, quam qui clarius videre volet, legat Nicolaū gorram, in Epiſtolam ad Corint. Qui etiam ponit conditiones verorum Prophetarum; ſcilicet iſtas.

Sit miſſus verus Sanctus conſtans, & egenus.

De Prophetarum aſſimilationibus. Membrum Secundum.

NVnc quibus rebus aſſimilentur in Scripturis, L
& à Sanctis videamus. Et quia huiuſmodi comparationes multiplicatæ ſunt ſuper numerum, pauciſſimis nos expediemus, & ponemus iſtas.

Hi galli, turres oculi, calamiq; nubes ſunt.

Primo comparantur gallo: vt in Iob. Quis dedit Iob. 38
gallo intelligentiam? & hoc propter galli vigilantiam, quam habet ad cantandum. Nā & medijs noctibus cantat, & aduenientem nunciat diem, ſeſe primum excutiens, ſuis alis.

Secundo propter galli diligentiam, quam habet ad nutriendum. Nam intantum communicat liberaliter pullis, & gallinis, vt maneat ipſe macilētus. Sic & illi pro aīabus zelabant, quaſi incurij ſuorū.

Tertio propter galli audaciam, quam habet ad pugnandum. Eſt enim inter tria in Prouerb. enume Prou.
ratus, quæ bene gradiuntur, gallus ſuccinctus lum- 30.
bos ſuos. Sic Prophetæ noſtri, in peccatores inſurgebant: Sunt & aliæ multæ proprietates, quas qui ſcire volet, legat libros de ſimilitudinibus, & natu
ris rerum. Secundo comparantur turribus: vt Pſal. Pſ. 121
ait. Fiat abundantia in turribus tuis. Itemq; Chryſoſtomus in opere imperfecto, ait quòd turres Eccleſiæ ſunt Prophetæ ſacri, de quibus contra hæreticos ſpicula mittuntur. Tertio comparantur oculis: vt patet vbi Dominus ait. Qui tangit vos, Zach. 2.
quaſi qui tangat pupillam oculi mei. Nam hi clariſſimè myſteria vident, ita quòd in Canticis dicatur de iſtis. Oculi eius, ſicut columbæ ſuper ri-
uulos aquarum. Calamis comparantur propter of- Cant. 5.
ficioſitatem. Iuxta illud. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis. Poſtremo aſſimilantur Pſ. 44.
nubibus aeris. vnde Pſalm. Tenebroſa aqua in Pſ. 17.

Digitized by Google

nubibus aeris, ideſt obſcura Scriptura in Prophetis. Sunt & aliæ multæ res quibus comparantur: vt
Matth. 22. lucernis, thauris, altilibus. Sed ſatis eſt materiam adminiſtraſſe meditandi.

De Prophetarum dignitatibus. Membrum Tertium.

M IAm tertio de dignitatibus beatorum Prophetarum videndum. Et quia in multis conueniũt cũ Patriarchis. Ideo pauculas hic ponimus dignitatum conſiderationes. Et poteſt præcipuè eorum dignitas elucere ex iſtis.

Ex actu, Sancti, medij, fati, typus, alti.

Primo enim eorũ dignitas coniÿci poteſt, ex actus,
1.Cor. 14. & officij ſublimitate; nam vt Apoſtolus ad Corint. deducit ex multis, gratia prophetiæ cæteris anteferenda eſt donis, poſt charitatem; nam ait: Sectamini charitatem, æmulamini ſpiritualia, magis autem vt propheteſis; nam maior eſt qui prophetat &c. videantur expoſitores.

Secundo patet eorum dignitas ex vitæ ſanctitate. Sanctiſſimè enim vitæ erant; adeò, quòd Dominus iuſtos dicat, & Sanctos appellet dicens. No-
2.Petr 1 lite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. Qui etiam Spiritusſancto inſpirati, non voluntate humana, teſte Petro locuti ſunt. Scrutare ſcripturas, & geſta, & ſcias quæ
Pſ. 104 dico vera eſſe.

Tertio patet dignitas eorum, ex mediationis officioſitate. Nam Prophetæ ſacri, erant quidam medij inter homines, & Deum, potentes manum ponere in vtriſq;. O grandis dignitas hominum, quibus donatum eſt, poſſe mediare inter homines, & Deum.

Quarto patet eorum dignitas ex amicitiæ cum Deo familiaritate, & locutionis aſſiduitate. Nam cum aliquibus horum Dominus facie ad faciem lo-
Exo 33 quebatur: ſicut homo ſolet loqui cum amico ſuo. Vnde hoc homini, vt miſceat ſermonem cũ Deo?
Io. 15. Verè amici iſti tui Deus, quibus ſecreta tua reuelaſti, & nota feciſti eis queq; neceſſaria ſaluti; adeò
Amos 4 vt vnus ex iſtis. Amos, ſ. dicat. Non faciet Dominus Deus verbum, niſi reuelauerit ſecretum ſuum ad ſeruos ſuos Prophetas. O verè nimis honorati
Pſ 138 ſunt amici tui iſti Deus, quibus tam familiarem te exhibuiſti. Quinto patet ex typi quem præ ſe ferebant ſublimitate. Nam in factis actibus, & verbis; imò in nominibus ſuis, Domini figuram gerebant.
Oſe 13. Nam in manibus eorũ fuit (vt ipſe ait) aſſimilatus.

Percurre ſcripturas vide & apta figuras.

Poſtremo ex gloriæ ſublimitate; nam quæ de gloria dicta ſunt Patriarcharum, congruunt, & ipſis: vt patet adaptanti. Et merito ſublimes ſunt in gloria, qui tam Sancti in vita, de ſalute ſemper ſcru-
1. Pet. 1 tantes, & exquirentes. Poſſent in hunc modum plura alia huiuſmodi adduci, ex quibus laus horum probanda eſſet: vt ſtirpis dignitas, gratiæ ſingularitas, ſecretarij, & ſcribæ officioſitas, vtilitasq; per eos collata; ſed faſtidij mater prolixitas, plura vetat dicere.

Conſiderabilia de Prophetia. Membr. IIII.

QVarto pro materiæ adminiſtratione. Hic conſiderandum eſſet de prophetia in genere, de qua abundantiſſima ſe materia affert, circa quam hæc conſiderari poſſunt. N

	Prophetię deſcriptio.		Quid ſit.
	Cauſarum origo.		Quorum ſit.
	Materiæ cõditio, vel diſpoſitio.		Vnde ſit.
Sc3	Differentiæ variatio.	Videlicet	Quotuplex ſit.
	Graduum aſſignatio.		Quot grad' ſint.
	Fructuum multitudo.		Quæ vtilitas ſit.
	Prophetarum prælatio.		Quæ præcellit.

Quid, quo, ſit quorum, ſpecies, gradus, & bona præſtet.

Nil nobis de his dicendum, remittendum eſt ad doctos. Pulchrè in Pantheologia de his ſcribitur. Doctoresq; in ſuis ſcriptis. Et Sanctus Thomas in Secunda ſecundæ vbi hoc duximus aſſignandum, quòd Sanctus Thom. de vltimo diſputans concludit Moyſen eximium fuiſſe Prophetarum; Sed Lyra in Prologo pſalterij. Dauid eximium extitiſſe dicit. Eſtq; ibidem diſceptatio inter Paulum Burgenſem, & Mathiam Dorinc. vt patet in additionibus.

De exemplis Prophetarum. Membrum Quintum.

SEd iam tandem de exemplis Prophetarum videndum. Et licet in his omnes ferè virtutum ſpecies refulgeant; patientiæ tamen ſingularis exẽplar reliquerunt. Quapropter Sanctus Iacobus mo- O Iac 5.
nens de patientia eos poſuit in exemplum. Accipite inquiens fratres exemplum laboris, & patientiæ, Prophetas. Et verè ſingularis patientia eorum, qui omnibus ridiculo, & ludibrio erant; adeo vt fatuos eos; imò & malignos dicebant, & diris cruciatibus afficiebant, ipſi vero nihilominus orabãt, quoniam excelſus Dominus, & quoniam exaltatũ Pſ. 46.
eſt nomen eius ſolius, quam ſcientiam, quem guſtum, nemo ſcit; niſi qui accipit, quod nomen qui Pſ. 148 Apoc. 2
ſcit, non facilè nomen Dei ſui inuanum ſumit. Obſecro, & vos ò Prophetæ viri veraces, in Ieſu magno Propheta gaudentes, per quem, & in quo mirificè, & glorioſè completa videtis omnia, quæ de ipſo annunciaſtis in Spiritusſancto, & fideles inuenti eſtis per ipſum, in cunctis ſermonibus veſtris, inueniamini & in huiuſmodi impræcationibus veſtris, veraces, veri, atque ſuper me, & ſuper omnes mihi dilectos, eiuſcemodi impræcatio veſtra, talibusque fœlicibus odijs, inſequar omnes mihi aduerſantes. De beneficijs horum beatiſſimorum Prophetarũ tacemus, cuiuſmodi ſunt exẽpla, orationes, & ſcripta. Melius enim hæc meditabuntur in ſilentio, quam fragilis ea noſtra explicare poterit oratio.

Titu-

Digitized by Google

Titulus Vigeſimuſſeptimus. De Apoſtolis.

P ISti ſunt viri Sancti quos elegit Dominus. Poſt Patriarchas, & Prophetas, reſtat de Apoſtolis dicendū, qui tametſi illis poſteriores tempore fuere, omnium tamen iudicio, dignitate ſuperiores. Nam ex primoribus Eccleſiæ conſtat eos eſſe inſigniores. Et ideo Apoſtolus Paulus, narrãdo dona in ædificationem Eccleſiæ collata, Apoſtolos præponit Prophetis dicens. Epheſ. Primo
Ephe. 4 Apoſtolos. Deinde Prophetas &c. Dicuntur autem Apoſtoli, quaſi miſſi, teſte Chriſto, qui ait. Non eſt
Io. 13. Apoſtolus maior eo qui miſit eum. Vnde patet nominis ratio.

Sunt miſſi, calor vt radũ, vel odorq; ſagittæ. Hoc eſt ſecundum Chryſoſtomum. Ideo miſſi, vel Apoſtoli dicuntur, quia à Chriſto miſſi ſunt: ſicut ignis calorem, vel ſcintillas diſpergit, ſicut Sol radios emittit, ſicut roſa odorem ſpirat, ſicut item
Pſ. 119 teſte Pſal. Sagitte de manu potentis. Vnde ſicut Sol in radijs apparet, ſicut ignis in ſcintillulis, vel calore ſentitur, ſicut roſa in odoribus percipitur, & ex ſagitta virtus mittentis conijcitur; ſic Apoſtolorum virtutibus, Chriſti potentia agnoſcitur. Et licet omnes qui ad prædicandum mittuntur, generaliter Apoſtoli dici poſſunt. Tñ propriè hi Apoſtoli dicuntur, qui à Chriſto electi, & miſſi ſunt ad
Luc. 6. prędicandum, quibus, & ipſe hoc nomen impoſuit
Act. 9. duodecim ſolum ex multis diſcipulis electis. Et quia in perſona Sãctum Paulum de cœlo vocauit. Ideo & ipſe eis annumeratur? Offerunt aũt ſe plurima circa Apoſtolos conſideranda; ſed principaliora ſunt nobis breuiter proſequẽda; ſcilicet iſta.

De Apoſtolorum
- Vocatione.
- Electione.
- Miſſione.
- Dotatione.
- Congregatione.

En vocat, elegit, miſit, dotans, gregat ad ſe.

De Apoſtolorum vocatioue. Membr. I.

CIrca Apoſtolorum vocationẽ, ſe ingerunt hęc meditanda. Primo ſcilicet Circunſtantiæ vocationis, quæ hoc verſiculo complectuntur.

Sæpe vocat tales, cur quomodo, quando vel vnde. Primo videamus quotiens vocauit. Et cõiter ponunt triplicem vocationem. Secundo videnda vo-
Mat. 4. catorum qualitas; quales, ſcilicet vocauit. Et inuenimus, quòd vocauit pauperes, quippe retia ſua reficientes, quibus ſecundum Chryſoſto. tantus erat paupertatis exceſſus, vt laniata repararent, noua habere nequeuntes, quamquam aliud illic lateat myſterium. Non enim de Petro, & Andrea; ſed de Iacobo, & Ioanne, dictum eſt reficientes retia ſua. Ioannes enim non ſolum Euangelium prædicaturus erat; ſed & ſcripturus. Secundo ſimpliciſſimos, tam in litteratura, quàm aſtutia mundiali. Tertio deſpectiſſimos, nihil de mundi nobilitate, & pompa habentes. De quibus tribus conditionib. Apo- 1 Cor. 1
ſtolus agit. Quarto humiles, & obedientia promptos. Cur autem tales vocauit, aſſignantur iſtæ & 4.
rationes.

Grata ſit, & mera miranda typus docet obſtet. R
Primo quia paupertas, ſimplicitas, mundi deſpectus, humilitas, & obedientia ſunt gratiſſima Deo, & Chriſto conformia, & fundamenta perfectionis. Secundo vt oſtenderet, quòd vocatio mera erat, & gratuita, quia nihil erat in Apoſtolis, per quod viderentur diſpoſiti, ad Apoſtolicam dignitatem. Et ideo ſcientia, & prudentia in eis non minus miraculoſæ fuere, quam gratuitæ. Tertio tales elegit, per quos mundi conuerſio, magis miraculoſa appareret; vnde Auguſtinus in de Ciuitate Dei, dicit, quòd hæc eſt ſumma omnium miraculorum, quòd hominibus pauperibus, ſimplicibus, paucis, rem tam incredibilem mundus credidit. Quarto dicitur: vt oſtenderet ſe Dominus Ieſus conſuetudinẽ obſeruare, & figuras, & typos implere.

Poſtremo vt nos doceat humilitatem, & vt oſtẽdat ſe obſtare Antichriſto.

De Apoſtolorum electione. Membr. II. S

DE electione Apoſtolorum, ſimiliter circunſtãtiæ quædam ſunt conſiderandæ.

Quomodo quando vbi quales, ſed cur duodenos. Primo quomodo ad electionem pceſſit, quia ante Luc. 6.
pernoctans in oratione fuit: iuxta Ambroſium formam præſcribens, quid te facere conuenit, cum aliquid pietatis officium adoriri voles; vnde adhuc ante electionem prælatorum, præmittitur oratio ſubditorum. Quando, Certè vbi factus eſt dies, vbi poſt diſcipulatum creuerunt: vt digni fierent Apoſtolatu. Vbi, Certè in monte, quia in ſuperiori gradu, ampliori perfectione inſtituendi. Quales autem elegit, patet ex ſuperioribus, & Apoſtolus ait, quòd ſtulta mundi elegit Deus. Elegit inquam hu- 1 Cor. 1
miles in ſæculo; ſed fide præcelſos, ignobiles ſæculo; ſed nobiles Chriſto, deſpectos terræ; ſed acceptiſſimos cœlo, pauperes mundo; ſed diuites Deo, de ſingulis multa dici poſſent; prolixitas declinanda. Cur antem in duodenario numero hos elegerit videndum. Et in genere nota cauſas iſtas.

Deſignet, trahat, aſſ aquet, numero duodeno. T
Primo propter myſticam deſignatiouem. Nam numerus duodenarius, eſt multorum myſticorum incluſiuus; Eſt enim numerus ſuperabundans, deſignans ſuperabundantem virtutem, & perfectionẽ Apoſtolorum. Vel quia conſtat ex duplici ſenario, qui primus numerus eſt perfectionis, duplicem ſignificans perfectionem vitæ, & conſcientiæ, operis, & ſermonis. Item quia numerus iſte externario, & quaternario conſtat, ſignificat, quòd fides Trinitatis, in quattuor mundi partibus prædicanda erat.

Secundo vt vniuerſum mundum conuerterent, & quadratum orbem terræ, fide Sanctæ Trinitatis inſignirent, & poſt ſe traherent cunctas per orbem nationes. Tertio propter correſpondentiam mul-

Digitized by Google

tiplicis figuræ: vt ſicut duodecim Tribus erant in ſynagoga; ſic duodecim Apoſtoli eſſent in Eccleſia. Quocirca notandum, ꝙ multiplex eſt duodenarius, horũ duodecim Apoſtolorũ ſignificatiuus.

V *Hi patres,* Ideſt duodecim Patriarchæ populum ſpiritualiter generando. *fontes,* In Helim Eccleſiam doctrinis irrigando. *lapides,* In veſte Aaron telam exemplis adornando.

panes, Propoſitionis animas verbo vitæ reficiendo. *quoq; luſtrant.* Exploratores terræ ꝓmiſſionis gloriam contēplando.

Prin. Principes tribuum præcepta ſalutaria promulgando. *lapides ior.* Fluxum mundi cōtemnendo.

altaris, Chriſti ſacrificium in ſe portando. *vituli,* Pro Chriſto martyrium ſuſtinendo. *q; leones.* In throno tyrannos vincendo.

Vates, Duodecim de futuro tēpore prædicendo. *atq; boues,* Baptiſmi gratiam prædicādo. *portæ,* Regnum cęl. clauiũ ꝑtāte aperiendo.

fundata, Fundamenta Eccleſiā meritis, & precibus ſuſtentando. *q; ſtellæ.* In corona miraculis illuſtrando.

Margaritæ Spe præmij oīa perferendo. *q; tribus* Regnum hæreditando. *ſedes,* Cũ Chřo in iudicio ſedendo.

ſumptus, Salomoni dando Eccleſiæ prædicando. *quoq; fructus.* Spirituali gratia oēs reficiendo.

Apoc. 21. Sunt itaq; perfecti contemptores, & vanitatũ mundi, ſignati in duodecim margaritis, nihil ſecum tollentes. *Gen. 34* Sunt hæredes, & reges regni cęleſtis in duodecim filijs Iacob ſignati. Sunt exoratores profundi humani maleficij, at per hoc ſupportatores pij *2. Para. 4.* defectuum proximi, figurati in bobus æneí maris, & in duodecim iugis boum quib. arabat Heliſæus. *3. Reg. 19* Sunt Imperatores Eccleſiaſtici, ſignati in leonculis *3. Reg. 10.* ſuſtentantibus ſolium Salomonis. Sunt ſtabiles in amore Chriſti, in lapidibus ornamenti Aaron ſi- *Exo. 28* gnati. Sunt lapides fundamentales cæleſtis ędificij *Apocal. 21.* in duodecim fundamentis. Sunt exploratores ſaga- *Ioſ 4.* ces diuini conſilij. Duces victoriales prælij. Magiſtri, & doctores cętus Eccleſiaſtici, quia ſtellæ. Iudices ſæculi, & aſſeſſores Chriſti. Introductores, & clauigeri æterni palatij, quia & portæ ciuitatis ſanctæ Hieruſalem. Diſtributores, & largitores, & diſpenſatores cæleſtis cōuiuij figurati per duodecim prouidentes cibaria menſæ Salomonis. Poſſent in *3. Reg. 4* hunc modum omnes duodenatij reflecti in præconia Apoſtolorum ex ſcripturis. Inueniuntur, & in rebus alijs adhuc duodenarij, non ſine grandi myſterio, applicabiles Apoſtolis Sanctis. cuiuſmodi ſunt iſti.

Sunt menſes horæ cophini ſunt ſignaq; cæli.

Sunt inquam duodecim menſes, quos Chriſtus annus æternus ſibi elegit. Sunt duodecim horæ diei, quas Chriſtus dies de die, & lux mũdi de ſe gignit. *Pſ. 18.* Sunt quoq; cophini ili duodecim veri panis de cęlo miſſi fragmenta reſeruantes. Sunt tandem duodecim ſigna zodiaci, & cœli; imò Dñi cœli, qualitatem, ſcilicet eius denunciantia. Ecce quam latiſſima hic materia meditandi. Nam qui hæc ſecũ moroſius tractare volet, proprietates rerum harũ inquirere habet, inuentaſque Apoſtolis applicare, & ex applicitis attendere dignitatem, & elicere ſententias de eis. Cur autem hos, & non alios elegit. Marcus Euāgeliſta ait, quòd vocauit ad ſe; ſcilicet eligendo quos voluit. Cur autem voluerit, non inquirat qui errare nolit. *Luca 9.* *Luc. 6.*

Conſiderabilia circa Apoſtolorum miſſionem. Membrum Quartum. X

POſſent, & ad ſuperiorũ inſtar, multa circa miſſionem Apoſtolorũ inquiri; ſed breuitati ſtudentes, pauca annotabimus meditabilia ſolum. Poterint enim hæc conſiderari.

Tempus, cauſa modus, monitus ſeu vita profectus.

Primo tempus miſſionis. Et eſt duplex, ſcilicet Generale, & Speciale. Speciale fuit poſt eorum electionem, quo miſſi fuerunt per ſolam Iudæam, ob congruas rationes quas Doctores paſſim tradunt. Generale fuit, quando poſt aſcenſionem per totum orbem ſe diuiſerũt: vt eis commiſſum erat à Chriſto, priuſquam aſcenderet in cœlum, in galilæa in monte, poſt reſurrectionem ſuam, & iam aſcenſuro. Quoto autem anno illa diuiſio facta fuit, non vſquequaque eſt certum, licet poſt duodecimum fuiſſe facta communiter dicatur: vt ex hiſtorijs patet; quamquam diligenter actus Apoſtolorum, & hiſtorias cōparantibus, magna oritur de hoc quæſtio, & ambiguitas. Cauſam cur eos miſit ipſe expreſſit; vbi ait: vt fructum afferent, prædicarent, baptizarent, & mundum conuerterent. Modus quo miſſi ſunt, etiā ab ipſo exprimitur, quia ſic eos miſit, quemadmodum ipſe miſſus à Patre. Miſit inquā eos, ſicut oues in medio luporum, ſicut lucem, & ſal terræ. Deuota, & lata in ſingulis verbis datur materia, ſi quis fuerit mel de petra ſugens, cortice confracto medullam explodens. *Mat. 28* *Act. 1.* *Io. 15.* *Matth. 28.* *Io. 20.* *Mat. 10* *Mat. 5.*

Quarto hic conſiderandi ſunt monitus, vel monitiones, quibus à Chriſto ſunt præmuniti priuſq; ab eo miſſi ſunt. Nam conuocatis duodecim Apoſtolis. Primo poteſtatē curationum dedit, perſecutiones prædixit, tum confortauit, tum aſſiſtentiam Spiritus promiſit, tum formam exterioris conuerſationis eis præſcripſit dicens. Nolite portare ſacculum, neq; peram &c. *Matth. 10.* *Matth. 28.* *Luc. 10*

Quinto de conuerſatione Apoſtolorũ conſideratio eſt habenda, & multa ſe circa eam offerũt inquirenda, quæ in ſuo de poteſtate Papæ tractat Auguſtinus de Ancona, ponens plures quæſtiones. Primũ de Apoſtolorum conuerſatione. Deinde de eorum perfectione, & prælatione. Itemq; de paupertate, caſtitate, & obedientia eorum, & ſucceſſione, de quibus nihil hic dicendum, prolixum enim eſſet nimis.

Poſtremo videndum eſt de miſſorũ profectu, & profectione, vbi etiam lata materia occurrit; ſ. quo proficiſcebantur Vtrum per totum orbem, per eos

fuerit

Digitized by Google

fuerit prædicatum. Circa quam quæſtionẽ Auguſtinus, & Chryſoſt. non oĩmodè æquaiiter ſentiunt. Putat.n.Chryſoſt.ꝙ prędicatio Euangelij in vniuerſo orbe, completa eſt ante ſubuerſionem Hieroſolimę ciuitatis, anno ſcilicet 42. poſt Dñi paſſionem, probans hoc auctoritate, & exemplo. Auctoritate,
Pſ. 18. Pſ. quia In omnem terram exiuit ſonus eorũ. Exemplo quidem, quia ſi Paulus de Hieruſalem in Hiſpaniam, Græciam, Romam, Euangelium diuulgauerat, quomodo nõ reliqui cęteras partes impleuere? Auguſtinus autem beatiſſimus, apertè contrarium dicit, quia nec in Aphrica prædicatum adhuc fuit, & in alijs quibuſdam locis. Tum maximè, quia vt
Matth. 24. dicitur in Euangelio Matthæi. Cum hoc fuerit factum, tunc veniet conſummatio ſæculi &c. Hinc ꝓ concordia aiunt, quòd per Apoſtolos impletum ſit per famam, & auditum; nõ autem quo ad fructum. Hic de modo prædicationis eorum videndum eſſet; ſed foret prolixum nimis. Verum vtrum vſi ſint prudẽtia, & libris; præſertim cum Paulus voluit ſibi membranas deferri, alijs diſcutiendum relinquimus.

De Apoſtolorum dotatione. Membr. IIII.

Y NVnc de dotatione Apoſtolorum, qua a Chriſto ſunt ſublimati videndum, & ſub ea ſunt totius vitæ priuilegia, & dignitates complectenda. Et ſunt iſta.

Nomina conſimiles, conſors, ſtatus atque potentes.
Dotati pleni firmi bona dant venerati.

Agite de ſingulis paucula aſſignemus. Et primo dicimus quòd Apoſtolorũ dignitas pateſcere poteſt, ex multiplici, & dignitoſa denominatione; Varijs enim, & dignis nominibus appellantur; ſcilicet poſito ſingulari pro plurali.

Z *Vir princeps, paſtor, doctor, dux, dij vel amici.*

Primo inquam Viri dicuntur, propter vitæ ſtrennuitatem, Hinc Eccleſia de eis cantat. Iſti ſunt Viri
Eccl. 44 Sancti quos elegit Dominus. Et Eccleſiaſt. Hi ſunt Viri miſericordiæ. Et iure Viri. Qui enim (ait Bernar.) cõtra biformis fortunæ inſultus, vniformi cõſtantia mentis militat præmunitus, vt nec in aduerſis deijciatur, nec in proſperis eleuetur, hic perfectus eſt vir. Verè Viri, virilem, cõſtantiam, virilem fortitudinem, habentes: vt patet in eorum conuerſatione, & prædicatione, & paſſione. Miſericordiæ autem Viri dicuntur. Aut quia miſericordiam à Deo ſunt conſecuti, aut quia miſericordia pleni, aut certè quia miſericorditer nobis a Deo donati: vt beatus Bernardinus declarat in ſermone. Principes autem dicuntur vt patet ibi. Principes popu-
Pſ. 46. lorum congregati ſunt cum Deo Abraham. Et hoc propter ſublimem eorum gloriam in conſcientia. Secundo propter diuitiarum opulentiam in virtutum abundantia. Tertio ob fortem potentiam in rerum contemptu, & aduerſitatum tolerantia. Quarto ob claram ſapientiam, qua ex Deo dotati ſunt.
Eſa. 13 Paſtores vero ſunt, quos Dominus in Eſaia, & Eze-
Ezech 34. chiele prophetis promittit, & hoc propter ſollicitam populi gubernationem. Doctores quoque dicunt, propter doctrinæ veritatem, Duces propter vitæ exemplaritatem. Dij propter miraculorum ſublimitatem. Vnde Pſalm. Dij fortes terræ vehe- Pſ 46.
menter eleuati ſunt. Nec hoc mirum. Siquidẽ Moyſi dictum eſt. Exod. Ponam te in Deum Pharaonis, Exo. 7.
& omnibus iuſtis. ego dixi dij eſtis. Poſtremo ami- Pſ. 81.
ci Dei dicuntur anthonomaticè, tum propter nimiam familiaritatem, tum propter nimiam charitatem. Hinc ait illis. Non dicã vos ſeruos; ſed amicos. Et rurſus. Vos amici eſtis. Item ydonei miniſtri noui teſtamenti. Agricolæ in agricultura Domini, 2 Cor. 3
& ſapientes architecti in eius ædificatione. Funda- 1. Cor 3
menta quoque muri cęleſtis Hieruſalem. Diſpenſa Apoc.
tores myſteriorum Dei. Et huiuſmodi alijs multis 21.
nominibus vocari, quorum proſecutio eſſet proli- 1. Cor. 4
xa. Secundo colligitur eorum dignitas, ex ſublimi comparatione. Nam vt cætera tranſeamus, his Apoſtoli rebus comparantur.

Hi cœli, palmes, agni ſunt lumina oliuæ. A

Primo cœlis comparantur. Cœli enim enarrant glo 64.
riam Dei. Quorum Ioannes Dominici 16. enume- Pſ. 18.
rat proprietates, quas tranſimus. Et Eccleſia cãtat. Hi ſunt cœli in quibus Chriſte habitas, in quorum verbis tonas, fulguras ſignis, roras gratia &c. Secundo comparantur Palmitibus vitis, teſte Saluatore qui ſe vitem appellat, & Apoſtolos Palmitos. Io. 15.
Ego ſum vitis vera, & vos palmites. Tertio comparantur Agnis. Ipſe enim agnus ſine macula, tollens peccata mundi, Apoſtolos ſuos Agnos inter lupos miſit. Eſt enim agnus innocens, patiens, hu- Luc. 10
milis, vtilis, matrem balatu dinoſcens. Qui & cęditur ſine recalcitratione, capitur ſine reclamatione, multorum pollet fructuũ accumulatione, quippe cuius nihil eſt inutile. Applicentur ſingula. Cõparantur quarto lumini, & luci, quibus dictũ eſt. Vos eſtis lux mundi, ob doctrinam. Comparantur Mat. 5.
oleo, & oliuæ propter miſericordiam, & alias ꝓprietates quas qui videre volet, legat Bartholomeum de proprietatibus rerum. Tertio colligitur eorum dignitas, ex conſortij Chriſti iocunditate. O verè beati viri, & ſerui qui aſtant coram te, ò 3. Reg.
pacifice Salomon ſemper, quibus datum eſt tecum 10.
conuerſari. Non enim amaritudinem conuerſatio Sap 8.
illa habebat. O beati oculi qui viderunt quæ vos Luc. 10
vidiſtis Apoſtoli ſancti, & aures quæ ea audierunt. Non hoc Patriarchis, non Prophetis, non regibus, non multis iuſtis, nõ demum omni nationi hoc datum. Magna etenim gratia, & priuilegium ſingulare, dulcedo mirabilis, & ineffabile donum domeſticum eſſe. Ieſu Chriſti, conuerſari cum Deo Deorum incarnato, videre faciem eius plenã omnium gratiarum, opera eius intueri, audire uerba vitæ; imò, & contrectare manibus uerbum illud Patris. O uerè ſingularis, in qua ſi gloriami- 2. Cor.
ni non eſtis inſipientes. Nam & ad hoc Dominus 12.
inuitabat dicens. Beati oculi &c. Quarto ex ſta- Matth.
tus dignitate. Status enim Apoſtolicus, digniſſi- 13.
mus eſt Eccleſiæ ſtatus, cuius collegio nemo ſe imperfectus ſtatu comparare debet: ut ait Aug. niſi ſaltem quem Dñs excepit. Excedit.n. horũ ſtatus oẽs, in uinculo perfectionis; i. charitate. Et hoc primo in primitate. Ipſi enim primitias gratiæ primitus

Digitized by Google

Rom. 8. receperunt: vt dicit gentium doctor. Secundo in vniuerſalitate, quia plus gratiæ abundauit in eis, Ephe. 1 quam in alijs. Iuxta illud ſecundum diuitias gratiæ ſuæ, quæ ſuperabundauit in nobis. Tertio in conſeruationis dignitate. Fuerunt enim à Chriſto ſingulariter præſeruati. Io 17. Cum eſſem cum eis ego ſeruabam eos; imò, & in alijs multis, gradus Apoſtolicus excedit reliquos gradus, eo q; ſemper principia, ſicut ſunt modica in quantitate, ſic maxima in virtute. Et horum vita eſt omnium ſtatuum Eccleſiaſticorum primordialis norma. Quinto ex ſuper- Luc. 9. eminenti ſuper cæteros poteſtate. Dedit enim Dominus eis poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & vt languores curarent. Imò ſuper omnia hoc verſu contenta.

B *Naturã, factũ, Sathanam, mens, mors ſuper anglos.* Hoc eſt ſecundum Auguſtinum, Habuerunt Apoſtoli iſti poteſtatem ſuper naturam: vt eam curarent, Super elementa, & facta: vt ea mutarent, Super dæmones: vt eos eijcerent, Super animas: vt eas à peccatis ſoluerent, Super mortem: vt ipſam contemnerent, Super & præ Angelis: vt corpus Dominicum conſecrarent: vt patet hiſtorias percurrenti. Verè magna, & præeminens poteſtas; ſed in omnibus agnoſcẽda eſt operatio Diuinitatis. Deus enim Pſ. 71. eſt qui facit mirabilia magna ſolus. Vnde & eis ꝓmiſerat, quòd ſigna quæ fecerat, ipſi facerent; Imò, Io. 14. & maiora facerent; ſed vt Auguſtinus ait, per eum. Sexto ex dotationis liberalitate; nam præter poteſtatem miraculorum, contulit eis adhuc alias mi ras poteſtates, ſcilicet.

C *Poſſe, lauent, viuant, doceant, ſoluãt, ſacra præſint.* Prima poteſtas fuit baptizandi. Nam dicitur, quod Io. 4. Ieſus non baptizabat; ſed diſcipuli eius, vtiq; eius Matth. 28. iuſſu. Quibus hoc etiam poſt reſurrectionem mandauit. Qui etiam ante baptizati erant: vt patet ex Io. 13. illo. Qui lotus eſt non indiget, niſi vt pedes lauet. O grandis poteſtas, quæ etiam per eos eſt incitata. Secundo dedit eis poteſtatem gratiam rectè conuerſandi, vtiq; poteſtas illa à Chriſto, ſine quo nihil potuiſſent, qui eos non ſolum præceptis cõmunibus; ſed conſilijs inſtituit ſingularibus; vnde tam ſanctè conuerſabantur, quòd in eis velut in ſpeculo vita Chriſti relucebat, & cognoſcebatur in eis: vt Sol in ſuo ſplendore, roſa in odore, ignis in calore: vt Chryſoſt. dicit. In quorum conuerſatione ſingulariter relucebat exemplar charitatis Dei, & Io. 15. proximi, de qua crebro eis mandauerit Chriſtus. O attende, & vide. Tertio dedit eis poteſtatẽ prædicandi, & de Euangelio viuendi; vnde dicitur. Luc. 8. Euntes prædicate dicẽtes, quia appropinquabit re- Mat. 10 gnum cœlorum. Et alibi. Dignus eſt operarius mer 1. Cor. 9 cede ſua. Itemq; Dominus ordinauit ijs qui Euangelium nunciant, de Euangelio viuere. verè gratia ſingularis, gratia prædicationis, gratia linguarum, & ſermonum. Quarto dedit eis poteſtatem ligan- Mat. 18 di, & ſoluendi: vt patet ibi. Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum, & in cœlis. Et ne putes ſoli Petro collatam poteſtatem, audi quid vbi ad omnes Io. 20. dixerit. Accipite inquit Spiritum ſanctum, quorũ remiſeritis peccata remittuntur eis &c. quamuis nec Petro videtur collata ante, ſed tantum promiſſa, dixit enim. dabo (non do) tibi claues regni cœlorum. O dignitas ſingularis, non data omni nationi. Nota hic de clauibus. Quinto dedit eis poteſtatem Sacerdotalem, Sacramenta cõficiendi, & adminiſtrandi, vbi dicit. Hoc facite in meam com- Luc. 22 memorationem, ideſt, poteſtatem hoc faciendi accipite, notetur hic dignitas Sacerdotalis.

Poſtremo eos Epiſcopos ordinauit, & poteſtatem iuriſdictionis dedit. Et ideo Apoſtoli facti Epiſcopi, habebãt poteſtatem excommunicandi fideles, manifeſtè peccantes, quod facientes tradebant eos Sathanæ, fortè vexandos corporaliter: vt ſecũdum quoſdam fecit Paulus Apoſtolus, erga illum Corinthium, qui nouerca abutebatur. Patet er- 1. Cor. 5 go, quòd magnificè ſunt præ cæteris dotati. Septi- Mat. 18 mo attenditur dignitas eorum, ex gratiarum plenitudine. Repleti enim fuere omnes Spirituſancto, & non more communi, aut ſemel pleni; ſed tertio Io. 20. ſuſceperunt Spiritum ſanctum tum in vita, tũ poſt reſurrectionem.

Tertio vero in die Pentecoſtes, quando tanto- Act. 2. pere repleti, vt inſolito munere, & cunctis inaudito ſæculis dotati, loquerentur varijs linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. Octauo attenditur eorum dignitas, ex certitudinis in bono firmitate. Certi enim ipſi erant quodammodò de ſe, de perfectione ſua, quantum ad ſtatum viæ, & quo ad ſtatum patriæ de perfectione patriæ. Vnde 2. Pet. 1 Petrus Apoſtolus certum ſe eſſe dicit, quòd velox eſſet depoſitio tabernaculi ſui. Itemq; Paulus Apo Rom. 8. ſtolus, certus erat, quòd neque mors, neque vita, neque inſtantia, neque futura &c. poterant eum ſeparare à charitate, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Vnde de reliquo inquit repoſita eſt mihi corona, quam 2. Thi. 4. reddet mihi iuſtus iudex. Sic fortè etiam cæteri Apoſtoli, certificati fuere de ſua ſalute. Neque tamen eatenus confirmati erant, vt non poſſent peccare venialiter cũ Ioannes Apoſtolus dicat in Canonica ſua. 1. Io. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Sed quòd ſic confirmati erant ſecundum Doctores communiter, quòd poſt Spiritusſancti in die Pentecoſtes ſuſceptionem, mortaliter de cætero peccare non poſſent. Nono attenditur eorum dignitas, ex fructuoſa vtilitate. Nam ſicut priores, ita & vtiliores Eccleſiæ fuere, hæc beneficia impendentes.

Debellant, vellunt, luſtrant, condunt, bona plura. D Primo quidem debellant vniuerſum mundũ, ha- 2. Cor. 10. bentes arma non carnalia; ſed ſpiritualia à Deo ad deſtructionẽ inimicorum. Et gladium, qđ eſt verbum Dei ſumentes, loricati in charitate, quæ oẽs Ephe. 6 uirtutes tanq̃ nodo connexas adinuicem continet. Calceati pedibus, & cruribus, armis prudentię. Induti pro thorace iuſtitiam, ſed nec eis defuere ſagittæ potentis acutæ doctrinarum, orationũ, & ꝓdigiorum quæ fecerunt in populis. His armis cœleſtis aulæ milites, & triumphales duces, mundũ aggreſſi, orbem terrarum debellarunt. Ita vt in oẽm Pſ. 18. terram exiuit ſonus, & in fines (etiã vbi Romanorum edicta nõ peruenerãt) verba eorũ intonuere.

Vnde

Pſ.44. Vnde non immeritò conſtituit eos Dñs principes ſuper omnem terram. Quilibet autem habuit principatum ſibi à Deo decretum, magnæ prouinciæ, vel regni. Nam Petrus Romam, Pontium, Cappadociam &c. Paulus græciam &c. Andreas Achaiã. Iacobus Hiſpaniam Thomas Indiam, & alij alias. Secundo vellunt radices peccatorum; vtpote idolatriam, ſuperbiam, & multa huiuſmodi. Inſurrexerunt enim in vitia: vt ea exterminarent, quod & fecerunt, dum orbem penè vniuerſum idolis deditum, ad vnius Dei cultum induxerunt. Tertio illu- Luc.2.
minauerunt eos qui in tenebris, & vmbra mortis ſedebant, atq; eatenus inſtituerunt, quatenus poſtmodum etiam erubeſcerent, ſe tantis tenebris ob- Rom.6.
uolutos fuiſſe: ſicut dicit Apoſtolus. Quem fructum tunc habuiſtis in quibus nunc erubeſcitis? Vnde Auguſtinus ait. Ex abiectiſſimis, imperitiſſimis, pauciſſimis, nobilitantur, illuminantur, multiplicantur, dulciſſima eloquia, præclariſſima ingenia, copioſiſſima agmina, acutorum, facundorum, Doctorum, & ſubiugantur Chriſto. Quarto condiderunt ſymbolum; Nam ad illuminãdum orbem de neceſſarijs ad credendum, ediderunt ſymbolum fidei, in quo quilibet poſuit partem ſuam. Dicit n. Thomas tertio ſententiarum diſt. 24. art. 2. ꝙ articulorum (Princeps Apoſtolorũ Petrus) tres in vnũ complexus. ſ. de vnitate eſſentiæ Diuinæ ſm̃ de pſona Patris omnipotẽtis. Tertium de creatione rerum; vnde dicit Credo in vnum Deum, Patrẽ omnipotentem creatorem cœli, & terræ. Reliquos autẽ articulos cęteri Apoſtoli poſuerunt; vtpote poſt Petrum Ioannes deinde Andreas, & ſic de alijs. Vnde nonnulli ponunt 12. articulos ſecundum numerum 12. Apoſtolorum. Alij vero ponunt 14. ſecundum alium reſpectum; ſeptem, ſ. ad Diuinitatẽ ſeptem ad humanitatem. Quinto contulerunt hominibus plurima bona; nam præter curationes quas operati ſunt, vbiq; terrarum, in multis milibus hominum, & prodigia alia quæ fecerunt. Hoc nobis ſolatij genus reliquerunt, vt ad nos erudiendos, illuminandos, accendendos, inflammandos, ſacram ſcripturam explanarunt, fidem manifeſtarunt, vitia declararunt, virtutes commendarunt, dimiſſis chyrographis proprijs apud nos. O quanta bona nobis quotidie inde veniunt. O vtinã in ſalutem meã in illis delicier. Decimo attenditur eorũ dignitas, ex venerationis ſingularitate. Nam à Deo Deorum
Pſ 138 hi ſunt venerati, & ſingulariter honorati, qui nunc
Mat.7. eos magnificè prædicabat, eos ſal terræ, & lumen mundi nominando, nunc beatos oculos eorũ di-
Luc 10 cendo, nunc gloriam eorum prædicendo, quia no-
Ibidem. mina eorum ſcripta in libro vitæ; Imò & eis mini-
Luc.22 ſtrando, & in finem eos diligens, pedes eorum la-
Io.13. uando, & coram pedibus eorum procumbendo, vtiq; venerans in corde, quemadmodum in ſigno exteriori. non tam ſecundum præſentem iuſtitiã, quæ multum fragilis erat, quam tunc habebãt; ſed ſecũdum prædeſtinationis impletionem, quam ipſe noſcebat. O ſuperbiæ, ò honores, à Rege Regum venerari, & taliter venerari. A ſæculo non eſt auditum. Deniq; non ſolum per ſe; ſed & à toto orbe,
Pſ.44. ſtatuit eos venerandos, conſtituens eos principes ſuper omnem terram, Paſtores, & doctores Eccle- Epheſ.4.
ſiæ militantis. Duces quidem potentes, & ſapientes, vt ait Bernardus. Duces: vt peccatores blandè, & miſericorditer ſuſciperent. Potentes vt fortiter protegerent, Sapientes: vt rectè in ciuitatem deducerent. Verè ergo nimis, & honorati ſunt ami- Pſ.138
ci tui Deus nimis principatus eorũ eſt confortatus.

De Apoſtolorum glorificatione.

Membrum Quintum.

IAm poſtremo de congregatione Apoſtolorum Pſ.46.
cum Deo Abraham, aut plenius dicam de eorum glorificatione eſt videndum. Nam tunc principes populorum congregati pręcipuè cũ Deo Abraham fuere, vnde iam de gloria eorum videndum, quomodo in præmijs præſtent. Et poterimus pro deuotione iſta conſiderare.

Centupla iã reſidẽt, & edũt iudex manet Abrahis.
Primo ꝙ cæteris quibuſcunque, in gloria centuplũ Mat.19
illud promiſſum à Chriſto perfectius recipiunt; dũ adimpletionem ſortiuntur omnium votorum. Secundo, ꝙ illic: vt promiſſum eis erat ſedent, & ſedebunt ſuper ſedes 12. ſecura quiete requieſcẽtes, Ibidem.
& gloriæ ſublimitate prelati. vnde etiã tunc adimpletum eſt, quòd Dauid prædixerat. Illic inquiens Pſ.121
ſederunt ſedes in iudicio, ſedes ſuper domum Dauid. O magnam gloriam ſedere in iudicio illo. O magnam ſecuritatem, iudicare orbem terrarum in Pſ.96.
æquitate, & populos in veritate. Tertio illic edũt; Luc.22
& bibunt plena ſatietate de menſa in regno Patris: ſicut conſtitutum eſt illis. Quarto quòd iudiciaria poteſtate gauiſuri iudicabunt 12. tribus Iſrael. Nõ quidem auctoritatiuè, aut ſententiam ipſi proferẽtes; ſed vt aſſeſſores dignitatis, iudicium, & ſententiam Chriſti comprobantes. Multiplex enim iudicium inuenitur, quod tranſimus. Quinto ꝙ in tantã gloria etiam ſecuritatem habent, nunquam ſeparandi à Chriſto. Poſtremo, & illic multo ampliori feſtiuitate eis deſeruitur à Chriſto, quam olim dũ pedes lauit procumbens ante illos. Tranſiens enim miniſtrabat illis. Et adeo miniſtrat, ait Sanctus Thomas, quaſi empritius ſeruus eorum ſit. O beatitudinem, ò gloriam mirandam, in qua licet, & alij ſint communicaturi; tanto tamen eſt ſpecialior Apoſtolis quanto hic exigunt merita illorum. Vnde & principes ſunt in triumphante, quemadmodum olim in militante. Non tamen dico, quòd nullus hominũ, ſit altior iſtis in regno. Supereſt enim Maria; imò, & Ioannem Baptiſ. plerïq; doctiſſimi his præeſſe dicunt. Verum de illo inter quoſdam eſt controuerſia. Thomas. n. & eius ſequaces, Apoſtolos omnibus præferre videntur poſt Chriſtum, & Mariam, arguentes ex illo Apoſtoli. Nos aũt primitias ſpiritus habentes. Alij verò Aug. ſequentes Rom.8.
oppoſitum tenent. ait enim Auguſtinus. Magnus Ioannes, cuius magnitudini etiam Saluator teſtimonium perhibuit dicẽs. Inter natos mulierũ &c. Mat.11
Præcellit igitur cunctos, eminet vniuerſis, antecedit Prophetas, ſupergreditur Patriarchas. Et quiſquis de muliere natus eſt, inferior eſt Ioanne;

Digitized by Google

ſed & Petrus Damiani, in ſermone quodam aſſentit. Et ſicut hi de meritis; ita de gloriæ excellentia alij; ſic teſtante Ioanne Gerſ. & approbante ſuper Marcum argumentantur. Ruina Angelorum ex hominibus reparatur. Et conſentaneum eſt rationi, vt ſedem ſuperioris loci, vacantis per deiectionem, & apoſtaſiam Luciferi, illi contulerit Altiſſimus, quo inter natos mulierum nemo ſurrexit maior. Si igitur Lucifero dum ſtabat, ſupremam in ordine ſedem. Greg. attribuit, ſupremam nunc obtinet is, quem in ipſius locum ſucceſſiſſe innuit aſſertio veritatis, hæc Gerſon. Hæc interim dum de gloria veſtra ſermo occurrit Apoſtoli Sancti duximus applicanda. Sed nunc valete ò inclyti proceres cœli in Ieſu Domino, & magiſtro veſtro, familiari lætitia
Luc. 22 gaudentes, cum quo olim in tentationibus perſtitiſtis, nunc adorantes olim coram vobis procumbentem, & extergentem puluerem pedum veſtrorum, memores ſupplicum veſtrorum.

E

Sequitur Capitulum De Martyribus. Titulus XXVIII.

Apoc. 7 HI ſunt viri qui venerũt de tribulatione magna. Apocalypſis. Poſt ordines Sanctorum prædictos, ſequitur Martyrum candidatus exercitus, in quos etiam oculi affectuum, & conſiderationum ſunt deuotè attollendi, Sunt enim hi Martyres Sancti numero plures. Nam ſecundum Hiero. quotidie plus, q̃ quinque milium Martyrum feſta occurrebant, vno excepto die, ſ. Kalendarum Ianuarij. Attende quot poſt eius tempora ſunt martyrizati, ſunt & affectu miſericordes; quippe qui ſe impenderunt pro ſalute fratrum, Sunt etiam apud Deum virtute potentes, facile quidquid voluerint impe-
Pſ. 144 trantes. Faciet enim Dominus voluntatem timentium eum. Martyres autem dicuntur græcè, quod latinè teſtes ſonat. Efficaciter enim, & excellenter ſunt teſtati iſta, ſcilicet.

Hi fidei, Chriſti, regni, contra, vel amoris.

Primo enim per mortem violẽtam fuere teſtes fidei veræ, & Chriſtianæ, quemadmodum poſt enu-
Heb. 11 merationem multorum tormentorum, Apoſtolus ait. Et hi omnes teſtimonio fidei probati. Secundo etiam fuere teſtes Chriſti, quia, ſ. ipſe ſit Filius Dei,
Mar. 8. cõfitentes eum coram hoĩbus, certi, quia & rurſus coram Angelis ſuis confitebitur eos. Tertio teſtes fuere regni Dei, efficaci teſtimonio teſtantes, ꝙ nõ
Rom. 8. ſint condignæ paſſiones huius tp̃is, ad futuram gloriam regni. Quarto etiam teſtes fuere aduerſario-
Luc. 9 rũ, & contrariorum. Iuxta quod Dñs ait, hoc facite in teſtimonium illis, ſ. malitiæ illorum. Poſtremo teſtes fuere virtutes eorum per opera oſtendentes,
1. Io. 3. ꝙ non verbo, & lingua tantum dilexere; ſed & opere, & veritate. Martyrum. n. actus eſt quattuor virtutum: vt Doctores ſcribunt; ſ. charitatis imperantis, & meritorium facientis. Secundo fortitudinis timorem excludentis, & actum elicientis. Tertio fidei; ſ. ſe in Deo: vt in vltimo fine confirmantis. Quarto patientię, vt ſuſtinentis. Rectè ergo dicuntur Martyres, qui tantarum rerum efficaces teſtes. In quos qui conſiderationis oculos leuare volet, ſequentia conſiderare poterit.

Scilicet
Præfigurationes.
Comparationes.
Priuilegiationes.
Benefactiones.
Glorificationes.
De martyrio varias conſiderationes.

Cerne typum, ſimiles, digni, bona, gloria, plura.

De quibus ſingulis, paucis paucula ſunt proſequẽda. Et primum de præfiguratione eorum.

De Martyrum præfiguratione. Memb. I.

TAmetſi numeroſæ in ſcripturarum ſilua, beatiſſimorum Martyrum typi figuræq; præceſſerunt; nos tñ pauculas, pro materia, & occaſione danda aſſignabimus. Cuiuſmodi ſunt iſtæ. F

Verna, Gad, Gedeon, fortes, Celethai, Machabai.

Primo quidem per vernas, ſiue expeditos vernaculos quos elegit ſibi Abraham, & quibus ſpolia tulit de manu quinq; Regum: vt patet Gene. Secũdo Gen. 14
hi ſunt in myſterio filij Gad numeroſi, & ad bella Nu. 1.
doctiſſimi. Sũt tertio trecentis viris Gedeonis pręſignati, qui tum numeri myſterio, tum mirifico opere, triumpharunt in omnes ſuos inimicos. Quarto Iud. 7.
hi ſunt fortes illi Dauid de quibus mira narrantͬ, 2. Reg. 23.
& ſexaginta fortes ex fortiſſimis Iſrael, qui ambiũt lectulum veri, & pacifici Salomonis. Teſte. n. Apoſtolo, fortes facti ſunt in bello, fortes inquam non Cant 3. Heb. 11
tam fortitudine lacertorum, quàm animorũ. Quinto ſunt hi in myſterio Celethi, & Pheleti, viri conſtantiſſimi, & fideliſſimi regis. Itemq; poſtremo fortes illi Machabæi, quorum vndiq; fortitudo refulget. Poterunt in hunc modum, ex totius bibliæ decurſu viri fortiſſimi adduci, & per applicationem Martyribus adaptari; ita quòd abundãtiſſima materia hic eſſet, & ſimiliter dulciſſimæ aggregare poſſent de eis prophetiæ; ſed prolixitatẽ vitamus. 2. Reg. 15.

Quibus rebus Martyres comparentur. Membrum Secundum.

SEcundo adducendæ ſunt etiam aliquæ comparationes, quibus Martyres aſſimilantͬ, ſcilicet. G

Serpentes, mori, vel oues, holocauſta leones.

Primo inq̃ aſſimilantur ſerpentibus, qui pro capite tuendo totum exponunt corpus, ſic hi pro fide capitis; i. Chr̃i ſeſe impenderunt. Secundo moris qui 1 Mach. 6.
elephantib. oſtenſi fuere: vt excitarentur ad bellũ, qui & guſtu exẽpli, dulces, & recreatiui, & aſpectu excitatiui, fuſci ac ſanguinolenti: vt Eccl̃a canit,

Rubri nam fluido Sanguine laureis, Ditantur bene fulgidis.

Tertio vero ouibus benè cõparantͬ; quippe qui ex ſñia dicere poſſunt illud. Pſ. Propter te mortifica- Pſ. 43.
mur tota die, æſtimati ſumus, ſicut ouis occiſionis, qd ad litteram ſm ſñiam Apoſtoli de Martyribus Rom. 8.
intelligitur. Verè oues pp innocentiæ ſimplicitatẽ: vt dicebat Sanctus Dauid. Iſti qui oues ſunt quid 2. Reg.
fecerunt? Secundo ꝓpter patientiæ tranquillitatẽ, 24.

Sicut

Digitized by Google

Eſa.53 Sicut oues enim coram tondente, ſic obmutuerũt. Hinc hymnus.

Caeduntur gladijs more bidentium.

Rom. 8. Tertio propter immolationis per martyrium idoneitatem,æſtimati,ſcilicet, ſicut oues occiſionis. Quarto propter lactis; ideſt doctrinæ propinationem. Quinto propter velleris; ideſt conuerſationis fomentum & calorem. Sexto propter luporum, ideſt tyrannorum odium & perſecutionem. Septimo propter virtutum fœcũditatem. Poſtremo propter paſtoris æterni obedientiam & agnitionem. Oues

Io 10. enim illæ Ieſum paſtorem ſequuntur. Quarto comparantur hoſtijs & holocauſtijs, propter voluntariam & charitatiuam traditionẽ: ſicut dr̃ in Sapien

Sap.4. tialibus & placitam Dei acceptationem. Poſtremo aſſimilantur leonibus, propter conſtantiam & for-

Prou. 30. titudinem. Ad nullius enim leo pauet occurſum. Adducantur hic Doctorum proprietates, & lata materia erit.

De martyrum dignitatibus. *Membrum III.*

H Tertio priuilegia,& dignitates Sanctorũ Martyrum aſſignanda ſunt, quæ inter cætera colligi poſſunt ex iſtis.

Officiumq; ſtatus, plus dant, vincunt, imitantes.
Mors pretioſa, volant, ſeruant, ſolatia, cultus.

Primo namq; colligitur Martyrum dignitas, Ex dignitate officij. Sunt.n. hi milites,& tyrones Chriſti, bellatores inclyti, quemadmodum de ipſis Eccleſia cantat.

Hi ſunt viri teſtamenti
Qui ruinam detrimenti
Reparant Angelici
Viri fortes veri Dauid
Quibus hoſtes expugnauit
Carnem, mundum, dæmonem.

Secundo ex ſtatus; ſcilicet martyrij perfectione & dignitate; Martyrium enim aliquo modo eſt actus maximè perfectionis, quia à digniſſimis virtutib⁹; puta fide charitate imperatur, quia tunc primum perfectio reputatur. Non enim incepiſſe, ſed perfeciſſe perfectionis eſt opus,& in finem perſeuerare, quia perfectius victoria obtinetur, quia a Chriſto ſummum prædicatur. Vnde dicebat. Maiorem cha-

Io.15. ritatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis. Hoc Martyres ait Auguſtinus ardenti dilectione perfecerunt. Denique martyrium ex his præfertur reliquis.

Finis dux, doctor, domus eſt, ingreſſio cœli.

I Ideſt ſcdm beatum Cyprianum Martyrium eſt delictorum; imò oĩs miſeriæ finis. Periculi terminus, dux ſalutis, patientiæ magiſter & doctor, domus vitæ,& ingreſſio cœli, Digniſſimi igitur ſunt martyres, ex tam digno ſtatu. Tertio ex impenſorum pluralitate. Nam teſte Auguſt. Nulli tm̃ impendunt, q̃tum qui ſeipſos impendunt: quemadmodum Martyres fecere. Vnde & martyriũ ſcdm Doctores, ſuperat oĩs religionis votum. Finis enim ſemper perfectior eſt illis quæ ſunt ad finem; ſed martyriũ eſt finis oĩum votorum. Deniq; ſacrificiũ illud quod martyres Chriſto offerunt, ſuperat oẽ genus oblationum. Offertur enim aliquid exterius per eleemoſinarum diſtributionẽ, de corpore proprio per vitiorum mortificationem, de corde & voluntate, ꝑ Religionis,& obediẽtiæ profeſſionem. Sed omnes has hoſtias ſuperat oblatio totius vitæ per martyrium, complectens oẽ reliquum genus oblationũ. Quarto ex victoriæ arduitate. Magnarum enim virium eſt,& fortium lacertorum, contemptu vincere pro Chriſto mortem. Vis noſſe q̃ arduum ſit illud, attende quod legis de Chriſto imminente paſſione. Et cœpit inquit Euangeliſta Ieſus pauere & tędere. An non igitur mirum ꝙ virgulæ non pauent, vbi ſic tremit columna? aut ꝙ virgulta ſubſiſtant, vbi cedrus alta libani turbinis pauore concutitur? Verè res miranda, verè victoria laudanda, ab õmni Eccleſia Sanctorum. Et ſi voles quantum vicerunt luculentius, perpende ſi potes quãta ſunt,& quàm magna,& multa, quæ ſancti Martyres vicerunt. Sancti inquit Paulus. per fidem vicerunt regna. Regna Heb.11

ait non regnum, quia multa & fortia nimis. Regna inquit carnis, mundi, diaboli,& cœli, quorum ſingula ſuas prouincias habẽt: vt Iordanus in ſermone de Martyribus declarat. Nec mireris, ꝙ dicimus eos vincere regna cœli. Nam regnum Dei vim patitur,& non niſi violenti rapiunt illud. Vnde hæc at- Mat.11

tendens Eccleſia cantat.

Hi ſunt quos retinens mundus inhorruit &c.

Sed vide victoriæ modum, quia mirificus & nobilis nimis. Mirificus quia vincũt occiſi, qui male viuentes fuiſſent victi: vt patet in ſermone Maximi de Martyribus. Nobilis quoq; victoriæ modus, qa patiendo vicerunt. Et Ethnico teſte. Nobile vincẽdi genus eſt patientia, vincit qui patitur, ſi vis vincere diſce pati. Quinto colligitur. Martyrum dignitas ex Chriſti imitatione & conformitate. Hi enim miniſtri Chriſti ſunt, ſequuti cum cruce eum, con- Luc. 9.

formes præ cæteris Chriſto; quippe qui cũ illo candidi & rubicundi. Candidi per mentis puritatem, Cant.5.

rubicundi per paſſionis acerbitatem. Nullo enim genere virtutum quidam ait, magis Chriſto quis conformatur, q̃ in ſuſtinẽdo aduerſa. Vnde eſt quaſi nobile iocale Chriſti,& quaſi veſtis ſignatica ſuorum electorum, equus aut ſolium cui Dñs ipſe inſidet,& cui ẽt imponit quos uult honorari. Et ſicut ſectati ſunt Chriſtum in vita per iuſtitiæ obſeruan- Mat. 8

tiã; Ita etiam imitati ſunt eum in morte per patiẽtiæ ſuſtinentiam. Verè magna gloria ſerui conformari ſuo domino,& Dño tali. Sexto ex mortis pretioſitate. Nam Pſalmo teſte. Pretioſa eſt in conſpectu Dñi, mors Sanctorum eius; tametſi inſipientiũ Pſ.115 Sap.3.

oculis viſi ſunt mori. Pretioſa inquit, ideſt pretio plena, comparantes pretio illo,& oĩum peccatorũ remiſſionem,& æternæ gloriæ perceptionem. Iſta enim duo, pretio ſanguinis ſibi emerunt. Hoc tamẽ adiuncto, ꝙ ſtolas ſuas in ſanguine agni lauerunt. Apocal. 22.

Hinc Auguſt. de Ciuitate Dei. Quid eſt pretioſius q̃ mors Sanctorum, propter q̃ delicta dimittuntur,& merita cumulãtur? Et ſuper Ioannem. Pretioſus eſt inquit ſanguis Chriſti, ſine peccato faciens,& ſuorum ſanguinem pretioſum, pro quibus dedit ſuũ ſanguinem pretioſum. Nam ſi ſuorũ ſanguine non faceret pretioſum, non diceretur pretioſa in cõſpe

ctu

Digitized by Google

ctu Dñi mors Sanctorum, eius. Hinc etiam Bernardus ait. Vere pretioſa mors Sanctorũ. Tria.n. ſunt quæ eam faciunt pretioſa; Quies ſcilicet a labore, gaudium de nouitate, ſecuritas de æterna beatitudine. Septimo ex euolationis ſecuritate. Aiũt enim Doctores, quattuor hominum generibus, mox patefcere cœlum poſt tranſitum, ſtatimq; dicunt eos euolare, ſm q. quater legimus diuerſis cœlos apertos; ſcilicet purè innocentibus, & baptizatis, perfectè pœnitentibus, ſublimia contemplantibus iam amore perfectis, & Martyribus Sanctis: vt ipſi declarant; ſed de Martyribus hic nobis ſermo tenendus. De quibus quidam ait. Quod hoc priuilegio Martyrum decoretur, vt qui propter Deum morte ſe offerunt, in Deo ſtatim inueniant vitam, & qui contemnunt viuere, propter Deum mori cupientes, in Deo inueniant ſibi vitam præparatam. Falce enim Martyrij abſcindit, ſi quid purgabile habet. Et ideo ait Auguſt. Ad menſam Chriſti non ſic eos commemoramus: quemadmodum alios, vt ꝓ eis oremus; ſed magis vt eorum veſtigijs inhereamus. O grandis vis Martyrij, mox aperire potẽs valuas cœli. O terq; quaterq; vos beati, qui hoc munere eſtis decorati. Potens ergo potentia martyrij, emũdans oẽm imperfectionem animi, introducens in thalamum ſponſi, in quem nil intrabit contaminatum. Octauo ex mandatorum Chriſti perfecta obſeruabilitate. Inter cæteros enim hi perfectius legis cardinem; hoc eſt mandatũ de dilectione Dei, in qua omnis lex, & Prophetæ pendent ſeruarunt, qui ſeſe ex charitate impenderũt. Qui ẽt ſoli illud mandatum Chriſti, aut conſilium impleuerunt, qđ dixit. Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuã & ſequatur me; vbi tria complectuntur, quæ ad rationem martyrij requirũtur, & ab eis implentur. ſ. propriæ vitæ abdicatio, mortis non naturalis; ſed violentæ & opprobrioſæ illatio. Iuſtæ cauſæ terminatio, ſ. ꝑ Chriſti ſequelam, quæ in oibus eſt reperire. Nono ex ſolatiorum multiplicitate. Quemadmodum enim hi præ cæteris aduerſa pro Chriſto ſuſtinebant. Ita, & præ illis ſolatijs gaudebant: vt ex ſententia illud Pſ. dicere poſſunt. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo &c. Et cum Apoſtolo ſicut abundant paſſiones &c. Dicitur.n. in decretis. Credendum eſt ꝙ Martyres tormenta non propria virtute; ſed Diuina patientes tulerunt. Tãtum.n. erat gaudium partis inferioris, & ſuperioris a Deo immiſſum, ad prægustandum præmium gloriæ eis pręparatum, ad voluntati Diuinæ parendũ, & ad Chriſtum dñm in paſſione imitandum, deſiderium tantum, quod redundabat in partem ſenſitiuam, & refrigerium præſtabat: vt minus pœnas ſentirent. Et inde eueniebat, ꝙ in tormentis gaudebant, tyrannis inſultabant, ad alia tormenta inferenda inuitabant, verba & geſtus lætitiæ prętendebant: vt patet in paſſionibus multorum: vt Laurentij & Vincẽtij. Ita ꝙ canit eccleſia,

Philip. 1. *Cant. 3.* *Apoc. 21.* *Math. 22.* *Math. 16.* *Pſ. 93.* *2. Cor. 1.*

Gaudet Martyr in agone,
Spe ſalutis, & coronæ,
Quæ datur fidelibus
Pro Chriſto certantibus.

Annotetur quiſq; dulcia illa verba Martyrum. Sũt enim ſuper mel & fauum dulciora ad meditandũ. Laurentius dixit, diſce miſer, ꝙ carbones tui refrigerium mihi præſtant. Et rurſus aſſatum eſt vnum latus, iam verſa & manduca. Vincentius tortores incitabat, tortus dicebat, has epulas ſemper optaui. Verè ignita eloquia Martyrum, indicia magnarum conſolationum. Poſtremo patet eorum dignitas ex commendationis multitudine, & cultus ſingularitate. Nam laus horum in Eccleſia Sãctorum, & eorum memoria non accipiet obliuionẽ; viuent enim nomina eorum in æternum. Sunt enim commendati ab Angelis in Apocalypſi, vbi Ioanni Martyrum exercitus oſtenditur, à ſapientibus: vt in libris Sapientialibus patet, & pleriſq; epiſtolis, officio eccleſiaſtico, & quem primo dixiſſem, Chriſtus eos commendauit, dum in turbas oculos attollens, beatificauit in myſterio Martyrum exercitus; vnde de martyribus euangelia illa leguntur; ſed confitet eos Chriſtus coram Patre ſuo, denique à Trinitate coronatur pro meritis. Ab Eccleſia quæ celebrat eorũ natalitia, & reliquias ſecurè veneratur. O verè laudandi a nobis, qui ſunt laudati a tantis.

Pſ. 149 *Eccl 39* *Apocal. 7.* *Io 15. & 19.* *Luc. 6. & 12.*

Martyrum in nos beneficia. Membrum IIII.

IAm de Martyrum beneficijs videndum, prõ q. bus merito eſt eis regratiandum. Et ſunt inter cætera iſta. K

Excutiunt, firmando, docent, meritis prece ſubſtant.

Primo enim torporem excutiunt, & exemplo incitant, dum ipſi nobis ſimiles paſſibiles, quorum aliqui multo nobis erant delicatiores, adoleſcentiores, ſcdm ſæculum potentiores, & tamen tam viriliter ſuſtinuerunt: vt Chryſo. torti torquentib. fortiores ſteterunt, ac laniantes ungulas, laniata eorũ membra uicerunt. Et ideo Chryſ. ait. Tu Chriſtiane delicat⁹ es miles, ſi putas te poſſe ſine pugna uincere, ſine certamine triumphare. Exere uires fortiter, dimica atrociter, in prælio iſto concerta, conſidera pactum, conditionem attende, militiã noſce, pactum quod ſpopondiſti, conditionem q̃ acceſſiſti, militiã cui nomen dediſti. Hoc enim pacto cuncti pugnarunt, hac conditione uniuerſi vicerunt, hac militia triumpharunt. Hæc Chryſoſt.

Rumpe moras igitur impone ſilentia carni.

Secundo fidem Chriſtianiſmi, firmauerunt teſtimonio ſanguinis eorum. Conſtantia enim Martyrum, plurimum ad Chriſti fidem traxit mundum: quemadmodum per typum Grego. oſtendit de militibus Gedeonis 3. Moralium, qui numero trecenti, Trinitatis fidem crucis, i. ſigni Tau myſteriũ prędeſignãtes, Madianitas vicerunt. Tau enim littera trecẽtos apud Græcos quemadmodum apud Latinos x, decem ſignat. Applicetur hic figuræ myſterium. Tertio populum docuerunt, non tam præceptis, quàm viuis & efficacibus exemplis, & ideo magni in regno Dei habendi. Hinc Auguſtinus. Quod mundus iſte contemnatur cum ſuis amoribus, erroribus, & terroribus Sanctorũ martyria nos docuerunt. Data enim ſunt nobis in exemplum vitæ noſtræ: vt aggredia-

Iud. 7.

Digitized by Google

grediamur ardua,ſufferamus aduerſa, non refugiamus cum expedit etiam ipſa mortis tormenta. Poſtremo ſunt nobis patroni fideliſſimi,infirmitatem noſtram iuuantes,& meritis, & orationibus ſuis. Nam de meritis?Auguſt.dicit. O immenſa Dei pietas,quæ Martyrū merita vult eſſe noſtra ſuffragia, illos examinat: vt nos erudiat & ſibi acquirat.Illorum cruciatus noſtros vult eſſe profectus. Qđ ēt orationibus iuuent.Hieron.ſic probat contra Vigilantium.Si inquit Martyres adhuc in corpore poſiti poſſunt orare pro nobis,qñ adhuc pro ſe ſolliciti eſſe deberent, quantomagis poſt coronas victorias & triumphos.Agite igitur quod agitis, ſemp o Martyres orate pro nobis,gratiaq́ue vobis de beneficijs vniuerſis.

L *De Martyrum gloria. Membrum Quintum.*

NVnc de Martyrum gloria & glorificatione eſt inquirendū.Sunt enim indubiè ſublimes in præmijs qui meritis tam diuites extitere, vt patet ex his.

Erepti, ſectant, faſſi, gaudeant, ſpeciali.

Primo eorum gloria perpenditur,ex malorum ereptione; Nam martyrij falce ab oī ſoluuntur incō-
Pſ.123 modo;ita vt ſecuri dicere poſſunt. Anima noſtra, ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venātiū. Erepti ēt à corporis carcere, a miſeriarū vitæ vinculis, quæ ſunt ſex incommoda vitæ, fames ſicut frigus & æſtus,dolor & labor,& mors oīum finis.A periculorum loco,exilio ſcilicet mundi, & oī pœnarū timo-
Apoc. 21. re. Abſterget enim Deus oēm lachrymam ab oculis Sāctorum, & iam non erit amplius,neq; luctus, neque clamor; ſed nec vllus dolor. O verè beati ab oī malo liberi. Secundo eorum gloria patet ex
Apoc. 14. Chriſti imitatione.Sequuntur enim agnū quocunque ierit,nunc in gloria ſicut ante in pœna, & ſingulari præ cæteris ſequela. Tertio ex confeſſoris eorum, coram militia cęli & Patre dignitate.Nam
Luc.9 Chriſtus non iam eos erubeſcit,qui ipſum non erubuerūt;ſed vt promiſit ſublimi oratione, ſublimis ipſe orator,confitetur eos coram Deo Patre & angelis ſuis. O gloriam, o honorem. Quarto ex gaudij ſingularitate. Nam ſi, Boetio in tertio de Conſolatione Philoſophiæ teſte dulcior fit apum mage labor,ſi malus ora prius ſapor edat.Et ſi gratius aſtra nitent,vbi nothus deſinit imbriferos dare ſonos. Liquet profecto ampliori eos gaudio gaude-
Io.16. re,qui ante aduerſa & triſtia paſſi. Iam non reminiſcentes preſſuræ, fœliciter iam nati in mundū. Et
Apocal. 7.&14. hinc eſt,ꝙ præ cæteris Ioan.in ſuo Apocalypſi. altè clamantes lętęq; canentes audiebat: vt illic eſt videre.Poſtremo eorum gloria elicitur,ex remunerationis ſpecialitate. Nam ſingularibus præmijs remunerantur:quemadmodum colligitur ex Apoca-
Vbi ſupra. lypſi,& Doctorum ſcriptis. Habent.n. locum Deo vicinum,quia ſunt ante thronum Dei.Exercēt actū dignum,quia ſeruiunt ei die ac nocte in tēplo eius. Habent ſingulare ſolatium,quia qui ſedet in throno,habitat ſuper illos. Et abſterget oēm lachrymā ab oculis eorū.& deducit eos ad vitæ fontes aquarum,habent grande conſortium,quia vidit inquit Ioānes, turbam magnam quam dinumerare nemo poterat. Habent habitum candidum, quia amicti ſtollis albis. Ornamentum præcipuum,quia palmę in manibus eorum:vt patet Apocalypſi. Habent & Apoc. 7
præterea præmia alia, quia gloria quo ad ſe interius, honore quo ad nos exterius coronauit eos Deus quo ad ſe ſupernis, gaudentes nihilominus aureola ſpeciali:vt Doctores tradunt propter actū priuilegiatum.Coronam de lapide pretioſo eleua- Pſ. 20.
to capite geſtantes.Hæc vtcunq; de præmijs,in quibus congratulandum eſt eis.

Membrum Sextum.

POſtremo pro meditationis dilatatione,& intel- M
lectus eruditione,poſſent hic annotari de martyrio conſiderationes variæ, de quo multa ſe offerunt tractanda, ſcilicet

Ex quo, quot cauſa ſit opus præſtat, ſpecieſque.

Primo conſiderari poterit initium ex quo ſuſcipit. Et ſupra tactum eſt,ꝙ martyrium ſuſtinere, ſit act⁹ quattuor virtutum; ſcilicet Fidei, Charitatis,Fortitudinis,& Patientiæ. De ſecundo aūt, quot ad pfectionem martyrij requirantur: vt quis numero Martyrum aſcribatur.Et aiunt ꝙ tria; ſcilicet cauſa rōnalis,pœna exitialis, conſtantia infatigabilis. Nam de primo Augu.ait,ꝙ pœna non facit Martyrem;ſed cā rōnabilis,q̄ multiplex eſt,vt dicetur,nā licet plures grauia,& immania ſuſtinuere, aut pro delicti vltione: vt malefici fures &c. aut pro vanæ gloriæ acquiſitione,ſicut & ethnici quidam; nā de Curtio milite Romano, Valerius narrat,ꝙ ſeſe inhiatum terræ pro fama adipiſcenda iactauit, & pleriq; oculos ſibi eruere. Aut ēt ex perfidiæ obſtinatione:ſicut perfidi hæretici quidam; hi tñ martyres non ſunt;quia cauſa martyrij,quæ in vera dilectione conſiſtit caruerunt. Secundo requiritur pœna mortis exitialis,vt.ſ.mors non quælibet,ſed violentia inferatur.Hinc Chryſoſt.dicit.Ne æſtimes,ꝙ vſq; ad verbera tantum & contumelias, oportet hoīem abnegare ſeipſum, oſtendit Dñs vſq; ad q̄tum,abnegare ſit neceſſarium,quia vſq; ad mortē, Luca 9.
non ad mortem naturalem, ſed violentam, & non qualitercunq; violētam; ſed exprobrabiliſſimam; puta mortem Chri qui dicit, & tollat crucem ſuā. Tertio requiritur conſtantia finalis; nam ſolus qui perſeuerauerit vſque in finem,hic ſaluus erit. Hæc Mat. 10
de requiſitis. Tertio de cauſis quibus inducitur ad martyrium,varij variè illas aſſignant. Alij plures, alij pauciores. Ex quibus iſtas inuenimus.

Lege Dei, populoq;, fide, templo, quoq; Chriſto.

vt Machabei — ꝓ ſalute populi: vt Chriſtus, — vt Stephan⁹, — ꝓ defenſio ne Eccl'æ: vt Thomas Cātuarieſ. — vt Innocentes. N

Iuſtitia, vt Abel — *ſcelere,* pro obiurgatione ſceleris:vt Baptiſta — *vero.* pro aſſertione veritatis,vt Prophetæ.

voto, pro iuramenti obſeruatione — *omnia Chriſtus.* pro qualibet virtute Chriſtus.

Pro vltimo mēbro nota,ꝙ ſicut Hieron.ait Chri-

ſtus

ſtus ſapientia eſt,iuſtitia,veritas,eſt ſanctitas,fortitudo,& omnis virtus. Ideo non ſolum Martyr eſt, qui ſuſtinet mortem violentam, pro teſtificatione fidei Chriſtianæ,aut cauſis enumeratis; ſed ēt cum quis pro alijs operibus virtutum, magis mortē ſuſtinet, quam aſſentiat agere contra illa, & corona martyrij decoratur. Iam quarto, vtrum ſuſtinere martyrium,ſit ad ſalutem neceſſarium, & an cadat ſub præcepto.Reſpondent Doctores: ꝙ non cadit ſub præcepto abſolutè quo ad factum,quaſi ſine eo ſaluari non poſſumus;ſed conditionatè quo ad animum, ideſt ſm præparationem animi;ſ.vt prius ſe permitteret occidi, quam Chriſtum, aut fidem negaret;non tamen ſecurum eſt, vt homo de hoc particulariter ſe examinet ait Gerſon.De quinto; quo ſ.martyrij actus cæteris ſupereminet, tactum eſt ſupra;quia,ſ.maiorem charitatem portendit,eo ꝙ rē magis dilectam propter Deum contemnit,& vota omnia tranſcendit. Poſtremo de martyrij ſpeciebus aliquid dicendum;Inuenitur enim martyrium multiplex:vt patet in verſu.

O *Corporis,& mentis,vtriuſq; ſimul variatum.*

Hoc eſt inuenitur martyrium occiſionis tātum corporalis,quale fuit Sanctorum Innocentum;licet aliqui hos putent ratione præuentos, de quibus Armacanus mirabiliter; ſed neſciunt docti, vtrum tā veraciter,quam ſeueriter ſenſit. Alterum eſt martyriū affectionis tm̄ internalis, quali Cyprianus ait. In ſeruis Dei apud quos cogitatur, & martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus Deo iudice coronatur. Aliud eſt martyriū defuiſſe aīo, aliud aīum defuiſſe martyrio. Exponunt illud aliqui;ꝙ licet mereantur magnam auream; non tn̄ aureolam.Alij tn̄ contra ſentiunt,propter illud Auguſtini,ꝙ Deus reputabit factum quod non potes &c. Tertiū eſt effectus,& operis ſimul,& hoc eſt martyrium propriè dictum:vt patet ex conditionibus requiſitis. Inuenitur adhuc varium martyrium ſpiritualiter dictum.Nam, & noſtra tempora Martyres tales habent.

P *Qui parcus,largus,caſtus,patiens,amor eſt flens.*

Hoc eſt, vt paucis agamus, ſm Bernard.Martyres eſſe poſſumus,ſine ſanguinis effuſione;dum ſit par-
1. Reg. 6. citas in vbertate, qualem habuit Dauid, aut largitas in paupertate,q̄ exhibuit Thobias, & vidua in
Tob. 1 Euangelio.Tertio caſtitas in iuuētute, qua vſus eſt
Luc. 21. Ioſeph in Ægypto.Cæteras ſpecies ponit Greg.di-
Gen. 39 cens.Sine ferro Martyres eſſe poſſumus; ſi,ſ.patientiam in aduerſis,in aīo veraciter teneamus, & hoc quo ad quartum gradum verſus. Quinto ſi inimicos diligamus.Ferre.n.cōtumelias,& diligere odiētem,martyrium eſt in occulta cogitatione. Poſtremo Martyres eſſe poſſumus;ſi affectum compaſſionis erga afflictos geſtamus.Qui.n.(ait Grego.)dolorem exhibet in aliena neceſſitate,crucem portat in mente,tot perpetiens doloris vulnera,quot conſpicit proximorum incommoda.Agite ergo ſi ferrum ferre non poſſumus,vel his modis Martyribus nos conformemus, & fragilitatem noſtrā dinoſcamus, & à Martyribus patientiæ uirtutem exoremus. Valete nunc iam o uos Martyres uictorioſi, gaudentes in Ieſu principe militiæ veſtræ, quia ipſum iam poſſidetis in ueſtri certaminis præmium, pro quo animas ueſtras tradidiſtis in mortis interitum, impetrantes nobis patientiæ uirtutem.

Titulus Vigeſimus Nonus.

De Confeſſoribus.

Prologus.

Q

COnfitebuntur cœli mirabilia tua Dñe Pſ. Iam in Confeſſores Sanctos quomodo oculi ſint eleuandi, quæve circa eos conſideranda ſunt, paucis tangamus. Et reuera ſumma deuotione ad hos confugere debemus.Sunt.n.erga nos valde miſericordes,& apud Dñm plurimum potētes,nec cæteris Sanctis fortè dictis inferiores.Nam canitur de quibuſdam ex illis. Pſ. 88.

Plus currit in certamine
Confeſſor iſte ſuſtinens,
Quam martyr ictum ſufferens,
Mucrone ſubdens ſanguinem.

Sed eſto martyrium corporis non ſuſceperunt; cordis tn̄ pertulerunt,& diuturnitate ſuppleuerunt,& ſanguinem qui ſub gladio ſtatim funditur, pondere exercitiorum conſumpſerunt. Et quia perfectè amauerunt; ideo perfectionis ſtatum tenuerunt,& præmia perfecta exceperunt. Charitas enim eſt ſanctuarij pondus.Et vt quidam noiat,triplicem charitatem habuerunt, per quam in ſtatum perfectionis aſcenderunt,ſcilicet.Extenſiuam, per q̄ dilexerunt beneficos,domeſticos,inimicos. Inteſiuā,qua temporalia contempſerunt, corpus proprium vigilijs,& abſtinentijs affecerunt,in deſiderio habētes, mortem pro Chriſto,& proximis ferre.Recognitiuam aūr habuerunt, qua recognouerunt beneficia creationis & redemptionis,item magnitudinē dilectionis Chriſti,& deſiderauerunt inſtantiſſimè præmium retributionis, cupientes diſſolui & eſſe cum Chriſto.Et ergo per charitatem impletum eſt deſi- Philip. 1.
derium eorum in bono.Sed noſtro more,primum rationem nominis huius ordinis inquiramus. Cur ſcilicet Confeſſores dicantur. Vbi notandum ꝙ ꝑſecutionis tempore oēs Chriſtiani Confeſſores dicebantur,quia Chriſtum erant conſtanter confitentes; Sed poſt,anthonomaticè qui patiebantur vſq; ad mortem,martyres dicti ſunt.Et Confeſſorū nomen, eſt ſpecificatum ad eos, qui non ſunt aliqua prærogatiua Apoſtoloatus, Euangeliſtæ, aut Martyris,aut virginis inſigniti,pro eo ꝙ Chriſtum confitentur,& variè confitentur, ſcilicet in his modis.

Cordibus,& verbis,factis,peccata,fidemque.

Primo ergo Confeſſores dicti ſunt,eo ꝙ Deum cōfeſſi ſunt corde credendo;ſcilicet eum colendo,honorando,vt principium & oīum finem;ita vt dicere poſſent.Confitebor tibi Dñe in toto corde. Secundo quia eum confeſſi ſunt ore; ſcilicet regratiādo, laudando dicentes: Confitebor Dño nimis in Pſ. 108
ore meo. Non enim ſufficit confeſſio cordis,ſine confeſſione oris.ſcdm illud. Corde creditur ad iu- Rom. 10
ſtitiam,

Digitized by Google

ſtitiam, ore aũt confeſſio fit ad ſalutem. Quod Cõfeſſores ſancti noſcentes, etiam confeſſionem oris addiderunt. Tertio confeſſi ſunt opere & factis, ne eſſent de numero eorum quibus Apoſt. ait. Confi-
Titi. 1. tentur ſe noſſe Deum, factis aũt negant. Opere aũt confiteri, eſt virtuosè conuerſari: ſicut pulchrè Hieron. oſtendit dicens. Chriſtus ſapientia eſt, iuſtitia, veritas, ſanctitas, fortitudo. Negatur per inſipientiam ſapientia, per iniquitatem iuſtitia, per mendacium veritas, per turpitudinem ſanctitas; per animi imbecillitatem fortitudo. Et quotienſcunq; vincimur vitijs atq; peccatis, totiens Deum negamus. Et quotienſcunq; aliquid boni, vel quid bene agimus, totiens Deum confitemur. Et de hac confeſſio
Mat. 8. ne Chriſtus ait. Qui me confeſſus fuerit coram hominibus. Sic ergo Confeſſores dicuntur, quia variè ſunt confeſſi. Secundo ẽt, quia varia & diuerſa con feſſi: vtpote ſua mala & peccata: vt iuſtificarentur fidem Chriſti, & Deum ipſum, & mirabilia eius, ſicut ex Scripturis deduci poteſt. Sic ergo ad oẽs ſic confitentes deductum eſt confeſſorum nomen. Maximè tñ ait Cæſarius ad Sacerdotes Dñi eſt ſpecificatum, quibus poteſtas data eſt ligandi, & ſoluendi; & qui ſunt peccatorum confeſſiones recipiẽtes. Multiplex enim eſt (vt poſt patebit) differentia horum Confeſſorum. Ad quos qui contemplationis oculum attollere volet, ſequentia circa eos ſpeculari poterit.

	Comparationem.
	Denominationem.
Scilicet	Priuilegiationem.
	Præmiationem.
	Multiplicem inueſtigationem.

Quæ paucis ſunt tangenda, & complectuntur hoc verſu.

Par, nomen, digni poſt præmia, vel variatum.

R

Membrum Primum.

PRimum itaq; de comparationibus quibus cõparantur communiora tranſeuntes: vtpote q ſal terræ, lux mundi, ciuitas poſita ſupra montem,
Mat. 5. aut candelabra, lucernæq; Confeſſores ſeu Doctores ſancti dicantur. Ponemus quædam abdita magis, quæ ſunt iſta.

Sunt hyades, montes, renes, animalia, & angli.

Primo comparantur Stellis illis quæ dñr hyades,
Iob 9. de quibus dicit Iob. Qui facit arcturũ, & orionas, & hyadas, & interiora auſtri. Et hoc pp earum ortum & effectum. Nam in verè oriuntur, & pluuiam
Deut. 32. cauſant, quia iſti dicere habent. Concreſcat, vt pluuia doctrina mea. Secundo pp earum ſitum, quia ſitum habent in fronte thauri: vt ait Marianus. Et in 16. gradus ei⁹, vt dicit Mizael, & in corpore hominis dominatur collo & gutturi; vbi vox prædicationis formatur &c. Tertio propter effectũ & fructum. Nam qñ oriuntur hyades, creſcunt & dies, & Sol incipit eſſe feruẽtior, fruges etiam vberius creſcunt, quia a pluuijs irrigantur. Sic ẽt ex Confeſſorum & Doctorum prędicatione, creſcunt dies. i. claritas cognitionis, & feruor dilectionis, & fructus operationis. Quarto pp aſpectum, quia hyadũ conſtellatio eſt gratiſſima & clara aſpectui noſtro, quia ex multis conſtat ordinata; ſic Confeſſorum vita, ordinata, & exemplis clara. O vos Confeſſores veræq; hyades, cauſemini in me pluuiam virtutum. Secundo montibus comparantur, tædet me prolixitatis, & proprietates adducere. Sunt enim verè mõtes a terra per contemptum terrenorum eleuati, p patientiam ſolidi, & per conſtantiã compacti, verſus cœlum per deſiderium erecti. aquarum gratiæ attractiui, aquarum doctrinæ emiſſiui, quia minerarum, ideſt habituum virtualium intus contentiui, diuerſorum fructuum, & herbarum; bonarum ſcilicet operationum productiui, ſolarium radiorum, i. reuelationum Diuinarum primitus ſuſcepti ui, vtinam in nos refulgeãt. Tertio renibus aſſimilantur, tum quia calore verbi feruidi, tum quia frigiditatis dorſi, i. malitiarum hominum ſæculariũ temperatiui, tum quia humorum gratię attractiui. Sanguinis, ideſt carnalium purificatiui. Seminalis humoris, ideſt verbi, & conuerſionis peccatorum generatiui. In Chriſto enim per verbum Dei nos gignunt. Quarto animalibus illis comparãtur, quæ Ezechiel deſcribit. Et hoc ratione loci, & tropi, & numeri, &c. Ezech. 1.

De Sanctorum Confeſſorum denominationibus. Membrum Secundum.

S

NVnc de nominibus, quibus inuenimus eos p officijs in Scripturis denominari agendum, & inter cætera multa hæc ponemus.

Vinitor, & paſtor, miles, cultorque canis bos.

Primo inquam nominantur Cõfeſſores, vinitores, propter officiũ; ſ. per palmites ſuperfluos, aut malos reſecandi. Vnde Oſeę. Dabo eis vinitorem &c. Oſee 2.
Euellunt enim & plantant. Secundo Paſtores, propter officium, ſubditos verbo, exẽplo, ſubſidioq; paſcendi; dictũ enim eſt illis. Paſcite qui in vobis 1. Pet. 5
eſt gregem Chri. Tertio Milites, pp officium Eccleſiam contra aduerſarios defendendi, per arma iu- 2. Cor. 6. et 10.
ſtitiæ quæ ſunt arma militiæ eorum. Hinc Apoſtol. 2. Tim.
Labora vt bonus miles. Quarto Cultores. Sũt enim 2.
ſeminantes ſemen verbum Dei, quia euntes ibant, Mat. 13
& flebant mittentes ſemina ſua, venientes aũt venient cum ex. por. ma. ſuos. Sunt plantantes, & ri- Pſ. 125
gantes, arantes, & triturantes terram cordium humanorum: vt ex Scripturis & Epiſtolis Pauli præſertim deducibile. Quinto Canes, & hoc quidẽ pp 1. Cor. 3. & 9.
multas proprietates, præſertim ob iſtas; ſcilicet ob Dñi ſui inſeparabilem dilectionem, & ſequelã; vnde proficiſcente Thobia ſequutus eſt eum canis. Tob. 6.
Et hi ſequuntur Chriſtum quocunq; ierit, ambulã- Mat. 8
tem in terris, eius exempla imitando, ſedentem in cœlo ad eum aſpirando: Secundo pp linguæ medicinalis virtutem. Pſal. Lingua canum tuorum. Et de Pſ. 67.
Lazaro. tertio pp gregis Eccleſiæ defenſionem. Sex Luc. 16.
to denominantur Boues, tum quia iugum Dñi portant, tum quia terram peccatorum, vomere linguæ Matth. 11.
ſcindũt, quia ſegetes fidelium ſuo labore multiplicant, quia grana virtutum a vitiorum paleis ſeparant. Præterea & alijs pluribus inuenimus eos nominibus denominari; vtpote architectos, equos, gallos.

Digitized by Google

gallos. Item luminaria, ſatis appropriatè dñr, eo. ſ. ꝙ in ſubſtantia habeāt incorruptibilitatem, ꝓpter fidei conſtantiam. In quantitate apparentiæ paruitatem, propter humilitatem. In qualitate luminoſitatem, propter conuerſationem ſanctam, & exemplaritatem. In figura rotunditatem, propter ſimplicitatem. In ſitu ſublimitatem, propter contemplationis altitudinem. In motu vniformitatem, ꝓpter obedientiæ promptitudinem. In effectu vtilitatem propter inſtructionem, & alia bona, vt patet infra. Hæc de nominibus eorum, quæ quiſq; ſecum meditando longius deducere poteſt.

De Priuilegijs. Membrum Tertium.

T

TErtio de eorum priuilegijs, & dignitatibus agendum. Et inter cætera ex iſtis ſanctorum Confeſſorum dignitas elici poterit.

Hi ſerui, æconomi, vel odor, conſulque vicem dant.
Hoſce natus, habitus, actus bona ſcire poteſtas.

Primo eorum dignitas elicitur ex eorum officiorũ ſublimitate: hi enim ſunt ſerui illi boni, & fideles, lumbis ſuccincti, lucernas ardentes in manibus habentes, in oĩ vigilia vigilantes, & dñm vigilanter expectantes, & mox ei cum placuerit aperientes. Vnde & ab eo beati dicti. O beati ſerui tui hi Domine; ſiquidem raro inueniuntur tales: vt in Euangelio inſinuaſti dicens. Quis putas fidelis? &c. Secũdo ſunt fideles illi æconomi, & diſpenſatores magni patrisfamilias, quibus dedit bona oĩa, quibus menſuram tritici commiſit, diſpenſandam familię tempore ſuo, quibus quinq; aut duo talenta cõmiſit, & veniens cum vſura, & lucro recepit. Verè grãdis dignitas, talis Dñi, in talibus & tantis bonis, eſſe diſpenſatores; diſpenſatores in talibus dico; nõ enim tam temporalibus, q̃ ſpiritualibus ſunt prælati, facti diſpenſatores nõ rerum tpalium; ſed eccleſiaſticorum Sacramentorum, vt dicit magnus Doctor Paulus. Sic nos exiſtimet homo: vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Itẽ gratiarum, iuxta illud. Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. Item officiorum; Vnde Apoſt. Oportet Ep̃m ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem. Item beneficiorum dicẽte Dño. Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens? O vtinam in me ſitis largiſſimi. Tertio ſunt bonus Chriſti odor: quomodo ex ſententia cum Paulo dicere poſſunt Chriſti bon' odor ſumus Deo; Eo, ſ. ꝙ in hos Chriſti bonus apparet, in prædicatione, & moribus eorum, per eos ſpirans veritatem. Odor oris tui ſicut malorum punicorum. Spirat. n. in his humilitas: ſicut aroma dum conteritur, Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea quæ eſt humilis herba, dedit odorem ſua vitatis. Et poſſet ita fieri perſecutio de odoribus ſingularum virtutum; ſed tranſimus, quiſq; meditando colligat. O vtinã hoc me odore tuo inſpirauetis Chriſte, & efficaciter inſpiraueris, adeo vt incipiam currere in odorẽ vnguentorum tuorum; hoc eſt ſequi exempla Sanctorum Confeſſorum. Sunt item, & Confeſſores ſancti, conſules, & doctores Chriſti. Sunt item vicarij eius ſuper terram, quibus plenam poteſtatem (in ædificationem

Luc. 12 · Mat. 24 · Math. 25. · 1. Cor. 4 · 1. Pet. 4. · Titi. 1. · Luc. 12. · 2. Cor. 2 · Cant. 1. · Cant. 1. · Ibidem. · 2. Cor. 10.

ſaltem) dimiſit. O conſulite de nobis in bonum. Et hæc de officiorum ſublimitate. Secundo colligitur principaliter eorum dignitas, ex ſtatus eorum dignitate, Nam eſt vnus ex digniſſimis Eccleſiæ ſtatibus: vt ſupra eſt declaratũ. Eſt & ſtatus perfectionis, complectens ferè in ſe cæterorum ſtatuum dignitates, perficiẽs imperfectum veteris legis: ſicut Antoninus declarat, ex ſingulis Patriarchis in tertia parte Summæ ſuæ. Tertio oſtenditur eorum dignitas, ex habitus tam externi, q̃ interni congruitate. Nam cõiter Cõfeſſores, eccleſiaſticis habitibus & ornamentis, quæ plena ſunt myſterijs, ornati fuere: prout ſcribitur de Aaron in Eccleſiaſtico, circa finem, qui inde collaudatur. Sed de internis animi habitibus, qui ſunt veræ virtutes magis attollunt. Et licet oĩbus virtutum perfectionibus fuerint ornati; ſpecialius tñ continentia, & abſtinẽtia, aut humilitate præfulſere: prout in ſuo de poteſtate Papali dicit Aug. de Anchona, determinans ꝙ maximè continentia, deducti ſunt ad perfectum, nec non & humilitate. Quarto colligitur eorum dignitas, ex actuum ipſorum nobilitate, & acceptabilitate. Eorum enim actus principalis fuit bene viuere in ſe, & ſuis exemplis, & exhortationibus, & ſcriptis, niti alios trahere ad Deũ, quo actu dignius, gratiuſque eſt nihil. Nil inq̃ actibus huiuſmodi dignius eſt, tum pp motiuum excellentiſſimũ quod eſt charitas, tum pp exemplum ſublimiſſimum, quod eſt Chriſti conformitas, tum pp obiectum nobiliſſimũ, quia pro aĩabus conuertendis, tum propter mediũ puriſſimum, quia per verba Dei. Qui etiam actus Deo gratiſſimus; adeo ꝙ ferè hoc gratius: vt Beda dicit nihil, q̃ trahere animas ad Deum. Et quidni gratus; quippe cum regnum eius inſtaurat, templũ reædificat, ſponſam adducit, filium abductũ de tyranno reducit? Quinto commendabiles ſunt Confeſſores Chriſti ex vtilitate; nam Eccleſiæ Dei plus cæteris ordinibus, poſt Apoſtolos profuere. Quis enim martyres ad agones iduxit? quis virgines ad continentiam induxit? niſi ſermo Cõfeſſorũ? Quis cæcos illuminauit, mũdum inſtituit; niſi ſermo Cõfeſſorum? Eſto Apoſtoli miraculis fidem confirmarunt, & hi miracula ſpiritualia fecerunt. Eſto martyres duriora paſſi ſunt; hi tñ diuturniora tormenta tolerauerunt. De vtilitatibus Confeſſorum pulchrè. Maximus in ſermone agit, de quibus hic nõnullæ explicandæ.

Luſtrant, cõuertuntq;, docent, gignunt bona plura.

Hoc eſt verbis & exemplis, excæcatum mundũ illuſtrarunt. Ad fidem conuerterunt orthodoxam, Ad meliora inſtituere, Nouas proles, nouorum ordinum inſtitutione Deo genuerũt. Videat qui volet, & tritè cognoſcet, quantum hi qui tanta Eccleſiæ inſtrumenta adminiſtrauerunt eidem profuerunt. Sexto colligitur eorum dignitas ex ſcientia, qua illuminati fuerunt claritate. Hi enim ſunt viri illi, q. bus dedit ſcientiam Sanctorum, quos cibauit pane vitæ & intellectus, & potauit aqua ſapientiæ ſalutaris, quos exaltauit in verbo gloriæ: quibus vt Eccleſia canit. Dedit claritatem magnam: vt poſſent cæcos illuminare, & dæmones effugare. Hi enim ſunt quorum oculus ſcdm Iob oĩa vidit, & qui ſcrutati ſunt,

Eccl. 45 · Sap. 10. · Iob 28.

Digitized by Google

ſunt profunda fluuiorum,& abſcondita in lucē deduxere. Hi item viri illi Sancti, quemadmodū eruditi, qui impleti ſunt quaſi flumen ſapientia, quorū verbum vt facula ardebat, in quorum ore lex veritatis fuit ſemper, quippe qui angeli fuere, de quo-
Mala. 2. rum ore lex requirenda. Poſtremo eorum dignitas patet ex poteſtate. Ipſi enim ſunt qui claues Eccleſiæ tenent; imò quorum linguæ, claues cœli factæ ſunt.

Membrum Quartum.

X IAm de præmiatione horum virorū tam dignorum, pauca ſunt ſubnectenda. Et patet ex his, vtcunque eorum præmiatio.

Ornans, inducit, laudans, ſuper omnia plura.

Primo ex ſingulari exornatione. Nam canitur de vno quolibet eorum. Amauit eum Dn̄s, & ornauit eum, ſtola gloriæ induit eum, & ad portas paradiſi coronauit eum. Coronauit: vt aiunt non qualibet
Dan. 12. gregaria corona; ſed præter auream, etiam in capite eorum diadema ſpeciei poſuit, inſuper & aureolam. Nā & ipſa Doctoribus aſſignatur, & ipſi ſunt qui docuere mundum; & ideo fulgent quaſi Stellę, in perpetuas æternitates. Secundo ex gaudij indu-
Sap 10. ctione; nam hi ſunt iuſti illi, quos Dn̄s ipſe deduxit per viam rectam, & gloriam regni oſtendit, & non oſtendit modo; ſed & ſingulis illis tanq̄ fideli-
Mat. 25 bus ſeruis dixit, intra in gaudium Dn̄i tui. Intra inquit in gaudium, quia in te intrare non poteſt præ magnitudine. O fœlices nimium, qui in hoc introduci meruerunt. Tertio ex collaudatione. Hi enim ſunt qui merito fidelitatis, a Dn̄o commendari meruerunt, quibus ſingillatim ait. Euge ſerue bone & fidelis. O magna laus, quia maxim⁹ laudator. Quarto ex ſuperpoſitione. Nam ſuper oīa bona conſtituit eos Deus, eo φ in pauca fideles ſeſe exhibue-
Luc. 12 re. Poſtremo ex remuneratione. Nam quotidie eis præmia accreſcunt. Nam aiunt, φ quemadmodum Arrius nondum habet oīa ſua tormenta; ſic nec Auguſtinus ſua præmia. Quotquot enim eorum exemplis, aut ſcriptis ædificantur, vel deſtruūtur, in bonum, aut in malum, tot inde alter tormenta, & alter præmia ferre habet, quod de oībus Confeſſoribus, qui vel exempla, vel ſcripta reliquere tenendum. Hæc tametſi pauca videantur; ſi tn̄ ritè diiudicata fuerint, mirabiliter hominem in gloriam ſublimabunt.

Conſiderabilia. *Membrum Quintum.*

Y POſtremo nunc pro materiæ dilatatione varia conſideratio, aut inquiſitio, quæ de Confeſſoribus haberi poterit eſt aſſignanda. Et certè primo omnium offert ſe diſtinctio Confeſſorū. Sunt enim genere multi, ſcilicet.

Pontifices, Docti, teſtes, Monachi, quoque vulgus.

Ideſt Confeſſorum alij ſunt Pontifices & Paſtores, quaſi dn̄ici gregis arietes. Alij Scripturarum ſacrarum Doctores, quaſi galli intelligentes. Alij cū munere ſpeciali priuilegio gaudentes, martyres dicti. Alij vero heremi, vel cęnobiorum cultores, quaſi onagri in deſerto habitantes. Alij vero ſæculi habitatores, qui pijs operibus, ſuis temporibus Deū cōfeſſi ſunt. Hæc Antoninus, in tertia parte ſummæ ſuæ ſatis proſequitur. Cæterum de ſingulis horum generibus, ſingulares ſe offerunt quæſtiones: vtpote de ſingulorum exemplis, præcellentijs, & ſtatib. ſicut de eis Auguſt. de Anchona, in ſuo de poteſtate Papali. Sed nunc abſcedendum eſt a vobis, o venerandi Confeſſores, vos autem gaudete in Domino Ieſu, quem confeſſi eſtis coram hominibus, noſtrorum apud ipſum memores, quo vel tandem aſſociemur vobis.

Titulus Trigeſimus. De Virginibus.

Capitulum Primum.

A ADducentur regi virgines poſt eam. Pſ. 65.
lam poſtea (vt quidam textus hn̄t) Pſ. 44.
ideſt poſtq̄ dicta ſunt aliqua de ſingulis ordinibus Sanctorum, de Virginibus aliqua ſunt adducenda, quæ non infima ſunt pars Eccleſię, nec minimum apud Deū obtinent locum, & naturalem habent inſitum, erga ſe inuocantes miſerationis affectum. Vnde libēter in eas oculi intellectus, & affectus ſunt vibrādi: vt veniat auxilium nobis. Et in conſiderando de his, Pſ. 118
prius nominis ratio eſt præmittenda, Virgines. n. varie dicuntur, ſcilicet.

Haque virent, virtus, vir, agenſque, virago, que fortis.

Primo itaque (vt ſancto Tho. placet) Virgo dicitur à virore, quia non eſt experta aduſtionē. i. actū Ethim.
venereæ delectationis: ſicut arbor dr̄ viridis, quæ non eſt deſiccata a calore in folijs. Secundo Virgo dr̄: vt Fulgentius ait, a virtute, vnde claret ait, inter cæteras Eccleſiæ donationes, illius præcipuum munus ſpiritualis eſſe chariſmatis; vbi ipſa integritatis perfectio, meretur vocabulo cenſeri virtutis. Tertio, vt Antoninus vult, dr̄ Virgo quaſi virum agens, ideſt virum repellens, vt ſe non permittat agnoſci carnaliter ab eo; nam ſic naturaliter amittitur. Vnde Virginum proprium, conſortiū eſt fugere virorum. Quarto vt Fulgentius ad probā de virginitate ſcribēs, dicitur Virgo quaſi virago. Virago aūt a viro, eo φ viriliter agit fortia, vincit carnem domat diabolum, mundum ſuperat. Verè viriliter egerunt, quæ virginitatem inter tantas acies pugnātium conſeruauerunt. Et iurè dr̄ Virgo quaſi vira- Ethim.
go, quia propriè acta eſt virginitas a viro Chriſto, & eſt virtus ab eo infuſa. Nemo enim continens Sa- Sap 8.
piens ait. niſi dederit Deus. Poſtremo Virgo dr̄, quaſi: vt Gerſon ait, inuiolata, carens vi, nullam vim in carne paſſa, aut potius in violata, quia vitio libidinis non infecta. Quomodolibet aūt deriuationem Ethim.
ſuſcipis Virginum, omnes ſunt reperibiles in Virginibus noſtris ſanctis. De quibus in genere: vt plura intermittamus, poſſumus conſiderare.

Earum

Digitized by Google

Earum ſc; Præfigurationem. Aſſimilationem. Dignificationem. Remunerationem. Variam inquiſitionem.

Cerne typum ſimiles, dignum, pia præmia quæras.

Virginum figurationes. Membrum. I.

B

Primo itaque de præfigurationibus Virginum, aut virginitatis dicturi, hoc dicim⁹, quòd iſtis ſunt virgines, præſignatę, aut virginitas earum, ſc;.

Archa typat, pelles, conciſio, virgoq; ſertum.

Gen. 6. Primo figurata eſt in archa Noe, in qua oĩa animalia erant pacata, & a diluuio ſaluabantur. Sic in mẽte Virginum ſacrarũ, oẽs motus brutales conquieſcunt, & a periculo aquarum, & tribulationum, & 1 Cor.7 ſollicitudinum, ſollicitè quo Chriſto placeant liberantur. Vel certe ſignantur per archam Salomonis, 3. Reg.6 quæ de lignis Sethim incorruptibilibus conſtabat, conſeruans manna, legem, & virgam Aaron. Sunt namq; iſtæ incorruptæ obſeruatrices legis Diuinæ, Cant. 1. virginitatis florentis, & Chriſtum inter vbera ponentes, tanquam manna verum; Legitur. n. de vna Cecilia. earum ꝙ ſemper Euangelium Chriſti in pectore geſtabat. Secundo: vt ait Cęſarius præfigurantur per pelles hyacinthinas, quæ in tabernaculi tecto ſupiores fuere, Hyacinthus. n. aerei, & cœleſtis coloris eſt Exo.26 merito deſignans eas, quæ cęleſtem in terris vitam agunt, & inter hoĩes poſitæ Angelicam puritatẽ ſectantur, quæ neq; nubunt neq; nubuntur. Quæ ẽt iu Matth. 22. rè ſupremum locum tenent: vt color cęleſtis ſit ꝓximus cœlo, & loco præemineant, quæ virtute homines tranſcendunt. Tertio per circunciſionem, hę enim ſunt, quæ verè circunciderunt noxias delectationes, non carnis tantum; ſed, & mentis, ſciẽtes illud Ezech. ꝙ incirconciſi carne, & incirconciſi cor Ezech. 44. de, non intrabunt in ſanctificationem. Attende hic quam plenè ſe circũciderunt. Quarto harum Virginum typus fuere, oĩa quæ vſquam in toto decurſu veteris paginæ de Virginibus dicuntur, quæ longũ Pſ. 44. eſſet adducere. Hæ igitur ſunt Virgines adducendæ in templum, proximè offerendæ Chriſto Virgi- Heſt. nes Iſrael, quas ſibi in triclinio parabat rex. Iuuenculę quę choros ducebant, ex quibus Dauid vnam, 3. Reg. 1. quæ in ſinu dormiret ſibi aſſumpſit. Puelleq; oẽs il- Gen.24 & 29. lę ſpecioſæ, poſteà Patriarchis nuptui datæ; nam, & hæ Chriſto ſunt caſtè deſponſatæ. Poſtremo deſi- 2. Cor. 11. gnatæ ſunt, per ſertum, & coronulam, de qua Exo- Exo. 25 dus habet, ꝙ ſuper menſam corona, & ſuper coronam coronula fieret. Non. n. cõi præmio, aut gregaria corona vult has coronare Deus; ſed præmio ſingulari, quod aureolam dicunt, & alijs, vt infra patebit.

De Virginum comparationibus. Membrum Secundum.

C

Secundo de aſſimilationibus Virginum, aut virginitatis earum dicturi, ancipites agimur, an quid dicere, an prorſus ſilere incerti. Abyſſus ſiquidem eſt, in iſta intendere. Sub genere tamen, vtcũque plures aſſimilationes complectemur Aſſimilantur igitur iſtis.

Floribus ac herbis, volucri, lapidi, reliquiſq;.

Primo inquam floribus aſſimilantur, certè diuerſis fragrantiſſimis, ſpecioſiſſimis, & mũdiſſimis, ſuper quos requieſcit Spiritus ſeptiformis. Et primo lilio hinc dr̃. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica &c. Et Cant.2. hoc ratione decoris, & cãdidi coloris; vnde, & Virgines habent puritatẽ carnis. Secundo ratione odoris; Nam integer intactus ſuauiter redolet, confractus aũt, & confricatus, plurimum fętet. Sic virginitas inuiolata, Deo, & hominibus redolet; ſed luxuriæ vitio confricata, aut ſignaculo fracto, infamia fętet. Tertio ratione fulgoris. Nam in lilio, quædã aurea grana fulgent, quæ ſeptem aſtulis ſuſtentantur, & ſeptem folijs lilium decoratur, & ſeptem granis refulget. Septem folia ſeptem virtutes, ſeptem grana ſeptem dona, ſeptem aſtulæ, ſeptem virginitatis conſeruatiua, quæ in ſacris Virginibus fuere, de quibus prolixè poſſet diſputari; ſed ſufficit tetigiſſe. Verè ergo Virgines Eccleſiæ ſunt velut lilia, qui ſunt in tranſitu aquæ, & ſpinis obſitæ, quibus quo punguntur, magis eo redolent ſuauius. Comparantur ẽt roſæ, dicente Eccleſiaſtico. Quaſi flos Eccl.24 roſarum in diebus vernis. Et hoc ratione decoris quo oculos paſcit; nam virginitas cũctos oblectat. Secundo ratione odoris quo olfactum afficit; nam domum Eccleſiæ odore famæ reſpergit. Tertio ratione ſuauitatis tactum lenit. Quarto ratione virtutis cũctos languores curat, nam virginitas a multis tribulationibus, quas coniugati patiuntur liberat: vt patet. Aſſimilantur ẽt violis. Et hoc quia ſunt frigidæ a concupiſcentia carnis, Aquoſæ per lachrymas deuotionis, Odoriferæ per exempla honeſtatis paruæ virtute humilitatis, virtuoſæ quia odor violæ cerebri calorem mitigat, ſpiritum animalem cõfortat, & ſomnum prouocat. Sic virginitas odore exempli, carnis ardorem refrigerat, ſpiritum mentis confortat, & recreat, & ad quietem contemplationis diſponit. Patet ergo ꝙ floribus rectè comparantur. Secundo aſſimilantur herbis, & arboribus, & alijs ſeminibus, potiſſimè aũt cedro. Tum quia eſt arbor gratiſſimi viroris, aſpectu pulchra, ſemp tenens virida folia; ſic, & Virgines ſacræ, tum quia iocundiſſimi eſt odoris, ſerpentes fugans, & hominem recreans, quia virginitas diabolos fugat, angelos delectat, tum quia eficaciſſimi vigoris, quia a tinea aut verme non corroditur, & a putredine alia conſeruat. Sic Virgines incorruptæ manent, & alios ab immunditia præſeruant. Sic item cypreſſo, & ordeo, & alijs herbis; puta nardo, & ſimilibus comparantur. Qui vero hæc in extenſo volet, videat librum de ſimilitudinibus rerum. Patet ergo, ꝙ Virgines ſacræ ſunt hortus voluptatis cõcluſus, Paradiſus deliciarum, in quibus omne genus oblectamentorum. Sũt item terra cui benedixit Deus, & ager benedictionis; vnde libenter ad eorum mẽtes: velut ad areolas aromatum Chriſtus ſpõſus deſcendit. Tertio aſſimilantur volucribus; vtpote api- Cant.6. bus, turturi. Et rectè apibus ſimilantur; nam virginitatem carnis ſeruant, cum fœcunditate ſpirituali. Nam ſicut apes nullo concubitu miſcentur, nulla

libidine

Digitized by Google

libidine reſoluuntur, nec partus dolore quatiunt, & tamen maximum conſtituunt examen filiorum, duplici cæteras fœcunditate antecedentes. Sic ſic Virgines noſtræ, corporum integritatẽ cuſtodiunt, immunes à libidinis fœtoribus, exemptæ à parientium doloribus, nihilominus Deo multum fructificantes, in ſpiritualibus operum fœtibus; carne, ſ. & mente, exemplo, alios trahentes. Vnde dicit Eſa. Multi filij deſ:rtæ magis, quam eius quæ habet virum. At nos tempus deſereret, ſi ad apes quas comparationes habent explicare vellemus. Sic & de turture dicendum eſſet. Quarto aſſimilantur pretioſis lapidibus, & mineris, puta Margaritæ Euangelicæ. Nam illa de rore cœli generatur, virtutes magnas operatur, ſanans morbum caducum. Et Virgines de cœlo exemplum habentes, valent contra luxuriæ caſum. Item Thopazio, qui eſt pretioſus, & ſpecioſus lapis, rarus, & vigoroſus, ebullitionem ollæ ſedans. Et Virginitas vera ſpecioſa, & pulchra, & rara, ebullitiones tentationum ſędat. Aſſimilatur quoque theſauro abſcondito in agro; nam collectus eſt de rebus vtilibus, raris, & pretioſis; qualis Virginitas eſt: vt latè diſputat Vincentius Beluacen.

Eſa. 44.

Mat. 13

Ibidem.

Poſtremo etiam alijs rebus varijs aſſimilantur, & primo cęleſtibus: vt circulo Galaxiæ. Et hoc ꝑpter decorem, & pulchritudinem, nam pulchrior eſt cæteris ſtellis, ſic Virginitas cæteris Eccleſiæ ſtatibus, vel etiam propter ſitus medietatem, quia Angelis conuenit, per incorruptionis integritatẽ, hominibus per carnis fragilitatem. Tertio propter candorem, nam vocatur via lactea, ſiue circulus lacteus, & Virginitas eſt candor lucis æternæ. Comparatur poſtremo vtenſilibus: vt cibo, & lecto. Cibo quo Deus paſcitur, & delectaẗ, lecto quo Deus requieſcit iuxta illud. Lectulus noſter floridus. Hæc de comparationibus tacta ſatis ſint.

Cant. 1.

De Virginum dignitate. Membrum III.

D NVnc tertio de Virginum dignitate, & laude videndum. Quæ licet ex multis colligi poſſet; Potiſſimum tamen eluceſcit ex iſtis ſequentibus; ſcilicet.

Officiumq; ſtatus, præſtant, ſimiles, peramatæ
Euadunt, bona ſunt, charæ, pulchræ, quoq; cultæ.

Primo patet earum dignitas ex officij ſublimitate. Nam hæ ſunt ſponſæ, & amicæ Chriſti, qui eſt Virginum amator, deſponſans ſibi eas in fide, de quibus Cant. vulneraſti cor meũ ſoror mea ſponſa. In huius rei typum præceptum fuit in Leuitico, quòd ſummus Sacerdos, Virginem duceret vxorem. Et hanc dignitatem ſacræ Virgines ſcientes, ſe inde coram tyrannis iactababant: vt patet de Sancta Matre noſtra Agnete, quæ ait ipſi ſum deſponſata, cui Angeli ſeruiunt. Et reuera præclara ſublimitas eſſe ſponſas Dei, ſicut pulchrè Ambroſius deducit in de Virginitate, inter cætera dicens. Pulchritudinẽ quis poteſt maiorẽ æſtimare, decore eius quæ amatur à rege, probatur à iudice, deducitur à Deo, ſemper ſponſa, ſemper nupta. Et licet omnis aīa Chriſtiana ſit Dei ſponſa, multo tamen præclariori modo Virgines illibatę. Notetur hic de qualitate ſpōſarum. Secundo patet earum dignitas ex ſtatus dignitate. Nam virginalis ſtatus, maximæ eſt præcellentiæ eminentior pars Eccleſiæ, illuſtrior cæteris. Hinc Cyprianus. Virginitas eſt flos Eccleſiaſtici germinis, decus atque ornamentum gratiæ ſpiritualis, læta indoles laudis, & honoris, opus integrũ atq; incorruptum, Dei imago, illuſtrior portio gregis Chriſti. Nam & Bernard. teſte. Sola Virginitas eſt quæ in mortalitatis loco, & tempore, illius ſtatum immortalitatis repræſentat; Dignior ergo ſtatu, etiam merito præſtat; ait enim Hieronymus, ꝙ maius videtur eſſe meritum, & præmium Virginũ, quam Angelorum, quia in eis maior eſt pugna, & ideo maioris meriti videtur eſſe victoria, ergo & maior ſequetur corona, deniq;, & inter concilia præſtantiſſimum eſt concilium Virginitatis. Tertio, ex prælatione; nam cęteris antefertur, non ꝙ ſimpliciter maxima ſit virtutum, oīum Virginum virginitas; nam Theologicę, & actus Religionis antecedunt, ꝙ magis inhærent Deo; ſed in genere ſuo, ideſt caſtitatis, oībus ſpeciebus antefertur. Et ideo Dn̄s comparans ſpecies caſtitatis, comparat caſtitatem coniugalem terræ bonę, vidualem meliori, virginalem vero optimæ; præſertim, quia centeſimũ profert fructum, vbi alia ſexageſimum, alia triceſimum reddit; vnde liquet, ꝙ præſtat cæteris. Et iure, quia bonum Diuinum præſtat humano, & bonum aīæ, bono corporis, & bonum contemplatiuę vitæ, bono vitæ actiuę. Inſuper, & ob alia multa, virginitas caſtitati viduali, aut coniugali antefertur; ſcilicet ratione electionis à Chr̄o, & exēplationis, & internæ actionis, comparationis, perſuaſionis, & retributionis. Vide deductionem in Pātheologia, aut in Sermonibus Theſauri. Vndè pulchrè Hiero. dicit. Laudo nuptias; ſed quæ mihi Virgines generant, lego de ſpinis roſam, de terra aurum, de conchis Margaritas, non opus eſt hic multa dicere. Plurima enim ſcripta ſunt ab Auguſt. Hieron. Ambro. Fulgen. & nonnullis alijs, vbi iſtorum ſtatuum collatio fit. Et licet ſimpliciter virginitas præſtat; poteſt tamẽ coniugatus melior eſſe, quam virgo. Aut ꝑp animum paratiorem, aut propter virtutem excellentiorem: vt Aug. declarat. O vos Virgines ſacræ quæ elegiſtis optimam partẽ, & æmulatæ eſtis chariſmata potiora, date nobis ſequi exempla veſtra. Quarto probatur earum dignitas, ex ſimilitudine viciniori, & digniori. Nam Chriſto Virgini, candido, & rubicundo, & dignioribus Sanctis ſunt ſimiliores: vt Virgini Matri Ioanni, & multis alijs, Angelis quoque ab Ambroſ. comparantur. vnde ait. Virginitas conditionem humanæ naturæ ſupergreditur, per quam homines Angelis ſociantur. Nec mirum ſi Angelis comparantur, quæ Chriſto Angelorum Domino copulantur; nam in carne præter carnem viuere, Angelicæ eſt naturæ, non humanæ. Quinto dignitas earum oſtẽditur ex acceptabilitate, & amore pręſtantiore. Sunt enim gratiſſimę Deo, quippe quæ amicum habent regẽ. Sunt & præcipuè à Deo peramatę, electę ab eo, & prælectæ, qđ ex multis patet, quia de Virgine Virgo naſci elegit, & præ cęteris Apl̄m Virginẽ magis

Cant. 4

Leuit. 21.

Matth. 13.

1. Cor. 12.

Cant. 5.

Tt dile-

dilexit, Cuſtodem Virginis matris, virginē Ioſeph eſſe voluit, & a virgine baptizari voluit; vnde, & maximis donis eas proſequitur, & dignis ornamentis decorat: prout de eo diſſeruit beatiſſima Agnes. Vnde, & vltor eorum eſt, qui eis violentiam inferre volunt, & in anguſtijs liberator, & liberaliſſim' remuneratot: prout latè Vnicentius in ſpeculo morali deducit, enumerans 12. bona, ex quibus patet amor Dei ad Virgines. Sexto elicitur earum dignitas, ex malorum multorum emunitate, quæ virgines euadunt, quibus maritate præmuntur: vt pote virorum ſubiectionem, oppreſſionem, laborē, dolorem, miſerias, & erumnas, ante partum, & in partu, & puerorum enutritione. Notentur hic calamitates cōiugaturum, ſupra circa Roſaria ſuper Aue
1.Cor.7 Maria aſſignata. Et hæ ſunt tribulationes carnis, quas iuxta Apoſtolum habēt. Nam, & ſollicitę ſunt quæ ſunt mundi. Virgo autem cogitat quę Domini ſunt, libera a ſollicitudine mūdi. Et ideo Gilbertus pulchrè dicit. Virginitas eſt curarum ſilentiū, pax carnis, redemptio vitiorum, principatus virtutum. Septimo excedunt in vtilitate ſtatus, quas ſi enumerare tentemus inuanum laborat conatus noſter, nemo nouit niſi qui guſtauit. Eſt enim virginitas the-
Matth. 13. ſaurus abſconditus in agro, & manna abſconditū quod datur vincentibus carnem, reddens animam
Apoc.2 Deo gratiſſimam, domeſticam, dignam, fœcundam ſecuram, ſanam, honeſtam, & beatam latè Vincen. eſt proſecutus. Octauo ex gratioſitate, & prætioſitate; nam talis eſt ait Bernar. caſtitas, quòd etiam Diuinos oblectare poſſet aſpectus. Porro de ſpecioſi-
Eccl.26 tate. Sapiens dixit quòd non ſit digna ponderatio animæ continentis, tanto vtiq; prætioſior, quanto rarior inuenitur. Omne enim rarum carum, tantò quoque pretioſior, quanto ſeruatu difficilior. Inter omnia autem certamina, cætera, difficilius nullum quam certamen caſtitatis.

Nono excedunt in pulchritudine; nam corpore & ſpiritu caſtæ, corde mundæ, fontem omnis pulchritudinis peculiarius contemplantur; adeo q̀ Sa-
Sap.4. piens exclamauit. O quam pulchra eſt caſta generatio, cū claritate Vbi Bern. Quid caſtitate pulchrius?
Iob. 14 quid decorius virginitate? quæ mundum de immūdo conceptum ſemīne facit, de hoſte domeſticum, de homine angelum? Et licet differunt inter ſe homo pudicus, & angelus; ſed fœlicitate non virtute. Et quamquam illius caſtitas ſit fęlicior, huius tamē fortior probatur. Amanda eſt ergo ait Iſidorus pulchritudo caſtitatis, quæ fructus eſt ſuauitatis, & pulchritudo ipuiolata, ſecuritas mentis, & ſanitas corporis.

Poſtremo patet earum dignitas ex venerabilitate. Nam Deo, angelis, & hominibus venerabiles redduntur; imo, & omni creaturæ apparent venerandæ. Quomodo Deus eas honorat, longè Vincen. deducit, quia eas ſibi in miniſtras familiares elegit, dux ipſe Virginum eſt factus, & in vita, & morte, poſt mortem, communiter eas honorat miraculis, & prodigijs: vt probat ex geſtis Sāctorum. De Angelis quoque, & cœteris, idem declarat, quòd eas viſitabant, & honorabant. Dignè igitur venerandæ ſunt a nobis quæ tantis dignitoſis priuilegijs inſignitæ, ab omnibus, etiam a Deo venerantur.

De Virginum remuneratione.
Membrum Quartum.

E

IAm de Virginum remuneratione videndum, Et certè maxima merces eſt eis præparata, vt pateſcere poterit ex iſtis.

Pugnam, cerne locum: ſocium, veſtem quoq; cultū.

Primo.n. poterit cōijci magnitudo præmij, & remunerationis earum, ex magnitudine pugnè, & certaminis; Sicut enim non coronatur niſi qui legitimè certauit. Ita dignius indubiè ille remunerabuntur, quæ victorioſius triumphauere. Et qui gloriam noſſe volet, pugnam quā magna, & multa, ex multis hoſtibus fuerit dijudicet oportet. Nam maximā pugnam Virgines in continendo habēnt, propter experientiæ deſideriū, ꝑpter æxiſtimationē maioris delectationis, q̄ ſit ſecundum veritatē, & ēt (vt Thom. ait) propter inconſiderationē incommododorum annexorum. Maximam aūt pugnam, quia a maximis, & multis hoſtibus. Nam mundus, caro, demonia, diuerſa contra eas prælia mouent. Neceſſe eſt igitur, vt, & maxima ſint, & multiplicia earum præmia. Et non ſolum communia prēmia perceperunt; ſed etiam ſingularia, quia ſupererogationis opera fecerunt. Et primo gaudent de loci nobilitate, & ſponſi vicinitate. Nam dicit Eſaias. Nō dicat eunuchus, ego lignum aridum, quia hoc dicit Dn̄s eunuchis qui cuſtodierunt ſabbatum meum, & quæ volui elegerunt, & tenuerunt fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum nomen, & locum melius, a filijs, & filiabus, & nomen ſempiternum dabo eis, quod nunquā peribit. Sponſi etiam habent vicinitatem, quia innocentes adherent ei, & paſcitur inter lilia, quem ēt vt dicet' ſequuntur quocunque ierit, ſequela ſpeciali, quia nō ſolum integritate mentis; ſed & carnis. Et licet dicimus eas viciniores ſponſo, quo ad hanc integritatem; non tamen quo ad fruitionis beatitudinem; antecedunt enim & alij Sancti: vt ait Auguſt. Secundo ex nobiliori ſocietate, quia beatæ Virginis, & cum qua velut cū altera Maria ſorore Moyſi egredientur, cantica de obtenta victoria cantantes. Hinc dicit Hierem. Lætabitur virgo in choro ludētium. Tertio ex veſtitu ſingulari, quia induit eas Dominus veſtimento ſalutis, & lætitiæ, ſtola biſſina, & veſte nuptiali, ſtola candida & varietate: vt patet ex Prophetis & Apocalypſi.

2. Tim. 2. — Eſa.56. — Pſ. 24. — Cant. 2. — Exo.15 — Ier.31. — Eſa.61. — Apoc. 19.

Poſtremo ex omnium membrorū ſingulari cultu & ornabilitate. Nam vt Vincent. ait. Remunerabuntur in capite, non ſolum corona aurea; ſed etiā ſingulari Virginibus: vt aiunt debita aureola. Secundo in ore. In cantici nouitate & ſingularitate: vbi Apocalyp. dicit, Cantabant canticum nouum. glo. ideſt de integritate animæ & corporis gaudebant. Et nemo poterat dicere canticum illud; niſi centum quadraginta quattuor millia. Ratio ſubnectitur Virgines enim ſunt. Speciali quoque ornatu in pedibus gaudent, quia ſequuntur agnum quocunque ierit modo dicto. Hinc Eccleſia canit.

Apoc. 14.

Quo-

Digitized by Google

Quocunque pergis Virgines
Sequuntur atq; laudibus
Poſt te canentes curſitant hymnoſq; dulces perſonant.

In oculis quoq;(vt Vincentio videtur)nam cęteris fuere: vt apparet mente, & carne mundiores. Vident enim limpidius quæ cernunt oculi mundi. In totius quoq; corporis, & membrorum puritate, & refulgentia clariori;quippe qui ea ſeruauerunt mũda, & incorrupta propter Deum. O verè igitur nimium nimiumq; beatæ, ò vos ſponſæ, & Reginæ Chriſti. Hæc de remuneratione vtcunq;.

Membrum Quintum.

F POſtremo pro mentis dilatatione, poterunt hic multa circa prædicta de Virginibus ſacris, & de ipſarum virginitate inquiri; puta in quibus earum virginitas conſiſtat, quõ amittatur, quõ antecellat cæteras ſpecies caſtitatis. Et cætera in hunc modum plura,qualia Doctores in ſummis.Et Aug. de Anchona, in ſuo de poteſtate Papæ tractat. Sed inter cæteras quæſtiones, vna hic ventilari ſolet. Vtrum amiſſa virginitas recuperari poteſt, & coronari in regno. Dicunt quidam,ꝙ non,moti auctoritate Hieronym.dicentis. Audenter loquor. Cum omnia poſſit Deus, Virginem non poteſt ſuſcitare poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna; ſed non valet coronare corruptam. Dicunt præterea quidam alij; præſertim Hugo de Sancto Victore, in ſuo de Sacramentis contrarium. vnde ait ibidẽ. Habent quidam qui ex ſcripturis libentius materiam erroris, quam ædificationis aſſumunt,ex vno verbo ambiguo Hierony.procedentes &c. Sed viderit ipſe,quod dicere voluerit, ego à puritate fidei Chriſtianæ non recedo. Audio Apoſtolum di-
Gal. 1. centem. Si aliud Angelus Euangelizauerit, ſit vobis anathema; piè tamen interpretatur ad catholicam veritatem dictum Hierony. ob reuerentiam eius,propter alios verò ita arguit.Si de corruptione carnis hoc intelligitur, ſtultum eſt ſic ſentire, quaſi homo carnem vitiare poſſit, Deus non poſſit ſanare. Si de corruptione cordis, Et hoc ſimiliter eſt ſtultum dicere, quaſi peccare poſſit homo, Deus iuſtificare non poſſit, & tantum iuſtificare, quantum ille peccare &c. Similiter, & Petrus Dami. in Epiſtola, contradicit illi auctoritati Hieronym.dicens, ſibi illam ſententiam, nunquam potuiſſe placere; verum nos piè interpretata ſententia Hieronym.ad Virginum chorum conuertimur, in quarum honorem,magnopere hęc pia interpretatio cedere probatur,quę de numeroſitate conregnantium gratulantur. Sed valete nunc omnes, ò vos paradiſicolæ Virgines Angelorum conſortes, in Ieſu Virgine, Virginitatis veſtræ ſanctificatore gratulantes. Quia ecce quem amaſtis, quem optaſtis,quem ardentibus deſiderijs expetiſtis,pro cuius amore terrenos ſponſos, regnum mundi, & omnem ornatum ſæculi contempſiſtis, ſummi regis filium nunc videtis, nunc tenetis, nunc in eius caſtis amplexibus, quieſcitis,& diuelli à vobis,nullius inſidiatoris veſtri fraudulentia poteſt. O remi-niſcamini noſtri,loquentes bona pro nobis,quo & nos coniugamur illi, & vobis. Amen.

De Sanctis in genere. Titul.XXXI.

CОngregate illi oẽs Sanctos eius.Gloria hæc eſt omnibus Sanctis eius. Pſ. G Pſ. 19 Pſ. 149
Vbi de ſex ordinibus Sanctorũ diximus,aliqua licet tenuia,& macra,de Sanctis in genere ſunt ſubnectenda: vt ſic ſingulis diebus habeamus, vbi conuiuia mentis celebremus. Et quia ſparſim plura de Sãctis tetigimus;ideo paucis nos hic expediemus. Hoc notatu dignum præmittentes,ꝙ non ab re,nec inutile prorſus eſt, præter ſpeciales memorias,Sanctorum generalem memoriam habere. Alioquin Eccleſia ſancta,quod nefas eſt dici, oĩum Sanctorum feſtiuitatem fruſtra inſtituiſſet. Ob has enim cauſas conuenit Sanctorum memoriam generalem habere.

Supplens, audiris, purgaris, & incitat, aſtent.

Primo pp omiſſorum ſuppletionem. Nam infirmi ſumus,& fragiles, mora temporis breuis, & Sancti multiplicati nimis ſuper arenam maris; vnde oportet ſi eos colere volemus, vt generalem memoriã de eis agamus.Non enim poſſumus pro multitudine ad eos.Vis hic,& de multitudine aliqd aſſignemus Sanctorum? Subleuat. n.mentem hmõi conſideratio præ admirationis affectu; vnde vtile eſt talibus qñq; immorari.Agite ergo hoc agamus,non noſtro ingeniolo, (quod inualidum eſt, ad hmõdi contemplationes) innitentes: ſed Bertrannium, & alios inſequentes,qui de hac materia ſic aiunt. Nõ ſolum Angeli ſunt incomprehenſibili numero;ſed ẽt Sancti conciues Angelorũ tam ſunt numero multi,ꝙ nullus mortaliũ eos ſufficeret numerare.Hinc venerabilis ille de Sãcto Victore Richardus ſuper illud verbum Apoc. Poſt hæc vidi turbam magnã, Apoc. 7 quam dinumerare nemo poterat,ait niſi ille qui,& arenas maris, & pluuiæ guttas, & dies ſæculi enumerat ſolus.Ex omni enim genere piſcium Diuina pietas,ideſt omni hoĩum genere elegit ad vitã &c. Pulchrè Ioan.ait ſe multitudinem vidiſſe, q̃ nemo dinumerare poterat.Nemo ait,nam nullus non,tametſi eam numeret nemo, nonnullus tñ eſt qui dinumeret eã pot. Nemo enim eſt nullus hõ, pro tẽpore viæ huius,illud poteſt; viatoribus enim incertus; Deo autem certus,& finitus eſt numerus.Diximus de hoĩbus pro tẽpore viæ;in patria enim glorificatis, & iam in latitudine mentis poſitis, facilis erit numerus;tametſi immẽſus nobis.In Deo enim videbunt omnes veritates. Sed iam de ſingulis ordinibus,de multitudine aliqua dicamus.De Patribus, & Sanctis veteris teſtamenti, non opus eſt; vt de eorum multitudine aliqua ponamus;cum Ioan. dicat, hanc præ multitudine dinumerari non poſſe. Nam licet magnus numerus puta centum 44. millia ponatur; numerum tamẽ eorum nullatenus attingit; ſed determinatum pro indeterminato ponit; ſi tamen verba eius de duodecim tribubus Iſrael ſecundum carnem, & non magis ſecundum ſpiritũ accipienda ſunt.Sed iã ad Apoſtolos Sãctos

Digitized by Google

pergamus; hi tametſi numero ſint paruo, creuerunt tñ in ſegetem magnam; nam miſſi fuere velut grana paucula, de quibus meſſis orta eſt infinita. Iſtud *Soph. 1.* cernere erit in die Dñi magno, cum Hieruſalem ſcrutabitur in lucernis, cum Dñs veniet in lucẽ magna cum ſenioribus, & ſenatoribus cœli. Tunc Petrus veniet trahens ſuo circulo Romam, Andreas *Barnabas Inſubriã.* Achaiam, Ioannes Aſiam, & ſinguli quos ipſi conuertere. & Paulus ferè totum mundum. Eſto ſint in primordio Apoſtoli tui Domine numero pauci; *Pſ. 138* Sed nimis confortatus eſt principatus eorum, dinumerabo eos, ſuper arenam multiplicabuntur. Sed ad Martyrum candidatum exercitum veniamus, & veteris teſtamenti relinquentes, quid de Martyribus noui teſtamẽti Hieronymus in Epiſtola ad Heliodorum, & Chromatium dicit audiamus. Dicit enim ꝙ ante tẽpora ſua, tot fuerunt Martyres martyrizati, ꝙ per ſingulos dies diuerſarum prouinciarum, diuerſarum vrbium, pluſquam octingentorũ, & nongentorum milium martyrum, nomina nominata: vt nullus dies ſit cui vltra quinq; miliũ martyrum numerus non ſit aſcriptus, excepto die Calendarum Ianuarij, in quo epulis magis vacabant infideles; & ſacrificijs, quam occiſionibus martyrum. Si tanti tempore Hieron. martyres fuere, quis oro quãti poſt eum paſſi ſunt, vel ab hæreticis, aut paganis dignè æſtimabit? Et ſic tot per nomina nominati, & cogniti, quot per nomina ignoti? Certè incomparabiliter plures, cum quandoq; etiam integræ ciuitates martyrizatæ legantur. Patet ergo, quòd innumerus ſit martyrum numerus. Nam de illis qui Romæ martyrizati ſunt, à temporib. beati Petri, vſq; ad tempora Celeſtini Brigidæ fuit reuelatum hoc modo. Si menſurares ait ei virgo Maria terram centum pedum in longitudine, & totidem in latitudine, & ſeminares eam plenam puris granis tritici; ita quòd non eſſet diſtantia inter granum, & granũ, niſi quantus articulus digiti vnius, quodlibet vero granum daret fructum cẽtuplum. Adhuc eſſent plures Martyres, Confeſſores, Romæ à tempore illo quo Petrus Romam venit cum humilitate, vſquequò Cęleſtinus receſſit à ſede ſuperbiæ, & reuerſus eſt ad ſuam ſolitariam vitam. Hæc Brigida in reuelationibus, quæ non vſquequaq; cõtemnendæ. qm̃ à Patribus in cõcilio creduntur approbatæ, & vbi obſcurius aliqua dicta videntur, expoſita ad veritatem, præſertim à Ioan. de Turrecremata, & Adam Cardinali. Si tanti Romæ, quãti in ciuitatibus. Treueren. Agripin. vbi innumerabiles à Rictionaro fuere occiſi; adeò, ꝙ per quinque miliaria, Mozella ſuum immutauerit colorẽ, nonne in Holtzatia tertio omnes fuere martyrizati? & ſic per totum ferè factitatũ eſt orbem. Eſt ergo innumerabilis numerus Sanctorum martyrum. Hos tamen numeroſitate excedit ordo Sanctorum Confeſſorum Martyrum, ſ. ſpiritualium, qui quotidie ſanguinem ſuum obtulerunt, per obſeruantiã mandatorum. Nam tempore perſecutionis etiam maximè, plures iuſti ſemper remanſerunt, q̃ occidebantur. Quis clerum Eccleſiæ, quis Monachorũ agmina, Anachoritarum greges, totiuſq; ſæculi innumerabilem numerum ſupputabit? Nam boni ſæculares cuiuſlibet ſtatus fuerint, etiam in numero dicũtur confeſſorum. Ad Monaſteria reducatur memoria, in quorũ vno, qñq; decem milia: vt Hiero. ſcribit militauere. Sed de virginibus quę forſan paucę numero putantur videamus. Et certè nõ paucus numerus earum. Canit enim Eccleſia, ꝙ innumerabilis Virginum chorus, ſpreta liberorum propagine, ſponſo qui in cœlis eſt applicari maluit. Quantus fuerit eiuſcemodi numerus, canes illi (obtrectatores loquor hæreticos) nouerunt, qui mundũ periturum aiebant ob multitudinem Virginũ. Multæ ergo fuere, & adhuc adeò multæ venturæ, ꝙ quidam Doctores tenent: vt Bertrãnius, & alij, ꝙ Virgines in tanto numero erunt, ꝙ implebunt ruinas Angelorum; ita vt putent de virginib. duntaxat, ruinas Angelorum eſſe reſtaurãdas. Nam dicit Anſelmus in primo libro Cur Deus homo, cap. 17. plures homines ad gloriam aſſumendos, q̃ peruerſi Angeli exciderunt. Aliter enim natura humana, tantum fuiſſet per occaſionem ad gloriam ordinata, & nõ eſſet de per ſe; ſed per accidens de partib. vniuerſi, vnde tot homines aſſumentur, qui angelicã ruinam reſtaurent, quot de Angelis ceciderunt? & nihilominus tot cũ eis erunt homines, quot fuiſſent Angeli ſi ſtetiſſent. Ex quo et concluditur, ꝙ in fine maior erit numerus hominum, q̃ Angelorum: vt ſupra tactum eſt. Tandem ergo ſi per impoſſibile nullus Angelus cecidiſſet, fuiſſent tñ omnes prædeſtinati ad eandem gloriam, vel æqualem: vt nunc. Poſſibile eſt ideo, ſolos incorruptos, angelicis ordinib. eſſe permiſcendos, ſunt.n. eis ſummè conformes. Et nihilominus, alios homines ex corruptione ſuſcitatos, extra illum parietem, nõ minori gloria ſubſtantialis præmij coronari, hæc ille. Et quia in maxima multitudine debẽt eſſe; idcirco ait Bertrannius, Deus plures paruulos, & pueros rapit in virginitatibus poſt Baptiſmum. Ita quòd Gregor. in Dialogo dicit, quòd maxima pars ſaluãdorum, erit de pueris, & paruulis. Hæc opinio ſi vera eſt oportet neceſſario ad minus tot Virgines ſaluari, quot ſunt dæmones, quorum numerus, vt dicetur eſt nimis exceſſiuus. Sed beatiſſimus Pater noſter Auguſt. dicit, illic non duas ſocietates; ſed vnam futuram. Et etiam ex ſuperioribus docti tenẽt, oẽs homines aſſumendos ad ordinem Angelorum. Viderint ipſi quomodo vtrunq; conuenienter dicat. Quod autem dicunt Virgines Angelis magis conformes, fatemur in via de Virginitate verum. Sed in patria Dñs Ieſus de omnibus ſaluandis dicit. *Mat. 19* Erunt ſicut Angeli Dei. Parum ergo hoc facit pro eis, nil tñ hic temere diffiniendum, vbi peruenerimus tunc videbimus. Res ipſa demonſtrat, ꝙ multus eſt virginũ numerus, & chorus ingẽs. Maximus ergo: vt ex deductione dictorum colligitur eſt numerus oĩum Sanctorum; adeo vt quidã putant Sanctorum numerum excedere numerum reproborũ. Quo contra tñ, vt ſupra oſtendimus Dionyſ. Carthuſ. tenet fundans ſe in dicto Euãgelij. Multi ſunt *Matth. 20.* vocati. pauci vero electi. Sed eſto vtcunq; ſatis nos oſtendimus ꝓpoſitum nr̃m, ſ. maximã eſſe multitudinem Sãctorũ. Deniq; tantus eſt Sctorũ numerus, ꝙ hic obſtruit, & conſtringitur oĩs vana iactantia

Arith-

Digitized by Google

Arithmeticorum, de omnib. ſupputandis. Per oēs multiplicationum ſpecies; licet attentent per millenarios non ſolum, ſed & per myriadas, id eſt 10. milia, ſed & per miliar. i. centum milia, ſed & per miliones, i. mille milia, ſed & per miliar. i. decies millena milia, ſed & per miliarum, i. centies millena milia, ſed & per milionar, hoc eſt milies millena milia. Imò & per exceſſiuum numerū illum pſal-
Pſ. 67. miſtæ vbi nos habemus. Currus decem milib. multiplex, milia lætantium, quem numerū Hebræi di-
Varia lectio. cunt. Riuum riuos. Per hos tales, & tantos, aut ſi quos alios ampliores concipere poterūt, multiplicationi intendant, & attamen non poterunt dicere numerū Sanctorum, qui ſunt in infimo choro; Maximus ergo numerus oīum ſimul. Et ergo merito ſimul inuocandi, & venerandi; Nam ſingillatim impoſſibile eſt nobis. Secundo principaliter conuenit oīum memoriam Sanctorum ſimul agi, propter faciliorem orationum noſtrarum exauditionem. Nā ſimul inuocati, ſimul pro inuocantibus orabunt. Impoſſibile eſt aūt multorum; imò oīum Sanctorū, præces, & tales præces non exaudiri. Intercedunt.n. pro nobis, & merito, & affectu in oībus Dei voluntati conformes; vnde & orantes audiuntur. Quotiens igitur ò homo quotiens ad vnum aliquē conuerſus Sanctorum, non te ſenſeris exaudiri, conuoca multitudinem omnium Sanctorum, & non fraudaberis voto tuo. Tertio cōgruit hoc, propter negligentiarum expiationem, & purgationem. Nam dum ſingillatim quorundā memoriam egimus Sanctorum, nimis fortè negligenter, aut tepidè, congruit, vt vel omnium inſimul, commemorationem deuotius peragamus, & purgemus negligētias admiſſas. Et ergo deuoti Dominica die, huiuſmodi omnium Sanctorum memoriam agere ſolent: vt ſi negligentius tota hebdomada, ad ſingulos ordine, Sanctorum ſe deuerterunt, aut diuertere ſe omiſerunt, ſuppleant generali hac commemoratione. Quarto propter mentis ampliorem incitationem. Nam non poteſt non incitare numeroſitas tanta, quantumuis etiam torpidū pectus. Vnde licet primo ictu, & ſolius alicuius Sancti memoria, petra
Exo. 17 cordis tacta, mox aquam non fuderit compunctionis; ſi tamen addideris percutere ſecundo, cum omnium Sanctorum memoria, non poterit non dare aquas; niſi durius, & inſenſibilius petra fuerit. Poſtremo propter vtilitatem ampliorem; nam qui omnes colit, generalem omnium aſſiſtentiam habebit. Vniuerſale autem præſtat (vt aiunt) particulari. Quæ autem ſunt vtilitates Sanctorum memoriam conſequentes, quæ item rationes venerandi Sanctos, quomodoq; ſunt venerandi, puto ſupra hæc omnia tacta. Patet ergo, quòd vtiliter omnium ſimul cōuenit memoriam agere Sanctorum. Non etiam inutiliter particulariter ſingulorum, tum propter ſingulariorem exempli eruditionem, aut ampliorem, & intenſiorem erga aliquem affectionem, aut etiam propter ſingulare patrociniū aſſequendum, quod ille præ cæteris nouit præſtare. Sicut enim ſunt diuiſiones gratiarum in via ad
1. Cor. 12. vtilitatem; ita & in patria: vt tradunt Doctores. Sed iam meditabilia aliqua de omnibus Sanctis aſ-

ſignemus, p quæ oculos intellectus, circa eos exercere valeamus. Et poſſumus conſiderare.

Rationem nominis.
Sublimitatem præfigurationis.
Vocabula dignitatis.
Sc3 Priuilegium celſitudinis.
Beneficia, & ſecuritatem glorificationis.
Varietates inquiſitionis.

Nomen par dicti, digni bona gloria, quærens.

De ſingulis pauca dicamus. Membr. I.

PRima itaque ratio nominis inueſtiganda. Cur ſcilicet Sancti dicantur. Nam & hoc nomen, ſi ritè, fuerit diſcuſſum, deducit in magnam notitiam Sanctorum. H

Nam conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.

Notandum ergo, quòd Sanctus, varijs modis dicitur, & interpretatur.

Vos tincti, puri, firmi, ſacri, bona digni.

Primo igitur Sancti dicuntur, quaſi ſanguine tincti. Hæc eſt enim primaria ſecundum Alber. vocabuli ratio, quòd Sanctus dicitur quaſi ſanguine, aut eius tactu firmus. Et ſm eū dicuntur Sanctæ leges, & ſancta Regna, & Imperia, ſicq; oīa in ſanguine mundantur. Iure igitur hi beati Sancti dicuntur, quia in ſanguine Ieſu à peccatis loti, in bonis confirmati, & mundati; lauerunt.n. in ſanguine eius ſtolas ſuas. Secundo Sanctum, dr̄ quaſi mundum, & purum: vt dicit Sanctus Dionyſ. Vnde & græcè agios, dr̄ ab a quod eſt ſine, & ge terra, quaſi prorſus ab oī terreitate purum, & mundum. Sic Sācti Dei oēs mundo corde fuere; alioquin nunq̄ beati, nec vidiſſent Deum. Tertio Sanctum, idem quod firmum, à ſanciendo dictum; firmi enim oēs Sancti fuere, & in malorum reſiſtentia, bonorum efficientia, & tollerantia malorū: vt latè deduci poſſet. Quarto Sanctum, dr̄ quia ſacris deditū, & dedicatum; Cum igitur electi Dei oēs, ſp ſacris erant dediti, iurè dicuntur Sancti. Quinto dicunt, quia illis bonis intenti, à quibus in ſcripturis aliqui dicuntur Sancti: vt bono propoſito, aut rectæ intētioni, ardenti item charitati. Nam de primo Apoſtolus ait, q̄ ſm propoſitum vocati ſunt quidam Sancti, non ſm meritū: vt ait Bernar. ſed ſm propoſitum, non ſm affectionem, ſed intētionem, de quo longe diſputat in Sermone. De altero aūt, i. q̄ ab ardēti charitate, quidā dicti ſunt Sancti, patet pęnes Eſaiā, vbi ait. Erit Sāctus eius in flamma. Ac ſi diceret. Quiſquis Sanctus eſt coram Deo, hoc fit in flamma charitatis. Et quia omnes hæ rationes, pulchrè conueniunt omnibus Sanctis, patet quàm congruè dicuntur Sancti. Poterunt iam rationes iſtæ deduci ad moralitatē; ſed quia breues eſſe volumus, hoc prætérimus, qui autem hoc noſſe volet, videat Soccum in Sermone primo de omnibus Sanctis.

Ethim.
Heb. 9.
Apoc. 22.
Mat. 5.
Rom. 8.
Eſa. 10

De Sanctorum præfigurationibus. Membrum Secundum.

SEcundo de ſublimitate præfigurationis, aut comparationis agendum. De quibus multa I

poterunt dici; ſed ſufficiat ſub Compendio enumerare.

Conſcripti, lapides, ſerui, ſeptem quoq; turba.

Apoc.7 Conſcripti inquam numero illo quem Ioan. audierat ſignatum in Apocal. ex qualibet tribu. Quod de omnibus ſanctis exponitur; vndè & loco Epiſtolæ, in feſtiuitate omnium Sanctorum cantatur. Item præſignati ſunt in lapidibus illis templi, ſectis, & politis, priuſquam coaptatentur in ædificijs. De quibus canit Eccleſia.

Tunſionibus preſſuris expoliti lapides
Suis coaptantur locis per manum artificis.

Pſ. 50. De quibus etiam Pſalm. orat dicens. Benignè fac Domine in bona voluntate tua Syon, vt ædificentur muri Hieruſalem. Item Quoniā placuerunt ſeruis tuis lapides eius. Tertio ſunt in ſeruis Salomonis præſignati. De quibus Regina Saba, ꝓtulit verbum magnæ grauitatis dicens. Beati ſerui tui qui aſſiſtunt coram te ſemper. Quarto ſunt ſeptem chori illi, de quibus dicitur, quòd cum ſeptem ordinibus, Dauid archam in ciuitatem deduxit. De quibus etiam paſſim, per ſcripturæ ſiluam, plura myſteria dicta ſunt. Poſtremo deſignati ſunt in turba illa magna, quam Dominus Ieſus videns, in montē aſcendens beatificauit. Vnde & congruè Euangelium illud legitur de omnibus Sanctis. Nā pulchrè ſingulæ particulæ, applicabiles ſunt ſingulis ordinibus Sanctorum. Hæc de figuris, quarū inſtar plurimæ aliæ ſumi poſſunt.

(Margin: Pſ.101; 3. Reg. 10.; 2. Reg. 6.; Mat. 5.)

Membrum Tertium.

K I Am tertio de Sanctorū ſublimi denominatione agendum. Et poſſemus hic plura dicere; ſed quoniam in ſuperioribus; puta circa mendicatorium, Item circa beneficiarium, aliqua præſtrinximus. Idcirco tantum ſunt hic commemoranda. Et hæc ſunt Sanctorum nomina dignitoſa.

Hæredes, natiq; duces, aſtant, & amici.

Hæc ſupra circa mendicatorium, vtcunq; deducta inuenies. Et alia plura in beneficiario, in vltimo membro ſecundi beneficij habentur. ibi, Nomine grandi. Et verè ſublimia nomina iſta, & qui ea habent, congruenti ratione bene in Dño ſuperbire, benèq; in ſalutari nomine Patris gloriare poſſunt.

Membrum Quartum.

L SEd nunc quarto de dignitate Sāctorum paucis agamus. Nam & de ea quædam præmiſimus ſupra, circa mendicatorium; ſcilicet dignitates ex parte animæ, item & ex parte corporum Sanctorum. Nam Sanctorum corpora fuere: vt illic tetigimus promptuaria, & pura oracula Dei, templaq; Spiritusſancti. & alabaſtra ſpiritualis vnguenti: vt Chryſoſt. declarat. & habetur in Aurea legenda, in de feſtiuitate omnium Sanctorum. Sed his omiſſis,

Rom. 8. videamus quid ſuper illo verbo Apoſtoli. Quos iuſtificauit illos magnificauit. Nicolaus Gor. dicit de magnificatione. Nam ponit hæc.

Elegit, dans, mirificans, venerans, cumulando.
Diuulgans, audit, complens bona, glorificando.

Primo magnificauit hos Sanctos Deus, eligendo, & per gratiam adaptando. Magnum enim eſſet alicui extraneo pauperi, fieri filiū regis. Secundo magnificauit Sanctos, donis virtutum eos amplificando, quemadmodum dicitur de homine proficiente, quod & de Iob. dicitur. Erat magnus, vir ille magnus inter omnes orientales. Tertio miraculis illuſtrando. Sicut dicitur de potente, quòd ſit homo magnus. vt Exod. fuit Moſes vir magnus in terra Ægypti. Quarto honoribus ſublimando. Sicut dicitur clerico facto Epiſcopo, eſt magnus, Eccliſiaſt. Symon Oniæ filius Sacerdos magnꝰ. Quinto bonis gratiæ, aut etiam fortunæ cumulando. Et ſic dicitur de diuite, quòd ſit homo magnus Geneſ. Ibat Iſaac proficiens, donec magnus effectus. Sexto nomina eorum latè diuulgando, & ſic famæ magnæ aliqui dicuntur Reg. Feci tibi nomen grande iuxta &c. Septimo in eos audiendo. Volūtatem enim timentium ſe faciet. Octauo in bonis deſiderium eorum complendo, ſe eis oſtendendo. Pſalm. Replet in bonis deſiderium tuum. Nono tanta eis bona, multa, & magna concedendo; nam proprio Filio ſuo non pepercit pro eis.

(Margin: Iob 1.; Exo. 11; Eccl. 50; Gen. 37; 2. Reg. 7.; Pſ. 70.; Pſ. 102; Rom. 8.)

Poſtremo in cœlo glorificando, & exaltando. Nam quia fecerunt, ſicut docuerunt, magni in regno cœlorum erunt. Et de his ſimul dicitur Sapient. In omnibus magnificaſti populum tuum, & honoraſti. & hæc de magnificatione Sanctorum.

(Margin: Mat. 5.; Sap. vltimo.)

Membrum Quintum.

IAm paucis de beneficijs Sanctorū, quæ ipſi conferunt nobis agamus. Nam & de his ſupra puto aliqua dicta. Sunt igitur in genere iſta. M

Exorentq; docent, ſpectant, aſtando, coercent.

Orant primo meritis, & affectibus. Secundo docuerunt exemplis, & ſcriptis. Tertio expectant noſtrum aduētum, votiuis deſiderijs. Quarto aſtāt in omni tribulatione, fidiſſimis patrocinijs. Quinto coercent impetum aduerſariorum à nobis. Quæ omnia ſunt grandia, & digna gratitudinis vice.

De Sanctorum gloria.

SEd de gloria Sanctorum, quoniam omnē ſuperat æſtimationem nil dicendum in ſpecie, quoniā ex his quæ infra de gloria regni dicenda ſunt, multa hic facilè applicari poterunt. Hoc ſolum dicimus, quòd plenè illic erunt glorificati, & vt de virginibus tetigimus, plenè ab oī cicatrice reformati. Vnde quidam perpulchrè nobile illud, verè notatu dignum, ſcribit dicens. Quemadmodū qui purum, verū, ſincerum, aurū habet; tametſi recolat, & ſciat ex plumbo, aut luto, aut etiam ex ſtercore factum, nullas illi auro prioris vilitatis, aut abiectionis iniurias facit; ſed vna cum natiuo auro recondit. Et ſi forte (ſicut in ferro, & ære videmus, ita in auro alterum altero melius) hoc transformatum natiuo temperantius, & per hoc indiſſolubiliore complexione fuerit, non modo cū auro natiuo; ſed præ illo amabit. Ita & in filijs gratiæ ſuæ N

(Margin: Simile.)

Deus

Digitized by Google

Deus Pater, quibus à terra, & ex ſtercore ſuſcitatis, & eleuatis humilioribus, ampliorem gratiā dederit, hos in regno ſublimabit clariores. Quid igitur Petro Paulo, Magdalenæ, detrimenti afferet, ſi aliquando fuerunt peccatores? quoniam plenè mundatis, nullus priorum ſordium neuus remanet. Stultitiæ humanæ trepidatio hęc eſt, non clariſſimè cūcta diiudicantis Dei &c. Plenè ergo, & perfectè illic reſident omnes beati, gloriantes, quòd de exilio ad patriam, de marino periculo ad portum deuenerunt, quòd velut piſces boni in vaſa collecti, brauium perceperunt ſuorum laborum. Quorum gaudia nec lingua valet dicere, nec mente concipi
Pſ. 31. poſſunt. Lætamini in Domino, & exultate iuſti, glo
Eſa 35. riantes quoniam plena lætitia ſuperpoſita eſt capitibus veſtris.

Interrogationes, & dubia. *Membrum Sextum.*

O Poſtremo in mente pro meditatione dilatāda, poterunt hic aſſignari inquiſitiones, & dubia varia, quæ de Sanctis inquiri ſolent; ſcilicet de eorum beatitudinis conſummatione, de eorū ad nos cognitione, de eorum pro nobis oratione, & cętera in hunc modum, qualia in ſummis, & ſcriptis eſt videre Doctorum, & qualia Ioannes Gerſon, in Sermone de omnibus Sanctis tractat. Sed nos magis pijs affectionibus, quàm quæſtionibus varijs inhærendum duximus. Vnde tranſimus iſta. Ad vos nūc conuerſio omnes Sancti Dei, in Salamonis veri viſione, lætabundam feſtiuitatem agentes, laudātes, & exultantes in medio Sanctum Iſrael habentes. oramus vt miſerti noſtri, impetreris nos educi de carcere mundi huius, & aſcribi militiæ veſtræ. pręſtante Dño Deo noſtro, qui viuat, & regnat glorioſus, & ſuperexaltatus in ſæcula ſæculorū. Amen.

Diſtinctio huius Secundæ partis quarta, continens regiones nouem. *Titulus XXXII.*

Prologus.

A 66. *Deut. 32.* Vtinam ſaperent, & intelligerent ac nouiſſima prouiderent Deuterono. Poſt quam præmiſſa ſunt meditabilia quædam de Deo, eius Matre ac Sanctis. Iam ponenda ſunt in quarta hac diſtinctione, quædam meditabilia, de alijs materijs compunctiuis, de quibus nulla ſunt poſita conſiderabilia, circa quorum tamen conſiderationem, verſari ſolent omnium deuotorum exercitia, & quibus inconſideratè tranſitis, parum proderint ſuperiora. Vnde & vt horum conſideratio nobis ineſſet, prolata ſunt verba illa à Domino p̄miſſa, ſcilicet. Vtinam ſaperent, ideſt ſecundum Bernard. vtinam ſaperent præterita, intelligerent præſentia, prouiderent futura. In his enim tribus differentijs, complectuntur illa quę poſituri ſumus meditabilia videlicet. Et quoniam de huiuſmodi meditabilibus Bernard. & alij: vt dulcius ad ea alliciant, ſub typo regionum loquuntur; ideo & nos eos inſequimur, præſertim, quia ſupra, in de exercitijs, regionum mentionē fecimus, in quibus poſt prandium deambulandum, pro cibi digeſtione, ideſt pro pronorum affectuum in malum cōſtrictione. Tunc enim proniores ad vana ſumus, ait Hugo. Et ideo compunctibilia meditamenta hæc aſſumēda, de quibus breuiter agendum.

Inductiua ad regiones ingrediendum. *Capitulum Secundum.*

Videte regiones, quia albæ ſunt ad meſſem Dominus ad diſcipulos. Negociamini dum venio &c. Ad harum regionum ingreſſum inducere volentes, aſſumpſimus verbum Domini Ieſu dicentis. Videte regiones. Vbi per tria bona allicere videtur, ad horum viſum, qui idem eſt, quod mentalis ingreſſus. Nā per hoc, quod ait, quia albæ ſunt, congruè ſatis bonum delectabile Albedo enim, & lumen deſiderabile oculis, Bonum autem honeſtū inſinuat, quia viæ eius pulchræ. &c. Bonum aūt vtile tangit cum ſubnectit ad meſſem. Verè verū verbum tuum Domine Ieſu, verè hæ regiones aptæ ad omnem meſſem, vnde vera oriuntur ſemina virtutum. Videte ergo regiones &c. Quæ ſunt ſeptem in genere: vt cuiq; diei ſua regio coaptetur. Et quandoq; conteximus binas: vt dum altera harum non ſatis poterit compunctionem excitare, vel alia efficacius id agat. Et ſumuntur ſecundum circunſtantias loci, aut ſitus.
B *Io 4.* *Luc. 19* *Eccl. 11* *Prou. 3*

	1. Propria ſeu pſonalis.		Intra.
	2. Creaturarū, & mūdialis.		Extra.
	3. Scripturarum, & Eccleſiaſticalis.		Iuxta.
Nā Regio	4. Eſt Mortalis.	Quo ad	Retro.
	5. Iudicialis.		Ante.
	6. Purgatoria, & infernalis.		Infra.
	7. Cęleſtis, & ſupernalis.		Supra.

Videte ergo regiones. Et negociamini &c. Libenter ait Bernard. amplector negociationem tuā Domine Ieſu, in quibus præcipis eſſe animam meam: vt ſit velut nauis inſtitoris, de longè portans panem ſuum, quemadmodum Tu o ſumme negociator, de vltimis cœlorū finibus, aſportaſti pretium noſtrū. Negociabor donec venias, hæc enim negociatio eſt negotium meum, & tua mercimonia cum ſumma interim ſuauitate ruminabit anima mea: vt venienti lætus occurram, & vtinam audiam. Euge ſerue bone Tui ſunt cœli, & tua eſt terra, in regionibus tuis negociabor ſecurus, te ſolum habēs in itinere ducem, in periculis protectorem, conſortem in tribulatione, in his enim ambulant ad negociandum inſtitores tui, in his quærunt te electi tui inueniunt dilecti, hæc Bernard. Poſſet de regionibus his in genere latior ſermo fieri; puta de multis inductiuis practicis, & mercibus harum, aut lucris; ſed quia breues eſſe volumus, ideo prolixius de his loqui vitamus. Ne tñ obſcuri ſimus,
Prou. 31. *Luc. 19* *Mat. 25* *Pſ. 88.*

Digitized by Google

quia forſan noua videbimur aliquib.afferre,oportet vt paucis iſta tangamus. Ad harum ingreſſum igitur inductiua plurima dici poſſent.Sed quia ſingulis regionibus ſua dabimus; ideo ſufficiant illa iam ante tacta. Tum quia iocundum, honeſtum,& vtile eſt his regionibus inuerſari, Iocundum; videntur enim in his noua, & mirabilia, Honeſtum, quia huiuſmodi meditamina ſunt rationi conſona, & decentia, Vtile, quia ex his grandia lucra emergunt; Nam ſi Bernard. creditur. Prudens negociator comparat ſibi ex prima regione horrorē peccati. Ex altera contemptum mundi, Ex tertia feruorem ſpiritus, & formam viuendi. Ex quarta humilitatem, Ex quinta cautelam, Ex ſexta timorem.Ex poſtrema ſarcinam ſuam conſtruit,deſiderium regni,& amorem Dei.In ſingulis tamen nundinis ſingula hæc eſt reperire, accedat tantum qui quippiam volet,voti compos redibit. Vbi iam qui inhiat lucris? vbi

Impiger extremos pergens mercator ad indos.
Per mare pauperiem fugiens per ſaxa per ignes?

Vbi amor inſatiatus habendi,

Non parcens proprijs metuens nec mille pericla.

Huc inquam, huc iſtiuſmodi accurrant, ad has regiones properent, ingrediantur iſtas nundinas: vt impleatur bonis veris, non fallacibus diuitijs deſiderium eorum. Hic enim venales diuitiæ veræ.Veniant,& huc nouarum auidi rerum; Hic enim mirabilia mundi,hic noua omnia ventilantur;ſed nō tamen tractanda omnia à nobis, Abeant ergo ab his nundinis noſtris, ꝓcul abſint negociatores terræ Themam, recedant filij Agar, prudentiam huius ſæculi exquirentes, elongentur Gigantes à ſæculo nominati; non enim vera, ſed vana hi omnes inquirunt,quæ non ſunt tradenda à nobis; licet inſinuanda pro copia danda quandoq;. Baruch. 4.

De practica ingreſſus.

C QVomodo autem ad has acceditur regiones, exemplo nobis ſunt ad nundinas pergitantes. Ante enim, vtilitate aut neceſſitate ſeſe alliciūt,deinde neceſſaria ſocietatemq; inquirunt,tertio cum feruore procedunt,nundinas conſpiciunt, ſibi neceſſaria diiudicant, mercantur, & ſarcinis compactis remeant.Ex horum forma poterit elici Gradualis practica. Vt ante ingreſſum fiat exercitatoria diſpoſitio, deinde progreſſus, & inſpectus per commemorationem,& conſiderationē attentam, quarto diiudicatio per probationem, & electionem,quinto mercatio per orationem, & ꝓpoſiti innouationem. Poſt remeando,per diligentem ſui obſeruationem, & profectum &c. Sed nolumus tractare iſta;Patet ſupra communis meditationis ſcala, bonus in ea traditur modus. Vidiſti nunc regiones, animaduertiſti nundinas, inductiua,& lucra vidiſti, Negociare ergo ait Bern.Sedulus harum regionum viſitator, donec veniat Dñs tuus,vt dicere poſſis, Domine quinque talenta &c. & audire poſſis. Intra in gaudium &c. Et vt melius poſſimus, de ſingulis meditabilia apponemus. Et primum de regione prima. Matth. 25.

De regione propria, & perſonali, & quare viſitanda ſit. Capitulum Primum.

D SI ignoras te ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hedos. &c.Cantic. Prima regio: vt diximus regio eſt ꝓpria,& perſonalis. Ad cuius ingreſſum dira hac, & vt Bernar. dicit nimium expaueſcenda commi- Cant. 1. natione, ſponſam ſponſus inducere conatur. Et in iure hæc eſt regio prima; Scribit enim ad Eugeniū Bernard. A te tua conſideratio inchoet, ne fruſtra extendaris ad alia te neglecto;Multi enim vt idem in meditationibus ait, multa ſciunt, & ſeipſos neſciunt. Alios inſpiciunt,& ſeipſos deſerunt,Deum quærentes per exteriora, deſerentes ſua interiora, quibus interior eſt Deus; Sed fruſtra (ait Hugo) cordis oculum erigit ad videndum Deū, qui nondum idoneus eſt ad vidēdum ſeipſum; Prius enim eſt:vt noſcat inuiſibilia ſpiritus ſui,quam poſſit eſſe idoneus ad cognoſcenda inuiſibilia Dei. Et qui non poteſt cognoſcere ſe, non apponat apprehendere ea quæ ſunt ſupra ſe.Præcipuum enim,& principale ſpeculum ad videndū Deum,eſt animus noſcens ſeipſum. Patet ergo q̄ merito ordine præeat regio iſta ꝓpria.& perſonalis, Ad cuius ingreſſum hæc inuitant inter cętera.

Eſt opus, vtile, ſuaſum, ſufficit, ordo requirit.

Primo inducit ad regionis huius ingreſſum,hoc eſt ad ſui ipſius cognitionem, Neceſſitas; Tam enim ſui hæc notitia eſt neceſſaria,ꝙ ſine ea nemo ſaluari poteſt,pulchrè hoc ſuper Cantica proſecutus eſt deuotiſſimus Bernar.dicens. Quod nemo abſq; ſui cognitione ſaluari poteſt,minus quam Dei.Et Sermone 37. Scio, inquit, neminem abſq; cognitione ſui ſaluari, de qua nimirum mater ſalutis humilitas oritur, & timor Domini, qui & ipſe ſicut initium ſapientiæ, ita & ſalutis eſt. Vnde & vene- Pſ. 111 rabilis magiſter Ioannes Nyder ponit hanc cognitionem, inter ſeptem illa, quæ ſunt neceſſaria ſcitu; adultis videlicet, in præceptorio ſuo præcepto nono. Grandis hic ſe, & inenarrabilis materia offert, de neceſſarijs ad ſciendum, & de ignorantia mala,de qua videantur Gerſon,& pręfatus Nyder, in Directorio conſcientiæ ſcrupuloſæ,& alij.Secundo inducit vtilitas,quæ multiplex eſt nimis,de quarum vna Iob dixit.Viſitans ſpeciem tuam non peccabis, Facit ergo declinare peccatum, Facit etiam Iob 5. ferre æquanimiter alienum malum, Gregor. Conſiderata infirmitas ꝓpria, mala nobis excuſat aliena. Eleuat ad contemplandum Deum,& cognitionem cęterorum. Ita quòd Hugo dicit, diſce ex tuo ſpiritu cognoſcere, quid debeas ex alijs ſpiritibus æſtimare, hæc porta hæc ſcala, hic introitus, iſte aſcenſus,hac intratur ad intima,hac eleuaſ ad ſumma, Ex hac ſiquidem proficis ad cognitionem omnium cęleſtium, terreſtrium, & infernorum; Imò & deducit in omne bonum. Tertio inducit ſuaſibilitas; Hoc enim Scriptura ſacta, Sanctorum doctrina, & Phyſica rudimenta, parili concentu ſuadent. Longum eſſet hic adducere Scripturarum teſtimonia, longius Sanctorum dicta,longe quoq; nimium

Digitized by Google

nimium Philoſophorum conſulta. Quibus hoc vulgare prouerbium, ꝙ cognoſcere ſeipſum, ſciendi eſſet principium. & ſummam philoſophiam: vt Macrobius & alij dicunt, conſiſtere in cognitione ſui; Nimirum edocti (vt aiunt) ab Apolline delphico, in cuius hoc tripode ſcriptum, conſulentibusq́; quō beati fieri poſſent, reſponſum, Noſce teipſum. Quod non dr̄ græcè, vt indoctum nos vulgus, barbare ferè dicimus gnotoſolitos; Barbarum enim illud & corruptum; ſed dictum fuit, & vocatur Gnotiſeauton, Quod non, vt putāt ab Apolline illo primo prolatum; ſed ex Scripturis ſacris ab eo fuiſſe furatum, Helymandus latè declarat. Quarto inducit huius ſcientiæ ſufficientia. Nam ſic dicitur.

Si Chriſtum bene ſcis &c.

Sic etiam

Si te te bene ſcis, ſatis eſt, ſi cætera neſcis.

Alia aūt non proſunt ſine iſtis. Hinc Hugo pulchrè ait, Melior & ſcientior es, ſi te ipſum cognoſcas, q̄ ſi te neglecto curſus ſyderum, virtutes herbarum, complexiones hominum, naturas aīalium cœleſtiū terreſtrium ſcientiam haberes; ſumma enim Philoſophiæ eſt cognitio ſui. Poſtremo hoc ordo ſciēdi requirit, vt inchoet a ſeipſo, vt Bern. dicit. nam turpe nimis, & negligentia magna nimis, neſciſſe quo oīa alia ſciuntur. Hæc enim naturæ humanæ conditio, Boetio teſte: vt cum ſe cognoſcat cæteris rebus præſtat, eadem tñ infra beſtias redigitur, ſi deſierit noſſe. Ob hoc ergo, & alia plura, redi ad cor tuum o homo; redde te tibi, ingredere regionem propriam, & perſonalem: vt tandem merearis eleuari ad cœleſtem, & ſupernalem.

Capitulum Secundum.

E Eſt autem latiſſima regio iſta, habens nundinas oibus rebus plenas, de quibus quiſq; ſibi poterit comparare quod velit. Ita ꝙ & hic habet curioſus quo intellectum exerceat, deuotus quoq; quo ſuccendat, & exercitet affectum. Et licet curioſitatem deteſtemur; non tñ non poſſumus vel in tranſitu videre nundinas eius; præſertim cum huiuſmodi bono & pio affectu, huiuſmodi videre nō ſit curioſitas, ſed ſtudioſitas. Nouit enim omnia dirigere in finem ſuum, Offeruntur igitur ſtudioſis hic, omnia de anima, & ad eam attinentia conſideranda, quæ in genere ſunt iſta.

Quid,	*qualis,*	*quanta,*	*tempus,*	*locus;*
De aiæ quiddita te noīe re, & diffinitione.	de qualitate	quāti- tate,	qñ cō- dita	vbi creata;

auctor & vnit.

a quo quare carni vnita.

Poſſe,	*actus,*	*finis,*	*diſiuncta,*	*redit,*	*quoque plura.*
De aiæ poteтijs	acti- bus	finē cō ditiōis	de aia ſe parata	de aiarū quō appari tione	alia inquirē da.
		viuit.			

Grandis in his verbis complectitur abyſſus, multa materia his eſt incluſa. Nam ſingula ſubmembrari multipliciter poſſent. Nam circa quidditatem, videnda eſt non ſolum quidditas rei; ſed & nominū & diffinitionum. Sic circa qualitatē, videnda ſunt incorruptibilitatis, entitatis, perſpicacitas, intellectualitatis, immutabilitas, voluntatis. De potentijs deſcendendum eſt ſingulatim ad ſingulas. Sunt de hac materia multi ac magni libri, ſunt innumera ſcripta, & quæſtiones Doctorum. Ita ꝙ de ſingulis lariſſima eſt materia. Sed diximus in tranſitu nos velle hanc tantum videre.

Conſiderabilia deuotorum. Cap. III.

F Sed iam pro deuotis negociemur quibus hæc regio vndiq; occurrit. Siue enim ad plagā orientalem hanc ingrediant̃, conſiderantes conditionis eius nobilitatem. Siue ad aquilonarē, videndo eorum miſeriam & vilitatem. Siue ad occidentalem, intuendo peccati lapſum, & culparum deformitatem. Siue ēt ad auſtrum, contemplando quō reparati ſunt per Dei beneficentiam, & pietatem, vndiq; eis ſua negotia occurrunt, vndiq; affectū negotiando mercari poſſunt. Nam ex conſideratione nobilitatis proprie, comparant ſibi vitiorum deteſtationem, ſibi ipſis affecti dicentes. Erubeſce volutari in cęno, qui tam ingenuus es, & de cœlo. Dum aūt vilitatem propriam attendunt, affectum humilitatis, & proprij contemptus ſibi conquirunt dicētes, Vnde ſuperbis terra & cinis? Vbi vero culpas ꝓprias perpendunt, iudicij timorem aſſumunt, ſciētes qm̄ nullum peccatum manebit inultum. Qñ aūt pietatē reformantis attendunt, non mirum ſi amoris affectum ſibi conquirunt; adeò vt dicant Dñe quid eſt homo, quia magnificas eum &c. Et cum viro deſi- *Iob 17.* deriorum Dauid diligam te dñe &c. Securè igitur *Pſ. 17.* ingrediant̃ regionem hanc deuoti, foueat enim vndique pios affectus. Et conſiderent.

Dignus quàm vilis, deformatus, reparatus

	Generoſè ſit formati.	Naturam		Orientem
	Nimis vilificati	Miſeriam		Aquilonem.
Quā	Vitioſè deformati.	per Culpam	quo ad	Occidētem.
	Gratioſè reformari.	Gratiam		Auſtrum.

De ſingulis paucula tangenda.

De plaga orientali, quam nobiles ſimus conditi per naturam. Membrum Primum.

G De dignitate humanæ conditionis. Tū ex parte corporis, tum ex parte animæ, nil hic iam opus eſt dicere, cum multa vbi de beneficijs actum eſt diximus.

	Dictis Doctorum	
Et ex	Speculatione creaturarū	plenius habet
	Ratiocinatione veritatum.	

Ita ꝙ verè conſtat, nobiliſſimum creaturarum eſſe genus humanum, quo ad aliqua etiam angelicā ſupergrediēs naturam: vt diximus ſupra de Angelis. Dicit enim Aug. ſer. 71. ſuper Io. Nihil potentius, aut ſublimius mēte rōnali. Quicquid ſuper eam eſt Creator eſt. Sanè tñ intelligendum hoc: vt aiunt. O igitur homo ingenue quantus ſis, & qualis iugiter meditare. Conſidera mirabilē humani tui corporis compo-

compoſitionem, mirabiliorem corporis, & ſpirit⁹ connexionem, & mirabiliſſimam aïæ rationalis cõditionem. Vide quõ aïa tua Dei imagine inſignita, ſimilitudine decorata, rebus cunctis prælata, in oïbus pręfecta, in opere mirifica, habens volubilitatem cogitationis, agilitatem imaginationis, ingenij acumen, diſcretionis examen, capacitatem memoriæ, viuacitatem intelligentiæ &c. quæ diximus ſupra. Attende quõ a Deo ſis honoratus, poſitus in
Gen. 2. loco voluptatis, fulcitus floribus, ſtipat⁹ malis, glo
Cant. 2. ria & honore coronatus, conſtitutus ſuper oïa ope
Pſ. 8. ra manuũ plaſmatoris, terræ dñs, cœli ciuis, dome-
Philip. 2. ſticus Dñi Sabaoth, frater beatorum ſpirituũ; & cohæres cœleſtium virtutũ, redemptus ſanguine, do-
1. Pet. 1 tatus ſpiritu, fide deſponſatus &c. Ex his itaque &
Oſee 2. alijs, colligant filij Adam genus ambitioſum, ſuam præclaram dignitatem, & bono ſpiritu piæ ſuperbiæ, caueant ne degeneres maculam in gloria ponant, amplectendo vanitatem. Pudeat volutari in cœno, qui tam nobiles conditi ſunt a Deo. Hæc de plaga orientali, qua de multa dicta ſunt, inter beneficia ſupra.

De aquilonari plaga, quàm viles per miſeriam.
H *Membrum Secundum.*

ET ne ex conſideratione tam eximiæ dignitatis animus inſoleſcat, neceſſe eſt, vt & imperfectionem, ac vilitatem ſuam ad mentem reuocet: vt vnum altero temperetur. Eat igitur ſollicitus negociator, alteram in hac regione dietam, ad partem ſeſe conferens aquilonarem, conſiderans ſui defectum, & vilitatem. Et vt eam plenius videat.

Primo — Animæ
Scdo — de miſerijs — Corporis — pſcrutetur.
Tertio — Vtriuſq;

Vilis tum mente, tum corpore, vilis vtroque.

De quibus pauca dicamus. Et primum de mente. Mentis miſeria, & vilitas ex parte animę ex his colligi poteſt.

I *Materia fragilis, vitio fomes ſpoliata.*

Primo ex aïæ origine, & materialitate; nam primũ aïæ fundamentum eſt nihileitas, & vanitas ex parte noſtra. Verè miſeri ſumus, qui de nihilo ſumus. Nam ſcdm Ioan. Nyder in anima duo conſideranť; ſcilicet ea quæ ſunt bona & perfectionis, illa a ſolo Deo, quaſi patre emanauerũt. Item mala & ea quæ imperfectionis, & illa quodammodo a nihileitate, quaſi matre proueniunt. Verè miſeri ſumus, qui de nihilo ſumus, ac per hoc in nihilum ex noſtra natura tendimus. Secundo patet aïæ miſeria, ex eius pfecto nihili, & actionum fragilitate. Nam ſi bene inſpicitur, vndique nil eſſe reperitur: & fragilis ad omne poſſe, ſeu ad omnem actum; Et prælertim, vt Nyder ait, nihil eſt quo ad quinque.

K *Fis nihilo, nihiles, cogitans, vis, agis, nihil exples.*

Quorum quinq; nullum eſt, & nobis in quantũ boni ibi aliquid eſt; ſed inquantum defectuoſi. Nam
Rom. 8. de fieri dicit Apoſtolus. Vanitati creatura ſubiecta
Pſ. 99. eſt, Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Hinc etiam creare diffinitur, per aliquid de nihilo facere. De ſecundo. ſ. de eſſe dicit Gregor. Oïs creatura in quolibet inſtãti ad nihilum decideret: ſicut ex nihilo pdijt, niſi manu Dei ſubſiſteret. De tertio; ſcilicet cogitare dr̃ ad Corinth. non ſumus ſufficientes cogitare 2. Cor. 4
aliquid a nobis. Verè fragilitas magna. De quarto, ſ. de velle. Imo & de x. dr̃. Deus eſt qui operatur in Philip. 2.
nobis velle & perficere. De quinto lucidius. Domi
nus ait. Sine me nihil poteſtis facere. Quod bene Io 15.
noſcens Iſaias dixit. Oïa opera noſtra operatus es Eſa. 25.
in nobis Dñe. Et probè. Deus enim vt Vincen. teſtatur, eſt operum noſtrorum principium, Et principaliter operando, Specialiter inſpirando, Efficaciter adiuuando, Imperialiter aſtringendo, & Exemplariter excitando. Vt pulchrè declarať diſtin. 4. parte prima Speculi Moralis. Nã hoc, & Philoſophi nouerunt, quibus hæc propoſitio vulgaris fuit. Quod cauſa prima plus influeret, q̃ ſecunda &c. Nouerit ergo ſe aïa nil poſſe, niſi mori, peccare, deſtruere, & corrumpere opera Dei: vt dicit Ioann. Dñici. Nam & ſi quædam bona ex gratia agit, tantæ indeuotioni ea permiſcet, ꝙ oẽs iuſtitiæ noſtræ, taceo corruptelas, ſunt Deo quaſi pannus menſtruatæ quo fœti Eſa. 64.
dius, execrabiliuſq; nihil. Tertium vnde aïæ miſeria deprehenditur eſt, ꝙ totaliter peccato originali eſt infecta & inuoluta, & filia iræ facta antequã nata. O miſeriam magnam, nimis flendam q̃ expo- Ephe. 2
nendam magis. Quartum eſt, quia fomite peccati aggrauata, Qui fomes eſt quædam relicta infectio, oẽs vires animæ, & corporis membra inclinans ad vitia, & a virtutibus retrahens, ex eo cõtrahens mala multa; ſcilicet Malitiam in voluntate, Ignorãtiã in intellectu, Intemperantiam in concupiſcibili, Infirmitatem in iraſcibili, & talia plura. Poſtremo patet ex eo. ꝙ originali iuſtitia eſt priuata, & velut homo ille ab Hieruſalem in Hiericho deſcendens, Luc. 10.
incidens in latrones, ſpoliata eſt gratuitis, & vulnerata in donis naturalibus. O ſi non eſſet mens vulnerata, quanta quamq; eius latitudo eſſet imměſa, Miſeri ergo quodammodo ſumus ex animę parte.

De miſeria & vilitate hominum, & ex parte corporis. Paragraphus Secundus.

SEcundo principaliter colligitur hominis miſe L
ria. Ex parte corporis, & hoc ſi conſideret iſta quæ ſubnectuntur.

Fructus, conceptus, cibus, infirmus, mala, factus.

Poterunt his & alia plura connecti; ſed cum de totius compoſiti miſerijs dicemus illa patebunt, Age ergo de miſeriis ex parte corporis videamus, Quæ patent primo ex materia primæ formationis; Nam non eſt formatus homo de aliquo nobili oleo, aut ſimplici terræ elemento, q̃uis terra obſcurior, & vilior ſit alijs elementis; Sed formauit Dñs Deus ho
minem de limo terræ. Planetas & ſtellas fecit, vt Gen. 2.
aiunt, ex igne, Flatus ventos ex aere; Piſces & volucres ex aqua, homines & iumenta fecit de terra, vnde vilior eſt cæteris iumentis, cũm quibus vnus eſt
ei introitus, & æqua conditio rectè aſſimulatus. Ve Eccli. 3.
rè lutum & cinis, luto & fauillę comparatus. Quid ergo lutum ſuperbis? de quo puluis extolleris? vndę cinis glorlaris? Secundo ex materia propriæ cõceptionis, quæ longè vilior eſt prima. Concipitur

enim

enim homo de ſemine fœdo,fœtido,& infecto.Quis
Iob 14. ergo poteſt facere mundum, de immundo ſemine
conceptum? Verè ſemen immundum,fœtidum, &
infectum,ex cuius quodammodo contactu,aïa quæ
creatur munda,& pulchra,leproſa fit, & vitijs im-
munda: vt Innocentius declarat.Erubeſco cogita-
re,vereor ſcribere, horreo dicere,quæ memini me
legiſſe de hoc ſemine;Turpia.n.ſunt ruminatu, tur
piora ſcriptu,turpiſſima dictu, Fy generi humano,
niſi virtute exornarit ſuam vilitatem. Tertio ex ci
bo quo nutritur in vtero. Et verè fœdiſſimo,quia
menſtruoſo, de quo Philoſophi dicunt, ꝙ ex eius
contactu, fruges non germinant, areſcunt arbuſta,
moriuntur herbe,amittunt arbores fructus, canes
in rabiem efferuntur,contaminantur proles; Sed,
& hæc præ verecundia diximus ſilenda.Quarto ex
corporis infirmitate;Nam naſcitur flebile, debile,
imbecille,brutis minus habens,quæ natura vel cur
runt aut reptant; ſed homo totus eſt imbecillus.

*Naſcuntur eiulantes,dicunt e,vel a, quotquot na-
ſcuntur ab Eua.*

Vnus qui riſit Zoro aſtes magiſter mali fuit.Conci-
pitur ergo cum immunditia,& fœtore; Paritur cũ
triſtitia,& dolore,Nutritur cum anguſtia, & labo-
re,Cuſtoditur cum inſtãtia,& timore, Nudus egre
ditur, & regreditur, miſerijs innumeris onuſtus,
quas quia dicere non poſſumus, ſatius tacemus.
Quinto ex malorum quę corpus animæ infert plu-
ralitate; Nam vt dicit auctor Compẽdij hæc facit.

M *Peccatum,pronũ,grauis,impugnat,mala, tardat.*

Id eſt contrahitur peccatum ſm cões Doctores ex
corpore, Secundo pronitas peccati; proni.n. ſunt
Gen. 8. ſenſus hoïum ad malum, tertio difficultatem bo-
ni,agrum pigri hominis repleuerant vrticæ, quar-
Prou. 24. to impugnationem;Caro enim concupiſcit aduer-
Gal. 5. ſus ſpiritum &c.quinto alia complura mala, quia
Sap 9. intellectum hæberat;Corpus.n.quod corrumpitur
aggrauat aïam,Curas gignit,contra illud, dico vo
Luc. 12. bis ne ſolliciti ſitis.Paſſiones varias generat homo
Iob. 13 natus de muliere &c. repletur multis miſerijs. Po-
Phil. 1. ſtremo a gloria retardat, propter quod Apoſtolus
Rom. 7. cupiẽs diſſolui ſuſpirioſè clamabat. Infelix ego ho
mo.Vltimo vilitas humani corporis claret ex fru-
ctu egrediente; Nã ſi diligenter inſpiciãs quid per
os,quid per nares, cęteroſq; meatus corporis egre
ditur,vilius ſterquilĵniũ nunq̃ vidiſti, Herbæ quip
pe,& arbores,ex ſe producunt frondes, & fructus,
& flores,& tu de te lẽdes,pediculos, & lumbricos.
Ille de ſe effundunt vinum oleum,& balſamum, &
tu.Vt de licentia turpius loquar ſtercus, vrinam, &
polipum,vel ſputum. Ille de ſe ſpirant ſuauitatem
odoris, & tu de te abhominationem reddis fœto-
Mat. 7. ris.Qualis eſt arbor,talis,& fructus eius. Verè ergo
ſm corpus vilis es homo, q̃ vilitatem Deus huma
no generi permiſit: vt longe ampliorem vilitatem;
ſcilicet ſuperbiæ ab eo fugaret,quæ multo intolle-
rabilius coram oculis eius fœtet. propter qđ quo-
Mich. 6 dam in loco dixit,humiliatio tua in medio tui. Vn
de horrendum monſtrum, poſſe cum tanta vilita-
te inflari in altum.

De miſerijs totius hominis. Paragr. III.

IAm de miſerijs compoſiti, id eſt totius hominis N
dicendum, quæ ſatis exprimũtur in verbis Iob Iob 13.
dicentis. Homo natus &c.Quemadmodum ea ex-
plicat Bernar.Sed vt ordinatius loquamur, ſecun-
dum Innocentium ex tribus colligitur in ſumma,ſ.

Miſerabili humanæ conditionis ingreſſu.
Ex Culpabili humanæ conuerſationis progreſſu.
Dannabili humanæ diſſolutionis egreſſu.

Ingreſſus ſeu progreſſus,ſimul exitus hoc dant.

Habet de his Innocẽtius pulchrum tractatum, vbi
per tres partes, tria membra hæc deducit.Aſſigna-
bimus tamen,& hic de ſingulis pauca, Miſeria in-
greſſus hominis,ex his pateſcere poteſt.

Vnde ortus vel vbi,qualis,miſer,hoſtis, & ad q̃d. O

Primo inquam ex origine vnde naſcitur; Nam vt
de principijs aïæ,& carnis taceam*.Homo(ait Iob)
natus de muliere.O nobile principium;imò miſe-
rum,deteſtabile nimis. Miſerum enim animal fœmi
na,de cuius miſerijs non eſt noſtrum loqui. Secun-
do ex loco vbi naſcitur,quia peregrinus a Dño,lõ-
ginquus a regno, in inſula exilij,in valle miſeriæ,
in deſerto ſerpentum,& ſcorpionum, in loco pœ-
nitentiæ,& laboris, in regione mortis, & doloris,
&c. ſicut lilium inter ſpinas. In corpore verò tanq̃
in loco proprio.Quod quidẽ ante peccatum fuiſſet
aïæ ſolatioſum tabernaculum. Nũc aũt doloroſum
ergaſtulum.Ante paradiſus delitiarum, nunc vero
locus oïum miſeriarum. Et quod fuiſſet obediens
inſtrumentum, factum eſt grauans impedimẽtum.
Et quod fuiſſet domus honeſtatis, factum eſt car-
cer originalis fœditatis.Educ de carcere aïam meã Pſ. 141
&c.Tertio ex qualitate qua naſcitur,quia ſine ſciẽ-
tia,verbo,& virtute Flebilis,& debilis,& imbecil-
lis,peccato onuſtus,& infectus. Quiſq; proſequatᷣ.
Quarto ex miſeria cui ſubijcitur.Repletur.n. mul-
tis miſerijs Iob ait. Verè multis, & multiplicibus
Bernardus ait, miſerijs corporis, miſerijs cordis,
miſerijs dum vigilat, miſerijs dum dormit, miſe-
rijs quaqua verſum ſe vertat, diximus circa Aue
Maria,de generalibus miſerijs quædam.Quinto ex
hoſtibus quibus mox circundatur; Militia eñ vita Iob 7.
hoïs eſt ſuper terram.Nam multiplices hoſtes mox
ab ortu inſidiantur vt capiant, perſequuntᷣ vt peri
mant.i.dæmon cum vitijs Homo cum beſtijs, mun-
dus cum elementis, caro cum ſenſibus Quæ Lota-
rius eſt proſecutus,in de miſerijs hoïum.Ipſe enim
idem qui poſt Papa Innocentius dictus. Poſtremo
colligitur hæc miſeria ex fine ad quem naſcitur.
Vis noſſe illum?audi Propheram, Auis naſcitur ad
volandum,etiam homo ad laborem,dolorẽ,timo-
rem,& tremorem.Cuncti dies laboribus, & erum- Iob.5.
nis ſunt pleni, nec per noctem requieſcit mens ei*.
Non eſt quicquam ſine labore ſub ſole. Eſto varia Eccl. 1.
ſint hominum ſtudia, exercitia diuerſa, vnus eſt ta
men omnium finis,& effectus; labor ſcilicet,& af-
flictio ſpiritus. Occupatio enim magna eſt creata
omnibus hominibus,& iugum graue ſuper omnes
filios Adæ, a die exitus de ventre matris eorum, Eccl.40
vſque in diem ſepulturæ in matrem omnium.

Miſe-

Miſeriæ progreſſus. Notula Prima.

P

SEd de miſerijs progreſſus pauca videamus. Tã enim ſunt numeroſę iſtæ, vt ante tẽpus deficeret q̃ proſequi eas poſſemus. Et colliguntur ex iſtis.

Actio, paſſio, abintra, extra, mala, vita, breuiſq;.

Primo ex actionum, & ſtudiorum varia laborioſitate, quorum multa enumerat Innocentius libro 1. de oibus tamen concludens, ꝙ in eis laboret afflictio mentis; Imo ſapientiſſimus virorũ, vbi ſe conuertiſſet ad vniuerſos labores, varia ſtudia, & exercitia diuerſa, in oibus inquit, vidi vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole. Secũdo ex paſſionibus quas patitur. Et primũ de internis, quę in affectionibus conſiſtunt. Spes, & gaudiũ homini abſunt, & amor (de terrenis loquor, nõ de cęleſtibus) aut certè ſubito mutantur. Spes lata in ardua redit inanis. Extrema gaudij occupat luctus, & in amaritudinem vertitur amor. Repletur autẽ dolore, dum meminit præteritorum, pudore dum memoratur præſentium, timore dum præuidet futura. Et non ſolum pro cauſis ſuis; ſ. ex compaſſione cęterorum. Abyſſus eſſet dicere de paſſionibus his internis, quibus ẽt, inter ſomnia afficit homo. Nec vel dico diem, vix momentum dicendũ fuit, poterit dari, quo his non torqueatur homo. Sed iã tertio de paſſionibus externis videam⁹. Et quis poterit ad iſtas? Hæ conſiſtunt in diuerſis hoĩum ætatibus Alia iuuentus, alia patitur ſenectus, in diuerſis ſtatibus. Alia quippe patitur diues, alia pauper alia ſeruus, alia liber, alia continens, alia coniugatus, Denique bonus, & malus, ſuas habent paſſiones: vt latè declarat dictus Innocentius. In languoribus, & infirmitatibus. Nondum. n. a ſæculis tot egritudinũ genera, tot ſpecies paſſionum, phyſicalis induſtria potuit indagare, quot humana fragilitas habet tolerare. In moleſtijs, & anxietatibus, in ſubitis infortunijs, & tormentorum pœnalitatibus. Poſſent ſingulæ prolixius proſequi, grandis enim hic materia latet; ſed pertædet immorari. Quarto nõ ſolum humanæ vitæ progreſſus eſt miſerabilis; ſed, & culpabilis nimis. Et hoc ſi cõſideremus quid facit homo. Deſiderat. n. ex concupiſcẽtia oculorum opes, quæ gignunt cupiditates & auaritias, ex quib. agit praua, quæ non licent, quibus offendit Deum, proximum, & ſeipſum. Ex concupiſcentia carnis deſiderat voluptates, quæ gignunt gulam & luxuriam, & ſic agit turpia quæ non decent, quibus polluit famam, perſonam, conſcientiam. Ex ſuperbia vitæ deſiderat honores, quæ nutriunt ſuperbiam & iactantiam. Ex quibus agit vana quæ non expediunt, quibus negligit ſeria, vtilia, neceſſaria; Vnde patet, ꝙ ferè totus vitæ eius progreſſus, eſt peccatum & culpa, & non eſt qui gloriari poſſit de cordis munditia, & dicere ꝙ peccatum non habeat. In multis. n. offendimus oẽs. Habet de vitijs humanæ vitæ Innocentius 2. partem libri. Poſtremo patet miſeria vitæ, ex breuitate eius; Breui enim viuit tempore. In primordijs conditionis humanæ, nongentis annis quidam vixiſſe leguntur, nunc autem Pſalmiſta, ſeptuaginta annos, dicit dies noſtros; immo adijcit alter, ꝙ velocius tranſeant, quàm a texente tela ſuc ciditur. Cauſas qui noſſe volet, Lyram ſuper Gen. legat, ibi plures aſſignat. Hæc de miſerijs progreſſus vitæ humanæ.

Eccl. 1.
Prou. 14.
1. Io. 2.
Iac. 3.
Iob. 13
Pſ. 89.
Iob 7.

De miſerijs hominum in egreſſu.

Notula Secunda.

Q

VIs forſan, & de egreſſu aliqua dicamus, ſed ĩfra de nouiſſimis dicemus. Vnde ſufficiat vel paucis commemoraſſe quædam, ex quibus colligitur materia deceſſus, ſcilicet.

Affectus, moritur, rapitur, patitur, redit haud hinc.

Primo, quia ante mortem pœnis, & doloribus afficietur, & vt de longis infirmitatibus præuijs ſileamus quattuor. p̃ſertim malos patitur dolores ante mortem; ſ. mortis anguſtiam, oĩum malorum ſuorum claram notitiam, iudicij imminentiam, malorum ſpirituum præſentiam, quæ oĩa intolerabilia mala; ita vt exclamet. Pſal. Circundederunt me dolores mortis, terrores iniquitatis conturbauerunt me. Secũdo exibit ſpiritus, & reuertetur in terram ſuã, & moritur homo futurus eſca vermis qui ſemper rodet, & comedet immortalis. Hæreditabit. n. beſtias ſerpentes, & vermes, & ſordes horribiles; Putredini enim dicet Pater meus es tu &c. O turpem patrem, vilem matrem, o deteſtabilem ſororem. Futurus inſuper ſi male meruit cibus ignis, q ſemper ardet, & vrit inextinguibilis. Tertio licet grauia ſint præcedentia; imminent tñ grauiora. ſ. Diuini decreti irreuocabilis & iuſta ſnia, quarto intolerabilis inferni, aut certè purgatorij pœna. Poſtremo obliuio ſempiterna. Nõ enim de inferis redibit, ut memoria eius ſit. De hac materia in tertia parte libri allegati. Ex quibus oibus aggregatis liquet, ꝙ iure exclamauit Propheta Sanctus anteq̃ natus, Quare de vulua egreſſus, vt viderem laborẽ & dolorem, & conſumerentur in confuſione dies mei? Et merito nos cum Sanctis flebilem tragædiã canere habemus, quibus totũ miſeria eſt, ꝙ ſumus, & dicere cum eiſdem Væ mater mea, quid me genuiſti filium amaritudinis & doloris? Quare nõ in vulua mortuus ſum? &c. in hunc modum. Et ſic in nundinis huius plagæ comparatur luctus, & dolor, & deſpectus ſui. Quis enim poterit de ſe ſentire aliquid altum, poſt commemoratum tantarum miſeriarum cumulum? Quid habet vltra homo, vnde ei faſtus, vnde ſuperbia oriatur? cuius eſt criminoſa natiuitas, natiuitatem demolitur pœnalitas, cui⁹ pœnalitatem concludit mortis neceſſitas: Cuius eſſe eſt momentum, vita naufragium, mundus exilium? & licet vita ſpondet mortis diſtantiam; mors tamen ſemper inſtat, & minatur præſentiam. Verè nimium ille quiſquis fueris, eſt malè durus, qui poſt hæc tanta & talia conſiderata, non fuerit humiliatus. Verè dixit Propheta, quia humiliatio noſtra in medio noſtri; Nam ſi rectè homo inſpicitur, nullum vilius cadauer reperitur. Sed ad alteram plagam nunc diuertamus.

Pſ. 17.
Pſ. 145
Eccl. 10
Iob 17.
Ier. 20.
Mich. 6

De

Digitized by Google

De plaga occidentali, quomodo ſumus deformati per culpam. Membrum Tertium.

R IAm ad plagam occidentalem diuertendum, vt illic cernamus, q̄ ſimus deformati per lapſum Parentum,& culpam propriam. Et latiſſima eſt plaga iſta, in qua innumera ſe offerunt conſideranda. Et primum poſſumus hic meditari de lapſu primorum Parentum, vnde peccatum noſtrum habet initium; ſed ſunt de illo plurima ſcripta Doctorum. Vnde de peccato originali, tranſeuntes, ad actuale nos conuertamus. Et quia de illo ēt multo plura ſunt ſcripta Doctorū. Ideo reflectamus ad nos contemplationis noſtræ oculū, Et videamus ꝙ ſm animam,& eius malitiam, nihil aliud ſumus, niſi Pantheō oīum dæmoniorū, Babilon,& habitatio oīum vitiorum, ſumma ſordium,& receptaculum peccatorum; Ita vt rectè dixerit Bernard. cogitans de anima mea iuxta rei veritatem, intueor quòd nihil verius de ea ſentire poſſum, niſi ꝙ prorſus redacta ſit ad nihilum, onerata peccatis, confuſa tenebris, irretita illecebris, parens cōcupiſcentijs, obnoxia paſſionibus, impleta illuſionibus, prona ī omne malū. latiſſima ex dictis ſe materia offert; puta in genere oīs illa materia de peccatis, tam originali quam actuali, de qua plenè agunt docti in ſuis ſcriptis. Inſuper,& examinatio crebra ſui ipſius; Vt tamen,& hic verſum aliquem ponamus, hæc hic poterunt præcipuè memorari,& exercitari ſcilicet.

Inquiras, videas, doleas, ſatagas, caueaſque.

S Primo ad hanc plagam deambulans, debes diligēter cōſcientiam tuam examinare,& inquirere, De prçteritis quod feciſti, De præſenti quid es, de futuro quid eris, incurſurus &c. Et quia vt communiter peccatum tenebræ cōcomitantur, Ideo oportet, vt homo diligenter ad peccatorum ſuorum notitiam deuenire nitatur his vijs.

	Seipſum diligēter diſcutiendo.		Videt.
Sc;	Suos defect⁹ ab alijs audiendo.	Nā hic quaſi	Audit. Quid ē.
	Vitijs ſuis viriliter obſiſtendo.		Sentit.

Multiplex aūt poteſt examinatio fieri, ſ. de ſtatu priore in genere, de quotidiano exceſſu in ſpecie, de toto hoīs ſtatu in ſingulari, Quæ tranſeo, quia aliqua me in ſuperioribus dixiſſe puto. Quod etiā optima via ſit ad noſcendum ſeipſum libenter ab alijs audire ſuum defectum, Aug. oſtendit qui Hieronymum pro hoc rogauit &c. Sed optima eſt reſiſtentia paſſionum, quia Chryſo. dicit, Incipe reſiſtere vitijs,& tunc ſenties quam plenus ſis paſſionib⁹. Verum quia peccator vt plerumq; eſt ſtupidus, cordis duri,& meretriciæ frontis: vt in commemoratione peccatorum non timeat aut compungatur. Ideo neceſſe eſt, vt examinationi conſideratio accedat, qua videat,& conſideret hō, q̄ peccatū deteſtabile Deo,& illi fugiendū,& poſſemus hinc dicere multa; ſed ſufficiat remiſiſſe ad vnicam illā cōcluſionē. Gerſonis de vita aīę cum 12. vel 14. correla. ſ. Quod oē pctm̄ ꝑ q̄to eſt offenſa Dei,& contra legem eius æternam, eſt de ſua conditione,& indignitate mortiferum. ſm rigorem iuſtitiæ,& a vita gloriæ ſeparatum. Quam propoſitionem qui rite ruminaret, merito peccatum declinaret. Attendat igitur qui peccat, quid facit qn̄ peccat, quem, quare offendat, quid conſequit,& amittit, quæ oīa Doctores ſparſim ponunt,& plura habentur in Speculo morali. Attendat aggrauantia peccati, ſciens ꝙ tanto grauior eſt culpa, quanto dignior natura, tanto maior offenſa, quanto maior eſt illius qui offenditur excellentia, tantoque execrandior iniuria, quanto maiora collata fuerint beneficia. Hinc itaq; illuminatus tertiò ſumat ſibi planctum, dolens ſuum peccatum clamans cum Bonau. de quattuor exercitijs. Heu Dn̄e Deus meus, Ex dignitate ſubſtantiæ perpendo vilitatem malitiæ &c. ſicut ad longum agit ibi. Deinde quarto ad ſatisfactionem ſe accingens, iudicium,& iuſtitiam faciens, quemadmodum docens docetur in de triplici via: vt tetigimus ſupra. Poſt aūt hæc oīa, egreſſurus ex nundinis iſtis, componat ſarcinulas. Et ſicut doluit de præteritis, ita ēt iuxta Aug caueat de futuris. Et abeat cum horrore deinceps peccandi. Copioſa hic deuotionis materia ſe ingerit; puta de mō ſatisfaciendi, proponendi,& peccata præcauendi. Sed acceleramus ad quartam partem.

De plaga auſtrali quomodo reformati per gratiam. Paragraphus Quartus.

QVarta dieta huius regionis, ad auſtrum tendit, Vbi habet homo conſiderare, q̄ ſit gratioſè reformatus per gratiam,& Dei beneficentiam. Et hic ēt latiſſima,& deuota ſe materia offert; puta de beneficijs generalibus, ſpecialibus,& ſingularibus, de quibus iam ſatis multa diximus, de quibus aliquid deuotum legere volens. Bonauen. de quattuor exercitijs videat, in ca. 1. tertio membro &c. Vnde in horum rememoratione, homo ad gratitudinem ſe conuertere debet,& aſſumere effectum nobilitatis, agnoſcēs ſuam dignitatem, redemptionis precioſitatē. Et ſic ſarcinulam hic ſibi ſumat, ſanctam ſuperbiam, animum nobilem, indignabundum peccati: iuxta quod Leo ait. T

De exercitatione contemplatiuorum in hac regione. Capitulum IIII.

POſtremo ſi profundius hanc regionem ingreſſi fuerimus, nō modo in eius nundinis inueniemus ſpeculabilia quibus ſtudioſus exerceat ingenium, affectualia quibus deuotus inflammet affectum; verum ēt contemplabilia quibus profectus ſe eleuet in Deum; Nam ſi teſte beato Aug. Omni miraculo quod fit per hoīem, maius miraculum ſit ipſe homo, liquet profecto eum creaturam ſupereminentem eſſe, in quo perfectio creatoris excellit, refulget,& limpidè eluceſcit; adeo ꝙ quidam (neſcit tamen ſi uerè Dionyſ. Carthu.) affirmāt, In nulla creatura, neq; ēt angelico ſpiritu, Creatorem tā clarè repræſentari, reſplendere, ſeu poſſe agnoſci, ſicut in aīa rationali,& homine toto. Argumentatur V

Digitized by Google

tur contra hanc poſitionem Dyoni.& credit abſolutè non eſſe veram; Sed eſto vtcunq;. Scimus hominem conditum ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, ergo valde introductiuum ad cognitionem prothotypi. Et licet ēt in externis actibus, & corpore prætendat Deum; multo amplius tñ ia mēte interiore, in qua propriè conſiſtit imago Dei. Et primo poteſt hæc contemplatio fieri per animam, Dei imagine, naturalibus potentijs inſignitam. ſecundo gratuitis informatam. Ingredere itaq; o cōtemplatiue, primo in regionem propriam, & vide tuā animam habere triplicem potentiam; ſ. Memoriā, intelligentiam, electiuam. Quarum ſi perpenderis operationes, & habitudines verbi, videbis Deum in ſpeculo mentis. Quas ſi voles tibi tradi, nō à me expectes; ſed vide Bonauent. in 3. ca. ſui Itinerarij, vbi pulchrè deducit qūo aīa eſt Deo propinqua, & qūo memoria ducit in æternitatem, intelligētia in veritatem, electiua in bonitatem, ſm operationes. Et qūo ſm earum habitudinem, & originem, ducunt in ſanctā Trinitatē, quia ex memoria intelligentia oritur, & ex vtroq; amor ſpiratur &c. vnde valde mirū dicit, ꝙ non amplius agnoſcimus Deū. Multo aūt limpidius contemplatur in aīa, donis gratuitis adornata, & reformata fide. ſ. ſpe, & charitate, adornata ſenſibus ſpiritualibus, & exceſſibus mentalibus ſubleuata, hierarchicis operationibus, ſcripturarum reuelationibus, ſcdm triplicem ſenſum illuminata. Quemadmodum idem Seraphicꝰ Doctor, ibidem in 4. ca. eſt proſecutus Dionyſ. &c. Carth. de eiuſmodi contemplatione, in ſuo de cōtemplatione, vnum capitulum ponit, quæ tantum commemoramus: vt materiem deuotis adminiſtremus. Nil aūt ſcribimus, quia heu nimium nos procul ſumus, & non niſi, ſicut de coloribus cæcus, ſic nos poſſemus diſputare de iſtis. Decurrimus iam (gratias Deo) regionem hanc propriam, & perſonalem, de qua egreſſuri, vtinam ſic negociati eſſemus, vt de regione diſſimilitudinis, in contemplationem Diuinæ celſitudinis leuari mereremur. Sed accipe iam ſarcinulas piarum affectionū ſupra memorararum, hac in regione comparatarum, & negociare in eis; nam & alijs regionibus immorari habemus.

De altera regione; ſcilicet creaturarum ingredienda feria tertia. Et primo de inductiuis ad eius ingreſſum. Capitulum I.

A 67.

LEuate in excelſum oculos veſtros, & videte qs creauit hæc Deus ſempiternus Dñs qui creauit terminos terræ &c. Altera regio in q̄ diximus Eſa 40.
ingrediendum, & negociandum Regio eſt creaturarum & mundialis. Et binas coniunximus pro materia copioſiore, & affectu efficaciore; vnde ſuccintius de vnaquaq; agendum. E primum de regione creaturarum, ad cuius ingreſſum multa ſunt inductiua, ſcilicet.

Et ſuaſum, finis, proprium, Sancti vtile multum.
Primo, quia hoc eſt conſultum, & ſuaſum in Scripturis, & a Sanctis in eorum doctrinis. Hinc totiēs mirabilia creaturarum enumerat, & commemorat Scriptura ſacra; videlicet in Iob, Pſalmiſta, & alijs, ſæpe exhortans ad intuendum eas. Sancti quoque crebro; Imo Dñs ipſe, qui totiens adhibuit parabolas, rerum creatarum, arborum, cœli, ſeminum, & cæterorum, & Auguſt. ſæpe. Itemq; in regula Hieronymus in hortulo inquiens, ſemina iactent. Etigentur aureolæ. Inſerantur fructiferæ arbores infructuoſis: vt ars uim naturæ repellat; Ex his antem exurgat mens, propter viſibilium horum inſpectionem, ad meditandum de inuiſibilibus. Oriatur admiratio Diuinæ potentiæ ex ſemine &c. Ex admiratione creſcat deuotio, ex deuotione eleuatio mentis; ita vt ipſe iam hortulus fiat oratorium, & creaturæ inſenſibiles, creatoris magnitudinem prædicent. O nota. Secundo quia creaturarum ad Deum, & Dei ad creaturas contemplatio, eſt finalis conditionis earum ratio; Nam teſte Salomone cuncta fecit Deus vt timeatur. Et oīa propter ſeipſum operatus eſt Dñs; vtpote quatenus ex conſideratione creaturarum, creatorem agnoſceremus, & amaremus. Tertio quia proprium eſt hois rationi, vt per viſibilia diſcurrendo, in inuiſibilia Dei aſcendat: ſicut Grego. moralium libro 27. docet. Itaq; oīs homo, eo ipſo ꝙ rationalis cōditus eſt, ipſa ratione illum qui ſe condidit, Deū eſſe colligere debet. Exerceat ergo homo rationem ſuam, ne in vanum accepetit eam. Quarto ad hoc inducit Sanctorum exēplaritas, qui ſe ſtudioſiſſimè ī creaturis exercuerūt, & in Deum erexerunt. Hinc. n. priores ad Dei cognitionē, & amorem acceſſerunt, hinc Iſaac exijt ad meditandum in agrum Abraham iubetur ſuſpicere cœlum, ex creaturarum libro, magis quā Scripturarum, heremicolæ ſancti legerūt: vt Antonius dicit, & beatiſſimus Aug. de ſe dicit 10. confeſſionum Interrogaui de Deo meo, terram & quæ in ea ſunt. Interrogaui cœlum & luminaria, & hæc quæ creſcunt fores carnis meæ, dixi oībus, dicite mihi de Deo meo aliquid, quod vos non eſtis. Exclamauerunt voce magna. Verè Deus nō ſumus nos; ſed ipſe fecit nos. Interrogatio mea, intētio mea, reſpōſio eorum, ſpecies eorum, Sic etiam Sancta mater noſtra Agnes, ex conſideratione creaturarum, in amorē conditoris ſui, & ſponſi, ſeſe inflammabat: vt patet in paſſione eius. Hinc Gerſon itidē ſororibus ſuis ſcripſit, vt quicquid aſpicerent in Deum mox referrent, hos itaq; imitemur. Poſtremo ad hanc regionem ingrediendam, ad creaturarū qualitatem contemplandam, allicere nos debet, conſequens vtilitas magna. Hinc enim prouenit Dei cōditoris, gubernatoris, & conſeruatoris, clara cognitio. Hinc Dei amor, laus, & peccati vitatio. Hinc innumera alia bona. Nam huius contemplatio; ſi ritè fuerit celebrata, eſt & intellectum clarificans, & affectum accendens, deuotionem fouēs, ſalubriter, & internè delectans: vt poſſemus ſingillatim declarare. Quis ergo non libenter ingredit̃ regionem iſtam; vbi tam vtilia comparari poſſunt, meditatione & oratione ſola. Agite igitur, iam quæ hic ſe mercimonia offerunt conſideranda inquiramus.

Margin references: Gen. 1. (beside "abſolutè non eſſe veram"); Eccl. 3. and Prou. 16. (beside "cuncta fecit Deus"); Rom. 1. (beside "aſcendat"); Gen. 24 and Gen. 15 (beside "exijt ad meditandum"); Pſ. 99. (beside "Verè Deus nō ſumus nos").

De

Digitized by Google

De his quæ ſunt conſideranda in regione iſta.
Capitulum Secundum.

B LAtiſſima eſt regio iſta, copioſiſſimis mercibus huius nundinæ refertæ. Ita quòd & hic pro voto, ſinguli quæ volent, ſingula inuenire poterũt. Inuenit in ea.

	Studioſus.		Intellectum exerceat.
Et	Deuotus.	Quo	Affectum accendat.
	Contẽplatiuus.		In Deum ſe ſurrigat.

Quæ hic habet conſiderare ſtudioſus.
Paragraphus Primus.

C PRimo ergo habet hic Studioſus, quibus intellectum exerceat; quippe conſiderabilia intellectualia multa nimis; Nam vt vel digito, & in tranſitu hæc demonſtremus; Non enim volumus iſta principaliter mercari. Poteſt hic fieri conſideratio multiplex.

	Primo,		Operibus Dei in genere.
Sc;	Scdo.	De	Sex operibus Dei in ſpecie.
	Tertio.		Operibus, & creaturis ſimul in ſingulari, & per ſe.

Quorum ſingula, complectuntur innumera meditabilia. De operibus Dei in genere, deq; ſingulis operibus ſex dierum in ſpecie, copioſiſſimè Doctores ſuper Secundo ſcripſerunt, & circa ea multa vtiliter inquiſierunt, quæ hic non ſunt enumeranda à nobis. In Examerон quoq; ſuis Baſilius, & Ambroſius, & cæteri quiq;. Et præſertim, & præ cęteris elegantius Aug. ſuper Geneſ. ad litterã, & cęteri in ſuis Summis Guillelmus quoq; Pariſienſis, Doctor affectuoſus plenè, & abũdè in ſuo Vniuerſo corporali ſcripſerunt. Qui ſtudioſior fuerit eos inuiſat. Nos ad affectuoſiora cõparãda acceleramus. Prius tamẽ, quõ ſtudioſus ſe circa ſingulas creaturas ẽt, exercere poterit demonſtrantes. Et quidẽ tripliciter in genere, pro intellectus illuſtratione; imò & pro morum informatione poterit ſe quæſtuare, ſcilicet

Primo		In ſe, & quo ad earum ꝓprietates & naturas.
Scdo	Conſiderando res	In ordine ad mores.
Tertio		Quo ad in ſcriptura ſiſignificantias.

Prima conſideratio ſola, & per ſe delectat quidẽ; ſed vanificat; vnde Philoſophi eam habendo ſolã, vani facti ſunt, qui ſe ſcrutandis rerum naturis, ꝓpter ſcire ſolum dederunt; vnde innumeros labores, inedias pertulerunt, multis annis in montibus iacuerunt, ſola ſpongia aquæ fonti, In deſertis & pratis oberrauerunt: ſicut de quodam neſcio quo, pro apiculæ natura inueſtiganda, & tñ ſpe defraudatus fuit. Hic ſe ingentia iam offerunt volumina Philoſophorum, Plinij, Solini, Ariſtotelis, reliquorumq; ſimilium, de naturis rerum ſcribentium. Et in quo hoc aggregata, Speculum naturale Vincentij. Studeat ergo ſtudioſus. Altera cõſideratio, qua ſingulæ creaturæ referuntur ad mores, vtilis eſt & ædificatiua, & a ſanctis viris exercitata; Vnde aiũt creatam naturam rerum, eſſe exemplar extrinſecũ, quo dirigi habet humana induſtria, non tãtum in operibus artium, in quibus vt dicit Ariſtotel. ars imitatur naturam inquantum poteſt; ſed etiam in moribus, & actibus virtutum; ita vt de ea illud dici poſſet. Omnia facito ſcdm exemplar, quod tibi Exo. 25
monſtratum eſt, ſcilicet in naturis rerum: vt dicit Magiſter Heluicus. Nam ex ipſis naturæ operibus, optimę ſumuntur ſimilitudines, & exempla vtilia, noſtris competentia morib. Et hoc modo ſe exercitauit, Doctor ille præcipuus. Grego. Nazianzenus, qui hanc ſibi conſuetudinem fecerat, vt quicquid eius occurreret oculis de rebus exterioribus, interioribus aiæ moribus adaptaret; Sic enim refert ipſe de ſe, in ſuo Apologetico dicẽs. Mos mihi eſt ad meipſum ſingula quæque reuocare, præcipuè ſi quies mihi ſit, & ſilentium, ſi vacet, animi moribus adapto, quod oculis video. Vnde & oculorũ viſio, fit mihi mentis eruditio, hoc ille. Hinc in Iobo ſcri- Iob 12.
ptum eſt, interroga iumenta, & docebunt te, volatilia cęli, & indicabunt tibi loquere terræ, & reſpõdebit tibi, & narrabunt piſces maris; Non enim ſuffecit optimo illi oium Dño, ꝙ creaturas dediſſet in obſequium ſubiectionis, in eduliũ refectionis; ſed ẽt dedit eas in eruditionis exemplũ; à quibus Iob dicit interrogandum. Tunc aũt hmõdi interrogamus, aut quærimus, cum eorum naturas, & motus ſubtiliter indagamus. Interrogata autẽ nos docent, loquuntur, & reſpondent, cum ex eorum conſideratione percipimus, qualiter noſtros actus componere debemus, Hinc dicit Ambroſius creaturas in ſignum factas: vt in eis noſtrorum morum vitia videremus, & ea caueremus. O qui ſe, vel iumentis docentibus, conformare in morib. volet, verè compoſitiſſimus, & moraliſſimus euaderet. Quis enim digniſſimas quarũdam poterit, vel tenuiter naturas ſat admirari. Et pro hac exercitatione, valent Examerон, & moralizationes Doctorũ, Item liber de ſimilitudinib. rerum. Habet igitur, & hic ſtudioſus materiam ſtudendi, dilatandi, & populum recreandi. Poſtremo põt ſtudioſus conſiderare creaturas, quo ad earum in Scripturis ſignificantias; Quõ videlicet in Scripturis tranſumuntur, & ad quales proprietates ſignificandas, in ea ponunt. Quod nemo ritè ſciet, nec ſcripturas plenè intelligit, qui naturarum rerum ignarus fuerit, Nam omnis ſenſus myſticus: vt ait ſuper Bibliam Magiſter Henricus de haſſia, ſumitur à rebus, quẽadmodum per voces ſenſus litteralis, Et ideo dicit Augu. ꝙ ignorantia rerum, facit obſcuras figuratiuas locutiones. Nam pro aliquibus ſimilitudinibus in Scripturis ponuntur, quę ſimilitudo ſumitur ex naturæ proprietate, quæ valde variè conſideratur; pręſertim tripliciter; vt ait Haſſia; ſ. in via naturæ artificij, & morum: vt ſuper Bibliæ initio declarat; Quiſquis ergo Scripturas intelligere vo- Iob 28.
let, rimari profunda fluuiorum, inueſtigare ſecreta Dei eloquia, Ille vtiliter ſe in creaturarum conſideratione exercere poteſt; at dum foris creaturã viderit, quid in ſcripturis ſignet mente retractet. Sic Gerſon: vt de ſe ſcribit, exercitare ſolebat. Et ad hanc exercitationẽ, valent libri, & expoſitiones

quo-

Digitized by Google

quorundam Doctorum, exprimentes ſignificãtias rerum, & præſertim Rabanus, qui applicat Scripturatũ ſignificationibus, quicquid narrat Iſidor. de ipſis creatis. Habes ergo ſtudioſe nũdinas tuas, ad meas mihi properandum.

Quomodo hic ſe deuotus debet quæſtuare. Capitulum Tertium.

D INuenit ſecundo in nũdinis huius regionis deuotus, quo ſuum affectum ſuccendat, ſi diligenter, & affectuosè creaturas attendit; Ita q̄ verũ ſit illud Phil. dictum, q̄ homini verè ſapienti, hoc eſt deuoto, & ſapidam ſcientiam habenti, totus mundus eſt diuitiarum; adeo vt ex quolibet creaturarũ quantumuis ẽt minimo, facilè ſe dignè æſtimet, magnum conflabit amoris; & deſideriorum rogum. Nam huic omnis creatura quantumlibet parua.

Eſt Monimentum Memoriæ. Documentum. Sc; Intelligẽtiæ. Momẽtũ vel irritamentũ. Affectiuæ.

Conſiderat enim hmõdi deuotus, vt membra non proſequamur; ſed pro ſimplicioribus loquamur, omnem creaturam ſub his modis ſcilicet.

Vmbra, riuus, ſpeculum, vel odor. ſeu veſtigiumq;.
Vtque, liber littera, donum, fax, voxque ſonorans.

Primo inquam poſſunt conſiderare totum vniuerſum creaturarum, velut vmbram quandam; vt ſcilicet nõ ſit niſi vmbraticum quiddam, comparatũ ſuo Autori; Vnde mox intelligunt qui aliquid intelligere poſſunt, vt hæc ſit eminentia Creatoris ad vniuerſum, quod eſt corpus ad ſuam vmbram, de qua conſtat: vt Guilliel. ait, quia eſt deſignatio corporis vaniſſima, & nulla ex parte comparabilis corpori, virtute aut bonitate, Et ſic ſe habet vniuerſum ad Creatorem. Secundo conſiderant creata oĩa, velut riui, & riuuli ad fontem; ſed nimium claudicat hæc ſimilitudo ad Creatorem, Fontis.n. eſt pars, quod emanat ex eo; tñ poteſt perpendi ex hoc magnitudo Creatoris, quemadmodum dixit Prophe. poſt enumerata multa Dei magnalia. Ecce inquit hæc ex parte dicta ſunt viarum eius. Et cum vix paruam ſtillam ſermonũ eius audierimus quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri? Tertio velut forma inſpectoris ĩ ſpeculo erit ab inſpectore; Sed, & hic diſtantia magna nimis; Nam quãdoq; imago reſultans in ſpeculo pęnè eiuſdẽ pulchritudinis apparet, vt inſpector vel facies eius. Vniuerſum aũt, & oĩs creatura, incomparabilis diſtãtiæ eſt, à pulchritudine creatoris; propter ſimilitudinem tñ Auencebron dixit, q̄ creaturæ erexerunt ſe ad Creatorem, & fecerunt ei vmbram, & reſplendentiam. Quarto vt odor ab odoramento; Nam oĩs bonitas, ſuauitas, vtilitaſq; vniuerſi, non eſt, niſi ordo Diuinæ bonitatis, & ſuauitatis. Et hic valde erigitur intellectus, ad contemplandam immenſitatem Diuinæ ſuauitatis. Et ex hac eadẽ comparatione, ait Guiliel. Pariſienſ. manifeſta eſt prauitas cordium, q̄ in hunc odorem non currunt; ſed vmbratico creaturæ odore inhærent, contempto, vel non curato fontali, & abiſſali ſuauitate, quod conquæritur Bern. Quinto conſiderari poteſt vniuerſum, uelut creatoris quoddam veſtigium; ſed heu nimis ab eo elongatum, vnde colligitur grandis diſtantia creaturæ a creatore, & magnificentia ipſius creatoris, Scimus quoq; ex iſto, q̄ totum vniuerſum, & ſingula vniuerſi, ſunt ſigna quædam, & viæ ducentes ad ipſum creatorem, quemadmodũ veſtigium ferarum, venatores ducit ad latibula earum. Et generaliter oium animantium veſtigia, inueſtigatores ſuos dirigunt, & adiuuant ad inuentionem ſui. Valde ergo voluit Deus a nobis inueniri, valde voluit ſuos ad inueſtigatores iuuari, qui tot, & tãta ſui veſtigia, & ſigna nobis reliquit, quibus põt inueniri. Sexto poterint conſiderari ſingula creata, velut libri cõſcripti digito Dei, cuius ſingulæ creaturæ, ſunt quaſi diuerſæ figurę, nõ quidem humano placito inuẽtæ; ſed Diuino arbitrio: (vt Haſſia ait) inſtitutæ, ad manifeſtandum, & quodammodo ſignandum inuiſibilia Dei. Vnde duplicem librum ponũt; creaturæ ſcilicet, & Scripturę, de quibus multi multa pulchra dicunt. Vnde ponit propoſitionem pulchram, venerabilis quidam Doctor dicens. Totum iſtum mundum quemadmodũ a verbo conditum, ita ẽt, & eum fore verbalẽ &c. Poſſent hinc multa dici; ſed ꝓperare oportet. Septimo ſingulæ creaturæ conſiderari poſſunt, velut viuæ quædam vt Anſelmus, ait litteræ, & non quælibet litteræ; ſed amatoriæ, & magni amoris indicatiuæ. Ita vt ſi verè eſſemus amatores, eius qui ꝓ nobis, & ꝓpter nos talia, & taliter fecit, inueniremus cuncta creata indulti eius in nos amoris, non ſolum monimẽta; ſed & adiuuamenta infirmitati, ſupplementa neceſſitati, oblectamenta voluntati: vt uerè dictum ſit. Diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonum. Octauo poſſunt conſiderari: vt dona vel xenia Dei, imò vt Hugo, & ante eũ Aug. dicit: vt arræ deſponſationis; Sed valde cauendũ animæ, ne ſponſa, ſed adultera fiat, ſi munera dantis, pluſquam affectum amantis diligat: vt latè declarant. Nono poſſunt conſiderari vt fax, vel fornax inflammãdi amoris: vt ait Guilielm. Pariſienſ. Quid enim aliud eſt totus mundus, niſi igniti ſſimus quidam charitatis rogus, cuius tot ſunt carbones amoris inflammatorij, quot ſunt partes, & creaturæ vniuerſi. Verè ergo diabolico frigore eſt gelidus, quiſquis inter medios tanti rogi globos, ſteterit ab amore frigidus. Decimo omne vniuerſum eſt velut vox viua vehemens, hominem inſenſatũ, tantis linguis, quantæ creaturæ ſunt alloquens. Et hæc verba ſibi dicens. Scilicet.

Accipe, redde, fuge nil ſum creſcas adamato.

E Et primo inquam vt Hugo ait, triplici ſemper voce loquuntur, dicentes accipe beneficium, redde ſeruitium, caue vel fuge ſupplicium. Et ſic aiunt. Video o homo quomodo amauit te, qui fecit nos ꝓpter te, ſeruio tibi, quia factus ſum propter te: vt ſeruias illi qui fecit me & te. Me propter te, & te propter ſe. Si ergo accipis beneficium, redde debitum, accipis bonitatem, redde charitatem. Hanc enim tribuit, & hoc exigit. Redde debitum mandata eius cuſtodiendo, alioquin teſtes contra te erimus, vindictam clamando. Deduci poſſet hoc de ſingulis creaturis, & deuotum eſſet; ſed prolixum,

pra-

Compa- ratio. Iob 26. Rom. 1. Rom. 8.

Digitized by Google

practicet quiſque ſecum. Loquitur etiam,& alias voces: vt Antoni. quodam loco eſt proſecutus dicens, nil ſumus, ſcilicet ex nobis, vbi homo prouocatur ad humilitatem creſcamus, vel faciamus; quia nunquam facere deſiſtunt, aut creatoris ordinem prætereunt, inuitantes ad profectum, & mandatorum obſeruationem.

Poſtremo amemus; inuitantes ad Dei charitatē. Et ita audiuit eas Auguſt. loquentes cū decimo Confeſſionum libro dixit. Cœlum & terra, & omnia quæ in eis ſunt, vndiq; mihi dicunt: vt amem te Domine, nec ceſſant dicere omnibus; ita vt inexcuſabiles ſint. Dupliciter autem hæc inclamant; dum ſcilicet, & te oſtendunt optimū, & ideo amore noſtro digniſſimum, & beneficentiſſimum, & ergo ſi velim nolim, clamant te iure amandum. De his vocibus quiſque æſtimet ſecum, quia longum eſt proſequi eas, in eis autem exerceri eſt valde deuotum.

Poſtremo debet omnis creatura deuotè conſiderari: vt eſt materia laudis, & gratitudinis, prouocant enim ad eam: vt dicit Auguſt. quinto Confeſſ. Ecce non ceſſat Domine, nec tacet laudes tuas vniuerſa creatura tua, nec ſpiritus hominis, nec animantia, nec corporalia, per ora conſiderantium ea. vt exurgat in te à laſſitudine anima noſtra, inuitans his quæ feciſti, & tranſiens ad te, qui hæc mirabiliter feciſti. Prouocant autem ad laudem, vel propter beneficium Dei, vel propter opus tam eximium quale eſt laus creatoris. Et ſic dicuntur creaturæ laudare Deum. Non quidem per ſe; ſed per nos, ait Iſidorus Deum laudant, dum nos conſiderantes, impellimur laudare Deum. Hinc ſuper il-
Pſ.148 lud. Pſalm. Laudate Dominum de terra, quidam ſcribit. Non tam animi amore ebrij, & erumpentis verbum eſt, quam cōſideratæ mentis; licet enim dracones &c. res quædam ſunt rationis omnino expertes, vt laudis immunes ſint, nec laudare poſſint. Mens noſtra tamen, conſiderans omnia in Dei gloriam facta laudat; Laudat enim opus artificem, vbi intelligentem habuerit ſpectatorem. Et ſi quando ſine laude, magni cuiuſpiam artificis opus videatur, id fit à non intelligente. Quis enim videns quanta potentia, ſapientia, beniuolentia, ac beneficentia, res creatæ, ſint conditæ, & coniunctæ, ab admiratione laudis, benedictione, glorificatione, & adoratione reticere poſſet? Vnde Cherubim, & Seraphim, propetuo cantu vnum illud ſemper clamant. Pleni ſunt cœli, & terra maie-
Eſa.9. ſtatis gloriæ tuæ. In omni creatò quantumlibet paruo, quantumlibet infirmo, quantūlibet vili in oculis noſtris, plenam Dei laudem, plenam Dei gloriam inueniunt. Nobis cęcutientibus oculis iſta conſiderantibus, ac per hoc, & exiliter Deum laudantibus, in deſiderio eſſe poteſt, vt petamus Dei laudem, ex omnibus operibus Dei; ſed vt benedicant omnia opera Domini Dominum, in cordibus noſtris longe deeſt, vnde deſiderantis, & orantis, deuotèq; poſtulantis verbum eſt. Benedicite omnia opera &c. Sed beatorum, & in omnibus fœli-
Dan. 3. citer Philoſophantium eſt. Pleni ſunt cœli, & terra. Quid enim fœlicius excogitari poteſt, quam vt qui totis præcordijs, Deum amat plenam in toto vniuerſo Dei gloriam, & Deo dignam contemplatur, qui quod totis votis concupiſcit, plenis manipulis metit, & congregat in horrea ſua. Habet enim omnis amans Deum, in omni opere Dei, plenam gloriæ, & honoris materiam; tametſi non abditas rerum naturas, virtutes occultas cognoſcat, quoniam occultatio illa magno Dei munere facta eſt, quo non munerum magnitudo, ſtultum extollat. Fideliter ergo fidelis amator, quem gloriæ laude, ſanctæ venerationis affectus, ex creaturarum conſideratione corripuit, dicere habet. Benedicite omnia opera Domini &c. Nam ſicut humilis ille, & ob id ſapiens ille Franciſcus negociari ſolebat, qui grandi, & alto conſiderationis oculo, abdita naturæ penetrauit, in omnibus operantem Deum cernens, & fraterno affectu amplectens, diligebat non ſublimiores tantum; ſed amplius viliores: vt vermiculos, quos de via ne conculcarentur ammouit. Apes, quibus in hyeme, ne algore deficerent mel, ſiue optimum vinum exhibebat, quarum efficaciam operum, & ingenij excellentiam, ad Dei gloriam lato præconio extollebat: vt diem integrum, in earum, & cæterarum creaturarum laudibus conſummaret. O quantum in Deum eleuabatur; vbi florum pulchritudinem, Solis, & Lunæ claritatem contemplabatur, teſtantur eius Cantica; quanta habuit ex contemplatione huiuſmodi recreamenta. Sic & Patres heremicolæ, ex horridiſſimis bufonibus in laudem ſurrexerunt. Eſt autem altior quidam, & non indeuotior modus conſiderandi quem noui habuiſſe quendam ſapientiſſimum. Qui in omnibus operantem Deum inſpiciebat, in igne, ſcilicet calefacientem, in Sole lucentem, feruentem, fouentem, germinantem; Vt ſcilicet conſideremus, quòd nō tam nobis creaturæ ſubſeruiant, quam Creator nobis omnia ſuo iuſſu præſtet. Quam contemplationem Dominus etiam docuit Mechteldim, vt ſemper omnes operationes creaturarū, referret immedieratè ad Deū verè deuota, Ecce ſunt hi modi, quibus deuoti, in creaturarū regione negociari poſſunt: velut Apes medio verè, florido in campo, vndiq; inuenientes quo ſe ferant in Deum, quicquid decoris cernunt ei attribuendo: vt in Soliloquio Bernard. & Anſel. in de quattuor exercitijs.

Conſideranda à ſpeculatiuo. *Capitulum IIII.*

TErtio habet hic ſpeculatiuus, quo pōt aſcendere in Deum, cui totus mundus eſt velut ſpeculum, per quod contemplatur artificem ſummum, & vehiculis per quod aſcendit in eum. A magnitudine namque ſpeciei, & creaturæ, cognoſcibiliter poteſt horum Creator videri. *Sap.13.*

	Creatione.		Potentia.
Ex eorū	Gubernatione.	Per quę patēt inuiſibilia Dei, ſ.	Sapientia.
	Cōſeruatione.		Bonitas.

Rom. 1. Inuiſibilia quippe eius, à creatura manifeſtata, per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. In illis autem tribus, & omnia conſiſtunt, ab illis omnia procedunt, per ea omnia reguntur. Potentia creat, Sapientia gubernat, Benignitas conſeruat. Ita tamen, quòd ſicut in Deo vnum ſunt; ita in operatione ſeparari non poſſunt. Quæ tria inter cætera, oſtendit ſeptiformis cõditio creaturarũ: vt vult Bonauentura, & ſunt iſtæ.

Ortus, mag. mult. pulch. plenũq; operatio, & ordo. Primo ex rerum origine, quę ſecundum creationẽ, diſtinctionem, & ornatum, quantum ad opera ſex dierum, Diuinam prædicat potentiam, de nihilo cuncta producentem. Sapientiam lucidè cuncta diſtinguentem. Bonitatem cuncta largiter adornãtem; Ideo enim mundum produxit: vt ſe noſcibilem exhiberet: ſicut artifex ex artificio tali. Hic nota de tribus operibus.

Secundo ex creaturarum magnitudine, quæ conſiſtit in mole, longitudinis, latitudinis, & profundi. In excellentia virtutis, longè, latè, profundè ſe extendentis. In efficacia operationis. Intimè, continuè, & diffusè. In quibus omnibus hæc tria patent. Potiſſimum tamen ad oculum potentia hic relucet; Patet enim quòd immenſæ ſit magnitudinis, qui tam magna fecit; Nam vt magnitudinem cœli tranſeamus, quod vt Antoni. & Bernardi. allegant, tantæ magnitudinis dicitur eſſe à ſapientibus, quòd ſi de nouo crearentur 101 terræ, & tantæ quanta eſt ea quæ nunc eſt, quot ſunt grana arenæ maris, omnes ſimul non adæquarentur magnitudini cœli, qui tamen plures bene. 13. de quorum magnitudine mirabilia dicuntur; ſed tranſitis illis, quis magnitudinẽ terræ dignè æſtimabit? Amplius autem aquæ, cuius ſphera decies ad minus maior, & conſequenter de cæteris elementis. Quis etiam contentorum in his animalium magnitudinem ſatis mirabitur? quales dracones quantiq; inueniantur, nemo niſi qui geſta Patrum non legit ignorat; Sed vt de animálibus taceamus, quis volucrũ magnitudinem, & quantitatem comprehendet? Si forſan, quod Marcus Paulus vir fide digniſſimus, de aue, quæ dicitur Cuſch narrat, ego voluero narrare; quòd ſcilicet elephãtem ſubleuet in aera. Quod ſi inſuper de Troçcoq; adieceró, quis non expaueſcat? quomodo facili volatu, Balenas Cęte, & naues onuſtas, in aere ex vnguibus veſcitur, more quo apud nos miluus murem dilaniat. Taceo cætera. Nec mirum ſi animantia reperiantur tam magna, cũ homines quãtitate nimia ſint reperti. Qui Aug. de Ciuitate Dei legit, qui item hiſtorias vidit, quæ dico nouit. Nonne Tytionis ſepulchrum nouem iugerum oſtenditur? Horreo dicere, quod de Pallante, alijſq; gigantibus audiui, & legi, dicit Augu: vidiſſe vnum dentem, vnde facilè centum noſtrorum erui potuiſſent. Scribit Decanus Maguntinus, in Ioppẽ eſſe coſtam gigantis, longitudinis quadraginta pedum. Magna ergo animalia terra habet. Narrat autem Henricus Haſſię ſuper Bibliæ initio, ꝙ animalia aquæ, in tribus excedunt animantia terræ, & aeris; ſ. quantitate, numeroſitate, monſtruoſitate, & cauſas aſſignãt. Hæc pauca commemoraui de magnis operibus Dei: vt maior ipſe pateſcat; vnde hæc contemplans Ambroſ. dixit. Accedat quæcunq; creatura, & faciat tale cęlum, & talem terrã; imò adijcio; vel beſtias tales, dicam, quia Deus eſt. Sed quia nulla creatura hoc facere põt, conſtat hũc ſolum eſſe potentiſſimum Deũ. Tertio ex multitudine rerum, quæ conſtat in diuerſitate gñali, ſpeciali, & indiuiduali, ſubſtantia, forma, vel figura, & efficacia. In ſimilib. diuerſis mixtis. O potentia qualis non ſolum grandia; ſed & condere tam multa. Numeret ſtellas cœli, arenam maris, puluerẽ terrę, pluuiæ guttas, pennas volucrum, piſcium ſquamas, Gen. 31 pilos aĩalium, gramina camporũ, folia, vel fructus arborum; imò, vel indiuidua vnius ſpeciei; ſ. hoĩs qui põt. Sunt enim innumerabiles nobis ſpẽs rerũ, non indiuidua ſolum, hic in via diſcurre per Angelos, hoĩes, beſtias &c. Et certè videbis, ꝙ innumerabilia ſint nobis; vnde & dixit Prophet. Arenã ma- Eccl. 1. ris, & guttas pluuiæ, & dies ſæculi quis dinumerauit? Quaſi diceret, niſi tu Deus. Attende, q̃ magnus, & potens ſit ille, qui tã multa, ſimul & magna fecit. Metire moles montium, tractus fluminum, ſpatia camporũ, altitudinem cęli, profunditatẽ abyſſi, Miraris; quia deficis; ſed melius dicit Hugo deficiẽdo miraris. Quarto ex pulchritudine, quæ eſt ſm varietatem luminum, figurarũ, & colorum. Oĩa enim creauit in luce quæ fecit: vt ſint laude digna, miris, & varijs figuris res decorãs. Aliqñ quidem magnitudine: vt gigãtem inter hoĩes, cętum inter piſces. Aliqñ aũt paruitate; vnde ait Aug. de Ciuitate Dei, ꝙ animalia, quæ minimum habent molis, habent plus admirationis; Plus enim formicularũ, & apicularum opera ſtupemus, q̃ immenſa corpora beluarum: vt latè illic eſt proſecutus, inquiens quonã terebello vſus ſit Deus in promuſcide formanda culicis. Et venerabilis Hugo, neſcit quid magis debet mirari; ſcilicet dentes apri, vel tineæ, alas griphis, vel ciniphis, caput equi, vel locuſtæ, crura elephantis, vel culicis, roſtrum ſuis, vel ſurionis, aquilam, vel formicam, leonem, vel pulicem, tigridem, vel teſtudinem; His enim omnibus tã exiguis corporibus, ſic omnifariam liniamenta ſuæ naturæ congrua plenè diſtribuit Deus; vt nihil videas deeſſe in membris eorum, omnium quæ natura formauit in magnis. Dedit eis oculos, quos vix comprehendere valet oculus. Et cum comprehendi poteſt viſu; inuenitur tamen corpuſculi ſtatura, pari beluarum numeroſa partium varietate: vt Baſilius deducit conſtituta. Progreſſu enim habere pedes, volatu alas, itineris directione, vel oculos, vel nares, vel manus, quibus, aut palpando, aut olfaciendo, aut videndo, inſtitutam profectionem peregrinetur. Quibus graditur tibijs, quam pellem, quam carnem, quæ oſſa, quas medullas, quos articulos, & articulorum quas compages, compagũm, quæ ligamenta, & cordas habere poſſunt, quę tñ oĩa greſſui ſeruientem, & ſuppeditantem tibiã habere neceſſe eſt. Nolumus dicere plura de contẽplanda pulchritudine rerum, abyſſus. n. eſt tendere in eas, & ſi cęperimus proſequi de eis, oblectatio non terminũ daret. qui aliquid de hac pulchritudine videre volet, Hugonem de tribus dictis legat,

vbi pulcherrimè, & ingenioſiſſimè nimis de ea cōſcripſit. O vt creaturarum pulcherrimarum decorem, & cœlorum gratam ſpeciem, aeris, & aquæ ornamentum prætereamus quis, vel viliſſimi elementi; terræ, ſcilicet decorem comprehendet, quę foris licet turpis; tamen eius viſcera tantis, & tam gratis ſunt exornata, gemmis, mineris, & metallis, ſuperficies decorata, floribus, & virgultis, fontibus, riuis, ſtagnis, campis, rure, & animalibus, & hoībus. Si tam pulchra terra, quam nobilis eſt cęli Patria? Verè tota pulchra, & decora, abſq; etiam eo quod intrinſecus latet. Nolumus hic plura dicere, ne curioſitati, magis quā affectioni inſeruire videamur. Ex his æſtimet qui poterit, quam longè pulchrior, & ſit, qui tam pulchra fecit. Cauſa enim eſt pulchrior, & perfectior effectu. Hinc Boetius ait. *Cant. 4*

Mundum mente gerens ſimiliq; imagine formans
Pulchrum pulcherrimus ipſe.

Quinto ex plenitudine rerū. Eſt enim materia plena formis, ſm̄ rationes ſeminales, forma eſt plena virtute, ſm̄ actiuam potentiam. Virtus eſt plena effectibus, ſecundum efficientiam. Vnde patet plenitudo Dei. Non enim eſt, vel granum arenæ ita exile, non gramen ita contemptibile, cuius indagatorū etiam ſolertiſſimus omnes formas latētes valeat inueſtigare. Et hinc ſuper magnificat Gerſ. dicit. In grano frumenti ſunt infinitæ partes proportionales, ſm̄ deductionē Ariſtotelis, demonſtrantis continuum non eſſe compoſitum ex indiuiſibilib. Vñ oportet inquit ex hoc cōcludere, q̄ infiniti numeri ſint illic, & figuræ. Et ergo etiam Ariſtot. dicit, ꝙ frequenter apparent nouæ ſpecies, quæ nunq̄ prius apparuerunt. Nō ſolum ſemen in ſemine latet; ſed & figura, color, & quantitas, diſcurre per ſingula elementa, contuens plenitudinem eorū, & videbis Ariſto. bene dixiſſe. In creaturis vacuum non poſſe reperiri. Sexto ex operatione. Quarum quædam naturalis, artificialis, moralis, plenè colligitur artis illius immenſitas, oīa formantis. Operatio enim naturalis tam varia eſt, & diuerſa: vt humana induſtria ad eius finem pertingere non valeat. Dicitur enim in libro ſex principiorum Deus, & natura latenter operantur. O hic deficit oīs ſcrutator. Semper nouas operationes eſt inuenire: vt patet in artificijs nouis. Nam illa quæ ſcimus, minima reſpectu illorum quæ ignoramus, Quis occultas operationes terræ, aut contentorum in ea; lapidum, ſ. & mineraliū colligere poterit? Grata hic materia adduci poſſet, de mirificis effectib. naturæ, quō Echinus piſciculus vix palmū longitudine habens validiſſimam, & onuſtiſſimam tyremem, in medijs fluctibus teneat immobilem, & hmōdi plura, de virtutibus lapidum, & herbarū; ſed tranſimus eā cauſa breuitatis. Videantur Aug. de Ciuitate Dei. Guilielmus in de Vniuerſo corporali, cęteriq; naturales, & verè mirabilia inuenientur. Vnde & hic pulchra contemplatio, de miro artificio Dei aſſignari poſſet, quemadmodum legi, de penna volucrū deductum; ſed acceleramus. Quantam vim terræ, antiqua gentilitas notauerat, quæ eam deificandam putauerat, tranſimus. Poſtremo ex ordine, ſ. & ſm̄ rationem durationis, ſituationis, & influentiæ. Per prius, poſterius, ſuperius, pōt dignitas primi principij contemplari, & prouidentia ſumma. De hoc ordine pulcherrima Hugo ſcribit, & qui eū intentè inſpiceret cum Pſ. clamare haberet, magnus Dn̄s, & magna virtus eius, ſapientiæ eius tam ſapienter cuncta operantis, non eſt numerus. Hæc de conditionib. creaturarum, ſtrictim tetigimus, de quibus qui perfectius inſtrui volet, Hugonem, Bonauent. adeat in libris allegatis, & per hæc in Primum principium mentem eleuet; Nam vt Bonauent. ait. Qui tantis rerum ſplendorib. non illuſtratur, cæcus eſt, tantis clamoribus non euigilat, ſurdus eſt, Oīa nempe proclamant ipſe fecit nos, qui ex his oībus effectibus Deum non laudat, mutus eſt, qui ex tantis indicijs primum principium non aduertit, ſtultus eſt. Aperi ergo oculos ſpirituales, aures admoue, labia tua ſolue, cor tuum appone: vt in oībus creaturis Deum videas audias, laudes, diligas, colas, magnifices, & honores. Nè fortè contra te totus terrarum orbis conſurgat; ſed cū Propheta dices. Delectaſti me Domine in factura tua. Et ſemper ex his mente ſurgamus in Deū quicquid pulchri, ſuauis, boni viderimus, cum Bernardo dicentes. Abs te habet, quidquid habet omnis creatura decoris, & pretij, Cœlos ornaſti; ſed non eſt eis ſpecies, aut decor, in tui collatione. Melli dulcedinem ſuam pręſtitiſti; ſed dulcior melle tu es. ſaporoſior vino, oleo ſuauior, ſuper omnia aromata, odor tuus ſuauis, & gratus. Dixi ergo quomodo ex creaturis perfectiones creatoris relucent. *Pſ. 146* *Pſ. 94.* *Pſ. 91.*

Quomodo ſpeculamur Trinitatem Sanctam ex creaturis.

AT ſpeculatiuus, non ſtat hoc ſolo contentus; ſed ingreditur in eas, contemplans eſſentiæ Vnitatem, & Trinitatem perſonarum, ex rebus his creatis. Et hoc in generali, vidēs vniuerſum eſſe in triplex genus creaturarū diſtinctū, quorū quodq;, Vnitatis, & Trinitatis eſt repræſentatiuum: vt latè deduci poſſet. Item in elementis ſingulis, idem demonſtrat Antoni. in ſecunda parte Summæ, titulo decimo, ſeptimo cap. In elementatis quoq;, & hoc multipliciter valde. Nam quia omnis creatura ab omnipotente virtute, per ſapiētiſſimam rationem in fines Deo authore, & artifice dignos eſt facta; Ideo eſt in eis menſuratio, numerus, & pondus. Species, modus, & ordo. Subſtantia, potentia, & actio. Virtus, efficacia, prouentus. Gradus, decus, commoditas. Pax, alacritas requies. Ius, munus, donum. Inſtitutio, acceptatio, adoptatio. Eſſentia, ſpecies, & vſus. Armonia; ſpecies, & commenſuratio. Vnum, verum, bonum. Ex quibus omnibus conſurgere poteſt: ſicut ex veſtigio, contemplator ad ſpeculandū, nō ſolum Dei perfectionem; verum ēt Vnitatem eſſentiæ, Trinitatem perſonarum: ſicut longum deducere eſſet, & ſuper vires noſtras. Eſt. n. hmōdi conſideratio, eſca ſolida perfectorum. Ad q̄ qui attingere volet, oportet ſm̄ Bonau. vt vitata culpa deformante naturā, & naturales potentias exerceat, ad gratiam reformātem; & ſic per oīonem deuotam, ad iuſtitiā purificantē, G

& ſic per conuerſationem ſanctam, ad ſcientiā illuminantem, & hoc per meditationem perſpicuā. ad ſapientiam proficientem, & hoc per contemplationem perfectā, per quam videri poteſt Deus
Pſ. 83. Deorum in Syon. Committimus hanc tractationē magis doctis, ſat eſt tetigiſſe. Et quemadmodū diximus, quòd Deus contemplabilis eſt ex rerū creatione, ſic proſequi poſſet, ex earūdem gubernatio-
Sap. 8. ne. Attingit enim à fine vſque ad finem, ſuauiter omnia diſponens. Cuius diſpoſitionem nemo ſatis mirari poteſt, cum tamen nil fiat ſenſibiliter, quod non de intelligibili aula ſummi Imperatoris progrediatur. Similiter, & in conſeruatione rerum; Totum enim in nihilum rediret, niſi ipſe conſeruaret: quemadmodum corpus in aere poſitū mox cadit &c. Sed longè nimium huic regioni immorati ſumus. Veremur nè tam curioſitatem, quā affectum exiſtimemur comparaſſe. Ad cæteros igitur nobis properandum.

De regione Mundiali, creaturarum regioni pro ampliori affectu, & materia coniuncta. Prologus.

Mar. 16 H ITe in mundum vniuerſum Mar. Prædictæ regioni creaturarum, connectimus regionem mundialem, eo quòd illi coniuncta, & affinis. Ad cuius ingreſſum hortamur in verbis præmiſſis, Eſt enim regio hæc ingredienda acuta conſideratione; ſed aufugiendum eſt ex ea opere, & immoratione. Iuxta quod Hieremi. eſt hortatus, di-
Ier. 50. cens de ea, ſub typo Babylonis. Fugite inquit de medio Babylonis: vt ſaluet vnuſquiſque animam ſuam. Conſiderandus eſt enim mundus (vt quidam ait) vt agnoſcatur. Agnoſcendus autem: vt contemnatur. Non ꝙ dicimus ea quæ Deus fecerit bona, eſſentialiter in ſe eſſe ſpernenda; ſed inquantum in via Dei nobis obſiſtunt. itemq; præpediunt æternitatis, quod facit vita mundialis, & inordinata affectio ad ea quæ ſunt mundi, & ſic capimus hic mundum. Vnde ne ex ambage procedamus, multiplex acceptio mundi eſt hic præmittenda.

Terra,	*elementa,*	*creata,*	*totum,*
Sic eūtes in mundum vniuerſum.	Regioni elementali mundo cōtiguum.	Pro creatura corporali. Extra mundū nil eſt.	Vniuerſum, mundus per ipſum factus. (Io. 1.)

q; homo,	*vita,*	*Deuſq;.*
Pro omni homine pro bonis, & malis. (Ibidem.)	Mutabili.	In mundo erat, id eſt Patre: vt dicit Dionyſius Carthuſienſ.

Longum eſſet proſequi omnes acceptiones iſtas nec ad propoſitū eſt de omnibus loqui; ſed de tribus, vel quattuor tantum. Nam ſecundum, quòd tripharia poteſt eſſe qualitas ingredietium regionem iſtam; ita tripliciter, vel quadrupliciter accipimus nos mundum. Nam

Studioſus.	Debet	put ſumit ꝑ	Terra, & elemētatis.
Deuotus.	īgredi		Mundiali vita.
Cōtēplatiuˀ.	mūdū		Gubernatione varia.

Ite ergo in mundum vniuerſum.

	Studioſus.	In regionē	Peruidendum.
Eat	Deuotus.	mūdialem	Contemnendum.
	Contemplatiuus.	ad illum.	Cōtemplandum.

Vnde patet, quòd lata eſt regio iſta, In cuius nūdinis repperit quiſque neceſſaria, & deſeruientia. Sed ſingulis hic ſuas merces oſtendamus.

Conſiderabilia ſtudioſi. Capit. I.

PRimo ergo ſtudioſus ingrediens regionē iſtā. Inuenit plurima ſibi conſideranda. Nam poteſt conſiderare in genere iſta. I

Sc3 Mundi naturam, & partium diuerſitatem.
Inhabitatorum mundi varietatem.

En mundum, partes habitantes, quam variatos.

Primo occurrit ſibi conſiderandum de mundi natura, Non ſolum terræ inferioris; ſed etiam regionis ſuperioris, Vbi ſe offert materia de influentia ſuperiorum in mūdum inferiorem, de quibus multa habentur ſcripta.

Deinde conſiderare habet mundi diuiſionem, & partialitatem, ſcilicet de eius partibus, climatibus, regionibus, regnis, ciuitatibus inſulis, promontorijs, & montibus. Ad quod deſeruiunt libri illi de Deſcriptionibus terræ. Item Honorius, Petrus de Aylliaco de imagine mundi, Itemq; a multis deſcriptæ mappę mundi, & huiuſmodi. Nec dixerit quis curioſitatis hæc eſſe, & nullius commoditatis, cum ſi magiſtro Petro de Aylliaco credi poteſt. Non parum vtilis eſt harum cognitio ad Diuinarum elucidationem Scripturarum. In quibus ſæpe mentio de his habetur. & non parū ſubleuat, ad contemplationem creatoris, & ſupernorum. Et miſerum nimis Honorio videtur, res propter nos factas quotidie ſpectare, & cum iumentis inſipientibus, quid ſint pœnitus ignorare. Non ergo abhorreant deuoti, ſi quandoque ad huiuſmodi ſe diuerterint ſtudioſi; cum hoc egerint Sanctiſſimi viri. Et hij dum ſe ad huiuſmodi conſideranda diuerterint, non ſolum nudas regiones, & prouincias terræ, ſpectare debent ad ſciendum; ſed ēt quæ in eis ſingulis mirabilia, & vtilia habentur attendere debent, Dei potentiam, & bonitatem admirandam. Inſuper, & tertio ad ſacra, hæc traducere debent: vt conſiderent quomodo ſumuntur in ſacra Scriptura, & ad quid ſignificandum, quemadmodum Rabanus Iſidorum inſecutus, quæ ille literaliter tradidit, is ſcripturæ applicuit. Habent ergo hic grandem copiam ſtudioſi.

Tertio principaliter attendere habēt in hac regione ſtudioſi, Inhabitatorum mundi varietatem. Et hoc.

Quo ad Gentium nomina, & linguas.
Diuerſas ſectas.
Mores, & doctrinas.

Verè copioſa eſt hic, immorandi materia, quæ eſt ab Iſidoro breuiter, & ſtrictim, & ab alijs Coſmographis tacta. Nam de gentibus videre eſſet originem, diffuſionem, multitudinem, quomodo a tribus filijs Noe 72. gentes deſcenderunt per pa-

lin-

Digitized by Google

linguas diſtinctæ: vt docet Sanctus Auguſt. 16. de de Ciuitate Dei cap. 3. De linguis præſertim celebrioribus multa etiam inquirenda eſſent. Scit & de ſectis Iudæorum, Gentium, & Chriſtianorum, quorum ſinguke ſuas hæreſes, & doctores habent. Nam Iudæi, Rabbi, & Prophetas, Gentes Philoſophos, Sybillas, & Poetas, de quorum geſtis videndum. Patet ergo, ꝙ lata eſt hæc regio ſtudioſo, & delectabile eſt verſari in ea; ſed deuotis non valde conſulta.

Meditabilia deuoti. Capitulum II.

K SEd iam ad quid deuotus hanc regionem ingredi, quidve in ea ipſe conſiderare habet videamus. Et certè debet deuotus regionē ingredi mundialem: vt ſi adhuc in eo eſt, fugiat, aut alios fugere ſuadeat. Si fugerit gratias agat, & reuerti non cupiat; ſed libenter in ſua ſolitudine maneat; Vnde patet, quòd eius conſideratio potiſſimū ad hoc tendit: vt videat ꝑ quid mundus ſit contemnendus. Eſt autem mundus ꝑ multa contemnendus.

Cauſæ generales cur mundus ſit ſpernendus. Capitulum Tertium.

L. NOlite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt Io. 1. Io. 2. Quamquam varia à varijs inductiua contemnendi mundum tradantur, nos tamē ad tria hæc reducenda duximus. Nam poſſunt ſumi quædam inductiua contemnendi mundi. Ex parte Dei, Noſtri, Mundi.

Parte Dei, Noſtri, Mundi, Mundus fugiendus.

De quibus ſingulis pauca proſequenda, & ſuccinctius quidem cæteris, habētur enim plurima ſuper his opuſcula confecta. Primo ex parte Dei mundus eſt contemnendus. Et hoc propter multa, ſ. iſta.

Zelus, amor, bona, promiſſum, ſuaſit, quia facit.

Et primum inducere debet nos zelus Diuini honoris, quo ita ardeamus honorare Deū, vt eius intuitu, & æſtimatione caduca quęlibet aſpernemur, nos totos in eius honorem offerentes. Hoc enim vt Hylarius ait potiſſimum Deo debemus, vt eum omnis virtus, ſenſus, & ſubſtantia noſtra loquantur. Secundo trahet nos amor, & bonitas Dei glorioſi, vt tantum eum amemus, vt quicquid ab eius amore, ſeu ſui amoris feruore impedit, auertit, retardat, contemnamus, quod maximè facit mundus, & ea quæ ſunt mundi. Nam tanto ſm̄ Greg. à ſuperno amore diſiungimur, quanto inferius delectamur, terrenis occupamur, implicamur ſæcularibus. Pro quanta enim parte eſt cor noſtrum ad aliquam rem, pro tanta eſt minus ad Deum. O igitur ſpernamus, quę ſeiungunt à tanta bonitate. Tertio trahent nos beneficia quæ contulit, & facit pro nobis, quæ talia ſunt, & tanta, ꝙ merito nos accenderent, ad aggrediendū ea per quæ Deus potiſſimè honoratur, & ad ſpernendum oīa, quę diſplicent tanto benefactori. Quarto inducit magnitudo promiſſorum à Deo. Matth. 19. Nam maxima quæq; contemptorib. mundi repromiſit. Centuplū, ſ. hic, & poſt, vitam æternā, itemq; iudiciariam poteſtatem. O qui quanta hæc ſunt rectè diiudicaret, merito contemneretur omnes delitias mundi. Quinto quia Deus, hoc non ſolum in Scripturis, & per Sanctos monuit; ſed & in ꝓpria perſona de cęlis deſcendens conſuluit, & ſuaſit illud. Si ergo iuxta Sapientem, ſapientum conſilijs acquieſcendū; Prou. 12. quantomagis conſilijs ipſius ſapientiæ? Docuit autem ſapientia: vt patet per ſacri eius Euangelij decurſum, contemnere omnia hæc inferiora. Verè qui conſiliario Angelo iſtius magni cōſilij non obtēperat, fatuus nimis eſt habendus. Eſa 9. Hic etiam omnia ſparſa per Scripturā conſilia de relinquendo mundo. Itemq; dicta Sāctorum adducant. Poſtremo ꝗa efficax monitio eſt operis impletio, quo amplius nos ſapientia ad eius conſilijs parendum; ſ. contemnendum incitaret, opere, & exemplo prius nos præceſſit: vt patet intuenti, & natiuitatis ingreſſum, vitę progreſſum, mortis egreſſum. In quibus nil habuit gloriæ mundialis. Si itaq; aberrare à vera vita nolumus, ſi non in tenebris ambulare, Io. 11. & offendere pedes, ſequamur ſapientiam Patris, lucem mundi, viam, & veritatem. Io. 14.

Inductiua contemnendi mundum ex parte noſtri.

M NVnc quæ inductiua ſint ex parte noſtri videamus. Et inter cætera poterunt aſſignari iſta.

Tutum ſiue timor opus, vtile, gloria grandis.

Primo ꝑ noſtri ſtatus ſecuritatem. Nam ait Iacob. Carthuſ. in de ſecuriori via, Nullus tutior eſt hominum ſtatus, q̄ mundi contemptorum: Mille enim O pericula manent eos qui ſunt in mundo. In medio laqueorum verſantur, hoſtibus vndiq; ſepiuntur. Vnde nil tutius eis, q̄ mundo derelicto, quærere locum tutum, fugere Babylonem, & intrare refugij ciuitatem munitam. Ier. 50. Secundo ꝑ nouiſſimorum timoroſitatem. Geneſ. 19. Nam qui ſua nouiſſima intentè meditatur; niſi lapidei, aut ferrei; immo niſi inſenſibilis totaliter cordis fuerit, non poterit non contemnere mūdum; Facile enim ait Hieron. contemnit oīa, qui ſe ſemp cogitat eſſe moriturum, Facilius cui iudicij tuba in auribus intonat ſemper, Facillimè autem q parata ſupplicia iniquorū, coram cordis oculis ſemper verſat. Sunt hinc exempla multa. Tertio ꝓpter neceſſitatem, & conſequendæ in ſæculo ſalutis difficultatem; Niſi enim mundi cōtemptus aliquo modo de neceſſitate eſſet, Ioannes non dixiſſet. Si quis diligit mundum non eſt charitas Patris in eo. 1. Io. 2. Non quidem vt prorſus oīa abnegare neceſſarium ſit ad ſalutem; hoc enim conſilij eſt; Sed neceſſarium eſt, vt ſic contemnatur, ne ſupra, aut cōtra Deum ametur, ne cœleſtibus præponatur. Porro quàm difficilè ſit in ſæculo conſequi ſalutem, Dominus de diuitibus pulchrè inſinuauit. Nam periclitatur caſtitas in delitijs, humilitas in diuitijs, pietas in negocijs, Mar. 10 veritas in multiloquio, charitas in hoc neq̄ ſęculo. O igitur anima debilis & infirma, quæ cum facilis es ad decipiendum, tam prona ad cadendum, tam difficilis ad ſurgendum. An ignoras, ꝙ ſicut difficilè eſt, arborem iuxta viam poſitam, fruct⁹ pulchros ad maturitatem vſq; producere & ſeruare; ſic difficilè eſt hominem iuxta ſæculum viuentem, iuſtitiā immaculatam cōſeruare? Quā difficilè ſit in ſęculo aſſequi ſalutem, venerabilis Hugo probat ex his

Digitized by Google

quibus aſſimilatur mundus, in quibus raro quiſ-
quam ſaluatur. Scilicet.
N *Mundus diluuium, mare, campus, ſilua, perardens.*
Diiudicet hæc ſingula pfundè, & videbit, quòd
raro ex his ſaluatur, niſi fugitiuus. Quarto propter
inde naſcentem profectum, & vtilitatem; Plurima
enim mundum fugiens aſſequitur bona, & euadit
mala. Fit enim acceptus Deo iuxta, quòd Pſalm. ait.
Pſ. 44. Audi filia, & vide, & obliuiſcere &c. Et cõcupiſcet
rex decorem tuum. Iuuatur ad profectum, ad con-
templationem æternorũ. Nam vt dicit Caſſianus,
nunquam affectus noſter ad deſiderium æternorũ
accenditur perfectè, nec intellectus ad contempla-
tionem cœleſtium perfectè acuitur; niſi mundus, &
cura carnis fortiter refrĉnetur. Poſtremo non ſo-
lum oritur mihi profectus in præſenti; ſed & glo-
ria augetur in cęlis. O qualis ſtultitia pro delecta-
tione momentanea, non curare gaudia cœleſtia Et
vt de illis Taceam, honorificum eſt animæ viuere
ſecundum naturam. Erubeſcat anima conſolari in
cœno quæ eſt de cęlo; pudeat delectari in imis, quę
non poteſt ſatiari niſi ſummis. Verè ſi anima ſuam
dignitatem ritè attenderet, merito mundo immo-
rari horreret. Hæc de parte noſtri.

Cauſa ſiue inductiua contemnendi mundum, ex parte ipſius mundi. Paragraphus Tertius.

O TErtio poſſunt ſumi inductiua contemnendi
mundi, ex parte ipſius mundi. Et hic ſufficiat
ſeptemplicem conſiderationem adduxiſſe: velut
ſeptemplicem murorũ Hiericho circuitum: vt ruat
in cordibus noſtris, ſcilicet.
Eſt cæcus, breuis eſt vanus, malus atq; nociuus.
Anxius, & fœdus, mundus plenusq; periclis.
Primum retractiuum ex parte mundi. Eſt eius cæ-
Exo. 10 citas, & tenebroſitas; Vnde per Ægyptum eſt ſigni
Prou. 4 ficatus. & dicitur de his Prouer. Via impiorum te-
Pſ. 81. nebroſa, & in Pſalm. Neſcierunt neq; intellexerũt,
Prou. 21. in tenebris ambulant, Nam lucerna impiorum te-
Pſ. 16. nebræ, & ſtatuerunt oculos declinare in terram,
Mat. 6. Et eorum lumen tenebræ ſunt, quia ſapientia mun-
1. Cor. 3 di ſtultitia eſt apud Deum. Quantæ ergo putas ſunt
ipſæ tenebræ. Verè palpabiles, & magnæ nimis.
Itaq; nihil de cœleſtibus noſcunt: vt ſæpe in Euan-
gelio Dominus dicit. Pater Sanctæ mundus te non
Io 17. cognouit, Et quid dico de ignorantia Dei, cum ét
tantæ ſint eorum tenebræ, quòd nec ſeipſos vidẽt,
nec quid agunt, quibus ſe paſcant, vbi maneãt, vel
quo tendant ignorant, vt Vmbertus deducit. Secũ-
do retrahet nos temporalium modicitas, & breui-
tas. Modica enim ſunt temporalia omnia, reſpectu
Dei, animæ, & cœli. Nam reſpectu Dei, ſunt quaſi
Sap. 11. gutta roris iuxta. Sap. Quaſi gutta roris anteluca-
ni, ſic eſt ante te orbis terrarum; imò prorſus nihil,
Ier. 4. quia dicit Hieremi. Aſpexi terram, & ecce vacua
erat, & nihili, reſpectu animæ, modica ſunt, quia
eam replere non poſſunt, & reſpectu cœli non ſunt,
niſi punctus, & centrum Seneca. Punctum eſt id in
quo nauigatis, bellatis, regnatis. Verè ſunt modi-
ca, quæ malis, æquæ vt bonis communia, & ſolum
verorum bonorum vmbra, non vera bona: vt de-
clarant docti per ſingula. Porro de breuitate quid
dicemus, cum tranſeunt omnia velut vmbra, & na-
uis aquam, nuncius præcurrens, auis tranſuolans, Sap. 5.
aut ſagitta ptranſiens? Spes etiam impij quaſi lanu-
go, & tanquam ſpuma gracilis, fumus à vento diſ-
fuſus, & velut memoria hoſpitis diei vnius. Quin
etiam quid ſunt mundana omnia, niſi ſomnia va-
na? imò & nihil, ſi æternitati fuerint collata. Quid Iac. 4
eſt vita noſtra, niſi vapor ad modicum parens ſom- Iob 20.
nium auolans, & viſio nocturna? Vbi ſunt princi- 1. Cor. 1
pes gentium? vbi ſapiens? vbi ſcriba? Vbi inquiſi-
tor huius ſæculi Salomon ſapientiſſimus? vbi Ale-
xander potentiſſimus? Samſon fortiſſimus? vbi Cæ-
ſares? vbi reges? vbi principes inclyti? deſcen-
de hic.
Tertio retrahet nos mundi vanitas, de qua Ec- Eccl. 10
cleſiaſticus. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.
Ecce non vanus; ſed vanitas dicitur mundus, em-
phaticè loquendo, quia vaniſſimus, vanos efficien-
do ſuos amatores dicente. Hierem. Ambulauerunt Ier. 2.
poſt vanitatem, & vani facti ſunt. Verè vanus eſt
mundus, & omnia eius. Tum quia non replent di-
ligentem; ſicut nec vacuitas, & hoc, quia vacua
ſunt, quia extra ſunt, quia cor hominis capaciſſi-
mum implere non poſſunt. Et ideo dicitur Eccle- Eccl. 5.
ſiaſt. Auarus non implebitur pecunia. Item vana,
quia non ditant poſſidentem, ſicut nec ſomnia.
Vnde Eſaias. Sicut ſomniat eſuriẽs, & comedit &c. Eſa. 29
Pſalm. Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil &c. Itẽ
vana, quia non reficiunt eſurientem: ſicut nec aura
Bernard. Non plus ſatiabitur cor auro, quam cor- Pſ. 75.
pus aura. Item vana ſunt mũdana omnia, tum quia
initentem non fulciunt: ſicut nec fumus, vel bacu- Eſa. 36.
lus arundineus. Præterit enim figura mundi huius. 1. Cor. 7
Tum etiam vana eius omnia, quia confidentem
non ſtabiliunt, non dant ſecuritatem; ſed decipiũt
in eis confidentem. Hinc Pſalm. Nolite confide- Pſ. 145
re in principibus. Fallax enim eſt mundus, & ve-
ritas non eſt in eo Oſee. Non eſt veritas in terra; Oſe. 4.
ſed omnia fallacia plena: quemadmodum de ſin-
gulis bonis mundi, proſecutus eſt Humbertus, in
eruditione Religioſorum. Et propter hanc nimiã Ethim.
vertibilitatem, rectè mundus dicitur iuxta Iſido-
rum à motu, & rotæ molendinariæ comparatur,
& dicitur rota fortunæ. O igitur linquamus vana
vanis, mendacia fugiamus. Verè mendacia mundi Matth.
omnia, hypocritæ, & ſterquilinio niue tecto, & de- 23.
albatis ſepulchris iurè comparata. Et licet iam va-
nitatem eorum nunc non agnoſcamus, vbi mors
venerit, plenius eam ſciemus.
Quarto abſtrahere nos debet malignitas, & ma-
litia mundi. Nam dicit Ioann. in Canonica. To- 1. Io. 5.
tus mundus in maligno poſitus eſt, & eius bona ve
lut alterius Hiericho ſunt anathema. Quam ma- Ioſ 6.
litia inundet apud Oſee patet. Non eſt inquit veri- Oſee 4.
tas, non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei in ter
ra, mendacium, & homicidium inundauerunt &c.
Vnde & diabolus dr princeps mundi, & poſitus eſt
in maligno, i. in poteſtate maligni. Quinto fugien- Io. 12.
dus eſt mundus pp nociuitatem. Nam bona tpalia,
maiorum, & verorum bonorum ſunt impedimen-
ta. Oportet enim à creatura auerti, qui vult pfectè
ad

Digitized by Google

ad Deum conuerti, & terrenis euacuari, qui vult
cęleſtibus impleri: Auguſtinus. Diſce non diligere
mundnm: vt diſcas diligere Deum. Aduerte vt cō-
uertaris, funde vt implearis. Sicut enim nō coniun
gitur cœlum terræ; Ita nec cęleſtia cordibus terre-
Mat. 6 nis. Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire, nec mā-
mone, & Deo. Verè ſpinæ ſunt terrena omnia, ſuf-
Luc. 8. focantes Dei verbum, patet in diuite iuuene triſte
Mat. 19 abeunti, & in ad nuptias inuitatis. Amittitur in
Mat. 22 mundo virtus, tempus, & profectus: vt declarat
Dionyſius. En quantis ſpiritualibus gaudijs priua-
mur. O igitur illa ſpernamus. Sexto retrahet nos
mundi anxietas, & cruciatus pœnalitas. Mundus
enim vallis lachrymarum eſt, ad quā vndiq; fluunt
cauſæ dolorum. Iuxta Pſalm. Circundederunt me
Pſ. 39. mala quorum non eſt numerus. Et præſertim hæ
ſunt principales mundi miſeriç, ad quas cæteræ re-
ducuntur.

P *Naturæ, vitæ, dolor, & culpæ, quoq; mortis.*

Ideſt ſunt in mundo miſeriæ cōnaturales, quas na-
ſcendo contrahimus, quia flebiles, debiles, miſera-
biles, ſine ſcientia, ſine verbo, ſine virtute, ſine in-
dumēto &c. O verè graues, & ineuitabiles, & ideò
miſerandæ. Secundo ſunt in eo miſeriæ contempo
rales: vt naturalis fragilitas, qua pœnalitates aggra
uantur. Corporalis infirmitas, qua grauiter anxia-
mur. Hoſtilis malignitas, qua nequiter impugna-
mur quæ verè ſingulæ innumerabiles ſunt, & infi-
nitæ, de qnibus pulchrè agit Vincentius in Specu-
lo morali. Tertio ſunt in eo miſeriæ compaſſionis
fraternalis, quibus proximi miſerijs condolere ha-
bemus. Quis enim adeò ferreus, vt non doleat,
dum ei nunciatur amicorum aduerſitas, aut interi-
tus? Quot igitur amicos habemus, tantis doloribus
expoſiti ſumus. Quarto ſunt in eo miſeriæ crimina
les, & culpa originalis, actualis, mortalis, venialis.
Verè horrendæ, & præcauendæ nimis. Nam miſe-
ros facit hoīes peccatum; imò & Deo, & Sanctis
eius odibiles, infirmos, pauperes, oī bono vacuos,
ad omne bonum debiles, cæcos, mutos, fatuos, oī
cadauere putridiores, regni extorres, & æternis
ſupplicijs dignos. Poſtremo cōſequuntur miſeriæ
mortis, & gehennalis, in quibus miſerijs qui vene-
Pſ. 139 rint, teſte. Pſal. vix ſubſiſtent. Verè ergo eſt anxius
mundus, tātis miſerijs plenus, Imò, & cruciatus tot
habet, qnot bona mūdi deſiderat, aut vitia in ſe ha
bet. Hinc vel ſero fatentur experti, Laſſati ſumus in
Sap. 5. via iniquitatis, & perditionis, ambulauimus vias
difficiles. Et ergo Greg. dicit ꝙ laborioſius nihil, q̄
inhiare terrenis, nihil quietius, quam nil appetere
mundi. Terrena enim oīa acquiruntur cum labo-
re, poſſidētur cum timore, & ſine dolore non amit-
tuntur, patet ergo ꝙ grauis eſt in eis cruciatus. Se-
ptimo contemnendus eſt mūdus propter eius fędi-
A tatem. Quę patet ex eius comparationibus, quia fę-
dis rebus aſſimilatur; ſcilicet iſtis.

Eſt lacus, atq; lutum, ſulfur, ſentina, vel eſt pix.

Pſ. 39. Ideſt lacus miſeriæ, & lutum fœcis, in quo proijcit
Ier. 38 Hieremias. Eſt ſulfur fœtens, ſentina oīum ſordiū,
Q & pix inquinans tangentē, faciens hoīem peccatis,
Eccl. 13 & diabolo ſeruientem, ita ꝙ oīa eius ſunt polluta,
polluētia qui verſantur in eis. Et ergo ab immūdo
per contrarium dictus eſt mundus. vnde aiunt. *Anthiphraſis.*

Mundus non mundat; ſed mundus polluit; ergo
Qui manet in mundo quomodo mundus erit?

Poſtremo contēnendus eſt mundus, pp eius pericu
loſitatē. Hic.n. ferè pericula inferni. Nā qui nauigāt Eccl. 43
mare enarrāt pericula eius, ꝙ multa, & multiplicia
nimis, quæ præſertim ꝓueniunt ex ſeptē, ſcilicet.

Ipſe locus, tēpus, q; ſtatus, homo, nos mala dæmon.

Primo ergo pericula patent ex loco habitationis, R
qui eſt modus, qui valde eſt periculoſus. Et hoc ad
modum maris; vbi multi pereūt, quia pericula in-
numera illic occurrunt; ita quòd qui vult vnum
euadere, aliud incurrit. Iuxta illud.

Incidit in Scyllam cupiens vitare Carybdim.

Item quia ibi venti vehementes, & tempeſtates ac
cidunt: vt patet in Daniele. Item in eo ſunt ſyrena Dan. 8.
rū cantus, & monſtruoſorū occurſus. Itē quia nauis
fragilis, in qua nauigant, & penuria neceſſariorum
adeſt. Itē ſunt hic pericula mundi, ſicut deſerti, in Deut. 8
quo ſerpens flatu adurens, ſcorpio, & dipſas. Item
quia fornax vitiorū, carcer malorū, domus ruino-
ſa, laqueis plena, & via periculoſiſſima: ſicut de ſin
gulis ꝓſequitur ad longū Vincentius Beluacen. &
Antoni. eū inſequutus, in tertia parte. Secūdo quia
tps eſt periculoſum; tps, ſ. peregrinationis, quia his
nouiſſimis diebus: vt Apl's prophetauit, ſunt tpa pe 2. Tim. 3.
riculoſa. Et hoc pp defectum charitatis, pp inun-
dantiam iniquitatis, ingratitudinis, & carnalis vo-
luptatis. O verè fœlix nimium prior ætas. Sunt iam
dies mali, diſtrictè tn̄ nimium exigendi. Tertio pe-
ricula indicat ſtatus humanę cōuerſationis. Vndiq;
enim pericula imminēt ei. Nam ſuperius eſt iudex
iratus, inferius patēs infernus, Interius vermis cor-
rodens, exterius ſtatus nunq̄ in eodem permanens.
Valde ergo ſtatus periculoſus. Quarto fragilitas
humanæ conditionis. Nam moratur in domo lu- Iob 4.
tea, terrenum habens fundamentum, contra quam
pugnāt quattuor pugiles, i. quattuor complexionis
qualitates, donec eijciāt eū. Vn̄ Philoſophus qdā,
inquiſitus qd eſſet hō, egregiè rn̄dit, quia mācipiū
mortis, hoſpes loci, tranſiens viator, ſimilis aceruo
niuis, roſæ matutinæ, pomo nouo, habens ſe: vt lu-
cerna ad ventum, q̄ cito extinguitur, vt ſcintilla in
mari, quę ab aquis cito abſorbetur, vt fumus qui ci
to diffunditur, exiſtēs in bello multiplici, & diuer-
ſo, cum ſeptem ſocijs morans, qui eum aſſiduè mo
leſtant, qui ſunt fames, & ſitis, calor, & frigus, laſſi-
tudo, infirmitas, & mors. Quinto oſtendit pericula
affectionis humanæ, fatuitas, quæ patet ex ſeptem, Nu. 22
quia non timent: vt Balaam, non ſentiunt: vt Io- Ionæ 1.
nas dormiens, pericula amant, vt ſe ingerentes:
vnde, & perierunt; Dicit enim Eccleſiaſticus. Eccli. 3.
Qui amat pericula peribit in illis. Quarto ſe pe-
riculis illaqueant; adeo vt effugere nequeant.
Quinto quia magis ſe temporalibus onerant. Sex-
to quia Deum non inuocant; ſed potius iram eius
prouocant; Vnde patet fatuitas grandis. Sexto pe-
ricula facit mala ſocietas, quæ mala plurima facit.
Cū peruerſo peruerteris, & præſertim quindecim Pſ. 17.
mala inducit. Poſtremo periculoſum mundū oſten
dit dęmonum impietas, qui valde timendi ſunt. Et
hoc propter loci propinquitatem, inuiſibilitatem,

Digitized by Google

malignitatem, & ob alia multa quæ ꝓſequitur idē vbi ſupra; Magna ergo ſunt mundi pericula: ſicut probant tranſeuntium raritas,& pereuntium multitudo. Verè qui prædicta hæc ritè attenderet,merito mundum cum oībus , quæ habet contemnere deberet.Et nota,ꝙ ſicut hæc inductiua ſunt de mūdi contemptu in genere ; Ita de ſingulis eius partibus , ſcilicet diuitijs , gloria , & delicijs &c. poni poſſunt retractiua in ſpecie, quemadmodum Boetius Sanctus in ſuo de Conſolatione Philoſophiæ. Et bene hanc regionem ingreſſus , breuiter tetigit dicens. Ecce huius mundi amatores,nundinas huius ſæculi perambulant . Alij diuitias, alij honorē, alij gloriam quærentes; Sed quid de diuitijs ait dicam,quæ cum labore acquiruntur,cum timore poſſidentur, amittuntur cum dolore ? Quid de honore referam ? In loco ſublimi poſitus es . Nunquid non eris iudicandus ab omnibus? lacerādus ab omnibus ? Nunquid in honore ſine dolore, in prælatione ſine tribulatione, in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis poterit ? Quid de gloria. Nunquid aliud eſt,niſi quædam inflatio aurium , quæ & ipſa nō caret iudicio, & quod antecedit tot inuidiæ occaſiones præbet , & totiens Angelo apoſtatæ ſimiles ſumus,quotiens præeſſe volumus.Et qui prælationem diligit,nil aliud facit,niſi vitam ſuam confundit. Monſtruoſa res,gradus ſummus,& animus imus,ſedes prima,& vita ima,lingua magniloqua, & manus otioſa, ſermo multus , & fructus nullus , vultus grauis , & actus leuis, ingens auctoritas , & nutans ſtabilitas,ait Bernar.Sed forſan ſapientiam mundi quæris? ò quanto te periculo committis ; Multos enim hæc maledicta ſapientia ſupplantauit, & conceptum in eis dimidium ſpiritum extin-
Luc. 11 xit, quem vehementius Dominus accēdere voluit.
Iac. 3. Sapientia mundi, terrena,animalis, diabolica eſſe dicitur . Et qui creſcit in ſcientia, & non in bona vita,elongatur à Deo.Diſce ergo in terris ea, quorum ſcientia manet in cœlis, Sed pelliciunt te gaudia mundi, Sed qui gaudia in mundo quærit,delitias ſub ſentibus inquirit, plus aloes , quàm mellis habet omne gaudium mundi, deſpicabile præſertim: vt Bonauent. ait propter quinque, ſcilicet.

S *Vile,vel impurum breue,triſte,malū tibi cauſans.* Idem habet vilitatem in obiecto , Nil enim aliud ſæculi lætitia,niſi impunita nequitia . Secundo habet impuritatem in ſubiecto, quia anima peccatoris eſt ſubiectum gaudij mundialis.Ridere,& gaudere in ſæculo, non eſt vt Hierony. dicit,hominis ſenſati ; ſed frenetici . Tertio habet breuitatem in ſeipſo , quia gaudium hypocritæ eſt adinſtar puncti . Quarto triſtitiam in termino . Extrema enim gaudij luctus occupat , & riſus dolore miſcebitur,
Iob 20. Et in puncto ad inferos deſcendunt. Quinto ha-
Prou. 14. bet miſeriam magnam in effectu proprio , quia eſt
Iob 21. ſpiritualis gaudij impeditiua: vt dictum eſt ſupra. Vides ergo,quòd omnia mundana iurè ſunt aſpernanda . Ey igitur .

Amplius in rebus noli ſperare caducis
Sed cupiat tua mens æterna gaudia lucis.

Et ſic vade ex hac regione tanꝗ prudens negotiator,ſuffarcinatus fuga, & contemptu mundi.

Incitamenta ad regionis ingreſſum. Cap.V.

POſſemus , & iam tertio aſſignare quō fugiendum,& quare Religionis clauſtrū ingrediendum;ſed tædet adhuc progredi, & confundere materiam iam pulchram, præſertim cum multi multa pulchra ſcripſerunt de illa,Et res ipſa demonſtrat, ꝙ in monaſterijs . Et purius viuitur, Rarius cadit, Velocius ſurgitur, Cautius incedit. Securius quieſcitur.Frequentius roratur,Citius mundatur,Confidētius moritur,Copioſius remuneratur, vt à multis declaratur.Pręſertim in quadrageſimali Bernardinus . Eya igitur fuge, & confuge ò mundanæ miſerrime,ad vrbem refugij, ad vitā religioſam;Vbi poſſis de præteritis agere pęnitentiā,& in præſenti obtinere gratiam, & ſecurè præſtolari gloriam futuram,Nec te terreat vitę auſteritas;Nō enim ſunt Rom. 8.
condignæ paſſiones tpis huius , ad præteritam culpam,quæ remittitur, ad præſentem grām q̄ immittitur,ad futuram gloriā,quæ promittitur. Et tu gratulare iam de ſæculo eductę, qui tanta euaſiſti mala,aſſecutus aūt tanta bona.Et præcaue,ne qn̄ reſpicias cum vxore Loth retro,aut redire corpore,vel Geneſ.
corde in Ægyptū cogites, ſed gaude cū Iob in Ny- 19.
dulo mori : vt multiplices , ſicut palma dies tuos . Nu. 14 Iob 29.

Quomodo,& quæ in hac regione contemplatiuus ſpeculari debeat . Capitulum VI.

NVnc poſtremo oſtendendum reſtat, vt & ſpeculatiuo aſſignemus nundinas ſuas in hac regione, Et certè multam contemplationis materiam eſt hic inuenire,difficilem,& inexplicabilem valde . Puta de mirabili mundi gubernatione. De mirabiliori rerum mundanarum diſpoſitione, De mirabiliſſima inhabitatorum mūdi vocatione, aut derelictione. De mirificis, aut occultis iudicijs Dei,quomodo alios vocat,alios in mundi tenebris derelinquit, quam mirabiliter, & varijs vijs, ſuos ad ſe trahit. In quibus ſcrutandis qui nolit errare, non debet nimium ſe profundare,& præſertim indoctiores, quare & nos nihil hic dicimus . Oculatioribus hic locum dantes . Mihi ſufficiat Domine Ieſu,vt ſic hic negociari poſſim, vt mundum deſpiciam , & validius in tui amorem eam . O igitur da tu mundi rector , quo mundus mihi amareſcat , & tu in corde dulceſcas , interuenientibus omnibus contemptoribus mundi .

De tertiæ diei regione, quæ eſt Scripturarum regio. Titulus XXXIIII.

SCrutamini ſcripturas Ioann. Tertiæ A
diei Regio principalis , eſt Regio 68.
Scripturarū. Ad cuius ingreſſum hor Io. 5.
tamur in verbis præmiſſis, vbi iubemur ſcrutari Scripturas , & in alijs multis locis, vbi tanquam theſaurum iubemur effodere eam, & promittit Dominus ſtudioſis bona, comminans ignauis grandia mala : vt patet in illo Hie-

Digitized by Google

Iere.6. Io Hieremiæ. Erudire Hieruſalem. Sed quia puto me ſupra commemoraſſe aliqua inductiua ſtudij; ideo hic tranſeundum, ſolum hortantes, vt reſpiciant ſæcula noſtra, in ætates, & Sanctos ſæculi prioris, & videbimus nos nimium, nimiumq; corũ collatione in ſtudio ignauos, cum illi diebus ac noctibus libris hærebant, de Scripturis conferebant ſemper. Teſtantur hoc opera illorum, iubent hoc eorũ inſtituta, volentes ſtudio inſiſti nimis. Quod heu quia noſtra tẽpora non obſeruãt, videmus quanta mala nos inſequantur. Proſequitur plurima horum venerabilis Humbertus in Prologo de Eruditione religioſorum; Sed ad noſtram regionem nos diuertamus, Eſt ergo latiſſima regio iſta, In qua ẽt quiſq; inuenit neceſſaria ſtatui ſuo. Habet, & hic ſtudioſus, quibus intellectum erudiãt, habet deuotus, quibus accendat affectum, habet ſpeculatiuus, quibus contempletur Deum: vt paucis eſt demonſtrandum.

Pro ſtudioſo. Capitulum Primum.

B IN primis ergo habet hic ſtudioſus, quibus exerceat, & inſtruat intellectum. Cui hic conuenit, cõſiderare de ſcientijs, primo in genere, demũ de ſingulis in ſpecie. Et vt omitamus de Scriptura Diuinitus ad inuenta, qm̃ illa affectuoſa eſt, non curioſa dicenda, habet conſiderare de ſciẽtijs humanitus inuentis. In genere Phi. diffinit omnem, deſcriptionem, nominationem, commendationem, originem, & diuiſionem. De quibus latius agunt multi in ſcriptis; Nota tamen circa commendationem, ꝙ inter cęteros actus hominum ex quibus: vt Rainerius dicit extollitur ſtudium.

Perfectum, ſublime bonum lætum, peramatum.

Ideſt ex cęteris actibus perfectiuis, quia inquantũ ſtudet Sapiẽs, in tantũ habet beatitudinis partem,

Eccl.14 Beatus enim vir qui in ſapiẽtia morabitur. Secũdo eſt ſublimius, quia per ſapientiã præcipuè Deo aſſimilatur, qui oĩa in ſapiã fecit. Tertio vtilius, quia

Pſ.103 per ſapientiam ad omne bonum, & ad regnum per

Sap.6. hoc peruenitur Sap. Concupiſcentia ſapientiæ deducet ad regnum perpetuum. Quarto nihil iocun-

Sap.8. dius, quia nõ habet amaritudinem conuerſatio illius &c. Poſtremo amatius nihil; Nihil enim laborioſius ab hominibus, quęſitum, vt patet e Philoſophorũ actibus, & geſtis. Quorum ſtudia qui ad mẽtem reuocarit quãlibet ſuam diligentiam, illorum inferiorẽ videbit. Alij calcabant honores, alij ꝓiecerunt diuitias, alij pœnas ſpreuerunt, alij contubernia hoĩum reliquerũt, vltimos receſſus, & hęremi ſecreta petentes, quo liberuis Phiſæ. vacarent. gat actus Pyiloſoph. qui noſſe volet ſtudia eorum, & Epiſtolam Hiero. ad Paulinum attendat.

Artium origo. Paragraphus Primus.

POrro de origine Philoſ. hoc piè tenendũ, ꝙ dono Spiritus Sancti hoibus ſint artes oẽs, artiũ nomine dignæ reuelatæ: vt latè proſequitur Leonardus vtinã. Sermone Pentecoſtes. Quare oium ad id tendit finis, vt vel naturæ repararetur integritas, vel defectuum quibus præſens ſubiacet vita, neceſſitas temperaret: vt deducit Hugo de ſancto Victore, in Dydaſcalicon. Ponẽda eſſet hic artium, ac

C ſcientiarũ humanarũ diuiſio pro ſtudioſo; ſed quoniam id a multis factitatum eſt, & affectuoſo, magis quam ſtudioſo ſcribimus, tranſire decreuimus, hoc tantum dicẽtes, ꝙ earum ſtudijs, veteres ſumma diligentia inuigilabant, & potiſſimum ſeptem liberalibus, quas qui neſciſſet, Doctoris noĩe indignus erat, plures memoriter has tenebant, vnde in oĩbus intellectum habebãt, & ergo eo tempore tot ſapientes fuere, & non ſolum Philoſophi gentiles, ſed & viri Chriſtianiſſimi, viri religioſi, & Sancti his ſe ſcientijs dedere, ſcientes has neceſſarias, & per oĩa vtiles eſſe, pro intellectu Diuinarum ſcripturarum, Et ideo Clemens dixit non abſurdũ fore poſt firmam fidẽ veritatis, liberalibus vti &c. Imò demõſtrauit dominus Ioan. Dominici Cardinalis: vt allegat Antoninus. in quarta parte, ꝙ non ſolum liceat; ſed ẽt debet fidelis, ſęcularibus ſcientijs ſtudere, propter Dei imitationem, naturalem inclinationem, veritatis cõntinentiam, & Scripturarũ ſacrarum intellectionem, ad quarũ intellectum plurimum conferunt: vt de ſingulis demonſtrat; quẽadmodum, & tangit in de doctrina Chriſtiana Aug. Qui liber omni ſtudioſo iure eſt legendus. Non ergo ſunt ſcientiæ liberales contemnendæ. Non eas contempſerunt viri Sancti. non Aug. Ambroſ. Hieronym. non Bernar. Neç ẽt celeberrimus ille Hugo de ſancto Victore, qui de ſeipſo fatet. Ego inquiẽs affirmare audeo, nihil me vnquam quod ad eruditionem pertinet contempſiſſe; ſed multa ſæpius didiciſſe, quę alijs ioco, & deliramẽto ſimilia viderẽtur: vt longe enumerat de rerum vocabulis, ſophiſmatibus, & arithmeticis figuris, & huiuſmodi ſimilibus. Quæ quidem vt concludit, puerilia fuerunt; ſed non inutilia. Neq; ea nunc ſcire ait ſtomachum meum onerat. Nam quãtus euaſit, celebre illud nomen quo alter Auguſt. dicebat, teſtimonio eſt. Poſſent hic multa dici contra poeſim, quæ heu noſtris temporibus, multis religioſis pluſquam neceſſe vel vtile eſt placet, eoſq; a Sacrarum litterarũ ſtudio valde retrahit; ſed prolixitas nobis vitãda, & multi docti huiuſmodi ſatis vitant ſtudium, De modo aũt, & artium acquiſitione, de ordine ſtudendi, & cęteris requiſitis, qui noſſe volet, Didaſcalicon videat Hugonis, & plenè de ſingulis inueniet deductũ. Vbi ponit ſeptem neceſſaria profectui: vt ſunt illa in vulgari.

Mens humilis ſtudium quærendi, vita quieta.

Scrutinium tacitum paupertas terra aliena.

Vt latè proſequitur. Ad quem librum etiam ſtudioſus noſter confugere habet, qui de ſingulis artibus ſummatim aliquid noſſe volet. Similiter, & ad librum diſcipuli eius; Richardi ſcilicet excerptionũ. Similiter ad Ethymologiarũ Iſidori, qui de ſingulis artibus agit, paruulis conſulens, & ſuam diligentiam exemplum poſteris relinquens. Nil amplius his iam immorandũ, ad ſacra confugiendum nobis, ad eloquia ignita, longè præſtantiora omnibus ſcientijs humanis. Vincit enim malitiam ſapiẽtia: vt ſapiens ait. Pſ.118 Sap.7.

Pro

Pro deuotis. Capitulum Secundum.

IAm itaq; de nundinis videamus deuotorũ,qui-
bus in regione ſcripturarum,proponuntur elo
D quia Scripturę ſacrę diuinitus inſpirata:vt Theolo
gia,& Iura ſacra.Hic nemo dixerit deuotorum,aut
religioſorum,non eſſe hæc fori ſui , refutans ſacra-
rum ſtudium litterarum , tanquam nõ neceſſarium
ſibi;Imò competit omni religioſo ſtudium Scriptu
ræ ſacræ.

Dirigatur in contemplatione .
Vt ſic p̃ hoc Facilior ſit in aliorum illuminatione.
Proficiat i virtutib' carnis mortifica-
tione . Nam proficit ad contemplationem dum in-
tellectum illuminat,& materiã contemplandi præ-
ſtat,& remouet pericula ne in contemplãdo erret ;
Nonnulli enim,vt Greg.ait,dum plus exquirũt cõ-
templando quam capiant, vſq; ad peruerſa dogma
ta erumpunt:ſicut de multis patet , qui ita volebãt
inſiſtere deuotioni , & non ſe dare lectioni , quod
errores reliquerunt , & docta deuotio præferenda
deuotioni indoctæ,cęteris paribus.Valde ergo ſtu-
dium eſt neceſſarium.Secũdo vt ſit facilior in alio-
rum illuminatione , præſertim ſi quos monere ha-
bet;Nam mater cunctorum errorum eſt, ignorãtia
ſacrarum litterarum,quę acquiruntur ſtudendo,&
meditando.Nam quod Apoſtolis ſuggerebat Spiri
tus ſanctus , hoc alijs quotidiana in lege Dñi exer-
citatio tribuere ſolet. Tertio vt per hoc proficiat
&c.Inter cęteras enim vtilitates ad vitandum car-
nis laſciuiam valet,ſm Hiero. dicentem, Ama ſtu-
dia literarum,& vitia carnis non amabis . Valet ad
contemnendum mũdana, vnde Socrates Thebanus
auri pondus ob vanam ſciẽtiam abiecit, & innume
ri Sancti ꝓpter Euangelium Chriſti : vt Antonius.
Math. 19. oĩa reliquerunt.Valet ad obediendũ Deo alioquin
lectio peruerſa.Ita ꝙ Auguſt.dicit.Quæ peruerſitas
eſt illa,lectioni nolle obtemperare, dum vult ei va
care &c.? Eſt quoq; plurimũ neceſſaria ſciẽtia iſta;
Nam vt Hieronymus dicit.Ignorantia Scripturarũ
eſt ignorantia Chriſti;Hac enim ignorata,nemo ſa
piens aut litteratus dici poteſt;Neſcit enim litteras
qui ſacras ignorat,Eſt item neceſſaria ad perfectio
nẽ;perfectio enim hoĩs conſiſtit in imitatione Dei,
quæ eſt per dilectionem, dilectio aũt cognitionem
præſupponit , Nam dilectionis obiectum eſt bonũ
cognitum;Inuiſa enim diligere poſſumus, incogni
ta nequaquam Auguſt.ait,Cognitio aũt vera, & or
dinata , per ſacram lectionem habet,ergo neceſſa-
rium . Et nota ꝙ non ſolum neceſſitas;ſed ẽt com-
mẽdabilitas ſacræ Scripturæ, nos ad ſui lectionem
accendere debet, q̃ ex multis poteſt pateſcere,prę-
ſertim ex iſtis; ſcilicet ſingularibus præeminentijs,
altis comparationibus,grandibus vtilitatibus, San
ctorum præconijs,& dignitate. Sunt igitur pręemi
nentiæ ſacræ Scripturæ quibus cęteras antecedit .

Principio, — Ex originis , & au-ctoris altitudine, quia ex ore altiſſimi pro-dijt .

E

Eccl. 24

tenet, — Ex contentorum vtilita te , quia hic omnis ſcri-ptura virtualiter eſt.

obiecto, — Ex ſubiecti nobi-litate , quod eſt Deus.

ſeu fine — Qui eſt vita æter na,vt ſcilicet co-gnoſcant.

modoq;. — Certiori cui nõ ſubeſt fal ſum .

Nobilis, — Quia practica, & ſpe-culatiua de materia, & fine digniori.

& certa, — Quia maior ſcripturæ auctoritas , quam omniũ hominum perſpicatias .

F

copioſa, — Intelligentia duplex ſenſus præpollens .

perutilis , — Quia ꝓpter effectus pluri mos.

alta. — Qđ natura cui cæteræ artes ſub-miniſtrant.

Hęc qui attẽtè proſpiceret, ad eius ſtudium me-
rito alliceretur,Sic etiam nobiliſſimis rebus; vide-
licet per decurſum Scripturæ comparatur; Puta.

Herbis gemmis,armis eſcis compar,& vndis.
Hortis lucernis,elementis,rebus variatis.

Porro vtilitates nõ poterunt a quoquam mortaliũ
plenè dici.Nam vt Hieronymus dicit,oĩbus oĩa eſt
Scriptura.Habet in ea infans quod lactet, puer qđ
laudet,adoleſcẽs quod corrigat,iuuenis quid agat
ſenior quid precet &c. Dicit ad Voluſianũ Augu-
ſtinus . Tanta eſt profunditas ſanctarum littera-
rum , vt in eis quotidie proficerem , ſi eas ſolas ab
ineunte pueritia,vſque ad decrepitam ætatẽ,maxi
mo ocio, ſummo ſtudio , meliori ingenio , diſcere
conarer.Et 12.confeſ.Mira profunditas eloquiorũ
tuorum , Ecce ante nos quandoq; ſuperficies blan-
diens paruulis ; ſed mira profunditas Deus meus .
Horror eſt intẽdere in eam.De dignitate aũt huius
ſcripturæ,& reuerentia,qui dignum aliquid legere
deſiderat , ille librum naturæ legat , non poſſumus
hic oĩa aſſignare,propoſitũ patet,ꝙ merito ob hæc
& alia,Scriptura hæc,ẽt a ſanctiſſimis,& deuotiſſi-
mis ſtuderi debet. Hoc attenderunt Sancti illi prio
res,qui tam in ſtudendo, eas fuerunt diligentes, ẽt
Patres ſancti hæremitæ, qui memoriter eas tenue-
runt.Horum amore Chryſ.biennio ſpeluncæ ſe in-
cluſit,quo tẽpore fermè ſine ſomno degens: vt ſcri
bitur in nouiter tranſlata legẽda didicit ſcripturas,
eas memoriæ commendans.Sic mira de Patrum il-
lorum ſtudioſitate leguntur; adeo vt quidam illo-
rum , neſcio quantas miriades expoſitionum ſuper
Scripturas legiſſe commemorat. Sic,& de beatiſſi-
mo illo Hylarione, Hierony. ſcribit, ꝙ Scripturas
memoria retinens,eas poſt orationem,&c.Pſ. qua-
ſi Deo præſente recitabat , quod de pluribus legi-
tur Patrum,& a nonnullis temporibus,noſtris Re-
ligioſis obſeruari nouimus. Et quid opus eſt diſcur
rere per ſingulos , cum pro regula apud eos habe-
batur,nullo remedio melius vagos cogitatus poſſe
reſtringi,vana alloquia vitari , animamq; incitare
ad omne bonum; niſi iugi meditatione legis Diui-
næ, ſicut ſcribitur in primo Pſal.Qui legit vitas,in- Pſ. 1.
ſtituta,collationeſq; Patrum,videbit vera eſſe quę
dicimus.Non ergo oro his meliores; Imò deterio-
res,ſint deuotarij noſtri æui, vt nolint animum da-
re Scripturis. Poſſemus hic aſſignare plurima in ge
nere,de ſacræ ſcripturæ neceſſitate,qualitate,ortu,
progreſſu,ſtatu,& modo procedendi, vario intelle
ctu,& ſenſu,& de generalibus regulis Scripturarũ;
ſed veremur ſi illa commemorauerimus, ne magis
iudice-

Digitized by Google

iudicemur illuſtrare intellectum, quam fouere affectum, quamquã apud rectè videntes, ignita ſint oĩa
Pſ. 118 eloquia Scripturæ; Volumus tñ: vt breuiores ſimus intermittere iſta, remittendo ad Didaſcalicon Hugonis, qui egregiſſimè de his agit. Itemq; ad Henricum de haſſia ſuper initio, Bibliæ, qui multa tradit ſingularia, & ſcitu digniſſima. Hoc monentes vnum, vt quantumuis profeciſſe ſe aliquis viderit, ſciat plura reſtare. Tanta eſt.n. plenitudo Scripturę huius, quòd nec minima littera, taceo de verbis ſingulis, & ordine verborum: vt dicit Hieronymus de optimo genere interpretandi ſi bene memini;
Mat. 5 Imo ſi Dño Ieſu creditur, nec apex vnus, ſuis prægnantiſſimis myſterijs vacet; ſaltem in originali lingua hebręa; ſ. & gręcã. Patet hoc in hebraico, vbi peruigili, & perpetua conſuetudine, idem verbum diuerſis locis poſitum; tametſi in eadem ſignificatione ſumptum, non tñ eiſdem punctuationibus, & litteris ſcribitur, nec eodem ſono ſæpè profertur. Quę itidem tam crebro ſicut memini, mihi oſtenſum in libris Hebræorum, inter continua verba. Vtpote inter ſuppoſitum & appoſitum. Itemq; Inter adiectiuum & ſubſtantatiuum, Inter verbum & aduerbium, Inter præpoſitionem & ſuum caſuale, longum ſpacium vacuum, duorum, aut trium verborum capax interponitur. Et hæc intercapedo: vt teſtantur eius linguæ periti, nuſquam gentium, aut locorum commutatur. Quare hoc aiunt illi: niſi qa abditum aliquid latet, velut theſaurus in tpe belli reconditus, nouiſſimis tpibus contra Antichriſtum per Enoc, & Heliã detegendus. Interim autem verba ſunt quæ non licet homini loqui. Iure ergo profi
2. Cor. 12. teri poteſt, omnis huic ſcripturæ ſtudioſus cum Auguſtin. Cum conſummauerit tunc incipiet.

Quomodo ſe quis affectuoſius poteſt exercere in Scripturis. Capitulum Tertium.

G CAuſabuntur forſan aliqui minus ingenioſi, memoriæ fragilitatem, intelligentiæ tenuitatem, & ergo non poſſe ſcripturas memoriter tenere, nec affectum mercari ex eis. Meliuſq; ſe habere cum aſpirauerint in Deum. Condeſcendendum eſt iſtis, & ſtudium eorum collaudandum, melius quæ neſciſſe Scripturas, q̃ ſpiritum extinxiſſe, & affectum. Abſit, vt tam optimorum ſtudiorum, occaſionem tollere velimus, vt tanta Sanctiſſimi amoris officia, & officioſa ſacrificia, ſubdere ſcripturis, q̃bus conſtituuntur Deo amici, cum cætera non ita exigantur. Ea etenim nobis interim in via cõditio, vt cum non poſſimus ſimul oĩa præſtare, quæ ad neceſſitatem; licet dum maiora p̃ſtamus, a minoribus interim excuſemur. Qui igitur Scripturis ipſis intẽdere non valet, licet earum apprehendat finẽ; Finis autem ſcientiæ huius eſt, vt per ipſam ipſe ſtudens feratur in amorem ipſius cogniti obiecti; ſcilicet Dei. Vnde amplius finis præcepti charitas, Cui quadrat Auguſt. dicens. Sed fortè, non vacat tibi tranſcurrere per oẽs libros, tene in corde charitatem, & conſecutus eris oẽ, q͏ habetur in Diuino codice. Vnde & oĩs ſtudioſus illos debet ex ea elicere ſenſus, quibus illuminatur intellectus, fido & inflãmatur affectus, duplici charitate, & quibus ſtabiliatur animus in ſpe vitæ æternæ. Charitas enim ſcripturarum, cardo in quem qui non omnia refert, contumeliam ſcripturæ facit, & eius authori: prout dicit Guiliel. Pariſienſ. propter quinque.

Dat vanam, ſterilem, turpem ſtultam iniurioſam. Primo facit eam vanam inanemq;, ab eo quod potiſſimum continere debet. ſ. amorem & gloriã Authoris. Secundo ſterilem facit a fructu, qui eſt remuneratio vitæ æternę. Tertio deformem finẽ eius detruncans, cum præcipua pulchritudo in fine conſiſtat: quemadmodũ ſi Pauo cauda priuetur. Quarto ſtultam eam facit, quo ad ſeipſum, dum magis ſtultus q̃ ſapiens efficitur ex ea. Quinto iniurioſam & contumelioſam Creatori, dum illam gloriæ ſuæ inaniſſimæ applicant ſcientiæ exemplum gloriam venantes. Et quia ita abuti contingit Scripturis, iõ multi Sancti parum curauere de eis, in finem ſolũ charitatis oĩa ſtudia conferentes, quo non abuti cõtingit. Certi ſi charitatem, & ſpiritum charitatis habuerint, de oĩbus edocebuntur. Verè ergo de oĩb. Spiritus docet quem implet charitate. Ad illam ergo per Scripturas contendamus, & ſufficiet nobis. Io. 14.
Pro affectu ex Scripturis eliciendo, plurimum valent exercitia quædam piorum. Qui vident ſingulas litteras, quaſi amoris ſcedulas ſibi a ſpõſo Deo demiſſas, Aut quaſi verba commiſcent cum ſponſo poſt parietem ſtante, aut interprete medio, aut certè munere litterarum. Cant. 2.
O qui his modis ad ſacros libros accedit, qui ſic affectus acceſſerit, quaſi cum Dño, vt Ambroſius ait locuturus, non expers manebit affectus. In lætitia, & in iubilo audiet ſuſurrium, & vocem Dei in corde, & ergo cum magno affectu & reuerentia, ad ſacra ſtudia accedendum eſt: vt fecit Auguſtinus: videlicet 11. confeſ. Sic ergo ſuas merces comparant hic affectuoſi.

Pro ſpeculatiuo. Capitulum Quartum.

NVnc poſtremo oſtendendum eſſet, qũo ſe hic habet ſpeculatiuus, quo contempletur Deũ: H
Sed nolumus eſſe lectori noſtra prolixitate graues. Qui hoc ſcire deſiderat ille tractatum Bonauenturę de Artium reductione ad Diuina legat. Et videbit quõ in ſingulis artibus, non ſolum litteris Diuinis, relucent maniſeſtiſſima veſtigia Diuinitatis, Vnitatis, ſimul & Trinitatis: quemadmodum pulcherrimè de ſingulis ſcientijs, imò & ſcientiarum ſpeciebus ille deducit. Et ſic eſt huius regionis finis & modus.

De regione Eccleſiaſtica, priori annexa eadem feria, ſcilicet quarta habenda, & primo de incitamentis ad eius ingreſſum. Prologus.

I VEnite aſcendamus ad domum Dei Iſa. Eſa. 2.
Venite egrediamur in agrum videamus ſi florum precedenti regioni, annexa eſt pro ampliori affectu, regio hæc eccleſiaſticalis quantum Bernardus. reſtringẽs ad

ad affectuoſiora vocat regionē, vel paradiſum clauſtralem, eius videbimus rationem. Sed nos pro materia latiori diximus eccleſiaſticam iſtam, ad cuius ingreſſum plura poſſunt inductiua adduci, ſcilicet.

Exemplum, ſcriptum, ſuaſum, lætum, bona multa.

Cant. 6. Primo exemplum ſponſæ in hortum & agrum euntis; Imo & ſponſi ipſius, qui deſcēdit ſæpè lilia colligere ex eo. Secundo quia ſæpè ad hoc monet Scriptura; vt patet. Tertio, quia ſuadet hoc Sanctorum doctrina, præſertim Bernard. & ſanctus Vincentius in inſtructorio ſuo. Quarto, quia hoc iocundum, quare eam paradiſum dixit Bernardus Gaudioſum enim glorioſam cernere ciuitatem Dei.

Poſtremo quia valde commodoſum, quia latet in hac regione ait Bernar. fœcunda fertilitas pretioſarum mercium, vt illuminatio intellectus, inflāmatio affectus, incitatio virtutis, & excitatio ad omne bonum, libenter ergo ingrediamur eam.

De conſiderabilibus a ſtudioſum. Capit. I.

K

Lata eſt regio iſta, & multas in ſe dietas cōtinēs conſiderationum. In qua ēt inuenire poterit ſtudioſior aut curioſus, qūo intellectum exerceat, deuotus qūo affectum inflammet, perfectus itē qūo ſubleuetur ad contemplandum Deum. Nam ſtudioſus poteſt conſiderare iſta. Ipſius, ſ. Eccleſiæ, & eccleſiaſticarum rerum ſublimitatem, & decentiam, Item eccleſiaſtici decurſus hiſtoriam, & qualitatē, & hmōdi multa, quæ conſiderationibus ſunt plena. Nam primo de Eccleſia ſecundum ſe, poteſt cōſiderare eius diuiſionem, diuerſam nominationem & ædificationis rationem, & modificationem, ædificij miſteria, & diſpoſitionem, eccleſiæ, & altarium conſecrationē, & eius modum, & rationem Eccleſiaſticæ libertatis emunitatem, violationem, & venerationem, de quibus qui aliqua ſcire volet, Doctorū ſcripta Diuini officij rationalia, & huiuſmodi inquirat, Sic ēt plura ſe offerunt conſideranda de Eccleſiæ ornatu, Puta de Eccleſiæ picturis, & ornamentis, de congruitate miniſteriorum, & eccleſiaſticis ordinibus, de veſtium eccleſiaſticarum cōdecentia, ortu, & miſterijs, de Sacramētis, ſacramētalibus, & alijs ritibus eccleſiaſticis, de Diuinorum officiorum congruentia, & Eccleſiæ documētis. Ecce hæc, & hmōi multa ſe offerunt hic ſtudioſo cōſideranda, de quib. paſſim poteſt reperire inter Doctorum ſcripta. Nec debet aliquis hæc parua dicere, & vilipendere, quia turpe nimis eſt, præſertim eccleſiaſtico viro hæc ignorare; Imò tenet ad hæc ſcienda ſtudium dare, Alioquin ait Durādus debet de eorum ignorantia, in nouiſſimo rationem dare; Malac. 2. Labia .n. ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam &c. Alioquin ſimiles ſunt iumentis, onera ad aliorum vſum portantibus, & nuces in ore tenentibus, ſed ad dulcedinem cœli non attingentibus, eo ꝙ intelligentiæ, & conſiderationis dentibus eam non frangunt. Imò dicit Auguſt. Sacerdotis eſſe, noſſe rationē eorum in Eccleſia fiunt. Cęco enim templi ingreſſus eſt vetitus, 2. Reg. 5. nec ad Sacerdotium in lege veteri poterat admitti, Leuit. 21. Et quis cęcus niſi ignorās Sacerdos aut eccleſiaſticus? Secundo principaliter habet ſtudioſus attendere, & ſecū meditari eccleſiaſtici decurſus hiſtoriam, & qualitatem; Quomodo, ſ. ab Abel iuſto inceperit, quomodo perſtiterit, quantis tribulationibus agitata fuerit, qūo item inter medias tribulationes ſuccreuerit magis &c. Et pro his ſciendis, cōuenit eccleſiaſticas hiſtorias, & chronicas vidiſſe. Quarum ſtudium, licet aliquibus videat inane, & nullius deuotionis promotiuum; ſecus tamen ſentiunt deuoti experti.

De meditabilibus a deuotis pro affectu aſſumendis. Capitulum Secundum.

L

Sed iam quæ deuotus hic conſiderare habet videamus, Et certè huic ēt lata hæc meditādi, & vtiliter exercitandi materia datur. Nam poteſt hic, oculo deuotè meditationis.

Videre	Eccleſiaſticorum ſtatuum diuerſitatem.
	Priorum Sanctorum exemplaritatem.
	Sui ordinis, & propoſiti, originē, & qualitatem.

Ex quibus omnibus, & ſingulis, poteſt elicere affectus caliditatem.

Cerne ſtatus, Patres, Sanctus cernas ſpeciales.

Primo igitur poteſt exire in agrum eccleſiaſticum, & videre diuiſiones gratiarum &c. ab vno ſpiritu, 1. Cor. & multiplicem eius ſtatum. Et videbit ꝙ regina ſit Pſ. 44. Eccleſia, varietate circūdata. In varijs locis, per varia tempora, & ætates, ſm varios ſtatus diffuſa, Et quidem ſtatus hi multipliciter diuidi poſſunt, In ſęcularem, & ſpiritualem: velut gladij duo. Luc. 22 Aut ſecundum quòd Chriſtus varios oſtendit ſtatus.

Coniugatorum.	Rectificauit	Quicūq; dimiſerit vxorem.	Luc. 16.
Clericorū. quē Chrs	Cōpleuit.	Niſi abundauerit iuſtitia.	Math. 5.
Religioſorum.	Specificauit.	Si perfectus vis eſſe.	Mat. 19
Prælatorū.	Firmauit.	Paſce oues meas.	Ioa. 21.

Aut generaliter diuidi poteſt, ſm tres illos viros, Iob. Daniel, & Noe. Et ſic aliqui ſunt. Hij aūt ſtatus varij ſunt: velut vnius corporis membra, diuerſa officia habentia. Non tñ excellentiora membra Ephe. 5. contemnunt inferiora; ſed diligunt, & fouent ea, quia ſunt eis neceſſaria, & quodq; ſuo officio contentum, alteri condolet, aut congratulatur. Quæ varietas: vt dicunt, in Eccleſia decuit propter iſta; vt ſ. noui teſtamenti ſtatus, veteri correſpondeat, vbi diuerſi populi ſub cultu erāt vnius Dei. Itē vt ethnicos præcedant, quia ibi ſtatus diuiſi erant. Item vt integrum corpus cōſurgat, & pulchritudo domus, 2. Thi. 2. in varietate, & ordine appareat. Et Eccleſia ad operationes expedita ſit.

Reſpondens præcat, perfecta, decor, facilis ſit.

M

Ecce in ſingulis ſtantibus. Et in ſub eis contētis, affectuoſus multipliciter, & vtiliter negociari poteſt. Primo qualitatem ſtatuum horum aſpiciendo, & in proſperis, vbi ſanos illos conſpexerit congratulando, & Deum inde laudando. Nam, & ſic præcipuè particeps fiet oīum. Secundo vbi eos deformatos viderit ingemiſcendo, & pro reformatione horum Deum intimius orando. Nam & ita plus proficere

cete

Digitized by Google

cere poterit in ſolitudine,quam publice prædicando:vt Gerſon declarat.Ergo quidam pro exercitio deuotiſſimo iſtud habent, quemadmodum tradidit quidam deuotus Carth. & tetigimus inter exercitia feſti,vel Dñici diei.Tertio poteſt hos ſtatus attendere pro aliorum informatione,aut pro mentis ſuæ conſolatione,& ſecurioris ſtatus concluſione, gratias agendo, ꝙ ad talem ſit vocatus, & alios ad talem ducere nitēdo.Et ſic videtur Iacobus Carth. in de ſecuriori via,ſpeculam,vt ait ſuperaſcendēs, varios ſtatus modoſq; in eis viuendi aſpexiſſe, & ſecuriorem concluſiſſe: vt patet in eius libello. Et de hac ſpecie meditationis dicit Petrus de alyaco, ꝙ valde expedit conſiderare ſolos ſtatus, operaq; oīa tam malorum ꝗ bonorum: vt inde eliciat quid imitari quidve vitare expediat: Vt de bonis gratias agat,ex malis ſe corrigat,& pro eis oret.Meditetur ſingulorum bona, ad imitationis cumulationem,ad Dei laudem,& gratiarum actionem. Mala vero ad ſuam eruditionem, eorum emēdationem, & compaſſionē.Hæc ille in ſpeculo cōſiderationis.

De ſanctorum Patrū exemplaritate. Parag. I.

N SEcundo hic deuotus conſiderare habet Sanctorum exemplaritatem;puta Apoſtolorum, & Sāctorum primitiuorum: vt hoc ſanctus Vincentius docet, de quibus latiſſima materia contexi pōt.Ad quod valet legere illorū geſta,& vitas, pro vt hoc ſuadet Guiliel. Pariſien. Religioſi ēt, præſertim ad religioſos priorum temporum,ad hæremos ſanctorum Patrum diuertere dicunt, & illic mente vagari,& illorum conuerſationem,doctrinam,& exempla,mentis oculo conſiderare:quemadmodum docet beatiſſimus Bernar.dicens,ingrediendum Paradiſum,clauſtralem regionem,viſu pulchram,diſciplinæ vallo munitam, in qua fęcunditas pretioſarū mercium latet.Glorioſa res hoīes vnius moris habitare in domo,bonum,& iocundum habitare fratres in vnum. *Pſ. 67.* *Pſ. 132* Hic ait, videre eſt illum peccata deflētem,Alium in Dei laudibus exultantem. Alium in actiua laborantem, Alium contemplatiuę vacantē. Ita ꝙ de his nil verius dici poteſt; quam caſtra Dei ſunt hæc. *Gen. 32* Et quam terribilis eſt locus iſte. Non eſt hic aliud &c.Hic igitur Bernar.ait. Hic perambula virtutes cohabitantium in domo Dñi virtutum,& fac inde ſarcinam tuam,formam viuendi. &c. Hæc ille. Sic de beatiſſimo Antonio narrat beatus Athanaſius. Quod oīum ad quos pergebat, ꝓprias ſingulorum gratias hauriebat,huius continentiā, illius iocunditatem ſectabatur,iſtius lęnitatem,illius vigilantiam,alterius legendi æmulabatur induſtriā, iſtum ieiunantem, illum humi quieſcentem imitabatur,alterius patientiam, alterius manſuetudinem prædicabat.Ac ſic vniuerſarū virtutū partibus irrigatus,ad ſedem propriam reuertebatur. Ibi ſecum vniuerſa pertractās, oīum in ſe bona nitebatur exprimere.Hic vitæ canon, ſingulis cęnobicis eſt vtilis,vt proficiant mutuo, qui conuerſantur mutuo: Sectentur apem melleam, non araneam tabidam; quæ liquorem lethiferum ſugit,quo illa ſapidum: O ſectemur præcor o fratres hunc virum, & Monachici gregis Monarcham, eius exemplo decurramus vel mēte,in Ægyptiacas ſolitudines,inq; cętera heremi deſerta, intueamur pijs oculis cordis agmina illa Sanctorum, quæ diligenter inſpecta, non poſſunt non excitare feruorem.Intueamur ſolitudinem Pauli certamina Antonij, ſimplicitatē alterius Pauli patiētiā Eulalij, lapidem triennio in ore geſtatum Agatonis viri deuotiſſimi. cęteraque caſtra Dei, excubiaſq; vigilum eius, & certè erunt nobis velut beatiſſimo Auguſt. eorum exēpla deſolatorij carbones, omne exurentes vitium, incaleſcentes item in mirum deuotionis feruorem, inq; omne Herony.teſte bonum. *Pſ. 119* O qui ſe hic exercitare volet,ille deuotiſſimam,pariter, & ampliſſimā ſibi materiam propoſitam habet;ſed, & mundiſſimā nimis.Ita ꝙ in omni triſtitia poſitus homo, ſi hanc regionem ingreſſus fuerit,optimum aiæ ſolamen, velut ex Paradiſo deliciarū Dei reputabit.At,vt paucis nos expediamus, nihilominus materiā alijs ſubminiſtrantes, dicimus quòd trifaria circa hos Patres conſideratio haberi poterit.

O Primo poterunt cōſiderari horum vitæ geſta.
Secundo horum vitæ modus,& inſtituta.
Tertio horū doctrina verba ſcilicet,& dicta.

Quæ tria ſunt verè cōſideratu digniſſima. Et ad hoc valent;Imò hic complectuntur libri illi, meritò ab oībus religioſis complectendi,& familiariter habendi,Vitaſpatrum,Inſtituta,& Collationes eorundem. In his vera religioſorum forma traditur, & a maximis magni priſtinis temporibus æſtimabantur. O quanti putas faciebat Auguſt. relatā ſibi Antonij vitam, quam familiariter ſanctus Dñicus, ſibi imbiberit collationes Patrum,& inſtituta;Imò de ſancto doctore Thoma dr,ꝙ his pro mentis recollectione, & deuotionis excitatione vti ſolebat. Multa poſſemus hic dicere de Patribus iſtis ſanctis poſſemus quaſi fabricare Paradiſum delitiarū, ſub tribus dictis,ex tribus illis libris.ſ. Cuiuſq; nominatiſſimi Patris ponendo vitā,& geſta,deinde modum habitationis,& inſtituta, demum memoralia eius dicta;ſed hoc relinquimus ſtudioſis,tantū monentes,vt crebro horum memoriam agamus;nō.n. ſine benedictione erit; *Eccl. 49* Hinc enim: vt de cęteris ſileamus bonis, excitabitur in nobis virtutum radix humilitas.Horum enim vitæ inſpectæ oīum noſtrū vitas,peccatū oſtēdent; ita,vt iure dixerit Iob. Reſpicient hoīes, & dicet peccaui, & verè deliqui, & *Iob 33* vt eram dignus non recepi, hinc eruditio mentis, hinc incitatio feruoris, & innumera alia bona ꝓut tetigimus de conſideratione Sanctorum ſupra,Hic deuotus ſuam vitam illorum conferre habet.Inquirere item diligenter vnde diſtantia tanta; Tantum quippè inter ſe priorum Patrum ſemitæ, & noſtri temporis inertiæ diſtant, quanto lux a tenebris, a nigro album, ab inferioribus ſuperiora, cœleſtia à terrenis! O quantam legimus Patrum fuiſſe gloriam illorum, ꝙ vix eam æſtimare valemus. Verè tunc erant aurea ſæcula,cum hoīes illi erant aurei, qui vix minori quam Apoſtoli ſignorum gloria clarebant,quibus vita præſens non longè aberat a futura, Hic quaſi corpore ſolo illic mente demorantes, quibus terrenorum memoria odioſa oīs, nec

illis

illis alia, quam de Diuinis, & cęleſtibus meditatio erat, colloquium niſi ſpirituale nullum. Horreo de corporum exercitijs aliquid memorari, vix enim creduntur audita.

De conſideratione ordinis, & Sanctorum eius. Capitulum Tertium.

AD tertiam nobis conſiderationem veniēdū, quæ eſt de conſideratione originis ordinis, & feruore Sanctorum propoſiti ſui. Nam licet non ſit diſtinctio inter Sanctos, quanquam oīum memo-
P ria ſit in benedictione, vehementius tñ afficit ordi-
Eccl.45 nis, & propoſiti ſimilitudo. Quare etiam Sanctus Vincent. prius quam monuit attendere feruorem Apoſtolicorum virorum, adiunxit, ẽt debere præcipuè memoriam fieri præteritorum, & priorũ Sanctorum ordinis inſtitutorum, vt ſic excitetur, & eis
Io. 8. conformetur, Iuxta, ꝙ Dñs monuit attēdere Iudęos in Patrem eorum Abraham, Inq; petram vnde erāt
Eſa.51. Heb.13 excisi. Et Paulus fideles in fidei ſue authores. Sic ergo ſm hanc cōſiderationem, quiſq; Religioſus in ſuæ Religionis authorem primum, & primos Sanctos ordinis, intendere debet. Hij.n. magis loquent̃ quid deſit in propoſito ſuſcepto. Nam alioquin Patres vanè appellantur, ſi non attenduntur, ſi nō imitantur. Sic ergo Benedictinenſes in ſuum Benedictum proſpicere habent. Sic in Franciſcum ſuũ Minores, & Prædicatores Dñicum, vel ẽt Auguſt. &c. Hieron. enim teſte. Habet vnumquodq; propoſitũ principes ſuos; ſpectandos. ſ. & ſectandos, vt proſequitur dicens Romani duces imitentur Camillos, Fabricios, Regulos, & Scipiones, Philoſo. ꝑponant ſibi Pytagoram Sacratem Platonem Ariſtotelem. Poetæ imitentur Homerum Vergilium Menandrũ Terentium. Hiſtorici Saluſtium Heradium, Liuium Oratores Lyſiam, Grachum, Demoſthenem, Tuliũ. Et, vt ad noſtram inquit veniamus Epi, & Presbyteri, habeāt ad exemplum Apoſtolos, & Apoſtolicos viros, quorum honorem poſſidentes, habere nitantur, & meritum. Nos aũt de Monachis loquentes, habeamus propoſiti noſtri principes Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macharios. Hæc ille. Vtiq; illud monens, ſciens q̃ ſingulariter afficiant exēpla congruentia intento, Hinc eſt, ꝙ tātis ſtudijs Patres illi priores, de ortu, & origine ordinum fecerunt conſcribi, deq; illuſtribus ordinũ viris libros; vt, ſ. viua exempla, & propoſito congrua haberent ſubſequentes: vt ſi qñ dilapſi, in authores reſpicientes, rurſus conformarētur eis, Eſt liber de Carthuſ. ortu, & progreſſu, ſunt de illuſtribus viris ferè ſingulorum ordinum, & initijs libri multi, habent, & Heremitani triuiũ ſuum. Sed heus noſter inter hęc ordo, libro de origine, & ortu caret, nuſquam certi quippiam de hoc inuenitur a noſtris deductũ; niſi forſan poſterioribus his diebus. Et quoniā aliud iā opus ſeorſum a nobis ſuper his eſt elaboratum, Nihil hic iam mihi agēdum, niſi in genere concluſio-
hæc vnica annotanda. ſ. Quod Canonicæ profeſſio
Conclu-
ſio. nis diſciplina, ſicut cæteras Chriſtianæ religionis obſeruantias antiquitate, ſimul cum dignitate antecellit; ita, & fœcunditate Sāctorum, & illuſtrium virorum, numeroſa vbertate antecedit. Quæ concluſio licet quibuſdam videatur dubia; vera tñ creditur, & probabiliter ſolida: vt latius ibi, quo ad triplicem eius partem eſt deducta. Nā de antiquita- Q
te, non ex incertis authoribus reperimus. Quod ordo Canonicorum regularium, ſub ſanctis Apoſtolis eſt inſtitutus. A beato Marco apud Alexandriā dilatat⁹. A beato Iacobo Hieroſolomitano, Et Clemente Pōtifice Romano, & cæteris Apoſtolicis viris obſeruatus, Ab Vrbano Papa, & inſigni Martyre, decreto reformatus. A ſequacibus: vt puta Silueſtro, Cypriano, & alijs in reformatione zeloſè ſeruatus, Diui Hieronymi epiſtolis informatus, A Patre Auguſt. reſtauratus, Regula decoratus, & ordinatus, Ab eo, & ſub eo, poſtq; eum ſeruatus, valde promotus, Iuſſu Gregorij magni, in occidentis partibus ampliatus. Per magnos, & ſanctos dilatatus, conſeruatus, collaudatus, reformatus, & in præſens vſq;, ſub diciplina ſatis vigente deductus. Cuius ordinis, & habitus, non aũt (vt nonnulli falſo aſſeuerāt) heremitici, fuit beatiſſimus Pater Auguſt. Cui⁹ ꝓpoſitionis ſingulę partes ad liquidũ ibi ſunt deductæ, ex ſummorum Pontificum dictis, & authenticis, & ſolidis conciliorum, aut fide dignorum ſcriptis. De ſecunda aũt parte concluſionis, ideſt de dignitate Canonici ordinis, palam dicit conſtitutio concilij Aquenſis. Qđ euidenti authoritate liquet Canonicam inſtitutionem, cęteris dignitate pręſtare inſtitutionibus. Et antiqua regularium inſtituta R
habent, Sicut antiquitate; ita, & dignitate, Canonicus ordo cæteros antecedit. Nam Monachorum; licet ſit vita prędicabilis, & ſanctiſſima conuerſatio, Non tñ adæquandi ſunt primis canonicæ vitæ inſtitutoribus, Apoſtolis videlicet, & Apoſtolicis viris. Qui, & tanto Sanctorum oīum merita, quamlibet præcelſa fuerint ſuperant, quanto Sanctorum Sanctos oēs ſanctificanti vicinius appropinquant. De tertia quoq; propōnis parte, facilè cōſtat. Quod & Sanctorum numeroſitate, ordo Canonicus cæteros antecedat, ſi origo ordinis, & dilatatio attendatur; adeo, ꝙ tantus fuerit numerus Sanctorum Canonici ordinis, vt vix ſit numerabilis nobis. Vnde tametſi glorientur Benedictinen. & non ad inſipientiā
ſibi. De quinque milibus quingentis quinquaginta Pſ. 21. Inſignis Ordo.
quinq; canonizatis ſui ordinis Sanctis, deq; tā innumeris, numeratis tñ a Ioanne. XXII. prælaris, & viris illuſtribus. Non tñ attingere creduntur ad ſummam Sanctorum Canonici ordinis. Quorum nume- S
rus vix putatur numerabilis; quippè multiplicatus ſuper numerum nimis. Ex multis, ẽt pars huius ꝓponis, ſtabiliter, & probabiliter ſatis firmatur. Hæc qui ſcire volet librum illum, cui nomē inſcribitur. Venatorium, ſeu inueſtigatorium Sanctorum Canonici ordinis attendat, Vbi, & de habitu ordinis, & alijs eſt proſequutum. In hoc tñ concluditur, nō magnũ eſſe, magnos habuiſſe Patres; ſed egiſſe magna. Neq; gloriandum in multitudine Sanctorum ſed bonorum operum, & meritorum. Idemq; eſſe ordinis dignioris, qui vitæ fuerit ſanctioris, Et hæc ſufficiat commonuiſſe, ſuper Sanctorũ ordinis cōſideratione, quæ plurimum vtilis eſt, cuique accommoda, ſi ſequatur noſtra ſequela.

Con-

Digitized by Google

Conſideratio ſæcularium. Capitulum IIII.

T

HAbent ẽt in hac regione videri facta prauorum: vt nos confundamur,& excitemur. Erubeſce Sydon ait, mare, ideſt ſæculares ſpiritali. Tũ quia illi magis laborant placere ſæculo, q̃ nos Deo. Vt iniquè agerent, dicit Hierony. laborauerunt. Et ipſi de ſe aiunt. Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulauimus vias difficiles. Et ſic legitur in Vitiſpatrum, ꝙ Pelagiam meretricem reſpiciẽs Epiſcopus ſanctus Nunnus, cũ multis lachrymis ad Coepiſcopos dixit. Iſta meretrix cõfundit,& cõdemnat nos; Non enim in omni tempore vitæ, habui tantã diligentiam ad placendum Deo, quantam iſta habuit, pro placendo mundo. Secundo vita mundanorum confundit vitam ſpiritualium, inquantum ſunt ſollicitiores ad inquirendum diuerſos modos augendi diuitias, q̃ nos acquirendi virtutes, magis præcauent temporalia damna, q̃ nos ſpiritualia, & aiæ pericula. Et ergo Dñs dixit. Prudentiores ſunt filij huius ſæculi &c. Tertio quia magis dolent de damnis mundi, q̃ multi ſpirituales de damnis aiæ, quos contra dicit Auguſt. Sciat ſe culpabiliter reum, qui deflet damna amici,& peccata cõmiſſa non deflet. Deduc ergo quaſi torrentẽ lachrymas, & non quieſcat pupilla oculi tui. Item poteſt in eos inſpicere vtſupra tetigimus, ad eorum malum vitandum, & ad pro eis orandũ. Lata eſt ergo hæc regio pro deuoto, cui vndique recurrit materia deuotionis.

Eſa. 23 *Sap 5.* *Luc. 16.* V *Tren 2.*

Quomodo, hic ſe quæſtuabit contemplatiuus. Capitulum Quintum.

X

SEd iam quõ contemplatiuus, quæ ſibi poterit quæſtuare ad ſpeculandum videamus. Et certè latiſſima ei materia affertur. Nam poteſt contemplari Eccleſiæ miniſtros, ſtatus, actus, itẽq; hierarchicos, ex quibus oĩbus facilè poterit ſubleuari, ad cõtemplandam Vnitatem,& Trinitatem, Deitatis, Habet in hac regione contemplari, quõ ſicut vnguentum in capite deſcendit in barbã Aaron, deinde in oram veſtimenti. De diffuſione gratiarum, ordine Sacramẽtorum, bonorum gratiæ gratis datæ. Et earum rerum, quibus innititur fides Eccleſiæ Sãctæ. Similiter ẽt de bonis gratiæ gratis datæ,& in alijs bonis, per totum eccleſiaſticum corpus diffuſis. De quibus ſingulis, ſingula capitula ponit in de contemplatione Dionyſius Carthuſ. de quibus nil prolixius agimus. Ex hac itaq; regione ſarcinati regrediamur,& primi meditationem ſanctam reportent, deuotiores formam viuendi, & propoſita noua conſtituant, tertij ad ſuperna ſpectacula rapiantur: vt ſic de regione Eccleſiæ militantis, tãdem ad gloriam perueniamus triumphantis.

Pſ. 132

Prologus generalis in quattuor nouiſſima.

A 69. *Eccl. 7.*

MEmorare nouiſſima tua,& in æternũ non peccabis. Eccli. Quia in ſubſequentibus regionibus de nouiſſimis eſt agendum, circa quæ oĩum exercitia deuotorũ verſari ſolent; Ideo de ipſis in genere eſt aliquid præmittẽdum. Deinde de ſingulis ſm regiones eſt pſequendum. In primis aũt, quæ,& quot ſint nouiſſima videndum. Et inueniunt̃ præſertim quattuor a Sanctis computata,& a Bernardo,& ſequacibus eius, Et ſunt Mors, Iudicium Gehenna,& Gloria. Quid horibilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna? quid iocundius gloria cęleſti? Quæ quidam ſub verſibus his complexus eſt.

Bis duo ſunt, quæ cordetenus ſub pectore miſi. B
Mors mea, iudicium, barater nox, lux paradiſi.

Habes ergo, quæ,& quot ſunt nouiſſima, Iam inquirendum quare crebro ſunt meditanda. Et vt breuiter nos expediamus, de inductiuis in genere, quoniam ponemus incitamẽta de ſingulis in ſpecie. Nota tñ quòd propter hæc crebrius ſunt memoranda.

Ipſa nouiſſima propter plurima ſunt memoranda.
Optatum, ſuaſum, factum, quæ opus vtile multum.

Primo hæc nouiſſima frequenter ſunt ruminanda, quoniam hoc ſingulariter a Deo optatum: vt patet Deut. Vtinam ſaperent,& intelligerent, ac nouiſſima prouiderent. O nota verba, cogita ſuſpirãtis illius per vtinam, pro tua ſalute miſericordiæ viſcera,& imple eius deſiderium ſæpè reuoluẽdo nouiſſima. Secundo, quia hoc ſuadetur in Scriptura, & a Sãctis; Scriptura enim ſancta, vt Vincen. ait, ſuadet locum nouiſſimum tenere, Tempus nouiſſimũ præcauere, vt patet in multis locis ſcripturæ. Nunc generaliter de illis in genere, nunc ſingulariter de ſingulis in ſpecie monendo. Hinc eſt illud Eccli. Memento nouiſſimorum. Et Prouer. Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinã, & eſto ſapiens in nouiſſimis. Ad idem ẽt hortantur Sancti in ſuis doctrinis: vt patet de Bernardo,& alijs. Tertio trahet nos Sanctorum exemplum,& factum, qui ſe tam diligenter in his exercuere: vt eſt de multis videre, de Hierony. Gregor. Bernar. in meditationibus,& de oĩ illo fęlici choro Patrum Ægyptiorum Hieronymo, ſemp tuba iudicialis inſonuit, Gregor. in oĩbus ferè homelijs horum meminit. Quarto, quia horum memoria homini, præſertim proficere volenti eſt neceſſaria. Maximè autem vitioſo & carnali. Non.n. alio quopiam lixiuio, tam facilè concupiſcentiarũ ſordes delentur: ſicut memoria horum: vt declaratur in Beatus vir.& Homo quidam. Nam & timor neceſſarius qui prouenit ex iſtis, quo ſine iuſtificari ait Sapiens poterit nemo. Poſtremo, quia vtile eſt exerceri in iſtis: vt patebit de ſingulis. Nam vt dicit quidam, horũ memoria à peccatis reuocat, virtutibus copulat,& in oĩ bono ope retinet & confirmat. Ita ꝙ in prouiſione nouiſſimorum, conſiſtit & totius vitæ præteritę erratorum correctio, & periculorũ futurorũ euaſio,& oĩum neceſſariorũ ad ſaluẽ ſufficiens procuratio. Cũ igit̃ tanta ſint ad horũ memoriã inductiua, libenter & frequenter cogitemus iſta, egrediamur a torpore & deſidia, ingrediamur in regiones ſequentes, p deuota meditabilia, quorum aliquot de ſingulis iam ſunt annotãda.

Deut. 32. *Luc. 14* *Oſee 3.* *Eccl. 18* *Prou. 19.* *Eccli. 1.*

De regione Mortis, ſiue mortali. Cap. I.

C

MEmor eſto qm̃ Mors non tardabit. Eccl. Primum nouiſſimorum, cuius memoria plurimum *Eccl. 14*

mum

Digitized by Google

mum religioſo eſt congrua, ſiue regio quarta eſt Mors ipſa, vel regio mortalis, quæ crebrius eſt a deuotis frequentanda, propter inductiua generalia præmiſſa. Aut etiam quia mortis meditatio aſſidua, ſumma eſt Philoſophia, plurimum vtilis, & neceſſaria. Nam de primo Sapiens ille Plato teſtatur, ꝙ ſumma ſapiētia eſt meditatio mortis aſſidua. Quod etiam mortis memoria multum vtilis ſit, & cōmo- *Eccl. 7.* doſa, Sapiens innuit Eccli. cum dixit, Melius eſt ire ad domum luctus; ſcilicet ſuper mortuo, quam ad domum conuiuij, in illa enim &c. Et verè melius, quoniā multiplex, ex huiuſmodi meditatione conſequitur fructus.

Mors memorata bona, tibi confe ret hac recitanda.
Hinc timor, excutiens, reuocat, dolet, ardua tentat.
Contemnens, reprobat, caro languet, vitaq; , largus.
Aſt humilis, gaudens, fugitans mala gaudia, ſperās.

Primo ergo mortis meditatio timorem incutit. Nō eſt enim ait Vincen. tam prophanus, tam inſanus, inſenſibilis aut tam miſerabilis, qui non vehementer horreret, ſi diligenter, & intentè perſpiceret, & in corde ſuo profundius ruminaret, ꝙ morietur, & neſcit vbi, qñ, vel qūo, quot, qñ, tot dolores præment, tot circundabunt anguſtiæ, & nullus, qui poterit ſubuenire. Iurè timendus eſt tranſitus, periculoſus; vbi non poſſet homo euadere, quin aliquod membrum amitteret, quantumuis ſollicitè præcaueret. Secundo torporem, & ſegnitiem excutit. Eſt enim velut ſtimulus aſinum pungens, & calcans laſciuum, & diſcolum vrgens equum. Et ergo Eccle- *Eccl. 9.* ſiaſti. dicit. Quodcunq; poteſt manus tua inſtanter operare. Vnde, & hanc memoriam mortis iuſſit haberi Bernar. pro acidiæ expulſione, Et verè, qui vltimum momentum ſe ſemper habere putaret, puto ꝙ feruentius Deo ſeruiret. Hinc quidam ſe excutere volens, ſibi ſemper dixit. Ecce hæc vltima eſt hora, cras enim moriemur, O tentemus, & feruorem ſentiemus. Tertio a peccato reuocat. Et ergo Sapiens dixit. In oībus operibus tuis memorare no- *Eccl. 7.* uiſſima tua, & in æternum non peccabis, ideſt vix. Et iurè peccatum horreſcit, qui de morte cogitat, quoniam illam propter peccatum inductam nouit. Hinc abbas quidam, memor eſto ſemper exit⁹, tui, & non erit delictum in anima tua. Quarto, dolet, ideſt ad pœnitentiam agendam prouocat: ſicut pa- *Iona 3.* tet apud Ionam de Niniuitis, qui pœnitentiam egerunt ad comminationem mortis. Et de Ioanne Ba- *Luc. 3.* ptiſta prædicante, & de Ezechia. Qui audito verbo *Eſa. 38.* Morieris fleuit. Patet hoc in multis exemplis, quæ narrantur a diuerſis. Et ergo. Effrem hortatur. Obſecro vos amici vigilate, & in hac vltima hora pœnitentiam agite, q̄ ſi neglexerimus, nil habemus quo nos excuſemus. Impoſſibile .n. eſt, ꝙ non pœniteret, qui ſemper mortem adeſſe conſpiceret. Quinto ardua tentat, ideſt valet ad ardua opera aggrediēda. Dicit enim Gregor. Valde ſollicitat ſe in bono opere, qui ſemper cogitat de extremo fine. Et ideo Patres heremicolæ, vt Clymacus narrat, fecerunt tam ardua, quia ſemper erat mors eorum animis antepoſita. Sexto mundi cōtemptum generat, Ait enim Hierony. Si quis memoratur vitæ vltima, vtriq; facile reſpuit cuncta, quæ ſunt in terra. Ponit de hoc Vincentius exēpla multa. Nihil enim æquè tibi ait Seneca proficiet ad temperantiam oīum rerum, ſicut frequens cogitatio mortis. Septimo reprobat opera vanitatis; ita, vt dicat illud Eccli. Riſum re- *Eccl. 2.* putaui errorem; Nil enim in eis ſtabile videt. Iuxta illud. Quod fuit eſt, & erit. Octauo carnis feruor deprimitur, & tētatio vincitur Gregor. Nihil adeo valet ad edomāda carnis deſideria, q̄ cogitare qualis mors ſit futura. Et ſic quidam heremita ſaniem ſubterſit a quadam muliere mortua, & ſic vicit carnis incentiua. Cum igitur ait Greg. culpa aīum tentat, neceſſe eſt, vt breuitatē ſuæ delectationis aſpiciat, ne ad viuacem mortem iniquitas rapiat. Nono dirigitur vita præſens. Nam ſicut in ſingulis artificijs finis præſtituitur, & ad eum opus dirigitur, ſic agit, qui de morte meditatur. Vnde eſt ad modum nauigantis, qui regendo nauem in fine ſe ponit, & ad modum iumēti, quod cauda ſe defendit. Et auis, quę volando cauda ſe regit. Decimo ad largitatem prouocat; vnde Alexander cum moreretur regnū diuiſit, & multi ſua reliquerunt. Ait enim Ambroſ. Non ſunt hois bona, quę ſecum portare nō poteſt, ſola aūt miſericordia comes eſt defunctorum. Vndecimo homo humiliatur; Vnde antiqui humiliare ſe volentes, cinerem ſuperponebant capitibus, in memoriam mortalitatis ſibi dicentes. Quid ſuperbis terra, & cinis? Nam quiritè cogitaret qualis in morte futurus eſſet, nunq̄ ſuperbiret: vt latè in nouiſſimis ſuis Dionyſ. Carthu. declarat. Duodecimo aīus iuſtorum ex huius meditatione gratulatur ſciens mortē nil eſſe niſi ianuam vitæ, initiū refrigerij, ſcalam aſcenſionis in cœlū: vt Bernar. ait. Nā, vt Plato in Phedone dixit. Vir in Philoſofia ducēs vitam, confidit ſi mori debeat maximis ire fretū bonis. Decimotertio multa mala euaduntur, & ſupplicium euitatur æternum, cuius iſta mors non eſt niſi vmbra, vt dr̄ in legenda ſancti Andreæ. Qui autem huius ſollicitè memoratur, ad illā ſe diſponere nititur, & conatur. Poſtremo valet ad æternæ vitæ deſiderium accendendum, cuius ipſa eſt introitus, iuxta illud Iob. Quaſi effodientes theſaurum, vehemē- *Iob 3.* ter gaudent cum inuenerint ſepulchrum; Adeo, vt dicant illud Eccli. O mors q̄ bonum eſt iudicium tuū. Vt plenius infra dicetur. Patet ergo ex dictis, *Eccl. 41.* q̄ vtilis ſit meditatio mortis. Vnde iure Epiſcopus Theophilus moriens dixit, Beatus es abba Arſeni, qui ſemper ante oculos hanc horam habuiſti. Sed has vtilitates, qui ex mortis memoria aſſeq volet, oportet, vt non perfunctoriè, aut rarius hanc agat; ſed, vt iugiter memoret, & ſæpè. Vt attentè, oēs circunſtantias ſcrutetur: vt ſupra in meditatione eſt doctum. Et, vt trāſeat in effectum, exercitio aliquo corporali: vt legitur de multis quemadmodum, & docuit Bernar. Ire ſcilicet ad mortuorum tumulos, & requieſcere meditatione ſuper illos, ſemperque dicet ſibi. Si modo moriturus eſſes frater, faceres ne iſtud? Nemo enim: vt quidā dixit Patrum, præſentem diem piè tranſire, & exequi poteſt, niſi æſtimet eam eſſe vltimam, & extremam diem totius vitæ ſuæ. Qui autem plura de effectibus efficacis meditationis mortis noſſe volet, Nouiſſima Dionyſij. Et præſertim Ioannem Clymachū legat in ſexto

gradū

gradu in clymacis; Vbi miros effectus efficacis me-
moriæ mortis recenſet. Poſtremo q̃ neceſſaria ſit,
præſertim Religioſo iſta memoria mortis, idē Cly-
machus indicat, vbi ſupra dicēs. Quemadmodum
Simile. panis eſt neceſſarius magis omnibus elementis; ita
intenta meditatio mortis & Dei, præ omnibus ope-
rationibus. Ita vt hac ſine, vix poterit ſaluari quiſ-
Eccl. 1. quam, Sapiente dicente. Sine timore iuſtificatur
nullus, qui cauſatur ex iſta. &c. Vis igitur ſummo
Philoſophiæ genere philoſophari; præmemoratos
guſtare fructus, ſtabilemque operari ſalutem? age,
huius memoria non recedat a corde. Et licet om-
nibus ſit neceſſaria, & vtilis memoria iſta; potiſſi-
mum tamen congruit nouellis plātationibus Dei,
nouitijs in religione, qui initiari habent a timore,
Prou. 1 vt dicit Bernar. Quomodo enim quomodo torpe-
C ſcere poterit, qui ſemper vltimum ſibi monitum
conceſſum eſſe dinoſcit? Poſſent hinc plura exem-
pla aſſignari; ſed volumus legētes in exemplorum
libris exercitari. Vnde remittimus ad illos, Nos re-
gionem hanc peragraturi.

Quam lata ſit hac regio, & de multiplici morte.

Capitulum Secundum.

D LAtiſſima eſt etiam regio iſta mortalis, latam
contemplandi materiam præbens ingredien-
tibus in eam, ſecundum quòd multiplex mors re-
peritur. Hinc quidam.

Sunt mortes quinæ, nam vitæ ſunt totidemq;
Naturæ, culpæ, pœnæ, mors grataque raptus.

Quinque hæ diſtinctiones mortis, ſunt velut quin-
que magnæ dietæ huius regionis; Nam in ſingulis
multa ſe offert materia meditationis; Sed quia de
morte naturali principalius eſt tractandum, de cę-
teris nil niſi parum eſt dicendum. Et ſumuntur hæ
mortes ſecundum quincuplicem vitam, ſecundum
q quinq; in nobis ſunt, quæ viuere poſſunt, & mo-
ri. Nam corpus moritur deſertum ab anima morte
naturæ. Anima moritur temporaliter, priuata gra-
tia morte culpæ. Etiam moritur ſpiritualiter, in
perpetuum ſeparata a Deo eius vita, morte gehen-
næ Moritur ſenſualitas mundi concupiſcentijs, pri
uata, infuſa gratia. Moritur ſpiritus, ideſt ſuperior
vis animæ, morte raptus, ab imaginibus ſenſuum
ſeparatus. Sed paucis de ſingulis mortibus, & in
tranſitu tangamus. Quiſquis mortem naturæ, de
qua poſt agetur ſecurè excipere volet, ille mortem
culpæ declinare debet, mortem gehennæ formida-
re, & mortem gratiæ, & raptus optare &c. Mors
culpæ eſt duplex; ſcilicet, & originalis, vbi eſt pri-
uatio gratiæ qua omnes moriuntur qui de mulie-
re Chriſto, & Virgine matre exceptis concipiun-
tur. Alia eſt mors culpæ actualis qua homo ſeip-
ſum actuali malitia occidit, & gratia ſe priuat. Di-
Sap. 16. cit enim Sap. Per malitiam occidit homo animam
ſuam. De cuius mortis ſignis, progreſſu, effectu,
multa dicit Antoni. & in Sermone pulchrè decla-
rat Auguſtinus.

De morte pœnæ. Paragraphus Primus.

E PORro de morte pœnæ, vel gehennali, hic nil di
cimus quoniam poſt de ea infra agemus; niſi
q valde debemus eam formidare; Nam hæc eſt il-
la mors peccatorum peſſima, de qua in alio loco. Pſ. 33.
Sicut oues i inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Pſ. 48.
O miſeri ſic morientes; Sed beati illi nimium, qui Apoc. 2
partem habent in reſurrectione prima, quoniam
non læduntur a morte ſecunda.

De morte gratiæ. Paragraphus II.

F TErtia eſt mors qua per gratiam morimur, q̃
debemus optare, Et eſt qua mundi delectabi-
libus diſcretè ſe quis priuat, & moritur mundo, iu-
xta illud Pauli. Mortui enim eſtis, & vita veſtra Coloſ. 4
abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Ad quam etiā Coloſ. 3.
hortatur dicens Mortificate membra veſtra, quæ
ſunt ſuper terram, qua moriūtur qui paſſiones ait
necant, & qui in Monaſterijs benè viuunt; Vnde &
mortui ciuiliter dicuntur, & ſæculares viui; q̃ q̃ ſæ-
cularis eſt verè mortuus, & bonus clauſtralis verè
viuens. Nam malo ſæculari dr̄ Apocal. Nomen ha- Apoc. 3
bes quo viuas, & mortuus es. De Sanctis aūt Apoſt. 2. Cor. 6
Quaſi morientes, & ecce viuimus. Mortui enim
ſunt peccato, viuentes tn̄ in Chriſto Deo. de quo- Rom. 6.
rum morte Bernardus ait. Bona mors quæ vitam
non aufert; ſed mutat in melius, per quam corpus
non cadit, ſed anima ſubleuatur. Neceſſe eſt enim,
vt in via moriamur vitijs; vt melior ſit dies mortis Eccli. 7.
die natiuitatis. Moriamur ergo interim peccato,
ſi viuere deſideramus in Chriſto.

De raptus morte. Paragraphus Tertius.

G POſtremò autem mors quæ dicitur raptus, eſt
mors ſpiritus; ideſt portionis ſuperioris, qua
anima funditus priuatur imaginib⁹ delectabilibus
carnis, & ſoli Deo viuit. de qua Apoſtol. Viuo ego Gal. 2.
iam non ego. Qua morte Paulus, & Moyſes in ra- Act. 9.
ptu circundati fuere, & multi contēplatiui, quaſi Exo. 34
mortui in contemplatione obriguere. De qua mor
te venerabiliter ſilemus, quoniam nil de ea, niſi ve
lut cæcus inexpertus de coloribus dicere poſſum⁹.
Hoc vnum dicimus, q nimium beati, mortui iſti q Apocal.
in Domino ſic moriuntur, quibus dicit ſpiritus, vt 14.
requieſcant a laboribus ſuis. Ad quam qui attin-
gere curat, oportet, vt ante moriatur morte gra-
tię. Hæc de varia morte tetigimus. Poſſet autem
hic adduci liber Gerſonis de vita ſpiritualis ani-
mæ quadruplici, & morte totidem ſumpta; ſed ad
mortem naturæ accelerandum nobis.

De Morte naturæ. **Capitulum Tertium.**

H CIrca mortem autem naturæ de qua ſpecialius
agendum, lata ſe materia offert. plurimaq;
circa eam conſideranda; ſed pluribus omiſſis, po-
nemus noſtro more.

Digitized by Google

Primo		Meditabilia, & intellectiua pro ſtudioſis.
Secūdo.	quædā	Compunctiua de morte pro affectuoſis.
Tertio		Diſpoſitiua ad mortem pro omnibus.

Sed de primis nil, niſi in tranſitu nobis videndum; quippe qui compunctionem affectus magis requirimus, quàm illuminationem intellectus.

Quæ hic ſtudioſus conſiderabit. Paragr. I.

I

POterit itaque ſtudioſus, inter cætera de morte inquirere iſta.

Quid mors, principium cunctiſ, variúque prolongant.

Ethim. Hoc eſt, vt paucis tāgamus, poterit inquirere Mortis quidditatem; quid ſcilicet noīe. re. & diffinitione. Noīe, ſcilicet vnde deriuatur, & vnde dr. Quia a morſu, vel a mordendo propter varias cauſas.

Sic ortum, propter factum, mentiſque remorſum.

Hoc eſt, quia per morſum ligni vetiti fuit introducta, quia mordet hoīem, ſeparando vnam partem ab alia, Aut quia eius meditatione, remordetur cōſcientia. Hinc quidam. Iure vocata fuit Mors, quia morſus amarus.

Deinde quid ſit re, & diffinitione, quia Aug. teſte 13. de Ciuitate Dei. Mors eſt nihil aliud, niſi priuatio vitæ aīæ, totalis vel partialis. Hic ēt qūo depingitur, vel quibus figuratur. Secundo conſiderare habet mortis originem primordialem. Vbi, qñ, & quare eſt introducta, Vtrum homo mortalis conditus &c. ſiſta, de quibus agunt docti in ſuis ſcriptis; diſtinguendo triplicem hoīs ſtatum. Tertio ſtudioſus inquirere poterit, de mortis generalitate. Vtrū
1. Theſſ. 4. ſcilicet oēs hoīes ſint morituri. Attento ꝙ Apoſtolus dicat quoſdam, reſiduos viuos in aëra obuiam Chriſto rapi. Eſt hic controuerſa ſatis perplexa qō, de qua tñ Auguſt. interrogatus ſcribit ad Dulcitiū. Quod quoties de his verbis Apoſtoli, tacitis vobis cogitare, nihil aliud mihi viſum eſt, niſi ꝙ verba ipſa videntur clamare, i. ꝙ futuri ſint in fine ſæculi, & aduentu Dñi, qui nō expolientur corpore; ſed ſuperinduantur immortalitate. Vt verè conueniat huic poſitioni regula fidei, Dñm iudicaturum viuos & mortuos. Ad quod multum facit græca veritas Pauli. Vbi nos habemus. Ecce myſterium vobis dico. Oēs quidem reſurgemus; ſed non oēs
1. Cor. 15. immutabimur. Quod hic affirmatur (teſte Laurentio in ſuo correctorio) in græco negatur, & ē contra;
Varia lectio. Dr enim in nonnullis codicibus græcis, oēs quidē non dormiemus; ſed oēs immutabimur, vt ēt Hierony. teſtatur in epiſtola ad Minerium, & Alexandrum. Et ſicut ex conſequenti ad Theſſ. oſtendit. Et hoc S. Tho. ēt, ſm cauſas primas non ſcdas admittit. Verum beatus Auguſtin. in de Ciuitate Dei, pp contrarios ſcripturæ paſſus dicit. In ipſo raptu, poſſe eos forſan ſimul mori & reſurgere Chryſoſto. tñ in opere imperfecto ſuper illud Matth. Voca operarios &c. tenet manifeſtè, eos nō morituros. Quarto
Matth. 20. de morientium varietate; q̄ variè quidam, & ſubito, & quare ſic moriantur. Aſſignat Vincē. in Speculo plures cauſas vitioſas ſubitaneæ mortis quas prætermus. De varietate quoq; morientiū, 9. dat cauſas, & 9. genera hominum Nider ī diſpoſitorio ſuo aſſignat. Non opus reor hæc aſſignare ſtudioſus; enim ipſe, omnia ſtudet inquirere. Poſtremo poterit hic fieri perplexa illa apud quoſdam conſideratio de termino vitæ, vtrum poſſit abbreuiari, vel prolongari. Dicunt de hoc multi multa, Noſtra nō eſt diiudicare Doctorum ſcripta. Sed ſumpto hæc vtcunq; neceſſe eſt vt quiſque ſe præſeruet, alioqn ſponte mortem accelerans (ait Nider) grauiter peccat, alijs nocet, ſe donis Dei priuat, quem & grauiter offendit. Hæc pro ſtudioſis.

De compunctiuis circa mortem, pro deuotis. Capitulum Quartum.

SEd iam pro adminiſtranda compunctionis materia nos accingamus, & ponamus quædā meditabilia, quæ ſi ritè & intentè fuerint meditata, profundè diiudicata, erunt compunctionis introductiua, ſcilicet K

Cauſas ſigna, vide, qualiſque anguſtia, poſtquam.

Hoc eſt qui volet de morte compungi, debet cauſas perpendere mortis, vndique & indeſinenter illam ſibi minitantes, quæ ſunt numero multę, & enumerat eas Nider, ſcilicet.

Infra, ſupra, ſubtus, & extra cern vndiq; cauſas.

Hoc eſt, ꝙ ferè oīa, in hominis mortem coniuraſſe videntur. Nam ab intra duo ſunt principia vitę inuicem contraria. Calor ſcilicet naturalis, & humidum radicale, mortem intentantia. Itemq; corporis mala diſpoſitio. Et variæ aīe paſſiones, inordinatè ſurgentes, morbos mortales inducētes. De ſurſum quoq; & ſupra coelorum influentia, multas lętales influens cauſas, infirmitates & corporū dolores. Sic ab infra inſurgūt quattuor corporis elemēta, ſibi inuicem pugnantia, donec mortem inducāt. Porro ab extra ferè nil viſui apparet, qd non mortem inferat. Nam & aer inficit, aqua demergit, terra deglutit, beſtia deuorat; cibus intoxicat, proximus oppugnat. Hic etiā occurrunt horrida inſtrumenta bellica. Poenoſa dolorum, & morborum genera, à perſecutione hoīs ante mortē non deſinentia. Inter quæ tñ oīa ſunt quattuor illę grandiſſimę mortis voragines, de quibus agit ſcriptura. Scilicet Infectio Peſtifera, Strages bellica, Famis generalitas, & Beſtiarum crudelitas. Poſtremo vt nil deſit creatum, quod hoī non intentet mortem. Sæpè angeli boni vt aiunt quidā, hoīem necant, quaſi a dextris. Crebrius autem dæmones, volut a ſiniſtris. Nuſquam ergo tutus homo, Vndiq; videt ſibi mortis cauſas, de quibus Proſper dixit. L

Ferro, peſte, fame, vinculis, algore, calore,
Mille modis miſeros mors capit vna homines.

Vt verè dixerit Auguſtinus, quòd mox vbi viuere incipimus, mori inchoamus. iuxta illud Sapientis. Nos nati continuo deſinimus eſſe. Impoſſibile enim eſt, vt homo perſtet, qui tantos inſectatores habet. Sap. 5. O qui hæc ritè conſideraret, non incompunctus de morte maneret. Quocunque enim ſe diuerteret, aut quicquid inſpiceret, ſemper ſibi mortem præſentem cerneret. Quis oro, niſi

Digitized by Google

nisi cæcatus prorſus, hæc aſpiciens non compungetur dè morte. Quis enim inter medias acies belli, inter hoſtium medios cuneos inermis, non timebit vitæ ſuæ? Et nos in medio laqueorum poſiti expaueſcamus, & Domiuum ſemper pro bona morte exoremus.

De Mortis ſignis. *Paragraphus I.*

M Porro quem prædicta non cōpungunt, vel mortis ſigna hunc perurgeant ad compūctionem, quæ ſub triplici ſunt differentia, ſcilicet.

Sunt tria ſigna necis propinqua remotaque iuxta.

Signa remota ſunt oīa mortem minitantia, infirmitas, debilitas, &c. iam ante numerata. Propinqua iuxta Nider ſunt, introitus belli, tranſitus ad loca periculoſa, crebrior infirmatio. Vel tres nūtij illi mortis de quibus Hugo de Sancto Victore; ſ. varius caſus, infirmitatis defectus, miſera ſenectus. De quib. ad lōgum in quarta parte proſequitur Antoninus declarans miſerias ſenectutis, quæ veri ſunt nuntij mortis ponens ex libro Sapientiæ, miſerias quaſdam mortem antecedentes, quaſdam concomitantes, aliquas ſubſequentes. Præcedit enim defectus potentiæ apprehenſiuæ, motiuæ, & omnium membrorum exteriorum, videatur ibi. & Innocētius in de miſeria humanæ cōditionis, vbi pulchrè de his agit. Porro proxima ſigna mortis ſunt, illa pronoſtica vicinæ mortis ante tacta. ſ. Guſtus deordinatio, digeſtiuæ defectio, & huiuſmodi. Plurimum iuuat ſecdm Diony. Carthuſ. pro compunctione excitanda, horū crebra memoria; vt. ſ. mentis oculis intueamur: quemadmodum imminente terribili hora ſeparationis &c. totus homo palleſcat, pedes frigeſcant, infirmæ manus nigreſcant, vultus diſcoloretur, oculi tenebreſcant, ac profundentur, & euertantur. pili labuntur, frons obduratur, membra cūcta rigeſcunt, mentum ruit, labia infrigidantur; os contrahitur, capriſat pulſus. alitus abſcedit, vndique ſunt puncturę mortis, aculeum ſuum vſque ad cor quod eſt vltimum moriens, ſicut primū viuens imprimentes. Tunc demum ſuperuenit, & erumpit ſudor mortis, naturam victam demonſtrans. Ponit Bernardus quodam loco multo plura, quæ tranſimus, poſt fortè ponenda; tm̄ cum Dionyſio hortātes, vt crebrius hæc ad mentem reducamus, & ea nobis in breui euentura perpendamns: vt ſic ſalubriter compungamur. Et ita ſenſus noſtros ſub diſciplina coherceamus: vt ſecuri abſcedamus, nec illa tunc perpetiamur. O qui hæc intentè proſpiceret, puto ꝙ non tantum ſenſuum vanitate euagaretur, quippe ſciens ſe de proximo cohibēdum. Hæc de antecedentibus mortem.

De Mortem concomitantibus. *Capit. V.*

N Iam nunc de mortem concomitantibus videamus; ſcilicet de mortis ipſius qualitate, anguſtia, & dolore. Et primum de qualitate. Vbi nota quòd præter amaritudinem, & dulcedinē, de quibus infra, mors his conditionibus eſt qualificata.

Communis certa, latitans, cita. non reparari.

Hoc eſt, cōis & generalis, iuſtè īflicta oībus, hinc legis. Oēs morimur, & quaſi aqua dilabimur in terram. Et Eccleſ. Moritur doctus, pariter & indoctus. 3. Reg. 14.
Nam iuxta Bernar. Mors nullius inopiæ, miſeretur, nec diuitias reueretur, nec generi, nec morib. non ipſi denique parcit ætati, ſed oībus eſt generalis. Eccl. 2.
Verè cōis & generalis. & ergo ſcipho tabernarij omnibus patenti, & æquiſſimo iudici comparata. Non enim eſt apud eam acceptio perſonarum; Nā

Dominum ſeruo Mors, ſceptra ligonibus æquat.

Vnde ei dicitur. O mors bonum eſt iudicium tuū. Eccl 41

Eſt commune mori, mors nulli parcit honori
Nobilis & fortis veniunt ad limina mortis.

Fiet hic mentalis deſcenſus, ad oēs ſapientes, nobiles, magnates: quemadmodum Bern. & in nouiſſimis. dic mihi vbi ſunt amatores mundi? & quales plures recenſet Diony. Carthuſ. Et verè patebit, ꝙ ſit generalis, iuſtè autem omnibus inflicta, quia per peccatum primi hominis, in quo oēs peccauimus, Rom. 5.
merita vt pulchrè Doctores proſequuntur. Cū igitur nullus poteſt eam euadere, æquum eſt, vt ad eā nos ſtudeamus diſponere. Vnde ex conſideratione huius generalitatis, multi fuere compuncti, monaſteria inuitis parentibus petentes, impetiti reſpondentes, ꝙ libenter redire vellent, ſi unam conditionem de terra eorum auferre vellēt; ſcilicet mortis generalitatem, ne tā morerentur iuuenes ꝗ ſenes.

De altera Mortis conditione, quòd ſcilicet certa. *Paragraphus Primus.*

Altera mortis conditio eſt, ꝙ eſt certa & ineuitabilis. Nil enim certius morte. Omnia noſtra, & bona, & mala, ſunt incerta, ſola mors certa. O
Paulus. Statutum eſt hominibus ſemel mori. hinc Heb. 9.
Bernar. Miſer homo quare te omni hora nō diſponis ad mortem? Cogita iam te mortuum, quem ſcis de neceſſitate moriturum; Nulla enim erit hinc exceptio perſonarum. Ergo iure vocata fuit mors Ethim.
Mors, quia morſus amarus omnibus eſt, a quo nemo cauere poteſt. Vnde ineuitabilis cunctis, In cuius iudicium ſecundum Auguſt. præteritum perfectum, verbum morior, a nomine ſibi mutuauit. Vt quemadmodum id quod ſignificat non poteſt vitari agendo; Ita congruè verbum non poteſt declinari loquendo; Nam

Omnia mors delet, omnia morte cadunt. Pſ. 88.

Et ergo dictum. Quis eſt homo qui viuit, & non videbit mortem?

De tertia, quòd ſcilicet incerta. *Paragraphus II.*

P Tertio eſt Mors incerta, & icognoſcibilis, quo ſcilicet ad tempus. Nā ſicut nil certius morte. Ita iuxta origenē, nil eſt incertius hora mortis. Onne enim noſtrum viuere nihil eſt, niſi ad mortē tendere, quæ in omnibus vbique nos expectat, vnde ſi fuerimus ſapientes, eam nos vbiq; expectare debemus. De qua incertitudine, dicitur. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & aues comprehenduntur laqueo, ſic capiūtur homines in tempore malo, Sunt autem plura incerta circa mortem, ſcilicet. Eccl. 9.

Digitized by Google

Sunt incerta locus, modus & ſtatus in nece tẽpus.

Mat.13 Tempus inquam iuxta illud. Vigilare, quia neſcitis quando tempus ſit, ſero, an media nocte, galli cãtu, aut mane Neſcimus enim vtrum in ſenecta, aut iu- Matth. 25. uentute. In virili ætate, vel pueritia; Imò neſcimus diem neque horam. Vnde quidam pulchrè ait.

Quis ſcit adhuc an nos multos cõplebimus annos.
Neſcis cras ante mors ſit captura, vel ante.

Eſt, & ſtatus mortis incertus; vtrum ſcilicet in ſtatu gratiæ, vel peccati, in bono, vel malo moriẽ. Iuxta il- Eccl. 9. lud. Sunt iuſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tñ neſcit homo, vtrũ amore, vel odio ſit dignus; niſi per reuelationem. Conſiliũ ergo Bonauen. vt homo quandiu viuit in ſtatu gratiæ perſiſtere curet. Vix. n. poſſibile eſt ait Aug. vt malè moriatur, qui ſemper bene vixit. Tertio modus ipſe eſt incertus; vtrum. ſ. morte naturali, vel violenta, naturaliter aut caſualiter, aut quo genere mortis.

Mille modis miſeros homines mors vna fatigat.

Patet caſuũ varietas mortis, his qui hiſtorias legere. Nã mirabiliſſimi caſus leguntur, ẽt de maximis, & Sanctis quibuſq;. Nõ refert multis mortis genus, vbi vita bona præceſſit. Ait. n. Aug. Mala mors dicẽda non eſt, cuius vita bona præceſſit. Poſtremo eſt, & locus ipſe incertus. Neſcimus vtrum moriemur in aqua, terra, aere, vel igne; ait. n. Seneca Mors inſidiať in oĩ loco, & tu in oĩ loco ſecurus expecta, Faciẽs ſicut miles ille ab altero diffidat, ſp armatus incedens, vbiq; expectãs, & metuẽs eũ, ſp ruminans Ezec. 7. illud Prophetæ. Ecce iam venit finis. finis venit &c.

Cur mortis hora incerta? Paragraphus II.

Q NAm hæc vna eſt earum quare Dñs incertam nobis voluit eſſe mortem. Et ſunt iſtæ cauſæ.

Vt timeas, feruens, viuas, mala ſic fugiendo.

Primo iuxta Grego. ideo tempus mortis, incertum nobis voluit eſſe Dñs: vt hora oĩs ſuſpecta habeatur, & ſemper, & vbiq; timeatur. Hinc dixit. vigilate neſcitis enim diem neq; horam. Si enim intra- Mat.25 res domum, & ſcires quòd ab aliquo ingrediente Simile. occidereris proculdubio omnes timeres. Sic, & tunc age; Nam domus eſt mundus, occidens eſt hora aliqua adueniens; Metuamus itaq; ſemper. Secũdo, vt opereris feruentius, alioquin torpeſceret aut a multis, quæ alijs ſunt vtilia deſiſteret. Sic Angelus per ſacerdotem dixit Epiſcopo de quo in Dialogorum ſcribit Gregorius. Age quod agis. operare quod operaris. Tertio: vt viuat purius, & cuſtoditius, quia: vt dicit Cyprianus. Qualem te inuenit Dominus cum vocat, talem te iudicat. Stultum autem viuere eſt in illo ſtatu, in quo quis non vellet mori. Poſtremo: vt declinet multa mala, quæ ex certitudine temporis deuenirent. Nam ſi ſcirent ſe diu victuros, agerent multa mala, poſt pœnitenda. Si autem ſcirent ſe cito morituros, inhumanius viuerent, melancolicè ſeſe deſtruendo, & alios attediando. Quæ ne fierent, ſtatuit Dominus, vt omnia incerta eſſent. Igitur.

Omnem crede diem tibi deluxiſſe ſupremum.
Semper habens memori mente neceſſe mori.

De quarta quòd ſcilicet facilis. Paragr. III.

R QVarto mors eſt facilis, & velociſſima, facilè. n. aggreditur hoiem, & multis modis: vt patet decurrenti. Ergo dř. Quæ eſt vita veſtra? Vapor ad Iac.4. modicum parens, & deinceps exterminabitur. Verè non eſt hominis vita, niſi ſicut lucerna ad ventũ, quæ cito extinguitur. Sicut tela araneæ, quæ facilè rumpitur. Hinc quidam

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.
Et ſubito caſu, quæ valuere ruunt.

Fragilior quippe eſt hoĩs vita omni vaſe vitreo, quod licet lapide poteſt frangi, non tamen ſubmerſum extingui. Item vaſe ligneo, quod, & ſi poteſt vri, non tamen ſubmergi. Luteo, quod igne ſolidatur. Cum tamẽ homo in omnibus extinguitur. Enumera hic ſi potes, quanti ſunt modi mortis. Verè infiniti. Cũ igitur tã facile poteſt homo mori, ſemper opus habet ſollicitari. & ergo dř Apocal. Si nõ Apoc.3 vigilaueris veniam ad te, tanquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te. Porro de velocitate mortis dicitur Iob. dies mei velocius tranſierunt, quam Iob 7. a texente tela ſucciditur, & Item dies mei velocio- Iob 9. res fuerunt curſore, & verè nam vitæ præſentis tẽpus, nihil aliud eſt, niſi ad mortem curſus, in quo nemo tardius ire ſinitur; ſed indeſinenter currere vrgetur. hinc Auguſtin. Vita mea nauiganti ſimilis eſt. Siue enim dormiam, ſiue vigilem, ſemper vado feſtinus ad mortem. Seneca quotidie morimur, & aliqua pars vitæ dirimitur, & tunc quoque cum creſcimus, vita noſtra decreſcit.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ.
Quocũq; ingrederis ſequitur mors corporis vmbrã.

Attende quanti, quam ſubito obierunt, qui ſe diu vixiſſe ſperauerunt: vt patet de Pharaone, Holoferne, Herode, & innumeris alijs, & de diuite cui dicitur. Stulte hac nocte repetent animam tuam a te. Luc. 12 Cum igitur velox ſit depoſitio tabernaculi tui, & 2. Petr mors veniet tibi velocius, & inuadet acrius, & crudelius impugnabit, ſi ſapiens fueris, ſuper cuſtodiam tuam ſtabis ſemper paratus, ſæpè illud repetens tecum.

Vado mori credens per longum viuere tempus.
Forte dies hæc eſt vltima vado mori.
Nam tela texentis citius mea vita ſecatur.
Nam nullo tranſire die, vel nocte moratur.

De quinta mortis conditione. Paragr. IIII.

S POſtrema mortis conditio eſt, quòd eſt irreuocabilis. Non enim, vt dicitur libro Sapien- Sap.3. tiæ eſt agnitus qui ſit reuerſus ab inferis. & Iob. Iob 14. Lignum habet ſpem ſi præciſum fuerit, rurſus vireſcit, & rami eius pullulant, ſi ſenuerit in terra radix eius. Homo vero cum mortuus fuerit nudatus, atque conſumptus. Vbi quæſo eſt? Quomo- Simile. do ſi receedant aquæ de mari? & fluuius uacuefactus areſcat. Sic homo cum dormierit non reſurget. Quaſi enim aquę dilabimur in terram, quæ non 2. Reg. 14. reuertentur, niſi in iudicio extremo. Irreparabilis quoque, quia teſte Salomone, ubicunque ceciderit Eccl. 11. lignum

Digitized by Google

lignum ibi erit,ſiue ad auſtrum , ſiue ad aquilonē, ideſt in quocunque affectu obierit homo ibi æternaliter erit.Nam iuxta Damaſce.Quod in Angelis caſus,hoc in hominibus eſt mors. Itaque quia poſt mortem amplius pœnitere,reſurgere nō valemus, ſed irrecuperabiliter in omnia incidimus, interim dum conceditur,noſtra ſalutem operari debemus,
Eccl. 9. iuxta conſilium Salomonis.Quodcunq; poteſt manus tua inſtanter operare,quia nec opus,nec ratio, nec ſapientia,nec ſcientia,erunt apud inferos,quo tu properas. Vere hæc qui meminit & non curat, ſtolidus eſt,ſicut qui videt & contemnit nequā eſt. Quid enim ſtolidius,quàm tantā negligere, & irrecuperabiliter negligere ſalutem.Hec de qualitate.

De anguſtia Mortis & acerbitate. *Cap. VI.*

T NVnc ſi quem non terruerit qualitas mortis p̄ſcripta,moueat ſaltem ipſius mortis iam inſtantis anguſtia dira ; Nā licet bonis mors ipſa eſt, ſecundum aliquem mōdum: vt infra dicetur iocūda,& deſiderabilis; In ſe tamen conſiderata,& naturaliter,oībus eſt horrenda & formidabilis. Nam ſicut homo naturaliter appetit & viuere & gaudere.Sic naturale eſt ei amariſſimam mortem;ſcilicet vitæ animalis amiſſionem , ac pœnas præcedentes metuere; vnde & omnium terribilium Mors dicta eſt terribiliſſimum. Plura enim ſunt, quæ eius anguſtiæ cauſam oſtendunt,& præſertim iſta .

Cauſa doloris amorque,cupido,metus,dolor,aſpect.

Primum anguſtiam mortis cauſans, eſt amor vnionis. Qm̄ amor vitæ cunctos natura deuinxit , ꝙ oīs homo deſtitutionem ſui corporis plangit, & vnitā mirabili proportione corporis & aīæ harmoniam, diſſolui ingemiſcit;per mortem enim diſſoluit̄ matrimonium,ꝙ tantę fuerat nexu concordię copula-
1. Reg. 15. tum,vnde dixit Aga. Siccine ſeparat amara mors? Vnde quantumcunq; quis dono gratię cupit diſſol
Philip 2. ui,& eſſe cum Chriſto;naturæ tñ affectu, horret ſeparationem a corpore.Teſtimonio ſunt Petrus, & Paulus Apoſtolorum principes,& horum principū ſummus princeps Chriſtus,qui hunc affectum oſtē dit,qñ paſſioni proximus dicebat.Triſtis eſt anima
Matth. 26. mea &c.Nam cum coniunctionis hic affectus , tam inſeparabiliter nobis adhęret,manifeſtum eſt,ꝙ naturaliter oīs homo mortem pauere habet.Qūo aūt ſimul ſtet in iuſtis, & mortem appetere & horrere, pulchrè 31.Moralium.Greg. oſtendit dicens. Sicut
Similitudo. vir fortis,dum vicino certamine armis accingitur, palpitat,feſtinat,tremit, & ſæuit,quaſi pallere p pauorem vr̄;ſed per iram vehemēter vrgetur. Ita vir Sanctus dū morti appropinquare ſe cōſpicit,ex naturæ infirmitate concutitur,& ex ſpei cōſtātia ſolidatur,de vicina morte trepidat,& tamen quia poſt mortem verius ac fęlicius viuet exultat.hæc ille de quo & latius infra .

De altero anguſtiante. Paragraphus Primus.

V SEcundum mortem acerbiorem faciens, potiſſimū in malis hoībus,eſt inordināta cupido terrenæ affectionis. Ex quo quis per amorem terrenis inhæret, eo doloroſius ſeparari perfert. Nam eis mors occurrit: vt priuans triplici bono. Scilicet naturæ.Rerum & honorum: Imò & amicorum & omnium. Primo inquam priuat bonis naturæ : vt pulchritudine,fortitudine,ac omnibus oblectamentis quinque ſenſuum,quę ſolent habere . Nam

Omnia mors delet omnia morte cadunt .

Hoc cogitemus cū poſt ſenſus noſtros euagamur , & reprimamus eos.Secūdo ſpoliat rebus quas plerunque tantis curis,& peccatis acquiſiuit,nā rebus quas acquiſiuit cum labore , & poſſedit cū amore, amittit cum dolore.O quāta hæc relinquere eſt diuitibus anguſtia,& tñ nil poſſunt ferre ſecum.Nam 1. Tim. 6.
ſicut nil tulimus in hunc mūdū; ita nil auferemus ;
ſed cum Iob dicere cogemur, Nudus egreſſus ſum Iob 1.
de vtero matris meæ,& nudus reuertar illuc , ideſt in terram.Tertio ſpoliat honoribus,& ſęculi dignitatibus,quas qui cupierunt amarius ab eis ſeparantur.Oīs enim potentatus breuis vita, quorū gloria ſtercus fit,& vermis. Ita ꝙ ipſi conquæri poſſunt illud Iob.Ego ille quondam opulentus, repente con Iob 16.
tritus ſum.Et item. Spoliauit me gloria mea,& ab- Iob 19.
ſtulit coronam de capite meo,deſtruxit me,vndiq; & pereo &c. Nam verè comperit̄, ꝙ licet Oīa Cæſar habet,ꝙ gloria Cæſaris eſſe deſinit, & tumulus vix erit octo pedum.Et ſicut diximus de diuitijs & honoribus,ita & de cæteris fortunæ bonis cogitandum. Fiat hic deſcenſus ad oēs,fortunæ bonis florentes:vt reperit̄ in pleriſque libris. Videat hic ad particularia deſcendēs.vbi Hector, vbi Iulius, vbi Alexander potentiſſimus,Vbi Iudas Machabeus,& Samſon fortis viribus,vbi Creſus ditiſſimus, Abſalon pulcherrimus,Salomon ſapiētiſſimus & omnis omnium magnorū chorus? Et certè erit videre omnium bona morte concluſa. Quę vtriq; tanto amiſere acerbius, quo ea dilexere amplius . Mors etiam aufert conſanguineos & amicos,quos tanto durius eſt deſerere, quo quis inordinatius dilexerit illos. Hinc quidam

Charorum triſtis diſceſſus triſtior iſtis.

Corporis & animæ triſtiſſimus à Deitate .

Poſtremo vt nullū derelinquat hoī mors ſolamen, priuat oībus rebus mūdi. Nā in ipſa & p ipſam,oia q̄ in mūdo ſunt relinquunt̄, vnde & hoīe moriēte, mori illi dr̄ totus mundus. O q̄ varij ibi ſuccedunt cogitatus,quantus dolor ibi mentis . Eſt enim cogitatio quadruplex : vt quadruplex ventus ſcilicet.

Doloris	respectu	Carnis.
Amoris.		Carorum.
Timoris.		Iudicij.
Spei.		Sanitatis.

Penſent hæc mundi amatores,& concupiſcentiarū ſuarum executores , & relinquant iam voluntarij, quod morte cogētur relinquere vel inuiti. Et ſi nolint perpeti mortem diram,abſcindant nunc mundialem concupiſcentiā, ne tunc clamare habeant. O mors q̄ amara eſt memoria tua, homini habenti Eccl. 15
pacē in ſubſtantia ſua. Oīa enim cū arbore cadunt.

De tertio in Morte anguſtiante . Paragr. II.

TErtium plurimū hoīem in morte anguſtians X
eſt.Pauor multiplicis rei timoroſę imminētis.

Digitized by Google

Tunc enim multa concurrunt, qui ẽt hominẽ virtuoſiſſimum, pauidum reddere poſſunt. Habet enim quiſque timere, non ſolum malus; ſed & electus, quibus tanto erit timor acrior, quanto retributio vicinior. Et hoc.

Iac.3. Defectus, & peccata q̃ cõmiſimus.

1.Cor.4 Multa latere pñt in conſcientia quæ non ſcianius. | In multis offendim' oẽs. nihil mihi con ſci' sũ &c.

Quædam peccata grauiora ſunt quàm putamus.

Quia Eorum remiſſionem per gratiã ignoramus.

Iſa.64. Imputa opa nſa ſciamus, vt pãnũ mẽſtruatę.

Nihil tpis ſupereſſe noſcim'. nõ em̃ vltra tps.

Multa horrenda, vt patet infra videbimus.

An vera contritio ſit neſcimus.

Cuncta latent, grauia, deleta, impura, ſuper nil.

Et ob hæc Gregor. dixit, Quod tunc maximè ẽt iuſti pertimeſcere habent, qñ ad ſoluendum humanæ conditionis debitum, veniẽte diſtricto iudice, ſe propinquare cernunt. Coram quo nec hoc ſine aliquo reatu eſt, quod laudabiliter geſſimus ſi remota pietate iudicemur. Vnde ait. Væ laudabili vitæ hominum, ſi remota pietate iudicetur, qñ, vnde ante oculos iudicis placere ſuſpicatur, inde obruitur. Et ob huiuſmodi, etiam quiq; ſanctiſſimi, vt patet in legendis, timuerunt. Quod ſi iuſti ſic extimeſcunt, quid cordis putas peccatores habebunt? O hic iam egrediatur contemplatoris aĩa: vt contempletur quid tũc aget peccatrix anima, cum incipit carnis vinculis abſolui, attendat q̃ tunc amaro terrore concutitur, quantis mordacis conſcientiæ ſtimulis laceratur: Tunc enim vt Damianus ille ait, tunc recolit vetita quæ commiſit, videt mandata quæ negligenter implere cõtempſit, tunc dolet indulta pœnitentiæ tempora, ſeſe inaniter percepiſſe, plorat immobilem diſtrictę vltionis articulum ineuitabilem imminere, manere ſatagit, ire compellitur, recuperare vult perdita, non auditur. Tũc poſt terga reſpiciens, totius tranſactæ vitæ curſum, velut vnum breuiſſimum reputat itineris paſſum, ante ſe oculos dirigens, videt infinitæ perhennitatis reſtare ſæculum. Tũc itaq; plorat, neglectam ſalutem, defleт amiſſam fœlicitatem, erubeſcit, quod propter illam ſubſtantiam quæ vermibus erat obnoxia, illam neglexit, quæ choris angelicis erat inferenda. O ſi tunc reſiduum pœnitentiæ tempus mereri poſſet, quàm durè conuerſationis iter arriperet, quantis ſe deuotionum vinculis enodaret. Patet hoc ex multis exemplis, in exemplorum libris. Cur igitur, cur oro iam negligimus, quod tũc tam votiuè exoptaremus. Tunc mallemus habere momentum temporis, quàm multas voluptates ſæculi tranſeuntis. Hoc igitur nunc attendamus, ſcientes quòd nunc locus eſt flendi, locus eſt peccata luendi.

Poſtea gaudebunt qui nunc ſua crimina flerunt.

Et valde verendum, ne qui nunc hic negligit, hoc tunc accipere non poterit. Nimis enim difficilè eſt ab aſſuetis recedere; non tñ Deo impoſſibile. Nam Dei miſericordiæ ait Leo, nec mẽſuras ponere poſſumus, nec tempora diffinire, apud quẽ nullas conuerſio patitur moras: vt dicit Auguſt. cautius tamen, & tutius peccator agit qui nunc pęnitet. Nam plerumq; iuxta Auguſt. peccator hac animaduerſione percutitur, vt moriens obliuiſcatur ſui, qui dum viueret oblitus eſt Dei. Iã igitur timeamus, ne tunc timeamus. Nota bene.

De quarto in Morte anguſtiante.
Paragraphus Tertius.

QVartũ anguſtians eſt dolor acerbiſſimæ paſſionis. Tunc enim ſolent tam varia concurrere morborũ genera, & ſic occupare membra ſingula, vt plures quandoq; morbi: vt Vincen. dicit quam membra. Vnde, & dolores irruunt tam intenſi, vt vires eneruent, ſomnum auferant, quietem impediant animum inquietent, ſenſus omnes exturbent, appetitum deſtituant, obtundant memoriam, obnubilent intellectũ. Tanta enim ait Grego. eſt ibi vis doloris, ꝙ vix alibi poſſet referri impetus cogitationis. Quod velim attenderent qui in fine pęnitere ſperant. Quod licet nõ ſit impoſſibile; tñ valde difficile. Quomodo enim tunc qui ſemper mala egerunt ſe conuertent, vbi præ dolore ferè iuſti deficiunt, hinc Pſal. Non eſt in morte, qui memor ſit tui. Tunc enim tam acriter impugnat, tam inexorabiliter continuat, donec hominem expugnet, & proſternat. In qua proſternatione, quantum dolorem ingerat, non facile explicari poteſt. Ita ꝙ verè dictum ſit, omnium terribilium rerum, terribiliſſima res ſit mors. Vbi ſciendum, ꝙ non in oĩbus æqua eſt huius doloris, aut ſaltẽ non apparet æqualis anguſtia: vt patet de in ſenio morientibus, aut dormiendo, vel alijs modis facillimis decedentibus, decapitatis, aut ad Diuina raptis: ſicut Auguſt. de Ciuitate Dei. 13. cap. 6. declarat. Ita ꝙ plerumq; plures, dolorem maiorem ſuſtinent non moriẽtes, q̃ decedentes. Et grauius vitę pęnalitates ferre, quã vitam terminare. Et grauius paſſi ſunt multi confeſſores, quam aliqui martyres. Eſt tamen in omnibus dolor, vel ante, vel in, vel poſt ſaltẽ exceſſiuus. Hæc de dolore paſſionis dicta ſufficiant.

Y Pſ. 6.

De quinto. Paragraphus Quartus.

POſtremum, & vltimum, & certè maximum, anguſtiam mortis oſtendens, eſt aſpectus horrificæ viſionis. Tunc enim plura vidẽda morituro cõcurrunt, quæ valde mentem eius anguſtiant. Nã, vt à ſenſibilibus inchoemus, dum iacet inter medias acies belli, euerſos oculos, plerumque ad circunſtantes amicos, & conſanguineos regirat, quos quandoque magis videt ſollicitari de eius lana quam anima, vnde oritur, & magna anguſtia mentis. Hæc de aſpectu externo. Deinde vbi foris obtenebratur viſus, mens acuitur intus. Iuxta Petrum Damian. ante mentis oculos adſunt ei omnia geſta, ſimul, & verba, nec etiam deſunt ipſa minuta cogitata, quæ videre eſt ſumma anguſtia, in conſcientia mala. Adeſt præterea iuxta eundem, horrenda dæmonum turba. Illic virtus angelica. Nam dæmonem aſſiſtere morientibus com- Z

Digitized by Google

communis eſt ſententia Doctorum: vt ait Bernar. Oſtium noſtrum maligni ſpiritus obſident, & aduentum noſtrum illæ horrendæ effigies præſtolantur, & ideo formido exire, & in ipſo contremiſco portus ingreſſu; dũ non confido aſſiſtere prope qui excipiat exeuntẽ, & ſolus poteſt eruere. Dæmones.n.cũ ſint calidiſſimi, ſcientes hoĩs mortẽ termi nũ eſſe merẽdi ac demerẽdi, noſcentes quia modicũ tps habent; etſi hoĩem ea hora pdiderint, nõ eũ vltra recuperare valebũt, acrius inſæuiũt, ꝓterea infeſtant, de angelorũ aſſiſtẽtia nulli eſt dubiũ, qui credit eos ad hoĩum deputatos cuſtodiam, qui vel tunc benemeritos defendent, vel male meritos, in manu tentatoris derelinquent. Et væ nobis miſeris, ſi derelicti fuerimus ab eis. Nã mox vbi eis derelicti fuerimus, traditi ſumus in manus gladij, Par tes vulpium erimus. Aiunt poſtremo, & allegant ad hoc Innocent. ꝙ tam bonus q̃ malus, antequam aĩa eius egrediatur de corpore, videbunt ſibi apparentem Dñm Ieſum. Quæ viſio ſicut iuſtis erit delectabilis; ita intolerabilis malis, quod ẽt pleriq; magni ſecũ ſentiunt; Iacobus tñ Carthu. vĩ diſſentire huic poſitioni. Sed nolumus dicere plura Beatus ſeruus quem cum venerit Dñs inuenerit vigilantẽ. Sed ad noſtra rẽgrediamur. Ex his breuiter tactis, meditet mens pia, quanta ſit anguſtia mortis, quã nõ ſolum perpetiuntur mali; ſed ẽt viri Sãcti, & iuſti, Et quidem quandoq; plus iuſti cruciantur q̃ mali, Et hoc ſm Grego. vt per illum pauorẽ purgent, nẽ pro minutiſſimis alijs culpis, ad purgatoriũ trahant vt ꝓbatur exẽplis. Reuocẽtur hic ad mẽtẽ exempla de Vitiſpſm, de Hylarione, Agatone, & ſic de alijs, quę nõ punimus quia lectorẽ noſtrũ, illius libri ſtudioſum eſſe volumus. Nã abbas Agaton, poſt tres dies agonis, interrogatus ſi timeret, reſpondit. Et verè, quia homo ſum, & neſcio ſi opera placuerũt. Itẽ de Euſebio qd ſcribit Cyrillus &c. Si ergo mortis tẽpore ſic timuerũt Sãcti, quid nos agem⁹ miſeri? Quid facient tabulæ ſi ſic tremunt columnæ. Aut quõ arbuſta immobilia ſtabunt, ſi huius pauoris turbine cęli quatiuntur? O igitur nunc cũ Sãctis timeamus, vt tũc timeamus. Et hic nota, ꝙ tametſi oĩbus mors hæc ſit metuenda; multo tñ amplius eſt malis, q̃ bonis expaueſcẽda. Beata enim, & bona eſt mors iuſtorum; ſed mala, & miſera malorum; imò mors peccatorum peſſima. Et verè mala in mũdi amiſſione, peior in carnis ſeparatione; ſed peſſima in duplici vermis, & ignis contritione, & quod omnium peſſimum eſt, in Diuinæ contemplationis priuatione.

Pſ. 61. — Mat. 24 — Iob. 26 — Pſ. 33.

De Mortem ſubſequentibus. *Capit. VII.*

A 70. IAm nunc de conſequentibus, vel ſubſequentibus poſt mortem videamus; non enim minus ſunt ad duras mentes compungẽdas efficacia, ſi intentè fuerint iudicata. Et ſunt.

Carnem, res, animam, poſcunt, iudex perit, & ſic.

11 Vnum poſt mortem ſubſequens eſt. Carnis, vel corporis vilitas, & abiectio. Nam aĩa vbi abſceſsit, corpus tanq̃ putridum cadauer, omnibus horrori eſt. Et cuius erat in vita gratiſsimus amplexus, fit eius: vt Auguſt. ait, in morte horribilis aſpectus. Ab oĩbus mox abijcitur, in terræ corde reconditur. Poſtquam abiectionem, reſoluitur in putrefactionem. Nam ſicut de putredine concipitur, ſic in eã reſoluitur. Deinde corrumpitur, a vermibus corrodit. Iuxta illud Iob dicentis. Homo putredo & filius hominis, vermis. & Eccleſiaſt. homo cum moritur hæreditabit ſerpentes, beſtias, & vermes. Nam (vt aiunt) de cerebro, poſt mortem bufo naſcitur, de renibus ſerpens, de ventre lumbrici, de carne vermes, de lingua aſcalabus, de pelle tinea, de quibus corroditur, & ſic tandem reſiduum in cinerem reſoluitur, vnde Iob. Deficiet omnis caro ſimul, & hõ in cinerem reuertetur. Reuertetur enim puluis in terram ſuam. O igitur ait Bernar. quid carni ſic blãdiris aĩa neglecta? quo vilius ſterquilinium nullum. Quid enim fœtidius humano cadauere? quid horribilius mortuo hoĩe? Verè qui iſtud ritè attenderet, non tam inordinato amore carnem amaret. Hinc cum heremita quidam, de pulchritudine mulieris tentabatur, vbi eam audiuit defunctã, cucurrit ad tumulum: vt videret qualis eſſet eius amor, & vbi abſterſit ſaniem, horruit eius viſionem. Cũ igitur carnis voluptati ſatisfacere quæris, hæc ad mentem reducas, perpendens, quia caro, q̃ nunc accuratis dapibus paſcis, poſt ſcatebit vermibus, & fiet eſca rodentium, quæ nunc delectabiliter ſaginatur iocunditate ciborum, tanto vtiq; grauiorem exalatura putrefacta fœtorem, quanto viuens ſuauiorẽ habuit molliciem: vt patet in multis exẽplis: vt narrat Damianus. Scdm poſt mortẽ contingens; imò plerumq; dum adhuc hõ eſt viuens. Eſt amicorum pro rebus litigatio; Nam moriturus nihil ſecum aufert: ſicut naſcẽs attulit nihil. Et ſæpe his ſua relinquit, quibus inimiciſsimus erat dum viueret, à quibus nullum poſt mortem auxilium recipiet. O q̃ ſtultè agit qui neglecta aĩa, pro rebus theſaurizat. Tertium ſubſequens, eſt angelorum pro aĩa certatio; Imò ipſorum dęmonum inter ſe altercatio. Hinc dicit Petrus Damianus. Iã vero poſt egreſſionem aĩæ a corpore, quis ęſtimare poterit, quot armatæ iniquorum ſpirituum acies in inſidijs lateant, frementes cunei feralibus telis inſtructi tunc obſideant, & ne tranſire libere poſsit aĩa, velut militari more conſtipatæ legiones oppugnant. Patet ex iam dictis, ꝙ bona hominis morientis, diuiduntur tribus. Nam caro datur vermibus, res hæredib. aĩa malorum dæmonibus, vt vulgo dr̃ in verſibus.

Iob 25. — Eccl. 5. — Iob 34. — Pſ. 145

Dum moritur diues tres concurrunt ibi lites.

Dæmon vult animam, carnẽ vermes, bona fratres.

Quartum ſubſequẽs eſt coram iudice pręſentatio, & particularis iudicij exceptio, & examinatio, ſententiatio, & damnatio. Nam vt dicit Dionyſ. q̃uis mors ſit valde in ſe pœnalis, & metuenda, nullatemus tñ ſic eſſet expaueſcenda, niſi mox eam cõcomitarent duo nouiſsima alia, lõge horribiliora; ſ. particulare iudicium, & formidoloſa ſententia pęnarum, vel purgatoriarum, aut infernaliũ. Et ergo dicebat abbas Helias. Tres inquit res timeo, vna qñ aĩa egreſſura eſt de corpore, alia qñ ſum occurſurus Deo, tertia qñ aduerſum me erit ſnia ꝓferẽda. Poſtremo ſubſequit hoĩs poſt paucas exequias, cũ ſonitu ppetua obliuio, & perit quaſi non fuiſſet; nã

Pſ 9. — Eccl. 44

Digitized by Google

Quod fuit, eſt, & erit, perit articulo breuis horæ.
Ergo quid prodeſt eſſe, fuiſſe, fore?

Et quia hic dr̄ poſt exequias, poſſet hic ſtudioſus habere conſiderationes circa eas, conſiderando quō, & quare fiunt, quō fieri debent. Itemq; de ſuffragijs, quibus eos proſequi habent. Quæ oīa tranſimus, ad diſpoſitorium Nyder, & Doctorum ſcripta remittentes. Hoc in calce hortantes, vt ſuperiora crebrius meditemur, & indubiè compungemur, & in omne promouebimur bonum.

De quibuſdam exercitatorijs circa Mortem practicis. Capitulum Octauum.

B

VErum qm̄ ſunt duriora quædam corda, quæ ex meditabilibus ſolis non poſſunt compungi, quæ tn̄ in duritia perſtiterunt, in nouiſſimo erūt male habentia. Cor enim durum male habebit in
Eccl. 3. nouiſſimis. Ideo vt & iſti aliquatenus emolliantur, ſunt aſſignanda quædam exercitia de morte, vbi quę rite fuerint exercitata, non poſſunt non mouere quantumuis etiam duriſſima corda. Et ſunt iſta quæ ſequuntur notatu digniſſima. Scilicet

Exempla efficaciſſima de morte tractare.		Audit
C Imaginem morientis mētis oculis præponere.	hic qui	Videt Mortem
In ſe affectū & diſpōnem morientis tranſponere.		Sentit

Poſſet de ſingulis fieri ſermo prolixus; ſed connectimus exercitationib. vnde pauca dicemus de ſingulis. Primum itaq; qui auditis ſuperiorib⁹ durus perſtiterit, quia exempla plus mouent q̄ verba. Exēpla quę de multis leguntur, quō multos cōpunxerunt retractare debet, de quibus libros exemplorū legat, vbi inueniet quō mortis memoria, multos & varios compunxit. Secundo quia viſus efficacius
D rem apprehendit, amplius mouet q̄ auditus; ideo homo debet ſibi per imaginem proponere morientis, eam imaginarijs oculis intuendo: audiendo, & ſecum dialogizando: quemadmodum Diuina ſapientia docuit diſcipulum in æternæ ſapientiæ horologio quod plurimum cōfert ſi creditur Dionyſ. Carthuſ. qui etiam talem imaginem deſcribit, & loquentem conquęſtiuè introducit. Vnde qui hanc practicam noſſe volet, illos libros legat. At qm̄ ni-
E hil ita hominem promouet, niſi qn̄ affectum rei alicuius in ſe transformat & aſſumit. Ideo maximè cōpunctionem inducit, qn̄ homo in ſe diſpoſitionem & affectum morientis aſſumit. Sic ſcilicet ſe habēdo, ſic de ſe cogitando quaſi iam moriturus eſſet: ſicut in Beatus vir docetur. Et ita ſe illi ſe exercitauere, de quibus Clymachus ſcribit, ꝙ etiā realiter obriguerunt, & exinde mirabiliter profecerūt. Audiui de aliquibus qui hoc ſe modo exercitabāt, & miram compunctionem ſentiebant; immo ſic quidam ſe reponūt veſperi in lecto: velut iam mortui in ſepulchro. Sed heu tēporibus noſtris huiuſmodi exercitatio deſeritur; imò memorię vix admittitur. Nolumus cogitare horrēda, volumus nos exercitare in charitate Diuina, valde laudamus; ſed certum eſt, ꝙ vix ſine timore poteſt ſe homo conſeruare in ea. Conquęritur deſuper in horologio ſapientiæ; præſertim de religioſis refugientibus huiuſmodi exercitia. Verendum ne qui timet pruinam irruat ſuper eum nix.

Quod homo diſponere ſe debet ad mortem, & quare. Capitulum Nonum.

DIſpone domui tuæ, quia morieris tu, & nō vi- F
ues. Eſaię. Iam de tertio principali, ſcilicet Eſa. 38
de moriendi arte & diſpoſitione videndum. Sed quia multi multa ſuper eo ſcripſerunt, plurima diſpoſitoria moriendi plures fecerunt paucis nos expediamus: debemus autem propter multa, ſtudioſè ad mortem nos diſponere, ſcilicet

Eſt ſuaſumq; ars, eſtque bonum, factumq; neceſſe. G

Primo quia hoc ſuadetur in Scripturis ſacris: vt patet præſertim à Dn̄o Ieſu, in Euāgelio crebrius monēte. Eſtote parati. Similiter a ſanctis Doctoribus: Luc. 12.
vt apertiſſimum eſt. Secundo, quia hoc noſſe eſt ars artium, & præſtans artibus & libris Philoſophorū, quæ ars heu a paucis exquiritur, & fere ab omnib⁹ ignoratur. Tertio, quia eſt vtile & commodoſum, ſcire artem iſtam, magis conferens q̄ lapides pretioſi, & aurum electum; Nam vbi iam illa nil prodeſſe poterunt, hæc ſi cognita fuerit, potens potenter aſtabit, & de timore imminentiæ conſolando liberabit. Nam hanc artem qui in vita didicit, bene Eccl. 1.
ei erit in extremis. Magis proderit ſolius hui⁹ ſciētia, q̄ totius Philoſophię vana cognitio, vt dr̄ in horologio Sap. Qui ſic illam excipit, ille ab oī dicta anguſtia liber erit. Quarto monere nos debet exemplum, & factum doctiſſimorum & Sanctorum, qui huic ſcientię ſtudendo vigilantiſſimè inſudauerūt: vt legitur in Vitiſpatrum de multis, Arſenio, Agathone, &c. Et quemadmodum videmus in verè venerabili magiſtro Ioanne Gerſon. qui longè ante ſe diſpoſuit, & teſtm̄ peregrini condidit. Poſtremo quia hoc eſt neceſſarium, qui mori bene vellet. Nā iuxta Bern. venientem mortem, nullus bene & hilaris excepit; niſi qui ſe ad ipſam dum viueret, bonis operibus præparauit. Et certè quia tranſitus iſte eſt periculoſiſſimus ad eum ſecurè tranſeundū, magna animi præparatione eſt opus. Ob hæc itaq; & ſimilia, ſtudioſè huic arti inuigilare debemus, & ad mortem nos diſponere ſatagamus. Nam inſipiens, ait Senę. primo moriendo mortem incipit; ſed ſapiens & virtuoſus, moriendo mortem vincit. Et q̄q̄ oēs in cōi huic arti ſtudere debent, quippe cum oēs cōiter mori habent; præcipuè tn̄ Religioſi, magis huic intendere hn̄t, cū ad id eorum vita tēdit. De hac itaq; ſcientia, tria in ſumma videnda. Sc3.

iii.	Ad mortē nos diſpōere dēm⁹.	Vt poſſimus ꝑ
Quō	Eā venientē debemus excipe.	mortē ad vitā
	In ea pſente dēmus nos hēre.	attingere.

Quomodo & per quæ, ad Mortem nos diſponere debemus. Paragraphus Primus.

H

DE primo itaque notandum. Quod ſunt quædam diſpoſitiua mortis remora, ſcilicet.

Sis memor, & viuens, condens, orans, morienſq;.

Primum

Primum diſpoſitiuum eſt. Sis memor, idem, q; frequens mortis meditatio, eſt quædam optima præparatio, bonorum multorum: vt ſupra tactũ eſt introductiua. Crebro igitur, qui bene mori volet, debet mortem eiꝰ circunſtantia, & anguſtias, ad mẽtem reducere, & quo melius eius anguſtias euadere, & totius eam ſuſcipere poſſit, perpendere, & ruminare. Nam euadere eam eſt impoſſibile. Alterum diſpoſitiuũ eſt. Vitæ emẽdatio, & in bona vita perſeuerantia: Vnde oĩs, qui benè, & ſecurè mori deſiderat ita ſemper purè, & cuſtoditè viuere debet, vt omni hora cum Deus voluerit, ſecurè trãſire velit, habens vitam in patientia, & mortem in deſiderio. Hinc Gerſon ait. Vixeris hic, & nunc, velut hic, & nunc moriturus. Vix enim fieri poteſt, vt qui bene vixerit, male moriatur. Tertium diſpoſitiuũ eſt teſtamenti diſpoſitio: iuxta præallegatũ. diſpone domui tuæ &c. (*Eſa. 38.*) Et iuxta illud Iacob. Iuſtũ eſt, vt aliqñ diſponam domui meæ. (*Gen. 30*) Et ſi ſæcularis fuerit, teſtamentum externũ condat, cuius conditiones in Doctoribus requirat. Spiritualis aut, ſpiritualia diſponat, quemadmodũ Auguſt. condidit. Et Gerſon docet in teſtamento ſuo. Condendo (vt de beatiſſimo Auguſt. Patre noſtro legitur) domum in patria, in qua requieſcat decedens vita. Qui huius teſtamenti practicam ſcire deſiderat, ille gerſonicum teſtamentum, & eius corã iuſtitiæ tribunali appellationem legat. Quartum eſt frequens, & ſedula pro bona morte oratio, vt ſibi faciat amicos in patria, dũ oẽs eum relinquent in terra; vt. ſ. nunc orationem fundat ad iudicem ipſum Chriſtum, ad Matrẽ miſericordiæ Mariam. Ad Angelum propriũ, Michaelem præſertim, & cęteros Sanctos pręcipuos: prout Gerſon, & Nider tradunt orationes. Poſtremum, & ſingulare diſpoſitiuum eſt, quotidie mundo mori. Hinc Bonauentura. Dum viuis in carne, morere mundo: vt poſt viuas Deo. Qui ita hic mortuus fuerit, ſecurus morietur; tunc enim ſecundum Grego. non timebit facere, quod ſe nouerit benè didiciſſe. Hæc de præparamentis remotis.

De præparamentis vicinoribus. Paragr. II.

I SVnt prætereà alia præparamenta magis vicina, quibus ſe homo diſponere præſertim habet, iã in languore, & in morte vicina. Scilicet.

Sit patiens ſpernens, ſocians, ſacrã quoq; conſtans.

Primum eſt languoris, & infirmitatis mortalis patiens ſuſceptio, ſm qd nepoti ſuo, ſcripſit Auguſt. Si Deum diligis quod facit Deus diligis. Flagellum Dei ſuſtines, tuſſi laboras, pulmone deficis, &c. multimodo morborũ genere afficeris; Sed ad hæc ſi oculum habes, Dei dona ſunt, flagellum Dei ne contemnas; ſed flagellatus dic Deo gratias. Non enim murmurando ſanaberis; imò oĩnò debilitaberis, qui contra Deum patrem medicum te opponis &c. Nam patiens morbi tolleratio, grandis eſt animi purgatio, & pro peccatis ſatisfactio. Notet itaq; hic ſibi quiſq;, quæ valent pro patientia. Alterum eſt rerum mundialium, & inutiliũ excluſio: vt poſſit ſibi vacare, & Deo, quemadmodum legitur de Beato Augu. q nullum ad ſe intrare, per aliquot dies ſinebat. Et ſicut ipſe ſuaſit nepoti ſuo, vt cæteris ſpretis daret ſe Deo, conuerteret ſe ad parietem, reſpiciendo Chriſti imaginem: prout pulchrè ibi ſcribit. Tertium eſt de bono ſocio tunc aſſiſtente prouiſio: vt, ſ. talem ſibi ante mortem eligat, qui tunc fideliter ſibi aſſiſtat, cum opus fuerit, & vbi res pro ſalute agitur. Scribunt autẽ multi; ſ. Gerſon, Nyder, & modernus quidam Anſelmus, q huius aſſiſtẽtis officium erit, commonere infirmũ, per quaſdam certas, Exhortationes, Interrogationes, Obſeruationes, De quibus multi prolixè ſatis ſcripſerunt, præſertim Gerſon in opere ſuo tripartito. Et ſocius eius Ioã. Nyder, in ſuo Mortis diſpoſitorio. Et alij pleriq; in Tractatulis diuerſis, de arte moriendi confectis. Exhortationes fient ad habendam patientiam, & Deiformem voluntatem. Ad intendendum ſaluti ſuæ, ad gratiarum actionẽ. Similiter plures ſunt interrogationes, ſcilicet iſtæ.

Sunt quærenda tibi credis, doleas, fatearis. K

Proponis, niſi Chriſtum, ſi gratus, amas, des.

Sicut ẽt ſunt quædã obſeruationes, quas ſocius habere debet; vt. ſ. attendat, ne ſine Sacramentis moriatur. Quod benedicta aqua crebrius aſpergatur, Crucifixi imago repræſentetur, Sacra lectio legatur, Ne ab amicis nimiũ infeſtetur, Ne ſpes nimia vitæ detur, Sufficiat retigiſſe, hoc admonẽtes, vt de tali ſocio ſibi quiſq; prouideat, qui hæc ſibi fideliter aſſiſtẽs agat. Quartum diſpoſitiuũ eſt Sacramẽtorum eccleſiaſticorũ deuota ſuſceptio, Et primũ ſollicitari habet de Pœnitẽtia, deinde Euchariſtia, tandem, de Vnctione extrema. De quibus ſingulis pulchrè adhortatur Auguſt. in Epiſtola vbi ſupra. Poſtremò tunc moriturus, ſollicitè habet attendere, vt conſtans permaneat in fide catholica. Et non ſe deijci permittat, per diaboli tentamenta. Hinc pulchrè docet Auguſt. vbi ſupra, q virtutes theologicas debet actuare, Quo videlicet articulos fidei profiteri, quod ſpem ſubleuare, & dilectionis charitatem actuare. de quibus legatur ipſe. Aut Nider in ſuo diſpoſitorio. Summè etiam conſtans eſſe debet, ne deijciatur per diaboli tentamenta; Nã tunc maximè diabolus impugnat, Et præſertim per iſta.

Impatiens, non ſpero, fidem, placeant, releuat ſpẽ. L

Prima qua impugnat tentatio eſt impatientia, Ad quam homo eſt diſpoſitus pp dolorem infirmitatis, cuæ ſi admiſſa fuerit, ſignum eſt imperfectæ charitatis. Nam vt Hieron. ait, qui cum dolore ægritudinem ſuſcipit, ſignum eſt q Deum ſufficientes nõ diligit. Studeat ergo ſe hic homo præmunire, & q̃ patientiam inducunt cogitare, & dicere cũ Auguſ. O pie Ieſu hic ſeca, hic vre: vt in ęternum parcas. Secunda eſt deſperatio, qualis Euſebium diſcipulũ Hierony. tentauit. Sed contra hanc, homo Dei miſericordiam & pietatem opponet, tentatori dicẽs, Quod infinities eſt Dei pietas maior, q̃ omnis noſtra iniquitas, ſciens q illa hora non poteſt grauius Deum offendere, q̃ de eius miſericordia deſperare. Et vt viriliter poſſit reſiſtere, in vita debet ſibi remedia contra tentationem prouidere. Tertia eſt de fide, de qua maximè impugnant, ſciens qm̃ eſt fundamentum ſalutis. Quo contra hõ ſymbolũ ſæpè repetere debet, & diabolum contemnere, & nõ

cum

Digitized by Google

cũ eo diſceptare, vel facere ſibi legi Scripturas maximè Euangelia. Quidam domus noſtræ Prior, petijt capiti ſuo, in hora ſui, exitus ſupponi Euangelia: vt in fide illorum, in pace obdormiret: vt patet in exemplis. Quarta eſt de ſuipſius complacentia, quo maximè deuotos impugnat, quæ valde eſt timenda, & mens in fundo humilitatis profundanda. Poſtremo tentat de ſpe reconualeſcentię: vt ſic hominem retrahat, ne ſe diſponat, quo contra homo maximè morti ſe per dicta diſponere debet: vt ſecurè eam excipiat. Hæc de diſpoſitiuis.

Ad quorum inſtar moriturus ſe diſponere debet. Paragraphus Tertius.

NOta quoque tertio circa hanc præparationẽ, qm̃ in ea vis omnis conſiſtit. Quod ſecundũ quorundam ſimilitudinẽ, ad mortem excipiendam nos præparare debemus, ſ. ſecundũ horum formã.

M *Praſto velut mercatus, dux reddẽs, ſpõſaq; ſeruus.*
Hoc eſt, primo ad mortem parati debemus eſſe, ſicut prouidi mercatores, qui præparant merces, ad nũdinas profecturi. Et velut prudentes œconomi, qui prouident ſibi neceſſaria, & ſuæ familiæ. Vnde & in meſſe mane ſurgunt, inſtanter colligunt, nec ante noctem ceſſant. Sic ẽt quiſq; fidelis, ſibi manipulos, & merces meritorum colligere debet; nam

Quod ſibi quiſq; ſerit hoc ſibi meſſis erit.

Prou. 10. Prouer. Qui congregat in meſſe ſapiens eſt. Qui aũt ſtertit in æſtate filius eſt confuſionis. hinc Dñs monet. Theſaurizate vobis &c. Mat. 6. Secũdo parati eſſe debemus ad mortem, ſicut duces, & ſtrennui bellatores ad pugnam; Nam licet oĩs noſtra vita, ſit iugis quædam militia; in morte tñ acutior inſtat pugna; vbi ẽt res agitur pro aĩa, poſtq̃ non reſtat alia. Simus ergo illorum more parati, caſtra muniendo, arma parando, & adiutores conquirendo. Sic enim poterimus triumphare. Et ob hanc pugnã puta dictum. Iob 40. Memẽto belli. Tertio velut reddituarij, Dño rationẽ poſituri, de receptis bonis Dñi ſui, de ſeruitijs omiſſis, & tranſgreſſionibus admiſſis, cæterarumq; rerum abuſu. Tales hi præ ſollicitudine indeſinentius cogitant, ſcribunt, computãt, ne in die rationis confundantur. Sic & nos ſollicitius agamus, tũc & nos audire habemus illud Luc. 16. Reddite rationem. Tunc homo ille nobilis rediens, ponet rõnem nobiſcum. Quam vt tunc benefacere poſſimus, euangelici villici cautelam ſectari debemus, amicos nobis faciendo: iuxta quod Dñs hortatur. Quarto parati eſſe debemus, ſicut ſpõſæ ad nuptias profecturæ, quæ ſe parant, & exornant: vt placeant ſponſo. Hinc Apoc. 19. Venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit ſe. Matth. 25. Venit ſponſus, & quæ paratæ erãt, intrauerunt cum eo ad nuptias, Operati ſimus ne excludamur. Poſtremo ſicut Dñs ait parati eſſe debemus: ſicut ſerui Dñm ſuum expectantes. Iuxta Luc. 12 illud Luc. Sint lumbi. Vbi monet declinare mala, agere bona. Et ſic ſollicitè Dñm expectare, paratis prẹmia pollicens. Imparatis pericula indicẽs. Horũ itaq; inſtar nos diſponam⁹: vt ſic ſecurè mortẽ excipiamus, & Dñi monitionẽ impleam⁹ dicẽtis. Ibidem. Eſtote parati, qa qua hora non putatis filius hoĩs veniet.

De affectu, & deſiderio Mortem excipiendi. Capitulum Decimum.

NVnc de altero principali videndum; qũo, ſcilicet, & quali affectu, mortem venientẽ, vel venturam excipiemus, & expectabimus. Nam ait Auguſt. & Nyder hic grandem vim conſtare; vt, ſ. ſe habeat homo bene in excipiendo, vel mortem non extimendo. Et inueniemus hic tripliciter morituros diuerſos, Nam quidam. N

Valde malè timẽt mortẽ.	Aperte mali.
Rõnabilr timent mortẽ.	Vt Boni.
Nil vel modicũ pauẽt eã.	Perfecti, vel pueri.

Primi qui male mortem timent, & male ſuperuiuere deſiderant, ſunt vel increduli, affectione ſeculi irretiti, apertè mali. Quibus omnibus mors occurrit anguſtioſa, & horribilis. Et qui ſic mortem timet grauiter peccare poteſt, quia ſignum eſt, ꝙ præfert bona ſæculi, bonis regni. Secundo ſunt aliqui qui rationabiliter mortem timent, & licitis modis refugiunt, & Deum pro productiori vita orant, ob cauſas infra iam notandas.

Vt ſatagas, meritum, amplifices proſis, cupe vitã. O
Primo diutius viuere exoptant: vt plenius ſatisfaciant. Non enim præſumunt, ꝙ dignè conſumauerint quæ in corpore agere debuerunt, nec ꝙ ſufficienter pro peccatis pęnitentiã egerũt. Vident aũt mortem auferre tempus, locũ, & inſtrumenta pęnitendi. Et ꝙ hic poterit breuiter, & leuiter ſatisfacere, quę longo poſt purgatorio habet luere. Secũdo: vt diutius viuendo meritum amplificent, reſarcientq; plenius neglecta, & gloriam ſuſcipiant ampliorem. Sed heu crebrius, qui maior eſt ætate, maior eſt, & iniquitate. Tertio vt per dona naturæ, & gr̃æ conceſſa, alijs adhuc prodeſſe poſſint: vt dicũt de Ezechia, & Paulo neceſſarium erat manere &c.

Nota documenta. Paragr. I.

EX quibus Nider hæc elicit documenta. Primũ ꝙ nec rõne ſenectutis, nec pęnalitatis, nec finiendæ vtilitatis, abſolutè, & de cõi curſu, eligenda eſt mors. Patet iſtud documentum, quia permanere in vita bene viuendo, docet Scriptura, q̃ longitudinem dierum iuſtis promittit, & commendat. Pſ. 90. Eccl. 3 Exempla, Nam Sanctis orantibus eſt negatũ: vt patet de Helia, Iona & cæteris. Natura, quæ fructũ immaturum horret, & eſſe ſemper appetit. Quare nullus mortem nimiũ deſiderare abſolutè debet. Nec pp aliquam tribulationem ſibi inferre manus, qđ eſt horrendiſſimum facinus: vt patet ex dictis. Sed debet præſeruare, vnde Aug. in ultimo uitæ medicos admiſit, dictum eſt aũt abſolutè, quia cõditionaliter licet. Et de cõi curſu, quia reuelatis licet vt de Ioan. Euang. & de alijs Sanctis. Reliqua documenta ſunt breuiter iſta. Alterum ꝙ conandum eſt ſtudio, & arte, vitam prolongare, vitando quæ irrationabiliter poſſunt vitam abbreuiare, maximè his qui alijs poſſunt prodeſſe. Tertium, ꝙ ſit magnum beneficium, excepiſſe tp̃s pœnitentiæ longũ, quare valde ſuper eo regratiandum. Nã in iuuentute eſt igno-

Digitized by Google

ignorantia magna, paſſiones effrenes, experientia nulla, & per conſequens qui iuuenes moriuntur, multis bonis quæ ſenes poſſunt priuantur. Quartũ, ꝙ infirmi nonnulli peccant, ꝙ medicos admittere nolunt contra Scripturam dicentem. Altiſſimus de terra &c.& Eccleſiaſt. Ante lãguorem adhibe medicinam. Et ſi Beata Agatha rennuit, hoc fuit ait
Eccl. 38 Eccl. 18 Tho. quia à Dño certificata fuit. Quintũ, ꝙ ſeruus Dei non ex omni occaſione, pro Chřo ſe morti exponere debet; ſed opportunè pro loco, tpe, & pro-
Mat. 10 fectu. Alioquin ſibi vitam abbreuiaret, & Dñs fugere docuit. Hæc Nider. Tertia differentia eſt, quia aliqui nihil, vel modicum timent mortem, ſaltem ſm rationem, quod dr̃ pp appetitum ſenſitiuum. Et de horum numero ſunt pueri, fatui, & viri Sãcti perfecti: vt martyres, bonum teſtimoniũ conſcientiæ habẽtes. Sed & quidam pauperes, nulli rei per amorem inhærentes, ſed & quidam cupidi honoris, & audaces: vt ſcribit Clymachus dicens. Non hoc eſſe vſquequaq; bonũ, quia præſumptuoſum, ſuadens vt ſe homo diſcutiat plenariè, nec præſumat, nec ſecurus ſit inconſultè. Notetur hic exemplum de in morte ridente propter arrogantiã; vnde grauiſſimis pœnis fuit addictus. Optimum ergo eſt, cum metu pariter, & gaudio, cum pauore, & deſiderio, mortem excipere: vt Paulus, & alij. Ita tamen, quòd deſiderium debet præualere, quo libenter, & deſideranter, cum oportet mori velit. Ad quod valet multiplex inductiuum, ſcilicet.

Vult Deus, eſt, & opus mala deſert fert bona finis.

Q Primum eſt ad Dei voluntatem conformitas, quia ſcilicet id Deum velle vident, cui ſe cõformare habent. Apertè cum apertè, cum conditionaliter, cum de ea ſint incerti. hinc Auguſ. Qui Deum diligit, qđ facit Deus diligit, vnde & illius voluntati ſe ſubdit. Et qui ſic conformis Dei voluntati, ſuſcipit mortem, ille & pœnales anguſtias leuius ſuſtinet, pacem conſcientiæ habet, hic purgatur, & primus granditer remuneratur. Alterum eſt moriendi neceſſitas, velimus enim nolimus, mori habemus. Cũ ſit itaque tanta nobis moriendi neceſſitas, de neceſſitate virtutem faciamus: vt dum naturæ tributum perſoluimus, apud Deum meritũ acquiramus. Certum eſt ergo, ꝙ moriemur, cur ergo murmuramus? Prorſus enim iuxta Senecam. Eadem ſtultitia videtur, dolere, quia non vixeris antequam ipſe vixiſti, qualis eſt, quia non viues, poſtꝙ viuere deſines. Tertium eſt pp quod mors, non ſolũ libenter; ſed & excipienda eſt gaudenter, quia oĩa mala aufert, & aĩam iuſti liberat ex eis. Aufert. n. in genere tria, propter quæ iuſti migrare optant ex hac vitã.

Timorem tranſgreſſionis.
Scilicet Dolorem afflictionis.
Feruorem æmulationis.

Primo timorem tranſgreſſionis, qui continuè ſolli-
R citat aĩam viri iuſti, vti Paulus habet. Scio ꝙ in me
Rom. 7. non habitat bonum &c. vnde exclamat. Infelix ego
Eccl. 7. homo &c. Et ergo dr̃. Melior eſt dies mortis, die natiuitatis, id eſt certior, ait Hiero. Infinita ſunt pericula inter quæ ambulamus, Quid nos inter dęmonum laqueos, hoĩum gladios, carnis motus illicitos remanere delectat? Cur enim ait Bernar. vitam iſtam tanto affectu deſideramus, in quã quanto longius viuimus, amplius moleſtamur, & peccamus? Cupiamus ergo diſſolui cum Apl'o dicamus. Infe- Philip. 1.
lix ego homo &c. Alterum qđ aufertur, eſt dolor afflictionis. Innumera enim ſunt, infirmitates, ſollicitudines, anxietatis tædia, quæ ẽt adeo fatigant, vt ẽt perfecti, magis mori velint, quã viuere. vnde Thob. Expedit mihi magis mori, ꝙ̃ viuere. Et Apl's. Thob. 3.
Supra modum grauati ſumus, ſupra virtutem, ita 2. Cor. 1
vt tæderet etiam viuere. Si ſic grauantur arietes, quid oro facient oues? Tertium pp quod iuſti mortem optãt, & quod per mortem aufertur, eſt feruor æmulationis. Conſiderantes namq; viri Sancti, oĩa quæ ſub ſole geruntur, peius agi, peccata multiplicari, veritatem occultari &c. tabeſcũt in ſe, & mori petunt: vt patet de Mathathia qui dixit. Væ mihi: vt 1 Mac. 2
quid natus ſum videre contritionem populi mei?
Sic & de Hieremia, & Helia, hinc Eccleſiaſt. Vidi Ier. 9.
calumnias &c. & laudaui magis mortuos, ꝙ̃ viuen- 3 Reg. 19
tes. Quartum pp quod mors deſideranda, quia plu- Eccl. 4.
rima confert bona. hinc Paulus. Mihi viuere Chřs Philip. 1.
eſt, & mori lucrum. Sanè perfectis eſt mori lucrum, quia de labore tranſeunt ad requiem, de vilitate ad gloriam, de paupertate ad regnum, de morte ad vitam. Bernar. Veniet mors, ſed ſomnus erit electis Dei, ianua vitæ, initium refrigerij, ſcala aſcẽſionis in cęlum. Vnde ſuper illo verbo Eccleſiaſt. O mors
bonum eſt iudicium tuum &c. quidã ſic dicit. San- Eccl 41
ctis profecto bonum eſt iudicium mortis, quia illis non aliud eſt, niſi exitus à carcere, finis exilij, laborum conſummatio, ad portũ applicatio, peregrinationis terminus, grauiſſimi oneris depoſitio, de domo ruinoſa liberatio, reditus ad patriam, ingreſſus ad vitam. Poſtremo ideo mors libenter excipienda, quia eſt finis oĩum, perducẽs ad finem deſtinatum. Quod ſi ſingula Boetio teſte reditu ſuo gaudent, repetunt proprioſque recurſus, ꝙ̃ nos libenter ad talem debemus properare finem; ad præparatum, ſ. regnum. Nam non põt quis ait Grego. niſi morte inter poſita, tranſire ad regnum, vnde debemus eã ſuſcipere, velut nuntium vocantẽ ad glorię brauium. Ob hæc itaq;, & conſimilia, debemus libenter; imò & gaudenter excipere mortis iudicia. Et hoc velut ſponſa coniungenda ſpõnſo, velut intensè quippiam deſiderans, fruiturus deſiderato. Hic bonus Religioſus, ſic debet viuere, quòd ſemper deſideret ſi Dei voluntas eſſet mori.

De modo moriendi. Cap. XI.

IAm poſtremo videndum de modo moriendi; S
quomodo, ſ. mori debemus. Et breuiter dicimus, ꝙ ille moriendi modus eſt melior, qui Chriſto conformior eſt. Cuius omnis actio; Imò & mortis paſſio, noſtra eſt inſtructio. Vnde qui bene mori voluerit, illas conditiones, quas Chriſtus moriendo habuit, tenere debet. Et ſunt hæ.

Orans, clamauit, flet commendans animam dat.

Primum eſt, quia moriturus in cruce orauit pro ſe, pro alijs, & inimicis. Nam dr̃ oraſſe Pſalmos illos, Deus meus reſpice, & octo ſequentes, vſq; ad illũ Pſ. 21.
verſiculum. In manus tuas &c. Sic & beatus Auguſt. in ex-

in extremis, ſeptem Pſalm. Pœnitentiales crebrius ruminando orauit, & in extremis orare ſuadet dicens. Oibus expletis oratio tibi neceſſaria eſt. Vnde & pulcherrimam orationem formauit deſuper vt patet. Quorum exemplo, & nos orare debemus, aut ſaltem coram nobis orationes a Gerſon,& alijs editas,legi faciamus. Secundo,vt Euangeliſta ait, Ieſus voce magna clamauit,Vnde nos clamare fortiter,non voce;ſed corde debemus. Nam plus attẽdit Deus cordis deſiderium,q̃ clamorem inteſum, Vnde,& hic putamus: vt quidam ait clamare,vt nõ aliud ſit,niſi peccatorum remiſſionem fortiter deſi-

Heb. 5. derare,& vitam intenſè aſpirare futuram. Tertio fleuit in cruce,Apoſtolo teſte.Cum clamore valido, & lachrimis, cuius, & nos exemplum inſectantes, plorare non tam oculis carnis, q̃ lachrimis cordis debemus,verè pœnitendo de oibus peccatis. Neſcimus.n.ſi vnquam verè pœnituerimus. Quarto aiam Patri commendauit dicens.In manus tuas &c. Sic, & quiuis aiam ſuam Deo commendare debet verbis eiſdem;Nam magnæ ſunt efficaciæ iuxta Gerſonem. Vnde,& ipſe: vt ſcribit,de ſe decreuit ea ſæpius dicere in vita: vt in morte haberet ea in promptu. Quod,& fratri ſuo Cæleſtino ſuaſit,& vltima

Act. 9. verba ſancti Stephani his adiungẽda cenſuit,ſ.Dñe Ieſu,accipe ſpiritum meum. Quæ ẽt in principio ferè oís operis,vterq; eorum legere cõſueuit: vt tũc grata ipſa haberẽt: vt ſuper Magnificat dicit. Poſtre-

Mar 15 mo Euangelio teſte Dñs Ieſus expirauit, ſpiritum emiſit,& animam Patri tradidit.Sic & Chriſtianus omnis,animam ſuam Deo tradere debet,uoluntariè ſcilicet moriendo,in honorem Dei,eius uoluntatem ſuę conformando.Qui ſic ſe in moriendo haberet,ille de morte ad uitam tranſiret.

De regione Iudiciali. Titulus XXXVI.
Capitulum Primum.

A

71. Eccl.38 MEmor eſto iudicij. Eccleſiaſticus. Oẽs enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chri: vt referat vnuſquiſq;

2.Cor.5 prout geſſit. Vt dicit Apſs. Regio quinta, & alterum nouiſſimorũ eſt. Regio iudicialis,& iudiciũ finale.Ad cuius ingreſſum poſſunt eadem incitare, illa oía quæ ſupra dẽ morte ſunt adducta. Nam & huius iudicij memoria,nõ minus,q̃ mortis eſt fructuoſa. Nam & oíum illorum effectuum illic memoratorum cauſatiua,ſi intentè fuerit celebrata.Nam hoc iudicium multo terribilius eſt morte tpali;imò & pœnis inferni,ſaltem ad tempus prout Sanctus Iob dixit. Quis mihi

Iob 14. tribuat: vt in inferno protegas me, & abſcõdas me donec pertranſeat furor tuus? Nam nec mors corporis multum (vt aiunt) eſſet expaueſcenda; niſi propter iudicium, & ſupplicia horribiliſſima ſubſequentia. Vnde colligi poteſt,quòd eius memoria non ſit minus efficax, & virtuoſa. Quippe quæ etiã timorem inducit, hominem in bono ſollicitat, & non ſolum à maximis,verumetiam a minimis quibuſq; peccatis cohibet, & omnia cõtemnere facit.

Sollicitat, timet, atq; cauet, ſpernit,bona plura.

Nihil enim æquè: vt multorum Patrum ſnía eſt,ſollicitat ita in bono opere, quemadmodum ſi quis ſp ſollicitus fuerit, & memor ſe cuncta agere corã illo tremendo iudice, & de oibus illi oportere rñdere. Porro quantũ timorem generat, Abbas Macharius nouit qui dixit.Tanta eſt terribilitas Diuini iudicij,q ſi quis dignè perpenderit,oſſa eius vix carni adhærebunt. Iuxta illud. A voce gemitus mei,adhæſit os meum carni meæ. Et ergo Hieron. Pſ. 101
ait. Quotiens diem illum conſidero, toto corpore contremiſco. Tertiũ qũo etiam à minimis peccatis cohibet,ex Vitiſpatrum patet.Vbi cum quidam ſenũ iuuenem diſſolutè ridentem conſpexiſſet,dixit. Coram cęlo,& terra rationem reddemus totius vitæ noſtræ,& tu rides?quaſi diceret. Si iudicij illius diſtrictionẽ noſceres,ẽt a leuiſſimis peccatis te cohiberes. Qũo ẽt oía mũdi docet ſpernere, pulchrè Hierony.docet in regula dicens. Qui iudiciũ illud meditatur,fatuiſſimus ſi appetit quicquam de ſæculo,& pompis eius. Nam huius ſi non prætermittatur lectio,nil vanè appetetur in ſęculo. Et ergo ait Gregor.Quod præſentis temporis ita agenda eſt lętitia,vt nunq̃ amaritudo ſequẽtis iudicij recedat à memoria. Nã ſic optimè refrænabitur oís vana cõcupiſcentia.Poſtremo,& alia complura bona adducit,quia ad oẽm virtutem,omneq; bonum incitat: vt latè declarari poſſet. Et ergo Patres in heremo, benè profecerunt,quia hanc iudicij memoriã nunquam prætermiſerunt,ergo tam dira, & dura egerunt, quia a verbo aſpero in iudicio audiendo, ti- Pſ. 90.
muerunt,& præcauerunt.Hinc crebrius ad hãc memoriam ſubiectos admonuerunt.Videantur Gerſonis compũctiuæ admonitiones &c.Hinc abbas Paſtor,ex huius memoria iudicij,oẽs ad fletum concitauit.Hierony.Siue comedo,ſiue bibo,ſiue aliquid aliud facio,ſemper mihi, videtur tuba illa terribilis,ſonare in auribus meis. Surgite mortui, venite ad iudicium Tantorum itaq; exemplo Patrum nos attracti,Scripturarũ monitis incitati, vtilitate pellecti, regionem hanc iudicialem ingrediamur, & quæ in ea fiunt ſedulius recordemur.

Quomodo lata ſit regio Iudicialis. Cap. II.

LAtiſſima autem eſt hæc regio iudicialis, multiplex iudicium, potiſſimum triplex complectens, de quibus ſingulis plura poſſent meditari; ſed non niſi de vno; ſcilicet generali nobis agendum.Eſt autem triplex iudicium. B

	Præſentiale.	Pater filium.
Sc;	Particulare. Vbi iudicat vt	Dominus ſeruũ.
	Generale.	Iratus inimicum.

Huius triplicis iudicis crebrius meminit Gerſon dicens, vtile eſſe cuiuſq; retractationem: vt patet in libro de Monte contemplationis.Et habet qdq; magnam meditationum fœcunditatem, ſed non à nobis eruendam. Qui de iudicio pœnitentiali hoc eſt Diuinæ diſpoſitionis, aliqua videre volet, ille Antoni.in quarta parte Summæ videat,vbi enumerat ſeptem Dei iudicia iure memorãda;ſ.circa primi hoís correctionem,humani generis redemptionẽ aduerſitatis, & proſperitatis habitionẽ, hoium ele-

Digitized by Google

electionem & reprobationẽ, ſtatuum eorum diuerſitatem, malorum tolerationem, bonorum multã variationem. Quæ ſingula qui conſiderauerit, iure dicere poterit. A iudicijs enim tuis timui. De particulari iudicio, facilè ſcitur ex generali, de quo nũc agendum nobis.

Pſ. 118

Quæ circa Iudicium generale conſideranda. Capitulum Tertium.

C DE iudicio generali, multa ſe & numeroſa offert materia conſideranda, de qua tñ numeroſitate, niſi deuotiora ſunt nobis proſequenda, reliqua breuiter tangenda. Vnde in genere hæc tria ſunt agenda. Nẽm ponemus aliqua.

Primo meditabilia intellectiua. pro Studioſo.
Scdo deuotionalia cõpunctiua. pro Affectuoſo.
Tertio exercitij practicamenta. pro Exercitato.

Vt ſic quiſque in huius regionis nundinis, inueniat quæ ſuut de ſuo foro.

Conſiderabilia de extremo Iudicio pro ſtudioſo. Membrum Primum.

D PRimum itaq; in hac regione Iudiciali, habet ſtudioſus abundantiſſimam materiam exercẽdi ingenij, & intellectualiter meditandi, nõ ſolum de ipſo iudicio; ſed & multis antecedentibus, vel concomitantibus illud, ſcilicet in ſumma de iſtis.

De
- Aduentu, qualitate, regno, & deceptione Antechriſti.
- Enoch, & Heliæ miſſione, prædicatione, tormento, & duratione.
- Mundi conflagratione, purgatione, & innouatione.
- Generali corporum reſurrectione, & ordine.
- Iudicij generalis perfectione, & ſubſequẽtib.

De ſingulis iſtis copioſè diſſeri poſſet; ſed prolixitatem vitantes, remittimus ad compendium theologiæ, Speculum morale, ad ſcripta Doctorum ſuper quartum, in quibus copioſiſſimè proſecutũ eſt de ſingulis, ſuadentes vt de his, potiſſimum de ſæculi conſummatione, & corporum reſurrectione, crebrius ſtudioſus meditetur, nam mirifica, & vltra q̃ creditur in eis latẽt: vt mira de reſurrectione Guiliel. Pariſienſ. in de vniuerſo corporali ſcribit; imò & Aug. in de Ciuitate Dei, dicit oẽm ſuperexcedere ſenſum illius futuri ſæculi ſtatum. Vnde & noĩe regenerationis & cõſummationis, in Scriptura à Dño denominatur, & grandi deſiderio a Sanctis non ſolum; ſed & Beatis animabus deſideratur & expectatur. Verè grande quiddam erit, & longè grandius, quàm credere in hac anguſtia poſſimus. Non enim poteſt non eſſe magnum, quod tantopere a Sanctis & Beatis in Apoc. dr̃ eſſe deſideratum. Nullus itaque labor iã corpori ſit grauis, quo poſſit attingere ad gloriam tantæ reſurrectionis. Sed cæteris meditabilibus omiſſis, ad iudicium veniamus. Circa quod ſtudioſus hæc inquirere poſſet.

Matth. 19. & 24.

Apoc. 6

Iudicium quòd erit, cur, quando, et vbi, rapientur.

E Primo poſſet conſiderare, quòd iudicium generale ſit futurum. quod Auguſtin. 22. de Ciuitate Dei probat per totum. Et eſt probabile. Nam

Scripta,	fides,	Sancti
ex authenticis Scripturis,	ex catholicis aſſertionib⁹	Apoſtolorum, & Doctorum ſcriptis.
Ratio,	gentes quoq;	factis.
multis rationibus.	gentium varibus.	manifeſtis exemplis.

Habentur hæc in Doctorum ſcriptis latè deducta. Secundo conſiderare poterit generalis iudicij conuenientiam, & cauſam. Cur ſcilicet poſt particulare, fiet iudicium generale. Et hæc ſunt, vt dicitur in pantheologia.

F

Glorificet,	certi	pleni,
pp gloriæ ſuæ, & Sancto tũ oſtenſionem,	pp certitudinem,	plenã retributionẽ,
ſimul vtile	mutet.	
vt ſeparatio fiat a malis,	quia non vltra tunc mutari poſſunt.	

Tertio inquiri poteſt de tpe qñ fiet. Et tenent Doctores, ꝙ a nullo intellectu creato purè, poteſt hoc determinari. Quod Raynerius vbi ſupra probat ex quinque; ſ. ratione poteſtatis, multitudinis, ſimilitudinis, ſollicitudinis &c. Nolumus hic quippiã dicere, qui de hoc aliquid videre volet, legat doctos Et præſertim ſermonem dñi Petri de Alyaco; plenè enim & latè agit, in hoc multos, præſertim Arnoldum de Villanoua confutans, qui certè determinare hoc ex Scripturis præſumpſit. Nihilominus tenens contra ſanctum Thom. ꝙ ſcientia huius tpis eſt Eccleſiæ reuelabilis, non ſolum de poteſtate abſoluta; ſed & ordinaria, ꝙ Deus talem ſcientiã, ſic ſibi ſoli non reſeruauit, ꝙ ordinauerit eam alteri nunquam reuelare. Item pulchrè de hoc Auguſt. in epiſtola ad Eſichium. Quarto videre poterit de loco, Et tenent ꝙ in valle Ioſaphat, iuxta illud Iohel. Congregabo oẽs gentes, & educam eas in valle Ioſaphat, & diſceptabo cum eis. Poſtremo poterit cõſiderare, de adductu oĩum in iudicio, & de raptu viuentium, iuxta Apoſtol. obuiam Chriſto in aera, quomodo ibi fiet mox integra, non moroſa cõuerſio, & multiplex in momẽto operatio. Hæc paucis, pro ſtudioſis materia aſſignanda tetigimus, reliquum eſt, vt ad compunctiua nos vertamus.

Ioel 3.

1. Theſſ. 4.

Meditabilia compunctiua pro deuoto. Capitulum Quartum.

G IAm nunc deuotis compunctibilia adminiſtremus, quæ hic ſunt in multa copia, ſi intẽtè perſpecta fuerint, & ritè diiudicata. Et in genere poterunt recitari iſta.

Scilicet
- Præcedentia ſigna.
- Concurrentia horribilia
- Sententia, & eam ſequentia.

Primum itaq; debemus tractare iudicij terrenda ſigna, quæ tam ſunt horrenda, vt etiam ſi nulla alia eſſent ſubſecutura horribiliora, merito ab eis timeremus, quæ crebrius & a Prophetis, & à Dño ſunt commemorata: vt eorum memoria, compungeret mens dura. Solent autem hæc diſtingui ſub duplici differentia, ſcilicet vt quędam ſint ſigna remota, alia propinqua, alia proxima. Nos autem volumus ea

Digitized by Google

ea ſimul in generali complecti. Vnde nota, quòd hæc ſigna erunt in omnibus tribus.

II *Demonibus nobis Sanctis, cœlis, ſimul anglis.*

Apoc. 20. Primo in dęmonibus; tunc enim: vt dr̄ in Apocal. Sathanas ſoluetur, ideſt poteſtas eius relaxabitur, quæ Dei voluntate, & Dñicæ paſſionis virtute fuit refrænata. Permittentur.n. dæmones fortius ſolito tentare hoïes, vehementius impugnare, vehementius perſequi, & amplius inſęuire, ad maiorem probationem bonorum, & ſubuerſionem iniquorū. Vnde ſolutus totam rabiem, ſeu crudelitatem ac aſtutiam exercebit, ſciēs quià modicum tempus habet, vnde multas horribiles commotiones in hoïes excitabit, ac totum mundum mirabiliter ac horribiliter, contra eos mouebit. Apocal. 12. Væ væ tunc habitantibus ſuper terram ad quos deſcendet diabolus in ira magna. O anguſtiæ quantæ, quantæ tribulationes, perpeti tales hoſtes. Ioel 2. Secundo ſigna erunt, & commotiones in hoïbus: vt dicit Ioel, Conturbētur oēs habitatores terræ, qm̄ veniet dies Dñi &c. De quibus Luc. 21 ſpecialius Dñs dixit. Erunt pręlia, & ſeditiones, vt exterius interiuſque turbentur. Surget gens contra gentem &c. 2. Tim. 3. Tunc enim erunt in eis, tempora illa periculoſa. Itaq; erit in ipſis charitatis infrigidatio, & inundatio iniquitatis. Et ergo vndiq; conſurget in eos horrenda commotio: vt latè proſequitur Vincen. in ſpeculo. Tunc eis magna inerit tribulatio, de cuius ſolius auditu tinnierunt Prophetæ aures, & diſſolutę fuerunt eius compages. Ps. 118 Tertio erūt ſigna, & commotiones in elementis oïbus. Nam in terra erit ſterilitas, & fames magna, terremotus magni, & q̄ plura alia horrenda. In aquis etiā ſimiliter erunt inundationes inſolitæ, ſonitus inauditi, procelloſæ tempeſtates, portentuoſæ vndarum eleuationes, & depreſſiones; ita ꝙ videntes turbabuntur timore horribili, gementes præ anguſtia ſpiritus. Sap 5. In aere quoq; multiplices: vt aiunt cōmotiones erunt. Vt infectiones maximæ, vnde orientur morbi, & peſtes. Tonitrua, coruſcationes, fulgura, tempeſtates, & grandines. Æſtus intolerabilis, ventorum concurſus, & turbines. Quæ oïa tam erunt vehementia, & crebra, qualia creditu difficilia. Ita, ꝙ areſcēt homines præ timore, & expectationis anguſtia. In igne ēt horrenda ſigna fient. Iœl. 2. Nam teſte Ioele. Ante faciem iudicis ignis vorans, & poſt eum flamma exurens. Oïa enim igne conflagrabunt, qui erit terram innouās, bonos purgans, malos crucians. Hinc quidā.

Ignis vbiq; ferox ruptis regnabit habenis.

Sic ergo ſigna erunt in oïbus elemētis. Quarto erūt ſigna in corporibus cęleſtibus, & cœlis. Et hoc in Sole Luna, & Stellis, & varijs, & horrendis impræſſionibus, Luc. 21. De quibus Dñs. Erunt ſigna in Sole, & Luna Ioel 2. &c. Et in Propheta. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in ſanguinem. Quam aūt horrenda, & multiplicia, in ſingulis his cœlis corporibus erunt ſigna, ille videat Sanctorum expoſitiones, & ſermones de aduentu ſuper Euangelia, & inueniet latiſſimè hæc deducta. Tunc ēt iuxta Petri vocem. Cœli ma- 2. Pet. 3 gno impetu tranſient. Quis ergo non diem illum timebit? Tandem ēt erunt commotiones in ſpiritibus Beatis; Nam Dñs dixit, ꝙ mouebuntur cęlorū virtutes, quæ ſunt angelicæ poteſtates, cęlum inhabitantes, aut cœlorum motores. Quorum commotio poteſt intelligi de motu quodam reuerētiæ. Ex conſideratione enim maieſtatis iudicis venientis, reſilient in propriam paruitatem, & videntes eum iratū contra impios, quaſi tremere videbūtur. Aut dicuntur moueri ex præparatione pugnæ, aut executione vindictæ literaliter. Ipſi enim colligēt oïa ſcandala. Ipſi ſeparabunt malos, de medio iuſtorū. Mat. 13 Ipſi congregabunt electos &c. vt patet in Euangel. Quis non timebit a facie iudicis. Quæ erit mens hominis, ęterni iudicis præſentiam non formidantis, vbi audierit tantam horribilitatem in ſignis? Quis ſtabit ad videndum eum? quem terribiliorem oſtendit, multitudo tam terribilium. Malac. 3.

Cur ſigna antecedent iudicium. Paragr. I.

Sed iam aſſignemus cauſas, quare tam horrenda ſigna antecurrent iudicium. Et inter cęteras accipimus has. I

Præſignat, vertat, timeat, paret, luet, & flet.

Primo, vt ita innoteſcat multipliciter aduētum in iudicium: ſicut olim carnis aduentum. Nè ſi ſubito veniret, hoïes imparatos inueniret. Voluit igitur hunc per Prophetas proclamari, horrendis ſignis præcurri: vt boni ad meliora prouocarentur, & reprobi inexcuſabiles viderentur. Itē, vt hoc ſic præſignaret iudicium, multo terribilius quod pręſignatur ſignis tam terrendis, Gregor. vltima tribulatio multis tribulationibus præuenit, & per crebra mala, quæ præueniunt iudicantur mala, quæ ſequūtur. Secundo, vt ſic in peccatis iacentes citius conuertātur, & mundi amatores ab eo auertantur. Iuxta illud Pſalm. Dediſti metuentibus te ſignificationem: Ps. 59. vt fugiant a facie arcus. Sic ergo metuentibus dat ſignificationem ſigna præmittendo, vt fugiāt facie arcus, ne iudicio, ſ. condemnentur ſe conuertendo. Hinc Gregor. Saluator noſter nos paratos inuenire deſiderans, ſeneſcentem mundum malis præcurrētibus grauat: vt nos a ſe conuertat, & ab eius amore compeſcat. Nam per ſigna apertè inſinuat, ꝙ mūdus diu non ſtabit; vnde nec ei per amorem debemus inhęrere, ſi nolimus cum eo perire. Tertio iuxta Sanctum Thom. tanta ſigna præmittit; vt hoïes ad reuerentiam, & timorem venturi iudicis inclinet, quod pertinet ad dignitatem iudiciariæ poteſtatis, & vt per timorem ad præparationem inducat. Et ergo ait Grego. Appropinquante mundi termino, quantæ perſecutiones pręueniant Dñs innotuit: vt ſi Deum in tranquillitate timere nolumus, vicinum eius iudicium, vel perſecutionibus attriti timeamus. Quarto tanta ſigna in rebus oſtendit: vt q̄ ei oïs creatura ſubiecta ſit & pareat, manifeſtet, quę cum turbato turbatur, & ad pręlium procedit. hinc Chryſ. Sicut rege terreno proceſſuro ad prælium, totum territorium eius regni mouetur, exercitus excitatur &c. Sic Chriſto regi cœlorum ad iudicium deſcenſuro, totus mundus conturbabitur, cœleſtis progredietur exercitus: vt fidelitatē oſtēdāt. Quinto quia cum exigente iuſtitia, per quæ quis peccat, Sap. 11 per hæc, & habet puniri. Et quia impij oïbus creaturis ſunt abuſi, quippe qui oïa quæ ad vſum ſuſceperunt

Digitized by Google

perunt vitæ,ad abuſum verterût culpæ;ideo,& per oiá torquentur,& oia,quæ ad vſum inflexerût prauitatis, eis vertuntur in materiam vltionis; Vnde quia pacis tranquillitatem,conuerterût in vanã ſecuritatem.Ideo erunt bella,Quia peregrinationem viæ pro habitatione dilexerunt patriæ,ideo terremotus.Quia ſalutem corporum redegerunt in abuſum vitiorum,ideo peſtilentiæ &c.Poſtremo tanta præmittit ſigna, quemadmodum ſi ſuper mortem
Simile patris familias lugeret familia. Hinc Chryſ. Patre familias moriente,tota domus turbatur,familia plãgit,& nigris ſe induunt veſtimétis.Sic humano generi,propter quem facta ſunt oia, circa finem conſtituto,cœli luminaria,& ois creatura,candore depoſito lugere videbi &c.Lugeat igitur ſeipſum,ſuper quẽ lugent cœli luminaria,& quem plangit totum vniuerſum.Hæc de ſignis,& cauſis, cur antecedunt; Quæ qui ritè pertractaret,benè ad compunctionem emolliretur.

De Iudicij proceſſu, & horribilibus concurrentibus.
Capitulum Quintum

K DE altero nunc videndum eſt principali, quod eſt iudicij proceſſus,& concurrentia horribilia plurimum iudicium aggrauantia. Et primũ dicemus ſtrictim de proceſſu iudiciali. Poſt de aggrauantijs eius.Et progreſſus notatur hoc verſu.

Concitat,adueniet quærens,pandendo loquetur.

De ſententia enim poſt dicetur.Iam formam intueamur. Primũ igitur oium fiet peremptoria citatio; Dabit enim voci ſuæ vocem virtutis: vt oés veniát
Pſ. 67. in iudicio.Cuius citationis videndus eſt modus,cã, & neceſſitas cõparendi.Modus quo fiet citatio iſta, dr,ꝙ horribili,& perſtrepenti tuba, quæ multis nominibus eſt compellata,ſ.Iuſſus Dei,& Vox archã-
1. Theſ. 4. geli.Quid aũt ſit,& quare ſic dr, in ſcriptis Doctorum plenè,& diffuſè inuenitur.Vnde dicit Sophonias: Vox diei Dñi amara,tribulabiẽ ibi fortis,vox
Sopho. magna,& virtuoſa ſemp expauẽda. De qua Chryſ. Verè magna eſt vox illa, cui oia obediunt elementa, quæ petras ſcindit, inferos aperit; monumenta frangit,vincula mortis diſſoluit,tumulos aperit,& vniuerſos mortuos reſurgere facit, & ad iudicium venire compellit. Verè pauenda,& cum Hierony. ſemper audienda. Siue comedam,ſiue bibam, ſiue, aliud aliquid agã, ſemper mihi vr in auribus inſonare vox iſta. Surgite mortui &c.Cauſa aũt citationis maxima erit,qua ẽt maior nulla. Vnde reſpondendum de cunctis qua geſſimus,commiſimus,accepimus,quippe ad recipiendum pro meritis,gloriam vel pœnam.Vnde tunc oés tenebit ſollicitudo nimia,pro eo,ꝙ cã maxima.Tunc quoq; ad vocem tubę pauebit terra,tunc lugubre mũdus immugiet, tribus ad tribum ferient pectora: vt ait Hierony. Timor enim, & tremor,tunc corruet ſuper oés malos,Sed ſuper oia,hanc citationem exagerat, comparendi neceſſitas. Non enim ſubterfugij alicuius
2. Cor. 5 erit poſſibilitas;Sed vt Apoſtulus dixit.Oés, generaliter,ſine exceptione.Nos,perſonaliter,ſine excuſatione. Oportet, ſine euitatione, Manifeſtari, ſine abſconſione, vel tergiuerſatione, Ante tribunal Chriſti,ſine retardatione. Vt recipiat vnuſquiſque propria corporis, ſine perſonę delatione, Siue bonum ſiue malũ,pro iuſta retributione. Vnde oportet perſonaliter accedere quemq;, Non licebit ꝓcuratorem mittere,nullus pro te audebit reſpondere,nulli licebit tunc conſulere, nullus audebit pro te intercedere,nec poterit te quiſquam iuuare. O verè terrẽda citatio,a qua nulla appellatio, vel declinatio,in qua nec admittitur pœnitentiæ tempus. defenſionis locus,nec reſiſtendi virtus,nec fugiendi facultas,nec latẽdi poſſibilitas,nec ſecuritas cõparendi;ſed vndiq; erit terror,& horror; adeò, ꝙ montibus dicent cadite ſuper nos &c. Quam citationem, qui ſecurè volet excipere, ille debet ante iudicium iuſtitiam parare. Secũdo citatione facta, & comparitione mox completa,ſeqr Iudicis irati terrenda aduentatio; Veniens enim veniet Dñs in maieſtate,& cum furore magno. Et quis ſtabit ad videndum eum,aut cogitare poterit diem aduẽtus eius?Satius enim,& leuius,vt Chryſ. dicit,eſſet mille fulmina ſuſtinere,q̃ vultum huius manſuetudinis plenum; nos tñ aduerſantem videre, illiuſq; totius tranquillitatis oculos,nequaquam ſuſtinebimus nos aſpicere. Mallemus enim in inferno recõdi,q̃ illius venientis iudicis oculis, vel ſemel aſpici.Hinc & Iob dixit. Quis mihi hoc tribuat: vt in inferno protegas me, & abſcondas me?Et Apocal. dicent montibus, & Petris cadite ſuper nos, & abſcondite a facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni. Nota hic de Iudicis qualitate,de qua infra. Tertio poſt hæc fiet meritorũ inquiſitio, & diſcuſſio. De qua latè dicit Dñs apud Matth. Cum venerit filius hois. Nam ſeparatis oibus ab hædis,de ſingulis tũc inquiret,qui nouit oia, & exiget rationem. Ante ſingulorum oculos,ſingula reuocãs peccata.Iuxta Pſalmi. Arguam te,& ſtatuam contra faciem tuam. Vbi diligenter pro exageratione notandum.Cui hæc ratio agenda,quia iuſtiſſimo,& ſapiẽtiſſimo. Quam ſubito,quia ſine conſultatione,ſine intermedio.Cum quanto periculo,quia ſub condicto æterno,vel ſupplicia, vel gaudia aſſequeẽ æterna.Item de quibus, & quantis ſit reddẽda ratio,de quibus latius infra.De hac inquiſitione Iob ſollicitus aiebat. Quid faciam cum venerit ad iudicium, & cum quæſierit reſpondebo illi? Verum non poterimus reſpondere vnum pro mille.Quarto fiet poſt hęc diſcuſſorum publicatio,quia Iudex,non ſolum vnicuiq; facinora ſua ſecretè ad mentem reuocabit;Verumẽt coram oibus alijs, angelis, & hoibus, bonis, & malis, amicis, & inimicis ea publicabit. Iuxta illud Ezech. Ecce ego congregabo oés quos dilexeras, & vniuerſos quos oderas, & nudabo ignominiam tuam coram eis.O perpendat hæc natura verecundus,& malus, quanto tunc replebitur pudore confuſionis, timore damnationis, dolore turbationis,ſtupore admirationis,Pudore inquam confuſionis,quia reuelabitur eius ignominia: vt dictum eſt coram toto mundo.Verè importabile tormentum, verè erit hæc reuelatio ſecretorum, & confuſio propatula impiorum; Sic enim confundentur multipliciter,& turpiter,inſtar iſtorum.

Luc 23 · Eccl. 18 · Malac. 3. · Iob 14. · Apoc. 6 · Matth. 25. · Pſ. 49. · Iob 31. · Iob 9. · Ezech. 17. · Ezech. 16.

Fur prodens, mœchus, homicida, lepram
Vt depre- Vt de ꝓdi- Cũ ad- Qui corã oib. Vt le-
henſus i tione con- vlte- ad patibulum protus
furto. uictus. ra. trahitur. eijcit
reus omnis.

Vt excommunicatus infamatus,& reus omnis.

L Proſequitur hæc latius Vincent. committiturq́; horum explanationẽ meditantibus: vt ſingula diu dicent,& applicent ad ſeipſos. Nam valde vtile eſt cogitare ſæpè de hoc rubore confuſionis: vt docuit Abbas Euagrius: cætera tranſimus. Quinto fiet ꝓmulgatorum atteſtatio: vt patet infra. Et ſic ad cumulum miſeriæ, & deſolationis, accedet a iudice horrẽda diſceptatio,& dira in impios obiurgatio.
Eſa.14. Et hoc eſt quod dr̃. Tacui ſemper ſilui patiens fui;
Ioel 3. quaſi parturiens loquar. Vnde apertius dr̃ per Ioel. Congregabo oẽs gentes in valle Ioſaphat, & diſceptabo cum eis. Quo enim benignior fui in peccata veſtra diſſimulando, longanimior ad pœnitentiam expectando, promptior ad indulgendũ,& paratior ad benefaciendum; eo tunc ſeuerior ero ad incrependũ, grauior ad audiendũ, implacabilior ad puniendũ. Nam poſt præmiſſas laudes bonorũ: vt dicit Matth. Increpationes ꝓferet impiorum dicẽs.
Mat.25 Eſuriui &c. Vbi nota, ꝙ non ſolum improperabit mala, quæ fecerint, dixerint, cogitauerint; verumetiam bona qua omiſerunt, aut neglexerunt. Et maximè beneficia quæ tam ingratè ſuſceperunt, & expenderunt: vt pulchrè Chryſoſt.& Auguſt. deducunt, & ſic tandem fiet ſententia, de qua infra. hic de progreſſu iudicij.

De aggrauantijs ad Iudicium concurrentibus. Capitulum Sextum.

M NVnc de concurrentibus Iudicij aggrauantijs eſt dicendum. Quæ tametſi ſint innumera, quippe cum vndiq; apparebunt,& concurrent horrenda, quia Iudex iratus ſupra, patẽs cahos inferni infra, intus vrgens conſcia, extra mũdus vrens &c. plura talia; Tñ potiſſimũ ſunt hæc aggrauantia, ſcz.

Et Iudex ſocij, reus, & teſtes, rationes.

Primum aggrauatiuum. Eſt Iudicis ipſius qualitas,
Io.5. Hic aũt Iudex eſt Dñs Ieſus Chriſtus, cui Pater oẽ iudicium dedit, qui tunc venit manifeſtus, cũ maieſtate magna, & gloria, qui omnes etiam iudices iudicaturus, qui ante venit occultus, cum infirmitate, & ignominia, à iudice iudicandus,& puniendus iniuſtè. De cuius forma, & formæ apparentia, & cæteris hmõdi, multa eſſent inquirẽda; ſed remittimus ad Doctores ſuper quartũ. Nobis iſta iã de iudicis huius qualitate ſunt aſſignanda. Scilicet

N *Eſt ſapiens iuſtuſq; potens, iratus, & inflex.*

Primum quod iudicem hunc terribilem reddit, eſt quia eius ſcientia eſt indeceptibilis, & infallibilis, quippe qui nec fallere nec falli põt; Sed oĩa: vt hr̃
Heb.4. apud Paulum. Nuda & apetta ſunt oculis eius, cui nulla inuiſibilis creatura, quem nulla cogitatio latet &c. Multa de eius ſcientia habentur ſparſim in Scriptura; Vnde valde metuẽdus eſt iſte iudex, cui perſpectibile eſt omne ſolidum, & apertum omne ſecretum, cui obſcura clarent, muta rñdent, mens ſine voce loquitur, & ſilentium confitetur. Valde ergo pauendum talis aſtare Tribunali, cuius inquiſitio vſq; ad ſecreta mentis pertingit, qui tam acutiſſimè ſingulorum vitam conſiderat, vt nec minutiſſimæ eũ cogitationes, nec tenuiſſima verba, quæ apud nos ipſo vſu viluerunt, in eius iudicio indiſcuſſa remaneant: vt patet infra. Altera iudicis qualitas eſt, quia eius æquitas implacabilis, qui nil niſi iuſtum agere põt. Iudicabit enim orbem terrarũ in Ps.95.
iuſtitia, & populos in æquitate. Et Deus eſt iuſtus iudex, oĩa iuſtè diſponens, qui nullius veretur potentiam, nec alicuius accipit perſonam, qui nec ſuc gratia præuenitur, nec miſericordia flectitur, nec donis corrumpitur, nec pœnitentia mitigatur; ſed ſm Bernar. Iuſtè quidem iudicabit, nec perſonam acceptabit, pretio non corrumpetur; ſed nec precibus flectetur, vnde tunc non proderunt diuitum marſupia, non verba magniloqua; ſed bona operã. Tertia conditio, quia huius iudicis potentia, eſt inſuperabilis. Nam vt dicit Iob. Si fortitudo quærit̃ Iob 9.
robuſtiſſimus eſt. Hinc ſe in Euangelio comparauit Luc.14.
regi, cum viginti milibus venienti &c. Cuius pote- Dan.7.
ſtas eſt æterna. coram quo potentiſſimi quondam reges, inde laterẽ palpitabũt. Vnde eius iræ nemo Iob 9.
reſiſtere poteſt, nec ſe opponere audet, coram quo oĩa contremiſcunt, Qui etiam ſicut potentiſſimus ita in omni perfectione digniſſimus; vnde ſummè metuendus,& reuerendus. Quarta conditio eſt, qa iratus eſt,& ira eius tunc eſt implacabilis; Nam qui nunc eſt manſuetus: vt agnus, apparebit quaſi leo rugiens, crudelis, & commotus; vnde per Oſee dicit. Ero eis quaſi leena, & quaſi pardus in via &c. Oſe.13.
Nam dicit Aug. ꝙ mallent reprobi iniqui oẽ ſupplíciũ ſuſtinere, q̃ irati iudicis faciem videre. Verè ergo diſtrictus rediet; qui mitis abijt. Et tãto diſtrictionis eius zelus in quemq; erit acrior, quo magis ab illo offenſus eſt,& quo erat illi beneficẽtior. Et tunc ſentient diram iuſtitiam; qui mitem contẽpſerunt miſericordiam, Hunc itaq; diſtrictionis iudicem modo timeamus: vt tunc ſecuri ſtemus. Poſtrema conditio, quia eius zelus inflexibilis, cum nec pretio corrumpi, nec prece flecti poteſt. Qm̃, vt dr̃ Prouer. zelus,& furor viri nõ parcet, nec acquieſcet cuiuſquam precibus, nec ſuſpiciet pro redemptione plurima dona, Vnde nec quiſq̃ Sanctorum Prou.6
rogabit pro iniquis; imò potius de vindicta lætabitur oĩs iuſtus; quippe qui tã coniuncti ſunt Dei iuſtitiæ, vt nil aliud ab eo poſſint velle; imò quia tanta eſt certitudinis eius inflexibilitas, quòd nulla præcantium oratio; imò nec Matris eſt exaudibilis. Ps.57.
Ecce coram tali ac tanto iudice, oẽs habemus comparere, vnde merito ſp deberemus expaueſcere.

Coram quibus Iudicium fiet. Paragr. I.

ALterum aggrauatiuum eorum coram quibus iudicium celebrandũ eſt; Imò a quibus multitudo,& honorabilitas. Non enim ſolus Dñs, aut in conclaui, vel ſecretario iudicabit. Sed Dñs ad iudicium veniet cũ ſenioribus populi,& principibus eius. Nam vt dicit ipſemet. Et omnes Angeli eius veniẽt cum eo, coram quibus oibus; imò & ab eis, quiſque O
Eſa 3.

Digitized by Google

quiſq; damnandus reus. Hic iam rurſus notet inquiſitor ſtudioſus, de dignitate iudiciariæ ſeſſionis. Qui ſcilicet iudicabuntur, vel iudicabunt. Et quō Sancti iudicare dicantur, Pleni ſunt de his Doctorum libri, vnde nos ad affectiua diuertimus, dicentes, ꝙ valde erit terribile miſeris, iudicari coram tot, & talibus Sanctis ſex conditionibus iſtis.

Nam multi, digni, fortes, terrent inimici.

Primo pp eorum multitudinem; Nam angelorum milia milium; imò & decies centena milia ei aderunt, & vellent cum Sanctis ſuis milibus. Itaq; innumerabilis eſt Sanctorum (cum quibus veniet ad
Cant. 6. iudicium Dñs) cœtus. Si ergo terribilis eſt caſtrorū acies ordinata, & copioſus armatorum hominum exercitus, q̃ metuendus erit innumerabilis iſte, contra nos properans Sāctorum numerus? Secundo pp eorum dignitatem; Veniet.n. cum ſenioribus populi, cum ſenatoribus terræ. Iudicibus orbis, Quō ergo coram talibus ac tātis, ſe ferre poterit peccator, & malignus? Tertio pp poteſtatis magnitudinem,
Ioel 2. Nam vt dicit Ioel. Multa ſunt caſtra eius & fortia, & facientia verbum eius; adeo ꝙ vnus illorum facilè poſſet concutere totum orbem, & occidere innumera milia hominum: vt de vno legit̃ angelo, q in caſtris Aſſyriorum occidit vna nocte 180. milia
4. Reg. 19. hominum. Quarto pp eorum terribilitatem; Nam oēs venient terribiles; quippe cōtra Dei inimicos
Pſ. 149 zelantes, Et gladij ancipites in manibus eorū. Quorum q̃ viſio ſit iniquis horribilis, patet de cuſtodi-
Matth. 28. bus ſepulchri Dñici, qui timore angeli exterriti facti ſunt velut mortui. Quod ſi hoc potuit vnius angeli viſio, quid faciet tantorum milium milium? Poſtremo pp inimicitiæ grauitatem, quia tunc Sancti malis implacabiliter erunt duri, & incompatiēter irati. Tum quia eorum Dñm offenderunt, pro quo zelabunt, tum quia & ipſos multipliciter contempſerunt, eorum mores & vitā deridendo, feſta
Sap. 5. & vota violando. Tunc fiet, ꝙ ſcriptum eſt. Tūc ſtabunt iuſti in magna conſtantia, aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt &c. aſſeſſoria dignitate, & approbatione ſniæ, & comparatione vitæ, eos diiudicantes cum iudice Chriſto. Deinde non ſolum Sanctis & angelis, verumetiam diiudicabuntur coram toto mundo, dæmonibus, hominibus, malis & bonis; vt ſupra tactum eſt de proceſſu Iudicij ſm quod quidam Patrum dixit. Coram cęlo & terra rōnē reddituri ſumus totius vitæ noſtræ. Vnde in mentibus ſuperborum orietur pœna, & confuſio intolerabilis.

De iudicandorum qualitate. Paragraphus II.

P

TErtiū aggrauamen eſt, qualitas iudicandorū. Quæ vt bř tangamus, poterit colligi ex iſtis.

Eſt fragilis, reus incertus, pauci, pauet, omnis.

Primo inq̃ ex iudicandorum fragilitate; Homo.n.
Pſ. 143 eſt res fragilis, vanitati ſimilis fact⁹, totus impotēs, miſer & miſerabilis; vnde merito expaueſcere habet, coram tanto iudice comparere, tantæ maieſtatis Dño: ſicut oculariter videmus de ſæculi pauperibus, qui vix ingredi audent coram magnatibus? niſi induti, & exculti alijs veſtimentis, præſertim cum iudicis huius oculus, abhominetur peccatorū ſordes, & diligat munditiam virtutis. Et hāc ſuā fragilitatem, & iudicis maieſtatē oſtendit Iob cum Iob 9.
dixit. Quantus ego ſum, vt rńdeam ei? Et itē dignū Iob 13.
ducis ſup huiuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecū in iudicium? Scdm eſt ex iudican- Iac. 3.
dorum iniquitate. In multis.n. offendimus oēs, & oēs ſicut oues errauerunt vnuſquiſq; in viam ſuā Eſa. 53.
declinauit. Quod ēt timere habemus, ne dū iudicabimur, inueniamur iniuſti & dānatione digni, cū certi ſimus nos totiens peccaſſe. Et cum oē peccatū deteſtetur ipſe, & non dimittat impunitū. Tertium ex oī incertitudine. Neſcit.n. homo, an amore vel Eccl. 9.
odio ſit dignus, etiam ſi ſibi nullorum eſt conſcius, non tā in hoc eſt iuſtificatus. Et ſi oīa fecerit q̃ ſunt 1. Cor. 4
ei præcepta, neſcit ſi Deo placeant ſua opera, pſertim cum magna, & multa iniquitas, lateat in corde humano, homini quaſi occulta, quare Dauid Orat. Ab occultis meis munda me. Et alibi. Non intres in Pſ. 18. Pſ. 142
iudicium cum ſeruo tuo Dñe, quia non iuſtificabit̃ in conſpectu tuo oīs viuens. Quarto ex ſaluandorū paucitate, Maximè.n. nos terrere debet, cum iudex ipſe teſtatur. Multi ſunt vocati; pauci vero electi. Matth. 20.
Cum itaq; æterna damnatio, tā vehementer ſit titimenda, vt ſi quis certiſſimè nobis conſtaret ait Carthuſ. ꝙ de vniuerſis hoībus qui vnq̃ fuerunt, ſunt, aut erunt, non niſi vnus eſſet dānandus. & ignotum eſſet omnibus quis ille exiſteret, merito quiſque ſp metueret, ne ipſe ille damnandus eſſet. Quemadmodum ſi multi eſſent ituri per pontem, ſcientes ꝙ eſſet vnus ruiturus de illo, oēs præcarent ſibi ſollicitè de periculo, quantomagis timere debemus, cum paucos ſciamus ſaluādos? Si ſic timetur mors temporalis & breuis, cur heu inſenſati nos, nō expaueſcimus iudicium Dei, æternam mortem infligentis? Poſtremo ex timoris vniuerſitate. Nam vix aliquis in iudicio illo debet comparere, qui non debet vel reuerentiæ ſaltem motu timere. Nā virtutes cœlorum mouebuntur. Columnæ cœli con- Mat. 24
tremiſcent, & pauebunt ad nutum eius. Quid ergo Iob 26.
faciet virgula deſerti, ſi ſic concutiuntur cedri paradiſi? Et ergo iudicium illud tantopere timuerūt omnes ab origine mundi Sancti, ſcientes ꝙ ibi tribulabitur fortis, ideſt quantumuis Sanctus.

De teſtium, & accuſantium veritate.
Paragraphus Secundus.

Q

QVartum aggrauatiuum, eſt accuſatorum contra peccatorem multitudo. Nam quia iudicium illud erit ordinatiſſimum, & ſecūdum ordinem iuris: vt ait Ambro. iudex non debet ſine accuſatore damnare, ideo nota quòd erunt tot accuſantes.

Condita Scriptura, mens, facta bonus reprobuſq;.
Arma ſathan, Sancti, ſed & angelus, ac Deus ipſe.

Primum itaque accuſabunt impios, & contra eos teſtificabuntur, omnes creaturæ ſenſibiles, quarum vſu vel obſequio ſunt abuſi. Hinc Gregorius dicit. Si quæris quis te accuſet, dico quòd totus mundus, omnes & ſingulæ creaturæ. Nam offenſo Creatore, totus mundus odit offendentem. Et ergo dicit Iob. Reuelabunt cœli iniquitatem impij, & terra con- Iob 20.

Deut. 32. ſurget aduerſus eum. Iuxta q̃ Deutero. dr̃. Inuoca-
bo contra vos cœlum,& terrá; hinc pulchrè Chryſ.
dicit. In illo die nihil eſt, q̃ reſpondeamus, vbi cœ-
lum,& terra, Sol,& Luna, dies, & noctes, & totus
mundus ſtabunt aduerſus nos, in teſtimonium pec
catorum noſtrorum. Accuſabũt quia ſua cõmotio-
ne, oſtendent ſe impijs indignari, quia ipſis abuſi
ſunt, quia Creatori erant rebelles, & eorũ vſu indi-
gni. Scdo accuſabit, & teſtificabit̃ contra nos Scri-
ptura ſacra, quæ ideo nobis fuit à Deo tradita, &
ſcripta: vt Dei voluntatem cognoſceremus, ſm̃ eã
cognitam viueremus, & quid cauendũ, quid agen-
dum, quid ſperandum, aut timendum noſceremus.
Hãc quia cõtempſimus,& in abuſu vanæ gloriæ ira-
ximus, contra nos in teſtimoniũ ſuſtinebimus; imò
& accuſabimur ab ipſa, Hinc legis. Eſt qui accuſat
Io. 5. vos Moſes, i. lex, & Prophetæ &c. Nã vt Bern. dicit.
☞ Proponet Dñs mandatorũ propoſitiones, aſſumet,
tranſgreſſiones, concluderq; damnationes, Iſtud ti
meant ſtudioſi, & librorũ curioſi, quia niſi ſm eos
egerint, erunt ſinguli graues accuſatores. Tertium
accuſans eſt interior conſcientia, q̃ tunc arguet nõ
in occulto: vt nunc; ſed coram oibus in publico,
Dan. 7. hinc Daniel. Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Et
Apoc. 20. vt dr̃ Apoc. Iudicati ſunt mortui, ex his quæ ſcri-
pta ſunt in libris, i. conſcientijs. De his libris agit
in ſecundo de Ciuitate Dei Augu. & in 20. conclu-
dens, q̃ oĩa mira celeritate, mentis intuitu enume-
rabuntur. Ita q̃ cuiuſq; conſciã nocet, oĩa quæ vn-
quam egit mala, vel bona, & bona quæ omiſit; imò
& aliorum oium facta. Quarto teſtimoniũ perhibe
Eccl. 11 bunt aduerſus nos opera propria Eccleſiaſticus. In
Apocal. 14. fine hoĩs, denudatio operum eius. Nã vt dr̃ Apocal.
Opera illorũ ſequũtur illos, vbi dicit Bern. Opera
bonorum ſequuntur eos; ſed opera malorũ, eos ꝓ-
ſequuntur. Et ergo dicit Hierem. Arguet te malitia
Ier. 2. tua, & auerſio tua increpabit te; Comprehendetur
enim tunc peccator in peccato: ſicut fur cũ furto;
vt ericius cum onere: vt Vincẽtius in Speculo Pro-
Prou. 5 uer. Iniquitates ſuæ capient impium, & funib. pec-
catorum ſuorum conſtringetur. Hinc impiæ cogi-
tationes, & opera ſpecialiter, ſtabunt ante oculos
noſtros nos accuſantia; Nam opera noſtra ſimul lo-
quentia iuxta Aug. dicent peccatori. Tu nos egiſti,
opera tua ſumus, non te deſerimus, tecum erimus,
Pſ. 48. tecum ad iudicium pergemus. Et ergo Pſalmiſta ti
muit, quia ſciebat, q̃ iniquitas calcanei ſui eum ac-
cuſabat. Quinto hoĩes tam boni, q̃ mali, peccatores
accuſabunt. Boni inq̃ quos; vel contempſerunt tur-
piter, vel oppreſſerunt rpaliter, vel occiderunt cor
poraliter, & læſerunt, vel a bono impedierunt ſpi-
ritualiter, vel ad malum traxerunt, vel ſcandaliza-
uerunt. Præſertim ſubditi accuſabunt Prælatos im
pios, & negligentes; Nam iudicium duriſſimũ erit
Sap. 6. in his qui præſunt, Sed & reprobi qui ſe emendare
Luc. 11 nunt, ethnici, & pagani, qui non cognouerũt Chri-
ſtum, accuſabunt malum Chriſtianum. Nam viri ni
niuitæ ſurgent in iudicio, &c. Et ſæculi amatores,
accuſabunt religioſos torpentes, quia magis illi la-
borauerunt placere ſæculo, q̃ ij Deo: vt dixit Epi-
ſcopus. Nonnus viſa meretrice. Sexto impij accu-
ſabũtur ex repræſentatione armorũ Chri, ac vene-
randarum cicatricũ eius. Ex quibus patebit implo-
rũ ingratitudo, negligentia, & abuſus, & quia deſe
ctus ſaluationis ex pte eorũ nõ Chri. Hinc Hieron.
dixit. Crux Chri contra te pugnabit, Chrs cõtra te
vulnera ſua allegabit, cicatrices contra te loquent̃,
& claui de te conquærentur. Vnde vt aiunt, oñdet
oibus paſſionis ſuæ inſignia, crucem, clauos, lãceã,
ſpongiã, coronaq; cicatrices &c. Iuxta illud Matt. Mat 24
Tunc apparebit ſignũ Filij hoĩs in cœlo. Qd aliqui
intelligunt de crucis ſigno. Hoc iam ſtudioſis com-
mittimus, quale iſtud ſignũ erit, vtrum ẽt crux rea-
lis apparebit, qd non textus cogit, licet deuotionẽ
fouere poſſit. Hinc Auguſt. Fortaſſe in corpore ſuo
Dñs cicatrices ſeruauit: vt in iudicio Dñs peccato-
ribus exprobaret, & conuincens eos diceret. Ecce
hoĩem quem crucifixiſtis. Ecce Deum, & hoĩem in
quem credere noluiſtis. Videte vulnera quæ infixi-
ſtis. Agnoſcite latus, qd pupugiſtis, qd ꝑ vos aper-
tum eſt, nec tñ intrare voluiſtis. Ideoq; quia non
eſtis redẽpti pretio ſanguinis mei, diſcedite a me
maledicti. Qui ab his armis tunc nolit accuſari, il-
le debet ea quotidie ſeptem Pater noſter, corã eo-
rum imagine legendo venerari. Septimo accuſans Apocal. 12.
erit diabolus, & ſpũs eius maligni, vnde dicuntur
fratrum accuſatores, nocte, & die, ante conſpectũ
Dei nos accuſantes. Hinc dicit Augu. Aſtabunt oẽs
ante Tribunal Chri, & præſto erit diabolus, & reci
tabit verba profeſſionis noſtræ, & obijciet nobis in
faciem quicquid peccauimus, in quo loco, & quid
tunc facere debuiſſemus. De hoc in multis exẽplis.
Octauo Sancti nos accuſabunt, quorũ nomina ſæpè
periurauimus, feſta violauimus, vota fregimus, &
inhonorauimus. Hinc in magna conſtantia ſtabunt Sap. 5.
aduerſus eos. vnde & Apocal. clamant. Vſquequo Apoc. 6
Dñe Sanctus, & verus, non vindicas, & iudicas ſan
guinem noſtrum, de his qui habitãt in terra? Vnde
& ſæpe legitur in miraculis, q̃ accuſauerunt ma-
los, vt patet de Vdone, & de quodam Epo aluer-
no. Nono accuſabunt, & teſtimoniũ contra malos
perhibebunt, Angeli Sãcti, ſub quorũ cuſtodia pec
cauerunt, quorũ inſpirationes, monitiones, & con-
ſilia, & oẽ miniſterium charitatiuum contempſe-
runt. Nam & ab eis Deus exigit rationem, non tñ
imputabit, quia non eſt culpa medici, ſi non ſeruãt
dietam negligentes ægroti. Hinc dicit Origenes.
Vnuſquiſq; Angelorum in extremo iudicio aderit,
ꝑducens quibus præfuit, quos adiuuit, quos inſtru-
xit, pro quibus ſemper faciem Patris vidit. Et di-
cent, q̃ eis noluerunt obedire. Iuxta illud Hierem.
Curauimus babylonem, & non eſt curata. Et præ- Ier 51.
ſertim vnicuique aderit proprius Angelus teſtis.
Sic igitur iam quiſq; conuerſetur in præſentia An-
geli, vt non paueat tunc ab eo accuſari.

Poſtremo ad cumulum omnium, teſtabitur con
tra impios ipſe iudex Deus Deorum. Vnde dicitur
Hierem. Ego ſum iudex, & teſtis. Et in Pſalmo. Ier 29.
Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Et Pſ. 49.
Malach. Ero teſtis velox omnibus maleficis. Et Malac. 3.
eſt huius teſtimonium ſuper omnia metuendum.
Nam & teſtando improperabit oĩa beneficia, iux-
ta Chryſ. dicẽs. Ecce ego propter vos homo factus
ſum, propter vos illuſus, alligatus, cæſus, crucifixus.

Digitized by Google

Vbi eſt tantarum iniuriarum fructus?Ecce pretium ſanguinis mei, quem dedi in redemptionē veſtri, vbi eſt ſeruitus; quam pro hoc pretio impendiſtis? Ego ſemper gloriam meam vos habui, & cū Deus
Mat. 20 eſſem, in forma ſerui apparui, & viliorem vos me rebus omnibus veſtris feciſtis. Nam omnem rem viliſſimam, plus q̄ iuſtitiā, & fidem dilexiſtis &c. Hęc Chryſ. De quo, & pulchrè agit in de vita contemplatiua Proſper. Quid ergo, quid totis, & tantis teſtibus aggregatis miſeri agent, quo ſe diuertent? Vetè apparere ante hæc teſtimonia erit intollerabile, & latere impoſſibile. Inter tot, & tantos teſtes, ſi tunc ſecuri apparere velimus, ante iudicium iuſtitiam operemur.

De multiplici, & varia reddenda ratione. Paragraphus Quartus.

R POſtremum aggrauatiuum eſt, ſtrictiſſima vilicationis, ratio de multis, & multiplicibus ſingulariter reddenda. Iuxta illud Lucæ, redde ratio-
Luc. 16. nem villicationis tuæ, ꝙ nimium verendum. Tum quia tali, tam ſtricto iudici eſt ratio reddenda, tum quia tam ſubito exigenda, tum maximè, quia de tā multis, & multiplicibus exigenda, quia adducet Deus in iudicio omnia. Ita quòd de his omnibus ſtrictiſſima eſt ratio reddenda.

Mente bonis carne, natura, tempore redde
Fortunæ factis, & omiſſis dote, vel arte.

Primo itaq; ratio exigitur de ipſa mente, i. de ſpiritu rōnali, & aīa a Deo nobis datā, qūo eam ſeruauimus; eſt enim pretioſus theſaurus, & ideo ſollici
Deut. 4 tè ſeruandus, ſcdm illud Deuter. Cuſtodi temetipſum, & aīam tuam ſollicite. Quippe quia anima eſt pretioſa illa margarita, pro qua ſapiens ille merca
Mat. 13 tor Chrs, dedit oīa; imò & ſeipſum impendit. Vnde væ nobis ait Bern. ſi talentum hoc pretioſo, ſanguine agni appreciatū negligenter ſeruauerimus. Si rex aliquis terrenus amatiſſimam ſibi filiā, alicu-
Simile. ius cuſtodiæ committeret, & ille eam negligeret, qūo rōnem exigeret? Sed multo ampliorem de aīa Deus. Nam totus mundus non pōt comparari, ad pretium aīæ vnius. Alterum de quo ratio exiget, ſunt bona ſpiritualia aīæ, quę efficiunt aiam perfe-ctam, & bonam. Vt bona aīæ naturalia, ſ. vires aīæ, intellectus, & memoria. Itē bona acquiſita: vt ars, virtus moralis ſcientia. Et bona gſæ gratum facientis, & gratis datæ: vt virtutes Theologicæ, donum linguarū, & cætera id genus. Quæ ſingula bona tā ſunt pretioſa, ꝙ prorſus inæſtimabilia, de quibus
2. Cor. 6 oībus, & ſingulis ratio exigetur, qūo his vſi ſumus, ne inuacuum exceperimus ea, & ſi conuerterimus
Iob 19. in honorem, & obſequia Diuina. hinc Iob. Scito eſſe iudicium, ſ. de omnibus, & ſingulis exigendum. Tertio ratio exigetur de corpore noſtro, qūo illud cuſtodiuimus. Eſt enim velut caſtrum, quod à Deo tenemus in feudū. Vnde qui corpus ſuū bene cuſtodit ait Bern. bonū caſtrum cuſtodit, vñ exigetur rō de eius cuſtodia. Si inimicis Dñi, i. vitijs, & voluptatibus illud expoſuerimus virtutib. ſecluſis. Itē quia corpus eſt velut aīę iumentū, debemus rōnem reddere, ſi ei non dederimus omne neceſſarium,

	Panem.		Naturæ ſuſtentationem.
Sc;	Virgam.	Ad	Laſciuiæ repreſſionem.
	Onus.		Bonam exercitationem.

Hæc enim tria corpori debentur. Iuxta illud Eccl. Eccl 33
Cibus, virga, & onus aſino. Panis, diſciplina, & opꝰ ſeruo. Totum igitur corpus cum membris, in Dei ſeruitio expendamus, omnes ſenſus ſub diſciplina retenemus: vt ſic bonam rationem reddere poſſimus. Quartum eſt de bonis naturæ corporalibus, quæ tametſi ſunt multa; quinque tamen ſunt prin- Matth.
cipaliora: velut quinque talenta à Deo commiſſa. 25.

	Fortitudinem.	
	Pulchritudinē.	
Scilicet	Iuuenilitatem.	Quę lucrabimur corpis.
	Sanitatem.	
	Leuitatem.	

	Fortitudinem.		Debilitate.
	Pulchritudinē.		Deformitate.
Glorificationē	Iuuenilitatē.	Sine	Senectute.
	Sanitatem.		Infirmate.
	Agilitatem.		Difficultate.

Vt ſic dicere poſſit, Dñe quinq; talenta tradidi- Ibidem.
ſti &c. Et lætus audire. Euge ſerue bone, & fidelis, intra in gaudium &c. Quinto rōnem de tpe reddemus, qđ nobis conceſſit Deus quo pretioſius nihil, Vnde ſicut non peribit capillus de capite, ſic nec Luc. 21
momentum de tpe, de quo non exigetur rō, qūo a nobis fuerit expenſum, qđ tam gratioſè cōceſſum. Vnde hoc metuens Anſel. dicebat, O lignum aridū, & inutile a ternis ignibus dignū, quid rñdebis in illa die, cum exigetur a te vſq; ad ictum oculi, oē tp̄s viuendi impenſum, qualiter à te fuerit expēſum? Iuxta illud Trenorum, vocauit aduerſum me Tren 1
tp̄s. Sextum vnde ratio exigetur, eſt de bonis fortunæ, ideſt bonis tpalibus, & fortuitis. Eccl. In bonis Eccl. 11
ſit cor tuum, & ſcito, ꝙ pro oībus his adducet te Deus in iudicium, ſ. de diuitijs, delitijs, honoribus. Quomodo his ſunt vſi, qūo inde alijs ſubuenerūt. Et ergo dicit Abacuc. Lapis de pariete clamabit, Abac 2
& lignum, quod eſt inter iuncturas ædificiorū &c. Pauperibus ergo de his ſubueniamus, in vſus bonos conuertamus &c. Septimum eſt de factis proprijs rationem reddituri ſumus, tam de bonis, quā malis. Cūcta enim adducet in iudicium Deus. Etiā Eccl. 12
de quolibet paſſu quem graditur homo, quippe cu Iob 31.
ius oēs ſemitas conſiderat. Et quid dicimus ꝓ magno de greſſu, cum ratio exigēda ſit, de omni opere, verbo, cogitatione? Nam de omni verbo otio- Matth.
ſo, reddituri ſumus rationem. Et de operatione, & 12.
cogitatione, Iſid. dicit Ego aūt opera eorū, & cogi- Eſa. 66
tationes venio vt iudicem. In cogitationibus enim impij interrogatio erit, & ipſe cogitationes nſas, ait Sapiens ſcrutabitur. Omnia ergo opera, cogita- Sap. 1.
tiones, & verba, tunc erunt examināda, Nam ſicut Sap. 6.
iuxta Greg. Deus vias noſtras conſiderat, & greſſus dinumerat: vt nec minimæ cogitatiōnes, aut verba minutiſſima, quę apud nos viluerūt, in eius iudicio indiſcuſſa remanebunt; imò non ſolū iudicabit de malis; ſed etiam de bonis. Iuxta Pſalm. Ego iuſti- Pſ. 74.
tias iudicabo, qua, ſcilicet intentione, attentione, affectione, & ſtatu ſint facta. Ita quòd verè abbas Iſidor. dixit, quòd ad diſtricti iudicis examen, nec

Digitized by Google

iuſtitia iuſti ſecura eſt. Octauo ratio reddenda erit de bonis omiſſis, quæ facere debuiſſemus, propoſuimus, potuiſſemus. Iſtud recogitemus, & virilius, & fortius bona agemus. Nono ratio redditur ſuper beneficijs; ſ. Generalibus, Specialibus, & Singularibus, de quibus nil quod dignè retribuamus habemus. Hinc Iob. Si voluerit iudicio contendere, non eſt qui reſpondeat vnum pro mille. Poſtremo rationem reddemus de diuerſis artificijs, & hoīum officijs: vt clerici de officio prædicationis, clericatus, presbyteratus, qūo Sacramenta adminiſtrauerūnt, docuerunt. Item de proximis. Vnicuiq; enim mandauit Deus de proximo, præſertim Pater reddet de filio, Prælatus de ſubiecto &c. vt declaratur in nouiſſimis, & Speculo morali. Hæc itaq; recordemur in hoc tpe: vt tunc ſecuri ſimus de reddēda rōne; Nam citius veniet, qñ non dabitur ſpatium computandi. Iuxta enim eſt dies Dñi, & veniet vt fur improuiſo. Semper itaque nos diſponamus: vt rōnem reddere poſſimus, & grām coram eo inueniamus, & miſericordiā imploremus: vt miſericorditer nos diiudicet, non diſtrictè rationem exigat.

Iob 3. Eccl. 17 Sopho. 1.

De terribili, & horribili ſententia iudicis, & eam ſubſequentibus. Capitulum Octauum.

S

IAm de tertio principali; ſ. de ſnīa, & eā ſubſequentibus, videndū eſt breuiter, de his tribus.

Sc3
- Sententiæ qualitate, & prolatione.
- Malorum à bonis ſeparatione.
- Iudicij executione, & concluſione.

Primo inquam de ſnīæ qualitate, & prolatione. Et quia duplex profertur; ſ. pro bonis, & contra malos, de bonis nil proſequendum, niſi q̄ bonorum. ſnīa præmittitur: vt Dei largitas, quæ pronior ad dandum præmiā eſt, quā ad infligendum ſupplicia manifeſtetur. Et vt impiorum tormentū exaggeretur, dum eorum lætitiam vident, & ipſi terrendum examen expectant. Eſt autem ſententia hæc malorum, ſuper omnia reliqua metuenda propter iſta.

Recta, ſed incerta, ſtans, finis, non toleranda.

Primo redditur ſnīa hæc terribilis, eo q̄ potiſſima, & recta dignoſcitur, ab æquiſſimo iudice data. Iudicabit enim orbē terratū in iuſtitia, & populos in æquitate. Ita q̄ nil erit contra ſnīam obiectibile: vt in præſenti? Septē namq; modis iudiciū iſtud puerti pōt, quorū nullum illinc valet. Non. n. ſubuertet.

Pſ. 95.

Aut
- Timore.
- Auaritia.
- Odio.
- Amicabilitate.
- Ignorantia.
- Miſericordia.
- Seueritate.

Quippe

Qui
- Fortiſſimus eſt nullum patiens.
- Ditiſſimus eſt nullius indigens.
- Amat omnia quæ fecit nec odit.
- Æquiſſimus eſt perſonam nullius capiens.
- Sapientiſſimus falli non poteſt.

Ita iuſtus, vt minora pro meritis tribuens iuſtis, & ſp miſericordiā in iudicium exaltans. Proſequit hæc Antoninus in quarta parte Summæ. Ex quibus facile comprehēditur, q̄ Dei iudicium, de iniquitate non poteſt accuſari, vnde ſp: vt æquiſſimū debet timeri. Alterum ſententiam aggrauans, eſt eius incertitudo, Nam multi dicent ei adhuc tunc, Domine Domine nonne in nomine tuo prophetauimus? &c. quibus dicetur. Non noui vos; Neſcit enim homo, an amore aut odio dignus ſit, omnia iam in futurum ſeruantur incerta. Et ergo abbas Agathon dixit, Intima virtute qua potui, mandata Dei cuſtodiui; ſed homo ſum, & neſcio vtrū opera mea accepta fuerint corā Deo. Quia aliter ſunt iudicia Dei aliter hominum, & id ego timeo, nec confido, niſi venero ante Deum. Tertiū aggrauans eſt, quia ſententia illa eſt irreuocabilis, & permanſiua, nec vllus modus eam euadendi, aut infirmandi, ſicut ſententiæ hominum.

Mat. 7. Eccl. 9.

Non enim eſt
- Poteſtas reſiſtendi.
- Locus latendi.
- Facultas appellandi.
- Poſſibilitas inflectendi.

Quartum aggrauatiuum eſt, quia eſt ſententia finalis, poſt quam non eſt expectanda altera; Iudicium enim vt dicitur Prouerb. determinat cauſas. nimirum quæ imponit finem, & flagitijs, & rectitudinē præbet in dubijs, manens tota: vt dictum eſt, irreuocabilis, & immutabilis. Quintum eſt, quia eſt duriſſima ac intollerabilis, omnibus iurè metuenda, & horribilis. Eſt enim auditio mala, verbum aſperū, & vox Domini amara, vnde quidam.

Prou. 16. Pſ. 111 Pſ. 90.

Iudicis in lite breuis eſt vox ite venite
Dicetur reprobis ite, venite probis.
Aſpera vox ite, vox eſt benedicta venite.

Nā hæc ſnīa, eſt	Separatiua.	Cū dicitur	Diſcedite.
	Exprobratiua.		Maledicti.
	Pœnarum inflictiua.		In ignem.
	Oīs voti excluſiua.		Æternum.

T

Primo inq̄ eſt ſeparatiua à Dei facie, & Sanctorum collegio, A fonte vitæ, & ab oī bono; Tollet enim impius ne videat gloriam Dei. Dicet. n. Diſcedite, tunc verè peccator videbit, & iraſcetur. Et hæc ſeparatio eſt pęna dāni, maior oī alia pęna. Vnde & Greg. Nazianzenus affirmat. Quod piectio a Deo, grauior erit oī ſupplicio. Secūdo eſt exprobratiua. Nā ponitur exprobratio ignominioſa, i. maledicti. Qd valde auditu aſperū. Quāti quippe honoris eſt, & præconij, a ſummo Iudice cōmendari, tantę confuſionis eſt, & opprobrij, ab ipſo exprobrari, & dici, aut noīari maledicti. O q̄ intolerabilis cōfuſionis erit hæc maledicti exprobratio ſuperbis, & tumidis, ab ore tanti iudicis, in conſpectu tantæ multitudinis. Iſtud recogitemus, dum ab hoībus exprobramur, & patienter pp Deum feramus: vt hanc tunc euadamus. Tertio eſt pœnarum inflictiua, cōdemnans primo ad carceris incluſionē, quia in ſecundo ad ignis combuſtionem, quia ignē, tertio ad liberationes deſperationem, quia æternum, dęmonum aſſociationis, qui paratus eſt diabolo, &c. Omnis etiam arbor, quæ non facit fructum, in ignē mittetur. Et iure in ignem mittentur tormentorum, qui exarſerunt igne cupiditatum, & vitiorum. O conſidera hunc ignem. Quarto eſt hæc ſententia omnis voti, & deſiderij excluſiua;

Pſ. 111 Matt. 3

Nam

Digitized by Google

Nam ſeptem poſſunt conſiderari, quę oia per hanc debent negari. Primo poſſunt dicere damnati. Dñe ſi regnum tuum intrare non poſſumus, ſaltem ꝓpe ianuam ſimus; Sed dr. Diſcedite. Scdo orare poſſunt. Saltem circa te, ēt ſine gaudio ſimus, Sed rñdet A me. Tertio ſi debem⁹ abſcedere, vel benedic, ſed dicit Maledicti. Quarto ne torquemur, ſed dicit in ignem. Quinto vt ſaltem poſt milia annorū, de incēdio liberemur, ſed dicit Æternum. Sexto ſi ſic ſaltem dæmonem peſſimum non videamus, ſed dicit Qui paratus eſt diabolo. Septimo ſaltem aliā ſocietatem, q̃ dæmonum habeamus, ſed rñdet. & Angelis eius. Eſt ergo oīs voti ſecluſiua, quia deſiderium peccatorū peribit. Iure ergo metuenda, tan-

Pſ. 111 torū horribilium contentiua. Et nota, ꝙ non ſolum eſt timenda ſnia pp ſeipſam; ſed multo amplius pp eam proferētem, & modū dicendi: Malent.n. ſi poſſent tunc igne ardere, q̃ prolationem verbi à iudice tanto audire: Nimis enim horrendū erit eius vo-

Io. 18. cem audire. Nam vt ait Auguſt. ſi ſic cohors, & magiſtri ceciderunt, ad vnā vocem Chri morituri, q͏d

Oſe. 11. facient ſub voce iudicaturi? Ipſe ſiquidem rugiet

Amos 3 tanq̃ leo. Hinc Amos, Leo rugiet quis non timebit.

Eſa. 5. Rugitus enim eius ait Eſa. vt leonis, hanc ſp intonantem Hiero. paueb at, hanc & diaboli contremiſcunt. Nam interrogatus cur tantos in peccatū induceret, cum tñ exinde ſuam pœnā augeret, rñdit. Verum eſt, ꝙ pœnā meā aggrauo; ſed per hoc diem iudicij retardabo. Illam enim diem ſuper oīa reformido, in qua duram illam ſnīam me auditurum ex pecto. Ite maledicti &c. Et vt fulminationem illius ſnīæ ſaltem ad tp̄s valeam retardare, ideo hoīes nitor tam grauiter tentare. O hanc nos paueamus,

Oſe 4. ne diabolo duriores ſimus, & cum Prophetis illius

Amos 6 dici in qua ſententia hæc proferenda eſt, qualitatē

Mich. 6 attendamus, & cum eis metuamus, & eorum conſilijs acquieſcamus: vt ante iudicium iuſtitiam pa-

Eccl. 18 remus: vt ſic ſecuri tunc ſtemus. Amen.

De bonorum, et malorum ſeparatione. Parag. I.

NVnc de malorum à bonis videndū eſt ſeparatione, q̃ nimis horrenda eſt, & plena timore.

V Nam inſtanti, & ſine mora data ſnia, erunt parati dæmones, miſerorū aīas ad inferos pertrahentes. In quorū typo dr de miniſtris Aſſueri, ad ſuſpēdiū

Heſt. 7 Aman paratis. Nec dum verbum de ore regis exierat, ſtatim operuerūt faciem eius ſerui regis. hinc Hugo. tortores horribiles, qui nunq̃ miſerent, erūt parati, vt data ſnīa te rapiant ad tormēta, tunc mi-

Pſ. 16. ſerabiliter dices. Suſceperūt me ſicut leo parat⁹ ad prędam &c. abſtrahentes, ſ. a facie Dei, & Sanctorū. O dolor ineffabilis, ò pęna indicibilis, tā amariſſimè ſeparationis. De qua Bern. in meditationibus. Quiſputas mæror erit, quis luctus, quæ triſtitia, cū ſeparabuntur mali à conſortio iuſtorum, & viſione Dei? Certè dicit Chryſ. in reparatione. Nōnulli imperitorū putant ſibi ſatis eſſe, & optabile videri, ſi tantūmodo careant gehēna. Ego aūt multo grauiores, q̃ gehenna eſt, dico eſſe cruciatus, remoueri, & abijci ab illa gloria, Nec puto ita acerba eſſe illa gehennæ ſupplicia: vt ſunt illa de quibus ait quidā deuotus. Torquetur is inquiens qui arcetur a conſpectu Chriſti. Hoc crede mihi pœnis oibus grauius eſt, & hoc eſt ſolum, quod ſuperat gehennam. Verè tunc peccatores infirmabuntur, & peribunt à Pſ 9.

facie Dei. Iuxta illud Hier. Dorſum & non faciem Ier. 18.

oſtendā eis, in die perditionis eorum. Triſtiſſimus enim diſceſſus eſt à Deitate, Diiudicet hic meditans, ſi graue ſit in pſenti excludi a ſocietate bona, quanto grauius erit diuortium illud ſempiternum.

De iudicij executione, & pœnis damnatorum. Paragraphus Secundus.

NVnc de iudicij executione tangendum. Quomodo, ſ. ſic ſeparatis impijs à iuſtis, non ſatis hoc erit ad pœnam, ſed mox executio fiet, vt X

deijciantur in ignem æternum, ad pęnam illam ſenſibilem, & æternalem; Non enim differtur pęna data ſententia dicente Eſaia. Sedebit iudicans, & quę Eſa. 16.

rens iudicium, & velociter reddens qnod iuſtū eſt. Et verè velociter, quia mox poſt ſententiā, fiet horum delatio ad pœnam: ſicut Sanctorum ad gloriā, Iuxta illud Math. Ibunt hi in ſuppliciū æternum. O Mat. 25

quid tunc erit his aī, qñ poteſtati dęmonū traditi, deducent' ad ignē æterni ſupplicij, vt illic ſint ſine fine ī gemitu, & luctu, ꝓcul relegati a beata patria Paradiſi, in gehenna, nunquā lucem habituri, iuxta quantitatem culparum pœnas paſſuri? Tunc introi- Pſ. 62.

bunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt. Tunc beſtia illa detrudetur cum ſuis caracterizatis in puteum, demergetur Ba- Apocal.

bylon in profundum. Quis oro non expauebit iſta? 9. et 18

nimis enim horrenda ſunt, Ita ꝙ vnus dixit Patrū. Si poſſibile eſſet in aduentu Dei, poſt reſurrectionem mortuorū, animas rurſus exire a corporibus, omnis mundus moreretur præ timore.

De varijs exercitandi practicis circa iudicium. Capitulum Octauum.

VErum, quia pluries plus mouent facta q̃ verba, Ideo ponimus hic aliqua ſenſibilia, quibus qui prædictis non mouetur, poſſit ad compunctionem incitari. Et hoc, vel per Y

Exemplorum rememorationem.

Iudicij huius crebram imaginationem.

Plurima in illud relatam exercitationem.

Primo per exemplorum rememorationem. Vnde debent hic ad mētem vocari exempla de hoc Dei iudicio, quæ ſunt innumera, de quibus pleni ſunt exemplorum libri. Secundo poterit ſe duri cordis, mouere ad compunctionem, & præſentiam: vt patet de abbate Paſtore, per iudicij hoc crebram imaginationem. Hinc magnus ille abbas Euagrius, ſolet ſæpè hortari, ꝙ fratres deberent Diuinum illud horrendum iudicium imaginari, & quaſi coram eſſent, ſic timere, lugere, & metuere, vt patet in Vitiſpatrū. Et ſic ſe homo deberet conſtituere, & circum circa hæc videre, Scilicet.

Ecce Deus, cahos ac intus, foris vndiq; terror.

Hoc eſt ſuccintius, quòd vndique erunt eis anguſtiæ. Nam ſupra apparebit Deus. Iudex iratus, Inferius cahos patens infernus, A dextris peccata accu-

 ſantia,

Digitized by Google

ſantia, A ſiniſtris infinita dæmonia ad infernū trahentia, Intus vrgens conſcientia, Exterius ardens mundi machina, ibiq́ vix ſaluabitur iuſtus, cogitet
1.Pet.4 ergo peccator vbi manebit. Memini me à quodam venerabili Patre vidiſſe figuram ſub hoc ſchemate depictam, & eū in medio quaſi conſtitutū. Sicut ēt narrat Alfonſus de heremita, qui hæc verba ſæpè ſcripſit, ſæpius legebat, ſæpiſſime ſibi dicebat. O aīa mea ſcias, & recognoſcas quid operaris dū potes, anteq̄ venias ad iudiciū, in quo leges oīa q̄ feciſti, in Rotulo conſcientiæ, vbi Angeli ad dextris, dęmones à ſiniſtris, vbi deſereris ab oībus amicis &c. Memento ergo modo, dum potes creatoris tui. Et hæc recolens, tremebat, flebat, & fremebat. Tertio poterit ſibi homo incutere cōpunctionem, per variam circa iudicium exercitationē Circa qd varij, variè ſe exercebant. Nā quidam Patrum, cuidā duri cordis dicebat, ꝙ ſp increpationē illius iudicij, coram oculis, habere deberet, cogitando, ꝙ debet Deo occurrere, & increpationē eius, & Sanctorum ſuſtinere. abbas Ammon fratri ib. dicebat, ꝙ talē cogitationē ſibi quiſq; formare deberet, qualem latrones, & iniqui q̄ ſunt in carcere iudicandi, qui quærunt frequenter, vbi eſt iudex? qn̄ veniet? & malorū ſuorū conſcij fient. Ita Monachus, debet aīam ſuam obiurgare, & dicere, Væ mihi, q̄uo habeo ante Tribunal Chri aſtare? & malorū meorum rōnem reddere? Si inquit ſic te exercitaueris, ſalu9 eſſe poteris. Gerſon aūt venerabilis, hoc ꝓ exercitio habuit, ꝙ cōmemorando timuit, & anteq̄ cōueniret in curia iuſtitiæ punientis, appellauit ad ſedē
Heb. 4. miſericordię cōdonantis. Iuxta conſiliū Apl̄i dicentis. Adeamus ad thronū gratiæ: vt mīam conſequamur, & gr̄am inueniamus, ī opportuno auxilio. Habet Gerſ. exemplar appellationis in ſuis opuſculis, Hæc ſtrictim de iudicio Dei. De quo qui velit legere verba compunctoria, longius deducta. Legat meditationes Effrem, & Sanctorum ſcripta. Amen.

De regione Purgatoria. Titulus XXXVII. Capitulum Primum.

A S Ancta, & ſalubris eſt cogitatio ꝓ defunctis exorare: vt à peccatis ſoluantur. Mach. Sexta regio, eſt regio purgatoria, & infernalis, de quarum prima, eſt per ſe hic nunc differendū, q̄ Bernar. vocat regionem expiationis, Ad q̄ ſæpè recurrendum per compaſſionē, & per eorū quæ illic aguntur, ſtudioſam conſiderationem. Multa. n. ſunt quæ nos ad aīarum ſubuentionem inducere dn̄t: vt patet infra, Ad cuius ingreſſum ſæpè cohortat̄ B. Bern. in Sermonibus diuerſis dicens, Vadam in iſtā expiationis regionē, & videbo viſionem hanc grādem, q̄uo pius Pater, glorificandos filios, in manu tentatoris reliquit, non ad occiſionem; ſed ad purgationem, non ad iram; ſed ad miſericordiā: vt nō
72. 2. Mac 12.
Ier. 50 ſint iam vaſa iræ, apta in interitum; ſed vaſa miſericordiæ, præparata ad regnum. Surgā ergo in adiutorium illis, Interpellabo gemitibus, implorabo ſuſpirijs, orationibus intercedam, ſatiſfaciam ſacrificio ſingulari, ſi fortè videat Dn̄s, & iudicet; Vt laborem conuertat in requiem, miſeriam in gloriā, verbera in coronam, his enim & hm̄ōdi officijs, poteſt eorum pęnitentia reſecari, finiri labor, deſtrui pęna. Percurre igitur quicunq; fidelis es aīa, regionem hanc expiationis, & vide quid in ea fiat, & in nundinis iſtis, fac ſarcinā tuam affectum cōpatiendi. Hæc Ber. Suadet itidem venerabilis Gerſon, vt ſic ad hanc regionem decurramus: velut ad carcerem miſerorū, ad eorum ſubleuandā miſeriā: vt ſic eis impendendo miſericordiā, remereamur à Deo miſericordiā, & adimpleamus fraternā charitatē.

Quod lata ſit regio iſta. Cap. II.

B P Orro, & circa hoc purgatoriū, latiſſima eſt regio iſta, habenturq; varia in nundinis eius, ita vt quiſque, & hic inuenit accommoda ſibi.

Intellectiu9. Intellectualia. Illumiationē.
Sc; Affectiuus. Deuotionalia. Ad Inflāmationē.
Exercitiu9. Practicalia. Operationē.

Vnde ſecundum hæc poterunt diſtingui tres dietę huius regionis.

Quanta habeat hic conſiderare ſtudioſus. Paragraphus Primus.

C P Rimo igitur inuenit hic ſtudioſus, magnā copiam ꝓ exercitatione, & illuminatione intellectus; quippe vbi innumera, & quidem ſatis difficilia occurrunt conſiderabilia, Inter cętera autem hic principalius conſideranda.

Quis ſit qualis vbi cur, cerne ſtatumq; reuelant.

Hoc eſt vt apertius dicāmus, poterit hic ſtudioſus. Conſiderare, ſcilicet.
Quod purgatorium ſit, Quale ſit, & qualiter ſit.
Vbi in quo loco ſit, Cur purgari contingat.
De animarum purgādarum ſtatus qualitate.
De earundem apparitionibus, & reuelationibus.
Hęc autē breuiter tangenda.

De primo ideſt de purgatorij exiſtentia, vtrum ſit. Verè tenendum, quòd ſit; licet Græci diſcrepent in hoc à Latinis, pro eo, quòd pauca reperiuntur de eo expreſſa in Scripturis. Ex multis tamen, & multiplicibus, vijs hoc eſſe comprobatur. Scilicet.

Scripta docent Sancti, mos exemplum rationes.

D Ideſt probatur ex Diuinis Scripturis: vt de Ciuitate Dei deducit Aug. Item Sanctorum Apoſtolorū, & Doctorum orthodoxorum authoritatib. Tertio ex more Eccleſiaſtico, Quarto ex varijs veriſimilibus exemplis, & apparitionibus. Poſtremo ex efficacibus rationibus, quas introducunt docti in eorum ſcriptis, quarum potiores ſunt iſtæ.

E *Diſtant, iuſti, puri, contraria, negligit haud quis.*

In meri tis in p̄ nijs.	Ergo Dei iuſti nō patitur inultum.	Soli puri corde vi debunt.	Cōtra rijs pur gant.	Negligē tia ſuffra getur.

Verè ergo tenendum purgatorium eſſe. De ſecundo autem quali purgatione purgentur; Non tam clara determinata certitudine, per ſcripturas deter-

determinatum. Neceſſarium eſt enim cum corporali, ſpiritualem ponere ignē, de per ſe purgatiuū; puta charitatem, & amoroſam afflictionem, qua ſine oēs corporales ignes, ad purgationem ſunt inefficaces: vt deducit S. Thomas, dicens in ſuo Compendio. Habēt inquit pœnæ, ꝙ ſunt purgatoriæ, ex conditione eorum, qui eas patiuntur, in quibus eſt charitas, per ꝗ voluntatem ſuam Diuinæ conformant, ex cuius charitatis virtute pœnæ, quas patiuntur, eis ad purgationem ſunt. Vnde in his qui ſine charitate ſunt: ſicut in dānatis, nō purgant &c. Id & plenius Raynerius in ſua Pantheologia. Non ergo mirentur, non obtundant aures doctiſſimi viri, ſi audierint de purgatorio amoris, vel deſiderij; varijs enim vijs nouit ad perfectū deducere Deus; vnde cęleſtium bonorum deſiderium, verè purgatorius eſt ignis. De hoc purgatorio deſiderij, pulchrè dr̄ in reuelationib. Brigidæ Mechteldis, Tantali, & alijs viſionibus. Porro de loco purgatorij, vulgo dicitur dupliciter hunc aſſignari; ſ. ſm legē communem, & ſic dicunt eum eſſe in parte inferni, iuxta limbum Patrum, Hugo autem nullum determinatum vult aſſignare locum. Et Auguſt. abdita receptacula vocat. Sed Sanctus Greg. in Dialogis, videtur velle illud. Vel aſſignatur locus ſecundum diſpoſitionem ſpecialem. Et ſic dicunt, quòd animæ purgantur in diuerſis locis. Iſtis rationibus.

F *Poſcant, peccarunt, meritis, doceant, leuius fert.*
Vt poſcāt liberationem. | Quia crimina ibi commiſerunt. | Aliorū ob oratione. | Viuorū inſtructionē. | Facilioré purgationem.

Proſequuntur hæc in aurea legenda, ſingula ſingulis exemplis. Porro cur, & quibus de cauſis purgari contingat. Multi multas cauſas aſſignant; puta ꝓ tarditate conuerſionis, pro peccatis minutis, pro mentis impuritatibus, & imperfectionibus, ꝓ malis amoribus, & affectibus, deputētur: vt digni fiāt thalamo, templo, ſolio Dei: vt Guiliel. tractat in de Vniuerſo. Aug. tñ dicit difficillimū iſtud eſſe inuenire, & periculoſiſſimū deffinire. De poſtremis duobus tranſimus; licet multas habeant qōnes non inutiles, qm̄ deuotis, magis, ꝗ ſtudioſis ſcribimus.

Meditabilia compunctiua de purgatorio.
Capitulum Tertium.

G NVnc compunctionis, & deuotionis materiā colligemus, compunctiuis, & deuotis regionis iſtius. Et præſertim ſunt tria principalia illis conſideranda, & omni notatu digniſſima: vt puta.

De { Purgatoriarum pœnarum qualitate.
Ad ſuccurrendum aīabus inductibilitate.
Suffragiorum varietate.

De quibus ſingulis paucis nos expediamus, ea quæ ſuper his alij dicant aſſignantes. De primo. ſ. purgatoriarū pęnarum qualitate. nota hoc verſu.

Acris, diuerſa, ſterilis, damnoſaq;, longa.

Nam vt de pęna ſenſibili tm̄ loquamur, poſt de pęna damni dicturi, vtraq; vt aiunt nimium eſt acerba; adeo vt minima pœna purgatorij, qd tñ Bonau. negat, acerbior eſt ꝗ grauiſſima pęna mūdi. Et hoc tum ex parte ignis affligentis, qui tametſi æternus non eſt; miro iñ modo grauis eſt. Item ex parte aīæ patiētis: vt patet infra, quæ ſummè eſt ſenſibilis. Itē ex parte Iudicis pęnā infligentis, qui plus ꝗrit emēdam, ꝗ pęnā, & ergo punit negligentiā per pœnam acerbā. declarantur hæc in Speculo per varia exēpla. Agit item de hoc in Pantheologia, ſub titulo. Pęna. Non ergo minima contemnamus, ne tā acerba ſupplicia illic luamus. Secūdo eſt in purgatorio pęnarum diuerſitas. Nā quattuor illic pręcipuas afflictiones eſſe tradit Antoni. ſ. ex priuatione viſionis Diuinæ ad tp̄s. Secundo ex inſultatione dęmonū. Nō iñ vt aiunt torqueantur ab eis. Tertio ex afflictione materialis ignis. Quarta ex conſideratione negligentiæ ſubuentionis: vt proſequitur in prima parte ſummæ. Vel eſt illic pęnarum diuerſitas, pro varietate meritorū. Præſeruemus igitur nos à multis negligentijs, ſi torqueri nolumus multis tormētis. Tertio eſt illic. Pęnarum ſterilitas, Ita vt aiunt, ꝙ quælibet pęna purgatorij, infructuoſa eſt ad meritum. Sic ꝙ tantum eſt ſatisfactoria, non meritoria. Tempus enim præſens, eſt tp̄s merendi, & ferendi. Illic recipiendi &c. Eccl. 3. Nā ſunt ſeptem anni fertilitatis, in quibus pōt homo acquirere gr̄am, & gloriam; ſed illic anni tunc reſtāt, in quibus nec arari nec meti pōt. Gen. 41 Quarto eſt, & damnoſitas, ita ꝙ purgatorij pœna non tantū eſt infructuoſa quo ad meritum: vt aiunt, verumetiam damnoſa, differens, & priuans a Dei conſpectu. Et verè inæſtimabile dānum, a Dei viſione retardari, vel paululum. Eya igitur hoc damnū attendamus, & a negligentijs, quæ dilationem cauſant, & aīorum impuritatib. præcaueamus. Quinto eſt in purgatorio pęnarū ꝓlixitas, & diuturnitas. Quia pęna de qua ſe poſſet hō expedire dum viuit in ſpacio vnius diei, protendit: vt dicunt in purgatorio p. ſpacium forte vnius anni, dicente Dño ad Ezechiel. Fili hois diem ꝓ anno, Ezech. 4. diem inquam pro anno dedi tibi: vt de filijs Iſrael i deſerto. Quāuis hæc auctoritas, vt patet nō vrget.

De aggrauantijs pœnarum purgatoriarum.
Capitulum Quartum.

NOtandū quoq;, ꝙ ꝗuis pęnæ hæ purgatoriæ in ſe ſunt grauiſſimæ. Ex multis tñ aggrauātijs redduntur grauiores. Et potiſſimum ex iſtis.

Cōis ſenſus auida eſt quā grauis iuuat haud quis. H

Ideſt primo aggrauat purgatorij pęna ex eius cōitate, vel gn̄alitate, ꝗ. ſ. totā aīam gn̄aliter, in oi potentia ex parte affligit. Tota. n. aīa patitur, quia ſimplex eſt. O verè grauis pęna, quia gn̄alis. Altera eſt ex ſenſu, & perceptibilitate. Tāto. n. aliquid magis dolet de aliquo læſiuo, ꝗto magis eſt ſenſitiuum, & perceptiuū doloris. vñ dolores q fiunt in locis maximè ſenſitiuis, grauiſsimi ſunt. Et qa totus ſenſus corporis eſt ab aīa, ideo ſi in ipſam aīam aliquod læſiuū agat, videtur, ꝙ ipſa maximè affligatur; præſertim cum ſit nobilis, & tenerrimæ naturæ. Tertio aggrauatur ex auiditate. Quia affectus quo deſideratur ſummum bonum, poſt hanc vitam, eſt in animabus ſanctis intenſior, quia non retardatur earū affectus mole corporis, quo ergo affectus in illud bonum intenſior, eo abſentia moleſtior. Similiter ex termini propinquitate, Quo enim termino quis

Digitized by Google

propinquior, eò mora grauior. Quarto aggrauatur hæc pœna ex grauitate, & acerbitate; ſcilicet ignis affligẽtis. Quamuis autem ignobilius non agat in nobilius, nec ẽt per conſequens corpus in ſpũm naturaliter. (Qd tñ vniuerſaliter nõ eſt verũ, vt patet proſpiciẽnti.) Agit tñ ignis ille purgatorius, non naturaliter; ſed vt inſtrm Diuinæ iuſtitię in aïs, detinendo eas, & affligendo; licet mõ à nobis impercepribili. Poſtremo aggrauatur hęc pęna ex ſubuenientium paucitate. Cito .n. viui mortuos
Iob 19 tradunt obliuioni. Vnde, & illud lugubre Iob clamare videtur. Miſeremini mei &c. Et cum Ioſeph incarcerato, memento mei, cum bene tibi fuerit:
Gen. 40 Sed heu ſuccedentibus proſperis, minima cura eſt pro animabus. Vnde quiſque pro ſe ſollicitus eſſe deberet in vita, & non confidere alijs. Sunt enim ſocij mẽſæ &c. Et verè grauiſſimũ eſt eis hoc videre.

De pœna damni animarum in purgatorio. Paragraphus Primus.

I

POrro de pœna damni, q longe grauior priori quis ambigit? Inæſtimabile enim damnum, a Dei viſione retardari. Nam ſi teſte Auguſt. Tãta eſt pulchritudo iuſtitiæ, ac tanta iocunditas lucis æternæ, incõmutabilis veritatis atq; ſapientię, vt ſi non liceret amplius in ea manere quã vnius diei mora, propter hoc ſolum, innumerabiles anni huius vitæ, pleni delitijs, & affluentia temporalium bonorum, rectè meritoq; contemnerentur. Si inquã tanta eſt fruitio illius claritatis, quis æſtimabit q̃ malũ ſi retardari ab ea? Verè verè nulla maior eſt pœna quam viſionis Diuinæ carentia. Ita, q mille mille gehennas, ſm Chryſ. excedat. Et ergo eſt afflictio maior animarum, quæ aggrauãtur propter iſta. Tũ quia abſoluti a corpore mortis, corpore aggrauante &c. apertius illud bonum tam ſummũ dinoſcũt. Tum quia illud ſummè, & intentiſſimè cupiunt. Nã affectus quo aïa ſeparata, a pondere corporis abſoluta, deſiderat ſummum bonum, maior eſt, & intẽſior, quã affectus cuiuſcunq; rei temporalis in hac vita, maximè cum iam tempus habendi aduenerit. Vnde quantomagis deſiderat, tanto dilationẽ moleſtius fert &c. Tum maximè pœnam grauat, q per ſuam negligentiam, & culpam, dilationem eueniſſe conſiderat, quam per feruorẽ charitatis, potuiſſet amouiſſe in vita. Ex itaq; omnibus, quia, & magis aïa diſpoſita, & ſummi cognitiua boni, & ſummè deſideratiua, & ſua culpa dilata, nil mirũ ſi dolet. Si enim ſpes, quæ differtur affligit animam, quãtò maius eſt bonum ſperatum, & magis cognitum? & tanto in expectando afflictio maior, & quantò dilatio prolixior, tanto acerbior dolor. Adeo quòd nulla durior pœna quam dilatus amor.
Prou. 13.

De ad ſuccurrendum animabus inductiuis. Capitulum Quintum.

K NVnc de altero membro; ſcilicet de ad ſuccurrẽdum animabus inductibilitate videamus. Quod, ſ. libenter eis ſubuenire debemus, cũ multa inductiua habemus. Quorum quędam ſumuntur.

Ex pte
Dei, & Sanctorũ.
Animarũ ipſarũ.
Noſtri ipſorum.

Inductiua autem ex parte Dei, & Sanctorũ cõplectuntur hoc verſu.

Nam Domino placet Angelicis, Sanctis, monet, & vult.

Primum inductiuum eſt, quia hoc Deo; ſummę, ſ. & indiuiduæ Trinitati placet. Nam dum animabus ſubuenimus, Deum honoramus, & gratiſſimũ obſequium facimus. Nam ſic eius imaginẽ liberamus. Et iam palã eſt q honor imaginis, pertinet ad prothotypum. Item ſic Dei cooperatores ſumus iuuãdo; vt ſic patris prædeſtinatio citius impleatur. Filij redemptio effectũ ſortiatur, Spiritusſancti electio, & voluntas compleatur. O quantum illum Dominus diliget, qui ei theſaurum gratiſſimũ, erga quẽ cor ſuũ appoſuit, pro quo oïa dedit, aïam loquor Chriſtianam, ex tormentis liberauit. Secundo Angelos lætificamus, quia eorum ciuitatem, & ruinam reſtauramus, aïas orationibus illuc deducendo, eorum cuſtodiæ cooperamur, & gaudium augmentamus. Nam ſi gaudium eſt illis ſuper vno peccatore pœnitentiã agente, multo amplius ſuper aïa aduenente. Tertiò Sanctorum omnium nobis fauorẽ procuramus, dum pro aïabus oramus, quia ſic eorũ numerum augemus. gloriam augmentamus, & expectationem complemus. Expectant .n. Iuſti donec veniant. O quanto eos deſiderio excipient Sancti, a quibus totiens ſunt lætificati. Quarto; quia in ſcripturis Deus ad hoc monet: vt patet in pluribus locis. Eccli. A mortuo non prohibeas gratiam tuam. Item Macha. Sancta & ſalubris &c. Quinto aïabus ſubuenire debemus; quia vult ſcilicet Eccleſia, quã eſt eccleſiaſticum inſtitutum, quæ ad hoc ſingulare officium ordinauit, miſſas & memorias inſtituit. Ita q nulla miſſa debet celebrari, quin defunctorũ dẽat memoria fieri. Cũ ergò tã Deo grata, tã Angelis, & Sctis placita, iuſtè idicta ſit defunctorũ memoria. verè crebrius & deuotiùs eſt a nobis celebrãda.
Luc. 15
Ps. 141
Eccl. 7.
2. Mac. 12.

Inductiua ex parte animarum. Paragr. I.

L SEd iam annotemus etiam inductiua, q ex parte animarum ipſarum. Et ſunt iſta. Status ſcilicet earum conſideratio.

In pœnis inopes, fracti, vincti. ſecus. & non.

Primum quia ſunt in duriſſimis, vt ex dictis patet pœnis conſtituti, vnde valde eſt durus, qui non miſeretur, & ſubuenit dum poteſt illis. Nã tanta ſicut bitate affliguntur; tanto acerbitatis languore afficiuntur, vt nullus tam durus in mũdo tyrãnus, qui eis nõ ſuccurreret, ſi hoc plenè noſceret. Alterũ eſt quia inopes ſunt, & pauperes, pretium redemptionis non habentes. Vnde oremus. Animas pauperũ tuorum ne obliuiſcaris in finem. Tertio compatiẽdum, & ſuccurrendum eſt eis, quia impotẽtes ſunt ad operandum, quia ſedent in tenebris, & confracti ſunt viribus, vnde eis operari impoſſibile eſt. Oportet operari dum dies eſt, quã enim venit nox nemo poteſt operari. O negligentiam noſtram. Videmus nos incarcerari, & negligimus operari, vt poſſimus liberari. Quarto qa vincti ſunt, ita vt meritoriè nihil valeant operari (vt cõiter tenet) nec proficere in meritis, ac per hoc nec ſemet liberare,
Ps. 73.
Io. 9.
Heb. 13

neque

Digitized by Google

neq; iuuare, vnde ſtudioſè illis ſuccurrendum. Poſtremo ideo, vel maximè debemus eis ſuccurrere, quia ſecus non poterit exire, niſi plenè fuerit ſatiſfactum. Immo niſi ipſe fuerint perfectę, & thalamo
Apocal. 21. dignę. Nil enim contaminatum intrabit in illum.
3. Reg. 6 Vnde nec malleus, aut ſecuris, audita ſunt in tēplo.
Pſ. 102 Vnde debemus libenter eis ſuccurrere, pia oratione orātes, quo deſiderium eorum cōpleat in bono. Vnde nimis eſt crudelis, qui non compatitur illis.

Inductiua ex parte noſtri. Paragr. II.

M

TErtio ſunt inductiua ex parte noſtri iſta, ſcilicet.

Ordo petent, meritum, maius, ſeptem tibi fiet.

Primum inductiuum, quia hoc exigit ordo, & lex
Mat. 7 naturalis. Iuxta illud. Quęcunq; vultis, vt faciant vobis hoīes, vos eadem facite illis. Nam & ſic irrationalia inuicem ſuccurrūt, vt ait Albertus. Cerui,
Gal. 6 Elephantes. Et nos alter alterius onera portare debemus. Nam & itidem exigit ordo, & lex charita-
Prou. 17. tis, vt omni tpe diligat qui verus amicus. Hinc dicit Ioan. Qui viderit fratrem ſuum neceſſitatē pa-
1. Io 3 tientem, & clauſerit viſcera ſua, qūo charitas Patris manet in eo? Secundo eis ſuccurrere debemus pp vtilitatem noſtram, quia petent inſtantius pro nobis in Patria, cū per noſtras preces liberatę fuerint ex pœna, ſunt hinc exempla multa. Intercedamus ergo pro fidelibus defunctis: vt aliqū orent ꝓ nobis. Tertio debemus eis ſuccurrere, quia ſæpè benemeriti ſunt de nobis in via; quippe qui impen-
2. Reg. 1. derunt beneficia plurima; vnde & dr̄ Reg. Dauid Iſrael inuitabat ad fletū ſuper Saul, & Ionatha, quia multiplex impenderant beneficium. Et ecce nunc clamant de tormentis, qui dū vixerunt, multa mala libenter ſuſtinuiſſent pro nobis, nec eis reſpondemus, aut ſuccurrere curamus. O verè magna inhumanitas, crudelitas grandis nimis. Vnde verendum eſt, ꝙ vindictam clamabunt ſuper duris, & ingratis. Quarto libenter pro eis orandum, quia hoc iuxta Nider, eſt magis meritorium, & maius bonū. Nam ſi in inferno eſt, ego gradū gloriæ merui, quia opus charitatis feci. Vel ſaltem, me ad gratiā ſi extra eam ſum, per hoc diſpoſui. Aut eſt in purgatorio. Et tunc licet ſm multos, nihil mihi mereri poſſet, aut ſibi. Tñ ſcdm aliquos, ꝓ me poteſt exorabi-
2. Mac 15. liter orare: ſicut Hieremias ꝓ Iſrael in lymbo. Aut animæ ſunt, aut erunt in cœlo, & tunc noſcent eos qui orauerunt pro eis, & lōnge inſtantius orabunt pro ipſis, etiamſi nōn profuiſſet eis eorum oratio, quia affectum attendent. Secus eſt aūt de viuo inquit, qū oro pro eo. Quia forte, ꝙ pro eo oro ignorat. Et ſic non redorabit. Aut eſt peccator, & ſic parum ea valebit. Totum ergo quod defunctis impēditur, in noſtrum redundat meritum & vide in p̄ceptorio. Secundum alteram aūt cōſiderationem,
Mat. 5 aliqui dicunt melius orare pro viuis &c. Quinto quia qui pro defunctis orat, ſeptem miſericordiæ opera eis impendit, vnde & eius miſerebit Deus. Cibat enim eſurientes pane Angelorum, dum eas precibus deducit ad regnum cœlorum. Secūdo potamus ſitientes, dicūt enim. Sitiuit aīa mea ad Deū
Pſ. 41. fontem viuum. Tertio veſtimus nudos nuptiali veſte, veſtitu deaurato. Dum enim charitatē noſtram conſiderant, charitatem in nos actuant. Quarto peregrinos, & exules hoſpitamur; dum in domo Dñi lætantes precibus deducimus. Quinto captiuos de carcere educimus, dū Infirmos illos, & amore languentes viſitamus. In terra tandem viuentium, in Dño tandem beatos ſepelimus. Quiſquis cupis: vt tui miſereatur Deus, fac per hæc ꝓximo miſerearis. Poſtremo ideo potiſſimum eis ſubuenire debemus, qa nobis ſic fiet. Quippe in qua menſura men-
Mat. 7. ſi fuerimus, remetietur nobis. Iuxta illud Ruth, Fa-
Ruth. 1. ciat tecum Deus miſericordiam: ſicut feciſti cum mortuis. Sic enim Deus ſæpè diſponit, ꝙ tantum quis recipit in alia vita, quantum facit libenter in hac vita. Nam iuxta Bedam Indignus erit omni ſuffragio, qui defunctorum immemor fuit in hoc ſæculo: vt patet in multiplici exemplo. Ob hæc, & huiuſmodi plurima, libenter orare debemus pro defunctis, & impendere eis bona, quia ſancta, & ſalubris huiuſmodi eſt: vt patet memoria. 2. Mac. 12.

De ſuffragiorum quibus animæ iuuantur qualitate: Capitulum Sextum.

IAm videndum de Suffragiorum, quibus eis ſubueniendum eſt qualitate. Et ſolent in genere aſſignari quatuor principalia. Vt ſunt oratio, vel Chři capitis, vel membrorum. Et ſic liberantur per modum interceſſionis. In Miſſa. Orationibus, Vigilijs, Vel per modum redemptionis, & ſic eſt eleemoſina, qua redimuntur peccata. Vel propriæ ſolutionis: vt ipſi pęnas plenè luāt in purgatorio. Quarto per modum alienæ pro eis afflictionis: vt Ieiunijs, Afflictionibus, Diſciplinis, & huiōdi multis: ſicut legitur de multis Sanctis. In genere tñ ſunt multa alia plura ſuffragia, quorum hæc præcipua. N

Flens, pete, caſtiga, munus da, redde, celebra.

Hoc eſt, iuuantur pijs fletibus, deuotis orationib. pœnitentialibus afflictionibus; largis eleemoſinis; debitorum ſolutionibus. Maximè aūt Miſſarum celebrationibus: quemadmodum a multis longè deductum eſt, auctoritatibus, rationibus, exemplis, in libro Apum præſertim, & in Speculo morali. Offerrent ſe plurima circa hæc ſuffragia conſideranda; Scilicet. Quæ animæ per ipſa poſſunt iuuari, Qua ratione eis poſſunt prodeſſe, Si æqualiter omnibus proſint, Qualiter ea noſcant, Et ſi malorum orationes eis proficiunt. Aliquid igitur pro noſtris hic dicamus. Quod ſcilicet ſi volēt ſuis ſuffragijs, animabus proficuè prodeſſe, ſtudeant non multiplicare, & verboſari; ſed ex charitatis feruore, & in vnione Dñicæ paſſionis, & Eccleſiæ, & Sanctorum meritis ea fundere. Sic enim magis ꝓderit exigua vna oratio, quam multarum inaduertēs replicatio. Docuit hoc Dominus Mechteldim, reuelauerunt hoc animæ quibuſdam. Hinc in legendis Vigilijs, deuoti quidam ordinant ita ſua exercitia, vt in vnione meritorum Chriſti reducantur oia. Vt Pſalmos quinque. In honorem quinq; vulnerū, per ea obſecrantes veniam quinq; ſenſuum, Deinde primum nocturnum ad vitæ Chriſti ingreſſum. Alterū ad eius pro- O P

Digitized by Google

progreſſum. Tertium ad paſſionis egreſſum. Laudes ad ſeptem verba, quaſi impedientes ſeptem miſericordiæ opera. Sic lectiones, aut Reſponſaria ordinant ad Trinitatem ſanctam, Virginem beatam, & ſeptem ordines Sanctorum, obſecrando, ſcilicet per Dei miſericordiam, & Sanctorum merita, quatenus animæ ducantur, ad ea quæ aſpirant gaudia. Poſſent hæc plenius dici; ſed committimus cuiuſq; exercitationi.

Exercitandi practica.

Q Poterit ſe homo multipliciter exercere in regione iſta, ſ. per ſuperiorum meditationẽ, crebro hæc retractando. Ad multa enim valet horum frequens recogitatio; præſertim, vt Vincentius dicit; ad iſta, ſ. quia a culpa reuocat. In tentatione a ruina peccati conſeruat, Munit ad patientiam prouocat ad compaſſionem, & miſericordiam. Inducit ad pœnitentiam, & Valet ad perſeuerẽtiam: Vt ſingula latè deduci poſſent per exempla. Secundo poteſt ſe homo exercere, per viuam pœnarum purgatoriarum imaginationem, ſui ipſius, ſi eas ferre poterit dijudicationem, ſic multi Patrum egerunt, & grauiſſimis pœnitentijs ſeſe afflixerunt. Sic & magnus cantor Pariſienſis: vt ſcribit Vincen. Vt æterna tormenta euaderet, & æterna bona obtineret, in exitu ſuo rogabat Dñm, quatenus eum poneret in purgatorio vſq; ad diem iudicij, idipſum circunſtãtes obſecrando: vt ſecũ Dñm ſuper hoc exorarent, fortè hoc de purgatorio, de quo beata Maria apparuit Brigidæ oranti pro aïa heremitæ ſancti dicens. Attende, & ſcias filia, ꝙ aïa huius non ſtatim intrauit in cœlum, quia non habuit perfectum diſſoluendi deſiderium. Et ideo detinetur nunc in illo purgatorio deſiderij, vbi nulla pœna eſt, niſi ſolum deſiderium, ad Deũ perueniendi. Hæc in quarto libro reuelationum eius. Simile in viſionibus Mechteldis. Similia de hoc purgatorio habẽtur in multis viſionibus, quæ ideo a quibuſdam non acceptantur, quia animas ſolo deſiderio purgari, &
Apoc. 21. languere dicunt; Imò, quòd talis perfectio neceſſaria eſt, ex ſcripturis elicitur, quia nullus admittet
Cant. 5. maculatus in regno, nec ſponſa a ſordibus, & menſtruis malarum affectionum nondum depurata, nec nuptialiter amans, eſt thalamo digna. Si ergo diu nolumus purgari, & differri, ſtudeamus oẽs inordinatas affectiones abijcere, & feruenter Deũ amare.

De regione Infernali. Capitulum Primum.

A
73. Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine, terram miſeriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo; ſed ſempiternus horror inhabitat.
Iob 10. Iob. Iam videndum eſt de regione infernali, quam ſanctus Iob ſatis horrendam deſcribit, ſub verbis dictis. Ad cuius crebrum ingreſſum, multa poſſunt, vt ſupra factum eſt aſſignari inductiua; ſed cæteris omiſſis, de his ſæpè meminiſſe debemus, quia horũ memoria ſatis vtilis eſt, & plura adducẽs bona, vnde, & a multis ſæpè ſuaſa. Inter cætera autem, profunda non profunctoria hæc infernalium ſuppliciorum meditatio. Hæc adducit bona. Scilicet.

Pœnitet, obſeruat, robur, patiens, quia ſpernit.
Primo inquam pœnalium tormẽtorum memoria, prouocat ad pœnitentiam agendam, vnde Dauid orabat. Conuertantur peccatores infernum; ſ. per Pſ. 9. conſiderationem: vt ſic conuertantur ad pœnitentiam. Hinc quidam cuidam. Si inquit nõ potes habere lachrymas, pone ante oculos fumum inferni, & eius pœnas, & verte te ad aquilonem, vnde panditur omne malum, & ſic habebis: vt patet in multis exemplis. Secũdo hæc memoria a peccatis præſeruat, vnde narrat beatus Athanaſius, de Antonio ſancto, ꝙ quotiens tentabatur de peccato, totiens ad mentem reuocabat pœnas æterni incendij peccato debitas, & ſic liberabatur, permanens immunis a peccatis. Et venerabilis Gerſon ſimile conſilium dat. Tertio in tentatione confortat, & roborat. Hinc cuidam tentato, conſilium ſenior dabat, vt tentationem vinceret. Quod, ſ. faceret ſicut nutrix, quæ cum vult puerum ablactare, vbera perungit aliqua amaritudine, quam ſentiens puer refugit. Sic inquit tu tentationi oppone amaritudinem inferni. Quarto animat ad patientiam; Facili enim patientia tollerat mala præſentia, qui timet futura. Hinc Gregor. ait Sancti temporalem pœnam lucrum putant, quia per hanc æternam euadere non formidant. Poſtremo ad mundi contemptum prouocat, vt patet in miraculis de ſancto Ioan. Euang. Sic magiſter Iordanus, quẽdam ad mundi contemptum induxit, & rogauit quotiens pulchra membra ſua inſpiceret, cogitaret, ꝙ magnum damnum eſſet, ꝙ in inferno arderet, & ſic conuerſus fuit. Sic alter alterum conuerteret, & ad mundi cõtemptũ trahere volens, id tãtum expetijt ab eo, vt vel amore ſui, qñ cameram intraret, & lectum, cuius culcitra mollis erat videret, ſecum cogitaret, qualẽ cameram, & lectum in inferno haberet, dicẽdo illud Eſa. Concidit cadauer tuum, detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes, quod vbi paululum Eſa. 14. fecerat, plenè mundũ contẽpſit. Hinc abbas Amon, cuidam roganti verbum ſalutis dicebat. Memorare eorum, quæ in inferno ſunt, & cogita apud temetipſum, quomodo ſunt ibi animæ, in quam amaro ſilentio, in gemitu peſſimo, & tormento maximo lachrymas fundentes. Et alter cuidam in cella ſedere attedianti reſpõdit. Si inferni pœnas cogitares, & ſi ſerpentibus plena eſſet; libẽter in ea maneres. Crebro ergo debemus hãc regionẽ ingredi, & eius pœnas memorare; licet dura ſit, ne veniãt duriora.

Quanta occurrunt in hac regione, a ſtudioſis conſideranda. Capitulum Secundum.

Eſt autem lata regio, de qua hæc in genere ſunt B dicenda; ſ. conſiderabilia, compũctiua, & exẽpla. Inuenit.n. hic ſtudioſus innumera pro ingenij agitatione tractanda. Videlicet iſta.

Quod ſit, qualis, vbi, modus ardendi, quòd, & cuius.
Primo.n. conſiderare poterit, ꝙ ſit infernus, quod pro-

ꝓbari poteſt varijs vijs, ſ.Scripturę auctoritatibus,
Doctorum teſtimonijs,rõnibus,& exemplis,imo &
gentilium aſſertionibus. deducit iſta latiſſimè de
Ciuitate Dei 21.B.Auguſt, ẽt gentium teſtimonia
adducens.Platonici enim impunita nulla volebant
eſſe peccata:Loquitur de hoc Virg. plurima. Itẽ Se
neca,& alij: vt etiã in ſuo quadrageſimali Leonar.
Vtinen.eſt proſecutus. De altero aũt, vbi ſit infer-
nus,cõiter tenetur: vt Scriptura teſtatur, ꝙ ſit ſub
terra; imò in meditullio terræ, vbi remotius à cœ-
lo.De qua tñ quæſtione Sanctus Gregor. ſobriè ſa-
tis loquitur dicens.De hac re nihil temere diffini-
re audeo. Cum quidam hunc in terrarum quadam
parte eſſe putauerant. Alij ſuper terram hunc eſſe
exiſtimant.Quamquam nil obſtet,vt video, vt ſub
terra eſſe credatur Auguſt.tñ dicit hoc nõ eſſe cer-
tum.Hinc alij duplicem infernum; ſpiritalem ſcili
cet & corporalem. Et is quidem in certo quodam
loco Spiritalem autem dæmones deferre dicũtur;
ſed ſatis ſit hæc tetigiſſe. Porro qualis ſit infernalis
ignis, Aug. dicit.Quod ignis inferni cuiuſmodi ſit,
vel in qua parte mundi,neminem penitus arbitror
ſcire,niſi cui ſpiritus Dei reuelauerit. Vnde nil de
eo dicendum nobis,niſi hoc ꝙ vtiq; corporeus eſt.
De quarto aũt; ſcilicet modo quo ignis ille ardeat
& puniat,etiam ſummorum ingenia fatiſcunt. Qui
aliqd inde pulchri,& rari videre volet,legat Guil.
Pariſ.in de vniuerſo corporali; Imò ante eum,quẽ
inſequitur egregiſſimè beat.Augu.21.in de Ciuita
Dei.Poſſent hic variæ aſſignari Doctorum opinio-
nes; ſed nos acceleramus ad meditabilia compun-
ctionis Poterit tandem ſtudioſus inquirere de pę-
narum æternitate, quõ æternæ permanere poſſint.
Et quõ æterni cruciatus debeantur tranſitoriæ, &
temporali culpæ.Ad quod a doctis aſſignantur rõ-
nes multæ & pulchræ.Sunt & alia multa quæſitu di
gna; neſcio tamen ſi tam affectui quàm curioſitati
deſeruientia: vt ſi damnati videbunt faciem Diui-
nam,aut Sanctorum gloriam, ſi mentis latitudinẽ,
& rerum notitiam claram habeant, & huiuſmodi.

Meditabilia compunctiua de inferno a deuotis retractanda. Capitulum Tertium.

C

NVnc ponenda ſunt compunctionis meditabi
lia. Et poſſunt in genere pro compunctione
attendi iſta.

Nomina cerne locum,ſocios, torquet quoq; pœnas.

Primo ergo conſideranda eſt nominum diuerſitas,
quibus infernalis regio denominatur.Inſignium.n.
rerum nomina ſolent multiplicari. Et huius ſunt
nomina tam multa & horrenda, ꝙ ſola illa metũ
incutere poſſunt conſiderata, & inter cætera iſta.

Inferus ac puteus acheron. baratrumq; caminus.
Tartarus,& herebus vel auernus ſtixq; gebenna.

Primo dr̃ damnatorum locus inferus vel infernus,
Ethim. ab infero ſic dictus, eo ꝙ animæ impiorum eo infe
runtur,ad æternaliter patiendum,nunquam egreſ-
Iob 7. ſuræ.Iuxta illud Iob. Sicut conſumitur nubes & ꝑ-
tranſit, ſic qui deſcendit ad inferos non aſcendet.
Vel certè dr̃ ab infra, eo ꝙ eſſe creditur ſub terra
Pſ. 39. profundiſſimè ſita.Secundo vocatur puteus aut la-

cus.Ibi.Eduxit me de lacu miſeriæ. Et in Apoc.de *Apoca.*
puteo abyſſi obſcuratus eſt aer.Tertio dicit Ache *17.*
rõ,eo ꝙ locus eſt deſolatiſſimus, quaſi ſine gaudio
vel ſalute.Nã locus eſt luctuoſus,& lachrymæ ſunt
ſine ſalute.Ibi enim fletus erit, & ſtridor dentium, *Luc. 13.*
mærorq; ſine conſolatione. Quarto Baratrum dici *Ethim.*
tur quaſi latitudo,arcta. Quia eſt latus locus ad in-
grediendum:arctus ad egreſſum. Quinto dr̃ Cami- *Math.*
nus ignis.Matth.Duo autem ſunt in camino. Infra *13.*
ignis viuidus, ſupra fumus obſcuros, cauſans hinc
tenebras exteriores. De quibus longus poſſet fieri
ſermo.Sexto Tartarus noiatur, eo ꝙ eſt locus inqe
tiſſimus & turbatus,& tumultuoſus. Tumultuatur
enim puer cõtra Senem,filius cõtra patrem: vt pa- *Eſa.3.*
tet in exemplis. Septimo Herebus inuenitur a gen- *Ethim.*
tibus dici, eo ꝙ ſemper adhæreat illis talis pœna.
Nam licet diabolus exeat; infernum tñ ſuum ſem-
per ſecum portat. Octauo dr̃ Auernus, eo ꝙ ſit lo-
cus intemperatiſſimus,quaſi non vernus, & ſine ve
rè. Nono Stix dicitur. *Ethim.*

Ad ſtiga qui rapitur hic malè decipitur.

Et inueniũtur huiuſmodi nomina multa apud Poe
tas,quæ ſignant paludes,fluuios infernales. Poſtre-
mo Gehenna dicitur in Euangelio frequenter ſe-
cundum Hier.a valle filiorum Ennon,atque inter- *Luc. 12*
pretatur vallis triſtitiæ. Hæc itaque & huiuſmodi
nomina ſæpè rememoremur: vt fœlici timore con-
cutiamur.

De qualitate loci. Membrum Primum.

SEcundo eſt qualitas loci attendenda, quæ licet *D*
ex nominibus conijci aliqualiter poſſet; ex his
tamen lucidius apparebit. Et inuenitur inter cæte-
ras eſſe talis.

Sordidus,obſcurus,anguſtus, & infimus horrens.

Quoniam enim infinita & iuſtiſſima Dei ſapiẽtia,
collocat quæq; in loco ſibi proportionato, tenen-
dum eſt,ꝙ ſicut peccator, in mortalibus iacens vi-
tijs,vilior eſt omni creatura etiam inanimata; Imò
iuxta gentium doctos, decies milies deterior bru-
tis.Et coram Deo omni bufone, baſiliſco; ac cadã-
uere,quantumlibet putrefacto fœtidior & abhomi
nabilior; imò vt ait Guilielm. Pariſien. Non eſt in
mundo tam fœda cloaca: ſicut peccatoris conſcien
tia.In qua vitiorum fœtor & ſcelerum putredo, ac
impiorum affectuum ſpurcitia ſunt collecta. Hinc
propter hæc omnia, dãnatis à ſummo, & extremo
bono auerſis, debetur viliſſimus, & ſordidiſſimus
locus. Et hic eſt infernus, vbi omnes ſcorię colligũ
tur. Secũdo eſt locus iſte obſcurus.Iuxta illud.Col- *Pſ.142*
locauit me in obſcuris.Et Tren. In tenebroſis col-
locauit me Dñs; quippe vbi ſunt tenebræ exterio- *Tren 3*
res. Quamuis enim ſit ignis; non tñ niſi fortè ſub- *Matth.*
obſcurè,& hoc ad pęnam,lucet eis. Nulla enim vis *22.*
ignis poterit illuminare noctem illam horribilẽ,
nec limpidæ ſyderum flammæ.O perpẽdat qui po-
terit quantæ ſit pœnæ in obſcuro carcere reſidere,
& lumine cœli,quod dulce & delectabile oculis ca *Eccl.12*
rere. Hæc tamen collatio eſt nulla. Tertio eſt an-
guſtiſſimis; Nam qui lata ſpacia in terra habuerũt,
illinc non quo ſe diuertat poterunt inuenire. Hinc
Iob

Digitized by Google

Iob 15. Iob. Terrebit eũ tribulatio,& anguſtia valdè. Hinc
ſcribit Guliel. Pariſien. Quod damnatorum corpora, ita iacebunt anguſtata quemadmodum allecia in vaſe compacta. Quarto infimus eſt,& nimis profundus. Ita ꝙ ſub omnibus deijciuntur, qui oĩbus
præ ſuperbia in mundo præeſſe voluerunt. Nã in-
Pſ. 62. troibunt in inferiora terræ,& ſubſtantia eorum in
Pſ. 138 inferioribus terræ. Et hinc dicit Iob. In profundiſ-
Iob 17 E ſimũ inferni deſcendent, Vnde ſpes euadẽdi nunq̃
erit vlla. Poſtremo eſt locus is horribiliſſimus,& totus horrendus, adhuc propter alias terrẽdas cõditiones, quas tranſimus adeo ꝙ ſolo eius aſpectu, vel imaginatione, merito quiſq; terrore cõcuti deberet. Vnde eius horribilitatem Iob intuens clama-
Iob. 10. uit. Dimitte me Dñe, vt plangam paululum dolorẽ
meum, antequam vadam ad terram tenebroſam,& opertam mortis caligine. Vbi notatur ſeptuplex pęna inferni: vt deducit Dñs Antoninus. Verè ergo horrendus locus, lutum cęni, & ſtagnũ ignis ardentis, cuius torrẽtes ſulphur,& pix, cuius ſpiraculum turbo,& ſpiritus procellarũ, terra tenebroſa, operta mortis caligine. Vbi fletus,& ſtridor dentium. Vbi nullus ordo; ſed oĩa mala. In hunc aũt lacũ ſtultitia tendit, nequitia properat, malitia præcipitat. Ab huius periculo ſapientia reuocat, veritas reducit, charitas ſaluat. Vt igitur hæc amplectamur,& ea quæ illo ducunt vitemus, ſæpè imaginemur locũ longiſſimum atq; latiſſimum, campum arefactum, incendijs combuſtum, profundiſſimis foueis,& anguſtiſſimis puteis plenum, qui ſulphureis ignibus ſunt repleti, vbi camini incenſi, pleni ſpiritibus malignis, ferociſſimis ac venenoſiſſimis brutis, bufoni-
G bus, draconibus, oiumq; ſerpentũ genere. Vbi miſe-
ri iacent peccatores, ſuper quos beſtiæ ac edaciſſimi reſident vermes, qui eos conſtringunt, lacerant,& corrodunt. Cæteraq; intueamur. Et horum intuitu vereamur, vitia fugientes. Hæc de loco.

De damnatorum horrenda ſocietate.
Membrum Secundum.

F NVnc videndum eſt de damnatorum mala ſocietate, quæ plurimum grauat tormenta. Nam vulgare illud dictum, in damnatis locum non habet.

Solatium eſt miſeris habere ſocios pœnarum.

Imo quo multiplicantur magis eo torquentur: vt aiunt docti. Quare diues ſollicitabatur, ne fratres
Luc. 16 ſui eo venirent. Nam quo in vita aliqui ſunt fami-
liarius ſibi coniuncti in vitijs, eo magis ſe oderunt in tormentis, eo ꝙ vnus alteri cauſa fuit, vel occaſio malo exemplo, tantæ damnationis; Imo omniũ etiam hic amiciſſimorum, horrenda ſocietas. Verenda eſt horum qualitas ſcilicet.

Horrendi, reprobi, flent, infirmi, furioſi.

Primo timendi ſunt hi ſocij, quia deformes ſunt,& nigri, adeo ꝙ mutuus aſpectus, non dolorem minuat; ſed fomentum dat cruciatus. Nam de eorum turpitudine Anſelmus ait, ꝙ quilibet eorum erit, cœno,& cadauere fetidior, & oĩ fuligine turpior,
Mat. 13 Vnde ſicut de Sanctis canitur. Fulgebũt iuſti,& San-
Pſ. 71. cti tui florebunt; Ita de reprobis damnatis, dici poterit, ſm Vincentium, ꝙ fętebunt ſicut ſterquiliniũ,& ſicut cadauer putridum erunt. Reuera nullus fętor, eſt illorum fętori comparabilis. Nulla turpitudo, eorum horrori aſſimulabilis. Si enim ignis iſte ait Auguſt. cum ſit formoſus, oĩa quę lambit dęturpat,& denigrat; quantomagis ignis inferni ita turpis,& obſcurus, cuius erunt pabulum ſempiternũ,
eos deturpat? Erit enim populus ait Eſa. ſicut eſcá Eſa. 13.
ignis. Et facies combuſtæ vultus eorum. Nam vt,&
Ioel ait, Oẽs vultus redigẽtur in ollam. Sed,& Naũ Ioel 2.
ait, ꝙ facies eorum ſicut nigredo ollæ. Secũdo ſocij Naum. 2.
infernales reprobi ſunt,& nequiſſimi ſodales. Sunt enim oẽs illic, infandiſſimi deſuper terram aggre-
gati. Ibi magni,& parui. Ibi cętus oĩs malorũ, quo- Pſ. 73.
rum ſuperbia aſcendit ſemper, & in ſordibus pec- Apocal. 22.
cati magis ſordeſcunt. Qui ſicut ſunt ſuperbiſſimi, ita ſemper ſunt in ſummo diſcordes. Nam in tanta ait Anſelmus diſcordia perſiſtũt, ꝙ eorum corpus,& aĩa ſemper diſſideant. In inuicem quoq; iurgium ſocij habent, pater filium maledicit,& filius patrẽ. Omni quoq; vitio pleni. Tertio ſunt iugiter triſtes,& oẽs deſolati, vlulantes,& gementes, flẽtes,& eiu-
lantes. Hoc enim Dñs repromiſit, vbi dicit. Væ vo- Luc. 6.
bis diuitibus, qui habetis hic conſolationem ve-
ſtram, quia plorabitis,& flebitis vos. Hinc dr̃ Eſa. Eſa. 65
Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis,& vos clamabitis præ dolore cordis,& præ contritione ſpiritus vlulabitis. Sunt enim hic oẽs cauſæ luctus: vt patet infra plenius. Hinc vnus Patrum ad vitam reſuſcitatus, inconſolabiliter plorans, dicebat ſe audiſſe voces innumeras dicentes. Væ mihi, vę mihi, quia non fleui. Vnde,& Arſenius hortabatur. Producant inquiens oculi noſtri lachrymas,& cõburant corda noſtra hic, ne comburantur in futuro. O flebile conſortium. Quarto ſunt debiles,& infirmi, nec ſe nec alterum iuuare valentes. Dicit enim Anſelmus, ꝙ ſic imbecillis erit qlibet reproborum, vt nec vermem, poſſet a ſuis oculis amouere. Si enim languor temporis, ita hoĩem debilitat, vt vix ſe diuertere, aũt mouere poſſit, quid nõ agit
illa infirmitas, vbi vt Iob ait. Omnis dolor irruet Iob 13.
ſup eos. Et ergo dicit Eſai. Erit fortitudo veſtra, vt Eſa. 1.
fauilla ſtuppæ. Mors quippe depaſcet eos; Imo ſi ẽt Pſ. 48.
non debiles eſſent, tanto præmentur pondere pœnarum, vt nec quippiam corporis mouere poſſint. Nam corpora erunt eis, vt lapis,& plumbũ, in vehementibus aquis. O cogitemus. Poſtremo hi ſocij
percutientur: vt dicitur Deuterono. amentia,& fu- Deut.
rore mentis. Et erunt iracundia, & rancore pleni, 28.
inuicem odientes,& mordentes. Vltra enim oium beſtiarum rabiem, erunt iracundi & præ nimio furore ſemper turbati. Dñs enim in ira ſua conturba-
bit eos. Hinc prorũpent in blaſphemias, comman- Pſ. 20.
ducantes: vt dr̃ Apocal. Linguas ſuas prę dolore,& Apoc.
blaſphemantes Deum cœli, præ doloribus ſuis. Et 16.
odiũ Dei, proximi, ſui ipſius, quiſq; in ſummo habebit, vnde,& mori deſiderabit nec poterit, oĩ- Apoc. 9
buſq; erunt ipſi exoſi, non inuicem cõpatiẽtes; ſed deſolati, quibus nec vna a miſericordiſſimis cõce-
det aquæ gutta. Æſtimet qui poterit, ſi cũ tali ſocie- Luc. 16
tate manere poterit, ſtudeat eorũ nequitiam vitare, ne incurrat ſocietatem. Sunt.n. valde pauendi.

De

De qualitate tortorum, ideſt dæmonum. Membrum Tertium.

G IAm videndum eſt de qualitate tortorum, pęnas ſcilicet infligentium, quorum qualitas valde aggrauat pœnas. Quia ſunt diaboli ipſi. Quos enim vt ait Grego. habuerunt reprobi incentores in culpa, habebūt etiam tortores in pœna. Circa quos notanda ſunt iſta.

Deformes, multi, fortes, ardentque, verendi.

Primo timendi ſunt hi, propter eorum horribilitatem, & deformitatem, ſunt enim aſpectu terribiles. Iuxta Iob. Venient ſuper eos horribiles. Vnde & depinguntur deformes. Et adeo aiunt horribile eſſe, vel vnum dæmoné videre, ꝙ tollerabilius eſſet fornacem incendia minantem intrare. Quid ergo erit de tam multis. Hinc ſuper. Qui habitat. dicit Bernardus. Quid putatis fratres? ſi alicui vni ex tam multis principibus tenebrarum, in mediū veſtrum irruere, & in tota feritate ſua, & tenebroſa enormitate ſui corporis apparere liceret, quis illū poſſet, vel corporis ſenſu ſuſtinere, vel corde? Et ergo dixit vnus Patrū. Credo, ꝙ ſi aliquis videret dęmones, in ea forma qua damnati eos ſunt viſuri, non poſſet viuere; ſed ſtatim moreretur. Quam ergo horribiles erunt in afflictu, ſi occiderent nūc ſolo aſpectu? Secundo timendi ſunt, propter multitudinem, & numeroſitaté. Iuxta illud Dñe quid multiplicati ſunt. Item. Circundederunt me ſicut apes. Imo dicit Haymo, ꝙ tot ſunt, & multo plures dæmones apud hoĩes in mundo, quam athomi in aere. Vnde quibuſdam reuelatum eſt, eos circunuolitare hoĩes, ſicut innumerabiles muſcæ; Angeli. n. apoſtatici, ceciderūt ait Damaſcenus, numero multi. Imo dicit. Innumera multitudo, hoc eſt, quia incomprehenſibilis ſtatui noſtro. Tertio propter fortitudinem, & poteſtatem. Sunt enim fortes, & potẽtes, vnde, & principes potentes, & mundi rectores ab Apoſtolo dicti. Hinc Pſal. Fortes quæſierunt aĩam meam. Et vim faciebant. De qua dr̃ Iob. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, qui factus eſt, vt nullum timeret. Non ergo poterūt reſiſtere potẽtibus iſtis. Lata hic ſe materia offert de dæmonum poteſtate. Legatur Guilſel. Pariſienſ. in de vniuerſo ſpiritali. Item Gerſon, in tractatu ſcripto de hoc. Quarto propter eorum crudelitaté, & ad nocendum auiditatem. Sunt enim inuidiſſimi, crudeliſſimi, procaces, & veloces, & cupidi ad nocendum, vnde tunc oẽm crudelitatem euoment in eos, in quos acceperunt poteſtatem. Iuxta illud Eccleſ. Sunt ſpiritus qui ad vindictam creati ſunt, & in furore ſuo confirmauerunt tormenta, & in tempore conſummationis effundent virtutem, & furorem &c. vnde queritur Iob. Collegit furorem ſuū in me. Porro de eorū auiditate Petrus dicit, ꝙ circuit ẽt nunc quærens quem deuoret. Velox ad nocendum. Iuxta illud Tren. Velociores fuerunt aquilis cœli. Vę ergo miſeris, qui tradendi ſunt talibus. Poſtremo ſunt, & ob alias conditiones plures, quas enumerare longum eſt, tortores diaboli verendi. Sunt enim ſpiritus impuri, humani generis capitales inimici, ad nocendum aſtuti, mille modos habẽtes decipiendi, ad infligendum pœnas ſagaciſſimi, & infatigabiles. Multas huiuſmodi horum conditiones Vincẽtius enumerat in ſpeculo, vbi agit de tẽtatione. Sed hic ſufficiat commemoraſſe, ꝙ nunq̃ in tormentis, & torquendo fatigantur, nullam dantes requiem damnatis. Iuxta Daniel. Non ceſſabāt miniſtri regis ſuccendere fornacem. O caueamus ne talibus tortoribus tradamur.

Iob 20. Pſ. 3. Pſ. 17. Ephe. 6. Pſ. 53. Pſ. 37. Iob 41. Eccl. 34 Iob 16. 1. Pet. 5 Tren 4 Dan. 3.

De pœnarum infernalium qualitate. Membrum Quartum.

NVnc videndum eſt de pœnarum infernalium qualitate, de quibus breuiter meditāda ſunt iſta; Scilicet, quòd infernalis pœna ſit talis. H

Multa per acerba conformis, & Eua granata.

Primo in inferno credenda eſt firmiſſimè, cogitanda profundè, meditanda frequentiſſimè, ac vehementiſſimè formidanda, pœnarum multiplicitas, & innumerabilis; adeo ꝙ nec eam lingua poſſet exprimere, nec intellectus comprehendere, nec mens hoĩs cogitare. Sicut enim nec oculus vidit, aut auris audiuit &c. quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Sic nec in cor hoĩs aſcendit, quanta ſint mala, quæ præparauit Deus his qui offenderunt eum. In tanto enim ſunt numero; Imo ſine numero: vt ait doctor Sanctus, in tractatu de æterna beatitudine, ꝙ nunquam tot ceciderunt ſuper terrā guttæ pluuiales, quot ſunt diuerſæ pœnæ infernales. O attendatur. Imo, & Bertrannius dicit in ſuo de inueſtigatione creatoris, ꝙ æſtimat apud inferos tot eſſe genera pœnarum, quot in mundo iſto ſunt genera rerum, & creaturarū, vel ſpecies herbarū, & arborū, aut reptilium aut cęterorum. Sunt tamen ex tā innumerabili numeroſitate, quædam pęnarū ad mentem reuocanda, pro compunctione incitanda. 1 Cor. 2

De pœna damni. Paragraphus Primus.

ET in primis pęnarum multiplicitas, diuiditur in ſpecies duas, ſ. in pęnam damni, & ſenſus. Quarum prima, eſt fundamétum, & baſis alterius. Eſt aūt hæc pęna damni, carentia Diuinæ viſionis, propter demerita propria. In inferno aūt: vt cõis opinio tenet, nunquam Deum vident. Tollatur impius ne videat gloriam Dei. Quæ iuxta Auguſt. & Chryſo. eſt grauior pœna oĩbus. Nam tanta eſt, vt Plotinus diſſeruit, viſio illa pulchritudinis, tãtoq́ue amore digniſſima, vt ſine hac, aĩa quibuſlibet bonis, & quantiſlibet p̄dita fuerit, infęliciſſima eſt extimanda. Qđ quia aĩa ſeparata noſcet nimiū, atq; nimium dolebit, ſuis culpis ea priuari. Nam ſicut Dei viſio Sanctis eſt merces principalis. Ita & eius carentia præcipua pęna. Et ſicut ex viſione Dei Sãcti recipiunt oĩa bona, ita ex carentia eius damnati malum omne. Nam ſi eam fruitiuè videre poſſent, in medijs ẽt infernalibus ignibus: vt aiunt, aĩa non doleret, nec ſi ea priuaret, ẽt in cęlo gauderet. Vnde ſicut Sancti ex hac viſione habent ſcientiam omnium. Ita damnati ex eius carentia nil ſciūt, niſi ad tormentum. Ita, ꝙ minimus puer, veriorem, & maiorem I

Digitized by Google

iorem ſcientiam de rebus habebit in cœlo quam omnes Philoſophi in inferno. Sicut item Sancti ex eius viſionis fruitione, ſummum gaudium, pacem, dignitatem, omneq́; aſſequuntur bonum. Itá cótra damnati, ex carentia eius, triſtitiam ſummam, turbationem, ignominiam, omneq́; conſequuntur malum. O laboremus, ſtudeamus ne hac careamus.

De pœnis ſenſus. Paragraphus Secundus.

k SEd iam ad pœnā ſenſus veniamus. Et certè hæc pro ſui numeroſitate, nimia eſt, prorſus innumerabilis, & a diuerſis diuerſimodè aſſignata quæ
Ps. 39. Dauid. Vidit innumera cum dixit. Circundederunt
Ps. 31. me mala quorum non eſt numerus. Multa flagella peccatoris. Ita q nil vacabit a pœnis in illis, foris, & intus. Multi autem, vt diximus, multa pœnarum genera aſſignant. Vnde iuuenis ille a Ioan. ſuſcitatus, has dixit in infernó eſſe pœnas, vt aiunt ſub verſu comprehenſas.

Vermes tenebreque flagellum, frigus, & ignis.
L *Dæmonis aſpectus, ſcelerum, confuſio luctus.*

Porro alij has diſtinguunt, quo ad aīam, & quo ad corpus. Alij longè aliter has aſſignant, reſpectu ſuperiorum interiorum ſenſuum, & priuationem, & ſic de alijs modis. Sed ex varijs has elegimus generaliores, ſub quibus ſingulis, poterint complecti, & ſunt quæ his verſibus continentur. ſcilicet.

Vires ac ſenſus, elementa, fœtentia cunctis.
Octo, bis ſeptem, ſubtracta, aduerſaque vermis.

Primum itaq; oīum, damnati cruciabuntur in viribus animæ internis, oībus, & ſingulis, quæ quia viuaciſſimæ in eis vigent, & vigebunt, ideo etiam durius affligentur. Neque enim rationabile eſt, exteriore tantum hoīe cruciatum iri: vt ſenſibili tantū pœna puniantur. Sed qui toto homine diſceſſerunt a Deo, & magis interiore homine quam exteriore, magis etiam interiore quam exteriore puniantur. Debent ergo cruciari.

M Interiorum ſenſuum. Primo inq̄ ī quin-
In virib. Iraſcibilis, & cōcupiſ. que interioribus
Et omniū potētiarum ſenſibus, q̄ ſunt,
Senſus cōis imaginatio, phantaſia, æſtimatiua, & memoria ſenſitiua. Nam per exteriores ſenſus, vt dicitur, horribilia ingredientur, quæ in ſenſu communi congregabuntur, & maximè cractabūt, quia ſubtrahentur delectabilia, & non præſentabuntur niſi triſtia. Ad imaginationem, quæ hic infecta fuit pulchritudine, laſciua aut viſco cæterorum vitiorum, venient amariſſimæ ædem imagines, & punient ita, vt dicas vtiná vidiſſem pro muliere ſerpentem. Vtinam pro ebrietate, guſtaſſem cinerem, pro cantilenis audiſſem ſermonem Dei &c. Sic ad phantaſiam venient horribiles viſiones. Ad æſtimatiuam indicibiles timores, puta cum viderint aliquem torqueri per dæmonem, ſtatim ſibi timebit affuturum, vel adeſſe eundem dolorem. Sic memoria ſenſitiua, non poterit cogitare niſi maximè afflictiua. Ratio horum, vt dicit Nider, eſt iuxta ſanctū Thomam. Vt ſicut in Beatis, propter perfectā beatitudinem, nil erit niſi gaudij materia. In damnatis omnia implebuntur pęna, vt ſit eorum miſeria cóſummata. Sicut in vi concupiſcibili affligētur, quia oībus deſiderijs deſtituentur deſiderium enim peccatorum peribit. Sic etiam in iraſcibili torquebuntur ira, & inuidia. Sic in intelligibili eſt offuſcatio rationis, Imò tenebræ interiores, quæ ſunt iuxta Ps. 111
Nider, priuatio ſcientiæ humanæ, cæleſtis Diuinæ. Non, q nihil ſcient; ſed q oīa ſcita in pœnarū, cumulum eis cedent. Sic memoratiua affligetur, præteritarum delectarionum memoria, & earum defe- Luc. 16
ctu, vnde dicitur diuiti epuloni, fili recordare qm̄ recepiſti &c. Verè videntes turbabūtur timore horribili: vt dicitur Sap. & oībus internis viribus pœ- Sap. 5.
naliter afficiētur. Erit enim vniuerſa creaturarum ſeries inſtructa velut liber iuſtorum iudiciorū, aduerſus inſenſatos conſcriptus. Fit ergo, vt cum mēte eam retractant, ita afficiātur, quaſi ſi latroni, vel furi captiuo, ſuorum ſuppliciorum decreta legantur. Omnis enim intelligētia veritatis, illic eſt pro tragedia commiſſæ turpitudinis, mens igit̃ eorum, & intelligentia, quanto latiores fuerint comprehēſu, tanto erunt etiam ignominia, & confuſione pleniores. Quid enim grauius vnquam nequitiæ ſupplicium excogitari poteſt, quam, vt veritate detecta, intergiuerſabiliter confundantur? Erit ergo mēti intollerabilis grauitas, intelligentiæ irrefragabilis, & quam tergiuerſare non poſſit, confundēs varietas; Sed eſt oium grauiſſima, miſeria voluntatis, Ier. 17.
præſertim duplicis, iuxta illud duplici contritione contere eos. Tum quia Deum excitatiſſimo amore concupiſcentiæ diligat, velut votorum ac deſideriorum beatificum complementum. Tū quia eūdem e regione, contra amorem amicitię, odit ſummè. Cupit Deum ex naturali neceſſitate, quē nihilo minus maximè odit deprauata volūtate. Et hij duo indiuerſum volūtaris motus, aīæ mors eſt, velut ſecum diſſidentis. Quod aūt in damnatis maneat naturalis illa neceſſitudo affectionum, patet in diuite epulone rogante, & cum patrem nomināte qm̄ nō Luc. 16
vocaliter illi loquebatur: vt mentiri poſſet; ſed mētaliter tantum, quo loquendi modo, neq; ſibi, neq̄ Deo, neq; in lumine Dei quiſq; mentiri poteſt. Poteſt quidem ibi eſſe mentiendi voluntas; ſed negata facultas, adeo, vt etiā apud inferos, coruſcet ita veritas, vt nemo illic ſocium, impietatis mendacio latere poſſit. O æſtimet qui poterit iſta; hic enim omnis miſeriæ eſt ſumma.

De pœna ſenſuum exteriorum.

ALtera principalis pœna erit in quinq; ſenſibus externis, quos ſignat dictio vagat. Et pri- N
mo punientur quo ad viſum multipliciter, ſ. horrēdis obiectis, & amaro ac nimio fletu. Erit enim ibi fletus, & ſtridor dentium. Vnde ibi flebunt, qui hic Mat. 22
flere noluerunt. Fumus enim ait Hieronym. ab igne veniens, lachrymas cogit &c. Secundo punientur in auditu, per clamores, & vlulatus, per blaſphemias, & cęteros rugitus. Ibi enim piloſus clamabit ad pi- Esa 34.
loſum, & vt dicit Iob. Sonitus terroris ſemper in Iob 15.
auribus eius, & blaſphemabunt viuentem in ſęcula. Nam, vt Nider ſcribit. Credibile eſt poſt reſurrectionem in damnatis fore blaſphemiam vocalem,

Digitized by Google

ſicut in Sanctis laudem vocalem, Saltem de interna blaſphemia conſtat. Iuxta Apocal. Æſtuauerunt [Apoc. 16.] hoīes æſtu magno, & blaſphemauerunt nomē Dei &c. Tertio in guſtu, quo ad priuationem oīum delectabilium, potuum, & ciborum. Vnde rogauit di- [Luc. 16] ues ille pro ſtilla aquę, nec poterat illi fieri; Imò nō ſolum punientur priuatione; ſed contrariorum affectione. Et ſm Gregor. in illis membris plus puniū tur, in quibus plus peccauerunt. Quarto in olfactu punientur grandi fœtore. Tum loci, tum corporum damnatorum; Imò, & oīum ſpurciciarū, quæ illic: [Eſa. 33] vt diximus ingerētur. Hinc Eſa. de cadaueribus eorum aſcendet fœtor. Nullum enim cadauer fœtidius corporibus impiorum, vbi iacebunt in ſtagno [Apoc. 20.] ſulphuris, & picis: vt dicitur in Apoc. vbi eſt fœtor ſummus. Quinto in tactu, & hóc varijs pęnis. Nam tactus blanda fomenta quærens, percutientibus, & igneis malleis, pro blādiente gremio excipietur, & verberum dirisſimorum attritione punietur. Nam [Pſ. 31.] plagis vapulabunt multis, quippe cū multa ſint pec- [Prou. 19.] catorum flagella. Et vt dr̄ Prouer. Præparata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corpora. O iam his Deo ſeruiamus, ne tunc affligamur.

Quomodo affliguntur a cunctis elementis. O

TErtio præcipua pœna eſt ex oībus elementis. Et primo a terra, quo ad locum vbi creditur ſituatus. Et congruè. Tum propter ignobilitatē loci, tum propter diſtantiam cœli, tum ratione affectus maligni: vt iure torqueantur ſub terra, qui nō amauerunt niſi terrena. Quæ ēt immittet plura alia [Mat. 22] mala. Secūdo quaſi ab aere, & hoc per tenebras exteriores. Eſt enim illic horrēda calligo, & oēs illic [Sap. 16.] vna: vt dr̄ Sap. Catena tenebrarum ſunt ligati. De quibus parū ſupra. Tertio ab igne; Imò, & per ignē, per nimium calorem. Et ſic eſt ignis præcipua pęna infernalis: vt dictū eſt ſupra. De quo dicitur. Ignis [Deut. 32.] ſuccenſus eſt in furore meo &c. Et Iocl. Deuorabit [Iob 20.] eum ignis, qui non ſuccendetur, & Oſeæ. Igni eris [Oſe. 21.] cibus. Vindicta enim carnis impij ignis. Qui iuxta Albertum, & intus aīam vret, & foris corpus: vt ſic ſm Pſalm. ponantur ſicut Clybanus in tēpore vul- [Pſ. 20.] tus Dei, Ignem ergo concupiſcentiæ extingamus, nè hoc igne ardeamus, Quarto ab aqua, per frigus vehementiſſimum, & acutiſſimum. Ab aquis enim [Iob 24.] niuium tranſibunt: vt dicitur Iob, ad calorē nimiū. Et contra ait S. Thom. ex calore vehementiſſimo, ad frigus vehementiſſimum; ita q nullum eis exiſtimo refrigerium. Quarta præcipua pęna eſt iuxta Nider, poſt Baſilium ſanctum, q ēt punientur ab oībus elementorū fœtulentijs, vnde iuxta ſanctū Thom. in mundi purgatione, quicquid impurum, ignobile, fœtulentum inuentum fuerit in elementis, inferno damnatorum carceri accedet, quia eſt velut omnium ſordium ſentina.

Quod a cunctis rebus.

P QVinto non ſolum ab elementis, & eorum fęcibus, ſed punientur etiam a cunctis elemētatis. Vt ſicut oīs creatura Beatis eſt materia gaudij, ita contra damnatis ſit ratio tormenti. Adeo q in qualiber re, ſm gradus inordinati vſus erit acerbitas cruciatus. Vnde magis in rationali creatura, quam inferiori, magis in ſancta; quam naturali, magis in beata, quā ſancta, magis in ſumma quam medijs. Grauius enim ait Doctor quidam, in Lazaro, diuitem epulonem afflictum puto, q̄ igne illo quo cruciabatur. Ignis.n. guſtum, & tactum; Lazari vero patientia, & pietas, mentem eius, iudiciū eius, deſideria cordis eius exurebat. Quod ſi ſic cruciabatur in Lazaro, quantū putamus in oīum Beatiſſimo primogenito oīs creaturæ Dn̄o Ieſu redem- [Col 1.] ptore cruciatu cruciabuntur? Perpendat iſtud mēs hominis, & viderit ne abutatur creaturis. Iurè enim cruciantur a Deo in omnibus, quia eis abuſi ſunt, nec quæſierunt Deum in omnibus; ſed neglexerūt in omnibus; imò contempſerunt in omnibus.

De octo pœnarum generibus. Q

SExto, vt multitudinem pœnarum infernalium latius declaremus, ſciendum, q ibi erunt octo illa pœnarum genera, quæ Tullius deſcribit in legibus humanis, & iure ciuili conſiſtere, vt in de Ciuitate Dei declarat beatiſſimus Auguſtinus.

Hic damnum, talio, ſunt vincula, verbera multa.
Seruitus, exilium, confuſio, mors, mala ſemper.

Puto, q in nouiſſimis ſuis Dionyſ. Carthu. pſequitur iſta, & facile patent retractanti, hoc tantum dicimus, q diſtant multum a noſtris huius temporis pœnis, octo genera iſta: velut de igne dictum, qui eſt, vt aiunt, quaſi pictus ad verum. O caueamus, ne propter peccata tantis pęnis nos inuoluamus.

De quattuordecim partibus miſeria.

SEptimo erunt illic bis ſeptem partes miſeriarum, Septem ex parte corporis, & ſeptē ex parte animæ, contrariæ quattuordecim beatitudinis partibus, de quibus ſingulis pulchrè agit Anſelmus in de ſimilitudinibus, quem inſequitur in ſpeculo Morali. Vincen. Et ſunt hæ. R

	Inſipientia.		Turpitudo.
	Inimicitia.		Ponderoſitas.
	Diſcordia.		Imbecillitas.
Ex parte	Dedecus.	Ex parte cor-	Seruitus.
animæ.	Impotētia.	poris.	Infirmitas.
	Timor.		Anxietas.
	Triſtitia.		Vitæ breuitas.

Inſipiens, inimi. impo. timor. diſcor. dede. triſtis.
Turp. pond. imbecil ſeruis. infir. breuis anxi.

Longū eſſet proſequi de his ſingularis. legatur Anſel. vbi ſupra. Qui ita concludit. Quemcunque inquiens has omnes partes miſeriæ tollerare contigerit, ſummè corporis, & aīæ miſerijs ſubiacebit.

De multorum priuatione.

OCtaua præcipua pœna eſt ſubtractio, & priuatio multorum. Nā vt de illa priuatione Diuinæ viſionis, de qua ante egimus taceamus. Multis alijs inuenimus damnatos priuari. Puta omni- S

bus

bus ſubſidijs, vel à Deo, vel ab Angelis, à Sanctis, vel Amicis: vt declarat in quarta parte Antoninus, miſeretur enim illorum nullus, nec prodeſſe poteſt aliqua ſuffragiorum numeroſitas. Priuātur gloria regni cęleſtis. Scilicet tam deſiderabili cęli palatio. Tam optabiliſſimo Angelorum, & Sanctorum collegio. Item priuantur aīæ dotibus; ſ. viſione, comprehenſione, fruitione, ſummi boni, quod maxima eſt pęna: vt dictum eſt ſupra. Et vt ad ſummam di-
Pſ. 111 camus, priuantur omni re deſiderabili, quia deſiderium peccatorum peribit; vnde nunquam quod velint habebunt; ſed ſemper qđ nolunt accipient, quod ſumma ſecundum Bern. eſt miſeria.

De per contraria punitione.

T NOna pęna præcipua eſt non ſolum deſideriorum, & tātorum bonorum priuatio; ſed aduerſorum immiſſio. Nā amicorum ſuffragia, in Sacris ſepultura, eis erunt pœnarum augmenta, pro
Pſ. 48. amiſſo cęli palatio, collocabunť velut oues in infernali ſtagno ignis, ꝓ Angelorū, & Beatorum amiſſo collegio, torquebuntur dęmoniorū, & oīum damnatorum conſortio. ꝓ amiſſis gloriæ dotibus, affligentur aduerſis. Nā ſicut Beati habent beatificam Dei viſionē, ita damnati pro obiecto terrificū terribiliſſimi dæmonis aſpectum, qui q̄ ſit horrendus, paucis tetigimus ſupra. Sic pro ſummi boni tentione, aut æſtimatione, iſti ſummi mali, & oīum malorum perpetuitatem, & cognitionem. Pro fruitione beatifica, erunt his oīa mala, intus, & extra, ſupra & infra, à dextris, & ſiniſtris, ante & retro. Sic & ꝓ cęteris præmijs torquebūtur ad vſum ſupplicijs, Nō ſolis fraudabuntur oībus concupitis; verumetiam præmentur pęnis contrarijs. Et inflammabitur oīs omnium notionum concupiſcentia: vt magis crucientur; Si enim delata deſideria deſiderantis aīum affligunt, deſperata deſideria quantopere putamus affligere? Nec etiam deſideria tantum; ſed inflammata deſideria, atque tantopere inflammata, & tū contrariarum amaritudinum malis affecta. In omnibus enim rebus, intruſum, & flagrans corū deſiderium, fraudabitur non ſolum; ſed & flagellabitur igneis flagellis. O graue ſupplicij genus.

De verme vario.

V POſtremo erit et illic grandis cruciatus. Scili-
Eſa. 45. cet. Vermis immortalis. Iuxta illud Eſa. Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur. Quem cōiter conſcientię remorſum dicunt. Nam ſicut vermis ex putrefactione oritur, & mordet illud vn̄ oritǝ, ſic conſciam peccatorū torquet.

De pœnarum infernalium acerbitate. Parag. II.

X IAm de infernalium pœnarum acerbitate videndum. Nam non ſolum ſunt illic pœnæ multæ; verumetiam acerbiſſimæ: vt conijci poterit ex multis. vnde vnus Patrum dixit. Tanta eſt vis, & acerbitas ignis infernalis, ꝙ homo eā expertus, mallet vſq; ad finem mundi iacere in igne, ex oībus ignibus huius mundi congeſto, q̄ vno die in igne illo tartareo; vnde & vnum momentum, illic videntur centum anni. Et tanta eſt illic vis doloris, ꝙ mens illam cogitare non poterit. Cuius acerbitatē denotare poterimus ex ſignis. Puta ex fletu, planctu, & Luc. 13
dentium ſtridore, māducatione linguarum, & de- Apoc. 16.
ſiderio mortis. Pōt autem hæc acerbitas perpendi, Apoc. 9
tum ex pœnarum qualitate, tū ex ſubiectorū patiētiū eas diſpoſitione, ex pœnis quidē, ex hoc ex iſtis.

In ſummo, facto, generalis, inutilis, acris. Y

Primo acerbitas pœnarum inde elicitur, eo ꝙ quęlibet pœnarum eſt illic ſine mitigatione, in ſummo gradu. Nam iuxta Anſelmū, & cæteros. Oīa huius mundi bona, vel mala, permixta ſunt cum ſuis contrarijs, nec habent vltimatū gradum ſuę perfectionis. In cœlo aūt ſunt oīa in ſummo bona. Sic in inferno, ſunt oīa ſimiliter mala, in ſummo, impermixta: vt vltimata conſummatione perfecta. Vt ſummus dolor ſine mitigatione, ſummus ardor ſine refrigerio. Secūdo acerbitas ex eo patet, quia omnis pœna illic inceſſanter erit in actu, ſine vlla interpolatione. Ita ꝙ erit cōtinuitas in tormento. Solatium eſt ægro aliqua interpolationis requies in morbo. Augmentum aūt doloris, cōtinuitas paſſionis. Iux- Iud. 21.
ta illud. Non erat morientiū requies. Verè horribile iſtud ad cogitandum, terribilius ad dicendū; ſed grauiſſimū ad ſuſtinendū. Tertio ad cumulum acerbitatis, facit generalitas afflictionis, quæ eſt intus, & extra, in aīa, & corpore poſt iudiciū, & in oībus viribus, & membris: vt dictum eſt ſuperius, q̄ magis dolebunt, q̄ ſi illorum ſingula euellerentur, vel ſcinderentur, quia oīa exterius, & interius, in locis ſuis cōburentur. Hoc.n. requirit Diuina iuſtitia vt ſicut offenſus eſt oībus, ita retribuať ſingularis pęna ſingulis. Attende igitur q̄tus erit ille dolor, vbi ignis per oēs partes diffundet ſe: Vt in ferro, & in alijs metallis in igne poſitis, qn̄ totus hō erit, ſicut candens ferrū. Iuxta illud Ezech. Oēs iſti ſtannū, fer- Ezech. 22.
rum, & plumbum in medio fornacis. Quarto conijcitur pęnarū acerbitas, ex earum inutilitate. Nā pęna quę in p̄nti, vtilis eſt ad multa, illic prorſus inutilis erit. Nā iuxta Ber. In inferno confeſſio pōt eſſe, ſed non prodeſſe. Iuxta Eccl. A mortuo quaſi nihil Eccl. 18
petitur confeſſio. Hinc Aug. Ibi peccatores fruſtra flebunt, quia peccatorum veniam non obtinebunt. Poſtremo ideo grandis eſt pęnarū infernaliū acerbitas, quia pęnarū in ſe eſt grandis immanitas. Nā ignis ille, tantæ eſt actitudinis, ꝙ ab aqua ꝑſus eſt extinguibilis, & cōtra nec aqua igne a frigore tēperať. Harū pęnarū acerbitatē heremita ille, de quo Beda narrat nouit, q̄ glacie i fluuio cōſtrictus, mox balneū calidiſſimum intrabat, & q̄ acerbiſſima tormenta ferebat arguentib. dicebať. Si vidiſſetis quæ ego vidi, eadem, vel maiora mecum faceretis.

DEprehenditur quoq; pęnarū acerbitas, ex parte, & diſpoſitione ſuſtinentium eas, pp iſta: A 74.

Subiectum, tenarum, durās ſentit, replet haud ſpes.

Hoc eſt, ex quo pœna cauſatur ex corpore, & ſenſibus eius, ex excellentia qualitatū ſenſibilium rerū, & ex applicatione earum ad ſenſus humanos, conſtat, ꝙ nimium hō illic torqueatur. Præſertim primo pp teneritudinem carnis humanæ, quæ ex modica læſione, grauiter affligitur, quæ quanto complexione nobilior, tanto pœnarum eſt capacior.

Atten-

Digitized by Google

Attendant iſtud delicati molles, & deſinant palpare ſeipſos, ne cruciatus ſentiant illos horrendos. Secundo aggrauantur tormenta ex parte patientium, pp fortitudinis reſiſtentiam, & permanentiã. Nam quanto fortius, & durabilius combuſtionis ſubiectum, tanto acrius perſentitur tormentũ. Vnde ignis acrius ardet in ferro, q̃ in palea: ſicut etiã in aiam, & corpus immortale. Tertio pp ſenſibilitatem; nam quia ſunt tunc viuaciſſimi; ideo pœnarum ſenſibiliſſimi. Quarto pp miſeriarum, & pœnarum plenitudinem, nam à planta pedis vſque ad
Eſa. 1. verticem capitis, nihil ſanũ, aut impune eſt in eis. Et tamen ſuper tantam miſeriam, nouæ ſemper pęnæ accedunt. Vnde dolor eſt tam grauis, vt vix ſuſtinere poſſint in miſerijs; quippe cum afflicto additur plenè afflictio. Poſtremo deſolatio, & deſperatio euaſionis pœnarum, maximè in eis pœnas auget. Sicut enim ꝙ nunq̃ accepturi ſunt liberationẽ,
Ier. 15. nec quiſquam miſerebitur eorũ. Iuxta illud Hiere. Quis miſerebitur tui, aut quis contriſtabitur pro te, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?

De pœnarum infernalium ad culpam conformitate. Paragraphus Tertius.

B TErtio in his pœnis, conformitas eſt ad culpã, & iniquitatem. iuxta illud Apoc. Quantum
Apocal. 18. glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctũ vnde Greg. Qui multa habet in culpa, multa ſuſtinebit in pęna, & iuxta qualitatẽ meritorum, ſentient pondus tormentorum: Quod aũt talis in reprobis, iuxta quantitatem criminis, æqua ſit etiam menſura maledictionis, teſtatur: vt ait Petrus Damian. Propheta Dauid, quia nimirũ in Iudam ſchariotem, triginta maledictiones intu-
Pſ. 108 lit, ſicut ille Dñm triginta argenteis ſacrilega ve-
Matth. 26. nalitate diſtraxit; Quarum, ſ. prima eſt. Conſtitue ſuper eum peccatorem, ſic extranea eſt illa, operiatur ſicut Diployde confuſione ſua. Quas ſi quis per Pſalmi, ſ. Deus laudem meam ne tacueris &c. ſubtiliter quærat, certum eſt qm̃ non eas vltra, citra ne reperiet. Verè ergo iuxta qualitatem peccati, retribuitur menſura tormenti, quantoq; hic altius quis per iactantiam tumoris extollitur, tanto illic voracis incendij baratro profundius abſorbetur. Eant ergo nunc luxuriæ dediti, & ad propriæ carnis arbitrium viuant: vt anima poſtmodum ſimul, & caro intereant &c. Si ergo nolimus præcauere ex inferno, deberem⁹ tñ nos cõtinere à peccatoru numero, ne affligeremur nimio, & numeroſo tormento.

De pœnarum infernalium perpetuitate. Paragraphus Quartus.

C NVnc de pœnarum videndum eſt æternitate, non enim ſolum illic eſt pęnarum multitudo, acerbitas, conformitas; ſed & interminabilis æternitas, quod merito ẽt compungeret mentes duriſſimas. Nõ enim eſt ibi dolor momentaneus, imaginarius, aut tranſitorius; ſed ſolidus, continuus, & æternus; qm̃ corpora damnatorum æternis ignibus ardebunt, & tñ conſumi non poterunt. Sicut & aĩa dolorẽ ferre pôt, mori nõ pôt. Ibunt enim in ſupplicium æternũ. Nam ſicut culpa puniri ſp poterit, *Matth. 25.* & nunq̃ expiari; ita nec in corpore tormenta finiri, vnde erit eis mors ſine morte, defectus ſine defectu, finis ſine fine, qa & mors ſp viuit, defectus deficere neſcit, & finis ſp incipit. Qui pauet cauet, qui negligit incidit. Grandis ergo & pergrandis eſt hominum dementia, pro delectatione momentanea, incurrere ſupplicia æterna. Quis enim niſi inſanus, eligeret pro vno die, vno momento delitiarũ, decies millies mille annos pęnarum? Aut vt videret delectabile ſomnium, æternũ eligeret ſubire tormentum. Verè qui noſceret, & penſaret æternitatẽ, facile contemneret vanitatem. Ad q̃ licet multum adducat comparatio illa, de mõte arenoſo, & alijs ſimilibus; non tamen accedunt. Finiti enim ad infinitum nulla eſt proportio. O ruminet hæc mens ſecum, & crebrius illud vulgatum decantet. Och ewelich is ſoelanck.

Quædam generalia infernalium pœnarum aggrauantia. Paragraphus Quintus.

POterunt adhuc alia aſſignari, pœnarum harum grauantia grauiſſima, ex quibus merito reddũ- D
tur formidanda. De quibus tñ aliqua ſunt dicta, & ſunt iſta.

Infin. per pure, damnum generalis, & eua.

Paucis ſingula tangamus qñ prælibata ſunt; licet ad aliud propoſitum in ſuperioribus. Et primũ aggrauamentum eſt, pœnarum infinitas. Dicit enim S. Tho. & Dionyſ. Carth. ꝙ quamuis nulla creatura pura ſit infinitæ qualitatis; tria tñ ſunt in rerum natura, quæ quodãmõ ſunt infinitæ dignitatis. ſ. Chriſti humanitas, beata Virgo Maria, beatitudoq; Sanctorum, ſub qua complectit̃, & miſeria damnatorũ. Vnde ſicut culpa ex multis rõnibus, quandã infinitatẽ ſortit̃; ſic ẽt culpæ infinitas ex eiſdem argui pôt. Alterum aggrauatiuũ eſt, pœnarum puritas, q̃ eſt in inferno. Non aũt ſic ſunt illę pœnę purę, ꝙ ibi non ſint elementorũ qualitates contrariæ; ſed non hẽbunt illic ſuas operationes, vt tẽperẽt inuicem; ſed ſupplicia augebunt, & mutuo in damnatũ ſine refrigerio concurrent. Tertiũ aggrauamen eſt beatificæ fruitionis dãnũ, de quo diximus. Quartũ eſt generalitas, & vl'itas pœnarũ, de qua ẽt ſupra. Nullus. n. ordo erit pęnę punientis; ſed tñ Diuinæ iuſtitiæ vindicantis. Siſt. n. affligent ſupplicia ẽt contraria, non ſucceſſiuè. Dum. n. pœna ait Vincẽt. pœnæ coexiſtit, pœnarũ confuſio plus affligit. Inde eſt, ꝙ aĩa reprobi, ſil' & ſemel, intentiſſimũ frigus patit̃, & ardorẽ, qm̃ in eius culpa inuenta ſunt ſemel, & carentia charitatis, & ardens concupiſcentia voluptatis. Quantum æternitas aggrauat, ſupra diximus de æternitate. Qualiter aũt hõ, circa infernalia hæc E
tormenta poterit exercitari, dicimus vt ſupra. Qd crebra meditatione, forti imaginatione, & operum applicatione: vt. ſ. ſæpius ꝓdicta memoret̃. Que memoria: vt ſupra patuit, plurimum eſt vtilis, adeo ꝙ Hẽri. Haſſia cõcludit, ꝙ ſenſualibus expedit magis memoria inferni q̃ regni, qñ nõ ſapiunt eis q̃ ſunt *1. Cor. 2*
Dei, & plus cõminatio mouet, q̃ promiſſio allicit.

De forti aūt imaginatione, Dion. Carth. monet dicens, ꝙ qui vult, vt huiuſmodi memoria efficaciter eum moueat, oportet vt forti imaginatione, quaſi huiuſmodi pſentia ſibi formet. Hinc in Beatus vir. imaginari infernalem locum docetur: vt campum latum & longum &c. Similiter in horologio æternæ ſapientiæ ſub imaginatione iſta referuntur, vbi agitur de morte, de quo capitulo ſcripſit in Epiſtola quadam, magiſter Gerardus Groet dicens. Lege capitulum de morte, quod habetur in horolo. &c. Lege rogo bis vel ter. Vtinā velles legere per vnū menſem. Per Dei gratiam ſanitati reſtitueteris. Oīa igitur ſuperius ſcripta, reducamus ante mentis oculos, & vi imaginatiua, videamus illa nobis præſentia: vt ſic compungant corda noſtra. Poſtremo exercitemus nos circa hæc in operū applicatione, hoc eſt quotiens tentamur, infernalia hæc tormenta ad mentem reuocare debemus, & dicere nobis. Nunquid guſtare quis poteſt, quod guſtatum affert mor-
Iob 6. tem amariſſimam? & ſic de alijs. Sīr quotiens aduerſi aliquid occurrit, de aduerſis inferni meminiſſe debemus, & leue erit. Hinc Bern. in Epiſtola dixit Vigilias times, & ieiunia manuū abhorres. Sed hæc leuia ſunt, flammas perpetuas meditanti. Recordatio tenebrarum, facit non horreſcere ſolitudinem. Si futuram de verbis otioſis cogitas diſcuſ-
Math. 22 ſionem, non diſplicebit ſilentium. Fletus ille & ſtridor dentium, pares tibi reddunt culcitram & mattam. Nam ſi hæc memoria efficaciter fieret, mētes etiam duriſſimas emolliret.

De regione Cæleſti, & primo quanta ſint, & varia Inductiua, ad frequentius perambulandum & conſiderandum. *Capitulum I.*

A 75. SVrgite, & aſcendamus ad eos. Vidimus enim terram valde opulentam & vberem. Nolite negligere nolite ceſſare. Eamus & poſſideamus, eā nullus erit labor. Intrabimus ad ſecuros in regionem latiſſimam, tradetque nobis Dñs lo-
Iudic. 18. cum, in quo nullius rei eſt penuria, Iudic. Regio ſeptima eſt regio cœleſtis quæ tanto ingredienda eſt crebrius, quanto meditata afficit dulcius, excitat vehementius, perducit celerius. Nam & ad ipſius ingreſſum hēmus inductiua plurima ī genere iſta.

Exemplum monitum, decet, eſt opus, vtile multum. Primo inquam ad crebro ſupernam hanc regionē viſitandam, ad intenſè eam deſiderandam. Inducet exemplum naturæ & ſæculariū. Naturaliter enim oīa beatitudinem appetūt. In fines ſuos cuncta aſpirant, repetuntq; proprios quæq; recurſus. Cum igitur o homo qui naturaliter ad beatitudinem es cōditus, eam deſiderare deſieris, ſcito ꝙ a natura degeneras. Sęcularium quoq;, ac męchanichorum exempla nos permouere dicunt, qui omnes in opere artium ſuarum, finem intendūt & aſpirant. Quis enim non nautarum in littus deſtinatum aſpirat? Quis non itinerantium quietis hoſpitiolum appetit, aut patriam exul cupit? Horum itaq; & nos ait Auguſt. exemplo, vel a longe Patriam, portum, hoſpitiumq; ſalutemus. Secūdo inducet nos monitū, ideſt crebra exhortatio Scripturarum, & Sanctorū, ad huius ingreſſum & deſiderium inuitantiū. Ante enim tempus, q̄ hortamenta; ſi ea ponere vellē deficeret. Plena eſt huiuſmodi Scriptura oīs, omniſq; doctrina Sanctorum. Suadet enim aſcendere mon- Eſa 40.
tes, admonet contemplari promiſſionis terrā, ſua- Gen 15
det ſcandere in domum Dei. Tertio eſt decentiſſi- Eſa 2.
mū, & congruentiſſimum, pp multiplex attractiuū.

Theſaurus Pater hicce locus cupiunt bona cuncta. Primo quia in hac regione eſt theſaurus. Ibi enim quicquid boni facim⁹ reponimus. Iuxta illud. The- Matt. 6
ſaurizate vobis theſauros in cœlo. Et ergo illic merito cor noſtrum erit. Iuxta dñi verbū. Vbi eſt the- Ibidem.
ſaurus tuus, ibi & cor tuum erit. Vnde qui ad cœlū non aſpirat, colligitur ꝙ illic theſaurum non hēt, vtquid enim aſpiret cœlū, vbi nil habet depoſitū? Secundo decet crebro illuc cor eleuare, quia hic
ſcimus Patrem nſm cœleſtem habitare. Iuxta illud. Mat. 6.
Pater nr̄ qui es in cœlis. Verè a filij natura degenerat, quiſquis ad Patrem talem ac tantum iā nō aſpirat. Verè filij noīe eſt indignus, quiſquis immemor eſt talis Patris. Tertio decet, quia hæc eſt patria noſtræ originis, & locus, & hoſpitium deſtinatę habitationis. Qui aūt nō prorſus a natura degenerat, illle naturaliter patriam aſpirat. Eſt & in hac regione locus & domus hoſpitij noſtræ requietionis; vnde merito ad eam anhelo deſiderio feſtinare debemus, vt videre eſt in peregrinis, qui accelerant: vt ad bonum hoſpitium pertingant. Quæ eſt ergo accidia noſtra, vt non acceleremus ad hoſpitium, de quo tam multa dicta ſunt bona? Quarto merito deſiderare debemus, quia illic tam multos nos deſiderantes habemus. Nos enim expectāt Iuſti donec
veniamus non conſummandi ſine nobis. Expectāt Pſ. 141
nos ait Bern. angeli, vt eorum ruina reſtauret. Beati Apoc. 9
vt eorum gloria compleatur. Etſi parum eſt, expectat nos Trinitas tota. Expectat nos Deus Pr̄ quaſi
filios & hr̄des, quos ſuper oīa bona ſua conſtituat, Math. 24.
expectat Deus Filius, quaſi cohæredes, & pretium ſui ſanguinis: vt nos Deo Patri offerat. expectat tā-
dem & ipſe Spiritusſanctus Deus; interim ingemi- Rom. 8.
ſcens pro nobis, vt prædeſtinationem ſuam in nobis compleat. Poſtremo illo merito aſpirare debemus, qm̄ ibi oīa bona, & quicquid deſiderabile eſt, repoſita habemus. Ibi enim vt infra patebit, abundantia omniū bonorum perfruemur, ita ꝙ aderit quicquid voluerimus, aberit quicquid noluerim⁹. Quarto principaliter eſt hoc neceſſarium, ſ. crebro ad hanc regionem aſpirare, ſi ad eam velimus pertingere, & non diu differri. Nam iuxta ſuiam veri-
tatis. Regnum cęlorum (non tepidi, non molles, nō Math.
deſides) ſed violenti rapiunt ſibi. Et vt Bernar. ait. 11.
Qui non ad illud gemit peregrinus, non gaudebit in eo poſtea ciuis domeſticus. Neceſſarium quoq; eſt vehementer, deſiderare, ſi poſt obitum nolim⁹ diu differri. Non. n. illius regni thalamum intrabit; niſi qui nuptialiter amauerit, deſiderauerit, & amore languerit. Hinc legimus pleroſque ob id ſolum ab hoc regno dilatos, quia ante non dignè deſiderauerunt illud. Poſtremo crebrius huius regionis meminiſſe debemus, quoniam hoc eſt vtile valde; Nam inter cætera hæc bona oriuntur inde.

Praca-

Digitized by Google

Præcauet & ſpernit, patiens, feruet, cito ducit.
Primo facit præcauere a peccatis. Si enim homo ſe refrenat a malis ne perdat temporalia, quantomagis debet ſe continere a peccatis, ne perdat gaudia æterna. Secundo hæc memoria facit contemnere terrena. Dicit enim Chryſoſ. ſuper epiſtolã ad Hebræ. Si contingat nos ea quæ in cęlis promittuntur bene cogitare, res huius vitæ nullius apparebunt momenti. Vmbræ enim ſunt iſta, & ſomnium, qualiacunque ẽt ſunt terrenorum. Tanta aũt & talis eſt regni huius fœlicitas, vt ſi ẽt non liceret in eo eſſe, niſi per vnius horæ ſpatium, teſte Aug. oẽs dies vitæ huius etiam delitijs pleni iure contemnerentur. Tertio dat hæc memoria patiẽtiam in aduerſis, & fortiter facit tolerare iſta. Quõ enim putas tam fortiter pertulerunt martyres diriſſima illa tormenta; niſi quia attenderunt hæc gaudia? Ex conſideratione enim remunerationis, dulceſcebat illis oĩs labor paſſionis. Grego. Conſideratio præmij, minuit vim flagelli. Et quod ex dolore importabile oſtenditur, conſideratione prouida remunerationis leuigatur. Quiſquis ergo nolit ſentire laborẽ, conſideret laborum mercedem. Quarto hæc conſideratio inducit feruorem, quemadmodum brauium prouocat oẽs currere. Torpentibus enim dormientibus
Mat. 11 non prouenit regnum cœlorum, ſed rapiunt illud violenti. Si ſic currũt homines ſæculi pro lucro terreno, quemadmodum nos feruere deberemus pro
1. Cor. 9 æterno. Curramus vt comprehendamus. Poſtremo qui vehementer ad gaudia iſta aſpirat, ille citius perueniet. Qui enim ait Bernard. amat ardentius, currit velocius, & peruenit citius. Magna enim illa præmia non niſi magno deſiderij æſtu obtinentur. Et quo deſiderj feruor intenſior, eo viſio erit ſuauior, & ingreſſus regni facilior; ſed iam ad regionis ingreſſum nos accingamus.

Quam multa ſe offerant in hac regione meditanda. Capitulum Secundum.

Latiſſima eſt autẽ præ cæteris latior regio iſta. In qua facilè etiam inuenit quiſque, cuiuſuis etiam conditionis fuerit ſibi congrua, &

Studioſus		Meditabilia	Intellectualia.
Deuotus	ſc3	Conſiderabilia	Affectuoſa:
Exercitatiuꝰ		Exercitamenta	Practicalia.

De quibus ſingulis tangemus pauca.

Quanta, & quæ habeat hic conſiderare ſtudioſus.

B Primo ergo habet hic ſtudioſus copioſiſſimam materiam intellectum exercitandi. Plurima. n. hic ſe offerunt inquirenda, cuiuſmodi ſunt iſta.
Sit quid, quo ſiſtat, creſcat, licet hinc bona facies. Hoc eſt, poterit primo cõſiderare. Si ſit aliqua beatitudo, aut regnum cęlorum. Et hoc deductibile eſt ex multis, ex ſcripturis, rationibus, & exemplis &c. Deinde de quidditate beatitudinis, quid ſit, quotuplex ſit. Creata & increata, intrinſeca & extrinſeca. Hinc item de lumine gloriæ, ſi ſit ponendum. De quibus omnibus, & ſingulis, multa ſunt & diuerſa ſcripta Doctorum. Tertio magna inquiſitio occurrit, in quo beatitudo iſta conſiſtat. Vbi primum deducendum eſſet, ꝙ non conſiſtat in aliquo creato. Deinde ꝙ non in delectationibus corporis, non in diuitijs, fama mundana, potentia, vel honoribus: vt in Panteologia latè ſingulatim deducitur. Deinde granditer quidam laborant; vtrum cõſiſtant in actu voluntatis vel intellectus. Quidam ꝙ in actu voluntatis potiſſimum conſiſtant concluſerunt. Quamq̃ pro concordantia diſcrepantium dici poterit. Quod initiatiuè in cognitione, & perfectiuè in voluntate. Non magno opere nos de his curamus, ſufficit ꝙ materiam adminiſtramus. Hic item congruit illa oĩs materia de fruitione, de qua latiſſimè in ſuis ſcriptis Doctores agunt. Et concludit in de doctrina Chriſtiana Auguſ. ꝙ ſumma merces eſt, vt ipſo perfruamur. Et finalis beatitudo eſt, frui Diuina eſſentia. Quarto conſiderare eſt, vtrum ſit proficere in gloria illa. Et an angeli iam proficiant, an etiam beati poſt reſurrectionẽ in eſſentiali beatitudine creſcãt. De quinto. ſ. an liceat operari Dei mandata pp regnum cęlorum, & ſeruire ei pro delectatione, & gaudio conſequendo. dicit Gerſon, nõ licere tanq̃ pro fine & motiuo principali. Adulterina enim, & ſimoniaca quodammodo eſſet affectio talis. Secus dum Deus eſt principalis finis intẽtionis, & delectatio ſecũda. Scribit ſuper hoc egregiè venerabilis Hugo de S. Victore, in libro de Sacramentis. Poſtremo offerunt ſe huiuſmodi innumera ſtudioſo inquirenda: cuiuſmodi plurima ſibi propoſuit, in Sermone de oibus Sanctis Gerſon. ventilanda: Vt ſunt iſta. An Sanctorum beatitudo ſit principalis eorum lætitia. An fiet per ſenſationẽ extrinſecam. An Deus ſit formalis non ſolum efficiens, vel exemplaris lætitia Sanctorũ. Hæc & ſimilia plura eſt inuenire ab his qui legunt Doctorum ſcripta, quæ non magnopere nobis ſunt curãda, noſtrum erit verſari circa affectiua. Magiſq; aſpirare ad gaudia illa, quam cõtemplari. Impoſſibile enim eſt, vel minimum attingere gaudium, anguſtia noſtræ mentis.

Meditabilia deuotiora pro deuotis. Capit. III.

C Egredere iam nunc o aĩa deuota de papilione corporis, de inuolutione in quæſtionibus intellectus, expande affectuum vela ventis: vt ſtans in oſtio videas vel à longè, quę incitent feruorem deuotionis. Et quamuis ſit hęc gloria inexplicabilis. In genere tamen poteris meditari de iſtis.
D *Cerne locum, ſociumq; , actum, vel gaudia, ſpectũ.* In primis igitur: vt de iſtius peregrinatione exilij, ad patriam electorum ordinatius ſubleueris, contemplari. habes loci ipſius qualitatem, qũo ſupra octauam ſpheram reluceat illud cœlum Empyreũ, ob eximiam ſui luminoſitatem ſic dictum, æternalium delitiarum tabernaculum, vniforme, inalterabile, omnium contentiuum, quod eſt oĩum Sanctorũ habitaculũ, ſuper æthereum palatium Vranicũ templum. De cuius qualitate, ſunt dicta multa glorioſa. Et vt multa tranſeamus, reperitur tale. Pſ. 86.
Eſt altum, magnum, carum, pulchrum, dona cuncta. Primo inquam eſt ſitu altiſſimum Sanctorum iſtud

Pſ. 90. Eſa 2. habitaculum. Altiſſimum enim poſuit refugiũ ſuũ, & domus Dñi ſuper oẽs colles eſt eleuata. De cui⁹ altitudine dicuntur mira, & captu ferè incredibilia, oculatis tñ pro ſua dignitate æſtimantibus, facilè perſuaſibilia. Scribit enim Bertrannius, ꝙ Ptolemeus computauit diametro, diſtantiam a terra vſ- ad cœlũ ſtellatum, & ſunt tot miliaria 65237500. ☞ hoc eſſet iter. 89541. annorum 245. dierum, computando pro quolibet die viginti miliaria. Subnectit item. Si lapis molaris inde continuè poſſet cadere vſque huc. Ita ꝙ oĩ die naturali caderet per 2400. milliaria; hoc eſt, infra vnum Pater noſter, vnum miliare. Et centum Pater noſter poſſent dici infra vnam horam, quarum ſunt 24. in die naturali. Lapis ille non poſſet venire huc, niſi poſt 74. annos, & præter hoc 222. dies. Omnia hæc calculaui, ait, per memetipſum, radicib. ſumptis a Ptolemeo, & Alfragano. papè, ſi tanta eſt altitudo ad cœlum vſq; ſtellatum, quis vel tenuiter cogitabit reſiduũ altitudinis, vſq; ad cœlum Empyreum? Satius hic ſilendum, q̃ aliquid dicendum. Secundo eſt Sanctorum illud palatium, quantitate maximum, ac ꝑ hoc & capacitate ampliſſimum. Adeo vt ſi huic ciuitati Sanctorum, oĩa illa glorioſa quæ de magna illa Babylone ciuitate, de murorum fortitudine, ſpatij amplitudine; immo quę vel de vniuerſa mundi machina maxima, ſcripta reperimus comparare voluerimus, nullius ſint momenti; immo nulla poſſet collatio fieri; nam ſi Geometris fides aliqua dãda, qui colligunt ex magnitudine terræ, cæterorum quoque elementorum, ac cœlorum magnitudinẽ, tenendum, ꝙ tam extenſa illius cœli ampliſſima latitudo, vt ſi cuilibet Sanctorum vnus locus, & certa portio deputaretur, plus illud ſpacium contineret, q̃ occupat terra vniuerſa. Adducit ad hoc Sanctus Bernardinus ita vbi ſupra. Cum ſecundum doctos, minima ſtella ſit maior tota terra. Quid eſt firmamentum, cum excedat quaſi in infinitum quãq; ſtellam? Quid tunc empyreum cœlum, quod ad minus centies firmamentum ſuperat? Quod ſi curioſior quiſpiam pergere quærat, quænam neceſſitas, quæve vtilitas, amplitudinis tam immenſæ? Ponit Guilielmus Pariſien. triplicem ſuper hoc cauſam. Scilicet propter infinitam Dei potentiam oſtendẽdam, quæ maximè in tam immenſo opere relucet. Propter eius gloriam ampliandam, & regalem magnificentiam comprobandam. Regis enim gloria conijcitur, ex palatio, & domo, dignitati regali cõgrua. Tertio propter humani deſiderij vehementiam ſatiandam, quæ amplas poſſeſſiones, lataque terrarum dominia requirit. Ergo tantum præparauit quo inueniret, ſupra quàm cupere poſſet: vt ſic in omnibus ſatietur deſiderium noſtrum. Sed ciuitas hæc magna, nõ acquiritur, niſi per deſideria magna. Eſt tertio cęlum iſtud materia pretioſiſſimum. Quid enim ſi locus eſſet magnus, at materia deſpicabilis & vilis: Eſt ergo materia cœli huius pretioſiſſima nimis. De qua diſputat Guilielmus Pariſienſis de vniuerſo, ſi ſit eius materia cum cæteris communis. Et licet de huius materia quidam dixere multa; putatur tamen omnibus incognita. Multa Apoc. 21. dicit in Apocalyp. de huius materia cœli ſiue Ciuitatis, Ioannes. Itemq; Thobias; ſed ſub tropo oĩa, Thob. 13 pro manuducenda ingenij noſtri imbecillitate, in huius cœli virtutem. Eſt & quarto cœlũ iſtud qualitate pulcherrimum. Quippe quod foris tam aſpectum oblectans, & viſu amœnum. Pulchritudo autẽ hæc colligitur ex luminoſitate, munditia, & ſpecioſitate.

Poſtremo ne lõgi ſimus, ſunt in hac ciuitate omnia bona, ad eius perfectionem, ad decorem, & ornamenta requiſita. Eſt enim ſecreta malis, ſecura ab impugnationibus, referta omnibus bonis, tota pulchra, tota gaudioſa, & tota deſiderabilis. Vt poſſet latè proſequi de ſingulis; ſed breuitati ſtudemus, vide nouiſſima. Et poſtremo, vt ad ſummã dicamus eſt congruentiſſima habitatio habitatoribus. Vniuerſitatis enim Creator, vnicuiq; rei ſecundum naturæ ſuæ exigentiam, aptauit loci qualitatem. Si igitur huic viliſſimo limo, in puluerẽ mox & vermem vertendo, homini moritnro, nequã & inimico, de tam pulchra, magna, & decora habitatione prouidit in exilio; q̃ putas, & qualem dabit dilectis ſuis ſedem in cœlo? Verè talem qualis congruet illis: vt locus reſpondeat locatis. Vnde in ſeptem dotibus congruet eis. Notet hic ſtudioſus, ſi & quomodo angeli, & animæ beatæ gaudeant de loco corporali illo. Quis igitur talem locum non deſiderabit? quis ad talem ciuitatem nõ aſpirabit? Si plurimi ſumpſerunt laborioſiſſimas peregrinationes, pro videndis ciuitatibus mundi, quid non agendũ pro obtinenda gloria cœli? Ingredere cuncta per ordinem oſtia, quouſq; peruenias ad ſummi regis palatia, & nidifica ibi: vt cum Apoſtolo in cœlis ſit conuerſatio tua; Nam ſi iam ſæpè illuc mente voles, morari diſces, conuerſari poteris, tandem in ea beatificari. Amen.

De cœleſtis ciuitatis glorioſo collegio.

Membrum Secundum.

DEinde contemplandum eſt glorioſiſſimæ huius ciuitatis dulciſſimum collegium, quod E miris modis adauget animarum gaudium. Nullius enim boni ſine ſocio iocunda eſt poſſeſſio. Eſt autẽ Sanctorum cœleſtium ſocietas, ex multis benè qualificata, & gaudij augmentatiua; præſertim ex iſtis.

Sunt multi, pulchri, digni, lati, peramantes.

In primis gaudium cuiuſque augebitur, ex Sanctorum multitudine. Quæ prorſus eſt inexcogitabilis. In multitudine enim miniſtrorum, eſt dignitas regis: ſicut e regione Salomone teſte, in paucitate Prou. 14 plebis ingnominia principis. Hinc etiam lætitia exinde conſurgens eſt ineffabilis. Nam ſi ſinguli gaudebunt: ſicut de ſuis, ita de ſodalium meritis, liquet quòd nullus exprimere ſufficit gaudium eorum; cum numerus nobis ſit prorſus infinitus: ſicut ſupra latius deductum eſt, de angelis & omnibus Sanctis. Non enim eſt numerus militum eius; ſcilicet nobis ipſis beatis.

Secundo ex pulchritudine; Sunt enim vniuerſæ perſonæ huius ſocietatis totaliter pulchræ. Ita ꝙ nulla macula eſt in eis; ſed plenitudo virtutum,

&

Digitized by Google

& conſummata coniunctio,cum fonte totius pleni
tudinis & decoris . Adeo vt ſi totius vniuerſi pul-
chritudo ; tametſi admirabilis congeſta eſſet in
vnum,non tñ ex æquo conferri poſſet; vel extremę
Eſa.33. pulchritudini infimi Sancti . Nam vt de regis pul-
chritudinę,quem in decore ſuo videbunt , item &
reginæ (quæ incomprehenſibilis prorſus & ange-
licis mentibus) ſileamus . Quis vel tenuiter angeli
Matth. vnius,aut Sancti pulchritudinem comprehendet ?
13. Fulgebunt ſicut Sol , conformes corpori claritatis
Philip. Chriſti.Sed hac cœleſti pulchritudine q potiri vo-
3. let,a terrena abſtineat oportet . Tertio ex ſociorũ
dignitate;nam vt de rege,& regina; & de angelis,
Pſ. 81. de quibus cõſtat ſileamus,& de vermiculis,de ter-
ra & puluere exuſcitatis loquamur, tenendũ ꝙ om
Apoc.7 nes erunt filiæ & filij Dei,reges & hęredes Chriſti,
Sap.5. amicti ſtolis albis,qui oẽs vt dr̃ Sapient. Accipient
regnum decoris , & diadema ſpeciei de manu Dei
Luc.12 regis,conſtituenturq; ſuper oĩa bona ſua, nimioq;
venerabuntur honore . Vbi ergo qui ad honores
aſpirant,& hos veros non ambiunt? Si honores q̃-
ritis veros,iſtos quæratis.Hic nota de qualitate re-
gni huius & honoris. Quarto gaudebimus de con-
Apocal. ſortis illius lætitia & gaudioſitate . Abſterſit enim
21. Deus oẽm lachrymam ab oculis Sãctorũ. Et iam
non eſt ibi dolor, luctus & timor ; ſed ſempiterna
pax,& lætitia,& gaudium plenum , ibi iugiter or-
gana & cantica ſonãtia. Vox quippe lætitiæ & exul
Pſ.117 tationis in tabernaculis iſtorum. Gaudium & læti-
Eſa. 65 tia erit in ea.Eſa. O verè inaudita lætitia, o læta &
iocunda magnificentia,qualis nunquam in hoc ſę-
culo audita.Puto ꝙ omnis mundi in vnum conge-
ſta lætitia, huius comparatione, vix eſſet minima
gutta.O verè lætum conſortium,quale nunquã au-
ditum a principio, aut in fine audiẽdum ſæculorũ.

Nota de lætitia Sanctorum.Magnum vtcunque
exemplar beatæ vitæ & lætitiæ Sanctorum videre
eſt,in iuuene amatore fidicine,cuius manus ſiniſtra
Simili- fidem tenet,digiti modulantur cordas,dextera pul
tudo. ſat,pedes tripudiant,oculi vident amatam, guttur
canit notas,lingua pronunciat verba, mens ſenten
tiam cogitat , animus tam multis ſimul bonis gau-
det,non ſolum,ſed exultat ſæpe & rapitur aliquan
do.Ex hoc momentaneo,& furioſo exemplo,vide-
re eſt,quo in ſtatu illo , nulla vnius virtutis opera-
tio,alteram impediat;ſed adiuuet magis,& nõ laſ-
ſitudo ex alia,in aliam volutat ; ſed gaudio opplet
Eſa.65 hominem totum; adeo ꝙ Eſa.dicat,Ecce creo Hie
ruſalem exultationem, & populum eius gaudium.
Notate ergo verba . Tanta enim plenitudine gau-
dij Hieruſalem,& populus eius perfruentur, vt nõ
ſolum exultatione,& gaudio dicantur repleri, aut
cumulari;ſed magis eſſe ipſum gaudium.Superex-
cedit enim omnes vires , adeo vt non totum gau-
dium intrare poſſet in gaudentes; ſed toti gauden
Matth. tes intrabunt in gaudium illud:iuxta illud.Intra in
25. gaudium Dñi tui.Hoc igitur gaudium, & gaudio-
ſum conſortium meditetur mens noſtra, loquatur
lingua noſtra, amet illud cor noſtrum, ſermocine-
tur de eo os noſtrum,eſuriat illud anima noſtra,ſi-
tiat caro, deſideret ſubſtantia noſtra, donec intre-
mus in gaudium illud,& in gaudioſa cõſortia illa.
Cur iam qui læta amatis , cur non ad horum lætiſ-
ſimorum conſortium properatis ? Poſtremo gau-
dium creſcet de cõſortij huius amicabicabili amo
roſitate . Tam enim beata, & perfecta eſt Sancto-
rum illorum charitas, ꝙ vnuſquiſque diliget pro-
ximum ſicut ſeipſum. Ex quo ſequitur illud inæſti-
mabile bonum , quod ita vnuſquiſque de alterius
bono gaudebit vel gaudio:ſicut de proprio . Non
(inquit Augu.) erit ibi inuidia aliqua diſparis cla-
ritatis, qm̃ regnabit in omnibus vnitas charitatis .
Tanta quippe vis dilectionis in illa pace Beatos ſo
ciat,vt quod in ſe quiſq; non accepit, hoc ſe acce-
piſſe in alio exultet . Quot igitur & quanta putas,
quiſque Beatus gaudia habebit,qui de tot & tantis
beatitudinibus Sanctorum , qui prorſus innumeri
ſunt gaudebit ? Si vix quiſque capiet propriũ gau-
dium,quo capax erit,tot & tantorum gaudiorum?
Vnde patet, ꝙ quamuis aliqui Sancti , pro meritis
poſſideant excellenter; nihil tñ ibi ex inæſtimabili
Diuinæ pietatis immenſitate poſſidetur ſingulari-
ter.Omnia ſunt oĩbus communia,propter eum qui
in omnibus eſt oĩa.Ibi ergo virgo gaudebit,de ſan Ephe.1.
ctæ viduitatis merito , & vidua exultabit de caſtæ
virginitatis priuilegio . Ibi confeſſor de martyrum
iocundabitur triumpho, & martyr tripudiabit, de
confeſſorum brauio.Hinc etiam orietur congratu-
latio mutua, veneratio & laudatio cuiuſque , hinc
venientibus animabus feſtiuè occurrunt, votiuè ex
cipiunt, & in omnibus congratulantur . O igitur q̃
vel mens capere,ne dicam lingua exprimere pote-
rit ; quantum ſit gaudium angelorum choris inte-
reſſe:cum beatiſſimis ſpiritibus gloriæ conditoris
aſſiſtere,& conuiuere omnibus beatis? Verè deficit
in huius contemplatione , & expreſſione mens , &
lingua omnis.Vt igitur o anima tãdem huic ſocie-
tati adiungaris in cœlis, ſtude frequenter iam eam
frequentare in terris , & diſcurre hoſtiatim,ſingu-
lis congratulando. Hinc aliqui collegerunt ſingu-
lares ſalutationes ad ordines Sanctorum ſingulos
quibus ſolent viſitare eos .

De tertio principali,ſcilicet de actibus Beatorum.
Membrum Tertium .

IAm de tertio principali paucis tangendũ ; ſ. de F
actu Beatorũ, quid ſcilicet in illa beata patria
agendum.Habebunt quidem beati actus varios,di
gniſſimos,& voluptate plenos,& erga Deum,ſeip-
ſos,& alios.Nos tñ de his nil, niſi quod ab alijs ac-
cepimus dicere volumus. Actionem itaq; ꝓpriam
beatorũ in pãria,explicat egregius ille pſaltes regi⁹
Dauid Propheta dicens.Beati q habitant in domo Pſ. 83.
tua Dñe,in ſæcula ſæculorũ laudabunt te . Sup quo
verbo, & alijs in itidẽ cõuenietib. doctiſſimè ſæpè
in ſuis qnquagenis diſputat diuus nr̃ Aug. Sanctus
aũt Thom. de æterna beatitudine hos ponit actus.
Noſcit, amando, fruens, vnit, laus, gratia gratans .
Sc3 Deũ co- amare, frui, vniri,laudare,gr̃as cõgra
gnoſcere, Deo Deo Deũ agere. tulari
illi Deo.
Hæc proſequitur Thom.ibi deuotiſſimè . Sed for-
ſan veretur quis, hæc i ſæcula agere,timet faſtidiũ

ſurripere,nec poſſe ſemper laudare.Iſte cogitet,ꝙ mens aut corpus non poterunt fatigari; ſed ſemper innouari. Differit de hac pulchritudine Aug. dicens.Si poterit non amari,poterit, & a laude faſtidiri.Exemplum huic conſentaneum eſt. Moyſes in nubem cum Deo loquens aſſumptus,qui non le-
Exo.24 gitur fatigatus; tametſi quadraginta diebus, & totidẽ noctibus, ſine cibo, ſine appodiaculo, ſemper loquens,& audiens,Deo corã aſtabat, & voluptuoſiſſimè aſtabat, quippe qui, in Dñi contuitu, abundantiam omnium bonorum habebat. Vnde,& nil vltra deſiderabat, niſi ſemper illic manere eſuriebat.Qualiter autem hi actus fiant,pulchrum, & di-
G gnum eſt conſideratu.Quia,ſ. alter alterum nõ impedit; vnde ſimul omnes fieri poſſunt, ſunt enim in mira latudine conſtituti. Si autem, & poſt reſurrectionem,vocaliter Sancti debent laudare,plurimis vr̃ hoc ſatis rationabile, pro perfecta laude
Ps.141 Dei,& plena glorificatione hoĩs. Quod ſi ita erit; imò quia exultationes Dei in gutture eorũ erunt, q̃ ſuſpicabimur beatę illius cæleſtis Hieruſalẽ cantoribus ſpiritus impetum? qñ oẽs pleno carmine, dignos Deo hymnos,pleno ſpiritu cantabunt, non modo ſeſe mutuo delectantes;ſed Dei auribus dulce,& dignum canticum cantantes?O quid hoc erit audire?qñ deducet ſingulos ordines agnus cũ tympaniſtria ſua,ad vitæ fontes aquarũ,& ſingulis epythalamiũ ſonabit:vt deducit Leonardus.Mirabilis enim & ſtupenda muſica illorum cantorum erit. Nam iuxta Guiliel. Pariſienſ. Tunc vis vocalis, ex qua ſunt modulationes, emittet ſiĺ oẽs voces atq; ſonos, quos naturaliter emittere põt,& ẽt quaſcũque perfectio glorię illus ſuperaddiderit.Erit ergo os vniuſcuiuſq; hoĩs glorificati, ſicut cythara cordarum innumerabiliũ, & ſicut organum innumerarum fiſtularum,& erit ſonoroſitas ex ore cuiuſq; glorificati, concentus vocum, ſiue ſonorum innumerabiliũ, mira & incogitabili nobis hic ſuauitate,ſibi inuicem cõſonantium, & auribus perfectionis illius ſimul audibilium. Aſſignat ſup hoc rõnes plures. Inquirit item ſubtilius, quid ſit qđ delectat aĩas in vocibus.Scrutaturq; idẽ de choris,choreis, & geſticulationibus,aut erunt in Beatis: vt innue-
Eſa.35. re Eſaias vr̃. Tnnc egredientur,& ſalient quaſi vituli de armento.Poſſent & hic multa de alijs actibus quæri. An ẽt vocaliter loqui debebunt, quali linguagio, an omnibus linguis ſimul, videtur velle Rauden. Itemq; quam ſint potentia, quam efficacia,quamq; fœcunda verba Beatorum in Patria; ſi tanta eſt vis verbis Sanctorum non beatorum in hac terra: vt dicant monti, Tollere, & mitte te in
Mat.21 mare. De cæteris actibus quos inter ſe habent, aut ad ſeipſos, relinquimus cogitandum meditantibus, quoniam res hæc, eſt prorſus ineffabilis, tota tamen deſiderabilis.

De quinta principali, ſcilicet gaudiorum cæleſtium qualitate. Membrum Quartum.

H NVnc de quarto principali,hoc eſt,de gaudiorum cęleſtiũ qualitate videndũ. Quæ qa oĩ mẽti ſunt prorſus incogitabilia, ac per hoc ineffabilia,non tangemus niſi pauca:vt detur meditantibus materia. Sunt ergo hic hæc tenenda. Quia

Plurima,grãdia ſunt,remanentia,ſingula præſtãt:

Sunt enim tam multa, quòd non poſſunt numerari, tã grandia tã non æſtimari, remanentia, ꝙ non terminari, tam vniuerſalia, quòd non alia cogitari,tam præſtantia, quòd non alijs æquari. O ergo

Quantum gaudebunt,quos gaudia tanta replebunt.

De cæleſtium gaudiorum multitudine. Paragraphus Primus.

SEd iam primo de multitudine gaudiorũ videa- I
mus,non quòd in particulari velimus;quippe cũ impoſſibile ſit,ea numerare.Tot enim ſunt particularia Sanctorum gaudia, quòd ea ſolius Dei: vt dicit auctor compendij comprehendit notitia, & illi quos ſumma ſapientia voluerit ſcire ea;Poſſunt tñ in genere aſſignari aliqua,vnde hinc eſſent eorũ gaudia,& ab oĩ parte habebunt ferè infinita.

De ſupra, iuxta, intus, & extra, ſubtus, vbiq;. K

Primo, de ſupra autem habent Sancti hæc obiecta gaudioſa, ideoq; lætitia ſempiterna ſuper capita Eſa 35.
eorum.

En Triniũ, Chriſtũ,Matrem, miſſos,quoq; Sanctos.

Primum itaq;,& ſummum Beatorũ beatificũ obiectum,eſt cõtemplatio ſummæ, & indiuiduæ Trinitatis, quæ oẽ gaudium excedit. Et primũ eſſentiale dr̃; vnde reliquum oẽ procedit; nam reliqua oĩs iocunditas,afficere quidem cor humanum põt, ſatiare præter iſtud nihil põt. Hinc Propheta ait.Sa- Ps.16.
tiabor cũ apparuerit gloria tua. Et adimplebis me Ps.15.
lætitia cum vultu tuo. Vnde in hac contemplatione, vltimata eſt perfectio virium aĩę. Hoc Sãcti illi priores ſciuerunt,qui tam ardenter faciem hãc ſibi oſtendi petierunt,clamantes conſona voce. Oſten-
de nobis faciem tuam &c.Quam aũt delectabile ſit Ps.79.
hanc faciẽ videre, patet ex conuenientiſſimi obiecti,& fęliciſſimi vnione,vnde orit́ delectatio ſumma. Quanto enim obiectum fuerit dignius, & pulchrius,tãto afficit intimius, & allicit auidius. Cum ergo Deus omnibus ſit in infinitum dignior, & pulchrior,reliquum eſt, vt nulla res,eius viſione ſit iocundior, præſertim cum in eo ſit oĩum rerum conſummata perfectio.Væ ergo ignauiæ,& inſaniæ noſtrę,ꝙ non magis afficimur Deũ videre,cuius tã eſt iocunda viſio: vt ſi niſi ad momentũ daret́, merito fieret oĩum rerũ contemptus, & toleranda eſſet oĩs paſſio.Nã ex eius contemplatione,gaudium multiplex oritur Sanctis. Gaudent enim & congratulant́ attributis perfectionibus Deitatis, mirantur ꝓceſſum Sanctæ Trinitatis, vident,& gaudendo contẽplantur, cauſas varias ſuæ in nos dilectionis. Regem ergo vident, inde & faciem eius in iubilatione. Gaudent in Diuinæ faciei contemplatione delectabiliter,in melliflua Diuinæ bonitatis deguſtatione,dulceſcunt in ſecuriſſima Diuinæ maieſtatis tẽtione æternaliter. Vnde ex his perficiuntur tres vires animæ integraliter. Perfectè ergo anima erit beata, cui huius faciei contemplatio data. Nam ex ea percipiet omnia bona; Etenim in ea,velut in ſpeculo videbit omnia præterita, præſentia, & fu-

Digitized by Google

& futura, ſuæ bonitati congrua. Dum enim ad ſummam lucem Patris luminum ait Auguſtinus venerimus,totum quod in creaturis eſſe poteſt intelligemus.De hac cognitione latius infra.Ex hac item omnia bona. Tam enim pulchra eſt hæc pulchritudo & ſuauis,vt ea viſa nihil poſſit deſiderari amplius,& omnem vincit dulcedinem,& ſuperat concupiſcentiam: vt pulchrè Auguſtinus : & poſt eum Anſelmus, in ſuo Monologio declarant dicentes. Quod ſi ſingula bona tam ſunt delectabilia, neceſſe eſt illud optimum,quod continet omne bonum, quo ſine nihil eſt bonum. Cur ergo homuntio per multa vagaris? Ama hoc vnum bonum & ſufficit. Proſequuntur hæc de ſingulis bonis, quod relinquimus meditatiuis.

Supra ſe. *Notula Prima.*

L SEcundo gaudent de ſupra ſe, in aſpectu humanitatis Filij Dei.Et hoc multipliciter, & granditer. Multipliciter quidem, quia primo gaudent, & ei congaudent de oĩ officio,beatitudine, & pulchritudine eius,quam habet in donis gratiæ,& gloriæ,atq; naturæ,tam in anima q̃ in corpore. Cuius aſpectus venuſtior & clarior eſt, omni claritate ac decore Solis,& Lunæ,ſyderum, & omnium beatificandorum. Adeo vt & angeli deſiderent proſpicere in eum. Secundo gaudẽt de eo, inquantum ſunt liberati,reparati, ac maxima dona aſſecuti per eũ. Vnde ineffabiliter afficiuntur in eum.Terrio potẽtiſſimè gaudent: vt Dionyſius ait de vnione humanitatis cum Deitate,quę eſt dignitas noſtri generis prorſus infinita.Itemq; de beneficijs & miniſterio, quod illic exhibet eis (Tranſiens enim miniſtrabit eis: velut ſeruus emptitius,vt infra.)O quã eſt plenum omni ſuauitate gaudium, videre hominẽ hominis conditorem,fratrem noſtrum, quõdam perditum & abiectum,nunc inuentũ & reuerſum, nũc regnantem,nunc omnibus imperantem. O quis mihi det te fratrem meum,vt inueniam te ibi, & amplectar &c.O quam pium,& quam gratum, q̃ ſuaue,quam beatum erit Ieſum tunc videre, his qui eum hic dilexere. Tertio gaudent indicibiliter de ſupra,de aſpectu glorioſiſſimæ Virginis Matris,tãto vtique intenſius,quanto eam amant feruentius. Primo de ea lætantur, quia præ omni creatura pura mirificè eſt ſpecioſa, & ad intuendum iocunda. Si enim de Heſter dicitur,q, erat formoſa valde,& incredibili pulchritudine, omnium oculis gratioſa,& amabilis videbatur, quid de Matre increatæ pulchritudinis tenendum? Secundo de ea gaudẽt, quia plurima beneficia ſuſceperũt per eam. Nam quicquid gratiæ,& gloriæ eſt in eis, per eam datum eſt eis.

1.Pet.1 Luc.12 Cant.8. Heſt.2 O

Tertio congratulantur eius gloriæ, & honori, ſingulari, quo facta eſt, & dicitur mater Dei. Ex his & ſimilibus,tanta proueniunt beatis gaudia, q nulla gaudia mundi poſſunt, vel tenuiter poterunt edicere illa. Quarto gaudium ſingulis erit,de contemplatione cœleſtium illarum phalangarum, caſtrorum Dei,populi accincti,laborem neſcientes,nec obedientiæ moram. Mirum enim & iocundũ ſpectaculum erit, conſpicere centena illa decies millies millia, aſſiſtentes Sanctuario vranici templi, intendentes vultui maieſtatis,dulcem perſonantes harmoniam, humaniſſimè, obſequentes tibi, votiuè excipientes,gratulabundè proſequẽtes.Hi enim cornu, tubaue reſonabunt, illi canent, hi pedibus plaudent, choreas de aduentu tui: vti docet ſpiritus ſaltabunt. O percurre ſingulos. Dan. 7.

Poſtremo gratulabitur quiſq; de omnibus Sanctis. De maximis autem magis, & ipſi de nobis, qui & in obuiam ruent: vt ſeniores, iuniores, parentes, æquales, fratres, minores, filios, vel quod dulcius eis. O quid gaudij erit ſingulorum ſpectare ordines Sanctorum? Maximè autem quos dileximus magis, quorum iam lectitamus libros: vt Auguſtinum, Hieronymum &c. Videre præſentialiter, audire,& dulces reddere voces. Et præcipuè viſere parentes, quos mortuos luximus in hac vita. Verè ergo innumera erunt gaudia, prouenientia de ſupra.

De gaudijs ex his quæ iuxta ſunt.
Notula Secunda.

PОrro de iuxta etiam plurima habebimus gaudioſa obiecta; Scilicet iſta. M

Conſors, ornatus, theſaurus, eſca, miniſter.

Hæc ponimus ideo de iuxta, quia debent verſari circa beatos. Et primo gaudere habent de conſortij propinquitate, quia amici concordes, de quo iã multa tetigimus ſupra. Et deficit omnis lingua.

Secundo de theſauro à Diuina ſapientia eis repoſito, & iuxta ad manum parato. Tunc enim ait Bonauentu. aperientur omnes illi theſauri æterni Dei, de quibus omnes delitiæ, & diuitiæ abſconditæ, & dabuntur Sanctis iuxta merita. Tanta autem in horum theſauro continentur, quòd nemo ea nouit; niſi qui dat, & qui recipit ea. Tanta enim eſt in theſauro hoc ſapientia, quòd Salomonis ſapientia eſſet hic ſtultitia, Samſonis fortitudo debilitas, Monarchia Octauiani ſubiectio. Diuitiæ Creſi paupertas, velocitas Aſahelis tarditas, longeuitas Mathuſalem vix momentum, omnis vitæ huius iocunditas, ibi triſtitia eſſet. Tantis theſauris, qui volet ditari; ſtudeat hic pati. Tertio gaudebunt de mirifico ornatu loci,conſortij,omnis rei.Locus enim erit ſpecioſiſſimus,q̃ppe regnum decoris. Ciues oẽs duplicibus veſtiti,auro primo amicti,omnes rogati ciues.Tãtuſq; illic erit omnium ornatus, q, oĩs creaturarum,& artium decor, tametſi in vnũ compactus, illi non poſſet comparari. Grandis triumphalis ornatus Romanorum; ſed lõgius ille præſtat.Illic equis albis primus omnũ inuectus eſt Camillus,curru inaurato,capite ornato lauro. Sed Sancti his equis,eo curru,eo ornatu inuehentur: vt & phœbeus currus miretur. Et illi in capitolium deducebantur; vbi poſt pleriq; ab hoſtibus obtruncati. Sed hi in ciuitate ſancta,in templum Salomonis, ſemper ſecuri, Sanctorum phalangis excipiendi,quorum ſingula agmina,ſuis cantibus, ſimphonijsq; procedent. Quarto de victu, & conuiuijs gaudebunt, quæ in promptu aderunt,

Apoc.2 Sap.5 Prou.31

Digitized by Google

Spiritali.n.refectione, reficiet Trinitas ſancta vniuerſos,quæ omni corporali longe ſuauior erit,quãto ſpiritus rationalis corpore præſtat,& ſpiritalis
Apoc. 19 cibus alimento corporeo.O terq; quaterq; beatos, qui ad cenam nuptiarum agni vocati ſunt. Et verè
Luc. 14 beati, quibus datum eſt manducare panẽ in regno Dei,quibus conuiuia parat Deus.Mira.n. & incogitabilia gaudia cõtinebũt illa cõuiuia, ex dignitate miniſtrantis, ex charitate cuiuſq; conuiuantis, ex ferculorum opulentia,ex miniſtrorum frequentia, ex muſicorum inſtrumentorum reſonantia.Poſtremo quantum gaudium erit beatis, ex illa adminiſtratione ſummi illius Dñi miniſtri, quia maximi. Ille enim miniſtrat, non ſolum:vt diximus menſæ
Luc. 12 Mat. 24 conuiuarum;ſed,& votis oĩum deſideriorum. In primis votiuè excipiendo, deinde omnibus votis ſatiſagendo. Tuncque te conſtituet ſuper omnia
Ps 102 ſua,implebitque in bonis deſiderium. Verè ergo ineffabiliter ex his gaudebis.

De gaudijs ab intra. Notula Tertia.

N
Ps. 44. IAm videndum quanta erunt Beatis gaudia ab intra. Et certè multa & maxima, quia ab intus eſt omnis Sanctorum gloria,quæ ſunt iſta.

Aurea,tres,vires,ſeptem,tot præmia quicquid.

Primo ab intus habebunt auream,& inde ineffabiliter gaudebunt. Eſt aũt aurea præmium ſubſtantiale,quod metaphoricè dr̃ corona,tũ ex parte perfectionis meriti præmij.Meriti quidem, quia non reſpondet generi operis;ſed radici charitatis. Perfectionis,quia hanc ſignat figura circularis. Præmij, quia per hanc efficitur homo particeps Diuinitatis,& per conſequens regiæ poteſtatis; Qui enim pulchriori corona aureã volet coronari, ſtudeat intenſius amare. Et conuenit hæc aurea cum dotibus aiæ,vel contemplatione Diuina, de qua ſupra. Secundo gaudebunt Sãcti ab intus, tribus dotibus aiarum.De quibus dotibus,latior fit ſermo in ſcriptis Doctorum.Nos breuiter dicimus,ꝙ ſm metaphorã dotis realis,dr̃ dos in patria. Non quodcũq; donum datum animæ, in traductione ſui in gloriam;ſed donum præcipuum,animam ad actum vitæ glorioſæ diſponens,quod dat Deus Pater animę beatæ ad poſſidendum:vt fit in matrimonio corporali.Hinc dotes animæ, ſunt quædam dona præcipuè diuinitus animæ in traductione ſui in gloriam data, quibus anima immediatè Deo coniungitur, tanquam principio vitæ ſuæ,&ad ſponſi amplexus indiſſolubiles introducitur.Et ſunt hæ animæ.

	Aperta viſio.		Cognitionẽ clarã.
Dotes	Delectabilis fruitio.	Vnde elicit	Charitatem perfectam.
	Secura tentio.		Certitudinẽ firmã.

Alij has aliter ponunt; ſed tñ ſententialiter ferè in idem concurrunt; niſi ꝙ magis propriè quo ad vires,viſionem,æſtimationem,fruitionem quidã ponãt.Sed paucis de tribus primis, quia cõiter ſic dicuntur tangamus.Prima eſt viſio aperta, & immediata Dei,qua Diuina eſſentia tota videbitur, non totaliter. Omni enim creaturæ eſt impenetrabilis eius abiſſus,ab oibus; ſed non æqualiter, quia pro meritorum qualitate differenter. Immediata etiã, quia ſine medio differente,diuidente, vel ſeparante,aut etiam obnubilante; Sine medio,ſ. creaturæ, figuræ,fidei,aut ſcripturæ. Videbimus autem Deũ, cognitione meridianã, in ſe, in nobis, & nos in Deo,& Deũ in omnibus creaturis. Et creaturas in Deo,cognitione matutina. Videndo autem Deum ſimul,& ſemel, vnica viſione vident omnia ad beatitudinem neceſſaria.Et per hanc ait Anſelmus. Iſti ſcient cuncta quæ Deus fecit ſcienda.

Quid enim ignorent qui ſcientem omnia vident.

O igitur anima quæ naturaliter ſcire deſideras, illic propera,quẽ ſemel vidiſſe eſt oĩa didiciſſe.Secũda dos eſt fruitio,vel delectatio,quæ eſt conueniẽtis cum conuenienti coniunctio. Quæ quanto magis conueniunt,tanto maiorem delectationem cauſant.Et tanta eſt delectatio in re adepta,quanta eſt res ipſa, quia dr̃ Deus eſt infinitum bonũ, ergo, & delectatio de eo ſine faſtidio. Mirantur nec deficiunt,in illum quẽ proſpiciunt,fruuntur,nec faſtidiunt,quo frui magis ſitiunt.Tertia dos eſt tentio; ideſt perfecta poſſeſſio ſine amiſſione, & ſecura,ſine dubitatione. Neq; enim beati eſſent, ſi Deum amittere formidarẽt. Tertium gaudium internum eſt, de interiorum virium mira perfectione; Nam ſenſus interiores erunt perfectiores,& ad gaudium diſpoſitiores, ſecundum Ioannẽ de cambaco, propter duodecim, quæ faciunt ſenſibilium interiorũ, & exteriorum maximam delectationem: Et complectuntur verſibus iſtis.

Pura,bona,aſſ ætas,perfectio nil nocet,actus.
O *Non vexans,merũ,perſtans,diſtãs,Deus,bis plus.*

Primum eſt debita ſpirituum quantitas; vel maior eorum puritas. Secundum complexionis bonitas. Sanguinei enim, ſunt magis ad delectationes apti, quam melancolici.Tertiũ eſt iuuenilis ætas.In ſenibus enim,eſt minus de gaudio.Quarto ſenſuum,& operationum perfectibilitas. Quo enim potentia perfectior,eo operatio delectabilior. Quintũ quia operabimur attentius,quia nulla ibi impedimenta erunt.Sextum quia ſine leſione organorum,actuabuntur omnes ſenſus noſtri. Septimum quia non vexabimur in organis ſenſuum tædio vel labore. Octauum quia in illis erit impermiſtio delectationis cum triſtitia.Nonum quia non minus delectabimur in proceſſu delectationis, quam in principio. Decimum,ꝙ nulla diſtantia ſenſatorũ impedit ſenſus.Vndecimum licet non per ſe;per accidens tñ in omnibus ſentiemus Deum. Duodecimum in illis ſenſibus plus præmiabimur, quibus magis meruimus;vt patet etiam de membris. Ex his itaque omnibus,concluditur grandis viuacitas,perfectio, & gloriæ fœlicitas,in ſenſibus interioribus. Vide Nider in ſuo præceptorio. Sic etiam vis concupiſcibilis,& iraſcibilis, erunt ibi in fœlici quietatione. Ita ꝙ concupiſcibilis amplius de ſenſibilibus, quomodo nunc delitijs non debet curare. Nec iraſcibilis triſti alicui habebit repugnare. Sed in Deo debent ſatiari,& quietari. Inquietum enim eſt cor noſtrum, donec attigerit ſummum illud quietans.
Ps. 16. Satiabor igitur cum apparuerit gloria tua Domine.Similiter vis intellectiua,erit omni ſcientia perfecta,

fecta, quodámodo ſciens innumerabilia. Per quinque: vt Nider ait influxus.

P Primo enim cognoſcent per ſpecies influxas: ſicut aliæ ſubſtantiæ, naturaliter plura. Secundo per ſpecies acquiſitas hic in via. Tertio per ſpecies receptas, per ſenſus corporis glorificati. Quarto per illuſtrationem animæ Chriſti, & aliorum ſuperiorum beatorum. Quinto in Dei eſſentia, vel ſpeciali Dei influentia, noſcent oĩa & indiuidua. Ita ꝙ iuxta Anſelmum ſcient præterita, præſentia, & futura. Notetur tñ circa hoc Guilielmum Pariſiẽ. in de vniuerſo. Item perfectè ſcient omnium omnino hominum, ſiue in cœlo, ſiue in inferno, nomina & genera. Omnia item eorum operà bona, vel mala vnquam ab eis geſta. Et licet grandia videantur quæ diximus, & creditu difficilia quibuſdam; erunt tamen illic ampliora. Nam oẽs animæ vires in plena latitudine, ait quidam, & lata plenitudine ibi erũt.

Q Adeo vt latitudo illa lati Salomonis, qui latitudinem habuit: vt arenæ maris (diſputans ab Iſopo vſque ad cedrum) ibi anguſta eſſet. Nam talis illa latitudo erit (vt quidam doctor opinatur) ꝙ nulla cogitatio alteram, nullum iudicium aliud, nulla affectio alteram excludet. Simul, & ſemel cognoſcemus Deum creatorem, & vltimum creatorum, omnes arenas maris, & numerum culicum, & foliorũ arboris. Conſtituet enim nos ſuper omnia ſua: vt cum Angelis clamemus, cœlum, & terra plenũ gloria Dei. Nec hoc indignum beatis; quandoquidẽ Deus ipſe digna hic habuit opificio ſuo, etiã digna habet quæ moderetur, quo non obliuiſcatur volatilium, paſſerum, & vento raptorum foliorum arborum, qui nil obliuiſci poteſt. Et hæc latitudo nõ ſolum erit notitiarum, ſed affectionum. Adeo vt omnis agniti boni, mox etiã debita ſimul adſit affectio. Quartum gaudium internum, erit ex ſeptẽ partibus beatitudinis animarum, quas Anſelmus enumerat, & Bernard. ſub verſibus.

3. Reg. 4.

Luc. 8.

Eſa 9

Matth. 10.

Mens ſapiens, cara, concors, ſecura, potenſq;

R *Regnans cum Chriſto gaudebit, honorificata.*

Pulchrè de his in ſimilitudinib. agit Anſelm. Tangamus tantũ ſingula paucis. Prima igitur pars beatitudinis ad anima pertinentis, eſt ſapientia, quæ tanta erit, & talis, ꝙ Salomonis ſapientia, eſſet magna inſipientia. Secunda pars beatitudinis eſt amicitia ſincera. Nunq̃ enim inter illos poteſt inueniri infidelitas, aut inimicitia. Inter quos eſt charitas ſumma, ſicut inter vnius corporis membra. Meditare igitur de iſta. Tertia eſt concordia; adeo quòd Lelij, & Scipionis concordia, ibi eſſet diſcordia. Omnibus enim illis eſt vnum cor, & anima vna. Quarto ſumma ſecuritas. Nihil enim timebũt, quicquid voluerint habebunt. Summa ibi ſecuritas, & ſecura tranquillitas. Quinto ampla potentia. Quicquid enim voluerint facere poſſunt. qm ipſum omnipotentem, in omnibus eorum voluntati habent concordantem. Sexta pars eſt gaudium perfectum, & ſummum; cui comparari nõ poteſt aliquod gaudiũ mundi. Septima pars eſt honorificentia inæſtimabilis. Dij enim erunt, & reges, & filij Dei omnes: vt ſupra tetigimus. Has ſeptẽ partes beatitudinis, qui ſimul in anima habet, ille gaudium perfectum habet. Quintum principale gaudium intrinſecum, prouenit ſm Nider, ex contemplatione tantorum præmiorum, ita ꝙ cernit, ꝙ minimum, quod vel vnquam cogitauit bonum, ſupra modum eſt remuneratum. Pro ſingulis enim ẽt minutiſſimis, nõ ſolum locutionibus, aut actibus virtuoſis; ſed & cogitationibus ipſis, ſuſcipiemus æternæ gloriæ põdus in nobis. Vnde tanta erit remuneratio, tam multa, ꝙ non poterit numerari, tam magna, ꝙ non poterit menſurari; tam precioſa, ꝙ non poterit æſtimari, tã copioſa, ꝙ non terminari. Bene ergo poteſt anima talis lætari. O anima hoc cogita, hoc mẽte retracta, cum tibi piè viuenti inferuntur aduerſa, ad hęc mente euola. Cum premit corpus, cum fremit mundus, cum inſidiatur diabolus, ad hæc recurre, his mẽtem diliniri ſtude, quia id quod in præſenti eſt momentaneũ, & leue tribulationis noſtræ, in ſublimitate æternæ gloriæ pondus operabitur in nobis. 2. Cor. 4

Act. 2.

Pſ. 81.

Poſtremo gaudium mentis intrinſecum, prouenit ex perfecta adimpletione omnium deſideriorum. Replebitur enim illic in bonis deſiderium noſtrũ. Pſ. 102

Omne enim quod nolemus deerit, & omne quod volumus aderit. Nam in illis duobus iuxta Auguſt. beatitudo principaliter cõſiſtit; ſ. in neceſſaria abſentia omnis mali, & in neceſſaria præſentia omnis boni. Si enim ait quæris quid ibi eſt, aliter non poteſt reſponderi, niſi quicquid boni eſt, ibi eſt, & quicquid mali eſt, ibi nuſquam eſt. Nihil item exterius eſt, quod ibi appetatur, nihil interius, quod faſtidiatur. Erit enim Deus oĩa in omnibus. Ex prædictis enim conijci vtcunq; poterũt gaudia interna.

De gaudijs Sanctorum ab extra. *Notula Quarta.*

GAudia Sanctorum ab extra poſſunt notari ex his. Et principaliora ſunt iſta. S

Dotes, aureola, fructus, ſenſus, bona ſeptem.

In primis corpus ex quattuor elementis compoſitum, quattuor dotibus, quæ ſunt corporum beatorum diſpoſitiones, per quas animabus perfectius coniunguntur, eſt remunerandum. Terra enim habebit ęternam immortalitatẽ, Aqua omnimodam impaſſibilitatem. Aer maximam agilitatẽ, & Ignis ſplendidiſſimam claritatem. Nã hæc quattuor perficiunt animæ gloriam: vt habeat corporis ſubiectionem plenam. Quorum duo pertinent ad ſenſum, & duo ad motum: vt eſt videre in ſcriptis Doctorum. Prima dos eſt claritas. Seminatur enim corpus in ignobilitate, ſurget in gloria. Configurabit enim ea corpori claritatis ſuæ. Vnde nõ ſepties tantum; ſed iuxta quorundam ex Scripturæ, & Sanctorum dictis deductionem, erunt minimorum Sãctorum corpora, ſole tricenties, quadrageſies bis ſplẽdidiora. Quanta ergo putas maiorum Sanctorum, quanta claritas, item reginæ, & regis Chriſti? Qualis autem erit hæc corporum Sanctorum claritas, non omnibus certum eſt, vt in de vniuerſo dicit Guliel. Erunt tñ clara vtroque modo quo aliqua dicuntur clara; Peruia ſcilicet, vt aqua, vel vitrum, vel aurum, & lucida ſicut Sol, Luna, & Stella. Peruia quidem (vt Gregor. ait) beatorum ciuium corpora,

1. Cor. 15.

Philip. 3.

Digitized by Google

pora, ſibiinuicem & claritate fulgent, & puritate
tranſlucent. Occultatio tamen, & manifeſtatio ſub-
detur imperio volũtatis. Imperabit enim Deus ani
mo, & animus corpori. Et teſte Auguſt. in 22. de Ci
uitate Dei. Oẽs quæ nunc latent harmoniæ corpo-
ralis numeri, non latebunt, intrinſecus & extrinſe-
cus per corporis cuncta membra diſpoſiti. O quale
ſpectaculum ibi. Lucida quoque erunt, quia magis
Sole: vt dictum eſt fulgentia. O q̃ clara luminoſa
patria, vbi tam innumera glorioſa lucẽtia corpora.
Apoc. Verè ciuitas illa non egebit lumine Solis, neq; Lu
21. næ. Secunda dos eſt ſubtilitas. Seminatur. n. corpus
aĩale, ſurget ſpirituale, i. adeo ſubtile erit, vt ſi caſu
poſito eſſet aliquis murus æneus, tãtæ ſpiſſitudinis,
quanta eſt circunferentia inter cœlum, & terrã, faci
lius (vt aiunt) illud poſſet penetrare in ictu oculi;
quam nũc ſubtilior ſolis radius vitrum; Diuina tñ,
non ſua forte, potentia, neq; virtute. Vnde, & cum
corpore non glorificato poteſt eſſe in eodem loco,
reddere ſe palpabile ad nutum &c. Tertia eſt agili-
1. Cor. tas. Seminatur enim in infirmitate: ſurget in virtu-
15. te. Tãta enim erit agilitas corporum, vt cogitatio-
num volubilitati ab Auguſt. comparetur. Ait enim
vbicunque volet eſſe animus, ibi protinus erit &
corpus. Et alio in loco ait, quòd corpus glorioſum,
vtraq; interualla pari celeritate attinget: ſicut ra-
dius Solis. Quarta eſt impaſſibilitas ſeminat̃ in cor
Ibidem. ruptione, ſurget in incorruptione Mortale induet
1 Cor. immortalitatem; adeo, vt nullis armis nullis pœnis
15. affici poſſet. De quibus ſingulis multa Doctores;
præſertim Guillermus in de vniuerſo agunt. Verè
ergo corpus veſtimentis alijs non egebit, cum ve-
ſtimentis gloriæ talibus adornatum erit. O hoc at-
tende caro miſera, & eſtò animæ ſubiecta vnde tan
tá in te fiet bonorum redundantia. Secundo Sãcto-
rum corpora dotabuntur, & ornabuntur multipli-
ci, aut triplici aureola. Quæ licet ſint præmia men-
tis; redundant tamen foris in corpus.

Vſum aureolæ Martyr Doctor Virgoq; tenebit.

Quales aũt erũt virgines, q̃ congruè tres ponantur,
multis perſuaſionibus a doctis tradit. Præſertim in
ſuo præceptorio latè de his agit Nider. Sic ẽt pal-
ma dat his, qui in deſiderio illa præcellentia opera
habent: vt canitur de Martino, qui deſiderio Mar-
tyr fuit. Excellenter hi de his operibus excellẽtius
remunerabuntur, & de cęteris etiam nil remanebit
irremuneratum. Tertio dotabitur fructibus. Eſt aũt
fructus gaudiũ, & delectatio de exercitio ſpiritua-
Matth. li. Et diuiditur in trigeſimum ſexageſimum centeſi
13. mum ſm tres ſtatus; continentium, ſ. coniugatorũ,
viduarum, virginum. De quibus latè agunt Docto-
res ſuper quartum ſententiarũ. Quarto corpus glo-
rificabitur ex ſenſuum externorum actuatione. To
taliter enim homo glorificabitur, & omnes ſenſus
ibi actu erũt in vltimitate ſuæ perfectionis, & actua
litatis; Socius enim laboris, debet ſocius eſſe glori-
ficationis. Et ſinguli ſenſus optima, & conuenien-
tiſſima ibi obiecta habebunt, vel ſaltem, vt Sãctus
Thom. ait, per ſpecies influxas. Et in genere loquẽ
do, ſenſuum gaudiũ augebitur ex ſex, iuxta Ioan-
nem de Cambaco.

Commoda, & obiectumq; acuit diuerſa, Deus ŭil.

Primo ex reſtitutione commodi naturalis. Status
enim gloriæ, perfectiora reſtituit quam in Paradi-
ſo perdita; ſed ibi amœnitas ſumma, & tantum cõ- q
modum habuiſſet ibi homo: vt dicit Nider ex lu-
mine Lunæ: ſicut nunc ex lumine Solis. Secundo ad
magnitudinem delectationis ſenſuũ, faciet melio-
ratio obiectorum; omnium, ſ. ſenſibilium. Et hoc
in augmẽtatione lucis, in clarificatione coloris, in
conuenientia membrorũ, & in pulchritudine cor-
porum beatorum: vt patet ex dictis. Tertio ex ſen-
ſuum acumine, qui nulla quantalibet: vt nunc obie
ctorum claritate offendi poſſent, aut iure liberari;
ſed intente perſpicere ſemper. Quarto auget diuer
ſitas ſenſibilium. Nam per ſpecies receptas, vide-
bunt ſpecies, & ſpheras cœlorum, per ſpecies influ-
xas, de qualibet ſpecie animalium, plantarum &c. O
& corpora Chriſti, Mariæ, Beatorum. Quintò auge
bit delectationẽ ſenſatio Deitatis in quolibet ſen-
ſibili. Nam licet per ſe ſenſus Deũ videre non poſ-
ſunt; per accidens tamen: ſicut ex locutione perci-
pitur vita; Imò clarius multo. Sexto auget, quia nul
la diſtantia ſitus, aut interſtitiũ poſſet ſenſibus af-
ferre aliquod impedimentum, quin æquè benè ſen
tiãt ſitum obiectum, vnde omnes videbũt Chriſtũ.
Nã, & in via quidam e remoto, melius proſpiciũt
rem obiectam. Grandis ergo delectatio ſenſuum.
Oculus enim iuxta Nyder, quinq; videbit in gene
re. Primo non exiſtentia poſt iudiciũ, vt flores, ani-
malia &c. quia in ſtatu innocentiæ vidiſſet ea. Se-
cundo mundum cum elementis purgatum. Tertio
corpora beatorum. Quarto pœnas in inferno dam-
natorum. Quinto Chriſti humanitatem. Sic aures V
paſcentur ſuauiſſimis vocibus, colloquijs, cantile-
nis, etiam auium concentu ait Nyder, per ſpecies
influxas, & omnia genera muſicorum audient, om̃s
ſonos ſimul ſine reuerberatione aeris; diſcernent
vnum ab altero, q non impediet, ita de longe ſicut
a prope, ſine obſtaculo impedimenti. O quam dul-
citer ſonant ibi organa Sanctorum. Tertio olfactus
ſuauiſſimo odore. Eccleſia enim cãtat, q odor ſua-
uiſſimus erunt corpora Sanctorum: Si enim flores,
& herbulæ, & quædam inanimata olent tanta fra-
grantia, quõ putas illic fragrabunt Sanctorum cor-
pora; quarum hic plura efflant ſuauitatem inaudi-
tam. Dupliciter guſtare dicuntur, primo modo per
intentionalem immutationem linguæ a ſapore Sã-
ctis inhęrente. Alio modo, per influxum ſpecierũ a
Deo. Sed an non etiam ibi fructus terræ ſublimis? Eſa. 4.
panis ille æternus dulcis erit guſtui? Modus tangen
di iuxta ſanctum Thom. erit immutatione ſpiritua Cant. 1.
li, aut influxu. o quõ Ieſum tangemus, quõ ample-
xabimur amicos. Et non obiectatio ſingulis ſenſi-
bus erit: ſed per totũ redũdabit corpus: vt, inquit Val
len. in ſummo bono. Sunt quoque hic commemo-
rãdæ ſeptem beatitudinis partes; quibus dotabunt
corpora Beatorũ, quę a beato Bernardo traduntur.

Corpore, pulcher etiã velox, fortis, qua liber. X

Prima pulchritudo ſine deformitate.	Secunda velocitas ſine tarditate.	Tertia fortitudo ſine infirmitate.	Quarta libertas ſine priuitate.

T

Plenus

Plenus delitiis,	*ſanus,*	*nunquā morieris.*
Quinta plenitudo delitiarum ſine oī dolore.	Sexta ſanitas ſine ægritudine.	Septima immortalitas ſine fine.

Et hæc gaudia à parte corporis ab extra.

Gaudia de ſubtus. Notula Quinta.

Y DE ſubtus quoque naſcentur Sanctis gaudia, ex horum contemplatione gratiſſima.

Sub cœlos, mundum, ſub & hoſtis, pœna, reatus.

In primis enim ſub ſe vident, & luciddiſſimè contē plantur, cœlorum motum, vel ſtatum planetarum, orbes, & omnem ordinem & rationē cœli. Sciētq; tunc ſi quis concentus eſt ſeptem orbium, quas ſphęras græci vocant qui (vt aiunt) tantus eſt ac tā immenſus, vt hominis effugiat auditum. Hęc inquā oīa tunc perfectiſſimè noſcent, propter quæ ſcienda, illi antiqui Philoſophi tātis laboribus ſe ſubdidere. In quorum agnitionem, tantum dixerunt cōſtare gaudium, vt merito illius ſcientiæ agnitione contemneremus omnia. Secundo ſub ſe ſuſpiciunt mundum, de quo quia eius pericula tam innumera euaſerunt, immenſum habent gaudium. Vnde quidam. O dñe Deus ſi nunc tam graue periculum eſt in bello, quātum erit gaudium de triumpho. Hinc læti dicent Pſalmi. Cantici Anima noſtra ſicut paſſer erepta. Nota hic de innouatione mundi, & elementorum, quam iocunda eorum viſio. Tertio plurimum gaudebunt, quia eorum hoſtes, ſcabellum pedum videbunt, puta mundum, carnem, & dæmonem, quos omnes per Diuinam ſapientiam ſuperauerunt, & eius potentia, victoriæ palmam de eis reportauerunt. O quanto putas gaudent gaudio, qñ tot vidēt ab his hoſtibus quotidie deiectos, & deici, & ſe nō poſſe deuinci. Quarto gaudebunt dū pęnas contēplabuntur, vel mundi, aut purgatorij, in quibus fuerunt, ꝙ eas euaſerunt, & per eas ad tanta præmia peruenerunt. Lætabuntur enim pro diebus quibus viderunt mala. Sed, vt omnia electis in gaudium conuertantur, etiam de inferno gaudebunt, quia eum euaſerunt, & quod id non patientur, ſecuritatem acceperunt, tum quia aduerſarios ſuos, & hoſtes, ibi videbunt torqueri. Et lætabitur iuſtus cum viderit vindictā: vt pulchrè deducit Rauden. Poſtremo gaudebunt ob peccata, quæ, vel per Dei gratiam vitauerunt, aut per pœnitentiam correxerunt, & ꝙ amplius peccare nō poterunt, eo ꝙ in bono confirmati ſunt. Pro quorum omnium malorū euaſione, egredientur, & cum Maria tranſito rubro mari hymnum dicent Deo. Et conſtituentur duo cherubin, ideſt duo chori pſallētium, alterius clamātis ad alterum Sāctus Sāctus, qui nos liberauit.

Pſ. 123 · Pſ. 89. · Pſ. 57. · Exo 15

Quomodo vndique gaudia habebunt. Notula Sexta.

A 76. POſtremo vndiq; gaudia habebunt tam multa, & multiplicia, ꝙ eos intrare non poterūt, ſed ipſi in ea intrabunt, quæ etiam omne eloquiū excedunt. Nam, vt quidam dixit: ſicut piſces maris vndiq; circa ſe habent mare; ſic Sancti vndiq; gaudium modis dictis, & circuncirca gaudia ſemper plena, quorum multi multa enumerant in particulari: vt Bernar.

Eſt ibi pax, pietas, lux, virtus, ſplēdor, honeſtas &c.

Sic, & Franco de gratia in fine, & alij verſibus plura complectuntur; ſed impoſſibile, vt innumerabilis multitudo numeretur. Tanta enim ſunt gaudia, & tam multimoda, ꝙ omnes geometræ nō poſſunt ea menſurare, nec arithmetræ numerare, nec oratores explicare. Qui vult ergo tanta gaudia, oportet patiatur multa.

De cęleſtium gaudiorum magnitudine. Paragraphus Secundus.

NVnc de gaudiorum cęleſtium videndum eſt magnitudine. Non enim ſolum ſunt multa; ſed etiam grandia; adeo vt nullus poſſet, vel æſtimare minima cœli gaudia, quæ tamē habent multa aggrauantia, ſcilicet. B

Infin. ſunt plena, ſunt puraque, finis, & ordo.

Primo aggrauantur ex quadam infinitate, nam ſanctus Thom. hæc cœli gaudia enumerat inter illa tria, quodammodo infinita ſupradicta, neceſſe eſt illa eſſe prægrandia. Secundo ex plenitudine Ibi n. plenum erit gaudium; adeo vt omnem illa plenitudo excedat intellectum: vt deducit Anſel. in ſuo Monologio. Tertio ex puritate, Nullius enim contrarij triſtitiæ. ſ. aut meſtitiæ erit admiſtio; ſed ſola, & pura gaudia. Quarto gaudia augmētantur ex eorum finalitate. Nam ſi cuncta gaudent adepto fine, mirabiliter gaudebunt, qui hanc gloriam tāquam finem habebunt. Ad hæc enim conditi ſumus Aug. Quis alius noſter eſt finis, quam peruenire ad regnum, cuius nullus eſt finis. Poſtremo grauatur etiā ex ordinabilitate. Multum enim facit ordo ad gaudium, & ibi omnia ordinatiſſimè diſponentur. Vnde, & variæ illic, pro meritorum varietate habitationes erūt. Iuxta illud Euang. In domo Patris mei māſiones multæ ſunt. De quibus Nyder latius agit. Propter hæc, & ſimilia, valde augmentantur cœli gaudia. Adeo, ꝙ Guiliel. Pariſien. mirabūdus inquirit, quō poteſt tanta ferre anima humana. Sed clarum eſt qui gaudia dedit, ille animam capacē eorū dedit. Grādia ergo ſunt cœli gaudia, de quibus verè dixit Auguſt. quòd fide non attinguntur, ſpe non capiuntur, charitate non apprehenduntur, deſideria, & vota tranſcendunt. Acquiri poſſent; æſtimari non poſſent. Si ergo delectat mentem magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum. Io. 14.

De gaudiorum perpetuitate. Paragr. III.

DE gaudiorum permanentia tenēdum, ꝙ permanebunt ſine faſtidio, & ſine termino, ſine faſtidio Spiritales enim delitiæ, quo magis habentur, minus faſtidiunt. Vnde ſemper aderit ſitis atq; ſatietas. Longe tamen erunt, faſtidium aut neceſſitas. Sine termino quia erunt æterna. Securitas. n. ait Eſa. erit vſque in ſempiternum, & Auguſtinus beatitudinem omnium bonorum cœleſtium, perficit ſecuritas æterna, & ſecura æternitas, quæ ſi ſola deeſ- C Eſa. 51.

Digitized by Google

pora, ſibiinuicem & claritate fulgent, & puritate tranſlucent. Occultatio tamen, & manifeſtatio ſubdetur imperio volūtatis. Imperabit enim Deus animo, & animus corpori. Et teſte Auguſt. in 22. de Ciuitate Dei. Oēs quæ nunc latent harmoniæ corporalis numeri, non latebunt, intrinſecus & extrinſecus per corporis cuncta membra diſpoſiti. O quale ſpectaculum ibi. Lucida quoque erunt, quia magis Sole: vt dictum eſt fulgentia. O q̄ clara luminoſa patria, vbi tam innumera glorioſa lucētia corpora.
Apoc. 21. Verè ciuitas illa non egebit lumine Solis, neq; Lunæ. Secunda dos eſt ſubtilitas. Seminatur. n. corpus aïale, ſurget ſpirituale, i. adeo ſubtile erit, vt ſi caſu poſito eſſet aliquis murus æneus, tātæ ſpiſſitudinis, quanta eſt circunferentia inter cœlum, & terrā, facilius (vt aiunt) illud poſſet penetrare in ictu oculi; quam nūc ſubtilior ſolis radius vitrum; Diuina tñ, non ſua forte, potentia, neq; virtute. Vnde, & cum corpore non glorificato poteſt eſſe in eodem loco, reddere ſe palpabile ad nutum &c. Tertia eſt agilitas.
1. Cor. 15. Seminatur enim in infirmitate: ſurget in virtute. Tāta enim erit agilitas corporum, vt cogitationum volubilitati ab Auguſt. comparetur. Ait enim vbicunque volet eſſe animus, ibi protinus erit & corpus. Et alio in loco ait, quòd corpus glorioſum, vtraq; interualla pari celeritate attinget: ſicut radius Solis. Quarta eſt impaſſibilitas ſeminat in cor-
Ibidem. ruptione, ſurget in incorruptione Mortale induet
1 Cor. 15. immortalitatem; adeo, vt nullis armis nullis pœnis affici poſſet. De quibus ſingulis multa Doctores; præſertim Guillermus in de vniuerſo agunt. Verè ergo corpus veſtimentis alijs non egebit, cum veſtimentis gloriæ talibus adornatum erit. O hoc attende caro miſera, & eſto animæ ſubiecta vnde tanta in te fiet bonorum redundantia. Secundo Sāctorum corpora dotabuntur, & ornabuntur multiplici, aut triplici aureola. Quæ licet ſint præmia mentis; redundant tamen foris in corpus.

Vſum aureolæ Martyr. Doctor Virgoq; tenebit.

Quales aūt erūt virgines, q̄ congruè tres ponantur, multis perſuaſionibus a doctis tradit. Preſertim in ſuo preceptorio latè de his agit Nider. Sic ēt palma dat his, qui in deſiderio illa præcellentia opera habent: vt canitur de Martino, qui deſiderio Martyr fuit. Excellenter hi de his operibus excellētius remunerabuntur, & de ceteris etiam nil remanebit irremuneratum. Tertio dotabitur fructibus. Eſt aūt fructus gaudiū, & delectatio de exercitio ſpirituali.
Matth. 13. Et diuiditur in trigeſimum ſexageſimum centeſimum ſm tres ſtatus; continentium, ſ. coniugatorū, viduarum, virginum. De quibus latè agunt Doctores ſuper quartum ſententiarū. Quarto corpus glorificabitur ex ſenſuum externorum actuatione. Totaliter enim homo glorificabitur, & omnes ſenſus ibi actu erūt in vltimitate ſuæ perfectionis, & actualitatis; Socius enim laboris, debet ſocius eſſe glorificationis. Et ſinguli ſenſus optima, & conuenientiſſima ibi obiecta habebunt, vel ſaltem, vt Sāctus Thom. ait, per ſpecies influxas. Et in genere loquēdo, ſenſuum gaudiū augebitur ex ſex, iuxta Ioannem de Cambaco.

Commoda, & obiectumq; acuit diuerſa, Deus nil.

Primo ex reſtitutione commodi naturalis. Status enim gloriæ, perfectiora reſtituit quam in Paradiſo perdita; ſed ibi amœnitas ſumma, & tantum cōmodum habuiſſet ibi homo: vt dicit Nider ex lumine Lunæ: ſicut nunc ex lumine Solis. Secundo ad magnitudinem delectationis ſenſuū, faciet melioratio obiectorum; omnium, ſ. ſenſibilium. Et hoc in augmētatione lucis, in clarificatione coloris, in conuenientia membrorū, & in pulchritudine corporum beatorum: vt patet ex dictis. Tertio ex ſenſuum acumine, qui nulla quantalibet: vt nunc obiectorum claritate offendi poſſent, aut iure liberari; ſed intente perſpicere ſemper. Quarto auget diuerſitas ſenſibilium. Nam per ſpecies receptas, videbunt ſpecies, & ſpheras cœlorum, per ſpecies influxas, de qualibet ſpecie animalium, plantarum &c. & corpora Chriſti, Mariæ, Beatorum. Quintò augebit delectationē ſenſatio Deitatis in quolibet ſenſibili. Nam licet per ſe ſenſus Deū videre non poſſunt; per accidens tamen: ſicut ex locutione percipitur vita; Imò clarius multo. Sexto auget, quia nulla diſtantia ſitus, aut interſtitiū poſſet ſenſibus afferre aliquod impedimentum, quin æquè benè ſentiāt ſitum obiectum, vnde omnes videbūt Chriſtū. Nā, & in via quidam e remoto, melius proſpiciūt rem obiectam. Grandis ergo delectatio ſenſuum. Oculus enim iuxta Nyder, quinq; videbit in genere. Primo non exiſtentia poſt iudiciū, vt flores, animalia &c. quia in ſtatu innocentiæ vidiſſet ea. Secundo mundum cum elementis purgatum. Tertio corpora beatorum. Quarto pœnas in inferno damnatorum. Quinto Chriſti humanitatem. Sic aures paſcentur ſuauiſſimis vocibus, colloquijs, cantilenis, etiam auium concentu ait Nyder, per ſpecies influxas, & omnia genera muſicorum audient, omnes ſonos ſimul ſine reuerberatione aeris; diſcernent vnum ab altero, q non impediet, ita de longe ſicut a prope, ſine obſtaculo impedimenti. O quam dulciter ſonant ibi organa Sanctorum. Tertio olfactus ſuauiſſimo odore. Eccleſia enim cātat, q odor ſuauiſſimus erunt corpora Sanctorum: Si enim flores, & herbulæ, & quædam inanimata olent tanta fragrantia, qūo putas illic fragrabunt Sanctorum corpora; quarum hic plura efflant ſuauitatem inauditam. Dupliciter guſtare dicuntur, primo modo per intentionalem immutationem linguæ a ſapore Sāctis inherente. Alio modo, per influxum ſpecierū a Deo. Sed an non etiam ibi fructus terræ ſublimis? Eſa. 4.
panis ille æternus dulcis erit guſtui. Modus tangendi iuxta ſanctum Thom. erit immutatione ſpirituali, aut influxu. o qūo Ieſum tangemus, qūo amplexabimur amicos. Et non oblectatio ſingulis ſenſibus erit: ſed per totū redūdabit corpus: vt multi Vallen. in ſummo bono. Sunt quoque hic commemorādæ ſeptem beatitudinis partes; quibus dotabunt corpora Beatorū, quę a beato Bernardo traduntur. Cant. 2.

Corpore, pulcher etiā velox, fortis, quā liber.

Prima pulchritudo ſine deformitate.	Secunda velocitas ſine tarditate.	Tertia fortitudo ſine infirmitate.	Quarta libertas ſine captiuitate.

Plenus

T

Plenus delitijs,	*ſanus,*	*nunquã morieris.*
Quinta plenitudo delitiarum ſine oĩ dolore.	Sexta ſanitas ſine ægritudine.	Septima immortalitas ſine fine.

Et hæc gaudia à parte corporis ab extra.

Gaudia de ſubtus. Notula Quinta.

Y DE ſubtus quoque naſcentur Sanctis gaudia, ex horum contemplatione gratiſſima.

Sub cœlos, mundum, ſub & hoſtis, pœna, reatus.

In primis enim ſub ſe vident, & luci diſſimè contẽplantur, cœlorum motum, vel ſtatum planetarum, orbes, & omnem ordinem & rationẽ cœli. Sciẽtq; tunc ſi quis concentus eſt ſeptem orbium, quas ſphęras græci vocant qui (vt aiunt) tantus eſt ac tã immenſus, vt hominis effugiat auditum. Hęc inquã oĩa tunc perfectiſſimè noſcent, propter quæ ſcienda, illi antiqui Philoſophi tãtis laboribus ſe ſubdidere. In quorum agnitionem, tantum dixerunt cõſtare gaudium, vt merito illius ſcientiæ agnitione contemneremus omnia. Secundo ſub ſe ſuſpiciunt mundum, de quo quia eius pericula tam innumera euaſerunt, immenſum habent gaudium. Vnde quidam. O dñe Deus ſi nunc tam graue periculum eſt in bello, quãtum erit gaudium de triumpho. Hinc læti dicent Pſalmi. Canticũ Anima noſtra ſicut paſſer erepta. Nota hic de innouatione mundi, & elementorum, quam iocunda eorum viſio. Tertio plurimum gaudebunt, quia eorum hoſtes, ſcabellum pedum videbunt, puta mundum, carnem, & dæmonem, quos omnes per Diuinam ſapientiam ſuperauerunt, & eius potentia, victoriæ palmam de eis reportauerunt. O quanto putas gaudent gaudio, qñ tot vidẽt ab his hoſtibus quotidie deiectos, & deici, & ſe nõ poſſe deuinci. Quarto gaudebunt dũ pęnas contẽplabuntur, vel mundi, aut purgatorij, in quibus fuerunt, ꝙ eas euaſerunt, & per eas ad tanta præmia peruenerunt. Lætabuntur enim pro diebus quibus viderunt mala. Sed, vt omnia electis in gaudium conuertantur, etiam de inferno gaudebunt, quia eum euaſerunt, & quod id non patientur, ſecuritatem acceperunt, tum quia aduerſarios ſuos, & hoſtes, ibi videbunt torqueri. Et lætabitur iuſtus cum viderit vindictã: vt pulchrè deducit Rauden. Poſtremo gaudebunt ob peccata, quæ, vel per Dei gratiam vitauerunt, aut per pœnitentiam correxerunt, & ꝙ amplius peccare nõ poterunt, eo ꝙ in bono confirmati ſunt. Pro quorum omnium malorũ euaſione, egredientur, & cum Maria tranſito rubro mari hymnum dicent Deo. Et conſtituentur duo cherubin, ideſt duo chori pſallẽtium, alterius clamãtis ad alterum Sãctus Sãctus, qui nos liberauit.

Pſ. 123 · Pſ. 89 · Pſ. 57 · Exo 15

Quomodo vndique gaudia habebunt. Notula Sexta.

A 76. POſtremo vndiq; gaudia habebunt tam multa, & multiplicia, ꝙ eos intrare non poterũt, ſed ipſi in ea intrabunt, quæ etiam omne eloquiũ excedunt. Nam, vt quidam dixit: ſicut piſces maris vndiq; circa ſe habent mare; ſic Sancti vndiq; gaudium modis dictis, & circuncirca gaudia ſemper plena, quorum multi multa enumerant in particulari: vt Bernar.

Eſt ibi pax, pietas, lux, virtus, ſplẽdor, honeſtas &c.

Sic, & Franco de gratia in fine, & alij verſibus plura complectuntur; ſed impoſſibile, vt innumerabilis multitudo numeretur. Tanta enim ſunt gaudia, & tam multimoda, ꝙ omnes geometræ nõ poſſunt ea menſurare, nec arithmetræ numerare, nec oratores explicare. Qui vult ergo tanta gaudia, oportet patiatur multa.

De cęleſtium gaudiorum magnitudine. Paragraphus Secundus.

NVnc de gaudiorum cęleſtium videndum eſt magnitudine. Non enim ſolum ſunt multa; ſed etiam grandia; adeo vt nullus poſſet, vel æſtimare minima cœli gaudia, quæ tamẽ habent multa aggrauantia, ſcilicet. B

Infin. ſunt plena, ſunt puraque, finis, & ordo.

Primo aggrauantur ex quadam infinitate, nam ſanctus Thom. hæc cœli gaudia enumerat inter illa tria, quodammodo infinita ſupradicta, neceſſe eſt illa eſſe prægrandia. Secundo ex plenitudine Ibi n. plenum erit gaudium; adeo vt omnem illa plenitudo excedat intellectum: vt deducit Anſel. in ſuo Monologio. Tertio ex puritate, Nullius enim contrarij triſtitiæ. ſ. aut meſtitiæ erit admiſtio; ſed ſola, & pura gaudia. Quarto gaudia augmẽtantur ex eorum finalitate. Nam ſi cuncta gaudent adepto fine, mirabiliter gaudebunt, qui hanc gloriam tãquam finem habebunt. Ad hæc enim conditi ſumus Aug. Quis alius noſter eſt finis, quam peruenire ad regnum, cuius nullus eſt finis. Poſtremo grauatur etiã ex ordinabilitate. Multum enim facit ordo ad gaudium, & ibi omnia ordinatiſſimè diſponentur. Vnde, & variæ illic, pro meritorum varietate habitationes erũt. Iuxta illud Euang. In domo Patris mei mãſiones multæ ſunt. De quibus Nyder latius agit. Io. 14. Propter hæc, & ſimilia, valde augmentantur cœli gaudia. Adeo, ꝙ Guiliel. Pariſien. mirabũdus inquirit, quõ poteſt tanta ferre anima humana. Sed clarum eſt qui gaudia dedit, ille animam capacẽ eorũ dedit. Grãdia ergo ſunt cœli gaudia, de quibus verè dixit Auguſt. quòd fide non attinguntur, ſpe non capiuntur, charitate non apprehenduntur, deſideria, & vota tranſcendunt. Acquiri poſſent; æſtimari non poſſent. Si ergo delectat mentem magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum.

De gaudiorum perpetuitate. Paragr. III.

DE gaudiorum permanentia tenẽdum, ꝙ permanebunt ſine faſtidio, & ſine termino, ſine faſtidio Spiritales enim delitiæ, quo magis habentur, minus faſtidiunt. Vnde ſemper aderit ſitis atq; ſatietas. Longe tamen erunt, faſtidium aut neceſſitas. Sine termino quia erunt æterna. Securitas. n. ait Eſa. erit vſque in ſempiternum, & Auguſtinus Eſa. 51. beatitudinem omnium bonorum cœleſtium, perficit ſecuritas æterna, & ſecura æternitas, quæ ſi ſola deeſ- C

Digitized by Google

pora, ſibiinuicem & claritate fulgent, & puritate tranſlucent. Occultatio tamen, & manifeſtatio ſubdetur imperio volũtatis. Imperabit enim Deus animo, & animus corpori. Et teſte Auguſt. in 22. de Ciuitate Dei. Oẽs quæ nunc latent harmoniæ corporalis numeri, non latebunt, intrinſecus & extrinſecus per corporis cuncta membra diſpoſiti. O quale ſpectaculum ibi. Lucida quoque erunt, quia magis Sole: vt dictum eſt fulgentia. O q̃ clara luminoſa patria, vbi tam innumera glorioſa lucẽtia corpora.
Apoc. 22. Verè ciuitas illa non egebit lumine Solis, neq; Lunæ. Secunda dos eſt ſubtilitas. Seminatur. n. corpus aĩale, ſurget ſpirituale, i. adeo ſubtile erit, vt ſi caſu poſito eſſet aliquis murus æneus, tãtæ ſpiſſitudinis, quanta eſt circunferentia inter cœlum, & terrã, facilius (vt aiunt) illud poſſet penetrare in ictu oculi; quam nũc ſubtilior ſolis radius vitrum; Diuina tñ, non ſua forte, potentia, neq; virtute. Vnde, & cum corpore non glorificato poteſt eſſe in eodem loco, reddere ſe palpabile ad nutum &c. Tertia eſt agili-
1. Cor. 15. tas. Seminatur enim in infirmitate: ſurget in virtute. Tãta enim erit agilitas corporum, vt cogitationum volubilitati ab Auguſt. comparetur. Ait enim vbicunque volet eſſe animus, ibi protinus erit & corpus. Et alio in loco ait, quòd corpus glorioſum, vtraq; interualla pari celeritate attinget: ſicut radius Solis. Quarta eſt impaſſibilitas ſeminat' in cor-
Ibidem. ruptione, ſurget in incorruptione Mortale induet
1. Cor. 15. immortalitatem; adeo, vt nullis armis nullis pœnis affici poſſet. De quibus ſingulis multa Doctores; præſertim Guillermus in de vniuerſo agunt. Verè ergo corpus veſtimentis alijs non egebit, cum veſtimentis gloriæ talibus adornatum erit. O hoc attende caro miſera, & eſto animæ ſubiecta vnde tanta in te fiet bonorum redundantia. Secundo Sãctorum corpora dotabuntur, & ornabuntur multiplici, aut triplici aureola. Quæ licet ſint præmia mentis; redundant tamen foris in corpus.

Vſum aureolæ Martyr Doctor Virgoq; tenebit.

Quales aũt erũt virgines, q̃ congruè tres ponantur, multis perſuaſionibus a doctis tradit'. Præſertim in ſuo præceptorio latè de his agit Nider. Sic ẽt palma dat' his, qui in deſiderio illa præcellentia opera habent: vt canitur de Martino, qui deſiderio Martyr fuit. Excellenter hi de his operibus excellẽtius remunerabuntur, & de cęteris etiam nil remanebit irremuneratum. Tertio dotabitur fructibus. Eſt aũt fructus gaudiũ, & delectatio de exercitio ſpiritua-
Matth. 13. li. Et diuiditur in trigeſimum ſexageſimum centeſimum ſm tres ſtatus; continentium, ſ. coniugatorũ, viduarum, virginum. De quibus latè agunt Doctores ſuper quartum ſententiarũ. Quarto corpus glorificabitur ex ſenſuum externorum actuatione. Totaliter enim homo glorificabitur, & omnes ſenſus ibi actu erũt in vltimitate ſuæ perfectionis, & actualitatis; Socius enim laboris, debet ſocius eſſe glorificationis. Et ſinguli ſenſus optima, & conuenientiſſima ibi obiecta habebunt, vel ſaltem, vt Sãctus Thom. ait, per ſpecies influxas. Et in genere loquẽdo, ſenſuum gaudiũ augebitur ex ſex, iuxta Ioannem de Cambaco.

Commoda, & obiectumq; acuit diuerſa, Deus nil.

Primo ex reſtitutione commodi naturalis: Status enim gloriæ, perfectiora reſtituit quam in Paradiſo perdita; ſed ibi amœnitas ſumma, & tantum cõmodum habuiſſet ibi homo: vt dicit Nider ex lumine Lunæ: ſicut nunc ex lumine Solis. Secundo ad magnitudinem delectationis ſenſuũ, faciet melioratio obiectorum; omnium, ſ. ſenſibilium. Et hoc in augmẽtatione lucis, in clarificatione coloris, in conuenientia membrorũ, & in pulchritudine corporum beatorum: vt patet ex dictis. Tertio ex ſenſuum acumine, qui nulla quantalibet: vt nunc obiectorum claritate offendi poſſent, aut iure liberati; ſed intente perſpicere ſemper. Quarto auget diuerſitas ſenſibilium. Nam per ſpecies receptas, videbunt ſpecies, & ſpheras cœlorum, per ſpecies influxas, de qualibet ſpecie animalium, plantarum &c. & corpora Chriſti, Mariæ, Beatorum. Quintò augebit delectationẽ ſenſatio Deitatis in quolibet ſenſibili. Nam licet per ſe ſenſus Deũ videre non poſſunt; per accidens tamen: ſicut ex locutione percipitur vita; Imò clarius multo. Sexto auget, quia nulla diſtantia ſitus, aut interſtitiũ poſſet ſenſibus afferre aliquod impedimentum, quin æquè benè ſentiãt ſitum obiectum, vnde omnes videbũt Chriſtũ. Nã, & in via quidam e remoto, melius proſpiciũt rem obiectam. Grandis ergo delectatio ſenſuum. Oculus enim iuxta Nyder, quinq; videbit in genere. Primo non exiſtentia poſt iudiciũ, vt flores, animalia &c. quia in ſtatu innocentiæ vidiſſet ea. Secundo mundum cum elementis purgatum. Tertio corpora beatorum. Quarto pœnas in inferno damnatorum. Quinto Chriſti humanitatem. Sic aures paſcentur ſuauiſſimis vocibus, colloquijs, cantilenis, etiã auium concentu ait Nyder, per ſpecies influxas, & omnia genera muſicorum audient, oẽs ſonos ſimul ſine reuerberatione aeris; diſcernent vnum ab altero, q non impediet, ita de longe ſicut a prope, ſine obſtaculo impedimenti. O quam dulciter ſonant ibi organa Sanctorum. Tertio olfactus ſuauiſſimo odore Eccleſia enim cãtat, q odor ſuauiſſimus erunt corpora Sanctorum: Si enim flores, & herbulæ, & quædam inanimata olent tanta fragrantia, quõ putas illic fragrabunt Sanctorum corpora; quarum hic plura efflant ſuauitatem inauditam. Dupliciter guſtare dicuntur, primo modo per intentionalem immutationem linguæ a ſapore Sãctis inhęrente. Alio modo, per influxum ſpecierũ a
Eſa. 4. Deo. Sed an non etiam ibi fructus terræ ſublimis?
Cant. 2. panis ille æternus dulcis erit guſtui. Modus tangendi iuxta ſanctum Thom. erit immutatione ſpirituali, aut influxu. o quõ Ieſum tangemus, quõ amplexabimur amicos. Et non. oblectatio ſingulis ſenſibus erit: ſed per totũ redũdabit corpus: vt vult Valen. in ſummo bono. Sunt quoque hic commemorãdæ ſeptem beatitudinis partes; quibus dotabunt corpora Beatorũ, quę a beato Bernardo traduntur.

Corpore, pulcher etiã velox, fortis, quã liber.

Prima pulchritudo ſine deformitate.	Secunda velocitas ſine tarditate.	Tertia fortitudo ſine infirmitate.	Quarta libertas ſine captiuitate.

Plenus

Plenus delitijs,	*ſanus,*	*nunquã morieris.*
Quinta plenitudo delitiarum ſine oĩ dolore.	Sexta ſanitas ſine ægritudine.	Septima immortalitas ſine fine.

Et hæc gaudia à parte corporis ab extra.

Gaudia de ſubtus. Notula Quinta.

Y DE ſubtus quoque naſcentur Sanctis gaudia, ex horum contemplatione gratiſſima.

Sub cœlos, mundum, ſub & hoſtis, pœna, reatus.

In primis enim ſub ſe vident, & luciđiſſimè contẽplantur, cœlorum motum, vel ſtatum planetarum, orbes, & omnem ordinem & rationẽ cœli. Sciẽtq; tunc ſi quis concentus eſt ſeptem orbium, quas ſphęras græci vocant qui (vt aiunt) tantus eſt ac tã immenſus, vt hominis effugiat auditum. Hęc inquã oĩa tunc perfectiſſimè noſcent, propter quæ ſcienda, illi antiqui Philoſophi tãtis laboribus ſe ſubdidere. In quorum agnitionem, tantum dixerunt cõſtare gaudium, vt merito illius ſcientiæ agnitione contemneremus omnia. Secundo ſub ſe ſuſpiciunt mundum, de quo quia eius pericula tam innumera euaſerunt, immenſum habent gaudium. Vnde quidam. O dñe Deus ſi nunc tam graue periculum eſt in bello, quãtum erit gaudium de triumpho. Hinc
Pſ. 123 læti dicent Pſalmi. Canticũ Anima noſtra ſicut paſſer erepta. Nota hic de innouatione mundi, & elementorum, quam iocunda eorum viſio. Tertio plurimum gaudebunt, quia eorum hoſtes, ſcabellum pedum videbunt, puta mundum, carnem, & dæmonem, quos omnes per Diuinam ſapientiam ſuperauerunt, & eius potentia, victoriæ palmam de eis reportauerunt. O quanto putas gaudent gaudio, qñ tot vidẽt ab his hoſtibus quotidie deiectos, & deici, & ſe nõ poſſe deuinci. Quarto gaudebunt dũ pęnas contẽplabuntur, vel mundi, aut purgatorij, in quibus fuerunt, ꝙ eas euaſerunt, & per eas ad tanta
Pſ. 89. præmia peruenerunt. Lætabuntur enim pro diebus quibus viderunt mala. Sed, vt omnia electis in gaudium conuertantur, etiam de inferno gaudebunt, quia eum euaſerunt, & quod id non patientur, ſecuritatem acceperunt, tum quia aduerſarios ſuos, & hoſtes, ibi videbunt torqueri. Et lætabitur iuſtus
Pſ. 57. cum viderit vindictã: vt pulchrè deducit Rauden. Poſtremo gaudebunt ob peccata, quæ, vel per Dei gratiam vitauerunt, aut per pœnitentiam correxerunt, & ꝙ amplius peccare nõ poterunt, eo ꝙ in bono confirmati ſunt. Pro quorum omnium malorũ
Exo 15 euaſione, egredientur, & cum Maria tranſito rubro mari hymnum dicent Deo. Et conſtituentur duo cherubin, ideſt duo chori pſallẽtium, alterius clamãtis ad alterum Sãctus Sãctus, qui nos liberauit.

Quomodo vndique gaudia habebunt. Notula Sexta.

A 76. POſtremo vndiq; gaudia habebunt tam multa, & multiplicia, ꝙ eos intrare non poterũt, ſed ipſi in ea intrabunt, quæ etiam omne eloquiũ excedunt. Nam, vt quidam dixit: ſicut piſces maris vndiq; circa ſe habent mare; ſic Sancti vndiq; gaudium modis dictis, & circuncirca gaudia ſemper plena, quorum multi multa enumerant in particulari: vt Bernar.

Eſt ibi pax, pietas, lux, virtus, ſplẽdor, honeſtas &c.

Sic, & Franco de gratia in fine, & alij verſibus plura complectuntur; ſed impoſſibile, vt innumerabilis multitudo numeretur. Tanta enim ſunt gaudia, & tam multimoda, ꝙ omnes geometræ nõ poſſunt ea menſurare, nec arithmetræ numerare, nec oratores explicare. Qui vult ergo tanta gaudia, oportet patiatur multa.

De cęleſtium gaudiorum magnitudine. Paragraphus Secundus.

NVnc de gaudiorum cęleſtium videndum eſt magnitudine. Non enim ſolum ſunt multa; ſed etiam grandia; adeo vt nullus poſſet, vel æſtimare minima cœli gaudia, quæ tamẽ habent multa aggrauantia, ſcilicet. B

Infin. ſunt plena, ſunt puraque, finis, & ordo.

Primo aggrauantur ex quadam infinitate, nam ſanctus Thom. hæc cœli gaudia enumerat inter illa tria, quodammodo infinita ſupradicta, neceſſe eſt illa eſſe prægrandia. Secundo ex plenitudine Ibi n. plenum erit gaudium; adeo vt omnem illa plenitudo excedat intellectum: vt deducit Anſel. in ſuo Monologio. Tertio ex puritate, Nullius enim contrarij triſtitiæ. ſ. aut meſtitiæ erit admiſtio; ſed ſola, & pura gaudia. Quarto gaudia augmẽtantur ex eorum finalitate. Nam ſi cuncta gaudent adepto fine, mirabiliter gaudebunt, qui hanc gloriam tãquam finem habebunt. Ad hæc enim conditi ſumus Aug. Quis alius noſter eſt finis, quam peruenire ad regnum, cuius nullus eſt finis. Poſtremo grauatur etiã ex ordinabilitate. Multum enim facit ordo ad gaudium, & ibi omnia ordinatiſſimè diſponentur. Vnde, & variæ illic, pro meritorum varietate habitationes erũt. Iuxta illud Euang. In domo Patris mei Io. 14. mãſiones multæ ſunt. De quibus Nyder latius agit. Propter hæc, & ſimilia, valde augmentantur cœli gaudia. Adeo, ꝙ Guiliel. Pariſien. mirabũdus inquirit, quõ poteſt tanta ferre anima humana. Sed clarum eſt qui gaudia dedit, ille animam capacẽ eorũ dedit. Grãdia ergo ſunt cœli gaudia, de quibus verè dixit Auguſt. quòd fide non attinguntur, ſpe non capiuntur, charitate non apprehenduntur, deſideria, & vota tranſcendunt. Acquiri poſſent; æſtimari non poſſent. Si ergo delectat mentem magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum.

De gaudiorum perpetuitate. Paragr. III.

DE gaudiorum permanentia tenẽdum, ꝙ permanebunt ſine faſtidio, & ſine termino, ſine C faſtidio Spiritales enim delitiæ, quo magis habentur, minus faſtidiunt. Vnde ſemper aderit ſitis atq; ſatietas. Longe tamen erunt, faſtidium aut neceſſitas. Sine termino quia erunt æterna. Securitas. n. Eſa. 51. ait Eſa. erit vſque in ſempiternum, & Auguſtinus beatitudinem omnium bonorum cœleſtium, perficit ſecuritas æterna, & ſecura æternitas, quæ ſi ſola deeſ-

Digitized by Google

pora, ſibiinuicem & claritate fulgent, & puritate tranſlucent. Occultatio tamen, & manifeſtatio ſubdetur imperio volũtatis. Impetabit enim Deus animo, & animus corpori. Et teſte Auguſt. in 22. de Ciuitate Dei. Oẽs quæ nunc latent harmoniæ corporalis numeri, non latebunt, intrinſecus & extrinſecus per corporis cuncta membra diſpoſiti. O quale ſpectaculum ibi. Lucida quoque erunt, quia magis Sole: vt dictum eſt fulgentia. O q̃ clara luminoſa patria, vbi tam innumera glorioſa lucẽtia corpora. Verè ciuitas illa non egebit lumine Solis, neq; Lunæ. Secunda dos eſt ſubtilitas. Seminatur. n. corpus aĩale, ſurget ſpirituale, i. adeo ſubtile erit, vt ſi caſu poſito eſſet aliquis murus æneus, tãtæ ſpiſſitudinis, quanta eſt circunferentia inter cœlum, & terrã, facilius (vt aiunt) illud poſſet penetrare in ictu oculi; quam nũc ſubtilior ſolis radius vitrum; Diuina tñ, non ſua forte, potentia, neq; virtute. Vnde; & cum corpore non glorificato poteſt eſſe in eodem loco, reddere ſe palpabile ad nutum &c. Tertia eſt agilitas. Seminatur enim in infirmitate: ſurget in virtute. Tãta enim erit agilitas corporum, vt cogitationum volubilitati ab Auguſt. comparetur. Ait enim vbicunque volet eſſe animus, ibi protinus erit & corpus. Et alio in loco ait, quòd corpus glorioſum, vtraq; interualla pari celeritate attinget: ſicut radius Solis. Quarta eſt impaſſibilitas ſeminat̃ in corruptione, ſurget in incorruptione Mortale induet immortalitatem; adeò, vt nullis armis nullis pœnis affici poſſet. De quibus ſingulis multa Doctores; præſertim Guillermus in de vniuerſo agunt. Verè ergo corpus veſtimentis alijs non egebit, cum veſtimentis gloriæ talibus adornatum erit. O hoc attende caro miſera, & eſtò animæ ſubiecta vnde tanta in te fiet bonorum redundantia. Secundo Sãctorum corpora dotabuntur, & ornabuntur multiplici, aut triplici aureola. Quæ licet ſint præmia mentis; redundant tamen foris in corpus.

Apoc. 21.

1. Cor. 15.

Ibidem.

1 Cor. 15.

Vſum aureolæ Martyr Doctor Virgoq; tenebit.

Quales aũt erũt virgines, q̃ congruè tres ponantur, multis perſuaſionibus a doctis tradit̃. Præſertim in ſuo præceptorio latè de his agit Nider. Sic ẽt palma dat̃ his, qui in deſiderio illa præcellentia opera habent: vt canitur de Martino, qui deſiderio Martyr. fuit. Excellenter hi de his operibus excellẽtius remunerabuntur, & de cęteris etiam nil remanebit irremuneratum. Tertio dotabitur fructibus. Eſt aũt fructus gaudiũ, & delectatio de exercitio ſpirituali. Et diuiditur in trigeſimum ſexageſimum centeſimum ſm tres ſtatus; continentium, ſ. coniugatorũ, viduarum, virginum. De quibus latè agunt Doctores ſuper quartum ſententiarũ. Quarto corpus glorificabitur ex ſenſuum externorum actuatione. Totaliter enim homo glorificabitur, & omnes ſenſus ibi actu erũt in vltimitate ſuæ perfectionis, & actualitatis; Socius enim laboris, debet ſocius eſſe glorificationis. Et ſinguli ſenſus optima, & conuenientiſſima ibi obiecta habebunt, vel ſaltem, vt Sãctus Thom. ait, per ſpecies influxas. Et in genere loquẽdo, ſenſuum gaudiũ augebitur ex ſex, iuxta Ioannem de Cambaco.

Matth. 13.

Commoda, & obiectumq; acuit diuerſa, Deus vil.

Primo ex reſtitutione commodi naturalis. Status enim gloriæ, perfectiora reſtituit quam in Paradiſo perdita; ſed ibi amœnitas ſumma, & tantum cõmodum habuiſſet ibi homo: vt dicit Nider ex lumine Lunæ: ſicut nunc ex lumine Solis. Secundo ad magnitudinem delectationis ſenſuũ, faciet melioratio obiectorum; omnium, ſ. ſenſibilium. Et hoc in augmẽtatione lucis, in clarificatione coloris, in conuenientia membrorũ, & in pulchritudine corporum beatorum: vt patet ex dictis. Tertio ex ſenſuum acumine, qui nulla quantalibet: vt nunc obiectorum claritate oſtendi poſſent, aut iure liberari; ſed intente perſpicere ſemper. Quarto auget diuerſitas ſenſibilium. Nam per ſpecies receptas, videbunt ſpecies, & ſpheras cœlorum, per ſpecies influxas, de qualibet ſpecie animalium, plantarum &c. & corpora Chriſti, Mariæ, Beatorum. Quinto augebit delectationẽ ſenſatio Deitatis in quolibet ſenſibili. Nam licet per ſe ſenſus Deũ videre non poſſunt; per accidens tamen: ſicut ex locutione percipitur vita; Imò clarius multo. Sexto auget, quia nulla diſtantia ſitus, aut interſtitiũ poſſet ſenſibus afferre aliquod impedimentum, quin æquè benè ſentiãt ſitum obiectum, vnde omnes videbũt Chriſtũ & Mã, & in via quidam e remoto, melius proſpiciũt rem obiectam. Grandis ergo delectatio ſenſuum. Oculus enim iuxta Nyder, quinq; videbit in genere. Primo non exiſtentia poſt iudiciũ, vt flores, animalia &c. quia in ſtatu innocentiæ vidiſſet ea. Secundo mundum cum elementis purgatum. Tertio corpora beatorum. Quarto pœnas in inferno damnatorum. Quinto Chriſti humanitatem. Sic aures paſcentur ſuauiſſimis vocibus, colloquijs, cantilenis, etiam auium concentu ait Nyder, per ſpecies influxas, & omnia genera muſicorum audient, oẽs ſonos ſimul ſine reuerberatione aeris, diſcernent vnum ab altero, q̄ non impediet, ita de longe ſicut a prope, ſine obſtaculo impedimenti. O quam dulciter ſonant ibi organa Sanctorum. Tertio olfactus ſuauiſſimo odore Eccleſia enim cãtat, q̄ odor ſuauiſſimus erunt corpora Sanctorum. Si enim flores, & herbulæ, & quædam inanimata olent tanta fragrantia, qũo putas illic fragrabunt Sanctorum corpora; quarum hic plura efflant ſuauitatem inauditam. Dupliciter guſtare dicuntur, primo modo per intentionalem immutationem linguæ a ſapore Sãctis inhęrente. Alio modo, per influxum ſpecierũ a Deo. Sed an non etiam ibi fructus terræ ſublimis? panis ille æternus dulcis erit guſtui. Modus tangendi iuxta ſanctum Thom. erit immutatione ſpirituali, aut influxu. o qũo Ieſum tangemus, qũo amplexabimur amicos. Et non delectatio ſingulis ſenſibus erit; ſed per totũ redũdabit corpus: vt, inde Valen. in ſummo bono. Sunt quoque hic commemorãdæ ſeptem beatitudinis partes; quibus dotabunt corpora Beatorũ, quę a beato Bernardo traduntur.

Eſa. 4.

Cant. 2.

Corpore, pulcher	*etiã velox,*	*fortis,*	*quã liber.*
Prima pulchritudo ſine deformitate.	Secunda velocitas ſine tarditate.	Tertia fortitudo ſine infirmitate.	Quarta libertas ſine captiuitate.

X

T

Plenus

Plenus delitijs,	*ſanus,*	*nunquā morieris.*
Quinta plenitudo delitiarum ſine oī dolore.	Sexta ſanitas ſine ægritudine.	Septima immortalitas ſine fine.

Et hæc gaudia à parte corporis ab extra.

Gaudia de ſubtus. Notula Quinta.

Y DE ſubtus quoque naſcentur Sanctis gaudia, ex horum contemplatione gratiſſima.

Sub cœlos, mundum, ſub & hoſtis, pœna, reatus.

In primis enim ſub ſe vident, & luciſſimè contéplantur, cœlorum motum, vel ſtatum planetarum, orbes, & omnem ordinem & rationē cœli. Sciétq; tunc ſi quis concentus eſt ſeptem orbium, quas ſphęras græci vocant qui (vt aiunt) tantus eſt ac tā immenſus, vt hominis effugiat auditum. Hęc inquā oīa tunc perfectiſſimè noſcent, propter quæ ſcienda, illi antiqui Philoſophi tātis laboribus ſe ſubdidere. In quorum agnitionem, tantum dixerunt cōſtare gaudium, vt merito illius ſcientiæ agnitione contemneremus omnia. Secundo ſub ſe ſuſpiciunt mundum, de quo quia eius pericula tam innumera euaſerunt, immenſum habent gaudium. Vnde quidam. O dn̄e Deus ſi nunc tam graue periculum eſt in bello, quātum erit gaudium de triumpho. Hinc læti dicent Pſalmi. Canticū Anima noſtra ſicut paſſer erepta. Nota hic de innouatione mundi, & elementorum, quam iocunda eorum viſio. Tertio plurimum gaudebunt, quia eorum hoſtes, ſcabellum pedum videbunt, puta mundum, carnem, & dæmonem, quos omnes per Diuinam ſapientiam ſuperauerunt, & eius potentia, victoriæ palmam de eis reportauerunt. O quanto putas gaudent gaudio, qn̄ tot vidēt ab his hoſtibus quotidie deiectos, & deici, & ſe nō poſſe deuinci. Quarto gaudebunt dū pęnas contēplabuntur, vel mundi, aut purgatorij, in quibus fuerunt, ꝙ eas euaſerunt, & per eas ad tanta præmia peruenerunt. Lætabuntur enim pro diebus quibus viderunt mala. Sed, vt omnia electis in gaudium conuertantur, etiam de inferno gaudebunt, quia eum euaſerunt, & quod id non patientur, ſecuritatem acceperunt, tum quia aduerſarios ſuos, & hoſtes, ibi videbunt torqueri. Et lætabitur iuſtus cum viderit vindictā: vt pulchrè deducit Rauden. Poſtremo gaudebunt ob peccata, quæ, vel per Dei gratiam vitauerunt, aut per pœnitentiam correxerunt, & ꝙ amplius peccare nō poterunt, eo ꝙ in bono confirmati ſunt. Pro quorum omnium malorū euaſione, egredientur, & cum Maria tranſito rubro mari hymnum dicent Deo. Et conſtituentur duo cherubin, ideſt duo chori pſallētium, alterius clamātis ad alterum Sāctus Sāctus, qui nos liberauit.

Pſ. 123 *Pſ. 89.* *Pſ. 57.* *Exo 15*

Quomodo vndique gaudia habebunt. Notula Sexta.

A 76. POſtremo vndiq; gaudia habebunt tam multa, & multiplicia, ꝙ eos intrare non poterūt, ſed ipſi in ea intrabunt, quæ etiam omne eloquiū excedunt. Nam, vt quidam dixit: ſicut piſces maris vndiq; circa ſe habent mare; ſic Sancti vndiq; gaudium modis dictis, & circuncirca gaudia ſemper plena, quorum multi multa enumerant in particulari: vt Bernar.

Eſt ibi pax, pietas, lux, virtus, ſplēdor, honeſtas &c.

Sic, & Franco de gratia in fine, & alij verſibus plura complectuntur; ſed impoſſibile, vt innumerabilis multitudo numeretur. Tanta enim ſunt gaudia, & tam multimoda, ꝙ omnes geometræ nō poſſunt ea menſurare, nec arithmetræ numerare, nec oratores explicare. Qui vult ergo tanta gaudia, oportet patiatur multa.

De cęleſtium gaudiorum magnitudine. Paragraphus Secundus.

NVnc de gaudiorum cęleſtium videndum eſt magnitudine. Non enim ſolum ſunt multa; ſed etiam grandia; adeo vt nullus poſſet, vel æſtimare minima cœli gaudia, quæ tamē habent multa aggrauantia, ſcilicet. B

Infin. ſunt plena, ſunt puraque, finis, & ordo.

Primo aggrauantur ex quadam infinitate, nam ſanctus Thom. hæc cœli gaudia enumerat inter illa tria, quodammodo infinita ſupradicta, neceſſe eſt illa eſſe prægrandia. Secundo ex plenitudine Ibi n. plenum erit gaudium; adeo vt omnem illa plenitudo excedat intellectum: vt deducit Anſel. in ſuo Monologio. Tertio ex puritate, Nullius enim contrarij triſtitiæ. ſ. aut meſtitiæ erit admiſtio; ſed ſola, & pura gaudia. Quarto gaudia augmētantur ex eorum finalitate. Nam ſi cuncta gaudent adepto fine, mirabiliter gaudebunt, qui hanc gloriam tāquam finem habebunt. Ad hæc enim conditi ſumus Aug. Quis alius noſter eſt finis, quam peruenire ad regnum, cuius nullus eſt finis. Poſtremo grauatur etiā ex ordinabilitate. Multum enim facit ordo ad gaudium, & ibi omnia ordinatiſſimè diſponentur. Vnde, & variæ illic, pro meritorum varietate habitationes erūt. Iuxta illud Euang. In domo Patris mei māſiones multæ ſunt. De quibus Nyder latius agit. *Io. 14.* Propter hæc, & ſimilia, valde augmentantur cœli gaudia. Adeo, ꝙ Guiliel. Pariſien. mirabūdus inquirit, quō poteſt tanta ferre anima humana. Sed clarum eſt qui gaudia dedit, ille animam capacē eorū dedit. Grādia ergo ſunt cœli gaudia, de quibus verè dixit Auguſt. quòd fide non attinguntur, ſpe non capiuntur, charitate non apprehenduntur, deſideria, & vota tranſcendunt. Acquiri poſſent; æſtimari non poſſent. Si ergo delectat mentem magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum.

De gaudiorum perpetuitate. Paragr. III.

DE gaudiorum permanentia tenēdum, ꝙ permanebunt ſine faſtidio, & ſine termino, ſine faſtidio Spiritales enim delitiæ, quo magis habentur, minus faſtidiunt. Vnde ſemper aderit ſitis atq; ſatietas. Longe tamen erunt, faſtidium aut neceſſitas. Sine termino quia erunt æterna. Securitas. n. ait Eſa. erit vſque in ſempiternum, & Auguſtinus *Eſa. 51.* beatitudinem omnium bonorum cœleſtium, perficit ſecuritas æterna, & ſecura æternitas, quæ ſi ſola deeſ- C

Digitized by Google

Spiritali.n.refectione, reficiet Trinitas ſancta vniuerſos,quæ omni corporali longe ſuauior erit,quãto ſpiritus rationalis corpore præſtat,& ſpiritalis
Apoc. 19 cibus alimento corporeo.O terq;quaterq; beatos, qui ad cœnam nuptiarum agni vocati ſunt. Et verè
Luc. 14 beati, quibus datum eſt manducare panẽ in regno Dei,quibus conuiuia parat Deus.Mira.n.& in cogitabilia gaudia cõtinebũt illa cõuiuia, ex dignitate miniſtrantis, ex charitate cuiuſq; conuiuantis, ex ferculorum opulentia,ex miniſtrorum frequentia, ex muſicorum inſtrumentorum reſonantia.Poſtremo quantum gaudium erit beatis, ex illa adminiſtratione ſummi illius Dñi miniſtri, quia maximi. Ille enim miniſtrat, non ſolum:vt diximus menſæ
Luc. 12 Mat. 24 conuiuarum;ſed,& votis oĩum deſideriorum. In primis votiuè excipiendo, deinde omnibus votis ſatiſagendo. Tuncque te conſtituet ſuper omnia
Pſ. 102 ſua,implebitque in bonis deſiderium. Verè ergo ineffabiliter ex his gaudebis.

De gaudijs ab intra. Notula Tertia.

N
Pſ. 44. IAm videndum quanta erunt Beatis gaudia ab intra. Et certè multa & maxima, quia ab intus eſt omnis Sanctorum gloria,quæ ſunt iſta.

Aurea,tres,vires,ſeptem,tot præmia quicquid.

Primo ab intus habebunt auream,& inde ineffabiliter gaudebunt. Eſt aũt aurea præmium ſubſtantiale,quod metaphoricè dr̃ corona,tũ ex parte perfectionis meriti præmij.Meriti quidem, quia non reſpondet generi operis;ſed radici charitatis. Perfectionis,quia hanc ſignat figura circularis. Præmij, quia per hanc efficitur homo particeps Diuinitatis,& per conſequens regiæ poteſtatis; Qui enim pulchriori corona aurea volet coronari, ſtudeat intenſius amare. Et conuenit hæc aurea cum dotibus aĩæ,vel contemplatione Diuina, de qua ſupra. Secundo gaudebunt Sãcti ab intus, tribus dotibus aĩarum.De quibus dotibus,latior fit ſermo in ſcriptis Doctorum.Nos breuiter dicimus,ꝙ ſm metaphorã dotis realis,dr̃ dos in patria. Non quodcũq; donum datum animæ, in traductione ſui in gloriam;ſed donum præcipuum,animam ad actum vitæ glorioſæ diſponens,quod dat Deus Pater animę beatæ ad poſſidendum:vt fit in matrimonio corporali.Hinc dotes animæ, ſunt quædam dona præcipuè diuinitus animæ in traductione ſui in gloriam data, quibus anima immediatè Deo coniungitur, tanquam principio vitæ ſuæ,&ad ſponſi amplexus indiſſolubiles introducitur.Et ſunt hæ animæ.

	Aperta viſio.		Cognitionẽ clarã.
Dotes	Delectabilis fruitio.	Vnde elicit	Charitatem perfectam.
	Secura tentio.		Certitudinẽ firmã.

Alij has aliter ponunt; ſed tñ ſententialiter ferè in idem concurrunt; niſi ꝙ magis propriè quo ad vires,viſionem,æſtimationem,fruitionem quidã ponãt.Sed paucis de tribus primis, quia cõiter ſic dicuntur tangamus.Prima eſt viſio aperta, & immediata Dei,quia Diuina eſſentia tota videbitur; non totaliter. Omni enim creaturæ eſt impenetrabilis eius abiſſus,ab oĩbus; ſed non æqualiter, quia pro meritorum qualitate differenter. Immediata erit, quia ſine medio differente,diuidente, vel ſeparante,aut etiam obnubilante; Sine medio,ſ. creaturæ, figuræ,fidei,aut ſcripturæ. Videbimus autem Deũ, cognitione meridiana, in ſe, in nobis, & nos in Deo,& Deũ in omnibus creaturis. Et creaturas in Deo,cognitione matutina. Videndo autem Deum ſimul,& ſemel, vnica viſione vident omnia ad beatitudinem neceſſaria.Et per hanc ait Anſelmus. Iſti ſcient cuncta quæ Deus fecit ſcienda.

Quid enim ignorent qui ſcientem omnia vident.

O igitur anima quæ naturaliter ſcire deſideras, illic propera,quẽ ſemel vidiſſe eſt oĩa didiciſſe.Secũda dos eſt fruitio,vel delectatio,quæ eſt conuenientis cum conuenienti coniunctio. Quæ quanto magis conueniunt,tanto maiorem delectationem cauſant.Et tanta eſt delectatio in re adepta,quanta eſt res ipſa, quia dr̃ Deus eſt infinitum bonũ, ergo, & delectatio de eo ſine faſtidio. Mirantur nec deficiunt,in illum quẽ proſpiciunt, fruuntur,nec faſtidiunt,quo frui magis ſitiunt.Tertia dos eſt tentio; ideſt perfecta poſſeſſio ſine amiſſione, & ſecura,ſine dubitatione. Neq; enim beati eſſent, ſi Deum amittere formidarẽt. Tertium gaudium internum eſt, de interiorum virium mira perfectione; Nam ſenſus interiores erunt perfectiores,& ad gaudium diſpoſitiores, ſecundum Ioannẽ de cambaco, propter duodecim, quæ faciunt ſenſibilium interiorũ, & exteriorum maximam delectationem. Et complectuntur verſibus iſtis.

Pura,bona,aſt ætas,perfectio nil nocet,actus.
Non vexans,merũ,perſtans,diſtãs,Deus,his plus.

Primum eſt debita ſpirituum quantitas; vel maior eorum puritas. Secundum complexionis bonitas. Sanguinei enim, ſunt magis ad delectationes apti, quam melancolici.Tertiũ eſt iuuenilis ætas.In ſenibus enim,eſt minus de gaudio.Quarto ſenſuum,& operationum perfectibilitas. Quo enim potentia perfectior,eo operatio delectabilior. Quintũ quia operabimur attentius,quia nulla ibi impedimenta erunt.Sextum quia ſine læſione organorum,actuabuntur omnes ſenſus noſtri. Septimum quia non vexabimur in organis ſenſuum tædio vel labore. Octauum quia in illis erit impermiſtio delectationis cum triſtitia.Nonum quia non minus delectabimur in proceſſu delectationis, quam in principio. Decimum,ꝙ nulla diſtantia ſenſatorũ impedit ſenſus.Vndecimum licet non per ſe;per accidens tñ in in omnibus ſentiemus Deum. Duodecimum in illis ſenſibus plus præmiabimur; quibus magis meruimus;vt patet etiam de membris. Ex his itaque omnibus,concluditur grandis viuacitas,perfectio, & gloriæ fœlicitas,in ſenſibus interioribus. Vide Nider in ſuo præceptorio. Sic etiam vis concupiſcibilis,& iraſcibilis, erunt ibi in fœlici quietatione. Ita ꝙ concupiſcibilis amplius de ſenſibilibus, quomodo nunc delitijs non debet curare. Nec iraſcibilis triſti alicui habebit repugnare. Sed in Deo debent ſatiari,& quietari. Inquietum enim eſt cor noſtrum, donec attigerit ſummum illud quietans. Pſ. 16.
Satiabor igitur cum apparuerit gloria tua Domine.Similiter vis intellectiua,erit omni ſcientia perfecta,

Digitized by Google

ſecta, quodãmodo ſciens innumerabilia. Per quinque: vt Nider ait influxus.

P Primo enim cognoſcent per ſpecies influxas: ſicut aliæ ſubſtantiæ, naturaliter plura. Secundo per ſpecies acquiſitas hic in via. Tertio per ſpecies receptas, per ſenſus corporis glorificati. Quarto per illuſtrationem animæ Chriſti, & aliorum ſuperiorum beatorum. Quinto in Dei eſſentia, vel ſpeciali Dei influentia, noſcent oĩa & indiuidua. Ita ꝙ iuxta Anſelmum ſcient præterita, præſentia, & futura. Notetur tñ circa hoc Guilielmum Pariſiẽ. in de vniuerſo. Item perfectè ſcient omnium omnino hominum, ſiue in cœlo, ſiue in inferno, nomina & genera. Omnia item eorum operá bona, vel mala vnquam ab eis geſta. Et licet grandia videantur quæ

Q diximus, & creditu difficilia quibuſdam; erunt tamen illic ampliora. Nam oẽs animæ vires in plena latitudine, ait quidam, & lata plenitudine ibi erũt. Adeo vt latitudo illa lati Salomonis, qui latitudi-

3. Reg. 4. nem habuit: vt arenæ maris (diſputans ab Iſopo vſque ad cedrum) ibi anguſta eſſet. Nam talis illa latitudo erit (vt quidam doctor opinatur) ꝙ nulla cogitatio alteram, nullum iudiciũm aliud, nulla affectio alteram excludet. Simul, & ſemel cognoſcemus Deum creatorem, & vltimum creatorum, omnes arenas maris, & numerum culicum, & foliorũ

Luc. 8. arboris. Conſtituet enim nos ſuper omnia ſua: vt

Eſa 9 cum Angelis clamemus, cœlum, & terra plenũ gloria Dei. Nec hoc indignum beatis; quandoquidẽ Deus ipſe digna hic habuit opificio ſuo, etiã digna

Matth. 10. habet quæ moderetur; quo non obliuiſcatur volatilium, paſſerum, & vento raptorum foliorum arborum, qui nil obliuiſci poteſt. Et hæc latitudo nõ ſolum erit notitiarum; ſed affectionum. Adeo vt omnis agniti boni, mox etiã debita ſimul adſit affectio. Quartum gaudium internum, erit ex ſeptẽ partibus beatitudinis animarum, quas Anſelmus enumerat, & Bernard. ſub verſibus.

Mens ſapiens, cara, concors, ſecura, potenſq;

R *Regnans cum Chriſto gaudebit, honorificata.*

Pulchrè de his in ſimilitudinib. agit Anſelm. Tangamus tantũ ſingula paucis. Prima igitur pars beatitudinis ad anima pertinentis, eſt ſapientia, quæ tanta erit, & talis, ꝙ Salomonis ſapientia, eſſet magna inſipientia. Secunda pars beatitudinis eſt amicitia ſincera. Nunꝗ enim inter illos poteſt inueniri infidelitas, aut inimicitia. Inter quos eſt charitas ſumma, ſicut inter vnius corporis membra. Meditare igitur de iſta. Tertia eſt concordia; adeò quòd Lelij, & Scipionis concordia, ibi eſſet diſcordia.

Act. 2. Omnibus enim illis eſt vnum cor, & anima vna. Quarto ſumma ſecuritas. Nihil enim timebũt, quicquid voluerint habebunt. Summa ibi ſecuritas, & ſecura tranquillitas. Quinto ampla potentia. Quicquid enim voluerint facere poſſunt. qm̃ ipſum omnipotentem, in omnibus eorum voluntati habent concordantem. Sexta pars eſt gaudium perfectum, & ſummum; cui comparari nõ poteſt aliquod gaudiũ mundi. Septima pars eſt honorificentia inæſti-

Pſ. 81. mabilis. Dij enim erunt, & reges, & filij Dei omnes: vt ſupra tetigimus. Has ſeptẽ partes beatitudinis, qui ſimul in anima habet, ille gaudium perfectum habet. Quintum principale gaudium intrinſecum, prouenit ſm Nider, ex contemplatione tantorum præmiorum, ita ꝙ cernit, ꝙ minimum, quod vel vnquam cogitauit bonum, ſupra modum eſt remuneratum. Pro ſingulis enim ẽt minutiſſimis, nõ ſolum locutionibus, aut actibus virtuoſis; ſed & cogitationibus ipſis, ſuſcipiemus æternæ gloriæ põdus in nobis. Vnde tanta erit remuneratio, tam multa, ꝙ non poterit numerari, tam magna, ꝙ non poterit menſurari; tam pretioſa, ꝙ non poterit æſtimari, tã copioſa, ꝙ non terminari. Bene ergo poteſt anima talis lætari. O anima hoc cogita, hoc mẽte retracta, cum tibi piè viuenti inferuntur aduerſa, ad hęc mente euola. Cum premit corpus, cum fremit mundus, cum inſidiatur diabolus, ad hæc recurre, his mẽtem diliniri ſtude, quia id quod in præſenti eſt momentaneũ, & leue tribulationis noſtræ, in ſublimitate æternæ gloriæ pondus operabitur in nobis. 2. Cor. 4

Poſtremo gaudium mentis intrinſecum, prouenit ex perfecta adimpletione omnium deſideriorum. Replebitur enim illic in bonis deſiderium noſtrũ. Omne enim quod nolemus deerit, & omne quod Pſ. 102 volumus aderit. Nam in illis duobus iuxta Auguſt. beatitudo principaliter cõſiſtit; ſ. in neceſſaria abſentia omnis mali, & in neceſſaria præſentia omnis boni. Si enim ait quæris quid ibi eſt, aliter non poteſt reſponderi, niſi quicquid boni eſt, ibi eſt, & quicquid mali eſt ibi nuſquam eſt. Nihil item exterius eſt, quod ibi appetatur, nihil interius, quod faſtidiatur. Erit enim Deus oĩa in omnibus. Ex prædictis enim conijci vtcunq; poterũt gaudia interna.

De gaudijs Sanctorum ab extra. *Notula Quarta.*

GAudia Sanctorum ab extra poſſunt notari ex S his. Et principaliora ſunt iſta.

Dotes, aureola, fructus, ſenſus, bona ſeptem.

In primis corpus ex quattuor elementis compoſitum, quattuor dotibus, quæ ſunt corporum beatorum diſpoſitiones, per quas animabus perfectius coniunguntur, eſt remunerandum. Terra enim habebit ęternam immortalitatẽ, Aqua omnimodam impaſſibilitatem. Aer maximam agilitatẽ, & Ignis ſplendidiſſimam claritatem. Nã hæc quattuor perficiunt animæ gloriam: vt habeat corporis ſubiectionem plenam. Quorum duo pertinent ad ſenſum, & duo ad motum: vt eſt videre in ſcriptis Doctorum. Prima dos eſt claritas. Seminatur enim cor- 1. Cor. 15. pus in ignobilitate, ſurget in gloria. Configurabit enim ea corpori claritatis ſuæ. Vnde nõ ſepties tan- Philip. 3. tum; ſed iuxta quorundam ex Scripturæ, & Sanctorum dictis deductionem, erunt minimorum Sãctorum corpora, ſole tricenties, quadrageſies bis ſplẽdidiora. Quanta ergo putas maiorum Sanctorum, quanta claritas, item reginæ, & regis Chriſti? Qualis autem erit hæc corporum Sanctorum claritas, non omnibus certum eſt, vt in de vniuerſo dicit Guiliel. Erunt tñ clara vtroque modo quo aliqua dicuntur clara; Peruia ſcilicet, vt aqua, vel vitrum, vel aurum, & lucida ſicut Sol, Luna, & Stella. Peruia quidem (vt Gregor. ait) beatorum ciuium corpora,

Digitized by Google

Plenus delitijs,	*ſanus,*	*nunquã morieris.*
Quinta plenitudo delitiarum ſine oĩ dolore.	Sexta ſanitas ſine ægritudine.	Septima immortalitas ſine fine.

Et hæc gaudia à parte corporis ab extra.

Gaudia de ſubtus. *Notula Quinta.*

Y DE ſubtus quoque naſcentur Sanctis gaudia, ex horum contemplatione gratiſſima.

Sub cœlos, mundum, ſub & hoſtis, pœna, reatus.

In primis enim ſub ſe vident, & lucidiſſimè contẽplantur, cœlorum motum, vel ſtatum planetarum, orbes, & omnem ordinem & rationẽ cœli. Sciẽtq; tunc ſi quis concentus eſt ſeptem orbium, quas ſphęras græci vocant qui (vt aiunt) tantus eſt ac tã immenſus, vt hominis effugiat auditum. Hęc inquã oĩa tunc perfectiſſimè noſcent, propter quæ ſcienda, illi antiqui Philoſophi tãtis laboribus ſe ſubdidere. In quorum agnitionem, tantum dixerunt cõſtare gaudium, vt merito illius ſcientiæ agnitione contemneremus omnia. Secundo ſub ſe ſuſpiciunt mundum, de quo quia eius pericula tam innumera euaſerunt, immenſum habent gaudium. Vnde quidam. O dñe Deus ſi nunc tam graue periculum eſt in bello, quãtum erit gaudium de triumpho. Hinc læti dicent Pſalmi. Canticũ Anima noſtra ſicut paſſer erepta. Nota hic de innouatione mundi, & elementorum, quam iocunda eorum viſio. Tertio plurimum gaudebunt, quia eorum hoſtes, ſcabellum pedum videbunt, puta mundum, carnem, & dæmonem, quos omnes per Diuinam ſapientiam ſuperauerunt, & eius potentia, victoriæ palmam de eis reportauerunt. O quanto putas gaudent gaudio, qñ tot vidẽt ab his hoſtibus quotidie deiectos, & deici, & ſe nõ poſſe deuinci. Quarto gaudebunt dũ pęnas contẽplabuntur, vel mundi, aut purgatorij, in quibus fuerunt, ꝙ eas euaſerunt, & per eas ad tanta præmia peruenerunt. Lætabuntur enim pro diebus quibus viderunt mala. Sed, vt omnia electis in gaudium conuertantur, etiam de inferno gaudebunt, quia eum euaſerunt, & quod id non patientur, ſecuritatem acceperunt, tum quia aduerſarios ſuos, & hoſtes, ibi videbunt torqueri. Et lætabitur iuſtus cum viderit vindictã: vt pulchrè deducit Rauden. Poſtremo gaudebunt ob peccata, quæ, vel per Dei gratiam vitauerunt, aut per pœnitentiam correxerunt, & ꝙ amplius peccare nõ poterunt, eo ꝙ in bono confirmati ſunt. Pro quorum omnium malorũ euaſione, egredientur, & cum Maria tranſito rubro mari hymnum dicent Deo. Et conſtituentur duo cherubin, ideſt duo chori pſallẽtium, alterius clamãtis ad alterum Sãctus Sãctus, qui nos liberauit.

Pſ. 123 · T · Pſ. 89. · Pſ. 57. · Exo 15

Quomodo vndique gaudia habebunt.
Notula Sexta.

A 76. POſtremo vndiq; gaudia habebunt tam multa, & multiplicia, ꝙ eos intrare non poterũt, ſed ipſi in ea intrabunt, quæ etiam omne eloquiũ excedunt. Nam, vt quidam dixit: ſicut piſces maris vndiq; circa ſe habent mare; ſic Sancti vndiq; gaudium modis dictis, & circuncirca gaudia ſemper plena, quorum multi multa enumerant in particulari: vt Bernar.

Eſt ibi pax, pietas, lux, virtus, ſplẽdor, honeſtas &c.

Sic, & Franco de gratia in fine, & alij verſibus plura complectuntur; ſed impoſſibile, vt innumerabilis multitudo numeretur. Tanta enim ſunt gaudia, & tam multimoda, ꝙ omnes geometræ nõ poſſunt ea menſurare, nec arithmetræ numerare, nec oratores explicare. Qui vult ergo tanta gaudia, oportet patiatur multa.

De cęleſtium gaudiorum magnitudine.
Paragraphus Secundus.

NVnc de gaudiorum cęleſtium videndum eſt magnitudine. Non enim ſolum ſunt multa; ſed etiam grandia; adeo vt nullus poſſet, vel æſtimare minima cœli gaudia, quæ tamẽ habent multa aggrauantia, ſcilicet. B

Infi[n]. ſunt plena, ſunt puraque, finis, & ordo.

Primo aggrauantur ex quadam infinitate, nam ſanctus Thom. hæc cœli gaudia enumerat inter illa tria, quodammodo infinita ſupradicta, neceſſe eſt illa eſſe prægrandia. Secundo ex plenitudine Ibi.n. plenum erit gaudium; adeo vt omnem illa plenitudo excedat intellectum: vt deducit Anſel. in ſuo Monologio. Tertio ex puritate, Nullius enim contrarij triſtitiæ.ſ. aut meſtitiæ erit admiſtio; ſed ſola, & pura gaudia. Quarto gaudia augmẽtantur ex eorum finalitate. Nam ſi cuncta gaudent adepto fine, mirabiliter gaudebunt, qui hanc gloriam tãquam finem habebunt. Ad hæc enim conditi ſumus Aug. Quis alius noſter eſt finis, quam peruenire ad regnum, cuius nullus eſt finis. Poſtremo grauatur etiã ex ordinabilitate. Multum enim facit ordo ad gaudium, & ibi omnia ordinariſſimè diſponentur. Vnde, & variæ illic, pro meritorum varietate habitationes erũt. Iuxta illud Euang. In domo Patris mei mãſiones multæ ſunt. De quibus Nyder latius agit. Io. 14. Propter hæc, & ſimilia, valde augmentantur cœli gaudia. Adeo, ꝙ Guiliel. Pariſien. mirabũdus inquirit, quõ poteſt tanta ferre anima humana. Sed clarum eſt qui gaudia dedit, ille animam capacẽ eorũ dedit. Grãdia ergo ſunt cœli gaudia, de quibus verè dixit Auguſt. quòd fide non attinguntur, ſpe non capiuntur, charitate non apprehenduntur, deſideria, & vota tranſcendunt. Acquiri poſſent; æſtimari non poſſent. Si ergo delectat mentem magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum.

De gaudiorum perpetuitate. *Paragr. III.*

DE gaudiorum permanentia tenẽdum, ꝙ permanebunt ſine faſtidio, & ſine termino, ſine faſtidio Spiritales enim delitiæ, quo magis habentur, minus faſtidiunt. Vnde ſemper aderit ſitis atq; ſatietas. Longe tamen erunt, faſtidium aut neceſſitas. Sine termino quia erunt æterna. Securitas.n. ait Eſa. erit vſque in ſempiternum, & Auguſtinus Eſa. 51. beatitudinem omnium bonorum cœleſtium, perficit ſecuritas æterna, & ſecura æternitas, quæ ſi ſola C

deeſ-

deeſſet, omnia minus eſſent, ex timore amittendi.
Io.16. Sed Dominus dicit. Gaudium veſtrum nemo tollet a vobis. O hic notet mens meditantis, quæ ſit vis
Aeternitas quid. æternitatis. Eſt enim æternitas interminabilis vitæ tota ſimulq; perfecta poſſeſſio. O verba trutinent. Et nullus erit labor durus, nullumq; tempus videbitur longũ, quo gloria ęternitatis poterit acquiri.

De gaudijs ſingularibus. Paragraphus IIII.

D E Runt quoq; in cęlis non modo generalia gaudia; ſed & ſingularia, qualia nec cogitari poſſunt in huius vitæ anguſtia, & longe his meliora. Perfruentur enim omnium bonorum abundantia: vt pulchrè in Proſologio ſuo deducit Anſel. deſcẽdens ad ſingula deſiderabilia, & Antoni. ponit ſeptem hominum deſideria, quæ illic erunt impleta, ſcilicet.

Scire, regent, famam, diues, caret, & tenet eſſe.
Primo deſiderat homo inquantum intellectualis eſt, ſcire. Et iſtud bonis adimplebitur, qm̃ in Deo
Ier. 31. omnia ſciet quæ deſiderat. Iuxta illud Hierem. In die illa non docebit vnuſquiſq; proximũ ſuũ &c. Quid enim poterit eſſe, quod neſciant, qui ſcientẽ omnia vident? Secundo inquãtum eſt homo rationalis, deſiderat vitam bene regere; viuere ſ. ſm virtutem, & tunc ratio ſubiectiſſima erit Deo, & cætera rationi. Tertio deſiderant honorem, & famam.
Apoc.1 Faciet eos Deus ſibi regnum, & ſacerdotes, & exul
Pſ.149 tabunt Sancti in gloria. Quarto cupiunt diuitias.
Pſ.110 Ibi venient oĩa bona pariter cum illa beatitudine, & gloria, & diuitiæ in domo eorũ. Quinto cupiunt malorum carentiam: Et ibi accipient ſecuritatem.
Apoc. 21. Abſterget enim Deus lachrymas, & nõ amplius timor in finibus eorum. Sexto cupiũt delectationes,
Mich. 7 & omne bonum. Et ibi abundantia oĩum bonorum
Pſ. 35. fruentur. Et torrente voluptatis ſuæ potabit eos Deus.

Poſtremo cupiunt conſeruationem ſui eſſe. Ibi accipient ſempiternitatem, qua nunquam poterũt
Prou. 10. terminari. Deſiderium ergo ſuum: vt dr̃ Prouerb.
Prou. 11. Iuſtis dabitur. Nam deſiderium iuſtorum omne bonum dicit Dñs. Et dr̃ Exod. Ego oſtendam tibi om-
Exo.33 ne bonum. Omne ergo huius vitæ gaudium, ibi cũ multo fęnore reddetur, aut commutabitur in melius, & maius bonum: vt Laurent. de Valla deducit in ſuo de ſummo bono, concludens illic eſſe omnia vitæ huius deſiderabilia, præter ea quę fuerint ab æterni loci illius maieſtate abhorrentia: vt venationes, aucupia, piſcationes. Quorum compotes, non eſt quòd hæc futilia, aut planè puerilia deſideremus, quæ ſi omnino voles, facilè obtinebis, & vberiora, quam cogitas; ſed mihi crede non voles. Nam nunc viri facti, quibus pueri oblectabamur ridemus. Nihil igitur rebus humanis abrenunciare timeamus, nihil nobis deperibit, omnia reſtituentur quæ relinquerimus ob Deum. Et reſtituentur centena pro ſingulis, vel eiuſdem generis, vel diuerſi, tamen vtrocunque modo, & melioris ac ſanctioris. Nam Deus noſter omnia erit nobis in omnibus.

De gaudiorum cæleſtium præeminentia.

Paragraphus Quintus.

I Am oſtendendum, q̃ nõ modo in cęlis oĩa delectabilia erunt; ſed q̃ ipſa, inquantũ cęlum a terra, ita diſtent, & præmineant. Nam licet corporalis delectatio iam magis afficiat. Tum pp maiorem ſenſibilium perceptionem, affectus indiſpoſitionem, & corporum fortiorem immutationẽ. In cęlis tamen ſpiritualia illa gaudia præſtant. Nam, & ſecundum ſe, & ſimpliciter etiam in via, delectatio ſpiritualis multo potior eſt quam corporalis, propter ſex rationes: vt aiunt Doctores. E

Praſtat conueniens, amat, intima, pura, diurna.
Primo quia ſpiritualis delectatio in ſe eſt melior. F
Secundo quia animæ conuenientior, & ſm ſe ſpiritualis. Tertio quia amatior: vt de fama nominis. Quarto quia coniungitur intimius, non ſuperficialiter. Quinto quia afficit purius, & quietius. Sexto permanet diuturnius. Si ergo in hac vita ſpiritualiũ delectatio ſic præſtat, qũo putas delectabit fruitio illius ſummi increati boni. Deus. n. ſicut præcellit omne delectabile in infinitũ; ita & delectat præ omni delectabili in infinitum; Adeo vt eius oblectationi cõparata, omnis aliunde ſuauitas dolor eſt, omnis iocunditas męror, omne dulce amarum, omne quodcunq; aliud quod delectare poteſt moleſtum. Nam his modis præſtat in delectando.

Intimus, intenſus, generalis, & inſimul, æuus.
Primo inquam Diuina delectatio afficit intimius. G
Cætera enim ſuperficialiter, & quaſi exterius delectant. Deus autem intimè, & in cordis profundo. Solus enim ipſe ſubſtãtiam animæ ſubtiliter penetrat, & perfectiſſimè ſolus coniungitur ei; ſecundũ ſcilicet veritatem, & intimitatem, magis intimior animæ quam anima ſibiipſi. Secundo delectat intẽſius. Nam ſi creatura eſt delectabilis, longe delectabilior Conditor eius. Infinities plus delectãs omni re delectabili. Tertio delectat generalius. Alia quippe particulariter oblectãt, quia particulariter participant: vt ſapida ſolum guſtum non auditum. Sonora auditum non viſum, & cætera. Deus vero generaliter, quia generale bonũ, continens: vt fons omne bonum. Quarto quia cõmunius oblectat, & ab alia non impedit: vt noſtræ his delectationes. Poteſt enim, gaudere beatus in Deo nihilominus ſimul, & ſemel, in cęteris omnibus illis bonis delectabilibus; quod huius temporis anguſtia vetat. Poſtremo illa gaudia æterna, hæc tẽporalia. Cęleſtiũ nunquam decreſcit vis ac magnitudo; ſed ſtabilis æternaliter manet. Huius aũt temporis, facile omnis euaneſcit voluptas. Neq; nos ſinunt diu earum amore teneri. In cœlo vniuerſa, & ſemper aderunt, noſq; nunquam ſatiabimur, nunquam fatigabimur oblectando. Minus ergo ſunt omnes delitiæ, quæ fuerunt in mundo vſque in diem iudicij, reſpectu illius ſuauitatis, quam ſit vna gutta aquæ, reſpectu totius maris.

De

Digitized by Google

De ſpeculis perſpiciendorum gaudiorum.
Membrum Quintum.

H

IAm poſtpoſita gaudia annectenda ſunt quędam ſpecula,ſeu cancelli, per quæ vel quos, poteſt perpendi quam magna ſint. Et licet plurima ſint; ſufficiant tamen iſta annotaſſe hic.

Et Chriſtus,Sancti,mens,guſtus,Scripta,creata. Primus cancellus, vel ſpeculum ſpectandæ gloriæ illius,ſumitur ex parte Chriſti. Et hoc quia ipſe ſolus,non pura aliqua creatura, gloriam illam nobis reparare potuit. Conſtat ergo eam ferè infinitam, quæ non niſi per infinitum potuit reparari. Secundo ex eo, ꝙ tanta tam dignatiuè pro nobis incarnatus egit. Nam ſi dum adhuc inimici eſſemus,tanta
Rom 5. exhibuit, quibus rebus nos non dignabitur,ſi amici facti fuerimus? Quid,& quale putas(ait Auguſt.) Dñs ſeruat in regno fidelibus, qui mortem ſuam præſtitit in fidelibus,moriendo pro impijs &c. Tertio ex magnitudine precij, qua gloriam illam nobis emit, quia pro eo precioſum ſanguinē effudit,
1. Pet. 1 non corruptibilibus auro, vel argento acquiſiuit. Veriſimile imò certum eſt inæſtimabiliter magnā
Matth. 13. eſſe illam gloriam,quam ſapiens ille mercator,ſapientia Patris comparauit per crucis ignominiam, & per incomprehenſibilem gaudij oblectationem, pro qua tātum ſuſtinuit dolorem. O latius hæc ſecum trutinet pius meditator. Secundus cancellus, vel ſpeculum ſumitur ex parte Sanctorum martyrum, ſ.& confeſſorum, qui tam dira pertulerunt; pro accipienda illa gloria. Sancti enim ludibria,&
Heb. 11 verbera experti &c. Et non eſt veriſimile,ꝙ ſint decepti,qm̄ plurimi eorū ſapientes illuminati,& Spiritu ſancto fuerunt pleni. Nam,& ſublimia de illā gloria dixerunt. Et ſæpè tam glorioſi poſt mortem apparuerunt. Ex fœlicitate quoq; angelorum pote-
Mar. 10 rit conijci magnitudo fœlicitatis cœlorum. Angelis enim pares erimus. Tertius cācellus ſumitur ex parte animarum,& primo ex earum capacitate; nā ſi capacitas animæ viatricis,totum mundū, & quæ in eo ſunt, ad paruitatem exceſſu ſuæ capacitatis redigit; quippe cuius vna cogitatio, totum mundi ambitum breui ſpacio includit, & totus orbis minimè eam circunſcribit,nec aliquid adimplet. Valde grande neceſſe, ſit oportet illud bonum, quod tantæ capacitatis implet deſiderium. Quicquid.n. ratio poterit ſapere,memoria recolere, affect⁹ deſiderare,Deus erit, & ſingula implebit. Et ex modo cognoſcendi. Ex parte enim cognoſcimus &c. quā-
1. Cor. 13. tum ergo cum aperte videbimus. Tertiò ex magnitudine affectus, cuius appetitus tam eſt immenſus, ꝙ nemo poteſt eum implere niſi Deus: vt ait Aug. Non Sol aut Luna,vel angelus. Magnū ergo liquet illud eſſe bonum,quod tantum animæ replebit,nō ſolum intenſiuè; ſed & extenſiuè appetitum. Quartus cancellus ſumitur ex guſtu, & conſolatione interna, quam Deus filijs ſuis largitur in hoc exilio, quos ſic ſæpè inebriat, vt alliciantur,rapiantur, vt vix ſe continere poſſint: vt patet de multis. Quintus ex Scripturarum promiſſione, & figurarum ty-
Eſa 64 po; nam maxima dicuntur de hac gloria, & promittitur omnium bonorum abundantia. Et tam a Pro- 1. Cor. 2
pheta,quam ab Apoſtolo, ꝙ oculus non vidit, nec auris audiuit illa bona. Sextus ex pulchritudine creaturarum, & magnitudine bonorum temporalium. Nam ſi tā pulchrè adornauit propter nos cōdita,quid nobis præparauit in patria? Si tanta tribuit inimicis pariter,& amicis in carcere, quid electis dabit in palatio? Sic etiā aliqui poſſunt formari cancelli, ex eo ꝙ ſponſæ filij Dei, & Dei erimus, & alijs multis. Notandum, ꝙ pro practica valet crebro huius vitæ,& gaudij intenſa imaginatio: prout ait in ſuo de ſummo bono Laurent. Vallen. vbi & pulcherimè gaudioſum proceſſum abſcedētis hinc animæ deſcribit. Plurimum item confert ſuperiorum attenta conſideratio. Maximè autem ſuſpirioſa in gaudia illa cęleſtia anhelatio. Nam ideo pleriq; diu a gaudijs illis retardantur, eo ꝙ non ſatis votiuè deſiderauerunt illa. In principio itaq; lętitia- Pſ. 136
rum noſtrarum gaudia Hieruſalem regionis cęleſtis occurrāt, nō obliuiſcatur ea dextera noſtra. In- Tren. 2
tentio ſemper illa aſpiret,& pro illis conſequendis nullum horreſcat laborem. Nam ſi conſideremus, quæ & quanta ſint, quæ nobis promittuntur in cœlis vileſcunt cuncta,quæ demulcēt in terris,& mala,quæ ingeruntur,pro modico reputabuntur; Imò tanquam æterni huiuſmodi gaudij materia amplexabuntur,dicente Apoſtolo. Momentaneum, & le- 2. Cor. 4
ue tribulationis,immenſum gloriæ pondus operabitur in nobis. Tanta itaque debet eſſe anhelatio, deſiderium,& fames ſalutis oblatæ,gratiæ donatæ, maximè autem gloriæ repromiſſæ,vt media morte commutanda putentur, tantus dolor, ꝙ nondum ibi es, tantus timor, ꝙ non peruenias, vt nil aliud petere,nil aliud dolere,aliud timeſcere poteris nihil: vt ſic de hac gloria ſit ſollicitudo ſumma, quia erit beatitudo perfecta, quam præſtet regnans in ſæcula. Amen.

Phylocaumarium,vel inflammatorium Diuini amoris.

Titulus Trigeſimus nonus.

Prologus.

OMnis conſummationis vidi finem latum mandatum tuum nimis Pſalmus. A 77.
Pſ. 118 Finis præcepti charitas: In huius ope-
1. Tim. 1. ris fine, pauca nobis dicenda ſunt de fine: vt ſi cui omnia ſuperiora nimia, & grauia videantur, ſciat in breui hac diſtinctione,pendere omnia antedicta. Nimirum in qua, & pendent lex, & Prophetæ. Charitas enim eſt finis Mat. 22
præcepti. Et dilectio legis plenitudo,qua ſine, habi- 1. Tim. 1.
ta omnia ſterilia ſunt,& effæta, & fruſtra fiunt quia Rom. 13
fructu ſtrata. Nihil igitur omnia exercitia præſignata, parum omnia medicamina valent iam præmiſſa,ſi hoc fine fuerint fruſtrata. Nulla enim placent ſine charitate opera, quantumuis etiā bona, & oīa ſuperiora: vt etiam in principio teſtati ſumus, non

ſunt

Digitized by Google

ſunt niſi folliculi quidam,& charitatis fomēta, aut incitamenta, quæ omnia ſi ignis charitatis nō exarſerit,adhibentur fruſtra. Nam, & hæc omnium eſt
Luc. 10 virtutum apex, finis atq; forma, pars illa optima, & vnum neceſſarium, illud ſolum ante omnia, &
Deut.9. præ oībus a Deo imperatum.Dicitur Deuter.Quid Dñs Deus tuus requirit a te, niſi vt diligas eum in toto corde tuo,& in tota anima, & omnibus viribus tuis,& ambules in vijs ipſius. Vnde,& in hanc omnia præcepta,conſilia,& Sāctorum doctrinæ: vt Auguſt.declarat,ordinantur. Hanc itaq; qui habet qui verè,mere, feruenter,& ſincere Deū diligit, nō modo ſuperiora;ſed quicquid in oībus libris habetur impleuit, vnde merito in hanc acquirendam, fouendam,exercitandam, omnium oīa ſtudia conferri deberēt.De cuius laude venerabilis Hugo, de laude charitatis.Itemq; ,& diſcipulus eius Richar, Scripſerunt,& Eccleſiæ flores quos ante dixiſſe debueram, innumera de laude huius virtutis. Quid enim omnia ſpirant ſcripta eccleſiaſticæ illius lingu Auguſt.dico, niſi ignem charitatis quo ſauciauerat Dñs cor eius:nimirū,cuius os de cordis abū-
Mat. 12 dantia loquebatur Hierony.in 3.Regula. Grego.in Moral.potiſſimū.10.lib.plurima dicunt in laudem huius.Habet,& Bernar.tractatum digniſſimum omnis laudis.Quid ergo poſt tales,& tantos dicere poterimus,balbi,& prorſus elingues? Verè non eſt,ꝙ adijcere tantis poterimus. Sed forſan noſtro more plurima eorum dicta pro adminiſtranda materia, & exercitationis occaſione, ſub verſiculis coanguſtare,& conſtringere poterimus q̄uis iniuria quidā fieri videatur charitati: vt abbreuiet,quæ lata eſt, & dilatans omnia. Sciendum igitur,vt plurima trāſeamus quæ ad charitatis amorem nos pertrahere poſſunt,eius ſingularis excellentia patet ex his.

B *Laus,tipus,eſt digna,præſtās,opus,hæc bona,finis.* Primo huius excellentia patet, ex ſingulari præconio,quo in Scripturis laudatur,& commēdatur, patet decurrenti ſcripturarum viridaria, & Sanctorū tractatulos ſupra nominatos. Secundo ex figurarū, & typorum quibus aſſimilantur,& figurantur eminentia;nam in optimis,& pretioſiſſimis quibuſque hoc deſignatur: vt deduxit quidam Carthu.vt pura in auro,& balſamo non mixto,in margarita euangelica,& veſtitu deaurato, in velo templi, & veſte nuptiali,in claue regni cœlorū,& igneo curru. Heliæ. Tertio in dignitate ſumma, nam teſte ſancto
A Thom.hæc digniſſima dr,& eſt virtutū;prout probat,& deducit ex multis potiſſimum ex tribus;ſ.ex potentia a qua egreditur, habitu quo informatur, obiecto in quod diſtinguitur. Hinc etiā ſupremus angelorū ordo ab ardore Charitatis Seraphin nominatur. Et quid dico pro magno de angelis, cum
1.Io.4. & Dñs ipſe angelorum charitas appelletur Ioan. teſte qui ait Deus charitas eſt. Quarto ex ſingulari ſupra cęteras virtutis præſtātia. Eſt enim virtus,& regina virtutum,inter oēs tenens principatum. Nam cęteris tribuit vigorem, & cunctis operibus bonis præſtat valorem. Sicut liquoribus cunctis ſupernatat oleum, ita ſuper virtutes omnes hæc tenet dominium. Vt inter metalla præfulget aurum, ſic ipſa omnę virtutum excedit meritum. Quinto laus eius patet ex neceſſitate. Nam alia dona ſpiritualia ſine ipſa,nil valent ad ſalutem,& ipſa ſufficit,licet multis deducit Apoſtolus ex multis dicens. Si linguis 1.Cor. 12.
hominum loquar &c.Sine ipſa igitur nil validum, cum ipſa totum ſanctum,& meritorium, ipſa adueniente omnia ſunt ſana, ipſa abſcedēte omnia ſunt inania. Sexto ex vtilitate efficacia, & operoſitate. Ipſa enim eſt gratia gratiarū,radix, mater, nutrix, origo,& forma virtutum,adeo,vt qui eā habet,nil illi deeſt,qui eam neſcit,omni bono deficit. Non enim poteſt ramus proferre fructum boni operis, niſi manſerit in radice charitatis, quæ omne bonū gignit. Mox enim,vbi mentem ingreditur, ſecum mox omnem virtutum ſobolem affert. Hæc multi- Iac.5.
tudinem cooperit peccatorum,& ſtolæ primæ reddit ornatum,& in omne inducit bonum. Poſtremo finis eſt,& cardo omnium,non ſolum præceptorū; ſed & operum Dei, qui oīa fecit: vt ſe nobis amabilem exhiberet.In hac igitur lex pendent, & Pro- Mat.22
phetæ, quæ ſola diſtinguit inter filios regni, & gehennæ,contra quam nihil præualet;ſed de homine Dei filium;imò,& homines efficit Deos.Vnde eam qui habet,perire non poteſt, etiam ſi totus mūdus contra eum ſæuiret. Quis ergo ad hanc non accurreret?Ad quam, vt facilius attingamus,& ſic omnia impleamus, pauca in hac finali diſtinctione de ea dicemus,non quidem in genere, ſed tātum de modo acquirendi,& exercitandi ea. Vnde, & inflammatorium,vel philocaumatium diſtinctio hæc poterit appellari.

Quomodo ignis charitatis fouendus, & excitandus. Capitulum I.

IGnis in altari ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos,ſubijciēs ligna mane per ſingulos dies, C Dñica
& impoſito holocauſto deſuper adipes adolebit pacificorum.Ignis iſte erit perpetuus, qui nūquam deficiet in altari.Leuitici.Nunc itaq; cęteris de cha- Leuit 6.
ritate dimiſſis, de ea in altari cordis nutrienda, & inflammanda dicturi,ſumpſimus verba preſcripta, in quibus,& modus,& tempus ponitur huius exercitationis.Nam Gregor.teſte,altare Dei cor noſtrū eſt,in quo ignis ſemper ardebit.Nam affectus Diuini amoris,nunquam in eo debet extingui.Quem tā ſi Sacerdos,ideſt ſacris deditus,in nocte negligendo deprehenderit intepuiſſe. Mane,ideſt apparente prima lucis agnitione, ligna ſubijcere habet, ideſt apponere incētiua Diuini amoris. Et hoc cōgruè mane qd,ſm Grego.prima eſt pars diei. Nam tunc potiſſimum poſtpoſitis terrenis cogitatibus, ad hoc fidelis quiſq; niti debet, vt mentem aliquo deuotionis igne incaleſcat, in quo,& ſe, & oīa illo die per eum agēda, adolere poterit. Nam qualem tunc homo deuotionis affectum conceperit, talem plerumq; retinet per diem,& omnia agenda,informantur a charitate tunc concepta. Quiſquis igitur omnia ſua opera volet Deo fore grata holocauſtomata,ille ſollicitus ignem hunc mane nutrire, habet,& illi ſubijcere ligna. Quod quam diſtrictè in lege præceptum fuerit,ſatis ex Leuitico liquet, cū, & idipſum virginibus veſtalibus;ſub mortis intermina-

minatione conſtitutum fuit. Non ergo debet hic tæpeſcere Chriſtianus, vbi mors indicit̃, & iudęis, & paganis. Lignorum autem horum ſubiectio, non eſt niſi quidā torpor mentis, per incitamenta, quę-dam amoris Diuini ad feruorē excitatio; vnde patet, ꝙ hæc ligna non ſunt niſi quædam ad amorem Dei incitamenta, monimenta, & irritamenta, quæ qm̃ diuerſis ſumuntur ex cauſis, quaſi de diuerſis poſſunt colligi ſcrinijs aut ſyluis. Et nè cui ſit ius quærelæ, ꝙ non ignis in cordis altari depereat, eo
Leuit.6 ꝙ ligna nutrientia non habeat. Huic dabimus ſeptuplices inflammandæ charitatis generales occaſiones quaſi ſeptem lignorum optimè inflammatiuorum huius ignis ſtrues, vt ſingulis diebus ſtruē congeſtam reperiat, vnde ſibi ligna nutriēdi, & fouendi Diuini amoris ignem aſſumat.

Strues ſumitur ex

1. Diuerſis ad Dei amorē incitamētis.
2. Dei præ omni cōcupiſcibili, & amabili præſtantijs.
3. Dei bonitate, amabilitate, & cæteris proprietatibus.
4. Dei beneficijs.
5. Coniunctione affinitatis.
6. Reſiduis omnibus, & excellentibus amandi rationibus.
7. Diuini amoris præcellentijs, & qualitatibus.

Multa, prait, bonus eſt, bona dat, iunctus, ratio, oē.

Et ſunt hæc ligna apponenda per conſiderationem exufflatiuam, per feruentem ſuſpiriorum multiplicationem, conſeruanda per cordis cuſtodiam, & linguæ orationem.

Prima ſtrues amoris, ex inductiuorum pluralitate. Capitulum Secundum.

Fer.ij. *Poſt prandium.*

D PRima ſtrues vnde ſumenda ſunt meditationis ligna, pro mente torpida in Diuinum amorē inflammanda. Eſt inductiuorum, & impellentium multiplicitas; plurima enim ſunt, quæ nos ad Diuinum amorem, & Deum amandū inducunt, ſcilicet.

Scriptum, præceptum, virtus, natura, creata.

Nam Scriptura in plurimis locis ad hoc hortatur;
Rom.13 imò omnis ſcriptura in amore Dei impletur: vt ſupra declaratur, in regione Scripturarum, quā autē plena ſit incitamentis ad Dei amorem Scriptura ſacra, patet decurrenti per ſingula volumina. Similiter, & Sanctorum Doctorum ſcripta. Quorum ſcripta memorata ſunt ignita eloquia, & ſeraphica quædam inflammatoria. Vnde quidam huiuſmodi ſolis, ſolent nutrire charitatis ignem, ac ſe conſeruare in charitate Diuina, colligendo quædam manualia ſeraphica Doctorū ſcripta: vt meminimus ſupra. Alterum incitamentum eſt præceptionis diſcretio, & crebreitas; nam, & in veteri, & in nouo
Deut.6 teſta. diſtrictius id indicit̃ nobis: vt patet Deuter.
Matt.22 & Matth. Ita ꝙ vnica eſt omnium filiorum Dei lex, amare Patrem vnū. Et verè ſtupenda dignatio iſta Dei, vt præcipiat ſe amari ab hominibus, Deus iuſtus ab impijs, omnipotens ab infirmis. Et non gregariè præcepit; ſed ſtrictiſſimè ſub grandi interminatione, & ſub perfectione ſumma. Nam in Exodo Exo.19
poſt præceptum additur. Ego ſum Dñs Deus tuus zelotes, viſitans iniquitatem patrum &c. Perfectè quia ex toto &c. Verè dignè obſeruandum præceptum, a tanto tam dignanter præceptū. Quis enim niſi iuſſiſſet ad hoc anhelare auderet? etſi tentaret non velut præſumptionis, & temeritatis reus repulſam vereretur, præſertim cum, & iſtud primum, & maximum dixit mandatorum. Primum quidem, ſ. & intentione iubentis, neceſſitate obſeruationis, & ordine dignitatis, maximum autem dr̃; nam magnū eſt quia illud mandat lex naturalis, maius quia remandat lex Moſayca, maximū quidem, quia cōfirmat illud lex Euangelica. Tertium incitamentū eſt virtus ipſa; charitatis, ſ. excellētia, vtilitas, & neceſſitas, de quibus aliquā tacta, qm̃ ea ſine, oīs virtus eſt nulla. Neceſſario enim Deum amare oportet, qm̃ niſi amauerimus, ſtatim omnis miſeria, pditio, & mors in limine eſt. Quarto incitat, imò penè cogit ad hæc natura, ideſt rationalis. Adeo, ꝙ Bernar. in de diligendo Deum dicat, inexcuſabilis eſt omnis etiam infidelis, ſi non diligit Deum ex toto corde. Clamat enim innata, & nota rationi iuſtitia, quia ex toto ſe illum diligere debet, cui ſe totum debere non ignorat. Nam ad quid maius, quam ad coniugales amores, & coniugalis amoris oſcula, & amplexus Dei ſui conditus, deſtinatus, vocatus, inuitatus, tractus, raptus eſt homo? Vnde licet amor ita liber ſit, vt non inuito extorqueatur; non tamē ſic liber eſt, vt pro arbitrio dictantis rationis, atq; imperantis voluntaris ſuſcipiatur, vel deponatur. Velimus enim nolimus, ad amandum naturaliter ſummum bonum inclinamur, ergo &c. Nam Boetio teſte, inſerta eſt nobis naturaliter, ſummi boni cupiditas, & dilectio. Quinto ad idē clamat, & impellit omnis creatura. Hinc Auguſt. Cœlum, & terra, & omnia, quæ in eis ſunt, vndiq; mihi dicunt, vt amem te Dñe, nec ceſſant dicere oībus, ita, vt inexcuſabiles ſint. Quomodo aūt creaturæ hoc dicant, quantiſq; linguis, & quam efficaciter id clament, in regione creaturarum latius executi ſumus. Hoc rurſus ſolum commemoramus, ꝙ totū vniuerſum eſt fornax quædam ardētiſſimorum carbonum, ad amorem Dei incaleſcentium, in qua qui frigidus remanſerit, miſerabili, & dānabili pariter frigore torpet. Quis ergo inter tot amorum inductiua non debet amare, ad quem adamandum incitant tanta? Verè nimis eſt frigidus, quem non incalefacit ignis tantus, quem non permouent ad amandum incitamenta tam multa.

Secunda ſtrues ex Dei excellentia. Capitulum Tertium.

SEed iam altera ſtrues aſtruenda: vt qui prioris E
ſtruis lignis non ſuccenditur, vel huius inflam Fer.iij
metur. Et eſt Dei præ omni delectabili, excellens ſublimitas, vbi notandum, ꝙ hæc conſideratio, maximè dilectionem concupiſcentiæ incitat, & inducit, qua etiam Deus eſt diligendus. Pro cuius intellectu, hic plura diſſerenda erunt de duplici amore, ſ. concupiſcentiæ, & amicitiæ. Etſi liceat diligere Deum

Deum vtroq; amore &c. Videantur docti ſcripſerunt de his abundè. Nos rem noſtram aggredimur, dicentes quòd Deus præcellit omne concupiſcibile,& delectat præ omni delectabili, & hoc multis modis; ſcilicet iſtis probatur,& præcedit.

F *Omnia,fons,ſummum,magis,intimius,diuturnè.*

Excedit primo omne concupiſcibile, quia omnia efficit,& habet in ſummo ipſe. Nam ſi ſuperbus cupit honores, auarus diuitias, accidioſus quietem, guloſus, & luxurioſus voluptates Deus omnia erit eis,ſi hunc diligere volent. In primis enim eſt honor effectiuè incõmunicabilis, præ oĩ re honorante,excellenter honorans. Iuxta illud. Qui me hono- 1. Reg. 2.
rificauerit,honorificabo eum. O vide quantum honoret,& magnificet ſuos. Sic etiam Deus in ſubſtãtia incommunicabilis,omnem habentem ſe excellenter ditans: iuxta illud Auguſt. Res quibus fruendum eſt, Pater,& Filius, & Spiritus ſanctus, eadem Trinitas, quædam ſumma res eſt, communis oĩbus fruentibus ea. Sic etiam eſt quies incommunicabilis, excellenter quietans. Et voluptas excellenter oblectãs,& breuiter omnia eſt in omnibus, quippe Omne bonum, vt Moyſes de ſe dixit. Oſtendam ti-
Exo. 33. bi omne bonum. Nam,& ipſe bonum honeſtũ,delectabile,& vtile. Vnde ſapiens dixit. Venerunt mi-
Sap. 7. hi omnia bona pariter cum ea: vt meditaturus facile proſequi poteſt,in ſecretario mentis ſuæ. Excedit ergo omne concupiſcibile,a bonorum generalitate. Secundo a fontalitate, nam omnia quæ in terris ſunt concupiſcibilia,non ſunt niſi riuuli quidã, fontis huius increati. Melior autem ac per hoc, & concupiſcibilior eſt fons quam riuulus, cauſa quã effectus. Decurre hic per creaturarum concupiſcibilia,attribuendo omnia illa creatori: vt facit Bernar.in ſuo ſoliloquio,& vide quã tunc pręſtat fons ipſe. Tertio excedit in ſummitate, Quod enim per ſe eſt tale, magis eſt tale, quam quod per accidens eſt tale,& ideo magis concupiſcibile. Si enim iuxta Ariſtotel. ſimpliciter ad ſimpliciter, & magis ad magis,& maximè ad maximè. Vnde ſi voluptas bonum, maior voluptas magis bonũ, & maxima maximè bonum, liquet quod iſtud ſummum bonum, præſtat oĩ alij cõcupiſcibili bono, & adeo præſtat, vt verè in prouerbijs dicatur. Oĩa quæ deſiderantur,
Eccl. 2. huic non valent comparari, nullo modo comparationis,nec ſm maius, minus, aut æquale, nam oĩa, huius boni reſpectu, nihil ſunt. Deus enim ait Hieronym. adeo ſolus verè eſt, vt eius eſſentiæ cõparatum, eſſe noſtrum non eſt. Videris igitur o aĩa quẽ tibi concupiſcendum. Concupiſcis enim bonum. Nam vt ait Auguſt. Bonum eſt aurum. bonę diuitię. Si igitur vnam marcam argenti concupiſcis quia bonum, marcã auri tanto magis concupiſces, quanto magis bonum. Quicquid igitur millies melius eſſet, millies plus concupiſci ratio perſuaderet. Cũ igitur Deo omnia quæ deſiderantur comparari nõ valent; ſed infinities præſtet, liquet, quòd omnibus concupiſcibilibus, infinities ſit concupiſcibilior,& amandior. Quid ergo per multa vagaris, quærendo bona animę,& corporis? ama hoc vnum bonũ,& ſatis tibi erit. Si enim infirmus es, erit ipſe tibi potentia, ſi curioſior grandia ſcire deſiderans, ipſe omnis ſapientia. Nam omnibus omnia erit, liberalitas indigentibus, miſericordia miſeris, ſanitas ægris, ſalus pereuntibus, benignitas confugientibus, ſublimitas egregijs, ſuperbis, & alta ſperantibus, diuitię auaris, voluptas delicatis, quies laſſis. Nam quiſq; quicquid deſiderare poteſt, in fonte, & radice boni inueniet, ille fons vniuerſorum deſideria reficit, replet, & ſatiat in bonis domus Dei.
Eant igitur alij, amet alius aurum, alius ſplendidã Pſ. 64.
menſam, alius vinũ, alius ventrẽ, aut cętera quęquę ego amabo omnium horum fontem Deum meum,
& concupiſcet, & deficiet anima mea in atria eius, Pſ. 83.
& implebitur in bonis deſiderium meum; Nam,& Pſ. 102.
ſatius ex ipſo fonte bibuntur aquæ. Præcellit ergo Deus omne concupiſcibile. Delectat etiam pręomni delectabili. Et hoc in tribus præſertim; ſ. magis, intenſius,& generalius. Alia quippe particulariter delectãt: vt patet; Deus aũt generaliter, quia eſt generale bonum,& omnis boni particularis cauſa. Secundo intimius; alia quippe oblectant ſuperficialiter,& quaſi exterius. Deus autem illabitur ſubſtantię animę,& delectat intus. Tertio diuturnius, quia alia tranſitoriè,& terminabiliter. Deus autem permanenter,& ęternaliter. Illum enim nemo amittit, niſi qui dimittit, alia mutabiliter dilabuntur. Hæc plenius diximus ſupra, in de gloria. Omnis itaq; iã tibi o anima creatura vileſcat: vt creator tam omne concupiſcibile, & delectabile præcellens, ſolus
dulceſcat. Renuat conſolari anima tua in infimis, Pſ. 76.
tota curre in amorem, tam cõcupiſcibilis, & ama-
bilis. Vel ſaltem concupiſcat aĩa deſiderare hunc, Pſ. 118.
ſi concupiſcere eum non poteris,& incẽde per hæc ignem amoris, & Diuinæ dilectionis.

Tertia ſtrues ex Dei perfectionibus.
Capitulum Quartum.

G
TErtia ſtrues congeritur ex Dei bonitate,& cęteris perfectionibus eius, & oĩmoda eius ama- Fer. 4.
bilitate, & iſtud maximum facit incentiuum amoris,& immediata voluntatis obiecta, propter quæ propriè diligendus Deus; propter ſcilicet ſeipſum.

Namque Deus bonus,& ſolus,perfectus,& amus.

Nam bonum intellectum, ideſt intellectualiter cognitum, eſt proprium voluntatis obiectum. Bonum enim eſt quod omnia appetunt, & allicit amorem noſtrum. Bonitas autem eſt eſſentialiter in Deo,&
ipſe eſt bonitas ipſa, iuxta illud. Nemo bonus niſi Mar. 10.
ſolus Deus. Deus enim eſt bonitas tam infinita, & pura, tã amabilis,& deſiderabilis, gratioſa,& excellentiſſima, vt comparata ipſius, bonitas omnis creaturæ pro nihilo reputetur, nec bonitas appelletur. Sic etiã in cęteris quibuſq; perfectionalibus, perfectiſſimus ipſe conſiſtit. Ipſe enim eſt quo maius meliusue nil cogitari poteſt. Eſſe primum, æternũ, immenſum, ſimpliciterq; perfectũ, ita ꝙ quicquid ſpectat ac pertinet ad eminentiam, nobilitatem, perfectionem, beatitudinemq; eſſendi, hęc omnifariè, ac ſuppleniſſimè, & ſimpliciſſimè conuenit Deo, eſtq; in eo,& eſt ipſemet Deus, cũ incomparabili ac penitus infinita excellentia, maieſtate,& gloria. In tãtum, quòd reſpectu illius primæ increatæq; perfe-

ctionis,

Digitized by Google

ctionis, oĩs oĩm rerũ ſecundaria,& creata pfectio; imp͂fectio;imò nil reputatꝰ.Hinc ſolus Deus aſſerit eſſe,hinc ſolus bonus,hinc ſolꝰ immortalis. Et po terunt eius perfectionalia attributa vtcunq; depre hendi ex creaturis, & ſcripturis de quibus tetigi mus ſupra.Quo ergo non te amamus Deus noſter, Deus vniuerſorum, quõ te non amamus? Si enim te conſideramus infinitum,immenſum,incompre henſibilem,ſuper oĩa,quouis modo perfectiſſimũ; tametſi nihil condidiſſes eorum quæ ſunt; ſed vni uerſa ſeries omnium a ſeipſa ſubſiſteret.Rationa bilis tñ natura vniuerſa conſiderans, ſingula diju dicans, quemadmodum gradibus differẽtia depre hẽderit,differenter neceſſe eſt iudicaret,& maiori bus quibuſq; bonis ac melioribus, maiorem laudẽ tribueret. Magis enim Solem q̃ Lunam, Lunam q̃ Luciferum collaudaret.Magis auroram q̃ noctem, magiſq; diem q̃ auroram, magis lilium quam ro ſas, roſam q̃ violam. Quamq̃ enim beneficij nihil præſtet doctus aut ſapiens, etiam apud alienige nas,indocto tñ & inſipiente plus honoratur,lauda tur,veneratur,& præfertur ei. Quo fit, vt ſi præſtã tioribus rebus;tametſi nihil conferentibus, præſtã tiora deferamus,Deo qui ſuper oẽs eſt, etiamſi nõ ab eo eſſemus,quiſq; æquus rerum arbiter, præci pua præconia laudis, & carmina adorationis debe remus:Eoq; id obnixius, quo ille ſuper oĩa dignꝰ. Ad cor itaq; redeamus, & ſummum hunc Deum ſuper oĩa diligamus. Nam ſi inſania reputaretur, vilia ſaxa auro obrizo,gemmis, & balſamo præeli gere,& præferre ,nonne incomparabiliter maiori inſaniæ,excæcationi,peruerſitati aſcribendum,in creato,infinito,& ſupereminentiſſimo, huic bono increato,infinita,& finita iſta præponere,plus ama re,& plus quærere, verè inſaniæ,eſt extremæ.Extre mæ enim ne dicam inſanus;ſed & demens, & ſtul tus eſt, qui non creatorem creaturæ, dñm ſeruo, principem vaſallo,oĩpotentem infirmo,immẽſum modico, oĩſcientem ſtolido,diuitem egeno, & vt cætera tranſeamus, qui non ſummè bonum,& bea tum præferendum & præeligendum dixerit, miſe ro & malo. Maximè quoq; propter ſeipſum Deus amãdus.Qm̃ in ſe,& ex ſe, totus amabiliſſimus eſt, & adamandus.Nam vt ſeraphicus & amatorius q dam doctor modernus deducit,nihil ita deſideratꝰ & amatur, vt eſſe,beatitudo,& vita. Nil adeo ama bile: vt amor,nil adeo amandum vt Deus. Oim.n. amabilium amatiſſimum eſſe, beatitudo, & vita. Oĩum amabilium amabiliſſimus eſt amor, omniũ amabilium amandiſſimum eſt Deus: Vnde neceſſe eſt Deũ eſſe beatum,ſubſiſtentem, viuentẽ amorẽ. Irrationabile.n.aliquid amandiſſimum, qđ non ſit amabiliſſimum ipſum.Et impoſſibile idẽ amandiſ ſimum & amabiliſſimũ eſſe,quod non ſit ẽt amatiſ ſimũ.Vnde ſi amor ſaltẽ ſui amatiſſimus eſt. Totus itaq; pp ſemetipſum amabilis eſt, & adamandus. Et hæc bonitas,amabilitas Dei & pfectio, in ſe dẽt eſſe finis & cauſa noſtræ dilectionis. Reliquæ autẽ occaſiones, & cauſæ inductiuæ: vt Deum pp ſeip ſum finaliter diligamus. Abſq; enim intuitu pmij vel beneficiorum,diligendus eſt Deus.Verus enim amor in ſeipſo genitus eſt ait Bern. Et quo purius ſic diligitur,placet dilecto amplius.Rõ autẽ quare ſic propter ſe eſt diligendus Deus, eſt quia niſi ſic, tunc non diligeremus eum,nobiliori modo, q̃ dili gimus equum, vel aſinũ, quibus bonum volumus propter nos,et ſi pp me Deum diligerem, vel pro pter beneficia,aut vitam æternam mihi dãdam,il licitè agerem,quia ſic ordinarem Deum in creatu turam, & in vtilitatem meam,quod eſſet vti fruen dis,q̃ licet Aug.teſtis.Propter ſeipſum ergo Deum diligere debemus; nam & naturaliter mater filio vult bonũ,ſæpè ſine oĩ reſpectu vtilitatis ꝓprię, & amici veri,& ꝓbos diligimus abſentes. Multo ma gis ergo Deum;nã & multũ merentur qui Dei per fectiones meditando conſiderant, & corde, ſcili cet in eo complacet; vt ait Nyder. Et hoc pro priè eſt amor, vel dilectio amicitiæ, qua diligimus illud cui bonum volumus.

Quarta ſtrues ex Dei beneficijs. Cap. V. H

Qvuarta ſtrues ex Dei beneficentijs conſtat, cuius tot ſunt ligna quot ſunt particularia beneficia, & naturaliter ſunt amoris in centiua.Nam & canes Seneca teſte,amant ſuos be nefactores, & cattus beneficũ ait S.Thom. ample xatur,& ouis ſola ęſtimatiua non diſcretione vtẽs, lupum fugiens,paſtorem vt beneficum ſectatur. Si ẽt in aĩa per beneficia Dei amicitiã quaſi quodam inſtinctu naturali generanꝰ. Quæ quo ſunt amplio ra, eo magis incitatiua. Circa quæ conſidera iſta. Fer. 5.

1. ***Plurima, magna, bona, crebro, promiſſio maior.***

Si diligimus aliquem hoiem,quia ſemel beneficiũ aliquod parui momenti impendit,quantũ Deũ di ligere;imò amare debemus,qui non ſemel vnum, ſed tam innumera & prorſus infinita beneficia im pendit?Nõ parui momenti; ſed maxima quæque, & inæſtimabilia prorſus.Et ſicut hæc oĩa promiſit, adhuc longe plura,& pretioſiora. Horror eſt intẽ dere in ea, dinumerari non põt cumulus beneficio rũ. Enumerata ſunt plurima in beneficiario ſupra. Sed ſunt infinities multo plura. Quis.n.vt maxima illa beneficia,quæ oẽm ſuperant cogitatum,gratiæ ſcilicet,& ſuperexcellentiæ omittam, quis vel ſola beneficia naturæ dinumerare poſſet, q̃ multa ſint, & æſtimare q̃ magna? Quis enim dignè cogitabit dona creationis,gubernationis, & paſtionis? Quis quõ hoiem cum non eſſet, oraculo oris ſui, & de creto cordis ſui præcepit, vt ſubſiſteret,informem formauit,corpori organicam varietatẽ, decorem, & dignitatem tribuit,aĩam ſui imagine inſigniuit? Pauit,educauit,erudiuit,ſublimauit,& prorſus tã tis circundedit;imò obruit donis,vt nõ ſit qui gra tes non rependeat,ſi conſideret iſta. Diximus hinc plura ſupra.Sed & quidam Carthuſien. in Dialogo de amore, longius, & productius exequitur bene ficia multa; vnde non ſunt nobis dicenda plura. Hoc ſolum dicimus, ꝙ non ſolum dignus ex ſe re damandus eſt Deus pp hæc; ſed etiam meritus ex nobis,quo non modo dignum;ſed & iuſtum ſit, vt redamaretur. Multum enim meruit de nobis, qui tanta impendit. Vnde & nimium durus,quem non emolliunt,nimis frigidus quem nõ accendunt, ni- 1.Pet 1.

Digitized by Google

mis ingratus,peruerſus,& impius,quem ad amandum,regratiandum, obtemperandum, ac ſeruiendum Deo benefactori tali ac tanto, non excitant, nec inducunt beneficia talia ac tanta. Etſi cui parua,aut pauca videntur,quę exhibuit,ſciat,ꝙ multo plura, & ampliora repromiſit, & tam incompre-
1.Cor.8 hẽſibiliter magna,& multa, ꝙ nec ea oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor humanum aſcendere poſſunt. Quis ergo non amabit Deũ,qui tam multa impendit, tam ampliora repromiſit, & nunq̃ deſinit à benefaciendo? præſertim cum hæc oĩa agat: vt ſe reddat amabilem nobis, excitetq; ſibi amorem noſtrum. Quid enim ait legiſlator, quid à te
Mich.6 Dñs Deus tuus requirit? vt diligas eũ. Nihil enim ita Deus ab homine poſtulat: vt amorem, qui ſe ita exhibuit,& omnia ſua opera fecit ad oſtendendum nobis ſuum amorem, & prouocandum in ſe noſtrũ amorem,qui maximè,& naturaliter beneficijs prouocatur; imò & naturaliter in inſenſibilib. per contactum,& coactionẽ forma materiæ introducitur. Nam vt S.Thom.dicit in ſuo de dilectione.Contrariũ contingens contrariũ,agit in ipſum, & alterat,et ſi in agendo prçualet,ſibi aſſimilat.Vt patet cum ignis agit in terram, & caliditate frigiditatem expellens,frigidam facit calidam. Et cum actus continuatur, tandem neceſſitas diſpoſitionẽ ſequitur,& in ſummo calens, terra ignis efficit, & ex altera fit altera, cũ generatio alterationem cõmittetur. Sic Deum amans hoĩem nõ amantẽ; imò amicus inimici, quia cum adhuc inimici eſſemus:
Rom. 5. vt hr̃ Rom. Et ardenter amans: vt ignis,quippe qui
Deut. 4 eſt ignis conſumens. Homo autem frigidus,& non amans: vt terra, quippe qui terra eſt, & in terram
Gen. 3. ibit.Tum ignis Deus,terræ appropinquans beneficijs, ipſam tangit, & tangendo diſponit ad formã
Pſ.143 ſuam;ſ.amicitiam, & primo calefaciens alterat ſecundum illud.Tange montes,& fumigabunt.Tandem frequenter,& continuè agens, quia nõ ceſſat, vel ad momẽtum à beneficijs, terram ipſam igneã
Soph.3 reddit,& amicitiã introducit. iuxta illud Sophon.
Luc.12 In igne zeli mei deuorabo omnem terram.Et ignẽ veni mittere in terram &c. O igitur amemus.

Quinta ſtrues ex coniunctione affinitatis.
Capitulum Sextum.

I
Fet.6. QVinta ſtrues, ſeu ratio dilectionis, ſumi põt ex coniunctione affinitatis. Multũ.n.prępoderat in libra hoĩs conſanguinitas, qua pater præponderat extraneo. Et coniunctioni affinitas,qua vxor parentibus,& ſimilia reliqua. Et nè hic hõ prępõderaret Deo, & nè vel aliqua occaſio deeſſet amandi eum, præſtat Deus oĩbus cõſanguineis, ſm tres lineas conſanguinitatis, & oĩ gradui affinitatis, & ſpõſalis coniunctionis. Oĩa.n.factus.

Ipſe pater, frater, proles, ſponſus, ſed & omne.

In primis itaq; in genere conſanguinitatis, ſm lineam aſcendentem, plus diligimus parentes,i.patrem,& matrem,q̃ auum,vel auiam. Sed ſi parentes carnales diligẽdi,multo amplius Deus qui con-
Ephe. 3 didit parentes, à quo oĩs paternitas denominatur, qui & paterna,& materna viſcera indidit parentibus noſtris, qui & multo ſublimius nos genuit q̃ pater. Ex duabus enim partibus conſtamus; aĩa, ſ. & corpore, quarum vna, ſ.aĩa eſt incorruptibilis, alia, ideſt caro corruptibilis. Vna imperans; ſ anima, alia obſequens naturæ, ſ.caro, vna aſſimilans brutis, vt caro, altera Angelis; ſ.anima. Saluſtio enim teſte. Omnis noſtra vis in aĩo eſt. Aĩus nobis cum dijs,corpus cũ beſtijs cõe,animi imperio,corporis ſeruitio magis vtimur. Multipliciter ergo: vt & ſupra monſtratum eſt, aĩa nobilior eſt q̃ habemus à Deo creante, q̃ corpus, quod à patre generante. Quod enim horum à quo habeatur, imago vtriuſq; teſtatur,cum corpus patris,aĩa Dei præferat imaginem,q̃ nimirũ Deus immediatè, ſicut ſimilem fecit,quæ corpus ad vitam animando perficit;q̃ verſa vice corpus infecit,& ream effecit. Veruntamen, & ipſum corpus, qd a patre generante natura dedit,Deus naturæ principaliter cooperãs, vtroq; parente neſciente, & ad hoc inſufficiente
organ[illegible]cit. Hinc mulier illa ſancta dixit. Neſcio.n. Machab.7.
enim qualiter in vtero meo apparuiſtis. Oĩs enim cauſa prima plus influit, q̃ quæcunq; cauſa ſecunda. Si ergo amas patrem hmõdi, à quo ſolummodo habes materiam corporis,cauſam libidinis,originem reatus,multo amplius amabis patrẽ Deum, qui corpus formauit,animã inſpirauit,& vtrunque paternaliter poſſedit. Iuxta illud Deuteronomij.
Nunqd non ipſe eſt Pater tuus, qui poſſedit ſpecie Deut.
vtrunq;,& fecit corpus,& creauit te ſpecio quo ad 32.
aĩam? Benignus etenim Deus, eſt pater à quo paternitas oĩs denominatur, qui magis paternè nobis afficitur, qui non ex ſuo ſuperfluo; ſed verbo Ephe.3.
ſuo nos gignit. Vnde & in Euangelio dixit. Nolite Matth.
vobis patrem vocare ſuper terram; vnus eſt enim 23.
Pater veſter in cœlis. Et verè Pater multiplici: vt alibi tetigimus ratione. Si ergo filius amat,& honorat patrem carnalẽ, multo nos amplius amabimus Patrem hunc oĩbus adeò præſtantem: vt Apl̃s Heb.12
argumentatur. Si patres carnis eruditores habuimus, & reuerebamur eos, num magis Patri ſpirituum obtemperabimus,& viuemus? Etſi malis diligere matrem, ipſe & tibi mater eſt, matricaliter tibi affectus,ſua matrice te geſtauit,prægnauit,parturiuit: vt alibi memini deductum. Vnde & dicit Eſa.49.
per Eſaiam. Si mater poteſt obliuiſci filium ſuum infantem vteri ſui,& ego tui non obliuiſcar O igitur Pater, & Mater Deus amem te. Præponderat igitur Deus in conſanguinitate in linea aſcendente,quia Pater,& Mater. Scd̃o in linea tranſuerſali, fratres amãtur, & proximi, & ſpecialius ſe diligũt gemelli. Sed & hic primatum tenet,& vendicat ſibi Filius Dei,qui amabilior nobis factus eſt Frater. Si enim amamus fratrem qui nobiſcum diuidit, & diuidendo diminuit nobis paternum affectũ. Nam

Secta bipartita dum mens diſcurrit amore,
Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Nam & videntes fratres Ioſeph, quòd à patre plus Gen.37
cæteris amaretur, inuiderunt &c. Si item amamus fratrem qui nobiſcũ diuidet, & diuidendo diminuet ẽt paternum cẽſum. Iuxta illud Mat. Magiſter dic fratri meo, vt diuidat mecũ poſſeſſionẽ &c. Si Luc.12.
itẽ ſpecialiter amamus nobiſcũ geniũ, qui ſtatim natus,

Digitized by Google

natus, nobis quaſi iniurians diminuit lac maternũ,
& adherens vberi occupat locum noſtrum. Si inq̃.
talẽ fratrem amamus,multo potius,longè amplius
hunc fratrem Chriſtum amare debemus,per quem
paternus affectus,& amor,nõ diminuitur;ſed quẽ-
admodum ad effectum excreuit,per quem hæredi-
tas non tollitur; ſed hęredes efficimur,& ad Pater-
num cenſum admittimur, q̃uis Patri rebelles exhę
redari merueramus,per quem quoq; nullũ bonum
debitum diminuitur;ſed multiplex bonum indebi
Mat.10 tum tribuitur nobis. Poſtremo tradit frater fratrẽ
Ephe.5 in mortẽ; ſed hic frater pro fratribus tradit ſemet-
ipſum in mortẽ patet de Ioſeph qui dixit.Ego ſum
Gen.43 frater vř Ioſeph nolite timere &c. Verior ergo, &
amabilior Chriſtus frater,qui non confunditur(vt
Heb. 2. habetur ad Heb.) nos vocare fratres:vt patet cre-
Pſ. 48. brius in Euangelio,& Pſalm.Et quod adhuc mira-
Mar 3. bilius ſoror noſtra dicit. In prouerbijs frater tuus
Prou. 8 ſapientia ipſa increata ſe nuncupat tibi ſororem.
Tertio in linea deſcendenti: vt proximus amat fi-
lius. Volens ergo Deus ẽt ſic ab hoïe amari,factus
eſt hoïs filius. Quod ẽt ſæpiſſimè de ſe repetit in
Euangelio, ne tãta conſanguinitatis propinquitas
obliuioni dari poſſet, ſi dixeris, filius quidem eſt
hoïs;non tñ meus,ſed Virginis. Audi ipſum dicen
Matth. 12. tem.Quicunq; (inquit) fecerit voluntatem Patris
mei &c. Voluntatem viri faciens virgo,fit mulier,
ac deinde mater.Tu voluntatem Dei facito, Chri-
ſti mater eris,& virgo. Si ergo amat tenerius ma-
ter filium,quem concipit cum ſorde, prægnat cum
pallore,non ſine timore parit; ſed cum periculo vi
tæ,educat cum ſollicitudine,& labore. Qui ingra-
tus poſt omnia vix præceptis cogitur, promiſſis al-
licitur,honorare parentes. Tu ſicut mater vnicum
amat filium amplectere tuum Ieſum.quem Spiritu
ſancto ſuperueniente,in vtero mentis concipis mũ
dius,geſtas iocundius, paris ſecurius, educas faci-
lius,qui ſit ſenectutis tuæ baculus,cæcutientis ocu-
lus,qui filiali fide in morte tua tui meminerit,cum
Io. 19. ẽt nec in morte ſua matris oblitus fuerit. Hunc fi-
lium datum amplectere, paruulum tibi natum, ex
Eſa 9. te ẽt naſci volentem dilige.Quarto cæteris amori-
bus præſtat amor ſponſi,& ſponſæ, inter quos non
Gen. 2. eſt accipere graduum diſtantiam, cum duo iam
ſint in carne vna, propter quem etiã relinquet ho-
mo patrem,& matrem, & adhęrebit vxori ſuæ. Et
hic ſuperexcellentior inter Chriſtum, & aiam re-
peritur. Quantum enim res ſignificata præcellit ſi-
gnum,tantum amor,& vnitas Dei ad aiam, amorẽ
ſponſi ad ſponſam. aïa ad Deum. ſponſæ ad ſpon-
Ephe.5. ſum Sacramentum enim magnum eſt. Ego autem
dico inter Chriſtum,& Eccleſiam,inter Deũ,& ani
mam.Chr̃s enim ſponſus eſt aïarum,& oïs aïa chri
ſtiana, vel Chriſti ſponſa eſt Auguſtino teſte, vel
diaboli adultera. Vnde, & præſtat matrimonium
Chriſti,& aïæ omni carnali. Quod ſic patet. Tria
enim ſunt bona matrimonij;Fides.ſ. contra adulte
rium,inſeparabilitas contra diuortiũ,fides inuiola
bilior,inſeparabilitas maior,proles vtilior.Primo
fides inuiolabilior Dei ad aïam. Iuxta illud Oſeæ.
Oſe. 2. Spõſabo te mihi in fide.Et in cãticis.Dilectus meus
Cant.2. mihi, & ego illi.Imò fidelior eſt Chriſtus ſponſo
omni,qui fidelis eſt, etiam aïo fidẽ ſeruanti. Hinc *Eſa.57.*
dixit.Iuxta me diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulte- *Ier.3.*
rũ.Et tñ per Hieremiã dicit. Tu aũt fornicata es cũ
amatoribus multis; tñ reuertere ad me &c. Et hoc
vt per virũ fidelem ſanctificetur mulier infidelis. *1.Cor.7*
Adultera per miſericordẽ maritũ, peccatrix aïa p.
Chr̃m.Et licet plures habeat ſponſas;non tñ minus
diligit q̃q;. Sic.n. vnamquãq;: vt ſolã,& oẽs: vt ſin-
gulas:vt declarat ſanctus Tho.in de dilectione;vn
de horũ plura excerpſimus, qui liber non minimæ
eſt deuotionis licet heu pauci ęſtimetur a pleriſq;
qui languent circa quæſtiones.Secundo inſeparabi
litas maior Carnale.n. diſſoluitur in morte,ſed nos *Rom. 7.*
nõ ſeparat a Chr̃o neq; mors neq; vita.Nam matri *Rom.8.*
monium aïæ, qđ in baptiſmo cum Chriſto eſt ini-
tiatum, in bona vita ratum,poſt mortem in Patria
erit conſummatum; vnde poſt illius vnionis primũ
conſortiũ,impoſſibile eſt eſſe propter characterem
diuortium;Sed & interim fortis, vt mors dilectio.
Adeo, vt nil a Chriſti charitate ſeparare poteſt. Eſt *Cant.8.*
tertio proles vtilior,& multiplicior,bonorũ,ſ.ope
rum;fœcundat.n.ſponſus ſponſam, Deus aiam per
gratiã,progrediturq; proles ab ambobus vnitis,nõ
ab altero tantũ;ſed a matre: vt a principio materia
li.a patre: vt formali, & principali. Sic & proles
operum,non a gratia ſola,nec libero arbitrio ſolo
ſed a libero arbitrio: vt a principio materiali,a gra
tia vel Deo: vt a completo, vel formali, & princi-
pali. Sine qua facere poſſumus nihil. Hęc eſt vti *Io. 15.*
proles quę matrem non perimit; ſed ei vitam æter
nam acquirit:ſicut contra peccatum interimit,cum *Iac.1.*
conſummatum fuerit. Hæc non Bennoni filius do- *Gen.35*
loris;ſed hic potius fortè filius laboris, poſt gaudij;
& honoris. Cum enim peperit mulier non memi-
nit preſſuræ &c. Et ſi forſan amabilior tibi appa- *Io.16.*
reat ſponſa q̃ ſponſus, non ſolum dignatus eſt dici
ſponſus tuus,licet genere nobilior ſubſtãtia ditior,
ſpecie pulchrior,& in omnibus præſtantior, vniuo
ca increata illa Sapientia Patris,non dedignata eſt
fieri,& dici ſponſa tua, ſi vel ſic ad amorem pote-
rit prouocari inſenſibilitas tua, patet hoc in libris
ſanctis,& in canticis. Age ergo imitare ſapientem
illum qui dixit.Hanc amaui,& exquiſiui, & quæſi- *Sap.8.*
ui mihi ſponſam aſſumere, & amator factus ſum
formæ illius ſuper ſalutem, & ſpeciem dilexi illam
&c.Lata ſe offerret circa prędicta deuotionalis ma
teria;quomodo ſcilicet Deus Pater, & ſponſus, &
anima quomodo ſponſa,& mater,& ſimilia multa
quæ nunc ſilemus breuitatis cauſa. Poſtremo non
ſolum, modis dictis coniunctus eſt nobis noſter
Deus; ſed,& omni modo coniunctionis,etiam qua
maior eſſe non poteſt in creatura: vt in vnione car-
niſ.Dum enim verbum factum eſt, caro factum eſt
omne quod deſiderare poteſt homo. Eſt itaq; non
ſolum pater;ſed & mater,non tãtum frater; ſed &
ſoror,nõ ſponſus ſolum;ſed & ſponſa.Imò,& dos,
hæreditas,amica,& columba,& quicquid deſidera
ri põt. Vnde qui his ad amorem incitamẽtis nõ ſuc
cenditur,inflammatur, lapideus, plumbeus, ſtam-
neus comprobatur. O igitur Deus meus qui nulla
gratæ neceſſitudinis vocabula dedignaris omni- *1.Cor.9*
bus omnia factus.da mihi, vt amem te.

Digitized by Google

Sexta ſtrues ex cæteris amandi rationibus.
Capitulum Septimum.

K SExta ſtrues vnde ſumi poterunt ligna dilectionis, congeritur ex reſiduis omnibus amandi rationibus. Non enim ſolum rationes iam præmiſſæ diligendi, in Deo reperiuntur; Sed & omnes quotquot excogitari poſſunt, in ſummo in eo congeruntur: vt ſunt iſtæ.

Conformis, præſens, bona, dando, fidelis, & aptus.

Præcipua ratio dilectionis, eſt conformitas naturæ. Nam vt habetur Eccl. Omne animal diligit ſimile ſibi. Et ideo magis ſimile ſibi magis. Volatilia enim ad ſimilia (ſicut ait ſapiens) conueniunt. Si ergo es amicus hois pp naturæ conformitatem, multomagis amabis Deum, qui ne in hoc nō amabilis inueniretur, Deus factus eſt homo. Vnde magis amandus eſt Deus homo, q̃ alter homo, pp tertiam, ſ. cauſam, ſtatum, & dominationẽ. Primo pp cauſam. Si ergo amicus es hoīs qui tecum ſit, vel factus eſt homo, vtiq; pp te redimendum morte humanitatis, nutriendum Sacro corporis, & ſanguinis, erudiendum vitæ exemplis, beatificandum in duabus naturis. Secundo propter ſtatum. Nam ſi es amicus eius qui ſimplex homo, potius eius ꝙ ſummus homo, cum ẽt inter homines, magis appetis amicus eſſe magnatorum. Tertio propter dominationem quia ſi filius es hominis qui quotidie corrumpitur, & tendit ad non eſſe, potius Chriſti Dei qui iam non moritur, nec deſinet homo eſſe. Reflectit, & has rationes ad Deum ſanctus Thom. in de dilectione ad eſſe ideale; ſed neſcio ſi poſitio illa ſic oibus confeſſa. Aliter enim moderni doctiſſimi. Ocham, Petrus de aliaco, Gerſon, & cęteri ſentiũt de ideis, & priores tempore aliqui Doctores; Sed relinquo iſta, non enim eſt meũ diſcernere de doctis. Eſt ſecundo ſpiritualis rō dilectionis, præſentialitas, de qua arguit Ioā. Qui non diligit fratrem quem videt &c. Sed ſi diligitur hō, qa præſens eſt, præponderat Deus, qui & intimè ſemper, & vbiq; præſens eſt. Homo enim præſens, eſt quaſi præ ſenſu ens, quia iuxta te. Sed Deus magis iuxta, quia intra te. Aug. Intimus cordi eſt, & cor aberrauit ab eo. Et ſi obieceris ſi præſens eſt, qũo non ſentiatur. Rñdet Tho. qđ nec ĩ hoīe hoc habes, cuius corpus tantummodo vides, & aīa q̃ magis amas, non niſi ex nominibus corporis, & verbis pñtem intelligis; Sic licet prohibente ſtatu viæ, Deũ qui in te eſt pñs per eſſentiam, videre non valeas in ſe; pęr effectum tñ deprehendere potes eum in te. Item eſt hō præſens qñq;, & qñq; neceſſario abſens. Sed nunquam Deus abſens eſt nobis; licet nos qñq; elongamus nos abſentemus præſenti. Hinc Aug. Intus eras, & ego foris. Mecum eras, & tecum nō eram. Item hō alicubi præſens eſt, alicubi abſens. Deus aũt vbiq; eſt, qui cęlum replet, & terrã. Qui & in morte tibi prę́ſens aderit, cũ hoīes te derelinquẽt. Magis ergo ipſe amandus. Tertia præcipua rō eſt vtilitas. Nam

Vulgus amicitias vtilitate probat.

Si itaq; amicus eſt hois, quia vtilis. Scias, ꝙ in hoc tripliciter pręponderat Deus. Ab eo enim eſt vtilitas maior, multiplicior, & diuturnior. Ita ꝙ excedit quantitate continua, & diſcreta, & duratione. Trina enim eſt generalis vtilitas, q̃ ab amico habere volens ipſum amas; ſ. adeptio boni ſui, intenſio boni tui, diminutio, vel annihilatio mali tui. Amicus ergo es eius qui tibi communicat bona ſua. Iuxta illud Eccleſ. Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis. Præponderat euidenter Deus, qui tibi cōicant, & dat ſua, & ſe. Donat inquã dona digniora in ſubſtantia, maiora in quantitate continua, plura in quantitate diſcreta, permanentiora in duratione, & tpe, meliora in relatione ad fratrem, opportuniora ſm qñ, & vbi. Qui ẽt proprio Filio ſuo non pepercit, qũo non oīa nobis cum illo donauit? Quis amicorum filium ſuũ, vel ſpiritum ſuum, tibi donabit, vt Deus? Magna & multa donauit in præterito, donat, & donare non ceſſat in præſenti, & maxima dabit in futuro. Xenium quod homo amicus dat, potius eſt mutuũ q̃ donum, quia redditionem expectat. Donum aũt eſt datio irredibilis, qđ ſolum propriè illi conuenit, qui bonorum noſtrorũ non eget. Amplius donum quod dat, à ſummo bono per illum venit, a fonte ad te fluit. Magis ergo amare debes fontẽ effluentem, q̃ canalem defluentem, cum & Deus voluntatem illius ad hoc inclinauit: vt tibi daret, & ſubſtãtiam dedit vnde poſſet. Cor. n. regis in manu Dei, quocunq; voluerit inclinat illud. Scdo eſt amicus hoīs pp intenſionem boni tui, qui, ſ. tecum ea ſciẽs, & cōicans tibi reddit ea iocũdiora. Nullius. n. boni ait Senecã, ſine ſocio iocunda eſt poſſeſſio. Sed hęc communicatio amici non prodit. Non enim agno ſcitur in bonis amicus: vt ait Eccleſiaſticus. Nam

Cum fueris fœlix multos numerabis amicos,
Tempora ſi fuerint nubila ſolus eris.

Vnde verus amicus ẽt in inedia perſtat. Sed hic pręponderat Deus, qui ſciens bona tua: vtpote dona ſua, de his tibi congaudet, & participare non eget. Hinc dicebat. Gaudeo propter vos: vt credatis. Tertio es amicus hoīs, qui tecum participans mala tua, vel annihilat, vel ſaltem diminuit ea; ſed ratio inuenitur talis, cum tñ ſit magis neceſſarius, vnde hic præponderat Deus. Qui cum in natura propria ſummè bona, mala tua tecũ communicare non poſſet, naturam tuam aſſumpſit, in qua tibi cōpatiens, & pœnæ tuæ ſocius fiens: vt miſero tibi conſolationem faceret, & tandem malum tuum proſus annihilaret. Sunt autem ſecundum Ariſtotelem quandoq; mala, & terribilia, in quibus omnibus modis participauit Chriſtus. Et ſunt iſta.

Aeger, egens, infamis, mortem, fert inimicos. L

Primo in infirmitate Eſa. verè languores noſtros ipſe portauit. Secundo inopiam. Cum enim diues eſſet, factus eſt pauper. Tertio infamiam, quia ante dicebant, quia malus, ſeductor, dæmonium habens, vorator. Quarto inimicos, quia viderunt, & oderunt. Odio habuerunt gratis. Quinto omnium terribiliſſimum mortem. Nam aīam ſuam poſuit ꝓ inimicis ſuis. Fortis enim vt mors dilectio. Oīa ergo pertulit mala. Qui igitur debuit facere vltra. Præ oībus igit' eſt vtilis, ꝙ pertulit mala nr̃a, dedit bona ſua. Et ergo pp vtilitatẽ præ cunctis amabilis.

Quarta

Marginalia: Eccl. 13; Rom. 6; 1. Io. 4; Ethim.; Ier. 23; Prou. 16; Rom. 8; Pſ. 15; Prou. 21; Eccl. 12; Pſ. 15; Io. 11; Eſa. 53; 2. Cor. 8; Math. 27; Io. 7; Mat. 11; Io. 15; Cant. 8; Eſa. 5.

Eccl. 6. Quarta præcipua dilectionis ratio eſt fidelitas.
Amico enim fideli nulla eſt comparatio, & merito
amatur qui fidelis in amicitia comprobatur. Sunt
autem tria fidelitatis amici experimenta; ſcilicet
nouitas, proſperitas, aduerſitas. Fidelis enim ille
quem in his erga me immutabilem inuenio. A cu-
ius ſcilicet animo, me nouus amicus ſuperueniens
non excludit; imò nec a gradu, vel loco quē in ani-
mo mihi dedit deijcit; imò qui nec propter ſuper-
uenientem nouum, reputet me antiquum. Quod.n.
antiquatur & ſeneſcit prope interitum eſt; niſi for-
tè ad modum vini, me quanto antiquiorem, tanto
Eccl. 9. reputet amicum puriorem. Eccl. Ne dimittas ami-
cum antiquum. Nouus enim non erit ei ſimilis. Se-
cundo quem proſperitas ſua inſperata, mihi non
reddit extraneum, nec tertio aduerſitas mea inopi
na ſibi ingratum; ſed implet illud Sapientis dictū.
Eccl. 22 Fidem poſſide cum amico tuo in paupertate ipſi⁹:
vt & in bono illius cohæres ſis. Sed virum talem fi
Pſ. 115 delem quis inueniet? Eſt enim oīs homo mendax.
Nu. 23 Sed non eſt Deus, vt homo, vt mutetur nouitate,
proſperitate, vel aduerſitate. Sed vt amicus ſtabilis
& fidelis, elegit ſine initio, quos diligeret in fine,
nullum excludens pro amico, omnes volens ſupe-
rius aſcendere, nullum alteri locum dare. Hinc Sa-
Prou. 17. lomon. Oī tempore diligit qui amicus; imò & iſte
ante oē, & poſt omne tempus. Nec eſt etiam apud
Iac. 1. Patrē luminis tranſmutatio, nec viciſſitudinis obū
bratio, qm̄ nec ſua ſublimitas eum tibi extraneum,
Pſ. 137 nec tua humilitas te efficit alienum. Pſal. Quoniam
excelſus Dn̄s, & humilia reſpicit. Vbi amor ibi ocu
lus. Patet illud in Chriſto quem proſperitas ſua nō
Mat. 25 Io. 15. mutauit in amicitia. Nā quos in fratres & amicos
mortalis, & paſſibilis elegit, glorificatus & immor
talis factus, fratres nihilominus recognouit dicēs.
Io. 20. Vade dic fratribus meis. Nec etiam mutauit Chri-
ſtum, nec diminuit amicitiæ effectum mutatio ſta-
Io. 11. tus in amico: vt vides in Lazaro quem adamauit,
& ægrum, & mortuū: vt patet. Eia ergo homo ſtul-
te, ſi fidelem quæris amicum, ama Chriſtū qui mu-
tatus in honore, non mutatur ab amore, qui te mu
tato par miſeriam, nō mutat amicitiam; ſed ſeruat
fidelitatem priſtinam. Poſtremo grandis ratio dile
ctionis eſt amicabilitas, & aptitudo ad amorem.
1. Mac. 10. Hinc dicit Macha. Aptus es, vt ſis amicus regis. Et
Prouerb. Vir amicabilis ad ſocietatem, magis ami-
Prou. 18. cus eſt quam frater. Conſtat autem hæc amabilitas
in tribus. Quæ ſunt. Gratioſitate in vultu: vt habe-
Heſt. 2. tur de Heſter indicibili pulchritudine, quæ omniū
oculis gratioſa videbatur, & ideo amabilis. Nam
Eccl. 40 gratiam & ſpeciem ait Eccleſiaſticus deſiderat ocu
lus. Alterum eſt Affabilitas in verbo & conuictu.
Prou. 22. Prouer. Propter gratiam labiorum, habebit amicū
regem. Tertium eſt manſuetudo in geſtu vel actu.
Eccl. 3. Eccl. In māſuetudine opera tua perfice, & ſuper ho
minum gloriam diligeris. Præponderat autē in his
Prou. 31. Deus. Nimirum enim fallax gratia, & vana pulchri
tudo hominum, quam confert corporis ſanitas, cō-
plexionis bonitas, & iuuenilis ætas, apparet, quo-
niam aufert ipſam, vel ægritudo fugans ſanitatem,
vel ſenectus excludens iuuentutem, vel mors diſ-
ſoluēs complexionem. Cęterum amabilior ille qui
gratioſior in facie, cuius facies plena eſt gratiarū, Heſt. 15
in quam deſiderāt angeli proſpicere, cuius pulchri 1. Pet. 3
tudo non langueſcit; ſed intuentes ſaluos reddit.
iuxta illud Geneſ. Vidi dominum facie ad faciem, Geneſ.
& ſalua facta eſt anima mea. Non ſeneſcit, ſed iuue 32.
neſcere facit. Pſalm. Renouabitur, vt aquilæ iuuen- Pſ. 102
tus tua. Non moritur, ſed viuificat in ęternum. Hæc Io. 17.
enim eſt vita æterna: vt cognoſc. Item amabilis eſt
qui affabilior in ſermone. Loquebatur autem Deus
Moyſi: ſicut loquitur homo ad amicum ſuum. Affa- Exo. 33
bilis ergo, & non ſolum iuſtis; ſed etiam iniuſtis, Mat. 11
cui imponitur, ꝙ ſit publicanorum, & peccatorum
amicus. Planè valde affabilis cuius verbum nō rhe
toricum, & tranſitorium; ſed æternum, quod vt ca- Io. 1.
peretur, verbum caro factum eſt. Et diffuſa eſt gra- Pſ. 44.
tia in labijs ſuis. Tertio Chriſtus amabilior quia in
actione manſuetior Hier. Ego quaſi agnus manſue- Ier. 11.
tus. Vides ergo, ꝙ præpōderat Deus in oībus ratio-
nibus dilectionis. Vnde etiam amādus præ cunctis.

De ſeptima ſtrue, de Diuinæ dilectionis qualitate.
Dominica die poſt prandium.
Cap. VIII.

SEd iam de ſeptima ſtrue dilectionis proſequa- M
mur, quæ ligna adminiſtrat, ex Diuinę dilectio
nis qualitate, & præcellentijs, de qua ſingulariter
dicere propoſiti noſtri eſt, quoniā ſæpè remiſimus
ad materiam iſtam. Vnde notandum, quòd perfectè
Deus conſilium atq; magiſterium impleuit conſu-
lentis. Si vis amari ama. Et tantopere impleuit, vt
non ſit qui poſſit excogitare dignè. Et iſtud eſt om-
nium magis incentiuum, quo ſic exilitatem noſtrā
obruit Deus: vt iam nihil relinquatur homini, quò
non ſe prorſus effundat, in amorem talis ac tanti
amatoris, ac taliter peramantis. Eſt fateor conſide-
ratio Diuini huius amoris, ſuper homines; vnde
non multa particulariter inuenimus de eo dedu-
cta. In nomine tamen huius amoris iam retia laxan
da, & pauca de ea, quendam ex noſtris inſequens,
in de Philantropijs ponemus. præſertim cum hu-
ius conſideratio, ſit vehementiſſima noſtræ dile-
ctionis excitatio. Quoniam ſicut ad oculum vide-
mus, non accenditur melius ignis corporalis, quā
igne, & maximè maximo, iuxta regulam topica-
lem. Ita & amor qui iuxta Hugonem ignis eſt,
non melius excitatur, quam intenta meditatione
amoris ad nos Diuini, ac beneficiorum exinde im-
penſorum. Nihil enim ſic afficit ad amorem, quam
quòd aliquis amari ſe nouerit, & exinde beneficia
condonari. Iſtud enim prorſus redamationem ex-
torquet. Non eſt autem ignis, ſiue amor: vt ar-
dor charitatis ad nos Diuinæ. Maior quippe ad
inflammandum cor noſtrum eſt ignis, amor ad
nos Diuinus, quam foret totus mundus ad corpus
aliquod accendendum, ſi totus intentiſſimè ar-
deret. Vnde quiſquis charitate flagrare volet,
ad huius conſiderationem ſe dare debet. Et licet
trepident quidam confiteri Deum amare, propter
ſimplicitatem, & immutabilitatem Dei, inquie-
tudinemq; amoris; quòd tamen verè nos amet;
teſtimonia credibilia multiplicata ſunt nimis.

Digitized by Google

Nam vt cætera tranſeamus Filius ipſe dicit. Ipſe Pater amat vos. Verè ait quidam Doctor, ſuper Io 16. illo verbo, Grande dictu, durum creditu, vt æternus Deus, plaſma ſuum vel deſideret, aut vt multũ diligat; ſed vt amet, niſi vnigenitus Patris, qui in ſinu eſt Patris enarraſſet quis crederet? Sed veritas ipſa teſtificatur, quis niſi contemptor, contumax, contumelioſus, & blaſphemus in eum diſcredere audebit? Verè ergo nos amat Deus; Sed quomodo amat inquirendum. Et certè his conditionibus vi- Io. 3 detur amare, vt dicatur. Sic Deus dilexit mundũ, ſ.

N *Communi, ſpirando, volens, ſcit ſemper, & actu.*
Infin. totali ſing. extat, grat. beat. omni.

Primo igitur Deus diligit oẽs, tam præſcitum quã prædeſtinatũ, amore generali. Amor enim Dei ad creaturas eſt generalis. Ita ꝙ gñaliter diligat omnes creaturas. Quod probabile eſt ex multis. Primo ex diffinitione amoris. Amare enim aliquẽ eſt, vel le bonum ei. Sed Deus vult bonũ oĩbus creaturis, ergo. Et ergo dicit Gerſon, ꝙ vno amore, & pœnitus inuariabili, producitur vermiculus, quo & quali productus eſt Angelus: ſicut eodem verbo, de oĩ- Pſ. 32. bus dixit & facta ſunt. Quod Dei dicere, penitus idem eſt quod amare: vt declarat ſuper cantica. Et licet quibuſdam iſtud ſonat mirum; eſt tñ verum, & oppoſitum dicere erroneum. Eſt enim articulus Pariſien. Quod prima cauſa ſic eſt remotiſſima, ꝙ etiam propinquiſſima. Sic generaliſſima, ꝙ etiam ſingulariſſima &c. Secundo idem patet multiplici ratione; ſcilicet creationis, gubernationis, & applicationis: vt in Panteologia proſequitur. Vnicuiq; enim eſt amabile proprium bonum. Et oẽ bonum Deus amat. Et quilibet diligit naturaliter ſimile ſibi. Et oĩa agentia ſuo modo effectus ſuos, ſecundũ ꝙ huiuſmodi amãt: vt quilibet artifex opus ſuum, ergo multo magis Deus, cum ſit omnium cauſa. Et Sap. 11. hoc teſtatur Scriptura dicens ſanè. Diligis oĩa quæ ſunt, & nihil eorum odiſti quæ feciſti. Verè diligit omnia quæ creat ad eſſe, quorum format eſſe, & q̃ Gen. 1. conſeruat in eſſe, & gubernat, & ꝙ bona ſint approbat. quorum omnium nulla eſt cauſa, niſi inæſtimabilis ſuæ charitatis incomprehenſa menſura. Amor enim primum eſt donum, in quo, ex quo, propter quod, & quare, oĩa dona donantur, quæ liberaliter dantur. Cum igitur oĩbus benefacit, etiam oẽs tam præſcitos, quã prædeſtinatos amat. Sed forſan Scriptura in contrarium vrget, dum peccatores odire Eccl. 12 dicit: vt Eccleſ. Altiſſimus odio habet peccatores. Pſ. 118 Et in Pſ. Iniquos odio habui, Et odiſti oẽs quæ ope- Pſ. 5. rantur iniquitatem. Sed hic ſciẽdum, ꝙ Deus aliud odit, aliud in peccatore amat. Odit quidem culpã; ſed naturam amat. Vel poteſt dici. Iuxta Bonauent. Quod Deus nõ dicitur creaturam diligere ratione affirmationis animi; ſed ratione communicationis alicuius boni. Ita ꝙ dilectio Dei, dicatur potius effectus quam affectus. Communicatio autem bonitatis Diuinæ, ſi attendatur quantum ad effectũ gratiæ, non ſe extendit ad peccatores. Et ideo propter huius boni ſubtractionem dicitur illos odiſſe. Sed communicatio aliorum beneficiorum, & bonis & malis eadem eſt, ob quod & malos etiam diligere comprobatur: vt malos; ſed vt boni fiãt. Et ne cuiquam dubio ſit ex amore Deum malis bona largiri, ecce veritas ipſa in Euangelio dicit, Diligite ini- Mat. 5. micos veſtros &c: vt Pater cœleſtis; ſcilicet q̃ pluit ſuper iniuſtos. Fruſtra profecto exẽplo ſui vel Pris, ad inimicorum nos hortarẽtur dilectionem, ſi non beneficia ipſa, charitatis ardore conferret eiſdem. Iſtud recogitent peccatores, & ſiant Dei amatores. Secundo amat ſingulos, & omnes amore ſpirato; id eſt amore Spiritu ſancti, qui eſt Spiritusſanctus. Nã vt Thom. ait. Spiritusſanctus eſt amor quo nos diligit Deus. Et eadem eſt dilectio (ait gloſa) qua Pater diligit Filium, & per quam anima diligitur a Deo. Pater autem (vt aiunt) & Filius, diligunt ſe Spiritu ſancto. Quæ tamen propoſitio iuxta mentẽ ſanctorum Doctorum ſanè eſt intelligenda; vt ſcilicet diligere, rationaliter ſũtum capiatur. Alioquin ait Petrus de Aliaco, ſi eſſentialiter capiatur, tunc de virtute ſermonis, eſt abſolutè falſa. Hoc annotauimus pro ſaniori intellectu; licet non multum ſit de noſtro foro, cum ſit magis ſpeculatiuum. Cũ ergo Spiritusſanctus eſt amor, amor eſt primum donum, quo omnia nobis dona donantur, ergo &c. Poſſemus exaggerare plurima probamenta, ſed remittimus. Tertio ex dictis ſequitur, ꝙ voluntario amore non naturaliter, aut neceſſariò diligat nos Deus, aut beneficia largiatur. Amor enim ipſe eſt voluntarius, & datio liberalis. Vnde & Dominus ipſe ait. Diligam eos ſpontaneè, & in Pſal. Omnia quæcunq; voluit Dñs fecit, ergo. Neq; arbitrandũ Oſe 14. quaſi Deus ſemel actu volens, poſtea habitualiter Pſ. 134 diligat: vt plerią; noſtrum. Eſt n. ipſum eſſe, ſemper eodem modo ſe habens. Si igitur non ſp volenter diligeret, non eodem mõ ſe haberet, &c. O igitur amemus, & nos volẽter. Quarto infertur, ꝙ ẽt amore cognoſcitiuo, & actu intelligẽte, quẽlibet amet, beneficiaq; quælibet impartiat cuiq;. Ita ꝙ noſcat, & actu intelligat, amorem quo amat, & quemlibet ſingulariter quem diligit, ac ſingula beneficia diſtinctè, quæ donat atq; donabit. Eſt n. intellectus purus Deus. Agere autem conſequitur eſſe rei, quare intelligit amorem ſuum & actum. Noſcit etiam ſingulos, quibus donat, aut quos amat. Cuius amare eſt noſſe. Et vt Aug. dicit. Sicut vnum totum ſimul perfectè conſiderat, ſic ſingula q̃libet ac diuerſa, ꝑfectè ſimul totaq; conſpicit viſus eius. Sed ſic omnia ſicut vnum, ſic vnum ſicut ſingula, totus ſimul ſine diuiſione, vel commutatione, vel diminutione conſiderat. Itaq; totus ipſe, toto tempore, ſine tpe, quemlibet ſingularem, ſimul ſemperq; conſiderat, ac ſi nihil aliud conſiderare habeat, ſicut ſi omniũ oblitus ſit, & cuilibet ſingulari ſoli intẽdere velit. Hæc Aug. Neq; enim ſingula adeo cogitanſ: vt ab alijs ad alia cogitanda transferraſ; ſed in vno conſpectu ſimul, præſto ſunt vniuerſa, & omnia actu videt, & præſentialiter ſemper, etiam præterita & futura. Alias perfecto non eſſet actus purus. Quod vt nefas credere vetamur, auctoritate Scripturæ & ratione: vt docti deducunt. Perpendat igitur quãtus eſt ille ad nos Diuinæ charitatis affectus, qui quãuis lucidiſſimè prænouit omnem noſtram nequitiam, ingratitudinem, & indeuotionem, non tamẽ ſe voluit a benefaciendo & amando cohibere. O

verè

Digitized by Google

verè amor cognoſcitiuus, ſi eſſes ritè diiudicatus, & perſpectus eſſes cordium liquefactiuus.

Quinto etiam ſingulos diligit amore æterno. Ita φ ab æterno cuilibet benefacere diſpoſuit, & præordinauit. Cum enim amor Dei: vt diximus, ſit Spiritusſanctus q quod Deus eſt æternus patet. Quod etiam in Pantheologia probatur multiplici ratione; ſ. ratione æternæ notitiæ. Cum enim æterna cognitio boni, ſit cauſa dilectionis boni. Et dicit quia
Dan.13 Deus ab æterno omnia nouit: vt habetur Dan. Nouit omnia antequam fecit: ergo. Secundo ratione
Ephe.5. præparatæ gratiæ quia prædeſtinauit ab æterno, & elegit nos ante mundi cōſtitutionem ergo dilexit. Tertio probatur idem ratione eſſentiæ creaturæ, argumentans ex eſſe ideali, φ creaturæ ſunt æternæ, & ergo ab æterno dilectæ. Sed legantur viri illi ſupra memorati; videlicet Ochā cum alijs. Illi enim caſtigatius de ideis, & ſcripturis conformius. & Auguſt. conſonantius loquuntur. Nolumus hinc dicere plura, eſto vtrunq;, palam eſt Deum nos æterno
Ier.31. dilexiſſe amore, qui dixit per Hiere. In charitate perpetua dilexi te &c. Attende igitur hic o anima, longitudinē charitatis. Sexto inſuper ſciendum, φ nō ſolum ab æterno habitualiter nos amauerit; ſed ſemper actualiſſimo amore, abſq; vlla vel momenti interpollatione, ſuper nos fertur atq; ferebatur. Alioquin non eſſet Deus atq; purus, nec habens potentialitatis admixtū. Eſt autem ipſum eſſe in quo non eſt aliquid in potentia, ſed in actu tantum; vnde oportet, φ non vel potentia vel habitu tantum; ſed actualiter nos amet ſemper. Apud Deum enim
Iac.1. non eſt viciſſitudinis obumbratio, nec tranſmutatio. Vnde hic ergo dicit, φ amor Dei, nec vſu deficit, nec tempore veteraſcit, antiquus, & nouus, vnde etiam omnia dona Dei ſemper noua ſunt, quia non eſt in ſe; ſ. apud Deum, præteritum aut futurū; ſed ſemper præſens, & quod ſemel dat ſemper dat. Alioquin mutatio eſſet apud eum, ex cuius largitate omnia effluunt dona. Ideoq; ſemper merito, gratitudo debet eſſe tata nobis de ſingulis donis Dei, ſicut cum ipſa percepimus prima hora. Et ex eadē ratione etiā ſingula Dei opera noua ſunt. Et quicquid ſemel fecit ſemper fecit, propter immutabi-
Pſ.2. litatem ſuam; vnde, & Pater Filio dicit. Ego hodie genui te. Et ex hoc fundamento elicitur confutatio illorū qui aiunt. Quomodo naſcitur Chriſtus, olim natus eſt: vt Bernar. Quamuis enim Chriſti opera ſemel tantum exhibita ſunt ab extra; tamen omni momento, in Patre per Filium cum ſancto Spiritu, ita recenter fiunt: ſicut qñ ab extra oſtendebantur. Vnde, & tali affectu a nobis quotidie rememorari deberent, ac ſi iā in inſtanti prius fierent, quæ Dñs noſter ad ſalutem noſtram, tempore ſuo dignatus eſt exhibere: vt quidam latius declarat. Quod quaſi charitate, & affectu, Dñs Ieſus voluit incarnari, in mundo cōuerſari, & in cruce offerri pro nobis, tali etiam affectu, & non minori, ſeipſum quotidie ſine intermiſſione offert pro nobis, præcipuè in altari. O attendant hoc faſtidientes. Septimo amat nos amore infinito. Cum enim Deus nos amat, immenſitas amat, & quia per Spiritum ſanctum amat, cōſtat, φ infinitus eſt amor quo nos amat. Non tamen dicimus, φ indefinitè nos amet. Aliquid enim grandius connotat terminus ille: vt aiunt perſpicaciores. Sed nolumus nos terminorum cauillationibus inſiſtere, ſtat firma propoſitio illa, φ amet amore infinito; vnde nullus amor cōparabilis amori eius. Finiti enim ad infinitum, collatio eſt nulla. O immenſitas amoris infiniti, quis te vidit, & non expauit, quis intellexit, & non redamauit? Certè qui nō amauit nequā, & impius eſt: ſicut qui intellexit, & non expauit, vecors, & inſenſatus eſt. Hic viderit deuotus quam gratanter merito Diuina beneficia etiam minima quæq; ſuſcipere habet, quæ tributa ſunt amore infinito. Affectus enim maximus, eſt qđ in beneficijs exhibitis penſari ſolet. Nam, & ideo frequēter modica quorundā donaria, magnis aliorum beneficijs præferuntur, quia, ſ. ampliori affectu donantur. Octauo amat amore totali; ita videlicet φ omni conatu, & virtute ſua, ſic φ nihil potentiæ ſubtrahat dilectionis, cum feruore totius Trinitatis. Diuina enim ſimplicitas partitionem nullā admittit; ſed neq; partibilitatem vllam habet, quare vnitus, & totus eſt ad omnes & ſingulos: iuxta qđ Hugo dicit. Verè amor mirabilis, ſolus, & non ſolitarius, amor participatus nec diuiſus, communis, & ſingularis cunctorum ſingulus, ſingulorum totus, nec participatione plurium decreſcens nec minutus, cuius fructus vnus, & idem totus reperitur. Non ergo timeas animum illius, in amore pluriū, quaſi per affectum diſtrahi; ſed totus eſt in omnes &c. Diligamus itaq;, & nos eū ex totis viribus noſtris. Nono amat amore ſingulari. Ratione quippe Diuinę ſimplicitatis amor Dei ad ſingulos, & in ſingulis eius beneficijs, omnino vnitus, & indiuiſibilis eſt. Quapropter ita ſingulariter cuilibet intendit: veluti ſi totius creaturę cœli, & terræ oblitus, tantum ſingularem quemq; amet, ac intēdat eidē: vt nihil ſit ei curæ de alijs. Et licet in plures cōmunis ſit eius amor, nihilominus manet cuilibet ſingularius, licet hoc impoſſibile in amore hominis. Vnde nec alium nec maiorem dilectionis affectum ſingulis impenderet; ſi abſq; cunctorum participatione ſingulos amaret: vt ſupra memini in beneficiario tactum. Et ob id etiam venerabilis Hugo dicit. Nihil inquiēs priuilegio ſingularis amoris tui ſocietas aliorum præſcribit, quia ſponſus tuus in omnibus diligit te, quos, & quæ diligit propter te, ac per hoc, & ſingulariter, & vnicè diligit te, quia nihil diligit ſine te. Habet quippe in natura ſimpliciſſima Dei bonitas, ait Bernar. quaſi vnum reſpicere multos, & quaſi multos vnum. Nec ad multitudinē multus, nec ad paucitatē eſt rarus, nec ad diuerſitatē diuerſus, nec reſtrictus ad vnum, nec anxius ad curas, nec perturbatus ſeu turbulētus ad ſollicitudines. Sic ſanè vni intenſus, vt non detentus, ſic pluribus, vt non diſtentus, ita ergo ille bonus omnipotens, ait bonus ille pater noſter Auguſt. in confeſ. vnumquemq̃ curat: tamquam vt ſolum curet, & ſic omnes tanquam ſingulos. Decimo quoniā amor intenſus extaſim fecit, nō ſinens ſuiipſius eſſe amatores; ſed amatorum. Ideo etiam Deus qui ſummè quemlibet diligit, amore extatico, ſiue extra ſe facto nos amat. Mirum fateor hoc; ſed verū:

vt

Digitized by Google

vt patet ex ſententijs magnorum. Nam in primis diuinus ille Dionyſius in de Diuinis nominibus ſic ait. Audẽdum, & hoc pro veritate dicere, q̃ & ipſe omnium cauſa, pulchro, & bono omnium amore, per abundantiã amatiuæ bonitatis habitudine extra ſeipſum fit, ad omnia exiſtentia prouidentijs, & ſicut bonitate, & dilectione, & amore trahitur, & ex eo quod eſt ſuper omnia, & ab omnibus ſegregatum, ad id quod eſt in omnibus deponitur, ſecundum extaſim facientem ſuperſubſtantialẽ virtutem a ſeipſo inegreſſibilem. Propter hoc qui fortes ſunt in Diuinis, ipſum zelotem appellant: ſicut multum in bono amore ad exiſtentia, & ſicut excitatiuum ad zelum deſiderium ipſius amatiui, & ſicut zelotem ipſum demonſtrantes per quem, & deſiderata ſunt zelabilia, & ſicut promiſſis ipſis exiſtentibus zelabilibus. Hæc ille. Cuius ſententiæ tot etiam ſunt aſtipulatores, quot libri huius Diuini expoſitores. Quorum quidam ſuper his ait. Quod inquam dicit Dionyſ. Deum ad oĩa exiſtentia prouidentijs per abundantiam amatiuæ bonitatis, habitudine extra ſeipſum fieri, proculdubio propter nos, quorum gratia ſolum hæc diligit, ſiue curat, hoc facit. Non enim eſt de bobus Deo cura, niſi noſtri cauſa. Sed, vt & trinum, & fide dignum teſtem in medium deducamus, ecce veritatis ille inquiſitor profundus Gerſon ſuper cantica ait. Recipit Deus nomen amoris, & perfectè: vt iuxta Dionyſi. extaſim faciat, & actiuè, & paſſiuè. Deus ſiquidẽ infinitus, dum ex amore producit creaturam finitam, exit quodammodo ſuam infinitatem diligendo rẽ finitam, quamuis actu infinito. Sic, & viceuerſa rationalis creatura, finito actu diligendo Deũ, obiectaliter infinitum, ponitur extra terminos oĩs creaturæ, cum nulla ſit infinita. Ecce igitur ſuperadmirabilem extaſim in vtroq; amore, Dei; ſ. & creaturæ. Hæc ille. Veriſſimis igitur teſtibus patet, q̃ amore extatico nos Deus amet. Quod qui ritè tractaret, merito extatico amore in Deum reflagraret, redilígens eum, quoniam ſic prior dilexit eum. Vndecimo omnibus amoribus præſcriptis nos Deus amat etiam amore gratuito; nullis videlicet præcedentibus meritis noſtris, nec vllo commodo ſuo in æternum ſperato. Nec enim in vllo tempore Deus reſpicit iſta; ſed vtilitatem, & fructum noſtrum. Hinc Ioãnes ait. Nos diligamus Deum, quoniã ille prior dilexit nos. Et rurſum. In hoc eſt charitas Dei, non quaſi nos dilexerimus Deum; ſed quoniã ipſe prior dilexit nos. Et Apoſtolus. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Omnia ergo gratuito amore fecit, quippe cuius amor, non quærit quę ſua ſunt. Alioquin ſi ad ſe oculum, ait quidã reflectit, in cupiditatem ſiue amorem concupiſcentiæ, ab amore beniuolentiæ, ac amicitiæ degenerauit. Sanè tamẽ intelligatur. Certum tamen, q̃ nihil noſtrum petit. Nam et ſi bonum aliquod appetendum, aut amabile in nobis foret, hoc in ipſo ſuperabundãter præexiſtẽs, & ipſe præhabens, vtiq; ab ipſo in nos emanaſſet. Quid autẽ foris quæreret quod intus superſubſtantialiter, ac ſuperabundãter præhaberet? Cui namq; obſcurum eſt, ſolem rerum ipſarum fulgore quas illuſtrauerit nõ egere? Sed, & quod nil expectat patet, quia dicitur ei. Bonorum noſtrorum non eges. Et ipſe per Prophetã ait, Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum? Plenus ſum. Qui ſe plenum dicit, nihilo eget, aut requirit. Porro etſi obſequium ac retributionem exigere videatur, & hoc ipſum ait Franco, de gratia, inenarrabilis eſt gratiæ. Quid enim ſummę illi beatitudini, quæ augmentum non capit, nec defectum nouit contuleris, ſi obſequium, & honorem detuleris? Quid autem detraxeris ſi non obtuleris? Tibi ergo præſtat qui, vt ſeruias imperat: vt ex deuotionis tuæ merito, quaſi iuſtè cogatur immenſa illa pietas, æterno fidenter obſequentem remunerare præmio. Sicut, & Chryſ. crebro pulchrè proſequitur. Verè ergo gratuito amauit, qui & inimicos, & nihil habẽtes amauit. Duodecimo Amat nos De⁹ amore beatificatiuo. Ad hoc omnia beneficia præſtans, & nobiſcum agẽs: vt finaliter nos beatificet in ſeipſo. Ita q̃ quicquid, & quomodocunq; Deus eſt, ac habet per naturam, ſinguli participant per gloriam. Hinc Aug. Amat Deus, vt ametur, & etiam amans nihil aliud vult, q̃ amari, ſciens ipſo amore beatos ſi qui amauerint: vt latè in de doctrina Chriſtiana diſputat, inquirens ſi nobis vtitur Deus an fruatur, concludens, q̃ non fruatur, ſed vtatur; Sed non ſic, vt nos. Nã nos res quibus vtimur, ad id referimus: vt Dei bonitate perfruamur. Deus verò ad ſuam bonitatem vſum noſtrum refert, & noſtram vtilitatẽ. Ita, vt ille vſus qui dicitur Dei, qui nobis vtitur, nõ ad eius, ſed ad noſtram vtilitatem refertur. Ille ergo nos amat, & benefacit propter ſuam bonitatẽ, ideſt ille nos amat, & beneficia pręſtat; vt ſe perfruamur. Hæc ille. Nam, & propterea ait Chryſ. creauit nos Deus, & eſſe fecit qui non eramus: vt æterna in nos conferat bona, & præſtet regna cœlorum, & vt æternis eius bonis ac muneribus frueremur, & propter hoc omnia ab initio temporũ egit, & agit. Et ſi forſitan quis obiecerit, q̃ hoc amore, & tali non amet omnes; præſertim præſcitos, cum nullus præſcitorũ beatificabitur. Imò Apoſtolus, q̃ omnes vult ſaluos fieri, ac per hoc, & beatos; ſed hoc, vt aiunt voluntate antecedente, non conſequente. Videantur Doctores, ſupra me eſt abiſſus illa. Apoſtolo tamẽ credo. Poſtremo ne de re ineffabili conemur, dicimus ad ſummam, q̃ Deus nos amet omni amore, quõlibet capiatur, ſancto, & Deo digno, puta amore violento, virtuali autẽ cauſali; imò, & omni amoris genere inceſſanti, & ſuperexceſſiuo: vt Richardus declarat in de gradibus charitatis.

Margin notes: 1 Cor. 8; 1. Io 4.; Ibidem.; Rom. 11; 1. Cor. 13.; Pſ. 15.; Eſa. 1.; 1. Tim. 2.

En violat cauſans, omni non ceſſat, inaltat. O

Vis balbutiendo paucis tangamus, quæ diximus? Diximus, q̃ nos Deus amet amore violento. Non quidem abſit, neceſſario, ſed amore violento; ideſt tantæ efficaciæ, & valoris, vt amantis cor, ardoris flamma, ita concremet, alienet, transfigat, & captiuet, q̃ amans nõ videat ſuiipſius compos; ſed quaſi totus in amati poteſtatem redactus. Vide ſi non talis amor Dei in homines. Vide quæ dixerit Abraham, & Moyſi, & electis ſuis. Dimitte inquam me: vt iraſcatur furor meus. An quicquam facere potero quod non prius oſtendam ſeruis &c. Verè verba ſunt, & ſcyntillæ violenti huius amoris, cuius inter Exo. 32 Gen. 18

cętera

Amor 3 cętera ſunt opera quattuor, quia; ſ. vulnerat, ligat, languidum facit, & defectum inducit in cor amantis. Quæ omnia ſi cor pium non horreſcit, eſt reperire in Deo, excellẽti⁹ quam in homine quoquam amatore. An non vulneratus charitate Deus intrinſecus, qui propter amorem illum vulneratũ oſtendendũ, ſuſcepit ẽt vulnus foris? An non anima eius adheſit generi noſtro, qui ẽt induit limum noſtrũ?
Pſ. 76. An non, & amore languit, qui cõſolari renuit, ſom-
Pſ. 131 num oculis non dedit, niſi prius per medias ẽt tormentorum acies, dilectam ſibi redemiſſet? Sed, & amore defecit, qñ ſomnum ex amore mortis excepit, verè ergo dilexit amore inſuperabili, quia vulnerato. Inſeparabili quia ligato, amore, irremediali quia lãguente, inſatiabili quia deficiẽte. De quibus ſingulis amoris violenti ſpeciebus, grandior poſſet ſermo fieri. Sed conſiderationem hic intermittamus: & vt eum his modis rurſus redamemus laboremus, quemadmodum pulcherrimè docet venerabilis ille Richardus, in de gradibus charitatis, & clamemus cum quodam Carthuſ. O amor vulnerans, o amor ligans, o languorem inducens, defectum faciens, qñ venies ad me. Vulnera cor meum, & trãſuerbera omnia interiora animæ meæ, aculeo ſupermelliflui amoris tui, tam validè: vt ex ſenten-
Cant. 5 tia dicam, vulnerata charitate ego ſum. Ita, vt abſcõdi intus nequeat vulnus amoris, quin certis foris prodeat indicijs; ſ. opere, & ſuſpirijs. Alliga etiã tã ſtrictè vinculis beneficiorum omnes vires meas, vt quaſi impotens mei, & tuus, nihil cogitẽ, videã præter te dilectum, & adhereat lingua mea fauci-
Pſ. 136 bus cum non meminero tui. Langueat quoq; tota
Pſ. 76. ſubſtantia animæ meæ poſt te: vt renuat conſolari
Philip. 3. in alijs, & arbitretur omnia, vt ſtercora, & præter
Pſ. 118 te nihil ſapiat. Deficiat etiam in ſalutare tuum ani-
Philip. 1. ma mea: vt non ſubſiſtat in ſe; ſed in te, vt cũ Apoſtolo dicere poſſim. Mihi viuere Chriſtus eſt. Hæc de amore violento. Quomodo autem diligat amore virtuali, & cauſali, author Pantheologię ſatis eſt executus, qui etiam plures ante enumerat effectus amoris: vt zelare, languere, liquefacere, inebriare vnire. Quod etiam amet omni amoris genere, & ad omnium inſtar: vt pater, mater, frater, ſponſus, & alij, ſatis ex ſuperioribus liquet. Sic etiã de amo-
Io. 13. re incellanti, quia æterno ſine principio, & ſine fine fine, in finem diligens ſuos. Quod etiam amore exceſſiuo; licet ſatis cõſtare poſſet ex dictis, paucis repetimus, dicendo quòd Dei amor excedit amorem, qui eſt inter virum, & vxorem. Nam ſi quis haberet vxorem, quæ multas haberet maculas, & non poſſent deleri, niſi fieret collirium ex ſanguine viri, quis hoc virorum pateretur? Chriſtus tamen ſic
Ephe. 5. Eccleſiam dilexit, quam, vt exhiberet glorioſam, non habentem maculam neq; rigã, tradidit ſe pro ea. Auguſt. vt Chriſtus ſponſam ſuam lauaret, ſeipſum vulnerari permiſit. Secũdo excedit amorem Patris, & filij. Nullus. n. pater, vel mater, ob amorẽ filij, vellet in manibus vulnera deferre: vt filij poſ-
Eſa. 49. ſet memorari. Deus tamen in manibus deſcripſit nos. Hinc dicit nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem vteri ſui. Et ſi illa oblita fuerit, ego tamẽ nõ obliuiſcar tui &c. Tertio excellit amorem qui eſt inter amicam, & amicum, quia maiorem chari- Io. 15.
tatem nemo habet quam: vt animam ſuam ponat.
Vix enim pro iuſto quis moritur. Commendat aũt Rom. 5.
Deus ſuam charitatem in nobis, qm̃ cum adhuc eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Quarto excedit amorẽ qui eſt inter corpus, & animam, qui eſt valde, vt patet intenſus; vnde, & grandis eſt acerbitas ſeparationis. Sed quantacunq; ſit moleſtia mortis vincit eam vis amoris. Nam Chriſtus tantum nos dilexit, quòd animam ſuam a corpore pro nobis ſeparauit. Iuxta illud. Animã meã Io. 10.
pono pro ouibus meis. Poſtremo amor ad nos Diuinus omnes amores humanos, etiam congeſtos in vnũ ſuperat in immenſum. Et quid dico humanos? imò, & angelicos, & creaturarum omnium dixiſſe debueram. Nam, & oĩs ille ſeraphicus ardor, huius collatione, non eſt niſi ta por ſubſolanus; imò frigiditas quædam. Quanti enim cœli, & terra, & quantum a creatura diſtat Creator, & tantum exuperat creaturarum amores, amor ille Diuinus. Et hæc latius diximus de Diuino amore, quoniam inter omnia quæ amare mouent, nulla cauſa ad extorquendum amorem efficax, quam eſt amor ipſe. Velimus enim aut nolimus, amantem nos quem ſcimus, nõ redamare non poſſumus. Vnde inter omnes ſtrues inflammandæ charitatis poſitas, inter omnia incẽtiua, & monimenta amoris, nil ita incitat ad redamandum: ſicut attenta, & intenta conſideratio, & æſtimatio Diuini erga nos amoris; vnde in omnibus meditationibus, ad hanc conſiderationem nos reflectere debemus, quòd tantus, tam viles, taliter dilexit, & ex tanto amore ſingula beneficia impendit. Et hoc ſemper noſſe, & attendiſſe dẽmus quòd nihil ita Deus oſtendere uoluit in vniuerſo opere ſuo: uelut amorem, & ideo omnia egit: vt ſe nobis amabilem exhiberet. Ideo Deus Pater Filium ſuũ Gal. 4.
miſit, mandauit, dedit, tradidit, & dereliquit. Et Rom. 8.
Deus Filius coaltiſſimus Patri: ſicut mandatum de- Io. 3.
dit ei Pater ſic fecit, & ſubiens opus magni ſacerdotij, amarum calicem bibit, & Spiritus ipſe ſe ef- Io. 14.
fudit: vt charitatem in cordibus noſtris diffunde- Rom. 5.
ret, & redamaremus tam amantem noſtri. Peruerſus enim, & nimium durus, qui non amat tam amãtem, nec rediligit illũ qui prior adeo dilexit. Redi- 1. Io. 4.
ligamus itaque, vt quidam ait.

Patrem Deum	*mente*	*fortiter*	*ſpe roborata.*
Oĩpotentia imẽſum creatorem nrm̃.	Meditatione memoria.	Sine obliuione per iraſcibilẽ.	In orõne Dñica quæ docet ſperanda.
Filium Dei	*anima*	*ſapienter*	*fide illuminata.*
Sapientia innumerabilem redemptorẽ noſtrum.	Intelligentia ratione.	Sine errore per rationalem.	In 12. articulis fidei q̃ docent credenda.
Spũm ſanctũ Deũ	*corde*	*dulciter*	*charitate inflãmata.*
Bonitate ineffabilẽ glorificatorẽ noſtrũ.	Affectu voluntate.	Sine contradictiõe p cõcupiſcibilẽ.	In 10. pceptis q̃ docẽt operanda.

Hęc latius diximus de inflammatiuis charitatis. De gradibus autem charitatis, & modo diligẽdi Deũ, & ſic de alijs remittimus lectoris diligentiam ad ſanctum Thomam, in de dilectione; videtur tamẽ

eſſe

Digitized by Google

eſſe tractatus Bonauenturæ quoniam in eius ſcriptis,& ſermonibus reperiuntur plura ex illis.

Nunc de practica charitatis inflammandæ dicendum.

P QVi practica in prædictis exercitãdi. per ligna prædicta vel ſtrues, volet inflammare ſe ad charitatem, debet ſe exercere per ſtudioſam eorum quę amorem incitant conſiderationem, per profundam eorum dijudicationẽ, & æſtimationem. Demum per intentam,& deuotam orationem. Cum enim priora non proficiunt, oratio omnia acquirit. Cum enim ignoramus quid agere
1. Paralip. 20. debeamus, hoc reſidui habemus, vt oculos noſtros ad Deum dirigamus, conquærendo, orando, & obſecrando. At poſtremum quoniam perſeuerantia omnia poteſt, oportet, vt ſi ad primas preces homo non exaudiatur, maneat perſeuerans, iugiter exclamãdo per deuotas, & iaculatorias aſpirationes ad Deum,& in eis ſe exercitando omni tempore,& loco, crebrius dicendo. O Deus amor meus. O vita
Pſ. 41. vitæ meæ. O quando te amabo? Quemadmodum deſiderat ceruus &c. De quorum ſuſpiriorum laude, diximus ſupra,& inferius eſt, quicquid dici poteſt a laude. Et præſertim crebrius ſuſpirioſè dicendum. Amo te Deus meus,& magis magis amare cupio. Nam Amo te, Gerſone teſte, vox eſt tam efficax, viuax,& ſonora, vt ad aures Dei generaliter,& immediatè pertingat. Eſt item amo te, tantæ viuacitatis vox,& efficaciæ, quòd neq; mors, neque infernus, illam opprimere, aut tollere valent. Fortis, vt mors dilectio &c. Vnde amo te, ſi profertur a Cant. 8. creatura rationali Deo ſuo, toto corde, tota anima, & tota mente, per pietatem fidei, ſpei, & charitatis, ipſa coniungitur immediate Deo ſuo, quo dicẽte amo te, ipſa facta eſt, quo patiente, ipſa amoroſius reformata, quæ coniunctio, finis eſt omnis cõſummationis. Quiſquis igitur oia quę in hoc admonitorio; imò in omni Scriptura ſacra traduntur adimplere voles, fac Deum ames, hoc verbũ. Amo, ex corde illi ſæpius dicas. Nec cauſari iam habes prolixitatem, quippe cum in vno verbulo ſit omnis huius finis, quem nobis attingere concedat, qui ſuper omnia viuit,& regnat. Amen.

Ad laudem Ieſu Mariæ, & Diui Apoſtolorum Principis. Habes Religioſè lector, opus planè Diuinum Roſetum, videlicet ſummæ pietatis refertiſſimum, Religioſiſſimi viri Ioannis Mauburni inter Canonicos Regulares Diui Auguſtini, olim Abbatis Liuriacenſis. Nunc denuo caſtigatum, atq; inſtauratum opera ac diligentia D. Baſilij Serenij Mediolanenſis, Canonici Regularis Lateranenſis. Quantum verò hac editione huic operi acceſſerit, ex collatione exemplarium Baſilienſis, ac Pariſienſis facilè conſtabit.

Imprimatur.
F. Auguſtinus Galaminus Inquiſitor Mediolani die 11. Februarij 1602.
Aloyſius Boſſius Canonicus ordin. Theologus pro Illuſtriſſ. Cardin. Archiepiſc.
Antonius Poggius pro Excellentiſſ. Senatu.

MEDIOLANI MDCIII.

Apud Auguſtinum Tradatum.

Digitized by Google

Errata nonnulla in hac ipſa impreſſione admiſſa fuiſſe haud poſſumus diffiteri; præſertimq; ſub operis initio, cum paginas ipſi minime perluſtraremus; ſed typographo duntaxat relegente auſcultaremus. Verumenim ſenſa non tollunt, neu immutant; licet delicatiores interdum ſiſtant obtutus, ea nequaquam cenſemus repetenda; cuiq; enim vel tenuis litteraturæ, eorum correctio erit ad manum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google